
NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
ROMA
8
53 H
4

F. ANTONII CORDVBENSIS,

ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE,

Prouinciæ Castellæ, & Theologi eminentissimi.

QVÆSTIONARIVM THEOLOGICVM

Siue SYLVA amplissima

DECISIONVM, ET VARIARVM RESOLVTIONVM CASVVM CONSCIENTIAE.

IN QVIBVS ABSTRVSA THEOLOGORVM ET IVRISPRVDENTVM DOCTRINA, methodo singulari congesta, tam ad THEORIAM quàm ad PRAXIM expeditissima, fusè declaratur; & ambigua discrepantium Authorum sententiæ, cùm egregia subtilitate sigillatim enucleantur, tum mira facilitate conciliantur.

Ex Biblioteca admodum Illustris & Reuerendiss. D. Francisci Pegñæ Hispani, Sacr. Theol. & Iuris vtriusque Doctoris, ac Sacræ Rotæ Almæ Vrbis Auditoris, nunc in suum pristinum candorem restitutum.

His accesserunt Indices duo, quorum Alter Quæstiones vniuscuiusque Libri ostendit: Alter vero Rerum notabilium sententias insinuat.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

Taruisij, Ex Typographia Euangelistæ Deuchini.

SVMPTIBVS BARETII BARETII BIBLIOPOLAE

VENETIIS, MDCIV

Ad Signum BEATAE MARIAE VIRGINIS.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISS.
D. D. ALOYSIO TORRES,
Archiepiscopo Montis Regalis.

MIHI propositum semper fuit, amplissime Præsul, promouere, & iuuare pro virili Rempublicam literariam, ac de præclaris ingenijs ratione aliqua bene mereri, ne præstantissimorum virorum labores in latebris delitescerent; sed quam emendatissimi in publicum prodirent. Huic instituto nunc maxime inhærendum putaui, & oblatum mihi doctissimi, atque eruditissimi fratris Antonij Cordubensis Quæstionarium Theologicum, à quam plurimis ob insignem eruditionem desideratum, quod à multis annis sepultum, & omnino deperditum iacuerat, in lucem proferre. Denuo igitur hoc nunc excusum, tuo potissimum celeberrimo nomine inscriptum publicare volui; & tibi meos labores, & impensas omnes quas feci consecrare. Quod multis tibi nominibus vir Illustrissime quasi iure proprio debitum existimauerim: eruditissimum enim hoc opus cui, nisi illi consecrandum erat, qui non solum sacra hæc studia, sed etiam studiosos amaret, foueret, extolleretque vt ipse facis? Talia nimirum sunt literaria munera, præsertim vero ex abditis grauiorum, sanctiorumque disciplinarum thesauris deprompta, vt maxime viris, pietate, doctrina, ac sapientia præcellentibus offerri ea deceat. Sin autem quibuslibet promiscue deferantur, & gratiam perdant, atque eius qui obtulit, aut vecordiam, aut vanitatem infament. Ego de tuis virtutibus, de familiæ antiquitate & splendore, de generis amplitudine, & claritate, deque rebus, tum à maioribus tuis, tum à te præclarè gestis, multa, & egregia, quæ dici vere possent, hic sciens, & volens tacebo, non enim breuis epistola capit dignum rerum tuarum encomium. Simulque gratificari tibi cupio, qui humanarum laudum, si quis alius egregius contemptor lucem ipsam virtutis, & sapientiæ, amas, & sequeris; vmbram vero eius, laudem, & famam, & gloriam, minime curas. Vnum modo dicam, quod in ore versatur omnium, vitam te egisse ab ineunte ætate, integerrimam, quin etiam multarum insignum virtutum, præcipuè autem pietatis, & religionis, morum integritatis, prudentiæ, continentiæ, & munificentiæ, documentis exemplisque laudabilem. De excellente porro doctrina tua, variaque ac multiplici eruditione, quæ in luce orbis terrarum, atque in arce omnium gentium, omnibus probè prospecta, & cognita est, quid dicam? vbi tandiu, & tanta cum laude, doctissimorum virorum conuentui præfuisti, & tanquam sidus fulgentissimum, omnibus, omnium virtutum splendore, & omnium grauissimarum, & sanctissimarum disciplinarum cognitione, præfulsisti. Assumptus es (nulla sane ambitiosa tua cupiditate) ad Præsulatum Montis Regalis, sed instinctu, suasu, & rogatu Hispaniarum Regis, in quo ita viuis, vt eum te non appetiuisse, facile

omnibus persuadeas. Sed quid diutius in tuis laudibus celebrandis, virtutibusque percensendis immoror? Quæ luce meridiana omnibus clariores sunt: quæque constanti fama, atque omnium sermone celebrantur. Accipe igitur Illustriss. ac Reuerendiss. Præsul meum hoc munusculum, tuis non alienum studijs, nec tua indecens sapientiæ; quamuis tuis in me impar promeritis. Cognosco enim me tibi plurimis officijs obstrictum, & obligatum esse; & debitam gratiam, meritamque pro tantis erga me tuis meritis minimè referre posse. Sed tamen ne omnino ingratus (quod ipsum graue est) esse videar, hunc (quantulacunque tandem illæsa) grati animi testificationem, quando maior non permittitur, ostendere, & offerre cogitaui. Spero equidem futurum tibi, vel eo saltem nomine, pergratum, perque iucundum, quod in eo selectissimæ Theologicæ quæstiones pertractanti, atque exactè enucleantur. Quod reliquum est, te Deus immortalis, ad sui nominis gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ emolumentum, vtilitatemque, quàm diutissime custodiat, ac conseruet incolumen. Vale. Venetijs, octauo Kalendas Febr. M. D C I V.

Illustriss. ac Reuerendiss. D. T.

Seruus Addictissimus

Baretius Baretij Bibliopola Venetus.

DON Phelipe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, delas dos Secilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, delos Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Conde de Flandes y de Tirol &c Por quanto por parte de vos fray Antonio de Cordoua Ministro Prouincial dela prouincia de Castilla dela orden de sant Frãcisco, nos fue hecha relacion diziendo que vos auiades compuesto vn libro grande de Theologia diuidido en cinco libros, quel primero se dezia Questionario Theologico de diuersas materias, el segundo de Ignorantia, el terzero de Conscientia, el quarto de Potestate Pape, el quinto de Indulgentijs, delos quales faltaua de imprimir la mitad del quarto libro de Potestate Pape, y el quinto libro de Indulgentijs. y porque eran muy vtiles y necessarios nos suplico le mandassemos dar licencia para que qualquier impressor destos reynos pudiesse acabar de imprimir el dicho quarto y quinto libro, para que impressos se pudiessen publicar y vender, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, auiendo se hecho en los dichos libros la diligencia que la ley agora nueuamente hecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, e nos tuuimos lo por bien: por la qual damos licencia y facultad para que qualquier impressor destos nuestros reynos pueda imprimir el dicho libro quinto de Indulgentijs, y lo que queda del quarto libro de Potestate Pape, que de suso se haze mencion, sin que por ello caygan ni incurran en pena alguna, Y mandamos que despues de impressos no se puedan vender ni vendan sin que primero se trayga al nuestro Consejo juntamente con los originales quen el fueron vistos que van rubricados y firmados de Iuan dela Vega nuestro escriuano de camara delos que residen en el nuestro Consejo, para que se vea si la dicha impression esta conforme a los originales, y se tasse el precio por que se ouiere de vender. La qual dicha impression se haga con las enmiendas que en los dichos libros se hizieron por la vniuersidad dela villa de Alcala de Henares donde por nuestro mandado fueron vistos: e no fagan ende al. Dada en Madrid a siete dias del mes de Agosto de mill y quinientos y setenta años. D. Cardinalis. Segunt. El licenciado Menchaca. El doctor Durango. El licenciado don Antonio de Padilla. El doctor Francisco de Villafaña. Yo Ioan dela Vega escriuano de Camara de su Magestad la fize escreuir por su mandado con acuerdo delos del su Consejo. Registrada. Iorge de Onlaal de Vergara. Por Chanciller. Iorge de Onlaal de Vergara.

EL REY.

POR quāto por parte de vos Fray Antonio de Cordoua dela Orden de sant Frācifco de la prouincia de Caftilla, nos fue hecha relaciō diziēdo que vos auiades fecho vn libro intitulado Queftionario Theologico, que por prouifiō nueftra fe auia impreffo: y por que era muy vtil y neceffario y de buena dotrina nos fuplicaftes le mandaffemos taffar el precio por que fe auia de vender, y dar priuilegio paraque por tiempo de veynte años ninguna perfona le pudieffe imprimir ni vēder, o como la nueftra merced fueffe. Lo qual vifto por los del nueftro Cōfejo, auiēdo fe hecho en el dicho libro la diligēcia que la Prematica por nos agora nueuamente hecha difponi, fue acordado que deuiamos mandar dar efta nueftra cedula para vos en la dicha razon, e nos touimos lo por bien: y por la prefente damos licēcia y facultad a vos el dicho fray Antonio de Cordoua, o a quien vueftro poder huuiere, para que por tiēpo de dies años cūplidos primeros figuiētes, que corran y fe quēten defde el dia dela fecha defta nueftra cedula en adelāte, podays imprimir e imprimays el dicho libro que de fufo fe haze mēcion, y le podays vēder en todos eftos nueftros Reynos y feñorios. Y mādamos y defendemos que durāte el dicho tiēpo ninguna ni algunas pfonas deftos dichos nueftros Reynos y feñorios no fean ofados de imprimir el dicho libro, nì lo puedā vēder ni traer a vēder de fuera de ftos Reynos, faluo vos el dicho fray Antonio de Cordoua o la pfona que para ello el dicho vueftro poder huuiere. So pena que qualefquier otras pfonas que los vēdieren e imprimierē el dicho libro, e le traxeren de fuera, no fiēdo lo que vos hizieredes imprimir, pierdā todos los que huuieren, impreffo, e tuuierē en fu poder, e demas incurra en pena de cinquēta mill marauedis, e pierdan todos los moldes y aparejos con que los huuieren impreffo: las quales dichas penas fean la mitad para la nueftra camara, y la otra mitad para el juez que lo executore, e para vos el dicho fray Antonio de Cordoua, e para el denūciador, por tercias partes. E mādamos a los del nueftro Cōfejo, Prefidēte y Oydores delas nueftras audiēcias, alcaldes, alguaziles de la nueftra cafa y corte y chācillerias, e a otras qualefquier nueftras jufticias de todas los ciudades villas y lugares delos nueftros Reynos y feñorios, afsi a los que agora fon, como a los que feran de aqui adelāte, que guarden e cumplan efta nueftra carta y lo en ella cōtenido, y contra el tenor y forma della no vayan ni paffen ni cōfientan yr ni paffar en tiēpo alguno ni por alguna manera durante el dicho tiempo delos dichos diez años, fo pena dela nueftra merced y de diez mill marauedis para la nueftra camara a cada vno que lo cōtrario hiziere. Y mandamos quel dicho libro no fe pueda vender ni vēda a mas prefcio de a tres marauedis cada pliego entero del. Fecha en Madrid a.xxvj. dias del mes de Enero, de mill y quinientos y fetanta y vn años.

Yo el Rey.

Por mandado de fu Mageftad
Antonio de Eraffo.

BARETIVS BARETIVS BIBLIOPOLA

LECTORI SALVTEM.

CVM non ita pridem (Studiose Lector) opus vndiq; perfectum Doctiss. F. Antonij Cordubensis, imperfectè tamen editum in conspectum celebritatemque prodiret, Venetijsque prælo mandatum priusquàm suis consignatum tabulis, benè constituta corporis, membrorumque symmetria concinnatum excuderetur, natalis soli fœcunditatem, parentisque domicilium repeteret: Illud demum sanctioris disciplinæ studiosis in dies accreuit videndi desiderium, quod in absentia rerum pulcherrimarum nobis vsu venire non raro cernitur, scilicet, vt carendo magis, quam fruendo, quidquè melius sit intelligamus. Et certè si vel rerum, quas doctè perpendit, multitudinem, vel laboris, quem sedulò impendit, magnitudinem, animi lance trutinaueris, nec te (Candidissime Lector) in legendo desiderij, in diligendo studij, in comparando precij, nec me in exquirendo fidelitatis, in obtinendo sedulitatis, in imprimendo laboris pœnitebit. Non enim te latere velim, quanta studiosorum animos inuasit grauissimum huius libri discursum reuoluendi cupiditas, & quanta votorum frequentia: me accerimè commouit, vt laboriosam hanc prouinciam subire, non modo, non recusem, sed summa animi propensione, tum & voluntate suscipiam. Quod cum probè intellexissem, opere quidem pretium me facturum existimaui, si in tanta librorum penuria, & egestate, tam flagranti doctissimorum quorundam desiderio satisfacerem, & tam iniquæ necessitati subuenirem. Duplici equidem argumento, quanto honore prosequenda, quanto amore amplectenda suo iure sint ista R. P. dignissima monumenta, facilè conuincerem, si quod iam vulgò protritum est, mihi apud vos contendenti non denegetur. Si enim quò rarius eò carius vnumquodq; censeatur, & tanto maiore sollicitudine vi pulchriora custodienda, quanto grauiori cum difficultate, & labore consequenda: effeci planè, vt cum rarissima sint, carissima esse oporteant, & vt plurimum æstimata habeantur, quæ cum non leui difficultate per me comparata fuisse non fictè pronuncio. Illud autem liquidò constare potest, cum in Hispaniæ tantum sinu contineantur, complexuquè foueantur, quasi cæteris mundi partibus tantum doctrinæ laborisquè monumentum inuiderent, nempè vt quæ Orientalis plagæ thesauros accumulat, & cum tanto diuitiarum splendore alienis diu spolijs ditata triumphat: eadem iam ferax literarum, & fœcunda parens, quæ exteræ nationes conferre non possint, proprijs diuitiarum spolijs, & natiua ingeniorum felicitate superbiat. Sed nec animus, nec amor mihi defuit tàm pio grauissimorum studio, & vehementi studiosorum desiderio satisfaciendi causa, operam nauare, & vel amicorum gratia intercedente, & labore proprio succedente huic negotio diligenter incumbere. Multis enim iam annis assiduè fui sollicitus, vt qui tam singulare moribus Christianis adiumentum attulisset, & cum sanitate, tum sanctitate doctrinæ, non in angustum coarctetur, sed liberiori lucis vsura frueretur, & nostro sub cælo nobiscum familiariter versaretur. Cum enim tam copiosi libri summam fuisse inopiam accepissem, & à R. P. D. Gregorio Sayro Anglo Monacho Casinensi viro doctiss. cum in hoc genere exercitatissimo, tum amico meo benignissimo semel tantum Romæ se vidisse exploratum habuissem: accinxi me protinus, & ad tanti momenti negocium efficiendum, perficiendumq; vtrisq; (ut aiunt) remis contendebam. Profuit verò vel in primis in hoc conatu meo singularis amici mei beneuolentia D. Ioannis Ialini Bibliopolæ Romani, qui hoc opus insigne nusquam alibi reperuit, quam in or-

natissi-

natissima, omniumq; authorum copia refertissima bibliotheca Reuerendiss. D. Francisci Pegnæ, Theologiæ, nec non F.V. Doctoris, & humanioribus litteris excultissimi, qui ob eximiam integritatem, & egregiam virtutem, doctrinaq; præstantiam, multis iam annis iure meritissimo Auditor sacræ Rotæ Almæ Urbis creatus est. Quem vt primum petitionibus meis sollicitassem, vt in publicæ vtilitatis beneficium copiam mihi iamdudum imprimere volenti præstare dignaretur, miro animi candore, & ingenuâ liberalitate concessit; Cui quidem (post gratias Deo debitas, qui felicem labori successum munificè elargitus est) se vnà mecum tali, tantoq; viro plurimum esse documentum agnoscas, velim, qui tam auspicatum dicturi laboris exordiū auxiliatrici dextra benignè suauiterquè promouit, & ad optatum finem secundo fauore perduxit. Habes enim (Benigne Lector) in præsenti volumine, quasi amplum vniuersi theatrum, in quo nobilissimorum ingeniorum uarietatem, grauissimorum iudiciorum maturitatem, & Florentissimorum Theologorum exquisitissimam doctrinam imitari sæpe, rarò æmulari, semper admirari potes, in quorum sententijs conciliandis, vbertatem ingenij, in rebus disponendis, iudicij soliditatem, in singulis denique componendis, huius R. P. Antonij laboris constantiam, abunde quidem, luculenterq; perspicias. Præcipuè verò inter tantam recentiorum Authorum frequentiam, qui hoc sæculum nostrum tanta scriptorum fælicitate donarunt, seq; æternitati consecrarunt, per triginta iam annos proximè elapsos non viguerunt in speculatiuæ Theologiæ facultate, quam vocant Scholasticam, vel in altera; quam Moralem appellant, excellentes viri, Doctoresuè celeberrimi, siue in Hispaniæ Regno oriundi, siue orbe Romano editi, præsertim Reuerendi Patres Societatis Iesu, qui in hoc scribendi genere primas obtinent, quorum authoritate perillustri, & doctrina singulari præsens hoc opus non aurei instar fluminis exuberat. Qualiacumq; igitur in hoc labore tui gratia suscepto, præstiterim, accipias (Candidissime Lector) non manu sinistra, quæ dextra porrexi, & tua sunt quæ in hos tomos congesta sese offerunt aspectui, & qui sibi ad ornamentum, & adiumentum offerenda summopere curauit, quantuluscunq, est, tuus est, & sicut hactenus nunquam, ita in futurum me nunquam defuturum spondeo, & polliceor. Promitto etiam me quamprimum in manus tuas commendaturum, secundum Volumen Thesauri Casuum Conscientiæ à R. P. Monachoquè Doctissimo D. Gregorio Sayro Anglo, compositum opus quidem omnibus vndique numeris absolutum, & mira solertia concinnatum, in quo ad omnem difficultatem eximendam, litemque dirimendam, quam cum fastidio plerumque maximo pariunt opinionum sententiarumq; diuortia, nihil est quod vltrà desideres, tam plenè vt nihil fusius, tam perfectè, vt nihil distinctius, tam solidè, vt nihil certius, tam studiosè, vt nihil vberius accedere possit, adeo vt qui aureum hoc par librorum, vnum scilicet, & alterum tomum Thesauri Casuum Conscientiæ coëmerit, locupletissimam se summarum summam, & facile omnium primam se possidere gloriabitur. Ne tamen ex iudicio meo leuiori insolentius hoc dictum putes, quam plurimi eruditissimi, grauissimiq; viri, qui saluberrimam eius doctrinam auidè sitiunt, eiusq; methodū facilem, & exquisitam planè sentiunt, id ipsum contestantur, qui quotidiano videndi desiderio incensi, acriter instant, vrgent, expectant. Post autem hunc partum editum, & ornatum quem cura tua iam sero, serioq, commendo, in lucem proferam, opera R.P. Gab. Vasquez in primum, & in primam secundæ D.Thom. quæ mihi confestim imprimenda propono. Interim vt me in tam pio conatu strenuum, confirmet, & conseruet Pater ille misericordiarum, & Deus totius consolationis, precibus tuis iuua, præsentemque laborem æqui bonique consule. Vale.

ILLVSTRI ADMODVM DOMINO, AC REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI, DOMINO FRATRI BERNARDO FREXNEDA,

Ordinis fratrum Minorum, Confeſſario Regis Hiſpaniæ, Epiſcopo Conchenſi, ſuus

FRATER ANTONIVS CORDVBENSIS eiuſdem Ordinis Profeſſor, ac Prouinciæ Caſtellæ Miniſter prouincialis, fœlicitatem æternam.

PROLOGVS.

IN omni genere rerum conſtat, ornatiſſime Præſul, nihil tam eſſe perfectum quo non aliquid poſſit ſaltem cogitari perfectius: quo humana conetur induſtria. Quæ ſi nihil aliud in eo proficiat: tamen dum nihil obſit, ſapiens eſt atque probanda. Ea re fit vt ſcribendi Libros nullus ſit finis: quantumuis nihil ſit quod non fuerit litteris ante mandatum. Id quod ipſe Ariſt. in Meteororum libris fatetur. Quæ tractantur (inquit) opiniones eas ferè omnes à ſuperioribus ante fuiſſe agitatas. Id etiam ſapiens eccleſ. 1. nihil nouum eſſe ſub Sole teſtatur. Adeò iam ſine auctore loquitur nemo. Et qui nunc ſcribunt non aliud quàm ex libris (vt aiunt) libros faciunt. Nam vel ſparſa colligere, vel collecta magis explicando diffundere totum ſcribendi negocium eſt. Sed vtrum eorum ſit magis proficuum: pro cuiuſcunque ingenio cenſeatur. Mihi autem (vt interim de me ipſo pronunciem) ita placet vtrunque vt ab exactiſſima lectione ſuper eo nihil amplius deſideretur. Sed & natiuum hominis ingenium eſt naturam ipſam æmulari: quæ vel cupidi nouitatis, vel primæ materiæ nimium tenax, res omnes nouis ac miris ſub inde modis quaſi renouans induit: & velut ludens in orbe terrarum, dum nihil non ipſa conuertit, & ex alijs formis transfert in alias, nouum aliquid ſemper agere videtur. Hinc viri docti in eo ſtudio verſantur: non enim ſcribendo ſuperſedent: dum ingeniorum alia breuibus atque conciſis, alia contrarijs vident delectari. Nempe vt ſæpius ac varijs modis eadem de re agentes. & eam quaſi renouantes ab iniuria temporis, quo intereunt omnia, communi vendicent vtilitati. In quo ſtudio vt nihil aliud ſit commodi, niſi vt aliorum opera dum variè repetuntur nunquam non extent, certè non minor gratia debetur eorum conſeruatoribus quàm primis parentibus ac effectoribus: ſicut non minus iucundi ſunt iis dies quibus conſeruamur quàm quibus naſcimur. Nam vt incerta eſt naſcendi cōditio nulluſq; in ea re ſenſus: conſeruatæ verò ſalutis certa letitia voluptaſque non dubia: ita cùm primum libri foras eduntur, maior eſt timor ac ſolicitudo quem exitum ſint habituri quàm de ſtura voluptas. Poſtquàm verò iidem, aut caſtigati, aut aucti, aut in aliam formam induti iterum proferuntur: non eſt iā quod lucē ac forum reformidēt. quòd de vita reliqua ſoliciti ſint, proferentes altera editione iudiciū de ſe ac

Eccl. 12.

Ariſt.

Eccl. 1.

** clariſſi-

clarissimorum hominum testimonium; Quare nemini arbitror mirum visum iri quòd post tot illustres scriptores quot hactenus extiterunt, ipse quoque voluerim manum calamo admouere: & quòd earum rerum susceperim scriptionem de quibus multi ante me varie satisq; fœliciter egerint. Nimirum ea quæ apud diuersos auctores dispersa erant atque diffusa collegi quo certius constarent: & quæ breuiter ac præcisè dicta, latius fusiusq; explicaui perspicuitatis gratia: cuius in rebus omnibus ratio debet haberi vel præcipua. Idque eò magis in quibusdam materijs theologicis facere sum conatus quò res illæ mihi videbantur frequentius ab omnibus ferè agitari. Ea verò omnia quinque libris disposita sunt. In quorum primo qui quæstionarium theologicum inscribitur variæ tractantur difficultates quasi in siluam variæ lectionis congestæ. In secundo qui de ignorantia prænotatur, quidquid ad eam materiam pertinens à doctoribus agitur distinctè & ordine suo digestum est. In tertio qui de conscientia dicitur difficultates illæ quæ ipsam conscientiam dubia & scrupulos tangunt, edisseruntur. In quarto cui de fide & potestate Papę & Concilij titulus est, tractatus ille à me nuper editus arma fidei appellatus, nunc demum additus simul & alter de potestate Papæ continentur. In quinto denique libro, opus illud de indulgentijs à me olim compositum, me quoque absente infœliciter impressum, nunc autem denuò correctum multis item additionibus completum repositum est. Vbi maximè operam dedimus (nescio an præstiterimus) vt thesaurum indulgentiarum in agro ecclesiæ ditissimo absconditum proderemus: quo Christiana pietas incitata auidius & alacrius insequatur munus hoc à Deo concessum, & eo ad vitam æternam vtatur confidenter. Noui namq; multos qui de hac re minus quàm pro indulgentiarum dignitate loquantur: verentes hæreticorum & impiorum conuitia & irrisiones, vtpotè qui rei nucleum nondum extraxerint. Quibus ego suppetias ferre pro virili decreui, ne amplius haberent quod reformidarent: sed habeant potius quod secundum veram pietatem Christianam intrepidè prædicantes, eam etiam ab hæreticis & impijs derisoribus constanter tueantur. Quæ causa etiam fuit vt relicto cultiori scribendi genere, quod fortasse non omnino illepidè sequi potuissemus, eo potius voluerimus vti, quod vulgo scholasticum appellant. Vtique ne dum in rebus ipsis rationem communis vtilitatis in primis habendam curauimus, id minus dicendi genere præstaremus, si non eiusmodi accommodaremus quale in vulgus iam olim probatum est, & quo res theologicæ tradi ferè consueuerunt. Is enim stylus, vti Gerson grauissimus doctor ait, ad illustrandam veritatem, acrior, breuior, clarior, & aptior est. Nam & sincera veritas phaleras nescit, nec ambit pompam aut verborum ornatum: id enim non negocij sed ocij magis est. Augustinus etiam mauult claros quàm nitidos siue disertos audire sermones. Quare non verborum fastu ambitiosè ornata, sed sermonis sincera & cauta simplicitate honestate veritas & diuina sapientia constat, simul & aperienda & suadenda est: id quod se ita fecisse prædicator gentium ad Corinthios apostolicè gloriatur. Ego (inquit) veni ad vos fratres non in sapientia verbi, non in sublimitate sermonis, aut sapientię annuncians vobis Christum. Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus

Dist. 39 cap. Sedulo.

1. Corinth. 1. & 2. cap.

bus

bus humanæ ſapientiæ verbis &c. Proinde eo etiam ſcribendi genere quamplurimæ fidei & morum veritates, antiquorum quoque doctorum vera ſenſa & dogmata in eorum libris & ſcripturis ſanctis incluſa, per ſcholaſticos doctores item ſacros, videlicet Damaſcenum, Magiſtrum ſententiarum, Alexandrum, Albertum magnum, Diuum Thomam, Sanctum Bonauenturam, Henricum, Scotum & alios eiuſmodi ſine numero nouiſsimè tandem reſerata & magis elucidata ſunt. Ad id etiam munus palæſtræ vel ſcholæ litterarum in eccleſia quaſi quædam armaria munitiones & exercitamenta probantur, adeò iam impletum cenſeas propheticum illud Danielis, pertranſibunt (ait) tempora & multiplex erit ſcientia. Diuini nanque conſilij diſpenſatione poſt antiquos illos doctores ſanctos ſcholaſtici prodierunt: qui ſine ornatu & candore verborum, quibus vel curioſitas vel incauta ſimplicitas hominum facilè capitur, per diſtinctas quæſtiones & dubiorum deciſiones & argumentorum reſponſiones, contra hæreticorum philoſophantium fallacias atque Sophiſmata, plano ſermone clarè procedentes, per præciſas verborum formas normasq; loquendi in rebus fidei & morum tutiſsimam nobis theologicam veritatem reddiderunt. Ita demum per eos dolentibus hæreticis & fidelibus ignorantibus ablata eſt occaſio prauè interpretandi doctrinas ſcripturæ & ſanctorum patrum, & quodlibet & quomodolibet dicendi cohibita licentia eſt. Non tamen ideo ſtylum eum probo qui per ſpineta Sophiſtica rem morum diſtrahit & fidei: illum probo qui planè aperit veritatem, qui plenius dubia reſoluit & ad vltimum examen perducit. Porro dicam ſemel. Ad veritatem Chriſtianæ religionis ſincerè ac plenè intelligendum eiuſq; dubia & difficilia penitus enodanda, & hæreſes confutandas, neque ſcholaſticorum doctorum duntaxat acre ſtudium ſufficit: neque ſine hoc aliorum originalium ſimul & ſcripturæ ſacræ lectio ſola cum linguarum peritia ſatis fida eſt. Hoc etenim mihi certa experientia perſuaſit, eos qui ſcholaſticæ diſciplinæ regulas non tenuerint: niſi peculiari numine dirigantur ſimul & teneantur, quales doctores ſancti fuerunt, in lectione ſcripturæ ſacræ ipſorumq; doctorum antiquorum facilè poſſe à veritate deuiare. Hoc itidem probat ipſa noſtræ tempeſtatis amara experientia. Omnes nanque fere qui ſcholaſticos doctores & ſcholaſticam diſciplinam ab eccleſia proſcribere tentauerunt, aut eam contempſerunt, dum magis ſuauitate, aut lenocinio ſermonis quàm ſententiarum vi & veritate ſunt delectati in varios errores inciderunt. Quæ cùm ita ſe quidem explorat è habeant: reliquum eſt vt antiquæ nos tandem conſuetudini accommodantes, hæc omnia opera noſtra non niſi præcellenti quodam patrocinio munita emitteremus in lucem. Morale eſt enim his qui præclara diſciplinarum ſtudia ſuis laboribus illuſtrare aut locupletare conantur, ſi quid in gratiam rei litterariæ ediderint, id protinus illuſtriori cuipiam viro nuncupare. Quo vel operi ſuo immortalem quandam ſtabilitatem acquirant, vel maleuolorum inuidiam ſupprimant, vel antiquorum ſcriptorum conſuetudinem imitentur. Id ego (cùm hiſce diebus librum hunc quem ex vaſtis theologorum & iureprudentum ſcriptis ſummis laboribus in gratiam theologiæ

Dan. 2. cap.

Cōſonat Gerſon alpha. 16.b.& Dridon de dogmatibus eccleſiaſticis in p̄logo & l.4.c.1. latiſſimè de hoc agens.

colle-

collegeram fuissem euulgaturus) mecum ipse recogitans, nihil prius habui quàm vulgatam hanc tot illustrium scriptorum consuetudinem colere: quæ alioqui à Christiana illa modestia, quam magnopere Christus commendauit, non est aliena. dum enim nostros fœtus litterarios alterius auctoritati committimus, nobis ipsis quodammodo diffidimus: dum autem nulli dicamus nullius mortalium suffragio egere nos insinuamus. Principum gratiam in hoc opere uenari non libuit. Libuit tamen ornatissime præsul, institutum nostræ religionis in te uno præcipuè episcopali nunc munere decorato qualicunq; hoc munusculo colere: Hinc omnia nostra hæc in templum domini donaria non nisi tui nominis splendore illustrata ac patrocinio suffulta in lucem prodire uolui. Nempè qui litteris & prudentia rerum gerendarũ æque ac religione(quæ omnia uix in uno aut altero cohæren t) semper iustus ac integerrimus, nec unquã minus sed quotidie magis habens ab omnibus inuentus, à regibus & proceribus ecclesiæ probatus es. Qui zelo Christianæ religionis & fidei nulli secũdus rem eius strenuè semper agis Qui religionem quoque nostram Seraphici patris Francisci eius alumnus, tuis dotibus decorasti. Qui magno semper animo in omnes præsertim nostri sacri instituti eruditos uiros propensissimus fuisti. Qui denique te totum omnibus natum præstas quantum per temporis malignitatem licet præstare Nos quoque uicissim ea omnia recognoscentes, tanquàm animi nostri indicium præstare tibi obsequia nostra debemus, quales igitur quales has operas nostras, immo uerò iam prorsum tuas, tuo nomini nuncupatas, tu reuerendissime Præsul, ut qui maximè omnium omnibus facilis es, grato animo accipias. Quæ si tuo numine fuerint afflatæ, maximam sibi liber apud omnes gratiam conciliabit: auctori etiam suo & nostræ religioni nõ parum accedet ornamenti. Valeas optime Præsul fœlix in Christo. ex nostro Cœnobio Franciscano Guadalfaiare.

SVMMARIVM QVAESTIONVM PRIMI LIBRI QVI QVAESTIONARIVM THEOLOGICVM INSCRIBITVR.

Et continet quinquaginta ſeptem quæſtiones quæ ſequuntur.

QVAESTIO I.

SVM-

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Secundi libri, qui est de Ignorantia, & continet triginta quæstiones quæ sequuntur.

QVAESTIO I.

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Tertij libri qui est de Conscientia: & continet. 14 quæstiones quæ sequuntur.

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Quarti libri qui est de potestate Papæ, & de Fide: & continet. 14. quæstiones quæ sequuntur.

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Quinti Libri qui est de Indulgentijs. Et continet 44. quæstiones quæ sequuntur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quæstio

Explicit tabula quæstionum.

TABVLA ALPHABETICA

Sententiarum omnium quinque librorum.

A

In

D

E

¶ Error

F

† † Fi-

Maria

†† 4 Vtrum

N

O

Occul-

P

S. ne

præ-

Reli-

¶ Satis-

Si-

T

V

Vo-

LAVS DEO.

F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM

REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE, QVAESTIONARIVM THEOLOGICVM

Libris quinque distinctum,

Quorum primus quæstiones LVII. per difficiles ac subtilissimas complectitur.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum sacramentum pœnitentiæ se extendat habeatq; virtutem ad remissionem culpæ & pœnæ æternæ.

Opin. 1.

ESPONDEO, quòd in hoc sunt quatuor opiniones, prima quòd licet hoc sacramentum (sicut & alia sacramenta nouę legis) conferat gratiam ex opere operato: non tamen confert primam gratiam iustificantē: neque illam operatur; sed solum ostendit factam esse remissionem peccatorū quo ad culpam & penam æternam. Ita q sicut sacerdotes veteris legis non mundabant leprosos a lepra corporali, quippe qui gratiam sanitatum non habebant: sed tantum auctoritate sua mundatos ab ea ostendebant: Ita & sacerdotes nouæ legis non quidem absoluunt, vel mundant pęnitētem à peccatis, neque ad id, aut ad collationem primæ gratiæ illi, aut sacramentum pęnitentiæ vllam virtutem, aut potestatem habent, nisi solus Deus. Sed absolutum iam à Deo pœnitentem quem iure absoluunt: vel non absolutū à Deo, quem ipsi iure non absoluunt, ex potestate seu auctoritate clauis solum indicant & ostendunt.

Hanc opinionem tenet Magister in 4. distin. 18. & Alexander de Alis 4. par. q. 80. membro. 1. art. 1. & membro. 2. artic. 2. & Bonauen. in 4. dist. 18. art. 2. q. 1. vbi hi duo vltimi Doctores addunt quòd merito congrui per viam deprecationis sæpe sacerdotes impetrant pœnitenti dispositionem ad primam gratiam: ideoq; pręmittunt, misereatur tui &c. non autem per modum impartientis, aut per modum imperantis. quamuis vt dictum est, in 4. hoc sacramentum operetur in pœnitente augmentum gratiæ, & remittat pęnam temporalem in toto, vel in parte: eam in quam pęnam temporalem, in quam per contritionem fuerat æterna pœna cōmutata. Fundamēta huius opinionis sunt quinque. primo remittere peccata solius Dei est. Esa. 43. Ego solus deleo iniquitates. Et ambro. vt habetur de pœnitentia distin. 1. cap. verbum. Verbum dei peccata dimittit, sacerdos Iudex est: officium quidem exhibet, sed nullius potestatis iura exercet. Item Aug. contra Iulianum. Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est agnus tollens peccata mundi. Itē idem contra Cresco ni. cap. 5. ait. q hoc peculiare est ipsi Christo, q scilicet solus ipse baptizat interius. Et super Io. 11. solus viuificat interius. Et tract. 6. super Ioan. Sibi Christus retinuit potestatem: seruis ministerium dedit: cumque posset nihil amplius dedit; ne seruus in seruo speraret. Itē Beda sup Mar. 2. ait verū dixisse Iudæos, quis pōt peccata dimittere nisi solus Deus? ergo sacerdos in sacramento id nō operatur, sed ostendit.

Secundo probatur, quia vel talis pœnitens ante absolutionem sacramentalem est debite pœnitens, aut non. si sic: iam est in gratia, & per contritionem iustificatus, vt patet: & per consequens tunc non habet primam gratiam, & remissionem pœnæ æternæ per hoc sacramentum. Si autem sine cordis debita pœnitentia accedit: iam non est dignus, sed indignus absolui à sacerdote: quia non absoluitur à Deo, immo & obijciem ponens gratiæ sacramentali peccaret sic volens absolui: & clauis erraret tentando absoluere quem Deus non absoluit. Neque sibi talis absolutio valeret, sed obesset. discordans à Dei iudicio, & voluntate secundum glo. interl. super id Io. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, i. quos dignos remissione iudicaueritis. Et Greg. homil. 26. super euangelia, & habetur vndecima quæst. tertia, plerunque vbi ait, quos omnipotens Deus per gratiam compūctionis visitat, illos pastoris

sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis cum æterni iudicis sequitur arbitrium. Et statim id confirmat ex eo quòd Christus non prius Apostolis Lazarum absoluendo commisit, quam cum viuificasset; ideo subdit. Ex qua consideratione intuendum est quòd illos nos debemus per pastoralem auctoritatem soluere quos auctorem nouimus nostrum per suscitantem gratiam viuificare.

Tertio probatur idem, quia Ioan. 11. Lazarus prius viuificatus à Christo iubetur solui à discipulis, & non ante. Vnde colligit Gregor. vbi supra, & August. tract. 6. super Ioan. peccatorem prius à Deo per gratiã viuificari, quam per sacerdotem à ligaturis peccati soluatur. Et idem dicit sermone 48. de tempore. & sermone 44. de verbis domini vbi ait. Dominus suscitat mortuum: discipuli soluunt ligatum: reuixerunt quibus displicet quòd fuerunt: sed reuiuiscentes ambulare non possunt. Hæc sunt vincula reatus; opus est, vt soluatur, & ire permittatur. Et glos. eiusdem August. Matth. 16. Christus per se intus viuificat: ministris potestatem soluendi post vitam tribuit. Non enim aliquem soluere possunt nisi viuat quem soluunt. Item idem August. super psal. 87. Nunquid medici suscitabunt, & confitebũtur tibi? ait, viuentes curare ministerio suo possunt sacerdotes, non autem mortuos suscitare.

Quarto probatur idem ex Matth. 8. & Luc. 17. vbi leprosi iam sanati à Christo iubentur se sacerdotibus præsentare, vt eorũ iudicio mundati ostenderẽtur. Quod fuit figura confessionis secundum communiter Doctores ibidem, & præcipue Hieron. super id Matth. 16. tibi dabo claues regni cęlorum, vbi ait. quidam de supercilio pharisæorum sibi sumentes putant se innoxios damnare, vel soluere noxios: cũ apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur. In Leuitico se ostendere sacerdotibus leprosi iubentur, quos illi non leprosos, vel mundos faciunt, sed discernũt qui mundi, vel immundi sint. Hæc ille.

Quinto probatur idem quia Christus ęqualiter, & simul legitur dedisse sacerdotibus potestatem ligandi, & soluendi, & remittendi, & retinẽdi peccata Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata &c. Et Matt. 16. 18. quæ solueritis &c. sed sacerdos nõ potest hominem ligare, neque retinere peccata sic q̃ illum culpabilem faciat obnoxiumq́; damnationis ęternę, ipsumq́; gratia priuet: cum inuito etiã sacerdote peccator possit sua cõtritione iustificari. ergo neque per suam sentẽtiam sacerdos potest illum à culpa, & æterna damnatione soluere, vel liberare per primæ gratię collationem: sed solum talem indicare, & ex auctoritate ostendere potest.

Sed hæc opinio non est vera: & videtur contra determinationem Concilij Florentini: & Tridentini sess. 3. sub Iulio III. cap. 3. & cap 6. & expressius in sess. 14. ca. 6. & canon. 9. & 10. vt infra in quarta opin. patebit: cuius fundamenta sunt contra opinionem hanc: neque rationes supra positæ pro ea valent, nam ad illas respondetur. *Reprobatio dictæ opinionis.*

Ad primam respondeo, quòd solus Deus à se principaliter, & effectiuè peccata dimittit, & gratiam confert per se, & per ministros, & per sacramenta: sacerdos autem ministerialiter tantum per sacramentum, tanquam per instrumentum diuinum ad hoc à Deo institutum, ex dono, & gratia, auctoritate, & operatione ipsius. Sicut dicitur Mar. 9. Nemo bonus nisi solus Deus, & solus sanctus, qui & facit mirabilia solus. psal. 71. videlicet à se, & principaliter. Et tamen cum hoc stat id Matt. 24. Euge serue bone, &c. Et Leuit. 19. & 20. Sancti estote, quia sanctus sum. Et Eccle. 31. de viro iusto dicitur, quòd fecit mirabilia in vita sua. quia videlicet quo ad hęc Deus ipse ministros suos & seruos, Deos per participationem facit, vt ait Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis parte 14. cap. 8. Et Richar. de sancto Victore cap. 12. de potestate ligandi, & soluendi. vnde sicut sacerdos recte ait, Ego te baptizo, ita & ego te absoluo à peccatis. qui & dicere posset ego te remitto tibi peccata, vt ait beatus Thomas in opusculo 22. sed melius dicit ego te absoluo à peccatis: tum vt formæ consuetæ ab ecclesia se coaptet, tum quia sententia iudicialis in foro iudicij sacramentalis potius significatur dicendo ego te absoluo, quam dicendo ego remitto tibi peccata. Ideo qui aliter vteretur peccaret contra ritum ecclesiæ temere agens, & curiose. Et ad Ambros. August. & Bed. similiter respõdeo, quòd ideo sacerdotibus non tribuunt potestatem dimittẽdi peccata, sed ministerium, atque iudicium, quia cum Deus potuisset illis cõmunicare potestatem excellentiæ, quam habet humanitas Christi, vt etiam sine sacramento possent peccata dimittere: tamen solum dedit eis, vt hoc possent per sacramenta. Et nisi sic prædictæ auctoritates, & aliæ similes intelligãtur: certe per easdem cogeremur male negare hãc potestatem remittendi peccata fuisse etiam in humanitate Christi, quod absit. *Respon. ad primam probationem.*

Ad secundam probationem respõdeo, quòd stat aliquem non esse sufficienter pœnitẽtem, neque immediate dispositum ad gratiam sine sacramento: bene tamen cum sacramento. Et ita is ad susceptionem sacramenti accedit sufficienter pœnitens, & dignus absolutione sacramentali: per quam fiat sufficienter penitẽs, atque dispositus ad primam gratiã à Deo tandem obtinendam. Neque in hoc circa tales errat clauis sacerdotalis: neque à recto Dei iudicio discordat, *Ad secundam.*

discordat, dum non indignos, sed dignos absolutione sacramentali sacerdos absoluit: simul etiã Deus gratiam conferens per sacramentum interius operatur efficitq; sufficienter penitentes, & absoluit. Et ad Greg. homil. 26. Respondeo, quòd non intelligitur quòd sacerdotes in absoluendo ita sequantur diuinum arbitrium vt neminem absoluant, nisi quem crederent iã prius à Deo absolutum esse: cum oppositũ constat ex Matth. 16. quodcunque solueris &c. Et Ioan. 20. quorum remiseritis peccata &c. vbi secundum gl. sententiam Petri, & sacerdotis sequitur sententia Dei. Sed intelligitur quòd sequatur arbitrium, id est voluntatem & legem Dei illi se conformando, ne scilicet absoluant, nisi dignos absolutione sacramentali, per quã gratiam obtineant inuisibiliter à Deo interius operante, vt dictum est. Et hi qui hic sufficiẽter penitentes, & ad absolutionem sacramentalẽ, licet nõ immediate ad gratiam, digni accedũt; iam secundum Sco. in 4. dist. 18. & Bonauent. dist. 17. art. 4. q. 5. à Deo visitantur, & quodammodo videlicet initiatiue viuificantur, de quo latius infra quæstione secunda, in quarta opinione habetur.

Ad tertiã. Ad tertiam respondeo sicut ad secundam, & ad Greg. & Aug. ex Ioan. 11. iam dictum est secundum Scotum. quòd ibi solum significatur ꝙ absolutio, & gratia sacramẽtalis nõ nisi aliquo modo licet imperfecte, & initiatiue prius viuificatis per aliqualẽ displicentiam, vt diximus conferenda est, cuius etiam rei signa sacerdos attendere debet, & procurare, vt pęnitẽs absolutione sacramentali, & fructuosa dignus sit. Vnde & in dicta Lazari solutione prius per Christum resuscitati tria significantur. primo secundũ gl. super Matth. 16. quodcunq; solueris &c. quòd solus Christus à se, & auctoritate sua vt Deus est, & per potestatem excellentiæ sibi, vt homo est à Deo patre communicata, remittit peccata sine sacramento, mundat, & viuificat interius, gratiam confert. Sacerdos autem non nisi ministeriali potestate à Christo data in sacramento, vt hoc etiam ait gl. Io. 11. Soluite & sinite abire. Secundò, secundum Thomam opusculo 22. ibi significatur quòd sacerdos non debet absoluere nisi dignum, aut dispositum ad absolutionem sacramentalem fructuosam, cui Deus cooperetur viuificando illum interius.

Tertiò, secundum Sco. in 4. dist. 14. q. quarta, & Bonauen. & doctores communiter ibi significatur, quòd viuificatus etiam à Christo per gratiam à morte peccati, & à sepulchro reatus damnationis æternæ suscitatus, manet adhuc sacramentaliter absoluendus per sacerdotem virtute clauis à pœna temporali, in quam æterna pœna fuerat per contritionem commutata: similiter, & à reliquis alijs pœnalibus ex peccato relictis, puta à cęcitate ĩtellectus, fragilitate voluntatis, & prauarum inclinationũ, & habituũ vinculis, quæ peccata, & vincula dicuntur. quæ omnia per gratiam sacramentalem etiam perfecte contrito collatam in toto vel in parte vtiq; soluuntur secundum Aug. supra, & Amb. lib. 1. de pęnit. c. 1. & Hugo. & Richar. de sancto Victore vbi infra in tertia opin. referuntur.

Ad quartam de leprosis Matth. 8. & Luc. 17. Respõdeo, vt supra ad primum quòd solum ibi significatur quòd Deus solus à se, & principaliter mundat per gratiam: sacerdos autem ministerialiter per sacramẽtum. Similiter quòd non nisi aliquo modo per aliqualem pœnitentiam mundatis, & initialiter sanatis à Christo sacramentalis absolutio, & per eam gratia salusque perfecta impendenda est, vt in responsione ad secundam & tertiam dictum est. Et hoc vult dicere Hieron. vbi supra, & nihil aliud. Primo enim significat quòd sicut sacerdotes veteris legis leprosum nõ auctoritatiue seu effectiue mũdabant: sic nec in lege noua ligant, vel soluunt à se, & principaliter. Est tamen differentia, quia etiam ministerialiter auctoritate Dei cooperantes per sacramentum idem efficiunt: in quo, & illos excellunt, sicut & nostra sacramenta nouę legis in gratiæ collatione sacramenta veteris legis excellunt. Secundo ibi Hieron. vult dicere, quòd sacerdotes non possunt pro voluntate, & arbitrio suo quoscunque soluere, vel ligare, dãnando innocentes, & soluendo in peccatis perseuerare volentes: sic enim clauis sacramentalis erraret, & nihil faceret contra iudicium, & legem Dei. cum quo stat quòd possunt, & debent soluere quos dignos absolutione sacramentali rationabiliter iudicauerint, quales sunt illi de quibus infra artic. secundo, opin. quarta habetur. Nam ex eo quòd glos. interl. Ioan. vigesimo, quorum remiseritis peccata, ait, id est quos duabus clauibus scientiæ, & potestatis dignos remissione iudicaueritis, constat secundum Adri. quòd intelligitur non solum de iudicio declarationis verbalis, sed & de iudicio facti efficacis, quo sacerdos rationabiliter ex iudicio, & potestate absoluit. Verba nanque sacramentalia non solũ significatiua, sed & efficaciter sunt operatiua remissionis peccatorum in pęnitente disposito.

Ad quintam respondeo dupliciter, primo ad minorem, quòd licet sacerdos non posit pęnitentem gratia priuare, & culpabilem facere, vt patet: tamen bene potest ipsum ligare, eiusque peccata retinere: dum iure ac rationabiliter nõ absoluit, sed ligatum, vtpote indignum obnoxiumque æternę damnationi relinquit. Falsum est etiam quod iure ac rationabiliter inuito sacerdote non absoluente posit quis per solam contritionẽ iustificari. Nam nemo post baptismum

mum iustificatur, qui actu, vel virtute votum non habet confitendi dignus absolutione sacerdotali. Et ita si dignus est, eius peccata sacerdos rationabiliter retinere non potest: neq; rationabiliter, sed irrationabiliter eo inuito poenitens iustificatur. Si indignus est, iam eius peccata sacerdos rationabiliter retinet: neque ipso sacerdote sic rationabiliter inuito & peccata retinente peccator ille iustificabitur. Itaque remissio quae fit in contritione dependet à clauibus: immo fit virtute clauium, sicut gratia quae data fuit ante passionem CHRISTI virtute ipsius data est.

Secundo respondeo, etiam si totum antecedens concedatur, negatur consequentia secundum beatum Thom. opusc. 22. & Adria. de confessione, & Medina item de confessione quaest. 51. quia non eodem modo fit absolutio, & ligatio. Absolutio enim à culpa fit positiue, scilicet ministerialiter sacramentum impartiendo, & virtutem eius, & gratiam: vt sic poenitens à Deo effectiue, & principaliter absoluatur per gratiam à peccatis. Ligatio autem siue retentio peccatorum fit negatiue, scilicet praesuppolita causae cognitione non impendendo sacramentum, utpote indigno: sed illum in ligamine suae culpae, & peccatorum relinquendo: & ita per solam declarationem fieri potest: remissio autem proprie non nisi per collationem remissionis, & gratiae.

Opinio 2. Secunda opinio est, quòd sacramentum hoc non quidem in actu tantum susceptum, sed in voto, seu proposito mentis habitum confert primam gratiam, & remittit culpam, & poenam aeternam adultis. In voto autem dicitur haberi, id est in contritione, in qua virtualiter includitur propositum suscipiendi hoc sacramentum oportune, secundum praeceptum Christi, & ecclesiae. Et ita saluat haec opinio quòd hoc sacramentum vere operatur remissionem peccatorum, quam eius forma significat, ego te absoluo, quòd etiam ex opere operato confert primam gratiam & salutem: quia scilicet in voto id operatur, seu quatenus comprehendit contritionem veram, quę est pars eius: sine cuius sacramenti voto post baptismum prima gratia nõ praestaretur quantumlibet contrito: quae tamẽ daretur contrito sine aliorum sacramentorum voto, ex quo ad salutem necessaria non sunt. Iõ hoc sacramentum sicut, & baptismus, & nõ alia dicuntur cõferre primam gratiam iustificantẽ.

Quòd autem ita fit, quòd scilicet non actu tantum, sed in voto, id est in contritis hoc sacramentũ id operetur, probatur dupliciter. primo quia quando actu suscipitur hoc sacramentum sine contritione non habetur gratia iustificans: cum cõtritione autem, iam virtute eius saltem natura praeuie praecessit gratia, atq; remissio peccatorum: ergo praedictam remissionem, & gratiae infusionem operatur hoc sacramentum in voto. Secundo probatur idem: quia forma sacramentalis, ego te absoluo, semper habet eundem sensum, neq; variatur propter varietatem poenitentium. dum autem iam iustificati absoluuntur, non significat illos per eam vere tunc à culpa & pęna ęterna absolui: quia tunc falsa esset. ergo neque per eam tunc vere à praedictis absoluuntur illi qui non habent veram cõtritionem; aliàs praedicta forma variaretur. & ergo praedicta forma vera, & inuariabilis habet hunc sensum, quòd scilicet absolutio sacramẽtalis in voto habet effectum absolutionis peccatorum quam significat. Et hoc idem tenet haec opinio de baptismo ab adultis suscepto, quòd scilicet, non nisi in voto, vel contritis confert primã gratiam, quamuis hoc & omnia sacramenta in actu suscepta conferant augmentum gratiae cõtritis seu dispositis ad eam. Haec opinio fuit quorundam antiquorum, vt referunt, & reprobant eam Alexander. 4. parte. quaest. 80. membro 1. art. 1. & Bonauen. in 4. distin. 18. art. 2. q. 1. & postea eam tenuerunt Okam, & Gabriel in 4. dist. 14. q. 2. notabili. 2. in responsione ad tertium argumentum, & in dist. 18. q. 1. & eius supplementum in 4. dist. 23. q. 2. ar. 2. latius & Maioris ead. distin. & quidam alij moderni. Sed neque haec opinio videtur vera propter quinq; primo quia hoc sacramentũ ex opere operato efficit remissionem peccatorum, quam significat eius forma, ego te absoluo à peccatis, sicut & ego te baptizo. sed hanc non praestat ex opere operato quando in voto tantum suscipitur, quia tũc virtute contritionis tantum: & per consequens ex opere tantum operãtis habetur prima gratia iustificans. tunc. n. nihil operatur sacerdos aut clauis, aut sacramentum nondum realiter existẽs. ergo quomodo realiter in actu suscipitur id efficit ex opere operato. Si dicatur quòd tunc etiã existit in voto & in voto operatur. Contra. quia sic potius operaretur idem in actu realiter existens, & applicatum, quàm intẽtionaliter in voto virtualiter tantum existens. Quia omnis res maiorem virtutem habet in sua reali applicatione, & realiter existens, quàm intentionaliter, & in proposito duntaxat, secundum Alex. Bonaventu. & caet. vbi supra. Secundo arguitur ad idem: quia vel sacerdos potest realiter remittere peccata, vel non: si non, ergo frustra realiter est illi data potestas Ioann. 20. & Matth. 16. Si sic, quaero quando remittit natura, vel quando actualiter peccatorem sacramentaliter absolui: & sic habeo intentum contra opinionem. vel in voto tantum, quando videlicet peccator prius contritionem habuit: sed tunc sacerdos nihil sacramentaliter operatur: quia nec ipse, nec sacramentum realiter est: sed solius *Reprobatio opi. 2.*

solius contritionis virtute id totum fit vt dictum est, ergo non proprie sacerdos, neque realiter peccata dimittit, quod absit.

Tertio, quia si quando verba sacramentalia proferuntur, peccata nō remittūtur, sed prius per hoc sacramētum in voto remissa erant, ergo falsa est, tunc realiter & proprie illa forma sacramentalis, ego te absoluo, vbi significatur tunc de præsenti fieri absolutionem à peccatis quādo profertur. Neque.n.ibi significatur absolutio à debito cōfitēdi, sed à peccatis. Neq; ibi dicitur ego significo te absolutum à peccatis per absolutionem sacramentalē in voto susceptam, vt male ait opinio. Sic.n.forma sacramentalis realiter & proprie potius esset significatiua, quàm efficaciter operatiua remissionis peccatorū contra doctrinam ecclesiæ. Quarto, quia Ioan.20. quorum remiseritis peccata, & Matth.16. quodcunque solueris &c. secundū gl.ibidem sententiā sacerdotis sententia sequitur cœli, vbi apparet ꝙ sacerdos prius saltem natura absoluere debet, & deinde per sententiam Dei absolutiuam in cœlis approbari. Sed per sacramenta in voto iam oppolito modo realiter fit: nam Deus ibi per contritionem prius remittit, & postea sequiē remissio sacramentalis realiter applicata. ergo opinio falsa.

Quinto, quia dicere ꝙ quia sacramentum pœnitentię comprehendit contritionem, quæ est pars eius, virtute cuius cōfert primam gratiam, ideo dicitur conferre primam gratiā ex opere operato; hoc certe non stat. quia vndecunque etiā si ab actuali sacramēti susceptione talis contritio, vel dispositio ad gratiā proueniat: nam non nisi virtute cōtritionis ex opere operantis prima gratia cōferretur, vt supra probatū est. Itē hoc dicere non potest hęc opinio de baptismo. quia non habet contritionem partem ipsius, vt sic virtute eius habeat suum effectum collationis gratiæ. Et tamen opinio dicit idē esse iudicium de vtroque sacramēto. Adde quod Adrianus, & multi doctores dicūt, ꝙ si contritio habet virtutē iustificādi in lege gratię: id habet ante baptismū virtute eius actu vel virtute optati: post baptismū vero, virtute sacramēti pęnitētię in actu, vel in voto suscepti, & vt pars quædā ipsius est: & nō econtra, vt male dicere videtur opinio. Ad rationes autem opinionis huius Respōdeo ad primum negando ꝙ hoc sacramentum realiter susceptum sine contritione non conferat gratiā: dico.n.ꝙ eam confert etiam probabiliter tātum contritis, vt infra q.2.in 4.opi.habetur. Ad secundum respondeo, ꝙ sensus formę sacramētalis verus & inuariatus est, ego confero tibi sacramentalem absolutionem habentem virtutem absoluendi à peccatis quoad culpā & pęnam ęternam &c. Si eges, vel nisi huic effectui

Responsio ad primū. *Ad secundum.*

obijcem ponas, vel impedimentum. Et similem sensum habent omnes alię formę sacramentales baptismi, & extremę vnctionis, &c. etiamsi sanctificatis conferrentur, vt ait Alex.4.parte. quæstio.77.membro.5. art.7. & Hugo de sancto Victore vbi supra, quòd formæ sacramentales non actum, vel euentum, sed virtutē suorum effectum significant.

Opin. 3. Opinio tertia est, quòd licet per contritionem ante baptismum, & post eum ante absolutionem sacramentalem peccator iustificetur: at vero nunquam liberabitur à reatu damnationis æternæ ante baptismum, neque post eum ante sacramentalem absolutionem, nisi cum in articulo mortis locus non est horum sacramentorum susceptioni. Et hæc opinio dicit, & supponit alia duo. primum quod stat hominem in gratia simul, & in reatu ad pęnam ęternam esse: sicut olim sancti patres in limbo erant in gratia, seu charitate, & in reatu æternæ pœnæ damnati: à qua non nisi per mortem CHRISTI liberari potuerunt. Et quo ad hæc opinio est singularis. Secundo dicit, quòd per contritionem Deus solus per se dat gratiam seu charitatem remittitque culpam mortalem & tollit quicquid est iniquitatis & impietatis, id est, iniuriæ, & offensæ in peccatis, & absoluit à debito quod Richar.de sancto Victore, vbi infra vocat debitum captiuitatis, & seruitutis peccati. Sacerdos autem, & sacramentum nullo modo habet potestatem, vel virtutem ad hæc, in quo concordat prima opinio Magistri, & aliorum; sed solum ad remittendum in parte pęnas temporales debitas pro peccatis: & ad absoluendum à debito quod hęc opinio appellat expiationis: & ad remittendum pœnam æternam, & commutandum illam in temporalem: ac perinde ad absoluendum à debito damnationis, vt Richardus appellat. quæ quidem cōmuniter fieri non creduntur sine gratiæ infusione, & quoad hoc secundum dictum hæc opinio etiam singularis est.

Hanc opin. tenet Hugo de sancto Victore libro 2. de sacramentis parte decimaquarta, capit.octauo. & Richar.de sancto Victore parte prima, tractatu de potestate ligandi, & absoluendi cap.duodecimo, quam & videtur probare Alexander quarta parte, quæstio.79.membro tertio, artic.secundo, & eam referunt magister in quarta distin.decimaoctaua, & Bonauent.eadem distinctio.articul.secundo, quæst. prima, & eam reprobat vt insufficientem, & similiter Adrianus in 4.de clauibus.quæstio.2. refert, sed neque probat, neque reprobat. Et tandem clarissimus doctor Medina magister meus de confessione quæstione quinquagesimaprima, hanc opinionem tenet, sed cum moderamine, & limitatione, quòd scilicet intelligatur

 gatur

mum iustificatur, qui actu, vel virtute votum non habet confitendi dignus absolutione sacerdotali. Et ita si dignus est, eius peccata sacerdos rationabiliter retinere non potest: neq; rationabiliter, sed irrationabiliter eo inuito poenitens iustificatur. Si indignus est, iam eius peccata sacerdos rationabiliter retinet: neque ipso sacerdote sic rationabiliter inuito & peccata retinente peccator ille iustificabitur. Itaque remissio quae fit in contritione dependet à clauibus: immo fit virtute clauium, sicut gratia quae data fuit ante passionem CHRISTI virtute ipsius data est.

Secundo respondeo, etiam si totum antecedens concedatur, negatur consequentia secundum beatum Thom. opusc. 22. & Adria. de confessione, & Medina item de confessione quaest. 51. quia non eodem modo fit absolutio, & ligatio. Absolutio enim à culpa fit positiue, scilicet ministerialiter sacramentum impartiendo, & virtutem eius, & gratiam: vt sic poenitens à Deo effectiue, & principaliter absoluatur per gratiam à peccatis. Ligatio autem siue retentio peccatorum fit negatiue, scilicet praesupposita causae cognitione non impendendo sacramentum, utpote indigno: sed illum in ligamine suae culpae, & peccatorum relinquendo: & ita per solam declarationem fieri potest: remissio autem proprie non nisi per collationem remissionis, & gratiae.

Opinio 2. Secunda opinio est, quòd sacramentum hoc non quidem in actu tantum susceptum, sed in voto, seu proposito mentis habitum confert primam gratiam, & remittit culpam, & poenam aeternam adultis. In voto autem dicitur haberi, id est in contritione, in qua virtualiter includitur propositum suscipiendi hoc sacramentum oportune, secundum praeceptum Christi, & ecclesiae. Et ita saluat haec opinio quòd hoc sacramentum vere operatur remissionem peccatorum, quam eius forma significat, ego te absoluo, quòd etiam ex opere operato confert primam gratiam & salutem: quia scilicet in voto id operatur, seu quatenus comprehendit contritionem veram, quae est pars eius: sine cuius sacramenti voto post baptismum prima gratia nō praestaretur quantumlibet contrito: quae tamē daretur contrito sine aliorum sacramentorum voto, ex quo ad salutem necessaria non sunt. Iō hoc sacramentum sicut, & baptismus, & nō alia dicuntur cōferre primam gratiam iustificantē.

Quòd autem ita sit, quòd scilicet non actu tantum, sed in voto, id est in contritis hoc sacramentū id operetur, probatur dupliciter. primo quia quando actu suscipitur hoc sacramentum sine contritione non habetur gratia iustificans: cum cōtritione autem, iam virtute eius saltem natura praeuie praecessit gratia, atq; remissio peccatorum: ergo praedictam remissionem, & gratiae infusionem operatur hoc sacramentum in voto. Secundo probatur idem: quia forma sacramentalis, ego te absoluo, semper habet eundem sensum, neq; variatur propter varietatem poenitentum. dum autem iam iustificati absoluuntur, non significat illos per eam vere tunc à culpa & pęna ęterna absolui: quia tunc falsa esset. ergo neque per eam tunc vere à praedictis absoluuntur illi qui non habent veram cōtritionem; aliàs praedicta forma variaretur. & ergo praedicta forma vera, & inuariabilis habet hunc sensum, quòd scilicet absolutio sacramētalis in voto habet effectum absolutionis peccatorum quam significat. Et hoc idem tenet haec opinio de baptismo ab adultis suscepto, quòd scilicet, non nisi in voto, vel contritis confert primā gratiam, quamuis hoc & omnia sacramenta in actu suscepta conferant augmentum gratiae cō tritis seu dispositis ad eam. Haec opinio fuit quorundam antiquorum, vt referunt, & reprobant eam Alexander. 4. parte. quaest. 80. membro 1. art. 1 & Bonauen. in 4. distin. 18. art. 2. q. 1. & postea eam tenuerunt Okam, & Gabriel in 4. dist. 14. q. 2. notabili. 2. in responsione ad tertium argumentum, & in dist. 18. q. 1. & eius supplementum in 4. dist. 23. q. 2. ar. 2. latius & Maioris ead. distin. & quidam alij moderni. Sed neque haec opinio videtur vera propter quinq; primo quia hoc sacramentū ex opere operato efficit remissionem peccatorum, quam significat eius forma, ego te absoluo à peccatis, sicut & ego te baptizo. sed hanc non praestat ex opere operato quando in voto tantum suscipitur, quia tūc virtute contritionis tantum: & per consequens ex opere tantum operātis habetur prima gratia iustificans. tunc. n. nihil operatur sacerdos aut clauis, aut sacramentum nondum realiter existēs. ergo quomodo realiter in actu suscipitur id efficit ex opere operato. Si dicatur quòd tunc etiā existit in voto & in voto operatur. Contra. quia sic potius operaretur idem in actu realiter existens, & applicatum, quàm intētionaliter in voto virtualiter tantum existens. Quia omnis res maiorem virtutem habet in sua reali applicatione, & realiter existens, quàm intentionaliter, & in proposito duntaxat, secundum Alex. Bonaventu. & caet. vbi supra. Secundo arguitur ad idem: quia vel sacerdos potest realiter remittere peccata, vel non: si non, ergo frustra realiter est illi data potestas Ioann. 20. & Matth. 16. Si sic, quaero quando remittit natura, vel quando actualiter peccatorem sacramentaliter absolui: & sic habeo intentum contra opinionem. vel in voto tantum, quando videlicet peccator prius contritionem habuit: sed tunc sacerdos nihil sacramentaliter operatur: quia nec ipse, nec sacramentum realiter est: sed *Reprobatio opi. 2.*

solius

ſolius contritionis virtute id totum ſit vt dictum eſt, ergo non proprie ſacerdos, neque realiter peccata dimittit, quod abſit.

Tertio, quia ſi quando verba ſacramentalia proferuntur, peccata nõ remittũtur, ſed prius per hoc ſacramẽtum in voto remiſſa erant, ergo falſa eſt, tunc realiter & proprie illa forma ſacramentalis, ego te abſoluo, vbi ſignificatur tunc de præſenti fieri abſolutionem à peccatis quãdo profertur. Neque.n.ibi ſignificatur abſolutio à debito cõfitẽdi, ſed à peccatis. Neq; ibi dicitur ego ſignifico te abſolutum à peccatis por abſolutionem ſacramentalẽ in voto ſuſceptam, vt male air opinio. Sic.n.forma ſacramentalis realiter & proprie potius eſſet ſignificatiua, quàm efficaciter operatiua remiſsionis peccatorũ contra doctrinam eccleſiæ. Quarto, quia Ioan.20. quorum remiſeritis peccata, & Matth.16. quodcunque ſolueris &c. ſecundũ gl.ibidem ſententiã ſacerdotis ſententia ſequitur cœli, vbi apparet ꝙ ſacerdos prius ſaltem natura abſoluere debet, & deinde per ſententiam Dei abſolutiuam in cœlis approbari. Sed per ſacramenta in voto iam oppoſito modo realiter ſit: nam Deus ibi per contritionem prius remittit, & poſtea ſequitẽ remiſsio ſacramentalis realiter applicata. ergo opinio falſa.

Quinto, quia dicere ꝙ quia ſacramentum pœnitentiæ comprehendit contritionem, quæ eſt pars eius, virtute cuius cõfert primam gratiam, ideo dicitur conferre primam gratiã ex opere operãto; hoc certe non ſtat. quia vndecunque etiã ſi ab actuali ſacramẽti ſuſceptione talis contritio, vel diſpoſitio ad gratiã proueniat: iam non niſi virtute cõtritionis ex opere operantis prima gratia cõferretur, vt ſupra probatũ eſt. Itẽ hoc dicere non poteſt hæc opinio de baptiſmo. quia non habet contritionem partem ipſius, vt ſic virtute eius habeat ſuum effectum collationis gratiæ. Et tamen opinio dicit idẽ eſſe iudicium de vtroque ſacramẽto. Adde quod Adrianus, & multi doctores dicũt, ꝙ ſi contritio habet virtutẽ iuſtificãdi in lege gratiæ: id habet ante baptiſmũ virtute eius actu vel virtute optati: poſt baptiſmũ vero, virtute ſacramẽti pœnitẽtiæ in actu, vel in voto ſuſcepti, & vt pars quædã ipſius eſt: & nõ econtra, vt male dicere videtur opinio.

Reſponſio ad primũ. Ad rationes autem opinionis huius Reſpõdeo ad primum negando ꝙ hoc ſacramentum realiter ſuſceptum ſine contritione non conferat gratiã: dico.n.ꝙ eam confert etiam probabiliter tãtum contritis, vt infra q.2.in 4.opi.habetur.

Ad ſecundum. Ad ſecundum reſpondeo, ꝙ ſenſus formæ ſacramẽtalis verus & inuariatus eſt, ego confero tibi ſacramentalem abſolutionem habentem virtutem abſoluendi à peccatis quoad culpã & pœnam æternam &c. Si eges, vel niſi huic effectui obijcem ponas, vel impedimentum. Et ſimilem ſenſum habent omnes aliæ formæ ſacramentales baptiſmi, & extremæ vnctionis, &c. etiamſi ſanctificatis conferrentur, vt ait Alex.4.parte. quæſtio.77.membro.5. art.7. & Hugo de ſancto Victore vbi ſupra, quòd formæ ſacramentales non actum, vel euentum, ſed virtutẽ ſuorum effectum ſignificant.

Opin. 3. Opinio tertia eſt, quòd licet per contritionem ante baptiſmum, & poſt eum ante abſolutionem ſacramentalem peccator iuſtificetur: at vero nunquam liberabitur à reatu damnationis æternæ ante baptiſmum, neque poſt eum ante ſacramentalem abſolutionem, niſi eum in articulo mortis locus non eſt horum ſacramentorum ſuſceptioni. Et hæc opinio dicit, & ſupponit alia duo. primum quòd ſtat hominem in gratia ſimul, & in reatu ad pœnam æternam eſſe: ſicut olim ſancti patres in limbo erant in gratia, ſeu charitate, & in reatu æternæ pœnæ damnati: à qua non niſi per mortem CHRISTI liberari potuerunt. Et quo ad hæc opinio eſt ſingularis. Secundo dicit, quòd per contritionem Deus ſolus per ſe dat gratiam ſeu charitatem remittitque culpam mortalem & tollit quicquid eſt iniquitatis & impietatis, id eſt, iniuriæ, & offenſæ in peccatis, & abſoluit à debito quod Richar.de ſancto Victore, vbi infra vocat debitum captiuitatis, & ſeruitutis peccati. Sacerdos autem, & ſacramentum nullo modo habet poteſtatem, vel virtutem ad hæc, in quo concordat prima opinio Magiſtri, & aliorum; ſed ſolum ad remittendum in parte pœnas temporales debitas pro peccatis: & ad abſoluendum à debito quod hæc opinio appellat expiationis: & ad remittendum pœnam æternam, & commutandum illam in temporalem: ac perinde ad abſoluendum à debito damnationis, vt Richardus appellat. quæ quidem cõmuniter fieri non creduntur ſine gratiæ infuſione, & quoad hoc ſecundum dictum hæc opinio etiam ſingularis eſt.

Hanc opin. tenet Hugo de ſancto Victore libro 2. de ſacramentis parte decimaquarta, capit.octauo. & Richar.de ſancto Victore parte prima, tractatu de poteſtate ligandi, & abſoluendi cap.duodecimo, quam & videtur probare Alexander quarta parte, quæſtio.79.membro tertio, artic.ſecundo, & eam referunt magiſter in quarta diſtin.decimaoctaua, & Bonauent.eadem diſtinctio.articul.ſecundo, quæſt. prima, & eam reprobat vt inſufficientem, & ſimiliter Adrianus in 4.de clauibus.quæſtio.2. refert, ſed neque probat, neque reprobat. Et tandem clariſsimus doctor (Medina magiſter meus de confeſsione quæſtione quinquageſimaprima, hanc opinionem tenet, ſed cum moderamine, & limitatione, quòd ſcilicet intelli-

gatur de pœna æterna dãni, non sensus, quam ipse appellat exulationem æternam à regno cœlorum: sicut post remissam culpam patres cum gratia in limbo exulabant à regno cœlorũ quousque per CHRISTVM illis apertum fuit. Sic dicit de pœnitente, cui per contritionẽ Deus solus, non sacerdos neque sacramentum, confert primam gratiam culpamq; remittit, & pœnam sensus æternam, manet tamen damnatus exilio à gloria quousque per sacerdotalem absolutionem ei rite confitenti regnum cœlorum aperiatur. Itaque eo ipso quo peccator de peccatis suis vere confitetur redit in gratiam: & est absolute ordinatus ad gloriam secundum præsentem iustitiã, ita quòd si in tali statu gratiæ in quo est decederet, finaliter gloriam haberet: cum quo stat, quod etiam secundum præsentem iustitiam sit etiam conditionaliter ordinatus ad pœnam damni æternam, seu ad exiliũ æternum à gloria, si videlicet per eũ stet quominus à sacerdote confessus absoluatur. Nam si per eum non stat vtique id non exigit Deus, sed supplet misericorditer secundum omnes opiniones. Hanc enim confessionem specialiter in lege gratiæ exigit Deus in peccati satisfactionem, & vt hoc onus sit leue cõfert gratiam in sacramento. Et potestatem contulit sacerdotibus per sacramentum non solum ad absolutionem à tal. vinculo seu exilio gloriæ supra dicto: sed & à debito pœnarum temporalium in toto vel in parte, secundum dispositionem pœnitentis. & ideo sacerdos dicitur habere clauem regni cœlorum: quam exercet dum absoluit à peccatis, i. à vinculo pœnæ exilij prædicti, aliarumque pœnarum temporalium, vt dictum est. Ideo & sacramentum pœnitentiæ dicitur secunda tabula post naufragium.

Et cum hac opinione sic intellecta videntur cohærere auctoritates dicentes quod solus Deus remittit culpã siue peccata: & maculam obdurationemq; peccati per gratiã tollit: & reatum æternæ pœnæ remittit, i. pœnæ sensus æternæ, vt ait prima opinio. Cohærent etiam auctoritates & opiniones dicentes quòd sacerdos per sacramentum vere aperit cœlum, & peccata remittit, cum absoluit, s. à vinculo exilij seu relegationis æternæ iam dicto. Et cum hac opin. sic declarata concordare videtur licet non expresse Richar. & Alex. & alij vbi supra. Sed vt ipse doctor Medina per me postea singulariter requisitus dixit, hæc eius opinio differt à supradicta Hugonis & Richardi opinione etiã in hoc, quòd secundum opinionẽ illorum quando per peccatorem stat quominus per sacerdotẽ absoluatur, & sic decedit à vita, etiam si prius fuerit contritus punietur æternaliter non solum pœna damni, sed etiam sensus, etiam pro illis de quibus erat contritus. Secundũ tamen hanc moderationem seu opinionem doctoris Medina, punietur soluta pro commissis quæ noluit confiteri, pœna tantum damni, si de illis fuerat prius contritus: punietur autem etiam pœna sensus pro illo peccato tantum quo noluit confiteri: qa nullo modo remissum est. Et huc tendit quod communiter dicitur, quod peccata semel dimissa redeunt in recidiuante, s. quoad pœnam damni, & non solum per modum circunstantiæ. Probatur hæc opinio sic limitata, & declarata quo ad vtrunque punctũ, in quo differt ab alijs, quia id Ioan. 20 quorum remiseritis peccata &c. vbi significatur præcedere sententiam sacerdotis, & subsequi absolutionem Dei in cœlis, non potest intelligi de absolutione tantum ostensiua seu declaratiua: sed de efficaciter operatiua, vt supra in reprobatione secunde opi. & infra q. 2. in 4. opi. habetur. Nec de absolutione à peccatis quoad reatum pœnæ sensus æternę annexum ipsi culpę; quia hoc ad solum Deum pertinet, vt patet ex auctoritatibus primæ opi. suprapositæ. Neque de absolutione à peccatis quoad pęnam tantum temporalem: ex quo ad eius remissionem non est necesse peccata confiteri secundum omnes doctores: cum hic, & in purgatorio solui possit, ergo à sufficiente diuisione restat, vt de absolutione à peccatis quoad vinculum relegationis æternę à regno cœlorum, quæ stat cum statu gratiæ vt dictum est, intelligatur. Sed salua debita reuerentia Magistri mei supradicti hæc opinio nec in se, nec in fundamento videtur stare, neque à doctoribus cõiter approbatur. Nam contra vtrũque vbi dicitur quod cum statu gratiæ post remissionem culpæ per contritionem manet reatus pęnæ æternæ relegationis à gloria, vt olim erat in limbo. Arguitur tripliciter, primo quia nulla auctoritate scripturę vel ecclesiæ diffinitione, aut sufficiẽte ratione id probatur, sed potius oppositũ: quia in peccatoribus adultis hæc tria nunc & semper sunt, & fuerunt annexa, s. culpa mortalis, reatus æternæ pœnæ sensus & damni, & reatus relegationis æternæ à regno gloriæ. Nam talis æterna relegatio à gloria reducitur ad æternam pęnã damni, vt patet. exulatio autem temporalis à gloria qualis de lege fuit in istis partibus olim in limbo vsque ad mortem CHRISTI, & nunc est in sanctis viris purgatorij, & vitæ huius, non facit ad rem. Quare falsum est quòd in illis erat exulatio æterna de lege vt nos loquimur, ergo remisso altero istorum trium per contritionem, vel per sacramentum iam simul semper & vbique, alia duo de lege necessario annexa, & inseparabilia remittuntur. Et id maxime est verum in lege gratiæ quando per CHRISTVM ianua rẽgni cœlorum aperta est. Neque enim dabitur instantia in viuis, vel in defunctis aliquo modo.

Secundo

Secundo arguitur, quia modo ista tria sunt aliàs separabilia, modo non: quòd tamen quoad remissionem sint inseparabilia de lege probatur, per Aug. in psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates. vbi ait. remitti peccata est ea ad pęnam æternam non imputari. Nunc autē prædicta æterna exulatio sine reatus ad eam est æterna pęna damni, vel ad eam reducibilis, vt cōstat. ergo cum Aug. nihil excipiat: sequitur quòd qua rōne vna pęna ęterna remittitur, eadem & omnes aliæ pœnæ æternæ, & æterna exulatio cum ipsa culpa per contritionem, vel per sacramentum remittuntur, non ergo remissa culpa per contritionem manet exulatio vel aliqua ęterna pęna damni per sacerdotem in sacramento remittenda.

Quod etiam confirmatur, quia olim ante leg ē gratiæ per contritionem, nō solum culpa, sed etiam omnis æterna pęna sensus, & damni, & æterna exulatio à gloria remittebatur. Quod inde patet, quia iustificati solum ad pœnam temporalem, & ad limbum sanctorum, vbi de lege relegatio erat duntaxat temporalis vsq; ad mortem CHRISTI, destinabatur vt supra dictum est. ergo etiam nunc cōtritio eandem & non minorem, immo maiorem virtutem habet in lege gratiæ. Nam ante institutionem sacramenti confessionis habetur Matth. 3. pęnitentiam agite, appropinquabit regnum cęlorum. Et à diebus Ioannis Baptistæ, regnum cęlorum vim patitur, & violenter rapiūt illud; quia videlicet iam incipiebat regnum celorū per CHRISTVM aperiri. Vbi & fine vlla differentia pęnarum æternarum Ireneus li. 3. cōtra hær. c. 35. ait, pœnitentibus largitur Deus benedictionem suam. Et in Concilio Lateranē. absolute diffinitū est, & c. firmiter, de sum. tri. & fide catho. habetur. Et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit per verā pœnitentiam pōt semper reparari. Et doctores communiter dicunt virtutem contritionis nunc & semper pœnitentem saltem ad eūdem statum gratiæ, & ius ad gloriam omnino restituere, in quo erat ante peccatum, secundū Ezech. 18. Quoties ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Tertio ad idem, quia si ex eo quòd dictum est, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, rectè colligitur etiam secundum hanc opinionē, ꝙ sacerdotes possunt remittere pęnam ęternam damni, aut exultationem æternam à regno cœlorum, ergo eadem ratione ex scripturis ipsis, vel alijs similiter dicentibus Deum remittere peccata penitētibus colligi debet, quòd Deus illis peccata remittit, non solum quoad culpā, sed ēt quo ad omnem pœnam & exulationem æternam. Neq; n. fauorabilius debet sacra scriptura pro sacerdotum quàm pro Dei auctoritate, seu potestate exponi. Et hæ tres rationes supradictæ procedunt tam contra præfatā opinionem sine limitatione, quàm cum limitatione, seu modificatione clarissimi doctoris Medina intellectam. Nam si sine dicta limitatione accipiatur, multa inconuenientia alia sequuntur ex ea, puta ꝙ quis sit in gratia, & filius Dei habens ius ad gloriam, simul & reus pęnæ ęternæ filiusq; gehennæ, & perditionis vt Dei inimicus. Neq; ratio supra adducta pro illa opinione quicquam valet, quatenus dicit quòd id Io. 20. quorum remiseritis peccata & c. non potest intelligi de remissione quoad culpam, & pęnam æternam. quod reprobatum est supra contra primam opin. & amplius patebit ad esse falsum in 4. opi. sequente. Sed neque dictæ opinioni suffragatur Aug. dicens quòd non potest quis à peccato iustificari nisi confessus fuerit ante peccatum. Et Beda super Iacob. gradicens, sine confessione nequeunt peccata dimitti. Nam hi omnes & alij doctores similiter loquētes solum ostendunt præceptum confessionis, & necessitatem eius actu vel virtute. Alioqui similiter inde probaretur pœnitentem per cōtritionem veram non posse iustificari sine confessione actuali, neque gratiam habere, quod omnino falsum est. *Responsio ad rationes huius opin.*

Opinio quarta & vltima, in qua standum est, tenet quòd hoc sacramentum pœnitentiæ instrumentaliter, & sacerdos ministerialiter confert primam gratiam & salutem: & remittit peccata quoad culpam, & pęnam æternam quancunque: idq; ex dono, & gratia, & auctoritate, & operatione diuina, modo attingat virtute diuina productionem gratiæ modo nō, de quo nil nunc differimus. Ita quòd peccator aliqualiter attritus, de quo in secunda quæstione sequenti dicetur, virtute sacramenti fit vere contritus, & iustificatus, de iniusto, & de inimico amicus & gratus filius Dei, & hæs gloriç. *Opinio 4.*

Quod probatur quadrupliciter. 1. quia Ioā. 20. quorum remiseritis peccata & c. sacerdotes in sacramento proprie & vere peccata remittere possunt: & non fit differentia quoad culpā, vel pęnam hanc vel illam, ergo quoad hæc omnia, & per consequens non nisi per collationē primæ gratiæ iustificātis. Probatur antecedēs. Quia proprie remittere debitum non est solū declarare esse remissum, sed vere & proprie remittere. ergo similiter id sit dum Io. 20. Concessum est sacerdotibus à CHRISTO remittere peccata. Item quia ibi satis indicatur non esse prius in cœlo quàm à sacerdote in terra vere soluenda aut remittenda peccata, aut saltē aliquando vere soluenda, aut remittenda esse in cęlo, quia à sacerdote vere soluerentur, & remitterentur in terra. Nam si nunquam hoc futurum erat: potius dicendū fuisset quorum re-

miseritis

miseritis remissa vel soluta iam fuerunt. Neq; satis intelligi potest quomodo sacerdotibus asserere valeamus hanc potestatē retinendi peccata: si nunquā peccata retinentur à Deo quia retinentur, i. quia nō absoluuntur à sacerdote. Nam si nunquam hic possunt sacerdotes absoluere à peccatis vt primam gratiam conferant, faciantq; adeo non retineri peccata, quæ ante ipsorum absolutionem retinebantur: non igitur habent potestatem retinendi peccata. Sicut rector ciuitatis non haberet potestatem retinēdi aliquos reos in carcere, aut illos inde soluendi: si nunquam posset quemquam eorum à carcere eripere, nisi ipsi potius compediti etiā eo inuito inde se possent liberare. Ita neque sacerdos rectè diceretur clauem absolutionis & regni cęlorum habere: si nemini posset illud aperire: sed peccator potius per suam contritionē præfatam clauem haberet. Et confirmatur, quia sicut ex illis verbis Apoc. 3. qui habet clauem Dauid qui aperit, & nemo claudit, arguitur potestas Christi ad vere & propriè soluēda peccata quoad culpam & pœnam æternam. Ita similiter ex Math. 16. Quodcunq; solueris super terram &c. & Ioan. 20. quorum miseritis peccata &c. arguitur potestas ministerialis sacerdotum ad vere peccata remittendum & ligandum quo ad omnia prędicta. Nam & ideo Christus præmisit Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, & sicut misit me pater, i. qua potestate & ad eundem finem: ita ego mitto vos & constituo vos pro me ad peccata per sacramentum quod nunc instituo vere remittendum. Ad solum namque declarandum peccata esse à Deo remissa certe parū necessaria erat spiritus sancti donatio atque potestas. Neque valent euasiones & glossæ prædictarum auctoritatum quæ infra in corolarijs in fine huius opin. refutantur. Secundo principaliter probatur opin. quia sacramentum pœnitentiæ est secunda tabula post naufragium secundum Hiero. super Esa. 3 & epistola prima de virginitate ad Demetriadem, & habetur de pœnitentia dist. 1. c. secunda tabula. Et Tertullianum lib. de pœnitentia, & Cyprianum, & Bonaue. & etiā Tho. 3. par. q. 84. art. 6. & alios doctores cōmuniter. Et non solum id dicitur de pęnitentia virtute, sed potius de sacramento, vt ait concilium Tridentinum sess. 6. c. 14 quòd Christiani hominis pęnitētia, quam secundam tabulam post naufragium sancti patres appellauerunt, continet nō solum cessationem à peccatis & eorum detestationem, sed & sacramentalem eorum confessionem & satisfactionem. Hæc ibi. Et etiam medicina contra peccata post baptismum, qui prima tabula nuncupatur, viuificans mortuos secundum communiter doctores infra allegatos, ergo sicut baptismus actu susceptus vere liberat à morte peccati ex opere operato conferens primam gratiam iustificantem etiam adultis, qui sine illo periclitarentur, nec illam haberent: ita & pœnitentiæ sacramentum. Neque enim minus aperta sunt priuilegia clauiū ad remittēda peccata actualia, quàm baptismi ad originale simul & actuale remittendū. Alioqui non esset secunda tabula post naufragium & medicina salutaris aut uiuificans mortuos, secundum c. presbiter. & c. agnouimus. 26. q. 6. si non nisi iam viuis aut sanis ad vitam prodest & salutem. Nam si hac via sacramenti pœnitentiæ peccator non redit in gratiā iustificantem: certe per eam non esset nunc quam ante legem gratię facilior facta via salutis, cuius tamen oppositum communiter dicunt doctores.

Tertio probatur opinio, quia in c. presbyter, 26. q. 6. habetur quòd presbyter denegans pœnitentiam, i. absolutionem morientibus, reus erit animarum. Et statim in c. agnouimus. ea. q. de presbitero negante morientibus absolutionem petentibus dicitur, quid aliud est nisi morienti mortem addere, eiusq; animam sua crudelitate ne absoluta esse possit occidere? ergo inde videtur, quòd absolutio sacramentalis in casu vitam prębstaret ijs qui moriuntur, alioqui ea denegata non daretur causa condemnationis ipsis morientibus. Neque ad hoc valet primo dicere, quòd ibi loquitur textus de absolutione ab excōmunicatione, de qua tota illa. 6. quæstio procedit. Nam occasione absolutionis ab excommunicatione ibi principaliter intente, etiam de absolutione à peccatis sacramētali interim agitur expresse, vt patet quia ibidem in c. agnouimus, dicitur: cui autem pœnitentia non negatur, nec reconciliatio. vbi constat, quòd pœnitentia, quæ in sacramento hoc fit, textus dicit, quòd cui illa vel absolutio à peccatis non negatur ab ecclesia in illo articulo mortis, non debet etiam negari reconciliatio, i. absolutio ab excommunicatione. Sic namque sæpe contingit occasione vnius materiæ interim agi de alia illi annexa. Neque secūdo valet dicere, vt dicit clarissimus doctor Medina de confessione, q. 52 quòd id ideo dicitur in dicto textu de negante absolutionem à peccatis: quia videlicet occasionaliter est causa dānationis, & mortis æternæ, dum ex negatione absolutionis sacerdos dat causam desperat onis infirmo, maxime si probabiliter creditur propter hoc quasi desperatus obiturus, qui absolutus valde confortaretur, & viuificaretur cōtra dæmonum tētationis ad salutem. Et quòd hæc glossa non valeat inde patet, quia id non significatur in textu, sed quòd sacerdotis crudelitas stat in hoc, quòd negatio absolutionis sacramentalis est occidere animam infirmi morituri ne possit esse absoluta, s. a Deo per gratiam.

gratiam. Et ibidem in c. agnouimus, sequitur. salutem ergo hominum adimit qui tēpore mortis ei denegat pœnitentiam, i. sacramentalem absolutionem. Nam per negationem absolutionis ab excommunicatione duntaxat, quę & pœnitentia non dicitur, vtique non tollitur salus pœnitentis. Quarto principaliter probatur opinio per auctoritates doctorum, quia gloss. Matth. 16. & Aug. contra quinque hæreses dicit ꝙ ecclesia pōt oīa peccata dimittere, quia ei datæ sunt claues regni cęlorum. Et idem lib. 2. de adulte. coniug. c. 9. & c. fi. de pœn. dist. 1. habetur in fine, Deus salutis & sanctitatis auctor atque largitor plerumque præbet hanc suæ pœnitētiæ medicinam inuisibili administratione, plerumque medicorum operatione. Item Chris. lib. 3. dialogorum ait. Hæc est excellentia euangelij sacerdotum supra sacerdotes veteris legis, quòd illi lepram ostendebant corporalem esse mundatam: hi vero spiritualem probant simul & mundant. Et idem homilia 85. super id Ioa. 20. Quorum remiseritis peccata &c. ait. Non erraret quispiam si tunc eos potestatem quādā & gratiam spiritualem accepisse diceret: nō tātum vt mortuos suscitarent & virtutem ostēderent: sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratię spiritus. Item in 6. tomo suorū operum tractatu de dignitate sacerdotali lib. 3. c. 6. ait sacerdotes legis gratiæ non corporis lepram, vt illi veteris legis: sed immundiciam mētium non ex parte probandi, sed omnifariā mūdandi obtinent potestatē, & indulgendi peccata. Item Ambr. lib. de pœnitentia, c. 7. contra Nouatianos ait. Cur baptizatis si per hominem peccata dimitti nō licet? vtique in baptismo remissio peccatorum est. Quid interest vtrum per pęnitētiam an per lauacrum hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nonne Dei nomen vtrobique operatur? Et ad idem est Hilarius super Matt. 16. quodcūq; solueris &c. & Theophi. ibidem ait. quòd diuinam auctoritatem sacerdotes habent ad soluenda peccata: & honorandi sunt vt Deus, etiam si mali sint: quia donorum diuinorum ministri sunt: & per eos gratia operatur. Ad idem est Cyrillus lib. 12. super Ioa. c. 56. dicens. Cùm sacerdotes peccata remittunt aut detinent; spiritus qui habitat in eis per eos id facit. Et Bern. serm. 1. beati Petri & Pauli ait. Quid illo potētius qui claues regni cœlorū tam singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri sententiam cęli. Et tandem concilium Florentinum sub Eugenio. 4. ait. Sacerdotes vere absoluere, & sacramentum pęnitentiæ esse peccatorum remissionem. Et in concilio Tridentino sess. 3. sub Iulio 3. c. 3. habetur quòd effectus huius sacramēti quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, recōciliatio est cum Deo. Et inferius c. 6. habetur. Hoc concilium docet sacerdotes tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere: eosque habere non solum ministeriū annunciandi euangelium vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actus iudicialis & ab ipso velut à iudice sententia pronunciatur. Hæc ibi. Corolarie sequitur ex dictis primo, quòd forma sacramentalis non solū est ostensiua, vel significatiua remissionis peccatorum, sed etiā efficaciter operatiua. Neque valet glossa seu potius euasio dicens, ego te absoluo, i. absolutum significo iudicialiter vel ostendo. Quod quadrupliciter probatur. tum primo quia secundū glo. Matth. 16. sententia cœli sequitur sententiam sacerdotis, i. eam approbat, ergo eam præsupponit vere absolutiuam vel ligatiuam latam esse. Tum secundo quia quæro à quo & cui ostenditur absolutus? à Deo vel ab ecclesia? Non ab ecclesia: cum per opinantem oppositum non fuerit ante absolutus ab ea. Non etiam à Deo: quia tunc sensus esset, quæ ostenditis à me esse remissa vel absoluta, ego quoque soluam siue remittam, & econuerso, iste autem sensus est absurdus. Nā si remisio per Deū facta præcedit remissionē seu sententiam sacerdotis, ergo nihil facit ad remissionem peccatorū, ꝙ sacerdos postea oñdat illū esse absolutū à Deo vel non.

Corolarium primum.

Item neque Deo id ostenditur, vt constat; neque ipsimet pœnitentibus aut sacerdotibus ipsis aut ecclesiæ, sacerdotes ostendunt peccatores esse absolutos. Quia ipsi pœnitentes possunt de sua iustificatione, & nos de illorū absolutione, seu etiam iustificatione ambigere: cū ex fide certo scire non possimus quod nullus interceſſerit obex, aut quòd sufficiens fuerit dispositio pœnitentis cū sacramento ad fructum absolutionis vel gratiam sacramentalē obtinēdam. Secretissimus etiam est forus sacramentalis: neq; in iudicium ecclesiæ exterius deferri possunt, quæ inter pœnitentem & sacerdotē aguntur. Igitur non sine periculo falsitatis manifeste possunt dici hæc verba, ego te absoluo, .i. absolutū à peccatis ostendo, vt probatū est.

Tum tertio quia similiter peccata quoad pęnam temporalem mortalium & venialium tam quoad culpam remissorum sacerdos in sacramēto nō vere remitteret, sed ostenderet esse remissa: sicut & quoad culpam & pęnam æternam; id quod omnes doctores cuiuscūque opinionis constanter negant, ergo eodem modo vere ibi virtute sacramenti remittitur culpa & pœna tēporalis & æterna, & non ostenditur solum esse remissa, cum ibi nulla fiat differentia. Tum demū quarto idem patet: quia talem sensum, ego te absoluo, i. significo te absolutum irrident cōmuniter doctores, præsertim Richardus de sancto Victore par. 2. de absolutione sacramentali c. 12. Et Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis

mentis par.14.c.8.& glo.Matth.16.Quodcūq; solueris &c. Et doctores supra allegati. in 4. probatione.

Corolarium secundum. Secundo corolarie sequitur ex dictis, ꝙ non valet alia glossa vel pot us eualio dicens, quòd prædicta potestas remittendi peccata intelligitur solum quo ad pœnam temporalem & reliquias peccatorum: cum ibi supra dicatur potestas ad mortuos suscitandum, & animæ fortes le pram q; mundandum, & à culpa iustificandū, & à peccatis absolute sine vlla restrictione: sicut & baptismus mundat à peccatis quo ad culpam, & pœnam.

Corolarium tertium. Tertio corolarie sequitur, ꝙ non valet alia glossa, saltem non sufficit dicere quòd ideo dicitur in hoc sacramento peccata remitti, quia in sacramento confertur gratia, per quam magis peccata remittuntur, & culpa expellitur, vt de sacramentis omnibus in generali in 3.par.q. 62.art.2.& de sacramento confirmationis specialiter ait beatus Tho.& communiter doctores. Nā similiter diceremus per omnia sacramēta in quibus gratia confertur æque peccata remitti atq; per sacramentum pœnitentiæ, licet per hoc magis quàm per alia. Neque dare gratiam solum est idem quod eam augere, sed est gratum & amicum de non grato facere Deo.

Corolarium quartum. Quarto corolarie sequitur, ꝙ non valet alia glossa vel eualio dicens, quòd quo ad ecclesiam solum sit prædicta culpæ remissio in hoc sacramento. Nam licet fiat quo ad ecclesiam secundum Aug. in enchiridio.c.62 præcipue tamen fit etiam coram Deo, vt significatur manifeste Ioa.20.quorum remiseritis peccata remittuntur eis, sā me secundū glossam & doctores cōmuniter ibi. Et Matth.16.quodcunque solueris super terram erit solutum & in cælo.

Responsio aūt ad opposita argumēta, patet ex Responsione ad motiua opinionū præcedentium, vt latius supra posita sunt. Hanc quartā opinionem tenent communiter doctores in 4. dist.18.& signanter beatus Tho.dist.17.q.14 & 18 & dist.18.q.3.& dist.23.q.2.& 3.parte sū.q. 83.art.3.& q.86.art.1.& 6.& in opusculo.22.& in 4.quodlibeto, art.10. Et Alexander Alensis 4.par.q.60. mēbro primo art.3. & latius q.77. membro 5.art.7.licet propter difficultatē materiæ videatur variare, dum alibi videtur cum 1.& 3.opinione tenere vbi supra allegatus est, sed sano modo intellectus vbi constat. Similiter & Bonauentura in 4.distin.17.articulo 4.q.3.& art.2.q.4. Quamuis distin.18. art.1. etiā videatur cum prima opinione Magistri. Item Richardus in 4.dist.n.17.art.2.q.8.& distin.18.ar. 4.q.1. Item Scotus distin 14 q.4 & dist n. 18. q.2. Item Durandus distin.18.& 17.q.13. Et Palud.& Capreolus dist.17.q.2. Et Gerson alphab.34.lib.3. Et Abulen. Matth. 16.q.76.& Leuit.1.q.16. Item Adrianus de clauibus, q.2. quamuis in 5.quodlibeto, art.3. aliqualiter dissonare videatur, sed vere non dissonat. Itē Caietanus in 2.quodlibeto q.12.quæsito 2.de confessione. Et Vega de iustificatione, lib.9.c.14. 15. Et Soto in 4 distin.18.q.3 art 1. & tandem omnes fere, vt ipse etiā Gabriel qui tenet oppositum in 4.distin.14.q.2. notabili.2. confitetur.

QVAESTIO II.

Qualis dispositio aut displicentia peccati requiratur & sufficiat cum hoc sacramento ad primam gratiam iustificantem.

Opinio prima. RESPONDEO quòd in hoc sunt quatuor opiniones. quarum prima tenet, ꝙ est necessaria vera cōtritio, quam op. tenēt Okam & Gabriel in 4.dist n.14 & omnes doctores tenentes tres priores opiniones in articulo præcedēte, quia hæc opinio sequitur ex ipsarum fundamentis: sed qui illa corruunt vt ibi visum est: ideo & hæc opinio ibi superædificata stare nō potest, nisi vt infra in 4.opinio.recte intelligatur sicut & recte intelligenda est.

Opinio secunda. OPINIO secunda Scoti in 4. dist. 14.q. 1.& 4 & sequaciū est, ꝙ displicentia de peccatis omnibus propter Deum cū proposito cauendi in futurum si non est sufficienter intensa aut continuata quātum requiritur secundum Dei legē aut voluntatem, sufficit cū sacramento cōfessionis ad primam gratiam iustificātem: quæ tamen sine sacramento non sufficeret; & talis dicitur attritio quæ virtute sacramenti fit contritio: & non alia. Et ita secundum hanc opinionē attritio dupliciter differt à contritione. primo intrinsece penes intensionē & remissionē, vt sit remissus dolor voluntatis vel non sufficienter continuatus, & per consequens per se non sufficiens dispositio ad gratiam sit attritio: intensus vero aut sufficienter cōtinuatus & per se sufficiens ad gratiam de lege sit contritio Secūdo modo differt extrinseca denominatione, vt sit attritio sit omnis dolor non informatus gratia: contritio vero iam gratia formatus. Vnde idē dolor prius est attritio, & accedente sacramento per gratiam sibi collatam fit contritio.

Vbi nota ꝙ decipiuntur Gabriel in 4. distin. 14.q.2.notabili.2 & Almain. ea.dist. q.4. & Adrian.5.quodlibeto art.3 in Responsione ad secundū argumentū principale & Siluestrina ver. confessio 1.q.21.& Summa Angelica cōfessio. 1.§.27.& confessio.2.§.1 & Sūma Rosella cōfessio.1.§ 4 & quidā alij putantes Scotū vbi supra sensisse quod nullo dolore de peccatis habito, dū modo non sit ad peccatum aliquis actualis affectus seu complacentia, sit vero animus ad suscipiendum sacramentum baptismi vel confessio-

nis

nis in remissionem peccatorum, talem peccatorem virtute sacramenti primã gratiam suscipere iustificantem & salutem. Sed quòd non ita senserit Scotus inde constat, quòd vbi supra di stin.14.q.4.seipsum explicat expresse dicens, quod requiritur & sufficit cũ hoc sacramento displicentia saltem, aliàs de se insufficiens quæ supra dicta est. Et in distin.4.q.5. agens de baptismo idem dicit expressius. Et ad idem est in primo distin.43.q.1. Et in 3.distin.19.q.1.& 2. Itaque Scotus ponit duo remedia peccatorum: primũ sine sacramento: & hoc est per veram contritionem: quę secũdum eum est dolor propter Deũ sufficienter intensus vel continuatus: alterum cum sacramento, & est per attritionem: quæ secũdum eum est dolor etiam si sit propter Deũ, non tamẽ sufficienter intensus vel cõtinuatus. Et de hoc loquitur in 4.dist.14.q.1.vt supra dictum est. Vt etiam Vega de iustificatione lib. 9.c.15.& lib.13.c.23.24.late prosequitur & aliqualiter Soto de natura & gratia lib.2.c.15.

Et hęc opinio præsupponit vt fundamentum, quòd ad verã contritionem quę de lege sit sufficiens dispositio ad primam gratiam iustificantẽ, est necessarium, quòd sit displicẽtia omniũ peccatorum propter Deum, sufficienter intensa in certo gradu à Deo determinato: dicit tamen, quòd defectu huius intẽsionis põt suppleri temporis continuatio. Et quidem quo ad intensionem requisitam idẽ cum Scoto prima facie tenere videntur Alexander Alẽsis q.4. par. 68.membro 1.art.2.& 3. Et Bonau.in 4.dist.16. art.4.q.1.& dist.17.art.2.q.2. Et Richardus distin.17.art.1.q.5. Et beatus Tho.in 4.dist.43.q. 2.art.3. simul cum dictis ab eo in secũda secundæ, q.24.art.6. Et in 4.disti.17.art.3. Et Palude in 4.dist.17.q.7.q.8. Et Adrianus de pęnitentia & in 5. quodlib. ar.3. nisi forte vt ait Vega de iustificatione lib.13.c.25. hi doctores dicentes requiri dolorem maximũ intensiue intelligãt appreciatiue actu vel virtute, aut super omnia, vt alii doctores cõiter dicunt, quod tunc fit quãdo ita displicet homini peccasse vt nulla ratione velit consensisse, aut de cetero cõsentire peccato, Idq; propter Deum, quod & ego credo sic illos intellexisse. Et quo ad continuationem supplentem defectũ intensionis tenet Scotus in 4.dist.14.q. 2.ar.2. & q.3. art.1. & latius q.4. Et Richardus vbi supra: licet Almayn in 4. dist.14.q.2.dicat quòd id nõ clare dicit Scotus, sed quòd ex eius dictis elicitur. Sed hæc opinio prædicta quo ad intensionẽ requisitam probatur dupliciter. primo quia secundum rectam rationem, & Deut.20. pro mensura delicti erit & plagarum modus, quod secũdum glossam & Gregorium intelligitur quo ad satisfactionẽ pro delicto, & nõ est maior ratio de satisfactione quo ad pœnam, quàm quo ad culpã: ex quo vtrobique est iustitia cum misericordia. ergo sicut ad satisfactionem pro delicto quo ad pœnã requiritur intensior pęna pro grauiore, seu maiore peccato: ita etiam quo ad culpam intẽsior contritio: & per consequẽs de quolibet mortali requiritur aliqua intẽsa cõtritio in certo gradu soli Deo cognito & statuto: ita quòd minor non sufficit. Secundo probatur idem per Aug. vt habetur de pœn.dist.3.c.sunt plures. Et sermone.11.ad fratres in eremo. & sermone 7. ad eosdem. & sermone 7.de tempore. Et Ambro. lib.2.de pœnitẽtia.c.10. Et Cypria.sermone.5. de lapsis: dicẽtem. quàm magna deliquimus tã granditer defleamus. alto vulneri diligens & lõga medicina nõ desit. pœnitentia minor crimine non sit &c. Et Chrisost.lib.2.de compunctione. & super id ad Rom.8. Spiritus postulat pro nobis gemitibus. Et Greg.in psal.50. Et Bern.in lib.de modo viuendi, c.1.& 27. & commun ter doctores dicẽtes esse necessaria lamenta, afflictionẽ spiritus contribulati, gemitus & huiusmodi ad peccati expiationem & indulgẽtiam; quæ sine magna displicentię intensione esse nõ possunt. Tertio probatur idem specialiter quo ad tẽporis continuationem supplentem defectum intẽsionis. quia licet non essentialiter, at vero accidentaliter melior est idem actus continuatus per multum, quàm per paruum tẽpus: sicut & perseuerãs est melior quàm non perseuerans: & continuatio displicẽtię per maius tẽpus æquiualet in bonitate intẽsioni eiusdem in minori tẽpore, vt de hoc latius Angest. in morali c.9. ergo bonitas cõtinuationis supplet defectũ bonitatis debitæ intensionis, patet consequentia: quia ad Dei misericordiam pertinet bonum æquiualens acceptare.

Sed hæc opinio quo ad intensionem nõ tenetur communiter à doctoribus: & multo minus quo ad cõtinuationem displicentię. quia nec videtur auctoritas aut ratio sufficiẽs ad id: sed potius oppositũ, vt in c.talis, c.sunt plures, de ponit.dis.3.ex Chrisost. de reparatione lapsi, & in prologo super Io. Item quia nõ videtur, quòd Deus nos obliget ad gradum & modũ actus incognitum, sicut nec ad legẽ incognitam & nondum sufficienter promulgatam, vt Adria. in 5. quodlibeto, & Medina de pęnitentia, q.5. & Vega de iustificatione lib.13.c. 23. 24. latius prosequuntur. *Reprobatio opinionis.*

Ad rões Scoti supra positas Rñdeo ad primam negando minorem, & illa adhuc concessa negatur cõsequentia. tum primo quia nõ tenetur peccator in hac tantum vita per viam pœnitentiæ illam iustitiam punitiuã exequi: cum possit velle iam pati in purgatorio, vt late probat Medina vbi supra. tũ secũdo quia & si ad id in hac vita peccator teneretur: non tamẽ attẽditur semper maior pœna aut satisfactio penes *Respon. ad primam.*

maiorem

mentis par. 14. c. 8. & glo. Matth. 16. Quodcūq; solueris &c. Et doctores supra allegati. in 4. probatione.

Corolarium secundum. Secundo corolarie sequitur ex dictis, ꝙ non valet alia glossa vel potius euasio dicens, quòd prædicta potestas remittendi peccata intelligitur solum quo ad pœnam temporalem & reliquias peccatorum: cum ibi supra dicatur potestas ad mortuos suscitandum, & animæ sordes lepramq; mundādum, & à culpa iustificandū, & à peccatis absolute sine vlla restrictione: sicut & baptismus mundat à peccatis quo ad culpam, & pœnam.

Corolarium tertium. Tertio corolarie sequitur, ꝙ non valet alia glossa, saltem non sufficit dicere quòd ideo dicitur in hoc sacramento peccata remitti, quia in sacramento confertur gratia, per quam magis peccata remittuntur, & culpa expellitur, vt de sacramentis omnibus in generali in 3. par. q. 62. art. 2. & de sacramento confirmationis specialiter ait beatus Tho. & communiter doctores. Nā similiter diceremus per omnia sacramēta in quibus gratia confertur æque peccata remitti atq; per sacramentum pœnitentiæ, licet per hoc magis quàm per alia. Neque dare gratiam solum est idem quod eam augere, sed est gratum & amicum de non grato facere Deo.

Corolarium quartum. Quarto corolarie sequitur, ꝙ non valet alia glossa vel euasio dicens, quòd quo ad ecclesiam solum sit prædicta culpæ remissio in hoc sacramento. Nam licet fiat quo ad ecclesiam secundum Aug. in enchiridio. c. 62 præcipue tamen fit etiam coram Deo, vt significatur manifeste Ioa. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, i. à me secundū glossam & doctores cōmuniter ibi. Et Matth. 16. quodcunque solueris super terram erit solutum & in cælo.

Responsio aūt ad opposita argumēta; patet ex Responsione ad motiua opinionū præcedentium, vt latius supra posita sunt. Hanc quartā opinionem tenent communiter doctores in 4. dist. 18. & signanter beatus Tho. dist. 17. q. 14. & 18 & dist. 18. q. 3. & dist. 23. q. 2. & 3. parte sū. q. 83. art. 3. & q. 86. art. 1. & 6. & in opusculo. 22. & in 4. quodlibeto, art. 10. Et Alexander Alensis 4. par. q. 60. mēbro primo art. 3. & latius q. 77. membro 5. art. 7. licet propter difficultatē materiæ videatur variare, dum alibi videtur cum 1. & 3. opinione tenere vbi supra allegatus est, sed sano modo intellectus ubi constat. Similiter & Bonauentura in 4. distin. 17. articulo 4. q. 3. & art. 2. q. 4. Quamuis distin. 18. art. 1. etiā videatur cum prima opinione Magistri. Item Richardus in 4. distin. 17. art. 2. q. 8. & distin. 18. ar. 2. q. 1. Item Scotus distin. 14. q. 4 & distin. 18. q. 2. Item Durandus distin. 18. & 17. q. 13. Et Palud. & Capreolus dist. 17. q. 2. Et Gerson alphab. 34. lit. 3. Et Abulen. Matth. 16. q. 76. & Leuit. 1. q. 16. Item Adrianus de clauibus, q. 2. quamuis in 5. quodlibeto, art. 3. aliqualiter dissonare videatur, sed vere non dissonat. Itē Caietanus in 2. quodlibeto q. 12. quæsito 2. de confessione. Et Vega de iustificatione, lib. 9. c. 14. 15. Et Soto in 4. distin. 18. q. 3 art. 1 & tandem omnes fere, vt ipse etiā Gabriel qui tenet oppositum in 4. distin. 14. q. 2. notabili. 2. confitetur.

QVAESTIO II.

Qualis dispositio aut displicentia peccati requiratur & sufficiat cum hoc sacramento ad primam gratiam iustificantem.

Opinio prima. RESPONDEO quòd in hoc sunt quatuor opiniones. quarum prima tenet, ꝙ est necessaria vera cōtritio, quam opi. tenēt Okam & Gabriel in 4. dist. n. 14 & omnes doctores tenentes tres priores opiniones in articulo præcedēte, quia hæc opinio sequitur ex ipsarum fundamentis: sed qui illa corruunt vt ibi visum est: ideo & hæc opinio ibi superædificata stare nō potest, nisi vt infra in 4. opinio. recte intelligatur sicut & recte intelligenda est.

Opinio secunda. OPINIO secunda Scoti in 4. dist. 14. q. 1. & 4 & sequaciū est, ꝙ displicentia de peccatis omnibus propter Deum cū proposito cauendi in futurum si non est sufficienter intensa aut continuata quātum requiritur secundum Dei legē aut voluntatem, sufficit cū sacramento cōfessionis ad primam gratiam iustificātem: quæ tamen sine sacramento non sufficeret; & talis dicitur attritio quæ virtute sacramenti fit contritio: & non alia. Et ita secundum hanc opinionē attritio dupliciter differt à contritione. primo intrinsece penes intensionē & remissionē, vt si remissus dolor voluntatis vel non sufficienter continuatus, & per consequens per se non sufficiens dispositio ad gratiam sit attritio: intensus vero aut sufficienter cōtinuatus & per se sufficiens ad gratiam de lege sit contritio. Secūdo modo differt extrinseca denominatione, vt si attritio sit omnis dolor non informatus gratia: contritio vero iam gratia informatus. Vnde idē dolor prius est attritio, & accedente sacramento per gratiam ibi collatam fit contritio.

Vbi nota ꝙ decipiuntur Gabriel in 4. distin. 14. q. 2. notabil. 2. & Alman. ea. dist. q. 4. & Adrianus 5. quodlibeto art. 3 in Respōsione ad secundū argumentū principale & Siluestrina tit. confessio 1. q 21. & Summa Angelica cōfessio. 1. §. 27. & confessio. 2. §. 1 & Sūma Rosella cōfessio. 1. § 4 & quidā alij putantes Scotū vbi supra sensisse nullo dolore de peccatis habito, dū modo non sit ad peccatum aliquis actualis affectus seu complacentia, sit vero animus adsuscipiendum sacramentum baptismi vel confessionis

nis

nis in remissionem peccatorum, talem peccatorem virtute sacramenti primã gratiam suscipere iustificantem & salutem. Sed quòd non ita senserit Scotus inde constat, quòd vbi supra di stin. 14. q. 4. seipsum explicat expresse dicens, q requiritur & sufficit cũ hoc sacramento displicentia talem, aliàs de se insufficiens quæ supra dicta est. Et in distin. 4. q. 5. agens de baptismo idem dicit expressius. Et ad idem est in primo distin. 43. q. 1. Et in 3. distin. 19. q. 1. & 2. Itaque Scotus ponit duo remedia peccatorum: primũ sine sacramento: & hoc est per veram contritionem: quę secũdum eum est dolor propter Deũ sufficienter intensus vel continuatus: alterum cum sacramento, & est per attritionem: quæ secũdum eum est dolor etiam si sit propter Deũ, non tamẽ sufficienter intensus vel cõtinuatus. Et de hoc loquitur in 4. dist. 14. q. 1. vt supra dictum est. Vt etiam Vega de iustificatione lib. 9. c. 15. & lib. 13. c. 23. 24. late prosequitur & aliqualiter Soto de natura & gratia lib. 2. c. 15.

Et hęc opinio præsupponit vt fundamẽtum, quòd ad verã contritionem quę de lege sit sufficiens dispositio ad primam gratiam iustificantẽ, est necessarium, quòd sit displicẽtia omniũ peccatorum propter Deum, sufficienter intensa in certo gradu à Deo determinato: dicit tamen, quòd defectu huius intẽsionis põt suppleri temporis continuatio. Et quidem quo ad intensionem requisitam idẽ cum Scoto prima facie tenere videntur Alexander Alẽsis q. 4. par. 68. membro 1. art. 2. & 3. Et Bonauẽ in 4. dist. 16. art. 4. q. 1. & dist. 17. art. 2. q. 2. Et Richardus distin. 17. art. 1. q. 5. Et beatus Tho. in 4. dist. 43. q. 2. art. 3. simul cum dictis ab eo in secũda secundæ, q. 24. art. 6. Et in 4. disti. 17. art. 3. Et Palude in 4. dist. 17. q. 7. q. 8. Et Adrianus de pęnitentia & in 5. quodlib. ar. 3. nisi forte vt ait Vega de iustificatione lib. 13. c. 25. hi doctores dicentes requiri dolorem maximũ intensiue intelligãt appreciatiue actu vel virtute, aut super omnia, vt alii doctores cõter dicunt, quod tunc fit quãdo ita displicet homini peccasse vt nulla ratione velit consensisse, aut de cetero cõsentire peccato, idq; propter Deum, quod & ego credo sic illos intellexisse. Et quo ad continuationem supplentem defectũ intensionis tenet Scotus in 4. dist. 14. q. 2. ar. 2. & q. 3. art. 1. & latius q. 4. Et Richardus vbi supra: licet Almayn in 4. dist. 14. q. 2. dicat quòd id nõ clare dicit Scotus, sed quòd ex eius dictis elicitur. Sed hæc opinio prædicta quo ad intensionẽ requisitam probatur dupliciter. primo quia secundum rectam rationem, & Deut. 20. pro mensura delicti erit & plagarum modus, quod secũdum glossam & Gregorium intelligitur quo ad satisfactionẽ pro delicto, & nõ est maior ratio de satisfactione quo ad pœnam, quàm quo ad culpã: ex quo vtrobique est iustitia cum misericordia. ergo sicut ad satisfactionem pro delicto quo ad pœnã requiritur intensior pęna pro grauiore, seu maiore peccato: ita etiam quo ad culpam intẽsior contritio: & per consequẽs de quolibet mortali requiritur aliqua intẽsa cõtritio in certo gradu soli Deo cognito & statuto: ita quòd minor non sufficit. Secundo probatur idem per Aug. vt habetur de pœn. dist. 3. c. sunt plures. Et sermone. 11. ad fratres in eremo. & sermone 7. ad eosdem. & sermone 7. de tempore. Et Ambro. lib. 2. de pœnitẽtia. c. 10. Et Cypria. sermone. 5. de lapsis: dicẽtem. quàm magna deliquimus tã granditer defleamus. alto vulneri diligens & lõga medicina nõ desit. pœnitentia minor crimine non sit &c. Et Chrisost. lib. 2. de compunctione. & super id ad Rom. 8. Spiritus postulat pro nobis gemitibus. Et Greg. in psal. 50. Et Bern. lib. de modo viuendi, c. 1. & 27. & commun ter doctores dicẽtes esse necessaria lamenta, afflictionẽ spiritus contribulati, gemitus & huiusmodi ad peccati expiationem & indulgẽtiam; quæ sine magna displicentię intensione esse nõ possunt. Tertio probatur idem specialiter quo ad tẽporis continuationem supplentem defectum intẽsionis. quia licet non essentialiter, at vero accidentaliter melior est idem actus continuatus per multum, quàm per paruum tẽpus: sicut & perseuerãs est melior quàm non perseuerans: & continuatio displicẽtię per maius tẽpus æquiualet in bonitate intẽsioni eiusdem in minori tẽpore, vt de hoc latius Angest. in morali c. 9. ergo bonitas cõtinuationis supplet defectũ bonitatis debitæ intensionis, patet consequentia: quia ad Dei misericordiam pertinet bonum æquiualens acceptare.

Reprobatio opinionis. Sed hæc opinio quo ad intensionem nõ tenetur communiter à doctoribus: & multo minus quo ad cõtinuationem displicentię. quia nec videtur auctoritas aut ratio sufficiẽs ad id: sed potius oppositũ, vt in c. talis, c. sunt plures, de pœnit. dis. 3. ex Chrisost. de reparatione lapsi, & in prologo super Io. Item quia nõ videtur, quòd Deus nos obliget ad gradum & modũ actus incognitum, sicut nec ad legẽ incognitam & nondum sufficienter promulgatam, vt Adria. in 5. quodlibeto, & Medina de pęnitẽtia, q. 5. & Vega de iustificatione lib. 13. c. 23. 24. latius prosequuntur.

Respon. ad primam. Ad rõnes Scoti supra positas Rñdeo ad primam negando minorem, & illa adhuc concessa negatur cõsequentia. tum primo quia nõ tenetur peccator in hac tantum vita per viam pœnitentiæ illam iustitiam punitiuã exequi: cum possit velle iam pati in purgatorio, vt late probat Medina vbi supra. tũ secũdo quia & si ad id in hac vita peccator teneretur: non tamẽ attẽditur semper maior pœna aut satisfactio penes

maiorem

maiorem intẽsionem, continuationem, aut delectationem peccati: sed penes maiorem grauitatem eius vel offensæ. Ita videlicet vt grauiori peccato grauior vel acerbior licet non intensior pœna debeatur, vt ait Durandus in 2. dist. 42. q. 7. Et Angest. in morali. c. 3. tum 3. quia secundum Thomam prima secundę q. 71. art. 3. & & ibi Caietanus. Et Scotus in 2. dist. 35. Et Almayn in 4. distin. 14. q. 2. ex Adam Godam, & communiter doctores, conuersio ad Deum per contritionem respondet auersioni ab eo, in quo stat formalis ratio peccati mortalis, ergo sicut ad auersionem est impertinens intẽsio vel continuatio actus: ita & ad cõuersionem ad ipsum per contritionem. Pœna autem respondet non solum auersioni, sed etiam conuersioni voluntatis ad creaturam, in qua non formalis, sed materialis est ratio peccati. Ideo secundum mensuram delectationis maioris vel minoris in peccato intra genus seu speciem grauitatis eius sæpe licet non semper secundum iustitiam respõdet maior vel minor intensio pœnæ.

Respon. ad secundam. Ad secundam respondeo dupliciter primo ꝙ omnes illę auctoritates intelliguntur de displicentiæ magnitudine non quidem intensiua seu graduali, sed platiua: qua videlicet actualiter vel virtualiter nollet homo offendisse Deũ pro quocunq; bono creato. Secundo Respondeo ꝙ talis intẽsio & lachrimæ corporales afflictio & gemitus requirũtur ad plenam expiarionem & indulgentiã peccatorum quo ad culpam & pęnam: vt sic omnino placetur Deus: & eo pręsertim tempore vbi non erat tanta indulgẽtiarum abundantia, quando doctores illi loquebantur.

Respon. ad tertiam. Ad tertiam Respondeo. potest maior negari vt infra q. 9. dubio 4. in 5. opinione: sed adhuc cõcessa maiore quo ad bonitatem actus: negatur vtrũque quo ad impletionẽ legis & quo ad alios effectus. Neque enim ad impletionem legis sufficit æquiualens exhibere: nisi Deus aut legislator alius acceptet: aut nisi lex id alternatiue exigens admittat. Quod patet, quia qui tenetur hodie ieiunare non sufficit si loco eius oret tota die vel det eleemosynam, aut se flageller, & huiusmodi. Cum autem nõ appareat vbi Deus statuerit se continuationem actus pro eius intẽsione acceptare etiamsi intensio aliqua esset in obligatione. Neque oportet secundum legem Deum facere omnem misericordiam secundum omnem modum possibilem. Potest enim multa alia & alijs modis misericorditer agere quæ non agit. Neque decet ipsum de lege agere, nisi ea quæ & quomodo agit & statuit: ꝙ si aliter vellet agere & statuere, id vtique tunc ipsum deceret: quia prima regula totius bonitatis atque decentiæ voluntas diuina est, igitur illa ratio non valet.

Opinio tertia. Tertia opinio beati Thomæ & multorum aliorum inferius allegatorum stat in tribus pũctis secundum triplicem attritionem seu potius dispositionem accedẽtium ad hoc sacramentũ. Quarũ prima non sufficit vt ibi sit sacramentũ. secunda sufficit vt sit verum, non tamẽ formatum & fructuosum tunc sed informe sacramentum. tertiã sufficit vt sit verũ & formatum seu fructuosum. tametsi hęc omnia tria puncta non ab omnibus doctoribus huius opinionis explicantur: sed partim ab his partim ab illis, vt inferius in probationis notabuntur.

Primũ punctum. Igitur primum punctũ est de prima in dispositione, quę cum confessione & absolutione nõ sufficit vt ibi sit sacramentũ, qualis est indispositio eorum qui sine vlla displicẽtia vel cũ proposito peccatorum scientes se non esse dispositos neque pœnitentes confitẽtur, etiamsi hanc suam indispositionem explicent in cõfessione. Vel secundo si habent aliquam displicentiã: ac ex proposito scienter sine rationabili causa dimidiant confessionem. Vel tertio qui nullo modo intendunt sacramentum vel absolutionẽ sacramentalem accipere: sed solum secreto de aliquo negotio colloqui cum confessore: aut pęnam humanam vitare: vel solo intuitu humano specietenus cõfiteri sine vllo respectu ad Deũ, prout à timore hominum ne pecunia mulctentur, vel ne confusi excommunicati notentur in populo, & huiusmodi. Quia hi omnes non suscipiunt verum sacramẽtum etiam si forma sacramẽtalis absolutionis proferatur. Et ideo postea talis confessio reiteranda est ad Dei pręceptum & ecclesiæ adimplendum. Probatur quia vbi non est materia huius sacramenti nõ est ipsum sacramentũ: quia eius essentia necessario constat ex materia & forma, sed materia necessaria huius sacramenti est pœnitens saltem imperfecte per attritionem aliquam integre de omnib. se accusans vel confitens, quia Deum offendit, vt patet tum primo ex concilio Florentino sub Eugenio 4. vbi dicitur, quòd materia vel quasi materia huius sacramenti est peccatum contritum & confessum. Ait enim concilium. quasi materia huius sacramenti sunt actus pœnitentis: qui in tres distinguuntur partes, cordis cõtritionem, oris confessionem, operis satisfactionẽ. Hæc ibi. Et hoc idẽ habetur in concilio Tridentino sess. penultima de sacramentis c. 4. Vnde liquet ꝙ contritio, cuius nomine ẽt attritio intelligitur, vt in 2. puncto latius de hoc, est pars huius sacramenti, vt ẽt ratio exterioris cõfessionis vere & nõ ficte accusatorie de offensa Dei. Quòdq; ad confessionẽ vere accusatoriã, quæ est materia propinqua huius sacramenti, pertinet vt pœnitens oĩa mortalia integre confiteatur, ita quòd à proposito sine causa rationabili nullum mortale cuius habet conscientiam omittat. Tum secundo idem patet. Nam

confessio

confessio quæ à nulla cordis pœnitentia proficiscitur non vere, sed ficte accusatoria & quasi historiæ narratio est; & ex consequenti nō potest esse sufficiēs materia huius sacramēti:quæ accusationem peccati aliquo modo displicentis quia Deum offendit repræsentat. Igitur vbi nulla est displicentia offensæ Dei, nullumue propositum cauēdi in futurum, vel vbi ex proposito per se dimidiata confessio est: nullo modo est verum sacramentū, neque sufficiens materia eius; ex quo super eam forma absolutionis sacramentalis non potest cadere, & nisi ex vtraque sacramentum hoc constare nō potest. fit inde quòd per talem confessionē non vere, sed solum apparenter sacramentalē præcepto diuino vel humano confessionem sacramentalem præcipienti homo non satisfacit: sed talis confessio reiteranda est.

Et in hoc primo puncto omnes doctores cōcordant: neque de hoc videtur dubitandum, vt patet apud B.Tho.in 4.distin.14.quæst.1.artic.1.quæst.4.& distin.16.quæst.1.articu.1.quæst.14.Et 3.parte quæst.86.artic.2.& 6.& quæst.85.artic.2.& quæst 90.artic.2.Et Durandus in 4.distin.17.quęst.13. quamuis distin.16.quæst. prima aliqualiter videatur dissonare.Item Palude ead.dist.quæst. vlti. Et Capreolus quæst. 2.Contra quēdam Bernardum de Ganaco qui male tenuerat oppositum.Ad idem est etiā Gabriel ead.distin.& Caietanus in secundo quodlibeto q.5.de confessione,& quæst.1.de contritione. Et clarissimus Medina de confessione, quæst.22.quæst.28.& quæst.51.& Cano de pœnitentia, Et tādem Soto in 4.distin. 18. q.3.art. 2.& 3. Ex dictis patet quomodo verum sit, ꝙ Siluester titu.confessio.1. quæst.7. & alij Summistæ communiter dicunt, quòd non est sacramentalis neque, valida confessio eorū qui principaliter confitentur propter vanam gloriam vt scilicet, boni æstimētur, vel ne notētur in populo, vel ne pecunia mulctentur, neue excommunicati confundantur apud homines, vel ob aliud malum vel temporalem finem. Nam hoc est verum si id in tali confessione ita intendūt, quòd nullo modo sacramētum recipere volūt, sed solum prædictum suum finem temporalem per eum modum confessionis obtinere. Quod si sacramentalem confessionem tandem facere & absolutionem sumere intendāt, quamuis prędictis finibus temporalibus inducti, ita etiam quòd non aliter confiterentur: tunc certe confessio est sacramentalis & valida secūdum hanc tertiam opinionem Thomistarum. Immo & vt ait Soto vbi supra articu. 3. quamuis confessio hæc non sit actus virtutis, quia est peccatum veniale: tamen quia veniale peccatū nō est obex gratiæ, fieri potest, vt non solum sit sacramentalis, sed etiam fructuosa, si alium defectum nō habet. Nam nihil obstat quo minus quis possit spe veniæ & gratię habēdæ vere cōfiteri simul & ob vanam gloriam vel ob alium finem tēporalem. Quando vero ob finem aliàs mortalem fieret: quia tūc homo est in affectu peccati, nō quidem fructuosa, sed sacramentalis tantum, & valida confessio esse potest, iuxta ea quæ in secundo puncto sequenti dicentur: poterit etiam omni dolore, vel proposito cauēdi in futurum ea confessio adeo vacua esse, vt neque sacramētalis sit. Neque contra supra dicta Scotus vnquam dixit aut sensit oppositum vt supra in secunda opinione huius articuli habetur. sed neque Caietanus. 3.par.quæst.86. artic.2. vt quidam eis imponunt. Et pulchre de hoc agit Soto vbi supra, & de natura & gratia lib.2.ca.13. & 15.& Vega de iustificatione lib.9.c.15.Illud autem cap. maiores, de baptismo & eius effectu, vbi dicitur, tunc characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem contrarie voluntatis non inuenerit obsistentem, intelligitur vt ipsa verba sonant, quòd scilicet, ad characterem baptismi sufficit voluntas illum suscipiendi, ita quòd si quis absque illata vi tacet dū baptizatur: silentium illud atque permissio reputatur consensus talem obicem contrariæ voluntatis abijcens, qui autem nullam attritionē habet, quàmuis ex hoc non impediatur habere voluntatem suscipiendi baptismum, & ne possit esse sufficiens materia baptismi: at vero ex quo sine vlla displicentia manet in obijce peccati seu prauæ voluntatis præcedentis: iam vt dictum est non potest esse materia sacramenti pœnitentiæ, alia enim huius, alia alterius sacramenti materia est.

Secundum punctum principale huius opinionis est de secunda indispositione supra dicta, quæ sufficit ad veritatem, non tamen ad fructum huius sacramenti tunc obtinendum. Et ea est vbi quispiam dolet quidem se offendisse Deum non tamen principaliter ex eius amore, sed ex timore pœnæ hic, vel in alia vita à Deo infligendæ; ita quòd talis dolor ex fide quidem, sed non intuitu tantum Dei punientis principaliter est, idque aperte ab ipso cognoscitur. Vel si principaliter dolet propter Deum: non tamen habet verum absolutum, sed inefficax vel conditionatum propositum cauendi in futurum, si videlicet commode potuerit. Itaque si iste quomodocunque dolens imperfecte scienter manet in aliquo affectu peccati, à quo recedere non nisi inefficaciter vult. sciensque defectum suum humiliter se huic sacramento pro aliquali animæ remedio subijcere volens, integre confiteatur etiam indispositionem hanc sibi cognitam, ita quòd per eius notabilem, seu mortalem negligentiam seu ignorantiam non stet

Secundum punctum.

quo minus prædicta omnia integre cõfiteatur: tunc hæc opinio ponit quatuor dicta.

Primum dictum. Primum, quod iste nõ est absoluendus; alioqui tam sacerdos absoluens, quã pœnitens ipse absolutionem petens & accipiens peccat mortali peccato sacrilegij & irreuerentiæ seu iniuriæ contra sacramentum. Nisi pœnitens bona fide videlicet putans se bene agere absolutionem humiliter petẽdo à dicto mortali per inuincibilem ignorantiã excusetur: quo modo sacerdos qui id scire tenetur excusari non potest.

Secundum dictum. Secundum dictum est, quòd si huic de facto absolutio sacramentalis impẽdatur suscipit verum sacramentum: non quidem formatum vel fructuosum conferens tunc primã gratiam iustificantem; sed informe, validum tamen ad implendum præceptum Dei & ecclesiæ, ita quòd talis cõfessio nullo modo postea necessario reiteranda est etiam ad fructum gratiæ & remissionem peccatorum obtinendum.

Tertium dictum. Tertium dictum est, quòd recedente prędicta fictione seu indispositione per verã contritionem, vel cum sola confessione huius posterioris fictionis, qua sacrilege absolutionem sacramentalem accepit, postea si sit sufficienter dispositus confitens habebit gratiam iustificantem.

Quartũ dictum. Quartum dictum est, quòd si prædictus imperfecte pœnitens integre confitetur, sed non absoluitur, sicut nec absolui debet vt dictũ est: talis confessio secundum aliquos est quidem sacramentalis & valet ad implendum præceptũ ecclesiæ de confitendo, non tamen ad præceptum diuinum implendum: vnde & quãdo voluerit gratiam iustificantem habere reiterãda est. Sed probabilius secundum alios plures de hac opinione talis cõfessio sine absolutione nec actu est pars sacramenti, nec valet ad implendum præceptum Dei vel ecclesiæ: ideo reiteranda est.

Probatio primi dicti huius secundi puncti principalis. Primum dictum huius secundi puncti probatur, quia vterque scienter irritat absolutionem sacramentalem à suo effectu per ipsa verba sacramentalia significato: & quantũ in se est facit vt sacramentum signum mendax sit Item sacerdos specialiter peccat absoluens quẽ rationabiliter iudicat à Deo non absolui, ab eius regula recedens, secundum Hiero.& glo. Matth. 16. Verum est quòd si talis pęnitens confitetur vt obediat ecclesiæ præcepto & consilium salutare à sacerdote habeat, aut si forte vel iter cõfitendum eius animus per gratiã Dei mutetur in melius: & sic absolutionẽ petit & accipit sacramentum æstimans se in hoc bene agere: hic vtique à peccato sacrilegij mortalis excusatur, non autem sacerdos absoluẽs vt dictum est. Secus si aliter se habet volens in peccato scienter absolui: vel si suam hanc indispositionem, seu etiam virtuale propositum peccati sibi cognitũ tacet: quia de hoc non est inuincibilis ignorantia excusans, cum omnes etiam mulierculæ id esse confitendum non ignorent.

Et in hoc primo dicto cõcordant B.Th. opusculo.22. in Responsione ad septimum & 13. argumentum. Alexander de Alis.4.par.q.77.mẽbro 5.art.7. Rich. in 4. distin.17.art.2.q.8.ad 5. Durãdus ea. distin.q.13. Palude q.vlt. Capreo. q.2. Gabriel q.1.dub.2. Et Soto in 4. distin.18. q.3.art.2.& 3. Item Siluester confessio.1.quęst. 7. & quod ibi dicit, quòd talis confessio non valet neque est sacramentalis, intelligitur si nõ intendit sacramẽtaliter cõfiteri nec humiliter se clauibus sacerdotis subijcere, de quo in primo puncto dictum est. Secus si vt hic diximus se humiliter subijcit sacerdoti, vt ipse etiam Siluester ibidem q.23.& Cõfessor.3.q.7.q.10.q.12. Et confessor.4.q.5. Et Adrianus de cõfessione q.4.dubio 4.& tandẽ Cano in relectione de pęnitentia par.5.fo.122.& cõmuniter Thomistæ cum pluribus alijs opinantur, maxime quia vt ait Maioris in 4.distin.17.q.3. nemo talium est tam imprudens qui quo tempore cõfitetur nõ detestetur aliquo modo saltem virtualiter peccata sua, aliquando quidẽ sufficienter aliquando in sufficienter ad gratiam tunc obtinendã, vt dictum est.

Probatio secundi dicti. Secundum dictum quòd, scilicet, si impendatur absolutio est verum licet informe sacramentum &c. probatur quadrupliciter primo, quia ibi est mã & forma, eo de forma constat, de materia autem patet: quia est confessio integra peccatorum vt supponitur, & vere accusatoria: quia displicentia peccatorum eatenus duntaxat requiritur ad essentiam huius sacramẽti & est pars eius, quatenus est rõ confessionis vere & non ficte accusatoriæ: qua videlicet pęnitens vere & humiliter seipsum vt reũ corã suo sacerdote in hoc sacramentali iudicio proponat ad hoc aũt sufficit displicentia imperfecta supradicta: nam cum ea potest pęnitens vere se reum omnium suorum peccatorum sacerdoti accusare vt liquet, ergo sufficit ad id.

Secundo probatur idem, quia sicut omnia alia sacramenta dantur vera & informia, idest, sine fructu gratiæ propter indispositionem suscipientium: ita & hoc sacramentum pœnitentiæ. Quia non est maior ratio de hoc quàm de alijs sacramentis & indispositionibus seu attritionibus quo ad hoc, neq; vlla lex est quæ quo ad hoc inter hoc & alia sacramẽta discrimen faciat. Omnia etiam alia præcepta possunt in statu peccati adimpleri. cur ergo non etiam hoc.

Si dicatur esse discrimen in hoc, quòd effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis, quæ sine gratia iustificante nõ habetur. Gratia autem sine dilectione Dei super omnia, & per

consequens

consequens sine vera contritione non est, vt in cap. si enim, de pen. dist. 2. vt latius infra in 3. argumento contra quartam opinionem habetur. Effectus autem aliorum sacramentorum proprius est alius per suas formas sacramentales designatus. Inde consequitur quòd ad alia sacramenta vera quamuis informia & eorũ proprios effectus sufficit voluntas ea suscipiendi. Ad sacramentũ aũt pęnitentiæ verum & eius effectum nõ sufficit nisi adsit contritio: neque informe esse potest. Contra hęc replicatur. Nã licet fructus huius sacramẽti sicut & aliorũ sit absolutio fructuosa à peccatis & gratiæ collatio: at vero proprius ei⁹ effectus est absolutio sacramentalis: non quidem de facto peccata remittens & fructuosa, sed de se remissiua peccatorum, si non adsit impedimentum ex parte suscipientis vt infra in primo argumento contra hanc opinionem habetur. facit Aug. lib. 1. de baptismo contra Donatistas. c. 12. & habetur de consecr. dist. 4. c. tunc valere, vt proxime in tertio dicto sequẽti latius habetur. Tertio probatur idem, quia si hoc sacramentum non posset esse verum simul & informe, iam nullus esset certus se esse vere confessum: oporteretq; semper hoiem de confessione, & reconfessione solicitari sine termino quod absurdũ esset: nam viri boni atq; prudentes licet non sint certi sint ne in gratia, non inde anxij neque dubij sunt an præceptum hoc de sacramentaliter cõfitendo vere adimpleuerint, nunc autem norma vitæ ex more & vsu prudentum secundum Arist. 2. ethi. summenda est.

Sed ad hoc potest responderi quòd ad tollẽdum illud absurdum sufficit certitudo moralis siue probabilis, quòd quis est recte confessus & in statu gratiæ quæ certitudo facile põt haberi. Quarto probatur idem fm aliquos. quia vt superius in primo dicto præcedenti secundum cõiter doctores habetur, qui sic vult absolui sacrilegium committitur vel intẽtat. hoc aũt nõ esset, nisi ibi verũ esset sacrm, ergo &c.

Sed ad hoc respondet Adrianus negãdo minorẽ, nam ad sacrilegium formaliter saltẽ intentatum sufficit quòd sit sacramentũ non quidem in se verum, sed illicite intentatum, vt patet de eo qui intra quartum gradum consanguinitatis sacramentum matrimonij intentat. Ideo duæ rationes priores fortiores sunt pro hoc secundo dicto. Ex quibus sequitur quòd si ibi est verum licet informe sacramentum, ergo talis confessio cũ absolutione valet ad implendum præceptum Dei & ecclesiæ, ita quòd postea necessario non reiteranda est. Quia secundum Benedictum xi. in extrauaganti, inter cunctas, peccata à quib. semel sumus vere absoluti non est necessarium iterum confiteri. Hoc secundum dictum tenent expresse B. Tho. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. & ea. distin. Palude q. vlt. Capreol. q. 2. Florent. 3. par. tit. 14. c. 19. §. 5. Siluester tit. confessio. 1. q. 21. q. 22. & Cano in relectione de pœnitentia par. 5. in Responsione ad quartum argumentum, & Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. & communiter Thomistæ. & consonat Alex. Alensis. 4. par. q. 77. mem. 3. art. 7. & Duran. dist. 17. q. 13. censet hoc esse probabile, sed oppositum probabilius. Et tandem Caieta. in 2. quodlibeto quęsito. 5. de cõfessione idem tenet cum B. Tho. sed in summula tit. confessionis iteratio, tacite se retractat dicens ꝙ id solum est verum, quando pœnitens dolet de omnib. cum efficaci proposito cauendi non tamen propter Deum summe dilectum: aut non odit peccatum supra omne odibile, & cauendum su per omnia cauenda, neque tanquam pro summo malo peccatum mortale vt Dei offensiuũ habet. Sed vel dolet sicut si offendisset vnum alium hominem, & doleret de eius offensa, leuiter intendens non amplius offendere, vere iã in animo dicens, parce preteritis, & te iam non amplius offendam: vel si solum ex timore iustitiæ diuinæ dolens confitetur, vel si ex negligẽtia vel ignorantia non notabili neq; mortali dimidiauit confessionẽ: Et cum eo concordat Nauarro in summa cap. 1. §. 36. 37. Itaq; doctores Thomistæ in hoc secundo dicto non sibi constant: sed neq; in alijs inde sequentibus. Item Adrianus de confessione q. 4. idem censet esse probabile cum B. Tho. sed solum in casu quo vno actu volũtatis talis pęnitens vult simul & integre confiteri, & per alium actum vult sacramentaliter absolui simul & absoluitur. Tũc enim licet peccet per istum secundum actum vt in pręcedente primo dicto habetur: non tamen peccat per primum vt iam dictum est, & latius in quarto dicto sequenti patebit. Secus in casu quo talis pœnitens vnico actu voluntatis efficaciter vult vtrunq; scilicet, confiteri simul & absolui. tunc enim per talem actum pec caminosum non satisfacit vlli præcepto: quod non nisi de actu moraliter bono est, qui simul malus esse non potest: & ex consequenti talis confessio reiteranda est.

Sed eadem argumenta procedunt cõtra hoc quæ & contra B. Thom. insuper & hoc fundamentum Adriani non itenetur à doctoribus cõmuniter dicentibus quòd per actum degenere bonum, quamuis ex circunstantia moraliter malum, satisfieri potest generaliter præceptis diuinis & humanis, ijs exceptis quæ sine gratia aut charitate impleri non possunt, vt est præceptum de habendo charitatem actualem aut contritionem, vt de his latius Medina de confessione quæst. secunda. & Cano vbi supra, & Vega de iustificatione lib. 11. capit. 21. & Soto etiam vbi supra.

Probatio tertij dicti. Tertium dictum, quòd scilicet recedente fictione valet dicta confessio ad fructum gratiæ, &c. probatur primo quia ex quo ille attritus suscepit verum sacramentum, iam nõ tenetur illud reiterare, vt dictum est. ergo recedente fictione cõsequitur effectum seu fructum eius, s. gratiam iustificantem. patet consequentia, quia iam habet gratiam, & apertum est illi cõtrito regnum cęlorũ quod illi fuerat clausum per peccatum mortale, vt constat, ergo virtute clauium in sacramento præcedente est hoc illi concessum, quia non aliter nisi per clauem sacerdo talem in sacramento regnum cęlorum clausum peccatoribus aperiri potest, secundũ Io. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, quorum retinueritis, i. non absolueritis secundum glossam retenta sunt.

Secundo probatur idem per Aug. de consecra. dist. 4. c. tunc valere. vbi asserit baptismum recedente fictione suum effectum sortiri, & id non nisi virtute sacramenti baptismi iam præcedentis. alioqui ille non regeneratus ex aqua & spiritu sancto contra Io. 3. & Mar. vlt. regnũ cęlorum intrauit sine baptismo. Cum ergo sacramentum pęnitentiæ sit peccatoribus baptizatis necessarium ad salutem; iam si ex vi solius contritionis, & non ex vi huius sacramenti peccata alicui remitterentur: vtiq; sine remissione sacrali peccata illi remissa essent, contra id Io. 20. quorum retinueritis &c. vt dictum est.

In hoc tertio dicto concordant expresse B. Tho. Duran. Palu. Capr. Florent. vbi supra in primo dicto habetur: & Siluester confessio. 1. q. 22. & Caieta. in suo casu limitato in secundo dicto præcedente, & Cano vbi supra fol. 123. dubio. 4. Sed Alexander superius videtur dubius, & Soto repugnat.

Probatio quarti dicti. Quartum dictum quòd. s. talis confessio etiã sine absolutione sufficit ad implendum præceptum ecclesiæ, probatur, quia illa confessio est verã sacramentalis, i. pars sacramenti vel materia eius, si non actu, saltem in potentia propinqua quia videlicet si forma absolutionis impendatur erit verum sacramentum, vt in secundo dicto habetur, etiamsi peccet petens & accipiens & impendens absolutionem, ergo sufficit ad implendum præceptum ecclesiæ de sacramentaliter confitendo. Consequentia probatur. Quia ecclesia neq; in c. omnis. de pęn. & re. neq; alibi præcipit vt sacramentaliter confitens percipiat siue procuret absolutionem sibi sacramentalem impendi: sed vt offerat materiã sufficientem huic sacramento. immo ex clemẽtia vr̃ ecclesia talem confessionem sacramentalem tantum precipere & acceptare, in c. quod quidam, eo. tit. vbi expresse præcipit eorũ confessionem, qui cum aliqua displicentia integre confitentur, dicentes se à peccato vel à statu peccati abstinere non posse aut non velle, esse admittendam. Constat autem id non solum pręcipi vt consilium & pœnitentia illis præbeatur vt limitat & intelligit Durandus & plures alij doctores. Nam talem limitationem non dicit textus: neq; erat necessarium sic limitare aut docere; cum constet opus esse charitatis consulere, & talem iuuare peccatorem in hoc sacro se humiliter subijciẽtem, vt resipiscat. Sed simpliciter præcipit ecclesia talium confessionem admittendam esse, vtiq; non nisi ad præceptũ ecclesiæ de confitendo adimplẽdum. Et in hoc quarto dicto concordant expresse Alexander & Richardus vbi supra in primo dicto allegantur: idq; solum tenent in casu quo per talem confessionem sacramentalem ipse pęnitẽs intendit ecclesiæ pręcepto satisfacere, putans bona fide se in hoc bene agere, vt ibi dictum est. Idem tenet Cano vbi sup. fol. 122. 125. dub. 3. & 5. etiamsi sacri lege velit & intendat absolutionem recipere sacramentalem, & consonat Adrianus quando vno actu solum vult efficaciter confiteri sine absolutione: vel vno actu vult confiteri & alio sacramentaliter absolui, licet de facto nõ absoluatur, vti superius in primo & secundo dicto latius hr̃, & ad idem videtur Caiet. sed oppositum tenet Soto vbi supra.

Tertium punctum principale huius opin. est de tertia attritione vel indispositione pęnitentis quæ sufficit vt hoc sacramentum sit verum & fructuosum tunc ad gratiam iustificantem obtinendum. & talis est is qui quocunq; genere attritionis dolet quidem, sed imperfecte, se offendisse Deum: puta quia non pp Deũ principaliter, sed ex aliquo respectu Dei, pręcipue tamen quia peccatum turpe est aut malũ contra rectam rationem, aut quia ipsi peccatori nociuũ est, aut timore Dei hic vel in alia vita punientis, & hmõi, dolet offendisse Deum: Ita tñ φ nullus manet affectus siue complacẽtia peccati mortalis aut status eius in conciẽtia ipsius pęnitentis: quis lateat in anima eius, qui inefficax vel conditionatum tantum propositum cauendi si commode potuerit habet. Nam etiãsi sciat se non esse perfecte aut vere contritũ neque dispositum ad gratiam sine sacramento obtinendam: si tamen æstimat se esse dispositum vel id sufficere ad sacrm̃, vt eo mediante & virtute eius iustificetur: & cum tali bona fide omnia mortalia integre confitetur & absoluitur, ita φ per eius notabilẽ negligentiã nullũ mortale omittatur: vtiq; virtute sacramenti habet primam gratiam iustificantem, fitq; de attrito contritus, id quod sine sacramẽto nõ haberet. *Tertium punctum.*

Probatur dupliciter primo quia secundum Tho. 3. par. q. 79. art. 3. ad secundum. & q. 80. artic. 4. ad secundum & in quarto dist. 17. quæst. 1. art. 5. q. 1. & in addit. 3. parte. quæstione 10. art. 1.

art.1.dist.24.q.1.art.3.q.1.art.3.q.1. ad tertiũ, & supra q.1.in 4.opi.probatum est sacramentũ baptismi & pœnitentiæ per se ordinantur ad pstandum vitam mortuis & remissionem culpæ, sed hoc non fieret nisi prædicto modo attritis gratia iustificans præstaretur. Quod inde patet: quia vita non confertur iam viuentibus atque sanatis per contritionem: sicut absurdum est dicere, quòd medicinas corporales à natura potissimum institutas ad sanandũ corporis morbos mortales sumere non posit qui se ægrum esse cognosceret: nisi is tantum qui sanus esset, aut qui se iam sanum æstimaret. Neq; vita spiritualis & salus confertur ijs qui nullo modo attriti sunt, vt patet ex primo puncto principali: neq; attritis habentibus in conscientia obijcem actualis seu virtualis maculæ volũtatis complacentiæ vel affectus peccati mortalis, vt patet ex secundo puncto suprapositio. Igitur à sufficiente diuisione in istis supra dicto modo attritis in sua æstimatione carentibus obijce malę voluntatis sacramentum pœnitentiæ sicut & baptismi confert gratiam iustificantem. Nihil enim obstat quòd talis pœnitens vel attritus sciat vel ignoret se sine sacramento esse indispositum ad gratiam & imperfecte contritum: vel quòd æstimet vel non æstimet probabiliter se esse vel nõ esse contritum aut sanum aut ægrum, dummodo in conscientia careat obijce vel affectu peccati mortal. sit: sic huiusmodi insufficienter cõtritus virtute huius sacramenti gratiam obtineat iustificantem.

Nos. concilium Tridentinum. Secundo probatur idem ex concilio Tridentino sess. 14. de sacramentis c.4. vbi sic habetur. Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quia vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pęnarũ metu communiter concipitur: si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ: declarat sancta synodus donum Dei esse & impulsum spiritus sancti non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pęnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quis sine sacramento pœnitẽtiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat: eum tñ ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandã disponit. Hęc ibi. Igitur taliter attritus vtiliter & fructuose confitetur, & virtute sacri iustificatur. Nã non potest decretum hoc aliter intelligi, cum in vltimis verbis expresse dicat ꝙ in sacramẽto & nõ extra, illa attritio ad gratiã obtinẽdã disponit.

In hoc tertio pũcto expresse cõcordat Cano in sua relectione de pœnitentia secundum Thomam vbi supra, & Durandus, Paludc, Capreolus, Florentinus cum multis alijs, qui in secũdo puncto principali in secũdo eius dicto superius allegati sunt: Excepto Caiet. & Soto vbi sup. & de natura & gratia, de quibus infra erit sermo.

Reprobatio secundi puncti, quo ad secund. dictum. Sed hæc opi. tametsi probabilis, at vero quo ad secundum & tertium punctũ principale non tenetur à plurimis doctoribus. Nam contra secundum eius punctum, & præcipue contra secundum eius dictum, vbi dicitur ꝙ ibi est verũ sacramentum impletiuumq; præcepti, quamuis informe; arguitur quadrupliciter. primo quia

Argumentũ primum contra illud. non est verum sacramentum hoc, neque forma sacramentalis, ego te absoluo à peccatis est vera, nisi ipsum sacramentum sit de facto fructuosum tunc gratiam conferẽs, per quam remissio peccatorum simul à Deo conferatur, vt patet Io.20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, sãme secundum glossam & doctores ibidẽ. & Matth.16. Quodcunque solueris super terrã &c. sed in illa confessione iuncta absolutione non confertur tunc gratia neque remissio peccatorum à Deo, vt ipsa confitetur opinio. ergo ibidem neque verum sacramentum, neque pręcepti impletiuũ, neque vllo modo validum est.

Euasio prima. Si primo euadẽdo negetur illa maior, & dicatur quòd ad veritatẽ huius sacramenti & formæ sacramẽtalis sufficit, quòd in virtute vel in potentia vel de se sit salutare vel collatiuũ gratiæ, & Deus similiter paratus, sit per sacramentum eam conferre, & remissionem peccatorũ: quamuis non actualiter nec de facto cõferatur propter impedimentum suscipientis, & ita sensus formæ sacramentalis, ego te absoluo, non est, ego do tibi absolutionem qua nunc actualiter absolutus sis à peccatis: sed sensus est, ego iudicialiter sententiam fero absolutiuã virtute cuius possit etiam coram Deo à peccatis absolui & liberari, si tu velis talẽ fructum debite dispositus accipere, & nõ manere ligatus in vinculo aut carcere peccatorum. Et similiter ego te baptizo, idest ego do tibi sacramentum baptismi ablutiuum peccatorũ, quo videlicet tua peccata coram Deo deleantur, si per te non steterit, aut ex parte tua non ponatur impedimentum, vt hoc expresse ait Cano de pœnitẽtia par. 5.q.6.dubio. 2. & Soto vbi supra secundũ Tho. in 4 dist.n.17.q.14.ad tertium. Et Alexandrum de Alis.4.p.77.memb.5.art.7.aliosq; doctores, & ad hunc sensum semper est vera forma sacramentalis attrito & contrito collata: estque ibi verum sacramentum & medicinale in habitu vel virtute, nisi ponatur obex vt dictum est: sicut ignis est vere calefactiuus, quia valet passum dispositum calefacere.

Cõtra hoc replicatur, quia si forma sacramẽtalis vt sit verum sacramentum sufficit ꝙ verificetur in habitu vel virtute vt dictum est, ergo similiter esset verum sacramentũ absolutio impensa ei qui nullo modo attritus est in casu primi pũcti principalis huius opinionis supra positi: & si in fictum fictione contra sacramentum si forma sacramentalis proferretur, esset verum

sacramentum baptismi ordinis & confirmationis & huiusmodi. Quia similiter diceretur ꝙ talis forma sacramentalis licet tunc non actu at in habitu seu virtute habet seu haberet suũ effectum etiam characterem sacramentalem, si non ponatur obex, consequens autem est falsũ, ergo & antecedens.

Euasio tertia. Sed ad hoc potest responderi negando consequentiam: quia non est simile de habente fictionem contra sacramentum, vel defectum materiæ requisitæ ad esse sacramenti, & de habente solum fictionem contra fructum eius, aut defectum perfectæ materiæ ad fructum sacramenti percipiendum. Illic enim nõ est sacramentum: & ex consequenti forma sacramẽtalis nec actu nec virtute tũc vel post vllum effectum habet. Hic autem est verum sacramẽtum quamuis informe vt superius dictum est, ideo eius forma sacramentalis actu vel virtute vt diximus efficax est. sed certe qui sic diceret deberet probare sufficienter, vt tuta esset opinio.

Argumentum secundum. Secũdo principaliter ad idem arguitur. quia talis confessio non valet ad implendum præceptum de confitendo, ergo nec est verum sacramentum, & per consequens reiteranda est. Antecedens probatur. quia in c. omn. de pœn. & re. ecclesia non solum finaliter intendit sed obiectiue præcipit eam cõfessionem quam Christus instituit. hæc autem non est nisi sacramentalis simul & actualiter fructuosa, qua actualiter fit pœnitens sufficienter dispositus ad sacramentũ eucharistiæ digne suscipiendum. Quod inde cõstat. Quia si ecclesiæ constaret talem attritum etiam confessum & absolutum de facto esse indignum ad fructuose communicandum, sicut talis est manens adhuc in statu vel affectu peccati sibi cogniti, puta in concubinatu & huiusmodi: vtique illum repelleret à communione secũdum omnes doctores in 4. dist. 9. & vt refert Gabriel in canõ lect. 87. illum etiam repelleret ab absolutione sacramentali illam illi denegando, vt etiam concedit opi. hæc superius in primo dicto huius secundi puncti principalis. Non autẽ hæc denegaret si per talem cõfessionem & absolutionem satisfieret suo & diuino præcepto, ergo per illam non satisfit tali præcepto; & per consequens nec est verum sacramentum quod Deus & ecclesia præcipit.

Respon. Ad hoc potest responderi conformiter ad supradicta negando antecedens, & ad eius probationem negatur minor: sed sufficit quòd sit habitu vel virtute confessio & absolutio fructuosa, qua possit si velit homo disponi ad digne cõmunicandum. Ecclesia autem ideo repellit indignum sibi cognitum, non quia non implet, sed quia male implet præceptum de talibus sacramentis suscipiendis: implet enim ea quo ad substantiam actus præcepti, licet non debito modo nec ad intentionem præcipientis, quæ non cadit sub tali præcepto; & ecclesia iuste vti tenetur, prohibet siue repellit illum & omnes ne implendo hoc vel aliud præceptum quo ad substãtiam actus faciant contra aliud præceptũ de nõ indigne siue sacrilege dando vel recipiendo vera sacramenta. Sed contra hoc replicatur. quiá secundum Aug. qui male implet præceptũ non implet, & habetur de re. iur. qui ex timore, & ibi gl. quãuis illa opinio dicat quòd non implet ad finem, bene tñ quo ad substãtiam præcepti.

Argumentum tertiũ. Tertio principaliter arguitur ad idem, quia materia huius sacramenti est contritio, quantũ est ex hac parte displicentiæ ad hoc sacramẽtũ requisitę, vt patet ex cõcilio Florentino & Tridentino vbi supra, vbi non dicitur attritio, sed quòd cõtritiò est pars seu materia huius sacramenti: modo sit pars integralis seu potentialis directe vel indirecte, absolute vel relatiue huius sacramenti. ergo illa attritio non sufficit ad salutem. quia deficiente materia non est sacramentum, etiamsi secundum Scotum in 4. dist. 14. q. 4. & dist. 16. q. 1. forma sit in qua principalius est substantia huius sacramenti.

Prima euasio. Si ad hoc primò dicatur, vt ex B. Tho. ait Cano vbi supra, ꝙ nomine contritionis etiam attritio intelligitur, & quælibet displicentia peccati sufficiens ad gratiam.

Replica. Contra, quia concilium Florenti. & expressius Trident. sess. 6. c. 6. & 14. c. 4. vt proxime cõtra secundam euasionem sequentem habetur, & in sess. 4. sub Iulio c. 3. & 4. & Cano. 4. explicauit per contritionem intelligi dolorem peccati cum proposito cauendi in futurum, & cor cõtritum & humiliatum, vbi perfectus dolor & recessus à peccato fine vllo eius affectu & vera cõtritio significatur. Sed hoc potest negari dicendo quòd solum dolor sufficiens ad gratiam ibi notatur, qui vt infra latius de per accidens potest etiam esse attritio cum sacramento: quamuis per se & regulariter sit contritio vt habetur in dictis auctoritatibus.

Secunda euasio. Si secundo dicatur quòd contritio secundum omnes est certa indubitata & perfecta materia huius sacramenti: de attritione autem nõ est ita certum: ideo dicta concilia communisq; sententia doctorum, tenendo certum & perfectum, & relinquendo incertum, & imperfectum, dicunt contritionem esse partem atq; materiam, s. perfectam huius sacramenti. Loquuntur enim de hoc sacramento integro perfecto & fructuoso, vt patet expresse in dicto concilio Trid. sess. 8. & penu. 3. ideo ibi non est facta mentio de tali attritione non sufficiente ad sacramẽtum perfectũ & fructuosum: sed inferius ibid. c. 4. de alia attritione sufficiente ad prædictam perfectionem & fructum sacramenti, vt supra in tertio puncto principali habetur, mentio facta est.

Con-

Replica. Contra, quia licet de hac attritione esset incertum: tamen si aliquo modo saltem imperfecta materia veri sacramenti esse poterat, vt ait opinio: non deberent dicta concilia id omnino prætermittere: ex quo ibidem de omni remedio peccatorũ agebatur, diffinitioq; de sacramẽtorum necessitate veritate, & vtilitate perfecte tradebatur. Quod etiam inde arguitur. quia cum concilium Tridentinum sess.6.cap.6. prius loqueretur de pœnitentia requisita ante baptismum, quæ non tanta requiritur quãta in lapsis post baptismum, de qua nos agimus. postea cap. 14. dicit, Docendum est pœnitentiam Christiani hominis post lapsum multo aliam esse à pœnitentia baptismali: eaq; contineri nõ modo cessationem à peccatis, & eorum detestationẽ, aut cor contritum & humiliatum: verumetiam eorundem sacramentalem confessionem saltẽ in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalẽ absolutionem. Hæc ibi. Vbi nomine detestationis peccati contritionem concilium intelligit, & expressius in sess.14.cap.4. idem declaratur.

Tertia euasio. Si tertio euadendo cũ Caietano in 2. quodlibeto q.11. & cum Soto, & Cano, vbi supra dicatur quòd materia huius sacramenti quantũ est ex parte displicentiæ requisitę est contritio: nõ quidem vt est virtus neque absolute. Sic enim semper etiam ante legem gratiæ fuisset pars sacramenti pęnitentiæ nõdum instituti, quod absit: sed cõtritio, vt relata ad claues ecclesiæ, vel ad hoc sacramentum, quatenus videlicet est ratio confessionis vere, & nõ ficte accusatoriæ de peccatis, ad quam sufficit attritio prædicta.

Replica. Contra, quia ex hac relatione ad hoc sacramentum contritio non mutat, neque amittit essentiam, & virtutem suam, s. quòd sit displicetia peccatorum propter Deum, aut de offensa Dei cum vero proposito cauendi in futurum. & cũ dicta concilia Florent. & Trident. vbi supra omnesq; doctores sacri expresse dicant de eadẽ cõtritione quæ semper etiam in lege naturæ fuit necessaria ad salutem, quòd est pars, & materia huius sacramenti absolute & proprie loquẽdo, ergo etiam relata ad hoc sacramentum contritio est necessaria, & non sufficit attritio prædicta ad veritatem huius sacramenti.

Quarta euasio. Ideo tandem quarto prædicta opinio potest etiam cõsequenter ad supra dicta optime respõdere, quòd vtique contritio est per se, & regulariter necessaria ad integritatẽ, & perfectionem huius sacramẽti, vt sit de facto fructuosum, idq; vel antecedenter, vel concomitanter, vel consequenter. Sicut & satisfactio quæ post absolutionem sacramentalem requiritur ad integrum perfecteq; fructuosum sacramentũ, de quo prędicta concilia expresse, & doctores loquuntur. Cum quo stat quòd ad verum, licet nõ integrũ neque perfectum, aut formatũ vel fructuosum tunc sacramentum, attritio prędicta sine cõtritione, & satisfactione sufficit.

Argumentum quartum. Quarto principaliter arguitur ad idem, quia omnino impœnitẽs de prçteritis, sed nullũ affectum, neque propositum peccati in futurum habens si absoluatur non suscipit hoc sacramẽtũ: ex quo ibi nulla est materia, vt patet ex primo puncto principali huius opinionis, ergo nec prędicto modo attritus de quo in hoc secundo puncto agitur. Patet cõsequẽtia, quia ęque, aut magis indispositus est iste ad veritatem, & fructum sacramenti, quàm primus, nam iste scienter in affectu seu proposito saltem virtuali peccati suscipiens absolutionem, sacrilegam irreuerentiã, etiam positiue æque, aut magis quàm ille committit.

Respon. Sed ad hoc potest responderi negando consequentiã, & eius probationem, quia licet quo ad fructum sacramenti tunc percipiendum sit vterque indispositus magis vel minus: at vero quo ad veritatem sacramenti, iste secundo modo attritus habens aliquam displicentiam peccatorũ est magis dispositus, vt sit materia sufficiens ad veritatem sacramenti, quàm ille primus qui vel vtrunq; vel alterum istorum non het, vt supradictis patet. Et ita patet quomodo sustentari potest opinio hæc quo ad secundum dictum, à quo alia pẽdent, & quidem nisi quo ad hoc hæc opinio sit vera magna pars Christianorum periclitaretur, qui hoc modo attriti confitentur, neque tales confessiones reiterant postea redeuntes ad cor: sed cum corde attrito de peccatis prædicto modo cõfessis pie credunt se gratiam habere, & salutem, ideo satis probabilis, & pia quoad hoc videtur opinio hæc.

Contra tertium dictũ, secundi puncti principalis. Contra tertium dictum eiusdem secundi pũcti principalis huius opinionis, vbi dicitur quod recedẽte fictione cum sola confessione eius habetur fructus sacramenti præcedẽtis, &c. arguitur. Quia etsi sit sacramentum, postea nõ habet effectum, quia iam transactum non manet in se vt cõstat: neque relinquit charactẽrẽ, vt baptismus: nec ornatũ, vt supponitur secundũ Thomistas modernos qui iam conuicti, & resipiscẽtes talem ornatum, vtpote fictitium penitus abnegant, quamuis antiquiores illum effinxerint. Neque ad id est pactum aliquod diuinũ vt somniabat Durandus, in 4. dist.17.q.13. cum nulla auctoritas, aut ratio certa de tali pacto, vel acceptatione diuina dari possit. Neque Aug. in c. tunc valere, de conse. dist.4. ei suffragatur, quia quadrupliciter ad id respondetur. primo secundum Scotum in 4. dist.4. quòd solũ ibi Aug. intendit dicere, quòd baptismus est ianua aliorũ sacramentorum, s. imprimẽtium characterem, vt illum imprimere possint quę sine præuio baptismo non imprimerent. Et similiter est ianua omnium sacramentorum quo ad gratiã sacramen-

mentalem conferendum: quia nisi præcederet baptismus actu vel voto: nullũ sacramentũ cõferret gratiam suscipienti,& maxime sacramentum pœnitentiæ nullum esset,& inefficax. Et ita baptismus iam semel ab indispositō susceptus postquam irreiterabilis est, postea cessante fictione seu indispositione valere incipit,s. alijs sacramentis,vt iam suum habeat effectũ. Et iste sensus patet ex ipsius Augustini verbis præcedentibus,& subsequentibus ibidem.

Secundo dicitur etiam secundum Medina de confessione q.28.nõ esse omnino certum quòd baptismus valeat ad gratiam baptismalem recedente fictione. Quia aliqui doctores, vt etiam vbi supra ait Scotus, tenent quòd ille pœnitens per solam contritionem gratiam obtineat.& ita intelligitur Augus.quòd scilicet postea cessãte fictione per contritionẽ ille prius baptizatus reponitur in statu salutis in quo per baptismum reponeretur. nisi prius obijciem posuisset.

Tertio dico,quòd licet baptismus qui est sacramentum non iterabile incipiat valere ad gratiam sacramentalẽ recedente fictione:hoc ideo est,quia alioqui homo gratia huiusmodi regenerationis priuatus maneret in æternum: cum nõ sit locus eam per tale sacramentum irreiterabile recuperandi,secundũ Hebr.6.impossibile est rursus renouari &c. Quæ ratio in alijs sacramentis iterabilibus non hẽt locũ,& maximo in sacramento penitentiæ,vbi gratia non quidẽ primariæ regenerationis, sed reconciliationis præstatur. ideo nõ est simile de hoc,& de sacramento baptismi.neque sequitur,quod sine clauis absolutione, & sine sacramento penitentiæ fiat remissio peccatorum contra Ioan.20.Quorum remiseritis peccata &c. Nã sicut ante omnem confessionem per contritionẽ fit peccatorũ remissio virtute clauis sacramẽti in voto postea realiter oportune suscipiendi, & id sufficit secundũ oẽs doctores, vt ẽt ipsemet Cano late probat vbi supra, fol.73.ita in proposito per cõtritionem sequentem fit remissio peccatorum virtute clauis,& sacramenti in voto. Nã postea necessario confessio,& absolutio sacramentalis vt oportet de omnibus facienda est. Tale autem votum baptismi irreiterabilis post iam semel susceptum baptismum esse non potest.

Quarto dico,q ratio differentiæ sacramenti pœnitentiæ,& baptismi est,quia hoc non requirit pro materia actus suscipientis, neque vllam eius pœnitentiam,sed solam voluntatem suscipiendi in adulto: illud aũt sic,vt superius secundum concilia,& B. Tho.3.par.q.90.art.1.& 4. dist.17.q.3.art.4 dictum est:ideo baptismus ab impœnitente susceptus est verum sacramentũ: non autem sacramentum penitentiæ. & ita Soto in quarto dist.18.quæst.3.art.3. tenet cum opinione communi,quo ad hoc quoq; D.Tho. ita demum sensit.

Contra quartum dictum eiusdẽ secundi puncti principalis probatur,quòd talis confessio sine absolutione nõ est sacramentalis, nec imple *Cõtra quartum dictum secundi puncti principalis.* tiua præcepti. primo quia confessio sacramentalis à Christo,& ecclesia præcepta non est nisi fiat cum spe veniæ,seu absolutionis sacramentalis ab ecclesia simul,& absolutionis à Deo assequendæ. Quod patet ex diffinitione confessionis, quæ est legitima peccatorum accusatio corã suo sacerdote in spe veniæ. Alioqui vana esset propositio materiæ huius sacramenti sine forma,quo fit,vt talis spes veniæ non tantũ finis,sed etiam conditio pertinens sit ad materiã præcepti ecclesiastici, atq; diuini de sacramentum pœnitentiæ suscipiendo.

Item secundo quia præceptum est de suscipiendo sacramentum pœnitentiæ,sicut & sacramentum baptismi.hoc autem sacramentum cõstat ex vtroque, scilicet ex materia confessionis,& forma absolutionis vt liquet, ergo illud præceptum non impletur nisi fiat vtrunque, scilicet confitendo simul,& absolutionẽ sacramentalem debite procurando,ita q per pœnitentem non stet quo minus debite suscipiatur.

Item tertio,quia in ca.omnis,de pœni. & re mi.ideo præcipitur confessio, vt pęnitẽs debite suscipiat eucharistiam , etiam secundum B.Tho. & communiter doctores. hoc autem per solam confessionem sine absolutione sacramentali nõ fit. ergo ibidem vel vnico, vel pluribus præceptis vtrunque præcipitur, & susceptio integri sacramenti pœnitentiæ. igitur per solam confessionem id non impletur.

Item quarto,quia si per talem confessionem solam satisfaceret ecclesiæ præcepto, sequeretur,quòd postea necessario reiteranda nõ esset: quia qui semel suo debito satisfecit nõ tenetur amplius eodem debito,secundum extrauagan. Benedicti.11.inter cunctas,de pœn.& re.sed cũ sequens est falsum:quia necessariũ est talia peccata per sacerdotem remitti.Ioan.20. Quorum remiseritis peccata &c. Neque remitti, vel absolui possunt sine præuia confessione, si commode fieri pot: alias non vere habetur in voto, vt patet.ergo per illam confessionẽ sine absolutione non satisfit præcepto Dei.& ita Soto vbi supra tenet cum opinione cõmuni quoad hoc.

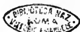
Ad quid ergo in ca.quod quidam. de pęni.& re. præcipit ecclesia,quòd illa confessio admittatur? Respondeo,non vt ille absoluatur indignus: neque vt per eam satisfaciat ecclesiæ pręcepto,vt dictum est; sed vt per eã vitet ille pœnam iuris communis in ca.omnis, eo.titu. vt ait Medina,de confessione q.22. Et Durãdus in 4. dist.17.q.14.non autem vitabit illam pęnã impositam per diocesanos contra eos qui non confitentur,& absoluuntur ex culpa sua,vt nũc est

in vsu

in vsu excommunicatione,& pecunia illos puniret qui in quadragesima non confitentur, & absoluuntur eucharistiamq; suscipiunt. Similiter admittitur illa sola confessio, vt salubriter illi pœnitenti consulat sacerdos, & ad verã pęnitentiam inducat: si forte per huius humilitatem Deus illũ illustre,& det cor ad vere pęnitendum,& sacramentum vtiliter suscipiendũ. Et quidem opus fuit, vt hoc doceret ecclesia, ne quis putaret sacrilegum esse sub specie confessionis sacramentalis confiteri;non intendendo sacramẽtalem absolutionem suscipere, sed solum pie,& humilitet se coram sacerdote accusare ad finem aliquem spirituale,vt dictum est. Quibus non obstantib. propter graue scandalum aliquãdo probabiliter imminens licebit forsan cõfessori simpliciter dicere, & scribere illũ sibi esse cõfessũ in quadragesima, tacẽdo de absolutione, & qcquid alij intelligãt, ille ex legitima cã vtẽs hac arte veritatẽ dicit.

Reprobatio tertij pũcti Contra tertium punctum principale, vbi dicitur q̃ si talis attritus sciat se nõ esse vere cõtritum,neque dispositum ad gratiam extra sacramentũ,sed adhuc in reatu præcedentis peccati manere, Si tñ in sua conscientia iam non habet vllum affectum peccati mortalis hic vtique virtute sacramẽti huius habet gratiã,sitq; vere contritus si æstimat id sufficere. arguitur quadrupliciter. primo, quia per sacramentalẽ confessionem peccator non liberatur ab obligatione,seu necessitate legis de habenda penitentia cordis necessaria ad gratiam, sed ex lege fuit semper necessarium habere verã actualem,& non solũ virtualẽ contritionem omniũ peccatorum ad gratiã & salutem. quod suppono,vt optime probat clarissimus doctor Medina magister meus de pœnitentia q.2. & paulo inferius proxime habetur ex concilio Tridentino sess. penul.c.4. ergo sicut olim sine sacramento erat actualis contritio necessaria ad gratiam,& salutem obtinendã: ita & cũ hoc sacramento,& non sufficit attritio cognita. consequentia patet cũ minore quæ supponitur, & maior in qua est difficultas probatur. qa si peccator à tali lege absolueretur: hoc esset primo quia talis lex siue præceptum reuocatũ esset p̃ sacramentũ confessionis,aut secundo,quia rõne huius sacramẽti quilibet excusaretur ab impletione illius legis siue præcepti de vera contritione tunc habenda.aut tertio,quia per hoc sacramentũ tanquã per æquiualens suppleretur contritio tunc obligatoria, aut alias ad gratiam,& salutem necessaria. aut tandẽ quarto, quia per hoc sacramentum perficeretur,aut efficeretur vera contritio, sed nihil horũ valet liberare à dicta obligatione,vel necessitate verę contritionis.quod probatur. Nam non primũ, tũ primo,quia nulla lex reuocans dabitur: neque enim per ipsum sacramentũ reuocatur lex de cõtritione necessaria ad gratiam & salutem. Alioqui nullus qui confitetur teneretur ante, vel post ad contritionẽ, quod esset contra Concilium Triden. sess.6.c.14. vbi habetur. Docendum est pęnitentiam post lapsum multo aliam esse à baptismali,& continere cor cõtritum,& humiliatum,& sacramentalem confessionẽ saltem in voto,& suo tempore faciendam, & sacerdotalẽ absolutionem. Hæc ibi. Et in sess. 14. c.4. habetur contritio quæ primum locum inter actus pœnitentes habet, animi dolor est ac detestatio peccati commissi cum proposito de cetero non peccandi. Fuit autẽ quouis tempore ad impetrandum veniam peccatorũ hic contritionis motus necessarius. Hæc ibi. Et sess.6. ca.6. habetur,quòd talis detestatio debeat fieri propter Deum. Nam ibi dicitur quòd peccatores iustificantur dum per fidem,& spẽ in Deũ, illum tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouẽtur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem. Hęc ibi. tum secundo,quia eadem ratione nullus teneretur ad aliquam attritionem cum hoc sacramento: cum nullo præcepto, aut lege talis attritio, sed contritio obligatoria, aut necessaria sit;vel si est,at per hoc sacramẽtum sicut & lex de contritione secundũ opinantem reuocata esset. Neque est maior ratio aut lex de hac quam de illa quo ad hoc. Et notãter dictum est quòd contritio de præcepto, vel de lege necessaria est.quia videlicet qñ peccator se ad gratiam disponere tenetur: tunc sub nouo peccato contritio de præcepto obligatoria est:alio autẽ tẽpore quo se in gratia reponere voluerit,ex suppositione huius finis contritio de lege necessaria quamuis nõ sub nouo peccato obligatoria est.

Neque valet secũdũ, quia nullus excusatur ab impletione alicuius legis,vel præcepti, nisi per aliquod legitimum impedimẽtũ, puta per ignorãtiam inuincibilem, aut per impotentiã, & huiusmodi.sed hoc sacramentum non est huiusmodi impedimẽtum, sed potius adiutorium ad veram contritionem habendam, vt patet.ergo per id non excusatur. Sed ad has duas, & ad sequentes reprobationes potest optime dici pro opinione B.Tho. quòd contritio ex lege requisita ad gratiam non semper est contritio vera,sed contritio sufficiens ad eam. Hæc autem sine sacramento est contritio vera, cũ sacramẽto autem est etiam attritio prædicta. ideo omnia hæc argumenta nõ valent quæ fundãtur in hoc quòd semper de lege est necessaria cõtritio vera ad gratiã,quod etiã ex primo, & secũdo dubio infra patebit. Sed adhuc potest replicari,q̃ attritio prædicta non sufficit ad gratiã cum sacramento. tum quia eadem ratione quęlibet attritio sufficeret cũ sacramẽto, tum etiã quia

quia vt ex infra dicendis constabit nisi æstimetur contritio certe cum sacramento non sufficit ad gratiam. Neque tertium valet quia præceptū vel lex de aliquo faciēdo non pōt suppleri per aliud æquiualens ēt melius: nisi alternatiue feratur, aut id expresse cōcedatur. quia qui ex lege tenetur orare non satisfacit ieiunādo, aut eleemosynā faciendo. Nunc aūt cū nulla lege concedatur ꝙ necessitas vere contritionis actualis possit suppleri per attritionē, aut per hoc sacramentū, sicut nec econuerso: cum non sit maior ratio de vno quàm de alio: & quia eadem ratione posset etiā suppleri attritio sicut & contritio per hoc sacramentum: & neutra cum sacramēto esset necessaria, quod absit. Ergo, sufficientia, vel æquiualentia vnius non excludit obligationem, vel necessitatem alterius ad salutem. Sicut & contritus, & iustificatus tenetur baptizari, & confiteri ad conseruandam gratiā & salutē, idq; propter impletionē præcepti, aut legis ad gratiā necessariæ. Et quantumlibet purificatus à mortalibus per contritionem tenetur confiteri antequam sumat eucharistiam secundum concilium Triden. sess. 7. ca. 7. vt inferius q. 16. habetur.

Neque tandem quartum valet. quia hoc sacramentum nō perficit, neq; facit materiā suā esse sufficientē, sed eā prærequirit, & præsupponit, sicut & alia sacramenta, vt cum forma sacramentali sit verū sacramentū. Nunc aūt materia sufficiens prærequisita ad veritatē huius sacramenti quantum est ex parte displicentiæ est illa quæ ex lege aliàs requisita, aut necessaria est. Hæc aūt non est nisi contritio, vt patet. quia de ea secundum oēs doctores, & concilia de hoc agentia, & de pœnitentia necessaria, & non de attritione est lex, siue præceptum de pœnitentiæ virtute quę est pars huius sacramenti, vt superius probatū est. Alioqui eadē ratione diceretur, ꝙ nec attritio est materia ad id requisita; sed solum non ponere obijcē prauę voluntatis: cum nulla lege vt diximus præcipiatur. ergo illa attritio cognita cū hoc sacramento nō sufficit ad gratiam & salutem.

Argumentum secundum. Secundo principaliter contra idem tertium punctum arguitur, quia scienter sumens hoc sacramentum cū obijce, vel impedimēto ad gratiam non habet eam neque fructū sacramenti, vt ipsa etiam concedit opinio in secūdo puncto & B. Tho. vbi supra, & in 3. par. q. 79. art. 3. Et ibi Caietanus, & q. 72. arti. 7. & in addi. 3. par. q. 10. art. 1. & q. 30. art. 1. Nunc aūt talem obijciē habet is qui hēt peccatū in conscientia in reatu sicut in actu, sed illud nō remouet per displicentiam sufficientem, aut per oppositam volūtatem rectificantē: quia adhuc scienter manet in illo reatu, vel praua voluntate saltē virtuali quæ est impedimentū gratiæ quousq; per contritionē rectificetur, atque tollatur. Eadē quippe ratio est de obijce gratiæ in actu, & in reatu ex quo vterq; impedit, & repugnat gratiæ. Et maxime erit etiā nouum peccatum si quo tempore quis tenetur ad contritione, vel ad suscipiendum sacramentū, talis obex siue peccatum quo ad reatum existens in conscientia, siue cognitum per contritionem aliquam nō tollatur. ergo qui scit se indispositum ad gratiam, vel habet peccatū in conscientia extra hoc sacramentum, non habet gratiam cum hoc sacramēto, & indigne suscipit illud, & hæc ratio efficax videtur contra hanc tertiam opinionem sicut & tertia, quæ subsequitur.

Ad hoc potest responderi ꝙ obex peccati in reatu tantum licet impediat immediatam gratiam, non tū sacramenti dignam susceptionē, & per illud ipsam gratiā nō impedit: obex aūt peccati in actu impedit vtrūque, ideo negatur minor argumenti. sed hæc euasio futilis est: qa eadem rō militat cōtra obijciē gratiæ in reatu, & in actu, vt patet in argumēto deinsequenti. *Respon.*

Argumentum tertiũ. Tertio, principaliter ad idem arguitur, quia de pdicta attritione, seu dispositione ex se insufficiente ad gratiam extra sacramentum cognita ego quæro ad quid ponitur cum sacramē to? Nam vel ponitur ad hoc vt cum sacramento, & virtute eius sit sufficiens dispositio ad gratiam. & hoc non: quia dū manet illa in cōscientia, seu cognita, nec ante, nec post sacramentū est dispositio sufficiens ad gratiam. Nec illa cognitio eius insufficientiæ tollitur per sacramētum vt cōstat: semper enim manet idem obex gratiæ, scilicet peccatū in conscientia. quo manente nō pōt simul taliter attritus esse paratus ad verā contritionem habendum si suum defectū veræ contritionis recognosceret: ex quo cū cognoscit defectum veræ cōtritionis nec ad eā conatur: & ex consequenti non est dispositus, vt virtute sacramēti fiat vere cōtritus; & gratiā obtineat, vt inf. in 4. opi. & in 2. eius dubio clarius ostenditur. vel attritio illa ponitur, vt qualiscunque dispositio subiecti pro digna sacramenti susceptione, & ex cōsequēti pro eius fructu habendo. Sed neq; hoc videtur, quia habens peccatum in cōscientia habet obijcem, & indigne accedit ad hoc sacramentum: & neq; virtute sacramenti hēt fructum eius, neque ut contritio, vt ex secundo argumento præcedenti liquidum est, & nō videtur ad quid aliud ponatur, ergo illa indispositio, vel attritio cognita cum sacramento non sufficit ad primam gratiā iustificantem. hæc ratio videtur satis efficax.

Arg. quartum. Quarto principaliter ad idē arguitur auctoritate ca. si enim, de pen. dist. n. 2. vbi sic habetur. Opera vel sacramētorum participatio, nisi ex charitate procedāt, apud Deum nec iustitiā, nec innocentiam præstant. Hæc ibi. Nunc autē su-

susceptio huius sacramenti cum prędicta attritione cognita non procedit ex charitate, cum non fiat vere propter Deum, vt supponit. ergo patet intentum contra tertium punctum opinionis. hæc auctoritas est etiam efficax contra illam terriam opinionem.

Evasio. Si tamen ad hoc respondeatur q illud ca. Si enim, potest intelligi, vt ly ex charitate, aut pp Deum, non denotet causam finalem, vel effectiuam amoris Dei à quo bonum opus, aut sacramenti susceptio procedat: sed vt denotet obiectum, aut causam motiuam, & determinatiuam operis, ad hūc sensum, q nihil valet opus, aut sacramenti susceptio nisi fiat intuitu Dei, aut eius gratiæ, vel alterius doni seu amicitiæ eius finaliter obtinendæ: non autem si principaliter intuitu, & respectu mundano puta timore infamiæ, aut mulctæ pecuniarie, & huiusmodi de quibus supra in primo, & secundo pūcto huius opinionis habetur.

Replica. Contra hoc effugiū replicatur tum primo, quia textus expresse dicit, nisi ex charitate procedant, vbi non solum obiectum motiuum, aut etiam determinatiuum, sed efficientia charitatis saltem acquisitæ præcipue denotatur. tum secundo, quia ibi dicitur nec iustitiam, nec innocentiam præstat, vbi non de impetratione aliorum donorum Dei, sed de iustificatione à peccatis agitur, q hæc per nulla opera, vel sacramenta præstari potest, nisi ex charitate procedant, quantumcunq; aliàs intuitu Dei fiant. tum tertio, quia si ad gratiam & iustificationē obtinendum sufficeret quòd intuitu Dei illa fierent: iam ergo quælibet attritio etiam sine sacramento sufficeret ad iustificationem, dum modo intuitu Dei, & eius gratiæ obtinendæ haberetur. quod absit. Et quod id sequatur patet. quia similiter dicitur de sacramentorum susceptione, & de alijs operibus sine sacramento quòd prestabunt iustitiam si eodem modo fiāt ex charitate, id est intuitu Dei, vt ait euasio p̄dicta. igitur glossa, vel euasio nulla de prædictis huic opinioni patrocinatur. Ad rationes autem illius opi. inf. in 4. opi. & in responsione ad quintum argumentum latius respondetur.

Quarta op. Quarta, & vltima opinio, in qua demū standum est, tenet q quamuis per se, & regulariter contritio vera requiritur cum hoc sacramētο ad gratiam iustificantem: quia sic doctores omnes, atq; concilia docent de lege requiri. at vero per accidens ratione ignorantiæ sufficit probabiliter æstimata contritio, quāuis sit vere attritio: eaq; saltem requiritur cum hoc sacramento ad gratiam iustificantem. Et non sufficit q pęnitens sciens se non esse vere contritum æstimet quacūque bona fide se sic esse sufficienter dispositum ad habendam gratiam per hoc sacramentum, vt tertia dicebat opinio prę cedens, nisi probabiliter etiam æstimet se esse contritum, vt dictum est.

Pro declaratione nota q vere contritus dicitur is, qui vere dolet de peccatis omnibus propter Deum, vel quia Deum offendit cum proposito actuali, vel etiam virtuali secundū plurimos doctores, non illum amplius mortaliter offendendi in quocunq; gradu dolor ille sit intensus, siue remissus. Probabiliter tantum contrit⁹ dicitur is qui probabiliter æstimat se esse dicto modo vere contritum, vel in gratia, vel sufficienter dispositum ad eam. cum tamen nō ita sit, sed adhuc in latēre mortali peccato quoad reatum permaneat: idq; ex aliqua facti, vel ēt iuris ignorantia, vel inaduertentia non adeo notabili, nec sic affectata, quæ æquiualeat cognitioni: si tamen paratus sit ad vere dolendū, si cognosceret suum defectum, aut veritatem. Igitur modo defectus iste veræ cōtritionis proueniat ex defectu ipsius doloris, aut displicentiæ omnium peccatorum, aut veri efficacisq; propositi cauendi in futurū, modo ex defectu finis, vel veræ dilectionis Dei necessariæ ad iustificationem quæcunq; illa sit, modo ex defectu debitæ examinationis conscientiæ, aut ex alia causa quacunq;: si tū defectum hūc ipse pę nitens sine prædicta sua notabili culpa mortali ignorat ignorantia facti vel iuris, putans se esse vere contritum, vel sufficienter dispositum ad gratiam obtinendum per sacramentum, si etiam sit paratus ad veram contritionem habendum, si suum defectum aduerteret, & sciret veram contritionem esse ad id necessariā: hic dicitur probabiliter tantum contritus. Et hæc quarta opinio differt à tertia præcedente: nam illa tertia opinio dicit quòd non requiritur hæc animi præparatio: Sed quod etiam si penitens sciat se non esse verè contritum, si nō manet in affectu peccati est sufficienter dispositus vt per hoc sacramentum gratiā obtineat. Hæc autem quarta opinio dicit quod non nisi fit probabiliter contritus vt dictum est.

De quo hæc quarta opinio dicit, quòd si bona fide confitetur & absoluitur, vtique virtute sacramenti habet gratiam iustificantem fitque vere contritus, id quod sine sacramento non haberet. Quo fit vt illi, & præsertim simplices, qui vel interni timore, vel amore gloriæ, & suæ salutis. vel ex consideratione pudoris, vel malitiæ peccati sine vlla eius cōplacentia, & affectu, de omnibus memoriæ occurrentibus dolent, parati, si aduerterentur suum defectum, vel id esse necessarium, ad vere & actualiter dolendum, quia Deum offenderunt, & ita in spe veniæ cum bona fide confitentur, vt oportet, nihil aliud considerantes si sunt vere contriti, & in statu gratiæ vel non; vtique sunt probabiliter contriti, & hi virtute sacramenti

menti fiunt vere contriti, & primam gratiam habent iustificantem. quam non haberent si ęstimarent se non esse vere aut sufficienter cõtritos, neque essent parati ad veram contritionem habendum vt dictũ est. Et ita intellectum concilium Triden. sess. 14. c. 4. de sacramentis, quod habetur supra in 3. opi. in tertio eius puncto principali consonat cum hac quarta opi. Illa etiam tertia opinio Beati Thom. ibidem dicens quòd attritio cognita cum hoc sacramento sufficit ad gratiam, videtur satis probabilis, quando sic attritus paratus esset veram contritionem habere conari, si crederet illã esse necessariam. nam sicut probabilis ignorantia facti veræ contritionis excusat, & facit vt cum sacramento sit dispositio sufficiens ad gratiam, vt proxime probabitur: ita eadem ratione de probabili ignorantia iuris idem dicendum est: quia tunc videtur saltem virtualiter esse probabiliter contritus, & ita dispositus, vt per sacramentum vere contritus efficiatur. Secus si sic attritus, & id cognoscens non ita paratus esset vbi defectum recognosceret: vel quia non credit id esse necessarium: tunc enim non probabiliter contritus esset, neque dispositus, vt de attrito vere contritus fieret per sacramentum, vt ex infra dicendis in secundo dubio potest facile constare. Quamuis in hoc illa tertia opinio præcedens dicat oppositum. Igitur hęc quarta opinio sic declarata quo ad primum, ꝙ scilicet requiritur prædicta contritio saltem probabilis: ita quòd nec minor, nec attritio cognita sufficit cum hoc sacramento: quantumcunque, vt tertia dicebat opinio præcedens, bona fide pœnitens ęstimet illam sufficere ad salutem & gratiam iustificantem: probatur per quatuor rationes, quę superius contra tertium punctum principale ipsius tertiæ opinionis in quatuor argumentis ibi positis habentur, ꝙ scilicet illa saltem attritio requiritur quæ per sacramentum possit fieri contritio, & gratia formari. hæc autem est sola contritio probabilis, vt probatur ibidem. ergo &c.

Prima pars

Quo ad secundum autem, quòd per accidẽs sufficit supradicta probabilis, & non sit necessaria vera contritio cum hoc sacramento ad salutem, in quo stat etiam difficultas huius opinionis, probatur tripliciter. primo, quia sicut ex parte confessionis non facit irreuerentiam, neque iniuriam notabilem, neque ponit obijcem huic sacramento, nec eius gratiæ sacramentali, is qui sic confitetur, quòd in eius conscĩetia, vel cognitione nihil habet, nec sub mortali habere tenetur necessario confitendũ: ita ex parte doloris non ponit obijciem huic sacramento, nec eius grati; sacramentali is qui sic dolens de peccatis absoluitur, quòd in eius conscientia, vel ęstimatione nihil habet, nec habere tenetur, de quo amplius dolere sub mortali teneatur, qui & est ita dispositus, vt per sacramentum possit fieri verę cõtritus, & gratiam habere. Talis autem est probabiliter cõtritus: ergo ipse recipit absolutionem sacramentalem, & gratiam iustificantem: Consequentia patet, quia sacramenta efficiunt quod significant in non ponente obijcem sufficienter disposito ad illa suscipiendum. Maior probatur. Quia non est maior ratio de præcepto debito dolendi quàm debite confitendi ad finem gratiæ virtute huius sacramenti obtinendæ. Minor etiam probatur. Quia licet probabiliter contritus vere habeat mortale peccatum in reatu, & obiicẽ gratię immediate sine sacramento suscipiendæ: non tñ hẽt illud in conscientia, vel æstimatione, nec habere tenetur sub mortali talem conscientiã ex quo vt supponitur per illã ignorãtiã ab ampliore cognitione sub mortali habenda excusatur: & ex quo paratus est vere dolere si defectum cognosceret, iam est dispositus, vt per sacrm fiat vere contritus, & gratiã habeat iustificantẽ, vt inf. in secundo dubio latius ostẽditur.

Secunda pars

Secundo probatur idem, quia qui cum bona fide probatus existimans se esse in gratia sine conscientia peccati mortalis accedit ad sacrm eucharistiæ, digne suscipit illud, & eius gratiã, etiamsi sit in mortali inuincibiliter ignorato, fm Tho. 3. par. q. 79. art. 3. & q. 80. art. 4. ad 5. & in 4. dist. 9. & Alex. Alen. 4. par. q. 46. memb. 3. art. 2. & Richar. Scotum, Duran. & alios doctores cõiter ca. dist. 9. & dist. 12. Et Gers. alphabeto. 37. R. & Adri. in 4. de Euchar. q. 1. & 2. & de confessione q. 5. dub. 5. & Vega de iustificatione lib. 13. c. 34. & Soto, vbi infra, & de natura, & gratia lib. 2. c. 15. & Honcala de digna sumptione eucharistiæ in sñia idem tenet. Quamuis Bonau. ea. dist. 9. q. pen. & Palude, Capreolus, & Gers. tract. 9. super magnificat, & Gabr. in 4. dist. 9. q. 2. & in Canone lect. 8. dicant ꝙ talis accedit ad eucharistiam nõ quidem indigne positiue ita ꝙ peccet: nec digne ita ꝙ habeat gratiam: sed non digne priuatiue medio modo ita ꝙ licite accedit, nõ tñ hẽt gratiam, nec peccat de nouo sumendo eucharistiam. Quæ distinctio non placet nisi fm supradicta intelligatur ita quòd digne accedit qui est in charitate: indigne positiue qui cum conscientia peccati mortalis: medio modo non digne accedit qui nõ est in gratia, nec habet conscientiam peccati mortalis, sed potius probabiliter æstimat se esse cõtritum vel in gratia: & hic virtute sacri habet gratiam vti declarat Honcala, vbi supra. Nam etiam fm ipsum Bonau. dist. 12. art. 4. q. 1. is digne accedit ad eucharistiæ sacramentum, qui se præparat quantum debet. Talis autẽ est qui modo prędicto probabiliter contritus, & cõfessus existimãs se nõ esse in mortali, aut sine cõscientia

scientia eius accedit: ex quo per ignorantiam inuincibilem excusatur ne ad ampliorem diligentiam, vel conscientiæ examinationem sub mortali teneatur. ergo hēt gratiam sacramentalem ex quo digne accedit, & ergo similiter, & à fortiori talis probabiliter contritus virtute sacramenti p̄ pœnitentiæ hēt gratiā iustificantem fitq; contritus. Patet hęc vltima consequētia. Quia quantum est ex hac parte displicentię non requiritur maior dispositio ad sacrm pœnitentiæ fructuose suscipiendum, q̄ ad sacramentum eucharistiæ: immo minor sufficit secundū omnes doctores vbi supra, inferiusq; dicetur.

Et hoc idem dicit beatus Tho. in 4. dist. 23. q. 2. de sacramento extremæ vnctionis, q. sin hoc sacramento gratia confertur quę non compatitur peccatum, in canone lecti. 8. ideo ex cōsequenti si inuenit peccatum mortale, vel veniale tollit illud quo ad culpam, dummodo nō ponatur obex peccati actualis ex parte recipiētis: quia & facit per gratiam quam infundit q̄ motus liberi arbitrij in peccatum sit contritio: sicut etiam in eucharistia, & confirmatione id accidere potest. Hæc ille. Et idem 3. par. q. 30. art. 1. & in 3. p. q. 72. art. 7. idem dicit de confirmatione. quod apte intelligi non potest nisi de probabiliter contrito, vt patet ex dictis, & infra dubio tertio latius.

Tertia ratio. Tertio probatur idem, quia nisi sic dicatur non videtur quomodo, aut quibus sacramentum pęnitentię ex opere operato, seu vi clauiū conferat primam gratiam iustificantem, & viuificet mortuos, quia si pęnitens accedit, vel illud suscipit vere contritus, iam ex opere operātis virtute contritionis habet primam gratiam iustificantem. Si scienter attritus, certe neque per hoc sacramentum habet gratiam, vt dictū est. ergo solum probabiliter contrito illā confert hoc sacramentum.

Et confirmatur ex concilio Trid. sess. penu. c. 4. vt supra in tertio puncto tertiæ opinionis in eius probatione habetur, quia valet ad propositum à fortiori, & hæc est satis efficax ratio pro hac opinione.

Et ita patet hæc opinio probata, quam etiā expresse tenent etiam quo ad sacramentum eucharistiæ Alex. de Alis. 4. p. q. 46. memb. 3. ar. 2. & q. 60. memb. 1. art. 3. Et B. Tho. 3. p. q. 79. art. 3. Marsil. in 4. q. 6. art. 4. conclus. 1. Gabr. in canone. Et Bonau. in 4. dist. 17. art. 4. q. 3. §. 91. & art. 2. q. 4. §. 47. & in gl. magistri. §. 19. & dist. 20. art. 4. q. 2. §. 63. §. 66. Et Richar. distin. 17. art. 2. q. 8. ad quintum, & dist. 18. art. 2. q. 1. Et Durā. dist. 17. q. 13. id valde probabile censet. Ad idē videtur Adria. de confes. art. 5. dub. 5. licet non aperte, & de eucharistia q. 1. Et Soto de natura, & gratia lib. 2. c. 15. & in quarto sententiarū dist. 18. q. 3. art. 2. Et dist. 12. q. 1. art. 4. & di. 1 t. q. 2. art. 3. & dist. 6. q. 1. ar. 7. & dist. 7. q. 1. art. 7. & dist. 20. q. 2. art. 2. & latius Vega de iustificatione lib. 13. ca. 34. & in q. 13. de iustificatione conclus. 3. & 4. Et Ambr. Catharinus de certitudine gratiæ assertione septima, & hanc opinionem quod probabiliter contritus cum sacramēto habeat gratiam iustificantem tenere habēt à fortiori doctores de 3. opinione præcedente. doctores etiam de 4. opin. q. præced. Similiter hanc opinionem tenet Victoria in sua prima relectione de potestate ecclesiæ. q. 2. Et Nauarro in sum. c. 1. nu. 37. 39. & Soto in 4. dist. 6. q. 1. artic. 7. hoc idem dicit fieri in omnibus sacramentis. & alij plures.

Dubitatur primo. Vtrum talis probabiliter contritus si postquam confessus est nonit defectum suæ veræ contritionis teneatur sub mortali peccato veram actualem contritionem habere. Nam quod non teneatur reconfiteri non est dubitandum. *dubium 1.*

Respon. Respondeo. est duplex opinio, prima magistri Vega. q. 13. de iustificatione cōclus. 3. quod sic: id q;, vt impleat legem, vel præceptum Dei de vera actuali contritione habēda: a cuius impletione excusatus est solum durante ignorantia inuincibili, siue probabili. Sicut & qui iam vere contritus habet gratiam tenetur implere pręceptum confessionis integre licet per ignorantiam aliquod mortale omiserit confiteri: & diligens Deum super omnia si postea recolit mortalia tenetur confiteri.

Et si arguatur, quòd si iam virtute sacramenti factus est ille de attrito contritus, ergo iam habet contritionem veram: & per consequens etiamsi defectum præcedentē postea recognoscat non tenetur iterum ad aliam cōtritionem.

Respondeo negando cōsequentiā, quia per sacrm factus est contritus habetq; contritionē non quidem actualem veram, sed virtualem in gratia, & charitate infusa. Vel si habet actualē id solum est extrinsece, quæ ad virtualem reducitur. Nunc autem speciale præceptum est de vera actuali contritione, & dilectione Dei habenda, quòd pœnitens implere tenetur dum potest, & dum defectum eecognoscit, vt dictū est. sicut in dilectione Dei super omnia est virtualiter contritio, qua non obstante tenetur homo ad actualem, quam si virtute sacramenti dū illud pęnitens suscipit hēt: iā & nō aliter ab ampliore cōtritione, & obligōne liberatus est.

Sed alia est opinio Durandi in 4. di. 17. q. 13. & Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. qui videntur tenere q̄ iste non obligatur ad aliam actualem veram contritionem pp rationem præfatā, cui etiam tacitæ videtur annuere ipse Vega de iustificatione lib. 13. c. 20. & hæc opinio videtur verior quia nō est simpliciter in omni casu necessaria; neq; pręcepta pęnitentia vera ad gratiam,

tiam, & peccati remissionem, sed solum actualis pœnitentia sufficiens ad gratiam, vt constat ex fine huius præcepti aut legis. hæc autẽ est contritio vera sine sacramento, aut probabiliter æstimata cum sacramẽto, vt patet ex dictis. hinc patet responsio ad rationem præcedentis opinionis, quæ fundatur in hoc quòd ad gratiã semper est necessaria actualis contritio vera.

Dubium 2. Dubitatur secundo, quomodo probabiliter tãtum contritus fit vere contritus: & illa attritio fit vera contritio virtute sacramenti? Respon. Respondeo supposita opinione cõi, videlicet q essentialiter, & specifice attritio differt à contritione vera, idq; ratione obiecti, seu finis, & nõ penes gradualem intensionem actus. Nam contritio est displicentia de offensa Dei: seu quod idem est de peccatis pp Deum actualiter, seu virtualiter super omnia efficaciter dilectum: modo id fiat per vnicum actum medij, & finis: modo per duos actus alterum medij, alterum finis. Attritio autem est imperfecta displicẽtia peccati, vndecunq; ista imperfectio proueniat & maxime ex defectu veræ dilectionis Dei super omnia. Itaq; nomine contritionis ſm omnes intelligitur actus pœnitẽtiæ perfectus, quo peccata etiam extra sacramentum remittũtur: Et nomine attritionis actus imperfectus, quo sine sacramento peccata non remittuntur, nec homo iustificatur, qui actus, vt dictum est secundum Tho. 3. par. q. 85. & communiter doctores intrinsece differunt specie.

Quomodo ergo attritio de qua ista quarta opinio agit fiat contritio vera virtute sacramẽti: dico id dupliciter contingere. Aliquando quidem intrinsece per aduentũ noui actus contritionis, quia videlicet per auxilium Dei illustratur, & mouetur homo, & ipse consentiens mutat actualiter finem doloris, & ipsum obiectum: & ita recedẽte attritione producitur nouus actus veræ contritionis. Et quamuis Adria. de confes. art. 5. dub. 5. & Caiet. & frater Barnabas de Rosalibus in suo tractatu de pœnitentia cum alijs dicant quòd semper hoc modo attritio fit contritio: id tñ nõ videtur verum, sed aliquando ita fit. Sæpius autem, immo & vt ait Soto in 4. vbi infra semper fere non fit nisi extrinsecæ, quia videlicet ratione gratiæ aduenientis virtute sacramẽti iam illemet actus qui est attritio, seu cõtritio probabilis manens inuariatus efficitur Deo gratus, vel tantum valet apud Deum cum sacramento ad iustificandum illum pœnitentem, quantum actus vere contritionis intrinsece ex actuali Dei amore productus valeret.

Et quòd non aliter, vel fere semper nisi hoc modo extrinsece id fiat probatur dupliciter. primo, quia per habitum charitatis infusæ, seu gratię inclinatur quidem, sed non necessitatur voluntas ad desistendum ab actu quem habet, & alium producendum: neque ipse habitus solus sine concursu voluntatis id efficere potest, vt constat. mutare autem obiectum, seu finem actus est abijcere vnum actum, & alium producere. ergo non semper id fit per aduentum gratiæ, vel charitatis.

Secundo idem probatur. Quia experimur sępe probabiliter tantum cõtritum, qui non est nisi attritus, accedere ad hoc sacramentũ: qui illo temporis articulo quo absoluitur, & etiam post omnino cessauerit habere actum pœnitentiæ per diuagationem mentis, vel per abruptionem cogitationis. & tunc constat non commutari actum: & tamen talis euadit in gratia, & ex attrito contritus. ergo sine noui actus aduẽtu id fit. Et in hoc concordat Soto de natura, & gratia lib. 2. c. 14. & 15. & in 4. distin. 12. q. 1. art. 4. & distinct. 17. q. 2. art. 5. & Vega de iustif. libro 13. cap. 34.

Quomodo autem idem actus attritionis fiat contritio extrinsece, vel intrinsece, & propter Deum & gratus manens inuariatus quo ad substantiam sine eius, aut ipsius obiecti, aut finis actuali mutatione: sic accipe. Nam ratione gratiæ, & charitatis infusæ aduenienti virtute sacramẽti est inclinatio virtualis ad dilectionem Dei super omnia, & animi promptitudo ad exeundum in actum dilectionis si homo defectũ aduerteret, aut recoleret Deum, idq; tunc fieri debere. Quo fit vt illemet actus attritionis, qui contritio tantum probabilis est, manẽs inuariatus quo ad substãtiam, vel materiale iam gratia, & charitate infusa informatus incipiat in eodem temporis instanti habitualiter, vel virtualiter esse seu continuari propter Deum non autem actualiter: & ita finis, & obiectum illius actus non realiter, & actualiter, sed virtualiter tantum mutatur. Nam sicut agens naturale aliquam formam naturalem introducẽs simul etiam disponit subiectum vltimate ad illam, vt patet in igne lignum ignefaciente. Ita agens supernaturali virtute, quale est hoc sacramentum, aut Deus ipse per suum sacramentum, confert homini dispositionem sufficientẽ simul cum ipsa forma gratiæ. Ita quòd virtute sacramenti supernaturali siue diuina cor prius imperfecte pœnitentis probabiliter tantum attriti, per gratiam, & charitatem ibi introductã simul tempore inclinatur, atque mouetur aliquando quidem actualiter, aliquando autem solum virtualiter per promptitudinem quandam ad actualem Dei dilectionem, & contritionem intrinsece veram producendam, si recoleret id fieri debere, vt proxime dictum est. Ita quæ nunquam est contritio intrinsece, vel extrinsece actualis effecta virtute sacramenti: quin simul tempore fit etiam gratia, & charitas

tas habitualis,vel actualis initiatiue, aut conco mitanter concurrens,vt patet ex dictis,aliàs nō videtur quomodo verum sit, quod vbi supra ait concilium Trid.sess.14.cap.4.quòd attritus dolens solum ex turpitudine peccati virtute sacramenti fit contritus,& habet gratiam: nisi prædicto modo dilectionem etiam Dei habeat.

Et cum his consonat B.Thom.in quarta dis. 9.art.tertio quæst.prima,& secunda,etiam distin.17.quæst.3.art.1.& dist.18.quæst.1.art.3. questiuncula 1.& dist.23.q.1.art.2.questiuncu la prima ad secundum,& in 3. parte, q.72. art. 7.& quæst.80.art.4.& quæst.84.art.2. & q.86. art.6.& quæst.87.artic.2. & in quarto quodlibeto art.10.& de veritate quest.vigesimaoctaua, artic.5. & 8. Si omnia simul coniugantur. Quamuis Cano in relectione de pœnitentia in 5. parte, in responsione ad tertium argumentum principale, & in responsione ad quartum dubium hunc vltimum locum beati Thomę de veritate corrumpat male illum de sermonis im proprietate redarguens, consonat etiam Bonauent.in 2.dist.41.art.1.quæst.3.§.35.& Angest.in morali c.8. de circumstantia finis agens, cum alijs quibusdam doctoribus in 2. dist. 41. tenentibus quòd opus moraliter bonum factū ab existente in gratia est meritorium: quia ibi est relatio in Deum virtualis, quam Bonauen. appellat aptitudinalem,& maxime hoc est verum si ab inclinatione etiam habituali charitatis tale opus procedat, & concordat Vega de iustif.lib.decimotertio, c.25. Sic igitur constat in proposito quòd actus contritionis probabilis per gratiam sacramentalem aduenientem iam virtualiter saltem refertur in Deum: & quamuis extrinsece tamen contritio effecta est.

Quo fit secundum Adria. vbi supra quòd si talis pœnitens statim post absolutionem sacramentalem non habet talem virtualem Dei dilectionem in animi præparatione, seu promptitudine saltem virtuali: certe signū est quòd nec vere,nec probabiliter contritus,nec debite dispositus ad hoc sacramentum accessit:qđque virtute eius iustificatus non est:sed neque secundum eum aliosque doctores huius quartæ opinionis verum sumpsit sacramentum propter obijcem, vt superius contra tertiam opinionem probatum est.

Dubium 3. Tertio dubitatur quæ differentia sit inter sacramentum baptismi, & pœnitentiæ,& eucharistiæ, & alia sacramenta quo ad hoc: si vt supra dictum est hæc omnia sacramenta etiam conferunt primam gratiam probabiliter contritis.

Respon. Respondeo,secūdum Soto vbi supra,& Turrecremata in c.si quotiescunque. de consecratione distinctione secunda,art.secundo,ad tertium argumentum, quòd ad gratiam virtute baptismi obtinendam requiritur saltem, & sufficit attritio supradicta etiamsi sit cognita ab ipso pœnitente, dummodo non habeat iam aliquem affectum,seu propositum peccati,aut status peccati. Ad sacramentum autem pœnitentiæ fructuosum requiritur saltem, & sufficit prędicta attritio dummodo non sit cognita, sed probabiliter æstimetur contritio: in qua non solum includitur, quòd non habeat reatū mortalis peccati in cōscientia, sed etiam quòd non habeat affectum peccati, vt supra probatum est. Ad fructuosum autem eucharistiæ susceptionem requiritur saltem, & sufficit prędicta contritio probabilis insuper, & sacramenti pœnitentiæ præuia susceptio si commode haberi potest.

Quæ omnia probantur. Nam supposito secundum communiter doctores, & veritatem quòd ad fructuosum baptismum requiritur aliqua displicentia, vel attritio peccatorum, vt Soto vbi supra,& Scotus in quarta dist. quarta optime probant: probatur etiam quòd sufficiat prædicta attritio etiam cognita. quia cum baptismus sit spiritualis regeneratio,& directe institutus sit ad regenerandum infidelem nullum esse vitæ spiritualis habentem, fit vt de se non requirat, vt baptizandus habeat esse gratiæ aliquo modo, scilicet in veritate,vel in con scientia seu æstimatione sua, sed eam tantum detestationem quæ tollat obijcem affectus,seu propositi ad peccatum. Et hoc videtur dicere B.Tho.3.par.q.68.& q.79.art. tertio ad secundum.& quod ibidem.quæs.sexagesimaoctaua, idem secundum doctores communiter in quarta distin.quarta,dicit non esse conferendum baptismum ei qui est in peccato, dicit Soto esse intelligendum de eo qui habet affectū vel propositum peccati scienter.

Sed hoc multis non placet dicentibus idem iudicium esse de baptismo,& de alijs sacramētis:quòd scilicet,non debeat etiam esse peccatum in conscientia suscipientis, ut illi gratia sacramentalis conferatur, tum quia auctoritates doctorum quæ allegantur de pœnit.distinctio. secunda,capit.si enim,& de consecratione dist. quarta,cap.solet,& 15.quæstione prima, capi. firmissime,& concilium Tridentin. sess.sexta, cap.sexto, & sess.decimaquarta,capi.primo, & quarto, expresse dicunt eandem pœnitentiam requiri ad salutem cum baptismo,& post eum quæ requiritur ante illum. hæc autem est dolor peccati ex fide,& charitate, & spe procedens,vt ibidem habetur, & hæc est contritio. ergo ipsa vera,vel æstimata requiritur, vt supra dictum est.

Ideo Nauarro in summa ca. primo, numero

quadragesimo, dicit quòd vt habeatur gratia per baptismum, requiritur, & sufficit cótritio prædicta saltem probabilis omnium peccatorum in generali, & totius malæ vitæ præteritæ: dúmodo aliqua mortalia quæ magis occurrunt, ad memoriam reducantur, etiã non omnia in speciali recogitentur, vt in sacramento confessionis facere oportet. Ratio huius est, quia act. 2. & 8. c. ea contritio significatur in illis qui per Apostolos conuersi ad fidem baptizabantur. & consonat Margarita confes. de cōtritione agens, fol. trigesimotertio.

Pœnitentiæ autem sacramentum cum sit directe ad viuificandum, vel suscitandum fidelē spiritualiter mortuum post baptismum, & reconciliandum inimicum Deo, inde prærequiritur dispositio vitalis per aliquod esse vitę spiritualis saltem initiatiue: ex quo talis suscitatio, & reconciliatio sine bono motu amoris suscitandi de lege fieri non potest. hoc autem nō est dum prædicta attritio siue defectus veræ cōtritionis cognoscitur, nisi inuincibiliter ignoretur, ita quòd sit probabiliter contritus, & de omnibus in speciali ea recogitando, vt supra probatum est. Vnde in concilio Trident. sess. sexta, cum prius in sexto capitu. dicatur quòd ante baptismum requiritur motus aduersus peccata per odium aliquod, & detestationem: hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet: postea tamen in decimo quarto capitulo ibidem subiungitur. docendus est homo pœnitentiam post lapsum multo aliam esse à baptismali: & continere cor contritum, & humiliatum, & sacramentalem confessionem in voto, & suo tempore in actu faciendam. Hæc ibi, Ex quo concilio patet prædicta differentia.

Sacramentum autem eucharistiæ cum directe sit institutum, vt cibus, & nutrimentum eorum qui iam per gratiam iustificati viuere creduntur: à fortiori postulat per se, & regulariter, vt non nisi à talibus per sacramentum etiam pœnitentiæ examinatis, & iam viuificatis recipiatur. Quia hi & non alij digne summere credendi sunt, vt etiam patet ex supradictis.

Quòd si contra præfata obijciatur B. Thom. tertia parte, quæst. octuagesima, artic. quarto ad secundum dicens, quòd eucharistia non debet dari, nisi iam liberatis à peccato: sacramentum autem baptismi, & pœnitentiæ concedi potest adhuc febre peccati laborantibus: quia hæc duo sunt medicinæ purgatiuæ, illud autē medicina confortatiua est. ergo attrito etiam conscio suæ indispositionis sacramentum pœnitentiæ sicut & baptismi salubriter conferri potest: ex quo hæc duo sacramenta secundum Tho. pari passu currunt.

Respondeo negando consequentiam, quia solum vult dicere B. Tho. quòd sacramentum pœnitentiæ est conferendum illi qui se, vt peccati reum pœnitens accusat, & recognoscit, sicut & baptismus largiendus est peccatori se recognoscenti, sed differenter, vt dictum, & declaratum est. Eucharistia vero non nisi ei qui per sacramentum pœnitentiæ absolutus iam secundum suam cōscientiam formam gerit hominis iustificati, vt dictum est.

Sacramenta denique confirmationis, & extremæ vnctionis, & omnia alia etiam per accidens conferunt similiter primam gratiam probabiliter contritis, sicut & sacramentum baptismi, & pœnitentiæ: sed differenter: quia sacramentum baptismi, & penitentiæ id efficiūt directe, quia videlicet ad id tantum vt pote regulariter necessaria sunt instituta. Alia autem sacramenta ex quo non tanquam ad id necessaria, sed ad alios effectus directe sunt instituta, inde non nisi indirecte, & ex consequenti primā gratiam efficiunt, quia videlicet conferunt gratiam non indigne suscipienti, qualis est probabiliter contritus, vt liquet ex supradictis. gratia autem repugnat omni peccato mortali, & illud expellit. ergo ex consequenti per illa alia sacramenta prima gratia, & remissio peccatorum confertur. Sic tenet B. Tho. vbi supra in secūda probatione huius opinionis allegatus est, & Soto similiter latius explicat.

Quarto dubitatur. Vtrum quælibet dilectio Dei, & dolor ex tali dilectione procedens sufficiat sine sacramento hoc vel cum eo ad gratiā iustificantem obtinendum. *Dubium quartum.*

Respondeo prius notando secundum Soto de natura & gratia libro primo, capitulo vigesimosecundo, & libro secundo, cap. 15. & 16. & Vega de iustificatione lib. 6. c. 28. cap. 30. c. 34. 35. & lib. vndecimo, capitulo decimoseptimo, ex B. Thom. secunda secundę q. 109. art. tertio, quòd Dilectio Dei, & similiter dolor peccatorum inde actualiter, vel virtualiter ortus potest esse triplex. *No. triplex dilectio dei & displicentia peccati.*

Prima dilectio Dei est quidam singularis actus amoris inefficacis erga Deum, qualis hac oratione profertur, volo vel potius vellē Deo in omnibus placere, & hæc communiter vocatur dilectio obiectiua Dei, seu complacentia quædam inefficax. & similiter est dolor peccatorum, vel de offensa Dei inefficax.

Secunda est dilectio Dei efficax quæ omnibus communiter est in præcepto, qua videlicet homo sic Deum diligit, quòd omnia eius mandata seruare vult, atque seruire proponit vt vero Deo, & hoc est ipsum diligere tota mente, non adhibendo fidem alijs sectis, aut doctrinis repugnantibus fidei diuinæ: toto corde, non diuidendo suum affectum in obsequium alterius

Dei

Dei vel creaturæ contra præceptum Dei: tota anima, non diuidendo sensum, & appetitum sensitiuum in aliqua à Deo prohibita: & tota virtute, seu viribus suis, non diuidendo vires executiuas animæ suæ in aliquid ab ipso Deo prohibitum. Et talis vocatur communiter à doctoribus dilectio Dei super omnia obedientialis. Tametsi sit alia dilectio Dei super omnia efficax de supererogatione quæ & perfectorũ est: quæ vt ait Vega vbi supra libro sexto capitulo trigesimoquarto, secundum Adrianum in quinto quodlibeto, non solum impletiua omnium mandatorum Dei est vt illa communis quæ dicta est: sed etiam in Deum nos transformat & sic vnum cum illo spiritum facit, vt supra omnia illum amemus & nihil nisi in ordine ad ipsum, neque in cœlo neque in terra diligamus: quæ nullius peccati complacentiam admittit, sed potius dolorem eius imperaret si coleret homo prædicto modo Deum amans.

Et ista secũda dilectio Dei efficax super omnia, tam communis quam supererogatoria est adhuc duplex, scilicet naturalis, & supernaturalis. Supernaturalis, quæ & secunda in ordine sit, est illa qua quis Deum per fidem supernaturalem cognitum esse vnum, & trinum & redemptorem nostrum prædicto modo præfert, & diligit super omnia, vt principium & finem beatificum & supernaturalem nostrum. Et similiter est displicentia supernaturalis inde orta de Dei offensa. Et hæc est in omnibus fidelibus Christianis debite pœnitentibus.

Naturalis autem dilectio Dei efficax vel super omnia quæ & tertia in ordine sit, est qua Deum naturaliter tantum cognitum tanquam principium, & finem totius boni naturalis, puta creatorem cõseruatorem, & gubernatorem omnium omnibus creatis præfert & amat, efficaciter ei volens subijci & obedire super omnia, nihil eius amicitiæ contrarium admittens: seque & sua omnia vno actu referens in ipsum tanquam in principem supremum, & finem totius boni naturalis, aut quia sic recta ratio naturalis dictat esse faciendum: quam dilectionem philosophi sine fide infusa aut sine fide Christi secundum rectam rationem viuentes habere potuerunt. Et similiter est dolor de eius offensa ex tali amore procedens: ita quod homo iam nulla ratione velit offendisse aut de cetero Deum sic cognitum & amatum offendere.

De prima dilectione Dei. Igitur de prima dilectione Dei inefficaci, & de displicentia inde orta satis conuenit inter omnes doctores, quod non sufficit sine sacramento ad primam gratiam iustificantem: quia nec vera dilectio nec contritio, sed ficta & inefficax est: ex quo cum mortali peccato, & cũ ignorantia mortaliter culpabili stare potest, vt probat Angest. in morali capitulo decimotertio in fine, & capitulo decimoquarto, & patet in hereticis & meretricibus, & concubinarijs & alijs eiusmodi peccatoribus. Et hæc potest ex naturalibus viribus sine speciali Dei auxilio haberi secundum rectam rationem se habendo: quia est tantum moraliter bona, vt latius hæc omnia probat Soto vbi supra, & libro primo capitulo vigesimotertio, & Vega de iustificatione libro sexto capitulo trigesimotertio. Scoto in secundo distinctione vigesimaoctaua, & in quarto distinctione decimaquarta, quæstione secunda, & alibi. Vtrum autem cum sacramento vbi est fides, sufficiat ad salutem, supra in hac quarta opinione dictum est, quod quando probabiliter æstimatur cõtritio sufficit, alias non sufficit. Quia tunc sine auxilio Dei speciali non habetur.

De secunda dilectione Dei. opi. 1. De secunda autem dilectione Dei efficaci supernaturali quæ communiter omnibus est obligatoria, & de displicentia peccatorum inde orta, est duplex opinio. prima Caietani in secundo quodlibeto de contritione quæst. prima, & de confes. q. 5. vbi ponit tria dicta, primum quod quando non fit ex speciali motione aut directione spiritus sancti non est vltima neque sufficiens dispositio ad gratiam statim infallibiliter obtinendam, neque est vera contritio quousque gratia informetur, sed solum est contritio informis acquisita vel humana: simpliciter autem est attritio.

Quod probat tum primo, quia alioqui certus quis esse posset de suo statu gratiæ: cũ certus sit de tali Dei dilectione & displicentia peccati propter Deum summæ dilectum, si statim gratia haberetur.

Tum secundo, quia sicut faciens quod in se est humano modo seruando legem naturę non statim illuminatur a Deo de necessarijs ad salutem: sed opportune si perseueret. Ita etiam non statim datur gratia iustificans, sed postea opportune quãdo placuerit Deo si homo perseuerет in dicta Dei dilectione, & dolore peccati,

Tũ tertio, quia pœnitentia aut dilectio Dei vt à libero arbitrio procedit non est sufficiens præparatio ad gratiam, sed vt à spiritu sancto procedit: cuius motio est principium pœnitentiæ salutaris secundum Thom. prima secundæ quæstione 112. articulo secundo, & tertio, sed dilectio Dei, & displicentia supradicta potest supposita fide à nobis haberi, estque in nostra potestate sine speciali directione aut motione spiritus sancti, quia sicut in nostra potestate est constituere nobis pro vltimo fine delectationem veneream, lucrum, regnum, vel honorẽ: ita in potestate nostra est habere Deum pro fine etiam vt est beatificus nobis aut sanctus,

ita quod deliberemus, & intendamus ipsum in voluntate nostra præferre omnibus quæ desiderari aut haberi possunt. Igitur tunc talis dilectio super omnia displicentiaque peccati inde orta, quando à nostro libero arbitrio sine speciali motione & directione spiritus sancti habetur, est humana tantum dilectio & contritio informis insufficiensq; dispositio vt ad gratiam statim infallibiliter obtinendā operetur.

Secundo dicit Caietanus quod tunc talis dolor infallibiliter gratia informatur fitq; vere contritio: quando mouetur homo per auxiliū speciale à spiritu sancto ad pœnitendum, quādo etiam ea pœnitentia vel dolore vtitur spiritus sanctus ad gratiæ collationem secundum Thomam vbi supra, quæ quidem motio siue directio spiritus sancti fit per hoc quod habita prædicta humana displicentia a libero arbitrio, habetur etiam alia a spiritu sancto mouente & disponente hominis voluntatem ad eam, vel potius per hoc quod eadem numero displicentia humana prius sine spiritu sancto producta postea dirigitur & cōtinuatur specialiter per ipsum spiritum sanctum aut per eius auxiliū speciale ad gratiæ præparationem, vt sit vltima dispositio ad gratiam de lege.

Tertio dicit quod hæc motio siue directio spiritus sancti prædicta, quæ extra sacramentum aliquando differtur, in sacramento nō differtur: sed statim simul cum susceptione huius sacramenti semper, & infallibiliter fit virtute eius. Et ita simul virtute huius sacramenti supradictus homo fit de attrito vere contritus & iustificatur per gratiam ibi collatam virtute sacramenti. Itaq; secundum Caietanum illa dilectio Dei super omnia, & displicentia peccati extra sacramentum est vltima & immediata dispositio ad gratiam, nō quidem immediatione temporis sed alterius dispositionis. Cum sacramento autem vtroque modo est immediata, & vltima dispositio ad gratiam.

Opinio 2. Secunda opinio est omnino opposita quoad illud dictum primum prædictæ opinionis: & quidem illa opinio quoad id est omnino falsa, durissima & temeraria contra omnes fere doctores, vt eam optime reprobat Soto de natura & gratia lib. 2 cap. 16. & libro tertio, cap. vltimo, & Vega vbi supra, & libro nono, capitulo 39. & libro decimotertio, capitulo 28. & 34. Nam male consonat omnibus auctoritatibus sacræ scripturæ de pœnitentia loquentibus simul & Theologis docentibus, eodem instanti temporis simul concurrere vltimam seu perfectam dispositionem & gratiam. Quia nescit tarda molimina spiritus sancti gratia secundum Ambrosium, & Psal. Dixi confitebor aduersus me iniustitiam meam, & tu rem. &c. Et Ezech. 18. & 33. Impietas impij non nocebit ei in qua cunque die conuersus fuerit. Vbi Augustinus sanctique doctores semper intelligunt, in quacunque hora & momento, vt ait Chrysostomus, & ad idem est expresse B. Thom. prima secundæ, quæstione 112. articulo secundo & tertio. Vbi in forma quæstionem hanc disputans concludit, quod ex necessitate non quidē coactionis, sed legis & infallibilitatis promissionis suæ Deus dat gratiam per eius auxilium se ad eam præparanti: licet gratis hoc & omnia operetur. Nam gratis & sine vlla probabilitate negatur lex in operibus gratiæ quam Deus instituit in operibus naturæ: nempe quod vltimā dispositionem simul tempore cōmittatur, & forma. Igitur efficax dilectio Dei super omnia & displicentia peccati inde orta etiam extra sacramentum est sufficiens dispositio ad primā gratiam iustificantem remissionemq; peccatorum, quando videlicet homini Christiano siue fideli vsque adeo displicent peccata sua quia Deum offendit, vt nulla ratione velit peccato consensisse neque de cetero consentire: etiam si non actu sic sit affectus vt malit potius in alia mala incidisse quam in peccata, etiam si nullā comparationem faciat ad omnia alia mala vel odibilia, vt vbi supra faciendum esse male dicebat Caietanus.

Et ad rationes eiusdem supra positas in prima opinione respondeo ad primum negando quod ex hoc sequatur quod quis possit habere infallibilem certitudinem fidei vel euidentiæ de suo statu gratiæ: sed moralem siue opinatiuam duntaxat quod sua præparatio est sufficiens ad gratiam.

Ad secundam negatur consequentia, quia illuminationes non sunt absolute necessariæ ad reponendum hominem in statu salutis, vt patet Actu. decimo. in Cornelio qui secundum Augustinum antequam per Petrum illuminaretur erat in statu gratiæ: ideo Deus non statim illuminat facientem quod in se est. At vero quia gratia est ad salutem necessaria: ideo statim eam confert homini per auxilium Dei sufficienter ad illam disposito, vt dictum est, & ita patet discrimen.

Ad tertiam quod est fundamentum eius negatur minor, videlicet quod sine auxilio speciali aut spiritus sancti directione æque est in nostra potestate diligere Deum super omnia, & dolere de peccatis propter Deum, ac velle vel odisse regnum, honorem, diuitias aut supplicia, aut præstituere alium finem humanum. Nam in hoc certe dissonat à se ipso, prima secundæ quæst. 109. art. 2 & 3 & a communi doctorum sententia catholica de auxilio speciali necessario ad diligendum Deum super omnia. Quod si aliud voluit sentire, adhuc male coniunxit finem humanum cum supernaturali.

De

De tertia dilectione Dei

De tertia tãdem dilectione Dei efficaci qui dem sed naturali tantum, & de displicentia inde orta est etiam quadruplex opinio.

Opinio prima.

Opinio prima Caieta. in quodlib. vbi supra, quòd etiam cum hoc sacramento non sufficit ad gratiam: nisi habeat peccatum pro summe odibili supra omnia odibilia, vt supra de secunda dilectione Dei, & displicentia supernaturali dictum est, quia hic habet locum à fortiori, sufficit tamen vt cum ea sacramentum pęnitentię susceptum sit verum, quamuis informe, & vt talis confessio reiteranda non sit, vt supra in tertia opinione in secundo eius puncto principali dictum est.

Opinio secunda.

Secunda opinio est quòd sine sacramento nõ sufficit ad gratiam iustificantem, quia est sine motu fidei theologicæ, sine qua nullus iustificatur in lege gratiæ. Cum sacramento autem sufficit si probabiliter ęstimatur contritio, aliàs non, vt supra in hac quarta opinione latius habetur, quia in tali susceptione sacramenti est professio & motus fidei necessarius atque sufficiens ad gratiam cum alijs requisitis. Sic tenere videtur tacite quamuis non expresse Soto de natura & gratia lib. 1. c. 22. & 23. & lib. 2. c. 15. 16. ex Beato Thoma prima 2 q. 109. art. 3. & q. 113. & alibi si omnia simul iungantur. & expressius in 4. sententiarum dist. 16. q. 2. art. 5. & dist. 18. q. 3. art. 3.

Opinio tertia.

Tertia opinio magistri Cano de pœnitentia par. 3. fol. 33. & par. 5. fol. 121. quòd sine sacramento non sufficit: & cum sacramento hoc ẽt si sit cognita attritio credit probabiliter ꝙ sufficit ad gratiam. quia ibi est motus fidei vt proxime dictum est: & quia tenet cum tertia opin. principali suprapofita in tertio eius puncto, ꝙ quælibet attritio etiam cognita, si affectum peccati excludat sufficit cum hoc sacramento ad gratiam iustificantem obtinendam.

Opinio quarta.

Quarta opinio magistri Vega de iustificatione lib. 6. c. 19. 20. & c. 28. & lib. 13. c. 25. est ꝙ talis dilectio Dei immo & displicentia naturalis etiam quia peccatum est contra rectam rationem, sufficit etiam extra sacramentum ad iustificationem eius qui haberet inuincibilem ignorantiam Dei vel Christi & fidei eius: sine alio motu explicite fidei Christi. Et secundum eum à fortiori sufficeret regulariter cum hoc sacramẽto, vbi aliquis motus fidei explicite in Christum & eius professio est, vt etiam idem tenet lib. 13. cap. 34.

Resolu.

Mihi tamen saluo meliori iudicio videtur ꝙ talis dilectio Dei & displicentia naturalis tantum inde orta vix dari potest in homine fideli, etiam maxime explicitam fide Christi habente. quia hic iam habet cognitionem super naturalem p fidẽ qua actu vel virtute credit & diligit Deum ẽt vt principium & finem supernaturalem: si enim quãdo de eius offensa dolet aduerteret eum esse redemptorem & trinum & vnum & beatificum nobis: vtique æque & magis ea ratione doleret illumq; diligeret ꝗ diligit ipsum vt creatorem & finẽ naturalem hoĩs actualiter consideratum. Nec est necessarium ꝙ quoties fidelis homo pœnitens vult peccatorum remissionem & gratiam per contritionem obtinere exeat in actum fidei huius habendo actualem considerationem de Deo ꝙ est principium & finis supernaturalis, puta ꝙ est trinus & vnus redemptor iustificator & glorificator hominum. Sed sufficit ꝙ cum sola consideratione Dei, aut ꝙ est Deus vel benefactor noster, à quo habemus esse & vitam & omne bonum. Vel ꝙ est omnipotens vel infinite bonus, siue dignissimus Deus à nobis offensus, ad ipsum conuertatur fidelis homo peccator per eã dilectionem qua displiceat ei illum offendisse; & nulla ratione velit iam eum amplius offendere, sed potius in omnib. mãdatis ei obedire. Itaque sub quacũque harum & similiũ rationum cum Dei auxil o speciali possumus illum super omnia diligere vt principium & finem naturalem vel super naturalem. Nam fides ad hęc omnia credenda de Deo se extẽdit etiamsi ratione naturali demonstrari possint secundum Tho. 1. par. q. 1. & 2. Et Scotũ in prologo. q. 1. Talisque dilectio & displicentia peccatorum inde suborta, modo vocetur naturalis modo supernaturalis, iam saltem virtualiter procedit ex pręsupposita fide theologica aliàs necessaria infusa & acquisita habituali vel actuali implicita vel explicita Christi, de quo aliàs latius, & vt ait Vega vbi supra & sufficit ẽt extra sacrm ad gratiã iustificantem, estq; cõtritio vera vt dictum est. Hoc probatur tripliciter. primo quia cuilibet homini fideli habenti dilectionẽ Dei super oĩa veram & efficacem & displicentiam veram peccatorum inde ortam de offensa Dei, Deus ipse sine vlla differentia dilectionis huius vel illius præsupposita fide & spe & alijs (aliàs) necessarijs de lege promisit gratiã & remissionem peccatorum, vt patet Io 14. Si quis diligit me mandata mea seruabit, & pater meus diliget eũ &c. Et Matth. 22. & Luc. 10. diliges Dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo &c. hoc fac & viues. Et prouerb. 8. ego diligentes me diligo. Et Matth. 3. pœnitentiam agite appropinquat regnum cęlorum. Et Ezech. 18. & 33. Si auerterit se peccator ab iniquitatibus suis vita viuet. Ad idem est Ioel. 2. & Zacha. 1. Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos &c. Secundo probatur idem, quia illa dispositio est vltima perfecta atq; sufficiens ad gratiã statim & infallibiliter obtinendam; quæ ex parte hominis est sufficiens simul & ad illam Deus specialiter mouet quam & inspirat & dirigit per auxilium suum speciale ad finem

finem gratiæ conferendæ,sed talis est prædicta dilectio Dei super omnia & displicentia inde suborta. ergo est sufficiens ad gratiam. Consequentia patet,& maior probatur. tum ex ipso Beato Thoma prima secūdæ q.113.art.2.id expresse dicente. Et Caieta.in quodlib.vbi supra, Et Soto de natura & gratia lib.2 c.3.& 16. minor aūt probatur. Nā quòd sit sufficiens ex parte hominis patet quia nihil aliud requirit Deus ab homine ad gratiā iustificantē nisi quod conuertatur toto corde suo ex fide diligens Deum super oīa,& de eius offensa doleat vt supra probatum est. Quod autem Deus ad eam specialiter moueat,constat cum sit ex fide, & sine auxilio Dei speciali haberi nō possit secundū Tho. prima secundæ q.109.art.3. Et ibi Caieta.& Soto vbi supra & c.22.quāuis Caieta. in quodlib. vbi supra id etiā de super naturali Dei dilectione negare videatur. Quod etiam Deus moueat ad prædictum finem gratiæ cōferendæ inde patet,quia non dabitur ad quē alium finem Deus moueat. maxime quia id ipse promisit in autoritatibus proxime allegatis & alijs eiusmodi innumeris. Tertio probatur idem,quia nisi sic dicatur iā infinita fere multitudo simpliciū Christianorum non haberet gratiam iustificantem extra sacramentum, qui cum sola consideratione quòd Deum offenderunt diligentes eum super omnia,quia Deus est vel benefactor noster vel omnipotēs Deus,vel in quo viuimus mouemur & sumus sine alia cōsideratione principij, aut finis super naturalis,dolent de eius offensa cum proposito amplius non peccandi. Dicere autem omnes hos adhuc in peccato manere impium videtur atque durissimū, & contra actu 10.vbi Cornelius similiter amans Deum super omnia etiam antequā per Petrum de fide Christi illuminaretur iustus erat,vt ibidem ait Aug. Et quidē hæc dilectio Dei quia infinite bonus sapiens creator & benefactor noster est, licet à Thomistis & alijs appelletur naturalis obiectiue quia est de Deo vt est principiū & finis naturalis,& secundū rectam rationem. at vero potius videtur appellāda supernaturalis quia scilicet,à causa supernaturali puta à fide vel auxilio speciali,& non ex solis viribus naturæ procedit. Ideo nō probo quod alioqui doctissimus Vega de iustificatione cōsequenter ad ea quæ ipse superius lib.6.c.18.19.20,dixerat,scilicet, possibilem esse etiam nunc ignorantiā Dei inuincibilem, quod inferius in lib.2.in nostro tractatu de ignorantia q.5. latius reprobamus. & postea ipse lib.13.c 25.ait apud ignorātem inuincibiliter Deū esse, aut ipsum nostris peccatis offendi, sufficere ad eius iustificationem dolere de peccatis, quia contra rectam rationem sunt. Hoc vtique non placet & omnino falsum videtur.tum quia sine fide impossibile est placere Deo, & iste nec fidem nec dilectionē Dei sufficientem habet ad sui iustificationem. tum etiam quia contra communē doctorum sensum & contra decretum concilij Trid.sess.6.7.& 8. videtur,vbi expresse dicitur motū fidei in Deū per Christum aut in ipsum Christum requiri vt principium iustificationis. Et quamuis inuincibiliter ignorās si daretur excusetur à nouo peccato non habens fidem: non tamen sine sacramento defectum supplente fit ex hoc sufficienter dispositus ad iustificationem, vt hoc etiam ait dictum cōcilium sess.14.c.4. videlicet quòd dolor ex turpitudinis peccati cōsideratione sine sacramento ad iustificationē nequit perducere peccatorem: bene tamen cum sacramento vti superius declaratum est. Neque huic est tunc præclusa via salutis: quia si faciat quod in se est, etiam statim illuminabitur de fide Dei, ēt tunc ad gratiam & salutē simpliciter necessaria. Hic autem non agimus vtrum sola Dei dilectio super omnia sine actuali displicentia peccati sufficiat ad iustificationem. Est enim opinio Scoti & magistri Vega de iustificatione lib. 6.c.33. vsque 36 & lib.9.c.4. & aliorum q̄ sic, quando sic peccator vt sanctus Bonifacius intētus est fortificando seipsum in martyrio & non cōmode pōt intendere vt actualiter doleat de mortalib.memoriæ occurrentib. Contrariū tenent Soto de natura & gratia lib.2.c. 13.& 16. & Cano de pœnitentia par.3.& quidam alij.

Argumentum primū. Contra supradictam quartam opi.principalem huius quæstionis septempliciter arguitur. primo quia vel illius probabiliter contriti ignorātia est inuincibilis, aut vincibilis si vincibilis non sufficit ēt cum sacramento,vt ipsa ēt concedit opinio;si inuincibilis iam si cum tali ignorantia pęnitens credit se habere dispositionem quam tenetur habere, puta dilectionem Dei, & contritionem veram,ergo vere diligit & conteritur vt oportet. quia nihil est tā in potestate voluntatis quàm actus eius prædictus cum auxilio diuino ad id requisito, alias non esset inuincibiliter ignorans. Quod & confirmatur.qa qui vere vult diligere & displicere de offensa Dei, is vtique saltē mediate vel indirecte iam vere diligit & displicet ei, vt hoc etiam ait Vega de iustificatione lib.13.c.28.ex Scoto alijsq; doctorib. quamuis non habeat neque possit habere dolorem sensitiuum vel tristitiam intellectiuam quantam ipse vellet habere, idq; ex aliqua causa passionem hanc impediente: ergo & in proposito dum id se facere credit.

Respon. ad primum argumentum. Respon. ad argumentum potest dici ibi esse ignorantiam inuincibilem:& similiter vincibilem,crassam, leuem, vel venialem, non tamen affectatā ęquiualentem cognitioni neque mortalem vt supra dictum est. Et tunc negatur consequentia: & ad eius probationē dico quòd iste

habere potest & habet quidem affectum facien di quod tenetur ad diligẽdum & dolẽdum, sed inefficacẽ quod & inuincibiliter vel leuiter sine mortali ignorat. ignorantia autem hæc licet non tollat possibilitatem voluntatis tollit tamẽ voluntariũ ne videlicet efficaciter voluntarius sit actus veræ cõtritionis, quem tunc habet aut estimat ille pœnitens se habere. Ad confirmationem negatur cõsequentia. ibi enim iam vere diligit & conteritur qui vere diligere vult & displicere: in proposito autem minime, sed probabiliter tantum.

Replica prima. Quod si replicatur primo, quòd si talis inuincibiliter ignorat, ergo iam facit quantum in se est, & tenetur vt negotium postulat ad sciendũ si vere diligit & cõteritur, aut si debite discussit conscientiã suam: vt sic suppleat defectum: ergo & ad ipsam Dei dilectionem & cõtritionem veram & debitam examinationem habẽdam se cit quod tenebatur. Et cum ad nihil amplius iã sit obnoxius: sequitur vlterius quòd iam est vere contritus, & illi sunt remissa peccata ante sacramentum, vel quod non hẽt prædictam ignorantiam neque probabiliter contritus est.

Respon. Respond. negando secundã consequentiam, quia bene stat quòd quis inuincibiliter ignorãs factum suum credat se esse in gratia & fecisse quod tenebatur ad salutem, & quòd fallatur in facto, vel quòd nõ se debite discusserit nec fecerit: quamuis habeat animum id faciẽdi si suum defectum recognosceret. Aliud est enim facere quod quis tenetur ad sciendũ si fecit aut habet tale quid: aliud est facere quod tenetur ad id faciendũ, aut ad se reponẽdũ in statu gratiæ. & ita solum sequitur quòd non peccat de nouo per omissionem veræ contritionis.

Replica secunda. Si vero replicetur secundo, quòd si talis probabiliter cõtritus & inuincibiliter suũ defectũ ignorans fecit quod in se est ad sciendũ defectũ illum cum affectu supplẽdi defectũ cognitum: ergo Deus succurrit iuuando vt id sciat & suppleat & conteratur vti tenetur. Nam secũdum communem doctrinam & veram facienti quod in se est Deus opportune adest ad salutem.

Respon. Respon. concedendo consequẽtiã, quòd scilicet Deus adest opportune quando & quomodo oportet ad finem intentum. quod ideo dico quia facienti quod in se est vt Deus illũ illuminet & conferat alia dona nõ simpliciter necessaria ad salutem nõ oportet, ꝙ Deus statim, sed opportune quomodo sibi placuerit, non ad votum, sed ad vtilitatem videlicet quomodo expedierit, illuminet atque donet secũdum communiter doctores. facienti autem quod in se est ad gratiam & salutem cũ auxilio diuino Deus vtique statim eam confert: quia ad salutem necessaria est. Nunc autem probabiliter cõtritus nõ facit quod tenetur ad gratiam nisi cũ sacramento actualiter suscepto, vel cum vera contritione se ad gratiam vere disponat, & tunc Deus illam confert. Ad sciendum autem si vere contritus sit vtique facit quod tenetur & vt à Deo illuminetur, ex quo vt supponitur inuicibilem ignorantiam de hoc habet. Sed cum hæc illuminatio non sit simpliciter necessaria, ex quo sine illa per sacramentum aut per verã contritionẽ gratia cum tali ignorantia haberi potest: non oportet quòd eam Deus tunc vel postea cõcedat, nisi quãdo & quomodo ipsi placuerit & viderit expedire.

Replica tertia. Tertio tandem replicatur. si dicatur quòd illius probabiliter cõtriti aut eius qui estimat se sufficienter pęnituisse ignorãtia vincibilis, sed venialis est, vt ait Victoria vbi supra, sic melius esse dicendum. Contra, quia iam sequeretur quòd iste ad sacramentum hoc accedens ex tali ignorãtia indispositus peccaret mortaliter, nec haberet gratiam sacramentalem.

Respon. Respon. dupliciter. primo negando cõsequẽtiam, non enim facit irreuerentiam sacramento nisi qui in mortali scienter accedat. Sicut si quis celebraret sine ara, quantumcunque eius ignorantia esset crassa, non peccaret mortaliter. Sed secundo respondeo, ꝙ talis ignorantia est quidẽ vincibilis respectu delectionis peccatorum, aut præcepti de contritione si quod esset. inuincibilis autem respectu sacramẽti. nec hoc est mirabile: aliqua enim ignorantia excusat respectu vnius, quæ non excusat respectu alterius. Exempli gratia. Ignorantia quę excusaret conferentem sacramentum in mortali non excusaret recipientem, vt notum est. Quia maior examinatio conscientiæ requiritur ad recipiendum eucharistiam quàm ad conferendum, etiam si ad vtrunque exigatur conscientiæ examinatio. sic Victoria vbi supra respondet.

Sed tertio modo videtur melius esse respondendum, quòd illa ignorantia est quidẽ vincibilis respectu vtriusque, sed venialis, ideo dicitur contritio probabilis & sufficiẽs ad excusandum. Alioqui non excusaret, neque ibi contritio probabilis esset, si notabilis aut mortalis esset ignorantia.

Argumentum secundum. Arguitur secundo principaliter ad idẽ, quia etiam si inuincibilis ignorantia ibi detur: at illa solum excusat à nouo peccato dũ manet, si præceptum verę contritionis non impleatur: non autem sufficit ad faciendũ siue supplendum cõtritionem veram, aliàs ad gratiã de lege necessariam: neque ad implendum præceptũ de illa habenda. Nunc autem dispositio per se & de lege necessaria ad gratiam sacramentalem etiam per sacramentum suscipiendum est cõtritio vera, vt hoc latius probabitur infra in argumentis sequentibus. ergo prædicta ignorantia non sufficit, vt ratione eius probabiliter contritus fiat,

fiat, quamuis per accidens vere contritus aut sufficienter dispositus ad gratiam sacramentalem: quamuis excuset ab indigna susceptione sacramenti. Maior probatur, quia qui non habet fidem, spem, & charitatem,& gratiam, putans inuincibiliter se hæc habere, non ideo habet illa. Similiter inuincibiliter credens se esse baptizatum & ordinatum sacerdotem, quodq; sine intentione valet consecratio, nõ ideo vere baptizatus & sacerdos, neque vere consecrans est. & similiter qui nullo modo refert actum in Deum putans inuincibiliter id nõ esse necessarium ad meritum vtique non meretur, & similiter nõ implet præcepta honorandi parentes, aut dandi eleemosynam, aut confitendi, aut cõmunicandi, neque eorum fructum habet: is qui per impotentiam vel per ignorantiã necessitatis eorum aut confessoris nil tale facit: quamuis à peccato transgressionis excusetur: & per bonam animi præparationem actualem id faciẽdi si sciret aut posset mereatur. ita in proposito putans inuincibiliter se esse vere cõtritũ & in gratia, non inde fit vere contritus, nec in gratia, neque vere dispositus ad eam, neque præceptũ vere contritionis impleuit. Alioqui postea quã do sibi de tali præcepto constaret nõ teneretur ad eam, cuius oppositum supra dubio primo dictum est. Consequentia autem probatur, videlicet quòd ratione ignorantiæ prædicta contritio probabilis nõ fit vera neq; sufficiens dispositio ad gratiam sine sacramento. ergo neq; cũ eo, quia eiusdẽ naturæ & virtutis est ipsa ignorantia semper & vbique, & est quid priuatiuũ: suppletio aũt positiuę dispositionis nõ nisi per aliquid positiuum fieri potest.

Respon. ad secundũ argumentum. Respon. ad secundum argumentum negãdo minorem: conceditur autem maior, ita videlicet, quòd ignorantia per se non est causa gratię neque vllius dispositionis ad gratiam vel ad sacramentum suscipiendum: negatur vero per accidens & mediante sacramento, & ita negatur consequentia. dico enim, quòd ignorantia per accidens vt priuatiuum quid remouens, prohibens, idest, remouens conscientiam peccati in reatu tantum existentis, quæ conscientia peccati est impedimentum digne susceptionis sacramenti huius, vt supra probatum est, iam immediate facit esse probabilem contritionem: facit etiã per accidens & immediate illam esse dispositionem sufficientem nõ quidem ad gratiã sed ad dignam, vel non indignã nec iniuriosam susceptionem huius sacramenti: & eo mediãte iam etiã per accidẽs est causa gratiæ sacramentalis & contritionis, seu dispositionis ad ipsam gratiam. Sacramentum autem per se & immediate est causa instrumẽtalis efficax gratiæ ipsius simul & contritionis, seu perfectæ dispositionis ad eam in eo qui probabiliter tantũ contritus est, seu dispositus ad sacramentum. Et ita ignorantia semper est causa per accidens tam probabilis contritionis, seu dispositionis ad sacramentum, quàm gratiæ sacramentalis & cõtritionis: quamuis illius immediate, huius autẽ mediate. Sacramentum autem semper est causa per se quamuis instrumentalis, gratiæ & contritionis seu dispositionis ad gratiã, vt ex secũdo dubio supra patet. In prædicta autem maiori & eius probatione tangitur etiam difficultas, vtrum probabiliter vel inuincibiliter ignorans æstimansque se vere contritum & fecisse quod tenetur: iam coram Deo sit sufficienter dispositus & impleat legem & habeat gratiam etiam sine sacramento, ac si vere fecisset, modo illa sit ignorantia iuris modo facti. Nam Maioris in 4. distin. 9. q. 1. Et Vega de iustificatione lib. 13. c. 26. dicit id probabiliter & pie posse sustineri. Soto autem de natura & gratia lib. 2. c. 15. & in 4. distin. 18. q. 3. artic. 2. cum quo magis mihi constat, id negat.

Argumentum tertiũ. Tertio principaliter ad idem arguitur. Nam secundum omnes doctores contritio est materia huius sacramenti, vt etiam patet ex concilio Florentino & Triden. sess. 14. c. 3. vbi expresse dicitur, quòd materia vel quasi materia huius sacramenti sunt actus pœnitentis, videlicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Neque valet dicere quòd ibi intelligitur etiam attritio, vt supra in reprobatione tertiæ opinionis. iste sensus cum alijs quibusdã confutatus est. Neque etiam valet dicere, quòd intelligitur de contritione vera vel probabili, quod quadrupliciter probatur. Tum primo quia si concilium id intendisset: certe id facile exprimere potuisset. Tum secundo quia concilũ loquitur de cõtritione ex lege requisita ad gratiam & peccati remissionẽ tam extra sacramentum quàm cum sacramento. hæc autem est vera & non solum probabilis contritio, vt patet ex reprobatione tertij puncti tertiæ opinionis.

Tum tertio quia conciliũ Triden. sess. 6. c. 6. ait disponuntur peccatores ad iustitiam dum excitati à diuina gratia & adiuti fidem concipientes mouentur in Deum &c. Sequitur illumq; tanquam omnis iustitiæ fontẽ diligere incipiũt ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationẽ &c. Vbi odium & detestatio peccati requisita etiã ad baptismũ salutarem dicit conciliũ quòd oriri debet ex dilectione Dei: & à fortiori ad sacramentum pœnitentiæ fructuosum. talis autem est contritio vera non autẽ probabilis tantum, ergo illa pręrequiritur. Tum denique quarto quia secundum communiter doctores dolor peccatorum requisitus etiam cum sacramẽto ad salutem debet necessario esse ex charitate seu dilectione, non solum cõcomitante aut assistente, sed effe-

ctiue

ctiue ad doloris productionem concurrente: ex quo ille dolor est propter Deum offensum. vel saltem prædicta dilectio Dei aut dolor propter Deum præcedere debet susceptionē sacramenti. quod patet secundum Hieronymum & habetur de pœnitentia distin.3.c.si enim, vbi habetur. Opera seu sacramentorum participatio, nisi ex charitate procedant, apud Deum nec iustitiam nec innocentiam præstant. Hæc ibi. Et ad idem est Augustinus de vera & falsa pœnitētia c.4.c.9.& alij doctores qui referūtur de pę. dist.2.c.charitas vt mihi, c. charitas est aqua.c. semel,c.tolle,c.cognouerunt.Et distin.3.c.sunt plures.& de consecra.dist.4.c.solet.& c.quomodo.& c.gratia,de quo latius Medina de pœnitētia q.2.q.4.& de cōfessione q.51. & Soto de natura & gratia lib.2.c.13.& Vega de iustificatione lib.13.c.14.lib.6.c.28.30.& Cano de pœnitentia par.3.conclu.1.ergo cōtritio vera necessaria est, & probabilis non sufficit cum hoc sacramento ad iustificationem.

Respon. ad tertium Argumentum. Respon.ad antecedens quòd verba cōciliorum atque doctorum loquūtur de materia per se & regulariter sacramenti pœnitētiæ quæ est contritio vera: quo non obstante per accidens est etiam probabilis.& ad primam probationē in oppositum quòd scilicet conciliū id expressisset si id intendisset, dico quòd non erat talis expressio necessaria: tum quia regulariter loquens,de materia quæ est contritio vera regulariter requisita,loqui debuit, Ideo nec oportebat casus speciales contingentes explicare in quibus per accidens ratione ignorantiæ contritio etiā probabilis potest esse materia & dispositio sufficiēs ad hoc sacramentū actualiter fructuosum. Sicut & materia cōfessionis fructuose regulariter est & dr̄ cōfessio vocalis: qua nō obstante etiam ex causa rationabili est confessio per nutus & signa & per scripturam præsentis pœnitentis.tum secundo quia sufficit,quòd alibi dictum concilium sess.14.c.4.id sufficienter explicuit,dum ait attritionem ex considera tione turpitudinis peccati ortam cū hoc & non sine illo disponere ad salutem,vt supra declaratum est,ꝙ non nisi de ea quæ est contritio probabilis intelligi potest. Ad secundam autem probationem Respon.quòd cōtritio de lege regulariter requisita est vera contritio: per accidens autem potest etiā esse probabilis vt dictū est. Ad tertiam Respon. quòd sicut vera contritio ex vera Dei dilectione procedit:aut simul est cū ea: ita & probabilis ex probabili Dei dilectione est: modo id fiat per duos actus quorū alter in Deum puta dilectio Dei sit, alter puta dolor in peccatum ex dicta Dei dilectione vere vel probabiliter habita procedat: modo id fiat per vnicum actum quo tēdit homo in medium simul & in finem, puta per odium peccati propter Deum vel per dolorem de offensa Dei vere vel probabiliter super omnia dilecti. Et ita conciliū optime intelligitur de Dei dilectione vere vel probabiliter habita,ꝙ hæc saltem prærequiritur & sufficit cum hoc sacramento ad iustificationem. Ad quartam similiter Respon. negando antecedens, dico enim, quòd dolor prærequisitus cum sacramēto debet esse per se ex Dei dilectione vere, vel probabiliter habita per accidens vt proxime dictum est. & tunc virtute sacramentum sicut efficitur vera contritio intrinseci vel extrinseci vt supra dubio secundo veraq; dilectio Dei: ita simul tempore est gratia & charitas infusa. quam non oportet præcedere,sed sufficit comitari verā contritionem & dilectionē Dei,quæ est vltima dispositio concomitans ipsam formam gratiæ,vt patet ex supradictis & late probat Vega de iustificatione lib.6.c.35.contra B.Tho.& alios. quæ quidem vltima dispositio non semper tempore,sed natura in genere causæ materialis ipsam formā gratiæ præcedit: non autē in genere causę efficientis siue formalis: de quo latius Scotus in 4. dist. 14.& B.Tho. prima secundæ q.113.art.3.& 6. & 8.& Soto de natura & gratia lib.2.c.8.& c.3. & alibi doctores communiter. Et ad c. si enim dico quòd id est generaliter verum quod requiritur per se charitas vere,vel probabiliter habita per accidens cū sacramento.sicq; intelligitur accōmode, ita videlicet quòd nisi opera ex vera charitate saltem acquisita procedant vel propter Deum fiant extra sacramentum:& sacramentorū participatio siue susceptio nisi procedat ex dilectione Dei vere vel probabiliter habita non præstant iustitiā nec innocentiam.

Aliæ aūt auctoritates solum probant, sicut & conceduntur quòd ad iustificationē requiritur gratia & charitas vel dilectio Dei & contritio vera. Quod vtique verum est: nam hæc omnia simul habentur virtute sacramēti cum contritione probabili suscepti vt declaratū est. Nā & dum probabiliter contritus nititur ad veram contritionē quæ ex vera Dei dilectione procedit,iam ad ipsam nititur dilectionē Dei, & ideo dicitur initiatiue vere contritus,sicut & vere resuscitatus initiatiue licet non perfecte ante susceptū sacramētū: eo aūt suscepto virtute eius vere & perfecte contritus & resuscitatus est à morte peccati. id quod de non probabiliter cōtrito, qui ad veram contritionem scienter existens in peccato non nititur, dici non potest.

Quarto arguitur ad idem,quia de lege prærequiritur ad hoc sacramētum pœnitentia cordis impletiua legis siue præcepti de pœnitendo ad remissionem peccatorum habendam, vt patet tum ex hac ipsa opin.4.tum etiā quia secundū omnes doctores nō videtur vbi alia pœnitentia cum hoc sacramento peccatoribus imposita sit. *Argumentū quartum.*

talis

talis autem est contritio vera non autem probabilis tantum, quę vera cõtritio est, ergo contritio probabilis cum hoc sacramento nõ sufficit ad salutem.

Respon. ad quartũ argumentum. Respon. negando maiorem si intelligatur de pœnitentia impletiua præcepti etiam extra sacramentum de qua argumentum procedit. Conceditur autem si intelligatur de pœnitentia impletiua præcepti vel legis, quę est necessaria ad finem remissionis habendæ etiã cum sacramento, & tunc negatur minor. Nam secundum Scotum & alios est duplex via vel lex pœnitẽtiæ ad salutem: altera extra sacramentum & hæc est contritio vera: altera cum sacramento & hæc est per se cõtritio vera, vel probabilis per accidens; vt prædicta nostra tenet opinio.

Argumentum quintum. Quinto principaliter ad idem arguitur probando, ꝙ attritio etiam scita de qua tertia opinio in tertio puncto vbi supra egit etiam si non ęstimetur probabiliter contritio sufficit cũ hoc sacramento ad salutem. Quia illa attritio, qua videlicet ex timore inferni quispiam dolet de omnibus peccatis suis, sufficit cũ hoc sacramento ad gratiam iustificantem, vt expresse habet concilium Triden. vbi supra in tertio puncto tertiæ opinionis allegatum, quæ sine sacramento non sufficit. Et in illo concilio nil dicitur si sit probabiliter æstimata contritio vel nõ: sed simpliciter & indistincte dicitur quòd illa cum hoc sacramẽto disponit ad gratiam vel perducit ad salutem, ergo non oportet quòd sit probabilis contritio. Consequentia patet. Quia vbi vis non distinguit nec nos distinguere debemus secundum glos. in c. Saluator. 1. q. 3. & c. solite de maiori. & obedien.

Et confirmatur, quia quod ex se & simpliciter ex lege est tale: etiam scitum adhibitũ suæ operationi est tale. Nam quod est per se nõ variatur ex ignorantia vel scientia per accidẽs adueniente, sed hoc sacramentum est per se directe & simpliciter à Christo institutum ad viuificandum vel suscitandum mortuos spiritualiter per remissionem mortalium peccatorum, vt supra dubio tertio, ipsa etiam concedit opinio 4. ergo in quocunque attrito etiam sciente se insufficienter contritum, dummodo non habeat obijcem affectus peccati etiã si non sit probabiliter cõtritus hoc sacramentũ confert gratiam iustificantem. alioqui solum per accidens vel à casu & indirecte hoc sacramentum suum effectum haberet. quando videlicet pœnitens inuincibiliter errauerit, & ex tali ignorãtia pũctum veræ cõtritionis nõ attigerit & æstimauerit se veræ contritum. Et quidem ridiculum videtur quòd sacramentum hoc, quod de se est medicina salutis & vitę & viuificat mortuos eã non præstet, nisi ei qui iam illam habuerit per veram contritionem, vel qui per probabilem putauerit se habere.

Respon. ad quintum argumentum. Respon. negando consequentiam. Quia illud conciliũ nõ dicit, quòd illa attritio sufficiẽter disponit aut perducit cũ sacramento ad gratiam, sed quòd disponit ad eam. quod verum est sed non semper eodem modo: nã etiã in sacramento aliquãdo disponit insufficienter remote vel nõ nisi mediãtibus alijs dispositionibus melioribus ad quas paulatim ducit, quãdo scilicet, cognoscitur, ꝙ non est vera contritio, sed attritio. Aliquando vero disponit sufficienter & immediate vel de propinquo sine vlla alia dispositione, sed cum sacramento, quando scilicet, ille sic attritus ęstimat probabiliter se esse cõtritũ, sit quãuis id ibi non exprimatur, sufficit ꝙ talis limitatio siue distinctio aliunde sufficienter habeatur, vt supra in probationibus quartę opinionis late ostensum est. Et ad confirmationẽ Respon. negando consequentiam, quia licet virtus sacramenti in subiecto dispositio non varietur ex ignorantia vel cognitione per accidẽs adueniente, variatur tamen dispositio subiecti, i. pœnitentis: qui ratione ignorantiæ probabilis sit sufficiẽter dispositus ad susceptionem sacramenti: qui cum conscientia vel cognitione peccati non esset, vt supra probatum est. Et ita hoc sacramentum nõ per accidens, sed per se suum semper habet effectum, quamuis in eo subiecto seu pęnitente qui per accidens, scilicet, ratione ignorantiæ probabiliter cõtritus sufficienterque dispositus ad illud salubriter suscipiendum effectus est. Neque id ridiculum, sed rationabilissimum est, vt sacramentum salutis & vitæ non nisi digne vel saltem non indigne accedentibus & præparatis salubriter pręstetur: quales illi duntaxat sunt qui initium aliquod vitę spiritualis per veram vel probabilem contritionẽ habent, vt supra & dubio secũdo & tertio latius declaratum est in quarta opinione. *Argumẽtũ sextum.*

Sexto arguitur ad idem. quia si cõtritio probabilis cum hoc sacramento sufficit ad iustificationem: hoc ideo est quia ipsum sacramentum saltem per accidens nõ exigit dispositionem de se sufficientem ad gratiam, puta non exigit cõtritionem veram, sed solum dispositionem amouentem obijcem peccati vt ita sacramentum digne suscipiatur, vt patet ex supradictis in ipsa quarta opinione. Sed idem obex tollitur secundum prædictam tertiam opinionẽ per illam attritionem etiam cognitã sine affectu peccati, ergo illa sufficit & non opportet, ꝙ probabilis cõtritio sit cũ hoc sacramento. cõsequentia patet cũ maiore: & minor probatur. quia primo nõ requiritur quòd tollatur obex peccati in se vel per veram eius cõtritionem vel remissionẽ ante sacramentum vt patet, quia nec contritio probabilis sic tollit, neque sacramẽtum vnquã conferret gratiam iustificantem. Nec secundo

requiritur

requiritur quòd tollatur obex peccati in conscientia per hoc quòd pœnitens credat ante susceptionem sacramenti esse iam sibi remissum & se esse in statu gratiæ. Quod inde constat, quia ipsa etiam quarta concedit opinio quòd quomodocunque attritus si probabiliter æstimat se dispositum, aut præstitisse quod requiritur ad hoc sacramentum digne suscipiẽdum, vtique virtute sacramenti iustificatur. Nunc autem prædictus attritus etiam sciens sibi ante sacramentum nõ esse remissa peccata propter doloris imperfectionem, sed credens per sacramentum esse remittenda, maxime si opinatur se esse sic dispositum ad digne suscipiendum hoc sacramentum, vt tertia opinio dicit: vtique hic probabiliter se præstitisse quod requiritur ad hoc sacramentum digne & cum bona fide suscipiendum. ergo virtute sacramenti iustificatur: nec vlla alia probabilis contritio requisita est.

Respon. ad sextum argumentum. Respon. ad sextum negando minorem: & ad eius probationem negatur secundum, quòd scilicet nõ requiratur quod tollatur obex peccati in conscientia, vt ibi dicitur. Immo dico id esse necessarium, quòd actualiter vel virtualiter pœnitens accessurus ad hoc sacramentum id credat, vel saltem non credat se esse in mortali actu vel in reatu seu quouis modo: & non sufficit quòd æstimet se esse dispositum ad digne suscipiendum hoc sacramentum, nisi simul saltem virtualiter æstimet probabiliter se iam ab omni peccato mortali liberum esse, & hoc intelligit prædicta quarta opinio per contritionem probabilem vel per probabiliter contritum.

Idque sæpe simplicibus bona fide confitentibus accidit: qui probabiliter æstimantes se esse sufficienter examinatos & dispositos aut sine mortali negligentia præstitisse quod tenentur ad debite vel digne confitendum, parati supplere defectum si recognoscerent, cum sua attritione sine affectu peccati nihil aliud examinantes nec aduertentes si habent peccatum in conscientia vel gratiam, cum bona fide putantes se per sacramentum remissionem peccatorum & gratiam adepturos confitentur: hi vtique iam virtualiter æstimant se probabiliter esse contritos & in statu gratiæ, dignosque ad suscipiendum hoc sacramentum: quos ego in statu salutis virtute sacramenti pie censeo esse reponendos.

Secus de viro docto qui sic cognosceret se non esse vere contritum, sed potius conscientia peccati mortalis in actu vel affectu vel in reatu grauiter remorderi: vtique non est sufficienter dispositus ad hoc sacramentum digne suscipiendum. Quod si iste vir doctus teneret cum tertia opinione talem dispositionem sufficere ad digne accedendum ad hoc sacramentum: & sic illud susciperet: excusaretur quidem à noua culpa ratione suæ ignorantiæ inuincibilis sequendo probabilem illam opinionem. Sed vtrum haberet gratiam iustificantem virtute sacramenti, ipse diceret quòd sic: ego autem stans in hac opinione quarta dicerem quòd non.

Si contra hoc arguatur. quòd si ratione ignorantiæ iste doctus à nouo peccato excusatur accedendo ad hoc sacramentum: ergo iam digne vel saltem non indigne accedit: & ergo habet gratiam iustificantem.

Respon. negando primam consequentiam, sed solum sequitur quòd ratione ignorantiæ non peccat de nouo sic digne accedendo ad hoc sacramentum: quòdque ipse probabiliter credit quòd non indigne accedit.

Argumentũ septimũ. Septimo ad idem arguitur, quia hęc opinio exponit homines perpetuæ perplexitati & anxietati, si videlicet habuerunt probabilem contritionem ignorantiamque probabilem & gratiam vel non, si tandem est reiteranda confessio vel non. Nam hæc omnia pendent ex hoc scilicet, si illa ignorantia fuit inuincibilis vel non. Nunc autem id cognoscere valde difficile est. quod inde patet: quia aut homines communiter nouerunt quid requiratur ad veram contritionem & si eam attigerunt, aut non. Si non, ergo semper erit ignorantia inuincibilis quoties putauerint se esse contritos, eruntque semper probabiliter contriti. Si sic, quod & potius dandum videtur, cum sint communiter de hoc instructi & sæpe vere contriti: ergo nunquam erunt probabiliter tantum contriti: quia nunquam habebunt ignorantiam inuincibilem sed vincibilem de eo quod oportet facere ad veram contritionem habendam. Nam qui ratione bis aut ter veram contritionem habuerunt, eadem & quoties voluerint facere quod in se est scient & potuerunt eam habere. igitur ex hac opinione vel omnes scrupuli exponuntur: vel dicendum est quòd etiam vincibilis ignorantia saluat, & quòd etiam cognita attritio prædicta sine affectu peccati vt ait tertia opinio, cum hoc sacramento sufficit ad iustificationem.

Respon. ad septimũ argumentum. Respon. negando quòd ex hac opinione exponantur homines perplexitatibus &c. & ad probationem negatur minor, quòd scilicet id cognoscere sit valde difficile. & dum id probatur, dico quòd homines communiter id nouerunt quid de lege requiratur ad veram contritionem: negatur tamen consequentia, quòd ergo nunquam erunt probabiliter tantum contriti. Nam cum illa cognitione iuris aut legis stat probabilis ignorantia facti, si videlicet sufficienter id fecerunt, si vere propter Deum

super omnia & efficaciter doluerunt aut verum propositum cauendi habuerunt, si & fecerunt quod se ad salutem facturos esse nouerunt vt oportet, vt supra in responsione ad primum argumentum latius habetur. & talis probabilis ignorantia iuris aut facti sæpe contingens potius liberat homines à multiplici perplexitate atque periculo, eosq; sæpe probabiliter contritos facit: & cum sacramento vt dictum est prodest ad salutem.

QVAESTIO III.

Vtrum missa, oratio, vel quodlibet aliud suffragium seu bonum opus pro multis factum æque possit singulis ac si pro vno tantum fieret eorum, & æque sit satisfactum singulis eorum quibus id specialiter promissum est.

RESPON. Circa hoc sunt quinque opiniones ad quarum declarationem quinque notabilia præmittenda sunt.

Notabile primum. Primum est, quòd in missa sunt tria secundum Tho. tertia par. sum. quæst. 79. articu. 7. & in 4. sententiarum distin. 12. quæstio. secunda, artic. 2. quæstiuncula. 4. Nam ibi est sacramentum, & sacrificium vel oblatio, & oratio ecclesiæ vel sacerdotis. Est quidem sacramentum quatenus est ibi Christus sub speciebus sacramentalibus, & quantum ad hoc non est ad propositum: quia effectus sacramentalis est solum respectu sumentis: & non efficit remissionem pœnæ directe per viam satisfactionis, sed concomitanter ratione gratiæ quæ confertur, vt de hoc latius Gabriel in canone lectione 85. quatenus autem est sacrificium vel oblatio passionis & mortis Christi rememoratiua seu repræsentatiua, quæ à nobis Deo offertur, vtique est ad propositum: similiter quatenus ibi est oratio sacerdotis nomine suo & ecclesiæ.

Notabile secundum. Not. secundo quòd meritum & præmium seu fructus sacrificij vel sacramenti potest esse duplex, scilicet, ex opere operantis, & ex opere operato proueniens. Ex opere operantis est illud quod ratione boni motus seu operis ipsius agentis, modo sit ipse ministrans modo sit suscipiens, & propter meritum eius cõgrui vel condigni ipsi vel alteri prouenit. Ex opere autem operato est quod virtute aut ratione ipsius sacramenti vel sacrificij tanquam instrumenti applicatiui passionis Christi & applicari secundum Dei & ecclesiæ institutionem prouenit, videlicet propter merita Christi tantum ibi applicata. Ita in sacramentis & in sacrificio missæ vltra fructum prouenientem ex bono motu offerentis vel suscipientis est alius fructus proueniens propter merita Christi specialiter ex institutione diuina: & iste dicitur ex opere operato, qui aliquando potest esse sine primo fructu ex opere operantis, vt in paruulis baptizatis.

Et quamuis Caietanus in quodlib. de valore missæ dicat quod missa vt est sacramentum habet quidem valorem ex opere operato, non autem vt est sacrificium quod offertur, & putat pro ipso facere B. Tho. 3. par. quæst. 79. art. 5. & quæst. 82. artic. 6. at vero communiter tenetur quòd etiam vt est sacrificium, quod constat ex consecratione, oblatione, & sumptione, habet virtutem ex opere operato, idest, ex institutione diuina etiam si nullus offerens sit in gratia. idque eadem ratione diuinæ institutionis, qua vt est sacramentum dicitur habere virtutem ex opere operato, vt hoc etiam dicit Couarruuias vbi infra, & Soto in 4. distin. 3. quæst. 2. articu. 1. in quodam dubio, latius probat secundum Tho. tertia par. quæstio. 79. artic. 7.

Sed vtrum iste fructus crescere possit vel minui secundum maiorem vel minorem dispositionem suscipientium vel operantium: an sit taxatus secundum diuinam institutionem quo ad omnes latius infra in 5. opinione concluditur quarta habetur.

Rursus dubitatur. Vtrum in hoc sacrificio & suffragijs & orationibus quibuscunque per ecclesiam institutis factis ab eius ministris nomine ipsius ecclesię, id quod solum prouenit ex merito ipsius ecclesię vltra fructũ ipsius ministri sit aut dici possit ex opere operato an ex opere operantis? *Dubium.*

Respon. Vtroque modo appellatur à multis: mihi vero melius videtur ex opere tantum operantis dicatur. quia nõ ex solo merito Christi & eius institutione talis fructus prouenit: tũ etiã quia non semper ea omnia sunt instrumẽta applicatiua passionis Christi ab ipso Christo instituta, sed potius, vt supponitur, ratione boni motus aut meriti ecclesię id obuenit, sicut & alia quę ex meritis alterius sperantur. quamuis id Scotus in 20. quodlibeto art. 2. ex virtute sacrificij. & Gabriel in 4. dist. 1. & 4. & 45. cũ aliquibus alijs id ex opere operato appellent, & nobiscũ consonat expresse Couarruuias in repetitione de excommunicatione in c. alma mater. de sententia excom. par. 1. §. 5. nu. 6. fol. 47. 48. In bonis autem operibus quæ neque per Christum neque per ecclesiam instituta sunt, neque nomine ecclesiæ fiunt, vt in eleemosyna, ieiunio, & oratione particulari & eiusmodi, vnicus tantum fructus ex opere operantis est. *Respon.*

Nota.

Notabile quarum. Nota. tertio ex Scoto vbi supra, & alijs doctoribus, quod sacrificium & quodlibet bonum opus potest tripliciter valere siue prodesse, scilicet, specialissime, generalissime, & medio modo, specialiter alicui illud applicando.

Specialissime quidem applicatur seu valet ipsi solum operanti disposito, nec potest alteri applicari. & iste fructus est fieri bonum ex tali opere, & mereri immediate gratiam & gloriam, & implere mandatum, vel legem gaudium conscientiæ ex illo bono opere, & alia huiusmodi quæ non nisi ipsi operanti ex natura operis & lege diuina cõuenire aut prodesse possunt.

Secundo modo generalissime valet idque dupliciter, scilicet, vel ratione tantum vnionis gratiæ, vel charitatis, vel ratione generalis seu habitualis intentionis applicantis. Primo modo videlicet ratione vnionis charitatis hoc sacrificium sicut & quodlibet bonum opus viri iusti prodest generaliter omnibus & solis existentibus in gratia, etiamsi eis per intentionem nullo modo applicetur, vt ait B. Tho. in sexto opusculo super id, Credo sanctorum communionem, secundum communiter doctores, psalm. 118. Particeps ego sum omnium timentium te Domine. Nec ab hac participatione potest excludi qui est in gratia vel charitate: quia charitas facit societatem in Christo & amicorum spiritualium bona omnia spiritualia communicabilia eis esse communia: sicut in beatitudine omnes inuicem sibi communicant atque participant gaudium, vt eis conuenit. Ratione autem generalis intentionis saltem habitualis ecclesiæ, aut viri iusti bonum opus facientis, vtique hoc sacrificium sicut oratio valet & prodest toti ecclesiæ, & omnibus fidelibus eius non præcisis, etiamsi sint peccatores in mortali peccato, vt ait Scotus vbi supra & alij doctores communiter, quia ex charitate qua iusti tenentur omnes diligere & de facto diligunt, & intendunt saltem virtualiter vt bona sua prosint generaliter omnibus alijs membris seu filijs ecclesiæ, quibus & quomodo sine alicuius præiudicio illis prodesse possunt, ideo & quando pro se vel pro alio specialiter orant etiam tunc generaliter pro omnibus orant & offerunt sacrificium hoc, dicentes, pater noster qui es in cœlis &c. Et suscipiat dominus sacrificium hoc ad vtilitatem totius sanctæ ecclesiæ &c. Et ad hunc sensum etiam intelligitur articulus ille fidei, Credo sanctorum communionem, vt bene id declarat quidam alius magister Soto de institutione Christiana lib.3.cap. 16.fol. 205. fol. 209. dicens quòd duas communicationes, scilicet, exteriorem in sacramentis & conuersatione Christiana, & interiorem sub vno capite vnius ecclesiæ habet hęc communio sanctorum, idest, fidelium omnium. Qui etiam si sint peccatores, non præcisi dicuntur, & sunt sancti sicut & tota ecclesia dicitur sancta, vocatione sacramentis, & fine seu etiam instituto vel officio vel ministerio ministrorum ecclesiæ, hæc etenim omnia sancta sunt & ad sanctitatem acquirendam, conseruandam, vel præstandam dedicantur & ordinantur; ex quibus ecclesiæ vera vnitas constat: & orationibus & meritis omnes omnibus fidelibus prosunt atque communicant.

Si quæratur quæ bona seu fructus hoc vel illo modo generalissimo communicantur vel participantur. Respon. quòd sunt gaudium spirituale & bona alia spiritualia & etiam temporalia, puta collatio bonorum, remotio malorum, & dæmonum tentantium debilitatio, & alia eiusmodi quæ Deus liberaliter concedit aliquibus propter orationes & bona amicorum opera, secundum dispositionem & dignitatem participantium simul & diuinum beneplacitum. Ideo quando sunt plures sancti, & plura bona opera sanctorum in ecclesia, plura etiam beneficia Deus largitur ecclesiæ.

Satisfactio autem pœnarum secundum Scotum vbi supra non est fructus proueniens hoc modo generalissimo, quod ego limito, si ratione vnionis charitatis tantum fiat; alioqui ait qui esset in maiori charitate essent tunc debitor minoris pœnæ quàm alij, propter maiorem eius dispositionem ad plus participandum de satisfactionibus huius sacrificij & aliorum iustorum, quod non videtur verum. Supplementum autem Gabrielis in 4.dist. 45.q.2. dubio tertio.prop.7. & Honcala in tractatu de valore missæ artic.6.tenent probabiliter & indistincte quòd sic. quod ego limito de fructu satisfactorio proueniente ratione intentionis generalis seu habitualis huius valoris seu modi generalissimi, vt supra declaratum est. quia scilicet ecclesia & sancti generaliter intendunt quòd hoc sacrificium & bona eorum valeant quibus & quomodo valere possunt sine alicuius præiudicio: aut quòd talis eorum fructus satisfactorius superabundans reponatur in ecclesiæ thesauro distribuendus per indulgentias, vt in tractatu de indulgentijs latius egimus. Gratia vero gratum faciens non est fructus hoc modo generalissimo immediate prouenies alicui ex alterius missa seu opere bono: sicut nec gloria essentialis: bene. tamen dispositio seu Dei auxilium disponens ad gratiam.

Tertio modo specialiter valet seu prodest bonum

lium,sit viuorum & mortuorum fideliũ remissio omnium delictorum.& alibi etiam ait,ꝙ est ablutio sordium & macularum animæ. Quarum nomine non solum pęnæ sed etiam & potius maculæ culparum expresse significantur & comprehenduntur.

Tertio probatur. quia idem Christus cum suis meritis in missa offertur patri, qui se obtulit in cruce,& nunc in cęlo se offert ad eosdem effectus videlicet ad remissionem omnium peccatorum quo ad culpam & pęnam & ad gratiæ collationem illis etiam pro quibus offertur, vt constat in consecratione calicis, vbi dicitur, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum &c.

Secũda opinio. Secunda opinio tenet quòd non valet ad remissionem culpæ vel pœnæ nec ad gratiam ex opere operato: sed solum per viam impetrationis vt oratio & eleemosyna. quod inde probatur.quia ecclesia in collectis supra dictis in prima opinione & multis alijs deprecando ait, sit ablutio scelerum & remissio peccatorum, & sit intercessio salutaris ad veniam &c. ad quod etiam facit B.Tho.in 4.dist.12.q.2. art.2. querela 2. dicens ꝙ hæ locutiones, sit ablutio scelerum &c sunt impropriæ:nam hoc sacramentum ideo dicitur abluere scelera,quia ipsa impedit dum contra ea rubur administrat. Et ad quartum argumentum ibi respondẽs ait quòd inquantum est sacrificium habet effectum in illis pro quibus offertur,in quibus non preexigit vitam spiritualem in actu. Ideo si eos dispositos inuenit eis gratiam obtinet virtute veri sacrificij à quo omnis gratia in nos influxit: & per consequens mortalia peccata in eis delet non sicut causa proxima,sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat. Hæc ibi.

Opinio tertia. Tertia opinio tenet quòd hoc sacrificium ex opere operato remittit solum pœnas non autem culpas etiam veniales:quæ solum per sacramenta & sacramentalia proportionabiliter ex opere operato remittuntur.

Reprobatio harum opinionum. Sed contra has opiniones & præcipue nunc contra primam arguitur vt etiam arguit Cano de locis theologicis lib. 12.c.13.in Respon.ad quintum argumentum.Nam si per hoc sacrificium culpæ mortales ex opere operato remittuntur illis pro quibus offertur,ergo sacramẽtum pęnitentię non est necessarium ad salutẽ, vt patet si prius per missæ sacrificium possunt mortalia remitti per sacerdotem pro peccatore celebrantem & offerentem. ita etiam fieret vt sacerdotes in missa remitterẽt mortalia peccata sine vlla confessione in re vel in voto: neque opus esset aliqua alia confessione sacramentali vel absolutione vel remissione. Deus namque qui nihil superflue agit non instituit duo ligna exteriora vel sacramentalia proxime & per se vel æque principaliter ad eundem effectum, videlicet ad mortalium remissionem. In quo & cauendus est Catharinus male dicẽs quòd peccata ante baptismum remittũtur per sacrificium Christi in cruce: post baptismũ autem commissa omnia etiam per sacrificium altaris.hoc inquam vltimum vt sonat est falsum, nisi sano modo intelligatur. Nam sacrificium Christi in cruce est generalis causa remissionis omnium peccatorum ante & post baptismum commissorum,vt patet ad Rom.3.& 5.& ad Hębreos.7.q. & 10.c. quæ remissio prius per baptismum,postea vero per sacrificium altaris & per sacramenta alia & per bona opera proportionabiliter & diuersimode iam baptizatis applicatur. & ita patet ꝙ illa prima opinio non valet. Sed ad hoc illa prima opinio respondere potest: sicut doctores communiter tenentes ꝙ eucharistiæ sacramentum & alia sacramenta cum sacramento confessionis in voto conferũt per se vel per accidens primam gratiam,conferunt & mortalium remissionem, vti superius q.2.opinione quarta latius habetur. Sed adhuc illa prima opinio non valet.

Ad primam autem eius rationem Resp. tripliciter. primo quòd peccata ibi intelliguntur quo ad pęnam nõ quo ad culpam vel maculam mortalem, vti sæpius etiam in sacra scriptura sic accipiuntur,vt patet 1.Machab.12. vt à peccatis soluantur.

Respon.secundo quòd illa intelliguntur de sacrificio missæ completo in ipsa sumptione sacramenti,& virtute eius. Et ita non virtute sacrificij,vt tale est,vel offertur, sed vt est sacramentum,& sumitur confertur gratia soli suscipienti ipsum sacramentum: & ex consequenti si adhuc manet peccatum remittitur quo ad culpam & pœnam in eo qui iam debite confessus digne ad id sacramentum accedit. Et hoc significat ecclesia vbi supra dicens, sumpta sacramenta quæsumus domine omnia crimina nostra detergant, &c. Et sit ablutio scelerum &c.

Tertio Resp. ꝙ illa intelliguntur non quidem ita quòd hoc sacrificium proprie & immediate virtute ipsius oblationis faciat omnes illos effectus qui virtute sacramenti ibi fieri dicuntur: Sed improprie,videlicet impetratorie vel vt est impetratorium vel de congruo meritorium, vt inferius in quarta opinione latius declaratur. vel mediante sacramento & eius virtute vt proxime dictum est, sicut oratio dicitur facere id quod ipsa oratione impetratur, vti superius in secunda opinione ex B. Thoma allegatum est. Sic enim dicitur ab ecclesia in hymno, Solue vincla reis,profer lumen cæcis &c. videlicet impetrando. Similiter in Hymno Apostolorum. Nos à peccatis omnibus

soluite iussu quęsumus, scilicet libenti voluntate impetrando. Sed neque vocabulū remissionis peccatorum eodem modo quo ad culpas & pœnas semper accipi debet: sed accomode secundum naturam cuiusque rei vel sacramenti. ita videlicet quòd in sacramento pęnitentiæ & virtute eius ex opere operato intelligatur remissio fieri peccatorum quo ad omnia; extra sacramentum autem hoc non quo ad culpā mortalem directe & per se: sed aliquando quidem quo ad penas tantum vt in indulgentijs: aliquñ vero etiam quo ad culpas veniales vt in omnib. alijs sacramentis fit directe & per se rōne gratiæ ibi collatę, quo ad mortales autem non nisi per accidens & consequenter ad gratiam ex vi sacramenti collatam digne suscipienti. at vero in sacrificio missæ vt est oblatio vel vt offertur ex opere operato fit tantū remissio quo ad omnes pœnas & quo ad omnes culpas tantum veniales vt inferius in 4. opinione latius explicatur. & ita patet Resp. ad primam rationem primę opinionis. Ad secundam autem eiusdē probationem Resp. quòd vt latius infra habetur in 4. opinione, ibi petitur & fit etiam ex opere operato aut virtute sacrificij ablutio scelerum & sordium quo ad culpas veniales & quo ad pęnas reliquiasque omnium peccatorum. Nā hęc omnia dicūtur etiam maculę & sordes animarum, à quib. hic & in purgatorio expurgamur, quę post remissam culpā aliquo modo manent. à quib. in psal. 50. Dauid dicens, Amplius laua me ab iniquitate mea, Et asperges me isopo & mundabor. Et similiter ecclesia vbi supra pro suis fidelib. post remissionem mortalium petit emundari: vt ita tota macula peccatorum omnino auferatur. Ad tertiam probationem Resp. negando consequentiam. quia sicut causa vniuersalis non totam suam vim in singulis causis secundis particularib. cooperantib. effundit, sed secundum earum naturam & ad alios & alios effectus plus vel minus secundum naturam eorum & subiecti dispositionem. Ita oblatio Christi in cruce fuit vt causa generalis quæ remittit peccata in sacramentis baptismi & pęnitentiæ, sed non æqualiter quo ad pęnas eorum vt constat: in alijs autem sacramentis nō nisi vt dictū est ad primam probationē: quia nō sunt per se instituta ad mortalium culparum remissionem. In hoc aūt sacrificio altaris vt est sacramētū fit remissio culparū mortalium in suscipiente duntaxat vt in alijs sacramentis non per se, sed per accidēs ratione gratiæ ibi collatæ: vt aūt est oblatio vel sacrificium, vt offertur non fit remissio culparum mortalium, sed solum venialium atque pœnarum per se ex opere operato, secūdum tamen dispositionem eorum pro quib. offertur, vt infra de hoc latius habetur. Ex prædictis etiam patet falsitas secundæ opinionis: nā remissio pœnarum fit in hoc sacrificio ex opere operato & ex iustitia legis, vt proxime etiam habetur in quarta opinione. Patet etiam falsitas tertiæ opinionis præcedentis quo ad remissionem culparum venialium. Nam secundum doctores communiter vt habetur etiam in de cō secra distin. 2. c. iteratur, & c. vtrum culpæ veniales per hoc sacrificium altaris vt offertur sicut per aquam benedictam & per alia sacramētalia ex opere operato remittuntur sicut & pœnæ peccatorum. Nam & conuiuium amicorum, in cuius signo & specie hoc sacrificium offertur leues offensas veniales eo ipso ostendit ibi remitti.

Ideo quarta opinio communis, quam etiam tenet Caieta vbi supra stat in quatuor dictis. primo dicit quòd hoc sacrificium vt est sacramentum ex opere operato per se confert gratiam & remittit culpas veniales & pęnas ei tantum qui digne id suscipit. per accidens autem ratione gratiæ ibi collatæ remittit etiam culpam mortalem si qua est in eo qui probabiliter æstimās se esse debite cōtritum atque confessum digne, vel saltem non indigne id suscipit sacramentū, secundum B. Thomam tertia parte q. 79. art. 1. & 3. 4. & 5. & Soto in 4. distin. 11. q. 2. in eisdem articulis, & doctores communiter. Secundo dicit, quòd vt est sacrificium vel vt offertur habet triplicem virtutem, scilicet, satisfactoriam, impetratoriam, & meritoriam, aliquando de congruo, aliquando de condigno. vt ergo est satisfactorium, est sibi proprium ex Christi institutione, vt de se ex opere operato sit satisfactorium pro pęnis debitis pro peccatis mortalibus & venialibus iam quo ad culpam remissis, tam pro viuis pro quibus specialiter offertur quàm etiā pro defunctis. pro viuis quidē de iustitia legis & de condigno & infallibiliter ac si ipsi de suo soluerent precium aut pęnā pro suo debito pęnarum: pro defunctis vero non nisi per modum suffragij vel deprecationis sicut indulgentiæ illis valere dicuntur. Quia ex Christi institutione per eiusmodi externum signum passionis Christi commemoratio fit & applicatio ad prædictū effectum: ideo dicitur ex opere operato valere vltra id quod ex opere operātis eius qui offert & pro quo offertur ad prædictam pęnarum satisfactionem prodest. Et in hoc omnes fere doctores vbi supra communiter conueniunt.

Opinio quarta.

Tertio dicit, quòd vt est sacrificium meritorium valet per viam meriti de congruo cuilibet offerēti aut celebrāti & ei pro quo offertur vel celebratur etiā existenti in peccato mortali, ad omnia bona etiam gratiæ iustificantis mediate vel immediate, & ad releuationem pœnarum aliorumq; malorum releuationem, & ad culparum venialium remissionem, prout ipse fuerit capax atque dispositus, ad quæ alia bona opera

per

per viam hanc meriti de cõgruo valere,& prodesse possunt: & multo magis hoc modo valet hoc sacrificium, quod præ omnibus operibus excellentius,& Deo acceptabilius est. Sed hic fructus non est certus,& infallibilis : quia nec certa de hoc lex est quòd Deus id concedit,puta auxilium aliquod speciale, vel bonum motum, vt hic vel ille resipiscat, & conuertatur, vel aliquod bonum temporale,vel salutem, & huiusmodi,sed solum vt Deus nouerit expedire,& ei placuerit, & secundum dispositionem eius pro quo offertur.

Et hoc idem dicendum est,vt est sacrificium impetratorium, quòd. s.per viam impetrationis,vel orationis, aut suffragij eodem modo,vt de merito congrui dictum est valet & offertur pro viuis, atq; defunctis ad prædictos effectus proportionabiliter.in quo etiam concordat Soto in 4.dist.11.q.2.art.7.& dist.13.q.2.art.1.& communiter doctores.

Quòd si cõtra hoc vltimum arguatur, quòd oratio Christi semper exaudita est, & exauditur pro sua reuerentia.ad Heb.2. hoc autem sacrificium Christus in cœlo semper offert patri pro nobis: ergo semper habet effectum qui petitur ibidem,vel impetratur.

Respondeo negando consequentiam, & ad antecedens dico quòd licet oratio facta ab ipso Christo per seipsum semper fuerit,& sit exaudita: non tamen illa quam facit per nos etiã in hoc sacrificio.sicut causa prima, aut Deus ipse quos effectus per se sine alia causa secunda cooperante edere voluit.Nunquam frustra egit: frustratur autem sæpe quando cum causis secundis operatur propter earum indispositionẽ vel insufficientiam, vel quia eis non expedit quod petunt ad votum obtinere, sed ad vtilitatem,secundum suam dispositionem. Similiter quando Christus hoc sacrificiũ pro nobis nunc offert,vt vere offert in cœlo,non ad omnem effectum sanguinis sui id instituit offerre: sed ad effectus sub certis speciebus, & figuris sacramentalibus panis,& vini diffinitos.

Quarto dicit hæc opinio quòd hoc sacrificium, vt est meritorium de condigno ex opere operato non confert immediate primam gratiam iustificantem, neq; mortalium peccatorũ remissionem, vti superius contra primam opinionem probatũ est. In quo & consonant Cano,vbi supra,& Soto in 4.di.11.q.2.art.5.& 7. dist.13.q.2.art.1.& doctores communiter.

Sed vtrum de condigno conferat augmentũ gratiæ ei qui iã est in gratia pro quo offertur. Soto vbi supra dicit ꝙ sic : maxime quando is pro quo offertur est etiam aliquo modo offerens mediate vel immediate,vel causaliter concurrit ad huius sacrificij oblationem, vel celebrationẽ,puta dãdo eleemosynã sacerdoti, vel ipsũ inducẽdo ad celebrandũ pro illo,vel missę celebrationi astando,& huiusmodi.quia sic offerendo hoc sacrificium vltra prædictum fructum quem habet ex suo merito ex opere operantis habet etiam simul ampliorem ex merito cõdigni operis operati,id est hostiæ quę offertur ex Christi institutione.

Et de remissione culparũ venialiũ nihil ibi dicit Soto: sed videtur ꝙ consequenter debeat dicere ꝙ sicut ratione augmenti gratiæ, quæ ex opere operato, & merito condigni in sumptione digna sacramenti eucharistiæ, & aliorũ sacrorum à baptismo, & pęnitentia confertur, etiã remittuntur peccata venialia, vti superius in primo dicto huius quartæ opinionis secundum B.Tho.& cõ...er, & ipsum Soto in 4. dist. 11.q.2.art.4.declaratum est. Ita eadem ratione idem dicere debet,ꝙ ratione augmenti gratiæ collatæ ex opere operato, & virtute huius sacrificij, & de condigno simul etiam venialia remittuntur ei qui est in gratia quando illud augmentum gratiæ confertur.Sed Cano vbi supra quamuis teneat,ꝙ ex opere operato huius sacrificij peccata venalia ẽt quo ad culpam remittuntur existenti in gratia pro quo specialiter offertur,vti superius contra secundã & tertiam opinionem probatũ est: Nihil tñ dicit de hoc gratiæ augmento:& potius illud quamuis tacite negare vr̃: nam venialia sine collatione gratię existenti in gratia per sacramentalia, & per alia multa ẽt quo ad culpã remitti possunt.

Item supposito ꝙ existenti in gratia hoc sacrificium, vt est meritorum de condigno, & ex opere operato confert augmentũ gratiæ vti secundum Soto dictum est: Vtrum ẽt eadem ratione eodem modo ex opere operato conferat primam gratiam, & remissionẽ mortaliũ peccatorũ quamuis de per accidens ei qui probabiliter tantũ æstimans se esse in gratia siue contritum digne offert hoc sacrificiũ mediate,vel immediate,vt prima dicebat opinio,sicut de sacramento eucharistię,& de alijs sacramẽtis superius in primo dicto huius quartę opinionis secundum doctores communiter dictum est. Certe quamuis Gabriel vbi supra breuissime rangẽs id affirmare videatur,quod nõ probat: nihil tamen super hoc aperte dissertum apud doctorẽ aliquẽ ego vidi. Quo fit vt citra temeritatem hoc vel illud asserere non debeã.Illud tantum probabiliter dixerim, non eandem omnino quo ad hoc esse rationẽ sacrificij,& sacramenti. Sed neq; id vllo modo concederem alicui non sacrificanti: Sicut nec ipsi sacerdoti celebranti prorsus denegatem.Magnum nanque discrimen in participando fructum huius sacrificij ex opere operato est inter ipsum ministrũ sacrum facientem, ac immediate offerentem, & quẽlibet alium non sacra tractantẽ, nec nisi

mediante sacerdote sacrificiū hoc offerentem.

Notabile 5. Quinto principaliter nota secundū Scotum, vbi supra,& Gabriel in canone lectio.25.26.& & Gerson super magnificat tracta. 9. alphab. 90.c. quòd sacerdos in persona ecclesiæ offerēs hoc sacrificium,& orans pōt eius fructū ēt ex opere operato distinctè, vel confuse alicui, vel aliquibus specialiter applicare, & non alijs ad libitum suum,quo ad illum tantum valorē medium,vel specialē de quo in tertio notabili dictum est. Quia quilibet potest quibus vult tantū & nō alijs applicare bona sua,aut super quę habet auctoritatem applicatiuā, seu dispensatiuam nōn limitatam. Sed sacerdos ex quo est ecclesiæ minister ratione gradus,seu ministerij ecclesiastici,habet prædictam auctoritatem super ministeria ecclesiastica sibi commissa, puta super sacrificia,orationes, & suffragia nomine ecclesiæ ab eo facta: & sine vlla limitatione regulariter, vt constat. ergo.

Dico regulariter,quia aliquando tenetur secundum statuta ecclesiæ, vel fundatorum, aut aliunde alijs applicare,ita quòd si aliter fiat nō solum grauiter peccaret,sed etiam inualida coram Deo esset talis applicatio specialis contra applicationem iam factam per superiorem,aut contra præceptū eius, vel cōtra dispositionem fundatoris aut statuti,maxime si applicatio aliter per sacerdotem facta irritatur ipso facto. Nam si nō irritatur credo quod valet ei cui sacerdos de facto applicat: quāuis grauiter peccet sic applicando cōtra præceptū si quod est, nisi intendat manere obligatus ad applicandū aliam missam illi cui aliàs ex fundatione statuto,aut lege,vel ex pacto,vel superioris præcepto tenetur,nisi consuetudo aliter interpretetur. Quāmuis doctor Honcala in tractatu de valore missæ arr.2.& 10.asserat indistinctè id qđ Scotus in 20.quodlibeto dubitando dicit,videlicet quòd non valet missæ applicatio alteri facta per sacerdotem cōtra pactum,& præceptū ecclesiæ,vel superioris. Sed vt dixi hoc limitandum est si talis applicatio sacerdotis per superioremipso facto irritatur. Multa nanque prohibentur quæ facta tenent: de quorum numero est missæ applicatio specialis: & ita tenet vsus, & ritus ecclesiæ.

Opinio 1. His igitur suppositis de quęstione principali est quincuplex opinio: quarum prima est, ꝙ missa æque prodest singulis, quo ad omnē suū fructum tam satisfactoriū pro peccatis, quàm meritorium,& bonorum impetratorium.

Ratio est triplex. prima, quia bonum spirituale est simile spiritui, ideo enim dicitur spirituale. Nunc autem spiritus totus,& nō per partes communicatur. non enim anima est minus in pede,quàm ī capite, ergo similiter bonū spirituale,qualis est fructus,seu valor missæ,& alterius etiam boni operis cuiuscunque.

Secūda ratio quia licet lucerna specialiter, aut principaliter princip accendatur, aut ipsi fiat lectio,aut prædicatio verbi Dei: non ideo ceteri minus illuminantur,& audiunt: sed sępe etiā melius participant sine alicuius detrimento: si sint ęque,aut magis propinqui,atque dispositi. ergo similiter in proposito eadem rōne dicendum est. spiritualia namque maioris virtutis,& efficaciæ, quàm corporalia sunt.

Tertia ratio ex Hiero.& habetur de cōsecr. dist.5.c. non mediocriter, vbi postquam dixerat decantationem quinque psalmorū cum mētis alacritate,& serenitate, modulationi totius psalterij cū tristitia,& anxietate cordis præstare: subiungit. Igitur cum pro cunctis animabus psalmus,vel missa dicitur, nihil minus quàm si pro vno quolibet ipsorum diceretur accipitur. Hæc ibi.

Hinc opinionem tenuit Pręposítiuus vti eā sic referunt indistinctè, & illi ascribunt doctores in 4.dist.45.quamuis Gabriel in canone lectione.27. dicat quòd nō intellexit illā Præpositiuus quo ad frųctum pęnarum satisfactoriū, sed impetratorium, seu meritorium,& quo ad alios fructus. Et forte Gabriel occasionem accepit ad illam opinionem sic limitandū ex Scoto in 20.quodlibeto articu.1. vbi arguens contra hanc opinionem ait, dices quòd per modum satisfactionis nō valet tantum,sed per modum meriti &c. in quibus verbis Scotus nō dicit Præpositiuum,vel alium opinantē sic sensisse: sed quod etiam si hoc modo prædictam opinionem limitaret adhuc non staret in veritate. Et ita cōmuniter doctores vbi supra sine vlla limitatione præfitā referunt,& reprobāt opinionē Præpositiui.sed quia partim vera partim etiam falsa est, vt inferius in 5. opinione patebit: ideo illuc vsque eius plena examinatio differatur.

Secunda opinio est,ꝙ sacrificium missæ, vel oratio,aut aliud bonum opus pro multis generaliter, aut specialiter etiam ex æquo in eodē gradu factū vel applicatum, non æque prodest directè singulis,ac si pro vno,aut pro paucioribus eorum fieret: & hoc est verum tam quo ad vim seu fructū satisfactorium,quàm quo ad meritorium,& quo ad omnes alios fructus. Opinio 2.

Probatur tripliciter .primo,quia virtus finita tam satisfactoria,quàm meritoria diuisa per applicationem ex ęquo in plures est minor in singulis,quàm si vni tātū, aut paucioribus tota applicaretur. sed virtus satisfactoria,& meritoria missæ,& cuiuslibet boni operis etiā ex opere operato est finita quo ad fructū, vel effectū suum.ergo est minor in singulis.Consequentia patet cum maiore: quia virtus vnita fortior est seipsa dispersa. Minor autem in qua stat difficultas

cultas probatur dupliciter. primo, quia virtus sacrificij prædicta non attenditur ex quantitate solum rei oblatæ, id est Christi,& meritorũ eius quæ ibi offerũtur: sed ẽt & potius ex quã titate seu virtute offerentis immediati. Quod patet tũ primo ex Gregorio in homilia super Luc.21.non quantum,sed ex quanto in eius sacrificio offeratur Deus pensat. Tum etiam secundo quia sacrificium,vel oblatio hæc duo ex sua natura importat,scilicet rem oblatam,& actionem offerentis: sacrificium enim missæ est oblatio rei sacræ,id est Christi sub sacramẽto, & meritorum eius. Quod ẽt tertio inde liquet quia sacrificium Christi in cruce nõ fuit infiniti valoris sola ratione rei oblatæ: sed rõne offerentis,quia scilicet offerens ipse Deus homo, & patri infinite gratus erat. Vnde eucharistia in pixide reseruata si nõ offerretur per sacerdotẽ in missa,vel si per infidelẽ offerretur,vtique nihil prodesset.neque oblatio, aut sacrificium Deo placitum esset,vt constat. Nunc aũt virtus tam satisfactoria,quàm meritoria cuiuslibet offerentis in missa est finita, vt patet de virtute ecclesiæ, & sacerdotis celebrantis, & aliorum omnium quomodocunque offerentium,& pro quibus offertur, quę dicitur virtus ex opere operantis,quia finita est sicut & gratia,& charitas eorũ omniũ, ex qua bona opera procedũt, & virtus meritoria, & satisfactoria pensatur. Virtus autem ex parte ipsius Christi quæ dicitur ex opere operato etiamsi ibi seipsum offerret non est infinita. Tum primo,quia non ipse, sed sacerdos nomine ecclesiæ, vt minister eius est immediatus offerens,& sacramentũ faciẽs. absurdum est.n.dicere quòd Christus ibi celebrat,& seipsum sacramentaliter offert siue meretur,contra id Heb.9.Christus semel oblatus est, & seipsum obtulit immaculatũ Deo, &c. Neque vt sępe seipsum offerat &c. Et prima Pet.3.Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Tũ scdo,quia licet Christus sit ibi aliquo modo seipsum offerens, vt ait Ambrosius lib.1.de officijs,c.48.quia videlicet instituit se ibi offerendũ,& tunc dedit ei valorẽ, & acceptationẽ: est tñ magna differentia hic & in cruce. Nã in cruce meruit dũ solus ipse seipsũ immediate per mortẽ obtulit patri verũ sacrificiũ pro mũdi redemptione.Hebr.9. & 1.Pet.3. vbi supra.In sacrificio aũt missæ nihil ipse tũc immediate offert,neq; de nouo meretur: quia in missa est passiua Christi oblatio rememoratiua tantũ passionis eius,facta quotidie immediate per ministrũ ecclesiæ,secũdũ Lu 22. hoc facite in meã cõmemorationem.Et 1.Corinth.11. vt latius differit Ambrosius sup ad Heb.9. & 10. c.ergo sacrificium missæ est minoris virtutis,& efficacis quàm sacrificiũ Christi in cruce.& ergo est finitę,& per cõsequens determinatę,seu à Deo taxatę virtutis: vel ad finitum,& taxatũ fructum supradictum acceptatum est.

Secundo probatur eadem minor supradicta simul & opinio. Quia nisi virtus prædicta missæ finita esset,& nisi diuisa in plures minueretur in singulis: iam sequeretur q per vnicã missam,& per vnicũ bonum opus ita posset quis mereri primam gratiã, & alia bona, & satisfacere pro quotcunque peccatoribus,& peccatis etiã animarum purgatorij voluerit applicare, sicut pro vno tantum; quod tamen est falsum. Tũ quia sicut in amicitia humana amicus per suam supplicationem, vel obsequium meretur maius bonũ vni,vel paucis,quàm multis, idq; secundum iustã legem amicitiæ,ergo ita similiter fit apud Deu . ; quia iustitia humana exẽplificatur à diuina. Tum etiã secundo, quia cũ omnis pęna viuorum & mortuorũ simul sit finita: iam si virtus missæ esset infinita sequeretur intentũ etiam quo ad satisfactionem. quod tamen est contra ritum ecclesiæ, & doctrina in eius instituentis multas missas,& multa suffragia etiam pro vno defuncto, & pro bonis alicuius impetratione.

Tertio probatur opinio præcipuæ quo ad vim seu virtutẽ meritoriũ. quia sicut plures pęnæ minores æquiualent vni maiori: & ideo nõ relaxantur nisi per opus satisfactorium maius, vel per plura satisfactoria equiualentia: ita ẽt de pluribus bonis impetrandis,& pro pluribus hominibus dicendum est,quòd scilicet æquiualent vni bono maiori: & ideo non nisi per plura merita,& opera impetrantur. quia nõ est ratio quare non sufficiat aliquid ad satisfaciendũ pro pœnis,& quod sufficiat ad merendum,seu impetrandũ bona: cũ hoc videlicet mereri bonũ sit maius,q̃ soluere debitum pęnæ. Et ita patet hęc opinio ad cuius rationes prefatas inferius in 5.opi.conclu.2.& 3.latius respondetur.

Hanc opinionem tenẽt Scotus in 20.quodlibeto:& Gerson de valore orationis alphab.37. a.b.alphab.77.litera.& 1.alphab.78.a.& in regulis moralib. 25.c.Et Gabriel in Can.lect.27. & supplementũ eius in 4.dist.45.q.2.art.2.dubio.2.Et tandẽ Soto de iustitia, & iure lib.9.q. 2.art.2.vbi & dicit beatum Thomã tenere hãc opinionem.Sed postea idem Soto in 4. sententiarũ dist.11.q.2.art.5. & latius dist.13.q.2.arti.1.tacite se retractans quasi per quandã moderationem illius opinionis demum tenet cum 4.opinione quæ inferius habetur, quã Caietanus,& Thomistæ sequuntur fere omnes. Et similiter quo ad vim satisfactoriam hãc opinionem tenent diuus Bonauen.ea.dist.45.art.2.q. 3.Et Richar.art.2.q.2.& 3.Et Durã.q.3.Et Palude.q.vltima.Adrianus in 8. quodlibeto art.3. Nam quo ad vim meritoriã beatus Thomas, diuus Bonau.Richar.cũ alijs, vel nõ loquuntur

vel

vel potius ab ea dissident, & tenent cum 3. vel potius cum 5. opin. sequēte, vt inferius de hoc latius.

Et quidem hæc secunda opinio est communissima: sed deficere videtur in tribus. Primo, quia nullam facit differentiam inter virtutem, & fructum ex opere operantis, & ex opere operato sacrificij missæ, & aliorum bonorum operum. dicit etiam non solum finitam, sed etiam taxatam, & determinatā regulariter esse quo ad omnes participantes talem virtutem, & fructum missæ ex opere operato. quorum oppositum probatur infra in quinta opinione cōclusione tertia & quarta, ibi videatur.

Secūdo deficit hæc opinio, quia ipse Scotus, vbi supra art. 2. tenet quòd licet oratio, aut missa plus valeat illi cui soli applicatur quā si alijs, vel alijs etiam cum eo ex æquo applicaretur, vt dictum est. tamen postquam est illi specialiter in primo gradu applicata: si alijs applicetur in alijs gradibus subsequentibus valet illis: & nihil primo detrahitur per illas alias applicationes pro alijs in gradibus posterioribus, seu nō ex æquo factas. Exempli gratia. Si missa specialiter Petro in primo gradu applicetur vt illi valeat quantum valere potest, deinde in secundo gradu pro Francisco, vt illi valeat quantum valere potest post Petrum. deinde in tertio gradu pro Martino, vt ei valeat quantum post supradictos valere potest. & sic procedendo in infinitum; nihil inquit detrahitur prioribus propter posteriores: sed omnibus illis valet missa, vel oratio quo ad vtranque vim, & fructum eius in suis gradibus non ex æquo applicata.

Contra hoc arguitur probando quòd nō cohæreant. quia iā videtur quòd missa, & oratio quo ad vtranque vim meritoriam, & satisfactoriam sit infinitæ virtutis. Nam colligendo omnes illos gradus in infinitum procedentes, vtique sunt infiniti, modo sint æquales modo nō. Et ita vel est infinita virtus sacrificij extēsiue, & intensiue saltem syncathegorematice: & ex consequenti nil detrahitur vni ex participatione alterius; vel si detrahitur: iam vel non applicatur primo tota virtus, & fructus qui poterat applicari, & quem ille sibi applicari intendebat: vel non remanet fructus pro alijs in alijs gradibus posterioribus applicandus.

Quòd si pro Scoto dicatur ꝙ totus ille fructus specialis de quo agimus qui de iustitia debetur à sacerdote applicatur primo: alijs aūt in alijs gradibus remanet, vt ex gr̄a, & liberalitate sacerdos applicare, & Deꝰ acceptare possit. Contra. quia quōcunque sit, adhuc sequitur infinitas graduum, & virtutis, &c. vt proxime dictum est. Item si alteri post primum applicetur totum illud residuum quod alijs in diuersis gradibus in infinitum procedentibus potest applicari: iam æque, aut plusquam primus participabit secundum suam dispositionem, & idē dicam de tribus, & de pluribus alijs.

Tertio deficit opinio quia illa diuersitas graduum non videtur sufficiente ratione, vel auctoritate fundata: neq; fundamenta prædictæ opinionis satis solida apparent, vt inf. in 5. opinione conclusione tertia parebit vbi ad ea, & aliarum opinionum rationes respōdetur. Ideo ad alias opiniones discutiendas transeamus.

Tertia opinio, quòd missa, vel bonum opus per viam satisfactionis pœnarū minus prodest vniquādo etiam alteri applicatur: per viam autem meriti vel impetrationis nil detrahitur uni ex consortio aliorum; non tamen æque omnibus prodest, nec æque facile, aut semper pro pluribus ac pro paucis impetrat. Opinio 3.

Hanc opinionem tenent Palud. in 4. dist. 45. q. vlt. & Holkot in 4. sententiarum. q. 3. in 5. pūcto, & Adrianus in 8. quodlibeto, art. 3. & clarissimus doctor Medina in tractatu de oratione q. 30. & quo ad primam partem eius partem ꝙ per viam satisfactionis minus valet ex consortio aliorum tenent eam doctores de 2. opin. præcedente. Sed differt hæc opinio ab illa in hoc ꝙ hæc opinio non ponit diuersitatem graduum quam illa ponebat. Sed dicit ꝙ per hanc viam satisfactionis quantum applicatur vni detrahitur alteri: & non plus prodest nisi quantum quis intendit ex æquo, aut non ex æquo ex illa finita, & taxata virtute seu fructu satisfactorio missæ vel alterius operis satisfactorij huic vel illi iusto, vel peccatori applicare. Probationes huius opinionis quo ad primam partem sunt illæ quæ in secunda opinione præcedente habētur. Quo ad alias aūt partes latius habentur infra in 5. opin. conclus. 2. & 3.

Hæc opinio deficere videtur primo, quòd quo ad vim satisfactoriam non facit differentiam, neq; maiorem tribuit virtutem in sacrificio missæ ex opere operato, quàm in ipso, & alijs satisfactorijs ex opere operantis: sed vtrāque censet esse finitam, & limitatam seu taxatam regulariter, in quo etiam deficiebat secunda opinio præcedens: cum tamen in hoc sit differentia, vt inferius in quinta opinione conclusione tertia, latius probatur.

Secūdo deficit hæc opinio, quia quo ad vim meritoriam vī dicere ꝙ sacrificium missæ ex opere operato habet virtutem meritoriam tantum de congruo respectu oīum quæ ibi impetrantur: cum tamen probabilius ego credam ꝙ eam hēt meritoriam de condigno sicut & sacramenta, non solum respectu ad augmēti gratiæ, & gloriæ, sed ēt respectu satisfactionis pœnarum saltem in hoc mundo viuentium. Nam respectu animarū purgatorij valet missa sicut & omnia suffragia per modum tantū suffragij,

vti

vti de his latius supra in quarto notabili in 4. opin. in secundo & quarto eius dictis habetur.

Opinio 4. Quarta opinio est quòd missa pro multis ad eam celebrandam causaliter quomodocunque concurrentibus specialiter applicata, non minus prodest cuilibet eorum, quo ad vim meritoriam, & satisfactoriam ex opere operato, & operantis, q̃ si pro vno tantum ipsorum applicaretur: ita quòd nihil detrahitur vni ex cõsortio aliorum. sed vnicuiq; ipsorum prodest secundum suam deuotionẽ causaliter concurrentem. Secus si illi causaliter non concurrant: tũc enim ex consortio alterius detrahitur alteri.

Pro declaratione nota ꝙ ille dicitur causaliter ad missæ celebrationem concurrere, seu ad bonũ opus, qui petit, inducit, ministrat, vel cooperatur, aut fauet, vel assistit, aut quocunque est causa quòd illa missa, aut bonum opus fiat. & iste etiam ab alijs dicitur offerens sacrificium hoc mediate. & huius deuotio dicitur causaliter concurrere ſm quam quantificatur fructus missæ, vel boni operis, vt ait hæc opinio; non autem deuotio aut dispositio illorum quibus tolum applicatur, nisi aliquo modo offerant, aut causaliter concurrant, vt dictũ est. Quia ſm Gregorium non quantum sed ex quanto, id est, ex quanta deuotione in eius sacrificio offeratur Deus pensat. ergo deuotio determinans quantitatem fructus sacrificij, vel boni operis est illa tantum quæ offert, vel causaliter concurrit. Ex quo sequitur ait hæc opinio ꝙ defuncti ſm eorum præcedentem deuotionẽ in communibus, vel specialibus suffragijs ecclesiæ, & secundum deuotionem viuentium pro eis offerentium: viuentes autem circunstantes tanquam seruitores seu fautores: vniuersi vero fideles tanquam rati sacrificio missæ illi fauentes, hi omnes deuotionem habent maiorẽ, vel minorem offerentem, vel ad id causaliter concurrentem: ſm quam plus, vel minus eorum singulis prosit sine præiudicio aliorum.

His suppositis iam prima pars opinionis ꝙ s. ex opere operato æque valeat missa quo ad omnem suum fructum singulis, &c. probatur dupliciter. primo, quia prædicta virtus missę est de se seu absolute sumpta infinita syncathegorematice, id est indeterminata, & sufficiẽs pro quocunq; ita quod non tot, quinetiam pluribus, & in maiori gradu applicari, & prodesse posset. ergo ex cõsortio alterius nil detrahitur alteri: sed ſm cuiusq; deuotionem prædictam fructus missæ participatur à quocunque. patet hæc consequentia. quia alioqui non esset virtus, vt dictum est infinita, antecedens autẽ patet ex secunda probatione sequente.

Secundo probatur idem. quia in canone missæ non solum generaliter pro ecclesia pro principibus, & omnibus Christianis: sed et specialiter pro his qui in memento cogitãtur, & pro omnibus circunstantibus hoc sacrificium offertur. Et non solum quo ad vim meritoriã: quia pro redemptione animarum suarum, id est pro satisfactione pœnarum secundum B. Tho. 3. p. q. 79. art. 7. offertur. Nunc autem non est determinatus numerus in memento cogitandorum & circunstantium pro quibus specialiter offertur sacrificium, & orat sacerdos. ergo neq; ex consortio multorum aliquid detrahitur alicui eorum. alioqui quilibet iuste posset ab audienda missa, & à memento alios excludere, si sibi suus fructus ex aliorum cõsortio minueretur.

Quòd etiam ex opere operantis fructus missæ, & orationum non minuatur in singulis ex consortio aliorum, sicut de opere operato dictum est. patet quo ad vim meritoriam: quia cum consistat in quadam decentia, & liberalitate diuina: quæ non minuitur circa vnum ex alterius largitione ꝑp obsequium ei gratius oblatum. gratius aũt & ei magis acceptũ est bonũ opus ex maiore charitate, maior vero charitas saltẽ extensiue est q̃ ad plures extẽditur dũ pro pluribꝰ bonũ opus offertur. ergo nõ minuitur in aliquo eius fructus ex consortio aliorũ.

Et quo ad vim satisfactoriam probatur idẽ. quia omne satisfactorium ex opere operantis habet vim satisfactoriam secundum deuotionẽ offerentem, vel causaliter concurrentem, ſm B. Tho. vbi supra, & in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. quæstiuncula. 4. vt etiam in canone missæ dicitur pro quibus tibi offerimus, vel qui offerunt hoc sacrificium laudis: quorũ fides tibi cognita est, & deuotio nota &c. Et Gregorius non quantũ sed ex quanto in eius sacrificio offeratur Deus pensat. ergo secundum hanc deuotionem quãtificatur, & participatur hic fructus à quocunque; sine alterius præiudicio. Et præ dicta procedunt tam de sacrificio missæ, quàm de quibuslibet alijs bonis operibus quo ad vim meritoriam, & satisfactoriam eorum: quamuis in missa quo ad quantitatẽ rei oblatæ sit fructus infinitæ sufficiens: qui non est in alijs bonis operibus, vt supra dictum est. Et ita patet probatio primæ partis huius opinionis.

Secunda pars, scilicet secus si non causaliter concurrant &c. probatur: quia fructus prædictus quantificatur, & participatur à quocunq; non solum secundum deuotionem intentionem applicãtis; sed secundum deuotionem offerentem, vel causaliter concurrentem. ergo si talis deuotio absit, vel minuatur iam non sequitur tantus fructus in eis. antecedens patet quia virtus sacrificij, vt supra, & in secunda opinione dictum est, non solum ex re oblata, sed ex ipsa oblatione, vel actu offerentis attenditur.

Sequuntur corolaria. primũ, si ego proprio motu celebro vnam missam, vel facio bonum opus Corol. 1.

opus cum deuotione cui respondet satisfactio vnius anni, & applico vni tantum puta Petro: ille reportat totum fructum satisfactoriũ vnius anni. Si pro Petro, & Martino æqualiter: iam quilibet non nisi fructum pro dimidio anno habebit. Si pro tribus iam quilibet non nisi tertiam partem habebit. & ita de alijs proportionabiliter dicendum est. Et similiter de Francisco faciente celebrari vnicam missam, aut fieri orationem, vel bonum opus: quia si pro vno tãtum fit, ille reportabit totum fructum satisfactorium respondentem deuotioni tantum ipsius Francisci: si pro pluribus, diuiditur inter eos, vt dictum est. Et similiter dicatur de quotcunq; alijs proprio motu facientibus eandem missam celebrari. Semper enim satisfactio cuilibet deuotioni respondens est finita: quæ si ad plures per intentionẽ applicetur diuiditur inter eos, & minus à singulis participatur. Et sic intelligitur sententia Theologorum dicẽtium effectum missæ esse finitum, & diuisum minorari in singulis quibus applicatur: intelligitur enim nõ in ordine ad plurium deuotiones causaliter concurrentes ẽm quas fructus ille participatur: sed vt iam participatũ ab hac vel illa deuotione causaliter concurrente, vt in 2. par. opinionis, & in hoc corolario dictum est.

Corol. 2. Secundum corolarium. ꝙ missa rogata, vel petita à pluribus plus prodest ceteris paribus, quàm à paucioribus: quia ex pluribus deuotionibus causaliter concurrentibus offertur. Et similiter missa rogata ab aliquibus plus valet illis, ꝙ si ex sola deuotione, & proprio motu sacerdotis, vel alterius petentis pro illis diceretur, quia ibi effectus est ẽm deuotionem etiam rogantium: hic autem non.

Corol. 3. Tertium corolarium. ꝙ qui promisit alicui dicere vnam missam pro anima patris: & alteri alteram pro anima patris, aut matris, & alteri alteram pro salute: & sic de alijs vsq; ad centũ: dicẽdo vnicam missam pro omnibus illis ęqualiter applicando, non minus habebit quilibet eorum secundum suam aut petẽtis pro eo deuotionem, ꝙ si pro illo solo diceretur. Non aũt reportaret tantum fructum si sacerdos suo proprio motu illam vnicam missam pro oibus illis specialiter celebraret, neq; illis omnibus satisfaceret. Neq; etiam satisfaceret per illam vnicam missam si vnus tantum ab eo petisset tres, aut quatuor pro se vel pro alijs celebrari: quia vnica illius petentis deuotio cãliter concurrẽs secundum ꝙ fructus missæ ꝗtificatur, non est tanta in vnica missa, quãta in tribus actualiter vel virtualiter repetita, vel replicata deuotio ẽ.

Corol. 4. Quartum corolarium. ꝙ cum sacerdos oret, & offerat missæ sacrificium in persona totius ecclesiæ: & quilibet fidelis sit membrum eius: iam quilibet per sacerdotem orat, & offert, ẽt existens in purgatorio secundum suam præcedentem in hac vita deuotionem; Viuens aũt secundum præsentem. Et ita quilbet fidelis etiã existẽs in purgatorio habet saltem virtualiter deuotionem causaliter concurrentem ad missæ sacrificium. Et omnibus illis quibus applicatur prodest secundum suam cuiusque deuotionem prædictam, ꝗ virtualiter in communibus, & specialibus sacrificijs, & orationibus ecclesiæ, & generali cõione sanctorum habent. Neq; ideo est æqua petentis missam, vel suffragium, & non petentis cõditio. Sicut nec est magis, & minus deuoti æqua conditio: neq; eius qui vno tantum, & eius qui vno, & altero modo facit sibi aliquid esse debitum. Rogare nãq; & eleemosynam ad id tribuere, & inducere, & corporaliter assistere, & ministrare, & alia eiusmodi maioris sunt deuotionis: & faciunt, vt nõ solum ex cõione sanctorum, & aliorum deuotione, sed etiam ex tali actu specialiter concurrente sibi suus fructus maior proueniat.

Hanc opinionem expresse tenent Caiet. 3. par. q. 79. ar. 5. & latius in 3. quodlibeto. Et Sylvester tit. missa. 1. q. 9. q. 11. & Summa Angelica eo. tit. §. 52. & Margarita confessorum in q. moralibus. quamuis in modo declarandi varient. Nam Syluester loquitur solum de sacrificio missæ, & similiter Summa Angelica quo ad virtutem, & fructum eius ex opere operato duntaxat. Et ad idem videtur B. Tho. 3. p. q. 79. art. 7. & in 4. dist. 45. q. 2. art. 4. ad vlt. quamuis Soto aliter intelligat, de quo latius inf in quinta opinione conclusione 3. Sed & Syluester vbi sup. q. 9. male refert opinionem Scoti, & summa in Ang. §. 51. & multa eis imponit quæ ipsi non senserunt. Et nota quòd Soto prius in lib. 9. de iustitia, & iure q. 2. art. 2. tenuit cũ supradicta opinione secunda Scoti: postea vero in 4. sententiarum dist. 13. q. 2. art. 1. quasi mõdificãs se ipsum tandem tenet hanc quartam opinionem in sententia, licet eius verba aliud sonare videantur. Hanc etiam opinionem tenet Cano de locis Theologicis lib. 12. c. 13. in responsione ad 10. argumentum.

Et secundum supradicta saluat hæc opinio quõ sit infinita virtus huius sacrificij secundũ se absolute; finita autem in vnoquoq; participata. Saluatur & auctoritas doctorum, & ritus ecclesiæ in celebrando pro particulari; & maior fructus in vno ꝙ in plur. bus: & consuetudo tam offerẽtium pro vna missa, vt accidit in parrochijs, ꝙ celebrantium pro pluribus eandem sine fraude, vt in solennitatibus accidit. dico sine fraude: quia, vt ait etiam Sylu. tit. missa. 1. q. 10. & summa Angelica vbi sup. si sacerdos tardaret dicere missam sibi commendatam expectans, vt in ea simul satisfaciat pro pluribus postea plures missas commendantibus: certe mortaliter

taliter peccaret defraudās fructum generalem ecclesiæ,& Dei honorem.

Hæc opinio deficit in tribus.primo in eo qd dicit ꝙ fructus missæ ex opere operato non est neque respondet alicui, nisi illi duntaxat qui mensuratur secundum deuotionem causaliter concurrentem.Nam ex hoc sequuntur tria inconuenientia. primo ꝙ si sacerdos in mortali existens,proprio motu celebret pro animab. purgatorij,vel pro aliquo viuente ignorāte talem missam pro eo celebrari: tūc nullus fructus specialis illis applicaretur:cum nec illi,nec ipse sacerdos habeant talem deuotionē causaliter cōcurrentem.Et quòd hoc sit absurdum concedere inde patet, quia omnes Doctores ex Augustino confitentur ex opere operato non minus valere missam mali, quàm boni sacerdotis quibuscunque,vt expresse etiam dicit B.Thom.in 4.dist.45.q.2.art.1.

Si ad hoc dicatur sicut Caietanus supra in quarto corolario dicere videtur, ꝙ quilibet fidelis etiam in purgatorio existens habet deuotionem saltem virtualem causaliter concurrentem.Contra.quia iam non opus esset distinguere,sed vniuersaliter diceretur, quòd cuicūque applicetur,prodest magis,vel minus secundum suam cuiusque deuotionem, sicut in memento missæ generaliter dicitur, quorū tibi fides cognita est,& nota deuotio. Et ita omnia corolaria prædicta ruunt.

Tum secūdo ex dicta differentia deuotionis concurrentis,& non concurrentis sequitur ꝙ Sortes cum deuotione, vt vnū celebrans vnam missam pro tribus singulariter eam petētibus, quorum quilibet habet deuotionem causaliter concurrentem vt duo tantum,melius satisfaceret illis magisq; prodesset eis:quàm cum deuotione, vt tria celebrans vnam missam pro omnibus illis non petentib.eam aut etiam petentib.cū deuotione cuiuslibet, aut dimidiū vnius gradus. Probatur sequella, quia si solum deuotio causaliter concurrens consideranda est ad fructus quantificationem: iam simul colligendo omnes gradus omnium prędictarū deuotionū in primo casu faciunt septē gradus:in secūdo aūt casu faciunt tres, aut quatuor cum dimidio. Quod aūt hoc consequens sit falsum inde patet. quia ex opere operātis acceptior, & per consequēs fructuosior est missa sacerdotis cum maiore deuotione celebrantis quibuscunque applicetur: ex opere autem operato non minuitur eius fructus, nec augetur in se ex maiore,vel minore deuotione celebrātium, aut eorum pro quib.celebratur, vt supra dictum est, quamuis deuotio,aut dignitas eorum quib.applicatur multum faciat ad plus,vel minus de tali fructu participandum,vt infra in 5.opinione conclu.4.latius de hoc.

Tum tertio sequitur ex dictis ꝙ si sacerdos in mortali celebraret pro illis tribus petentib. illam missam cum deuotione cuiusq; eorum vt duo, melius illis satisfaceret magisque prodesset eis:quàm si existēs in gratia cum deuotione,vt quattuor eam pro illis tribus non petentibus eam celebraret. patet calculando omnes deuotiones, vt supra, quod tamen concedere absurdum est.

Secundo deficit hæc opinio, quia idem censet de oratione,ieiunio,& eleemosyna, & alio bono opere solum ex opere operātis virtutem habente: quod de missa quo ad vtranque vim meritoriam & satisfactoriam. & ita nullam differentiam facit quo ad hæc.quæ tamen facienda est, vt infra in quinta opinione latius habetur,vbi ad eius motiua respondetur.

Tertio deficit opinio in se: quia ex ea sequeretur ꝙ saltem secrete, & cessante scandalo liceret sacerdoti pro vna missa petita à duob. tribus & centum,centum itē stipendia suscipere: neque in hoc fraus vlla eis fieret, quia secundum hanc opinionem neminem eorum suo defraudat fructu;neque vlli facit iniuriam qui soluit quod ei promissum est: quamuis defraudet fructum ecclesię honoremq; diuinū. quod concedere videtur intolerabile,& contra communem sensum fidelium,& ecclesiæ.

Quarto ait Soto de iustitia,& iure libro 9.q. 2.art.2.quòd hæc opinio deficit etiam in hoc: quia habet pro fundamento, quod hoc sacrificium nullam vim seu fructum ex opere operato confert: sed totum taxatur secundū gradus prædictæ deuotionis. Sed certe ipse Caietanus, vbi supra id non dicit, sed quòd ex opere operato sic est infinitę virtutis quo ad sufficiētiam, quòd quo ad efficaciam non est taxatus aliquis certus gradus fructus pro quocunque: sed talis taxatio fit seu mensuratur secundum quantitatem prædictæ suæ deuotionis. Quod quomodo verum sit quomodo non: tum ex dictis,tum maxime ex quinta opinione sequente amplius patebit.

Opinio quinta,quę mihi ex omnibus supradictis conflanda videtur stat in quinque conclusionibus. Quarum prima est,quòd missæ sacrificium, & quodlibet bonum opus quo ad omnem vim suam plus valet alicui, vel aliquibus specialiter quàm eisdem generaliter tantum: & magis distincte quam confuse applicatum. *Opinio 5. Conclu. 1.*

Probatur quadrupliciter. primo, quia sine speciali applicatione solum valeret aliquib. ratione vnionis charitatis,aut generalis, siue habitualis intentionis ecclesiæ:& plus valeret eis si insuper ex intentione specialiter illis, & maxime quo ad vim satisfactoriam applicaretur, vt patet ex tertio notabili suprapolito. igitur,&c.

E Si di-

Si dicatur quòd generaliter pro omnibus factum potelt ſimul ex intẽtione quãuis confuſe omnib. & ſingulis eorũ applicari, atque valere: adhuc tamen probatur ꝙ plus valeret eiſdem ſi ſpecialiter, & diſtinctè ſingulis eorum applicaretur, quia actus quo confuſior eo minus bonus eſt ceteris paribus. Sed ille actus applicatiuus miſſæ, vel boni operis pro omnibus in generali confuſiſsimus eſt: ergo eſt minor in bonitate: & per conſequens in valore ſeu fructu quoad participantes: q̃ ſi diſtinctè eiſdem applicaretur. Conſequentia patet, & maior probatur. quia actus quo cõfuſior eo imperfectior eſt, & magis remotus ab efficacia: quia minus diſtinctè rationem boni cogniti habet. Exempli gratia. Melior eſt iſte actus, volo dare eleemoſynã Petro, q̃ iſte actus, volo dare eleemoſynam alicui, Itẽ ſi Sortes in capite quadrageſimæ habet hunc actum, volo ieiunare totam quadrageſimam: nõ eſt tã bonus ille actus ſicut ſi haberet diſtinctas volitiones dierum ſingulorũ illic virtualiter incluſas. Sic in propoſito. Et ita patet maior. Minor ẽt probatur quia quãto actus eſt pluriũ: tanto eſt cuiuſlibet eorũ magis indiſtinctus magisque confuſus. Exẽpli gratia. Notitia hominis eſt indiſtinctè, & confuſe omnium hominum repręſentatiua: & ipſorũ eſt magis confuſa notitia generica animalis: & confuſior notitia ſubſtantiæ: & confuſior notitia entis. Sic & volũtatis actus illis notitijs corrñdentes hoc modo explicabiles. Diligo hominẽ, aĩal, ſubſtãtiã, ens, vt de hoc Angeſt. in morali c. 9. latius.

Igitur actus confuſior ſicut eſt minus bonus, sta etiam eſt minus vtilis, & fructuoſus aliquibus q̃ eſſet diſtinctè eiſdem applicatus, ceteris parib. loquor ſemper: quia aliunde actus cõfuſus, & minus bonus poſſet eſſe vtilior. Dicit ẽt Gabriel in canon. lectio. 26. ſecundum Gerſon quòd ſpecialis, & diſtincta applicatio eſt vtilior propter augmentũ deuotionis actualis, quã naturaliter producit recordatio beneficiorum, & perſonę: quia particularia magis mouent. ſacerdos etiã ex his ſpecialib. applicationibus redditur certior, & ſecurior de ſui debiti impletiõe.

Secundo probatur concluſio. quia, vt aiunt Gabriel & Gerſon vbi ſupra, Deus ſecundum ordinem ſuæ ſapientiæ vult ſæpe conferre aliqua ſi pro ipſis ſpecialiter bona noſtra applicamus, & diſtinctè, & non aliter: quamuis nõ indigeat hac intentione, vel applicatione noſtra ſicut, nec alijs bonis noſtris, vt alijs quibuſcunque benefaciat. ergo niſi ſic applicetur per ſacerdotem ſpecialiter, & diſtinctè, vt Deus decreuit non habebitur tantus fructus.

Tertio probatur concluſio, quia ſic habet ritus eccleſię: quæ non ſuperflue inſtituit ſpeciales miſſas, & orationes pro his, vel illis ſpecialiter, & diſtinctè applicãdas, puta pro benefactoribus, pro parentibus, pro periclitantibus, pro vno defuncto &c. vt patet in miſſali, & in canone ſeu memento miſſæ viuorum & mortuorum pro. N. N. quæ omnia fruſtra eſſent, niſi eſſent vtiliora illis quibus ita ſpecialiter, & diſtinctè applicantur.

Quarto idem probatur, quia oppoſitũ dicere eſt coincidere cum errore Vuicleff: condemnato in concilio Conſtantien. ſeſſ. 8. dicentis ꝙ ſpeciales orationes applicatæ vni perſonæ per pręlatos, vel religioſos non plus proſunt eidem quàm generales ceteris paribus. ait concilium, error iſte. 15. eſt.

Argum. 1. Contra pręfatam primam concluſionem arguitur dupliciter. primo, qa opus quo melius, & Deo gratius, eo vtilius eſt quo ad omnẽ eius fructũ ijs quibus applicatur. Sed factum generaliter pro pluribus eſt melius, & Deo gratius quàm ſi ſpecialiter, & diſtinctè pro paucioríb. ceteris parib. tum quia pluralitas obiectiua auget bonitatem, vel malitiã actus: nã melior eſt actus volentis ſuccurrere tribus quàm duobus, & multis quàm paucis. tum etiã quia eo ex maiore charitate procedit quo ad plures generaliter ſe extendit, vt oratio dominica. ergo.

Argum. 2. Secũdo arguitur quia ſacrificia, & ſuffragia proſunt illis qui hic meruerunt ſecundum Auguſtinũ de cura pro mortuis, & in enchiridio, & habetur. 13. q. 2. c. non æſtimemus. c. tempus; ſed omnes exiſtentes in gratia ẽt in purgatorio meruerunt, aut merentur in hac vita, vt eis illa prodeſſent, & ſunt digni: ergo non minus proſunt eis generaliter quàm ſpecialiter facta.

Reſp. ad 1. Reſp. ad primum, negando conſequentiam. Solum enim concluditur ꝙ pro plurib. factum eſt melius, & Deo gratius, & vtilius illis quàm factum pro paucioríb. quod ingenue fatemur. Sed negatur conſequentia, neque concluditur, ꝙ generaliter, & confuſe factũ pro plurib. eſt melius, & vtilius illis q̃ ſi ſpecialiter, & diſtinctè fieret pro eiſdẽ. immo eſſet melius, & Deo gratius ceteris paribus, & vtilius illis pluribus eſſet ſi pro ipſis omnib. ſpecialiter fieret, & diſtinctè. diſtincta. n. applicatio ſpecialis ſiue pro vno, ſiue pro multis fiat, ſuperaddit bonitatẽ, & fructum ad generalem ſiue cõfuſam pro eodem, vel pro eiſdem, vt ſupra probatum eſt.

Reſp. ad 2. Ad ſecundum reſp. negando cõſequentiam. Solum. n. concluditur ſicut, & cõceditur, ꝙ oib. exiſtentib. in gratia quibus applicantur aliquo modo ſuffragia, & ſacrificia valent. cũ quo ſtat ꝙ plus valẽt eis, & ſingulis eorum ſi ſpecialiter & diſtinctè, q̃ ſi generaliter, & cõfuſe tantũ applicentur eiſdẽ. & plus ſi generaliter, q̃ ſi nullo modo ex intentione, ſed ſolũ ex vnione charitatis illis applicentur, aut ipſi participẽt. quia vt ait B. Thom. in 4 diſt. 45. q. 2. art. 2. exiſtentes in gratia meruerunt conditionaliter, vt eis ſuffragia

fragia prodessent si & quomodo pro eis fierēt ad pœnarum satisfactionē:& ita habiles,& capaces tantum ex suis meritis se fecerunt ad id. Vnde non est inconueniens quo ad hoc paupe res,& meliores,pro quibus specialiter aut generaliter suffragia ex intentione nullo modo fiunt,esse peioris conditionis,quàm alij minores pro quib.fiunt, & ex intentione illis applicantur.quia hoc est præmium accidentale: ipsi aūt simpliciter melioris sunt cōditionis,ex quo quo ad meritum, & præmium essentiale alios excellunt. Quo ad spirituale vero consolationem, & bona alia charitatem consequentia, & indirecte, talia suffragia generalia magis prosunt melioribus: quia magis merētur, vt Deus liberaliter eis benefaciat, & alij pro eis tam in hac,quàm in alia vita.

Et de residuo suffragiorum specialium pro aliquib.iam non indigentibus, credibile est secundum Tho.vbi supra,& Adria. in 8. quodlibeto art. 3. ꝙ per diuinam misericordiam eorū fructus alijs secundum eorū merita distribuantur: nisi ipsi facientes virtualiter saltem intendissent, quòd sibi, vel alijs valerent si illis pro quibus ea specialiter applicabant non proficerent.secundum id Matth. 10. pax vestra ad vos reuertetur.Et psal.34. Oratio mea in sinu meo conuertetur.aut certe illud residuum in thesauro reponitur ecclesiæ per indulgentias distribuendum.

Conclu.2. Secunda conclus.Sacrificiū missæ, & quodlibet bonum opus pro multis in speciali distincte,vel confuse applicatum, quo ad vim meritoriā de congruo seu impetratoriam,tā ex opere operato,quàm operātis, nō minus valet seu prodest cuilibet eorū, ꝙ si eodē modo pro vno illorum tantum fieret: ita quòd ex consortio aliorum nil fructus prædicti detrahitur alicui.

Probatur dupliciter. primo, quia opus non est minus meritorium de congruo ex eo, ꝙ est melius,& Deo gratius,quale est quod pro multis fit ex latitudine charitatis, ceteris paribus, stante scilicet eodem conatu,& deuotione,&c. Sed si pro vno illorum tantum fieret esset meritorium de congruo pro illo. ergo ex cōsortio aliorū,cum sit opus melius,& gratius Deo pro multis cum illo factum,non desinit esse eodem modo meritoriū ad fructum intentū pro ipso. Nam meritum congrui non iustitiæ, & eius æqualitati,sed diuinę potius innititur liberalitati:quę non minuitur circa vnū ex alterius largitione propter obsequium ei gratius oblatū. Neque enim Deus repellit orationē hominis, quia multa ex charitate petit, aut pro multis: dummodo non petat vltra quàm decet. Neq; facit vt rex ille Antigonus,de quo refert Seneca,& gl.in c.etsi quæstiones.de symonia, ꝙ repulit Cynicum primo dum talentum ab eo peteret,quia plus esset ꝙ Cynicum accipere: Secundo cum denariū, quasi minus peteret ꝙ regem dare deceret. Cū tñ ex sententia Senecæ potuisset,& talentum vt rex,& denariū,vt Cynico dare. Non igitur ita dominus quærit occasiones petita negādi,sed potius dandi,secundū id Lucæ 11 petite,& accipietis. Ideo & oratio dñica ab eo instituta non est minus meritoria seu impetratoria pro illis quib. specialiter applicatur, ex eo ꝙ ēt generaliter ex intentione pro multis fit dicendo, panem nostrū quotidianū da nobis hodie: & dimitte nobis debita nostra,&c.vt Cyprianus de orōne dominica pulchre agit. Et forte hac de causa ecclesia in missa specialiter pro aliquo facta, generaliter etiā multa petit,& applicat specialiter in memento pro viuis, atque defunctis: vt vel sic per talem orationem,& sacrificiū magis impetret pro illo cui specialiter applicat,vel intendit.Neque iō minus efficax est oratio, & missa pro tota ecclesia:quāuis sint plures de gremio eius.Secundo idē probatur ex c.non mediocriter, de consec.dist.5.vt latius hæc auctoritas ad propositū exponitur infra in 3.conclu.in resp. ad 7.argumentū.Et prędicta omnia eo magis procedunt quo ad virtutem meritotiā missæ ex opere operato,quo maior est eius virtus,& aliquo modo infinita,vt inferius in 3.conclu.dicetur.

Et not.primo, ꝙ cum prædicta conclusione stat quòd per dictum sacrificium seu bonum opus pro plurib. factū non impetratur de facto quod intenditur pro illis plurib. facilius,quàm si pro paucioribus fieret eorū. quia licet ipsi facienti sit de condigno meritoriū gratiæ & gloriæ,& remissionis pęnarū pro peccatis: tñ quo ad impetrationem aliorū bonorum sibi & alijs, est solum meritorium de congruo: & eius effectus à sola liberalitate diuina speratur, vt supradictū est.quæ nulli facit iniuriā:neque contra vllam legē,aut promissionem suam, neque contra suam liberalitatem agit,si non concedit huic vel illi quod petitur ab eo qui nihil ullo modo debet,aut promisit alicui.Amicus autem homo potest alteri homini amico ex amicitia, aut beneficio obligari,ita vt sine nota aut vitio illiberalitatis,vel ingratitudinis negare nō possit quod iuste,aut decem ter petitur ab eo. Nota.

Quo fit vt cū consiliū diuinę liberalitatis, & misericordiæ decretum sit nobis omnino incertum quo ad hoc, & sibi soli notum sit:ideo incertū quoque nobis est cui,quantū, & ad quid de facto,vel efficaciter valeat oratio, missa,aut aliud bonum opus factum pro alio per hanc viam meriti congrui,aut impetrationis.

Nam primo aliquando decreuit Deus misereri totius multitudinis si aliqui,vel vnus tantū iustus oret aut sit inter eos,vt patet Iere.5. Circuite vias Hierusalem &c. Et Gen.22.

Secundo aliquando nec iustorum vult misereri clamantiũ, propter iniquos commixtos cũ eis. Iob. 35. Clamabunt & non exaudiã propter superbiam malorum. Et ibi glo. Et Greg. lib. 9. morali. c. 12. super id Iob. 9. Deus cuius irę resistere nemo potest. & habetur. 23. q. 4. c. Nabucodonosor. Et Hiero. super id Hiere. 7. tu vero noli orare pro populo hoc &c. Et Ezech. 14. Si dixero gladio transi per terram &c.

Tertio, aliquando, immo & sępe audit nos orantes pro tota cõitate, cui intersunt aliqui peccatores tam perditę vitę ꝙ pro eorum tantum prosperitate temporali Deus non exaudiret orantes. Sicut contingit ꝙ in magna multitudine pecuniarum exponimus denarium minus iusti ponderis, qui solus oblatus non acceptaretur. Quarto aliqñ etiam orationem pro multis fusam Deus acceptat pro vno & nõ pro alio ẽt iustiore, quã pro illo vno nõ acceptaret nisi sic ẽt pro multis fusa esset. Quinto, sed regulariter credendum est Deum liberaliter potius concedere quæ magis deseruiunt ad suum honorem, & gloriam ampliandũ, secundũ psal. 77. propter gloriam nominis tui libera nos. & ps. 113. Non nobis dñe sed nomini tuo da gloriam. grauiter. n. fert dominus ꝙ nomen eius blasphemetur inter gentes propter nos. Ro. 2. & Ezech. 36. qñ videlicet nostra culpa resistẽte Dei misericordiam repellimus: & miseri opprimuntur: quasi eum Deum colamus qui nõ possit de tribulationib. liberare. Hanc conclusionẽ tenent expresse doctores de terra, & de quarta opinione, & similiter à fortiori doctores de prima opinione tenere habent: quamuis alijs rationibus supradictis non satis efficacibus.

Argum. 1. Contra quam arguitur primo, ꝙ ex hac conclusione sequeretur primo, ꝙ orans aut celebrans pro omnib. hominibus vitę huius, & pro omnibus animab. purgatorij ex æquo: iã æque prodesset singulis ẽt ad releuationem pęnarũ, ac si pro vna qualibet tantum illarum oraret.

Et secundo, sequeretur, ꝙ quilibet & maxime ecclesia secundum charitatem deberet pro omnibus, & non pro vno, vel aliquibus tantum orare, vel celebrare. quia magis debet velle per eundem actum proficere pluribus dũ per idem opus cuique eorum ęque proficere potest.

Respon. Respondeo ad primum negando sequellam: nam conclusio solum dicit ꝙ nil detrahitur vni ex consortio aliorum. Cum quo stat ꝙ de facto non omnibus prosit per viam meriti congrui: quia hoc pendet à diuina liberalitate pro hoc magis quam pro alio volẽte acceptare, vt proxime in notabili post probationes dictum est. quãuis possit etiam omnibus, & singulis ęque proficere si sint ęque digni, aut si Deus æque vellet pro omnibus liberaliter acceptare.

Ad secũdam sequellam respon. illam simpliciter negando. quia licet id esset sępe verũ quo ad vim meritoriam, vel impetratoriam: non tamen quo ad satisfactoriam, vt supra, & infra latius habetur. ecclesia vero sæpius celebrat & orat, vt per viam satisfactoriam pro aliquibus specialiter applicet vti tenetur: huc accedit ꝙ quo ad vtranque vim nostræ fragilitati, & tepiditati sępius magis expedit pro aliquib. specialiter tantum orare, celebrare, aut benefacere, quãdo videlicet inde potius quàm pro omnib. generaliter id faciẽdo deuotione inflamamur.

Argum. 2. Secundo arguitur. quia tale opus est finitæ virtutis etiã meritoriæ de congruo, vel de condigno. ergo diuisa hæc virtus in plures minuitur in singulis, vt in prima ratione secundę opinionis suprapositæ habetur.

Respon. Respondeo, quicquid sit de antecedente, de quo inferius in 3. conclusione latius, negatur consequentia, quia nõ merito operis nec iustitiæ, nec legi alicui, sed pcipue liberalitati Dei innititur virtus aut fructus meriti congrui. iõ nihil detrahitur vni ex consortio alterius propter opus gratius ei oblatum: licet non omnibus æque prosit, & infallibiliter, vt dictum est.

Argum. 3. Tertio arguitur, quia merito finito respondet pręmium finitum, & non possumus etiã de cõgruo per idem opus tantũ mereri plurib. quantum paucioribus. ergo &c. vt supra in secunda ratione secundæ opinionis habetur.

Respon. Respondeo, vt ad secũdum proxime dictum est, etiamsi detur antecedens negatur cõsequẽtia, quia non merito operis, sed liberalitati diuinæ innititur fructus meriti congrui. quod si ex maiori fiat charitate, & Deo gratius sit, dũ pro plurib. offertur: iam non minus, sed magis impetratorium pro eodem, vel pro eisdem est, quàm si non ita fieret, vt diximus.

Argum. 4. Quarto arguitur, quia maius est mereri bonum sibi vel alteri ẽt de congruo q̃ soluere debitum pęnę, sed per vnum opus satisfactorium non æque soluimus pro hoc, & illo debito huius, & aliorũ: sed ex consortio aliorũ minuitur fructus satisfactorius in alio. ergo à fortiori idẽ dicendũ est de fructu ex merito congrui, vt supra in tertia rõne secũdæ opinionis tactum est.

Respon. Respondeo, quòd maior est vera de merito condigni, quod attenditur secundum iustitiam legis, & valorem operis sic qualificati, de merito aũt congrui disparata est cõparatio ad opus satisfactoriũ: quia hoc iustitiæ illud liberalitati innititur diuinæ: ideo ibi non est maius, & minus sub eodem genere. Et ita cum non sit eadẽ ratio fructus acceptati in opere meritorio de congruo, & satisfactorio, non valet consequentia, sicut non valet dicendo, iste modicum soluit. ergo Deus nõ liberaliter agit, vel ergo modica seu parua dona de congruo meremur per obsequia gratiora Deo facta.

Quinto

Argum. 5. Quinto arguitur, & est replica cōtra omnes solutiones præcedentes, quia omnes prædictæ solutiones procedunt de fructu huius sacrificij quatenus est meritorium de congruo: non autē quatenus de cōdigno, & ex opere operato aut de iustitia legis meritorium aut satisfactorium est: de quo argumenta si fiant magnam habent vim. Quòd autem hoc sacrificiū ex opere operato de condigno, aut de iustitia legis meritorium sit gratię & glorię, & aliorum fructuum, & satisfactorium pœnę pro illis quibus specialiter applicatur: quamuis quo ad alios fructus de cōgruo, meritorium sit; facile probatur. Nā quod nobis prouenit ex opere operato huius sacrificij, solū ex meritis, & institutione Christi prouenit. quod est verum non solum vt sacramentum, sed etiam eadem ratione, vt sacrificium est: quia videlicet vtroque modo est instrumentum applicatiuum passionis Christi, & meritorium eius ab ipso Christo institutum secundum veram doctrinam catholicam, vt breuiter tangit Scotus vbi supra, & B. Tho. 3. par. q. 79. & in 4. dist. 45. q. 2. art. 1. Nunc autē Christus de condigno, & de iustitia legis pro nobis meruit gratiam & gloriam, & quicquid aliud pro nobis meruit, secundum communem doctrinam, & veram, ergo fructus huius sacrificij ex opere operato ex merito Christi de condigno, & de iustitia legis nobis aduenit seu datur: præcipue gratia, & pœnæ satisfactio.

Respon. Respondeo, vtique conceditur quòd quo ad virtutem meritoriā de condigno huius sacrificij seu satisfactoriā ex opere operato non procedunt solutiones præfatæ: sicut nec argumēta contra secundā conclusionem, quę de solo merito congrui posita est, quod si de merito condigni argumenta procedant paulo inferius in tertia conclusione sequenti ad illa & multa alia respondetur: ibi videatur.

3. Conclu. Tertia conclusio est, Sacrificium missæ pro multis specialiter confuse, aut distinctè applicatum, æque valet cuilibet eorum ex opere operato quo ad vim meritoriā de condigno, & satisfactoriam, ac si eodem modo pro vno tātum ipsorum fieret: ita ꝙ nihil prędicti fructus detrahitur vni ex consortio aliorum. Ex opere autem operantis tam missæ, quàm cuiuslibet boni operis fructus prædictus minuitur in singulis ex consortio aliorum, ita ꝙ minus valet cuilibet quàm si pro illo tantum fieret, vel applicaretur: & diuiditur inter eos quib. applicatur.

Prima pars probatur quadrupliciter. primo, quia talis virtus missæ ex opere operato in se, & absolute sumpta est infinita syncathegorematice, vel extēsiue, & est indeterminata: quāuis cathegorematice finita sit: ita quòd non applicatur, nec applicari potest tot hominibus, & in tanto gradu quin pluribus, & in maiori gradu applicari, & valere possit. ergo nihil ꝑdicti fructus detrahitur vni ex consortio aliorū. Consequētia patet qa alioqui nullo modo esset infinita, & indeterminata ꝑdicta virtus, vt cōstat.

Antecedens autem, in quo stat tota difficultas huius conclusionis, probatur dupliciter. primo, quia res oblata in hoc sacrificio est Christus passus ibi repræsentatus, & infinita eius merita ibi applicata. ergo virtus huius oblationis, vel sacrificij prædicto modo infinita est.

Si negetur hęc consequentia, sicut eā negat Scotus vbi supra in 2. opinione: quia virtus sacrificij non ex quantitate rei oblatæ, sed offerentis immediati, puta sacerdotis, vel ecclesiæ attendenda est, vt ibidem latius in prima ratione probare conatus est.

Contra hoc arguitur probando dupliciter, ꝙ licet id sit verum quo ad virtutem sacrificij ex opere operantis: non tamē quo ad eius virtutē ex opere operato de qua hæc conclusio procedit. primo, quia si ita esset ꝙ hæc virtus sacrificij mensuratur secundū deuotionem offerentis immediati: vtique sequeretur ꝙ missa sacerdotis in mortali peccato celebrātis, aut qñ pauciores iusti essent in ecclesia non æque prodesset ex opere operato Martino pro quo celebratur, sicut missa in statu gratiæ, aut qñ plures iusti essent in ecclesia pro illo celebrantis. Hoc autem est contra Augustinum, & contra cōem doctrinam ecclesię de consec. dist. 2. c. vtrum. vbi dr̄ nihil à bono maius, nihil à malo minus efficitur. ergo. Secundo idem patet, quia sicut virtus sacramentorum ex opere operato non pendet ex deuotione, virtute, seu dignitate ministri, vel ecclesiæ, sed ex mentis Christi ibi applicatis ex eius institutione: ita de virtute ex opere operato huius sacrificij quatenus tale dicendū est. Patet hęc consequētia, quia vtrobiq; est virtus ex opere operato ex eadē cā proueniēs: vtrobique est instr̄m passionis Christi, & meritorū eius applicatiuum ex ipsius Christi institutione, secundū Tho. in 4. dist. 45. q. 2. art. 1. & 2. Et 3. par. q. 79. & cōiter doctores. Igitur licet requiratur intentio ministri secundū ritū ecclesiæ applicatiua huius sacrificij: non tñ ex ea, vel ipsius offerentis, vel ecclesię deuotione, vel dignitate prouenit virtus ex ope operato ipsius, vt est sacrificium, sicut nec ipsius vt est sacr̄m, nec aliorum sacramentorum virtus, nisi ex meritis tantum Christi ibi secundum ritum ecclesiæ legitime applicatis ex Christi institutione est. & ergo inde colligitur eius infinita virtus syncathegorematice, vel indeterminate, & extēsiue ex ope operato, vt supius assumptū est.

Secūdo principaliter eadē prima pars cōclusionis simul & ꝑdictum antecedēs probatur. qa sicut in sacramentis est sua ꝑdicta virtus ex ope operato infinita syncathegorematice, vel extē

siue in se absolute considerata ante applicationẽ huic vel illi factam, vel quo ad sufficiẽtiam: ita videlicet, quòd eorum virtus licet nõ sit infinita cathegorematice, vel intensiue, sed finita: non tamen est sic determinata siue taxata à Deo ad tot homines siue gradus gratię, vel fructus, quòd nõ ad alios, nec ad plures homines, & gradus extendi possit. Potest enim extendi ad plures in infinitum: & non tot quin plurib. & in maiori gradu secundum cuiusque dispositionem maiorem suscipientis valere, & prodesse potest: quamuis non nisi in quãtitate finita, & determinata à quocunque participetur. Ita de virtute huius sacrificij, vel sacramẽti ex opere operato dicendum est. Est enim vt causa vniuersalis de se indeterminata ad tantum, vel tãtum effectum: sed à causa particulari puta à deuotione, vel dispositione suscipientis ad hũc vel illum maiorem, vel minorem effectum determinatur sine alterius detrimento, vt ait conclusio prædicta. & hoc fundamentum, & ratio hæc amplius probatur infra in quarta conclusione secundum doctores cõiter, ibi videatur.

In quo rectè ait Caietanus in quodlibeto, est multorum doctorũ communis error putantium hoc sacrificium, & alia sacramenta ex institutione diuina habere ex opere operato certum, atque taxatum gradũ virtutis suæ quę applicatur huic vel illi: vltra quem non potest ipsi, vel alteri aliquid amplius applicari. quod ex dictis, & dicendis constat non esse verum, nisi forte quo ad paruulos baptizatos. Et ita Caietanus non tollit virtutem huius sacrificij ex opere operato, vt illi magister Soto, vbi supra in 2. opinio. falsò imponit: sed ponit eam non taxatam in se, sed secundum dispositionem suscipientis, vt dictum est. Et hoc est idem quod esse infinitam sincathegorematice, id est sufficientem de se, ita quòd non tot, quin pluribus, & in maiori gradu secundum cuiusque disposi tionem applicari, & participari possit. Si autem consideretur hoc sacrificium, vt iã applicatum huic vel illi: sic eius effectus ex opere operato est finitus, & determinatus secundum quantitatem, & dispositionem participantium. Nam intentio ministri applicat virtutẽ sacrificij, vel sacramenti: deuotio autem vel dispositio suscipientis quantificat eius virtutem, vel effectum. Ideo in canone missæ dicitur, tibi offerimus hoc sacrificium pro ecclesia sancta tua &c. Et, memento domine famulorum. N. &c. vbi actus intentionis applicantis notatur. deinde actus deuotionis quantificantis fructum eius subiungitur dicendo, quorum fides tibi cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, &c. vt infra in quarta conclusione latius de hoc habetur, & ita patet. prima ratio siue probatio huius tertiæ conclu.

Vbi nota, ꝙ ex supradictis confutatur opinio Gabrielis in 4. dist. 4. q. 2. conclusione 7. & aliorum doctorum dicentium quòd virtus seu valor sacramẽtorum, & huius sacrificij ex opere operato crescere, & augeri potest ex deuotione ministri, & aliorum. quam opinionẽ quo ad hoc sacrificium magister Soto reputat verã non quo ad sacramenta. Sed certe ex dictis constat quòd nec in hoc sacrificio, nec in sacramentis talis virtus proprie vel in se, augetur, sed solum quantificatur ex deuotione quorumcunque: cum ex solis meritis Christi ibi applicatis ex eius institutione proueniat. & ad hunc sensum quòd augetur in suscipiente, cui applicatur, vt diximus, verum est.

Tertio principaliter probatur prima pars cõclusionis, quia in canone missæ non solum generaliter pro ecclesia pro principibus Christianis, sed etiam specialiter pro ijs qui in memento cogitantur, & omnibus circunstantibus docet ecclesia hoc sacrificium offerri & applicari: idque quo ad omnem vim suam tam meritoriam quam satisfactoriam ex opere operato seu ex vi sacrificij, & non solum quo ad vim impetratoriam eius vel orationum ecclesiæ, quia ibi expresse dicitur, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro redemptione, id est satisfactione animarũ suarum. redemptio enim à malis est, & satisfactio per modum solutionis: sicut Christus redemit nos satisfaciendo pro nobis: & sacrificium specialiter est ad pœnarum satisfactionem secundum B. Tho. 3. par q. 79. & communiter doctores. Constat autem non esse determinatum numerum cogitandorum in memento, & circunstantium. ergo ex opere operato nihil detrahitur vni ex consortio aliorum de fructibus prædictis. alioqui quilibet, & maxime faciens pro se missam celebrari, iuste possit quẽlibet aliũ circunstantem, aut superuenientem ab ea repellere, & prohibere ne in memento alij cum eo memorarẽtur: ne ex eorum consortio illius missæ fructus prædictus sibi minueretur. & quidem hæc ratio valde vrget, quam magister Soto vbi supra soluere conatur: sed actum agit, fortissima enim est.

Quarto probatur eadem prima pars, quia etiam secundum Scotum, & alios doctores de secunda opinione suprapositã, virtus missę prędicta extẽditur in diuersis gradibus ad multos in infinitum procedendo sine præiudicio aliorum, quib. in priori gradu applicatur & valet: & nihil detrahitur vni ex consortio aliorum in gradibus sequentibus. ergo eadem ratione similiter dicendum est absolute, vt ait tertia conclusio, non curãdo de illa inæqualitate graduũ sequentiũ & pręcedentiũ. Ex quo nullũ fundamẽtũ hẽt in sacra scriptura, nec vlla sufficiẽte ratione

ratione fulcitur talis inæqualitas graduū: nisi secundum dispositionem suscipientium ponatur, vt secundum eam virtus vel fructus sacrificij de se indeterminatus & quodāmodo infinitus quantificetur & determinetur in hoc vel illo cui applicatur, vt supra dictum est.

Secunda pars huius tertię cōclusionis, quòd scilicet ex opere operantis missa sicut & quodlibet opus quo ad prædictos fructus non æque valet multis ac si pro vno tantum eorū fieret, sed minuitur in vno ex consortio aliorum, probatur, quia talis virtus omnino finita est secūdum deuotionem vel dignitatem operantis. ergo diuisa in plures minuitur in singulis.

Dubium. Si quæratur cum vtraq; virtus, scilicet, tam ex opere operātis quàm ex opere operato quo ad prædictos fructus finita sit cathegorematice vel intensiue, vnde prouenit ꝙ illa ex opere operato est infinita syncathegorematice indeterminate vel extensiue, & diuisa in plures nō minuitur sed quantificatur ſm dispositiouem suscipientis: hęc autem ex opere operātis semper & omnino manet finita & indeterminata, ita ꝙ diuisa in plures minuitur & nō quantificatur secundum suscipientis dispositionem.

Not. Respon. Respō. ratio discriminis est. Nam virtus ex opere operato, ex quo est virtus duntaxat meritorū Christi ibi applicatorum, qui est caput nostrū, inde est vt causa vniuersalis creata, puta vt lux & Sol vel cęlū; quæ quidem causa in duobus habet similitudinem cū prædicta virtute ex opere operato. primo quia licet in se nō sit infinitæ sed finitæ virtutis intensiue: est tñ indeterminata & sufficiēs vt cū oībus particularibus causis in infinitū aduenientibus tota licet non totaliter cōcurrat ad suos effectus. Sic finita quidē virtus ex opere operato in hoc sacrificio & in sacramētis est vniuersalis pro omnibus hominibus capacibus eius, infinita autē syncathegorematice in se vel quo ad sufficientiā ī suo genere seu indeterminata ad suos effectus: neq; enim est assignabilis certus numerus hominum quibus & non pluribus valere possit: est namq; sufficiens pro quibuscunq; & nō tot quin pluribus applicari & prodesse pt.

Item secundo, quo ad effectum seu fructum prædictæ virtutis est etiam similitudo. Nam licet illa tota virtus causæ vniuersalis create cōcurrat cum causis particularibus ad suos effectus totalitate cāæ: non tñ totaliter totalitate effectus: quia videlicet licet agat ad vltimum suæ potentiæ: non tñ in hoc vel illo effectu exhauritur tota virtus eius: sed manet adhuc sua virtus ad concurrendum etiam tunc simul cum alijs causis particularibus quibus applicatur ītra sphæram actiuitatis suæ, ad alios similes & maiores effectus, secundum causarum particularium & subiectorum applicationes & dispositiones: à quibus determinatur & quātificatur virtus illa causæ vniuersalis. Ita infinita meritorum Christi virtus ex opere operato huius sacrificij & sacramentorum tota quidem, sed non totaliter applicatur & participatur, sed ad suos effectus determinata seu quantificata ſm suscipientis dispositionem. Inde fit quòd non diuiditur sed quantificatur prædicta virtus & eius fructus à pluribus participatus: neq; minuitur in vno ex cōsortio aliorum: neq; potest tot aut in tot gradibus quin pluribus & in pluribus gradibus ſm cuiusque dispositionem applicari & participari possit. Et hoc est esse virtutem ex opere operato infinitam syncathegorematice vel indeterminatam: quamuis in sacrificio, vel sacramento cathegorematice, vel intensiue finita sit, vti superius declaratum est.

Virtus autem ex opere operantis nihil tale habet maxime quo ad prædictam vim de condigno meritoriam & satisfactoriam. quia nec est virtus capitis, nec vllo modo vniuersalis, nec infinita, nec indeterminata; sed particularis & à Deo taxata in se & in suo fructu. Ideo neq; alteri prodest nisi quantum ipsa virtus finita & limitata ex intentione ipsius applicare potentis fuerit applicata. Inde ēt fit ꝙ pōt diuidi per partes & applicari, ꝙq; diuisa in plures minuitur in singulis vel ipsa vel fructus eius. Ideo ait Summa Angelica tit. missa. §. 52. quòd missa & sacramentum magis valet ad remissionem peccatorum, q̄ alia opera bona habentia solum virtutem hanc ex opere operātis, quod intellige ceteris paribus. Præfatam tertiā conclusionem quo ad primam eius partem tenent doctores de prima opinione supra posita. Similiter & B. Tho. 3. par. sum. q. 79. art. 7. dicens ꝙ sacrm eucharistiæ quatenus est sacrificium habet vim satisfactiuam: & ex sua quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni pœna. tamen fit satisfactorium illis pro quibus offertur vel ēt pro ipsis offerentibus ſm quantitatem suæ deuotionis & non pro tota pœna. Hęc ille. quo nihil clarius ad rem. quāuis Soto vbi supra extorqueat ad sensum secundæ opinionis supra positæ. Et idem B. Tho. in 4. dist. 45. art. 4. dicit ad vltimum. ꝙ quamuis virtus Christi quæ continetur in hoc sacramento vel sacrificio sit infinita (scilicet, in se absolute & syncathegorematice aut indeterminate:) at vero determinatus est effectus ad quem sacramentum illud ordinatur. Hæc ille. Et quod dicit ꝙ est determinatus effectus eius non intelligitur ꝙ de se est determinatus & taxatus in omnibus cum proxime dixerit ꝙ est de se infinita virtus eius: sed intelligitur ꝙ est determinatus, scilicet, secundum deuotionem suscipientis quantificatus in hoc vel illo, vt ipse vbi supra in 3. par. & in 4. distin. 12. q. 2. quęstiuncula 4. seipsum declarauit.

ne sibi ipsi contradicere videatur, vt late etiam dictum est. Similiter & Caietanus & alij de 4. opinione vbi supra idem tenent: excepto q ma le limitant solum quo ad petentes seu causaliter concurrentes, quod ibi reprobatum est.

Quo ad secundam partem cōcordant docto res de secūda opinione supra posita, qui in numeri sunt. quo ad vtramq; partem concordat Summa Ange. vbi supra tit. missa. §. 52. alios nō vidi. Contra primam partem huius tertiæ conclusionis arguitur quadrupliciter. nam tria argumenta sunt illæ tres rōnes, quibus probata est secunda opinio supra posita. Quartum autē est illud primum argumentum supra positum contra secundam conclusionem præcedentem huius quintæ opi. ibi videatur. Contra secundam autem partem eiusdem tertiæ conclusionis tripliciter arguitur. primo, & in ordine quinto, sic. Hoc sacrificium & omne opus satisfactoriū vnius pro altero factum innititur præcipue diuinæ virtuti; sed apud Deum nil refert iuuare vnum vel plures per vnicum vel plura opera, vel sacrificia. ergo cum sit liberalissimus, sequitur q apud ipsum non minus valet singulis ex consortio aliorum ēt ex opere operantis quo ad vtramq; virtutē de qua conclusio procedit.

Argumentū primum. secundum. tertium. quartum. quintum.

Sexto ad idem arguitur contra secundā partem: quia alioqui ecclesia in missis specialibus pro satisfactione peccatorum pro vno viuo vel defuncto non institueret simul etiam pro alijs orari & offerri sacrificium, & eis applicari pro redemptione seu satisfactione pœnarum, si ex hoc aliquid fructus ex opere operantis sacerdotis vel ecclesiæ illi detraheretur.

Sextum.

Septimo contra eandem secundam partem arguitur per tres illas rationes supra positas in prima opinione. ibi videantur.

Septimum.

Respon. ad primum, quòd illa maior solum est vera de virtute finita simpliciter: quę videlicet taxata vel determinata, non autem de ea quæ syncathegorematice infinita vel indeterminata, vt causa vniuersalis est. Et tunc negatur minor: nam vt ex dictis constat virtus missæ, sic est finita q syncathegorematice infinita vel indeterminata: & hæc non diuiditur, sed quantificatur s̄m dispositionem subiectorum. Et ibi solum probatur q est cathegorematice finita virtus missę. quod ingenue concedimus. Negatur etiam q ibi dicitur q. s. virtus sacrificij ex opere operato non ex quantitate rei oblatæ sed ex virtute offerentis attenditur. probatum enim est quòd non ex deuotione vel dignitate offerentis sed ex meritis Christi ibi, vel in sacramentis secundum ritum ecclesię legitime applicatis ex Christi institutione prouenit prædicta virtus ex opere operato. Et in hoc stat radix & fundamentum huius cōclusionis: in quo fundamento salua reuerentia errasse videntur doctores de secunda opinione. Quia & dum ipsi ponunt virtutem sacrificij ex opere operato ex sola deuotione aut virtute offerentis sacerdotis vel ecclesiæ prouenire. vtiq; virtutem eius tollunt ex opere operato & solam ex opere operantis constituunt. igitur ex solis meritis Christi prouenit ibi applicatis: quis q̄tificetur prædicta virtus, & determinetur s̄m dispositionem offerentis & suscipientis. Et ad prædictam applicationem requiritur, & sufficit intentio sacerdotis sine alia deuotione eius, vt sup. in 5. notabili habetur. Et hæc intentio duntaxat est quam tenetur sacerdos apponere quam ēt requirunt regulariter illi qui petunt pro se specialiter missas celebrari, dum de deuotione ēt apponenda non fit mētio specialis.

Resp. ad primum.

Illud autem Greg. non quantum sed ex quāto &c. intelligitur sicut & ipse loquitur de virtute proueniente ex opere operantis: non quidem sic q ad talem virtutem seu bonitatē operis nil faciat quantitas rei oblatæ: facit. n. tam q̄titas & genus operis quàm ēt circunstātia ad bonitatem & meritum operis & operantis: sed vt declarat B. Tho. 3. p. q. 79. art. 5. quòd scilicet ad prædictam virtutem & bonitatem ex opere operantis magis eius deuotio attēditur à Deo quàm quantitas rei oblatæ. Quo fit vt sacerdotis hæretici vel scismatici extra gremium & ritum ecclesiæ celebrantis sacrificium vel oblatio nihil valeat ex opere operato & operantis: quia eius intentio, & actus non conformatur intētioni & ritui ecclesiæ, nec eius noie offert: & ita nulla intentio est quæ sufficiat oblationem legitimam facere. Quare non magis valet q̄ si fieret ab infideli, vel si in pixide sine vlla oblatione eucharistia maneret. Sacerdotis aūt in peccato mortali ēt excōicati s̄m fidem & ritum ecclesiæ celebrantis, ex quo est intra gremium ecclesiæ quamuis à consortio & communione fidelium repulsus sit, vtiq; tale eius sacrificium æque valet ex opere operato, sicut & in statu gratiæ celebrantis: quia vtrobiq; legitimum sacrificium & applicans intentio est: quāuis dispar sit deuotio ministri offerentis.

Negatur etiam quod ibi dicitur, q. s. talis virtus ex opere operato diuiditur in plures quibus applicatur. dictum est enim superius q vt causa vniuersalis non diuiditur sed participatur, tota quidem sed non totaliter, sed secundū suscipientis dispositionem: & ita non minuitur sed quantificatur & determinatur in singulis, vt declaratum est. Et ita patet rñsio ad omnia quæ ī illa prima rōne vel argumēto tangūtur.

Resp. ad secundam rationem vel argumentum concedendo sequellam, ad hunc sensum, q. s. vna missa ex opere operato potest prodesse multis, & innumeris hominibus, & animabus purgatorij, quo ad vtramque vim, scilicet meri-

Resp. ad secundum.

meritoriam & satisfactoriam, secundum suam cuiusq; dispositionem duntaxat: si omnibus eis specialiter ad id applicatur per sacerdotem: & ita nil detrahitur vni ex consortio aliorū: quia quilibet recipit secundum suam dispositionem ac si pro eo solo celebraretur. Quod non habet locum in virtute ex opere tantum operantis, q̄ omnino finita est, vt ex supradictis constat: de qua prima probatio ibi adducta procedit, neq; id concedere de opere operato vllum inconueniens est. Nam ad secundam probationem ibi adductam quo ad hoc ꝙ.s.est contra ritum ecclesiæ &c. Resp. id negando. Nam ideo ecclesia & quidem recte instituit multas missas specialiter pro vno viuo vel defuncto ad prædictos fructus celebrari, vt qui non est dispositus nisi ad participandum vnum vel duos gradus prædictorum fructuū vnius missæ, iam ex alterius missæ celebratione alios dies participans maiorē fructum ex plurib. q̄ ex vna missa recipiat. Quòd si replicetur vt in quarto argumento, responsio videatur vbi supra in primo argumento contra secundam conclusionem præcedentem, & hic etiam paulo inferius habetur.

Respon. ad tertium. Ad tertiam rationem vel argumentum. Respon. quòd solum procedit & conceditur id de virtute seu merito condigni ex opere operantis, secus ex opere operato: quia eius uirtus infinita quodammodo & indeterminata est, ut ex supradictis satis constat.

Respon. ad quartum. Ad quartum argumentum, quod primū cōtra secundam conclusionem præcedentem supra positū est, Resp. ad primam sequellam ibi positam illam concedendo ex opere operato: nec illud est inconueniens ut superius ad primum argumentum responsum est. secus de uirtute orationis ex opere operantis de qua sequens scd'a pars huius tertiæ cōclus. procedit.

Ad secundam sequellam Resp. illam concedendo de debito consilij: non aūt de debito p̄cepti, ut superius in Resp. ad primum argumētum contra secundam conclusionem habetur. quanto magis quòd sancta mater ecclesia illud consilium satis adimplet, dum in omnibus missis etiam specialiter pro hoc uel illo celebratis statuit etiam generaliter pro omnibus uiuis atque defunctis tam in memento quàm alibi cōmemorationem fieri & celebrari, ut omnibus secundum suam cuiusq; dispositionē prosint.

Si replicetur, quòd ergo inutile esset missas specialiter pro hoc uel illo specialiter celebrari si omnibus prosunt secundum suam dispositionem: nec esset melioris cōditionis is qui pro se specialiter facit celebrari, quàm alius qui eam non facit celebrari, cui æque specialiter applicatur, cui & secundum suam dispositionē prodest sicut ei qui eam facit celebrari.

Respon. negatur sequella. Nam illi pro quo specialiter celebratur plus valet quàm alijs pro quib. non sic specialiter nec ita distincte celebratur vt supra cōclu. prima probatum est. Itē qui eā facit pro se celebrari inde est dignior atque deuotior magisq; dispositus quàm alij ceteris paribus, vt ille plusquam alij pro quibus ēt specialiter celebratur de fructu missæ participet. Sacerdos etiam tenetur ei præ alijs distinctius vel etiam in potiori gradu missam applicare. Et ita eius cōditio melior ex hoc facta est ad prędictos fructus: quamuis alij quo ad aliud aliunde prouenïens vel simpliciter digniores, & magis dispositi sint.

Respon. ad quintum. Ad quintum, quod est primum contra secūdam partem huius tertię conclusionis Respon. negando consequentiam, quia s̄m B. Tho. in 4. dist. 45. q. 5. art. 4. non solum consideratur fructus sacrificij vel suffragij ex parte Dei sed ēt ex parte facientis & dispositionis eius, vt patet ex supra dictis, & dicendis inferius in quarta conclusione; & ita ex vtroq; pendet effectus sacrificij vt rationabiliter fiat à Deo qui omnia in numero pondere & mensura cōstituit. Ideo non in quolibet opere totam nec æqualem virtutem posuit, nec ad omnem nec æqualem effectum seu fructum: licet ipse omnia possit.

Resp. ad sextum. Ad sextum Resp. quòd ideo ecclesia id instituit quia ex opere operato nil detrahitur vni ex consortio aliorum vt supra ad quartū argumentum responsum est. quo ad virtutem autē ex opere operantis dico secundum B. Tho. vbi sup. & Adr. in 8. quodlibeto ꝙ ideo ecclesia id instituit, vt talis virtus pro vno specialiter applicatur prosit etiam alijs: non quidem æqualiter sed minus principaliter quātū prodesse potest per viam satisfactionis aut per viam meriti seu impetrationis. Nam magis prosunt ex intentione specialiter, & distincte applicata quā si non ita applicarentur, vt supra secunda conclusione latius habetur.

Resp. ad septimum. Ad septimum Resp. ad primum de similitudine spiritus negando antecedens pro vtraque parte. quo ad maiorem quidem. quia est differētia inter spiritum & bonum spirituale: nam spiritus est in sua substantia indiuisibilis: ideo non pōt per partes communicari. bonum autē spirituale vel fructus, puta satisfactio pœnarū & gratia & hmōi, diuisionem & partitionem admittit quo ad gradus & durationem & quo ad alia: ideo potest vni valere quo ad vnum, alteri quo ad alium fructum vel effectum duntaxat. Quo ad minorem autem ēt negatur; nam est falsa si intelligatur ꝙ spiritus totus communicatur seu totaliter quo ad suam efficaciam, vel effectum. Nam licet anima sit tota in toto, & in qualibet corporis parte: non tamen quo ad omnem suum effectum: quia maiorem virtutem cōicat cordi aut cerebro q̄ pedi, quē nō tam

tam velociter nec tam virtuose mouer. Sicut etiã duo possunt habere ex æquo dominiũ vel potestatẽ spiritualem vel super iure aut re spirituali: non tamen ex æquo habent effectũ vel vsum eius. Sic missa vel oratio ex opere operãtis tota quidẽ quo ad substantiam non tamen quo ad eius virtutẽ, seu fructum singulis applicatur. Ad aliud de lumine, voce, seu doctrina &c. Respõ. omissis multis quæ Scotus in 20. quodlibeto adducit per simile de moueri ad æquato &c. clarius negatur consequentia, nõ.n. est simile: quia illa agunt naturali necessitate in quodlibet passum æque propinquum & dispositum secundum dispositionem eius. Opus autem satisfactorium finitæ virtutis nõ nisi secundũ intentionem applicantis, & voluntatem Dei acceptantis, & virtutis finitę habẽtis quãtitatem diuisibilem in plures vt dictũ est. Ideo nec ipse applicans põt efficaciter velle ꝙ tota talis virtus cuilibet totaliter possit. Alioqui ex dictis exemplis similiter probaretur ꝙ opus satisfactorium aut aliud bonum opus æque proficeret ijs quibus non applicatur sicut ijs quib. applicatur. Ad vltimum ex Hieronymo in c. nõ mediocriter. de consecra. distin. 5. Respon. tripliciter secundum glossam ibidem. primo, ꝙ loquitur de sacramentorum virtute ex opere operato, propter spiritum sanctum qui nõ datur ad mensuram. Sed hæc solutio vt bene ait Adrianus in 8. quodlibeto non valet, tum quia etiam expresse loquitur de psalmo qui virtutẽ tantũ ex opere operantis hẽt. tum etiã quia puritas cordis serenitas & anxietas de quibus etiã loquitur textus sunt impertinentia ad augendum vel minuendum valorem ex opere operato. Male ẽt allegatur ꝙ spiritus sanctus nõ datur ad mensuram: cum hoc sit speciale priuilegium Christi quòd ei non sit datus spiritus ad mensurã. Ioa. 3. illud aũt c. nec quemquam, solum dicit spiritum sanctum non mensurari, sed totũ infundi; quod vtique est verũ, sed cũ magna effectuum diuersitate. 1. corinth. 12. Hæc omnia operatur vnus & idẽ spiritus diuidẽs singulis prout vult. Ideo secũda solutio est quòd procedit quo ad ipsum orãtem vel celebrantẽ. ꝙ scilicet tantũ valet ei specialissime ac si pro vno tantum diceretur, sed hoc nil valet; quia expresse dicitur quòd non minus accipitur, scilicet à quolibet ac si pro ipso tantum fieret.

Tertia solutio est quòd nõ minus valet missa vel psalmus cũ hilaritate mentis eũ dicitur pro pluribus, quàm si cum anxietate pro vnoquoq; diceretur: ita quòd nullus priuatur eius fructu secundum cuiusque charitatem: non tamen dicitur ꝙ æqualiter quisque participat, sed comparando orationem vel missam dictam pro vno ad eã quæ fit pro pluribus, dicit quòd idẽ est vtriusque ualor, quodq; omnibus prodest: non tamen dicit, ꝙ æqualiter ac si pro uno ipsorũ diceretur, & hic sensus magis placet Adriano & doctori Couarruuias in relectione de excõmunicatione in cap. alma mater. de sen. excõ. par. 1. §. 5. numc. 9. fo. 49. & Turrecremata in codẽ cap. non mediocriter. secundum B. Tho. ubi infra uideatur ad idem.

Sed quarta solutio est, ut ait Medina de oratione. q. 29. ꝙ homo ex opere operantis plus prodesset multis quibus prodesse cupit, unam missam uel orationẽ seu psalmum pro illis multis dicendo cũ cordis puritate &. hilaritate seu deuotione, quàm pro singulis eorũ missas vel psalmos cum anxietate dicendo, quia. s. ex parte ipsius operantis maioris valoris est vna oratio vel missa cum maiore deuotione facta, quã plures cum minore & cũ anxietate & fastidio. Et videntur cum hoc cõcordare diuus Bonau. Richar. Scot. Dur. Gerson. & Gabriel in canone lect. 27. & tandem Honcala de valore missę. art. 11. Sed quia textus expresse tandem & generaliter dicit ꝙ non minus quàm si pro vnoquoq; diceretur accipitur: ideo pro maiore clarirate præcedentis quartæ solutionis dicamus quòd dictum c. loquitur & intelligitur de virtute meritoria de congruo tantum ex opere operantis, vt in secunda conclusione habetur, quia modo sit psalmus modo missa est maioris valoris facta cum hilaritate, & deuotione quàm cũ anxietate & fastidio: modo fiat pro vno modo pro multis, hoc enim nihil valoris eius tollit, vt sup. in 4. solut. secundum Medina &c. dictũ est. ꝙ si melior, ergo est etiam vtilior & de congruo magis meritoria ad bonum impetrandũ, & releuationem pęnarum omnibus pro quib. fit. Et ex consequenti non minus quilibet accipit de eius fructu ac si pro vnoquoque tantum diceretur: quia videlicet vnusquisq; de ea participat secundum suam dispositionẽ vel dignitatem & Dei liberalitatem, vt sup. in secunda & inf. in 4. conclus. latius habetur. Itaq; textus loquitur solum de merito congrui ex opere operantis aut per viam impetrationis in casu ꝓdictæ secundæ non autem in casu tertiæ huius conclusionis. Et cum hoc sensu videtur etiam B. Tho. in 4. dist. 45. q. 2. art. 2. vt etiam refert & tenet Soto vbi supra dicens quòd si sacrificium vel suffragium æstimetur ex radice charitatis non minus prodest singulis si offerrur pro multis, id est, quòd meritum charitatis offerentis æqualiter singulos iuuat: quia extensione non minuitur. Hæc ibi. quæ verba cum præfato sensu consonant simul & doctores de tertia opin.

Item contra eandem tertiam conclusionem sunt alia tria argumenta: quorum primum, & in ordine 8. est, quia si virtus sacrificij est cathegorematica finita: quęro an sit certa taxata vel determinata quo ad tot gradus ęius: vel nõ. Si Argumentum 8.

sic

sic puta vt decem exempli gratia. ergo si alicui vel aliquibus hæc tota virtus applicatur, vt cer te applicari pôt quocunq; talis applicatio fiat: iam sequitur quod nihil remanet alijs applicã dum : vel quod illa finita & taxata virtus diuisa in plures minuitur inter eos:alioqui etiã cathegorematice infinita esset vt proxime etiam probabitur.Si autem non est determinata neq; taxata, sed indeterminata quo ad gradus & psonas,vt ipsa dicit opinio : ita quod in infinitũ procedi potest pluribus applicando æquales & maiores gradus virtutis secundum ipsorum dispositionem, ergo est etiam cathegorematice vel intensiue infinita virtus eius : quia non est dare terminum illius aut finem: neque vnq ex hauriri potest,nec est differentia inter infinitã virtutem huius sacrificij & passionis Christi.

Respon. ad octauum argumentum. Resp. dando secundum quòd est indeterminata virtus sacrificij vt ibi dictum est, sed negatur secunda consequentia,& ad eius probationem dico quòd bene datur terminus eius virtutis & exhauritur vel cessat actu licet non in potentia. & est differentia inter eam & virtutẽ passionis Christi.Nam hæc est in se ẽt actualiter infinita intensiue,vel ratione sui vel ratione acceptationis diuinæ:& actu manens reposita apud Deum in æternum,etiam si actu nullus eam participet:& est pro infinitis & ad omnia ad salutem oportuna absolute sufficiens: quis non nisi finite & in gradibus determinatis à singulis secundum eorum dispositionem participetur.In hoc autem sacrificio, & in sacramentis non ita est. Nam ibi non manet nec actualiter est alia nec minor virtus à meritis Christi defluens, q̃ ea quæ à suscipientibus actu participatur: quis maior defluere & participari posset si maiorẽ dispositionem illi vel alij participantes haberent.Quod patet exemplo causæ vniuersalis & lucis aut calidi, aut ignis:neq; enim plus actu efficiunt aut concurrunt,q̃ causa particularis aut passum applicatũ & dispositum est, & ab eis participatur : quis maior concursus & effectus vel virtus esse, & participari posit. Sicut etiam à fonte perenni in paruulam piscinam deflunt aquæ,eo duntaxat tpe quo in alia vascula vel in areas hortorum ſm eorum mensuram inde exhauriuntur vel deriuantur vt opus est : Ita sane ab infinita fontaliq; meritorum Christi virtute in piscinulas spirituales vel in paruula vasa gratiæ à Deo instituta.i.in sacramenta & missæ sacrificium, non nisi dum fiunt, defluit semper ipsa virtus quæ dr̃ ex opere operato:sed non nisi ſm mensuram dispositionis eorum quibus applicata participatur. Quo quidem in sacramento, vel sacrificio, & eius virtutis actuali susceptione cessante cessat & ipsius meritorum Christi virtutis influxus actualis,& actualiter exhauritur, id est,cessat influere uirtus illa:quæ tñ maior, & in pluribus esse & defluere magis poterat si à plurib. aut à magis dispositis participaretur: Et ita liquet qũo sacrificij huius & aliorum sacramentorum mensura virtutis finita actu est & exhauriri vel cessare pôt: sicut non nisi finitis hominibus & in gradibus finitis suarum dispositionum ea virtus actualiter & de facto applicatur & quantificatur. Potentialiter autem est infinita vel indeterminata nec exhauriri p̃t nec datur terminus eius, quod est idem quod syncathegorematice infinitam esse: dum à meritis Christi defluere magis ac magis,ac maior, & in pluribus secundum eorum dispositionem applicari & esse poterat. Et cum supra dictis stat quod maior virtus ex opere operato à meritis Christi defluit & cõcatur etiam æqualiter dispositis per vnum quàm per aliud sacramentum specie differens ab eo:puta maior per sacramentum pœnitentiæ vel eucharistiæ quã per sacramentum extremæ vnctionis vel matrimonij: quia sic à Deo statutũ & decretũ est.

Si replicetur. primo ponatur quòd de facto prædicta virtus missæ applicatur omnib. personis etiam dispositis in omnibus gradibus possibilibus applicari; iam non poterit alijs nec in maioribus gradibus applicari neq; valere nisi minuatur in singulis. *Replica 1.*

Resp.primo, casus est moraliter impossibilis nec admittendus: sicut quòd detur actu infinitus numerus rerum producibilium à Deo, aut vltimus numerus possibilis,aut vltima pars diuisionis continui per partes proportionales. Secundo dico quòd eo dato vel admisso, tunc conceditur quòd non potest vltra procedi non propter defectũ virtutis sacrificij sed propter defectum eorum quibus communicari posit: quia ex hy potesi neque alij neq; aliorum graduum capaces esse possunt. Ideo nec sequitur quòd ex consortio aliorum prædicta virtus minuitur in singulis. *Respon.*

Si secundo replicetur,quòd prædicto modo intelligendo infinitam virtutem huius sacrificij syncathegorematice vel indeterminate,sequitur quòd etiam omnis virtus omnium bonorum operum ex opere operantis est hoc modo infinita: quia & pluribus & magis ac magis valere potest secundum dispositionem operantis, si ipse melius orando vel ieiunando & huiusmodi operetur, idque quo ad omnem eorũ fructum satisfactorium,& quomodocunq; meritorium.& ita nulla erit differentia inter illa, & hoc sacrificium. *Replica 2.*

Resp.negando sequellam & ad eius probationem dico non esse simile. Nam licet melius operando posit opus illud melius esse magisque proficuũ tam operanti,q̃ alijs: at vero finitam & taxatam virtutem habet:ac proinde nõ auge- *Respon.*

augetur: sed neque quantificatur secundũ dispositionem eorum quibus applicatur, sed præcipue secũdum intentionem recte applicantis & volũtatem Dei acceptãtis: & ita demum ex consortio aliorũ minuitur in singulis; excepto quo ad vim de congruo meritoriam de qua superius conclusione secunda, & infra conclu. 4. habetur. Virtus autẽ sacrificij ex opere operato in se eadẽ semper manet apud Deũ, neque est melior aut maior, quia est eadem virtus meritorum Christi: quamuis magis aut minus participetur in hac aut in illa missa secundũ dispositionem participantium, vt proxime in quarta conclusione sequenti dicetur. Et quamuis finita sit & participetur: nõ tamen determinata & taxata est, ex quo pluribus & magis, vt dictum est potetat participari.

Argumentum nonũ. Nono arguitur. Si virtus missæ est infinita syncathegorematice, non tot quin pluribus applicabilis; ergo debet diuidi & applicari proportionabiliter, id est, non per partes æquales sed per proportionales, vt fit in diuisione cõtinui in semper diuisibilia diuidendo, vt habetur primo Physi. puta quia talis virtus applicatur vni tota vel immedietate, alij in subduplo, alij in triplo vel quadruplo minus, & sic in infinitũ. Sed ita diuidẽdo vel applicando, iam vel vnus eorũ totam illam virtutẽ sibi applicatã habebit: & alij vel nihil vel non nisi in subduplo minorem simul vel successiue vnus post alium habebit: & ita tandem ex consortio aliorum ea virtus minuitur in singulis. ita etiã infinita virtus syncathegorematice sumpta nil iuuat: qa & esse potest in quolibet opere bono, cuius virtus ex opere operãtis sic proportionabiliter in infinitũ non tot quin pluribus applicabilis est. Et est contra rectam rationem sacerdotis valorẽ missæ multis ex æquo aut plus huic quàm illi sępe applicare volẽtis: cui Deus se cõformat.

Resp. ad nonum arg. Respon. negando primam consequentiam. neque enim sic accipitur hęc virtus infinita syncathegorematice: sed quia inde terminata nec taxata est à Deo quin etiã pluribus & in maiori gradu secundum eorum dispositionem applicari & valere posset.

Argumentũ decimum. Decimo arguitur, quia falsum est fundamẽtum huius opinionis, quod. s. hoc sacrificiũ missæ valet non tot quin pluribus, sicut sacramentum baptismi vel confessionis, & alia eiusmodi: quando plures simul baptizantur communicant & absoluuntur. Nam ibi presupponitur quòd tunc omnes illi simul suscipiunt vnum & idem numero sacramentum, sicut & vnica missa multis applicatur, quod tamen constat esse falsum. Nam quot sunt formæ sacramentales actualiter vel virtualiter seu æquiualenter, & quot sunt suscipientes: tot numero sunt sacramenta. puta hæc forma, ego baptizo vel absoluo vos, æquiualet his, ego baptizo vel baptizo te & te &c. fm doctores cõiter in 4. dist. 6. & ita vnum numero sacramẽtum solum valet vni suscipienti & non alijs: & virtutem omnino finitam & determinatam habet in illo suscipiente. Sacrificium autem missæ, idem numero valet pluribus quibus applicatur. igitur non est simile: vel si est certe sequitur quod missa sicut, & sacramentum omnino finitam & determinatã virtutem habet in suscipiente: quæ proinde diuisa in plures minuitur in singulis.

Resp. ad decimum argumentum. Resp. quòd vtiq; similitudo huius sacrificij, & sacramentorum nõ est quo ad homines quibus applicatur vt ibi probatum est, sed quo ad gradus virtutis. quia. s. vtrobiq; est virtus finita sed indeterminata, ita quòd ab eo cui sacramẽtum & missa applicatur eius finita virtus poterat etiam in maiori gradu finito participari si magis dispositus esset. insuper, & sacrificium missæ habet hoc vltra sacramentum quòd ex quo idem numero potest pro pluribus offerri vtique potest & applicari, & omnibus ipsis valere secũdum eorum dispositionem vt dictum est. de quo fundamento quomodo sit verum & secundum doctores cõiter in quarta conclusione sequente proxime latiusque patebit.

Conclus. 4. Conclusio 4. Missa pro multis applicata valet singulis eorum quo ad vim eius satisfactoriam & de condigno, meritoriam ex opere operato secundum applicantis intentionem simul & præcipue fm cuiusq; dignitatem vel dispositionem. Ex opere autem operantis tam missa quàm opus satisfactorium similiter valet, sed præcipue secundum applicantis intentionem. Quo ad virtutem vero de congruo meritoriam valet secundum cuiusq; dignitatem simul, & præcipue secundum Dei liberale beneplacitũ.

Postquam in præcedentibus conclusionibus actum est vtrum ex consortio aliorum aliquid fructus subtrahatur alterij; nunc in hac quarta concl. agitur quantum valet missa vel aliud bonum opus ei cui soli vel cum alijs applicatur & cuilibet eorũ, & continet tres partes vt cõstat.

Prima pars de ualore missæ ex opere operato probatur septempliciter. primo, quia beneficia gratiæ quo ad hoc conferuntur instar operum naturæ, puta fm dispositionem subiecti: & ita vberius ei qui aptius præparatur & magis dispositus est ad id, quia Deus non est personarum acceptator. Secundo, quia ideo cõia suffragia prosunt alicuj quia meruit ut illi prodessent. ergo si magis meruit magisq; dispositus, & dignus est, magis ei prosunt. patet consequẽtia in se per se prædicatis, & sicut simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis.

Tertio, quia qui meruit ut eis talia prodessent meruit ẽt citius p ea liberari. sed si nõ magis prodessent digniori qui id magis meruit: iã

ergo

ergo dignior qui per ea meruit citius liberari non citius sed tardius per ea liberaretur, quod videtur repugnare & esse contra iustitiam, & æquitatem.

Quarto quia oblatio Christi in cruce magis profuit digniori. ergo & hoc sacrificium missæ illam repræsentans.hæ rationes sunt S.Bonau. in 4.dist.45.art.2.q.2.& B.Thomæ ibidem.

Quinto, quia licet specialis missæ applicatio quo ad prædictos fructus subijciatur intentioni sacerdotis applicantis,vt supra in 5.notabili habetur:non tamen quo ad tantam vel tantam quantitatem fructus ex opere operato, quia si subijceretur, ergo per vnicam missam posset omnes viuos atque defunctos ab omnibus suis pœnis liberare, & omnes gradus gratiæ illis obtinere, applicando illis quo ad hæc totaliter infinitam virtutem huius sacrificij, quæ superius in tertia cõclusione probata est.

Sexto, quia in sacramentis fit quantificatio gratiæ & aliorum fructuum sacramentaliũ ex opere operato non secundum voluntatem ministri sed secundum dispositionem suscipientium,vt patet in sacramento pœnitentiæ baptismi. &c. ergo similiter eadem ratione idem est de fructu huius sacrificij ex opere operato.Nõ enim est ratio discriminis vlla, neq; institutio, aut lex diuina in oppositum:nam detur illa. Si dicatur quòd ergo non esset potior conditio sacientis missam pro se celebrari & non facietis, iam responsum est ad hoc supra in 3.conclusione in responsione ad quartum argumentum. Habet autem sacrificium missæ id speciale, ꝙ scilicet bene stat in sacerdotis offerentis voluntate plus huic quàm illi vel alijs applicare ꝙq; eius fructus ex opere operato plus huic valeat quàm illi: quamuis vt diximus quantitatẽ fructus huic vel illi applicanti taxare non posit.

Septimo ad idem sunt cõiter doctores dicentes, quòd vltra fructum respondentem merito operantis confertur in sacramentis alius fructus vel gradus eius ex opere operato cuilibet adulto, non quidem propter sed secundum illius deuotionem vel dispositionem quantificatus.Et ita tenet Abulen. Matth.16. q.77.q.79. quo ad remissionem pęnarum ex opere operato sacramenti pęnitentię: quamuis probabiles reputet opiniones alias Alexandri, B. Bonau. S.Thomæ, & aliorum. & cum Abulense concordat Richardus in 4.dist.18. art.2.q.2.

Et de sacramento baptismi idem tenet B. Bonau.in 4.dist.4.art.1.q.3. dicens quòd adultus recipit maiorem gratiam ex opere operato secundum maiorem dispositionem;quod & latius probat per rationes supradictas, & concordat Richard.ibid.q.vltima, & beatus Tho. ea.distin. art.2. q.7. dicens expresse quòd sicut actus actiuorum sunt in passo magis vel minus disposito vt sic magis vel minus operẽtur,sicut accedens ad ignem magis dispositus magis participat eius effectum: Sic de effectu sacramenti quilibet ex opere operato participat secundum maiorem vel minorem dispositionẽ. quæ non est concausa,sed materialis tantum dispositio ad talem effectum gratiæ, vel remissionis pęnarum virtute sacramenti recipiendum. ad idem est etiam 3.p.q.69. art. 8. Et Ledesma de sacramentis par.1.q.10.art.8.idem ex professo tenet esse de mente.B.Thomæ & aliorum doctorum. Item Scotus eadem dist. q.7. idem tenet, & communiter doctores ibidem. & Soto in 4.dist.6.q.1.art.6.Et tandem Concilium Trident.sess.6.c.7.specialiter de iustificatis per baptismum ait. iustitiam in nobis suscipientes vnusquisque secundum suam mensuram quam spiritus sanctus partitur singulis prout vult & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem.Hæc ibi. Et constat quòd loquitur etiam de virtute sacramenti quæ dicitur à doctoribus ex opere operato, & non solum de virtute ex opere operantis. Quãuis Gabriel ea.dist.4.q.2.conclus.6.cum multis doctoribus teneant oppositum dicentes ꝙ est certus atque taxatus gradus gratiæ ex opere operato seu ex institutione diuina, qui confertur quibuslibet suscipientibus baptismum, & alia sacramenta: qui non augetur nec minuitur propter maiorem vel minorem suscipientis dispositionem. Sed hoc vt constat ex dictis non videtur verum: nisi quo ad paruulos qui nullam dispositionem habere possunt:de quibus ideo cõmuniter dicitur quod suscipiunt minimam gratiam baptismalem.s.in certo gradu taxato omnibus ipsis à Deo, qui nec augetur nec minuitur nec quantificatur secundum dispositionem quam non habent.

De virtute suffragiorum communium pro multis idem tenent B.Tho. & diuus Bonau. in 4.dist.45.art.2.q.2. propter rationes suprapositas,& Richardus eadem dist.art.2.q.2.& communiter doctores.

De sacrificio missæ, & de sacro eucharistiæ expresse idẽ tenet B.Tho.in 4.dist.12. q.2.art. 2.quæstiun.4.Et in 3.p.sum.q.79.art.7. ad 2m.

Et tandem quo ad sacrificium & omnia sacramenta idem tenet Caiet.in 3.quodlib.

Et quamuis oppositum cum Gabriele,& alijs teneat Soto in lib. de iustitia & iure vbi supra: tamen probabilem censet hanc nostrã opinionem,quam ego probabilem censeo.Neque enim vr̃ ratio aut sufficiens scripturæ vel ecclesiæ auctoritas qua illa taxatio graduũ ex opere operato se qualiter in omnibus cõstituatur. Et ita patet prima pars probata. Quare & ipse

Soto postea tacite se retractans in 4. distinc. 6. q. 1. art. 6. Et distin. 11. q. 2. artic. 5. in hoc nobis assentitur.

Secunda pars quòd scilicet, quo ad vim satisfactoriam ex opere operantis missa & omne opus bonum valet alteri vt dictum est. Patet, quia Deus conformatur in hoc iustæ voluntati hominis suum opus ex charitate alteri applicantis. iuxta id Galat. 6. Alter alterius onera portate, vt supra in tertia opin. dictum est. quo fit vt si opus satisfactorium Petri habet sex gradus: & intendit applicare Martino duos & Ioanni alios duos seu medietatem, & sibi vel alijs reliquos, ita Deus acceptat. Acceptat inquam vel ex iustitia legis infallibiliter quo ad totum prædictum fructum alteri applicatum secundum vnam opinionem: vel ex liberalitate diuina, quæ dispositionem vel dignitatem attendit suscipientis, vt ad totum vel partem acceptet secundum aliam opinionem, vt latius hanc materiam pertractamus infra lib. 5. de indulgentijs q. 5. in responsione ad octauum argumentum, & cum hac secunda parte concordat secunda, & tertia opinio.

Tertia pars, quo ad virtutem de congruo meritoriam &c. patet, quia quo ad hoc eius valor vel fructus pendet à Dei liberalitate: qui dignitatem attendit, & dispositionem eius cui liberaliter benefacere vult, vt latius supra in tertia conclus. probatum est. Et cum hac tertia parte expresse concordat tertia opinio suprapposita.

Quòd si contra prædicta maxime contra primam partem huius quartæ conclus. arguatur, quia si secundum dispositionem suscipientis quantificatur fructus missæ ex opere operato: ergo ex defectu suæ dispositionis quamuis homo sit capax non tamen recipiet, neq; recipere poterit de lege totam virtutem aut fructum vnius missæ sibi necessarium vel sufficientem, nisi partem suæ dispositioni respondentem. Et ergo etiam si multæ missæ replicentur & illi applicentur non plus recipiet ex eis quã ex illa vna recepit: neque plus ei proderunt quàm vna duntaxat. sed hoc erroneum est: ac proinde illud ex quo id sequitur. hæc autem secunda consequentia probatur. quia si ille est in dispositus ad vlteriorem fructum illius missę percipiendum, & fructus aliarum missarum est eiusdem rationis cum primo, ergo more agentis naturalis, quod quando inuenit productum ab alio agente eiusdem rationis quãtum erat producibile ab eo in subiecto sic disposito, vtique cessat actio: sic & virtus aliarum missarum cessat in illo ad vlteriorem fructũ prioris missæ in disposito, & in eadem omnino numero dispositione vt supponitur permanente. Sicut etiam is qui eadem vnica dispositione sumit plures hostias non recipit maiorem gratiã quàm vnam semel assumendo. Sic in proposito dicẽdum videtur quòd aliorum sacrificiorum fructum non habet: aut si est dispositus ad vlteriorem fructum missarum aliarum percipiẽdum, quare non etiam ad maiorem fructum primæ missæ?

Resp. negando secundam consequentiam, & ad eius probationem negatur iterum consequentia, neq; enim est simile de agente natura li, quod non nisi in sibi aliquo modo dissimile passum agere potest vt illud sibi simile faciat: & de agente supernaturali siue diuino, qualis est virtus ex opere operato sacrificij huius, & sacramentorũ; quę ex institutione diuina quoties applicatur subiecto quoquo modo disposito, suum effectum seu fructum sortitur in eo secundum eius dispositionem. Quare nec valet simile de sumente plures hostias simul: nam ibi vnica tantum sumptio plurium hostiarum est: in pluribus autem missis plures oblationes, & sacrificia sæpius in eodem suum fructum operantia, atque adeò plus illi proficua sunt, sicut & secundum communiter doctores plures absolutiones eorundem peccatorum plus valent eidem sæpius eadem confitenti. Plures etiam eucharistiæ sumptiones plus prosunt eidem in eadem dispositione permanenti. *Respon.*

Ex quibus sequitur primo, quòd dans maius stipendium maiorem fructum illius missæ cæteris parib. recipit, quàm si minus daret. quòd sit dignior ad maiorem fructum participandũ ex opere operantis & operato. *Corollari.*

Secundo sequitur secundum Sco. & alios de secunda & tertia opin. doctores supradictos ꝙ optimus, & securior modus applicandi missas atq; suffragia specialiter pro multis est, quòd facta prius speciali atque distincta recordatione illorum quibus magis vel minus homo vult vel intendit applicare atque proficere: tandẽ relinquat totum in manu Dei eiusque dispositioni committat, vt videlicet ipse acceptet atque distribuat illis plus vel minus, sicut Deus ipse scit & vult ipsum debere & recte velle applicare. Nam vti superius dictum est dispositio fructum missæ quantificans non solum est dignitas suscipientis, sed etiam quodammodo saltem quo ad satisfactorium est voluntas, & intentio applicantis, quamuis ipse applicans talem fructum taxare non possit. Vtrumq; namque simul intelligo nomine dispositionis, aut dignitatis fructus huius sacrificij suscipientis. Voluntas enim applicantis iam illius facta est cui per talem sacrificij applicationem præstatur.

QVINTA conclusio quamuis ex aliorum *Conclus. 5.*

rum consortio nihil fructus missæ ex opere operato prouenientis detrahatur alijs quibus specialiter applicatur: non tamen sacerdos suo debito satisfacit nisi tot missas pro eis celebret quot & quomodo singulis eorum promisit.

Pro declaratione supponatur secundum Caietanum & Soto & alios vbi supra tanquam veritas & in communi practica fidelium acceptatum, quòd qui petit missam, & sacerdos eam promittens non intendunt regulariter, nisi forte, in aliquo casu de hoc fiat mentio specialis, petere & promittere deuotionem, & fructum ex opere operantis ipsius sacerdotis: sed eius tantum intentionem applicatiuam sacrificij & fructuum eius ex opere operato, & orationum ecclesiæ, ad impetrandum, & satisfaciendum pro illo principaliter. quamuis Scotus in 20. quodlibeto articulo tertio. Et Honcala in tractatu de valore missæ articulo decimo, cùm alijs de secunda opinione supra posita teneant oppositum.

Hoc supposito iam prima pars huius quintæ conclusionis constat ex supradictis.

Secunda autem pars in qua est difficultas probatur dupliciter. tum primo, quia qui petit missam vtique intendit petere & applicari sibi totum fructum eius, qui & quomodo illi prodesse potest, tam ex opere operato quàm ex communibus orationibus ecclesiæ; non solum directe, sed etiam indirecte prouenientem, puta ex ampliatione cultus diuini quam ex sua missa facere intendit ad maiorem Dei honorem & vtilitatem ecclesiæ & animarum purgatorij: vt per hoc amplius, & efficacius promereatur, & obtineat quod ex tali missa fideliter optat. Et quòd ea sit eius intentio inde constat, quòd si homines scirent Sacerdotem pro decem ab vno vel à diuersis hominibus sibi commendatis vnicam tantum missam celebrare: certe quilibet eorum se defraudatum reclamaret. Nunc autem ex vnica vel ex paucis missis non prouenit illi vel illis, qui eas commendauerunt, tantus fructus directe & indirecte ex opere operato, & ex orationibus ecclesiæ, & ex ampliatione cultus diuini, quantus ex pluribus proueniret; vt constar quòd non ita ampliatur cultus diuinus ex paucioribus, sicut & pluribus. ergo sacerdos suo debito non satisfacit.

Tum secundo idem probatur ratione promissionis. quia etiam si nihil fructus vllo modo detraheretur alicui: tamen cum nõ pro fructu, sed pro ministerio vel obligatione vel pro missione missæ tale stipendium detur, & accipiatur: ergo per vnicum ministerium vel laborem in vna missa non satisfit multis obligationibus ex iustitia & promissionibus particularibus ad plures missas seu plura ministeria, pro quibus ab vno vel à pluribus hominib. plura stipendia recepit: & maxime si fraudulenter ex auaritia id fiat.

Si dicatur quòd per vnicum actum ieiunandi, & orationis vel eleemosynæ potest satisfieri multis obligationibus iuris diuini, & naturalis, & ecclesiastici ad idem opus vel eodem die: hoc non valet, quia secundum Scotum in 20. quodlibeto articulo tertio obligatio completa siue quæ fit in solidum quando est alia, & alia ad idem in specie, ipsa est ad aliud & aliud, vt patet. ff. de obligatio. Secus est quando est ad idem numero, vt quando pluribus obligationibus obligor hac sexta feria ieiunare, puta ex præcepto ecclesiæ quattuor temporum, & iterum quia est vigilia Apostoli ieiunanda, & iterum ex regula mea vel ex voto, & iterum ex iniunctione sacerdotis in confessione: omnibus his obligationibus quia sunt ad idem numero satisfactio vnico ieiunio. Secus est si ad idem in specie, vt dixi. Et ratio est quia obligatio non est ad impossibile: quotcunque autem sunt obligationes ad hoc, nulli potest satisfieri nisi soluendo hoc, & nunc, non ergo tenetur ad aliud. Sed quando sunt plures obligationes ad idem in specie potest satisfieri aliud, & aliud soluendo. Nunc autem in casu proposito est alia, & alia obligatio completa, & ad idem in specie, scilicet, ad dicendum missam hanc, vel illam nunc, vel post, ergo simpliciter non satisfacit nisi reddat distinctas missas.

Et confirmatur, quia ad obligationem ex parte eius cui fit obligatio siue promissio erat aliud & aliud alliciens vel inducens obligatum ex iustitia, puta aliud & aliud stipendium. ergo debet esse obligatio ad aliud & aliud correspondens alteri, & alteri stipendio inductiuo: hæc Scotus.

Et concordat Panormitanus cum suprà dictis & communiter doctores in cap. ex litteris, de probatio. Et Palude in 4. dist. 14. quæstio. 1. artic. secundo dicentes quòd per vnam solutionem super vnum actum non potest quis pluribus debitis seu obligationibus satisfacere, quando sunt ad idem in specie, vt dictum est. Et maxime si id fiat in fraudem pacti promissionis seu obligationis, aut præcepti. Nunc autem in casu præsenti id contingit, quòd scilicet, singuli commendantes suas missas vtique sentiunt se defraudatos contrà iustitiam, vel in fructu, vel etiam in sibi facta promissione, si vnica missa pro omnibus illis celebretur cum sua solita stipendia pro singulis missis contribuerint. Et multo magis de-

gis defraudarentur si semel aut bis tantum celebraretur pro eo qui quattuor aut plura solita stipendia persoluit, vt quater pro eodem sacerdos sacrum faceret. Nam verba in contractibus generaliter prolata debent accipi secundum ius & consuetudinem & communem regionis illius intelligentiam in tali materia, secundum ius & consuetudinem & communem regionis illius intelligentiam in tali materia, & cap. cum dilectus, de consuetud. & in dubijs contra eum fit interpretatio qui fuit in dolo, vt de his breuius & bene agit Siluester titu. consuetudo. quæstio. 15. titulo contractus, quæstio. 8. titulo interpretatio. quæst. tertia. quæst. 10. Et cum supradictis expresse concordat Soto vbi supra, & lib. 9. quæst. 3. articu. primo. Et Honcala vbi supra articu. 11. fol. 36. 32. & omnes doctores communiter agentes quomodo per actum alias obligatorium potest quis implere pœnitentiam iniunctam à Sacerdote, quomodo non.

QVAESTIO IIII.

Quæ sint iusta stipendia missarum vltra quæ sacerdos capere non possit.

RESPONDEO, huius quæstionis declaratio pendet ex sequentium sex dubiorum solutione. quorum primum est. Si stipendium missæ lege, aut consuetudine taxatum sit: & commendantes missas non totum illud, sed diminutum stipendium persoluunt: vtrum tunc liceat pauciores dicere missas accipiendo pro illis vsque ad quantitatem stipendiorum sibi debitam secundum legem, vel consuetudinem.

Dubium 1.

Respon.

Respon. quòd vtique licitum est: nec est obligatio restituendi, si illa stipendia lege, vel consuetudine taxata sunt; maxime si per iudicem illud stipendium consuetum sine scandalo & litibus, & alijs inconuenientibus exigi potest. Nam si posset: tunc vtique non nisi per sententiam iudicis præcedentem accipi licite posset, secundum cap. ad apostolicam, de symonia, tametsi non esset tunc obligatio restituendi, ex quo id taxatum, & certum sibi debitum est lege vel consuetudine. Sicut de alijs debitis liquidis, & certis communiter dicitur à doctoribus, quòd in defectum iudicis aut quando commode recuperari non possunt potest quisque sibi ius dicere, sibi debitum accipiendo.

Quo fit vt vbi esset consuetudo ipsis etiam secularibus nota, quòd loco missæ ponitur solum vna collecta, aut fit commemoratio, quia valde diminutum stipendium datur: vtique satisfactum esset in vna missa pro omnibus illis: dummodo non extendantur collectæ, & stipendia vltra quantitatem lege, aut consuetudine pro vna integra missa taxatam. Nam si extenderentur vtique abusus esset scandalosus, & incentiuum præbens auaritiæ, & pluribus iniquitatibus. consonat Honcala de valore missæ. art. 11. & 16.

Prædicta omnia sunt vera. excepto vbi expresse plures missæ integræ secundum illa plura stipendia quamuis diminuta peterentur, & acceptarentur: ita quòd illa stipendia non darentur nisi tot missæ dicerentur, quot ille commendauit expresseque petiuit: tunc enim non satisfieret nisi tot quot promissæ sunt dicantur: alias fieret iniustitia, & esset obligatio restituendi, ut patet hoc amplius in secundo dubio sequenti. Nam si sacerdotis relinquitur arbitrio, tunc non procedit hæc exceptio, & similiter non videtur mortale sed veniale mendacium, si sacerdos sine stipendio accepto liberaliter promittat tot dicere missas, & non nisi collectas ponat, vel etiam si nullas missis dicat vel orationes.

Secundò dubitatur, si certum stipendium sufficiens vel insufficiens pro vna missa lege aut consuetudine taxatum non sit: Vtrum liceat sacerdoti plura stipendia pro vna missa accipere vsque ad quantitatem necessariam pro sua decente vnius diei sustentatione. Dubium 2.

Respon. in hoc est duplex opinio. prima magistri Honcala de valore missæ, articu. 11. & 16. & Soto vbi supra quæst. tertia articu. 1. & multorum aliorum, quod sic, & ita quotidie fere celebrans potest tot stipendia accipere quot ad decentem sustentationem pauperis mercenarij pro sua vita necessaria sunt: & non amplius. Et nomine sustentationis intelligitur victus & vestitus & habitatio, & ea sine quibus sacerdos mercenarius pauper decenter viuere non potest, vt Siluestr. titu. alimenta: secundum communiter doctores refert, & elicitur ex 1. corinth. 9. qui altario seruit de altario viuere debet. vbi necessaria vitæ conceduntur. Et notanter dicunt, quòd non nisi decens sustentatio pauperis mercenarij accipi potest: quia talibus sacerdotibus non licet de prædictis missarum stipendijs apparatum status sustentare, neque tam abundanter viuere, vt curati, vel præbendati; sed pauperem vitam gerere. Nam hac de causa cautum est vt absque aliqua bonorum possessione ad ordines non admittantur. Opinio 1.

tur. ideo qui sua culpa vel effictis titulis pauper ordinatus est, paupertatem æquo animo ferat vel aliunde suo iusto labore acquirat. Ratio huius opinionis est, quia sic conceditur iure diuino Matth. 10. dignus est operarius vel mercenarius cibo suo. Et 1. Corinth. 9. vbi supra. Sacerdos autem habēs curam animarum vel eius substitutus, ex quo tenetur pro populo celebrare & ad id habet iam sua stipendia, non pōt licite hoc facere vt mercenarius.

Sed vtrum hoc sit verū etiam si sacerdos prędictus vagus seu mercenarius aliàs vel ex patrimonio sit diues vel abundans: dicit magister Soto vbi supra quòd sic: quamuis id non deceat, quia iudicium non est ferendum secundum id quod est per accidens, sed secundum naturam rei. Nunc autem nulla iniustitia est decentem sustentationē accipere pro vnius missæ ministerio vt probatum est, ergo, modo sit pauper modo diues sacerdos, sine vlla iniustitia id facere potest.

Alij autem de illa prædicta opinione tenent quòd quamuis non sit peccatum iniustitiæ; est tamen auaritiæ. quia stipendium sustentationis pro spiritualibus potest licite accipi, sicut & conceditur solum pro necessaria vitæ sustentatione. vbi ergo non est necessaria cùm aliunde habeat sacerdos iam illicite accipitur. Sed certe hæc ratio etiā probaret quòd qui habet aliàs diuitias non posset licite accipere stipendium etiam lege aut cōsuetudine taxatum pro vna missa, quod absit. Ideo stando in pręcedēte opinione si esset vera, magister Soto magis cōsequenter loquitur ad illam.

Sed stando in præfata prima opinione vtrū nomine decentis sustentationis intelligantur etiam parētes & filij olim habiti pauperes omni aliorum auxilio destituti, quibus ipsi sacerdos etiam mercenarius aliàs iure naturali atq; diuino succurrere & eos alere tenetur: ita vt etiam pro ipsorum necessaria sustentatione in sua paupere vita possit stipēdia necessaria pro vna missa accipere. dicunt multi de illa opinione quòd non, si aliunde habet vnde illos sustētare potest: poterit autem si non habet, dummodo se occupet sufficienter per maiorem partem diei in rebus pertinētibus ad suum officiū sacerdotale, puta orando, studendo, & diuino cultui & bonis operibus incumbendo pro illis qui talia stipendia dederunt; aliàs nō erit tutus nisi in his vt dictum est recompenset. quia qui missas ei commendauerunt nō tenentur illius sacerdotis familiam atque parentes nisi ipsum solum sacerdotem sustentare, vt pro illis debite possit celebrare, vt patet ex auctoritatib. supra dictis. Quid igitur faciet pauper sacerdos vt sustentet suos filios ante sacerdotiū habitos atque parentes pauperes quibus diuino & naturali iure tenetur? Certe aliunde ex honesto labore vel exercitio corporali vel spirituali acquirat, sicut & alij eiusmodi facere solent, vt distin. 91. cap. clericus. Et de celebra. missæ. capitu. 1. cautum est. Multo igitur minus poterit illa tot stipendia accipere ad maritandum alendumque sorores, quibus nullo iure tenetur.

Plurimi autem de illa prima opinione dicunt quòd solum pro sua pauperis mercenarij non autem pro parentum aut filiorum decente sustentatione illa stipendia accipere potest.

Secunda opinio clarissimi doctoris Medina, & Nauarro vbi supra est in oppositum. tenet enim quòd sacerdos etiam pauper mercenari' non potest etiam pro sua tantum decente sustentatione accipere vltra id quod sibi datur pro vna missa vel lege vel consuetudine dari solet, quamuis modicum sit. 2. Opinio.

Et ratio est quadruplex. prima quia tale stipendium non datur nec accipitur, vt pretium pro re spirituali, quia esset symonia: nec vt pura eleemosyna, quia sic sacerdos diues nō posset accipere, nec esset vllo modo debitum ex iustitia. Igitur datur & accipitur vt merces laboris, vel potius vt stipendium sustentationis secundum varias opiniones quo ad hoc. quo modocunq; autem ex his duobus modis detur, nō tenetur commendans missas plus dare quā mereretur sacerdos pro illo celebrando, vt constat ex recta ratione: & multo minus teneretur si per viam eleemosynæ liberaliter daret. Nam illud Matth. 10. dignus est mercenarius vel operarius cibo aut mercede sua, vt Luc. 10. habetur & prima Corinth. 9. qui altario seru. t &c. cum loquatur indeterminate intelligitur proportionabiliter, quòd. s. secundum ministeriū vel laborem ita quilibet in spiritualibus ministrans præmietur aut sustentetur, plus vel minus recipiendo fm quòd plus vel minus seruit atq; laborat. Alioqui diaconus vel alius qui solum deseruit altario legendo euangelium vel epistolam vel missam officiando, ęqualem deberet mercedem vel sustentationem vitæ accipere sicut qui celebrat, & ipse vel simplex sacerdos sicut curatus vel Epūs. Nunc autem constat quòd in præparatione & celebratione missæ sacerdos vnam vel duas circiter horas duntaxat consumit. non ergo tenetur propter hoc totum victum diei retribuere is pro quo eam celebrauit, ac si totum penè diem ad eius vtilitatem expenderet. Et ex consequenti nec ipse sacerdos nisi gratis datum sit exigere aut accipere potest vltra id quod lege aut consuetudine dari solitum est. Secundo probatur idem, quia si eadem die sacerdos sæpe celebraret, si licite posset: certe contentus esset cum paruo stipendio sibi dato pro qualibet celebratione,

quia ex multis illis stipendijs illarum missarum conflaretur vnum integrum stipendium sufficiens & abundans pro illius diei sustentatione: ac si saepius eadem die cantaret euangelium, ergo etiam si non nisi semel die celebraret non amplius mereretur stipẽdiũ pro vna missa, quàm pro eadẽ mereretur & sibi deberetur si sepius celebraret: nec amplius nisi liberaliter datum recipere potest. Patet consequentia. quia ex hoc quòd saepius celebret vel non, non variatur valor aut praemium vnius celebrationis, id enim est per accidens.

Tertio probatur idem, quia si tota sustentatio decens pro illa missa illius diei deberetur, ergo sacerdoti valde honorabili in dignitate cõstituto plus deberetur ad suã decentem sustentationẽ, & iste plus posset accipere, quàm pauper. quod absit. paupertas ergo sacerdotis vel abundantia neque tollit neque ponit iustitiam aut debitum illorũ qui illi pro missa vna tantũ & non amplius stipendium dare voluerunt.

Quarto probatur idem, quia sicut qui tenue beneficium acceptauit, etiam si nõ sufficiat ad decentem sustentationem, tenetur ei deseruire, nec amplius potest exigere, vt habetur dist. 91. c. clericus. Et Medina de oratione q. 8. fol. 186. Latius agit. ergo similiter de stipendio missae quantumlibet diminuto dicendum est si sic sacerdos acceptauit, quia eadem vtrobique ratio est.

Igitur quod amplius accipitur restituendũ est, tum secundum Scotum in 20. quodlibeto illa merces vel stipendium debetur ex iustitia; & ita cõtra ipsam iustitiam plusquam pro vna missa datur accipitur: ergo & restituendũ est. tum etiam quia ob causam finalem datum causa non secuta repetendum & restituendũ est, secundum leges & rationem naturalem, vt latius probat Medina de restitutione q. 24.

Et ex praedictis patet responsio ad rationem primae opi. quae fundatur in 1. corinth. 9. qui altario seruit &c. quod supra solutum est, maxime quia nec Christus nec ecclesia missas instituerũt ad alendos pauperes sacerdotes. illa vero prima opinio patitur angustias & secum pugnare videtur dum in fine dicit, quòd sacerdos si habet aliàs vnde pauperes parentes, & filios sustentare posit nõ potest ad id accipere multa stipendia: potest autem si non habet dummodo se occupet per maiorem partem diei, &c. Nam haec non videntur sibi constare. Nam si illa stipendia sibi debentur: iam modo aliunde habeat modo non, certe poterit accipere: modo per maiorem partem diei se occupet modo non. Si non debentur: tunc modo aliunde hẽat modo non, vtiq; non põt capere alienum inuito dño ad succurrendum alicui, ẽt patri aut filio non extreme indigenti, ẽt si in orationibus compenset. Igitur aliàs acquirat honeste vnde illis prouideat. Et ita haec secũda opinio tutior & probabilior videtur, quam etiam tenet Nauarro in summa. c. 25. num. 92.

Dubitatur 3. Vtrum per dispẽsationem vel concessionem papae possit sacerdos praedicta plura stipendia pro vna missa accipere ẽt quan do stipendiũ vnius missae taxatum sufficiẽs est. Dubium 3.

Resp. quòd non, nisi sit rationabilis causa ad id, quia Papa non potest in praeiudicium tertij alteri temporalia concedere: neq; ab obligationibus naturalib. sine rationabili causa, quae in casu supponitur abesse, absoluere vel liberare potest: quia nec est dominus sed dispensator diuinae legis & naturalis. nec habet potestatem in destructionem sed in aedificationem ecclesiae; neq; habet dominium omnium rerum temporalium & hominum & contractum humanorum, sed iurisditionem, & potestatem ad debitam eorum gubernationẽ quatenus ad finem super naturalem aliquo modo expediũt, vt de hoc põt breuiter videri in Siluestrina tit. Papa. q. 12. q. 13. Si autem causa rationabilis sit vtiq; potest cum aliquibus dispensare vel id cõcedere: sicut & ex causa potest relaxare obligationem votorum, iuramentorum, pactorum & promissionum inter homines initorum: licet iure diuino & naturali Deo & hominibus ad hęc teneamur, quorum obligatio ex nostra fit vel consurgit voluntate. rationabilis autem causa, dum aliud non constat, censenda est vbi Papa id concedit sine dispensat.

Quare rationabilis aestimanda est illa cõcessio, quam aliquibus monasterijs aliquarum religionum aliquando Papa concedit, quòd possint ad tempus duntaxat pro vna missa stipẽdia vsq; ad vnũ Iulium siue regale accipere, quia magna tunc premuntur paupertate: & quia ex eorum sustentatione magna prouenit vtilitas in ecclesia, dum totum penè diem in cultu diuino, litteris orationibus praedicationib. & confessionibus, & vita tandem exemplari expendunt, vnde ipsis etiam commendantibus missas vtilitas redundat & pro eis eorum bona opera applicantur. ꝙ si haec vel alia similia bona non sint, non videtur causa rationabilis nec tuta dispensatio etiam si sit temporalis. Ideo cum monasterijs religiosis vbi haec bona frequentius adsunt: vtiq; tutior quàm cum clericis & personis particularibus in quibus haec non ita contingunt, dispensatio ad tempus facta videtur.

Potest etiam Papa rationabilia & sufficientia taxare stipendia missarum & aliorum exercitiorum & ministeriorum spiritualium: vltra quae nil amplius nisi mere liberaliter datũ recipi põt. Imò & Episcopus in sua dioecesi maxime in synodo prouinciali id statuete põt. Id qđ ad serenitatem conscientiarum fieri pro oibus valde

valde expediret. Nam si id potest facere consuetudo, pariter vel à fortiori & lex vel statutum id potest.

Dubium 4. Dubitatur quarto. Vtrū lege vel statuto possit stipendium missæ sic statui atque taxari, vt etiam sub excommunicatione præcipiatur ne minus detur à laicis nec minus à sacerdotibus accipiatur.

Primū opinio. Respon. per duo puncta quorum primū est quo ad laicos, vel facientes missas celebrari: de quibus Soto de iustitia & iure lib. 8. q. 6. art. 1. in Resp. ad secundum argumentum. Et Nauarro in sum. c. 23. nu. 109. licet non tam expresse vt Soto, tenent quòd tale statutum præcipiens sub excōmunicatione laicis ne minus taxato stipendio dent illicitum est. quod probant tripliciter. primo, quia quod datur ratione missę nō nisi per viam eleemosynę datur, de ratione aūt eleemosynę est quòd liberaliter aut libere nō autem coacte detur; per talem vero legem aut preceptum excommunicatione aggrauatū vtique coacte fieret. ergo

Secunda ratio: quia licet post spiritualiū ad ministrationem licitum sit per sententiam iudicis cogere etiam sub excommunicatione laicos ad soluendum stipendia consueta secundū laudabilem consuetudinem, secundum c. ad apostolicam, de symonia: non tamen ante spiritualium administrationem: quia speciem mali aut symonię habet, vt ait etiam B. Tho. 2. secundæ q. 100. art. 3. ad secundū tale autem prædictum statutum est.

Tertia ratio; quia id statutum est in laicorū præiudicium: ac pro inde sine ipsorum consensu fieri non potest, secundum c. super eo. de offic. delega. & l. 3. Si quis à principe. ne quid in loc. publi. Sed certe rationes istæ non probant sufficienter intentum: quod inferius patebit ad eas rationes respondendo.

Secūda opinio. Ideo secunda opinio & verior est, ꝙ licitum est id statutum. quia etiam supposito ꝙ nō pro labore celebrationis missæ vt pretium detur & accipiatur, in quo tamen sunt opiniones: sed vt stipendium sustentationis quamuis non necessariæ id datur & accipitur: id quod omnes licitum esse concedunt. Probatur intentum, quia lex & statutum superioris potest id quod eius sententia & consuetudo potest efficere, vt constat. tū quia lex potest agere specialiter & derogare consuetudinem æque aut magis q̄ consuetudo potest contra legem præualere: tum ēt quia ex lege est potestas iudicis super eadem re secundum legem iudicantis sentētiamq; ferentis. Nunc autem superior in spiritualib. videlicet Episcopus per suam sententiam decernere potest iustum stipendium deberi sacerdoti celebranti, sicut & iure diuino & naturali debitum est: ipsumq; taxare vti supcrius in 3. dubio dictum est, quāuis Soto vbi supra id male negeti sicut & consuetu do eam taxationem facere potest: & eadem ratione superior decernere pōt minus stipendium non esse sufficiens neque iustum, sicut neque vere est, vti supponitur. ergo potest per legem sic taxare & statuere siue pcipere etiam sub excommunicatione, vt minus debito stipendio taxato laici non dent: sed iustum vti tenentur ex iure quocunque aut consuetudine stipendium reddant. Nam & eadē ratione hoc ita facere potest: qua & iustū stipendium siue debitum aut ius aliud ratione cuiuscunq; spiritualis ministerij, secundum laudabilem consuetudinem, etiam sub excommunicatione præcipere potest per suam sententiā vel per statutum, vt clericis soluatur secundum c. ad apostolicam. de symonia. Nihil. n. refert ꝙ hoc vel illud debitum ratione ministerij spiritualis hoc vel illo iure diuino naturali vel humano vel à consuetudine proueniat vel debitū sit, ad hoc vt Episcopus per sententiam vel per statutum etiam sub excommunicatione præcipere possit vt plene sine vlla diminutione sacerdotib. soluatur. Et cum ex hoc nulla sit species mali nec symonię, dum hęc exactio non fit spiritualia subtrahendo, vt inferius magis patebit, sequitur opinionis huius intentum.

Ad rationes autem primę opinionis Resp. ad primam, negando, quod per solam viam eleemosynæ pro celebratione missæ datur sacerdoti: sed datur per viam debiti stipendij, quod ēc ad iustitiam quodammodo pertinet & non ad putam misericordiam, vt satis significatur in q. 1. c. fi. vbi stipendia sanctis laborib. aut ministerijs debita dicuntur, vt etiā ait Scotus in 20. quodlibeto, ipse etiam Soto & Nauarro vbi supra. Alioqui eadem ratione nō possent laici ēt post missę celebrationem per iudicē compelli ad soluendum stipēdium etiam consuetum, sicut nec ad alias eleemosynas etiam consuetas, nisi in extrema vel quasi extrema necessitate. Sed neq; ipse sacerdos si diues esset posset per solam viam eleemosynæ stipendium missę non necessarium etiam post eius celebrationem exigere nec accipere liberaliter oblatum. Nam eleemosyna nō nisi indigenti debetur: nec nisi ab eo licite recipitur. Ad minorem etiam prædictę rationis dici potest quòd ad opera misericordię & pietatis aliquando per pręcepta & leges humanas & excōmunicatione aggrauatas homines cogi possunt, vt de his latius Siluester tit. eleemosyna. q. 6. tit. medicus. q. 5. & tit. obligatio. q. 2. q. 7. secundum doctores communiter agit.

Ad secundam rationem Resp. negando esse illicitam semper exactionē iusti stipendij ante spiritualium ministrationem: sed solū est illicita quando fit per spiritualium subtractionē; nisi

nisi stipēdia soluantur ante ministerium eorū: aut quando ante ministerium exiguntur stipēdia cum scandalo, vel si speciem symoniacā habet exactio, aut alterius mali. Et nihil aliud dicit, & intēdit B. Tho. vbi supra. Per prædictam autem legem, vel statutum nihil horum malorum est: quia nec subtrahuntur spiritualia quę debentur: nec vlla species, nec intentio symoniæ, aut alterius mali est: Item per talem legē non fit exactio, nec executio stipendij, sed solū per dictas leges iuste & prudenter prouidetur contra iniustitiam, amicitiam, & multa alia inconueniētia, quę hincinde facile suboriri solēt. sicut & B. Tho. vbi supra art. 4. ad tertium, & ipse etiam Soto vbi supra q. 7. art. 1. in fi. dicunt licitam esse legem, qua annatę beneficiorum ecclesiasticorum conferēdorū exiguntur, vel solui prius pcipiūtur sine vlla diminutiōe.

Ad tertiam rationem, negatur id esse in laicorum preiudiciū, quia non ad eos, sed ad prelatos ecclesię spectat stipendia iusta taxare modo prędicto, quę ratione spiritualium ministeriorum, clericis exhibenda sunt.

Secundum punctum. Secundum punctū est quo ad ipsos clericos, an etiam illis per statutū posit pręcipi sub excommunicatione, ne de prędicto stipendio per legem taxato remittant.

Ad quod respondeo, id statutū regulariter, & simpliciter illicitū esse: neque illo aut eius excommunicatione clerici vllo modo ligātur. in quo omnes doctores conueniūt. quod etiam quadrupliciter probatur. primo, quia si clericus potest minori pretio alia bona sua vēdere, & alia ministeria corporalia, & spiritualia, seipsum & suas operas locare & obligare, & ea omnia omnino gratis & liberaliter facere, atq; donare, quæ ex sua natura gratis fieri non debent, neque donari, vt psallere, cantare, scientiamq; aliquam docere: ergo à fortiori missam ipsam pro minori stipendio, & omnino gratis potest celebrare, nō obstante supradicto statuto. quia missa, & ministratio sacramētorum ex natura sua magis debent fieri gratis; sicut & ea potestas omnino gratis à Deo accepta est, iuxta id Mat. 10. gratis accepistis, gratis date.

Secundo probatur idem, quia taxatio omniū rerum, & ministeriorum in tēporalibus, & spiritualibus non fit, vt gratia, & liberalitas volentis impediatur, sed vt iniustitia vndiq; vitetur. non ergo fieri potest, nisi ita vt nō plus, nec minus iusto pretio taxato detur, vel exigatur alterutra parte inuita. Et ita non obstante prædicto statuto remissio in toto vel in parte, sicut & amplior donatio liberalis vtrinq; fieri pōt.

Tertio probatur idē, quia opus virtutis aut consilij, qualis est prædicta remissio liberalis, aut pia ratione amicitiæ liberalitatis, misericordię aut alterius virtutis facta, prohiberi humana lege vniuersaliter non potest. Esset enim error intolerabilis, & manifestus reddens legem ipsam, & excommunicationem nullam ipso facto, vt doctores communiter docent in materia excōmunicationis. haberet etiam speciem mali auaritiæ, vel symoniæ: essetq; scandalosum statutum illud, cedens etiam in missarum, & deuotionis fidelium diminutionem. & ita nullo modo ligaret.

Quarto probatur idem, quia ad id faciunt B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 3. ad secundum, doctoresq; communiter dicētes, quòd licet posit statui in aliqua ecclesia, q fiat processio, siue solennitas officij in tali funere, vel festo pro eo qui tātam dederit quantitatem, quia id pertinet ad gratitudinem: non tamen potest statui quòd nō fiat pro eo qui non dederit; quia speciem mali habet, vt dictum est. igitur idem in proposito.

Similiter propter easdem caulas statui non potest in vniuersitatibus, vt graduandi de suis iurib. taxatis alicui remittere non possint: neque id statutum obligat etiamsi iuratū sit. Est enim illicitum vtpote quod prohibet opus misericordiæ, vel alterius virtutis simpliciter, & regulariter, vt sonat.

Quibus non obstantib. si alicubi lites, fraudes, siue tyrannides, vel alia inconuenientia alterutra ex parte, vt plurimam sequerentur ex libertate clericorum ad faciendam prædictam remissionem stipendij taxati: vel si clerici varijs modis etiam palliatis per laicos de sibi debito stipendio taxato, vel non taxato in toto, vel in parte remittere cogerentur: tūc certe crederē licitum esse statutum etiam sub excommunicatione prohibens clericis de illo quicquā remittere. quia tunc ex iusta causa ad illa inconuenientia præcauendum quę vel remissionem coactam faciunt, vel vitiant, vel ex ea quouis modo, vel occasionaliter sequuntur: vtique licitum esset in eo casu remissionem generaliter prohibere. dummodo etiam tunc non specialiter prohibeatur ea remissio quæ omnino liberaliter, & virtuose fieret, puta per viā eleemosynæ pauperib. veris non fictis aliquid remittendo, aut etiam pro ipsis, & pro diuitib. omnino gratis, & pure liberaliter sine vllo stipēdio, sine vlla fraude celebrando. Etsi id statutū generaliter fieret, ita esset intelligendum, videlicet vt per ipsum occasiones supradictæ, & fraudum palliamenta tollantur: & non vt per id virtutum, & pietatis fit detrimentum.

Quinto dubitatur vtrū sit tutus in conscientia, & liber à restitutione sacerdos qui recipit abundantia stipendia gratis data pro missis celebrandis, puta vnum regale pro qualibet missa: & ipse eas alijs sacerdotib. commendat pro diminuto stipēdio consueto puta pro dimidio regali, aut pro viginti nūmis, aut parum plus. *Dubium 5.*

Respondeo

Prima opi. Respondeo. est duplex opin. 1. magistri Soto vbi supra lib. 9. q. 3. art. 1. ꝙ sic, si talis sacerdos est curatus, aut habens curã populi illius: quia cum vt supponitur, iustum stipẽdium ipse alijs sacerdotib. pro illis missis persoluat: iam nulli facit iniuriam si ipse reliquum accipiat pro cura, & onere quod subit ex officio pastorali: cui creditum est, vt quo potuerit honesto stipẽdio faciat illas missas pro suis subditis celebrari. Sacerdos autem non habens curam illius populi non est tutus, neque liber à restitutione: nisi totum stipendiũ alijs det pro illis missis celebrandis. quia cũm non habeat curã non est sibi creditum vt curam habenti.

Secunda opinio. Aliorum opinio est, quòd nec habẽs curam nec non habẽs est tutus: nisi quãdo ex lege vel consuetudine, vel ex volũtate saltẽ tacita commẽdantium ipsas missas dantiumq; maiora solito stipẽdia, taxatum vel ordinatũ est aliquod premium, vel aliquã pars illorũ determinata, vel indeterminata pro ipso habẽte curã faciendi illas missas pro suo debito. aliàs stipendio celebrari. Et hoc modo limitata illa prior opinio magistri Soto est vera, aliàs non. vt ait Nauarro in summa c. 28. nũ. 91.

Quod & probatur dupliciter. primo, quia ille curatus pro sua cura in hoc & alijs pertinentib. ad salutem subditorum iam aliàs sufficiens habet stipendium in decimis, primitijs, vel alijs particularib. stipendijs sibi taxatis pro his, vel illis actibus modo sit principalis curatus modo substitutus, siue vicarius, cui ipse curatus decẽti stipẽndio prouidere tenetur, vt vice eius seruiat populo sicut ille seruire tenetur. ꝙ si iste substitutus sic acceptauit: iã nihil amplius pro suo ministerio debito accipere potest: sicut nec curatus principalis, secũdum omnes doctores, vt tangit B. Thó. 2. 2. q. 100. art. 3. Nunc autem pro hac cura, seu onere particulari quod ipse libètor subit nihil est datum, neque promissum ab illo qui ei illas missas commendauit: qui & solum pro stipendio sustentationis id dedit celebranti. ergo nullo iusto titulo potest de illo stipẽdio sibi quicquam accipere. qua de re tenetur totũ dare, nisi ille omnino liberaliter remiserit, id quod de nullo præsumitur.

Neque valet dicere, vt vbi supra ait Soto, ꝙ tacite videtur illi datum pro sua cura vt faciat illas missas celebrari. quia hoc est diuinare: & vbi de voluntate dantis nulla est probabilis certitudo, standum est eius verbis expressis, ꝙ scilicet pro qualibet missa tantum stipendiũ assignauit, vtique non nisi eam celebranti, vt est consuetudo generalis assignandi stipendia pro qualibet missa non nisi eam celebranti.

Secundo probatur idem, quia alioqui licite posset curatus ditari vndiq; missas innumeras congregando, pro quibus abundantia stipẽdia assignata sunt: faciendo eas celebrari pro diminutis stipendijs, & residuũ sibi reseruando. quod vtique modis turpe lucrum esset, & scandalosum simul, & iniustitiam continens, vt probatũ est. Ideo hæc secunda opinio verior videtur. & ex dictis, tam opinio præcedens, quàm eius ratio confutatur.

Et quia de curatis, & eorũ substitutis hic egimus: hic etiam interim duo addamus. primum ꝙ Soto, vbi supra dicit illos teneri pro suo populo quotidie fere celebrare. Alij autem dicũt, ꝙ non nisi dieb. festis. ego autem cõsuetudini aut legi dyœcesis starem. Itẽ ait secundò Soto. quo fit, vt non possent pro suis missis alia stipendia accipere nisi à suis tantum subditis, idq; in casu quo liberaliter omnino ab eorũ aliquo donẽtur, vt pro eo specialiter celebretur illa eadem missa, quæ & pro populo fit, vel in casu quo aliquę paucule missę alicuius sui parrochiani ipsi commendantur, puta nouenarium, & huiusmodi pro aliqua necessitate imminente. Quia sui parrochiani nõ debent ad hoc alios quęrere sacerdotes. ꝙ si plures sint missę particulares, tũc alij sacerdotes auxiliarij quęrẽdi sunt qui has, vel illas celebrent, vt supra dictum est. Hæc ille. Sed certe hoc solum est verum tenendo cum ipso Soto vbi supra, quòd quotidie pro suo populo celebrare tenentur: aliàs non est verum.

In omnib. tamen supradictis tandem secundum Caietanũ 2. 2. q. 100. art. 3. Et Soto vbi supra lib. 9. q. 6. arti. 1. notetur ꝙ quamuis ex sua natura non sit illicitum si ante missæ celebrationẽ sacerdos dicat se nolle celebrare nisi sibi sufficiens victus, aut stipendium detur vnde viuat. at vero de quantitate contendere, puta ꝙ tantum vel tantum, vix citra scandalũ fieri potest, quia & speciem symoniæ habet.

Tandem sexto dubitatur, primo, Vtrum valeat talis applicatio missæ, puta Petrus celebrat pro intẽtione Martini, id est pro eo cui postea Martinus eam missam applicauerit: cũ tamẽ ipse Martinus quãdo missa celebratur, nec tunc nec ante, sed postea illam applicet, neque de tali applicatione ante cogitauerit. *Dubium. 6.*

Item secundo, Vtrum valeat missa dicta pro eo qui postea commendauerit, aut petierit.

Respondeo ad primum, ꝙ sic: & statim vt prędicta missa celebratur applicatur per ipsum Deum illi qui eam petijt, vel cui Martinus postea tandem applicaturus est. Neque est inconueniens ꝙ Deus fructum illius missę applicet alicui antequã per hominem distincte ei applicetur; si tandem illi distincte per hominẽ applicanda est, cui iam petẽti sacerdos, determinate quidẽ ex parte obiecti, vel eius cui est applicãda per Martinũ, quamuis confuse ex parte ipsius sacerdotis, eã applicat vel applicuit. Quia Deus cui omnia etiam futura viuunt & presentia *Resp. ad 1.*

tia sunt antequam sint, conformat se intentioni quamuis confuse applicantis, & quamuis homo confuse, Deus autem distincte sciat, Quòd si Martinus postea nulli distincte applicauerit Deus etiam nulli applicauit: idq; ita fore sciuit, & voluit ab æterno sine vlla ipsius mutatione, vt in materia de prædestinatione, & de futuris contingentibus agitur à doctoribus.

Si autē quis dicat quòd licet talis applicatio fiat alicui determinatæ personę quamuis ignotæ atque confusę: tamen à Deo suspenditus eius effectus, seu fructus quousque Martinus illam missam applicet. Sicut quādo Papa in suis bullis concedit indulgentiam illi cui applicauerit is qui dederit tant. amquantitatem. Nam sicut Papa est minister applicatorq; thesauri ecclesiæ, sic & sacerdos respectu fructus missæ: hoc vtique probabiliter diceretur, sed probabilius id quod supradictum est.

Resp. ad 2. Quo ad secundum respondeo, quòd non valet missa à me celebrata pro eo qui illam à me postea cras, vel post annum, vel annos petierit pro se vel pro alijs celebrari. nec illi nunc ego pro illo satisfacio: nisi postea quando petierit pro eo celebrauero: quia opera & præsertim sacramenta, & sacrificium missę statim vt fiūt habent suum valorem & effectum, saltem meritorium gratiæ & gloriæ, & satisfactorium ex opere operato secundum dispositionem participantium. Hanc autem dispositionem, vel deuotionem petētis pro se missam celebrari nullus habet antequam illam petat. ergo eius fructum debitum petenti secundū petentis dispositionem, & deuotionem postea non habebit, nisi postquam petierit pro illo specialiter celebretur: nec aliter illi erit satisfactum: quamuis illa missa valeat ei secundum aliam suam deuotionem, aut dispositionem non petētis, sicut & valet alijs pro quibus non petentibus generaliter, vel specialiter offertur, vel applicatur.

Neq; hoc cōtrarium est ei quod ad primum proxime responsum est. Nam illud habet veritatē quòd scilicet valet missa applicata per sacerdotē illi cui postea Martinus applicauerit, quando videlicet ille eam missam petierat valet ei secundum dispositionem petentis: quòd si non petierat valet solum secundum dispositionem non petentis, quam habet quando missa prædicto modo à sacerdote celebrata illi determinate quamuis confuse applicatur, vt supra dictum est. Nunc autem dicimus quòd non valet alicui missa vt petenti nisi postquam petierit, vt pro eo celebretur.

Immo neque quisquam potest fructum missæ vel alterius boni operis sibi vel alteri in posterū reseruare pro qn̄ indiguerit, vel voluerit: sed vt dictum est si est capax illius statim habet illum secundum suam dispositionē: aliàs reseruatur in cōmuni ecclesiæ thesauro quo ad vim satisfactoriā, secundum communē doctrinam ecclesiæ in materia de indulgentijs. De sacramento autē baptismi quod recedente fictione postea valet ad salutem alia ratio specialis est: vti doctores in 4. dist. 6. communiter docent.

QVAESTIO. V.

Quæstio quinta de adoratione Christi, & sanctorū, & imaginum, continet decem dubia, quorum primum est; Quid & quotuplex sit adoratio.

PRO quo nota primo, secundum Thomam Vvalden. lib. de sacramentalibus titu. 13. c. 118. & August. de Ciuitate Dei li. 10. & 19. quòd est differentia inter reuereri, honorare, laudare, glorificare, adorare, & colere. Nam reuereri est magniducere seu ęstimare bona quę in alijs cōsideramus. Honorare est reuerentiam, vel ęstimationem interiorem signo exteriori, verbo vi delicet, vel operę demonstrare: & talis honor est testimonium virtutis. 1. Eth. Sed sępe alterū pro altero vsurpatur. Laudare superaddit: quia est commendare, vel prędicare bona quæ in alijs consideramus. Glorificare insuper addit, q longe lateq; illa prædicemus: ita vt quis inde incipiat celebris, & nominatus haberi is quem laudamus. Nam secundum Ambrosium gloria est clara notitia cum laude. Adorare est nos alicui, vt superiori, vel eminēti prosternere, vel aliam humilitatis ceremoniam aut signum exhibere. Colere est superius ad hæc omnia, nā in his omnibus colimus eum quem reueremur, honoramus, laudamus, & adoramus; sed vt diximus sępe vocabula vsurpantur. Dubium 1. Notabile 1.

Sed nota quòd hęc reuerētia, honor, cultus, & adoratio pōt fieri interius, & exterius. Exterius fit multipliciter, verbis aut factis, orando, laudando, vouendo, offerendo, obsequendo, & huiusmodi. Interius autem proprie adoratio nō fit nisi per recognitionē excellentię, & affectū ei conformem secūdū varias opiniones de quibus infra in secundo notabili sequēti habetur, & Gabriel in canone lectione 49. 50.

Secundo. no. secundum Medina in tractatu de oratione q. 2. contra B. Thomam in 3. par. q. 25. & Gabrielem vbi supra, & in 3. distinct. 19. quòd adoratio formaliter non est actus intellectus. Nam per solum intellectum non adoramus, nec honoramus. neque enim adoratio est ipsa cognitio qua cognoscimus huic talem deberi adorationem, vel honorem, quamuis talis cognitio requiratur: sed est velle conferre illum honorem. & ita latria, vel dulia est, volo huic honorem vel obsequium tale in recognitionem excellentiæ exhibere. Notabile 2.

Neque

Neque est virtus mixta partim intellectualis, partim moralis, partim theologalis, sed est vna virtus, & vnus habitus moralis inclinãs ad exhibendum honorem alicui, quo ad voluntatem pertinet.

Neque est virtus theologa, quia hæc habet Deum pro obiecto immediato: latria aũt operationes humanas, vt credere, amare, sperare, & reddere honorem & obsequiũ Deo vel Sanctis, vt oportet. Est igitur virtus moralis, quæ ad iustitiam pertinet siue reducitur, quę est in voluntate. Et quamuis ad latriam requiratur fides: non tamẽ est fides, sed ab ea imperatur. Nam velle reddere honorem Deo non est credere, sed velle, vt dictum est. de his latius Gabriel in canone lectione 50.

Notabile 3. Tertio no. quòd diuersę sunt species adorationis. Nam religio est qua cultus Deo exhibetur, & ad hanc pertinet latria. Pietas est per quam patri, & patriæ, & sanguine iunctis debitum officium, & cultũ exhibemus. Obseruantia est per quam homines in dignitate constitutos colimus, vt prælatos, iudices, magistros, sapientes, &c. Dulia est propriè per quam debitus cultus dominis à suis seruis exhibetur. Nã dulia idem est quod seruitus: tamen extenditur etiam ad pietatem, & obseruantiã. Et quęlibet istarũ sub se plures aliàs cõtinet species.

Sed quatenus ad rem spectat, latria est cultus soli Deo debitus, quę & strictè dicitur adoratio: & potest esse interior, & exterior, vt superius habetur.

Dulia est veneratio exhibita creaturæ propter eius excellentiam, vel perfectionem, siue interior, siue exterior fit: & hoc modo est genus complectens etiam hyperduliam, id est duliam maiorem. Nam hyperdulia est seruitus quædam reuerẽtialis exhibita creaturę ratione eminentis, & singularissimæ excellentię eius, qualis est reuerentia, quæ beatæ Virgini, quę mater Dei est exhibetur. Dulia minor siue communiter, & simpliciter dicta est reuerentia communis alicui exhibita creaturæ ratione excellentiæ communi ei, & multis alijs. de quibus omnib. Gabriel vbi supra secũdum communem doctorum sententiam latius agit.

Notabile 4. Quarto no. ꝙ dupliciter aliquid adoratur, scilicet per se, & per aliud seu per accidẽs. Per se adoratur, vel honoratur quod in se rationẽ, vel causam talis adorationis habet, vt est persona quę adoratur: & hęc est propria adoratio, & vere id sic adoratur. Per aliud autem & per accidens adoratur id quod nõ ratione sui, sed ratione cõiuncti sic adoratur: ita ꝙ non ipsum in se, sed res cui illud cõiunctum est rationẽ, aut causam talis adorationis habet, vt vestis qua rex indutus est, cum ipso rege, & solum rõne eius simul adoratur, vel honoratur. Sic dicitur à durãdo ꝙ humanitas Christi adoratiõne latriæ ratione verbi cui vnita est per accidens adoratur, vt infra dubio 3. latius de hoc. Et hoc modo non proprie illa adoratione adoratur, quamuis alia adoratione proprie adoretur.

Item nota, ꝙ obiectum adorationis est duplex, scilicet materiale, & formale. Materiale est ipsa res quæ per se, aut per accidens magis, aut minus principaliter adoratur. Formale vero est ratio seu causa quare illa res sic adoratur: modo sit forma quædã, vt excellentia aliqua illius rei, modo cõsideretur per modũ formæ, vt sapientia bonitas, &c. Siue per modum operationis, quia scilicet est creator, redẽptor, aut benefactor, & huiusmodi.

Item obiectum illud materiale adorationis est triplex, scilicet motiuũ tãtũ: & est id quod illa adoratione non adoratur, sed excitat, vel mouet ad aliud adorandum, vt est vox vel scriptura nominis Iesu vel Dei, quæ non adoratur latria, quamuis alia adoratione veneretur: sed mouet nos, & ad memoriam adducit rẽ significatam, id est Christum vel Deum, vt illum latria adoremus. Aliud est obiectum terminatiuum tantum, & est ipse Christus ad quem illa adoratio finaliter terminatur, seu est id quod principaliter, vel finaliter per se vel per accidens adoratur. Aliud est obiectum motiuum, & terminatiuum simul, quod videlicet, & mouet ad aliud principaliter adorandũ, & terminat ipsam adorationem seu simul adoratur eadem adoratione quamuis non vltimate, sed minus principaliter, & in ordine ad id quod principaliter, & vltimate adoratur. quæ ideo dicitur analogica adoratio illius, quia scilicet rõne alterius, vel relatione, aut aliqua proportione, ad alterũ ad qđ mouet absolute, & principaliter adorãdum, illa adoratione adoratur. Et hoc modo secundum cõem opinionẽ & veram, imago eadem adoratione qua & imaginatũ adoratur: & ipsa dr̃ obiectũ materiale, imaginatum autem formale, quia ratione eius illa adoratur, vt de hoc infra dub. 4. latius habetur.

Dubium. Dubium secundũ, quomodo & quare Deus adorandus sit.

Rdspondeo, Certum est Deũ esse latria adorandum ratione supremę suę excellentię in se. Sed dubiũ est inter catholicos an ratione eius, vt nobis communicatur per creationem tanquã dominus supremus omnium, an etiã per redemptionem, vt supremus redẽptor noster, latria adorandus Deus sit. de quo latius Scotus in 3. dist. 9. sed non determinat.

Videtur tñ probabilius ꝙ quacunque illarum trium rationum ei debetur latrię adoratio. ita ꝙ si gr̃a declarationis fingãtur tres dij, vt fingit Scotus: quorum primus habeat suam infinitam, & supremã excellentiam in se, nihil boni

boni ad extra communicando vllo modo, neq; creando, sed solū sit Deus, & non creator, neque redemptor. Et secundus omnia creet, conseruet, & gubernet, vt nunc facit: ita φ sit supremus dominus omnium quo ad bona tātum naturalia, & nullo modo redēptor sit, nec glorificator. Tertius sit solum redemptor, vt nūc est: ita quòd quo ad dona supernaturalia gratiæ, & glorię supremus, & independens benefactor omniū sit, qui redemptor naturę lapsæ ideo appellatur. Dico quòd cuilibet illorū ratione suæ supremæ, & independentis excellentię in suo genere honor, & adoratio latriæ debetur. & ita nunc ipsi vnico Deo hac triplici ratione latria debita est.

Quod probatur de primo, quia si sapiēti homini suus honor, & adoratio ratione illius excellentię debetur: ergo & Deo ratione supremæ huius infinitæ sapientiæ, bonitatis, & omnipotentiæ &c. suus honor & suprema adoratio latriæ à fortiori debetur. Sicut & amor rōne suæ infinitę bonitatis in se. De secundo similiter probatur, quia si domino à suis seruis, & superiori ab inferioribus, & parētib. à filijs, ratione dominij, & doni naturalis, & principij debetur honor, cultus, & sua adoratio: ergo à fortiori supremo domino creatori & gubernatori, vbi eadem ratio in supremo gradu reperitur, sua debetur latriæ adoratio. De tertio idē patet, quia non minus, sed maius donum, aut bonum est, supernaturale esse & æternū quod ratione redemptionis nobis communicatur, quàm naturale quod ratione creationis; ergo à fortiori redemptori ratione huius supremæ excellentię, atque principij totius boni supernaturalis sua adoratio latriæ debetur.

Cum quo stat φ ratione alicuius harū triū excellētiarū aliquis modus adorationis latriæ, vel cultus sub eadē specie latrię debeatur vni, qui non debetur alteri, in quo rō illius excellētiæ non est. Sufficit enim ad speciē latrię quod ratione supremę excllētiæ huius vel illius, hoc vel illo modo, hic vel illic cultus Deo exhibeatur. Nam à ratione formali nō à materiali sumitur species adorationis. Hyperdulia autem ratione singularis quamuis non supremæ excellentiæ debetur alicui, vt proxime dictum est.

Cum ergo nunc in Deo hęc triplex ratio simul sit: vtiq; eadem triplici ratione, seu titulo summa latrię adoratio, sicut & amor super omnia rōne ipsius triplicis bonitatis Deo debetur. Ideo & Matth. 4. dicitur Dñm Deū tuum adorabis. Et ecclesia in inuitatorio Epiphanię solennius solito canit, Venite adoremus eum, quia ipse est dñs Deus noster. Deus dr̄ quo ad primam, dominus quo ad secūdam, noster quo ad tertiam rationem seu titulum adorationis. quib. & sua dona, videlicet thus Deo, aurū domino regi seculorum, mirrha redemptori perfecto à culpa & pęna respondēt. Et dū Luc. 10. c. dicitur diliges dominum Deum tuum. eędem tres rationes bonitatis Dei, & amoris correspōdentis super omnia significantur. Reliqua videantur in canone Gabrielis lect. 49. & 50. vbi plene hæc omnia tractat, & in fine tertij pūcti sequentis videatur argumentum ex B. Tho.

Insuper nota, φ summa adoratio honoris, & reuerentiæ debetur Deo quatenus Deus in se summum bonum est, summa aūt adoratio seruitutis, & obedientiæ debetur eidē quatenus summę dominus, & bonus nobis est creator, redemptor, & glorificator. ideo quo ad primū dicitur, Dominum Deum tuum adorabis: & quo ad secundum, Et illi soli seruies. quia idem supremus dominus, & Deus est.

Dubium tertium, Vtrum & quomodo alij à Deo sint adorandi: & præcipue sanctissima humanitas Christi. *Dubium 3.*

Respondeo per quatuor puncta. primum, φ viuētes alij à Deo sint honorādi nō dubitatur, vt psal. mihi aūt nimis honorati sunt amici tui Deus. Itē 1. Pet. 2. regē honorificate. & Pau. ad Rom. 13. cui honorē honorē. & ad Eph. 6. honora patrem tuum. Et Chrysost. super 1. Timo. hortatur fideles honorare sanctos. & ratio est quia honor est prēmiū virtutis, & signū excellentię alicuius: sed alij sunt alijs meliores, & excellentiores. ergo prę alijs honorādi, & honorabiles sunt. Et s̄m Tho. 2. 2. q. 102. sunt de hoc virtutes distinctæ, vel continētur sub dulia generaliter accepta, vt supra dubio primo dictum est. *Primum punctum.*

Secundum punctum est de sanctis qui sunt in cęlo gloriosi, φ sint honorandi, & dulia adorandi, & orandi à catholicis nō dubitatur, & hęreticū esset oppositum tenere. quod patet ex vsu ecclesię, & cōi doctrina eius, atq; doctorū, vt de hoc latius Carpē. contra Erasmū de Hierarchia ecclesiastica, & Aug. lib. 2. contra Maximū prope fi. & de vera religione. & Damascenus in 3. sent. c. 7. & Beda, & Rabba. lib. 3. super Gene. 23. & Echius in suo enchiridio. tit. de veneratione sanctorum breuiter tangit, & noster Dorantius de locis catholicis lib. 3. c. 13. vsque 24. & Tho. V valdensis. de sacramental. lib. ti. 12. vsq; tit. 16. & pcipue tit. 14. c. 130. latius agūt. *Secundum punctum.*

Tertium punctum est de Angelis sanctis φ sint ēt venerandi dulia probetur ex sacris scripturis, vbi id sæpe habetur: & communiter sic tenet, & celebrat ecclesia. Si contra hoc arguatur quòd Apoc. 19. & 22. Angelus prohibuit Ioannē procidentem volentem illum adorare. Nam non videtur quòd Apostolus plenus spiritu sancto voluerit idolatrare, illum latria soli Deo debita adorando: neque quòd ignorauerit illum Angelum, & non Deum esse. ergo adorationem duliæ prohibuit. *Tertium punctum.*

Respon.

Respon. ꝙ Apostolus volebat illum Angelũ latria, nõ absolute, sed analogice, & in ordine ad Deũ adorare, vti inferius de imaginib. dub. 4. cõiter dicitur à doctotib. Putabat. n. ꝙ sicut angeli non vt meri nuncij Dei, sed vt legan no mine, & auctoritate Dei aliquid facturi quondã apparere sæpe solebant: & ita loquebantur vt Deus, dicentes se dñm Deũ esse: ac proinde vt Deus analogica latria adorabantur, vt cõstat Gen. 18. & ibi gl. Et Exod. 3. & 4. & 19. & 23. c. ſm doctores ibidem, & alibi sæpius. Sic inquã putabat Ioannes, tunc Angelum nõie & aucto ritate Dei apparere: iõ vt diximus analogica latria adorare volebat. Sed angelus illum edocuit, ꝙ iã post Deũ hõiem factum non hac auctoritate, & nõie Dei apparent: nec vt tales, vt olim latria, sed vt meri nuncij Dei ſm suũ angelicum officium apparent, & dulia adorandi sunt. potest ẽt dici cũ Marsilio in 3. q. 8. art. 2. Et Horatio in locis catholicis li. 3. c. 15. & multis alijs, ꝙ dulia voluit illũ Ioãnes adorare. sed ab ipso angelo curialiter prohibitus est, vt in hoc significaret, quo ad officium, vel dignitatẽ apostolicã Ioannẽ parẽ esse, vel ẽt præstare angelis, quia apostoli sunt ab ipso Christo missi, & instituti doctores, & pastores, & prælati ecclesię: per quorum doctrinã reuelatam à Deo ẽt angeli multa didicerunt, vt habetur Ephes. 3. vt innotescat principatib. in cęlestib. & c. Et hoc significatur Apoc. 19. vbi dr̃. Conseruus. n. tuus sum & fratrũ tuorũ, i. apostolorũ & c. q. d. iã oẽs habemus idẽ officiũ: & vos apostoli maiorẽ quodãmodo dignitatẽ apostolicã habetis.

Quartum punctum. Quartũ pũctum est de humanitate Christi, de qua Gabriel in canone lect. 50. & in 3. dist. 9. tres refert opiniones, sed tãdẽ ipse suã quartã ponit, per quã oẽs illas conciliat in veritate, cui si paucula superaddantur standum censeo.

Dico igitur primo, ꝙ humanitas Christi in se considerata cũ suis donis non vnita verbo diuino, esset adoranda nõ latria, sed dulia maiori & summa, quæ dr̃ hyperdulia, quia est creatura perfectissima oẽs excellẽs: non tñ extra, aut supra genus creaturæ, & in hoc oẽs cõueniũt.

Secũdo dico, ꝙ humanitas Christi, vt naturę diuinæ personaliter in Christo vnita, vel si adoretur simul cũ verbo in abstracto, adoranda est latria, non quidẽ proprie, sed large, & analogice sumpta, vel vt alij dicunt non p se, sed per aliud, siue per accidens. Quòd nõ adoretur latria proprie, & per se, patet, quia talis latria soli Deo debetur rõne suæ supremæ excellẽtiæ diuinæ: q̃ in ipsa natura humana nõ est, ex quo ipsa non est Deus in abstracto. neq; per illã vnionẽ ad verbum exit terminos excellẽtissimæ creaturæ, neq; quo ad substãtialia mutatur. ꝙ aũt latria large sumpta, & per aliud adoretur, inde patet, quia talis latria est quæ debẽt summe, & singulariter verbo, aut diuinitati cõiunctis, & rõne ipsius diuinitatis coniunctæ. Etsi hoc modo intellexit Durandus dicẽs, ꝙ humanitas Christi adoratur latria per accidens, bene dixit. Et nota ꝙ hoc modo adorans humanitatem Christi latria, eadẽ ratione adorat humanitatem simul, & diuinitatẽ: sed diuinitas est ratio formalis, quare humanitas terminat talẽ adorationem latriæ. quo fit vt eadem adoratione qua adoratur humanitas, tunc ẽt diuinitas adoretur: sed non econuerso qua adoratione diuinitas eadẽ humanitas adoratur. quia humanitas analogice, & per aliud, diuinitas autẽ proprie, & per se latria adoratur, vt inferius dub. 4. de imaginib. & imaginatis latius habeẽ.

Tertio dico, ꝙ humanitas Christi in cõcreto latria proprie sumpta adoranda est, quia homo Christus hac latria proprie adoratur, sicut & Deus, & verbum per cõicationem idiomatum. Non ꝙ humanitas sit terminus aut ratio huius adorationis, sed ipsa persona diuina in vtraque natura subsistens. & hoc modo humanitas in concreto, i. homo Christus nõ per accidens, sed per se, & proprie, vt diximus, latria adoratur, quod est contra Durandum, si ipse intellexit ꝙ hoc modo sumpta humanitas in concreto per accidens adoratur. & hoc etiam modo est verũ quod communiter dicitur, ꝙ dum persona adoratur, adorantur & omnia quę sunt in ea, s. per se, & proprie, in cõcreto: aliàs autem per aliud, vel per accidens, vti superius dictum est.

Quarto dico, ꝙ melius est non distinguere humanitatem à verbo in adoratione, quia cum possumus adorare regem cum sua veste, nõ decet solã vestem honorare. Tum ẽt quia daretur ansa hæreticis ad dicendum Christũ esse purã creaturam. Ideo sicut absolute non dr̃ Christus orare ꝓ nobis: ita nec humanitas sola, vt creatura absolute à nobis adorãda est. Et ita in sexta synodo generali diffinitum est. Vnde & Caietanus 3. par. q. 25. art. 3. admonet ꝙ ecclesia vult ne in exteriore adoratione humanitatem Christi à verbo diuidamus. Quod ẽt iterũ probatur, quia sumpturi eucharistiã absolute dicimus. Dñe non sum dignus, & c. Ad idem est Augustinus, Ambrosius, Damascenus, & cõiter doctores, quos ẽt refert Gabriel in cano. lect. 50. vbi de omnib. supradictis abunde ꝑtractat. Sed & Caieta. vbi supra dicit quòd ecclesia non reprobat debitã adorationem humanitatis Christi à verbo distincte interius in mente factam: sed solum prohibet ne exterius distinguatur.

Si contra prædicta in tertio dicto arguatur, ꝙ Christo rõne humanitatis debetur hyperdulia: ergo Christus vt hõ, vel Christ⁹ hõ ẽt in cõcreto est hyperdulia & non latria adorandus. Probatur antecedẽs per B. Tho. 3. par. q. 25. art. 2. dicentem ꝙ supposito Christi debetur latria

ratione deitatis, & hyperdulia rõne humanitatis, & dulia propter dominium creaturam,

Respondeo negando consequentiam: quia in antecedente loquitur de ratione formali adorationis B. Tho. vt vbi supra declarat, in consequẽti autem de termino illius: & ita fit æquiuocatio à ratione formali ad terminum adorationis, ad aliud ꝙ dulia debetur Christo propter dominium creaturarum, dico ibi dulia non accipitur, vt est species, sed genus commune ad omnes species adorationis, & est idẽ quod adoratio: sicut dispositio aliquando accipitur, vt est genus ad dispositionẽ & habitũ.

Dubium 4. Dubium quartum est de imaginum adoratione, in quo sunt duo articuli. Primus continet ea quæ certa sunt inter catholicos: & quę sunt dubia inter eos explicantur, in quibus sunt opiniones. In secundo autem articulo disputantur ea quæ dubia sunt, maxime quo ad modum imagines adorandi.

Artic. I. Igitur quo ad primũ articulum, dico in hac materia nouẽ propositiones inter catholicos esse certas; sex aũt dubia & opinabilia haberi.

Prima propositio. Primum igitur certissimũ est, ꝙ vsus imaginum sanctorũ est licitus & vtilis. quod probatur ẽm Echium vbi supra, quia admonent doctos, docent rudes, & ex eis oẽs eleuantur, & afficiuntur ad imaginata. Item antiqui ideo erigebant suorũ imagines ne eorum memoria aboleret: & in eis benemeriti colerẽtur. Nec in hoc populis datur occasio idolatrandi, si rudes admoneantur ꝙ potius imaginata in ipsis adorantur id qđ ne rudissimus quidẽ ignorat. adde ꝙ ecclesia eas sępius approbauit in septima synodo generali Nicena; & in sexta synodo generali Cõstantinopolitana, & in trib. conciliis lateranen. sub Greg. 2. & 3. & Stephano, & habetur in c. venerabiles, & c. perlatum dist. 3. Et Eusebius lib. 7. Historię ecclesiasticę c. 44. & historia tripartita c. 41. & Damascenus referunt miraculum cuiusdã imaginis Christi qui etiam ad Abagarũ regem suam misit imaginẽ. de hoc ẽt agit August. epistola 103. & de Ciuitate Dei li. 22. c. 8. & contra Faustum lib. 20. c. 21. & Basilius epistola ad Iulianum. Quare hæreticum est imagines reprobare, vti de hoc ẽt Echius, Catharinus, & Castro de hæresibus ex Tho. Vvalden. de sacramentalib. c. 150. & Soto de iustitia & iure lib. 2. q. 4. art. 2. latius agunt.

Propositio secunda. Propositio secunda. Certum est quòd imagines reuerenter tractandæ, & interius, & exterius colendæ sunt. Nam aliàs superfluus esset earum vsus, quia & irreuerenter eas tractare cedit in iniuriam eius quem repræsentant. c. perlatum. & c. venerabiles, de consecr. dist. 3.

Propositio tertia. Propositio tertia. Certum est ꝙ imagines nõ sunt ita colendæ, vt recognoscamus illas esse summum bonum nostrũ: aut aliquid diuinum in se realiter cõtinere: aut quòd in ipsis totam fidẽ spemq; reponamus, sed in repræsentatis per eas, secũdum c. venerabiles. vbi supra alioqui ad gentilium errorem id spectaret. Neque credimus quod illa imago talisque similitudo nos redemit siue creauit: sed quòd Christus per illam repræsentatus id fecit.

Propositio quarta. Propositio quarta. Certũ est ꝙ imagines, vt sunt res visibiles, & materiales figurę siue delineationes non sunt adorandæ: sed solum vt sunt imagines repræsentatiuæ eorum qui merentur adorari: ita ꝙ tota rõ quare adorantur est repræsentatũ p eas. quia nulla res pter creaturã rõnalem ab homine. pp seipsam digna est adorari. quia homo præstat oib. aliis, vt probat B. Tho. 3. par. q. 25. a rt. 3. Nã & in imagine nulla est excellentia, vt res est: sicut nec in litteris regis, vel sponsi, quæ tñ capiti subditorum, & in sinu sponsę ratione tantũ mittẽtis, & repręsentati honorifice imponuntur, & collocãtur.

Propositio quinta. Propositio quinta. Certũ est, ꝙ oẽs qui catholice imagines adorãt magis adorãt repręsentata per eas q̃ ipsas imagines, modo id fiat per vnicum & eundẽ actũ, vel adorationẽ modo per diuersos actus vel adorationes, de quo inferius in 4. argumẽto latius. & hoc est verũ etiãsi tũc qñ illas adorant non sit actualis memoria, vel consideratio eorũ qui per ipsas repręsentãtur. Quod probatur, quia non adorantur imagines pp se, sed pp repræsentatũ per eas, & rõne illius, vt constat ex 3. & 4. propositione pcedẽte. Nunc aũt pp vnumquodq; tale, & illud magis: ergo magis adorantur ipsa repræsentata. Itẽ qui vult mediũ pp aliquẽ finẽ etsi non sit actualiter memor illius finis, is dr magis velle ipsum finem q̃ medium ad illum, vt qui diligit proximũ pp Deũ magis diligit Deũ saltẽ virtualiter. Sic in proposito qui adorat imagines pp sãctos ibi repręsentatos magis illos adorat.

Propositio sexta. Sexta propositio. Certũ est ꝙ licet si vtile; & sanctũ inclinare caput, & genuflectere corã imagine: vtilius & melius est actuali cõsideratione, & affectu interiori trãsire ad repræsentatum per eã, ita ꝙ affectus & intentio ad ipsum repræsentatũ actualiter feratur. Patet qa melior est repræsentatorũ, q̃ ipsorum imaginũ adoratio; & quia vsus imaginũ ideo est bonus, vt videlicet p eas mentẽ ad Deũ eleuemus per rememorationẽ, & voluntatis affectum. Nam imagini vt ab ipso imaginato distinguitur certe nõ debemus eũ affectũ, & cultũ interiorẽ, vt recognoscamus in ea esse talẽ excellentiam, puta esse redẽptorem filiũ Dei, & hmõi, vt supra in 3. propositione dictũ est. ergo neq; rõne harũ excellentiarum quæ in eis non sunt, illas adorare debemus, sed solũ rõne repræsentati: cui illæ excellentiæ vere conueniunt. quapropter vtilius magis, & principaliter ad ipsum repræ-

repræsentatum adorandum mente, & affectu actualiter, vel virtualiter, vt diximus transire debemus. Sed vtrum necessaria sit actualis aut sufficiat virtualis hæc recogitatio, & effectus, de hoc sunt opiniones inferius art. 2. pertractãdę. Et opinio communis tenet φ sufficit virtualis, vt in 6. argumento ibidem habetur.

Proposit. 7. Propositio septima. Certum est φ de facto possumus eadem adoratione interiore, & exteriore adorare simul imaginem, & repręsentatũ per eã. Quod inde constat, quia possumus multa simul adorare etiamsi nullum ordinem habeant inter se. Nam possum ad tres imagines inclinare caput: ergo ad imaginem simul & repræsentatũ per eam. Itē quia nos prostramus ad imaginem, ergo signum est quòd etiam tũc repræsentatum per eam adoramus. Sed vtrum id liceat facere per eundem aut per diuersos actus adorationis, in hoc sunt opiniones, vt infra tertio & quarto argumēto latius habetur.

Proposit. 8. Octaua propositio. Certum est φ non omnes imagines sunt æqualiter adorãdę, sed proportionaliter, sicut repræsentata per illas.

Similiter certum est apud catholicos quòd si ad præsentiam alicuius imaginis Deus faceret grande aliquod miraculum, aut soleat miracula facere, vel fideliũ preces exaudire: tunc illa mago in maiori veneratione habenda est.

Probatur primũ, quia non est æqualis iniuria omnium imaginũ, puta Christi, & alterius sancti: ergo nec æqualis adoratio esse debet. quia contrariorum eadem est disciplina. & antecedens patet, quia non est æqualis iniuria cõbutentis imaginem Christi, & alterius sancti. Tum etiã secundo, quia repræsentata non sunt æqualis excellentiæ, nec aequaliter adoranda: ergo nec ipsorum imagines, quæ non nisi rõne repræsentatorum adorantur. Tum denique tertio, quia imagines gentilium non ęqualiter venerabantur ab eis: sed eo magis hæc quàm illa, quo & homo, vel Deus per eam repręsentatus magis de republica benemeritus erat.

Secundum autem probatur, quia ibi Deus maiorem excellentiam, aut beneficiũ exhibet quàm alibi: ergo ibi maior illi debetur adoratio seu veneratio intra suã speciem adorationis. Item sicut in vno loco magis quàm in alio Deus aut sanctus adoratur, quia ibi maiora exhibet beneficia: ergo similiter de imaginibus dicendum est. De quo Gabriel in canone lectione quadragesimanona in fine, & lectione 33. latius agit.

Proposit. 9. Propositio nona. Certum est φ imagines nõ sunt adorandæ oratione vocali, nec alloquendæ nisi per tropum seu figuram: sicut ecclesia adorat, & alloquitur crucem, clauos, & lanceam, dicens. O crux aue spes vnica &c. quia inanimata non audiunt nec sentiunt, vt de hoc infra dubio quinto & vltimo latius habetur.

Sunt autem sex dubia, & opinabilia inter catholicos in hac materia. Primum vtrum imagines sint proprie, & vere adorandæ, ita φ adoratio ad ipsas terminetur quamuis ratione repræsentati: an solum ad ipsum repræsentatũ: & imago sit solum obiectum motiuum, vel rememoratiuum adorationis. Nam communiter tenetur quòd etiam sunt obiectum terminatiuum adorationis analogicæ, alij vero tenent quòd non.

Secundum, Vtrum quoties imagines adoramus, adoremus non solum virtualiter, sed etiã formaliter repræsentata per eas.

Tertium, Vtrum sit necessarium semper actu cogitare de re repræsentata per imaginem quando ipsa imago adoratur. Nam communiter dicitur quòd non est necessarium, quamuis sit necessaria relatio saltem virtualis in repræsentatum. Sicut quando pharmacum sumimus non oportet, quòd actualiter cogitemus de sanitate ad quam ordinatur. Aliqui autem tenẽt quòd talis cogitatio actualis necessaria est.

Quartum, Vtrum sit idem adorare imaginem vt imago est: & adorare in imagine ipsum repræsentatum.

Quintum, Vtrum ęquali adoratione adoretur imago, vt imago est, & repręsentatum per eam.

Sextum, Vtrum eadem adoratione, & eodem actu adoretur imago, & ipsum repręsentatum. Nam in his omnib. sunt opiniones, quæ inferius art. 2. sequenti disputantur, & in argumentis ibidem explicantur.

Quo ad secundum articulum, quomodo imagines sint adorandæ, sunt tres opiniones. Artic. 2.

Opin. 1. Prima est, φ non sunt proprie, & vere adorãdæ ita φ ipsæ sint terminus adorationis: sed solum sunt obiectum motiuum, vel signum rememoratiuum adorationis, ita φ nihil aliud est imaginem adorare, quàm corã ea ipsum repręsentatum adorare. & ita proprie imago Christi nulla adoratione adoranda est, sed improprie & abusiue dicitur adorari.

Ita quando communiter dicitur ab ecclesia, & doctoribus quòd imagines debēt venerari: ibi capitur signum pro signato ad hũc sensum, quòd res per imaginem repręsentata ad pñsentiam imaginis adoratur ac si in se pręsens esset. Non autē φ ipsa imago adoretur aut vllo modo terminet adorationem. rõnes huius opinionis infra in argumentis contra tertiam opinionem tanguntur, & ibidem soluuntur.

Hanc opinionē tenent Durãdus in 3. dist. 9. q. 2. Et Holkoth super Sap. 13. c. lect. 157. ad quam vr̃ declinare Gerson alphab. 17. litera x. & 87. h. & eam tenet atque defendit Picus Mirandulanus in sua apologia. q. 3. quãuis ab ali-

 quibus

quib.dicatur se retractasse. Vbi etiã citat pro eadem opi.Henrieum & Ioannẽ de Guarra magistrum Scoti,& Petrum de Aquila, & Mayronis dicentem ꝙ opposita opinio B.Tho.quę & infra patebit cõiter tenetur,est periculosa.

Opin.2. Opinio secunda,quã clarissimus doctor Medina magister meus in sua lectura quondã tenuit est, ꝙ imago Christi siue quatenus crux siue quatenus eius imago aut rep̃sentatiua,nec ratione sui, nec rep̃sentati est adorãda eadem adoratione,videlicet latriæ,qua & ipsum rep̃sentatũ. Sed solum dulia ratione illius rep̃sentationis imago Christi, & sãctorũ adorãda est.

Prima pars probatur,quia ad latriã requiritur ꝙ de re adoranda prædicentur aliqua prædicata diuina,sed de nulla imagine ẽt vt imago est talia dicuntur, quia ista est falsa, ista imago ista crux, vt imago, vel vt res distincta à suo imaginato est infinita, aut me redemit siue creauit,aut summæ sapiens est.ergo non est latria adoranda qua & ipsum repræsentatũ adoratur. Et hoc est verũ siue illa vox inquantum reduplicatiue, siue expecificatiue capiatur. Sed proprie loquendo in præsentia imaginis non ipsa,sed repręsentatum puta Christus interius,& exterius tali adoratione latrię adorarꝫ qa istæ adorationes ab intellectu proueniunt, quo recognoscuntur excellẽtiæ, rõne quarum res vbi tales sunt excellentiæ adorandæ sunt.

Secunda pars huius opinionis,ꝙ imago dulia adoranda est,patet: quia omnib.habentib. aliquã excellentiã debetur aliqua veneratio, vel adoratio infra latriam quę soli Deo debetur. Sed omnis imago & scriptura sancta vt talis habet hanc excellentiam communem ipsis, præ alijs imaginibus, & scripturis prophanis, quæ videlicet habet quãdam habitudinem aut ordinem ad res altissimas, & sanctas quas rep̃sentant. ergo ratione huius communis excellentiæ in ea existentis debetur cuilibet imagini,& scripturæ sanctæ, & ipsi etiam cruci Christi suus cuique respondens affectus, & tale signum, id est exterior veneratio. Cum quo stat ꝙ hæc veneratio exterior fiat maior imagini Christi quàm alijs in signum maioris excellentiæ,& adorationis ipsius repræsentati: sed ipsa imaginum quarumcunque & scripturarũ sanctarum interior adoratio non nisi dulia est.

Argum. 1. Si contra hanc opinionem arguatur, primo, ꝙ dulia solum debetur sanctis propter eorum excellentias.sed de imaginib. ipsorum aut etiã Christi nõ sentimus id quod de ipsis sanctis, ergo nec dulia sunt eorũ aut Christi imagines adorandæ: vel ratione rep̃sentatorũ eadẽ adoratione qua & ipsa rep̃sentata adorandæ sunt.

Respon. Resp.negando maiorem. Nam vt dictum est non solum sanctis,sed alijs quibuscunque reb. sacris propter excellentiam ordinis ad diuina cõem omnib.eis debetur duliæ adoratio.Nam licet vna imago puta Christi maiorẽ excellentiam repræsentati repræsentet, quàm imago alicuius sancti: non ideo formaliter habet maiorem excellentiam quàm sit prædicta habitudo repræsentationis: quæ ipsi & omnib. sacris imaginibus,& scripturis communis est.

Argum. 2. Si secundo arguatur,quòd imago cõtinet ipsum imaginatum continentia repræsentatiua, sed imaginato debetur talis adoratio, ergo & eius imagini.

Respon. Respondeo negando consequentiam, quia propter hanc excellentiã repręsentationis aut ordinis ad sacra solum debetur imaginibus, & alijs sacris duliæ adoratio, vel veneratio, magis aut minus intra speciem duliæ,vt dictũ est.

Argum. 3. Si tertio arguatur, ꝙ auctoritates sanctorũ,& ecclesiæ dicunt,quòd eadem adoratione imago & imaginatum adoratur.

Respon. Respondeo, quòd debent intelligi ꝙ sic debent adorari non quidem in se,nec vt repręsentant:sed quia sic debemus adorare rem repræsentatam in illis. & ita ibi accipitur signũ pro signato.Vel alio modo dico sicut de humanitate Christi superius dubio tertio dictum est. ꝙ in concreto latria adoranda est,sic ꝙ talis adoratio non ad humanitatem, sed ad verbum tendat vel terminetur, cui ipsa humanitas vnita est.Ita & imago eadem adoratione qua & rep̃sentatum adoranda est,sic ꝙ talis adoratio non ad imaginem, sed ad repræsentatum ibidẽ repræsentatiue existens terminetur,de quo illas credimus excellentias,vti superius dictum est. & idem de reliquijs sanctorum quod & de imagibus iudicium sit.

Reprobatio huius, & præcedẽtis opinionis ex fundamentis tertiæ sequentis patebit.

Opi.3.cõis Tertia opinio communis,in qua standũ est, tenet ꝙ imagines proprie & vere sunt adorandæ,ita ꝙ adoratio ad eas terminetur.& eadem adoratione qua & ipsa repræsentata: quamuis nõ absolute,sed analogice,vel in ordine ad ea, & ratione ipsorum adorentur.

Ad declarationem & probationem huius opinionis præsupponãtur ea quæ superius in 1. dub.notabili.4.de duplici adoratione absoluta & analogica,& de duplici obiecto, s. materiali,& formali.& de obiecto motiuo tantum,terminatiuo tantum, motiuo simul & terminatiuo adorationis dicta sunt.

His ita suppositis iã prima pars opinionis,ꝙ scilicet imagines vere & proprie adorãdæ sunt quincupliciter probatur. primo ex cõcilijs supra allegatis in 1.art.propositione prima dicẽtib.absolute ꝙ sunt adorãdæ. Nunc aũt impiũ videtur asserere in re tam graui in qua hereses erant ea improprie loqui decernẽdo, vbi ex tali modo loquẽdi periculum erat erroris. ergo.

Item

Item secundo si ore dicimus simpliciter ꝙ Christus est homo: certe ipse vere & proprie est homo.ita si imagines sunt adorandæ: vtiq; vere & proprie sunt adorandæ. Quia quod im proprie est verum: simpliciter non est verum.

Item tertio,quia sicut proprie fit etiã imaginib.iniuria, & non solum imaginatis, dũ ab hæreticis credentib.Christum, sed circa imaginum cultum errantib.comburuntur, & lacerantur.ergo proprie à fidelib.honorãtur,quia contrariorum eadem est disciplina.

Itẽ quarto,quia non sunt contumeliose,vel irreuerenter tractandę:ergo sunt vere adorãdæ.patet antecedens: quia etiã in lumine naturali reus censetur qui alicuius imaginẽ comburit,aut cedit iniuriosę:cũ imaginis iniuria in repręsentatum per eã cedat. Vnde & aliquando Deus vindicauit iniuriam factã imaginibus sacris,vt ex historijs constat sanctorum. Et merito inquisitores hereticæ prauitatis procedũt cõtra eos qui contumeliose tractãt imagines, tanquam contra reos læsæ diuinæ maiestatis.

Item quinto,quia non solũ antiqui gentiles sed & fideles adorabant,& nunc adorãt,& reuerentur non solum repsentata corã suis imaginib.etiam prophanis,sed etiam ipsas imagines propter ipsa. Ideo nanque vsus imaginum ab omnibus,ẽt gentilib.inuentus est: vt in eis de repub.benemeriti, & excellẽtes viri qui iã è vita decesserunt, vel absentes honorarentur in illa reuerentia,& honore suis imaginib.impenso.Item sicut aliquis non solum diligit, & veneratur regẽ sponsum,& amicum seu patrẽ suum,sed etiam ea quæ illius sunt,& ad illum attinent pp ipsum,vtpote fratrem,litteras, & annulum eius:idq; fieri potest vnico eodem actu,numero,vel specie, vtriusque, s.medij pp finem,& ipsius finis. Sicut etiã eodem actu numero,vel specie veneramur prætorem pp regẽ,simul & ipsum regem in eo,& non solũ regem coram aut in illo prætore: quẽ si nõ esset eius prætor certe illa veneratione non adoraremus. ita ergo similiter nõ solũ Christũ corã imagine,sed ipsam quoque imaginem eius pp ipsum aut ratione illius,vel eadem,vel alia specie latriæ, siue per vnũ,siue per diuersos actus vtriusque,de quib.inferius in quarto argumẽto plenius habetur,adoramus.Alioqui,vt hęretici quidam dicunt, quod absit,nulla adoratio ne imago Christi esset adoranda,nisi solũ venerabiliter tractãda propter repræsentatũ: sicut scripturæ,vasa,& ornamenta sacra: quæ neq; dicũtur,neque debent vllo modo adorari, sed solũ tractari reuerenter,vel honorari,vti ex dictis superius dubio primo põt facile constare.

Igitur oppositũ cũ prima opinione sentientes vtique videtur in modo loquendi parum distare ab hæreticis,quãuis in re ipsa valde distrant ab eis: quia non dicunt imagines esse frangendæ nec irreuerẽter, sed honorifice potius tractandas esse,& ita patet prima pars.

Secunda pars opinionis, ꝙ scilicet eadẽ adoratione quãuis analogice, vel respectiue sumpta sint imagines adorandæ qua & ipsa repręsentata, probatur sexcupliciter. Primo quia adoratio imaginis Christi,vt eius imago est,est ipsius imaginis adoratio pp Christum, & rõne eius;ergo adoratio Christi est. hæc autẽ est latria: ergo & imaginis eius. probatur antecedens,& prima consequentia,nã cetera patent. Quia motus in imaginem, vt est imago,est idẽ cum motu in rem repræsentatam per eã.Nam vbi vnum pp alterum ibi tantum vnum est: & vbi est eadem ratio formalis adorationis ibi est eadem adoratio numero,vel specie. ergo adoratio quæ fit imagini Christi pp ipsum & rõne eius est eadem numero vel specie adoratio Christi,vel fit ipsi Christo in eius imagine repsentato: quãuis aliter in se videlicet realiter tantum, aliter in sua imagine videlicet repræsentatiue solum Christus sit.Quo fit,vt Christi imaginem adorare nihil aliud sit,ꝗ in illa Christum ibidem,vel per eam repræsentatum adorare. Nam ideo apud antiquos fuit vsus imaginum,vt in earum honore ipsi repræsentati honorarẽtur,vti superius probatum est. Vnde & nõis eorũ imagines quoq; appellanẽ dũ cõiter dicimus,ille ẽ Cæsar,ille Hector, vel Achilles, ille rex,ille Christus, hic Petrus,ille Paulus ẽ.

Sed pro maiori horũ,atq; sequẽtiũ declaratione notetur primo ẽm Caietanũ,vbi infra ex B.Tho. ꝙ imago dupliciter consideratẽ vno mõ vt res,alio mõ,vt imago est. Imago vt res cõphendit non solũ materiã,puta,ligneã ferreã, sed ẽt formã,seu figurã,aut delineationes imaginis,aut materiã taliter figuratã siue depictã. Imago aũt vt imago,vltra hęc cõprehendit relationẽ, vel ordinẽ eius ad eum qui per ipsam repsentatur. Et est differentia inter duo hæc: nã motus intellectus,& volũtatis in imaginẽ, vt res est, sistit in ipsa imagine cõsiderãdo solũ eius pulchritudinẽ subtilitatemq; picturę,vel quã ad proprium,vt aiunt,facta est,& hmõi:& vlterius ad ipsum repręsentatum non progreditur. Et tunc imago dr̃ solum exercere actum rei qñ prædicto modo consideratur,& hoc modo nullatenus adoranda est.Motus aũt in ipsã, vt imago est non sistit ibi,sed ad ipsum progreditur repræsentatũ. & tunc ipsa dicitur actum imaginis exercere quando consideratur in ordine ad repræsentatũ in ea,& ad excellẽtiã illius.Et hoc modo imago,vt imago vere adoratur,& terminat talẽ motum,& adorationẽ:sed non principaliter neq; finaliter,aut vltimate, nisi in ordine ad id quod in ea repræsentatur, & ratione eius, quod alij dicunt analogice.

Secũdo nota, quòd aliud est ratio, vel causa adorationis imaginis Christi, aliud conditio eius. Nã ratio vel causa illius adorationis est ipse Christus absolute: conditio autẽ est modus quo Christus est in sua imagine, s. habens esse repręsentatum ibidem. Nã illo modo, seu conditione ibi Christus, vt representatus existens est ratio mouens ad tunc adorandum, & terminat adorationem ipsius Christi in sua imagine repręsentati, vel adorationem ipsius imaginis in ordine ad ipsum. Sine qua conditione vel modo, nec ipsa imago exerceret actum imaginis: neque tunc Christus à nobis illo modo consideraretur nec moneret nos ad adorandũ, nec adoraretur, nisi ibi esset nobis in sua imagine repræsentatus. Itaq; imago, vt repræsentatiua Christi est cõditio, vel potius in imagine est cõditio, qua ipse Christus in ea principaliter adoratur: Christus autem est ratio formalis qua ipsa imago eadem adoratione quamuis analogice, vel respectiue similiter adoratur. Et ita nõ est concedendũ simpliciter ꝙ creatura adoratione latria adoratur. quamuis bene concedatur, ꝙ talis adoratio analogicæ terminatur ad creaturam puta ad imaginem: & ꝙ illa creatura adoratur, non quidẽ absolute, & principaliter, sed analogice, vel in ordine ad aliud puta ad Christum ibi repſentatũ, & ratione eius: & tunc non creatura, sed creator ibi repſentatus principaliter adoratur. quia talis adoratio non conditioni, sed rõni rei adorãdæ. i. Christo seu creatori in tali cõditione, seu mõ principaliter exhibetur: ipse. n. Christus adoratur repſentatus in imagine, vt in conditione in qua adorãt.

Et ita patet quõ motus adorationis in imaginem Christi, vt imago est terminatur ad ipsam, sed rõne alterius in ipsa existẽtis. in ipsam quidẽ quia in ipsa est conditio, puta Christus in esse repræsentato, in quo ipse Christus adoratur in imagine. ratione aũt alterius in ipsa: quia ratio terminãdi est Christus qui est aliud ab ipsa; & constat ꝙ secundum est repręsentatum est in imagine ipsa, vt dictum est. Et quia talis motus in imaginẽ finaliter terminatur in ipsum Christum ideo dr̃ ꝙ idem est, aut numero, aut specie, de quo latius infra in argumẽto tertio & quarto habetur. Nã eadẽ persona repræsentata terminat finaliter motũ, vel in se ipsa, vel in sua imagine. Cõditiones enim sicut non variant speciem termini vltimati ita nec speciem motus in ipsum terminum, vel adorationis ipsius. Et ita patet hæc prima ratio.

Secundo probatur eadẽ secunda pars tertię opinionis cõis, q̃a si est alia adoratio imaginis Christi specie distincta ab adoratione latrię ipsius Christi: q̃ro qualis est. Nam aut est aliqua, vel nulla. non est dicendum ꝙ sit nulla, vt patet ex supradictis in 1. parte huius opinionis, & in articulo precedente. Quod si est aliquã adoratio imaginis Christi: tunc si est eadem cũ adoratione ipsius Christi repręsentati: habetur intentũ. Si est alia minor: quæro q̃, & quare illi exhibetur. Et cum dici non possit nisi ꝙ quia talis imago puta Christi est iõ adoratur: ergo non nisi ipsius Christi adoratione. Quia si non: certe non est cur alterius sancti, vel alia adoratione illa adoretur. Quod ẽt inde patet: q̃a cũ inter adorationẽ imaginis Christi, & imaginis alterius sãcti aliqua inęqualitas sit. ergo illa erit adoratio maior puta latrię: hęc aũt minor, videlicet dulię, aut hypdulię duntaxat.

Tertio probatur idẽ, quia ad eãdem virtutẽ pertinet adorare Christũ in se, & eius imaginẽ. Sed adorare Christum in se pertinet ad latriã: ergo & adorare eius imaginẽ. antecedens probatur. quia non ponimus plures virtutes latriæ specie distinctas: & quia ad eandem virtutẽ pertinet colere regem, & eius imaginem: & sanctos, & imagines eorum. & cum non sint æquales adorationes eorum, & Christi. ergo.

Quarto ad idem, quia blasphemia, vel cõtumelia illata imagini Christi spectat ad idẽ vitiũ ad quod illata contra ipsum Christũ: quãuis non sit æqua grauitas vtriusque. ergo adoratio imaginis Christi spectat ad eandem virtutem latriæ, ad quã adoratio ipsius Christi: quãuis non sit æqualis excellentiæ. quia opposito rum eadem est disciplina. & sicut propositũ in proposito ita & oppositum in opposito est.

Quinto ad idem, quia amare Deũ, & amare proximũ propter Deũ spectat ad eandẽ virtutẽ charitatis, quæ ad vtranque inclinat secundum omnes doctores: & similiter corpus, & animam meam & proximũ: quamuis nõ eodem gradu, & ordine diligenda sint: ergo eadẽ ratione idem de adoratione Christi, & imagini eius, & de qualibet imagine & eius imaginato dicendum est, ꝙ videlicet ad eãdem virtutem latriæ, aut duliæ, aut hyperduliæ proprie, vel analogice pertinet vtriusque adoratio.

Sexto ad idem, & præcipue ꝙ talis imaginũ adoratio sit nõ quidem proprie, vel absolute, sed analogice eiusdem speciei cuius est imaginati adoratio, probatur. quia siue vno, siue pluribus actib. adoremus imaginẽ, & repręsentatũ, non est æqualis vtriusque adoratio, vt constat ex pręcedẽte art. 1. propositio 5. Et quia nõ est æqualis adoratio prætoris propter regem & ipsius regis. Nã maior adoratio interior & exterior exhiberetur ipsi regi quã eius prori, & maior Christo presenti ꝙ eius imagini. ergo licet sint eiusdẽ speciei: tamen adhuc est differentia; quia illa quæ Christo repręsentato per imaginem exhibetur est propria & absoluta: q̃ autẽ eius imagini non nisi analogica, & respectiua in ordine ad repręsentatum adoratio est.

Hæc

Hæc opinio tertia sic declarata, est B. Tho. 3.p.q.25.art.3.& ibi Caiet. & communiter tenetur à doctoribus,& eam tenet Thomas Vualden. lib. de sacramentalibus tit.17. c.156.&c. ex Origene homilia prima super Gene.& Augu.lib.2.ad Simplicianum prope finem,& lib. 20.contra Faustum.Et Damas.lib.4. sententiarum.c.8.& Gabriel in cano.lect.49.per supradictam distinctionem adorationis proprie seu absolute, & analogice vel respectiue conatur omnes prædictas opiniones ad concordiam reducere:putatque quæstionem hanc seu controuersiam esse de nomine: cum tamen potius sit de re,quamuis forte etiam in æquiuoco aliqua ex parte laboretur.

Argum. 1. Contra supra dictam tertiam opinionem arguitur octupliciter.primo,quia nulla creatura adorãda est?Sed imago vt imago est pura creatura: ergo nec latria: nec etiam dulia, vtpote inferior homine adoranda est. anteeedens patet:quia vt imago est similitudo repræsentatiua Christi qui est realiter distinctus ab ea.

Respon. Resp.concesso antecedente negatur absolute consequentia, quia licet nõn sit concedendum absolute quòd creatura adoratur latria scilicet licet ratione sua:at vero absolute conceditur quòd imago, vt imago adoratur: quia ibi includitur ratio formalis adorationis:quòd scilicet non ratione sui sed repræsentati vel analogice adoratur.

Quòd si replicetur quòd si imago Christi vt eius imago latria adoratur, sed hæc absolute est creatura: ergo creatura absolute latria adoratur. Negatur consequentia,quia variatur appellatio. Nam vt diximus imago vt imago includit rationem formalē adorationis, & quòd respectiue adoratur:hoc autem creatura in cõsequente non importat: & ita ibi adoratio cadit supra materiale, nisi explicetur dicẽdo ꝙ creatura ratione repræsentati Christi, vel potius ipse Christus ibi repræsentatus latria adoratur: & ita erit repugnantia in adiecto quòd absolute adoretur.

Et ad probationem supra positam illius antecedentis quòd. s. imago realiter distinguitur à repræsentato, dico id solum esse verum quo ad materiale: & conditionem repræsentati,nõ autem quo ad rationem formalem terminandi motum adorationis. Nam eadem est ratio formalis licet non eadem conditio terminandi motum adorationis ipsius imaginis & Christi repræsentati in ea,vt supra dictum est.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idem, quia cõditio imaginis,vel rei quæ adoratur non est terminus ipsius adorationis,sed imago Christi est conditio Christi qui sic in sua imagine adoratur, vt hæc omnia patent ex prima probatione tertiæ opinionis communis, contra quam hic arguitur. ergo imago Christi non est terminus adorationis latriæ, nec illa adoratione adoratur.

Respon. Resp. quòd maior solum est vera de termino principali seu finali adorationis,non de minus principali vel non vltimato. Ad minorem etiam dico ꝙ potius dicitur ꝙ in imagine est conditio quam quod ipsa sit conditio rei quæ finaliter adoratur, & ita negatur consequentia. Nam imago ita est conditio vel in ea est cõditio quòd etiam ipsa imago est terminus licet non vltimatus nec principalis adorationis.

Si replicetur quòd imago vt imago est similitudo repræsentatiua rei adorandæ, sed vt similitudo repræsentatiua est solum obiectum motiuum, & non terminatiuum adorationis, quia vt talis solum ducit nos in memoriam rei: adorandæ & est signum rememoratiuum eius: ergo illa non adoratur.

Resp. negando minorem, & eius probationem: quia sic mouet in ordine ad repræsentatum in ea,quòd etiam terminat actum intellectus, & voluntatis, licet non principaliter nec vltimate, sed in ordine ad ipsum repræsentatũ in ea,vti superius in prima probatione secũdæ partis. tertiæ opinionis dictum est.

Tertio arguitur ad idem,quia si imago eadē adoratione imaginati esset adoranda: maxime quia actus vel motus adorationis in imaginem est idem numero vel specie in genere moris cũ actu vel motu in ipsum imaginatum, vt supra probatum est,sed de hoc est falsum: nam tales motus differunt numero & specie. Quod inde patet,quia obiecta differunt specie,pura imago Christi & ipse Christus realiter distinctus, & repræsentatus ab ea:ergo, & ipsi actus vel motus adorationis maxime ex parte voluntatis à qua pendet adoratio quæ virtus moralis est, differunt specie.Quia etiam si per eandem cognitionem cognoscam vtrumq; correlatiuum, imaginem. s. & imaginatum: at possum alterũ sine altero velle amare & odire: Sicut & patrē Sortis, & non ipsum Sortem amare & odisse possum.Sic in proposito sit:maxime quia imago non habet excellentias eiusdem rationis cũ imaginato:neq;de illa credimus quòd nos creauit atq; redemit, sicut credimus de ipso Christo per eam repræsentato. *Argum. 3.*

Respon. Resp. negando illam minorem argumenti. & ad probationem negatur etiam ꝙ obiecta quo ad formale differant specie: nam licet sint duo obiecta materialia specie differentia imago Christi & ipse Christus:at obiectum formali seu rõ formalis adorationis vtriusq; est idem vel eadem. s. ipse Christus qui formaliter, & principaliter seu finaliter in se vel in sua imagine terminat motũ illi⁹ adorationis tã ex parte intellectus quàm volũtatis. Quia vbi vnum propter aliud ibi tantũ vnum, & vnitas actuũ speci-

specifica moralis: ex ratione formali nõ ex materiali sumitur obiecto.

Replica 1. Si contra hæc replicetur dupliciter. primo, quòd rationes etiam formales obiectorum imaginis & Christi imaginati differunt specie morali, quia non habent excellentias easdem nec eiusdem rationis: neque sentimus de imagine idem quod de Christo quòd videlicet nos redemit &c. vt dictum est.

Replica 2. Item secundo, quia actus medij differt specie in genere naturæ, & moris ab actu finis vt cõstat quia est alia & alia ratio formalis vtriusque. Sed actus adorationis imaginis est actus medij, & actus adorationis Christi est actus finis: quia imago Christi est medium vt repræsentetur Christus & adoretur: ergo & tales adorationes differunt specie.

Respon. ad primam replicam. Resp. ad primam replicam vt dictum est, q̃ non est ibi nisi vnica ratio formalis obiectiua adorationis, neq; est nisi vnica excellentia obiecti formalis: quãuis sit alia & alia rõ, & bonitas obiecti materialis de qua illa replica procedit.

Resp. ad secundam. Ad secundam Resp. quòd illa maior est vera quando actus medij habet suam distinctam bonitatem vel rõnem formalem ab alio actu finis: aliàs non est vera, quando est vnicus actus vtriusq;. Et quia regulariter ita est quòd sunt distincti actus habent distinctam rationem formalem, ideo & regulariter conceditur, sed negatur consequentia. tum primo, quia in imagine & imaginato est vnica ratio formalis vnius actus adorationis. tum secũdo, quia nec ex parte termini principalis ipsius adorationis est aliquod medium: sed solum secundum diuersam conditionem ipsius termini: nam eadem persona repræsentata puta Christus vel in se vel in sua imagine terminat formaliter motum illius adorationis. Conditiones autem non variant speciem termini, & per consequens nec speciẽ motus in terminum. Et ita põt ẽt negari illa minor q̃ imago est medium vt Christus adoretur, dico enim quòd potius est conditio termini, id est, Christi in sua imagine adorandi.

Argum. 4. Ad idem, quarto arguitur, quia vel vnico eodẽ actu simul imaginem Christi & ipsum Christum ibi repræsentatum: vel duobus actib. eiusdem speciei latriæ altero imaginẽ, altero Christum adoramus. sed neutro modo licitum est vtrumq; eadem latria adorare. ergo.

Quòd duobus actibus eiusdem speciei nõ liceat probatur, quia nõ licet latria adorare imaginẽ Christi ibi sistendo sine relatione ad Christum. quia non est eadem excellentia in imagine & in Christo vt supra dictum est: neq; debemus tantum honorem imagini vt ipsi Christo vt sup. art. 1. propositione. 5. habetur. Cum relatione autem ad Christum si adoretur imago eius: iam non oportet aliam adorationẽ latriæ ipsi Christo per se exhibere: nam per illam latriæ adorationem ei in sua imagine factã vtiq; satisfacimus.

Quòd autem vnico actu latriæ vtrumq; adorare non liceat probatur. tum primo, quia obiecta non sunt idem, nec plura eiusdem rationis vel speciei vt in argumento tertio præcedente dictum est. tum secundo, quia quãdo vno actu licet ferri super aliqua duo distincta, quorum vnum est propter aliud: tunc etiam licitum est super eadẽ ferri actibus distinctis, vt patet qa si vnico actu licitum est diligere proximũ propter Deum, licitum quoq; est diligere proximum per se, & altero actu Deum per se. idem patet de dolore peccatorum propter Deũ sum me dilectum. idem de actu qui est vsus, & fruitio respectu diuersorum, vt in 1. dist. 1. Gabr. & doctores communiter, & Angest in morali, c. 3. & 9. plene tractant. Idem patet de assensu conclusionis propter præmissas. Si igitur vnico actu latriæ licet imaginem, & Christum in ea repræsentatum adorare: vtiq; & diuersis actibus latriæ adorare licebit vtrumq; per se, hoc aũt iam est proxime reprobatum: ergo nul lo modo licet imaginem Christi latria qua, & ipsum Christum: sed neq; aliam alterius imaginem eadem adoratione quæ & ipsum repræsentatum per eãdem rõnem adorare licitũ est.

Et confirmatur argumentum, quia etiam si propter imaginatum adoretur imago vel vnico vel diuersis actibus, certe sicut alio honore rex in sua imagine vel prætore, aut regis imago vel prætor propter ipsum regẽ: & alio maiore rex ipse in se rationabiliter adoratur: immo & si aliter fieret indignum aut iniurium sibi æstimaret, si videlicet eodem honore suus prætor vel imago propter illum sicut ipse adoraretur. ergo ita similiter non est simili adoratione imago qua suum imaginatum, etiam ratione eius & propter ipsum prosequenda. Et consequentia inde patet, quia non minus rationabiliter politia diuina vel ecclesiastica quã humana instituta, & ordinata est.

Respon. Resp. in hoc quarto argumento duæ tanguntur difficultates. prima, vtrum vnico actu an diuersis adoretur imago & imaginatum in ea. Secunda, vtrum eadem adoratione eiusdem speciei. Quo ad primam, sunt opiniones, nam quidam dicunt quòd non nisi diuersis actibus tendimus in finem, & medium propter finem. Alij plures communiter tenẽt quòd id fieri potest vnico actu & pluribus distinctis vt vbi sup. allegatum est. Gabr. in cano. lect. 49. videtur nunc hanc nunc illam tenere opinionem. Sed certe ad propositum parum refert q̃ per vnũ aut per plures actus fiat imaginis adoratio. Nam quomodocunq; fiant semper est difficultas vtrum sint eiusdẽ speciei cuius est adoratio repræsentati

tati

tati per eam: & an licite eadem specie adorationis imago & imaginatum adoretur. Nam si dicatur quod sunt plures actus iam in argumẽto, probatur quòd actus quo adoratur imago Christi non est eiusdem speciei cum actu quo ipse Christus adoratur. Si dicatur quòd est vnicus vtriusq; actus iam ibi probatum est inconueniens: vel saltẽ quòd quatenus tendit in imaginem non est eiusdem speciei moralis puta latriæ, cuius est Christi adoratio vel quatenus p ipsum ipse Christus adoratur.

Ideo ad secundam hanc difficultatem dico argumentum probare quòd alia maior est adoratio imaginati puta Christi in se quã eius imaginis, vt sup. art. 1. proposit. 5. & 6. dictum est: sed nõ alterius speciei: sed quòd in eadem specie latriæ habet altiorem seu maiorem gradum adorationis latriæ perfecte, & absolute adoratio Christi in se: quàm eius in sua imagine vel quàm eius imaginis, quæ non nisi latria analogice vel respectiue, & non tam perfecta latria est, vti superius in declaratione, & probatione prædictæ tertiæ opinionis cõis latius habetur.

Et per hæc patet Responsio ad argumenta, quia si vnico actu adoratur imago & imaginatũ, illa adoratio imaginis est in ordine ad Christum & est latria analogice: respectu aũt ipsius Christi est latria perfecta & absoluta: & ibi est eadem ratio formalis obiectiua, vt in Resp. ad tertium argumentum præcedens dictum est. neque est necessarium alium actum adorationis Christi in se habere vel replicare ab eo quo in sua imagine adoratur: quamuis si homo vult illum replicare, vtiq; melius ageret ad ipsum repræsentatum perfectiori latria transeundo. Si autem duobus actibus adoratur: similiter dicatur quòd altero actu latriæ analogice adoratur imago in ordine ad repræsentatũ. Neq; enim imago nisi in ordine ad repræsentatum adorãda est: altero aũt actu latriæ perfecte & absolute ipse Christus in se adoratur. Et quis proximus aut aliud in se diligibile per se sine vlla ad alterum relatione suo speciali & distincto actu diligi possit, quia in eo distincta rõ formalis illius actus dilectionis est: sicut de vsu & fruitione cõiter dicitur. at non ita de imagine sine ordine ad imaginatum dici potest: quia in se sine tali ordine nullam rõnem adorationis hẽt nec imago vt imago sed vt res tantum cõsideratur & est. & per hæc ad omnia patet responsio.

Not. Quæstionc. Et si quæratur Vtrũ sit idem imaginẽ Christi vt eius imaginem, & ipsum Christum in ea, vel coram ea repræsentatum adorare, & intelligo de adoratione ipsius Christi non solum seorsum sed etiam in ipsa imagine vel coram illa consideratí & repræsentati, Vtrum sit eadem numero cum adoratione ipsius imaginis, & vtrum sit eadem actio.

Respon. Resp. quòd non: Sed sunt distincte actiones, & adorationes eiusdem speciei latriæ; Christi quidem est perfectior & absoluta, imaginis autem imperfectior & analogica, vt superius dictum est.

Probatur primo, quia non est idem blasphemare in Christum repræsentatum in imagine, & in ipsam ipsius imaginem, vt imaginẽ eius, vt patet de hæreticis qui cõdemnant imagines Christi & sanctorum in easq; blasphemant: nõ tamen in ipsos repræsentatos in illis. Et econuerso blasphemans in Christum non blasphemat nec irrogat iniuriã in eius imaginẽ, et si coram imagine aut ĩ ipsa imagine blasphemet in illũ sibi repræsentatũ: ergo non est idẽ adorare imaginẽ & repræsentatũ in ea: quia sicut propositum in proposito ita oppositũ in opposito.

Secundo ad idẽ, quia non est idem adorare humanitatem Christi, & adorare verbum subsistens in eius humanitate; sicut neque blasphemans in verbũ in eius humanitatẽ blasphemat.

Tertio quia eodem modo Christus potest in sua imagine adorari ac si extra eã adoraretur. Sed adorare illum extra eam non est eius imaginem adorare: ergo si sic in imagine adoretur vtique eius imaginem adorare non est.

Rursus quarto, quia adorare Christũ in sua sacra scriptura non est adorare scripturam. ergo similiter ipsum in sua imagine adorare non est adorare eius imaginem.

Tandem quinto, quia Christus in sua Imagine potest coli adoratione latriæ perfecte & absolute, sed eius imago non sic sed analogice, & in ordine ad ipsum adorari potest, vt ex supra dictis, & sequentibus patet: ergo aliud est Christi imaginem, aliud Christum in ea repræsentatum adorare.

Cum quo stat quòd quando eius imaginem adoramus, ipsum quoque Christum adoramus in ea. Christum namque absolute ratione sui, imaginem vero analogice ratione illius vel vnico vel diuersis actibus eiusdem speclei, vt diximus, adoramus. quo ad hoc videantur argumẽta sequentia. Adorare autem Christum coram sua imagine tãquam repræsentatum in ea, est idem quòd illam eius imaginem adorare.

Quinto arguitur ad idem, quia si non est idẽ adorare Christum in sua Imagine repræsentatũ & eius imaginem adorare, vt proxime dictum est: ergo eius imaginem adorando ipsum latria non adoramus. vel si sic, ergo vtrumque simul eadẽ latria perfecta vel imperfecta vnico vel distinctis actibus adoramus. Quod probatur, quia aliàs sequeretur quòd ipsum duplici latria adoraremus perfecta quidem in se vel in sua imagine ipsum adorãdo, vt proxime in fine rñsionis ad quartũ argumẽtũ in illa difficultate dictum est; imperfecta vero qñ eius imaginem Argum. 5.

nem adorando ipsum etiam ibidem adoramus. Et inde sequeretur quòd eius imaginem, & ipsum in ea illa imperfecta latria adorando, detraheremus ei aliquid perfectę adorationis ibi Christo debitæ, quam haberet integre si non eius imago, sed ipse tantum coram ea vel extra illam coleretur. Et ex consequenti fit inde ꝙ eius imago ideo adoranda nō est, sed ipse Christus coram ea duntaxat.

Respon. Resp. negando duas primas consequentias, & ad secundæ probationem vtique conceditur quòd Christus illa duplici latria adorari pōt: neq; inde aliquid debitæ adorationis sibi subtrahitur. Alium namq; honorem sibi in se, aliū minorem in sua imagine vel in suo prætore pp ipsum regem rex vult sibi rationabiliter exhiberi: & similiter Deus vult, vt supra in responsione ad quartum argumentum dictum est. Nihil enim amplius in illa imaginis Christi adoratione illi debemus, nec amplius exigit ipse Deus ibidem. igitur sunt diuersi gradus adorationis in eadem specie latrię duliæ & hyperduliæ proportionabiliter. nec omnes eiusdem speciei adorationis sunt æquales.

Argum. 6. Sexto arguitur, qa si adoratio imaginis Christi esset latria, iō esset quia terminatur ad Christum, sed non est necessarium ꝙ semper terminetur ad Christum: ergo tunc illa adoratio latria non est. consequentia patet, & maior probatur. primo, quia ex obiecto adorationis sumit speciē adoratio, inde enim est alterius speciei latria, & dulia vel hyperdulia. item secundo, quia si adorando imaginem adoramus Christum, ergo illa adoratio principaliter terminatur ad ipsum: nam omnis actio terminatur ad obiectū in quod finaliter, & formaliter tēdit.

Minor autem etiā dupliciter probatur. primo, quia quando adorans imaginem Chri non recordatur eius, tunc talis imaginis adoratio non terminatur ad ipsum Christum. Secundo, quia sicut amans honoransque proximum pp Deum, aut pauperi pp Deum benefaciens, nō terminat illos actus formaliter in ipsum Deū, neq; Deus est obiectum sed finis illorum: quia non ipsi Deo formaliter sed proximo quamuis pp Deum ea impendit. Neq; illi amor proximi est super omnia nec honor latus soli Deo debitus: neq; sunt eiusdem speciei opera habentia proximum cum operib. habentib. Deū pro obiecto immediato: quamuis illa pp Deū finaliter fiant. Alioqui (quod absit) deberet homo semper coram proximo vel paupere genuflectere ipsumque latria adorare propter Deū sicut, & ipsum Deum, quoties illum honorat aut ei eleemosynam erogat propter Deum. ita ergo similiter de imaginis Christi adoratione pp ipsum dicendum est, videlicet quòd nō terminatur ad Christum, quodq; est alterius speciei ab ipsius Christi adoratione.

Respon. Respō. concessa maiore de terminatione ad Christum non solum formaliter sed etiam virtualiter, negatur minor, & ad primam eius probationem dico ꝙ qn̄ adorans imaginem non recordatur ipsius Christi, tunc talis adoratio terminatur ad Christum nō formaliter sed virtualiter, quia. s. si recoleret Christum, tunc formaliter ratione eius adoraret imaginem & ad ipsum formaliter illam terminaret adorationē.

Et ad secūdam probationem illius minoris, negatur consequentia, quia honor & beneficētia proximo impensa pp Deum habet aliam rationem formalem obiectiuam propriam terminantem illos actus in ipsum proximum: à qua specificantur actus illi habentes proximū pro obiecto immediato quis referantur in Deum. Honor autem imagini impensus propter Christum non hēt aliam rōnem formalem obiectiuam specificantem actū illum nisi ipsum Christum ibi repræsentatum. ideo illa adoratio imaginis finaliter, & principaliter terminatur. ad Christum. Vnde qn̄ dicimus quòd imago Christi adoratur latria propter Christum: ly propter non dicit circunstantiam finis, sed rationē formalem obiectiuam vt dictum est hic, & supra & in responsione ad tertium, & quartum argumentum, vt sit sensus quòd imago adoratur & terminat adorationem latriæ non ratione sui sed Christi ibidem repræsentati.

Replica. Ex his patet Resp. ad replicam vel argumentum aliud, s. quod in se est illicitum non potest fieri licitum si fiat propter Deum, vt fornicari propter Deum. Sed adoratio latriæ exhibita creaturæ, puta imagini etiam vt imagini distinctæ realiter ab ipso Christo repræsentato est illicita in se; ergo nō fit licita si fiat pp Chrm.

Respon. Resp. patet ex dictis, quòd fit æquiuocatio: nam in maiori ly propter dicit circunstantiam finis: & in consequentem rationem formalem obiectiuam actus ipsum rectificantem & specificantem. & ita negatur consequentia, & etiā minor: quia quamuis imago quo ad materiale realiter distinguatur à suo repræsentato, non tamen quo ad rationem formalem terminandi motum adorationis, & hanc rationem formalem includit imago vt imago Christi, vel vt excitet actum adorationis eius, vti superius sæpe dictum est.

Argum. septimum. Septimo arguitur ad idem, quia vsus imaginum ideo inuentus est, vt signa sint tantum rememoratiua imaginatorum, vt videlicet illis visis recordemur repręsentatorū in eis, & illa nō illorū imagines honoremus: ergo satis sit imaginum vsui, si in earum præsentia ipsa tantum repręsentata recolamus, & honoremus vel adoremus. Et antecedens probatur, quia c. per latū. de cōse. dist. 3. imagines sūt scripturę laycorum

rum & loco scripturarum. Nunc autem scripturas ei etiam sacras repræsentantes nobis Deum non adoramus latria, qua & ipsum Deum: quamuis eas veneremur & honoremus: ergo nec imagines adorare eadē latria qua & ipsū Christum, sed solum venerari debemus.

Et confirmatur. primo, quia scriptura nominis Iesu visa in pariete, aut eius prolatio & auditio in ecclesia in missa vel in sermone publico non minus practice repræsentat & mouet nos ad ipsum Christū adorandū & genuflectēdū vel inclinandum caput, quàm ipsius Christi imago. quia ad Philip.2. In nomine Iesu omne genuflectatur &c. sed in illa adoratione & genuflexione non illā vocē aut scripturā, sed ipsum Christum ibi practice repræsentatū adoramus: nec illa vox aut scriptura, sed Christus ipse est terminus adorationis, latriæ ad illius vocis prolationē: quamuis illā vocē & scripturā alio honore reuereamur propter Christum: ergo similiter de Christi imagine per eandē rationē dicendū est, ꝙ videlicet nō illā, sed Christum coram illa, adoratione latriæ adoremus.

Secundo confirmatur, quia si imaginē Christi eo quòd eius repræsentatiua est, latriæ adoratione adorare debemus: ergo eadem ratione omnia quæ ipsum Christum nobis repræsentant, vt Beatus Franciscus stigmatizatus, vel alius homo sanctus & vt sunt vestes & vasa sacra & libri seu scripturæ sacræ & templa ipsa diuina, latria adoranda sunt.

Respon. Respon. ad septimum argumentum negando antecedens & consequentiā. sunt enim imagines non solū vt per ea recordemur repræsentatorum, sed etiam vt ipsæ imagines rōne illorum & illi in eis honorentur, vt supra probatū est. Et ad probationē antecedentis, dico quòd imagines vtiq; sunt scripturæ laycorū quo ad rememorandū & instruendum: sed non solum hoc habent, sed etiam vicē repræsentatorum, vt in eis ipsa repræsentata honorentur, vt sępe dictum est. ideo negatur consequentia concessa illa minore. est enim differentia inter sacras scripturas & imagines: quòd scripturæ Deum vtique nobis repræsentant, sed vt signum tantum speculatiuum institutum de se & directe ad informādum intellectum de gestis illius: & ex consequenti & indirecte ad mouendū affectum ad deuotionē & illum imitandum; non aūt vt à legentibus vel audientibus statim adoretur. Imago vero repræsentāt illū expressius ad sensum, vt signum practicū ex cōsuetudine naturali & ecclesiæ institutione ordinatū immediate atq; directe ad hunc finē, vt videlicet ea visa ipsum repræsentatū in ea cognoscamus simul & adoremus ac si pręsentem videremus. Et ita imago & scriptura se habēt vt visio imperatoris, & narratio vel auditio gestorū illius. constat enim quòd visio illius obligat ad ipsum statim adorandū vel reuerendum, non ita dum ipse vel eius nomen aut gesta illius narratur vel audiuntur, vt ipsa ēt constat experientia.

Ad primam confirmationē, quæ videtur replica cōtra præfatam solutionem, Respon. negando consequentiam, quia licet vtrumque sit signū practice ad Christū adorandū tunc repręsentans: est tamen differentia, quia imago expresse repræsentat, ita quòd ex naturali cōsuetudine & ecclesiæ institutione vicē illius aut repræsentati hēt vt in ea directe ac si pręsens esset adoretur: nomen aūt ipsius prolatum vel scriptum non hoc officium, vt diximus, neque personæ ad idem vicem habet.

Ad secundā confirmationem Respon. negādo consequentiam, quia non omnia æqualiter Christum repræsentant: & imago ideo adoratur qa practice & expresse atq; totaliter Christum ita repræsentat quòd nullā aliam in se rationē honoris aut adorationis habet. Ideo mulier pulchra repræsentans Beatam Virginem, vt eius Imago viua nō adoratur: quia aliam rationem adorationis vel honoris sibi propriam habet, & vt periculum caueatur. similiter de alijs eiusmodi dicendū est. Cum quo stat quòd in omnibus creaturis quatenus in eis aliqua excellentia splendet, Deus ipse super omnia amādus honorandus & adorandus est. Vasa vero & ornamenta sacra non adoranda, sed veneranda sunt, vt ex supra dictis & in primo dubio facile hæc omnia patent.

Octauo ad idem arguitur auctoritatib. primo, quia Exo.20. habetur non facies tibi sculptile neque adorabis ca. Et Deut.4. & 5. & 27. est ad idem quod nullibi reuocatū est vtpote morale præceptum. Secundo, quia 4. Regū.18. Ezechias laudabiliter fregit serpentem æneū quē fecit Moyses: ergo multo minus talis imago nunc licet, quando vt Ioan.4. habetur veri adoratores in spiritu adorant. Tertio quia Grego. in c. perlatum, de conse. dist.3. laudat Serenum episcopum eo quòd prohibuerit imagines adorari: quamuis illum reprehendat quod eas confregerit. Item idem in 53. epistola ad Secundum episcopum, in registro lib.7. dicit ꝙ adoramus imaginē non quasi ante illam quasi coram diuinitate procidamus, sed illum adoramus quē per imaginē natum vel passum recolimus. Item Damascenus lib.4. c.8. dicit quòd quādo coram imagine procidimus non imaginem, sed imaginatum adoramus. Item Origenes homilia prima, super Genesim dicit, ꝙ videre imaginē non est ibi sistere visu, sed in eum transire cui ipsa cōpetit adoratio: & qui adorat imaginem, ipsum potius adorat imaginatum. Item in septima Synodo Nicena, & habetur in c. venerabiles, de consecra. dist.3. dicitur quòd Argumē. 8.

Christiani

Christiani ad memoriã & recordationem primituorum,id est, repræsentatorum, venerantur & adorant imagines: sed non eis seruiunt cultu diuino nec alicui creaturæ. & actione.2. & 7. habetur quòd vera latria non imagini, sed soli Deo debetur ad quem imaginis adoratio illa refertur.

Respon. Respon.ad primũ ex Exo.20.& Deut.secũdum Tho.Vvalden.de sacramentalibus, tit.13. c.118.& tit.17.c.156.ꝙ intelligitur vt idolatre faciebant ea adorantes vt Deos tanquam aliquod numen vel diuinitatem in se habẽtes,vel vt imagines falsorũ deorum quos gentes adorabant,vt in fine ipsius cap. dicitur non facies deos argenteos stantes contra me. Ad idem est August.q.78.super Exo.Et Beda de templo Salomonis c.19.& Echius in suo enchiridio titu. 16.de imaginib.& c.venerabiles, de consecra. dist.3.vt supra art.1.propositio.3.habetur. Vel secundo,secundũ alios vt etiam refert Soto de iustitia & iure lib.2.q.4.art.2.id erat tũc illi tãtum populo prohibitũ ne inde sumeret occasionem idolatriæ ad quã pronus erat: itaq; ex causa illi tantũ prohibitum est. qua causa cessante,sicut & ipsa lex nunc cessat,nulla prohibitio est. Si dicas,non est præceptum. esto: de quo tamen inferius dubio septimo. ar, vtilitas & consilium ecclesiæ de imaginibus est. Ad secundum ex 4.Regum.18.Respon.negando consequentiam,quia ideo ille serpens fractus est; quia inde iudei occasionem errãdi sumpserunt illum adorando quasi quid diuinum haberet.& hoc etiam modo liceret nũc aliquas imagines destruere si inde occasio idolatrię acciperetur. quæ tamen non est,quia ẽt simplicissimi Christiani sciunt ibi nihil numinis aut diuinũ nisi repræsentatiuæ tantum cõtineri. Si dicatur ꝙ datur causa lasciuiæ: dico id solum cõtingere dũ imagines lasciuæ aut impudicæ effigiantur vel ornantur,id quod per ecclesiam prohibitũ est. Illud autem Ioan.4. veri adoratores in spiritu &c.non obstat. Nam imagines ad id conducũt, sicut & sensibilia mũdi maxime sacra, & ad spiritualia nos mouent & inducunt.ad Rom.1.inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. nisi homo aliquando eis velit abuti, qui tamen abusus nec communis est nec ab ecclesia approbaẽ: sed potius oportune dedocetur: & à nullo fere Christiano ignoratur.

Ad tertium ex Gregorio & alijs doctorib.& concilijs Respon.dupliciter.primo, quòd intelliguntur quòd ipsa repræsentata principalius, & magis quàm ipsæ imagines adorantur. Et actus quo eis loquimur soli Deo loquimur: imaginibus autem non nisi per tropum vt supra artic. 1. propositio. 5. & 9. & infra dubio 5. & 16.latius habetur.

Secundo Respon. quòd intelliguntur quòd imagines non sunt adorandæ adoratione perfecta & absoluta qua ipsa imaginata sed analogice vel in ordine ad ea.& eodẽ modo de dulia & hyperdulia aliorũ adorabiliũ proportionabiliter dicatur. Tandem vtrum liceat trinitatis & diuinitatis imagines facere & adorare, & Christum in specie agni & huiusmodi. Videtur ꝙ sic: sicut in sacra scriptura leguntur apparuisse & ibi depinguntur ad aliquam excellẽtiam nobis significandũ; dummodo id fiat secũdum ecclesiæ consuetudinem approbatam vel ab ea toleratam & sine erroris communis occasione propinqua siue probabili,aliàs nõ.vt de his Caietanus.3.par.q.25. art.3. pulchre agit. quamuis Siluester tit.imago,videatur oppositum tenere dicens, quòd in figura agni nõ est adorandus: quia agnus nõ est imago Christi: sicut nec leo,bos,caper, vacca rufa,aut lapis: quia illũ non repræsentat vt imago vt ita adorentur, sed solum sunt figura eius, vt aliæ figuræ veteris testamenti illum tantum significantes.Et quãuis horum aliqua in aliquib.concilijs prohibita sint propter vitandum errorem: tamen eo cessante præualuit in oppositum consuetudo per ecclesiam tolerata.quare nunc iniurius error videtur vniuersaliter talia reprobare: dum per ecclesiam tolerantur.

Tandẽ quęritur an licite fideles ad vnã magis quàm ad aliam imaginem Christi vel eiusdem sancti adorandam afficiantur.

Respon.quòd sic, quia sicut ad bene operandum & pœnitendum & Deum honorandum sępe magis mouemur ex consideratione diuinę misericordię quàm eius sapientię vel omnipotentiæ,& sæpe econuerso; magis etiam ex auditione & visione eiusdem diuinæ excellentiæ, q̃ ex ipsius lectione. magisq; afficimur & colimus Deum in eis locis & reb.vbi maiora in nos suæ misericordiæ & excellentiæ opera videmus. ita magis ex visione aut contemplatione vni⁹ aut pulchrioris imaginis quàm alterius ad eius adorationem supra dictã recte incitamur.

Dubiũ quintum est, quomodo Christi crux & sanguis nunc in terra inuentus & insignia passionis eius adoranda sint? Dubium. 5.

Resp.in hoc sunt quattuor puncta, alterum de cruce, alterum de alijs insignis ipsius Christi,tertium de sanguine, quartum de comparatione crucis ad alia insignia Christi. Respon.

Igitur de adoratione crucis Christi, est certissimum inter catholicos ꝙ tam. ipsa crux in qua pependit Christus q̃ eius signum veneranda sunt & adorãda rõne eius qui pro nobis in ea passus est.quia per mortẽ Christi quod ante erat supplicium malefactorum, nunc factũ est venerabile & amabile signum triumphaleque instrumentum nostræ redemptionis. Ideo Galat.6. Mihi absit gloriari nisi in cruce dñi nostri Primũ punctum.

stri Iesu Christi. Ad idem est ritus totius ecclesiæ eiusque determinatio vt de hoc latius Thom. Vualden. libro de sacramentalibus titu. 20. capitu. 158. 160. & Castro de hæresibus titul. adoratio, nam oppositum hæreticum est.

Et à fortiori ipsa crux in qua Christus pependit ratione contactus ipsius Christi & sanguinis eius sanctificata: & ideo præ alijs crucibus adoranda est.

Sed dubium est inter catholicos qua adoratione tam hæc quàm alia quæcunque crux adoranda sit. Et loquimur de cruce sola non habente in se imaginem Christi crucifixi, nam si habet tunc est idem iudicium quod de imagine Christi quæ vt constat ex quarto dubio præcedente latria adoranda est. igitur de sola cruce est etiam communis opinio, quòd omnis crux habens figuram crucis in quacunque materia sit est adoratione latriæ analogice sicut & imago crucifixi adoranda. quia est vt imago crucifixi ipsum repræsentans. Quod inde patet. quòd crucem in omni materia alloquimur; vt ipsum crucifixum dicentes. Salue crux preciosa &c. vt legitur in historia beati Andreæ Apostoli & ecclesia canit. O crux aue spes vnica, auge pijs iustitiam &c. Item quia crux præcedet aduentum Christi ad iudicium, ideo illum specialiter repræsentat vt baculus regis siue prælati ipsum præcedens illum repræsentat. Et licet ex natura rei non sit magis Christi quàm aliorum crucifixorum repræsentatiua: at ex deuota fidelium vel ecclesiæ impositione ipsum tantum Christum crucifixum repræsentat, quia propter ipsum tantum pingitur & erigitur adoranda.

De illa autem met cruce in qua Christus pependit vtrum ratione etiam contactus corporis & sanguinis Christi sit etiam latria an solum hyperdulia adoranda. Quidam tenent quòd solum hyperdulia, & secundum hoc illa fragmenta de ligno crucis quæ multis in locis habentur non latria sed hyperdulia veneranda vel adoranda sunt. Et hanc opinionem tenet nunc Marsilius in tertia quæstio. octaua artic. secundo. & illam tenuit prius Bea. Thom. in tertia distinct. 9. quæst. secunda, vt referunt etiam Durand. & Capreo. ead. distinct. & Gabriel in cano. lectio. 50. quamuis Caietanus neget id Bea. Thom. tenuisse. ad hanc etiam opinionem Bonauentu. accedere quamuis non clare videtur. Sed tandem alij & quidem communiter cum Beat. Thom. in tertia par. quæst. 25. articu. quarto. & ibi Caietanus, & Gabriel vbi supra tenent quòd etiam ratione contactus est latria adoranda, Et non solum quatenus crucifixum Christum repræsentat; & consequenter fragmenta de ligno crucis ratione contactus latria sunt adoranda. faciunt pro hac opinione ea quæ in secundo puncto sequenti dicuntur.

Secundum punctum. Secundum punctum est de alijs insignijs passionis Christi & monimentis eius, vt sunt claui, lancea, corona, vestes Christi, & huiusmodi. Dico quòd latria analogica vel in ordine ad Christum ratione contactus sicut & ipsa crux in qua pependit adoranda sunt, secũdum Tho. 3. par. q. 25. art. 4. & Gabriel, & Tho. Vualden. etiam vbi supra c. 120.

Ad idem est Hieronymus contra Ruffinum dicens se in bethleem adorasse præsepe & cunabula Saluatoris. Et in epitaphio Paulæ laudat eam quia hæc adorauerit. Et Damascenus lib. 4. fidei orthodoxæ & c. 3. idem dicit, & doctores communiter.

Et ratio est quia omnia quæ Christum tanquam aliquid eius tetigerunt, ratione contactus sunt prædicta latria analogica vel in ordine ad ipsum & ratione ipsius eadem adoratione specifica adoranda, qua & ipse adoratur, vti superius dubio quarto. art. secundo. de imaginibus dictum est. Dixi omnia quę ipsum tetigerunt tanquam aliquid ip ius, id est, ea quæ ipse possedit vel quibus vsus est ipse vel alij circa ipsum, vt sunt vestes, claui, monumentum siue sepulchrum, & huiusmodi, per quod excluduntur manus crucifigentium & aliorum qui in eum tetigerunt: quia ipse non vsus est illis vtiliter, neque ipsum amanter repræsentant, vt infra in Respon. ad secundum argumentum habetur. Asina quoque in qua Christus sedit in die palmarum non adoraretur si nunc viueret, ad vitandum errorem & irrisionem ignorantum.

Tertium punctum. Tertium punctum ex dictis infertur quòd à fortiori sanguis Christi qui nunc reperitur in terris, etiam miraculose ab imaginibus productus, & similiter aqua quę de eius latere fluxit si alicubi reperiretur prædicta latria analogica sunt adorãda. Quia si crux & claui quia ipsum tetigerunt ratione contactus, & vt perfusa sanguine eius dicta latria adorantur, vti superius dictũ est. igitur à fortiori ipse sanguis & aqua quę partes corporis & vnita fuerũt diuinitati, illa latria debent adorari. & similiter capilli eius adorandi sunt. Et hoc est verum etiam si modo ipsi diuinitati vnita vel coniuncta non sint. Nam si modo coniuncta sint, vtique propria latria simul cum illa vt humanitas Christi adoranda essent.

Ideo quod Gabriel in can. lect. 50. b. & multi alij dicunt quòd talis sanguis Christi qui

nunc diuinitati non vnitus in terra reperitur non latria sed hyperdulia, vt humanitas Christi verbo non vnita adorandus est; intelliguntur de latria perfecta & absoluta, vt ait Siluester in sua aurea rosa in quæst. 34. super euangelia cum omnibus supra dictis concordans. Sed certe talem sensum non videntur illi doctores habuisse: nec est eadem ratio de humanitate non vnita verbo, quæ ratione suæ excellentiæ in se aut per se hyperdulia esset adoranda: & de sanguine Christi qui per se nullam talem excellentiam habet, & ita nec hyperdulia esset adorandus, igitur sola ratione contactus, vt supra diximus sicut crux latria analogica debet adorari. Et doctores oppositum sentientes salua reuerentia non satis consequenter nec rationabiliter videntur locuti. Et hoc videtur verum, etiam si sanguis iste miraculosus non sit verus sanguis Christi, sed solum vt imago illum repræsentans.

Quartum punctum. Quartum punctum est; Vtrum Christi crux debeat maiori veneratione quàm alia insignia eius pasionis adorari.

Resp. quòd sic, etiam intra eandem speciem latriæ analogicæ. Quod patet ex vsu totius ecclesiæ.

Et ad id est ratio quintuplex. prima: quia vbique ex quacunque materia fiat crux Christi accipitur à fidelibus pro speciali signo eius: non ita de alijs insignijs, quia crux ex ipsa sua figura & brachiorum extensione magis ipsum crucifixum repræsentat.

Secunda, quia crux est signum venturi Christi ad iudicium & speciale vexillum eius.

Tertia, quia plures sunt figuræ & prophetiæ de cruce quam de alijs insignijs.

Quarta, quia maiores dolores & opprobria in illa pro nobis quàm in alijs pertulit Christus.

Quinta, quia crux est perfectum signum totam pasionem Christi simul & eius perfectum amorem & eius mortem nobis repræsentans. Non ita lancea quæ solum latus eius iam mortui vulnerauit, & claui eius manus & pedes duntaxat. Ideo sicut totum magis quàm suæ partes seorsum, ita crux ipsa præcipue, quia in ea consumatum est pretium nostræ redemptionis, adoranda est. Et hæc vltima ratio potissima videtur.

Argum. 1. Contra supra dicta arguitur tripliciter. primo, quia non est idem motus adorationis in crucem & alia insignia Christi, & in ipsum Christum: ergo non debent eadem latria adorari. Patet antecedens, quia non se habent hæc vt imago & imaginatum, neque sentimus de eis id quod de Christo, quòd scilicet est saluator & huiusmodi.

Respon. Respon. dupliciter. primo: concesso antecedente vt concedit Gabriel negatur consequentia, quia satis est quòd illa insignia adorentur in ordine ad Christum, siue per vnum siue per plures motus vel actus: id enim impertinens est vt latria analogica adorentur. & quamuis non se habeant vt imago & imaginatum; sufficit quòd aliquem ordinem puta rationem contactus ad Christum habeant.

Secundo modo Respon. negando antecedēs nam ratione prædicti ordinis quem habent ad Christum est idem motus in vtrunque, vel formaliter vel virtualiter in ipsum Christum terminatus. Nam qui crucem aut clauos quia sunt Christi vel in memoriam eius adorat, iam illum virtualiter saltem adorat vt superius dubio quarto. articulo secundo. in responsione ad sextum argumentum de imaginibus dictum est.

Argum. 2. Secundo arguitur, quia vestes regis non sunt adorandæ, saltem non vt ipse rex, quando illis indutus non est: quamuis venerabiliter propter ipsum tractandæ sunt. Sed iam Christus in cruce & alijs insignijs non manet neque coniunctus est, neque illum contingunt: ergo non sunt adoranda sed veneranda duntaxat.

Respon. Respon. ad minorem, quòd licet ibi Christus non maneat contactu reali, manet tamen virtuali & repræsentatiue: quia videlicet suo contactu hæc consecrauit, & ideo manet in eis ratio formalis terminans illam adorationem quamuis analogicam. Rex autem talem virtutem in suis vestibus non relinquit, ideo & negatur consequentia.

Si replicetur quòd talis virtus non mansit in labijs Iudæ & manibus iudæorum & crucifigentium; ergo nec in illis insignijs.

Respon. negando consequentiam. nam illa insignia non habent illam virtutem neque adorantur quia absolute Christum tetigerunt: sed quia vtiliter, vt instrumenta nostræ redemptionis & victoriæ Christi, aut operationum & vitæ ipsius ipsum tetigerunt, vt est vestis, habitaculum, præsepe & huiusmodi. ita quòd suo officio & vsu Christum amanter repræsentant: & ideo illa non alia adoramus, vt dictum est.

Argum. 3. Tertio arguitur, quia adoratio est locutio interior & ex ea procedens, sed hæc locutio non potest fieri rebus inanimatis non intelligentibus,

ligentibus, qualia hæc insignia sunt: ergo nullo modo adoranda sunt.

Item secundo, quia quando crux ab ecclesia adoratur, non dicimus adoramus te crux, sed adoramus te Christe; non crux sed Christus coram ea adorandus est.

Item tertio. Ambrosius de obitu Theodosij dicit quòd Helena titulum & crucem inuenit: sed regem Christum, non lignum adorauit: vtique, quia hæc vanitas & error impiorum est. Ad idem faciunt auctoritates Hieronymi, Augustini &c. & de consecra. distin. tertia. cap. perlatum. capitu. venerabiles. vt supra dubio quarto. articu. 2. in 8. argumento adducta sunt.

Respon. Respon. negando maiorem; neque enim omnis adoratio locutio est, quamuis ex cognitione procedat vt supra dubio primo latius. Item concessa maiore dicitur ad minorem, quòd illa locutio ad illam rem fit ad quam principaliter terminatur illa adoratio & ratione ipsius: & ipsi soli fit, sicut & quando imaginibus loquimur per tropum, vt infra dubio vltimo latius habetur, & supra dubio quarto, in responsione ad octauum argumentum, in fine dictum est.

Ad aliud quòd adorando crucem dicimus adoramus te Christe &c. dico quòd etiam dicit ecclesia, tuam crucem domine adoramus, & nunc hoc nunc illo modo adorat ecclesia vt populus intelligat quòd hæc Christum repræsentant, propter quem eorum illa fit adoratio.

Ad Ambrosium & alios doctores Respon. primo, quòd loquuntur de cruce & imaginibus in se consideratis non in ordine ad Christum: quia vt sic non adorantur, sed in ordine ad Christum vt sancta adorauit Helena. Secundo dico quòd sancti loquuntur de adoratione latriæ perfecta & absolute sumpta non analogica: quia illa soli Deo aut Christo debita est, vt ex supra dictis in quarro dubio præcedente satis constat.

Dubium. 6. Dubium sextum. Vtrum sint aliquæ adorationes propriæ soli Deo exhibendæ.

Respon. Respon. quòd sic. Nam latria proprie & absolute accepta soli Deo debetur vt supra dubio quarto latius. Et patet Matth. quarto Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies, & non de alia seruitute nisi de latria, quæ summa vt summo bono debetur, intelligi potest. Item secundum lumen naturale repugnat aliud à Deo tanquam summum bonum supremum dominium super omnia habens & vt supremum benefactorem suprema adoratione latriæ adorari. Vnde & idolatria contra lumen naturale est, sicut & plures Deos habere. Quo fit vt omnes partes adorationis latriæ proprie sumptæ soli Deo exhibendæ sint. Ideo Ambrosius libro de offic. capitulo vigesimo octauo ait quòd hymnus soli Deo debetur: quia hymnus est honor & laus Dei vt summi boni secundum psal. 64. te decet hymnus Deus in Syon &c.

Secundo nota quòd nulla exterior adoratio ex natura sua est signata magis Deo quàm hominibus. quia omnia signa exteriora significant ad placitum ex impositione & acceptatione hominum: & ita sunt æquiuoca, quia scilicet, ita possunt significare seruitutem Deo sicut & hominibus debitam, vt patet de genuflexione quæ etiam irrisorie fieri potest.

At vero ex iure gentium, seu ex ratione naturali, qua omnes gentes ducta modum colendi Deum sibi vniuersaliter constituerunt, quod idem est, bene sunt aliqui actus exteriores vel adorationes soli Deo proprie & nulli alteri exhibendæ.

Et nunc nouem sunt. primo, sacrificium altaris, quia hoc nulli sancto nec humanitati Christi per se offerendum est. & ad idem seruiunt seu pertinent thurificationes illo modo factæ in sacrificio illo. Malachiæ primo. In omni loco offertur mihi oblatio munda. vbi ex illo verbo in omni loco non potest intelligi de sacrificijs veteris legis, sed de oblatione eucharistiæ in missa contra Lutherum oppositum dogmatizantem.

Secundo. Martyrium quia id non debetur nisi pro veritate diuina infallibili & supernaturali, aut pro defensione virtutis quæ ad idem reducitur. Cum quo stat quòd pro repu. aut alibi contra Martinum de fortitudine, & pro spirituali salute fratris aut proximi, & pro æqualis amici sola necessitate corporali laudabiliter & aliquando de præcepto quis morti se exponat: sed talis mors non dicitur martyrium, id est, testimonium fidei. quia tale testimonium veritatis diuinæ per mortem solum debetur assertioni diuinæ, vt in materia de fortitudine & martyrio agitur à doctoribus.

Tertio collatio & suscepti sacramentorum. quia etiam si fiat in memoriam vel honorem alicuius sancti quia festum illius est, ille cultus soli Deo exhibetur sicut & missæ sacrificium.

Quarto petitio veniæ peccatorum quæ à nullo etiam sancto petenda est, quia nemo potest auctoritatiue peccata dimittere & gratiam & gloriam dare nisi solus Deus,

qui præcipue per peccatum offenditur, & solus potest mittere in gehennam. Ideo oblatio cordis contriti sacrificium Deo & cultus illi soli debitus est. psal. 50. tibi soli peccaui &c. Sacrificium Deo spiritus contribulatus cor contritum &c.

Quinto petitio gratiæ & gloriæ, quæ à solo Deo petenta sunt, qui solus ea præstare potest, bene tamen peti possunt per merita & orationes beatæ Virginis & omnium sanctorum.

Sexto percusio pectoris contriti, quia solus Deus colendus est, tum quia est signum petitionis veniæ de peccatis: tum quia est etiam signum quòd solus Deus est qui scit occulta cordis, & scrutans renes & corda hominum.

Septimo. Constructio templorum, quia secundum Augustinum soli Deo templa eriguntur quamuis in memoriam & honorem sanctorum.

Octauo institutio festorum, in quo tamen multi errant putantes festa ad cultum tantum sanctorum esse: cum tamen non nisi ad cultum Dei & in memoriam & venerationem eorum sint.

Nono. Vota & iuramenta. hæc enim soli Deo fiunt vota videlicet, in iuramento autem testimonium solius Dei aut infallibilis diuinæ veritatis principaliter est. Nam & si sanctis aliquãdo vouemus siue iuramus vt in professione religionum fit: id vtique quasi testibus nostræ professionis, Deo autem principaliter vouetur.

Tandem not. secundum August. libro decimo de ciuita. Dei. capitu. 4. 8. & 10 Et Vualden. de sacramentalibus titul. 13. & 17. de sanctis & imaginibus adorandis, quòd licet multæ sint adorationes & seruitutes ab officio & cultu diuino vsurpate & ad homines translatæ: siue ex nimia humilitate siue adulatione & ambitione pestifera, at vero ea quæ supra sunt posita soli Deo & eius cultu intacta reseruata sunt.

Dubium 7. Dubium septimum. Vtrum sit præceptum de colendo vel adorando Deum & imagines eius, & sanctorum & crucem.

Respon. Respon. per duo puncta. primum, nullum speciale præceptum diuinum vel humanum est de aliquando adorando imagines & crucem & insignia pasсionis Christi. Sed solum est obligatio ad id ex iure naturali quo tenemur non nos difformare ab alijs Christianis cum quibus vitam agimus: & ita tenemur ea; adorare quando alij generaliter adorant, puta quando ecclesia crucem adorandam proponit, & omnes genuflectunt & huiusmodi. ratio primi est quia non dabitur tale speciale præceptum nisi vt dictum est.

Cum quo stat quòd homo tenetur nullam eis irreuerentiam facere sed potius tractare reuerenter & honorifice. quodque, quando adorat, debet ea, adoratione debita adorare vt supra de his dub. quarto & quinto dictum est. Aliàs etiam eis fieret irreuerentiam contra ius diuinum & naturale: nisi quomodo & quando dictum est adorentur.

Secundum punctum de obligatione adorandi Deum iuxta id Matth. quarto. Dominum. de tu. ado. latius & doctissime vt solet agit Soto de iustitia & iure lib. secundo. quæst. tertia, articul. quarto. Et quæst. quarta. articu. secundo ibi videatur. Nam & Deut. 6. & 9. Et Exod. 20. dum dicitur. Audi Israel dominus Deus tuus vnus est. Et ego sum dominus Deus tuus. Iam ex consequenti intimatur ibidem affirmatiuum præceptum de credendo & sperando in ipsum, & super omnia amando timendo obediendoque fideliter illi; ipsumque colendo & vt Deum verum adorando.

Dubium octauum de tempore quo tenemur Deum adorare. Dubium 8.

Ad hoc Respon. quòd tempore veteris legis præceptum de colendo Deum in die sabbati obligabat, nunc autem in lege gratiæ quantum est de iure naturali vel diuino nullo certo tempore obligat. tempore vero legis naturæ quamuis sit dubium; probabilius est quòd etiam sabbato obligabat. Respon.

Prima pars certa & ab omnibus concessa est.

Secunda autem pars est Bea. Thom. secunda secundæ quæst. 122. articul. 4. & theologorum quamuis multi etiam dicant quòd dies dominica iure diuino ad id instituta sit. Sed nec inuenitur tale præceptum nec id probatur sufficienter. Solum namque reperitur vt late & optime refert Couarruuias in resolutionibus libro quarto capit. 19. nume. sexto 7. & 8. de die dominico & de alijs festiuitatibus Christi, puta natiuitatis, resurrectionis, ascensionis, pentecostes, parasceues, quòd ecclesia à tempore apostolorum & præcipue loco sabbati dominicam diem in memoriam resurrectionis Christi & mundi creationis ea instituit vel mutauit. Quòd si inde arguatur sufficienter ideo ea esse de iure diuino sicut & alia eiusmodi multa: aliorum esto iudicium.

Tertia pars, ꝙ sit dubium Vtrũ in lege naturæ sabbatũ de præcepto sanctificandum esset, ex eo videtur ꝙ licet oẽs homines generaliter tunc sabbatũ colerent: non tamen constat de

tali

tali præcepto aut quòd tanquā de præcepto diuino vel naturali illud obseruarent. Item quia quidam de hoc variè opinantur vt etiam refert Angest.in morali c. 8. de circunstãtia temporis agens quamuis ipse teneat quòd non erat de præcepto legis naturalis.

Quod autem sit verisimilius quòd illud vt obligatorium tunc à fidelibus seruaretur, inde probatur contra Angest.vbi supra, quia veri fideles aliquo certo die Deum colebant; vt omnes in tali ritu generaliter sine differentia conuenirent. Non autem videtur in quo die magis quàm in sabbato: quia non alium diem à maiorib.suis à principio mundi per seriem generationum didicerãt, quàm sabbatum quo Deum nouerant quieuisse siue cessasse ab opere creationis. ergo, quòd etiam tanquam diuinitus institutum vel aliàs obligatorium sabbatum colerent inde probabilius quàm oppositum est, ꝙ non tñ vniuersaliter omnes fideles illum diem præ alijs obseruandum sibi diligerent, nisi aliquo modo à Deo institutū vel de iure gentium vt supra dub.6.dictum est de adorationib. Deo proprijs, designatum Deo intellexissent. saltem hoc valde probabile est quòd ratione cõmunis consuetudinis apud fideles temporis illius vigentis de sabbato obseruando, etiam alij veri Dei cultores tenebantur in hoc illis se conformare cum quib.vitā agebant, vti superius dub. 7.de tempore imagines & crucem adorandi dictum est. Et ad id videtur Scotus in 3.dist. 37.dicens quòd dubium est vtrū obseruantia sabbati sit de iure naturę stricte, bene tamen est de ipso iure naturę large sumpto, id est, consonū iuri naturæ: & ideo dispensabile est.

Prima difficultas. Sed pro maiori horum declaratione duo sūt hic discerenda. primum: vltra dies festos quando obligat generaliter omnes preceptū hoc de colendo Deum vel ipsum adorando. secundum vtrū sit obligatoriū de iure diuino ad talē cultum vel adorationem aliquos dies festos instituere siue assignare.

Respon. Ad primam difficultatem Resp.quòd præceptum hoc de adorando siue colendo & amando Deum non obligat tantum semel in vita vel in articulo mortis. quia ridiculum videtur, ꝙ postquã semel id fecerit homo non amplius teneatur nisi in articulo mortis. tum etiam quia tota ratio huius obligationis est, quia Deus est dominus & redemptor noster. sed postquam semel dilexerimus & adorauerimus adhuc manet prædicta ratio: ergo & diligendi & adorandi obligatio. tum demum quia præceptum de amando & colendo Deum est vt pie & religiose viuamus; ergo nō solum semel in vita nec in articulo mortis obligat: quia 2.physi.ex necessitate finis necessitas medij sumenda est.

Tūc igitur quantū est de iure diuino vel naturali prędicta adorandi Deum est obligatio, qñ diuinus honor periclitaretur nisi tūc homo illum tueretur vt potest, vel pro eo responden do vel aliud ad id opportunum agendo. Ideo peccaret si per magnum tēpus homo adorare, vel colere Deum ommitteret: quia tunc apud ipsum debita Dei & beneficiorum eius recognitio & vitæ religio, & ad Deum pietas notabiliter per talem omissionem aboleretur vel ēt periclitaretur Sicut si non esset præceptum diuinum de tempore certo & determinato communicando & celebrando: vtique cōtra ipsum præceptum mortaliter peccaret homo per magnum tempus vitę suę id omittēdo, secundum B.Tho.& doct.communiter. Sic etiam in proposito, quia talia præcepta diuina sunt vt pie & religiose viuamus vt dictum est. Consonat Soto de iustitia & iure lib. 2. q.3.art.10. loquens de dilectione Dei super omnia.

Secūda difficultas. Ad secundam difficultatem, scilicet Vtrum de iure diuino vel naturali teneamur aliquos dies festos ad cultum Dei assignare.

Respon. Resp.quòd sic: ita ꝙ non solum est tale pręceptum de colendo Deum in aliquo tempore seu hora interminate, id quod omnes concedunt: sed etiam est præceptum diuinum & naturale de aliquib.dieb. festis instituendis seu feriandis ad diuinum cultum. Quamuis qui & quot dies & quo modo feriandi sint: id arbitrio ecclesiæ & humanæ dispositioni relictum sit.

Quod tanquam verisimilius q̄ oppositū probatur. quia modo sunt decē præcepta legis naturalis & diuinæ sicut & semper fuerunt: ergo manet adhuc quo ad aliquid illud tertiū præceptum de sanctificatione sabbati. Sed nō manet quo ad ceremoniale de die sabbati: ergo quo ad morale, sed morale est ꝙ sit aliquis dies dicatus cultui diuino: quod inde patet quia id est consonum iuri naturali. & quia male potest seruari vniuersaliter ab omnibus præceptum hoc de colendo Deū & sanctificatione diei vel temporis alicuius ad id: nisi vniuersaliter etiam omnibus instituatur aliquis dies festus ad vacandū cultui diuino. Nam si nullus esset dies festus vtique diuinus cultus periclitaretur. Vnde nulla fuit tam barbara natio quæ non aliquos dies signatos haberet ad colendum Deum suū. Igitur morale est aliquos dies festos instituere: & ex consequenti de iure naturali large vel stricte sumpto & non solum diuino. Nam præcepta decalogi principia quædam sunt legis naturalis, quamuis ex alijs vniuersalissimis & primis principijs deducantur.

Ex quo infertur quòd si ecclesia per magnum tempus hoc facere omitteret, vtique peccaret contra prædictum ius diuinum & naturale; quamuis etiam factum teneret, si omnia festa mutaret & etiam tolleret ecclesia.

at spiritus sanctus non id permitteret, neque prædictam ecclesiæ omissionem: sicut neq; totius ecclesiæ vel legitimi cõcilij generalis, peccatũ vel errorem circa fidem & mores statuendo vel decernendo permitteret. Consonat Soto vbi supra q.4.art.4. quãuis non tam expresse. Consonat expressissime Couarruuias in resolutionib.lib.4.c.19.conclus.4. & 5. cum alijs quos refert ibidem.

Tertia diff. cultas. Tertio est difficultas, Vtrũ qui die festo non possunt audire missam teneãtur colere Deum aliquo alio actu.

Respon. Resp. Videtur quòd nõ. quia iure diuino vel naturali ad illum tunc non obligatur. vt patet ex supra dictis. nec etiam humano quia obligatio temporalis ad actum signatum audiendi missam iam trãsijt, nec alia obligatio ad equiualens loco illius relicta est. Scotus autẽ in tertio dist.9.& cum eo Angelt.in morali c.8.& alij qui alij tenent oppositum, sed non video rationem vrgentem ad id.

Sed vtrum tũc, scilicet die festo & precipue dominico die teneatur homo ad actum dilectionis Dei. dic etiam quòd non, vt communiter tenetur à doctorib. neque etiam ad contritionem aliquam etiam generalem de peccatis, vt bene id probatur in primo post quodlibeto Adriani. neque Scotus in hoc sensit oppositum dum in tertio dist.9. ait quòd die festo tenemur ad actum latriç interiorem, intellexit enim consequenter ad suam opinionem supra positam, quòd die festo tenemur loco auditionis missæ ad aliquem actum latriæ: & nunc dicit ꝙ ad actum etiã latriæ interiorem tenemur, videlicet prout est ratio exterioris cultus qui secundum eum tunc debitus est. Non autem intellexit de interiori actu latriç perfecte aut formatç qualis actus dilectionis Dei est. de quo expresse postea sub dubio dixit in 3.dist.27. & 37. quòd ad illum forte dominico die tenemur. quamuis Soto vbi supra q.4.art.4.& multi alij dicant illum in oppositum affirmatiue sensisse.

Dubium 9. Dubium nonum. Vtrum sit aliquis certus & determinatus locus in quo homines in particulari vel in generali cum alijs adorare debeant.

Respon. Resp. quòd non de iure diuino vel naturali. patet Io.4. Venit hora quando nec in monte hoc &c. Item primo Thimot. 2. volo viros orare in omni loco leuãtes manus &c. Et Malach. 1. in omni loco offertur oblatio munda &c. in veteri aut lege erat determinatus locus ad orandum & sacrificium offerendum, & in quibusdam temporibus vnde Dani. 6. vertebat se ad orandum versus templum.

Secundo dico quòd conuenientissime ecclesia determinauit certa quędam loca vbi fideles conuenirent ad hoc, puta, ad orandũ celebrandum & diuina audiendum & sacramẽta suscipiendum & ministrandum & huiusmodi; quòd & talia loca consecrarentur & magnis priuilegijs ornarentur sicut & quondam Deus qui religionem veteris legis instituit, voluit quoque tabernaculum sibi ditissimum erigi vbi Iudæi ad prædicta conuenirent. ergo multo rationabilius propter honorem sanctissimi sacramenti ecclesia nunc templa & loca sacrata ad id dedicauit.

Tertio tandem dico quòd aptissime versus orientem nunc adoramus, secundum Tho. secunda q.84.art.3. ad tertium & vltra tres causas ibi positas potest addi.4. quia videlicet in lege gratiæ est iam totum oppositum ad illas causas propter quas iudæi versus occidentem adorabant. Nam illi erant in tenebris & in figura, quia non dum illis ortus erat sol iustitiæ Christus Deus noster nobis autẽ sic. Roma.13. Nox præcessit dies autem appropinquauit &c. Item lex illa tandem finienda erat atque casura & ad occasum cum statu illo tendebat: & ita tandem occidit iam in morte Christi. Nostra autem est testamentum ęternum quod ab oriẽte Christo sole iustitiæ stabit in æternum. De quibus omnib. Thomas Vvalden. de sacramentalibus latius prosequitur, & noster orãtius de locis catholicis lib.5.c.5.

Dubium decimum. Vtrum ecclesia conuenienter in animata alloquarur puta crucẽ Christi adorando. O crux aue spes vnica &c. *Dubium. 10*

Resp. quòd sic. quia iste vsus in sacra scriptura habet fundamentum, vt patet Iosue 10. Sol contra gabaonẽ ne mouearis. Et psal.148. Laudate eum Sol & Luna &c. Et Dani. 3. benedicite atq; omnes quæ super cęlos sunt do &c. Et Deut. 32. Audite cœli quæ loquor &c. Et Mar.4. mare tace & obmutesce, vt Ambrosius Catharinus late disputat contra Caietanum, & Tho. Vvaldensis contra hæreticos. *Respon.*

Et ista locutio fit per troppum siue figuram valde visitatam apud poetas & oratores secundum Quintilianum lib.4.cap.7. quæ dicitur prosopopeia quæ est fictio personæ, ac si esset persona quod non est. Sic dum crucem adoramus & imaginem Christi fingimus ac si persona esset animata, & propter Christum ibi reprçsentatum ad quem principaliter illa locutio fit, itaque sicut adoratio ita & locutio analogice ad imagines fit.

Idque fit rationabiliter ex triplici causa prima, vt ostendatur præsentia & potentia Dei in omnibus & super omnia creata: qui audire potest pro ipsis creaturis eius quæ non habent auditum.

Secunda, vt ostendatur potestas ecclesiæ & sanctorum diuinitus eis concessa etiam aliquando ad miracula super omnem creaturam.

Tertio

Tertio, vt sic vehementer inflametur noster affectus ad laudandum, & seruiendum Deo in & pro omnibus creaturis eius nobis ad id seruientibus. quia & ad hunc finem Deus ad nostrum obsequium, & suum honorem omnia creauit.

QVAESTIO VI.

Vtrum circunstantia festi sit mortaliter aggrauãs peccatum mortale tunc commissum, & contra speciale præceptum de sanctificatio festi, ita quod hæc circunstantia festi sit necessario confitenda.

Opin. 1. RESPON. est duplex opinio prima tenet quòd non, quamuis mortale peccatũ tunc ratione festi sit grauius, quàm alio tẽpore commissum, videlicet quatenus sit irreuerentia venialis tempori sacro.

Probatur, quia per præceptum de sanctifica tione sabbati non prohibetur, nisi quod cõtrariatur alicui ex ijs quæ sub tali præcepto cadunt, aut præcipiũtur. peccatum aũt mortale, vt tale non contrariatur alicui ex ijs quę sub tali præcepto cadunt, aut præcipiuntur. ergo per tale peccatum non fit contra tale præceptum: neque sabbati sanctificatio ibi præcepta violatur, quare. non est alia species, seu rõ peccati mortalis necessario cõfitenda. discursus est bonus, & maior probatur. quia virtute præcepti affirmatiui, quale est de sanctificatione sabbati, non prohibetur nisi quod, & quatenus positiue contrariatur ei quod sub tali pręcepto cadit, vt est cõis regula doctorum, quia neq; videtur quare aliud prohibeatur. Minor etiã probatur, supposito quòd præceptum de sanctificatione sabbati quatenus est morale legis naturalis & diuinæ, de deputando aliquod tẽpus ad vacandũ Deo, seu ad ipsum colendũ, est iã per ecclesiã determinatũ quo ad tẽpus, & modum. Et tẽpus quidẽ est dies festus: modus aũt est, vt missa audiatur, & cessetur ab opere seruili ĩ toto die festo. & totũ hoc dr̃ obiectũ, vel finis pcepti intrinsecus, finis vero eiusdẽ pcepti qui dicitur extrinsecus, seu præstitutus est, vt homo vacet Deo per cultũ interiorẽ fidei, & charitatis, & sic corã Deo sanctificetur, & gratiam obtineat, vel conseruet toto illo die festi.

His suppositis probatur supradicta minor, quòd. s. peccatũ mortale non contrariatur alicui eorũ quæ in præcepto de sanctificatione sabbati, seu festi præcipiũtur. Nã nulla lege p tale præceptũ de sanctificatione festi præcipiũtur, nisi illa duo priora. s. facere tunc aliquẽ cultũ latriæ exteriorem, indeterminatum quidem lege naturali atque diuina, determinatũ autẽ nunc per ecclesiam, s. audire missam: & cessare ab opere seruili litteraliter, & proprie non mistice intellecto. Nam illud vltimũ q̃ est huius pręcepti finis extrinsecus. s. cultus interior per fidẽ, & charitatẽ non cadit sub hoc præcepto, vt expresse dicit B. Tho. vbi infra, quia & secũdum cõiter doctores præcepta non obligant ad intentionẽ præcipientis, vel ad finẽ extrinsecũ seu præstitutũ quod idem est: sed ad id tantum quod præcipitur, quod videlicet materia, vel obiectum, seu finis intrinsecus ipsius præcepti est. Nũc aũt mortale peccatum, vt tale, nec in actu, nec in reatu contrariatur prædicto cultui exteriori. Quod patet, quia peccatũ in actu nõ impedit auditionẽ missæ obligatoriam: ex quo in vna parte diei festi missa põt audiri, & in altera parte diei actus peccati cõmitti, ita quòd propter vnũ alterũ non omittatur. Neque peccatum in reatu repugnat auditioni missæ, seu cultui exteriori, quia existens in reatu peccati põt id facere, & implere tale præceptũ: ex quo nec virtute ipsius pcepti, aut alterius tenetur homo in die festo conteri de peccatis, aut se in statu gratiæ reponere secundũ cõem doctrinã & verã, quamuis aliqui doctores, aliter & male dixerint quo ad hoc. Sed neque peccatũ, vt tale est opus seruile proprie, & ad literam intellectum, vt patet Exod. 12.16.20.23. & Leu. 23. vbi nomine operis seruilis ibi prohibiti, explicantur opera mechanica seu corporalia exteriora: non aũt fornicatio, homicidiũ, ludus, detractio, & huiusmodi peccatũ corporale, vt peccatũ est, quod solum mistice, & spiritualiter opus seruile est, secundum Tho. 2.2.q.122. art. 4. ad primũ. Et in tertio sententiarum, dist. 17.q.1. art. 1. quæstiuncula. 2. & super Matth. 12. Et Alex. Alen. 3. par. q. 32. membro 1. & 4. art. 1. & memb. 5. art. 2. Et Abulẽ. Exo. 12. q. 24. 25. vbi ait q̃ opus seruile in hoc præcepto prohibitũ moraliter est operatio laboriosa potẽtię executiue corporalis, nulla vrgẽte causa ad humanã vitam oportuna: formaliter autem opus seruile est prædicta operatio corporalis mercenarie facta propter lucrum. Et ita patet quòd peccatum, vt tale non est opus seruile materialiter, aut formaliter proprie, & ad literam intellectum neque prohibitum in dicto præcepto: neque cõtrariatur alicui eorum, quæ sub tali præcepto cadunt, aut præcipiuntur: licet contrarietur extrinseco fini ipsius præcepti, s. cultui interiori supradicto qui sub tali præcepto non comprehenditur, & ita supradicta minor, & tota ratio manifesta est.

Hãc opinionem tenet Siluester in sua aurea rosa super euangelia in q. impertinentib. casu. 63. vbi latius hanc materiã prosequitur: vbi & refert quosdam magistros sui ordinis in quodã eorũ cõcilio pro defensione beati Thomę specialiter

cialiter congregatos sic decreuisse. Idē in sum. confessio. 1. q. 10. & circunstantia q. 3. & domi nica dies. q. vlti. Item Caietanus 2. 2. q. 122. art. 4. & in secundo quolib. q. 10. & summa Tabiena tit. Circunstantia, §. 11. & magister Cano in sua relectione de pœnitentia q. 6. in responsione ad quartum argumentū principale. & Soto de iustitia, & iure lib. 2. q. 4. art. 4. & in quarto sententiarum, dist. 17. q. 2. art. 4. & Almayn eadem dist. 17. q. 1. & Nauarro in summa c. 6. nu. 9. & multi alij moderni doctores, qui & conantur ad hanc suam opinionem retorquere Beatum Thomam vbi supra expresse reclamātem, vt proxime patebit, cum quibus tandē est Couarruuias in cap. alma mater. de sen. excom. par. 1. §. 5. num. 3. fol. 45.

Opin. 2. Opinio secunda tenet oppositum: quòd scilicet est circunstantia alterius speciei necessario confitenda, & ex suo genere mortalis. Quæ quadrupliciter probatur. primo, qa in hoc præ-

Prima rō. cepto sanctificationis festi prohibetur omne opus impeditiuū nō solū eorum quæ tali præcepto præcipiuntur; sed etiam impeditum finis specialis extrinseci ipsius præcepti, puta opus impeditiuum sanctificationis hominis, aut cultus latriæ interioris per fidē, & charitatē eo dē die. sed omne peccatū mortale est huiusmodi, scilicet est impeditiuū prædicti finis specialis extrinseci præcepti ipsius, æque aut magis, quàm opus seruile mechanicū aliàs licitū. ergo æque aut magis per hoc præceptū prohibetur. Consequentia patet cum minore secundū oēs doctores in quo non est dubium. Maior autem est in qua est tota difficultas, nā Caietanus, & alij de prima opinione bene quidem confitentur peccatum mortale contrarium esse fini extrinseco illius præcepti de sanctificatione festi: negant tamen propter hoc esse ipsi præcepto ex quo non aduersatur fini intrinseco aut ijs quæ tali præcepto obiectiue præcipiuntur. Prædicta autem maior, & hæc opinio dicit, quòd eo ipso quo peccatum mortale contrarium est speciali fini etiā extrinseco illius præcepti est etiam cōtrarium ipsi præcepto: quódque ex consequenti per ipsum præceptum specialiter prohibitum est.

Hæc inquam maior in qua stat tota difficultas probatur ēt quadrupliciter. primo, Quia licet homo non teneatur ad finem extrinsecum etiam specialē præceptū, sicut nec ad intentionem præcipiētis, in quo nullum dubium est. at vero in omni præcepto quo præcipitur aliquid in ordine ad aliquē finem specialem etiam extrinsecum, prohibetur non solū omne opus cōtrariū, seu impeditiuum eius quod ibi præcipitur, sed etiā impeditiuum prædicti finis præcepti ipsius. Hoc fundamentū cui prædicta maior innititur probatur tripliciter. primo, quia finis præstat ijs quæ sunt ad ipsum finē. ergo magis cauendum est, & prohibetur ipso præcepto id quod cōtrariatur eius fini speciali, quàm quod cōtrariatur medijs præceptis ad ipsum finem, vel quàm id quod cōtrariatur ei quod præcipitur ad talem finem obtinendum. Patet hæc cōsequentia simul, & cōfirmatur prædicta ratio. Nam qui scienter tollit, & respuit finem præcepti, vtique tollit bonum eius, & quantum in se est reddit ipsum præceptum inutile, & inane, & ex consequenti præceptū ipsum vitiat ac si ipsum saltē interpretatiue contemneret notabiliter. ꝙ inde patet. quia non alia rōne in præcepto de aliquo medio in ordine ad aliquē specialem finē includitur prohibitio cuiuslibet cōtrarij, seu impeditiui illius medij præcepti, nisi quia impeditiuum medij, est etiā impeditiuum finis illius, alioqui frustra illud mediū præciperetur, & eius impeditiuum tantum prohiberetur, si per ipsum præceptum licitum esset alias eius finem prædictum impedire, contra regulā iuris, cum aliquid vna via prohibetur, ad id alia non admittitur. dico ꝙ prohibentur ea quæ contrariantur fini speciali ipsius præcepti, vt secludamus ea quæ contrariantur fini generali, aut cōi ipsius, & aliorum preceptorū. Nō enim prohibētur hoc vel præcepto ieiunij ea omnia quæ vitia nutriunt, mentē deprimunt, virtutes gratiam & præmium gloriæ impediunt. Nam hos fines generales præceptorum multa opera etiam inculpabilia, & culpabilia cōtra alia pręcepta possunt impedire.

Secundo idem fundamentū, & maior supradicta probatur per exempla. primo, quia ideo in præcepto de correctione fraterna, quæ est specialem finem extrinsecum, s. ad emendationē proximi, prohibetur non solū opus contrariū seu impeditiuū ipsius correctionis, seu monitionis iniunctæ, puta praua suasio, seu inductio contraria rectæ correctionis, sed ēt omne opus impeditiuū talis emendæ proximi finaliter intentę, vt dicunt cōiter oēs doctores etiam ipse B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 6. & in 4. dist. 19. vbi dat pro rōne huius dicens, quia ea quæ sunt ad finem debent regulari secundum exigentiā finis. 1. Posteri. & 2. Metaph. & ibidem in responsione ad secundum & tertiū argumētum dicit, quòd aliàs bona admonitio quando est impeditiua finis puta emendationis fratris, vel quādo inde homo deterior efficitur nō habet rationē boni sed mali: & ideo cauenda est. Hæc ille. Itē vt etiam dicit Adrianus in fine primi quodlibeti, quando ex punitione peccati grauius malū sequitur vitiosa est contra finē iustitiæ punitiuæ, secundum Augustinum 23. q. 4 ca. non potest. vbi ait, cum contagio peccandi &c.

Item secūdo idem patet in medicinis ad sanitatem ordinatis. quæ si in aliquo casu potius

inducerent

inducerent infirmitatem, vel sanitatẽ ipsam impedirent: fatuus esset medicus illas prosequẽs etiam secundum generalia præcepta, aut regulas medicorum. nam & medicus intendens salutem inducere non solum prouidet de his quę ad salutem iuuant: sed prius aut ęque remouet ea quę illam impediunt.

Item tertio si extremę indigenti sic de tali remedio prouiderem quòd inde eius mors accelerarctur, vtique iudicarer ęque contra præceptum agere ac si illi non prouiderem.

Item quarto, si Papa præciperet ꝙ celebretur concilium siue capitulum, vt ibi de concordia, & pace regũ agatur, vel vt fiat electio prælati: certe non solum ageret contra tale præceptum qui celebrationẽ illam impediret, sed ille etiã qui impediret eius finem, ne scilicet ibi agatur de cõcordia, aut de electione pretenta.

Item quinto, si mihi præciperetur ne occupẽ Petrum in opere mechanico, vt possit dormitioni vacare, quia egetur: certe non solum contra tale præceptum agerem illum in labore mechanico occupando, sed etiam si illum si aliàs impedirem ne posset dormire, aut requies cere: qa contra finem illum specialem extrinsecũ illius præcepti agerem. ergo similiter in proposito ea dem ratione dicendum est.

Item sexto, quia ideo doctores communiter dicunt esse graue peccatum si vir suam vxorem intra vas naturale cognoscat eo modo extraordinario quo generatio. vel cõceptio sequi non posit: quia est cõtra finem intentum à natura in tali actu: nã omne id quod impedit finẽ principalem intentũ à natura in aliqua operatione est prohibitum ipso iure naturę.

Item septimo, qui cõderet legem contra bonum cõmune, vel ad priuatam vtilitatem, certe peccat contra præceptum quo tenetur bene gubernare rempub. eo ipso quòd contra ipsius præcepti finem intentum agit: quamuis omnes aliàs conditiones iustę legis seruaret. Igitur intentum.

Tertio idem fundamentum, & maior prædicta probatur per doctores etiam de prima opinione suprapofita. Nam ipse Caietanus in summula. titu. festorũ violatio, in dicta ratione fundatur dicens quòd qui voluntarie distractus ad alia intendens est in celebratione missæ, nõ implet, sed potius facit contra præceptum de audienda missa. quia vt ait, agit contra intentionẽ ecclesiæ præcipientis audire missam, vt habeat homo attentionem, vt sic oret & offerat cum sacerdote, & per illum. Hæc ille. Vbi notanda est ratio eius, quia scilicet agit contra intentionem aut finem precepti vel præcipientis.

Item Turrecremata in sum. de ecclesia. li. 2. c. 114. In secunda propositione ad Papam sicut spectat ius & auctoritas plãtãdi fidem per totum mundũ: Ita iurisdictionem habet ampliorem ad destruendã idolatriam quæ magis contrariatur ipsi fidei, & eã magis impedit quàm cętera vitia. quia ad intendentem aliquem finẽ sicut spectat eligere ea quę sunt congrua illi fini, ita & tollere ea, quę sunt impedimenta ad consecutionem eiusdem finis. Hęc ille. Quid clarius ad rem?

Item Adrianus in quarto de satisfactiòne dicit quòd ex vi præcepti tenemur non agere cõtra eius intentionem vel finem.

Item B. Tho. 2. 2. q. 147. art. 3. ad secundum, & ibi Caietanus aiunt, quòd transgrediens præceptum de ieiunio ex contemptu, vel impediẽdo finẽ eius peccat mortaliter, nisi ex causa rationabili id agat, vti latius hoc idẽ probat Hon cala in tractatu de ieiunio fo. 117. quamuis Caietanus aliter interpretetur illa verba B. Tho. & ad idẽ est Siluester tit. lex. q. 8. & q. 9. in casu. 8. & quæst. 57. q. 58. vbi secũdum plures doctores probat, quòd nõ solum mens obiectiua, sed finis legis, aut ratio finalis est ipsa lex: & qui agit secundum aut contra illam, agit secundum aut contra ipsam legem. Idẽ etiam B. Tho. in 4. dist. 19. & art. 2. q. 4. ad quartum dicit quod qui prædicando in mortali impedit finem doctrinæ vtique peccat.

Item in prædicto fundamento faciunt vim omnes doctores qui sunt pro hac secunda opi. communi qui inferius allegantur: dũ dicunt, ꝙ qa peccatũ mortale ęque aut magis repugnat fini sanctificationis festi quàm opus mechanicũ aliàs licitum: ideo æque aut magis quàm opus mechanicum in hoc præcepto prohibetur: & per peccatũ mortale æque aut magis, quàm per opus mechanicum contra præceptum hoc peccatur. Quid clarius ab eis dici potest pro hac secunda opinione?

Et quia de beato Thoma est cõcertatio quid circa quæstionẽ hanc ipse senserit, & de fundamento supradicto: ideo ipsius verba omnia ad literã referre placuit: vt aperte conuincamus non cũ prima, sed cũ hac secunda opinione cõmuni suprapofita illũ aperte sensisse: & in præfata ratione suã hanc simul, & nostrã firmasse sentẽtiam. Ille igitur in 2. 2. q. 122. art. 4. ad tertium sic ait. Alia opera seruilia, s. mechanica, & peccata contrariantur obseruantiæ sabbati, inquantum impediũt applicationem hominis ad diuina. & quia magis homo impeditur à rebus diuinis per opus peccati quàm per opus aliàs licitũ corporale siue mechanicũ. iõ magis cõtra hoc præceptũ agit qui peccat mortaliter in die festo, quàm qui aliud corporale opus aliàs licitũ facit. Vnde Augustinus de decem cordis ait. Melius faceret Iudęus in agro suo aliquid vtile in sabbato, quàm ĩ theatro seditiosus existcret: & fœminæ Iudæorum melius lanam facerent,

quàm

quàm in neomenijs impudicæ faltarent. Hęc B. Thom. Et paulo inferius ibidem ait. Qui autem peccat venialiter in sabbato nō facit cōtra hoc præceptū: quia peccatum veniale non excludit sanctitatem. Hæc ille. Ex quibus verbis, vel cæco clarissime constat quòd B. Tho. dat pro ratione quare peccatū mortale sit contra præceptū de sanctificatione sabbati æque, vel magis quàm opus mechanicū: quia inquit per peccatū æque, vel magis quàm per opus mechanicū impeditur homo à rebus diuinis, vel à sanctitate in tali præcepto finaliter intenta: à qua non impeditur per peccatum veniale: ergo pro certissimo hēt fundamento, ꝙ in hoc diuino præcepto prohibetur etiā omne opus prædicti finis impeditiuum, quale mortale peccatum est. alioqui in suo processu atq; ratione pręfata nō recte assumeret pro maiori, quòd peccata sicut & opera mechanica contrariantur obseruātiæ sabbati inquantū impediunt applicationē hominis ad diuina, quæ applicatio est finis huius præcepti: neq; inde bene inferret quod intulit dicens, & quia magis homo impeditur &c. nisi pro fundamento haberet, ꝙ in hoc præcepto prohibetur omne opus impeditiuū prædicti finis ipsius præcepti. Quod etiam amplius patet ex eodem, quia paulo superius ibidem sic ait. Opus autem seruile quod est opus latriæ pertinens ad seruitutē Dei, vt circuncisio in sabbato, & oblatio sacrificiorū, gestatio arcæ, & huiusmodi opus corporale ad honorē Dei factū nō prohibetur in die sabbati: quia hoc esset cōtrarium fini obseruationis sabbati. ad hoc enim homo abstinet ab alijs operib. in sabbato, vt vacet operibus ad Dei seruitutem pertinētibus. Hæc ille. Vbi patet quòd censet esse cōtra hoc præceptum omne opus cōtrarium eius fini. & cōstat quòd nō loquitur de fine intrinseco seu obiectiuo, qui in hoc pręcepto pręcipitur, qui & secundū ipsum Caiet. vbi supra nō impeditur per peccatū: sed de fine extrinseco speciali qui intenditur à pręcipiente: qui licet nō cadat sub ipso præcepto bene tamē per peccatū mortale impeditur. de hoc igitur fine speciali extrinseco ait B. Tho. ꝙ quia per peccatum mortale peccatum impeditur: idō per ipsum peccatū æque aut plusquàm per opus mechanicū agitur contra hoc præceptū. Sed non agitur contra præceptū nisi fiat quod per ipsum prohibetur. ergo sub mortali per ipsum præceptū prohibetur peccatū mortale tunc fieri, æque, aut magis, quàm opus mechanicū. ex quo idē omnino cēset B. Tho. de peccato mortali, & de opere mechanico, per eandem rationem vtrobique militantem, quia scilicet vtrunque cōtrariatur fini supradicto ipsius præcepti. Quomodocūq; enim exponatur dictio illa, inquantū, siue reduplicatiue, siue expecificatiue: bene sequitur ꝙ omne impeditiuum finis, quodcunque illud sit, ea rōne qua talis finis impeditiuū est, quale est omne peccatū mortale, in hoc præcepto prohibetur. Ex quibus constat beatum Tho. cōcedere manifeste illud fundamentū siue maiorem quæ probanda erat; simul & secundā hāc opinionem tenere quam probamus. Et in expositione præceptorū decalogi ibi memēto, vt diem sabbati sanctifices. Et in tertio sententiarū dist. 37. in expositione magistri idē tenet expresse. Itē Sanctus Bonauentura in 3. dist. 37. in glossa marginali supra textū magistri, §. 6. & 7. idem tenet dicens, quòd à fortiori opera carnalia & ebrietas, lites & iurgia quæ maxime repugnant spiritus libertati ne homo Deo vacet dicuntur suntq; opera seruilia, & in hoc pręcepto sunt prohibita potius quàm opera mechanica, & quàm negotia terrena quæ animū distrahunt ne homo diuinis intendat secundum August. de decem cordis di. melius faceret Iudæus &c. Hæc Sanctus Bonauentura.

Quarto. Probatur prædictū fundamentum, & maior illa. quia si peccās mortaliter in festo agit contra intentionem huius pręcepti, vt ipsa prima opinio fatetur. Quæro, an sic faciendo, peccet aliquo modo contra ipsum præceptum an non. Si non, ergo non magis peccat contra ipsum in festo, quàm in profesto idē agens & peccans, ꝙ tñ & ipsi de prima opi. secundū B. Tho. bene negant. Si sic, ergo vel ipso, vel alio speciali præcepto prohibetur agere contra finē præcepti peccando in die festo. Facere autē contra talē prohibitionē est speciale peccatum mortale, sicut & contra aliud simile præceptū de non furando, non mœchando, & de diē festū sanctificando. & cū non appareat aliud speciale præceptū contra quod sic peccetur. igitur contra hoc ipsum de sanctificatione festi, tunc mortaliter peccando sicut & seruile opus faciēdo peccatur, vt dictū est. Et ita patet tota ratio prima suprapositæ: patet etiā falsitas illius maioris assumptæ ad probationē primæ opinionis, quatenus dicit quòd virtute huius, & cuiuscunque præcepti affirmatiui nō prohibetur nisi quod contrariatur alicui eorū quæ tali pręcepto pręcipiuntur. Dico enim quod ēt prohibetur omne quod contrariatur eius fini extrinseco specialiter intēto, & quod illum impedit, vt supra probatum est, & in hoc fundamento, prima opinio deficit simul & veritas eius.

Secundo principaliter probatur hęc secūda opinio cōmunis, quia omnis iniuria, & irreuerentia loco & tempori sacro illata, est vt sacrilega iure diuino, & naturali specialiter prohibita. Sed per omne peccatū mortale in festo commissum fit prędicta iniuria, & irreuerentia illi tēpori sacro. ergo speciale peccatū contra festū committitur. Consequentia patet cum maiore, Secūda ra.

&

& minor probatur, quia sicut per peccatum in loco sacro sciēter cōmissum fit ei sacrilega iniuria mortalis, vel venialis secundū qualitatem modumq; peccati ibi cōmissi. Quod communiter tenent doctores quando locus sacer est obiectum talis actus peccaminosi interioris, puta volo furari, occidere, aut aliquē infamare in ecclesia, vt tenet ēt ipse Siluester, & Soto vbi supra, & Caietanus in secundo quodlibeto in 22. responsione ad secundū dubiū, & Angest. in morali, c. 8. Et similiter est verum hoc quando locus sacer non est obiectum, sed circunstantia actus peccaminosi exterioris, secundū communiter doctores; vel etiam secūdum Medina de confessione q. 1 t. quando locus sacer est circūstantia tantū actus peccaminosi interioris, puta quia ego existens in ecclesia scienter habeo voluntatē fornicandi, vel furandi alibi extra ecclesiā: quamuis Siluester, Soto & Caietanus in hoc ab illo dissentiant. In hoc tamen omnes cōueniunt quòd ratione loci sacri peccatū etiam in sola voluntate cōmissum etiam quādo locus sacer est solū circunstantia assistens infert specialē aliquam irreuerentiam loco sacro quamuis veniale, quæ & aliquando potest esse mortalis secūdum qualitatē peccati ibi commissi, puta furti, aut fornicationis, aut huiusmodi. ergo similiter & per eandē rationem per peccatū mortale in festo cōmissum fit ei aliqua specialis iniuria & irreuerētia sacrilega, maior vel minor, secundū peccati tunc commissi qualitatem. Quod ideo dico quia per fornicationē, aut litē, & seditionem voluntariam exteriorem impedientem notabiliter spiritus libertatē ad vacandū Deo, maior iniuria fit illi tempori sacro quàm per solā voluntatē, & quàm per alia peccata nō ita notabiliter impedientia, vt vbi supra dixit Sanctus Bonauen. ideo & doctores communiter non solū dicunt, quòd per peccatum mortale violatur præceptū de sanctificatione sabbati: sed etiā quòd violatur sabbatum, i. pręceptum diuinum, vel naturale de non faciēdo iniuriā sacrilegam tempori sacro: quamuis Medina vbi supra dicat, quòd solū hoc vltimum dicunt probantque doctores.

Euasio. Ad hanc rationē respondet Siluester vbi supra quòd licet per peccatum quodcunque fiat aliqua iniuria tempori sacro, & inde peccatum illud fit grauius quàm alio tēpore cōmissum, quod nullus negat: id tamē nō fit directe, & p se, eo videlicet, quòd tali tēpore sit specialiter vllo iure particulari prohibitū: sed ex suppositione, quia scilicet aliàs per aliud præceptū tale peccatū pro omni tempore prohibitum est. ideo talis irreuerentia tēporis sacri non est contra aliquod speciale præceptū de non faciendo irreuerentiā tempori sacro: nisi ipsum tempus sacrū habeat pro obiecto, puta cū quis in contemptū festi peccaret. sed illa talis irreuerentia est solum venialis, & per modum circunstātiæ reducitur ad speciem ipsius peccati fornicationis, furti, aut detractionis in festo commissi, ad quam indirecte pertinet, & reductiue. Exēpli gratia. Accipere voluptatem ex muliere in die festo nulli legi repugnat ex se, alioqui vbicunque esset talis voluptas ēt in teddendo debitū coniugi petenti esset mortale, q̄ absit; sed solū repugnat legi supposito, q̄ mulierē aliàs illicite contra aliquā legem cognoscat: nā si talis actus non esset aliàs prohibitus, non esset iniuriosus tēpori sacro, quamuis esset iniuriosus loco sacro ēt si sit aliàs licitus propter specialē eius ibi prohibitionē. Et si non sit aliàs nisi peccatū veniale: iam non nisi venialis iniuria fieret ipsi tēpori sacro, pertinens reductiue ad speciem ipsius peccati, vt dictū est. Hæc Siluester.

Replica. Sed contra hanc euasionem replicatur. quia licet per hoc præceptū sanctificationis festi nō prohibeatur furari, aut fornicari, & huiusmodi, aut ēt iniuriā, & sacrilegiū contra tempus, aut locum sacrū cōmiteere sub ijs rationibus proprijs, sed per alia præcepta specialia: prohibetur tū specialiter ipsum, & quodlibet mortale sub hac ratione videlicet quatenus est cōtra finē specialem huius præcepti, idest, cōtra sanctitatē animæ ibi specialiter intentā, vt in prima ratione latius probatū est. Ideo falsum est, q̄ vbi supra, ait Siluester quòd scilicet nullo iure speciali prohibitum est peccatum mortale in festo cōmitti, sed solum ex suppositione. Et quòd hoc sit falsum probatur etiā ex doctrina Durandi in 4. dist. 16. q. 3. Vnde Siluester illam suam euasionē sumpsisse videtur. Nam circunstantia quæ secundū se importat disconuenientiam ad rectam rationē ponit in actu specialē rationem peccati distinctam ab ipso peccato, q a ibi sunt plures deformitates specifice, quarum vna non est per se determinatiua alterius, sed in peccato mortali tēpore & loco sacro cō misso, puta, in furto & fornicatione est duplex deformitas ad rectam rationē: vna quæ fit contra legē de non furando, & de non fornicādo: altera est irreuerentia loci aut tēporis sacri, vt patet. & vna nō est determinatiua alterius per se, quia potest fieri furtū, & fornicatio alio loco & tēpore sine irreuerentia loci & temporis sacri: & ē conuerso pōt fieri irreuerentia loco & tēpori sacro per alios actus, quàm per furtū & fornicationē, & quàm per id quod de se est peccatum. ergo illa circunstantia irreuerentiæ temporis sacri ponit rationem peccati alterius speciei distinctā ab ipso peccato: sicut & circūstantia loci sacri. quapropter si illa irreuerentia est tam notabilis quòd sit de genere mortalis peccati, necessario confitenda est.

Si quæratur quādo talis iniuria est mortalis, & spe-

& specialiter confitenda quando non. Respon. quod quādo peccatum mortale exterius notabiliter impedit spiritus libertatē ne homo possit vacare Deo, vt sunt rixæ, & opera carnalia tunc secundū Bonauen. vbi supra est mortalis iniuria festi, & est mortalis circunstantia necessario confitenda. alias solū venialis iniuria est: & hac ratione non esset cōfitenda necessario. at vero alia rōne supradicta, quia scilicet finem intentum puta sanctificationē interiorem impedit omne peccatum mortale in die festo cōmissum circunstantiam habet cōtra sanctificationē sabbati necessario confitendam. Ideo illa prima ratio videtur efficacior magisq; sufficiens pro hac secunda opinione.

Tertia rõ. Tertio principaliter hęc secūda opinio probatur. quia nisi sic dicatur, vtique sequeretur quod si quis i fornicatione die festo occupatus omitteret audire missam nō teneretur id in confessione explicare, sed sufficeret dicere, quòd sine causa missam omisit. probatur hæc sequella. quia si solum mortaliter peccauit contra sanctificationē sabbati omittēdo missam præceptā: nec ratione huius præcepti tenetur nisi tollere impedimenta quatenus tenetur nō omittere missam. ergo non transgreditur hoc præceptū fornicando, sed omittēdo missam: nec tunc id explicare tenetur, licet alibi teneatur sicut & alia mortalia confiteri. Si ad hoc respōdeatur quòd quatenus per illam fornicationē impedita fuit auditio missæ, non quatenus peccatum in festo commissum, fuit contra sanctificationem festi, & confitenda est; sicut & aliud opus quo auditio missæ impedita est. Euasio videtur apparēs: sed adhuc concedere cogitur quòd confitendo sufficit dicere, quòd se alijs operibus implicando missam omisit.

Quarta rõ. Quarto principaliter probatur hæc secunda opinio per auctoritatē diui Ambrosij super id Luc. 13. Archisinagogus indignans, quòd Iesus sabbato curasset &c. qui ait. Lex in sabbato nō hominē curare, sed seruilia opera facere, id est peccatis grauari prohibet. & habetur in gl. ordi. ibidem. Item glos. Mar. 1. & 3. Si licet sabbatis bene facere? ait. Opus seruile peccatū est: à quo Christus docet nos sabbato abstinere. Itē glos. ordi. super id Luc. 14. Cuius vestrum bos, aut asinus in puteū cadit, &c. ait. in festo à malis non à bonis operibus feriandum est. Item ex Lu. 6. in sabbato licet bene an male facere? videtur intentum elici ad literam. Nam ex tacita respōsione Christi, quòd scilicet in sabbato nō licet male facere, sequitur quod rōne festi est specialiter prohibitū in sabbato malefacere. Nam alioqui frustra diceretur si liceat in sabbato malefacere: cum constet id etiā quocunque alio tempore illicitum esse.

Itē Augustinus de decē chordis ait. Melius Iudæus in agro suo aliquid vtile in sabbato faceret, &c. vt supra in prima ratione principali in tertia probatione maioris, seu fundamenti huius secundæ opi. habetur.

Item glos. interli. Iere. 7. nolite portare pondera sabbato, ait, pondera, id est peccata in sabbato. & quidē nisi id specialiter in festo prohibitū esset: non magis in sabbato, quàm alio tēpore pondera portare, i. peccata cōmittere ibi prohiberetur. Etiam concilium Coloniense est ad idem, vt infra habetur.

Neque valent euasiones Caietani, & Siluestri aliorumq; de prima opinione ad prædictas auctoritates dicentiū primo quòd prædicti doctores loquuntur, & intelligunt quòd peccata sunt contra sanctificationem sabbati non quidem contra id quod ibi præcipitur, sed contra eius finem intentum. Euasio 1.

Sed cōtra hanc euasionem arguitur, quòd si sunt contra eius finē extrinsecum. ergo eodem præceptó prohibentur, vt supra in prima ratione late probatum est. Refutatio eius.

Secūda euasio est quòd doctores prædicti loquuntur de illo præcepto mistice, seu moraliter simul & literaliter intellecto. Quod inde patet, quia nunc de vno nunc de alio modo intellecto exempla ponunt vbi supra. Nunc autē præceptum morale de cauendo omne peccatū in festo non est speciale, sed generale de non peccando, tunc vel semper secundum Tho. & Alex. Alen. vbi supra mēbro primo, dicit quòd est præceptum spiritualiter intellectum reductiue inclusum in hoc speciali præcepto de sanctificatione sabbati, & per consequens non est speciale præceptum distinctum à specie huius præcepti de sāctificatione sabbati ad literā intellecto, quapropter. peccatum in festo ratione festi non hēt aliam speciem peccati ab ipso peccato tunc commisso. Nam sicut animal non addit supra hominē: sic nec fornicatio aggrauat mortaliter, & specifice ex generali irreuerētia Dei, & ingratitudine, & aīæ spūali occisione, aut ex non declinando malū: quæ sunt prohibita præceptis ibi spūaliter, aut generaliter inclusis. quia neq; sunt plures deformitates specificæ contra speciales prohibitiones diuersas, sed generales duntaxat. Similiter facere cōtra vnū præceptum literaliter intellectū, & proprie simul & contra aliud mistice sumptū non est duplex peccatū formaliter: nec ibi est circunstantia alterius speciei, puta fornicatio carnalis, aut auaritia quæ est quædā idolatria spūalis, & mistica, & aīæ occisio spūalis: non tñ propter hoc est proprie speciei idolatriæ, aut homicidij: neque vt de peccato idolatriæ, aut homicidij cōfitendū est. sed doctores ad ostendendum peccati grauitatē ex eius effectibus multa hmōi mala in peccato contineri mistice, & vere docent. Euasio 2.

Sed

Refutatio ius. Sed certe nec ista euasio valet, quia vt patet ex supradictis cum prædicti doctores expresse dicant, ꝙ in festo prohibetur peccatum sicut aut magis q̃ opus seruile mechanicum. Hoc autem mechanicum opus non nisi speciali præcepto de sanctificatione sabbati ad literã intellecto prohibetur. ergo omne peccatũ similiter, & non solum mistice, aut generaliter prohibetur ibidem. iniuria quoque quæ ex peccato tẽpori, & loco sacro īfertur speciale peccatũ est.

Euasio. 3. Tertia euasio specialiter ad auctoritatẽ Augustini de decem chordis est, ꝙ nõ intelligitur ꝙ illa sola circunstantia festi sit grauius peccatum atque mortalis, sed ꝙ aggrauatum ex illa, & ex peccato tũc commisso est grauius, quàm si mechanice in festo laboraretur.

Refutatio ius. Contra, quia nisi illa circunstantia festi mortaliter aggrauaret: certe non erat cur Augustinus, tam acriter reprehenderet illud peccatũ magis tunc q̃ alio die commissum. Si igitur Augustinus proprie & vere locutus est non potest aliter intelligi, nisi ꝙ comparando solã iniuriam, & grauitatem violationis festi quæ fit per peccatũ mortale tunc commissum ad violationem festi per opus mechanicum, censet grauiorem esse primam q̃ secundam, aut saltem æqualẽ, & contra sanctificationem sabbati: vt ita doceret quomodo à sabbati violatione hoc, & illo modo cauendum sit. Vtique contra eos intendit qui non putabant per peccata mortalia nisi per opera mechanica sabbatũ, aut præceptum de sanctificatione sabbati mortaliter violari. & ita patet probatio prædictæ 2. opinionis communis.

Hanc secundam opinionem expresse tenet Alexan. Alen. 3. parte quæst. trigesimasecunda, membro quinto, articulo secundo, & membro primo. Et sanctus Bonauentura, & beatus Thomas, vbi supra citati sunt in prima probatione principali huius opi. Et Albertus Magnus in 3. distinct. trigesimaseptima. Et Florent. 3. par. su. titu. 14. cap. 19. §. 7. Gerson alphab. 31. T. Nico. Lyr. super id Matth. 12. Si licet sabbato curare, & Exod. 20. Scotus & Gabriel in tertio distinct. 37. & iste etiam in quarto, distinct. 17. q. prima, conclu. quarta. Adrianus in 4. de confessione quæst. quarta, & in octauo quodlibeto, articulo primo. Angest in morali. c. 8. de circunstantia temporis agẽs. Clarissimus doctor Medina magister meus de confessione quest. 10. & de oratione quæst. decimanona, præceptorium Nider in tertio præcepto c. primo, & c. nono, & summa Ange. titu. confessio. 1. §. 22. titu. feriæ §. trigesimosexto, titu. interrogationes. circa tertium præceptum. & titu. præceptum. §. 5. & summa Ro. titu. confessio. secunda. §. septimo, & titu. ferię, §. sexto. Et Ambrosius Catharinus contra Caietanum, lib. 5. vbi de sacramento confessionis agit. & Abulen. Exo. vigesimo, quæst. vndecima, in fine, & q. duodecima, idem tenet. & quod Exod. 12. quęst. trigesimaprima, dicit quòd non omnis peccans in festo frangit illud, vt symoniacus mentalis celebrans intelligitur quòd non frangit illud per opus seruile formaliter, & proprie sumptum: cum non faciat id pro lucro. Frangeret autem si pro lucro conueniret, vt tunc cantaret, vel celebraret: quia tunc esset opus proprie quamuis formaliter tantum seruile secundum ipsum: in quo tamen alij dissident ab eo diceutes, quod facere opus pro mercede non facit illud esse seruile si ex genere suo aliàs seruile non est. Cum quo stat quòd frangit illud festum alia ratione, qua scilicet mortale peccatum est contra finem illius præcepti, & illi iniuriosum, vt ipse Exod. 20. vbi supra latius docet, & late probatum est. Item maioris in 4. distinct. 17. quæst. 4. & plures alijs.

Tandem concilium Coloniense anno domini 1536. in tractatu de exteriori pœnitentia, fol. 180. idem tenet, & docet expresse dicens, quòd bis peccat qui diem dominicum scortis, rixis, & pugnis, & alijs obscœnis agit.

Et nisi hanc circunstantiam mortalem esse censerent doctores supradicti, & alij quàm plures quos fastidij vitandi gratia omitto: vtique non multum curarent eam tam acriter aggrauare, & reprehendere, atque docere esse necessario confitendam, vti præfatum concilium docet.

Quare hæc secunda opinio, vtpote communis omnibus doctoribus antiquis pluribusque modernis, & vtique verior amplectenda est: prima vero, vtpote non nisi paucis neotericis probata, sed neque satis tuta refutanda videtur.

Et nota secundum summam Angelicam titu. interrogationes: vbi supra, quòd quando prædicta circunstantia festi fuerit confitenda, non oportet in singulis peccatis in festo commissis id explicare: sed sufficit dicere, ꝙ mortale peccatum bis, aut ter, aut toties, vt recolit in festo commisit; quòd si non recolit, sufficit dicere multa horum mortalium quæ confiteor tam in hac, quàm in alia materia in die festo commisi, & prout occurrebant nulla differentia, aut respectu sacri temporis habito. & id sufficit quantum attinet ad hanc circunstantiam festi confitendam. Quamuis Siluester aliter ipsam summam Angelicam intelligens in tit. confessio. 1. quæst. decima, male mordeat, vti solet.

Et nota ꝙ secundum hanc secũdam opinionem etiam Iudei mortaliter peccantes in sabbato, vt nunc Christiani, dupliciter peccabant, per eandem rationem.

Contra præfatam secundam, & communem opinionem arguitur quincupliciter. primo, præceptum de sanctificatione sabbati est religionis non charitatis. Sed non omne peccatū mortale cōtrariatur præcepto religionis, & cultus diuini, vt patet, quia non est contra diuinū cultum detrahere, dicere falsum testimoniū, odisse proximum, fornicari, & furari. ergo hæc & alia mortalia tunc commissa non sunt contra præceptum hoc.

Argum. 1.

Secundo arguitur, quia ecclesia non habet potestatem directe super actus animæ pure interiores, vt supponitur, sed omnia festa q̃ sunt in lege noua sunt de iure ecclesiastico, ēt obseruantia diei dominicæ in quam dies sabbati per ecclesiam traslata est, quod ēt supponitur. sm cōiter doctores. ergo peccatum interius nō prohibetur speciali præcepto de sanctificatione festi, & per consequens non habet duplicem malitiam mortalem necessario confitendam.

Argum. 2.

Tertio arguitur, nam ex prædicta opinione sequeretur hoc absurdum, q̄ scilicet nullus in die festo posset vnum tantum peccatum mortale, nisi saltem duo simul mortalia cōmittere quæ sequella patet: quia quocunque peccato, quis in festo peccet peccat etiam contra hoc præceptum de sanctificatione festi.

Argum. 3.

Si dicatur q̄ laborans, vel non audiens missam in festo peccat vnico peccato contra hoc præceptum de festi sanctificatione. Cōtra. iste peccat contra præceptum primum de sanctificatione festi, peccat etiam contra aliud speciale præceptum de non peccando in die festi, seu de non agendo contra finem præcepti de sanctificatione festi, vt ait opinio. ergo peccat duplici peccato mortali.

Respon. ad primū arg.

Respondeo ad primum argumentum, quòd illa minor est vera solum quo ad materiā præcepti: non autem quo ad finem eius; nam licet odium proximi, aut homicidiū, aut fornicatio, non sit hac ratione materiæ contra præceptum religionis, ex quo horum materia non est directe prohibita illo præcepto. at vero ea ratione qua est contra finem latriæ, seu religionis, vel sanctificationis sabbati: iam quo ad finē eius, seu formaliter etiam est contra præceptum ipsum quo prohibetur etiam illud quod eius fini contrarium est.

Respon. ad secundū arg.

Ad secundum respon. etiam supposito antecedente, cuius maior non probatur ab omnib. tamen ea supposita negatur adhuc consequentia, quia præsupposita tēporis, & loci sanctitate, seu applicatione ad cultum diuinum, modo talis sanctitas, seu applicatio fiat iure diuino, vel naturali modo iure ecclesiastico: iam irreuerētia, & iniuria illata tempori, & loco sacro, & cuilibet eius parti est diuino, & naturali, & nō solum humano iure prohibita. sicuti licet institutio prælati, & prælaturæ applicatio ad hunc hominem, & benedictio vasorum, & hominum ecclesiasticorum consecratio sit de iure humano: irreuerentia tamen, & iniuria, & contemptus eorum contra ius diuinum est. Sic in proposito: maxime quia quo iure, siue p̄cepto prohibetur agere contra religionē, & contra p̄ceptum sanctificationis sabbati; eodem ēt prohibetur contra eius finē agere, vt sup. probatum est. Potest enim ecclesia præcipere, & prohibere actus interiores, si non directe, vt secundum opi. communem supponitur: bene tamen indirecte, & vt aliquo modo pertinent ad exteriores, id quod in proposito contingit.

Respon. ad tertium arg.

Resp. ad tertium argumentum concedendo sequellam, vt plurimum. neque est absurdū, q̄ peccans in materia aliorum peccatorum in die festo duplici peccato formaliter peccet, vt ibi probatur. peccans aūt in materia tantum huius præcepti, puta opera mechanica exercēdo, vel missam omittendo in die festo, vnico tantū peccato peccat contra sanctificationē festi, & negatur, q̄ tunc peccetur contra aliud p̄ceptū de non peccando in die festo seu de non agendo cōtra finē eius, quia non est aliud p̄ceptū hoc, distinctū à p̄cepto de sanctificatione festi: eodem nanq; præcepto præcipitur sanctificatio festi cessan. o ab opere seru. li, & audiendo missam: & prohibetur omne contrarium eius fini, vt sup. probatum est. Quo fit, vt vbi est vnicus actus transgressionis in materia huius p̄cepti, puta opus mechanicū: vel vnica omissio materię p̄ceptę, puta omissio missę ibi sit vnicū peccatū tā ex parte materialis, & formalis, & p̄cepti sanctificationis sabbati, q̄ ex parte finis cōtra quē agitur. Vbi aūt aliquid horū multiplicatur, seu in materia alterius p̄cepti mortaliter peccat: ibi multiplex rō peccati, quarū vna contra hoc præceptū, aut contra eius finē, aut contra ius naturale, & diuinum de nō violādo sanctitatē sabbati p peccatū mortale reperitur.

Argum. 4.

Si vlterius quarto arguatur, si tā omne opus mechanicū aliàs licitum, q̄ omne peccatū mortale in hoc præcepto prohibetur eadem rōne, quia. s. vtrunq; est impeditiuū finis, i. sanctitatis interioris in eodē præcepto intētę: vel quia vtrunque violat sanctitatē tpis sacri, vt probatū est. ergo qua ratione vnum modicum opus mechanicum in festo excusatur à mortali, s. pp modicitatē aut paruitatē materię, sicut & paruulū furtū modice rei est solū veniale peccatū: ita eadē rōne vnum peccatū mortale parū durans in festo, puta fornicatio, nō nisi venialis violatio festi erit. quia parū durat, vt modicum opus mechanicum in festo, & sicut transacto modico illo opere mechanico, potest homo etiā si sit aliàs in reatu peccati mortalis in reliqua parte diei festi ipsum obseruare, vel sanctificare,

ctificare, audiēdo diuina,& se per orationem, & pœnitentiam ad sanctitatem præparare: ita post transactum actum peccati mortalis,& eodem modo facere potest:quamuis finem præcepti nō obtineat, quia nec ad ipsum tenetur.

Respon. ad 4. argum. Resp. negando consequentiam. nam falsum est,ꝙ vnum mortale peccatum modico tēpore cōmissum in modico impediat finem, i.sanctitatem interiorem huius præcepti sicut modicū opus mechanicum parum,vel eodem tantū tēpore durans. Et est aperta differentia.Licet.n. peccatum mortale parum duret dū ipsum committitur;at vero ex sua natura non modicū,sed multum,& omnino impedit finē,i.sanctitatem interiorem, & ei cōtrariatur ex quo eā non secum compatitur,vt constat.Opus autē mechanicū ex sua natura illam compatitur:inde modicitas, aut paruitas eius actus, vel tēporis excusat à mortali transgresione huius præcepti. Similiter etiam peccatum veniale ex quo compatitur eandem sanctitatem: inde censetur, vt modicum opus mechanicum factū in die festo. quo fit vt quamuis per sequentem pēnitētiam tollatur impedimentū præcedētis peccati mortalis die festo cōmissi,non tamen tollitur quin per illud iam ante fuerit festum violatum.Rursus cum per quodcunque peccatum non deobligetur homo ab obseruantia diei festi quātum fieri potest: fit vt possit illum sæpius eodē die interius,& exterius violare sępe peccādo mortaliter ante & post ipsam pænitentiam:sicut & eodem die ieiunij sæpe nolendo ieiunare, aut etiam sępius carnes prohibitas tunc comedendo,vti probabiliter tenet opinio.

Argum. 5. Quinto ad idem arguitur. Nam agere cōtra finem pręcepti non prohibetur ipso pręcepto, vt constat quando semel tantū, sed nimis excessiue quis comedit cibos non prohibitos in die ieiunij.Tunc enim secundum Caietanum 2.secundæ quæst.147.art. tertio. & Medina de ieiunio non peccat contra præceptum de ieiunando: quamuis peccet cōtra finem eius,dum contra temperantiam in illo præcepto intentam,non tamen illo,sed alio præcepto temperantiæ præceptam peccat. ergo sicut sufficit tunc confiteri se excessiue comedendo, vel bibendo peccasse non dicendo se id in die ieiunij fecisse: ita de fornicante in die festo dicendum est.

Respon. ad 5. argum. Resp.negando consequentiam, etiamsi concederetur antecedens, quod negari potest,nec est simile vtrobique, neque enim nos dicimus ꝙ semper in omni casu agere contra aliquem finem præcepti prohibetur ipso præcepto, vt in antecedente significatur: sed solum quando agitur omnino contra finem,vel cōtra omnem finem principalem, vel specialem ipsius præcepti: ita quòd cum tali actione contra finem præcepti stare non potest aliquis præcipuus, vel specialis finis ipsius;vti superius pro hac 2. opinione probatum, & explicatū est de correctione fraterna, quādo sic scienter fit quòd ex ea peccator peior efficitur. & ita dicimus de peccante mortaliter in die festo. Excesiue autem comedere semel tātum in die ieiunij licet secundum Caieta.& Medina de ieiunio, & plures alios non violet præceptum ieiunij, vt in argumento dictum est: tametsi Honcala vbi supra, & Couarruuias in resolutionibus lib. 4.c. 20.nu.11.12.oppositum opinentur.at vero, ꝙ vt diximus ipsa excesiua comestio non violet ieiunium, vti supponitur,hoc ideo est,quia nō tollit omnino,vel non omnem finem principalem specialiter intentum in præcepto ieiunij: nam cum illo excessu contra temperantiā bene stat aliquis finis præcipuus, & specialis etiā extrinsecus ipsius præcepti:videlicet quòd per eum modum ieiunij abstinēdo ab alijs cibis sicut & alijs vicibus,aut horis ipso die prohibitis peruenire posit,& disponatur homo ad virtutem abstinentiæ, & ad satisfaciendum aliquo modo pro peccatis,& alios aliquos fines qui in ieiunio ecclesiastico specialiter intenduntur: quo fit,vt per solum illum excessum illud ieiunij præceptum licet aliqualiter,aut venialiter, at vero non omnino violetur: sicut per quodcūque mortale peccatum violatur præceptum de sanctificando diem festum.

Si cōtra hoc replicetur ꝙ nullus peccat nisi quia contra aliquod præceptū agit vel omittit. sed non est præceptū de fine, sed me medijs ad finem.quia finis secundū omnes sub ipso præcepto non cadit: ergo non peccatur contra ipsum præceptum agendo contra finem ipsius. *Replica.*

Respon.negando consequentiam. quia licet non sit præceptum de fine obtinendo: & ita non peccatur contra ipsum præceptum si eius finis non obtineatur vti deberet inferri in consequentia.est tamen præceptum ipsum de non agendo contra finem ipsius, vti superius probatum est ꝙ id ipso, & in omni præcepto prohibetur. Quare si in minori huius replicæ subsumeretur perfecte vti erat sumendum, quòd non est præceptum de fine,neque de non agendo contra finem ipsius præcepti: vtique ratione huius vltimæ partis illa minor falsa, & neganda esset. *Respon.*

Fit igitur ex dictis quòd cum hoc,quòd per peccatum mortale fornicationis furti, aut homicidij in die festo commissum specialiter peccatur contra alia præcepta, & contra aliud ius diuinum, & humanū de non faciendo iniuriam diei festo: & pꝛ id ipse dies festus, aut sacer violatur, vti clarissimus doctor Medina,vbi sup.dicit: cum hoc inquam stat simul ꝙ etiam contra ipsum pręceptū de sanctificatione festi specia- *[illegible]*

liter peccetur, ex hoc quòd per eam iniuriam, vel irreuerentiam temporis sacri etiam omnino agitur contra omnem finem præcipuum,& specialem ipsius præcepti.& ita non solum sabbatū aut festum,aut sacrum tempus, sed etiam præceptū ipsum sanctificationis festi p quodlibet mortale tunc commissum specialiter violatur, vt dictum est. nam idem est violare festum, & violare præceptum de sanctificatione eius: & B.Tho. pro eodem accipit vtrunque, vti facile constare potest eius literam, & intentum intuenti: quamuis meus clarissimus doctor id inficietur.forte etiam pro concordia pdictarum opinionum dici posset, quòd peccatū in festo commissum quāuis ex eo quòd est contra finem præcepti de sanctificatione festi, sit etiam contra ipsum præceptum,& alterius speciei: non tamen ex eo est mortalis circunstantia,sed solum venialis: & ideo non necessario confitenda est.neque enim omne quod est contra finem præcepti eo ipso est mortale: sicut neque omne quod est cōtra ipsum præceptum etiam si sub mortali obliget, semper mortale est: Sed certe cum non sit modicitas materiæ, neque deliberationis aut voluntarij,non videtur adhuc quare talis præcepti violatio excusetur à mortali necessario confitendi.

QVAESTIO VII.

Vtrum mortaliter in somno, vel in vigilia etiam fornicando pollutus licite suscipiat eucharistiam, aut celebret illa die si de his sufficienter contritus, & confessus sit.

Propo. 1. RESPON. per duas propositiones, quarum prima est, quòd pollutione nocturna, id est in somno accidente fœdatus,etiā si ex mortali peccato illa proueniat,non peccat mortaliter, sed venialiter tantum,illa die celebrando, vel eucharistiam reuerenter suscipiendo, si de omnibus sufficienter contritus, & confessus est.

Quod quadrupliciter probatur. primo,quia illud tantum sub peccato mortali impedit susceptionem, aut celebrationem huius sacramenti propter quod homo indigne ipsum suscipit, aut celebrat.sed sufficienter contritus atque confessus aliàs deuote, ac reuerenter id suscipiēs, aut celebrans ac si non ita peccasset, post quæcunque mortalia commissa non aliàs legitime impeditus non accedit indigne. Quod inde patet,quia nihil aliud exigit Paulus, prima Corinth.11. probet autem seipsum homo, &c.scilicet per contritionem, & confessionem secundum Augustinum de dogma. ecclesiast. cap. quinquagesimotertio, & clarius in epistola 3.ad Iulianum comitem c.9.& nihil aliud exigit ecclesia in c.omnis, de pœnitentia & re. nec alibi; nisi quòd communicaturus accedat probatus,id est in statu gratiæ secundum suam probabilem æstimationē rite contritus,& confessus, vt aiunt communiter doctores cum B. Tho.inferius allegati. ergo non mortaliter peccat,neque indigne accedit.

Secundo ad idem, quia vel illa pollutio impedit sumptionem eucharistiæ post contritionem,& confessionē,quia ipsa pollutio est peccatum,vel quia mentem distrahit. non primū: quia grauius est homicidium, & non impedit contritum & confessum. nec secundum; quia tunc legitimus concubitus sub mortali etiam impediret, quod huius concedit esse nisi venialem: & tamen magis distrahit dum in vigilia factus est ergo.

Tertio ad idem,quia non videtur quanto tēpore debeat sic abstinere sub præcepto,neque de eo constat alicubi,quāuis Albertus Magnus & alij communiter dicant, quòd per vigintiquatuor horas abstinendum sit:sed id non probant,nisi de decentia, vt infra secunda propositione habetur: neque id habet locum secundum Palude, nisi quādo circa mediam noctem talis pollutio contingit.

Quarto ad idem faciunt Augustinus epistola 118.ad Ianuarium dicens solum contemptū non vult cibus ille: sicut manna fastidium. Et idem de dogma.ecclesi.c.53.& habetur de consecra.distinct.secunda,cap.quotidie. vbi habetur, omnibus diebus dominicis communicandum hortor: si tamen mens in affectu peccati non sit.

Item Hilarius,& habetur ea. dist.si nō sunt, vbi dicitur si non sunt tāta peccata,vt quis excommunicetur,non se debet homo à medicina corporis,& sanguinis domini separare. quod intellige si deuote accedat vti superius secundum Thomam declaratum est. Et cum præfata propositione expresse concordat Palude in 4.dist.9.q.3.Et Maioris ibidem q.2.concl.2. & 6.& sanctus Bonauentu.dist.12.q.3.Et Durandus ibidem q. vlti.& Gerson de præparatione ad missam consideratione 8.& alphab.37. litera.3.Et Turrecremata in decreto dist.6. c.1.& Raulim,ipsum etiam referens in tracta. de eucharistia sermo.8.propositione 4.q.R. Et Gabriel in cano. lect. 10. Et Adrianus in 4. de eucharistia q.4.de impedimento pollutionis. Et Caietanus in summula titu.communicare. Et Nauarro in summa Hispane edita cap. 21. nu. 50. Et Siluester titu.eucharistia.3.q.10. in fine vbi dicit quòd B.Tho.oppositum tenens.3.parte.q.80.art.7.locutus est ex opinione aliorum. tandem idem tenet Ledesma ex Victoria prima parte,super quarto sententiarum q.2 1.art. 7.dubio 2.Et Abulen. Matth.4.cap. quæst.75.

latius

latius de hoc.cum supradictis concordat,& Soto in 4.distinct. duodecima quæst. prima, articulo 7.

Nam Richardus in 4.dist.9.art. 2.q.3. & B. Tho.vbi supra,& in opusculo.64.c.17. Vtrum propter pollutionem nocturnam ab eucharistia abstinendum sit cum multis alijs antiquis quos ibi sequitur videntur tenere oppositum, quòd scilicet talis pollutio nocturna ex mortali peccato procedens etiam sub mortali impedit illa die assumptionem eucharistię, etiāsi homo ille contritus, & confessus sit: nisi superueniat aliqua ratio, vel causa rationabilis de qua inferius propositione secunda habetur, idque propter rationes tactas in argumēto primo inferius, quæ ibi soluentur.

Igitur iste de quo hæc prima propositio agit, solum venialiter peccat accedens ad eucharistiam propter aliqualem irreuerentiam, excepto si ex causa rationabili id fiat, vt in secunda propositione sequenti etiam de fornicarie polluto habetur.

2. Prop. Propositio secunda. Mortaliter in vigilia, vel per fornicationem illa nocte pollutus, etiamsi sufficienter contritus, & confessus sit, vtrum mortaliter peccet illa die ad eucharistiam accedens, dubium est. Nam Gerson, & Raulim in tractatu de matrimonio sermone octauo, c. & alibi. & Nauarro in summa, vbi supra cum multis alijs doctoribus tenēt, quod is mortaliter peccat, quia valde irreuerenter accedit: quamuis hoc non satis sufficienter probetur, excepto in casu quo quis ex magna deuotione, vel ex rationabili causa, vel in necessitate iam ab omnibus huius peccati reliquijs purgatus accederet: tunc.n.cessat rō peccati mortalis, vt ex prima propositione liquet. Immo & venialis peccati ratio cessat omnino si sit magna,& insolita deuotio, vel obligatio pro se, vel pro alio tunc celebrādi, vel necessitas, quia videlicet est dies festus, nec est alius qui populo celebret, vel quia est dies quo ipse cum alijs communicare, aut celebrare debet, ita quòd sine scandalo, aut notabili nota id omitti non potest. Et in hac exceptione omnes doctores conueniunt. Sed Soto, & Nauarro in summa postea emendata, vbi supra ex Palude, & Silue stro cum multis alijs doctoribus tenent, quòd nisi alia irreuerētia, vel distractio notabilis interueniat non peccat mortaliter celebrando illa die, vel nocte mortaliter in vigilia pollutus si contritus,& confessus est: quia nulla ratione sufficiente probatur. & hæc opinio probabilior est.

Fit ex dictis secundum omnes, quòd religiosi qui raro in tali peccato incidere solent,& alij eiusmodi viri spirituales qui statim redeūt ad cor, & se recolligunt conscientiam, & mentem à dicto peccato eiusque reliquijs omnino repurgantes, & deuotiones inde sæpe redduntur, vtique sine mortali,& sæpe sine veniali illa die contriti, & confessi ad hoc sacramētum, vel ad celebrandum accedant.

De alijs autem non mortaliter, sed solum venialiter in somno, vel etiam in vigilia pollutis constat, secundum omnes, quòd solum venialiter, & aliquando nullo modo peccāt cum deuotione ad eucharistiam accedendo, vel celebrandro: maxime si iam contriti, & confessi sint. Et quamuis tunc de consilio abstinendum sit: at cum deuotione accedere non est veniale, immo & cum magna deuotione, vel ex rationabili causa aliqua de supradictis accedere, & celebrare melius,& sæpe meritorium est. Videatur B.Tho. & Gerson cum alijs doctoribus vbi supra.

Contra supradicta arguitur, & maxime contra primam propositionem. primo, quia Exod. 19. Et Leuit.7.& 15.c. Et Deut.23. taliter polluti erant immundi vsque ad vesperam post vestium lotionem. Et primi Reg. 21. de panibus propositionis pollutis non erat licitum vesci, & illi panes significabant hoc sacramentum. Argum.

Item de pœnitentia dist.1.c. nonnulli. canibus,& porcis sancta dari non debent,& quia tales irreuerenter accedunt.

Respondeo, secundum Gregorium in episto la ad Augustinum episcopum Anglorum c. 10. c.11.& habetur dist.6.c.restamentum. Illa erat ceremonialia (quæ iam non valent: nisi quo ad intellectum spiritualem, quòd scilicet culpam illam lachrimis pœnitentiæ ille pollutus abluat: & quousque ignis tentationis cum suis reliquijs abscesserit ad sancta non accedat, vt supra declaratum est, quòd aliquando quidem sub mortali: aliquando sub veniali: aliquando vero sine vllo peccato talis accedit. Et aliquando de decentia, & consilio, aliquando de necessitate præcepti debet abstinere. Respon.

Ad c. autem. nonnulli. Respond. quòd post contritionem, & confessionem deuote accedēs non canis, nec porcus est.

Ita etiam in casibus supradictis aliquando de præcepto sub veniali, aut sub mortali aliquando solum de consilio, atque decentia huic summo sacramento summa debetur reuerentia munditiæ corporalis.

insuf ore gratiæ, patet: quia nihil impedit nec expellit aliud puta gratiam, nisi quod est illi cõtrarium Sed veniale nõ contrariatur gratiæ habituali nec quo ad infusionem nec quo ad existentiam, alioqui pp veniale quis damnaretur: quia propter illud gratia priuaretur. igitur gratia & peccatum veniale bene stant simul, tam in existentia, quàm in infusione videlicet in eo tpe quo fit & infunditur ante vel post aut simul vtrunque, nam eadem vtrobique ratio est.

Secundo probatur secũda opinio, quia attritus sine affectu peccati mortalis secundũ omnes Thomistas, & multo magis si probabiliter se æstimat contritum secundũ communiter doctores, confessus accedens ad eucharistiam habet gratiam sacramentalẽ qua de attrito fit cõtritus, vt de hoc supra q. 2 latius agitur: ergo à fortiori contritus & cõfessus communicans nõ obstante actuali distractione & veniali peccato gratiam sacramentalem habebit.

Tertio ad idẽ. quia si iste statim moreretur vtique tunc in eadẽ dispositione existens gratiam sacramentalẽ communicans haberet, quia etiã secundum ipsum Caietanum vbi supra nõ priuatur illa in æternum, ergo etiam tunc ante mortem cõmunicans viuus & sanus. probatur consequentia. quia ponatur quòd iste non erit postea melius dispositus quàm nũc, & quidem status vitæ vel mortis per accidẽs est & impertinens ad virtutẽ sacramenti, & per consequẽs ad gratiam ex opere operato obtinendam.

Respon. ad primam rationem. Ad rationes igitur prioris opinionis, Respõ. ad primam negãdo consequentiam; quia licet illud peccatum nõ sit actus vitalis requisitus: sufficit tamẽ quòd ille homo habet vel habuit aliũ actum vitalẽ, quo videlicet voluit vel nũc etiã vult accipere sacramentum manẽs in gratia ad hoc, quòd eius augmẽtum virtute sacramenti accipiat.

Ad secundam. Ad secundam Respon. concedẽdo sequellã; & ad eius iprobationẽ dico, quòd ratio quare illi sacerdotes cum magna gratia tepide operantur, non est defectus gratiæ quam habent: sed quia gratia vt talis nõ est habitus immediate ad operandũ vt bene dicitur in concilio Mileuitano. sed mediate, nempe per habitus charitatis & aliarum virturum. Nam gratia immediate acceptum facit Deo: non autem diligit sed charitas seu quatenus charitas est, vt latius de hoc in responsione ad vltimũ habetur. Item nec gratia nec charitas aut habitus quicũq; cogit habentẽ, sed inclinat suauiter ad suum opus si velit ea vti: & sępe nõ sentitur. inde illi non operãtur secundum talem inclinationem: quia ex culpa sua nolut vti gratia & habitib. & alijs donis quæ habent secundũ totam eorum inclinationẽ. Quod præcipue dupliciter contingit; tum, quia occultis quibusdam vitijs laborant, qualia sunt, inordinatus sui amor, propria voluntas & delectationes sensuales, quibus paulatim gratia Dei amittitur si illa studiose sectẽtur. Nobilis nãque amicitia Dei riualẽ non admittit, sed cor solum sola vult possidere: vt ait Bernardus. tũ etiam quia ex consuetudine plerique potius quàm ex affectu, seu charitate operãte accedunt; nec apud seipsos permanent. Ideo tãquam ab ingratis Deus sua dona tollit secundum Matth. 25. habenti, id est, bene vtenti donis acceptis, dabitur: ei autem qui non habet, id est, qui non bene vtitur, & id quod habet, id est, quod accepit, auferetur ab eo, vti Chrysostomus exponit.

Respon. ad tertiam. Ad tertiam Respon. dupliciter. primo, secundũ Ledesma vbi supra q. 20. art. 8. ex victoria, quòd nõ datur gratia propter peccatũ formaliter: sed propter operationẽ quæ est sumptio sacramenti, nõ quia peccatũ, sed quia sumptio est. Hæc ille. Sed hæc responsio non videtur bona, tũ quia similiter dicere possemus, quòd per peccatũ possumus mereri gratiam, nõ quatenus peccatũ, sed quatenus actus vel operatio est, quod concedere est absurdissimum, & implicat quòd per peccatũ mereamur: quamuis per alium actum coniunctũ peccato mereri possimus. Immo per peccatum etiam veniale nõ meremur apud Deum præmium aliquod temporale, vt latius de hoc agit Nauarro in ca. quando. de conse. distin. 1. c. 20. num. 29. 30. 66. 67. 68. 69. tum etiã quia falsum est proprie loquendo quòd propter illã culpabilẽ sumptionem, aut etiã propter actum sumptionis obtinemus gratiam sacramentalem. Nam ly propter dicit causam, seu rationẽ vnde illa gratia prouenit quæ nõ ex opere operantis, sed ex opere operato virtute sacramenti confertur.

Ideo secũdo & melius Respon. concedendo quòd per peccatũ non propter peccatum habetur gratia sacramẽtalis ex opere operato de qua loquimur, nec id est inconueniens: ex quo non virtute aut merito aut rõne operis operantis cõfertur, sed per illud opus aut mediante illo, ita quòd actus ille sumptionis culpabilis, & peccatũ illud est, nõ meritum, sed medium aut causa sine qua nõ illius sacramẽtalis gratiæ virtute sacramẽti prouenientis. Et ita per peccatũ proprie non meremur gratiam, sed est medium quo habemus sacramẽtum virtute cuius gratiam obtinemus. Quod si ly propter dicat medium aut causam sine qua non, sicut ly per, tunc conceditur, quòd per & propter peccatũ & per opus demeritorium datur gratia ad sensum iam declaratũ: non tamen quòd per peccatum gratiam mereri possimus vt dictum est.

Respon. ad quartam. Ad quartam de pueris & furiosis cõceditur vt supra in prima probatione huius secũdę opinionis dictum est. Item non est eadem ratio

quia

quia illi nunquam habuerunt actum vt adulti.

Respon. ad quintam. Ad quintam ex B.Thoma in 4.distin.12.Respon.vt Ledesma vbi supra q.20.art.1. quòd ipse postea se correxit in 3.par.q.79.arti.8. vt supradictum est.

Ad aliud in 7.q.de malo Respon. quòd intelligitur sine sacramento aut ex opere operãtis; secus ex opere operato sacramenti.

Respon. ad sextam. Ad sextã Respõ.quòd id solum procedit secundum B.Tho.& alios tenentes, quòd gratia & charitas sunt diuersi habitus realiter distincti: non aũt secundum Scotum & alios tenentes quòd sunt idem habitus realiter & solũ distinguuntur ratione effectum: quia quatenus gratum facit Deo dicitur gratia: & quatenus inclinat ad diligendum illum dicitur charitas. de quo Vega de iustificatione lib.7.cap.25.latius agit vsque c.27.

Secũdo dico, quòd illa maior est vera, quòd scilicet habitus remisse operãtes remittuntur, non quidem quo ad substantiam ipsorum, sed quo ad suos actus, quia scilicet producũt actus remissiores. Cum quo stat quòd etiã per illos actus remissiores ipsi habitus formaliter intendantur vel augeantur: maxime secundum opinionem communem quòd intensio fit per additionem gradus ad gradum. & præcipue hoc est verum in habitibus infusis quorum esse vel infusio & augmentum est à solo Deo effectiue secundum meritum vel dispositionẽ suscipientis. igitur non requiritur alia intensio vel conatus voluntatis actualis ex parte nostra; nisi solũ dispositio de lege necessaria ad gratiæ infusionem & augmentum ex opere operato vel virtute sacramenti obtinendum: quicquid sit de gratiæ & charitatis augmento rõne operis meritorij vel ex opere operantis prouenientе, de quo inferius secundum varias doctorum opiniones tangemus. quia sacramenta sunt instituta diuinitus ad remedium & adiutoriũ gratiæ etiam nunc ante mortem præstãdam ea digne, vel non indigne suscipienti.

Argum.7. Si tandem septimo arguatur replicando contra supra dicta, quòd gratia sacramentalis ex opere operato datur secundum dispositionem suscipientis, maior vel minor secundum B.Thomam & communiter doctores, vt supra quæst. 3. in 5. opinione propositione. 4. latius habetur. ergo vbi nulla est dispositio, qualis in proposito cõtingit, sequitur quòd nulla gratia recipitur.

Respon. ad septimam. Respon. ad septimam negando quòd nulla est ibi dispositio. dico enim quòd sicut in illo est actus vitalis præcedens, scilicet volitio sumendi hoc sacramentum in statu gratiæ: ita est dispositio secundũ quam gratia confertur virtute huius sacramenti.

QVAESTIO IX.

Vtrum per quodlibet opus meritorium, gratia vel charitas augeatur.

RESPONDEO quòd quo ad hoc sunt quatuor dubia enodanda, quorum primũ est. Vtrum habitus infusi augeantur secundũ proportionem aut quantitatem meriti aut intensionis gradualis actus. *Dubium 1.*

Ad quod Respon. quòd licet in hoc sint opiniones tamen probabilius est quòd augeantur ſm proportionẽ aut quantitatem meriti: non autem secundum quantitatem intensionis, nisi quatenus talis intensio actus facit ad meritum. *Propo.*

Pro probatione supponatur quòd meritum non proportionatur intẽsioni actus interioris, ita ꝙ si dilectio Dei sit intensa vt tria, sit etiam meritoria vt tria, sed vt etiam refert Almayn in morali tract.2.c.10. secundum communiter Doctores proportionatur & attenditur secundum conatum voluntatis, & gratiæ suæ charitatis concursum, & obiectũ & alias circunstantias actus. quod patet de eo qui dat eleemosynam vnius oboli vel leuem patitur iniuriã per actum intensiorem: ꝗ alius qui per actũ remissum totam substãtiã pauperibus distribuit vel patitur martyrium, aut qui cum maiori difficultate idem opus per actũ remissum operatur. quia iste plus meretur quàm ille primus.

Quo supposito probatur opinio, vel propositio supra posita. primo, quia virtutes infusæ sunt dona solius Dei & quodammodo præmia quãuis non finalis actuum bonorum. ergo melioribus & melius vtentibus illis dantur meliora dona atque virtutes & earum augmentum, magis aut minus secundum maius aut minus meritũ vniuscuiusq; in eis, quantũcunq; alius habeat actus intensiores sed non æque meritorios. & hæc consequentia patet, quia videtur inconueniens ꝙ qui est melior per maius meritum non habeat maiorem charitatem & gratiam, cuius augmentũ est quodammodo præmium, licet non consumatum vt dictum est.

Secundo probatur idem, quia Matth.25. habetur in parabola de quinque talentis. Euge serue bone quia in pauca fuisti fidelis &c. Sequitur habenti dabitur, idest, bene vtenti dabitur amplius secundum Chrysost.& alios Doctores. nullus autem melius vtitur & fidelius ꝗ qui melius & meritorie operatur: ergo ipsi datur à Deo augmẽtum ipsorum donorum & charitatis quibus ꝓdicto modo bene vsus est.

Si cõtra hoc arguatur pro opposita opinione, primo, quia habitus infusus augetur meritorie sicut effectiue ab actu augeretur si actus eum posset augere. Sed si augeretur effectiue ab actu, certe ſm eius intẽsionẽ gradualem & non

non secundum meritū augeretur: vt patet de habitu acquisito qui augetur ab actu meritorio non secundum proportionem meriti, sed secundum gradualem eius intensionem, ergo similiter de habitu infuso dicendum est.

Respon. Respon. negando maiorem, quia si augeretur ab actu augeretur naturaliter, & per consequens secūdum intensionem naturaliter operantem; meritorie autem à solo Deo effectiue & libere, quamuis secundum meritū actus, vel personæ augetur.

Argumē.2. Secundo arguitur, quia per actū meritoriū virtutis acquisitæ augetur habitus infusus, ergo proportionabiliter sicut augetur habitus acquisitus secundū intēsionem gradualem & nō secūdum meritum illius actus, ita etiam augetur habitus infusus.

Respon. Respon, negando consequentiā, neq; enim est eadem ratio, quia actus meritorius virtutis acquisitæ nō auget effectiue & naturaliter habitū infusum, sicut auget acquisitum: sed solus Deus libere & effectiue auget habitū infusum ad positionem actus meritorij virtutis acquisitæ, & secundū meritum non secundum intensionem eius, vt dictum est.

Argumē.3. Tertio arguitur, quia augmētum charitatis non facit per se ad præmiū, sed solum ad intensiorem actum eliciendum. Præmium namque gloriæ non est respectu charitatis, sed gratiæ: neque charitati, sed gratiæ aut quatenus gratia est respondet, vt infra in secundo & tertio dubio latius de hoc. ergo ex intensione charitatis potius habetur respectus ad intensionem, quàm ad meritum actus.

Respon. Respon. negando antecedens quatenus dicitur ibi, quòd charitas solū facit ad intensionem & non ad meritum actus. Nam & secūdum B. Tho. in 1. dist. 17. q. 2. art. 3. & secunda secundæ q. 24. art. 6. facit & præcipue ad actū meliorem & digniorem, & per consequens meritoriū magis vel minus eliciendum, quamuis gratia secūdū ipsum B. Tho. vel ipsemet habitus vt est gratia secundum Scotum faciat gratum Deo & sit dispositio ad gloriam.

Dubium. 2. Secundo dubitatur, Vtrū quilibet actus procedens à charitate sit meritorius gratiæ & gloriæ & eam augeat.

Ad quod supponatur quòd sunt opiniones si gratia & charitas infusa sit vnus & idē habitus realiter an diuersi. Nā Thomistæ tenent quòd sunt diuersi habitus, seu qualitates; & gratia facit gratū Deo: charitas aūt inclinat ad Deum amandum, quamuis semper sint simul. Scotus vero & nominales & alij tenēt, quòd est vnicus habitus & solū distinguitur quo ad effectus: & nomine tantum diuersificatur. Nam quatenus gratū facit Deo dicitur gratia: quatenus autē inclinat ad ipsū amandū est & dicitur charitas.

Prop. 1. Quo supposito ad dubium Respon. per tres propositiones. prima est quòd per quemlibet actum meritoriū vel à charitate procedentem quantūlibet remissum homo meretur nouam gloriam essentialem: & eam maiorem habebit. Probatur primo, quia ex fide & sacra scriptura tenemus, quòd pro bonis actib. ex gratia procedentibus aut propter Deū factis meremur & habebimus præmiū in cęlo. ad Rom. 2. reddet vnicuique iuxta opera sua. Et Apoc. 14. Opera illorum sequitur illos. Et Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et omnis qui reliquerit domū aut patrem &c. centuplū accipiet & vit. æter. poss. & c. 10. qui dederit calicem in nomine discipuli non perdet mercedem suam. Et c. 28. Esuriui & dedistis mihi &c. ideo venite benedicti &c. Nūc autem per actus etiam remissos implētur prædicta mandata & consilia: etiam martyriū quis per actum remissum pati potest, ergo pro illis meretur & habebit vitam æternam. Aliàs pro merito de cōdigno non daretur homini præmium sibi ex lege debitum.

Secūdo probatur idem, quia aliàs viri perfecti essent ex hoc peioris cōditionis, si videlicet habētes habitus charitatis intēsissimos, aliquando forte minus intensos actus eliciētes penitus præmio frustrarentur: qui tamen actus apud imperfectos essent valde meritorij.

Tertio probatur idem, quia videtur absurdū quòd si quis heri habuisset actū vt decē, & pro illo magnū præmium habuisset: & hodie quia ex illo actū creuit ille habitus qui, vt supponitur, heri erat remissior, iam inquam hodie pro simili actu, vt decem nullā mercedem habeat. & ita gratia vel charitas maior quam nunc habet, esset illi causa nō merendi nūc maiorē vel eūdem gradū gloriæ quem heri meruit cū gratia aut charitate minori. Quod tamen inde patet falsum: quia maior gratia illius est circunstantia personæ reddens illū, & ex consequenti op⁹ eius magis acceptū Deo ad maiorē gloriā.

Quarto probatur idem, quia contritio quantumcunque remissa dūmodo aliàs habeat debitas circūstantias est sufficiens dispositio ad gratiam & gloriam.

Hanc opinionem tenent communiter doctores cū Scoto in 4. dist. 14. & in 1. dist. 17. & in 2. dist. 27. & B. Tho. prima secūdæ, q. vltima, art. 8. & secunda secūdæ q. 24. art. 6. quamuis forte in primo sententiarū, distin. 27. q. 2. art. 3. & in 2. dist. 27. q. 1. art. 5. cū quibusdā alijs, sicut de charitatis augmento aliter senserit. Sed nūc cōmuniter inter doctores dubiū non est de gloriæ augmento: licet varie opinentur vtrū per actus remissos gratia vel charitas augeatur, & quando.

Secunda propositio. per quemlibet actū meritoriū quantumcūque remissum etiam mere- *Prop. 2.*

tur

tur homo nouam gratiam, quia gloria proportionē hēt ad eam tanquā ad dispositionē de lege præ requisitam, ex quo gloria est ipsa gratia consumata, vt declarat B. Bonauentura in 2. dist. 27. art. 2. q. 3. ergo per eundem actū meritoriū gloriæ meretur homo nouam gratiam, & in hoc conueniunt omnes doctores cū B. Tho. prima secundæ q. vlt. artic. 8. & ibi Caietanus, quamuis forte etiam in hoc cū quibusdam alijs aliter senserit in 2. distinct. 27 q. 1. art. 5. sicut & de merito augmenti gloriæ, vbi supra in prima propositione dictum est. quamuis etiam de tempore huius augmenti gratiæ & charitatis varie doctores opinentur vt in tertia propositione sequenti latius.

Propo. 3. Tertia propositio. probabilius est, quòd statim vt homo meretur gloriam vel eius augmentum etiam per actū remissum datur & augetur gratia nec differtur in posterum. Dico hoc esse probabilius: sunt enim duæ opiniones circa id. Nam B. Tho. vbi supra in 2. distin. 27. & prima secundæ q. vlt. art. 8. & ibi Caietanus & Durandus & alij Thomistæ ea. dist. cū alijs doctoribus

Opinio 1. tenentibus, quòd gratia & charitas sunt habitus distincti. dicunt quòd tale gratiæ sicut & charitatis augmentum non statim datur, sicut nec gloria: sed eo tantum tēpore quo quis fuerit sufficienter dispositus ad id: quod tunc solū est quando homo ita vtitur gratia accepta secū dum proportionē viriū suarum vt in nullo desit ipsi gratiæ acceptæ per negligentiam.

Scotus autem in 4. dist. 21. & in 1. dist. 17. tenens gratiam esse eundem habitū cum charitate quamuis in effectibus diuersum, dicit idem cū B. Tho. sed super addit quòd si in hac vita propter defectū dispositionis supra dictæ non datur augmentum gratiæ reseruatur pro tempore mortis vbi gloria danda est simul cū gratiæ augmento quæ ad gloriā est dispositio prerequisita: & tunc augetur ille habitus in esse gratiæ vel ad effectum gratiæ. etiam si non augeretur in esse charitatis inclinantis ad opera eius. Et idem tenet Richardus in 2. dist. 16. cū alijs. ratio diuersitatis gratiæ & charitatis patebit amplius ex tertio dubio sequenti. Ideo secū dum omnes prædictos doctores non est opus si actus est nūc meritorius gratiæ quòd eam mereatur dari pro nūc, sed pro suo tempore supra dicto, nec nisi pro tunc debita est.

Opinio 2. Alia est opinio secundū quam tertia propositio posita est, quam tenent communiter doctores moderni cū nominalibus, vt refert etiam Gabriel in 1. dist. 17. q. 4. & in 2. dist. 27. & in 4. dist. 14. q. 3. dub. 3 Et Almayn eadē distin. & in morali. 2. tract. c. 11. & tenet etiam Victoria in relectione de augmento charitatis. Quæ probatur tripliciter. primo, quia tenendo cū Thomistis, quòd gratia distinguitur à charitate stat quòd augeatur gratia & non charitas infusa: sicut communiter dicunt doctores de Christo, q habuit infinitam gratiam non autem infinitam charitatem, nec infinitas virtutes nec actus omnes infinite meritorios. hoc supposito probatur propositio. Quia quilibet actus meritorius etiam remissus auget gloriam secundū totā latitudinem actus, ita quod tot gradus gloriæ ei respondēt quot sunt gradus meriti, vt supra in prima propositione habetur. Nūc aūt gloria & gratia sibi correspondent secundū communiter doctores. ergo si iste per tale opus meritoriū etiam remissum est nūc gratior Deo vt duo quàm antea erat, sequitur quòd nūc eius gratia est aucta, vt duo plusquam erat. probatur hæc consequentia. quia nihil aliud est esse gratius Deo, quàm esse ei magis acceptū per maiorem gratiam. & hoc idem sequitur tenendo, q est idem habitus gratiæ & charitatis. Stat enim quòd per tale opus meritoriū iste qui est gratior Deo eius habitus sit nūc auctus in esse gratiæ: & non in esse charitatis, id est, non magis, quàm ante inclinet & moueat ad actus charitatis, quousq; ad hoc augmentū sit homo dispositus vt dictum est & dicetur in tertio dubio seq.

Secundo probatur idem, quia alias sequeretur quòd ex pluribus meritis etiā remissis magis gratus & acceptus Deo ad maiorē gratiam & gloriam postea accipiendū, esset nunc minus gratus per minorem gratiam de præsenti. Quod nō quadrat rationi nec auctoritati, cum per eādem gratiam sit gratus magis aut minus nunc & post: supposito quòd non solum secundum præsentem iustitiam, sed & secundū finalem prædestinationem idem homo ad eam gloriam acceptus sit.

Tertio probatur, quia fauores sunt ampliandi dū oppositum nec ex sacra scriptura vel auctoritate nec ratione sufficiēte habetur. quod certe in proposito cōtingit: quia omnes rationes oppositæ opinionis facile soluuntur, vt in tertio dubio sequenti patebit.

Tertio dubitatur, Vtrum charitas augeatur per quemlibet actum meritorium etiamsi remissus sit. Dubium 3.

Respon. per duas propositiones, quarum prima est, quòd per actum intensiorem habitu augetur ipse habitus charitatis & gratiæ. Hęc propositio certa est apud omnes. Propo. 1.

Sed est difficultas quomodo vel quot gradibus augeatur: videlicet vtrum actus intensior habitu augeat illū secundum totam suam latitudinē oium graduū ipsius actus, an solū secūdū suū excessum quē habet supra habitū. Exēpli gratia. Si habitus est, vt quattuor & actus intensior vt sex: vtrū habitus ille augeatur per omnes illos sex gradus ita vt iam sit intensus vt decem, an solum per duos ita vt non sit habitus Prima difficultas.

intensus

intensus nisi vt sex. In quo est triplex opinio.

Opin. 1. Prima, quòd actus intensior auget suũ habitum secundum totam suam latitudinem, quia ex supra dictis pro tali actu debetur gloria secundum totam latitudinem graduum actus meritorij. & gloria respondet gratiæ secundũ communem sententiam, ergo ibi est aucta gratia secundum totam latitudinem graduum actus illius. Exempli gratia. Si gratia est, vt quattuor & actus meritorius vt octo, dico, quòd gratia fiet vt duodecim, sicut & gloria, aliàs non seruaretur debita præmiorum ad merita proportio. Quod patet; quia si Petrus habet actũ meritorium, vt quatt uor & per consequens habitũ charitatis, & gratiæ vt quattuor: & postea habeat alium actum meritorium vt octo: Si actus non augeat habitũ per totam latitudinẽ, sed solũ secundum excessum, sequeretur quòd habitus charitatis & gratiæ in Petro erit solũ vt octo, & cum gloria gratiæ respondeat etiã erit vt octo: & tamen habebit meritũ, vt duodecim, & ita gloria esset minor meritis, quod est inconueniens. Item secundo, quia iste est gratior vt octo, quàm prius erat: ergo gratia est aucta vt octo plusquam prius erat.

Opin. 2. Secunda opinio est, quòd actus intensior nõ augeat habitũ per totam suam latitudinem, sed solũ secundum excessum quem supra habitum habet. probatur primo quia in agentibus naturalibus agens intensum non auget effectũ minorem secundũ totã suam latitudinem, sed solum secundum excessum. Nam si calefactiuum vt octo applicetur calido, vt quattuor non faceret calidum, vt duodecim, sed solum vt octo; ergo similiter dicendum est in habitibus & actibus tam acquisitis, quàm infusis, quia tam hæc, quàm illa agentia naturaliter agunt ad vltimum de potentia.

Secundo probatur idem, quia si actus intensior augeret habitũ secundũ totam suam latitudinem: certe cum actus ab habitu acquisito naturalis potentiæ intellectus vel appetitus sensitiui naturaliter secundũ totam suam inclinationem vel ad vltimũ de potẽtia productus sit: & ita saltem erit æque intẽsus vt suus habitus. exempli gratia, vt decem: nam ideo agens dicitur esse virtutis vt decem quia potest producere effectũ vt decem. ergo si actus habitum illũ auget secundũ totam latitudinem, ponet augebit illũ in duplo. Immo & inde vlterius sequitur, quòd per quemlibet actũ sequentem ille habitus augetur plusquam per omnes actus præcedentes: quod tamen est contra experientiam & rationem. Et idem sequitur de habitu infuso quocunque etiam in volũtate existente, si quis per illũ ex toto conatu producat actum saltem æque intensum, vt constat. Ex quo etiã sequeretur quòd ille vltimus actus, sicut erit intensior ita & magis meritorius ceteris parib. quàm omnes alij præcedẽtes: quodq; pro quolibet actu sequente homo habebit maiorẽ gloriam, quàm pro omnibus præcedentibus. quæ omnia absurda sunt. Neque enim est opinabile quòd Ioãnes Baptista vel Beata Virgo Maria, aut etiã Christus vt homo per quemlibet actũ in vltimo vitæ suæ, quem etiam suppono aliàs ex toto conatu productũ circa idem obiectum & cum eisdem circunstantijs, mereretur plusquã per omnes præcedentes in tota vita sua: sed neque experientia docet tantam intensionẽ habituũ infusorũ & charitatis in sanctis viris diu in bonis operibus perseuerantibus.

Opin. 3. Tertia opinio media quam tenet Victoria vbi supra est, quòd actus intensior, immo & quilibet actus meritorius auget quidẽ gratiã, si distinguitur à charitate, vel si non distinguitur auget habitũ gratiæ in esse gratiæ, secundũ suam totam latitudinem: charitatem autẽ vel inesse charitatis auget solũ secundũ excessum si quem habet supra illum habitum.

Ratio est quia gratia vel inesse gratiæ nõ est habitus operatiuus: charitas autem vel inesse charitatis sic: ideo hæc nõ nisi vt alia agẽtia naturalia intenditur vt dictum est. Et ita concordare se putat duas supradictas opiniones per rationes ibi adductas. Nã prima opi. est vera de habitu gratiæ vel de gratia inesse gratiæ. Secũda aũt de habitu charitatis vel inesse charitatis. & ita saluatur proportio præmij ad meritũ, vt prima dicebat opinio dũ gratia vel habitus inesse gratiæ per actũ intensiorem augetur secũdũ totam latitudinem, cui & non charitati, vel non inesse charitatis gloria respõdet. Sed certe contra ipsum videtur, quia etiamsi secundũ ipsum oẽs habitus infusi augentur non secundũ proportionem intensionis gradualis, sed meriti, vt supra dubio primo ductũ est. Sequitur, ꝙ habitus charitatis infuse nõ augetur ab actu intensiori meritorio secundũ excessum intensionis eius. quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita & magis ad magis & minus ad minus: & ita impertinẽs est intensio ad augmẽtũ habitus infusi, nisi quatenus facit ad meritum.

Opin. 4. Ideo saluo meliori iudicio sit quarta opinio, quòd actus intensior auget suum habitũ acquisitum solum secũdum excessum, vt supra habetur in secunda opinione, gratiam autem vel in esse gratiæ: & similiter charitatẽ infusam, vel inesse charitatis, secundũ latitudinem nõ quidem intensionis, sed meriti. & generaliter dico quòd quilibet actus meritorius auget suũ habitum infusum secundũ totam latitudinem meriti. Probatio huius patet ex primo dubio, nec ex hoc sequuntur aliqua inconuenientia adducta in secũda opi. supra posita: quæ de latitudine intensionis procedunt; & in habitibus tantũ acquisitis

acquisitis qui naturaliter intenduntur, vel augentur habent locum vt dictum est. Et faciunt ad hoc ea quæ infra in secunda propositione sequenti tandem secundum communem opinionem decernuntur.

Propo. 2. Propositio secũda. problematicum est quòd habitus infusus augeatur solum per actus meritorios intensiores an etiam per remissiores, & probabilius est quòd per quoscunq; meritorios etiam remissos augeatur.

Prima pars patet, quia de hoc est duplex opinio probabilis. prima B. Tho. 1. 2. q. 52. art. 3. & 2. 2. q. 24. art. 6. & ibi Caiet. & in primo dist. 17. q. 2. art. 3. & in secundo dist. 27. q. 1. art. 5. Et Durandi in primo dist. 17. q. 8. & Scoti ea. dist. & Richar. in secundo dist. 26. & est satis communis opinio doctorum antiquorum, quòd solum per actus intensiores augeatur. Quæ probatur primo secundum Durandum quia non est dignus dandis qui non bene vtitur beneficijs acceptis. sed qui habet charitatem intensam tepide, & remisse operans negligenter se habet & abutitur illa. ergo non est dignus eius augmento. consequentia patet, & antecedens probatur, quia cum ab humanis liceat arguere ad diuina secundum id Rom. 1. inuisibilia Dei per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur. Et Matth. 25. de abscondente talentum, & de negociantibus in talentis acceptis habetur. habenti dabitur, ei autem qui non habet auferetur, id est, secundum Chrysostomum, & communiter doctores bene vtenti acceptis dabitur amplius, & econtra. & hoc est morale in vita politica, vt qui in obsequendo, & pro merendo apud principem fit negligentior atque remissior, etiam si aliàs non illum offendat, non crescat in eius gratia, & amicitia: sed bene agitur cũ illo si in eadem gratia perseueret in qua prius erat: ergo sic cũ Deo in proposito contingit. Sed ad hanc rationem potest respõderi negando minorem, nec enim abutitur charitate neque negligenter operatur is qui inculpabiliter quamuis remisse agit, sed bene quamuis non optime operatur: ex quo nec ad id obligatur. Et quamuis iste non sit dignus maiorib. alijs donis extraordinarijs: est tamen dignus ordinarijs, & sibi de lege promissis, vt est charitatis, & gratiæ augmentum. Nam & is dicitur in via Dei proficere, & progredi qui in ea perseuerat, nec per peccatum retro cedit: quia etiam secundum ipsum B. Tho. 2. 2 q. 24. art. 6. ad tertium non solum qui actualiter crescit in charitatis augmento, sed & qui per quodlibet bonum opus meritorium ad id aliquo modo disponitur vtiq; in via Dei proficit.

2. Ratio. Secundo probatur opinio secundum B. Th. quia agens naturale remissum non agit effectum intensiorem. ergo nec actus charitatis remissus auget habitum charitatis intensum. patet consequentia. quia de spiritualibus, & supernaturalibus debemus iudicare per proportionem ad naturalia, & rationem naturalem, nisi oppositum ex sacra scriptura, vel ecclesiæ constet determinatione. Sed ad hoc etiam põt responderi negando consequentiam in habitibus infusis: quia vt dictum est in eorum augmẽto non habetur respectus ad intensionem, sed ad meritum actuum. ideo per quemlibet actum meritorium augetur charitas sicut, & gratia. quicquid sit de habitibus acquisitis in quib. forte hẽt locũ illa opinio: quia eorũ augmentũ fit nãliter, & ita respectu gradual. itẽsionis actuũ.

3. Ratio. Tertio probatur opinio, quia habitus acquisitus non augetur per actus remissiores habitu. ergo nec infusus. patet cõsequentia, quia licet habitus infusus non augeatur effectiue ab actibus sed ab ipso Deo: est tamen verisimile quod cõiter ita augetur à Deo ac si ab actibus effectiue augeretur, sicut & habitus acquisitus augetur. aliàs si non seruaremus hanc proportionem ad naturalia, nihil fere de supernaturalibus vtpote nobis ignotis cognoscere possemus vt supradictum est. Nunc autem si charitas infusa augeretur effectiue per actus meritorios, certe non aliter augeretur nisi sicut habitus acquisitus effectiue per suos actus augetur. ergo. patet hæc consequentia, etiam ex eo quòd per oppositam opinionem per eosdem actus per quos meritorie augetur habitus infusus ẽt augetur effectiue habitus acquisitus. Antecedẽs aut illud in quo est difficultas, quod negatur non solum ab opposita opinione sequente, sed etiam ab ipso Durando, qui tamen tenet hanc primam opinionem, probatur, quia ex 2. ethi. Similes actus similes habitus efficiunt. ergo actus remissi non possunt efficere habitum intensum, & dissimilem illis. Item quia omne agens intendit assimilare sibi passum, quod ex 2. de anima in principio est dissimile, & in fine simile agenti. ergo actus remissus non auget habitum intensum: alias in fine actionis nõ similis sed dissimilis esset. Itẽ quia calidũ vt quatuor non agit in calidum vt quinq;. ergo nec actus vt quattuor agit in habitum, vt quinque illum augendo. patet hæc consequentia, quia vtrumq; agit naturaliter ad vltimũ de potẽtia.

Sed ad hanc rationem etiam potest responderi similiter vt ad secundam præcedẽtem negando consequentiam vt ibi dictum est.

4. Ratio. Quarto probatur opi. quia experiẽtia cõstat q si quis remisse, & tepide q̃uis frequentius operetur, non inuenit se promptiorem, sed potius inhabiliorem, & facile amittit habitũ illũ, vt est adagium commune de fabro ferrario opidi Arganda, qui vtens officio oblitus est. esset autem prõptior, & firmior, & ab eo difficilius habi-

habitus ille amoueretur ſi per actus illos remiſſos augeretur. ergo agens naturale remiſſum, qualis eſt actus remiſſus frequentatus, non facit ſuum effectum nec habitum intenſiorem, quamuis hoc etiam durandus pernegetur.

Sed ad hoc etiā poteſt reſponderi, quicquid ſit de experientia in habitibus acquiſitis, negatur conſequentia & ſimilitudo in habitib. infuſis, vt ſupra, & in Reſp. ad 2. dictum eſt. Nec eſt inconueniens, quòd ſit auctus habitus infuſus & nos id per ſuos actus non experiamur, id enim prouenit ex noſtra libertate, quin nō ſemper vtimur habitibus ſecundum totam eorum inclinationem: nam ſecundum Ariſto. habitibus vtimur, vt volumus: & noſtræ voluntati quo ad hoc ſubordinati, vel ſubiecti ſunt.

Quinta ratio. Quinto probatur opinio, quia ex prima propoſitione præcedente actus intenſior auget habitum charitatis ſolum ſecundum exceſſum. ergo actus æqualis, vel minor qui non excedit nihil auget; alioqui augeret ſecundum totam latitudinem, quod ibi reprobatum eſt. Sed ad hoc patet reſponſio ex ſupra dictis quia in habitibus infuſis id locum non habet.

Opin. 2. Opinio ſecunda nominalium & modernorum, vt refert Gabriel in primo diſtinct. 17. q. 4. & in 2. diſtinct. 27. q. 1. & Almayn in morali tracta. 2. capitu. 11. & 12. & eſt ſatis communis, quòd charitas infuſa ſicut, & quilibet habitus acquiſitus augetur per actus etiam remiſſiores.

Prima ratio. Quæ probatur quincupliciter. primo quia experientia docet, quod tria, & quattuor luminoſa vel calefactiua ſuperuenientia primo luminoſo aut calefactiuo intenſiori, vel æquali augent lumen, & calorē, & plus illuminant, & calefaciunt, quàm primū duntaxat; ergo agens remiſſum, vel æquale intendit habitum. quia idem iudicium eſt de actione actuū in ſuos habitus, & de agentib. naturalibus: ex quo omnia naturaliter agunt ad vltimum de potentia.

Sed ad hoc reſponderet prima opinio negando antecedens: immo, & diceret, quòd experientia eſt in oppoſitum, nunquam, enim lumē aut color productus ab omnibus illis ſimul eſt maior, vel maius, quàm ſit in vno tantum luminoſo, vel calefactiuo maximo: Si omnia illa ſimul non excedant gradus illius, & eodem modo ſe habeant, vt illud maximum in operando, ſcilicet intra ſphæram actiuitatis in eadem diſtantia &c. ſed certe hoc videtur contra experientiam.

Secunda ratio. Secundo probatur opinio, quia niſi habitus virtuoſus fieret, & augeretur per actus etiam remiſſos, iam nullus fieret virtuoſus niſi per actus intenſiores operando, quod tamen videtur contra experientiam.

Ad hoc reſponderet prima opinio, quòd ſi actus virtuoſi multiplicentur, vel continuētur ita quòd æquiualeant vni actui intenſiori, tunc augetur habitus acquiſitus: aliàs non, nec oppoſitum docet experientia, ſed quod per illos actus remiſſos diſponitur, vt tandem fiat virtuoſus, vt dictum eſt.

Tertia ratio. Tertio probatur, quia quando cauſę non differunt niſi ſecundum magis, & minus, effectus etiam puta habituum augmentatio non debet differre niſi ſecundum magis, & minus.

Et ad hoc etiam poſſet reſponderi, quòd hoc eſt verum ſuppoſito, quòd ſit aliquis effectus vtriuſque cauſę, & quòd vtraque cauſa ſit ſic diſpoſita aut talis virtus, quòd agere poſſit aliquem effectum, quod non eſt in propoſito: quia minus non poteſt agere in maius, vel æquale quamuis poſſit diſponere, vt dictum eſt.

Quarto probatur, quia omnis actus etiam remiſſus ex charitate procedens eſt meritorius gloriæ & gratiæ, vt ſupra in ſecundo dubio habetur. ergo & charitatis, & eius augmēti etiam ſtatim obtinendi. *4. Ratio.*

Ad hoc poſſet negari conſequentia, quia etiam ſi gratia, & charitas ſit idem habitus, ſtat quòd gratia in eſſe gratiæ augeatur, & non in eſſe charitatis, & a fortiori ſi ſint habitus diſtincti, vt ſupra dubio 2. propoſitione tertia habetur.

Quinto tandē probatur idem, quia augmentum habitus infuſi attenditur penes quantitatem meriti, & non intenſionis, vt ſupra dubio primo habetur: ergo omnis actus meritorius quantumlibet remiſſus auget habitum infuſum charitatis ſicut & gratiæ, & intenſio gradualis eſt impertinens ad id niſi quatenus facit ad meritum, & ita vbi maius meritum ſiue per vnū ſiue per plures actus magis, vel minus intenſos ibi eſt maius charitatis, & gratię augmentum. Alioqui is qui per plura opera meritoria etiam remiſſa ex charitate, vt octo ſit melior, non maius charitatis augmentum haberet quàm ipſe, vel alius qui eandem charitatem habens cum ea nō operatur nec melior efficitur. Abſurdum etiam videtur, quòd qui habet charitatem, vt centum, & orat per actum meritorium, vt triginta per totum diem, non mereatur charitatis augmentum, & hęc ratio eſt fortiſsima & ſufficiens pro hac opinione, quia & innititur fundamento etiam ab ipſis Thomiſtis & ab ipſo Victoria, vbi ſupra approbato, vt de hoc etiam in prima propoſitione præcedenti dictum eſt. *5. Ratio.*

Ex quo ſequitur, ꝙ nil refert ꝙ quis habens charitatem, vt quattuor faciat opus meritorium vt duo, vel econuerſo habens charitatē, vt duo faciat opus meritorium, vt quattuor. Nam tam hic, quàm ille ex quo efficiē æqualiter melior

 vide-

videlicet vt sex sic meritorie operando, tãdem auctam habet charitatem æqualiter sicut, & gratiam vt sex. Quamuis opposita opinio id neget habens respectum ad intensionem: quod tamen vt diximus non nisi in habitibus acquisitis forte locum habet. Et ita hæc opinio secũda secundum quam, supradicta secunda propositio procedit. probabilior est.

Dubium 4. Quarto dubitatur. Vtrum plures actus remissi vel vnus continuatus æquiualeant in merito, vel in intensione vni actui intenso, & per consequens ad augendum habitum acquisitũ, vel infusum.

Opin. 1. Respon. in hoc est quadruplex opin. prima, quòd per actus remissos neque multiplicatos neque continuatos nunquam augetur charitas nec gratia; neque illi æquiualent vni actui intenso. hanc opinionem tenent scholastici antiqui vbi supra.

Opinio 2. Secunda opinio est in oppositum quam tenent communiter nominales, & alij moderni.

Opinio. 3. Tertia opinio media quòd per actus remissos multiplicatos vel continuatos non augetur habitus sed fit dispositio ad tale augmentum: quod fit aliquo actu intenso, vel vltimo actu posteriori post præcedentes adueniente: virtute quorum omnium simul augetur habitus, sicut est exemplum commune de vltima gutta quæ tãdem cauat lapidem virtute ipsius simul & guttarum præcedentium. Sic tenet B. Tho. secunda secundæ quæst. vigesimaquarta articulo sexto, ad secundum, & in primo distin. 17. q. 2. art. 3. Et cum eo videntur Scotus & alij doctores tenentes, quòd habitus per actus remissos non augetur.

Opinio. 4. Opinio quarta est, quòd quando peruenitur ad meritũ vnius actus intensi siue per multiplicationem actuum siue per continuationem vnius actus: tunc isti ęquiualent vni actui intẽso tam quoad intentionem quàm quoad meritum quam etiam quoad augẽdum habitum infusum. & nõ ante, quia vt supra dub. 1. habetur intensio habitus infusi fit ratione meriti, & nõ intensionis. ergo si per tales actus vel per continuationem vnius peruenitur ad æquale meritum, vt esset vnus actus intensus, sequitur ꝙ per illos sicut & per hunc ille habitus augetur: habet etiam æquales virtutes à Deo. esset etiã inconueniens, quòd qui est melior non habeat maiorem charitatem. si ergo quis per multiplicationem aut continuationem vel perseuerantiam fit melior quàm alius per intẽsionẽ vnius actus: sequitur ꝙ maiorem charitatem sicut, & maius meritum habet. Et cũ hac opinione concordat B. Thom. secunda secundæ q. 24. art. 6. dicens, quòd quilibet actus ex charitate meretur charitatis augmentum: licet non statim sed quando homo se sufficienter disposuerit. & videtur, quòd hæc dispositio sit solum quando peruenitur ad meritum æquale cum actu intenso & non ante. Hanc opinionem tenet Victoria vbi supra.

Sed hoc quod dicit, quòd non ante augetur habitus per actus meritorios nisi perueniatur ad meritum actus intẽsiui, certe ex supradicto suo fundamento facile repellitur. Nam si, vt ipse tenet, & supra dictum est, augmentum habitus infusi sumitur ex merito & non ex intensione actus, sequitur quòd omnis actus meritorius etiam remissus auget habitum, vt supra in 1. & 3. dubio sępe dictum est.

Igitur resolutorie dicamus & sit quinta opinio, quòd per vnum & per multos ẽt remissos actus meritorios augetur habitus charitatis, & & gratiæ. Multiplicatio autem actuum remissorũ vel continuatio actus remissi potest ęquiualere intensioni graduali vnius actus intensi si tot sint gradus hic & illic. quoad meritum autem dico cum Scoto in secundo dist. 5. q. 1. & in tertio distin. 27. articulo 3. & Gabriel. in secundo distin. 5. quæst. 1. art. 1. quibus consonat Victoria vbi supra, *quòd plures actus remissi vel continuatio vnius actus remissi, facientes tot gradus simul puta decem, vel centum non æquiualent in merito vni actui intenso in eisdem gradibus vt decem, ceteris paribus, idest circa idem obiectum &c. Volo dicere, quòd exempli gratia, magis meritorius est vnus actus dilectionis Dei aut vna oratio vel contritio intensa, vt decem quàm decem dilectiones vel orationes contritionesque remissæ quarum quælibet est, vt vnum: vel quàm continuatio earum, vt decem: immo & sępe magis meritoria est, vna dilectio Dei vel oratio vel cõtritio peccatorum perfecta, vt decem quàm centum imperfectæ quarum quælibet est, vt vnum. Opinio. 5.

Probatur hæc tertia pars dupliciter. primo, quia difficultas & conatus multum faciunt ad meritum. nunc autem maior difficultas & sępe maior conatus voluntatis est in habendo vnam dilectionem orationem & contritionem intensam & deuotam & attentam siue perfectam quàm centum imperfectas atque remissas etiã eiusdem speciei. ergo.

Secundo probatur idem, quia sic est in æstimatione rerum. plus nanque æstimatur vna res perfecta in sua specie, quàm multæ imperfectæ, vt patet in margaritis: preciosior est enim adamas magnitudinis auellanæ, quàm centum minuti adamantes etiam si omnes simul maioris ponderis sint, & idem est in omni genere margaritarum. Item in animalibus pluris æstimatur vnus equus perfectus, quàm decẽ imperfecti & inualidi, idem in omnibus alijs rebus iudicium est. item etiam in actibus no-

stris

stris maioris pretij, & meriti est apud Deum vnum opus heroicum, & virtutis perfectæ quā multa imperfecta minuta siue remissa in eadem specie.

Et idem iudicium est de continuatione. est enim ridicula in theologia quorundam scholasticorum calculatio, scilicet si quis in electio ne actus mereatur vt tria quòd in quolibet instanti liberæ continuationis etiam mereatur, vt tria.

Dico enim quòd nisi sit magna continuatio, & perseuerantia in actu, vel etiam actuum remissorum magna multiplicatio notabiliter in gradibus excedens vnum actum intensum meritorium, non æquiualet merito illius actus: quia non est tanta difficultas quanta in illius actus intensi productione. posset tamen esse tā ta continuatio, & perseuerantia vel cum tanta difficultate, & talis actuum multiplicatio, ꝙ ibi sit etiam maius meritum quàm in vno actu intenso & eius productione.

Ad prædicta facit B. Gregorius in homilia dicens, non quantum sed ex quanto ei offeratur Deus pensat. facit etiam parabola Matth. 20. vbi ad vineæ culturam conducti idem pretium videlicet denarium prius acceperunt qui hora vndecima quàm qui hora prima, & tertia venerunt: quia secundum doctores ibidem ad meritum plus feruor deuotionis quàm diuturnitas temporis facit, etiam & à Deo plus æstimatur. id quod in feruentissima conuersione Magdalenæ, & aliorum eiusmodi sanctorum constat. dicitur enim Luc. 7. dimittuntur ei peccata multa quia dilexit multum. expresse hoc tenet Sco. & cum eo Gabr. vbi supra, dicentes quòd magis meritorius est vnus actus valde intensus, quàm mille remissi circa idem.

QVAESTIO X.

Quid sit peccatum originale; & in quo stat ratio formalis ipsius.

Præsupposita. RESPON. hic sunt aliqua certa, & de fide tenenda, & præsupponenda. Primum quòd peccatum originale est in nobis omnib. in quo & de lege communi omnes cōcipimur, & nascimur, & in reatu pœnæ æternæ, quousque in baptismo per gratiam remittatur atq; tollatur. quodque id non solum est pęna sed et culpa siue peccatum ex Adam in nobis contractum, in quo & omnes peccauimus.

Item secunda, quòd in nobis est concupiscē tia propter peccatum ipsum effrenis siue de ordinata in malum: quæ & dicitur fomes peccati seu lex membrorum, vt de his latius Augustinus ad Valerium, & de peccatorum meritis, & de peccato originali, & alibi sæpius, & Doctores communiter in secundo dist. 30.

Tertio similiter de fide tenendum est quòd peccatum originale inest cuilibet suum proprium ea parte subiecti: ita quòd vere est in quolibet homine suum peccatum originale, & formali denominatione, & non solum denominatiua ab eo sicut, & ab actuali peccato suo pro quilibet vere est, & dicitur peccator secundum ad Rom. 5. Si cum adhuc peccatores essemus, &c. Et in quo omnes peccauerunt: & per inobidientiā vnius, peccatores constituti sunt, &c. Et ita sub anathemate synodus Tridentina decreuit vbi paulo inferius allegatur quamuis ex parte causæ non sit proprium nostrum peccatum originale, quia scilicet nos illud nō nostra propria actuali; & personali voluntate cōmisimus, sed ex necessitate naturæ illud contrahimus ab Adam: In quo voluntarie peccante, & nos in eo virtualiter existentes virtuali quoque voluntate nostra peccauimus. Vnde & absolute concedendum est peccatum originale esse cuique proprium, & voluntarium ab Adæ actuali, & nostra virtuali in eo voluntate; secundum August. libro primo de peccatorum meritis, & alibi vbi supra, & præcipue lib. primo retracta. c. 13. c. 15. & communiter doctores. in quo inter catholicos dubium non est. Nam licet voluntarium personale seu actuale non nisi in suo subiecto sit vbi peccatum est, quia ex tertio ethi. Voluntarium est ab intrinseco passo conferente vim: at voluntarium originale, quod philosophi non cognouerunt, sufficit si in ea sit voluntate, scilicet Adæ, a qua ratio peccati trahitur originalis, vt latius de hoc Alexander Alen. 2. p. q. 122. membro. 2. articulo secundo, & communiter doctores vbi supra per tractant.

Sed vtrum homini voluntarium virtuale sufficiat ad propriam veramq; rationem culpæ in nobis: dico quòd licet olim fuerint opiniones inter catholicos, quibusdam tenentibus quòd non, vt significare videtur Dur. in 2. dist. 3. q. 2. quòdq; large dicitur culpa siue peccatum, alijs tenentibus oppositum. iam vero secundum sententiam doctorum tenendum est quòd id sufficit ad propriam veramq; rationem culpæ siue peccati originalis: maxime quia sic videtur iam sub anathemate decretum in concilio Triden. sess. 5. can. 5. Nam in secundo canone sic habetur. Si quis soli Adæ præuaricationem suā non aliàs etiam eius propagini asserit nocuisse: inquinatoq; illo per inobedientiæ peccatū mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum, & secundum communem legem transfudisse, non autem, & peccatum cui pro pœna debebatur vtraque mors corporis, & animæ, anathema sit. Et canone secundo sic habetur. Si quis morbum huius originalis peccati

quod vnum est, & in nobis propagatione non imitatione diffusum relidet vnicuiq; propriū, &c. Et canone quarto sic habetur. Si quis paruulos dicit in remissionem peccatorum Baptizari, sed nil ex Adam trahere originalis peccati quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam, anathema sit. Et can. 5. sic habetur. Si quis per Iesu Christi gratiam quę in baptismo cōfertur reatum peccati originalis remitti negat: aut etiā asserit non tolli totum id quod veram, & propriam rōnem peccati habet: sed illud dicit radi seu non imputari, anathema sit. Et in sess. 6. c. 3. sic habetur. Homines nisi ex semine Adæ propagati nunquam nascerentur iniusti: cū ea propagatione per ipsum dum cōcipiuntur propriam iniustitiam contrahant. Hæc ibi. igitur ex his prædicta omnia certissima tenenda sūt.

Dubium. Dubium autem huius quæstionis est in quo stat ratio formalis peccati originalis: propter quod quidlibet nostrum vere peccator est, & dignus & reus pœnæ æternæ aliarumq; pęnarum. in quo sunt sex opiniones.

Opinio. Prima opinio tenet quòd peccatum originale est quædam morbida qualitas in anima, vel etiam in corpore cum natura contracta, inclinans ad inordinate concupiscendum. Quæ ideo habitualis concupiscentia inordinata, fomes, tyrannus, lexq; membrorum appellatur. Hæc opinio est magistri in secundo dist. 30. & Gregorij Arimi. aliorumque multorum putantium se in hoc sequi diuum Augustinum.

Quæ opinio satis communiter à doctoribus impugnatur: quia non videtur quō Adam potuerit hanc qualitatem animabus, aut etiā corporibus imprimere posterorum, quomodo ēt corpus animæ aduenienti illam infigat. Adde quòd vt simus rei peccati ipsius Adæ in quo ipsa ratio culpæ consistit, frustra prædicta qualitas fingitur: sicut & anima naturalem suam, aut sui corporis concupiscentiam inordinate sequatur.

August. autem in lib. de peccatorum meritis cap. 16. & alibi sæpius dicens solum concupiscentiam carnis esse peccatum, eamque non esse substantiam sed affectionem male qualitatis, nihil aliud intendit quàm repellere Manichæos dicentes malum in nobis esse substantiā ingenitam à suo malo Deo. Ideo ait quòd malum concupiscentiæ non est nobis à natura, q̄ bonus Deus sanam fecit: sed accidentaliter nobis inest ex Adæ peccato. Ideo & eam peccatū appellat quia scilicet ex Adæ peccato prouenit & ad peccatum inclinat, vt decreuit etiam Concilium Tridentinum sessione quinta canone. 5. & quando ipse August. & alij sancti dicunt animam infici ex carne tanquam ex vase: id certe dicere intendunt, quòd scilicet anima non trahit hoc malum eo quòd de corpore migret in corpus, vt Pytagorici & Platonici somniabant, neq; quòd anima educatur de potentia materiæ: & ita ab anima patris in animā filij hoc malum per generationem descenderit, vt in brutis animalibus fit. Sed quòd licet anima cuiusque à solo Deo creetur: non tamen a Deo sed inde quòd infunditur carni ab Adam seminatæ, i. quia concipitur filius Adæ peccatorum contrahit originale, vt Soto de natura, & gratia lib. 1. ca. 8. hoc optime declarat, & Ambrosius Catharinus in tractatu de peccato originali latius secundum communiter doctores confutat. Sed de hac qualitate morbida utrum sit ponenda ad aliu̅m effectum latius habetur infra q. 44.

Secunda opinio est Beati Anselmi, libro primo. de conceptu virginali, ca. 27. & de casu diaboli, cap. 5. cap. 6. & Scoti, & communiter doctorum in verbis licet non omnino in sensu verborum, quòd formalis ratio peccati originalis est carentia iustitiæ originalis debitæ, vt in secundo. distinctione 30. Scotus late prosequitur. 2. Opinio

Sed contra hanc opinionem capiendo iustitiam originalem pro illo dono habituali super naturali faciente tres rectitudines in homines, scilicet animæ ad Deum, & uirium sensitiuarū ad rationem, & corporis ad animam, vt doctores de hac opinione intelligere videntur, arguitur primo quia illa carentia seu priuatio illius doni quatenus est à Deo effectiue non est peccatum nec habet rōnem culpæ, sicut nec priuatio gratiæ propter peccatum. Quatenus autem est ab ipso homine defectiue & demeritorie sicut, & carentiam gratiæ etiam non est peccatum: sed propter peccatum seu demeritum aliquo modo præcedens, quod habet ratione̅ culpę in Adam, & in nobis: sicut in adulto actualis culpa præcedit propter quam subsequitur carentia gratiæ & gloriæ, quæ propter demeritum præcedens pęnæ potius quàm culpę a Deo inflictæ rationem habet. ergo licet culpabilis amissio iustitiæ originalis; & gratiæ peccando contra pręceptum Dei sit vere peccatū & culpa in Adam, & in nobis actualis, vel originalis: non tamen ipsa priuatio siue carentia ipsius doni subsequens in ipso uel in nobis, ut dictum est.

Secundo arguitur ad idem, quia talis carentia iustitiæ originalis non remittitur in baptismo: ex quo ipsa iustitia originalis ibi non restituitur, sicut neque carentia rectitudinis cuiuscunque peccati actualis iam præteriti remittitur, neque ipsa rectitudo restituitur quę iam præterijt: ergo ipsa carentia non est peccatum originale quod remittitur in baptismo quo ad reatum culpæ.

Sed

Sed ad hoc bene potest cum Scoto responderi, quòd ideo dicitur remitti in baptismo, quia ibi confertur æquiualens, scilicet gratia ad restituendum hominem in amicitiam Dei, & in aliam rectitudinem debitam cum Deo & in ius ad gloriam: sicut & ideo dicitur actualis culpa siue peccatum remitti.

Tertio arguitur ad idem, quia per collationem gratiæ in baptismo non liberatur hõ ab vllo debito quo ante tenebatur: ergo neque à debito habendi iustitiam originalem. Sed ad hoc etiam potest responderi quòd antecedens est verum solum de debito legis quo aliquid fieri indicitur: non autem de debito pœnæ ex delicto. Nunc autem ad habendum vel conseruandum iustitiam originalem licet teneretur homo ante peccatum saltem mediate, i. cauendo peccatum propter quod illam amittere mereretur: at vero post peccatum nunc tali debito legis non tenetur, quia iam id ei impossibile factum est, sed nunc est debitum pœnæ ex delicto, id est, est reatus pęnæ æternæ propter culpabilem amissionem iustitiæ originalis vltra reatum culpæ: & hoc debitum remittitur in baptismo cum ipsa culpa. Ideo negatur simpliciter illa consequentia, sed prima ratio contra hanc opinionem videtur efficax.

Opin. 3. Tertia opinio est q peccatum originale materialiter est concupiscentia, vt ait prima opinio, excepta illa qualitate morbida super addita quæ non acceptatur communiter à doctoribus huius opi. formaliter autem est carentia iustitiæ originalis, vt ait secunda op. præcedēs. & ita conciliantur illæ duæ opiniones. Hanc tertiam opinionem tenere videtur B. Tho. 1. 2. q. 82. art. 1. & 3. Alex. S. Bonau. & communiter doctores vbi supra, vt etiam refert, & tenet Gabriel in secundo. dist. 30. q. 2. & Caietanus dicit esse habitum vel infirmitatem habitualem. Sed vt patebit in sexta opinione ad alium rectum sensum ibi explicatum hæc est opinio cõmunis, & vera. Nam ad sensum supra positum in secunda opinione quòd est carentia ipsius doni iustitiæ originalis procedunt augmenta contra hanc opinionem sicut ibi contra secundam, & contra primam probatum est. quia hęc omnia sunt effectus, & non ratio formalis ipsius peccati originalis. Similiter neque peccatum originale formaliter est amor terrenorũ, vt aliqui dicunt. quia si de actu amoris intelligunt.: iam non originale sed actuale peccatum est. Si vero de amore sensualitatis vel de inclinatione animæ qua apta est suum sensum sequi: iam effectus aut materiale sicut, & concupiscentia potius quàm ratio formalis peccati originalis est.

Opin. 4. Quarta opinio tenet quòd peccatum originale est reatus pęnæ æternę aliarũq; pænarum propter peccatum Adę, quod ipsi fuit actuale, nostrum autē virtuale: quia illud nos in eo virtualiter existentes virtualiter quoq; ipso peccante peccauimus: pp quod reatum æternę pęnæ aliarumq; pęnarum contrahimus. Iste reatus pęnæ dicitur peccatum nostrum originale: qui, & ideo dicitur reatus culpæ quia propter peccatum Adæ in nobis relictus est. Quæ opinio sic declaratur. Nam sicut transeunte actu peccati dicitur quis peccator a remanente reatu pęnæ æternæ, & ab indignitate positiua ad gratiã seu à dignitate simul, & obligatione ad pęnam æternam: & pp eandem causam talis reatus pœnæ æternæ dr̃ etiã cõiter reatus culpæ & etiam culpa: & ab eo dicitur quis peccator, & manere in peccato quo ad reatũ quousque per gratiam remittatur: cum tñ talis reatus pœnæ nec vere sit culpa neq; habeat rõnē culpæ: Vnde & improprie reatus culpę appellatur. Sic in proposito ex peccato Adæ quo nos in eo virtualiter existentes peccauimus manet in singulis suus reatus pœnæ æternæ cũ natura contractus: in quo reatu manet illud peccatum vt causa in suo effectu: à quo quidē reatu licet improprie sumus, & dicimur peccatores originaliter, quousq; per gratiam liberemur.

Hæc opinio probatur dupliciter. primo, qa nihil quod est in paruulo per originem est ei culpa siue peccatũ nisi quod ipsi Adæ fuit culpa: vt patet quia in eo fuit plus de voluntario. Sed nullus alius defectus per originem existēs in paruulo põt dici culpa. Adæ nisi dictus reatus vel indignitas: vt patet quia iam actus peccati Adæ cum sua deformitate præterijt: neq; iã põt manere aut in posteros transire nisi quo ad dictum pœnæ reatum. ergo.

Secundò probatur, quia ad Rom. 5. habetur. Sicut per vnius. s. Adæ inobedientiam peccatores constituti sunt multi: ita & per vnius, scilicet Christi obedientiam iusti cõstituentur multi. Nunc autem ex merito obedientiæ Christi quo efficimur iusti non fit in nobis nisi donum gratiæ nobis aliqualiter debitum pp meritum eius. ergo similiter ex peccato Adæ non fit in nobis nisi carẽtia alicuius doni prius habiti ab ipso, & debiti haberi a nobis, & reatus pœnæ pp culpabilem eius amissionem in Adam & ergo pp eius demeritum efficimur peccatores, i. rei pœnæ æternę indigniq; ad gratiam vel iustitiam originalem, & gloriam habendam.

Quod & amplius confirmatur, quia ibidem ad Rom. 5. dicitur. in quo scilicet, Adam seu in quo eius peccato omnes peccauerunt secundũ Aug. & magistrum. in 2. dist. 30. ergo non nisi reatum illius peccati incurrunt, rõne cuius carent iustitia originali, & gratia, & gloria carebunt quousq; per gratiã liberentur Hanc opi. refert magister quosdē tenuisse: sed eam refe-

runt & reprobant B.Anselmus in lib.de conceptu virginali, c.23.24.26. Et Holchoth de imputabilitate peccati q.1.in responsione ad primum argumentum principale.

Hanc etiam opinionem latius,& expresse tenet Durand.in 2. distin.30. q.3.sed ibi tandem addens dicit quòd prædictus reatus est etiam, & dicitur indignitas positiua ad iustitiam originalem seu ad gratiam, vel amicitiã Dei, seu dignitas vel debitum ad non habendum iustitiam, gratiam vel amicitiam Dei propter peccatum Adæ. Vel si indignitas seu dignitas prefata distinguitur à reatu tanquam causa à suo effectu immediato, vt ipse tandem opinatur: tunc præcipua ratio peccati originalis stat in dicta indignitate seu dignitate, ex qua sequitur præfatus reatus ad pœnam æternam, propter rationes suprapositas. & talis indignitas non est à Deo sed à nobis:quamuis ipsa pœna, effectiuaq; ad eam obligatio,& priuatio iustitiæ originalis, & gratiæ sit à Deo. Ideo etiam ait quod carentiæ iustitiæ originalis se habet, vt materiale:indignitas autem siue reatus prædictus est ratio formalis peccati originalis. ꝙq; ad hunc sensum diffinitio cõis quæ supra in 2. opi.posita est optima videtur. Hanc opin.Durandi tenent multi moderni doctores.

Contra hãc opinionem videtur primo, quia tam reatus quàm indignitas,& dignitas carentiæ siue demeritum sicut, & ipsa carentia gratiæ, & iustitiæ originalis potius sunt effectus consequentes ipsum peccatum, & rationem eius formalem,quàm ratio formalis ipsius peccati propter quod ad pœnam æternam dãnamur,& dicimur peccatores & sumus, secundũ Rom.3.& 5.& Ephesos.2.cap.

Secundo quia peccatum originale vere, & proprie est peccatum vnicuiq; propriũ & formaliter adiacens licet ex Adæ peccato contractum; & non solum est reatus pœnæ dignitas, vel indignitas: vt expresse dicunt communiter doctores,& Concilium Trid.sess.5.can.2. & 3. & 5.& sess.6. c.3. vt supra in notabili posito in principio huius quæstionis habetur.

Tertio quia dicere, vt dicit Durandus quòd peccatum originale ideo dicitur carentia iustitiæ originalis debite,quia debitum,& dignum est ea vel gratia carere propter peccatũ Adæ: certe est extorsio manifesta verborum sensusque doctorum: qui per dicta verba potius intendunt significare quòd ipsa iustitia originalis est aut fuit debita haberi, vt ipse ẽt Durandus vel veritate conuictus tandem dicit ibidẽ.

Quarto quia licet propter peccatũ alterius posset quis esse diciq; indignus aliquo bono, aut hæreditate paterna, & reus ẽt penæ tẽporalis: nulla tamen talis indignitas siue reatus penæ cuiuscunq; sufficit in veritate, & coram Deo efficere, constituere aut denominare peccatorem aliquem neq; reum culpæ, & pœnæ æterne aut inimicum Dei:nisi id ex sua ẽt culpa aliquo modo proprio peccato ipsius peccatoris proueniat,vt patet Ezech.18.anima quæ peccauerit ipsa morietur. & filius nõ portabit iniquitatem patris.s.quo ad culpam,& penam æternam ſm communiter doctores.Et prouerbio 9.Si sapiens fueris tibi ipsi eris: si illusor solus portabis malum.Nunc autem omnes dicũtur non solum peccasse in Adam vel in peccato eius:sed & ꝙ contrahunt illud,& suum quisque proprium peccatum originale hẽt contractum ex Adam; propter quod omnes dicuntur suntq; vere, & coram Deo peccatores, & inimici eius,& in originali peccato cõcepti, & ad penam æternam, vel in reatu eius propter id condemnati,vt patet ad Rom.3.& 5.& Ephes. 2. & in Concilio Trid. vbi supra: ergo aliquid aliud à prædicta indignitate,& reatu penæ,qđ vere habet rationem culpæ atq; peccati est in nobis, quod est propria ratio peccati originalis,& ergo falsa est illa minor in prima probatione prædicte opinionis assumpta,& similiter mala est consequentia prima secundæ probationis & ipsius confirmationis.Illud aũt ad Ro. 5.potius est in oppositum: nã inde melius probatur ꝙ sicut ex Christo gratia,& ius ad gloriã propter eius merita per regenerationẽ in nos membra eius:ita ex Adam culpa siue peccatũ, & reatus culpæ, & penæ per propagationẽ in nos omnes filios eius vere redũdauit,vt de hoc latius inf.in 5.& 6.opinione habetur.Ideo hec quarta opinio etiam per Concilium Trid. vbi supra reprobata videtur.

Quinta opinio est quòd non vere neq; formaliter inest singulis hominibus sua culpa,aut macula peccati originalis sed solum imputatiue.ita quòd illud peccatum vnum actuale Ade quod ipsi soli fuit propria culpa ab eo cõmissa à qua & formaliter dicitur peccator: illud inq̃ est nostrum peccatum originale:non quidẽ vere, & formaliter nobis adiacens neq; formaliter,& vere,& proprie nos efficiens,constituẽs & denominans peccatores: sed solum imputatur nobis ad culpam,& penam,& reatum eius: & denominatiue tantum non quidem à dicto reatu penæ illius peccati, sed ab ipso vnico actuali peccato Adæ prædicto mõ nobis imputato dicimur oẽs peccatores,& in originali peccato concepti. Exemplo declaratur hæc opin. Nam sicut pp peccatum patris proditoris censentur similiter filij proditores in foro humano:& inhabiles sunt ad officia dignitates,& alia bona: priuãturq; hæreditate paterna alijsque bonis quæ ex patre nõ peccante illis prouenirent:idq; pp peccatum patris quod in ipsis filijs vere proprie, & formaliter non est,sed Opinio 5.

solum

solum imputatiue, quia.s.per legē, aut per sen tentiam regis illis ad culpam, & pęnas supradictas imputatur. Ita in proposito censet hæc opinio inter nos, & Deum agi.

Probatur dupliciter. primo, quia non potest quis vere, propriè, & formaliter esse, aut dici peccator à culpa, vel deformitate inhærente alteri homini, nam duob.hominibus, siue subiectis culpa, vel accidēs idem numero formaliter inhærere nō potest. Sed peccatum Adæ eiusq; deformitas, seu ratio culpę eius ipsi tantū Adę inhæsit sicut & propria ipsius voluntate commissa est: neque de subiecto in subiectum pura in nos ab eo transfundi, migrare, aut formaliter siue realiter multiplicari potest. ergo ipsū Adam solum formaliter, & vere facit, & denominat peccatorem: nos autem non nisi denominatiue, & imputatiue, quia scilicet nobis ad culpam, & reatum eius imputatur, vt dictū est.

Secunda ratio. quia solo peccato Adę omnes peccauimus, & cōstituti sum⁹ peccatores, sicut & meritis Christi iustificamur. ad Roma.5. ēm August.de peccatorum meritis lib.1.cap.10.& in hypognosti.lib.2.& in lib.1.retract.c.15. vbi ait. Vnius Adæ reatu nos implicati sumus cuius voluntate illud peccatum commissum est, quod originaliter trahimus. ergo illud vnum peccatū, & non plura peccata sua singulis originalia nobis insunt, vt supra declaratum est.

Hāc opinionē tenet Albertus Pighius, quē Soto de natura, & gratia lib.1.c.9. dicit esse pri micerium eius, cū tamen antiquior opinio sit; quem & aliqui moderni sequūtur: & Ambrosius Catharinus in tractatu de peccato originali eam tenet in sententia, vt Vega de iustificatione lib.4.c.2. refert etiam illum cum quibusdam alijs ita sentire: quāuis dictus Ambrosius, vbi sup. nullam mentionē præstat imputabilitatis faciat. Nā expresse dicit habetq; pro fundamento, q̄ vera ratio culpæ esse non pōt nisi in quo actus peccati est, in quo vtique errat cū Alberto. in pueris aūt non est, neq; transfunditur peccatum ipsum actuale Adæ quod iam transijt. ergo neque vera ratio peccati illius, & cum in reatu, vel in dignitate, aut carentia iustitiæ originalis non stet vera ratio formalis peccati originalis, vt ipse Ambrosius fatetur, & cōtra pdictas opiniones probatū est: Iam ex pdicto fundamento sequitur ipsum Ambrosiū cū Alberto sentire, q̄ imputabilitas tantum illius peccati Adę ad culpā, & pœnam habet rationē formalem peccati originalis in nobis: quodq; ipsum actuale peccatum Adæ in quo nos omnes virtualiter peccauimus est nostrū peccatū originale. quod & dū concipimur singuli contrahimus nō quidem quo ad essentiam peccati ipsius neq; quo ad rationem culpæ, sed quo ad imputabilitatem: quia scilicet tunc incipit singulis actualiter imputari ad culpā illud peccatū, quod virtualiter nos in Adam peccante peccauimus: & propter hoc vt ipse ait, dicimur cōtrahere peccatū originale, quia illud non in se, neq; rationē culpæ eius, sed imputabilitatem ipsius ad culpam simul, & reatum æternæ pęnæ, & concupiscentiam, in qua vtpote in suis affectib. peccatum ipsum viuit, simul cum natura contrahimus ab Adam Inde & peccatū dicitur originale, quia videlicet commissum est ab Adam qui fuit originale nostrum principium, à quo in nos omnes naturales filios eius stāte lege imputabilitas culpæ eius reatusq; pęnarum cum natura transfunditur. Hæc in sententia Ambrosius Catharinus.

Hanc opinionem referunt, & reprobant B. Anselmus de conceptu virginali, c.23.24 26.& Holchoth in tractatu de imputabilitate peccati.q.1.in responsione ad primum argumentum principale. & Soto, & Vega, vbi sup. Et certe hæc opinio cum fide catholica nō omnino cohæret. tum primo, quia vbi nō est peccatū ipsum, aut vera ratio culpæ siue peccati, nullo modo iuste, & vere corā Deo esse pōt imputabilitas ad culpā, neque reatus culpæ, aut pęnæ æternę pp talē culpam, siue peccatum. Sed neque macula illius esse pōt, neque pōt quis vere dici, & esse peccator pollutus, & inimicus Dei, & dignus pœna, nisi propter peccatū, aut rōnem eius, seu culpæ vere, & formaliter ipsi inhęrentem, vel adiacentem. Quod inde patet, quia iniuste imputaret alteri peccatū alterius: si aliquo modo non esset suū. Contra id Ezech. 18. anima q̄ peccauerit ipsa morietur, & filius non portabit iniquitatē patris. Et Prouer.9. Si fueris illusor solus portabis malum. Et B. Prosper in tractatu de libero arbitrio contra Cassianum ait. Si in Adæ posteros pœnā quis dicit transisse non culpam omnino falsum dr. Nimis enim hoc impium esset sentire de Dei iustitia, quod à præuaricatione liberos cum reis voluerit esse damnatos. Hæc ille. Et ad idem eit Augustinus ad Valerianum, & alibi sæpius agens de peccato originali, & in lib. de peccatorum meritis, & doctores cōiter. Nunc aūt per peccatum originale omnes sumus, & dicimur vere peccatores coram Deo polluti, & inimici, & in reatu culpæ, & pęnę eternę ab ipsa statim cōceptione, vt patet ad Ro.3.& 5. Et Ephes.2.c.& in cōcilio Trid.sess.5. & 6. vt supra in principio huius qōnis habetur. ergo in nobis vere, propriè, & formaliter est aliquid habens veram rōnem culpæ peccati, & maculæ originalis cōtractum ex Adæ peccato, & distinctum ab eo secundum distinctionē subiectorū seu hominū singulorū: & non solum ad culpā, vel reatum pęnæ imputatū: & illud est suum cuiq; proprium peccatum originale veram eius rōnem formalem habēs.

Et hęc

Et hæc opinio, & omnes aliæ ꝑcedentes concedunt nos omnes in Adam peccante peccasse: nosq; peccatū illud originaliter contrahere, & habere contra Pelagium: sed differunt in modo assignandi rōnem formalem peccati originalis, & in modo transfusionis eius in nos ab Adā. Nam 1. opinio dicit peccatū originale esse cōcupiscentiam, seu morbidam qualitatem. Secunda carētiam iustitię debitæ. Tertia vtrūque, alterum de materiali, alterum de formali. Quarta reatum pęnæ, seu indignitatem ex Adę peccato prouenientem. Quinta ipsummet peccatū actuale Adæ nobis ad culpā, & pęnam imputatum, vt hæc omnia satis declarata sunt. & licet nulla harum opinionum hęretica sit: tamē hæ duę vltimę, & hæc postrema magis ad hęresim Lutheranam accedere videntur.

Ideo ad primam rōnem huius opinionis rñdeo negando minorem, quæ & fundamentum erat Ambrosij Catharini. dico enim ꝙ licet ille idē actus peccati Adę eiusq; deformitas actualis non trāseat in alterum, neque realiter multiplicetur: transit tamen & transfunditur per propagationem per modū habitus ab eo derelicti in natura tam quoad rationē culpę, q̄ quo ad reatū eius, vt proxime in 6. opinione sequente latius declarabitur. Potest nanque esse ratio culpæ siue peccati, & reatus eius vbi actus peccati realiter, aut formaliter non est: sufficit. n. quòd fuerit actus peccati virtualiter in eo in quo ratio culpæ est. & ita cum nos virtualiter in illo actuali peccato Adæ cum ipso peccante peccauerimus: & ille actus ipsius quidem formaliter, noster aūt omnium virtualiter fuerit, vt supra in principio huius qōnis notatū habetur: inde ratio culpæ eius in singulos transfunditur, & est. & in hoc deficit hæc quinta opi.

Ad secundam rationem ex Ro. 5. assumptam respondeo negando cōsequentiam. conceditur enim, ꝙ illo tantum peccato Adę peccauimus: non tamen qñ concipimur illo peccato peccamus, sed tunc contrahimus illud cum natura. Contrahimus inquam illud non quidem idem nec eundē actum peccati numero, ex quo iam actus ille peccati pertransijt: sed contrahimus illud per modū habitus, quia videlicet quoad eius deordinationem, & quo ad veram rationē culpę, & reatum eius vere mansit in tota natura: quæ vere in ipso Adam virtualiter erat: & ex pacto seu lege diuina illius peccati tunc rea facta est qñ virtualiter illo peccante peccauit. Et sicut vere ab Adam suā quisq; naturam trahit: ita & peccatum illud per modum habitus derelicti in ipsa natura, & rōnē culpæ siue reatum eius quisque sibi proprium per propagationem simul cū natura transfusum contrahit.

Hugo autem de sancto Victore lib. 1. de sacramentis par. 7. c. 26. c. 27. dicens ꝙ illa culpa actualis Adæ est nostra originalis in nobis, intelligitur secundū Alex. Alen. 2. par. q. 112. mem. 2. art. 1. non quidem per prædicationem identicam, sed causalem. ita videlicet ꝙ non essentialiter, & realiter est eadē numero culpa: sed est causa nostræ culpæ seu peccati originalis in singulis. quòdq; ita senserit Hugo inde patet; quia ibidem consequenter seipsum declarans subdit dicēs, quod Adæ fuit actuale peccatum, in nobis est originale: quia in nos per solam naturam descendit, quod in illo per actionē fuit. Hæc ille. & ita patet responsio.

Sexta opinio, & vltima in qua tandem standum censeo est, quòd formaliter peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ, capiendo iustitiam originalem pro significato formali ipsius doni. Et in hoc stat ratio culpæ originalis peccati per modum habitus in singulis hominibus contracti, & transfusi, quod & reatus culpæ originalis appellatur.

Pro cuius declaratione notandum est, ꝙ iustitia originalis est donū habituale supernaturale Adę collatū pro se, & suis posteris si illud ipse per peccatum non perderet. Et faciebat tres rectitudines in homine, prima erat rectitudo animæ ad Deum: non quidē meritoria, hoc enim pertinet ad gratiam: sed erat rectitudo naturalis, quatenus scilicet per tale donum voluntas hominis libentissime, & facillime in omnib. voluntati Dei parata erat obedire; & inclinabatur valde licet non necessitaretur ad conformandum se voluntati diuinæ. Secunda rectitudo erat virium inferiorum seu sensitiuarum ad rōnem. Tertia rectitudo corporis ad animā, de quib. latius infra q. 46. & harum omniū prima rectitudo pręcipua est, & radix aliarū: quia illa manente manerēt, & ea recedente alię duę cum ipso dono recederent. & ideo illa prima rectitudo dicitur significatū formale illius doni iustitiæ originalis, vt patet in B. Tho. in 2. dist. 32. q. 1. Et ad idem videtur in 1. 2. q. 82. art. 3. & ibi Caietanus. Aliæ autem duæ rectitudines dicuntur quasi materiale significatum iustitiæ originalis. in quo & concordat Soto lib. 1. de natura & gratia, c. 5. & 9.

Sed ibi superaddit; ꝙ illa prima rectitudo animæ ad Deum non est effectus iustitiæ originalis, sed solum ratio formalis eius. sed certe dicere, ꝙ non sit effectus eius est contra oēs doctores, & B. Tho. 1. 2. q. 33. & art. 3. & ibi Caieta. Nam iustitia originalis supponit pro illo dono habituali infuso, vel idētificato cum gratia gratum faciente, vel ab ea distincto secundum diuersas opiniones quo ad hoc; & de formali connotat omnes illas tres rectitudines, vt pote effectus eius. Et q̄a p̄cipua erat illa prima rectitudo animæ ad Deū à qua & aliæ dependebāt, ideo illa sola dicitur esse formale signatū eius

cum

cum tamen in rei veritati non sit nisi præcipua pats illius significati formalis iustitiæ originalis: & aliæ duæ rectitudines dicuntur etiam quasi materiale, vel effectus iustitiæ ipsius.

Igitur quomodocunque hoc se habeat prædicta opinio ait, ꝙ peccatum originale formaliter est carentia, seu defectus iustitię originalis quo ad illā primam rectitudine animæ cum Deo quæ dicitur formale significatū eius. Illa inquam carentia manens in nobis per modum habitus qui & reatus culpę dicitur, vt proxime declarabitur, est formale peccati originalis. Carētia autem aliarum duarū rectitudinum inde sequentium præsertim illius secundæ rectitudinis est quasi materiale: quæ & concupiscentia, vel ægritudo habitualis, quæ est qualitas, vel inordinatio habitualis aliarum virium animæ, communiter & maxime à B.Thom.1.2.q.82.art.1.& ibi Caiet, appellatur.

Dixi ꝙ est quasi materiale: quia illa concupiscētia non proprie est materiale, neque subiectū illius carentiæ primę rectitudinis, vt actus peccati est subiectum rectitudinis, vel carentię ipsius: neq; ipsa rectitudo animæ ad Deū adiacet concupiscentiæ prædictæ, vt suo subiecto, neque eam proprie peccatum denominat. Sed anima secundū B.Tho. vel voluntas, secundum Scotum, vel potius ipse homo, seu totū compositum est subiectum peccati originalis quo ad prędictum eius formale, vbi inerat iustitia originalis: & ab eo formaliter homo peccator est, & denominatur. Sed quia in hoc genere peccati originalis excogitari nequit materiale sicut in actuali, & concupiscentiæ motus in prohibitum. Fuit primus ac proximus effectus iustitię abscedentis: placuit Augustino, & B.Tho. vbi supra, & alijs doctorib. vocare eā peccatū quo ad materiale prædictum, vtique vt sic ostenderent rem esse malam, vitiosam, & nociuā, contra Pelagiū qui negabat prędictam inordinatā concupiscentiā effectum esse peccati. Igitur ante baptismum propter coniunctam formalē rationem peccati originalis in anima (cuius ipsa concupiscentia est proximus effectus) dicitur materiale peccati ipsius: formaliter autem peccatum originale est carentia iustitiæ originalis quo ad primam eius rectitudinem aīæ Deum, vt declaratū est: carentia vero ipsius doni habitualis sicut, & gratiæ, & aliorū donorū, siue bonorum est effectus consequens, & concomitans formalem rationem ipsius peccati originalis. Forte etiam dici posset, ꝙ ipsum donum est materiale iustitiæ originalis: & illa prima rectitudo est eius formale: aliæ autem duę rectitudines sunt effectus inde sequentes.

Et hæc opinio sic intellecta est beati Tho.1.2.q.82.art.3.& ibi Caieta.& in 1.par.q.95.art.1.& latius Soto de natura & gratia lib.1.c.9.& secundum hanc opi. intellecta diffinitio cōmunis, ꝙ scilicet peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ, est optima. & tres primæ opiniones si sic limitentur, & intelligantur consonat cum hac 6. opinione. Nam & ideo doctores de secunda, & tertia opinione dicunt, ꝙ peccatum originale formaliter est carentia iustitię originalis: per iustitiam originalem intelligendo tam eius formale prædictum, quam etiam ipsum donum habituale, prout naturaliter inclinabat, seu faciebat illam primam rectitudinem animæ cum Deo quæ erat radix omnium aliarum rectitudinum, vt dictū est. Quia per carentiam illius formalis, seu primę rectitudinis necessario ex lege secuta est carentia illius doni facientis illam rectitudinem, quo ablato iam & non ante carentia totalis rectitudinis hoīs cum Deo plenissime facta est. Iō neq; tota ratio illius peccati quo ad vtrunque, scilicet materiale, & formale eius nisi per carentiā debitæ iustitiæ originalis perfecte explicatur.

Igitur prædicta opinio, & diffinitio peccati originalis prædicto modo declarata probatur. quia peccatum originale est peccatum ab Adā in prolē per propagationem transfusum ex cōcilio Trid. sess. 5. canone 3. vt supra habetur in principio huius qōnis. ergo id quod in illo fuit formalis ratio peccati, & in nobis relinquitur per modum habitus, est formalis ratio peccati originalis in nobis: & qui in illo effectus sui peccati erant itidē sunt effectus ipsius peccati in nobis. Nunc autem quodcunque illud peccatum fuerit in eo, siue superbia, siue esus ligni prohibiti, siue inobedientia, vel aliud quodcūque peccatū: formalis rō illius peccati fuit voluntaria aīæ obliquitas, & deflexio à lege, & ordine Dei, seu à rectitudine cum Deo ad quā iustitia originalis inclinabat, sed nō necessitabat. igitur hæc eadē deordinatio, aut rō culpæ, quę per modū habitus qui reatus culpæ appellatur mansit infixa naturæ quæ in ipso erat, quamq; cū ipsa natura singuli propriā contrahimus, est propria & formalis rō peccati originalis in nobis. Aliæ aūt deformitates, & priuationes, puta carētia gratiæ, aut macula, indignitas, demeritum, & dignitas pœnę reatusq; pęnarum sunt effectus ipsius peccati in nobis, sicut & in ipso Adam fuerunt. Et cum prædicta deordinatio, siue culpæ reatus sit carētia per modū habitus iustitię originalis quo ad eius formale (vt dictū est:) habetur intentum opinionis diffinitionisque communis.

Quòd si contra hęc arguatur, ꝙ carētia illius rectitudinis animæ cum Deo, quę dicitur formale peccati originalis, secuta est ex carētia ipsius doni habitualis iustitiæ originalis: quę erat causa illius rectitudinis ad quā inclinabat licet nō necessitaret voluntatem, vt patet. Et carentia *Argum.*

tia

tia huius doni habitualis iustitię originalis fuit effectus pęnalis peccati Adę, quod libere culpabiliterque deflexit à dicta rectitudine cum Deo: dum noluit pdictæ inclinationi recte ipsius doni iustitiæ originalis aut gratiæ conformari. ergo de primo ad vltimum carentia illius primæ rectitudinis cũ Deo quam iustitia originalis efficiebat est effectus, & non rõ formalis peccati ipsius Adæ, & nostri peccati originalis, quia quicquid est causa causæ est causa causati.

Respon. Respondeo ad maiorem, illam distinguendo de duplici carentia illius rectitudinis, altera q̃ formaliter est peccatum vel culpa, altera quæ solum est pęna illius peccati. Concedo enim ꝙ carentia hæc illius primæ rectitudinis cũ Deo, quę est pęna pecati, & prout illa rectitudo erat solum ab ipsa inclinatione iustitię originalis, bene secuta est ex carentia ipsius doni iustitiæ originalis ex peccato Adæ, aut nostri peccati originalis. Et hæc bene manet post baptismum sicut & carentia doni iustitiæ originalis, & aliarum rectitudinum, seu effectum eius. at vero carentia voluntaria rectitudinis quæ culpa, i. voluntaria culpabilisque deflexio qua Adã libere noluit se illi rectitudini conformare, ad quã donũ iustitiæ originalis inclinabat, non est effectus, sed rõ formalis peccati Adę: & per consequens illa per modum habitus, siue reatus culpæ est rõ formalis nostri peccati originalis. Et hæc est, aut fuit causa carentiæ secundæ, & ipsius doni iustitię originalis, & omnium aliarũ rectitudinũ, & effectuũ illius. Quamuis Caiet. 1.2.q.81.art.3. dicat, ꝙ formale primum ipsius peccati est carẽtia ipsius doni quæ mentẽ Deo subdebat: secundarium autem est ẽt ipsa priuatio ipsius subiectionis, seu rectitudinis. quod nõ vr̃ verum si de volũtaria, & culpabili priuatione, seu carentia rectitudinis id intelligit: sed est verum solũ de priuatione, seu carẽtia quę erat pęna, & erat vel etiam est carentia ipsius doni iustitiæ originalis, vt dictum est. Et hæc voluntaria culpabilisq; carentia, rectitudinis ad Deũ non manet post baptismum: sed ibi remittitur per gratiam nos Deo gratificantem, & per charitatem infusam nos cum illo rectificãtem, sicque negatur consequentia.

Et cum supradictis omnib. videntur omnino concordare doctores communiter dicentes, ꝙ peccatum Adę fuit iniustitia: & nostrum peccatum originale est iniustitia originalis ex iniustitia Adę contracta, vt expresse ait Anselmus, & doctores omnes, vbi supra in 2. opinione allegantur, & synodus Trid. sess. 6.c.3. ex Paulo ad Rom.5. Item Alex.2.par.q.122.memb.4. ait ad idem ꝙ est quædam iniustitia quam homo sibi facit adultus peccans: alia quæ sibi fit ex alio, vt paruulo ex peccato Adæ in quo peccante peccauit. & mem.1. ait quòd Adã ab originali iustitia cadente cecidit etiam quælibet voluntas posteriorum: caret enim voluntas cuiuslibet illa rectitudine, quam habuisset si Adã stetisset. Et mem.2.art.3. ait ꝙ ex hoc, quòd voluntas est auersa ab incommutabili bono per peccatum Adæ sequitur ignorantia.

Item peccatum originale dicitur peccatum, & præuaricatio: & nos ex eo peccatores, & pręuaricatores sumus, & vere appellamur, & proprie. ad Rom.5. & in concilio Trid. vbi supra, & quidem sæpe.

Dicitur etiam meritũ pęnę, vt ait glossa Augustini super psalmum 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c. Et Alex. vbi supra, membro 2.art.1. & sanctus Bonauentura, in 2. dist.35.§.3.

Dicitur etiã deformitas, macula, & immunditia, & inquinatio animæ secundum Alexandrum, vbi supra, & in concilio Triden. sess.5. & 6. vbi supra habetur.

Dicitur etiam deordinatio animę à diuo Bonauentu. in 2. dist.30. art.2.q.1. Vbi ait, ꝙ peccatum originale est concupiscentiæ immoderatio, vel concupiscentia cum debitę iustitiæ carentia ab origine nobis ex Adę peccato proueniens. quia (vt ipse ait art.1.q.2.) iustitia, rectitudo, & ordinatio est: & Adã quia perdidit iustitiam, & innocentiam quam sibi, & omnib. posteris cõseruare debebat: ideo in eius infectione culpabiliter omnes infecti sumus, propter debitum ordinationis quæ nobis debet inesse, & propter carentiam illius innocentiæ quam debemus habere, & propter prædominantiam concupiscentiæ per quam animæ nostræ inordinatæ sunt & iniustæ. Hæc ille.

Ex quibus omnib. videtur, ꝙ doctores fere videntur formalem rationẽ culpæ Adæ, & nostri peccati originalis ponere in illa culpabili, & voluntaria ipsius Adæ carentia, deflexione, seu actione defectuosa ab illa rectitudine ad quam iustitia originalis inclinabat: quæ deflexio, vel carentia ab ipso Adam per modũ habitus qui reatus culpæ vocatur ad nos per propagationẽ transfusa est, & rationem formalẽ nostri peccati originalis constituit.

Et hoc expresse etiã videtur sentire Hugo, vbi supra lib.1. de sacramentis par. 7.c. 26. 27. dicens esse inobedientiã mãdati diuini. Et tandem ait quòd id quod Adæ fuit actuale peccatum nobis est originale: quia in nos per solam necessitatem descendit quod in illo per actionem fuit. Hæc ille. Ad rectum sensum Alex. Alen. suprapositum in fine quintæ opin. quod. s. actuale peccatum Adæ est nostrum originale: non quidem essentialiter, sed causaliter, & iõ dr̃ carentia iustitiæ originalis, s. per modũ habitus: quia licet posset appellari amissio iustitiæ originalis, iniustitia, priuatio, deordinatio, demeritum

meritum originale, & melius reatus culpæ originalis; tamen significãtius dicitur quòd est carentia iustitiæ originalis: vt plena ratio formalis eius explicetur simul, & radix eius propria eiusq; proximus effectus vt sup. declaratũ est, & ad hunc sensum concordant cõmuniter doctores de secunda præcipue, & tertia opinione licet non satis explicuerint.

Dubium. Et si quæratur quomodo prædicta carentia iustitiæ originalis seu culpabilis Adæ deflexio per modum habitus manet in natura, & transit seu transfunditur in nobis: cum actus ille cum sua carentia, & deformitate iam irreuocabiliter præterierit nec possit multiplicari?

Respon. Respon. per triplex exemplum, primum est secundum Thom. 1. 2. quæst. 81. art. 1. quòd sicut omnia mẽbra sunt vnus homo: & ideo voluntas totius reputatur omnium membrorum. Vnde fit quòd peccata ab anima ad mẽbra quibus committitur deriuatur: puta homicidium, quod tamen non est peccatum neq; voluntarium illius membri puta manus ratione ipsius, nisi quatenus illud membrum est aliquid ipsius hominis quod à principio motiuo, s. a voluntate eius mouetur, propter quod, & peccatum & voluntarium est, & vocatur. Sic omnes vtpote membra eius eramus in Adam quodãmodo vnus homo, ideo & voluntaria eius inordinatio manet in tota natura, quam generationis motione ab eo recipimus.

Item secundo secundum S. Bonau. & alios Doctores, sicut ab arboris radice vel semine læso vel infecto fructus ibi virtualiter existentes læsi quoque vel infecti oriuntur. Sic etiam nos virtualiter in Adam existentes atq; peccantes eius læsionem, & infectionem puta deordinationem culpæ cum ipsa natura contrahimus. ideo & peccatum dicitur originale, quia. s. ab origine cum natura contractum est.

Item tertio sicut in homine transeunte actu peccati manet ipsius culpæ reatus, & aiæ inordinatio seu macula, quousq; per gratiam remittatur ordinetur, & emundetur: ita in proposito, transeunte actu peccati ipsius Adæ mansit in tota natura, & in nobis contrahitur illa carentia, & culpa per modum habitus, qui reatus seu ratio culpæ illius atq; deordinatio habitualis appellatur. Et inde sequitur macula, & indignitas gratiæ, & gloriæ. qui quidem reatus culpæ non est positiua qualitas, sed mera priuatio iustitiæ rationem culpæ habens.

Nam nota quòd est duplex reatus, vnus est reatus pęnæ, idest obligatio ad pęnam propter culpam, alius est reatus culpæ, idest ratio ipsa peccati manens transacto actu peccati non dimissi per gratiam: à quo reatu homo fit & habetur adhuc reus, idest culpabilis, & peccator, & dignus pęna, & reus eius, idest obligatus ad eam, vt exo. 32. dicitur reatus vituli. Et deutor. 21. reatus sanguinis. Vnde & reatum culpæ siue peccati dilui ĩ Baptismo siue remitti est crimen, & culpam & rationem eius tolli vt homo iam non sit reus neq; culpæ rationem habens. Ad quod est Aug. lib. 1. retract. c. 15. vbi prędictum duplicem reatum breuiter tangit contra pelagianos negantes peccatũ originale dicens. Quasi vero peccatum quod nos ex Adam dicimus originaliter trahere, idest reatu eius implicatos, & ob hoc pœnæ ob noxios detineri, nusquam esse potuerit nisi in voluntate qua commissum est qũ diuini præcepti est facta transgressio. hæc ille. vbi duplicem reatũ significat: alterum culpæ dum dicit reatu eius implicatos: alterum pęnæ dum ait, & ob hoc pęnę obnoxios, &c. de quo duplici reatu latius magister in secundo dist. 30. & 32. & 42. Et Caiet. secundum B. Thom. 1. 2. q. 86. art. 1. Et Sco. in 4. dist. 14. quamuis differant aliqualiter inter se. Et de prędicto reatu culpæ originalis expresse ait Concilium Trident. Sess. 5. cap. 5. si qui per Domini nostri Iesu Christi gratiam quę in Baptismo confertur reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram, & propriam rationem peccati habet; sed illud dicit radi, aut non imputari, anathema sit. hæc ibi.

Pro quorum maiori declaratione not. secundum prædictos doctores, vbi sup. & est B. Tho. ibidem, & q. 8. & ibi Caietanus, & Abulen. in defensorio de absolutio sacramentali, & in prima paradoxa, cap. 4. & Gerson de vita spiritua li lectione prima. alphab. 61. corolario. 6. Et Soto in 4. distin. 15. q. 1. artic. 2. & distinctione 14. quæst 1. art. 3. vbi bene repræhendit Abulensem vbi supra dicentem quod propriæ nemo absoluit à culpa, & pœna, igitur secundum hos aliosq; doctores, peccator per peccatum actua le sex mala simul tempore incurrit, licet vnum sit prius altero prioritate naturæ, vel præsuppositionis ordinis, aut considerationis. Nota.

Primum est ipsum actuale peccatum, quod est offensa Dei, & auersio à Deo per conuersionem ad creaturam relicto Deo, & eius lege siue præcepto. nam peccare formaliter est agere contra legem Dei rectamq; rationem, & ab ea deuiare, & deordinari in opere suo. præcipue est deuiare a lege Dei qui est superior dominus omnium: quæ quidem lex per rectam rationem nobis intimatur atque cognoscitur. Iõ propriæ peccatum, & offensa Dei non est principaliter nisi quatenus contra Deum, & eius legem est. secundum psal. 50. tibi soli peccaui. 5. principaliter, vt bene ait Caiet. 1. 2. q. 71. art. 6. & q. 87. art. 4. & per talem offensam Dei, & auersionẽ ab eo vel ab eius lege, in qua stat formalis ratio peccati, expellitur charitas creata for- Peccatũ actuale, vel offensa dei

formaliter,& amicitia vel amore Dei secũdum omnes: & etiam effectiue tanquam per suum contrarium secundũ beatum Tho. distinguentem charitatem à gratia.

Reatus culpæ, vel status peccati Secundum malum est ipsum peccatũ in reatu, aut ipse reatus culpæ manẽs transacto actu peccati: qui & dicitur peccatum per modũ habitus, vel status peccati. & est esse aut manere hominem deuium à recta ratione, & deordinatum in se, & auersum à Deo, & in eius offensa quasi habituali quousque ad ipsum conuertatur. & iste dicitur reatus culpæ manens transacto actu peccati, siue peccandi. à quo reatu homo dicitur peccator transacto ipso actu peccati. & reatus iste est relatio rationis fundata in hoc quod est hominem peccasse actualiter, & auersum esse à Deo: & terminatur ad hoc qđ est non esse conuersum ad Deum, nec in se esse reordinatum; sed sic quasi habitualiter, vel in statu peccati auersum, & inordinatum manere. secundum reales, vel secundum nominales reatus peccati est ipsum peccatum præteritum, connotando non esse emendatum, vel hominem nondum de illo pęnituisse, sed adhuc in eo statu manere quasi habitualiter, vt dictum est.

Inimicitia Dei priuatio gratiæ. Macula. Tertium malum simul inde sequens est inimicitia Dei, & priuatio gratiæ, & macula. nam propter prædictum peccatũ, & offensam Dei in actu, vel in reatu Deus odio habet peccatorem, & inimicus eius efficitur, & priuat eũ gratia sua dum homo manet in peccato. & hæc inimicitia Dei est relatio rõnis qua homo est obiectum diuinæ voluntatis odientis illum pp peccatum, vel offensam supradictam, & id iuste, nam sicut homo peccando abiecit amorẽ Dei, & amicitiam: ita Deus abstulit ab eo suam gratiam, & amicitiam, & illum odit, vt inimicum. Eccl. 12. altissimus odio habet peccatores.

Et inde sequitur macula: quæ est priuatio nitoris, & pulchritudinis supernaturalis in anima: quam quidem pulchritudinẽ habebat hõ dum erat in gratia, & Deo gratus. nunc autem ablata gratia propter peccatum iam redditus est homo abominabilis ipsi Deo. Trenorum. 4. denigrata est facies tua super carbones. & Sap. 14 odio est Deo impius, & impietas eius.

Demeritum indignitas, imputabilitas. Quartum malum sequens est demeritũ priuatiue, & positiue. quia videlicet meretur pęnam damni, & sensus. damni quidem quia meretur peccator priuari omni bono accepto, & accipiendo, & gloria hic, & post in æternũ, tpore indignus etiã pane quo vescitur ſm Aug. & hac ratione à quibusdam doctorib. proprie dicitur indignitas, vel demeritum priuatiue respectu pęnæ damni. Respectu autem pœnæ sensus quam peccator hic, & post meretur, & dignus est, dicitur demerũ positiuę, ab alijs imputabilitas appellatur: sed sæpe vocabula vsurpantur: & vtrunq; noĩe demeriti, vel indignitatis, vel ẽt imputabilitatis priuatiue, & positiue gñaliter appellatur: melius aũt res ipsæ per sua propria vocabula distinguũtur vt dictũ est.

Quintum malum sequens est reatus pęnæ. i. ordinatio, & obligatio actualis peccatoris ad prædictam pęnam damni, & sensus, quam ipse peccator meruit. & iste reatus pœnæ actiue oritur à voluntate diuina: & est secundum Scotũ relatio rationis fundata in voluntate diuina ab æterno, & terminatur ad peccatorem. quia. s. Deus ab æterno vult ſm legem suam ordinare peccatorem pro tali tpe ad prædictam pęnam quam meretur. reatus autem pœnæ passiue fundatur in ipso peccatore qui dicitur obligatus ad eam pęnam: & terminatur ad Deum obligãtem, vt dictum est. vel secũdum Ocham, & nominales iste reatus pęnæ est cõnotatio qua peccator dicitur sicut vere est à Deo obligatus ad pęnam propter peccatum. Et iste reatus pœnæ passiue præsupposito reatu culpæ a. Scot. in 4. dist. 14 q. 1. est id a quo transacto actu peccati homo est, & dicitur peccator, & in peccato manere quousq; ei remittatur: non autem à reatu pęnæ actiue sumpto, vti Caiet. 1. 2. q. 86. ar. 1. & q. 113. art. 1. male illum interpretatur. sed certe qũocunq; Scotus accipiat reatum pęnæ, siue passiue, siue actiue: non ab eo tantum: sed à supradicto reatu culpę dr̃ hõ peccator transacto actu peccati, vt ĩ hoc recte loquit Caie. ibi. *Reatus pœnæ.*

Sextum malum sequẽs est pęna ex ipso peccato contracta. quæ multiplex est, videlicet intellectus, aut rõnis obscuratio, & etiam executio maxime si peccator diu maneat in peccato obstinatus: & vitium animæ debilitatio ad bonum, & ad malum pronitas, & in naturalib. vulneratio. de quib. Psal. 37. dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum non est mecum. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. de quibus B. Tho. 1. 2 q. 85. art. 3. secundũ doctores sanctos latius agit. & Soto in 4. vbi supra etiã disserit qũo reliquiæ peccati non semper, nec omnino tolluntur per pęnitentiam, & primam gratiam iustificantem. *Pœnæ contractæ.*

Etsi amplius secundo quæratur: si donum Christi est maius, quàm peccatũ Adæ: ad Ro. 5. & peccatum Adæ inficit omnes homines in eo, vt in suo capite, & radice virtualiter existẽtes. quare ergo gratia Christi capitis nostri non redundat efficaciter in omnes ad salutem etiã sine meritis nostris? *Dubium 2.*

Resp. ex B. Tho. 1. 2. q. 81. art. 3. ad tertium quòd peccatum Adæ redundat in omnes qui sunt filij eius naturales: & simil ter gratia Christi in oẽs qui ab eo spiritualiter regenerantur per fidẽ, & baptismũ, ad tollendũ culpã actualem, *Respon.*

lem & originalem etiam sine meritis proprijs. Nam prima gratia nõ cadit sub merito simpliciter:licet in adultis requiratur aliqua dispositio voluntaria ad filiationẽ Dei voluntariam: Sicut ad filiationẽ naturalem requiritur sua dispositio naturalis. Et ita patet totius quæstionis plena resolutio.

QVAESTIO XI.

Vtrum episcopus possit dispensare in gradib. matrimonij aliàs de iure Papæ reseruatis quãdo est casus occultus & nõ põt commode remediũ adhiberi, & quid sit consulendum taliter impeditis.

1. articulus. RESPONDEO. in hac quæstione duo articuli tanguntur, primo. Vtrum Episcopus possit in dictis casibus dispensare. secundo, quid sit consulendum sic impeditis.

Opinio. 1. Quo ad primũ dico in hoc esse duas opiniones quarum prima tenet, quòd bene potest episcopus dispẽsare in casu prædicto & similibus, propter quinque rõnes: quarũ prima est, quia ratione magnæ necessitatis, seu etiam vtilitatis nouiter emergentis & tempore constitutionis inexcogitatæ põt episcopus dispensare in quibus alias de iure nõ põt, sed solus Papa, vt hoc tenent communiter doctores in ca. at si clerici, de iudicijs, & allegantur à Siluestrina tit. dispẽsatio quæst. 9. & alibi. & præpositus in c. consequens. distinct. 11. vbi dicit, quòd quo ad forum pœnitentialẽ nisi sit specialiter prohibita dispẽsatio videtur in dubio permissa etiã inferioribus episcopo, & gloss. in c. mensuram, de pe. & re. distin. 1. & Archidi. in ca. nili rigor. 1. quæst. 7. & in c. Deus, de pe. & re. & Asten. in sum. lib. 5. titu. 31. & Raymun. vt etiam refert Summa Angelica, titu. conf. 6. §. 4. & Siluester confe. 1. q. 27. & latius Panorm. in cap. sicut dignum, de homicidio, & de consang. & affini. ca. dilectio. Nunc autem casus præsentis quæstionis est huiusmodi. ergo patet consequentia: quia vbi est eadem ratio est idem ius: etiã si non exprimatur, vt latius de hoc Siluester titu. lex, q. 18.

Secunda ratio, quia ecclesia nemini inijcit laqueum peccati, vt habetur ca. de Viduis secundo 27. quæst. 1. Et neminem obligat ad aliquid cum Scandalo: quia & ipsa vitare tenetur illud tam actiuum, quàm passiuum: neq; potest præcipere nec statuere id vnde Scandalũ probabiliter imminet, vt patet, ca. 2. de præscriptio. & ca. nihil. de noui oper. nunciatio. & in ca. ex tenore, & cap. ad aures, de tempori. ordin. & ibi glossa. & Siluester titu. obedientia, q. 5. Videatur. Sed si mulier sic illegitimata ad matrimoniũ negaret debitũ viro & declararet impedimentũ aut ab eo inuito separaretur aut si maneret cũ eo: esset vtiq; in periculũ vitæ, aut aĩæ suæ & in Scandalũ & turbationem viri & aliorũ vt in casu supponitur. ergo vel statutum ecclesiæ illos illegitimans in tali casu non valet: aut potest episcopus dispensare: aut etiam proprius Sacerdos secundũ alios. quia & sic intendit & vult ecclesia saltẽ implicite & actu debito suas leges in talibus casibus intelligi & valere & non aliter: cũ aliter licite velle non possit vt dictũ est. Alioqui ecclesia non prouideret, vt pia mater oĩbus periculis & perplexitatib. filiorũ, sed potius impie & crudeliter vellet manere eos in periculis & laqueis animarũ, ꝙ absit.

Tertia rõ, quia in casu extremæ necessitatis quilibet Sacerdos potest in quẽlibet, & à quolibet casu & sñia reseruata absoluere põt præstita debita cautione: & hoc cõceditur vel à iure diuino vel ecclesiastico secũdũ diuersas opiniones, idq; propter periculum probabiliter imminens euitandum. ergo similiter videtur ecclesia concedere potestatem dispensandi saltem episcopis modo pdicto in casu necessitatis de quo est quæstio præsens & alijs huiusmodi casibus. patet consequentia per identitatem rationis.

Quarta ratio, quæ & est replica cõtra respõsionẽ quæ ad hanc tertiã rationem proxime dictã dari posset, quia sicut in casu mortis corporalis quomodocunque etiã ex malitia alterius probabiliter imminẽtis nõ valet dispositio vel lex humana qua factũ est vt illa res sit Sortis illa Platonis: sed tunc iure naturali & diuino ẽt seclusa humana dispositione oĩa fiunt communia saltem quo ad vsum sufficientem releuare ab illa extrema necessitate corporali: & per cõsequens ibi non est furtum formaliter diuino iure prohibitum. ergo similiter & à fortiori in casu matrimonij prædicto, vbi etiam indirecte & per accidens ex malitia vir. seu aliorum probabiliter timetur mors alicuius corporalis, seu spiritualis ex declaratione impedimenti, seu ex debiti negatione vel separatione seu etiã ex cohabitatione: Sequitur quòd nõ valet dispositio humana, nã de gradibus diuina vel naturali lege prohibitis non loquor, illegitimans tales ad matrimoniũ: Sed quòd tunc possunt inuicem consentire & legitime cõtrahere, & alter in alterius potestatẽ transire, etiam si nulla adsit dispositio humana id cõcedens; & per consequẽs ibi non erit fornicatio prohibita iure diuino.

Quinta ratio, quia cap. literas, de rest. spol. videtur fauere huic opinioni, nam ibi dicitur, ꝙ in gradibus humana constitutione prohibitis restitutio locum habet cum effectu: cum in his valeat dispensari. Vnde non peccat qui ad mãdatum ecclesiæ in hoc casu debitum reddit cõiugale. Hæc ibi. vbi etiam clare dicit textus, ꝙ non reprobatur opinio dicentium, quòd in gradibus humana lege prohibitis de quibus loquimur vxor, de cuius impedimento liti-

gatur debet ante causæ diffinitionē restitui viro petenti, & ei reddere debitum sine peccato: etiamsi in rei veritate prædictū habeat impedimentum. Et ratio quæ ibi datur in textu est: qa ex quo ecclesia potest dispensare, iam censetur dispensare quādo mādat tales, vt coniuges cohabitare etiam quo ad thorum, vt patet ex illa ratione, scilicet cū in his valeat dispensare &c. sed in casu præsenti, quādo scilicet prædictum impedimentū matrimonij est secretum, aut tale quòd non pōt legitime probari, neque commode declarari propter scandalū, & huiusmodi, iam ecclesia præcipit eos non separari: quia etsi de facto separentur dicit restitutionem petenti esse faciēdam, & præcipit eos cohabitare etiā quo ad thorum, vt patet ex dictis, ergo cēsetur dispensare, vt etiā quo ad thorum licite cohabitent ad prædictū mandatum etiam implicitū ecclesiæ: quousque per ecclesiam aliud legitime decernatur, aut pcipiatur in tali casu.

Propter has rōnes videtur hæc opinio probabilis: quòdq; pōt practicari: maxime vbi esset talis cōsuetudo, φ Episcopus dispenset in talibus casibus periculosis, vt infra in fine secundę opinionis, & totius huius articuli, & inferi⁹. q. 12. habetur de dispēsatione cum incestuosis.

Et hanc opinionem tenent expresse summa Siluestrina tit. dispensatio. q. 9. & sum. Ang. eo. tit. §. 5. & summa Nauarri in c. 22 a. nu. 87. & margarita confessorū agens de dispensatione, & à fortiori eā tenebit Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis par. 11. ca. 6. & magister in 4. dist. 38. Nā isti duo doctores tenent aliud difficilius, φ scilicet viuente prima vxore legitima cum qua quis clandestine cōtraxit potest licite vir cū secunda cū qua in facie ecclesiæ contraxit ad mandatū ecclesiæ cohabitare etiam quo ad thorum propter mādatum ecclesiæ, & propter vitandū scandalum. & quidem hoc est difficilius, quia est contra legem diuinam, contra quam ecclesia præcipere, aut dispensare nō potest: quamuis horū opinionem Adrianus in 1. quodlibeto art. 3. in respon. ad tertiū argumentum non reprobat, neque approbat, sed vt probabilē relinquit: Sed communiter à doctoribus in 4. distin. 38. vt erronea contra. c. inquisitioni, de sen. excom. reprobatur.

Opinio 2. Secunda opinio tenet, φ non potest episcopus dispensare in casu quæstionis propter duas rationes. prima est, quia contra canonē Papæ, vel concilij dispositiuū, qualis est inhabilitans, seu illegitimans aliquos ad matrimonium, non pōt Episcopus dispensare quo ad aliquid in futurū agendum: nisi hoc ei expresse cōcedatur, aut nisi quādo canon dicit super eo posse dispēsari, aut nisi sit cōsuetudo legitime præscripta qua Episcopus super eo dispenset. Nūc autem hęc potestas nullibi cōceditur expresse: nec est cōsuetudo Episcopis præscripta, sed potius opposita. ergo cōsequentia patet, & minor probatur: quia si Papa, vel ecclesia nō cōcedit actualiter posse dispensari, nō valet dispensatio episcopi in prædictis; vt cōmuniter tenent doctores in c. nuper. de sent. excom. & in c. dilectus, de tempor. ord. & refert, & tenet ipse Siluester tit. dispēsatio. q. 9. Minor etiam probatur. quia & Papa, & ecclesia expresse reclamat quando scit Episcopos aliquando in prædictis dispensare. φ & sæpe expertus ego sum: nā & prælati quidam seu episcopi satis docti, & timorati instructiq; de illa prima opinione, atque rogati, vt dispensent in prædicto casu quantū possunt in foro conscientiæ, vt coram Deo valeat quātum eorū dispensatio valere potest, nolunt dispensare, neque audent id attentare.

Neque valet cōsequētia, volūt actu debito: ergo & de facto valet, aut cōceditur episcopis dispēsatio ac si actu elicito illi voluissent. patet instantia in omnibus actibus quorū effectus sequitur solū ex actuali operatione, & nō solū ex debita actione, vt in cōsecratione, baptismo, & sacramētalibus effectibus, in quib. nō sequitur φ si minister dēt id facere. ergo si nō actualiter facit illicite omittēdo iam cēsetur facere de facto. Similiter in dispēsationibus, & absolutionibus censurarū, & casuum, & legitimationib. personarum maxime in casu necessitatis, igitur nō valet prædicta cōsequētia ab actu debito ad actū elicitum generaliter in omnibus: quāuis valeat in ijs ī quib. ius vel rō manifesta supplet defectū talis consensus, Secundum Medina de confessione q. 42. & de restitutione q. 2. vt in operationibus quarum effectus pendet aut sequitur ex iustitia operationis, vt in cōtractibus contingit: quia si Sortes tenetur cōcedere mihi nunc & tali modo hanc rē, & actualiter eā non concedit actu elicito: si tamen ego eam accipio nūc & eodem modo, iam censetur concedere, & habetur eundē effectum ac si actu elicito cōcessisset secūdū Scotū in 4. dist. 15. & cōiter doctores. Alioqui si prædicta cōsequentia valeret in oībus: Sequeretur ēt, φ Papa & Episcopo culpabiliter nolente dispēsare in gradu prohibito in quo certe deberet dispēsare pp rationabiles causas ad id: iam quilibet sacerdos aut iudex id possit: immo φ si ipse sacerdos aut iudex nollet seu si ad eum nō posset cōmode haberi recursus: iam ipso facto censeretur facta dispēsatio & legitimatio: Sicut in extrema necessitate ipso facto oīa sunt cōia quoad vsum: φ quia absurde cōceditur patet ex dictis & dicendis ēt in responsione ad rationes primæ opinionis.

Secūda ratio huius secundæ opi. est: quia in d. c. literas, de resti. spol. licet nō omnino reprobetur prædicta prima opinio quo ad casum ibi contentum: tamē non approbatur finaliter, vt

patet

patet ibidem. Multa aũt non reprobantur, neque condemnantur, licet sint digna reprobatione vt falsa, & erronea, quia tunc non constat omnino de eorũ falsitate: multa .n. falsa, sunt probabiliora quibusdam veris fm Arist. sufficit aũt pro eorũ reprobatione, φ cõiter non acceptantur à doctoribus, neque ab ecclesia. ideo temere quis tali opinioni scienter se cõmitteret: secus si ignoranter, ignorantia nanque inuincibilis põt in hoc sicut in alijs grauioribus excusare, vt late, & bene Adrianus in 1. quodlibeto vbi supra. & illos ignoranter vtentes illa prima opinione Hugonis non reprobat Adrianus, secus si scienter aut temere vterẽtur. Et quidẽ iure non acceptatur illa prima opinio in illo c. literas, quia si postea legitime in foro ecclesiæ constaret de impedimento matrimonij, & illegitimitate personæ, & per consequens de inualiditate matrimonij, & vellet alter cui iã id constat separari; certe ẽt per sñiam ecclesiæ posset separari tale matrimoniũ, super quo tñ iã erat habita dispensatio implicita in mandato ecclesiæ. Quod tñ est inconueniens: nã si talis dispẽsatio implicita erat sufficiens legitimare illos: iam daiur matrimoniũ validũ ratũ, & cõsumatũ separabile contra doctrinã Christi, & ecclesiæ, si non erat sufficiens legitimare. ergo hr in 1entũ, φ s. non est valida illa dispẽsatio quodq; non est ibi verũ matrimoniũ, sed præsumptum tantũ quo ad faciẽ ecclesiæ: & per consequens φ is cui constat de veritate nõ põt reddere, nec exigere debitũ. Ad quod facit idẽ c. literas, & c. inquisitioni, de sent. excom. & ibi doctores, vbi expresse habetur, φ is cui constat de inualidita te matrimonij non dẽt ẽt ad mandatum, seu excommunicationẽ ecclesiæ exigere, nec reddere debitum, ergo patet φ in mandato ecclesiæ mãdantis cohabitare eos de quorum matrimonio dubitatur non inteodit eos legitimare, aut dispensare cum eis: sed secundum iustitiam resti tuit solũ in possessionem: & secundũ Adrianũ, loquitur in foro presumptionis i facie ecclesiæ qui cedere dẽt veritati. igitur multo minus id vult aut intẽdit quãdo nihil mãdat super hoc: sed potius tacet, aut negat de facto talẽ dispen satione, vt dictum est. Glossa autem quam in 1. quodlibeto, vbi supra dat Adrianus per quã nititur eludere hũc sensum dicti ca. inquisitioni, non valet vt patet intuenti, de quo infra libro tertio, in nostro tractatu de conscientia, q. 8. latius habetur.

Resp. ad 1. rationem. 1. opinionis. Ad rõnes aũt primę opinionis resp. ad primã negãdo minorẽ: quia isti casus tametsi secreti tñ non sunt raro, sed sæpe cõtingentes ẽt in publico: & per consequens non sunt inexcogitati quãdo tale statutum eos illegitimans factũ est. Sicq; potius videt verisimile, φ Papa, & ecclesia velit tales manere illegitimatos ad matrimonium nisi Papa dispenset.

Ad secundã, respõ. φ maior est vera ad hunc sensum, φ directe ecclesia nihil præcipit, aut statuit quod sit scandalosum, aut laqueus peccati, vt ibi probatur: indirecte autẽ, aut per accidẽs negatur illa maior. Nã ecclesia pręcipit, & statuit molta quæ per se non sunt scandalosa, neque laqueus peccati, bene tñ per accidẽs: quia scilicet ex culpa aliorũ, seu ẽt sine culpa alij sumpserunt, vel fecerũt sibi vel alijs occasionem, aut laqueum peccati: sicut ex benefactis Christi: & sanctorũ Iudæi, aut alij fecerunt, & sumpserunt occasionẽ peccati. Similiter & multi sunt huiusmodi laquei emergẽtes occasionaliter ex alijs constitutionib. Papæ & ecclesiæ: & tñ nõ obstã. his sunt validæ tales cõstitutiones, vt patet in materia excõicationum, suspensionũ, & matrimoniorũ, & casuũ reseruatorũ, vt late refert, & deflet Gersoo de vita spiritua-li animæ lect. 4. & 6. & alibi sæpius. Ad minorẽ autem respondeo, quòd ibi solum est scandalũ, aut laqueus occasionaliter indirecte subsequẽs ex ecclesiæ statuto. *Resp. ad 2.*

Si dicas ecclesia tenetur prouidere suis filijs de remedio etiam in his scãdalis passiuis, & laqueis occasionatis, &c. Respõdeo, cõcedẽdo id, quantum attinet ad peccatorũ debitam, & sufficiẽtem liberationẽ, seu præseruationem: nõ tamen quo ad damnorũ omnium temporaliũ remediũ pręstãdum. datur enim perplexitas tam in lege Dei, quàm ecclesię inter duo mala, quorum alterum est culpæ alterum pęnę, ita quòd necessario est in alterũ illorum incidẽdum pro vitatione alterius: vt patet in casibus moltis vbi nõ potest quis vitare peccatũ nisi patiatur iacturam vitæ rerum aut honoris. & sic est in casu præsenti: nam Deus, & ecclesia sufficienter prouidet in talibus casibus quomodo vitetur peccatum fornicationis, & omne aliud peccatum: si tamen vir, quàm mulier, & alij omnes faciunt quod debent: quãuis inde sequatur iactura tẽporalis, vitæ, rerum, aut honoris. Quid aũt & quo fieri debeat, vt vitetur oẽ peccatum in huiusmodi casib. id in secũdo articulo sequẽti habetur, & si sequitur dãnũ tẽporale ex his patienter feratur, & suis peccatis imputetur, & Deo offeratur cũ alijs vitæ incõmoditatibus: melius est. n. animam quàm corpus saluare.

Ad tertiam respondeo negando consequentiã: & ad probationẽ negatur, quòd ibi sit idẽtitas rationis; & dato quod sit omnino eadẽ ratio adhuc negatur consequentia: ratio est quia quãuis casus exceptus à lege, seu regula iuris extẽdatur ad casum eiusdẽ, vel similis rationis, quando lex, seu exceptio talis casus fundatur in sola ipsa ratione etiam ante principis, seu iuris dispositionẽ: quia tũc secundũ talẽ rõnẽ est sensus legis, & exceptionis prędicti casus, vt cõ *Resp. ad 3.*

muniter tenent doctores, & refert Siluestrina titu. lex. q. 18. & Adrianus in quarto in materia excommunicationũ, q. 3. in 8. exceptione. Tamen hoc non est verũ quãdo exceptio illius casus à lege communi fundatur, non solũ in ipsa ratione, sed ẽt idq; principaliter in principis, seu iuris humani dispositione & voluntate: ita quòd si princeps, aut lex non excepisset illum casum à lege communi, certe non fuisset exceptus, quamuis esset iusta ratio, vt excipi deberet, vt hoc ait Adria. vbi supra sic limitãs, & intelligens Ioannem Andr. & alios doctores qui videtur oppositum dicere. Nunc aũt ille casus exceptus a lege communi, scilicet quòd in casu extremæ necessitatis corporalis põt sacerdos quilibet in quemlibet &c. nõ hẽt fundamentũ in sola rõne, vel iure solo diuino, quamuis multi doctores teneant oppositũ: sed præcipue ex Papæ, vel ecclesiæ, seu iuris dispositione: ita φ nisi Papa, aut ius id cõcessisset, aut excepisset, certe nõ esset exceptus talis casus, neq; posset quilibet in quemlibet: quamuis ad talẽ exceptionẽ faciendã esset causa rationabilis, vt tenent plurimi doctores. ergo non est extendendus ille casus ad casum præsentis quæstionis: quia iste nõ est similiter exceptus ex sola rõne, sed neque ex iuris dispositione: quãuis sit eadem iusta causa, vt excipi deberet.

Resp. ad 4. Difficultas. Ad quartam respondeo negando consequẽtiam, quia non est simile. Pro cuius declaratione nota, quòd ibi quæritur quare ex ipsa rõne naturali id concedente sine alia dispositione humana omnia fiunt cõmunia omnibus in extrema necessitate: & non similiter personæ fiunt communes oĩbus ad vsum copulæ carnalis separabilis, aut inseparabilis in casu mortis corporalis aut ẽt spiritualis ad præseruandum saltẽ à tali periculo. quare inquam lex, vel dispositio humana approprians res temporales cessat in casu mortis, non aũt lex humana illegitimans personas ad matrimonium.

Ad quòd respondeo, quòd duplex est rõ discriminis. prima quæ & sumitur ex fine proprio, & immediato ipsarum rerũ & personarũ. Nã res oẽs præter personas à natura sua creatę sunt, & ordinatę directe, vel indirecte, vt medium necessariũ ad vitam tẽporalem, seu ad conseruationẽ indiuiduorũ, id est, singulorũ hominum, vt etiam patet Gen. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam. &c. & Gen. 9. Omne quod mouetur erit vobis in cibum &c. & ideo suadente ratione naturali est humanitus facta distinctio dominiorum, & appropriatio rerum, vt commodius vita ipsorum augeretur in vsu ipsarũ, quãdo ergo talis vita hominis periclitaretur nisi rẽ aliquã in vsum assumeret: iam ipsa ratio lexq; naturalis concedit rẽ ipsam ad suum finẽ propriũ, scilicet ad cõseruationem illius hominis: & per cõsequens cessat oĩs alia dispositio, & voluntas humana tunc militans contra suũ finem intentũ. Secus in vsu personarũ ad copulã; nã finis proprius, & immediatus, & directus copulæ carnalis viri, & fęminæ est conseruatio speciei humanæ, ad quam talis copula, vt medium necessariũ proprie, & immediate ordinata est à natura, & ab ipso Deo actore naturæ, nõ ad cõseruationẽ indiuidui: in quo cõiter oẽs doctores tã theologi, quàm philosophi consentiunt.

Secunda rõ, & melior secundũ Medina de restitutione, q. 20. est. quia auferre, seu detinere alienũ non est peccatũ nisi quatenus talis ablatio, seu vsurpatio est iniusta, & iniuriosa proximo. quæ causa cũ cesset si dominus in tali ablatione actu elicito, vel saltẽ debito consentiat, vt patet: ideo ergo in tali casu extremæ necessitatis redditur licita ablatio, seu detẽtio rei alienæ. At vero non suæ mulieri, vel nõ suo viro scienter cõmisceri est illicitũ lege diuina, & naturali illud prohibẽte, cuius malitia per humanã voluntatẽ, & consensum, seu legẽ, vel p aliquã circumstantiã stante lege auferri nõ põt, sicut põt in acceptione rei alienæ. Ideo nisi ad cognoscendũ non suam accedat diuina licẽtia seu dispensatio, licite fieri non potest.

Sed contra hoc replicatur: quia solum datur ratio discriminis quare in extrema necessitate licitũ sit vti rę aliena, & non sit licitum vti muliere seu viro alieno, seu non suo. argumentum aũt petit quare in extrema necessitate, sicut cessat lex humana distinguens dominia, & ita res aliena efficitur propria saltẽ quo ad vsum pro tunc: & sicut lex ecclesiastica de ieiunãdo, & euitando excommunicatum nominatim denunciatũ cessat in casu mortis, vt patet in c. sacris, de his quæ vi me. ve. &c. secundum cõiter doctores, & Adria. in 4. de excommunicationibus in 8. exceptione: & lex de audiendo missã die dominico: & de cessando ab opere seruili die festo: & ẽt de confitendo in quadragesima, aut in articulo mortis, aut ad suscipiẽdũ eucharistiã quãdo sine periculo probabili mortis, aut magnæ iacturæ honoris legitimum confessorẽ homo adire non potest, secundum cõiter doctores tenentes φ in his, & similibus casibus non obligat lex ecclesiastica, & diuina cũ periculo mortis, sed tũc eius obligatio, & vis cessat in tali casu. quare ergo non similiter cessabit vis legis ecclesiasticæ illegitimantis hos vel illos in casu periculi mortis corporalis, & spiritualis? Ita φ possint inuicẽ consentire, & matrimonialiter copulari ac si nulla esset lex ecclesiastica id prohibens, & illegitimans in tali casu. *Replica.*

Respon. φ rõ differentiæ est, quia lex etiam ecclesiastica sæpe obseruanda est etiã periculo mortis non obstante, puta quãdo contẽptus legis, vel scandalũ graue, aut iniuria fidei interueniret, *Respon.*

ueniret, vel discrimen aliud publicum siue cõmune: & ita ex operis grauitate attentis circũstantijs, atque sequella, talis obligatio in periculo mortis pẽsanda est, vt ait Soto de iustitia, & iure lib. 1. quæst. 6. art. 4. & Caiet. prima secũdæ, quæst. 96. artic. 4. quem ibidem optime limitat. ideo lex diuina, vel ecclesiastica de ieiunando, de confitendo, de audiendo missam die festo, de vitando excommunicatos, & huiusmodi non obligat in discrimine mortis; nisi graue scandalum, aut legis cõtemptus, vt diximus intersit. Lex autem de celebrando cum vasis, & vestibus sacris, & lumine, & lex illegitimans ad matrimonium in discrimine mortis obligat, & seruanda est. quia nisi etiam tũc generaliter seruaretur, vtiq; vel irrisio fidei, aut reipub. Christianæ, & humanæ politiæ bonum periclitaretur, aut graue damnum eius, vt plurimũ sequeretur. Nam vt multiplicibus fraudibus, & peccatis alijs obuietur, legislator tãt humanus recte tales leges cum tanto discrimine inuiolabiliter vult & intendit obligare, & seruari, id qđ ex practica ecclesiæ etiã perpendi potest. Quæ si aliquando vellet benigne agere etiam stante operis grauitate, vt in casu præsenti: vtiq; posset per suam legem cum discrimine mortis nos non obligare, vt ita multis periculis animæ, & corporis prospiceretur.

Resp. ad 5. Ad quintũ rñdeo negando antecedens & cõsequentiã, quia ecclesia non approbat illã opinionẽ, neq; in practicã ducit: neq; intendit cõcedere dispensationẽ, neq; legitimare eos quos simul cohabitare præcipit in dubio impedimẽto. Immo ibidẽ vt expresse, quòd is cui constat de tali impedimento non potest exigere, nec reddere debitum, vt supra probatum est in secunda probatione huius secundæ opinionis.

Vt. Resolutio. Igitur hæc opinio secunda videtur probabilior quam etiã tenet Soto de iustitia, & iure libro 1. quæst. 7. art. 3. & in quarto sentent. dist. 37. quæst. 1. art. 2. quæ cõis est, & practicatur in ecclesia. Tametsi illa prior opinio pia, & probabilis sit eo præsertim casu quo matrimoniũ non clam, sed in facie ecclesiæ cum bona fide esset celebratum ab æstimante nullũ intercedere impedimentũ dirimens matrimonium: φ tamen post ipsum iam bona fide contractũ esse cognouit. Tunc enim ait Soto, vbi supra, φ si non cõmode esset aditus ad Papam in casu quo ille posset, etiam posset Episcopus dispensare: quamuis id non asserat. Aequum tamen esset vt his pia Mater Ecclesia prouideret. *Paris c. quia circa. de con sang. & affi.*

Sed iam in concilio Trid. sess. 24. cap. primo, sub Pio IIII. prouisum est, vt videlicet matrimoniũ non fit validum nisi præsente parrocho & duobus saltem testibus contrahatur. Et sess. eadem, c. 6. etiam habetur, quòd liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex occulto delicto prouenientibus (excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum) dispensare: & in quibuscunque casibus occultis etiam Sedis Apostolicæ reseruatis, delinquẽtes quoscunque sibi subditos in sua diœcesi, p seipsos, aut per vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem etiam in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantum non eorum vicarijs sit permissum. Hæc ibi. Sed vtrum in his concedatur etiam posse dispensare in impedimẽtis occultis matrimonij; aliorum esto iudicio. videtur enim quòd nõ, nã secundum iura nomine suspensionis non vidẽtur prædicta impedimenta comprehendi.

Articu. 2. Articulus secũdus huius vndecimæ quæstionis est quid interim consulendũ sit mulieribus impeditis, atque perplexis in casib. prædictis, scilicet impedimentis occultis matrimoniorũ: quando non potest fieri separatio, aut negatio debiti, aut cohabitatio sine scandalo, aut periculo mortis corporalis, vel spiritualis alicuius probabiliter imminente.

1. Dictum. Ad quod respõdeo per tria dicta præsupposita secũda opinione magis probabili in primo articulo præcedẽti. quorum primum est, quòd mulier cui constat de impedimento nullo modo potest petere, nec reddere debitũ: quia esset fornicatio, vt patet ex cap. inquisitioni, de sentent. excommu. & ex articulo præcedente, quousque habeatur dispẽsatio simul, & nouus consensus matrimonialis vtriusque, qui quidẽ consensus habita dispensatione facile potest, & industrie obtineri, ita quòd vir nõ intelligat petitionis causam huius cõsensus. vt ipsa amantiũ & indigentium docet experientia. & talis contractus occultus sufficit ad matrimoniũ in tali casu, licet iterum non fiat in facie Ecclesiæ, vel presente parocho, & testibus, secũdum Concilium Trid. postquam iam semel in facie Ecclesiæ id factum est.

Sed nota quòd si tale impedimentũ à iure diuino procedit, difficilius remedium est. Tale est quando mulier prius cõtraxit occulte cum vno non tamen consumauit matrimonium: & postea in facie ecclesiæ cum secundo contraxit, & consumauit, cum quo iam multis annis permansit, à quo & filios habet: & sine graui scandalo, & periculo corporali separari non potest. Tunc enim doctores tenentes, quòd Papa potest in matrimonio tantum rato non consumato dispensare, consequenter dicerent, quòd cũ prædicta muliere poterit dispẽsare, vt maneat cum secundo cum quo matrimonium consumauit. Sed doctores communiter tenẽt oppositũ: quibus, & ego magis assentio, & eorum opinionem verisimam censeo. Iam tamen super

hoc,vt proxime diximus per Concil.Trid.prouisum est, ne illa clandestina matrimonia valida sint.

2. Dictum. Secundum dictum est quòd si ex negatione debiti, aut ex reuelatione prædicti impedimenti per se,vel per alium etiam per confessorem, aut ex separatione sequatur solum scandalum mariti,vel etiam aliorum, nihili pendendũ est: prius tamen facta debita instructione,vel relatione de causa talis separationis. Quia vt ilius scandalum pasci permittitur, quàm veritas. s. vitæ relinquatur. Nam tale scandalum potius imputabitur viro, vel alijs qui post sufficientẽ instructionem de veritate deberent saltem dubitare de secundo matrimonio,& inquirere veritatem:dum non haberent causam legitimam ad oppositum vehementer suspicandum,quòd s.id mendaciter, fraudulenterve confingitur. Et prædicta sunt vera quando ex tali reuelatione veritatis speraretur fructus seu finis intentus.s. separatio,aut saltem fraternalis tantũ cohabitatio sine vlla cõmixtione carnali. Aliàs autem non debet fieri prædicta reuelatio impedimenti si non speratur prædictus fructus: quia vel non credetur ei,neq; id potest probari cum sit occultum: vel quia maritus quacũq; ex causa id non permitteret: sed potius scandalum,& forte etiam alia pericula,& damna si ne fructu sequentur:tunc enim talis scandalosa reuelatio non est de veritate vitæ quando nullus fructus de prædictis speratur.

Quid ergo remedij cum sit tunc discrimen atq; periculum mortis spiritualis, scilicet fornicationis reddendo debitum, seu potius dando corpus secundo viro non suo:aut mortis corporalis,& infamiæ ex negatione,vel fuga:Respon.per tertium dictum sequens.

3. Dictum. Tertium dictum est, quãdo mulier est inter prædicta discrimina fornicationis, aut mortis corporalis, & infamiæ, nec pôt euadere alterũ istorũ per dispensationem aliquam Papæ secretam,vel manifestam:tunc vnicum sibi remedium patet,quod.s.caute,& cum debita societate,& debito modo fugiens in domum propinqui non suspecti, vel in monasteriali monialium vbi sit sine suspitione, & sine calũnia mariti de fuga adulterina: & inde iudicialiter agat petendo diuortium opponendo sæuitiam viri, seu adulterium eius,vel aliam causam verã, & sufficientem ad diuortium si illam probare potest,quia vtiq; audietur.

Quòd si nihil horum sufficiens ad diuortiũ probare potest, tunc vtiq; ego remedium certum non video: sed vel fugiat vbi reperiri non possit:vel maneat quiete cum illo secundo viro cum animo denegandi illi corpus suum resistendo quantum potuerit.

Sed quando non potuerit illi resistendo denegare, dicunt aliqui ꝙ si non consentiat, nec vllo modo corpore cooperetur, sed vt coacta tacens,& immota patiatur, & permittat: tunc videtur esse cum tuta conscientia, secundum opinionem magistri in 4.distin.38. & Hugo,& aliorum quorundam: maxime si tunc accedat sententia iudicis ecclesiastici mandantis illam cum eo cohabitare,postquam ipsa illi aliquam causam ad diuortiũ proposuit, nec potuit probare. Sed certe hoc vltimum consilium est periculosum,& videtur erroneum, sicut & opinio Hugonis in qua fundatur erronea est. Quia sic cum illo manendo,& id permittẽdo videtur se illi sceleri accommodare, & consentire, vt Soto de iustitia,& iure lib.5.q.1.art.5.in responsione ad tertium argumentum tangit. Ideo nõ pôt permittere se cognosci ab illo viro nõ suo; sed vel fugiat,vel faciat, vt paulo superius dictum est. Quòd si mulier aliqua detrimẽta corporalia pp hoc incurrit:sibi imputet,quia se in tale discrimen stulte proiecit:& æquo patiatur animo.De viro aũt similiter dicatur: qui tamẽ facilius potest in prædictis sibi prouidere.

Quòd si illi essent in tali impedimento coniugati,ex ignorantia inuincibili cum bona fide manentes, putantes se esse cum bona conscientia,& non speratur fructus ex veritatis reuelatione:tũc stultũ,& crudele esset illis,aut ignoranti mulieri aliquid reuelare, vt de hoc Medina de confessione q.26.fol.74.latius habet.

QVAESTIO XII.

Quæ sit pœna incestuosi secundum ius canonicum quo ad contrahendum matrimonium & vsum eius. & quis possit in hoc dispensare.

RESPON. hic sunt duo articuli. primus de pœna incestuosi,secũdus de eius dispensatione. Art. 1.

1. Dictum. Quo ad primum sunt duo dicta, alterum de affinibus,alterum de consanguineis.quo ad affines dico, quòd scienter incestuosus cum affinibus,id est, cum consanguineis vxoris suæ ligatur duplici pœna:quia.s.sub mortali peccato non potest petere debitum à sua vxore quam iam habet, quæ per incestum illius ipsi affinis facta est, quamuis illi exigenti reddere teneatur: neq; ipsa vxore mortua licite contrahere potest cum alia quacunque legitima muliere sine dispensatione,de qua inferius in art.2.habetur.Quia sic habetur expresse in c.transmissæ.& c. discretionem. & in alijs ca.extra.de eo qui cogn.consang.vxo.suæ.& 27.q.2. qui dormierit.& 32.q.7.& trigesimaquinta quæst.tertia,capit.de incestis, & alibi sæpius. In quo, doctores vtriusq; iuris sine dubio concordant. Et idem proportionabiliter, de incestuosa cum affinibus, id est, cum consanguineis

sui

sui viri dicendum est. idem etiam verum est, vt ait Couarruuias in epitome de matrimonio par.2.c.6. quãdo quis cognouit illam cum qua habet publice honestatis iustitię impedimẽtũ. c.duo pueri.de sponsa.impuberum.

Quòd si de facto prędictus incestuosus post mortem vxoris cum alia legitima muliere sine dispensatione cõtraxerit mortaliter peccat stã do in rigore iuris,vt inferius art.2.habetur,sed matrimonium valet. at vero vtrum sine dispen satione ab ea possit debitum petere quæ per incestum illum non est sibi affinis effecta, probabilius est, quòd sic, vt infra in secundo dicto sequenti habetur.

Dictum est, quòd scienter incestuosus cum affinibus prædictas pęnas incurrit: secus si om nino ignoranter. Nam in hoc inuincibilis igno rãtia iuris, & facti sicut in alijs excusare potest à culpa,& pęna prædicta, vt ait Palud.in 4.distinct.34.q.1.& Soto in 4.distinct.37.q.1.art.1. conclu.2.& de vera cruce in speculo coniugiorum par.1.art.23.

Ex quo sequitur,quòd si vir ex ignorãtia facti incestum committit adulterando cum vxoris consanguinea, vel sorore : cuius cognationẽ ignorabat, vel nesciebat esse sororẽ, sed aliam mulierem dissimulatam; quamuis affinitatem contrahat cum sua vxore non tñ incurrit supra dictas pęnas sicut nec culpã incestus: & ita potest sine dispensatione ab illa sua vxore petere debitũ, & post eius mortem cum alia legitima libere contrahere : in quo & omnes doctores conueniunt. Sed vtrũ sit idem iudiciũ quando vir ille haberet solum inuincibilẽ ignorantiam iuris humani prohibentis incestum cũ consanguineis vxoris suę,& scienter adulteraretur cũ ea quam sciret esse Sororem,vel consanguineã vxoris suę: dubium est:nam doctor ille de vera cruce,vbi supra expresse dicit,ꝙ est idem indicium,& ita nullam pęnam incurreret,sicut neque qñ haberet inuincibilem ignorantiã facti: & cum eo videntur Palude, & Soto,vbi supra, & plures alij.Sed in oppositum sunt alij plures quib.& ego magis assentio, de quo infra lib.2. de ignorantia q. 27. Vtrum committens actum lege naturali, vel diuina reprobatum ignorans legem humanam illum etiam prohibentẽ sub aliqua pęna incurrat hanc pęnam legis humanę,latius agitur: hinc enim pendet decisio pręsentis difficultatis, vbi videatur.

Notetur etiam,vt ait Soto in quarto dist.37. q.1.art.1. quòd vxore mortua committens incestum cum eius Sorore, vel consanguinea non incurrit aliquam pęnã,quia iura solum loquuntur de incestuoso cum consanguineis vxoris viuentis.

Secundum dictum. opin.1. Secundum dictum èst quoad consanguineos proprios, quòd in hoc sunt tres opiniones prima, quòd incestuosus cum proprijs consanguineis nullam pęnam de prædictis incurrit: quia à iure non prohibetur a sua vxore petere debitũ neque ea mortua contrahere cum alia legitima. præterquam fornicator cũ nouerca : cui in detestationem criminis, in c.Si quis cum nouerca.32.q.7. imponitur pęna, quòd si quis cũ sua nouerca coierit neuter ad coniugiũ possit peruenire.Et hanc opi. tenet B. Tho. in 4. dist.34. q.1.& Richar.eadem dist. Florent.3. par. titu. 1.cap. 16. §. 4. Siluester titu. matrimonium.7. quæst. vlt. & titu. luxuria quæst. 4. Et doctor de vera cruce vbi supra, & multi alij cum quibus videtur esse Gratianus in cap. si quis cum nouerca.32.q.7.

Opinio 2. Secunda opinio tenet,quòd omnis incestuosus etiam cum proprijs consanguineis prohibetur contrahere cum aliqua legitima muliere & petere debitum ab ea, quam habuerit post incestum.quia cui in pęnam criminis prohibetur contrahere prohibetur etiam petere debitũ tanquam accessoriũ, vel necessario annexũ suo principali; nam ad hoc contractus ille matrimonialis ordinatur, & ita tenent glo.in c. Si quis cum duabus.33.q.2.secundum aliquos:licet ibi male dicatur, ꝙ si contrahat matrimonium non tenet: hanc etiam secundam opi. tenet Panorm.in dicto c.transmisse cætera de eo qui cognouit consang.vxo.suæ. Et summa Angelica titu.incestus.§.5.& multi alij. quorũ aliqui cum Panorm.etiam dicunt, quòd non potest petere debitum ab ea vxore, quàm tempore incestus habebat.

Et hęc opinio male fundatur in aliquib.textibus: qui potius de incestuosis cum affinib.loquuntur quo ad non petendum debitũ ab vxorib.ratione illius incestus factis affinibus viris suis incestuosis,vt sup.in primo dicto latius habetur.Neque ratio prædicta valet pro hac opinione quo ad hoc:quia cum nullum ius expresse prohibeat pdictis incestuosis cũ suis consanguineis petere debitũ à suis legitimis vxoribus ante vel post incestũ habitis:sitq; pęnale:vtiq; restringendum est secundum regulã iuris odia restringi,&c. Et in pęnalibus minor interpretatio facienda est. Item intolerabilis lex esset, & dura & forte etiam periculosa,quæ legitimę coniugatis,& sibi ipsis non factis affinib.in pęnã incestus actum ipsum coniugalẽ petitionis debiti prohiberet,id enim Vxorib.innocentib. etiam valde onerosum esset quæ debitum non quidem petere à viris pręverecundia naturali, sed solum reddere solent.

Opinio.3. Tertia Opinio media quæ,& verior videtur & in qua standum est,tenet, quòd incestuosus cum suis proprijs consanguineis prohibetur solum contrahere, cum alia quacunque ita ꝙ si sine dispensatione cõtrahat,de rigore iuris pec

cat

cat quidem mortaliter, sed matrimonium vali dum est. debitum autem petere à sua legitima coniuge habita ante vel post incestum nõ prohibetur.

Primum, scilicet quòd contrahere prohibetur, probatur, quia 32.q.7.c.Si quis viduã habe tur, si quis neptem, nouercam, nurum aut consobrinã aut filiã auunculi polluerit, eos disiũgi & vlterius nunquã in coniugio copulari pręcipimus. Vnde constat fm gl. ibidem præcipi in cestuosos illos cũ affinib. & cõsanguineis quõcunque coniunctos à suo malo statu fornicario separari: insuper nec secum nec cum alijs matrimonium contrahere, vt ipsa litera sonat & cõiter exponitur. Quamuis Gratianus infra in c.si quis cum nouerca.c.9. dicat illud, c. si quis Viduam. intelligendum esse solum de illis incestuosis sub titulo matrimonij male contracti contra interdictum ecclesiæ coniunctis in gradibus prohibitis. Sicut in eodem casu loquũtur alia c. Si duo viri.& c.ab isto die 1.35.q.6. &.q. 8.c.hæc salubriter.& c.incestuosi. Sed vt diximus cõiter à doctoribus exponitur sicut, & illud c. loquitur de quocunque incestuoso, & cũ consanguineis fornicante, vt dictum est. Item c.si duo viri.35.q.6.est ad idem. & c.ab isto die. ea.q. Item in c.de incesti.35.q.3.habetur incestuosos vere nullo coniugij nomine deputandos,& nominat qui sint tales vere incestuosi dicens. Si quis consobrinæ sobrinæq; se sociauerit.& subditur, aut quia ex propria consanguinitate aliquam habuerit, vel concubitu polluerit, vt ibidem gl. exponit & doctores cõiter, licet doctor de vera cruce, vbi supra tenens primam opin. aliter ad suam intentionem contra ipsius textus intentum inepte satis exponat, & ita patet prima pars huius tertiæ opin.

Secũda autem pars, ꝙ talis incestuosus cum proprijs consanguineis nullo iure prohibetur petere debitum à sua vxore, constat quia non dabitur tale ius, vt supra in reprobatione secũdæ opinionis dictum est.

Hãc opinionem quoad vtranq; eius partem expresse tenent Palu. in 4.dist. 34.q. 1. & sum. ros.& Soto in 4.dist. 37. q. 1. art. 1. & 2. & Castro de lege pœnali lib.1.c. 7.in fi. & Nauarro in sum. c.22. nu.74.75. & plures alij. Et quo ad primam partem sunt etiam doctores de 2. opi. & quoad secundam doctores de prima opinione supra posita astipulantur.

Artic. 2. Quo ad secundum articulum quis possit dispensare cum supra dictis incestuosis sunt variæ opiniones quas referunt summa Angelica titulo incestus.§.5.& matrimoniũ.3.§.9.& Siluester luxuria.q.4.& matrimonium.7. q.6.Sed pro maiori claritate earumque concordia per quinq; dicta sequentia nos hęc oĩa resoluimus.

Primum dictum. Quorum primum est, ꝙ episcopus potest dispensare cum quocunque incestuoso vt cõtrahat cum alia legitima vxore, & vt ab ea petat debitum quæ ratione illius incestus ipsi affinis effecta non est. probatur. quia vt etiam refert Siluester, dispensatio q.9. & Summa Angelica eo.tit.§.5. secundum doctores communiter episcopus potest contra canonem Papę aut concilij pure pęnalem dispensare quãdo ei hoc specialiter nõ prohibetur. Talis autem est Canon prohibens incestuosum contrahere cum aliãs legitima & ab ea petere debitum, vt cõstat. ergo. Item quia sic conceditur ei in c. ab isto die. 35. q.6. Item quia sic est consuetudo legitime præscripta, in quo omnes fere doctores cõcordant, vt etiam referunt & tenent Siluester, vbi supra, & Caietanus in summula tit. matrimonium impedientia c.2.& Soto in 4.dist. 37.q.1. art.1.& 2. Et Nauarro in sum. c. 22.nu. 74.75. 86.& doctor de vera cruce in speculo coniugiorũ par.1.art.23. & Couarruuias in epitome par.2.c.7.nu.6.

Secundum dictum. Secundum dictum sit ꝙ Iuuenis incestuosus, qui videlicet est in ea ætate ꝙ iure de eius incontinentia timetur, & iste est qui sexagesimum etatis annum nondum attingit: Senex aũt est qui attigit secundum doctores communiter in c.1.de conuersi, coniuga.ille ergo. Iuuenis quocunque incestuosus sine vlla alia dispensatione cum legitima vxore cõtrahere potest & ab ea debitum petere quæ sibi per suũ incestum affinis effecta non est. quia hoc ei ipso iure communi concessum est sine vlla alia limitatione, vt patet in c. Si quis cum duab.33. q.2.& ibi gl. secundum opinionem quam finaliter amplecti videtur, & gl. in c.ab isto die.36. q.5.& facit c.Si duo viri.35.q.6.& glo. ibidem. & expressius c.in adolescentia, & c.antiqui, & c.interfactores.33.q.2.& ibi glo.& c.ex literis, extra de eo qui cogno.consanguin.vxor. vbi sine limitatione à contrario sensu significatur intentum. Et ita esse in consuetudine legitime præscripta dicũt Monal. Roden. Io. And. Guiliel.& alij doctores in c. in adolescentia. 33.q. 2.& Palud. vbi supra.& Floren.3.par.titu.primo c.16.§.4.secundum B.Tho.in 4.dist. 34.art. vlt.& Siluester matrimonium.7.q.6.igitur, ita teneri licite potest. quamuis glo. in dicto c.si quis cum duabus,& in c. in adolescentia, & in c.1.& in c.ex literis.extra de eo, qui cogno.consanguin.vxoris,& sum.ros.& Panorm.in dicto cap.1.& Nauarro in sum.c.22.nume.77.& alij doctores in hoc Vacillantes dicant, quod pręedictus iuuenis scienter incestuosus de rigore iuris non potest denuo licite contrahere nisi de licentia episcopi, vel nisi sit consuetudo legitime præscripta, sed vt diximus iam prędicta consuetudo est.

Tertium dictum. Tertiũ dictum est, quòd vbi non est consuetudo

tudo petendi dispensationem:& vbi non est in hominum memoria,vt ipsi dispendent ,vt ince stuosus quicunque cōtrahat matrimoniū: non est peccatum mortale cōtrahere sine episcopi dispensatione, vt ait Soto in 4.dist. 37.q.1.arti. 1.secundum Caieta. in summula tit. matrimonium impedientia,c.2.immo & nullum peccatum est, vt ait doctor de vera cruce in speculo coniugiorum.art.23.28. quia tunc episcopi videntes incestuosos communiter contrahere, & non recurrere ad eos neque prohibent,iam videntur tacite consentire,& dispensare: sicut in alijs præceptis ecclesię id eo modo cōtingit , vt ꝙ Sacerdotes adinuicem confiteātur & se absoluant,quamuis tutius esset si supradicti incestuosi secrete per tertiam personam dispensationem episcopi ad contrahendum postularēt, Consonant cum prædictis Palud.Floren. & doctores communiter,vbi supra .

Sed Vtrum sit iam consuetudo hęc, vt quilibet incestuosus non petat episcopi dispensationē ad contrahendū. Credo ꝙ sic maxime qñ incestus occultus , & non deductus ad forū iudiciale,est vt doctor de vera cruce, & Guil.vbi supra,& in secundo dicto & alij doctores ibi supra relati dicunt de incestuoso adolescente , & Pan.in c.literis.de præsump.ait incestum occultum nullum esse impedimentum ad matrimoniū cōtrahendū,quod & Soto,vbi sup. probat.

Sed Vtrū simile sit iudiciū de petitione debiti ab vxore p incestū facta affine ipsi viro: ita ꝙ sit consuetudo non petendi dispensationem à Papa,vel episcopo , vt incestuosus à prędicta sua vxore sibi affine possit petere debitū, nihil expresse dicunt doctores supradicti ,ideo quo ad hoc in quarto & quinto dictis subsequentibus aliquantulo prolixius immorabimur .

Quartum dictum. Quartū dictū in quo stat maior difficultas. Vtrum,s.incestuosus cum consanguinea vxoris suæ possit ab ipsa vxore sua iam ei facta affine per pdictum incestum petere debitū sine Papę dispensatione ēt si sit iuuenis. Nam licet doctores supra citati in primo & secūdo dicto dicant,ꝙ sic de licentia episcopi , vt ibi dictum est. Nos tñ hic probabilius dicimus , ꝙ licet id de consuetudine possit , vt in quinto dicto sequenti dicetur: at vero de rigore iuris id nō potest: non quidem ratione criminis ipsius incestus sed rōne affinitatis de nouo cōtractæ cum illa sua vxore ex suo incestu pdicto. Itaq; sicut non posset eps cum tali dispensare, vt de nouo contraheret cum ipsa si non fuisset iam ipsi matrimonialiter copulatus: ita dę rigore iuris nō potest dispensare cum ipso incestuoso iuuene, & sene,vt petat ab ea debitum coniugale: idq; rōne prædictæ affinitatis ex incestu contractæ quę affinitas licet non dirimat matrimonium pcedens:impedit tñ quod potest, scilicet exactionem debiti quo ad ipsum incestuosum culpabilem sine Papæ licentia aut dispensatione. tenetur tñ talis incestuosus reddere debitum vxori suæ petēti si non fuit ipsa etiam in culpa prædicti incestus vnde talis affinitas cū ea contracta est: vt habetur in c.tuæ fraternitatis . & c.iordane,de eo qui cogno. consang.vxor.quāuis magister in 4.dist.37.dicere videatur oppositum, Si autem ipsa vxore etiam in ea fuisset culpa dicti incestus & affinitatis: tunc nec ipsa posset petere nec vir eius teneretur reddere debitum . ꝙ si ipsa fuisset similiter incestuosa cum consanguineo viri, idem iudicium omnino esset de ea sicut de viro incestuoso cū consanguinea vxoris suæ,vt dictum est .

Quod probatur dupliciter,primo qui a,vt ēt refert Siluester titu.dispensatio.q.9. & Summa Angelica,eod.tit.§.5. secundum cōiter doctores contra canonem Papę aut Concilij dispositiuum,& non pure pęnalem non potest episcopus dispensare quo ad aliquid in futurū agendum , nisi ei expresse concedatur : aut nisi qñ dicit posse super eo dispensari aut nisi consuetudo legitimæ pscripta sit & rationabilis. Nūc aūt talis canon Papę,& Concilij prohibens incestuosum cum consanguinea vxoris suæ petere debitum ab ea non solum est pęnalis , sed ēt dispositiuus,vt patet in c.discretionē , & c.tuæ fraternitatis,de eo qui cogno. consang.vxo.sue vbi sic habetur.Sed nec affinitas quæ post contractum legitime matrimonium inter virū , & vxorem inique contrahitur ei debet officere quę huiusmodi iniquitatis particeps nō existit: cum suo iure non debeat sine sua culpa priuari. Hæc ibi. Et in c.ex literis. eo.tit.hr. Semper continentiam seruare tenentur,& enorme deflere delictū vir, & mulier quod pro sua nefanda libidine , scilicet incestuosa contraxerunt : presertim si circa personas huiusmodi de lapsu carnis minime timeatur.Hæc ibi. Ex quib.textibus videtur,quòd dicti canones sunt non solum pęnales,sed & dispositiui,saltem videntur presupponere & fundare se in dispositione iuris, ne scilicet affinis cū affine in gradu prohibito cōtra hanc aur se inuicē carnaliter cognoscant . Et non videtur vbi expresse concedatur episcopis posse dispensare in tali canone dispositiuo.Nā detur illud : certe non dabitur quod ego viderim licet super hoc omnia iura reuoluerim. Vtrum autem sit consuetudo præscripta, vt episcopi dispensent super hoc , credo ꝙ sic,vt infra in 5.dicto habetur:ideo notanter dixi , quòd de rigore iuris episcopus dispensare non potest.in quo concordat Siluester tit.debitum coniugale.q.9.& matrimoniū.8. q.15.par. 7.& Florentinus,& alij .

Secundo probatur idem , quia in c.1. & c.ex literis , & c. tuæ fraternitatis , & c.iordane, de

eo qui cogno.consang.vxo.suæ.expresse significatur sine Papali dispensatione talem incestuosum non posse petere debitum à prædicta sua vxore de nouo sibi facta affine ex suo incestu culpabili: neque de nouo contrahere nisi, vt supra dictum est.

Argumentum. 1. Et si contra hoc quartum dictum arguatur primo, ꝙ facilius dispensatur cum prędicto incestuoso, vt petat debitũ à sua vxore ei facta affine, quàm dispensaretur, vt de nouo cum ea cõtraheret, vt patet, quia & manet aliquod ius saltem naturale ad talem copulam licet impeditum iure positiuo ratione nouæ affinitatis, quale ius non manet ad contrahendum de nouo: Sicque patet quòd fortius vinculum aut ius manet in tali incestuoso ad copulam cum sua vxore quàm ad contrahẽdum cum ea de nouo. ergo nõ est æque indispensabilis ad petẽdum debitum ab ea sicut ad contrahendum cum ea de nouo. quare licet non nisi per Papã dispensari cum eo possit ad contrahendum de nouo cum ea: non sequitur, ꝙ similiter non nisi per Papam possit cum eo dispensari ad petendum debitum ab eadẽ. igitur potest per episcopum cum eo dispensari ad petendum debitum.

Respon. Respondeo: concessa prima & secunda consequentia negantur duę vltimæ cõsequentiæ: dico enim, quòd licet facilius dispensetur cum eo ad petendum, quàm ad contrahendum cum dicta sua vxore sibi affine propter rationem ibi tactam: non tamen sequitur, quòd per aliũ inferiorem potest fieri talis facilior dispensatio: sed quòd per eundem Papam de rigore iuris fit facilius talis dispensatio & non per alium.

Argum. 2. Si secundo arguatur, ꝙ si talis affinitas impediret incestuosum petere debitum à prædicta sua vxore sine Papali dispensatione. ergo simpliciter ipsam vxorem inculpabilem impediret petere, quia etiam est ei affinis.

Respon. Respondeo negando consequentiam: quia non est simile: quia ius disposuit ipsum incestuosum culpabilem tantum esse impeditũ ratione dictæ affinitatis ad petendum, & non alium, vt patet in d.c. discretionem. & c. tuæ fraternitatis & alijs c. vbi supra.

Argum. 3. Si tertio arguatur, ꝙ ex vi iuris dispositiui affinitas solum impedit contrahere, non autem petere debitum ab affine quamuis ratione iuris pęnalis impediatur petere debitum: nunc autem contra ius pœnale potest episcopus dispensare nisi specialiter ei prohibeatur. ergo ad petendum potest episcopus dispensare.

Respon. Respondeo negando maiorem: dico enim quòd ius prout est dispositiuũ prohibet affines contrahere in gradu prohibito, & etiam copulam matrimonialem ratione talis matrimonij sine Papali dispensatione: ex quo contractus matrimonialis ad ipsam copulã ex se seu ex sua institutione finaliter ordinatur. adeo prohibito principali prohibetur & accessorium, & necessario annexum seu consequens & finaliter intentum ex natura sua, vt patet.

Argum. 4. Si quarto arguatur, quòd ratione periculi potest sicut in impedimentis occultis matrimonij dispensari.

Respon. Respondeo id negando quatenus est de rigore iuris, vt de hoc latius habetur supra. q.11. & doctores dicentes, ꝙ episcopus potest dispensare cum dicto incestuoso, vt petat debitum intelliguntur quatenus est ratione criminis sicut cũ alijs criminosis, non autẽ ratione prædictę nouæ affinitatis. Item intelligunt de incestuoso cui ratione talis incestus sua vxor non est facta ei affinis, vt supra in tertio dicto habetur. Item intelligunt, & loquuntur non de rigore iuris, sed de consuetudine: nã de consuetudine bene põt, vt proxime habeẽ in quinto dicto sequẽte.

Quintum dictum. Quintum dictum. his non obstantib. vbi est consuetudo scita, & tolerata à Papa, vel vbi ipso Papa ignorante est iam consuetudo hæc per tempus quadraginta annorum dispensantium cum dicto incestuoso de quo in quarto dicto dictum est: bene potest talis incestuosus de diocesani sui licentia seu dispẽsatione petere debitum à sua vxore sibi facta affine: quia quando dispensatio non est in præiudiciũ boni cõis aut libertatis ecclesiasticæ, si superior scit, & tolerat: tunc consuetudo dispensandi abrogat legem contrariam humanam, vel tribuit ius aut iurisdictionem tanquã signũ taciti cõsensus superioris: quia ex quo superior scit & libere tolerat, iam non vr̃ velle iniicere laqueũ omnib. sed potius cõsentire. Et facit gl. in c.1. de treug. & pa. & quod ibi notat glo. & do. Ant. & Pan. si autem superior ignorat talem cõsuetudinem: tunc si ipse non reclamat aut si lex non habet clausulã derogatoriã consuetudinis: cõsuetudo pluriũ rationabilis simul & præscripta per legitimum tempus puta per 40. annos, etiam si à principio ex vitio aut errore introducta sit, derogat legem canonicam ꝑm cõiter doctores, vt hoc etiã refert & tenet Siluester titulo consuetudo. q.6. q.7. & alij summistæ. Et bene valet ad deobligandum à lege, & ad introducendum libertatem contra legem canonicã dispositiuam; propter rationem prędictam, quia videlicet tunc superior debet, & censetur tacite consentire dum non expresse reclamat. Et in hoc communis error facit ius ad sensum dictũ, vt ait & declarat Gerson alphab. 7. q. & 24. c. Nunc autem in casu huius quinti dicti ex consuetudine diecesanorum cõiter dispensantium non fit præiudicium bono communi aut libertati ecclesiasticæ, vt pater, & est consuetudo rationabilis & pia: quia est ad tollendum periculum animarum talium incestuosorum, & ad liberan-

liberandum homines à rigore statuti stringentis potestatē dispensandi, & est fauorabilis animab. vt patet. & Papa scit & tolerat; aut si ignorat saltem non reclamat. Nec aliqua lex in casu prædicto habet clausulam derogatoriā consuetudinis, & est talis consuetudo iam præscripta per quadraginta annos, & amplius à maiore parte prælatorum ecclesiæ vbiq; fere terrarum vigens, vt patet quia Gulliel, qui fuit ante centum annos & multi alij doctores, vbi supra in secundo, & tertio dicto tactum est id dicunt licere, quia sic erat in consuetudine suorū temporum: & nunc similiter viget talis consuetudo. ergo quamuis ex iuri humani ignorantia aut aliàs ex vitio esset introducta, valet vt eps in hac debiti petitione posit dispensare. Et p̄dicta rō procedit de incestuoso iuuene, & sene maxime vbi incestus occultus est. Et forte etiā sine vlla alia episcopi dispēsatione posset talis incestuosus petere debitū sicut, & contrahere, vbi prædicta consuetudo ad vtrumq; vigeret, vti superius in secundo & tertio dicto habetur.

Ad prædicta etiam facit Soto in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. & latius art. 2. conclu. 2. dicens, quòd tā ad contrahendum, quàm ad petendū debitum à quacunque vxore sua legitima potest episcopus dispensare, & debet cū quolibet incestuoso cum consanguineis suis, vel vxoris suæ quando matrimonium non est inualidatum siue direptum ratione incestus illius: quamuis crimen ante consummatū matrimonium post ratum intercesserit: saltem si ad Papam ex quacunque causa facile non pateret accessus; imò etiam si pateret, vti hoc & ait speculum coniugiorum par. 1. art. 50. & par. 3. art. 17. dicēs expresse, quòd secluso contemptu etiam sine dispēsatione episcopi potest prædictus incestuosus occultus quicunque ille sit petere debitum sine peccato mortali; quamuis Abulen. Matth. 5. q. 200. Et Castro de lege pœnali lib. 2. c. 5. & plures alij dicant esse mortale. Immo & videtur ait speculum, quòd sine vllo peccato id facere potest incestuosus occultus sine prædicta episcopi dispensatione, vbi est consuetudo quo ad debitum exigendum non petatur dispensatio à Papa, vel ab episcopo, sicut nec ad matrimonium contrahendū, vti superius in secundo & tertio dicto latius habetur. Hæc dicta sunt de occulto incestuoso quocunque & in foro cōscientiæ. nam de manifesto & in foro contentioso aliud iudicium est.

Tandem nota, quòd ad contrahendum vel de nouo consentiendum in matrimonium cum affine, vel consanguinea in gradu prohibito sine Papali dispensatione nulla consuetudo alicubi est. Ideo diocesani quo ad hoc etiam in impedimentis occultis dispensare non possunt, vt supra q. 11. late dictum est.

QVAESTIO XIII.

Vtrum stuprans virginem teneatur in aliquo satisfacere?

RESPON. per septem dicta, quorum tria priora tractant qn̄ vir promisit eā ducere vxorem: reliqua autem quādo sine hac promissione illam cognouit. est ergo primum dictum, quòd quicunque non ficte, sed vere promisit se illam ducturum vxorē, siue eā cognouerit siue non, siue sit illi æqualis in cōditione nobilitatis aut diuitiarum, siue superior; vtiq; regulariter sub peccato mortali tenetur promissum in quantū in se est adimplere, quia qui in re graui iniuriā alteri facit peccat mortaliter, sed iste non implendo promissum est huiusmodi, vt constat, ergo Ad quod etiam faciunt doctores cōiter dicentes, quòd post sponsalia de futuro transire ad aliud matrimonium est mortale; quāuis ipsum matrimonium post sponsalia cum alia contractum teneat, & in hoc debitum non est. *Dictum 1.*

Dixi regulariter: quia est exceptio in aliquib. casibus, puta si ex tali matrimonio grande scandalum immineret, aut si promitteus ille erat in ordine sacro constitutus, aut alteri matrimonio alligatus, aut si parentes puellæ nolunt eam illi copulare. Nam in his casibus si eam sub prædicta promissione fornicarie cognouit, tenetur solum ei satisfacere ad arbitrium boni viri, vt proxime in secundo dicto sequenti habetur.

Secundum dictum, qui ficte promisit alicui puellæ eam vxorem ducere, quam corrupit, si sit ei æqualis, vel inferior in conditione nobilitatis aut diuitiarum, vltra mortale peccatum quod commisit ficte promittendo tenetur etiā sub mortali eam vxorem ducere vti promisit: secus si illam non corrupit. si autem is sit notabiliter excedens in conditione prædicta, quia videlicet ille vir nobilis siue ditissimus, & illa rusticana, vel filia cerdonis ex infima plebe est, & puella id non ignorat: non tenetur ille sub mortali eam ducere: sed solū in cōscientia tenetur aliàs s̄m eius conditionem ad arbitriū boni viri satisfacere, vt pōt. Et hoc idē iudicium valde p̄babiliter est & si puella id ignorasset. *Dictum 2.*

Prima pars probatur, quia talis tenetur dānum resarcire aut promissum implere, cum ipsius sit æqua conditio vel inferior. sed hoc non aliter potest nisi eam ducendo, vt supra in primo dicto habetur. ergo eam ducere tenetur. si tamē aliam ducat: peccat quidem mortaliter, sed matrimoniū tenet, & alio modo illi puellæ ad arbitrium boni viri, vt proxime dicetur satisfacere tenetur. In quo & consonant Scotus in 4. distinct. 30. q. 1. & B. Thom. distinct. 28. & Florent. par. 2. titu. 5. c. 6. §. 1. Et Adrianus, &

Nauar-

Nauarro in sum. c. 16. nu. 16. 18. & Speculum coniugiorum par. 3. art. 19. conclu. 6. & alij doctores communiter.

Secunda pars, si autem sit notabiliter excedens &c. probatur. quia si talis teneretur eam ducere, maxime quia videtur puellam innocentem se duxisse. Sed hoc non: quia non præsumitur seducta, ex quo cognoscens excessum viri debuit præsumere seductionem ac si ipse clare dixisset se ficte promittere: & ita videtur ipsa in talē seductionem libere consensisse: ac proinde non tenetur ille eam ducere, quia scienti, & consentienti non fit iniuria. solum ergo tenetur aliàs ad arbitrium boni viri satisfacere, vt proxime dicetur. Sic tenet Nauarro & Speculum, vbi supra conclusione tertia, & doctores communiter.

Tertia pars, quòd scilicet: hoc idem iudiciū probabiliter est etiam si puella conditionē viri ignorasset ac si non ignorasset. Sic tenet Speculum coniugiorum, vbi supra conclu. 4. licet Nauarro, vbi sup. nu. 18. significet oppositum in hoc casu. Et ratio Speculi est, quia si teneretur eam ducere hoc maxime esset, quia vere eā seduxit & ipsa seducta est non volens. Sed hoc non sufficit supposito, quòd vir non habuit voluntatem vere cōtrahendi tale matrimonium, quia est inæqualitas in eo contractu ex parte puellę: nec debet vir compelli, vt det plusquā ipsa dabat: sed si compelleretur eam ducere vtique ab iniustum compelleretur. igitur sufficit puellæ si ratione illius fictæ promissionis, quæ æquiualet saltē precib. importunis, & vehementib. suasionib. & vt ipsa seducta cēseatur ad effectum satisfactionis ei faciendæ, vir ille compelllatur ad satisfaciendum ei secundum eius conditionem & ad arbitrium boni viri.

Et notetur pro hac quæstione, quòd quādo dicimus, ꝙ seducens puellam tenetur satisfacere ad arbitrium boni viri, non dicimus, ꝙ teneatur eam plene dotare aut totam dotē ei dare: ad hoc enim cum sit iudiciale atque pęnale nullus tenetur nisi post iudicis condemnationem. Sed solum tenetur de suis facultatibus, vt potest superaddere ad facultates puellæ seductæ, vt ita fiat perfecta dos, vt illa secundum suam conditionē talem inueniat virum qualem inueniret si seducta & corrupta non esset, vel vt reponatur si ipsa vult in statu honesto vbi decenter viuere possit. Et ad hoc recte censendum in particulari arbitrium boni & prudentis viri requisitum est. in omnibus supradictis consonāt expresse Siluester, Nauarro & alij, vbi supra.

Dictum 3. Tertium dictum est, qui puellę occulte corruptę, quæ in ęstimatione & statu virginis erat ficte promisit se eam ducturam & ita eā cognouit, cuiuscunque conditionis ille sit, quamuis aliquid ad arbitrium boni viri ei satisfacere teneatur: idque ratione damnificationis famę illius cuius ipse causa fuit: non tamen in foro conscientiæ eā duceret tenetur. ratio huius est, quia ipse etiā in æstimatione virginitatis puellæ seductus est: & cum aliter, quàm eam ducendo possit ad arbitrium boni viri satisfacere: ad nihil aliud in foro conscientiæ tenetur neque compellendus est. Consonat Speculum, vbi supra. In foro autem contentioso aliud iudicium est, vt ex deut. 22. & exo. 22. ecclesia in c. 1. de adulteris, statuit, vt Pan. alijq; doctores ibidem & alibi latius agunt.

Quartum dictum est, qui non quidem promisit puellam virginem in vxorem ducere, sed solum blanditijs & persuasionibus vehementibus eam induxit siue seduxit eamq; corrupit: vtique in conscientia tenetur, vel eam ducere, vel ei satisfacere ad arbitrium boni viri, vti superius in fine. 2. dist. declaratum est. Et hoc est verum non solum quando propter id illa infamata & in nuptijs damnificata est: sed etiam quando occulte stuprata iam decenter nupsit viro, qui quia postea sensit & inuenit eam non esse virginem ideo eā reliquit abiēs ad regiones longinquas, vel eam odit & male tractat: nam propter hoc stuprator ille tenetur etiā ei ad arbitriū boni viri aliquid satisfacere. Secus si occulte stuprauit eā ita etiam, ꝙ vltra lęsionem signaculi virginalis quàm vir eius nō persensit, nihil detrimenti propter hoc in rebus & honore illa passa est: tunc enim ille ad nihil manet obligatus, vt Nauarro ait vbi supra nu, 17. 19. licèt aliqui quo ad hoc oppositum opinentur, dicentes etiam in hoc casu ēt stupratorē aliquid satisfacere teneri pro læsione signaculi virginalis sicut pro læsione corporali quātumuis occulta. Sed certe oppositum vr̄ probabilius vti s̄m prædictos aliosque doctores dictum est: quia quando sigilli virginalis læsio. ita occulta est, vt nulla alia damnificatio siue iactura sequatur, non reputatur damnificatio: ac proinde nulla requiritur satisfactio, sed solū placatio pro aliquali iniuria: quam remittere potest ipsa puella quæ sola in secreto iniuriam illam, vel deformitatem pertulit. Et ad hoc faciunt ea etiam quę inferius in 6. dicto habētur. Dictum 4.

Quintum dictum est, qui non quidē promisit ducere vxorem, sed solum blanditijs precib. & persuasionib. vehementib. puellam iam corruptam quę tamen in ęstimatione & fama virginis erat, induxit siue seduxit, vt ei cōsentiret, & ita eā cognouit, vnde illa infamata est: quāuis in foro conscientiæ ratione ablatę virginitatis quæ non erat, ad nihil teneatur: tenetur tn̄ rōne damnificationis in fama cuius cā ipse fuit, ad arbitriū boni viri satisfacere, vt sup. in fine secundi dicti habetur. Consonat Nauarro, vbi supra nu. 19. & Maioris in 4. dist. & doc. cōiter. Dictum 5.

Sextum

Dictum. 6. Sextum dictũ. qui non quidem promisit vxorem ducere neque vehementibus precibus, & persuasionibus seduxit, sed solum leuibus blanditijs induxit eam quæ vere virgo, vel infama virginis erat; & illa leuiter rogata libere consensit, & ita ille eam cognouit: ad nihil ille in conscientia tenetur de rigore iustitiæ, nisi ad id solum, si quid illi promisit. quia scienti, & consentienti, non fit fraus nec iniuria. de regulis iuris lib. 6. in quo consonant Syluester luxuria. q. 5. secundum Florent. & Nauarro, vbi supra numero 16. & Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. articu. 1. in respon. ad secundum argumentum. f. 360. & Speculum, vbi supra art. 19. in fi.

Vbi & isti duo vltimi super addunt hoc esse verum etiam si puella sit sub cura parentũ. Sed hoc vltimum ego limitarem, & crederem esse verum solum quando ita occulte stuprata est vt propter hoc nullam iacturam in fama rebus vel nuptijs passa sit: licet aliqui dicant etiam in hoc casu necessariam esse aliquam satisfactionem. Nam si iacturam aliquã de prædictis inde pateretur puella quę est sub cura parentum siue tutorum: tunc certe stuprator supradictus satisfacere tenetur, ad arbitrium boni viri, vt supra declaratum est: etiã si libenter, non seducta, neque coacta puella in stuprum cõsenserit neque ipsius puellæ remissio sufficiẽs est: quia secundum B. Tho. 2. secundę q. 154. art. 6. & ibi Caieta. iniuria non solũ puellæ sed etiam parentibus, vel tutoribus habentib. custodiam puellæ, & signaculi virginalis facta est. & isti quorum curæ aut potestati ante matrimonium subdita est habẽt ius, & actionem ad id, & eam maritare, vel de sua dote prouidere tenentur. ideo ipsi sunt damnificati, vel iniuriã passi: & eis satisfaciendum est: dummodo in fraudem contra puellam nihil agatur.

Itaq; qui vere virginem, vel infama virginis existentẽ leuibus blanditijs libere consentientem cognouit, solum tenetur in foro conscientiæ satisfacere; quando ipsa existens sub potestate parẽtum siue tutorum inde infamata est: non autem si illa secrete vitiata, nullam aliam iacturam in fama; rebus, aut nuptijs passa est: quia nulla notabilis damnificatio, vel iniuria, ibi facta censetur, maxime quia quantum ad iustitiam attinet quoad actus naturales pręcipue occultos, puella censetur domina suorum mẽbrorum, dum nullum aliud damnum inde redundat exterius, vt ait Soto in 4. dist. 18. q. 2. ar. 4. licet Caiet. oppositum significet.

Similiter stuprator ille, non tenetur satisfacere quando puella libera est à cura, & potestate parentum atq; tutorum, & sic lęuiter inducta consensit: etiam si inde iacturam, in fama, rebus, & nuptijs passa sit: quia licet in corporis atque membrorum, plenum ius illa nõ habeat contra legem id prohibẽtẽ, vt sine peccato eis possit abuti: habet tamen in eis, & in temporalibus, in quib. damnificata est, ius politicum, & actionem. Ideo illi scienti, & consentienti, nulla iniuria, neque iniustitia facta est: & eo ipso quo libere consensit, omne suum damnum remittere censetur, illa quæ sui iuris est.

Argumen. Quòd si contra hoc arguatur. ꝙ semp respublica dãnificatur in stupro quocunq; ẽt si puella libera à potestate parentũ, atq; tutorũ, libere consentiat damnumq; remittat, ergo stuprator ẽt occultus nunquam est liber a satisfactionis debito. patet cõsequentia. & antecedens ꝓbatur. tũ primo, quia respub. succedit loco parentũ, aut tutorum quo ad hoc, vel quo ad custodiã signaculi virginalis tum. 2. quia sibi est stuprum, vt veræ est. ibi est ẽt in iuria specię stupri sub iniustitia constituens secundm. B. Tho. 2. 2. q. 184. art. 6. & ibi Caiet. Et hęc iniuria non est contra puellam omnino libere consentientem. ergo contra parentes, vel tutores, vel contra rempub. succedentem loco parentum.

Respon. Resp. negando antecedẽs dico. n. ꝙ proprie non fit rempub. damnificatio, iniuria, seu iniustitia illa specialis quę specificam rõnem stupri constituit: sed solũ ipsi virgini, aut ẽt parentib. ad quos specialiter pertinet prędicta custodia sigilli virginalis, à qua ẽt trahit species stupri, sm. B. Tho. vbi supra. Negatur ẽt prima probatio, ꝙ .s. respub. succedit loco parentũ, vel tutorũ quoad hanc specialẽ custodiã dicti signaculi à qua trahit species stupri. Sed dico, ꝙ respub. nõ aliter dãnificatur in stupris, q̃ in adulterijs, fornicationibus, furtis, & homicidijs, rapinis, & hmõi quæ sunt contra iustitiam, & pacem, bonumq; reip. nec aliter habet curam virginum, vt sint aptę nuptijs quã per iustitiã legalẽ hẽt generalẽ curã pupillorum, vt alimententur, & nutriantur: & vt testamenta impleantur, & ne fiant iniurię, in adulterijs, furtis, & homicidijs, & iniustitijs: & ad vindicandũ commissa cõtra leges ad bonũ cõe ex bono particularium mẽbrorũ resultãs, seu ne ex malo, aut dãno particulariũ cõe dãnũ ipsius reipublicæ subsequat.

Et ad secundã probationẽ pręd ĩcti antecedẽtis resp. ꝙ vbi est stuprũ est ẽt iniuria tã contra ipsam puellã ẽt in struprũ libere cõsentientẽ, quã ẽt cõtra parentes, aut tutores si eos habet, quam etiam contra rempub. Sed aliter, & aliter. Nam contra puellam liberã à parentibus, & tutoribus est solum iniuria legalis in eo, ꝙ non est iuris sui plene, qua, scilicet non potuit licite consentire in abusu sui corporis contra legem: quam iniuriam quatenus aliquo modo est contra iustitiam, ipsa potest censeturq; remittere, eo ipso quo in stuprũ consensit vti superius declaratũ est. Cõtra parẽtes aũt, aut tutores si eos habet est ẽt iniuria ad iniustitiã pti

nens; ideo ipsis tenetur stuprator, vt supra dictum est. ꝙ si eos non habet: quid obstat si per accidens non sit iniuria iniustitiæ cōtra specialē hanc custodiam illius sigilli, sicut per accidēs non est ipsa custodia actualis: dummodo maneat ordo naturalis ad illam? Neque: enim est necessarium, vt sit semper qui hanc specialē custodiam habeat, vt patet in virgine grandeua iā emancipata, vt Caieta, vbi supra confitetur. Cōtra rempub. vero est iniuria solum legalis quatenus fit cōtra legem, sicut in adulterijs, furtis, homicidijs, vt dictum est. Ideo facta restitutione particulari personæ damnificatæ quę habet ius, & actionē ad id, seu habita remissione partis, in omnibus prędictis, & alijs eiusmodi iniurijs seu damnificationibus: etiam in stupro, iā non est obligatio restituendi alicui nec ipsi reipub. sed solum propter iniuriam legis tenetur homo pati pœnam post iudicis condemnationem: ad quàm est impertinens restitutio aut damni reparatio huic, vel illi in foro conscientiæ in quo loquimur. sola namque iniuria contra iustitiam obligat ad restitutionem.

Quod inde etiam patet: quia si stuprator in vim restitutionis daret aliquid ipsi puellæ libere à cura parentum, & tutorum, & postea ipsa remitteret: certe ipse accipere posset, & liber esset à debito restitutionis. ergo si ipsa à principio remittit explicite, vel etiam implicite libere in stuprum cōsentiens: similiter ille esset liber: & reipub. non tenetur restituere. ex quo quoad hoc ipsa puella est iuris sui, & reipub. non succedit loco parātum aut tutorum. Nam si succederet, non vtique sufficeret puellæ remissio ante, vel post stuprū facta sine parentum tutorum aut reipublice remissione.

Idem etiam amplius patet: quia si ipsa puella iudicialiter peteret damni reparationē ab ipso eius stupratore: & probaretur, quòd ipsa nō coacta neque seducta, sed omnino voluntarie consentiens stuprata est: certe non condemnaretur stuprator ille: sed omnino liber iudicaretur. ergo neque puellæ prædictæ neque reipub. ad aliquid in vim restitutionis seu damni reparationis ille tenetur.

Dictum. 7. Septimum dictum est, ꝙ virgo dicitur seducta, vel coacta in materia pręsenti quādo promissionibus donis aut vehementibus solicitationibus ad opus nepharium stupri inducta est. quæ alias nolebat, & repugnabat, secundum Abulen. super exo. 22. q. 12. Nico. Lira. ibidem. Et Panorm. in c. 1. de adulteri. & communiter doctores ibidem. Et Siluester titu. Luxuria. q. 5. secundum Floren. Nauarro, vbi supra nu. 16. & alios doctores, & Summa Angelica, & Caieta. secunda secundæ. quæst. 154. artic. 6. & ratio est quia quod vehementibus precibus, & solecitationibus extorquetur ab eo qui non aliter vellet, dicitur quodammodo coacte fieri, & nō omnino voluntarie. Ideo & mulier quæ precibus pecunias magnas extorquet à suo fornicatore tenetur restituere: quia non omnino voluntarie date sunt secundum Medina de restitutione q. 20. f. 67. & vbi quispiam talibus suasionibus habentibus vim coactionis inducitur ad ludum vbi, & perdit: tenetur lucrator restituere: quia non omnino voluntarie ille lusit secundum Medina, vbi supra q. 22. fol. 74. & communiter doct. & in multis casib. donationes, legata, & alia eiusmodi precib. extorta. sunt inualida, quia non omnino voluntarie fiunt: nam tales preces, & solicitationes inductionesque vehementes habent vim coactionis impedientis aut minuentis rationē voluntarij, & ad coactionem seu vim reducuntur. Sic in proposito dicitur puella seducta, quia prædictis modis extra plenam libertatem quodammodo ducta, & non à se, nec à sua cōcupiscentia inducta est. Ad quod facit. C. de raptu virginum. l. vnica. & ibi doctores, & Nauarro, vbi supra. quamuis aliqui aliter, & male, id vocabulū seductionis, interpretentur, vel exponant.

QVAESTIO XIIII.

Vtrum quando venditor ipse solus scit, aut probabiliter credit, abundantiā mercium, puta frumenti, & huiusmodi, ad locum breui superuenturam, propter quam illarum pretium postea notabiliter minuetur, possit sine peccato, & sine obligatione restitutionis, similes suas merces ibidem vendere, pro pretio tunc currente.

RESPON. in hoc casu quædam certa, & alij omnib. concessa sunt. quorum primum est, ꝙ si illa abundantia proxime futura, communiter omnibus venditoribus, & emptorib. cognita, aut incognita ex ęquo sit: tunc licite, & sine vlla restitutionis obligatione merces ille pro pretio currente vendi possunt. quia ęqua omnium conditio, & consensus eorum, ac perinde nulla iniuria est. Secundo etiam certum est, quòd si solus venditor abundantiā illam proxime futuram nouit: & merces illas plurib. vel diuersis emptorib. pro pretio currenti vendit ad statim eas consumendum, vel tandem ita, ꝙ nullus eorum notabile damnum inde patiatur, nō est mortale nec obligatio restituendi, quia nullus, vti supponitur, notabiliter læditur.

Dubium autem quæstionis est, quando solus venditor nouit abundantiam mercium superuenturam, & pro pretio tunc currente vendit alicui emptori similes merces ad eas seruandum, vel postea alijs vendendum quando fuerit opportunum, ita quòd ex hoc notabile damnum emptor ille patiatur. Nam in hoc

sunt

Opinio 1. sunt duæ opiniones prima Conrad. de contract.q.66.quã sequitur clarissimus doctor Medina magister meus de restitutione.q:35. quòd vtique venditor ille mortaliter peccat: & restituere tenetur; non quidem quantum descenderet pretium: si mercium superabundantia iam in illo loco actualiter existeret, sed paulo minus,ita ꝙ ei maneat de illo pretio quantum ad arbitrium prudentis viri, iustum pretium tunc taxaretur: si illa abundantia proxime futura communiter omnib.nota esset. Er ad idem est Barth.in l.quæro.ff.de act.empto.& gl.in l.cõtra leges.ff.de legibus.& Romanus in singularib. 282.& videtur ad idem Tullius de officijs lib.3.licet non clare.

1. Ratio. Hæc opinio quadrupliciter probatur. primo, quia sicut penuria mercium non solũ pręsens,sed ẽt de propinquo sperata auget: ita & abundantia non solum pręsens,sed ẽt proxime futura minuit valorem & pretium earũ:& hoc est verum etiam si actu non sit in illo loco, sed in locis propinquis. Quia quod parum distat nihil distare videtur, vt ipsa etiam experientia constat. Nam merces in hoc loco non sunt tanti pretij quando in locis propinquis ipsarum abundantia est, vel proxime futura speratur, quanti essent si ibidem non venderentur nec earum abundantia proxime futura speraretur.

2. Ratio. Secundo probatur idem, quia quando solus venditor scit bonitatem rei intrinsecam, vel ẽt extrinsecam esse diminutam, vel breui minuendam siue tollendam maxime si sit ad corruptionẽ disposita, tenetur hoc ipsum ignoranti emptori intimare, vel saltem in pretio descẽdere: secundũ exigentiam illius dispositionis, secundum omnes doctores: ergo similiter ad idẽ tenetur quando vendit rẽ in valore vsuali, vel ꝑtio in breui minuendam. patet consequentia. quia non minus leditur emptor quando res in hoc valore vsuali, vel pretio in breui minuenda pro integro pretio vẽditur illi, quàm si in bonitate, vel valore naturali diminuta: vel in breui minuenda pro integra, & perfecta illi vẽderetur; quia & similiter hęc merces est, in via, & dispositione ad corruptionem: vel diminutionem valoris, huius vsualis, vel pretij, in casu presenti: sicut quando merx est in via, vel dispositione ad corruptionem, vel diminutionem valoris vel bonitatis sue naturalis.

3. Ratio. Tertio probatur idem. quia communis æstimatio non qualiscunq; sed prudẽs & discreta, non autem ex errore, vel ignorantia procedens facit ad valorem & iustum pretiũ rerũ, vt constat: quia plus valet res quę plus, & minus quæ minus æstimatur. Nam si communitas aut rectores communitatis ex quacunq; causa notabiliter errarent in mearum mercium taxatione, nõ mihi liceret illo pretio vendere, vt ipse Medina ibid. q. 31. latius agit. Nunc autem in casu præsenti illa æstimatio pretij currentis procedit ex errore, vel ignorantia facti: quia si emptor, & alij communiter scirẽt illam mercium abundantiam proxime superuenturam sicut venditor ipse scit, non vtique tanti facerent illas merces. ergo illud pretium currens non vere, sed solum æstimatiue ex errore, vel ignorantia iustum est: & ex consequenti ipsi emptores non vere in illa pretij quantitate consentiunt.

Quarto probatur idem, quia nisi hæc opinio esset vera sequeretur hoc absurdum, ꝙ videlicet rex intendens valorem monetæ in mense sequente diminuere, licite nunc ante tempus illud omnes suos aureos pro maiori numero expendere commutare siue cambire posset. *4. Ratio.*

Secunda. opinio est beati Thomæ secunda secundæ q.77.art.3.ad quartum. & Siluestrine tit.emptio q.15. Et Soto de iustitia, & iure lib. 6.quæst.3.art.3. in responsione ad tertium argumentum.principale, & Alexan.in tract. dierum geniali.lib.6.c.1. vt refert & tenet Couarruuias in regula. peccatum.par.2.§.4. & aliorũ plurimorum. Et hęc opinio tenet oppositum, quòd scilicet nec ibi est vlla iniustitia nec obligatio restitutionis. Et fundamentum huius opinionis est, quòd penuria, vel abundantia mercium, vel mercatorum non auget nec minuit valorem, & pretium earum, nisi solum quando communiter cognoscitur, ꝙ est præsens: vel proxime futura speratur. *Opinio 2.*

Quæ opinio quadrupliciter probatur. primo, quia particularis tantũ cognitio, vel ignorantia iusti pretij, vel aliarum conditionũ mercis ab extrinseco, & per accidens facientium ad iustitiã ipsius pretij, impertinens est, & non variat iustum pretium rei iam vere existens: vel constitutum: ita quòd propter illam particularem tantum cognitionem, vel ignorantiam alicuius non redditur iniustum, quod sine illa erat iustum, nec econuerso redditur iustum, quod sine illa erat iniustum pretium currens mercis illius, sed in casu quæstionis præsentis est solũ cognitio particularis ipsius venditoris, de illa conditione extrinseca mercis, scilicet de abundantia proxime futura, vti constat atque supponitur. ergo non vendit eam iniuste pro illo pretio currente; neque propter illam suam cognitionem redditum est iniustum, quod sine illa erat iustum pretium mercis illius cõstitutum: neque propter hoc tenetur aliquid restituere. Consequentia nota est cum minori. *1. Ratio.*

Sed maior, vbi est tota difficultas probatur. & primo illa prima pars eius, vbi dicitur, ꝙ sola particularis illa cognitio, vel ignorantia iusti pretij: non variat illud: neque propter illam redditur iniustum, vel è conuerso. Nam quod

turali nec in qualitate, vel quantitate mutatur: fit vt neque per eius accidentalē videlicet particularem solius vẽditoris, vel emptoris, sed per solam communem cognitionem, vel ignorantiam & æstimationem inde pendẽtem eius rei valor, vel iustum pretium currens demutetur. & ita solida manet hęc prima probatio huius secundæ opinionis.

2. Ratio. Secundo probatur eadem 2. opinio, quia nisi esset vera condemnarentur mercatores solicite atque secrete illo fine perquirentes vtrum de propinquo futura sit abũdantia merciũ & mercatorum siue penuria, vt sibi prouideãt tũc, vel opportune vendendo pro maiori pretio currente, & emendo pro minori: & similiter illi qui in nundinis suas merces vẽderent pro maiori pretio currenti qñ est magna multitudo mercatorum, & certum est, ꝙ inde ad tres, vel quatuor dies plures emptores recedent. & ꝙ ex illa prima opinione hoc sequatur, constat per suam rationem; quia videlicet sicut valor mercium per speratum similium mercium superuentũ decrescit: ita similiter decrescit per speratũ emptorum recessum, vti hoc ipsa constit it experientia. Similiter, & male condẽnaretur is qui conjectans aut probabiliter sciens futurã anni sterilitatẽ, multas merces emit & fructus pro minori pretio currenti, q̃ in futurum timetur, ꝙ valebũt. Et similiter illi qui scientes, ꝙ hoc anno vinum, oleum & triticum abundabunt vendunt nec fructus suos pro maiori pretio curren ti quàm postea futurum speratur. Et ꝙ hoc sequatur patet, quia sicut valor mercium per similium superuentum speratum decrescit: ita & per similium penuriã breui futurã augetur.

Et quamuis ad hæc inconuenientia respondeant doctores de 1. opi. negando hæc sequi ex illa, dicentes non esse simile de his casib. & de venditore solo sciente abundantiam, vel penuriam proxime futuram. Nam in his casib. non solus ipse venditor id scit: sed omnes mercatores idẽ similiter sciunt, vel facile scire possunt eodem modo si diligenter attendant sibiq; caute prospiciant: & ita pretium currens secũdum communem ęstimationem venditor ille iuste recipere potest. Secus aiunt esse si solus venditor esset diuinitus aut alio modo particulariter, vel extra ordinario certior factus de fertilitate, vel penuria anni futura: tunc enim teneretur in pretio descendere, vel ascendere, sicut in prima opinione dictum est.

Sed certe hoc vltimum non valet. tum primo quia Gen. 41. laudatur Ioseph qui diuinitus ipse solus sciens futuram septem annorum vbertatẽ, quàm subsecutura erat aliorum septẽ sterilitas, vili prius pretio currente emendo, & postea care vendendo regem ditauit simul, & regno prouidit. ergo similiter id diuinitus sciẽs facere posset. tum. 2. quia si quis per suam notabilem præceteris industriam, & diligentiam, vel per astrologiam id solus sciret: vtiq; posset sibi præ ceteris prouidere vendendo, & emendo secundum pretium currens: Sicut & alij qui non fuerunt tam diligentes. Alioqui ex sua laudabili diligẽtia & studio incommodum reportaret, & sua sors siue conditio peior alijs facta esset. Ad idem ex historia Thaletis Milesij quam primo polyt. c. 7. Aristo. enarrat, & probat. Nam philosophus ille cum ei ceu opprobrium obijceretur, philosophiam suos alũnos pauperes efficere: & ipse per astrologiam vbertatem oliuarum illo anno futuram prospexisset: collecta exigua pecunia credito emit in hieme sub confuso quanrum quisque olei collecturus esset: postea vero, tum quòd ingens copia prouenit, tum quòd solus ipse venditor esset, amplissimam pecuniam cõfecit. nimirum ostendens facile esse sapientibus ditari, sed eorum esse diuitias despicere. Exemplum quoq; est Ciceronis libro 3. de officijs, de Alexandrino mercatore, Vtrum cum Rhodum annonæ penuria laborantem frumentum ipse aduexisset sciens alios mercatores post ipsum proxime venturos, teneretur ciues de hoc præmonere, an vero tacitus posset pretio tunc currente diuendere. Antipater enim id affirmabat: Diogenes autem negabat: cuius sententiam secunda hæc sequitur opinio. exempla hæc, vbi supra etiam refert Soto.

Tertio probatur idem, quia nisi hæc opinio esset vera sequeretur hoc absurdum, videlicet quòd qui nunc emit aliquas merces pro pretio currente: & statim post horam solus scit abundantiam earum proxime futuram, non posset sine obligatione restitutionis tunc statim easdem reuendere suo primo venditori volenti eas emere pro eodem pretio currente. 3. Ratio.

Quarto probatur idem, quia illa abundantia proxime futura à me solo præcognita si per naufragium, vel per incendium, vel per aliud infortunium aut alio modo impediatur, vt facile contingere potest: tunc non esset iniusta illa venditio mercium pro pretio currenti, modo sit ibi alia culpa modo non: ergo nec antequàm illa abundantia impediretur hæc venditio erat iniusta. quia per illud infortunium, vel impedimentum mihi etiam soli cognitum, vel ignoratum, non fit iustum, vel iniustum pretiũ illarum mercium, quia id omne valde per accidens & impertinẽs est ad iustam ęstimationem communem, & iustum pretium currens immutandum. Alioquin sequeretur etiam quòd si meæ merces, quæ à populo præcognitæ proxime superuenturæ sperabantur, in naufragio, vel incendio me solo euadente idque sciente perirent: ego non possem iuste emere in illo 4. Ratio.

populo multas alias similes merces pro pretio currente sicut emunt & alij,quia solus ego scio penuriam imminentem propter quam scio ibi dem proxime carius esse valituras, id autẽ con demnare certe durissimum est.

Ad rationes autem primæ opinionis hæc secunda opinio respõdet. Ad primam quòd id solum est verum de penuria,& abundantia communiter cognita quòd est præsens vel proxime futura:non autem de ea quæ ab aliquo particulari venditore, vel mercatore tantum cognita est,vt supra in prima probatione secundæ opinionis probatum est.

Ad secundam negatur consequentia:& ad eius probationem dico esse discrimen inter valorem rei defectuosæ qui est ab intrinseco cõditionis illius rei, & valorem ex abundantia, vel penuria proxime futura, qui sumitur ab extrinseca conditione illius mercis, vti superius in prima probatione huius secundæ opinionis latius habetur.

Ad Tertiam Resp. negando minorem,& cõsequentiam. quia affluentia mercium minuit quidem,& earum penuria auget pretium earũ etiam si proxime futura sit: sed hoc solũ quando id communiter cognoscitur vel speratur, vel quando pretium earum tunc denuo imponendum,vel taxandum esset. Secus si non cõiter cognoscitur nec speratur, & pretium iam lege, vel consuetudine constitutum,& taxatum est, quod pretium currens appellatur, vti in hac 2. opinione sæpe dictum est.

Ad quartam Resp. quòd si id rex faciat dolosæ,& in fraudem,volens videlicet mutare valorem monetæ eo tantum fine, & sine vlla legitima causa,sed vt sic populum expilet,& sibi pecuniam acquirat: tunc ad exactionem iniustam licet occultam, vel fraudulentam pertinet,& ita restituere tenetur. Secus si ex legitima causa illam monetæ mutationem facere intenderet: nam tunc tã ipse quàm quilibet alius id sciens sibi prouidens licite,& sine obligatione restitutionis facere posset. Et hæc practica nunc ẽt viget multis in locis quæ non facile sine ratione manifesta condemnãda est: id quod multum facit pro hac secunda opinione.

Opinio 3. Sed pro concordia harum opinionum forte placebit nostra meditatio; quæ & 3. opinio me diũ tenens sub distinctione sit,quod scilicet si pretium illarum merciũ iam à repub. vel reipub. rectore taxatum sit,vel secundum communem æstimationem aut consuetudinem id sit pretiũ ibidem currens: tunc locum habet 2. opinio,& vera est Si autem non sic,sed vagum pretiũ est & denuo taxãdum à communitate,vel eius rectore,vel ab ipso venditore statuendum sit: tũ illa prima opinio locum habet & veritatem.

Ratio huius distinctionis,vel discriminis est, quia cum pretium illarum mercium vsq; tunc taxatum, vel communiter currẽs iustũ sicut & iuste taxatum,vel introductum sit,vti supponitur.ergo etiam tale est & manet quousque rõnabiliter mutetur, vel mutari debeat: aut denuo aliud iustum pretiũ introducatur, vt ipse Medina vbi supra q.31.fatetur. & rursus: cum talis mutatio pretij fieri nõ debeat,nisi ad id iusta, vel rationabilis causa sit atque sciatur ab ipsis qui eam mutationem, vel noui pretij introductionẽ facturi sunt: nec venditor ipse teneatur ad id illis eam abundantiam proxime futurã significare nisi de hoc debite interrogetur. ergo manet adhuc iustum pretium currens siue taxatum:nisi ad ipsius venditoris instantiam vel ab ipso nouum pretium statuatur. sic enim nisi reuelet abundantiã proxime futurã quam solus ipse scit,vt sic illam denuo iustũ pretium statuatur, tenetur excessum huius iusti pretij restituere,vt in prima opinione dictum est.

Ex prædictis liquet quid secundum nostram hanc tertiam opi. respondendum sit ad casus sequentes: quos omnes 1.opin.condemnat,secũda iustificat.quorum primus est. Si mercator solus sciat obsidionem ciuitatis, in qua suas merces veniales habet,breui euenturã alijs id ignorantibus: & ideo ipse sollicite curat suas merces pro pretio tunc currente cito vendere: qua venditione facta illico ciuitas ab hostibus obsidetur,ratione cuius mercium illarum pretium diminutum est. Nam dicendum est, quòd vendens pro pretio currente restituere non tenetur: teneretur autem si pro pretio denuo imposito, nisi illud minueret secundum illius periculi exigentiam. Coroll. 1.

Secundus casus.cum quidam tritici abundantiam tempore caristiæ & famis haberet: certo sciuit principis voluntatem ad moderationem pretij pro tritico tradendi determinatam esse: ideo ante decreti, vel pragmaticę promulgationem, alijs decretum ipsum proxime futurũ ignorantibus,totum suum triticũ vendidit pro magno tunc pretio currenti,idque indistincte, sciens videlicet quosdam triticum emere ad sui atque suorũ sustentationem, quosdã vero ad id seruandum,& postea indigentib. vendendũ, vnde lucrum notabile sperabant: & tam hij, quã alij superueniente pragmatica coacti sunt damnum pati. Nam ad hoc dicendum est, sicut ad primum casum proxime præcedentem.

Tertius casus. quidã copiam monetæ habẽs solus ipse sciebat ex decreto Principis illã cito in valore & pretio minuendam:& ante diminutionis promulgationem totam monetam quam habebat,alijs decretum ignorantib. vel per viã mutui,vel cãbij, vel pmutationis, vel emptionis, vel alterius aliàs liciti contractus alijs id nescientib. tradidit: quos constat ex hoc dam-

num

num notabile esse passuros. Nam ad hoc dicendum est, quòd neque mortaliter peccat neque quicquam restituere tenetur: ex quo pro iusto pretio currenti id fecit.

Quartus Casus. quidam domum suam locauit ad annū pro centū ducatis vbi regis curia residebat: & illud reputabatur tunc iustū pretium supposito, quòd certū esset principis curiā illic per annū permansuram: attamen qui domum locauit sciebat curiā ab illo loco cito recessuram id populo communiter ignorante; Vnde qui domū conduxet at mansit defraudatus: quia nec post curiæ recessum conueniebat illi in domo illa habitare: nec reperire potuit cui domū illam sine magno damno locare posset. Nam ad hoc sub distinctione dicendum est sicut ad primum casum præcedentem. tametsi iuxta pdicta hęc ex quo nullū hic videtur pretium currens siue taxatum à repub. ante ipsam domus locationem fuisse: inde etiam absolute ipse locator tenetur restituere excessum iusti pretij, quòd fuisset si recessus curiæ futurus etiam à conductore vel alijs communiter præcognitus esset.

QVAESTIO XV.

Vtrum vere fructuose possit quispiam de vno mortali peccato dolere non dolēdo etiam actualiter de alijs etiam memoriæ tunc occurrentibus.

Opinio 1. RESPONDEO. in hoc est duplex opinio, loquendo semper de lege posita. Prima est clarissimi doctoris Medina magistri mei in codice de pęnitentia, q. 12. ꝙ pōt homo vere non solū quo ad existentiā doloris, sed ēt fructuosæ, & meritorie dolere propter Deum de vno peccato mortali à se commisso nondum dimisso, absque hoc, ꝙ actualiter siue formaliter doleat in speciali, aut ēt in generali de alijs mortalib. nōdum dimissis memoriæ occurrentibus.

Ratio 1. Quod probatur tripliciter primo, quia potest quis vere & meritorie diligere Deū super omnia, etiā si de peccatis memoriæ occurrentibus actualiter illum non pęniteat. Quod patet, si diligat Deum tempore illo quo de peccatis formaliter dolere nō tenetur. Nam cum dolere de peccatis sit præceptū affirmatiuū, quod non pro semper obligat: igitur dabile est tempus aliquod pro quo non currat eius præcepti obligatio. illo ergo tēpore poterit vere & meritorie Deum diligere non dolendo actualiter de peccatis. & ex consequenti poterit tunc de vno vere & fructuose dolere propter Deū non dolēdo formaliter in speciali nec ī generali de alijs memoriæ occurrentibus, quo facto statim Deus illi omnia remittit per gratiam collatam ipsi dilectionē Dei super omnia simul & dolorem illius peccati habenti. quia licet nō actu at in voto & virtualiter de omnibus dolet, dū simul propositū habet dolendi actualiter & confitendi suo tempore quo ad id obligatur.

Ratio 2. Secundo. probatur idem, quia sola dilectio Dei obedientialis super omnia sine vlla formali pęnitentia sufficit ad gratiā, maxime quando non tenetur homo formaliter pęnitere. quia illa est pęnitentia virtualis, vt etiam Vega de iustificatione lib. 6. cap. 33. 34. latius agit. Sed per hoc, ꝙ cū illa dilectione simul homo formaliter tantum de vno peccato doleat, non euacuatur virtus eiusdē dilectionis, ergo cum hac pęnitentia formali vnius tantū vel aliquorum virtuali autem omnium aliorum peccatorum omnia per gratiam illam deleantur.

Ratio 3. Si dicatur, quòd dilectioni Dei super omnia aut dolori de vno peccato propter Deū est necessario annexus dolor formalis de omnib. alijs mortalib. non dimissis memoriæ occurrētibus in particulari aut in generali. Cōtra hoc est tertia ratio sequens, quia si ita esset, quòd dolens de vno propter Deū necessitatur dolere de alijs actualiter seu formaliter saltim in generali vt dictū est: Vel hæc necessitas prouenit ex aliquo pręcepto: aut ex ipsa dilectione Dei; aut ex dolore vnius peccati, cui dolor aliorū annexus esset. Non pōt dici primū, nam vt supponimus nos loquimur de dolore peccati pro eo tēpore quo ipse dolor nō cadit sub obedientia siue præcepto. Neque secundū dici potest: Nā illa dilectio Dei si est simplex amor complacentiæ, qua scilicet quis vult Deo bene esse, nō necessitat voluntatē ad volendum seruare mandata, seu cōsilia diuina: & per consequens neq; ad dolendum formaliter de omnibus propter Deū: Sicut nec dilectio qui filius diligit patrē suum cōpellit illum ad eius mandata seu consilia seruandum, vt constat. si autem sit dilectio Dei obedientialis non etiā necessitat peccatorem ad detestandum peccata, nisi pro illo tempore quo ipsa detestatio cadit sub obligatione: non pro tempore quo cadit sub consilio, quale est tēpus de quo casus quæstionis positus est, vt constat. Sed neque tertiū potest dici, quòd scilicet dolori de vno peccato est necessario annexus formalis aliorum dolor. Nam dolor de vno non est annexus dolori de alio ex natura rei, sicut neque cōplacentia vnius est necessario annexa cōplacentiæ alterius: neque ex pręcepto, quod pro tunc nō obligat vt supponitur, dolori de vno, formalis etiam dolor de alio peccato vllo modo annexus est.

2. Opinio. Secunda opinio cōmunis quæ & mihi magis placet est in oppositum. tenet enim, quòd peccator fructuose aut meritorie ita, ꝙ ei per gratiā omnia sua mortalia à Deo remittantur, nūquā dolere potest de vno morali nisi simul etiā de

de omnibus mortalibus nondũ dimiſſis actualiter ſeu formaliter doleat: particulariter quidem de omnibus memoriæ occurrentibus, generaliter autem de alijs non occurrentib. quæ probabiliter credit ſe commiſiſſe. ita ꝙ quo tẽpore ex præcepto ad contritionem obligatur peccabit quidem nouo peccato niſi prædicto modo de omnib. actualiter doleat. Extra tẽpus aũt obligationis non quidẽ peccabit dolendo de vno & non de alijs: Sed neque habebit gratiã neque vllius peccati mortalis remiſſionem niſi vt dictum eſt de omnibus ſimul actualiter doleat. quod intelligitur ſi hẽt tẽpus ad id & nõ impeditur vehemẽtia martyrij aut afflictionis aut alterius iuſtę occupationis imminẽtis & excuſantis: tunc enim ſufficeret dolor generalis aut dilectio Dei ſuper oĩa ſm Scotum & alios doctores. fundamẽtum huius opinionis eſt quia talis lex diuina ſtatuta omnibus eſt.

1. Ratio. Quod probatur quadrupliciter. Primo quia nullus peccator poteſt Dei gratiã & peccatorũ remiſsionẽ habere niſi debite doleat de peccatis ſuis quocunq; tempore talem gratiam & remiſſionẽ voluerit obtinere, vt patet ex Auguſtino & habetur, de conſecra. diſtinct. 4. ca. omnis. Omnis voluntatis ſuæ arbiter non poteſt nouam vitam inchoare niſi eum veteris vitę pęniteat. Et c. non ſufficit, de pęnit. diſtinct. 1. eſt ad idem, quãuis gloſſa ibidem male dicat, quòd intelligitur quo ad forũ exteriorem: cum tamẽ Auguſt. quo ad Deum loquatur, vt patet ibidẽ, & doctor ipſe Medina latius probet vbi ſupra q. 2. Nã ad finẽ prædictæ remiſſionis pęnitentia cordis, ſeu dolor peccatorũ ordinatus, & de lege neceſſarius eſt, quocunq; tẽpore ſe in ſtatu gratiæ reponere voluerit, vt hoc etiã expreſſe in Concilio. Trid. ſeſſ 14. c 4. ſub Iulio Tertio decretum eſt, vbi ſic habetur. Fuit autẽ quouis tẽpore ad impetrandam veniam peccatorũ contritionis motus neceſſarius. Hæc ibi. Nunc autẽ contritio ſeu dolor dę peccatis debitus & neceſſarius ad prædictam gratiã & remiſſionẽ obtinendã eſt nõ ſolum virtualis, ſed formalis ſeu actualis ſi homo habet tẽpus, & facultatem ad id. particulariter quidẽ de omnibus memorię occurrentibus, generaliter autẽ de alijs, vt dictũ eſt, vt latius & bene probat ſupradictus doctor clariſſimus, vbi ſupra quęſt. 2. & q. 3. art. 1. contra Caietanũ, & alios oppoſitum quodãmodo opinantes. Igitur talis omnium dolor ad gratiam & remiſſionem eorum neceſſarius eſt.

2. Ratio. Item & eſt ſecunda ratio huius ſecundę opinionis, quia ſi extra tẽpus præcepti ad gratiam obtinendã nõ eſt neceſſarius actualis vllus dolor omniũ peccatorum memoriæ occurrentiũ in particulari vel in generali, ſed ſufficit dolor de vno mortali: ergo nullus dolor etiã de vno mortali eſt neceſſarius tunc ad obtinendã gratiam & remiſſionẽ eius. conſequens eſt falſum vt ſupra in præcedente ratione aſſumptum eſt ſecundũ Auguſt. & ipſemet doctor Medina vbi ſupra probauit. Et conſequentia patet: quia qua ratione ponitur neceſſarius ille dolor de vno ad eius remiſſionem & gratiã habendam: eadem debet etiã poni de alijs omnibus memoriæ occurrentibus ad gratiam & remiſſionẽ de omnibus. & qua ratione de omnib. negatur: eadẽ & de vno quoq; vel de aliquo negandus eſt extra tempus præcepti ad prædictũ finem eſſe neceſſarius. Nã & hic præſupponitur, quòd de lege poſita, vt loquimur, Deus nõ remittit vnũ mortale ſine alio, vt doctor clariſſimus vbi ſupra q. 12. optime probat.

3. Ratio. Tertio probatur idẽ per Auguſt. & habetur de pœniten. diſtinct. 3. cap. Sunt plures, vbi ait Etiam ſi ſint mille peccata, opportet de omnibus pęnitere. Et infra. Pœnitentes opportet ſimul dolere de omni crimine. Et inferius. recte pœnitens quicquid ſordis poſt purificationem contraxit, oportet vt abluat, ſaltẽ lachrimis mẽtis. Et infra. quem, ergo pęnitet, omnino pœniteat, Hæc ibi. Et diſtinct. 1. c. non põt. habetur, ꝙ non põt quis gratiã Dei accipere niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde peccati, per pęnitentiæ confeſſionem, & per donum Baptiſmi ſalutaris. Et ca. quem pęnitet. ea. diſtinct. habetur. quẽ pęnitet omnino pęniteat, ideſt de omnibus peccatis conteratur. ſecundum glo. ſecũdum ca. conſideret, diſtinct. 5. vbi dicitur, & de omnibus indulgentia petenda eſt. & c. qui vult diſtinct. 6. eſt ad idem. in quibus locis principaliter intenditur, quòd vera pęnitẽtia ſalutaris debet neceſſario ita eſſe de omnibus peccatis, ꝙ non maneat propoſitũ recidiuãdi in futurũ; tamen etiã ibidem intenditur, quòd neceſſario debet eſſe de omnibus peccatis ſimul. vt de omnibus ipſis remiſſio habeatur.

4. Ratio. Quarto probatur idẽ, quia confeſſio ſacramentalis debet eſſe integra, & non dimidiata: alioqui non erit fructuoſa ſi ex propoſito, aut ſciẽter fiat de aliquibus & non de alijs: etiam pro tẽpore quo ex præcepto neceſſaria nõ eſt. ergo. Similiter dolor ſeu contritio peccatorum non erit ſalutaris niſi de omnibus memoriæ occurrentibus habeatur, vt ſupra dictum eſt. Patet conſequẽtia: quia confeſſio eſt ſignum contritionis apud Deum: & ſibi inuicẽ correſpondẽt, & quo iure integritas vnius ad ſalutem eadem & alterius etiam quo ſub præcepto nõ cadunt neceſſaria eſt.

Reſp. ad 1. Ad fundamẽta igitur primę opi. Reſpondeo ad primum negando, quod peccator habẽs memoriã peccatorum mortalium, & facultatẽ dolẽdi poſſit vere & meritorie Deum ſuper omnia obedientialiter diligere aliquãdo, niſi tunc etiam actualiter de omnib. ſimul doleat, vt ſu-

pra

pra dictum est. Et ad probationē vbi dicitur, ꝙ est præceptum affirmatiuū, quod non obligat pro semper: dico id verum esse, non tamē obstat secundæ opinioni prædictæ: quæ nō ratione præcepti, aut cōnexionis doloris de vno peccato cū dilectione Dei, aut cū dolore de alijs: sed rōne statuti, seu legis diuinæ id requirentis habet veritatē, quòd .i. ex suppositione finis puta si homo vult habere gratiā, & remissionem peccatorum, necessario debet habere dolorem sicut & quando vult confiteri, dēt integrā facere confessionem omnium mortalium memoriæ occurrentiū propter Deum, vt supra probatū est. Itē quando est præceptum contritionis debet de omnibus mortalibus esse. Et per hęc etiam patet respon. ad tertium.

Resp. ad 1. Ad secundū respon. negādo maiorem neq; enim sola dilectio Dei sufficit, nec est pęnitentia virtualis, nisi quādo homo paratus est, & verum animū hēt ad formalitet dolēdum de omnibus memoriæ tunc occurrentibus si & quomodo debite posset. Qui quidē animus non est in casu præsenti, vbi homo hēt animū non pęnitendi tunc de omnibus, etiamsi cōmode posfit: quamuis habeat votum postea pœnitendi quand o ad id lege tenebitur.

Resp. ad 3. Et per supradicta. patet responsio ad tertiū quòd de lege est annexus dolor omniū memoriæ occurrentium.

Et nota quòd per dolorem particularem de omnibus memoriæ occurrentibus nō intelligo tot numero, vel specie dolores, quot sunt peccata, sed ꝙ per vnū vel per plures actus homo actualiter doleat de omnib. illis memoriæ occurrentibus, vt ipse Medina vbi supra declarat.

QVAESTIO XVI.

Vtrum de iure diuino semper sit præmittenda confessio sumptioni eucharistiæ, dum de mortali homo remordetur.

Opinio. 1. RESPON. in hoc est triplex opinio. Prima tenet, ꝙ nullo iure est sub præcepto cōfessio præmittenda, ēt tempore paschali, ita quòd eā omittens tunc mortaliter peccet. quam opinionē tenet Caietanus in summula titu. communicatio. & in 3. parte, q. 80. art. 4. & Panor. in c. de homine. de celebra. missæ. idq; dicunt esse verū, etiamsi peccator cōtritus, habeat de pręsenti copiā idonei cōfessoris: nec speret postea cōmodiorem habere: quia talis vere contritus pōt sine peccato mortali celebrare, & eucharistiam accipere nō præmissa confessione sacramentali. Et ad idem aliquo modo videntur Richar. in 4. dist. 17. art. 3. q. 6. Et Palud. ea. dist. Et Adria. q. 3. de confessione quo ad ius diuinum.

Quæ opinio probatur quadrupliciter. primo, quia quòd nullo iure diuino id pręcipiatur patet: quia si aliquo maxime. 1. Corint. 11. probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. Sequi tur qui manducat indigne, iudicium sibi manducat. Ex quo argui pōt, quòd mortaliter peccat indigne communicans, indigne aūt communicat, qui in peccato cōmunicat. in peccato autem manet peccator, quandiu ab ipso nō est sacramentaliter absolutus, si per eum stat quo minus absoluatur: nā peccata quæ à sacerdote nō sunt remissa, nō sunt ēt à Deo remissa. Ioā. 20. quorū retinueritis retēta sunt. ergo necessario præmittenda est confessio. Hæc inquā ratio sumpta ex 1. Corinth. 11. nō probat sufficiēter de iure diuino præmittendā esse necessario confessionem. Nā quamuis prærequiratur conscientiæ examinatio, & probatio, & peccatorū emundatio seu absolutio, & dignificatio ad eucharistiæ sumptionē: hoc tñ nō probatur, quòd necessario fieri dēt, per sacramentalē absolutionē, sed sufficit si fiat per veram contritionē: per quam hēt peccator gratiam, & absoluitur à Deo, quia & ibi absoluitur etiam à cōfessore in voto: quod sufficit cū proposito confitendi actualiter tēpore quo aliàs obligatur. Non .n. dicit Paulus probetur à confessore, sed probet seipsum homo: quod fit, vel totam vitam discutiendo, & ad memoriam reuocādo, vt de singulis doleat vt oportet propter Deum: vel etiam sine tali particulari dolore, & recogitatione peccatorum, existimādo probabiliter se esse in gratia: puta si experiatur se diligere Deum super oīa, dolēs se Deū offendisse, & vitæ, & morum correctionem in posterum proponēs. Quę cum quis in se experitur dicitur seipsum probare digneque eucharistiam etiā sine præuia confessione recipere. 1. Ratio.

Secundo probatur idem, quia non est cōtra ius diuinum accedere ad eucharistiam cōtritū, non cōfessum. Quod patet. quia si esset iam nullo casu liceret cōtra tale ius diuinum, vel naturale agere, etiam propter implendū quodcunque præceptum superioris vel ecclesiæ. Sed secundum omnes, licitum est in necessitate quando non est copia confessoris, immo & secundū Richardū Palud. & alios quando contritus habet de præsenti copiā idonei confessoris: nō tamē talis qualē ipse vellet, sperans se postea alterius copiam habiturū cui lōge deuotius confiteri putat: & secundū Scotū, & alios quādo necessitas est vitandi scandalū, vel infamiam, vel satisfaciēdi officio sibi iniūcto si curatus est vel præcepto superioris, aut qñ aliqua vrgens causa celebrandi, vel cōmunicandi occurrit: & cōfessor idoneus nec habetur, nec expectari potest: in his inquā casibus, & similibus contritus sine pręuia cōfessione licite, & fructuose communicare 2. Ratio.

munıcare

municare potest. ergo non est contra ius diuinum vel naturale.

Et confirmatur, quia de se non est peccatum mortale: communicare contritum non confessum. ergo etiam copia cõfessoris idonei existente, & nullo incommodo de supradictis occurrẽte, non est mortale. Patet cõsequentia. quia esse copiam confessoris, & nõ occurrere in commodum est per accidens, neque variat id quod est per se: atque ideo ab arte, & regula reijciendum est.

3. Ratio. Tertio probatur, quòd nullo precepto ecclesiastico id sit necessariũ, quia si aliquo maxime illo c. Omnis vtriusque sexus, de pęni. & remis. vbi propter sumptionẽ eucharistię, præcipitur prævia cõfessio in quadragesima, quę ratio militat in omnibus alijs tẽporibus: quibus quis velit cõmunicare ne irreuerentia fiat tanto sacramento. Sed hoc non probat intentũ, quòd scilicet sit iure ecclesiastico, necessaria prævia confessio. Tum primo, quia quãuis ibi prius ponatur præceptũ de cõfessione, quàm de sumptione eucharistiæ: non inde fit, ꝙ ideo id ecclesia fecerit, quòd intenderit fideles obligare ad cõfessionem ad hũc finem tantum, vt eucharistiã digne suscipiant. Quod inde patet, quia peccator non minus tenetur semel in anno confiteri, non sumpturus eucharistiã, quàm illã sumpturus. Stat enim peccatorẽ deobligari, à sumptione eucharistiæ tẽpore paschę, quia copiã nõ habet ministrantis, vel quia patitur frequentẽ vomitũ, vel quia non habet sufficientem ętatem, vel discretionẽ ad communicandum, bene autem ad confitendũ, vel ob aliam causam: & tamen non inde deobligatur à cõfessione. deobligaretur autem si ad finẽ tantũ sumendi eucharistiã esset pręcepta confessio: sicut deobligatur quis à correptione fraterna quando emenda non põt, aut desperatur euenire. Quanto magis, quòd pręcepto de cõfitendo semel in anno satisfacit quis quacunque parte anni confiteatur secundũ multos doctores. Igitur non ad solum finẽ digne sumendi eucharistiã in paschate ab ecclesia confessio iussa est. Tum secundo, quia dato quòd ad illum finẽ illo tẽpore iussa sit: non sequitur, quòd similiter in quolibet alio tempore ad eundem finem iubeatur: etiã si eadẽ ratio militet semper. quia non ex hac sola ratione, sed ex alia etiam causa, & ex præcipiẽtis voluntate: pendet tale præceptũ confitendi semel in anno, aut in quadragesima, vt patet in his qui à communione non autem à confessione supra dicta excusantur, vt dictum est.

4. Ratio. Quarto probatur vtrũque simul, quòd scilicet nullo iure confessio eucharistiæ sumptioni necessario præmittenda sit. Quia secundũ communiter doctores licitũ est contritis alia sacramẽta ministrare, & suscipere absq; prævia cõfessione: quãuis Palud. in 4. dist. 17. q. 2. artic. 2. cum alijs paucis teneat oppositum. ergo similiter sacramentum eucharistiæ. non enim est alia ratio hic & illic: neque præcepta sunt noua superstitione introducenda.

Sed vt infra patebit hæc opinio scandalosa, & erronea est.

Opinio 2. Secunda opinio tenet, quòd confessio semper pręmittenda est sumptioni eucharistiæ sub peccato mortali, excepto casu necessitatis quo id commode fieri non possit. idq; non quidem iure aliquo scripto diuino vel ecclesiastico, vt patet per rõnes opinionis præcedentis; sed ratione antiquissimæ consuetudinis totius populi Christiani à tẽpore Apostolorũ obligatoriæ inductæ: & per consequens eo iure confessio erit obligatorie præmittẽda, quo antiquissima consuetudo obligatorie inducta necessario seruanda est: quod quidẽ ius ad diuinum, & naturale quãuis mutabile, & dispensabile refertur pariter, & ecclesiasticũ, vt patet ex Augus. dist. 11. c. ecclesiasticarum. Et ꝙ talis sit consuetudo hæc: inde patet, quia in tota ecclesia latina sacerdotes antequã celebrent, & laici, antequã cõmunicent si copiam habẽt confessoris semper confitẽtur: & qui oppositũ agũt se delinquere putant, & ab alijs acriter arguũtur, maxime si eos de aliquo mortali conscientia redarguit.

Ex qua tamẽ consuetudine non põt concludi id esse de iure diuino simpliciter, vt est præceptũ de confitendo absolute. Nã multæ sunt consuetudines, & ritus ecclesiastici qui in sacramentis, & alibi à tẽpore Apostolorum in ecclesia tanquã obligatorij obseruãtur, sicut & multa statuta Apostolorũ. quæ tamen non vt de iure diuino tenentur, vt est ieiunium quadragesimæ, signatio crucis in fronte, & alia de quib. latius ca. ecclesiasticarum, dist. 11. quorum multa iam per non vsum exciderunt, multa etiam per papalem dispensationẽ, aut per statutum ecclesiæ oppositum, in toto vel in parte in generali, aut in particulari semper cadũt, & cadere possunt à sua obligatione. Et ita est in proposito præsentis quæstionis, cum ad id nullum ius diuinũ aperte possit exhiberi; neq; factũ, aut dictum Christi vĩ refragari: cum constet corpus suum discipulis nondum sacramentaliter confessis in cœna tradidisse. Doctores autem simpliciter, vel absolute dicentes necessario præmittendã esse cõfessionẽ eucharistiæ intelligũtur, vt dictũ est: Nam pauci eorum cum Scoto oppositũ opinantes expresserunt id de iure diuino esse necessariũ. hanc opinionem tenet clarissimus doctor Medina magister meus de confessione, q. 17. cum quibusdam alijs.

Opinio 3. Tertia opinio communis: quæ mihi magis placet, est ꝙ confessio de mortalibus necessario eucharistiæ pręmittenda est, non solum ratione

tione consuetudinis, vt dicebat secūda opinio præcedēs, sed etiam iure diuino per apostolorum traditionem, & consuetudinem antiquissimam ecclesiæ ad nos deriuato, & declarato.

1. Ratio. Quod probatur dupliciter. primo, quia talē consuetudinē tam rigorose obligantem, & per Papam etiā indispensabilem, & immutabilem, nec Apostoli introduxissent, nec ecclesia sibi imposuisset, aut acceptasset pro quocunq; tēpore eucharistia sumenda esset: nisi intellexissent talē confessionem à Christo oretenus, vel ab aliquo: alio modo nobis sub præcepto iniūctam esse. Sicut de sacramento confessionis absolute obligatorio ex iure diuino communiter dicunt doctores: quia Apostoli semper recusarunt onera gratuia aliàs nō necessaria nobis imponere, vt patet Actu. 15. Quid tentatis imponere iugum quod neque nos, &c.

Nā licet multa obligatoria sint per Apostolos in consuetudinem ecclesiæ introducta, quę non sunt de iure diuino obligatoria, vt in secūda opinione dictum est, ex ca. ecclesiasticorum. dist. 11. illa tamē sunt mutabilia, & dispensabilia per ecclesiam, neque semper vt obligatoria recepta sunt. At vero ea quę nō possunt per ecclesiā muta ri, neque dispensari, qualis est confessio absolute sub tēpore ex præcepto facienda, & maxime ante eucharistiæ sumptionem si commode fieri potest: qualia sunt etiam verba cōsecrationis eucharistiæ, & multa alia de quibus habetur in ca. cum Matth. de celebra. miss. vtique de iure diuino necessaria, & obligatoria sunt, vt in eo ca. dicitur, quòd scilicet multa tā de verbis, quàm de factis dominicis Inuenimus ab euāgelistis omissa, quę Apostoli, vel supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Hęc ibi. Et tale est hoc de præmittenda confessione eucharistiæ, vt dictu est, maxime quia per Paulum. 1. Corinth. 11. ita traditum est, vt in probatione sequenti explicatur.

2. Ratio. Secundo principaliter idem probatur ex 1. Cor. 11. probet seipsum homo &c. quod cōmuniter doctores exponūt de probatione per examinationem conscientiæ, & eius purificatione per contritionem, & confessionem, vt expresse exponit Augustinus in epistola ad Iulianū comitem, quæ est epistola. 111. ca. 19. vbi sic ait. Vnusquisque antequam corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi accipiat seipsum probet, & secundum Apostoli præceptum sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quandō. n. eum accipere volumus ante, ad confessionem, & pœnitentiam recurrere debemus: & omnes actus nostros curiosius discutere: & peccata si in nobis senserimus cito festinemus per confessionem, & veram pœnitentiam abluere: ne cum Iuda proditore diabolum intra nos celantes pereamus.

Item idem in lib. de ecclesiasticis dogmatib. per ipsum collectis, & per genandium (vt fertur) adauctis in 53. loco sic ait. Nam quē mortalia crimina post baptismum commissa præmunt: hortor prius publica pœnitentia satisfacere: & ita sacerdotis iudicio reconciliatū communioni sociari: si vult non ad iudicium, & condemnationem sui eucharistiam, percipere.

Itē Cyprianus in quinto sermone de lapsis, vbi reprehendēs indignam sumptionem eucharistiæ ait. Spretis his omnibus quidam ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatā cōscientiā sacrificio, & manu sacerdotis, ante offensam placatā indignātis, & comminantis domini pacem putant, &c.

Item Richar. de Sancto Victore prima par. tractatu de potestate ligandi, & soluendi, cap. 21. quem etiam sub nomine Hugonis de Sancto Victore magister, & S. Bonau. in 4. dist. 16. & Medina vbi supra allegat, sic ait. Audacter dico si ante sacerdotis absolutionem ad cōmunionem corporis, & sanguinis Christi quis accesserit: pro certo sibi iudicium manducat, & bibit: etiam si eum multum pœniteat, & doleat vehementer, & ingemiscat.

Ad idem sunt Diuus Gregor. & B. Bernardus, & alij antiqui qui ad hoc propositum allegant id 1. Corint. 11. non solum per viam applicationis, sed quasi ad literam sic senserit diuus Paulus instructus à Christo. Nam & omnes doctores scholastici distinguentes articulum quadragesimæ, in qua ex statuto ecclesiastico, ab alijs casibus in quibus iure diuino fideles confiteri tenentur, semper cōputant hunc casum, quādo scilicet quis dēt eucharistiā accipere inter cas⁹ de iure diuino, vt id expresse dicit Scotus in 4. dist. 9. & dist. 17. artic. 2. & Gabriel ea. dist. q. 1. dubio 1. & in canone lect. 7. & oēs fere summistæ tit. confessio. & idē dicunt, licet non tam expresse B. Tho. in 4. dis. 17. q. 3. art. 4. & in primo quodlib. art. 11. & S. Bonauent. in 4. dist. 16. in glossa marginali, §. 12. & Richar. dist. 17. art. 3. q. 6. & latius dist. 9. q. 2. art. 2. Et Durand. dist. 17. q. 10. & 14. & dist. 9. q. 4. Florent. 3. par. summę tit. 14. c. 19. §. 3. secundū Palud. & alios, & tandem Soto in 4. dist. 11. q. 1. art. 4. hoc etiā late probat. & Victoria de sacramētis, §. 77. fol. 57. Et quidem si aliqui istorum doctorum aliter intellexissent: Scotus nō tā sicco (vt aiunt) pede pertransisset quin eos impugnasset: tanquā sententiēs opposituem eius, quia ipse expresse tenuit, vt dictū est. Signum est. ergo quod omnes doctores etiā scholastici ita senserūt cum eo, scilicet esse de iure diuino necessariū præmittere confessionem eucharistiæ, vt dictum est: nec in hoc vllam senserunt esse repugnantiam inter prædictos, & alios doctores antiquos tam scholasticos, quàm originales, seu textuales: sed id

id omnes concordi sensu tenuerunt.

Igitur ad præfatū sensum est prædicta Pauli authoritas intelligenda: quamuis glossa ibidem, & S. Bonauent. in 4. dist. 9. q. 3. & Hugo, & multi alij, & quidem bene aliter illa extendāt, & restringant. Non est.n. maior ratio, quòd magis hoc quam illo modo debeat intelligi: ex quo sensum vtrunque à doctoribus sanctis probatum admittit sine vlla repugnātia. Et ita patet probatio huius tertię opinionis communis. Ad prædicta autem facit expresse concilū Triden. quod infra in fine totius huius quæstionis habetur: hic reponatur.

Resp. ad 1. Ad fundamenta igitur primæ opinionis respon. ad primū, quòd illa probatio requisita ex 1. Corinth. 11. non sufficit, quòd fiat per cōtritionē, sed requiritur etiam per confessionem, vt supra probatum est. Nam & homo probat seipsum, non solū per seipsum, sed & per confessorem, aut per confessionē sacramentalem: sicut & homo probat aurum, & argentum per ignē, & malæum, & nō solū tactu, & visu suo, & singula suis medijs oportunis probantur.

Resp. ad 2. Ad secundum respondeo negādo maiorem, quia illud ius diuinum nō obligat absolute in omni casu: sed cum limitatione, scilicet dum id commode fieri potest, & non aliàs, vt bene dicitur ibidem in minore: quia suas admittit epicheias.

Ad confirmationē negatur consequentia, & ad eius probationem, vbi dicitur quòd id quod est per accidēs nil facit ad esse obligatoriū, vel ad esse mortalem actum vel omissionem: id vtique negatur ad sensum ibi prætentū: nā inde sequeretur quod omne quod non est de se aut ex genere suo peccatum non fiet peccatū quāuis adueniat circunstantia vitians, ex quo id est per accidens: quod tamen est falsum vt patet. Nam diuitē non dare eleemosynam indigenti non est de suo genere peccatū: alioqui semper esset peccatū siue occurrat, siue non occurrat indigēs: Et tñ bene efficitur peccatū rōne eius quod est p accidēs, puta si occurrat indigēs. Igitur dicendū quòd in moralibus illud dicitur p accidēs, & non considerandū, quod eueniēs nō causat actionē in genere moris, quod videlicet omnino est præter intentionē: vt si sagittās ad scopū gratia ludi, transeuntem hominem nullo modo præuisum occidat: nō est reus homicidij: quia nō occidit illū nisi per accidēs, & à casu id non intendēs: quia accidit, vt inter sagittandū ille transiret, & sic occideretur. Et talia sunt ea quæ per accidens non consideratur à prudente vt inde sumat iudiciū, quæ & repelluntur à regula generali, & ab arte. Et huiusmodi non est habere, vel non habere copiā cōfessoris, vt patet. nā est magna differentia inter eum qui habet cōmodum confessorem, & non confitetur, & illum qui talem non habet. Nam qui habet, & non confitetur, cōuincitur nec habere in voto: quia omnis qui licēt in voto facere quicquā: vtique illud facit, tēpore quo illud debet facere si commode pōt, quale est tempus sumendi eucharistiam, vt supra probatum est. Si .n. tunc non facit constat, quòd id non habet in voto. Quid enim obstaret ad faciendum si vere, & efficaciter vellet?

Resp. ad 3. Ad tertium respon. quòd quamuis ex ipsa litera c. Omnis. non eliciatur: bene tamen elicitur ex consuetudine quæ est optima interpres legum. c. cū dilectus, de consue. ꝙ ibi confessio præcipitur per ecclesiam facienda in quadragesima, tam ab ijs qui in pascha communicare nō tenentur propter aliquam causam rationabilē: quàm etiam ab ijs qui tunc debēt communicare, vt tunc impleatur præceptū diuinū de præmittēda confessione sumptioni eucharistiæ. Et ita hoc in suo præcepto etiam intendit ecclesia præcipere ijs qui in pascha debent communicare: non cōmunicaturis autē, præcipit in quadragesima confiteri si aliàs huius præcepti sunt capaces. Et vt dixi totū hoc ex consuetudine cōstat ecclesiæ sic interpretante. Nā qui non confitētur in quadragesima, & ante communionē paschæ, vtiq; huius præcepti se præuaricatores existimant: & vt tales per suos curatos excommunicari, & alia pęna pecuniaria puniri solēt. Vnde & Eugenius quartus, & alij pontifices in suis bullis sępe concedunt, ꝙ quocunque tēpore quadragesimæ quis cōfessus fuerit, & cōmunicauerit cēseatur huic præcepto ca. Omnis, satisfecisse. Igitur intētū ecclesiæ est, vt diximus, vt de hoc B. Thom. in 4. dist. 17. & Sco. ead. dist. vbi supra cum communiter doctoribus, & Medina de confessione, q. 18. 19 latius probant.

Resp. ad 4. Ad quartum resp. negando consequentiam, neq; superstitiose noua præcepta introducuntur, sed ex ratione vrgēti: quia ius diuinum, & ecclesiasticū præcipit ad sumptionem eucharistiæ præmittere confessionē, nō autem ad aliorum sacramentorum ministrationem, vel susceptionem, vt supra probatum est.

Ad 5. vel ad 2. opinionē. Ad quintum, quod est fundamētum secūdæ opinionis responsio patet ex supradictis, quia est magna differentia inter ea quæ per Apostolos sunt per antiquam consuetudinem obligatoria quidē, sed non immutabiliter, neq; indispēsabiliter introducta: & ea quæ immutabiliter, & indispensabiliter ad nos deriuata sunt. Nam illa non absolute, neq; proprie dicuntur de iure diuino: hæc autem sic, quale est hoc præceptū de præmittenda confessione sumptioni eucharistiæ, vt supra ostensum est.

No. Concilium Triden. Ad supradicta facit expresse decretū cōcilij Triden. sess. 13. de eucharistia 11. die Octobris anno Domini 1551. sub Iulio tertio, in cuius 7.

capitulo

capitulo sic habetur. Communicare volenti reuocandum est in memoriam eius, præceptum illud prima Corinth.11. probet seipsum homo ecclesiastica autem consuetudo declarat eâ probationem necessariam esse. vt nullus sibi conscius peccati mortalis: quantumuis sibi contritus videatur, absq; præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere dêat. Quod à Christianis omnibus etiam ab ijs sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare hæc sancta synodus perpetuo seruandum esse decreuit: modo non desit illis copia confessoris: quia si necessitate vrgente sacerdos absque præuia confessione celebrauerit quamprimû confiteatur. Hęc ibi. Et ibidem inferius canone 11. sic habetur. Et ne tantum sacramentum (.s. eucharistiæ) indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur: statuit, & declarat ipsa sancta synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat: quantumcunq; etiam se contritos existiment, habita copia confessoris necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere prædicare, vel pertinaciter asserere, seu publice disputando defendere præsumpserit: eo ipso excommunicatus existat. Hæc ibi. Quòd si vt ibi synodus dicit ecclesiastica cõsuetudo declarat, & non solum præcipit, vel instituit prędictam probationem apostoli fieri debere necessario etiam per præuiam confessionem. igitur patet intentum: cum declaratio, & declaratum idem sint.

Nisi ad hoc dicatur, vt secunda dicebat opinio, quòd vtiq; præuia confessio est necessaria, vt ibi declaratur: non tamen iure diuino, sed alio iure, vt supra dictum est. Sed contra hoc procedunt rationes huius tertię opinionis, quę suprapositæ sunt, & ita patet quomodo illa prima opinio erronea satis debilibus fundamentis, tertia autem quæ communis est solidæ firmata sit.

Dubium. Si dubitetur quæ nã sit ea necessitas in qua in absentia legitimi confessoris licitum sit cõmunicare, vel celebrare absque confessione: vtrum sola deuotio volentis celebrare sufficiat cum contritione.

Respon. Respondeo, vt ait Soto, vbi supra, quòd non sed vrgens necessitas requiritur, vbi peccati mortalis conscientia grauat, vt expresse dicitur in prædicto concilio Tridentino, & ita in quatuor tantum casibus id licitum erit. Primo in articulo mortis, vt si esset solus sacerdos cæcus, & surdus, aut mutus qui confessionem audire, vel absolutionê proferre non posset: tunc posset contrito periclitanti eucharistiam sine confessione præbere: posset etiam eidem infirmo iacenti per diaconum illam mittere, vt ipse Soto ibidem, & dist.13. q.1. art.3. posset ẽt ipse sacerdos iam moriturus consecrare, vel sumere sacramentum si non esset alius cui cõfiteretur.

Secundo in casu necessitatis quæ ex officio pendet, vt si rusticus plebanus non haberet sacerdotem nisi longe distantem: tunc non tenetur quotidie ire ad quærendum confessorem, & ita potest sine confessione contritus vno, aut forte duob. diebus, maxime dieb. festis, non tñ plurib. celebrare. In quo cauendum est à cõsuetudine, & fraude. Qui.n. in cõcubinatu, aut alio peccato permanet, potius dêt saluti animæ cõsulere, q̃ honori, vel vitæ corporali, & à sacris abstinere q̃diu peccãdi nõ amouet occasiones.

Tertio in casu scandali, puta si scandalũ probabiliter immineret vbi quis in pascha, vel die solenni cum alijs nõ cõicaret, vel celebraret, & legitimus confessor non adesset; tunc cũ proposito confitendi legitimo confessori, q̃ citius cõmode posset, posset contritus cõicare, aut celebrare. Id aũt licite facere non põt qui sine prędicta necessitate vellet pro sua deuotione die festo cõtritus sine confessione cõicare, vel celebrare, cũ sine scandalo possit à sacro abstinere.

Quarto in casu decentiæ, vel reuerentiæ ad hoc sacramentum, vt si illi qui sunt cõicaturi coram plebe, & sacerdote in altari, & ibi recolunt aliquid mortale, si sine aliqua nota vsque ad aliam missam differre non possunt communionem: vtiq; possunt ibi cum contritionę, & proposito statim confitendi communicare. Similiter si sacerdos post inceptam missam recolit aliquod mortale, & sine nota confiteri non potest, etiam missam potest, & debet perficere. in hoc S. Siuester eucharistia. 2. q.7. & Nauar. in summa. c.2 nu.10. & Victoria in 4 de confes. q. 123. & de eucharistia. q.7.8. & Medina, & Soto vbi sup. & dist.13. q.2. art.6. & Richar. Palud. & Doct. communiter concordant, cum sum. Angelica. eucharistia. 2. §.5. & 6. & euchar. 3. §.28.

Ex quibus sequitur. primo, q̃ in casu quo nulla alia causa de supradictis intercedat, nisi vt absens confessor expectetur cui deuotius, & commodius fiat confessio quamuis Richar. in 4. dist.12 art.3. q.6. Adr. de confes. q.3. & Gerson, & alij dicant, quòd tunc contritus absque confessione mortalium põt eucharistiam sumere, vel celebrare: tutius tñ, & probabilius est, q̃ id facere non põt si confessorem hẽt cui tuto si ne periculo alicuius mali, & sine rationabili timore de reuelatione confessionis põt tunc cõfiteri, vt hoc ẽt optime tenet Soto, vbi supra, & sum. Ang. eucharistia. 2. §.5. & Siluester vbi sup.

Sequitur secundo, q̃ sola verecundia de cõfessore hoc, vel illo non est sufficiens causa, vt contritus possit cõicare, vel celebrare sine cõfessione integra mortalium: si vt diximus legitimus cõfessor adest cui tuto sine periculo, atq; timore de reuelatione cõfessiõis possit cõfiteri.

id omnes concordi sensu tenuerunt.

Igitur ad præfatū sensum est prædicta Pauli authoritas intelligenda: quamuis glossa ibidem, & S. Bonauent. in 4. dist. 9. q. 3. & Hugo, & multi alij, & quidem bene aliter illa extendát, & restringant. Non est.n. maior ratio, quòd magis hoc quam illo modo debeat intelligi: ex quo sensum vtrunque à doctoribus sanctis probatum admittit sine vlla repugnãtia. Et ita patet probatio huius tertię opinionis communis. Ad prædicta autem facit expresse conciliū Triden. quod infra in fine totius huius quæstionis habetur: hic reponatur.

Resp. ad 1. Ad fundamenta igitur primæ opinionis respon. ad primũ, quòd illa probatio requisita ex 1. Corinth. 11. non sufficit, quòd fiat per cõtritionẽ, sed requiritur etiam per confessionem, vt supra probatum est. Nam & homo probat seipsum, non solũ per seipsum, sed & per confessorem, aut per confessionẽ sacramentalem: sicut & homo probat aurum, & argentum per ignẽ, & malæum, & nõ solũ tactu, & visu suo, & singula suis medijs oportunis probantur.

Resp. ad 2. Ad secundum respondeo negãdo maiorem, quia illud ius diuinum nõ obligat absolute in omni casu: sed cum limitatione, scilicet dum id commode fieri potest, & non aliàs, vt bene dicitur ibidem in minore: quia suas admittit epicheias.

Ad confirmationẽ negatur consequentia, & ad eius probationem, vbi dicitur quòd id quod est per accidẽs nil facit ad esse obligatoriũ, vel ad esse mortalem actum vel omissionem: id vtique negatur ad sensum ibi prætentũ: nã inde sequeretur quod omne quod non est de se aut ex genere suo peccatum non fiet peccatũ quãuis adueniat circunstantia vitians, ex quo id est per accidens: quod tamen est falsum vt patet. Nam diuitẽ non dare eleemosynam indigenti non est de suo genere peccatũ: alioqui semper esset peccatũ siue occurrat, siue non occurrat indigẽs: Et tñ bene efficitur peccatũ rõne eius quod est p accidẽs, puta si occurrat indigẽs. Igitur dicendũ quòd in moralibus illud dicitur p accidẽs, & non considerandũ, quod eueniẽs nõ causat actionẽ in genere moris, quod videlicet omnino est præter intentionẽ: vt si sagittãs ad scopũ gratia ludi, transeuntem hominem nullo modo preuisum occidat: nõ est reus homicidij: quia nõ occidit illũ nisi per accidẽs, & à casu, & non intendẽs: quia accidit, vt inter sagitãndũ ille transiret, & sic occideretur. Et talia sunt ea quæ per accidens non consideratur à prudente vt inde sumat iudiciũ, quæ & repelluntur à regula generali, & ab arte. Et huiusmodi non est habere, vel non habere copiã cõfessoris, vt patet. nã est magna differentia inter eum qui habet cõmodum confessorem, & non confitetur, & illum qui talem non habet. Nam qui habet, & non confitetur, cõuincitur nec habere in voto: quia omnis qui hẽt in voto facere quicquã: vtique illud facit, tẽpore quo illud debet facere si commode pôt, quale est tempus sumendi eucharistiam, vt supra probatum est. Si .n. tunc non facit constat, quòd id non habet in voto. Quid enim obstaret ad faciendum si vere, & efficaciter vellet?

Resp. ad 3. Ad tertium respon. quòd quamuis ex ipsa litera c. Omnis. non eliciatur: bene tamen elicitur ex consuetudine quæ est optima interpres legum. c. cũ dilectus, de consue. ꝙ ibi confessio præcipitur per ecclesiam facienda in quadragesima, tam ab ijs qui in pascha communicare nõ tenentur propter aliquam causam rationabilẽ: quàm etiam ab ijs qui tunc debẽt communicare, vt tunc impleatur præceptũ diuinũ de præmittẽda confessione sumptioni eucharistiæ. Et ita hoc in suo præcepto etiam intendit ecclesia præcipere ijs qui in pascha debent communicare: non cõmunicaturis autẽ, præcipit in quadragesima confiteri si aliàs huius præcepti sunt capaces. Et vt dixi totũ hoc ex consuetudine cõstat ecclesiæ sic interpretante. Nã qui non confitẽtur in quadragesima, & ante communionẽ paschæ, vtriq; huius precepti se præuaricatores existimant: & vt tales per suos curatos excommunicari, & alia pęna pecuniaria puniri solẽt. Vnde & Eugenius quartus, & alij pontifices in suis bullis sępe concedunt, ꝙ quocunque tẽpore quadragesimæ quis cõfessus fuerit, & cõmunicauerit cẽseatur huic præcepto ca. Omnis, satisfecisse. Igitur intẽtũ ecclesiæ est, vt diximus, vt de hoc B. Thom. in 4. dist. 17. & Sco. ead. dist. vbi supra cum communiter doctoribus, & Medina de confessione, q. 18. 19 latius probant.

Resp. ad 4. Ad quartum resp. negando consequentiam, neq; superstitiose noua præcepta introducuntur, sed ex ratione vrgẽti: quia ius diuinum, & ecclesiasticũ præcipit ad sumptionem eucharistiæ præmittere confessionẽ, nõ autem ad aliorum sacramentorum ministrationem, vel susceptionem, vt supra probatum est.

Ad 5. vel ad 2. opinionẽ. Ad quintum, quod est fundamẽtum secundæ opinionis responsio patet ex supradictis, ꝙ est magna differentia inter ea quæ per Apostolos sunt per antiquam consuetudinem obligatoria quidẽ, sed non immutabiliter, neq; indispẽsabiliter introducta: & ea quæ immutabiliter, & indispensabiliter ad nos deriuata sunt. Nam illa non absolute, neq; proprie dicuntur de iure diuino: hæc autem sic, quale est hoc præceptũ de præmittenda confessione sumptioni eucharistiæ, vt supra ostensum est.

No. Concilium Triden. Ad supradicta facit expresse decretũ cõcilij Triden. sess. 13. de eucharistia. 11. die Octobris anno Domini 1551. sub Iulio tertio, in cuius 7. capitulo

capitulo sic habetur. Communicare volenti reuocandum est in memoriam eius, præceptum illud prima Corinth. 11. probet seipsum homo ecclesiastica autem consuetudo declarat eā probationem necessariam esse. vt nullus sibi conscius peccati mortalis: quantumuis sibi contritus videatur, absq; præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere dēat. Quod à Christianis omnibus etiam ab ijs sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare hæc sancta synodus perpetuo seruandum esse decreuit: modo non desit illis copia confessoris: quia si necessitate vrgente sacerdos absque præuia confessione celebrauerit quamprimū confiteatur. Hęc ibi. Et ibidem inferius canone 11. sic habetur. Et ne tantum sacramentum (.s. eucharistiæ) indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur: statuit, & declarat ipsa sancta synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat: quantumcunq; etiam se contritos existiment, habita copia confessoris necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere prædicare, vel pertinaciter asserere, seu publice disputando defendere præsumpserit: eo ipso excommunicatus existat. Hæc ibi. Quòd si vt ibi synodus dicit ecclesiastica cōsuetudo declarat, & non solum præcipit, vel instituit prędictam probationem apostoli fieri debere necessario etiam per præuiam confessionem. igitur patet intentum: cum declaratio, & declaratum idem sint.

Nisi ad hoc dicatur, vt secunda dicebat opinio, quòd vtiq; præuia confessio est necessaria, vt ibi declaratur: non tamen iure diuino, sed alio iure, vt supra dictum est. Sed contra hoc procedunt rationes huius tertię opinionis, quę suprapositæ sunt, & ita patet quomodo illa prima opinio erronea satis debilibus fundamentis, tertia autem quæ communis est solidæ firmata sit.

Dubium. Si dubitetur quæ nā sit ea necessitas in qua in absentia legitimi confessoris licitum sit cōmunicare, vel celebrare absque confessione: vtrum sola deuotio volentis celebrare sufficiat cum contritione.

Respon. Respondeo, vt ait Soto, vbi supra, quòd non sed vrgens necessitas requiritur, vbi peccati mortalis conscientia grauat, vt expresse dicitur in prædicto concilio Tridentino, & ita in quatuor tantum casibus id licitum erit. Primo in articulo mortis, vt si esset solus sacerdos cæcus, & surdus, aut mutus qui confessionem audire, vel absolutionē proferre non posset: tunc posset contrito periclitanti eucharistiam sine confessione præbere: posset etiam eidem infirmo iacenti per diaconum illam mittere, vt ipse Soto ibidem, & dist. 13. q. 1. art. 3. posset ēt ipse sacerdos iam moriturus consecrare, vel sumere sacramentum si non esset alius cui cōfiteretur.

Secundo in casu necessitatis quæ ex officio pendet, vt si rusticus plebanus non haberet sacerdotem nisi longe distantem: tunc non tenetur quotidie ire ad quærendum confessorem, & ita potest sine confessione contritus vno, aut forte duob. diebus, maxime dirb. festis, non tñ plurib. celebrare. In quo cauendum est à cōsuetudine, & fraude. Qui.n. in cōcubinatu, aut alio peccato permanet, potius dēt saluti animæ cōsulere, q̄ honori, vel vitæ corporali, & à sacris abstinere q̄diu peccādi nō amouet occasiones.

Tertio in casu scandali, puta si scandalū probabiliter immineret vbi quis in pascha, vel die solenni cum alijs nō cōicaret, vel celebraret, & legitimus confessor non adesset; tunc cū proposito confitendi legitimo confessori, q̄ citius cōmode posset, posset contritus cōicare, aut celebrare. Id aūt licite facere non pōt qui sine prędicta necessitate vellet pro sua deuotione die festo cōtritus sine confessione cōicare, vel celebrare, cū sine scandalo possit à sacro abstinere.

Quarto in casu decentiæ, vel reuerentiæ ad hoc sacramentum, vt si illi qui sunt cōicaturi coram plebe, & sacerdote in altari, & ibi recolunt aliquid mortale, si sine aliqua nota vsque ad aliam missam differre non possunt communionem: vtiq; possunt ibi cum contritione, & proposito statim confitendi communicare. Similiter si sacerdos post inceptam missam recolit aliquod mortale, & sine nota confiteri non potest, etiam missam potest, & debet perficere. in hoc S. Iurster eucharistia. 2. q. 7. & Nauar. in summa, c. 2 nu. 10. & Victoria in 4 de confes. q. 133. & de eucharistia. q. 7. 8. & Medina, & Soto vbi sup. & dist. 13. q. 2. art. 6. & Richar. Palud. & Doct. communiter concordant, cum sum. Angelica, eucharistia. 2 §. 5. & 6. & euchar. 3. §. 28.

Ex quibus sequitur. primo, ꝙ in casu quo nulla alia causa de supradictis intercedat, nisi vt absens confessor expectetur cui deuotius, & commodius fiat confessio quamuis Richar. in 4. dist. 12. art. 3. q. 6. Adr. de confes. q. 3. & Gerson, & alij dicant, quòd tunc contritus absque confessione mortalium pōt eucharistiam sumere, vel celebrare: tutius tñ, & probabilius est, ꝙ id facere non pōt si confessorem hēt cui tuto sine periculo alicuius mali, & sine rationabili timore de reuelatione confessionis pōt tunc cōfiteri, vt hoc ēt optime tenet Soto, vbi supra, & sum. Ang. eucharistia. 2. §. 5. & Siluester vbi sup.

Sequitur secundo, ꝙ sola verecundia de cōfessore hoc, vel illo non est sufficiens causa, vt contritus possit cōicare, vel celebrare sine cōfessione integra mortalium: si vt diximus legitimus cōfessor adest cui tuto sine periculo, atq; timore de reuelatione cōfessiōis possit cōfiteri.

N Se-

Sequitur tertio, quòd omnia supradicta intelliguntur, & vera sunt quando peccato mortali non est annexa excommunicatio, nec est peccator publicus. Nam si quis excommunicatus est, aut publicus peccator, in nullo casu de prædictis, nisi in articulo mortis, vt in primo casu dictum est, pôt contritus sine confessione, & absolutione præuia communicare, vel celebrare. Excepto qñ sacerdos postquã missam incepit, & recolit se esse excommunicatum, nec habet à quo tunc commode absoluatur: Nã tunc si id recolit post consecrationem, vtiq; potest, & debet cum sola contritione missam perficere: Ante cõsecrationem autem potius missam inceptam relinquere debet, vt secundum Thomam ait summa Angelica, & Siluester, & Soto, vbi supra, & dist. 13. q. 2. art. 6.

Sed in casu quo peccator occultus excõicatus non habet à quo possit absolui, & vehemẽtem suspicionem criminis præberet si non communicaret, vel non celebraret, & ita periculum vitæ, vel pœnæ corporalis grauissime, vel infamiæ incurreret: vtrum possit, tunc cõtritus sine cõfessione communicare, vel celebrare, dic vt infra q. 35. prope finem latius habetur.

QVAESTIO XVII.

Quomodo sint qualificandæ propositiones Theologales.

§. 1. RESPON. quòd multipliciter, vt in §. sequentibus patebit.

Propõ de fide catholica. Ideo propositio de fide catholica, seu veritas catholica, est propositio, seu veritas reuelata immediate, vel mediate ad religionem pertinens.

Veritas catholica. Dicitur, primo. Veritas reuelata, in quo tangitur obiectum formale fidei: quia videlicet veritas diuina supernaturaliter reuelata est ratio formalis quare alicui per fidem catholicam credimus. Vnde si non sit veritas diuinitus, vel supernaturaliter reuelata, sed naturali tantum ratione, seu lumine adinuenta non dicitur, nec est veritas catholica, neq; de fide vllo mõ. Quo fit, vt omnia principia moralia in decalogo contenta, & in sacra scriptura, licet sint naturali lumine cognita: quia tamen sunt etiam supernaturaliter reuelata, & vt talia creduntur, sicut & Deum vnicum esse, & omnipotentem, sint veritates fidei catholicæ de qua loquimur.

Item secundo dicitur ad religionem pertinens, vbi tangitur obiectum materiale fidei catholicæ, ad religionem autem pertinet id omne quod ad fidem attinet, & ad mores quocunque, videlicet directe, vel indirecte, seu reductiue, qualia sunt ea quæ ad credenda, speranda, amanda, agenda, & vitanda quoquo ordinãtur, quia sm B. Tho. 2. 2. q. 1. art. 1. & 6. sub fide catholica non cadunt, nisi ea quæ aliquo modo nos ordinant ad Deum: principaliter quidem ea quæ nos videnda speramus in patria: minus autem principaliter ea quæ ad hæc manifestanda, vel cõsequenda, vel quomodocunq; ad hæc ordinantur, aut pertinẽt. Hæc autem omnia ad religionem pertinere dicuntur: quia secundum ipsum B. Tho. 2. 2. q. 81. art. 1. religio importat ordinem ad Deum, vt ad finem. Quare sub obiecto materiali fidei catholicæ cadunt ista dũtaxat, quæ ad religionem pertinent.

Sed quo ad hoc dubitantur tria, primum. Vtrum veritates aliæ pertinentes ad alia naturalia, vel artificialia tantum si sint diuinitus reuelatæ sint de fide catholica. Ad quod respondet Gabriel in 4. dis. 13. q. 2. secundum Ocham lib. 1. & 2. dialogorum quòd non: neq; ibi hæresis proprie esse potest. *Dubium 1.*

Sed certe si hoc indistincte verum sit, sequeretur, quòd non esset de fide catholica, quòd stella differt à stella in claritate, aut quòd Thobias habuit Canem, aut quòd Machabeus hostes debellauit, cum tamen in sacra scriptura contineantur Thob. 11. & prima Corinth. 15. & 1. Machab. Quòd itideo sunt de fide, quia constat esse in sacra scriptura reuelata. ergò similiter essent de fide quæcunque aliæ veritates si eodẽ modo reuelarentur, puta quod stella differt à stella in virtute, & magnitudine, aut quòd sunt tot stellæ maiores tota terra, & ꝙ triangulus habet tres angulos, & quòd reubarbarum est purgatiuum choleræ. & quòd cras, vel in tali tempore erit bilibris tritici denario vno, aut quòd rex debellauit infideles, & huiusmodi: quamuis ad alias facultates aliaque negotia pertineãt. & ibi hæresis proprie esse pos̃set: nec opus esset illam addere limitationẽ ad religionem pertinens. Et consonat Gerson alpha. 13. k. dicens, ꝙ nulla est propositio vera, & nõ possit esse catholica si in sacra scriptura sit.

Ideo saluo meliori iudicio per tria dicta respon. Primum, quòd non solum ille veritates quæ iam in sacra scriptura reuelatæ continentur: sed & omnes aliæ ad quacunq; facultatẽ, siue materiam pertinentia si similiter diuinitus reuelentur, & omnib. cõiter credendæ proponantur, vel præcipiantur: vtiq; iam sunt de fide catholica, & per consequens ad religionem aliquo mõ pertinent: & ibi heresis proprie esse põt. Hoc patet per eandem rõnem vtrobiq; militantem. Et hoc idem dicendum vr̃ de illis quę in bona consequentia necessaria ex his omnib. supradictis veritatib. immediate reuelatis cõsequuntur. Et pro his immediate reuelatis, vt ab oib. credantur non opus erat addere illã particulã ad religiõe pertinẽs: sed pro alijs mediate reuelatis quæ per eccl̃am determinanẽ, de qb.

in

in secundo dicto sequēti habetur, quia constat ex quo illa pertinent ad fidē catholicā, ad religionē etiam pertinere. Nam fides ideo est, diciturq; catholica, quia est de obiecto catholico, .i. cōi, & vniuersali, quod videlicet omnib. in cōi credendū per prophetas, & Apostolos, & p ipsam ecclesiā sub præcepto propositū est, & ad quod gñaliter oēs explicite, vel implicite credēdum obligati sunt. Nā & ideo dr̄ ecclesia catholica, quia videlicet hēt eadē credibilia, & eadē sacramenta ab omnibus fidelibus vndecunque, & vbicunq; collectis, & existentibus generaliter credenda, atque tenenda, sicut & vnum eundē Deum, & Dn̄m Iesum Christum, secundum id Ephes. 4. Vnus Deus, vna fides, vnū baptisma. Hoc aūt totum ad religionē Christianā pertinet. ergo, & ad fidem catholicam simul.

Secundū dictū est, ꝙ determinationes, & diffinitiones Papæ, & conciliorum, nisi sint de his quæ ad religionē pertinēt, seu ad finē, vel mores, non vtiq; sunt veritates fidei catholicæ: neque vt talib. necessario credēdū est, neq; ibi hæresis esse pōt, vt si determinet, ꝙ stella est maior tota terra, vel ꝙ cœlū hēt talē influentiā in inferiora, ꝙ alchimistæ nō faciūt verū aurum, quòdq; multa falsa promittūt, vt hr̄ in extrauagan. spondēt, de crimine falsi. vel quòd in rerū vsu consumptibiliū vsus non distinguitur à dominio, vel proprietate, vt decreuit Io. 22. in extrauag. de verb. signi. li. 6. contra multos doctores oppositū probabilius defendentes, & hmōi alia ad aliàs facultates pertinētia. Nam eis non credēs, sed irrationabiliter, seu improbabiliter discredēs non hæreticus, sed vel rebellis, vel temerarius est: secus si rationabiliter, vel probabilius eis discredat, tunc. n. nullū peccatū erit. Et rō huius est, quia Deus non promisit ecclesiæ, secundū oēs doctores, aut ēt Papę, secundū cōem eorum sn̄iam (licet in hoc aliqui dissentiant) nō inquā promisit assistentiā spiritus Sācti ad docēdū, & reuelandū oēm veritatē absolute: nisi solum in diffiniendo de pertinentib. ad fidē, vel mores, idq; si faceret quod in se est ad id sciendū: & non aliàs, vt oēs concordi consensu dicunt doctores. supra dicta aūt non sunt hmōi, vt supponitur in hoc secundo dicto. ergo non est certitudo diuinæ reuelationis: & ex cōsequenti, neq; de fide catholica talia sunt, nisi ad fidē, & mores, & per consequēs nisi ad religionē Christianā pertineāt. Ideo dicitur quòd debent esse ad religionē pertinētes, vt superius in primo dicto tactum est. & in hoc consonat etiam Siluester titulo hæresis. 1. q. 2. expresse.

Tertiū dictū est, ex supradictis sequitur, vt ait B. Tho. 2. 2. q. 1. art. 3. ꝙ nō est de fide catholica, ꝙ hęc hostia est cōsecrata, aut quòd adorāda est, nec oppositū est hæreticum: sed temerariū, & aliquādo de hæresi suspectum, nisi quādo de infidelitate, aut defectu sacerdotis nō rite cōsecrātis probabilitas esset. Et rō est, q in hoc syllogismo, oīs hostia rite cōsecrata adorāda est. hęc hostia est rite cōsecrata, ergo, hęc hostia adorāda est, ex illa maiori de fide, & ex illa minore opinata, seu de fide logica, vel humana vehemēter credita, illa cōclusio sequēs debilio rē partē nō pōt esse de fide catholica, sed de fide logica, vel vehemēter opinata, vel sapiēs fidē, vt infra in §. 2. latius hr̄, esset aūt de fide catholica, ꝙ hæc hostia rite cōsecrata, vel si est rite cōsecrata adorāda est: & oppositū esset hęreticū, qa ibi præsupposita cōsecratione rite facta sine vllo eius dubio, iā de fide catholica est, ꝙ ei adoratio debetur, vt in maiore assūptū est.

Dubitatur secundo. Si alicui particulariter reuelaretur aliquid, puta sua glorificatio, aut salus finalis, aut talis futura victoria, aut quòd intret religionē, vel oret, aut quòd talis herba valet ad sanitatē, & hmōi, vt sunt reuelationes sanctæ Brigidæ, & aliorum sanctorū: ita tamen ꝙ Deus nō præciperet ei, vt hanc reuelationē generaliter oībus alijs fidelib. sub pcepto credēdam manifestaret, sed ipsi tm̄, vel alijs id cōstaret. Dubitatur inquā in hoc, & alijs similib. casib. primo, Vtrū is, aut illi cui, vel quib. talis reuelatio in quacūq; materia ēt in moribus, & fide certitudinaliter facta est ēt constet de eius veritate teneantur illi credere. & scdo, Vtrū p fidem catholicā id credāt: & tertio, Vtrū incurrant peccatū, & pęnā hæresis si id nō credant. *Dubium 2.*

Respon. ad primum, ꝙ non est dubium, ꝙ teneantur illi credere eadem certitudine qua, & articulis fidei creditur, quia vtrobique est diuina veritas infallibilis de certitudinaliter reuelatis, vt supponitur.

Sed quo ad scm, scilicet, Vtrum per fidem catholicā id credant, in hoc est duplex opinio. Nā magister Soro de natura, & gratia lib. 3. c. 1. tenet, quòd non, sed per aliam fidē infusam alterius speciei. quia inquit fides catholica solū inclinat ad obiectū catholicū quale non est hoc.

Alia est opinio magistri Vega de iustificatione li. 9. c. 3. c. 7. & Ambrosij Catharini in apologia contra Soto de certitudine gratiæ, c. vlti. ꝙ per eandē fidē catholicam infusam credimus talib. particularibus reuelationibus p quā credimus articulis fidei. quia licet nō sit idē obiectū materiale, ex quo nō est obiectum catholicum: est tn̄ idem obiectum formale, & eadem ratio formalis, ratione cuius credimus omnibus reuelatis à Deo generalib. & particularib. quibuscunque: qa. s. sunt veritates à Deo reuelatę, hęc. n. est rō formalis obiectiua fidei theologicæ. Igitur cū vbicūq; est eadē rō formalis obiectiua, debeat esse idē habitus eiusdem speciei, quicquid sit de obiecto materiali: sequit, ꝙ per eandē fidē infusam, seu theologicam credimus

articulis fidei, & alijs oībus reuelatis à Deo. Et talis est fides catholica essentialiter, quæ est idē habitus in specie: licet nō sit fides catholica obiectiue, i. licet nō sit de obiecto materiali catholico, seu vniuersali: nisi Deus eā reuelationē alijs gñaliter credēdā obligatorie ad salutē cōem oīum vellet proponi, & manifestari p ecclesiā, sicut credimus de reuelatione facta beatæ virgini, & Apostolis de sua gratia, & finali eorū salute, & glorificatione. Tūc.n. id credendū esset p fidē catholicā essentialiter, & obiectiue, sicut & articuli fidei credūtur. Hoc tñ est certū apud oēs, φ nihil dr̄ pertinere ad fidē catholicā, neq; est veritas, aut fides catholica simpliciter, & proprie: nisi sit obiectū catholicum, aut de obiecto catholico, quod videlicet oibus credendum propositum est sub præcepto.

Sed quo ad tertiū.s. vtrum discredens ptinaciter tali reuelationi particulari cognitæ de obiecto materiali nō catholico, sed particulari, sit hæreticus, & ibi sit hæresis proprie dicta.

Respōdet magister Vega, vbi supra c.3. φ sic qa est cōtra essentiā fidei infusæ catholicæ, ex quo est cōtra obiectū formale eius: quo ablato aufertur & habitus fidei: licet nō sit cōtra obiectū materiale fidei catholicę, ex quo nulli obiecto catholico repugnat, aut cōtrariatur, vt supponitur, & patet ex dictis. Magister Soto cōsequēter ad suā opi. supra positam diceret, φ ibi, nec est hæresis, nec hæreticus proprie, ex quo nō repugnat fidei catholicæ vllo modo, sed alteri fidei infusæ. Sed saluo meliori iudicio etiā supposita opi. magistri Vega, φ.s. illi reuelationi creditur p fidē infusam catholicā essentialiter, p quā creditur alijs articulis fidei, vt ad p̄m proxime dictū est: vt φ ei discredēs, licet sit infidelis, aut perfidus, & ibi sit infidelitas, seu pfidia, qua perditur fides si quā habebat infusā, & catholicā: sicut & qui miraculis visis, & manifestis credere nollet, vt fuerūt pharisæi tpe Christi. Tñ ille talis proprie hæreticus nō est, nec ibi est hæresis proprie dicta, nec ibi hēt locū pęna hæresis, aut hæretici, sed alia infidelitatis alterius, aut arbitraria. Ratio horū oīum est quia hæresis proprie non est nisi cōtra veritatē catholicā, veritas aūt catholica non est nisi de obiecto, etiam materiali catholico, quale non est in proposito, vt supponitur ex dictis, ergo. Et cū his videatur Gabriel, & Ochā, vbi supra, & Axiomata Christiana, li.2. art.6. c.10. Et forte magister Vega, vbi supra, accepit large nomen hæresis pro quacunque infidelitate, qua amittitur fides catholica ī homine Christiano.

Si cōtra hoc arguatur. Oē reuelatū à Deo, cognitū, tale est verū, & necessario ab omnib. credendū. talis reuelatio particularis est cognita, φ est à Deo, vt supponitur. ergo, vt est vera, necessario credenda, ēt per fidem catholicam. *Argum.*

Respondeo, cōceditur cōsequētia, φ sub peccato, & pęna infidelitatis, aut perfidiæ est credēda talis reuelatio: non tñ, vt veritas catholica, neque sub peccato, & pęna hęresis, vt supra dictum est, nec aliud probat argumentum. *Respon.*

Si replicetur, φ illa maior prædicti argumēti, est veritas catholica, & obiectū oīno catholicū, quia est fundamentū fidei, & oīum credibiliū per ecclesiā diffinitū. minor aūt est euidēs, vt supponitur, φ euidēter cognoscatur reuelatio diuina, aut certitudine supernaturali. Et illa cōsequētia est bona, & necessaria, quia est in darij. ergo cōclusio præfata, s. φ talis reuelatio particularis, est necessario credēda, &c. est veritas catholica. Quod patet. quia propositio quæ bene sequit ex reuelatis, est de fide catholica, & veritas catholica, vt proxime dicetur ī 3. particula seq. ergo si est veritas catholica sequitur quòd opposita propositio proprie hæretica est. *Replica.*

Respondeo, solū cōcluditur, sicut & concedis, φ hæc cōclusio est veritas catholica, s. huic reuelationi particulari necessario ēt per fidem catholicā, vel per aliā, credendum est ab ijs quib. sufficienter constat: & opposita propositio, φ.s. ei non est credendū ab eisdē, est hæretica, vel sapiens hæresim. negatur tñ, φ inde sequatur, φ eidē reuelationi est, vt veritati catholicæ necessario credēdū. Nā, vt sæpe dictū est, non est veritas catholica, neq; eius opposita est hæresis, nisi talis veritas reuelata, vt generaliter omnibus necessario credēda posita sit ab ecclesia. Stat enim, φ aliqua veritas reuelata catholica non sit. Quo fit, vt licet sit hæreticum dicere, φ tali reuelationi particulari, seu veritati diuinæ cognitæ non sit credendū: non tñ est hæreticū tali veritati nō credere, sed est peccatū infidelitatis, aut perfidiæ. Sicut hęreticum quidē est dicere, φ fornicari, non est peccatum: non tamen est hæreticū ipsum fornicari, sed aliud peccatū est. Et ita patet illa particula ad religionē pertinens. Tertio dicitur veritas reuelata immediate, vel mediate, quod alij dicūt in se, vel in suo antecedēte. pro quo nota, quòd veritas dr̄ reuelata immediate, vel in se, tripliciter. primo, qa in propria forma continetur in sacra scriptura, puta, in principio creauit Deus Cęlum, & Terram. in principio erat verbū, &c. & tota scriptura sacra huiusmodi est. Secundo est omnis veritas quam ecclesia determinate recipit credēdā, tanquā ab indubitata relatione, seu traditione Apostolorū, quib. Christus, aut postea spiritus Sāctus eā eccſæ, vel Apostolis immediate reuelauit, generaliter oīb. proponēdā, vt credatur: quæ per continuā, & vniuersalē fideliū successionē ab Apostolis ad nos vsq; peruenit, secundū August. lib.4. de baptismo cōtra donatistas cap.44. Et videtur ad idem c. Cum Marthæ, de celebr. miss. & talia sunt ea quæ quo ad materiam,

riã,& formã ritumq; sacramẽtorũ vniuersalis ecclesia semper seruauit,& seruat,& tanquã à Christo per Apostolos tradita docet.

Tertio est oïs veritas specialiter alicui, vel aliquib. diuinitus nũc de nouo reuelata. Nam hæc est sine dubio credẽda ab ipsis tñ quib. de tali reuelatione cõstat sufficiẽter, sicut & sacra scriptura. Alij aũt quib. nõ ita cõstat de huiõi re uelatione nõ obligãtur credere, nisi p miraculũ, vel per ecclesiã, vel aliàs sufficiẽter eis constet, vt ait Gabriel,& Gerson vbi supra,& cum eis vr cõcordare magister Vega, vbi supra. Sed certe hoc vltimũ est limitandũ secundũ supradicta, ita videlicet, φ si talis reuelatio particularis præcipiatur, φ oib. cõiter credẽda poponatur p ecclesiã,& manifestetur, vt oportet, sicut & alia quæ de fide catholica oib. credẽda proponũtur: tũc quidẽ esset veritas catholica, vt sacra scriptura sub peccato,& pęna heresis necessario credẽda, maxime postquã p ecclesiã sufficiẽter notificata esset. Quòd si nõ sic, sed particulariter alicui, vel aliquib. fieret, vel cõstaret de tali reuelatione ẽt p miraculũ, & p ecclesiã nõ proponeretur cõiter oib. credẽda: tũc nõ esset veritas catholica, sed diuina dũtaxat. Et illi tñ quib. de ea sufficiẽter ẽt p miracula cõstaret, peccarẽt quidẽ peccato infidelitatis, seu pfidiæ si ei nõ crederẽt, non tñ peccato hæresis quousq; per ecclesiã, vt vera reuelatio diuina oib. credẽda proponeretur,& fieret veritas catholica. & hoc patet, & sequit ex supradictis.

Veritas aũt reuelata mediate, vel in suo antecedẽte est illa, quæ ex supradictis veritatib. catholicis in se, seu immediate reuelatis infertur in bona cõsequẽtia: nõ quidẽ probabili dũtaxat, neq; euidẽti euidẽtia mathematica: sed in bona cõsequẽtia certa,& necessaria, in lumine fidei seu naturali, licet in propria forma talis veritas in sacra scriptura nõ contineatur, vt φ Christus est verus Deus,& hõ ex humana carne,& aïa rõnali subsistẽs, φ habuit neruos, & sanguinem,& alios humores, ossa, & venas, & huiõi. Et ad hoc genus spectãt oẽs fere determinationes, seu diffinitiones cõciliorũ summorũque Põtificũ in materia tñ fidei,& morũ, quę pdicto mõ ex sacra scriptura deducũtur,& oib. necessario credẽdæ expresse proponũtur, vt φ spũs Sanctus procedit à Patre,& Filio, φq; est eis cõsubstãtialis, φ est Deus Oipotẽs, & creator oïum rerũ visibiliũ, & inuisibiliũ, & huiõi. Secus si tales determinationes põtificũ,& ecclesię nõ sint in materia fidei, vel morũ, sed in alijs facultatibus, vt supra dubio primo, dictum est.

Et similiter ad idẽ genus ptinẽt oẽs snię, vel determinationes ĩ materia fidei, & morũ ĩ qui bus oẽs ecclę doctores approbati, sine vlla contradictione cõcorditer cõsentiũt. Talis nãq; cõcors eorũ oïum snia, cui nullus impune cõtradixit est, tãquã ecclæ determinatio, seu diffinitio de fide tenẽda. Tũ primo, qa tãquã talis p ecclesiã approbat,& oppositũ reprobatur, atq; punitur. Neq; n. ecclesia tã vniuersaliter, tãq; cõstãter eã doceret,& oppositũ reprobaret; neque iã acriter puniret: nisi illã veritatẽ tãquã à Deo reuelatã reciperet. Quod inde patet. qa iõ sine punitione pmittit vbi nõ est scãdalũ tenere beatã virginẽ esse cõceptã in peccato originali, qa nõdũ certa est de reuelatione diuina. ergo dũ aliqd horũ impune nõ pmittit, signũ est, φ id tãquã reuelatũ à Deo p suos doctores, vel per generalẽ celebrationẽ ecclesiæ tenendũ recipit de fide. Tũ scdo idẽ patet, qa ex quo Deus ecclesiæ suæ dedit, nõ solũ Apostolos,& Euãgelistas, atq; prophetas, sed ẽt doctores sanctos, quos ĩ dubijs,& nõdũ certis, neq; ex sacra scriptura euidẽter notis, siue deductis sequamur, ꝑm id Ephe. 4. dedit quosdã Apostolos, Euãgelistas, atq; doctores,&c. iã sequitur De ũ illos ĩ pertinẽtib. ad fidẽ & mores,& ecclesiæ ædificationẽ illuminare; neq; pmittere oẽs illos simul errasse in his, quæ ꝑm illorũ sensũ, atq; doctrinã, nobis credẽda,& tenẽda præcipit. Alioqui fallibilẽ regulã credẽdorũ Deus nobis dedisset Matth. 22. Super Cathedrã Moysi federũt scribæ,& pharisæi, quæ dixerim vobis facite &c. Et Luc. 10. Qui vos audit me audit. Et Matt. 5. Vos estis lux mũdi, φ nõ solũ de Apostolis, & pĺatis, sed ẽt de doctorib. intelligit,& canit ecclesia. Et Deut. 32. Interroga maiores tuos. & dicẽt tibi. Igitur tãquã mediate reuelata, vt de fide credẽda,& tenẽda talis cõcors oïum doctorũ approbatorũ snia supradicta, & eius opposita hæretica cẽsenda est, vt Castro, vbi infra allegatur,& Simãcas in catholicis institutionib. c. 21. late prosequũtur. Quòd si nõ oẽs, sed plurimi in eã sniam cõsentiant, à quib. aliqui pauci doctores approbati dissentiũt, neq; pp hoc ab ecclesia de hæresi, vel errore notãtur, vel reprobantur: tũc talis eorũ snia nõ est, vt de fide, sed vt cõis,& vera tenenda, & eius opposita nõ vt heretica, sed vt erronea, vel temeraria habẽda, & notãda est. Si vero nõ assertiue, sed probabiliter tñ ab oibus, vel à plurib. teneatur, nec oppositum tenentes ecclesia puniat: tũc de pietate tantum fidei,& vt probabilior censenda est.

De his,& de auctoritate doctorũ ecclæ lati* Abulẽ. ĩ defensorio, par. 2. c. 81. 82. Et Couarr. in resolutionib. li. 4. c. 16. n. 6.& 10. latius agit. Vbi ait iste doctor,& Cast. de punitione heret. li. 1. c. 5.& 6. φ nullus citra Papã,& cõciliũ generale legitimũ, ẽt si sit diœcesanus cũ suo cõcilio prouinciali,& cũ aliqua vniuersitate, potest propositionẽ dubiã diffinire hereticã, aut de fide esse: licet doctrinaliter docere posset,& prohibere tãquam suspectã, vel sca ndalosam; nisi foret adeo manifesta, vt de ea re nulla posset

apud catholicos esse controuersia. Sed Gerson alpha. 13. litera y. 3. ait id solũ esse verũ de vltimata diffinitione. na necesarij cũ cõsilio sapientũ, & maxime quãdo scandalũ, aut periculum erroris culpabilis est, põt iudicialiter circa fidẽ & mores diffinire: quamuis hæc diffinitio debeat vltimate diffinitioni Papæ, vel cõcilij generalis esse subiecta, & consonat tractatus vltimus qui post articulos Parisien. habetur c. t.

Vbi & notandũ est, ꝙ nõ oĩa quæ tradit, vel tolerat ecclesia, vt publice legẽda, ẽt in officio, & cultu diuino sunt catholicæ veritates proprie, & stricte de fide hoc vltimo modo sumptę: neq; vt tales de necessitate salutis credẽda sunt: quia vt inferius, §. 3. 4. & 5. patebit multa huiusmodi sunt de pietate fidei duntaxat.

Illæ aũt veritates quas nõ solũ per transitũ, aut per occasionẽ, vel narratiue, sed sub diffinitione iudiciali à proposito, & expresse, & nõ solũ tacite ecclesia, vel Papa tradit gñaliter oĩbus necessario credẽdas, vel earũ opposita reprobãda, cõcurrẽte vniuersalis ecclesię, seu cõcilij generalis legitimè cõgregati cõsensu, seu approbatione explicita, vel implicita, sunt de fide tenẽdæ, & credẽdæ necessario; ẽt si ibidẽ nõ dicatur id esse de fide, vel sub anathemate tenẽdũ, vt latius infra lib. 4. de fide, Papa, & cõcilio. q. 3. latius agitur de hoc ĩ resp. ad quartũ argum. & in fine illius quęstionis in 2. & 3. dub. q̃ post 6. arg. habẽtur. Et tales sunt oẽs decretales sũmorũ Põtificũ de fide, & morib. principaliter, & à proposito diffiniẽtes, q̃ sũt p vniuersalẽ ecclesiã acceptatę. Nã ea quę p occasionẽ ibi narrãtur, neq; à proposito ibi diffiniũtur non q̃ sẽ de fide, sed vt probabiliora tm̃ credẽda sunt: sicut & ea quæ à doctorib. cõiter dicũtur: qa nõ nisi, vt talia ibi narrãtur, vel allegãtur. Sic ẽt tenet magister Vega de iustificatione, li. 9. c. 41. ĩ fi. Et Ambrosius Catharinus cõtra Soto de certitudine gratiæ ca. 18. Et Abulensis, vbi supra.

Dubium. Sed qd de illis determinationibus, siue finis, aut decretis ecclesiæ ẽt à proposito in materia fidei, & morum, nõ tñ expresse, aut iudicialiter traditis p totã ecclesiã, de quib. nulla pcepta fidei data sunt: sed solũ de ipsis est quidã tacitus diuturnus, ac generalis cõsensus ecclesiæ. puta ꝙ beata virgo nullũ vnquã habuit actuale peccatũ, ꝙ fuit sancta ante quàm nata, siue ꝙ nata est sine peccato originali, modo id fuerit p speciale priuilegiũ sanctificationis in vtero modo p specialissimũ potius priuilegiũ præseruationis, ꝙ præsentata est à parentib. in tẽplo: ꝙ rãdẽ corpore, & aĩa gloriosè assumpta est, & regnat in cęlo. Et alia eiusmodi quæ vniuersalis ecclesia in suis celebritatib. tenet, & prædicat? Vtrum talia sint, vt catholicæ veritates de fide proprie, vel stricte, an large credẽda necessario ita quòd eorum opposita sint hæretica.

Ad hoc rñdet Caietan. tract. de conceptione B. Virginis in tertio quodlibetorũ libro, ꝙ solũ pie, & probabiliter hęc credẽda sunt, nec eorũ opposita sunt hæretica: quòdque hæc, sicut & multa alia de quib. infra, §. 3. 4. & 5. cõis ecclesiæ pietas, ẽt in officio diuino solũ probabiliter tenet, & credit. Et quo ad assumptionẽ B. Virginis cũ eo cõcordat Gabriel in sc̃do sermone eiusdẽ festi. Sed Ambrosius Catharinus in vltimis annotationib. cõtra Caietanũ lib. 4. in trac. de immaculata cõceptione B. Virginis, dicit, ꝙ talia sunt de fide necessario credẽda: & eorum opposita sunt hæretica; quãuis ecclesia nõ condẽnaret ea, neq; puniret, vt hæretica, ex quo nõ sunt expresse tradita sub præcepto credenda, sed vt erronea, temeraria, præsumptuosa, scismatica, & schandalosa. Et doctissimus Castro, vbi infra cap. 9. & 10. videtur ad idem indistincte, dicens talia esse hæretica, quæ contra tacitam ecclesiæ determinationem sunt. Resp.

Mihi vero saluo meliori iudicio ex practica ecclesiæ videtur, ꝙ horũ aliqua diffiniuntur, & sunt de fide necessario credẽda, ita ꝙ oppositũ esset hæreticũ, vel sapiẽs hęresim. Aliqua de fidei pietate, ita tñ ꝙ sine peccato temeritatis, & erroris oppositũ teneri, aut ẽt sine scãdalo prædicari nõ põt, sed neq; sine punitione ecclesiastica oppositũ dogmatizaretur. Aliqua sunt de fidei pietate, ita ꝙ sine vllo peccato erroris, & sine punitione oppositũ crederetur. Exẽplum primi, ꝙ beata virgo nullũ actuale peccatũ habuit, quod q; sine originali nata est. hęc sunt de fide necessario credẽda: & opposita sunt hæretica. Tũ quia hęc cõ orditer ab oĩbus doctorib. sacris tenẽtur, & asserũtur, ita ꝙ si aliqui paucissimi eorũ aliter dixerũt, statim id ab omnib. doctoribus cõiter, & per vniuersalẽ ecclesiã reprobatũ est. Tũ ẽt quia in cõcilio Tridẽ. sess. 6. can. 23. hr̃ quòd de B. Virgine vniuersalis tenet ecclesia, quòd ex priuileg o speciali oĩa peccata ẽt venialia in tota vita sua omnino vitauit, vt de hoc latius infra. q. 44. habetur. Itẽ de præsentatione B. Virginis in templo, & de festo niuiũ & de festo expectationis eiusdẽ. quòdq; beata Anna, & Ioachim parẽtes eius fuerũt, & alia eiusmodi. Sic ego cẽserẽ esse de fide, ꝙ eorũ opposita hæretica, vel sapiẽtia hæresim iudicarẽ, qa vniuersalis ecclesia ea celebrat, tradit, prędicat, approbatq; historias de his agẽtes, ita ꝙ rõnabiliter negari nõ possunt, vti de hoc infra, §. 8. latius habetur. Exẽplũ secũdi est de gloriosa B. Mariæ Virginis corpore, & aĩa assumptione, quę ita ab oĩbus creditur de pietate fidei, ꝙ oppositũ, temerarius error, præsumptuosus, & scãdalosus, dignusq; punitione est. quia contra cõem sensum doctorũ est, & ecclesiæ, licet non sit hęreticũ, vt ait Cano de locis theologicis, li. 12. c. 11. Et Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. f. 416. c.

Immo,

Immo,& vt ait Ambrosius Catharinus in trac. conceptionis contra Caietanum sapiens hæresim est,quatenus est contra tacitam sententiam ecclesiæ Romanæ, siue catholicæ ipsam assumptionem corpore,& anima celebrantis, idque in ea celebratione intendentis. Et forte etiam hæreticum censendum esset, per hanc eandem rationem: maxime quia sic eam assumptionem celebrat ecclesia tota Romana siue Catholica, & iam doctores omnes ita cõsentiunt;vt neminem permittãt oppositum impune dicere , vel opinari. Vnde videtur hæc sicut , & alia multa olim dubia in exordio nascentis ecclesiæ , iam tẽporis diuturnitate occulta quadam spiritus sancti reuelatione , aut inspiratione cõi omniũ fidelium,animis in fixa, per ecclesiam in cultu diuino, vt certũ de fide approbari atq; teneri.

Exemplum tertij est de immaculata. B.virginis conceptione:quæ ita creditur de pietate fidei,ꝙ oppositum credens,nullo erroris peccato notatur ab ecclesia,neq; punitur : nisi forte pp scandalum de quo infra.q.44. latius habeť.

De oĩb. supradictis speciatim agit Turrecremata in summa de ecclesia lib.4. par.2.c.8.& 9. Et Gerson Alphab.14.e.f.l. Et Ocham lib.1.& 2.dialogorũ. Et Gab.in 4.dist.13. q.2. Et liber dictus Axiomata Christiana lib. 2. & præcipue art.6.c.11.Et tandem Castro de punitione hæreticorum lib. 1.c.3.4. & 8. & 9.& 10.dilucide agit. Et Symancas de hæreticis.c.25.26.& 47.

§.2. *Sapiens fidem.*

Propositio Sapiẽs fidem , dupliciter dicitur, primo,vt ait Cano,vbi supra, & multi alij,quã do non quidẽ aperte est,de fide, vel veritas catholica aliquo modo de supradictis in 1.§.præcedente: sed secundum communẽ sensum sententiamq; doctorum censetur esse de fide, vel ad eam pertinere,vt de assumptione.B.virginis in fi.prædicti.§.1. proxime dictum est.

Secundo modo,secundum Gerson,& Gabr. & Simancas,vbi sup.& Medina, vbi infra refertur,& communiter doctores,& videtur melior diffinitio,ꝙ illa propositio sapit fidem , quæ ex vna de fide simul,& ex vna alia,quę licet nõ sit de fide,tamen rationabiliter negari non potest in bona consequentia necessaria potest inferri. Vel ex qua simul , & ex vna alia q̃ rõnabiliter negari non põt,in consequentia necessaria,põt inferri vna de fide.Vel q̃ in cõsequẽtia entimematica probabili, q̃ rõnabiliter negari non põt sequiť ex vna,vel plurib.de fide : aut ex ea,vel ex eis in eadẽ cõsequentia infertur vna de fide.

Exemplũ primi:ista propositio.in hostia altaris est Christus,vel Hostia altaris quę à Sacerdote celebrante eleuatur est adoranda,sapit fidẽ.Nam si diceretur,ꝙ in Hostia rite cõsecrata est Christus,aut ꝙ illa est adoranda , vtique est de fide.Sed dicere solum ꝙ in Hostia quę eleuatur à Sacerdote est Christus, aut ꝙ illa est adoranda,sapit fidẽ.Quia bene sequitur in Barbara,vel in darij.in omni Hostia rite cõsecrata est Christus,& illa est adoranda, sed Hostia altaris aut , quæ à Sacerdote celebrante eleuatur est rite consecrata. ergo in illa est Christus,& adoranda est. Ecce quomodo in consequentia necessaria ex maiori de fide,& ex minori,quę rationabiliter sine magna temeritate,negari non potest quãuis de fide non sit,sequitur illa conclusio quę ideo sapit fidem.

Exemplum secundi sic. In Hostia altaris est Christus, & adoranda illa Hostia est quæ à Sacerdote celebrante eleuatur. Sed non esset ibi Christus,neque illa Hostia esset adoranda: nisi esset rite consecrata . ergo in omni Hostia rite consecrata est Christus, & illa adoranda est.

Exemplum tertij sic arguendo.In omni Hostia rite consecrata est Christus , & illa est adoranda. ergo in Hostia altaris,est Christus,& illa , & ea quæ à Sacerdote celebrante eleuatur adoranda est.Vel econuerso sic.In Hostia altaris, vel quæ à Sacerdote celebrãte eleuatur est Christus,& illa est adoranda, ergo in Hostia rite consecrata est Christus,& adorãda est. Patet vtraq; consequentia entimematica; q̃a rõnabiliter, negari nõ põt, ꝙ Hostia altaris, aut quę à Sacerdote celebrãte eleuať rite consecrata sit.

Hæc autem propositio, confessio vocalis Sacramẽtalis est necessaria de iure diuino , vel de fide, & eius opposita hæretica est, quia sic decretum est in Concilio Trid.Sessione.4.sub Iulio. III.c.5.quamuis clarissimus Medina de confess.q.4.dixerit sapere fidem,& oppositum sapere hæresim duntaxat .

Similiter sapit fidem hæc propositio B. Gregor.fuit Papa,quia bene Sequitur.fuit Papa,& non nisi quia fuit canonice electus. ergo omnis Canonice electus in Papam est Papa , quæ est de fide, vt eam decreuit Mart. V. in Concilio, Constantiensi: quę Sequitur ex illa.Vel econtra sic arguendo . Omnis Canonice electus est Papa,B.Gregorius fuit Canonice electus.ergo fuit Papa. Vel sic entimematicæ. B.Gregorius fuit Papa, ergo omnis Canonice electus est Papa. Vel econuerso.omnis Canonice electus est Papa. ergo. B. Gregorius fuit Papa. Patet hoc vtraque consequentia,quia fuit Canonice electus,quod rationabiliter negare non potest, & non propter aliud quispiam est Papa.

Et talis propositio sapiens fidem, est etiam, & dicitur accedens, & pertinens ad fidem.Hæc Gerson. Turecremata,Gabriel, & alij vbi sup. & Medina de confessione. q. 4. de his etiam videatur,infra.§.8.

Propositio de probabilitate fidei est q̃ ex diffinitis per papam,vel ecclesiam, vel per omnes Doct.sacros,vel scholasticos in reb.fidei,& morum sequitur solũ probabiliter,vel in cõsequẽtia §.3. *Propositio de probabilitate fidei.*

tia, non quidem necessaria, & euidenti, sed topica, vel probabili; vel quæ tenetur ab aliquib. doctorib. sanctis approbatis, vel à plurib. alijs scholasticis, sine aliorum plurium cōtradictione, vt de hoc latius infra. §. 10. 11. habetur.

§. 4. *Propositio de pietate fidei.* Quę si simul souet pietatem, seu deuotionē, dicitur etiam de pietate fidei. Tales sunt multæ propositiones communiter à doctorib. asserte in materia fidei, vel morum, prædicto modo deductæ. Talia etiam sunt multa opera sanctorū per Papam, vel ecclesiam approbata: quia, s. in prædicta materia, sunt pro maiori parte vera, & per totum fere probabilia, & de hæresi non suspecta, sed vtilia ad bene viuendum. Ita q̄ nisi oppositum quo ad aliquid eorum sufficienter probetur debent pro veris haberi. Et talium auctoritas sufficientem facit probationē. Hæc Gerson, & Turrecremata, vbi sup. c. 9. & 10. Et Abulensis 2. par. defensorij, c. 83. Et in quadam notula super hoc, quæ habetur post articulos Parisien. contra quosdam annotatos.

§. 5. *Propositio pia.* Propositio autem pia, seu de pia credulitate tantū, est propositio probabilis quæ souet pietatem, vel deuotionem etiam si ex diffinitis per ecclesiam, nullo modo sequatur, vt q̄ B. virgo in hac vita vidit clare essentiam diuinā, quod Angelus custos, & alij sancti quibus homo specialiter, fuit deuotus in vita, fauent ei specialiter in morte, & q̄ ipsi cum alijs simul exeunt obuiam illius animæ in cellum intranti, ipsam honorifice comitantes ad tribunal Christi, seu ad coronam percipiendam, vt ait B. Vincentius in quodā Sermone de defunctis. q̄ talis, vel talis sanctus in celo habet hanc, vel illam prærogatiuam specialem, ad hoc, vel illud bonum siue remedium hominum. Tales sunt ēt aliquę trāslationes sacræ scripturæ olim æditæ à quibusdam, & per summos Pontifices approbatæ extra iuditiū sine rei cognitione, & examinatione sapientum, & solita in sacra scriptura approbanda solēnitate: Sed solum de primo aspectu per Papam approbantur, & cōmendantur nō quasi omnino, vt sacra scriptura expertes erroris, sed vt ille in quib. nō apparet notabilis error periculosus: & vt valeant emendari, vt ait Ambro. Cathar. tractatu de clauib. claue prima de editione vulgata agēs. Sed iā hæc nr̄a editio vulgata est in Concilio Trid. sess. 4. solēniter approbata, vt ei nō liceat contradicere. Ad idē liber tertius, & quartus Esdrę pertinere videnť. Tales ēt sunt reuelationes S. Brigidæ quæ per Papā approbatæ sunt: & legēdę, & vitæ SS. patrum quæ in ecclesia, & in officio diuino leguntur, & approbantur, solū vt piæ, & probabiles historiæ, vel veritates sine assertione pertinaci tenendæ, vt ait Gerson alijq; doctores vbi sup.

Sępe tamen propositio pia, & de pietate, aut probabilitate fidei pro eodem accipiuntur.

§. 6. *Impertinēs ad fidem.* Propositio impertinēs ad fidē, est, quę cū sit in materia fidei, vel theologa, vel morali, nō tñ sequitur neq; repugnat fidei vllo modo. Vt dicere, q̄ tot homines saluabuntur, quot Angeli ceciderunt. Quòd actus, vel peccatū ex ignorantia inuincibili, est vel nō est alterius speciei moralis, ac si fieret scienter, Quòd actus exterior hēt, vel nō habet distinctā malitiā ab interiori, & alia eiusmodi. Gerson alphabeto. 14. litera e.

Hæresis, est error pertinax in fide. Vnde ad hæresim propriæ, & formaliter sumptam, duo requiruntur. Primū, q̄ sit error in materia fidei, vel morum. Nam sicut fides principaliter in corde, vel in intellectu, vt mouetur à voluntate, & secundario in verbis consistit. ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutē: ita hæresis ei opposita principaliter, & essentialiter consistit in intellectu, ideo & dicitur error: & secundario, & denotatiue est in verbis, vel in scriptura. Et nota, quòd error dicitur in fide, quando est contra aliquā propositionem reuelatam aliquo modo de supradictis in. §. 1. Ideo Hilarius de Trini. lib. 8. vt etiam refert magister in 4. dist. 13. ait. de intelligētia non de scriptura heresis orta est: & sensus, non sermo, fit crimen, scilicet heresis. adde, quòd verba secundum Aristot. sunt animæ conceptionum, seu passionum notę.

§. 7. *Hæresis. Hæreticus & Hæretica propositio.* Sequitur ex dictis, q̄ in operib. hæresis propriæ aut verę non est: sed signum, aut præsumptio, aut suspitio de hæresi, attentis circunstantijs inde haberi potest, & maxime si opera ipsa: ex sua natura, seu institutione diuina, vel humana sint hæresis significatiua: qualia sunt sacrarum imaginum ignominiosa cōbustio, vel cōfractio, aut baptizatio, & ceremonię, ritusve iudaici seu mahometici, aut aliorum infideliū. De quo latius lapus, butrio. Panor. Io. de Imo. in Clem. 1. de vsuris. §. fane. Et facit c. non solū. 11. q. 3 & c. Violatores. 25. q. 1. & Io. Andr. c. 2. de hæreticis. lib. 6. & Gabr. in 4. distin. 13. q. 2. dub. 1. secundum glo. in c. firmiter de hæret. & Ocham vbi latius de his. & breuiter Siluester tit. hæresis. 1. q. 5. & q. 1. & 2.

Vbi etiam refert, q̄ hæresis, & hereticus improprię, seu interpretatiue dr̄ Simoniacus, & excommunicatus, & peruersor sanctorum sacramentorum. Et multi alij criminosi, tū propter præsumptionem, tum propter horrorem criminis, vt latius notat glo. in d. c. firmiter, de hæret. & in c. inter heresim. 24. q. 3. Et concordat Turrecremata de potestate Papę lib. 4. par. 2. & communiter doctores in 4. dist. 13.

Secūdum requisitum ad hæresim criminalē, & propriæ dictā, & formaliter facientē, & denominantem aliquem hæreticū, est pertinacia. quę tunc est qñ homo sciens tale quid esse contra determinationem ecclesiæ de fide aut contra

tra id quod ipsa tanquam de fide credit, & tenet, ipse voluntarie seu deliberate id credit, & tenet, vel dubitat, vel sic credens profert exterius. & hoc est verũ vndecunque; & quocunq; ad id deliberate tenendum inductus sit. Vel si ignorat, id esse contra fidẽ, & contra determinationẽ ecclesiæ de fide, non tñ est paratus corrigi, & ad quiescere ecclesię: sed refugit id scire aut veritatem ędoceri deliberate in suo errore ꝑmanẽs siue cõsentiens. Vel si deliberate dubitat de eo, qđ scit tanquã de fide teneri ab ecclesia refugiẽs edoceri, vt dictũ est, vt in c. dubius. de hære. de quo & Siluest. tit. hęresis. 1. q. 3. Et Simancas in catholicis institutionibus. c. 25. 26.

Vbi nota secundum Caiet. 2. 2. q. 11. art. 2. ex B. Tho. ibidem, & lect. 4. super. 1. Corinth. 11. c. quòd ad dictam pertinaciã non requiritur, ꝙ homo diu, aut multis dieb. in sua deliberatione erronea, aut in suo dubio deliberato de fide obstinate perseueret: sed sufficit quòd semel suo errori aut dubio in fide scienter, & deliberate consentiat, vt dictum est. Quamuis Siluester tit. hæresis. 1. q. 2. secundum aliquos dicere videatur oppositum. Sed vt dixi, ad pertinaciã sufficit deliberatio contra id quod scit teneri per ecclesiam. Perseuerantia aũt multorũ dierum facit obstinationem, seu ẽt incorrigibilitatẽ post sufficiẽtes monitiones. Sicut. n. ad fidẽ, & fidelem sufficit, ꝙ quis deliberate volens, & sciens, id esse de fide etiam paruo tempore credat: ita & ad hæresim, & hæreticum pertinacẽ, & perfectum sufficit, quod sciẽs id esse contra fidem ecclesiæ, etiam paruo tempore deliberate consentiat, & teneat, vt Gerson alphab. 14. o. p. latius agit, & Simancas in institutionibus catholicis. c. 47. optime consonat.

Ex quo sequitur, ꝙ ignorans tale quid, puta rusticus ignorãs contineri in sacra scriptura, ꝙ Abraam duos filios habuit, & iõ id deliberate negat, aut ignorans confessionẽ vocalem credit aut teneri per ecclesiam esse de fide aut de iure diuino necessariã: quãuis, id aliàs culpabiliter ignoret ẜm B. Tho. 2. 2. q. 11. art. 5. sciens ẽt esse præceptam ab ecclesia omnib. Christianis sicut, & ieiunium quadragesime, & sic deliberate credit, & dicit non esse de fide aut de iure diuino obligatoriã: vtiq; nõ est hæreticus, sed erraticus tñ: nec habet pertinaciam si paratus est corrigi, & ecclesiæ veritatẽ docenti sufficienter acquiescere, non refugiens, id scire, aut veritatem à doctis edoceri. Et vt ait Cano vbi infra refertur, isti dicuntur modicæ fidei qui non ex malitia, sed ex ignorantia, ẽt culpabili, non recte credunt: Sicut apostoli aliquando, & Mar. vlt. de hac infidelitate reprehenduntur. Non quia non crediderunt Christo, sed qa alijs discipulis dicẽtib. ipsum surrexisse, non crediderũt ex sua fragilitate: iõ non hæretici, sed modicæ fidei fuerunt. Esset autem hęreticus pertinax si sciens esse præceptum ecclesię de confessione, aut ieiunio in quadragesima crederet, & dicere intenderet, non esse necessariũ nec vllo iure seu nullo modo obligatorium confiteri, aut ieiunare tunc, vel ecclesiæ præcepto obedire: qa iam scit ecclesiam credere, & tenere, de fide esse, superiorib. obedire, cuius oppositũ sciẽter, & deliberate, & per consequens pertinaciter, ipse credit, & tenet. Et similiter ex ignorantia etiam culpabili, sine pertinacia credens: & asserens, non esse mortale mentiri, aut cognoscere non suam: hoc vel illo modo: si sit paratus corrigi, vel si ẽt culpabiliter nescit esse contra decretum ecclesiæ de fide, non est pertinax, neq; hæreticus. Et quamuis ex qualitate personę, & alijs circunstantijs præsumi possit hæreticus, vt infra in 3. not. hĩ: & temerarius, vel suspectus de hæresi sit, non tñ vere, & proprie hæreticus sine prędicta pertinacia, iudicandus est: etiam si vir alioqui doctus: putans se melius scire, non statim acquiescat inquisitoribus, & aliquibus alijs viris doctis oppositũ asserẽtib. vt ait Cano de locis theologicis lib. 12. c. 9. Itaq; intentio, sensusq; loquentis, omnino indagandus est: vt sciat sit ne, vere pertinax, & hæreticus, an non, is qui propositionẽ hæreticã profert. Secus de idiota, doctorib. non credente, vt infra in dub. 3. not. 5. in fi. huius. §. septim, & inferius. §. 10. habetur. Ignorãtia aũt illa culpabilis: eius qui non est pertinax, seu eius error in fide, aut infidelitas illa, non proprie, neq; directe, sed reductiue, est in specie hæresis, vt proxime dicetur: neq; per illum errorem, perditur fides infusa, sicut neq; per illum, homo efficitur hæreticus, vt dictũ est. Nã qualitas: non facit, neque denominat subiectum tale, nisi ei inhereat, in quantitate: seu modo sufficiente illud tale efficere, & denominare. Iõ August. errare potero, hæreticus non ero. Inde ẜm Isidorum, hæresis dicitur quasi diuisio, & hæreticus diuisus. Vel secũdum Hieronymũ. 24. q. 3. hęresis, idest electio, & hęreticus electiuus, quia, scilicet ex hoc aliquis efficitur hęreticus, quòd singularem eligit opinionẽ tenere diuisam: à communi ecclesię dogmate, & fidei determinatione.

Ad supra dicta omnia faciunt expresse. 24. q. 3. c. dicit Apostolus. Et de sum. trin. & fid. catho. c. firmiter. Et ibi Inno. & Bal. & eo. tit. clemen. 1. §. porro. & Clem. 1. de vsuris. §. penul. & ibi canonistę, & B. Tho. 2. 2. q. 11. & Caiet. ibidem art. 1. & 2. & Gerson alphab. 3. litera. q. & 14. o. s. t. v. vbi latius agit, de pertinacia vera, atque pręsumpta, & Castro de punitione hęreticorum lib. 1. c. 9. & 10. & Gabriel secũdum Ocham, & communiter doctores in 4. dist. 13. & Simancas, vbi supra latius agit.

Sed dubitatur primo vtrũ prędicta pertinacia *Dubium 1.*

cia sit solū requisita, vt quis ab hæresi, sit & denominetur hæreticus, vt dictum est, an etiam sit de intrinseca ratione ipsius; ita quòd nullus error in fide, erit vere, & essentialiter hæresis: nisi habeat pertinaciam adiunctam, tanquam formam aut differentiam specificā constituentem essentiam hæresis in suo esse specifico, distincto ab alijs speciebus infidelitatis.

Respon. Resp. in hoc est duplex opinio 1. Caiet. in 2. 2. q. 11. art. 1. & 2. & Erasmi, & quorundā aliorum, præcipue Thomistarum, quòd pertinacia requiritur ad vtrumq; Huius est ratio triplex. Prima quia hæresis ita est contraria fidei, quòd & per eam perditur, sed non perditur per errorem: nisi ad sit pertinacia ergo non est hęresis vera, & propriè dicta sine pertinacia.

Secunda ratio quia contraria sunt circa idē, sed fides non est intellectu tātum speculatiuo, sed practico, seu vt mouetur à volūtate. Nemo enim credit nisi volens, secundum August. quia & assensus fidei producitur ab auctoritate, seu ratione ꝓbabili, simul & pia affectione; adeo, quòd non erit assensus fidei, sine volūtatis determinatione seu electione ergo neque error fidei contrarius, erit perfecte in sua specie hæresis, neque erit hæretica propositio, nisi prædicta ad sit voluntatis pertinacia.

Tertia ratio, quia eadem sententia, seu propositio erronea, puta mortui non resurgent, ad oēs spēs infidelitatis pōt pertinere, vt cōstat, ꝙ dicta propositio ab hęretico hæretica, à iudeo perfida, à pagano infidelis, seu gētilis denominatur, ergo nullam prædictarū specierū ſm se absolute sibi vendicat: Sed per diuersas rōnes, seu qualitates subiectorū, & respectu eorū, puta hominū sic sentientiū, tanquam per suas rōnes formales in hac, vel illa specie essentia ipsius cōstituitur. Et ex consequēti in specie hęresis, non nisi per pertinaciā hoīs baptizati error in fide essentialiter reponitur. Sicut columna dextera, vel sinistra ñ nisi respectu dextere, vel sinistre, animalis formaliter, est & denominat̃.

Igitur secundum hanc opinionem, sentētia aut propositio erronea in fide est quidem contraria fidei, & reductiue pertinet ad hæresim: non tamen proprie per se, & formaliter hęresis, nec hæretica sine supradicta pertinacia.

Secunda opinio est Ocham 1. par. dialogorū lib. 2. c. 11. & Turrecremata, vbi sup. lib. 4. par. 2. c. 3. & Adria. de confess. q. 1. & communiter doctorum tenentium, ꝙ veritas catholica semper fuit talis: & similiter hęresis semper fuit hęresis, quā opinionē sequitur Castro lib. 1. de punitione hęreticorum c. 1. dicens, quòd dicta pertinacia requiritur solum, vt quis vere sit, & denominetur hęreticus, vt supra: sine qua error in fide vere, & essentialiter est, & dicitur hęresis, & hæretica propositio, & non solū erronea aut contraria fidei. Probatur dupliciter, primo: quia ad essentiam quæ est de intrinseca ratione rei, modo sit substantia modo accidens, non requiritur aliquid extrinsecum, puta talis, vel talis dispositio subiecti; quamuis id requiratur ad permanendum, vel actualiter inhæredum, & formaliter denominandū tale, vt patet in albedine quæ essentialiter albedo est, etiam si actu non inhæreat, vt in Hostia consecrata, modo sit cum alijs accidentibus, modo non, ergo errorem, aut propositionē erroneam in fide esse essentialiter hæresim in sua specie hęresis non pendet ab extrinseca qualitate seu dispositione, subiecti, puta apertinacia assentiētis, vel proferentis, sed potius præsupponitur eadem.

Sed quia prædictū antecedens negari posset in qualitatibus, seu reb. aliquo modo respectiuis ꝓpue vitaliter immutantib. quales sunt as sensus: nā assensus fidei opinionis, & euidentię per aliquid extrinsecū, à suo materiali, puta ꝑ firmitatem formidinē, & claritatē, & quælibet noticia per tendentiam tenentem, se etiam ex parte subiecti, constituūtur in suis rōnibus, seu speciebus essentialibus. Et ita de hæresi dici posset: maxime cum sit actus compositus, seu dependens à duabus potentijs, & eius ratio formalis, seu specifica essentialis, vt pote aliquo modo respectiua ex ordine ad subiectū sumatur.

Ideo, secundo probatur præ dicta 2. opinio, quia hæresis quoad substantiā actus, est actus solum intellectus. Sed iste actus intellectus, est solum error in fide: etiam sine pertinacia voluntatis. ergo ipse solus est essentialiter hæresis. Consequentia patet cum minore, & maior probatur, quia etiam secundū B. Tho. & Caiet. 1. 2. q. 13. art. 1. & q. 58. art. 5. & q. 17. q. 78. art. 2. actus omnes, & compositi, seu pendentes à duab. potentijs, qualis est hæresis proprie sumpta, dicuntur essentialiter, & simpliciter esse illius potentiæ à qua eliciuntur, seu producūtur immediate quoad materiam, vel substantiā ipsorum actuum, vt patet de assensu fidei, & de prudentia proprie, & stricte sumpta, quæ licet pendeant à voluntate puta à pia affectione, seu recto appetitu, quia tamen ab intellectu immediate eliciuntur, seu producunt̃: ideo dicunt̃ essentialiter, & simpliciter ad intellectū ptinere.

Sed pro concordia opinionum vr̃, ꝙ talis error in fide sine pertinacia est quidem materialiter, seu quoad eius materiā, vel essentiā vere, & realiter hęresis, vt ait 2. opinio, non autē formaliter, & perfecte seu quo ad connotationē: quia videlicet non est crimē hæresis: quāuis ibi esse possit peccatū aliud ignorantię culpabilis: & ió non sufficit hæreticum efficere, vel denominare, vt ait 1. opinio: Et quamuis ꝑ hoc nō sit propria, & perfecta hęresis: at vero absolute, & simpliciter hæresis, & hæretica ꝓpositio

vere

vere est,& appellatur, etiam si nullus hæreticus pertinax,aut nullus homo in mūdo sit.Termini namq; in diffinitionib. non dicūt, actum, sed aptitudinem, & in communi vsu fidelium tales propositiones quoad materiam vere hæreses,& hæreticæ in concilijs simpliciter appellari,& condemnari solent. Vt quòd substantia panis, & vini manet in sacramento altaris, ꝙ anima rationalis, non est per se, & vere forma corporis humani. Et in Concilio Constantien. sess.8.& 15.vt hæreticum condemnatur, quòd oratio priuati hominis,nulli prodest, quòd omnes sint Symoniaci, qui se obligant ad orandum pro subuentiōibus illis in temporalibus, ꝙ populares possunt ad libitum punire suos dominos publice delinquentes. Et multę aliæ propositiones simpliciter hæreticæ alibi condēnantur ab ecclesia quamuis assertores nulli, aut non hæretici sint. In hoc et Consonat Couarruuias in resolutionib.lib.3.c.1.nu.2.Sed de his vide etiam supra.§.1.& inferius.§.15.vbi de blasphema simul, & heretica ꝓpositione agit.

Dubium 2. Dubitatur secundo vtrū,sit vere, & proprie hæreticus,is qui opinionē aliquam tā firmiter credit, & docet ac si vere esset articulus fidei: qui & pro eius defensione ita paratus est mori sicut pro articulo fidei,aut pro alia veritate catholica.

Respon. Respondet Castro vbi supra lib.1.c.8. quòd sic,si ita firmiter ei adhæret, ꝙ paratus est non obedire neque credere ecclesiæ oppositum dicenti circa id,præsupposito,quòd id sit de materia fidei aut morum aut ad eam quoquomodo pertineat. Et ratio est, quia cum secundum August.in enchyridion c.17. errare sit verū putare,quod falsum est , falsūmq; quod verū est: vel certum pro incerto , incertumve pro certo habere,siue falsum sit siue verum . Ille autem tenet incertum pro certo,ergo errat in materia fidei,vel morum,& pertinaciter,ex quo nō est paratus ecclesiæ, oppositum diffinienti ac docenti acquiescere, & per consequens saltē virtualiter credit eā errare posse diffiniendo ea q̄ fidei sunt.constat Igitur talem hæreticum esse.

Secus si talem opinionem in materia fidei quantūlibet firmo animo tenens, & putans illam esse fidem catholicam paratus sit obedire, & stare ecclesiæ aliud docenti , vel diffinienti; quia talis et si erraret non esset hæreticus:Hęc ille Imò & Ambro.Cathar.in apologia de certitudine gratię contra Soto f.163.Cum his concordans addit, ꝙ multa ꝓponit ecclesia solū, vt pie credenda , puta de immaculata beatę virginis conceptione,& alia eiusmodi,quę ex fide licet non obligatorie creduntur: & tā sunt qui interius eo lumine ita persuadentur,vt et ecclesiæ non cogente prę cepto,ipsi sic interius persuasi , & pęnæ coniuncti si non credant vtique peccent.Sed vt dixi parati tandem sunt, & esse debēt stare ecclesię pcepto,& determinationi.

Dubium 3. Tertio potest dubitari vtrum omnis propositio contraria cuicunque diffinitioni Papæ,vel Concilij generalis etiam assertiue facte in materia fidei, & morum sit hæretica ita etiam , ꝙ illam pertinaciter tenens hæreticus sit.

Respon. Respon. vt infra lib.4.de potestate Papæ q. 3.in fi.eius in dubijs,quæ post omnia argumenta habentur,ibi videatur.

Nota.1. Ad supradicta etiam nota primo, ꝙ est propositio heretica non quidem in se, sed in sua radice aut præsupposito quæ tamen ab alijs dicitur sapere hæresim,vt infra.§.8.vt dicere, ꝙ ad recordandū dominæ nostrę non opus eius imagine, sed sufficit videre aliquam mulierem . in se quidem est insana propositio præsumptuosa,& erronea: sed quatenus videtur prę supponere,ꝙ non sunt habendę,vel honorandę imagines sanctorum videtur hæretica.Similiter dicere, ꝙ ideo quis non vult ieiunare in quadragessima,quia ipsi non est necessariū : in se quidem est propositio temeraria,& præsumptuosa: Sed quatenus præsupponit, ꝙ perfecti non tenentur obedire præceptis ecclesiæ est hæretica. Similiter dicere, ꝙ ambulare ex sua voluntate est peccatum; in se quidem est propositio erronea,& temeraria:Sed quatenus præsupponit,quòd omnes actus liberi, arbitrij sunt peccata hæretica est. & vt tales omnes istę propositiones sunt simpliciter condemnatę contra illuminatos.

Nota.2. Nota secundo. ꝙ propositio malę sonans de qua infra.§.14.non est absolute hæretica dicēda, esse quo in bono sensu quem patitur catholica est:Sed cum addito,videlicet in malo sensu quē sonat hæretica est dicenda;& absolute , vt malę sonans reprobanda,& cauenda est,vt inf. in d.§.14.& latius.§.15 habetur.Quia et ſm doctores in c.1.de vsuris,qñ effectus prouenire potest ex duplici causa non est simpliciter vni causæ tribuendus quousq; constet, ꝙ ab ea tm̄ procedit.facit ad idem Alex.Alen.2.par.q.183. memb.2.vbi agit de apostasia . Et Siluester tit. hæresis.1.q.5.& 6. licet ad aliud propositum.

Nota.3. Nota etiā. tertio ꝙ ab ecclesia sæpe aliquis præsumitur hereticus, & pertinax in multis casibus:nisi seipsum loquādo modificet,aut purget postea sufficienter , vt de his latius Ocham lib.1.dyalogorum , & Gerson alphab.33.litera: s.& alph.4.t.v.alph.14.o.p.t.v. Et Turrecremata de potestate ecclesię lib.4. & alibi doctores. Et id pcipue contingit dogmatizando: & pœsertim qñ nomine ecclesiæ populo in ecclesia prędicando quispiam errorem aliquem asserit;nisi vt dixi,tunc se modificet sufficiēter,aut postea purget,de quo et infra.§.10.§.14. habet latius. Id etiam contingit quando aliquis,etiā theologus

logus parũ doctus negat aliquam propositionem catholicam quę manifeste sequitur ex sacra scriptura: quia ipse ignorat consequentiam esse bonã, vel principia naturalia ipsius: & admonitus à doctorib. nollet illam propositionẽ concedere aut consequentiam quã docti sapiẽtesq; concedunt & sciunt cõiter. Puta negans Christum esse risibilem: quia ignorat, quod ex principijs humanæ naturæ sequitur necessario & naturaliter ꝙ homo est risibilis: cum tamen docti, & sapientes omnes, id sciant, & dicant: certe si eis non credat temerarius est & grauiter peccat: & apud ecclesiã præsumeretur pertinax hæreticus: & vt talis puniretur: quamuis credat Christum esse verum hominem. Et à fortiori idem dicendum est de simplici idiota: qui si admonitus à doctis, & Episcopo, vel inquisitoribus, aut si scit id cõi consensu fidelium suæ terræ siue regionis teneri, vt de fide, & ipse credere noluerit: is iure pertinax hæreticus est atque censetur. Et hoc modo verum dicunt Bartho. in l. tutor. ff. de suspect. tut. & Felin. in rubr. de hæret. & Card. in Clem. 1. de summa trin. & fid. catho. & Cano. de locis theologicis lib. 12. c. 10. & Gerson, vbi supra.

Quod ẽt tripliciter probatur, primo quia ecclesia recte præsumit ꝙ ille negat illã propositionem, Christus est risibilis, nõ quia nõ credit oẽm hominẽ esse risibilem, cũ sit naturale principiũ omnib. fere, vel parũ doctis satis notũ, ꝙ ois homo risibilis est: Sed quia nõ credit Christũ esse verũ hominem, & per consequens neque risibilem. Item secundo, quia talis non credens doctrinæ Sapientum in materia fidei vtique grauiter peccat, & pſumitur pertinax. Itẽ tertio, quia in c. ad abolen. de hæret. habetur, ꝙ quicunq; fuerit manifeste in hæresi deprehensus traddatur curiæ seculari: clericus aũt prius sit omni officio & beneficio priuatus, & degradatus: nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere, & errorẽ suũ ad arbitriũ epĩ regionis, publice cõsenserit abiurare, & satisfactionẽ congruã exhibere. Vbi nota ꝙ non dicit si fuerint hæretici: quia de hæreticis pertinacib. dr̃ ibidẽ paulo superius, & infra in c. excõicamus, eo. titu. ꝙ ipso facto sunt excommunicati, & aliàs pœnas incurrunt. Sed dicit si quis fuerit manifeste in hæresi deprehensus: Nam omnis talis ẽt si non sit hæreticus pertinax: tñ præsumitur talis, idẽ & mandatur puniri prędictis pęnis ibi taxatis.

Vbi nota ꝙ dr̃ manifeste in hęresi deprehensus non solum per euidentiam facti, puta si publice aliquam heresim prædicauerit: vel per legitimam probationem testiũ, vel per suã ipsius confessionem, vt ibidẽ ait gl. de quo non est dubium. Sed etiam si sine animo hæreticandi, & sine pertinacia asserit aliquam propositionem in aliquo Concilio condemnatã: quia talis pręsumitur hæreticus, & punitur, vt dictũ est, secundum c. ad abolendam. Et ait Siluest. tit. hæresis. 1. q. 8. ꝙ iste est ipso facto excommunicatus sicut verus hæreticus pertinax. Sed certe id non est verũ: Sed excommunicandus si ad iudicis arbitrium congrue se purgare, & satisfacere tenuerit, vt expresse dicitur in c. excommunicamus in eo. tit. nec in textib. à S. Iuestro allegatis habetur quòd ille est ipso facto excommunicatus. Immo & Castro de punitione hęreticorum lib. 2. c. 6. & Simancas in institutionib. catholicis c. 25. 26. dicunt, quòd nulla pęna iuris inflicta contra hæreticos comprehendit eum qui sine pertinacia labitur in hęresim, qui admonitus statim reuocat errorem suum: Sed huic est arbitraria pœna per inquisitorẽ adhibenda cõsiderata erroris, & personę qualitate, vt in d. c. habetur, suspectis autem de hæresi purgatio canonica imponenda est.

Vnde si aliàs constet sufficienter ꝙ non ex intellectus errore: sed vel ex subreptione, vel alia passione, vel iocose homo ẽt culpabiliter affectus ad horam heresim dixit: non proprie nec perfecte nisi materialiter tñ illa dr̃ hæresis: nec ille dicitur proprie in hæresi deprehensus manifeste: quamuis vt supra, propositio hęretica sit; sed ad blasphemiam reducitur quodammodo hæreticalem de qua latius infra. §. 15. Verba namq; maxime pœnalia in sua propria significatione accipienda & restringenda sunt, & de his Simãcas in catholicis institutionib. c. 25. 26. 40. latius agit: & in c. 31. §. 3. & 4. agit Virũ is qui putans se baptizatũ cũ vere nõ sit, si pertinaciter erret in fide hæreticus sit: & similiter Cathecumenus, & de illo dicit, ꝙ sic & de Cathecumino autẽ dubitat, licet Castro de punitione hæreticorũ lib. 1. c. 8. dicat quòd sic.

Tandem nota, ꝙ vt quis sit hæreticus relapsus requiritur, ꝙ ante, vel post abiurationem de vehementi, vel confessionẽ criminis incidat in aliquam veram hæresim secundum dom. & Philip. Franch. in c. accusatus. §. cum vero. lib. 6. Vnde, licet Sępius etiam post abiurationem de vehementi incidat in hęresim tantum pręsumptam, puta matrimonium cum plurib. viuente priore coniuge contrahens ex libidine, vel auaritia non est relapsus, quia ibi est solum hęresis præsumpta ex fictione, vel præsumptione iuris. fictiones autem multæ non æquiualent veritati, Consonat Simancas, vbi sup. c. 54. vbi pulchre de hoc agit. & capit.

Nota etiam quòd pertinacia nõ pręsumitur nisi probetur secundum Io. And. in c. cum contumacia, de hæret. lib. 6. Et Ioannem de Anania in c. excommunicamus, eodem tit. & communiter doctores vt, Simancas supra, & c. 14. c. 51. prosequitur.

Propositio

§. 8. *Propositio sapiens hæresim.* Propositio sapiens hęresim est illa, ex qua simul & ex vna alia quæ cum non sit de fide non pōt rōnabiliter negari, sequitur propria hæresis: vel quæ sequitur ex hæresi simul & ex vna alia quæ rationabiliter negari non potest: vel quæ in consequentia Syllogistica seu entimematica quæ rationabiliter negari non potest sequitur ex hęresi: aut ex ea sequitur hæresis, secundum Gerson alphab. 14. c. l & Turrecremata, vbi sup. c. 12. & Gabr. in 4. dist. 13, quęst. 2. & Ocham in dialogo & Medina de confessione. q. 4. & in 4 EKium lib. 1. de primatu petri c. 6. & Symancas, vbi supra. c. 52.

Exemplum primi, ista propositio, B. Gregor. non fuit Papa, & ista, in hostia altaris, vel quę à Sacerdote celebrante eleuatur non est Christus nec adorandã est, vti superius in §. 2. probatum est, ꝙ eorum oppositę sapiunt fidem. ibi videatur deductio: nam opposito modo, vel ex oppositis istę propositiones probanť sapere hæresim. & hoc est verũ considerãdo ipsas propositiones ex parte ipsarũ absolute, vel ex parte obiecti.

Nam alio modo propositio sapiens hæresim consideratur ex parte subiecti, id est illam proferentis. Sicut eadem aqua ex diuersitate valorũ aut locorum per quę transit diuersum saporem dulcem, vel amarum salsum sulphureum Vinaceum acetosum aut mellitum contrahit. Ita eadẽ propositio sæpe cõtingit, vt à catholico prolata catholica aut sapiens fidem: ab hęretico sapiens hæresim sit, quia ab hæretica radice & animo ad hæreticum sensum prolata est. Exempli gratia. Pater maior me est, prolata ab Euangelista Io. 14. c. nomine Christi est catholica, quia ad sanum sensum dicta est: sed prolata ab Arrio & sequacib. dicentib. filium aut Christum in diuinis esse minorem patre & creaturam etiã, vt verbum patris est, vt. q; sapit heresim Arrianã: quia ad suum sensum illam proferunt. Inde ẽt ait Cano de locis Theologicis li. 12. c. 11. quòd hæc propositio, Christus est creatura, & incepit esse, absolute prolata est hæretica in rigore: qa persona Christi non est creatura nec ex nihilo nec incepit esse. Nam in rigore logico prius dẽt tolli connotatio, q̃ exponatur, vt constat. Ita ẽt sapit hæresim lutheranorum negãtiũ Christũ esse in eucharistia, vel in hostia rite consecrata, dicere simpliciter, ꝙ ridiculum est sacrm eucharistiæ solemni ritu per vicos circumferre & ipsum adorare: quia in nullo pio sensu ea propositio vera est. Itaq; ex prudẽtia potius, q̃ ex sciã propositio sapiens hæresim. hoc mõ sumpta considerãda est. Nã distinguiť ab hæretica, sicut res sapiẽs vinum & mel ab ipso melle & vino, & res olens vnguentũ ab ipso vnguento distincta est.

Similiter sapit hæresim dicere, ꝙ in actu matrimoniali homo pōt esse æque aut magis vnitus Deo per actualem contemplationem atque in oratione, quia regulariter, vt in materia morali loquendum est, id similiter potest in bona consequentia deduci esse contra consilium Pauli prima ad Corinth. 7. Nolite fraudare inuicẽ nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & ita hæc propositio, vt sapiens hæresim contra illuminatos condemnata est.

Et nota, quòd hæc propositio sapiens hæresim sæpe etiam dicitur accedere & pertinere ad hæresim: aut illi esse propinquam sicut & sapiens fidem; dicitur propinqua fidei vel ad illam accedere.

Multi etiam & satis communiter dicunt, ꝙ illa propositio sapit hęresim, quæ non aperte, sed secundum doctorum communem sensum siue sententiam contrariatur dogmati aut veritati catholicæ. Sed mihi potius videtur, quòd ea propositio sit & dicatur erronea in fide aut suspecta, & ẽt temeraria, & aliq̃n hæretica, vt constat ex supra dictis, & latius infra. §. 9. 10. 11.

Aliqui etiam dicunt, propositionem male sonantem in fide, de qua inferius. §. 14. agitur, sapere hæresim, & de hæresi suspectam esse, vti Simancas, vbi infra c. 52. refert.

Alij etiam dicunt, propositionem sapientem hæresim esse hæreticam, non in se, sed in sua radice, vel præsupposito, & conuerso, vt supra. §. 7. de hoc habetur. Sed isti vocabula: & omnia confundunt propter rerum propinquitatem.

Et nota, ꝙ opera illa, etiam sapiunt hęresim, quę natura sua, prę se ferunt aliquam hęresim, vt baptizare imagines, rebaptizare puerum, orare: aut sacrificare ad aras idolorũ, ad sepulchrum mahometi, vt ait gl. & doctores, in c. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. & Dominicus, consilio 54 & Oldrandus: consilio 210. Et Siluester, hæresis, primo. quæst. 5. hæresis secundo. q. 3. & latius agit Simancas in institutionibus catholicis, cap. 10. c. 30. & Castro, vbi supra, lib. 1. cap. 1.

Ideo illę duę priores diffinitiones supra positæ: sunt meliores, magisq; communes, magisq; declarant rei veritatem. hoc etiam certum est, quòd sicut omnis propositio opposita, positiue, vel priuatiue; propositioni de fide, vel catholicæ veritati est hęretica. Ita & ea quę opponitur sapienti fidem: Sapiens hęresim est. & hęc apud ecclesiam: Si fit cum pertinacia, ita facit hæreticum, atque punitur, sicut hæresis, eadem vel alia pœna, vt elicitur ex multis condemnationibus Concilij Constantien. sess. 8. & 15. & alibi.

Cum supra dictis, consonant expresse: Gerson, & Turrecremata, vbi supra c. 10 & c. 12. & Medina de confessione quæstio 4. & Castro de punitione hæreticorum libro primo c. 3. & doctores communiter, in quarto dist nctio. 13. Ad quæ etiam faciunt ea quæ inferius. §. 9. 10. 11.

O habentur

§.9. habentur. facit etiam Simancas, vbi sup.

Erronea in fide. Propositio erronea in fide, multipliciter à doctorib. accipitur. Nam Cano de locis theologicis, lib. 12. c. 6. & latius c. 11. dicit quadrupliciter eam accipi posse. primo pro omni propositione hæretica materialiter tantum, idest sine pertinacia proferentis, vt supra. §. 7. dub. 1. declaratum est: quia falsitas, vel error, ēt in materia fidei à solo intellectu est: hæresis autē proprie: & formaliter etiam est à voluntatis pertinacia: contra determinationem ecclesiæ.

Secūdo modo, propositio erronea in fide, est illa, q̄ sic opponitur catholicę veritati quā tenet ecclesia, ꝙ tamen non ipsi fidei, nec ipsam fidē tollit, sed eam obscurat & infirmat. Et isti errores sunt hæresi proximi: quia sunt contra ea, quæ sunt appendicia, vel connexa fidei: non autem cōtra ea quæ sunt propriè de fide. vt est dicere, ꝙ orationes speciales: applicatæ per prælatos vni personæ non prosunt illi magis quam generales. Itē ꝙ Sacerdos in memento: non debet aliquid specialiter petere à Deo. Item, ꝙ religiosi, tenentur labore corporali, victū quærere, neq; eis licet mēdicare, vt Martinus. 5. in Concilio Constan. hoc de religiosis condemnauit, vt erroneū in fide: quamuis id ēt forte hæreticum esset; quia contra expressam diffinitionem ecclesiæ in c. exijt, de verb. signif. lib. 6.

Tertio modo, propositio erronea in fide, est illa, quæ est cōtra aliquam veritatē quæ ſm vehementem omniū fere sapientum opinionē, est vel cēsetur veritas fidei: nō tñ plane ab ecclesia diffinita, nec certa probatione demonstrata est.

Quarto modo, propositio erronea in fide, est illa, quæ certe, & manifeste, veritati fidei aduersatur: non tñ aperte, sed ſm omnium fere sapiētum valde probabilē, ac ferme, necessariam sentētiam, vel opinionem. Nam grauiter errat, qui pertinaciter defendit, quod omnes viri docti sentiunt esse periculum & discrimen fidei.

Hucusq; Cano, vbi supra. Sed saluo meliori iudicio, videtur, ꝙ erronea in fide primo modo sit ex sua natura hæretica propositio (quamuis materialiter tantum) erronea vero alijs tribus modis, sit potius sapiēs hæresim, aut temeraria, vti ex dictis superius in 7. & 8. §. & infra. §. 13. cōstare potest.

Ideo magis proprie, & forsan verius, dicamus, quod 5. modo, erronea in fide propositio illa est: quæ in materia fidei & morum, est contra rectam rationem: aut contra aliquam catholicam veritatem non aperte, sed secundum cōmunem sensum doctorum.

Pro quo nota, ꝙ propositio falsa, & erronea simpliciter, & erronea in fide, & hæretica, differunt valde inter se. Nam propositio falsa est, quę aliter significat q̄ aperte rei est. Et cōuenit cuiq; facultati: in quacunque materia: & est nomen generalissimū, & non est qualitas propria: facultati, aut materiæ, theologicę, sed omnibus cōis est. Erronea autem absolute, est propositio falsa simul & cōtra rectā rationem, vel sensum cōem sapientū, in quacunque facultate, & materia. Ideo dicitur propositio erronea in logica, in philosophia, in medicina, & theologia. Erronea vero in fide, est quæ proxime, in hoc vltimo vel quinto modo diffinita est. Nota etiam, ꝙ hæc propositio erronea in fide, differt ab hęretica in duob. primo, ꝙ erronea in fide, est nomen generale: comprehendēs hæresim cū pertinacia, & sine ea, & perfidiam, & in fidelitatē quancunque positiuam, circa fidem. Secundo ꝙ erronea in fide dicitur illa: quæ est contra credibilia fidei, quæ aut quatenus sola rōne naturali probari possunt: quamuis expresse non sit contra sacram scripturam, aut contra determinationem ecclesiæ, sed est contra eam, ſm cōem sapientum, siue doctorum sensum, vel intellectū. Hæresis autem, est, & dicitur, quæ & quatenus est, contra credibilia. quę sola rōne naturali probari non possunt, sed sunt diuinitus reuelata mediate, vel immediate, vt sup. §. 7. habetur. ꝙ si aliquod credibile fidei, tale sit, vt præter rationē naturalem: possit etiam per sacram scripturā, vel ecclesię diffinitionē, aut per apostolicam traditionem, vel per concordē doctorū omnium sententiam probari: tunc contraria propositio, erit erronea, simul & hæretica, aut hæresim sapiens. vt ꝙ non est Deus. ꝙ non est vnicus. ꝙ non est omnipotens, ꝙ non habet omnium scientiam, aut prouidentiam, & hmōi. Si vero de aliqua propositione in materia fidei, nō constat, ꝙ sit contra rectam rationem, vel contra reuelata. ſm communē sensum doctorum: quia hinc inde sunt variæ doctorum sententiæ: tunc non dicitur erronea in fide, sed opinio, vt ꝙ in sacramentis noue legis, est, vel non est, aliqua creata virtus, vel qualitas, gratiam instrumentaliter efficiēs. ꝙ beatitudo pcipue, cōsistit in visione potius quā in fruitione, vel econtra.

Proferens etiam propositionem erroneam, in fide, & moribus, aliquādo peccar, & est dignus punitione: aliquando nō, secūdum qualitatem & obligationem personarum, vt ex supradictis in §. 7. constare potest.

Differt ēt erronea in fide, à propositione hæresim sapiente, in hoc, ꝙ illa, est in materia fidei, vel morum, contra rationem manifestā, vel contra reuelata. non quidem expresse, sed ſm cōem, & certum doctorū siue sapientū sensum, vel intellectū. Sapiens aūt hæresim, solū est, cōtra reuelata, ſm probabilem sequellam, vel rōnem, aut sententiam probabilem ipsorum, vt ex supr dictis in §. 8. præcedente facile constat.

Iste sunt proprie, propositiones nō hęreticę, sed erroneę in fide. aīa est, ex traduce vel ex semine

mine parentum, sicut corpus, ex corpore, vt ait Castro de hæresib. Item, quod humanitas Christi, habet quandam dependentiam ad patrem, & vt talis condemnata fuit, contra virtutes ab inquisitorib. hisp iniæ. Item, quod licet non proferantur verba consecrationis, sufficit ad consecrandum dicere ea mentaliter. Item, quòd charitas infusa, qua Deū & proximū formaliter diligimus; est ipsemet Deus, vti hoc notatur contra. Magistrum in 1. dist. 17. Itē, quod Christus: in triduo mortis suæ fuit homo, vt ēt notatur: contra ipsum in 3. dist. 22. & in articulis Parisien. c. 33. quæ propositio, non est hæretica, quia non est expresse contra aliquam veritatem catholicā: nec contra determinationem ecclesię: neq; sapit hęresim, quia non est cōtra prædicta expresse: sm probabilem tm̄, sed sm certum communemq; sensum sapientum, & contra rationem naturalem manifestā: ideo est erronea in fide. Nā bene sequitur, est homo. ergo non est mortuus. quamuis magister male neget consequentiā: dicens contra omnes, quod vt verum sit & dicatur homo, satis est, quod habeat corpus & animam rōnalem, sibi: vel in se ipso vnita, tāquam in vno tertio, & mediate, licet non sint aīa & corpus immediate vnita inter se, & ita possunt stare & hominem constituere, simul cum veritate huius: Christus tunc mortuus est. Item, erroneæ in fide, & non hæreticæ propositiones, sunt, dicere, quòd Christus in triduo vere dr̄ mortuus, & nō mortuus quòdque anima separata est persona. quòdq; in angelis præmium præcessit meritū, vt notatur contra Magistrum, in articulis Parisiensib. c. 33. Ibidem ēt c. 4. & 27. condemnatur, vt erroneū dicere, quod multę veritates createę fuerunt ab eterno, quę nō sunt ipse Deus. Item, quod primum nunc, vel principium, & creatio passio, non sunt creator, nec creatura. itē, quod malus Angelus, in primo instanti suæ creationis, & semp fuit malus. item, quod Angelus in eodem instanti, potest esse in diuersis locis, & est vbique, si velit. item, quod habēs meliora natural a: necessario habebit maiorem gratiam & gloriam. itē, quòd liberum arbitrium, habet potētiam naturalem tm̄ passiuam, ad recipiendum gratiam, & non effectiuam aliquo modo, vt habetur ibidem c. 6. item, ibidem c. 7 quod Angelus, & anima separata, nusquam est, nec mutatur in operatione, & quod Angelus nihil intelligit de nouo. itē. ibidem c. 8. quod qn̄ anima rationalis recedit ab aiali: ad huc remanet animal viuū. item, quod anima Christi, non est nobilior anima iudæ, quod intellige: in naturalib. consequentib. ipsam speciem hominis, & complexionem nam in specie constat quod neutra alterā excedit, quo ad essentialia speciei hominis, ex quo vterq; homo, eiusdē speciei est. item, quod nullus intellectus est alio nobilior, quod intellige, vt dictū est. itē. ibidē c. 9. quod manente sciā in particulari, & actu, voluntas non pōt agere contra eā. quodq; si rō recta, ēt volūtas recta est. itē, ibidē c. 11. qd̄ si cęlum staret ignis nō ageret in stupam, qa nec Deus esset. itē, ibidē c. 28. qd̄ Deus vult volūtate bn̄ placiti, qd̄ ille peccet, & sit peccator: qd̄ tn̄ Deus ipse, p suā legē reprobat itē, ibid. c. 25. qd̄ malus, quicunq; malitia actuali & habituali, æqualib. adinuicē, non est peior ex actuali, & habituali simul, quā ex actuali tm̄, vel tm̄ ex habituali: & similiter de bono, quod nō est melior ex vtroque, q̄ ex altero tm̄. item, qd̄ nulla creatura: nec circūstātia rei bona diminuit peccatū, quin sit tm̄: quantū foret sine illa, ceteris parib. qa ex his naturalib. nō augetur bonitas, nec malitia actus. itē, quod pia intē io & p etas naturalis, augent & nō diminuunt peccatū ceterib. parib. item, qd̄ probabile est, cognitionē, & volitionē non esse distinctā ab aīa, imò qd̄ est ipsa aīa. item, qd̄ tenendo, cum cōi sni a doctorū: quod volitio & sensatio sint qualitates subiectiue in aīa existentes: quas Deus se solo creare pōt, dēt ēt consequēter concedi, quod Deus pōt facere se solo, vt aīa odiret, Deū & proximū non demeritoriæ. item, qd̄ pp bona opera futura alicuius puisa, Deus prędestinauit hoiem ab eterno, & pp bonum vsum liberi eius arbitrij præuisum. item, contra illuminatos, vt erroneū condēnarum est dicere, quod sexta feria ebdomadę sanctæ: non est ploranda passio dñi nostri Iesu Christi, sed potius, intus & foris, letādū est. Sed hæc ēt, vr̄ sapere hæresim, vel suspecta, quatenus vr̄ reprobare consuetudinē, & doctrinam cōem ecclesię. itē, dicere quod oīs actus, qui nō fit pp Deū, mortale peccatū est. item, quod in beatitu ine est fides aliquo mō, vt solet notari contr i durandū. & hoc vr̄ sapere hæresim contra id 1. Corinth. 13. videmus nūc per speculum tunc aūt facie ad faciem &c. Et ibidē, tunc euacuabitur, qd̄ ex parte est. itē erroneū est dicere, qd̄ melius est cōsiderare alia Dei beneficia quā Christi passionē, & ita per inquilitores condemnatū est contra illuminatos. item, multis vr̄ erroneū & non solū rigorosum dicere, qd̄ decedentib. pueris in solo peccato originali, debet pęna sensus, vti S lues. in sua aurea rosa sup Euangeliū de defunctis, & cōiter doctores in 2. dist. 33. latius probantur. itē Angest in morali c. 6. contra Florētinum & alios dicit erroneū, & non solū rigorosam esse, tenere, qd̄ motus primo primi, qui videlicet sine vlla deliberatione, ēt interpretatiua eliciti aut producti sunt, neq; sunt in nostra proprestate, sint peccata venialia, vel ad aliquam culpam, vel pęnā imputabilia sint. Multæ ēt aliæ sunt propositiones erroneę in fide, simul & hęresim sapientes, vel etiā hæreticæ in se, vel in sua radice, vel pręsupposito. quales sunt quæ sequuntur. quod actus exteriores

adorationis aliarumq; virtutū non sunt necessarij si in corde habentur: Imò & φ sunt actus imperfectorum. Item, φ non est bonum producere in processionib. imaginē Dñæ nostrę. Item φ non est ploranda passio dñi nostri &c. vt sup. dictum est. Item, φ in memento missę Sacerdos non debet specialiter aliquid petere à Deo. Itē φ non est bonum legere sanctos libros pro spirituali animæ consolatione. Item φ opus factū ex charitate non fit pp Deum, sed ex proprio interesse. Item quòd Adam etiam si non peccasset non intrasset cęlum nisi Christus pateretur. Quamuis istæ propositiones solum, vt erroneæ contra illuminatos per inquisitores sint condēnatæ. tales ēt videntur sequētes propositiones, quamuis in articulis Parisien. solum, vt erroneæ condemnentur, in c. 5. 8. & 9. φ intellectus omnium hominum est vnus, & idem numero. Itē, φ falsum est: vel saltem impropriè dr̄, quòd homo intelligit. Item, φ liberum arbitrium est potentia tm̄ passiua, non actiua: quòdq; necessariò mouetur ab appetibili. Itē, ibidem c. 6. φ de Deo nō potest cognosci nisi quia est, siue ipsum esse. Item, quòd Deum esse ens per se positiue, non est intelligibile, sed priuatiue est ens, aut p se intelligibile. Item, ibidem c. 9. quòd appetibile, & obiectum est tota ratio motus voluntatis. Itē, c. 10 quòd humanitas non est forma rei, sed rōnis. Item, c. 14 quòd nihil contingenter euenit, sed omnia necessario. itē, c. 18. φ non est curandum de sepultura. item, c. 24. φ generale, & generari accepta notionaliter; sunt idem inter se. Item c. 28. φ si quis homine vsum liberi arbitrii, si sic tentetur de adulterio, φ ei etiam cum gratia resistere non possit, & ita cognoscat alienam: non committit adulterium, & sic de alijs peccatis. Sed hæc hæretica vr̄ in præsupposito, contra id prima Corinth. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari vltra id quod potestis, &c. Itē, c. 33. φ solum resurget in iudicio id qd ab Adam, in quemlibet hominem descēdit per propagationem: quia nihil extrinsecum transit in veritate, humanæ naturæ. Sed hæc sapit etiā hæresim aut est heresis contra id Iob. 19. In nouissimo die surrecturus sum: quem visurus sum ego ipse, & non alius &c. Item, φ brutum non comedit verum corpus Christi etiā si videatur, hæc etiam vr̄ sapere heresim, aut hæretica in p̄supposito, quatenus præsupponit cum Lutheranis: quod non est Christus sub speciebi. sacramentalibus, nisi quatenus est ad vsum hominū. Itē, quod qui vxore viuente aliam alibi duxit, & ex conscientia vult hanc dimittere, & non potest, quia cogitur ab ecclesia eā tenere & ei debitum reddere, quia sibi nō creditur, quod excusatur per obedientiam, & timorem & tenetur ei debitum reddere, si petatur. Sed hæc ēt vr̄ hęresim sapere, aut hæretica est. quia id est forma caritati: nec in hoc tenetur ecclesiæ obedire contra Deū: nec id præcipit ecclesia, sed oppositū decernitur in c. inquisitioni, de sent. excom. quāuis excommunicationem humiliter pati teneatur, & multæ aliæ eiusmodi erroneæ propositiones sunt. Imò & in Concilio Basilien. sess. 22. propositio male sonans dicitur erronea in fide; forte quia ad illum malū sensum quem sonat, erronea in fide, & sæpe etiam hęretica est, vti ex supra dictis atq; dicendis potest constare.

Suspecta aūt de hæresi, dr̄ illa propositio, q̄ ēt propriè impia est, videlicet ea: quæ si non sit hæresis manifesta, tn̄ eius suspitionē generat, apud viros bonos atq; sapiētes. Et ita impium, & de hæresi suspectum est dicere, quod non est curādum de historijs vitisque SS. quas ecclesia legit & admittit in officio diuino; neq; de vitis patrum, & reuelationibus, & miraculis sanctorum per ecclesiam tanquam piæ etiam probabiliter credendis, & approbatis, de quib. sup. §. 3. 4. 5. dictū est. quodq; non est eis vlla fides adhibēda. Item dicere quod non est curandū de ceremonijs exteriorib. quia vergūt ad iudaismum vti censura Parisien. inter alia in tit. 18. hæc ita, & optime notauit cōtra Erasmum. Suspecta ēt de heresi, vt ait Scot. in 2. dist. 2. q. 6. est illa propositio quę in aliqua vniuersitate insigni solēniter est condēnata. Addo & ego, quod hæc sępe est hęretica, vel erronea, vel sapiens heresim. Aliqn̄ etiam suspecta de hæresi dr̄ ea quæ est male sonans aut heresim sapiens, vti superius. §. 8. & 9. dictum est. Ad hęc autem s̄m Gerson alph. 14. t. notandum est, quod pr̄dicta suspitio de heresi, aut de ipsam propositionē proferente, vel suspectum ipsum de hæresi faciens, alīqn̄ est leuis, aliqn̄ vehemens, aliqn̄ violenta. Suspitio leuis de heresi tūc est, qn̄ ex signis exteriorib. operum vel verborum bene perpēsis; est coniectura per quam concluditur, non quidem frequenter; sed raro, vel contingenter, vt in paucioribi. quod talia agens, vel dicens hęreticus est. Ita quod est consequentia quędā leuis & topica, vt si arguatur. Petrus non venit ad ecclesiam in natiuitatę B. virginis, ergo non bene sentit de ea. item, Petrus frequenter peierat ergo non bene credit de Deo. Suspitio vehemens est, q̄ puenit ex signis, vel verbis ex qb. arguitr̄ frequenter, vt in plurib. quod talia agens, vel dicens, hęreticus est. Vt si quis publice & palā neget ea q̄ dēt ex officio scire plusquam alij: quāuis possit in rei veritate negatio talis, ex ignorātia, vel ex animi leuitate, nō ex hæretica prauitate prouenire, vt sup. §. 7. in 3. not. dictū est, de viro parum litterato, qui negaret Christū esse risibilem. Suspitio violenta est, quę sumit, ex signis, vel verbis, ex quib. efficaciter, & sp̄ concludi solet quod talia, dicens, & faciens, hæreticus est. vt si quis publicè prædicet, φ Christus non fuit §. 10. Suspecta de hæresi.

fuit

fuit verus Deus & homo, ꝙ non est altera vita, quòd licitum est fornicari, & homines passim, vt bestias occidere; aut si publice, vel manifeste, adoret sepulchrum Nahometi: aut Serio non io co, deferat manifeste habitũ iudeis appropriatum. Constat enim ꝙ possibile est, ita facietem, tenere veraciter intus in animo suo fidẽ catholicam, vt dicitur de Salomone propter mulieres idolatrante, & de S. Marcellino, idolis ex timore thurificante: qui non ideo vere hæretici in mente dicuntur. At vero ecclesia, non de occultis, sed de exteriorib. iudicans, arguit in talibus præsumptionem, aut suspitionem violentam, & secundum eam iudicium fert, vti. 3. regum. 3. de meretricibus, Salomõ legitur iudicasse. Et hoc est verum nisi talis violenter suspectus: se legitime purgaret, allegãdo, & probando ignorantiam timorem, vel fictionem, vel aliud eiusmodi, paratum corrigi se demõstrans. Hæc Gerson. Et consonant iuristæ licet ad aliud propositum vti Siluester. iudiciũ. q. 3. & præsumptio. Et Simancas in institutionibus catholicis c. 1. 25. 26. 49. 53. 54. optime hæc omnia resoluunt. Sepe ẽt illę propositiones, aut etiam opera vehementer suspecta de hæresi dicuntur sapere hæresim, vt supra in §. 8. dictum est.

§. 11. *Impia.* Propositio impia positiue, est illa: quæ nõ est probabilis, & simul notabiliter detrahit pietati fidei: & deuotioni fidelium. Sæpe ẽt dicitur illa q̃ in fidel. s, vel blasphema, vel ẽt hæretica est.

Non pia. Illa autẽ propositio, quę cùm sit probabilis contrariaſ, pię credulitati vel illã negat non tñ notabiliter derogat fidei pietati, aut deuotioni, non dr̃ impia positiue, sed nõ pia priuatiue.

§. 12. *Rigorosa. Dura.* Rigorosa vero, vel dura propositio est illa, q̃ ad nimis difficile asserit nos obligari, sine motiuo sufficiente, aut non satis probabiliter, vt ꝙ pueri sine baptismo decedentes pęna sensus torqueri debeant. Item ꝙ omnis motus primo primi sunt peccata. quam etiam Angest dicit erroneã, vt sup. §. 9. Item ꝙ dieb. festis tenemur nos in statu gratiæ reponere. Item secũdum multos doctores dura opinio videtur, ꝙ satisfactio facta in peccato mortali non valet coram Deo ad releuationẽ pœnarum debitarum pro peccatis iam quo ad culpam remissis. Et multæ alię sunt eiusmodi duræ, vel rigorosæ doctorũ opiniones, quæ tamen non ab omnibus reprobantur.

§. 13. *Temeraria* Propositio temeraria est, quę non de errore nec de hæresis suspitione, sed de temeritate, & impudentia notatur. Et est ea, quę in doctrina fidei, vel morum insolenter & nimis audacter, sine sufficiente motiuo, vel probatione profertur. Quæ duplex est. Prima, quæ asserit pro certo, id quod nulla ratione, vel auctoritate probari potest, etiam si id possit esse verũ. quia ad sic asserendum nulla ratio probabilis, vel auctoritas sufficiẽs habetur. vt dicere, quòd hinc ad tot annos mundus finietur. Item, quòd iste, vel illę est præscitus, aut prædestinatus: saluus, aut condẽnatus. aut quòd tot sunt in hoc die salui, aut condemnati. quòd illa Hostia altaris non est cõsecrata, ideo nec adoranda. Et hmõi sunt multę vanæ prophetiæ, & reuelationes. quæ quidem temerariæ propositiones, quando sunt scandalosæ, aut iniuriosæ, aut continent aliquem errorem, vtiq; pertineut ad inquisitores: aliàs non.

Secũdo modo, temeraria propositio est, quæ sine sufficiente ratione, vel auctoritate manifesta est contra aliquos doctores sanctos per ecclesiam approbatos, vel cõtra cõem doctrinam SS. siue doctorũ approbatorium, aut contra decretum, vel censurã cõem, atq; solẽnem alicuius vniuersitatis celebris, in ecclesia, puta Parisiensis, Salmanticen. Compluten. & similium, & hæc dicitur à Scoto ꝙ est etiam de hæresi suspecta, & sæpe erronea in fide, vt supra. §. 10. habetur. Et à fortiori erit propositio temeraria, quę est contra doctorum omnium scholasticorum cõem firmamque sñiam in fide, & moribus, & vix hæc ab hæresi, vel errore erit immunis.

Quod ẽt probat Cano de locis theologicis, lib. 8. c. 4 & lib. 12. c. 11. quadrupliciter. primo, quia in Cle. 1. de sum. tri. & fi. catho. eligitur, vt probabilior opinio iuniorũ scholasticorũ de virtutib. infusis in baptismo. secundo quia non ab oĩb. idẽ assereretur, nisi diuino spiritu ad eandẽ veritatis sñiam agerenſ. quo fit, vt contra cõem eorum omnium firmam sentẽtiam, vel hęresis, vel ei proximũ sit. quia ea sñia semper deduciſ à sacra scriptura, vel tradditione apostolorũ, vel decretis Conciliorũ, siue Pontificũ ecclesię Romanæ. quæ si euidenter inde deducatur eius oppositũ erit hæreticũ; si probabiliter eius oppositum sapiens hęresim erit, vt supra. §. 7 & 8. habetur. tertio quia ecclesia in suis diffinitionibus sequitur cõem sñiam scholasticorũ, quę si esset erronea, certe, vel exploderetur manifeste, vel eius error in totã redundaret ecclesiã, qđ fieri non põt. quarto quia id Math. 10. Qui vos audit me audit, ẽt conuenit his doctorib. scholasticis successorib. precedentium, ſm id, Ephes. 4 Dedit quosdã pastores, & doctores &c. Plurũ aũt, licet non omnium scholasticorum sñia, tantam probabilitatem facit, quantum eius rões, & auctoritates probant: iõ oppositum huius sñiæ nõ temerariũ, sed probabile, vel opinatum est, ſm aliorum probabilẽ sententiã tenere. Ideo diximus, ꝙ contra cõem omniũ scholasticorum firmam sententiam tenere, temerarium valde est.

Similiter est temeraria, propõ, q̃ sine manifesta, & sufficiẽte probatione, est cõtra aliquã historiã, legẽdã, aut reuelationẽ per oẽs fere, aut ꝑ plurimos cõiter sapientes, aut per ecclesiã approbatam, siue receptam, vt pie & probabiliter credendam, siue tenendã: aut quę ẽst contra ri-

tum, vel consuetudinem alicuius ecclesię catholicæ, de quib. sup. §. 3. 4. 5. latius habetur: Et hęc propositio temeraria, secundo modo supradicto, dicitur etiā impudens, & insolens: & grauiter puniri solet ab inquisitorib. hęreticę prauitatis: ad quos eius punitio pertinet: quia vix caret errore aut hæresis suspitione siue sapore, & de auctoritate doctorum sanctorum Abulen. in defensorio par. 2. c. 83. latius agit.

Temeraria & impudēs.

Et Turrecremata in sum. de ecclesia libro 4. par 2. c. 11. dicit, q temeraria ppositio est, quæ est contra ea quæ probabiliter tñ sequitur ex diffinitis, per Papam, vel Conciliū generale, vel per omnes doctores sãctos, vel approbatos. Sed hanc ego potius sapiētem hęresim appellarem vti ex supradictis hic & in 8. §. constare potest.

Igitur temerarium hoc secundo modo, & impudens est iustificare aliquem actum siue contractum sine ratione sufficiente quem doctores communiter cōdemnant: vel econtra reprobare quē illi iustificant. Item, dicere cū Erasmo, contra omnes theologos scholasticos, q Christus vt homo, non fuit beatus in anima, neq; habuit semper claram visionem suę diuinitatis ab instanti suæ conceptionis. Item, q plorãtes sua peccata sunt proprietarij suæ voluntatis. Sicut etiam in philosophia esset temerarium, & impudens, dicere contra omnes philosophos, q lapis non componitur ex materia & forma, vel q non est mixtus ex elemētis formaliter, aut virtualiter. Item, q non est ploranda passio Christi in 6. feria ebdomadæ sanctæ. quamuis & hęc etiam sit erronea, vt sup. §. 9 habetur. Item, q beata virgo nō est assumpta gloriosa in corpore, & anima simul in Cęlum. vt sup. §. 1. in fi. latius habetur. Item dicere, q virtutes non infunduntur simul cum gratia in baptismo; quia vt probabilius oppositū eligitur ab ecclesia in cle. 1. de sum. trin. & fi. cath. Item, dicere q hic vel ille, priuilegio, sanctificationis in vtero matris, a cō. lege fidei vel scripturæ sacræ, est liber à peccato, sicut beata virgo, aut Io. Bap. fuit. Quia licet per hoc priuilegium, non tollantur, sed simul stent leges communes fidei. ar vero, sine cã rationabili & ideo temere infringuntur, vt ait ēt Cano vbi supra lib. 12. c. 11. vbi hæc late prosequitur Similiter temerarium vr negare reuelationes sanctæ Brigidæ, & historiam Abbatis Vlsini quæ legitur in multis ecclesijs de celebranda immaculata conceptione B. virginis Mariæ. Insuper & erroneum & impium est reprehendere talem celebritatem in his temporibus secundum ritum ecclesiæ Romanæ, vel etiam plurium ecclesiarum, ex quo ecclesia Romana, hoc recipit, tenet, & fouet, vt piū & probabile, magis q oppositum, de hæresi autem taceo.

Tandem nota, q non est temerariū, id quod proponitur tãquam verisimiliter dictum, aut factum ad pios affectus excitãdū & ad bonū promouendum, vt ait Castro de punitione hæreticorum lib. 1. c. 3. & Simancas de hæreticis c. 52. § 8. qualia sunt multa quæ boni viri pie contēplantur, verisimiliter dicta, aut facta esse, sine assertione tamē pertinaci, quamuis sint ę quędam deuotiones sint, ideo hęc non pertinent ad inquisitores hæreticæ prauitatis.

§. 14. Propositio male sonans & piarū auriū offensiua: est, quæ cū bonū & malū sensum hēre possit; & cum expressa modificatione sit vera, & benesonans: tñ sic absolute prolata communiter accipitur in malo sensu quem sonat: ideo & dr piarum aurium offensiua simul & male sonans. quia & absurdum & peregrinū sensum sonat & refert aurib. religiosorum, sapientumq; virorū communiter: & à sincero & sano ecclesiæ sermone atque doctrina discrepare videtur. quis bonū ac verum sensum habere possit. Et nota q illæ dicuntur aures piæ quæ recte callent sensum propositiones auditę simul & recte de fide sentiunt & moribus. Quo fit vt si talib. aurib. propositio male sonat piarum aurium offensiua sit, & male sonãs. Iste propositiones absolute prolatæ sunt malæ sonantes. Deus creat aut facit malum. Deus non facit malum. Vtraque. n. contradictoria quāmuis cōtineatur in sacra scriptura condennatur à B. August. lib. de hæresibus c. 65. 67. & ab Isidoro 24. q. 3. c. Vltimo, quædam aūt. quæ tñ cum limitatione expressa sunt veræ, puta q Deus facit malum pęnæ, non autem malum culpæ nec naturam essentialiter malā.

Male sonans. Piarum auriū offensiuæ.

Item, male sonat dicere absolute, q in diuinis pater est maior filio, & quòd Christus est creatura, & quòd orat pro nobis. quòdq; Christus quotidie peccat. quæ propositio in concilio Basiliensi, sess. 22. ēt dicitur erronea in fide. quæ tamen propositiones cū suis limitationib. expressis sunt vere & bene sonantes, puta, q pater est maior filio homine, seu vt homo est. quòd Christus, vt homo est, creatura, & orat pro nobis, q Christus misticus q est ecclesia, vel corpus Christi misticum quotidie peccat in aliquo mēbro, seu persona eius.

Item, male sonat dicere, quòd impertinēs est Christianę perfectioni manducare, vel nō manducare carnes, aut q homines in sola lege naturæ saluari possunt, aut potuerunt: nam si exclu dit fidē Christi, hęretica est, vera autem si illam includit aut psupponit. ideo id explicandū est.

Itē male sonat, q tres personæ diuinæ, sunt tres dij, quis habeat bonū sensum, in quo moderni dialectici in rigore suę dialecticę eā concedunt, s. quòd tres personæ habent eandē deitatem: ideo explicanda est, quia absolute ecclesia in Symbolo Athanasij oppositum cōsitetur vnus Deus & non tres Dij. Multa namq; tacita sępe nocent, quę expressa iuuant & econuerso.

Item

Item male sonat quòd eccl'a Romana est Synagoga Sathanæ, sed explicanda est, ꝙ in ecclesia Romana sunt multi peccatores facientes Synagogam Sathanæ, multi ēt iusti facientes ecclesiam iustorum & diuinam. Sed quia prædictum bonum sensum vix habere pōt, & in malo & hæretico sensu cōiter accipitur: ideo simpliciter hæretica, & scandalosa dicenda est. Ad ptę dicta, nota primo quòd licet, aliquę propositiones, nobis male sonantes: absolute habeātur in sacra scriptura, & in doctoribus sacris antiquis: & pp eorum reuerentiam, & maiestatem talis illis licentia licuerit, & toleretur: maxime illo tpe quo non erat periculum, neq; tunc male sonabant, sed in bono sensu communiter accipiebantur, vt de sapientia genita siue diuina dr, ꝙ est creata ecclesiast. 24. ab initio, & ante secula creata sum. Et Esa. 45. Ego Deus creans malū, vt sup. Iam tamen nobis, non licet sic absolute loqui, neq; talis licentia extendenda est; sed cū sua explicita modificatione catholica, & ad certam normam fm cōiter doctores tales propositiones proferendæ sunt. Neq; .n. eadem licentia conuenit omnibus quæ maiestatem regiam, siue diuinam decet. Ex quibus etiam constat, ꝙ aliquo tpe sunt aliquæ propositiones absolute male sonantes ex aliqua causa tunc vigēte, quæ alio tempore tali causa cessante, male sonantes non sunt. Aliæ autem sunt semper male sonantes, & pias aures offendentes, vt ipsa cōstat experientia. Cum his omnib. supradictis cōcordat Castro de punitione hæreticorum lib. 1. c. 3. Et Simancas, in institutionibus catholicis c. 52.

Nota secundo, ꝙ propositio male sonās non absolute heretica, sed cum addito, s. in malo sensu quem sonat hæretica: absolute aut male sonans censenda, & vt talis absolute reprobanda est, vt superius. §. 7. latius de hoc. Tametsi in Cōcilio Basilien. sess. 22. appelletur hæretica absolute, pp sensum hæreticum quē absolute prolata propositio sonat, & in 24. q. 3. quidam āt. idē ea de causa sīr fit quoad illas propositiones, Deus facit malum, Deus non facit malum. Qūo aūt contra tales procedendum sit inferius seq. §. 15. latius habetur in 5. notabili ibi videatur.

§. 15. *Blasphema.* Propositio blasphema est, quæ conuitium, aut vituperium iniuriam, vel irrisionē, aut derogationem, seu diminutionē honoris, vel excellentię diuinæ, vel alicuius ad Deum quoquo mō pertinentis infert, in se vel in modo dicēdi. Quare vituperia, in Sanctos, in ecclesiam, in legem diuinam, in sacramenta, in cultum diuinū, & hmō, quæ ad Christum referuntur blasphema sunt. Vnde blasphemum est dicere, sanctos non esse colendos, nec orandos, nec posse iuuare deuotos suos, vel ꝙ æquæ fidendum est orationi cuiuslibet peccatoris viuentis, sicut orōni cuiuslibet sancti aut ēt B. virginis iam in cœlo regnantis, vt blasphemabat lutherus. Item, ꝙ religiones sunt laquei aiarum, & ꝙ sancti eas fundātes peccauerūt, vt blasphemabat wicleff. Item, ꝙ oēs actus, procedentes à libero arbitrio sunt peccata, ꝙq; actus exteriores, adorationis, & humiliationis ad sacram euchristiam, sunt actus imperfectorum, & vt blasphemæ sunt hæ propositiones condemnatę contra illuminatos. Blasphemum est etiam dicere, Deum esse iniustum, vel excedere in punitione, seu reprobōne aliquorum, aut aliquem male tractare, aut improuide, & nō recte se hēre in tali, vel tali actu, aut Deū posse peccare aut mentiri, aut ipsum non posse aliquid quod eius bonitati, vel oipotentiæ non repugnat. Idem, dicere quòd sacra sunt vana, aut illaqueatiua aīarum, aut ꝙ in frequenti confessione plus sordidatur homo, & ꝙ indulgentiæ sunt piæ fraudes Christianorū.

Blasphema sunt ēt, quædā spurcorū hoīum sordida simul, & falsa dicta, q̄ spurcicias de Christo, & Sanctis ēt iocosæ continent: aut sonant, vt sunt scommata fœde quæ spurci hoīes iocosę dnt. oēs etiam supradictæ simul hæreticæ sunt.

Nota. Sed ad maiorem declarationem nota primo, ꝙ stat sæpe: propositionem esse blasphemam simul, & hrticam, in se aut in suo præsupposito, hæreticam quidem quatenus contra fidē, blasphemam aūt; quatenus cōtra debitam, & honorificam confessionem fidei, aut in eius, aut Dei vituperium est, siue quoqūo redundat, in se, seu in mō dicendi. Quod iō dico: quia iurantes per pudenda, membra Christi, vel sanctorum, licet non sint blasphemiæ rōne dicti in se, eo ꝙ non mentiuntur, neq; quid falsum dnt contra eos, cum vere talia membra habeant, vel habuerint at vero in mō dicendi blasphemi sunt, dum innuunt, atq; significant adhuc aliquid in Christo, & sanctis, sicut in nobis esse pudendū, ignominiosum, aut vituperabile. stt rursus blasphemiam in factis esse, siue demostrari, sicut in verbis. Nam qui per contumeliā expueret in Christi, aut sancti alicuius imaginem, aut illam cędere, aut conculcaret, hic plane blasphemus iniuriosus esset, sicut qui iracundus pugnum contra Deum in cœlum minitans erigeret, aut lapides in eum, furibundus iactaret.

Nota 2. No. 2. quòd stat etiam aliquem proferentem blasphemiam hæreticam, seu hæreticalem, & non esse hæreticum, quia sine errorem intellectus, & sine pertinacia est: sed blasphemū duntaxat. Ideo, vt ait Cast. de punitione hæreticorū lib. 1. c. 12. & ex. §. 7. dub. 1. superius constat, nec proprie erit hæresis, nec erit hæretica propositio nisi solum materialiter, sed proprie & solū erit blasphema, & hō blasphemus: qn ille non ita sentit in intellectu, vt loquitur blasphemās neq; ex erroneo assensu seu estimatione procedit blasphemia illa hrticalis: sed ex prauo affectu,

ctu,dolore,iracundia,aut ex alia vehemēti passione, aut iocose vel ex subreptione in illa verba blasphema,simul & hæretica, prorupit. Puta, dicendo Deum non posse illum à tali pœna liberare,aut iniuste se habere cum ipso, aut nō esse Deum,aut dū ei male dicit,& mala imprecatur,quasi Deus, vt hō impotens:his malis subiici possit, & alia hmōi ex solo appetitu seu passione procedentia: cum tñ ea proferens credat oppositum sciatq; se in hoc mentiri, & pro vera fide q̄ circa hoc hēt sit paratus & martiriū pati.Similiter neq; quis vere erit hæreticus,neque vera hæretica erit propositio, nec hæresis vllo modo: qñ in sua mente talem dicit ille propositionem, & in solo intellectu reuoluit, sine vlla illius credulitate, vel assensu, vt sup.dictū est. Et idem fere iudicium est,de propositione male sonāte,q̄ non in malo sensu quis protulit.

Et ratio prædictorum omnium est, quia fm Hilarium de trinitate, de intelligentia hæresis orta est:& sensus,non sermo fit crimen, & hære sis coram Deo,vt sup.§.7. habetur. Ad idem est de verb.sign.c.intelligentia,& 1.q.1. cap. Marchion,& 22.q.5.c.humanæ, & ibi glossa.

Nota. Not.3.quod in foro exteriori, seriose proferens propositionem hæreticam,aut blasphemā hæreticalem,sæpe iudicabitur hæreticus,& hæretica propositio:nisi ipse se sufficiēter purget, aut probet:quod non cum pertinacia, neq; animo hæreticandi,neq; ex errore in fide, neq; in sensu hæretico,aut quòd non seriose:sed ex ioco,aut ex passione vehementi commotus : eam dixit: aut nisi hoc ex coniecturis probabilibus, aut ex alijs circunstantijs negotij, & personæ: probabiliter constet,vt sup.§.7.in 3.notabili ex c.ad abolendam,de hæret. dictum est. Et quia omne male factum prauę præsumitur actum,vt in l.si non conuitij:c.de iniuri. & de præsumpt. c.1. nisi vt diximus : aliud ex coniecturis appareat. Nihilominus tñ,iste talis, qui non ex errore intellectus: sed ex passione,ioco,aut ex subreptione,blasphemiam hæreticalem,aut hæreticam protulit propositionem, puniēdus est aliqua pœna arbitraria : moderata fm negotij, & personæ,& excusationis,maiorisq; vel minoris culpæ qualitatem.fm Lapum, & Cardi.in cle. 1.de vsur.§.sane.quòd si non fuit in culpa : illā proferens sine vlla deliberatione , tunc , vel in causa vnde ad illam proferēdum motus est : vel si iustam causam passionis vehementis, qua illā protulit,habuit,nullo modo puniendus est. videatur breuiter Siluester tit.blasphemia. q.9.

Nota Proferens aūt blasphemiam nullo modo hæreticalem, quæ & nullam cum hæresi cōionē, aut connexionem habet, qualis est, quæ committit iurando per Christi,aut sanctorum membra,pudenda,aut quæ vituperium, iniuriā, seu contemptum tantum eorum sonat, non cēsetur hæreticus:neq; eius punitio : spectat iure ordinario ad inquisitores hæreticæ prauitatis.

Not.4.quo ad cognitionem , & punitionem blasphemiæ,quòd illa blasphemia, quæ est aliquo mō hēticalis, seu quæ cum hæresi vicinitatem, aut connexionem hēt, aut de heresi suspitionem, ad inquisitores spectat hæreticæ prauitatis inquirere:non solum ex consuetudine,sed & ex potestate ordinaria : eis a iure cōi delegata,sicut,& omnia verba,& facta hereticalia,aut saporem,seu suspitionem hæresis habentia:ētsi iocose fiant.secundum c.ad abolendam .de hæreti.& eo.tit.lib.6.c.accusatus.§.sane. & c.vt officium,& Lap.& Card.in cle. 1. de vsur.§.sane. Nota.

In cuius examinatione,consideranda est qualitas personæ : si sit aliàs de hæresi suspecta,vel non,simul & tps,& modus , puta si ex passione in tribulatione:vel citra illam,ex malitia homo ille:in talem blasphemiam irrupit. Et tūc,si his consideratis:constet probabiliter illum ex infidelitate,seu errore in fide blasphemasse: procedet inquisitor,ad illius tanquam heretici punitionem:præsertim, si ille sic se credere dicat. Si aūt neget,se ita credere quod dixit: & consideratis præfatis circunstantijs : adhuc maneat suspicio illum ex infidelitate dixisse : iniungatur illi purgatio fm ius , & de inde pænitentia moderata.Quòd si in purgatione defecerit: tunc id de ipso faciendum est : quod de alijs de hæresi suspectis in sua purgatione deficientibus: canonica iura disponūt,in tit de hæreticis.& de purgatione canonica , & alibi fm subiectam materiam. Si vero,prædictis circunstantijs considerantis:constet illum non ex infidelitate,sed ex impatiētia,& passione aliqua,vel ioco,vel ex subreptione blasphemasse:tunc, quia ille non hæreticus:nec ibi proprie hęresis,sed solū blasphemus,& blasphemia,quis materialiter tm hæreticalis est,& censetur,vt superius in 2.notab.dictum est:tamen non hēt inquisitor hæreticorū,ius in illum ad puniendum : ex suo iure ordinario , vt aliqui dicunt . Et Simancas in suis institutionibus catholicis c.8.nu.6.& 8.ait,q̄ hoc crimen est mixti fori pertinens ad tribunal ecclasticū , & seculare præuentiue, vt hr̄ in c.2. de maledi. & in c.cum sit gñal e.de fo.comp.Hæc ille.Solēt tñ inquisitores, præsertim in Hispania : vbi viget sincera fides,& zelus eius, hanc habere sibi specialiter delegatam auctoritatem , & ad puniendum hmōi blasphemias : maxime quia pp criminis grauitatem , simul & cum hæresi vicinitatem,vel consonantiam,saltem apparentem consuetudo legitime pręscripta vr̄ in hoc,sicut & in quibusdā propositionib.periculosis,scandalosis,iniuriosis,& seditiosis, & quibusdam superstitionib.& alijs ēt iocose dictis,aut factis,sapientib.hęresim , vel cum ea cōicantib.iurisdōnem tribuisse. Quare licet horum cognitio, & puni-

punitio ad d. ecclesianos, & alios iudices etiam seculares de iure pertineat: cum tamen de consuetudine legitime praescripta, & forte etiã de iure, vt diximus, etiam pertineat ad inquisitores. videtur quòd sit locus praeuentioni.

Cum omnib. supradictis: concordat Cast. vbi sup. lib. 1. c. 12. & latius Simancas in suis institutionib. catholicis. c. 8. & 52. & quòd legitime pscripta consuetudo tribuat, seu ẽt transferat iurisdõnem hanc, tenet gl. in c. cum contingat. de fo. compet. & in c. accedentib. de excess. praela. & Panor. in c. ad nostram. de consuet. & in c. cũ dilectus. eo. tit. & in c. qm. el 1. Ne praelati vices suas. & Turrecremata. 1 1. q. 3. c. conquestus. nu. 3. fol. 168. & q. 1. c. inexperientiae. nu. 6. fol. 178. & de pe. dist. 1. c. in Leuitico. num. 4. 5. fol. 40. & vnus actus iudicialis: sine contradictione, sufficit ad probandum consuetudinem: quae valet ẽt si sine iudicio contradictorio: fuerit obtenta, vt tenet, & probat Panor. contra gl. in c. fi. de consuetu. in 6. requisito. & in c. abbate. in 3. conclu, in gl. in verbo contradictorio iudicio, de verbo. sign. ꝙ et negligentia praelati: potest per alium suppleri, videatur Siluester titu. iudex. 1. q. 3. & tit. concilium. q. 4 & extra. de supplen. neg. pla.

Nota. 5. No. 5. quo ad propositionem male sonantem de qua sup. §. 14. quòd inquisitores de illa iudicantes: non statim debent illam absolute haereticam, nec eius assertorem haereticum pronunciare, vt superius. §. 7. ẽt dictum est. Sed propositionem ipsam, in malo sensu quem sonat; vtiq; vt haereticam damnare, & in bono sensu expressо quem patitur permittere, absolute aut sine alia explicatione, vt male sonantem reprobare, Tametsi concilium Basilien. sess 22. & Isidorus. 24. q. 3. c. quaedam autem, absolute, vt haereticã condemnant pp sensum haereticum, quem absolute prolata sonat, vt sup. §. 14. dictum est. Circa assertorem aũt eius, debent considerare; an aliquis illam propositionem absolute prolatã; iuxta sensum haereticum intellexerit, & scandalizatus sit: & tunc vocandus est illius propositionis assertor: & cogendus, vt verum illorum verborum sensum quae dixit publicae interpretetur: vt sic scandalum auditorum auferatur. Si aũt illius propositionis assertor aliàs de haeresi suspectus sit: sed nullum auditores scandalum ex illis verbis conceperunt: tunc secreto vocandus est, & de verborum suorum intelligẽtia, interrogandus; & si iuxta catholicum sensũ dixisse constet, liber, absq; vlla punitione dimittendus est: neq; opus est, illum ad publicã verborum suorum declarationem cogere, ne forte ex hoc aliquis scandalizetur, qui ante non fuerat scandalizatus. Iustum tñ est, vt ille per inquisitores admoneatur; ne similia sine manifesta verborum declaratione, iterum audeat dicere. Si vero is neget se iuxta haereticum sensum credere: & tñ consideratis cõsiderandis maneat adhuc suspicio illũ ex errore in fide, seu ex infidelitate dixisse; iniungatur illi purgatio canonica cum moderata pœnitẽtia; in qua, si defecerit, fiat cum eo, vt cũ suspectis de haeresi in sua purgatione deficientib. ſm iura fieri dẽt, vt superius in 4. notabili de blasphemis dictũ est. Concordat in his Cas. vbi sup. c. 3. Et Simãcas in suis institutionib. catholicis c 8. lati⁹ c. 52. & 25. 26.

Propositio infidelis est, quae paganorum infidelitatem sonat, vel enunciat, vt ꝙ Deus nõ est vel quòd sunt plures dij, quòd non hẽt omniũ scientiam, vel prouidentiam, quòd crux, vel sacra eucharistia non est adoranda, neq; sunt sancti colendi, & hmõi quę tenent pagani, ꝙ in altera vita erit vsus ciborũ, & mulierum, vt nũc. §. 16. *Infidelis.*

Quòd si talis error, ad infidelitatem propriã iudaeorum pertineat: tunc talis propositio proprie perfida est: sicut & ipsi iudaei proprie perfidi sunt, atq; dicuntur; quia negant, & violant fidem, & legẽ Christi Deo promissam, & pactũ sanctorum patrum eorum, & in ipsorum veteri lege implicite contentum, vt dicere ꝙ Christus nondũ venit, ꝙ lex vetus obligat, & hmõi. Concordat expresse Caietanus 2. 2. q. 11. artic. 1. §. 17. *Perfida.*

Propositio insana, & stulta est, quae omnino irrationabilis est, & de ratione laesa, aut depravata, seu non bene sana procedere vr̃, vel quae contra manifestam rationem rectam, seu cõtra cõem animi conceptionem, continet quod in rectum sensum vix cadere põt. vt dicere quòd ad recordandum dñae nostrae nõ est opus eius imagine, sed sufficit videre aliq̃ mulierem. Et quòd petere a Deo aliquid in speciali, est vitiũ proprietatis, & ꝙ sexta feria hebdomadae sanctae, non est ploranda passio Dñi nostri Iesu Christi: sed solum laetandũ intus, & foris. & ꝙ opus bonum ex infusa charitate factũ: non fit pp Deũ, sed ex proprio interesse, & oẽs istae propositiones, vt insanę, cõdenatę sunt, cõtra illuminatos. §. 18. *Insana. Stulta.*

Propositio crudelis est, quae horrorem generat apud audientes: ex crudelitate q̃ contra rectam affectionem naturalem sonat, vel enũtiat, in materia theologa, vel morali, vt dicere, quòd imago B. Virg. aut crux, ita licite comburi põt: vt aliud lignum. Item, ꝙ non curretur de aiab. purgatorij: sed relinquantur pati, ſm diuinam iustitiam, vt Deus vult. Et vt crudeles, hae propositiones condemnatae sunt: contra illuminatos. Item, crudele, & irreuerens est dicere, ꝙ sacra eucharistia: murib. aut igni exponi põt, ex quo nihil ibi patitur Christus. Item, ꝙ si iudaei Christum non crucifigerent: beata Virgo illũ crucifigeret, si opus esset pro mundi redemptione, vt voluntati diuinae ẽt in volito, & ex charitate, omnino se conformaret. Quod etiam erroneum est, quia prohibitum lege committeret homicidium, nisi de hoc specialem reuelationem, §. 19. *Crudelis.*

Item, vt Abraam Genes. 22. habuisset.

§. 20. *Scandalosa.* Propositio scandalosa est, quæ etiam si vera sit: scandalum, vel occasionem ruinæ, siue peccati, præstat auditoribus: & maxime simplicib. & infirmis, vt est narratio incommodorũ confessionis sacramentalis; q̃ fecit Erasmus. Narratio etiam, vel fictio peccatorum occultorum religiosorum, siue Pontificum in vulgus. quia inde illi remouentur a confessione, & religionum deuotione, & superiorum obedientia, & tandem à fide. Item, absolute dicere, quòd decimæ non sunt de iure diuino. Item, quòd malus prælatus, est fur, & latro, quòdq; per censuras ecclesiasticas clerus suppeditat populũ, & multiplicat auaritiam. quòdq; sacerdotes malæ viuentes polluunt suam potestatem. quòd stulti sunt clerici studentes in decretalibus. quòd fatui sunt dantes eleemosynas religiosis, q̃ cõfirmatio, ordinatio, & consecratio iuuenum, & virginum, ex cupiditate reseruatur epis, & multa alia eiusmodi, quorum plura ẽt erronea in fide sunt. Consonat Simancas institutio. cathol. c. 52.

§. 21. *Periculosa.* Periculosa aũt propositio est, quæ absolute, & generaliter dicit: licitum esse, & fieri posse, id quod non nisi vix ab aliquib. & cum multis circunstantijs fieri põt, vt dicere, q̃ solus cũ sola, in lecto manere diu: & nimis familiariter cõuersare diu cum mulieribus: licite hõ põt. Item q̃ sine ieiunijs, & abstinentijs: homo põt esse pfectus. Item, q̃ non est curandum pugnare contra tentationes, aut malas cogitationes: neque sunt expellendæ, ex quo, si non consentitur eis nullum peccatum est. Item, q̃ exteriores actus virtutum, puta adorationũ, & aliarum sanctarũ cæremoniarum, non sunt necessarij, neq; expedientes ad perfectionem: sed potius sunt actus imperfectorum, quia in corde hæc haberi dẽt ſm id Io. 4. spiritus est Deus, & in spiritu vult adorari. Et omnes hæ propositiones, vt periculosæ, & scandalosæ, & non solum vt temerariæ, erroneæ, condemnatæ sunt: cõtra illuminatos.

§. 22. *Seditiosa.* Propositio seditiosa est, quæ viam parat seditionib. & factionib. vt dicere, q̃ quilibet tirannus põt licite occidi, per quemcunq; subditum suum. & hæc vt talis, & simul hæretica condemnata est contra wicleff, & Io. Huss. in conci. Cõstant. sess. 8. & 15. Nam vltra hoc quod est hæretica: est ẽt seditiosa, quia ex tali assertione aperitur via seditionib. & factionib. in populo, & rebellionib. subditorum. Et per tirannum intelligitur is, qui iniuste, aut sine iusto titulo dñatur, estq; iam in pacifica possessione, sine bello contra populum: q̃uis per vim illum acquisierit. Item, seditiosum est dicere, quod non sunt ferendæ iniuriæ, & iniustitiæ, exactiones, & angariæ, superiorũ in subditos. sed q̃ pp hoc contra eos rebellãdum est. Item, q̃ subditi possunt suos superiores publice delinquentes, licite punire, eosq; abijcere: vel q̃ eis nõ tenẽt obedire.

§. 23. *Scismatica.* Quòd si talis propositio, viam aperit diuisioni subditorum a se inuicem: vel à prælatis suis maxime a papa, in pertinentib. ad ptãtem, & subiectionẽ ecclasticam: scismatica est: quatenus vnionem tollit corporis mistici, vel ecclesiæ, vt si dicatur quòd papæ vendenti dispensationes, & beneficia ecclesiastica, aut ea danti pro pecunia, ẽt si inde non sit dispendium: aut generale scandalum totius ecclesiæ, non est obediendũ. Item, q̃ papa errare põt iudicialiter diffiniẽdo: circa fidem, & mores, vt in his temporib. scismatica propositio hæc absolute dicta, & seditiosa: quia infirmis datur ansa contra papam rebellãdi: licet etiam de hoc opinio aliquorum sit.

§. 24. *Iniuriosa. Cõtumeliosa. Irrisoria.* Propositio iniuriosa, vel contumeliosa, vel irrisoria, est, quę in aliquem asserta irrogat ei iniuriam, irrisionem, seu contumeliam, aut eius detrahit honori, maxime si sit persona notabilis, status, dignitas, congregatio, aut conditio fidelium. erit ẽt blasphema si sit iniuriosa cõtra sacrm, aut rnũ eccłæ. vt si dicatur quod de monachis tñ vnus, de clericis aũt tot esse deberẽt in eccła. quot soles sunt in cęlo. Itẽ, q̃ papa est antichristus, & Cardinales sunt eius ministri: q̃ ẽt blasphema est. Item, q̃ tales clerici, aut absolute quod clerici, vel religiosi: siue prælati, sũt perditi, adulteri, tyranni, ambitiosi, aut in malo statu: aut q̃ clerici, vel religiosi cauendi sunt ab ijs, qui sunt in articulo mortis: ne rapiant eorũ bona. Itẽ, q̃ confessiones ecclesię, sunt onera pharisæorum, quod confessio frequens plus sordidat aĩam, quod papa confert indulgentias symoniace, aut indulgentias indiscretas: has vel illas, & sine legitima causa, & per consequẽs inualidas. Item, vt iniuriosæ condennatę sunt: cõtra illuminatos ẽt si sint temerarię, & erroneę, propositiones istę, quòd. s. plorãtes peccata sua sunt proprietarij suæ voluntatis, aut sui ipsorũ quòd dimittatur considerõ passionis Chri: quia melius est considerare alia Dei bñficia, & quod soliloquia S. Aug. sũt q̃dã nenię, aut q̃d fictitiũ.

Quare prędicatorib. apprime: cauendum est, nedum vitia carpunt ad personarum declinent iniurias, male illas notando, vel statum, vel cõditionem aliquorũ: quia sic possent, vt iniuriosi merito puniri: & ne id faciant in cle. religiosi. de priui. per et clesiam cautum est.

§. 25. *Præsumptuosa. Arrogans.* Propositio præsumptuosa, vel arrogans est, quę sine rõne sufficiẽte, vel probabili: affirmat aliquẽ posse: seu de facto hẽre, id quod cõiter est supra hoĩum vires: aut supra legem cõem; vt dicere quod in actu coniugali: põt quis hẽre, seu de facto hẽt: tantam contemplationẽ, & aię puritatem, & eleuationem, & serenitatẽ, q̃tam in sancta lectione, vel oratione. Itẽ, q̃ existens in mũdo vxoratus, & cum possessionib. est, aut esse põt tam liber a curis mundi, & occasionib. pecca-

peccatorum,tamq; quieto animo cũ Deo, sicut in religione.Item,ꝙ talis homo videt cor alterius,tam clare vt manum suam, & vt tales: sunt oẽs hæ propositiones condemnatæ contra illuminatos,ẽt si aliquæ eorũ sint aliàs erroneæ, & aliter qualificatæ,vt patet ex supradictis.Item, dicere ꝙ ipsi reuelãtur multa secreta diuinitus, & aliorum cogitationes,quòdq; ipsi apparent animæ purgatorij : sæpe petentes auxilium.

Sæpe etiam propositio præsumptuosa dicitur temeraria: & econuerso.

§.26. *Fantastica.* Propositio fantastica est, quæ potius videtur per affectionẽ, per fantasiam vel per imaginationẽ facta,vel fabricata, quàm vt per rõnẽ vel per auctoritatẽ,probabilis aut vera videatur,vt dicere,ꝙ aĩæ purgatorij : in die animarũ apparent suis benefactorib. specialibus, aut alijs gratias agentes: pro suffragijs:per quæ à purgatorio liberatę sunt.Itẽ,ꝙ dies iudicij erint hinc ad tot annos,vt ipsi assertori vr̃ colligi:ex certo numero literarũ apocalipsis. Similiter videtur fantasticæ,multæ diuinationes de futuris cõtingẽtib.pedẽtib. ꝓcipue à volũtate diuina: vel à nr̃o libero arbitrio: habitæ,& collectæ, ex quibusdã cõiecturis, & signis cęlestibus inefficacibus.

§.27. *Superstitiosa.* Propositio superstitiosa est,quæ superstitionẽ asserit vel enunciat,quę ſm diuersas species superstitionũ multiplex est;& aliqua puta hęre tim sapiens : pertinet ad inquisitores hæreticæ prauitatis,aliqua nõ:sed ad ordinarios,vel alios vt supra.§.15.de blasphemia dictũ est.De quib. superstitionibus,& alijs eiusmodi,breuiter agit Siluester tit.hæresis,2.q 3.& hæresis.3. & titu. superstitio,& Caiet.in summula,eo.tit.& incantatio,& Paulus Guillandus, & Castro de punitione hæreticorum,latius agunt.

§.28. *Vana. Scrupulosa.* Sũt & aliæ qualitates propositionũ, Nã quædã dr̃ vana,quædã scrupulosa,quædã irreuerẽs aut honoris seu dignitatis derogatoria,& hmõi secundum causas vel effectus suos:quæ ad prædictas qualitates facile reduci possunt.

Not. Tandẽ nota, ꝙ hæc genera seu qualificationes propositionũ: non ita distinguũtur quin sępe multæ earũ,simul in eadẽ propositione concurrãt.Et ita erit eadẽ propositio hęretica,erronea,temeraria,blasphema,præsumptuosa, periculosa,vel scandalosa,vt dicere,ꝙ hõ nõ indiget misericordia Dei ad salutẽ.quòdq; licite põt hõ recipere sacrum eucharistiæ, sine pęnitẽtia peccatorũ: cõfidẽdo de Dei misericordia, quæ plus participatur à maiore peccatore. Et ꝙ nõ est curandũ de doctrina ecclesiæ & doctorũ, sed de sacra scriptura ad literã tantũ,vt sonat intellecta.

Et nota,ꝙ huiusmodi propositionũ: diuersæ qualificationes sumuntur,ex cõcilijs, & vniuersitatib.doctorũ scholasticorũ:& processibus inquisitorũ hæreticæ prauitatis : prædicto modo eas qualificantibus,secundũ ẽt communem doctrinam theologorum, in 4. dist.13. & alibi vbi supra allegatorũ,vt patet ẽt in cõcilio Constantien.sess.8.& 15.contra Vvicleff,& Ioã.Huss.& alios hæreticos,vbi vt dictũ est eorũ errores ita qualificati,distinguuntur & condemnantur.

QVAESTIO XVIII.

Vtrum clericus de redditib. suis ecclesiasticis;teneatur in pauperes,& in pios vsus:erogare residuũ, excepta sua suæq; familiæ decente sustẽtatione.

PRO responsione:præsupponuntur aliqua ſm Abulen.super Matth.6.q.74.75.primo supponit: ꝙ ecclesiasticorũ,quædã sunt bona propria seu patrimonialia,quę ipsi habẽt:nõ rõne; nec intuitu ecclesię,nec alicuius officij,aut exercitij ecclesiastici, sed aliunde : & de his nõ agimus nunc, nã est idẽ oĩo iudiciũ quod de alijs bonis secularibus, & eodem modo ea expẽdere possunt : quõ res seculares possent distribui. & idẽ iudiciũ est de quibusdã alijs bonis quasi patrimonialibus,qualia sunt ea,quę ipsi clerici ex sua industria acquisierunt prędicando,celebrãdo,cantando,& alia eiusmodi exercendo. *Nota.*

Secundo,alia sunt bona ecclesiastica,quę scilicet ad vsum ecclesię specialiter destinata sunt: puta: ad fabricã, ornamenta, & hmõi, & de his clericus nihil sumere sibi põt: neque in alios vsus expẽdere: neq; ẽt in eleemosynas regulariter:nisi in casu,& cũ certis limitationib.de quibus ẽt sæpe dr̃ in iure : qđ alienari nõ possunt, & de his propositi nostri nunc agere non est.

Tertio,alia sunt bona destinata ad eleemosynas,& alios certos vsus pios ex dispositione instituentiũ,aut ea donantiũ,vt cõtingit in bonis hospitaliũ,aut capellis pro dotationib.puellarũ & pro certo genere pauperũ:aut studentiũ,& cõstat quod neq; de his bonis possunt clerici : aut alij quib.hæc distribuenda cõmittuntur : aliter aut in alios vsus disponere,aut conuertere.

Quarto,alia sũt bona specialiter pro ipsis clericis assignata:vt sunt redditus,& fructus suarũ præbendarũ.Etsi hæc sunt bona immobilia: puta possessiones,cõstat qđ in his clerici habẽt solũ vsumfructũ vel potius administrationẽ eorũ: dominium aũt pertinet ad ipsam eorũ ecclesiã, seu ad ipsos in communi: ideo nec possunt alienari,vt patet.de rebus eccle.non alienan.& alibi sæpius.de his immobilibus non agimus hic.

Tandem quinto sunt alia bona : pro ipsis clericis spẽaliter assignata,puta redditus, & fructus suorũ beneficiorum: ex decimis,& primitijs,& oblationib.prouenientes quæ sunt bona mobilia:quæ intuitu eccl̃æ,& pro eorũ ecclesiastico ministerio,& officio,seu exercitio,ab eis hñr,& de istis est qõ præsens, & ad propositum, & c.

Et pro fundamẽto dicẽdorũ:pręsupponatur quòd

quòd ẽt hic non intendimus agere, vtrũ transfe ratur dominiũ in eorum expensione, vel donatione, in vita & in morte, ea donando vel expẽdendo, aut testando. Sed agimus vtrũ licite sine peccato : possint clerici ea in quoscunque vsus aliàs licitos expendere, an teneantur in pauperes, & pios vsus duntaxat residuũ decĩmæ distribuere? Ideo præsupponatur hic, ꝙ clerici sũt: suntq; veri domini horum mobilium, ita quòd quomodocũq;, licite vel illicite, ad pios vel pro phanos, ẽt ad turpes & inhonestos vsus : clerici viuentes ea donent, cõsumant, vel distribuant, valet talis donatio, fitq; translatio dominij: ita ꝙ nec ipsi clerici, nec illi ad quos quocunq; modo perueniunt: ea restituere tenentur ipsis clericis, vel ecclesię, & hęc opinio: vt iam cõis effecta probabilior, supponitur: licet sit alia opinio in oppositũ, quàm late defendit Nauar. in trac. de reditibus ecclesiasticis: ẽm quã nullũ dubiũ est in q. pręsenti. vt de hoc latius Gabr. ĩ 4. dist. 15. conclu 4. & 5. Et Abulen. vbi supra, & Adr. in 4. de restitu. q. Vtrũ clericus prodigę consumens teneatur restituere, vt eruditus vir Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 4. art. 3. & 4. pulchre tandẽ hanc quęstionẽ resoluit: & limitat, & declarat opinionẽ Caietani. 2. 2. q. 185. art. 7. secundum Tho. & alios doctores. Igitur hac opi. supposita ad propositũ quæstionis presentis respondeo per duas propositiones subsequentes.

1. Prop. Prima propositio. de supradictis bonis mobilibus, seu redditib. ecclesiasticis: tenẽtur ipsi clerici, ẽt si sint domini eorũ specialiter præ alijs Christianis: in pauperes & in pios vsus distribuere, idq; iure diuino dispensabili tamen, & ecclẽsiastico olim ad quartam tenebantur. nunc autem: nullo iure, est aliqua signata quantitas.

Probatur primũ dupliciter, ꝙ scilicet iure diuino præ alijs: ad id clerici teneantur. primo, ratione ipsius status clericalis. quia quo excellentior status est quàm secularis clerici, ad opera pietatis eo magis astricti sunt: atq; adeo magis, quo in lege gratię: ministri ecclesiastici à Christo & ecclesia destinati sunt patres pauperũ, & pastores ouium Christi: præcipue quidẽ, ad prębendũ eis pastũ spũalẽ, minus aũt principaliter ad corporalẽ, quatenus ad spiritualẽ ordinatur: & ad opera pietatis pertinet. Quod probat Abulẽ. vbi supra. q. 73. & Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7. ẽm B. Tho. ibidẽ. quia Io. 13. Christus legitur loculos habuisse pro substentatione suorũ discipulorũ & pauperũ. in quo dedit ecclesiæ formã, se similirer habendi : ad eius imitationẽ, vt hoc dicit expresse Aug. & hẽ. 12. q. 1. cap. habebat Dñs. vbi ait habebat Dominus loculos à fidelibus, oblata conseruans, & suorũ necessitatibus: & alijs indigentibus tribuebat. Tunc primum: ecclesiasticæ pecunię forma instituta est. Hæc ibi. Itẽ 1. ad Thim. 3. & 4. Oportet Episcopum esse hospitalẽ : vbi ex Christi instructione dicit necessariũ id esse episcopis: vt patet distin. 42. c. 1. & seq. vbi hẽ quod necesse est, vt ordinãdus sacerdos, ad imitationem Christi : pauperes hospitio recipiat, & ꝑ opera pietatis se instituat: alioqui indignus est ordinari. Vnde & 85. dist. c. Florentinũ. Beatus Gregorius, vtpote indignũ: repulit ab episcopatu Archidiaconũ illũ Florẽtinum: quia non erat hospitalis, i. pauperũ exceptor. idq; ecclesia, & B. Gregor. vt necessarium non docuissent. nisi iure diuino, & ex doctrina prędicta, & institutione Apostolorũ, habuissent. Et ad idẽ est dist. 86. c. fratrẽ nr̃m, & c. non satis, vbi habetur. Grandis culpa est, si te sciente, fidelis egeat : si scias eum erumnã perpeti qui præsertim egere erubescit &c. Facit & 2. Cor. 8. & 9. ca. & Galat. 2. vbi ostẽditur maxima cura apostolorũ: in procurãdis eleemosinis pro pauperibus: quã certe non haberent nisi eis specialiter iniũctã, & cõmedatam, à Christo præ alijs Christianis: cognouissent. Ideo ergo, qui eis in officio succedunt clerici : oẽs similiter tenẽtur, plus, vel minus, ẽm quòd plus, vel minus ad curã pastoralem, & episcopalem appropinquant: ex quo intra statũ ministerij clericalis cõtinentur, vt videtur sentire Hiero. in c. quoniã. 16. q. 1. dicens. Quoniã quicquid habent clerici pauperum est, &c. & ait Abulen. vbi supra. & glos. in cap. de monachis, titu. de præben.

Secundo probatur idẽ ex natura, & conditione ipsorũ bonorum ecclesiasticorum. Nã secundum Abulen. Math. 6. q. 74. & Caiet. vbi supra, hæc bona ecclesiastica: constant ex oblationib. & eleemosynis fideliũ collatis ecclesiæ, vt expẽdantur ad honorẽ Dei, & ecclesiæ vtilitatẽ, pro salute animarũ ipsorum offerentium: nam talis est intentio oium offerentium eleemosynas ecclesiæ: Constant ẽt ex decimis, & primitijs, vt patet. Et ex hac parte liquet, ꝙ prædicta bona dãtur in lege gratiæ ; principaliter quidẽ, pro decenti substentatione clericorũ, seu ministrorũ ecclæ: vt stipendia eorũ, vt patet. 1. Corin. 9. qui altario seruit &c. Et de consecratione dist. 1. c. Nemo. & 1. q. 2. c. frater. vt late ẽt probat Panor. in c. episcopus, de præbẽ. Consequenter autẽ & minus principaliter dãtur: vt in pios vsus, & ĩ pauperes, quorũ cura ipsis specialiter ex officio incũbit, vt sic ad honorem Dei & ad vtilitatẽ ecclesiæ, expendantur. Nã in hoc differunt decimæ, in antiqua, & in noua lege ẽm Caiet. 2. 2. q. 87. art. 1. ꝙ in antiqua lege decimæ dabantur: solum pro ministrorum tẽpli & familię suę substẽtatione, vt patet num. 18. vbi nulla fit mẽtio pauperum, neque paupertas erat à Deo sic commẽdata & prædicata, vt in lege gratiæ. in lege aũt gratiæ dantur decimæ pro ministrorũ ecclesię substẽtatione principaliter, & cõsequẽter pro pauperibus, vt dictũ est. Licet Adrianus

in

in 4. de restitutione. q. an liceat mercari cũ vsurario, in fine eius dicat: quòd etiam in lege veteri dabantur decimæ ministris, pro pauperibus vt nunc: sed vt dixi: oppositum videtur verius.

Et ad prædicta oia confirmanda faciunt auctoritates Sanctorũ, puta August. & hr. 16. q. 1. c. decimæ. vbi dr. Decimæ tributa sunt egentiũ animarum, vt etiam idẽ dr in c. tua nobis. de decimis. sequitur, Qui decimas dare noluerint res alienas inuadunt: quia rẽ à Deo pauperib. delegatam suis vsibus reseruãt. Hæc ibi. Et nota illa verba rẽ à Deo pauperibus delegatam. Item ea. 16. q. 1. c. quoniam. Hieron. ait. Quoniam quicquid habent clerici pauperum est: & domus illorum, omnibus debent esse communes: susceptioni peregrinorũ & hospitũ inuigilare dẽnt: maxime curandũ est illis, vt de decimis, & oblationib. cœnobijs, & xenodoxijs, qualẽ voluerint, & potuerint substentationẽ impendant. Et idẽ Hiero. ĩ c. reuertimini. ibidẽ ait. Inferte decimas in horrea mea. Malach. 3. hoc est, in thesauros tẽpli, vt habeant sacerdotes & leuitæ qui mihi ministrant cibos, & c. Et sequitur ibidem. Si q̃n fames, penuria & egestas oppimit mundũ: sciamus hoc ex ira Dei descendere: qui se in pauperib. si non accipiant eleemosynã, fraudari loquitur sua possessione. Itẽ ea. 16. & q. 1. c. quia iuxta habetur. Quia iuxta sanctorũ patrũ traditionẽ nouimus, res ecclesiæ, vota fidelium, esse precia peccatorũ, & patrimonia pauperũ. Et ibidẽ cap. in canonibus. hr in canonibus, in Gangrensi ecclesia Apostolica auctoritate conditis: De fructuum oblationibus: quæ ministris ecclesiæ debentur, & de his quæ in vsus pauperũ conferuntur scriptum habetur, &c. Sequitur, Valde iniquum & ingẽs sacrilegiũ est, quæcunq;, vel pro remedio peccatorũ, vel pro salute animarũ suarum aut requiæ, vnusquisq; venerabili ecclesiæ contulit, aut certe reliquerit, in aliud transferri vel conuerti. Et Ambro. vt hr. 23. q. 8. c. conuenior. ait. Omnia mea pauperũ sunt. Itẽ & 12. q. 1. c. habebat, vbi supra. & c. episcopus. hr. Episcopus ecclesiasticarũ rerũ hẽt potestatẽ ad dispensandum erga oẽs qui indigẽt. Et c. præcipimus. habetur in canonibus Apostolorum hoc modo. Præcipimus vt in potestate sua Episcopus res ecclesiæ habeat: si enim aiæ hominũ preciosiores illi creditæ sunt, multo magis oportet eũ curã de pecunijs agere: ita vt potestate eius, indigẽtibus oia dispẽsentur per presbyteros & diaconos &c. & in c. res ecclesię. hr. Res ecclesię, nõ quasi propriæ, sed vt cões & domino oblatæ, cũ summo timore, non in alios quam in præfatos vsus, sunt fideliter dispẽsandæ. Et in c. nulli. hr. Eps, ex his quæ sibi assignata sunt; primum sibi necessaria percipiat: quæ vero suis necessitatib. supersunt: in cões vsus eccłæ expendat. Et 12. q. 1. in c. si priuatũ. hr. Si priuatũ possidemus: ꝙ nobis sufficiat, nõ illa nostra sunt quorum procurationem quodammodo gerimus. Item duodecima quæst. secunda, cap. aurum, habetur, Aurum habet ecclesia, non vt seruet, sed vt eroget & subueniat in necessitatibus. & cap. gloria, habetur. Gloria episcopi, est pauperum opibus prouidere: & ignominia sacerdotis, est proprijs studere diuitijs. Item. 1. quæst. 2. clericos habetur. Clerici qui bonis parentum, & opibus suis substentari possunt: si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt. & c. pastor. habetur ad idem. & c. sacerdos, habetur. Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est: non solum sine cupiditate, sed et cum pietate laudis, accipit à populo dispensanda & fideliter dispensat accepta. Item decima quæst. secunda, cap. episcopus, habetur, Episcopus habeat potestatẽ in rebus ecclesiæ, vt dispẽset necessitatem patientibus cum omni reuerentia, & timore: & ei participare, cum etiam oporter quæ necessaria sunt, si tamẽ ipse aut qui cũ eo sunt fratres indiguerint, si autem res ecclesiasticas, episcopus in suas proprias voluptates vsurpare voluerit aut alijs dederit: hunc oportet obnoxium esse concilio: sin aliter, episcopus vel qui cũ eo sunt presbyteri aut diaconi, accusentur: quia ea, quæ vel ex redditu, vel ex quolibet actu ecclesię: venerũt in suos vsus, scilicet non necessarios, vt patet ex supradictis, colligunt: & paupetes fraudant, & famę conficiũt. Et Bernar. in epistola. 42. ait. Clamant nudi, & famelici conquetunrut: & dicunt. Dicite pontifices, in freno: Quid facit aurum? nostrum est quod effunditis: nobis crudeliter subtrahitur: quod inaniter expenditis. Vita nostra, cedit vobis in superfluas copias, nostris necessitatib. subtrahitur; quicquid accedit vanitatibus vestris. Annuli, catenulę, tintinabula, & clauatæ quędã corrigię, multaq; talia, tam speciosa coloribus, quam ponderib. preciosa: multorum depẽdent ceruicibus: fratrum aũt lateribus: nec semicincta miserãtis apponitis. hi oẽs, in futuro, stabũt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerũt: stãte quippe pro eis: patre orphanorũ, & iudice viduarũ, dicẽte, quandiu nõ fecistis vni ex minimis meis, nec mihi fecistis. Hęc ibi.

Item, idẽ in declamationibus super Matth. decimonono. Ecce nos reliquimus omnia, &c. ait. Veh tibi clericæ: mors in olla, in huiusmodi delitijs est: non modo quia secus introitum, delectationis posita esse cognoscitur: sed ob id maxime quia populi constat esse peccata, quæ comedis. sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas, cantando (vt aiunt) tibi prouenire videntur: sed bonũ erat magis fodere: aut etiã mendicare. peccata populi comedis: solicitus ergo esto tanquam redditurus rationẽ pro eis, gemitus effunde. dignos age fructus pœnitentiæ: alioqui tibi ea noueris imputanda; quæ modo

inter delitias comedis, & paruipēdis. Veniēt.n. ante tribunal Christi: audieturq; populorum querela grauis accusatio dura, quorū clerici vixere stipendijs nec diluere peccata. Quid tibi in sipiēs, delitiæ sapiunt atq; diuitiæ, quib. mercaris tam graue iudicium? De altario viuat clericus, cui deseruit, viuat non luxurietur, non superbiat, nō ditetur, neq; ex clericatu ditior fiat: nō sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet mutans quadrata rotundis, nec loculos inde cōgreget, nec in vanitate, nec in superfluitate dispergat. nō extollat, de facultatibus ecclę cōsanguineos suos aut neptes, ne filias dixerim nuptui tradat, res pauperū non pauperib. dare, par sacrilegij crimen esse dignoscitur. Sane patrimonia pauperū, facultates ecclesiarū sunt: & sacrilega eis crudelitate surripitur, quidquid sibi ministri & dispensatores, non vtiq; domini vel possessores, vltra victū accipiunt, & vestitū. Sed qū poterit necessarijs esse contentus qui eo animo introiuit altaris ministeriū, vt stipendia cleri, in vsus voluptatis, curiositatis, & vanitatis congreger seruet & expēdat? Nā funiculus triplex hominē miserū in perniciē trahit, qui impure intrat, indigne ministrat, sed & ipso fructu abutitur tēporali. iste est impius qui Esa. 26. in terra sanctorū iniqua gessit, qui s. in ecclesiasticis possessionibus quæ sanctorū fuerant vsibus assignatæ in domo Dei, quam decet sanctitudo, inique se habuit. Et infra. Qui & cum diuite epulone Luc. 16. multos Lazaros, & ipse videt esurientes nudos ægrotos: & plus de iumentis suis, plus de eorum phaleris, quàm de istorum miserijs cogitat. Hæc Beatus Bernardus.

Ex quibus oibus auctoritatib. diuino iuri innitentibus, vt ait Adrianus in 4. de restit. (in q. vtrum is qui patrimonialib. bonis abundat possit viuere de redditibus ecclesiasticis) cōstat clericos iure diuino, sed dispensabili specialiter teneri distribuere pauperibus de suis bonis ecclesiasticis (vt dictum est) tenentur quidē non ex iustitia ita ꝙ aliter distributū restituere teneantur: sed ex misericordia potius, quàm alij seculares. Quamuis Soto de iustitia & iure, lib. 10. q. 4. art. 3. & 4 dicat ꝙ solo iure ecclesiastico ad talē misericordiam tenētur. nisi forte intelligat, ꝙ ad id ex iure diuino stricto, & indispensabili non obligantur. Nam hoc modo nobis cum illo plane constat. Quòd etiam iure ecclesiastico ad idē teneātur patet. 16. q. 1. c. quia iuxta. & dist. 88. c. episcopus gubernationem, & 12. quæst. 1. c. videntes, c. nulli. c. res ecclesiæ, c. præcipimus, c. episcopus &c. vt supra habetur, vbi explicando ius diuinum idem ēt ecclesia clericis imponit: qa cū sit à Deo instituta, & ordinata in suis actibus conformat se voluntati diuinæ, & rōni circa hoc. Et ita patet prima pars propositionis quòd scilicet iure diuino & ecclesiastico clerici specialiter tenentur de bonis suis ecclesiasticis pauperibus erogare. infra autem (propositione secunda) dicetur in quo stat ista specialis eorū obligatio præ alijs Christianis.

Nunc autem probatur secunda pars, ꝙ scilicet quo ad quotam olim erat obligatio, ex solo iure ecclesiastico. quod patet. quia ius diuinum non determinat quantam partē suorum bonorum clericus aut laicus teneatur pauperib. erogare: nam non dabitur vbi. igitur hoc ius diuinum indeterminatum potest ecclesia determinare: sicut & quodlibet ius diuinum vel naturale, quale est ius indeterminatum de dandis vel soluendis decimis quod ecclesia determinauit quoad quotam. Et talis obligatio quoad quotā est de iure ecclesiastico, vt late & bene probat Adrianus in 5. quodlibeto secundum communiter doctores. Ita in proposito obligationē iuris diuini absolutam & indeterminatā de dādo pauperibus iniunctam clericis specialiter præ alijs Christianis, ecclesia olim ad maiorē securitatem determinauit debere fieri sic scilicet, ꝙ omnia bona ecclesiastica diuiderentur in 4. partes, quarum prima daretur episcopis, secunda clericis, tertia fabricæ, quarta pauperibus, vt patet, 12. q. 2. c. vobis. c. vulteranæ. cap. concesso. c. quattuor. & cap. sequenti.

Nam ante illa tempora vbi distinctio prædicta facta est, oēs clerici viuebant in cōi, vt religiosi, vt patet 12. q. 1. c. clericus. & ea. sequen. & tunc non tenebatur vllo iure ad illam quartam partem, sed ꝑm ius diuinum aliquando plus, aliquando minus distribuere tenebātur. Postea vero concessum est clericis habere propriū, vt patet. 12. quæst. 1. c. certe. & c. sequen. & q. 2. c. vobis. & seq. quo tempore, & pro quibus, facta est prædicta distinctio quartarum, vt dictum est.

Nunc aūt iam à longo tempore immemorabili non fit prædicta distinctio quartæ specialiter pro pauperibus, neq; pro fabrica, nisi solum pro episcopo & pro clericis diuidūtur bona ecclesiastica: & aliquando seu alicubi aliquid assignatur pro fabrica & ornamentis: aliquando autem & alicubi nihil, sed relinquitur arbitrio, & obligationi ad quam ex iure diuino episcopus, & clerici tenentur. Et in Hispania de decimis fiunt aliquando tres, aliquando plures partes: quarū vna est pro regibus ex causa rationabili assignata ex priuilegio Papali, & cōsuetudine legitime præscripta. Et iam non est illa obligatio iuris ecclesiastici quoad quotā, quoad quartam partem pro pauperibus, & pro fabrica: sed clerici remanent quoad hoc in sola obligatione iuris diuini supradicta, vt tēpore primitiuo, de prouidēdo pauperibus & reparatione fabricæ, & ornamentorum, & de expēdendo bona ecclesiastica in pios vsus, vt patet specialiter quoad fabricā. extra. de eccle. ædifi. ca. de his. & quoad pauperes iam dictū est, & dicetur latius, & particularius in secunda propositione sequenti.

Et prædicta oĩa, habent locum in clericis omnibus habentibus redditus ecclesiasticos, modo habeant curam animarum modo non, quamuis illi magis quàm hi, ad prædicta teneantur, ratione status, vt supra probatum est.

2. Propo. Secunda propositio, in hoc tempore quando nõ currit distinctio quotæ assignatæ pauperibus, aut pijs vsibus, facta per ecclesiã, clerici de suis redditibus ecclesiasticis; quorũ dominium iam acquisierunt, modo habeant curam animarũ modo non, oẽs tenentur iure diuino & ecclesiastico, erogare pauperibus, & i alios pios vsus distribuere: totum residuum eorum; excepta sua, suæq; familiæ decente sustentatione: ita ꝙ si notabiliter omittant, peccant mortaliter.

Probatur primum, q. s. possunt de talib. redditibus decentẽ sustentationẽ sumere, in quo non est difficultas, qa 1. Corinth. 9. quis militat suis stipendijs? Et qui altario deseruit &c. Et Luc. 10. & 1. Timoth. 5. ca. dignus est operarius mercede sua. & 1. Timoth. 5. qui bene præsunt presbyte. dupli. hon. digni sunt. Nunc aũt tales redditus: sunt stipendia clericorum, vt patet, nu. 18. & de consecra. dist. 1. c. nemo. & 1. q. 2. c. fi. vt late agit Panor. in cap. episcopus. de præb. & communiter doctores. ergo.

Not. Et nota: ꝙ noĩe decẽtis sustentationis comprehẽdũtur oĩa: quæ ad ipsius, & suæ familiæ, honorabilẽ sustentationẽ requirũtur: recreationes ẽt, & amicabilia cõuiuia moderata, & honesta: & donationes, seu munera aliqua parua, seu moderata, nõ quidẽ parasitis, vel alijs ex liberalitate absq; intuitu vere non fictæ eleemosinæ, vel causæ piæ, sed alijs personis in signum gratitudinis, & amicitiæ, rationabiliter exhibita. quæ oĩa consideranda sunt ẽm conditionem gradus, dignitatis, & qualitatis, vel status sui, & regionis, in qua tales clerici cõmorãtur, nõ qui dẽ: vt põpatice, & voluptuose viuant, vt seculares: sed quatenus hęc oĩa requiruntur plus vel minus ad hunc finẽ, videlicet, vt sic possint, debite, honorabiliter, & gratanter seu amicabiliter viuẽdo, suum exequi ministeriũ. Plura. n. requirit archidiaconus, quã simplex beneficiatus: & plura episcopus, & archiepiscopus: & plura vir illustris, & regius quàm alius nõ sic qualificatus, qui & non est tam vtilis ecclæ, in tẽporalibus, & spũalibus, vt patet ex cõcilio Basilien. sess 31. anno Dñi. 1438. in quib. oĩbus, modicus excessus, nõ vitiat nisi forte venialiter: notabilis aũt mortalis est, ẽm Aug. dist. 25. ca. vnũ orarium. & in prædictis cõcordat Caiet. 2. 2. q. 100. art. 3. & q. 185. art. 7 & Abulen. Matth. 6 q. 74. & Adria. in quarto de restitu. in quæst. an pluralis in præbendis, teneatur alterius fructus restituere, & communiter doctores.

Secundũ videlicet, ꝙ excepta tali decẽte sustentatione, totũ residuũ tenẽtur clerici, de supradictis suis redditib. ecclesiasticis expendere in pauperes & vsus pios, iure diuino, & ecclesiastico, vt ait propositio probatur dupliciter.

Primo auctoritatibus, nam gl. ordi. A nbr. tractantis id 1. ad Timoth 5. qui bene præsunt presbyteri &c. ait, non vt abundent: sed vt non desint eis. & glo. ord. Aug. ait ibidẽ. Tanta merces dẽt esse euagelizanti, qua neq; cõtristetur, neque extollatur. Itẽ Hiero. & hr̃, 44. dist. c. 1. dicit. Tibi sacerdos permittitur de altari viuere, non luxuriari, i. nõ abundare ẽm gl. ibidẽ. Abundat aũt: qui diuitias congregat & reseruat, qui vltra decentiam status sui in non pios vsus expẽdit. & idẽ hr̃ dist. 93. c. diaconi. Item Augu sermo. 37. ad fratres in heremo. ad sacerdotes ait. Mementote ꝙ pauperẽ vitã, sacerdos gerere debet: quod superest præter victũ & vestitũ pauperibus dare non differat: quia oĩa pauperum sunt. & in sermone 219. vnde desumptum est, c. decimę, 16. q. 1. ait. Quidquid excepto victu mediocri & vestitu rationabili superfluerit, nõ luxuriæ reseruetur, sed in thesauro cęlesti p eleemosynam pauperum deponatur: quicquid. n. nobis Deus plusquam opus est dederit: non nobis specialiter dedit, sed per nos alijs erogandum transmisit: ꝙ si non dederimus: res alienas inuasimus. Hæc ille. Itẽ gl. Hiero. super id Esa. 3. Vos. n. de pasti estis vineã meã, rapina pauperũ in manu vestra, loquens de sacerdotibus ait. In quorũ domibus rapina pauperũ est: dũ ecclesię opes sibi thesaurizant: & in delitijs abutuntur, quæ ad sustẽtationẽ pauperũ dantur, & sibi reseruant vel propinquis distribuũt, & aliorũ inopia suas vel suorũ diuitias faciunt. Item idem probatur in c. decimæ, 16. q. 1. & 13. q 2. ca. qui oblationes Qui decimas nõ soluit, vel qui oblationes defunctorũ ecclesijs reddere moratur: dẽ pauperũ necator & sacrilegiũ cõmittere. ergo vbi eas sacerdos inutiliter expenderet & pauperibus delegatas non dederit: codẽ crimine, rapinæ, & sacrilegij irretietur. Patet consequentia. tum pp eandẽ causam, tum quia ẽm Ambrosiũ sermo 82. & habetur dist. 47. c. sicut hi. Quis tã iniustus quàm qui multorũ alimenta non suum vsum, sed abundantiam & delitias facit? Neq; enim minus est crimen &c. vide ibi latius. Item idem Amb. sermo. 6. ait. Quid igitur censeri dẽt de sacerdotibus qui Christi sanguinẽ, & precia peccatorum prodigunt: atq; in delitijs abutuntur? Item ad idem facit. 1. q. 1. c. sacerdos, c. pastor. cap. si quis. c. clericos. & Orige. super Exo. cap. vigesimoquinto, ibi videantur.

Item Bernardus epistola. 2. & 42. & latius in declamationibus de his agit. & expressius consonat supradictis, vt supra recitatum est in propositione prima ibi videatur.

Secundo probatur idẽ rõne, quia clerici iure diuino, & ecclesiastico, præ alijs Christianis specialiter tenẽtur erogare pauperib. vt supra propositione prima probatũ est. ergo eodem iure a

tenentur totũ residuũ: vltra decentiam suã: in pauperes & in pios vsus distribuere. Patet cõsequẽtia. quia quilibet Christianus tenetur in dictos vsus expẽdere: id quod est absolute, & simpliciter, superfluum suæ decentię, vt de hoc latius infra q. 26. hr̃. Et nota: ꝙ valde cauendũ est ne mentiatur iniquitas sibi, dũ ecclesiastici prę lati: prætextu necessitatis atq; decentiæ: dicũt se omnib. suis redditibus indigere: ad decentiã status sustentandã: neve ecõuerso, alij scrupulosæ inquieti in conscĩetia reddantur: quasi vltra decentiã consumant, & minus debito pauperibus impẽdant. Nã vt optime ait Soto de iustitia & iure li. 10. q. 4. art. 4. præceptum hoc atq; decentiæ taxatio: non põt vniuersim & omni tẽpore, ẽm hãc vel illam quottã determinari. Sed ẽm iudicium prudentũ, pensata, tũ prouentuũ quãtitate personæ ipsius clerici, & dignitate, & qualitate eius, tum pauperũ indigẽtia, ac tẽporum calamitate. Nã: qui tam diminutos prouẽtus hẽt: vt vix decẽter viuere possit: nõ tenetur regulariter ad illas eleemosynas. Qui aũt plusculũ hẽt, vtiq; maiusculas: qui vero pinguissimos redditus accipit, abundantissimas eleemosyna facere tenetur. Et tutissimum esset, vt sic abundans, taxationi antiquæ: de quarta pauperibus eroganda quantũ posset se aptaret: ita, ne nimis ab ea recederet. Attẽdẽda est ẽt calamitas tẽporũ, & multorũ pauperũ magna tunc penuria clamans: tunc. n. abundãtior solito: eleemosyna ẽt à secularibus, ne dũ ab ecclesiasticis eroganda est. Quo fit: vt nõ semper huic precepto: prelatus satisfaciat, si vel septimã, vel sextã dũtaxat partem bonorũ ecclesiasticorũ in pauperes, & in alios pios vsus, impẽdat. Sæpe nanque tenetur multo plus: vt dictum est erogare.

Et si quæratur, in quo ergo differũt clerici à secularib. quo ad hoc, si oẽs sunt domini suorũ bonorũ: & oẽs æqualiter tenẽtur totũ residuũ suæ decentiæ in pauperes & in pios vsus erogare? Respon. differunt in duob. ẽm Abulen. vbi supra. Primo quidẽ: quia laici non tenentur ex officio, seu statu suo, quærere qui sint pauperes: neq; eorũ talẽ curã habere: sed sufficit eis: si occurrentib. dent oportune. Clerici aũt rõne status, ad id tenentur spãliter, & maxime prelati: qui iõ curati dicuntur: ꝙq; inuigilare debẽt ad id, vt hr̃ 16. q. 1. c. quoniam. vt supra propositione prima probatum est, ex ratione sui status & ministerij clericalis, in quo & concordat Medina. vbi supra in fine: quo ad prælatos.

Secundo seculares pluribus indigẽt pluraq; sunt eis expedientia: ad decentiã sui status. Nã intra ambitũ decẽtiæ status secularis: includuntur oẽs vsus: aliàs liciti, ẽt thesaurizare: ad ditandum filios & propinquos, ẽt ad subleuandũ se & suos, ad statũ altiorẽ aliàs licitũ, vt supra dictũ est: sicq; raro dicũtur in eis esse superflua decentiæ simpliciter, & consequenter raro cõtingit tẽpus, quo sub mortali, teneantur pauperib. erogare superflua decẽtiæ suæ. At vero intra ambitũ & limites decentiæ status clericalis: solũ includũtur ea, quib. ipse clericus, ad suam, suæq; familiæ, decentẽ sustẽtatione, requirũtur, ita, ꝙ non põt ea in quoscunq; vsus seculares ẽt aliàs licitos, notabiliter expẽdere: q̃a non põt ditare consanguineos, neq; thesaurizare sibi, vel illis, neq; multo altiorẽ statũ, puta, desimo, ad illustrẽ statũ eleuãdo, sibi vel alijs quãtumcunque propinquis, ex bonis ecclesiasticis procurare, neq; luxuriari, aut voluptuose viuere, aut in excessiuis sumptibus ea expendere, vt supra dictum est, & latius dicetur inferius. Ideo sæpe, & communiter regulariterq; contingit: tempore quo curatus pingues redditus hẽt, sub mortali tenetur, superflua suæ decentiæ, in pauperes, vel in pios vsus, oportune distribuere. Et consonat Honcala de reb. eccl'asticis. c. 13. & 14.

Vnde fit primo, quòd propter prædictã differentiam: bona clericorum, dicuntur bona pauperum: non autem bona secularium. quia. s. clerici præ alijs secularibus, tenentur superfluum suæ decentiæ, in pauperes, & in pios vsus expendere: & in hoc stat specialis clericorum obligõ, vt dictum est. quamuis gl. in d. c. quoniam 16. q. 1. dicat ꝙ ideo bona clericorum dicuntur pauperum: quia in extrema necessitate illis debentur. Sed certe propter eandem rationem bona secularium etiam dicerẽtur pauperum, quia in extrema necessitate debentur eisdem secundũ omnes doctores, ideo hæc glossa nihil valet.

Item secundo, quia ideo clerici licet sint veri dñi suorum redditũum, & bonorum ecclesiasticorum, vt sup. præsuppositum est ẽm opinionẽ probabilem: non tamen sunt pleni domini eorum, quia non possunt ea expendere, in vita & in morte ad libitum, vt de bonis secularib. sed cum limitatione, aut onere prædicto: quia & ecclesia conformans se iuri diuino, non aliter concessit eis dñium vsumq; bonorum prædictorũ, sed cum onere, seu obligatione, vt. s. post suam decentem sustentationẽ, reliqua in pauperes, & pios vsus distribuant. vt de iure diuino teneantur: neq; intẽdit clericos ditare quia est occasio mali. 1. Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, vt supra propositione prima dictum est. Ideo & clerici, & præcipue prælati, dicuntur procuratores rerum eccl'asticarũ. 14. q. 1. & 12. q. 1. c. si priuatum. & ibi gl. aliq̃n defensores. 16. q. 1. c. in sacris canonib. & patres pauperum. Et eorũ bona dñr patrimoniũ Chr̃i & pauperum, & bona pauperũ: quia sunt Chr̃o in eius membris puta clericis, & eccl'æ donata pro ipsorum sustentatione, & pauperum, vt dictum est. Dñr ẽt precium peccatorum, & aiarũ quia donata sunt vt oretur pro donantib. illa, & vt expendantur ad honorẽ Dei, & eccl'æ vtilitatem, vt sup. propositione 1. sæpe dictum est. Et

hæc

hæc oĩa habent locum, in clericis habentib. red ditus ecclesiasticos: et si non habeant curã aĩarum. quamuis magis in prælatis: qui ípaliter de pauperib. tenentur esse soliciti: q̃ in alijs clericis: quia, & auctoritates, & rõnes suprapositæ, de oib. id concludunt, vt patet ex supradictis.

Igitur, ex omnib. supradictis resolutorie cõcluditur: ꝙ nulli clerico licet vltra seruitij, & militiæ spiritualis impensę, dignitatem, & proportionem, stipendia sumere: neq; vltra decentem sustentationem, & familię, stipendia ecclesiastica consumere: in notabile præiudicium pauperum: quib. debentur: minus certe de ecclesiæ publico, q̃ de forensi, & mundano stipẽdio: cum aliquo mõ sit contra iustitiam distributiuam, & contra intentum Christi, & ecclesiæ, præceptum, vel onus clericis iniunctum. Iõ clericus, videns se habere superflua notabiliter: vltra decentiam sui status supra dictam, si non habeat veram, efficacemq; intentionem, illa oportune: ante mortem, & in morte distribuendi in pauperes, & pios vsus: sed potius illa possidẽdi, & retinendi: vt diues sit & abundans: et si non intendat aliquẽ malum finẽ ex eis: aut ea in vsus inhonestos dispẽsare: vr̃ peccare mortaliter contra supradictam obligationem. Et facit c. negociatorem. dist. 88. vbi dicitur. clericum de paupere diuitem factum vt pestem fuge.

Cum supradicta resolutione, & propõne secunda expresse in sñia, & ad literam concordat Abulen. super Matth. 6. q. 74. & Adr. in 5. quodlibeto ar. 1. & in 4. de resti. in q. Vtrum ecclesiasticus prodige consumens: teneatur restituere conclu. 3. & in q. Vtrum pluralis in præbendis: teneatur fructus alterius restituere. & in q. vtrũ habens bona patrimonialia: possit viuere de bonis ecclesiæ. & B. Th. 2. 2. q. 185. ar. 7. & q. 43. ar. 8. & ibi Caiet. Et idem B. Tho. in 6. quodlib. art. 12. & Alex. Alen. 3. p. sum. q. 63. memb. 5. & Gerson alphab. 42. g. & alphab. 39. Flor. 3. par. sum. tit. 15. c. 1. §. 19 Gabr. in 4. dist. 25. q. 8. conclu. 5. Richar. in 4. dist. 45. art. 3. q. 1. & Maioris dist. 24. q. 6. Siluestr. tit. cleric. 4. q. 19. q. 15. 16. Pan. in c. 1. de eccles. ædif. & c. eṗs. & c. cum ſm. de preb. & alibi sæpius. Item B. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 1. ad 4. ait. Tertiæ aut decimæ quas cum pauperib. sacerdotes comedere debebant, s. in veteri lege, augentur in noua, per hoc ꝙ dñs, nõ solum decimam partem: sed omnia superflua, pauperib. iubet exhiberi. Luc. 11. quod superest, date eleemosynã, &c. vt Caiet. ibid. & in quodlib. de eleemosyna c. 2. latius probat in tract. de reditibus ecclesiasticis. Item Nauar. in sum. c. 23. nu. 71. & c. 25. nu. 126. vsq; 131. & communiter doctores canonistæ: & Theologi in 4. dist. 15. & 24. & Hõcala de rebus ecclesiasticis ca. 13. 14. & tandem Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 4. artic. 4.

Vbi no. corolarie primo, ſm Abul. vbi supra, ꝙ si clericus succurrens oportune: pauperib. alíquibus occurrentibus: vt faciunt alij seculares reseruat tñ bona superflua quæ hẽt: vt ea post mortem relinquat ecclesiæ suæ, vt sibi succedat non faceret bene: & melius faceret, si ea oĩa in pauperes expẽderet, in vita, vel in morte, oportune. Tum primo, quia sic non differret à laico: nisi in morte: quia. s. laicus, relinquit sua bona filijs: clericus autem ecclesię: cum tñ in vita, debeat exercere officium suũ, puta, actum hospitalitatis, & curam pauperum, vt supradictũ est. Tum 2. quia alioqui, potius diceretur, & esset conseruator, possessor, & defensator q̃ dispensator bonorum hmõi, & q̃ curator, & procurator, & pater pauperum. Tũ 3. quia potius in necessitates pauperum: q̃ in alios vsus ecclesiasticos cęteris paribus: expendere tenetur. quia excepta sustentatione decente ministrorum ecclesiæ, res ecclesiasticæ, sunt propter necessitates potius pauperũ, q̃ pro alijs vsib. ecclasticis ceteris parib. vt patet. 12. q. 2. c. gr̃a. & dis. 86. c. nõ satis. Corol. 1.

No. 2. corolarie ꝙ de prædictis bonis ecclasticis: clericus non põt notabilem q̃titatem dare consanguineis, et parentib. diuitibus, neq; alijs diuitib. ad eos ditandum, vel in statu valde diuite reponendum, & ad eleuandum eos ad multo altiorem statum. sed solũ põt, & dẽt eis, vt alijs pauperib. succurrere, & releuare à miseria, & dedecore, & iactura decẽtiæ sui status, & in ea decentia illos conseruare: ne dedecus, & iacturã patiantur, sicut & hoc põt fieri cum alijs: in simili necessitate constitutis: & multo magis cum consanguineis, dum mõ non valde notabiliter excedatur. Et rõ est: quia cum hæc bona, nõ nisi in pauperes possint expendi per viam eleemosynæ: eleemosyna aũt necessitatem respicit: & miseriam eius cui impenditur. ergo si valde notabiliter excedatur in his mortaliter peccat clericus qui dat, & cõsanguineus qui recipit, vt hr̃ in c. pastor. 1. q. 1. & 80. dist. c. non satis. & ca. est et. & 12. q. 2. c. quisquis eṗs. & 10. q. 2. c. eṗs. & Aug. ser. 13. de tpe. & gl. Hiero. super Esã. 13. Vos depasti estis &c. Et Bernardus in declamationib. vbi supra & Abulensis Matth. 6. q. 75. & Gabr. & Adr. & Siluestr. tit. clericus. 4 q. 15. & cõiter doctores. & Honcala c. 14. vbi sup. Sed et dicit B. Tho. 2. 2. q. 158. ar. 7. ad 2. ꝙ clericus vel eṗs, si de eo quod suis vsib. spãliter deputatum est, velit sibi subtrahere, & consanguineis, vel alijs dare: non peccat, dummõ illud faciat moderate, i. vt non indigeant: non aũt vt ditiores inde fiant. Hæc ille. Et Soto vbi sup. prudenter dicit, ꝙ non vr̃ illicitum: si episcopus valde abundans, & potens, cauendo scandalum, & sine pauperum omissione, de suis sumptibus defalcans, ditet pauperes consanguineos ad mediocrẽ statum eleuando ipsos, & eorum successores sicut cum alijs non consanguineis: facere posset: non Corol. 2.

tamen primogenituram, aut maioratum illustrem, illis instituere valet.

Sed filijs in damnato coitu habitis in clericatu, solum possunt alimenta præstare: non autē ad decentiam status notabiliter: quia ſm iura: in odium criminis, tales filij clericorum statum honorificum nō hēnt: neq; ex bonis eccl'asticis hēre possunt. Consonat Nauar. vbi sup. nu. 127.

Sed nota, quòd donare modicum ēt diuitib. & munuscula (causa gratitudinis) illis dare, licut inter amicos, & consanguineos eiusmodi cōditionis, & qualitatis hominum in tali regione: pct viam gratitudinis, & amicitiæ, donari solet: nō est illicitum clericis: cum sit opus virtutis. S. militer, dotare consanguineas pauperes: ſm decētiam status earum, vel vt diximus paulo plus, licitū est: quia cā dotis, in mulierib. inter cās pias censetur, vt Honcala, & Soto, vbi sup. ēt docēt.

Corol. 3. Tertio corolarie nota, q̄ clericus habens bona patrimonialia: pōt viuere de bonis ecclesiasticis decēter, vt dictū est, dummodo residuum horum, & illorū bonorum mobilium, expendat in pios vsus, & in pauperes. Potest etiam, omnia bona sua patrimonialia: in vita, & in morte, oīno dare, & relinquere heredibus, vel cōsanguineis, aut quib. voluerit aliàs licite: & viuere de bonis ecclesiasticis, ſm Abulen. vbi sup. q. 75. Et Siluest. tit. cler. 4. q. 16. & cōiter doctores: licet Adria. vbi sup. aliquo modo dissentiat. excepto qn̄ pauperes sint in tanta necessitate, q̄ pro ea releuanda: ēt vasa diuino cultui dedicata: distrahi deberent, aut pro redemptione captiuorum: tunc. n. peccaret mortaliter clericus: habens bona patrimonialia, de quib. decenter viuere posset: si bona ecclesiastica in suos, & non in dictas necessitates pauperum expenderet secundum Hieron. vt declarat B. Tho. & Caieta. vbi infra, & Nauarro vbi supra, cap. 28. num. 130. & 131. & Honcala de rebus ecclesiasticis, cap. 2.

Corol. 4. Tandem 4. corol. notandum est, q̄ Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7. cum quo concordat Honcala opusc. 10. de reb. ecclesi. cap. 8. dicit duo. primum quòd qn̄ redditus epōrum sunt valde pingues, & abūdantes vltra decentiam status eorum: tunc tenentur epī: duas quartas saltem eorum, distribuere iuxta canones antiquos, alteram in pauperes, alteram in fabricam, seu supellectilē ecclesiæ. Et rō huius est, quia ex hoc, q̄ alij clerici iam habent suam portionem: in redditib. suis assignatis, non est substracta per ius cōe pauperibus: portio illis debita ex ipso iure: neq; similiter fabricæ subtracta est portio illi ex iure debita: sed illa bona episcopalia, remanent affecta tali iuris dispositione antiquata, q̄ sicut quando bona ecclesiastica, erant cōia, & diuidenda in quatuor partes: videlicet pro epō, clero, pauperibus, & fabrica, commissa erant epō, cū vinculo, & debito talis distributionis: ita iam exclu so vno mēbro, s. clero à tali distributione: quia iam clerici habent proprias præbēdas: loco suæ quartæ portionis: remanent bona episcopalia cōia: reliquis trib. partibus, & in eas diuidenda. sic q̄ pauperib. remanet debita sua quarta portio, quæ prius eis debebatur: & similiter fabricæ ecclesiæ, sua quarta: de prædictis redditibus episcopalibus abundantib. Nam non est credibile, q̄ ecclesia tantam redditūum superabundantiam: epīs assignauerit, pro sola eorum decēte substentatione, sed ēt pro fabrica, & pauperib. & vt patrib. pauperum, dispensanda commisit, vt dictum est. Et inde sequitur, ſm eius dictum q̄ si non dispensat prædictas quartas portiones in fabricam, & pauperes tenetur præfatus episcopus, abundans restituere, & similiter illi, quibus ipse prodige notabiliter donauit. Sed de episcop s non habentibus tam notabiliter abundantes redditus, non currit rō prædicta, neque est idem iudicium ait Caiet. similiter neque de alijs quibuscunq; beneficiatis, & pinguissimos redditus habentibus: quia vt ait ibid. & 2. 2. q. 43. ar. 8. iam isti redditus sunt eis, pro sua 4. portione assignati: epīs aūt abundātib. remanēt aliæ quartæ, pro fabrica, & pauperib. cōmissæ, vt patrib. pauperū, & dispēsatorib. bonorū eccl'astic.

Sed certe hæc non oīno videntur hēre veritatem. Non primum dictum, nec eius rō: quia vt patet ex supradictis in propositione prima iam per consuetudinem legitimam: cessauit illa diuisio antiqua ecclesiæ. de illis quatuor portionibus: & per consequens manent tam bona epalia quæcunq;, q̄ aliorum præbendatorum seu clericorum bona ecclesiastica: quæ eis intuitu ecclesiæ, aut cuiuscunq; ministerij ecclesiastici proueniunt, obnoxia: vt secundum ius diuinum, sine vlla modificatione ecclesiastica, vltra decentiam status superflua: in pauperes, & in pios vsus expendantur, vt supra probatum est.

Item, neq; ſm eius dictum de restitutione valet: quia licet olim qn̄ viuebant in cōi clerici, & non habebant suos redditus particulares, neq; dñium eorum, si male expēderent in alios vsus, restituere tenerentur: nunc autem non, qn̄ vt præsuppositum est, clerici siūt dñi suorum redditūum ecclesiasticorum abundantium, & non abundantium: licet peccent in alios vsus distribuendo, vt dictum est. Item contra ipsum Caietanum esset eadem ratio de clericis minoribus habentibus pinguissimas præbendas. Igitur, stādum vr̄ quo ad hoc, eis quæ ſm cōiter Doct. in propositionibus dicta sunt. Nam & Soto, vbi supra lib. 10. q. 4. art. 3. nobiscum concordans optime reprobat sup. d. Caiet. opi. ibi latius videat.

Si cōtra prædicta in 2. proposit. arguitur. primo, quia papa, & eccl'a dat licentiam testādi aliquib. de pdictis bonis eccl'asticis: & per consuetudinē legitimā in diuersis regnis, licite iā testā- Arg. 1.

tur

tur clerici inferiores epo, vt ait Adria.in 4. vbi sup. in rñsione ad primum & Siluestr. tit. cler. 4.q.2.& 3.& 4. & in francia omnes clerici, etiã episcopi,in vita,& in morte , & in testõ disponunt sicut de quibuscunque alijs secularib. bonis,idque ex lege regni , & consuetudine antiqua.vt refert Gulliel.Benedictus in repet.in c. Raynu.de testamentis.ver. & vxorem nomine Audelasiam.nu.264.f.76.& Barth.de Cassaneo de consuetudinib.burgundiæ:in rub.8.§.5.sub. nu.30.& 63.f.298. Idẽ tenet Medina in sua lectura : quòd.s.omnes clerici minores epis,propter consuetudinem legitimam: Sufficiẽtẽ derogare legem,possunt de omnib.redditibus,& stipendijs ecclesiasticis testari : quorum dñium iam habent. Episcopi autem non possunt in hyspania: quia quo ad eos,ibi non est talis consuetudo.Et latius Couarruuias li.4. tit. de testam. c.cum in officijs.nu.7.& seq.prosequitur . licet Gab.in 4.dist.15. q. 8. cum alijs aliter dicat , & distinguat.ergo per hanc viam , possunt ea , in vsus prophanos aliàs licitos quoscunq; dispone re , etiam consanguineis illa donando & relinquẽdo Alioqui , nihil eis valeret talis facultas, ea donandi & testandi de eis si ad certos vsus supra dictos dumtaxat , extenderetur . Et Vlterius sequitur si possunt clerici in testamento : quod ergo & in vita possunt ea similiter donare. Nam plus est testari,quàm donare,vt Syluester tit.clericus.4.q.5.refert.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idẽ,quia Papa sæpe concedit clericis,quod possint prædicta bona dare, & de eis disponere etiam, in non pios vsus aliàs licitos: ergo saltem ex dispensatione Papæ : id licet. Patet consequentia: quia cum Papa sit dominus: vel potius dispensator bonorum ecclesiasticorum,& præcipue decimarum, & reddituum inde clericis,& ecclesiæ aduenientium:videtur,ꝙ sicut per vim pensionis, aliquam bonã partem eorum distribuit aliquib.secularibus,ẽt ad non pios vsus:& in hyspania per priuilegiũ, & consuetudinem antiquam : regib. hyspaniæ confertur tertia pars decimarum, etiam ad vsus non pios aliàs tamen licitos; Ita ergo , & Papa potest concedere clericis,quòd de prędictis bonis in vita,& in morte dent & disponant,etiam in non pios vsus ; non enim est maior potestas priuilegij.& cõsuetudinis quàm Papæ,vt latius Couarruuias vbi supra disserit.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idẽ,quia dominium taliũ bonorum: cum pdicto onere succurrendi pauperibus,de tali portione, vel de residuo decentiæ: est de iure tantum ecclesiastico clericis concessum:& talis dispositio,est de iure tantum ecclesiastico: quòd tantum vel tantum detur pauperibus,vt patet supra,proposit. 1. ergo potest Papa concedere,vel disponere, quòd detur tanta quãtitas pauperibus, & reliqua in quoslibet etiam non pios vsus aliàs licitos:licitę expędantur: sicut olim concessum erat, quando erat diuisio talium bonorum in 4 partes. ergo non est de iure diuino, ꝙ totum residuum decentiæ in pios vsus & in pauperes distribuatur,quia alioqui,non posset Papa & ecclesia contra ius diuinum disponere, quòd solum duæ quartæ darẽtur: maxime vbi vltra has quartas:etiã pingues & abundantes redditus clericis remanerent.

Resp.ad primum argumentum concesso antecedẽte negando consequentiã:nam talis licẽtia testandi generaliter,& indistinctè concessa : quamuis sit valida de facto:tñ vt sit licita,intelligitur,& limitaſ,ẽm aliquos doctores : ad pios vsus tm̃. Vel si etiam ẽm alios & melius,extenditur ad vsus prophanos:tunc vt licite fiat talis distributio : nõ fieri potest nisi ex rationabili cã vt in rñsione ad ẽm argumentum proxime habetur ibi videatur . Quia neque aliter conceditur cã mortis posse clericũ licite ad causas prophanas donare aut relinquere aliquibus,vt patet in c.relatum.& c.ad hęc.de testam.vt ait Panor.in c.cum in officijs.eo.tit.& in c.cum esses, de testam.nu.30. & Barbat. in d. c. cum in officijs.& in tractatu de præstan.Card. par.1. q. 4. Et Siluest.tit.clericus.4.q 2.& 3. Et gl.in pragmaticis sanctionib.tit.de annatis. in gl. acquisitos.f.194.Et Couarruuias, vbi supra,si sic limetur & intelligatur. Et talis facultas valet , vt sit valida talis donatio , vel dispositio : etiã in pios vsus in foro ecclesiæ : quæ forte non esset valida sine tali licentia vel facultate. Multæ namque donationes in vita factæ valent , quæ non valent in morte,vel testamento . *Resp. ad 1*

Ad secundum argumentum resp. ꝙ Papa id potest concedere,ita quòd de facto valeat & nõ sit obligatio restituendi, similiter potest id licite concedere, sed vt in responsione ad primũ diximus:ẽm aliquos doctores , testricte debet intelligi,ad pios vsus dũtaxat: vel si ẽt ad prophanos,vt ẽm alios verius existimo; tunc vt talis distributio bonorum licite fiat: non quidẽ absolute,& quocũque : Sed cum duplici limitatione fieri debet.primo ꝙ id fiat ex causa rationabili, puta, quia est vir nobilis : aliàs de ecclesia bene meritus,vel à quo, vtilitas ecclesiæ speratur,vt honorabiliter substentetur, vel rõne gratitudinis . quia ab eo olim beneficia recipit & hmõi. Secunda limitatio est,ꝙ non concedatur ei,de redditib.ecclesiæ: in notabili quantitate, ꝙ sit valde onerosa ecclesiæ talis concessio , aut in notabilem cultus diuini diminutionẽ , aut ꝙ propter hoc clerici reddantur omnino impotẽtes: ad succurrendum valde egentib.pauperib. vt de iure diuino quamuis dispensabili eos teneri dictũ est.nisi forte pro defensione reipubl. ab hæreticis vel tirannis: sint necessaria ẽi bona ecclesiastica,relictis pauperib. non valde indigentibus, vt in fine huius qõnis habetur . his limitationib.stantibus: Papa id licite concedere *Ad 2. resp.*

po-

potest:ficut & pensiones, ficut & decimæ in hyspania regib.conceduntur,aliàs autem neq; licite concedi,neque licite recipi possunt. Illi tamen quib.iam titulo seculari : etiam fine rationabili causa tales fructus per Papam assignati sunt.non tenentur amplius in alios pios vsus ea expendere, ficut neq; ipsi pauperes tenentur. quia iã his, vel illis hominibus, ad vsus sibi expedientes per Papam, vel etiam per alios ecclesiasticos viros: qui solum ad id tenebantur valde distributi sunt, modo licite, modo illicite, id fecerint.distributione aũt facta his, vel illis, tenet vt supra dictum est.illi ergo qui iam dominium, vel ius in dictis bonis habent, tenẽtur solum secundum suum statum decenter ea expendere proportionabiliter; neq; alia obligatio ipsis bonis: sed solum personis annexa est : neque transit cũ eis ad nouos eorum possessores. Concordat Soto vbi sup.lib.10.q 4. art.3. & 4.quãuis alia etiam ratione, id ipse iustificet.

Quòd si de bonis immobilib. ipsius ecclesiæ: aliter Papa valde notabiliter donaret: non solũ illicita, sed forte etiam inualida esset talis donatio. Quia licet Papa sit dñs suorum redditaum particularium : non tamen est absolutus dominus, sed administrator, vel dispensator, prædictorum bonorum immobilium cõmunium ecclesiæ:ad eius vtilitatem, vt Caiet.refert.2.2.q. 43.art.8.& q.185.art.7.& in quodlib.in tractatu de indulgẽtijs.Et latius Philip.Franc.in rub. de testam.in repetitione. q. an monachus de licentia Papæ possit testari.q.20.& q.28. pen.in fi. Et Soto vbi supra aliqualiter tangit. Et consonat Nauarro vbi supra c.25.nu.128.129.

Resp. ad 3. Ad tertium argumentum. resp. negando antecedens, pro quanto ibi dicitur, quod de solo iure ecclesiastico est, ꝙ clerici de residuo decentiæ pauperib.succurrant. Nam id supra probatum est esse etiam de iure diuino : licet quoad quottam fuerit olim, & nunc vel post possit esse obligatio de iure ecclesiastico. Similiter negatur prima consequẽtia & secunda. dico enim quòd licet Papa, & ecclesia statuere possit, ꝙ quarta, vel quinta pars in pauperes, vel in alios pios vsus extendatur, sicut id olim statuit, vt supra propositione prima dictum est : non tamen potest licite cõcedere, neq; statuere, ꝙ residuũ decentiæ in alios vsus prophanos: etiam aliàs licitos : sine vlla rationabili causa clerici notabiliter expendant, maxime vbi pauperes essent valde indigentes, & nec alia bona clericorũ nec illa quarta pauperib.assignata sufficerent, pro ipsorum remedio oportuno. Neq; per talem ecclesiæ, aut Papæ dispositionem, clerici de obligant sicut nec olim fuerunt de obligati : à subuentione pauperum valde indigentium, de superfluo decentiæ notabiliter, vt de iure diuino tenentur. Quia sicut per limitationem, obligatoriamq; dispositionem ecclesiæ de confitendo semel in anno, de ieiunando in quadragesima, & de audiendo missam dieb. festiuis quam limitauit ius diuinum, indistincte positum de confitendo, & de ieiunando, & de exhibẽdo ei aliquem cultum latriæ, non de obligatur homo ab obligatione confitendi, ieiunandi, orandi, aut cultum latriæ exhibendi alio tempore, puta, mortis & hmõi : quo videt id sibi esset aliàs necessarium ad salutem: ſm ius diuinum vel naturale : ita similiter in proposito dicendum est.

Tandem nota, ꝙ cum supra dictis stat, ꝙ qñ ad defensionem regni siue reipublicæ ab infidelib.siue tiranis; non sufficerent redditus regales, & alia bona secularia: tunc post positis pauperibus : non valde notabiliter indigentib. licite possent pdicta bona ecclesiastica superflua: ad defensionẽ reipub. de voluntate clericorum vel etiam eis inuitis: de mandato Papæ expẽdi, quia vt causa pia videtur. vt ait Soto de iustitia, & iure lib.10.q.4.art.5. & Honcala tractatu de reb.ecclesiasticis.c.5.& c.7.& 9.& Siluester tit. immunitas.q.5.q.4.q.1.& tit.lex. q. 15. & Victoria in relectione prima de ecclesia. q.6.fol. 97.&c.ad idem sũt.

QVAESTIO XIX.

Vtrum prælatus ecclesiasticus, iure diuino, teneatur ad personalem residentiam in suo curatu, vel episcopatu, & vtrum non residens, teneatur ad fructuum restitutionem.

RESPON. quoad primum, s.quoad peccatũ est vnica propositio, videlicet quòd residentia personalis est de iure diuino large sumpto, & ecclesiastico: ita ꝙ prælatus habens curam animarum in suo curatu, per notabile tempus, seu per maiorem partem anni, non residens personaliter suum officium exercendo : etiam si de alio idoneo prouideat, peccat mortaliter, nisi rationabiliter excusetur, aut dispensetur. Prop. 1.

Prima pars, quòd scilicet iure ecclesiastico ad id teneatur, non est dubium inter doctores, vt patet per totum titulum de cler.non resid.& late prosequitur eruditissimus Soto de iustitia & iure lib.10.q.3.art.3.

Quòd aũt iure diuino ad idẽ teneatur : quãuis in hoc sint opiniones doctorum, quorũ aliqui & quidem pauci tenent indistincte ꝙ non, de quorum numero est Ambrosius Catharin.in apologia contra Soto, & contra Miranda. Alij autem & quidem omnes fere doctores vtriusq; iuris tenent indistincte ꝙ sic. Sed vtramq; opinionem, seu modum dicendi clarius resoluẽdo: Vr̃ quòd talis obligatio personalis residentiæ, non est de iure diuino proprie, & stricte, sed large sumpto, de quo intelligit̃ hæc 1. propositio.

Quod probatur.quia ius diuinum proprie & stricte sumptũ, est quod ĩ sacra scriptura expsse,

se continetur, vel quod vt tale ecclesia expresse decreuit, vel ab ore Christi, seu Apostolorũ, per antiquam traditionem & successionẽ ecclesiarũ: vniuersalis tenet ecclesia, vel quod in conse quentia necessaria & euidẽti, ex prædictis propositionib. fidei, vel ex altera fidei, & ex altera euidenti infertur, vel quod communiter omnes catholici doctores semper, vt tale tenuerunt: sine illius contradictione impunita. Ius autem diuinum large sumptum est, quod ex prædicto iure diuino proprie sumpto infertur in cõsequẽtia tantum probabili, aut quod bene sequitur ex vna propositione iuris diuini proprie sumpti, simul & ex altera quæ cum non sit iuris diuini, vel naturalis proprie sumpti: tñ secluso ẽt humano iure quocunque, rationabiliter negari non potest, vt hæc propositio, hostia quæ à Sacerdote eleuatur adoranda est, quę & est seu dẽ sapere fidem, vt de his latius supra. q. 17. Nunc autem ad propositum, prædicta residentia personalis non habetur in sacra scriptura; neq; per ecclesiam, vt de iure diuino expresse est decreta; neq; ab ore Christi seu Apostolorũ generaliter p ecclesiam, neq; euidentèr in consequentia necessaria deducta, neq; a doctorib. catholicis omnib. vt talis dogmatizata, cum constet aliquos impune oppositum opinari, neq; per ecclesiam talis opinio, vt heretica condemnata est, vt fatetur B. Tho 9. quodlib. art. 15. igitur illa residentia non est necessaria iure diuino proprie & stricte sumpto, & per hominem indispensabili.

Quod aũt sit de iure diuino large sumpto, & per hominẽ dispensabili ex causa rõnabili duntaxat probatur ex dictis, quia ex vna propositione de fide, seu de iure diuino proprie sumpto, & ex altera quæ cum non sit de dicto iure diuino, tamen secluso etiam quocunq; iure humano rationabiliter negari non potest, bene sequitur hoc modo arguẽdo. Iure diuino tenetur bonus pastor spiritualis, ponere animam seu vitam suam pro ouib. suis: & ante eas vadere (scilicet verbo doctrinæ, & opere exemplari) illasque pascere sacramentis & cibo spirituali, prudentiq; gubernatione: & tandẽ easdem cognoscere & vocare noiatim singulorum eutã geren do. Hęc aũt omnia: per alium sine personali residentia sufficienter facere non põt, idq; regulariter. ergo eodẽ iure diuino, illi necessaria est residentia personalis, quo & cura, vel officiũ pastorale institutũ est. Consequẽtia patet, qa quo iure quispiam obligatur ad finẽ, obligatur etiã ad medium sine quo finis ille obtineri non põt. Ex fine namq; secundum Arist. 1. phisi. necessitas sumitur mediorum ad finẽ. quod autẽ, vt ibi dicitur cura pastoralis & eius officiũ seu dignitas, sicut & sacerdotalis, à Deo instituta sit, nullus catholicus negat: similiter nullus negare potest, q pastores ipsi instituti sint principaliter effectiue ab ipso Deo: quamuis instrumẽtaliter ab hominibus, mediate, vel immediate creẽtur, vel instituantur, vt de hoc latius infra in responsione ad primum argumentum habetur.

Maior supradicti discursus expresse est iuris diuini Io. 10. bonus pastor animam suã dat pro ouib. suis &c. quę verba licet de Christo anthonomasice, at de omnib. prælatis cõmuniter intelliguntur: ibi enim non solum exemplum, sed & regulam, diffinitionemque boni pastoris cuiuscunq; Christus expressit. secundum August. in lib. de pastoribus, & de verbis domini sermone. 5 & Gregorium in homilia. Athanasi, Theophila. & coiter oẽs doctores. quod ex ipsa serie tex. euangelici patet, vbi ex conditionib. boni pastoris, & mercenarij generaliter arguẽdo: descendit Christus ad probandum se bonũ esse pastorem. Alioqui non bene probaret intẽtum: si de seipso tantum in toto illo capitulo tanquã à particularib. Syllogizando: idem per idẽ probans loqueretur.

Minor vero præfati discursus (in qua stat tota difficultas) simul & intentum probatur quadrupliciter. tum 1. quia proprium officium pastoris est pascere gregem, vt patet ex natura ipsius officij proprie sumpti. hoc aũt dicit exercitium personale, sicut esse ductorem, gubernatorem, medicum aurigam, lucem gentium & huiusmodi, & non solum prouidere de pastore, ductore, gubernatore, & officialib. seu coadiutorib. alijs: maxime vbi industria personæ ad id munus electa est, id quod in pſẽti negotio oĩbus liquet: cũ pp idoneitatem personæ platio illi sit collata. Et ideo dignus vel dignior est eligẽdus: q personalis eius industria requisita est.

Tum. 2 idem patet, ex fine & modo reipub. ecclesiasticæ & gubernatorũ eius. Ex fine quidem: nã licet oĩa Deus fecerit pp hominem, vt scilicet oĩa ei essent in subsidiũ vitæ & ipse esset tanquam dñs omniũ, & patres familias suas domos atq; diuitias pp suos successores amplificent: ita, q in eiusmodi familijs non personæ propter domos, sed domus pp personas extructæ sunt. At vero in reb. publicis ecclesiasticis, & secularibus, contra se res habet: nã regnum, nõ propter regem: sed rex, pp regnum & vtilitatẽ eius institutus est. in quo rex differt, à tyrano, quòd. ille ad publicum bonum, hic aũt ad proprium commodum: regno & omnib. vtitur. & in repub. ecclesiastica multo fortius id locũ habet: Christus namque, qui per seipsum fundauit ecclesiam, propter ipsam tũ alios pastores, tum maxime ipsos instituit cuius reipub. ecclesiasticæ finis proximus: sempiterna felicitas est. Ex modo autem: nã quamuis principes seculares in modo suæ gubernatiõis, imaginẽ habeãt dñorũ: prælatis aũt ecclesiasticis non licet n si ministrorum forma & imago atq; seruentium: secundum id Matth. 20. Principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem

tem exercent in eos:nō ita erit inter vos,videatur abulensis ibidem &c. Vnde August.super Esa.homilia.7.Qui vocantur ad episcopatū,non ad principatum vocantur:sed ad seruitiū ecclesiæ.Igitur tam ex fine,quàm ex modo ecclesiasticæ reipub. & gubernationis eius; constat de iure euangelico: ꝙ ad vtilitatem ecclesiæ prælatus qui est seruus & minister illius,personaliter seruire,& se exercere debet.

Tum.3.idem patet auctoritatib.Io.20. Pasce oues meas.vbi dignitatis pastoralis officium, nō nisi officij & actionis personalis nomine designatur. Non.n.ait Christus, sis præsul aut episcopus,nec pastor:sed pasce,idest non solū habitum: sed & actum pastoris habe,doce, institue, guberna, & tādem exemplo meo meas oues personaliter cura.Ideo.n.Lucæ.10.dicuntur operarij pauci, qui scilicet vsu potestatem exerceant vti tenentur.Et Leuit.28. Applica ad me Aarō & filios eius:nō ait vt Sacerdotes mihi sint, sed vt Sacerdotio fungantur mihi.Item, nu.18.iubetur Aaron & filijs eius excubare in custodia sanctuarij, quod magis conuenit Sacerdotio legis gratiæ,curam aīarum habenti: cuius figura Sacerdotium illud fuit. Item 1. Corinth.3. qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat, idest, si legitimum est eius desiderium, non ad dignitatem,sed ad opus referendum est: non vt præsit,sed vt prosit.ideo sequitur ibidē.Oportet epm esse doctorem,vbi non habitus siue facultas & dignitas tm̄,sed vsus notatur.Vnde & August.& ad Paulinum & hr.8.q.1.qui episcopatum,ait.Exponere voluit Apostolus,quid est episcopatus,quia nomen est operis, non honoris.Et Hiero.ad Honoratū.qui episcopatū desiderat,opus desiderat.(hoc est)non dignitatem, aut delitias,sed opus & laborem.Ideo & hebre. vltimo Paulus ait præpositos sic super gregem inuigilare debere quasi rōnem pro animab.eius sint reddituri. Rursus Io.10.bonus pastor(vt su pradictū est) nosce tenetur suas oues idest faciē & balatum earum: vbi signatur,ꝙ non per relationem aut per alium,sed de vultu,gestu, & voce,animi morbum apte deprehēdere potest. Iō Prouer. 7. diligenter cognosce vultum pecoris tui.vbi hebraice hr.coguoscendo cognosces, seu euidenter cognosce faciem pecoris tui, & pone cor tuum,idest amorem, & diligentiam sollicitam ad gregē. Neque vero grex pastorē suum satis cognoscere vicissimque diligere, eiusque exemplū imitari valet,& libenter obedire mandatis,vt oportet:nisi de vultu,& sermone,illum quoq; cognoscat. Nā Io.10. Alienum oues non norūt neque sequūtur.Alienum inquit, non solum eū:qui non legitime ingreditur:sed eū qui ab eis alienatur & incognitus est:qui videlicet, illegitime rē administrat, tam mercenarius est, q̄ qui ea quæ Christus ibi præmiserat non seruat.Vnde Damasus Papa in 4. episto. de Chorepiscopis depellendis agens, hoc Christi testimonio vehemēter inuehit in episcopos,qui (vt meretrices suos filios) alienis suas plebes educandas concredunt. Et habetur dist.68.c.ecclesijs,& c.seq.Item, Matth.5.prælati sunt lux mūdi,vt doceant ignorantes: & ciuitas supra montem posita,per vitam exemplarem & per refugium egentium:& sal terrę,quo corrupti hominum affectus condiantur ne tandē putrescant, sed reuertantur ad cor: quo ēt sale,eiusq; sapore vitæ,siue virtutū,ad meliora adducti animētur. Sunt deniq; errantiū duces,delinquētium regula,afflictorum refugiū, egentium subsidiū atq; præsidium,infirmātiū medici. Et tandē, vt Pius Papa c.oues.6.q.1.ait,sunt veluti oculi ecclesię à Deo instituti,siue p quos Deus ipse gregi suo prouidet:siue p quos populus: q̄ diuina sunt suscipit. Hæc aūt oīa munera,sine actione psonali:per aliū cōmode fieri non pn̄t (vt constat aperte)& ita patet veritas quæ prętēditur.

Neq; valet dicere id Io. 20. Pasce oues meas soli Petro dictū fuisse. Nā ibi est aliquid singulariter dictū Petro,s.vt tanquam vniuersalis pastor ecclesiæ suo gradu & ordine, vniuersum pasceret gregem,ibi assistendo:vnde suis legib.& fide morumq; insijs:vniuersos illustraret,& institueret,dignosq; ministros cuique ascriberet ecclesiæ. Generaliter aūt, ibidem ēt explicata est functio pastoralis: quæ per ipsum Christū: in Petro,& Apostolis ad alios prælatos deriuāda: ad ecclesiæ institutionem constituta est. Ita videlicet,vt cum primum vnusquisque in pastorem assumitur,iussum ab eodem Christo putaretur:vt similiter suum peculiarem pasceret gregē.Vnde August.lib.de pastorib.c.13.ait, ob id Petro singulariter Christū id quod omnib. erat cōe dixisse,vt vnitatem commendaret.hæc ille. Ac si dixisset.In vno cunctis potestatē dedit generalemque regendi formam expressit: atq; in vno cunctis idem iussit.Item, Ambro.in pastorali, nobis, inquit, in verbis diuinis credita est dispensatio, gregemq; Christi alendum suscepimus. Et infra. Repetitum est à dn̄o tertio pasce oues meas.Quas oues,& quem gregē non solum tunc beatus suscepit Petrus:sed nobiscū ille suscepit,& cū illo nos suscepimus omnes. Iussit dn̄s Petro pascere oues, per quē ad reliquos omnes, potestas & auctoritas pascendi manat à Deo. Hæc ille. Vnde & Papa creans epm vice Dei,quasi explicās id Pasce oues meas,ait. Vade prædica populo tibi cōmisso. Sicut & Actu. 20.Paulus vt organum Dei ait. Attēdite vobis, & vniuerso gregi in quo vos posuit Spiritus sanctus epos &c. Spiritus sanctus illos posuit, non solum, quia ecclesia illos instituens & creans ēt quoad suas leges positiuas, eius nutu gubernatur,sed ēt quia per ipsum Paulum Spiritus sanctus principaliter effectiue, episcopos illos instituerat ad pascēdum gregem suum, ideo non

ait

ait se illos posuisse, sed Deum: nam 1. Corinth. 7. Distinguit inter ea quæ Deus & quæ ipse præcipit satê expresse, de quo infra in responsione ad primum argumentum.

Tum demum .4. probatur idem, quia vbi stipendium pro opere impenditur, recta rō docet illicitum esse vltra meritum operis stipendia sibi capere, & multo magis illicitum esset alteri puta Vicario (etiam digniori) operas & labores delegare sibique maiorem stipēdiorum partem relinquere. Nunc aūt redditus ecclesiastici pastorib. designati & debiti sunt, non quidem pro scientia, probitate morum, pro dignitate alia quacunque seu iure etiam pastorali dumtaxat: sed præcipue pro prędicātia & functione, exercitio & opere ipso pastorali, in stipendiū laboris & operis. ergo tenetur pastor personaliter residēdo per se, vt commode potest actus sui officij, vel dignitatis exercere: alias illicite talia stipendia sibi reportabit. Consequētia patet, & maior similiter ex illo 2. Timoth. 3. Qui non laborat non manducet. Minor similiter probatur, quia si hoc ecclesiasticum seruitium Christianis vel ecclesiæ non fuisset necessarium: certe nulla prælatio, nec officiū pastorale fuisset à Christo institutum, neque vlla fuisset ab eodem, vel ab ecclesia habita rō personarum quæ idoneæ sint quantum ad decimarū impositionem & redditum, vel stipendiorum designationem. Vnde nu. 18. non alia de cā Deus legitur decimas instituisse, q̄ pro ministerio quo leuitæ ac potissimū Sacerdotes, tabernaculo seruiebāt. Et Luc. 10. Christus Apostolos mittēs, vt messores; pro ministerio suo ait dignos esse mercede sua. Et Pau. 1. Corinth. 9. Omnia exempla naturalia ad hoc propositum adducit dicens, Quis militat stipendijs suis? & non alligabis os boui trituranti &c. Et 1. Timoth. 1. presbyteros non censet ecclesiastico premio dignos quia boni sunt, sed qui bene præsunt. Et tandem in c. Cum ſm. de pb. Inno. III. per dictas auctoritates decernit, & cōstituit, q stipendia ecclesiastica, & dignitates solum pp opus conferuntur. Et in c. fi. de rescript. beneficium asseritur dari propter officiū, non solum propter officium diuinum, vt ait gl. ibid. & in extrauagan. Io. 22. Execrabilis. de preben. Sed præcipue propter officium pastorale exercēdum, vt pulchre probat Soto, vbi infra & lib. 10. q. 5. art. 6. Et Gabr. in 4. dist. 15. q. 8. concl. 3. & dub. 2. Et patet extra: de decimis. & 16. quæst. 1. Neque enim tot redditus iuste per ecclesiam curato, siue pastori tribuerentur. vt solū recitet officium diuinū, & subeat onus de Vicario seu de mercenario ecclesiæ suæ prouidendi.

Quòd si satis est laborare per aliū, & per amicos: satis etiā esse deberet manducare per illos. q si etiā ecclesiæ sufficit salis mercenarius: sufficiat etiam merces quam illi pastor siue curatus assignat: & non rapiat sibi prælatus sine labore, tot alios redditus per ecclesiam in sui ministerij iustum stipendium tantum designatos.

Adde, multa mala atq; pericula q̄ ex nō personaliter residendo regulariter sequūtur. adeò vt secularis etiā mulier: titulum & curam possit habere pastoralem, si eam per alium idoneum exercere licite posset, nō psonaliter residendo.

Igitur ex omnib. supra dictis: constat manifeste prælatis etiam curatis, necessariam esse personalem residentiam: idq; regulariter & ex natura officij pastoralis. Cū quo stat q in casu, ex causa: pastor paruo & magno tempore per aliū licite resideat, de quo infra. Stat etiam, q coadiutorem sibi accersire possit: vt Valerius episcopus fecit Augustinum sibi substituens, quia ingrauescente iam ætate vires sibi non suppetebant: non tamen omnino à suo officio cessauit quin id quod posset efficeret. Hac etiam de cā Petrus Apostolus (vt refert Theodoritus lib. de 70. Discipulis & antiquissimus Epiphanius Tomo. 2. c. 26.) quia illi opus erat ad prædicandum per alias ecclesias diuagari, substituit sibi Cletū atq; Clemente episcopos, non q essent summi Pōtifices, sed quia sibi essent Vicarij auxiliarij.

Cū supradictis expresse concordant Magnus Athanasius in epistola ad Imperatorē rogans, vt episcopos eiectos ab vrbe, cogat ad suas eccl̃as redire. Et in alia epistola ad episcopum Sardensium, & in altera ad episcopum Apameæ. Et Damasus Papa ad episcopos Africanos, contra Corepiscopos, vbi omnes dicunt, quòd contra iura diuina, & ecclesiastica eps abesst à sua Dyocesi. & de Scholasticis idē tenent B. Tho. in 9. quodlib. art. 15. & 2. 2 q. 185. art. 5. & ibi Caiet. latius & Gabr. in 4. distin. 15. q. 8. dub. 2. & Gerson alphab. 24. q. & 40. e. i. 44. l. & Adrianus de restit. vbi de beneficijs agit. Conrradus de contractib. q. 100. in responsione ad quintum argumentū. Et de Canonistis Panor. de cleri. non resid. c. fi. & c. nonnulli. & glo. in c. conquerente. eo. tit. & communiter canonistæ ibidem, & in c. extirpandæ, de præb. & Siluester tit. residentia. q. 2. Summa Ang. titu. clericus. 7. §. 1. & tandem doctissimus Miranda archiepiscopus nunc Toletanus in suo tractatu de residentia prælatorum, & Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 3. art. 1. & 4. & q. 1. art. 4. quamuis aliqui pauci, aliter & male opinentur: nisi docto modo intelligantur.

Secunda pars propositionis (nisi rōnabiliter excusetur aut dispensetur) patet, quia ſm omnes licitum est non residere, ex dispensatione legitima: & non aliàs. Dispensatio autem legitima est, qn̄ superior ad quem hoc attinet: generaliter, vel specialirer ex causa rationabili, & nō aliter, dispensat, de quo late & pulchre agit Soto vbi supra art. 4. & ipso iure cōi sunt multi casus: in quib. sine alia particulari dispensatione, licite quis in suo curatu, vel episcopatu potest nō residere, vt patet, tit. de cler. non residē. & in

cap.

c. super specula. de magistris; & in extrauagan. Io. 22. execrabilis. de præb.

Quòd si quis per Papam licentietur, aut dispensetur, ad non residendū sine causa rōnabili supra dicta, nō est tutus in cōsciētia apud Deū: licet in foro ecclesiæ valeat ei talis dispensatio, ne. s. puniatur aut priuetur fructib. aut beneficio, vt bene ait Pan. in c. non est, de voto & voti redemp. & cōiter doctores, vbi supra. Et nota ꝙ nunquam erit causa rationabilis nisi in casu necessitatis spiritualis, vel corporalis, vel nisi ad vtilitatem ecclesiæ vergat talis non residentia: propter quam videlicet ecclesiam, ipsa residentia iure diuino instituta & obligatoria est. Ex fine namq; sumitur exigentia mediorū ad finē.

De reliquis tactis in quæstione, quę per aliàs propositiones essent enodanda, libenter agerē: nisi satis dilucide diserta vidissem, per quàm æruditum virum magistrum Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 5. art. 7. ibi videantur.

Argum. 1. Contra supradictam primam propositionem arguitur sexcupliciter, primo, quia ab eo habetur obligatio iniuncta ad residendū, à quo quis habet immediate episcopatum siue curatū sibi traditū, vel applicatum: quamuis talis dignitas epalis seu gradus, vel cura pastoralis, à Christo sit instituta. Sed epi & curati habent talē potestatem seu curā pastoralem, & iurisdictionem sibi traditam seu applicatam: non à Deo immediate, sed à Papa vel ab ecclesia eos ordinante, seu instituente in epos, siue curatos huius, vel illius diœcesis, vel ecclesię, vt patet. quia & oīs iurisdictio & potestas ecclesiastica: est à Papa, in singulis emanās, vt à capite in mēbris corporis ecclesię, quia ei soli dictū est, Pasce oues meas, & Tibi dabo claues regni cœlorū &c. c. ita dñs. dist. 19. c. in nouo. dist. 21. ergo a Papa, vel ab ecclesiastico iure & nō à diuino, est obligatio, hoc vel illo modo residendi, gregemque pascendi.

Et confirmatur, quia si personalis residentia esset iniuncta de iure diuino, sicut & assidua vita conuictusq; maritalis inter cōiuges, ergo Papa non posset transferre vnum epm vel curatū, de vna Diœcesi vel ecclesia, ad aliam, sicut neq; coniuges separare alijsque coniungere potest.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idem, quia ecclesia in c. extirpandę, de pręb. sic statuit. Si forte dignitati vel præbendæ parrochialis ecclesia sit annexa: concedimus, vt qui talem habet præbendā, vel dignitatem, cum oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa ecclesia parrochiali idoneum & perpetuum habeat Vicarium canonice institutum: qui congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem. Hæc ibi. Nunc autem si personalis residentia, in curatu esset iure diuino obligatoria: certe ecclesia non statueret contra illud, vt ibi concedit generaliter statuens, ergo de iure diuino non est.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem, quia ēt si residere in officio pastorali sic generaliter & indeterminate sit de iure diuino: ita ꝙ debite grex pascatur & gubernetur: non tñ determinatio modi talis residentię in speciali per se, vel per alium: sed iuris ecclesiastici est, Sicut & ieiuniū, confessio, & sāctificatio festi, sic indeterminate sūt iuris diuini, vel naturalis: determinatio autem temporis & modi, puta ꝙ fiat ieiunium & confessio in quadragesima, & sanctificef dies Dominica, vel alia dies, hoc vel illo modo, iuris ecclesiastici est secundum communiter doctores.

Quarto arguitur ad idem, quia episcopus vel curatus sępe potest facile per alium doctiorem æque, aut melius quàm per se pascere gregem suum. ergo non tenetur per seipsum personaliter residendo. patet consequentia. quia ex fine debiti pastus spiritualis, sumitur exigentia mediorum ad illū finē: non. n. tenetur pastor residere, nisi vt grex sibi commissus debite pascatur. *Argum. 4.*

Quinto arguitur. ad idem, quia si personalis residētia est de iure diuino quamuis large sumpto, sicut & confessio vocalis, vt supra dictū est. ergo est indispensabilis per Papam, sicut & ipsa confessio. patet consequentia. quia nullum ius diuinum absolutum, stricte, vel large sumptū, quale est hoc, est dispensabile per Papam: quāuis ius diuinum, vel naturale habens ortum à voluntate nostra presupposita, quale est votum & iuramentum, vel promissio, dispensabile sit. *Argum. 5.*

Sexto arguitur ad idē, quia si hęc propositio, residentia pastoris est de iure diuino, sapit fidē, vt supra in probatione primæ propositionis dictum est: Sicut & hæc propositio, hostia quæ eleuatur à celebrante adoranda est, sapit fidem, ergo eius opposita sapit hæresim puta dicere, quòd residentia personalis non est de iure diuino: sicut dicere, ꝙ hostia quæ eleuatur non sit adoranda sapit hæresim. Sed consequens est falsum: Cum constet de prædicta residentia esse opiniones non condemnatas per ecclesiam. cōiter autem condemnatur & reprobatur tāquam sapiens hęresim vel hęreticum, dicere, ꝙ hostia altaris non est adoranda, vel quòd confessio vocalis nō est de iure diuino. ergo non sapit fidem dicere, quòd residentia prædicta est de iure diuino large, vel stricte sumpto. *Argum. 6.*

Resp. ad primum. Conceditur maior de applicante officium pastorale, seu instituente hūc pastorē principaliter, & effectiue: negatur aūt de ministerialiter tm̄ id faciente, & tunc negatur minor, vbi cōceditur maior. Nā solus Deus est, qui ex sua instōne principaliter & inuisibiliter, cōfert potestatē & gradū pastoralē huic, cui Papa, vel ecclesia ministerialiter. s. per suum ministerium exterius eligēdo, ordinando, & cōfirmando idem confert. Sicut Deus ipse est qui principaliter immediata sua operatione effectiua, confert virtutē, effectumq; sacri baptismi, pœnitentiæ, ordinis, & huiusmodi, ei quem *Resp. ad 1. argum.*

minister

minister ecclesiasticus immediata operatione sua ministeriali sacrum confert. igitur Deus ipse est, q solus, immediata operatione sua effectiua principali, facit episcopum, & pastorē animarū, habentē potestatē ad suū munus obeundem, eū quem Papa vel ecclesia ad idē elegerit, & ordinauerit: facit ad hoc actuu. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi in quo Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere ecclesiam Dei. Itē ephes. 4. quosdam dedit pastores, & doctores ad consuma vbi expresse dicitur non solum de Apostolis institutis specialiter à Christo, sed etiā de alijs electis, & institutis per Apostolos, & per ecclesiam, quòd sunt instituti, & positi pastores ab ipso Deo, scilicet principaliter, sed mediante hominum electione, vt declaratum est.

Item quòcunque mediate, vel immediate, à Deo, vel à Papa, vel ab alijs quibuscunq; pastores effecti sint: non sequitur, quòd Papa creans illos pastores: officium hoc illis applicando, possit naturam eius officij, à Deo instituti variare: sicut non potest facere, vt non sit pastor dum illum eligit in pastorem, neque q non sit Sacerdos, neque vt non possit consecrare, is quem ordinat Sacerdotem. Quare ab ipso etiā Deo, pastores habent iniunctam obligationem ad personaliter residendum vt dictum est. Sicut & Papa, quamuis ab hominib. electus potestatem Papalem non habētibus, iure diuino inter Christianos in ecclesia cui præest residere tenetur.

Ad confirmationem rn̄deo negando sequentiam: nec est omnino simile. Nam Papa mutando vnum episcopum de vna dyœcesi ad aliā: solum mutat iurisdictionem non sacramentum ordinis: neq; tollit characterem, neq; naturam officij pastoralis, neque.n. hoc Papali iudicio supremæq; eius potestati super oēs subiectū est.

Resp. ad 2. argum. Ad secundum argumentum resp. quòd in illo c. extirpandæ. ecclesia non concedit prælatis residere in suis parrochijs, per Vicarios mercenarios: sed quod instituant canonice Vicarios perpetuos: quod est idē fere quod curatos instituere, ipsisq; relinquere parrochias tāquam proprijs earum curatis. Quod inde constat, quia perpetuitas & canonica institutio illorum Vicariorum: conditiones nō mercenari., sed proprij parrochi atq; curati sunt. Videtur ergo. ius ibi concedere licētiam generalem, vt sit parrochiæ collator in alterum: vt patronus potest ecclesię suæ prouidere, insuper quòd propter hoc, & propter aliquale ius, & curam sibi remanētem adhuc ad prouidendum suæ parrochiæ de alio Vicario si opportuerit: potest recipere aliquam reddituum portionē dummodo decens illi perpetuo Vicario remaneat. Potest etiā dici, quòd si conceditur ibi talis residentia per alium: id vtique fit ex causa rationabili, vt scilicet ad maiorem honorem cultus diuini in ecclesia maiori deseruiat, cui etiam tenetur.

Resp. ad 3. Ad tertium resp. negādo similitudinem huius & aliorū præceptorū diuinorū quo ad hoc: nā (vt patet ex sup. dictis) talis modus residēdi psonaliter, ex ipso iure diuino & naturali habetur sine vlla alia eccłæ determinatione: quāuis quoad alia; modus & tp̄s residentiæ psonalis, sicut & ieiunii, cōfessionis & Sanctificationis sabbati sit ex ecclesiæ determinantis institutione.

Ad quartum resp. negando consequētiā, tum quia pastor non pōt per alium debite supplere amorē proprij curati & pastoris ad gregē suū, neque mercenarius tenetur se morti exponere pro grege in necessitate, sicut proprius pastor tenetur: tum ēt, quia licet ad id teneretur & faceret mercenarius quod ipse pastor: non tñ pp hoc proprius pastor liberatur à sua obligatione personali de residēdo: sicut neq; à personali obligatione recitandi, ieiunandi, & hmōi. Tum demum quia id est per accidens, per se aūt proprius pastor tenetur personaliter ad idē. Alioqui (vt supra habetur) secularis etiā mulier posset per alium residendo curam hr̄e pastoralem. Ex fine aūt sumitur vel attenditur per se & regulariter, & non p accidens: exigētia seu obligatio mediorum requisitorum ad ipsum finem. Quare pp prædicta negatur ēt antecedēs. Item licet Ep̄s possit per substitutos multa munera episcopalia (quamuis non tam decenter sicut p seipsum exercere) vt ordines conferre, cōfirmare, benedicere tēpla, ornumenta, & virgines cōsecrare, chrismaq; cōficere, punire, & alia eiusmodi. Verumtamen sunt alia multa, q̄ nisi personaliter residendo per aliū vt oportet, fieri nō possunt: qualia sūt de vultu cognoscere gregē, & ab eo cognosci: vt eius, & singulorum necessitatib. spiritualib. & corporalib. verbo & exemplo medeatur: is qui datus est in pastorem, medicum, & patrem spiritualem, lucem & ducem animarum, vt supra probatum est.

Quòd si replicetur, q id censetur homo per seipsum, quod per suos amicos & substitutos facere potest. Rn̄deo id solum esse verum in ijs, q̄ de se, & de suis bonis ad libitum disponere pōt. Secus in publicis functionibus, & alijs huiusmodi, idq; regulariter. Nam in casu, & ex causa, licitū est p aliū id facere & residere, vt dictū est.

Resp. ad 4. Ad quintum resp. secundum doctores cōiter tenentes Papam in nullo iure diuino absoluto, posse dispensare vel ipsum relaxando: sed solū interpretando, videlicet, declarando talem casum ab ipso eodem iure diuino excipi: & tunc conceditur simpliter, quòd dum manet episcopus, siue curatus, per nullam Pontificis dispensationem potest ab obligatione personalis residentiæ absolui vel relaxari: sed solum potest in casu ex causa rationabili declarari, ac proinde licentiari per Papam: quòd tunc ad personalem residentiam non tenetur.

Est tamen differētia inter hanc residentiā, &

confessionẽ,& votum.Nam residentia personalis est quidẽ de iure diuino absoluto scilicet nõ consurgente ex voluntate nostra, neque illam præsupponẽte,vt est votum,non tñ absolute in omni casu obligante,sed quasi conditionale puta manente materia ipsius præcepti cum suis cõditionib. dum videlicet, necessitas vel vtilitas maior ecclesiæ oppositum non suadet,tunc.n. & nõ aliter maior ecclesiæ oppositum non suadet,tunc.n.& non aliter(vt diximus) indispensabile est.Confessio vero vocalis,est etiam de iure diuino absoluto, & aliquanto magis absolute pro suo tpe obligante, s.dum necessitas notabilis detrimenti Spiritualis vel corporalis seu temporalis non obstiterit: nam in his casib.ſm cõiter doctores tale præceptum: cum tanto discrimine nõ obligat. Quib.exceptis per Papam dispensabile non est,in casib.vel tẽporib. quib. ad id diuino iure aliàs obligamur. Ideo in casu maioris vtilitatis,quæ nunquam est in non confitendo, q̃ in confitendo, nulla cadit in hoc dispensatio. Voti aũt adimpletio est ẽt de iure diuino & naturali,non tñ absoluto, sed ex ꝑsuppositione ortum habẽte à voluntate nostra. Ita videlicet,ꝙ in voto est duplex obligatio, prima ipsius voti vel promissionis, quam sibi vouẽs induxit se obligans Deo ad tale quid agendũ, vel omittendum:Secunda,quam lex diuina & naturalis super inducit; dictans ꝙ promissum Deo fideliter impleatur: & hæc obligatio oritur ex prima. Dispensans aũt in voto non tollit hanc secundam obligationẽ:sed primam quæ ex voluntate vouẽtis emersit, quæ quodammodo est lex seu obligatio humana:super quam,sicut & super alios contractus humanos dissoluẽdos: ex rationabili cã necessitatis, vel vtilitatis ſm cõiter doctores; Superior & maxime Papa habet auctoritatem.Itaq; dispensans in voto non tollit legem diuinam,neq; eam relaxat,quæ est,vt dum votum manet firmũ, quod est materia legis diuinę & naturalis de implendo votũ,seruetur,sed ex rõnabili cã tollit illam primã obligationẽ voti,quæ est materia legis diuinæ de reddendo Deo vota sua.Et ideo generaliter dr̃, ꝙ in votis cadit dispensatio superioris,quæ est ẽt, iuris relaxatio:quia ex rationabili tñ causa potest tollere illam primam obligationẽ, quæ est materia secundæ, idest legis diuinæ.in residẽtia autem prælatorum est vnica obligatio iuris diuini:super quod & super materiã eius Papa nõ habet potestatem: ideo ibi tantum cadit sua dispensatio,quæ est solum iuris declaratio.In cõfessione vero Sacramentalis de iure diuino obligatoria minime.idque totum pendet & constat ex fine,& natura ipsorum præceptorum.

Quòd si quęratur. Vtrũ in casu maioris vtilitatis manifeste licitum sit, ẽt sine superioris dispensatione nõ residere: sicut & votum non seruare,aut in melius commutare.resp.ꝙ sic: quia iam cõstat cessare materiam illius obligationis, maxime dum ea necessitatis instat, ne ad superiorem facile pateat accessus.In casib. autem iure expressis, nulla particularis alia dispensatio requiritur: dum ipsum ius in tali casu ad nõ residendum facultatẽ indulget. Sed de his latius & pulchre agit Soto vbi supra, & de materia votorum lib.8.q.4.art.1.& 3.ibi videatur.

Ad sextum argumentum resp.negando antecedens:neque.n.vbi sup.dictum est, ꝙ certũ est sapere fidem,dicere ꝙ residentia personalis est de iure diuino,sicut ꝙ hostia adoranda est: sed ꝙ est id probabilius opinatum: quia vr̃ eadem ratio vtrobique. quamuis in hoc sit differentia: ꝙ de adoratione hostiæ apud omnes catholicos id iam certũ est sapere fidem,nec impune quispiã contradicet, de personali aũt residentia opinatum tñ est.Quod sit vt dicere hostiam quæ à Sacerdote eleuatur esse adorãdam, certe sapiat fidem,& oppositum sapiat hæresim vel hæreticum sit: dicere autem residentiam esse vel non esse iure diuino necessariam,neque fidem,neq; hęresim sapiat.Nam vt propositio sit,& dicatur formaliter & proprie de fide aut sapiat fidẽ, & oppositũ sapiat heresim,requiritur ꝙ talis propositio non solum opinata, sed certa sit apud ecclesiam siue catholicos ꝙ est de fide aut ꝙ sapit fidem,vt de his supra q.17.latius habetur. *Resp. ad 6.*

Ex omnibus supradictis patet, ꝙ curatus vel episcopus in officio visitationis, inquisitionis, fidei,vel Vicarie generalis, vel in alijs negotijs ecclesiasticis ad vtilitatem ecclesiæ sufficienter occupatus excusatur à sua residentia personali, vt de his pulchre agit Soto vbi supra lib. 10.q. 3.art.4.ibi videatur. *Corolaria.*

Similiter excusatur episcopus vocatus à Papa ad residendum in curia Romana,si id est necessarium ecclesiæ vniersali aut suę particulari,& non aliter: sicut si in negotijs Concilij aut suæ ecclesiæ rationabiliter occupatus esset. Ad quod facit extrauagans Io. 22. execrabilis, de præb.quo ad episcopos Cardinales, de quibus Caiet.vbi supra,& alij dicunt, ꝙ si eorum residentia in curia Romana,non est valde vtilis,vel necessaria ad vtilitatem ecclesiæ, non excusantur etiã de licentia Papę ibi residentes:& multo minus si solũ pro sua recreatione, vel ex ambitione seu auaritia, ibi vel alibi in curijs regũ: suis episcopatibus relictis,diu demorantur: vel vt maiores ambiant episcopatus.

Similiter canonic⁹ in ecclesia cathedrali qũo possit habere curatum alibi sine residentia personali secundum c.Extirpandæ,de pręben.quo modo non, iam supra in responsione ad secundum argumentum dictum est.

Item, qũo episcopus etiam de licentia Papæ, regulariter non licite occupatur in officio præsidentiæ regalis: postposita sua personali residentia in suo Episcopatu, latius agit Soto, vbi supra:

supra: quamuis ad breue tēpus in curia regali possit pro alijs etiam negotijs demorari. Et tm̄ hæc ego limito & intelligo glo. in c. eos qui. 20. q. 3. & Pan. in c. Sed nec. & c. clericis. Ne clerici vel Mona. & in c. non est. de voto & vo. redemp. & in c. sæpe principes, & c. si vobis. 23. q. 8.

Illud autē 2. Timoth. 2. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularib. &c. solum prohibet ecclesiasticos viros quoscunq; implicari negotijs secularibus, scilicet seculariter, puta causa lucri, ambitus, aut mūdani fauoris secundum gl. ordi. & Chrysostomum, Theodoritum. vel secundum Cyprianum lib. 1. epist. 9. & Titelmanum & alios, ibi prohibetur ecclesiasticis præcipue, ne curis atque negotijs vitæ huius plus debito se implicent: & maxime prælati: sed magis inde se expediant ne à suo debito officio impediantur, quo fine cessante: per modicā & piam in temporalib. occupationem vel recreationem cessat & rigor obligationis de personaliter tūc residendo. Nam & multa sunt & fuerunt præcepta Apostolorum atque diuina: nō quidem absolute, sed solum ex causa obligantia, vt de bigamis non ordinandis & homicidijs, quòd mulier non tondeat caput, φque oret in ecclesia capite velato, φ neophitus non sit eps̄ ne superbiat, φ fraterne corripiens adhibeat paucos testes, & alia eiusmodi, quæ cessante causa præceptorum simul & ipsa cessant, vel per Papam dispensabilia sunt, & tale est præceptum hoc 2. Timoth. 2. Nemo militans Deo &c. & præceptū de personaliter residendo, vt dictum est.

Tādem nota φ residere est officium suū personaliter exercere: & non solum in suo Episcopatu esse præsentē & nihil fere sui muneris facere: Sed in recreatorib. & alijs prophanis occupari, reliqua suo substituto cōmittendo, vti hoc etiam ait Soto vbi sup. Sic econuerso qui ex legitima causa, puta propter sanitatem, quia locus curatus illius saluti contrarius est, aut propter studium ad tēpus, vel propter alendos parentes indigentes, qui suum incolatum alibi habētes illum relinquere commode non possunt, & propter alias eiusmodi causas rationabiles secundum iudicium prudentum & maxime superiorum, extra suum curatū habet domicilium, ita tñ frequēter & diligenter visitat suas oues, eisq; sufficienter prouidet in Spiritualib. & tēporalib. vt oportet, per se & per substitutum ac si ibidem moraretur assiduè: hic certe quantum attinet ad ius diuinū censetur personaliter residere, nisi quò ad hunc modum & tempus residendi aliud ecclesia ordinaret. In quo tñ maxime cauēdum est, ne iniquitas sibi mentiatur. de hoc etiā videatur Couarruuias in resolutionib. lib. 3. c. 13. nu. 3. & 9. Vbi latius agit: opinionesque conciliat, quæ in vocabulo residentiæ atq; præsentiæ siue inter essentię videntur aduersę.

Postquàm nuper absolueram quæstionē hāc de residentia prælatorum, emanauit decretum Concilij Tridentini quod inferius hic habetur, iuxta quod intelligēda & limitanda sunt ea oia quæ in hac nostra qōne dicuntur. Ex quo namque huic diffinitioni siue decreto p omnia standum est: vtiq; fit, vt de hac re disputandi vel dubitandi catholicis nullus iam locus relictus sit.

Sessio. 7. Concilij Tridentini sub Pio. 4. die. 15. Iul. 1563. quæ in ordine omnium Sessionum. 23. est.

Decretum de reformatione Cap. I.

CVM præcepto diuino mandatū sit omnib. quibus cura animarum commissa est oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbiq; diuini prædicatione ac verborum operum exēplo pascere, pauperum aliarumq; miserabiliū personarum curam paternam gerere, & in cætera munera pastoralia incumbere, quæ omnia nequàm ab his præstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant neq; assistunt, sed mercenariorum more deserunt. Sacro Sancta Synodus: admonet & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis in iudicio & veritate pascant & regant.

Ne vero ea quæ de residentia Sanctę & vtiliter iam antea sub Felin. re. Paulo tertio sancita fuerunt in sensus à Sanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinq; mensib. continuis ab esse liceat, illis inhærendo declarat Sacro Sancta Synodus omnes Patriarchalibus metropolitanis ac Cathedralib. ecclesijs quibuscunque, quocunque nomine & titulo præfectos, etiam si Sanctæ Rom. Eccl. Cardinales sint obligari ad personalem in sua Ecclesia vel diœcesi residentiam: vbi iniuncto sibi officio fungi teneantur neq; ab esse posse nisi ex causis & modis infra scriptis.

Nam cùm Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens ecclesiæ, vel reipub. vtilitas, aliquos nonnunquam abesse postulent & exigant: decernit eadem Sancta Synodus hac legitimæ absentiæ causas à Beatissimo Rom. Pontifice, aut à metropolitano, vel eo absente suffragameo Epo antiquiori residente (qui eiusdem metropolitani absentiam probare debebit) in scriptis esse approbandas, nisi cum absentia inciderit pp aliquod munus & reipub. officium Epo adiunctū, cuius qm̄ causæ sunt notoriæ & interdū repentinæ, ne eas quidē significari metropolitano necesse erit: ad eūdem tñ cum Concilio prouinciali, spectabit iudicare de licētijs à se, vel à suffraganeo datis, & videre ne quis eo iure abutatur, & vt pęnis canonicis errantes puniātur. Interea meminerint discessuri ita ouib. suis prouidēdum, vt quantum fieri poterit ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Qm̄ aūt qui aliquantis per tm̄ ablunt ex

veterum canonum sententia, non videntur ab esse quia statim reuersuri sunt: Sancta Synodus vult illud absentiæ spatium singulis annis, siue continuum, siue interruptum extra prædictas causas: nullo pacto debere duos aut ad summū tres menses excedere, & haberi rationem vti id æqua ex causa fiat, & absque vllo gregis detrimento: quod an ita sit abscendentium conscientiæ relinquit.

Si quis autē (quod vtinam nūquam eueniat) contra huius decreti dispositionē ab fuerit, statuit Sancta Synodus, præter alias pœnas aduersus non residentes sub Paulo. 3. impositas & innouatas ac mortalis peccati reatum quē incurrit, eū pro rata temporis absentia fructus suos non facere: nec tuta conscientia, etiam alia declaratione non secuta, illos sibi detinere posse: sed teneri (aut ipso cessante) superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiæ aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunque conuentione vel compositione, quę pro fructib. male perceptis appellatur, ex qua etiā prædicti fructus: in totum aut in parte ei remitterentur. non obstan. quibuscunque priuilegijs cuicunque collegio aut fabricæ concessis.

Eadem etiam quò ad culpam, amissionē fructuum, & pœnas, decuratis inferioribus & alijs quibuscunque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habens obtinent, Sancta Synodus declarat & decernit. Ita tamen vt quicunque eos causa prius per episcopum cognita & probata abesse contigerit, Vicariū idoneum ab ipso ordinario approbandum cum debite mercedis assignatione rel nquant. discedēdi autem licentiam in scripturis gratisq; concedendam vltra bimestre tempus nisi ex graui cā non obtineant, q si per edictum citati & nō p̄sonaliter contumaces fuerint: liberum esse vult ordinarijs per censuras ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum aliaq; iuris remedia etiam vsq; ad priuationem compellere; nec executionē hanc quodlibet priuilegio, licētia, familiaritate, exemptione, ēt rōne cuiuscūque beneficij, pactione, statuto ēt iurō, vel quacunque auctoritate confirmato, consuetudine ēt immemorabili, quæ potius corruptela censenda est siue appellatione aut inhibitione etiam in Ro. curia, vel rigore Eugeniæ constitutionis suspendi posse. Hæc ibi ad literam.

QVAESTIO XX.

Vtrum liceat plura beneficia, etiam ex dispensatione Summi Pontificis, possidere.

Opinio 1. RESPON. hic est duplex opinio, prima, q Papa potest prohibito dispensare in plurib. beneficijs & curatis, ita q beneficiati erunt tuti in conscientia, si sint alias idonei & per se & per alios fecerint quod aliàs tenentur in eorum administratione, quia Papa potest dispensare, aut ēt ad libitū disponere: in ijs quæ non sunt contra ius diuinum vel naturale. Sed pluralitas beneficiorum quorumcunque, non est contra prę dictū ius, sicut nec habere plura regna siue dominia populorum, sed solum contra ius humanum. ergo Consequentia patet cum maiori.

Et minor in qua stat difficultas probatur dupliciter, primo quia plura beneficia possidere duo dicit aut includit, s. ius ad regendum plures ecclesias: & ius ad plures fructus recipiendum. Quoad primum solum est ius diuinum quòd sit vnus Vicarius Christi, s. Papa qui toti Ecclesiæ præsideat: circa modū aūt gubernandi ecclesiā, per se vel per alium, non se intromittit ius diuinum, vel naturale, sed hoc reliquit dispositioni Petri & successorū eius; sumus ergo nunc in ecclesia primitiua ante omne ius humanū vel ecclesiasticum: si Papa tunc cōmitteret curam plurium ecclesiarum, aut populorū vni Sacerdoti idoneo: prætermisso ēt magis idoneo scienter; certe licet id culpabiliter faceret ex quo id poterat facere, rōne talis curatus esset tutus: Vtique quia vt dictum est, quoad modū guberoandi hos vel illos per vnum aut per plures. ius diuinū aut naturale nihil disponit. ergo Papa pōt nunc, sicut & tunc, dispensando vel disponēdo, generaliter vel particulariter similiter agere. Nam eandem potestatem habet nunc post diui sa beneficia, q̄ ante. Sicut ēt nūc apud Indos pōt plures populos, & ecclesias vni epo siue curato committere de nouo instituendo, aut & de facto multa sunt apud nos beneficia vnita & populi & ecclesiæ annexæ, idemq; tur pōt Papa quoad vnēdū apud vnum beneficia iam diuisa in plures beneficiatos. Ad quod facit. 16. q. 1. c. & temporis. & c. postquàm, vbi habetur q potest vnio fieri beneficiorum apud vnum.

Secundo probatur prædicta minor, quia hoc factum est de se bonum in quo hæc omnia includuntur scilicet instituere idoneum in pastorem & dare ei potestatem ad alios idoneos si oportuerit curatos aut Vicecuratos subsistenēdi: & obligare illū vt vigilet supra eos vt recte se habeant, quæ omnia bona sunt. Et hoc est dare alicui plura beneficia, ergo.

Aliud autem, s. recipere plures fructus, non est contra vllum ius diuinum vel naturale, ex quo (vt dictū est) de iure mere ecclesiastico est, quòd tot vel tot fructus, hoc vel illo modo recipiat, in quo Papa dispensare potest.

Facit etiam ad prædicta, quia si prædicta pluralitas beneficiorum esset contra ius diuinum, vel naturale Papa nullo modo & nulla causa dispensare posset. Potest autē ex rationabili causa dispēsare, vt patet ex c. dudum. de elect. & ex alijs multis iuribus secundum etiam omnes doctores, vt infra patebit. igitur &c.

Hanc

Hanc opinionem tenent aliqui præcipue moderni post gl. in c. dudum. de elect. & post Inno. in c. cum ad monasterium. de statu monachorũ. & c. dudum. 2. de elect. de quorum numero est Ambrof. Catharin. in apologia contra Soto de residentia prælatorum. Et clarissimus doctor Medina, fertur etiam eam de rigore ecclesiast. co tenuisse: quamuis oppositam opinionem communem proxime sequentem, vtpote, tutiorem tenendam, practicanuã & generaliter absoluteq; docendam, censuerit & prædicandam. Sed certe opinionem communem non solum tutiore, sed & veriorem & præfatam primam opi. falsam & periculosam existimo, vt patebit inferius vbi ad fundamenta & euasiones prædictę opinionis plene respondebitur.

Opin. 2. Secũda opinio, eaq; cõ's, est in oppositũ, pro cuius declaratione & probatione præsupponẽdũ est, ex B. Tho. in 9. quodlib. art. 15. ꝙ est triplex ordo actuum humanorum. Primus est eorum qui deformitatem habent inseparabilẽ, vt mentiri, forcari, & hmõi. secundus est actuũ indifferentium, vt deambulare, comedere, plura vestimenta hẽre. tertius est eorũ qui quamuis ꝑ se nude, & absolute sumpti deformitatẽ representant & dicunt annexam: tñ per debitarũ circunstantiarum appositionẽ, & non aliter, pñt à sua deformitate separari & licite fieri, vt est occidere vel percutere hoĩem, quod à iudice & iustitia licite fit, & ab alijs cã defensionis, & vẽdere officia publica, qđ si psonis bonis & idoneis, in pretio fiat moderato, licitũ est & non aliter.

Præsupponatur etiã, ꝙ sunt quædam beneficia quæ nullam requirunt residentiam, neq; vllam habent curam animarum, vt sunt simplicia Sacerdotia, & alia quæ dicũtur præstamerę. sunt alia quæ requirunt aliquam residentiam, sed nullam curam animarum habent, vt sunt canonicatus & hmõi. Sunt deniq; alia quæ vtrũque requirunt & habent scilicet curam animarum, & ex consequenti residentiam requirunt personalem, vt patet ex q. 19. præcedente.

Prop. 1. His suppositis sunt tres propositiones, quarũ prima est. illicitum est, contra ius diuinum & naturale saltem large sumptum, possidere etiã ex Papæ dispensatione, plura beneficia curam animarum habẽtia: nisi ad id cã rationabilis adsit, ita ꝙ aliter ea possidens non est tutus in cõsciẽtia. Ex dispensatione autem legitima Papæ, rationabili causa ad id subsistente, licitum est.

Prima pars probatur quadrupliciter, primo quia actus tertij ordinis supra dicti, qui. s. annexã quamuis separabilem deformitatem habent & representant, illicit sunt & contra ius diuinũ & naturale: nisi per appositionem debitarũ circunstantiarum talis deformitas tollatur, vt patet ꝑ oẽs doctores atque sapientes mundi (in quo non est dubium) vt supra exemplificatum est. Nunc aũt talis pluralitas beneficiorũ curatorũ est hmõi. ergo est illicita: nisi per debitas circunstantias iustificetur, quarum vna vel pcipua est, ꝙ ex cã rõnabili fiat, vt habetur in c. dudum. de elect. & latius probatur infra, supposita idoneitate & alijs requisitis ad id. Consequentia patet cum maiore. Minor aũt probatur à sufficiẽte diuisione, & quia talis pluralitas beneficiorũ curatorũ sonat, atq; redundat primo in diminutionẽ cultus diuini. & secundo in detrimentũ seu impedimentũ del ... curæ aiarũ: non. n. potest quis bene pascere oues diu... rarũ ecclesiarũ: neque per alium ęque bene atq; per se, vt sup. q. 19. habetur & tertio est in pjudiciũ aliorum, & contra iustitiã distributiuã: dum pp hoc multi digni essent, & vnus abundat. Nã & monstruosum est, ꝙ vnum membrum plus nutrimẽti, cum aliorum membrorũ debilitatione notabiliter ad se trahat: idq; tam in corpore mistico quam naturali locũ habet. Et quarto, ordo gubernationis peruertitur dũ vnus plurĩũ personas induit, & aliorũ membrorũ seu ministrorũ officia vsurpat: cum rõ doceat, vt vnicuique ministerio suus proprius deputetur minister, sicut & ad Rom. 12. Oĩa membra non eundem actũ habẽt, vt ad pñs propositũ in hoc allegat. 89. dist. c. singula, vt pro diuersitate pionarũ diuersa sint officia. Quinto est in pjudicium ecclesiarũ & bonorũ ipsarũ: nã cum isti redditus sint stipendia ecclesiarũ pro ministerio earũ, ouĩũque suarũ, iam suo iure fraudanf, vt patet experiẽtia: quia multis pbenlis ad paucas personas exageratis, vix vlla ecclesia restat cui pro rõne suorum reddituũ digne seruiat. 6. Fomentũ ambitionis & auaritiæ & aliarũ abusionũ de propinquo inde ministratur. 7. studia negliguntur spesq; bonorũ debilitat, (si meritorum non habita rõne) plura apud vnũ beneficia concerunntur. Hęc & alia multa de se & regulariter habet annexa pluralitas beneficiorũ, vt ait. B. Tho. vbi sup. & habetur in c. qui in de præb. & in c. dudũ. 2. de elect. & in extrauag. Io. 22. execrabilis. de præb. & gl. ibidem, & refert Gabr. in 4. dist. 15. q. 8. dub. 2. & doctores cõiter ipsa etiam approbante experiẽtia. Et sic patet minor sup. dicta.

Neq; valet euasio dicentiũ, ꝙ hæc mala non sunt necessario annexa, neq; per se sequunf ex ipsa pluralitate bñficiorũ, aut ex natura ipsorũ sed ex malicia & abusu possidẽtiũ, sicut ex abusione sacrorũ & ministerij ipsorũ, mali ministri sumunt auaritiæ occasionẽ cũ cõstet talia mala separari posse, à dicta bñficiorũ pluralitate, stat enim, ꝙ habẽs plura bñficia, ꝑ se & ꝑ alios idoneos optime regat suas oues & eccłas, vt oportet: quãuis, vt plurimũ prædicta mala sequanf.

Hęc inquã euasio nõ valet. Tũ, qa ẽt si non ꝑ se, sed ꝑ accidens pdicta mala sequerentur: at sufficit ꝙ vt plurimũ ita fit, ꝙ vix aut nunquam nõ sequanf, vt id generaliter reprobetur, maxime cũ id moraliter impossibile censeaf, qđ vix

fieri potest. Tum etiam, quia non per accidens, sed per se, ex natura sua talia mala ex beneficiorũ pluralitate, quãuis separabiliter sequuntur, & ei annexa sunt: ubiq; includuntur, vt etiã hoc habetur in c. quia. de præb. & c. dudum.2. de elect. nisi per debitas circunstãtias amoueãtur aut in melius commutẽtur, vt sup. in tertio genere seu ordine actuum dictum est, quod talium actuum deformitas non aliter separari potest, quàm per debitarum circunstantiarum appositionem. itaq; patet prima ratio opinionis, quæ vtique conuincit aperte.

Secundo probatur opinio, & propositionis prima pars, quia beneficia curata non possunt recte ministrari sine residẽtia personali, vt sup. q.19. residere autem personaliter in plurib. nemo debite potest. quia Matth. 6. Nemo potest duob. dominis seruire. Nam ad hoc propositum hoc allegatur. 21.q.1.c. Clericus & patet experientia. ergo sine causa rationabili non potest dicta pluralitas haberi: neque super ea, sicut neque super residentia personali dispẽsari potest, vt supra q.19. dictum est. Et quidem hæc ratio etiam valide probat intentum.

Tertio probatur idem, quia beneficiũ, idest redditus beneficij sunt stipendium pro seruitio ecclesiæ & animarum. sed vnus non potest pluribus ecclesijs debite deseruire. ergo neq; pro vno seruitio plura beneficia seu stipendia plurium habere. quia Lu. 10. Dignus est mercenarius mercede sua, non dupla non aliena.

Neque valet euasio negantium minorem, & consequentiam, atq; dicentium, quod illa merces non est aliena quamuis sit dupla: sed est sibi debita pro suo duplo ministerio quo per se, aut per alium, vel alios, vtriq; seruit ecclesiæ.

Hæc inquam euasio non valet: quia sine causa rationabili à personali residentia & seruitio, excusari nõ potest ne mortaliter homo peccet, vt supra & q.19. late probatum est.

Quarto idẽ probatur auctoritate Chrisost. (vt refert B. Tho. vbi sup.) dicẽtis. Leuitis non fuit permissum, vt qui capiebat in Bethleẽ caperet in Ierusalem. Et Bernar. in epistola. 271. expresse ait. Neque cuiquam vel adulto: plures in pluribus ecclesijs dignitates ecclesiasticas, licet habere: nisi dispensatorie ob magnam vel ecclesiæ necessitatem vel per bonorum vtilitatem. Hæc ille. Itẽ alibi dicit (vt refert etiam Carthusien. in vita Christi par. 1. c. 68.) Qui nõ vnus, sed plures est in beneficijs, non vnus, sed plures erit in supplicijs. ergo sine legitima causa nõ est tutus, etiam ex Papali dispensatione.

Neque valet dicere ad prædicta, Papa dispensauit ipse viderit, quid ad nos iudicare de hoc qui dispensati sumus? Nam multum attinet ad nos, quia Papa non est dominus, sed dispẽsator prædictæ legis diuinæ & naturalis: dispensatio autem sine rationabili causa legitima esse non potest, neque nisi dissipatio est, 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo, vt mi. chr. & dispensatores &c. s̃m Bern. de consid. lib. 3. & epistola 7. & de dispensatione etiam præcepto, & communiter doctores, vt hoc etiam innuitur, in c. de multa. de præb. vnde qui iniquam dispensationẽ petit, & extorquet, iniquitatis causa & cooperator est: qui ea vtitur eadẽ semper irretitur iniquitate. Iura autem dicẽtia, Papam habere plenam potestatem dispensandi. & ex eius dispensatione posse plura beneficia curata possideri. 21.q. 1.c. relatio. & ibidem gl. intelligunt in foro ecclesiæ: quia s. non habet superiorem in terra à quo iudicetur, & vt sic dispẽsatus puniri aut priuari non possit, Intelligunt ẽt in foro Dei, de legitima dispẽsatione ex rationabili cã duntaxat, vt innuitur in d. c. de multa. & sic patet prima pars propositionis seu opinionis communis.

Ad fundamenta vero primæ opinionis r̃ndeo ad primam probationem minoris, quod bene quidem Potest Papa vnire diuisa beneficia, & in illis p̃latũ immediatũ vnũ vel plures instituere; dũmodo id fiat intra, vel saltem, non extra limites recte rõnis, si pro ecclesiæ aut subditorũ & cultus diuini vtilitate, & promotione, non aũt pro beneficiati vtilitate temporali, & quo ad hoc habet potestatẽ à Deo suæque dispositioni rationabili, & nõ aliter relictum est. Pluralitas aũt beneficiorum apud vnum, non cedit ad vtilitatem ecclesiæ: sed potius in eius nocumẽtum vt dictum est, ideo etiam de licentia Papæ, nisi in casib. infra dicendis & similib. fieri non põt. *Resp. ad 1.*

Ad secũdam probationem eiusdem minoris r̃ndeo similiter, quod prædicta institutio pastoris quõcunque facta nõ est bona: nisi quatenus ad vtilitatem ecclesiæ, & gregis, & cultus diuini promotionem cedit, & nisi cum alijs debitis circũstantijs fiat, aliàs est contra rõnem naturalẽ, qualis est pluralitas beneficiorũ, vt sup. probatum est. Et similiter recipere plures fructus pro plurib. obsequijs, seu ministerijs personalib. rationabiliter assignatos, vbi non nisi vnicum p̃sonale ministerium exhibetur, id certe est contra rectam rationem, & in nocumentum ecclesiæ, vt etiam supra latius habetur. Neque enim quoscunque fructus, & quõcunque pro quocunque ministerio, Papa consignare põt, nisi id rationabiliter fiat ad vtilitatem ecclesiæ & cultus diuini promotionem, neque aliter etiam de licentia Papæ licite recipi possunt: maxime in nocumentũ ecclesiæ, & cum alijs deformitatib. quales in præsenti negotio sup. probatæ sunt. Et sic patet r̃sio ad omnia quæ obijci possunt. *Resp. ad 2.*

Et cum omnib. supra dictis concordant communiter doctores theologi, & canonistæ, & p̃cipue. B. Tho. vbi supra. & Gabr. in 4. dist. 15. q. 8. dub. 2. & Conradus de contractib. q. vlt. in responsione ad quintum argumentum vbi & refert sic olim fuisse parisius decretum: quod que opposita

posita opinio periculosa,& cauēda est: & latius Adria.in 4.de pluralitate beneficiorum.vide ad idem pulchra exempla afferentem Carthusien. in vita Christi par.1.c.68.& Soto de iustitia, & iure lib.3.q.6.art.3.& Host.& Panor.& Canonistę in c.quia.c.de multa.c.extirpandæ, de præb. & in c.dudum.el 2.de electio. & gl.in extrauagan.communibus Io.22.execrabil.s.de preben. & sum.Ang & Siluester,& Rosella. tit.cler.tit. beneficium. Quod autem B.Thom.in quodlib. ubi supra non ausus est determinare pluralitatem beneficiorum esse contra ius diuinum , vel naturale, intelligit de iure diuino, vel naturali stricte sumpto,& per hominem indispensabili , Nam de iure diuino, & naturali large sumpto, & ex causa rationabili tantum dispensabili,iam ₰m ipsum, id expresse tenentem probatum est.

Secunda pars propositionis:quòd.f.ex dispēsatione legitimæ Papæ ex rationabili causa ad id subsistente licitum est plura beneficia curata possidere . Probatur, tum quia pro vtilitate ecclesiæ maiori, minor vtilitas cedere debet, vt sup.q.19.latius habetur:ratione cuius illa pluralitas à sua deformitate denudatur ; & ita hoc ius diuinum dispensabile est . Tum etiam quia hoc expresse habetur in c. de multa,de præb.in quo,& doctores omnes concordant .

Causa autem rationabilis ad hoc est triplex, prima est necessitas ecclesiæ propter paucitatē clericorum, vt nunc fit apud indos , vt habetur 21.q.1.c.cler.& ibi gl.vel etiam propter inopiā seu raritatem hominum . Et nota quòd etiam cēsetur raritas clericorū (vt ait Soto vbi supra) quando digni & docti rari sunt: id enim vtilius est ecclesiæ, quàm in singulos ineptos singulis ecclesijs curatis præficere , & concordat Host. in c. graue. de præb. dicens quòd si fuerit paucitas clericorum intra ciuitatem,possunt omnia beneficia ciuitatis vni,idoneo sacerdoti conferri:quod limitat Io.de Ligna,in clem. gratiæ, de rescrip.& Adrian.in 4.nisi reperiantur extranei idonei qui ibidem intitulentur.

Secūda causa est,necessitas personæ, puta,qđ redditus beneficiorum curatorum, nō sufficiūt propter suā tenuitatem alere decēter singulos sacerdores curatos,qualia beneficia & episcopa rus sunt in Italia ; idq; est verum & si ecclesiæ non sint vnitæ,neque vna ab altera pēdeat : sed cum suo vtriusq; titulo:diuisæ sint, vt habetur. 10.q.3.cap.vnio. & 21.q.1.c. illud.& de æta.& & qual.ordi.c.eam te.quo autem fiat vnio ecclesiarum patet de religios. domi.c.quia monasterium.Sed hic nota,ꝙ in hac tenuitate redditnū meditanda : non est habendus respectus personæ,sed cōis vtilitatis ecclesiæ, in quam hæc omnia referenda sunt,licet Inno.in c.Cum ad monasterium,de statu mona.& glo.in c.dudum secundo de electio. teneant oppositum , vt refert Siluester beneficium.4.q.1.& q.2.Nam si hō supra dignitatem & munus,vel officium suū,vult amplam familiam sumptusq; facere , vt mundi magnates:quia & illustres genere sunt : non iō tenuitas ₰m hæc æstimanda est. Similiter est vnio prębendarum cauenda:in fauorem personę & in fraudem ecclesiæ,puta,si quis illustris procurat plura beneficia per viam vnionis habere, ad sumptuose viuendum: ne plura beneficia videatur possidere. Nam pp has causas,vel vt patrimonium augeatur , vt lautius viuat , ditetve propinquos: nō possunt plura beneficia tenuia æstimari,vel vniri,ēt per Papam:quia totū hoc: non nisi ad ecclesię vtilitatē fieri dēt,puta,quia tot,aut tales redditus plurium ecclesiarum , requiruntur ad congruam sustentationem personæ,& familiæ,sibi pro suo officio, & honestare necessaria, seclusa semper pompatica superfluitate . Vnde & qñ dispensatur cum sublimib. & litteratis personis ad plura beneficia habenda , vt inf.in 3.casu dicetur,id fit non quidem finaliter pp ipsius personæ prærogatiuam,vel vtilitatem,sed pp commodum ecclesiæ. Nam dispēsatio nunq̄ licite fit:neq; acceptatur aut procuratur, nisi qñ hēt respectum seu ordinem ad bonum cōe,vel ecclesiæ vtilitatē,vt in his expresse concordat Gabr.Siluester , & Soto vbi supra cum Panor.in c.dudum 2. de elect. & in suo reper.c.extirpandæ.de præb.& in c.graue.eo.tit. & Io.de Ligna.& Goff.& gl. in c.conquerente. de cler.non resid. & cōiter Doct. sunt ad idem.

Tertia causa est vtilitas cōis ecclesiæ , nō aūt particularis personæ præbendate , vt proxime dictum est . Puta,si vna persona pp suam industriam, & bonam conscientiam sit valde vtilis defensioni,conseruationi vel profectui, in plurib.ecclesijs,in spiritualibus,aut temporalibus: nam pp hoc pōt dispensari cum eo ad plura beneficia obtinendum.Sic Papa,Epō fundensi cōmendat ecclesiam Terracinensem 21.q.1.c.relatio. & c. seq. sic etiam licite quis habet vnam præbendam in titulum,& alteram commendaticiam.21.q.1.cap.qui plures.sed vt dixi in foro conscientiæ id est verum , in casu quo plures in titulum habere liceret,s.ad vtilitatem ecclesię, quia videlicet alia idonea persona haberi nō potest cui titulus detur illi⁹ ecclesiæ . & loquor de commendaticijs perpetuis:nam de commendaticijs ad breue tps , vtiq; licitum est eas habere interim dū ei prouidetur de sacerdote curato. Consonat Nauar.in sum.c.25.nu.134.cum alijs doctorib.& Soto vbi supra. Vnde & epatus qui Cardinalib.perpetuo Romæ residentib. cōmendantur idem est acsi in titulum : & fit in fraudē legis prohibentis eos hēre epatus,vt ait Soto & Caiet.vbi sup. Nam is committit in legem, qui verba legis amplectens,contra legis nititur voluntatem.de re.iur.& l.contra.ff.de legib. & C. eo.

ter continuetur, & scandalum bonorum virorū videntium hmōi exorbitantes pluralitates beneficiorum curatorum conferuari, ab his qui in formam Christiani gregis dati sunt: inde.n.alij similia audent, & ita in præceps quotidie magis ruit ecclesia Christi. Ideo qui hæc paruipendit quia sic a pluribus fit, & quia forte Papa male dispensauit: vtiq; non est absoluendus. Hæc ille. Cui consonat Soto de iustitia, & iure lib.3.q.6.art.3.& Nauar.in sum.c.28.nu.135.& placet quod & verum vr in beneficijs curatis. In alijs aūt non curatis compatibilibus, non est tale periculū: ideo si debite se habeat aliàs in fructuū expensione: bene poterit absolui ēt si talē pluralitatem procurando peccauerit: dummodo efficaciter proponat plura de cætero non accipere, quod valde notandum est. Et hoc idē de pensionib. præstimonijs dicatur, vt inf.q.21.d ub.vltimo latius hr. Sed quoad beneficia iam in concilio Trid.sess.8.sub Pio IIII.anno dñi 1563.statutum est φ nullus possit habere plura bñficia q̄cūq;, & huic statuto standū est: videat ibi c.17.

Dub. 2. Secundo dubitatur. Vtrum prędictus, qui sine legitima, aut sine rationabili causa dispensatus illicite plura etiam curata obtinet beneficia teneatur fructus alterius restituere.

Resp. op. 1. Resp. in hoc est duplex opinio, prima Gabrielis vbi sup.q.8.dub.2.& quorundam aliorum φ sic: relictis sibi duntaxat fructibus necessarijs ad suam decentem substentationem. Tum primo, quia non residens nec residere intendens in beneficio, tenetur eius fruct⁹ receptos restituere. Hic aūt habens plura beneficia sine causa rōnabili, hēt aīum non residendi in cæteris, in quib. residere nō pōt, ergo restituere tenetur fructus acceptos ab eis in quib. nec residet, nec residere intendit. Tum secundo, quia id est maxime verum de fructibus, quos vltra decentem substentationem accepit, vel in malos vsus expendit. Tum tertio, quia ex quo sine rationabili cā est dispensatus, non habet iustum titulum ad ea beneficia, nec ad fructus eorum. Consonat Couarruuias in resolutionibus, lib.3.c.13.nu.9.

Opin. 2. Secunda opinio tenet, φ si per se, & per suos substitutos sine notabili defectu, suis ouibus, & ecclesijs in spiritualibus, & temporalibus prouidet vt oportet, nil restituere tenetur: quis peccet procurando, & tenendo illa beneficia, & eorum fructus male expendendo. Quod probatur quia si restituere teneretur hoc esset, quia non hēt iustum titulū aut, quia non residet: aut quia fructus male expendit, vt videtur dicere prima opinio, sed nil horum obstat. ergo. Probatur 1. quia non ex defectu iusti tituli. Nam φ ille hēat iustum titulum, & ius ad ea beneficia, & per cōsequens ad fructus eorum per papalem dispensationem inde constar, φ causa rōnabilis quis requiratur, vt dispensatio sit licita, & licite quis ea vtatur: non tñ vt sit valida in foro eccłæ, ita φ sine causa rationabili dispensatio facta nō valeat: sed neq; ad iustum titulum, & ius beneficij conferendum illa causa rōnabilis necessaria est: sed vt licite sine peccato habeatur: & beneficiatus illo suo iure, vel titulo vtatur, vt ipse ēt Gabriel vbi supra fatetur ₣m Doct.cōiter, & practicam ecclesiæ in dispensationib. papalib. obseruatam. Item si iste non hēret titulum iustum ergo non posset ēt in pios vsus fructus beneficiorum suorum expedere, sicut nec fructus alienos, aut beneficij alieni. Item secundo, φ non sit obligatio restituendi, quia non residet, probatur. Quia eo ipso quòd per papam dispensatur ad plura beneficia, dispensatur ēt: vt non nisi q̄uo commode potuerit, per se, & per suos substitutos resideat (vt dictum est) & ita quo ad ius percipiendæ fructus: habetur pro residente, licet vt diximus coram Deo illicite agat. Item etiam si non resideat quantum est ex hac parte nō est priuatus iure fructuum, neq; restituere tenetur quousq; iudicialiter condemnetur, vt Siluester tit.cler.4.q.23.24.& tit.residentia. q.6.₣m doctores latius agit. Itē tertio, φ restituere non teneatur, ex hoc φ male expendit fructus bñficiorum patet supposita op. suprapolita in q.18. præcedente. Tum ēt si teneatur opinio alia: iam solum sequitur φ fructus male expensos, & nō alios restituere teneretur, ēt si plura habeat beneficia. Igitur illa prima opinio non satis fundata nec vera videtur, sed dura & contra practicā ecclesiæ est. Quod est verum ₣m ius naturale & diuinum, & etiam ecclesiasticum: quod hucusque editum, & practicatum est. Sed iam in prædicto concilio Trid. vt superius in fine primi dubij præcedentis, habetur quòd restituere tenetur habens vltra vnum beneficium, nec fructus suos facit. & ita statutum est, vt prima dicebat opinio cui standum est nisi papa dispenset.

QVAESTIO XXI.

Vtrum annua pensio, quæ ex beneficiis ecclesiasticis percipitur, & similiter præstimonium possit assignari mere laico, & an talis pensionarius, teneatur aliquid recitare?

RESP. per tria puncta. Primum, φ bene pōt pensio assignari laico, non aūt præstimoniū de iure cōi, quia illa pensio non est beneficium ecclesiasticum: neq; vllam habeat spiritualitatem annexam: sed est mere temporalis, vt in c.quis. 2.de præb.lib.6.vbi pensio distinguitur à beneficio. & in c.ad audientiam.2.de rescr.& ibi expresse ait Pano.& ad idem vr Adr.in 9.quodlib. in 5.argu principali, & eius respon. neque visa est aliqua regula cancellariæ Apostolicæ quæ obstet, ideo non videtur quare non liceat. 1. Punctū.

Item

Item secundò probatur per c.possess. 16.q.1. in versi. aut certe peregrinis necessitate aliqua concurrente, quod c. videtur facere ad propositum. Item gl. in c. cum M. de constit. & Panor. in c. dilecto. de præb. & glos. in c. si super gratia. de off. deleg. lib. 6. Vbi dr̃ q aliqua præbenda pōt assignari laico in alimentum, quod certe nō pōt apte intelligi nisi de præbenda mere temporali qualis est ēt annua pensio de qua nunc agitur, quamuis non possit proprie dici præbenda quę dēt esse perpetua, & ad idem est clarissimus doctor Medina de oratione. q. 9. & Soto de iustitia & iure lib. 9. q. 7. art. 2. & lib. 10. q. 5. art. 3. & Victoria in 9. relectione de symonia prope finem. Et si quæratur per quem possit assignari laico? Resp. q regulariter non nisi per Papam, vt colligitur ex c. pastoralis de his quæ fi. à præ. & ex c. prohibemus de censi. & ex Panor. ibid. & in c. non satis. de symo. Eps autem id facere nequit nisi auctoritate papę, vel cum consensu sui capituli: & ad vtilitatē alicuius ecclesiæ, vel ad sustentationem religiosorū, vel pro se in quibusdam certis casibus, de quib. agitur in dict. c. pastoralis. & de censi. c. prohibemus, & duobus sequentib. & in c. cum venerabilis, de censi. cū gl. & Doct. præcipue Panor. ibidem, & in alijs c. citatis. Quòd si contra prædicta arguatur q Adr. vbi sup 9. quodlib. in responsione ad 5. arg. principale dicit: q licet talis pensio sit mere temporalis, & pecunia æstimabilis, & redimibilis, de auctoritate papæ, & non aliter, assignatur tamē quodammodo spiritualiter in alimentationem personæ, & ideo dicit sine auctoritate papæ nō esse redimibilem, ergo non vr̃ quid mere temporale, sed spirituale, & per consequens non posse mere laico assignari ēt per papam. Respō deo negando consequentiam, & dictum Adriani quòd. s. talis pensio assignatur quodammodo spiritualiter, intelligitur, i. pro spirituali seu ex causa pia. ideo non ait absolute spiritualiter sed quodammodo spiritualiter: quæ spiritualitas non facit symoniam neq; spiritualem, neq; irredimibilem pensionem simpliciter: cū ex auctoritate papæ, vt ait ipse Adr. sit redimibilis, & non aliter pp dictam causam, idq; ex iure cōi. Illa aūt pensio quæ datur in titulum loco bñficij spiritualis vt hr̃ in c. conquerente. de cler. nō resi. & c. per tuas, el 3. de sym. & no. Panor. ibid. est quid spirituale: & nec laico assignari nec redimi pōt, quia ecclesiasticum beneficium est: de qua nunc hic non loquimur. Præstimoniū verò de iure cōi inter beneficia ecclesiastica computatur, vt hr̃ lib. 6. de concessione præb. c. quoniam, & ibi doctores. & habetur in apostilla. 1. ad extrauagan. Io. 22. ideo sine speciali papæ licentia, vel dispensatione non nisi personis ecclesiasticis conferri potest: cum tali autem dispensatione eis pōt conferri sicut in practica quotidie videmus, quæ dum certius de illicito nō cōstat non est condemnanda. Neq; enim tale beneficium de diuina, sed ecclesiæ institutione annexum ordini sacro, & per cōsequens ecclesiasticum est. Vnde & per papam detinere pōt ecclesiasticum esse, & ita limito magistrum Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 5. art. 3. absolute dicentem q laico vtpote, beneficium ecclesiasticum non potest assignari, videlicet de iure cōi.

Quoad 2m punctum dico, q prædicta pensio non nisi ex causa pia, vel rationabili tam laicis, quàm clericis, & in quantitate moderata licite ēt per papam assignari potest, quamuis si sine dicta causa, aut aliter fiat bene valeat in foro ecclesiæ. Probatur q non aliter potest licite clericis, vel laicis assignari nec ab eis admitti, quia papa non hēt liberam potestatem, & dñium su per beneficia, aut super ipsorum redditus ecclesiasticos: sed solum potestatem dispensatiuam. Nunc autem tales redditus sunt stipendia clericorum pro ministerio eorum ad vtilitatem ecclesiæ, & non nisi in pios vsus expendi licite possunt, vt sup. q. 18. latius hr̃. ergo per legitimam dispensationem talium fructuum siue reddituū non pōt papa eos distribuere, aut concedere sine respectu causæ piæ, quibuscunq; neque in quoscunq; vsus propinquos quolibet expēdere, qui nec vniuersali nec particulari eccłæ aliquā afferans vtilitatem, neq; aliter pensio prædicta recipi licite pōt. Causa autē rōnabilis qn̄ laico prædicta pensio assignatur est, quia bene meritus est de ecclesia pro qua notabiliter pugnauit vel laborauit, ideo ad eius alimenta, & sustentationem de redditib. ecclesiasticis per viā pensionis licite fit recompensatio (sicut & regibus Hispaniæ hac de causa ab antiquo datur certa quota decimarum) aut vt studeat Theologiæ, vel literis, aut vt aliàs incumbat vtilitati, & negotijs ecclesiæ, vel reipub. Christianæ generalis vel particularis: vel ēt pro aliquos ad dotandum seu maritandum puellas, quia hoc in causis pijs computatur, non aūt ad ditandum laicos, neq; vt laici habeant vnde abundanter, vel sumptuo se viuant, & luxurientur de bonis ecclesiasticis quæ pauperib. debentur: neq; vt ex dictis bonis decentiam status abundantis magnifice sustentent ēt si sint filij magnatum, nisi in eis aliqua de prædictis causis concurrat. Causa aūt rōnabilis in clericis, vt eis pensio vel præstimoniū tribuatur est, quia est clericus pauper qui pro suo seruitio quod impendit ecclesiæ non hēt redditus sufficientes ad decenter in tali statu viuendum, aut vt studeat, & literis incūbat aut, quia de eccłā bene meritus est: aut quia ex eius labore, & industria vtilitas ecclesiæ gn̄alis, vel specialis probabiliter speratur, vt de laicis dictum est, aut causa litis dirimendæ super bñficia litigantium, & cā concordiæ, & pacis inter eos cō-

po-

ponendæ, vt hr̃ in c. nisi essent. de præb. & eo. ti. lib. 6. c. quamuis, & c. ad audiẽtiam. el 2. de rescr.

Quãuis vt dixi, si Papa aliter faceret, valeret quidem sed male faceret ipse, & qui ei cooperaretur, & qui pensionem, vel præstimoniũ acceptaret, s̃m Fel. in d. c. ad audientiam, de rescr. & seq. & Oldr. consil. 226. & Anch. consi. 264. & Decium. consi. 436. & Rom. consi. 369. & Soto de iustitia, & iure lib. 3. q. 6. art. 3. & lib. 9. q. 7. artic. 2. Et victoria vbi sup. in 9. relect. de Symonia latius id concordant cum supradictis.

Dub. 1. Sed vtrum sola resignatio, seu cessio beneficij in fauorẽ alterius, sit causa rõnabilis, & sufficiens, ad licite imponendam pensionem super tali beneficio, assignandam ipsi resignanti.

Respon. Respon. ꝙ non nisi adsit aliqua causa pia de supradictis, aut quia resignans ob senectutem, vel infirmitatem, vel aliquod aliud impedimentum, non põt ecclesiæ cui ministrauit iam debite seruire, & sit pauper, & de eccl'a bñ meritus, tunc. n. si petit coadiutorem, vel dimittit beneficium alteri, qui seruire valeat Ecclesiæ, põt licite ei reseruari, & ab eo similiter recipi pensio: iure alimentorũ ei conueniens, & congrua: dũmõ maneat ex ipsis redditib. Ecclesiæ: portio cõueniens ad ministrorum alimenta, & congruam substentationem, & non aliter licebit pensionẽ instituere, aut acceptare. Et rõ huius est, quia q resignat beneficium si quod ministeriũ illi Ecclesiæ ante resignationẽ in sui bñficij debita administratione olim impendit: iam ex fructib. ac redditib. ipsi⁹ bñficij perceptis, Satis sibi fuit retributum. Sola aũt beneficij renuntiatio, aut resignatio, esse non põt iusta cã pensionis, quia ipse renuncians tenetur, vel debite seruire Ecclesiæ, vel gratis dimittere bñficiũ, vt integre detur & gratis ei qui in eo valeat ministrare: cũ post renunciationẽ iã nihil iuris hẽat ad percipiendam, vel minimã, reddituũ illius portionẽ.

Ex quo sequitur non esse licitam pactionẽ illam, in Romana curia frequentissimã, qua conuenire solet, vt hẽns bñficium id resignet in fauorem Petri, m̃õ Petrus consentiat reseruationi, certæ annuæ pensionis in fauorẽ renũciãtis. Probatur, quia ẽt si ex Papæ fiat auctoritate, vr̃ illicita, & Symoniaca, aut de Symonia suspecta hæc pacto, & permutatio, si ex hac sola cã fiat quia. s. ille renunciat illi bñficium, aut qui iste in cuius fauorem ille resignat illi pensioni cõsensum præstat s̃m Pan. Ananiam, & Fel. in c. non satis de Symonia. & Archid. in c. quicunq;. 1. q. j. præpositi, in c. sed adhuc. q. 3. & idem Fel. in ca. ad audientiam. el 2. de rescriptis. Imol. in clem. 1. de supple. neglig. præla. §. eadem. Federic. in tractatu permutationum. quæst. 9.

A fortiori sequitur illicitum esse, & Ecclesię pernitiosum quod ẽt in Ro. curia fieri solet, ꝙ s. quis resignat suum beneficium Eccl'asticũ, in fauorẽ Petri, cũ eo pacto, ꝙ Petrus consentiat reseruationi oĩum fructuũ bñficij, pro pensione à Romano pontifice faciẽde in fauorẽ ipsius renunciantis, & ad eius vitã. Nam ex hoc casu sequitur, ꝙ vni datur titulus bñficij Ecclesiastici, & ei onera incumbunt, alteri vero redditos Ecclesiastici, & commoda bñficij cõceduntur, sine vllo eius officio, aut cã rõnabili ad talẽ pensionem percipiendam, saltem in tanta q̃titate, & cum grauamine alterius, cum ex bñficiorũ institutione, rõne naturali, & iure canonico ad eum pertineat redditus, qui onera dignitatis, aut beneficij subire tenetur, & vere subit. igitur illud est illicitum, nisi ipse Petrus libere consentiat pensionis impositioni, renuntians iuri suo, & habeat aliunde vnde decẽter viuat, & ministret in bñficio, id quod vix contingit. facit Siluester ti. renunciatio. q. 6. & Doct. vbi sup. alleg. & Med. de oratione. q. 9. fol. 186. quo ad vlt. concordat.

Dub. 2. Et si vlterius quæratur, quæ quantitas redditũum bñficij, sit censenda moderata, & rõnabilis quę pro pensione possit alicui ẽt qui per Papã, & ñ nisi ex iustis causis sup. dictis reseruari.

Resp. non põt ad hoc vniuersaliter certa regula dari, nisi dicendo ꝙ ea portio, & non maior, põt pro iusta pensione imponi, quod ipsi beneficiato qui subit onus & titulum accipit bñficij: maneant inde, vel aliunde redditus sufficiẽtes, ad suam decentem substẽtationem. Iõ regulariter vr̃, quòd pensio non dẽret excedere tertiam partem reddituum ipsius beneficij, idque quando iuste imponenda esset, vt dictum est.

Cum omnib. supra dictis in hoc secundo puncto expresse concordat Episcopus Abulen. Didacus alaba es, qui vel in suo tractatu de Concilijs par. 2. §. 21. c. 36. & quo ad pensiones Soto de iustitia. & iur. lib. 3. q 6. art. 2. & lib. 9. q. 7. art. 2.

3. Punctũ. Tertium punctum est, ꝙ clericus qui non est in Sacris, nec habens bñficium neq; titulũ eius, & Laycos pensionarius, non tenentur rõne pensionis ad vllas horas canonicas, seu aliud officiũ diuinum, vel Ecclesiasticum dicendum, vel exercendum, ex quo non habent bñficium Eccl'asticum, neq; titulum eius, neq; ordinẽ Sacrũ, sed solum ius ad illos redditus ex causa rõnabili, vt in secundo puncto dictum est. Neque in hoc defraudant fundatores qui bona sua eccl'æ relinquerunt, neq; ipsa eccl'a, ex quo bñficiati habẽtes ius bñficij, & onus soluẽdi officium, iã persoluunt vt tenentur horas canonicas, & alia officia diuina, & eccl'astica pro eis. ergo alij prędicti quibuscunq; bona eccl'astica alio titulo sęculari donantur non tenentur aliquid recitare, Sicut neq; reges, aut milites qui titulo sęculari ex rõnabili cã decimas percipiunt, aut partẽ earũ, & cõcionator, lector, cantor, & organista, & alij eiusmodi multi: qui nõ titulo clericali. Sed ex rõnabili cã de redditib. eccl'asticis: ad expendendum

dum in suos vsus (etiã prophanos alias licitos) secundum suum cuiusq; statum recipiunt. Hi inquam omnes non tenentur aliquid, hac ratione recitare. illud autem c.indigne.12.q.2.loquitur de consilio,& equitate.

Dubium 1. De illis autem qui beneficia præstimonialia possident: Vtrum recitare teneantur, sunt opiniones Nam aliqui dicunt quòd non. Sed alij cum quib.est Soto de iustitia, & iure, li.10.q.5. art.3.absolute dñt ꝙ sic:quia inquiunt, ꝙ ille titulus clericalis est,& nõ secularis, & beneficiũ ecclesiasticum est, vt hr̃ in c.qñ.de concef.præben. lib. 6. Ego vero hoc limitarem esse verum de iure communi Ecclesiastico, non de diuina institutione. Quare si Papa dispensaret, aut aliter cõcederet, Laycus nil recitare teneretur: & illi per Papam posset ex rõnabili cã, præstimonium nõ Sacerdotale, sicut & pensio concedi, sicut & id quotidie videmus practicari, vti superius in primo puncto probatum est. Et ita, quæ videtur varie opiniones (super hoc absolute loquentes,) forte secundum hanc limitationem conciliantur.

Dubium 2. Sed Vtrum illi beneficiati, qui solũ titulum habent beneficiati Ecclesiasti, cuius fructus nõ ipsi, sed alius ex concessione Papæ habet pro pensione, teneantur ad diuinum officium, diuersæ ẽt sunt opiniones, de quib. summistæ, tit. hora canonica, & Ioannes Briart in suo quarto post, quodlibet. Adriani, vbi dicit quòd vtique teneatur, cum quib.est Medina de oratione.q.9. Sed Soto vbi supra tenet oppositũ, quando ipsi non sunt in causa, neque per eos stat, vt titulum sine fructibus habeant, aliàs cum Medina concordat vt ad diuinum officium teneantur.

Sed tãde tertio dubitaẽ Vtrũ pensionarius q multas pensiones aut q multa pstimonia sine vlla cã legitima habet, sit absoluendus. rñsio, ꝙ sic.dũmodo se habeat vt sup.q.20.dub.1.de habentr plura beneficia compatibilia, dictum est.

Dubium 3. Sed hic nota, ꝙ qñ tales redditus aut fructus ecclesiastici alicui layco assignati sunt, non est illi iam obligatio illos expendendi in pios vsus, sed in licitos atq; decentes, vti superius.q.18.in responsione ad secundum argumentũ habetur.

QVAESTIO XXII.

Vtrũ p̃latos ecclesiæ, pro vsu Spiritualis potestatis ad quẽ ex officio tenetur, possit absq; vitio Symoniæ à spõte dantib. siue ab inuitis, per expressam petitionẽ seu per Spiritualium sub tractionem de bonis ecclesiæ vel de alijs bonis vndecunq; prouenientib. temporale aliquid accipere vel exigere, & quo ei circa hoc male se habenti resistendũ sit.

Resp. RESP.gñaliter ꝙ non põt, imò si accipit erit vera Simonia, vel saltẽ ibi erit vehemens suspitio, vel species eius, maxime si notabile quippiã tpale ante vsum potestatis spũalis nõ mere gratis & liberaliter detur & accipiatur aut exigat.

Pro declaratione & probatione prædictorũ, p̃supponatur ex cõi doctrina doctorũ vtriusq; iuris diffinitio Symonię, quæ est studiosa volũtas vendendi vel emendi aliquid spũale, vel ei annexũ, & noĩe emptionis & venditionis intelligitur omnis contractus illiberalis, puta qñ ratione rei spũalis principaliter datur, vel accipitur aliquid tẽporale, vel vt pretium eius. Itẽ ꝙ res spiritualis supernaturaliter, quæ.s.est à dono vel gratia supernaturali per specialem Dei influxum & virtutẽ, est triplex, s.essentialiter, causaliter, & effectiue seu finaliter, & similiter res annexa spirituali est triplex, scilicet antecedenter, consequenter, & commitanter, vt de his latius Siluester tit.Symonia.q.1.& Adrianus in 9.quodlibet. secundum doctores agunt.

His suppositis iam prædicta sententia sexcupliciter probatur, primo quia vt habetur 1.q.1. c.quidquid.quidquid inuisibilis grãe cõsolatione tribuitur, nunquã quæstub. vel quibuslibet p̃mijs venundari dẽt, dicente dño Math.10. gratis accepistis gratis date. Constat aũt hæc spũalia de quib.agimus, puta, vsum spiritualis potestatis per inuisibilem gratiam tribui, quia vsus potestatis spũalis, est spiritualis, vel spũali rei effectiue annexus, videlicet quatenus à principio, vel cã procedit spirituali, s.ab ecclesiastica spũali potestate, quæ est gratia, vel donum super naturale mediate diuinitus collatum 1. Corinth. 4. sic nos existimet homo vt ministros Christi & dispensatores multi formis gratiæ Dei. & Ephes. 4. dedit quosdã pastores &c. ergo sicut neque pro ipsa potestate spirituali, ita neq; pro eius vsu qui ab ea procedit ẽt ad quẽ ex natura sua illa potestas ordinatur temporale aliquid vltra stipendia decẽtia aliàs iã sibi decreta sine vitio Symoniæ recipi põt. Item.c.statuimus.16.q. 1.est ad idem. & extra.c. non satis. de Symonia. 1. Ratio.

Secunda rõ, quia prælatus Ecclesiæ virtute spiritualis potestatis sibi commissæ & rõne stipendij sufficientis ad ipsius decentẽ substentationem cõstituti, obligatur suam administrare prouinciã, & suã potestatẽ in subditorum vtilitatem exercere. ergo si quid tpale pro vsu eiusdẽ potestatis vltra recipiat, vel extorqueat non tam pro operib. quas iam gratis dẽt, id intelligeretur accipere, q̃ vendere vsum gratiæ spũalis, vel duplicẽ mercedem, seu stipendiũ duplex pro eodẽ actu recipere. quorũ alterũ Symoniacũ est & contra Matth.10.gratis accepistis gratis date. alterũ de Symonia suspectũ, & speciem eius aut iniustę concussionis habet. Na qui aliquid accipit tẽporale pro eo quod aliàs ex officio gratis facere tenetur, turpiter accipit, & cõtra iustitiam commutatiuã, & concussionis crimine 2. Ratio.

mine tenetur secundum Aug.23.q.1.ca.militare. Quo fit, vt etiam Papa sic acceptam maximè de bonis non Ecclesiasticis inuito danti restituere teneatur: quamuis ad pœnas iuris Ecclesiastici non ligetur, vt ait Adr.in 9. quodlib.arti.3.in quodam secundo præsupposito. Et hæ duæ rationes sunt omnibus potiores, & fundamenta sequentium: & hæc ratio secunda procedit, modo principale quæsitum in vsu spiritualis potestatis sit spirituale, modo temporale.

3. Ratio. Tertia ratio, quia is cui aliquid cōmissum est non potest accipere pro sui officij vltra concessum, vel taxatū ei à principali domino, vel delegante, sed Deus, & Ecclesia solum concessit prælatis suos redditus ex decimis, & alijs huiusmodi bonis Ecclesiasticis, iam eis assignatos in stipendium decentis sustentationis, s̄m omnes doctores, vel etiam secundum alios pro mercede laboris, vel operarum suarum, de quo latius infra in responsione ad 1. argumentum, vt patet 1.Corinth.9.& 1.ad Timoth.5. & prima ad Thesal.2.& Matth.10. & Luc.10. Quis militat suis stipendijs, &c. Et qui altari deseruit de altari viuere debet. Et dignus est operarius mercede sua, vel cibo suo, & prohibuit alio modo accipere, dnm Matth.10. præcepit Gratis accepistis gratis date, ergo vel symoniacum, vel de symonia valde suspectum est, & speciem mali habet; si prælatus plus accipiat sola ratione dicti vsus, aut operarum suarum, ad quæ ex potestate sua spirituali tenetur, vt dictum est.

4. Ratio. Quarta ratio, si alicui donaretur super naturaliter gratia miraculorum, & sanitatum, certè pro vsu illius gratiæ, puta pro curatione infirmorum, seu sanitare miraculose, aut super naturaliter impensa, nihil temporale ei liceret accipere nisi suam decentem sustentationem, vt latius probat Adr.in 9. quodlib. quia illa curatio quatenus à principio spirituali, puta, à super naturali dono; vel gratia per specialem influxum Dei procedit, censetur, & est spiritualis ergo similiter pro vsu potestatis spiritualis sine labe symoniæ prælatus nihil accipere pōt vltra suam decentem sustentationem sibi iam assignatam, quia talis potestas à qua vsus ille procedit, est donum supernaturale vltra vires naturæ, & diuinitus instituta, & ecclesiæ siue prælatis, mediatè, vel immediatè collata, & ad supernaturalem finem, vel effectum, ex sua natura specialiter ordinatur.

5. Ratio. Quintò probatur idem auctoritate cuiusdā decreti, quod super hac re à fide dignis fertur diffinitum esse in quodam Concilio Cardinaliū cui interfuit sanctissimus dn̄s noster Papa Paulus.IIII.dum esset Cardinalis, vbi sic h̄r. Non licet aliquo pacto in vsu clauium aliquid lucri venari comparare. est in hac re firmū verbi Christi. Gratis accepistis gratis date. Hoc non solū ad Sanctitatem tuam pertinet, sed ad oēs qui sunt participes huius potestatis. Ideò, à legatis, & nūtijs vellemus idem seruari. Nam sicut vsus qui nunc inualuit dedecorat hanc sedem, & conturbat populum: ita si contra fieret maximū decus huic sedi compararetur, & populus mirificè ædificaretur. Hæc ibi.

Sextò, probatur idem auctoritate B.Tho.2. 2.q.100.ar.3.vbi ait. Accipere, aut dare aliquid pro sustentatione ministrantium spiritualia, s̄m ordinationem ecclesiæ, & consuetudinē approbatam licitum est: ita tamen quòd desit intentio emptionis, & venditionis cuius nomine intelligitur omnis contractus non gratuitus secundū ipsum, art.1.ad 3. & quòd ab inuitis non exigatur per spiritualium subtractionem, quæ sunt eis exhibenda: hoc.n.haberet quandā speciem venditionis, & speciem mali cauendi s̄m 1. Thesalo. vlt. Ab omni specie mali abstinete. Hæc ille, & paulò inferius ibidem in responsione ad 2.arg.ait. Illicita esset ordinatio, si in aliqua ecclesia statueretur, quòd non fieret processio in funere alicuius, nisi solueret certam pecuniæ quantitatem, quia per tale statutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquib. impendendi: & quia habet speciem exactionis: esset autem licita si ordinaretur, quod danti talem pecuniæ quantitatem fieret officium, & hmōi. Et in responsione ad 3.ibid. ait magis ad propositum hoc modo. Ille, cui committitur spiritualis potestas ex officio, obligatur ad vsum potestatis sibi commissæ in spiritualium dispensatione, & etiam pro sua sustentatione hēt statuta stipendia ex redditib. ecclesiæ: & ideò si aliquid acciperet pro vsu spiritualis potestatis, nō intelligeretur locare operas suas, quas iam ex debito officij suscepti debet impendere, sed intelligeretur vendere ipsum vsum gratiæ spiritualis, & pp hoc non licet pro quacunq; dispensatione aliquid accipere, nec ēt pro hoc ꝙ vices suas cōmittit: nec pro hoc ꝙ suos subditos corrigat, vel à corrigendo desistat: licet tamē ei accipere procurationes quando subditos visitat, non quasi pretium correctionis, sed quasi debitum stipendium. Hæc ille, vbi omnia pertinentia ad hanc rem breuiter tangit. Cōsonant Ale. Alen. & Host. in c.ad Apostolicam. de symonia.

6. Ratio.

Ex quo patet, ꝙ etiam stipendia, vel præmia talib. actionib. lege, vel consuetudine constituta non licet eo rigore exigere, vt nolentibus, aut non potentib. soluere spiritualia subtrahantur, quæ eis exhibenda sunt, puta si prælatus siue plebanus nollet mortuum sepelire nisi sibi iura cōsueta prius soluerentur, quia sepultura necessaria est, scādalū daret, spēmq; sym. p̄ se ferret.

Si aūt illi qui funus curant volunt cū magna pompa suū mortuū humari, non tenetur pastor gratis illud exequi; & iō licitè pōt iura cōsueta

exigere: sed quia, & hæc ordinem ēt spiritualiū suo nō attingunt, cauendum est scandalum saltem antequam sepulturæ fiat officium. Et similiter in proposito dicatur illicitum, si prælatus nollet vsum suæ potestatis exercere: nisi prius sibi temporalia soluantur, ēt si sint consueta. At verò postquàm gratis prius exhibentur: licitè possunt, statutæ, consuetęq; oblationes seu stipendia à nolentibus. & potentib. soluere, auctoritate superioris exigi, vt hř in c. ad Apost. de symonia. & ait B. Tho. vbi sup. art. 3. & art. 2. ad 4. & in 8. quodlib. q. 6. & in 2. quodlib. q. 6. Cessante autem scandalo non videtur mortale. Si quis antequam ministret spirituale conueniat de stipendio debito, vel consueto; vel si id prius exigar, vel accipiat, vt litigia vitentur, vti hoc ait Caiet. in summula. titu. symonia.

Et nota, φ vbi sup. ait B. Tho. φ pro nulla dispensatione licitum est prælatis quippiam accipere, noīe dispensationis intelligitur, non solū legis relaxatio, sed omnis administratio spiritualium. Quare symoniacum est, precium vel temporale aliquid accipere, vt cum aliquo subdito dispensetur in lege, quia dispensate pro cā legitima ad spiritualem curam, vel gubernationem pertinet pastoralem, quæ per donum, vel gratiam spiritus Sancti fit, & iō non nisi gratis fieri dēt (vt superius probatū est.) Si aūt talis dispēsatio sine cā fiat, iniqua est, & eo deterior φ precio fit. Cauendum est ēt ne illæ exactiones, aut acceptiones rerum tpalium, quæ pro talib. dispensationib. fiunt, noīe compositionum, aut commutationū fictè pallientur, quasi qui legis, vel voti onere liberatur alterū subeat. Deus. n. nō irridetur, & mētiti sæpè solet iniquitas sibi.

Et cum omnib. supradictis concordat expresse Gerson alphab. 36. litera. l. m. p. & ex parte Adr. in 9. quodlib. & Siluester latius tit. symon. q. 3. q. 5. q. 8. q. 9. vbi ex Flor. 2. p. sum. titu. 1. c. 5. per omnes illos. §. præcipuè. §. 6. refert, & colligit omnia ferè dicta doctorum. Et tandem Soto dè iustitia, & iure lib. 9. q. 6. art. 2. pulchrè de his omnib. agit. Concordant, & cōter theologi in 4. dist. 25. Similiter, & canonistæ in tit. de sym. in diuersis c. & Turrecremata in decr. dist. 1. ca. omnis Christianus, ꝭm Alex. & Host. quamuis gl. in d. c. omnis, ꝭm Hugo. teneat oppositum.

Arg. 1. Cōtra supradicta arguitur sexcupliciter, primò, quia in c. cler. 1. q. 2. hř. clerici, qui Ecclesiæ fideliter, vigilanterq; deseruiunt, stipendia Sā ctis laborib. debita ꝭm seruitij sui meritū consequantur. s. pp laborem, vel vsum sui officij ꝭm Luc. 10. dignus est operarius mercede sua. Merces autem, aut stipendium, non nisi pro labore, & vsu datur, ergo ꝓ to vsu officij recipi potest. Et facit c. statuimus. 16. q. 1. vbi qui oblationes, vel decimas obligatorias negauerit, communione priuandum esse decernitur.

Arg. 2. Secundò quia pro visitatione Ecclesiæ, benedictione, consecratione rerum, & personarū ad quæ prælatus ex officio tenetur, aliquid recipi potest, vt cōstat ex practica Ecclesiæ, & ex multis decretis, vt ēt hř in cle. de elect. c. statutū. vbi dicitur, φ quidquid emolumenti Ep̄o prouenerit, ex iurisditione, vel sigillo curiæ Ecclesiasticæ, vel secularis, futuro successori fideliter reseruetur, ergo & pro quocūq; officij exercitio.

Arg. 3. Tertiò arguitur, quia aliàs non liceret Papæ pro dispensationibus, compositionibus, & huiusmodi aliquid recipere, & ita cum Lutheranis damnaremus annatarum primarū vsum antiquissimum in Ecclesia, vt refert Ioan. Andr. in c. inter cætera, de offic. ordin.

Arg. 4. Quartò, arguitur, quia pro iam ministratis sacramentis, & spiritualibus, iure compelluntur laici aliquid soluere, & laudabilem seruare cōsuetudinem. c. ad Apostolicam. de symonia, & ita licitum est, id tunc dare, & accipere, alioqui Ecclesia non id statueret, ergo pro sacrorum, & spiritualium vsu licet aliquid dare, & accipere, etiam ante illorum vsum. Nam cum dare, & accipere, sit aliqñ dare, & accipere. ca. eos. 1. q. 1. certè parum refert, quòd ante vel post detur, vel accipiatur, quamuis ob vitandum scandalū, & ad cautelam, Ecclesia in d. c. ad Apostolicam. & in c. quam pio. & ca. sicut. 1. q. 1. præcipiat ne quicquam ante exigatur. Papa autem huiusmodi legibus humanis non ligatur. ergo ipse saltem id facere licitè potest.

Arg. 5. Quinto, arguitur, quia non minus rationabiliter Papa potest petere, vel recipere pecuniā à beneficiando, & ab alijs, etiā priusquam ei conferatur beneficium, & antequam ei fiat dispensatio, quā canonici Ecclesiæ cathedralis qui de consuetudine recipiunt tàm pecunias, q̄ obligationes aliàs, ante possessionem, seu vsu receptionis ad possessionem. ergo & Papa pōt similiter pro vsu suæ potestatis petere, & accipere, etiā ante sui ministerij vsum, vel dispensationem.

Arg. 6. Sextò, arguitur, esto quòd sit symonia accipere aliquid temporale pro vsu potestatis spiritualis, at illa non est semper iure diuino, sed sępè ecclesiastico duntaxat prohibita, vt patet, quia leges tantum ecclesiasticæ sunt de gradib. matrimonij prohibitis, de ieiunijs, de permutationibus, & renuntiationibus beneficiorum, de pensionibus, de consecrationibus, & benedictionibus vasorum, vestium, corporalium, personarum, & rerum Sanctarum, & ecclesiasticarum, de concessionibus præbendarum, & quorundam officiorum ecclesiæ, secundum. 1. q. 3. c. Saluator, & huiusmodi, ergo in vsu ecclesiastici potestatis, in cōsecrando, & dispensando hęc pro temporali, est symonia iure tantum ecclesiastico prohibita sicut, & materia horum iure tm̄ ecclesiasticos spirituallis cōstituta est, & ergo

ex

ex consequenti Papa, qui legib. Ecclesiasticis solutus est, tali vitio non tenetur obnoxius.

Resp. ad primum argumentum, quòd modo teneatur opin. Adr. in 9. quodlibeto, & multorum aliorum doctorum dicentium quòd pro labore, & operis in ministerio spiritualium potest aliquid temporale recipi pro mercede, vt prætendit antecedens positum in argõ, modo teneatur opin. B. Tho. vbi sup. & aliorum etiam multorum doctorum dicentium quòd non vt merces laboris, sed in stipendium decentis sustentationis recipi potest, quòdq; hoc modo intelligitur. c. clerici. & Luc. 10. Nam Matth. 10. amplius declaratur, dum ibi dicitur dignus est operarius cibo suo, i. sustentatione. Quocunq; ergo dicatur, negatur consequentia suprapostita, quia prælatus habet iam aliàs sufficiens stipendium seu mercedem pro sua sustentatione, iõ si plus recipit pro vsu suæ potestatis, iam vel Symoniacè, vel iniustè, & cum specie mali recipit, vt sup. probatum est. Ad capitulum aũt statulmus, resp. quòd solum ibi dicitur esse per superiorem excõicandum, non aũt per subtractionẽ spiritualium aliquid ab eo esse exigendum.

Si dicatur quòd dñs Papa non habet sufficiẽs stipendium, quia indiget etiam thesauro pro multis alijs necessitatibus emergentibus, puta pro bellis contra tirannos atque rebelles qui non aliter peccare possunt, ne conturbent ecclesiam, & huiusmodi.

Resp. ad 1. argum. Resp. primò si ita sit vt replicatur, ipsi prælati viderint, & maximè dñs Papa, Deus non irridetur. Et esto quòd ita sit, & quòd Papa amplio ri stipendio indigeat, vtiq; potest in particularib. casib. necessarijs emergentib. sibi prouidere alijs modis non habentib. speciem hanc Symoniacam, pro sua decente nõ pro superflua sustentatione: quòd si iam ordinariè indigeat, posset ẽt tunc ordinariè decimas decimarũ sibi retinere, si tamẽ hac rõne reliquæ oẽs exactiones, & compositiones extinguerentur, non tñ id potest per prædictam viam exactionis, aut extorsionis habentem speciẽ mali, vt dictum est. Nã ẽm Gerson alphab. 36. il. m. p. non quomodolibet, sed ad metas iuris diuini, & naturalis cui Papa subijcitur sibi prouidere potest.

Ad 2. Ad 2. similiter resp. sicut ad 1. negando consequentiam, quia vltra illa particularia statuta, vel consueta stipendia, nil amplius pro vsu potestatis recipi põt, neq; in stipendium sustentationis neq; pro mercede laboris, sicubi aliquis labor necessarius ad prædictum vsum debitum talis potestatis esset: quia ex quo prælatus sufficiens habet stipendium, iam vel Symoniacè, vel iniustè illud acciperet, vt supra probatum est.

Ad 3. Ad 3. vtiq; conceditur quòd pro vsu suæ potestatis in dispensando sua debita ministeria, non licet Papæ temporale quicquam accipere.

De compositionib. aũt super incerta debita, pro certa parua quantitate, quõ licitè fieri possint per Papam latius inf. In lib. 5. de indulg. q. vlt. hr, vbi declaratur, ꝙ non pro vsu suæ ptãtis sed ex alia rõnabili causa, illa q̃titas licitè daſ & accipiſ à Papa, vel ab alio cui ipse assignauerit.

De receptione verò primarum annatarũ dico 2. Thom. vbi sup. art. 4. ꝙ si Papa ante beneficiorum collationem ordinauerit, (i. cõi, & ęqua lege sanciuerit sicut, & nunc in Hispania sancitum, vel consuetum est) partem fructuum beneficiorum pro sua iusta sustẽtatione, aut pro alijs pijs vsibus adimendam esse, rectè id facere potest: si verò ab eo cui beneficium confert præter positam antea legem requirat aliquid sibi exhiberi de fructib. illius beneficij, idem est ac aliquod munus ab eo exigeretur, & ideo vitio Symoniæ, aut specie eius non caret. Hæc ille. Et ita limito, & intelligo Gerson. alpha. 36. vbi sup. sicut, & alphab. 4. R. seipsum modificare videtur, licet superius duriuscule quo adhoc videatur loqui, dicens, quòd antequam beneficiatus recipiat redditus suos, non potest licitè cogi ad primas annatas persoluendas.

Ad 4. negatur consequentia. Nam licet ante, vel post (cessante scandalo, & specie mali) licitè aliquid recipiatur in stipendium sustentationis, vel pro mercede laboris sibi verè interuenit ẽm diuersas opiniones, non tamen pro vsu potestatis spiritualis ad quem ex officio prælatus tenetur, ante vel post quicquam recipi potest ab inuito, ex quo iam sufficiens stipendium, vel mercedem pro illo vsu hẽt, vt sæpè dictum est. Ad 4.

Ad 5. resp. ẽm Gerson alphab. 36. l. negando tam antecedens quam, & consequentiam, quia non est eadem rõ, aut causa vtrobiq;. Est. n. differentia, quia tales pecuniæ non exiguntur per canonicos pro beneficio, vel officio, sed pro cõmunib. onerib. supportandis in quib. canonicus ille recipiendus particeps erit quod cõe emolumentum, puta pro fabrica, pro pueris de choro, pro clientib. pro cappa, & hmõi. non tñ negamus quin apud aliquos aliqñ modus exigẽdi nõ sit satis pur⁹, & decẽs, licet symoniac⁹ nõ sit. Ad 5.

Ad 6. conceditur quidem quòd est aliqua Symonia solum Ecclesiastico iure prohibita, quando videlicet venditur officium Ecclesiæ annexum, quod de se non est spirituale, vt est officium œconomi Ecclesiæ, sachristæ organistæ, protectoris, & huiusmodi, vt habetur. 1. q. 3. c. Saluator. quia hæc aut per se nullo modo sunt, aut non constituuntur sacra, de quo etiam Siluest. tit. Symonia. q. 4. secundum communiter doctores agit, & latius differit Soto vbi sup. lib. 9. q. 5. art. 2. & q. 7. artic. 1. contra Durand. in 4. dist. 25. q. 5. & Gersonem alphab. 36. m.

Conceditur ẽt ꝙ leges illæ, & multæ aliæ Ecclesiasticæ sunt, materia quoq; illorũ, q̃ in antecedente

dente exemplificata sunt, iure tãtum ecclesiastico spiritualis constituta est. Negatur tamē id quod in antecedente dr, quòd.s.Symonia in prędictis non nisi iure tm ecclesiastico prohibita est, ideo negatur etiam consequentia. Est enim diuino etiam iure prohibita contra aliquos canonistas, in c.1.de Symonia,& alibi. Nam sicut emptio,& venditio vasorum aliarumq; sacrarũ rerum, si ratione consecrationis plusquam ratione materiæ valent, vendantur, Symonia est contra ius diuinũ, & naturale præsupposito diuino, quia consecratio,& benedictio ibi annexa venderentur, quæ à dono supernaturali spiritualis est: quamuis lege ecclesiastica talis eorũ materia spiritualis facta aut cõstituta sit. Ita & vsus à spirituali potestate talis eorum materia spiritualis facta, aut constituta sit. Ita & vsus à spirituali potestate procedens in dispensando, & operando prædicta pro re temporali, vtique Symoniacus est, vel eius spẽm, & suspicionem hẽt, contra ius diuinũ,& naturale, vt dictũ est.

QVAESTIO XXIII.

De sensualitate, & motibus eius, quando, & quale peccatum ibi sit. Nota ad horum declarationem sunt sexdecim dubia pertractanda.

Dub.1. DVBIVM primum est, quid sit sensualitas, & quis sunt actus eius. Ad primum resp, quòd sensualitas propriè est ipse appetitus sensitiuus quatenus pręuenit rationem, aut deliberationẽ eius,& ad carnalia depressus est. large aũt sensualitas est ante,& post rationis deliberationẽ.

Pro cuius declaratione no.ex Gerson alpha. 29.p.q.r. quòd anima duplicem habet potentiã seu vim: vnam apprehensiuam, aliam motiuam. Appræhensiua est sui obiectu perceptiua, exterior,& interior. Exterior est quincuplex secundum quinq; sensus corporales visum, auditum, &c. interior ẽt est quincuplex, s.sensus communis, imaginatio, estimatio, fantasia, & memoria. Et ille sensus cõis est potentia, quæ oĩum sensuum particularium obiecta appræhẽdit: à quo oẽs sensus exteriores velut lineæ à centro exeũtes originem habent. Et iste sensus cõis omniũ sensuum particularium obiecta appræhendit, nam alij sensus similitudines suorum sensatorũ ad sensum cõem reducuntur, quo mediante de singulorum proprietatib. iudicant, & discernũt nam ſm iudicium sensus cõis apprehendimus nos videre qñ videmus, & audire qñ audimus, & hmõi. Imaginatiua aũt est potentia apprehẽsiua in qua imagines rerum sensibilium reseruantur in absentia rei, in quo differt à sensu cõi qui indiget præsentia rei particularis sensibilis sicut,& sensus exterior, imaginatio verò non, quæ ideò thesaurus formarum appellatur.

Altera vis sensibilis est motiua, dupliciter, s. corporaliter,& spiritualiter: corporaliter quidem tripliciter, s.per virtutem naturalem, vitalem, & animalem. Virtus naturalis dicitur, vt motiua est humorum mediantib. arterijs, quæ radicantur in epate per spiritum naturalẽ. Vitalis autem, vt est motiua pulsuum mediantib. arterijs, quæ radicantur in corde per spiritum vitalem. Animalis verò vt est motiua membrorum neruis mediantib. per spiritum animalem, qui in cerebro radicantur: spiritualiter motiua vis sensibilis supradicta dicitur appetitiua, quæ mouet,& inclinat amando, aut diligendo, prosequendo aut fugiendo obiectum cognitũ, vel apprehensum. Et inde oriuntur quattuor affectiones gaudium, spes, dolor, & timor,& passiones aliæ, iræ, odij, concupiscentiæ, &c. de quib. B. Thom. latius in 1.2.q.22.23.

Igitur ex supradictis constat ꝙ propriè sensualitas est vis animæ sensibilis spiritualiter motiua, & ad idem mouetur ad quod vis concupiscibilis,& irascibilis: sed ab eis differt dupliciter: primò quia semper appetit q̃ corpori delectabilia sunt,& ei nociua refugit: concupiscibilis, aũt,& irascibilis bene versantur atq; mouẽtur etiam circa bonum, & malum corpori non delectabile, neq; nociuum: secũdò quia sensualitas magis corpori coniungitur magisq; ad carnalia depressa est:& sicut in brutis, ita in hoĩe, suo proprio motu mouet, nec aliqua lege stringitur quin semper in appetitu rerum ad corpus pertinentium moueatur. Nobilius tñ est in homine, q̃ in brutis, quia in hoĩe ei conuenit aliqualiter in suis motib. subiectam esse, & obedientem voluntati, & rõni. Concupiscibilis aũt, & irascibilis rõni coniunguntur, & vt sunt in hoĩe ipsa ratione frænantur virtutibusq; puta temperantia,& fortitudine, quę in ipsis fundãtur vtiq; reguntur. Ideò dictum est quòd sensualitas est ipse appetitus sensitiuus,& non differt ab eo re, sed ratione duntaxat, aut connotatione. Nam appetitus sensitiuus est ipse sensus exterior, vel interior, vt naturaliter est prosecutiuus, vel refugitiuus sui obiectu conuenientis, vel disconuenientis per notitiam sensitiuã apprehensi: sensualitas aũt super addit quatenus talis appetitus deliberationem rationis præuenit, & depressus est. Ad idem est B. Thom. 1.p. quæst.81.& prima secundæ quæst.74. art.4.

Quoad articulum secundum de motib. eius nota tria primò ex Gerson vbi sup. litera. R. ꝙ in aĩa est triplex motus, s.naturalis, sensitiuus, & rõnalis. Motus aũt in proposito est aĩæ inclinatio ad aliquid, propriè loquẽdo, iõ illis attrib. aĩæ siue potentijs, quib. non conuenit inclinatio, certè nec motus propriè conuenire potest. Quare actus virtutũ appetitiuarũ aĩæ, non aũt apprehensiuarũ, motus propriè vocantur, large autem

autem motus ēt apprǣhensiuarum appellātur. Motus igitur, vel appetitus naturalis est, quem non imaginatio gignit, vel causat, sed ipsa quasi tatum naturalium dispositio, quib. naturaliter animæ vires suas actiones exercent, vt est repetinus motus seu appetitus cibi vel alterius. delectabilis. Et iste motus in nullo subiacet rationi, nec directè voluntas vllum in eo hēt dñium, vel imperium, cū sit naturalis, & iō nec propriè nisi extrinsece vt inf. dicetur bonus, vel malus moraliter esse pōt. Et quis sit in sensualitate in se simpliciter sumpta, non tñ propriè sed large dr̄ motus sensualitatis: sed dr̄ motus naturalis, quia vt dictum est non ad apprǣhensionē obiecti, sed ad naturalium qualitatum actionē consequitur. Motus aūt, seu appetitus sensitiuus est, qui ex præcedente imaginatione, vel apprehensione obiecti, vel ēt ex præcedēte motu naturali consequitur. Et motus sensualitatis dr̄ & propriè est, quia ſm impulsum fomitis, tendit impetuose ad sensibilia, præueniens rōnem, aut præter ordinem ipsius. Nam velle irasci, aut delectari non propriè est sensualitatis actus, quia non præuenit rōnē. Et iste motus appetitus sensitiui dr̄ sensualitatis quatenus humana est, qa videlicet aliquo mō est ad rōnem ordinabilis, & persuasibilis, & quodammō est in hoīs ptāte, quodammō nō est, vt de hoc latius inf. in dubijs sequentib. hr̄. De motu aūt rōnali inferius agis, quia consensus, & actus voluntatis est, & in hac tota qōne nullam facimus dr̄iam inter motum, & actum, sed vtrumque vsurpamus pro eodem.

Nota etiā secundò, ex Angest in morali c.6. ꝙ de potentia sensitiua exteriori fit progressus ad interiorem sensitiuam, & inde ad intellectiuam, quia nihil in intellectu quin prius sit in sensu. Et in qualibet istarum est triplex motus, seu actus. Nam primò est cognitio, vel apprehēsio sui obiecti; Secūdò appetitio, vel fuga illius; Tertiò passio delectationis, vel doloris tristitiæ iræ, &c. & Quartò est motus membrorum præter rationem inde frequentius proueniens in corpore, vt patet experientia de omnibus hic.

Sed de delectatione notetur ex B. Thom. & Gerson, vbi sup. litera x. ꝙ delectatio est virtutis appetitiuæ quies, in eo quod amat, vel appetit, præter rōnem apprǣhensā. Et ita delectatio corporalis sensitiua. i. de re sensibili, est quies appetitus sensitiui in suo delectabili pñti per rationem apprehensa, Nam si rō illud, vt corpori conueniens, & appetitum non apprǣhenderet non esset propriè delectatio, vt patet in infantibus, & animalib rōne non vtentibus, quorum sensus licet suum obiectum tanq̄ sibi conueniēs apprehendat, & appetat eorum appetitus, & in eo quiescat, quia tñ in eis rō nihil apprǣhēdit, neq; diiudicat, neq; se delectari cognoscunt: iō propriè non delectātur. Vnde licet delectationes hæ sensitiuæ à corpore, & sensu tanq̄ à suo proprio subiecto denominentur sunt tñ totius compositi, i. ipsius hoīs tam corporis, q̄ ēt animæ delectationes. Nam aīa ēt cum corpore delectatur, tam ex eo ꝙ oēs vires appetitiuæ, & apprǣhensiuæ ēt corporales in ea consistunt, q̄ ēt propter apprǣhensionem ipsius rōnis inferioris, q̄ sic illud idem quod per sensum tanq̄ sibi bonū & conueniens apprǣhensum est, ēt tanq̄ bonū, & cōueniēs toti corpori sibi cōiuncto apphēdit.

Quilibet, ergo prædictorum. 4. motuum, seu actuum appetitus sensitiui exterioris, vel interioris, & ēt intellectiui naturaliter eis correspōdentis, rōnem præueniens, dr̄ tentatio carnis & motus, seu actus sensualitatis: quamuis quartus ille motus puta membrorum non propriè, sed large à quibusdam tentatio carnis sensualitatisque motus appelletur. Et similiter motus sensualitatis vocantur omnes aliæ passiones quæ sunt in appetitu sensitiuo, videas B.Th. vbi sup.

Tertiò tandem noꝙ motus primò primus, & secundò primus, multipliciter à Doctoribus dr̄. Nam ſm Gerson, vbi supra litera r.s. & alphab. 33. litera h. motus primò primi sunt solum motus naturales non attingentes voluntatem, nec vt natura, nec vt libera est, sed solum in vi sensitiua brutali existentes, quæ sensualitas large sup. dicta est, & isti motus sunt illi tres priores actus appetitus sensitiui exterioris, vel interioris tm̄: puta apprehensio, appetitio, & passio de quib. sup. in 2. notabili hr̄. Secundò primi sunt illi qui attingunt voluntatem, vt natura, non vt libera, nec vt deliberatiua est, & sunt, & tres. Primus est motus delectationis in voluntate naturaliter condelectante appetitui sensitiuo. Secundus consensus subitus voluntatis in delectationem, Tertius cōsensus subitus seu desideriū prosequendi in opus. & quilibet istorum trium est peccatum veniale secundum ipsum, de quo latius infra dubio. 9. & concordat Altisioderen. vt ibidem habetur, & communiter Doctores.

Sed Angest in morali, c.6. ait quòd quilibet prædictorum. 4. motuum cuiuscunq; potentiæ dum insurgit dr̄ primo primus, & dum continuatur non repræssus, sed sine libero consensu voluntatis dr̄ secundò primus, & morosus mora tpis, non mora consensus, sed quando est plenè liber voluntatis consensus, dicitur deliberatus.

Secundo dubitatur quid sit prædictus appetitus sensitiuus. resp. est duplex opinio, prima Gregorij Arimin. in secundo dist. 16. q. 1. artic. 3. quòd appetitus sensitiuus nihil aliud est quàm voluntas, vt sequitur cognitionem sensitiuam. Nam ipse tenet, ꝙ potentiæ cognitiuæ nō sunt aliud, quàm ipse intellectus, vt videt tali organo, seu porta sensus, visus, auditus, &c. & appetitus sensitiuus nihil aliud est quam ipsa voluntas, vt sequitur cognitionē sēsitiuā vt dictū est, Dubium 2.

Secunda opi.est. B.Thom. 1. p.q.80.art.2.& Scoti in 4.dist.44. q.2. quod appetitus sensitiuus est quid distinctum ab intellectiuo qui dicitur voluntas. tum.1. quia actus appetitus sensitiui distinguuntur ab actibus appetitus intellectiui quia aliquando est vehemens dolor in appetitu sensitiuo refugiente, & non est nolitio in appetitu intellectiuo. ergo actus distinguuntur, & per consequens appetitus illi.antecedens patet quia martires gaudebant in tormentis quia, & appetitu intellectiuo deliberate ea pati volebant, cum tamẽ in appetitu eorum sensitiuo vehemens dolor esset. Si dicatur quòd in eorũ intellectu erat simul volitio, & nolitio; Contra quia iam in eadem potentia essent actus cõtrarij simul,nisi dicatur quòd nullum est inconueniens si alter liber, alter naturalis sit.

Tum 2.probatur opi.B.Thom. & Scoti,quia aliquando est ita in appetitu sensitiuo, & nõ in appetitu intellectiuo,vt patet in illis, qui viriliter resistunt verbis prouocantibus ad irã, vel etiã quando quis fuit prius vehementer iratus, & postea,se deliberate comprimit, & iram suã, quæ non statim omnino recedit neq; sanguinis ebullitio iuxta cor ergo ira illa in appetitu sensitiuo,& non in intellectiuo est.

Tum 3.idem probatur,quia homo potest habere simul,& semel actus contrarios,puta delectationem,& dolorem de eodem,valet de martirio propter Christum, sed non possunt isti actus esse in eodẽ appetitu sensitiuo. ergo alter est in sensitiuo,alter in intellectiuo qui volũtas dicitur. Et hoc argm̃, & militat contra ipsum Gregorium Aremin. tenentem, ꝙ tristitia non passio, sed nolitio, & gaudium volitio ipsa est.

Dub.3. Dubitatur 3.vbi sit iste appetitus sensitiuus, resp.est triplex opin.1.Tho.de Garbo.in Sũma. q.76.quòd est in cerebro.sed certè ibi potius est principium sensus quàm appetitus sensitiuus.

Secunda opin. Scoti in 4. dist.44.q.2.& in 2. dist 16.ꝙ est per totum corpus, & præter hunc sunt alij quinq; correspondentes quinq; potentijs cognitiuis exterioribus. Et hæc opinio est valde probabilis, maximè si non ponatur tertia entitas, quam ipse in 4.vbi sup. ponit dicens ꝙ in bruto potentia sensitiua exterior est quoddã ens particulare, i.tertia entitas cõposita ex parte corporis,& ex parte animæ. In hoĩe autẽ est composita ex parte corporis, & ex tota anima, distincta est, inquit, illa entitas à partibus componentibus. Igitur non ponendo hanc tertiam entitatem, appetitus sensitiuus est ipse sensus, & est quincuplex exterior,& vnus interior,qui dicitur fantasia,immò. & vt ait Angest in mora li c.1.possunt etiam alij quinq; interiores correspondentes exterioribus multiplicari.

Tertia opi B.Tho.1.2.q.48.art.2. & de veritate. q. 26. est quòd appetitus sensitiuus est in corde,quia secundum ipsum, cor est instrumentum passionum animæ. Et idem tenet Paulus Venetus 2.de anima, c.29.& hæc opinio est ẽt valde probabilis. Nam si teneamus ꝙ est tantũ vnus appetitus sensitiuus, certè melius ponitur in corde tanquam in primo subiecto ipsius. si autem cum Scoto ponantur plures appetitus sensitiui particulares sicut, & plures sensus, vt supra dictum est, tunc etiam necesse est dicere quòd vltra illos est vnus principalis appetitus sensitiuus, qui correspondet suæ potentiæ primò cognitiue, qui secundum Tho.in corde est.

Dubium quartum Vtrum in nobis experiri possimus actus seu motus sensualitatis? resp.1. ꝙ bene possimus scire quando non habuimus illos, & hoc quando experimur quòd non habuimus cogitationes obiectorum ipsorum actuum. Dub.4.

Secundò dico, ꝙ ex effectibus illos actus seu motus possumus experiri,& aliqñ ex seipsis,puta qñ video ꝙ sum,vel fui iratus,vel ꝙ ebulluit sanguis circa cor, similiter qñ quis videt in se delectationem carnis,vel pollutionẽ ex ea seq. Nam talis delectatio motus sensualitatis est.

Tertio dico ꝙ non possumus euidẽter se cernere prædictos actus ab actib. voluntatis, quia eadem est ratio de actib. intellectus, & sensus, & de actib.voluntatis,& sensualitatis. Sed non possumus euidenter cognoscere multos actus an sint sensus,vel intellectus. ergo neq; an voluntatis, vel sensualitatis sint. Sed hoc est verũ, nisi illi actus sint contrarij:tunc enim ex eorum contrarietate euidenter secerni,& cognosci possunt,vt patet in martyribus, quorum sensualitas respuebat martyrium, quod eorum volũtas propter Christum vtique volebat.

Dubium.5. quæ sit causa horum actuum sensualitatis,& à quo fiunt,seu producuntur.resp. per tria dicta, primum ꝙ nullus actus sensualitatis est à solo Deo,quia omnes isti sunt viciosi & circa obiecta illicita. ergo non possunt à solo Deo esse, quia Deus neminem tentat ad malũ inducendo Iacobi primo Deus neminem tẽtat, & intentator malorum est.actus autem illi tentant ad malum directè prouocando. Dub.5.

Secundũ dictũ, ꝙ possunt cãri,& sæpe,fiunt à demone,sed est differentia,nam actus sensualitatis propriè sumpti,de quib.sup.in 1.dub.dictum est, possunt fieri à dæmone mediate quã immediate,immediate quidem quia demon est fortius agens, quàm alia agentia naturalia horum actuum,ergo id potest, vt patet ex historia S.Cypriani, & B. Pauli in quo Sathanas stimulum carnis vehementem excitauit,mediate,verò repræsentando aliquid puta lectionem, aut aliud,visum,vel auditum,ad quod sequatur delectatio,vel ira,& hmõi.Actus aũt sensualitatis largè sumptos puta motus membrorũ non põt demonium mediatè facere, vt proximè exẽplifica-

ficatum est de delectatione ad quam motus membrorum naturaliter sequantur.

Tertium dictum ꝙ prædicti actus seu motus possunt esse à causis naturalibus, puta ex nimio calore & cibo, ex visione mulierum, ex lectione & hmôi. Possunt ēt fieri ex actib. appetitus sensitiui proprie sumpti, puta ex concupiscētia, ipsius appetitus. Possunt etiam fieri à voluntate nō quidem immediate, Sed mediate ex imperio voluntatis volētis petere debitum ab vxore, vel ad alium actum, vnde motus illi sequantur.

Sed vtrum imaginatio sola possit esse cā horum motuum sensualitatis? Nam aliquib. vr̄, ꝙ sic, quia ad solam fortem imaginationē commouentur humores & spiritus vitales animales, & ex tali commotione sequuntur motus sensualitatis, vt cōiter experimur: & quia ex sola lectione librorum obscœnorum, & eorum auditione cōiter homines hos motus patiūtur nisi sint sanctissimi qui hæc fastidiunt, quia. 1. Corinth. 5. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Sed resp. quòd sola imaginatio ad id nō sufficit: Sed principium eorum est appetitus sensitiuus, vel intellectiuus cum prædicta imaginatione, vt tenet Paulus Venetus in 2. de anima c. 3 t. & Tho. de Garabo in summa q. 79. &c. quia Arist. lib. de sensu & sensato tenet, quòd animalium motus fiunt per sensum & appetitum. & cōiter doctores dicunt, ꝙ appetibile est mouens immotum, appetitus autem mouens motum, Videaŧ Tho. & Caiet. 1. par. q. 80. art. 2. ex Arist. 3. de anima, & 12. Methaphysices. Et nota quòd his nō obstantib. qui ex lectione vtili sentit prædictos motus & pollutionem, non ideo peccat neq; desistere dēt, vt de hoc latius infra dub. 9. habetur.

Dubium 6. Dubium sextum, Vtrum his actib. sensualitatis respondeant alij similes in volontate? Respon. quòd sic, nisi voluntas se velit ab eis defendere contra nitendo.

Prima pars patet, quia actui sensus respondet actus intellectus, ergo actui appetitui sensitiui respondet semper actus in appetitu intellectiuo, modò actus, modò motus appelletur, qa voluntas naturaliter nata est condelectari aut contristari appetitui sensitiuo sibi naturaliter coniuncto, vt hoc latius prosequitur Scotus in 3. dist. 15. & doctores communiter.

1. Opinio. Sed quomodo id fiat est duplex opinio. Prima. Okā in 3. dist. 12. & Buridanus eā sequitur in ethicis, quòd id fit effectiuè, per hoc quòd à voluntate actum illecebre refugitiuum eliciente, producitur in appetitu sensitiuo ei rebellāte motus aut actus alius similis actui ipsius voluntatis refugitiuus. Et èconuerso ab appetitu sensitiuo illecebre prosecutiuo producitur in voluntate similis alius motus illecebre prosecutiuus, & ita in volūtate & in sensu circa sensualia semper est duplex actus eiusdem obiecti sibi inuicem nomine non re contrarius.

Sed hæc opinio optime refellitur a doctorib. cōiter, vt ēt refert Angest. in morali c. 1. & 12. Tum. 1. quia in appetitu sensitiuo non producitur actus prosecutionis aut fugæ absq; obiecti sensibilis conuenientis aut disconuenientis sensatione: & non nisi ab ea vel ab obiecto vel ipē eius, & nulla est tunc sensatio, ex hipotesi: aliàs si nul essent tunc eiusdem obiecti sensatio tanquam conuenientis, & sensatio tanquā eidē sensui naturaliter discōueniētis. Neq; volūtas pōt per suum imperiū neq; naturaliter talē sensationem producere vel immittere sensui, ergo nec appetitionē vel fugā. Tum secundò qa docet experiētia voluntatē non posse ad nutū per modū imperij, aut per suam naturam obiectum sensui dolorosū facere illi delectabile, aut ꝙ illud dolorosū ꝓsequaŧ & delectabile refugiat.

Tū 3. quia voluntas non nisi per modum imperij extrà se agit, sed stat voluntatem nihil sensui imperare ex quo ad id libera est, ergo tunc non producetur actus aut motus similis in sēsu.

Tū deniq; 4. quia aliàs in sensu essent actus contrarij saltē noīe, vt illa ēt concedit opinio, & non solū noīe, sed ēt re: ex quo vterq; actus naturaliter, quāuis à diuersis causis de eodem subiecto ibidē productus est. Et inde ēt sequitur, ꝙ in sensu simul stat dolor & delectatio de eodē ex prædictis actib. naturaliter consequentes, qd vtique experientia respuit. Quòd aūt ab ipso sensu in voluntate talis actus nō producaŧ: id indeprobatur à fortiori: quia, & sensus minoris est potestatis, q̄ ipsa voluntas: quæ à nulla cā creata cogi aut necessitari pōt ad actū producēdum, vel in se suscipiendū. in hoc etiam stat libertas eius vt positis omnib. requisitis ad agendum, actum elicere aut non elicere possit.

Ideo secunda opinio aliorum, quā tenet Angest. vbi sup. & latius in 3. c. est, ꝙ id fit per modū ordinis naturalis potentiarū, ratione connexionis earū, & appetitū suorū. hoc modo videlicet ꝙ in sensu posita prosecutione vel fuga ꝓducta à cognitione sensitiua, statim suggeritur voluntati prosecutio vel fuga eiusdē obiecti: q̄ à cognitione intellectiua ipsius obiecti simul & ab ipsa volūtate, nō vt libera, sed vt natura est, continuò naturaliter producitur, nisi sit aliūde distracta, aut nisi renitatur, vt hoc proxime declarabitur. Exēpli gratia. Obiecto dolorose sēsum immutante, rñdet naturaliter in voluntate eiusdē obiecti nolitio & odiū cum tristitia; pariter ab obiecto delectabiliter sensū immutāte subrepit in volūtate naturaliter, eiusdē obiecti volitio seu amor cū gaudio; & isti sunt motus volūtatis primò primi & subreptitij deliberationē sæpe vsumq; rōnis præuenientes: quib. liberè se conformare & difformare valet ipsa volūtas. Et ita nullū est inconueniens in voluntate 2. Opinio.

com-

cõpossibiles esse eiusdẽ obiecti duos actus noĩe tm̃ cõtrarios, quorũ alter nãlis alter liber est.

Sed vt diximus, voluntas põt tales actus naturaliter ab ipsa productio impedire ne producantur, si velit contra niti. Nã licet sit tanta voluntatis ipsius ad appetitum sensitiuum ibi coniũctũ inclinatio & promptitudo, vt mox illi regulariter, imò & naturaliter & necessario, vt est natura coagat: nisi sibi ipsi, vt est libera resistat. At verò põt libere reniti, & impedire tã omnes aliàs cãs naturales inclinãtes, q̃ ẽt ipsum appetitũ sensitiuũ actualẽ, ne vllus actus in ipsa voluntate vllo mõ producat. Nam (vt dictũ est) à nulla cã creata necessitari põt ad aliquẽ actum, sine suo proprio actu libero producendum.

Dub. 7. Dubium septimũ, Vtrum pdicti actus in voluntate, ab actib. sensualitatis producti, aut eis corrñdentes, debeant dici liberi an naturales & necessarij. Rñdeo, est duplex opinio, 1. cõis ad quã Okam in 3. q. 12. & Buridan. & Adria. in 7. quodlib. art. 1. accedunt, ꝙ sunt naturales actus illi, & naturaliter in voluntate, vel ab ea non, vt volũtas, sed vt natura est producũtur: ꝙque volũtas multipliciter ad actus nãliter ꝓducẽdum necessitari põt, vt refert Angest. in morali. ca. 3. Opinio 1.

Quæ opinio probatur 1. quia secundum Scotũ in 3. dist. 15. & in 2. dist. 17. aliquæ passiones non liberę sunt in voluntate.

Secundò, quia actus illi in voluntate corrñdentes actib. appetitus sensitiui, vt in dubio pcedẽti habetur, naturaliter sequuntur ad actus sensualitatis, sed isti actus sensualitatis necessario & naturaliter producuntur, ergo & illi. patet cont̃quẽtia. quia non est in potestate volũtatis impedire effectum causarum naturalium sufficientium, & sufficiẽter applicatarum, sicut quòd oculus non videat obiectum præsens sibi debite applicatum: Quãuis possit impedire ne illæ causę applicentur & quod mens non aduertat, & potentiam alio diuertere possit.

Tertiò si mulier violẽter cognoscatur necessariò habet delectationem sensitiuam: & ex hac necessariò ẽt in voluntate habet delectationem corrñdentem naturaliter, vt patet experientia. Si hoc negatur: contra, quia si voluntas hãc delectationem in seipsa posset impedire, hoc ideo esset quia posset impedire, ne in ipsa producat actus vñ sequitur talis delectatio. Sed talẽ actũ impedire non põt, quia iã est priùs naturaliter in ea productus q̃ ipsum possit impedire, vt patet de vidente mulierem pulchram quia ad delectationem sensus sequitur delectatio in volũtate, & ẜm August. non est in potestate nostra quin vitis tangamur. Sicut & qui ante q̃ possit impedire percutitur habet tristitiam. ergo fuit producta naturaliter ex actu in voluntate naturaliter cõsequẽte dolorẽ in appetitu sensitiuo: nã passio in volũtate nõ nisi ex eius actu cãtur.

Secunda opinio tenet ꝙ tales actus sunt liberi licet non deliberati, quia licet naturaliter ꝓducantur si voluntas non renitatur. At vero voluntas si aduertat põt eos impedire ne producãtur, & ne continuentur ẽt qñ naturaliter producuntur, & ex consequenti passiones inde sequentes in ipsa voluntate eatenus sunt liberæ, quatenus actus vnde naturaliter sequuntur liberi sunt: & ita in sua cã libere dicuntur, vt patet ex sup. dictis in dubio præcedente. Hanc opinionẽ tenet expresse Scot. in 2. dist. 23. ad ẜm, & in 3. dist. 15. q. 1. art. 1. & in 4. dub. & in 4. dis. 49. q. 10. & in 16. quodlibeto. Et B. Tho. 1. 2. q. 10. art. 2. & habeẽ infra dub. 9. latius, & Angest. in morali c. 3. & Almayn ẽt in morali tractatu. 3. c. 24. cum quibusdam alijs, dicentes ꝙ nullus actus voluntatis in statu viæ est quin sit liber quamuis non sit plene deliberatus, & quòd nulla passio nec habitus necessitat voluntarẽ. Consonat victoria in vltima relectione deperueniẽte ad vsum rationis par. 1. propositione. 3. & 5. 2. Opinio.

Ad rationes autẽ prioris opinio. Resp. ad primam quòd nos loquimur de actibus, non de passionib. quæ ex actib. libere productis vel aliunde necessario vel naturaliter producuntur.

Ad secundam resp. negatur maior vt patet ex dictis: quia in hoc stat libertas voluntatis, quãuis non possit impedire effectum naturalem alterius potentiæ positis causis naturalibus, bene tamen actuum suum, quia ad id libera est.

Ad tertiam resp. Vno modo id cocedẽdo de delectatione naturali, quę est passio naturaliter in sensu, & ex sensu in voluntate causata: secus de actu in volũtate. Sed quia potest replicari, ꝙ in volũtate non põt passio sine eius actu produci, ideo melius Resp. vt sup negando, ꝙ in volũtate sine eius actu formaliter aut interpretatiue libero, sequatur talis delectatio. Et ad probationem negatur ꝙ voluntas tales actus impedire non possit, etiam antequam sint producti. Et ad exemplum de vidẽte mulierẽ & ad August. resp. quòd solum probant quod non est in potestate nostra quin illis tangamur, si non sit vigil nostra volũtas, vt in oppositum libere conetur, & suos actus impediat vt supradictum est.

Dubium Octauũ vtrũ & quõ hos actus sensualitatis impedire possimus? Resp. ꝙ actus sensualitatis proprię sumptos, qui videlicet sũt ꝓsecutio, & fuga obiecti conuenientis vel discouenĩetis, possumus tripliciter reprimere vel impedire. 1. auertẽdo cõsideratiõnẽ aut cogitatiõnẽ ab eis. 2. cauẽdo occasiones 3. exercitiũ & habitus virtutũ ĩ oppositũ, vt de his lati⁹ hieroni. ad Eustac. in suis epist. & ad Rustic. monachũ de forma viuendi, & alibi sancti de his agunt & bẽ tangit Angest. in morali c. 3. & 12. & Gerson. Dub. 8.

Actus aũt sensualitatis large sũpti, puta motus mẽbrorum illiciti ẽt tripliciter reprimi pñt.

1. mo-

1.modo reprimendo primos actus sensualitatis ex quib.isti sequuntur: Secūdo per ieiunia,orōnesque: quia sæpe sequūtur ex nimio calore naturali. Tertio per frigefactiua opposita.1. Corinth.9. Omnis qui in agone contendit ab oīb. se abstinet,&c.Ideò sancti graues fecerūt abstinentias,vt Cassianus enarrat, & sæpius legitur in historijs. Vnde B.virgo ēt si tam abundantem gratiam non haberet,at verò propter virtutum assiduum exercitium & suam diligentiam supradictos motus non haberet, & multò minus dñs noster Iesus Christus,& B.paulus similiter, nisi diabolus in eo illos excitasset.2.Corinth.2.

Sed vtrum omnes actus sensualitatis possint impediri per solam libertatem voluntatis, dico quòd motus large sumpti, idest motus mēbrorum non possunt impediri omnes, vel semper, nisi ex speciali auxilio rei & priuilegio.

De motib.aūt propriè sumptis,puta de prosecutione,& fuga obiecti,& concupiscentia, & hmōi est duplex opinio. Nam qui tenēt ꝙ tām ipsi q̄ omnis tētatio carnis proprie sumpta sunt peccata imputabilia aliqñ venialiter, aliquādo mortaliter, iam consequenter dicunt ꝙ sunt in nostra ptāte in se,vel in sua cā, quodque vitari possunt.Sic tenet.B.Tho.1.2.q.74.art.3.ad secundam & alibi,vbi infra in dub.9. sequētl. Et Durand.in 2.dist.21.q.3.& dist.6.Alia opinio tenet oppositum.Sed clarius concordādo has opiniones dicendum vt ſm Angest in morali ca.6. ꝙ nullus motus sensualitatis, neque sensus exterioris aut interioris est in nostra ptāte immediatè neq; verè liber:quia non elicitiuè, vt constat,ꝙ non est actus voluntatis elicitus:neq; ēt est liber imperatiuè, quia non est sufficienter à voluntate,ex quo ab obiecto vel specie & sensu debitè applicatis & dispositis voluntas per solū eius imperium nō potest impedire sensationem produci,& ipsa producta produci prosecutionis aut fugæ motū,& ex istis productis produci delectationis aut doloris motum. Ideò nec in ipsis actibus est propriè bonitas aut malitia moralis: sed impropriè,i.circa ipsos bonitate,vel malitia existente in volūtate liberè aliquid circa talem motum committente,vel omittente. Et ita mediatè sunt in nostra potestate: quia possumus applicare & nō applicare obiecta, & cognitiones sic impedire, & alios motus inde sequentes atque reprimere. Consonat Altisiodorensis.

Dub.9. Dubium Nonum. Vtrū omnes actus sensualitatis,de quib.supra in 1.dub.habetur, sint peccata mortalia aut venialia, modò naturaliter, modò liberè producantur.

Not.1. Resp.prius supponēdo tria notabilia. primū ſm Angest in morali c.6. & coīter doctores, ꝙ deliberatio est agendi aut vitandi iudicium:consensus aūt est cōformis huic volitioni: & ita deliberatio ex parte intellectus,consensus ex parte voluntatis est.Predicta aūt deliberatio aliqñ requirit tempus: qñ videlicet agendum aut vitandum fuerit in se, vel in circunstantijs dubitabile ad habendum rectū iudicium de eis: aliqñ non requiritur tempus,sed in instanti vel in paruissimo tempore haberi potest,puta iam acquisito habitu,vel vbi fuerit euidens practica propositio. Insuper prædicta deliberatio potest esse plena,& semiplena,aut imperfecta. Plene & perfecta est iudiciū complete dictās de obiecto & circonstantijs omnib.requisitis:semiplena & imperfecta per oppositum:& ita erit magis vel minus plena aut perfecta deliberatio ſm maiorem vel minorem à complemento recessum.

Itē deliberatio est duplex, s. formalis & interpretatiua:formalis est actuale agendi aut vitandi boni aut mali iudicium:interpretatiua est deliberandi facultas cum tempore ad deliberādum sufficiente. Et nota ꝙ non dicitur facultas deliberandi,nisi præcesserit cognitio,siue iudicium aliquod de ea re,de qua deliberādum est, vt proximè in secundo notabili sequēte habet.

Similiter consensus voluntatis est duplex,videlicet formalis & interpretatiuus:formalis est operis actualis volitio deliberata: interpretatiuus est libera & aliquo modo deliberata permissio illius,qd voluntas poterat impedire.Sed vtrum ad talem consensum interpretatiuū requiratur aduertentia, siue iudicium eius, quod sic liberè permittitur siue negligitur, proxime habetur in 2.notabili sequente.Et ita consensus interpretatiuus non est actus,sed libera permissio voluntatis, quæ sine aliquo actu suo liberè permittit aut negligit aliquid fieri aut non fieri. Neque ad consensum hunc interpretatiuum seu permissionem oportet addere vt solet, qñ tenetur non consentire aut resistere: nam consensus est interpretatiuus etiam in his, in quibus nulla est obligatio: tametsi ab obligatione suam culpabilitatem contrahit,nam tacens consentire videtur, quando tenetur loqui.

Secundo nota ꝙ ad actum,& consensum moraliter bonum requiritur deliberatio formalis, vel tunc,vel ante præcedens:nam si tunc actualiter adhuc existit cum actuali consensu, dr deliberatio formaliter esse: si aūt præcessit & ex ea ad talem actum vel consensum vētum est,dr virtualiter manere & talis actus dr virtualiter deliberatus:& alterutro istorum modorum requiritur & sufficit prædicta deliberatio formalis ad actum moraliter bonum: quia ex Aristo. requiritur ꝙ opus bonum fiat scienter actualiter,vel virtualiter. Ad actum aūt vel cōsensum actualem moraliter malum sufficit deliberatio interpretatiua quæcunque,qualis est eius, qui habet tempus sufficiens & facultatē inquirendi seu deliberandi an liceat,& sic omittit inquirere, & cum tali ignorantia culpabili vult,agere id, Not.2.

id, quod est contra legem; quamuis nesciat, nec intendat se malè agere, quia tenetur aduertere sufficienter qui liberè aliquid agere vult; alioqui imprudenter agit & culpabiliter ignorat.

Sed Vtrum ad consensum interpretatiuũ, & ad omissionem vel negligentiã liberã & culpabilẽ sufficiat deliberatio tñ interpretatiua largè sumpta, qñ videlicet est sine vlla aduertẽtia operis omissi, aut periculi, quod ex tali omissione seu negligẽtia probabiliter imminet, dubiũ est. Nam de omissione aliqui cũ B. Tho. 1.2. q. 71. art. 5. tenent ꝙ dat libera & culpabilis omissio pura ab oĩ actu voluntatis & intellectus, & sine vlla cognitione aut aduertẽtia operis omissi, aut omissionis ipsius, quia ad culpam eius sufficit quòd sit in potestate omittentis considerare & velle & agere: & tunc licut non velle, & non agere, cùm tempus fuerit, & obligatorium est voluntarium & culpabile: ita & non considerare aut non scire, nec credere ea, quæ scienda, aut credenda sunt.

Sed alij plures doctores, etiã Thomistę, quos sequitur Angelt in morali c. 6. & cõiter tenent oppositum, quia nõ est in ptãte hoĩs, nec liberi arbitrij sine aliqua actuali cognitione pñti aut præcedenti excitare intellectum ad certã subiectĩ considerationem, sicut nec est in dormientis ptãte excitare seipsum: quod inde patet, quia alioqui omissio cõsideratıonis obiecti cuiuscũq; eadẽ rõne semp esset libera, & nulla esset inuincibilis obliuio aut inaduertentia: nam omni actu secluso non est voluntati maior facultas ad excitandũ vnius subiecti, q̃ alterius, cõsideratiõnẽ. Igit sine aliqua cognitione vel aduertẽtia omissio cõsiderationis talis obiecti, & ꝑ cõsequẽs omissio actus libera aut culpabilis nullo mõ est.

Quòd si contra hoc arguatur, præceptum sit Petro credere cras certo articulo, aut aliqd scire, & cras ex obliuione culpabili omittat credere & scire, & velle credere & scire: tũc illa omissio erit cras libera & culpabilis, & tñ sine vlla cognitione ergo resp. ad maiorem ꝙ sic cã obliuionis non fuerit culpabilis nec libera, non erit cras omissio illa culpabilis nec libera: si aũt fuerit libera, iam in omissione, vel commissione illius causæ fuit tota ratio culpæ & non cras in omissione, de his infra lib. 2. de ignor. q. 6. q. 18.

Quoad consensum aũt interpretatiuũ in aliquo opere malo, puta in delectatione seu in primis motib. immorãdo vel inspectaculis & hmõi: idem à fortiori dicit B. Tho. cum quo oẽs doctores conueniunt, q; s. vt sit culpabilis ẽt venialiter sufficit deliberatio prędicta interpretatiua large sumpta, videlicet sine vlla actuali vel virtuali cognitione vel aduertentia pñti vel precedenti, qa vt supradiximus qui aliquid agit incipiens aut prosequens tenetur ex aduertere vt põt, qualis est hic, de quo agimus; ex quo vt supponitur, & cõstat ex dictis, habet tps cũ facultate deliberandi. Quare culpabiliter omittir aduertere, dum agit. Ad peccatũ aũt mortale, seu ad consensũ interpretatiuũ mortalem, non sufficit illa deliberatio tñ interpretatiua, nisi adsit cognitio seu aduertentia actualis, vel virtualis ipsius operis & periculi, cui homo se exponit, sicut de actuali cõsẽsu paulò superius dictũ est, in quo & doctores cõiter cõsentiunt, quãuis aliqui pauci forte dissideant, vti latius infertus in 4. propositio. dicef.

Nota tertiò ex Angest. vbi sup. ꝙ datur actus voluntatis liber non deliberatus plenè aut somplenè, vt patet de pueris non habentib. vsum rationis, aut liberi arbitrij, qui rogati multa faciunt, & non necessariò sed libere, vt constat. Patet ẽt de adultis multa indifferentia libere, sed indeliberate facientib. puta confricare barbam seu frontem, scalpere caput seu manus, & hmõi. patet ẽt quia cum sola operis vel obiecti apprehensione voluntas põt volitionẽ eius elicere ẽm Scotum, maximè dũ vehemẽti passione, vel alio absorbente seu impediente intellectum ne tunc possit de operis bonitate aut malitia iudicare, voluntas ad solam eius apprehensionem sine alio iudicio liberè elicit actũ volitionis aut nolitionis quã non elicere posset. Similiter idẽ patet de volitionib. & nolitionib. supreptitijs, & de actib. vel motib. alijs in voluntate correspondentib. naturaliter actib. appetitus sensitiui, de quibus supra dub. 7. & de motibus sensualitatis quomodo sint liberi & in nostra potestate quomodo nõ superius dub. 8. habetur: nã omnes prædicti actus voluntatis sunt liberè producti, sed non plenè liberè neque vllo modo deliberatè, quamuis Caietanus & Adangodam in 1. distin. 1. dicant illos non esse liberos, sed necessariò produci, vt supra dubio 7. habetur, & consonat, Victoria vbi allegatur ibidem. Et infra lib. 2. qui est de ignorãtia q. 10. in fine, & q. 18. etiam latius habetur in resp. ad tertium argum. ibidem. Not. 3.

His suppositis iam ad præfatum dubium respondent variæ opiniones: supposito etiã, ꝙ omnes loquuntur de actib. sensualitatis circa obiecta mortalia. Est igitur 1. opinio, quã refert Henricus Ganden. in 6. quodlib. q. 18. nec nominat eius auctorem, quem multi dicunt esse Altisiodoren. apud quem tñ non reperitur: & hæc opinio dicit ꝙ omnes actus sensualitatis sunt peccata: quia aut sunt in nostra potestate, & ita sunt peccata: aut non, & ita ẽt sunt peccata: quia consequuntur fomitem peccati originalis. Sed hæc opinio infra in 5. opi. propositione 1. refutatur. Opinio. 1.

Secunda opinio B. Tho. 1. 2. q. 74. art. 3. ad 2. & 3. par. q. 41. art. 1. ad 3. in 2. sententiarũ dist. 24 q. 3. art. 2. Et Duran. in 2. dist. 21. q. 1. ad 2. & dist. 6. Et Caiet. 1. 2. q. 74. art. 8. Et Floren. 2. par. tit. 5. c. 1. §. 4. & de Tarantina in 4 dist. 24. & multorum aliorũ est, quòd omnes motus sensualitatis qui Opinio. 2.

sequuntur

sequuntur ex imaginatione seu cogitatione rei illicitæ sunt peccata, vt est appetitio & concupiscentia & delectatio carnalis sensualitatis: & talis dr̃ propriè tentatio carnis s̃m Durãdum, vbi supra. Et hoc est verum etiam si simul sit displicentia rõnis aut voluntatis de tali concupiscentia & delectatione carnali, vt ait Florent. quod & probare conantur: primò quia omnes tales motus possumus saltem antecedẽter in sua causa saltem in particulari quẽlibet eorum vitare, licet non immediate in se nec omnes simul, & sunt de obiecto illicito, aut tẽdũt in prohibitũ, ergo. Item secundo quia ideo Io. 1. hr̃, si dixerimus, ꝙ peccatum non habemus ipsi nos seducimus &c. Et ad Ro. 7. quod odio malum, s. s̃m rationem, hoc ago, s. s̃m complacentiã & concupiscentiã sensualem. Sed hæc opinio inferius in 5. opi. latius reprobatur in 1. & 2. propositione.

Opinio. 3. Opinio Tertia Nicol. Lira. super id Math. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum, &c. Et Almayn in morali 3. par. c. 24. & videtur ad idem Altiliodoren. lib. 2. trac. 28. q. 4. & q. 1. qui ait. quòd omnis primus motus, qui est in voluntate, est peccatũ imputabile: qđa oĩs talis est in nostra potestate in particulari: non autem in generali omnes motus simul: quia quilibet per se potest quis vitare, non tamẽ potest vitare quin aliquis ibi subepat & insurgat, sicut natura põt vitare, quòd aqua non intret per hoc foramen, non tamen quòd simul non intret per aliud, & iste dicitur ab eo motus secundò primus. At vero motus primò primus, qui videlicet est solum in concupiscibili sensitiua parte brutali, cui nullo modo voluntas liberè consentit neque est in nostra potestate, nullum peccatum est, vt ibidẽ & q. 3. & clarius. q. 4. dicit. & cum hoc etiam expresse consonat Gerson alphab. 33. h. & 29. r. s. vt patet ex supra dictis in 1. dub. prçcedẽte. Sed hæc opinio ex infra dicendis in 5. opi. & in 1. & 3. corola. posito ibidem refutatur.

Opinio. 4. Quarta opinio Henrici Ganden. in 6. quodlib. q. 18. qui putat omnia concordare, dicit, ꝙ si isti motus considerentur in se videlicet an sint deformes, & tunc omnes sunt peccata, quia deformes à recta rõne. Si autem considerentur in ordine ad pœnam seu reatum etiam imputabilitatem, tunc motus primò primi supradicti nõ sunt peccata in baptizatis: quia videlicet pro illis nunquam isti punietur. Ad Ro. 8. Nihil igitur damnationis est his qui sunt in Christo. bene tamen sunt peccata, imputantur ad pęnam seu sunt in reatu penæ non baptizatis habẽtib. alia peccata mortalia: qa videlicet isti pro oĩb. illis simul puniẽtur in æternum. Et hęc opinio infra in 5. opinio propositione 1. & 2. confutat.

Opinio. 5. Quinta & vltima opinio in qua tandẽ standũ

Proposit. 1. est, continet quatuor propositiones: quarum 1. est. Motus carnis aut sensualitatis aut incentiua eius à dæmone proposita, vel immissa non sunt peccata ẽt venialia, neque ẽt quicunque motus naturales, qui nullo modo liberi, neq; delibera ti, neq; in nostra ptãte sunt aut facultate, modò dicantur aut sint primi modo secundo primi.

Primum patet quia dęmon non potest nos cogere aut in necessitatem inducere ad peccatum etiam veniale, ẽt si in pęnam præsenti pręcedẽtis Deus illũ nos tentare permittat. quia ad impossibile nemo sub culpa obligatur à Deo.

Secunda pars etiã patet, quia per ea quę nobis naturaliter insunt nec laudamur nec vitupe ramur. Item quia peccatum non nisi voluntariũ esse potest s̃m August. & omnes, alioqui, nolẽs & faciẽs quod in se est damnaretur. Nec obstat ꝙ ideò sint peccata quia ex fomite, & ex pctõ Adæ seu ex mero peccato originali prouenĩũt. Hoc inquam nõ obstat, nam eadem rõne essent peccata imputabilia mortaliter aut venialiter in pueris baptizatis ante vsum rõnis, & in dormientib. adultis, quia in omnib. ipsius dicti motus sicut in vtentib. ratione vigilantib. insurgũt. Item ad peccatum etiã veniale actuale non sufficit alterius, sed propria voluntas. Item 1. Corinth. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tẽtari vltra quam potestis. Si autem tentatio carnis nobis inevitabilis peccatũ esset: vtiq; Deus pateretur nos tentari vltra quàm possumus, ergo. Item quia aliàs Paulus illis motib. tentatus peccasset: & non sufficeret illi gratia Dei ad nõ peccandum vllo modo in hac materia contra id 2. Corinth. 12. Sufficit tibi gratia mea. Item Iac. 1. Concupiscentia cùm conceperit parit peccatum, ergo cùm non concipit non parit peccatũ: sed non concipit sine voluntatis libertate, ergo nec parit peccatum sine illa. Igitur vt bene ait Durandus vbi supra, nunquam propriè dicitur tentatio carnis neque peccatum nisi quando cõcupiscentia & alij motus sensualitatis possunt euitari, vel ex causa vitabili sequuntur, & ita doctores antiqui sunt intelligendi.

Et nota quòd motus dicitur naturalis qñ sic naturaliter prouenit & necessariò, ꝙ non est in potestate voluntatis tunc talem motum & eius causam impedire aut tollere ne insurgat vel cõtinuetur, quæcunq; sit illa causa de qua supra dub. 1. 5. & 8. dictũ est. Nam potest talis motus adeò ex improuiso insurgere aut à causa tã fortitam breue esse tempus, aut tã modicũ esse lumen rationis, vt voluntas etiam renitens non possit tunc tales causas & motus vel eorum continuationem impedire. quòd si tales causæ possint euitari tunc est secunda propositio sequẽs.

Secunda propositio. quando motus sensualitatis sequitur ex causa quacunque vitabili: aliquãdo nullum, aliquãdo veniale, aliqñ mortale peccatum est talem causam non euitari ex qua talis motus necessario consequitur. Proposit. 2.

Prima

Prima pars quòd, s. aliqñ est nullum peccatū cõstat, qñ talis motus sequitur ex occupatione honesta vel vtili & licita, puta ex legēdo statuēdoque in reb. aut libris de lubricis aut carnalib. agentib. vt sciat homo, doceatq; cauere aut facere vt oportet, vel audiendo confessiones, vel vt medicus medeatur infirmis. Nam talis homo si ex hac occupatione vtili & licita alias nō prohibita etiam si non sit ei sub præcepto iniuncta tales motus patiatur, nullo modo peccat etiam si interim sentiat in se pollutionem sequi: dummodo inuictus illis non consentiens, sed potius displicens patiatur, & non sentiat periculū peccati mortalis sibi inde probabiliter imminere.

Ratio huius est, tum 1. quia talis motus nullā habet malitiā in se, vt patet ex quo naturaliter sequūtur, neq; in sua cā, quia est aliàs licita & vtilis, etiā si non sit obligatoria, nec aliunde vē. Item secundò, quia non tenētur homines in hmōi nisi ad ea quæ viri probi suæ conditionis cõiter facere solent, vt patet, quia non tenetur quispiam vitare vinum aut carnes & hmōi quæ suæ conditionis homines cõiter & rationabiliter comedunt aut faciunt, quia timet vel probabiliter credit ex hoc se in pollutionem nocturnā incisurū: neq; medicus pp id tenetur vtilia cauere & ea non tractare. Item tertiò quia grauissimum iugum Dei esset & difficillimum, & moraliter impossibile: si pp hoc, teneremur vitam cõuersationemq; polyticā & rationabiles patriæ consuetudines hominum cum mulierib. euitare, quæ sine nota commode ab hominibus talis conditionis omitti non possunt. Neque. n. diuina lex licitam aliàs ciuilitatem & vrbanitatē tollit: ēt si ex ea aliqñ prædicti motus oriantur aut insurgant, & ita nullū tunc peccatū est.

Secunda pars q, scilicet aliqñ est peccatū veniale, patet tum primo quando voluntas cū aliquali iudicio potest quidem preueniendo impedire causas talium motuum sensualitatis ne insurgant aut ne continuentur, sed potentia illa est valde tenuis, aut valde tenue periculum est, & non sufficiens probabiliter ad mortale, sufficiens tamen ad veniale peccatum incurrendū. Tum secundo quando id quod cogitatur aut in quo homo occupatur sic in se licitum & indifferens est, q nullam affert vtilitatem nec honestatem talis occupatio, vt si quis de nuptijs aliorū inutiliter cogitet ad bella sedāda, si fuerint, hoc vel illo modo, cùm tamen nulla vtilitas inde sequatur: quia tunc si aduertitur & negligitur talium motuū inde surgentium repressio, vel continuatio quæ facile cum ipsa occupatione inutili vitari potest: vtriq: peccatum est veniale. Tū tertio quando ex occupatione culpabili venialiter talis motus prouenit, veniale peccatū est. Tum quarto quando ex causa etiā mortali prouenit, sed quia tepide reprimitur talis motus cõtinuatur, peccatum veniale ibi est dūmodo intētione illi non consentiatur, vt inferius dicetur.

Tertia pars, s. aliqñ est mortale, patet, qñ ex causa mortali tunc euitabili sequitur talis motus vel cõtinuatur si deliberate non reprimatur vllo modo. Et similiter est mortale quādo quis perpendit periculum consensus aut operis mortalis ex tali occupatione ēt honesta euitabili, si non sit, tunc obligatoria sibi imminere, & non recedit ab ea. Quia Ecclesi. 3. Qui amat periculū peribit in illo. Hoc autem peccatum non est formaliter nouum in ipso motu qui naturaliter sequitur distinctum à malitia suæ causæ puta culpabilis omissionis aut commissionis supradictæ: sicut & communiter dicitur de prædictis à culpabiliter ebrio commissis quòd videlicet in sua tantum causa & ab ea imputabilia sunt.

Et cū omnib. supradictis concordant expresse Caieta. in 2. quodlib. q. 16. & in summula tit. pollutus. tit. declaratio. Et Siluest. eod. tit. delectatio q. 1. q. 3. & 4. & cõmuniter doctores exceptis his qui in præcedentib. opi. relati sunt.

Quòd si contra primā partem huius secundę propositionis arguatur, q omnis concupiscentia libera & deliberata rei sub mortali peccato prohibitę est mortalis vel saltem culpabilis. Sed illa est huiusmodi: quia saltem in sua causa est libera & deliberata: quia & potest vitari & aduertenter non euitatur vt supponitur ex dictis, ergo culpabilis est. *Argum.*

Resp. Quòd Nico. Lir. super id Math. 5. qui viderit mulierem &c. id cõcedere videtur. sed alij dicunt, q illa maior solum est vera de concupiscentia libera ad fornicationem ordinata secūdum August. ibidem. & contra Iulianum lib. 6. Et Hiero. epistola ad Algasiam q. 8. & Chrisost. supra 28. c. Matth. homilia 28. Nunc autem non omnis cõcupiscentia etiam libera ordinatur ad mœchiam, vt patet de complacentia nuda & in complexa quæ ex aspectu pulchræ mulieris cõsequitur, & ita in quo sensu conceditur maior negatur minor. *Respon.*

Sed quia contra hoc replicari potest, q ipsa concupiscētia & motus sensualitatis ex inutili causa sequatur vt in 2. par. propositionis probatum est: & similiter consensus in illum motum ēt si nō ordinetur ad mœchiam peccatum est, vt infra dub. 11. latius habetur. Iō alio modo respō. quòd illa maior est vera, excepto nisi illā concupiscentiā aliàs ex cā rationabili consequentem quis patiatur inuitus, vt in proposito supponit.

Propositio Tertia liber voluntatis motus siue consensus actualis, vel formalis, in motu sensualitatis, aliquando nullum, aliquādo veniale, aliquando & sæpe mortale peccatum est. *Propos. 3.*

Prima pars q, scilicet, aliqñ nullum peccatū est, constat quando ille motus voluntatis est omnino indeliberatus propter defectum temporis

aut

aut luminis intellectus ad deliberandū requisiti, vt ex tertio notabili in hoc dubio supra posito patet ꝙ datur talis actus libet non deliberatus: tunc enim propter ignorantiam inuincibilem excusatur motus ille à tota culpa, & malitia imputabili: quamuis aliqui teneant oppositum cum Altisiod. vbi supra vt bene refert, & contra eos tenet Angest in morali c.6.

Secunda pars ꝙ aliqñ est peccatū veniale patet, qñ non est perfectè, sed imperfectè formaliter aut interpretatiuè deliberatus motus ille, circa materiā mortalē loquor semper, puta motus in fornicationē, blasphemiā, homicidiū, & hmōi: tūc.n. illa modica aut imperfecta deliberatio, cū maior aut plena tūc non est possibilis, sufficit ad peccatū veniale non aūt ad mortale.

Tertia pars ꝙ sæpè est peccatum mortale patet, qñ est plena deliberatio, & aduertentia periculi tunc.n. est deliberatus consensus formaliter, vel interpretatiuè in motū illū circa materiā mortalem; qa tunc plenā habet rōnem mali sine vlla excusatione à genere peccati mortalis.

Sed hic nota ex Angest vbi suprà ꝙ dupliciter accidere pōt imperfectio deliberationis.i.ex parte deliberationis vel consensus formalis, qñ videlicet hr̄ malitiæ aut prohibitionis iudicium imperfectū ex defectu particularitatis, puta qa solū in gñe dictat esse malū: aut ex defectu firmitatis, puta qa dictat formidolosè aut ex quadā coniectura leui & scrupulosa, cui insistēdum non est; non.n. debet vir prudens hmōi leuibus scrupulis aures facilè pbere, qa eccle. 19. Qui citò credit leuis est corde: posset igit̄ aliquo horū modorum iudiciū esse adeò imperfectū cum impotētia habēdi aliud, qd nō sufficeret ad pctm̄ mortale, sed ad veniale. Et ita sicut impossibilitas iudicij à toto excusaret, ita tanta iudicij imperfectio ex Dei bonitate veniā malitiæ mortalis actus pberet, actū ipsum relinquens veniālē. Sed quanta sit pfectionis iudicij latitudo sufficiens, quātave requisita ad mortale, quāta ad veniale circa materiā mortalē ad punctum solus Deus nouit. Secundo mō pdicta deliberationis imperfectio cōtingere pōt ex parte interpretatiui. Nam plena impotētia iudicij de malitia, & phibitione actus oīno tollit malitiā eius pfecta verò iudicādi vel sciendi facultas hmōi malitiā, vel prohibitionem relinquit mortalē: diminuta aūt facultas valdè notabiliter ab executione recedens motui voluntatis libero circa materiam mortalem veniam pbet. Et ita passione, aut alia causa rōnem absorbente contingit tām tenue lumen rōnis, aut tantam eius esse distractionē, aut ad aliud fortem fixionem, vt pp tantam habendi iudicij difficultatem Dn̄s Deus motui libero ex hmōi carentia deliberationis elicito veniam det, idq; ex sua ordinaria bonitate non ad nimis difficile volens hominem obligari.

Quanta verò sit facultatis, atque potentię tenuitas veniale efficiēs, quanta reddens mortale nouit ille, q solus scrutat̄ renes, & corda Deus qui & nostræ infirmitatis misertus hanc impendit misericordiam.

Propositio 4. Quarta propositio est de interpretatiuo voluntatis cōsensu in actum, vel delectationem in materia sub mortali prohibita, an sit mortalis; pro quo sit.10. dubium sequens.

Dubiū 10. Decimū dubiū vtrū cōsensus volūtatis interpretatiuus in sensualitatis actū, vel delectationē, vel motū super materia sub mortali phibita sit mortalis: qd alijs verbis quæri solet, vtrū istæ delectationes, vel actus, seu motus sensualitatis sint aliqñ peccata mortalia, antequām aduertat rō, qñ facillimè pñt euitari, & ex negligentia hō illa non euitauit, sed diutius in eis immoratur.

Opinio 1. Nam ꝙ talis consensus sit peccatum non dubitatur à doctoribus, vt suprà in secūdo notabili hr̄, sed vtrū sit pctm̄ mortale, de hoc sunt duæ opiniones. Prima tenet ꝙ sic; quo.lq; talis consensus est interpretatiuus, & sufficiēs ad mortale. pbat̄ quadrupliciter. primo qa ante plenam deliberationem pōt esse pctm̄ mortale, vt patet circa pcepta affirmatiua.i.n. qñ qs tenet̄ diligere Deū, vel illum colere, omittat sine plena deliberatione, cùm id facere possit, peccat mortaliter. ergo & in casu præsenti, & circa præcepta negatiua idem fieri pōt: q odiendo Deum, & peierādo sine plena deliberatione erit mortale.

Secundò quia ante plenam deliberationem actus exteriores cōtra pcepta negatiua sunt peccata mortalia, puta si quis ex subito impetu iræ alapā alicui infligat, vel vulnus, vel ipsum occidat, aut peieret, ergo ēt actus interiores, à qbus illi imperantur, si facilè reprimi potuerūt, sunt mortalia peccata, ergo motus sensualitatis, de qbus hic agimus, qa eadē ratio in omnibus est.

Tertiò quia ignorātia vincibilis ēt si difficultet vincibilis sit, non excusat à mortali, quāuis excuset à tanto, idest à tāta grauitate, vel intensione intra genus peccati mortalis: ergo neque defectus plenæ deliberationis, qui facilè tolli, seu vinci potest. Patet consequētia. qu'a potius deberet illa vincibilis ignorantia excusare, ex quo difficili⁹, vt supponit̄, vinci & tolli poterit.

Quartò, quia vt aliquis actus sit mortalis, sufficit consensus virtualis, vel interpretatiuus, ēt si non sit actualis, siue formalis: sed hic hr̄ saltē interpretatiuus, ex quo potest iste, de quo est casus, facilè aduertere, & reprimere motus illos, & ex negligentia non reprimit, ergo. Si dicatur ꝙ non est consensus virtualis, nec interpretatiuus, nisi qñ homo prius scienter voluit illos motus in se excitare sumendo electuaria ad id, qa tunc est virtualis consensus negligendo illos reprimere, vel qñ hō aduertit, cognoscitq; illos motus insurgere, & periculū eorū, seu delectationē, puta qa expertus est ipsos motus trāsijsse in ruinā, & consensum, vel pollutionē, & nō re-

S primit,

primit, quia tunc tãtum est consensus interpretatiuus sufficiens ad mortale, & non aliàs, quan tũcunq; possit aduertere, atque reprimere; imò & quantũcunq; actualiter aduertat illos motus insurgere, si non aduertit periculũ eorũ, non est cõsensus interpretatiuus ad mortale sufficiens.

Si sic dicatur vt cõis tenet opinio inferius recitanda: contra hoc replicaſ, estq; prioris opinionis ꝓbatio in ordine quinta, qa postquã hõ actualiter illos motus aduertit, etiamsi eorũ periculum non aduertat, & non reprimit, iam liberè, & deliberatè concupiscit vxorem alienã. ergo mortaliter peccat. Si dicatur ꝙ solum concupiscit ſm partem sensitiuam, contra. quia si ego video per oculum verè dicor videre. ergo Si sensualitas, aut hõ per sensualitatẽ liberè concupiscit, vtiq; ipse hõ liberè concupiscit cõtra legẽ.

Sextò ad idem, quia tenetur homo, si potest, reprimere pollutionem nocturnã statim vt eam euigilans aduertit, & si nõ reprimit, peccat mortaliter, ergo & istos motus, statim vt eos aduertit, quia similiter se maiori periculo per illos ꝙ per illam pollutionem exponit.

Septimò ad idem. quia mortaliter peccat qui potest vitare mortem, & ea, ex quibus probabiliter sequiſ mors corporalis, & spiritualis, sua, vel alterius, si non vitat, nec reprimit: Sed tales sunt prædicti motus, vt supponiſ, ꝙ inde mors spiritualis probabiliter imminet. ergo qui eos aduertit, potestq; reprimere, mortaliter peccat negligendo. Hanc opinionem tenet Adrianus in 7. quodlib. art. 1. ad primam rationem ante oppositam. cum multis alijs.

Opinio 2. Secunda opinio, quæ est quarta propositio supra posita in 9. dubio præcedente tenet ꝙ non est peccatum mortale, nisi qñ est prædictus consensus virtualis vel interpretatiuus vt superius declaratum est, & ita nõ est mortale, nisi qñ vel dicti motus sunt scienter voliti formaliter in se, vel in sua causa: vel qñ homo actualiter eos, eorumq; periculum aduertit, & liberè negligit, cùm eos reprimere possit. Sic tenet B. Tho. 1. 2. q. 74. art. 4. vbi dicit, ꝙ nõ potest esse peccatum mortale in sensualitate, sed in ratione. & art. 6. explicat, ꝙ tunc est in ratione delectatio morosa. qñ vel ratio illud imperat, vel sibi cõplacet, vel consentit. Et in responsione ad tertiũ, dicit ꝙ non est nec dr̃ delectatio morosa a mora tpis, nisi ratio aduertat, & cõdelectetur in ea. Et art. 7. ad ſm est ad idem. & q. 88. art. 5. ad ſm, & q. 15. de veritate art. 4. ad decimum argumentum idem expressius dicit, qui locus notandus est, qa dubiũ est inter Thomistas quid in hoc senserit doctor Sanctus. Ad idem est ipse in secundo sententiarum di. 24. q. 3. art. 1. & 4. Et durandus ea. di. q. 6. Et D. Bonauen. & Petrus de Taranrasia, & Veruetius ea. dist. Et Scotus in 2. dist. 42. Marsilius vbi supra. Nider in suo præceptorio, Siluester tit. delectatio. q. 1. 5. 4. & Caietanus in summula, tit. eo. & Nicolaus de Lira vbi sup. Mtt. 5. & Abulen. c. 4. q. 75. & cõiter doctores, & Almayn in morali tract. 3. c. 24. potius sentit cum hac opinione, quamuis aliqui dicant ꝙ cum prima. Et in hac opinione standũ est, quæ vt declarata est, est quarta propõ. dubij 9. præcedentis.

Quæ probatur quincupliciter, primò, qa nunquam quis mortaliter peccat, nisi qñ ei constare possit ꝙ peccat, quamuis ipse non possit cognoscere vtrum illud sit mortale, vel veniale. Sed in prædictis motibus sensualitatis ante supradicta eorum, & periculi aduertentiã certè de tali peccato constare non põt. ergo & antecedens inde liquet; qa alioqui sequeretur ꝙ ante plenã deliberationem supradictã teneremur sub mortali peccato euitare omnes causas, puta aspectũ mulierũ, & hmõi, ad quas tales motus necessario, & naturaliter consequuntur, quod absit, quia hoc esset nimis arctare vitam cõem hominum, eosq; ad vix possibile, siue nimis difficile obligare, id quod moraliter impossibile censetur.

Secundò probatur, idem, quia nemo põt reparare gratiam perditã per dolorem non plenè deliberatũ. ergo nec illam habitã amittere per actũ non plene deliberatũ aliquo modo de prędictis. patet consequentia. ex tõne præcedente: & quia Deus pronior est ad miserandum, quam ad puniendũ, quia & tanta aduertentia requirĩ ad demeritum mortale, quanta ad meritum gratiæ. Sed hæc rõ non valet, quia põt bene negari consequẽtia, eiusq; probatio ſm Angest in morali c. 6. & supra in secundo notabili dubio. 9.

Tertiò ad idem, quia si isti motus essent peccata mortalia maximè hoc esset ex mora tpis, qa. s. hõ diu moratur in illis. Sed hæc mora non facit mortale, quia in paruissimo æquè ac in magno tpe põt fieri transgressio, & omissio mortalis, cuius grauitas, vel species nõ pendet ex tpe. ergo non inde, sed ex mora cõsensus deliberati, & aduertẽtiæ præfatæ illi motus fiũt mortales.

Quartò ad idem, quia sine prędicta aduertentia non põt esse deliberatio plena neque sufficiens ad mortale. illa aũt aduertẽtia prima non est in nostra potestate, sicut nec à somno expergisci, vel excitari, vt supra in 2. notabili dub. 9. ſm Angest in morali c. 6. probatũ est. ergo sine illa aduertentia non est plena libertas ad illos motus reprimendũ, & si per vnum diẽ homo in illis immoretur, & ergo non sunt peccata mortalia, quia ad mortale plena libertas, & deliberatio requisita est. similiter nec hæc rõ cõcludit, quia põt negari maior, & vltima consequentia, eiusq; probatio. Nam non requiritur tanta deliberatio, neque plena, & formalis ad mortale, quãta ad meritũ reqsita est ſm Angest vbi sup.

Quintò ad idem B. Hieron. super id Mtth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum &c. vbi ait. Passio reputatur in vitiũ, propassio licet vitij culpam habeat, non tenetur in crimine, qui

ergo

ergo viderit mulierem, & aĩa eius fuerit titillata, hic pro passione percussus est: si verò non consenserit, & de cogitatione affectũ fecerit, sicut in psalmo scriptũ est Transierunt in affectũ cordis, de pro passione ad passionem transijt, & huic non voluntas peccandi deest, sed occasio. Quicunque ergo viderit mulierem ad concupiscendum, idest si aspexerit vt concupiscat, vt facere disponat, hic rectè dicitur mœchari in corde suo. Hęc ille. Vbi nunquam Hiero. dicit passionem crimine mortali teneri. Hæc auctoritas cum prima ratione videtur fortior pro hac opinione. Nam omnes aliæ facilè solui possunt.

Respon. ad rationes primæ opinionis. Ad rõnes aũt primę opi. resp. ad primum negando antecedẽs quãuis Ochã teneat oppositũ dicens in quodlibeto ꝙ non sunt ponendi actus subreptitij in voluntate contra Dei præceptũ, nec odiũ Dei subreptitiũ; quodq; in voluntate nullus est motus venialis circa materiã mortalem; sed oĩs eius motus liber est mortalis, sed vt dixi hoc est nimis durũ, neque cõiter tenetur.

Ad secundam respon. similiter negãdo antecedens, nam si non sunt plenè deliberati saltem interpretatiuè cũ aduertẽtia ꝙ sunt mali actus illi, vt supra declaratũ est, non sunt mortales corã Deo, sed veniales: quãuis apud hoĩes, pp sequelã dãni iniuriæ, vel scandali grauiter, & vt mortales puniãtur, ideò neque corã Deo pp illa peccata venialia incurritur excõicatio à iure, quæ non nisi pro mortali infligitur. Aliæ autẽ censuræ ecclesiasticæ quõo incurrantur, quõo nõ, latius infra lib. 2. de ignorantia. q. 26. habetur.

Ad tertiam, respon. negando consequentiã, & ad eius probationẽ negatur ꝙ difficilius põt vinci ignorãtia vincibilis, imò facilius vinci potest ex quo, vt supponitur, vincibiliter ignorãs scit se teneri, & potest illam vincere, & id iã sufficienter aduertit. Secus de eo, qui non aduertit obligationem, & periculum taliũ motuũ, quia iste nec habet, neque sine tali aduertentia habere põt facultatem deliberãdi sufficienter, vt ad mortale peccatũ requiritur, vt supradictum est.

Si replicetur ꝙ iste habẽs illos primos motus prohibitos, vel tenetur habere illud iudiciũ, vel aduertẽtiã, & deliberationẽ, vel nõ. Si non, ergo nullo mõ nec venialiter peccat omittẽdo illos, & non reprimendo, quod tñ est contra oẽs doctores ẽt opinãtes. Si sic, ergo mortaliter peccat non habendo illam aduertentiã, & illos motus nõ reprimẽdo, vt sub mortali tenetur, sicut qui vincibiliter ignorat qđ sub mortali scire tenet.

Respon. ꝙ tenet habere illã aduertentiã, sed non sub mortali, sed sub veniali peccato: qa est nimis difficile habenti motũ illecebrè statim se reflectere supra illũ motũ, & aduerte periculũ eius: quãuis id facere possit. Deus aũt ad nimis difficile vt supradiximus non obligat sub mortali, sed sub veniali tantum peccato. Ita respondet Almayn vbi supra.

Ad quartam, respon. ꝙ maior est vera solum qñ quis plenè; aut sufficienter aduertens malũ, & periculum illorum motuũ omittit, cùm reprimere possit; aliàs solum sufficit ad veniale, vt est in proposito, mõ appelletur interpretatiuus, modo non, vt ex supradictis facilè constat.

Ad quintam, respon. negando ꝙ nullo modo plenè, liberè, & deliberatè cõcupiscit alienam, si nõ plenè aduertit periculum illorum motuũ, vt patet ex dictis.

Ad sextã, negat antecedens neque n. illa pollutio est pc̃tm̃, nec polluit nõ cõsentientẽ: & ẽt si scrupulosis cõcedatur antecedens, negat consequẽtia: quia sępè maius periculũ imminet delectationis, & cõsensus ex illa pollutione, si non reprimatur, q̃ ex primis motibus supra dictis.

Ad septimã, respon. ꝙ maior solũ est vera qñ aduertit illa esse periculosa, tunc enim tenetur considerare aut deliberare qũo ea faciat, vel eui tet ita ne ex eis probabiliter sequatur mors. Secus autem si ea esse periculosa non aduertit: & ita est in casu præsenti: & ita negatur minor.

Igitur resolutoriè pro conciliatione opinionũ dicamus ꝙ duplex est consensus interpretatiuus in tales primos motus, seu delectationes sensuales. Alter qñ est plena aduertẽtia ipsorũ, & periculi sæpè sequẽtis ex eis, & sic homo reprimere negligit: & talis consensus sufficit ad mortale, & iste ꝓpriè dr consensus interpretatiuus. Alter qñ non est aduertentia pdicta, puta qa vel non est aduertẽtia, vel non plena de ipsis motibus, aut non de periculo ipsorũ; aut non satis certa, sed valde incerta de tali periculo imminente, qa putabat homo fortis, & tentationibus assuetus ꝑualere, & ex illis motibus diu manentibus se non ruiturũ in mortale peccatũ: & ideò illos non repressit; & talis consensus nõ sufficit ad mortale, sed ad veniale peccatũ, neque propriè, sed largè cõsensus appellatur interpretatiuus. Et Adrianus, Almayn, & alij de prima opinione dicentes ꝙ consensus interpretatiuus sufficit ad pc̃tm̃ mortale, si de illo primo cõsensu ꝓpriè sumpto intelligãtur, sicuti & intelligi possunt: tunc nulla erit diuersitas opinionũ, sed doctores oẽs in eandem sententiã conciliantur. *Resolutio, & cõcordia opinionum.*

Ex omnibus supradictis in hoc & in 9. dubio ꝓcedente sequit primo corolariè cõtra Gerson alphab. 29. R. S. dicentem ꝙ in motu brutali sensus exterioris voluntas dominiũ ẽr incõpletum hẽt non põt ẽt singulatim, nec eũ impedire aut reprimere põt: & ideò ibi nullum peccatũ est in motu aũt interiori sensus cõis habet dominium aliquod incõpletũ & imperfectũ: quia quãuis non fiat per voluntatis imperiũ, põt tñ volũtas illum impedire & reprimere: nõ quidem ne insurgat, sed ne vlterius vsque ad delectationẽ & consensum procedat: ideo ibi peccatum tñ veniale esse potest. In motu verò volũtatis ipsa võluntas completum dñium habet: ideò ibi pecca- *Corol. 1.*

tum mortale esse potest. Hæc ille Gerson.

Sed crude & non sufficienter nec verè ista dicta sunt. quod patet. Tum primò, quia vt ait Angest, vbi sup.c.6. nō plus subiacet voluntati sensus interior per modū imperij, q̄ exterior, vt ipse Gerson concedit. Nā dupliciter subiacet sensus interior, vno modo quantū ad liberū voluntatis cōsensum: & quoad hoc constat voluntatē posse non consentire suggestioni & motui sensus exterioris. Secundò indirectè per accidens, videlicet diuertēdo potētiā à consideratione: & hoc modo pōt ēt sensum exteriorē diuertere p subiecti ablationē, aut p potētiæ remotionē ab obiecto. Igitur ità erit incōpletum dñium atq; indirectum ad motum sensuum exteriorum, vt ad interiorū: & vtrobiq; pōt indirectè esse peccatū. Tū secūdò, quia ex permissione motuum sensus interioris, & exterioris contingit imminere periculū incidendi in veniale, & in mortale. ergo voluntas illos reprimere negligens si aduertat, vtroq; mō omittere, & circa vtrosque motus venialiter & mortaliter peccare pōt. Possunt.n. titillationes carnis & hmōi motus in carne certis remedijs naturalib. reprimi, vt ipsemet consulit, puta aspersione aquæ frigidæ, & alijs hmōi, de quib. sup. dub.8. hr̄. Quare eius moderatio indirectè subiacet voluntatis libertatis.

Corol. 2. Secundò corolariè contra eundē Gerson alphab.29.q.& alphab.30.a.b. dicentem, q̄ sexcupliciter voluntas se hr̄e pōt ad illecebram, siue delectationē de mortali. Primò, vt abijciens seu recusans vel nolens hmōi passionē, & sic nullū peccatū est. Secundò, vt præceps, vel subita, ita q̄ insurgente passione voluntas non expectata deliberatione elicit quoddā velle, licet imperfectū, & sic est peccatū Veniale. Tertiò, vt reprimens, videlicet aliquandiu permittens, sed tandē reprimens, & tunc talis permissio est veniale peccatū pp aliquē consensum ibi aliquo mō deliberatū, nō aūt ipsa repressio. Quartò, vt inaduertēs, ita q̄ nec reprimit nec expresse cōsentit, sed immoratur nō benè aduertēs periculum rōcinando, atq; deliberādo per leges & regulas: tunc est solū peccatū veniale, ēt si aliquis consensus imperfectus, s. indeliberatus interueniat. Quintò, vt negligens, videlicet si post debitā aduertentiā periculi peccati atq; sufficientē deliberationē volūtas īmoraf nō reprimēs passionē: & tūc mortale pctm̄ est. Sextò, vt expsse, & deliberatè cōsentiēs, & sic est mortale pctm̄.

Hæc illa Gerson, quæ tñ sua indigent correctione & bona intelligētia. Nā quoad primum dico, q̄ ibi pōt esse peccatū pp tepiditatē nolitionis non sufficienter efficacis, & tūe illa nolitio, seu displicētia inefficax illius illecebre non est peccatū, sed bona & meritoria: quia est obiecti debiti & cōformis rectę rōni dictanti illecebrā esse odiēdā, nec vitiat remissio adiūcta, sed peccatū est ipsa adiūcta omissio efficacioris nolitionis, qua voluntas illecebram per causæ subtractionem vel alio modo impedire potest.

Quoad s̄m dico s̄m Angest, vbi suprà, q̄ ibi pōt esse mortale, vt pt̄ si sit facultas plene deliberandi, & obligatio pp eminens periculū peccati mortalis: pōt ēt ibi nullum esse peccatū, si sit tunc impossibile deliberare ex naturali causa in toto, vel in parte absorbente lumen rōnis, aut aliter. Quoad tertium dico, q̄ ibi potest esse nullum pctm̄, vt cōstat. pōt & esse pctm̄ veniale: pōt ēt esse mortalē, quia contingit voluntatem insufficienter reprimere, & torpenter illecebrā mortalē: & ita erit ibi culpa venialis, aut ēt mortalis s̄m periculi qualitatem. Quoad 4. dico sir̄r ibi posse esse nullum pctm̄, vt patet, si tunc homo nullo mō posset sufficienter aduertere: pōt ēt ibi esse veniale, si tunc esset valdē difficile aduertere: pōt ēt esse mortale, si videlicet tunc cum periculo probabili ruendi in mortale esset sufficiens, facilisq; facultas cū aduertentia ad rōcinandum, seu ad iudicandum de illecebre periculo, & conditione. Ad 5. dico etiā ibi posse esse peccatum, & mortale, quia contingit sufficiens tps, & facultatem reprimendi motum illum de materia mortali esse aliqñ tā modicam, q̄ omissio digna erit venia, & aliqñ tàm magnā, vt sufficiat illam reddere mortalē.

Quoad 6. tandem dico ibi esse posse aliquando veniale, aliqñ mortale peccatum, s̄m deliberationis defectum, vel perfectionem, vt sup. dubio 9. in 5 opi. in eius 3. propositione dictū est. ex qua, & ex alijs supra positis propositionibus hæc omnia facilè constare possunt.

Tertiò corolariè contra Altisiodor. vt suprà refertur dub.9. in 3. opi. sequitur, q̄ voluntas potest ēt in vniuersali omnes illius generis suos motus, vel actus primos liberos nō deliberatos resecare, quia pōt illos liberè suspendere nulli causæ mouenti suum liberum consensum pbendo: nec tpis diuturnitas eam necessitat, sed potius libertati suæ conducit: pōt igitur diu sine libero suo actu permanere. Iō illud exemplū de nauta solum procedit de motib. naturalib. non de liberis actib. volūtatis. Item rō, q̄ ipse dat, q̄ motus primi peccata, quia videlicet mouent ad delectandum in re sensibili, non valet, quia s̄m Arist. in vsu moderato sensibiliū delectationum est virtus, q̄ ponit mediū inter excessum, & defectū à regula rōnis, quē vsum Deus nobis concessit, & aliqñ præcepit. ergo & ea, q̄ ipsum vsū moderatum necessariò consequuntur, videlicet delectationes naturales, quæ voluntati nō subsunt. Igitur in earū vsu moderato licitè, potest quis velle delectari, & aliqñ ad id tenetur, qñ videlicet ad generationē, vel sanitatē, vel ad aliud ad quod ipse obligatur, tales delectationes cibi & potius, & hmōi necessariæ sunt. Quo fit, vt 1. motus liberi arbitrij, aut voluntatis in vxorem, vel ad comedendū sępè pctm̄ non sit. Nā ex illa Corol. 3.

primi-

primitate nil includit deforme rectę rōni, nec delectationis conditio semp sufficit vitiari. Fit ēt cōtra eundē doctorem, vt bene etiam probat Angest.vbi sup.c.6.quòd primus motus rōnis in errorē non est peccatum, quia non est in potestate voluntatis, sicut nec motus brutalis & naturalis sensualitatis ēt ſm ipsum Altisiodoren. Item abutitur vocabulis, quia gaudium & delectatio non est actus nec passio intellectus, vt intellectus est, sed potentiæ appetitiue, s. voluntatis vel appetitus sensitiui: passiones aūt intellectus sunt formido, firmitas, claritas, obscuritas, ideò non intellectus, sed solū voluntas tm̄ rōna lis gaudet in alicuius veritatis decisione, vel inuētione. Et tandē quia, vt dictum est, licitus est gaudij, vel delectationis sensibiliū & insensibiliū vsus. ergo licitus esse pōt primus motus volūtatis delectationis, vel gaudij de veritatis decisione vel intētione: quia oīa ēt ex propositionib. suprapositis in dub.9. facilè possūt cōstare.

Corol.4. Quartò corolariè sequitur ſm Angest, vbi supra, & Almayn in morali.3. tract. c.24. ꝙ vnus motus alterum alleuiat, quia difficultat voluntatem ad alterū reprimēdum. Vnde duob. motib. per vnam horam continuatis, si voluntas possit vnū eorum tm̄, & non vtrunque simul illa hora reprimere, & neutrum illorū reprimat, vt oportet, qua intendens vtriusq; repressioni non valuit vtrunque reprimere, tūc vterq; illorum nō repressus est peccatū, cum non sit potior rō de vno, q̄ de altero. Sed non est maior grauitas omissionis vtriusq; simul, quàm esset grauitas vnius eorum tm̄ non repressi. Et hoc est verum modò ibi dicātur duę omissiones, modò nō, sed vtriusq; motus vnica omissio, cùm nō teneatur, nisi vnū tm̄, vel vtrunq; alternatiuè, vel sub disiunctione reprimere, dū vtrunq; simul nō pōt. ergo mutuò se alleuiant. Et analogia depotēte vnicū ab extrema necessitate releuare, & duob. occurrentib. neutri subuenit: nā vtriusq; omissio est peccatum: hæ tñ duæ omissiones in grauitate simul ęquanť grauitati vni' omissionis subueniēdi vni soli occurrēti. Sic ī ꝓposito dicatur. Et si replicet ꝙ ibi nullū peccatū est, ex quo circa vtrūq; simul fecit qd potuit, nec amplius tenet, vt aliq opinant: qd probaſ, qa iste nō magis occidit Plat. cui nō subuenit, q̄ si solū alteri subuenisset i casu ꝑdicto: sed subueniēdo illi soli nō peccasset, qa nihil ampli' pōt ex hypothesi. ergo nec nūc omittēdo subueniri Plat. simul, & alteri, puta Sorti, qa nō pōt vtriq; subuenire. Resp. negando maiorē, quia tenetur vtrique subuenire sub disiunctione, & subueniendo vni tam non manet alteri obligatus, cui subuenire simul non potest, sic in proposito dicendum est.

Corol.5. Quinto & vlt. corolariè sequit ꝙ aliqua circunstantia diminuens culpā auferi maiorē malitiā à peccato grauiori, q̄ a minori. E.g. Imperfectio deliberationis motū blasphemiæ, fornicationisq; motū reddit veniale: & ita maiorē à primò, q̄ a secūdo malitiā aufert. Itē adueniēs mortali ex gñe, & veniali ex gñe malitia mortalem aufert à primo, & nō à secundo. Et si quæratur vtrū ab illo secūdo totā auferat malitiā venialē. dico ꝙ non, sed solū alleuiat venialē, quam habebat, sic tenent Angest, & Almayn, vbi supra.

Dub.11. Dubiū 11. Vtrū cōsēsus in delectationē obiecti mortaliter prohibiti sine cōsensu in opus ipsum, vel in actū exteriorē, sit peccatū mortale.

Respon. Resp. In hoc tria certa sunt, & vnū aliud est, de quo dubitaſ. Nā primò certum est, ꝙ cōsensus delectatio, vel gaudiū, qd quis commisit aliquod peccatū mortale, est mortale peccatū. Secundò certū est, ꝙ gaudiū vel delectatio & consensus de speculatiua tm̄ cogitatione turpium sub rōne honesta non est peccatū mortale, sed licitum & bonum, puta qñ medicus delectatur, quia intelligit quō gñetur fetus, & cōfessor, qa intellexit modū talis ꝑdicti & hmōi, vt bñ sciāt suū exequi officiū. Tertiò certum est, ꝙ gaudiū & delectatio deliberata de ipsa cogitatione turpiū, aut de ipso ope mortali prohibito, puta de actu carnali, nō sub rōne honesta, sed indifferēte, & cōsensus in tali delectatione est graue peccatū, & de se est periculosū, & qñ est periculum probabile peccati mortalis est peccatū mortale.

Sed dubium est an talis delectatio deliberata, & consensus voluntatis in talibus cogitationibus & delectationibus turpibus sine vlla ratione honesti, & qñ non est periculū ruendi in aliquod mortale, sed potius certus est hō probabiliter, ꝙ non consentiet in illo actu, neq; illud committet, an inquam illa delectatio, & consensus in eam sit peccatum mortale.

Opinio 1. Resp. in hoc est duplex opinio: 1. tenet ꝙ sic: probatur quadrupliciter. Primò, quia talis delectatio est de obiecto mortaliter prohibito. ergo ipsa est mortalis & consensus eius. Antecedens patet & supponitur, & consequētia probatur per regulā topicā, cuius delectatio est bona ipsum quoq; bonum est, & ē contra, cuius delectatio mala, ipsum quoque malum est. Si ergo obiectum est malū, ipsa ēt delectatio est mala. Secundò ad idē, quia cōplacentia & delectatio deliberata de morte alterius sine rōne honesti est peccatū mortale, ēt cum proposito nunq̄ illum, vel alium occidendi. ergo eadē rōne quæcūq; deliberata delectatio de quocūq; alio peccato mortali, & cōsensus, vel cōplacentia illius delectationis, ēt cū proposito nunq̄ illud mortale cōmittēdi, est pctm̄ mortale, qa ad Ro.1. Nō solū q faciūt, sed q cōsētiūt facietib. dānabunſ. Tertiò ad idem, quia illa delectatio, & cōplacentia eius est mala, & non venialiter, quia non ex indeliberatione, nā supponitur ꝙ est plenè deliberata, nec ex imperfectione māæ redditur venialis, nec ex gñe suo, qa supponitur ꝙ sit de obiecto mortaliter ꝓhibito. ergo est mortalis.

Quartò ad idem, quia secundum B. Tho. vbi infra, nõ delectamur de aliquo opere, nisi illud sit conueniens, seu conforme nostro appetitui, & loquimur semper de delectatione & appetitu deliberato, & rationali. ergo non stat de cogitationib. turpib. aut de operib. mortalib. sic deliberatè delectari, quin deliberatè complaceatur in eis: quia de re nõ volita nullus põt sic delectari: sed talis cõplacẽtia, siue volitio mortaliter prohibitorum est mortalis. igitur intẽtum.

Hanc opi. tenet B. Tho. 1. 2. q. 74. art. 8. & 2. 2. q. 154. art. 4. & ibidem Caietan. vbi & dicit omnes ferè doctores sic tenere præter Martinum, vbi infrà. idem tenet B. Bonau. in 2. dist. 24. idẽ ẽt tenet Scot. in 2. dist. 42. & Magister snīarum in 2. dist. 24. Et Adri. in 4. q. 6. de eucharistia, vbi ait ꝙ pollutio quæ sequit̃ ex delectatione morosa impedit sumptionẽ eucharistię, quia est interpretatiuè volita. Et Syluester tit. delectatio. q. 2. §. 3. & cõiter doctores id tenere videntur.

Pro quibus facere videtur Grego. lib. 27. moral. c. 19. super id Hiere. 4. Vsquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ? Et super id Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis ne de virgine cogitarem Et August. 12. de trin. c. 1. dicens. Totus homo damnabitur nisi hęc, quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animũ talib. oblectandi solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur. Item idem lib. 12. de ciui. c. 12.

Opinio. 2. Opinio secũda est in oppositum, ꝙ videlicet nec delectatio in cogitationib. & operib. turpibus, nec consensus in tali delectatione est mortalis, qñ est displicẽtia in opus ipsum, & Nõ est periculum mortale indè probabiliter imminẽs.

Probatur tripliciter. Primò, qa talis delectatio & consensus eius non est cõtra aliquod pceptum, neq; contra id, Non mechaberis, & Non cõcupisces, vt patet ex hypothesi, quia talis nõ vult mechari, nec concupiscit alienam, immò & displicet ei tale opus. ergo, non est mortale.

Secũdò ad idẽ, quia illæ cogitationes de reb. mortalib. non sunt de se, nec ex genere suo malæ mortaliter, si, vt supponitur, non est periculũ; quia si essent mortales de se iam ex nulla cã, ẽt honesta, possent rectificari. ergo delectatio in ipsis nõ est mortaliter mala ex ipso obiecto, proinde neque consensus in ipsa delectatione. Tertiò ad idem: quia ipsa delectatio cum displicentia in opus nõ est delectat[illegible] de opere in se, sed de opere, vt est in animo cogitatum, seu de ipsius operis cogitatione, sed talis delectatio nõ est mortalis. ergo, neque consensus in ea. probatur minor: quia si esset mortalis, maximè, qa indè sequitur, aut ipsi est annexa complacẽtia, aut volitio illius operis cogitatis, de quo est ipsa delectatio, vt supra dicebat 1. opinio, sed non est talis complacentia, neq; volitio, vt patet, qa de illo opere in se est displicentia, vt supponit, ergo de eodẽ non põt esse simul volitio aut cõplacẽtia, quãuis sit de ipsius operis cogitatione, aut de ipso opere, prout est in cogitatione duntaxat: & similiter patet consequẽtia supradicta.

Hanc opinionem tenent multi moderni Doctores cum Martino de temperantia. q. 3. de luxuria. in responsione ad 17. argum. neque diuus Augu. est contrà, sed potius pro ea, vt patebit inferius in vltima responsione.

Ideò ad rõnes prioris opinionis rñdeo generaliter ꝙ procedũt solum, quãdo est consensus in opus mortale, aut periculum eius ex tali delectatione in cogitatione turpium, vt superius in principio huius dubij tanquam certum præsuppositum est. Sed particulatim ad singula rñdeo, ad primũ negando antecedens nisi sit consensus in actum mortalem, aut periculum eius.

Ad secundum consequentia negatur; antecedens aũt conceditur, quia ibi est cõsensus & cõplacentia in ipsa morte alterius: in casu autem consequentis nõ nisi in cogitatione operis prohibiti: nisi, vt diximus, ibi etiã sequatur, aut sit cõsensus in opere mortali, aut periculum eius.

Ad tertium negatur minor. Est. n. peccatũ veniale de se, aut ex genere suo, quia est aliqualis complacentia in re aliqualiter illicita, seu sub veniali tñ prohibita, eò ꝙ est aliquo mõ de se periculosa, & via vel dispositio, quãuis non semper, neq; de propinquo ad mortale: & mediatè vel indirectè aliquo mõ est de obiecto mortaliter prohibito, nõ aũt immediatè, neq; directè.

Ad quartũ negatur antecedẽs si vt ibi dr̃ intelligatur de opere conformi nr̃o appetitui rõnali: possumus. n. deliberatè delectari de aliquo conformi nr̃o appetitui tñ sensuali: Et quãuis deliberatè tali delectationi consentiamus, non tñ ipsi operi, de cuius cogitatione delectamur; & ita negatur consequentia, quatenus dr̃, quòd non stat de operib. mortalib. cogitatis deliberatè delectari, quin homo cõplaceat in eis: stat. n. ꝙ non complaceat in eis, sed in eorum cogitationibus tantum, vel in ipsis, vt sunt cogitata: non vt opere executa, vel exequenda sunt.

Ad Vltimũ Diui Gregorij & Augustini rñdeo quòd intelliguntur, vt supradictum est, qñ est consensus, aut complacentia in opus mortale, aut ex delectatione periculũ imminet peccati mortalis. Imò & ipse Diuus August. expressè vbi sup. dicit, vt ẽt refert Magister, ꝙ huic illecebrè consentire est de ligno vetito edere: sed iste consensus, si sola cogitationis delectatione cõtentus est, superioris verò auctoritate ita mẽbra retinẽtur, vt nõ exhibeantur peccato arma iniquitatis, tũc mulier sola comedit. Si aũt in illo consensu decernitur quoq; peccatũ, vt si sit potestas, ẽt opere impleatur, tunc mulier dedit ẽt viro suo simul cibũ edendũ. Et infrà. Nec sanè cũ sola cogitatione mens oblectatur illicitis: non quidem decernens esse facienda, tenens tũ

& vo-

& volens libenter, quæ statim vt attigerunt animum respui debuerunt, negandum est esse peccatũ,sed longè minus, quàm si ẽt opere statuatur implendum, & ideo de talib.cogitationibus venia petenda est, pectusq; percutiẽdum,& dicendum.Dimitte nobis debita nostra. Hæc ille. Vbi patet D.Aug.cum hac 2.opin.sentire. Ideo vbi sup.dicit ꝙ qui delectatur in turpibus totus homo damnabitur, &c. intelligitur quòd erit ad tps priuatus beatitudine in purgatorio, nisi satisfaciat in hac vita,vel quòd is, qui cõtemnit ista peccata, facilè labitur in mortale,ob quod damnabitur in æternum:sicut eo modo intelligitur,quod alibi in lib.de mendacio,c.6. & habetur in c.Si quis.22.q.2.dicit,ꝙ mentiendo,ẽt pro vita hominis saluanda amittitur vita æterna:vbi nõ intelligit, ꝙ tale mendacium officiosum est mortale,sed,vt dictum est,ꝙ ad tempus vita priuat æterna,sub beatitudine. Item idem Diuus Aug.lib.2.de nuptijs, & concupiscentia dicit. Concupiscentia non est peccatum, qñ ad illicita opera non consentitur; vt si nõ fit quod scriptum est,Non concupiscas,fiat saltem quod alibi legitur.Post concupiscentias tuas non eas. Hæc ille. Et Nic.Lyr.super id Matth.5. Qui viderit mulierem,&c.& B.Hier.ibidem & ad Algasiam q.8. intelliguntur similiter quando est consensus opus peccati mortalis.

Resolutio, & conciliatio. Igitur vtraque opinio probabilis est, sed prima est tutior, & communiter tenetur à doctoribus, quæ, vt videtur, loquitur de his,quæ vt plurimum contingunt, quia.s.sæpè in talib.delectationib.deliberatio interuenit consensus in opus,vel periculum eius; ideo generaliter dicit ꝙ ibi peccatum mortale est. Secũda autem opi. loquitur,ꝙ aliter contingere potest; quia videlicet non est mortale de se,& semper, nisi in casu, quo talis consensus in opus, aut periculum peccati mortalis probabiliter imminet, & ita fortè opiniones conciliantur. Sed certè si prædicta delectatio sensualis deliberata de actib.licitis est mortalis, quia non nisi in ordine ad actũ matrimonialem conceditur,vt inf.in dub.12.& 13.habetur, ergo à fortiori de actib. illicitis est mortalis: ideò & regulariter prima opi.communis statuenda,& prædicanda est.Regula namq; generalis in moralibus de ijs, quæ vt plurimum contingunt, debet exhiberi.

Dub.12. Dubium duodecimum, vtrum motus sensuales sint mortales in coniugatis, & viduis?

Resp. quòd motus indeliberati ita sunt peccata venialia in coniugatis, sicut in non coniugatis,quia carent ordinatione rationis in finem debitum,ratione cuius à culpa non excusantur & in hoc omnes doctores consentiunt cum Altisiodoren.lib.2.tract.28.q.2.

Si autem sunt deliberati, non sunt mortales in coniugatis, qñ illos habens est in loco,& tẽpore, & voluntate consumandi, vel exercẽdi actum matrimonialem,nisi ita moraretur in eis ꝙ inde probabiliter pollutio extraordinaria sequeretur,quia tunc esset mortale,si tale periculum aduertens moraretur, vt sup. dub.9.latius de hoc,in quo etiam omnes conueniunt.

Si autem coniugatus in talibus motib.delibératè moraretur non habens voluntatem consumandi cum sua coniuge, in hoc sunt opiniones. Nam Syluester tit. delectatio. q. 2. & Nauarro in summa c.16.nu.11.tenent quòd sunt mortales sicut in non coniugatis. Alij tenent ꝙ non, nisi veniales, vt proximè de viduis dicetur, & eandem rationem.

Ideo de viduis dico quòd motus indeliberati sunt peccata in eis sicut in omnib.alijs, vt dictũ est;deliberati autem non sunt mortales in eis,si delectatio illa sistat in ratione, sicut & consensus,quia videlicet volunt,& gaudent actus cõiugales fuisse,vt licitè fuerunt: aut si solum est in memoria de re præterita cum displicentia præsentis concupiscentiæ & delectationis sensualis inde sequentis: & in hoc ẽt omnes consentiũt.

Sed vtrum sit illis mortale deliberatè delectari in motibus sensualib. insurgentib. ex memoria prætentotum, dum imaginantur viros suos quõ carnaliter cum eis commiscebantur, aut si nunc commiscerentur,est duplex opinio; *Opi. 1.* prima Caiet.in 2.quodlib. de delectatione morosa,& Siluestri tit. delectatio q. 3. & Nauarro in summa c.16. nu. 11. & Gerson alphab.24.g. & communiter Doctorũ est, quòd est mortale. Et ratio est,quia ista delectatio, & concupiscentia sensualis non excusatur à culpa,sicut nec tactus impudici,nisi quatenus hæc ordinantur ad actum matrimonialem licitũ: quod patet,quia sine tali ordine manent in sua deformitate culpabili,sed talis actus matrimonialis est tunc impossibilis viduis istis,aut etiam coniugib. in absentia suorum coniugum, ergo tunc in eis,sicut in alijs,mortaliter culpabiles sunt.

Opi. 2. Alij moderni tenent ꝙ solum veniales sunt, nisi periculum pollutionis immineat:cum quibus videntur Rich.& Flor.& alij ẽt antiqui sentire,quia talis delectatio est de obiecto licito, sicut & cõsensus,& cogitatio,ex quib.oritur.Sed prior opinio hoc negaret de delectatione sensuali pp rationem sup.dictam, quamuis concederet de rõnali, & de consensu,& gaudio rationis,vt superius dictum est,vt hoc amplius patebit ex 13. dubio seq. ideo illa prior opinio tanquam tutior, & verior regulariter tenenda est.

Dub.13. Dubium 13. Vtrum sit mortale sponsis de futuro,aut pro eis, aut alijs quibuscunq; deliberatè delectari de commertio carnali futuro cũ Bertha pro qñ erit sua,aut si esset sua, & de talibus actibus cum illa,si esset sua, delectari.

Opi. 1. Resp. Est duplex opinio 1. quòd non, dummodo non sit aliàs sibi prohibitum eam sibi vxorem habere,vt sunt religiosi, & iam coniugati,

qui

qui cum illa contrahere non possunt, & dummodo non sit periculum pollutionis, & dummõ tales cogitationes, & volitiones conditionatę ex aliquo bono fine habeantur, est veniale in prædictis conditionaliter sensualiter delectari.

Probatur opinio dupliciter. Primo, quia ille consensus de illo actu, & obiecto licito sic qualificato, & cum conditione, quæ culpam excludit, & deformitatem, est licitus, vt constat, ergo & delectatio inde naturaliter consequens tã in appetitu intellectiuo, q̃ in sensitiuo est licita est.

Secundò probatur, quia si illa delectatio est licita in appetitu intellectiuo, & non in sensitiuo, vt ex dubio præcedenti concedit opposita opinio, ergo homo ille obligatur ad impossibile, i. ad non habendum illam delectationem sensualem, quæ necessario sequitur ex consensu licito iam habito, nec illam põt vitare, nec obstat dicere quòd appetitus sensitiuus non põt ferri in futurum conditionatum, nam illa delectatio sensitiua est quidem de futuro, sed vt de presenti apprehenso, & sufficit quòd ratio superior, a qua dirigitur, referat & ordinet ad futurum finem, vel actũ licitũ. sic tenent aliqui moderni.

Opi. 2. Secunda opin. Caietani, Syluestri, Nauarro, & aliorum tenet quòd est mortale, quia semper omnibus talis delectatio sensualis, sicut, & tactus, impudici sunt sub mortale prohibiti, nisi quando ad actum matrimonialem licitum consumandum ordinantur. hoc autem non est in prædictis, vt superius de viduis in 12. dubio pręcedenti dictum est ergo.

Item secundo, quia ibi regulariter est periculum consensus, aut complacentiæ absolutè quãuis inefficacis in actum carnalem cum illa tũc, quando non est sua, immò & Caieta. ibidem, & in summa ti. delectatio, addit, ꝙ semper illa delectatio sensualis est talis, neq; tendit in futurum, sed in præsens apprehensum absolutè, q̃uis consensus, & gaudium appetitus rationalis tendant in actum futurum licitum. Et hæc opinio videtur tutior, & fortè etiam verior, ideo tenenda regulariter loquendo, quamuis in aliquo casu non habeat locum.

Ad rationes autem prioris opinionis respondeo. Ad primam negatur consequentia de delectatione sensuali, quia solum conceditur in ordine ad actum matrimonialem consumandum, vt dictum est. conceditur autem consequentia de delectatione in rationali, quia hæc de obiecto licito nunquam prohibetur, neq; rationem deformitatis ex sua natura habet, vt sensualis.

Ad secundam negatur quòd obligatur ad impossibile simpliciter, quia in sua potestate est euitare causam, idest consensum, ex quo sequitur illa delectatio, quia licet sit licitus in se, nõ tamen ratione sequelæ illius delectationis sensualis. Ad impossibile autem secundum quid potest quisque obligari.

Ad prædicta facit Gerson vbi supra dicens, ꝙ nullum desiderium rei illicitæ habitum solum sub conditione iustificante est mortale peccatũ de per se, per accidẽs tamen propter appetitus sensualis commotionem nimiam, quæ scienter permittitur inualescere ex talis desiderij continuatione libera, vtiq; potest inter mortalia sępè deputari: Quia ecclesia. c. 3. Qui amat periculum, peribit in illo. Hæc ille: cõsonat Adr. in 10. quodlib. ait 2. & communiter doctores. de hoc ẽt inf. lib. 2. de ignorantia. q. vlt. latius habetur.

Dubium 14. Vtrum motus sensualitatis possit effici mortalis ex voluntate præcedente, puta si quis desideret habere istos motus, & delectari, vel si illos procurat sumendo electuaria, & huiusmodi, vt illos habeat, vel propter sanitatem, vel delectationem, vel propter alium finem, si inquam ex hoc postea motus illi sequantur, sint peccata mortalia. Dub. 14.

Resp. secundum Altisiodor. lib. 2. tract. 28. q. 4. quòd non, quia non sequuntur immediatè ex medicina. i. statim post sumptionem eius, neq; ex voluntate præcedente, idest ex eo quòd voluit illam medicinam sumere, ergo illi non sunt peccata, sed voluntas præcedens mala fuit.

Sed hæc ratio nil valet, quia ex ea sequeretur, ꝙ blasphemia indeliberata siue periurium indeliberatum procedens ex habitu pessimorũ hominum ad id assuetorum, & homicidium cõmissum à culpabiliter ebrio, non esset peccatũ mortale, quia isti eodem modo se habent ad habitum, vel ebrietatem, & ad culpabilem voluntatem præcedentem, sicut & illi motus sensualitatis ad voluntatem illam præcedentem, qua id le sumpsit electuarium.

Igitur dicamus ꝙ vtiq; illi motus sunt mortales ex se, & in voluntate illa præcedente, non aũt noua, sed eadem imputabilitate suæ causæ seu voluntatis illis præcedentis: Quòd sint mortales supposito ꝙ sint de obiecto mortaliter ꝓhibito, patet quia sunt, vel fuerunt liberi, & voliti in illa voluntate præcedente vnde sequuntur. Quòd non noua imputabilitate, cõstat quia q̃ñ fiunt nõ in prãte illius motus, vel actus patientis, vel agentis, vt supponitur ꝙ naturaliter ex dicta voluntate sequũtur, nec illa volitio quæ iam præcessit, est iam in potestate hoĩs. Et q̃uis repressio illorum motuum sit in nostra potestate ne vlterius procedant, & si non reprimãtur, erit nouum peccatum omissionis, vel cõmissionis, vt patet ex dub. 9. & 10. pced. & dub. 15. seq. tñ motus illi q̃ñ ex culpa præcedente oriũtur sunt culpabiles in sua causa, vt dictũ est. Nã oẽs conueniunt in hoc ꝙ in voluntate præcedẽte est culpa eorum, q̃uis aliter, q̃ñ sequũtur aliter, q̃ñ nõ sequũ͂t, vt latius in 1. 2. 4. 8. iferius hr̃.

Dubiũ 15. Vtrũ quoties isti motus sunt peccata sint peccatum omissionis an commissionis. Dub. 15.

Respondeo, quòd sunt peccata commissionis Respon.

etiam

etiam quando non sequuntur ex positiua volitione mala, sed est culpabili omissione voluntatis, eò quòd illos non præuenit, vel non repressit, vt tenebatur. quod probatur 1. quia isti motes sunt actus mali liberè eliciti, aut continuati contra legem, vt constat, ergo sunt peccata cōmissionis, nam omissio non est actus, sed priuatio eius, commissio autem est actus contra legē, vel præceptum negatiuum.

Secundò, ad idem, quia est concupiscentia libera licet non deliberata vxoris non suæ, ergo est commissio contra præceptum negatiuum, Non concupisces. Si negatur cōsequentia, quia per omissionem stat peccare contra præceptū negatiuum, vt patet de eo, qui non succurrit fame morięti, cum possit, quia per illam omissionem est homicida contra præceptum negatiuū non occides. Cōtra. quia formaliter omissio est contra affirmatiuum de succurrendo, q̄uis causaliter sit, vel ex consequenti inde sequatur cōtra negatiuū transgressio, vt in casu dicti homicidij: formaliter ēt oīs actus contra legē qualis est prim⁹ mot⁹, est cōmissio, & nō pura omissio.

Tertiò, quia actus potentię exterioris executiuæ, vt percussio proximi vel sui ipsius, est cōmissio, & non omissio, ergo sifr actus seu motus potentiæ appetitiuæ, vel appetitus sensitiui.

Argum. 1. Si contra prædicta arguatur, primò quia isti actus habent malitiam culpabilē à voluntate: sed in voluntate nullus est actus, sed solum negligentia, & omissio reprimendi illos, ergo solū sunt peccata omissionis. patet consequētia cum maiore, qa culpa hęc est tm̄ formałr ī volūtate.

Secundum. Secundò arguitur, quia si non reprimerem in alio prædictos motus, vel homicidiū, & possem reprimere, certè per solam omissionē peccarem: ergo similiter in me illos motus non reprimendo per solam omissionem pecco.

Resp. propter has rationes Almayn in morali tract. 3. c. 24. cum quibusdam alijs tenēt quòd ibi est tm̄ peccatum omissionis, & ad idem prima facie vr Scot. in 2. dist. 42. q. 3. sed communis opinio, quam tenet. B. Thom. 1. 2. q. 74. art. 3. & ibi Caiet. est in oppositum, vt sup. probata est.

Respon. ad 1. argumen. Ideo ad argumenta prædicta, Respon. ad primum negando consequentiam, & ad eius probationem iterum negatur consequentia, quia hoc mō probaretur quodlibet peccatum esse peccatum omissionis, quia non euito malam voluntatem, sed opus est addere in minore, & in illa probatione, φ in voluntate est solum pct̄m negligentiæ, vel omissionis, & non hr̄ aliquis alius actus, vel motus elicitus ibi, vel in alia potentia: sed hoc negatur in casu argumenti, vel dubij pn̄tis. Et qn̄ dicit Scot. vbi sup. φ non est ibi peccatum commissionis, sed omissionis, intelligit de formali peccato in voluntate, ad hunc sensū, φ isti motus non sunt mali ex aliquo peccato commissionis in voluntate, sed ex eius negligentia, vel omissione culpabili, & ita in volūtate est solum peccatum omissionis, ex qua in toto hoīes sequitur peccatum cōmissionis in motibus illis, sicut ex omissione succurrendi sequitur homicidium culpabile. Et ita solum vult dicere φ isti actus, aut commissiones solum sunt mali, quia voluntas non resistit, & non intendit negare, φ ipsi motus sint peccata cōmissionis.

Ad 2m argumentum, respon. negando consequentiam, quia in casu antecedentis est in me sola omissio sine vllo actu meo, quamuis ex illa omissione sequatur homicidium, seu mors alterius, quæ mihi imputatur: Ideo sum homicida non quidē formaliter per actum occidendi, sed imputatiuè, seu causaliter, quia mea omissio est causa mortis alterius. In casu aūt consequentis, & in proposito de primis motib. meis, nō est pura omissio, vel negligentia, sed ēt sunt prædicti actus eliciti in me, & à me ipso, vel à mea potētia, ideo peccata sunt cōmissionis, vt dictum est. Resp. ad 1

Dubium 16. Vtrum motus sensualitatis sint peccata quotiescunque est omissio in voluntate illos reprimendi. Dub. 16.

Resp. quòd sic quotiescunq; voluntas potuit & debuit præuenire vel reprimere, & omisit, quia sunt voluntarij in sua causa, idest in illa omissione culpabili, ex qua sequuntur, vt patet ex dub. 15. præcedente, & alijs supra positis, & nunquā sunt culpabiles, nisi ex culpabili omissione, vel volitione sequantur, quia aliàs non sunt in nostra potestate, sed sunt naturales, vt ex omnibus supradictis facilè constat, & concordat Scotus in 2. dist. 42. q. 4. Respon.

Sed Vtrum præfati motus ex genere, vel ex propria natura sint mali, & an debeant dici peccata, quæstio est de noīe, sed dico quòd quādo sunt naturales, & omnis inculpabiles, ēt communiter peccata, i. vitia dicuntur, quia sunt corruptiones naturæ, & de obiecto prohibito, & habent deformitatem contra rationem, quamuis non imputabilem, vt ait Henric. in 6. quodlib. q. 18. q. 32. & B. Thom. 1. 2. q. 74. art. 8. ad secundum à fortiori, & propriè sunt, dicunturq; peccata, quando illi actus culpabiles aliquo modo in sua causa sunt, vt de hoc latius inf. lib. 2. de ignorantia q. 23. disseruimus.

QVAESTIO XXIIII.

Vtrum Papa possit in voto solemni castitatis monachalis vel religionis dispensare.

RESPON. in hoc est duplex opinio 1. B. Th. & multorum aliorum, & Soto de Iustitia, & iure li. 7. q. 2. art. 5. & q. 4. art. 2. & q. 5. art. 3. quòd non, quod probatur. primo quia quod est Dei ita φ hēt iam ius acquisitum in eo, per hominē reuocari, aut tolli non potest, sicut nec alienū inuito domino, sed per votum solemne religio- Opinio. 1. 1. Ratio.

sus

sus iam factus est Dei, & iuris illius ad religionis actus exercendum . ergo maior patet, quia quod semel Deo dicatū est ad prophanos vsus transferri non pōt, ex Leuit.vlt.de reg.iu.lib.6. & quia contra ius naturale, & diuinum est tollere alienum inuito dño Deo, vel homine. Minor aũt probatur, quia sicut per votum simplex fit sola promissio actuum, vel personæ ad actus continentiæ, vel religionis: ita per votum solēne in professione, vel ordinis sacri assumptione fit non solũ promissio prædicta, sed ēt actualis traditio personæ in ius Dei, vel ecclesiæ loco & nōie Dei acceptantis, ad continentiã, & actus religionis, vel ordinis sacri exercendum: & in hoc stat dña voti solemnis à voto simplici, vide licet ꝙ in hoc est sola promissio, in illo aũt est ēt actualis personę traditio in ius Dei, & ecclę: & inde sunt suæ obligõnes differentes spē consurgentes. Aliæ aũt ceremoniæ, & bñdictiones, q̄ fiũt ĩ professione, vel ordinis sacri assumptione, signa sunt potius, q̄ substãtia voti solemnis.

2. Ratio. Secunda ratio est, quia qui non pōt in minus non potest in maius ei subordinatum, vel eiſdē generis aut rationis, sed Papa non potest dispensare in matrimonio tantum rato: quod est minus vinculum, minusq; perfectus status, quàm vinculum, & status religionis, ex quo illud per hoc dissoluitur, & tãquàm à minus perfecto ad perfectius ab illo ad religionem, & non ē cõtra fit transitus. ergo nec in voto solenni castitatis, aut religionis potest dispensare.

3. Ratio. Tertia ratio, quia in c.cum ad monasterium, de statu regularium. lib. 6. expresse habetur ꝙ paupertas adeo est annexa regulę monachali ꝙ in ea sicut in continentia nec summus Pontifex pōt dispensare. Nec valet dicere ꝙ Papa loquitur, vt doctor: cum constet ibi, vt Papam iudicialiter diffinientem decernere: ideo.n.dr̃ responsio decretalis, iudiciale decretum, vel diffinitio.

Et̃ no. quòd hæc opinio loquitur de religione perfecta; & euangelica, cuius essentia ex institutione diuina constat ex trib. votis essentialibus, quorum altero ablato aufertur, & ipsius substãtia religionis, vt vbi sup. probat Soto. Nã de voto solemni continentiæ sacerdotalis constat ſm communiter doctores, ꝙ ex sola ecclesiastica institutione consona iuri diuino, & naturali annexum est ordini sacerdotali, ac perinde per Papam potest dispensari. Similiter ait hæc opinio, ꝙ votum continentiæ ex institutione tãtum ecclesiæ alijs religionibus imperfectis, vel potius modi alijs viuendi annexum, quales nũc sunt ordines militares, pōt per Papã dispensari.

2. Opi. Secunda opinio cōis est, quam etiam tenent Scotus, & Richardus, & alij in 4.dist.38. ꝙ Papa potest in voto solemni continentiæ monachalis vel religionis dispensare. cuius potissima ratio est, quia qua rõne potest in simplici, pōt in solemni. Quod probatur. Nam in simplici dispen-

sat tripliciter ſm triplicem modum dicendi doctorum. Aut primo, quia ex causa dispensat ex iure diuino, vel naturali tollendo, vel relaxãdo eius obligationem de implendo vota, siue promissa Deo, & hominibus. Aut secundo, quia vt tenet opposita opi. ſm Thomam, & alios, remittit, vel tollit materiam, i. votum vel promissionem, & eius obligationem humanam iam Deo acquisitam, & hoc ſm est materia prioris obligationis diuinæ, & naturalis de implendo vota atq; promissa. Aut tertio, quia declarat tàm hoc q̄ illud ius, aut votũ ex causa legitima tunc non tenere, neq; obligare. Sed quocunq; mõ istorũ pōt similiter Papa facere, aut dispensare in voto solemni, in quo est ēt ipsum votum quod est materia prioris iuris diuini, & naturalis: quia eandem hēt ptãtem dispensatiuam, relaxatiuã, & declaratiuam ad hoc, & ad illud ex cã legitima, vt supponitur: quia Io.20. Pasce oues meas, & Matth.16.18. Quodcunq; solueris super terrã &c. sine vlla limitatione id Papæ cõcessũ est.

Si negetur minor dicendo non esse hīc, quia in voto solemni vltra promissionem, quæ sola est in voto simplici, est datio, vel exhibitio actualis Deo, vel ecclesiæ nomine Dei, ratione cuius est iam ius Deo, & ecclesiæ acquisitũ super homine ad tales actus. Quod quidem ius, sicut nec alienum tollere, nec contra ius diuinum agere, Papa derogare non potest, vt ait Soto de Iustit. & Iure lib.8.q.2.art.5.& q 4.art.5. & q.5.ar.3. Euasio 1.

Contra hoc replicatur, quia qua ratione Papa pōt ex causa reuocare, tollere, & inualidare voti simplicis obligationem humanã iam Deo acquisitam, vel ipsam promissionem, vel cõtractum inter Deum, & hoiem, quæ est materia iuris diuini, & naturalis de implēdo vota sua, eadem ratione pōt iam datam Deo rem vel obligationem hois, & status religionis assumptionē quæ fit in voto solemni, reuocare vel tollere, & ex consequenti materiam iuris diuini de implēdo votum solemne: sicut & de alieno pōt facere ꝙ non sit alienum ex cã rõnabili, qđq; iam id nõ sit furtum, neq; contra ius diuinum illud accipere, aut tollere. Quod ēt patet. quia ex cã pōt Papa reuocare datum, & cõtractum inter Deũ, & hoiés, & omnem obligationem humanam, quæ non requiritur ad esse sacramenti, vt est contractus matrimonij, neq; .n. instituere, neq; destituere pōt sacramenta: alias aũt pōt, vt diximus, reuocare prædictam obligationem humanam Deo quęsitam tàm in voto simplici, q̄ in solemni, modo sit obligõ consurgens ex sola promissione, mõ ēt ex actuali datione, vel exhibitione simul, & status religionis assumptione, ex quo sola obligõ humana Deo acquisita ex oib. his actionib. hois consurgit: sicut & Papa potest calices, & tēpla Deo dicata, salua materia, execrare vel prophanare, & mancipia ecclesiæ donata ad prophanos, vel seculares vsus in æternum Replica 1.

num alienare secundum gl. in reg. iur. quod semel Deo, & ita hominem à statu, & obligatione religionis alienare, & illum non religiosum facere potest.

Evasio 2. Si euadendo, secundo negetur consequentia vel simile, eiusq; probatio. tum primo quia in datione, quæ est in voto soléni, est simul assumptio status per professionem, vel ordinis sacri receptionem in qua stat substantia voti solemnis, in illis autem exemplis minimè: tum, secundo, quia ex datione, & status assumptione, quæ est in voto solemni, non consurgit sola obligatio humana, sed etiam simul diuina, ea. s. quæ facit statim perfectè religionis euangelicæ in tribus votis consistere, quam Papa ideo dissoluere non potest in voto solemni.

Replicatur. tum primò, quia pôt esse votum solemne sine datione, vel sine status assumptione, vt si Ecclesia statuat q votum continentiæ, vel religionis emissum coram tribus, vel quattuor testibus sit solemne dirimens matrimoniū iam in illo voto solemni Papa potest dispensare sicut in Sacerdotali ēt ſm ipsum Soto, & alios eiusmodi opinionis, ergo solênitas voti non stat in datione, & status mutatione, nisi ad hoc dicatur, & bene, q illa opinio loquitur de voto solemni religionis stante lege ecclesiastica, & euāgelica; quia de eius rône est datio cū status pfectæ religionis euāgelicæ assumptione, de cuius essentia sunt tria vota ex diuina instône, vt Soto probat vbi sup. Votum aūt solemne corā tribus testib. pôt quidē institui ab Ecclesia, sed id esset alterius speciei ab hoc, quod iam institutum est de quo loquimur: Ideò in illo pôt Papa dispensare, sicut in voto continentię sacerdotalis, quia hæc de essentia huius status nō est de iure diuino, sed ex statuto Eccl'æ huic ordini annexa est.

Replica. Tum, secundo, & fortius ad idem replicatur, quia dato q solemnitas voti stet in actuali datione, & status assumptione, tñ hoc non impedit quin Papa possit dispensare, quia sicut Papa potest dispensare in paupertate, & obedientia relinquendo monachum sub habitu suo, vel clericali, vt sunt fratres Sancti Spiritus, & sub obedientia Epi, vel alterius prælati, vel ipsius Papę immediatè: & concedendo licentiam, vt faciat de reb. ad libitum disponendo in vita, & in morte, vt facit cum monachis, Epis, & cum alijs de monachatu ad clericatum transeuntibus, vt est prattica Ecclesię quæ non est reprobanda, dum manifestè non cōstat de opposito, vt in præsenti non constat vbi sunt opiniones. Ita ergo sīr in voto solemni continentiæ pôt dispensare, & soluere hoīem ab obligatione, qua se religioni obligauit per simplex, & per solemne votū, & de religioso facere non religiosum: quis nō possit facere q maneat vera, & perfecta religio, & perfectus religiosus euangelicus sine trib. votis neq; statum Euangelicæ Religionis dissoluere possit, vt bñ hr in c. cum ad monasteriū. de reg. lib. 6. neq; illud faciendo dispensat in iure diuino de implendo votū, sed in materia eius, vt dictum est. Et ad illud quod secundo, in 2. euasione dictum est q ex datione, & status assumptione consurgit ēt obligatio diuina, contra q̄ Papa non pôt, in quo stat tota difficultas; ad probandum id esse falsum no. q, vltra cōem obligationem iuris diuini, & naturalis de implendo omne votum tam simplex q̄ solemne, de qua non loquimur, quia supponitur q in ea Papa dispēsare non potest, in voto solemni religionis sunt quattuor, primum est promissio actuū religionis, ſm datio personæ Deo, vel Ecclesiæ noīe Dei ad dictos actus implendum, tertium Assumptio status religionis, per quem fit illa traditio & acceptio in professione, quartum est ipsa religio perfecta, & status euangelicus constans ex trib. votis essentialib. ipsi religioni. Et hoc quartum, est de iure diuino ita q ex institutione diuina de essentia religionis perfectæ euangelicę sunt illa tria vota, quæ ideo dñr essentialia religioni ſm dist. c. Cum ad monasterium, vt optimè vbi sup. probat Soto, & de hoc hic non agimus vtrū possit esse perfecta religio perfecteq; religiosus euāgelicus sine trib. illius votis cum duob. tm̄ vel non. de tribus aūt prioribus, quæ constituunt votū solemne huius religionis constat q sunt actiones humanæ, & illę tres obligationes ex trib. illis actionib. consurgentes Deo acquisitæ constat ēt q sunt solū humanæ, s. obligatio ex promissione, ex datione, & ex professione, vel status illius assumptione, sunt q; materia gñalis obligationis vel iuris diuini, & naturalis de implendo votum omne, tam simplex, q̄ solemne. Et ita patet q ipsum votum solemne, vt tale nil iuris diuini hēt admixtum, sicut nec votum simplex religionis, aut continentiæ, alioqui eadem rône votum simplex religionis haberet ius diuinum admixtum, & esset indispensabile, quia est de eadem religione, vel continentia, quæ ſm opinantem est de iure diuino, sicut & impletio voti cuiuscunq; de iure diuino est, & naturali. Nunc aūt cum Papa possit ex causa oēm obligationem humanā dissoluere, & in ea dispensare, ergo pôt oēs tres illas priores obligationes dispensando dissoluere, & maximè illam tertiam ne sit iam hō religiosus, nec obligatus alicui religioni aut voto, sed q sit vxoratus; & per consequens in voto solēni religionis potest dispensare, sicut in simplici, quis non possit facere quòd manens religiosus perfectus sit vxoratus, aut proprium habens, quia id euangelicæ religioni repugnat, stante lege posita.

Ad 1. ergo rônem 1. opi. resp. negando maiorem. Pôt. n. superior qualis est Papa vicem Dei gerens auctoritate ipsius ex legitima cā id ius, Resp. ad 1. rationem 1. opinio.

sicut

sicut & quamlibet obligationem humanã Deo acquisitam, ex promissione, traditione, & status assumptione tollere, & reuocare eo ipso, quo potestatem dispensatiuam ad pascendum gregem Christianum illimitatam accepit, vt dictũ est: neq; tunc fit contra ius naturale, neq; diuinum, neq; capitur alienum inuito domino: sed de eius voluntate quod erat alienum, & iuris Dei, iam ex causa legitima per dispensationem desinit illius esse, & ad vsus prophanos transfertur, & ita patet responsio ad maioris probōnē.

Resp. ad 1. Ad 2. resp. ad maiorem quòd est vera solum, qñ illud mains, vel minus est ratio q homo possit, vel non possit in illud, aliàs autem negatur. Exempli gratia. Non sequitur quòd si ego non possum armis, aut scientia vincere ducem, aut militem regis, non possim etiam vincere ipsum regem in dignitate maiorem; quia ratio quòd possim, vel non possim illum superare, non dignitas maior, aut minor, sed personæ fortitudo, aut scientia ad eam victoriam pertinens est: Ita in proposito Papa non potest dispensare in matrimonio tantum rato, non quidem, quia minus vinculum, minusue perfectum, quàm religio est, sed quia est sacramẽtum, quod Papa nec destituere, nec instituere potest, religio autem non est sacramentum, ideo per dispensationem in toto, vel in parte illam dissoluere potest.

Resp. ad 3. Ad 3. resp. q in illo casu solum prætendit Papa quòd cum monacho Papa non potest dispensare, vt maneat monachus perfectus in perfecta & euangelica religione, quam professus est, & quòd simul habeat proprium, aut vxorem, quia hæc omnia tria vota sunt de substantia religionis euangelicæ adeo q altero ablato iã ipsa religio dissoluitur, & ipse iã religiosus illius desinit esse: cum quo stat q ex causa rationabili ille de religioso per dispensationem pōt fieri nō religiosus, aut in toto, vel in parte ab obligōne illius religionis dissolui: & ita in voto solemni dispensari potest: sed ad id maxima causa necessaria est, quæ quia vix accidit, ideo non nisi bis, aut ter per Martinum V. & Eugenium IIII. super hoc legitur dispensatum, & quidem, si bene consideretur intentũ, & causa decretalis illius, non est negandum hoc, quod dictum est, & nihil aliud ibidem esse diffinitũ, vt gl. ibid. tangit.

Igitur hanc 2. opinionem tenent cōiter Doctores, & multi etiam Thomistæ, vt Caietan. in quodlib. & Ambrosius Catharinus, & Turrecremata in decr. dist. 32. c. de illo clerico. vbi, & refert B. Thom. in 4. dist. 38. & multos alios id tenuisse, quòd. f. ex magna causa communi puta, pro regni conuersione, vel pace, quæ non aliter speraretur iàm commodè fieri, licita esset Papæ dispensatio, vt religiosus exiens religionem vxorem duceret, sicut, & cum quodam rege Aragoniæ legitur factum esse.

QVAESTIO XXV.

Vtrum matrimonium ratum non consumatum possit auctoritate Papæ dissolui, aut dispensari.

RESP. est dupl. opi. 1. Io. And. in nouella, & gl. in c. ex publico. de conuers. coniug. & Host. & Arch. in c. qua propter. 27. q. 2. & Flor. 3. p. sum. tit. 1. c. 22. & Caie. in 2. quodlib. q. 25. & multorum aliorum Vtriusq; Iuris q tic, quę probatur sexcupliciter. Primo quia si esset indissolubile, auctoritate Papæ hoc esset, quia plena indissolubilitas esset de rōne eius, sed hoc falsum, ergo. consequentia patet cum maiore, & minor probatur, quia vt matrimonium est naturæ officium vtiq; pōt dissolui etiam consumatum, vt constat de matrimonio infidelium, quorum alter ad fidem conuertitur, & alter non vult sine iniuria creatoris cum eo viuere 1. Corinth. 2. & secundum communiter doctores in 4. dist. 33. 1. Ratio.

Vt aũt ratum matrimonium est sacrm, ẽt nō est indissolubile, vt constat tam ex parte cōtrahentium, qui per ingressum religionis possunt separari, quàm ex parte effectus gratiæ ibi collatæ, quæ & ab indispositis non haberi, & à dispositis suscepta facile amitti pōt, q ẽt rōne repræsentati primò, & principaliter. f. coniunctionis Christi, & ecclesiæ Ephes. 5. Sacrm, hoc magnum est in Christo, & Ecclesia, quod propriè est dicere matrimonium vt est Sacramentum, & significatiuum talis coniunctionis, & rōne eius. Nam quoad hoc constat tale matrimonium ratum vt est Sacrm, id primo, & principaliter nō significare, quod dupliciter probatur, 1. quia in causa. debitum. de bigamis. Papa determinat, q maritus virginis à primò viro defuncto relictæ non est bigamus: ex quo arguitur, q si non est bigamus, ergo in hoc secundo matrimonio non est defectus sacramenti: ratio. n. bigamiæ est solum defectus sacrm, quia. f. non est vnus vnius, sicut vnus Christus vni tantum ecclesiæ vnitus est. & ergo illud matrimonium ratum non fuit perfectè sacrm repræsentans coniunctionem Christi, & Ecclesiæ, quia si esset, iam hoc rm nō posset illam vnionem vnius cum vna repræsentare, & iste rs illã ducens bigamus esset: ex quo in coniugio huius cum illa esset defectus repræsentationis supradictæ, quia videlicet illa non vnius, sed duorum successiuè vxor esset. Secũdo probatur, quia in eo c. debitum. & 27. q. 2. c. Cũ societas, expresse dr q societas nuptialis ita est à principio instituta, vt præter commixtionē sexuum non habeat Christi, & Ecclesiæ sacrm. & B. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. dicit q quia matrimonium ratum signat cōiunctionem spiritualē inter Christum, & aiam, & hæc est solubilis, ō religionis ingressus soluit hoc sacrm; q si illud matri-

matrimonium ratum illam vnionē Chri, & ecclæ indissolubilē non repræsentat. ergo vt est sacramentum,& rōne illius repræsentationis, quam non habet, indissolubile non est. Et ita dicit B. Tho. vbi supra quòd hoc mattimonium non est perfectum, nec plenam indissolubilitatē habet.

2. Ratio. Secūdò ꝓbatur opinio, quia si tale matrimonium ratum significaret illā coniunctionē inseparabilē inter Chrm,& ecclesiā. ergo nec p ingressum religonis solui posset: qa violatio illius sacramenti,& significationis sacrilega esset: & ibi significaret ꝙ solubilis esset cōiunctio in illo matrimonio significata. Cōsequēs aūt est falsū: quia regulariter sine vlla dispēsatione licitū est illi ingredi religionē, vt constat, ergo & antecedēs, ex quo id in illa bona sequitur cōsequētia.

3. Ratio. Tertiò probatur idē, quia in c. ex publico. de conuersione cōiugatorū dr ꝙ id Matt. 19. Quod Deus cōiunxit hō non separet, intelligendū est de matrimonio cōsūmato,& nō rato duntaxat.

4. Ratio. Quartò probatur idē, quia in c. inter corporalia,& c. quāto. de trāslatione Epi. hr, cū fortius sit spūale vinculum, quàm carnale dubitari non dēt, ꝙ omnipotens Deus spūale coniugiū, quod est inter Epum & ecclesiā, suo tm̄ iudicio reseruauit dissoluendū, qui dissolutionē ēt carnalis coniugij, quod est inter virū & vxorē suo tm̄ iudicio reseruauit, præcipiens vt quod Deus cōiūxit hō non separet. Et subditur. Non. n. humana sed diuina potius ptāte coniugiū spirituale dissoluitur, cū per trāslationē, depositionē, aut cessionē auctoritate Ro. Pōtificis, quē constat esse Vicariū Chri Iesu, Episcopus ab ecclesia remouetur. Et ideò tria hæc, quæ præmisimus nō tā constitutione canonica, q̄ institutione diuina soli sunt Ro. Pōtifici reseruata. Hæc ibi. Quæ oia notanda sunt. Ex quo arguitur ꝙ si illud fortius vinculū Epi cū sua ecclesia Papa pōt auctoritate diuina sibi data dissoluere. ergo à fortiori eadē auctoritate dissoluere pōt vinculū matrimonij rati, quod minus forte est. Et hæc consequentia inde magis probatur, ꝙ ea, q̄ de vinculo matrimonij non diuidendo dnr. Matth. 19. & 1. Co. 7. Alligatus es vxori &c. Papa in supradictis ca. expressè tribuit Episcopo cum sua ecclesia.

Quintò probatur idē, quia tale matrimoniū ratum pōt dissolui p ingressum religionis, vt cōstat extra. de conuersione. coniuga. & ꝓbat Sco. in 4. dist. 31. cō ra Pano. extra. Qui clerici vel vouentes, quamuis ēt Gerson in regulis moralib. c. de matrimonio aliter dicere videatur. ergo, & per Papā dissolui potest. Si hęc cōsequentia negeť quia illud fit ex institutione diuina speciali id concedente,& solus Deus id concedere, aut facere potuit, non autem Papa, cui supra ius diuinum absolutum non est data potestas, sicut nec ad soluendum matrimonium consummatū.

5. Ratio. Contra hoc replicatur, quia ēt fm ipsum Scotum dis. 38. & multos alios Papa pōt dispēsare in voto solēni castitatis vel religionis, vt. s. religiosus religione relicta ducat vxorē ex cā rōnabili. ergo,& i matrimonio rato. patet cōsequētia, qa si pōt i illud, ꝙ ē fortius vīculū, ex quo dissoluit matrimoniū ratū. ergo pōt in illud, ꝙ vtpote minus forte p illud dissoluitur, vt supra dictū est.

Sexto ꝓbať idē, qa vt refert Flo. vbi sup. Martinus V. & Eugen. IIII. & postea plures alij Ro. Pōtifices in tali matrimonio rato dispēsauerūt, & nō sunt pp hoc reprobādi dū de opposita veritate nō cōstat manifestè. Et Nauarro in sum c. 18. in adito ad cap. 22. num. 21. dicit se etiam ad idem multas dispensationes obtinuisse. 6. Ratio.

Scdaopin. cōis Theologorū in 4. dis. 33. & 27. & canonistarū vbi sup. tenet oppositū, qd ꝓbať sexcupliciter. Primo, qa īdissolubilitas matrimonij ēt rati est immediatè de iure naturali & diuino absoluto, i. qd non orif, nec pēdet ex aliquo actu humano, sed ex Dei pcepto vel statuto tm̄ vt est pceptū de baptismo, de cōfessione,& sunt pcepta decalogi, q̄ ex nullo actu humano depēdēt sed qa Deus,& ius naturale id pcepit, qd cōstat: tū primò, qa de rōne matrimonij est talis indissolubilitas, vt ex eius diffinitione patet: tū secundo. 1. Cor. 7. His qui matrimonio iuncti sūt, præcipio non ego, sed dñs vxorem à viro non discedere. Et Ro. 7. Mulier viuēte viro alligata est legi, &c. tum tertiò, quia de diuortijs in multis c. hr ꝙ eius indissolubilitas est de iure diuino. ergo Papa non pōt p dispensationē illud dissoluere, sicut nec in iure pdicto diuino,& nāli absoluto dispensare potest, aliàs faceret contra id Matth. 19 Quod Deus cōiunxit hō nō separet. Opinio 2.

Neq; valent duæ euasiones Caieta. negantis consequētiā, prima, ꝙ prædicta oīa intelligunť de mrimonio cōsumato,& rōne eius, qa videlicet ad illud tanq̄ ad perfectū matrimoniū in significando coniunctionem Chri, & ecclæ referuntur oīa verba illa. Et Gen. 2. & rō indissolubilitatis mrimonij: de mrimonio āt rato nō nisi inchoatiuè,& in ordine ad consumatū intelligūtur. Scda euasio, ꝙ intelligūtur formaľr de se. i. quia mrimoniū de se est indiuisibile: secus aūt si impediatur, vel dissoluatur per eum, qui id facere pōt, qualis est Papa per suā dispensationē, quia ēt ait ꝙ cū Papa dissoluit nō hō, sed Deus dissoluit, cuius auctoritate id fit. Nam contra 1. euasionem arguitur 1. quia Matt. 19. generaliter fuit dñs interrogatus à pharisæis, An ex qua cunq; cā liceret relinquere vxorem, & ita etiā gñaliter absq; vlla distinctione matrimonij rati vel consumati dñs rñdit, non legistis, &c. Quod Deus coniunxit hō nō separet, &c. Item quia si solum de consumato intelligeret. ergo ratū posset ex sola volūtate, vel ex qualibet cā sine vlla dispensatione dissolui. Iterum 3. quia ex prædictis verbis dñs non nouū ius super induxit mattimonio instituto prius in paradiso: sed solum per consequentiā ex Dei verbis ore Adę prola-

tis, pp hoc relinquet homo, &c. Genes. 2. infert dñs, Matth. 19. respõsionem suam φ ergo. Quos Deus coniunxit hõ non separet. Igitur de eodẽ matrimonio intelligitur hoc consequẽs de quo antecedens ex quo infertur. Nunc aũt illud antecedens, pp hoc relinquet hõ patrem, &c. Ge. 2. dictum est, & intelligitur de matrimonio rato nondum consumato, quod erat in officium nãæ ẽt pro qñ solum ratum erat: nam id dixit Adam excitatus à sapore cum primum vidit vxorem à Deo sibi datam in statu innocentiæ, ergo de tali matrimonio rato intelligitur consequens, quod inde Matth. 19. dñs infert. quod & magis confirmatur, quia ideo dicitur ratũ, quia videlicet firmum, & humana voluntate iã indissolubile est.

Contra 2. euasionem arguitur, quia idem est, ac si diceretur φ non potest dissolui, nisi per potentem dissoluere dissoluatur, quæ nugatio manifesta, & ridicula est: & contra intentionem Christi dicentis Matt. 19. homo non separet qđ Deus coniunxit. Et quis Papa auctoritate Dei, vt minister eius faciat, quod facere potest, & ita Deus per ipsum id faciat. At dum Christus vbi sup. dicit quod Deus coniunxit hõ non separet, certè significauit, φ nullus hõ ad id hẽt ptãtem à Deo sibi concessam, sed sibi soli reseruauit, sicut & ad præcepta iuris diuini, & naturalis absoluti soluendum, & dispensandum, vt dictum est. Et confirmatur, quia matrimonium ratũ est sacrm nouæ legis. ergo sicut Papa id nõ põt instituere, ita nec destituere. Secũdo probatur opinio, quia si Papa in eo põt dispensare. ergo & illud omnino ita dissoluere, φ sequelã eius, quæ est publicæ honestatis iustitia, soluere potest. Et ita posset facere φ quis habeat vxorem eam, quæ verè fuit vxor patris, contra id 1. Corint. 5. Auditur inter vos fornicatio qualis, nec est inter gentes, vt quis habeat vxorem patris: vbi ostenditur id esse contra ius naturale indispensabile.

Tertiò probatur, quia aliàs sequeretur φ in lege euangelica licitus esset libellus repudij, & magis, q̃ in lege veteri, vt. s. vir relinquat vxorẽ, & econuerso, idq; ex quacunq; causa, & aliã ducat, contra Matth. 19. Qui dimiserit vxorem mechatur: in lege. n. veteri vir vxorem, & non vxor virum dimittere poterat, & id adhuc probabilior opinio potiorumq; doctorum tenet, φ non licite fiebat. Prædicta autem opi. 1. dicit in lege gratiæ ex Papæ dispensatione tam viro, q̃ vxori id licitum esse, quod certè absurdum videtur.

Quartò probatur, quia inde sequeretur φ sæpius posset quis cum eadẽ, aut cum diuersis contrahere, viuentibus adhuc priorib. coniugibus, id quod maximè in principium connubijs magna dissensionis occasio est.

Quintò probatur, quia si ex aliqua cã esset in matrimonio dispensandum, maximè rõne impotentiæ post matrimonium contractæ, aut rõne hæresis cum cõtumelia creatoris, qua aliqua pars retraheretur à fide, aut rõne lepræ, qua altera pars inficeretur, sed ex nulla harum cãrũ põt fieri dispensatio, ergo, consequentia patet cum maiore, & minor probatur pro 1. p. ext. de frigid. & malef. & pro 2. in c. q̃to. de diuortijs, & pro 3. de coniugio leprosorum. Quod ẽt confirmatur quia si id liceret, & prima per dispensationem relicta, aliam superinducere, certè non determinaretur vniuersaliter in c. gaudemus. de diuortijs, φ si quis conuertatur ad fidẽ, qui prima relicta secundã acciperet, cõpellatur cũ prima manere: posset. n. dispensari, vt relinqueret illam priorem si solum erat matrimonium ratũ si in eo Papa potuisset dispensare.

Sextò probatur ex Concil. Eliberitano c. 8. & 9. & Toletano. 1. c. 16. & Tolet. 12. c. 8. & ex decreto Siriaci, c. 4. & Innoc. ad Victorem c. 12. & ad Exuperium c. 6. & Calixti Papæ decreto, 20. & ex epist. B. Greg. Papæ ad Theostictã patriciã. Et ita demũ opposita opi. 1. ad 10. errorẽ Grec. & 2. Armen. vt patet ex Guid. de hẽlib. accedit.

Ad rõnes, ergo suprapositas in 1. opi. resp. ad 1. negãdo minorem, & ad eius probationẽ negatur φ matrimonium, vt est offm naturæ, possit dissolui: nam si ita esset certè quilibet superior maximè in spiritualibus, pro bono publico eadem rõne ẽt in lege naturæ, & scripturæ posset ẽt in matrimonio cõsumato dispensare, cum talis contractus suæ sit iurisdõni subiectus, & ab eo legitimabilis à principio: & ita posset facere φ quis per diem tm matrimonium consumatũ hẽret: quod perinde esset, ac si concederet, vel faceret fornicationem licitam esse: quod tñ, vt constat, bono prolis, & iuri naturali repugnat: illa aũt dissolutio matrimonij, q̃ fit, altera parte ad fidem conuersa, nõ fit ab hoie, sed sola dispositione iuris diuini, & nãlis: quare ex ea non hẽ φ ab hoie (ẽt Papa) possit in tali vinculo dispensari. Negatur ẽt 2. φ matrimonium, vt est sacramentum, solubile sit. Et ad probationem negatur vlt. cõsequentia. Malè namq; ibi inquiritur ratio indissolubilitatis eius, ex illius repræsentatione: & cõsequenter ex hac malè arguitur indissolubilitas, & econuerso, ex non repræsentatione dissolubilitas huius, vel illius sacri. Nam non est indissolubile, quia vnionem Christi cũ ecclã hanc vel illam repræsentat, sed potius, q a ex sua natura, & instõne diuina est indissolubile illam vnionẽ aptè repræsentat, quò fit vt tãratum, & consumatum, dissolui non possit, nisi vbi ipsum ius diuinum, vel naturale id cõcedit, vel statuit, videlicet illud ĩ ingressũ religionis, hoc ãt in conuersione alterius cõiugis ad fidẽ, dũ alter sine iniuria creatoris cohabitare nõ vult. Et ita probõ sumpta ex c. debitũ de bigamis. malè procedit ex illa reputatione tãdẽ arguẽs indissolubilitatẽ sacri, qđ patet falsũ, & malè pcedere tũ 1. quia esse bigamũ est posterius mrimonio, & prouenit contingenter ex ecclæ statuto, vel illegi-

Resp. ad rationem. 1. opinio.

illegitimatione, in qua, S. pena b igamiæ pôt dispensare: tû secundo, quia ex c. acutius, & c. vna dist. 26. qui ante baptismum habuit vnam vxorem, & alteram post baptismum, verè bigamus est: & tñ primum matrimonium verum ẽt consummatum verè dissolubile fuit, quamuis vnionẽ Christi, & ecclæ idissolubilẽ repræsentaret.

Negatur ẽt maior vbi dr̃, ꝙ matrimonium ratum non repræsentat coniunctionem Christi, & ecclæ, & ad 1. ptobat. ex c. debitum, ꝙ si non est bigamus, & c. negatur secunda consequentia vbi dr̃ ꝙ ergo illud matrimonium ratum nõ repræsentabat coniunctionem Christi, & ecclesię. & ad 2. probat. ex dic. c. debitum. & c. cum societas. vbi expresse dr̃ id, ꝙ hr̃ in supradicta maiore, dico ꝙ duplex est vnio Christi ecclesiæ, altera per fidem, & gratiam, vel charitatem: quæ vnio est indissolubilis, & fuit semper ante incarnationem, sicut & semper fuit ecclesia Deo dilecta, quamuis hoc aliquo mõ malè negare videatur Caieta. vbi sup. & hanc vnionem matrimonium ratum repræsentati quod inde patet, quia matrimonium Adæ ratum in statu innocẽtiæ illam repræsentauit Ephes. 5. Sacr̃m hoc magnum est i Christo, &c. quis ẽt hoc malè neget Caiet. dicens ꝙ imperfectè, & inchoatiuè tm̃, & in ordine ad matrimonium consumatum id repræsentat. Sed certè quia si matrimonium ratũ est dissolubile, per ingressum religionis illã coniunctionem Christi, & ecclesiæ non repræsentaret: ergo nec consummatum illam repræsentaret, quia ẽt per conuersionem alterius coniugis ad fidem altero nolẽte sine iniuria creatoris cũ illo manere, dissolubile est. Alter coniunctio Chr̃i, & ecclæ est per vnionem hypostaticã naturæ humanæ ad verbum, in qua verbũ accepit possessionem humanæ naturæ, ita vt Deus hõ, & hõ Deus sit, & hanc repræsentat solum matrimonium consumatum, in quo alter alterius sumit possessionẽ, & vna fit caro vtriusq;: & de hac tm̃ vnione loquitur expresse d. c. debitum. & c. cum societas, ꝙ hanc non repræsentat matrimonium ratum, quis dicere possemus ꝙ licet non prædictam vnionem hypostaticam, bñ tñ eius indissolubilitatem vtiq; repræsentat. Et B. Tho. vbi sup. alleg. intelligit ꝙ matrimoniũ ratum non est tam perfectum, nec tam indissolubile, vt consumatum: quia videlicet illud per religionis ingressum dissolui pôt ex institutione diuina, hoc aũt minime: & quia illud non ita repræsentat vnionem hypostaticam, vt consumatum: non autem intendit ꝙ illud per hominem etiam per Papam vllo modo dissolui possit.

Resp. ad 2. Ad 2. rõnem principalem resp. negando consequentiam, neq; .n. violatur sacr̃m, neq; id ibi significatur: quia, vt diximus, ex significatione nõ sumitur insolubilitas matrimonij, sed ex sua natura, & instõne diuina, exceptis casib. diuino iure statutis, quale est hoc de ingressu religionis, vt ex supradictis constat, alioqui eadem rõne argueremus, ꝙ per conuersionem, alterius coniugis ad fidẽ altero nolente sine iniuria creatoris cum illo cohabitare non dissolueretur matrimonium consumatum, quia significat indissolubilem coniunctionem hypostaticam Christi, & ecclesiæ: quod tamen argm̃ erroneum est.

Resp. ad 3. Ad 3. resp. ꝙ id intelligitur ad intentionem ipsius c. ex publico, videlicet quoad hoc, vt non dissoluatur per ingressum religionis, de quo ibi sermo est. Nam quoad hoc illud Matth. 19. Qđ Deus cõiunxit, &c. intelligitur solum de matrimonio consumato, quod per religionis ingresũ non dissoluitur: ratum aũt sic ex instõne diuina.

Resp. ad 4. Ad 4. resp. prius notãdo ꝙ aliqua obligõ dr̃ maior, vel fortior alia dupliciter. Vno mõ quia pctm̃ contra illam est maius aut grauius, vt est mortale, respectu venialis, aut ẽt mortalis peccati non æque grauis. Alio mõ, quia indissolubilior: & sic obligõ de non mentiendo, qđ ex suo gñe solum est veniale, est maior, quia. s. nunquã ẽt pro saluãda vita dissolui potest: & ita ad dic. canter & c. dico ꝙ coniugium Epi cum sua ecclesia est quidem maius, i. dignus, & perfectius, quia. s. spirituale, & ad prolem spũaliter Deo generandum vt ibi glossat Panor. est ẽt maius, vel fortius, quia sub maiori culpa obligat: nam grauius peccat Eps, qui sine cã auctoritate sua suam dimittit ecclesiam, q̃ vir suam dimittens vxorem. & hoc est quod in dic. c. prætẽditur, & ad hunc solum finem sunt intelligendæ auctoritates, q̃ de matrimonio corporali ad metaphoricum, & spirituale Epi cum sua ecclesia transferuntur, & ei attribuuntur: non tñ est maius, vel fortius, i. indissolubilius q̃ matrimonium ratum quod sola Papæ auctoritate, vel dispensatione dissolui non pôt. Nec oppositum ibi Papa dicere voluit, vt patet ex eodem Inn. in c. ex par. de conuersi. coniugat. & de diuortijs. in c. gaudemus. & c. quanto, vt sup. probatum est: nã, & in c. ex publico. de conuer. coniug. dicit illud Mat. 19. Si quis dimiserit vxorẽ suã mœchat, esse intelligendum de mr̃imonio consumato, vt sup. in resp. ad 3. dictũ est. Cũ ergo intelligat de eo. de quo prius dixerat, quos De⁹ cõiũxit, &c. ex quo text. ibid. vniformiter de eodẽ mr̃imonio sp loquitur, sequeretur vtiq; ꝙ sicut ep̃atus vinculũ cũ sua eccl̃a, de quo dicit illa verba esse spiritualiter intelligenda, ita & matrimonium cõsumatum posset Papa dissoluere, eadem rõne ipsius Innocentij, quia. s. maius, seu fortius est vinculũ mr̃imonij spiritualis Epi cum sua ecclesia, q̃ carnalis consumati, quod tñ nullus fidelium dixit. Non igitur intendit nisi, vt declaratum est.

Resp. ad 5. Ad 5. resp. vt ibi vsq; ad replicam: ad q̃ etiã resp. dupliciter. Primo negando antecedens s̃m Tho. & alios, vt sup. in 24. q. præcedente habes.

Secundo mõ ẽt si concedatur antecedens ſm aliam Scoti,& aliorum opi.negatur conſequentia, quia diſpenſatio in votis omnib. eſt cõceſſa Papæ per eandem rõnem, quia.ſ.ibi eſt ius diuinum,vel naturale non abſolutum, ſed ortũ,vel pẽdẽs ex præſuppoſita voluntate,vel actu hoĩs: ſecus in matrimonio quocũq; ẽt rato: quia eius vinculum,& obligõ eſt de iure diuino,& naturali abſoluto,vt eſt obligõ de baptiſmo,& cõfeſſione,vel pnĩa, in quo Papa diſpenſare non põt vt ſup.probatum eſt.Et ad probõnẽ ſi põt in fortius,&c.reſp.diſtinguendo antecedẽs, concedif .n.φ votum ſolemne eſt fortius actiuẽ,q̃ matrimonium ratum, ex quo illud diſſoluere põt:nõ tñ eſt fortius paſſiuẽ, .i.non eſt indiſſolubilius: Sicut.n. ſtat φ aliquod agẽs naturale puta ignis ſit maioris actiuitatis, & minoris reſiſtentiæ, q̃ aqua,& econuerſo, ita in propoſito votum ſolẽne eſt actiue fortius,.i.maioris actiuitatis ad diſſoluendũ matrimonium ratũ : quia quo ad hoc eſt de iure diuino abſoluto : ſed non paſſiuẽ,qa quò ad hoc eſt minoris reſiſtẽtiæ ex quo per Papam diſſolui põt, quia quoad id de iure diuino ex ſuppoſitione, vel orto ex humano actu, vel voluntate,iõ quoad hoc minus forte eſt.Mr̃imoniũ aũt ratũ ex iure diuino, & nãli abſoluto, & ex cõſequẽti paſſiuẽ fortius eſt, vt videlicet niſi ꝑ ipſum Deum diſſolui nõ poſſit. Iõ in quo ſenſu conceditur antecedens, φ.ſ.votum ſolẽne eſt actiuẽ fortius,negatur conſequentia,quia a fortiori actiuẽ ad ſortius paſſiuẽ æquocẽ procedif.

Reſp. ad 6. Ad 6. reſp. φ Pontifices illi in ſuis diſpenſationib.ſicut & in alijs ſuis actib.qui non ex diffinitione,& conſultatione prę uia,ſed ex relatione,& ex ſua voluntate procedunt, vtiq; errare potuerunt, nec hoc vllus catholicus,ſed nec ipſa experientia negat. Vtrum autem de facto errauerint, meum non eſt diffinire:ſolius Dei iudiciũ eſt , dum de ea re manifeſtẽ non conſtat.

Coroll. Ex ſupradictis vr̃ corolariẽ ſequi φ qui tenerent matrimonium ſine ſacerdote miniſtro eccleſiæ contractum,vel clandeſtine,vel per procuratores, vel per literas inter abſentes eſſe q̃dem contractum ciuilem,vel naturalem matrimonij:non tñ ſacr̃m matrimonij propriẽ conferens gratiam, vt alia ſacra nouæ legis, vel ſicut eſſet,ſi per ſacerdotem fieret,vt tenet Cano de locis Theologicis lib.8.c.5.ſm Caiet.in quodli. hi conſequenter facilẽ dicerent Papam in matrimonio tm̃ rato celebrato ſine ſacerdote poſſe diſpenſare ex cauſa rõnabili, ſicut in alijs cõtractib. per eandem rationem : & ſicut in votis ſaltem non ſolemnizatis per ſacrum ordinẽ,aut per ingreſſum religionis.quia , & ex matrimonij tm̃ rati diſſolutione non imminent inconuenientia, quæ ex diſſolutione matrimonij conſumati ſequuntur. Sed quoad vtrumque cõiter tenetur oppoſitum: quodque tale matrimonium ſine ſacerdote contractum eſt ẽt ſacramentum nouæ legis conferens gratiam debite diſpoſitis.

QVAESTIO XXVI.

Quando neceſſarium ſit eleemoſynam erogare.

IN hac qõne præſupponitur præceptum eſſe iuris diuini, & naturalis eleemoſynam indigentib.erogare,quod,& notiſſimum eſt. Ideo ſolum hic agitur quib.& qñ id obligatoriũ ſit: pro cuius maiori declaratione prænotandũ eſt, φ ex parte indigentis eſt triplex neceſſitas, videlicet extrema,magna,& cõis. Extrema dr̃ nõ ſolum qñ quis aĩam illicò exhalabit, ſi ei non ſubueniatur : ſed ẽt qñ in ipſo indigente apparent ſigna nota,vel manifeſta, φ ſi per cibũ, vel medicinam,vel aliàs,vt oportet,illi non ſubueniatur,ad breue tp̃s deficiet,vel morietur. Ad hanc ẽt reducitur quaſi extrema neceſſitas,quę videlicet tanta eſt,φ niſi illi ſubueniatur, veriſimile eſt,φ vita illius notabiliter abbreuiabitur aut in aliquam notabilem infirmitatem cadet. Et hæc neceſſitas extrema,vel quaſi,appellatur neceſſitas naturæ,vel abſoluta. Notabile.

Secunda neceſſitas dr̃ magna,grauis,vrgens, & arcta,vel decẽtiæ ſtatus,aut perſonæ,vt perſona dicit conditionem,aut dignitatem, dr̃ etiã neceſſitas conditionata. Et hæc eſt qñ quis ad eam miſeriã decidit, vel in eius periculo eſt,vt ſm ſtatum,aut conditionem ſuam decenter viuere non poſſit, ſed miſeram, & abiectã vitam agat præ alijs hoib.eiuſdem cõdõnis, vt qm ꝑ debita, quæ ſoluere non põt in carcere diu detinendus eſt,aut quia in captiuitatẽ,vel ſeruitutem eſt,coniectus,aut quia de mendicatis priuatim vel occultẽ,aut ad miſericordiam bonum viuere, vel alijs multò inferioribus viliter ſeruire oportet,vt habeat vñ vitã agere poſſit. Nã dum ad hanc indecentiã vel miſeriã vitæ hõ nõ decidit,nec periclitatur ad illã, quis cũ labore,& penuria ſuũ victũ, & veſtitũ acquirat, nondũ dr̃ neceſſitatem decentiæ ſtatus habere. Cum decentia.n.bene ſtat penuria, ſicut & abundantia intra illius latitudinẽ, vti paulo inferius habef.

Tertia eſt neceſſitas cõis, & pauperũ mendicantiũ, qui in ſtatu,& num. pauperũ ſunt,& cõputantur in populo,mõ publicè, mõ priuatim, vel occulte mendicent, aut de miſericordia hominum cõiter viuãt ſaltẽ pro maiori parte rerũ quib.ad vitã vtuntur. Itẽ ex parte dantiũ ſunt ẽt triplicia bona, ſ.neceſſaria nãe, & decentiæ ſtatus, & ſuperflua. Neceſſaria nãe dñr illa,quę ad nãm,vel vitã hoĩs,& ſuæ familiæ,& eorum, quos alere tenef,ſunt neceſſaria ita φ ſine eis viuere nõ poteſt, & hæc abſolute neceſſaria dñr.

Secundo neceſſaria ad decentiã ſtatus,vel ꝑſonæ,vt perſona condõnẽ dicit, vel dignitatem ſunt ea oĩa,q̃ ad ſubſtentandũ ſtatũ pñtem, in quo homo eſt in ſuo honore, atq; decentia pro ſe, ſuaq; familia requiruntur, tam in victu, & veſtitu,

vestitu,& domo,& ornamentis, & debito equitatu, quàm et pro conuiuijs,& hospitijs amicorum,& hospitum & donis,siue muneribus, sumptibus,& magnificentijs honestis & rationabilibus,quæ ab eiusmodi conditionis, & status hominib. fieri solent:& pro omnib.casib.non quidem qui in futurum cōtingere possunt, sed qui probabiliter timentur, vel sperantur quòd contingent,videlicet pro infirmitatibus, pro bellis imminentibus,pro nuptijs,& dotib.filiorum & filiarum,& pro augendo,vel paulatim amplian do patrimonio sine mortali excessu ad filios hęreditandum, vt decenter viuere possint, & pro mutando statum,& pro alijs operib.pijs aut licitis, quæ aliàs ab eodem officiosè fieri valerent. Ea igitur oīa, quæ ad prædicta hæc requirūtur dnr necessaria status siue ad decentiam eius, ita ꝙ ista decentia & ea,quę ad ipsam requiruntur non consistunt in indiuisibili, sed habent suam latitudinem ẽm cōe hoīum iudicium,non quidem auarorum,aut ambitiosorum,sed proborū atq; prudentum,attenta locorum , & temporū qualitate. Nam & quo maior est status, maior est ēt eius decentiæ,& ad eam requisitorum latitudo,vt constat in magnatib.& regibus, quorum decentia status intra suam latitudinē multa admittit,quæ aliorum decentiæ valdè superflua sunt. Quò fit vt regulariter difficile possit ad punctum iudicari quò, & qñ sufficiant siue superfluant ad cuiusq; statum decentiam,& latitudinem. Vnde & coniecturale iudicium sine notabili excessu atque defectu sufficit ad rectè, vel inculpabiliter censendum circa hæc.

Tertiò superflua dnr dupliciter contra duplicem necessitatem supradictam. Sūt.n.superflua tm̄ naturæ, quæ ad eam substentandam non requiruntur,quamuis ad decentiam status necessaria sunt.Sunt ēt superflua decentiæ, quæ extra latitudinem ipsius notabiliter haberi cēsentur:& ea possidentes dnr diuites, & substantiā huius mundi habentes.Cum supradictis consonant Caiet. in quodlibeto de eleemosyna. & 2. 2.q.32.art.5.ẽm Tho.ibid.& in 4.dist.15.& Syluester tit.eleemosyna q.1. & in sua aurea rosa. q.impertinenti.casu.57.& Nauar. in sum.c.24. nu.6.& 7.Et Med.de eleemosy. & Doct.cōiter.

Proposit.1. His suppositis ẽm triplicem bonorum, & necessitatum dtiam sunt tres propositiones: quarum prima est,ꝙ in his,quæ sibi,suæq; familiæ ad naturæ substētationem sunt simpl'r necessaria,nullus tenetur eleemosynam dare, vel succurrere alicui ēt extremam necessitatē patiēti, nisi illis duntaxat,qui adeò sunt reipub.necessarij,vt,nisi illis subueniatur , ipsa respu.periret: tunc.n.priuatus homo,se & sua,periculo exponere tenetur,vt reipub. subueniat. In hoc oēs doctores conueniunt , nec vllum dubium est.

Proposit.2. Propositio 2.de superfluis naturæ suæ , atq; suorum , quamuis ad decentiam status necessaria sint,quilibet sub mortali peccato tenet eleemosynā dare siue succurrere cuilibet primò occurrenti extremam,vel quasi,necessitatē patiēti. Et quamuis in hoc aliqui dubitauerint,& tenuerint oppositum putantes ēt B. Tho. idē tenuisse,vt Panor.de iureiur.c.si vero.& sum.ros. tit.eleemosyna.tit.mutuum. Et Pe.de Taran.in 4.dist.15.& sum.conf.lib.3.tit.8.& sum.Pisa.ti. eleemos.1.§.3.& quidam alij , vt referūt aurea rosa,& Caie.vbi sup.& Flor.ēt 2.par.tit.1.c.24. de inhumanitate.§.vlt. refert cum quadam limitatione id esse de mente B.Tho.At verò standū est præfatæ propositioni ẽm verum sensum B. Tho.Rich.Dur.Palu.in 4.dist.15. aliosq; Doct. cōiter cum Abul.Matth.6.q.34.35.vti hoc Aur. Rosa,& Caieta.& Med. vbi sup.latius probant.

Alijs aūt non existentib. in extrema necessitate,vel quasi,non tenetur hō de prædictis bonis necessarijs ad decentiam status eleemosynā dare, ēt si illi sint in magna necessitate alia quacunq;. Hoc patet ex ordine charitatis: neq;.n. tenetur hō decentiæ suæ iacturam pati, vt alterius sibi necessitati succurrat. In quo ēt Doctores conueniunt. Sed vtrum hoc licitum sit,videlicet de necessarijs ad decētiā succurrere decentiæ alterius, variæ in hoc fuerūt opiniones, sed distinctione resolutoriè dicendum vr̃, ꝙ id licitum quidē laudabile,& officiosum est,qñ modi cum datur ita ꝙ pp hoc hō ad notabilē vitæ, & status sui indecentiam non deueniat:quia perfectionis est pl' alij,ꝗ sibi de tpalib.velle, vt alius decentius, ꝗ ipse viuat : neq; ordo charitatis in his tpalib.principaliter est:neq; læditur, dū ex cā rōnabili ita fit, vt dictū est : sed in ordine ad aīam,& ad spūalia principalius est,& attēditur illicitum aūt esset qñ vel totum necessarium ad decentiam sui status,siue familiæ, vel tā notabilis pars eius illi non extremè indigenti prodigeretur,ꝙ pp hoc ad notabilē sui status, siue suorum indecentiam deueniret : quia nulli licet in aliquo statu indecenter viuere ꝗtū in se est, nisi vt alterius maiori necessitati,videlicet extremę vel magnæ reip.vtilitati, officiosè succurrat,vti superius dictum est. Indecenter nāq; viuere in suo statu inordinationē dicit, & contra virtutē amicitiæ,vel affabilitatis est,qua quisq; ad proximum in verbis, & factis se,vt decet,delectabilem dēt exhibere ẽm B.Tho.2.2.q.114.artic.2. Et in 3.dis.34.q.1.art.3.Tunc aūt ad eā indecētiam deuenire hō censetur,qñ iam inter æquales suæ conditionis sine notabili nota stultitiæ inciuilitatis,aut repræhēsibili singularitatis viuere non posset.Inciuile nāq;,& repræhēsibile esset,si vir notabilis inter nobiles agēs, vt rusticus,siue plebeius,in victu,& vestitu se hēret.Iō qñ ad hāc indecētiā dādo eleemos.nō extremè, vel quasi īdigētib. hō descēderet illicitè ageret.

In tribus aūt casib. ēt totum necessarium decentiæ status laudabiliter dari posset. Primò in supradicto casu magnæ necessitatis reipub. & extremæ necessitatis proximi; in quo ēt dare tenetur, vt supradictum est. Secundò, qñ prędicta indecentia facile posset reparari ne notabiliter appareat, puta si dando nunc oēs suas vestes preciosas pauperib. scit q̄ oportunè de alijs decentib. sibi prouidebitur. Tertiò, qñ mutat statum transeundo ad inferiorem alium statum pauperem, vel religionis, ad cuius decentiam illis bonis non opus est. Ad hoc ēt vr̄ reduci, qñ propter Deum, vel virtutem abiectam, & abstinentem vitam Heroicam etiam in suo statu quis agere vellet sine præiudicio tamen coniugis, filiorum, atque familiæ, vti de Sancta Helisabeth filia Regis Vngariæ, & de alijs sanctis legitur. Cum supradictis B. Tho. in 4. dist. 15. q. 2. art. 4. Et in 2. 2. q. 32. ar. 6. Et aurea rosa vbi sup. alijq; doctores cōiter satis consentiunt, & præcipuè Alex. Alen. 4. par. q. 106. Vbi de hoc latius agit.

Prop. 3. Proposit. 3. De superfluis ad decentiam status quilibet sub mortali tenetur, non quidē omnia, nec omnib. pauperibus, sed aliquam eorum partem qñ, & quib. voluerit etiā non extremè indigentib. opportunè eleemosynam dare: cętera superflua in alia opera bona, quæ ipse voluerit, vtiliter expendendo. Patientib. aūt magnam necessitatem decentiæ sui status probabile valdè, non tñ oīno certū est, qđ de ipsis superfluis opportunè ēt sub mortali succurrere teneatur.

1. Pars. Prima pars q̄ omnia illa superflua teneatur diues vtiliter expendere inde liquet, quia aliàs auarè retinerentur, vt ait B. Tho. 2. 2. q. 118. & in 3. sentent. dist. 15. q. 2. art. 1. & alibi sæpius. Et Caieta. in quodlib. de eleemosyna, & doctores cōiter agentes. Quod & nunc supponatur vt certum. Quòd autem de illis superfluis aliquam partem sub mortali teneatur indigentib. gratis erogare, vt ait ipsa propositio probatur. Quia auctoritates quàm plurimæ sacræ scripturæ atque sanctorum tanq̄ de mortali condemnant diuites, & abundantes, qui non nisi ditari quærentes, & abundare, nihil de pauperib. curant, nec de sua abundantia aliquam partem illis opportunè largiuntur, etiam si extremè non indigeāt vt constat Prouer. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit, & non audietur. Et c. 28. & alibi. Et Prouer. 19. et ad idē, Et 1. Io. 3. Si quis habuerit substantiam, i. abundantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necesse habere, & claus. visu. su. quō charitas Dei in illo est? Et Matth. 25. Esuriui, sitiui, nudus fui, & non dedistis. Ite maledicti, &c. & Lu. 16. Ille diues pp̄ hoc pręcipuè damnatus est s̄m Doct. cōiter ibidē, quia pauperi Lazaro de sua abundantia non dedit. Ad idem expressæ sunt Hiero. dist. 42. c. 1. dicens. Aliena rapere conuincitur qui vltra sibi necessaria retinere probat. Et Ambro. dist. 47. c. sicut hi. plusquam sufficiat ad sumptus violenter obtentum est: nec minus est criminis habenti tollere, quàm cum possis, & abundans sis, indigentib. denegare. Ad idem est Basilius, & Aug. 14. q. 2. c. quid dicā. Et Theophil. super id Mat. 19. Facilius est Camelum per foramen acus, &c. ait de his diuitib. id esse intelligendum qui diuitias superfluas retinent, cum alij, vel necessaria non habeant. Item Beda super id Luc. 11. quod superest date eleemosynā ait. Hic iubemur superflua pauperib. erogare. Vbi tñ no. q̄ hoc Luc. 11. quadrupliciter exponitur à doctorib. Primo ironicè dictū à Christo, vt legit Ambr. Catharinus in suis clauibus. quasi Christus dicat, in fiducia eleemosynæ ne obruamini peccatis rapinarum, fraudum, ambitionū, &c. Quasi per eam his omnib. statim mundi sitis & liberi: Nam prodest quidem eleemosyna, sed his, qui in eius fiducia peccatis non magis implicantur. Secundo modo, quod superest, i. reliquum est vt detis eleemosynam, & ecce omnia munda vobis. Tertio modo, & redit in idem, vt ait Medina de eleemosyna, q̄ id non est præceptum, sed instructio Christi ostendentis remedium salutare, per quod remissionem peccatorum consequi possent, tanquam vnum principium inter alia remedia peccatorū. Quarto mō præceptiuè, quod superest, i. de eo qđ superest date eleemosynam, & ita cōter exponitur à doctoribus, vt Beda vbi sup. & B. Thom. exposuit.

Et ita patet illa prima pars propositionis: q̄-q̄uc diuites poterunt quidem de superfluis decentiæ suæ multa alia bona opera facere, & ea retinere, & ad bonum alium finem acquirere, & conseruare, videlicet ad aliquam piam causam honisicā Deo, vel viuis, siue defunctis, vel reipub. vtilitatem opportunè curandam, vel ēt vt sibi, aut suis honorem, aut officium, vel statū aliquem, quem aliàs solent hoīes licitè, & honestè mediante pecunia pretendere, acquirant, dummodo cura pauperum horum, vel illorum scienter, & omnino non prætermittatur: sed aliqñ partem aliquam suarū diuitiarum, quę noīe superfluorū designantur, ēt in hoc vel illos pauperes, qui magis indigere videntur per viā eleemosynæ expendant. Sic namq; faciendo huic præcepto de eleemosyna satisfacient, saltem ne per eius omissionem mortaliter peccare censeātur: quamuis per aliquam auaritiam, vel negligentiam in erogando pauperib. cōem necessitatem patientib. sæpè venaliter peccent. Neq; n. oīs præcepti trāsgressio est mortalis, nisi vbi notabiliter, vel contra totam præcepti latitudinē fit, vt cōis doctrina est: & ait expressè B. Tho. in 6. quodli. ar. 12. q̄ nō sp̄ mortaliter peccat quoties de superfluo hō non dat eleemosynā pauperi, sed qñ necessitas iminet: qñ aūt sit ea necessitas

ſitas ꝙ obliget ad mortale nō poteſt ratione determinari, ſed prudentiæ committitur. Hæc ibi. Et in 2.2.q.66.art.7.& q.87.art.1. ad quartum, & q.118.art.4.& Caiet. in quodlib. de eleemoſyna c.3.& 5.expreſsè Medina vbi ſupra, & Soto, aliiq; doctores, vbi inferius allegantur, ad idem ſunt, & in prædictis conſentiunt.

2 Pars. Secunda pars propoſitionis tertiæ. Patientibus autem &c. in qua nō agitur de extrema neceſſitate: de ea enim nullum dubium eſt: ſed dubitatio magna inter doctores eſt, vtrum in caſu, quo quis patiatur neceſſitatē decētiæ ſtatus notabiliter diues teneatur ſub mortali illi ſuccurrere de ſuperfluis ad decētiā ſtatus ſui, in quo eſt.

1. Opinio. Sunt enim quoad hoc duæ celebres opiniones. Prima tenet ꝙ non: ſed ſolum erit veniale peccatum, ſi tunc ei non ſuccurrat, pp rationes, quæ inferius in argumētis tanguntur, ibidemq; ſoluuntur. Quam opinionē expreſsè tenet Alexander de Alis. 4.par.q.113. quamuis prius tenuerit oppoſitū, vt dicetur infra in ſecunda opinione. Item hanc primam opi. tenet Panor. in c. ſi verò, de iureiur. & Gerſon in regulis moralibus alpha.24.litera.V.& alphab.32. litera.o. & ſum.Roſ.tit.eleemoſyna, tit.mutuum, & Gabr. in 4. di.16.q.4. Et maioris di.15.q.5. & Medina de eleemoſyna, vbi & dicit ꝙ Floren. eſt cū hac opi.cùm tñ & ſi dubitando potius ad ſecundam declinare videatur. Hanc ēt opi. tenet Caiet. in quodlib.de indulgentiis.q.3. & in.2.2.q.71.art. 1. cùm tñ prius in quodlib. de eleemoſyna oppoſitū tenuerit cum ſecunda opinione ſequēte. Durādus autem in.4.di.15.q.6. dubius eſt, & ſimiliter Conradus de contractibus. q.19. quāuis ad ſecundam opi.magis iſti duo declinent & Nauarro in ſum. & ſimiliter Turrecremata in decreto di.86.c.in ſingulis, vt proximè dicetur.

2. Opinio. Secunda opinio eſt in oppoſitum, ꝙ .ſ. tunc abundans ſub mortali tenetur illi ſuccurrere, vt ait ſecūda pars propoſitionis. Quam opinionem expreſsè tenent Alexander de Alis. 3.par.q.65. membro.4.§.1.quamuis poſtea in 4.par.oppoſitum ſenſerit, vt ſupradictum eſt. Item Richar. in 4.di.15.art.2.q.2. Et Palud. & plures alii c.diſt. Et Abulen.Matth.6.q.34.35.74.& Nicol.Lira, & Dionyſius Carthuſienſis ſuper id 1.Io.3. Qui habet ſubſtantiam mundi huius &c. Et Summa Ang. tit. eleemoſyna.§.2.& Syluester in ſum. tit.eleemoſyna.q.1.& tit. auaritia. q.vltima. & in ſum. aurea roſa ſuper euangelia. q. impertinen.caſu.57. Item Duran.in.4.diſt.15.q.6. licet dubitet ad hāc opinionem magis declinat, ſimiliter & Floren.2.par.tit.1.c.24.§.pen.& vltimo cum illo magis ad hoc vr declinare. Et ſimiliter Conradus de contractibus.q.19. conclu.5. & 6. Et Turrecremata vbi ſupra hanc magis probare videntur licet oppoſitā non reprobēt, ſed probabilem cenſeant. Item Caietanus in quodlib. de eleemoſyna c.3.tenet expreſsè hanc opin.ad quam ſe remittit in 2.2.q.32. art.5. quamuis ab ea poſteà receſſerit tranſiens ad primam opi. vti ſuperius dictum eſt. Hanc ēt opi. expreſſe tenet Aurianus in 4. de reſtitutione, in q. de eccleſiaſticis, & Soto in tract. deliberatio in cauſa pauperū, & doctiſſimus ille Victoria de ordine prædicatorum in ſuis ſcriptis fertur hāc tenuiſſe, & Couarruuias in reſolutionibus lib.3. c.14. nu.5. eam tenet opinionem, quam tandem tenet Nauarro in ſum.c.11.nu.13. & latius c.24. nu.3.4. 9.10.quamuis poſtea in cōment. vt proxime patebit ab ea receſſerit: in ſupradicto ēt c.24. nu. 4.conatur vtramq; opi.concordare: ſed ea concordia malè ſibi cohæret quoad patientes neceſſitatem decentiæ, de quibus agimus. Et not ꝙ vtraq; opinio tam prima, quā ſecunda in ſuum fauorē cēſet eſſe, B.Th. cuius verba ad ſe trahit.

Nos etiam neutram horum opinionū reprobando neque diffiniendo, probabiliorem hanc ſecundam eſſe cenſemus ad hunc ſenſum, ꝙ de ſuperfluis decentiæ ſtatus diues tenetur gratis ſuccurrere occurrenti patienti magnā decentiæ neceſſitatem: tenetur inquā ſub mortali opportunè illi ſuccurrere, ſi non apparet aliunde remedium ſufficiens, ſi ēt non ea reſeruat vt alteri de propinquo æquè aut magis indigenti, vel cui magis ipſe teneatur prouideat cum vtriq; non poſſit de illis ſuperfluis debitè ꝓuidere, vti Cōradus vbi ſupra in vltimo ſuo dicto ſic limitatā tenet hāc opinionem, quæ tripliciter probatur.

1. Ratio.2. Opinio. Primò quia qui ſine ſuo incommodo notabili pōt proximo ſuccurrere, ne in perſona ſua, atque ſuorum, & rebus, fama, vel honore notabile vndecunq; detrimentum patiatur, vtiq; mortaliter peccat negligēdo, dùm proximus in his rationabiliter vult, nec pōt ipſe ſibi ꝓuidere, nec aliundè ſibi remediū probabiliter ſperatur: Sed in caſu præſenti ita eſt ꝙ proximus patitur notabile detrimentū decentiæ ſui ſtatus, & rōnabiliter vult ſibi ab illo diuite ꝓuideri, cùm ipſe ſibi non poſſit, nec aliundè remedium pateat, & qui habet ſuperflua decentiæ pōt ſine notabili ſuo incōmodo illi prouidere, ex quo illa ſuperflua ſibi neceſſaria non ſunt, & ea expendere in pios, vel vtiles vſus teneatur, vt cōſtat ex prima parte huius tertiæ propoſitionis, ergo ſi id ſcit, & nō ſuccurrit opportune certè mortaliter peccat. Conſequentia patet cum minore, & maior ꝓbaſ: qa notabiliter deficit in dilectione proximi, & miſericordia quā iure diuino, & naturali quod tibi vis fieri &c.hrē teneſ: ſicut videns, aut ſciens rem proximi: puta domū, vineā, ſata, vel vtenſilia notabiliter periclitari in incendio, naufragio, vel alio infortunio quocūque, vel ꝑ ignorantiā, vel impotentiā ipſius, aut ꝑ fraudē alterius ipſum decipientis, aut ꝑ malitiā detractoris notabiliter famā illius iniuſte lædentis: certè ſi com-

commodè posset illi succurrere verbo aut opere, obstando, monendo, siue iuuando vt caueat, dum aliundè remedium illi non patet, nec apparet, mortaliter peccaret omittēdo, vt latius probat Nauarro in sum. vbi supra. & in commento de defensione proximi in c. nō in inferenda. 23. q. 3. nu. 10. 11. 12. 39. 40. & Medina de restitutione. q. 25. ità in casu pręsenti. Et quidem hæc ratio mihi fortissime probat intentum.

Euasio. Et quamuis Nauarro in eo commento nu. 8. 28. 39. neget supradictā consequentiam, dicens non esse simile in dictis casibus adductis ad probationē maioris, in quibus homo dānificatur in rebus suis, quas iam habet acquisitas, & in eleemosyna ad reuelandū vel præseruandū decētiæ detrimentū: qa hic non releuaf hō, aut p̄seruaf, à dāno rei, quam habet, sed vel de nouo acquirit, vel lucratur per eleemosynam id quod non habet. Ideò inquit in illis casibus suprà adductis qui cōmodè succurrere pōt sub mortali tenetur: non aūt in casu præsenti de eleemosyna. Nam & iura magnā, inquit, differentiā faciunt inter iacturam & lucrum, & inter damnum rei acquisitæ, & acquirendæ. Ideo recedens ab hac secunda opinione prædicta, quā superius c. 24. tenuerat ad primam regressus est opinionem.

Sed certè præfatum discrimen non vr̄ ratio sufficiens ad recedendū ab hac secūda opinione neque valet cōtra illam. Tum primò, qa negari non pōt ꝙ patiens magnā decentię necessitatē, patiatur ēt detrimentum vel damnū in re sua, quā habet vel sibi debita est. Nam eo ipso ꝙ talem statū habet iam ēt ius in ipsa decētia vel ad ipsam habet, quæ illi statui debetur & illā consequitur: quò fit vt abundans, qui cōmodè pōt, æquè teneatur huic succurrere, ne omnino suā decentiā perdat, atque ipse vel alius in supradictis casibus succurrere tenetᷣ, vt dictum est. tùm secundò, qa si sub mortali quispiā nō teneretur succurrere proximo, qn̄ per hanc viam ipsi indigenti res aliqua de nouo acquirenda est: iā eadem rōne nec in extrema necessitate ad eleemosynā quispiā sub mortali teneref: quia æquè res illi denuò acquiritur per eleemosynā atque in necessitate decentiæ: quamuis hic magis, q̄ illic acquiraf, quod non variat rōnem obligationis. tùm tertiò, qa ꝙ de nouo aliquid acquiraf, vel non, vel magis, vel minus, hoc certe rōnem obligationis huius legis naturalis de succurrēdo ꝓximo in necessitate magna neque tollit, neque ponit: qa & valdè extrinsecū est ad ipsius legis obligationē, quæ notabile detrimentū proximi solū aut p̄cipuè p̄cipit caueri per eū, q cōmodè pōt, mō id fiat gratis dando, aut mutuando, aut contrahendo, aut apud aliū intercedendo, aut patrocinando, aut medendo, modo, ille aliquid acquirat, quod non habebat, modò non. Hæc. n. oīa extranea, & accidentalia sunt illi præcepto, quod de modo prouidendi necessitati proximi non loquif, sed de remedio hoc vel illo mō absolute adhibendo est. Quòd si discrimen hoc aliquid valet, solū probat ꝙ post statū semel oīno amissum iā diues non teneref sub mortali dare de superfluo ad statū illum, eiusq; decentiā recuperandū, vt de hoc infra in respōsione ad sextum argm̄ hr̄. Differentia aūt illa legis ciuilis inter damnū, & lucrum &c. ad iustitiā & forum exterius, siue ciuile maximè spectat, nō ad præceptum misericordiæ, & charitatis, vt dictū est. Et ita illa prima ratio adhuc in sua vi stat.

Secundò probatur idem ex ordine charitatis obligatorio ꝭm B. Tho. 2. 2. q. 44. art. vlt. & doctores in. 3. di. 29. qa sicut sub mortali tenemur postponere tpalia nostra pro vita proximi corporali ita eadē rōne tenemur superflua decētiæ nostræ postponere, & ea erogare pro saluanda decētia status, & honore proximi, dùm cōmodè id facere possumus, & aliter remediū non apparet, vt supra declaratū est. Et hanc rōnem tāgit, B. Tho. in. 4. di. 15. vbi supra. Et rō hæc siue consequētia inde patet, quia aliter vtrobiq; facere repugnat charitāti ad ꝓximū: quæ licet minus principaliter vtrūq; bonū eidē vult & eius notabile detrimētū iubet euitari, & vtriq; ꝓuideri. *2. Ratio.*

Tertiò probatur idem quia 1. Io. 3. Qui habet substantiam huius mundi, & viderit proximum suū necesse habere, & clauserit viscera sua, qūo charitas Dei in illo est? Et Matth. 25. Esuriui, & nō dedistis mihi: nudus fui & nō operuistis me: in carcere eram & nō visitastis me. Ite ergo maledicti &c. ꝙ aūt ibidem scriptura nō loquatur in casu tm̄ extremæ necessitatis, neque solū qa corde illis egētibus cōpassi nō sunt, vt aliqui doctores de supradicta prima opinione male exponunt, indè patet, quia nō solum diuites, sed oēs habentes superflua tm̄ naturę reprehenderentur, & damnarentur, quia illis non dederunt, vti in extrema necessitate dare, & omnibus egentibus corde compati tenentur, vt supra propositio. secunda dictum est. Charitas ēt non tm̄ corde sed ēt opere ad proximum habēda est, vt ibidem 1. Io. 3. statim sequitur. Diligamus nos verbo tm̄, sed opere, & veritate. Nunc autem prædictæ auctoritates expresè loquūtur & specialiter contra diuites abundantes vltra decentiam status, quia illis egentibus non dederunt, vt 1. Io 3. habetur. Qui habet substantiam, idest diuitias, & abundantiam mundi huius, secundum gl. & doctores ibidem qui etiam paulo superius allegati sunt. Et isti diuites ibi non condemnantur: neque reprehenduntur ꝙ malè diuitias acquisierūt, neque ꝙ in illicita aliàs malè illas expenderunt, sed quia de illis indigentibus nō dederunt, vt expresè sonant prædictæ auctoritates, & doctores communiter etiam dicunt de diuite auaro Luc. 16. quia Lazaro pauperi non *3 Ratio.*

erogar-

erogau t; neque etiam condemnantur diuites illi, φ communibus pauperibus aliquando non dederint: quia vix contingit φ aliquando non aliquid dent, & ea negligentia est raro mortalis, vt supra in prima par. tertiæ propositionis dictum est. Igitur damnantur diuites quia de sua abundantia patientibus magnā decentiæ status necessitatem non dederunt.

Hæc ratio quamuis solui possit dicendo φ in dictis auctoritatibus, & alijs eiusmodi diuites reprobantur, qui nullam pauperum curam habentes, nec his nec illis pauperibus vel indigentibus vnquā dederunt: sed in suas delitias vel diuitias augendas omnia sua insumpserunt sibi solis viuere volentes, de quibus in prima parte huius tertiæ propositionis dictū est. At verò vt ēt ait Duran. vbi supra, valde vrget vt ēt de diuitibus non erogantibus patientibus decentiæ necessitatem, vt ait hæc secunda opinio intelligantur: nam cum 1. Io. 3. de illa necessitate proximi præcipuè loquatur, cōtra quā diues habēs substantiā mundi huius claudit viscera sua: ea verò solū vr̄ esse quæ specialiter viscera illius, quasi vim faciens mouere, & aperire deberet ad opus misericordiæ exequendū. hæc aūt propriæ est magna necessitas decentiæ status: cui cūm diues cōmodè posset prouidere, satis durū, & claudētem viscera sua se ostendit, si illi non succurrit, Nam extrema necessitas non solū diuitis, sed cuiuslibet ēt pauperis viscera mouet, & aperit, vt, qūo pōt, illi succurrat, & compatiatur. Cōis aūt necessitas pauperū, & proximorū non adeò mouet & aperit corda ēt diuitū vt duri censeantur statim illis nō prouidendo. Igitur de magna necessitate decentiæ, cui diues præcipuè dr̄ claudere viscera sua, si illi non succurrat, auctoritas illa intelligitur quòd, videlicet ille propter hoc alienus fit à charitate, & mortaliter peccat.

Ad idem ēt facit, φ 2. Esdræ c. 5. tanquam de mortali reprehendūtur iudæi, quia fratres suos in seruos, & ancillas vti captiuos emptos possidebāt, & ex consequēti, quia in illa magna necessitate decentiæ illis non prouidebant.

Ad idem tandem est 1. Timo. vlt. vbi dr̄. Diuitibus pcipe facile tribuere &c. Et expressè consonant Chrysost. super Luc. 16. de Lazaro concione, secunda. & sæpius Ambro. & Hiero. alijq; doctores, qui superius in probatione primæ partis huius tertiæ propositionis allegati sunt.

Argum. 1. Contra duas primas partes tertię propositionis arguitur septempliciter. Primò quia si de illo superfluo sub mortali tenetur homo in casibus supradictis ad eleemosynam, ergo semper ille manet in peccato mortali, dum illud retinet, etiamsi indigens non sit, cui ipse distribuat. Nam superfluum semper illicitè retinetur.

Responsio. Respon. negando consequentiam, quia cūm sit affirmatiuum, obligat quidem semper, sed non ad semper idest non obligat ad illius executionem, nisi opportunè, idest quando indigens, cui debeatur, occurrerit. Ideò neque est peccatum superfluū tenere: sed tenere illud cum animo non distribuendi opportunè, vt dictum est.

Si replicetur φ in casu, quo indigens ēt valdè ad decentiā status occurrit cui tenetur, tunc diues eleemosynam dare, sequeretur φ nō posset illam licitè reseruare, vt alteri æque, aut magis indigenti, vel cui magis tenetur, ipse succurrat. Negatur etiam istā sequela: tunc enim non tenetur illi dare cum illa circūstantia, φ eam scilicet vult reseruare, vt alteri æquè, aut melius eroget, quamuis sine hac circunstantia absolutè teneretur illi dare, siue succurrere. Tunc etiam ille pauper non rationabiliter vellet aliter sibi prouideri, quàm dictum est.

Arguitur secundo, quia non tenetur quisquā proximo subuenire magis, q̄ proximus ipse sibi: sed patiens necessitatem etiam decentiæ status non tenetur ipse sibi remedium procurare: potest enim laudabiliter etiam faciendo de necessitate virtutem patiēter pro Christo illam ferre in arcta paupertate viuendo, vti superius in fine secundæ propositionis habetur, iuxta id 1. Tim. 6. Habentes alimēta, & quibus tegamur, his contenti simus: ergo nullus etiam si habeat superflua decentiæ tenetur vlli pauperi, nisi extremè indigenti succurrere. *Argum. 2.*

Respon. Respon. negando maiorem. Potest enim quisque cędere iuri suo sæpè sibi nō succurrendo in necessitatibus suis, & detrimentis: non tamē cędere potest iuri alterius inuiti in casibus in quibus iure naturali, & diuino tenetur illi succurrere, dūm ille vult sibi rationabiliter auxilium præstari, vt supra probatum est.

Arguitur tertiò. Si habens superflua decētiæ ratione superfluitatis sub mortali tenetur erogare, & præcipuè patientibus decentiæ necessitatē, ergo de illis superfluis non potest emendo aut aliàs licitè negotiādo sibi, suæq; familiæ amplius lucrari, vel alia bona & dona recipere, vel etiam hæreditatē acquirere, quia superflua superfluis addendo peccatū ipsum cresceret superfluitatis, & quidem qua intentione, scilicet vtiliter ea expendendi possent acquiri, eadem etiam possent retineri. *Argum. 3.*

Respon. Respon. negando sequelam, quia vti dictum est, non est peccatum habere diuitias, vel abundantiam, neque vitium dicit superfluitatis, nisi quando hæc acquiruntur, vel retinentur, cū animo abutendi. vel ea vtiliter non expendendi.

Arguitur quartò. si diues teneretur de superfluo succurrere indigenti, magnā præcipue decentiæ necessitatem patienti, ergo non posset mediante pecunia ad statum altiorem, quo dignus est, licitè ascendere, puta vt ex ciue fiat dominus alicuius castri, & huiusmodi. *Argum. 4.*

Respon.

Respon. Respon. negãdo sequelam, supposito namq; q homo dignus, & idoneus alias potest mediāte pecunia procurare, vel acquirere statū aliquem altiorem, vel officium seculare in quo Deo vel reipub. seruiat (neque enim oēs ad omnia officia idonei sunt: neque omnia officia licitè per pecuniam acquiruntur, vt de hoc Caietanus. 2. 2. q. 118. art. 1. latius agit) Hoc inquam supposito ad argm̄ dico cum ipso Caietano. 2. 2. q. 32. art. 6. q qui aliàs mediante pecunia licitè posset statum mutare, etiamsi diues sit & abundās hoc idem facere potest. Nā si hoc probabiliter sperat, non habet pro superfluo ēt s̄m præsentem statū quidquid in statu huius expectationis opportunum ad id sibi censet; quia, vt supra in primo notabili dictum est, non censetur superfluū decentiæ quod ad casus rationabiliter speratos expediens est. Ideò huic statui futuro rationabiliter sperato licitè pōt opportuna reseruare, & acquirere, & expendere pōt. Præceptum namq; de eleemosyna præsupponit superfluū, de quo fiat, non verat mutationem status, nec alia licita negotia, aut opera, neque ea, quæ ad ipsa exercenda expendere oportet. Quod ēt inde patet, quia multæ sunt Ecclesię habentes superfluum in possessionibus: quæ licèt ministris sint absolutè superfluæ: non tñ sunt superfluæ ipsis ministris dispensatoribus in pauperes, & hospites pp̄etuò occurrentes: quibus habita rōne psonarum locorū, & aliorum circunstantiarū eleemosynæ de superfluo iustissime erogantur: hoc aūt non minus personæ priuatæ maximos redditus habenti licitū est. Sic ait Caietanus. Cui addēdū vr̄ q si graues pauperum necessitates ingruant ēt decentiæ status: tunc certè non est tp̄s opportunū de illis superfluis statum mutandi, vel patrimonia ampliādi, vel ad id diuitias notabiliter conseruandi, vel conuiuia sumptuosissima frequentet instruendi, vel alia eiusmodi ad omne iudicium prudentū notabiliter excessiua faciendi: sed potius tunc tenetur diues ille, relicta status mutatione, alijsq; operibus excessiuis iam dictis, de illis superfluis decentiæ necessitatibus pauperum opportunè succurrere, vt dictum est.

Replica. Si replicetur q si tunc illa omnia non censentur superflua, vti s̄m Caietanum dictum est ad status mutationē. ergo diues ille non tenetur de eis succurrere patienti necessitatem decētiæ: de quibus tñ antè tenebatur, qñ statū mutare non intēdebat: & ita ex sua volūtate pēdet decētia, & superfluitas, vel nō superfluitas ad statū eius.

Respon. Respon. negando primā consequētiā. Nam, & ad antecedēs dr̄ q licet illa tunc vel s̄m quid non sint neque censeantur superflua, videlicet supposito q licitè per diuitias statū mutare intendit: at verò simpliciter & absolute superflua sunt: quò fit vt imminentibus grauibus necessitatibus pauperum vel decentiæ alicuius, tunc, vt diximus, rectè non possit statum per diuitias velle mutare, nec alia excessiua facere, & consequenter ex illis, quæ remanēt superflua, potius illis pauperibus succurrere tenetur. Rursus ingenuè conceditur q nō quidem ex sua cuiusq; diuitis absoluta, sed ex recta voluntate sæpè pēdet q aliqua sint, & censeātur, vel non censeantur superflua suæ decentiæ status.

Argum. 5. Arguitur quintò. Si diues sub mortali teneretur dare patienti necessitatem decentiæ, ergo de illis superfluis non posset licitā monasteria, Ecclesias, vel alia honesta ędificia cōstruere, neque capellas dotare, neque cultum diuinum ampliare, quia omnia illa superflua tenet illi indigenti erogare. Nam supponitur q ad illius necessitatem releuandam, & aliorū eiusmodi omnia illa superflua necessaria sunt.

Respon. Respon. negando consequentiam sicut in responsione ad quartum argumentum præcedens dictum est. Et notetur quod ibi dictum est q in casu vrgentium necessitatum pauperum potius his releuandis, quàm alijs non æquè necessarijs operibus intendendum est.

Argum. 6. Arguitur sextò, quia si de superfluis diues tenetur succurrere decentiæ alterius ne ab ea tandem omnino cadat, ergo eadem ratione tenetur postquàm ab ea, & à suo statu cecidit, ipsum reuocare ad statum amissum, & illi similiter dare vt illum cum sua decentia recuperet.

Respon. Respon. negādo sequelam si postquàm à suo statu cęcidit iam constitutus est in alio statu inferiori. Exemplum est. Sicut, postquàm alicui manus ablata, vel vulnus illatum, vel res aliqua ablata est, non tenetur ēt diues dare aut soluere expensas, vt ille vel in iudicio, vel extra, res suas recuperet, & satisfactionem damni, etiā si aliter recuperari non posset: tenebatur autē sub mortali, si commode poterat, antè succurrere ne illa detrimēta pateretur, vti superius in prima probatione, secundæ opinionis dictum est.

Quare quod Caiet. in. 2. 2. q. 71. artic. 1. ait q aduocatus tenetur quidem, sed solū sub veniali peccato, pauperi patrocinari in sua iusta causa; & medicus infirmo mederi, qñ illis aliundè remediū non patet: hoc certè non vr̄ verū qñ pauper & infirmus notabile detrimentū decentiæ, aut rerum, siue salutis paterentur, si aduocatus, & medicus commodè illis succurrere poterant. Neque, B. Tho. sensit oppositū, sed quod dictū est iuxta cōem doctorū sententiā, quāuis Caietanus ibidē declinans ad aliā opinionē aliter dicat, vti iam contra eum superius notatum est.

Argum. 7. Arguitur septimò, Diues pōt magnam decētiæ necessitatem ēt extremam patienti succurrere mutuando, vel ipsum ad redditionem obligando, cùm posteà habuerit facultatē, ergo non tenetur illi omnino gratis aut liberaliter eleemosynam dare, quia non magis tenetur, q̄ sufficit

ficit ad illum reuelandum ab illa necessitate.

Respon. Resp. ꝙ quocũq; illi succurrat diues iste suo debito satisfacit. Sed quamuis in hoc sint opiniones; tñ resolutoriè cum clarissimo Doctore Medina de eleemosyna, & de restitut. q. 3. in prima causa liberate. Et q. 26. vt ēt hr̃ inf. q. 31. dicendum vr̃, ꝙ si sit quid modicum quod datur ad succurrendum necessitati magnę, vel paruę, vel extremæ, quod & paruum, vel nihil minuit de bonis ipsius dantis, vt est panis, vel sordida vestis, aut vetus & hmõi, attenta ipsius dantis qualitate, id certe omnino gratis dandum est. Si aũt sit in notabili quantitate, & ille ēt si sit extrema indigens, nihil omnino tunc ibi, vel alibi habet, sed speratur habere vndè posteà retribuere possit, tunc succurrendum quidem est ei de supra dictis superfluis, non tamen simpliciter, vel absolutè donando, nec absolutè mutuando, sed cum conditione vt, si postea cõmodè potuerit, retribuere teneatur. Et idem vr̃ dicendũ si quis in eodem casu dat notabile quid de superfluis decentiæ, quæ alioqui in rebus reipub. vel in alijs valdè vtilibus erant expendenda: secus si de superfluis statui dederit, quæ ad publicas, vel priuatas alias vtilitates, vel necessitates reseruata non erant, sed solum ad diuitias augẽdum, aut in fines inutiles, aut ĩ alios abusus expendendum: tunc.n. ad extremam necessitatem releuandam sub mortali, ad alias autem necessitates sub mortali, aut sub veniali peccato ſm varias opi. supradictas, vti declaratum est, omnino gratis eleemosyna dãda est. Hæc Medina in sententia; cui & Nauar. in sum. c. 17. nu. 61. & 118. consonat, cõtra Soto de iustitia, & iur. lib. 4 q. 7. ar. 1. in fi. aliqualiter saltem in verbis dissidentē.

Corolar. Ex omnib. supradictis ait Medina, vbi sup. nõ esse diuites statim de mortali damnandos, si diuitias suas extremè non indigentib. non erogauerint: tum quia vni pauperi pauca sufficiunt, ꝗ aliunde facilè habere põt: tum quia non est certum per quid, aut quantum necessaria à superfluis, apud oẽs distinguantur, & quãtum requiritur vt intra, vel extra latitudinem decẽtiæ status sit: tum quia non constat semper de necessitate pauperis, aut indigentis an vera, & non ficta, vt semper contingit, & an tanta sit ꝙ obliget sub mortali: maximè cum diuites id inquirere non tenẽtur, sed solum prælati, quib. specialis cura pauperum incumbit: tum quia etiamsi id constaret, non tñ cõstat de negligentia aliorum, qui eidem pauperi succurrere possunt: tũ quia diuites pro alijs imminentib. necessitatib. vel vtilitatibus suis, vt dictum est, diuitias licitè possunt reseruare. Vbi verò de his omnib. diuites ipsi certi essent: tunc tutior opinio prædicta necessariò ab eis amplectẽda esset, si ab ipsis æquè aut magis probabilis, ꝗ opposita credatur. Secus si non ita credant, nam oẽs, & præsertim illiterati cum bona fide atq; conscientia, licitè possunt sequi opinionem illam, quam scierint vel audierint à doctorib. fide dignis approbari, parati aliter facere qñ sufficienter eis constiterit de veritate: quamuis tutior opinio semper omnib. suadenda sit, vti de hoc inf. a. lib. qui est de ignorantia. q. 3. propositio. 3. latius habetur.

Dubium. Sed pro maiori huius materiæ de eleemosyna etiam spirituali complemento dubitatur, vtrum pro liberando proximo à morte peccati, & æterna damnatione, teneamur detrimentum rerum, honoris, & vitæ corporalis pati.

1. Opin. Respon. in hoc est quadruplex opinio, prima Francisci Maironis super Aug. de Ciuit. Dei li. 5. c. 9. in 7. veritate. ꝙ nunquam priuata persona peccat mortaliter omittẽdo proximi correptionem, vel ad salutem animę auxilium ei præstando: nisi quando consentit, & cooperatur peccato illius. Nam de prælato certum est quòd ad id sub mortali tenetur.

2. Opin. Opinio 2. opposita, indistinctè tenet, ꝙ quotiescunq; quis etiam timore mortis omittit corripere, vel remedium præstare animæ proximi, vt liberetur a mortali peccato, peccat mortaliter, si credit quòd non aliter nisi per eum, liberabitur. Et hæc opinio est satis cõis, quam expresse tenet Adr. q. de correptione fraterna. & Gabr. in cano. lect. 74. & pro ea facere videtur B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 2. & q 26. art. 5. & ibi Caie. & in 12. quodlib. art. 29. & Rich. in 4. dist. 19. ar. 2. q. 1. & maioris ea. dist. q. 2. & Doctores communiter in 3. dist. 29. & Nauarro vbi infra.

3. Opin. Opinio 3. est magistri Soto de sigillo secreti memb. 2. q 2. conclus. 6. & 8. & Medina de eleemosyna. q 6. & de restitutione. q 2. consonat pater Areuallo vbi infra, quæ stat in duobus dictis quorum primum est, quòd quando correptio, instructio, vel appositio remedij, est simpliciter necessaria ad salutem animæ proximi, tunc est mortale peccatum etiam personæ priuatæ, si timore iacturæ rerum, honoris, aut ēt mortis non prouidet illi, vt oportet, ad animæ salutẽ, si certum sit ꝙ illi proficiet. Tunc aũt instructio, vel auxilium est illi simpliciter necessarium, vt optimè explicat Medina vbi sup. qñ proximus ille ēt si velit sibi de remedio cum auxilio Dei ordinario prouidere non põt. Sed hæc necessitas vix occurrere põt: nam si pctm̃ procedit ex malitia scienter, aut ex passione, ipse peccator si vult se corrigere sibiq; põt prouidere. Si ãt ex ignorãtia inuincibili: tũc pctm̃ nõ est sibi culpabile. Si vero ex ignorãtia vincibili: tũc ipse tenetur ꝗrere Doct. atq; remediũ; & tũc nõ obstãte periculo mortis, priuatus hõ tenet illũ docere veritatem vel illi auxiliũ pstare, si non sit alius, qui id velit facere sufficiẽter: qa tũc est casus simpl'r, vel extremę necessitatis spũalis, & sic teneret pro bono cõi ēt cũ periculo vitæ, sicut Christianos.

Secun-

Secundum dictum huius opinionis est φ qñ correctio, vel auxilium nõ est simpliciter necessarium, quia si proximus vult, potest sibi prouidere, puta quia non ex tali ignorãtia vel impossibilitate: sed aliàs mortaliter peccat, non ex malitia eo animo vt sibi aliquid detur, sed ex fragilitate, vel aliàs voluntariè periclitatur: tunc is tñ, qui cõmodè põt, sine notabili suo detrimento corporali, aut bonorũ tpaliũ ẽt sub mortali peccato, in defectũ aliorũ tenetur illi de remedio opportune prouidere, si credit φ illi proficiet, & non alias. Nam tũc non extrema sed magna est necessitas spiritualis: cui sicut & magnæ necessitati corporali vel tpali proximi non tenemur sub mortali, nisi dũ cõmodè possumus prouidere, vt dictũ est. Ideò nullus sub peccato ẽt veniali tenetur adulteram corripere, ẽt si credat φ illi proficiet vt recedat à peccato, cum notabili sui corporis, aut rerũ, vel famæ detrimento; cum paruo autem, vtiq; sub mortali tenetur.

Opinio. 4. Sed aliter, & forsan clarius, & verius, saluo meliori iudicio nobis vr esse distinguendum, & sit quarta opinio quæ & stat in tribus dictis primum est, φ qñ proximus in ea necessitate animæ suæ est, φ verisimiliter creditur φ finaliter in malo statu morietur & dãnabitur in æternũ, nisi ei prouideatur: tunc in defectu alterius qui non põt vel non vult sufficiẽter illi succurrere, quicunq; ẽt priuatus homo vtiq; sub mortali tenetur, ẽt cum periculo rerũ, honoris, & vitæ illi de remedio opportunæ prouidere, si sine animę suæ periculo, siue sine peccato ẽt veniali põt, & se fortem & idoneum credit ad id, & certus est φ illi proficiet vt ab ęterna damnatione liberetur: alias non tenetur. Et hoc est verum modo ipse proximus possit suo tali periculo prouidere, alias non; excepto si ex malitia, videlicet vt sibi aliquid detur vel vt cum tali detrimento alterius sibi succurratur, in peccato aut necessitate tali spirituali manere, aut se in id proijcere vult: tunc enim ad nihil tenemur ei, & nihil de eo curandum est, sicut neque de scandalo phariseorum. Notentur oẽs particulæ. Nam inde sequitur φ si creditur φ adultera in ipso peccato deprehensa occidetur impenitens, vel quod infidelis in sua infidelitate sine fide Christi morietur, vel alius in hæresi sua mortaliter ignorata, vel φ quis passione victus in mortali peccato se ipsum occidet, vel præcipitabit, & ego tñ, in defectu, aliorum sine periculo peccati certe possum eos corripiendo, instituendo, vel iuuãdo, ab æterna damnatione liberare: vtiq; sub mortali teneor ẽt cum vitæ corporalis detrimento. Et idem iudicium est, qñ puer sine baptismo creditur occidẽdus vel moriturus, vt ait Syluester. ti. Bellũ. 2. q. 4 quamuis Soto vbi supra & Areualo vbi infra allegatur teneant oppositum.

Et ratio huius primi dicti est, quia tunc est, & cẽsetur extrema, vel quasi estrema necessitas spiritualis simpliciter, aut ex suppositione: in qua fm omnes doctores currit obligatio charitatis & ordinis eius, vt omnia minora bona nostra pro tali salute proximi postponamus, quia nisi tunc illi prouideamus non est regressus ad vitam animæ, vel corporis.

Et in hoc primo dicto expressè consonat Nauarro in sum. c. 11. nu. 13. & c. 14. nu. 8. 9. & c. 24. nu. 11. 12. 18. & latius in cõmẽto. de defensione proximi. in c. non in inferẽda. 23. q. 3. nu. 10. 11. 38. 39. 41. 42. 44. 45. 46. 47. Et Abulen. in Matth. 18. c. q. 95. fm B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 2. & doctores cõ̃ter vbi supra in secũda opinione allegantur, & Syluester etiam vbi suprà & tit. charitas.

Secundum dictum est, φ extra prędictum articulum mortis tenemur ẽt sub mortali peccato opportunè corripere, vel docere, vel de remedio prouidere ei, quem certò credimus non nisi per nos, & per tale medium à peccato mortali recessurum, si sine notabili nostro detrimento, rerum, honoris, aut corporis id efficere possumus: aliàs nõ tenemur sub mortali ad opera charitatis illi exhibẽda: Et multò minus tenemur, si ille in peccato manere vult ex malitia vt illi aliquid det, vel prouideat; vt proximè dictũ est.

Ratio huius secundi dicti est, quia tunc proximus censetur esse in magna necessitate decẽtię, suæ spiritualis, ẽt si sit ex suppositione suæ culpabilis voluntatis, dũm à statu gratiæ sibi decente cadit per mortale peccatum, quãuis sit regressus ad vitam gratiæ cum auxilio Dei ordinario. Nunc aũt in tali magna, quãuis non extrema, necessitate, per quam homo cadit à sua decẽtia, qui est abundãs, & põt sine magno aut notabili suo detrimento prouidere, sub mortali tenetur ex ordine charitatis, fm plurimos doctores vt superius in tertia propositione, in secunda eius opinione, vel saltẽ sub veniali vt ibidẽ in prima opinione dictũ est; igit sic in pposito dicẽdũ est.

Et in hoc expressè consonat Nauarro in su. c. 14. nu. 26. & c. 24. num. 16. & latius vbi supra. Item ipse ẽt Medina de restitutione. q. 2. vbi ait φ si quis habet rerum abundantiam, alij verò ab inopia, qua præmũtur, parati sunt in aliqua peccata ex fragilitate potius, q̃ ex malitia incidere, & certus sit homo ille φ per donationẽ aliquã illi ab illo casu præseruabuntur, Deoq; postmodum seruire curabũt, crederem in hoc casu necessarium esse talem donationẽ facere. Hæc ille, & consonat Soto vbi supra & Abulen. in Matt. 18. c. q. 80. ad secundum, & doctores cõmuniter vbi supra allegati sunt.

Ex dictis colligitur φ vix aut nullus est, qui teneatur cum periculo vitæ suæ, si priuatus homo sit, saluti ẽt spirituali proximi prouidere, qa vix aut nullus ferè tam fortis & sanctus est, aut reperit qui se ad martyriũ vel ad mortẽ ferendam,

dam,vt oportet, fortem & idoneum credat,nisi singulari Dei auxilio aut spiritu inflammatus sit, aut moueatur.Prælati autem sæpius,& regulariter tenentur pro ouium suarum salute vitam, nedum res temporales,exponere.

Sed vtrum teneatur hō saltē sub veniali peccato huic ꝓximo, extra casum vel articulū mortis eius,vt recedat à peccato mortali ꝓuidere cū notabili rerū,honoris,aut psonę suæ,labore vel detrimento,qñ est certus,vel aliquam hēt spem ꝙ illi proficiet,sunt opiniones. Nā Soto vbi supra dicit ꝙ non, & cum eo videtur esse plurimi doctores,illi præsertim,q sunt de tertia opinione supra posita.Sed Areualo in tractatu de correctione fraterna cōcl.5. in 6.cōtrouersia vel.q. fol.115.&c. & clarius in 6.cōcl. ꝓpositione.3.f. 275.376.cū quibusdā alijs tenent ꝙ sic: & æstimāt ad id fatere Augus.de Ciui.Dei li.1.c.9. Et Frāciscus Mayro.ibidē, & ſm hos doctores,nos olim in nostris annotationibus supra Soto de Sygillo secreti mēbro.a.q.3.cōclu.6.diximus peccatum esse veniale,vt ibidem latius probatur.

Nunc ēt hanc eadē opinionē vt magis cōem magisq; probabilē amplectentes atq; declarantes dicimus,& sit tertiū dictum, ꝙ qñ certū aut valdè credibile est ꝙ homo valdè ꝓficiet,vt proximus à mortali peccato recedat,& nō aliter recedet existens citra articulum mortis,tunc si illi non prouidet de remedio opportuno ēt cū notabili rerum,& honoris detrimento,& personæ labore,venialiter peccat: in quo casu August.loquitur vbi supra.Nullo aūt modo peccat si non est certum ꝙ illi proficiet dum notabile ei imminet rerum,honoris,aut personæ detrimentum.

Probationes vtriusq; partis ex supradictis nostris annotationib.& opinionib.facilè patent.In summa verò rō hęc est,ꝙ in magna proximi necessitate spūali vel tēporali citra extrema,peccatū tm̄ veniale est illi non succurreret,cū minori quāuis magno nostro detrimento,qa tūc ex defectu charitatis nostra minora bona,& mala tēporalia maiorib. ꝓximi bonis,& malis ꝓponūt, vt hoc expresè ait Aug. de Ciui.Dei,lib.1.c.9.

Si contra hoc objiciatur, nā in casu huius tertij dicti quæritur an tunc sit præceptum,& obligatio prouidendi proximo cum tam notabili, quamuis minori,detrimento,an non.Si sic,ergo eius omissio contra præceptum est mortalis. Si ergo nullum peccatum est,nec veniale.

Respō. ꝙ est obligatio ꝓcepti charitatis ad ꝓuidēdū tunc maiori necessitati ꝓximi,sed negaſ illa prima consequentia ꝙ ergo eius omissio sit mortalis,neq;,enim oīs omissio aut omissio trāsgressiua ꝓcepti diuini naturalis vel humani,neque oīs defect⁹ charitatis mortalis est,sicut neq; oē mendaciū,supbia,auaritia,aut gula,mortale peccatū est:Quia neq; oīa pręcepta,ēt diuina in oī euētu æqualiter obligant. Quod indè liquet. Nam sub nouo peccato mortali nō tenemur q̄rere cōfessorē,aut illū adducere per.60.leucas, aut cū magno psonę,rerū,detrimēto: neq; cōfiteri confessori pp̄rio, dū inde nobis imminet notabilis infamia, aut iactura rerū tp̄aliū, ētiā hō esset in ea dispōne ꝙ extra articulū mortis constitutus,nō nisi p cōfessionē aīæ salutē aut gratiā hēret: neque cū tā notabili detrimēto teneſ hō sub nouo peccato mortali ꝓcurare medicū, aut medicinam, qua & nō aliter ab infirmitate vel morte corporali liberabiſ, quāuis iure naturali,& diuino teneaſ mortē cauere, vitāq; pluſ quā bona tp̄alia tueri,aut cōseruare: neque cū tā notabili detrimēto sub nouo peccato mortali teneſ homo aliū à meretricio, vel fornicatione,vel ab inimicitijs, vel ab alio peccato mortali extra articulū mortis cōstitutū retrahere, corripiēdo,vel denunciando ſm ordinē euāgelicū, vt aiūt Sum.Ang. & Siluester,ſm doctores cōiter,& Medina vbi sup. in.2.dicto allegatus est. Igitur solū venialiter peccaſ,si omittiſ proximi remediū timore notabilis detrimēti,dū probabiliter profectus speratur, ꝙ si non speraſ nullum peccatū est,vt in hoc tertio dicto habetur.

QVAESTIO XXVII.

Vtrum sine mortali peccato possit quis alteri indignari,& irasci,illi etiam loquelam,seu salutationem denegando propter aliquam offensam.

1.Punct.

RESPON. per tria puncta; quorū primum est, ꝙ ex offensa solent tria suboriri. primū est odiū inimicitia, & appetitus vindictæ in voluntate deliberatus, quo offensus gaudet de malo offensoris,aut dolet de eius bono, aut intēdit aut desiderat ꝙ offeraſ casus, in quo illi noceat vel iniustè, seu ēt extra ordinē iuris notabiliter, in attinētibus ad personā,rem,vel honorē eius,& hoc cōstat esse mortale: quia modò offensor petat veniā,mō nō,modò offenderit iustè, mō iniustè,offensus tñ tenetur sub mortali deponere odiū,& liuorē vindictæ,qa cōtra pręceptū dilectionis ꝓximi est. Passio aūt cōcitās ad vindictā naturaliter insurgēs nō est peccatū mortale:nisi deliberatè aliquo mō in ea cōplaceatur aut acceptetur.Ideò etiāsi videat homo ꝙ si talis occasio ei offeratur nō se cōtinebit à peccato mortali,nō pp hoc est in peccato, nisi cōplaceat in eo aut quod occasio illa,ei ad peccatum offeratur.

Secundū, qd ex officio oritur est ius & actio ad petendū in iudicio,& extra,vt oportet,debitam satisfactionē damni illati per offensorem in persona,honore,aut rebus suis,& suorum,& hoc potest licitè peti debito modo: & similiter pōt peti iudicialiter satisfactio pro iniuria facta sibi & suis,sed sine odio & liuore vindictę,& sine scandalo,& non aliter. Quòd si ex loquela cū offensore offensus ipse perdit prędictū suum

V ius

ius,& actionẽ;tunc licitè poteſt differre loquelam, & ſalutationem denegare, quouſq; ſit per offenſorem ei ſatisfactum, aut conuẽtum ſit inter eos: Similiter licitè poteſt offenſus accuſare iudicialiter offenſorem,vt puniatur, nõ quidem appetitu vindictæ,ſed Zelo iuſtitiæ,& ſine ſcandalo:ne ipſe,vel alius ſimile crimen audeat committere, & vt in pace, & ſecuritate viuatur ab omnibus,vt de hoc latius,B.Tho.2.2.q.108.art. 1.& Gabriel in Canon.lect.73.Et Couarruuias in reſolutionibus lib.2.c.10.nu.7. vbi ẽt agit,& probat ꝙ illa remiſſio iniuriæ intelligatur etiã quoad forum contentioſum, qñ generaliter ea remiſſio facta eſt, & non aliter. Sed quia valdè difficile eſt Syncero animo ſine appetitu vindictæ iudicialiter agere,etiã in caſibus prædictis; ideò tutius eſt petenti, veniam concedere, vel prætermiſſo ordine iuris æquam admittere ſatisfactionem:imò,& vix ſine periculo animę aliter fieri poteſt à cõi hominũ genere:niſi ſit homo valde perfectus, aut habens officiũ iuſtitiæ, propter multa peccata,& ſcandala,quę indè ſequuntur. Vide Abulen. Matt.5.q.324 & 1.reg. c.28.q.15. præſertim quando reipub. vtilitas id patitur,aut non aliud expoſcit.

Tertium quod ex offenſa ſolet oriri eſt denegatio loquelæ, & ſalutationis,& familiaritatis, & alia ſigna iræ,indignationis,ſeu odij, de quibus erit ſecundum punctum ſequens.

2. Punctũ. Pro ſecundo puncto dico ꝙ ſine mortali, & aliquãdo ſine veniali poteſt iniuſtè offenſus iraſci ſeu indignari offenſori,ſeu habere cũ eo aliquem rancorem: non quidem odiũ aut liuorem vindictæ, ſed rancorem, qui eſt filius iræ, & eſt idem quod indignatio: & propter hoc ei denegare poteſt loquelam,ſeu ſalutationem, ſicut familiaritatem,& conuerſationem in toto, vel in parte ſecundũ qualitatem offenſæ,exceptis tribus caſibus paulò inferius explicandis, de duplici odio abominationis,ſeu inimicitię,& indignationis, Caiet. 2. 2. q.34. art.2. & 3. & Abulen. Matth.5.q 324.videantur.

Probatur tripliciter, primò quia ſic faciendo nihil debitũ denegat offenſori:quod patet,quia de charitatis amore debito iã ſupponitur quod manet in corde,& in opere cum eo,ſicut cũ alijs proximis.ex quo(vt in primo puncto dictũ eſt) nõ pōt habere odiũ abominationis vel inimicitiæ repugnans charitati, neq; liuorem vindictæ cum eo,neq; cum alio quocũque offenſore.Loquelam autem ſeu ſalutationem nõ dẽt quis vllo iure aut lege charitatis omnib.ſicut neq; ſpecialem familiaritatem,& conuerſationẽ, ſed ſolũ notis,& amicis: licet Gabriel in cano.lectio. 76. aliter dicat cum alijs quibuſdam ſummiſtis, & doctoribus,niſi intelligatur,vt dictũ eſt,quia non eſt commune ſignũ charitatis omnibus,ſed notis tantum,hominibus, quãuis aliquando reſalutatio bene ſit ſignum generale charitatis debitum omnibus hominibus, puta quando quis intrat locũ,vbi ſunt multi,tunc prẽuia,& etiam reciproca ſalutatio in communi non excipiendo aliquem eſt debita omnib. illis ex conſuetudine & in hoc bene dicit Gabriel,igitur ſi ex cã licita, aut etiam propter offenſam iniuſtè illatam ego licitè,aut ſaltẽ ſine mortali poſſum punire, priuando eum amicitia ſpeciali, & familiaritate ſpecialibus quę fauoribus ſolitis erga eũ: ità ex eadem cã & ratione poſſum priuare illum ſine mortali,ſpecialib. ſignis talis amicitiæ ſpecialis, qualia ſunt loquela,& ſalutatio, & ſolita familiaritas,manente tñ,vt dictum eſt,cum eo debita charitate, vt cũ proximo alio manere debet.

Secunda rõ,quia dato ꝙ talis loquela,& ſalutatio ſit ſignum generale charitatis generaliter oibus debitæ;tamen ſicut non teneor loqui alicui quando ex tali loquela amitto ius meũ, vel actionem contra eum,vt ſupra in primo puncto dictum eſt:ità eadem ratione non pecco mortaliter non loquendo ei, aut ſi ei denegem ſalutationem; quando hoc eſt medium conducens ad eius temeritatem ręfrænandam,aut ad attrahendum eum ad debitam emendam offenſæ.

Tertia ratiò,qa ſicut non eſt mortale ex genere ſuo ira ſeu indignatio deliberata(quę odium indignationis ab alijs dicitur ſm Caie. vbi ſup.) quam quis hẽt contra offenſorem iniuſtũ,vt ſolet dici de indignatione iudicis aut ſuperioris cõtra ſubditũ delinquentẽ: ità eadem rõne dicendũ eſt de ſignis huiuſmodi indignationis ei correſpondentibus, & indè exortis,qualis eſt denegatio loquelæ aut ſalutationis, aut toruo vultu aſpicere, & alia huiuſmodi, qualiacunque ſint generalia aut ſpecialia,propinqua aut remota, quod ſcilicet non eſt mortale,vt dictum eſt.

Et ad prædictorum confirmationem facit tertiò regũ.14.vbi licet David peperciſſet filio ſuo Abſalon noluit eum videre,ſed ait. vadat in domum ſuam,& faciem meam non videat.

Et cũ ſupradictis concordat expreſsè Caieta. 2.2.q.15.ſimiliter & Abulẽſis Matth.5.c.q.345. 348. Item concordat expreſsè Raulinus.2. Sermone ſabbati poſt quartã dominicam. 40. dicẽs ꝙ licitè quis ſubtrahit loquelam,& familiaritatem,ẽt à filio,cauſa correctionis vel humiliationis,ità ꝙ in corde maneat diſplicentia de offenſa facta,& ꝙ, ſi videret in eo correctionẽ, certè libenter cum eo cõicaret,idq; optat fieri.Hæc ille.Concordat ẽt Gabriel in canon lectu.76.dubio.1.& Silueſter titu.charitas.q.6.& in ſua aurea roſa ſuper Euangelia in.q. Impertinentibus cau.65.quãuis ipſe Silueſter & Gabriel, & ſum. Ange.faciant vim præcipuã in hoc ꝙ ſunt ſigna amicitiæ generalia vel ſpecialia, ꝓpinqua vel remota:quod tñ non videtur,niſi vt dictum eſt.

At ſupradictis excipiũtur tres caſus,quorum primus 1. Exceptio.

primus est, quando offensor offendit iustè, puta defendendo licitè suam causam, personam, vel honorem suum, & suorum, vel aliorum, ità q fecit, aut dixit, aut omisit in iudicio, & extra, conformiter ad rectam rationem: tunc enim offensus irrationabiliter agit, si propter hoc indignatur ei, aut denegat loquelam, & tenetur nõ denegare: is autem qui fuit culpabilis causa huiusmodi indignationis, aut excessus eius, vel offensæ, tenetur se humiliter alteri offerre, aut se paratum exhibere ad debitam reconciliationẽ, & loquelam, seu salutationem. Quòd si vterq; fuit in causa, vel in excessu, vterq; est tenetur seipsum ad debitam reconciliationem offerre, vel paratũ exhibere, vt dictum est, in quo valdè cauẽdum est ne quis ex affectione ad proprium commodum decipiatur, vt cõiter cõtingit. Ideò in hoc nullus debet esse iudex in sua causa, sed id relinquendum est iudicio boni, & prudentis viri, q iudicet inter eos, vt oportet: aliter enim periculo se exponit offensor, & offensus culpã in alterũ omnino, reijciens: sicq; palliatur odiũ, & peccatum sine remedio.

2. Exceptio. Secundus casus est si offensor iniustus verè, & vt decet, qualitatem suæ personæ petit veniam, & humiliatur offenso, nam tunc offensus tenetur sub mortali ei parcere, seu remittere offensam, & loqui, & eum recipere ad pristinam, seu ad aliam amicitiam debitam. Ratio est, quia regulariter offensa non est irreparabilis, ergo illa per offensoris humiliationem reparata, iam non potest offensus licitè punire offensorẽ denegando ei debitam amicitiam, & loquellam, neque indignationem habere contra eum. Ad quod facit Luc. 17. Si reuersus fu. ad se. di. pœnitet me, dimitte ei &c. Et Matth. 6. Si non remiseri. vnusquisq; fratri su. de cor. Vest. nec pater vester dimittet. Vide etiam Abulen. Matth. 5. q. 60. vsque q. 70.

Et notanter dixi q secundum qualitatẽ personarũ est facienda humilis veniæ petitio: quia alius modus seruari solet inter religiosos, alius inter nobiles, & potentes, alius inter rusticos, & ciues plebeios, alius inter filios, & parentes, secundum diuersas consuetudines terrarũ, & personarum.

Item notanter dixi, q ad pristinã, seu ad aliã debitam amicitiam debet recipi offensor humiliatus: nam sunt aliquæ offensæ talis qualitatis (quale est adulterium ex huiusmodi) propter quas offensor humiliatus nondum meretur recipi ad pristinam amicitiam, & familiaritatem, & beneficia: sed ad aliam minorẽ in perpetuũ, seu ad tempus s̃m qualitatem negotij, personæ, & status: In quo non potest dari certa regula generalis pro omnibus casibus, qui s̃m particulares circunstantias diuersimodè variãtur: ideò in hoc standum est iudicio boni, & prudentis viri: Certum tamen est q maior, & magis debita est amicitia naturalis, & familiaritas inter filios, & parentes, & fratres, quàm inter alios cęteris paribus.

3. Exceptio. Tertius casus est quando ex denegatione loquelę, & salutationis, & specialis familiaritatis, & ex signis indignationis, & inimicitiæ quibuscunq; propinquis aut remotis, generalibus aut particularibus, seu specialibus imminet graue scandalum pusillorũ: tunc enim modò offensor iustus vel iniustus petat veniam, modò non, quicunq; eorum fuerit causa talis inimicitię aut signorum eius, ex quibus tale scandalum suboritur, tenetur sub mortali peccato tollere tale scãdalum altero duorum horum modorum, vt ipse maluerit, scilicet vel sufficienter notificãdo omnibus, qui sic scandalizantur, iustitiã suæ causæ (si ita est) & quò ipse licitè & sine odio mortali, & liuore vindictæ est iratus seu indignatus alteri, cui loquelam denegat. Sed quia iste primus modus vr̃ vix possibilis quoad omnes casus, & personas ad tollendum scandalum sufficienter, ideò alius modus, qñ ille primus non sufficit, est q tollatur radix & causa scandali prædicti, puta loquendo, aut salutando inuicem, & exhibendo seipsum paratum ad recipiẽdum alterum ad loquelam, & debitam amicitiam, quãtum sufficit ad prædictum scandalum tollendum.

Et nota q scandalum in hac materia dicitur esse quando videntes aut scientes q talis, puta offensus, non vult loqui, neque reconciliari alteri offensori, iudicant, & existimant illum id facere ex odio, & inimicitia mortali: in quo etiam iudicant illum suscipere sacramenta, & Eucharistiam: quòd sq; si confessor eius doctus æstimatur, & id tolerat, & admittit, iudicant illum sic mortaliter agere, aut q similiter omnes alij possunt in inimicitia quacunque, etiam mortali, sumere sacramenta, & Eucharistiam, sicut vident illum facere: Sicq; datur eis occasio sumendi Eucharistiam in mortali odio, & inimicitia videntibus q ille, qui videtur esse in simili odio mortali, permittitur à confessore sic communicare, vt dictum est. Hoc certè est scandalum pusillorum: ad quod remouendum seu cauendum tenẽtur inuicem loqui, aut se ad id paratos exhibere, vt dictum est. Et ad hoc idem, & eodem modo tenetur quilibet etiã iniustè offensus ad cauendum occasionem propinquam odij, & inimicitiæ à corde offensoris, & ad ipsum præseruandum à peccatis mortalibus, in quæ probabiliter videtur ex sua fragilitate incursurus offensor, videns offensum nolle ei loqui, neque ipsum recipere ad debitam amicitiam, reconciliationem, & satisfactionem: Quia iure naturali, & diuino quilibet tenetur sub mortali in suis actibus cauere scandalum, & passiuum pusillorum seu fragilium, quantum commodè

potest, vt Matth. 18: Qui scandalizauerit vnum de his pusillis, qui in me credunt, expedit ei &c.

Et cum his de scandalo concordat expressè Caietanus, & secundum Tho. 2. 2. q. 28. art. 8. & q. 43. & Gabriel. vbi supra, & Adrianum in primo quodlibeto & Abulen. Matth. 5. q. 60. & q. 348. licet Siluester. tit. Charitas q. 6. dicat ꝙ solum est mortalis species mali, quando tale malum non potest esse bonum. Sed hoc non obstante dico id esse mortale, & necessariò vitandum altero duorum modorum prædictorum, quādo indè de facto oritur scandalum graue pusillorū: modo illa species sit mali ex genere, aut ex circunstantia, modo alias possit bene fieri, modò non; vt patet ex doctoribus loquentibus de materia scandali, vbi supra.

Obiectio 1. Quòd si offensus dicat, primo faciat offensor quod ego volo, & loquar, & reconciliabor ei.

Secunda obiectio. Secundò nolo loqui, neque illi reconciliari, ne cogar ei dare aut facere hoc vel illud, quod dare vel facere non teneor, quia si loquor ei, cogar dare aut facere.

Tertia obiectio. Tertiò nolo loqui aut ei recōciliari: quia non potero me refrenare à verbis vel factis, vnde sit peius quam non loqui, aut quàm non reconciliari, & quia ex loquela aut reconciliatione timeo peius damnum, quàm sit non loqui, & non reconciliari.

Resp. ad 1. Respondeo ad primā si quod petit offensus est iustum, & ei debitū ab offensore, vel ad correctionem seu humiliationem offensoris id expendit, vt supra dictum est, tunc iustè petit in iudicio & extra, & non tenebitur loqui, aut ei reconciliari quousq; sit ei sufficienter de hoc satisfactum, maximè si ex tali loquela aut reconciliatione, offensus perdit suū ius, vel actionem ad id, vt suprà in primo pūcto habetur: ꝙ si non cogitur necessariò perdere tale ius vel actionē ex loquela, vel reconciliatione simul, & ex non loquēdo, aut ex signis indignationis oritur scandalum, tenetur tollere scandalū, altero duorum modorum supradictorum, neque licitè petit ab alio fieri quod ipse vult.

Resp. ad 2. Ad secundam similiter dico ꝙ nullus tenetur neque cogitur ex loquela aut reconciliatione dare aut facere quod aliàs non tenetur. Item vix potest dari casus, in quo non possit scandalū tolli sine amissione iuris actionis aut rei indebitæ aliàs: nam si offensus notificet, vt commodè potest, quomodo tale quid ipse dare aut facere non tenetur, aut quomodo iustè sequitur suam causam, quòdq; paratus est recōciliari ex parte sua, iam remouet scandalum pusillorū, & ignorantum. Quod si alter nō vult hoc modo reconciliari, nisi fiat aut detur quod nō debetur, iam ipse solus est in causa scādali, qui iniustè aut indebitè vult secum fieri ab alio quod alius non tenetur, & sibi soli tale scandalū imputatur, nisi forte in casu, quo talis notificatio nō potest omnibus fieri sufficienter aut licet fiat, nō sufficit ad sedandum scandalum, seu tollendum maius malum imminēs, tunc enim pro vitando maiori malo ferenda est iactura minoris boni, rerum, & honoris.

Resp. ad 3. Ad tertiam dico quòd si tale periculum prouenit à mala conuersatione, & natura seu inclinatione alterius puta offensoris, aut à vehementi passione naturali cuiuscunq; eorum; tunc hac causa durante, potest differri loquela & familiaritas, seu reconciliatio, vt sic caueatur occasio propinqua periculi prædicti, quousq; paulatim tollatur illa causa, vt sępè contigere solet in parentibus, qui vehementi passione commouentur videntes occisorem suorum filiorū, aut consanguineorum, & ideò non tenentur tàm citò eradicare à se hāc passionem naturalem tàm vehementem, & iustam, sed solum eam refrenare, ne exeat in opus illicitum, aut in odium, & liuorem vindictæ, & cauere occasiones propinquas ad hoc, & vt caueant hanc occasionē propinquam, & vehementem odij & vindictæ, prudenter caueat loquelam, & conuersationem talium offensorum. Quòd si id prouenit à sola voluntate offensi, qui non vult seipsum vincere, suamq; passionem, & indignationem, cùm facilè possit, si liuorem vindictæ deponeret, tunc hæc causa, quæ de præsenti est culpabilis, non excusat illum in casu: nam ad prædictum scandalum remouēdum, tenetur loqui, aut reconciliari humiliato, aut nō humiliato, vt dictum est.

Punctū 3. Tertium punctū ex omnibus supradictis infertur, quod propter offensam filiorum aut fratrum, qui non sunt sub potestate, & obedientia parentis aut fratris, licet talis eorū pater aut frater offensus possit sine mortali peccato ad tempus eis irasci, & indignari, & propter hoc illis loquelam & reconciliationem denegare cum intentione sic humiliandi eos, & puniendi eorum temeritatem, & attrahēdi eos hoc modo ad id, quod ipse vult iustè secum fieri ab eis: tamen regulariter ad semper, aut ad multos annos id fieri nōn potest, maximè vbi offensores debitè humiliantur, exceptis casibus à lege expressis, & alijs, in quibus propter enormitatem offensę recta ratio dictaret filios, & fratres, & alios in perpetuum, seu ad longum tempus priuandos esse loquela, & recōciliatione parentum, & fratrum in toto vel in parte. Et ratio prædictorum est, quia regulariter punitiones tales nō debent esse implacabiles, neque exterminatiuæ fœderis, & amicitiæ naturalis inter patres, & filios, & fratres, & propinquos, neque cum scandalo pusillorum: exceptis inquā casibus lege expressis, & offensis enormibus, vbi iam cessat ratio fęderis, & reconciliationis prædictæ, & scandali, vt ex prædictis patet.

Ideò

Ideò di co ꝙ tunc sub mortali tenetur offensus recipere ad loquelam, & recociliationẽ offensorem humiliatum, qñ post longum tempus indignationis occurrerit talis casus, puta infirmitas grauis, mors, aut notabilis iactura, seu infortunium alicuius eorum, aut nuptiæ, filiorũ, aut filiarum, & hmõi, vbi tales personæ solẽt & debent adesse: ità ꝙ si non adessent, cùm facilè possent, & ex priuatione familiaritatis aliàs debitę iam incipiunt scandalizari qui id vidẽt, aut sciunt, & ipsi offensores indignãtur, de nouoq; concipiunt inimicitias iudicantes odium confirmatum in corde offensi cõtra eos: tunc enim incipit iam oriri scandalum pusillorũ, & ignorantum: quod altero duorum modorum in secũdo puncto prædictorũ offensus remouere tenetur, & præcipuè recipiẽdo offensores ad loquelam, & debitam reconciliationem, vt dictum est.

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum pro honore Dei, aut pro spirituali proximi salute, liceat velle, & petere à Deo carentiã gratiæ, aut gloriæ ad tempus, vel etiam in æternum.

Propos. 1. RESPON. per quatuor propositiones quarum prima est, ꝙ non est licitum velle peccare, aut Dei gratia carere pro honore Dei, & multò minus pro spirituali salute fratrum: patet quia id repugnat, & est contra charitatem Dei, & sui ipsius hominis, vt liquet, neque sunt facienda mala vt eueniant bona Rom. 3. cum hoc tñ stat ẽm Medina de pęnitentia. q. 6. ꝙ licitè peccator vult ad tẽpus manere in Dei inimicitia sine gratia, nõ qdẽ absolute nec vt est culpa, sed ex suppositione, vel vt est pęna peccati, qa illã meruit.

Propos. 2. Secunda propositio, licitum & heroycum est pro honore Dei, velle, si fieri posset, manẽdo in charitate & gratia Dei, carere gloria non solum ad tp̃s, sed ẽt in æternũ. Ratio, quia sic rectè præponitur affectio iusti, affectioni cõmodi, & melius bonum minori: & sic est ordinata charitas, qua bonũ honoris Dei præponitur bono, & dilectioni ipsius hominis, suisq; cõmodis ẽt æternis. Ex quo patet ꝙ pro vitãda offensa Dei, seu peccato quocunq; , ẽt cuiuscunq; , quatenus est offensiuum Dei, heroycum sic conditionaliter velle carere gloria: Quia æquiualenter fit pp honorem Dei. Concordat Adrianus in tract. de remis. præst. post mortem. q. 2. Et ad idem vr Palud. in. 4. di. 17. q. 1. art. 6. concl. 3. Et Durandus, ea. di. q. 6. Sic Paulus ad Ro. 9. Optabat esse anathema à Christo pro fratribus, idest si ad honorem Dei, qui ex salute & cõuersione Iudeorum redundabat, expediret ipsum carere gloria, vel ad magnum tp̃s, id certè ex charitate ad Deum optabat Paulus, ẽm Originem & Chrysost. ibidem & lib. 4. de Sacerdotio. & lib. 3. de prouidentia; & serm. 10. de charitate. Et Theophilatus, & Athanasius sunt ad idem, vt ẽt magister Soto, & Grandis referunt ibidem. Sic etiã fortè ẽm eosdem doctores intendit Moyses quando Exo. 32. ait. Aut dimitte eis noxam hãc, aut dele me de libro tuo &c. quia scilicet talis dimissio culpæ populi redundabat ad Dei honorẽ, propter quem petebat deleri de libro vitæ, si esset possibile: nam stante lege non est possibile nec optabile absolutè, sed conditionaliter & inefficaciter: pro salute autem fratrũ minime, vt de hoc in. 4. propositione latius.

Tertia propositio, licitum est & meritorium pro spirituali salute fratrũ, imo & pro quacũq; alia rationabili causa velle carere gloria ad tempus: quia licitum est viro iusto sciente se esse in gratia nolli mori tàm citò; & velle satisfacere in purgatorio diu pro peccatis potius ꝙ hic breui tpe, quia refugit mortem, & labores vitæ huius: neque oppositum est ei præceptum à Deo, nam datur vbi, & per consequẽs vult licitè diu retardari à gloria ex causis rõnabilibus supradictis: imò, & hac de causa licitum est velle ẽt ad tp̃s pati pęnas inferni pro salute fratrum, sicut B. Catherina de Senis optabat esse opertorium inferni, s;ad tp̃s ne quis illuc descenderet. Neque enim omnis charitas in quocunq; gradu cupit aut inclinat vt homo cupiat statum & omni tpe esse cum amico Christo in fructu amicitiæ, puta in gloria: sed pro aliqñ, puta pro suo tpe, post mortem & purgationem debitã peccatorum. Sic ẽt Paulus ad Rom. 9. optabat esse anathema à Christo pro fratribus, s;ad tp̃s tm̃ ẽm Chrysost. Orig. Theophi. & B. Tho. & Nico. de Lyra ibidem, & cõiter doctores. Sicut & B. Martinus orabat dicẽs dominæ si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem &c. Et ad Philipen. 1. Coarctor est duobus &c. Concordat expresse cum his Adria. vbi supra, & Palud. in. 4. dist. 21. q. 1. art. 2. concl. 3. Propos. 3.

Hiero. autem & quidã alij doctores illud desiderium Pauli existimant tunc contigisse cùm is sub iudaismo Ecclesiã Christi Zelo synagogæ insectabatur, vt habetur ad Gala. 1. proficiebã in iudaismo &c. & super Zachariam c. 14. exponit ꝙ Paulus pro salute fratrum iam conuersus ad fidem Christi optabat esse anathema pro fratribus, idest maledictus & opprobrio habitus, & abiectus inter homines volens Christum imitari, qui pro nostra salute maledictus factus est, vt ad Galatas tertiò habetur.

Quarta propositio, non est licitũ vllo modo, videlicet, nec absolutè, nec etiam conditionaliter, nec inefficaciter velle, nec ità directè, & finaliter petere carere gloria, vel damnari in ęternum pro salute fratrum finaliter, vel vt illi saluentur: etiam si sine peccato, & manẽdo in gratia Dei, id fieri posset. Propos. 4.

Probatur tùm primò quia id est contra charitatem ad seipsum vel contra ordinem eius, rõne cuius homo tenetur prædiligere salutem suam æternam, quæ stat in vnione beatifica ad Deũ. Et faciunt ad hoc doctores in tertio di. 29. communiter dicentes q̃ ex ordine charitatis necessariò tenetur quilibet velle beatitudinẽ sibi potius, quàm alijs quibuscũq; sicut & id Matt. 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: animæ verò suæ detrimentum patiatur? tùm secundò quia tale malũ priuationis gloriæ non, nisi pro maiori bono diuino vel ipsius appetentis, est ipsi appetibile. 9. Ethic. Amabile quidem bonũ, magis autem proprium: tùm tertiò quia si id liceret appetere, ergo & ad idẽ conari quantum possibile esset, quod tamen non videtur, vt ex responsione ad argumẽta patebit.

Argum. 1. Oppositum huius quartæ propositionis videtur tenere Adria. vbi supra, & aliqui alij doctores propter quatuor rationes primò quia si id licet propter honorem Dei, vt in prima propositione dictum est, ergo & propter salutem æternam fratrũ. probatur consequentia ex identitate rationis; & quia ex fratrum beatitudine, & salute prouenit honor Dei. Et quia Exo. 32. Aut dele me de libro tuo, aut dimitte eis &c. & Rom. 9. Optabam esse anathema à Christo pro fratribus: hoc clarè insinuatur licitè desiderari.

Argum. 2. Secundò, quia maius bonum diuinũ est participatum in beatitudine à pluribus, quàm à me ipso tantum, ergo magis optandum est etiã mihi & præponendum propriæ beatitudini meæ: Nam bonum quò magis commune, eò maius & melius, ergo præeligibilius est.

Argum. 3. Tertiò, quia ẽm Martinũ. q. 7. de fortitudine & cõiter doctores contra Durandum in 4. dist. 17. q. 6. & Paluda ea. dist. q. 1. art. 6. fortis politicus non credens nec sperans aliam vitam, certè virtuosè moritur pro sua repub. & ita vult in æternũ priuari vita, & fęlicitate, quã ipse nouit, pro tpali salute & felicitate fratrũ, aut suæ reipub. ergo similiter virtuosè id volet Christianus, s. carere gloria æterna sibi cognita pro æterna fratrum, vel reipub. suæ salute & gloria.

Argum. 4. Quartò quia si id licet ad tempus, vt supra in tertia propositione hr̃, ergo & in æternũ velle gloria carere pro fratribus vel ex eadem causa licebit: ex quo manet eadẽ ratio charitatis proximi vtrobiq; : neque ratione temporis maioris vel minoris fit illicitum de licito manente eadẽ ratione semper vno aut pluribus diebus.

Responsio ad primum argumen. Sed his non obstan. vr̃ standum in prædicta quarta propositione. Et ad rationes vel argumenta præfata respon. ad primum negãdo consequentiã, nec ibi est eadem sed potius diuersa ratio. Nam bonũ diuinum in se, ex quo est primum & immediatũ obiectum charitatis & finis omniũ, licitè desideratur & p̃ponitur omnibus alijs postpositis etiam beatitudini propriæ: non sic beatitudo fratrũ, vti ex supradictis, & ex responsione ad argumenta sequentia amplius liquet. Ideò quamuis ex beatitudine fratrũ Dei honor proueniat; non tamen licet pro fratribus nec respectu eorum finaliter, quod pro Dei honore tandem licet, sicut nec eos diligere super omnia, quamuis pp Deum, & ex eorũ dilectione Dei dilectio proueniat, & in ea includatur.

Et ad id Exo. 32. & Rom. 9. dico id tripliciter intelligi posse: primò de priuatione gloriæ ad tẽpus, de qua suprà propositione tertia hr̃: secundò de desiderio priuationis gloriæ in æternum finaliter pro honore Dei, de qua superius propositione, secũda dictum est tertiò si de desiderio priuationis gloriæ in æternũ pro fratribus intelligatur: tunc vel non est intelligẽdum finaliter pro gloria aut beatitudine eorum, sed pro honore Dei indè proueniente, vti superius in propositione secunda declarauimus: vel illa affectio & petitio potius sit, atque directè tẽdit ad salutẽ & veniã proximorũ à Deo impetrandã, q̃ ad carentiã gloriæ ibi propositã. Est enim ille modus loquẽndi vel hyperbolicus ẽm Nic. Lir. & valdè cõis, dùm dicit Amicus amico, aut parcas illi, aut tolle mihi vitã, vel si illi non parcis, occide me. Quod fit ad significãdũ vehemẽs desiderium impetrandi bonũ, quod alijs desiderat, & petit: per illam ẽt hyperbolicã desiderij explicationem intendit cor alterius, vel Deum ad misericordiam petitã inclinare: non aũt intendit sibi malũ illud velle aut petere vllo modo: & procedit ille modus petẽdi ex magna confidentia amoris vel amicitiæ petentis ad eum, à quo sic petit ẽm Aug. Exo. 42. Est enim certus, & confidẽt sic petens q̃ ille, à quo petit non infliget malum illud, quod sibi infligi petere vr̃. Itaque ibi nec desideratur nec petitur carentia gloriæ in æternũ pro fratrũ salute; sed p talem hyperbolicũ modũ loquendi explicat vehemẽs desideriũ salutis eorũ, q̃ eandẽ petit, & desideratur. Et ita nihil inde cõtra quartã opinionẽ hr̃.

Quod autem Exo. 32. Lira dicit q̃ prædicta petitio processit ẽm portionem inferiorẽ, certè parum ad rem facere vr̃. Nam si à ratione plenè deliberata procedit, certè nil culpæ vel meriti tollitur vel apponitur ex hoc q̃ ẽm hanc vel illam portionem fiat huc perueniat. Aliæ expositiones Exo. 32. dantur ab alijs, quæ ibidẽ à Nic. Lira, & eius defensore. Matthia contra Burgen. optimè refutãtur, & ita patet respon. ad primũ argm̃. Nam & Turrecremata in decreto di. 45. c. disciplina, dicit id Exo. 32. intelligi potius de libro vitæ tpalis. volebat enim Moyses, vt bonus pastor, mori pro ouibus suis: quasi diceret, si non parcis eis dele me de ista vita, q̃ amplius viuere nolo, vt in eo. c. disciplina. paulò inferius significatur. Alij dicunt quòd intelligitur sic. idest,

idest dele me de libro specialium tuorum amicorum, & valde familiarium tuorum famulorũ q.d. Ne ostendes te mihi tam familiarem, & fauorabilem coram omnibus si non parcis eis, vt ego peto, vt omnes id videntes de cætero ad me pro intercessione non fugiant.

Resp. ad 2. Ad 2. resp. distinguendo. Nam si habeatur respectus ad bonum diuinum in se, idest, ad eius honorem maiorem resultantem ex plurium salute, & beatitudine: tunc conceditur antecedēs & consequentia, & hoc est quod supra in secunda propositione dictum est: secus autem si habeatur tantum respectus ad bonum diuinũ participatum in proximis, idest, ad vtilitatem eorum: tunc enim concesso antecedente negatur consequentia.

Et ad probationem, quòd s. bonum commune est maius, & melius. ergo eligibilius quàm proprium: resp. negando consequentiam: quia non sunt cætera paria. Dico.n. quòd maior ibi assumenda, seu regula generalis, quòd s. maius bonum est eligibilius, intelligitur, vel vtrobiq; absolutè, & in se vel vtrobiq; respectiuè, ita q maius bonum proprium est eligibilius ei, qui in tali bono aliquo modo participat in eo, secundũm Palud. vbi sup. dist. 17. Quod patet dupliciter. primo, quia ideo est, & dicitur bonum, quia conueniens habenti: & ideo commune, & maius bonum est eligibilius, seu amabilius, quàm proprium, & quàm minus bonum, quia in illo communi, & maiori bono saluatur aliquo modo ratio boni proprij minoris. ergo si nullo modo quis participat in eo, iam nec ratio boni proprij in eo saluatur. Iam etiam sequitur quòd illud nullo modo est ei conueniens neq; bonum, neq; eligibilius, aut amabilius, quàm propriũ: ideo dī. 9. Ethic. Amabile quidem bonum, vnicuiq; autē proprium: item amicabilia quæ sunt ad alterum veniunt ex amicabilibus ad se.

Item 2. quia pars naturalis, & politica est pręcisè propter totum corpus naturale, siue politicum: quia in eius bono bonum partis ipsius seruatur: quod inde patet, quia etiam stando in lumine naturali si homo non esset pars reipub. alicuius particularis, vel totalis, s. totius mundi nō licitè vitam exponeret corporalem pro corporali salute, etiam mundi totius: quia pars non nisi pro toto, cuius est pars, aliquo modo se naturaliter exponit, quia est præcisè propter illud, in cuius bono conseruatur, & à quo pendet suum esse. Nunc autem in rebus spiritualibus, vel supernaturalib. non est talis vnio, nec ordo vnius ad alterum, nec etiam ad totam creaturarũ rationalium vniuersitatem præcisè, nisi ad Deum vel in ordine ad ipsum, ad quem & respectu cuius respicit, & inclinat charitas, vt ad primum, & immediatum obiectum suum: à quo etiam solo principaliter homo pēdet: & in quo viuimus mouemur, & sumus, & nostrum bene esse finale, siue beatum speramus. Ideo quoad hoc esse supernaturale, atq; beatum homo non est pars alicuius cōitatis, vel ecclesiæ, nisi in ordine ad Deum: neq; est vnio, aut participatio animarũ, & bonorum spiritualium, nisi in ordine ad ipsum, vt dictum est. Non igitur debet homo etiã pro bono totius mundi huc salute animam suã exponere perditioni, aut carentiæ beatitudinis æternæ, neq; id velle: quia nec id à Deo gratũ est etiam si sine peccato in gratia Dei permanendo id facere posset. Matth. 16. Quid prodest homini, &c. vt supra probatum est. Vnde & secundum Doctores in 3. dist. 27. 29. præcipuè Scotum ratio diligibilitatis est bonitas, & vnitas, & nisi sit bonitas infinita Dei certè præponderat ratio vnitatis, & proprietatis ad amandum secũdum Arist. Amabile quidem bonum, vnicuique autem proprium: ideo, & ordo charitatis post Deum incipit à seipso: & secundum Doct. in 4. dist. 50. minoe beatus plus intensiuè, & appreciatiue, licet non extensiuè, amat suam minorē beatitudinem, quàm maiorem aliorũ sanctorũ.

Ad 3. resp. negando consequentiam, & ratio est quia talis modo excusetur à culpa, modo nō ratione talis ignorantiæ non credendo, nec sperando aliam vitam nisi naturalem, quam habet in repub. cuius est pars, & non sperando ordinari ad Deum in vita æterna beatifica: dico quòd virtuosè agit moriendo pro sua repub. quia, & sic faciendo non vult perdere vitam beatam æternam, quam non cognoscit, sed solum vitam temporalem, seu esse suum naturale in æternũ secũdum quam vitam, seu esse naturale est pars reipub. secus est de volente malè perdere vitam beatam æternam, quam credit, vt dictum est. Resp. ad 3.

Ad 4. resp. negando consequentiam, & ratio discriminis est: quia charitas inclinat ad volendum esse cum Christo aliquando in vita beata æterna, seu quia non est contra charitatem sui velle carere gloria ad tempus ex causa rationabili, vt supra. Bene autem est contra charitatem & eius inclinationem velle carere gloria in æternum etiam pro alijs fratribus: quia ex ordine charitatis tenetur homo potius velle sibi gloriam æternam aliquando, quàm alijs, vt patet ex supradictis in 3. & 4. propositiones. Sicque non manet eadem ratio temporis, aut durationis temporalis, & durationis æternæ: ex quo p breui tempore non est prohibitum, sicut prohibitum est ex ordine charitatis ad se velle, aut facere hoc etiam pro fratribus, in æternum, vt dictum est. Resp. ad 4.

Velle autem diu in hac vita viuere, vt delectabiliter viuat in suis diuitijs, & honore aliás licitè, non est mortale, sed veniale, secundum Adrianum vbi supra, & Nauarro in summa c. 11. numero 6.

QVAE-

QVAESTIO XXIX.

Vtrum liceat mentiri, aut cognoscere non suam, pro vitanda alicuius morte corporali, aut graui scandalo, aut pro liberanda republica ab iniusta oppressione, siue tyrannide.

1. Opin. RESP. in hoc est duplex opinio 1. quæ sic. quæ
1. Ratio. probatur 9. rationibus. Prima, quia ex duobus malis minus malum, minusq; periculum est eligendum pro vitando maiori, fm rectam rationem: quia & habet ratione boni, vt hoc ait August. 3. p. lib. de mendacio, ad Consentium c. 8. & Greg. & hr. dist. 13. c. nerui. & c. duo mala. & ibi Turrecremata, & 22. qu. 4. non solum, & 3. Ethi. c. 3. & ff. de reg. iur. quoties nihil, & Scot. in 4. dist. 13. q. 2. & Gerson in regulis moralib. c. 1. & c. de auaritia, sed minus malum ex genere suo est mendacium, & fornicatio, quàm homicidium, vt patet, ca. 18. tum ex obiecto, tum ēt ex ordine præceptorum decalogi fm cōiter Doct. vt supponitur. Et qui potest tueri vitam suam, vel alterius, ipsumq; à morte spirituali liberare, & non facit, certè censetur homicida, & causa peccati proximi. fm dist. 83. c. prouidendum. vbi dicitur. Parum refert lætum inferas, vel admittas. ergo pro tuenda vita corporali, vel maiori peccato proximi cauendo, est minus malū mendacij officiosi, & ēt fornicationis eligendū.

Nec valet euasio, quòd mors est malum pœnæ, quod potius est eligendum, quā quodcunq; malum culpæ, maximè cum in patiendo pœnā non sit culpa. Quòd nō valeat hæc euasio, probatur: quia licet mors sit malum pœnæ, ipsamq; pati ex genere suo non sit culpa, at mortem infligere, vel admittere in se, vel in alio sine causa rōnabili, cum homo pōt eam iure vitare, est culpa vt dictū est in dist. c. prouidendū, quia tenemur eā vitare ex præcepto, nō occidens. ergo pro ea vitādo minus malū mēdacij, & fornicationis, est licitū medium fm rectam rōnem, vt dictum est.

2. Ratio. Secundò probatur idem (& est fortificatio rationis præcedentis) quia sicut pro vitanda morte sui, vel alterius (modò sit malum pœnæ, mō sit malum culpæ) rationabiliter quis detinet, & capit alienum, cum non patet aliud remedium, & pro iusta defensione sui ipsius, vel ēt innocentis, & amici, maximè ad ipsum confugientis, licitè quis occidit iniustum inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, fm cōiter Docto. Ex clem. 1. si furiosus. Et extra de sent. excom. c. 3. & de homicidio. c. significasti. el 2. & c. dilecti. de sent. excom. li. 6. & pro defensione, & pace reipub. in bello licitè occiduntur hostes iniusti, & latrones à iudice, vt hr. 2. Eth. & lib. 7. de repub. c. 13. & fm cōiter doctores: & pro saluanda vita sua, vel alterius, & reipub. licitè quis prodit secretum in infamiam sui, vel alterius quod aliqui seruare tenetur secretum. ergo sīr eodem mō, eadem causa, & rōne, licitum est mentiri, & fornicari, seu accedere ad non suam pro saluanda vita: patet consequentia pp eandem rōnē, s. vt vitetur mors: quia sicut fornicari, & mentiri est prohibitum lege naturali, & diuina, sic ēt furari, & non occidere hoīem, & non reuelare secretum, igitur sicut pro vitanda morte desinunt esse mala capere alienum, & occidere hoīem, & reuelare secretū, quia lex nālis, & diuina sic ea prohibuit, & sunt mala, & peccata, excepto casu maioris mali vitandi, qualis est mors, tūc inq desinunt esse mala, & peccata: neq; propriè, & formaliter vocantur peccata, aut noīb. peccatorum, puta non propriè dnr furtum, homicidiū, aut proditio secreti, sed solum materialiter, & sītudinariè, & vsurpatiuè nta & mētiri, & fornicari pro saluanda vita desinunt esse mala, siue quouis iure prohibita. Nec obstat dicere fm B. Tho. & Caiet. quòd quia res tpales cuiuscunq; sint & defensio sui, & reuelatio secreti sunt media ab ipsa natura ordinata directè, ad conseruationem vitæ in casib. supradictis proportionabiliter, iō sunt media licita pro vitanda morte: mendacium aūt, & fornicatio minimè. Hæc inq euasio non valet: quia q̄cunq; ad vitandam mortē fuerit medium necessarium mendacium, vel fornicatio: tunc eadē rōne, qua actus, vel vsus aliarum rerum ad seruādam vitam fit licitus, & ordinatus à natura, licet aliàs lege naturali, & diuina sit prohibitus, vt vas aureum alienum, vt mediante eius venditione succurratur extremæ necessitati: eadem ēt dicere falsum, & cognoscere non suam, vt vitetur maius malum mortis fit licitum, & ordinatum à natura: mō regulariter aliàs sit medium directè ordinatum a natura ad id, modo non. Nam in casu necessitatis extremæ oia illa ēt vasa aurea, in quib. mors vitare pōt directè, vel indirectè, mediatè vel immediatè, aut quouis mō, sunt media communia, & pro tunc apta, & ordinabilia, seu expedientia, seu etiam necessaria ad id, & per cōsequens pro tunc sunt à lege naturali, & diuina concessa ad vitandum mortem, dum aliud remedium nō apparet: quia tunc currit eadem ratio in omnibus, vt scilicet pro vitando maiori malo mortis, aut grauis scādali, eligatur minus vt dictum est.

Tertiò probatur idem, quia inuoluntariū, & coactio excusat à culpa, sicut & ignorantia inuincibilis fm oēs, quia tollit voluntarium. Sed qui pro vitanda morte mentitur, vel fornicatur iam id facit inuoluntariè: quia id facit, aut certè permittit necessitate coactus, qui certè nollet facere si mortē posset vitare: quia licet id sit mixtum ex voluntario, & inuoluntario: tamen simpliciter est inuoluntarium: & coactum mendacium, & fornicatio pro saluanda vita fm. 3. Eth. cap. 1. ergo excusatur à culpa, sicut & Iacob cogno- 3. Ratio.

gnoſcens Lyam inuincibiliter ignoratam.

4. Ratio. Quartò probatur idem, quia cõis ſenſus hominum refugit, ꝙ potius ſe exponat morti, aut proximum ſuum, quàm vitet leue mendacium officioſum, pro quo non incurritur pœna æterna, aut ꝗ vitet fornicationẽ: & ſic ꝙ potius ſe, vel alium prodat cum ſcandalo graui, & periculo mortis ſuæ, vel alterius, ꝗ mentiatur, & fornicetur. Nunc autem cõis ſenſus proborum hominum eſt indicium rectæ rationis, & quaſi lex naturalis, vt 2. & 10. Ethi. c. 5. & 6. igitur.

5. Ratio. Quintò probatur, idem auctoritate Euſtratij Epi doctiſſimi, qui 3. Ethi. c. 1. ait. Mendacium turpe eſt: ſed vtilitatis cauſa non turpiter fit: ſicut & ſæpe bonum non bene fit: tunc. n. turpe definit eſſe: ſecus de mendacio pernicioſo, quale eſt mendacium in fide, & ſacramentis, & morib. & in iniuriã proximi, aut cũ periurio admixto; quia pro ſaluanda vita cuiuſq; non licet.

Item in collationib. patrum. colla. 17. c. 9. & latius c. 17. & ſequentib. Abbas Ioſeph ait, ꝙ mẽdacio tanquam helleboro vtendum eſt ad cuſtodiam virtutum, vel ſalutem proximi.

Item in gl. c. quod ait. diſt. 14. habetur ꝙ ſm multos doctores eſt venialiter peccandum pro vitando peccato mortali in proximo. Et cũ prędicta opinione concordat Martinus de fortitudine. q. 5. de martyrio quoad mendacium, & de tẽperantia q. 2. de luxuria quoad fornicationẽ, & Dur. in 4. diſ. 33. q. 2. & Arnobius ſuper Pſ. 139. ait quòd mendacium in Iudith bonum fuit, & expreſſe loquitur, quòd fuit bonum moraliter in ſe, & non ſolum in euentu.

6. Ratio. Sextò probatur idem per Aug. lib. 5. de repu. c. 10. dicentem, quòd Dion excogitato facinore præclaro cum mortis periculo Dionyſium Tyrannum pro reipub. liberatione tentauit occidere, de quo & laudatur ibidem.

7. Ratio. Septimò probatur idem per Aug. qui in 3. p. in tract. de ſermone dñi in monte lib. 1. non improbat, ſed ſub iudicio lectoris relinquit vtrum ſit probandum factum mulieris cuiuſdã Antiochenæ, quæ (ſicut ibi narratur) vt de precio fornicationis maritum liberaret à morte, cui propter debitum pecuniarũ aſtrictus erat, ipſo conſentiente cum alieno coiuit. Et videtur Auguſt. ibidem eam de hoc commendare.

Item idem Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum. c. 33. & cap. 37. &c. vř laudare obſtretices Aegyptias, quæ Exo. 1. per mendaciũ ſeruauerunt maſculos Hebræos, & Raab quæ Ioſuę. 2. p mendaciũ ſeruauit exploratores Hebræos à morte. Et Loth qui Gene. 19. pro vitanda ſodomia ciuium ſuorum filias ſuas eorum libidini expoſuit.

Et vř concordare Baſilius ſuper Prouer. 1. dicens ꝙ pulchra fuit admodum Hebręorum aſtutia Aegyptios decipientium, ac pro opere pmiũ à Deo ſuſcipientium, ac demum miſericordiã. Collaudata itẽ eſt aſtutia nutricũ Aegyptiarũ, quæ mares Hebręos ſeruauerũt. Pulchra quoq; aſtutia Rebeccæ, quæ modũ reperit, quo filius magnam ſuſciperet benedictionem. Et idem dicit de Raab & Rachele, & cæteris prædictis.

Et ad idem videtur ꝙ Iudith laudatur, quia per mẽdacia, & per fornicationem, aut per periculum fornicationis Holofernem hoſtem ſeduxit, & tandem occidit pro liberatione reipub.

Item idem Auguſt. ad propoſitũ de mẽdacio officioſo pro ſaluãda vita dicit ſic, In hoc homo ſemper vincitur affectibus humanis, vt falſum dicat ſine alicuius iniuria, vt alicuius ſaluti, aut cõmoditati conſulat: non affectu tunc vincitur, ſed bonitate naturæ ducitur, vt melius in hac cã faciat, quàm opinatur: & loquitur de ſeipſo, vbi videtur quòd ſibi diſplicea opinio, quam ante tenuerat in libris de mendacio.

Item Aug. par. 8. lib. 3. quæſtionum ſuper Leuit. q. 68. ait. quòd pene omnibus videtur, quòd pro ſalute, vbi nemo læditur, liceat mentiri.

Octauò probatur idem quia ſm Magiſtrum in 4. diſt. 38. & Hugo. lib. 2. de ſacramentis, par. 11. c. 6. Mulier, quæ cauſa vitandi ſcandalum, vel mortem ſtat cum non ſuo, cum aliter remedium non patet, licite facit reddendo debitum viro illo ignoranti exigenti, quia id, neceſſitatis eſt, licet nõ poſſit petere, quia id, eſt voluntatis. 8. Ratio.

Similiter qui habet votum ſimplex non peccat reddendo debitum ſuo coniugi: licet nõ poſſit petere. Et Adr. in 1. quodlib. non reprobat, ſed tolerabilem dicit illam opinionem Magiſtri & Hugonis. ergo ſimiliter in propoſito propter eandem rationem dicendum eſt.

Nono probatur idem. quia ſimulatio eſt ſpẽs mendacij ſm Aug. par. 1. lib. 2. Soli loqui cap. 9. Nil. n. refert an factis, an verbis, falſum velis dicere, aut perſuadere: & tamen eſt licita in caſu ſecundum Hiero. ſuper ad Galatas. 2. 9. Ratio.

Si arguatur quòd Aug. 3. p. lib. de mendacio ad Conſentium tenet oppoſitum, ꝗ. ſ. pro vitanda morte corporali ſui, vel alterius, etiam pro conuerſione infidelium, non licet mentiri. Reſpondetur, ꝙ ibi loquitur opinatiue, quam opi. poſtea in locis ſup. alleg. lib. 1. de ſerm. domini in monte, &c. videtur infringere, vel infirmare: imò etiam ſi ipſe eam aſſeruiſſet, non eſſet ſtandum illi contra rationes efficaciores in oppoſitum, vt ſup. tactæ ſunt, vt ipſe Aug. decernit in c. Ego ſolis. diſ. 9. dicens ꝙ rõni efficaci potius, ꝗ auctoritati doctoris cuiuſcunq; ſtandum eſt.

Prædicta 1. opi. defecit in ſe, & in fundamentis, ſeu probationib. in ſe quidem eſt erronea, & contra cõiter Doct. in 3. diſt. 38 & B. Tho. 2. 2. q. 110. art. 3. tenentes cum Aug. vbi ſup. p. 3. lib. de mendacio. & p. 8. lib. contra mendacium, & eſt contra decretum eccleſiæ in c. ſuper eo. de vſur. vbi hř, ꝙ ſacra ſcriptura prohibet mentiri pro ſal- Opinio 2.

saluanda vita cuiuscunq;:imò & pro salute spirituali, aut pro vitando peccato alterius cuiuscunq;: aut pro conuersione infidelium, & pro pudicitia,& castitate seruanda, vt patebit infra vbi hæc allegantur ex Augustino.

1. Ratio. Et hæc 2.opi.vel potius veritas cõis,& catholica probatur septempliciter. Primò,quia mentiri & fornicari, seu scienter cognoscere nõ suã sunt ita mala, q stante lege (vt semper loquimur) non possunt per hominẽ à sua malitia denudari:& nulla ratione, aut causa possunt bene fieri.ergo non licent pro vitanda morte. Consequentia patet,& antecedens probatur: quia cõtra rectam rationem est falsum dicere scienter cum intentione fallendi, vel falsum dicẽdi alijs (quod est propriè mentiri.)quod patet:quia recta rõ dictat nihil contra veritatem scienter dici,aut fieri. Nunc aũt quacunq; causa,aut intẽtione,& in quocunq; casu mentiatur,non tollitur quin adhuc talis actus sit contra veritatem scienter,aut contra dictamen rectæ rõnis. ergo non tollitur tunc malitia, & deformitas talis actus mendacij, ergo neq; põt à sua malitia denudari. Similiter idem patet de fornicatione, & adulterio:quia accedere ad non suam, quod est fornicari,in nullo casu,ex nulla causa,ẽt per extremam necessitatem põt à sua malitia denudari,dum adhuc manet non sua, quæ nisi per matrimonium non põt fieri vxor sua; nunc aũt accedere ad non suam ex suo genere est contra rectam rõnem, & lege naturali, & diuina prohibitum, vt patet per rationes, per quas cõiter a doctoribus reprobatur fornicatio, & concubitus vagus, quod propter breuitatem pro nunc supponatur ex 3.dist.37.& in 4.dist. 26. igitur.

2. Ratio. Secundò probatur idem.quia ex 3. Ethi.c.1. quædam tàm turpia sunt,vt mori potius sit sub stinendum, q̃ talia perpetrare. & non vr̃ quæ mala sint tàm turpia nisi ea quæ sunt ita per se mala, vt nullo modo rectè fieri possint, qualia sunt mentiri,& fornicari,quia de his hr̃.2.Ethi. c.6.q nullo mõ possunt rectè fieri. Et quod dr̃ ibi de furto,& homicidio, q non possunt rectè fieri intelligitur de furto,& homicidio propriè & formaliter sumpto, qñ. s. fiunt cum iniuria proximi,quia tunc non possunt rectè fieri,neq; à malitia denudari per hoiem stante lege,vt patebit inf.in responsione ad 2.rationem opi.præcedentis : & tale est fornicari, seu ad non suam accedere. Idem ait etiam in 4.Ethi.c.7. de mendacio quod per se improbum est.Quod ẽt ibi dr̃ ab Arist.q hæc rectè fieri non possunt,intelligitur non solum de potentia morali,ita q vix,aut nunquam rectè facta sunt,aut fieri possunt,sed ẽt de potentia logica,& absoluta ita q,vt dictũ est,nullo mõ ex nulla causa rectè fieri possunt, quãuis opposita opinio erronea hoc perneget.

3. Ratio. Tertiò probatur idem. quia Rom.3. nõ sunt facienda mala,vt veniant bona,& multò minus vt vitentur mala culpæ,vel pœnæ:quia plus est facere bonum quàm vitare malum. Nec valet euasio,q tunc minus malum pro vitando maiori non hẽt rõnem mali sed boni, q hoc non valeat in proposito patet:quia licet hæc euasio sit vera in malis quæ à sua malitia denudari,& rectè fieri possunt: non tñ in malis quæ à sua malitia denudari,& rectè fieri nõ põt,qualia sunt mendacium,& fornicatio,idolatria,& hmõi.qđ probatur,amplicat.n.qui scienter rectè fieri nõ possint simul,& q pro vitando maiori malo,vel aliquo mõ rectè fieri, & à sua malitia denudari possint,q& sequeretur ẽt q liceret dare ad vsuram pro redemptione captiuorum, maximè cũ ad id aliud remedium non pateret:quia tunc diceretur q illud malũ vsuræ licet,& furti respectu maioris mali, captiuitatis, aut periculi inde imminentis vitandi,hẽret rõnem boni; hoc aũt reprobatur expresse in c.super eo.de vsu.vbi hr̃ q non licet dare ad vsuram pro redẽptione captiuorũ,quia nõ sunt facienda mala, vt veniant bona. Item Dan.13.est ad idem,vbi hr̃.q Susanna ait,Angustiæ sunt mihi vndiq;, si.n.hoc egero mors mihi est, s. animæ sm̃ gl.interlin.si aũt non egero non effugiam manus vestras,sed melius mihi est absq; opere incidere in manus hominum,quàm peccare in conspectu Dei,vbi patet clare,quòd peccatum mortale reputabat illa sancta Susanna fornicari pro vitanda morte, vt etiam ait glossa interlinealis ibidem.

Quartò idem probatur.quia in d.c.super eo. de vsur. habetur expresse quòd sacra scriptura prohibet fornicari pro alterius vita seruanda. 4. Ratio.

Nec valet euasio q. sud intelligitur pro vitanda morte iuste infligenda,seu pro seruanda vita nocentis,seu quam nullo iure seruare tenemur. Quod hæc euasio non valeat probatur: tũ 1.quia opera misericordiæ,qualis est eleemosyna in casu extremæ necessitatis, aut redemptio captiuorum existentium in periculo mortis corporalis, vel ẽt spiritualis,dum non patet aliud remedium,vel ẽt spiritualis,dũ non patet aliud remedium,sunt obligatoria: & tñ non licet dare ad vsuram pro tali eleemosyna,aut redemptione captiuorũ facienda, vt hr̃ expresse in d. c.super eo.de vsuris,quoad redemptionem captiuorum ergo nec licet mentiri pro saluanda vita:tum 2.quia absolutè,& indistinctè dr̃ in d. c.super eo.q non licet mentiri pro saluanda vita alterius sicut nec dare ad vsuram pro redemptione captiuorum:& facile erat distinguere,& limitare,si cum distinctione,& limitatione prædicta Papa,vel eccl'a id determinás it ellexisset.

Quintò idem probatur. quia in c. inquisitioni de sent.exc. hr̃ expresse,q coniux sciens impedimentum quod probare non põt potius dẽt excommunicationem sustinere, quàm per carnale 5. Ratio.

carnale commertium mortaliter peccare. ergo in foro conscientiæ in quo ibi loquitur textus apertè, non licet fornicari pro saluanda vita.

Si negetur consequentia dicendo, φ textus ibi solum dicit φ potius est sustinenda excõicatio, non aũt dicit φ potius est sustinenda mors, q̃ per carnale commercium mortaliter peccandum: φq; ideo pro morte, vel magno scandalo vitando põt reddere, non aũt petere debitum à nõ sua, quia illud necessitatis, hoc volũtatis est.

Contra hoc replicatur, quia si per carnale cõmertium etiam teddendo debitum mortaliter peccatur, vt ibidem ait textus: nunc autem pro saluanda vita corporali non est mortaliter peccandum, neq; vita animę postponenda pro quacunq; causa, ergo non licet fornicari pro saluãda vita, aut casu mortis euitandæ.

6. Ratio. Sextò probatur idem. quia in c. sacris, de his quæ vi metus, vel causa fiunt, hr̃ φ pro nullo metu debet quis peccatum mortale committere. ergo non licet fornicari pro morte vitanda.

Si negetur consequentia dicendo φ dictum, c. sacris intelligitur de voluntariè communicare cum excommunicato in crimine vel in sacris.

Contra hoc replicatur. quia etiam si illa gl. admittatur, adhuc stat textus generaliter dicẽs, φ pro nullo metu etiam mortis debet quis mortaliter peccare alio quocunq; mortali peccato fornicationis, & hmõi, propter eandem rationẽ, quia scilicet (vt textus dicit) nullum peccatum mortale licet committere metu mortis.

De intelligentia autem illius tex. in c. sacris. dic quod intelligitur qñ directè incutitur metus, vt fiat transgressio legis, quia tunc vr̃ contemptus legis, qui nullo modo est committendus pro vitanda morte: quia est grauius malum ille contemptus, vt Adr. latè probat in 4. de clauibus in materia excõicationis in 7. exceprione, & in 1. quodlib. art. 3. in resp. ad 5. arg. intelligitur etiam qñ ex non obseruantia excõicationis vel alterius legis ecclasticæ imminet scandalũ, aut periculũ fidei. cõsonat Angel. ĩ mor. c. 6. ĩ fi.

7. Ratio. Septimò probatur idem, quia Aug. in 3. p. li. de mendacio ca. 6. & 7. & c. 11. 12. 15. 18. 20. 21. & par. 8. lib. contra mendacium c. 15. 17. 19. 20. ex proposito determinat, quòd non licet mentiri pro seruanda castitate, aut pro conuersione hæreticorum, aut infidelium. ergo à fortiori nõ licet fornicari ex eadem causa.

Si dicatur (vt dicit sup. dicta opinio erronea) quòd ibi Aug. locutus est opinando, vel ex opinione aliorum, vt innuitur ex hoc quod in li. 1. de Serm. Dñi in monte, & alibi vbi sup. videtur id relinquere iudicio lectoris, aut sub dubio.

Contra hoc replicatur: tum 1. quia etiam si ibidem Augu. opinatiuè loqueretur in lib. 1. de Serm. Dñi in monte, & alibi, non inde sequitur quòd ergo vbi sup. in libris de mendacio, & contra mendacium & opinatiuè loquatur: maximè cum ex proposito, & affirmatiuè ibi potius determinet suam sententiam supradictam, & ecclesia in c. super eo. de vsu. & in decr. 14. dist. ca. quod ait. & q. 5. itane. & ex Greg. lib. 8. morali c. 2. habetur exptesse in 22. q. 2. c. nequis arbitretur. 20. q. 2. c. ne quis arbitretur. & ca. faciat. & c. omne genus, tanquam certum nobis sic tenendum proponat quod Aug. vbi sup. decreuit: tum secundò, quia ẽt si vtrobiq; Aug. opinatiuè loqueretur, nõ esset potius standum eius dictis dubijs in lib. 1. de Sermo. Dñi in monte, & alibi vbi per transitum materiam tangit, quàm eius suæ assertæ vbi ex proposito illam pertractauit vbi sup. in libris de mendacio, & contra mẽdacium, maximè cum rationes pro hac eius sententia cõi, & catholica sint efficaciores, q̃ rõnes supradictæ pro prima opinione erronea opposita, quæ supra posita est, vt patebit respondendo ad eius probationes seu fundamenta.

Ad fundamenta igitur, seu probationes sup. dictæ primę opinionis erroneæ resp. ad 1. dupliciter. primò, quia illa maior solum est vera qñ minus malum põt à sua malitia denudari, & bene fieri, aut quando solum est malum pœnæ, aliàs non, quia esset repugnantia, φ minus malum esset eligendum, & quod nullo modo posset à sua malitia denudari, & rectè fieri, sicque esset eligẽdum φ nullo mõ rectè eligi, aut fieri posset. Ad minorem aũt dico φ mendacium, & fornicatio bene fieri, vel à sua malitia denudari non possunt: homicidium aũt, & furtum sic, vt patebit in responsione ad 2m principale. Sed de hoc. s. qũo vbi est ignorantia, vel dubitatio inuincibilis inter duo ẽt intrinsecè mala culpæ, sit tunc minus, vel incertius malum eligendum, & desinat tunc esse malum culpæ, inferius lib. 3. de conscientia q. 4. in fi. & latius, q. 5. propositio secunda habetur. Resp. ad 1. rationem.

Alio modo resp. (ẽt si concedatur prima consequentia) negando minorem secundæ consequentiæ vbi dr̃, φ censetur homicida qui non tuetur vitam suam, vel alterius, cum potest: nã solum est vera prædicta minor qñ sine causa rationabili vitam non tuetur, vel mortem admittit. Ex causa autem rationabili potest quis licitè, & honestè non dico occidere, sed permittere mortem sui vel alterius illatam ab extrinseco, puta pro vitando aliquo peccato, aut pro iniuria alicuius vitãda, aut pro iustitia, aut pro exercitio virtutis, & patientiæ, & promotione virtutis volentis sic virtuosè pati, vt patet in martyribus, & huiusmodi: & sic patet respon. ad replicam contra euasionem ibi positam.

Ad 2. resp. negando consequentiam, & ratio discriminis quare cum furtum, & homicidium sint ẽt contra legem naturalem, & diuinam denudari possunt à sua malitia, & rectè fieri pro Resp. ad 2.

vitan-

vitanda morte,& pro iusta defensione vitæ stante lege: mendacium autem, & fornicatio minimè:ratio(inquā) huius discriminis est,quia alienum auferre non aliunde est peccatum, & malum,nisi quia talis ablatio est iniusta, & iniurio sa proximo,ſm Aug.par.8. in q. super Leuit.q.68. quæ causa, & ratio cum cesset si dñs in suæ rei oblatione consentiat actu elicito,vel debito ideo tunc desinit esse iniusta, & iniuriosa : quia volenti., & consentienti non fit iniuria, & per consequens desinit esse culpabilis, & mala talis ablatio:& siſr in homicidio iuste se defendentis vel rempub. vt iniuriam repellat cum moderamine inculpatæ tutelæ,vt sibi omni iure competit talis defensio. Iō talis occisio, & iniuria non occisori imputatur ad culpā, sed ipsi occiso qui iniuste coegit occisorē ad se defendendum tali mō: qui si aliter se tueri cōmodè posset, nollet occidere. Fornicari aūt de se est malum,lege naturali,& diuina prohibitum:non solū quia iniuriosum est coniugi (sic.n.de eius consensu liceret sicut,& capere alienum)sed præcipuè, quia accedere ad non suam,sicut & mentiri de genere suo, est contra rectam rationem, vt supra in prima probatione dictum est: ita ꝙ hoīem, aut per hominis consensum,aut per circunstantiam aliquam etiam extremæ necessitatis,aut per aliquam causam eius malitia tolli non potest,stante lege , sicut potest tolli ab actu quo alienum capitur,& homo occiditur, vt iam diximus.

Resp. ad 3. Ad 3.respondeo negando minorem. Imò ex 3.Ethi.c.1.& 8.& ait B.Tho.1.2.q.6.art.6.mixtum ex voluntario, & inuoluntario est simpliciter voluntarium; quia ibi est volūtas efficax,puta voluntas efficaciter proijciendi merces in mare, licet sit inuoluntarium conditionatum , seu inefficax,aut ſm quid,quia.ſ.nollet proijcere si posset euadere sine proiectione: sic in proposito de metu,& facit Aug 3.par.;lib.de mendacio c.11. dicens ꝙ certe mentitur qui mentitur inuitus:neq;.n.ibi est absoluta,& propria coactio , aut necessitas,sed conditionata , & ſm quid, vt dictum, est quæ sufficit ad culpam ; nam metus non tollit voluntarium sufficiens ad culpam,licet ratione metus culpa attenuetur, vt patet ex 3.Ethi.& cōiter Doct. dicunt ibidem,& ex d.c. sacris, de sent.excom.Nam,& B.Tho.in 4.dist. 29.q.1.art.1.& Pan.in c.sacris.de his,quę vi me tusue causa.& c.dicunt quod vis est coactio absoluta ab extrinseco illata, vt cum quis aliū corporaliter impellit.Sed metus est vis conditionata sine violentia corporali;vt cum quis proijcit merces in mare,ne pereat in tempestate;vel cū ei dicitur nisi feceris hoc ego te interficiam.igitur quod fit ex metu est simpliciter voluntariū, licet non plenè,vt dictum est. quod autem dicitur 3.ethi.c.1.quod qui sic per fortassis agit simpliciter inuitus intelligitur quia. ſ. extra talem casum , & metum constituitur id non faceret, neque vellet vllo modo, quia id de se non est rationabiliter appetibile quod facit ex metu.Coactio vero naturaliter,& omnino tollit voluntarium,videatur Tho.vbi sup.& Angest.in morali cap.6.in fine,

Ad 4.resp.ad maiorem, quòd omnis hominū sensus naturalis appetitus id refugit : non autē rationalis qui, est secundum rectam rationem , vt patet ex supradictis probationibus.:Nunc autem sensus rationis,seu dictamen eius in omnibus fere hoīb.est signum rectæ rationis:non autem sensus, aut appetitus nālis, vel sensualis . Resp. ad 4.

Ad 5.ex Eustratio respō. ille forte fuit illius opinionis erroneæ sicut,& alij pauci vbi supra : quorum auctoritas non præualet contra Aug. cuius sententia in hoc ab omnib.fere catholicis & ab ecclesia (vbi supra) approbatur. Resp. ad 5.

Et similiter refutatur dictū Abbatis Ioseph in collationibus patrum collatione 17. & similiter refutatur gl.in c.quod ait.dist.14. & Martinus,& alij eiusmodi si qui sunt.

Et cum hac responsione concordat Adr. in 1. quodlib.art.3.in resp.ad primum contra secundam partem conclusionis , & multi philosophi antiqui errauerunt circa hoc:ideo Augu. edidit libros contra mendacium , vt refert Soto de secreto in memb.3.q.3.conclus.1. Et Cast.de hæresibus,verbo,coitus,verbo mendacium, verbo peccatum,hæresi 7.Et ad idem est contra Martinum vbi supra. Nam & B.Hiero.in Apologia contra Ruffinum non probat,sed magis condēnat origenē,qui Strotemate 6. ſm Platonem dicebat licitum esse mendacium , & vtile reipub. pro salute corporali,& pace seruanda,& legib. & magistratibus pro reipublicæ bono temporali conuenire .

Ad 6.ex Arist.resp.dupliciter.primo, ꝙ dato ꝙ ipse esset illius opinionis,quod non conceditur cum 2.& 3.Ethi. vbi supra oppositū teneat. tamen snia Augustini,& cōiter Doct. præualet in hoc: quia non solum in fide, & sacramentis , sed ēt in morib.fuerunt magis illuminati per fidem,& gratiam q̄ Aristoteles,& q̄ alij philosophi infideles,vt patet quia in morib.sæpe errauerunt, vtpotè non plenè illustrati per fidē , & grām vt nostri sancti, & catholici Doct.fuerūt. Resp. ad 6.

Alio modo resp.ꝙ ibi Arist.non approbat factum illud Dionysij,vt verè virtuosum,sed eius animum ad rempub.liberandam:factum autem laudat non quidem,vt bonum moraliter , sed , vt medium præclarum artc,& industria,& fortitudine ad finem intentum , sicut dicitur bonus,præclarus, & prudens;latro,scriba,pugnator,aut iurisconsultus. Dato etiam quòd Dyon, ibi laudetur de aliquo opere vtpotè vere virtuoso , quia scilicet ad occidendum tyrannum manifestum hostem reipub.artem excogitauit: non

non tam en eò φ mentitus est, aut malum aliqd laudabiliter egit, sed quod occultauit astute artem suam ad suum intentum supra dictum. Sicque fuit ibi aliquid moraliter bonū de quo laudatur, cui tamen fuit commixtum aliquod malum mendacij de quo non laudatur.

Resp. ad 7. Ad septimum ex Augu. lib. 1. de sermone dñi in monte respō. dupliciter. primò, φ licet ibi relinquat iudicio lectoris, an illa mulier licite fornicata sit pro morte viri cauenda: non sequitur ergo φ illud factum approbet ibidem, cum constet ipsum alibi in li. de mēdacio, & contra mendacium expresse oppositum sentire, vbi supra.

Secūdò dico, φ ideo Aug. iudicio lectoris sub dubio reliquit, quia quatenus adulteriū est iniuriosum coniugi videtur excusari ab iniustitia in foro humano, & ab adulterio cum de eius cōsensu pro eius vita saluanda cōmissum est cum quo stat φ quatenus est per se malū cognoscere nō suā non sit excusabile à peccato simpliciter pro saluāda sua, & coniugis uita. Neq; ibi Aug. probat, aut determinat hoc vel illud, sed difficultatem proponit insolutamq; reliquit pp rōtionē prædictam, vt dictum est, & quidem corā Deo adulteriū est contra fidem, & sacramētū gloriæ.

Et ad ipsum Aug. li. 22. contra Faustū respō. φ ibi non approbat mendacia illarū mulierū, & Patriarcharū, sed aliqua dicta, & facta excusat à mendacio, & fornicatione, dū ab sensum verū eorum verba, & facta æquiuoca, aut mistica interpretatur in casu necessitatis, aut in casu quo ad id cogebātur iniustè, aut ex diuina reuelatione ducebantur. Aliqñ laudat quidem animū ad bonum: reprobat aūt mendacium quoad bonū opus intendebant peruenire, vt patet ibidem c. 33. vsque c. 37. de Abraam, & Sara, & c. 42. 43. & 60. de incestu Loth cum filiabus suis, & per totum librum illum vsque in finē, vbi sæpius multò dicit expresse, quòd eorum mendacia & fornicationes sunt reprobanda, nec imitanda in similibus casibus. Et in 8. par. li. contra mendaciū c. 9. 10. 11. 12. est ad idem, & c. 15. de obstetricibus Aegyptijs, & c. 17. de Raab seruante exploratores. Iosue. 2. & eadem par. 8. lib. quęst. super Exo. q. 1. & lib. super Leuit. q. 68.

Iudith autem non est mentita, neque animū fornicandi habuit cū Holoferne: sed sub verbis æquiuocis veritatem occultans loquebatur, & animum Holofernis inducere conabatur ad sui concupiscentiam, vt sic eius amore captum, vel induceret ad parcendum populo suo, vel ipsum ipsius amore cæcatum occideret, vt hostem reipub. paratum peiora committere, vt Deo iuuante factum est, vt patet Iudith c. 9. vbi dicitur. Capiatur laqueo oculorū suorum in me, & percuties cum labijs charitatis meæ, &c. & c. 13. Sine pollutione peccati custodiuit dominus ancillam suam, & cæt. vnde elicitur quòd si fornicaretur cum Holoferne pro liberanda republic. certè pollutione peccati contaminaretur.

Sed vtrum benè egerit Iudith inducendo Holofernem ad sui prauam concupiscentiam, qui erat paratus ad maius malum, vt ipsa illum ab illo maiori malo retraheret, suamq; rempubl. à morte liberaret, alibi latius de hoc agēdum est: pro nunc autem dicamus quòd licitum est.

Et similiter secundum prædicta respō. ad Basilium dicentem, quòd fuit admodum pulchra astutia Hebræorum, & Rebeccę, &c. quia scilicet ibi non fuit mendacium, sed pulchritudo industriæ, & astutiæ, quæ per verba, & facta æquiuoca decepit quos iure, aut de speciali consilio Dei sic decipere potuerunt, & debuerunt. Pulchritudo autem astutiæ obstetricum Aegyptiarum non dicit pulchritudinem virtutis, sed medij, puta astutiæ ad suum bonum finem intentum, sicut dicitur pulcher bonus, aut sapiēs latro, vt supra in responsione ad sextum ex Aristote. dictum est.

Item ad Aug. dicentem ad propositū de mendacio officioso, φ homo tunc ducitur bonitate naturæ, vt melius in hac causa faciat, q̄ opinatur, respon. φ illa verba Augustini non potui reperire: si tamen alicubi reperiuntur, certè intelliguntur φ in tali casu homo melius facit in eo quod finaliter intenditur, puta saluti, aut commoditati suæ, vel alterius cōsulendo, aut prouidendo, quia ad id ducit bonitate naturæ, q̄ opinatur, scilicet in electione, puta eligendo mēdacium, vt medium ad tale bonum finem intentū: ità φ vult dicere, φ intentio finis est bona, electio aūt medij est mala, licet ipse homo opinetur φ sit licita: sicq; ibi non displicet ipsi Aug. sententia, q̄ in libris de mendacio decreuerat.

Ad ipsum August. par. 8. lib. 3. q super Leuit. q. 68. φ penè omnibus videtur quod pro salute, vbi nemo læditur, liceat mentiri.

Respon. vult dicere, φ penè omnib. videtur non quidem secundum rectam rationem, sed secundum appetitum naturalem, aut erroneè iudicantibus: ideò id ibidem reprobat expresse, & vbi supra in libris contra mendacium.

Ad octauū respon. φ illa opinio magistri, & Hugonis non tenetur cōiter à doctorib. sed potius reprobatur, vt erronea, & in c. literas. de resti. spol. nō approbat: & Adria. vbi sup. eā nō approbat, nec Medina de resti. q. 19. in respō. ad 4 & nos sup. in q. 8. latius reprobatam ostendimus. Resp. ad 8.

Si tandem arguatur, quod si non datur perplexitas inter duo peccata, maxime si sint intrinsecè, vel necessario mala, ita quod homo culpabiliter agat quodcunque illorum faciendo, vel omittendo vti supponitur ex communi, & vera sententia catholica, quia esset repugnantia, & contra ius diuinum hominem simpliciter obligari ad impossibile. Ergo licitum est alterum eorum, pura minus, aut incertius peccatum ex eis tūc eligere pro vitando maiori, aut certiori.

Et tunc desinit esse peccatum, vel malum culpę imputabile, sicut quando sit ex ignorantia inuincibili, & eadem ratione impossibilitatis. Respondeo negando consequentiam, neque talis casus admittendus est, neque est possibilis: quia repugnat, quod aliquid sit intrinsecè malū, & quod scienter fieri licitè possit, neque tunc est perplexitas, quia in eo discrimine potius moriendum est, quàm vt alterum intrinsecè malorū scienter fiat, & per mortē euitatur vtrunque peccatum, & eius euasio patet.

Ad nonum respon. ꝙ est duplex simulatio secundum Adrian. in 4. in materia de baptismo. q. 1. altera quidē est species mendacij, & est quando falsum significatur, & hęc nunquàm est licita, de qua loquitur Aug. altera autem est occultatio veri, seu fictio ad aliquod verū significandum, & hæc non est species mendacij, sed est licita in casu, de qua simulatione loquitur Hier. vbi supra secundum eos, qui illos doctores sic concordare nituntur: nam alij eos inter se dissentire dicunt.

Ex omnibus supradictis sequitur, ꝙ illa prima opinio iam confutata est erronea, quatenus est contra rectam rationem, & veritatem, & temeraria, quatenus est contra cōmuniter doctores, & scandalosa, quatenus est incitatiua ad peccatum, & hæretica, vel saltem sapiens hæresim, quatenus est contra sacram scripturam, vt habetur in c. sup eo. de vsuris, vel quatenus inde deducitur in bona consequentia.

QVAESTIO XXX.

Vtrum nouitij religionum, præsertim ordinis nostri fratrum minorum, possint absolui sacramentaliter à peccatis, etiam intra ordinem reseruatis, & à censuris ecclesiasticis absque licētia prælatorum eiusdem ordinis per illos sacerdotes, per quos possent absolui, si in seculo permanerent: an quoad hoc omninò teneantur, sicut professi eiusdem religionis, ita quòd absolutio aliter impensa sit nulla.

Opinio I. RESPON. in hoc est duplex opinio. Prima ꝙ pñt absolui, neq; in hoc tenentur obnoxij, vt professi: probatur sexcupliciter. Primò, quia ante professionem non sunt, neq; dñr propriè religiosi, ergo non pñt, vt alij religiosi ligari, quoad hoc, per prælatos, vel regulā, vel statuta illius religionis. Consequentia patet, & antecedēs probatur per c. religioso. de sent. excō. lib. 6. & Io. And. & glo. in c. beneficium. de regulari li. 6. vt etiam de hoc sum. Ang. titu. religiosus. §. 13. & 24. & Syluester eo. tit. religio. 5. q. 9. 10. 12. quia nouitius, nec potest ordinari etiam ad primam tonsurā, nec eligi in prælatum alicuius religionis tanquā alienus à statu religionis, & pōt condere testm̄, quāuis censeatur monachus, aut religiosus quoad hoc, vt .s. gaudeat immunitate canonis, si quis suadente, vt habetur in d. c. religioso, & vt nō possit puniri per iudicē secularē, vt ait Bal. in auctēn. ingressi. C. de sacrosan. eccl. vt est in simili in l. statu liberi. ff. de qu.

Sed hæc ratio non concludit, quia potest negari consequentia propter rationes secūdæ opinionis sequentis: nā & bene stat ꝙ non sint propriè, & irreuocabiliter religiosi, & ꝙ ēt quoad hoc teneantur astricti sub iurisdictione p̄latorū illius religionis, vt seculares, qui hn̄t procurato prælatum religiosorum, maximè dū sub eorum habitu cum alijs religiosis cōmorantur. Itē quia sunt religiosi quāuis reuocabiliter ꝑm glo. in c. beneficium. de regulari lib. 6. vt de hoc latius in 7. & 8. ratione secundæ opinionis habetur.

Secundò probatur idem, quia tanquam existentibus extra corpus religionis, & dissimilem statum habentibus impetratum, & concessum est ipsis nouitijs per priuilegia gaudere aliquibus gratijs, qua habent religiosi illius religionis sicut & impetratum est pro familiaribus, syndicis, aduocatis, & alijs officialibus, & benefactoribus religionis ipsius, distinguendo nouitios à ꝓfessis, vt cōstat in cōpendio priuilegiorum ordinis. tit. absolutio. dispensatio. indulgentia. interdictum, & titu. priuilegium. ergo non tenentur quoad hoc eadem lege aliorum religiosorum.

Sed neque ista ratio concludit, vt in præcedente dictum est.

Tertiò probatur idē, quia vt habetur in c. ad apostolicam, de regulari, & c. monasterijs. 19. q. 3. nouitij solū ingrediuntur ad probādū, vel experiendū si mores religionis illis placeant, ꝙ si non placeant iam religio nihil habet super eos.

Sed neque hęc ratio concludit, quia solū probat sicut & conceditur ꝙ liberè inde possunt exire, si eis religio non placeat, cum quo stat ꝙ, dum ibi sub habitu, vt nouitij manere volunt, teneātur quoad hoc astricti sub iurisdictione prelatorum, vt alij religiosi, vt patebit per rationes secundæ opinionis sequentis.

Quartò probatur idem, quia in c. non solum. de regulari. lib. 6. decernitur nouitios esse liberos, ita vt intra probationis annum nullatenus valeant impediri quin ad seculum, vel ad aliam religionem quandocunque voluerint, liberè exire valeant. ergo ad nihil sunt obligati, dū sunt intra annum probationis, quia si essent astricti certè liberè exire non possent.

Ex quo infert Geminia. ibidem, & glos. in c. beneficium. de regulari li. 6. & citat sum. ros. nouitius. §. duodecimo, & Syluester religio. 5. quęstio. septima, quòd nouitius delinquens etiam tali delicto, quòd professus mereretur carcerē perpetuum, per prælatos ordinis, tali pœna carceris etiam ad tempus puniri non potest: nisi nouitius ipse velit, quia aliàs non posset nouitius liberè exire. Igitur nouitij non subsunt potestati coercitiuæ prælatorum, aut religionis,

nisi

nisi quatenus ipsi volunt: neq; ab eis ligari, vel absolui possunt, nisi quatenus ius, aut speciale priuilegium hoc illi concesserit.

Sed neq; ista ratio concludit, sicut nec tertia præcedens, quia solum probat ꝙ neq; per vllā obligationem, neq; per carcerem ēt ad tps nouitij possunt detineri quin liberè exeant. Quòd si manere volunt vtiq; ibi puniri dū manent, & vt alij professi ligari, & absolui possūt, & ita est in cōsuetudine, quę est optima legū interpres.

Quintò probatur idem, quia nouitij nō obligantur, vt professi ad præcepta regulæ, nec ad constitutionēs illius religionis, vt no. sum. Ang. nouitius. §. 18. & rosella eo. tit. §. vltimo, & Syluester tit. religio. 5. q. 6. ergo nec ad hoc de confessione: quia eadem ratio est.

Nec ista ratio est sufficiens; negatur. n. consequentia, nec est eadem ratio. Nam nouitij non obligantur ad illa præcepta, ita vt illa transgrediendo peccent contra regulam, quam nōdum promiserunt: obligantur autem iure diuino, & naturali de non faciendo iniuriam sacramento, & potestati ecclesiasticæ spirituali, vt nō procurent absolui à non habente clauem talis absolutionis, neque illam irritam faciant quantum in se est. Quam quidem clauem, & potestatem super eos, dum manere volunt in habitu religionis, illi solum prælati, vel eorum vices habētes, tenent, qui alios professos absoluere possunt, vt in secunda opinione latius probatur, ideò ab alijs absolutio impensa nulla, & sacrilega est.

Sextò probatur idem, quia intra annū probationis exire volentes licitè possunt absq; aliqua nota, vel noxa apostasiæ, vt in c. cōsulti. de regulari. neq; possunt dici fugitiui si fugiant à monasterio, vt ait sum. ros. nouitius. §. 11. & alij summistæ, vbi sup. & pp hoc non perdunt beneficium si quod habebant, vt c. postulasti, & c. seq. de regulari, & eo. tit. lib. 6. c. beneficium. ergo ad nihil illius religionis manent obligati.

Nec ista ratio concludit, vt proximè ad quintam præcedentem dictum est.

2. Opinio. Secunda opinio tenet oppositum, ꝙ scilicet illi nouitij non possunt absolui nisi vt alij professi eiusdem religionis: dum manere volunt sub habitu illius, aliàs absolutio nulla est, quod nouem rationibus probatur.

Primò, quia qui pōt absoluere, potest & ligare, & è conuersò; quia ligare, & absoluere maximè sacramētaliter eiusdē est potestatis: sed pdicti prelati religionū possunt suos nouitios, sicut & professos à peccatis, & censuris absoluere, ergo, & eosdem ligare. Et maior patet. 24. q. 1. c. si Petrus. & 21. dist. c. inferior. & ff. de re iudi. l. qui condemnare. & ff. de reg. iu. l. nemo 1. Minor etiam constat ex omnibus ferè probationibus sequentibus, & consequentia est nota.

Sed hæc ratio non vř efficax. nam ad eam pōt responderi ꝙ illa maior solum est vera in habētib. ordinariam, & principalem auctoritatem ab soluēdi, vt sunt Episcopi, & prælati superiores ordinarij: secus in inferiorib. vel habentib. commissam, vel delegatam, qui talem cōmissionem excedere non possunt, & aliqn̄ ligant quem absoluere non valent, & è conuerso ƀm suæ commissionis facultatem, quod patet primò in Papæ delegato, qui potest excōmunicare nō obedientem suæ sñiæ: sed, si transit annus, ab illius sñia diffinitiua absoluere non potest eundem, vt de offi. delega. c. querenti. Secundò idem patet in iudice non sacerdote: qui licet absoluere possit quem excōmunicauit absolutione pertinente ad forum contentiosum: non tñ absolutione, quæ pertineat ad forum pęnitentiale. de quo gl. in c. pastoralis. de offi. ordi. Tertiò patet in sacerdotib. parochialibus, qui licet absoluere possint suos parochianos, non tñ possunt eos ligare per excommunicationem, vel per statutū, vel per aliquorum casuum reseruationem ƀm sum. Ange. excommunicatio. 1. §. 3. & Syluester. q. 2. post S. Thom. in 4. dist. 18. & Orbellus est ad idem ea. dist. vt etiam inferius in tertia probatione hř. 4. patet in confessoribus priuilegiatis, puta minoribus, & prædicatoribus, & alijs delegatis, vel substitutis, qui absoluunt ex priuilegio, seu cōmissione: non tñ possunt ligare per excōmunionem, vel per casuum reseruationem, quamuis possint ligare absolutionē denegādo, aut pœnitentiam imponendo quo intelligunt doctores in 4. dist. 18. ꝙ sacerdos absoluere, & ligare potest pœnitentem: sed hoc non est ad propositū, vbi loquimur de ligatione per restrictionem potestatis, vel iurisdictionis per casuum reseruationē. Similiter & Guardiani in ordine minorum etiam iure cōmissario iam ordinario, possunt suos subditos professos absoluere, non tñ possunt eis casus reseruare. Sic ēt in proposito potest dici ꝙ talis est auctoritas oīum prælatorum ordinis nostri, & aliarū religionum in suos nouitios, s. commissaria, vel delegata ex priuilegio: nam bene inuenitur eis commissa auctoritas suos nouitios absoluendi, sed non eos ligādi, & quia etiam eadem auctoritas datur eisdem in fauorem religionis ex gratia speciali, nō autem iure ordinario quod hñt super professos, vt videtur elici ex mari magno priuilegiorum, quod refertur in compendio, titu. absolutio ordinaria quo ad fratres. §. 4. vbi habetur, ꝙ si postquā huiusmodi volētes ordinē ingredi fuerint absoluti ab alijs censuris ibidē enumeratis statim non ingrediantur eo ipso in pristinas sñias relabātur.

Sed quia contra hanc euasionē pōt dici ꝙ talis ptās prelatorū est iam ordinaria quoad nouitios, sicut & quoad professos collector cōpendij renet vbi sup. in 2. dubio, qa nulla differētia inter hos & illos ibidē, aut alibi apparet quoad id & qa ibi solum fit mētio de absolutione à censuris, & dispēsatione, ideò quoad ligandū, & sol-

uendum à peccatis prædicta euasio non procedit, & prædicta ratio probans hanc secundam opinionem adhuc suam vim videtur habere, quamuis non omninò efficax appareat, aut sit.

Secūdò probatur idem, quia qui sentit commodum, sentire debet & onus: sed nouitij hñt cōmoda aliorum religiosorum, ergo, & onera: quorum vnum, & magnum est ꝙ absolui nequeant absq; suorum licentia prælatorū, vt cōstat. Maior habetur in regula, qui sentit, de re. iu. lib. 6. Minor autem patet: quia gaudent priuilegijs professorū, & possunt absolui vt profes si à suis platis, vt patet in cōpendio. titu. absolutio. dispensatio. indulgentia. interdictū, & alibi, & inferius in sequentib. probationib. habetur.

Sed nec ista rō vř satis efficax, quia pōt dici ꝙ illa maior solum est vera, qñ onus est cōmodo regulariter annexum omninò, sicut cui collatum est beneficium dēt onera beneficij subire: in casu aūt presenti non est ita, vt infra in euasione ad tertiā pbationem, & ad alias hř. Item negatur illa minor: nam non oia cōmoda professorum hñt nouitij, sed aliqua duntaxat, idq; ex priuilegio speciali, vt supra in 1. & 2. probatione prima dicebat opinio. Sentiunt enim illa tātum cōmoda, quæ eis sunt specialiter concessa. Non igitur sentire debent nisi onera eis specialiter imposita, inter quæ hoc non inuenitur.

Tertiò probatur idem, quia prælati religionum per se, vel per alios communiter verberāt, puniuntq; nouitios contra statuta, & obseruantias religionis delinquentes, etiamsi in sacris existāt, hoc autem licitè facere nō possent, nisi super eos iurisdictionem haberent: ergo tāquam suæ iurisdictionis existentes ab alijs, nisi de eorum licentia, vt dictum est, absolui nō possunt.

Sed nec ista rō vř efficax, quia ad minorē pōt dici, primò non oportere ꝙ id fiat ex iurisdictione spirituali comprehendente potestatem clauium, qua quis absoluitur, vel ligatur: quia sine tali iurisdictione, ex eo, quod non fit suadente diabolo causa iniuriandi, sed corrigendi, pater filium, & seruum dominus, & discipulos magister flagellat, vti quilibet suos subditos corrigere tenetur decimaquarta, q. 4. duo ista, & similiter præsbyter, vel habens officium in ecclesia, vel senex clericus pueros clericos, & iuniores leuiter punit, vt sum. Ang. excommunicatio 5. casu. 1. §. 9. & sequenti, & summistæ de hoc latius: quæ ratio à fortiori in nouitijs locum habet.

Item secundò dici potest ad prædictā minorem, etiamsi id fiat ex iurisdictione spirituali cōprehendente potestatem clauium, ꝙ id fit solū in illo casu ex cōsuetudine legitimè præscripta. Nam cùm huiusmodi iurisdictio sit de iure positiuo, vtique per consuetudinem legitimè præscriptam potest obtineri, vel cōsuetudo ipsa est signum iurisdictionis ipsius quoad tacitè, vel expressè iam concessæ, vt habetur c. fi. de consuetu. maximè quia sic ab initio religionum scientibus, & tacentibus Pontificibus ecclesiæ talis consuetudo nouitios verberandi, & absoluēdi: non autem eos ligandi per casuum reseruationem, vt diximus vigorem obtinuerit. Ad quod facit c. conquerente, eo. tit. & in c. suam de simonia, & Orbellus in 4. dist. 18. q. 1. citans. 9. q. 3. c. conquestus, dicit rectores ecclesiarum ex consuetudine posse suos parochianos excommunicare licet id de iure non possint. Non ergo mirum si vel ex consuetudine, vel ex tacita licentia Pontificum scientium, & tolerantium, quorū ignorantia quoad hoc præsumenda non est, prælati religionum id faciāt, absq; hoc, ꝙ pp id alia potestas, aut iurisdictio super nouitios tribuatur, vt dictū est: & ita hæc tertia ratio nō concludit.

Quartò probatur idem, quia quod de vno cōceditur de alio denegatur glo. in 45. dist. c. disciplina. in ver. meus non est. & 1. q. 1. c. per Esaiā. ver. nō alijs: sed solis prelatis religionis, vt quibus ipsi commiserint datur auctoritas absoluendi huiusmodi nouitios, ergo omnes alij excludūtur. Maior patet per mare magnum, vt refertur in compendio priuilegiorum mendicantiū tit. absolutio ordinaria quoad fratres. §. 4. vbi dř, ꝙ ministri generales, & prouinciales, eorumq; vices gerentes, & custodes possint eosdem nouitios absoluere ab omnibus, vbi nihil Papæ reseruatur, & cum eis dispensare, vt ibi dicitur.

Sed nec ista ratio est efficax, quia potest dici ꝙ illa maior fallit in multis casib. vt ibi ait glossa. Item ꝙ solum est vera quando quod conceditur est contradictorium, vel incōpatibile ei, qđ negatur, quod tamen non est in casu præsenti, vt supra in prima ratione etiā dictum est. Item ad minorem potest dici ꝙ illa clausula loquitur solum de censuris, & dispensationibus Papæ reseruatis, non de peccatis. Et voluit Papa, vt ibidem patet, hanc potestatē dare prælatis, ne nouitij, qui talibus erant sententijs irretiti, hac occasione quærēdi absolutionem à Papa, vel alijs huiusmodi impedirentur ab ingressu religionis: & non arctat eos ad aliud. Vnde poterunt prælati ex huiusmodi commissione eos absoluere, & cum eis dispensare, vel hoc alijs committere, quia hoc eis expressè conceditur: non autem ad aliquid aliud eosdem arctare, ex quo super hoc nulla ipsis prælatis auctoritas datur.

Sed ad hāc euasionem pōt replicari, vt sup. in prima ratione, & euasione eius habetur, quòd saltem hæc ratio sicut illa bene procedit quoad absolutionem à peccatis, quæ ordinaria non dubitatur concessa prælatis & ergo similiter quoad eorum reseruationem.

Quintò probatur idē, quia nemo pōt aliquē absoluere nisi habeat super eum auctoritatem ordinariā seu delegatam: sed huiusmodi confessores, quib. sine prædicta licentia prelatorū ordinis ijdem nouitij vellēt cōfiteri, nullā harum aucto-

auctoritatum habent super eos. ergo maior est satis nota.ex c.omnis,de pœ. & re. & secundum omnes doctores:& minor constat ex 1. & 4.ratione,& sequentibus, eo φ solis prælatis supra dictis hæc auctoritas commissa,vel concessa est.

Hæc ratio non vr̃ efficax, quia pōt negari minor, eo φ omnes religiosi præsentati f̃m Clem. dudū, & alij clerici sacerdotes de licentia suorū prælatorū,vel auctoritate bullarum,tā vel à Papa,vel superiorib.diœcesanis sicut hn̄t potestatē illos nouitios absoluendi, si essent in seculo, ità & nunc intra annū probationis existētes:nā vt dicit prima opinio nondū statum secularem omninò mutauerunt, neq; prælati religionum hoc eis possunt prohibere, neq; per vllū ius id illis nouitijs prohibitum est,vt patet ex supradictis. Sed quō contra hanc euasionē possit replicari in prima & quarta rōne præcedente videatur,quāuis vt diximus omninò sufficiēs non sit.

Sextò probatur idem,quia quæro vtrum nouitius existens in religione minorū, exēpli grā, vel adhuc manet sub iurisdictione spirituali eiusdē prælati,vel superioris clerici,vel religiosi sicut antea erat,quoad hoc vt ab eosdē possit absolui,& ligari p excōmunicationes, & saltē rōne delicti puniri,& per sua præcepta obligari, vt illi obediat,an nō? Si dicat φ sic,id vtiq; ipsa experiētia,& cōsuetudine constat euidēter falsum: nā statim vt nouitij religionē ingrediunt, & manēt in nouitiatu,liberi sunt à prælatorum seculi,& parētū potestate,& iurisdictione, etiā rōne delicti.Syluester religio.2. q.10.11.12.& sup.in 1.rōne primæ opinionis tactū est . Alioq cōfusio esset si sub plurib.iurisdictionib. nō sub alterni,,vel nō sub ordinatis quisquā esset. Nā & duplici iure quis cēseri nō dēt.12.q.2. cognouimus.& de decimis.c.cū in tua . & de priui.c. quia circa.quia & nemo posset duob. dñis seruire,& religionis obseruātia valde impediref, & deperiret.Si dicatur φ nouitius nō manet iā sub eisdē prælatis,quib.antea subditus erat, id esse non pōt nisi quia ad iurisdictionē prælatorū ordinis,cuius nouitij sunt,transferunt, neq; enim facti sunt immediate sub Papæ iurisdictione vllo iure,nisi quia vt alij religiosi subsunt prælatis illius religionis,rōne cuius portātes habitum illius religionis Papæ sunt immediatè subiecti. Ideò neq; nouitij magis exēpti sunt, φ professi illius religionis:ergo sicut alij professi quoad supradicta,ita illi absolui,& ligari possunt,vt hęc secunda opinio dicit.

Et quidem hæc rō vr̃ satis efficax,neq; enim sunt nouitij,vt vagabūdi,& curiales, qui solum rōne delicti subsunt iurisdictioni diœcesanorū, vt ab eis puniri possint,& excōmu. vt dictū est.

Septimò probatur idē,quia transferens domicilium subditur omninò spirituali iurisdictioni p̄lati illius loci,ad quē transit,vt patet c.fi.de parochi.& c.proposuisti, & c.fi.de foro cōpetēti, & ibi glossa:sed huiusmodi nouitij trāsferūt domicilium quamuis reuocabiliter ad religionem in qua nouitij sunt. ergo omnino subsunt iurisdictioni p̄larorū illius,dū ibi manere volunt,sicut & p̄fessi,vt absolui,& ligari possint ab eis. Maior nota,& ipso iure probata est.Minor aūt probatur, qa domiciliū quis dr̃ habere saltē quoad hoc vbi assiduè cōuersatur, ēt si nihil ibi habeat f̃m Inn.in c.ex parte.de foro cōpetenti, & etiā vbi quis se transfert hospitiū ibi cōstituēs aio remanēdi: quia statim fit ibi p rochianus.c.lin.de parochi.& de decimis,cap.ad Apostolicæ,& ibi Hostiē. etiā si non habeat animū ibi remanendi perpetuò,sed ad tp̄s percipiēdorum sacramētorum necessariorum,puta cōfessionis,& com.semel in anno,vt de hoc latius Syluester tit.domicilium,& tales sunt nouitij,vt cōstat.Cōsequentia verò probatur: qa sicut alij professi sine licētia sui p̄lati non possunt ab alijs intra,seu extra ordinē aliàs auctoritatē habentib.absolui.ita ergo,& isti nouitij nō possunt,quia similē auctoritatē,& potestatē prēlati hn̄t super oēs sibi subditos quoad hoc:φ si hoc negetur sicut, & prima opinio negat , id vtiq; probatur, quia vt ait glo.in c.beneficium.de regulari li.6. qui reuocabiliter manet in loco naturā loci sortitur, vt habetur eo.li.de tēpori.ordin.c.cum nullus, & de priui.c.1.vbi sine vlla differentia dr̃,φ ordinarij locorum sua iurisdictione in ipsis ēt quoad præmissa,f.vt ait glo. quoad suspensionem,excommunicationē,interdictum, quandiu morātur in illis licitè vti possunt.Hęc ibi.igitur sicut in professos,ita in nouitios suos quandiu morātur ibidem suam iurisdictionem prælati religionum ligando,& soluendo ęqualiter possunt exercere.

Hæc ēt rō vr̃ satis efficax pro hac secunda opinione ēt si nouitij nō dicātur propriè ibi domiciliū hr̄e:nā sufficit φ dū ibi cōmorantur,vt alij professi subsunt iurisdictioni prælatorū religionis illius,vt expressè dicitur in d.c.1.de priuile.

Octauò probaf idē,quia vt expresse habetur c.recolentes,de statu monacho. Qui similē cum alijs vitā suscipiunt similem sentire dēnt in legib.disciplinā, & vt proximè ibidē superius habetur,Oportet eos cōi iure censeri,& vt paulò inferius ibidē sequif,Sic se in oib.rel g oni coaptent, vt quemadmodū gaudent se in societatē ordinis,& habitus idētitatē assumptos, sic ēt in paupertate rerum secularium se latenf illorum institutionib.cōformari.Hæc ibi.qa vt glossa ibidem ait,non dēt quis duplici iuri censeri , vt hr̄ 12.q.c.cognouimus,& de decimis,c.cum in tua. & de priuileg.cap.quia circa.

Item glossa in d.c.recolentes, & in c.& tēporis qualitas. 16.q.1. ait φ id quod aggregaf alij ipsius naturam debet imitari. Nec in prædictis locis fit differentia si reuocabiliter, vel irreuocabiliter,ad tempus,vel in perpetuū aggregaf, vel assumitur quis ad similē aliorū vitā , vel so-

cietatem . ergo idem iudicium quoad supra dicta est de nouitijs,& professis illius religionis.

Et quamuis dictum c.recolentes,loquatur de paupertate,tamen eadem rō ibi expressa ad omnia alia extenditur, vt dictum est,quia com.regula iuris est, ꝙ ratio legis expressa extenditur ad similia etiam ibi non expressa:maximè qñ ꝑ sa lex nō principaliter ex principis volũtate ,sed ex ipsa ratione legis pendet seu fundatur,vt latius de hoc Syluester tit.lex.q.18.prosequitur.

Nonò probatur idem,quia in quodã cap.generali ordinis nostri fratrum minorum anno domini.1503.celebrato,fuit declaratum , ꝙ si quis vult nřam ingredi religionem,& cupit confiteri alicui fratri ordinis nondũ ad audiendas confessiones secularium instituto, idem frater põt illũ ingredi volentem,audire,& absoluere, & cũ illo dispensare;quia ex quo mutuus recipientiũ , & recepti interuenit consensus, iam vř tãquam vnus,ex nostris indultis gaudere.Hæc ibi.Sed capitulum generale , & prælati dicti ordinis non possent eidẽ fratri confessori talem tribuere facultatem,cùm nec ius,nec priuilegium speciale eis ad hoc suffragetur : nisi plenam spiritualem iurisdictionẽ super huiusmodi ingredientes inciperent habere, sicut super iam professos hñt : idque ratione prædictæ vnionis, & similis vitæ, quàm cum professis illi simul incipiunt,vt in octaua ratione præcedente dictum est, & in ipso capitulo generali dicitur expressè . Igitur eodẽ modo nouitios , sicut & professos, ut diximus, prælati absoluere,& ligare possunt.

Si negetur minor,quia illa potestas absoluendi non confertur illi confessori à prælatis ordinis , sed à Papa,qñ in mari magno, vti superius in quarta probatione habetur cõcedit ministris ꝙ ipsi, vel illi quibus commiserint possint absoluere volentes ordinẽ intrare,& cum eis dispẽsare:& ità facultas hæc ad nihil aliud,nec ad alios casus extenditur postquã ordinem ingressi sunt.

Sed certè hæc euasio non valet:nam & cõtra eã procedunt ea quæ superius in prima,& quarta probatione saltem quoad absolutionem,& ligationem peccatorum dicta sunt .

Igitur quia hæc opinio secunda videtur probabilior,vt constat ex probationibus præcedentibus maximè ex 6.7. & 8. quæ sunt satis efficaces,ideò illi standum est:nisi in aliqua religione aliud specialiter quoad nouitios (quod non credo)consuetum,aut statutum sit.

QVAESTIO XXXI.

Vtrum adultera , vel testis,aut homicida, aut quilibet alius damnificator teneatur damnum in rebus fama , vel vita proximi illatum cum propria fama,& vitæ detrimento reparare.

HIC sunt tres articuli enodandi. Primus vtrũ dãnum illatũ in rebus teneatur cũ famæ, & vitę detrimento reparare,nam ꝙ cum rerũ suarum æquali detrimento teneatur quantum põt non dubitatur, quod & supponitur . Secundus, vtrum damnũ illatũ in fama cum famæ, & vitæ detrimento resarcire teneatur.Tertius,vtrũ dãnũ illatũ , vel imminens vitæ alterius ẽt debeat reparare,vel euitare cũ ꝓpriæ vitæ detrimẽto .

Quoad primum articulum, sit exemplum illud commune dubium de adultera, quæ adulterinum filium marito supposuit, vtrum teneatur se prodere ne legitimi hæredes sua hæreditate fraudentur,aut quid facere teneatur. Qui casus est in c.officij.de pœ.& re.de quo variè agitãtur doctorum vtriusque iuris opiniones:quę omnia nos quatuor dictis absoluimus . *Articul. 1.*

Primũ dictũ est quod certissimũ nec vllo modo inter doctores controuersum est,ꝙ si adultera dotem hẽt, vel alia bona propria , de quibus tũc,vel posteà,vel in morte disponere possit, nõ vtique se prodere , sed alia via de illis bonis occulte satisfacere hęredibus defraudatis tenetur. *1.Dictum.*

Secundò etiam certum est ꝙ si non hẽt vnde restituat,neq;probabiliter credit ꝙ seipsam prodendo proficiet:tunc nullo modo se reuelare tenetur,quia vanum opus, & inutile,ac perinde , nec charitatis,nec iustitiæ,sed potius temeraria & prodiga esset illa sui ipsius infamatio:neq; vt inferius in tertio dicto hř filius ei credere tenetur. Quare mulier illa non secus ac debitor,qui non est soluẽdo,censenda est:tenetur tñ secũdũ Sco.in 4.dist.15.q.2.& Florent.aliosq; doctores omnes agere , vt commodè potest, vt legitimus hæres habeat plus de bonis hæreditarijs suis,atque maritimmò , & ſm plures eorum facere tenetur, vt potest,ꝙ hæreditas filio spurio nulla proueniat, persuadendo ei ingressum religionis,in qua non sit ius hæreditandi, vel alio modo. Quamuis Soto de iustitia & iure lib.4.q.7. art.2.in responsione ad primum argumentum principale dicat ꝙ non est cur ad hoc vltimum de iustitia teneatur . Sed mihi cum doctoribus supradictis videtur ꝙ tenetur . Nam de iustitia tenetur facere quantum potest,vt hæredes legitimi sint indemnes. Si ergo per hunc,vel illum modum,& non per alium id efficere potest:vtique de iustitia,vel quouis alio iure tenetur.

Tertiò,certum etiam est ꝙ si adultera nõ hẽt bona vnde restituat:probabiliter tñ credit,ꝙ se ipsam prodendo proficiet, fietq; debita restitutio,puta quia filius adulterinus illi credet tunc vel post saltẽ in morte eius,& ita hæreditatẽ recusabit,vel quia iudicialiter poterit probari , ꝙ tẽpore cõceptionis maritus diu aberat, & huiusmodi : tunc si fieri põt sine vitæ,& famæ detrimẽto soli filio, vel alijs paucis occulte id reuelando saltem in articulo mortis, vtiq; reuelare teneť ita vt post eius mortẽ illis in iudicio fides habeat,& legitimo hęredi sua hęreditas adiudicef.

Secundũ dictum,in quo stat tota difficultas est qñ probabile est , ꝙ si adultera non habens *2.Dictum.*

vnde

vnde restituat, se tūc, vel postea in articulo mortis marito, vel filio adulterino, vel paucis alijs hoc vel illo modo prodiderit, vtiq; proficiet, fietq; debita restitutio, nō tñ id facere pōt sine notabili, & verisimili famæ suæ, vel vitæ periculo, vel detrimēto: vtrū ad id teneat sūt tres opi.

Opinio 1. Prima opinio est ꝙ vtiq; tenetur ēt cum famæ, non tñ cum vitæ detrimēto: dum aliter debita restitutio, vel satisfactio fieri non potest.

Probatur tripliciter. Primò, quia nec ad vitādum scandalum passiuum quodcunq; siue peccatum alterius, nec ad vitandum detrimentum tpale in rebus fama, vel ēt vita sua, vel alterius homo nunquam licitè pōt peccatum ēt veniale committere, neque agere contra ius diuinū, vel naturale, puta non pōt fornicari, neque furari, neque hominē innocentē occidere, aut ei damnum iniustè inferre ad supradictum finē. Nam ad Rom.3. non sunt facienda mala, vt veniant bona, neque à fortiori, vt alia mala vitētur. Sed non restituere alienū, vel esse causam efficacem damni alterius, aut ꝙ illi sua bona nō restituantur, est peccatum contra ius diuinū, & naturale sicut & furari: & adultera per adulteriū simul, & taciturnitatem suam est efficax causa prædictæ damnificationis iniustè legitimi hæredis, quam se prodendo, & non aliter vti supponitur vitare pōt, atque peccatum: ergo ad prædictum finem se ipsam, & rei veritatem prodere opportunè etiam cum famæ suæ detrimento tenetur.

Si ad hoc respondeatur negando minorem: nam solum est peccatum contra ius diuinum, & naturale detinere alienū, vel esse causam damni alterius eo rationabiliter inuito: quod tunc solum esset qñ absq; maiori corporis, vel famæ læsione posset alienum restitui, vel damnum reparari, secus si ipse damnificatus actu elicito, vel debito consentiat, vel debeat consentire in tali detentione, vel damnificatione: tunc enim consentienti non fieret iniuria: id qđ in casu pñti contingit. Nā ſm rectā rōnem legitimus hæres damnificatus velle debet ꝙ cū maiori famæ aut vitę detrimento adultera illa, ēt si non sit mater sua, damnū illū hæreditatis illi non resarciat, qa c.nerui. c.duo mala. dist.13. ex duobus malis minus eligendū est. Ad quod ēt facere vř c.ne quis arbitretur. 22.q.2. vbi dř ꝙ non est restituendus gladius domino eius quando timetur ꝙ eum petit ad malum aliquod committendum.

Sed contra hanc rationē replicatur, & sit secūda ratio, quia nullus tenetur cędere iuri suo, aut grauē pati iacturā in rebus, fama, aut in corpore suo ad euitandum grauius damnū alterius in rebus eisdē, aut eiusdē, aut inferioris, aut ēt altioris ordinis: nisi solum in extrema illius necessitate, vel quasi, ſm omnes, vel ſm B. Tho. & alios in tām graui necessitate ꝓximi vt illi porrigere deberet id quod habet, vel quod sibi debet, vt sup.q.26. de eleemosyna latius hř, ergo hæres non tenetur cędere iuri hæreditatis suæ, aut consentire in eius vsurpationem, vt adultera damnū famæ suæ præcaueat, & ita est rōnabiliter inuitus, & ex consequenti adultera seipsam saltem citra periculum vitę prodere opportunè tenetur, vt supradictū est, si videt id profuturū ad legitimum hæredē præseruandū indemnem. Et similiter occultus fur, & vsurarius, & qcūq; iniustus damnificator in rebus, tenetur ēt cum famæ suæ detrimento restituere, aut damnū reparare, si nō aliter, nisi hoc mō id facere potest.

Ad c. autem nerui. & c. duo mala. inferius in respon. ad primum argm̄ videatur. Ad c. vero. ne quis arbitretur, dico id nō esse simile neque contra hanc primam opinionem. Nam ibi dñs gladij tenetur consentire ne suus gladius tunc restituatur illi ad malum perpetrandum, & ne quis cōsentiat, aut cooperetur suæ iniquitati ad iniquitatē: hic autem, hæres minimè consentire tenetur vt sua hæreditas vsurpetur, vt probatū est, maximè quia nec eam iniquè vult nec ad patrandum iniquitatē. Et quidem hæc secunda ratio mihi fortissima est pro hac prima opinione.

Tertiò probatur prima opinio, quia non solū ad prouidendum damnum tpale tertiæ personę tenetur homo peccatum, ēt secretum, proximi in eius infamia citra periculū vitæ aliqñ ad pręceptum superioris aliqñ ēt sine tali præcepto ei qui creditur vel pōt prodesse, & non obesse ſm c.hoc vř. 22. q.5. opportunè reuelare; maximè dum ex hac reuelatione, & nō aliter remedium patet, & effectus intētus probabiliter speratur, ergo, & ipse peccator ad eundem finē seipsum reuelare tenetur, si non aliter remedium patet, nec à peccato cessare potest. Antecedens cōstat in materia de correptione fraterna, vt ſm doctores optimè agit Soto de secreto in secūdo membro.q.4.conclu.2.& q.6.conclu.3.& 4.& q.7.dubio.1. & 2. Et in hoc libro primo inferius.q.43. aliquid circa hoc habetur. Consequentia autem inde liquet quia plus tenetur homo sibi ipsi, & animæ suæ quam alterius, & plus tenetur ipse, ꝙ alius sibi cauere, & ne ꝓximus per ipsum iniustè damnificetur. Nunc aūt alter teneř ipsi prouidere modo prædicto reuelando, vt hř in antecedente, ergo à fortiori ipse sibi & ne dānificet proximum cauere tenetur seipsum reuelando, & ita patet ꝙ adultera in casu prædicto, vt hęredem legitimum pręseruet indemnē, seipsam opportunè citra periculum vitæ reuelare tenetur.

Hanc opinionē tenet Adrianus de restitutione.q.1.dubio.1.& in primo quodlibeto art.3.in responsione ad ſm argm̄ principale, ſm Palud. in 4.di.27.q.2.art.1.Et ad idem vř Maioris in 4. di.15.q.13. licet non tàm manifestè cum multis alijs. Imò & Adria.ibidem ait hāc opinionē esse verā ēt si dubitet adultera ꝙ eius reuelatio proficiet ad prædictum finē: cuius tñ oppositū alij de hac opinione, & cōiter doctores rōnabilius

opinan-

opinantur. Imò ēt ipse Adria. & quidam alij ęstimant ꝙ ad id tenetur adultera ēt cum periculo vitæ qñ non aliter põt legitimum hæredem indemnem seruare, & Soto vbi infra in tertia opinione refertur, dicit hoc esse verũ solum qñ val de notabilis esset hæreditas, vel maioratus, aut regnum quo legitimus hæres defraudatur. Sed certe in casu mortis oppositũ tenent cōiter doctores: quod & egò verius existimo, vt inferius in responsione ad primũ argũ magis constabit.

Argum. 1. Si contra hanc opinionem arguatur, primò ꝙ vt hr̄ in c. iurui, & c. duo mala. di. 13. ex duobus malis minus, & tolerabilius eligendum est, ergo non est restitutio rerum temporalium facienda cum detrimento melioris boni, famæ mulieris, & ordinis superioris.

Alioqui ēt cum periculo vitę per eandem rationem esset restituendum, cuius tñ oppositum omnes ferè doctores probant, vt dictum est.

Resp. ad 1. argum. Respondeo, concesso antecedente ad suũ bonum sensum negatur consequentia. Nam antecedens illud, & auctoritas illa cōceditur cęteris paribus, idest stāte ęquali certitudine vel incertitudine vtriusq; mali imminentis, & respectu eiusdem personæ, cui vtrumq; malum maius, & minus imminet: nam tunc & non aliter minus, & tolerabilius eligendum est. Vnde patet ꝙ si minus malum sit certius, q̃ maius malum, tunc attenta hinc inde magnitudine vel paruitate vtriusq; mali immĩnētis, & certitudinis vel incertitudinis eius, sic hoc vel illud, quod minus, & tolerabilius apparet eligendũ est. Et ita sæpè maius in se malum, sed minus certum est tolerabilius, & eligendũ potius, q̃ minus in se, sed certius, malum imminens. Nam sicut lupus fugiens cum pręda illam non deserit, dũ videt canes insequentes, & Venatores longius distare, & periculum vitę propinquũ aut certum nondũ imminere: quã tñ relinquit qñ periculum ipsum propinquius aut certius intuit, ita & homo suo modo naturalē, & rectũ instinctũ, & inclinationē hanc sequens rōnabiliter agit. Patet ēt, secundò, & magis ad rem ꝙ respectu eiusdē personæ minus malũ imminens eligendũ est. Nam si maius malum corporale, aut tpale, aut ēt spirituale rerum, aut famę, aut animę ēt iniustè illatum citra extremam necessitatē imminet alteri, non semper ego teneor illi succurrere cum minori meo malo, vel mearum rerũ, honoris, aut lęsionis, vel laboris corporalis detrimēto, ēt qñ non aliter illi potest prouideri. Neque debeo peccatum veniale cōmittere vt vitetur peccatũ mortale grauius in proximo, ēt si ex ignorantia, aut ex passione illi contingat, vt superius, q. 26. de eleemosyna latius habetur. Et Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. art. 4. etiam probat.

Hoc igitur modo intellecta illa propositio vera est, ꝙ ex duobus malis æquè certitudinaliter eidem personæ imminentibus minus, & tolerabilius eligendum est, aliqñ quidē de necessitate sub pęna peccati: qñ videlicet homo tenetur alterum eorum euitare, aliqñ vero de decētia, vel de consilio, ita ꝙ licet ad id non teneatur quia tpale est, quorum maius malum ex rationabili causa, puta ex humilitate, patientia, aut charitate sæpe sibi eligere potest aut pati postposito minori: at verò rationabiliter semper agit postposito maiori minus sibi malũ eligēdo: ex duobus etiam malis alteri proximo æquè certitudinaliter imminentibus minus est eligendum, & cum minori eius malo de necessitate prouidendum est, non tamen indè fit ꝙ semper cum minori meo malo illius maiori malo tenear prouidere, vt supra, & in secũda, & tertia probatione satis probatum est, & ita patet ꝙ illa cōsequentia argumenti neganda est.

Ad aliud quod ibi subinfertur, ꝙ eadem ratione sequeretur ꝙ, etiam cum periculo vitæ adultera, & fur, & falsus testis, aut alius iniustus possessor, & damnificator in rebus temporalibus restituere teneretur.

Respon. ꝙ licet aliqui hoc concedant, vt supradictum est, at verò negandum est, & sm doctores cōiter, vt optime ait Medina vbi infra in secunda opinione refertur, & Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 6. art. 3. in responsione ad tertium argumentum principale, & li. 5. q. 1. art 5. & li. 6. art. 4. sm B. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. & q 64. art. 5. & q. 69. art. 4. & Caiet. ibidem. dicendum est, ꝙ ad satisfaciendum pro peccato, & damno quocunq;, & pro homicidio iam omnino transacto non pendente adhuc in futurum, nullo etiã pessimus homicida tenetur se morti exponere, nec agere, vnde mors in iudicio aut extra iudicium illi proueniat: quia ius naturale fortius de vita seruanda hoc illi concedit, quamuis de consilio ex rationabili causa videlicet ad humilitatē, patientiam, & iustitiam exercendam de sua re id facere possit. Ad liberandum autem proximum ab iniusta damnificatione rerum, & famę, cuius dãni ipse fuit adhuc est causa, vtiq; tenetur damnificator, puta adultera, fur, & falsus testis cum suarum rerum, & famæ tantum detrimento, vt dictum est illi damno prouidere: à periculo autem vitæ etiam cum suæ vitæ periculo damnificator iniustus liberare aut præseruare tenetur, vt inferius in articulo secundo, etiam habetur.

Cum supradictis tamē stat ꝙ creditor ex charitate teneatur ad tempus expectare ne debitor vel adultera cum maiori rerum suarũ, & famæ detrimēto statim, sed postea opportunè vel paulatim illi restituat, quia creditor in hac dilatione consentire tenetur ex charitate, vt doctores cōiter docent, stat ēt ꝙ iniustè damnificatus possit per viam iustitiæ petere damni vel iniuriæ satisfactionē, etiamsi fur, adultera, vel malefictor detrimentum vitæ per iudicem inde patiatur, quia ad maius commune bonum, & ad animæ salu-

salutem,& ne criminosi in reipub. nocumẽtum maneant impuniti ita expediens est.

Argum. 2. Secundò arguitur ex c.officij, de pęni. & re. vbi dr̃ ꝙ mulier adultera timore mariti nolens se prodere, & ita est in causa vt legitimi hæredes hæreditate fraudentur, absoluenda est, ergo non tenetur se prodere: nam si teneretur, & nollet, nõ posset absolui, neque Papa posset concedere, vt ei absolutio sacramentalis cõcederetur.

Resp. ad 2. argum. Respon. omissis alijs solutionibus, quę non videtur ad mentem prædicti c. vti Medina vbi infra in secunda opinione optimè refellit: omissa etiam ipsius Medinę responsione, dico ꝙ textus ipse loquitur expressè quãdo timore mortis ne adultera, occidatur à marito seipsam reuelare non vult: quia nec tenetur tunc vt dictum est, vt patet, quia textus dicit ꝙ si timore mariti seipsam adultera reuelare non vult, absoluenda est, vel ei pęnitentia, deneganda nõ est, quod idem est. Cum quo stat ꝙ cum periculo tantum famæ se ipsam opportunè reuelare tenetur, vt ait hęc opinio, & iam sæpè declarauimus.

Et notandum est, ꝙ aliqui doctores de hac supradicta, & ẽt de alijs sequentibus opinionibus probant cautelam illam, quam referũt Io. And. Alciatus lib.3. de præsumpti. præsump.37. & li. 9. parergon. c.12. & Maioris in 4. dist.15. q.13. nempe ꝙ quædam vidua cum plures filios haberet, quorũ vnus esset ex adulterio natus, eis vocatis in articulo mortis constituta dixit, filij mei vnus ex vobis de adulterio natus est, & bona mariti mei habet iniustè, ego verò antequam in hoc peccato moriar, eum vobis nunc nominare volo, nisi vos inuicem remiseritis oẽ ius quod alter habet in alterum: tunc filij cũm quilibet de seipso dubitaret, mutuò seipsos ab eo onere absoluerunt, & liberarunt, iusq; inuicẽ sibi remiserunt. Sed certè cautela hæc s̃m hanc, & quãcunq; opinionẽ insufficiens est ad liberandum adulteram à sua obligatione. Nam vt doctè ait Couarruuias in regula peccatũ, par.1. prope finẽ fol.41. mutua hæc absolutio fratrũ non spontanea, sed coacta, aut inuoluntaria est: is enim filius, q legitimus est, nullũ ex ea cõmodũ hẽt, sed adhuc dãnũ patiť, nec id remisisset si sciret alterũ fratrẽ esse adulterinũ: imò coactus metu ne forsam ipse à matre spurius manifestaretur, eidem liberationi consensit: qui consensus sufficiens certè non est.

Opinio 2. Secunda opinio est in oppositum, ꝙ s. in casu prædicto adultera se nullo modo reuelare cũ vitæ, aut ẽt famæ, detrimento tenetur: probatur dupliciter. Primò quia non est restitutio facięnda cum maiori detrimento rerũ, famæ, aut vitę debitoris, ꝗ sit res ipsa restituẽda: sed vti superius in probationibus primæ opinionis, & in responsione ad primum argm̃ cõtra eam habetur, hæc ratio non videtur intentum probare sufficiẽter.

Secundò ad idem vr̃ c. officij, de pę. & re. vbi Papa decernit non esse negandam pęnitentiam adulteræ, aut illi, quæ falsum partũ supposuit: sed illi fore tanti criminis satisfactionẽ congruã iniungendam, ẽt si non proponat nec velit proprium crimen reuelare. Hęc ibi. Et constat ꝙ ibi loquitur textus de pęnitentia, quę est absolutio sacramẽtalis, quæ illi adulteræ pp hoc denegan da non est; quæ tñ illi esset deneganda si ad restitutionem faciendã cum famę detrimento suũ crimen teneretur reuelare, vti Medina vbi iufra latius probat contra Adrianum, & alios aliter exponentes, sed ad hanc auctoritatẽ iam in prima opinione præcedente in responsione ad secundum argumentum melius respondetur.

Itaque licet maritus aut alij quicunq; iustè possint iudicialiter, vel extra iudicialiter, agere ad suæ damnificationis in rebus reparationem, & iniuriæ vindictam, & infamiã, & mortẽ adulteræ: ipsa tñ ad prædictum effectũ non tenetur sponte se prodere, nec offerre antequam cõtra eam iudicialiter, & legitimè procedatur: cũ nemo seipsum accusare teneatur. Ex consequenti etiam illa mulier in casu prædicto non tenetur alicui aliquid reuelare vnde in iudicio possit cõtra eam criminaliter agi, vel extra iudicium, famæ, aut vitæ detrimentũ pati: nisi acta pęnitẽtia de peccato rem Deo cõmendare, vt dictum est.

Hanc opi. tenent Inno. & Panor. & cõiter canonistæ in d.c.officij, & cõiter theologi præcipuè Sco. in 4. di.15. q.2. Et Caiet. 2.2. q.62. art.6. & in secundo quodlibeto respon. 14. ad secundam. q. & Syluester. adulterium. q.1. & præ omnibus Medina de restitutione. q.3. in.4. causa. & Castro de lege pęnali lib.2. c.11. & Nauarro in sũma c.16. nu.43. vsq; nu.48. & c.17. nu.89.90.

Opinio 3. Tertia opinio est magistri Soto de iustitia & iure li.4 q.7. art.2. in responsione ad primum argumentum, & q.6. art.3. in responsione ad quartum argumẽtum, cui consonare vr̃ Couarruuias in regula peccatum, par.1. fol.40. & hæc opinio limitat, secundam præcedentem. Dicit enim ꝙ illa secunda opinio cõis est regulariter vera; sed ea non obstante in aliquibus casibus põt habere locum prima opinio ita vt ẽt cum vitę detrimento teneatur adultera supradicta seipsam reuelare: aliqñ autẽ non, nisi cum suæ famę detrimento, vt legitimum hæredem seruet indemnem.

Quòd enim cum vitæ detrimento ad id teneatur aliquando, id patet in casu, quo hæreditas, quo legitimus hæres fraudatur, esset valdè notabilis, puta si regnũ aliquod, aut principatus, aut maioratus, aut præclarissima domus silente adultera transire deberet ad alienos: nam tunc teneretur adultera, ẽt cum periculo vitæ, rem, & seipsam prodere, si certum esset ꝙ per suum testimoniũ esset profutura, & non aliter posset prouidere vitæ suę, simul & legitimo hęredi, ne tali, ac tanta hæreditate fraudaretur. Scãdalum autem, vel peccatum mariti vndecunq; prouemens

niens, qui propter hoc creditur illā occisurus, non tenetur ipsa, nec debet cum tanta hæredis iniuria vitare. Et hoc idem censet ipse Soto in teste, vel alio quocunq; , qui scienter fuit in causa vt aliquo maioratu, vel nimis notabili domo, vel hæreditate quispiam iniustè priuaretur. Sed certè quoad hoc periculū vitæ doctores omnes ferè oppositum tenent, vbi supra cum prima, & secūda opinione, quod & ego verius esse credo.

Quòd autem cum famæ tñ detrimento adultera in casu prædicto citra periculum mortis seipsam reuelare teneatur, constat, nam in hoc liberanda est fama mulieris cum iactura rerū legitimi hæredis. Nam si preciosior est fama mulieris aliàs nobilis, & honestę, & magnę æstimationis, q̄ sit hæreditas illa, quæ forte tenuis est, tunc tacere debet. Si aūt cōtra hæreditas multò plus æstimat, quia videlicet est domus illustris, vel maioratus, & mulier illa non est, tantæ æstimationis, sed plebeia, & vilis; tunc ipsa se prodere tenetur, opportunè saltem in articulo mortis coram aliquibus fide dignis occultè, ità vt periculum mortis omninò caueatur, atque vitetur, vt post eius mortē in iudicio, vel extra, vt oportet, veritas manifesta sit, & legitimus hæres sua hæreditate non fraudetur. Si verò vtrinq; ęqualitas sit, tunc cęteris paribus melior est conditio legitimi hæredis: ideò & tunc modo prædicto cauendo periculum vitæ se prodere debet: Sic tenet opi. hæc.

Et quidem quoad hoc ꝙ cum solius famę detrimēto adultera in hoc casu se reuelare teneatur, vr̄ rationabilis, qñ is, qui hæreditate fraudatur, non est filius ipsius adulteræ, sed mariti ex alia coniuge defuncta. Nam si sit ēt suus, tunc forte illa se prodere nō teneretur cum notabili suæ famæ detrimento, ēt si magna esset hæreditas, qua suus filius defraudatur. Neque enim in hoc ille suus filius est rationabiliter inuitus, qa pro matris honore res temporales postponere tenetur, vti doctores de secunda opinione communi, vbi supra, tuentur.

Itaque hęc opinio. 3. sic limitata probatur dupliciter, primo quia licet regulariter, & vt plurimū nemo teneatur rem inferioris ordinis restituere cum rerum superioris ordinis detrimento, puta non pecuniā cum detrimento famæ, vel honorem cum iactura vitæ: sed rem cuiuscunq; ordinis cum detrimēto rei ordinis eiusdem, vel minoris: non tñ id verū est in omni casu, sed patitur exceptionem, quæ ex ipsius regulæ generalis ratione colligitur. Nam ideò illa regula hr̄ locum, quia res superioris ordinis excedit rem inferioris: & ità restitutio excedere debitū, aut plus exponeretur in damno reparando, q̄ damnum ipsum fuit: & ità non esset æqualitas iustitiæ. At verò quia excessus iste non est sine proportione, cum bona hæc sint tpalia, & æstimabilia quoad vsum, & vtilitatem vitæ huius, sit vt sæpè res inferioris ordinis ęquentur rebus superioris in æstimatione hominum: & tunc, & non aliter, æqualitas iustitiæ fit. Nam sicut aurum licet genere suo sit argento preciosius: tñ tm̄ pōt esse argenti, vel ēt ferri pondus, vt multò plus æstimetur, q̄ minus auri: ità & multum rerum tpalium, & hæreditas maxima sæpè æquatur, vel ēt præstat alicui paruæ famæ, vel æstimationi, vt non nisi cum ipsius famæ detrimento possit, debeatq; restitui, vel reparari: id quod ipsa experientia teste videmus: nam sæpè fama, & honor, vel iniuria, & lęsio corporalis, bonis temporalibus compensatur.

Secundò probatur eadem tertia opinio, quia nulli licitum est cum detrimento, & iniuria, ēt bonorum tpalium alterius, protegere suum honorem, & famam: neque qui læsus est, tenetur omninò cedere iuri suo pecuniario, vt qui iniuriam intulit, protegat famam suā, vel ne rerum suarum detrimētum patiatur: quāuis paululum tpis expectare teneatur, vt alius sine notabili, & maiori in cōmodo rerum suarum, & famę commodè restituat, vel satisfaciat, vti tenetur, fm doctrinam cōem omnium, vt Medina de restitutione. q. 3. latius agit: quò fit vt qui amplissimā pecuniam est suffuratus, si post adhibitam oēm diligentiam vt secretò restituat, id efficere non potest sine suæ famę periculo, vel honoris, certè non ideò debet alter manere sua substantia nudatus, maximè dum illius damnum valdè notabile est: nam licet debeat respectus habere famæ, & pecuniæ, at verò cæteris paribus maius est ius innocentis, qui iniustè læsus est: & oppositum dicere, & practicare in perniciem cederet reipub. & boni communis.

Igitur hoc idem iudicium est de adultera, & teste, & iudice, vel alio quocunq; , qui scienter fuit in causa notabilis læsionis rerum proximi: quia videlicet ēt cum suę famę, non aūt cum vitæ detrimento, restituere, vel damnū reparare oēs illi tenentur cum modificationibus iam dictis in hac tertia opinione, cui placuerit eligat illam. Nam prima opinio, quāuis rigida, verior apparet: quæ & ad rationes huius, & alterius opinionis, facilè respondet, & hæc quoad secundum dictum huius articuli primi sufficiant.

Tertium dictum est, ꝙ si dubitatur an sperandum sit ꝙ se reuelādo adultera proderit, & credetur ei an non. Adrianus vbi supra dicit ꝙ vt plurimum, & regulariter sperandum est ꝙ proderit, & credetur ei saltem in morte veritatem aperienti: nisi vbi aliqñ constiterit oppositum. Sed Soto vbi supra q. 7. art. 2. contra tenet, ꝙ id non est sperandum regulariter, nisi qñ tpe conceptionis constat manifestè maritum ab fuisse, aut qñ alia uia posset probari sufficienter, tunc non esse cognitam ab illo, vt hr̄ in l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel ali. iuris, neque illi suam turpitudinem alleganti vlla debetur fides: sed & 3. Dictum.

ipse

ipse filius spurius in foro exteriori, vel iudiciali legitimus æstimandus, & habendus est. Neque in hoc ipse tenetur credere suæ matri, ẽt oppositum iuranti, vt eadem hr̃ lege: nisi tàm vehemẽs esset matris persuasio vt filius ille interius ei credere conuinceretur:nam tunc licet in foro exteriori sibi vt legitimo adiudicet hæreditas:at verò in conscientia teneretur illã à se abdicare, quia in falsa p̃sumptione fundat.Et in hoc satis cõsonat Medina vbi sup.in secunda opi.allegat.

Neque valet pro se tunc dicere in oppositũ, ꝙ sicut si quis mihi legasset centum,credens me esse filium suum,sua leui credulitate deceptus, vel alio citra meam culpã,ego licitè possem illa possidere:ita ẽt à simili vr̃ ꝙ licet relatione matris ego sciam me esse spuriũ, si tñ ille credens me esse filiũ suũ, mihi sua bona relinquat,possum illa licitè possidere:hoc inquã nõ valet,nec est omninò simile: nã in illo casu priori,ille pater putatiuus nõ erat lege coactus illa bona mihi relinquere,nec per iniuriã fuit ignorans,siue deceptus: ideò vr̃ id spontè fecisse. Hic aũt legẽ coactus id fecit,& fuit per alium iniuriosè deceptus:vnde non vr̃ id liberè omninò fecisse,& ex consequenti spurius id sciens, aut probabiliter credens,hæreditatẽ abdicare tenet,vt dictũ est.

4. Dictum. Quartum dictum est quoad ipsum virũ adulterũ, vtrũ teneatur restituere marito illius adulteræ ea, quæ in alendo, & educando spurio expendit: & similiter hæredi legitimo.eam hæreditatem,qua defraudatur.Ad quod ait Soto vbi supra, ꝙ si certus est illum esse filiũ suũ, & põt aliquã marito, aut ẽt hæredi recõpensationem facere,aut ipsum, filiũ spuriũ citra scandalum, atque periculũ ipse nutrire,vtiq; tenetur nõ de iustitia, & honestate, sed decentia tñ. Si aũt id certò nõ scit (sicut nec credere regulariter tenetur adulterę dicenti esse suũ,nisi qñ esset credibile, vt superius in tertio dicto de ipso spurio dictum est:) si nec ipse adulter supposuit,neque suasit adulteræ vt illum spuriũ suo marito supponeret:tunc ait Soto ꝙ ad nullam restitutionẽ vllo modo tenetur, quia nõ fuit causa immediata deceptionis aut suppositionis illius, sed mediata tñ,& per accidens, cõmittens adulteriũ, quæ causa de iustitia non sufficit ad obligationẽ restitutionis.Sed Nauarro in sum.c.16.nu.49.& Syluester tit.adulterium.q.5.ẽm Florent. & doctores cõiter tenent oppositum, ꝙ .s.adulter, si id scit, vel rationabiliter credit, aut credere tenetur esse filium suũ,vtiq; de iustitia obligatur tàm patri putatiuo,q̃ hæredi,restituere,vt commode potuerit,quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse vr̃,c.vlt. si culpa tua, de iniuri. & dan.dato.modò sit immediata,& propinqua, modò mediata causa vel occasio: at verò ex quo est efficax occasio,vel causa damni ex natura ipsius adulterij, sicut & ipsa adultera, restituere tenetur, sed altero restituente alter à prædicta restitutione liber est: quod quõ fieri debeat latius & benè Nauarro ibidem agit: sed & quilibet,si aduertat industriæ,id agere potest: si autem rationabiliter credit non esse suum, vel dubitat de hoc,tunc ad nihil tenetur.

Art. 2. 1. Dictum. Quoad 2m̃ articulum. Vtrum cum famæ, & vitæ propriæ, detrimento quis famam alterius teneatur reparare, respondeo per duo dicta, primum est, ꝙ cum famæ detrimento non est dubium ꝙ famam alterius iniustè læsam reparare quilibet regulariter teneatur, quia licet magis nostræ,q̃ alienæ famę prospicere debeamus: nõ tñ cũ iniuria alterius, sicut ẽt in tpalibus fit qui enim alterius domum combussit,aut res alterius coegit in mare iactari,licet nihil illi cõmodi accreuerit, certè restituere tenetur; in quo & oẽs consentiunt. Dixi regulariter,quia id aliqñ patitur exceptionem,vt ait Soto vbi sup.q 6.art.3. in respõsione ad quartum argm̃ principale.puta si magnus vir,siue prælatus notabilis ęstimationis,famam priuati hominis infimæ sortis læserit iniustè, is non tenetur cum maiori iactura suę ęstimationis famam illius reparare,dicendo se esse mentitum, & hmõi,sed sufficit si aliàs in æquiualenti videlicet in pecunia, vel fauore,& alijs eiusmodi bonis recompenset: quia & similiter fit vbi non potest læsio in fama reparari: ꝙ si alter noluerit hanc recompensam acceptare: certè infamator ille amplius facere,vt diximus, non tenetur. Et hoc quidem vr̃ valdè rationabile, ac verum, quãuis Nauarro in sum. c.18. nu. 47.irrationabiliter dicat oppositũ.Neque enim Soto vbi supra dicit hunc infamatorem omninò liberum esse à restitutione, sed ꝙ non tenetur eum maiori suæ famę detrimẽto,sed in alijs bonis illius famæ,damnum compensare.

2. Dictum. Secundò dico ꝙ nullus tenetur famam tñ alterius cum suæ vitæ detrimẽto resarcire;& hoc cõiter tenetur à doctoribus, excepto Adriano, & Soto,qui vbi supra tenent id aliqñ pati exceptionem, qñ videlicet illustrem familiã, aut ẽt eminentissimam personam de crimine hæresis, aut lęsæ maiestatis adeò diffamasset,vt nisi mendaciũ retractet, illa familia maneret perpetua labe infecta: tunc enim si infamator post adhibitam omnem diligentiam vt vitã in tuto constituendo testimoniũ perimeret sufficiẽter, si adhuc sine periculo vitę id facere non posset,dicit ipsum cũ periculo ẽt vitæ efficere teneri, si per hanc viã fama illa reparari põt: non aũt si reparari nõ põt,quia inquit illa fama,vitæ illius pręponderat,& maioris æstimationis est.Sed certè, vt diximus, doctores cõiter sunt in oppositum; quod & verius extimo. Nulla enim fama sola in aliquo casu vitæ alicuius æquari põt: nisi aliud grauius malum indè sequatur,vel annexum sit.

Art. 3. 1. Dictum. Quoad tertium articulum vtrũ videlicet cum vitæ detrimento quis teneatur iacturã vitæ alterius reparare, respon. per duo dicta, quorum

primum

primum est, φ si iactura vitę alterius adhuc pendet in futurum, ità quod caueri pōt ne occidatur, puta quia pp meum falsum testimoniū Petrus est morti damnandus, vel occidendus, tunc vtiq; teneor, ēt cum vitæ periculo, & detrimento, si non alio modo nisi isto possum à morte iniusta illum eripere, dicendo me esse mentitum, vel alio modo, vt oportet : quia quāuis suæ potius, q̃ vitæ alterius quisq; teneatur: id tñ est verum dū sine iniuria alterius id facere possit. Neque enim vt meam vitam protegam licitè possum alterius innocentis mortem procurare.

Secus si ego crimen cōmisi, ob quod ille falso condemnatur ſm allegata, vel ab alijs occiditur me nihil aliud contra illum agente, nec testificante: tunc enim cùm non sim causa proxima, sed occasionalis tñ mortis illius; certe non teneor cum vitæ detrimento illum à morte liberare. Et in his doctores, cōiter conueniūt, & pręcipuè Caiet. 2.2.q.70.art.4. & Medina de resti. q 3.in.4.causa, & Soto vbi sup.q.6.art.3. in responsione ad tertium, & quartum argumentum principale. Et Nauarro in sum.c.15.nu.17.

Sed hoc ego limitarem, & crederem esse verum solum qñ crimen illud non commisi fraudulenter. 1. nō eo animo vt eius occasione alius condemnaretur, vel occideretur iniustè. sed ex alia causa, ēt culpabili, puta vt meam libidinē, vel malam voluntatem explerem: nam si eo animo illud crimen cōmisi, vt id alteri ab alijs falsò imponeretur, & ità occideretur, sicut probabiliter fore suspicabar: tunc crederē me teneri ad reparationē damni illius, & ad liberandū illum à morte, ēt cū vitæ detrimento, si alter fieri non pōt, vt infra in fine huius quæstionis hr̄, qa idē est ac si ipso facto ego scienter alios inducerem ad falsò testificandū, vel illū occidendū, & efficax causa iniuriosę, vel iniustè damnificationis, vel mortis illius mediatè vel immediatè ego sū, vti sup.art.1.in.4.dicto de adulterio dictum est.

2. Dictum. Secundum dictum est, si alterius iā occisi vita reparari non potest, is, qui fuit in causa iniustæ mortis illius, puta falsò contra illū testificando, aut illum iniustè scienter cōtra ius condemnando, vel occidendo, vel quomodolibet ad id adiuuando, non tenetur se periculo mortis exponere, vt hæredibus, aut illi satisfaciat: sed alio modo, vt proximè dicetur. In quo & omnes doctores, & expresſè Caietanus, Medina, Soto, & Nauarro, vbi supra, satis apertè consonant.

Quòd si quæratur qūo ergo restituet iste, qui iam hominē iniustè occidit, aut qui fuit in causa? respon. cum Soto ibidem in responsione ad tertiū argm̄ principale, vbi de hoc optimè agit, omissis aliorum opinionibus, quas ibi satis confutat, φ in hoc est considerandum damnū illatum, & iniuria. Igitur quoad damni restitutionem, quia est regula generalis B. Tho. atque doctorum φ in his, quæ ſm speciem nequeunt reparari, restitutio est ad prudentum arbitriū facienda: ideò in hoc considerāda est personarum tàm occisi, q̃ occidentis, q̃ ēt hæredum, & aliorū, qui ab illo necessariò alebantur. Nam si homicida est diues, maior est ei restitutio iniūgenda, q̃ si esset pauper : & si occisus erat inutilis suis, minor, q̃ si frugi. Item qualitas defuncti nō tñ pensari debet ex vtilitate ipsius, indigētiaq; suorum, sed ēt ex valore, & dignitate personæ; nam qui virū nobilitate, dignitate, vel aliàs insignem occidit, ad multò maiorē restitutionem tenetur, q̃ si personam inferioris classis occidisset, ēt si eius familia diues, & nihil indigens esset. Imò & modus occisionis, si videlicet per insidias, aut fraudem, aut per insignē atrocitatē, homicidium perpetratum est, debet attendi vt legitimè fiat restitutio: dūmodo hæc omnia homicida soluere possit, ēt cum graui bonorū suorum detrimento, quamuis verum sit φ vt hanc restitutionem faciat, in foro conscientię non tenetur se conijcere in grauem nimis necessitatē. In quo ēt valdè considerandū est φ id quod solum est in spe, non omninò æquipollet ei, quod iam est in re : nam poterat defunctus citò mori, aut ità languere, vt familiā sustentare non posset: ideò subtrahendū est aliquid à restitutione, quantum ad arbitrium prudentum distat inter habere, & prope esse, vt dictum est.

Et idem iudiciū est de mutilatore manus, vel alterius membri: quia.s. modo prædicto satisfacere tenetur, & soluere operas medici, & dāna, cessantesq; labores in integrū, ad arbitrium tñ sapientum: ad quod facit c. si rixati. de iniuria & damno dato, deformitas etiā, quæ in oculo, vel alio membro læso restat, etiam repensanda est.

Vnde constat φ huiusmodi læsionū precium non debet æstimari ad libitum illius, qui læsus est, aut quantum ipse ante læsionem peteret, si membrum suū vendere vellet, sed vt dictū est.

Notetur etiam φ inter illustres istæ restitutiones non petuntur: nam damna facilè condonat: iniurię autem sunt, quas nunquam ferè remittunt, nec tradunt obliuioni.

Quoad satisfactionem autem pro iniuria, ad quam vltra prædictam reparationem damni homicida, mutilatorq; tenetur, variæ ēt sunt opiniones, sed eas modificando, & conciliando dicamus cum Soto vbi supra, φ licet nullus teneatur exponere vitam suam, etiam in bello iusto contra infideles pro ecclesia, neque se tradere iudici, vt morte, vel mutilatione plectatur ſm leges, vt sic satisfaciat: sed solum tenetur patienter pati, si capiatur ità vt effugere non possit: licitè tamen potest se sponte offerre ex feruore contritionis, vel amore iustitiæ, & satisfaciendi in hoc vita pro suo peccato : quamuis hoc vltimum neget Soto. Tenetur igitur homicida, vel mutilator, vt læso satisfaciat, pro hac iniuria humiliter petere veniam, vt decet ; simul. etiam ex chari-

charitate tenetur arbitrariã pœnitẽtiam facere, & orationibus,& sacrificijs mortuũ suum, si fidelis erat, vel baptizatus, iuuare apud Deum: quãuis ad hanc spiritualem satisfactionẽ, vt ait Soto de iustitia,nõ teneatur. Scotus aũt in.4.di. 15.q.2.dicit eam ẽt de iustitia esse necessariam.

Ad omnia supradicta nota ꝙ nomine hæredum,atque familiæ,quibus dãni satisfactio, vel restitutio facienda est,intelliguntur illi dumtaxat,qui ſm iura necessariò illi succedunt in hæreditate, à qua omninò excludi non possunt, vt sunt filij,parentes,vxor,atque maritus,hi enim ſm omne ius sunt inuicẽ sustentandi, si egent: non autem alij, qui solum sunt hæredes ab intestato,vt fratres,& cognati inferiores,quãuis liberaliter alantur. Pro iniuria verò in foro exteriori solet ẽt fratribus,ac reliquis agnatis,vt eã remittãt,pecunia rependi: quia ius habẽt agendi de iniuria,non tñ pro damno dato quicquam his,sed alijs supradictis,debetur: quò fit vt si viuens homicida de prædicto damno non satisfecerit,& bona reliquit, illi tm̃ hæredes necessarij pro illo in conscientia restituere, aut satisfacere teneantur,non aũt pro iniuria cõpensare, nisi viuẽs homicida, vel mutilator esset iudicialiter condemnatus, vt tñ solueret; hæreditas namque transit cum suo onere,& honore.

Corolarii 1. Ex omnibus supradictis constat corolariè, ꝙ qui per suum falsum testimonium scienter fuit causa,vt alius iniustè condemnatus perderet bona sua,simul & famã,& vitam,puta quia vt hæreticus confiscatis omnibus bonis suis cõbustus est,hic vt pro omnibus legitimè satisfaciat,tenetur vitã suã in tuto ponendo, bona sua vt oportet, hæredibus supradictis relinquere, simul & chartam iuro firmatam, & nomine suo subscriptam,vt fidem faciat,vbi reuelando veritatem, aut eam confitendo, sic etiam fama illorum omnium læsa sufficienter reparetur: tenetur etiam pro iniuria humiliter ab illis veniam petere, & apud Deum orationibus,& sacrificijs defunctũ adiuuare,vti superius dictum est.

QVAESTIO XXXII.

Vtrum omne turpe lucrum licitè detur,promittatur, & recipiatur,& restituendum sit.

RESPON. in hoc sunt tres articuli. Primum Vtrum licitè detur. secũdum vtrum licitè promittatur,& promissio obliget,tertiũ vtrum licitè recipiatur,& sit obligatio restituendi.

Artic. 1. Quoad primum vtrum licitè detur respon. ꝙ sic,& hoc solum,qñ nullo iure ita dari prohibetur:secus aliàs.Si rogas,qñ prohibetur? respon. ſm Medinam de restitutione. q.20. q.28. ꝙ qñ aliquid datur ob causam turpem ex obiecto,vel ex prohibitione:quia.s. datur pp opus in se turpe,aut aliquo iure prohibitum,præteritum,vel futurum, puta pp fornicationem, vel homicidium,pp iniustam sentẽtiam, vel patrocinium, aut falsum testimonium, vel ne quis denunciet, aut testificetur quod denunciare, vel testificari quocunq; iure aut lege tenetur: tunc illa datio ob illam causam illicita est:quod patet tùm primò quia dare aliquid alicui vt tale quid turpe committat, vel quod tenetur omittat, vtrumq; est ad ipsum peccatum directè inducere,quod constat esse contra Dei,& proximi charitatem:tùm secundò, quia aliquid dare ob illam causam est remunerare peccatum,quod est ipsum approbare: tùm tertiò, quia ea datio videtur ex praua voluntate procedere, videlicet ex affectu illius causæ turpis pro qua vult dare mercedem.

Similiter datio ꝓhibita,& illicita est,si opus, pro quo aliquid datur (cuius nomine ẽt omissionẽ intelligo) est turpe ex circunstantia obiectiuè illud qualificante,vt.s. fiat,aut quia factũ est malè,aut taliter, qualiter non nisi malè fieri potest,aut potuit,puta quia iniustam sentẽtiam tulit,aut quia in lite iniustà malè patrocinatus est,vel vt in ea patrocinetur, vel quia fornicata est,quia illa malè,& culpabiliter lusit,quia contra obediẽtiam,vel iurm tale quid ille fecit, vel omisit:hoc patet per rationes supradictas.Secus si non pp illam malam qualitatem, aut circunstantiam datum est:sed pp opus aliàs bonum in se,quãuis illa mala qualitate vitiatũ sit:nã tunc licita datio est, vt dare vsurã, licet vsurarius eã malè accipiat,& dare aliquid iudici,vt iuste iudicet,ad redimendã vexationẽ,& die prohibito dare iustũ pretiũ rei tunc emptæ, & dare iustũ stipendiũ Sacerdoti,& prædicatori, quãuis ipse sine licentia,aut contra obedientiam superioris malè prędicauit,vel celebrauit.Et hoc est verũ, dummodò opus illud non sit ex his, quæ gratis, & non pro pcio,agẽda sunt,quale esset dare aliqd tpale principaliter, aut tãquã pciũ ꝓ spirituali,nã tũc datio illa simoniaca,& illicita esset.

Quoad ſm articulũ de promissione facta ob opus turpe factum vel faciendũ idem dicendũ, ꝙ de datione dictũ est,& per easdem rationes. Artic. 2.

Sed vtrũ ea promissio obliget, est difficultas, puta si quis alteri promisit certã pecuniæ quantitatẽ,vt fornicetur,vt alterũ occidat, & hmôi, vtrũ in conscientia ille obligetur implere promissum post causam,vel opus impletũ, vel subsecutum, pp quod illa promissio facta est, nam in foro iudiciali certum est ex turpi stipulatione nullam oriri actionem,nec obligationem.

Ad hoc respondeo ſm Medinam vbi supra.q. 28. ꝙ vel illa promissio est modalis, vel est conditionalis, si est modalis ita ꝙ ob aliquam causam turpem præteritam, vel futuram facta est, tunc licet sint opiniones,at verò probabilius est quòd vtique obligat non quidem ad implendum finaliter illam promissionem,ob illam causam turpem,ob quã facta est,sed ad seruandum

Y veri-

veritatem, & fidelitatem ad proximũ, hoc enim modo impletio promissionis non solũ licita, sed etiam obligatoria est, maximè si iuramento firmata sit: esto q illa promissio turpis fuerit eo q proximum ad peccatum de se inducebat, vti superius in primo articulo de datione ob turpem causam dictum est.

Quod ẽt tripliciter probatur, primo quia omnis promissio de re licita, maximè si iurõ firmata sit, quæ põt sine salutis detrimẽto seruari, & non est maioris boni impeditiua, vtiq; in conscientia est adimplenda. Sed talis est promissio, de qua agimus, vt patet: nam id, quod in casu promissum est, assignatã pecuniã dare, & hoc in se licitũ est, & non contrà salutẽ dantis, & recipientis, vt constat: nã si opus turpe non sit commissum, nec cõmittendũ, & illa pecunia detur, illa datio licita esset: q aũt pcedat, vel sequaf illud opus turpe, nõ inde datio illa necessariò reddif vitiosa, neq; priuaf suã licẽtia, vel bonitate.

Secundo probatur idem, quia fm iura conditio turpis hr pro non adiecta, dẽ cõditio. appos. c.fi. & est de iure impossibilis, & à cõtractu reijcitur, vt in c.fi. de pactis, ergo tenet in casu promissio ac si sine illa conditione turpi facta fuisset. Nunc autẽ si sine conditione, aut causa turpi facta esset, esset in conscientia obligatoria, igitur intentum.

Quod etiam indè confirmatur, quia is, qui donauit Ecclesiam, & fecit eam consecrari cũ conditione q res talis Ecclesiæ non essent sub Episcopi ordinatione, tenetur reddere pmissum nõ obstante turpitudine cõditionis huius, quæ q ma la, & iniusta est, nõ valet ac si nõ esset apposita.

Tertiò idem probatur exẽplo Iudæ Gen. 38. qui ob fornicatiõnẽ promisit Thamar vnũ hædum, quẽ posteà misit eidẽ, vt promissum impleret: in quo & ibidem de fidelitate cõmendatur.

Si contra prędicta hęc arguatur, primò q turpis promissio non est adimplenda, quia secundũ Isido. 24. q 4. In malè promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum.

Respon. id procedit de promissione turpi ex obiecto, vel re promissa; qualis nõ est promissio in casu pręsenti, vbi licet sit turpitudo in causa, non tamen in eo, quod post causam subsecutam agendum promittitur. Item ait ipse Medina vbi supra. q. 20. q illa promissio facta ob causam turpem, antequã fiat opus illud turpe, pro quo facta est, vtiq; est inualida, nec obligat, & rescindenda est, tanquam turpis, de qua procedit dic. c. in malè promissis: postquam autem factum est opus turpe, pro quo facta est, vel omissio turpis fiat; iam in conscientia est adimplenda promissio, vt dictum est.

Si secundò ad idem arguatur, q in casu non potest is, qui promisit implere promissum, nisi ex causa, & motiuo turpi, quia si promissum implet ex vi, aut ratione promissionis; & ipse non nisi ob illam causam turpem promisit se rem illam esse daturũ, ergo non potest promissum implere, nisi ob illam causam turpẽ, & ità sine peccato illud promissum implere non potest: & ex consequenti promissio obligatoria non est.

Respon. quamuis Durandus in. 3. dist. 39. per hanc rationem putet se de falsitate conuincere sententiam supradictã: at verò fallitur. Nam ad id respondeo q licet in casu causam illam turpẽ esse completam, sit causa sine qua non adimpleretur promissum, non tamẽ est causa finalis, sed impulsiua. Nam causa finalis nõ est, neque esse debet, nisi fidelitatem seruare; quam nõ seruaret, nisi promissum impleret, ad exemplũ Iudæ cum Thamar Gen. 38. vt supra dictum est, stat enim causam illam turpẽ fuisse causam finalem promissionis, & q sit solum causa impulsiua impletionis eius, quod promissum est.

Si tertiò ad idem arguatur, q si est licita impletio promissionis, ergo ẽt licitã fuit facta promissio, & ècontrà. Nam licẽtia promissionis pendere videtur ex licentia impletionis illius.

Respon. id verum esse, si essent cætera paria; ità q causa turpis sit causa finalis dationis rei promissę, sicut fuit causa finalis promissionis illius: quòd tñ in præsenti non est, nec oportet, quia qñ ille in casu promittar se daturum, ideò finaliter, & principaliter promittit, vt opus illud turpe ab altero fiat: qñ autẽm post causam subsecutã dat quod promisit, ideò dat vt sit fidelis in promissis. Ideò bene stat q fuerit promissio turpis, & licita, & debita eius adimpletio.

Si tamen promisisset se illud daturũ ob illam causam turpẽ, ita vt illa causa turpis sit determinatio dationis, & simul cum datione cadat sub obiecto promissionis: tũc promissio esset turpis non solũ ex causis iam dictis, sed ẽt ex obiecto; quia sit de datione ob causam turpem, & tunc non est adimplenda, quia peccatum est illam sic adimplere: secus si ly ob illam causam turpẽ sit solũ determinatio promissionis, & non dationis promissæ: quia tunc cùm non cadat sub obiecto dationis, vel impletionis rei promissæ, habet locum, & veritatem id, quod supradictum est.

Si autem promissio illa est conditionalis, qua videlicet aliquid alioqui bonũ, & honestũ promittitur sub cõditione inhonesta de futuro, tũc quamuis videatur idem esse dicendum quod de promissione modali dictum est, at verò non omninò idem iudiciũ est. Ideò resolutoriè videtur q hęc promissio conditionalis potest dupliciter fieri. Primò in odium turpitudinis futuræ, quæ sub conditione ponitur, vt si quis sentiens se fragilem, & procliuem ad vitia carnis, odiat ea peccata, & promittat, q si in peccatum illud ceciderit, faciet certam peregrinationem, vel eleemosynã, & tunc promissio licita est, & in conscientia est necessariò adimplenda.

Secundo modo fieri põt ex affectu illius turpitudinis

pitudinis, aut turpis conditionis appositæ: vt, si, quis cupiens cum aliqua muliere rem habere promittit talem peregrinationem, vel eleemosynam se facturum, si res succedat ad votum, & tunc promissio est turpis ex prauo affectu procedens, & similiter eius impletio turpis erit, si ex eodem affectu, vel causa fiat: erit tamen licita, & obligatoria adimpletio, si ex fidelitate seruanda fiat, sicut & fieri debet.

Excepto si conditio illa apponatur tanquam causa finalis adimpletionis, & se teneat ex parte obiecti ipsius promissionis, vt si taliter promittat; si hæc res pro voto succedat, promitto me ob eandem causam facturū peregrinationē, vel eleemosynam: nam tunc nec promissio pōt licitè fieri, nec impleri. Et in hoc idē iudiciū est de promissione modali facta ob causam turpē, & de cōditionali facta sub cōditione inhonesta.

Et si arguatur, ꝙ tunc sequeretur ꝙ votum peregrinationis factum sub conditione inhonesta, & ex eius affectu, impleta conditione esset obligatorium, saltem qn. ipsa cōditio inhonesta non informat peregrinationem promissam, hoc autem consequēs omninò falsum videtur, quia tale votum est turpe, & per consequens non est Deo acceptum, nec obligatorium.

Respon. concessò ꝙ tale votum est obligatorium, & turpe, sed distinguo ꝙ Deus illud non acceptauerit; vel ad illud præmiandum, & ità conceditur: vel ad promissum aliàs honestū ipsi Deo reddendum, vel implendum, & hoc modo negatur ꝙ Deus non acceptat illam peregrinationem, vel eleemosynam fieri, vt dictum est, quod patet exemplo. Nam omne votū, & iurāmentum absolutè factum, in peccato mortali, de aliquo aliàs honesto opere ad Dei honorē agēdo, non acceptatur à Deo ad gratiam, & gloriam: acceptatur tamen quoad obligationem, & debitum illud implendi. Hæc omnia Medina, vbi supra, cui consonat Caietanus 2. 2. q. 88. art. 2. & Syluester tit. votum secundo. q. 2.

Art. 1. *Opinio. 1.* Quoad tertium articulū. Vtrum sit licita acceptio turpis lucri, & an sit restituēdum, in hoc sunt quatuor opi. prima tenet ꝙ si turpitudo est solum ex parte recipientis, ità ꝙ illi tm̄ est illicita, & prohibita talis acceptio, atque retentio, & dans dando non peccauit, tūc vltra damnum illatum tale lucrum est necessariò ipsi danti restituendum: vt si litigator putans bona fide se causam iustam habere, timensq; ꝙ iudex illi iustitiam non faciet, offerat illi munus, vt iustè iudicet; aut si timet testem non dicturum esse veritatem, nisi precio dato; tūc est turpis acceptio, & retentio lucri, sed non datio. Et similiter oēs officiales iustitiæ, & scribæ, duces, & milites, & alij, qui ratione suorum officiorum publicorum recipiunt vltra salaria sibi taxata, & omnes alij, qui aliquid obligatorium, vel de consilio gratis facere tenentur, si quid propter hoc principaliter accipiunt, vtiq; benè danti restituere tenentur: & talis est acceptio vsuræ, vbi turpis acceptio, & non datio est.

Secundò dicit hęc opinio ꝙ si turpitudo se tenet ex parte vtriusq;, scilicet dantis & recipientis simul, & illa causa turpis secuta est, tunc restitutio nō debet fieri danti, quia obstat illi sua turpitudo, quale est datū pro fornicatione, meretricio, adulterio, homicidio, & pro iniusta sententia, vel iniusto patrocinio, vel falso testimonio, vel vt quis etiam custos agrorū non denunciet, quod denūciare, aut testificari tenetur, sed in his, & similibus casibus est de consilio, non de necessitate, pauperibus lucrum illud turpe erogādum, quia nullum ius ad id obligat. Excepto vbi lex specialiter præciperet tale lucrum restitui, vel recipi prohibeat, vt de lucro Simoniaco in c. de hoc. de Simonia. & alibi ecclesia decreuit, vt ibidem glo. latius agit.

Tertiò dicit hæc opinio, ꝙ si turpitudo se tenet ex parte modi, vel alterius circunstantię, ita ꝙ acceptio lucri in se prohibita non sit, tunc sic turpiter acceptum nulli est restituendū, vel erogandum, quale est lucrum eius, qui die, aut loco prohibito, aut cum hæretico, vel excōmunicato pro iusto precio lucrosè, quidem, sed culpabiliter, negociatur.

Et cum hac opinione in his tribus dictis satis communiter doctores concordant, vt referunt, & cum eis tenent Floren. 2. par. tit. 2. c. 5. in prin. Et Monal. & Summa Angelica restitutio. 1. ver. turpe lucrum, & restitu. 2. §. 4 & 5. & tit. concussio. §. 2. Syluester. restitu. 2. §. 2. & eleemosyna, q. 4. & latius Nauarro in summa c. 17. num. 33. 34. vsque nu. 31. & nu. 9. & in c. 25. nu. 34.

Ex supradictis infert hæc opinio, ꝙ lucrum meretricium non est necessariò restituendum, neque pauperibus erogandum, quia nulla lege recipi prohibetur, licet modus, & causa, videlicet meretricia, fornicatio, prohibita sit. ff. de condit. ob turp. caus. vbi dicitur quòd meretrix licet turpiter agat meretricando, non tamen turpiter accipit.

Contra hanc opi. præcipuè contra secundum dictum eius, faciunt rationes, quæ infra in secunda, & quarta opinione continentur.

Est igitur secunda opinio, ꝙ vndecūq; sit turpitudo ex parte accipientis tantum, vel etiam dantis simul, aut ex parte modi, vel circunstātiæ operis obiectiuè ipsum opus qualificantis, non potest licitè accipi, neque retineri, sed est necessariò restituendum, aut pauperibus erogandum (vt inferius dicetur) precium, aut lucrum, quod ratione operis, siue omissionis in se, vel ex obiecto peccaminosi, vel peccaminosæ, præteritæ, præsentis, vel futuræ, recipitur; nisi alius iustus titulus, vel honestus, concurrat, ratione cuius possit licitè accipi, vel retineri. *Opinio 2.*

Et ita distinctius tria dicit hæc opinio. Primò

ꝙ acceptum pro opere (cuius nomine & omissionē intelligo) peccaminoso in se ex obiecto, aut ex mala circũstantia inseparabili, itá ꝙ non, nisi malè fieri pōt, puta pro furto, homicidio, fornicatione quacunq; , pro iniuria, vel infamatione proximi. Et similiter acceptum pro opere in se bono, pro quo tñ prohibitũ est aliquo iure receptio, & retentio alicuius rei, puta pro iniusta sententia, pro vero testimonio, pro non furando &c. vt supra in prima opinione in primo eius dicto latius habetur, restituendum est ēm oēs, quia talia pro mercede, aut lucro finaliter fieri prohibentur, & criminosa inde redduntur, & similiter talis acceptio, simili modo restituendũ est quod accipitur, vt culpabiliter quis prædicet, aut aliquid faciat contra obedientiā prælati, aut legis, aut contra iuramētum, aut in despectu alterius, aut ēt in loco, vel tpe prohibito, aut cum scandalo, aut cum hæretico, vel excōicato negocietur in offensam Dei: quamuis istæ malæ circunstantiæ, vel qualitates à talibus operibus sint separabiles, quia tunc tenent ex parte obiecti, & itá ex obiecto sic qualificato tale opus in se, & datio, & receptio facta ex tali mala qualitate criminosa sunt.

Secundò, dicit hæc opinio secus esse, si non datur, neque recipitur aliquid, vt tale aliàs licitum opus cum tali criminosa qualitate, vel circunstantia malè fiat. Nam tunc ea circunstantia nō se tenet ex parte obiecti illius operis, vel acceptionis illius lucri, sed adiacet illi, & potest ab eo separari, itá ꝙ solum detur, & accipiatur pro ipso opere in se bono, quod licitè fieri pōt, vel pro re ipsa, quæ suum valorem habet, neque à tali mala circunstantia dependet: quamuis ipse operans cum illa mala circũstantia culpabiliter operetur. Nam tunc preciũ, aut lucrũ tale non est alicui necessariò restituendũ, aut erogandũ: sicut neque qñ pro iusto precio cum hæretico, vel excōicato, aut cōtra suum iusm negociatur. Similiter si quis iurauit se non seruiturũ Petro, & postea seruiat eidem, licet peccet cōtra iusm illi seruiendo, potest tñ sine violatione iuris sui seruitij iustam mercedem recipere, & retinere: secus si iurasset se pro seruitio nullum precium recepturũ, nam tunc ob hoc iusm teneretur precium acceptum restituere, sicut qui iurauit vsuram se soluturum, eam soluere tenetur secundum c. debitores, de iureiuran.

Tertiò corolariè hæc opinio dicit ꝙ meretrix, siue sit publica, siuè occulta, non pōt mercedem pro fornicatione recipere, nec retinere, sed restituere tenetur, vel pauperibus erogare, nisi per viā donationis recipiat, & donet ab eo, q donare pōt eidē, cessāte fraude, & coactione, & importunitate precũ æquiualente coactioni.

Hæc opinio in se, & quoad primum eius dictum, vbi est tota difficultas, probatur quadrupliciter. Primò, quia nullum opus in se peccaminosum, siuè prohibitũ, est venale, aut precio cōparabile; sicut neque res spiritualis, quia hæc omnium tpalium valorē excedit: illud aũt quia nullius est vtilitatis, & valoris, sed potius vt vile, turpe, & animæ nociuũ, omninò fugiēdũ est.

Sed hæc ratio non vr̃ sufficiens; tùm quia licet tale opus non sit vtile animæ, sed nociuum, cum hoc stat ꝙ afferat hmōi aliquā vtilitatem, honorem, vel delectationē tpalem, & illam habeat annexam, ratione cuius precio æstimabile, & veniale est, sicut & multa delectabilia, & hac ratione, precium, & lucrum licitè recipi potest à citharistis, ioculatoribus, parasitis, petauristis, & alijs eiusmodi: tùm, secundò quia non est simile de spiritualibus, nam spiritualia non ideò vetantur pro precio dari, quia excedunt tpalia, cùm non pro eis, sed pro lucris tpalibus annexis, & eorum ratione, non repugnaret precium posse dari, & recipi: sed ideò non sunt venalia, quia omni iure gratis danda, & recipienda sunt: peccata autem ratione temporalis vtilitatis, vel delectationis annexæ, sunt precio æstimabilia, vt latius probant Nauarro in sum. c. 17. nu. 38. & Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. art. 1. & Couarruuias in regula peccatum par. 2. §. 2.

Secundò probatur opinio, & eius primum dictum, quia Augu. in Epist. 54. ad Macedonium, sic ait. Si iustitia Syncerus consolatur, iustius dē aduocato, Redde quod accepisti, qñ contra veritatem stetisti, iniquitati affuisti, iudicem fefellisti, de falsitate vicisti: vtq; cuiquam in quolibet officio militanti redde quod accepisti, qñ iuben te iudice cuicunq; causæ hominem necessarium tenuisti, ne resisteret vinxisti, ne fugeret inclusisti, postremò autem permanente lite exhibuisti, aut finita dimisisti. Et inferius ibidem. Nisi forte restituēdum est alienum quod per furtum clanculò aufertur: & non est restituendum alienum quod in ipso foro, vbi peccata puniuntur, decepto iudice, & legibus circunuentis, obtinetur &c. Vnde constat lucrum receptum pro iniusto patrocinio esse restituendum, & idem constat ibidem de lucro accepto per iudicē pro iusta, & etiam pro iniusta sententia ferenda: & habetur in c. nō sane. 14 q. 5. vbi sic habetur. Cum autem iudicia, & testimonia, quæ nec iusta, nec vera vendenda sunt, iniqua, & falsa venduntur, multò sceleratius vtiq; pecunia sumitur, quia scelerate, etiam quãuis à volentibus datur &c. vbi patet intentũ quòdq; prædicti in conscientia non deobligantur à restitutione, etiam si leges ciuiles dantibus denegent actionem, & repetitionem, vt ibidem ait Augustinus.

Sed certè hæc ratio solum probat acceptum pro iustitia, & pro iniustitia facienda, esse restituendum: quia gratis faciendum, vel omittendum est, vt infra in quarta opin. in primo, & secundo dicto latius habetur.

Tertiò probatur idem ex c. Nemo presbyterorum,

rorum, de Simonia, vbi sic habetur. Qui emolumentum aliquod tpale accipit, vt peccatum alterius Episcopo, vel eius ministris celet, aut pro respectu cuiuscunq; personæ, familiaritatis, vel consanguinitatis, innotescere detractat, gratia vel fauore minus dignè pœnitenté à recõciliatio ne impedit, Simoniam cõmittit. Hæc ibi. Vbi docemur preciũ, vel emolumentũ receptũ principaliter pro opere peccaminoso, aut pro omissione eius, ad qđ alioqui qs tenef, esse restituẽdũ.

Sed certè auctoritas hæc solum probat acceptum pro iustitia, & pro iniustitia facienda, & pro faciendo, vel omittẽdo id, quod gratis quis facere, vel omittere tenetur, esse restituendũ, vt inf. in 4. opi. in primo, & secũdo dicto latius hř.

Quartò probatur idem, quia pro opere, ad quod quis ad honorem Dei, vel proximi vtilitatem tenetur, non est licitum aliquid, vt preciũ, vel munus finaliter, & principaliter, recipere, ergo nec pro quocunq; opere peccaminoso, ad cuius oppositum ex præcepto tenemur.

Sed certè hæc ratio solum probat ꝙ pro opere, quod gratis facere tenemur, acceptũ sit restituendum, vt infra in quarta opin. in 2. dicto latius habetur, & ità concesso antecedenre illa consequentia neganda est.

Secundum, & tertium dictum huius secundæ opinionis ex dictis sequuntur, vt patet intuenti.

Hanc opinionem quoad duo prima dicta tenent Cynus in l. 2. & ibi Ang. C. de conditio. ob turp. cauf. & Inno. & Abbas in c. pleriq; de immuni. eccles. q. 10. con. 3. nu. 14. & Hosti. in c. cũ sit. de Iudæis, & Io. Lupi. in rubrica. §. 41. quod, & ꝓbat per l. Lucius. ff. de iure fisci, & c. de hoc de Simonia, & Palud. in quarto di. 15. q. 3. art. 8. concl. 3. & glo. & doctores supra allegati in fine primæ opinionis, & Syluester restitut. 2. §. 2. & restitutio. 4. in principio, & Adrianus de restitutione. q. 19. de turpi lucro, & Medina vbi supra. q. 20. latius defendit hanc opi. qui & dicunt plures alios eam tenere.

Sed quoad tertiũ dictum de lucro meretricio saltem de meretrice occulta, ꝙ teneatur id restituere, tenet Cynus cum pluribus alijs, secus de publica meretrice. Sed Medina vbi supra tenet ꝙ tàm publica, quàm occulta meretrix, & fornicaria quæcũq; tenetur lucrum pro ipso, & alio quocũq; crimine acceptum restituere, vt supra in primo dict o habetur. Sed certe quoad hoc cõmuniter tenetur oppositum, vt infra in quarta opinio. sequenti patebit.

Opinio 3. Opinio tertia est quasi remedia, quã meditatus est doctiss imus Couarruuias in regula peccatũ, par. 2. §. 2. ꝙ qñ materia operis criminosi ex sua natura est precio æstimabilis, quia. s. est vtilis materia, vel delectabilis, aut honorifica, tpaliter, aut corporaliter, tunc tale lucrũ puta meretriciũ, & pro militando ẽt in bello iniusto, & pro iter agendo, & scribẽdo, ẽt in causa iniusta, & hmői: bene tñ est restituendum, qñ materia operis criminosi ex sua natura precio æstimabilis non est, qa nõ est vtilis nec delectabilis: & tale est lucrũ ꝓ iniusta sentẽtia, pro iniusto patrocinio, ꝓ falso testimonio ferendo, & huiusmodi.

Sed contra hoc vř ꝙ ẽt hæc opera iniusta sæpè sunt proximis vtilia, vel habent vtilitatẽ, vel delectationem annexam, ratione cuius materia eorum, & ipsa opera, tunc ẽt essent precio æstimabilia, & ita tale lucrum non esset restituendum, cuius tamen oppositum ipse cum doctoribus multis, & verè tenet ibidẽ, vt infra in quarta opi. in primo dicto latius habetur.

Opinio 4. Quarta & vltima opinio, quæ mihi (saluo meliori iudicio) verior vř, est ꝙ solum preciũ, vel lucrũ, quod recipitur pro quocunq; opere, quod venale non est, vt pro operibus iustitiæ, & pro opere, quod est gratis faciendũ, vt acceptũ Simoniacè pro spiritualibus, vtiq; restituẽdum est, vel pauperibus erogandum: quod vt magis declaretur sint quinque dicta sequentia.

Primum dictũ est, ꝙ opera iustitiæ ministrandæ, aut exercẽdę, aut iustitię reddentis vnicuiq; quod suum est, & præcipientis nemini damnũ, aut iniuriã inferri in rebus, fama, vel persona, sunt gratis proximo exhibenda, & venalia non sunt. Ideò neque iudex pro iustitia, neque testis pro vero testimonio, neque illi, qui sunt stipendiati sufficienter, possunt amplius exigere pro eo, ad quod ratione stipẽdij obligati sunt. Et similiter qui accipiunt aliquid pro eo, ad quod ex iustitia tenentur, l. pro non furãdo, pro nõ damnificando in rebus, fama, vel persona, pro restituendo quod, & qũo tenentur. Et tandẽ pro faciendo, vel omittendo id, quod & qũo alicui facere vel omittere ex iustitia, vel officio tenẽtur, aliàs iniusta concussio esset, & turpe lucrũ restituendum, & in hoc omnes doctores concordãt.

Sed vtrum tunc licitè detur ad redimendam vexationem. Respondet Soto de iustitia, & iure li. 4. q. 7. art. 1. ꝙ non; quia ius prohibens illa via aliquid dari, prohibet etiam sit redimere vexationem, vt caueantur palliatæ corruptiones iustitiæ. Sed certè non videtur hoc esse verũ, nam secundum doctores communiter, vt habetur in prima opi. & eius primo dicto, bene stat non turpiter dare, & turpiter accipere pro iusta sententia, & vero testimonio ferendo, vt constat.

Sed vtrum similiter sit restituendũ lucrũ turpiter datũ, & acceptũ pro iniusta sententia, pro falso testimonio, pro iniusto patrocinio, pro iniusta lęsione proximi in rebus, fama, vel persona alterius, pro nõ denũciando fures, aut aliud qñ & qũo, ex iustitia, vel ex officio publico, aut ratione stipendij accepti, vt custodes agrorum, & ministri iustitiæ, vel reipub. denunciare tenetur. In hoc vt vidimus est difficultas, & varietas opinionum. Nam multis visum est, quòd non, vt supra in prima opinio. in secundo eius

dicto dictum est, qui a non est debitū iustitiæ ad talia iniqua gratis, sed potius ad opposita facien dum. Nobis aūt ſm plures alios vr̄ ꝙ vtiq; tale lucrum sit necessariò restituendum, vel pauperibus erogādum, vt infra in quinto dicto hr̄, cui restituendum sit, quia sicut ad eādem virtutem, puta ad temperantiam, vel fortitudinē, pertinet præcipere sua opera virtutum in sua materia, & opposita vitia prohibere; ità ad eandē iustitiam pertinet opera iustitiæ præcipere, & opposita opera iniustitiæ prohibere: & nomine operis intelligo ēt omissionem, vt proximè dictum est, nam ad iustitiam pertinet vnicuiq; quod suum est reddere, & præcipere nemini damnum aut iniuriam inferri, vel prohibere ne iniustitia fiat alicui. Et quamuis iudex iniquam sententiā ferens non faciat aliquid debitum ſm iustitiam id fieri præcipientem; facit tñ contra debitum iustitiæ id non fieri præcipientis, vel id fieri prohibentis, vel contra iustitiam id fieri prohibentē. Et in hoc deficit prima opinio in suo secundo dicto, ac perinde tenetur ex iustitia ſm omne ius diuinum, & humanum gratis cessare, siuè cauere ab iniqua sententia ferenda. Neque venale est iustam aut iniustam sententiam ferre: & id quod pro ea datur, & accipitur, turpe lucrum, & restituendum est, & hoc idem dicendum est de eo, quod pro iniusto patrocinio, & pro falso testimonio datū, & acceptū est. Nam ꝓ iusto patrocinio, & ꝓ vero testimonio quomodo licite aliquid accipi potest, infra in quarto dicto latius habetur.

Et pro hoc primo dicto facit expresè Augu. in Epist. 54. ad Macedonium, & ēt hr̄ in c. non sane. 14. q. 5. vt supra in secunda opinio. in secūda eius probatione cōtinetur. Et in his satis expresè Medina de restitutione. q. 26. q. 27. in respon sione ad quartum argumentū. Et Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. art. 1. cum alijs doctoribus suprapositis in secunda opinione concordant.

2. Dictum. Secundum dictum sit, ꝙ pro opere bono charitatis præterito, præsenti, vel de futuro, modò sit de præcepto, modò de consilio, quod homo facit solum, aut præcipuè ad honorem Dei, vel vtilitatem suam, nō est licitum aliquod preciū, munus, vel lucrū finaliter aut principaliter dare, vel accipere, & retinere: & tale vt turpe lucrū restituēdū est. Et similiter acceptū pro opere in se malo opposito ad offensam Dei faciēdo.

Probatur dupliciter: Primò quia licet ꝑꝑ illa bona opera homo possit licitè sperare suū præmiū, non tñ vendere hominibus, quia gratis ea facere tenetur, neque illa ratione venalia sunt. Nā absurdū est vt homo alteri vendat quod nō nisi in ipsius operātis vtilitatē, vel in Dei honorē id, quod ēt ad ipsius operantis vtilitatē cedit.

Secundò probatur ꝙ idem iudicium sit de lucro recepto pro cauēdo opposito malo, vel peccato, quia, vt dictum est, eodem iure præcipitur bonum, quo & oppositum malum prohibetur. Ad quod facit. ff. de cōditio. ob turpem causam vbi dr̄. Si dedi tibi ne sacrilegium facias, ne furtum committas vel homicidium, condici potest. Item si tibi dedero vt mihi rem apud te depositam reddas. l. 5. eo. tit. restituere teneris. facit ēt c. nemo presbyterorum, de Simonia, vt supra in secunda opi. in eius tertia probatione hr̄. Facit ēt expresè c. quàm pio. 1. q. 2. Ideò tenetur homo restituere quod accepit principaliter, ne peieraret, ne sacrilegiū faciat, ne votum violet, ne falsè testificet, ne blasphemet, ne se ipsum corporaliter vel spiritualiter occidat, vel infamet, ne fornicetur, ne furetur, vel vt vxorem ducat, vt continenter viuat, vt intret religionē, vt clericus fiat, vt audiat missam, vt conteratur, vt confiteatur, & bene viuat ad suam vtilitatē, vel honorem Dei. Secus si ad vtilitatem vel delectationem alterius principaliter faciat prędicta bona; & mala omittat, puta si ob gratiā tui, quia tu solus cum Bertha vis fornicari, ego à te pecunias accipiā; vt illam tibi soli dimittā; nam tunc tale lucrū, ēt si sit turpe, non est necessariò restituendum, quia ꝙ ego omiserim fornicari ꝑꝑ illū, est illi delectabile, & venale est. Aliàs si ꝑꝑ Deum, aut ꝑꝑ meam vtilitatē principaliter omitterē, esset restituendū, vt dictum est; quia omnia hæc modò sint de præcepto, modò de cōsilio, gratis, & non principaliter pro precio, munere, vel lucro, faciēda, neque venialia sunt, vt in d. c. quàm pio. 1. q. 2. habetur: & hæc omnia latitis probat Medina de restitutione. q. 26. q. 27. in respōsione ad quartum argumentum, & habetur supra in secunda opi. quamuis Soto de iustitia, & iure li. 4. q. 7. art. 1. & Nauarro in sum. c. 17. nu. 27. teneant oppositum, sed minus probabiliter.

Ibidem, & q. 27. Medina dicit ꝙ cum supradictis bene stat vt plurimum ꝙ licitum sit seclusо pacto aliquē inducere per aliquod munus, vel lucrum tp̄ale dispositiue, vel impulsiue dumtaxat, vt scilicet per id homo disponatur, vel emolliatur, aut inclinetur ad prædicta bona opera faciendum, & opposita mala cauendum, & similiter sic inductus ea licite faciet, & mala cauebit: Sicut per preces, & minas, atque terrores, licitè aliquis ad eadem inducitur, & ea facit, vel omittit: id quod parētes, & superiores ad filios, & subditos, sæpe facere videmus, quod, & non reprehēdit, sed probat populus Christianus, & tale lucrum, vel munus licitè acceptum non est restituendum. Sed neque est Simonia sic inducere, & induci ad spiritualia ministrandum, & suscipiendum, vt ex c. Et si questiones, de Simonia doctores communiter eliciunt; quod est verum secluso pacto, vt elicitur ex c. quam pio. 1. q. 2.

Probatur tūm primò per Augu. Epist. 54 ad Macedonium, & habetur. 23. q. 4. c. penult. vbi sic habetur. Deber homo diligere proximum suum, sicut seipsum, vt quem potuerit beneficientia,

cientia, consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinę cohercitione inducat ad colendum Deũ. Item idem ad Petillianum ait. Inde fit vt possimus aliquã vxorẽ ducere si fiat Christiana. 28. q. 1. caue. & damnatis ad mortem licitum est vitam donare, vt sacramentum fidei suscipiant. Idem & legitur. Syluestrum Papam fecisse, dũm omnibus, qui illo tempore vellent ad fidem conuerti, pecunias, & munera offerebat.

Secundò probatur idem, neq; n. est minus licitum homines ad fidem per oblata munera prędicto modo dispositiuè inuitare, q̃ per minas, & terrores, & onera iniuncta eos ad eandẽ trahere: hoc aũt licitum ait esse Greg. 23. q. 6. c. iã vero. Sed in hoc est aliqua differentia: nã ad ea, q̃ sunt necessitatis, potest homo non solũ muneribus prædicto modo dispositiuè inuitari, sed etiã aliqñ minis, & terrorib. attrahi, vti parẽtes hoc modo ad benè viuendum, vt diximus, suos filios licitè cogunt. Ad ea verò, q̃ sunt cõsilij, & libertatis, non ità licet per minas, & terrores attrahere, sed solum precibus, & munerib. modo supra dicto inuitare, vel inclinare, vt dictum est.

Dixi vt plurimum id licere, quia pp salutem ipsius inducti, aut aliorum, immò ad reuelandũ indigentiam corporalẽ alicuius, licitũ est secluso pacto prędicto modo dispositiuè munus alicui offerre, vt tale qd faciat, vel omittat, siue sit de necessarijs ad salutẽ, siue non, sed de cõsilio, nec hoc est directè, & per se hominẽ ad peccandum inducere, sed solum per accidens: qa aliud est dicere Dabo tibi aliquid, vt baptismũ suscipias, vel ministres: aliud verò, vt baptismũ pro munere suscipias, vel ministres. Nã primum in casu licitum est, quãuis ipse ex suo vitio principaliter pro precio, vel munere id faciat, secundum autem nunquã, sic tenet Medina vbi sup.

3. Dictum. Tertiũ dictum est, ꝙ pro opere, quod homo ex præcepto charitatis ad proximũ eius vtilitatẽ pstare tenetur, si non sit de his, q̃ sunt gratis exhibenda, vt sunt ministratio, & susceptio spiritualium, & sacramentorum, & huiusmodi, vtique potest homo aliquid licitè exigere, & recipere, etiam finaliter, & tanquam precium illius operis: neque tenetur id opus gratis impendere, si notabilem laborem, vel operam, aut industriam, vel pecuniam pro proximi necessitate releuanda exponit, vel expositurus est, & proximus habet, vel sperat habere vnde retribuere possit. Hoc patet in medicis, & aduocatis, q suã mercedem licitè exigunt & accipiunt, etiam qñ ex præcepto suas operas proximis præstare tenentur. 10. q. 2. c. precariæ. & 14. q. 5. c. non sane. & testis pro labore, & expensis, non aũt pro veritate dicenda, licitè suam exigit mercedem. ca. statutum. de rescrip. lib. 6. & glos. ibid. Item homo vt proximum, & domum, & res eius à morte, ab iniuria, à ruina, & incendio liberet, atque defendat, etiam dũm nullus alius id facere põt, & quando ad id ipse tenetur, vtique licitè exigit expẽsas, & debitam mercedem. l. Põponius. ff. de nego. gestis. & l. si pater ff. de donat. §. primũ, & in communi necessitate famis, etiam qñ teneor succurrere populo, & indigentibus, sed non gratis: quia licitè possum mutuando, & vendendo illis notabilem tritici quantitatem precium iustum opportunè recipere, vti hęc omnia latius probat Medina vbi sup. q. 26. 27. & de eleemosyna differens.

Quartum dictum sit, ꝙ luccum datum, & acceptum pro operibus criminosis quibuscunque quæ ex sua natura, vel materia non pertinẽt, neque sunt contra iustitiam, sed contra alia præcepta, si sunt proximis vtilia, vel delectabilia, non est necessariò restituendum, vel pauperib. erogandum, nisi qñ per legem talis contractus, aut pactum irritatur, vel tale lucrum reprobatur, & recipi prohibetur, vel per ipsam legem, aut per sententiã iudicijs restitui, vel fisco, vel alteri dari, vel applicari decernitur. 4. Dictum.

In hoc quarto dicto etiã, vt visum est, est difficultas, & varietas opinionum. Sed probatur prima pars ꝙ tale lucrum non sit restituendum: qa ex quo vtilia vel opera sunt proximis vitia, vel delectabilia, vt bellare, negatiori, scribere, ędificare, iter agere etiam criminosè, & ludere, & fornicari quomodocunque, certè ratione huius vtilitatis, vel delectationis sunt precio ęstimabilia, & venialia, & vti supponitur neq; ipsa, neq; eorum opposita pertinent ad iustitiam, neque gratis facienda sunt, ergo quantũlibet in se criminosa sint, vel criminose fiant ex quacunque circunstantia separabili, vel inseparabili, non desinunt esse ex natura, vel ex materia sua vtilia, vel delectabilia, & precio æstimabilia, & venialia: sicut neque valorem suum, & vtilitatem, & delectationem non ex peccato, neq; ex mala voluntate annexa, sed ex sua natura hñt, & afferunt. Et ità ea rõne pro eis lucrum licitè recipi, & retineri põt, neque est necessariò restituendum, vel erogandum: quò fit, vt neq; criminosus bellator, & in bello iniusto sibi noto, & negociator in loco, & tẽpore prohibito, & qui negocium alterius, etiã in lite, vel causa iniusta sibi cognita, gerit, & qui iter facit, & scriba, qui etiam ex officio scribit, & fidem dat, aut falsum testimonium, non tamen cõtra iustitiam, neque in damnum, vel iniuriam alterius, sed alio mõ, puta, ꝙ ille est ortus, vel oriũdus, vel profectus est à tali loco, vel tali tẽpore, vel per talia loca venit, aut nõ venit ad talia negocia, vel loca, & alia eiusmodi: quamuis de periurio, & vt falsarius teneatur. Item qui scribit, nõ dico qui fert, aut confingit, sed solũ qui, vt minister scribit falsa instrumenta, vel testimonia, aut patrocinia, vel iniustam sñiam alterius: & qui ædificat domum alterius ad malum ibi exercendum, pro lucro, vel precio aliàs iusto, non tenetur id restituere:

tuere: quamuis damnum quod ex his operibus ipse dedit, vel fuit causa, reparare ex iustitia teneatur, & prædicta sunt vera, nisi per legem, vel per sententiam iudicis restituendum esse decernatur, vt in 2. par. sequenti excipitur.

Si contra hoc arguatur, q̧ in prædictis operibus qñ criminosè fiunt, sæpè fit contra iustitiã, puta in bello iniusto præliando, & negotiando, & iter agendo in causa iniusta alterius, & adulterando iniuriam mariti, &c. huiusmodi ergo tale lucrum contra iustitiã recipitur, & restituendum est, vt supra in primo dicto continetur.

Respon. q̧ dãnificatio proximi si qua ibi est, ex quo est contra iustitiam, vtique est resarcienda, lucrum autem receptum minimè, vt dictum est de illo, qui loco, & tempore prohibito mercator, aut negotiatur. Quòd si solum daretur lucrum, & reciperetur, vt tale quid contra Deum vel in eius offensam fieret: tunc ẽt si ex natura sua opus illud vtile esset, & delectabile, tale lucrum esset restituendum, vel erogandum: quia ratione hac, qua est offensiuum Dei, nec precio æstimabile, nec venale est: sicut per oppositum opus bonũ ea rõne, qua Deo est honorificũ, & ad operantis animæ salutem, nec precio æstimabile, nec venale est, vt sup. in 2. d. habet. Et hoc modo limitata opinio 2. supra posita verissima videtur. Et cum his Couarruuias in regula peccatum, par. 2. §. 2. & Soto de iustitia & iure li. 4. q. 7. art. 1. consonant expresè.

Ex his etiam sequitur, q̧ lucrũ meretricium quarũcunq;, & pro quacunque luxuria, etiam adulterina, & sacrilega, & cõtra naturam exercenda, non est in consciẽtia necessariò restituendũ, vel erogandum ante iudicis condemnationẽ etiam si sit meretrix occulta: quia nõ datur, nec accipitur solum, aut præcipue ea rõne, qua tale opus est Dei offensiuum, sed qua ratione vtile, aut delectabile est ipsum, aut materia eius: sicut & lucrum acceptum ab histrionibus, mimis, ioculatoribus, scurris, petauristis, & alijs eiusmodi ẽt criminosis: neq; tale lucrum potest solum retineri, vt liberè donatũ, sed vt merces, & precium illius operis delectabilis, quantumcunque criminosum sit, quod inde liquet: quia iudices cogunt solui mercedem solitam meretricib. publicis iudicialiter petentibus, & communiter, vt merces dari, & recipi solet, quod vtiq; fieri non posset si solo titulo donationis daretur, & reciperetur: quamuis alijs fornicantibus actio, & repetitio ex iusta causa denegetur.

Quoad secundam partem huius 4. dicti q̃ est exceptio, vbi dicitur, nisi per legem talis contractus reprobetur, &c. nota q̧ tripliciter lex prohibetur aliqđ lucrum, etiam aliàs de se licitum, & est restituendum. Primò quando lex irritat, vel annullat aliquem contractum, vel pactum: nã tunc ratione illius cõtractus irriti acceptum non põt retineri, & restituendum est, vt constat quia tunc deficit iustus titulus, vt est vẽditio rei nociuæ, vel ita inutilis, q̧ nullo modo, etiam per admixtionem alterius, vtilis esse põt. l. q̧ sæpè, de contrahen. empti. secus si solum prohibet talẽ actum, vel contractum fieri, non tñ irritat illum, puta si solum prohibet ne fiat ludus alearum, vel non vltra tantam quantitatem, vel ne mercatus fiat in tali tẽpore, vel loco, aut ne contractus fiat cum hæreticis, vel excommunicatis, vel ne talium rerum venditio fiat, puta ne vendantur officia talia secularia, taxilli, & fuci muliebres, & alia eiusmodi ad lasciuiam incitãtia, & frumenta emere ad statim reuendendum, vel vendere fragmenta publici canonis sub pęna capitis. C. quæ res vendi non possunt. l. 3. vt Medina de restitutione q. 20. q. 30. latius de his agit. Nam tunc sic acceptum ratione talis actus, vel contractus prohibiti tantum, & non irritati, nõ semper est necessariò restituendum, quamuis Syluester vbi infra videatur dicere oppositum.

Secundo modo, qñ tale lucrum per legẽ humanam reprobatur, & accipi prohibetur, puta quando lex dicit expresè q̧ sic acceptum restituatur, vel erogetur, vel quòd nullus accipiat, vel accipere possit tale quid, puta munera, vel vltra tantam quantitatem, qualis est lex taxans iusta stipendia rerum, vel scribarum, & aliorum officialium iustitiæ, vel reipub. nam vltra talem taxationem acceptum restituendum est.

Tertio modo quando per ipsam legẽ ipso facto, vel per sententiam iudicis tale quid restitui præcipitur, vel alicui applicatur: nam ex tunc retineri nõ potest, vti de hoc latius inf. q. 36. de lege pœnali agitur: de his etiam Syluester titu. lex q. 28. latius agit.

Sed vtrum similiter acceptum sit restituẽdũ, quando aliquis actus, vel contractus, qui ex sua natura, vel materia non est contra iustitiam, ita tñ lege humana reprobatur sub aliqua pęna, q̧ ipsa lex punit, aut iubet per iudicẽ esse puniendum talem actum criminosum, propter quẽ pactio sit ob tale maleficium cõmissum, vel committendum: est dubium inter doctores. Dubium 3.

Nam aliqui dicunt q̧ sic, etiam si ipsa lex ipsi danti deneget actionem, & repetitionem: quia illa pactio iam per ipsam legem irrita est, & nemini licet agere ad mercedem, vel preciũ illius operis criminosi, ne præmium quis cõsequatur ex eo, vnde pœnam deberet habere. l. mercalẽ. C. de condict. ob turp. caus. & facit. l. iurisgentium. §. si ob maleficiũ. ff. de pactis, & l. generaliter. vbi dicitur q̧ turpia pacta contra bonos mores, aut contra leges irrita, & nulla sunt. Et ibidem notat glos. & doctores communiter, & in ca. de hoc. de simonia. & in l. 3. & 4. ff. de condictio. ob turp. caus. & de re. in. qui contra iura mercatur. lib. 6. facit etiam regula iuris. 64. lib. 6. vbi dicitur. Quæ contra ius fiunt debent pro infectis haberi. Et ad idem facit. l. si plagij. ff. de verb. signi. Respon.

& ita

& itá tenet Palud. in 4. dist. 15. q. 3. art. 8. conclu. 3. & Adria. de restitutione q. 19. & Medina de restitu. q. 20. vbi ipse, & Couarruuias in regula peccatum. par. 2. §. 2. dicunt ita etiam doctores communiter tenere.

Sed quia secundum hanc opi. dicendum etiã esset ꝙ receptũ pro adulterio, & pro sacrilega fornicatione, & pro peccato contra naturam, ex quo talia criminosa opera sunt reprobata ꝑ leges, & per iudices punibilia, esset restituẽdum: cuius tñ oppositum dicunt doctores communiter, & ipse Couarruuias & Soto vbi sup. cum eis tãdẽ tenẽt, & Syluester tit. lex q. 19. ẽm Cardi. in clemen. 1. de rescript. & plures alij tenent, & vr probabilius quòd non est necessario restituendum, nec erogandum id, quod acceptum est, pp prædictum actum, vel opus criminosum per legem, aut etiam per iudicem reprobatum sub aliqua pœna, atque punibile quousque per sententiam iudicis decernatur. Et ad leges superius adductas respondet Couarruuias, ꝙ licet ꝑ eas prædictæ conuentiones reprobentur: id tamen est solum ad hunc effectum, vt ex eis agi nõ possit, nec teneatur quis promissa seruare: quamuis rectius dicat Medina ꝙ tenetur promissa seruare propter fidelitatem, non autem ex illa causa turpi, propter quam promissio facta est, vt sup. art. 2. latius habetur. Igitur per prædictas leges reprobantur illæ conuentiones solum ad hunc effectum, vt ex eis agi non possit ad lucri illius repetitionẽ, vt in hoc bene dicit Couarruuias: non autem ad hoc, vt datum, & receptum ratione laboris impensi restituendum sit, ante iudicis condemnationem, si is, qui dedit, potuit dare, & transferre dominium, vel si quoad omnes effectus iuris quis contendat conuentiones illas, & opera per leges reprobari: hoc tñ fit in odium, & pœnam criminis talium conuentionum, vel actionum reprobatarum per ipsas leges. hæc autem pęna non debetur ante iudicis condemnationem secundum glos. in causa. fraternitas. 12. q. 2. & doctores communiter. Itaque conuentiones, & actiones ad malum perpetrandum per leges reprobatæ, tunc solũ sunt nullę quoad omnem effectum, itá ꝙ etiam lucrũ inde receptum statim est restituendũ, quando itá per eas leges tales contractus, & actus reprobantur, & inualidantur, ꝙ nec actionem, nec retentionem pariunt ex defectu solemnitatis iure requisitę, vel ex defectu legitimi cõsensus paciscentis, aut donantis ad perfectam rei promissæ, vel donatæ translationem, id quod in præsentiarum nõ contingit, & ideò restitutio non est necessaria, vt dictum est.

Si quę autem leges videntur restitutionẽ præcipere in casu præsenti, sunt penales: quæ ante iudicis cõdẽnationẽ nõ inducunt restituẽdi obligationẽ, qualis est lex c. cũ sit, & c. ad liberandã. de Iudæis, vt ait Medina de restitutione. qu. 20. Sed de his Syluester tit. lex q. 28. latius agit. 5. Dictum.

Quintum dictum sit specialiter, cui restituendũ sit in casu, quo restitutio facienda est, ꝙ si cã turpis, ob quam aliquid acceptũ est, postmodũ est subsecuta: tunc non danti, sed pauperib. necessariò id erogandum est. Si autem illa cã turpis non est subsecuta, tunc ipsi danti lucrum illud est restituẽdum: excepto in casu, in quo per legem ipso facto, vel per sententiam iudicis id alicui, vel fisco, applicatur: nam tunc illi tradendum est. Ita tenet Medina de restitutione q. 2. & latius q. 3. in causa. 10. ibi posita.

Pro maiori huius 5. dicti declaratione, simul & ꝓbatione, nota ꝙ circa hoc sunt tres opiniones. Prima ꝙ turpiter accepta sunt quidem restituenda danti, qui non turpiter dedit: nõ autem danti, qui turpiter dedit, sed pauperibus, & hoc de consilio, non de necessitate. Sic tenent doctores communiter, vt refert, & tenet cum eis Nauarro in sum. c. 17. nu. 32. vsque 38. & Syluester restitu. 2. §. 2. & restituti. 4. in principio. & sum. Ang. restitu. 1. ver. turpe lucrum, & alibi vbi supra in 1. opi. habetur, & latius etiam refert, & reprobat Medina superius, & ex infra dicendis magis apparebit falsitas huius opi.

Secunda opinio Adriani de restitutione q. 19. est quòd turpiter acceptum, etiã à turpiter dantibus, est quidem necessariò restituendum: non autem dantibus, neque pauperibus, sed alternatiuè quibus ipse recipiens maluerit, vel dantibus, vel pauperibus erogare, & quicquid horum fecerit satisfaciet.

Probatur dupliciter. primo, quia leges, quæ decernunt non esse turpiter danti restituendũ, sunt pœnales: & ideò ante iudicis sententiam potest illi, vel pauperibus dari, vt maluerit is, qui recipit.

Secundò probatur, quia secundum Aug. epistola. 54. ad Macedonium, qui aliquod accepit, vt iniustè patrocinaretur, debet id cliẽtulo reddere. ergo non tenetur pauperibus dare ante sententiam iudicis.

Sed hæc opinio, vt ait Medina, vbi supra, non videtur vera. Tùm primò, quia si causa turpis, propter quam res data est, iam est subsecuta, vel adimpleta: tunc is, qui turpiter dedit, nullũ ius habet in ea, ex quo liberè dedit, & itá illi non debetur magis, quàm alteri, qui non dedit: & ex consequenti si secundum Adrianum potest illi restitui, eadem ratione & cuique alteri potest dari, & ipse, qui accepit potest sibi retinere, qđ absit etiam ẽm ipsum Adrianum. Tùm secũdò, quia Aug. vbi supra non facit pro hac opi. nam ibi ait, ꝙ aduocatus debet reddere clientulo qđ ab ipso accepit pro iniusto patrocinio, potest rectius intelligi antequam iniustè patrocinaretur vel causa non subsecuta, ꝙ tunc ipsi danti est restituendum (vt superius, & infra tandem habetur.) Potest etiã secundo intelligi qñ clientulus

ex iguo-

ex ignorantia dedit aduocato, vt ei patrocinaretur in causa, quæ re vera erat iniusta, quam tñ ipse clientulus inculpabiliter putabat esse iustã: nam tunc etiam ipsi clientulo restituendum est. Alioqui ex ipso Augustino aliter intellecto, vt malè intelligit Adrianus, sequeretur non solum posse, sed etiam necessariò, ipsi danti debere restitui, quod tamen est contra ipsum Adrianum.

Tertia tandem opinio, & probabilior est ea, quæ in hoc.5.d. supra posita est: quæ quo ad primam partem q̃ñ causa turpis secuta est, ꝙ sit necessariò pauperibus erogandũ, probatur: quia sic acceptum non põt in conscientia retineri, vt expressè de hoc loquitur Aug. vbi supra, & cũ non sit ipsi danti restituendum, modò turpiter, modò nõ turpiter quis dederit: quia eius rei ius à se abdicauit qui liberè dedit, causa, propter quam dedit, subsecuta, vel adimpleta, ergo pauperibus dandum est, & in hoc videtur B. Tho. 2. 2. q. 62. & Palud. in 4. & Couarruuias, vbi supra, & alij doctores communiter concordare, quod etiam Couarruuias dicit esse verum, etiamsi materia precio æstimabilis, & venalis non esset, vt in simoniacè accepto facilè ostenditur.

Si contra hoc arguatur, primò ꝙ in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis ff. de donatio. ob turp. caus. ergo saltem quando dans turpiter dedit, potest etiam turpiter accipiens sibi retinere.

Respon. ꝙ antecedens est verum solum in foro iudiciali, vbi titulus possessionis est fauorabilis, & ità in illo foro, qui possidet defendetur in sua possessione, vt non cogatur ei, qui turpiter dedit rem, turpiter acceptam restituere: in foro tamen conscientiæ tenetur eam pauperibus erogare: & ad id certè cogetur, dùm de veritate constiterit.

Si secundò contra eandem tertiam opi. arguatur ꝙ ex quo is, qui dedit, iã cecidit à dominio, & iure rei datæ: certè ea res vĩ manere, vt communis, & ità primò occupantis efficitur f̃m institu. de rerum diuisione. & ergo is, qui illam occupat, & tenet, potest sibi retinere; sicut qui inuenit rem ab alio olim possessam, sed iam habitam pro derelicta, dominium eius acquirit, nec tenetur eam pauperibus, aut alteri dare.

Respon. negando antecedens, quia eo ipso, ꝙ turpiter accepta est, iam ipso iure pauperib. applicatur, & ita etiam negatur consequentia, & eius ratio. Nam non est simile de rebus habitis pro derelictis quæ iam incipiunt esse communes, neque ex iuris dispositione applicatur alicui, sed cum alijs rebus communibus primo occupanti relinquuntur.

Si tertiò ad idem arguatur, ex Inn. in c. plerique. de immu. eccle. qui ait ꝙ officiales aliquid indebitum extorquentes, & mathematici, & meretrices, & alij dolo, aut fraude aliquid extorquentes, non tenentur restituere: quia in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis, etiam in foro conscientiæ.

Respon. ꝙ doctores præsertim Theologi in hoc sunt contra Inno. qui deceptus male intellexit Aug. vbi supra in c. non sane. 14. q. 5. putãs Augustinum sentire ꝙ extorta à minoribus officialibus repeti solent per immoderatam improbitatem: cũ tamen non ità senserit, sed ꝙ extorta ab eis per immoderatam improbitatem hæc inquam repeti solent tanquam malè extorta, & non excusantur sicut ibidem excusat Aug. eos, qui de more sumpserunt. Mos autem non corruptelam, nec extorsionem dicit, sed consuetudinem licitam, vt in eadem epistola latius agit Augustin. licet Gratianus, vbi supra truncatè illum retulerit, vti Medina, vbi supra q. 26. latius probat. Qui etiam ait supra q. 3. ꝙ similiter falsa est illa regula, quam multi doctores ex ipso Inno. habent, ꝙ quando aliquid est ab aliquo possessum quod non est alicui certæ personæ, vel loco restituendum, tunc id de consilio est pauperibus erogandum, & potest licitè retineri. Nam oppositum huius constat de vsuris extortis, q̃ñ ignorantur hi, à quibus extortę sunt: quas necessarium est pauperibus erogare, vt supra dictum est, & similiter de simoniace acquisitis: similiter de rebus, quæ re vera sunt alienę, & si dominus esset certus, essent necessariò illi restituendæ, sed, cùm incertus sit, debent pro eo ad eius vtilitatem expendi secundum B. Tho. & alios. Neque etiam tenenda est limitatio, quam Syluester restitu. 2. §. 2. & restit. 4. in principio. & sum. Ange. vbi supra, & Nauarro in sum. c. 17. num. 34. 35. & alij eidem regulæ apponunt dicentes regulam hanc esse veram de rebus turpiter acceptis à turpiter dante, quas dicunt de consilio esse pauperibus erogandas, & posse licitè ab accipiente retineri.

Secunda pars huius. 5. dicti ꝙ si illa causa turpis non est subsecuta, vel impleta, tunc sic turpiter acceptum est ipsi danti restituendum, etiam si turpiter dederit, probatur secundum eundem Medina, vbi sup. q. 2. quia non donauit nisi ob illam causam principaliter. ergo illa causa non subsistente non abdicauit à se rem ita donatam, & ergo est sibi debita, & in conscientia ipsi reddenda est. Probatur vtraque consequentia per ipsum Medina latissime vbi supra q. 23. q. 24. & quamuis ob turpitudinem suam ille dans sit dignus qui re sua priuetur: non tamen ideò priuatus est quousque per iudicem condemnetur, secundum glos. in c. fraternitas. 12. q. 2. sicut, & peccator quicunque secundum Augustinum est dignus pane, quo vescitur, non tamen ideò eius dominio priuatus est, vt habetur in 3. par. huius quinti dicti.

Ex quo patet falsum esse quod aliqui doctores, cum quibus est Soto li. 4. de iustitia, & de iure. q. 7. art. 1. dicunt ꝙ si aliquid alicui datum est, ob cau-

ob causam nocendi alteri, vel iniuriam alterius, ad restituendum est illi', in cuius iniuriam datū est. Et ꝙ hoc sit falsum probat Medina, vbi sup. q.3. quia illa res non est illi debita ex voluntate dantis, nec ex voluntate legis, quæ super hoc nihil disponit, etiam si in casu simoniæ id specialiter disponat in c. de hoc. de simon. vt. s. ecclesiæ restituatur, in cuius iniuriam datum est: in quo & Nauarro vbi supra contra Soto optimè concordat.

Quòd si contra hanc secundam partē Couarruuias, vbi supra, teneat, & arguat ꝙ modò causa turpis secuta sit, modò non, nunquam turpiter danti, sed pauperibus illud turpe lucrū erogandum sit, quia lex negans turpiter danti repetitionem rei datæ ob pœnam turpitudinē, etiam si sit pœnalis, efficit ipsum dātem inhabilem ad repetendum. ergo pœna hæc ipso iure inflicta nullam requirit iudicis executionem, & tenet etiam in foro consciētiæ, vt infra q.36. latius habetur, & ergo restitutio non debetur ipsi danti, sed pauperibus, vel fisco, vel alijs, quibus per ipsas leges applicatur.

Respon. conceditur prima, sed negatur secūda consequentia, quia solum probatur, sicut & conceditur quod virtute talis legis ipse turpiter dans priuatus est, etiam in conscientia, iure exigendi iudicialiter rem iam datam. Cū quo stat ꝙ ei debeatur in conscientia, quòdq; nō sit priuatus iure recipiendi, sicut & multa debent aliquibus restitui, ad quę ipsi non habent actionē, nec ius ea iudicialiter repetendi, vt patet in eo, qui citra dimidiū iusti precij defraudatus, vel læsus est. At multa quoque homo in pœnam criminis non habet actionem, neq; ius ea iudicialiter petendi, quæ tamen in conscientia recipere potest, & retinere. Idem patet ex supra dictis in secundo dicto, & superius in 2. art. vbi de promissionibus turpibus agitur.

Dubium 2. Sed dubitatur secundò, vtrum liceat Deo seruire, ipsumque amare propter præmium temporale, vel spirituale.

Not. Respon. prius notando secundū Nauarro. in c. quando. de consecra. dist. 1. c. 6. nu. 14. & 18. & in sum. c. 19. nu. 10. & in comment. de vsura. in c. 1. 14. q. 1. nu. 13. 14. ꝙ finis principalis dicitur ille, propter cuius amorem tantum tale opus fit, aut fieret, aut æquè, aut magis, quàm propter amorem alterius fit: & hoc est verum modò actualiter, modò virtualiter tantū alter, vel vterque finis concurrat ad illud opus. Notentur verba omnia. Nā inde sequitur quod possunt esse duo fines simul totales, vel partiales vnius operis: quorū alter sit magis, alter minus, aut vterq; æquè principalis, quorum etiam nullus sit simpliciter vltimatus, Exempli gratia. Si quis propter Deum dare eleemosynam vouit, & postea eam facit, quia ratio dictat, non recolēs Deum, neque votum factum, hic certè principalius propter Deum virtualiter, licet non actualiter, dat, quia si recoleret, multò libētius etiam propter Deum, & quia vouit eā daret. Item qui propter sua negocia Romam vadit, nō iturus, nisi alia simul cum expensis illi committerentur, atq; dārētur: hic principaliter propter alia negotia, vadit: nam illa alia negotia sunt solum causa, sine qua non iret ad sua negotia, propter quæ tamē principalius vadit. Item qui vadit Romā, vt lucretur centū ducatos in negotijs Petri, simul etiam, vt lucretur alios centum in negotijs Martini, aliàs non iturus propter hos, vel illos centū tantum, nisi propter vtrosque simul: tunc tàm hi, quàm illi centū ducati, sunt finis principalis, non quidem totalis, sed partialis illius viæ.

Quod si etiam iret propter centum tantū Petri, etiam si non darentur alij centū à Martino, vel ab alio: tūc quilibet cētenarius ducatorum illorū est causa, vel finis principalis totalis viæ illius. Et idem dicatur de eo, qui vadit Romā pro lucrando iubileo, simul & pro obtinēdo beneficio, vel Papę dispensatione, quia potest propter vtrunq; vel alterum æquè, aut magis, aut minus principaliter viam illam agere, vt dictū est. Nullus aut finis eorum est vltimatus simpliciter. Nam vt ait Gabriel in 1. dist. 1. q. 1. & 3. & in 2. dist. 28. q. 1. art. 1. finis vltimatus simpliciter, amatur tanquam optimū omnium, quæ offerūtur, & offerri possunt. Nam potest aliquid amari, vt optimū omniū simpliciter, & aliquid non vt tale, sed vt bonū non ordinatū actualiter ad aliū bonū, & sine vlla relatione actuali, & virtuali, aut sine actuali tantum, quod tamen virtualiter ad aliud bonū, vel finem refertur, vel ordinatur, vt amatur virtus, & beatitudo, q̄ ex 1. Ethi. ca. 7. etiam propter se appetibilia sunt.

Igitur finis principalis est s̄m Nauarro, vbi supra dictū est, vel etiam quod in idem recidit, vt ait Angest. in morali. cap. 8. fol. 61. 68. &c. finis principalis est qui in animo hominis plus æstimatur, vel præponderat, vel reputatur, siue præfertur alteri: cuius signū est si citius, aut potius altero, q̄ illo carere vellet amans, plus inquàm æstimatiuè, vel firmius præponderat in voluntate, vt dictū est: parum enim refert ad principalitatem hanc finis, ꝙ magis, aut minus intensiuè hic, vel ille finis ametur. Et nota, vt etiā ait Nauarro, vbi sup. in c. q̄n. de consecr. dist. 1. c. 6. nu. 18. 19. quòd tūc in tali opere amor Dei, vt finis principalior præfertur mercedi, aut premio, q̄n potius homo ad id opus tūc mouetur ex amore Dei, q̄ ex illius præmij, aut mercedis amore, & è conuerso si potius ex amore pręmij, q̄ ex amore Dei ad id opus tunc mouetur: quanuis alias Respon. absolutè homo plus æstimet, & velit Deum, & eius amorem, amicitiam, aut gratiam: nam bene stat simpliciter aliquid, puta patrem plus, q̄ amicum amare, pro quo, si oporteret, ad eius vitam, vel honorem tuendū, paratus est filius vi-

tam

tam exponere: non tamē pro tūc, aut ſm quid: dum tunc in aliquo negotio parui momenti ma vult filius amico, vel amasiæ, quàm suo patri placere, aut obedire, vt Adria. in 7. quodlib. latius probat.

His suppositis iam consequenter ad dubium respondeo per tria dicta. Primum est ſm Angel. vbi supra, ꝙ si actualiter homo vnū finem in alterū referat, & ordinet: tūc illicitè pferret, aut præstitueret in illo opere præmiū etiam gloriæ vel alterius boni ipsi Deo, vel eius amori, aut amicitiæ: licitè autem, & meritoriè si e conuerso præferat, aut præstituat Deū, & eius amicitiam illi mercedi, aut præmio, etiam si sine mercedis illius amore, aut spe homo allectus opus illud non faceret, aut etiam mandata Dei non seruaret. Nam hæc causa est minus principalis, aut tm̄ dispositiua, sine qua id opus non fieret: non autem est causa, sine qua id homo de facto facere non vult, ex quo de facto potius illo prēmio, quàm Dei amicitia tunc carere vult, aut vellet homo, & paratus est.

Secundum dictum est, ꝙ si non actualiter homo vnū finem alteri subordinet, aut referat in alterum: sed absolutè faciat aliquod bonum opus, etiam tūc obligatorium, vt missam celebrare, ieiunare, eleemosynam, aut orationem, aut etiam si Deū amet, qū illum non tenetur amare: si tūc id absolutè faciat propter aliquem, vel aliquos fines aliàs licitos i ordine ad illud opus, puta propter salutem, vel pacem, vel pluuiā obtinendum: licitè id homo facere potest propter Deū simul, & propter mercedem illam æternā, vel temporalem, vel propter euasionem mali cu iuscūq; maximè à Deo obtinendam æquè principaliter propter vtrunq;, vel propter alterum tantū finem ex ipsis: dummodo Deus, & eius amor non reputetur minus bonū, quàm prædicta merces. Excepto qñ homo tenetur Deum diligere, aut propter ipsum aliquid facere: tunc enim tenetur propter ipsum id principalius agere. Excepto etiam si eo animo actualiter, vel virtualiter, & non tm̄ habitualiter, quis affectus esset, vt Deo seruire, vti tenetur, vel opus tūc obligatorium facere nollet, si mercedem illā à Deo vel ab alio non speraret: tunc enim illicitè fieret, aut animus ille illicitus esset.

Prima pars huius secūdi dicti probatur: quia si propter aliquem tantū illorū finiū illud opus licitum est, & moraliter bonū, vti supponit ibidem, & constat ex casu, vel hipothesi, quamuis non sit meritorium, nisi qñ propter Deum principaliter fit: quod etiam patet ex Psal. 118. Inclinaui cor meum ad faciend. iustifi. tu. in æternum propter retributionem. Et Prouerb. 15. in timore domini omnis homo declinat à malo, & ecclesia instituit missas celebrari pro salute pluuia, & pro pace &c. ergo simul tas, aut societas illorum finium non vitiat illum actum, etiam si æquè principales sint. Nam ex duob. bonis licitum est minus bonum eligere, dū ad maius homo tunc non tenetur, maximè si illud minus bonum tunc necessarium, aut vtile est. Dummodo vt dicitur in illa prima parte illud minus bonū non reputetur, nec æstimetur plus, quā maius: nec ad minus bonum hoc maius bonum actualiter, vel virtualiter ordinetur, vel referatur, vt ibi ex primo dicto supponitur: nam tūc is error, atque volitio, siue prælatio minoris boni iniuriosa maiori bono, ac perindè illicita esset.

Secūdò probatur eadem prima pars, qa non semper tenemur mandata, vel alia opera bona propter Deum, etiam minus principaliter, nec ad intentionem præcipientis meritoriè seruare, vel operari. ergo.

Ad idem est concilium Triden. sessi. 6. canonæ 31. vbi sic habetur si, quis dixerit iustificatū peccare dum intuitu æternæ mercedis bene operatur anathema sit.

Exceptio prima, quæ est secunda pars huius secundi dicti probatur. Nam tūc amor Dei debet esse finis principalior, quia tunc relatio, vel subordinatio omnium aliorum finiū actualiter, vel virtualiter in Deum fit, aut fieri præcipitur vti superius in primo dicto habetur.

Exceptio secūda quæ est tertia pars huius secundi dicti probatur. Quia homo tenetur velle obedire Deo, eiusq; mandata seruare, illiq; seruire, quando ad id nos obligat, etiam si nullum præmiū propter hoc ab eo speraretur: quia supremus dominus, creator, atq; redemptor, & benefactor noster est. homo igitur aliter affectus amorem creaturæ amori Dei, & eius obsequio debito malè pferret: & ille vsus Dei, & fruitio creaturæ tunc illicita essent, etiam si non simpliciter, sed ſm quid, & pro tunc tantum id fieret.

Sequitur ex his ꝙ non est vsus Dei, nec fruitio creaturæ, qñ bonum aliquod opus fit pro aliquo præmio temporali, non tanquam pro vltimo fine, neq; his duob. modis illicitis in his duabus exceptionib. iam dictis: sed vt in prima parte huius secundi dicti habetur, aut qñ opus non obligatoriū, vt missa, oratio, eleemosyna, & huiusmodi, tunc principaliter fit pro aliquo præmio spirituali, vel temporali aliàs licito in ordine ad tale opus, puta pro salute, ꝓ pace, & pluuia obtinenda: etiam si homo sic actualiter tūc affectus sit, ꝙ illa bona non faceret, neq; facere vellet, nisi illud præmium per id opus speraret à Deo obtinere: quia ex quo tunc ad id non tenetur, potest licitè plus velle salutem, aut pluuiam, qua tunc indiget, quàm illa bona opera tunc illi nō necessaria. Potest enim dicere Deo, Domine ego tibi hoc obsequium libere facio, vt tu mihi propter hoc rependas beneficium pluuiæ, siue salutis, vt habetur in practica Ecclesiæ, & supra dictum est.

Et ſm supra dicta intelligitur Bernardus de diligendo

diligendo Deo c. 2. dicens. Nō pro præmio seruiendum est Deo: quamuis non sine præmio seruitur illi. Hęc ille, secundum duo dicta proximè declarata. Cum omnib. supradictis consonāt Angest, & Nauarro, vbi supra, & Adrian. in 9. quodlib. ar 3. in responsione ad primum argumentū.

Excepto ꝙ ibi Adrian. in 3. & 6. propositionib. & Nauarro de consecra. dist. 1. c. quando. in c. 6. nu. 12. & in cōmen. de vsur. nu. 20. 21. videntur dicere, ꝙ illicitum est seruare mandata propter mercedem temporalē alicuius boni, vel propter euasionem mali temporalis à Deo principaliter speratam. Sed hoc, vt diximus, nō rectè dicitur, nisi secūdum prędicta limitetur, & intelligatur. nam & timor pœnę, de quo Aug. vt habetur extra de regu. iur. ait ꝙ qui timore pœnæ seruat mandata aliter, quàm debet, & malè facit, intelligitur de timore seruili, & de illo, qui propositū malè faciendi, aut nō faciendi quod tenetur, habet, atq; reseruat, nisi pęna immineret, quę timetur, vt ait glos. ibidem, & Angest, vbi supra.

Nisi forte Adrianus, & Nauarro limitentur, vt ipse Nauarro in d. c. quando. c. 6. nu. 12. 23. 25. 26. 27. 28. 35. 39. 40. explicatius loquens ait, ꝙ tunc oratio, vel aliud bonum opus fit principaliter, & malè propter aliquod bonum temporale à Deo finaliter speratum, quando illud bonum tēporale nullo modo actualiter, vel virtualiter in speciali, aut in generali ordinat ad aliud melius bonum, puta ad honestè, decenterq; viuendum, vel ad seruiendum Deo, & eo fruendū in gloria. Quia cū illud sit tm̄ bonum vtile illicitè appetitur finaliter & absolute ꝑpter se, nisi ad aliud melius bonum honestū aliquo modo prędicto ordinetur. Quando vero bonum temporale appetitur, vel ordinatur saltē in generali ad honestè decenterq; viuendum ſm̄ suum statum iam ad virtutem virtuoseq; saltem implicite, & in generali ex natura operis ad Deū tale opus bonum simul & illud temporale bonum ordinatur, & desideratur, & est actus moraliter bonus aut virtuosus. Et si fiat in statu gratiæ illud opus virtuosum iam ex quo propter Deum virtualiter ex natura operis fit: sequitur quod etiam est meritoriū, Et consonat in hoc cū Nauarro. Caietanus. 1. 2. q. 109. art. 6. 7. & 8. & Angest. in morali. cap. 8. de circunstantia finis. fol. 66. & 67. Bonauentura in 2. dist. 41. quæst. 2. & Beatus Tho. dist. 40. art. 5. & Siluester, tit. debitum, q. 1 a. titu. ludus, q. 1. Nam hęc opinio probabilis est: quamuis oppositum communiter teneatur, quod scilicet ad opus meritorium non sufficit ea relatio aptitudinalis vel implicita ex natura operis, nisi actualiter vel virtualiter in Deum referatur. Alioqui etiam omne opus licitum factum ab existente in gratia esset meritorium, etiā si nec ante ipsum opus memoriam Dei homo habuerit: quod inconueniens videtur.

Resolutio. ¶ Igitur pro tertio dicto resolutorie dicamus primo, quod dum homo orat, vel bonum facit propter aliquod tantum bonum tēporale à Deo finaliter speratum solum, aut principaliter quia sibi conueniens est ad honestè decenterq; viuendum secundum suum statum: iam virtualiter saltem in generali, & implicite ad virtuose viuendum ordinatur finaliter, & licite. 1.

¶ Secundo quod hæc oratio, & bonum opus, si fiat in statu gratiæ est meritorium. Quia est virtualiter propter Deum finaliter, & fit. 2.

¶ Tertio quod hoc opus licitum, sed non meritorium est, si propter gloriam vel propter aliud bonum temporale principalius aut solum fit. 3.

¶ Quarto, quod illicitum est, bonum opus facere principalius propter bonū temporale quam propter Deum quando propter Deum id facere, aut Deum super omnia diligere homo tenetur: aut si fiat tanquam propter bonum melius æstimatum, quam sit amor Dei vel ipsa virtus: aut si homo sit sic actualiter vel virtualiter affectus, quod nollet facere opus tunc obligatorium aut Deo seruire, vti & quando tenetur: nisi id bonum temporale, vel spirituale pura gloriam ab eo expectaret: licitum autem esset habere talem animum, si id opus tunc non esset obligatorium. 4.

¶ Tandem nota quod est duplex finis, scilicet operis, & operantis. Finis operis, qui dicitur intrinsecus vel proprius ipsius actus, est obiectum operis vel actus voluntatis. vt volentis ędificare vel comedere finis est ipsa ædificatio, vel comestio, sicut datio eleemosynę est finis vel obiectū volitionis dandi illam. Finis operantis vel pręstitutus qui dicitur extrinsecus operis, est id quod ex eo opere pretenditur ab operante, puta viuere decenter, & virtuose, aut seruire Deo, aut furari, lucrari, aut aliud bonum, vel malum intentum ab operante, vti de hoc Nauarro, in capitulo quando, de consecratione distinctione prima. vbi supra, & in additionibus ipsius repetitionis super idem capitul. numero tricesimo decimo nono, & tricesimo vigesimo. secundum beatum Thomam prima secundæ, quæstione decima octaua, articu. octauo, & in secunda secundæ quæstione centesima quadragesima prima, articulo sexto, latius agit, & etiam communiter doctores.

solum victum & vestitum accipiunt; & tūc non videtur ꝙ dominus maneat obligatus ad aliquā satisfactionē: potest enim iustè dicere id Matth. 20. Non ne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuum est, & vade: & ratio est, quia vbi pp abundantiam ministrorum non solent, aut nolunt domini dare maius salarium: iam illud non est iniustum, vt supra in primo modo dictū est. Et vbi datur minus solito, & iste minister cum tali spe libere acceptauit non vi, aut fraude coactus: iam ibi est contractus mixtus cum donatione. Illa autem spes beneficiorū non est conditio nec intentio famuli prædicti ad obligandum dominum prædicta beneficia ex vi iustitiæ, aut contractus præfati, scilicet locationis suæ personæ: nam cum tali spectat libera voluntas donandi, quamuis iure naturali ad gratitudinem, & antidora illi domini obligantur, non tamen ad restitutionē, vt latius Nauarro in sum. c. 17. nu. 114. agit ſm Tho. 2. 2. q. 58. & 106. & leges ab eo ibi allegatas: sicut neque restituere tenetur qui nō egens merce, aut famulo, rogatus ab eo indigente dat illi ex misericordia minus precium, aut solum victum ne fame pereat, vt ait Nauarro vbi supra, nu. 239. Et hoc videtur stando in rigore, & iustitia contractus: secus de æquitate: nam æquum est vt dominus rependat aut iustum salarium adæquet famulis seruientibus secundum precium currens, vt dictum est: quia non sunt æquè abundantes, & ne sua spe defraudentur, qui liberali animo seruiētes pro minori salario gratis domino seruierunt: Vnde & ad antidora iure naturali ipsum obligauerunt.

3. Punct. Tertium punctum principale est, ꝙ etiam in casibus supradictis, quibus domini tenerētur ex iustitia restituere suis ministris illud, in quo notabiliter salariū à iusto precio currente diminutū est, tunc possunt ipsi famuli pro illo residuo sibi debito liquido vel certo, quāuis non sit determinata eius quantitas, possunt inquā in recōpensam sibi occultè capere de rebus dñorum suorū vsque ad debitā sibi notā, & certā quantitatē: idq; verū est, qñ in iudicio, vel extra, sine suo incōmodo, vel detrimēto non possent plenā sibi debitā solutionē obtinere: tunc enim quilibet sibi ius dicere pōt. arg. §. si creditorem. l. art. prętor. ff. quæ in fraudem credito. & gl. in c. iusgentiū, di. 1. notat, & in c. bona fides. de deposit. & Inn. in c. olim, de restit. spol. & C. de cōpensa. l. vlt. imò, ēt si commodè aliter sibi debitum possunt recuperare: licet famuli pecent contra leges occulte capiendo, & ius sibi dicendo, non tñ peccant contra iustitiam cōmutatiuam ex parte rei sibi debitæ eam sibi retinendo, neque restituere tenentur. Et cum prædictus expresse consonat Caiet. 2. 2. q. 66. art. 3. & 5. & Soto de iustitia & iure lib. 5. q. 3. art. 3. in responsione ad primum argumentū, & Nauarro in sum. c. 17. nu. 112. 113. 114. & Medina de restitutio. q. 11. in c. 10. Liberante à restitutione, & Syluester tit. furtum. q. 12. q. 13. & bellum. q. 9. & bellum, secundo q. 8. & doctores cōmuniter cum Alexandro Alensi. 4. par. q. 86. membro. 3. art. 1.

Si autem salarium illud diminutum, aut debitum quodcunq; non est liquidum, neque certū, sed dubium ita ꝙ neque per vllam legē, consuetudinem, aut per specialem conuentionem partium constat illud salarium esse notabiliter diminutum, aut iniustum, aut dñm teneri amplius soluere; quāuis ipsi famuli ad se ipsos affectu dicant dñm teneri superaddere salariū; tunc non possunt quicquam capere occultè in recompensam, neque retinere, & ita restituere tenentur id, quod dubium est ipsis deberi ꝙ ſm regulam iuris in d. c. bona fides. Liquidi ad non liquidum non est cōpensatio. Item quia tunc obstat mala fides, ne videlicet quis vtatur compensatione, cùm certus sit se debitorem esse rei acceptæ, & incertus an alter, puta dñs, aliquid sibi debeat, & ita vt ait Syluester, & Medina vbi supra sicut possessor malæ fidei est in culpa dum non restituit, ita & famulus retentor alieni sibi incerto debiti cū mala fide, nisi id restituat. Sed neque domini tenentur tunc consentire in tali modo in casu prædicto, vt famuli occultè, aut violēter capiant de rebus suis, quantum dubium est eos illis debere. Sicut & qui necessitate coactus vendidit rem pro precio notabiliter diminuto non potest sibi capere occultè, aut violenter residuū iusti precij ab emptore, quāuis emptor ipse restituere teneatur.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum occultus criminosus incurrat excommunicationem, suspensionem, vel irregularitatem propter crimen eius occultum ipso facto inflictam.

RESPON. prius notando quantū sufficit Nota. 1. ad rem ꝙ crimen est duplex. Alterum quod impedit ordinis executionem ēt post actam pœnitentiam, & hoc est omne crimen, pp quod irregularitas ipso facto inflicta est. Alterum quod post actum pęnitentiā non impedit ordinis executionem, & est omne illud crimen, pp quod irregularitas ipso iure non est inflicta: quamuncunq; enorme sit, & dignum puniri suspēsione, depositione, vti hoc dicunt expressè Panor. & Turrecre. & alij doctores, qui infra in quinta opi. allegātur, & Syluester tit. crimen. q. 2. Quæ aūt & quot sint crimina hęc, pp quæ impeditur ordinis executio, ēt post actam pęnitentiam, ait Panor. in c. ex tenore, de temp. ordi. (quod quidem c. alibi incipit. ex literarum, ideò nunc hoc nullo illo modo variè à diuersis allegatur) ibi, ergo, & in c. nisi cum pridem. de renūtia. §. propter conscientiam, ait Panor. quòd aliqui dicūt ꝙ solum homicidium voluntarium est propter

quod

quod impeditur ordinis executio. Alij autem dicunt ꝙ est etiam Simonia in ordine vel beneficio. Alij addunt multa alia crimina, vt Turrecremata in c. de his secundo, di. 50. & alij doctores. Sed tandē dic cum Panor. vbi supra ꝙ sunt omnia crimina, propter quæ irregularitas ipso facto inflicta est, de quibus Syluester tit. irregularitas, & alij summistæ latius agunt.

Nota. 2. Secundo nota, ꝙ occultū dicitur tripliciter. Primo occultum omninò per se, & per accidēs: quod ita est in solo actu animæ interiori, ꝙ nullo verbo, opere, aut signo prodit exterius, neque sentiri potest vllo modo sensu exteriori, & hoc dicitur omninò occultum, vel occultissimū, quia soli Deo, & ipsi homini habenti talē actum per se notum esse potest.

Secundo modo, dicitur occultum per accidēs tantum, quod videlicet exterius verbo, aut opere, aut signo prodit, aut percipi potest per sensum exteriorem: quamuis per accidens contingit ꝙ de facto à nemine alio videatur, aut sentiatur, quia nullus alius adest, qui id percipiat, qui si adesset vtiq; videri posset, & hoc dicitur simpliciter, & absolutè occultum quamuis per accidens tantum, vt dictum est.

Tertio modo dicitur penè occultū, quia vni vel paucis notum est, per quos plenè, aut semiplene probari iudicialiter potest: non tamē adhuc est probatum iudicialiter, neque de facto publicum, aut pluribus notum est.

His suppositis iam sunt duo pūcta pertractanda.

Punctū 1. Primum est vtrum excōicatio incurratur pp crimen occultū. Secundum vtrum aliæ censuræ similiter incurrantur. Et quidem quoad excōicationem certum est ꝙ incurritur pp crimē secundo, & tertio modo occultum: neque in hoc est dubium inter doctores. Sed dubiū est vtrum ipsa excōicatio inflicta propter crimen primo modo occultum, vel occultissimum incurratur: nam in hoc sunt opiniones. Qui enim tenent ꝙ ecclesia potest præcipere, & punire actus purè interiores, vti multi satis probabiliter tenent; iam consequenter dicerent ꝙ etiam propter crimē omninò occultissimum interius potest quis incurrere excōicationem inflictā, puta propter solam hæresim mentalem, & huiusmodi. Qui autem tenent ꝙ Ecclesia non habet talem potestatem immediatè super actus animæ purè interiores: hi consequenter dicerent ꝙ neque propter actum talem occultissimum incurritur excommunicatio. Quæ autem harum opinionū verior sit infra in nostro quarto libro de fide, & Ecclesia. q. vlt. latius habetur. Nunc autem dicamus ꝙ hæc secunda opinio ꝙ Ecclesia id non potest, neque illa excōmunicatio propter occulta peccata primo modo incurritur magis communiter à doctoribus tenetur.

Punctū 2. Quoad secūdum punctum quod est magis ad propositum quæstionis, scilicet quoad alias censuras suspensionis, irregularitatis, &c. excepta excommunicatione. Vtrum incurrātur propter crimen occultum, dico ꝙ si sit occultum primo modo, nulla est difficultas. Nam concors omniū consensus est ꝙ nō: quia requiritur factum exterius, vt tales censuræ incurrantur: ideò in tota hac quæstione de cætero nulla fit mentio de eis mine primo modo occulto.

Sed Vtrum propter crimen occultum secundo, & tertio modo prædictæ censuræ, de quibus hic agitur, incurrātur: in hoc est difficultas. Nā glo. in dist. 25. c. vlt. & in dist. 50. c. de his. el primo, el secūdo, refert tres opiniones, & ipsa glossa addit suam quartam opin. & nos hic superaddimus quintam, sicq; de hoc sunt quinque opiniones sequentes.

Opinio. 1. Prima opinio tenet quòd qui semel peccauit publicè vel occultè quomodocunq; non potest promoueri, nec aliquos actus legitimos exercere. hanc opin. refert glo. vbi supra dist. 25. c. vlt. sed neque ipsa glossa illam tenet, neque communiter doctores.

Opinio. 2. Secunda opinio tenet ꝙ post quodlibet mortale peccatum acta pœnitētia potest criminosus promoueri, & in habitus ministrare; nisi sit crimen enorme, tunc enim siue sit occultum, siue publicum impedit promouendū, ēt si egerit pœnitentiam: post actam verò pœnitentiam, cùm enorme crimē occultum est, ēt si sit homicidiū, bene potest sine vlla dispēsatione in ordine iam suscepto ministrare. Hanc opi. tenent Io. & Ber. vt refert dicta glo. in dist. 25. c. vlt. & in dist. 50. c. de his. el 1. el 2. & hanc opi. dicitur ab aliquibus tenere Turrecremata in di. 50. c. de his. el 1. sed in c. de his el 2. ea. distin. vbi ex proposito materiam hanc pertractat tenet expresse cum quinta opinione, quæ infra habetur.

Opinio. 3. Tertia opinio tenet ꝙ quantuncunq; enorme si sit occultum crimen post pœnitentiam non impedit promouendum, neque in iam suscepto ordine ministrare. Hanc opin. tenet Gratianus, vt refert etiam glossa in dist. 50. c. de his el 2. & dist. 24. c. vlt.

Opinio. 4. Quarta opinio tenet quòd pro nullo crimine quocunq; occulto repellitur quis post pœnitentiam in iam susceptis ministrare, & promoueri: neque pp id talis criminosus incurrit vllam suspensionem, vel irregularitatem: nisi pro homicidio voluntario ſm c. fi. quæsitum. de temp. ordi. quæ est noua decretalis hæc omnia declarās, vt hoc tenet dicta glos. c. vlt. dist. 25. & dist. 50. c. de his el 2. & nisi pro Simonia in ordine vel beneficio secundum c. ex tuæ. de Simonia, & c. inquisitionis, de accusa. vt hoc tenet d. glo. in dist. 50. c. de his. el 1. secundum Hug. Et hanc opin. etiam tenet glo. in c. ex tenore, de tempo. ordi. & glo. in d. c. inquisitioniss, & Archid. in di. 50. c. de his, el primo, & latius c. de his el secondo, vbi & refert Vincen. Hug. Melen. & quosdam alios

tenere hãc opinionẽ. Sed quoad illas duas exceptiones variant doctores huius opinionis. Nam primã exceptionem de homicidio limitat Archidia. vbi supra, ꝙ .s. homicida voluntarius occultus tertio modo tm̃ excipitur à dicta regula, iste .n. incidit in præfatas censuras; non autẽ occultus secundo modo, hic enim benè potest ministrare, & promoueri (vt ait generaliter hæc opinio) dummodo habeat dispensationẽ Episcopi, alias non: & sic tenet sum. Ang. tit. homicidium. 5. q. 1. vbi & dicit sic tenere Panor. Sed certè (vt in 5. opi. patebit) Panor. potius tenet oppositũ. Et quoad aliam exceptionem de occulto simoniaco nihil dicit Archid. sed summ. Ang. titu. Simonia. 6. §. 2. dicit ꝙ Simoniacus in beneficio occultus terti o modo, vel penè occultus, qđ idem est, põt post actam pęnitẽtiam in iam susceptis ministrare, quam tñ pœnitentiã agere non põt, nisi illo beneficio simoniacè habito renunciet.

Hanc quartã opi. tenet ẽt doctissimus Castro vbi supra conclu. 3. quoad suam generalitatem, sed quoad primam exceptionẽ de homicida occulto tertio modo tantum concordat cũ Archidiacono & summ. Ang. excepto quod ait contra illos ꝙ homicida secundo modo vel solũ per accidens, occultus, quod idẽ est, sine vlla dispensatione ẽt Episcopi post actam pęnitẽtiam potest ministrare, & promoueri, & nullam censurã de prædictis incurrit pp hoc, neq; peccatum; sicut nec alij criminosi absolutè occulti, & quidem iure dicit ꝙ non requiritur illa dispensatio etiam Episcopi; quia sĩm Archid. & alios de hac opinione propter nullum crimen occultum incurritur suspensio, vel irregularitas, ergo nulla requiritur dispensatio Papæ, vel Episcopi, nisi forte ad cautelam (vt dicunt aliqui de hac 4. opi.) quod tamen friuolum videtur, igitur cõsequenter ad hanc opinionem loquẽdo (vt ait Castro) nulla requiritur dispẽsatio in homicidio 2º modo, vel per accidens occulto, sicut nec in alijs occultis criminib. homicida aũt penè occultus 3. mõ bene incurrit pſatas censuras, vt dictum est.

Quoad simoniacum autem quõcunq; occultum dicit Castro, ꝙ nullam harum cẽsurarũ incurrit, sed est idem iudiciũ de eo, & de alijs occultis criminosis: quia, s. post actã pęnitentiam potest ministrare, & promoueri sine vlla Papæ, vel episcopi dispensatione, quia in c. si. quæsitũ. de temp. ord. solũ excipitur homicida occultus tertio modo, vt patet ex dictis, & per hoc c. quæsitum, quod est posterius, rectificantur, & tẽperantur alia omnia priora iura, & c. inquisitionis, de accusa. quæ videbantur dicere ꝙ idem iudicium erat de simoniaco & de homicida occulto. Itaque sĩm opi. dicti Castro propter nullum crimen quomodocunq; occultũ incurrit suspẽsio, aut irregularitas: nisi pp homicidiũ voluntariũ penè occultũ, seu tertio mõ occultũ, quod idem est. Et inde ipse infert ꝙ filius presbyteri ex matre cõiugata, si sciat secretè p vtriusq; parẽtis relationẽ se nõ esse filiũ mariti matris, sed filium pſbyteri, dũmodo hoc sit occultũ, põt sine vlla dispẽsatione ad sacros ordines pmoueri pp eãdẽ rõnem, ne videlicet crimẽ occultũ prodatur.

Ratio huius opi. quoad suã generalitatem est duplex. Primò quia pp peccatum secundo modo, vel solũ p accidẽs occultũ, homo non est obnoxius pœnis ecclesiasticis, nec ecclesiæ, 32. q. 5. c. Christiana. vbi dr̃ ꝙ latentia peccata vindictã non hñt, & ad idem est c. sicut tuis, & c. tua nos. de simonia, & multa alia iura sunt ad idem. 1. Ratio.

Secunda rõ, quia sic decernit ecclesia in c. ex tenore de tẽp. ordi. vbi sine vlla exceptione homicidij, aut alteri⁹ peccati occulti dicit Papa pp pct̃m occultũ dignũ ẽt degradatione nõ debere criminosũ occultũ phiberi, sed suaderi, vt post pœnitentiam ordine suscepto vtat; quo contentus ad superiores amplius nõ ascendat. hæc ibi. 2. Ratio.

Et idẽ cõfirmatur: qa nullus textus in toto iure canonico facit differentiã inter homicidiũ occultũ ab ea lege & conditione, q̃ reliqua crimina similiter occulta suspensioni, & irregularitati obnoxia tenent: ergo sicut alia per accidens tm̃ occulta sunt libera à talibus censuris, sequitur quòd & homicidium similiter occultum.

Nã de homicidio nõ omninò, sed penè, vel 3. mõ occulto, specialis exceptio hr̃ in d. c. si. quæsitũ. eo. ti. vbi solũ agitur de criminib. penè occultis, qđ patet: quia ibi textus loqtur expresse de criminib. quæ ordine iudiciario cõprobata, uel alias notoria nõ sunt: hæc aũt sunt solum crimina penè vel tertio mõ occulta: ergo ẽt de istis penè occultis dicit Papa ibid. ꝙ non dñt impedire illorũ auctores, ne post pęnitẽtiã in iã susceptis vel suscipiendis ordinib. ministrent, præter crimen homicidij. Hæc ibi. vbi patet ꝙ solũ homicidiũ penè occultũ ibi excipit, vt dictũ est, & similiter loquit de penè, vel 3. modo occultis dũtaxat. c. inquisitionis. de accu. vt patet, qa ibi Papę proponitur qõ de crimine per secretã inquisitionẽ probato, de quo si quis fuisset in iudicio accusatus, & cõuictus deponeretur, & huic qõni respondit Papa, ꝙ in homicidio, & simonia, & alijs simílib. (si qua fortè alia sunt) quæ ẽt post peractã pœnitentiã impediunt executionẽ ordinis iã suscepti, aut retentionẽ beneficij, id esse faciendum p viã inquisitionis, quod fieret si per viã accusationis procederet. Hæc ibi. Nunc aũt quod per viã inquisitionis probatũ est iã nõ est omninò sed pene occultũ: ergo ibidem de penè tantum occulto homicidio exceptio fit, vt dictũ est. Nam de simonia penè occulta, quæ ibidem etiam excipitur, iam diximus ꝙ in d. c. quæsitũ: posteà nulla fit exceptio : sed, sicut alia crimina penè occulta, à prędictis censuris est libera. Et ita, solum homicidium penè vel tertio, modo occultum præfatis censuris obnoxium est iuxta hanc quartam opi. secundum doctissimũ Castro Cõfirmatio.

vbi supra limitatam. Sed eius, & aliorum salua reuerentia & meliori iudicio mihi non videtur vera hæc quarta opinio, neq; eius limitatio prę dicta, vt patebit per ea, quæ in quinta opinione sequenti habentur, vbi & ad fundamenta huius quartæ opinionis respondetur.

Opinio.5. Igitur quinta opinio, quę mihi verior vi, est; quod quantumcunque sit criminosus occultus secundo, aut tertio, modo, s. vel per accidēs tm, vel penè occultus, vtiq; incurrit pręfatas censuras suspensionis, & irregularitatis: si crimen est tale quòd etiam post actam pęnitentiam impedit ordinis executionem, id est, si propter id irregularitas ipso facto inflicta est, aliàs non: quantumcunq; criminosus occultus hoc vel illo modo dignus sit degradatione, depositione, suspensione, aut alijs pœnis ecclesiasticis puniri.

Hanc opi. tenet glo. in c. fi. quæsitum. de tēp. ordi. l. 1. & gl. in c. accusatum de simonia. & c. ta ta, & c. Mattheus. c. & facit c. ex tue. eo. tit. Item Panor. in c. ex tenore, seu ex literarum. de tēpo. ord. expressè illā tenet, & latissimè pbat, & hoc in foro cōscientiæ, in quo procedit tota hæc q̄stio, q̄ ille vocat legem conscientiæ lege positiua informatam, qui licet in c. quæsitum. eo. titu. bis referat vt probabilem quartā opinionem supra positam, tn̄ in ea non permanet, sed se remittit ad suam opi. in d. c. ex tenore. quæ in hac nostra quinta opinione continetur, quod amplius patet, quia in cinquisitionis. de accusa. clarissimè reprobat vt ettoneam, & contra communiter doct. glossam ibidem tenentem opinionem quartā sup. positam. Malè igitur sum. Ang. titu. homicidium. 5. q. 1. torquet ad suam quartā opi. sup. positam Panor. expressè reclamantē, & doctissimus Castro fortè angelicæ relationi nimiū fidit. Hanc etiam quintā opi. tenet Turrecremata super dict. 50. c. de his el 2. vbi ex proposito quæstionem tractat, & refert eandē opi. tenere Inn. in d. c. ex tenore. & Hostien. in d. c. quæsitū, & in c. annotnit. de renuntia. dicitq; φ gloss. & Hug. & Archid. in hoc c. de his el 2. Sic ēt cum eo intelliguntur, & tenent hanc opin. φque qn̄ dicunt φ propter crimen occultū non repellitur criminosus a ministrando, & promouēdo, intelligunt qn̄, s. tale crimen non impedit ordinis executionē post actā pęnitentiam, nec hēt irregularitatem annexam, vt ait hęc quinta opi. Sed certè Archid. ibidem potius tenet quartam opi. supra positam; quia expressè illam ponit, vt nos in 4. opi. fideliter retulimus cum glos. & alijs doctō. ibi allegatis. Immò & ipse Turrecremata in ca. de his. el 1. dist. 50. videtur tenere secundam opinio. supra positam, vbi & dicit Archid. illam tenere. Vnde propter materiæ difficultatem vr̄ vacillasse nunc ad hanc, nunc ad illam opinionem declinando, nunc hanc, nunc illā limitationē addendo, vel subtrahendo: sed tandem in d. cap. de his. el 2. tenet hanc quintam opinionem vbi, vt diximus, ex proposito materiam tractat. Item hanc opinionem quintam tenet Syluester titulo homicidium. 3. q. 8. & tit. crimen, 2. q. 5. & titulo dispensatio. q. 7. & Nauarro in sum. c. 27. nu. 239. & multi alij Doctores.

Probatur autē hæc quinta opinio dupliciter. 1. Ratio. Primò, quia Ecclesia tales occultos criminosos potest sic punire, & de facto punit per tales censuras, ergo consequentia patet, & antecedens pro prima parte, φ. s. Ecclesia id potest, probatur. quia si tales ēt per accidens tamen occultos potest excōmunicare, vt ipsemet Castro optimè ibidem in conclusione 2. probat, si etiam potest tales punire per priuationem bonorum temporalium ipso facto, vt ipsemet Castro ibidem conclu. 4. & per totum penè illum secūdum librum tenet, de quo nos latius in sequenti q. 36. disputamus; quare ergo similiter eadem ratione non poterit ecclesia illos punire per alias censuras irregularitatis, & suspensionis?

Et confirmatur, quia ecclesia potest tales occultos solum per accidens criminosos inhabilitare, & illegitimare ad ordines, & matrimoniū, vt patet in occulto impedimēto matrimonij affinitatis, aut consanguinitatis incestuosæ, aut criminosæ occultè cōtractæ, ergo similiter in proposito id pōt. Ad auctoritates autem, quę videntur dicere φ occulta punire non potest ecclesia, infra respondetur in respon. ad primum argu.

Quòd aūt de facto sic punit ecclesia, vt hæc 5. opin. ait, probatur per c. nisi cum pridem. de renuncia. vbi sic habetur. Propter conscientiam criminis, cedendi officio potest licentiam Episcopus postulare, & forsitan non cuiuslibet, sed duntaxat illius, pp quod ipsius officij executio post peractam pœnitentiam impeditur. Et inf. Personæ verò irregularitas, vt si forte sit Bigamus, vel viduę maritus, est causa, propter quam potest petere quis licentiam resignādi; attestante Apostolo dicente Oportet Episcopum esse vnius vxoris virum. Non tamen pp quamlibet irregularitatem personę debet ei, qui regulariter (id est, laudabiliter secum glos.) ministrauit cedendi licentia indulgeri, vtpote si de legitimo matrimonio non sit natus: quia licet irregularitatē huiusmodi nō potuerit, (id est, nō debuerit tempore suæ examinationis ꝑm glo.) subticere: si tn̄ & culpa latet & causa: cum eo, qui laudabiliter suum impleuit officium, pōt non minus vtiliter, q̄ misericorditer dispensari. Hæc ibi, vbi ex vltimis verbis, si tn̄ culpa latet & causa, &c. patet φ omnino occultus irregularis post pęnitentiā non pōt ministrare sine dispēsatione eius ad quem de iure pertinet dispēsare, & multum minus potest promoueri, & per consequens patet quòd talis de facto ligatus est tali censura: quia & loquitur ibi Papa de culpa, & causa latēte, seu occulta, propter quā irregularitas contracta est: & paulò superius loquitur de crimine oc-

ne occulto, propter quod ordinis executio, etiã post actã pęnitentiã impeditur, φ.f.pp id debet licentiam cedendi postulare: vtiq; non propter aliam causam, nisi quia cum bona conscientia non poterat, etiam post pœnitentiam, in tali officio ministrare, ergo cum ius prędictum nõ distinguat de hoc vel illo modo, occulto crimine, propter quod post actam pœnitentiam impeditur ordinis executio, aut irregularitas ipso facto inflicta est, sequitur φ generaliter, vt ait hęc quinta opinio, intelligendum est: vbi enim ius non distinguit, nec nos distinguere debemus secundum glos. c. solite. de maior. & obedi.

Item idem patet in c. quæsitum, de tempor. ordi. vbi fuit Papę proposita quæstio de quadruplici crimine, f. de clericis, qui per reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij bonũ conscientiæ rectè perdiderunt: quorum tria crimina, f. adulterium, periurium, & falsum testimoniũ, etsi enormia sint, dignaq; depositione: non tamen impediũt ordinis executionem post pœnitentiam, neq; propter illa incurritur irregularitas ipso facto, homicidiũ autem sic. Et ideo respondet Papa distinguendo φ omnes illi criminosi (præter homicidas) si nõ sunt notorij, neq; ordine iudiciario eorũ crimina comprobata sunt, non debent post pœnitentiam in iam susceptis, vel suscipiendis ordinib. impediri. Hæc ibi. Et quidem non alia de causa prædicti (præter homicidas) occulti criminosi non impediuntur, nisi quia post actam pœnitẽtiã talia eorum crimina non impediunt ordinis executionẽ, nec habent irregularitatem annexam; homicidę autem sic: ideò ẽt si horum homicidarum crimen notorium, vel iudiciario ordine comprobatũ nõ sit, debent vtiq; in susceptis, & suscipiendis ordinib. impediri; non alia de causa, nisi quia homicidium etiam post actam pœnitentiam impedit ordinis executionem, seu irregularitatẽ hẽt annexã ipso facto, vt dictũ est. Et cùm ibi Papa loquat de prędictis omnib. criminosis, ẽt de homicidis, quorũ crimina notoria non sunt, neq; ordine iudiciario cõprobata; ergo nõ solum de talib. criminib. penè occultis, sed ẽt de per accidens tm̃ occultis Papa ibi loquitur; ex quo hæc oĩa tàm per accidens occulta, q̃ etiam penè occulta crimina prædicta sunt de his, quæ nõ sunt notoria, nec ordine iudiciario comprobata. Vbi enim ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt iã diximus. Et rursus cũ à dictis criminib. quomodolibet occultis solum homicidę indistinctè excipiantur: sequitur φ omnes homicidæ etiam per accidens tm̃ occulti excipiuntur, ne scilicet possint ministrare, aut promoueri pp prædictam causam, quia. f. eorum crimen impedit ordinis executionem, etiam post pœnitẽtiã: & ergo similiter propter omnia eiusmodi crimina eodem modo qualificata criminosi per accidens tantum, & occulti incurrunt prædictas censuras, vt ait hæc quinta opinio.

Et per hæc patet praua intelligentia huius c. quam doctissimus Castro vbi supra in 4. opinione exhibuit, dicens φ ex quo Papa ibi loquitur de dictis criminibus, quæ ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non sunt: hæc autem sunt solum penè occulta: ergo hæc ille. Sed certè negatur φ hęc sunt penè occulta, sunt. n. etiã per accidens occulta, vt probatum est. Patet etiã φ ibi Papa non reuocat c. inquisitionis, de accusa. neq; alia iura quoad Simoniam occultam: sed solum ad quæstionem sibi propositã respondet, vt dictũ est, de quatuor criminib. sibi propositis. Nunc aũt dum Papa consultationi respõdet non nouum ius statuit, sed quid fm̃ ius faciẽdũ sit, declarat, fm̃ glo. in c. consultationi. de tẽpo. ordi. Item quia si reuocare intendisset, certè aliquod verbum reuocatoriũ exprimeret, aut mentionem aliquã de iure, quod reuocaret, faceret saltem in generali, vt in similib. statut̃s reuocatorijs aliorũ facere solet, dicens non obstantib. alijs dispositionibus, vel licet aliter fuerit statutum &c. quorum nihil dicitur in d. c. quæsitum.

Secundò probatur hęc 5. opin. quia nisi sic dicatur, sequeretur φ habens per accidens tm̃ occultum impedimentum matrimonij sibi soli notum ex incestu, seu alio crimine sic occulto, posset sine vlla dispensatione, seu legitimatione licitè cõtrahere, & cognoscere non suã, cum qua cõtraxit, quod absit, vt nos aliàs sup. q. t t. latius probauimus contra summ. Ang. Syluestrum que tit. dispensatio. in hoc aliter opinantes, & φ id sequatur patet, quia si à iure non inhabilitatur tales propter crimen occultum, ergo sine vlla dispensatione contrahere possunt, non obstãte ecclesiæ dispositione. Quòd si id non possunt, sicut & iure non possunt; sequitur quòd similiter alij occulti criminosi tenentur obnoxij prædictis pœnis, & legib. ecclesiæ, vt dictum est. 2. Ratio

Ex supradictis patet falsum esse corolarium, quod supra in 4. opinione intulit Castro de filio presbyteri ex matre coniugata occultè &c. Dico enim, vt etiã ait Nauarro in summa ca. 27. nu. 20 t. illum esse irregularem fm̃ ius, & sine dispensatione eius, ad quem pertinet dispensare, certè ministrare, aut promoueri non potest, vt patet in c. nisi cùm pridem. de renun. de ecclesia aũt occultè polluta aliud iudiciũ est, neq; eget reconciliatione, vt optimè Castro vbi supra probauit, & ita patet hæc quinta opinio probata.

Qua opi. nõ stante, dico etiam φ in casu, quo probabiliter timeretur talis peccati quomodocunq; occulti reuelatio ex talium censurarum, etiã excommunicationis obseruantia, puta ex non ministrando in ordine, vel beneficio iã habito, vel suscepto: tũc pręuia pœnitentia liceret in cõsciẽtia in eis ministrare, & celebrare, durante prædicto discrimine dumtaxat: ita φ propter hoc nõ incurritur peccatum contra legem Ec-

clesiasticam, aut censura aliqua, dummodo talis nō sit in mora petendæ absolutionis, vel dispensationis ab eo, qui ſm ius à tali censura absoluere, seu dispensare pōt. Et ratio huius est, quia rōne legis Ecclesiasticæ nullus tenetur se prodere seu facere vnde suum peccatum occultum prodatur, vel fit vehemens suspitio de eo: nisi q̃ aliàs ipse ad id tenetur, ad cauendum aliud peccatum, seu æquè graue dānum tertij, quod non aliter, q̃ se prodendo, cauere posset, vt hoc communiter dicunt doctores, & ipse Castro vbi sup. conclu. 2. & alibi in eodem libro ait, ꝙ quando quis temporalia bona, quibus per legem ipso facto propter heresim, vel propter aliud crimē occultum priuatus est, non potest sine sui occulti peccati reuelatione tradere fisco: interim potest ea retinere cum animo tradendi cessante prędicto discrimine, sic in proposito dicendū est & ad hoc faciunt opiniones, quarta, tertia, & secūda, quæ supra positæ sunt. Et expressè Nauarro in summa c. 27. nu. 239. etiam facit glossa in c. solet de senten. excommu. lib. 6. & Soto de iustitia, & iure lib. 1. q. 6. art. 4. & lib. 5. q. 6. art. 2. dicens ꝙ lex humana, & Ecclesiastica regulariter non obligat cū periculo mortis, neq; vt quis seipsum prodat, si occultus peccator est. Et ad idem vr̃ in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. & dist. 1 2. q. 2. art. 4. quamuis ibi potius teneat oppositū, ad idem est ēt victoria de sacramentis §. 78. f. 58. verum est qđ plerique illorum non loquūtur de excommunicato, sed solū de innodato alijs calib. reseruatis, & censuris, quamuis eadē ratio etiam de excōmunicato videatur. Sed certè soto vbi sup. dist. 12. vt diximus, & glossa in c. de his. 1. dist. 50. quoad excōmunicatum cū Hugo, & alijs magis videntur oppositū tenere, id qđ ego tutius, & forsam verius existimo; excepta excōmunicatione indubitanter nulla, de qua loquitur supradicta glossa in d. c. solet. Nā de alijs excommunicatis ēt inuistè quātumuis occultis etiam Richar. & summa Armilla, & Couarruuias in relectione in c. alma mater. de sen. excō. par. 1. §. 2. nu. 10. f. 23. & Syluester excōmunicatio. 3. q. 5. & alij teneant constanter oppositum. Supradictus aūt criminosus in tali discrimine existens non poterit promoueri, quia ex non promotione nulla regulariter imminet reuelatio criminis occulti, cū aliæ causę non promotionis vtiq; dari possint, aut fingi, puta quia iā non vult promoueri. Et quidem sic velle tenetur, s. non promoueri, ad peccatum vitandum, vt dictum est, & ad hoc ēt faciunt opiniones, prima, & secunda, quæ supra habentur.

Resp. ad 1. Ad fundamēta ergo quartæ opi. suprapositę; respondeo ad primum ꝙ oīa illa, & alia eiusmodi iura dicentia ꝙ peccata occulta non hñt vindictam, nec iudicio subiunt Ecclesiæ, intelliguntur de iudicio, snīa, & pœna iudiciali à iudice ferenda, vbi requiritur causæ cognitio, & processus ſm allegata, & probata, quæ in occultis nō sunt, & in omninò, vel per accidens tm̃ occulta esse non possunt, vt ait ipsemet Castro ibid. cōcl. a. & Medina de oratione. q. 19. f. 196. & inf. lib. 4. de potestate Papæ. q. 13. latius habetur.

Resp. ad 2. Ad ſm ex c. tenore. de tēpor. ordi. respondeo ſm Turrecremata dist. 50. c. de his el a. concl. 3. ſm quem similiter glossa Hugo, & alij doctores intelliguntur, ꝙ ibi solū agitur de peccatis non impedietib. ordinis executionem, ēt post actam pœnitentiam, ēt quomodocunq; occultis, quod patet, quia ibi agitur in quæstione Papæ proposita de clerico, qui adeò deliquit, & occultè, ꝙ si peccatum eius esset publicum degradaretur ab ordine, quē suscepit, & amplius ad superiores ordines promoueri non posset. Et ad hoc ibidem, Papa respondet ꝙ suadeatur ei vt parte iniustæ penitentiæ peracta ordine suscepto vtatur, quo contentus ad superiores amplius non ascendat, sed si promoueri voluerit, qua peccatum occultum est, nō debet prohiberi. Hæc ibi.

Vnde patet primò ꝙ loquitur de crimine non quidē impediente ordinis executionē post acta pœnitentiā, neq; de crimine, cui ipso facto irregularitas annexa est; cū ibi expressè dicat ꝙ parte pęnitētię peracta ordine suscepto vtat, sed loqtur de peccato enormi digno degradatione, sed per quo cōsulitur ei ꝙ licet post pęnitentiā ordine suscepto vtatur, nō tñ promoueat, sed si promoueri voluerit, nō ꝓhibeat, quia occultū est.

Secundò patet ꝙ ibi loquitur de prędicto crimine, secundo aut tertio quomodocunque occulto: quia ibi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt supra probatum est.

Insuper ſm aliquos dici potest ꝙ ibi agitur de criminoso clerico in minorib. tantum ordinato, in quorum vsu pōt Episcopus dispensare cū irregulari ex homicidio, vt patet in c. significauit. de corpore vitiatis, & ca. hæreticus, de cleri. pugnā. vel si ille erat subdiaconus, vt ibi vr̃, dicendo ꝙ ad superiores ordines ascendere potērat: tūc cōceditur illi ex speciali Papę dispensatione illi Episcopo cōmissa ibid. ad id, vt in illo ordine subdiaconatus iā suscepto possit ministrare, vt patet in simili per c. continebat. de homicidio. sine dicta aūt Papæ licentia, vel dispensatione nec illi, nec alijs generaliter licitū estmi nistrare: neq; generaliter ibi cōceditur Episcopis cum similibus dispensare. Sicq; hoc c. potius est pro hac quinta opinione, quàm contra eam.

Item ad c. inquisitionis. de accusa. respondeo ꝙ nihil facit ad propositū: quia ibi solū dicitur, ꝙ alius est puniendi modus, cùm per accusationem alius, cū per inquisitionem res, vel cā agitur in crimine per inquisitionem probato, & cū diuisisset crimina in ea, q̃ impediūt ordinis executionē, & quæ impediūt beneficij retētionem, exēpla proposuit de primo homicidiū de secundo Simoniā: exempla aūt non coarctant regulā, aut legem: & dat ibi Papa modum in his, & in alijs

alijs criminib. procedẽdi: hoc aũt nihil est ad ꝓpositũ, vbi loquimur in foro conscientiæ, vtrum ius liget in criminib. occultis ad p̃fatas cẽsuras:

Ad c. aũt q̃situm de tẽpo. ordi. respõ. patet ex dictis ꝙ potius est pro hac quinta opinione. Et per prędicta patet ẽt responsio ad alia, quę in 4. opi. in eius fauorẽ habentur, & ad oĩa, quæ contra hanc quintam opinionem opponi possunt.

QVAESTIO XXXVI.

Vtrum, & quomodo, lex pœnalis ipso facto obliget delinquentem in conscientia ad pœnam legis.

Notan. 1. Respon. prius supponẽdo tria notabilia, quorum primũ est, ꝙ est duplex pœna legis, seu lex pęnalis. Prima q̃ nõ ipso facto pœna infligit, sed à iudice imponendã dictat: vt qñ lex dicit. Qui soluerit hoc soluat tñ; vel Nullus faciat hoc sub tali pœna, & de hac non est dubiũ: non .n. debetur quousque per iudicem cõdẽnatio fiat.

Secunda lex est, quę ipso facto, seu ipso iure pœnã infligit, vt qñ lex dicit. Qui fecerit hoc sit ipso facto suis bonis, aut officio priuatus: seu si de præterito dicat, nouerit se priuatũ, aut se incurrisse priuationẽ, seu amissionẽ bonorum, aut amiserit bona, vel officiũ, & huiusmodi. Et hæc lex, vel pœna, adhuc est duplex. Nam quædã ad sui executionẽ, seu effectum non requirit vllum hoĩs ministerium, seu actionẽ, vel rerum dãnationem, sed ipsa statim suum hẽt effectum, qualis est cẽsura ecclesiastica, puta excõmunicatio, irregularitas, & suspẽsio ab executione ordinis, vel officij. Et hac pęna concors est oĩum doctorum sñia ꝙ incurritur ipso facto per legem inflicta sine vlla alia iudicis sñia condemnatiua, seu diffinitiua, seu ẽt declaratoria, vt patet etiã in c. cum singula. de præben. li. 6. in casu ineligibilitatis, seu inhabilitatis. Et hoc idem iudicium est quotiescunq; lex, aut iudicis sñia statuit, aut efficit aliquem indignum, vel incapacẽ, vt inhabilem, vt de nouo habeat, vel acquirat dignitatẽ, officium, vel beneficium, vel hæreditatẽ, vel aliud eiusmodi, vt sunt illegitimi, & fratres minores, qui sunt per leges incapaces, & inhabiles ad hæreditandum, & ad quædam alia, & illi, qui per legem, vel per sententiam sunt inhabiles ad officia vel ad actus legitimos, vt Couarruuias in regula, peccatum par. 2. §. 8. secundum doctores communiter docet: de priuatione autem actuũ legitimorum ipso facto facta per legem, an sit idem iudicium, plurimi doctores dicunt ꝙ sic: sed Soto vbi supra tenet quòd non: de quo in tertio not. & inferius magis patebit, ideò de his legibus, & pœnis iam sermo non erit.

Est tandem alia pœna ipso facto per legẽ inflicta, quæ tñ ad sui executionẽ, vel effectum requirit aliquod exterius hominis ministerium, actionem, dationem, vel rei apprehensionẽ, puta verberationẽ, percussionem, ablationẽ, vel etiã apprehensionem, seruent dationem, & receptionem bonorum per legem ipso facto amissorum modò sit pęna criminalis, modò ciuilis, seu temporalis, & talis est pœna amissionis, seu priuationis bonorum, & aliquorum officiorum, & beneficiorum iam habitorum per legem ipso facto inflicta, & de hac est quęstio præsens.

Secundò nota ꝙ oẽs doctores communiter in hoc consentiunt, ꝙ qñ talis pęna amissionis bonorum per legem ipso facto inflicta est, statim vt per legitimum iudicẽ iudicialiter cõdẽnatur, vel declaratur tale crimẽ illum cõmilisse pp qđ talem pœnã incurrit, iam ille criminosus perdit ius, & iustam possessionem bonorum, & officiorum prædictorum, & dominium eorum à tempore patrati criminis, ita ꝙ etiam si fiscus, vel alius, cui talia bona per legẽ ipso facto applicata sunt, illa non apprehendit, ille tñ criminosus sub peccato mortali non põt ea amplius retinere, sed tenetur statim tradere, seu relinquere illi, cui applicata sunt, & ipse põt ex tunc capere ab eo, & à quocũq;, apud quẽ talia bona fuerint inuenta. Quòd si crimen sit tale, ꝙ iudicialiter quoquo modo probari possit, iam ipse criminosus, ẽt ante sñiam iudicis à tempore patrati criminis, sine peccato mortali nõ poterit talia bona alienare titulo oneroso, neq; cum eorũ, aut fructus ipsorum, diminutione; quia cùm post p̃dictam iudicis sententiam hæc oĩa in effectu à tempore patrati criminis ꝑtineant ad fiscũ, vel ad alium, cui adiudicati sunt, q sine vlla recõpẽsa, aut precij restitutione ea capere potest apud quencunq; inuenta sint, vt dictum est, iã per talem eorũ alienationem iniustẽ dãnificarentur, apud quẽ talia bona titulo oneroso alienata reperirentur, nisi ipsum preciũ, aut aliud equiualens in ipsius alienãtis potestate, vñ ea solueret, inueniretur: & hoc est verũ, nisi talis alienator de tali periculo bonorũ certiorem faceret eum, apud quem cum titulo oneroso illa alienat: aut nisi ad suam sustentationẽ vitæ necessariam, vel ad dãnum pręcauendum, seu ad sua debita prętita soluendum ea alienaret: tunc .n. licitẽ id faceret, quia non necessaria, sed voluntaria taliũ bonorum administratio, & alienatio ei denegata est. Et similiter titulo lucratiuo ea alienare licitẽ posset, & eodẽ iure id cõcedente gesta p eũ rõne talis officij, quod habet, dũ per iudicẽ non declaratur, sed ab Ecclesia, vel repub. toleratur in suo officio, valẽt in vtroq; foro. Prædicta oĩa possunt facilẽ, & breuiter videri in Syluestro titu. hæresis. 1. q. 8. titu. pęna. q. 25. & summa Angelica, titulo hæreticus. §. 5. & tit. pœna. §. 3.

Notan. 3. Tertiò nota ꝙ plurimi doctores etiam concedunt, ꝙ si sit aliqua lex specialiter dicens quòd etiam ante vllã aliam sententiã iudicis talis pęna in conscientia ipso facto incurratur, & criminosus illã patrato crimine pati, aut soluere teneatur, tunc statim sine alia iudicis sñia incurritur, & reus, vel is, qui talem pœnam incurrit, eã statim soluere, seu adimplere tenetur, & est

omninò priuatus dominio, iure, & iusta possessione taliũ bonorũ, & officiorũ, & sub peccato mortali tenetur statim ea relinquere ei, cui p talẽ legẽ applicantur, & ab eorum vsu abstinere, & hoc est verum, modò talis lex sit verè, & propriè pœnalis, modò dispositiua; quia nullus negat, aut negare rationabiliter põt legem Ecclesiasticam & ciuilẽ sic disponere, aut statuere posse. Et de facto aliquæ leges in casib. particularib. seu negocijs ità disponentes reperiunt, vt patet in c. accepisti. de sponsa. duorum, & c. quicunq; 6. q. 1. & c. vt mẽsuræ. de emptione, & venditio. vbi in pœnã quorundã delictorum præcipitur, vel imponitur ieiunium ipso facto, & in extrauagan. ambitiosè, de præben. qui ecclesiastica bona alienauerit ipso facto absque alia declaratione suis beneficijs, & dignitatib. priuatus est, & li. 6. in c. cũ singula. de præben. in casu ineligibilitatis, seu inhabilitatis ibi cõtento, & in c. pro humani. de homicid. lib. 6. vt similiter statui contra Assassinos: quamuis aliqui doctores aliter sentiant, de quo Syluester tit. Assassin'. q. 5. de quo ẽt latius infra dicetur, & in c. trãsmisse. de eo, qui cognouit consangui. vxo. suæ: licet Panor. in c. literis, de præscriptionib. dicat esse necessariũ ut quali tercunque constet de crimine vt in conscientia prædicta pœna incurratur, & debeatur. Sed certè si id esset verum, nunquã dicta pœna incurreretur, quia tale factum, q ibi punitur, ferè semp ità occultum est, vt probari nõ possit. Idẽ patet in ca. quicunque. de hæreti. lib. 6. Idem ẽt patet in multis legibus ordinationũ regalium Hispaniæ li. 2. tit. 9. l. 2. & tit. 14. l. 40. & titu. 15. l. 30. & tit. 21. l. 15. vbi expresè sic hr. In quibus pœnis ex nunc pro tunc eos condẽnamus, ità vt in foro conscientiæ ad eas pœnas soluendas, ẽt ante iudicis sniam teneantur. Hæc ibi. Item multæ leges ecclesiasticę, & ciuiles priuant ipso facto iudices, & prælatos munerib. acceptis, eosq; ipso facto condẽnant ad eorum restitutionẽ. Quod etiam patet in pecunia per Simoniã conuentionalem, vel etiam realem tunc accepta, quæ statim sine alia iudicis snia restituenda est. Et similiter in beneficio Simoniacè acquisito, ẽm c. Simoniacè, de Simonia, quod resignadũ est, cũ fructib. suis, vt latius probat. Couarruuias in regula peccatum. §. 8. ẽm B. Tho. 2. 2. q. 110. art. 6. & ibi Caiet. & doctores cõmuniter. Idem patet de legib. iustæ pscriptionis, vbi ipso facto punitur negligentia dominorum existentib. conditionibus iustæ præscriptionis ẽm Panor. in principio tituli de præscriptionibus, & communiter doctores. Item vbi supra ait Couarruuias ẽm Caieta. 2. 2. q. 62. artic. 3. aliosque doctores q omnes pœnæ censurarum irregularitatum inhabilitationum, & his similes, omnesq; leges, per quas in pœnam, vel ob aliam causam quis ipso iure efficitur indignus, inhabilis, aut incapax alicuius rei, vel prohibetur habere dominium eius, aut titulum, vel acquisitionem, q ante non habebat, vtiq; vim habent, & effectum in foro conscientiæ, & nullam requirunt actionem iudicis potitiuam ad earum executionẽ, vt est lex, quæ spurios statuit inhabiles ad hęreditandũ, & alię eiusmodi. Potest etiã, vt dictum est, lex pœnalis ad pœnam aliquam ipso facto etiam in rebus iam acquisitis incurrendam in foro conscientię, statui, & sine vlla alia iudicis snia quacunq; obligare: quòdq; aliquę leges speciales in certis casib. supradictis de facto obligant, vt dictũ est, quamuis, vt diximus, aliqui doctores teneãt oppositum, cum quib. est Simancas in institutionibus catholicis, c. 9. §. 44. & sequen. sed quod dictum est videtur probabilius.

Similiter èconuersò nulla opinio negat, sed oẽs potius doctores concedunt q alicubi potest institui q quantuncunque lex imponat pœnam ipso facto, nullo modo incurratur quoad priuationem dominij, iuris, aut possessionis bonorũ, & officiorum, seu actuum legitimorũ, quæ quis habet, vel habere potest, neq; quoad excommunicationem, seu aliam pęnam quãcunq; quousque per iudicis sniam condemnatio, seu declaratio fiat delinquentis; quemadmodum in nostro cap. generali Assisij anno Domini. 1526. quoad nos fratres minores specialiter statutum est, qd ingenue concedit doctissimus pater Alphonsus à Castro de lege pœnali lib. 2. c. 8. Et in Hispania est lex regia q vectigalia pędagia, & tributa quædam per leges taxata super reb. quæ vehuntur, atque venduntur, non debentur in cõscientia, nisi petantur intra certum tempus ibi signatum: quo transacto præscribũtur neq; amplius debentur, etiam si petantur: dummodo cessauerit fraus, & dolus illa abscondendo, vel occultando, & ita patet notabile tertium.

His igitur præsuppositis, in quib. non est dubium, iã ad id, in quo doctorum opiniones versantur, veniendum est, videlicet qñ lex ipso facto pęnam imponit, puta priuationem bonorũ, vel officiorum, vel confiscat idest applicat fisco bona hæreticorum, vel aliorum criminosorũ hominum, vtrum statim patrato crimine sine vlla alia iudicis snia condẽnatiua, vel criminis declaratiua ille reus illam pœnã ità incurrat, q iã sit priuatus dominio, & iure bonorum, & officiorũ simul & administratione, & iusta eorũ possessione, & ea tradere, vel eis cedere teneatur; an hęc omnia, vel aliquid eorum licitè retineat vsq; ad iudicialem criminis sententiam declaratiuam, aut condemnatiuam, in quo est triplex opinio.

Prima opinio tenet q licet ipso facto talia bona cõfiscata sint; nõ tñ criminosus amittit dñiũ, neq; ius, neq; administrationẽ, neq; iustã eorũ, vel officiorũ, possessionẽ, vsq; ad iudicialẽ sniã criminis declaratiuã. Probatur quadrupliciter. *Opinio 1.*

Primò, quia hæc oia simul cõmitãtur, & cõnexa sũt: neq; .n. põt esse dñiũ sine iure ad iustã administra- *1. ratio.*

nistra-

nistrationem vel possessionem: neque è conuerso iusta administratio vel possessio sine dominio vel iure ad illam: & qua ratione vel iure alterū conceditur, vel denegatur, eadem & alterum simul. Nunc autem ſm communiter doctores, vt habetur infra in tertia opinione, in casu prædicto nō priuatur reus iusta possessione vsque ad sententiam iudicialem criminis declaratiuā: ergo neque dominio, aut iure ipsorum.

Secunda ratio. Secundò probatur opinio: quia nulla pœna, qualis est dicta priuatio dominij, aut iuris, debet infligi ante iudicis sententiam condemnatiuam, aut criminis declaratiuā: imò & esset contra ius diuinū & naturale vt pœna daretur executioni, antequā quis condemnetur per sententiam supra dictam, ad quod facit glos. in c. fraternitas. 12. q. 2.

Tertia ratio. Tertiò probatur opinio, quia vt patet in c. cū ſm leges. de hæret. lib. 6. eodem modo sunt confiscata bona ipso facto pp incestas nuptias. Item si mulier ingenua nubat raptori. Item si quis de mercibus importatis non soluat vectigalia consueta ipso facto bona confiscantur. Item qui illicitas merces exportat, vt arma, ferrum, ad Saracenos, vt hæc omnia patent in d. c. cum ſm leges. & c. de incestis nuptijs. l. cum ancillis. & C. de raptu virgi. l. vna. Et de iudæis. c. ita quorundam. & ff. de vectigali. l. fi. imò & in d. c. cum ſm dī ꝙ sicut est confiscatio in illis casibus, ita & in casu hæresis fiat. Sed nullus negat ꝙ incestuosus & raptor, & deferēs arma Saracenis, & non soluens vectigalia, maneat verus dominus bonorum suorum in foro conscientiæ: ergo similiter hæreticus manet verus dominus eorum.

Ratio 4. Quartò probatur idem, quia si nō esset verus dominus: ergo hæreticus iam emendatus ab hæresi iam occulta adhuc non maneret verus dominus bonorum suorum, neque similiter is, qui ab eo emeret, quod tamen concedere grauissimum est. Nam etiā indè sequeretur ꝙ in nulla ciuitate Lutheranorum catholicus aliquis existens posset emere agrū, aut bona aliqua ab hæretico, neque ibi viuere licitè posset, quod certè durissimum & absurdum est.

Hanc opi. tenet Archid. in d. c. cum ſm leges, vt refert etiam, licet eam reprobat doctissimus Castro de punitione hæreticorum lib. 2. c. 6. ad eam etiam declinare videtur Couarruuias de ordine prædicatorum in tract. de remedio aleatorum par. 3. c. 9. & latius Simancas in suis institutionibus catholicis. c. 9. Vbi ad omnes rationes secundę opinionis sequētis patris de Castro optimè respondet, hanc etiam opin. tenet Victoria in quarta relectione, quæ est prior de insulanis par. 1. propo. 5. nu. 14.

Aliqui autem de hac opinione eam limitant, siue declarant, dicentes ꝙ tales non perdunt dominium, aut ius bonorum, & officiorū suorum in effectu, vel actualiter, vel omninò & absolutè vsque ad sententiam criminis declaratiuam, & pœnæ condemnatiuam: ex quo possunt licitè ea administrare & possidere cauendo ne ea alienent in præiudicium tertij, vt supra in notabilibus dictum est, benè tñ perdunt illud habitualiter vel dispositiuè; quia. ſ. habēt crimen, quod est dispositio, ratione cuius si iudicialiter procedatur, & per iudicē declaretur tale crimen commissum esse, & illam pœnā illos incurrisse, iam sine vlle alia sententia condēnatiua, seu diffinitiua, illi criminosi statim erunt omninò & actualiter illo dñio, & iure simul, & iusta bonorū & officiorū administratione, & possessione priuati: itā ꝙ ex tunc, & non ante tenētur in conscientia ea omnia à se abdicare, atque relinquere illi, cui p legē ipsa adiudicata, vel confiscata sunt.

Sed certè hęc opinio, etiā sic limitata, vel declarata, adhuc nō videtur stare: nam & rationes supra positæ pro ea, si à tertia opinione sequēte differat, non concludunt.

Respōsio ad primum argum. Nam ad primum respondetur negādo ꝙ illa omnia cōnexa sint: qa vt constat benè stat vsum fructuarium habere iustā bonorū immobilium administrationem & possessionē sine dominio, cùm ea alienare non possit, vt patet in primogenitis magnatorum: qui ſm aliquos in bonis immobilibus solum vsumfructum habent, nec ea possunt alienare, & ita propriè dominiū eorum non habent: stat etiam contra ius vel dominium directum esse sine bonorū vsu vel possessione, vti secundum alios sunt prædicti primogeniti, & minores, & alij multi.

Ad secundum. Ad secundum. Respondeo id negādo, quia vt patet ex supra dictis notabilibus, aliquando potest incurri pœna aliqua ante iudicis sententiam quancunq; per solam legis dispositionem, inflictionem, aut condemnationem, quod etiam inferius in tertia opi. latius probatur.

Ad tertiū. Ad tertium negatur minor: nisi fortè qñ per consuetudinem legitimam sic interpretatā, aut legibus ipsis præualentem, ita contingeret ꝙ in illis criminosis dñiū permaneret, quo per leges iam derogatas ipso facto aliàs priuati essent.

Respōsio ad quartum. Ad quartum respōdeo id conceditur de ipso hæretico: negatur aūt de emente ab eo bona illius: quia cùm ille possit alienare, dùm non est verisimile, ꝙ de sua hęresi pōt conuinci, vel condemnari, iam nullum est periculū, neque dānū alicui ex tali alienatione bonorū, & iste per pręscriptionem manebit dñs, cùm hęreticus ille ea tradere, nisi post sententiam criminis declaratiuā, non teneatur, vt de hoc latius infra in secunda probatione secundæ partis tertiæ opinionis, & supra in notabilibus dictum est. Neque in terra hęreticorū est tale periculū catholicis ibi cōmorantibus: quia ex consequenti omnia eis intelliguntur concessa à principe, vel à Papa, quæ ad vitā agendā inter eos opportuna sunt. Et ita hęc opinio non vr̄ satis firma: quāuis probabilis valde,

valdè, sat isq; solennis, & forsan vera sit.

Opinio. 2. Opinio secūda tenet oppositū quoad vtrāq; partem. Dicit enim quod per talem legem criminosus priuatur tàm dominio & iure, quàm ēt bonorum, & officiorum iusta possessione, & administratione: idq; ante quancunq; sententiam iudicialem condemnatiuam, vel criminis declaratiuam. Itaque in foro conscientiæ statim commisso crimine tenetur cedere officio, & bonorū possessioni, & ea relinquere illi, cui per talē legem ipso facto confiscata, vel adiudicata sunt.

Hanc opinionem quoad primam partem, q scilicet criminosus est statim dño & iure priuatus, tenent cōter doctores, vt infra in tertia opinione patebit. Quoad secūdam autem partem, in qua est tota difficultas, q scilicet est etiā priuatus iusta possessione, vel administratione, tenent plurimi doctores, & præcipuè moderni post Panor. in c. Canonum. de consti. & in c. 2. de præscrip. lib. 6. & clarius. in c. dilecti. de arbitris. & ad idem est in c. cùm non ab homine. de iudi. & in c. peruenit. primo de appella. & in c. fin. de hæret. & in c. quibusdam. de pęnis.

Item Felin. in d. c. canonum. nu. 43. expressè idem tenet, quāuis in c. Rodulphus. de rescrip. & in c. audiuimus. de Simonia oppositū cum tertia opinione cōi sequenti dicere videatur. Item Guill. Maynetius in commentarijs super tit. ff. de reg. iur. in l. quod à quoquam. Item Dominicus in c. pro humani. de homic. lib. 6. & in c. cum fm leges. de hæret. li. 6. saltem qñ crimen est notorium. Item Barbatius in repetitione. c. Raynaldus. de testamentis. fol. 11. conclu. 1. fm c. 2. de præscriptis. li. 6. Item Pau. de Cast. in l. 1. §. ad bestias. ff. de postulando. Et Ang. de Perusio in aucten. de incestis nupt. nu. 2. & Corsetus in suis singularibus. tit. pęna. vbicunq; pęna &c. Item Ias. lib. 3. consiliorum. consil. 12. & Io. Ferrarius in l. quod à quoquam. ff. de reg. iur. Item glo. in c. quàm sit. de elect. lib. 6. in ver. eo ipso. & in verbo euacuetur. & glo. in c. commissa. eo. tit. & libro in verbo iusto impedimēto. & gl. in cle. qm̄. de vita & hone. cler. in vers. eo ipso. & gl. in cle. multorum. de pęnis. & ibidem Io. de Imo.

Et tandem doctissimus pater frater Alfonsus de Castro de lege pęnali lib. 2. c. 8. 9. & seq. vbi latissimè prosequitur, & tutatur hanc opi. à quo & multa de prædictis doctorum allegationibus desumpsi: nam licet aliquos doctores viderim, non tamen omnium ipsorum libros ad manum habebā, ideò illi fidissimo doctorum narratori fidendum duxi: quam opinionem prędictus pater probat quincupliciter omissis alijs ꝓbationibus, quæ non sunt tanti momenti.

1. Probatio. Primò quia qui retinet alienum inuito domino, si ei per iustam legē talis detentio non conceditur, peccat, & statim illi, cui debetur restituere vel relinquere, sub mortali tenetur. Sed qui per legem ipso facto priuatus est dominio bonorum suorum, detinet alienum inuito dño rationabiliter, puta fisco, vel eo, cui per legem adiudicantur, & nulla lex ei concedit talem eorum detētionem, vel possessionem: ergo peccat vt iniustus eorum possessor, & sub mortali tenetur ea relinquere fisco, vel &c. Idq; ante quancunq; iudicis sententiam. Consequentia patet, & maior similiter, quia lex nulli concedit, nec concedere potest detentionem alicui, dño rationabiliter inuito, idest sine eius culpa, aut sine causa: sicut nec furtum concedere potest. Item quia fm Cle. exiui. de verb. sign. Vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod ei expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Et de reg. iur. li. 6. Cùm aliquid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ex illo necessariò sequuntur fm glo. ibidem. Nam prohibitione furti prohibetur nō solum acceptio, sed ēt sola retentio alieni, fm cōiter doctores. Et sicut ex iusto dominio sequitur iusta possessio, aut ius ad illam; ità & in priuatione iusti dominij sequiꝰ priuatio iustæ possessionis, & iuris ad illam, & sic patet maior. Minor aūt probatur: quia dñs, puta fiscus, vel is, cui talia bona per legē adiudicata sunt, non concedit illi retentionem, vel possessionem eorum, vt patet, quia ignorās illum esse criminosum, & per consequens per legem priuatum bonis suis, non dr voluntariè ea illi relinquere. Quod etiā inde patet, quia statim vt per sentētiam iudicis declaratiuam scit illum esse talem, apprehendit possessionem. Neque vlla lex reperitur concedens illi talem possessionē vsque ad sententiam iudicis: quia c. cum fm leges. de hæret. lib. 6. id non concedit, sed solum prohibet ne fiscus eam apprehendat ante iudicis sententiam, vt latius patebit infra in responsione ad primum argumentum cōtra hanc opinionē. Nam si esset talis lex non solum permissiua, sed concessiua, qualis ad hoc requiritur, vtiq; cessaret omnis quæstio.

Secundò probatur opinio, quia post iudicis sententiam declaratiuam sine vlla alia sentētia condemnatiua, seu diffinitiua tenetur prędictus criminosus reddere bona fisco, vel illi, cui per legem adiudicantur: ergo & ante prędictā sententiam: patet antecedens fm omnes doctores, consequentia autem probatur: quia illa sentētia declaratiua nil de nouo præcipit, neque obligationem nouā imponit quoad hoc: sed solum declarat crimen commissum, propter quod secundum legem incurritur illa priuatio bonorū: vt sic alijs cōstet de crimine, & de iusta punitione, seu priuatione dominij, & possessionis: & vt sic fiscus, vel alius, ad quem per legem attinet, id sciens possit in foro contentioso iustè exequi talem pęnam apprehendendo possessionem: ergo solum in ordine ad alios, & ad fiscum est necessaria talis sententia iudicis declaratiua, non aūt in ordine ad ipsum reū & ergo ipse criminosus id sciens iam per illam legē condēnatus, & priuatus 2. Ratio.

natus erat iusta possessione, sicut & dominio bonorum per eandem rationē, ex quo in ipsa lege non fit distinctio priuationis dñij, & iustæ possessionis. Nam & si sic nō esset, iam noua alia sententia iudicis non solū declaratoria, sed & condemnatoria contra cōiter doctores opus esset. Sicq; tandem sequitur ꝙ quicquid talis sentētia iudicis declaratiua circa reum operatur, reus ipse habet à lege ante illam sententiam iudicis, quódq; sententia ipsa ad id necessaria non est.

3. Ratio. Tertiò probatur idem: quia lex pęnalis ipso facto continens sentētiam latam idem efficit in reo quoad ipsam pęnam ibi expressam, quod in eodem reo quoad eandem pęnam efficeret similis sententia, sola à iudice lata, si per illam tm̄, & non per legem condemnandus esset. Sed per illam sententiam iudicis condemnatiuam reus obligaretur in conscientia, non solum ad relinquendum statim dominium, & ius bonorum, & officiorū, sed & eorum simul possessionē (quod nullus ferè negat) ergo & ad idem tenetur per sententiam legis ipso facto ante sententiam iudicis declaratiuam. Consequentia patet cum minore, & maior probatur, qa non est minoris, sed potius maioris auctoritatis, & potestatis lex, q̄ iudex eius minister. l. eum quasi. §. si plures. ff. de fideicōmissa. liberta. & ibi glo. in verſ. indicat. quia & à sententia iudicis licet appellare, non autem à sententia legis: quia ille pōt errare, lex aūt minimè, si vt supponiſ, & loqmur, iusta sit.

4. Ratio. Quartò probatur idē: quia si fiscus, vel is, cui per talem legem illa bona adiudicata sunt ante sententiam iudicis declaratiuam, talia bona notorij criminosi apprehendisset: certè non teneretur ei illa restituere: ergo ipse criminosus tenebatur ante talem sentētiam iudicis ea illi relinquere. Consequentia patet: quia res, quæ solius vnius dñi est, non pōt à pluribus iustè possideri, altero eorum inuito. Et antecedēs probatur, quia fiscus modò peccauerit, modò nō, illa bona contra, aut pręter modum debitū sine pręuia sententia iudicis declaratiua capiendo: tñ instè ea possidet, ita ꝙ non tenetur restituere: vt patet per. l. quod à quoqnā. ff. de reg. iur. quod à quoquā pęnæ nomine exactū est, id eidem restituere nemo cogitur, quod valet ēt in foro conscientiæ, sicut & c. cū ſm̄ leges. de hæret. li. 6. & concordat Inn. in c. ex ratione. de appel. dicēs ꝙ executio pęnæ sine sentētia valet. Et Bal. in c. 1. de feudo sua culpa nō amittēdo, qa in mera executione non est necessaria cognitio, vel dilatio.

Et prædictum antecedens est verum, ēt si fiscus, vel is, cui illa bona per legem adiudicata sunt, secretò ea caperet, vel ēt æquiualētia bona illius criminosi euidēter cogniti, cuius crimē ꝑ testes, aut iudicialiter sufficienter probare non pōt: quia ꝑꝑ defectū probationis nullus admittit ius, quod iure habet, vt constat ex. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tutela. Et quia vnusquisq; potest sibi ius dicere, quando sibi deficit probatio iuris, & remedium iudicis secundum gl. in c. ius gentium. dist. 1. & 23. q. 2. c. 1. & 2. quod intelligē quando sine scandalo id fieri potest secūdum Altisiodoren. Alex. Adria. in 6. quodlib. & Medina de restitu. q. 22. licet eodem libro. q. 1. oppositum dixerit, in quo, vt ait Castro, sibi ipsi contradicit.

Quintò probatur opinio, qa ex opposita opinione sequeretur ꝙ habens crimen occultum, quod iudicialiter vllo modo probari nō potest, non incurreret pęnam legis ipso facto, ēt quo ad priuationem dominij bonorum, sicut neque, quoad priuationem iustæ possessionis eorū: neque in eum locum haberet talis lex, quia cùm tale crimē iudicialiter probari & declarari non possit: iam semper iustè possidebit tali bona, nō dominus: aut per præscriptionē, cùm mala fide fieret de non domino dominus. 5. Ratio.

Quòd si contra hāc opinionem arguatur sexcupliciter. Primò quia in c. cùm secundum leges. de hæret. lib. 6. habetur ꝙ fiscus non apprehendat bona hæreticorum per legem ipso facto confiscata, quousq; per iudicis legitimi sentētiā declaretur: ergo ille criminosus interim iustè possidet. Argum. 1.

Secundò arguit Magister Soto de iustitia & iure lib. 1. q. 6. art. 6. Ex Caiet. in 2 2. q. 62. art. 3. quia sicut naturaliter nō potest esse agens & patiens: ità non potest esse quisq; simul reus, & executor sententię, seu pęnæ contra seipsum latę, seu infligendę: neque lex me ipsum ministrū executorem meæ pęnæ facere pōt, ergo nullus tenetur in se exequi pęnam legis ipso facto reddendo bona &c. consequentia patet. Et antecedens probatur. Tùm primò quia pęna cōsistit in passione seu tolerantia, & non in actione: ergo qñ à lege imponitur pęna, intelligitur de tolerantia eius, nō de actione, qualis est traditio bonorū. Tùm secundò idem probatur antecedēs, quia nemo pōt iustè puniri, nisi via inquisitionis, denunciationis, vel accusationis, vt supponitur ſm̄ cōiter doctores ex c. qualiter & qñ. de accu. & optimè ꝓbat ipse magister Soto de secreto. Sed talis punitio contra inauditā partem iustè, vel legitimè fieri non pōt, vt hr̄ in c. suscepti s. de causa possess. & proprieta. vbi ait Papa. Nos contra inauditā partem diffinire in his possumus, quæ verba notanda sunt, quia id consonum est valdè iuri naturali, atque diuino, quia quantūcunq; lex in vniuersum puniat ipso facto: pōt tñ quis in particulari allegare ignorantiā, vel impotētiā, vel aliam causam in toto, vel in parte excusantē, ne sit dignus tali pęna legis ſm̄ epicheiam naturalem: contra quā nulla lex disponit, neque disponere pōt: vnde & ideò nullus condemnari pōt, nisi confessus, vel cōuictus sufficienter 1. q. 7. c. nos in quemquam. & c. iudex. & c. nihil. Nunc autem si reus ipse tenetur Argum. 2.

statim

statim exequi in se talem pœnam ipso facto inflictam, iam inauditus, & non confessus, neque iudicialiter cõuictus damnaretur: aut si dicatur ꝙ iam seipsum audit, & in sua conscientia confessus, & conuictus est sufficiẽter, saltem sequitur ꝙ efficitur iudex in sua causa contra totum ordinẽ iuris: ergo nulla lex ipso facto ad talem pœnam in se per bonorum traditionẽ exequendam obligat, vt dictum est.

Argum. 3. Tertiò arguitur ad idem, quia si opinio esset vera, sequeretur ꝙ reus teneretur bibere venenũ, vel seipsum occidere, vel manere in carcere damnatus, vel damnandus ad mortem, vel non comedere cibum oblatum: si lex lata de his pœnis sententiam contineret.

Argum. 4. Quartò arguitur: quia ecclesia non vult, & forte nõ potest obligare, vt quis se diffamet reuelando crimen occultum, & maximè pro redditione bonorum temporalium in vim tantùm pœnæ debitorum: quamuis aliunde ex iure naturali, vel diuino, in vim restitutionis, seu ob aliã causam aliquando ad id teneatur, de quo ad præsens nil curo. Sed si talis criminosus occultus redderet bona fisco, vel alteri secundum talem legẽ: certè se diffamaret, & periculum vitæ incurreret (vt sæpè cõtingere potest, quod & supponitur) ergo ad idem non obligatur.

Argum. 5. Quintò ad idem arguitur: quia hæredes catholici hæreticorum præscribũt bona illorum, quæ per quadraginta annos bona fide possederunt, vt hẽ lib. 6. de præscrip. c. vlt. Nunc autem cum sine possessione nõ fit præscriptio: ergo isti hæredes iustè possident per illud tẽpus illa bona. Sed illi iustè possidere nõ possent, nisi et ipsi hæretici, quorũ sunt hæredes, iustè possedissent ante mortẽ, vel ante sententiã iudicis declaratiuam: quia aliàs morte sua non possent hæretici suis hæredibus iustã relinquere possessionem, quã non haberẽt: ergo per legẽ ipso facto hæretici illi non erãt priuati iusta bonorũ possessione, & idẽ iudiciũ est de alijs similib. criminibus.

Argum. 6. Sextò arguitur ad idem per glo. in c. fraternitas. 12. q. 2. quæ tenet contra opinionẽ, quæ & cõiter à doctoribus allegatur in hac materia.

Respon. ad 1. argum. Ad hęc argumenta respõdet doctissimus Castro vbi supra. Ad primum negatur consequentia, quia licet ibi prohibeatur, ne fiscus ante sententiã iudicis apprehendat bona hæreticorum: non sequitur ex hoc ꝙ cõceditur hæreticis iusta bonorũ possessio. Sicut neque ex hoc ꝙ damnificatus non potest ẽm leges capere rẽ sibi furto sublatã, neque iudicialiter agere contra eũ, qui furatus est ab eo, apud quem ludus alearũ tpe furti exercebatur: ex hoc inquã non sequitur ꝙ fur in conscientia illi, aut pauperibus, reddere non teneatur: aut ꝙ lex illi eam rem concedit. Sicut neque sequitur: ego licitè non possum à Petro capere rem mihi debitã ex maleficio, aut contractu licito, vel illicito, vltra debitũ tẽpus detentam (secundum Ang. de Perusio in auct. de incestis nup. & communiter doctores) ergo ille iam licitè, aut iustè detinet, aut possidet.

Sed contra hanc responsionem replicatur, vt replicat Soto, vbi supra, ꝙ licet ita sit ꝙ non valet prædicta consequentia, qñ possessio talis rei, ẽt ante crimen illud, esset aliàs prohibita: benè tñ valet qñ ante crimen non erat prohibita, sed erat iusta possessio, tunc enim lex prohibendo executionem fieri, consequẽter concedit illum in sua iusta possessione, quam ante crimen habebat, permanere. Potest enim lex alicui, vel fisco concedere solum dominiũ alicuius rei sine possessione absolutè ad semper, vel ad tẽpus, quousq; sententia iudicis habeatur: & ꝙ interim alter maneat in sua iusta possessione, sicut anteà erat, quamuis non possit priuare quemquã suo iusto dominio, quod habebat sine culpa, aut sine causa rationabili: & quidẽ hæc replica eneruat vim secundæ opinionis præfatę, & est fortis contra eam pro tertia opinione sequente.

Respon. ad 2. argum. Ad ẽm argumentum, quod magister Soto vt tanquam Achillem æstimare; cùm ne Thersites quidem mihi sit, ego resp. negando antecedens, & ad primam eius probationẽ dico, ꝙ pœna consistit nõ quidem in actione, prout sola actio est, sed vt passio, id est pœnalis est: sicut & omne agens agendo repatitur, non quatenus agẽs, sed quatenus passum illius repassionis est, aut certè pœna cõsistit in passione inde orta, atque sequente, quæ ipsi agente pœnalis est, & aliqñ multò magis, q̃ si ab alio illa passio pœnalis, seu afflictio infligeretur, quod patet experientia: quia & sæpè per legẽ, & sępius per superiorem, aut per iudicẽ iustè imponitur pœna ꝙ quis oret, legat, cantet, scribat, remiget in galeis, pugnet contra inimicos fidei, det eleemosynã, ieiunet: imò & ꝙ seipsum flagellet, vt fit in religionibus: ad quam pœnã, quæ est actio pœnalis, exequendam reus vtiq; tenetur: & ergo similiter ad restituẽdũ & soluendũ quod debet, aut quod ei soluendum imponitur, ẽt si id facere actio sit. Ad quod facit c. Romana. de censibus. & c. qm̃. de vita & hon. cler. vbi condemnatur quidam in conscientia ad reddendum duplũ, & dandũ pauperibus.

Ad secũdam autem probationem supradicti antecedentis resp. ꝙ illa maior & minor solum procedunt, & habent veritatẽ de punitione iudiciali per superiorẽ facienda, vt patet expressè ex ipsis textibus, & ratione ibi adducta: quod s. ideò quis inauditus, & non confessus, vel non legitimè cõuictus condemnari, aut puniri nõ debet a iudice applicante dispositionem legis ad hunc casum particularẽ: vt ibi dictũ est. Cũ quo stat ꝙ sicut vbi est euidentia criminis, & criminosi, ità ꝙ nulla tergiuersatione excusari põt, vtiq; põt iudex illum inauditũ, & non confessum, sed ipsa euidẽtia notoriè conuictũ cõdẽnare iudicialiter, atq; punire, cui in hoc reus ipse

obedire

obedire tenetur. Ità similiter & lex potest ipsum criminosum intra se in sua cõsciẽtia & suo crimine sufficienter conuictũ in foro conscientię condemnare, siue punire: cui ẽt in hoc reus ipse æquè, aut plusquã iudici ministro legis obedire tenetur. Nam supponitur ẜm cõem, & verã sententiam ꝙ leges ad sui obseruantiam obligant, ẽt in foro conscientiæ: quia & oppositũ tenere erroneũ est. Neque est contra ordinẽ iuris, sed neque vllũ apparet inconueniẽs ꝙ in foro conscientiæ in sua quisq; causa sit iudex, & reus, & executor: imò & melior, q̃ alius iudex in causa suæ conscientiæ, in foro conscientiæ esse põt, & debet; 1. Corint. 11. Si nos metipsos dijudicaremus &c. & psal. 118. Feci iudicium & iustitiam, non trad. cal. me &c. in iudicio sacramentali, seu pęnali idem est reus, & executor pęnitẽtiæ per confessionem, aut ẽt per solos canones inflictæ vel iniũctæ, vel propria voluntate assumptę ẜm Tho. 3. par. q. 85. ar. 3. & Sco. in 4. dist. 14. q. 2. ex Aug. lib. de pęnitentiæ medicina, & cõiter doctores. Item in pęna testamentaria, & cõuentionali idem põt esse, & de facto est iudex, reus, & executor suæ pęnæ: quã & in conscientia hęres ipso facto soluere tenetur ẜm Caiet. in summula tit. pęna. & 2. 2. q. 62. art. 3. & cõiter doctores. Item in pęna per iudicem inflicta in foro iudiciali idem potest esse actor & reus in aliqua causa, vt hoc expresse dr̃ in c. ex literis, de probationibus, & ibi glo. & similiter potest idem esse reus & executor, vt patet, qñ quis condemnatur ad aliquid agendum, puta legendum, dandum, vel faciendum, vt supra exemplificatũ est. Nam licet ad rectum, perfectumq; iudiciũ oporteat esse personas distinctas, iudicẽ, actorẽ, reum, & testes (vt habetur in c. forus. de verb. sign.) non tamen oportet ꝙ executor iustitiæ, qui ad iudicem refertur, & ex eius parte se tenet, distinguatur à reo: quia sæpè ipse iudex est executor sententiæ suæ: & aliquando executionem cõmittit ipsi reo, vt fit in religionibus, vbi prælatus aliquando flagellat: aliquando præcipit reo, vt se flagellet, vel faciat aliud eiusmodi: & iudex per sententiam cõmittit viro actori, vt occidat vxorem iudicialiter probatam adulteram: aut ꝙ occidat sui patris interfectorem, secundum leges: ergo & similiter potest committere, & præcipere ipsi reo, vt in se pęnam aliam exequatur: nisi aliquo iure prohibitum esset, vt infra in respõ. ad tertium argumentum habetur.

Item si nõ posset idem esse reus & executor suæ pęnæ in se ipsum exequendę: sequeretur ꝙ criminosus etiam post sententiam iudicis declaratiuam, & condemnatiuam nõ teneretur bona reddere fisco, sicut nec ante illam sententiã, per eandem rationem, quia scilicet, id est agere, & exequi pęnam in se: quod tamen est contra omnes doctores, & contra veritatem apertam. Neque Caieta. 2. 2. q. 62. art. 3. & q. 69. art. 4. id negauit ꝙ scilicet post sententiam iudicis reus tenetur soluere debitũ, & exilium petere, & cooperari executori, vt oportet, ad pęnæ executionem à iudice iniunctã: sed solum negauit ꝙ ex sola lege ipso facto aliquis reus tenetur ad executionem pęnæ prædictę, sed ex iudicis sententia adiuncta, vt ait tertia opinio communis, quæ proximè ponetur.

Igitur prędicta ratio non militat contra hanc secundam opinio. Nam si nullus reus per ipsam legem posset obligari ad exequendum in se pęnam legis ipso facto, sed per iudicẽ: ergo nulla lex in aliquo casu id posset. Constat autem ꝙ in multis casibus particularibus supra contentis in tertio notabili id potest secundum omnes doctores. Constat etiam ꝙ ipso facto priuat dominio rerum sine alia sententia iudicis, & ẜm omnes ferè doctores, vt habetur in tertia opinione sequente: ergo similiter potest priuare iusti possessione: & ad actionem, scilicet ad bonorum traditionem, etiam ante sententiã iudicis exequendam, ipsum reum potest obligare, vt ait hęc opinio secunda, vt dictum est, & sic patet responsio ad secundum argumentum.

Ad tertium argumentum respon. vno modo ẜm Castro vbi supra negando sequelam. Nam hæc opinio intelligitur de lege iusta, qualis est ea, quæ alias pęnas, citra mortem, ipso reo sibi infligere iniungit: nulla autem lex iuste præcipere potest, sed neque iudex, ꝙ quis seipsum occidat faciendo, aut omittendo, id vnde naturaliter immediatè necessariò sequatur mors: quia est contra præceptum Non occides. Homo enim non potest à se abdicare vitam, sicut bona tẽporalia, in quibus habet plus dominij, aut iuris, q̃ in propria vita, Ideò homo peccaret obediendo tali lege, siue præcepto contra legem diuinam & naturalem. Vnde & tales leges solum vigẽt, aut viguerunt inter Barbaros, & infideles, excęcatos, aut deprauatos, etiã circa multa alia, quæ sunt iuris naturalis. Hæc Castro, & consonat Caiet. 2. 2. q. 69. art. 4. *Respon. ad 3. argum.*

Alio modo posset responderi, & fortè melius ẜm Victoria in 9. relectione de homic. conclu. prima in respon. ad octauum argumentum concedendo sequelam, ꝙ scilicet reus ad id teneretur, idq; licitè facere posset solum tooperando iustè actioni alterius in seipsum occidendum: & ita potest bibere venenum sibi propinatum, & applicare laqueum sibi suspendendo, & ascendere scalas ad patibulum, & intrare ignem, vel flamen, vel lethale tormẽtum: idq; ex obedientia legis, vel iudicis, etiam quando ad hæc non teneretur, vel ad exercitium patientię, & virtutis, vt martyres fecerunt: quia & sic agere, aut cooperari ad legis, vel iudicis imperium quodammodo pati est. Nam & ex causa legitima potest quisque beneficio iuris naturalis, & diuini renunciare, dum aliàs non prohibetur ex præ-

cepto

cepto autem. Non occides nō prohibetur id in se permittere, & quodāmodo cooperari ex causa rationabili vrgente: quò fit vt à fortiori reus possit esse executor, & minister legis, & pœnæ citra mortem in se, sicut in alium, exequendæ.

Respon. ad 4. argum. Ad quartum respon. ꝙ in tali casu, qū scilicet ex traditione bonorum, vel ex alia pęnę executione immineret maius famæ, vel vitæ, detrimentum: suspenditur tunc obligatio exequēdi in se talē pęnā: quæ tñ manet in sua vi pro alio tpr, quo id commodè fieri possit, scilicet per se: vel per aliū paulatim, & secretè, dicta bona tradendo: sicut cōiter dicitur de fure occulto, & de adultera habēte filium ex occulto adulterio in fraudem bonorum mariti, & hæredum.

Respon. ad 5. argum. Ad quintum respondeo negando antecedens secundæ consequentię, vbi dr̄, ꝙ hæredes hæreticorū illa bona iuste possidere non possent, nisi & ipsi hæretici post patratum crimen illa iuste possedissent &c. & ratio est, quia licet nuda, realisq; possessio proueniat hęredibus illis ex reali possessione, & hæreditate parentum hæreticorum: non tñ iusta possessio, vel iustitia possessionis: hæc enim iusta possessio prouenit illis hæredibus ex lege, quæ pp bonam fidem filiorū catholicorum voluit ꝙ iuste possiderēt ea, quæ ex hæreditate parentum hæreticorū per illud tps realiter possidebant; ideò illi possunt legitimè præscribere: non aūt parentes, neque eorū hæredes hæretici: quia hi mala fide possident. Et similiter in alijs criminibus dicendum est: licet Fel. in c. canonum. de constit. nu. 43. aliter, & insufficienter ad dictum argū respondeat. Et no. ꝙ mala fides in proposito est idem, quod mala conscientia: quæ iudiciū, quo possidens iudicat alienum esse quod possidet, & se id iniustè possidere: & contra, bona fides est, licet alij aliter distinguāt, qa & sic accipit fides pro consciētia, ad Ro. 14. Omne quod nō est ex fide peccatum est.

Respon. ad 6. argum. Ad sextum respon. tripliciter. Primò, ꝙ illa glossa non est textus, neque valet plusquā probat; probat aūt nihil. Secundò ꝙ nō loquitur de sententia lata, sed deferenda per iudicē, vt patet ex ipso textu, & ſm Panor. in c. 1. de constitu. & c. dilecti. de arbitris. & Fel. in c. canonum. de constitu. nu. 43. & Andream Tiraquellum super l. si vnquam in verb. reuertatur. C. de reuocan. donatio. Tertiò resp. ꝙ loquitur in illo casu particulari tm̄, scilicet quoad furtū de rebus ecclesiasticis in gēte Anglorum: idq; dispositiuè, & pro tunc, quoad illos duntaxat: quia erant recenter ad fidem conuersi, ne scilicet redderent quadruplum, quod ſm aliam legem cōem, quę habetur in c. in legibus. & c. si seculi. 12. q. 2. reddere tenebantur (vt patet ex ipsa gl. & ex ipsis verbis, & intentione Beati Gregorij) cuius sunt verba ipsa in fine registri lib. 12. Epist. 31. in respon. ad interrogationes Augustini Episcopi Anglorū, vnde Gratianus illa verba desumpsit. Et addit prædictus Pater Castro vbi supra ꝙ ibi Gratianus volens dicta capitula conciliare, dicit illud de seueritate legum, hoc autem Gregorij de ecclesiastica māsuetudine dictum intelligitur: sed melius conciliando dixisset illud quoad omnes, hoc particulariter & dispēsatiuè quoad Anglos pro eo tēpore dictum est: licet etiam Philippus Decius in c. Canonum. de constitu. nu. 20. aliter limitet, & saluet dictā glossam, & ipse, & Ioannes Ferrarius vbi sup. de reg. iur. in quibusdam alijs non bene dicant: sed in sententia cum prędicta hac secunda opin. concordent, Et quidem hæc opi. stando in rigore legum vix poterit expugnari: & satis defensabilis est, vt eam doctissimus Castro fortificauit: sed est nimis rigida, & non practicatur, & fortè etiam falsa est.

3. Opinio. Tertia opinio cōis tenet mediū inter supradictas duas opiniones, tenet enim, ꝙ per talem legē ipso facto criminosus statim à patrato crimine priuatus est dominio, & iure bonorū, non autem iusta eorum possessione, neque ab officij administratione, quam habebat ante ipsum crimē, quousq; per sententiam iudicis declaretur.

1 Pars prima ratio. Prima pars de priuatione dominij contra primam opinionem suprapositam probatur tripliciter. Primò quia humana potestas tām laica, q̄ ecclesiastica, potest id statuere, & per talem legem ipso facto iam declarat hanc suam voluntatem ad inducēdum eam obligationem ad talem pęnam de facto induci, quam per legē inducere poterat, ergo. Consequētia patet, & minor probatur quadrupliciter. Primò quia lex potest id quod non est contra superius ius diuinū, vel naturale, quatenus ad bonam vitā conducit, quale est hoc. Secundò quia sicut suo præcepto pōt ad culpam, quare non ēt ad pęnam ipso facto pōt obligare, ēt condemnare, ita ꝙ sine alia sententia iudicis culpā, & pęnā simul, aut per se transgressor incurrat? certe nulla videtur repugnantia. Tertiò quia si homo iudex, siue prælatus minister legis id potest, quare non potius ipsa lex, vel legislator, id poterit? Quartò quia de facto, multæ leges sunt, quæ non solum dominio, sed & possessione rerum, aut officiorum ipso facto priuant, & ad alias penas ipso facto obligant, vt supra in tertio notabili habentur: ergo non est dubitandum ꝙ prædicta potestas per suas leges generaliter id possit: & sic patet illa maior.

Minor autem ꝙ scilicet per talem legem ipso facto iam declaratur id fieri quoad priuationē dominij, probatur, quia non vr̄ per quę alia verba lex ipsa clarius possit suam exprimere voluntatem ad prędictam obligationem, vel effectum inducendum, alioqui nulla esset differētia inter sententiam per pęnam latam, & ferendam.

Si ad hanc probationem dicatur ꝙ similiter idem probaretur de priuatione iustæ possessionis ipso facto per legem, sicut & de priuatione dñij, id vtiq; cōcedendū esset: nisi esset alia rō,

seu

seu lex, quæ ipsas leges quoad priuationē dictæ possessionis aliter esse intelligendas comprobaret, vt proximè in secundæ partis huius communis opinionis probatione patebit. Sed hæc minor potest etiam negari, vt habetur infra in respon. ad sextum argumentum, ibi videatur.

2. Ratio. Secundò probatur eadem prima pars, quia c. cùm s̄m leges. de hære. lib. 6. expressè præmittitur ꝙ pp aliqua crimina s̄m leges eo ipso suarum rerum dominium auctores delictorū perdūt, & Papa determinat ꝙ idem sit pro crimine hæresis: sed ꝙ fiscus ea non apprehendat bona vsque ad sentētiam criminis declaratiuam, ergo expressè constat ꝙ priuati sunt dominio.

3. Ratio. Tertiò probatur eadem prima pars, quia ex c. Fęlicis. de pœnis. li. 6. hr̄ ꝙ qui ipso iure suis bonis priuatus est, quamuis nulla sequatur iudicis sententia declaratoria, non pōt vendere illa bona: sicut nec ille, qui per sententiam iudicis dn̄io bonorū priuatus est: & sic docet Bal. in auct. incestas. C. de incest. nup. & Io. And. & Anch. Dominicus, & Philippus. in c. cùm s̄m leges. de hære. li. 6. & oēs doctores in hoc cōcordant ꝙ talia bona non possunt alienari tit. oneroso, vt supra in secundo notabili hr̄: ergo à tpe patrati criminis caret dn̄io, & iure bonorum, & officiorum. Nam si nō careret, vtiq; posset ea ēt titulo oneroso alienare, & suis vti officijs. Sed hæc ratio non est efficax, vt patet ex prima opi. supra posita: adeò priores duę ꝓbationes, auctoritasq; omniū fermè doctorū sufficiant, vt latius refert, & tenet Cōradus de cōtractib. li. 1. q. 7. concl. 2. & 3. & ita patet prima pars. In prima aūt opin. respōdetur ad rōnes ibi cōtra hāc partē adductas.

2. Pars. Secunda aūt pars huius tertię opin. ꝙ. s. ante sententiā iudicis declaratiuā non priuatur reus iusta possessione, neque officij administratione,

1. Ratio. probatur dupliciter. Primò quia lex humana sic statuere pōt tàm concedendo alteri solū dn̄ium alicuius rei sine eius possessione, q̄ ēt priuando alterū dn̄io ex culpa, & non possessione, vsque ad sententiā iudicis, & de facto iam sic statuit: quod patet dupliciter: tùm primò quia in d. c. cū s̄m leges: quia ibi prohibendo ne fiscus, cui dn̄ium bonorū hęretici ascriptū est, apprehēdat eorū possessionē vsque ad sententiā iudicis, iam solū dn̄ium fisco concedit, & ex consequēti relinquit ipsum possidētē in sua iusta possessione, quā habebat vsque ad prædictā iudicis sententiā: tùm secundò præfata minor probatur: quia in pœnalibus interim dùm pars non habet actionē, nec eā exercere pōt, neque procedere cōtra reū, reus ipse nō tenetur ei cedere, aut relinquere id, quod in vim pœnæ per legē ipso facto debet, aut punitus est: qa id non absolutè debetur illi, nisi mediāte actione, & petitione, vel sententia iudiciali, vt Medina de restitutione q. 22. s̄m cōiter doctores optimè probat de pœna, & lucro ludentiū ludo per legem prohibito. Neque obstat dicere cū Hērico in c. ex literis. de diuortijs, ꝙ. qn̄ quis habet ius vel actionem, & ei deficit probatio, tenet pars illi restituere, ac si cōtra ipsum probatū esset. Nunc aūt in proposito fisco, aut alteri, cui per legem ipso facto bona delinquētis applicanł, non deficit ius, vel actio ad talia bona, sed solū ꝓbatio, vt patet, quia ignorat delictū, quo cognito, & ꝓbato p sententiā iudicis declaratiuā, statim ea licitè apprehēdit: ergo ēt ante talē sn̄iam criminosus ei tradere tenet.

Hæc inquam ratio nō obstat. Nam illa maior Henrici est vera sine exceptione solum, qn̄ pars tenetur alteri aliàs habēti dn̄ium restituere, vel soluere quicquā ex lege naturali, vel diuina, puta ex furto, vel contractu, vel ex iusta damnificatione, & huiusmodi: secus si ex lege humana pęnali, de qua loquimur. Item dato ꝙ de omni debito, & lege, ēt pęnali, esset vera illa maior: tn̄ negatur minor: quia non solum illi deficit probatio, sed ēt ius, & actio petēdi: quia deficit sententia iudicis declaratiua, qua mediante, & non aliter, ille, vel fiscus, talia bona criminosi petere, vel apprehendere potest, vt dictum est s̄m cōiter doctores in c. Fęlicis. de pęnis. li. 6. & in c. cùm s̄m leges. de hæret. lib. 6. dicentes ꝙ in pęnis etiam ipso facto inflictis per legē executio fieri non potest, nisi iudicis sententia præcedat: & idem dicunt Io. And. Archid. & communiter doct. in c. pro humani. de homicid. lib. 6. vt hoc etiam Syluester refert, tit. Assassinus. q. 5.

Secundò principaliter probatur hæc tertia opi. quoad hanc secundam eius partē: quia consuetudo est optima interpres legū, vt hr̄ in c. cū dilectus. de consuetu. quæ, & si sit legitima, seu ꝓscripta, derogat legē humanā, & valet ꝓ lege s̄m cōiter doctores in d. c. & in c. cùm cōsuetudinis. & c. fi. eo. tit. & alibi, vt breuiter de hoc agit Syluester tit. cōsuetudo. q. 6. & 7. tit. interpretatio. q. 5. & tit. lex. q. 16. Nunc aūt talis est cōsuetudo hęc tāto tpe practicata, simul & cōi sensu, & opinione doctorū roborata, vt cōtinel in ꝑdicta tertia opi. ergo in dubio, seu vario legū intellectu pp varietatē doctorū, vel opinionū, sic vel sic eas interpretantiū, valere debet ꝓ vera taliū legū interpretatione, ꝙ. s. c. s̄m leges. de hęre. li. 6. & oēs aliæ similes leges ipso facto priuationē bonorū generaliter infligētes, debēt intelligi ꝙ earū virtute criminosus statim cadat omnino à dn̄io, nō tn̄ à sua iusta bonorū possessione vsque ad sentētiam iudicis declaratiuā, vt dictum est. 2. Ratio.

Et confirmatur primò, simul & probatur ꝙ talis sit sensus prædictarum legum generaliter loquendo; nisi vbi aliud specialiter constiterit, vt supra in tertio notabili de aliquibus legibus dictum est; quia nisi prędictum cap. cùm secundum leges, & aliæ eiusmodi leges pœnales intelligantur, certè non opus erat specialiter cauere, vt ibi cauetur dicendo, Confiscationis tam n huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum oc-

cupatio fieri non debet per principes, aut per alios eorum officiales, antequam sententia super eorum crimine fuerit promulgata, cùm constet iã ex iure cõi in re sibi debita neminem posse sibi ius dicere, nec nisi per sententiã iudicis eam capere posse. Nam si dictæ leges aliud, q̃ dictum est, voluissent, vtiq; expressissent, ne occasio relinqueretur erroris, in eo maximè, cuius oppositum cõsuetudo cum cõi opinione practicabat; sicut &, qñ aliud specialiter voluerunt, id expresserunt, vt patet in c. pro humani. de homic. lib. 6. vbi postquàm lex illa Assassinos officijs, & dignitatibus, & bonis ipso facto priuauit, tandẽ ait. Et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquẽ scelus tam execrabile cõmisisse, nullatenus alia excõicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur: vbi supposita adhuc opinione dictũ ꝗ sine vlla alia sententia iudicis declaratiua Assassini incurrunt prædictam pęnam, vr ex ipsa lege significari ꝗ, nisi id exprimeret, vtiq; sententia iudicis prædicta requireretur, vt hoc Syluester tit. Assassinus. q. 5. benè & breuiter tangit. Item in extrauag. Pauli. 2. ambitiosè, de præb. similiter dicitur quòd qui ecclesiastica bona alienauerint, ipso facto absque alia iudicis declaratione, sint beneficijs, & dignitatibus priuati.

Ex quo patet ꝗ cùm talis expressio alicubi ponatur, alicubi non; iam, nisi exprimeretur, certè per legem generalem ipso facto non censerentur priuati iusta eorum possessione vsque ad sententiam iudicis declaratiuam: alioqui superfluè talis expressio ibi poneretur, si ex lege ipso facto generaliter intelligeretur.

Item in concilio Constantien. postquàm decretũ est ꝗ nullus teneretur vitare generaliter excõicatos, vel suspensos, tãdem subiecit ꝗ per hoc non intendit in aliquo ipsos criminosos talibus censuris ligatos reuelare &c. Vbi significare vr ꝗ, nisi id exprimeret, certè ipsi criminosi intelligerentur ex consequenti releuari, & beneficium illius decreti participare. Item ad prædicta facit aliquo modo theorica Bartoli. in l. nõ dubium. C. de legi. ꝗ dum lex aliquid prohibet, si vltra procedit dando modum infirmãdi, quod actum est, aut qñ sustinet, & confirmat factum, non est inutile ipso iure quod factum est. Et sic vr in proposito, vbi lex priuat criminosum ipso facto bonis suis: & tñ in d. c. cùm ẽm leges. prohibendo ne fiscus, aut alius, capiat talia bona ante sententiam iudicis, iam vr aliquo modo infirmare prædictam priuationẽ, saltẽ quoad bonorum possessionẽ: ergo non est inutilis ipso iure, idest non tollitur iusta possessio, vt dictum est.

Confirmatur secũdò, simul & probatur ꝗ sic debeant intelligi prædictæ leges, vt dictum est, quia in pœnis mitior interpretatio facienda, & tenenda est. de re. iur. lib. 6. & c. Fœlicis, de pęnis: idq; est verũ tàm in dubio factũ, q̃ iuris pp eandem rationẽ: & quia ibi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus ẽm glo. in c. solite. de maior. & obed. ergo sic mitius est intelligẽda, & interpretãda prædicta lex pęnalis ipso facto, vt ait opinio; maximè quia, nisi sic interpretetur, iam contra naturã, & cõditionẽ iustæ legis talis lex ipso facto pęnalis esset intolerabilis, nec esset accõmoda cõi hominum fragilitati, vt patet experientia: & quia qui scienter & occulte hæresim manifestã sine arbitris ore proprio pertinaciter affirmauit ad horam, & statim pęnituit; certè pęnales leges incurrit, vt patet, quia ipso facto est excõicatus, & eadẽ ratione alias pęnas ipsius legis incurrit: quod patet ex practica inquisitorũ: quia, si de hoc cõuincatur in iudicio, eius bona confiscãtur, nisi ob leuitatem hæresis aliqua ei remittantur, quãuis petens veniã recõcilietur, non relaxetur, & tñ nõ tenetur ante sententiam iudicis sua bona tradere fisco: quod inde patet: quia si spõte seipsum inquisitoribus pęnitens offerat, non solet mulctari omnium bonorũ priuatione, neque diffamari, vt hoc ipsum ait ẽi Castro de punitione hæreticorũ lib. 2. c. 6. ergo nec ipse seipsum suis bonis, & eorum possessione priuare tenebatur. Igitur standum est probabilius prædictæ tertiæ opinioni, maximè quia, vt ait Gerson lect. quarta de vita spirituali corolario 11. in omni arte & doctrina est valdè perniciosa assertio, audax, & extrema, præsertim vbi obseruatio cõis obnititur & obuiat: & sępè per tales assertiones publicas nimis duras, strictas, & generales, præcipuè in non certissimis, nequaquã homines à luto peccatorũ eruuntur, sed in illud ꝓfundius, & desperatius immerguntur. Hæc ibi. Et in 13. corolario ad idem est. Not.

Quoad priuationem autem officiorum, & suspensionẽ eorũ consuetudo interpretatur, leges pęnales ipso facto sic intelligi debere: ꝗ scilicet officialis, & prælatus, ipso facto per legem suo priuatus, vel suspẽsus, officio, dum toleratur ab ecclesia vsque ad sententiam iudicis pp vtilitatem cõem eius gesta, & acta valeant: ipse verò officium exercẽs peccat quidem, nisi in casu necessitatis, qñ scilicet tale eius exercitium fuerit necessarium, ne eius vel alterius crimen occultum reueletur, vt supra q. 35. pręcedente de hoc latius dictum est. Nam de tabellionibus, & alijs eiusmodi officialibus, id specialiter tenet glo. in auct. de tabell. §. pen. Et Panor. in c. cùm non ab homine. de iudicijs. & de ꝑlatis id expressè dicit Richar. in 4. di. 18. art. 7. q. 1. Et Syluester de his latius tit. excommunicatio. 3. q. 10. q. 11. & tit. confessor. 1. q. 19. confessor. 3. in prin. & patet in c. exceptionem. de exceptionib. & c. consultationibus. de iure patronatus; licet Panor. in c. veritatis, de dolo & contu. id malè limitet.

Hanc tertiam opinio. cõem tenent doctores vtriusq; iuris in diuersis locis. Nã quoad primã eius partem ab omnibus ferè tenetur. Et quoad secun-

secundam, in qua est difficultas contra secundam opinionem suprapositam, specialiter tenet eam Bal. lib. de vsibus & feu. & c. 1. de feudo sine cul pa non admittendo: & in l. id quod pauperibus. C. de episco. & cler. q. 9. & in auth. de fideicommissis, & Bar. in l. eius, qui delatorem. ff. de iure fisci. & Io. And. c. 1. de homic. lib. 6. & Dominicus ibidem. & c. cum secundum leges. de hæret. lib. 6. & communiter doctores ibidem, cum glo. in c. fraternitas. 12. q. & signanter Guillel. Benedictus, super c. Raynutius. de testamētis. par. 2. nu. 32. Et Hippolytus Marsilius in sua practica causarum criminalium. in §. aggredior. num. 105. & in rubrica. ff. ad legem Corneliam. de falsis. nu. 24. & Alciatus in l. posteaq;. C. de pactis, & in l. si quis maior. C. de transactionibus. & Directorium lib. 3. tit. 9. Et Simancas in suis institutionibus catholicis c. 9. & plures alij, quos refert fidissimus Castro, vbi supra, quos omnes legere non potui, sed aliquos eorum reliquos ex eius fida relatione proposui.

Et de theologis Caiet. secundum Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. Et Conradus de contractibus. quæst. 7. Adrianus in sexto quolib. art. 1. concl. secunda, nec oppositum sensit de ludis agens in materia de restitutione. Et Soto lib. 1. de iustitia & iure q. 6. art. 6. neque sibi cōtradicit, vt patebit infra in responsione ad quartam rationē contra hanc opinio. Et Victoria in quarta relectione, quę est prior de Indis, vel insulanis, par. prima, in quadam quinta propositione de confiscatione bonorum hæreticorum. Et Couarruuias in regula peccatum, par. 2. §. 8. Et sum. Rosel. tit. absolutio. 1. & tit. pœna. Et Syluester tit. hæresis 1. q. 8. titu. pœna. q. 25. titu. Assassinus q. 5. Et summa Ang. tit. pœna. §. 3. & tit. hæreticus. §. 5. quamuis ibi sequens Panor. in c. cùm non ab homine, de iudicijs. & Feli. & quosdam alios malè limitet hanc communem opinionem, dicens ꝙ in notorijs priuatur criminosus iusta bonorum possessione, etiam ante iudicis sententiam declaratiuam: quod non est verum, vt patebit infra in respon. ad quartam rationem contra opinionem.

Respō. ad 1. rationem 2. opinionis. Argumenta contra hanc tertiam opinionem cōmunem sunt illæ quinque rationes supra positæ ad probandam secundam opinionē, ad quas respon. Ad primam negatur minor, quatenus dicit quòd nulla lex tali criminoso concedit suam possessionem. Nam (vt supra probatū est) dum c. cùm secundum leges, & alia iura prohibent, ne ante sententiam iudicis fiscus, vel alius bona confiscata apprehendat; iam consequēter si non ex rigore at ex benigna, consueta, & rationabili ipsarum legum interpretatione, & intellectu talem ei possessionem, qualem ante crimen habebant, concedunt, vsque ad sentētiam iudicis declaratiuam.

Resp. ad 2. Ad secundam respon. negando consequentiam, & ad eius probationem dico quòd illa sententia iudicis declaratiua per se, aut virtute sua duntaxat non præcipit, nec obligat ad aliquid de nouo, sed præsupposita lege, & virtute eius, aut potius ipsa lex est, quæ per illam sentētiam declaratiuam, & non aliter, nec ante voluit illum criminosum esse omnino in effectu priuatum à iusta bonorum possessione. Et ideò negatur ꝙ sententia declaratiua iudicis solum requiratur, vt declaret crimen, vt alijs innotescat: sed etiā requiritur vt condemnet, vel ponat in actu conditionē, qua mediante, & non aliter lex vult criminosum etiam in conscientia esse ipso facto priuatum sua iusta bonorum possessione: quia supra probatum est ꝙ non vult lex ꝙ sua virtus punitiua ad reum ipsum quoad hoc pertingat, nisi iudicis ministerio, qui minister legis est, pęnam legis applicans ad reum, excepto si specialiter aliquādo lex ipsa pęnam aliquam ipso facto, etiam sine iudicis ministerio velit applicare, vt supra dictum est.

Ad tertiam rationem, respon. negando maiorem, & ad eius probationem negatur cōsequentia: quia ex hoc quòd iudex per sententiam puniens obligat statim, vel ipso facto ad pęnam priuationis iustę bonorum possessionis non sequitur maior virtus iudicis: quàm legis: tùm primò quia lex per se obligat transgressorem eius statim ad culpam: tùm secundò quia potest, si vult etiam statim ipso facto obligare ad ipsam pęnā, vt iudex sine vlla sententia iudicis, vt sæpè dictum est. Quòd autem id nō generaliter faciat, ideò est quia lex rationabiliter id nō vult, vt supra probatum est: ideò solum probatur, & conceditur ꝙ virtus punitiua legis ipso facto quoad priuationem iustę possessionis lege sic disponente ad reum nō pertingit, nisi iudicis ministerio, qui est minister legis, vt supra, & in respon. ad secundum dictum est. Resp. ad 3.

Si replicetur ꝙ lex statim obligat transgressorem ad culpam: ergo & ad prædictā pęnam. Respon. negando consequentiam: & ratio est: quia culpa ex sua natura incurritur ex obliquitate ad suā legem, ex quo est difformitas ab ea, vel contra eam: pœna verò non nisi quomodo lex statuit eam transgressori applicari debere, quod generaliter non vult lex, nisi mediāte sententia iudicis, vt dictum est.

Ad quartam respon. negando antecedens: imò restituere tenetur: quia iniustè possidet quod non nisi mediante sententia iudicis sibi debetur, vt supra dictum est. Et hoc est verum quantuncunque crimen & criminosus notoria sint & euidentia: quamuis oppositum teneat Panorm. in cap. cum non ab homine. de iudi. & Felin. in cap. Rodulphus. cum quibusdam alijs doctoribus secundæ opinio. suprapositæ. Ideò sum. Angel. tit. hæreticus. §. 5. male in hoc prædictos doctores secutus est, vti Simancas, vbi supra optimè probat in §. 74. 75. ad quod faciunt Resp. ad 4.

ciunt ea, quæ inferius q. 37. latissimè habentur.

Et ad I. Quod a quoquam respon. ꝙ loquitur de pœna, quæ legitimè iā exacta est, qualis non est in casu ante sententiam iudicis declaratiuam. Et ad Innocen. respon. ꝙ loquitur, & intelligitur solum de pœna, quæ ad sui executionē nullam aliam sententiam et declaratiuam requirit ex pacto, seu conuētione partium, aut ex dispositione, seu lege aliquā id specialiter statuente, vt supra in tertio notabili hr. Et ad Bal. similiter respon. quia et loquitur de merè executione legitima, qualis in proposito non est: cum neque fiscus, neque alius habeat actionem ad prædictorū bonorum apprehensionē ante sententiam iudicis, vt dictum est. Neque clarissimus doctor Medina vbi supra oppositū dicit, neque sibi vsquā contradicit. Nam in q. 22. dicit solum ꝙ in penis, quæ alicui certæ personæ per legem ipso facto, aut ipso iure, et sine iudicis sententia applicantur, est locus compensationi: quia scilicet tūc ante talem sententiā ille, vt sibi, simpliciter debita talia bona iustè capere pōt. In q. æst. aūt prima dicit ꝙ licet criminosus per legē ipso facto perdit dñium bonorū, non tñ iustam eorum possessionem ante sententiam iudicis declaratiuam, sine qua ab eo auferri non possunt. Vtiq; quia non nisi mediante prædicta sententia leges generaliter fisco, vel alteri talia bona in effectu, vel executione applicant: neque talia bona alicui absolutè debētur, nisi post iudicis sententiam declaratiuā, vt supra probatū est: igitur nō sibi contradicit, dū de diuersis legū modis diuerso modo clarissimus doctor clarissimè loquitur.

Resp. ad 5. Ad quintam respon. ꝙ, ex quo ille iustè talia bona possidet vsque ad sententiam iudicis declaratiuā, non habet malam fidem in sic possidendo, sicq; cum tali bona fide iustè possidēdo per legitimū tēpus ea præscribere posset. Et ex tūc, & non ante licitè, & iustè, titulo præscriptionis fieret de non domino dñs, id quod regulariter in præscriptionibus cōtingit. Imò & fm multos docto. forte dici potest ꝙ etiam si ante tale tempus præscriptionis ille criminosus occultè non sit dominus illorum bonorum: tamen quo iure potest ea licitè possidere, potest et titulo oneroso alienare: cùm non sit periculum, aut præiudicium tertij: dùm ab eo iudicialiter vnquam (vt supponitur) auferri non possunt: frustra enim est potentia, quæ non est reducibilis ad actum.

Argum. 6. Et sic patet responsio ad fundamenta, seu rationes secūdę opinionis. Vltra quas & in ordine sexto contra prædictam tertiā opinionem cōmuniter sic argui potest. Quia idem est pœna ipso facto per legem inflicta, quod sine alia sententia iudicis. Quod probatur: tùm primò quia hoc cōstat quoad priuationem dñij bonorū, quam statim sine alia sentētia criminosus incurrit: ergo similiter intelligitur quoad priuationem iustæ possessionis, ꝓpter eandem rationem, cùm sit eadem lex, & eadē verba, ipso facto quoad vtrūq; in eadem lege: tùm secundò, quia aliàs nō esset differentia inter sententiam legis latam ipso facto, & sententiam legis ferendam. Quæ tamen differentia est fm Card. in clem. 1. de pœnis. col. pen. & Panor. in c. cùm non ab homine. de iudicijs. col. pen. & cōiter doctores, Et quia in c. fi. de præscrip. lib. 6. dr ꝙ quis potest esse priuatus bonis suis per sententiam iudicis, aut ipso iure: ergo si diuisio est bona, oportet membra diuidentia esse opposita formaliter saltem, & diuersa, & diuisum de quolibet illorum prædicari, & ita patet intentum.

Resp. ad 6. Respon. ad sextum argumentum negando antecedens simpliciter, sed dico ꝙ ipso facto significat, & est idem, quod sine alia sententia iudicis condemnatiua pęnæ, seu diffinitiua criminosus tali pœna per legem diffinitiuè cōdemnatus sit cum quo stat, ꝙ ex benignitate legis quoad priuationem iustæ possessionis sentētia iudicis declaratiua, seu condemnatiua, non de pœna, sed de crimine requiratur, vt supra probatum est. Talis nanq; sententia iudicis condemnat iudicialiter transgressorem legis non de pœna, sed de crimine, dùm iudicialiter declarat illum crimen contra legem commisisse, quo facto, & non ante, iam sine noua expressione, aut condemnatione iudicis ad pęnam oritur condemnatio in effectu ad ipsam pœnam legis ipso facto inflictam. Neque sufficit declaratio seu notorietas facti, sed requiritur iudicialis, vt prædicta pęna legis plenè in effectu incurratur, vt dictum est.

Et ad primam probationem antecedentis negatur consequentia, quia licet lex posset, si voluisset, ipso facto priuare iusta possessione, sicut & dominio, et ante sententiā iudicis quācunq;, vt illa ratio probat, & supradictum est, tamen id non facit quoad priuationem iustæ possessionis. Sed vnde hoc constat? Certè ex benigna ipsius legis concessione, vt supra in probationibus huius tertiæ opinio. latius habetur: & quamuis id ex illo verbo ipso facto non eliciatur, sufficit ꝙ ex alijs legibus rōnabiliter intellectis habeatur.

Ad secundam probationem prædicti antecedentis respon. ꝙ differentia pęnæ legis latæ, & ferendæ stat in hoc, ꝙ lata non requirit aliā sententiam iudicis pęnę condemnatiuam, seu diffinitiuam, sed solum declaratiuā, vel criminis tñ condemnatiuā: ferenda autem vtranq; requirit sententiam, vt dictum est. Et ad c. fi. de præscrip. dico primò quod differentia vtriusq; pœnæ ibi signatę est, & intelligitur sic, scilicet ꝙ pęna iuris ipso facto est, quia ius punit: & iudex declarato crimine tenetur exequi, vel insligere: nisi sit patens causa misericordiæ. Pęna autem iudicis est, quā iudex arbitratu suo, vel suis adhibet mandatis, vel post cōmissum delictum reo infligit. Sic respondet magister Soto vbi supra. Sed hæc eius declaratio non solū cōuenit pęnę iuris

ipso

ip so facto, sed & pęnæ iuris ferendæ: illud autem c. loquitur de pœna priuationis ipso facto. Ideò aliter respon. ꝙ inde solum elicitur ꝙ lex potest ipso facto priuare reum, & priuat illum suis bonis quoad iustam possessionem, sicut & quoad dominium sine alia quacunq; sententia iudicis, qñ id specialiter explicat: aliàs id nõ intendit, vt supra probatum est. Et tũc scilicet qñ per legem ipso facto quis incurrit priuationem bonorum quoad dominium tm̃, & non quoad possessionem, est differẽtia à pęna iudicis: quia per legem priuatur sententia tantum pęnæ condemnatiua, quæ nõ habet effectum, quoad possessionem, vsque ad sententiam iudicis declaratiuam. Quando verò per sententiam tantum iudicis priuatio fit, id fit per sententiam eius condemnatiuam, simul & declaratiuam, criminis, & pęnę, vt supra dictum est, vt hoc optimè probat Simancas in suis institutionibus catholicis c. 9. §. 6. & 68. 69. & seq. dicens nihil aliud esse talia bona ipso iure esse cõfiscata, vel fisco applicata: quàm ius & actionem competere fisco ad talia bona petenda, & occupanda. Cũ quo stat ꝙ non nisi mediante sentẽtia iudicis eorum legitimam possessionem & dominium fiscus habere, & criminosus amittere possit.

Argum. 7. Septimò arguitur, statim ipso facto ante sententiam iudicis incurrit criminosus pęnam excommunicationis per legem ipso facto inflictā: similiter & inhabilitationẽ, & priuationem votorum, seu actuum legitimorũ: ergo eadem ratione incurrit priuationem iustæ bonorum possessionis: quod patet etiam in legibus obligantibus ipso facto, etiam in foro conscientiæ, ante vllam aliam iudicis sententiam ad redditionem dupli, aut munerum, aut aliorum, quæ iudices, & officiales iustitiæ receperunt.

Ratio. 1. Respon. primo modo ẽm magistrũ Scoto vbi supra, qui in illo articulo dicit quinque. Primò ꝙ excõicatio incurritur quidem statim, vt dr̃ in argumento, non autem aliæ pęnæ: ratio discriminis est, quia ecclesia excommunicãdo priuat solum cõicatione bonorum suorum, puta suffragijs, & huiusmodi: non autẽ priuat bonis ipsius criminosi iam possessis ab eo, nec obligat illum vt det aliquid de suo: ideò aliundè, quàm ex ipso facto, excommunicatus priuatur bonis ecclesiæ, quia scilicet ecclesiam non vult ei amplius bona sua dare, seu communicare: in alijs autem pęnis criminosus priuatur bonis suis iam possessis, aut obligatur dare, aut cedere iuri suo, quod iam acquisitum habebat: ideò ante sententiam iudicis ad id non tenetur.

Secundò dicit ꝙ leges, seu statuta vniuersitatum priuantia ipso facto voce, aut actibus legitimis subornatores, & alios eiusmodi transgressores, non habent effectum, neque valent vsque ad sentẽtiam iudicis declaratiuam, tùm propter supradicta, tùm etiam propter periculum.

Tertiò dicit ꝙ illę leges ciuiles obligantes, & in consciẽtia, ad reddendum ipso facto duplum vel munera, & aliud eiusmodi, ante sententiam iudicis, (quales sunt multæ leges in Hispania, quę supra in tertio notabili habentur) dicit inquam quoad id, quod dicunt ꝙ in consciẽtia teneãtur, non valent tales leges, quia cùm sint ciuiles non pertinet ad eas de consciẽtia iudicare, cùm id excedat finẽ suũ, ciuilemq; potestatem.

Quartò dicit ꝙ si istæ, vel illæ, leges obligant statim ipso facto ad aliquid de prædictis, & ante sententiam iudicis, putà ad traditionem dupli, aut munerũ, aut ad priuationẽ votorũ, actuum legitimorũ, & huiusmodi, id prouenit non quidem ex virtute legis pęnalis, sed ex pacto, seu conuẽtione saltẽ implicita, aut virtuali, quia & sunt leges conuentionales, in quibus superiores cũ tali pacto, aut conditione, & non aliter illis criminosis talia officia, aut beneficia, & ius ad ea exercẽda à principio tradiderunt, & illi ea receperunt. Et talẽ dicit esse legẽ extrauag. ambitiosæ Pauli. 2. de præb. & alias leges hmõi, vbi ipsi facto criminosi priuãtur beneficijs &c. Quia sicut põt quis de suis bonis statuere cũ tali pacto, vt qui fecerit hoc, vel illud, ipso facto pdat ius collegij, vel beneficij, & ante sñiam iudicis, & ex cõsensu põt qs ad id obligari, ad quod nõ põt ex lege: sic dicit in proposito fieri, vt dictũ est.

Quintò dicit ꝙ qñ lex dicit ipso facto, intelligitur ex ipsa natura, & genere facti iam prohibiti, & id non quidẽ absolutè, sed ipso facto, scilicet per sentẽtiam iudicis prædicto. Nam in foro humano idẽ est non esse, & non apparere: & quod iudicialiter non constat quoad præsentem materiam iura censent non factum esse.

Impugnatio responsiones prædicta. Hæc ille vir egregiè doctus, qui apud me, & omnes rectè sapientes in magno precio semper habitus est. At verò cùm homines, & fortè ad sua quisq;, affecti simus, non debui concedere, cui non potui assentire. Nam vt per singula discurramus, primum non vr̃ sufficienter dictum: tùm primò quia sicut ante crimẽ cõmissum criminosus habet ius acquisitũ ad iustè possidẽdũ bona sua, eisq; vtendũ, & ad vota, & actus legitimos, & ad beneficia, ità & iure diuino, & naturali, ad cõicandum in bonis omnibus ecclesię spiritualibus, & alijs, quibus per excõicationẽ priuatur. Et ità si sola ratione agitur, eadem vtrobiq; vr̃. Adde secundò ꝙ per excõicationem & criminosus priuatur sæpè ipso facto fructibus beneficiorum, & fama, qñ efficitur infamis, & multis alijs tpalibus, in quibus possessionẽ, ius, vel dñium acquisitum habebat: sicut hæreticus dñio suorum bonorum priuatur per legem ipso facto, & ẽm ipsum opinantem. Tùm demũ quia illa differentia pœnarum videtur pœnam excommunicationis latenter facere pœnam conuentionalem vaut conditionalem, vt est pœna testamentaria, vel patrisfamilias dicientis. Qui

fecerit hoc non sit particeps bonorũ meorum: quæ tñ valdè differunt, quia hæc pęna conuentionalis locum tñ habet in bonis, quorũ dantes dñi sunt, aut vbi quis ius habet ad illa ex sola voluntate dñi ea lege concedentis: & neque fertur auctoritate superioris policiti in subditos. Nunc aũt fideles vtpote membra ecclesiæ non habent ius ad cõicandum in spiritualibus, & in cõione aliorum fidelium à sola ecclesiæ voluntate, seu institutione, sed potius à iure diuino: ergo si ecclesia non dedit primitus illud ius sub ea conditione, quæ neque est absolutè domina illorum bonorum, sequitur ꝙ quando talibus bonis per excommunicationem priuat, non id agit via pęnę conuentionalis, sed vt superior in subditos auctoritate ferẽdi huiusmodi leges pęnales, aliàs eadẽ ratione omnes leges pęnales iuris canonici, atque ciuilis, dicerentur conuentionales, id planè quod absurdum est.

Secundum ẽt dictum non vř. Nam cùm tales priuationes votorum, & actuum legitimorũ, & habilitationum non requirant ad sui executionem aliquod exterius hominis ministerium, seu actionem, sed solum cessationem ab actu: iam secũdum regulam communem doctorum supra in primo notabili præsuppositam dicendum est ꝙ incurruntur ipso facto, etiam ante sentẽtiam iudicis quancunq; nisi vbi specialiter beneficio lex aliqua specialis aliter exprimat, vel concedat, vt supra in tertio notabili dictum est.

Tertium dictum minus vř: nam si in conscientia illæ leges possunt obligare, & obligantur de facto, tàm ad id, quod præcipiunt, ꝗ ad pęnam ibi inflictam, vt supponitur ex cõi doctrina, & vera, quam ipse ẽt doctor Soto in eodem lib. 1. ca. q. 6. art. 4. optimè probat; quare non licebit ad ipsum in ipsa lege exprimere, vndecunq; & quomodocũq; talis obligatio in consciẽtia proueniat, & si non possit exprimere iudicando de quantitate, aut qualitate culpę mortalis, aut venialis, quę in conscientia incurritur? quod latius probat consonans expressè Couarruuias in relectione super c. quanuis pactum. de pact. lib. 6. par. 1. §. 3. nu. 8. 9. 10. 11.

Quartum dictum minimè vř. Nam cùm ibi non sit conuentio partium, neque sub tali conditione lex, vel ecclesia tale ius ad sua bona, vel ad actus legitimos cõcessit: sed est cõis omnium obligatio: ideò non vř lex conuentionalis. Si autem dicatur ꝙ ex consensu generali, quo populus à principio consensit, suamq; potestatẽ transtulit in principem, vel superiorem ad condendum leges, indè dř lex conuentionalis, iam eadem ratione omnis lex diceretur conuẽtionalis. Constat autem ẽt ẽm eundem Soto vbi sup. art. 5. ꝙ lex dř, & est verè, & propriè pęnalis, quæ à superiore in subditos cõiter in transgressionis eius vindictam fertur, quales sunt omnes leges, de quibus agitur in argumẽtó, qualis est etiam extrauagans, ambitiosè: de præben. & aliæ eiusmodi legis: igitur patet intẽtum contra ipsum.

Quintum dictũ à seipso dissonat, & à veritate: quia ipso facto, aut ex ipsa natura facti prohibiti: ẽt per sententiam iudicis non proditi, incurritur ipsa pęna quoad priuationem dominij, vt ipse ẽt Soto cum omnibus confitetur: & ergo ante sententiam iudicis, ẽt quoad priuationem iustę possessionis contra opinãtem, & veritatem eadẽ ratione talis pęna incurreretur, q. scilicet ibidem ẽt est eadem natura eiusdẽ facti per eandem legem prohibiti: rursus falsum est, quoad incurrendam vel non incurrendam pęnam legis ipso facto, iura censere factum nõ esse id, quod iudicialiter non constat, nam si ita esset, iam occultus criminosus, vel hæreticus non incurreret priuationem dominij rerum suarum ipso facto ante iudicis sententiam, ac si crimen non commisisset. Igitur solum quoad forum iudicialem, seu quoad sententiam, seu pęnam iudicis, etiam ẽm leges ipso facto iudicantis incurrẽdam iura idem censent non esse, & non apparere. Igitur ipso facto est idem, quod ipso iure & significat id, quod supra in respon. ad sextum argumẽtum in fine secundum Simancam, declaratum est.

Vnde supra dictus doctor Soto vř hæc omnia edificasse super illo suo falso fundamẽto, ꝙ semper, vt pęna legis ipso facto inflicta incurratur, requiritur ꝙ reus iudicialiter prius audiatur, & conuincatur, vel crimen cõfiteatur: cùm tamen id solum de pęna, aut de sentẽtia iudicis habeat veritatem, vt supra in respon. ad secundum argumentum, contra secundam opinionem latius probatum est. Igitur fundamento ruente & reliqua ibi superędificata corruere necessum est.

Ideò ad septimum argumentũ alio modo respon. conformiter ad supradicta negando consequẽtiam: quia leges generaliter ex benignitate sic disponere, & intelligi voluerunt, ꝙ scilicet priuatio iustæ possessionis, ad cuius repręhensionem requiritur aliquod hominis exterius ministerium, seu actio aliqua, non incurratur vsque ad sentẽtiam iudicis, vt supra probatum est. Priuationes autem aliæ, puta dominij, actuum legitimorum, habilitationis, & huiusmodi, nõ requirentes prædictum hominis ministerium, vel actionem, qualis etiam excõmunicatio est, vtiq; ante sententiam iudicis ipso facto incurruntur. Et ad probationem consequentiæ, vbi dicitur ꝙ per leges ipso facto tenetur quis restituere pęnam dupli, vel quadrupli, & munera contra legem accepta, & excessum precij per pragmaticam taxati, & eiusmodi, respon. Ad pęnam dupli, vel quadrupli reus non tenetur vsq; ad sententiam iudicis, vt supra secũdum hanc tertiam opin. cõem probatum est. Ad restitutionem autem munerũ, vel excessus precij taxati, tenetur statim ante iudicis sententiã: quia receptio munerũ fuit humana lege ꝓhibita: excessus etiam Resp. 2. ad 7. argum.

precij

precij lege naturali contra iustitiam recipi non potuit; ideò vtrunque vtpote alienum, cuius etiam dominium lege prohibente transferri non potuit, vtique neque retineri potest.

Replica. Si tandem replicetur quòd aliquę leges in casibus ibi expressè obligant ipso facto ad pœnarū ibi contentarum executionē, etiā si ad id requiratur aliquod hominis exterius ministerium ēt si ibidem non specialiter exprimatur, ꝙ ante iudicis sniam incurrantur, vt patet in c.accepisti.de spon.duorum, & c.quicunque.6.q.1.& c. vt mensuræ, de empt.& vendi.& c.transmissæ, de eo qui cogno.consan.vxo. suæ. & c.quicunque.de hereti.li.6. Vbi ipso facto etiam ante sententiam iudicis propter illa crimina tenētur criminosi ad ieiunia, & alia, quæ ibi taxantur: ergo similiter tenetur ad oēs alias pœnas, etiā ad traditionem bonorum, quæ in legib. quibuscūque in suis casib. continentur; quia non est maior ratio de his, quàm de illis, cùm in qualibet lege suus casus particularis contineatur, & ēt generaliter lex ipso facto similiter obligat.

Resp.1. Respon. dupliciter: Vno modo negādo antecedēs: quia illi canones pęnitentiales iā nō obligant in conscientia, sed oēs pœnitentię sunt arbitrariæ. Sed quia non omnes illi canones sunt pęnitentiales ad luenda peccata in foro cōscientiæ, & dato ꝙ essent, & adhuc non valerent; tn̄ ecclesia illos statuere posset ipso facto; ideò alio modo, & melius Respon. negando consequētiā quicquid sit de antecedente, & ratio est, quia licet ecclesia possit, etiam præcipiendo, statuere, sicut & de facto ibi, vel alibi, illas, vel alias pęnas statuit ipso facto ad satisfactionē pro peccatis; itá, ꝙ si tales pœnæ non impleantur, peccet contra tale præceptum, vel non fiat remissio pęnarum Deo debitarū, vel non debeat tali criminoso absolutionis beneficium præstari. At verò in pœnam criminis in foro humano luendā noluit nos ecclesia, neque leges ciuiles, ex sua benignitate obligare, nisi quomodo sæpè dictum est. Qd si aliter voluissent, vtiq; potuissent; sed & id speciatim expressissent. Et de his hactenus.

Resp.2. Tandem videtur ꝙ Prima opinio probabilis valdè sit & forsan vera, quia per eandem rōnem probatur quòd criminosus ante iudicis condemnationem non est priuatus dominio, sicut neq; iusta bonorum possessione, & melius ad omnia argumenta potest responderi, sicut responsum est, & Simancas, vbi supra, plenissimè respōdet.

QVAESTIO XXXVII.

Vtrum iudiri liceat, & teneatur iudicare secundum allegata, & probata, condemnando probatum reum, quem ipse aliàs priuatim certum nouit innocentem.

Nota. Respon. hic sunt quædam certa; quædam aūt dubia, de quib. sunt opiniones. Nā certū est ꝭm oēs quòd qn̄ iudici constat de innocentia eius, qui falsò accusatur, iudicialiterq; ad pœnā, vel ad notabilem iacturā premitur; debet iudex pro eius innocentia tuenda, & pro iniustitia, seu grauamine cauendo, suo se ingenio, & prudentia iuuare in examinandis testib. & instrumentis, viasque inuestigare, quib. veritas innotescat: idque fieri pōt instantius accusatores, & testes interrogando de tēpore, loco, & forma, seu modo, sicut Daniel.13.c. fecit vt Susannę innocentiam propalaret. Quin & secundò ait Caieta. vbi supra ꝙ iudex debet tunc maximè qn̄ criminaliter agitur ad mortem innocentis, coram populo iurare illum esse innocentē, puta quia ipsum eadē hora alio loco vidit, & huiusmodi. Ad quod facit c. Deus omnipotens.2.q.1. vbi dr̄ quòd iudex diligenter, & omninò faciat quòd falsitas detegatur. Et in c.iudicantem.30.q.vlt. habetur ꝙ tandiu actio ventiletur, quousq; ad rei veritatē perueniatur: frequēter etiam interrogare oportet, ne aliquid fortè prætermissum remaneat, quod annecti conueniat. hæc ibi. Neque vlla tunc testib. iniuria per iudicem irrogatur: immò cū ipsi sint iniurij, eorū iniuria refellitur, & quamuis fortè id bona fide facerent, nulla eis fit iniuria, dum miseri innocentia protegitur. Insuper, & tertiò, ait Soto de iustitia & iure li.5. q.4.arti.2. cū multis alijs doctorib. ꝙ si iudex cerneret pro futurum, deberet tunc ad tps exuere personam iudicis, & coram superiore personam agere testis post reuelatā illi veritatem. Quin etiā quartò ꝭm Alex.Ales. si citra scandalum, optimaque dissimulatione id fieri posset, liceret ei carceres dimittere apertos ad fugam. Addo & ego quòd etiam id iudex facere deberet vbi diffugiū aliud non pateret, neq; via ad innocentem à morte, aut mutilatione liberandum, neq; ex hoc iudici, vel alij aliquod dispendiū immineret, nec scandalum. Quia si tenetur eum liberare, quantum commode potest, potest aūt prętermisso ordine iudiciario prædicto modo eū liberare, maximè si supremus iudex est. Nam in multis casib. is ordo potest omitti ex cā rationali, vt ait Nauarro in sum.c.28.nu.10.& Soto de iustitia & iure lib. 5.q.1.& q.3.art.3. in Respon. ad Primum argu. vt etiam habetur inf. in fine huius quæstionis f. 208.219. igitur ad id tūc tenetur maximè iudex supremus. in quo & cōcordat Ale.de Alis.3.par. q.40.mēbro.6.art.2. vbi etiam ait ꝙ optima cautela in huiusmodi est, antequam perueniatur ad vlteriora, vel ex officio repellere accusationem, vel ita præueniendo operari, ne procedatur in cā: id quod iudex multipliciter ex officio facere pōt. Hæc itaq; certa sunt, neq; in quæstionē vertuntur. Immò & Ale. vbi sup. & Cynus, & Bart. l.1.C.vt q̄ desunt à duo. Et Alberic.§.veritas. Et Felin. in c.pastoralis.de offi.delega. Et Caietan. vbi supra & alij dicunt ꝙ supremus iudex potest

test illum innocentem extra iudicium absoluere; si ei de eius innocentia constat.

At verò vbi hæc non sufficerent ad liberãdũ innocentẽ, Vtrum iudex, aut etiam minister executor teneatur innocentem ad superiorẽ remittere, aut dimittere officium potius, quã ipsum secundum probata condemnare dubium est: sicut & ipsum quod principaliter quæritur. Nam secundũ diuersas opiniones variè dicendum est.

Opinio 1. Igitur ad punctum quæstionis descendendo, ipsamque ad extremum articulum stringendo, vbi. s. nullum de quatuor certis remedijs supradictis sufficeret ad liberandum innocentẽ à morte, vel graui corporali mutilatione, vtrũ iudex possit, & debeat tunc innocentem certò sibi cognitum, probatum tamen nocẽtem condemnare, est triplex opinio. Nam si non est certus de eius innocentia non est dubium; nam s̃m omnes tenetur illum secundum probata condemnare. Prima tenet indistinctè quòd non, nec in casu ciuili, nec criminali. Fundamenta huius opi. sunt ea, quæ infra in tertia opinione pro secũda eius parte habentur. Quam opi. tenent Hugo. super. l. prætor. ff. de iurisd. om. iudi. & Calderi. & Pan. in c. pastoralis, de offi. delega. & Nico. Lyr. exo. 23. & latius eã defensat sum. Ang. tit. iudicare. §. 7. & Frater Barnabas de rosalibus, in tract. de varietate opinionum f. 95 cum quibusdam alijs. Sed neque doctores huius opi. in omnibus conueniunt: nam aliqui eorum vt Panor. vbi sup. & Hostien. tenent φ talem innocentem cognitum neque potest iudicialiter licitè condemnare, neque absoluere: quia sic peruerteretur ordo iuris in reipu. damnũ, & perturbationẽ, sed debet eum remittere ad superiorem, aut ab actu iudicij cessare. Sed si cogitur illum iudicialiter condemnare, vel absoluere tã iudex, quã superior eius, quid facturus sit illi nõ dicunt: ideò Calde. & alij de hac opi. ad quos accedere videtur sum. Ang. dicunt quod tunc aut tenetur cedere officio; aut illum de facto, non aũt iudicialiter, absoluere, sed carcerem illi ad fugam aperiendo, aut aliàs quomodo melius id facere potuerit de facto liberando, & nullo modo debet eum condemnare, & si quid detrimenti in persona temporalibus, aut officij priuatione inde passus fuerit propter iustitiam, beatus erit.

Opinio 2. Secunda opinio est omninò in oppositum, tenens quòd in casu prædicto, tãm in ciuilibus, q̃ in criminalibus potest, immò & tenetur iudex illum innocentem certò sibi cognitum, sed probatum nocentem, iudicialiter cõdemnare. Quæ opinio septemplicitér probatur.

1. Ratio. Primò quia iudex, vtpote persona publica, curã reipub. habens, in iudicãdo non põt, nisi auctoritate, vel potestate publica, quam hẽt occidere quẽquàm, ẽt nocentem, id aũt requiritur cognitio iuris & facti publica: nam ad iudicem duo requirũtur, alterũ quid reus fecit, alterum quid iuris; ergo vtraque scientia debet iudex vti publica, s. & non priuata, sicut & auctoritate. Nẽpe vt sicut in cognitione iuris non dẽt suam opinionem sequi, licet eam reputet verissimam sed auscultare debet leges: quia ipse non est legum iudex, sed custos; non enim ad ipsum attinet iudicare, an lex bona sit, sed quid iubeat, neque audiendi sunt litigantes probare volentes legem esse iniustam: quia nemo est iudex illius, nisi fortè intolerabilem, & manifestissimam iniquitatem præ se ferat: Ita neque in cognitione facti suam priuatam sentẽtiam sequi potest, sed stare tenetur publicæ fidei, siue cognitioni: hęc autem cognitio via ordinaria à testimonijs habetur, quam leges probant, ergo s̃m hæc iudex tenetur probatum nocentẽ, etiam si ipse priuatim sciat esse innocentem, condemnare. Et hoc inquit Caie. vbi infra esse verum quicquid inde euenit: q̃ ex officio publico iudex ad eius curam, & eius prosecutionẽ magis tenetur, quàm ad curam vitæ cuiuscunq; alterius, etiam innocentis, quatenus iudex est. Sicut se ab iniusto inuasore defendens, non tenet ommittere necessaria suæ difensioni, ex hoc φ iudex videt ex sua defensione sequi mortem alterius, etiã impœnitentis; quia illi magis incũbit cura sui, q̃ proximi; cuius mortis iste se defendens, & suũ ius prosequens, per accidens, & non ex intentione, cã est; Ità & iudex suum ius, & officiũ, vti tenetur, prosequẽdo, & id intendens, non nisi causa per accidens est mortis innocentis: neque ideò est, aut propriè dicitur homicida, nisi materialiter, sicut occidẽs inuasorem; quia secundum c. cùm voluntate, de sen. excomm. maleficia ex voluntate & proposito distinguuntur.

Et cõfirmatur; quia ille forus est exterior, & publicus, & s̃m exteriora procedens, quicquid sit in occulto, de quo ad Deũ, non ad homines, nec ad iudicium publicum, spectat; quia homines iudicant de his, quæ foris patent, Deus autẽ intuetur cor. primo Reg. 16. Igitur cũ exteriora motiua, & probationes sunt sufficientia, securè, immò & debitè, secundum ea iudicatur.

Secundò probatur opinio: quia iudex, etiã supremus, quantumlibet euidenter nouerit esse reũ, quẽ in vinculis tenet, neq; legitimè probat nocens, immò fortè ẽt innocens probatur, certè non potest illum per suam particularẽ cognitionem condẽnare, vt expresse habetur. 6. q. 2. ca. si tantum. c. placuit. & 2. q. 1. c. Deus omnipotens: in quo omnes doctores consentiunt: quia & forus exterior iudicialis ad crimina occulta, & nõ dum probata, non extenditur: Occulta aũt iure illa censentur in tali foro, quæ secundum regulas iuris legitimè non constant: Scientia aũt iudicis non reputatur iure, ac regulariter sufficiens testimonium, vt hr̃ in c. si sacerdos. de offi. ordi. ideò & iura iustè, & benignè id volunt, quòdq; non, nisi seruato ordine iuris, etiam contra nocentes *2. Ratio.*

centes procedatur; quod & nemo publicet, neque puniat peccatum alterius, quod probari non potest: neque iudicet, nisi ex fide eorum, quæ probabuntur. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. prætidis, & ff. de furi. iuncta gloss. l. eadem ratione, ergo neque per suã priuatam scientiam potest probatum reum absoluere, sed illum debet perpetuis etiam vinculis seruare. Nunc autem vincula perpetua morti æquiparantur. Igitur potest, & dẽt illum fm probata condemnare. Neq; hinc sequitur Pilatum iuste Christum Dominũ secundum allegata morti damnasse: nã constabat ipsi & omnibus, de falsitate testium, & probationũ quia vt patet ex Euangelio, conuenientia testimonia non erant, quod & ipse Pilatus sæpè confessus est dicẽs, Ego nõ inuenio in eo causã &c. sed metu inductus illum morti iniustè dãnauit.

4. Ratio. Tertiò probatur opinio: quia nisi ꝓbatus nocens licitè occideretur à iudice, certè sequerenẽ multa incõmoda reipub. primò scãdalum eius; dum oẽs viderent probatum nocentem absolui, & iniustitiam fieri: secũdò quia sic daretur ansa iudicib. prauis liberandi quos vellẽt criminosos, timore, amore, affinitate, vel precio, & eiusmodi, dicendo se oppositum scire eius, quod illi testes testificantur, & itá crimina manerent impunita, in reipub. pernicien. nec iudicum malitiæ prouisum esset: igitur propter hæc, & alia mala communia vitanda, & ad reipub. vtilitatem, & pacem, est necessarium semper secundum allegata iudicare, & minus malum eligere pro vitando maiori supradicto reipub. malo, etiam innocentem probatum nocentem condemnando.

4. Ratio. Quartò probatur opinio ex fine auctoritatis publicæ, quia sicut licitũ est membrum, et sanum percutere, & tollere, vbi opus esset, ꝓ toti᷒ corporis salute, quia natura rectè ad id inclinat, itá ergo eadẽ rõne pro saluando cõmuni bono reipub. cuius ipse est pars, naturali, & diuino, iure licet occidere innocentẽ probatũ nocentẽ, hoc aũt bonum cõmune est, vt saluetur rectus ordo iudicij, cõmuniter institutus fm regulas naturalis iuris gentium ad pacificam reipub. vitam, & ad alios fines in tertia ratione supra explicatos.

Quod confirmatur, id scilicet esse necessariũ maximè vbi de re atroci ageretur, puta de vrbis proditione, aut de hæresi Christianæ reip. valdè nociua, vel de alio eiusmodi crimine. Exẽpli gratia. Si certum esset duorum alterũ, videlicet Petrum, aut Paulum, hæresim seminasse: lateret tñ vter eorum id fecisset, & Petrus verus reus sacramentaliter in aurẽ iudicis hæreticæ prauitatis cõfiteretur, & postea Paulus verè innocẽs deferretur ꝑ legitimos, sed falsos, testes de illo crimine cõuictus, cuius certè innocẽtia eidẽ inquisitori, et euidenter aliàs priuatò constaret, tunc vtiq; vltra scãdalum populi inquisitor ille pplexus in culpa maneret, nisi probatũ nocentẽ Paulum condemnaret: nam si illum condemnare nõ posset, iam secretũ cõfessionis Petri reuelaret, dũ indè compertum eius crimen fieret.

5. Ratio. Quintò probatur opinio, quia qñ quis clãdestinè cum vna vere contraxit, si postea iudicialiter probetur, quod in facie Ecclesię cum alia secunda cõtraxit: certè iudex, & Ecclesia, licitè iudicat, & præcipit, cogitq;, etiam sub excommunicatione, illum matrimonialiter manere cum secunda probata sua, quãuis euidenter iudex sciat non esse suã. Et itá dẽt iudicare: quamuis in priuato id consulere non possit, vt habetur in c. 15. qui, & c. tua, de sponsali. & quamuis ille potius teneatur stare cum prima, & excõmunicationẽ humiliter pati, quàm secundam illam non suam carnaliter cognoscere, vt hr in c. inquisitioni, de sen. excom. in quo omnes doctores conueniunt, ergo similiter iudex debet innocentem probatum nocentem condemnare, vel iudicare. Consequentia probatur: tũ primò, quia in casu antecedentis iudex per suam sententiam, & censurã quę grauius punit, quàm mors corporalis, itá vẽ esse causa, scilicet per accidens fornicationis illius cũ secunda, cũ qua præcipit stare, sicut est cã mortis innocẽtis, probati innocẽtis, quẽ morti dãnat: tũ ẽt rõ, quia mors istius innocentis æquè aut magis, quàm fornicatio alterius in reipubl. bonum, & pacem, cedit, aut cedere potest.

6. Ratio. Sextò probatur opinio, qa hæc opinio vr fundari in illa lege diuina Matth. 18. & 2. Corinth. 13. In ore duorum, vel trium, stabit omne verbum: Et deut. 17. In ore duorum, vel trium, peribit omnis, qui interficietur, & subditur quod iudices sequantur in iudicio veritatem, s. non quam ipsi priuatò sciunt, sed quam, ab ore testiũ venantur: alioqui frustrà præmisisset quod in ore duorum, vel trium, si, non, nisi secundum veritatem, quam iudices priuatò sciũt, iudicare deberent. Item in ratione naturali fm quam dictũ, vel testimoniũ vnius iudicis in foro iudiciali non dẽt præualere pluriũ testimonio, ergo iudex innocentem per legitimos, & sufficientes testes probatum nocentem condemnare tenetur.

7. Ratio. Septimò probat opinio, qa iudex non põt nisi fm iura, formamq; iudicij iudicare, & pręcipuè fm regulas iurisgẽtium, vel naturalis, vt de hoc latius Syluester tit. iudex. 1. q. 5. & alij summistę excepto casu, quo bonum publicũ ex obseruato ordine iuris periclitaret, vt ait Nauarro in sum. c. 25. nu. 20. Pręcipua autem regula, iurisgentiũ, vel naturalis, est non ferre sententiã iudicialem nisi fm allegata, & probata, vt patet secunda. q. 1. c. 1. semper, vbi dicitur. Primum probate, deindè charitatiuam sentẽtiam proferte. Et quod tibi non vis &c. Item tertia. q. 7. cap. iudicet ex Ambro. super psalm. 115. sermo. 20. Et 11. q. 3. cap. summopere. & ff. de offic. præsid. l. illicitas. §. veritas, vbi iubetur præsens id sequi, quod conuenit cum sequi ex fide eorum, quæ probabuntur. Et ad idem est cap. pastoralis, de offi. de

de lega.& c.si tantum,& c.placuit.6.q.2.de qui bus etiam videatur Syluester, & alij summistæ titu.probatio titu.testis,& alibi.

Neque valet euasio dicentium prędicta iura nihil aliud diffinire, quàm quòd iudex debet se cundum leges,& iura,ius dicere,ità ꝙ seruet or dinem iuris, s.in procedendo, examinando,& nõ sine probatione legitima sniam ferendo: nõ autem quòd semper ẜm allegata, & probata,iu dicet, maximè quando id aliàs esset contra ius fortius naturale,innocentem cognitum ptobatum nocentẽ,condẽnando.Neque enim vt aiũt indè iniuria oriri dẽt,vnde iura nascuntur. Hæc inquam euasio nõ valet.Nam idem est iudicare secundum iura,& secundum allegata,& probata,quia leges,& iura,sunt de vniuersalib.& snia debet esse de hoc singulari facto, tanquam de conclusione illata ab vniuersalibus iuribus, & legibus.Nunc autem ad conclusionem singularium,quæ per sententiam ex legib. infertur,nõ descenditur,nisi per particulares,vel singulares propositiones de illo facto singulari;quę nõ nisi per allegata,& probata,cõstant secundũ prędicta omnia iura, ergo iudicando ẜm probata certè per se,secundum leges,& iura,iudicatur. Iura.n.& leges sicut,& alia moralia ordinant,& iudicant,de his,quæ per se,vel de his,quę regulariter, vel vt plurimum quamuis per accidens contingunt. Vnde & ea,quæ rarò per accidens eueniunt,non effugiunt,neque dissoluunt, generalem legis dispositionem.

Et confirmatur ẜm Syluestrinam titu.iudex. 2.q.5.quia in dubijs,& opinatis, subditus tenetur superiori obedire.Sed in casu quæstionis,est dubium,& opinatum an hæc,vel illa opinio, sit contra ius diuinum,& naturale, ergo supradictis legib.Ecclesiastico pręcipientibus quòd ẜm allegata, & probata iudicetur,standũ est,id qđ hæc tenet opinio. Hanc opi.expressè tenet, B. Th.2.2.q.67.art.2.&.q.64.art.3. ad tertium, & ibi Caiet.& Alex.& Ales.3.part.q.40.mẽbro.6. art.2.Et.q.34.membro.1.arti.4.Et Richar.in 4. dist.18.art.3.q.2.ad primum,& Henri.Ganden. in 3.quodlib.q.25.& Altisiodoren.3.par.sum.in quibus sit obediendum.Et Palud.& Pet.de Taranthasia, & Abulen.exo.23. q.6.& maioris in 3.dist.33.q.4.Et Bart.in l.illicitas,ff.de offi.pręsid.& Ioan.And.in suis nouellis,tit.de allega.& Cardin. & glo.in c.1.de offi. ordi.& Syluestrina vbi supra.Et Soto de iustitia,& iure li.5.q.4.art. 2. & Couarruuias in suis resolutionibus lib.1.c. 1. Et tandem doctores vtriusque iuris communiter eam tenent;quamuis Adrianus vbi inf.dicat tertiam opinionem sequentem, quam ipse tenet,communem esse.

Corol.1. Ex hac opi.sequũtur tria corollaria. Primum quòd licet iudex in supradicto articulo constitutus,possit hanc causam, sicut & quãlibet aliã superiori remittere,vt,B.Tho.2.2.q.64.artic.6.ad tertium admonet: non tñ tenetur ad id stando in hac 2.opi.vt Soto vbi supra contra Syluestrinam,& alios probare conatur:tùm quia iste iudex inferior legitimam hẽt auctoritatem terminãdi causam ẜm allegata:tùm ẽt, quia remediũ hoc esset inane; nã cùm superior nesciat illius rei innocentiam,non posset ob testimonium iudicis inferioris illum absoluere,sed deberet ẜm probata iudicare, quamuis plura posset adhibere remedia,illique ad mortem dãnato vitã concedere aliqñ,vnde perindè esset superiori remittere,atque supplicio,& morti offerre. Quare si non liceret eũ occidere,ergo neque tradere superiori,sed eum liberare deberet, sic tenet Soto.Sed certè in casu,quo per hanc remissionem ad superiorẽ probabile esset innocentem quomodocunq; à morte liberandũ esse,ego non video quare iudex inferior id facere nõ teneatur ẜm ea,quæ in principio huius quæstionis, vt posite certissima statuta sunt,neque tunc iudex hẽt legitimam auctoritatẽ in conscientia terminandi causam hanc ẜm allegata, dũ facilè patet via ad liberandum cognitum innocentem: immò, etiam si sibi de eius liberatione non constaret, satius esset ẜm Tho.vbi supra si cum spe liberationis illius,per hanc viam remissionis euadens, ipse periculum reijciat in alium: neq; hoc est illum morti tradere:dũ non mortem eius,sed seipsum immunem ab eius occisione cum spe liberationis eius simul,& pro illo saluando pro viribus agere intendit. Quare si cõmodè põt,& hac sola via innocentẽ à morte liberandũ sperat, & aliud remedium non patet,vtiq; tenetur potius remittere ad superiorẽ, quàm illum innocẽtem condemnare.Sic tenet expressè Inno.cũ multis alijs, quos refert Panor.in c.pastoralis.de offic. delega.& Syluest er vbi supra,idq; stãdo in prędicta 2.opi.Et ad id magis declinat Ale. vbi supra.q.40.& B.Thom.2.2.q.64.art.6.& 3.dicens quod iudex debet diligenter testes examinare, vt liberet innocẽtem, quòd si non potest,debet superiori relinquere iudicandum. Hæc ille vbi in vtroque casu vniuocè loquitur de debito pręcepti.Nam constat in primo casu examinationis testium id debere iudicem facere de præcepto, ergo & in secundo,ad superiorem remittendo.

Corol.2. Secũdò Corollariè sequitur ꝙ in d.casu,stante opinione præfata,dũ nulla via de supradictis patet ad liberandum innocentem, non tenetur iudex cedere officio,neq; bonorũ suorũ notabile dispendium pati potius, ꝙ illum ẜm allegata condẽnare,sed illum condemnare potest,& dẽt. Neque.n. quisquam tenetur tàm ingẽti suo incommodo dãnum,quod ipse non dedit,in fratre cauere. Quod patet dupliciter.Primò,quia c.cũ ecclesia de electione quilibet põt licitè vti iure suo,& illud exeq,id principaliter,& directè intendens,ẽt si per accidens, vel indirectè mors alterius inde sequatur,& maximè quãdo aliàs tenetur

netur

-netur vti iure suo, vel officio, & nõ posset illud exequi sine prædicto dãno tertij per accidẽs oc currente. Nunc aũt iudex parte, vel populo instante, tenetur vti suo officio iudicis, & id principaliter intendit, vt supponitur: ergo quamuis contingat esse cognitũ innocentem, quod p accidens est, põt illum probatum nocentem damnare, & non tenetur propter id suo cedere officio. Et hoc maximè verũ est, qñ nõ potest aliter cõmodè illũ innocentẽ liberare, vt dictum est. Sic consequenter ad prędictã secundam opi. tenet Soto vbi supra cum Caiet. 2.2.q.67.ar.2. cũ plurimis etiam doctoribus suis contra Syluestrum vbi supra, & quosdam alios paucos eiusdẽ opinionis. Secundo probatur hoc corolarium; quia si iudex in dicto casu tenetur cedere officio, esset in notabile reipub. detrimentum: quia & eadem ratione princeps ad id teneretur. Sed 3. opinio sequens non probat hoc corolariũ, ad cuius rationes inferius respondet.

Corol. 3. Tertio corolariẽ sequitur quoad ministrum, vel executorem præfatæ sententiæ stãdo in hac 2. opin. quòd si certò scit illum esse innocentem condemnatum, si cõmodè potest absolutionem ab illius sententiæ vel pręcepti executione obtinere, vtique tenetur tunc ab ea recedere, vt supra in primo corolario contra Soto dictũ est: quòd si commode non potest, tunc certè formata bona conscientia quòd id licitè facit, põt, & debet, ad iudicis præceptum eã exequi, & obedire, neque tenetur suo cedere officio, sicut nec iudex, vt in secũdo corolario dictum est, nisi manifestè vel notoriè de tali iniusta sententia constaret. Facit c. pastoralis. de offi. del egati, etiã in hoc Syluestrina vbi supra q.6. & Doctores de su pradicta opinione concordant.

Argumenta contra hanc opinionem sunt fundamenta tertiæ opinionis sequentis, vbi & rationes suprapositę in hac secunda opinione, & alia hinc inde soluuntur.

3. Opinio. Tertia. Opinio media est, φ in ciuilibus secũda, in criminalibus autem, id est, in causa mortis, vel mutilationis membrorum prima opinio supradicta veritatẽ habet. Quam opi. tenet Rodulphus, & Imola. in l. à diuo Pio. ff. de re iur. & Ang. & glo. Raymun. & supplemẽtum. & sum. Ros. tit. iudex, 1. §. 18. & tandem Adria. in lib. 6. quodlib. art. 3. & in 2. quodlibeto, art. 3. in fi. cũ multis modernis. Nam Calderi. & Panor. potius senserunt cum prima opi. præcedente.

1. Pars probatur. Hęc itaque tertia opinio sic distinguẽs probatur quoad primam eius partẽ, in qua concordat cum 2. opinio per rationes aliquas ibi adductas, & præcipue, quia in ciuilibus, puta cùm de rebus tẽporalibus agitur; vtiq; respub. & quilibet pro maiori damno litiũ vitando, & cõmuni bono pacis promouendo, põt licitè renunciare iuri suo, & rebus ipsis tẽporalibus, & statuta super hoc omnib. cõmunia facere, & similiter ius tribuere legislatori, principi, & iudici & vt sic iudex ſm prædicta reipub. statuta. Sed hoc iã respubli. & quilibet fecit de facto, qñ omne suum imperium, & potestatem, ad ipsius gubernationem concessit in principem. ff. de constitu. princi pum. & l. de quibus. ff. de legibus: ergo nulla iniustitia fit alicui de populo, si aliquando sic contra eum in reb. temporalibus secundum allegata, & probata, & ſm leges, & iura humana iudicetur; quia consentienti, vel consentire debẽti, per se, vel per aliũ (vt quilibet de populo in cõmuni populi consensu supra dicto cõsenũt) nõ fit iniuria, & Quod semel placuit, amplius displicere nõ potest, de re. iur. neque prædicta iura in sola pręsumptione, sed in prædicto verò cõsensu populi, & cuiuslibet de populo, vt probatum est fundatur. Et hęc ratio procedit supposito, vt secunda etiam concedit opinio, quod iudicare ſm allegata, & probata, non est de iure naturali, immutabili, aut indispensabili in casu, & ex causa, vti superius in principio huius quęstionis habetur, & latius infra patebit.

2. Pars probatur. Secunda pars quòd scilicet in criminalib. prima opinio sit vera, in qua est tota difficultas, in qua & hæc opinio, tanquam minus probabilis vilipenditur à magistro Soto vbi supra, φ tamen probabilis sit sexdecim rõnibus probatur; supposito & hic, sicut & in titulo huius quæstionis præfertur, vt tempus, & verba redimamus, & superfluas distinctiones, de innocente verò, veritate, & cognitione priuata vel facti, & publica vel iuris, siue præsumpta excludamus, semper loquimur de iudice scienter occidente innocentẽ, verũ, cognitũ, veritate, & cognitione priuata, vel facti, quamuis veritate, & cognitione publica, siuè præsumpta, vel iuris nocens probatus sit.

1. Ratio. Primò probatur, quia etiam auctoritate publica scienter occidere innocentẽ non probatũ nocentẽ est intrinsecè malũ, ergo & ipsum probatũ nocentẽ scienter occidere similiter intrinsecè malum est. Antecedens probatur φ scilicet illud est intrinsecè malum, i. ità necessariò immutabiliter, vel indispensabiliter malũ, & lege diuina, & naturali prohibitum, quod stãte materia prohibitionis ipsius certè per hominem ex nulla cã, aut fine, nulla etiã circunstantia, aut casu quocunq; à sua malitia potest separari; sicut mœchari, furari, peierare, & mẽtiri, quæ nunquam ab homine rectè fieri possunt, ex secũdo ethi. & ſm communiter doctores in tertio dist. 37. & Soto de iustitia, & iure lib. 5. q. 1. art. 2. & 7. idq; stante lege: quicquid sit de potentia Dei absoluta, de qua variè ibidem opinantur. Nam etiam si non probetur innocens, dùm non probatur nocens, præsumitur sicut & verè est innocens, & in reipub. bonũ, & dignus præmio, non pœna apud Deũ, & homines. Et ità licet ad condẽnandum iudicialiter aliquẽ opus sit φ probetur nocens, & illa pœna dignus; nullo tamẽ iure,

re, aut nulla rōne probatio aliqua requirit suæ innocentiæ, dùm non accusatur, nec vituperat, ad hoc φ non puniatur, sed merè priuatiuè agatur cum illo. Et talis est prohibitio de non occidendo innocentē, quę merè priuatiuè se habendo potest impleri, & ità patet illud antecedens. Consequentia autem probatur quòd .s. qua ratione illud, eadem & hoc intrinsecè malum est.

Quæro enim quare illa occisio innocentis nō pbati nocentis ità mala est, & iure naturali prohibita? Nā aut hoc est primò, quia ille verè innocens est: aut secundò quia non est probatus nocens ita quòd ibi. Non occides, solum prohibetur occisio cuiuscunq; hominis etiam nocentis, si non probatur nocens, aut tertiò quia innocens simul, & non probatus, nocens est: aut tandem quartò quia vita innocentis reipub. bonum est, quem ideò ratio naturalis iubet non occidi. Quodcunque horum dicatur, habetur intētum & probatio consequentiæ.

Si enim detur primum, sicut verè dicendum est, vt proximè latius probabitur, ergo ēt si probetur nocens, ipsius innocentis occisio sciēter facta adhuc manet intrinsecè mala: quia manet adhuc, & est idem innocens, modò probetur nocens, modò nō. Probatio namq; quòd sit, vel nō sit nocens, vel innocens, quantuncunq; extrinsecus in æstimatione hominum culpam, vel innocentiam ponat, vel tollat, non tamen in rei veritate; quia propter nostrum affirmare, vel negare, nihil mutatur in re. Et ità semper manet in veritate vera illius innocentia, quæ ex hypothesi est propria, & potissima ratio formalis obiecti ua quòd eius occisio intrinsecè mala, & prohibita sit, quantumcunque ille probetur nocens.

Si detur fm, contra probatur, quòd dari non possit, quia talis occisio potius est illicita ex defectu ordinis iuris, quàm de se, vel ex obiecto, & ex consequenti est iudiciale prohibitum; Deut. 17. In ore duorum, vel trium &c. si exponas negatiuè, vt infra in responsione ad. 6. rationem secundæ opi. habetur, vel saltem est de iure gētiū potius, quàm de iure naturali, stricto, & immutabili prohibitum, & non est intrinsecè malum ex ipso obiecto: quod indè cōstat, quia princeps supremus licitè potest occidi iubere secretò, aut sine tali ordine iuris, pestilētissimum hominem sibi cognitum, & aliquibus alijs, quando cōmodè sine magno reipub. detrimento probatio legitima testium, aut ordo iudiciarius haberi, aut expectari nō posset, vt ait Nauarro in sum. c. 25. nu. 10 Quod tamen facere non posset, si talis occisio ex defectu ordinis iuris intrinsecè mala in decalogo prohibita esset. De quo latius infra in secunda probatione principali habetur.

Neq; tertium potest dari: tùm primò quia si illa duo simul requiruntur, φ scilicet homo sit innocens, & φ non probetur nocens, vt eius occisio intrinsecè mala sit; nō inde sequitur quòd si alterutrum deficiat, puta si innocēs probatur nocens, talis occisio licita sit; sed φ non sit intrinsecè mala. Cum quo stat quod ex alia parte etiam iure diuino, & naturali, mala, & prohibita sit, quia .s. circa materiam indebitam, vel obiectum disconueniens, puta circa innocentē nō dignum pœna scienter fit, vel exercetur, φ si mala, & non vt quo alio iure prohibeatur, nisi illo decalogi Nō occides, ergo talis occisio innocentis, ēt probati nocentis, scienter facta à quocunque est mala, sicut & nondū probati nocētis, & eodē iure prohibita est, modò maiorē, modò minorē malitiam hæc, q̄ illa contineat ex hac, vel ex alia parte, modò non: tùm secundò quia si illo modo glossatur, vel intelligitur illud Non occides, s. hominem aliquem, vel nocētem, vel innocentem, non probatum nocentem, ēt auctoritate publica, ita quòd à contrario sensu nō erit ibi prohibitum, vel illicitum illum occidere, si probatur nocens: ergo eodem modo omnia alia præcepta decalogi glossarentur: puta Non fornicaberis, idest non accedas ad non tuā, non probatam alienam, ita quòd non erit intrinsecè malum, nec ibi prohibitū scienter cognoscere non suam, si non probatur aliena, sed sua. Sed sic hoc intelligere est erroneum, vt constat ex c. inquisitioni, de sentē. excom. & alibi, de sponsali. ergo, & eo modo intelligere illud de non occidendo innocentem, dùm probatur nocens.

Neq; quartum potest dari: quamuis, 2. op. n. & Soto vbi supra, dicat id esse dandum: dicit enim, quòd illud præceptum iuris naturalis, atque diuini, Non occides, quamuis absolutè ponatur, tñ intelligitur, φ ibi solum prohibetur cuiuslibet hominis occisio iure naturæ indebita vel iniusta fm Tho. 2. 2. q. 100 art. 3. ideò ibi nō comprehenditur, nec intelligitur prohibita occisio hominis absolutè: quia non prohibetur, qñ recta ratio naturalis dictat illum esse occidēdū, puta qñ id necessarium est pro sui ipsius, vel reipub. defensione, aut salute: sicut membrum putridum, aut etiam sanum pro totius corporis salute, vel defensione, recta ratio, & inclinatio naturalis exponit. Et ità ibi non prohibetur illud homicidium, quod genere suo ità malum est, φ tamē ex causa bonum esse, & bene fieri potest. Ità etiam fit quòd absolutè hominem occidere non est eo modò intrinsecè, & necessariò malū, vt fornicari, & mentiri, & peierare; quia videlicet non est ità generaliter malum, vt ex aliqua cā non possit fieri bonum, vt dictum est. Sed qñ est contra naturam, aut qñ iure naturæ talis occisio hominis indebita, & iniusta est; tunc tātum intrinsecè mala, & propriè, & formaliter homicidiū in decalogo, & iure naturali prohibitum est, sit ex supradictis φ innocentē non probatū nocentē nulla est causa, aut ratio ipsum occidēdi, ex quo non in dānum, sed potius in bonum reipub. eius vita est: & ita ipsū occidere intrinsecè

fecè malum est. Hæc ille. Sed vtrum sit idem iudicium de innocente probato nocente dicit illa secunda opinio φ non: immò eo ipso, quo probatur nocens, importatur iusta causa expediēs ad bonum reipub. eiusq; salutem, & pacem, vt iudicialiter condēnetur: ideò, vt eius damnum vitetur, est iusta causa, & ratio naturalis dictat illum esse secundum allegata condemnandum.

Sed certè contra hoc arguitur probando consequentiam supradictam φ scilicet idem est de vtroq; innocēte iudicium. Quia modò probetur nocēs, modò non, certè ipsius veri innocentis vita non in damnū, sed potius in bonum, & vtilitatem reipub. est, quantum est de se, etiam ſm Thomam 2.2.q.64 art.6. quod ex eius vita damnū reipub. sequitur, id certè nō nisi ex culpa testium, & hmōi aliorum, idq; per accidens prouenit, neq; enim mors innocentis de eo & simpliciter in reipub. bonum cedit: ergo non est iusta causa illum innocentem probatum, sicut & non probatum nocentem iudicialiter occidendi, nec id vlla recta ratio dictat, neq; propter hanc causam uitandi dispendij reipub. occisio illius scienter facta rectificari pōt, vt de hoc latius etiā infra in sequentibus probationibus, & in respōsione ad 3.& 4. rationem secundæ opi. præcedētis habetur, & ergo tàm probati, quā non probati nocentis illius innocentis occisio eodem modo intrinsecè mala, & eodem iure prohibita est.

Confirmatur idē, quia dùm in rei veritate manet materia prohibita per decalogi pcepta, non desinit esse prohibita pp extrinsecas circunstantias, vel conditiones aduenietes. Vt si aliquid est verè alienū, & eius acceptio inuito dño, vel furtum, vel fornicatio, aut mendacium, & huiusmodi, certè non desinit esse tale, atque eadem lege prohibitum propter dicta, vel testimonia aliorum in oppositum, puta dicētium φ illa res, vel mulier nō est aliena, nec fornicatio, nec furtum, cùm ego certò sciā non esse meā, sed ibi esse furtum, & fornicationem, quia pp nostrum affirmare, vel negare nihil mutatur in re. Sed ante probationem testium iudex scit, vt supponitur, hunc esse verè innocentē, & eius occisio, vt constat ex prima probatione, est intrinsecè mala, siuè prohibita illo præcepto decalogi Non occides, ergo & post testium probationem, quantūcunque probetur nocens. Et hæc consequentia eò magis liquet, quò ſm Augu. homicidium est grauius furto, & adulterio: dūm, vt homicidium caueatur, licitè ipsum permittitur furtum, adulterium, & hec omnia æquè subijciuntur iudicialibus, & probationibus, & vel in bonum, vel in damnum reipubli. & priuatorum hominum iudicialiter ventilantur.

Secundò probatur opinio, quia ad iustā sententiam condemnatiuā alicuius ad mortem tria simul requiruntur, s. crimen, quod re ordinetur per pœnam, quæ ex sua natura non nisi culpæ debetur: secundò lex, quæ id statuat, siuè decernat, simul & auctoritas iudicis ad exequendam legem: tertiò sufficiens probatio testium φ tale crimen ab isto cōmissum contra legē, & dignum pœna sit, itā quòd, si aliquid horū desit, à fortiori iniusta snia est. Quorum duo priora sunt magis de essentia iustæ condēnationis, & tertium tanquā conditio requisita ad iustā legis executionem, & manifestationem iustæ snīæ est, & ad ordina iuris spectat, sed in casu quæstionis præsentis deficit primum, scilicet crimen, ex quo verè innocens est, ergo quantumcunque alia adsint, & probetur nocens, iniusta sententia est.

Probatur maior, simul & consequentia, φ requiritur illud primum, & non sufficit φ probetur innocens. Nam quæro quo iure innocēs cognitus, sed probatus nocens, morte plectendus est? Nō diuino, nec naturali, stricto, & immutabili, vt constat: tùm primo, quia id non dubitur, vt patebit infra in respōsione ad rationes secundæ, opi. præcedentis: tùm secuodò, quia si ita esset princeps supremus, aliter facere nō posset, cùm tamen aliter facere possit, vt secūdà etiam cōcedit opinio, vti superius in principio quęstionis habetur: tùm, tertio, quia, si ita esset, cur nō liceret iudici intendere id facere per se ex intentione, vt potest intēdere, occidere nocentem, si id licet ex iure naturali, atque diuino? Nunc autem cùm oppositum opinantes, quamuis malè cōcedant id iudici solum dę per accidens velle, & facere licere, ergo simpliciter, & per se illicitū est: tū deniq; quartò, quia si illud esset ex vero dictamine prædicti iuris naturalis, certe inter fideles nō esset tanta diuersitas opinionum.

Nec potest dici φ id est de iure gētiū, quod aliàs dr̄ consonum iuri naturali, aut iure humano institutum, & fundatum in illa ratione, vel dictamine naturali, quo videlicet pro bono publico promouendo, & eius maiori malo vitādo, sicut potest concedere alias leges iustas, etiā in damnum hominum priuatorum, ità & hanc de occidendo innocentem probatum nocentem. Quòd hoc dici non potest probatur, quia licet respub. id possit statuere in reb. temporalib. nō tamen in vita hominis, quia non est domina vitæ, & mortis, nec habet ius in eis, vt habetur ad Gala 4. Si possetis, scilicet de iure vel licitè, oculos vestros erruissetis, & ff. liber homo ad legē aquiliam, vt certè habet in temporalib. ciuium suorum, vt sine culpa ex dicta causa iubeat, aut statuat scienter occidi innocentem probatū nocentem: nec ratio vlla naturalis hoc ei concedit, sed potius negat, vt supra probatum est, & dicūt Augu. super Iosue septimo, & ad Aurelium Episcopum, & Alexander de Ales. tertia parte q.41. membro 4. art.1. vti infra, q.38. in responsione ad quartum argumentum latius habetur. Et hoc idem probatur per plures alias rationes sequentes.

3. Ratio. Item tertiò probatur opinio, quia non requiritur probatio, nisi propter verū crimen ostendēdum, ergo à fortiori requiritur ipsum verum crimen inesse, vt iusta sit condemnatio; quia pp vnūquodq; tale & ipsum magis. Sed ante ipsam probationem non erat crimen, vt supponitur, ergo neque per ipsam probationem, neq; per legē, neq; per iudiciū, nec aliàs efficitur, neque verè, sed fictè ostenditur crimen, quod non est. Antecedens autem, & consequentia indè patet, qa si nullum crimē esset futurū, nullam opus esset instituere legem punitiuam, neq; probationem & si crimen sit sponte confessum, aut omnibus manifestum, nulla probatio necessaria est. Et ità magis requiritur, & prēsupponitur verū crimē, quam eius probatio ad iustā ipsius condēnationē, sicut & consensus per verba manifestatus ad verū matrimoniū magis requisitus est: alioqui si sola probatio criminis requisita esset, & sufficeret; certè idem pp idem, videlicet probatio pp probationē criminis necessaria esset: quo quid magis nugatoriū, & circulatorum ludo similius esse, & legib. & legislatoribus ipsis, ascribi pôt?

4. Ratio. Quartò principaliter probatur opinio, qa ad iustam condēnationem non sufficit q quis sit nocens in dicto, idest q ideò iudex illum puniat, quia testes dicunt illū esse nocentem. Nam audientes illum morti dānatum statim q̄runt quare: & non satis fit eis si dicatur, quia testes sic dicunt illum esse nocentem: nā verum, & falsum dicere possunt. Sed, quia isti testes sic dicūt, creditur, q in re ita nocens est, & q ideò iustè damnatur. Si enim nō crederent illum esse nocentē, sed scirent q falsò probatus est nocens, quòdq; iudex id ēt scit, quamuis falsitatē testium probare non possint, certè iniustam sententiam mortis innocentis falsò probati nocentis oēs inclamarent. Neque .n. lex de occidēdo homicidam lata est, vt impleantur dicta testium, vt patet, qa si de eorum constat falsitate, ipsi repelluntur, & puniūtur, sed vt puniatur verus homicida: testes aūt inducuntur, vt constet de veritate, ne vnus pro alio puniatur. Sed si lex esset de puniendo innocente, si probatur nocens, iā præcipuè esset vt impleantur dicta, & voluntates hominum, & testium, contra veritatem Dei: igitur intentum.

5. Ratio. Itē quintò probatur opinio, quia si nullo existente, neq; futuro homicidio ex Dei reuelatione, in hoc regno à rege feratur lex, q probatus homicida, ēt si non esset in rei veritate homicida, moriatur, illa lex esset iniqua, & scandalosa, quia non in bonum, sed in malum reipub. cedit, & quia daret ansam perdendi quotidiè innocentes, licet prætenderet iudicium fidelitatē, & qa non est, vt supponitur, præcipua cā prærequisita, vt lex iustè feratur, s. crimen dignum punitione; nam ante quamcunque legis pęnalis institutionē, & ordinationem de testibus adducendis, procedit hoc dictamen naturale, q scilicet malum reipub. perniciosum puniēdum est, & quia punire illud est iustum, ideò lex de ea punitione statuenda est, & vt fideliter fiat, testes super hoc sunt adducendi: igitur, vbi nullum tale crimen est, neque timetur, deficit iam causa præcipua illius legis, & ita iudicat, aut punit, sine causa sufficiente p medium, per accidens, deficiente fine, & subiecto punitionis, in præiudicium innocentum. Nunc autē idē contingit, dùm f̄m allegata, & probata, innocēs scienter morti damnatur, igitur iniusta lex, & sententia ista est.

Item sexto, & redit in idem, quia iudex, & ista lex, intendit punire malefactorē, & eius trāsgressorē, de quo p testes, & probationes inquiritur, qui ēt fuit cā talis legis instituēdæ de eo malefactore puniendo; hic aūt nō est, qui aut quatenus probatus, sed qui & quatenus verè malefactor est, vt constat ex supradictis, & quia aliàs esset nugatio, superius reprobata, ergo nō nisi verū nocentem, quāuis nō nisi media probatione iudex de se iustè legi cōformans, sciēter probatū nocentē punire potest. Et ità vera pęna, nō nisi verè nocenti, per legē intenditur. Alioqui per inde esset per talē legem, quę ipsum innocentē non respicit illū dānare, ac si p nullam legē, vel sine lege, iniustè cōdēnaretur. Quod indè ēt patet, quia si ante probationem testiū nō erat lex condēnans innocentem, ergo nec post, quia probatio nō edidit talem legem, neq; fecit illum esse verè nocentem, & si eorum falsitas depręhenderetur, certè per leges innocens absolueretur. 6. Ratio.

Item septimò probatur opinio 3. quia in condemnatione iusta ad mortē non minus requiritur crimē, q̄ lex, & auctoritas publica; immò magis requiritur crimē: tū quia lex fit propter obuiandum, & puniendum illud; q, si nullum futurum esset, nulla tali lege punitiua opus esset: tùm etiam, quia si non esset lex, vtique aliquis maleficus inauditus, & insolitus, posset auctoritate publica morte puniri. Nunc aūt si verū crimē non requiritur, sed probatū sufficit ad iustè mortis punitionē scienter infligendū, ergo eadē rōne sufficit non vera, sed probata t̄m lex, & auctoritas publica: etiā si iudex certò sciat oppositū, s. nullā esse legē de tali crimine tali pęna puniendo, & se non esse legitimū iudicem, nec auctoritatem ad id hēre: hoc autem nemo concedit, igit nec antecedens pro minori, q̄ est opinio secunda suprapofita, vndè id sequitur, cōcedēdū est. 7. Ratio.

Item octauò probatur opinio, qa si licitè iudicatur f̄m probata, ergo iudex non teneretur conari repellere testes, quos scit esse falsos: ex quo per oppositum opinantem licitè agit f̄m legem sic iudicando: & illi testes ad perfectum iudicium secundum legem sunt requisiti, dùm alij non reperiuntur: tenetur autem secundum omnes, quantum commodè pôt, illos refellere: & non nisi, quia tale iudicium f̄m illorum probationes iniustū est, igitur intentum. Item posset etiam

etiam tàm ipse, quàm alij scientes illū esse innocentem, ēt ipsi testes eadem rōne, & causa, qua & alij, in illius f̄m leges has de iudicando f̄m probata iusta condemnatione cōplacere; sicut & de alterius nocentis iusta condemnatione id fieri posset, sed id concedere de alijs id scientibus absurdum est, ergo & de ipso iudice sciente, & iudicante à fortiori videtur denegandum, quamuis alij credant esse nocentē: tùm quia illorum error, vel ignorantia, non mutat materiam, neq; iustificat occisionem iudicis scienter operantis: nam idem obiectum, eadē causa, & ratio, vtrobique apparet, & ergo talis occisio de se, & materialiter, mala est, quia circa materiam indebitā, scilicet circa innocētem exercetur, modò scienter, modò ignoranter fiat: quamuis inculpabiliter ignorans, sicut & Iacob Lyam ignorans cognoscendo, à culpa excusetur. Ignorantia namq; non tollit, neque ponit materiam ipsam, neque malitiam intrinsecam eius, quamuis f̄m multos doctores bonitatem moralem actus per accidēs faciat, vt de hoc alibi lib. 2. in tractatu de ignorantia. q. 23. latius, & à culpa ipsum tātum ignorantem, & non alios, excusat.

Ratio 9. Item nonò probatur opinio, quia si dicatur ꝙ iustam legem, & condemnationem innocentis probati nocentis non facit sola probatio, sed simul ēt finis vtilitatis reipub. quia, s. aliàs sequeretur multa mala, nisi sic iudicaretur, cōtra hoc sic arguitur. Primò quia ex circunstantia finis electio, vel occisio innocentis intrinsecè mala rectificari non potest, vt supra in prima probatione latius. Neque enim sunt facienda mala, vt veniant bona Rom. 3. Alioqui eadem ratione licitum esset reipub. statuere ꝙ singulis annis vna innocens virgo exponatur fornicationi, aut mortis, vt respub. à tyranno id petente liberetur, & multa alia inconuenientia sequerentur, q̄ inferius in 13. probatione principali latius exponūtur. Itē si non esset de se mala, sed indifferens talis occisio innocentis simpliciter, & ex appositione circūstantiæ prædicti finis ad bonū reipubli. posset iustificari, si probatur nocens, iam sequeretur ꝙ non solū per accidens, vt opposita dicit opinio, sed ēt ex intentione, & electione sciēter posset fieri licitè, & in ea, vt in re licita, cōplacere, & directè eligi posset ad dictū finē, id quod ipsa opinio negat, nisi forte intelligat ꝙ fit per accidens, i. ꝙ nō finaliter intenditur occisio, sed reipub. bonum, & officij publici prosecutio. Sed hoc nihil valet, qa similiter liceret fornicari, & ad minas Tyranni, nocentē, etiam probatū innocentem, pro bono publico, & malo vitando occidere. Tertiò patet idē, quia ex fine sumenda est necessitas mediorū ad finem 2. Physi. & ex Ber. quæ pro charitate; adde & tu similiter, q̄ pro iustitia instituta sunt, non dn̄r contra eā militare. Et itā, qn̄ mediū ordinatū ad aliquem finem ducit ad contrarium ipsius finis, repellendū est, vt etiam patet in medicinis ad sanitatē ordinatis, q̄ si in aliquo casu potius inducant infirmitatē, fatuus esset medicus illas prosequens, ēt f̄m regulas generales medicinæ. Nunc aūt probationes testiū sunt media ordinata ad finē veritatis, aut veri criminosi cognoscendi, ne in iudicado aberretur, verū innocentem pro nocente condēnando, vt sic lex iusta punitiua nocentū debitè exequatur, & vt sic de iusta nocētis à parte rei constet condēnatione, ergo qn̄ constiterit talia media probationū ducere ad contrarium veritatis, & iustitiæ, vt in casu præsenti, iudex f̄m legem debet ea repellere: neque secundum ea potest licitè iudicare innocentē probatum nocentem scienter condēnando. Et potius tenetur cedere officio, si aliter tale iudicium omninò effugere non pōt, sicut ad id teneretur, ne fornicationem committeret. Sed de hoc etiam latius in responsione ad 3. & 4. rationem secundæ opin. interius habetur. Et per hæc excluditur euasio dicētium quòd finis iudicij publici est veritas publica, vt probatus nocens dānetur: quòdq; de priuata cognitione, & veritate rei non est suū iudicare. Nā contra hoc sequeretur ꝙ iudex sciēs veritatem non teneretur conari repellere testes falsos &c. vt superius habetur. Et itā patet nullam esse legem dictantē f̄m allegata damnandū esse mortis innocentem cognitum, sed probatum nocentem: quòdq; si talis vlla lex humana, vel de iure gentium, est, id generaliter dictans, est interpretanda, & limitanda secundum ius diuinum, & naturale fortius, dū scilicet nihil aliud certius ipsi iudici de veritate, vel innocentia constat, vt de hoc etiam infra in responsione ad 6. & 7. rationem secundæ opinionis plenius differitur.

Decimò principaliter probatur opinio, quia præsumptio cedere dēt veritati, vt ait glossa in c. veritate, dist. 8. & habetur in c. nuper de B gamis, exceptis quibusdam casibus secundū glo. ibidem. Nunc autem veritas publica, talisq; cognitio f̄m allegata, & probata, est tantum veritas præsumpta, quia solum in foro humano, & in opinione hominum habetur pro veritate, cū res aliter sit, ergo debet cedere veritati, quā iudex priuatò nouit: & ex consequenti contra eā non est innocens condēnandus secundum veritatem publicam, siue præsumptam, ex probationibus. Ratio 10.

Si ad hoc dicatur, primò quod illa maior est vera solū, qn̄ in suo foro veritatis, qui est forus conscientiæ, & f̄m Deum homo iudicaret; non autem quando iudicatur in foro præsumptionis qui iudicialis est: tūc enim veritas cedere debet præsumptioni, maximè quando est præsumptio iuris & de iure, videlicet quando ius regulariter aliquid in tali facto præsumit, & sup eo sic præsumpto aliquid statuit, siue decernit, puta quòd talis contractus sit vsurarius illicitus cauendus, vel inualidus, & huiusmodi, vt etiam habetur. l. siue possidetis. C. de probatio. Euasio.

Contra hanc euasionē replicatur, quia quando vterq; forus, i. veritatis, & præsumptionis cōcurrit, & alter ad alterum militat, semper forus veritatis debet præualere, & sm veritatē agendum est, & ei cedere debet præsumptio, sicut & forus eius: Nunc autem in casu præsenti forus veritatis, siuè conscientiæ, & secundum Deum militat cōtra forum præsumptionis humanum sm allegata, vt constat, quia hic quæritur quid in casu præsenti sm Deum, & conscientiam iudex agere debet, vt corā Deo sit immunis à culpa, & non quæritur quid sm leges humanas, vt apud homines inculpatus habeatur: ergo debet præualere forus veritatis, & conscientię, & veritas ipsa contra præsumptionē, & forum eiusdē, quicunque ille sit. Consequentia patet cū minore, & maior probatur: quia sicut lex naturalis, atque diuina pręualent humanæ, ità & forus veritatis, & ipsa veritas, quę sunt sm legem diuinā, & naturalē pręualent pręsumptioni, & eius foro, quę sunt sm leges humanas. Quod etiam inde amplius patet: quia eatenus præsumptio sustinetur ēt in suo foro præsumptionis iudiciali, quatenus p̄sumitur pro veritate, & nō amplius, adeò ꝙ quando constat de veritate, nō valet, cessatq; ipsa pręsumptio: immò & snīa lata sm pręsumptionem sustinetur per leges sola præsumptione iustitiæ. l. Iulianus, ff. de conditio. indebi. Ideò qñ constat de veritate, tunc vel reuocatur, vel rectificatur per eū, qui id facere potest: quia & sic leges humanæ disponunt, vt patet in c. per tuas, qui filij sint legiti. & de purga. vulga. ca. significantibus, & de frigi. & malefi. c. fraternitatis, & de sen. & re. iudi. c. cùm inter. & de solu. c. 1. & ibi doctores, & 35. q. 9. c. 1. & c. loci nostri, & ibi glossa. & C. quomodo & quando. l. si præses, & l. si vt proponis, & l. illicitus. §. veritas, de offi. præsidis, de quo etiam late Panor. c. 1. de concessione præben. & c. quia plerique, de immuni. Ecclesiæ, & Inno. ibidem, de quo etiam potest breuiter videri Syluestrina tit. sententia q. 4. §. 5. & q. 11. & tit. alienatio. 1. q. 5. §. 3. §. 4. & q. 13. Item licet præsumptio iuris, & de iure, præualeat veritati, id tñ solum est verum in his, scilicet temporalibus, quæ iuri sub sunt humano, qualis nō est vita, vel mors, aut mutilatio innocētis, vti superius in 2. probatione dictū est. Sed neq; in casu quæstionis est talis præsumptio iuris, & de iure, nisi sola præsumptio facti sm testium probationes, quod indè patet; quia si constaret de falsitate testium, & de veritate innocentię, vtiq; sententia, & ius ipsum, omninò cessaret: non autem cessaret, si præsumptio iuris, & de iure esset. Si quis ad hanc replicam negando minorem dicat ꝙ hic non militat forus veritatis, vel conscientiæ contra forū pręsumptionis; ex quo in foro conscientiæ, & veritatis, & sm Deum licitum est iudici innocentē probatū nocentem cōdemnare, contra hoc replicatur, quia in foro veritatis ille est verè innocens, & absoluēdus: in foro aūt iudiciali, & præsumptionis, est nocēs atque damnādus: ergo militat inuicem vterque forus; & ex cōsequenti forus veritatis, & veritas eius debet præualere, vt supra probatum est.

Replica.

Si quis secundò euadendo dicat quòd hic est veritas practica, quæ sufficit ad rectum iudiciū, quamuis veritas speculatiua non sit.

Euasio. 2.

Contra hoc replicat, quia nō alia de causa dr̄ veritas practica: nisi quia verum est ꝙ innocens cognitus licitè condemnatur, aut ꝙ condēnandus est probatus nocens, sed hoc est petere principiū, quod impugnamus. Item supradicta probatio ꝓcedit de veritate formaliter speculatiua. s. in rei veritate est innocens ꝗ; ꝙq; ideò contra talem veritatem cognitā non dēt præualere veritas præsumpta, s. iste est nocens præsumptus, neq; forus eius, vt probatū est. Et confirmatur, quia iudex debet sm Deū, & legem eius, & veritatem, & conscientiam iudicare, diuinoq; iudicio tenetur se conformare. Sed sm hęc omnia cognitus innocens est liber à culpa, nec dignus pœna, sed ab ea potius liberandus, ergo non est condemnandus sm falsas testium probationes. Consequentia patet cum minore, & maior probatur dupliciter. Primò quia non pōt homo uicem Dei tenens, in iudicando agere contra sua legem, & regulā totius rectitudinis: hæc aūt est iudiciū Dei, qd est in veritate ad Ro. 2. & Esai. 11. Non sm visionem oculorum, neque sm auditum aurium iudicabit, & arguet, sed in iustitia, & veritate, ergo. Item secundò, quia in c. postulatus. 3. q. 7. habetur sm quod placeat Deo, siue displiceat, debemus in iudicio dirimere, & in c. tunc. 11. q. 3. habetur, tūc vera est absolutio pręsidentis: cùm interim iudicis sequitur arbitriū, & ibidem causa summoperè habetur. Nō ex corde nostro, sed ex pręcepto diuino condēnationis snīam proferamus, & in c. cùm æterni, de sen. & re. iudica. lib. 6. dr̄ ꝙ in ferendis sententijs pręoculis iudex habeat solū Deū, vt sm eius imperiū iudicet, vt Moses ad tabernaculum recurrebat. Quòd si contra conscientiā, & iustitiam in grauamen alterius partis in iudicio quicquā fecerit, ꝑ gratiā, vel per sordes testiū, condēnetur, & ipse.

Replica.

Neq; valet. 3. euasio negātiū maiorē hu9 cōfirmationis quo ad id, ꝙ ibi dr̄ ꝙ tenetur iudex diuino iudicio se cōformare, ꝙq; ipsum est regula, & lex rectitudinis actionū nostrarū humanarū; dicunt. n. ꝙ nō nisi diuinū arbitriū, siue volūtas p̄ceptiua est ipsa regula, cui nos conformare tenemur. Deus nāq; oia sciens rectè iudicat sm veritatē suæ propriæ scientiæ infallibilis: non aūt homo iudex fallibilis, qui & veritatem hominib. contra publica testimonia monstrare non potest, quia nec ei fides haberetur: ideò & dicūt quòd talis voluntas Dei est, vt secundum veritatem in suo foro iudicamus, puta in foro cōscientiæ priuato secundum veritatē priuato cognitā:

Euasio. 3.

in

in foro autem iudiciali secundum veritatē publicam, siue iuridicam, quę ex probatis tantū habetur, secundum quam ille reus nocens, & punitione dignus secundum omnem legem in tali iudicio humano, quamuis non in iudicio Dei, ęstimatur, & est. Et tunc iudicatur s̄m Deū, & legem eius, & conscientiam, & non secundum sordes testium, nisi materialiter, & per accidens, & id rarò, & ex causa, quod non imputatur iudici, nisi ex culpabili ignorātia, vel negligentia, aut ex intentione, tales testium sordes sequatur.

Replica. Sed hæc euasio facilè eliditur per supradicta, vbi probatum est, ꝙ forus veritatis, & ipsa veritas, omninò debent præualere contra præsumptionē, & forum eius, & solum probat hęc euasio quòd homo fallibilis testimonia publica sequat, dū de veritate nil aliud certius ei constat.

Ratio. 11. Vndecimò probatur principaliter 3. opinio auctoritatibus ex parabola Matth. 13. de nō eradicādis Zizanijs, ne simul triticū eradicetur, vbi secundum communem omnium sententiā significatur non puniendos, sed permittēdos esse malos, ne simul innocentes occidantur, vbi sine horum exterminatione illi puniri non possunt: ergò à fortiori non sunt scienter occidendi innocentes, etiam probati nocentes, vt malefactores secundū allegata, & probata, debitè puniantur.

Item ꝙ omnes auctoritates diuinę legis prohibentes innocentes occidi intelligantur de vero innocente, etiam si probetur nocens constat Exo. 23. Insontem, & iustum non occides, insontem, idest verè innocentem, & iustum, idest eū, qui iuridicè non probatur nocēs, quia iam reputatur iustus, quamuis verè nocens sit, vt glossat Lyra, & Abulen. ibi. q. 6. & communiter doctores: cui expositioni potius standum est, s̄m c. relatum, dist. 37. cui consonat alia glossa Rabbi Salomonis dicentis ꝙ ibi etiā præcipitur quod verè innocens, si aliquando iudicialiter probatus nocens, cōdemnatus sit: & ipse, vel alius posteà voluerit suam innocentiam iudicialiter comprobare, non occidatur, sed iterum etiam post sententiam latam eius causa audiatur, & examinetur, vt in causa Susannæ. Dani. 13. factū est; quia ius diuinum omninò prohibet verum innocentem scienter occidi. Ideò non valet glossa dicēs ibi prohiberi innocentem probatum innocētem occidi. Quòd non valeat indè patet, quia nulla gens tàm Barbara esse potest, quæ talem iudicialiter occidi permittat, nedū velit, aut statuat. Et superfluè illa verba insontem, & iustum replicarentur, nisi, vt dictum est, intelligātur. Ideò & non valeat alia glossa dicens ibi prohiberi solum occisionem innocentis, qui non probatur nocens, vt etiam hoc patet ex supradicta prima probatione principali, & hic inferius latius etiā probatur.

Item Exo. 23. nec in iudicio plurimorū, scilicet tàm testium, quàm aliorum quorumcūque, acquiesces sententiæ, vt à verò deuies. Ecce vbi à veritate priuatim cognita nō est recedendum propter dicta, aut testimonia multoru, & ità veritas in re p̄ualet veritati publicæ, siue iuridicę.

Item Exo. 18. Prouide ex omni plebe viros, in quib. sit veritas &c. & c. 13. Quære solitè, & diligenter rei veritate perspecta si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc operè perpetratā statim percuties &c. vbi apertè distinguit rei veritatem certam à veritate publica, siue præsumpta, quæ ex hominum habetur testimonio, & abominationem opere perpetratam non solum probatam prærequirit lex diuina, vt nocens homo iustè puniatur.

Item Deut. 16. Iustè quod iustum est exequeris: vbi non solum iustus modus, & ordo iuris secundum testium probationes, sed & ipsum iustum, & veritas à parte rei ad iustum iudicium requiritur. Et Deu. 17. Iudicabunt secundum iudicij veritatem.

Item quia sacra scriptura vbiq; de bonis, & malis nocentibus, & innocentibus loquens, certè de ipsis sine addito simpliciter, & in rei veritate, non de veritate iuris, aut præsumpta, neq; de probatis, vel nō probatis talibus loquitur: sicut & de vero præmio, & pœna eis respondentibus loquitur expresiè, dū Exo. 22. ait Maleficos nō patieris viuere, & Ro. 13. Iudex est vindex in irā ei, qui malè agit, &c. Et Leuit. 20. Et Deute. 19. 25. 27. 28. vbi nunquam dicitur si quis probatus fuerit talis malefactor, sed de veris criminib. ibi prohibitis, sicut, & de veris pœnis agitur. Nam iure diuino, & naturali vera pœna, non nisi verę culpæ ibi proh. bitæ infligitur, vel infligenda decernitur. Ideò non valet euasio dicentium quòd ius diuinum, vbi supra, loquitur de veritate rei in foro veritatis, de veritate autem publica, vel iuris, in foro publico, vel præsumptionis. Hæc inquam euasio ex supradictis eliditur.

Decimasecūdò probatur 3. opinio, quia mortaliter contra ius diuinū, & naturale de nō mœchando, quispiam cognosceret eā, quam scit nō esse suam: quamuis iudicialiter probef sua, & ei præcipiatur sub excommunicatione cū ea, tanquam cum sua, cohabitare, vt expresè decernit Ecclesia in c. inquisitioni, de sentent. excom. vbi dicitur quòd in casu, quo quis certò scit impedimentū inualidi matrimonij, debet potius excōmunicationis sn̄iam humiliter sustinere, quam per carnale commerciū peccatum operari mortale, vt hoc etiam tenent cōmuniter doctores in 4. distinctio. 38. contra Hugonem, & Magistrum ibidem oppositū erroneè opinantes: ergo similiter mortaliter peccaret iudex sciēter occidēs innocētē, quamuis probetur nocens. Patet consequētia, quia vtrūq; simpliciter, s. cognoscere nō suam, & occidere innocentē in eodē iure diuino, & naturali, in decalogo prohibitum est, vt supra in prima probatione latius: & ità sicut il- Ratio. 12.

lud est mortale, scilicet cognoscere, non suam, quamuis probetur sua, à quocunque, & quomodocunque publicè, vel occultè, etiam ad præceptum ecclesiæ excommunicatione aggrauatum fiat: ità & occidere innocentem, quamuis probetur nocens, à quocũq; etiam iudice, ex officio publico fiat: & si ius humanũ, vel ius gentiũ dictet illũ s̃m probata esse occidendum; quia hoc ius cedere debet iure diuino, & naturali, stricto, & fortiori, & s̃m illud limitari, & intelligi, vt in prima, & secunda probatione supra dictũ est.

Instantia. Si contra hoc instantia fiat, ꝙ si iudex condemnando scienter innocentem probatum nocentem peccaret mortaliter contra prædictum diuinum, & naturale, ergo similiter mortaliter peccaret sententiam iudicialem secundum probata ferendo quòd hæc mulier est Petri, & sub excommunicatione illi præcipiendo, & compellendo, ꝙ cum Petro, tanquam cum suo viro mortaliter cohabitet; quam tamen priuatò scit non esse Petri, sed alterius.

Respon. Respon. negando consequentiã; quia in casu antecedentis de condemnatione innocentis ad mortem datur efficax causa mortis illius per talẽ sententiã, simul & efficacem traditionem eius, vt à ministris iustitiæ occidatur. Ideò nisi iudex talem sentẽtiam reuocet, vel eius executionem efficaciter impediat, vtiq; causaliter innocẽtem occidit. In casu autem consequentis de iudicãte mulierem esse Petri &c. iudex non est causa efficax fornicationis illius: quia nec ex illa sentẽtia statim immediatè, aut indirectè sequitur fornicatio, ex quo illi etiã simul cohabitantes mutuò possunt abstinere, vel inuicẽ recedere, aut debitè inuicem consentire, si aliàs non prohibentur, & ecclesia admonet aliàs in d. ca. inquisitioni, ꝙ si non sunt coniuges, non misceãtur, sed potius excommunicationem, ex culpa sua meruerunt, humiliter patiantur.

Ratio 13. Decimatertiò probatur opinio, quia si iudex innocentem cognitũ, sed probatum nocentem condemnando excusaret̃ à culpa, vel licitè faceret, hoc esset primò, q̃a talis occisio nõ de se mala, sed bona, vel indifferens esset: aut secundò, quia excusaretur per ignorantiam inculpabilẽ: aut tertiò per impotentiam, quia scilicet aliter facere commodè nõ potest propter vexationem populi, qui scandalizaretur, si probatus nocens non occideretur, & ità non occidit ex intẽtione, sed permissiuè, vel de per accidens innocẽtem. Sed nullum istorum est dicendum, ergo nullo modo à peccato homicidij excusatur.

Quòd non possit dici primum constat, quia est malum de se, vti superius in prima, & secunda ratione probatum est, & ità ex nullo fine, & nulla causa potest iustificari.

Nec potest dici secundum, ꝙ scilicet iudex per ignorantiã excusetur, cũ ex hypothesi sciẽs illum esse innocentem occidat, neq; scientia meridiana, vel publica quam s̃m probationem testiũ habet de opposito, ꝙ scilicet ille est nocens, tollit eius cognitionem, vt ignoranter id facere dicatur: tùm quia cũ non sint secundum idem de eodem non repugnant: tùm etiam quia aliàs iudex ipse, sciens non esse suam Berthã, quam habet probatam iudicialiter esse suam, similiter diceretur ignoranter, & licitè eam cognoscere, ꝙ cap. inquisitioni de sen. excom. erroneum est.

Nec potest dici tertium, ꝙ scilicet iudex per impotentiam scandali vitandi excusetur, qđ patet: quatupliciter: tũ primò, quia id solum esset verùm, q̃n iste non posset vllo modo illũ liberare cessãdo à iudicio, vel de facto illi carcerẽ aperiẽdo, nec de iure, quia .s. nescit, nec potest illos testes repellere, nec illius innocentiam ostendere sufficienter Sed certè põt se ipsum liberare, ne scienter illũ occidat. Potest. n. cessare à iudicio, & condemnatione, sicut & lictor, id sciens, põt, & potius tenetur ab occisione cessare, & se excusare, et si propterea vterq; suo priuet̃ officio, q̃a potius tenet̃ pati, & eligere malũ pœnæ: q̃ culpæ: sicut & tenẽretur iudex fugere in aliã terram officio dimisso potius, q̃ scienter cognoscere secundam vxorem non suam, probatã suã, si aliter euadere non potest, quia nec põt probare non esse suam: ad idq; tenetur non obstante scandalo, & populi clamore. Tũ secũdò quia iudex ille, si potest, tenet̃ repellere testes, & probationes eorũ, & sic innocentem cognitũ liberare s̃m omnes opiniones, sed non alia de causa ad id tenetur, nisi vt vitetur homicidium innocentis illius, etiam probati nocentis, ne pecet̃ contra legẽ naturalem. Non occidas, quod quidem peccatum homicidij innocentis à iudice, sicut & à testib. cõmitteretur, nisi iudex ipse prædictam diligentiam repellendi testes adhiberet, ergo etiam si illos repellere non potest, vtiq; contra eandem legem peccat, illũ scienter occidendo, & testiũ peccato cooperando: ex quo manet eadem causa iniustę occisionis, scilicet idem innocens cognitus, & licet, vt diximus, impotẽtia repellendi testes excuset iudicem à peccato negligentiæ ꝑdictę, aut quia eos non repellit, q̃a non potest: non tñ à peccato occisionis, à quo cessare potest. Tũm tertiò quia si Tyrannus adducẽs testes falsos contra innocentẽ cognitũ ab omnibus ipsis minaretur iudici ablationẽ officij, si illũ non condẽnaret; certè potius tenet̃ officiũ dimittere, q̃ illum morti damnare, vt 3. Reg. 21. dicitur de condemnantibus Naboth per testes falsos inductos ab impia Iesabele. Sed isti testes sũt tyranni, & quod ille tyrannus faceret, per coactionem facit, vexatio populi per ignorantiã: ergo sicut nec à peccato, nec ab officij dimissione excusat illa tyrãni coactio ità nec ista populi vexatio p ignorãtiã. Patet cõsequẽtia, q̃a vtrobiq; sunt oĩa paria; excepto ꝙ illic est tyranni violentia, hic ignorantia populi vexantis, quę non nisi

ipsum

ipsum populum ignorantem excusat. Et quãuis in tyranno sit scandalũ ex malitia,& contẽnendũ:in populo aũt,non nisi ex ignorantia : quod pusillorũ scandalum est. At vtrunq; est scãdalũ acceptum,& non datum,eo ꝙ inde accipitur,qa iudex non agit iniustè innocentem cognitũ condemnando. Ideò pp tale scandalum acceptũ vitandum non est,contra decalogũ agendũ, quod de se,vel intrinsecè malũ est:quia ad Ro.3.Non sunt facienda mala, vt veniant bona,s. vt veniat pax populi,& scandali vitatio:& de reg.iur. vtilius scãdalum nasci permittitur,q̃ veritas,s.vitæ necessaria, relinquatur,de quo latius Adrianus in primo quodlib.ſm cõiter doctores agit;quantò magis ꝙ iudex nollens innocentem condemnare non est causa scandali ex intẽtione,nec per se,nisi solum per accidens ? Sed sicut talis causa per oppositum opinantem sufficit excusare iudicem per accidens condemnantẽ innocentẽ probatum nocentem:ità ẽt sufficiet illũ ab illo scandalo per accidens consequente ex non condemnando innocentem excusare: quia minus actiuè iudex se habet ad illud scandalũ,sicut & ad eius causam non condemnando innocentẽ,vbi priuatiuè se habet,q̃ ad positiuam condemnationem, & traditionem innocentis ad mortẽ. Tùm quartò, quia aliàs sequeretur ꝙ eadẽ auctoritate publica cognitus innocens posset similiter cõdemnari in casu,quo ex illius occasione sequatur aliquod grande bonũ , vel vitetur magnũ malum reipub.cõe.Vt si tyrannus potẽs minetur reipu. subuersionem,vel destructionẽ, nisi iudicialiter innocẽs quidam ei nimis odiosus occidatur: aut si Turca promittat cum toto suo imperio se conuertere ad fidẽ, vel desinere prosequi Christianos,& oẽs terras, atque captiuos reddere Christianis:tunc posset respub.scitum innocentẽ lapidare sine peccato , & iudex similiter illum, ẽt non probatum nocentem,posset ad id licite condemnare. Et similiter ad sedandum scandalũ populi clamantis,petentisq; illum innocentem ex dicta causa occidi, aut dicentis illum esse reum mortis,licitũ esset iudici,aut principi scienter ipsum innocentem condemnare,aut tradere occidendum,sicut ad testium probationem: sicut & fecit Pilatus tradens Dñm Iesum voluntati iudæorum petentium vt crucifigeretur. Sed hoc consequens cõcedere erroneum est: tùm primò quia non sunt facienda mala, & maximè de se , vel intrinsecè mala, qualia sunt, quæ decalogo prohibentur,vt veniant bona: tùm ẽt secundo , quia respub. non habet dñium vitæ & mortis , neque membrorũ ciuium suorum : quãuis ipse homo innocẽs in casu prædicto teneatur ex charitate,nõ ex iustitia, proprio se offerre periculo mortis, vt cõe reipub. caueat, non tñ ad id iure cogi potest,sicut nec ad eleemosynã, nec ad gratiam,ad quã iure diuino tenetur,vt hoc optimè ait Soto de iustitia & iure lib.5.q.1.art.7. & infra in respon.ad quartam rationẽ secundę opin. latius hr,& ità patet error illius consequentis. Consequentia verò prędicta probatur,quia tota,aut præcipua ratio iustificans occisionem innocentis cogniti, sed probati nocentis, ſm opinantem,non est sola probatio,sed vitatio scandali,aliorumq; damnorum reipublicę.Probatio namq; ꝙ est nocens, eatenus duntaxat ſm opinantem iustificat innocentis occisionem sciẽter factam à iudice , quatenus facit illam vrgere in reipub.bonum,aut damnorum eius vitationem. Et ità probatio,vel non probatio culpæ, vel innocentiæ illius, impertinens est, vt occisio ipsa scienter facta licita vel illicita sit:dùm inconueniens scandali , damnorumq; reipub. quod sequitur ex hoc,ꝙ est probatus nocens,si non condemnatur, idem sequitur, si etiam ab omnibus cognitus innocẽs non occidatur.Sed hæc eadem ratio,vel causa,puta vitatio scãdali,dãnorumq; reipub. est in casu consequentis supradicti,ergo vel vtraq; occisio licita , vel vtraq; illicita , vbi eadem præcipua ratio liciti,vel illiciti est.

Tùm quintò quia si dicatur ꝙ quamuis de se mala sit occisio innocentis, tñ ideò est licita, qñ probatur nocens : quia est minus malum talem occidere iudicialiter,q̃ illum nõ occidere: & ità minus malum pro maiori vitãdo habet rationẽ boni,& eligibilius est, Contra hoc arguitur,primò quia minus malum eligibilius pro maiori vitando intelligitur de minori malo,quod non est de se,aut intrinsecè malum iure naturæ prohibitum,sed quod iure positiuo prohibetur,diuino,vel humano,quod à sua malitia potest denudari,aliàs pro saluanda vita,vel repub. licitũ esset mentiri,& fornicari,puta vbi per reuelationem sciret homo ꝙ ex principis fornicatione nõ habentis hæredẽ nasceretur bonus filius,& hæres,qui rempub.à tyrãno ipsius reipub.euasore pręsenti,vel futuro,liberaret;ex quo minus peccatum est mendacium officiosum, & adulteriũ, quàm homicidium secũdum Aug.dicentem consulendũ esse adulteriũ,vt vitetur homicidiũ. Et de hoc malo, quod à sua malitia spoliari non potest,habetur ad Rom.3.ꝙ non sunt facienda mala,vt veniãt bona. Et tale malum est occisio innocẽtis,sicut & fornicatio, vt superius in prima & secunda ratione probatum est.Secundò,quia ex occisione innocentis probati nocentis non vitatur maius malum,quàm sit ipsa occisio, vt inferius in respon. ad tertiam & quartã rationem secundę opi. latius habetur,imò ipsa occisio per se,& vt plurimum,maius malum est.

Decimoquartò principaliter ꝓbatur opinio tertia , quia nullus põt iustè occidi directè pro peccato aliorũ præterito,vel futuro puniendo, vel vitando , nisi aliquo modo illius sit causa,s. præcipiẽs,cõsulens,adiuuãs,aut consentiẽs &c. vt ex Aug.super Iosue.7.& ad Aurelium Episcopum.Et Alex.de Ales.3.par.q.41.membro.4. & Ratio. 14.

art.

art. 1. vt latius infra q. 54. in respon. ad quartum argumentum ẽt si id fiat principaliter à iudice suum ius, & officiũ prosequẽte. Nam talis prosecutio debitè, id est, nõ cum iniuria alterius, s. innocentis fieri debet, vt in hoc Sylnester tit. iudex 2. q. 5. meritò redarguit Summ. 20. oppositũ opinantem. Dixi ꝙ directè non potest occidi: nã indirectè, simul & prçter intentionẽ, vel à casu, vel ẽt per accidẽs, vt in bello infantes, & alij innocentes, simul cum nocentibus, vbi distingui cõmodè non possunt, dùm vrbes capiuntur, vel impugnantur bõbardis, & huiusmodi licitè occiduntur, vt de hoc satis doctè Soto de iustitia & iure lib. 5. q. 1. art. 8. & 9. latius agit. Sed innocens ẽt probatus nocens nullo modo de supradictis est causa malitiæ, vel peccati iudicis, aut testium, vel aliorum quoruncunq; , vt facilè constat, & supponitur, ergo pp ipsorũ vitanda peccata, vel scandala, ẽt futura, quę ex non condemnatione ipsius innocentis timẽtur, vel sequentur, vel ẽt pro iudicis officio, de iure prosequendo, non potest innocens licitè occidi. Hæc consequentia eò magis patet, quò talis condemnatio innocẽtis directa eius occisio est: ex quo eodem modo scienter condemnatur, & morti traditur, quo alius probatus nocens, cuius tñ occisio directa, & per se, & nõ per accidẽs, ab omnibus esse conceditur. Ideò nõ valet euasio Caietani, aliorumq; dicentium ꝙ talis occisio innocẽtis probati nocentis non est per se intenta, neque directè: sed per accidens occisio innocentis est. Constat enim ex supradictis ꝙ & directa, & ex intentione, & electione, per se, & nõ per accidens, occisio innocentis voluntariè, & scienter facta est: quãuis ex alio fine, aut pp vitam ad maiora mala, & quia aliàs cõmode vitari non potest, vt ipsi dicũt, talis occisio fiat. Sed hæc causa non iustificat illã, sicut nec fornificationẽ, vti superius in prima, 2da, & sexta ꝓbatione latius ꝓbatũ est.

Ratio 15. Quintodecimò principaliter probatur 3. opi. quia occisio innocentis probati nocentis, & occisio nocentis, habent diuersa obiecta formalia, ergo sunt diuersarum rationum, s. bonitatis, & malitiæ, vel iustitiæ & iniustitiæ, quia innocens non est dignus pęna, sed præmio: nocens autem è conuerso nõ est dignus præmio, sed pęna. Consequentia patet, quia ex secundo de anima potentiæ per actus, & actus per obiecta formalia formaliter, & specificè distinguuntur.

Euasio. Si negetur antecedẽs, quia obiectũ formale vtriusq; occisionis non est nocẽs, vel innocens, à parte rei, sed probatus nocens: nam obiectum voluntatis non est quale est ipsum à parte rei, sed quale ei ꝓsentatur per præuiã cognitionẽ.

Replica. Contra hoc replicatur: tùm primò qa quod facit cognitio in obiecto volũtatis hominis particularis, vt feratur in illud odiẽdo, vel amãdo: hoc facit probatio nocentis, vel innocentis in foro iudiciali, vt sic actus iustitiæ in ipsum probatum debitè feratur puniẽdo illũ, vel præmiãdo. Nam probatio nõ fit, nisi vt publicè, & iuridicè cognoscatur is, in quo est ipsa vera rõ formalis punitionis, vt debitè & sine errore puniatur, vel non puniatur. Quod inde patet, quia si publicè, & manifestè de tali causa, seu rõne formali, puta de culpa, vel innocentia cõstaret, ꝗ est in hoc, & non in illo, certe nulla alia probatione ad iustam punitionẽ, vel nõ punitionẽ iudicialẽ opus esset. Sed cognitio non se tenet ex parte obiecti formalis, neque variat rõnẽ formalẽ eius, sed solũ illud voluntati ꝓsentat, vel vt causa sine qua nõ, vel ẽt effectiuè cum voluntate cõcurrens ad productionẽ actus: & ẽt conditio prærequisita, vt ipsum obiectũ voluntati ꝓsentetur, vt ipsa feratur in illud, qa nihil volitũ quin præcognitũ. Obiectũ aũt ipsum formale manet idẽ à parte rei in bonitate, & malitia, siue cognitum, siue ignoratum sit: ergo nec probatio iuridica mutat rationẽ formalẽ obiecti, puta nocẽtis, vel innocentis, nec se tenet ex parte eius: nec obiectũ occisionis est ꝓbatus nocẽs, sed à parte rei ipse nocẽs, vel innocẽs, dignus, vel nõ dignus pęna, vel punitione, & ità diuersa obiecta formalia sunt.

Tùm secundò probatur ꝙ probatio non ex parte obiecti formalis, sed vt eius conditio, vel circunstantia se habeat: qa probatio, inquisitio, examinatio, interrogatio, & confessio criminis, vel delinquentis se tenẽt ex parte ordinis iuris, quo mediãte hæc pęna legis applicał huic obiecto, vel homini digno illa pęna, sicut in collatione beneficij positio edicti, oppositio, examinatio, & præsentatio hominis non faciunt ipsum esse obiectum, vel hominem dignum, aut indignum, habilem, aut inhabilem, vt ei debitè beneficium cõferatur: sed est ordo prærequisitus, quo mediante beneficiũ huic digno, atque morenti licitè applicatur. Sic illa testium probatio non facit obiectũ formale, puta nocentem, vel innocentẽ, dignũ, vel non dignũ punitione: sed est vult modus applicandi huic, vel illi pęnam, quã ille meretur, & vt oportet. Quod aũt est circunstantia in actu morali, hoc est ordo in actu iudiciario, quod & patet ex cõi sententia doctorum vtriusq; iuris distinguentium sententiã iniustam ex defectu iurisdictionis, & causę, quia s. non est peccatum, aut iusta causa cõdemnationis, aut ex defectu ordinis iuridici, quia scilicet non accusatur, non probatur, & huiusmodi.

Tùm tertiò quia maiorẽ iniustitiã facit iudex occidendo innocentẽ, non probatum nocẽtem; ꝗ occidendo nocentẽ, non probatũ nocentẽ. qa in primo casu deficit tàm causa iuste occidendi, ꝗ ẽt ordo, & modus iuris, In secundo aũt casu solum deficit ordo, & non causa, sed in hoc secundo casu probatio nõ se tenet ex parte causæ, vel obiecti, nec est de eius ratione formali: quia illa seclusa est de se materia apta, & digna occisione, saltẽ in potentia remota: & solũ restat, vt ei appli-

applicetur per probationem,& sententiam:ergo nec in primo casu adhibita probatio,facit obiectum dignum pęna,aut causam iustam condemnationis,sed id potius præsupponitur.

Tùm quartò:quia inter occisionē innocentis probati nocentis,& occisionem nocētis,probati ēt nocentis,est triplex discrimē. Primò quia nulla opinio est an liceat hunc ſm occidere,est aūt circa primum.Secundò quod hæc secunda licitè fit scientibus omnibus rei veritatē,& approbantibus eā:in prima aūt non admittitur licita eius approbatio, nisi ab ignorantibus rei veritatem duntaxat. Tertiò ꝙ in secunda occisione illi nocenti pōt licitè applicari probatio,& licitè scienter testes de eo testātur, ꝙ est nocēs, & illa probatio vera,& legitima est: non aūt in prima. Ecce in his tribus differūt illæ duæ occisiones:conueniūt aūt in probatione,quia.s.vterq; est probatur nocens. Iam ex hoc sic probatur intētum. Nam vbi est eadē ratio formalis obiecti,vel causæ condemnationis,ibi respectu eiusdem facientis est eadem ratio actus iusti,vel iniusti,& èconuersò.Sed hic non est eadē ratio actus occisionis istorum, vt patet ex triplici discrimine prædicto:ergo nec est eadem ratio formalis obiecti.

Tùm demum quintò:quia modò probatio se teneat ex parte obiecti formalis, vel causæ condemnationis, modò non, probatur tū ꝙ adhuc sit illicita de se innocentis probati nocentis condemnatio,idq; ex parte modi,vel circūstantiæ.

Nam obiectum,vel materia,cui iniustè & malè applicatur circunstantia, aut modus prærequisitus ad eliciendū circa eam aliquem actū,certè iniustè,& malè applicatur illi talis actus, vel est indebitus talis actus circa materiā, vel obiectū illud: vt si à patrono malè assignatur indignus ad beneficium:malè ēt id illi à collatore sciente confertur:& si furtū malè ordinatur ad eleemosynam, certè mala electio est velle furari ad faciendam eleemosynā: malè ēt quispiā de furto illo scienter faceret eleemosynā.Et est ratio ad idē,quia si actus elicitur circa hoc obiectum,vel materiā pp circunstantiā,sine qua non applicaretur:& circunstantia malè illi applicatur: ergo & ipse actus scienter factus, & qui aliquem occidit,quia ipsum odit: & odiū malè illi applicatur,ità & occisio: & similiter per alios testes falsos malè probatur adultera, aut quod nō sit Sortis,malè ēt ab ipso Sorte scienter occiditur, aut cognoscitur, vt sua,ēt si omnes probent. Sic in proposito illa circunstantia,vel modus seu ordo iuris,s.testium probatio ꝙ iste est nocēs, qui tū verè innocens est,iniustè & malè à quocūq; applicatur huic obiecto,siue materię,videlicet innocenti, quia testes peccant contra iustitiam, & veritatem: & pp illam circunstantiam,vel modum,s.pp illam probationem, tm̄ iudex sciēter illum condemnat,ergo malè,& iniustè applicat illi talem condemnationem,quam aliàs non applicaret. Alioqui si ex duplici peccato aliorum, scilicet ex falsa simul, & iniusta in damnum innocentis probatione,iusta eius cōdemnatio,aut iusta causa ad illum iustè condemnādum efficeretur: vtiq; idem fieret,ēt si iudex ipse falsos testes sufficienter probantes contra innocentē moliretur: quia similiter diceretur ꝙ licet peccauerit in accusatione, & probatione contra illum, non tamen in eius probati nocentis occisione, vel condemnatione.Et ità Iesabel licitè occidisset Naboth innocentem probatū nocentem per falsos testes ab ea subornatos, quod tamen 3. Reg.21. manifestè damnatur.

Sextodecimò principaliter probatus opinio, quia iudex talem innocentē probatū nocentem condemnando mentitur perniciosè contra illū; ergo mortaliter peccat.Antecedēs patet.Primò quia ipso facto & verbo sententiæ damnantis illum pp tale crimen,quod non cōmisit, quod tū omnes ex tali sententia & condemnatione intelligunt illum verè cōmisisse, certè mētitur, sicut & ipsi testes hoc idem illi imponentes, atque dicentes ꝙ ipsa sententia pronūciat. Secūdò quia si iudex eodē malo animo,quo & testes,sententiam ferendo diceret cum eis hunc esse criminosum,certè sicut illi, ità & ipse mentiretur, ergo ēt nunc ipso facto & verbo sentētię,quāuis non eodē malo animo,& fine,scienter idē dicens certè mentitur. Nā quod ante erat mendaciū,non mutat ex animo, aut fine scienter id proferētis. *Ratio. 16.*

Et confirmatur prædicta ratio,quia vbi lis esset de aliqua propositione,vt hęretica condemnanda: & plurimi doctores decepti illū damnarent,Papæ verò,aut iudici Ēpo euidens esset veritas illius, tunc vtiq; non liceret eidē in aliorū sententiā contra veritatem sibi cognitā subscribere,sed deberet constanter suā retinere veritatem:ergo similiter iudex nequit cōtra sibi compertam veritatem iudicare ſm testiū probationes:quia & similiter mentiri vr̄, & dicere illum esse nocentem,quem verè innocentem nouit.

Neque valet negare consequentiā, sicut eam negat Soto cum alijs de secūda opinione, dicendo ibi non esse mendacium,vt supra in reprobatione præcedentis euasionis dictum est.

Sed certè prædicta ratio, eiusq; confirmatio non vr̄ satis solida. Nam eodem modo probaretur ꝙ nec in casu ciuili iudex posset ſm allegata pro aliquo crimine ciuiliter innocentem condemnare: quia eodem modo diceretur ꝙ iudex ipso facto & verbo sententię perniciose mentitur contra innocentem,& eius honorem.

Igitur potest negari dupliciter ꝙ iudex mentiatur: vno modo,vt ait Soto vbi supra dicendo quod neque iudex, neque sententia vllo modo profert illum esse criminosum,vel homicidā,& hmōi: sed solū significat illū esse damnandū,& dignū tali pęna: quod vtiq; verū est,qa ſm allegata ea pęna dignus,& cōdēnādus est, hæc ille.

Sed

Sed certè hic modus excusandi iudicē à mendacio non valet: quia expresse in ipsa sententia, & in voce præconis dicitur, & significatur illum talem crimen commisisse, & propter id ea pęna condemnari, non autem quia dignus ea pœna, aut quia probatus nocens est.

Ideò alio modo melius ego iudicē à mendacio excusarem: quia videlicet quamuis ille reus in veritate innocens sit: at s̄m probata nocēs, & criminosus est, & pp tale crimē ꝓbatū: quãuis illicitè, & iniustè, condemnatur. Et sententia, voxq; præconis simpliciter dicens illum esse criminosum, & crimen illud commisisse, sic intelligenda est, vt fertur in foro iudiciali, s. s̄m probata duntaxat. Et hoc certè verū est, quicquid alij intelligant. Neque iudex iudicādo s̄m allegata facit contra conscientiā: quæ dictamen practicum, non speculatiuū est: ex quo illi non dictat eius cōsciētia ꝙ malè facit sic iudicādo. Et quod Hosti. & alij dicunt ꝙ iudici licitū est cōtra conscientiā iudicare: certè abutuntur nomine conscientię: volunt enim dicere ꝙ contra propriam cognitionem, quam in priuato habent, possunt s̄m allegata iudicare: ideò aliæ rationes præcedētes efficaciores sunt pro hac tertia opinione.

Resp. ad 1. rationem. 2. opin. Igitur ad rationes secundæ opi. respōdet hæc tertia opinio, ad primā distinguendo cōsequens primæ consequentiæ. Nam si intelligatur sic, ꝙ iudex non potest sententiā iudicialem tàm absolutiuā, q̄ condemnatiuā ferre ex sua sola scientia priuata, sed ꝙ requirit publica, quę s̄m probata est, tunc conceditur illa, & negatur secūda consequentia: non enim sequitur si scientia publica requiritur, ꝙ ergo ipsa sufficiat. Si aūt intelligatur ꝙ illa sententia publica ità requirit, ꝙ ēt sufficit, tunc negatur vtraq; consequentia prædicta. Non enim id sufficit ad rectum iudicium, nisi & alia requisita adsint, s. ꝙ sit materia apta tali sententiæ condemnatiuę, qualis nō est innocēs cognitus talis: aut dummodò nō sit alia certior cognitio de eius innocentia, quia illa nō scientia, sed error, quamuis publicè non cognitus, aut non æstimatus error est: tunc enim ius naturale fortius prohibet talem condēnare. Et talis scientia priuata, licet non sufficiat iudicialiter absoluere: at sufficit vt teneatur illum non condemnare: quia tunc nec ius, aut potestas humana potest in causa criminali, sicut pōt in causa ciuili consensum innocentis, aut veritatem facti vel cognitionis, aut iustitiam causę supplere, vel mutare, vt supra probatum est. Et similiter respondetur ad confirmationem, distinguendo antecedens, & negando consequentiam.

Ad primū dictum Caietani. Ad ea verò, quæ ibi adducūtur ex Caietano, ꝙ scilicet id est verū quicquid indè eueniat &c. Dico ibi tria falsa contineri: primum vbi dr̄ ꝙ iudex, vt iudex, potius tenetur ad iuris, & officij sui prosecutionem, q̄ ad curam vitæ, & innocentis, & quicquid indè euenerit mali, hoc certè est falsum. Tùm primò quia non potest quis suo officio vti, vel iure in notabile præiudicium tertij innocentis sibi cogniti, qui nullo modo fuit in causa talis præiudicij: tenetur ēt quilibet, ēt iudex, curam habere de proximo suo in sui officij executione, ne illi iniuriam faciat in vitæ detrimentū postposito minori cōmodo, aut dāno suo tpali: neque tunc iudices in præiudicium tertij habent ius ad officium suū prosequendū, quod ad cauendum iniuriā aliorū restituendū est, neque rei licitæ tunc operā dari dicitur. Tùm secundò: quia non incūbit iudici, aut cuilibet cura vt ēdi suo iure, vel officio absolutè, & quõcūq; : sed iustè quod iustū est exequi debet Deut. 18. Sicut non incūbit cuilibet cura se defendēdi, & officiū suū exequendi, puta militi bellando, vel regulatori, aut rectorū emundatori regulas deijciendo, vel alijs officialibus alia sui iuris officia faciēdo, quõcūq; : sed seruato moderamine inculpatæ tutelæ, & debito modo, & ordine, & iusta causa existente: sic iudici non circa quęcūq;, nec quõlibet, sed circa materiā aptā, vel causam iustā talis sententiæ & omnibus alijs requisitis existentibus, suū officiū prosequi incūbit: talis aūt materia, aut causa iustę condemnationis certè non est is, qui innocens à iudice cognitus est. Tùm tertiò: quia licet iudex, vt iudex, plus curare debeat debitā sui officij executionē, q̄ vitā alterius alere, aut nutrire, siue fouere suo officio dimisso, & q̄ illā lædere, qñ læsio illa sequitur extrinsecè, vel indirectè, simul & per accidens, ex officij sui executione: puta si ex iusta eius sententia aliàs, & officij executione, videlicet si ex alicuius potētis, aut diuitis nocentis probati nocentis condemnatione sequitur alterius scandalū, aut rixa multorū repugnantiū, vbi innocens aliquis occideretur, & hmōi: quia tunc potius scandalū nasci permittitur, q̄ veritas, s. vitæ necessaria relinquatur. Quod est verū adhuc, nisi maius malū ex tali rixa, aut scandalo sequeretur, tunc enim pro vitādo maiori malo minus malū eligendum, & à talis sententię iustę executione supersedendū esset. At verò qñ læsio vitæ alterius, videlicet cogniti innocētis, sequitur intrinsecè ex obiecto, aut directè, siue per se, siue per accidēs, ex vsu talis officij: tūc falsum est ꝙ plus debet iudex curare sui officij prosecutionē, q̄ læsionē vitæ innocentis: aut quicquid indè succedat: imò sicut inuasus defendendo tenetur cum moderamine inculpatæ tutelę vitā proximi curare, si id salua sua vita facere pōt: ità & iudex ēt cū sui officij iactura tenetur curare, ne vitā lædat innocētis, ipsum morti dānando. Talis nāq; cōdemnatio, vel sentētia ꝑcipiendo, & tradēdo eū ad mortē, sicut & nocentē, certè directè vitā lædit illius: & hæc læsio intrinsecè, & directè, siue per se, siue per accidēs, de quo latius infra, ad talē sententiā sequitur ex officij prosecutionē.

Quòd si obijciatur ꝙ sicut curatus ex officio licite

licitè dat Eucharistiam peccatori occulto cognito publicè petenti, vt suo satisfaciat officio alio qui iniuriam illi faceret petenti: ergo similiter iudex licitè suum prosequitur officium ad petitionem populi, vel partis, condemnando innocentem supradictum.

Respon. negando consequentiam. Nam est discrimen: illic enim curatus ille facit bonum ex obiecto, & directè: malum autem, quod ibi est, prouenit indirectè ex circunstantia, vel malitia ipsius, cui Eucharistia datur: quia curatus commodè vitare non potest, sacrm illi denegando: ideò indirectè per accidens tale malum sequens ex prosecutione officij non curato, sed ipsi peccatori suscipienti imputatur. Hic autem in condemnatione cogniti innocentis iudex facit malũ ex obiecto, atque directè: quod ex nulla causa licet illi etiam suum officium prosequenti.

Ad 1. dictũ Caietani. Secũdò dixit vbi supra Caietanus ꝙ sicut inuasus licitè prosequitur suum ius se defendens non curando de vita inuasoris: & bellator licitè cum nocentibus occidit innocẽtes victoriã prosequens, ità & iudex suum officium prosequendo, licitè occidit supradictum innocentem: quia vtrobiq; illa occisio per accidens est.

Sed certè id falsum & magnum discrimẽ est. Primò quia omni iure licitũ est ex obiecto inuasorem occidere, sicut & vim vi repellere, cũ moderamine inculpatæ tutelæ: & maior cura mihi incumbit vitæ meæ seruandę: q̃ alterius: illicitũ aũt ex obiecto, aut de se est occidere innocentem cognitũ: ideò dùm illum seruare põt, iudex vtiq; tenetur, ẽt cum sui officij detrimento. Secundò quia inuitus inuasor, & bellator põt à suo actu cessare: & ex culpa sua prosequitur illum: ideò inuasus licitè sui defensionẽ, & victoriã, vel ius prosequẽdo põt illos occidere, quorũ mors ipsis imputatur, qui causa eius sunt. Innocens aũt nil mali fecit, vndè contra ipsum cognitũ innocentẽ, vel iudex, vel alius habet ius ad occidendũ, vel officiũ aliquod prosequendũ. Nec in potestate illius innocentis est se ab illo suo dãno liberare: ideò non sibi, sed scienti iudici, & potenti vel illũ liberare, vel ab officij executione cessare, mors illius imputatur. Tertiò, qa illa inuasoris occisio est de per accidẽs: quatenus ibi finaliter, & directè prætenditur vitæ ipsius inuasi defensio, quæ si sine morte inuasoris cessantis, vel fugiẽtis posset haberi, certè inuasus ab illius occisione desisteret: sed ideò talis eligitur occisio, vel vt mediũ, vel vt effectus suæ iustæ defensionis, quia aliter defensio hæc finaliter intenta haberi non põt, vt de hoc latius infra. q. 38. hř. At verò cognito innocentis occisio, nõ nisi per se, & ex intẽtione, & directè, & ideò illicitè à iudice fit: nec rectè eligi potest, vt mediũ, vel vt effectus prosecutionis sui officij, dùm præposterus, & iniquus esset ordo iudicij, si ideò homines nocentes, vel innocẽtes iudicialiter occidantur, vt iudices suo fungantur officio: cùm potius ideò fungãtur officio, vt nocẽtes puniantur, & seruẽtur innocentes. Dũ ergo fungens officio iudex, cõdẽnat innocentẽ, idẽ agit ac si præposterè, & ex intentione ipsum occidat, vt suo tandẽ fungatur officio, quod certè illicitum est. Nã quõcunq; id faciat, talis eius sententia in illius innocentis eodẽ modo, sicut in occisionem nocentis directè, & ex intentione tendit, & fert. Quiquidẽ innocens si sicut inuasor effugere sinat, id quod sicut inuasus, ità & iudex facere renet: certe iã neuter istorũ suũ ius cõtra illum fugientẽ, ille se defendendo, hic illũ ad mortẽ condemnãdo, prosequi põt. Quartò quia qñ in bello iusto licitè innocẽtes cũ nocẽtibus occiduntur: id ità indirectè, & per accidens fit, qa videlicet non cõmodè possunt innocentes à nocẽtibus separari, & directè iacula, & occisiones ex intẽtione in ipsos tñ nocentes dirigũtur: à casu aũt simul cũ eis innocentes contingit occidi: vnde nõ liceret iacula dirigere contra innocentes cognitos solũ, neque simul cũ nocentibus, si cõmodè ab eis possunt separari: sicut neque in equo fugiens pro suæ vitę defensione potest puerum in via iacẽtem, cognitumq; proterere, vt seipsum fugiendo seruet incolumen: quia non põt quis cum iniuria tertij suam vitam seruare, etiã si ius eius seruãdo prosequatur: ergo nec iudex suum officium prosequendo iniuriam innocentis cogniti potest illum directè morte damnare.

Tertiò dixit Caietanus vbi supra ꝙ iudex innocentem condemnando, nec directè, nec ex intentione illũ occidit, nec est homicida, quia voluntate crimina distinguuntur. Sed hoc ẽt est falsum. Nam si intelligatur illa maxima, cũ voluntate &c. de sententia excõmu. sic ꝙ non erit crimen, vbi bona fuerit finis intentio, id certè omnino falsum est, vt patet de fornicatione, mẽdacio, periurio, furto, & similiter de homicidio, aut innocẽtis occisione, quæ mala sunt quacũq; bona fiant intẽtione. Si verò intelligatur ꝙ requirit aliqua intẽtio finis, vt crimina imputenf, benè quidem: sed sufficit ꝙ hæc sit virtualis, vel interpretatiua, ẽt si non sit actualis, vel formalis in tale peccatũ tendens: sufficit enim ꝙ intẽdit illũ actũ facere, ad quẽ scit, vel scire tenef tale malũ necessariò sequi, vt huic tale malũ imputet, & talis sit criminosus. Vt qui intendit fornicari, aut mentiri, licet nolit, nec intẽdat Deum offendere: certè illũ offendere virtualiter intendit, postquã vult actũ, ad quem scit ex lege Dei offensam sequi, & qui intendit actũ, ad quẽ sequif illũ esse sacrilegiũ, puta qui vult furari, vel fornicari in ecclesia, aut cũ moniali licet nolet illã rẽ esse in ecclesia, nec mulierẽ illã esse monialẽ, certè sacrilegij, vel stupri reus est. Et qui sagittat, vel tegulas admittit vbi põidet, vel põidere tenef homines vt plurimũ esse, vel trãsire, licet non intendat eos occidere: tñ volendo sic

3. Dictum Caietani.

sagit-

sagittare, iam virtualiter vult eorũ occisionem sequentem, & illi imputatur: ēt si ex ignorantia crassa id faciat. Multò ergo magis qui sine vlla ignorantia intendit actũ, puta sententiã cõdemnatiuã innocentis cogniti, aut sui officij prosecutionem, ad quam scit infallibiliter, & semper de lege, & de facto sequi occisionem ipsius innocentis, certè virtualiter ipsam mortem intendit, & imputatur ei. Non sic agit qui occidit inuasorem: tùm quia ex intẽtione, & actu defensionis, non semper, nec ipsa sequitur inuasoris occisio: ex quo si vult põt ab inuasione cessare, & fugere, & ità eius cessabit læsio vel occisio: tùm ēt qa inuasus pro suæ vitæ defensione cogitur ab ipso inuasore ad ipsius occisionem, quorũ neutrũ est in iudice, cuius sententiã & manus innocens effugere non põt, quem ligatũ tenet ne euadat: & ne iudex ab ipso innocente cogitur ad illũ occidendum. Ideò inuasorem occidens, nõ est, nec dr̃ formaliter homicida: iudex autem sic cõdemnans ad mortem cognitum innocentem, ideò & ad culpam, & pœnam ea mors illi imputatur. Et ità patet plena ad primam rationem responsio.

Resp. ad 2. rationem. Ad secundam rationem secũdæ opinionis respon. concedendo primã consequentiã, si intelligatur ꝙ non debet illum absoluere per sententiã iudicialem, sicut neque condemnare ex sua priuata cognitione. Negatur aũt si intelligatur ꝙ non debet illũ de facto absoluere dimittendo carcerem apertum, vt fugiat, vel alio modo: tenetur enim ad id, & cõmodè potest, vt supra dictum est. Negatur ēt quod in secundo discursu ibi subsumitur in minori, ꝙ s. carcer perpetuus morti æquiparatur. Neque enim hic carcer, aut captiuitas, mors'q; ciuilis simpliciter morti æquiualent naturali. Negatur etiam ipsa secunda consequentia: non enim sequitur ꝙ si per priuatam cognitionem tm̃ non potest iudex etiã nocentem iudicialiter absoluere, vel condemnare, possit per publicam quemlibet etiam innocentem damnare: quia vt diximus deficit materia, vel iusta causa condemnationis huius.

Replica. Si replicetur, vel debet s̃m allegata vel s̃m cognitionem priuatam iudicare, vel dimittere causam indeterminatam, & vt ille innocens fugiat, aut de facto illũ absoluere. Si s̃m allegata hr̃ intentum, si s̃m cognitionem priuatam: ergo, debet illum innocentem ēt iudicialiter absoluere, id quod omnes negant. Si debet illum remittere ad superiorẽ, & superior ipse princeps debet, & potest, dimittere, de facto autem causam indeterminatam relinquere, & ne procedatur in ea præcipere: tunc non prouideretur reipub. & eius omnibus causis debitè terminandis.

Respon. Respon. ꝙ regulariter s̃m allegata est iudicãdum, excepto qñ in casu criminali iudex certò nouerit innocentem: tunc enim non debet iudicialiter illum cõdemnare, nec absoluere: sed vt diximus de facto, vt cõmodè potest, liberare, vel à iudicio cessare, & ad superiorẽ remittere &c. Qui quidẽ supremus princeps cognita eius innocentia, non quidẽ iudicialiter, sed de facto ex speciali gratia eum liberũ abire permittat, vel iubeat in tali causa non procedi. Nec est inconueniens ꝙ multa peccata, multa'q; causæ in hac vita sciri, aut puniri, aut iudicialiter determinari non possint, neque id facere expediat, sed diuino iudicio relinquatur. Neque pp hoc regulariter desinit reipub. ex causis terminandis sufficiẽter esse prouisum: ꝙ princeps in casu, & ex causa benignè cũ aliquo supra suam legẽ agat. Neque ex hoc alijs iudicibus datur ansa relinquendi iustitiã: quia quod iudex supremus ex suprema facit potestate, & gratia, nõ est ab alijs trahendũ in consequentiã: maximè, vt diximus, qñ princeps id facit ex causa, & ne superius ius diuinũ & naturale scienter ipse transgrediatur, cognitum innocentem condemnando.

Resp. ad 3. rationem. Ad tertiam rationem secũdæ opinio. respon. negando tàm antecedens, q̃ consequentiã: tum primò quia pp quæcunq; bona sequẽtia, & mala vitanda, & reipub. vtilitatem promouendam, non sunt facienda mala, qualis est occisio innocentis, vt supra latius in prima & secũda ratione probatum hr̃, ꝙ hæc electio ad talem finẽ peruersa est, & quia maius malum eligitur pro vitando minori. Nam quæro quare malũ est non punire nocentes? Certè nõ nisi quia id vergit in damnum reipub. & præcipuè innocentis, atque bonorũ, quorũ pacem illi perturbãt. Nunc aũt ipsum iudiciũ, quo condemnantur innocentes, vergit in damnum ipsorũ: dùm iudex, à quo effugere nõ possunt, impunè eos punit atrocius, q̃ læderentur ab alijs nocentibus, quorũ manus multipliciter facto & iure effugere possent.

Secundò quia lex præcipiens s̃m allegata occidi innocentem, si qua est, magis reip. nocet, ipsum iudicem deteriorem reddit, dum vt iudicis malitia ratò cõtingẽs caueatur, instituit puniri innocentes contra ius diuinũ, & naturale. Sicut iniusta esset lex, quæ singulis annis vnum hominem, siue nocentem, siue innocentẽ, iuberet occidi ad terrorem aliorũ, vt videlicet homines ab homicidijs, & adulterijs, alijs'q; peccatis frequẽter accidentibus timore illius pœnæ abstineant. Neque pro culpa iudicis iniustè iudicantis liceret vnum innocentẽ occidere, ne amplius iudex culpabiliter omittat rectum facere iudiciũ: ergo nec in casu præsenti idem licet, ne iudex rectè iudicare prætermittat. Nam & sic inefficax extrinsecum, incertum'q; remedium tàm certi mali, mortis videlicet innocẽtum, assumitur, vt malitia iudicum per accidens, & incerta, & raro contingens euitetur. Adde ꝙ & per talem legem, siue remedium, maximum reipub. bonum, scilicet viri boni & innocentes tolluntur, vt minus malum, scilicet iudicũ malitia futura, & incerta caueatur. Nam s̃m B. Tho. 2. 2. q. 64. art. 6.

per

per mortem innocentum non promouetur, sed tollitur bonum reipublicæ, quia prouer. 11. In multitudine bonorum exaltabitur ciuitas.

Tertiò quia ex hac lege potius daretur ansa iudicibus, & testibus, & hominibus malis ad magis nocendum innocentibus: quia sciẽtes id esse licitũ, certè praui iudices liberius dissimularent refellere testes falsos, imò tàm ipsi, quàm alij ipsos subornarent contra innocẽtes sibi odiosos, quos prætextu iustitiæ vellent occidere.

Quartò quia minus malum est aliquando sinere nocentes sine punitione, qñ videlicet commodè id fieri non potest, ex defectu potestatis, vel probationis, vel propter cauenda alia mala maiora ex punitione imminentia, vt sæpè contingit multa mala impunita relinqui, q̃ occidere cognitos innocentes, vt supra in secunda ratione principali huius tertiæ opi. probatum est.

Resp. ad 4. rationem. Ad quartam rationem secundæ opi. respon. negando consequentiam: tùm primò quia ex membri sani conseruatione, nisi pro corporis salute exponatur, impeditur bonum totius: ideò pro totius corporis salute exponendum est. At verò ex conseruatione innocentis non periclitatur, sed potius promouetur reipub. bonum simpliciter, quanuis ad tempus vel ſm quid lædatur, quia Deus id ità suo alto consilio, & prouidentia, disposuit ſm B. Tho. vbi supra in respõ. ad tertium dictum est; tùm secundò quia, vt optimè ait Soto de iusti. & iure li. 5. q. 1. art. 7. cùm homicidium non sit per se bonũ, imò potius est priuatio vitę, quæ bonum hominis est: ideò nunquam fit licitũ, nisi ex fine, cuius est per se medium necessarium: & tunc respub. potest exponere ciuem, qñ id necessarium est; ad pugnandum, & resistendum hostibus: quia tunc est per se necessarium medium: non autem quando est tantum necessariũ ex malitia alterius. Sed mors innocentis nũquam hoc modo est per se & necessaria reipu. ergo non licet reipu. pro sui liberatione innocentem tradere morti: nec hoc illi præcipere, neque quod illi lapidi, aut bõbardæ se exponat, si nulla inde defensio, vel victoria, aut vtilitas reipub. speratur: quia non est absolutè domina vitæ ciuium suorum, sicut Deus, qui ideò solus habet potestatem in vitã innocentis, quanuis respubl. possit innocẽtem à morte non defendere, vt maiori periculo ipsius prouideat.

Si dicas, si quis minaretur tibi mortẽ, nisi manum, vel linguam traderes abscindendam, posses vtiq; vt vitam seruares, licet non sit necessarium, nisi ex malitia alterius: ergo similiter respub. posset tradere innocentem.

Respon. concesso antecedente negando consequentiam. quia membrum non potest habere esse distinctũ per se sine esse totius: sed ab ipso esse totius suũ esse habet: nec est aliquo modo propter se, sed propter totum: nec per se est capax iuris vel iniuriæ: homo autem licet sit pars politica reipub. est tamen naturaliter suppositum propter seipsum existẽs, atque adeo per se capax iniuriæ, cui & respu. tenetur sua iura seruare, nec potest illi talem iniuriam irrogare. Et licet ipse innocens teneatur aliquando proprio se offerre periculo, vt cõe reipu. caueat: non tñ ad id iure cogi potest, quia non tenetur de iustitia, sed de charitate: sicut stat me ad gratiã, vel ad eleemosynam teneri, ad quam iure cogi non possum. Et ità patet ad quartam rationem etiã secundum ipsum Soto plena responsio.

Respon. ad confir. Ad confirmationem respon. ꝙ in illo casu, qñ sola via confessionis id nouit, deberet iudex ſm allegata Paulum probatum reum condemnare: tùm quia cognitio eius innocentis, quam habet solum ex confessione, reputatur ac si non esset: quia videlicet ex ea ad forum exteriorem vllo modo procedere non potest: saltẽ per eam nullus impeditur cum debita tutela vti iure suo: tùm ẽt quia illa notitia nõ est certa: quid enim scit confessor si ille in sua confessione mentitus est? ꝙ si ẽt alia via euidenter nouit innocentem, tunc illam cautè declarando, sine præiudicio sigilli sacramẽtalis tenetur illum nõ cõdemnare.

Resp. ad 5. rationem. Ad quintam rationem secundæ opi. Respon. concesso antecedente negatur consequẽtia. Et ad eius primam probationẽ negatur esse simile. Nam iudex ẽt sub ex communione præcipiens illum cum secunda cohabitare, non est efficax causa fornicationis illius maximè quia iã docet ecclesia in d. c. inquisitioni, ꝙ non debet ei commisceri. Iudex autem condemnans innocentem est efficax, & directa causa mortis illius, vt suprà sæpè. & præcipuè in quinta ratione huius tertiç opi. dictum est. Ad secundam autem probationem id negatur: nam vt patet ex responsione ad tertiam & quartã ex B. Tho. mors non innocentis non bonũ, sed malum reipub. cedit.

Resp. ad 6. rationem. Ad sextam rationem secundæ opi. respon. ꝙ illud in ore duorũ, vel trium &c. intelligitur dupliciter, & vtroq; modo nil facit contra tertiam opi. Primo modo intelligitur negatiuè ad hunc sensum ꝙ scilicet nullus quantuncunq; nocens occidatur, nisi ordine iudiciario duobus, aut tribus testibus ꝓbetur, vt expressè declaratur Leuit. 35. Homicida sub testibus punieẽ: ad vnius testimonium nullus condemnabitur, vbi prius meminit homicidæ, deindè testium. Et ità præsupponitur verus homicida ad punitionem alius ab eo, quem testes sua tantum faciũt probatione. Sed ex hac auctoritate sic intellecta non sequitur ꝙ vbi fuerit innocens probatus nocens duobus aut tribus testibus, sufficiat ad licitè illum occidendum, vt supra probatum est.

Secundo modo intelligiẽ affirmatiuè ad hunc sensum, ꝙ duobus vel tribus testibus probatus nocens puniatur: sed cũ limitatione, scilicet nisi aliud certius de eius innocẽtia cõstet. Et ꝙ hæc limitatio ibi intelligatur inde patet, quia alias

non posset iudex illum innocentẽ cognitũ liberare, sed omnino condemnare, vt ibi dr̃ ad literam. Item quia si nõ opus esset nisi vt probetur nocens: iam ẽt non opus esset ꝙ iudex sciẽs innocentem conetur testes refellere, & veritatẽ indagare, vt fecit Daniel circa Susannam. Si dicas ꝙ ex alio iure diuino & naturali, habetur ꝙ iudex debet, vt potest, innocẽtem liberare, & refellere testes, & veritatem indagare: Ita etiam ego dico ꝙ alio iure diuino & naturali habetur ꝙ vltra probationem testiũ sunt alia requisita ad iustam condemnationem alicuius, ꝙ scilicet sit debita materia condemnationis, qualis innocens cognitus non est.

Ad aliud scilicet ꝙ plurium testimoniũ debet præualere, Respond. ꝙ intelligitur cæteris paribus, id est dùm de huius, vel alterius partis veritate nil certius constat, vt habetur Exo. 23. Non acquiesces plurimorũ sententiæ, vt à vero deuies: tunc enim dùm de veritate non constat, standum est plurium testimonio, quia pro veritate præsumitur. Item intelligitur ꝙ præualet plurium testimonium ad iudicialiter absoluendum, vel condemnandum, quando sententia ferenda est: secus ad nõ condemnandũ, tunc enim vnius certius scientis veritatem debet testimonium præualere. Et ita patet ꝙ standum est veritati, quam iudex ab ore testium venatur, quando nil aliud certius constat: non autem quando ipse priuatim certò nouit veritatem, ad criminaliter condemnandum innocentem.

Et nota ꝙ illud in ore duorum &c. quatenus est morale valet in lege noua ad hunc sensum, ne scilicet quis condemnetur, nisi sufficienti testimonio conuictus: quódq; sufficiẽtibus testibus probatum debet haberi pro vero, nisi aliud certius constet. Quatenus autẽ est iudiciale, puta ꝙ duo, vel tres testes sufficiant, hoc nõ habet vim in lege noua, nisi ſm quod humana lege ordinatur. Nam in aliquibus causis plures, in aliquibus pauciores testes requirũtur, quãuis regulariter duo vel tres requirantur, & sufficiant.

Resp. ad 7. rationem. Ad septimam rationem secundæ opin. Resp. ꝙ antecedens est verum regulariter quòd scilicet ſm allegata est iudicandum: quod intellige nisi aliud certius de alicuius innocẽtia constet, tunc enim non est morti dãnandus, etiamsi probetur nocẽs, vt supradictum est: quia ius fortius naturale, atque diuinũ ità dictat: sicut ex c. inquisitioni. de sent. excom. quanuis iustæ sententiæ patendum sit: non tamen tenetur quis cognoscere quam certò scit non esse suam: quanuis iudex ſm allegata iustè iudicet, & præcipiat illam tenere, vt suam. Nec aliud probãt omnes illæ auctoritates ibi adductæ. Dico enim ad c. iudicet. 3. q. 7. & 2. q. 1. c. 1. Semper. ad 1. illicitas, ꝙ id est verum regulariter, vt dictum est: & similiter ad c. Summopetè. 11. q. 3. imò & potius facit pro hac tertia opinione: dùm ibi dicitur ꝙ causis primò diligenter ventilatis cùm res, quæ ignoratur, plenè ad notitiã venerit: tunc diuina & humana lex resoluatur, & sic iudicetur non ex corde nostro, sed ex præcepto diuino. Similiter respon. ad c. pastoralis, ꝙ etiam loquitur in causa ciuili, de qua in prima parte huius tertiæ opin. dictum est. Et idem dico ad c. 1. de offic. ordin. ꝙ loquitur in causa ciuili, de qua iudex ecclesiasticus cognoscit. Et ad replicã contra euasionem ibi positam, vbi dicitur ꝙ idem est iudicare secundum leges, & secũdum allegata: Respon. esto ita sit: quod tamen non conceditur, neque enim probationes testiũ sunt leges, quanuis per eas veniatur ad legum obseruantiam. At verò id esset verum, quando iudicando secundũ leges non fieret contra aliud fortius ius diuinũ, vel naturale, vt sæpè dictum est. Ad confirmationem Respon. illa maior est vera, dùm de notabili præiudicio tertij non constat aliquid certius: vt de hoc latius infra li. 3. de conscientia q. 6. habetur: in casu autem præsenti constat de præiudicio vitæ innocentis, & ita ratio non procedit.

Et per hæc patet etiam respon. ad ea, quæ in corollarijs secundę opi. habẽtur, quomodo consequenter ad hanc tertiam opi. dicendum est, ꝙ scilicet, quando iudex videt quòd non, nisi per remissionem ad superiorem, vel per cessionem officij potest innocẽtem à morte liberare, vtiq; tenetur contra primum & secundum corollarium: & similiter minister executor potius tenetur suo cedere officio: quàm ad præceptum, vel sententiam iudicis cognitum innocentem occidere, vel mutilare, quod est contra tertium corollarium secundæ opinionis. *Resp. ad corolla.* Quare frater Barnabas de Rosalibus in suo tractatu de veritate opinionum fol. 95. tenens primam opinionem suprapositam quoad iudicem, non videtur consequenter loqui, dùm ait ꝙ ordinarius, & etiam executor sententiæ, sui ligati, vel superioris, tenetur eam exequi etiam in criminalibus contra innocentem cognitum probatum nocentem, si non potest commode efficere, vt ab hoc onere exequendi imposito ipsum absoluat. Et ratio eius est, quia iste agit vt minister obediẽtia coactus, non potens subterfugere ministerium, vel obseruantiam denegare: iudex autem superior, qui nulli subest, sine his inconuenientibus potest, & ideò tenetur, cedere officio potius, quã ipsum innocentem condemnare. Hæc ille. Sed certè, si benè perspiciatur, eadem ratio militat in legato, vel in iudice superiore, quæ in ordinario, & in ministro sententiæ executore. Nam vterq; licitè potest, & ideò debet, suo cedere officio, seu ministerio: & stante officio manet in vtroq; obligatio, vel necessitas sententiã ferendi, & eam exequendi secundum leges, vti supponitur in casu quęstionis huius, quam ad hunc articulum vltimum, vbi supra, strinximus.

Tandem aliam rationẽ satis syluestrem, vel si maius

maius plebeiam, pro supradicta sua secūda opi. Sylueſter facit. Quia inquit, B. Thom. illam opi: tenuit: qui semper à Deo consiliū, & veritatem in omnibus suis scriptis petebat: & ei dominus reuelabat. Nam & ipsi officium, vel etiam materiam de Eucharistia scribenti à Christo dictum est, Benè scripsisti de me Thoma: insuper quia eius doctrina per ecclesiam approbata est, quò fit vt eius opinioni standum sit.

Resp. ad 8. rationem. Respon. negando consequentiam: non enim sequitur, nisi ꝙ vbi constiterit sufficiēter illum ex diuina reuelatione aliquid habuisse, ei credendum, vel standum est. Constat autē minimè de hoc: quasi verò oporteret ꝙ si ipse sāctus doctor aliquando, id etiam semper peteret à Deo: etiam infallibiliter petita omnia obtineret, maximè vbi talis cognitio veritatis non esset simpliciter necessaria ad salutem, imò & aliquādo eius occultatio eidem expediret ad humilitatē: vt videlicet sciant gentes etiam sancti, atque doctores, ꝙ homines sunt, & peccare sæpè, etiam errare possunt, id quod ipsa constat experiētia: sed neque quia semel, aut bis, illi dictum est, Benè scripsisti de me Thoma, idē protinus de omnibus suis scriptis tenēdum est. Neque eius doctrinę approbatio per ecclesiam, tanquam sacrę scripturæ canonizatio, præuia prudentū, & consistorij ecclesiastici examinatione iudiciali diffinitione facta est: itā vt illi tāquam fidei, aut decretis ecclesiæ standum sit, in qua nihil omninò falsi contineatur. Constat enim eum in multis à multis doctoribus, & vniuersitatibus, communiter non teneri, sed ei cōtradici, & ipsum à seipso tacitè quandoq; retractari, & tanquam dubia, & opinata multa nobis ab eodem disputata relinqui. Igitur ipsius sancti doctoris doctrina sic est per ecclesiam approbata, ꝙ pro maiori parte vera & vtilis; & in alijs probabilis, vel opinabilis, vt ab eo traditur, in veneratione habenda est: sicut & aliæ doctrinæ sanctorum, atque doctorum scholasticorum, puta Bonauen. Alex. de Ales. Scoti, & aliorum eiusmodi: quas ecclesiam in suis scholis, & vniuersitatibus, & alibi publicè legendas omnibus fidelibus tradidit, & approbauit. Et hoc modo est præ alijs specialiter approbata doctrina B. Thomæ, vt de hoc latius agit Gerson in tractatu de sex gradibus veritatum catholicarum alphab. 14. g, & habetur de hoc in fine errorum Parisijs condemnatorū: & Abulen. in suo defensorio par. 2. c. 81. & 82. hoc pulchrè prosequitur.

Resolutio. Quæ igitur harum opinionū verior sit, nostri non est arbitrij diffinire, tm̄ consulerem illam secundam opinionem B. Tho. quæ & magis cōis est, esse sequendam. Iure nāque naturali, atque diuino seruare tenemur iustam legē superioris: iusta verò lex ea est, quæ bonum cōmune maius priuato pręponit, & minus damnū maiori postponit: talis autem videtur lex dictans, etiam in casu mortis, tàm absoluendo, quàm condemnando ꝑm allegata, & probata esse iudicandū: quia aliàs generaliter via ad multiplices iniustitias, & fraudes, & mortes hominum innocentiū aperiretur, vndecunq; & quomodocūq; hæc mala proueniant: ergo vti superius in secunda opin. dictum est, ius naturale dictat itā generatim à iudicibus esse faciendū. Quo non obstante princeps, qui est supra legē, qui eam condere, & derogare potest, vtiq; poterit reum probatum nocentem, quem ipse priuatim certò nouerit esse verè innocentem absoluere, vt aiunt Albert. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. prælid. & Cy. & Bar. & alij in l. 1. C. vt quæ desunt aduo. & Felin. §. quia verò. c. pastoralis. de offi. deleg. maximè si, vt ait Caiet. vbi supra, ipse princeps palàm testetur se id certò priuatim scire: vt ita populo satisfiat, & scandalo præuideatur. At verò eum, quem ipse priuato nouerit esse reum, atque nocentem, probatum tamen innocentē, non debet condemnare, sed immunē à pęna iudicare: nisi delictum itā atrox, ac perniciosum esset, vt reipub. valdè conueniret eius auctorē publicè puniri. Sic tenet Couarruuias in resolutionib. li. 1. c. 1. Vbi & ait nu. 8. & li. 2. c. 10. ꝙ iste verè reus, ac nocens, qui in iudicio non est probatus nocens, sed potius innocēs apparet, debet à iudice non solum absolui ab instātia, vel obseruatione iudicij, sed etiā diffinitiuè vt amplius de eo crimine accusari, aut iterum iudicari nō possit, nisi aliquid aliud denuò superueniat, vti air glo. in c. de his criminibus. de accusa. & cōmuniter doctores ibidem & Io. And. Cald. Cardina. & Pan. & alij in d. §. quia verò, confitentur. Ordo nāq; iudiciarius, quanuis sit de iuregentium, & regulariter obseruandus, potest tamen & debet aliquando à principe, & rarò ab alijs non seruari ex causa vrgente speciali ad repub. bonum vrgente, vti hoc etiam aiunt Soto de iustitia & iu. lib. 1. q. 1. art. 3. in respon. ad primum argumentum & lib. 5. q. 3. art. 3. Et Nauarro in summa c. 25. nu. 9. & 10. Et de hoc etiam superius in principio huius quæstionis dictum est. Ad idem etiā est Sylueſter homicidium. 1. q. 2 §. 3. & tit. inquisitio 2. q. 11. & tit. iudex 5. q. 5. & titu. sententia q. 4. & 5. & tit. citatio q. 9. & hoc habet sæpè veritatem in religionibus: vbi iuris ordo ex rationabili causa non semper obseruatur.

QVAESTIO XXXVIII.

Vtrum pro defensione vitæ liceat occidere iniustum inuasorem.

RESPON. Hic alterum certum, alterum dubiū est. Certum quidē est ꝙ vim vi repellere licet cū moderamine inculpatæ tutelæ pro suæ vitæ defensione. quāuis inde mors illius inuasoris iniusti sequaſ, idq; itā fortè prę̨uideatur. Se- Resolu.

Dd 2 cus

cus si iustè quis alium inuadat, vt superior subditum, rebellem, ad punitionem, vt habetur in c. si verò primo de sent. excom. & dist. 1. c. ius naturale, tametsi aliqui doctores, quibus fauere videtur August. de libero arbitrio lib. 1. c. 5. dixerint non esse licitum alicui priuato hominē occidere pro suæ vitæ defensione: sed solum humana lege id esse permissum, quia scilicet apud homines non punitur, quia sic expedit reipublicæ, vt glo. in c. quod militare. 23. q. 1. refert.

Dubium autē inter doctores adhuc est, quo animo, & intentione, aut quomodo talem inuasorem iniustum liceat occidere, vtrum videlicet suam vitam defendenti licitum sit velle ex intentione directè occidere ad prædictum finem suæ defensionis, puta collum eius, aut pectus, gladio, siue certa sagitta, vel globulo ignito trāsfigendo: & hanc certā eius occisionem an liceat eligere ex intētione, & certo proposito, vt medium necessarium ad finem conseruandi vitam propriam: sicut medicus ex intentione, & certo proposito, pharmacum, vel venæ percussionem, & sanguinis minutionem licitè eligit, vt detur, & fiat, infirmo, & membri putridi abscisionem facit, & vult, ad eius sanitatem consequendam: aut sicut miles in bello, & iudex, ministerq; iustitiç directè, & licitè vult, & ex proposito eligit hostem reipublicæ aut malefactorem occidere ad reipublicæ defensionem, vel à pestilentibus hominibus conseruationem.

1. Opinio. RESPON. in hoc est duplex opinio. Prima est multorum doctorum, quos etiam sequitur Alex. de Ales in 3. par. q. 34. membro secundo, art. 11. §. 2. in responsione ad secundum & quartum argumentū quam etiam probat Turrecremata in decreto dist. 50. c. de his clericis, artic. 1. quamuis etiam probent aliam secūdam opinionem B. Tho. quæ infra habetur. Hanc etiam opinionē expresse tenet Nauarro in sum. c. 15. nu. 2. & alibi: & Syluester homicidium, 1. q. 5. Item Soto, vbi infra allegatur, licet in verbis tenere videatur cum secunda opinione sequēte B. Thomæ: at verò in sentētia, si benè inspiciatur, hanc primam sequitur opinionem, quod scilicet homini priuato ità licitum est ex intētione, vel electione, occidere iniustum vitæ inuasorem cum debito moderamine, sicut & iudici, & executori iustitiæ, aut militi in bello licitum est ex intentione idem facere pro sua simul, & boni communis, aut reipub. defensione: & eam occisionem eligere potest, non quidem vt finem, sed vt medium ad finem conseruandi vitam, & in ordine ad ipsam.

1. Ratio. Quç opinio probatur tripliciter. Primò, quia in hoc vterq; est minister legis, & executor: & in vtrisque est auctoritas publica, id est, lex id concedens, quamuis diuersimodè. Nam sicut iudex, & iustitiæ executor, vel militans pro republica, ex lege fit eius minister ex officio, vt ex iustitia licitè occidere possit: ità etiam quilibet ex concessione legis naturalis, & humanæ, per legem diuinā approbatç, vel saltem non reprobatæ, fit minister legis ipsius ex necessitate, vt videlicet in casu necessitatis cum debito moderamine iniustum inuasorē occidere possit: sicut laicus in necessitate est, aut fit minister baptismi ex concessione legis diuinæ: sacerdos autem ex officio. Igitur sicut iudex, aut iustitiæ executor, aut miles malefactorē, & inuasorem ex intentione licitè occidere potest, & sic occidendo dicitur vt minister legis, & eius, aut publica auctoritate id licitè facere: ità & de quolibet occidente suum inuasorem iniustum eadem ratione dicendum est. Ad quod allegat hæc opinio Ambro. in lib. de paradiso dicentem, Nec is, qui homicidium aliquod inuitus fecerit, extra ministerium est. Sed hoc apud Ambro. ego reperire nō potui. Sed hçc ratio non videtur sufficiens: quia occidere auctoritate legis concedentis, nec est, neque sonat idē, quod occidere auctoritate publica: aliàs enim comedens cibos prohibitos in necessitate, auctoritate legis id concedentis, diceretur id facere auctoritate publica, & similiter laicus & infidelis in necessitate baptizans.

Secunda ratio, quia ea, vt eodem modo facta occisio inuasoris eodē iure excipitur à lege generali prohibente hominē occidere, & vnicuiq; conceditur, quç & quō ipsa hominis occisio omni iure generaliter prohibetur: sed hæc, quæ generaliter prohibetur, est occisio ex intentione tñ, ergo & hæc eadem inuasoris occisio facta ex intentione eodem iure excipitur, atque conceditur. Antecedens pro vtraq; parte probatur, tùm quia exceptio fit à regula, vel prohibitione generali eodē modo sumpta, & ab eo, quod in generali cōprehenditur, vt constat, & ait gl. in principio tituli de regulis iur. li. 6. tùm etiam quia sicut hominis occisio generaliter, & indistinctè prohibetur: ità & inuasoris occisio eodē iure generaliter, & indistinctè conceditur. Nam ius non distinguit vtrobiq; ex intentione, aut non ex intentione. Nunc autem vbi ius non distinguit aliquid concedendo, ibi nec nos distinguere debemus, vt habetur in c. quod si diminuerit. 31. q. 1. & c. solitè. de maiori. & obedi. & glo. ibidem cum cōcordatis. Sed certè nec ipsa ratio sufficiens est: quia potest negari maior, & etiam minor, dicendo quod lex generaliter prohibet omnem hominis occisionem de se malā, & irrationabilem, tam ex intentione, quā non ex intētione factam: auctoritate quacūq; humana, publica, & priuata, & solū concedit habentibus curam reipublicæ, & boni cōis occidere posse hominē reipublicæ nociuum ex intentione, quia id bonum, vel non malum est. Conceditur ēt homini priuato vt contra inuasorē se, & sua, atque suorū tueri possit vim vi repellēdo, at verò nullum ius expressè concedit alicui homini priuato ex 2. Ratio.

inten-

intentione occidere suum inuasorem, vt constat dist. 1. c. ius naturale. & de sent. excom. c. si verò. 1. & ff. de insti. & iure. l. vt vim vi. & gl. in c. quod militare. 23. q. 1. Ea autem defensio fieri potest sine intentione occidendi, etiam si inde inuasor scienter occidatur, vt inferius dicetur in 2. opi. ergo nihil amplius videtur cōcessum contra generalem iuris, aut legis prohibitionē. Ad quod facit gl. ibidem allegata dicens ꝙ non licet excipere vbi lex prohibitiua nō excipit: & de reg. iur. Odia restringi, fauores conuenit ampliari. De quo etiam Victoria in 9. relectione de homicidio nu. 11. vsque 20. latius agit.

3. Ratio. Tertia ratio est, quia ſm omnes doctores, & etiā ait Florent. 1. par. sum. tit. 3. c. 10. §. 10. Neque Deus ecclesia in suis præceptis generaliter obligat homines sub mortali peccato ad id, qđ in se nimis difficile, aut vix possibile est. Quia id moraliter & ciuiliter ſm iura censetur impossibile. Nam & ideò dicunt motus primos non esse mortales, & alia eiusmodi difficillima, quia 1. Io. 5. Mandata eius grauia non sunt. & Matt. 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue, scilicet volenti secundum Aug. Nunc autem in se difficillimum est homini ad mortem inuaso, & in eo discrimine constituto discernere intentiones, de quibus inferius agitur in secunda opi. & cauere ab intentione occidendi inuasorē, quem certissimè, & euidēter occidit, dùm seipsum aliter defendere non potest. Igitur ex intentione illum occidere licitum, vel saltem non mortale est. Sed certè nec ista ratio est sufficiens pro hac opinione. Nam potest negari minor dicendo ꝙ id facere saltem virtualiter non est in se valde difficile, si homo velit se rectè habere.

Opinio. 2. Ideò est secunda opinio B. Tho. 2. 2. q. 64. art. 7. & Abulen. Matth. 5. q. 109. & plurimorū aliorum, ꝙ ex intētione occidere quenquam etiam inuasorem nulli licitū est auctoritate priuata: sed solum auctoritate publica id licet habenti curam reipublicæ, vel eius executori.

1. Declaratio opinionis. Sed prius declarandum est quid sit ſm hanc opinionem occidere ex intentione. Nam hoc tripliciter exponitur à doctoribus huius opinionis. Nempe Caiet. 2. 2. vbi suprà, & multi alij dicunt idem esse ex intētione, quod ex certo proposito, vel electione hominem occidere, & id vt medium ad finem conseruandi vitam propriam eligere, & directè velle: & hoc dicunt nulli licere nisi auctoritatem publicam habeat ad id vt iudex, aut iustitiæ minister, vel miles in bello iusto: ità ꝙ homini priuato solum est licita iniusti inuasoris occisio, vt effectus defensionis, indè sequens, quāuis præuisus sit: & hoc dicunt, esse inuasorem occidere non ex intētione, id est non ex proposito, vel electione ipsum occidendi, et ad finem conseruandi vitam, sed vt est effectus per accidens, quanuis præuisus ad vitæ defensionem. Sicut debilitatio infirmi nō est directè, nec ex proposito à medico intenta, vel electa, vt remedium ad sanitatem, sed solum est curationis effectus, qui quanuis præuisus sequitur præter eius intentionem. Ità & inuasoris occisio, sicut debilitas in firmi, aliquo modo, & indirectè, non quidem vt mediū volitum, vel electum ad finem conseruationis vitæ, sed vt effectus ex licita defensione præter intentionem, siue per accidens consequens, quamuis præuisus, cum alicuius inuoluntarij admixtione licitè volita est.

2. Declaratio. Alij autem, ad quos accedit doctissimus Victoria in relectione. 9. de homicidio in quodam sexto dicto nu. 17. aiunt ꝙ occidere ex intētione est occidere ex certo proposito occidendi, vt iudex intendit malefactorem vita priuare: & hoc modo nulli priuato licet etiam inuasorem occidere, sed solum auctoritatem publicam ad id habenti. Præter intentionem aūt occidere est non solum à casu, & innolūtariè, sed propter alium finem, quem si occidens posset aliter consequi, non occideret, & hoc modo ait Victoria licitum esse cuiq; in defensionem sui occidere iniustum inuasorem, quem nollet occidere, si aliter se defendere posset. Sed certè hæc declaratio non satis explicat rem, nisi adiungatur priori declarationi præcedenti ad maiorem eius declarationē. Nam ex vltima eius parte præter intentionem, videtur sequi ꝙ insidiantem vitæ meæ veneno, fraudibus, siue calumnijs falsorum testium, aut alijs modis citra violentam inuasionem, mihi liceret occidere ex electione, & certo proposito illum occidendi ad finem vitæ tuendæ, quando aliter vita seruari non posset, id quod vti latius infrà in dubio, quod in fine huius quæstionis habetur, concedendum non est.

3. Declaratio. Ideò tertiò magister Soto de iustitia & iure lib. 5. q. 1. art. 8. alium dicendi modum, in sententia paulnlum in verbis multum distantem à præcedente meditatus est, dicens ꝙ occidere ex intentione est alterum aggredi, ipsum præueniendo, vel ad vindicandum præteritam iniuriā, vel ad cauendum futuram: & hoc solum ait licere publicam auctoritatem habēti ad sui, & reipub. defensionem, vt militi per bellum, vel ministro iustitiæ per eius executionem contra homines reipub. pestilentes. Occidere autem non ex intentione est & censetur, quādò quis inuaditur, & præsumitur, & se defendendo cum moderamine inculpatę tutelę talem inuasorem quomodocunq; occidit. Secundò ait Soto ibidem, & art. secundo, quod hoc modo licitum est vnicuique, etiam auctoritate priuata, occidere inuasorem eius occisionem volendo, & eligēdo, vt medium, necessarium ad finem cōseruationis propriæ vitæ, Dicit & tertiò ꝙ B. Thom. ita sentit, quòdq; hanc occisionem appellat licitum medium ad vitæ conseruationē finaliter intentam. Sed certè modus iste dicendi, quāuis in foro exteriori sit verus, & valeat, vt habeatur signū si

quis occidit ex intentione, vel non, quia id ità præsumitur sm glos.in c.quod militare,23.q.1. Secus autem in foro conscientiæ, & veritatis, in quo loquimur. Et ità modus declarandi saltem quoad verba extraneus est, & dissonat à veritate,& mente,& verbis.B.Thomæ, & ad primam potius accedit opinionem suprapositam, quod tripliciter ostenditur. Primo quia stat inuasum occidere inuasorem ex intentione, ēt dùm ipse inuasus nullo modo est aggressor, vt hoc ait expresse,B.Tho.vbi supra, dicens ꝙ inuasus licitè occidit ex intentione inuasorem auctoritate publica,vt miles in bello,& minister iustitiæ: illicitè autem, si auctoritate priuata ex intentione illum occidat. Nam eius verba ad literam hæc sunt.Ex actu hominis se defendentis duplex effectus sequi potest. Vnus quidem conseruatio proprię vitę,& ex hoc effectu specificatur actus defensionis,& est licitus, si fiat cū moderamine inculpatæ tutelæ. Alius aūt effectus est occisio hominis inuadentis: & quia hominem occidere non licet, nisi publica auctoritate propter bonum cōmune: ideò illicitum est ꝙ homo intendat hominem occidere, vt se defendat, & propriam vitam seruet: sed hoc solum licet ei, qui habet curam boni cōs, & publicam auctoritatem:qui intēdens hominem occidere ad sui defensionem,hoc refert ad publicum bonū, vt est iudex,iustitięq; minister pugnans contra latrones,& miles pro republ. contra hostes pugnans in bello:quamuis & isti peccent, si priuata libidine moueantur. Hæc B.Tho. ex quibus verbis patet intentum. Tùm secundò idem ostenditur, quia illa declaratio multum dissonat à cōmuni acceptione huius vocis ex intētione,neque satis consonat,occidere ex intētione est occidere aggrediendo, & occidere non ex intentione est occidere passiuè aggrediendo, vel dùm quis prius inuasus est.Sed neque B.Tho.tàm extranea verba, & interpretationem vlquā commentus est. Tùm deniq; tertiò idem ostenditur,quia quando. B.Tho. dixit inuasum licitè occidere non ex intentione inuasorem pro suæ vitæ defensione, non dixit licitè posse eam occisionem velle, vel eligere vt medium ad vitæ conseruationem,sed vt effectum per accidens sequētem ex illo actu defensionis:neque tale vocabulum medij,sed effectus est apud illum quāuis hoc illi suus Soto imponat,vti ex supradictis verbis facilè constare potest intuenti. Igitur secundum hanc secundam opinionem B.Tho. standum est suprapositæ primæ,simul & secundæ declarationi,vti Caieta. & Victoria simul declararunt.

2. Ratio 1. opin. Hæc itaque secunda opinio prædicto modo exposita quadrupliciter probatur. Primò quia ex intētione, siue ꝓposito,vel electione (quod idem est) hominem occidere, quātuncunq; criminosum, nociuumq; reipub.nulli licitū est auctoritate propria, hoc enim prohibetur illo naturali, diuinoq; præcepto.Non occides: Sed id solum licitum est habenti curam reipub.vel iustitiæ ministerium, vel executionem ad reipub. conseruationem,vt supra dictum est: ergo nulli priuato hoc modo ex intentione, vel electione licitum est quemquā,ēt inuasorem,occidere ad finem quemcunq; conseruandi rempub.vel etiā propriam vitā. Patet consequentia, quia magis tenemur ad reipub.cuius sumus pars, q̄ ad propriæ vitæ corporalis conseruationem. Nam pro suæ reipub. conseruatione quilibet suam vitam corporalem, non aūt spiritualem, exponere tenetur.Sed ad hanc rationem pōt pro prima opinione respōderi negando consequentiā quoad propriæ vitæ defensionē,quia tunc pro suę vitę defensione quilibet inuasus, ēt si priuatus homo sit, non occidit auctoritate priuata, sed publica,vel iuris naturalis,diuini simul & humani id cōcedentis, vt suprà in prima opinione dictū est.Nec ità faciendo homo malū facit,sed licitū pro sui ipsius defensione, nā ex causa necessitatis fit cuilibet licita occisio inuasoris, ēt ex intentione,quæ esset illicita: pro defensione autē reipub.extra causam extremæ necessitatis nulli priuato licet quenquā occidere ex intentione, nisi aliquo modo ad id habeat auctoritatem publicā à repub. vel ab habente curā ipsius: quia non priuati hominis, sed habentis publicū ministeriū,est decernere qn̄,& qūo,& per quos reipub.defensio, & cōseruatio,ēt cū propriæ vitæ detrimento faciēda sit.In casu aūt extremæ necessitatis reipub. cuilibet eius ciui licitum esset inuasorē ex intētione occidere ad illius simul & vitæ ꝓpriæ defensionē,& conseruationē, vt illa prima & hæc ēt secūda tenet opinio,tūc.n.fungit̃ auctoritate publica,vt miles ꝓ repub.militādo.

Secundò probatur idem,quia non licet fornicari,mentiri, vel peierare, ad finem conseruādi vitā in casu,quo aliàs vita seruari,nisi fornicando,mentiendo,aut peierando,non posset; ergo eodē modo, eademq; ratione non licet homini priuato se defendenti ex intētione occidere iniustū inuasorē: nā vtrunq; eodem iure naturali prohibitū est. Antecedens aūt psupponitur verum,cuius oppositū erroneū est, vti superius q. 29.latius hr̄,quod & ipse Soto vbi supra concedit. Si negatur cōsequentia dicendo nō esse eandē rōnem vtrobiq;, nā ideò fornicatio,vel periuriū ad saluādū vitā non licet,quia per se à natura id mediū non est ordinatū, neque certum, aut necessariū ad eū finē, occisio aūt inuasoris ità est;Contra,quia ꝙ tale mediū non sit à natura ordinatū ad talē finē, ex hoc non redditur illicita electio illius medij,si id ad eū finē conducēs.vel necessariū,nec aliàs prohibitū est,quod patet,quia maritus ad salutē extremè coitu indigens,certè tenetur,vel licitè pōt ad suā vxorem cōcedere, quis hoc mediū ad illū finē non sit ordinatū à natura. Igit̃ aliūde vitiat̃ electio illius medij 2. Ratio.

medij; videlicet fornicationis, aut periurij ad eũ finem conseruandi vitã, nempè, quia id aliàs æque, aut magis prohibitum est, q̃ permittere se mori, vel occidi. Nunc autem hæc eadẽ ratio est in præfata consequentia, & proposito præsenti, quia videlicet eodem iure æque, aut magis prohibetur hominis occisio ex intentione facta auctoritate priuata, q̃ permittere se occidi ab iuua sore. Igitur constat intentum, & ita vel vtrumque negari, vel vtrumque eadem ratione concedi debet. Et confirmatur, quia nisi hæc 2. opi. esset vera iam eadem ratione sequeretur quòd ad finẽ conseruandi vitam licitè quis posset ex intentione eligere, vt medium, occidere quencunque suæ vitæ insidiatorem, quem non per vim, sed per fraudes, atque calumnias falsorũ testiũ, aut per venena, vel per alios multiplices modos aliàs ineuitabiles constat in mortẽ alterius machinari; hoc autem non est concedendum, vt inferius in dubio in fine huius quæstionis habef. Igitur hæc 2. opi. vera, & opposita falsa est. Sed ad hanc rationem responderet 1. opin. negando sequelam, nec est simile. Nam inuasoris occisio, etiam ex intentione, omni iure concessa est: fornicari autem, & peierare, aut alio modo p fraudes, siue calumnias in mortem alicuius machinantem occidere, etiam ad vitandum mortem propriam, nullo iure concessum, sed potius prohibitum omninò est, vt inferius in dubio finali huius quæstionis latius habetur.

3. Ratio. Tertiò probatur idem auctoritate Augustini ad publicolam, & hr̃, 23. q. 5. cap. de occidendis, qui sic ait. De occidendis hominibus, ne ab eis quisquàm occidatur, non mihi placet cõsilium: nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, vt nõ pro se hoc faciat, sed pro alijs, vel pro ciuitate, vbi ipse etiam est, accepta legitima potestate, si eius congruit personæ. Item idem in alia Epistola ad Macedonium, & habetur, ea. q. c. cùm homo, & expressius de libero arbit. lib. 1. c. 5. id pro sequitur, atque determinat.

Sed ad has auctoritates respondet 1. opin. & præcipuè glos. in d. c. de occidendis, quòd id intelligitur, quando quis inuasorem occidit pro se, idest priuato odio illius, aut liuore vindictæ: quia tunc homicida est coram Deo. Quod inde elicitur, quia inferius in d. c. cùm homo, ipse August. significat licitum esse occidere inuasorem causa euadendi, vel subueniendi necessitati, sicut occiditur latro à viatore, & hostis à milite. Alio etiam modo responderi potest, quòd Aug. ibidem, & expressius in lib. 1. de libero arbitrio c. 5. sentit quòd pro rerum temporalium, & pudicitiæ defensione illicitum quidem est quenquàm occidere: dubitat autem an id liceat pro vitę defensione. Cum quo stat quòd sine eius auctoritatis preiudicio alij doctores rationabiliter opinentur, id licitum esse, vt in prima opinione suprapofita probatum est.

Aliæ etiam rationes non tanti ponderis fieri possunt pro hac 2. opin. videlicet quòd Exo. 22. dicitur quòd occidens furem diuinum non sit liber, nec innoxius, & secundum iura occidens alium pro sui defensione, pęniteat tot diebus, & alia eiusmodi. Sed hæc omnia omittuntur; quia ad ea facilè potest responderi, quòd hæc procedunt in foro tãtum humano, vel exteriori, quia præsumitur contra illos quòd non omninò necessitate compulsi, aut non cum debito moderamine occiderunt etiam seipsos defendendo, vti Alexander vbi supra, & alij doctores tenentes oppositam opinionem facilè respondent.

Quartò probatur idem, & est potissima ratio quia qui nõ nisi cum debito moderamine potest aliquid licitè velle, aut agere, is non dicitur id velle, neque verè vult per se, & directè, vel ex intentione effectum inde sequentem, vt habetur de iniuri. & dam. dat. c. si culpa tua, vt sup. q. 33. n. 1. puncto in responsione ad primum argumentum latius probatur: Sed inuasus non nisi cũ debito moderamine se defendens potest licite occidere inuasorem, ergo non ex intentione. 4. Ratio.

Sed, vt semel dicam, quod mihi magis placet certè hæc opinio secunda B. Tho. tutior, & probabilior videtur: quo non obstan. dicerem ẽt q̃ se descẽdenti ab iniusto inuasore cũ moderamine inculpatæ tutelæ licitum est illum sciẽter occidere, idq; confusè ità velle, sicut Deus scit fibi licitum esse, qũocunque, id licitum sit: nec oportet in particulari scire, vel examinare, aut cõsiderare qua intẽtione id actualiter faciat. Et quidem ad hanc secundam opinionem Augustinus vbi supra magis accedit. Dico iniustum inuasorem ex parte causæ, quia scilicet me sine iusta causa occidere vult, quamuis non sit iniustus parte sua, puta quia furiosus, amens, vel inuincibiliter putans iustã causam habere, me occidere vult: nam etiam hunc me defendendo modo supra dicto licitè occidere possum.

Sed vtrum similiter liceat occidere regẽ, aut Papam inuasorem, cõmuniter dicitur quòd sic: sed Soto de iustitia, & iure, lib. 5. q. 1. art. 3. dicit quòd non quia pro vitãdo maiori malo reipub. tenetur homo postponere etiam vitam corporalem. Consonat Nauarro in commen. de defensione proximi nu. 24.

Contra præfatam secundam opinionẽ arguitur, vt arguit Soto vbi sup. Nam 7. ethi. c. 3. ad efficacem volitionẽ finis necessariò sequitur electio medij, quod iudicatur necessariũ ad illum finem. Sed si licita, & efficaciter volita est defensio, vel conseruatio vitę, & ad illam iudicatur, vt medium, necessarium esse occisionem inuasoris gladio, sagitta, aut globulo ignito, vti supponif, ergo necessaria sequitur licita electio illius medij, s. occisionis inuasoris ex intentione ad illũ finem: sicut si auctoritate publica, id faceret inuasus. Quæ consequentia indè magis probatur Argum. 1.

quòd

quòd nō potest illa occisio esse volita, nisi quomodo iudicatur necessaria; videlicet vt medium ad defensionem, vel conseruationem vitæ volitam efficaciter.

Argum. 2. Secundò arguitur ad idem, Licitum est ea intentione velle, aut eligere defendendo seipsum vim vi repellere, non solùm cautè ictus inuasoris recipiendo, sed ēt ipsum repercutiendo, si id fuerit necessarium. Sed hæc violentiæ repulsio, atque percussio, est illius occisio certa, vti supponitur in casu pdicto: ergo licitum est hanc occisionē eligere, aut velle ex intentione, modo sit, & appellet mediū, modo effectus aut alio mō.

Argum. 3. Tertiò arguitur ad idē, quia secundo Phys. ex fine sumitur necessitas medij ad illum, præcepto etiam fine præcipitur & medium necessarium ad illum, sed finis, puta defensio, vel conseruatio vitæ, est necessarius necessitate præcepti, nā quilibet tenetur suæ vitæ consulere, mortemq; vitare: saltē hoc supponitur in casu, quo homo ad id tunc teneat, & occisio inuasoris est medium cognitum necessarium ad cōseruationem vitę, vti etiam supponitur φ nisi ille occidatur non vitabitur mors: nā medium est, & dicitur id, per quod peruenitur ad finis executionem, ergo etiam ex præcepto illa inuasoris occisio ex intentione vel ex proposito eligenda est.

Argum. 4. Quartò arguitur ad idem, ex duob. malis etiā culpæ minus est eligendum dist. 13. c. duo mala, & c. nerui. Nam ad vitandam mortem licita est abscisio brachij, & acceptio rei alienæ, quarum quælibet aliàs seorsum prohibita est; sicut & ad vitādam mortem excusatus est Dauid comedēs panes propositionis lege pbibitos, primo Reg. 21. Tunc enim minor prohibitio cedit maiori: sed maius malum culpæ est esse causam, etiam omissiuam mortis suæ, quàm alterius, sicut & grauius est seipsum, quàm alterum, occidere. Quia ex ordine charitatis magis tenetur homo suæ vitæ consulere, suamque mortem vitare, quàm alterius, ergo pro conseruatione vitę, aut pro sua morte vitanda eligenda est etiam ex intentione mors, vel occisio inuasoris.

Respon. ad primū arg. Resp. ad primum argumentū loquendo semper de persona priuata, nam de occidente aucto ritate publica non est dubiū. Primò dico ad maiorem φ licet posset absolutè negari, quatenus ibi dicitur quòd ad volitionem finis necessariò sequitur electio medij cogniti necessarij, vti eā negat Angest. in morali c. 3. tamen moraliter, & regulariter loquendo, vt loquitur Arist. concessa illa maiori, & minori, negatur consequentia. Tùm primò quia eodem modo concluderetur idem licere etiam inuasori, vel alteri cuique contra quemcunq; iniustè calumniātem, vel insidiantem, aut machinantem in mortem ipsius: liceret quoq; fornicari ad seruandam vitam, vti superius in secunda ratione probatum est. Tùm secundò quia solū concluditur, φ homo necessariò vult illā occisionem, qūo iudicat illam esse necessariam ad finē efficaciter volitum: stat aūt φ eū hoc φ verè iudicat eam necessariam, vt medium ad conseruationem vitæ, simul ēt iudicet eam, vt effectum per accidens necessariò consequentē ad defensionem, vel ad violentiæ repulsionem volitā efficaciter: Et cùm sciat eam occisionem ex intentione esse aliàs sibi prohibitā, vt supra probatū est, ideò stat φ eam non velit, vt medium, sed solum vt effectum defensionis p accidens consequentem, sicut iudicat. Et ita de facto, & licitè illam vult per accidens, volitione ēt mixta cum inuoluntario, quia. s. illam nollet, si aliter se defendere posset. Neque. n. necessitatur volūtas velle aliquid sub omnib. rōnibus, quib. ostenditur esse volendum: potest. n. ex sua libertate velle sub hac, & non sub illa alia rōne ei ostensa, potest ēt diuidere, vbi intellectus cōponit. Et ita falsum est, vti vř tacitè subsumptū in minori, φ solum iudicat eam occisionem esse medium necessarium ad defensionem vitæ: nam etiam & potius tunc iudicat esse effectum defensionis præuisum, & ita per accidēs cū admixtione inuolūtarij vult eam, vt dictum est. Quòd si supponatur φ solum iudicet eam esse mediū necessariū ad id, non admittitur, quia repugnat hypothesi quòd .l. inuasus licitè si occidat inuasorē auctoritate priuata, quod esse non potest, si illum occidat ex intētione, vel eā occisionem eligat, vt medium ad defensionē, quod idem est.

Respon. ad 2. argum. Ad 2m argumentū responsio patet ex dictis. Negatur enim maior, quatenus dicere vř, quòd licet ex intentione velle ēt repercutere: hoc. n. non licet sicut nec occidere: quāuis bene liceat velle vim vi repellere, & eludere ictus inuasoris, & se defendere repercutiendo, & occidēdo, vt percussio, & occisio sit effectus defensionis tantùm, defensio autem sit obiectum electionis, vel intentionis: refert enim dicere hoc vel illo modo stando in rigore verborum. Negatur etiā minor. Nam defensio vitæ non est inuasoris occisio, vel percussio formaliter; sed hæc sequitur ex illa per accidens, & ita vt effectus illius per accidens cum mixtione inuoluntarij volita est.

Si replicetur. Si ego efficaciter, & licitè ex intione volo defendere, & conseruare vitam meā, & iudicio ad id esse necessariam occisionē inuasoris, vel vt mediū, vel vt effectum indè sequentem, quia, scilicet sine hac me defendere nō possum, vti supponitur, ergo etiam efficaciter, & licitè volo ex intentione, siuè proposito illam occidere. Consequentia patet, quia stante volitione efficaci antecedentis, & iudicio bonitatis consequentiæ necessariò voluntas vult simpliciter licitè, & ex intentione ipsum consequens.

Resp. dupliciter ad replicam, primò negando consequentiam, & ad eius probationem dico quòd oportet addere stante iudicio, & volitione bonitatis consequentię & enim si consequentia

est

est nolita, non oportet vllo modo velle consequens: quod fit in casu præsenti, nollem.n.ex vi tæ defensione sequi inuasoris occisionem, si fieri posset. Sicut non valet, volo peccatū, ergo volo condemnari in æternum, & ideò apponēdum est moderamē inculpatæ tutelę vt ex parte se ipsum descēdentis cōstet φ non vult φ mors inuasoris sequaī, si fieri cōmodè posset, ex sui ipsius defensione lacit c.si culpa tua de iniu.& dā.dat.

Secundò, etiam negatur consequentia quatenos ibi dr̄ quòd ergo etiam ex intentione volo consequēs. Nam esto quòd velim consequentiā esse bonam, & ipsum consequens, non oportet quòd illud velim eodem modo, scilicet ex intētione, sicut volo antecedens: sed sufficit φ velim illud per accidens, sicut iudico esse effectū per accidens necessariò sequentem ad actum defensionis, vt in responsione ad primum argumētum dictum est. Sicut qui indigens petit ad vsurā ei motuari sciens tradentē ad id paratum inde peccaturum, non peccat, sic petēs quia non vult ex intētione, vel proposito illum effectum, scilicet peccatum alterius: Similiter neque is, qui pro redēptione suæ vexationis pecuniam dat Simoniaco exigenti: similiter neque is, qui ab infideli pro alicuius contractus robore iuramētum per sua idola petit sciens illum per hoc peccaturum. Nam in his non intenditur peccatū proximi præuisum, vt medium ad finem licitū: sed illic iusta subuentio necessitatis, aut redēptio vexationis, hic aūt contractus stabilitas vera, & roboratio. Sic in defensione vitę ab inuasore, cuius occisio necessariò secutura præuidetur, non intenditur nec eligitur formaliter, & directè ipsa occisio, sed vitæ conseruatio: occisio autem, non vt medium, sed vt licitæ defensionis effectus p̄missus, per accidens tantum cū admixtione ēt inuoluntarij, quamuis efficaciter licitè volita est.

Respon. ad 3. argum.

Ad tertium argumētum respondeo negando minorē quatenus ibi dicitur φ illa occisio inuasoris tunc est medium ad defensionem vitæ: nā est etiam & potius effectus eius, & vt talis non vt medium tunc per accidens illa occisio est volita, vt sępè dictum est. Item adhuc concessa minore, & esto quòd esset medium necessarium ad conseruationē vitæ, negatur consequentia eiusq́ue probatio. Nam illa maxima, Præcepto fine pręcipitur & medium necessarium ad illū intelligitur dummodo non sit alias æquè, aut magis prohibitum illud medium, quām finis ille sit in pręcepto: fornicatio enim, & periurium non rectè eligitur ad conseruationem vitæ, etiam si ad id sit aliquando medium conducens, & necessarium, & non alia ratione nisi quia æquè, aut magis prohibetur, q̄ vitæ conseruatio præcipitur, vti superius in secunda probatione dictū est; sic in proposito, qa occisio inuasoris ex intentione ęque, aut magis prohibetur, q̄ propriæ vitæ conseruatio præcipitur, indè non licitè eligitur vt medium ad vitæ conseruationē, vt hoc ēt latius patebit in rn̄sione ad 4. argumentum sequens.

Ad quartum argumentum rn̄deo φ illa maior est vera de malis culpę, quę a sua malitia posl sunt exui, ità φ aliqn̄ ex aliqua causa bene fieri possunt: tunc enim maior obligatio de obligat a minori, & ità minus malum, ex quo respectu maioris habet aliquam rationem boni, eligendū vel permittendum est Secus in malis culpę, quę ex nulla causa benè fieri possunt: tunc.n. non potest dari perplexitas, ità φ necessariò sit malè agendum alterum eorum eligendo: sed potius tunc etiam moriendum est, quàm alterum illorum eligatur. Et ità concessa maiori in prędicto sensu vero, dico ad minorem distinguendo, φ se, vel alterum commissiuè occidere ex intentione auctoritate priuata non potest benè fieri, neq; vllo modo eligendum est, modò alterum sit altero grauius, modò non. Omissiuè aūt occidere, vel esse causam mortis suæ, vel alterius potest licitè fieri ex causa rationabili permittēdo se, vel aliū mori, vel occidi, in casu etiā, quo licitè posset vtriusque vitæ prouideri. Neq; .n. tenemur omni modo possibili, nec in omni casu, vel euentu, cū magna ferè omnium temporalium iactura, atque labore maximo propriam, vel aliorum vitam seruare: sed modis tn̄, & cibis, & medicamētis, quæ cōiter, & commodè possunt haberi. Neque.n. pro cibo alio quærēdo, aut pro medicina, & medicis, & loco alio ad vitam necessarijs tenemur omnia fere temporalia expendere, vel ad regiones longinquas proficisci, quanuis liceat. Ex ordine autem charitatis quoad vitam sp̄ualem animæ præcipuè tenetur homo in omni casu se ipsum plusquàm proximum diligere: nam neque pro totius mundi salute liceret peccare mortaliter, neq; velle a Dei gratia decidere: quoad corporalia autē, quamuis, vti vbi sup. & q.27.artic.5.ait, B. Tho. regulariter homo et plus sibi, φ proxime consulere teneatur; in quo ēt suus Soto vbi supra art.6.in rn̄sione ad ēm argumentum a B.Tho.deuiare vr̄. At verò non eo rigore, nec in omni casu, vel euentu, ad id obligatur. Sępè etenim pōt ex officio amicitiæ, fidelitatis, aut patientiæ, alteriusvè virtutis, aut ex alia rationabili causa, imò & aliqn̄ pro honore, temporalibusq́; tuendis, licitè, & officiosè cedere iuri suo, exponendo se periculo vitæ, permittendo ēt se mori, aut etiam occidi: qn̄ non liceret nec proximum occidere, nec ipsum mori, nec occidi, aut etiam spoliari, vel infamari p̄mittere, ēt cum iniusti inuasoris occisione, vt patet.23.q.5.c.5.non est nostrum, vt ēt ait Nauarro in commento de defensione proximi nu. 12. 14.23.& Tho. lib.1.de regimine principum c.6. Vnde liquet maiorem semper esse prohibitionē de non occidendo proximum cōmissiuè, & aliquando omissiuè, quàm sit obligatio de propria vita seruanda, vel de non permittendo propriæ

Respon. ad 4. argum.

per-

personæ occisionē,& ita illa minor non est omninò in omni casu,& euentu vera. Sed esto totū illud antecedens verum: tunc simpliciter negatur illa consequētia, solum.n.inde concluditur, sicut & conceditur ꝙ pro conseruatione vitę potius teneor,aut licite possum,eligere defendere me ipsum ab inuasore,quàm cauere ipsius occisionem per accidēs sequentem, atq; præuisam, quòdque potius ipsius inuasoris, quàm mei ipsius occisio de præcepto,vel de consilio postponenda,& permittenda,non tamen eligenda est.

Argum. 5. Quintò ad idem arguitur, nam eodem præcepto tenemur nos nō mutilare, quo & nos ipsos, vel alium non occidere. Sed pro conseruatione vitæ suæ quilibet auctoritate propria, siuè priuata ex intentione seipsum licitè mutilare pōt, dùm videt se aliter mortem euadere non posse; idq; potest,vt medicus, velle vt medium necessarium ad illum finem, ergo eodē modo potest velle ex intentione inuasorem occidere ad suæ vitæ conseruationem.

Respon. ad 5. arg. Resp.negando consequentiam, nec est simile,nec eadem ratio. Nam quilibet habet ius, & curam seruandi, & custodiendi vitam suam, & supra sua membra potestatem habet ad illū finē, sicut gubernator reipub. ipsius curā habet, & non alius.Vnde sicut iste pro suæ reipub.cōseruatione potest malefactorem,vt membrū putridum atque nociuum, ex intentione occidēdo præscindere: Ità & quilibet pro suæ vitæ corporalis conseruatione mēbrum corporis sui nociuum ex intentione lædere,aut prescindere,vt medicus potest: potest inquàm per se, vt medicus,si scit,& potest, aut per aliū medicum quo videbitur expedire.Et sicut nemo præter habētem curam reipub. vice Dei potestatem habet vitæ,& mortis,aut mutilationis,vel prescisionis alterius ad ipsius reipub.conseruationē, ità nemo alius ad conseruationem vitæ suæ auctoritate priuata se,vel alium, ex intentione occidere potest: nisi vt dictum est.

Argum. 6. Sextò,demum ad idē arguitur. Nā licet eodem præcepto. Non occides cuilibet prohibitū sit se,vel aliū occidere: at verò sicut eo non obstante per ius naturale,atque diuinum,licitū est vnicuique ad finē obtinendi aliquam virtutem, eamq; tuēdi eligere sibi mortem ex intētione, vel ea,ex quib.certissimè sibi mors creditur imminere,vt medium ad talem finem: Puta licitū est patienter eligere se non defendere ab interfectore,vel inuasore, & panem necessariū largiri proximo in extrema vtriusq; necessitate,& tabulam in naufragio alteri ex charitate relinquere,vt saluet, & visitare infirmos tpe pestis, & pro amico exponere vitā,& dānato ad mortē licitum est nolle fugere, licitum ēt est nauigare tpe periculoso, & in bello iusto quātūlibet periculoso pugnare, abstinētia vitā reddere breuiorē,& hmōi alia multa,vti de his Caiet.2.2.q. 69.art.3.& 4.latius agit. Et victoria in 9. relectione de homicidio,nu.24. vsque ad fi. Et Syluester tit.homicidium 1. q. & bellum, secundo per totum,ergo ita similiter, eademq; ratione, non obstan.illo præcepto Non occides,iure naturali licitum est ad finem saluādi vitā propriā ex intentione,vel electione inuasorem occidere.

Resp.negando consequentiam,quia neq; verum est quod dr̄ in antecedente quod. s.licitum sit ad finem etiam virtutis obtinendæ seipsum ex intentione morti exponere in casib.adductis ibidem:nam id solum licitum est facere non ex intētione moriendi, aut inferendi sibi mortē, sicut licitum est fugienti taurum, vel ignem, aut inimicum,se repente præcipitare non ex intentione se occidēdi, sed aliud periculum euadēdi, vt superius declaratū est, vti etiam de his casib. latius agit Victoria vbi sup.nu.36.de quibus ēt, & quo ex intentione seipsum occidere nunquā liceat,videri potest c.displicet.23.q.4 Itē.q.5.c. si non licet, c. si quem.11.& c.19.q.4.& ita hoc argumentum potius facit pro præfata 2 opi. B. Thom.& aliorum contra primam,opi. Nam sicut non licet ex intentione seipsum occidere, aut certo periculo mortis ex vlla causa exponere,ità nec proximum occidere ex intentione. Respon. ad 6. argumen.

Tandem ad prædicta omnia dubitatur,primò vtrum pro vita seruanda liceat alicui priuato occidere machinantē,aut insidiantē in futurā mortem illius,per calumnias,aut fraudes testiū, aut per venena,aut per quoscunq; alios modos non violētos:sicut liceret ex intētione, aut nō ex intētione occidere violētū, & iniustū inuasorem. Dubium 1.

Resp.id non licere neque ex intentione,neq; non ex intentione illum occidendi: ēt si homo certò sciat se non posse mortem euadere,nisi sic præueniendo ipsum machinantem occidat: sed solum id facere potest, qn̄ videt illum tentare iam, & parare seipsum, vel per insidias machinari, & incipere per vim inuadere de præsenti vitā ipsius:nā tunc vtique potest quasi se defendendo ea intentione, qua Deus scit sibi licere, s̄m varias opiniones suprapositas illum occidere: ēt antequàm ab illo ipse occidatur,vel lędatur; si aliter sibi commode prouidere nō potest. Neque.n.tenetur se iustè defendens expectare, vt prius ipse percutiatur ab inuasore,dùm inuasionis intentatio præsens,vel eius inceptio, aut anticipatio,si expectetur,est occidere, anteq̄ sit locus defensionis. Et in hoc benè consonat Soto vbi supra,& Syluester bellum, secundo.q.1. & homicidium,1.q.2.q.9.cum gl. in c. significasti, de homicidio,& in c.quod militare.23.q.1.& ff. ad l.Aquiliam.l.4.& 5.Probatur prima pars huius responsionis, nam secunda iam patet ex supradictis,quia vbi non est vitæ defensio ab inuasore,non potest esse hominis occisio licita homini priuato,quia non est ibi aliud obiectum formale directè intētum in illo actu,occisionis,nisi

ipse

ipse homo, qui occiditur. Nam conseruatio vitę est finis pręstitutus, obiectumq́; remotum, non autem proximum, & propriuui specificās illūm actum occisionis: sed solum specificat actū defensionis, si ibi defensio esset. Nunc autē non est ibi vitę defensio per violentiæ repulsionem, vbi non est inuasio violenta, aut vis corporalis intētata, vel incepta machinata, vel parata de præsenti, qualis nō est in casu dubij prędicti, sed solū est fraudulenta machinatio per viam fraudis, siuè calumniæ, vti supponitur, igitur veritas responsionis planè constat. Poterit tamen arte artem fallere, videlicet venenum sibi propinatū, siuè sibi paratū in ipsum propinantem, vel machinantem industrie conuertere, & ita eadē intentione, qua & ipsum occidere dictum est sibi licere: dùm vitæ suæ aliter prouidere nō posset: non tñ poterit per alios modos de se aliàs illicitos, puta per falsas calumnias, fraudesq́; mendaces, illius fraudes, & machinationes ad suæ vitæ conseruationem aptas, & necessarias eludere, quia ad Ro. 3. Non sunt faciēda mala, vt veniāt bona: & multò minus vt mala vitētur. Ad quod Syluest. tit. aduocatus. q. 9. q. 12. & bellum, 1. q. 8. & maleficiū. q. 8. q. 9. & doctores cōiter faciūt. Sed quid si innoxia mulier cum marito in eodē lecto iacens euidenter sciat illum sub ceruicali gladium abdidisse, quo ipsam dormientē posteà iugularet, neque ipsi mulieri aliud effugium patet. Nunquid posset ipsa gladium furtim accipere, & maritum occidere, anteq̃ ab eo occidat̃, sicut insidiantem violentū vitæ cum armis quilibet ad vitam conseruandam præueniendo occidere potest, vt ait gl. in d. c. quod militare? Rñdet Soto vbi supra ꝙ post factum non vr̃ condēnandum, ante factum aūt id ipse non consuleret, sed neque hoc publicè prædicandum est, ne rude vulgus ignorans quando est vitæ defensio, quando non, per abusum licentiam amplificet.

Dubium 2. Secundò dubitatur vtrū fugiens in equo inuasorē iniustum possit licitę proterere, & sic occidere puerum in via iacentē, videns se aliter euadere non posse. Et similiter qui aliū impellit in flumen, vel præcipitium, vt ipse mortē euadat.

Respon. Resp. quòd actu de se directo ad mortē alterius id facere non potest scienter, ēt si nō ex intentione id faciat, bene tñ id facere potest actu indirecto. Primū patet, quia puer ille, vel alius, non est inuasor iniustus vllo modo, vti supponitur, & est iam iustus possessor vitæ suæ, & loci, vbi est, dùm indè recedere commodè nō potest, vt alius effugiat, ergo iniustè alius scienter illū proterendo, aut impellēdo actu directo in mortem eius occideret, vt sic ipse mortē euadat. Patet consequentia, quia iustus possessor vitæ illicitè sciēter ab alio occiditur actu directo in mortem eius quacunque ex causa, & q̃uocunque auctoritate priuata, nisi in defensione sui, vel alterius ab iniusto inuasore, vt supra dictū est, sicut illicitè ego raperem panem, vel tabulā in naufragio a iuste possidente in extrema necessitate vtriusque, vt à morte me ipsum liberarem, cū non aliter euadere non possit simul vterque: quia & ad Rom. 3. Non sunt facienda mala, vt veniant bona. Secundū ꝙ scilicet actu indirecto in mortem alterius innocentis, directo aūt ad euasionē mortis, id facere possit, puta paululum diuertēdo, aut si per saltum equi probabiliter putabat vtriusque saluare vitam, quamuis res nō successit ad votū, vt infra in 3. dub. sequenti latius habetur. Et consonat Syluester, homicidium, 2 q. 26. & homicidium, 1. q. 2. q 5. & bellum. 1. q 10. & alij doctores quomodo in bello iusto innocētes non directè, sed indirectè, & per accidens tātum occidi possunt.

Dubium 3. Dubitatur tertiò vtrum prægnans, vel in partu periclitans, ad seruandum vitam suam, in casu quo aliter eam seruare non potest, licitè possit sumere medicinam, vel aliquid facere, idque per aliū procurare vnde aborsus, & mors fœtus iam animati certissimè sequatur: & vtrum similiter, medicus, vel obstetrix id facere possit.

Respon. quanuis Syluester titu. medicus. q. 4. secundum Ioan. de Neapoli dicat indistinctè ꝙ non, & alij dicant ꝙ ipsa mulier id facere potest medicus autem, vel obstetrix non potest. Ego tamen melius distinguendo dicerem, ꝙ si medicina, vel alia opera, aut industria, quæ adhibetur est de se, & directè, & immediatè, & principaliter Sanitatis, vel salutis collatiua, vti est sanguinis minutio, balneatio, pharmacū purgatiuum humoris, emplastrum mitigatiuum doloris, & hmōi: tunc licitum est ipsi mulieri per se, & per alios, & ipsis ēt medicis, & obstetricib. hęc omnia ꝓcurare, & applicare, & ad id adiuuare: imò & sæpe medicus, & obstetrix ad id vocati ex suo officio tenentur: sicut & proximum in extremo periculo laborantem adiuuare, & defendere, vel à morte liberare quilibet potens suo modo tenetur, aut saltem licitè potest, qn̄ modus liberandi aliàs licitus est, vt in prędicto casu contingit, vti Syluest. tit. bellū. 2. q. 6. & alibi doctores latius agunt, & supra. q. 26. nos latius egimus. Nā, vti supponitur, illa medicina, & industria est de se ex natura sua directè, & immediatè salutifera, & ad salutem ordinata: quanuis per accidēs, & indirectè sit mortifera, aut mors fętus, vel alterius innocentis indè sequatur, sicut ex iusta defensione innocentis superius dictum est. Igitur licitum est eam mulieri periclitanti modo prædicto applicare ex intentione illam a morte ꝑseruandi: maxime quia mulier potius ius habet, & possessionē vitę, suæ tuendæ, ēt cum periculo fętus, q̃ ipse fętus ad suam cum periculo matris: cùm eius vita ex vita matris, & non è conuerso vita matris ex fętus vita dependeat. Et ad hoc facere vr̃ Syluest. homicidium, 2 q. 26. vt inferius dicetur, & sup. dub. 2. hr̃ de indirectè proterēte

puerum

puerum iacentem in via, vt ipse mortẽ effugiat. Si aũt opera, vel medicina de se, vel ex natura sua directè, & principaliter sit mortifera, vel ad mortem ordinata, vti est venenum, dilaceratio, percussio, vel præcipitatio, aut proculatio: tunc neque ipsi mulieri, neque medico, neque obstetrici, aut alteri cuique licitum est eam sumere, vel applicare cum certo periculo fętus, vel alterius innocentis, ẽt ex intentione matrem, aut alterum, vel ẽt seipsum à morte præseruandi, quia tale medium homicidij illicitum est ex cã, quacunque, & quocunque fiat auctoritate, priuata: nisi in defensione ab iniusto inuasore, vt supra dub. 2. probatum est. Et in hoc casu sic intellectus Syluest. tit. medicus. q. 4. ẽm Io. de Neapoli optime consonat: ad quod facit Ambro. 14. q. 5. c. denique vbi ait. Si alteri subueniri non potest, nisi alter lædatur, commodius est neutrum iuuare. Ex supradictis clarissime sequitur quòd fugiens in equo illicitè proculcat puerum iacentẽ in via, vel alium impellit in præcipitium, vt ipse mortem euadat, vti superius in 2. dub. habetur: quia quamuis fuga absolutè ex se, & directè nõ sit actus mortis illatiuus, sed euasiuus, at verò proculcatio pueri, & impulsio in præcipitiũ est actus, vel modus de se, & directe mortis illatiuus, & illicitus, & ideò rõne huius actus, vel modi illiciti adiuncti, illa fuga illo modo facta videlicet scienter proculcãdo puerum, vel alium impellendo in præcipitium, etiam ad suam mortem euadendum vtiq; directè mortifera, & illicita est: esset autem licita, si fugiens ille paululũ diuerteret, aut per saltum equi, vel alio modo caueret, existimans se hoc modo posse sine morte alterius suam vitam seruare: quamuis non ità res succederet ad votum. Nam tunc excusatur, dùm inuincibiliter, vel probabiliter æstimat se nõ directè occidere, vel proculcare puerum, faciens quod in se est ad non occidendum, quãuis enim directè occideret: at præter intentũ mors alterius secuta esset à fugiente modo prædicto ignorante, & vtente iure suo. Cum supradictis stat ꝙ mulier ẽt fugiens, sicut & iniustè inuasus licitè potest sinere se occidi, aut mori, ne fœtus, vel alius etiam licitè occidatur, vti Syluest. bellum 2. q. 3. & doctores communiter docent.

QVAESTIO XXXIX.

Quomodo teneantur iniustè bellantes illi etiam, ad quos aliqua bona ex bello insulanorum peruenerunt.

1. Punctũ. RESP. hic sunt tria puncta principalia pertractanda. Primum quõ ipsi bellantes in bello iniusto peccent, & restituere teneantur. Secundũ quõ ipsi Domini, vel principes, pro quib. bellatum est, teneantur resarcire damna eorũ, qui ab ipsis prælati sunt. Tertium quomodo teneãtur ij, ad quos aliqua bona ex bello peruenẽrũt. Nam alia ad hanc materiam pertinentia pręsuponuntur, & ad doctores communiter de his agentes lectorem mittimus.

Igitur quoad primum punctum rñdeo distinguendo; nam isti bellantes aut sunt subditi, liuè vallalli, qui Dño præcipienti in hoc obedire tenẽtur, aut non. Si sic, possunt se tripliciter hẽre, nam, vel sciunt bellum esse iniustum, vel ignorant, vel dubitant. Si ergo isti subditi ẽt ad præceptum superioris constricti bellant sciẽtes bellum iniustum esse: vltra peccatũ mortale tenẽtur reparare damna per eos illata eo modo, quo intulerunt, puta vel in toto, vel in parte, vt ipsi causam damni dederunt, vt de concurrentib. cũ fure cõiter dr̃ a doctorib. vt de hoc latius agit clarissimus doctor Medina de restitut. q. 7. q. 8. ibi videatur. Nam isti culpabiliter, & iniustè proximum damnificauerunt. Nec eos excusat obedientia, præceptumuè superioris bellare præcipientis, quia tunc tñ excusat obedientia quãdo subditi obediunt ex necessitate, ita ꝙ non possunt sine peccato non obedire; in hoc aũt casu proposito non tenentur subditi obedire in bello cognito iniusto, sicut neque in fornicatione cognita contra legem Dei: quia Actu. 5. Obedire oportet Deo magis, ꝗ̃ hominibus: patet igitur ꝙ non necessitate, sed voluntate iniustè bellarunt. Si autem isti subditi ex superioris præcepto bellãtes inculpabiliter ignorant belli iniustitiam putãtes illud iustum esse, aliàs non p̃liaturi, si illud iniustum esse scirent, tunc bona fide bellantes, neque peccant, neq; reparare dãna, neq; restituere tenentur, dùm in tali permanent ignorantia, seu bona fide. Quia quilibet subditus credens inuincibiliter bellum, aut p̃cẽptũ superioris iustum esse, tenetur obedire. Qñ verò nouerint iniustum bellũ fuisse, tunc tenentur restituere eadumtaxat, quæ in sua potestate extãt ex his, quæ depredati sunt, & quatenus ex alijs diuitijs raptis, & iã cõsumptis ditiores facti sunt, vt de consumẽte aliena cum bona fide cõiter dicunt doctores, & Medina vbi supra, & Syluestrin. tit. restitutio. 3. q. 7. & tit. bellum, 1. q. 9. Tũc aũt dr̃ aliquis ditior factus ex illis bonis ẽm Caieta. 2. 2. q. 62. art. 6. & Medina de restitutione. q. 10. quando commoditatem aliquam indè assecutus est, puta si tantundẽ de suis bonis erat consumpturus, si illa consumpsit, aut donaturus si donauit, aut si ex eius alienatione precium vel huiusmodi habuit. Sed nota secundum Victoria in quinta relectione, quæ est secunda de bello Indorum, dubio secundo propositio. 4. quòd possunt esse talia argumenta, & indicia de iniustitia belli, quòd ignorantia subditos non excusaret militantes. Quia posset esse ignorantia affectata, & prauo studio contra hostes concepta: alioqui infideles ex præcepto principum suorũ militantes contra Christianos, & milites, qui ex

præcepto Pilati Christũ Crucifixerunt ex ignorantia:& Iudęi persuasi a senioribus clamantes crucifige eum excusarentur à peccato, quod absit.

Quòd si prędicti subditi bellãtes ex pręcepto superioris dubitant bellum esse iustum:tunc est duplex opinio, Altera Adriani in 2. quodlib.tenentis ꝙ & mortaliter peccant,& restituere dãna tenentur: Quia vel tales inquirunt:& tunc si sunt certiores effecti de belli iniustitia,vtique tenentur,vt supra dictũ est. Vel nõ inquirunt,aut si inquirũt,tñ adhuc manẽt dubij de iustitia,vel iniustitia eius,& tũc nõ excusanť,quia exponũt se periculo iniustè dãnificandi : & agunt contra conscientiã dubiã,qđ est æquè malum,sicut agere contra cõscientiã certam. Neq; cõtra cõsciẽtiã dubiam tenẽtur obedire superiori pcipienti.

Altera opinio cõis & verior, vt latius infra li. 3.de conscientia. q.5. & 6.habetur, ꝙ si subditi pdicti dubitant de belli iustitia,non aũt de obligatione ad obediendum dño præcipienti : tunc neq; bellando peccant, neq; restituere tenẽtur, nisi vt dictũ est de inuincibiliter ignorantib. qui nouerint eius iniustitiam,dummodò serueť moderamen, maximè qñ bellum non indť ad ignẽ, & sanguinẽ. Et ratio est, quia in tali casu,sicut in casu ignorantiæ inuincibilis supradicto excusantur subditi per obedientiam simul & bonam fidem : Nam tunc tenentur superiori obedire, alioqui maiora mala reipub. sequerẽtur, si subditi non tenerentur ad præceptũ principis bellare,quousq; de iustitia causæ certi sint, qđ patet in c.quid culpatur.23.q.1.patet ẽt ex c.pastoralis.de offic.deleg.vbi habetur ꝙ si iudex præcipit executori, vt sniam contra damnatum exequatur : qui executor dubitat iusta ne,vel iniusta snia sit,vtiq; iste non peccat,neq; tenetur ad damnũ exequens sniam illam:quia ad eum non spectat causam examinare,sed obedire. Sic igiť in casu præsenti dicendum est,quia nec subditi est causam belli examinare, sed obedire præcipienti,etiã in causa dubia, vt ibi supra latius habetur : Princeps ergo,cuius interest benè videre quod iubet, peccat,& totius damni tenetur.

Ad rationem aũt Adriani respondeo negãdo ꝙ tales agant contra conscientiã, & ꝙ exponãt se periculo, & ꝙ obedire non teneantur. Non enim est dubium practicũ, sed speculatiuũ tm̃ de iustitia causæ:dùm non dubitãt si illicitè agere,neque an liceat obedire domino bellum præcipienti.Agerent autem contra conscientiam,si dubitando ꝙ illicitè obediunt domino præcipienti,bellarent:sed tunc,vt perplexitatem peccati euitarent, tenerentur tali conscientia depo sita,bonaq; consciẽtia formata (vt dictum est) ad præceptũ superioris præliari,& cum hoc magis concordat Syluester tit.bellum.1.q.9.

Si verò isti præliantes non sint subditi , vel si sint; non tñ per obedientiam superioris bellare coguntur ; sed potius ipsi se offerunt amicitia, precibus, pecunia, aut honoris amore , & simõi alia quauis causa inducti:tunc,quãuis à peccato excusentur inuincibiliter ignorãtes iniustitiam belli non præliaturi,nisi iustũ bellũ ęstimarent: at verò à damnorum reparatione,& raptorũ bonorum restitutione non excusantur per supradictam ignorantiã,& bonam fidem. Statim enim vt nouerint iniustum bellum esse,siue fuisse,ad prædicta tenẽtur;idq; in toto,vel in parte,quatenus causam damni dederunt,& rapuerunt: ẽt si eum bona fide ea consumpserint: vt supra de scientibus bellum iniustum dictum est.Quia ad non restituendum non sufficit bona fides,nisi ẽt simul obedientia adsit, qa & sic leges disponũt, vt de hoc latius agit Syluester tit. bellũ. 1.q.9. Sed vtrũ hæc damna ipsis pręliantibus teneatur princeps,pro cuius parte pugnarũt, restituere, vel reparare, infra in secundo pũcto pximo sequẽti hř. Quòd si isti sciẽtes vel ẽt dubitãtes de belli iniustitia,vel eã vincibiliter ignorãtes pręliati sunt, tũc vltra obligationẽ reparationis, & restitutionis etiã mortali peccato obnoxij sunt.

Quoad řm punctum , si quo princeps mouẽs bellum teneatur damna reparare personarum, & bonorum sub eius signo militantium, Resp. sub distinctione, nam aut bellum est iustum vel iniustum.Si iustum tũc de hoc sunt quinque dicta sequentia. Primum dictum est ꝙ domini nõ tenentur subditis ex obedientia bellantibus satisfacere:nisi solũ expensas soluere,siue stipendia bellãtium,sicut & alia stipendia aliorũ subditorũ ipsis in alijs ministerijs seruientiũ. Quod patet, quia quo iure isti subditi tenentur domis præcipientibus in hoc obedire,eodẽ tenentur periculis belli se exponere. Et similiter non tenentur domini satisfacere alijs quibuscũq; stipendio libere conductis ad bellandũ:quia tales seipsos,& suas operas cum damnis in tali opere bellico contingentibus ad id liberè locauerunt: sed sufficit illis sua stipendia persoluere. 2. Punct.

Secundum dictũ est,ꝙ alijs rogatis & vocatis teneť dñs satisfacere de dãnis ipsis obuenientibus in executione tm̃ ipsius,ad quod vocantur, siue mãdantur; non aũt si alia occasione damna patiãtur. Nã hæc est regula generalis ꝙ.s.mandans obligatus est dãnis mãdatarij.videatur Syluester tit. mandatum. & tit. restitutio.3.q.6. & tit.bellum.1. q.5.& 6. & cõiter alibi doctores.

Tertium dictũ est,illis qui sponte sua ẽt principe volente veniunt ad bellũ cũ animo rẽ principis vtiliter agendi,vel ẽt vitã pro principe,& eius honore donandi, quales sunt cõsanguinei, & alij speciales amici, non teneť princeps restituere,neq; satisfacere,sed neque expẽsas, & stipẽdia donare:tũ qa ex quo isti venerũt cũ tali aio pdicta donandi, perinde est ac si donassent : nisi fortè aliqđ ex pacto speciali peterent, aut dedisserẽt:tũ ẽt qa princeps in simili, aut alio negocio, sicť facere, siue donare rõne antidotorũ &

gratitudinis eisdē naturali iure tenetur: & multò minus princeps teneretur, si isti animo vindictæ, aut spoliandi, vel famam acquirendi venirent: tunc enim potius animo rem suam, quàm principis agendi bellarent.

Quartum dictum, Illis, qui sponte sua simul, & præter voluntatem principis non coacti per obedientiā, nec stipēdio conducti, neq; cū prędicto animo donandi, neq; propter famam, aut interesse proprium pręcipuè, sed solum principe licentiati dicente vadant qui voluerint, aut si voluerint, & cum animo vtiliter gerendi rē principis præcipuè suis stipēdijs veniunt ad bellum, tenetur princeps damna resarcire, quia eius negocium eo consentiente gerunt. Nam ſm communiter doctores ei, qui vtiliter gerit negociū alterius consentiēs in id tenet soluere, damnaque propter hoc resarcire: talis ēt consensus, & ratihabitio mandato comparatur. Mandans aūt tenetur mandatario ēt in causa turpi, vt infra in sexto dicto habetur Videatur Syluester tit. rest. 3. q. 8. & latius titulo bellum 1. q. 6. vbi de his, & de casu quinti dicti sequentis agitur.

Quintum dictum, Venientibus sponte sua ad bellum, seu in adiutorium belli iusti ipso principe renitente non tenetur princeps eorum dāna resarcire: quia cùm non sit credendū de voluntate principis, q sit in bestialis, siue irrationabilis: sed potius q rationabiliter tale adiutorium respuit, quia vel suspicatur illos sibi nō fore fideles, vel quia habet sufficientem exercitum sine illis, & non vult plures, ne aduersarij plusquam oportet damnificentur: vel quia vult q illi alteri operi incumbant: & huiusmodi. Ideò non tenetur princeps illis tanquam vtiliter rem ipsius agentibus damna compensare.

Quod si contra hoc arguitur, q medico curanti infirmum, etiam renitentem, & in eius medicinas multa expendēti tenetur infirmus ipse iā sanus soluere expensas, & industriæ labores, ſm omnes doctores, quia medicus vtiliter egit cām infirmi: & similiter si domus aliqua minatur ruinam, vel flagrat incendio, extra quam Petrū nolentem exire Martinus intrans renitentem extrahit, & a mortis periculo liberauit: pp quod iste Martinus ab igne, vel à domo ruēte, in persona, vel in reb. Petro illæso manente, lęsus est: certè ſm oēs Petrus ille liberatus tenetur Martino adiutori, & liberatori compēsare damna, q̄ sua cā rationabiliter passus est: qa vtiliter egit causam ipsius, ēt inuiti. Pari ēt ratione agitans tauros, cui admonito vt fugiat, nec fugere volēti, miles illi succurrens perdit equum occisum à tauro, vtique tenetur militi equum compensare: ergo similiter est in proposito de bello, quòd princeps renitens tenetur prædictis adiutoribus rem eius vtiliter agentibus damna reparare.

Resp. negando consequentiam: nec. n. est simile, quia in casib. antecedētis illi in exemplis adductis, si actu non consentiunt: at consentirē tenētur in adiutorio illis impenso: ac proindè tāquam actu debito consentientes adiutorib. satisfacere damna sua causa illata tenentur. Si aūt eorum voluntas rationabilis esset in dissentiēdo illi eorum adiutorio, etiam si vtiliter ipsorum negocium ageretur, non tenerentur: puta si ideò quis nollet ab illo medico curari, quia est inimicus eius, aut nō benè ad illum affectus, & timet de curatione, vel credit illum nō satis doctum, aut quia per alium amicū vult sibi moderi, certè talis dissensus infirmi non temerarius, sed rōnabilis est: ac proindè tali medico nō teneretur: & sic est in casu pręsenti de bello, vt dictum est. Omnia hæc quinque dicta in bello iusto procedunt: nā de bello iniusto in sexto dicto sequenti habetur. Concordat Syluester tit. bellum. 1. q. 6.

Sextum dictum, Quādo bellum iniustum est, vtrum dominus teneatur reparare damna recepta adiutoribus suis, est duplex opinio. Prima q tàm subditi, quàm non subditi, quicunque illi sint, si sciunt bellum iniustum esse, & cum tali mala fide bellant quocunque animo ad bellum aduenerint, non tenetur eis princeps de damnis satisfacere, nisi per eum ad id coacti sint. Sic tenet Gabriel in 4. dist. 15. q. 4. cum multis alijs, & Syluester tit. bellum primo q. 10. Ratio horum est triplex. Prima quia ex causa turpi non oritur obligatio contra mandantem, & multò minus contra non mandantem, vt habetur institut. de mandatis. Secunda quia si quis facit opus peccaminosum, non potest pro tali recipere precium, etiam à mandante, & si recipit, restituere tenetur: quia peccatū inutile, & nullius valoris, sed potius nociuum est: & ità precium excedit valorem mercis: ergo iniustus est contractus, & per consequens est obligatio restituēdi, quod ex tali causa receptum fuerit. Tertia ratio, quia radix restitutionis est iniusta dānificatio: sed perpetrans malum voluntariè consentit cum mandante, & peccat: ergo sic consentiens non iniustè damnificatur: neque est inde obligatio in principe ad aliquid ei resarciendum. Opi. 1.

Alia est opinio: quòd scilicet princeps mandans, vel inducens, ipsis ab eo inductis, siue coactis, in suo bello iniusto pro eo, etiam cum mala fide militātibus, tenetur de damnis satisfacere: idque est verum, non solum quando pactū, aut iuramentum principis de satisfaciendo, vel soluendo interuenit ratione fidelitatis, vt Medina de restit. q. 20 q. 28. latius probat: sed etiam quando prædicta non interueniunt, nisi sola principis inductio, vel mandatum. Quod probatur tripliciter. Primò quia si ego te induco ad rem honestam, in qua damnum pateris, etiam si nullum interueniat iuramentum, vel pactum, teneor ad damnum, ex regula communi quòd scilicet, omnis mandans tenetur mandatario: & de regul. iur. Si tua causa damnum illatum est, Opi. 2.

est, iure te satisfacere oportet: ergo similiter teneor, si induco ad rem inhonestã: vel si in re inhonesta causa damni sum. Patet consequentia; quia turpitudo, vel non turpitudo est impertinẽs ad efficacem damnificationem iniustam, ex qua in me oritur obligatio satisfaciendi, vel restituendi: ergo ẽt est impertinens ad obligationẽ satisfactionis, seu restitutionis. Secundò probatur idem: quia stando in æquitate naturali nõ debet esse melioris conditionis qui mandat rem turpem, quàm qui honestam: sed iste ex mãdato tenetur, vt dictũ est, ergo & ille. Tertiò probatur idẽ, quia ẽm doctores cõiter Si ego te induco ad peccatum, & ità te damnifico in bonis spiritualib. animæ aliàs non peccaturum, certè teneor suo modo satisfacere, puta inducẽdo ad bonum, & orando pro te, vt gratiam perditam recuperes; ergo similiter in dãnificatione aliorum bonorum corporaliũ, & temporalium suo modo satisfacere teneor, modo interueniat turpitudo actus, modò non, Patet consequentia, quia nulla videtur sufficiens ratio discriminis.

Ad rationes prioris opi. Resp. ad primam ꝙ il la instituta de mandatis est lex tantum pœnalis, & valet in exteriori foro iudiciali duntaxat: ibi enim ius decernit ꝙ vltra alias pœnas talis executor rei turpis maneat sine damni reparatione. Secus in conscientia, de qua aliter dictum est.

Ad secundam, Resp. ex Medina, vbi supra, ꝙ non pro opere peccaminoso, vt tale est, sed rõne damni, cuius fuit efficax cã, tenetur, vt dictũ est. Põt ẽt negari antecedens, vt sup. q. 32. latius hr.

Ad tertiã, Resp. ad minorẽ ꝙ ille solum cõsentit in actum culpabilẽ, rõne cuius dignus est dãnificari: non tñ in ipsam damnificationem indè sequentem, cuius cã fuit princeps illũ inducẽs, & ita ratio non procedit. Si enim ratio illa aliquid probaret, probaret ẽt de bonis animæ, ꝙ scilicet inducẽs ad malũ non teneretur inducto: ex quo ẽt ipse volens ex sua culpa sic damnificatus: cuius tñ oppositum suprà probatũ est. Alijs etiam de sua familia, & similiter illis qui sponte, & liberè in bello iniusto ipso consentiẽte, ẽt cum mala fide pro eo militarunt, tenetur damna reparare: sicut in bello iusto ipso consentiẽte militantibus tenetur, vt supra in 4. dicto habetur. Et concordat Syluester. tit. bellũ. 1. q. 10. quo ad eos, qui cum bona fide militarunt.

3. Punctũ. Quoad tertiũ punctum, quõ, s. teneantur illi, ad quos aliqua bona ex bello peruenerunt, sunt sex dicta quorum primum est. Si certum est talia bona in bello iusto iustè esse acquisita, tunc illi, ad quos perueniunt donatione, vel alio iusto cõtractu, iustè ẽt retinẽt, neq; in hoc est dubium.

Secundum dictũ, Si certò constat talia bona esse iniustè acquisita, tunc si sunt bona, quæ vsu non consumuntur, puta vestes, serica, iocalia, & hmõi, is, ad quem hæc perueniunt, restituere tenetur suis veris dñis, si cõmodè cognosci, eisque commodè possunt restitui: aliàs in pauperes, & in alia pia opera erogãda sunt ipsa, vel valor eorum, quia dominium eorum non fuit translatum in p̃fatos expugnatores, seu bellatores, & ex cõsequenti neque in ipsum, qui ab eis illa habuit.

Tertium dictũ. Si talia bona, quę constat illos expugnatores iniustè acquisiuisse, sunt bona, q̃ vsu cõsumuntur, puta commestibilia, medicinę, aromatica, pecuniæ, & hmõi, tunc distinguere oportet. Nam si iste, puta Sortes, hęc a prædictis expugnatorib. titulo donationis, seu gratis habuit, & propter hanc donationẽ illi non redditi sunt imponentes ad restituendum, puta quia de alijs suis bonis iustè acquisitis poterãt restituere tantundem; iam sortes est tutus in consciẽtia, neq; restituere tenetur. Quòd si illi soluẽdo nõ erant, puta quia non habebãt alia bona iustè acquisita, de quib. tantundem restituere possent, tũc restituere tenetur, vel pauperib. tanquã bona incerta erogare. Si aũt titulo oneroso, puta p contractum emptionis, aut vẽditionis quispiam hæc habuit ab eis, restituere non tenetur. Si verò talia habuit pp beneficia, seruitia, seu alia obsequia iusta illis expugnatorib. præstita, aut pp aliam causam, quæ suũ stipendium merebatur, eique debebatur, tunc videtur ꝙ iste restituere non tenetur, dummodo ratione huius tituli non plus ab ipsis accepisset, quàm prædicta eius obsequia merebantur, quia perinde est, ac si titulo oneroso ab eis accepisset, vt dictum est.

Quartum dictũ, si neq; certum est illos expugnatores iustè ne, an iniustè talia bona acquisiuisse, sed adhuc est dubiũ, & incertũ, tunc iste tenetur de hoc certior fieri quantum commodè potuerit: & si certitudinẽ iustæ, aut iniustæ acquisitionis bonorũ habuerit, & faciat ẽm supra dicta in trib. dictis præcedentib. Quòd si nullam certitudinem hr̃e potuerit de his, sed adhuc manet dubium, & incertũ (id quod sæpè cõtingit) nam talis certitudo pendet ex cognitione potestatis ad bellandũ, & ex modo, quo tali potestate vsi sunt, si excesserunt, aut non, & si totũ illud bello iusto, aut ẽt alijs vijs iniquis acquisierunt: quæ omnia nisi ex vera confessione, aut relatione ipsorum certò constare non põt. Igitur si adhuc est dubium de prædictis, tunc iste põt licitè retinere bona præfata, & ipsis vti cũ vero proposito ꝙ q̃n ei constiterit de iniusta illorum acquisitione, faciet, siue restituet ẽm quod in trib. dictis præcedentib. ipsum teneri dictum est. Quòd si cum bona fide ea habet putans esse iuste acquisita non tenetur: nisi q̃n de iniusta acquisitione certior factus fuerit. Et tunc solum tenebitur restituere quæ extant, & quatenus ditior factus est, vt sup. in 1. puncto de ignoranter bellãtib. dictũ est. Hæc in Medina de restit. q. 10. videaus: & Syluestri. ti. bellũ. 1. q. 9. & rest. 3. q. 7.

Quintũ dictũ, Si p̃dicti bellatores ab insulanis iã expugnatis aliqd gratis & liberè donatũ

hac de causa, quod scilicet à Rege erant eisdẽ commissi ad eorum gubernationem, si fecerũt, quod circa ipsorum indorum debitam gubernationẽ in spiritualibus, & temporalib. tenebantur: aut saltẽ per eos non stetit, quin id facerẽt, tũc vtiq; tuti sunt ab eis sic accepta retinendo, aliàs non.

Sextum dictum, Presupposito quod totum, quod iste habet ex causis & modis supradictis, est obnoxium restitutioni, & quod tanquam debita incerta sunt in pauperes, aut in alias pias causas eroganda, videtur quod Papa ex causa iusta (vt facere solet per bullas cõpositionis) in huiusmodi incertis dispensare, siue remissionem in toto, vel parte, facere potest, de quo infra lib. 5. de indulgentijs q. pen. latius habetur: ibi videatur.

QVAESTIO XL.

Vtrum sint veræ istæ propositiones, Iudæi, & alij infideles, colentes vnicum Deum, adorant verum Deum; seu adorant Deum falsum, fictum.

Propos. 1. RESP. Per tres propositiones, quarum prima est. Infideles adorantes plures Deos, seu idola colentes, non adorãt Deum verum, sed fictũ, falsum, aut vanum. Quia 1. Corint. 8. Idolum nihil est, & in hoc non est dubium.

Propos. 2. Propositio secunda, Iudæi, & infideles vnicũ Deum recognoscentes, ipsumq; creatorẽ, & gubernatorem omnium colentes, non tñ eundem trinũ in personis, neque Deum hominẽ factum esse omnium redemptorem credentes, vtrũ adorent verum Deum in suis cęremonijs est distinguendum, non faciendo vim in appellatione harũ propositionum, Adoro Deum, & Deum adoro. Nam qñ in signum alicuius excellentiæ verè Deo conuenientis illi exhibent aliquas cęremonias, cultum, reuerentiam, seu adorationem (qđ idem est) puta in signum, & recognitionem eius omnipotẽtiæ, creationis, aut gubernationis, mũdi, & huiusmodi: tunc vtique per tales actus interiores, & exteriores actualiter, & verè verum Deum adorant: quia adorant vnicum Deũ, creatorẽ omnium, & hic verus Deus est. Qñ verò in signum alicuius excellẽtiæ, seu conditionis Deo disconuenientis, attribuendo ei, quod non conuenit, aut negãdo qđ illi conuenit cõexhibẽt reuerentiã, seu aliquem cultum, aut cęremoniam, puta in signum quod non est trinus in personis, aut quod Pater est maior filio in diuinis, aut quod personæ diuinæ consubstantiales non sunt, aut quod Deus corporeus est in sua natura diuina, aut quod non habet omnium prouidentiam, aut quod non est homo factus, neque per suam passionem mundum redemit, & huiusmodi: tunc vtiq; per tales actus interiores, & exteriores, actualiter non verum Deum, sed falsum, vel fictũ adorant. Quod indè patet: quia cùm tales actualiter Deum, non trinum, corporeumve adorẽt, is aũt Deus non trinus, non verus, sed fictus sit: ergo Deum nõn verum, sed fictum adorant. Consequentia patet cũ maiori ex suppositione. Maior etiã liquet: quia Deus corporeus non trinus, & Deus nõ homo, non redemptor, iam tempore gratiæ pro nullus supponit, quia impossibile simpliciter est Deũ non esse vnicum in essentia, & trinum in personis, & ex suppositione, & lege nunc impossibile ẽt est non esse creatorẽ, gubernatorẽ, & redemptorem mundi. Quare illæ affirmatiuę propositiones de subiecto non supponente falsæ, & negatiuæ verè sunt. Et cum supradicta propositio secunda concordat expresse Caietanus secundũ Thom. 2. 2. q. 10. artic. 3. dubio. 3. & q. 2. artic. 2. cum quibusdam alijs qui infra referuntur.

Ex quo infertur quod sup. dicti ĩfideles habitualiter, & generaliter, & absolutè Deum non verum, sed fictum adorant: quia ex actib. prædictis habent credulitatem, & promptitudinẽ, qua habitualiter, & virtualiter credunt Deũ non trinũ &c. & parati sunt id actualiter credere, & facere prædictam adorationem, & cęremonias Deo non verò, sed ficto. Nunc aũt habitualis, generalis, & absoluta denominatio propriè non ab actu, sed ab habitu, vt habetur 2. Eth. sumenda est: ideò enim virtuosus domificator, aut artifex ab habitu, nõ ab vnico tantum actu, propriè appellatur Itã similiter veri, aut ficti Dei adorator habitualiter, & absolutè dicendus est. In hoc cõcordat expresse glo. Augustini super Iosue. 24. Ibi auferte Deos alienos: & Caieta. 2. 2. q. 2. art. 2. secundum B. Thomam.

Tertia propositio, Supra dicti Iudęi, & infideles quicunq; sint, verè suos Deos, aut Deum fictum, vel verum adorant: si ly verè dicat veritatem rei, seu adorationis: quia facit hũc sensum, quod verũ est, & in rei veritate ita est quod illi credũt de Deo illa prædicata, modo in hoc decipiãtur, mò non: & in rei veritate in signum talis credulitatis exhibent talem cultum, seu adorationem exteriorem, & itã verè adorant, sicut & verè errant Deum fictum adorando. Secus si ly verè dicat veritatẽ assensus, seu credulitatis: tunc enim falsum est dicere quòd Iudęi & infideles supra dicti verè Deum adorant, vt ibi dictũ est. *Propos. 3.*

Si contra hoc arguatur, si illi non verè adorãt Deũ veritate assensus, ergo simpliciter non adorant, quia nõ vera adoratio nõ est adoratio, sicut neque homo pictus, aut fictus verus homo est.

Resp. negando consequentiam: quia arguitur æquiuocè ab adoratione vera veritate assensus ad veram veritate rei simpliciter, neq; eis probatio valet: quia adoratione prædictæ non analogicè vt homo pictus, & homo verus, sed ęquiuocè omninò se habent, vt dictũ est, de hac quęstione aliquid etiam videri potest in sermonario Martini Garsias in sermone conceptionis, & Holkoth in 3. sententiarum, & B. Thom. & Caieta. vbi supra etiam agunt.

QVAE-

QVAESTIO XLI.

Vtrum sicut filius Dei propriè fuit missus, & venit in mundum, quando homo factus est, ità & spiritus sanctus propriè, & non solum appropriatè temporaliter mittatur, & veniat ad nos inuisibiliter per gratiam, aut visibiliter, vt in specie ignis, & columbæ legitur venisse. Et quid aliud importet spiritum sanctum dari nobis in se vltra dationem eius in dono gratiæ, vel charitatis.

1. Punctū. RESP. Ad primum ꝙ persona spiritus sancti non propriè, sed appropriatè est & dicitur missa, dataq; nobis, & in mundum venire tēporaliter, & visibiliter in specie ignis, columbę, & huiusmodi. Neq; est vlla relatio realis tpalis missionis, dationis, aduentus, apparitionis, vel vnionis eius ad nos, quę ad solā personā spiritus sancti terminetur: sicut vnio humanitatis ad verbū: sed solum est ibi relatio rationis ſm ponentes has relationes, siue respectus signi ad signatum, conueniens primò personæ spiritus sancti: quia. s. tale sensibile signum, puta ignis in cuius specie venit, vel apparet, ex diuina institutione speciali propriè, & primò representat nobis psonā spiritus sancti: ac proinde ad ipsam solam personam spiritus sancti talis relatio, vel significatio proprie & primò terminatur: ipsa aūt realis missio, datio, vel vnio gratuita à parte rei appropriatur quidem ipsi spiritui sancto, sed cōis est omnib. diuinis psonis, vt innuitur Io. 14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, ad sensum quem doctores cōiter exprimūt in 1. dist. 14. Quod probatur: quia talis relatio realis, quæ dr̄ vnio (ſm ponētes has relationes) seu missio, seu datio, seu aduentus, vel apparitio spiritus sancti ad nos facta, si propriè, & nō appropriatè pertineret, & terminaretur ad solam personam spiritus sancti, sicut relatio, vnio humanitatis ad verbum, quæro an sit vnio p naturam, ità ꝙ ipsa sola persona spūs sancti propriè vniatur naturæ creatæ, quæcunque, & quōcūque fit visibiliter, aut inuisibiliter: an sit vnio p gratiā, aut p collationē alicuius doni duntaxat. Non per naturam, quia aut talis relatio vnionis terminatur primò & immediatè ad ipsam essentiā diuinam: & si etiam non solū terminaretur propriè ad personā spiritus sancti: nā oīa essentialia, aut q̄ conueniunt essentiæ primò, aut rōne essentiæ, ēt ex æquo conueniunt, & sunt cōia omnib. trib. personis, & per consequens esset vnio diuinitatis ad creaturā, seu creaturæ ad diuinitatē, per essentiā, aut per vnionē essentiæ, qđ absit: aut talis relatio realis vnionis terminatur primò & immediatè ad ipsam solam personā spiritus sancti sub rōne formali psonali, sicut cōiter dr̄ de vnione humanitatis ad verbū, & neque hoc dici pōt: quia cū r ō formalis talis terminationis ad personam, vt talis est, nil aliud esset, q̄ creaturā illā vnitā esse in vnitātē psonæ spiritus sancti: iā contra fidē id poneretur. Quòd aūt pdicta vnio propria soli psonę spūs sancti ad creaturā non possit esse p gratiā, probatur: qa spūm sanctū vniri, aut mitti seu venire per gratiā, seu per aliud, ēt donū, vel effectum, nihil aliud est, q̄ donare seipsum simul, & donū gratiæ, & acceptare creaturā ad pmij gloriæ collationem. Hoc aūt cōuenit primò & immediatè ipsi Deo rōne essentiæ, & p consequens omnib. psonis diuinis: sicut & oēs actiones, seu operationes ad extra: ergo non pcopriè soli personæ spiritus sancti.

Argum. 1. Si contra hoc arguatur. Primò ꝙ sicut scriptura dicit filiū datū, vel missum à patre, & venisse in mūdū, vt pater Io. 3. Sic Deus dilexit mundū, vt filiū suū vnigenitū daret: & Ephes. 2. Propter nimiā charitate misit Deus filiū suū in similitudinē carnis peccati: & 1. Timot. 1. Filius Dei venit peccatores saluos facere: & Io. 1. In propria venit &c. Ità eodē mō scriptura loquitur de datione, & missione, & aduētu spiritus sācti, vt patet Io. 14. 16. Spiritus sanctus, quē mittet Pr̄ in noīe meo: itē Ego mittā vobis paracletū: item, Qn̄ venerit paracletus spiritus sanctus, qui a patre procedit: itē Ro 8. Dedit spiritū sanctum in corda fideliū: itē actu 1. Donec repleamini virtute ex alto: itē sicut Io. 1. dr̄ ꝙ Verbū caro factū est, ità ēt dr̄ 2. Corint. 6. Qui adhæret Deo vnus spiritus est, quod est, qđ vr per cōicationē idiomatū similiter dici, sicut ꝙ Deus est homo, aut p participationem, sicut vir sanctus participatiuè Deus aut diuinitus est iux. id psal. & Io. 10. Ego dixi dij estis &c. ergo sicut ex dictis auctoritatibus concluditur ꝙ sola persona propriè, & primò terminat illā vnionē humanitatis ad verbū, ità sola persona spiritus sancti dēt intelligi propriè & primò terminare relationē realem, siue vnionē, ita ꝙ propriè solus spūs sāctus sit datus, vel missus, vel vnitus creaturę, qn̄ cōfert grām, psertim qn̄ visibiliter in specie ignis, siue columbæ legit̃ missus, vel apparens: & talis datio, missio, seu aduētus spiritus sancti appellat̃: maximè quia non vr̄, vbi ecclesia decreuerit oppositum.

Argum. 2. Secundò arguitur ad idē, quia sicut ecclesia celebrat festa de sola psona filij, ꝙ solus filiꝰ incarnatus, hō factus, natus, & passus est, ꝙ surrexit, & ascēdit in celū: & hoc propriè, & non appropriatè cōuenit ipsi soli filio, ſm hanc, vel illā naturā, diuinā, vel humanā, & aliqn̄ p cōicationē idiomatū: ergo cū similiter de spiritu sācto solo celebret ecclesia ꝙ inuisibiliter & visibiliter in spē ignis in pētecoste venit, & missus est: vr̄ ꝙ similiter illa missio, & aduētus spūs sancti eidē soli propriè, & nō appropriatè conueniat: quāuis operatio, seu actio omnib. personis cōis sit.

Argum. 3. Tertiò arguitur ad idē, quia patrr non est, neque dr̄ missus: quia non est productus ab alio, ſm communiter Doctores in 1. dist. 14. Nunc autem missio, vnio, datio, seu aduētus spiritus san-

cti ad creatorem sunt in re: ergo si pater non est missus, sequitur quòd realiter, neq; est visus, aut datus, aut vllo modo venit ad nos, sed sola persona spiritus sancti, quæ solum in missione visibili, aut inuisibili explicatur.

Respon. ad 1. argum. Resp. propter has rationes, & pp alias parui momenti, quas refert, & reprobat D. Bonauen. in 1. dist. 17. q. 1. Aliqui erroneè tenuerũt quòd contra supra dictã cõem resolutionem, & catholicam prętendere videntur. Et aliqui volũt trahere Greg. Ari. & magistrum ea. dist. & dist. 14. ad prædicti erroris patrocinium. Sed ꝙ prędicta argumenta nihil concludant, pater. Nam ad primum resp. negando consequentiam. Nam etiam si ecclesia id non declarasset: tamen sufficit eius approbatio, quæ cõem sensum approbat doctorum ita declarantium suprà dictas auctoritates scripturæ: qui eo modo eas exponendo, & intelligendo fundantur ratione recta per fidem illuminata, vt sup. probatũ est, præsertim quia Io. 1. Verbum caro factum est, exprimitur ꝙ soli psonæ verbi nostra humanitas personaliter vnita est. Non ita 2. Corint. 6. Qui adhæret Deo vnus spiritus cum eo est: quia non dr, nec exprimitur ꝙ spiritus sanctus, homo, vel creatura per talem vnionem mysticam, aut per illam missionem efficitur. Quòd aut ecclesiam communem illũ sensum doctorũ approbet patet ex communi eius prædicatione, & acceptione, & opposiꝰ sensus vtpotè erronei reprobatione.

Respon. ad 2. argumen. Ad sm resp. negando consequentiam, nec est simile: quia dũm ecclesia celebrat specialia festa de filio, id vtique facit pręsupposita vnione humanitatis ad filiũ propriè: vnde & reliqua soli personæ filij sm naturam humanam per cõicationem idiomatum propriè conueniunt: vt est natiuitas, mors, & cætera hmõi. Secus de spiritu sancto, qui non est personaliter, & propriè vnitus alicui creaturæ: inde neq; ex consequenti alij effectus à parte rei possunt illi propriè conuenire: nisi solum per quãdam appropriationē, & eius specialem repræsentationem, vtpote qa ipsa persona spiritus sancti primò & immediatè per hoc, vel illud sensibile signum ignis siuè columbæ ex speciali institutione diuina significatur hominib. vt eius notitiam habeãt, vt dictum est.

Respon. ad 3. argum. Ad tertium resp. ad maiorem ꝙ sicut à parte rei pater ipse realiter venit, diciturq; venire ad nos, & similiter filius, & spiritus sanctus, vt hr Io. 14. Ad eũ veniemus, & mãsionem apud eum faciemus &c. ità etiam realiter pater datur, & mittitur à seipso, non ab alio ad nos. Sed in modo loquendi simpliciter conceditur hæc propositio. Pater venit ad nos, & seipsum nobis dat. Et negatur hæc propositio. Pr mittitur ad nos, & ratio est propter diuersitatē cõnotationis vocabulorũ. Nam venire non connotat, neq; significat processionem aliquam æternam: mitti aũt in passiua significatione eã connotat, vel reprę-sentat: non enim dr tēporaliter, & absolutè mitti persona aliqua diuina, nisi ea, quę procedit ab alia, seu alijs, sm vsum doctorũ, quos in sua facultate thologica sequi tenemur, non solum in sensu, sed & in verbis, & modo loquendi. Neq; nunc ego curo, aut vim facio, si persona missa oportet ꝙ procedat ab ea, a qua dr missa: de hoc enim sunt opiniones alibi disputandæ. Igitur licet à parte rei omnes personæ diuinæ simul veniant, dent, & dentur, mittant, atq; mittantur tēporaliter qñ vna psona dicitur dari, venire, aut mitti, sicut & oia opera trinitatis ad extra sunt indiuisa, cõiaque omnib. diuinis, tamen negatur hæc consequentia: ꝙ ergo si pater simpliciter non dr missus, non ēt debeat dici venire temporaliter ad nos: aut ěconuersò: diuersa nanq; vocabulorum connotatio prædictæ differentiæ cã est. Quib. non obstantib. fortè rectè & catholicè concederetur ꝙ pater mittitur à seipso, sicut & datur à seipso: sicut & in actiua significatione pater dat, mittitq; seipsum tēporaliter ad nos, sicut & filius, & spiritus sanctus temporaliter dant, mittuntq; seipsos ad nos: quia connotatio processionum non ità apertè, aut expresiè in prædicta actiua, vt in passiua absoluta significatione, sed sola operatio ad extra, quæ communis est toti trinitati, repræsentatur.

2 Punct. Quoad secundum punctum quæstionis, scilicet qñ cõiter dr à doctorib. in 4. dist. 14. ꝙ spiritus sanctus, qñ datur per gratiã, non solũ datur in dono, sed in seipso: quid importatur amplius in hoc, quod dr dari in seipso vltra hoc, quod datur in dono gratię gratificantis: de hac enim loquor. Nam videtur idē vtrobiq; superflue replicari: cũ dari Deum nobis in se (vt patet ex dictis) nil aliud sit, quàm dari, aut dare seipsum in dono gratiæ gratificantis, & nos ad amicitiam, & gloriam opportunè acceptare, & ěconuerso.

Resp. ꝙ licet ità sit: tum aliqualis adhuc dña est. Nam vt Gabr. in 1. dist. 14. q 2. sm Okam latius refert, in quo & concordat B. Tho. 1. par. q. 43. art. 3. tunc spũs sanctus, siue Deus dr dari homini in se, qñ sic homini iusto seipsum offert, ꝙ ipsum acceptat ad gloriã, & paratus est ipsum in oĩ actione meritoria iuuare, & facere qd rõnabiliter homo vult fieri, id qd Deus secluso oĩ alio dono creato facere põt, quãuis de lege fine alio dono infuso non faciat: in dono aũt tñ dr Deus dari, qñ dat, vel infundit donũ ipsum, qdcunq; illud sit, puta timor, fides, sapientia &c. non tñ per id nos acceptat ad gloriã. Quæ quidem dona tunc non propriè dñr dona spiritus sancti: neq; ꝙ spiritus in talib. donis informibus sine eius gratia nobis donatur sm Thom. 1. 2. q. 68. & Bonauent. in 3. dist. 35. ibi cõiter doctores videantur: in se verò, simul, & in dono Deus, & spiritus sanctus propriè loquendo dicitur nobis dari, qñ non solum donum dat, & infundit: sed ēt simul eo mediante p gratiã nos acceptat

ad

ad gloriam:& paratus est nos iuuare,vt supra dictum est. Et in hoc fit in solo dono gratiæ, seu charitatis, vel in alijs donis eam secu annexam habentibus,& per eam formatis. Nam nũquam Deus,vel spiritus Sanctus in se nobis datur,nos ad gloriam acceptando, nisi in dono gratiæ, & charitatis. Igitur idem est spiritum Sanctum nobis dari in se, & in dono gratiæ: & dari in dono gratiæ,& charitatis. Sed ad maiorem explicationem sępè dr à doctoribus ꝙ non solum datur in dono gratiæ formaliter quidem gratificãtis,sed etiam in seipso effectiuè nos gratificante, & ad gloriam acceptante,vt supra declaratum est.

Et nota ꝙ spiritus sanctus dr mitti, seu dari inuisibiliter, non solum qñ confert gratiam de nouo sanctificantē à peccatis: sed ēt qñ confert eius augmentum intensiuum ſm aliquos doctores: vel potius extensiuum ſm alios: qñ videlicet,vel simul cum gratia,vel iam homini sancto datur auxiliũ, vel donum aliquod vt in nouum vsum,seu actum, vel in nouũ statum gratiæ iam habitæ proficiat per charitatem: quale est donum,vel gratia miraculorum, aut prophetiæ in hominibus sanctis:aut donum vel auxilium excellens ad vincendum meritoriè grauem tentationem,seu ad martyrium,& huiusmodi: Et in hoc magis consonat Aug.lib.4.de trinitate c.20. & B.Thom.1.par.q.43. art.3. & 5. & 6.& ideò cõmuniter dicitur à doctoribus ꝙ spiritus Sanctus mittitur, seu nobis datur per gratiam scilicet gratificantem,& per dona eius.

QVAESTIO XLII.

In quo principalius consistat beatitudo formalis in patria.

Propos. 1. RESPON. per tres propositiones, quarũ prima est: Beatitudo hominis est eius perfectissima operatio intellectus, quæ est visio: ad quã etiam necessaria est voluntatis operatio,scilicet amor amicitiæ summi boni, & subsequens naturaliter delectatio,seu gaudium.Hęc propositio, vt clara,& ab omnibus concessa,& latius probata,supponitur.Sed vtrum amor amicitiæ sit operatio essentialis,formalisq; beatitudo,vt visio: & quæ harum operationũ sit præcipua, in hoc est difficultas,& diuersitas opinionum: ideò sit secunda propositio sequens.

Propos. 2. Secunda propositio,Amor amicitiæ non tantum ad perfectionem accidentalem,vt delectatio indè sequens,sed ad essentialem,seu substantialem beatitudinem,est necessarius.

Probatur hæc secunda propositio dupliciter. Primò quia ſm Tho.2.2.q.44.art.6. ex Augustino lib. de perfectione iustitiæ contra Celsum, Deus in illo pręcepto Diliges dominum Deum tuum &c.intendit charitatis perfectionem,quę in hac vita impleri non potest,sed in patria.Intendit itaq; Deus vt homo illi totaliter vniatur in patria, vbi Deus erit omnia in omnibus 1. Corin.15.Si autem finis aliorum præceptorum est Charitas, quæ in via haberi potest: & huius charitatis finis est charitas in patria,cùm de ratione beatitudinis sit esse finem vltimum: ergo ipsa partialiter saltem est beatitudo essentialis formalis.

Secundò probatur idem quia B. Tho. 1.2.q. 4. art.3. videtur dicere comprehensionem esse de essentia beatitudinis in 1.Corint.9. Sic currite vt comprehendatis,scilicet in patria.Comprehensio autem (vt ipse ibidem ait) fit eisdem potentijs, scilicet intellectu,& voluntate, ergo in actibus intellectus, & voluntatis formaliter stat essentia beatitudinis, qui actus voluntatis potissimus amor est.

Tertiò probatur idem,q.1.Io.4. Deus charitas est,siue dilectio,vbi Augu. Amplius non potuit tibi dilectio cõmendari: hanc esse finē dixit Psal. 118. Omnis consummationis vidi finē &c. Iam si talis finis est,non est quò referatur, ergo finis vltimus est: & ergo beatitudo essentialis. Et probatur antecedens dupliciter, primò quia amor amicitiæ nõ est in aliud referibilis:si enim Deus amaretur,vt videretur,iam nõ esset amor amicitiæ,sed concupiscentię:visio aũt si ad amorem amicitiæ modo optaretur, nulla esset iniquitas,sed iustitia,& æquitas,& optimus ordo: ergo amor ille est proprijssimè finis vltimus formalis,& beatitudo. Item secũdò quia ille amor perfectus, de quo loquimur,pręsupponit visionē,ergo in ipsam, vt habendã, referri non pôt, tanquã in finē,qui semper saltē in natura est posterior executione.Et ad hoc facit B.Tho.2.2.q. 27.art.6. ad tertium dicens ꝙ interior actus charitatis habet rationem finis, quia vltimum bonum hominis consistit in hoc ꝙ omnia Deo inhæreat secundum psal. vt patet ex dictis.

Quartò probatur idem, quia opposita nata sunt fieri circa idem: sed miseria est formaliter in potentia formaliter libera, scilicet in voluntate tàm pęna sensus, quàm damni ergo & fęlicitas:& si essentialis damnatio consistit in priuatione beatitudinis: ergo & essentialis beatitudo est,quæ conuenit voluntati.

Quintò probatur idem:quia omnis actus,per quem immediatè, & perfectè attingitur obiectum beatificum sub ratione,qua est beatificũ, est essentialiter beatificus.Sed actus amoris amicitiæ in patria est huiusmodi,ergo. Maior probatur dupliciter,primò quia finis formalis est, quo immediatè habetur finis gratia cuius, qui dicitur obiectiuus. Secundo quia omnis actus, quo immediatè attingitur visibile obiectũ, inquantum visibile est,essentialiter & formaliter visio: ergo similiter oĩs actus,quo immediatè attingit obiectũ beatificũ,vt beatificũ, obiectiuè est beatitudo formalis propriè,& essentialiter.

Quòd

Quòd si quis dicat voluntatem non immediatè attingere obiectum suum, sed mediante intellectu, & visione: tùm quia prius intellectus id attingit; tùm etiam quia non alias, quàm ab intellectu cognitũ, & ablatũ voluntas id attingit.

Contra hoc dicitur ꝙ quia non nisi obiectis formalibus & immediatis distinguuntur potentiæ: ergo sicut immediatè intellectus fertur in ens, tanquã verum, ità & volũtas fertur in ens, tanquam bonum. Item quia voluntas in patria modis omnibus perficitur: ergo cùm obiecto, & obiecti assecutione, perficiatur, immediatè illud attingit. Item quia licet verum sit voluntatem non tendere in incognitum; intellectus tamen sua cognitione nil ponit in obiecto cognito, sed sicut inuenit bonũ, ac beatificum offert voluntati, & repræsentat: ergo in illud immediatè fertur in meditatione obiectiua, licet nõ causali, de qua arguẽs lõgè à proposito digreditur.

Sextò probatur idem; quia solius voluntatis obiectum est finis, & bonum: ergo ipsius est tñ finem attingere beatificum formaliter: in formali aũt attingentia consistit beatitudo formalis: ergo. Probatur antecedẽs, quia ipsius est tñ mouere in finem (vt etiam B. Tho.) fatetur. 1. 2. q. 9. art. 3 & 4. & q. 16. 17. q. 74. art. 1. & alibi sæpius. Neque valet Durandus dicẽs intellectum prius attingere bonũ, & finẽ, cùm ipsum ostendat voluntati. Tùm quia licet prius attingat, tñ formalis ratio obiecti intellectus non est bonũ, aut ratio boni: idq; est ratio obiecti volũtatis, & in consecutione boni, vt bonum est, consistit fœlicitas. Tùm ẽt quia licet prius natura attingat intellectus bonum, & finem, nõ ob hoc tollitur (vt suprà probatum est) quin immediatè etiam à voluntate attingatur, & formalissimè. Neque valet etiam solutio huius probationis, vt nititur eam soluere B. Thomas cũ alijs dicentibus non aliud concludere, quàm ꝙ beatitudo est in voluntate, sicut obiectum, nõ sicut actus. Nam, ex eo ꝙ Deus est formale obiectũ voluntatis, concludit ratio prædicta volũtatis actu formaliter, & immediatè attingi; ac consequenter in ipso voluntatis actu esse beatitudinem.

Septimò probatur, quia beatitudo cõsistit in possessione summi boni; sed non satis intelligi potest perfecta, & substãtialis possessio in solo actu intellectus: ergo in voluntate consummatur, & perficitur. Nam licet possessio quædam fiat per intellectũ, quia obiectum est in intelligente; non minus fit per voluntatem; quia Ioa. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo: idq; in proposito est maxime verũ, vbi nõ per speciẽ creatã, vel per similitudinẽ, per quã in alijs obiectũ cognitũ dr̃ esse in cognoscente, sed per seipsum ẽm ipsum B. Tho. Deus ipse vẽ in patria. Neque valeę dicere cum Caietano illam propositionem. s. ꝙ beatitudo formalis consistit in actu immediatè, & propinquiori vltimo fini extrinseco, qui est beatitudo obiectiua, intelligi, cæteris paribus. Nunc aũt in proposito non sunt cætera paria; cùm Deus non absolutè, sed Deus visus sit obiectũ volũtatis; & ità visio, qua primò attingit Deus, est quasi pars obiecti voluntatis: amamus enim bonũ cognitũ, & quia cognitũ, hoc inquã non valet; q̃a non ideò obiectiua est cognitio, sed causalis: neque (vt probatum est) cognitio aliquid ponit in obiecto beatifico, quo ametur: alioqui nec visus quicquã videret immediatè, nisi lumen: nihil enim videt, nisi illuminatũ. Nam idẽ est obiectum immediatũ fruitionis, quod est & visionis: sed ipsa essentia diuina, & non visio, est obiectũ visionis, neq; pars eius. Neque itẽ est causa finalis visio beatifica ipsius amoris amicitiæ, vt ità deductũ est. *Nota.*

Octauò probatur idem auctoritate Anselmi lib. 1. cur Deus homo; dicentis. Peruersus ordo esset amare, vt intelligamus; Nam licet (vt ait Caietanus respondendo huic auctoritati) Deus visus ametur, & amore concupiscentię visio desideretur; neque id peruersè, alioqui spes nõ esset virtus; tñ hic amor non est in patria; & si est, est quidẽ sub alio actu. s. cõplacentiæ, aut concupiscentiæ boni proprij; & non præiudicat amori amicitiæ, de quo loquimur, quem ẽt ipse Caietanus fatetur irreferibilẽ: est ergo finis vltimus, & formalis, & consequenter est beatitudo.

Nonò probatur idẽ, quia ipse amor est summa perfectio voluntatis: ergo est summè desiderabilis, vtpote finis vltimus: & ergo beatitudo formalis. Prima consequentia patet, q. vnũquodq; naturaliter appetit suã perfectionẽ, & maximè maximam. Neque valet ratio Caietani dicentis maiorẽ esse verã de appetitu naturali; de animali autẽ non: pars sibi, sed toti pp quod est, appetit perfectionẽ. Hoc inquã non satisfacit; tùm quia cùm appetitus ille naturalis nõ sit malus, licebit se illi cõformare appetitu rõnali; tùm ẽt, quia nõ põt desiderari bonũ totius proueniẽs ex bono partis quin desideretur bonum partis. Cùm ergo ex hoc ꝙ visio est optimũ desiderabile ad intellectus, & per consequens totius perfectionẽ, ipsa visio concluditur esse beatitudo: ità similiter ex hoc ꝙ amor amicitiæ est bonũ, ac optimũ, & desiderabile volũtati, & per consequẽs ipsi homini, concludi debet amorem hunc esse beatitudinẽ formalẽ, & intrinsecam.

Decimò probatur idem; quia in clem. ad nostram, de hæret. hr̃ ꝙ beatitudo consistit in visione, & fruitione, & non in vno solo actu, vt patet inspiciẽdo textum, cut. s. ponatur lumen gloriæ ad eleuandam animã, seu eam disponendum, vt Deũ videat, eoq; beate fruatur. Vbi cõstat duo actus æque requisiti ad beatitudinẽ essentialẽ.

Ad idem est Benedictus XII. in extrauagãte cõtra Ioan. 22. vt refert Marsilius & supplementum Gabrielis in 4. di. 49. q. 2. in 3. dubio, vbi Benedictus ipse distinit ꝙ ex intuitiua, & faciali, &, imme-

immediata visione, & fruitione essentiæ diuinæ animæ iam omninò à peccatis, & pęnis debitis in purgatorio, vel in hac vita purgatæ statim ante resurrectionē generalem sunt verè beatæ; ac φ huiusmodi visio essentiæ diuinæ, eiusq; fruitio, actus fidei & spei in eis euacuant prout fides,& spes sunt virtutes theologicæ propriè. Hæc ibi:& ità iam de hac secunda propositione nil vr̄ dubitandum, quanuis Durandus in 4. di. 49.q.4 & Palud. cum aliquibus antiquis oppositum dixerint,& B.Tho.1.2.q.1.ar.1.& q.3.ar. 4.& 1.par.q.26.art.2.& ibi Caietanus,& latius q.82.art.3.& in 4.dist.49.q.2.ar.1.q.1.oppositū quoque prima facie cum eis sentire videatur.

3. Propos. Tertia propositio. Beatitudo formalis essentialis perfectius,aut principalius stat in fruitione,quā in visione essentiæ diuinę. Hæc propositio contra.B.Tho.& sequaces,vbi supra probaē quincupliciter. Primò, quia voluntas vtitur,& imperat alijs potētijs ad acquisitionem finis, ēt ẜm Tho.1.2.q.16. & alibi sæpius:ergo non minus,sed magis illi cōuenit præmiū,q̄ alijs. Facit ad idē,B.Tho.2.2.q.83.art.3.ad 1. dicens φ voluntas mouet alias potentias in finē. Inter alias aūt potentias intellectus est altior, & voluntati propinquior;& ideò post deuotionē, quæ pertinet ad voluntatem, oratio, quæ pertinet ad intellectum, est præcipua inter actus religionis. Item idem licet alijs verbis ait φ ipsa voluntas præsupposita gratia est causa meriti:ergo illi potissimum debetur præmium. Hanc consequentiā negat Palude,& alij:quia miles brachijs pugnat,sed capite coronatur. Sed nihil dicūt quia miles pugnat quidem brachijs, & toto corpore instrumētaliter, sed & præcipuè capite dirigente,& corde mouēte alia mēbra: insuper & toto corpore triūphat in curru,& habitu honoratur.

Secundò probatur idem,quia ordo angelorū sumitur ẜm ordinem supremarum virtutū,quibus specialiter pollent.Sed supremus ordo.s.seraphin nomē, & dignitatem habet à charitate: & ordo cherubin illi immediatus à scientia non acquisita,nec infusa tm̄,sed qua in verbo vidēt: ergo charitas non solum in via, quod concedit Caietanus.1.2.q.3.art.4.& q.66.ar.6.& 1.pars. q.82.ar.3.latius,sed ēt in patria excedit omnem cognitionem. Antecedens aūt est ipsius B.Tho. 1.par.q.108.art.5.ex Grego.& Dionysio,& sacra scriptura. Quod cōfirmatur quia.1.Cor.13. Maior autem horum est charitas. Vnde ēt patet nomen ipsum charitatis excellentiā super alios virtutes,& dona denotare,simul & summā perfectionem. Vnde Bernardus ser.83.Super Cant. Quid omnibus præstat?nempe amor.Ipse sponsum copulat cum sponsa.Hoc petit Deus sciens eo nos esse beatos:ipse meritū,ipse pręmiū &c. Et August.ser.53.de tempore Charitas est promissio regni,præmium summum sanctorū, nil gratius in cœlo habent sancti amore Dei.

Tertiò probatur idem quia ad eandē potentiam pertinet motus in finē & quies in eo adepto.Sed motus in beatitudinem obiectiuam per desideriū nō habitā pertinet ad voluntatē:ergo & quies in ea iam habita per amorē satiantem.

Itē quartò beatitudo vt talis .i. sub rōne summi boni satiantis non est obiectū immediatū & propriū nisi voluntatis:ergo ad eā principaliter pertinet beatitudo, & in eius fruitione cōsistit.

Quintò probatur idē, quia sicut charitas viæ est perfectior fide,& spe: ità & charitas patriæ illi succedens in perfectione est perfectior visione,& tentione succedētibus fidei,& spei in patria.Patet consequētia,& similitudo: quia sicut se habēt virtutes in via inter se ẜm perfectionē, vel imperfectionē essentialem earum: ità se habent in patria proportionabiliter: quia non est ratio sufficiens in oppositū, neque vt differētia earum essentialis,aut earū essentialis perfectio hic,& illic transmutetur: nā detur,illa certe nō dabitur,quod patet ex ipso.B.Tho.qui in 2.2.q. 3.art.4.inde probat φ charitas est perfectior fide,& spe: quia fides,& spes attingunt Deū ẜm quod ex ipso prouenit nobis cognitio veri, boniq; adeptio: charitas aūt,vt sistit in ipso,vt aliquid nobis ex eo proueniat. Et eodem modo de lumine gloriæ, & charitate in patria arguere possumus vt hanc illo perfectiorē cōcludamus, quod oēs Thomistæ negant. Item ibidē ad primum ait φ operatio intellectus perficitur ẜm φ intellectus est in intelligente: ideò notabilitas operationis intellectualis attenditur ẜm mensuram intellectus: Ea autem,quæ ipso sunt superiora, ignobiliori modo sunt intellectu nostro, q̄ in seipso,contrà verò inferiora: Nam vnumquodq; est in aliquo ẜm modum recipiētis, seu in quo est,vt dr̄ in libro de causis. Operatio aūt voluntaris perficitur ex inclinatione appetētis ad rem,sicut ad terminū: & dignitas operationis voluntatis attenditur ẜm rem,quę est obiectum operationis.Hęc ille.Ex quibus facilè potest argui amorem amicitię etiam in patria esse dignorem visione: maximè quia.1.par. q.108. art.6.ad 3.B.Tho. loquens de ipsa visione ponit eandē regulā: & similiter art.5.ait.s.præposuit seraphin,q ex ardore dīr charitate ardētes ipsis cherubinis,q ex plenitudine sciæ diuinę, & beatificę sic appellātur,& his similia sunt plurima.

Hanc opi.tenent Alexāder.3.par.q.12.membro.2.ar.3.§.5.& q.80.membro.1.ar.5. Hēricus Gandauen. in 1.quodlib.q.14.& quodlib.13.q. 12.& sanctus Bonauentura in 2.dist.38.art.1.q. 2.& in 4.di.49.q.3.& Richardus,Scotus,& communiter doctores ea dist.49.

Contra secundam propositionē arguitur primò, qa beatitudo formalis est optima hominis operatio,vt in prima propositione hr̄:ergo. Cū visio sit beatitudo formalis, non potest esse alia beatitudo,vt patet ex expositione superlatiui. Argum. 1.

Respon.

Respond. RESPON. negando consequentiam, & ad probationem dico, Illud superlatiuum optima operatio accipitur non simpliciter, sed in genere, vt. s. sit optima operatio intellectus, & optima operatio volũtatis, quia sicut visio Dei inter operationes intellectus est optima: ità & amor amicitię inter operationes volũtatis est optima.

Argum. 2. Secundò arguitur, quia omnis actus voluntatis est aut elicitus, aut imperatus, ſm Tho. 1. 2. q. 1. art. 1. ad ſm. Sed nullus horũ potest esse beatitudo: ergo. Patet consequẽtia cum maiore: & minor probatur: quia si est imperatus: cùm non possit esse volitus, nisi pp finem, quia quicquid deliberatè agit homo, agit pp finem, & agendo actionem, quæ est finis: ergo iam non erit actio imperata vltimus finis, & per consequens nec beatitudo. Si autem est actus elicitus, is non potest esse beatitudo: nam impossibile est ipsum esse vltimum finem; quia obiectum voluntatis est finis, & primum volitum est ipse finis, sicut obiectum visus est color. Sed impossibile est primum obiectum visus esse ipsum videre: ergo impossibile est primum volitum esse ipsum velle.

Respond. RESPON. amorem amicitię in patria esse actum propriè elicitũ, & impropriè imperatũ: quia est finis omniũ desideriorũ hominis iusti. Finis enim præcepti est charitas perfecta, quæ in via haberi nõ põt, sed in patria, & ità est finis adimpletionis totius legis, & ita prima deductio deficit. Nõ enim oportet quicquid agit homo, agat pp finem, satis est vt vel agat pp finẽ, vel actio sit ipse finis, nisi agere pp finem sumatur obiectiuè, & non solum formaliter: nam sic ipsa actio vltima est pp finem extrinsecum, hoc est pp Deum, non enim pp aliud amari põt amore amicitiæ. Secũda quoq; deductio deficit. Nulla quippe similitudo est inter obiectum volũtatis, & obiectum visus: nam obiectũ visus necessariò est extrinsecum: non ità obiectum voluntatis. Item voluntas est super seipsam reflexiua potentia: visiua verò potentia minimè: ideò obiectum visus nõ potest esse aliquod videre, voluntatis autẽ obiectum, & finis intrinsecus, potest, & esse debet aliquod velle. Finis enim præcepti est charitas, nõ tàm in via, quàm in patria, vt ex ipso. B. Tho. & Augustino deductum est.

Argum. 3. Tertiò arguitur quia intelligere non põt esse primum obiectũ intellectus: ergo nec velle potest esse primum obiectum volũtatis. Sed quod vult voluntas est finis: ergo velle nõ potest esse finis, & per consequens nec beatitudo.

Respond. RESPON. negando consequentiam: quia intellectus est primò vniuersaliũ: volũtas verò est finis, qui est particularis ſm rationem finis beatificantis summi boni, summi amabilis. &c.

Argum. 4. Quartò arguitur: quia beatitudo est assecutio optimi. Sed hæc non põt esse actus voluntatis: ergo. Maior patet, & minor probatur: quia omnis actus voluntatis ante assecutionem finis intelligitur vt motus in finem: ergo iam non est finis: alius aũt esse non põt, nisi quietatio quædam in fine, quæ nõ est, nisi post assecutionem.

Respond. RESPON. Dupliciter peccat hoc argumentum; Primò quia præsupponit beatitudinẽ esse singularem assecutionem, id est vnico singulari actu habitam: quod negatur. Deus enim nõ solo intellectu plene possidetur, neque sola voluntate. Secundò quia non distinguit delectationem, seu gaudium, quod est quietatio voluntatis ab amore amicitiæ à quo procedit, igitur post motum voluntatis in finem obtinendus est motus amicitiæ, quo finaliter possidetur. Qui quidem amor si quietatio vocetur id erit cautaliter, non enim visio sine amore mirabiles haberet voluptates, vt Arist. ait loquendo de cõtemplatione Dei. 10. ethi. & Sap. 7. est ad idẽ: & hoc ipsum cõfirmat. B. Tho. 1. 2. q. 25. art. 2. & q. 31. art. 5. &c.

Argum. 5. Quintò arguitur quia actus, qui semper est debitus, non est de essentia beatitudinis patriæ. Sed dilectio Dei semper est debita secundum id Roma. Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis, ergo.

Respond. RESPON. Si maior loquitur de debito præcepti, cuius adimpletione meremur, est vera, & minor falsa: si de debito absolutè, quo scilicet dignus est Deus, maior est falsa &c.

Argum. 6. Sextò arguitur: operatio, quæ est pp aliam, non est beatitudo. Sed volitio est huiusmodi: ergo. consequentia patet cum maiore; & minor probatur. Nam omne desiderium nostrum tendit in assecutionem summi boni, Sed illud assequimur visione: ergo volitio, vel amor est propter visionem, & non contrà.

Respond. RESPON. negando minorem: quia datur volitio, quæ non est desideriũ, s. amor amicitiæ. Item non solum visione Deum assequimur, vt iã probatũ est. Contra hoc replicatur, qa amor amicitiæ abstrahit ab habito, & non habito: est enim vtriusq;, vt patet, quia hr in via, & in patria: ergo non est consecutio beatis: maximè quia hic amor est eiusdẽ speciei in via, & in patria vtpote ab eodẽ habitu procedens, & de eodem obiecto formali, s. summo bono, & fine vltimo: ergo si hic non est beatitudo, nec in patria.

Respond. RESPON. quòd amor amicitiæ semper est Dei, maximi boni, & perfecti quoquomodo habiti, aut fide, & spe, aut visione: sed non oportet φ sit Dei vltimo, & perfectissimo modo habiti. Sed ex hoc non sequitur φ amor habitus de Deo viso nõ sit cõsecutio beatis, & qñ additur quod est eiusdem speciei &c. dico primò φ hoc admisso id nõ sequitur: quia hic hr imperfectè, illic perfectè, estq; finis huius imperfectio. Secũdò dico negãdo φ sint eiusdẽ speciei: quia hic procedit à fide, illic à visione, idq; maximè est verum, si arguentis sententia vera est, quæ iudicat visionem esse quasi partẽ obiecti ipsius amoris amicitiæ: Sed ex effectibus huius, & illius amici-

amicitię facilè specifica differentia dignoscitur, etiam secundum B.Tho.2.2.q.24.art.6.

Septimò arguitur. Beatitudo est operatio pfectissima. Sed perfectissima nō est, nisi operatio intellectus: ergo beatitudo formalis nō est operatio voluntatis. Patet consequentia cū maiore; & minor pbatur; quia sicut se habet appetitus naturalis ad formā naturalē; ità se habet appetitus intellectiuus ad formā intellectualem. Sed nec appetitus naturalis, nec actus eius est pp se, sed pp perfectionē eius, vt appetitus grauis, & motus non sunt pp se, sed pp quietē, & conseruationem in loco naturali: ergo similiter appetitus intellectiuus, & actus eius non sunt pp se: ergo pp aliquam aliam perfectionem; quæ non vr alia, q intellectus operatio perfectissima. Et confirmatur, quia sicut se habet appetitus sensitiuus ad sensum, ita se habet intellectiuus ad intellectum. Sed sensitiuus nō attingit finem suum per se, sed per sensum: ergo consimiliter appetitus intellectiuus non assequitur finem suum, & perfectionem per se, sed per intellectum. Patet consequentia cum maiore; & minor probatur; quia appetitus sensitiuus non appetitioue delectationem assequitur, sed sensu visus, vel gustus: ergo similiter voluntas non assequitur suum finem volitione, sed intellectione.

Respond. RESPON. illę similitudines appetitus naturalis; & sensitiui ad appetitū intellectiuū, seu voluntatem, non valent, nec argumenta eis innixa; quia voluntas vtpote nobilissima sua operatione suū finē obiectū, & bonū vltimum. s. Deū assequitur: quod non cōuenit appetitui naturali, & sensitiuo, qui infirmi, & imperfecti sunt.

Contra tertiā propositionē possunt fieri multa argumenta ex his, quæ contra secundā facta sunt: quorū respōsio facilè patet ex supradictis, & ad alia, quæ ex B.Tho. vbi sup. fieri possunt.

QVAESTIO XLIII.

Quomodo excommunicatio iniusta liget.

1. punctum. De sententia nulla. RESPON. per tria puncta. Primum est q excōicatio iniusta est duplex, s. nulla, & iniusta: Nulla dr illa, quæ sic est iniusta q in se nullius valoris est: neque vllum habet effectum; neque vllo modo obligat ità vt sit culpa tali pręcepto, aut sententiæ non obedire: neque obligat aut ligat ad aliquam pęnam, nec ad eam seruandum in foro conscientiæ: vel ecclesiæ: neque verè sententia. vel excōicatio, nisi nominetenus est, & appellatur. Et hæc si notoriè, vel manifestè de eius nullitate constat, neque timēda, neque tenenda, vel obseruanda; sed contemnenda id est nullo modo, neque in publico, neque in secreto, neque in foro Dei, vel ecclesiæ curanda est. Hoc aūt in multis casibus cōtingit, qui ad quinque reducuntur sm Soto, & Nauarro vbi infra, & doctores cōiter. Primò qñ fertur ab homine ad id potestatem non habente, puta quia nō est suus iudex ipsius excōicati: vel nō toleratus per ecclesiā, quia est nominatim à iurisdictione suspensus, interdictus, aut excōicatus, vel denunciatus, aut declaratus, per iudicē, sm cōiter doctores, & practicam ecclesiæ huius tēporis, vel sm Nauarro in sum. c. 25. nu. 80. 81. & c. 27. nu. 4. & quosdam alios, si est manifestè, aut notoriè suspensus, interdictus, aut excōicatus, quanuis non sit nominatim, nec denunciatus. Sed hoc, vt dictum est non tenetur cōiter. *Nota.* Secundò. Si sententia fertur à iudice rationabiliter, & legitimè recusato, vel post legitimā, & rationabilem appellationem. Tertiò. Si fertur contra tenorem priuilegij notorij, vel iam ipsi iudici debitè notificati, puta si in odium priuilegij mendicantiū ordinum iudex excōicaret omnes, qui illis confiterentur, vel qui accederent ad eorū ecclesias die festo, vel ad eucharistiam, si non essent prius suo sacerdoti parochiali confessi. Quartò. Si sententia contineret errorem intolerabilem iuris diuini vel humani, vel ēt facti, notorium cōiter omnibus, puta si ex causa manifestè falsa, vel omninò ex genere & circunstantijs iniusta, vel illicita, vel naturaliter impossibili expressa in ipsa sententia fertur, vtpote quia quis furtū fecit, quod notoriè constat nō fecisse, vel quia impręgnauit mulierem, cùm manifestè cōstet esse castratū, vel quia non dat, aut nō facit quod nullo modo, aut non nisi cum periculo vitę cōstat notoriè vel manifestè agere non posse, neque teneri, aut quia dedit generaliter eleemosynam pauperibus, aut quia aliud omninò bonū manifestū fecit: aut quia aliquid malū non fecit. Secus si solū ciuiliter impossibile; aut si non notoriè iniustū, vel malū sit quod præcipitur, quia. s. nō pōt cōmodè soluere debitum pecuniarum: aut quia tale bonū fecit, quod ex circunstantia infici potest: aut ne illud fiat in casu speciali, sm glo. in c. solet. de sent. excom. li. 6. & Couarruuias vbi infra. §. 11. nu. 14. Tunc enim nō est, neque dr nulla, sed iniusta excōicatio ex parte causæ, de qua inferius in tertiò puncto agitur. Secus ēt si solū sit error in actis sm probata, vt ait Palud. vbi infra; tunc enim non est nulla, sed ligat ea sententia: excepto si error processus, vel falsitas causæ sm acta processus manifestè constaret: nā tunc esset notoriè iniusta, ac proinde nulla sentētia, vti ex c. inter cæteros, de sent. & re iudic. probat Couarruuias in c. alma mater. de sent. excō. par. 1. §. 11. nu. 14. Quintò est nulla sentētia, qñ ipso facto, vel ipso iure decernitur nulla, irrita, vel inanis, vt in c. statuimus. & c. constitutionem. de sent. excom. li. 6. vbi decernitur nulla sententia iudicis excōicatis participantes cum excommunicatis ab ipso, nisi sint nominati præmissa trina monitione cum suis interuallis, & in multis alijs casibus, Qui in bullis continentur particularibus,

bus, & priuilegijs, decernitur sententia nulla, & in alijs, quod refert Syluester, tit. excommunicatio. 2. notabili. 1. casu. 8. & 18. & paulò inferius ibidem q. 11. q. 12.

In omnibus igitur casibus supradictis excōicatio nulla est, neque vllo modo, vt iā diximus, seruanda, aut curāda est, qñ notoriè de tali casu, aut eius errore constat. Quando verò non constat notoriè, vel qñ in ipsa sententia is error iuris expressus non est, tunc timenda est, & ligat solum per accidens quoad ecclesiam; ita φ si contēnatur, & de eius obseruātia non curetur, vtiq; peccatum mortale per accidens ratione scādali tm̄ est. Ideò ad id scandalum euitandum, & ne auctoritas ecclesiæ contemni videatur, eam excōicationem in publico tm̄, ac si iusta esset, seruare renetur excōicatus, non se immiscēdo com munioni fidelium, & sacrorum, & similiter alij, qui veritatem ignorant illum vitare tenētur, ac si iustè excōicatus esset: quousq; de eius errore, vel nullitate notoriè constet. Aliàs in foro tm̄ exteriori ecclesiæ censeretur irregularitatem, & alias censuras incurrisse, quas tamē verè non incurrit qui eam excōicationem nō seruaret. In secreto autē poterit sine scandalo eam non seruare qui ea excōicatione nulla sibi tm̄ nota excōicatus est: & etiam publicè in ea solum regione, seu loco, vbi excōicatus ignoratur, nec probabiliter creditur quòd ibi citò diuulgādus est. Quare si mihi cōstiterit talem in me latam esse sententiam excommunicationis nullam, si non aliter possum meam innocentiam tueri, vel iudicialiter probare, licitè possum interim scandalo vitato eam in secreto non seruare, etiam missam, & alia diuina celebrando, vt ait glo. in c. Soler, de sent. excom. lib. 6. & Caiet. 2. 2. q. 7. art. 4. & Nauarro in sum. c. 27. nu. 47. & Soto in 4. di. 22. q. 1. art. 3. concl. 4. & Couarruuias in c. alma mater par. 1. §. 7. nu. 7. fol. 64. Et eadem ratione illi, qui me virum bonū nouerunt, & bonæ conscientiæ, qui & me innocentem credunt, scientesq; me per eam sententiā nullam iniustè esse excōicatum ait Caietanus, & Nauarro φ possunt in secreto mecum in diuinis licitè cōicare: quia sic sufficienter scandalum, & contemptus auctoritatis ecclesiasticæ cauetur. Imò & s̄m Palud. & Syluestrinam excōicatio. 2. notabili. 1. casu. 15. qñ sapientibus notum est sentētiam esse nullam ex aliqua causa de supradictis, quamuis apud vulgus ignoretur, potest homo in occulto coram eis illam nō seruare: in publico verò eam seruare debet quousq; scādalum rationabiliter sedauerit, nullam esse sententiam sufficienter ostēdendo. Vt si quis publicè excōicatur, & denunciatur, ipse etiam contra ostendat publicè, & sufficienter causam quare sentētia nulla est, & non valet, puta quia non est iudex, vel quia prius est legitimè recusatus, vel ab eo appellatū est, & huiusmodi. Quo facto iam de cætero non erit scandalum pusillorum, vel ignorātium, sed pharisæorum, & cōtemnendum. Hæc ille. Adde φ ex tūc ea excommunicatio poterit licitè non seruari, etiam publicè, ex quo ratio scandali rationabiliter cessat, aut cessare debet; nisi aliūdè discrimen aliud imminens ad eam excommunicationem seruādam magis vrgeat; Syluester vbi supra, & doctores communiter consentiunt.

Secundum punctum est φ excōicatio solum iniusta non tamē nulla, est triplex, videlicet ex animo iudicis, ex defectu ordinis iudiciarij, & ex defectu causę iniustę. Et quidem si sit iniusta ex animo iudicis, quia scilicet ex odio, seu ex amore, aut fauore alterius, aut liuore vindictæ, & huiusmodi procedit, existente tamē causa iusta, aut digna excommunicatione, tunc ligat in vtroq; foro, secundum omnes doctores, & facit c. illa. 11. q. 3. & in hoc nullum dubium est. 2. Punctum de excommunicatione iniusta ex animo.

Si verò sententia iniusta tantum est ex defectu notabili ordinis iuris, puta quia sine debita præmonitione, sine examinatione, vel explicatione causæ, sine scripto, sine debito termino, & huiusmodi, existente tamē causa iusta, aut digna excommunicatione, iudex excōicationem fulminat contra tenorem c. sacro. de sent. excom. & c. cum medicinalis, eo. tit. lib. 6. & tunc secundum omnes doctores ligat in vtroq; foro, ac si solum ex malo animo iudicis lata esset: excepto vnico magistro Soto in suo tract. de secreto in 3 membro. q. 1. concl. 4. dubio. 1. vbi se non satis explicat dicens quod idem iudicium est de sententia excōicationis iniusta ex notabili defectu ordinis iuris, quod & de sententia iniusta ex causa, quia scilicet non ligat, neque sub culpa obligat ad obediendum, nec ad eam seruandum sub aliqua pęna, nisi solum in publico, idq; per accidens ratione scandali, vt de sententia nulla dictum est, & proximè patebit. Quod quidem dictum eius in nostris annotationibus super eum olim candidè legens fateor non aduerti: at verò nunc discutiendum est. Nam si ipse id intelligat quādo sententia est ipso iure nulla, vt in casu c. statuimus. & c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. decernitur: id certè explicare debuisset; sicut ipse posteà in 4. dist. 22. q. 1. ar. 3. magis aduertens, & B. Tho. expressit. Si autem intelligat quando sentētia non est nulla, sicut vbi supra de secreto paulò inferius exphcās intelligere vr: planè falsum est. Nam licet verum sit in alijs sententijs cōdemnatiuis, & diffinitiuis φ ex solo notabili, vel substantiali defectu ordinis iuris sunt inualidæ, neque tenent: secus autem est de sententia, & pęna excōicationis: quę si aliàs non est nulla, sed ex solo notabili defectu ordinis iuris iniusta, vtiq; valida est, & tenet in vtroq; foro, & suum effectum habet, & in secreto seruāda est: quamuis iudex puniatur, quia sic iura disponūt, vt ipse Syluester tit. sentētia q. 4. & 5. refert, & clarius gl. in c. sed ponatur. 11. q. 3. & in c. sacro. De excōmunicatione iniusta ex defectu ordinis iuris.

de

de sent.excom.& eo.tit.li.6.in c.cum medicinalis. & in c.Romana. & omnes doctores vtriusq; iuris,vbi infra allegati,idem expressè tenent.

3. Punctum de excommunicatione iniusta ex causa.

Tertium punctū est de excōicatione iniusta ex parte causæ,quia.s.in veritate non est causa, aut nō vera,sed falsa,vel solū psumpta, puta qa innocens fm allegata probatus nocēs excōicaf, vt nocēs,si non facit hoc,vel illud: aut qa nō est causa sufficiēs, aut digna excōicatione, puta qa pre,vel furto paruissimi momēti,aut pro peccato veniali,vt in c.sacro. de sen.excō.hr:vel qa qs nō facit tale qd,qd licet nō sit pctm,est tñ in prę iudiciū,seu grauamē ipsius excōicati,& iniuste id illi pcipif,seu petif ab eo,puta qa nō dat librū suū,aut qa nō denunciat iuridicè pctm pximi secretū,qd pbare nō pōt,de quo iā ille oinō correctus,& emēdatus est:aut qa non soluit qd tūc cōmodè soluere non pōt, neq; tenef,aut qa difficillima,ad q̄ non tenef,nō agit. & cū his Couar.in relect.c.alma mater.par.1.§.11.nu 13.cōsonat. Igif qūo hæc snīa obliget, & seruanda sit, est duplex opinio. Prima tenet φ id oinō iudiciū

Opinio 1.

est de hac iniusta snīa ex parte causæ,& de ea,q̄ nulla est,de qua supra in 1.puncto egimus:φq; vtraq; snīa,vel excōicatio non verè,sed noiètenus duntaxat snīa est. Iō & particulariter tria dicit: primò, φ si hæc excōicatio notoriè iniusta est: tūc sicut excōicatio nulla nullo mō obligat, nec ligat in aliquo foro,qa.s.nullā culpā,nec pęnā incurrit q eā publicè,vel secretè non seruat, φq; nullo mō tenet,nec timēda,sed cōtēnenda, & nō curāda est. Quia rōne notorietatis de iniustitia ex parte causæ ipsa snīa reddif nulla. Nam iniusta snīa ideò sustinef,qa psumitur iusta:hæc aūt psumptio cessat qñ iniustitia, & veritas est manifesta. qd inde constat,qa erroris expressio, vel iniustitiæ, posita in snīa ideò illam annullar fm oēs,qa eius iniustitiā notoriā facit.ergo si factū est re ipsa notoriè iniustū, idē iudicium est. Nā posita eadē causa,vel æquali, sequif idē,vel æqualis effectus.neq; refert qd exequi pollētibus fiat.Et hoc expressè dicit do.Ant. & Pan.in c.cūm de iudicijs.& in c.ab excōicato.de rescriptis.& refert Syluester tit.excōicatio.2.q.11.q. 12. & Couarruuias vbi supra nu.14. & doctores cōiter.Notoriè aūt iniusta excōicatio dr,qñ omnibus publicè, & manifestè cōstat de eius iniustitia,vel errore,aut falsitate,ità φ nulla dissimulatione,vel colore pōt occultari. Nam si solū ipse excōicatus,vel ēt alij pauci euidēter sciant iniustitiā eius,nō dr notoriè iniusta,nisi publicè cōster,vt dictū est.Vide Syluestrinā tit.notorium. Qñ verò de excōicationis iniustitia dubium est, cēsenda est iusta,& tenet, & in vtroq; foro obligat,& seruāda est. Et in hoc primo dicto oēs doctores conueniunt,nec est varietas opinionum. Sedo dicit hæc opinio φ si excōicatio est qdē iniusta ex cā nō tñ notorie:tūc in foro tm exteriori,vel quoad Ecclesiā obligat,& ligat ad culpā,& pęnā,& nō qdē p se,sed p accńs, videlicet rōne scādali,& cōtēptus apparētis,qa.s.auctoritas ecclesiastica cōtēni vr,si ea excōicatio publicè nō seruef.Ideò eā excōicationē iniustā sciens si publicè nō seruat,mortaliter peccat, rōne scādali,& cōtēptus apparentis:& irregularitatē,& alias pęnas iuris cōtra nō seruātē inflictas incurrit in foro tm Ecclesiæ exteriori:qa & censef irregularis in publico, vel in foro tm ecclesiæ, & excludef à sacris, & ab exteriori cōione fideliū q inuētus fuerit illi snīæ nō parere, quousq; de tali iniustitia cōstet:sed in rei veritate,& in conscientia irregularis non est, nec alias pęnas iuris incurrit. Insuper si eā excōicationē cōtemneret negligēdo absolutionē petere ad cautelā,cū facilè posset,aut publicè dicēdo si illā excōicationē nihili facere,aut de illa nō curādo:vtiq; mortaliter peccaret rōne huius scādali,contēptusq; apparētis,quo auctoritatē Ecclesiasticā contēnere vr,& pp hoc posset iustè excōcari. Tertiò dicit hæc opinio φ hāc snīam iniustā nō notoriam pōt sic excōicarus eam non seruare in secreto,ēt missam celebrando, & coram illis, & cum illis, qui eius iniustitiam sciunt, vel credunt probabiliter ipsi excōmunicato,& etiam in publicis,vbi nescitur φ ipse excōmunicatus sit, vti superius in.1. puncto de sentētia nulla notoria dictū est.

Probatur quadrupliciter hæc opinio quoad duo vltima dicta,φ s.nō in cōsciētia, sed in foro Ecclesię tm exteriori obligat,aut ligat,idq; nō p se,sed p accidēs,rōne scādali illa snīa iniusta si notoria nō sit,quodq; in secreto, vel apud quos illa iniustitia nota est, & vbi excōicatus ignoratur,pōt sic excōicatus sine vlla culpa, & pęna illā nō seruare.Primò qa vbi simplex pceptum superioris nō obligat,illic nec pęna,vel snīa excōicationis pōt in cōsciētia,aut verè ligare,ita vt sit culpa illi pcepto non obedire, aut ēt excōicatione illā nō seruare:dummō cesset rō scandali,vel contēptus,vt dictū est.Sed in casu excōicationis iniustæ nō notoriæ ex parte causæ,præceptū,superioris sub illa pęna iniunctū nō obligat, ergo nec ipsa pęna excōicationis adiūcta verè in conscietia ligat,ita vt sit pctm illud pceptū, aut excōicationē non seruare, nisi p accidēs,rōne scandali,vel cōtēptus apparētis. Consequētia patet, & minor pbaf:qa lex,& pceptū iniustū ex parte causæ non obligat:neq; superior pōt,nisi per iustā legē,iustūq; pceptū, ad obediendū obligare.Nam 5.Eth.Iō iudex dr iustū aiatum,vel lex aiata,qa nisi iusta sit,non est lex,neq; valet obligare.& 1.Cor.10.Non habemus ptātē in destructionē,sed in ędificationē,qa.s.licet p pctm superior nō pdat ptātē:at vero nisi p legē,& pceptū iustū ad obediēdū subditos obligare nō potest, vt de hoc Victoria in 3. relectione de Papa & cōcilio ppo.17.& 22. fm S.Th.1.2.q.96.arr. 4.& cōiter doctores latius agūt.Maior et pbaf, qa nō est maior rō φ iniustā pęnā ēt excōicationis,

1. Ratio.

nis, aut alterius grauaminis sub peccato pati, aut seruare teneamur, quã iniusto præcepto et excõicatione aggrauato obedire, nisi fortè per accñs rõne scãdali, vt dictũ est. Nã ius diuinum, vel naturale nõ aliter præcipit iniustæ snīæ, vel excõicationi, quã cæteris oppressionib. aut grauaminibus, aut legib. & pceptis hoīum iniustis obtẽperare: debet.n. vbi id magis de excõicatione iniusta, q̃ de alio iniusto grauamine, vel pcepto lex diuina, vel naturalis pcepit. Certè nõ dabit, imò & potius ostenditur ꝙ hanc excõicationem multò minus, q̃ aliã snīam iniustã, seu grauamẽ seruare, aut illi quisq; obedire tenet: qa nullus põt excõicari, nisi pro mortali peccato inobediẽtiæ, neq; Christus aliter ecclesiæ concessit hanc potestatẽ excõicandi, vt cõstat Matt. 10. Si peccauerit in te frater tuus &c. ẽm cõem doctorũ sententiã: & hoc est verũ, modò ea snīa ex malitia, modò ex ignorãtia iudicis, vel aliũde procedat. Hæc.n. nullũ ius quoad hoc pñt iudici præstare.

1. Ratio. Secũdò pbat idẽ q. 11. q. 3. c. cui est, sic hr. Si iniusta snīa est: tãto eã curare nõ debet, quantò apud Deũ, & eius ecclesiã neminẽ grauare põt iniqua snīa. Ita ergo se non absolui desideret, quã se nullatenus cõspicit obligatũ. Et in c. non debet. ea. q. hr. Nõ debet is pẽnã canonicã sustinere, in cuius dãnatione nõ est canonica plata snīa: & ibi Gratianus. Itẽ in c. illud plane. ea. q. hr. Si qs fideliũ iniustè fuerit anathematizatus, potius ei oberit q facit, q̃ q hãc patit iniuriã. Itẽ 24. q. 3. c. Si quis nõ recto. ex Cyrillo super Leuiticũ li. 14. hr. Qui nõ recto iudicio foras mittit, si nõ ità egit vt mereret exire, nihil lædit ex eo, ꝙ non recto iudicio ab hominibus vr̃ expulsus.

Ex his ergo vr̃ ꝙ nec ecclesia intendit iniustè excõicatũ obligare, vt eã excõicationem sub aliqua culpa, vel pęna seruet. Nã & mirabile esset ꝙ sine culpa insligeret pęnã excõicationis in aliquo foro, q̃ nõ nisi p culpa mortali põt insligi. Igit de p accñs tm̃ rõne scandali, vt diximus, ea excõicatio iiusta obligat, & ĩ publico seruãda ẽ.

3. Ratio. Tertiò probat idẽ, qa iste iniustè excõicatus, de quo agimus, nõ amplius tenet seruare excõicationẽ, qua ipse ligat; Sed non ligat nisi quoad ecclesiã, vel forũ ecclesiæ, & non quoad Deũ, vt patet ẽm oẽs, vt supra declaratũ est: ergo nõ tenetur eã seruare, nisi in foro ecclesiæ, vel in publico foro exteriori, quod idẽ est. Et ità in foro cõsciẽtiæ, vel in secreto non tenetur eã seruare.

4. Ratio. Quartò probat idẽ Soto vbi infra. Quia ecclesia nõ habet maiorẽ vim ad lædendum hoĩes in spiritualibus, q̃ principes seculares in tpalibus. Sed in foro ciuili snīa plata ẽm allegata, & pbata, cõtra innocentem cognitũ in priuato, non tenet in foro cõsciẽtiæ, ita ꝙ ille innocẽs teneat illã seruare, & exequi, aut pęnã illã soluere, sed põt ille condẽnatus eã subterfugere, & non soluere id, ad quod condẽnatus est: dũmodò id sine scãdalo faciat, & vim ministris iustitię exequentibus non inferat: ergo neq; dũ innocẽs excõicatur, ẽt ẽm allegata, & pbata, vlla est in rei veritate ipsa excõicatio: sed in secreto, vel vbi ignotus est, poterit eã nõ seruare. Hãc primã opinionem tenet expresiè Caietanus 2. 2. q. 70. ar. 4. Et Adria. in 6. quodlib. ar. 1. & Soto de secreto in 3. mẽbro q. 1. cõcl. 4. dubio. 1. & in 4. snīarũ di. 22. q. 1. ar. 3. Et ante eos olim Gerson alphab. 33. litera. z. in tractatu de excõicationibus idẽ tenuisse vr̃. Idẽ ẽt tenet Medina de restitutione q. 11. Itẽ Nauarro in Sum. c. 27. nu. 3. & nu 47. vbi & dicit Sum. Ros. idẽ sentire: cũ tñ sentiat oppositũ cũ scda opi. cõi, q̃ pximè sequit: quãuis ipse Nauarro in dicto nu. 3. nõ approbet, qd in principio dicit opi. hæc, ꝙ. s. excõicatio, vel snīa iusta ex causa est idẽ, qd nulla pq; nõ nisi noĩetenus snīa est, & nullũ effectũ de p se habet. Hoc, inquit, nõ placet: tũm qa si aliquẽ habet effectũ; quãuis p accidẽs, & quoad ecclesiã: ergo nõ est oĩnò nulla, nec noĩetenus duntaxat snīa est, sed aliquid valet: tũm qa est contra cõiter doctores distinguẽtes snīam nullã ab iniusta. Hæc Nauarro. Sed certè nõ loquit consequẽter. Nã si tenet ꝙ de per se nullũ effectũ habet, sed per accidẽs, quoad ecclesiam tm̃, rõne scãdali, vt in 2. & 3. dicto hr: ergo p se nullius valoris est, neq; differt à snīa nulla qñ notoria nõ est: nam vtraq; non ligat, nisi per accidẽs quoad ecclesiã, & in secreto ẽm eos põt non seruari. Et ità idẽ de vtraq; iudiciũ est, si ẽm & tertiũ dictũ illius opi. teneantur sicut ipse Nauarro cũ Soto tenet. Sed sicut illa duo dicta falsa sunt, nisi vt inferius ĩ 3. opinione modificent, & intelligant: ità & id, qd annexum est, ꝙ. s. snīa iniusta est id est, quod nulla, pq; nõ nisi noĩetenus snīa, & nullius valoris, vel effectus est, vt pximè in scda opin. latius patebit, nã opinionẽ hanc quoad duo hæc vltima dicta eius sic intellecta, vt supra declarata sunt, ego certè periculosã, & falsã oĩnò censeo, nisi vt diximus, ẽm tertiam opin. q̃ inferius hr, limitet, & intelligatur. Argumẽta contra hanc opi. sunt rõnes, q̃ habent in 2. opi. seq. vbi & rões pstatę soluunt.

Opinio 2. Opinio scda, & cõis est in oppositum, dicit.n. primò ꝙ ex dña inter excõicationẽ nullã, & iniustã ex parte causæ. Illa.n. nullũ effectũ habet, neq; in aliquo foro ad eius obseruãtiam sub culpa, aut pęna ligat; nisi p accñs tm̃ rõne scãdali, qñ notoria eius nullitas nõ est, vt supra in 1. pũcto hr. Iniusta aũt snīa ex parte causæ, si fert ex falsa causa, quãuis aliqui dicãt ꝙ est nulla, at verò, vt optimè pbat Couarruuias, vbi supra nu. 14. cõiter tenet, & verũ est ꝙ hęc snīa iniusti ex parte causæ tã falsæ, q̃ aliàs iniustæ, vel in sufficientis, qñ illa iniustitia, vel falsitas notoria non est, nõ est nulla, ẽt si eius falsitas, & iniustitia aliquibus tm̃ certa, & nota fit. Ideò illa snīa tenet, & obligat non quidẽ ad faciendũ id, quod sub excõicatione præcipitur, sed ad ipsam excõicationis pœnam patiendum ligat, non solum per

accidens,

accidens, sed per se rõne ipsius sniæ, q̃ publicè, & secretè sub culpa, & pęna seruanda est: licet non tñ liget, neque tantã vim habeat, quãtum iusta excõicatio habet: quia iusta quoad Deũ, & ecclesiam, iniusta verò quoad ecclesiã tñ ligat, & suam vim habet, vt proximè declarabitur.

Et ꝙ sit dña hæc inter excõicationem nullã, & iniustã constat, tũ ex ipsis nominibus, tũ ex effectibus ipsarũ, vt ex dicendis patebit: tũ ex cõi sniã, & practica doctorũ vtriusq; iuris: tùm demũ ex ipso iure canonico ponente differentiam inter eas, & varios modos se habendi circa illas, vt patet in c. solet, & c. venerabilibus, de sent. excom. lib. 6. sed si. §. fane. & c. licet, vbi alius modus datur, qñ nullitas sententiæ excõicationis, alius qñ eius iniustitia allegatur: nã à snia nulla debet absolutio ad cautelam fieri, vt sic excõicatus agere possit in iudicio: à snia aũt iniusta debet absolutio absolutè fieri, vt ait ẽt gl. ibidẽ & in c. p̃senti. & extra. eo. tit. c. sacro. & c. p tuas, & expressè Pan. ibidẽ, & doctores cõiter docent. Itaq; in hoc principio, vel fundamẽto hæc scda opinio cõis differt à p̃cedente. Secundò particulariter ẽt differt ab illa non quidem in primo dicto, nã in eo oẽs conueniunt: sed in scdo dicto. Dicit. n. hæc opinio ꝙ snia iniusta ex causa ẽt falsa, & iniqua, ẽt si eius iniustitia, & falsitas causæ certa, non tñ notoria, sit, vtiq; ligat non solum per accidens rõne scandali, sed per se: itaq; tàm in publico, q̃ in secreto illã non seruans peccat mortaliter, & incurrit irregularitatẽ, & alias pęnas iuris statutas cõtra non seruãtes iustã sniam excõicationis. Tertiò dicit hæc opinio ꝙ iste iniustè non notoria, quãuis certa iniustitia, sit excõicatus, solũ est excõicatus quoad ecclesiã militantẽ, non quoad Deũ: quodq; hęc snia ligat, & tenet quoad ecclesiã, non quoad Deũ: & ideò timenda est. Non quidẽ ad hunc sensum ꝙ in publico tñ rõne scãdali p accidẽs liget, & seruãda sit, nõ aũt in secreto, vt malè dicebat. 1. opinio: sed ꝙ talis iniusta excõicatio non notoria nõ priuat gratia & bonis spiritualibus, q̃ à Deo sunt immediate, neque fructu cõium suffragiorũ ecclesiæ ſm doctores cõiter, & ſm B. Tho. vt Caietanus in 2. quodl b. q. 13. & Soto vbi supra dicũt eũ hic cũ cõi snia doctorũ sensisse, qdquid dicant alij: benè tñ priuat cõione corporali, vel exteriore sacrorum, atque fideliũ, alijsq; actibus legitimis, & exercitio eorũ, qbus, si esset iusta, priuaret. Nã hoc est dicere ꝙ ligat, & tenet quoad ecclesiã militantẽ, non quoad Deũ, quousq; ab ea absoluaꝰ; & in hac intelligẽtia illa prima opinio paralogizasse vr, & doctissimus Couarruuias vbi infra allegaꝰ nu. 7. fo. 64 qui tñ in cęteris optimè dicit. Hanc opinionẽ quãuis non tam distinctè declaratã tenet expressè Palud. in 4. di. 18. q. 1. ar. 3. dicẽs, Excõicatio iniusta ex parte causæ, ẽt fallæ, qñ nõ est nulla ex defectu potestatis timenda est pp culpã, & pęnã: pp culpã quidẽ qa peccat peccato inobedientiæ qui eã non seruat quousq; procurauerit se p superiorem absolui: Item pp pęnã, qa ex quo snia non est nulla, itã incurrit pęnas iuris qui eã non seruat, sicut si iusta esset. Snia aũt nulla non ligat, neq; tenenda est: qa nulla pęnã iuris incurrit qui eam non seruat: sed pp culpã tenenda est rõne scãdali quousq; de eius nullitate constet, & infra. Si aũt esset aliàs iniusta ex causa pp quam ius non exprimeret esse nullã, timẽda est, & valida, sicut si ex odio lata esset: & generaliter qñ est iniusta, ẽt ex causa falsã, tenet, si videlicet iniustitia, aut falsitas notoria non est. Hæc ille. Expressè cõsonat Florent. 3. par. sum. tit. 15. c. 73. §. 1. & c. & Asten. lib. 7. tit. 8. art. 1. & lib. 8. tit. 8. art. 3. Et Guilliel. Parisien. de sacro ordinis. fo. 69. latè probat. Et Alex. de Ales. 4. par. q. 82. memb. 1. & 2. & B. Th. in 4. di. 18. q. 2. art. 1. q. 4. & D. Bonauentura ea. dist. in glo. magistri. §. 44 & Richardus art. 3. q. 5. & Durandus. q. 4 Et de Canonistis glo. in oĩbus c. suprà, & infrà allegatis in 3. probatione. Item Host. in c. p tuas. de sen. excom. & Inn. & Goffr. de offi. ord. c. ex parte. & de sent. excom. in c. inquisitioni. & plures alij. Et de Summistis Sum. angelica tit. excõicatio. 1. §. 18. excõicatio. 3. §. 5. & 13. & Summa Ros. tit. appellatio. §. 5. & Syluestrina excõicatio. 2. notabili. 1. casu. 8. & 15. & notabili. 2. & inferius. q. 8. 10. 11. 12. 13. sunt ad idem. Itẽ Couarruuias in c. alma mater. par. 1. §. 7. nu. 5. vsq; 8. & inferius. §. 11. nu. 14. quãuis nõ satis distinctè loquatur dùm vtraq; opinionẽ volens cõciliare cõmiscet multa cõcedens, quę ſm hanc cõem opi. negãda sunt: dicit enim ꝙ in secreto iniusta hæc excõicatio põt non seruari, id quod ex dictis, atque dicẽdis falsum esse cõstat.

Hæc igitur opinio cõis quoad omnia p̃batur triplicitcr. Primò quia sententia, vel pęna corporalis, & spiritualis ẽt iniustè inflicta p superiorẽ aliàs ad id potestatẽ habentẽ, si non sit nulla, vel ipso iure irritata, vtiq; tenet, & humiliter ẽt in secreto sustinenda est, quousq; per superiorem reuocetur, vel legitimè ab ea fiat absolutio. Sed excõicatio ẽt iniusta non notoria est hmõ: ergo tenet, & ẽt in secreto seruanda est. Consequẽtia patet cũ minori, & maior probatur, qa nõ pertinet ad subditos, sed ad potestatem superioris in grauaminibus, sentẽtijs, & pęnis nõ notoriè iniustis per iudices superiores iam inflictis, ẽc si de eorũ iniustitia aliquibus in particulari cõstet, iudicare, vel ius sibi, vel alijs dicere, se, vel alios ab illis publicè, vel secretè liberãdo, vel subtrahendo, ius suũ vnicuiq; tribuendo: alioqui quilibet licitè posset has, vel illas sententias, vel pœnas tpales, & spirituales iã inflictas tãquã iniustas, vt sibi vr, reuocare, vel refutare in magnũ schisma, & cõfusionẽ ecclesiæ, & ordinis Hierarchici perturbationẽ, & esset iudex in sua causa cõtra oĩa iura: posset ẽt bona tpalia qbus iniustè per superiorẽ priuatus est, p seipsum sine legitima 1. Ratio.

iudicis sentētia, & ordine iuris sibi reuocare saltem occultè, ēt cùm iudicialiter iniuria suā ostēdere posset, quod absit: & hoc maximè verū est in pęnis dāni, & sentētijs ecclesiasticis, q̄ quoad ligandū & soluendū à potestate pendēt iurisdictionis: & p̄cipuè in excōicatione, quæ si non sit nulla, vel notoriè iniusta suam secū affert executionem, vel effectum, vt hr̄ in c. pastoralis. de appel. Quod ēt inde liquet, quia ēt iniustè non notoriè suspensus ab officio, & beneficio, vel alio iure ecclesiastico, & iniustè interdictus, vtiq; tenetur eam pęnam, vel sententiam, ēt secretè seruare, & humiliter pati: neque licitè potest se in his intromittere, quibus per eam sententiā non nullam, nec irritam ipso iure per iudicē iniustè priuatus est, quousq; per superiorē restituatur, vel ab ea pęna absoluatur: ergo similiter de excōicatione iniusta non nulla idem dicendum est, ex quo potestas ligandi, & soluendi ad potestatem iurisdictionis pertinet ecclesiasticam.

Euasio. Si subterfugiendo dicatur illam maiorem nō esse veram, saltem in secreto: nisi qñ pęna iustè infligitur, vel sententia iustè lata est: quia nec ecclesia aliter intēdit; neque potest obligare ad pęnam, vel sententiam iniustam, nec ad grauamen aliquod suorum iudicum, & ministrorum patiendum, nisi per accidens ratione scādali, vt in prima ratione primæ opinionis tactum est.

Replica. Nota. Contra hoc replicatur probādo ꝙ ecclesia licitè pōt id statuere, & ex causa præcipere, ꝙ .s. & in secreto subditus seruet, & humiliter patiaꝭ eam excōicationem, & alias pęnas, ēt sententias iniustas nō notoriè à superioribus inflictas: quā uis præcipere non possit ꝙ legibus, & preceptis iniustis teneamur faciendo quod per ea præcipitur, ità ꝙ virtute ipsorum illa implere obligemur; pro cuius probatione, quia hinc pēdet tota difficultas, notandum est ꝙ in excōicatione duo sunt. Primum ꝙ nulla excōicatio, ēt si iusta sit, priuat hominem gratia, & donis spiritualibus, quæ à Deo conferuntur, neque dignitate apud Deū: sed si iusta est verè, si aūt iniusta falsè præsupponit illum iā esse priuatum his per mortale peccatū: & hoc est hominē esse excōicatū quoad Deum .s. per mortale, vt ubi supra Sum. Ros. declarat, & cōiter doctores. Secūdum est ꝙ per se excōicatio ecclesiastica priuat cōione corporali sacrorum, atque fideliū, & aliorū actuum legitimorū, vti superius dictum est, & latius agit Syluester tit. excōicatio. 3. & hoc est esse excōicatum, atque ligatū quoad ecclesiā duntaxat, quia videlicet lex ecclesiastica hominē excōicatū inhabilē reddit, & indignū hac cōicatione corporali prædicta, & prohibet ne in prædictis se intromittat, neque alij eū eo cōicent: & hoc est de per se de essentia sententiæ excōicationis iustæ vel iniustæ, si notoria non sit: illud aūt primum non est de substātia eius, sed solum est quædam conditio præreꝗsita, vt excōicatio iusta sit.

Hinc fit ꝙ licet nullus teneatur obedire legi, vel præcepto iniusto ex parte causæ, rōne obedientiæ, vel legis, aut p̄cepti ipsius, quanuis alia rōne puta voti specialis, aut vitandi scandalum vel maius malum aliqñ teneatur, vt proxime dicetur: imo & aliqñ teneatur non obedire, nec exequi quod p̄cipitur, qñ videlicet aliàs cōtra ius diuinū, vel naturale, aut peccatū est, vt in c. inquisitioni. de sent. excom. dr̄ de eo, cui sub excōicatione præcipitur, vt maritaliter viuat cum ea, quā ipse scit non esse suā, quę tñ iudicialiter sua probata est: quia tenetur eā nō cognoscere, quia sic fornicaretur. At verò ipsam sententiam, vel pęnā excōicationis ēt iniustā pp hoc ꝙ tali præcepto non obedit inflictā, si notoriè iniusta non est, vtiq; & in publico, & in secreto pati, & seruare tenetur, quousq; vel legitimè absoluaꝭ, vel notoriè de illa iniustitia cōstet, & declaretur sententia nulla: quia hoc per legē ecclesiæ iustè præcipi pōt ex causa, sicut & de facto p̄cipitur: Quod inde probaꝭ. Nam ex causa legitima per legē non solū pōt prohiberi quod aliàs licitum esset, vt patet de prohibitione matrimonij clandestini, & aliorū contractuum, & actuū aliàs licitorū, ex quibus vt plurimū mala sequuntur: sed ēt præcipi pōt, non quidē iniustū facere, sed iniustum humiliter pati, vt videlicet grauamen aliquod, vel pęnā iniustā humiliter patiamur, qñ de eius iniustitia notoriè non constat. Nam si id humiliter pati sæpè iure diuino tenemur ad vitandū scādalū, vel aliud grauius malū, priuatū, siue cōe: ergo ex eadē, vel simili causa ad idem tenebitur homo ex lege, vel præcepto ecclesiæ sic p̄cipientis. Nam & ideò lex statuens ꝙ sin allegata, & probata ēt innocēs probatus reus condemnetur, iusta est, & obligat, ēt si reus ille priuatim innocens à iudice sciatur, vt B Thomæ, & doctorū cōis sententia tenet; & illa lex, quæ ex iusta causa vt plurimū contingente fers, aliquid prohibendo, vel p̄cipiendo iniustū pati, vtiq; iusta est, ēt obligat oēs, ēt illū, apud quē in aliquo casu particulari deficit illa ratio legis, si adhuc manet in generali, quousq; cū illo per superiorē dispensetur, vel ille liberes à lege, ꝭm B. Tho. 1.2.q.96.ar.4.& 5.& q 97.art.4 Et Rich ar. in 4. di.4.& Victoria vbi supra propos. 12. & Soto de iusti.& iu.li.1.q.6.ar.8.& li.4.q.5.ar 3. & doctores cōiter, vt ēt refert Syluester tit. furtū. q 15. quanuis ibi aliqualiter dissonet quoad hoc. Igꝭ similiter, eadēq; rōne, & ne quilibet in sua causa ius dicere, vel iudicare in reip. perturbationē, & ne auctoritatē ecclesiasticā, vel iudicē sniim illam ferentē contēnere videaꝭ, vt supradictū est, lex iusta est ꝙ snia, vel excōicatio iusta, vel iniusta, ēt ex parte causæ, nisi notoria sit, seruetur in publico, & in secreto, atq; seruaꝭ, ēt si alicui in particulari de tali iniustitia constet, quousq; legitimè ille absoluatur absolutè, vel ad cautelam, vt in c. per tuas, de sent. excom. & eo. tit. lib 6. in c. solet.

solet. & c.veneral ilibus iura disponunt. Et ita haec lex ecclesiae non fundatur solum in praesumptione iustae sententiae, sed in praesumptione iuris, & de iure, & in ratione praedicta, et si sit sententia iniusta, cum non notorie, nec nulla sit. Stat igitur iudicis preceptum iniustum ex se non obligare, & seruandum non esse, ubi ex ala causa sit seruandu, & pena, vel sententia excommunicationis non notorie iniuste l get, & in publico & in secreto seruanda sit: quia lex ecclesiae hoc statuens iusta est: quamuis

Argum. 1. in prima ratione prin ae opinionis oppositum fundamentum, & quod falso astruatur Ad quod et facit regula iuris. 23. lib. 6. sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus, maxime de pena damni est verum quod ex causa sine culpa quis iuste punitur ut in glo. ibidem. & Castro de lege penali li. 1. c. 3 & 9. & Syluester tit. pena. q. 23. cum Th. & doctoribus ibi allegatis. Quare qui ea excommunicationem, vel in publico, vel in secreto non seruaret, vt q; per inobedientiam, & contemptum eius, vel potius praedictae legis ecclesiasticae iuste mortaliter peccaret: & apud Deum ex hoc gratia perderet, & quo id ipsum vere excommunicatus, id est gratia priuatus esset: & ex consequenti iam vere reus & dignus esset, vt pp hanc inobedientiam, vel contemptum legis excommunicetur, & excommunicationem ipsam, & apud Deum, & ecclesiam iuste incurrat. Et ita illa excommunicatio, quae ratione prioris inobedientiae, vel peccati mortalis non vere sed false a iudice praesupposita, & iudicata, vel publice praesumpti prius erat inualida, & l gabat solum quoad ecclesiam ratione iam istius alterius veri contemptus, vel inobedientiae vita, & quoad Deum, & ecclesiam ligans facta est, & in publico, & in secreto sub noua culpa, & penis aliis ecclesiasticis seruanda est. Et ita intelligitur c. non solum. 11. q. 3. vt inferius in tertia probatione habetur.

Secundo probatur opinio haec: quia aliquis contemptus est licitus, atque concessus respectu sententiae, vel excommunicationis non notorie nullius, quia illicitus est, atque prohibitus respectu non notorie iniustae, vt ait glo. cum ceteris doctoribus in c. sententia. 11. q. 3. & in 6. eo. tit. c. solet. c. praesenti. & Syluester tit. excommunicatio. 2. notabili. primo. Sed iste contemptus non est auctoritatis, vel personae excommunicantis; quia ille semper in publico, & in secreto illicitus est. Nec est contemptus tam publicus, vel apparens, respectu sententiae, quae non notorie iniusta, vel nulla est: iste enim, vtpote scandalosus, semper illicitus est respectu cuiuscunq; sententiae, de cuius iniustitia, vel nullitate notorie non constat: & cum non sit alius contemptus vniuoce & eodem modo sumptus respectu vtriusq; sententiae, sequitur quod de contemptu et secreto sententiae tam iniustae, quam et nullius, de cuius iniustitia, vel nullitate notorie non constat, intelligendum est. Ita quod tunc excommunicationem hanc non notorie nullam licitum est in secreto contemnere id est de ea non curare, eamq; nolle seruare: iniustam aut non notorie minime licet sic in secreto contemnere idest eam nolle seruare, vt supradicta opinio secunda optime docet.

Tertio probatur opinio haec per auctoritates, 3. Ratio. nam. 11. q. 3. c. non solum sic B. Gregorius ait. Sententia pastoris iusta vel iniusta timenda est, ne is, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis sue sententiae ex alia culpa mereatur, l. ex contemptu ipsius sententiae, vel ex superba inobedientia, qua eam seruare non vult, vt ibidem ait glo. contra Gratianum, & alios aliter exponentes: nam subsequenter B. Grego. seipsum declarans in eo. c. ait. Ne & iniuste ligatus est: ex ipsa tumidae reprehensionis superbia, culpa, quae non erat, fiat, vt. s. propter illam superbiam, & contemptum iam iuste eam excommunicationem ferat, vel patiatur. Et nota quod idem est excommunicationem timere, & eam non contemnere, vel de illa curare, vt ait Gratianus in c. Si episcopus ante. 11. q. 3. & oes glossae, & textus supra, & infra allegati, oesq; doctores. Sic aut contemnere, aut non curare est eam nolle seruare, et in secreto: ergo idem est eam timere, & non contemnere, & de illa curare, quod illam velle, et in secreto seruare, atque tenere: Et ex consequenti illa sententia timenda, id est seruanda est, vt hoc expresse ait idem Gratianus in di. c. non solum. & communiter oes doctores, & supradictae glossae: quamuis ipse Gratianus, in d. c. si episcopus, sibi contradicens, & Gerson, Soto, & alii aliter dicant. Neque valet alia glossa magistri Soto, & aliorum de prima opinione, vbi supra dicentium quod B. Gregorius ibi loquitur de sententia, quae dubitatur iusta ne, an iniusta ex causa lit. ita quod talis sententia dubia et seruanda est, quousq; de eius iniustitia sufficienter constet. Haec inquam glossa non valet, quia si sic B. Greg. intellexisset, facile illi erat per sua verba id explicare: sicut & quoties id intenditur, semper in ipso iure canonico explicatur, vt in c. Cum contingat. de offi. deleg. & in c. per tuas. de sent. excom. & lib. 6. eo. tit. c. solet. c. venerabilibus, & in glossis ibidem explicatur aperte, quo agendum sit, quando de iustitia, vel iniustitia excommunicationis dubitatur: similiter ergo hic textus explicaret, si de illo casu de sententia dubia de sua iustitia, vel causa loqueretur. Nunc autem cum indistincte ait quod sententia iusta, vel iniusta timenda est quodq; iniuste ligatus ex sua superba inobedientia fit culpabilis: constat illum de quacunq; sententia non notorie iniusta locutum esse, etiam si de iniustitia eius aliquibus constet. Nam quando ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt in c. solite. de maiori. & obed. & glossa ibidem. & 11. q. 3. c. ea te. & 2. q. 4. consuluisti. & 31. q. 1. c. Si dormierit, & doctores communiter sic intelligunt, vt hoc expresse ait glossa in d. c. non solum. & in c. non debet. & in c. Si episcopus forte. & in c. quibus, vbi satis expresse ait glossa: quod id intelligitur, cum constat de sententia, & scitur quod est iniusta dummodo error

in ipsa sententia expressus non sit. Idem et dicit glo. in c. quisquis 4. q. 5. & glossa in c. cum medicinalis, de sent. excom. li. 6. latius, & in omnibus alijs capitulis, vbi infra allegatis pro hac opinione, & Syluester vbi supra excõicatio. 2. notabili. 1. casu. 8. & 15. & notabili. 2. & q. 8. 10. 11. 12. 13. latius refert. Item in c. si episcopus forte. 11. q. 3. hĩ prouidendum est ne innocẽs damnetur, aut perdat cõionem: & infra. Ille verò episcopus, qui iustè, vel iniustè cùm abiecit, patienter accipiat, vt negocium discutiatur: tamen priusquàm omnia examinẽtur, eum, qui fuerat communione priuatus ante cognitionem, nullus debet præsumere, vt cõioni societur. Hæc ibi. Ex quibus vltimis verbis constat illum etiã iniustè excõicatum ex parte causę, vt ibi ait glossa, verè quoad ecclesiã excõicatum esse, & cum eo non esse cõicandum ante absolutionẽ. Et adde idem est, c. clericus, ea. q. 3. vbi ait. clericus, qui episcopi destructionem circa se putat iniustã, recurrat ad Synodum, vt ibidem etiam ait gl. Et ad idem est c. episcopi. ea. q. 3. vbi dicitur, ꝙ episcopi si innocẽtes, aut minimis causis culpabiles excommunicare præsumpserit, postquàm moniti fuerint à vicinis episcopis, si non resipuerint vsque ad Synodi tempus, communio ab illis illi denegetur: ne fortè per peccatum excõicationis excõicati longo tempore morte præueniãtur. Vbi nota illos illa excõicatione certò, non tamen notoriè, iniusta ex causa esse ligatos. Et c. episcopus presbyter. ea. q. 3. idẽ habetur de episcopo, vel presbytero, vel diacono iniustè excõicato, ꝙ si innocẽs in synodo sequenti inueniatur, non potest esse quod fuerat nisi gradũ amissum recipiat à suis ordinatoribus. Quamuis Gratianus ibidem aliter exponens aliqualiter dissentiat, vt supradictum est, tamen ipse in c. qui iustus est. ea. q. 3. ait. Hic videlicet, qui iustus est, & iniustè maledicitur, & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud Deum: sententiæ tamen parere debet, ne ex superbia ligetur qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur, vbi nobiscum expressè concordat. Item in c. per tuas. de sent. excom. habetur, ꝙ qui allegat sententiam excõicationis nullam in se esse prolatam, absolutus prius ad cautelam est admittendus ad id probandum: non autem admittitur ad alios actus iudiciales, vt actor, sed extra iudicium non est vitandus: verũ in alijs excõicationibus, videlicet cùm quis dicit se iniustè excõmunicatum, non debet audiri, nisi prius absoluatur, & eam seruare debet, antequã absoluatur, ac si iusta esset, ne eam contemnere videatur. Et hoc idem habetur in c. sacro. eo. tit. & in c. cùm contingat. de offi. iudi. delegati. & in c. ad præsentiam, de appell. & lib. 6. de sent. excomm. c. solet. & c. venerabilibus. §. sed si, §. sane. & in glossis ipsorum. c. id sępè dicitur, & expressè, & in glossa. dic c. cùm medicinalis, vt dictum est. Ad quod etiam faciunt doctores omnes, quod allegat Syluester, excõmunicatio. secundo notabili primo casu. 8. & 15. & notabili secundo per totum, & ibidem q. 8. 10. 11. 12. 13. ibi videatur. Et ita patet hæc secunda opinio communis satis probata.

Resp. ad rationem 1. opinionis. Ad rationes ergo primæ opin. quæ sunt argumenta contra hanc, Respon. ad primam negãdo maiorem: & ad eius probationem negatur ẽt ꝙ non sit maior ratio quare iniustam sententiam, vel pęnam seruare teneamur magis, quàm iniustum præceptum, est enim maior ratio in hoc ꝙ potest esse iusta lex pręcipiens iniustam excõicationis pęnam, vel sentẽtiam pati, & seruare: non autem iniustam legẽ, siue præceptum iniustum ratione ipsius præcepti, benè tñ alia ratione, vel causa iusta, vt supra in prima probatione huius secũdæ opinionis probatum est. Cum quo benè stat ꝙ Christus non dedit potestatẽ ecclesiæ, vel prælatis, vt iniustè excõicarent, vel iniustam legem ferrent, ita quod per iniustam legẽ, vel pręceptum nos obligarẽt ad ipsum, vel ad iniustam pęnam seruãdum: sed per iustam legem ecclesia potest nos obligare ad iniustam sententiam, vel pęnam seruandum, vt probatum est. Et propter hanc inobedientiam iustæ legis homo ipsam pęnam excõmunicationis dignè & iustè iam quoad Deum, & ecclesiam, incurrit, vt dictum est.

Resp. ad 2. rationem. Ad secundam rationem Respon. ad c. cui est, dupliciter. Primo modo ẽm Richardum, & quosdam alios, ꝙ intelligitur quoad Deum, ità ꝙ quoad Deũ non grauat talis sententia, quia non priuat gratia, nec verè priuatũ præsupponit, sed apparenter, vel præsumptiuè quoad ecclesiam, & quoad eam tm̃ ligat, vt supra in principio huius secundæ opinionis declaratum est. Sed certè hæc responsio ipsi textui non consonat: nam ibi etiam dicitur expressè ꝙ nec apud ecclesiam grauat ea sententia, & in c. non debet, ea. q. dicitur ꝙ non debet is canonicam pœnam sustinere, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia. Ideò secundo modo melius respõdeo secundum glossam ibidem, & expressius secũdum Gratianum in c. si is qui, & c. qui iustus est, ea. q. ꝙ intelligitur de sententia nulla, quæ scilicet à non suo iudice potestatem habente lata est: vel quia cõtinet notoriam iniustitiam, vel errorem intolerabilem notorium, quia pręcipitur manifestè illicitum, vel cõtra Deum. Tunc enim nullo modo est etiam in publico seruanda, neque ligat: secus si notoriè non constat de iniustitia, vel de errore, quia tunc vel ligat, vel timenda, vel seruanda, vt sępè dictum est. Similiter altero horum duorum modorum ad alia iura ibi allegata respondetur.

Resp. ad 3. rationem. Ad tertiam rationem Respon. distinguendo minorem, & consequens. Nam non est idẽ ligari solum quoad ecclesiam, & ligari in foro tantum ecclesiæ: illud enim significat ꝙ iniustè excõmunicatus est ità ligatus ꝙ priuatus est solum corporali,

porali,vel exteriore communicatione fatramen torum,atque fidelium,quod vtique verum est: non.n.priuatur gratia apud Deum vt supra declarauimus,hoc autem,i.ligari in foro tantū ecclesiæ significat ꝙ solum in foro ecclesiæ exteriori est ligatus, teneturque solum in tali foro, vel in publico eam sententiam seruare, qđ falsum est: nam iustè ligatus in foro tantum ecclesiæ exteriori tenetur in vtroque foro,etiam con scientiæ,& secretè,& publicè excōicationē seruare: & eodem modo tenetur si iniustè non notoriè excōicatus est, quāuis non quoad eosdem effectus,nec quoad Deum, vt supra declaratum est,ligatus sit. Itaque est solum quoad ecclesiā, id est quoad ecclesiasticam tantum communionem exteriorem non participandum, non tamē in solo foro ecclesiæ exteriori, & publico, sed etiam in secreto ligatus est, & tenetur eam excommunicationem seruare, vt dictum est.

Respon. ad 4. ration. Ad quartam rationem Resp. negando consequentiam, & ratio differētiæ inter sententiam, vel pœnam excōicationis, & alias pœnas, siue sententias est,ꝙ ſm gl.in c.pastoralis,de appell. §.verum. ex quo excōicatio suam secum trahit executionem,vt eo.c.habetur. Itaque statim vt quis excōicatur iustè,vel iniustè iam de facto vere excōicatus, & cōicatione sacramētorum, atque fideliū priuatus,& inhabilis factus est; nec vlla alia requiritur executio per aliū ministrum iustitiæ, aut per hominem ipsum quemcunq; facienda:quia iam per ipsam sententiam,& per legem ecclesiæ sic decernentem ipsa executio fit; neque ipse excommunicatus illam seruans exequitur,sed humiliter patitur, & sustinet, vt habetur in c.inquisitioni. de senten. excommu. & ideò non valet appellatio post,sed antè, excōicationē.vt ipsa non liget. In alijs autem sententijs etiam condemnatiuis, quanuis sit condemnatio,non tamen adhuc est sua executio: non.n. adhuc est solutio pœnæ,ad quam quis condemnatus est,nec priuatio bonorum,aut vitæ,quousque fiat executio,& effectus sentētiæ. Ideò hęc executio,& effectus alterius sententiæ, vel pœnæ potest per appellationem legitimam suspendi,vel retardari, vel etiā multipliciter de facto, & de iure licitè impediri, dummodo nulla fiat violentia,& scandalum cesset.Ideò non tenetur quis pœnas illas soluere, nec exequi, sed potest subterfugere,dùm certò scit se esse innocētem, quousque minister iustitiæ eas exequatur, vt in minori argumenti dictum est. Excommunicationis autē executionem iam factam in ipsa sententia ab ipso iure, vel lege ecclesiastica,ipse excommunicatus, vel alius sine violentia legis ipsius iustè præcipiētis eam excommunicationem seruare,certè impedire,vel violare,etiam in secreto non potest: indè sciens se iniustè, non tamen notoria iniustitia excommunicatum eam sententiam, vel pęnam pati,& seruare tenetur, vt dictum est. Nam sicut illam non suspendit, neque retardat appellatio posteà facta,ita neq; illum subterfugiū aliud, sed sola superioris absolutio legitima ab ea potest liberare.

Si quæratur quomodo secundum hāc opi. ea absolutio haberi potest,cùm in foro ecclesiæ nō possit habere ipse excommunicatus, dùm probare non possit iustitiam, vel innocentiam suā,neque facere debeat quod sub excommunicatione præcipitur,Resp.quòd illa absolutio vel secundum ius,vel per bullas Cruciatæ,cùm aliud remedium non appareret,in secreto fortasse fieri posset sine scandalo,vel vbi ille excōicatus ignotus esset, & sine alia circunstantia vitiante: nec sic in perpetuum iniuste excommunicatus permaneret. Et in hoc credo locum habere quod multi Doctores etiam de prima opinione dicūt, ꝙ scilicet innocēs excommunicatus,potest, vbi ignotus est,eam excommunicationem,vel in secreto non seruare, si videlicet prius ab ea secretè,vt diximus, absolutus est,& non aliter. *Dubium.*

Sed quia ex hac secunda opinione communi sic indistinctè intellecta certè vr̄ sequi,ꝙ similiter quis incurreret excommunicationem latam à iudice,vel superiore in aliquē nominatim, vel etiam generaliter in omnes, qui tale quid fecerunt,aut fecerint,vel non fecerint: vt ea excommunicatione omnes ligarentur,si iudex, vel superior ligare intendit, etiam si id, quod sub ea præcipitur iniustum,& peccatum sit:quanuis ei obedire non teneantur,dùm de tali iniustitia notoriè non constat: Sicut quando innocenti probato nocenti,aut ꝙ sit maritus Berthæ præcipitur sub excōmunicatione, vt maritaliter tractet eam,quam certò scit non esse suam,vt secūdum c.inquisitioni.de sent. excommunic.dictum est. Quia eadem ratio vtrobique videtur, illud tamen non conceditur à doctoribus, imo & contra eosdem communiter est. *Argumen. contra 2.opinionem.*

Ideò pro dictarum opinionum concordia saluo meliori iudicio vr̄,& sit tertia opinio media, ꝙ prima opinio procedit, & est vera, qñ excōicatio non propriè est sententia,sed pœna. secunda autem,qñ propriè sentētia excōicationis est. Pro cuius declaratione nota,vt bene & breuiter refert Syluester tit.sententia.q.1.2.3. & 4.quòd excommunicatio propriè, & formaliter non sem per est sñia, sed pœna medicinalis pro peccato vero,vel apparēte inflicta. Sñia autem ſm Tho. est diffinitiua applicatio legis ad casus,& personas particulares,præuia causæ cognitione, per iudicem iudicialiter facta:Preceptum est motio imperatiua ad aliquid ex debito faciendum, vel omittendum,modò generaliter, modò particulariter, modò cum causæ cognitione, modò sine illa fiat. Et ita excommunicatio aliquando adiungitur sententiæ, aliquando præcepto, vel statuto, vt pœna contra transgressores,vel inobedientes.Tunc autem excommuni- *3. Opinio. media.*

catio

catio infligitur per modũ, aut viam sententiæ, qñ præuia aliqua cognitione causæ iudex cõtra aliquem, vel aliquos in particulari diffiniendo, vel condemnãdo excõicationem certò infligit, puta qui iudex ait. Quia iudicialiter probatum est, vel constat, Petrum tale quid fecisse, aut non fecisse, ergo illum excõico, aut illi præcipio, siue decerno sub excõicatione ipso facto, ꝙ faciat, vel non faciat hoc, vel hoc, vel nisi hoc, vel hoc fecerit. Et hæc propriè est, & dr̃ sententia excõicationis, idest sententia habens excõicationem annexam contra inobedientem, aut transgressorẽ sententiæ, aut legis. Et de hac excõicatione procedit, & est vera secunda opinio præcedens, sicut & de hac exprelse loquuntur omnia iura superius allegata, vbi dr̃ ꝙ sententia pastoris ẽt iniusta timenda, vel seruanda est. Tunc verò excommunicatio per viam duntaxat pęnæ adiunctæ præcepto, vel statuto infligitur, qñ sine prędicta cognitione causę superior sub excõicatione aliquid præcipit specialiter alicui, vel generaliter omnibus: puta si dicat, Præcipio sub excommunicatione ipso facto vt des mihi librum hunc, vel literas, vel quòd reueles si tu fecisti, vel si scis quis fecit hoc, vel illud, vel ne facias hoc, vel illud. Vel si dicat, Pręcipio sub excõicatione ipso facto vt nullus faciat hoc, vel vt quis, scit, reuelet, aut faciat hoc, vel illud. Vel si dicat, Excõico omnes, qui fecerunt, aut qui fecerint, aut si fecerint, aut te, quia vel si fecisti, aut si feceris, aut si non fecisti, aut si nõ feceris hoc, vel illud: aut omnes, qui non fecerunt, aut qui non fecerint. Et hæc excõicatio non est propriè sentẽtia excõicationis, sed pęna, quamuis largè, & impropriè sæpe etiam sentẽtia appelletur, de qua procedit, & vera est prima opinio supra posita, ꝙ vbi simplex præceptum non obligat, ibi nec pęna excõicationis adiecta ligat, nisi per accidens ratione scandali, vt ibidem probatũ est. Et sm̃ prædicta hæc limitandus, & intelligendus videtur Syluester, excommunicatio, secundo. q 8 q. 13. vbi secundum directo. Pe. de Perusio Sum Rof. &c. ait ꝙ quando iudex præcipit subdito sub excõicatione vt det illi suum librũ, vel domum, vel quando excommunicat illum, quia non dat librum, si non dat ligatur, intellige quando per viam sententię excommunicatur, & de eius iniustitia notoriè non constat: aliàs non ligatur, nisi per accidens, vt ait prima opinio, & dictum est. Ratio autem prædictæ distinctionis, qñ excommunicatio est per viam sententiæ, aut per viam pręcepti, vel statuti inflicta, constat ex prædictis, quia. s. quando per viam sentẽtię, quæ certa, & præuia cognitione causæ contra particulares infligitur, fieret manifestè iniuria iustitiæ, & bono cõmuni, si ea pœna non seruaretur, dum de eius iniustitia notoriè non constaret: insuper quia omnia iura superius allegata dicentia ꝙ sententia pastoris etiam iniusta timẽda, & seruanda est, expresè de sententia, non de sola pœna excõmunicationis loquuntur: quæ ratio in ipsa excommunicatione, quæ fertur per viam tantum præcepti, aut statuti non reperitur.

Argum. Si contra hanc tertiam opinionem mediã arguatur, Quòd sicut ex causa potest ecclesia præcipere ꝙ sententia excõmunicationis non notoriè iniusta seruetur: ità ex eadem, vel simili causa, videlicet vt malũ maius reipub. vitetur, præcipere potest ꝙ præceptum iniustũ (dummodò aliàs contra ius diuinum, vel naturale, non sit) & alia grauamina non notoriè iniusti, & pœnæ ꝑlatorum, & principum omninò seruẽtur. Exẽpli gratia. Si ad petitionẽ tyranni ecclesia, ne ab illo deuastetur, sub excõicatione ipso facto pręcipiat, vt illius tyrãni præcepta, & leges, vel impositiones iniustę, aliaque grauamina, puta exactiones oppressionesq; fidelium, & contra immunitatem, & libertatem ecclesiasticam factæ, & pœnæ temporales super hoc contra transgressores per illas leges taxatæ in publico, & in secreto seruentur, atque soluantur: certè ligarentur fideles illo ecclesiæ præcepto, & pœna excommunicationis latæ, sicut ligantur nunc præcepto ipsius ecclesiæ statuentis sententiã excõicationis non notoriè iniustam seruari. Et similiter Papa, & ecclesia pręcipere posset sub excõicatione ad schismata, & alia mala vitandum, vt iniusta, & dura præcepta Papæ, & exactiones ab eo impositæ sub pœna excõicationis ipso facto à fidelibus oĩnò seruẽtur, atque soluantur, quosque per concilium generale super hoc aliud diffiniatur, vt inferius lib. 4. de potestate Papæ. q. 7. & 10. latius habetur. Igitur nulla differentia est inter pœnam, & sentẽtiam excommunicationis.

Respon. ad argum. Resp. quòd argumẽtum solum probat, quod & conceditur, quòd potest ecclesia idem, & eodem modo statuere, atque præcipere de pœna, & de sententia excommunicationis, & tunc nulla esset differentia. Non tamen probat ꝙ sic de facto idem statuit de vtroque: sed potius probatum est quòd de facto ex causa rationabili aliter de pœna, aliter de sententia excommunicationis per ecclesiam statutum est; secundũ quod prædicta tertia opinio media procedit.

Dubium. 1ũ. Sed ad maiorem prædictorum, & aliorum dubiorum declarationem dubitantur tria. Primum quomodo intelligendum, & interpretandum sit quando per iudicem excommunicatio per viam præcepti, vel statuti in aliquem, vel aliquos, specialiter, generaliter fertur in omnes, qui res has, vel illas retinent, vel acceperunt, etiam in recõpẽsationẽ debiti, aut quid id, vel talis criminis auctorem nouerunt, nisi ipsi iudici reuelent, vel domino restituant, vel huiusmodi.

Respon. Resp quòd tũc, nisi aliud exprimatur, vel de ipsius iudicis intentione constet, semper intelligẽdum est vt valeat quantum secundum ius diuinum, atque canonicũ, & proprietas verborum ciui-

ciuiliter,& non in rigore acceptorũ patitur, & extenditur,φque nec plus,nec minus,nec aliter valeat,aut liget excõicatio prædicta,q̃ dicto mo do intellecta iuste ligare potest. Ad quod facit c.causam,quæ de rescript. & c.cùm dilectus, de consuetu.& l.si procurator.ff. de condi.indeb.& gl.ibidẽ, & Nauarro in Sum.c. 17.nu. 114 116. & c.18.nu.40. Ideò tale præceptum, aut pęnam iudex non intendit ferre crudeliter, vel iniustè in alicuius præiudicium Quò fit vt si quis se,vel alium reuelando,vel restituendo non possit po steà res suas,aut sibi ex iustitia,& non ex gratitudine,vel ex obligatione tm̃ naturali,vel antidotali, debitum liquidum iudicialiter probare, aut recuperare sine magno incommodo,vel detrimento,aut si aliàs ad præceptum illud, vel illius non teneretur : velsi contra ius diuinũ aliàs faceret illo modo publicè reuelando, vel restituendo, aut testificando:vtique in his, & similibus casibus non tenetur illi superioris pręcepto excõicatione aggrauato parere; neq; ea excõicationis pęna ligatur : quia, vt dictum est, non aliter iudex intendit,neque aliter per pręceptũ illud obligare,& ligare potest. Sed aduertẽdum est φ intra limites suæ potestatis aliquando magis,aliq̃ minus per præceptum, & sententiam, & pęnam iudex,siuè superior obligare, & ligare potest:quod,q̃ñ id fiat,ex eius intentione, & verbis ipsius perpendi debet:generaliter aũt supradictæ regulæ standum est. Vndè si iudex per viam sententię,vel præcepti excommunicat aliquem , si non soluit debitum pecuniarium ; ille non ligatur, si nullo modo potest, & de hoc notoriè constat : imò neque ligatur , dùm non nisi cum magna indecentia atque iactura soluere potest,si non aliter iudex ligare intendit; ligaretur autem in hoc vltimo casu, si iudex ligarẽ intendit,etiam si cũ magna iactura, & indecentia non soluit:Quia quamuis rigorosum, non tamen iniustum tale præceptum,vel sententia, & ex cõcatio inflicta est. Consonant cum supradictis Syluester titu. excommunicatio , secundo notabili primo casu 12.& inferius ibidem.q.8.q.14.q.13. & tit.furtum.q.15.& tit.pęna.q 18 & tit. Correctio.q.7.q 9.& tit.denunciatio.quæst 4.secundum B.Tho.2.2.q 83.artic.7. & clarius Medina de restitu q.11.& Nauarro vbi supra c.18 num. 40.& 57.& c.17.nu.114 116. 134. 135. & c.22. nu.7ˢ.& c.25.num.45. 46. & c.27.num.9. 14.si omnia simul iunguntur.

Dubium 2. Dubium secundum est, quando ad præceptũ superioris,aut iudicis generale, vel speciale excommunicatione , vel iuramento aggrauatum subditi coguntur,vt qui scit talis criminis,aut facti,puta furti,vel homicidij auctorem occultum reuelet, aut testificetur, quod quisque scit , vel audiuit , vtrum qui id solus , vel cum alijs duobus tantum,aut tribus secretum nouit,& adhuc inter eos tantum secretum est, teneatur contra alium,& contra seipsum reuelare.

Respon. Resp. Sub distinctione , quæ præ oculis semper debet haberi. Nã primò aut illa reuelatio, vel testificatio exigitur solũ ad illius criminosi publicam punitionem , vt communiter fieri solet à secularibus. Aut secũdò exigitur solum ad emendationem illius, & ad rem eiusdem criminis,aut malo præsenti, aut futuro imminẽti , spirituali vel temporali illius criminosi , vel alterius cuiuscunque adhibendum, vel ad damnificati satisfactionem faciendam. Aut tertiò exigitur ad vtrunque finem, vel effectum. Nam secundum hos varios fines vario etiã modo agendum , & procedendum est.

Igitur si primum , videlicet si ad punitionem tm̃ criminosi quæritur illa eius reuelatio generaliter, vel specialiter,vt cõ ter fit,quando superior præcipit sub excommunicatione,vt qui scit talis homicidij notorij,vel venationis, aut depopulationis lignorum, aut furti , vel alterius criminis,aut facti notorij penitus iam præteriti auctorem,vel auctores occultos,reuelet, vel quando iudex secularis cogit sub iuramento omnes, & singulos de populo, vel de vicinia, vt tale qd reuelent : tunc nullus debet se, vel alium reuelare , si omninò occultus sibi tantum , vel etiam duobus alijs,aut tribus sibi secreto adhuc manẽs inter eos notus sit. Neq; propter hoc incurritur illa excommunicatio : sed neque periurium est ẽm communiter doctores, si per verba æquiuoca,vel arte composita intendat tunc quis iurare se nihil scire, videlicet ad reuelandum,vel quod debeat reuelare. Et hoc est verum , etiam si ille criminosus occultus nondum egerit pænitentiã coram Deo de suo peccato , neque de illa eius pęnitentia,vel ad Deum conuersione speretur : etiam si specialiter contra illum nominatim ea fiat inquisitio , siue præceptum ad solam ipsius punitionem propter suspicionem solam , quam iudex, aut aliqui alij de illo habent.

Sed si iudex instat, vt directè dicat si quis fuit secum,vel fecit illud, tũc Adria. & alij dicunt φ similiter potest dicere, φ nõ,s.vt ipse scit ad reuelandum. Sed Soto de secreto in 3. membro q. 3.conclu 4 dubio 3. & concl.5.& 7. & alij dicũt oppositum, φ non vr̃ quo modo illa verba possint saluari à mendacio,& periurio mortali: φque tunc potius tenetur pati,etiam mortem , q̃ peierare,& potest reuelare veritatem,etiã cum periculo alterius, vt sua tormenta euadat, dum aliter euadere non potest . Ego crederem hanc opi.Soti esse verã,& tutam;excepto si ille,contra quẽ interrogor,si pater,aut frater,aut persona,cui maximè teneor, aut valdè vtilis reipublicæ. Nam tunc ex quo iudex ille tyrannus decipi meretur , ego certè pro vitando tanto malo, formata bona conscientia quòd prima opin. vti probabilis, potest teneri, illam practicarem.

Sed vtrum prædictum crimen occultũ liceat reue-

reuelare iudicialiter pp vtilitatem, quæ ex eius punitione speratur, cōiter tenetur ꝙ non: imò & Adrian. dicit ꝙ nec extra iudicialiter, nisi pp necessitatem suam, vel alterius. Ego tñ credo ꝙ licitum est illi reuelare tm qui creditur ꝙ proderit, & non oberit, ēt qñ ex punitione vtilitas maior cōis speratur, quàm sit iactura illi homini ex cuius punitione proueniens, al. às aūt non licet reuelare: ad quod magis declinant doctores cōiter, & præcipuè pater Areualo de correctione fraterna conclu. 5. q. 7. f. 153. & conclu 6. propositio. 4 7. 9. & Soto de secreto vbi infra & in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. in responsione ad quartum argumentum. & Nauarro in sum. c. 18. nu. 26. 27. 39. vsque 42. & quando in hoc casu maioris vtilitatis cōis speratæ præcipitur à superiore prædicto, & non aliter, dicunt contra Adria. ꝙ reuelare tenetur, vt dictum est. Et totum hoc est verum excepto casu, quo iam constaret, aut constare deberet ꝙ ille criminosus est de illo crimine specialiter, & legitimè apud illum suum superiorem accusatus, vel iudicialiter denūciatus, simul & semiplenè probatum, vel ꝙ statim certissimè probabitur legitimè contra eū per vnum alium testem fide dignum omni exceptione maiorem: vel ꝙ super eo crimine iam specialiter contra illum sunt indicia manifesta, & sufficientia: quia indicia hæc æquiualet semiplenè probationi, & ſm omnes doctores, vbi infra allegantur, sufficiunt vt per viam denunciationis iudicialis, vel accusationis, vel ēt inquisitionis tantū generalis possit iudex pręcipere reo, & testib. & alijs vt reuelent quod de tali crimine, vel facto nouerunt: non autem sufficiunt vt per viam inquisitionis specialis contra reum sic præcipere possit, vt ait Nauarro in sum. c. 18. num. 38. contra Soto de Secreto in 2. membro. q. 6. dub. 1. & 3. & de iustitia & iure lib. 5. q 6. artic. 2. Infamia autē, & clamorosa insinuatio, siue querela cōis contra aliquem non solum sufficit ad præcipiendum modo prædicto, sed ēt ad inquirendū specialiter contra reum ſm omnes doctores. Igitur in his casibus prædictis, in quibus superior ſm ius hoc, vel illo modo potest pręcipere vt sibi veritas reueletur: tunc si quis id scit solum quia sibi sub sigillo, & fide secreti dictum est, non debet reuelare, vel testificari ad finem punitionis neque superior id præcipere potest vt videlicet violet fidem, sigillumque secreti contra ius naturale, vti secundum B. Tho. doctoresque communiter aiunt, Syluester tit. confessio. 3. q. 20. & tit. testes. q. 8. & Nauarro in sum. c. 28. n. 42. 48. 49. Et Adrianus in 4. de confessione dub. vlt. & Gabriel in 4. dist. 15. q. 6. conclu. 7. Si autem aliter, quàm per sigillum, fidemque secreti sibi cōmissi id nouit, tunc vtique tenetur ad præceptū generale, vel speciale superioris id pręcipere potentis criminosum illum reuelare, vel contra illū testificari: ad quod sæpè contingit, dùm contra tales criminosos specialiter accusatos, aut denunciatos cum semiplena probatione, vel pdictis indicijs, vel iā de tali crimine infamatos, ad complementum perfectæ, & legitimæ probationis superior præcipit sub excommunicatione generaliter, vt omnes, qui nouerunt, veniant super tali crimine testificando, vel reuelādo veritatem. Quia tunc tenētur, vt diximus, reuelare, & nō aliter. Contra se aūt nullus in hoc casu tenetur confiteri, vel reuelare veritatem, nisi id ei specialiter præcipiatur, qui iam de illo crimine est infamatus, vel sufficiēter indiciatus, vel qui est legitimè accusatus, aut denunciatus cum semiplena probatione. Ratio prædictorum omnium est, quia, aut ait gl. in c. cùm dilecti. de accusat. & c. qm. de proba. propter notabile nocumentum, quod huic occulto criminoso imminet ex eius reuelatione, & punitione, qd quantum commodè possumus in proximo vitare tenemur, & in nobis ita pati, non nisi legitimè condemnati obligamur: nullus ēt vocatus in testem credere debet ꝙ iudex legitimè petit contra se, vel alium illam testificationē, vel reuelationē: & iam ex consequenti nullus contra se, vel aliū tenetur testificari, vel veritatem occultam reuelare ad solam eius punitionem, nisi, vt, diximus, illi probabiliter constet, vel constare debeat ꝙ ipse criminosus sit iam infamatus, vel legitimè accusatus, aut denunciatus cum præfatis indicijs, vel semiplena probatione. Nullus namque pro crimine occulto, nisi modo prædicto accusatus, vel infamatus, & legitimè cōuictus, vel cōfessus in iudicio condēnari, vel puniri potest. Ad quod etiam facit c. cùm oporteat. & c. qualiter. & qñ. & c. inquisitionis de accusa. vbi dr ꝙ solius infamia delicti non sufficit ad inquirendum, s. specialiter reum, quem nulla resperit infamia. Sed si criminosus est sic occultus ꝙ etiam notus est alij duobus, aut tribus, qui mecum id viderunt, per quos legitimè potest probari contra illum: & ex eius punitione maius bonum probabiliter speratur, q̄ sit eius punitionis nocumentū, quia, s. alij timentes de cętero similia peccata, q̄ multiplicantur, magis cauebunt; tunc si superior id non exigit, licet ego nō tenear, sed licitè possim criminosum illum ipsi superiori ad eum finem, & punitionem vtilem reuelare, vel denunciare teneor tñ dum id exigit ipse superior, generaliter, vel specialiter, etiā si ille sit emendatus, maximè si probabiliter credo ꝙ per aliquē, quē ex his, qui mecum id nouerunt, reuelabitur, vt superius dictum est. Me aūt ipsum in hoc casu reuelare non teneor, sicut neque agere contra me accusando, aut veritatē confitendo, quousq; à superiore id mihi specialiter præcipiatur, postquā fuero legitimè accusatus cum sufficientib. indicijs, vel semiplena probatione mihi notificata, vel cū eius criminis infamia, vt sup. ēt dictū est. In his oibus cōsonat latius Pr Areualo, vbi sup.

Secun-

Secundò, Si autem illa reuelatio, aut testificatio exigitur ad 1m finem, videlicet solum ad emendationem criminosi, vel ad remedium peccati mortalis, aut mali præsentis adhuc, vel pendentis in futurum, vel imminentis alicui, vel vt satisfiat parti læsę, & nullo modo ad punitionē, quod sæpè contingit, q̄n sub excõicatione præcipitur quòd qui furatus est tale quid restituat intra tot dies, vel qui id scit notificet superiori, vt criminosus sic compellatur restituere, vel à malo statu, vel concubinatu recedere, & huiusmodi: tunc qui scit & sub sigillo secreti, tenetur tàm contra se, q̄ contra alium quantunlibet occultum criminosum secretè reuelare ei tantum, qui potest prodesse, & non obesse, modò sit ille superior, modò non: si credit ꝙ sine tali reuelatione illi malo, aut damno non prouidebitur suf ficienter, & per illam reuelationem prouidebitur, Aliàs mortaliter contra charitatem, vel contra iustitiam peccabit non reuelando, vel nō testificando, & illam excõicationem incidet, & tenebitur resarcire damnum damnificato; si quis ideò per iudicem rem suam, vel damni satisfactionem non habuit, quia ad dictum præceptū eius speciale, vel generale noluit ille testificari, vel occultum criminosum, vt dictū est, reuelare, vt peccator ille à suo malo statu recederet, vel proximo læso sua debita fieret satisfactio. Sed nota ꝙ hęc reuelatio dēt fieri cū minori detrimēto ipsius criminosi, vt possibile fuerit, vt proximè in tertio casu sequenti dicetur. Quòd si iā illi malo sufficiēter prouisum est, vel certè prouidebitur: non est reuelādus criminosus occultus: nisi sit legitimè accusatus, vel denunciatus, vt in casu primo casu p̄cedente cū illa distinctione, & in tertio sequenti hr̄. Ratio prædictorum est, quia tunc, & non aliter iudex legitimè, & iustè procedit sic præcipiēdo: & dùm de opposito non constat, pro iudice præsumendū est, ꝙ iustè procedit, maximè, in hoc casu, vbi non agitur in prędicium, vel ad punitionē alicuius, sed ad peccatū & damnum impediendum, ne procedat vlterius, & ad satisfactionem damni parti læsæ debitè faciendam. Ad quod etiā facit c. si Sacerdos. de offic. ordi. Videatur Nauarro, & Areualo, vbi supra, qui consonant expreßè.

Tertiò, Si verò illa reuelatio exigitur, & pręceptū, vel inquisitio fit ad vtrunq; finē, vel effectū, s. ad prouidendum malo præsenti, vel imminēti, simul & ad criminosum puniendū, vti cõiter fit in criminib. læsę maiestatis diuinæ, vel humanę, & in alijs criminibus adhuc pendentibus, vel imminētibus in futurum in perniciē, vel notabile damnum reipu. vel proximi cuiuscúque, vt sunt hęreses, proditiones, machinationes, latrocinia, & homicidia occultè grassantia, & falsificationes monetæ, & hmõi, tunc ad vtrunque finem oculus habendus est. Ità videlicet ꝙ qui eos criminosos occultos solus nouit, & non interrogatus, reuelare tenetur ei t m̄, qui creditur prodesse, & non obesse, modò sit superior, modò nō, quantum fuerit necessarium ad ea mala, vel damna sufficienter præcauēdū, vel ad remedium adhibendū: idq; faciendum est cum minori detrimento ipsius criminosi, vt possibile fuerit, ità vt nec plus, nec minus reueletur, q̄ necessariū, ad dicta mala plenè cauendū, & remediū adhibendū: quod ità faciendū est non obstante iur[am]ento, & promissione quacunq; citra secretū confessionis sacramentalis de non reuelando, nam secretū confessionis in nullo casu, ē t ad saluādū totum regnū reuelandū, sità vt in notitiā peccatoris veniatur aliud aūt quodcunque secretum reuelari debet, vt dictum est: ēt si pp id ipse criminosus detrimentum vitæ ex sua culpa incurrat, & puniendus sit, dùm aliter illa maiora mala, quorum ipse est causa, caueri non possunt. Et hoc est verum, dùm iste reuelator, aut testificator nescit ꝙ iam illi malo imminenti sufficiēter prouisum est, aut certè prouidebit efficaciter, & opportunè per ipsum criminosum iam verè pęnitentem, & damna resarcientem, vel per alium quemcunq; vt ad eū finem efficaciter obtinendum oportet. Nam si hoc certò scit, tunc nō dēt illum criminosum occultum cū tanto eius detrimento, vel ad eius punitionem reuelare. At verò in casu, quo constaret ꝙ iste criminosus occultus sit iam specialiter accusatus, vel denunciatus cum indicijs, vel semiplena probatione, vel de eo crimine sit specialiter infamatus: tunc etiā si malo imminenti prouisum est, & ille iam emendatus sit, nihilominus est ad præceptum superioris ad punitionem necessariò reuelādus, si aliter, quàm per sigillum secreti notus est, vti superius in primo casu dictum est. Cum omnibus supradictis consonant B. Tho. 2. 2 q. 69. art. 1. & q. 70. art. 1. & q. 33. artic. 7. & Caietan. ibidem, & in quodlib. & Soto de Secreto in secundo membro. q. 4 q 6. per totum. & q. 7. Et de iustitia & iure lib. 5. q. 6. artic. 1. & 2. & quæst. 7. Et Paludan 4. dist. 19. quæst. vltima. Et Gabriel in 4. distinct. 15. q. 6. concl. 7. & Adrianus 11. quodlib. & latius Nauarro in sum. c. 28. num. 35. 36. 42. 43. 46. 48. 49. & c. 17. num. 134 135. & c. 18. num. 38. 39. 40. 55. 56. 57. 58. & c. 27. num. 15. Et Pater Areualo de correctione fraterna. concl. 6. propositio. 5. 7. & 9. & Syluester. confessio 3. q. 20. testis. q. 8. & tit. furtum. q. 15. & correctio. q. 8. quanuis ipse ibidem. q. 9. & excommunicatio. q. 8. malè dicat quòd etiam ad emendam peccati semper peccator occultus reuelandus est superiori id sub excommunicatione præcipienti: alioqui illam excommunicationem id sciens, & non reuelans incurret etiam si præceptum illud non obliget, & criminosus iam sufficienter emēdatus, & omni malo prouisum sit, quod tamen ex supradictis falsum esse constat.

Igitur resolutoriè dicamus ꝙ ad præceptum supe- Resolutio.

superioris generale, vel speciale, vt ait expressè Nauarro in sum.c.25.nu.35. 42.46.48. 49. & c. 17.nu.134 135.semper subditus modo prędicto se,& alium criminosum occultum reuelare, vel contra illum testificari, vel veritatem confiteri tenetur, exceptis septem casibus sequentibus.

Primò qñ generaliter, vel specialiter id exigitur solum ad emendationem peccati mortalis illius, vel ad pręcauendum malũ imminens reipu.vel proximò cuicunque, vel ad satisfaciẽdum damnificatis de damno recepto:& iã criminosus ille sufficienter emendatus est, vel satis credibile,& certũ est, ꝙ ad secretam monitionem, vel alio modo cum minori detrimento ille emendabitur, vt oportet,& damnum imminens omninò cauebitur, & proximo damnificato debitè satisfiet. Tunc.n.iam cessat causa finalis ad iustè pręcipiendũ:& ex consequenti cessat obligatio, & pęna illius præcepti: neque tunc iste criminosus ad hunc finẽ reuelandus est, nisi constaret ꝙ sit iã de illo crimine infamatus, vel legitimè accusatus, aut denunciatus cũ sufficientibus indicijs, vel semiplena contra illum probatione aut infamia: nã tunc ipse specialiter à iudice interrogatus sub iuro, vel per obedientiam, ẽt si emendatus sit, tenetur confiteri veritatem contra seipsum, vt infra dub. 3.hř: tenetur etiam quẽlibet alium ẽt emendatum prædicto modo accusatũ, vel infamatum reuelare, ẽt ad generale præceptũ superioris, qñ aliter, q̃ per sigillum, fidemq; secreti sibi commissi, id nouit: quia tunc non est omninò occultus,& ad commune bonum iudex ex officio legitimè procedit ad illius criminosi punitionem, vt supradictum est.

Secundò, qñ id generaliter, vel specialiter à superiore præcipitur, vel inquiritur non solũ ad prædictum finem cauendi aliquod malum, vel ei prouidendi, sed ẽt ad illum criminosum occultum puniendum. Tunc.n. qui solus illum nouit non debet illum reuelare, nec contra illum testificari, nisi qñ constaret ꝙ ille criminosus de illo crimine est infamatus, vel specialiter,& legitime accusatus, & est vnus alius testis fide dignus, aut indicia sufficientia & manifesta contra eum. Nam tunc si superior specialiter, vel generaliter præcipit ad complementũ probationis, ꝙ quicunque scit reuelet, vel testificetur super eo crimine: vtique tenetur qui aliter, q̃ per sigillũ secreti, scit, illũ reuelare, vel testificari: quia iã non omninò occultus est. Tenetur ẽt ille sic accusatus, vel infamatus confiteri veritatem cõtra seipsum, si id specialiter ipsi pręcipitur,& ei cõstat de prædictis indicijs, vel semiplena probatione, vel infamia cõtra ipsum, vt optimè probat Soto de secreto in membro.2.q.7.conclu.3. & non aliter, vt supradictum est.

Tertiò, qñ quis id nouit sub sigillo secreti ad cõsilium, vel remedium animæ, vel corporis, aut famæ, aut rerum alicui præstandum super tali delicto, vel negocio quocunque, vt est medicus, obstetrix, iuris consultus, aduocatus, cõsiliarius, aut alius adiutor, cui hoc ad remediũ secretè manifestatum, aut commissum est: nam hic etiam si sub excommunicatione, vel iuramanto specialiter cogatur à speriore, vt super eo negocio illius personæ dicat quod scit, & audiuit, peccat mortaliter id reuelando, vel testificando quod per hanc solã viam nouit: etiam si sciat esse plenam aliàs probationem, vel infamiam contra illum. Sed solum dicere potest, id quod alio modo nouit, vel audiuit: sicut de Sacerdote communiter dicitur ad seruandum sigillum sacramẽtale: quanuis non omninò par ratio sit. Et hoc est verum, excepto si talis reuelatio esset necessaria ad maius malũ, vel dãnum reip. vel proximi imminens præcauendũ. Nã tunc ad remedium adhibendum omne secretum non sacramẽtale reuelandum est ei tantum, qui potest prodesse, & non obesse,& eo modo, quo superius secundum omnes doctores,& Nauarro in sum.c.25.nu.41. 46.48.49. declaratum est.

Quartò, quando cõstat aliquid acceptum esse in recõpensam certi debiti liquidi sibi ex iustitia,& non ex promissione rãtum, vel alio modo debiti, neque esse iam peccatum furti in eo, qui id retinet, vel accepit, neq; per iustitiam, vel alio modo potest id recuperare sine magno detrimẽto, aut sine inimicitijs,& huiusmodi: tunc enim non est reuelandus occultus ille detentor. In quo & Nauarro in summa. c.17.nu.114.115.& c.25.nu.46,& Medina de restitutione. q.3. causa 12. & latius q. 11. sibi consonant, ibi etiam videantur quædam alię circunstantiæ circa hoc consideranda.

Quintò qñ quis cogeretur ità denunciare, vt probaret quod probare non posset: aut qñ id facere non posset, vel testificari sine magno suo detrimẽto in persona, fama, aut reb. suis: tunc.n. iusto huius imminẽtis dãni timore legitimè excusatur:& solum tenetur, vt cõmodè potest, secretè reuelare, si id ideò etiam sine tali detrimẽto facere potest; aliàs non, nec aliter obligant huiusmodi præcepta superiorum, neque eorum ligãt excommunicationes, vt supra dictum est.

Sextò, quando quis id audiuit solum à leuib. personis nõ fide dignis ità quòd ipse de leuitate notaretur, si id ideò crederet, aut denunciaret, vel de auditu tantum testificaretur, vel si crederet quòd propter hoc suum dictum iudex plus debito contra reum moueretur: nam tunc melius esset facere quod ipse, à quo id sciuit, vel audiuit testificaretur.

Septimò, si est persona priuilegiata aliquo iure, vel priuilegio, ne in tali casu teneatur testificari, non tenetur ad id, quanuis ad alio modo reuelãdum, si eo modo sibi præcipitur, benè teneatur, vt supra dictum est.

Contra supradicta Gerson in alphab.34.litera. *Argum.*

ra q.& sum.Ange.tit.denunciatio. §. vlt. & confessio delicti secundum Panor.in c.super,de cōfessis,& clariss. doct. Medina in sua lectura, & Areualo de correctione fraterna conclu.6. propo.7. Et quidam alij doctores aliter dicunt, videlicet ꝙ qn̄ crimen,vel factum est notoriū,puta furtum,vel homicidium,aut Satorum combustio,& patrator occultus:tūc qui solus id nouit, quia vidit,tenetur ad præceptum ēt generale superioris illum reuelare, vel testificari cōtra eū: aliàs incidet excōicationem contra non reuelantes inflictam: non aūt qn̄ sub sigillo secreti sibi commissi maximè ad remedium habēdum super aliquo negocio id nouit, in quo omnes concordāt,vti superius dictum est. Et rō primæ partis, in qua est tota differentia huius opinionis, est, quia quilibet tenetur suo superiori obedire in his,quæ ille pōt præcipere.Sed in casu prædicto superior potest inquirere,& præcipere, vt subditi criminosum reuelent vti nouerūt. Quod patet tum quia ecclesia pōt super occulta per accidens, si per se,aut de se manifesta sunt, vt sunt actus exteriores quantumlibet occulti ex defectu testiū,vel probationū, aliàs in his nunquam procedere posset, qđ absur, fm doctores cōiter & Caiet.2. 2.q.11.art.3. & 4.tùm etiam quia sic habet practica ecclesiæ, vt etiam habetur in c.si sacerdos.de offic.ordin.vbi dicitur quòd ad petitionem partis læsæ potest iudex auctorem dāni occultum generaliter excommunicare: quæ practica vana esset,si ad tale præceptum subditi non tenerentur reuelare: igitur.

Respon. 2 Resp.ꝙ quando id fieret ad prouidendū grauī malo, quod etiam timetur in futurum, puta quia sunt heretici inficientes, latrones, vel homicidæ vagantes occulti, tunc est obligatio eos reuelandi,& non aliàs, vt supra dictū est; & ità concordantur opiniones. Ideò ad prædictum argumētum dico ad minorem quòd qūo superior potest præcipere,ità & non aliter tenentur subditi obedire: superior autem in casibus supradictis occultis, in quibus stat differētia opinionū, licet possit ità generaliter, & aliquando specialiter præcipere aliquibus,vel alicui,vt videlicet subditi hæc occulta reuelēt quomodo secūdum ius diuinum humanum debēt reuelare ad finē, qui prætenditur, quod non nisi,vt supradictum est, fieri debet. Et hoc est verum, etiam si ipse malefactor occultus iuramento cogatur cū alijs vt reuelet malefactorem: quia cogitur non vt reus, sed vt testis,vt debitè reuelet,vt dictū est, & ait Soto de secreto in secundo membro q.7. dubio 1.fol.64.Et quòd ità, & non aliter, sit intelligendum præceptum superioris, & omnia præcepta generalia superiorum, constat ex supradictis in 1. dubio præcedente, vt expresse etiam ait Nauarro in summa c.18.nu.39.40.& c. 17.nu.134.135. Præcipit id etiam iudex,& generaliter id inquirit, vt suo officio publico & scandalo in foro ecclesiæ,vt potest,satisfaciat:& quia fortè indè apparebunt alia indicia sufficiētia ad specialius inquirendum contra criminosum: potest enim tunc,vt etiam ait Soto vbi supra, per viciniam inquiri de indicijs: videlicet qua hora, quo loco, & quibus armis ille occisus est. Et si illa indicia aliquem in particulari infamia denotauerint, tunc contra illum etiam specialis inquisitio iniri posset. Et ità practica ecclesiæ saluatur,& intelligenda est. Nam quod vno modo,puta per viam accusationis, aut denūciationis,aut generalis inquisitionis facere licitum est,id alio modo puta per viam inquisitionis specialis contra rrum,aut è conuerso, sæpè illicitū esse constat: id quod maximè attendendum est.

Tertium dubium est vtrum ad præceptū iudicis teneatur quis confiteri delictum suum cōtra seipsum. Dubium. 3.

Resp.in hoc sunt variæ doctorum opiniones, quæ & prima facie sibi inuicē videntur aduersari,quarū aliquas refert gl.ī c.ex penultīb.di.50

1. Opi. Nam glossa in c.2.de confessis.lib.6.ait absolutè quòd positioni criminosæ reus non tenetur respondere.

2. Opi. Sed Innocentius in c.1.de confessis.& in c.dudum.Et Speculator in tit.de positionib.§.7.vers. 19.& Bar.in l.Marcellus.ff. de actionib. rerum amotarum,quod dr̄ Infortiatum,licet ipse Bart. in l.2.C.de iuram. calum. non se satis explicet: Istorum ergo & quorundam aliorū opinio limitans, magisq; declarans prædictam opinionem glossæ, tenet ꝙ in notorijs per sententiam iudicis, vel famosis,& in his,quæ impediunt ordinis executionem post peractam pœnitentiam,vel beneficij retentionem,& in his,in quibus locupletatur quis cum iactura alterius, vel quæ sunt in periculum reipublicæ, vel qn̄ agitur vt quis desistat à peccato, vel vt eius peccatū impediatur, tenetur reus iudici illum interrogāti respondere veritatem,& non aliàs. Et cum hac opinione sunt etiam plures alij doctores.& facit.l.4 ff.de testibus, ꝙ consanguineus non potest cogi testificari contra consanguineum intra certū gradū.

3. Opi. Tertia opinio est Panorm.in c.1. de confessis, quę stat in duabus propositionibus.Prima quòd si iudex procedit ad instantiam partis,tunc reus tenetur respondere positioni criminosæ si id,de quo quæritur, sit famosum,vel etiam (vt aiunt summa Angelica,& Syluester tit. confessio delicti.q.1.secundum Beat.Thom.) si sit semiplenè probatum, & impediat ordinis executionē, vel beneficij retentionem,de quo agitur, nec venit imponenda pœna temporalis.

Secūda ꝓpositio huius opi.est ꝙ si iudex procedit ex mero suo officio per inquisitionē, tunc solum tenetur reus eius positioni criminosę rn̄dere veritatē,si id,de quo quæritur,notoriū,vel

famosum sit, sed sum. ange. & Sylvester, vbi supra addunt alias duas conditiones, quæ in prima propositione positæ sunt, & ità idem iudiciũ dicunt esse in casu secundæ propositionis, qñ iudex ex officio procedit per inquisitionẽ, & in casu primæ propositionis, qñ solum ad instantiam partis procedit. Et hęc, 2. opin. Pan. dicit itá esse limitandas, & intelligendas alias aliorũ doctorũ opiniones suprapositas, & Speculatorem. titu. de inquis. §. viso igitur. col. 5. ver. inquisitores quoque & c. Sed quia practica est in oppositum, ideò est quarta opinio sequens.

4. Opinio. Quarta opinio, quæ verior vr̃, & cõiter practicatur, tenet ꝙ modò iudex procedat ad instãtiã, partis, modò ex officio tm̃, modò agatur ad pœnam tm̃ spirituale, modò ẽt ad temporalem, vel corporalẽ, ẽt ad pęnam capitis, semper tenetur reus à iudice sub pręcepto, vel excõicatione, vel iuro inquisitus ei obedire rñdendo veritatẽ: & contra seipsum: si contra eũ est infamia scandalosa, aut semiplena probatio ꝑ vnũ testẽ fide dignũ oĩ exceptione maiorẽ, aut indicia manifesta, vel sufficiẽtia sũt cõtra eũ, & nõ aliter rñdere tenetur, nisi stãtib. his trib. conditionib. vel aliqua illarũ quãuis mẽdaciũ dicere nõ possit, sed verbis æquiuocis, aut simulatis, veris tñ ad suum sensũ tacitũ, sicut in occultis põt rñdere: qa nec aliter iudex eũ cogere põt, nec lrĩme procedit.

Hæc opinio probatur quadrupliciter. Primò quia quanuis in criminalib. vix admittantur positiones criminosæ ab vna parte contra alterã cõtinentes turpitudinem rñdentis, puta ꝙ rñdeat si occidit, si est adulter, & c. vt hoc ẽt ait gl. in c. 2. de confessis. lib. 6. in verbo Absque rationabili cã, & doctores cõiter. At verò qñ iudex ad instantiam, vel querelam partis, vel eius accusationem, vel delationem criminis incipit procedere contra criminosum, iã indè sicut qñ est aliqua infamia cõtra eũ, ẽt ex suo officio procedit ad vtilitatem publicam: & facta informatione, & per eã inuenta aliqua infamia, aut vno teste fide digno, aut indicijs sufficientib. cõtra illum, tunc ipsum legitimè cogit iurare, aut sub excõicatione præcipit vt confiteatur veritatem, & ex consequenti reus ipse obedire tenetur eã clarè confitẽdo, aliàs mortaliter peccaret, & non posset absolui per sacerdotẽ, nisi veritatẽ confiteatur. Ad quod facit c. si. de iureiu. & ibi doctores.

Secundò ad idẽ est ratio, nam vt hr̃ in c. vt famæ. de sen. excõ. interest reipub. vt crimina non maneant impunita. Et ad idẽ est. l. per oẽs. C. de defensor. auita. Itẽ l. 4. §. hoc aũt indicium. ff. de damn. infect. vbi dr̃ ꝙ iudex non debet interponere officium suum ad vtilitatem priuatam, ibi dicunt doctores cõiter, bene aũt ad vtilitatẽ publicam, ne crimina maneãt impunita, vt dictum est. Inde ẽr fit ꝙ ad eum finem iudex debet cũcta rimari ꝑ oẽs vias aliàs licitas, vt inueniat veritatem, vt habetur. 30. quæst. 5. c. iudicantem, & ibi glossa cum concordatis. Nunc autem vbi est infamia, aut semiplena probatio, aut indicia sufficientia, est via licita ad inquirẽdum veritatem secundum omnes doctores, vt elicitur ex c. qualiter & quando primo & secundo, & c. super his. de accusa. ergo tũc iudex ex officio legitimè ꝓcedit inquirendo, & consequẽter reus illi obedire tenetur veritatẽ rñdendo, sicut in oĩbus alijs, in quibus superior ex officio legitimè procedit.

Item tertiò probatur idem ex practica cõmuni, quæ non est condemnanda, dum de eius abusione non constat manifestè.

Item quartò ad hoc idẽ sunt doctores vtriusque iuris communiter sic docentes, & præcipuè B. Tho. 2. 2. q. 60. art. 1. & 2. & ibi Caietanus, Soto de secreto in secũdo membro q. 2. & latius q. 7. conclus. 1. & 2. & de iustitia & iure lib. 5. q. 6. art. 1. & 2. & q. 7. Et Nauarro in sum. c. 25. num. 35. 36. 43. 49. vt Gregorius Lopex super 7. partita. tit. 29. l. 4. & ad idem ait esse Pan. in c. 1. de testibus cogen. licet vbi supra in 3. opin. aliud dicere videatur. Et ad idem est etiam Archidiaco. §. Item quod dicitur. 2. 2. q. 2. & Bar. in l. Marcellus. vbi supra in 2. opin. refertur, magis videtur pro hac quarta opinio. & similiter Speculator ibidem allegatur, & alij plures.

Pro hac etiam opinione faciunt expressè leges Hispaniæ vt est. l. 4. titu. 29. in 7. partita. & l. 23. tit. 1 1. in 3. partita, quæ approbantur in l. 1 1. in legibus maioriti, quæ habentur in volumine pragmaticarum ordinis iudiciarij, consonat omnino Roderi. Xuarez in 4. l. nu. 2. tit. delas iuras lib. 2. in foro legum. Item Anto. Gomez. in 3. tomo resolutionum suarum cap. 12. de probatione delictorum nu. 5. & Bernardus Diaz. in sua practica criminali. c. 118. videatur de his Sylua nuptiali lib. 3. num. 28. vsque nu. 45. & c.

Sed vtrum ad hoc quòd reus teneatur iudici rñdere veritatem, vt dictum est, sit necessarium, ꝙ iudex ei notificet ꝙ contra ipsum est infamia, vel semiplena probatio, vel indicia sufficientia, quòdq; de hoc constẽt ipsi reo, sunt opiniones. Nam Caiet. & Soto, & Nauarro, vbi supra, & multi alij dicunt ꝙ sic: multi etiam alij dicunt ꝙ nõ, vt Gregorius Lopex refert, vbi supra, & practica etiam est ꝙ non est necessarium ꝙ id reo constet, sed debet pro iudice præsumere ꝙ legitimè procedit, dum de opposito non constiterit sufficienter, & ità ẽt tenet Pater Areualo de correptione fraterna conclu. 6. proposi. 4. & 5. & 7. 8. & 9. Nobis aũt hoc durissimum vr̃. Ideò potius dicendum apparet ꝙ in causa tanti dispendij, dum reus dubius est an sit infamia, aut semiplena probatio, aut indicia sufficiẽtia cõtra eũ, id quod sæpè accidit, nã iudices cum leui rumore, & leuibus iudicijs gloriosum sibi æstimant, si statim sub iuro, & minis, & alijs vexatiob. mille

se artibus vtentes à reo extorqueant veritatem de crimine occulto, quod contractum suspicantur. Et tunc dico sub meliori iudicio ꝙ nisi de prędictis constet, vel rationabiliter constare debeat ipsi reo,& ꝙ iudex legitimè contra eum ità procedit,non tenetur illi respondere veritatem, quamuis non debeat mentiri, vt supradictũ est, neque tunc pro iudice præsumendum.Et conso nat Nauarro,& Soto vbi sup.& memb.3.q.2.de secreto,aliiq; doctores supradicti & gl.in c.cùm dilecti de accusationibus, & in c.qm̃, de proba.

Argum. 1. Si contra prędictam quartã opinionẽ arguaſ. Primò ꝙ vt ait Pan.vbi sup.nullus tenetur seipsum procedere cum tanto suo detrimento, ẽt si sit aliqua infamia contra eum:quia infamia sępe fallax est.Item quia veniens ad iudicium contra alium debet venire paratus, & hr̃e secum sufficientes probationes,aliàs silere debet.6. q.2.c.si tñ.& c.placuit.& 2.q.7. c. si quis eps. Ad quod facit Io.Andr.in regula.infamibus.de reg.iur.lib. 6.in mercurialib.dicens ꝙ excipiens contra electionem debet probare,fm̃ c.dudum.2.de elect. quia etiam vt habetur.l.nimis graue. C.de testi. & C.de eden.l.1.& l.qui accusare.Item l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstionib. in pandectis, reus non debet ministrare arma (videlicet probationes)aduersario contra seipsum: imò & accusator deficiens in probatione punitur fm̃ iura.2.q.3.c.calumniator.c.qui non probauerit.& q.vlt.c.quisquis, quamuis id iam non sit in vsu.

Respon. Respõd solum est verum, qñ ad instantiã partis ad priuatam eius vtilitatem proceditur: secus qñ iam iudex ad vtilitatem etiam publicam ex suo officio inquirit,atque procedit, vt supra dictum est, contra quod argumentum non valet.

Argum. 2. Secundò arguitur ad idem, quia reus põt de carcere fugere mortem fm̃ B.Tho.2.2.q.69. ar. 4.etiam vincula rumpendo fm̃ plures doctores, licet Syluester.tit.fugere,dicat oppositũ:& similiter citatus super crimine morte digno non tenetur comparere,licet vt contumax tanquã conuictus, vel confessus possit absens condemnari: ergo similiter reus in casu huius 3. opinionis potest effugere mortem non respondendo veritatem, dummodò non mentiatur, quamuis vt contumax torqueatur,vel condemnetur.

Respon. Resp.Et si concedatur antecedens, negaſ consequentia: quia non est simile:nã dum fugit,& citatus non vult comparere,non facit iniuriã ministris iustitiæ,ex quo nec illis resistit,neq; violentiam infert: sed suam tñ cãm deserit de illa diffidens,& præsentiam negat,quam, vti supponitur,non tenetur exhibere ad morẽ,quam inde sibi videt imminere. At verò dum iam p̃sens in iudicio legitimè cogitur rñdere, vtiq; faceret iniuriã,resisteretq; iustitiæ,eiusq; ministro,non rñdẽdo,sicut q fugeret resistendo,aut qui iussus ascendere patibulũ, aut iugulum gladio iustitię nollet exhibere,vti B.Tho.vbi supra significat.

QVAESTIO XLIIII.

Vtrum beata Maria vllo tempore habuit peccatum originale, vel actuale.

RESP.Per sex conclusiones,quarũ prima est. Beata Virgo Maria nullũ peccatum actuale habuit in tota vita sua. Patet fm̃ Augustinũ in libro de natura,& gratia c.14.& Anselm.de conceptu virginali c.18.& cõiter doctores, & ecclesię publicã,generalemq; de hoc prędicationẽ,& celebrationẽ. Et tandẽ in cõcilio Trid.sess. 5. in eius fine dr̃ Beata & immaculata virgo Maria, & sess.6.cano.23.hr̃ ꝙ de beata Virgine tenet ecclesia ꝙ ex priuilegio sp̃ali oĩa peccata,ẽt venialia,vitauit.Hæc ibi. Et ita vr̃ hoc iam saltẽ occultè eẽ reuelatũ ecclesię,& tãquã de fide tenẽdũ. Conclu. 1.

Ex quibus patet. Primò ꝙ oppositum tenere est non solũ erroneum,sed ẽt hæreticũ.Sed vtrũ sit hæreticũ propriè, & strictè, quidã dicunt ꝙ non:ex quo prędicta eius puritas nec hr̃ expressè in sacra scriptura, nec indè elicit in bona consequentia:benè tñ est hæreticũ largè,sicut & p̃fata puritas est largè de fide,quia.s.ecclesia vniuersalis beatam virginẽ prædicat,& celebrat immunem ab omni peccato. Sed saluo meliori iudicio pp hoc vr̃ ꝙ sit ẽt propriè hæreticũ: & prędicta puritas sit propriè de fide:sicut & pp hanc eandẽ rõnem iidem, & omnes alij doctores cõiter tenent de fide strictè ꝙ beata Virgo fuit sanctã,immunisq; ab originali,antequam ex vtero nasceretur:de quo latius sup.q.17.§. 1. & 7.hr̃. Patet secundò ꝙ Chrysost.super id Io.2. Filij vinũ non hñt.& Theophilactus super Matt.12.dicentes beatam Virginẽ habuisse motũ aliquẽ vanæ siue mũdanæ glorię.Et super Matth.1. Chrysost.dicens eã fuisse peccatricem (vt infra refertur in tertio arg.contra sextam conclu.) Et Origenes super illud Luc.2.Et tuam ipsius animam pertransiuit gladius, dicens Mariam cum Apostolis fuisse scandalizatam in passione Christi,& alibi etiam dicẽs ꝙ Maria indiguit purgatione: ideò & Lu.2.purgata est. Isti itaquã,& alij eiusmodi doctores,& similia eorum dicta, aut ad bonum sensum propter reuerentiam ipsorum piè interpretanda sunt, aut certè sunt omninò refutanda. Errauerunt enim in his sine pertinacia, sicut in alijs iidem, alijque sancti, catholicique doctores piè errauerunt,quando nondum veritas omnibus in ecclesia manifesta erat; neq; tũc beatę Virginis puritatem tam manifestè,vt nũc, prædicabat. De his pulchrè agit Durandus in 3. dist.3.quæst. vltima. & Gabriel eadem dist. 1.q. 1.dub.1. vbi & glossat aliud simile dictum diui Augustini.Et Vega de iustificatione lib.14.c.vlt. Quare Gregorius Arimi.in 2.dist.n. 30. vt concederet in beata Virgine peccatum originale, impiè quoque in ea concessit actuale.

Conclusio 2, Beata Virgo Maria potuit cõcu-

pi sine macula peccati originalis. Probatur, quia *Conclus. 2.* non implicat contradictionem; neq; repugnantia vlla est, vt patet, nam detur illa, ergo, Cùm Lu. 1. nõ sit impossibile apud Deũ omne verbũ, sequitur intentum. Et confirmatur. Quia quod Christus de facto fecit in sui ipsius conceptione quoad hoc, potuit etiam in suę matris, & cuiuslibet alterius conceptione. Non enim videtur ratio impossibilitatis, & in hoc non est dubium.

Conclus. 3. Conclusio 3. Non est hæresis, neq; peccatum mortale, aut veniale sentire hoc, vel eius oppositũ de facto in B. virgine fuisse, quousq; per Papam, vel per Ecclesiam determinatũ sit, idq; est verum secluso scandalo, & pertinacia. Quòd nõ sit hæresis, neq; peccatũ mortale, patet, quia contra oppositũ asserentes est excõicatio Sixti. 4. in extrauag. graue nimis, quę hr̃ ti. de reliq. & ven. Sanct. & refertur, confirmaturq; ab Alexandro 6. in bulla, illius, qui se (vt hr̃ in libro dicto Monumenta fratrũ minorũ primę impressionis tractatu 2. fol. 74) & tandè in concilio Trid. Sess. 5. canone vltimo, vbi ẽt pro rõne suę prædictę decretalis Sixtus IIII. dicit ꝙ hoc nondũ est decisum, seu determinatũ per Ecclesiã. Et quamuis hæc clausula nõ habeat in eadẽ bulla Sixti. IIII. graue nimis, quæ refertur in dicto libro Monumenta fratrũ minorũ f. 34. tñ hoc nõ obstat. Nã (vt dictũ est) si hoc esset decisum per Ecclesiã, iam hæreticum esset, vel mortale peccatum asserere oppositũ (quod tñ dicere prohibet Sixtus. IIII. ibidem) non aũt id dicere prohiberet, si ita esset ꝙ oppositũ esset decretum per Ecclesiam.

Corollar. Ex quo sequitur ꝙ concilium Basilien. dicens ꝙ opinio tenens beatam virginem conceptã sine peccato est pia, & rationabilis, quodq; vt talis à dicto concilio approbatur, quodq; nulli de cætero est licitum oppositũ prædicare, siue docere: tale inquã conciliũ quoad hoc non est authenticũ, nec habet vim concilij generalis, licet habeat quoad aliqua ante illud schisma ibidem præcedentia. Quia cùm præcesserit præfatã extrauag. Sixti; & tñ ipsa extrauagans dicit apertè ꝙ hoc nondum est determinatũ per ecclesiã ergò prædictum conciliũ quoad hoc non habetur pro determinatione ecclesię determinantis hoc, vel illud de necessitate credendum. Et confirmatur hoc corollarium, quia illa congregatio Basiliensis, quę decreuit beatam virginẽ sine originali peccato conceptam esse, iam discesserat à vero Papa Eugenio. IIII. vt patet ex ordine sessionũ: nam in sess. 34. Septimo calendas Iunij de facto deposuerunt prædictum Eugenium Papam, & aliũ Amadeum quendam elegerunt, putàtes se per hoc Ecclesiæ cõcordiam facere. Et posteà in sess. 36. 18. Calend. Octobris sequẽtis fecerũt prędictam determinationẽ de immaculata virginis conceptione. Quòd autẽ ille Eugenius. IIII. fuerit semper verus Papa, & non Amodeus ille electus ab illa congregatione Basil. indè patet, quia tũc & post semper est habitus pro vero Papa, computatusq; in numero Põtificũ, & successor eius Nicolaus. V. & alij sequentes: licet ille Amadeus Antipapa Basil. simul concurrit cum prædictis duobus, s. Eugenio IIII. & Nicolao V. eius successore. Itẽ ad idem facit concilium Lateran. 3. sub Leone X. sess. 11. in bulla, Pastor ęternus, vbi expresse dr̃ ꝙ cõciliũ Basil. post eius trãslationem factam per Eugenium Papã non fuit, neq; meretur amplius concilium appellari: & posteà ibidem facta nullũ robur habet. Hæc ibi.

Quòd si ad pdicta dicatur ꝙ Eugenius. IIII. & Nicolaus. V. approbauerunt oĩa acta dicti cõcilij Basilien. pter ea, quę contra ipsum Papã gesta sunt, id vtiq; negatur, sed solũ aliqua pro cõi concordia approbauerunt, de quorum numero articulus iste cõceptionis nõ est. Imò ẽt si ipsum cõcilium generaliter approbassent, id intelligitur de nobiliori, & certiori statu eius, in quo. s. vnio ipsa facta est, & antequam à vero Papa discederet, vt de concilio Constantiensi dicit Caieta. in 1. quodlib. de potestate Papæ, & concilij c. 8. quod vt dictum est, indè constat, quia si ẽm Sixtum IIII. non habet vim determinationis ecclesiæ quoad hoc, ergo ipsum Concilium Basil. nullo modo quoad hoc tanquam conciliũ vniuersalis ecclesiæ est approbatum: quãuis in Gallia & alibi ecclesia Romana id tolerante, vt tale acceptũ sit: quia auctoritate Papę institutũ, inchoatũ, & tandè prosecutũ est, vt infra f. 256. in fi. probationũ sextæ concl. etiã de hoc habetur.

Quòd aũt non sit peccatum veniale hoc, vel illud sentire, indè liquet, quia nulla lege prohibetur. Itẽ quia aliàs nõ permitteret ecclesia hoc vel illud sentire, & docere, si esset peccatum veniale: sed potius id prohiberet, aut reprehenderet, & vt cauẽdum doceret, & prędicaret: quorũ nihil facit, vt patet etiam per extrauag. Sixti supradictam. Igitur non id tolerat vel permittit vt malũ, sed vt licitum concedit: quamuis Io. maioris in secunda sententiarum dist. 30. & aliqui alij dicant, & malè, esse veniale peccatum, tenere beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptã. Prædictam conclusionem tenet etiam expressè Caieta. in quodlib. & in 3. par. q. 27. art. 2. & 1. 2. q. 81. art. 3. cum doctoribus cõmuniter.

Tãdem in vltima parte conclusionis ponitur limitatio (scilicet secluso scãdalo & pertinacia) quod ideo dr̃: quia quãuis ex parte veritatis, seu falsitatis, huius, vel illius opinionis, sit licitũ tenere, & dicere hoc, vel illud (ex quo est ignorãtia inuincibilis, & probabilitas p alterutra parte, vt patebit etiam infra) tamen potest fieri illicitum mortaliter, vel venialiter, ex circunstantia scandali probabiliter imminẽtis, quòd etiam contingit in omni alio actu morali ex suo genere licito, qui per circunstantiam scandali vitiari potest. Similiter ratione pertinaciæ potest illicitum fieri, videlicet dum quis non habet animum

mum paratum standi ecclesiæ determinationi,si fieret circa hoc. Ex quo sequitur quòd publicè populo prędicātes in ecclesijs doctis, pariter & indoctis,beatam Virginem fuisse conceptam in originali vix excusantur à peccaro mortali, aut veniali: non quidem ratione veritatis,aut falsitatis dicti, sed ratione scandali probabiliter imminentis,saltem in Hispania, & Gallia,& alibi, vt patet experientia: & tanquam scandalosi tales prædicatores condemnati sunt per vniuersitatem Parisiensem: & sententia lata est contra quendam Ioannem Veri, qui id prædicauerat anno Domini.1497.vt habetur infra f.255.Igitur cùm tale vulgi scandalum non sit pharisaicum,nec ex malitia,vt patet,quanuis Caieta. in quodlib.de hac materia dicat oppositum:sed est scandalum pusillorum,aut piè ignorantium,vel potius piè,& verè credentium,vt infra patebit: neque enim talis prędicatio,ꝙ beata virgo concepra est in originali est expediens, aut vtilis ad fidem,& bonos mores, dùm ecclesia id non determinat:sed potius opposita prædicatio,atque credulitas de priuilegio immaculatæ cōceptionis beatæ virginis expedit ad pietatem fidei,deuotionemque Virginis Gloriosæ, & eius honorem,vt ipsa experientia patet:ergo tale scandalum est necessariò cauendum secundum sanam doctrinam doctorum: & per consequens potius est prædicandum in fauorem immaculatæ conceptionis beatæ Virginis, & contra oppositum prædicantes, tanquam contra scandalosos esset procedendum à prælatis ecclesiæ.

Argum. Si contra prędicta arguatur,ꝙ regula monialium conceptionis facta per Iulium secundum confirmatur per ipsum, & per ecclesiam, vt patet latius infra in 6. conclusione in secūda & tertia probatione. Hæc aūt approbatio videtur habere vim determinationis ecclesiæ, vbi sæpè dicitur quòd beata virgo sine macula originali cōcepta fuit: ergo oppositum tenere est hęreticū, vel mortale peccatum.

Respon. Resp.negando consequentiam, quia illa approbatio regulæ, & ecclesiæ determinatio non est de præcepto, nec est diffinitio iudicialis, aut obligans ad tenendum id tanquam de fide: sed est de consilio proponens,aut statuēs id tāquam de pietate fidei,& nō quoad omnes fideles, sed quoad eos tm̄, qui in honorē immaculatæ conceptionis piè creditæ se cultui religionis illius viuendo ꝓm illam regulam dedicare voluerint. Itaque pia tm̄ credulitas cultus, atq; religio ad hanc pietatem fouēdam ordinata confirmatur, & approbatur sine præiudicio aliorū hanc pietatē non habentiū.Et qñ Papa in dicta regula sępè dicit immaculatā beatæ Virginis conceptionē, id vtiq; dicit ꝓm piam credulitatem suā, & ecclesiæ,& aliorū id acceptare volentium,& nō aliter:sicut & ꝓm talem pietatem statuit officiū immaculatæ conceptionis recitandum. Hmōi enim multa solū de pietate statuuntur, atque leg̃utur in officio diuino,& lectionib.sanctorum.

Si vlterius arguatur ꝙ sententia vniuersitatis Parisien.contrà Ioannē Veri condemnat prædictam conclusionē,Resp.patet infra in fi. octauæ probationis sextæ cōclusionis:ibi videatur:qa sōlū valet in Gallia, q̄ cōciliū Basiliense acceptauit,vt legitimum,ꝓm quod illa sentētia lata est.

Conclu. 4. Conclusio quarta, Beata virgo fuit ab originali peccato immunis, seu sanctificata,antequā nata.In hac conclusione solū agitur de liberatione eius ab originali ante natiuitatem ex vtero,modò id fuerit per liberationem eius à peccato,qd̄ secundum aliquos iam incurrit, modò per præseruationem potius,de qua in 6.conclu. latius.

Probatur hæc concl.Primò,qa hoc priuilegiū habuerunt aliqui sancti, vt Hieremias & Io.Baptista ꝓm cōiter doctores,& ecclesiæ cōem prędicationē: ergo à fortiori beata Virgo nō est priuāda hoc priuilegio: quia ꝓm Damascenū à nullo illustriū sanctorū Maria vincit in priuilegijs gratiæ,ideò.n.pręoībus dr̄ gratia plena Lucę 1.

Secundò probatur idē,quia ecclesia celebrat in do vniuersaliter eius natiuitatē, vt sanctā, ia id asserit in suo cultu diuino: ideò vr̄ hoc esse de fide propriè,& strictè, tāquā ei aliquo mō reuelatum,licet expressè nō habeatur, nec eliciatur ex sacra scriptura,maximè qa hoc ita tenetur ab oībus doctoribus, quib. in hoc nullus contradixit impune.Facit ad hoc quod hr̄ supra concl.1. ꝓm ea quæ superius q.17.§.1.& §.7. dicta sunt.

Et nota ꝙ nō est certū, sed neq; satis probabile fuisse plures in vtero sanctificatos nisi Hieremiam pp figuram passionis Christi: de quo tñ Abulen.super Iudicū.13.q.17.dicit nō esse certū,sed problema: quāuis doctores cōiter teneāt illū ab originali fuisse sanctificatū:Et Ioannem Baptistam pp figuram baptismi legis gratiæ: & Beatam Virginē pp honorem Christi,& maternitatis eius: sed hæc excellentius illis,vt infra dicetur. Et hi omnes in vtero Sancti, seu sanctificati, Virgines fuerunt. Ideò quamuis Gerson aliter opinetur de sancto Ioseph sponso beatæ Virginis,ꝙ scilicet fuit in vtero sanctificatus:& alij doctores de aliquibus alijs sāctis similiter id piè opinentur:tñ probabilius,certiusque est ꝙ non nisi prędicti,tres gradus sanctificationis habentes,infimum Hieremias,medium Baptista,summum B.Virgo, immunes ab originali nati sunt.

Conclu. 5. Concl. quinta B.Virgo in sua propria persona fuit obnoxia ad contrahendū peccatū,seu maculā originale:ipsumq; de facto cōtraxisset, nisi ex priuilegio spāli quoad hoc pseruata fuisset. Probat: quia nisi sic dicat,non psit saluari multę auctoritates sacræ scripturæ,vt id 2.Cor.5 Christus ꝓ oīb. mortuus est:ergo oēs mortui sunt,&. obnoxij sunt morti. Itē Ro.3.Oēs peccauerūt,& egēt gloria Dei,vbi nō est legēdū oēs i Adā peccauerūt;licet Caiet.& alij ita legāt:sed legendū

est, omnes peccauerunt, vt allegatum est. Item Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in cōdemnationem: sic & per vnius iustitiam in oēs homines in iustificationē vitæ. Item ibidem, sicut per vnum hominem in hunc mundum peccatum intrauit, & per peccatū mors, & ità in omnes hoies mors pertransijt in quo omnes peccauerunt & c. in quo. s. homine Adā, vel in quo peccato Adę; vt legit ecclesia, & concilīū Trid. sess. 5. canone. 4. contra Pelagiū, & alios hęreticos negantes peccatum originale: & contra alios legentes, quatenus omnes peccauerūt, cum quib. malè legit Erasmus. Itē Ephes. 3. Eramus omnes natura filij iræ. Item 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ità & in Christo omnes viuificabuntur. Itē Iob 3. Nemo mūdus à sorde, nec infans vnius diei. Item psal. 50. In iniquitatib. conceptus sum, & in peccatis cōcepit (aliàs peperit) me mater mea. In quib. auctoritatib. illæ, quæ de morte loquuntur, vt Roma. 5. & 2. Corint. 5. intelliguntur non solum de morte corporali: sed & præcipuè de spirituali morte, non quidem gratiæ (vt quidam ineptissimè glossant) sed de spirituali morte peccati, vt patet, tùm ex contextu, & intentione Apostoli ibidem 2. Corinth. 5. vbi declarans seipsum subdit, Et pro omnibus Christus mortuus est, vt & qui viuunt iam sibi non viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est: tùm etiam ex Augustino, qui lib. 6. contra Iulianum super 2. Corint. 5. expressè dicit, Consequens ergo voluit vt omnes intelligātur mortui, si Christus pro omnib. mortuus est. Constat autem nondum esse omnes corporaliter mortuos: ergo in anima per peccatum originale sunt, & intelliguntur mortui, saltem in debito, vt ait conclusio pręfata. Iam probatur ꝙ nisi sit conclusio vera, prædictæ auctoritates saluari non possunt in veritate. Nam Christus fuit mortuus pro omnibus, vt vniuersalis omniū redemptor, reconciliator, & viuificator sine vlla vllius exceptione, vt patet ex dictis auctoritatibus, & Colos. 1. Complacuit patri per Christum reconciliari omnia, quæ in terris, & quæ in cœlis sunt. Et ecclesia canit Fideliū Deus omnium conditor, & redemptor. Et quia hæreticū est dicere Christum non fuisse mortuū pro omnibus, vt generalem omnium redemptorem quoad sufficientiam; ergo mortuus est pro beata virgine, fuitq; redēptor, viuificator, & recōciliator eius, & ex consequenti ipsa beata virgo fuit redēpta per illum a captiuitate peccati, & ab eius morte spirituali, & corporali viuificata, & reconciliata Deo ab inimicitia peccati. Has omnes consequentias nullus catholicus negat, vt patet, ex dictis, & Augustino in lib. de perfectione iustitiæ expressè dicente, Quisquis hominem aliquē esse putat, cui necessaria non fuerit remissio peccatorum, excepto vno mediatore omnium Christo Iesu, contrarius est sacræ scripturæ.

Tunc vltra. Christus fuit redemptor, & reconciliator beatę Virginis, & pro ea mortuus est: & similiter ipsa per illum redempta, & viuificata est: ergo fuit ipsa mortua morte peccati, & captiua, & inimica Deo, aliquo modo, scilicet in debito. Probatur hæc consequētia. Tùm primò ex 2. Corinth. 5. Christus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Tùm secundò qa hoc est notum ex terminis ipsis, nullus enim dicitur verè, nec est viuificatus, redemptus, aut reconciliatus, nisi qui aliquo modo fuit mortuus captiuus, aut inimicus. Tùm tertiò quia sic est decretum per ecclesiam, vt refert Augustinus in epistola 157. quæ est ad Optatum de origine animæ dicens. In epistola Zozimi Papæ sic legitur. Nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur: nec redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatū fuit ante captiuus: in quibus verbis apostolicę sedis iàm antiqua, atque fundata, certa, & clara est fides catholica, vt nefas sit de illa dubitare Christiano. Hæc Augustinus.

Et notanter dixi quòd aliquo modo, scilicet in debito beata Virgo verè fuit mortua &c. Nā simpliciter non est concedendū quòd fuit mortua, tenendo quòd fuit pręseruata ab originali peccato. Esse enim simpliciter mortuam significat quòd etiam de facto illud contraxit: esse autem aliquo modo, quamuis verè, mortuam significat quòd in debito saltem verè mortua est, vt ait conclusio prædicta: id quod omnes necessariò concedere debent: de quo & paulò inferius habetur in corollarijs. Vlterius beata Virgo fuit aliquo modo mortua, atque captiua: ergo de facto (quod absit) vel in debito, vt ait conclusio: non est enim dare medium. Nam si nullo horum modorum captiua, aut mortua fuit, iam nullo modo mortua, atque captiua, & ex consequenti nullo modo viuificata, atque redēpta per Christum fuisset: quod concedere hæreticum ex supradictis comprobatur. Igitur conclusio probata est.

Et notanter in conclusione dictum est, quòd beata Virgo in sua propria persona fuit obnoxia peccato &c. Nam si debitum hoc ad contrahendum originale non ponatur propriū illius personæ, quæ concipitur, sed cōe in Adam, vt dicebat Iulianus hæreticus: iam non saluaretur ꝙ illamet persona in se esset aliquo modo mortua, & captiua, viuificata, atque redēpta per Christū: nec esset formalis differentia inter errorem Iuliani ponētis per gratiam redemptionis Christi filios Christianorū iustificatos ab originali peccato, quod habebant in debito tantum communi in Adam: quod iam per mortem Christi solutū esse dicebat: & inter catholicam sententiam Augustini scribentis contra ipsum Iulianum: sed esset solū differentia materialis, qa ille Iulianus gratiā iustificationis posuisset cōem filij Christianorū, August. aūt poneret propriā vnicuiq;.

Igitur

Igitur prædicta conclusio est catholica,& opposita hæretica est, vt expresse ait Gerson alphab.15 q.veritate.10. Et B.Tho.1.2.q.81.art. 3. ꝙ necessarium est credere ꝙ omnis vtriusq; sexus ab Adam secundum rationem seminalem proueniens ex ipsa sui generatione sit obnoxius peccato originali.Et contra Pelagianos oppositum dicentes disserit August. & diffinit oppositum,& communiter doctores.

Coroll. 1. Notentur corollaria sequentia. Primũ ꝙ contrahere originale in debito tm̃ est ex sua natura, id est ex vi naturalis suæ conceptionis ex semine virili stante lege hominẽ obnoxiũ esse ad id contrahendum: ita ꝙ de facto ẽt illud, & rationẽ culpæ contraheret,nisi quoad hoc ex priuilegio speciali præseruatur sit (vt de beata virgine creditur,vt supra & infra cõclusione.6.hẽ) & dr̃ in debito illud contrahere, aut esse obnoxium ad id,non quidem actiuè,non enim debet agere, aut omittere quicquam ad id contrahendum : sed passiuè se habendo, quia.s. subiectus est ex sua natura illi peccato ſm legem,sicut & ad pœnas peccati ipsius omnes sumus obnoxij , vt dictum est. Contrahere autẽ illud in debito, & in facto, est esse obnoxium, simul & de facto contrahere. Contrahere verò illud in reatu,est esse obnoxium ad id contrahendum, & insuper ipsum peccatũ manere adhuc in ratione culpæ: itã ꝙ est de facto illud contraxisse , eiusq; reatum,seu culpã nondum esse dimissam:sicut peccatum actuale dr̃ manere in reatu post actũ peccati,quia.s.manet adhuc ratio culpæ, seu peccati commissi, & dignitas ad pęnam propter illud nondum dimissum, vt ait Magister in 2. dist.42. & B.Tho.1.2.q.87.art.1.& ibi Caietanus.

Coroll. 2. Secundum corollariũ est, ꝙ supposito ꝙ beata virgo in sui cõceptione præseruata est ab originali peccato, nullo modo concedendũ est simpliciter, & absolutè, ꝙ fuit concepta in macula originali,seu peccati originalis: qa macula originalis est priuatio coniunctionis ad Deum per gratiã:& per consequens est ibi priuatio gratiæ pp peccatum Adæ, ſm Tho.1.2.q.86. art.1. & ibi Caietanus,vel ẽt ſm Scotum in 4.dist.14.est reatus ipsius peccati:& itã semper dicit rationẽ culpæ contractæ, & de facto existentis, quæ ex supposito non fuit in ea.Et hoc ingenuè concedit Caietanus in quodlibeto dicens ꝙ ẽt si concedatur ꝙ fuit cõcepta in peccato originali (vt ipse tenet cum suis) tamen nõ inde sequitur ꝙ fuit in macula originali: sed piè simul teneri potest ꝙ eam non contraxit,ex quo ſm ipsum Caietanum stat ꝙ præseruata in gratia, simul & in peccato originali cõcepta sit.Sed quõ ipse malè intelligat ꝙ in gratia simul, & in peccato concepta est,proximè dicetur in argumento. Nunc autem sufficit hortari ne simpliciter cõcedatur eam in macula originali cõceptam esse , vt probatum est: sed neque in peccato originali, quia hoc significat quòd id de facto , & non solum in debito contraxit quod repugnat hypoteſi.

Si contra hoc corollarium arguatur primò, quia si beata virgo Maria simpliciter non contraxit peccatum originale:ergo non cõtraxit ea omnia,quæ ex Adæ peccato sequuntur generaliter in nobis , puta carnem infectam fomite , & reatum pęnarum temporalium,& huiusmodi,ꝗ naturaliter ex vi conceptionis naturalis ex Adæ peccato in nobis consequuntur. Consequentia patet, quia nil aliud est contrahere peccatũ originale sine eius macula , nisi contrahere prædicta ex originali peccato sequentia. Nam ideo dicimur pluraliter in peccatis concepti secundum psal.50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Argum. 1.

Secũdò arguitur ad idem,quia ideò dr̃ in debito concepta in peccato originali : quia fuit in via ad contrahendum maculam illius peccati ex natura sua: hæc aũt via nil aliud est,ꝗ caro infecta cum alijs sequelis peccati : ergo si hæc non contraxit, sequitur quia nec in debito contraxit originale peccatum,quod absit,vt dictum est. Argum. 2.

Tertiò arguitur ad idem,quia sicut beata Maria fuit simpliciter redẽpta, viuificata,& reconciliata per Christum:ergo itã simpliciter fuit ẽt captiua,mortua,& inimica per peccatũ, itã per consequens fuit simpliciter concepta in peccato originali. Patet consequentia, quia eam facit Paulus.2. Corint.5.dicens, Si Christus pro omnibus mortuus est : ergo omnes mortui sunt. Argum. 3.

Quartò arguitur ad idem,quia si cum addito conceditur quòd concepta est in peccato originali aliquo modo, scilicet in debito : ergo sicut qui aliquo modo currit , simpliciter currit : itã Beata virgo, quæ aliquo modo in peccato concepta, seu mortua est, simpliciter etiam in peccato mortua, & concepta , concedenda est . Argum. 4.

Resp. propter has rationes Caietanus vbi supra conatus est probare quòd etiam si beata virgo per gratiam à macula peccati originalis pręseruata sit(quod ipse piè concedi posse confitetur)tamen cùm hoc necessariò concedendũ est eam simpliciter in originali peccato conceptam esse , ad sensum supra dictum : vbi videtur vafrè locutus,vtpote qui suam opinionem , atque suorum iam defendere non poterat ad communem sensum,quem ipsi prætendebant, saltem illam persuaderet in verbis ad alium sensum particularem ab ipso Caietano confictum, vt dictũ est, vt vel verbotenus sua opinio adhuc præualere videretur.Sed prouerb.1.Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum.Ideò ad prædicta argumenta respondeo ad primum negando consequẽtiam,& eius probationem : nam contrahere peccatum originale est nõ solum illas reliquias peccati contrahere,sed præcipuè et rationẽ culpæ,& reatum eius ex Adam contrahere, vt sup. q.10.latius. Quomodo autem beata virgo contraxerit Respon. ad 1. arg

traxerit fomitẽ, & alias reliquias peccati, quomodo non, latius infra q.45. habetur.

Resp. ad 2. argum. Ad 2m respondeo negando antecedens pro vtraq; parte. Nam vt patet ex supradictis contrahere originale in debito, & esse in via ad illud cõtrahendũ, est esse obnoxiũ ad illud, quatenus est ex natura suæ cõceptionis naturalis ex Adam: modò sit caro fomite infecta, & cũ alijs sequelis: modo non, ex priuilegio speciali.

Resp. ad 3. argum. Ad tertium respondeo negando consequentiam. Nam simpliciter redemptus dr̃, & viuificatus non solum is, qui de facto, sed & qui in debito tm̃ peccatum originale contraxit, & in debito tm̃ captiuus, & mortuus est. Simpliciter autem captiuus, & mortuus non dr̃, nisi qui in debito simul, & de facto peccatum originale contraxit, & per id mortuus, atque captiuus de facto fuit, id quod ex hypothesi de beata virgine Maria negaт. Fit igitur æquiuocatio à s̃m quid ad simpliciter arguendo. Ad illud aũt 2. Cor. 5. dico vbi generaliter de omnibus loquit, id simpliciter conceditur, q̃ omnes mortui sunt: Intelligitur enim accõmodè, q̃ scilicet in debito omnes, & de facto etiam omnes, beata virgine excepta, mortui sunt, vt supra dictum est.

Resp. ad 4. argum. Ad quartum respon. negando consequẽtiam. Nam ly aliquo modo in originali concepta non dicit particularẽ modum cõceptionis in originali peccato sub vniuersalis, sicut qñ dicimus Sortẽ aliquo modo, seu aliqua via currere: tunc enim faceret hunc sensum q̃ beata virgo de facto contraxit originale per aliquem modũ, seu per aliquam viã, quod ex hypotesi negatur. Sed ly aliquo modo denotat s̃m quid, seu distrahit, vt sit idẽ, quod in debito tm̃ concepta est: quod conceditur. Et tunc non valet argumentũ Contraxit originale aliquo modo scilicet in debito tm̃: ergo & simpliciter contraxit illud, quia à s̃m quid ad simpliciter, à debito ad factum non valet consequentia. Ideò ad vitandas contentiones, atque fallacias verborũ, melius est vt nihil horum de beata Maria simpliciter concedatur, nisi sub distinctione explicetur, q̃ scilicet contraxit originale, seu mortua est aliquo modo in debito tantum, vt supra dictum est.

Conclus. 6. Conclusio sexta multò probabilius, quàm oppositum, & de fidei pietate est beatã virginem neque maculam, neque peccatũ originale contraxisse. Probatur octupliciter.

1. Ratio. Primò, quia in dubijs, qñ videlicet per fidẽ, aut per ecclesiæ certam determinationem, aut reuelationem, aut per euidentiã facti de aliquo priuilegio Christi, vel beatę virginis supra legẽ cõem non constat oppositum, tunc piè, & rationabiliter credẽdum est Deum circa hoc fecisse id, quod s̃m rectam rationem naturalem ostenditur ità decere ipsum fecisse q̃ esset indecens id non fecisse. Sed dubium est ità q̃ non constat per fidem, aut per certã ecclesiæ determinationem, aut per euidentiam facti beatam virginem Mariam cum dicto priuilegio præseruationis ab originali peccato supra legem fuisse conceptã: & s̃m rectam rationẽ naturalem supposita fide monstratur ità decere Deum ipsam præseruare ab originali, q̃ esset indecens, si id non faceret: ergo ità de pietate fidei, & probabilius potius, quam oppositum credendum est. Consequentia clarissima est Et maior probatur dupliciter. Primò quia rationabiliter credit, & operatur qui s̃m regulam veritatis credit, & agit. Sed cùm sit duplex tm̃ regula veritatis omniũ credibilium scilicet supernaturalis, & naturalis, illa ad fidẽ theologicam. hæc ad Logicam, vel humanã spectans: ergo dum de supernaturali videlicet per scripturam sacram, aut per reuelationẽ, aut per ecclesiæ determinationẽ certam ad fidem theologicam de aliquo habendam nobis nõ constat: sequitur q̃ rationabiliter credit logicè, vel humanè, sicut & rationabiliter agit quis, s̃m regulam rectæ rationis naturalis ductus: quia psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et cùm s̃m naturalem regulam rectæ rationis quisq; ducatur ad piè probabiliterq; credendũ in prædicto dubio priuilegio præseruationis Deum fecisse, quod s̃m rectam rationem naturalem prædicto modo decuit ipsum fecisse. Igitur illa maior, quæ erat probanda, vera est.

Secundò probatur prędicta maior auctoritate August. in lib. 3. de libero arbit. c. 5. dicentis. Quicquid tibi vera rõne melius occurrit: scias hoc Deum magis fecisse, quàm non fecisse: Hęc ille. Et refert Scotus in 3. dist. 13. q. 2. ad probandum summam Christi gratiam. Item Ansel. de Exordio mundanę salutis ait, Si Deus potuit, & decuit eum facere: ergo voluit, & fecit, dum. s. non constat de opposito, vt dictũ est. Item idem Aug. in Sermone assumptionis dicit ẽt in sententia. Deus potuit, & decuit illum præseruare corpus matris suæ à corruptione post mortẽ: ergo id fecit, aut ostendatur ratio quare non decuit. Hæc ille. Vbi nota q̃ in materia de gratijs, priuilegijsq; beatæ virginis sub Christo ꝓ sufficiẽte ratione habet Aug. vt illi tale priuilegium tribuat, si nõ negetur potuisse, & decuisse Deum hoc illi conferre, vel nisi manifesta indecentia probetur, aut oppositum constet aliquo modo de supra dictis: hancq; rationem quasi notissimam sibi pręsupponit Augustinus, & Anselmus vbi supra, communiterq; doctores, & verè quidem, quia in festo præsentationis beatę virginis canit ecclesia. Rex virtutum sibi mirabilem matrem fecit mitẽ, & humilẽ, omniq; dote spectabilẽ. Et alibi. Fęlix ex sacra virgo Maria, & omni laude dignissima &c. Et ita patet supradicta maior cũ suis limitationibus: quod ideo dico, q̃ si aliàs non esset dubiũ de tali, seu tali facto, seu priuilegio: quia videlicet iã per euidentiã facti, seu alio modo de supradictis cõstat oppositum: tunc

tunc certè non esset standum soli rationi naturali, neq; alteri dicentiæ: quia quod iam cõstat factũ, aut non esse factũ à Deo, id vtiq; fuit, estq; decens Deũ fecisse: qui si aliter voluisset, voluerit q; facere, id ẽt fecisset, eritq; decens secundũ omnem rectam rationem. Nam simpliciter nihil decet, aut decuit facere Deum, nisi quod & quo modo ipse vult, aut voluit facere: quia prima regula totius rectitudinis, atq; decentiæ, & bonitatis voluntas diuina est. Vnde iõ aliquid est decens, aut bonũ, quia id ita Deus voluit, aut vult. In nostris aũt actibus aliter est, quia nostra volũtas non est prima regula bonitatis: sed à prima voluntate diuina, vel à recta rõne regulanda est. Itẽ in eadem maiore hẽ alia limitatio, ꝙ scilicet tunc id est credendum non quidẽ, vt de necessitate fidei theologicæ siue catholicę: sed vt probabilius, quàm oppositũ, tanquàm de fide logica, seu de pietate fidei theologicæ. Quia cùm de tali dubio, siue decentia non habeatur certitudo fidei catholicæ, neq; euidentiæ, vt patet ex dictis, & supponitur: ergo solũ est certitudo moralis, siue probabilis valdè de illa decentia. Ex quo sequitur, ꝙ non valet ad concludendũ tanquàm de fide catholica tenendum esse, quod in tali rõne infertur. Christus potuit multa facere; & hoc facere decuit, aut decet eũ: ergo fecit, aut faciet. Quòd non valeat patet; quia est petitio principij, quatenus illa minor est dubia: aut falsẽ probabilis tñ: nescitur .n. certò de fide decuisse Deũ, nisi quod per sacrã scripturã, vel per aliũ modũ de supradictis constat. Et patet instãtia manifesta: quia Christus potuit dare matri suæ pro statu viæ multas alias gratias, & priuilegia, quæ contulit de facto, puta vt esset simul viatrix, & beata, vt Christus: qꝗ; perfectũ vsum rõnis, vt Christus, & cognitionẽ omniũ ab instãti conceptionis semper haberet: & potestatẽ cõsecrandi eucharistiã, conferendiq; oĩa sacramenta: & hmõi alia multa. Et certè, si Christus hæc illi contulisset, decuisset, & tñ quia nunc cõstat de fide aliquo illorũ modorũ prædictorũ, quòd ea non contulit: ità ẽt constat quòd non decuit hęc illi conferre. Ideò si quis arguat quòd nunc etiã decet, aut decuit, sicut & decuisset, si Christus ea fecisset. certè negandũ est, vt patet ex dictis, sm Gerson alphab. 15. Ro. 8. & alphab. 88. 9. Igitur supradicta maior, vt limitata est, habet veritatem: & non aliter.

Minor autem principalis quoad eius primã partẽ, ꝙ scilicet est dubium, & non constat per fidem de hoc priuilegio beatæ virginis, neq; de eius opposito, probatur. Quia si id cõstaret certè esset hęreticũ tenere, vel asserere oppositũ, neque tolerarentur per ecclesiam opiniones circa hoc, vt supra cõclusione. 3. hẽ. Et quoad aliã eius partẽ, ꝙ scilicet secundum rectam rationem naturalem monstratur, decens Deum eam de facto ab originali peccato pręseruasse, ità etiam ꝙ secundum rationem humanã indecens appareret id nõ fecisse. Probatur dupliciter. Primo ex parte ipsius Christi, quia sicut sm rectã rõnẽ decuit ad honorẽ Christi, ꝙ eius mater præseruaretur ab omni peccato actuali: ita ergo & ab originali. Antecedens patet per Augustinum lib. de natura & gratia ca. 14. Cùm de peccatis agitur nullam prorsus volo mentionem fieri de Maria propter honorẽ domini. Quæ auctoritas infra in 7. probatione plenius declaratur. Et in hoc doctores cõiter cũ Beato Thoma conueniunt. Consequentia aũt probatur per eandem rationem: quarõ pręseruationis Mariæ ab omni peccato actuali propter honorem Domini est, quia indecẽs, & ad dedecus Christi esset habere matrẽ maculatã aliqua nota, seu macula culpæ, siue peccati, etiã venialis. Nã omnis culpa eò quòd hẽt rationem culpæ habet etiam rationem maculę, dedecoris, & vituperij: & sicut honor, ità & macula, seu dedecus parentum redundat in filios. Eccle. 5. Gloria hominis ex honore parentum: & dedecus filij est pater sine honore, vt hæc ẽt expressè ait B. Tho. 3. par. q. 27. art. 4. probans quòd ideò decuit eã ab omni actuali peccato pro semper præseruari. Nunc ãt peccatũ originale, quatenus est peccatum, & non solũ pęna hẽt rõnem culpæ, & inimicitiæ Dei: licet nõ in eodẽ gradu, quo peccatum actuale mortale: benè tñ in maiori aliquo modo, quam veniale, quod non tollit gratiã, neque facit inimicum, vt originale, & per consequens habet rationem maculæ, siue dedecoris, vt patet secũdum communiter doctores, quia & oppositum dicere est erroneum. De quo ẽt Gabriel in 2. distinct. 30. q. 2. Et idem patet, quia .õ communiter omnes doctores, ẽt qui dicunt eam non fuisse præseruatam ab originali, confitẽtur sanctificatã multò ante natiuitatẽ ex vtero: ergo eadem ratione decuit eam pro semper ab ipso originali, etiam in sui conceptione, præseruari: quia id etiam pertinet ad honorem Christi: & eadem est lex conceptionis & natiuitatis omnium in peccato originali.

Secũdò probatur prædicta minor ex parte ipsius beatæ virginis: quia sm rectam rõnem decuit filium honorare matrem suam futurã, pręseruando illam ab omni eo, quod habet rationẽ maculæ, cõfusionis, dedecoris, & vituperij culpabilis, inimicitiæ, & dignitatis ad pęnam ꝑꝑ culpam: maximè dùm id facilè põt sine notabili iactura, & sine incõuenientibus alijs, vt patet ex naturali lege, siue præcepto de honorãdo parẽtes. Christus aũt, vt homo, huic præcepto tenetur, sicut & lege naturali (vt supponitur) quia & cępit facere quod docuit laudabiliter omnib. faciẽdũ, & maximè circa hoc: & ęquè facilè sine vllo inconueniente poterat suã matrem ab originali, sicut à corruptione virginitatis, in conceptione, & natiuitate ipsius Christi pręseruare, & cũ hoc sit honorificũ matri, sequitur ꝙ decuit Deum id facere.

facere. Quòd si subterfugiendo dicatur, ꝙ tunc tantum Christus debuit matrē honorare, qñ ipse iam factus erat homo obligabilis, & beata virgo erat eius mater, & non ante, Contra hoc sic replicatur: quia licet hoc solum probat, quod vt Deus nō tenebatur de præcepto, antequā esset homo ad honorandā matrē suā: neq; alij homines, qui pręnosse nō possunt futuras matres eorum, neq; sibi eas eligere: non inquam tenentur ad earum honorē, antequā sint filij ipsorum. At verò supradicta rō concludit prædicto modo decens fuisse Deum, quam prænouerat, & prælegerat ab æterno, in matrē sibi homini futuro supradicto modo honorare, non solū qñ esset homo futurus, sed ēt ante, quādo futura mater eius prouidebatur, & ꝑeligebatur ab ipso Deo. Quod inde patet: quia hac rōne doctores omnes consitentur eā semper ab omni actuali peccato liberam, & ab originali ante natiuitatē ex vtero, antequam ipsa esse mater Christi, & Christus filius eius: quia videlicet decuit eam sic à Deo honorari pro omni eius tpe, quo prælecta erat in matrem Christi futuram. Nam & certo sciens se post longum tēpus beneficium à Petro recepturū, vtiq; teneretur, vel deceret ipsi Petro nunc indigenti gratiam referre nōdū acceptā, sed certò accipiendam ab eo. Itá in proposito dicendū est; cui consonat Richardus de sancto Victore, vt in officio huius festi canit ecclesia dicens. Nō erit ingratus matri suę qui patri, & matri honorē præcepit exhiberi. Et cōiter doctores scholastici hanc eandē rōnem magnifaciunt, vt ait Gabriel in 3. distinct. 3. Thomas Argentina eadē distin. Et Clitoueus, lib. 1. de puritate beatæ virginis c. 5. & 8. cū alijs, & adhuc ipse Durandus in 3. distinct. 3. in quodam argumento, licet non teneat supradictam conclusionē. Et quidem cum tanta excellētia dignitatis matris Dei super omnes angelos nō quadrat, & indecens est, vel pro breui tpe fuisse eā vnquā in aliqua macula culpæ alicuius, filiam iræ, captiuamq; diaboli, sine peccati, quę regina hominū, & angelorū futura erat: maximè cùm dicat Anselmus, ꝙ decuit virginē ea puritate nitere, qua maior sub Deo (scilicet homine facto) nequit intelligi, scilicet rōnabiliter, qualis est puritas ab originali simul & ab actuali peccato cum gratiæ plenitudine. Angeli nanq; licet nunquā fuerint in peccato: at pro illo tpe, quo nondū fuerūt in grā, & gloria cōfirmati cadere cum apostaticis spiritibus alijs potuerunt. Maria verò, vt mater gratiæ, in hoc priuilegio eos excedit, ꝙ sic fuit semper in gratia cōfirmata, ꝙ nūquā indè potuit excidere. De qua auctoritate Anselmi latius infra in 7. probatione conclusionis hē. Sed & Hilarius ait, O Maria, quæ oēs sanctos superas pietate, & omnes angelos puritate. Patet igitur minor supradicta.

Et confirmantur prædicta oīa per rōnes decentiæ, quas facit Augustinus ad probandū Mariā assumptā in cęlum corpore, & anima, supra cōem legem omnium propter honorem matris & filij eius domini nostri Iesu Christi. Vnde si vt filia Adæ beata virgo debuit originale contrahere, certe vt mater Dei futura magis debuit ab eo præseruari. Cuius signū est, ꝙ in tota sacra scriptura, vbi de beatæ virginis genealogia agitur, nusquā inuenitur habere patrē, aut matrē in terra tanquam cōi lege propagata: quod tamē alijs rationibus fieri debebat, nisi id sacra scriptura de industria omisisset: Sed solū de illa legimus ꝙ ipsa est, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus: vt per hoc intelligamus, ne consideremus aduersus illam id, quod ex naturæ debito, vt filia Adæ: sed id solum, quod vt mater à filio ex gratia debuit accipere.

Ad supradictā rōnem reducitur probatio Scoti, ꝙ scilicet perfectissimus mediator, siue redēptor debuit habere perfectissimum modū redēptionis cū tali statu compossibilis, puta in statu gloriæ debuit habere perfectissimū modum redemptionis à culpa, & pęna: in statu aūt miserię huius vitæ perfectissimū modū redemptionis à culpa: nā redēptio ab omni poena ei incompossibilis est: ergo oportuit habere perfectissimum modum redemptionis à culpa: non quidē circa oēs, vt patet secundum Augustinum, lib. 3. de libero arbitrio; nā inde sequeretur, ꝙ omnes debuit ab omni actuali, & originali peccato præseruare: sed circa aliquā personā. Quia sicut in naturalibus, ità & in gratuitis, ēt secūdum Tho. 1. par. q. 23. art. 5. oportet oēs gradus esse redemptionis. Christus aūt est perfectissimus omnium redēptor: & perfectissimus modus redēptionis est præseruare ab originali, & actuali: ergo hūc modū habuit circa aliquā personam. Sed circa nullā aliā habuit, nec decuit illum habere potius, quàm circa suam matrē: igitur illū habuit erga illā. Hæc ratio reducitur ad præcedentem.

Quòd si quis negaret maiorē prædicti discursus doctoris subtilis Scoti, sicut eā negat Grego. Arimi. in 2. distin. 30. dicēs, quòd perfectissimus modus redēptionis est præseruare ab omni culpa, simul & pęna: & conferre gloriā corporis, & animæ, ēt sine meritis personalibus quoad adultos, quem tamen modum Christus non habuit erga aliquem. Ad hoc subterfugium licet possit replicari dicendo id in hoc statu miseriæ, & in valle lachrimarum non decuisse; cùm etiā constet euidenter de opposito, idq; esse incompossibile in statu miseriæ vitæ præsentis: quod tamen plenè fiet in cęlo; tamen non potest rationabiliter negari ꝙ saltem perfectissimū modum redemptionis pręseruatiuę à peccatis quoad id, quod habet rationem culpæ, decuit ad honorē Christi, & matris eius habere perfectissimū redemptorem circa eam, vt probatum est. Igitur supradicta ratio videtur satis efficax.

2. ratio. Secūdò principaliter probatur cōclusio sexta quia

quia ecclesia Romana, & aliæ ecclesiæ ferè oẽs celebrant festum conceptionis B. Virginis, cum largitione multarũ indulgentiarũ celebrãtibus, & eius celebrationi interessentibus,& officio cõceptionis,ꝙ Sixtus IIII. approbauit: in quo sæpius multò dr̃ immaculata conceptio beatę Mariæ: eiusq; immunitas,& præseruatio ab originali peccato prædicatur : ergò hoc est verius,& magis de pietate fidei,quàm oppositũ. Patet cõsequentia dupliciter. Primò quia (cũ de opposito non constet, vt in præcedente rõne dictũ est) certè credendũ est Papã, & ecclesiã talẽ cultum diuinũ cũ talib.indulgentijs non instituisse, nec approbasse,nisi credidisset id verius esse: & magis ad pietatẽ fidei,quàm oppositum cõducere.

Secundò quia oẽs sancti, atque doctores hoc docent,& tenent,ꝙ scilicet in fide, & moribus, & cultu sanctorũ tenemur sequi doctrinã.& ritũ sanctę Romanæ ecclesiæ,& sanctę sedis apostolicę: quia est caput,atq; magistra omniũ aliarũ ecclesiarum,atq; fidelium, vt habetur distin. 21.c.quãuis.& de consecra.distinct.3.c.nosse, & alibi sæpius. Quia vt habetur in c.à recta 24.q.1. sancta sedes apostolica nullis vnquã temerarijs nouitatibus succubuit,vt ipse ẽt Caietan. in suo quodlib.tracta.2. de primatu ecclesiæ Romanæ latius agit,maximè quia in ijs,quę pertinent ad cultum diuinũ,vbi fidei nr̃æ professio, siue protestatio versatur,ſm Tho.in 9.quodlib.art.6. ecclesia Romana errare non põt : quia diuina regitur prouidẽtia speciali: ex quo spiritus sancti resistentia illi sedi apostolicæ quoad rẽ fidei singulariter à Christo promissa est.Lu.22.Ego pro te rogaui Petre,vt nõ deficiat fides tua. Vnde credendũ est,ꝙ spiritus sanctus nõ diu permitteret in cultu diuino mẽdaciũ celebrari, sed id opportunè ecclesiæ suæ reuelaret. Ideò idem Tho.3. par.Sum.q.68. Et 2.2. q.10.art.21. agens vtrum paruuli infideliũ essent baptizandi parentibus inuitis ait.Dicendum est,quòd maximam habet auctoritatem ecclesiæ consuetudo, quæ in omnibus imitanda est : quia & ipsa doctorũ catholicorum doctrina ab ecclesia auctoritatẽ habet. Vnde magis standũ est auctoritati ecclesiæ,quã Augustini,vel Hieronymi,vel alterius cuiuscũque doctoris.Hoc aũt ecclesiæ vsus nunquã habuit,ꝙ filij iudæorum parentibus inuitis baptizentur.Hæc ille. Vbi nota, quòd non solũ quæ ecclesia mandat,atq; determinat,dicit esse tenẽda; sed ea,quæ absq; determinatione recipit in vsum,imò & ea, quæ non recipit,cauenda sunt. Ideò enim Ber.in epistola ad canonicos Lugdunen.reprobandam censebat celebritatem cõceptionis,quia tunc ecclesiæ ritus eã nõ agnoscebat,neq; celebrabat. Vbi tandẽ ait. Quæ autem dixi absq; præiudicio sanè dicta sint, sanius sapiẽtis,Romanæ præsertim ecclesiæ,cuius auctoritati,& examini totum hoc sicut & cętera,quæ hmõi sunt vniuersa,reseruo: ipsius si quid aliter sapio paratus stare iudicio,& emendare.Hæc ille.Et B.Tho.3.par.q.27.art.2. ad tertiũ dicit, ꝙ licet ecclesia Romana tunc non celebraret hoc festum; quia tñ tolerat alias ecclesias celebrantes festũ conceptionis; talis celebratio nõ omninò reprobanda est.Nota eius verba: licet ibidem subsequenter, vt talẽ celebrationem accommodaret ad sensum,quẽ ipse putabat esse ecclesiæ Ro. interpretatur illius festi celebrationem esse potius sanctificationis,quàm conceptionis : sed id nõ benè,vt proximè in probatione antecedentis habetur.Et ad idem est ẽt Caiet.2.2.q. 64.art.7. loquens de irregularitate: & q.88.art. 11.& in secundo quodlibet.q.24.de dispensabilitate voti solennis castitatis, vbi de terminationi,quam putabat esse ecclesiæ Romanæ se subdit vterque,& similiter oẽs doctores de ipso ordine prædicatorum,vt ẽt cum suis tenet, & refert Florẽtinus, & Cardinalis Turrecremata in tractatu conceptionis,par.9.c.10.dicentes,ꝙ libenter hoc Mariæ cõcederent, si ecclesia nõ repugnaret. Et Ioannes de Neapoli in quodlibetis,Aegidius,Capreolus & alij illo tpe similiter dicebant,ecclesia Romana est vera amatrix Virginis Mariæ,& tñ festũ suæ conceptionis nõ celebrat. Idẽ Diuus Bonauentura in 3.distin.3.ait, quia sancti Patres ,scilicet Põtifices ecclesiæ Romanę,qui alias solennitates beatę Virginis spiritu sancto docente statuerunt,non docuerunt celebrare eius conceptionem &c. Item Scotus ea distin.defendens immaculatam Virginis conceptionem tunc quando ecclesia Romana non, vt nunc, generaliter celebrabat, temperatè & sapienter dixit hoc sibi verius videri, & tenẽdum esse, nisi scripturę vel ecclesię obstet auctoritas.

Ex quibus constat omnibus quòd illo tẽpore, quando non vigebat vsus,celebratioq; ecclesiæ Romanæ circa immaculatã Virginis conceptionem oẽs doctores fundabant in vsu, vel non vsu ecclesiæ Romanę parati stare eius determinationi,ritui,& celebrationi: quia,vt dictũ est,nõ potest esse falsum in tali celebratione,& officio sãctorũ: & oppositum dicere esset impia blasphemia,vt in concilio Mileuitano Papa decernẽs cõtra Pelagiũ dixit,non esse tolerandum orantem ad Deum mentiri,siue blasphemare. Imò etiam si ecclesia Romana hoc festũ nõ celebraret; non parũ auctoritatis habet ritus,& celebratio aliarum ecclesiarũ particularium . Nam particulares aliquæ ecclesiæ sunt tãtæ auctoritatis, vt insignium,multorumq; doctorum sentẽtijs earum ritus,& cõsuetudines præferãtur, vt hoc ipse cõfitetur Caiet.3.par. su.q.74. art.3. propter auctoritatem spiritus sancti gubernantis ecclesiã. Nam propter similes particulares cõsuetudines venerabiliter sustinent theologi posse plures simul sacerdotes eandẽ hostiã consecrare. Ideò B. Tho.2.2.q.93.art.1. docet ecclesiarum consuetudines in cultu diuino in nullo repugnare veritati :

ritati: ac proindè fecundas esse, quas prætermittere illicitum esse probat. Et 3. par. q. 27. art. 2. in proposito præsenti est ad idem, vt supra allegatus est. Patet igitur consequentia huius secundę rationis principalis. Antecedens aũt probatur, quia iam sunt. 500. anni ex quo hoc festũ cœpit alicubi celebrari in ecclesijs particularibus: imò vt ait Anselmus in libro de exordio mũdanæ salutis, olim ante mille annos hoc festum celebrabatur: quãuis postea auctoritate humanè sapiẽtiũ hæc celebratio fuerit interrupta. Sed nunc demũ, vt diximus, à quingentis annis per oẽs ferè ecclesias maximo cũ gaudio, & pietate, simul & deuotionis affectu resumpta est: adeò vt ipsa et ecclesia Romana receperit, & non solũ approbauerit, vt patet ex concilio Basilien. vbi sic habetur. Renouantes præterea institutionẽ de celebrãda sancta Virginis Mariæ cõceptione, quæ tàm per Romanam, quæ per alias ecclesias Sexto Idus Decembris antiqua, & laudabili consuetudine celebratur, Statuimus, & ordinamus eãdem celebritatẽ præfata die in omnibus ecclesijs, monasterijs, & conuentibus Christianæ religionis sub nomine conceptionis festiuis laudib. colendum esse. Hæc ibi. Sess. 36. Quod quidẽ cõcilium, licet quoad hoc non habeat vim concilij, vt supra conclusio. 3. dictũ est: habet tamen auctoritatem historiæ authenticæ, aut testis humani veridici eò saltem, quòd dicit, quòd hoc festũ antiqua consuetudine, etiam ante ipsum concilium celebratur. Itẽ idem patet experientia per omnes ecclesias Hispaniæ, Galliæ, & Angliæ, & alibi: in quibus, & in ecclesia Romana hoc festum conceptionis Sexto Idus Decembris celebratur. Ordo autem prędicatorum eam non celebrans in numero ecclesiarum nõ computatur ex quo particularem ecclesiã, siue diœcesim nõ constituit: vnde & supradictis nihil obstat. Insuper & iam circiter annos. 80. cum magno indulgentiarũ honore, atq; fauore, & officij noui institutione eam celebratam ecclesia ipsa Romana suscepit, vt in extrauagã. Sixti. IIII. Cùm pręexcelsa: quæ hr̃ in extrauagan. de reliq. & vene. sanct. & in alia eiusdẽ bulla. Libenter. Quæ omnia habẽtur in libro priuilegiorum, qui dicitur Monumenta ordinis minorum tract. secundo folio. 31. fol. 40. & in alia bulla Iulij. 2. & alia Leonis. 10. quæ habentur in compendio priuilegiorum mendicantium titu. conceptio. §. 10. 12. 13.

Euasio. 1. Ad hanc rationem solet pro opposita opinione subterfugiendo dupliciter responderi. Primò secundum Thom. 3. par. quæst. 27. art. 2. & Florentin. 1. par. Sum. tit. 8. c. 2. & Ioannem de Neapoli in quodlibeto, & Caietan. in tertio quodlibeto tractatu de cõceptione, quòd sub nomine, & die conceptionis hoc festũ piè celebrat ecclesia, non quidẽ rõne immaculatæ cõceptionis ipsius, sed ratione sanctificationis eius, & immunitatis ab originali peccato, quomodocunque & quãdocunq; facta fuerit, itá videlicet, quia ignoratur tẽpus sanctificationis Marię in vtero: creditur aũt fuisse valde proximum eius conceptioni, videlicet eadem die, & hora, vt ait. B. Vincentius in sermone conceptionis: ideò celebratur in die, & sub nomine conceptionis eius, relinquendo sub dubio veritatis determinationẽ, quando scilicet & quomodo prædicta puritas fuerit per viam præseruationis, aut per viã emundationis ab originali, siue sit sanctificatio præueniens, siue subsequens, & emundans.

Replica. Sed contra hanc euasionem arguitur, quia in sententia hæc euasio intendit dicere, quòd solũ celebratur conceptio spiritualis Beatę Virginis, qñ scilicet in gratia, seu in esse gratiæ in vtero concepta, vel sanctificata fuit, licet ipsa celebratio fiat in die, & sub nomine conceptionis eius naturalis, vt ibi dr̃: non aũt celebratur eius cõceptio sancta, qñ fuit naturaliter, simul & in gratia concepta, videlicet qñ eius anima cum gratia corpori infusa est. Hoc aũt dicere est erroneum: quia apertè reprobatur per Sixtum IIII. in supradicta extrauagan. Graue nimis, quæ habetur in extrauagan. de reliq. & vene. sanctorũ, & refertur per Alexandrũ VI. in bulla, Illius qui, vt supra cõclusione. 3. allegatur, vbi sic hr̃. Nos igitur huiuſmõi assertiones quorumlibet, qui affirmare præsumerent Sanctã Romanã ecclesiã de spirituali tm̃ conceptione, & sanctificatione virginis gloriosæ festũ celebrare, falsas, & erroneas, & à veritate alienas auctoritate apostolica reprobamus, & damnamus. Hæc ibi. Itẽ ibidẽ hr̃. Sanè cùm Sancta Romana ecclesia de intemerãtę, semperq; Virginis Mariæ conceptione publicè festũ solenniter celebret; & speciale, ac proprium super hoc officiũ ordinauerit &c. notentur verba, quia de conceptione, de qua spãle illud officium ordinatum, & approbatum est per ecclesiã, & per ipsum Sixtũ IIII. ꝙ incipit, Sicut liliũ inter spinas, dicit & canit apertè quod est immaculata conceptio B. Virginis, ꝗq; ab originali præseruata est, loquitur ipse Sixtus Papa. Vnde & ecclesia Romana colit diẽ conceptionis octaua die Decembris, qñ beata virgo naturaliter concepta, simul & in aïæ infusione gratia cõcreata, & tũc ab originali simul præseruata est. Imò, & Ambrosius Catharinus contra Caietan. libro quarto, & Marsilius in 2. quæst. 20. cũ alijs doctoribus piè opinantur, quòd quo tempore in vtero B. Annæ corpus Beatæ Virginis seminatum est, Deus semen illud tũc, vel post, ante animationẽ eius oculo suę misericordię respexit, & approbauit, vt esset dignum, ex quo corpus matris suæ generaretur: & tunc angelorũ ministerio pręparatũ, & aliqua sorde, seu infectione naturali, aut morbida qualitate, si qua fuit, emũdatũ est. Et iste primus cõceptus corporalis dicitur etiam tunc sanctificari: quia præseruatio ab originali in animæ infusione post futura tũc etiam mani-

manifestari cepit, quando in carne est inchoata sanctificatio, vt tunc demum in animæ infusione consummaretur, vt dictum est: de quo latius infra.quæst.45.

Euasio. Secundo modo alij subterfugiunt, vt Ioânes de Neapoli, & Florentinus, vbi supra, dicentes, quòd celebratur quidē conceptio naturalis beatæ virginis; non tñ quatenus sancta, & immaculata concepta est; sed quatenus fuit principium nostri remedij, fundamentumq; propinquū nostræ salutis per Christum citò futuræ: quódque ideò in gratiarum actionem pro tali beneficio prædicta conceptio Beatæ Virginis celebratur; & nihil amplius.

Replica. Sed certe hæc euasio magis friuola, & erronea est: quod patet, tum primò quia Sixtus IIII. vbi supra, dicit ꝙ Ecclesia Romana non solū de spūali Virginis cōceptione festū celebrat, & officiū spāle ordinauit &c. ergo vtramq; simul celebrat conceptionē naturalem scilicet, & spiritualem, quatenus simul concepta est immaculata, vt expresse canitur in officio prædicto. Tùm secundò, quia Sixtus IIII. in alia supra dicta extrauagant. cùm præexcelsa, dicit, Vt fideles oēs de ipsius immaculatę virginis mira conceptione gratias, & laudes Deo referant &c. vbi ideò dicitur mira conceptio, quia ab originali præseruata est: naturalis.n. cōceptio tñ mira nō est: Tùm tertiò, quia nisi simul sancta piè crederetur naturalis illa conceptio; nō vtiq; celebraretur in ecclesia: ēt si certissimè statim ab originali sanctificanda fuisset: & quantumcunque principium fuisset nostræ salutis. Quod patet, quia eius, aut Ioannis Baptistæ præcursoris Christi natiuitas, nisi sancta fuisset, non esset ab ecclesia celebranda, quātumcunq; principiū fuisset propinquius nræ salutis. Sicut neq; de facto Ioannis ipsius cōceptio celebratur: quātumcunq; mirabilis fuit, & ipse citò fuit, aut esset ab originali sanctificādus, vt ait Bern. ad canonicos Lugdunen. Et B. Illephonsus; & canitur in officio matutinali huius festi conceptionis, quòd scilicet Beata Virgo, nisi in vtero matris sanctifica fuisset, minimè eius natiuitas colenda esset, vt supra conclusione quarta, etiam dictum est: ergo similiter eadē ratione neque eius cōceptio, nisi sancta fuisset, celebranda esset. Tùm deniq; quartò ad prædicta facit expresse collecta, quæ in omnibus ferè ecclesijs celebrantibus festum conceptionis communiter habetur, vbi dicitur. Cuius sanctā conceptionem te iubente celebramus in terris: notentur verba Sanctā conceptionē, & te iubente, quia scilicet et de hoc sunt legendę, seu historię & reuelationes, quæ de hac supradicta B. Virginis conceptione celebranda leguntur.

Euasio. Quòd si quis amplius proteruiēs dicat, quòd Sixtus IIII. in dictis extrauagan. quia erat de ordine nostro fratrum minorum, inde sic affectus decernere voluit in nostrum fauorem.

Replica. Resp. tùm primò quòd similiter possent inualidari omnia eius, & aliorum pontificū gesta decernentia circa fidem, & mores, cultumque diuinum, quod absit, spiritus enim Sanctus in huiusmodi Papam, vel ecclesiam errare nō permitteret. Tùm secundò, quia alij pontifices successores, etiam de ordine prædicatorum, & aliundè assumpti non solum non reprobauerunt, sed etiam approbauerunt simul cum tota ecclesia prædictas extrauagantes, & festi celebrationem. Nam & in concilio Tridentino Sessione quinta, prædicta decretalis Sixti Quarti tādem approbata est.

3. Ratio. Tertiò principaliter probatur conclusio sexta, quia Iulius Secundus instituit regulam, & ordinem monialium conceptionis in honorem immaculatæ conceptionis Beatæ Virginis: & per totam ecclesiam id iamdiu approbatum est.

In cuius regula.primo cap. sic habetur, Eiusdem genitricis Dei immaculatam cōceptionem venerantes &c. Item cap. secundo. Ego soror N. ob amorem & seruitium Domini nostri, & immaculatæ conceptionis eiusdem genitricis voueo &c. Item cap. tertio. Pallium sit iacinthini coloris propter mysticam significationem quod scilicet gloriosæ Virginis anima à creatione sua tota sancta fuit cœlestis, & singularis regis æterni thalamus. Item capitu. quarto. Vt autem diuinum seruitiū semper crescat, & gloriosæ Virginis pijs in cordibus purissimæ conceptionis deuotio augeatur &c. sequitur, Volumus etiam, quòd ex quo Fratres minores tam indefesso studio, & vigilantia puritatis, & innocentiæ Dei genitricis defensores existunt. hæc omnia ibi ad verbum.

Item Leo Decimus in quadam bulla authentica, quæ habetur in monasterio conceptionis, & Sancti Ioannis regum Toleti, & etiam refertur in compendio priuilegiorum mendicantiū, titu. communicatio priuilegiorū, §.18. ipse Leo sæpe ibidem nominat sanctam & immaculatam Beatæ Virginis conceptionem.

Item Sixtus Quartus in extrauagante, cùm præ excelsa, dicit de ipsius immaculatæ Virginis mira conceptione, vt in ratione præcedenti allegatum est.

Ex quibus omnibus patet intentum conclusionis, quod Papa, & ecclesia non dubitando, sed asserendo, vt verius, & magis de pietate fidei, quàm oppositum censet, docet, & in cultu diuino celebrandum esse decernit. Et huic rationi, sicut & præcedenti, & sequenti ego non video, quid possit vel apparēter à catholico viro in oppositum responderi.

Quartò principaliter probatur conclusio sexta per miracula, & reuelationes, quę de immaculata B. Virginis conceptione leguntur in quo-

dam officio matutinali huius festi:vbi legitur legenda Abbatis Vlfini in Anglia, & habetur in ... los sanctorum.Patet ét de reuelatione B. Brigidæ,cui legitur reuelatũ, ꝙ Maria sine originali concepta fuit,vt habetur in lib.1.cap.9. suarum reuelationum, & libro sexto cap.49. & Sermone angelico de Maria cap.20. & latius hæc omnia refert Mariale de Bustis parte prima,sermone.9.in eius tertia parte, & in suo officio conceptionis ibi sequente infra octa.in quarta die lection. quinta, & quinta die lection. quarta, & quinta & sexta die lection. quinta; quod officiũ approbauit cum indulgẽtijs Sixtus Quartus ibidem, & habetur in compendio priuilegiorum titu.conceptio.

Item sancta Ecclesia Toletana cum alijs canit in hoc festo in quadam collecta, Cuius sanctã conceptionem te iubente celebramus in terris: iussio autem Dei quoad hoc non alibi inuenitur,quàm in reuelationibus,& miraculis supradictis factis personis aliquibus particularibus,vt tandem ecclesiæ notificentur: à qua piè credita, & recepta sunt, vt dictum est. Nunc autem vel vnum verum miraculũ, vel reuelatio diuina nõ potest esse signum, aut testimonium falsitatis, vt supponitur à Christiano: ergo sicut hæc piè leguntur, & creduntur ab ecclesia, ità & piè tenetur quod per ea Deus de immaculata Virginis conceptione testificatus est, vt ait supradicta conclusio sexta.

Euasio. Ad hoc respõdet Caietanus vbi supra,& Florentinus prima parte Summ.tit.8.cap. secundo, quòd hæc nõ sunt,vt authentica recepta per ecclesiam; imò quòd istæ nouæ prophetiæ,seu reuelationes,nouaq; miracula contra tot Sanctorum, doctorumq; antiquorum doctrinam, potius sunt phantasiæ,aut figmenta pro mulierculis deuotiunculis inflammandis:neq; sunt digna,vt inter sapientes memorẽtur. Sed neq; ab his Pontifex summus moueri dẽt ad hoc, vel illud determinandum, aut decernendum contra ordinariam viam sacræ scripturæ, quia prima Corinth. 14. Miracula non fidelibus, sed infidelibus data sunt. Et quia Galat. primo. Si angelus de cœlo aliud dogmatizauerit anathema sit. Imò & dicunt, quòd oppositum est reuelatum Sanctæ Catherinę de Senis,& si alicui esset credendum, potius credendum est Sanctæ Catherinæ; quia canonizata est tempore indubitati Papæ, vt alij Sancti. Sancta Brigida verò canonizata est tempore schismatis in concilio Constantiensi à Bonifacio IX. in sua obedientia,quo tempore nullus erat certus; Papa, & indubitatus. Hæc ille.

Replica. Sed certè hæc euasio non valet, & temeraria est,& speciẽ impietatis hẽt. Tùm primò,q̃a non omnia incerta sunt omninò reijcienda: alioqui nil esset probabiliter, aut de fidei pietate credendum: cùm tamen prima Thessalon. quinto dicatur,Prophetias nolite spernere, oĩa probare,& quod bonũ est tenete. Nã & Christus Discipulos corripuit Mar. vltim. quia non crediderunt mulierib. sanctis, quæ primæ viderant eũ resurrexisse: vt sic nos instrueret, ꝙ ẽt sanctarũ fœminarum sunt ẽt cœlestes reuelationes. Nam & act.21. Philippi filias legimus prophetantes. Et Ioel secundo, & Act. secundo hr̃. Prophetabunt filij,& filiæ vestræ. Quare seruandus est modus,vt nec irreligiosè, aut temerè despiciamus quæ nescimus: nec nouis reuelationib.leuiter fidẽ habeamus. Nã verus amator veritatis,& prudenter se habẽs,nõ diutius,aut saltẽ nõ perniciosè decipitur; neq; Deus id permittet, si purus fuerit veritatis amator,nec vllo teneatur carnis affectu: & tunc aptus erit probare spũ,si ex Deo sint. Ideò cautius, atq; prudentius sanctus Bonauentura cùm ei opponerẽtur reuelationes olim de immaculata virginis conceptione,quãdo res hæc nondũ erat per ecclesiã, vt nunc,approbata. ità respondit in 3.distin.3. Non audeo reprehendere solennitatẽ conceptionis;quia,vt quidã dicunt,non cepit humana inuentione,sed diuina reuelatione celebrari. Quod si verũ est, sine dubio bonũ est eã solẽnizare; Sed quia hoc authenticũ non est,non cõpellitur credere:quia ẽt contra rectã fidẽ non est, non cõpellimur negare. Hæc ille. Quantò ergo magis prædictæ reuelationes,& miracula nunc piè credenda sunt: q̃n ecclesia Romana cũ alijs particularib.ecclesijs venerabiliter ea tàm in officio diuino,quàm extra piè legenda,atq; credenda suscipiũt, sicut & alia miracula,legendasq; sanctorũ, & reuelationes eorũ, maximè quia reuelationes Sanctæ Brigidæ iam probatæ sunt, & commendatæ in concilio Constantiensi:& ab Vrbano VI.& Martino V.vt habetur in earum prologo edito per Cardinalem Turrecremata,cap.primo, & tandẽ ab ecclesia prædicto modo suscepta sunt?

Secundò temeritas, & impietas supradicta inde liquet, ꝙ non est credibile tot oĩa simul miracula,& reuelationes super hoc esse phantastica, atque fictitia. Nam similiter refelleremus omnes historias,& miracula sanctorum, quæ in ecclesia piè credenda leguntur: quod certe impium esset,vt in censuris Parisiensi.contra Erasmum,& aliorum eiusmodi errores, titu. septimo habetur hoc modo, Error dicit, quòd sanctorum historiæ,& similes narrationes non sunt magnificandæ:neq; ea,quæ de miraculis eorum scripta sunt: sed censura dicit,ꝙ licet nõ omnia, quæ de sanctis leguntur, pari gradu certitudinis amplectenda sint; ipsa tñ propositio quoad eius primam partẽ pias aures offendit:& ad irreuerentiã in sanctos,& contemptum ecclesiastici officij prouocat, Vuicleffvistarum insaniæ conformis. Et si quid in officijs diuinis minus dignũ

Christia-

Christiana pietate compertum fuerit: nō quorumuis, sed illorum tm̄ auctoritate id corrigendū est, ad quos potissimum spectat. Secunda verò pars ex Porphyriano trahitur errore. Hæc ibi. Igitur nisi Caiet. probet sufficiēter falsa esse miracula, & reuelationes has, certè vt vera non quidē de necessitate, sed de pietate fidei, vel vt probabiliora, quàm oppositum, amplectenda sunt; sicut & ecclesia hic suscipit, & legenda, & credenda proponit. Nam & hic est vnus gradus veritatis catholicæ piè tantum credendæ, vt latius secundum Gerson paulò inferius habetur.

Quod aūt tertiò, vbi supra ait Caietanus potius standum esse reuelationi sanctæ Catherinæ de Senis, vbi & canonizationem Sanctę Brigidę vertit in dubiū; certè, si hoc esset verum, multa acta illius concilij Constantien. quæ totus orbis suscipit, & veneratur, verterentur in dubiū: Et quidem canonizatio Sanctæ Brigidæ nō solum à toto orbe suscepta est; verum etiam à Martino Quinto, qui in dicto concilio tandem legitimus Papa electus, & habitus est, fuit specialiter approbata; ità vt indignationē Dei, & Apostolorum eius incurrat qui talem decreti sententiam conaretur infringere.

Et quod ibidem dicit Caiet. quòd Sancta Catharina oppositū habuit i reuelatione; certè nusquam hoc inuenitur, cui fides aliqua debeatur; neque de hoc vllā mentionē faciunt Raymundus, Stephanus Carthusien. & Frater Thomas Senēsis, qui vitā, & reuelationes illius Sanctæ viderunt, & scripserunt: Sed neq; ipsa Sancta hoc vnquam contestata est: nisi q̀ in vna orationū suarū, in eius calce non tanquā ex reuelatione accipiens, sed vt ipsa loquēs ad Deum, eā opinionē probat. Quod quidē dictū, vt ait Ambrosius Catharinus vbi supra contra Caietanū, potius videtur appositum per aliquē zelatorem, aut contētiosum oppositę opinionis defensorē, vt haberet etiam quod sub nomine reuelationis reuelationi beatæ Brigidæ opponeret. Vel fortè id ipsa orans de suo spiritu, vt à suis erat edocta, pronūciauit, id quod ēt prophetis sępius accidit, vt cōmuniter oēs dicunt doctores. Nā & rō, quæ ibi subnectitur, facilè indicat emblema; quæ nō pōt ex reuelatione descendere. Et quidē, si virgo illa id habuisset in reuelationibus, non fuisset omissū ab ijs, qui oēm eius vitā, vel suspiriū eius minimum collegerunt. Dominus aūt Florentinus in suo historiali, dùm eius vitā perstringit, nil eius rei meminit: nisi q̀ in vita Sanctæ Brigidę id, quod serebatur à fratribus suis dominicanis, de beata Catherina opposuit cōtra illam reuelationē Sanctæ Brigidæ: nihil tamen producens certū, nisi rumorem quorundam, qui, vt dictum est, id confinxerunt. Igitur potius est standū reuelationi Sanctæ Brigidæ per Papā, & ecclesiā piè approbatę, & authenticæ, vt dictū est.

Insuper aūt quarto Caiet. vbi supra in proœmio præfari quodlibeti de conceptione, q̀ nisi corā ipsa ecclesia Romana euidenter fieret verū, indubitatumq́;, non mirū, sed miraculū expreßè ad testificandā veritatem immaculatę cōceptionis Beatæ Virginis: aut nisi fieret certa reuelatio, non deberet Papa ex hac via determinare hāc, seu aliā fidei ambiguitatem. Et ratio eius est; quia iam habemus à Deo viā certā ordinariā decretorum fidei, puta sacrā scripturā: adeo vt si angelus de cœlo oppositum huius diceret, non esset ei credēdum, vt Galat. 1. habetur. Hæc ille. Sed certè (vt vbi supra ait Ambrosius Catharinus) falsa, & periculosa sunt hæc. Nā quæro vnde habet ipse Caietanus quòd oportet euidenter in facie ecclesiæ miracula, aut reuelationes fieri, vt sic possit Papa determinare rē fidei? Certè nullibi id habetur; sufficit. n. particulare miraculum, vel reuelatio ei legitimè cōstans. Nā pius Papa paschæ celebrationem die dominico ab omnibus obseruari instituit, quia Hermes doctor fidei, & scripturarum, ità se admonitū fuisse ab angelo in habitu pastoris sibi apparēte testatus est, vt hr̄ de cōsecratio. dist. 3. c. nosse vos. quod & Victor successor eius in c. sequen. ibidē eadem de causa confirmauit. Nā Spiritus Sāctus suā gubernans, & docens ecclesiā omnem veritatem, arcanis inspirationibus instituit corda pontificum in rebus fidei, & morum, decernendis, & cultu Sanctorum: vt ēt ipsi interdum ignorent quid agat, aut quò tendat spiritus, vt ait B. Hieron. in prologo super euāgelia, qui incipit, Plures fuisse &c. vbi sic dicit, Ecclesia aūt, quæ dñi voce supra petrā fundata est, quam introduxit rex in cubiculū suum, & ad quā per foramen descensionis occultę misit manū suā &c. Et rō Caietani supra posita nihil valet. Nā via ordinaria sacræ scripturæ sæpè non sufficit ad omnem veritatem fidei, & morum semper habendā, vt patet: q̀ si sufficit, quare ipsi Caietano, imò neq; ecclesiæ de hac veritate, in qua tot sunt opiniones, non constat? q̀ si dixerit hoc sibi constare: vnde hoc probat? Itē via ordinaria nō excludit speciales alias vias spū Sācti, quib. Deus ipse suā regit ecclesiā, quomodo oportet. Adde q̀ in casibus dubijs, & necessarijs fidē, & morib. tāgentibus specialis, & occulta assistentia spū Sācti illuminantis ecclesiā Pontificibus summis faciētib. quod in se est, certè non extraordinaria, sed ordinaria via à Deo promissa dicēda est. Et quāuis particulares homines per reuelationes, & miracula falsa decipi possint, sicut & per prauam scripturarum intelligentiam: non tamen ecclesia, neque Papa faciens quod in se est, vt sciat, & à Deo illuminetur de opportuna veritate ad salutem: Deus enim id non permittet, qui spiritum Sanctum suum promisit ecclesiæ, qui doceret illam omnem veritatem.

Illud autem Galat. primo Si angelus de cœlo &c. nil facit ad rem: ibi enim loquitur Paulus

de doctrina fidei iam cognita,& per ecclesiã no bis decreta,& tradita,vt catholica. Nam contra veritatẽ simul à Deo reuelatã ecclesiæ, vel per ecclesiã diffinitã, non est admittenda etiam angelica reuelatio contraria: quia illusoria,& demoniaca cẽsenda est: nisi de alia reuelatione diuina,aut de vero miraculo in oppositũ contra legem cõem constet sufficienter, vt Abrahæ contigit Gene.22.quando Deus illi præcepit filium immolare: de quo latius alibi.Nunc aũt in proposito nostro tenendo Beatam Virginẽ ex priuilegio conceptam sine peccato originali non solum non tenemus oppositum fidei,aut ecclesiæ determinationi,vt patet ex supradictis in 3.conclusio.quod & ingenue confitetur Caiet. vbi supra,& in 3.par.quæ st.27.art.2. prima secundæ, q.81.art.3.sed vt cõforme magis fidei, & de pietate eius probabilius asserimus, quousque per ecclesiam determinetur.

Illud aũt prima Corinth.14. Signa data sunt non fidelibus,sed infidelibus,non intelligitur ꝙ in ecclesia nõ sint miracula ad vtilitatẽ, & fideliũ confirmationẽ,& consolationem. Nam miracula cõputantur inter dona spiritus Sancti prima Corinth.12.Sicut enim veritas euãgelica in articulis principalibus in principio per miracula cõfirmata est; ità ẽt quæ ex ipsis articulis pendent,si opus sit ea determinare,& ad pacandum imperitã multitudinẽ, & doctos similiter dubitantes,& probabiliter disputantes,non est incõgruum à signis eorũ ẽt veritatẽ accipere: vt post acceptũ Spiritum Sanctũ legitur Act.10.ꝙ Petrus per miraculosam lintei de cęlo missionẽ veritatis de receptione gentiũ,& de cessatione legaliũ cognitionẽ accepit: quod postea in concilio seniorum Act.15.receptũ fuit. Et Act.4. legimus,quòd ob incredulitatẽ multorum in primitiua ecclesia sancti orauerunt,vt Deus extenderet manus suas ad signa,& prodigia;& impetrauerunt.Sic igitur signa data sunt non fidelib. sed infidelibus,circa ea videlicet,quæ iã fide cõstant: fidelis nanq; non indiget iam signis infor mari,vt credat; sed infidelibus,id est non credẽtibus dantur signa; qualis sunt ẽt ij,qui aliquid nondũ ex fide receperunt;sicut accidit multis in hoc articulo,quamuis nulla hæresis nota maculentur,si id non credant: propter quos nõ esset inconueniens,si Deus faceret miracula, sicut & legitur sæpè fecisse,vt credant.

Et nota quintò,ꝙ vbi supra ait Caietanus,ꝙ miracula,quæ ab ecclesia suscipiuntur in canonizatione sanctorũ,humano testimonio innituntur,eorũ.f.qui super ea testificantur : quodque idcò non omninò certa sunt ad fidẽ infallibilem de sanctitate alicuius canonizati habendã:quãuis sufficiãt ad fidẽ humanam fallibilem de eo. Vnde & secũda Petr.primo.Beatus Petrus cęlestis vocis miraculose à se auditę proprio testimonio tanquã humano vtẽs subiunxit. Et habemus firmiorẽ propheticũ sermonẽ: non.n.voluntate humana allata est prophetia &c.Ex quo, inquit patet ꝙ diuino testimonio,non humano,neque miraculis certitudo haberi dẽt in decernẽdo iudicialiter rẽ fidei.Hæc Caiet.Sed vt optimè Ambrosius Catharinus cõtra illũ vbi supra differit, in canonizatione sanctorũ miracula quæruntur per hominũ testimonia fide digna,vt sic Papa faciat quod in se est ad inquirendã eius,qui canonizãdus est,sanctitatẽ: ne videatur tẽtare Deũ : & Deus tunc inuisibiliter assistit supplens quod deest virib.humanis,ne erret determinando ea, quæ ad fidẽ pertinet,nec in canonizatione sanctorũ,in qua est professio fidei,vt latius alibi ipse Catharinus, ꝓbat. Vnde canonizationis sñia nõ fertur solet super miraculis ipsis, vt videlicet quæcunq; afferũtur vera sint; sed sñia fertur super hominis sanctitate,quã oẽs recipere,& credere debemus.Ideò nõ est necesse ꝙ oĩa miracula,quæ in testimoniũ sanctitatis cuiuscũq; allata sunt,recipiantur,vt omninò ex fide credẽda: nisi ẽt super illis similis sententia pronuncietur.

Illud aũt.2.Ti.1.Habemus firmiorẽ propheticũ sermonẽ &c. Si Caietanus intendat, vt dicere vr,ꝙ tale testimonium Petri non sit certũ diuina certitudine,sed more humano,erroneũ est. Nã iam sequeretur, ꝙ ex fide illud credere nõ tenemur,quod est falsissimũ,cùm sit ĩ sacra scriptura canonica.Si dicar, ꝙ non sit recipiendum tanquã verbum diuinum,quatenus à Petro scri ptum est; hoc nõ stat:quia hæc est sacra scriptura ab Apostolo scripta,& approbata ẽt per ecclesiam: Sicut & euãgelium Ioãnis,& Matthæi.Dicamus igitur cum Catharino vbi supra,ꝙ vt aliqua sit sacra scriptura canonica,& irrefragabilis auctoritatis,duo requiruntur:vnum quod cõtineat veritatem, alterum quod & præcipuum est,ꝙ dñs velit illam scripturã fide recipi ab vnoquoq;, qui profitetur se membrum ecclesię: quod tunc fit, qñ ab ecclesia, seu à Papa canonizata est: quod plerunq; non statim facit, vt scri pta est: Quia prius vult Dei prouidentia talem scripturã diffamari,& quasi tacito quodã cõsensu à viris Dei probari, donec vltimã ab ecclesia, vel scripto,vel consuetudine recipiat probationẽ,& iussum,ab oĩb. suauiter recipiatur. Et ità de hac scriptura Beati Petri censendũ est.Nã antequã eã probaret ecclesia, vt ipse de Cathedra docẽs,ac vt pastor ecclesię iuberet,ac declararet pro canonica recipi debere : quamuis verissima esset,& à Spiritu Sancto: non tñ erat eiusdẽ firmitatis quoad nos, & præcipuè quoad illos iudæos,quib.Petrus loquebatur, vt ibi ait glossa, ad faciendã fidẽ,cuius est nunc,& cuius erãt antiquæ scripturæ prophetice,quas ibi allegat Petrus.Neq; Beatus Petrus statim,vt hanc epistolã scripsit, canonizauit,vt seruaret modestiam & infirmis ĩ fide succurreret,qui indigẽt vt veritas fidei ẽt humano quodã modo habeat prius

argu-

argumenta veritatis, inter quæ est aliqua rēporis diuturnitas.S.c.n.de epistola Iudæ Hieronymus scripsit, φ auctoritatē vetustate, & vsu meruit,vt tandē inter canonicas scripturas computetur.Nam quadam Dei prudentia fit vt veritas vires suas in dies accipiat. Alij autem concedūt quidem cum Syluestro. titu. dominica. quæstio prima,§.5.supra dicta miranda vera esse: sed dicunt non esse mirum, si ex fide simplicium vehementi ad eam, & eorum diuotionem magis inflammandū illa signa euenerint: non aūt ad confirmationē veritatis huius. Et adducunt simile de illo latrone,qui credebatur martyr, ad cuius sepulchrum concurrētes infirmi sanabuntur, vt legitur in historia sancti Martini, sic dicunt in proposito.Sed nec hoc quicquam valet,Nam nō legitur ī vera historia sancti Martini aliquid de miraculis sanitatū, seu de alijs miraculis illius latronis. Si enim fuissent vera miracula, profectò attestata fuissent eius sanctitati.Neque Augustinus,neq; alius doctor sanctus ait. φ multa corpora sanctorū canonizatorū, sed quòd multa corpora sanctorum venerantur in terris, quorum animæ ardent in inferno, quia videlicet nō sunt sancti canonizati per ecclesiam, sed ab imprudente hominum credulitate,vel deuotione, vt sancti venerantur particulariter in terris,videlicet in aliquibus locis,vel prouincijs sine auctoritate apostolica. Sed neq; ille per ecclesiam canonizatus,sicut in proposito solennitas cōceptionis immaculatæ per ecclesiam,vt de pietate fidei recipienda,canonizata est: quāuis permittat impunè oppositum teneri. Et vera miracula piè credūtur facta ī attestationē eius: & itā quā uis simul ex deuotione, aut pp deuotionē fideliū inflāmandā facta sint: pie probant, & immaculatæ cōceptioni B.Virginis piè attestantur,vt dictū est.Igitur supradicta pia credulitas per reuelationes, & miracula præfata ad vltimū spectat gradū veritatū catholicarū,sicut & pia credulitas de veritate legendarū,visionū,& reuelationū, & miraculorū deuotarū personarū sanctarū,q̄ asserit,& suscepit ecclesia,& legi pmittit,nō vt de necessitate fidei,sed vt probabiliora, & magis ad fidei pietatē, & Dei honorē, deuotionemq; nutriendā pertinētia : dū in talib. nil falsi certò deprehēditur.Quæ pia credulitas, & æstimatio cadit nō super veritate, vel falsitate, vel dubio,sed solū super apparētia,& probabilitate eorum maiori,vel minori,ẛm qđ magis, vel minus,hñt de tali probabilitate,& ecclesiæ auctoritate . Et hoc nō est periculosū, vel falsū,qa constat de apparētia,& probabilitate, dùm veritas,vel falsitas ignoratur,sicut stat quodlibet cō tradictorium esse probabile, & vnum stat cū altero non quidē in veritate,sed in apparentia, & probabilitate. Et ita diuersis respectib. vtrunq; contradictorium per se credi pōt cū fidei pietate: dūmodò (vt supradictū est)absit animi pertinacia,vt de his late Gerson alpha.14.g.l.

Quintò principaliter probatur eadē conclusio sexta a auctoritate Beati Andreæ Apostoli, in cuius legēda valde authētica, q̄ in tota ecclesia vniuersali in officio diuino legit in suo facto sic illū Egeç presidi dixisse continētur.Iustā restaurationē animarū per crucis mysteriū pandā. Primus.n.homo per lignū præuaricationis mortem induxit,& necessariū hoc erat gñi humano,vt p lignū passionis mors,q̄ ingressa fuerat, pelleretur.Et qm̄ de immaculata terra factus fuerat primus hō,necessariò de immaculata Virgine natus est Xp̄s perfectus homo, vt hominē repararet &c.quæ auctoritas in officio spāli p ecclesiā approbato in festo cōceptionis sub noīe Dominici,modò is fuerit inclytus ille Pater ordinis p̄dicatorū,modò alius magnæ sanctitatis, & sciētiæ monachus,vt alij autumant,sic hr̄.Sicut primus hō fuit ex terra virgine, & nūquā maledicta formatus,ita decuit in scđo Adam fieri. Ex quib.simul iunctis hr̄, φ Beata Virgo fuit terra semper immaculata quoad culpam omnē actualē,& eadem rōne originalem : quòdque semper fuit terra virginea corpore,& anima,& nunquā maledicta maledictione vllius libidinis, aut fomitis,actu,vel impulsu. quæ maledictio pœnalis fœditatis ex originali peccato in omnib.contracta est,excepta Virgine benedicta,quç secūdum Originē neq; serpentis persuasione decepta (scilicet per peccatū actuale) neq; eius venenosis afflatibus est infecta (scilicet per originale,& per fomitis actū, aut libidinem naturaliter inde consequentē) Et ẛm psal.84.Benedixisti Domine terram tuā (scilicet benedictione gratiæ aīæ concreatæ) auertisti captiuitatē Iacob scilicet præseruando à triplici captiuitate, & maledictione prædicta:auertere enim est prç uenire ne tangatur ab ea. Igitur non solum per fectam Mariæ virginitatem corporalem, sed & mundiciam eius,seu puritatem præfatam B.Andreas intendebat exponere ad honorem secundi Adæ ,videlicet Christi filij eius, perfectamq; cō gruentiā terræ,vnde vterq; Adam formatus erat,quod inde patet,quia ad hoc propositū Dominicus præfatus,& tandem ecclesia, in officio huius festi prædicta verba applicauerunt.

Sextò principaliter eadē 6. concl. probatur à posteriori,seu à signo,vel effectu,qa Maria nullum peccatum habuit actuale in tota vita sua,ergo neq; originale in sua cōceptione. Añs patet ex 1.concl.suprapositā,& cōsequentia probatur dupliciter. Primò quia eā facit Augustinus lib. 5.contra.Iulianum c.9.prope finem in simili materia de Christo sic dicens in snīa.Si Christus minor existens originale peccatum habuisset,profectò grādioris ætatis accessu actuali nō caruisset.Quam consequentiam oēs doctores antiqui, ēt hæretici, ipse etiam Iulianus,contra quē Augustinus ibidem disputat,generaliter de omnibus

5.ratio.

6.ratio.

bus,tenent pro indubitata,videlicet ꝙ qui contraxit originale non euasit actuale, nisi ex spāli priuilegio: Quod & Origines super id Lu.2. Et tuā ipsius animā pertransibit gladius;& Ambrosius super id Lu.1. Quod nascetur ex te sanctū, expresse confitentur,id videlicet esse regulare stante lege. Cuius consequentiæ vim pertentiēs Gregorius Arimi.in 2.distinc.30.q.2. peccatum actuale in Beata Virgine impie cōcessit,vel admisit,ne ab ea negaret originale.

2 ratio. Secundò probatur eadem cōsequentia , quia vbi est maior sanctificatio, seu immunitas ab actuali in vita,ibi arguitur fuisse maior sanctificatio,seu immunitas ab originali: ergo vbi totalis ab actuali, ibi & totalis ab originali, quæ eius præseruatio est.Consequentia patet : quia sicut se hēt simpliciter ad simpliciter, itā ēt magis ad magis,& sicut pars ad partē, sic totū ad totū. Et antecedens probatur ſm Bern. in epistola ad canonicos Lugdunen.& communiter doctores dicentes,ꝙ ideò sanctificatio Ioannis Baptistæ dr̄ maior,& multo ante eius natiuitatē quam Hieremiæ: quia Baptista fuit immunis non solū ab omni mortali,vt Hieremias; sed & à frequentia venialiū; imò & ſm aliquos ab omni peccato veniali:sed hoc vltimū non tenetur cōiter à doctoribus,neq; placet mihi:tùm quia 1.Ioan.1.Si dixerimus,ꝙ peccata non habemus &c.tùm etiā, quia hoc priuilegium totalis immunitas ab omni actuali peccato,sicut & ab originali soli beatæ Virgini creditur cōcessum ex speciali gratia Christi.Hieremias autem fuit immunis ab omni mortali, sed non à frequentia venialiū.Indè ergo maior arguitur sanctificatio Ioānis,quā Hieremiæ. Igitur similiter ad propositum de Beata Virgine dicendum est.

Replica. Ad hāc probationē pōt dupliciter rñderi.Primò ſm Capreolum negando consequentiā; & ad eius primam probationem ex Augustino, & alijs respondet,quòd nō dicit Augustinus Christus iam grandeuus actuali nō caruisset; sed peccato non caruisset,id est fomite non caruisset.

Euasio. Sed certè talis glossa est contra textum,& cōtextum,& sensum Augustini,quē ibi prætendit contra Iulianum,vt patet ex præcedentibus, & sequentibus ibidem.Ideò Gregorius Arimi. vbi supra,confitetur argumentum vigere.

Ideò secundo modo pōt responderi negando consequentiam, & ad eius probationes dicatur, ꝙ itā est regulariter stante lege, vt dicit Augustinus cū alijs doctoribus, q.d.qui contrahit originale ēt aliquando peccat actualiter,& è conuerso.Secus aūt ex spāli priuilegio gratiæ, quo quispiā contrahens originale in conceptione,& natiuitate pōt per spālē, & abundantē gratiam, seu donū cęleste ab omni actuali præseruari, vt hoc expresse dicit Augustin.vbi supra, & in lib. de natura & gratia, dicens ꝙ qui dicūt esse posse hominē in hac vita sine peccato,nō est eis cōtinuò in cauta temeritate resistendū : alioqui & hominis arbitrio,& Dei gratię,& misericordię, qui hoc adiuuando efficit,derogabimus.Idē alibi ad Marcellū de baptismo paruulorum ait.Piè & Christianè dubitare pōt vtrū aliqui tāta grā præditi fuerint,vt oīs à peccatis fuerint immunes: sed si hoc fuit,non per naturā,sed per gratiā Christi fuit.Idē in lib.de perfecta iustitia dicit.Scio catholicos viros tenere posse esse hominē in hac vita sine peccato per gratiā,& adiutoriū Dei:neq; audeo illos reprehendere.Imò & Angelst.in morali,c.15. dicit, ꝙ licet id de facto non accidat: nō tñ repugnat legi,ꝙ scilicet absque extraordinario auxilio diuino aliquis vtens rōne valdè diu immunē se ab omni peccato præseruaret,quantocunq; tpe oīa collectiuè,seu simul peccata vitādo: quorū vnūquodq; seorsum caueri pōt.Hæc ille. Quod quidē dictum si intelligatur,quòd id absolutè non repugnat ex natura sua; benè quidē: Si aūt ꝙ non repugnat moraliter loquendo, vel stante communi cursu, & corruptione naturæ; certè id non vr̄ verum: nā solum per specialem gratiam id concedit Augustinus,& cōiter doctores fieri posse. Sic igitur dici pōt ab aduersarijs ex speciali gratiæ priuilegio Mariam ab actualibus omnibus, non tamen ab originali, præseruatam esse.Ideò prædicta ratio.6.non apertè probat intentum.

Septimò principaliter eadē.6.conclusio probatur auctoritate Augustini lib.de natura & gratia,c.14.dicentis. Cùm de peccatis agitur nullā prorsus volo qōnē facere de Maria propter honorē Domini.Iam enim scimus, ꝙ plus ei gratiæ collatum sit ad vincendū ex omni parte peccatum; quia concipere,& parere meruit illum, quē constat nullū habuisse peccatū.&c. Vbi nota,ꝙ Augustinus non solū ibi loquitur de actuali,sed & præcipuè de originali peccato, de quo præcipua eius cum Pelagio erat disputatio : & occasione originalis interim ibi ēt agit de actuali,oēs homines in vtroq; peccato concludēs,pręter Mariā ex speciali gratia: id pp honorē Christi,vt patet ex ipsa litera,& intētione Augustini: cùm pro rōne subdat,quia cōcipere,& parere meruit &c.Si namq; à Maria ideò excluditur peccatū actuale pp honorem Dñi, quia peperit Christū,qui actuali caruit peccato,& ipsū omninò abstulit:ergo similiter excludendū est originale ab ea: qa peperit,cōcepitq; Christū, qui originali peccato carēs, ēt ipsū originale destruxit: Alioquin rō Augustini nō valeret, vt patet. Vnde ait,Scimus.s.certo nō opinādo,nec in qōnē vertendo ; ac proindè nullā quæstionē (ait) volo facere de Maria : quia certò scimus communiter omnes, quòd plus gratiæ ei collatū sit. 7.ratio.

Neq; verū est quod Gregorius Arim.in 2.distin.30.quæst.2.ait Augustinum loqui de actuali peccato duntaxat : ex eo, ꝙ contra originale non est pugna, & victoria, ad quam dicit Aug. gratiam

gratiam Mariæ esse collatam. Hæc inquam non valet. Nā potissimè contra originale non in se, sed in suis effectibus, siue reliquijs in nobis manentibus est pugna: puta cōtra carnis impulsus, concupiscentias, & limōi, quæ peccata dicuntur Rom. 7. & alibi, & ab Augustino, & psal. 50. Ecce iniquitatib. conceptus sum &c. quas reliquias culpabiles concupiscentię, & fomitis, Maria non habuit, vt infra q. 45. plenius agitur. Item Hieronymus super psal. 77. ibi, Et deduxit eos ī nube diei &c. dicit Mariam nunquā fuisse in tenebris peccati, sed semper in luce gratiæ. Item Anselmus de conceptu virginali c. 15. ait. Decuit virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi, vt supra in 1. rōne declaratur. Et quāuis aliqui dicat quod dubitatur de illo tractatu, an sit Anselmi: & dato ꝙ sit suus, intelligitur, vt ipse subsequēter se explicat, yt. s. cōceptus Christi esset purissimus: ità videlicet ꝙ pro quo tpe virgo beata conceptura erat filium Dei erat purissima à fomite, & alijs hmōi, & Magister, & Damascenus in 3. sentētiarū glossant illud Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te &c. tñ quia in dicto tractatu, & de exordio mundanæ salutis expressè sentit cum pręfata 6. conclusione, & in officio diuino huius festi per Ecclesiā approbato ad hoc propositum allegatur, ideò valdè facit ad rem. Item Hylarius. O Maria, quę omnes sanctos superas pietate, & omnes angelos puritate, scilicet ab omni peccato, sine exceptione extensiuè, & intensiuè: alioqui non eos excederet in gratiæ puritate, vt ipsorum regina, vt supra in prima ratione latius habetur.

Item ad hunc sensum, atque propositum canit ecclesia in hoc festo id cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula originalis non est in te. Item ad idē faciunt omnes auctoritates sanctorum. quas in eodē officio, Sicut lilium inter spinas &c. cantat, & approbat ecclesia Rom. cuius applicationem, & approbationē reprobare, vel de mendacio redarguere nefas est.

8. Ratio. Octauò tandem eadem sexta conclusio probatur, quia oēs ferè doctores scholastici moderni à tpe doctoris subtilis Scoti, & deinceps, exceptis doctoribus de ordine prædicatorū, & alijs paucis in 3. sententiarum dist. 3. hoc idem tener. & Gerson in alphab. 15. q. r. f. & super Magnificat, & in sermone conceptionis: Et Abulē. paradoxa. 1. c. 31. & Marsilius in 2. q. 20. latius. & Argentina in 2. dist. 30. & in 3. dist. 3. Et tandem Ambrosius Catharinus de ordine prędicatorum in tractatu de conceptione, & alibi etiam cōtra Caieta. lib. 4 & innumeri alij. Item omnes ferè vniuersitates ecclesiæ latinę idem tenent, nec admittunt disputationes super hoc, tanquam super re non vertenda in dubium pp scandalū de opposita opinione, & præcipuè vniuersitas Parisien. id constantissimè tenet, & iurat, facitq; iurare omnes doctoratus gradu initiandos se defensuros vbique, non vt opinionē, sed vt sniam potius fidei, vel vt de pietate fidei veram tuendam, vt dictum est. Neque vnquam dicta vniuersitas Parisien. oppositum decreuit: licet aliqui dicant ꝙ Albertus Magnus refert conclusum fuisse in Parisiensi Gymnasio erroneum esse Mariā esse sanctificatam ante animationem, quia contraxit originale. Sed certè hæc vltima verba, s. quia contraxit originale non dicit Albertus: sed illi addunt de suo: & nos etiam dicimus erroneū esse dicere Mariam esse propriè sanctificatā ante animationem: sed piè credimus eā in ipsa sui animatione sanctam, & ex speciali priuilegio ab originali præseruatam, vt dictum est.

Ad idē ēt valdè facit totius ferè populi Christiani, & ecclesiæ Romanæ vehemens deuotio quotidie magis crescēs ad honorē huius festi immaculatæ conceptionis. Nā talis deuotio est signum probabilissimum diuinæ reuelationis, seu inspirationis, dùm ex ea populus Christianus magis inflammatur ad cultum diuinum cū conscientiæ puritate per pęnitentiam, & per susceptionē sacramentorum, & per alia pia opera prosequēdum in honorē immaculatę conceptionis: nihilq; mundanum, aut proprię affectionis in tali cultu, & deuotione, nisi diuinus honor, & matris eius prætenditur. Quod patet: tùm primò quia sicut cōe intentum naturæ in naturalibus cōisq; hominum, & maximè prudentum, atq; bonorū consensus in moralibus, validum argumentū est rectitudinis, aut veritatis: ità & cōis deuotio vehemens, atq; perseuerans populi Christiani simpliciū, atque sapientum, & bonorum, qualis iam dicta est, & experientia probatur, signum certè valdè probabile est veritatis diuinitus per hunc modū occultum hominib. reuelatæ: quæ & paulatim successu tpis vires, & robur in cordib. hominū magis habet, magisq; vt aurora procedēs illustratur. Tùm secundò, quia non est credendū in ijs Deum permittere diu errore decipi piam, cōemque populi Christiani, & ecclesiæ Romanę deuotionem, & sensum ad cultum, & honorem eius, & matris suæ: quia Hebrę. 13. Non te deseram, neq; derelinquam, & Actu. 5. Si ex hominib. est cōsilium hoc dissoluetur, si aūt ex Deo, resistere non poterimus. Cùm igitur videamus tāto tēpore apud doctos, & indoctos in populo Christiano, & ecclesia Rom. quotidiè magis hāc fidei pietatē, & deuotionē ad B. Virginis immaculatam conceptionē ēt eum cultu diuino, & ecclesiastico in cordib. hominū radicari, signū vtique vrgētissimum est veritatis, operisq; diuini.

Euasio. Ad hanc rōnem rñdet Caietan. in quodlib. ꝙ doctores moderni, & vniuersitates tenētes prædictam conclusionē contra tot doctorū sanctorū antiquorū doctrinā in dicta materia pertinente ad fidē, & sacram scripturā, sunt præsumptuosi, & postponendi, quia non fuerunt sancti, & minus docti, minusque illuminati sunt, quàm illi antiqui

antiqui secundum Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. Vnde talis modernorum auctoritas non excedit auctoritatem vulgi, quæ nihilipendenda est, neque facit probabilitatem in veritate, sed in apparentia tantum: quia secūdum Arist. probabile in veritate est quod videtur pluribus sapiētibus: non autem quod vulgo, aut pluribus minus sapientibus apparet. Hæc Caietanus.

Replica. Sed certè hęc ei⁹ euasio temeraria, irreuerēs, & iniuriosa, & falsa est: quod patet. Primò. Nam negare sanctos aliquos fuisse, qui tenuerūt hāc conclusionē falsum, & temerarium est: cùm Anselmus vbi supra in septima ratione habetur, & tandem Roften. inclytus martir contra Lutherum, & multi alij sancti viri, & tandē sancta ecclesia Romana cum alijs ecclesijs hoc festum celebrantibus id piè teneant.

Secūdò quia dicere præsumptuosè agere vniuersitates, modernosq; doctores, & alios contra doctrinam antiquorum, hoc similiter falsum, & temerarium est. Tùm quia antiqui sancti doctores Augustinus, Hieronymus, & hmōi, nihil contra hoc priuilegiū B. Virginis scripserūt, sed generaliter de omnibus docuerunt ꝙ in originali concipiuntur, vt infrà in rñsione ad tertium argumentum latius habetur. Et ità contra eorum doctrinam nostra conclusio, & snīa modernorū, & ecclesiæ Romanæ, & aliarum ecclesiarum nō est. Antiqui autem doctores scholastici, vt Bea. Tho. Albertus, & alij vtique oppositū senserūt, vt infra in resp. ad tertium argumentū patebit. Sed quòd moderni doctores, & vniuersitates cū assensu ecclesiæ Romanæ, & aliarum ecclesiarū fauore oppositum teneant, non est præsumptuosum: imò tanto maior probabilitas est, quantò multi rationes magis vrgentes isti catholici doctores, vniuersitatesque vidissent, aut nisi spiritus Dei illos illuc impulisset, profectò nunquam in eam sententiam omnes simul vno sensu, & ore vno cōuenissent: quæ aduersaretur opinioni antiquorū doctorū sanctorū scholasticorum. Nam non est inconueniēs modernos doctores per industriam & humanam quo ad aliqua saltem esse antiquis sapientiores: quia videlicet circa ea magis studuerunt, & veritatē inuestigauerunt: tēpus. n. fertur repertor omnium: & veritas ideò dicitur filia temporis, id quod accidit in præsenti materia, vt dictū est, & infra in rñsione ad tertium argumentum habetur. Adde quòd ecclesia quoad aliqua occulta quotidiè magis illustratur diuinitus. Vndè & Scotus in tertio non ait, Si sanctorum auctoritati non repugnaret: sed Si auctoritati ecclesiæ, vel scripturæ nō repugnat, vī probabile, quod est excellentius Mariæ tribuere. Et iam nunc constat ꝙ hoc non ecclesiæ, nec scripturæ repugnat, vt ipse Caieta. fatetur, & supra conclusione 3. habetur, sed potius consonat, vt superius probatum est: nulla ergo ꝑsumptio doctorum modernorū, & vniuersitatum, aut ritus, seu cultus ecclesiarum, aut populi Christiani circa hoc nisi impiè dici potest.

Ipsius certè Caietani impia temeritas est (vt optimè contra ipsum vbi supra probat Catharinus) ꝙ etiam spernendi vulgi nomine traducit tot vniuersitates doctorū, tot doctissimos viros, & probos, & summos, qui à ducentis circiter annis ad hanc ætatem vigerunt, & hanc piam sententiam de immaculata conceptione tenuerūt, & ipsam tandem Romanam ecclesiam cum alijs ecclesijs, & populo Christiano, qui oēs (vt diximus) tanto quasi impetu spiritus in hoc ferūtur obsequium. Denique omnes alios ꝑter seipsum, suosq; sequaces censet esse vulgus indoctum, & nulla auctoritate dignum: vtiq; in hoc imitatus eos, qui Io. 7. dicebant. Num ex principib. aliqs credit in eum; aut ex pharisæis? turba hæc, quæ nō nouit legem, maledicti sunt. Quarè improbè respondet, & docet Caieta. ibidem in sententia, dicens quòd scandalum eorum, qui audiētes B. virginem in peccato originali conceptam, scandalizantur, non actiuum prædicantis, sed passiuum ipsorum insipiētium potius, quàm piarum aurium est: imò & phariseorum conuinceretur esse declarata eis veritate. Hæc ille. Cuius falsitas ex supradictis, & ex conclusione tertia suprapposita facilè patet.

In quo tandem nota ꝙ licet regulariter non pertineat ad vniuersitates doctorum hmōi res fidei, & morum iudicialiter diffinitiuè determinare, benè tū doctrinaliter in casu, & ex eā, cùm scilicet res est in ambiguo, & id postulat ad sedanda scandala, quæ (re controuersia manente) in populis feruntur, prælertim ecclesia Romana id tolerante, & ex consequenti tacitè consentiēte, & tales vniuersitatū determinationes approbante. Et id nos nisi maior vrgeat auctoritas in eas determinationes omnes cōsentire debemus: licet sub pęna heresis vel alia pęna ecclesiastica ad eas non cogamur, quousq; per superiores, vel per ipsam ecclesiam decretæ, vel confirmatæ sint. Ità olim episcopi in suis synodis prouincialibus tempore Augustini, & Cypriani, & aliorū eiusmodi similia ex causa decernebant, quia summus Pontifex vbique esse non potest. Ità etiam nunc propter sapientiæ claritatē hoc munus Episcoporum vniuersitates doctorum ipso Papa sciente, & volente meritò sibi vendicauerunt, & ità factum legimus in presenti negocio: quia vniuersitas Parisiensis decreuit sententiam quandam contra quendam Ioannem Veri anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, quia contra immaculatam B. Virginis conceptionē prædicauerat, quæ ad verbum subsequitur in hunc modum.

Sententia Parisi. pro immaculata conceptione. Nouerint vniuersi, & singuli quòd anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, die decima octaua mēsis Septembris in congregatione generali vniuersitatis Parisien.

apud

apud sanctum Martinum solenniter conuocata, comparuit scientificus vir magister Arthurus fellon rector vniuersitatis praefatae cum dnis Decanis superiorum facultatum, tota facultate Theologię, & quatuor promotoribus quatuor nationum in cappis, & epithogijs, & cum bidellis deferentibus suas virgas, seu massas argenteas: pręsentib. magistris Roberto Pillot, & Ioanne Frācfort, notarijs, publicis, Ioanne Boenim, & Henrico Probion in Theologia licentias testib. Magister Borengarius mercatoris decanus sacrę facultatis Theologiae exposuit qualiter magister Ioānes Veri doctor in Theologia ordinis fratrū praedicatorum de conuētu Rothomagen. pdicauerat Deppe, in festo conceptionis B. Marię Virginis nouissime fluxo, contra puritatē immaculatae conceptionis: vnde magnum est extortum scādalum Deppe, Rothomagi, & alibi, quod ad sacram facultatem Theologicā puenerat. Cuius quidē scandali occasione ipsa facultas tertiò super his congregata ediderat, ne quis deinceps auderet *tales in praefatam Virginem blasphemias praedicare*: nec hoc solo contenta facultas informationem exactissimam fieri fecit p testes quindecim Viros Deppe cōmorantes, sapientes, & probos, ac fide dignos p literas manu dicti veri scriptas: quas suas esse in publica concione facultatis confessus fuerat, nec testibus, aut eorū dictis in aliquo contradicere voluerat, nec vllū defensionis locū assumpserat, imò dictis literis ab eo confessis, & audita informatione, ad terram prosiliens poplitib. flexis, & iunctis simul manib. sui errati veniam deprecatus fuerat: orans & obsecrans, vt tali gnē pęnae afficeretur, q sacer pdicatorū & Dñicorū ordo minus scādalizaretur. Quib. visis, & auditis, inuētae fuerunt inter multas alias tres falsae propositiones blasphemae & detractoriae honoris, laudis, & dignitatis gloriosissimae Virginis Mariae, quas matura & graui disputatione qualificauerat facultas, reuocandum, atq; reparandum iudicauerat. Et qm̄ dictus veri easdem reuocare, & scandalum reparare recusauerat: in eundē priuationis, & resecationis à suo cōsortio pęna animaduertendum esse iudicauerat: à qua snia ad summū Pōtificē in grauamē totius vniuersitatis & regni appellauerat. Idcircò iure, me ritoq; dictante, & pcipiente iudice seculari ordinario pariter incarceratus fuerat: à qua quidem incarceratione, & priuatione ad curiā parlamētaricam appellauerat, p quā post multas, variasq; disceptationes, & plebiscitationes ad facultatem ipsā remissus fuerat, vt tres pdictas propositiones fm ipsius facultatis iudiciū reuocaret. Quibus sic per dictum dnm Decanū expositis, & narratis, ipse magister Ioannes Veri stans & eius capite discooperto hmōi reuocationem in ipsa congregatione coram praedictis dñis Rectore in facultate theologiae, decanis superiorum facultatum, procuratoribus nationum, dictis testibus, & notarijs legendo palàm, & publicè quandam cedulam papiream, cuius tenor sequitur.

Ego Ioannes Veri religiosus ordinis fratrum pdicatorū presbyter in theologia magister accusatus fui, seu delatus apud matrē meam vniuersitatem Parisien. & facultatem theologiae praedicasse apud oppidū Deppe diecesis Rothomagē. in festo conceptionis purissimae & gloriosissimae virginis Marię matris Dñi nostri Iesu Christi nouissimè fluxo tres propositiones sequentes. Prima, B. Virgo Maria fuit purgata ab originali culpa. Secunda per modum qōnis, qūo B. virgo poterat dicere orationē dñicam, & maximè quantum ad illam partem. Dimitte nobis debita nra, non terminando qōnem. Tertia asserentes virginem Mariam esse in peccato originali conceptam non peccant mortaliter, neq; sunt hęretici, imò omnes, qui dicunt ipsos sic dicendo mortaliter peccare, vel esse haereticos, excōicantur à Sixto per quandam bullam. Ex qua praedicatione mea, prout intellexi tā à praefata matre mea vniuersitate, & facultate theologię, q̄ ēt ab alijs, ortum fuerit, & adhuc viget scandalum: tāquam intellexerint auditores q in illa mea praedicatione voluerim detrahere puritati conceptionis beatissimae, & gloriosissimae virginis Mariae genetricis Dñi nostri, & redemptoris Iesu Christi. Quas quidem tres propositiones sacra Theologorum facultas, cuius ordinationi, dispositioni, & omnimodè determinationi me submissi, & submitto, qualificauit in hunc modum.

Prima propositio est falsa, impia, & piarū aurium offensiua, à deuotione fidelium de immaculata conceptione gloriosissimae Virginis Mariae matris dñi nostri Iesu Christi retractiua, Cultui ecclesiastico, *rectè rationi, sacrae scripturae, & fidei, dissona*, reuocanda publicè, & reparanda. Secunda, Haec qō si fuerit mota, vt iacet, vana fuit: impertinens, & scandalosa: quae in sermone de immaculata conceptione dictae Virginis beatissimae moueri non debuit, & si fuerit mota, nō erat sine bona solutione relinquēda; nec deinceps sic mouēda est, cùm sine suspitione iniuriae, & blasphemiae praefatę virginis foelicissimae sic moueri nō possit: ideò reparāda. Tertia propositio quātum ad primam partē est falsa, impia, piarū aurium offensiua, à deuotione fidelium de immaculata conceptione beatissimae Virginis Mariae Matris dñi nostri, & redemptoris Iesu Christi retractiua, cultui ecclesiastico, rectè rōni, *sacrae scripturae, & fidei dissona*, reuocanda publicè, & reparanda. Secunda pars est temerariè praedicata, & scandalosa. Quantū ad tertiam partē non est verisimiliter credendum sanctissimum dnm nostrum Papam Sixtum taliter dicētes excōicasse, & praesertim ad sensum, quē pretendebant. Ego igitur, quantum in me est, volens tollere omne scandalum, esse filius obedientiae, & pacis, & assertor veritatis, veram, sanamq; doctrinam prędicare,

dicare, Deum & Virginem matrem eius oĩ laude dignissimam honorare; matri meæ Vniuersitati Parisiensi, & facultati theologiæ semper obedire: retracto prædictas tres propositiones cũ earum qualificationibus, vt sunt à matre mea sacra facultate theologiæ declaratæ firmiter adhę rendo, & consentiendo, & in contrarium determinationis prædictæ nunquàm veniendo. Quod eisdem Vniuersitati, & facultati per sacros ordines meos promitto, & iuro; & ita Deus me adiuuet, & mater eius gloriosissima ꝑpetua virgo immaculata. Datũ Parisijs in nostra congregatione generali apud sanctũ Martinum per iuſm solenniter celebrata, Anno domini 1497. die 16. Mensis Septembris, & erat signata. Veri.

Aliàs matutinum.

Tandem facta ṗdicta reuocatione supplicauit humiliter quatenus Vniuersitas, & facultas eũ ad pristinos honores, & ad suum consortium, à quo priuatus fuerat, recipere vellẽt. Cui rñsum extitit ꝙ suæ supplicationi annuerẽt, si tñ prius ab appellationibus suis desisteret, & eis renunciaret; & ipsam Vniuersitatem, & facultatẽ poneret extra omnem curiam suis sumptibus & impensis. Quæ omnia se facturum proprio iuramento promisit. Et hoc, & non alio modo, & pacto reintegratus fuit. Hæc ibi ad literam.

Dubium.

Sed circa hæc forsan quispiam dubitabit quõ prædicta facultas Parisiensis potuit vel iudicialiter, vel doctoraliter tñ diffinire, tanq̃ de fide id, quòd adhuc stat sub opinione. Quo modo ẽt in tertia censura contra tertiam propositionem illius Ioannis Veri supra posita vbi dr̃ ꝙ tertia propositio est falsa &c. Quo modo in quam potuit id ita diffinire contra extrauag. Sixti IIII. in concilio Tridentino nunc demum approbatã, vti superius in tertia cõclusione latius habetur.

Respon.

Pro rñsione nota duo. Primò ꝙ sicut per ecclesiam licet ẽt nunc eidem facultati Parisiẽ. cõcilium Basiliẽ. vti legitimum opinando acceptare tãtũ & ea, quæ ibidem diffinita sunt, eo modo, & non aliter, q̃ diffiniuntur, rõne ipsius concilij recipere potest. Nunc autem in eo concilio non de fide hoc, vel illud, nec eius oppositum hæreticum esse decernitur: sed solum ꝙ opinio tenẽs immaculatam B. Virginis conceptionem est consona fidei sacræ scripturæ, ritui ecclesiastico, & rectæ rõni: ac proinde ṗfata facultas consequenter licitè decreuit, ꝙ opposita opinio, vel propositio est non quidẽ heretica, sed falsa, impia, piarum aurium offensiua, cultui ecclesiastico, sacrę scripturæ, & fidei dissona, & rectæ rõni, qa hoc sequitur ex ṗdicta concilij diffinitione. Sed vtrũ prædicta facultas Parisiensis, & alij, qui præfatũ conciliũ Basilien. vti legitimũ acceptant, teneãt prædictam eius diffinitionẽ, tanquam de fide, an opinatiuè duntaxat: Credo ꝙ solum opinatiuè, sicut & ipsum conciliũ legitimũ opinantur, rõne cuius tm̃ tenent. Nam ea, quæ ex vna ẽt fortiter opinata sequitur propositione, non plusquam opinata, vel humane non theologicè credita potest esse propositio, nisi perfectior aliqua alia causa concurrat ad assensum fidei, vel euidentię producendum, id quod in pręsenti non contingit. Si aũt euidenter cognosceretur concilium esse legitimum, sicut alia concilia generalia: tunc ibi decisa de fide tenerentur: quia ex illa euidenti, & ex alia simul de fide, ꝙ scilicet ibi spiritus sanctus assistit, vt errare non possit, sequitur illa propositio de fide, vt de hoc alibi, & Vega de iustificatione lib. 9. c. 39. latius agit.

Not. secundò, ꝙ sicut prædictæ facultati cogere doctores suos sub iuro tenere, sicut & ipsa tenet, prædictam diffinitionẽ concilij Basiliens. quousq; per ecclesiam, vel per aliud certum concilium generale legitimum oppositum diffiniatur: potest etiam oppositum agentes de mortali condemnare, tanquã tenẽtes contra dicti concilij diffinitionem ab ipsis iuratã. Neq; hoc prohibet Sixtus IIII. in ṗdicta sua extrauag. ꝑ concilium Trid. approbata. Sed ꝑꝑ scandala vitãda ibidem solum prohibetur ne quis audeat asserere, tenentes hanc vel illam opinionẽ incurrere crimen hæresis, aut peccati mortalis, videlicet rõne dicti, vel opinati, vt constat ex rõne ipsius in extrauag. ibidem adiuncta. Quia (inquit) hoc nondum per ecclesiã decisum est. Cum quo stat ꝙ alia rõne videlicet violati iuramenti, scãdali, aut temerariæ, vel iniuriosæ singularitatis, qua 7. Ratio. quispiã eorum à dicta concilij diffinitione ibidẽ acceptata, atq; iurata dissentiens aliter doceret, vtiq; de peccato mortali, & de doctrina dissona fidei, & sacræ scripturæ, cultui ecclesiastico, & rectæ rationi secundum dictum concilium per ipsam facultatem Parisiẽ. iustè condemnetur. Et quod hoc & nihil aliud Sixtus IIII. intenderit indè liquet, ꝙ cùm sciret ipse, & cõcilium Trid. præfatã facultatẽ cogere doctores suos sub iuro tenere doctrinã de immaculata B. Virginis conceptione secundum diffinitionem concilij Basilien. ab ea vti legitimi acceptati, oppositumq́ue docentes condemnare, atque punire, certè dum nullam de hoc mentionem, vel exceptionem fecit, qui si voluisset facilè facere potuisset, vr̃ sine vllo illius facultatis, & eius practicæ præiudicio prædictã extrauagã. non aliter, q̃ dictum est, ad rigorẽ, proprietatemq́; verborum intellexisse, & approbasse, & ab omnibus esse intelligenda.

Contra prædictã sextã conclusionẽ fiunt decem argumenta, quæ sunt fundamenta oppositæ opinionis. Quorum primum sumitur ex au- Argum. 1. ctoritatibus sacræ scripturę Ro. 3. & 5. Et 2. Corint. 5. Et 1. Corint. 15. quę habentur supra conclu. 3. ex quibus sic arguitur sm̃ Gregoriũ Arimin. in 2. dist. 30. q. 2. A sententia sacrę scripturæ generali & vniuersali omnium hominum nõ est facienda alicuius hominis exceptio: neq; ab ipsa generalitate est vllo modo recedendum, sed potius quod ei magis est consonum tenendum est, nisi

nisi talis exceptio vel priuilegium ex ipsa sacra scriptura ibi, vel alibi aut per certam reuelationem aut per Ecclesię certam determinationem, aut per euidentiam facti, aut per certam sufficientemq; rōnem, & non solum per rōnes congruentiæ habeatur. Nunc aūt generalis vniuersalisq; sententia sacræ scripturæ in prędictis au ctoritatibus contenta sine vllius hominis expressa exceptione habet quod oēs naturaliter propagati ab Adam noo solum in debito, sed ēt de facto concipiuntur in peccato originali: & de exceptione B. Virginis seu de eius priuilegio nihil habetur in sacra scriptura, neq; aliquo modo de supradictis, sed solum per rationes congruentię: ergo. Consequentia est nota.

Et maior constat ex Apoc. 22. Si quis apposuerit, vel minuerit de verbis libri huius &c. Et qa alioqui tota sacra scriptura vacillaret: si sine certa rōne supradicta pp cōgruētias tm̄ liceret exceptionē facere à diffinitionib. generalibus sacræ scripturę: & quilibet pp aliquam congruētiā dicere posset hunc vel illum esse priuilegiatum vel exceptum de facto ab originali in conceptione vel natiuitate. Et ita patet maior.

Minor aūt quoad eius primam partem est de fide ſm omnes doctores ex supradictis auctoritatibus id elicientibus, vt patet ēt per Augustinum in epistola ad Optatum de origine animæ: quæ est epistola. 157. & in tractatu de peccato originali contra Iulianū, & contra Pelagianos: Et de fide ad Petrū. c. 23. vbi ait. Firmissime tene & nullatenus dubites omnem homiœ qui p concubitum viri & mulieris concipitur, cū peccato nasci origioali morti & impietati subiectū. Hæc ibi. Nam quamuis non sit de fide quod iste vel ille est vel non est quoad hoc priuilegiatus: est tñ de fide: quod si non sit vel si non ostēdatur sufficienter in hoc priuilegiatus contraxit originale, non solum in debito, in quo nullū priuilegium cadit, sed & de facto: quia hic de necessitate legis cōis sequitur ad debitū, vt ex dictis constat auctoritatibus & doctrina catholica. Quoad secundam autem partem prædicta minor probatur, quia quoad hoc priuilegium de immaculata B. Virginis conceptione solum habetur rationes congruentiæ & de pietate probabiles: nō autem de fide neq; cooutncentes, vt patet ex supradictis in sexta & tertia conclus. præcedentibus: alioqui oppositum esset hæreticum, quod absit, vti per extrauag. Sixti IIII. superius in tertia conclusione declaratum est.

Resp. Resp. negādo antecedēs quoad vtranq; eius partē: pro cuius declaratione nota quod est duplex rō decentiæ vel congrueotiæ. Prima, quæ sic probat decere Deū, quod si oppositū fieret nullū inconueniens ſm rationem humanam appareret. Et huiusmodi rationes decētiæ potius explicaot congruētiam & modum rei factæ, quā ipsam probēt, vt q Deus homo factus est, & passibilis pro nobis quodque tali tempore & loco mortem Crucis passus est. Nam si aliter facere voluisset, vtique ooo indecens sed decens etiam fuisset. Et de huiusmodi decentia vera est illa maior posita in argumento. Sed minor quoad secundam eius partem falsa est, vti superius in prima probatione huius sextæ conclusionis habetur, & proxime amplius declarabitur.

Secunda aūt rō decentiæ est, quæ sic probat decere Deum, quod oppositū ſm rationem humanam indecens vel inconueniens esset vel appareret. Et huiusmodi rōnes vtique probant sufficienter in moralibus & theologicis licet non euidenter exceptionem aliquam vel priuilegiū, præter cōem legem, & regulam sacræ scripturę alicui concessum. Nam & pp has rationes decentiæ, quia oppositum indecens esset, B. Augustinus post eum cōiter doctores cū Ecclesia catholica tenent corpus B. Virginis oon esse incineratum: sed cum anima simul assumptum gloriose in cœlo locari. B. quoque Virginem ab omni peccato actuali semper immunē fuisse: & sanctā eius fuisse natiuitatem: & ab originali peccato multo ante eam esse immunem: & post Christum natum nulli vnquam nupsisse, sed virginē semper permansisse: & dum erat in hac vita claram aliqū visionē essentiæ diuinę habuisse. Propter has ergo rationes decentiæ, quia oppositū esset indecens secundum rationē humanam, magis pie & probabilius ait sexta conclusio prędicta quod B. virgo supra aut præter legem communē excepta fuit & priuilegiata ne in sui conceptione peccatum cootraheret originale. Et de his rationibus decentię falsa est illa maior similiter & minor quoad secundam eius partem, quæ in argumento positæ sunt.

Et quod rōnes decentię hoc secundo modo satis probent, vt dictum est, expresse fatetur Caoo de locis theologicis lib. 12. c. 13. in secundo exēplo ibi posito. f. 501. Ad quod ēt facit Gerson, alphab. 15. litera. q. Et vltra exempla supradicta de B. virgine id magis patet. Nam hac ratione innixi. B. Tho, Richardus, & plures alij doctores in 3. dist. 37. tenent quod Deus de potentia absoluta vt legislator dispensare non potest in decalogo, neque quod aliquo tpe vitæ suæ homo non amet aut non colat Deum. Et dist. 38. & in 1. dist. 43. 47. Eadem ratione indecentiæ vitande in Deo doctores cōiter tenent quod Deus decipere non potest: quia licet in his nulla sit aperta repugnantia aut contradictio, est tamen indecēs Deo id facere, quod vtique suæ repugnat bonitati, tametsi hæc indecentia sit maior quam alia supradicta. Nam hæc aliquo modo repugnantiam sonat, illa autem minime. In rebus etiam alijs dubijs aut noodum per sacram scripturam expressis neque per Ecclesiam definitis ad fidē & mores pertinentibus, doctores catholici per has rationes decentiæ determinant quid tanquā

verius aut probabilius tenendum sit, quo etiam multa loca sacræ scripturæ sint sane intelligēda vt indecētia vitetur, vt docet B. Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana c. 27. & li. 4. de Trin. c. 6. quomodo etiam multa loca sacræ scripturæ non ita generaliter vt ipsa verba sonāt, sed cum limitatione aliqua accipiēda sint, vt de his latius agit Dryedō de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 2. c. 2. & latius lib. 3. tractatu. 2. c. 3. & tract. 3. c. 4. quo vt prolixitas vitetur lectorē incredulū aut curiosum mittimus. ergo eadem rōne indecētiæ vitandę licite & satis probabiliter & non contra scripturam sacram diceretur, quod ab ea etiam generaliter quoad omnes intellecta & à regula & lege generali aliqua fiat exceptio aliqñ, aut priuilegium alicui, quale est hoc de immaculata B. Virginis conceptione, & de aliorum sanctorū alijs priuilegijs cōcedatur. Neque enim in sacra scriptura continetur quod ratione vitādæ indecentiæ nulla inde exceptio fieri aut nullū alicui priuilegium de facto possit cōcedi quod ibidem expressum non sit, cū ex supradictis oppositum factum esse constet euidenter.

Argum. 2. Secundo principaliter arguitur ad idē. Si Maria non contraxit originale: ergo nō fuit mortua morte peccati, neq; captiua peccati. & ergo neque redempta, nec egens redemptione Christi, neque per eum à morte peccati suscitata. Patet hæc consequentia per Zozimum Papam supra conclu. 5. ibi videatur. & iterum ergo neque sibi fuit clausum cęlum, quod non nisi per peccatum clauditur: neque eguit Christo aperiente: & tādem neque descendisset ad limbum si ante Christum moreretur.

Respon. Resp. concedendo primam consequentiam: quia facit hunc sensum, quod. s. de facto B. virgo non fuit mortua & captiua sub peccato: cū quo stat quod in debito fuit mortua. ideo cum addito expresso, quod. s. non fuit mortua aut captiua in debito, negatur hæc consequentia, vt patet etiam ex supradictis in quinta conclusione.

Ad secundam consequentiam rñdeo illā simpliciter negando: imò potius sequitur quod absolute fuit redempta & viuificata per Christum pręseruatiua viuificatione & redēptione eius in suis meritis ab æterno præuisis & acceptatis à Deo patre, vt ait Gers. alph. 25. q. Sicut q se releuare non potest à præcipitio vel infirmitate futura non minus indiget pręseruatore & medico ne cadat vel infirmetur, quam qui iā ab inflicto vulnere & infirmitate sanatur. Sic in proposito, vt ait etiam expresse ipse Caiet. 1. 2. q. 81. art. 3. dicens. Si omnes obnoxij sunt peccato originali, id sufficit ad indigentiam redēptionis: neque. n. solum eget redēptione actualiter captiuus, sed etiam obnoxius captiuitati. Et hæc bene notabis tu Thomista, ne nimio zelo non sm sciētiam accensus erronea dicas, quę non sunt erronea cū de beatissimæ virginis Marię conceptione dispu

tas aut prædicas. Hæc ille, & quidē recte. & in 3. par. q. 27. art. 2. consonat sibi ipsi, quamuis in quodlibeto oppositum teneat, dicens quod distinctio illa Scotica de duplici redemptione, scilicet liberante, & pręseruāte non habet locum: quia hæc redemptio præseruatiua quoad homines vsurpata ex Bern. in sermone. 22. super Cantica reprobatur per verba Zozimi Papæ dicētis: Nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur, neq; redemptus dici potest nisi qui vere per peccatum fuit ante captiuus, vt habetur supra conclus. 5. Hæc ille. Sed certe Zozimus non de redemptione præseruante, sed de liberante loquitur vt dicta verba manifestant, quę nil faciūt contra prædictam conclusionem: & vt dictū est obnoxius morti & captiuitati indiget viuificante & redimente, & antequam de facto illam incurrat ab ea viuificatus dr atq; redemptus melius quam si in illam incurrisset: sicut & aiūt in rifco. C. in quib. causis. in fi. & C. qñ decet. l. 1. q melius est ante casum occurrere, quam post causam vulneratam adhibere remedium: meliorq; medicina præseruatiua quam curatiua est.

Quod et amplius patet. Tum quia de liberatione hac pręseruatiua ab aliquo malo imminēte sępe fit mētio in sacra scriptura, vt in psal. 43. Qui redemisti Dauid de gladio maligno. Item Erue me & libera me de manibus alienorū. Et Ecclesia orat, A morte perpetua & subitanea libera nos dñe & c. huiusmodi. Tum etiā, quia sicut vere dr quispiam priuatus bonis & emolumentis quæ habebat in sua causa, puta in suo artificio & iure aliquo ad ea quæ certe habiturus esset, nisi per aliquē impediretur: ita econtra dr liberatus atq; redemptus ab his malis quæ habebat in sua causa vel lege aliqua obnoxius erat ad ea incurrēda q certe incurrisset nisi ei aliunde misericorditer prouideretur. Sic dicimus quēpiam liberatum à morte & captiuitate præcipitio & huiusmodi imminētibus malis & necessario futuris, nisi per alium præseruaretur. Sic B. Tho. 3. par. q. 53. art. 3. declarat veram resurrectionem & liberationem à morte eam esse, quæ non solum à morte iam incursa verumetiam ab incurrenda, id est a necessitate imò & à possibilitate moriēdi liberat. Sic & q 53. art. 2. ad secūdum. illud Act. 2. q Christus soluit dolores sanctorum patrum in inferno, exponit non dolores pœnarum quas incurrerunt, sed quas incurrissent nisi ipse præuenisset auferēs illas & pręseruando ab eis. Sicut & medicus dr soluere morbum à quo præseruat per medicinā. Hæc ille. Sic Matth. 9. Dominus ait, sanis non esse opus medico, sed male habētibus. i. eis, qui ex se tales sunt vt in morbum inciderent nisi præueniens medicina saluaret secundum psal. 58. Misericordia eius præueniet me: secundum August. & communiter doctores. Sic & Bern. vbi supra, Angelos vocat redemptos: & Hieronymus et saluatos dicit,

dicit, quãuis in nulla fuerint captiuitate peccati: certè qa ex sua nã poterãt peccare, aut alij liberũ arbitriũ hñtes: licet non essent certæ cãæ necessitatẽ ad peccandũ inducẽtes. Sic ps.13. Oẽs declinauerũt &c.s. ex se nisi Christus adiuuisset p gratiã ẽm August. & Cassiodorũ, & ipsum ẽt Caiet. ibidẽ. Sic ẽt ps.115. dr, Oĩs hõ mendax, s. qa ex natura hẽt vt sit vanus, & in mẽdaciũ proclivis. Cũ quo stat ꝙ p gratiam pseruetur à mẽdacio, & pctõ, ne de facto illud icurrat. Sic B. virgo põt dici peccatrix nõ simpliciter, ne de facto peccatũ habuisse intelligaf, sed cũ addito, s. peccatrix ex natura sua, aut de se nõ solum originali, sed & actuali pctõ obnoxia, nisi p spãlem gratiã præseruaretur, & excellenter redimeretur à Christo, vt dictũ est: Et pfatam glossam, & intelligentiã satis Paulus innuit Ephe. 2. Eramus oẽs natura filij irę: Natura, i. ex vi nfæ naturalis cõceptionis ex Adã: vt p hoc excludaf. B. virgo per gratiam pseruata. Et Ro. 5. vbi Apostolus cõparat peccatũ Adæ iustificationi Christi dicẽs. Igif sicut p vnius delictũ in oẽs hoĩes in condẽnatioñẽ: sic & per vnius iustitiã in oẽs hoĩes in iustificationẽ vitæ. Nũc aũt constat non oẽs de facto esse iustificatos p Christũ quoad efficientiã: sed quoad sufficientiã. ergo similiter peccatum Adę infecit oẽs quoad sufficientiam, quia. s. omnes fecit obnoxios culpæ, & pęnæ: de facto aũt eos tñ quos Christi gratia non præuenit. Sic igitur dicitur beata virgo præ omnibus excellenter pręseruatiuè redempta, vt dictum est.

Replica. Si replicetur ꝙ ergo B. virgo non est redempta per Christum vniuocè cum omnibus alijs.

Respon. Resp. est vniuocè redempta quoad causam, & effectũ, i. per merita Christi, & ab oĩ pctõ originali, & actuali. Quoad modum aũt nõ est vniuocè, vt alij redẽpta, quia non eodem, sed nobiliori, mõ pseruatiuè redempta est. De Angelis verò alia rõ est: nam si in aliqua peccata ex natura sua de facto necessariò, vt hoĩes incidissent: benè quidẽ põt dici per gratiã præseruatiuè redẽpti. Sed vtrũ per merita Christi, sicut hoĩes, Bernar. vbi sup. vr dicere ꝙ sic, & multi alij doctores sunt cũ eo. Alij aũt dñt ꝙ non: quia Christus pro hoĩbus tm̃ mortuus, & incarnatus est, vt canit ecclesia in symbolo fidei. Qui pp nos hoĩes, & pp nostrã salutem descẽdit de cęlis &c. & tũc angeli non essent omninò vniuocè nobiscũ redempti quoad causam, ex quo merita Christi nõ essent cã redẽptionis illorũ, vt dictũ est. Sed de his alibi latius. De alijs duab. vltimis cõsequẽtijs positis in argõ principali, quod. s. ergo Maria virgo non habuit sibi clausum celum, neq; descendisset ad limbum, latius infra. q.47. habetur.

Argum. 3. Tertiò principaliter arguitur ad idẽ ex auctoritatib. sanctorum. Nã in rebus pertinentibus ad fidẽ, & verum sensum sacræ scripturæ, priuilegia, seu exceptione, quoad B. virginẽ, & alios sãctos, certè doctores antiqui Christo propinquiores incarnato, & eius Apostolis pdicantibus sunt magis illuminati: & magis æstimandi sunt hĩe, vel habuisse ipsum Christũ, atq; sapiẽtiores alijs longius distantib. à Christo, & Apostolis, quales sunt moderni doctores: sicut & magis illuminati sunt prophetæ propè aduẽtum Christi, q̃ qui longè ante pcesserunt: & ex consequenti in pñti materia vtrũ B. virgo habuit hoc priuilegiũ immaculatæ suæ cõceptionis, & exceptionẽ à gñali regula fidei, & sacræ scripturæ quoad peccatũ originale, an non, potius stãdũ est doctorib. antiquis, q̃ modernis. Nunc aũt doctores antiq oẽs fere nõ solũ nõ excipiũt B. Virginẽ, neq; ei tale priuilegiũ concedũt inter alia priuilegia grãrũ, quæ illi expresẽ tribuunt: sed potius hoc ei expresẽ denegãt cũ multis ẽt doctorib. modernis. ergo illis in hoc stãdũ est. Consequẽtia patet, & similiter maior, q̃ est B. Tho. 2.2. q.2. art.7. quãuis ad aliud propositũ: qa quò qs magis luci appropinquat, eo magis illuminaf, & patet experientia. Minor aũt probaf discurrẽdo p oẽs doctores tã in gñali, q̃ i particulari de hac materia loquẽtes. Gñaliter quidẽ de oĩb. hoĩbus sine vllius exceptione Augu. Amb. Damas. Leo, Ansel. lib.2. Cur Deus hõ. c.16. & oẽs alij quos ẽt refert Gabr. in 3. di.3. q.1. art.1. expresse dñt oẽs naturaliter propagatos ab Adã de facto contrahere pctm̃ originale, qđ in baptismo deletur. Specialiter aũt de B. Virgine idem dicit Augustinus super psal.34. ibi. Ego aũt cùm mihi molesti essent, induebar cilicio: Vbi ait. Adam mortuus est pp peccatum: Maria ex Adam mortua est pp peccatum: caro autem Domini ex Maria mortua est pp delenda peccata. Secunda auctoritas est eiusdem Augustini in 2. lib. de baptismo paruulorum, & libro vndecimo super Genesim ad literam, vbi ait. Solus homo factus manẽs Deus nullum peccatum vnq̃ habuit, nec sumpsit carnem peccati, quamuis de materna carne peccati. Tertia auctoritas eiusdem lib. 10. super Genesim ad literam dicit, Et quid inquinatius illo vtero virginis? cuius caro etsi de peccati propagine venit, non tñ de peccati propagine concepit: Et subdit, Proinde corpus Christi, quamuis ex carne fœmine assumptum sit, quę de illa carnis peccati propagatione concepta fuerat: tamẽ quia non sic in ea conceptum fuit quõ fuerat illa concepta: ideò ipsum non fuit caro peccati, sed similitudo carnis peccati: Et super Gene. ad literam lib.18. & 20. sæpè idem replicat: Et lib. 5. contra Iulianum hereticum cap.9. & lib.21. & expressius lib. secundo, de peccatorum meritis. c. 20.25.35. ait ꝙ nullus, præter Christũ, est, fuit, aut vnquàm erit omninò sine peccato, & loquitur de peccato actuali, vel originali, vt patet ibidem. & c.6. et etiam hoc refert Soto de natura & gratia lib.1. c.7. Quarta auctoritas Ambr. super psal. 118. Beati immaculati. sermone 6. vbi ait, Venit Iesus, & in carne, quæ peccato in

matre fuerat obnoxia militiã virtutis exercuit: Et nemo vnquã line peccato, nisi sol' Christus.

Quinta auctoritas est eiusdẽ Ambrolij,& Bedæ in homilia sup Missus est, & hr in glossa ordinaria Lucæ.1. dicit Spiritus sanctus superueniens in Virginem, mentẽ eius ab omni vitiorũ sorde castificauit, & ab omni æstu carnalis concupiscentię cor eius tẽperauit, atque mundauit.

Replica. Sexta auctoritas Anselmi.lib.2.Cur Deus homo c.16.dicit, Licet ipsa Christi conceptio munda sit: Virgo tñ ipsa vnde assumptus est in iniquitatib.concepta est,& in peccatis concepit eã mater sua: & cum originali peccato nata est; Et iterũ ibidem dicit, Per futurã mortẽ filij, & illa Virgo, de qua natus est; & alij multi mũdati sũt à peccato. Septima auctoritas Chrysostomi sup Matthæũ dicit quãuis Christus non esset peccator, naturã tñ humanam, de peccatrice suscepit. Octaua auctoritas Eusebij Epi Emiseni in sermone natiuitatis Dñi, qui incipit, Nostis charissimi, dicit, Annexu peccati originalis nullus immunis exstitit, nec ipsa genitrix Redẽptoris. Nona auctoritas sancti Remigij super Psa.22. Deus Deus meus respice in me &c.dicit, B. Virgo Maria fuit ab oĩ macula peccati mũdata, itã vt ex ea cõciperetur sine peccato hõ Christus Iesus. Decima auctoritas sancti Maximi in sermone de assumptione B.Virginis dicit, B. Virgo Maria fuit in vtero matris sanctificata, & ab oĩ contagione culpæ originalis, antequã nasceret, per spiritũ sanctũ mundata. Vndecima auctoritas Gerardi Epi,& Martyris in sermone natiuitatis Mariæ dicentis, O fęlix puella, q̃ concepta in pctõ, purificatur ab oĩ pctõ, & filium coocipit fine pctõ. 12. auctoritas Bernardi in epistola ad canonicos Lugdunẽses dicit, B. Virgo post cõceptũ in vtero iã existens sanctificationem creditur accepisse, q̃ excluso pctõ sanctã fecerit eius natiuitatẽ, nõ conceptionẽ. 13. auctoritas B. Antonij de Padua nr̃i ordinis minorum in sermone de natiuitate Mariæ dicit B. virgo fuit in vtero matris à peccato per gratiã sãctificata, & sine pctõ nata. 14. auctoritas sãcti Beroardini nostri ordinis minorũ in sermonũ suorũ.3.opere incipiẽte, Ignis à facie eius exarsit, in tractatu de B. Virgine sermone.4.qui incipit, Sicut sol oriẽs mũdo &c.dicit Tertia fuit sãctificatio maternalis: hæc remouet culpã origiõalẽ, confert gratiã, & remouet pronitatẽ ad pctm̃ mortaliter, & venialiter: & hæc fuit in Virgine matre.15. auctorita, est beati Tho.3.par.q.27.ar.2.qui licet olim prius in 1. sen.dist.17.ar.4.ad 4 arg.& dist.44.art.3. ad 3.& in glossa magistri, & tractatu super Aue Maria aliud dixerit: tñ vbi supra contra cõclusionẽ tandẽ tenet cũ alijs antiquis doctorib. scholasticis: Itẽ Alex.Alen.3 par.q.9.art.1.Itẽ Bonauẽ.in 3. di.3.q.1.art.2.sic expresse dicit, Dicẽdũ est q̃ B. virgo fuit cõcepta in pctõ originali,& q̃ eius sanctificatio subsecuta est peccati originalis cõtractionẽ. Hic modus dicẽdi est cõior, quia ferè oẽs id tenent:& rõnabilior, quia esse naturæ pcedit esse gratiæ:& securior, quia magis consonat pietate fidei,& sanctorum auctoritati. Hæc ille. Ad idẽ sũt Henricus in 15.quodli.q.13.& Greg. Ari mi.in 2.dist.30.q.2.Durãd.& Palud.in 3. dist.3. & Floren.1.par.sum.tit.8.c.2.& B. Vincẽtius in sermone de cõceptione,& magist. de Castronouo de cõceptione B.Virginis,& Turrecremata, & Ioãnes de Neapoli in quodlib. & tandẽ Caie. in quodlib.& tota ferè caterua Thomistarum.

Respon. Resp. dupliciter. Primò ad minorẽ q̃ oẽs pfatæ auctoritates,& aliæ similes, plerũm gñaliter loquẽtes intelligũtur q̃ ex natura sua, & in debito, oẽs sunt obnoxij pctõ originali, & actuali; & de facto ipsum cõtraherent, nisi ex gratia, seu ex priuilegio spãli pseruentur (vt creditur de B. Virgine, vt dictũ est) sicut & Ambr.li.3. de Trinit. Oĩs creatura, ẽt angelus, pctõrum capacitati obnoxia est: sola.n.est à pctõ immunis,& immaculata sempiterna diuinitas s'm Mat.19. Nemo bonus, nisi solus Deus. s.de se, ex natura sua, & necessariò. Sæpè nanq; scriptura sacra, atque doctores de psona, aut de re aliqua aliquid enunciãt, vt ipsa de se, aut ex natura, seu cõdõne, aut merito proprio est, aut esset: non s'm qd extrinsecus accidit, aut superuenit ex gratia. Et itã verè dr̃ q̃ nullus hõ, aut ex filijs Adę, aut ex cõcubitu maris & fęminę cõceptus, aut natus, uenit in mũdum sine pctõ: sed hunc sensum hẽt, q. s. s'm cõditionẽ humanã, legemq; cõem: aut s'm qd descendit naturaliter ex Adã per maris,& fęminæ cõmixtionem nullus immunis est à pctõ: cũ quo tñ stat q̃ per gratiam, quæ sopérat naturã, aut ex priuilegio spãli (quale creditur in B. virgine fuisse) contrariũ sit,& immunitas à peccato constituatur. Et hanc glossam, & intellectũ faciunt pdictæ auctoritates doctorum, sicut auctoritates sacræ scripturæ, vt supra in respon.ad secundum arg.& superius conclu.5.latius habetur.

Not. Si cõtra hãc solutionẽ replicet Caie. I quodli. vbi supra, dicẽs, q̃ licet pdicta gl. valere possit quoad auctoritates loquẽtes gñaliter de oĩbus, non tñ quoad expresse loquẽtes de B.Virgine: Tũm primò, qa ly in debito, de se, aut ex natura sua, est condõ s'm qd, & diminuens: auctoritates aũt pfatæ absolutè, & simpliciter dicunt de B. virgine, q̃ habuit pctm̃ originale, sicut de alijs hoĩbus idem simpliciter aiunt: ergo intendũt q̃ non solũ in debito, & s'm quid, sed ẽt simpliciter de facto, vt alij hoĩes, id contraxit. Nam si aliter intendissent, vtiq; id alicubi expressissent de B. Virgine spãliter non. n. deerant illis vocabula, quib. id aliqñ explicarẽt, sicut neq; nunc desunt doctoribus modernis oppositũ opinantibus: nisi fortè (quod absit) ex ignorantia, aut ex maleuolẽtia, aut dissimulatione talis expssio ab eis omissa esset. Tũ ẽt 2. quia ex eo q̃ prædicti doctores explicant B. Virginem subiacere legi cõi in sua conce-

conceptione cum originali peccato, vt alij subiacent,& ipsam excipiunt à lege cõi aliorũ induratione peccati originalis,dicentes ipsam ex priuilegio statim post conceptionẽ multò ante natiuitatẽ sactificatã,cõstat pdictos doctores scrutantes priuilegia B.Virginis nullum de præseruatione eius priuilegium admittere voluisse.

Respon. ad replicam. Resp.negando ꝙ doctores dicãt ꝙ B.virgo habuit simpliciter , siue absolutè peccatum originale;si.n.sic loquerentur,profectò glossa dicens ꝙ illud habuit ex debito destrueret textũ : quia idẽ esset,ac si dicerent qd non habuit illud absolutè:id quod eorum verbis repugnaret, vt replica procedere videtur. Conceditur autẽ ꝙ doctores simpliciter , siue absolutè dicunt ꝙ B. virgo habuit peccatũ originale:quod põt intelligi,vel ꝙ in debito,seu ex sua natura:& hoc est verum: vel ẽt de facto,quod negatur,& quòd talia verba talẽ glossam patiantur , sicut & textus sacræ scripturæ,iam supra visum est: Nam si eam non admitterent,iã esset contra fidem, & contra sacram scripturam talis opinio,seu conclu.6.cuius oppositum supra concl.3.& 5.etiam ẽm Tho. & Caietanum dictum est:maximè, quia hæc conditio ex se , & ex natura rei , quia respicit naturæ substantiam, quam scire,ac diuidere ab ijs, quæ extrinsecus, & raro accidunt, ad doctrinam , & regulam generalẽ maximè attinet, non est conditio propriè diminuens , & sñiam restringens : sed rei naturã,& legem ostendens,& explicans: vt sic sciamus qd ex lege, & ex nostra natura simus,qd deinde ex gratia,& de facto habeamus .

Replica. 2. Si iterum replicetur cum Caietano,vbi supra quod istæ contradicunt . Maria contraxit originale, Maria non contraxit originale : ideò si ista negatiua est vera,illa affirmatiua est falsa . Sed si faceret illũ sensum q.f. cõtraxit in debito,& nõ in facto esset vera,& negatiua falsa. ergo non facit illum sensum,neque admittit illam glossam .

Respon. ad 2. replicam. Resp.si in eodem sensu vniuocè accipiantur, contradicunt aliàs non:ideò distinguendæ sunt. Et pp vitãdum scandalum iam in cõi locutione ad populum intelliguntur ꝙ de facto contraxit, vel non contraxit originale.Ideò illa affirmatiua simpliciter negatur & negatiua cõcedit : quãuis doctores antiqui , absolutè dicentes ꝙ contraxit originale,sint exponendi, ꝙ in debito illud contraxit: qd conceditur cũ hac explicatione,& nõ aliter,vt supra,& cõclusione quinta dictum est .

Nota. In quo nota ẽm Catharinũ, vbi supra, ꝙ non semper quærendum est quid sancti intenderint: sed quid,& qũo dixerint:quia non est inconueniens dici multa à sanctis,quæ possunt,& debẽt exponi ẽm veritatem , licet ipsi fortè in ijs verbis ad eam nõ intenderint,eò ꝙ Deus magis habet prouidẽtiam in eorum dictis pp alios,quàm in eorum mente . Et hoc idem ait Caietanus . 3. par.q.78.art.1.& in quodlibeto.1.de auctoritate Papę,& concilij,exponens quædã verba concilij Constantien.& Basil.ad verum sensum,ait, Etsi glossas nostras contra intentionem auctorũ aliquis dixerit esse, rñdebo primò ꝙ ego homo sum , & video solum quæ foris sunt quoad ipsa decretorum verba , Deus aũt intuetur cor &c. Hæc ille. Igitur auctoritas scriptorum potius ex dictis , ꝗ ex mente nunc hauritur à nobis : quia Deus pp cõem vtilitatem magis præseruat eos, ne falsa scribant,ꝗ ne falsa opinẽtur. Sic & Caypham fecit loqui vera: licet ipse aliam mẽtem, & intentionem habuerit . Vnde & B.Tho.sæpè verba Augustini,& aliorum ad bonum , & verũ sensum ẽt torquere conatur, non ignorans etiã aliud eos intendisse. Et tandẽ ipse Caieta.vbi supra in quodlibeto de conceptione ait . Omissa igitur superflua curiositate quid opinatus fuerit in re clarificata hic aut ille theologus,sufficere nobis debet ex solido fundamento veritatem agnoscere. Hæc ille. Sed hanc sñiam Catharini ego limitarem,vbi de doctorum sensu,& mente dubium esset:aut vbi constaret tunc spiritu sancto permotos,velut Cayphas,ità fuisse locutos : aliàs ad eorum mentem ipsorum verba accipienda sunt:quia euangelium & veritas ẽm Hier.nõ in folijs,sed in sensu verborum est: & secundum Arist.verba sunt signa eorum,quę in mẽte sunt.

Alio modo ad supra dictum 3.arg.principale. *Resp. 2. ad 3. argum.* Resp.ad maiorem ꝙ licet regulariter ità sit ꝙ vt vbi dr, doctoribus antiquioribus standum est in rebus fidei,& sensu scripturarum : non tñ semp in omni casu & materia : nam aliqñ licitũ est ab eis dissentire,& cum modernis sentire.Nam hoc ẽr ait idẽ Caietanus 2.2.q 1.art.7.quòd.s.nõ obstante ꝙ antiqui sint doctiores, & magis illuminati regulariter in rebus fidei: non tñ est negãdum ꝙ ẽt post Christum vna posterior ætas habeat in supra dictis doctores aliquos præstantiores aliqua ętate,licet non oĩ anteriori:q̃ nũquã fuerunt,aut erũt Apostolis doctiores, ita ut nec perfectiores.Hæc Caieta.ad nostrum propositum. Et quidem meritò:nam quoad scientiam infusam per tẽporum successionem quotidiè magis ecclesia diuinitus illustraẽ,& maximè quoad speciales casus,atq; materias,ẽm Dani.12.Pertransibunt tempora, & multiplex erit scientia : Et Hieronymus in prologo super euangelia qui incipit, Plures fuisse &c. vbi ait . Ecclesiam introduxit rex in cubiculum suum, & ad quã per foramen descensionis occultæ misit manũ suam &c. Et ideò comparatur auroræ consurgenti,id est procedenti. Cant.6.quia.s.successu temporis magis diuinitus illustratur : Et quoad scientiam acquisitam est idem iudicium præcipuè quoad aliquam materiam particularem , qualis est hęc: quia magis est inuestigata veritas à modernis , propter controuersiam magis in his , quàm in temporibus antiquis , emergentem : Neque enim tota scientia , & veritas finita est in antiquis , sed tempus est repertor omnium,

vt hoc latè prosequitur Gerson, & patet experientia, & exẽplis: quia dubitauerunt doctores antiqui aliqñ de processione spiritus sancti à patre simul & filio, & de non rebaptizandis hæreticis, de purgatorio, de sola pęna damni pueroru in limbo sine baptismo decedẽtium, de peccato originali, de animabus non creatis simul ab initio mundi, & de non immissis per traducem, de absentia substantiæ panis post consecrationem, de assumptione B. Virginis ad cęlum corpore & anima, & de multis alijs tangentib. sacramenta: de quibus iam his tpibus non dubitatur. Ideò ait Gerson ꝙ auctoritas doctorum modernorū non est minor, ꝗ antiquorum, saltem in aliqua materia speciali. Nam & B. Tho. in 1 a. quodlib. ait ꝙ non quęcunque dixerunt, aut scripserunt sancti sunt vera, & à spiritu sancto profecta: Et Augu. in donatistas, auctoritatibus doctorum contra rationes efficaces innitentes ait, Signum esse causæ à veritatis neruo destitutæ, quæ solummodo in hominum auctoritate innititur. Et ità est in præsenti materia, in qua doctores antiqui scholastici specialiter de conceptione B. Virginis loquentes, non nisi opinatiuè locuti sunt: Nam si asseruissent, vt certum, quod per ecclesiã nondũ decretum erat de ea, vtique errassent, putantes esse contra fidem, vel contra sacrã scripturã qđ non erat, vt supra conclu. 3. dictum est. Rationes autẽ quibus moti sunt sic opinãdum constat nõ sufficienter probare suum intentũ, vt patet, qa omnes optimè soluuntur: quod ipse etiam Caietan. 3. par. q. 27. art. 2. expressè confitetur. Errauerunt igitur in hoc, sed sine pertinacia parati stare iudicio ecclesiæ, & eius ritui, quem nũc circa hoc habet, vt dictum est: sicut & alij doctores antiquiores circa alia piè, & sine pertinacia errauerunt, vt de Cypriano, Damasceno, Chrysostomo, & de alijs hr̃ in epistola Polycratis ad Victorem Papã, & Hieronymus refert contra Pelagium. Quibus non obstantibus dico ꝙ multæ de auctoritatib. suprapositis, specialiter ẽt de B. Virgine loquẽtes, non sunt contra conclusionẽ: nam & sine vlla verborum violentia possunt facilè ad bonum sensum glossari, vt patet per singulas discurrendo. Nam ad primam Augustini resp. ꝙ ibi habet litera ꝙ Maria mortua est propter peccatum Adæ, & loquitur de eius morte corporali, sicut & de morte Christi corporali: ità ꝙ, quamuis priuilegiata fuerit à peccato originali, non tñ à morte corporali, pp peccatum Adę, non quidẽ de facto contractum ab ea, sed contrahendum ex lege cõi, aut cui erat obnoxia, nisi præseruaretur ne illud de facto contraheret. Nã mors, & aliæ pęnæ manserunt in ea, vt pęnę, vel potius vt pęnalitates, seu conditiones, defectusque naturæ à iustitia originali pp peccatũ Adæ destitutæ, ad exercitium virtutum, & meritũ: & ideò dr̃ B. Virgo mortua pp peccatum Adę, non tñ pp peccatum suum originale, aut actuale, qđ non habuit. Ad secundã auctoritatem eiusdem Augustini resp. ꝙ loquitur de carne infecta, qu i ẽm aliquos B. virgo habuit vsq; ad incarnationẽ verbi diuini fomite ligato quoad actum, aut ẽm alios vsq; ad animę infusionẽ, vbi ẽt ab originali præseruata est, aut potiùs ẽm Catharinũ ideò B. virgo dr̃ habuisse carnẽ peccati: quia ẽm carnẽ continebatur naturaliter in ea massa peccati obnoxia, quia processit ex semine, quod de Christo nullo modo dici põt: Ideò Christus non dr̃ hr̃e carnẽ peccati: Maria aũt sic. Igitur de peccato originali nulla ibi fit mentio. Ad tertiam eiusdem Augustini resp. sicut & ad secundã præcedentem ex ipsis verbis ibidẽ. Et ad id ex lib. 2. de peccatorũ meritis resp. ꝙ intelligitur ꝙ nullus omninò est sine pctõ ex natura sua, vel saltẽ in debito, vt superius in t. rñsione dictũ est: Nã constat ꝙ de facto B. virgo nullum habuit peccatũ actuale: ergo idẽ de originali eadem rõne dicendum est. Ad quartã Ambrosij resp. sicut ad secundam, & tertiã Augustini: & insuper ꝙ ly in matre nõ habet litera Ambrosij, sed falsariè additum est: Et est sensus ꝙ Christus in carne sua mortali passus est, quã ideò obnoxiã pctõ dixit Ambr. quia reatũ, seu debitum pęnæ pp peccatũ Adę in se suscepit, vt pro nobis satisfaceret, sicut 1. Pet. 2. dr̃ ꝙ peccata nostra in corpore suo portauit: & ibi Amb. ẽm id Rom. 8. & 1. Cor. ait Christũ pro nobis factum esse peccatum. Ad 5. eiusdẽ Ambr. & Bedæ, & Damasceni resp. de originali pctõ nihil ibi dr̃: sed neq; de actuali debet intelligi, vt ex supradictis in 1. conclusione constat. Sed vel intelligitur de fomite, qui tunc oĩnò ablatus est ab ea ẽm magistrum, & alios, vt de hoc latius infra. q. 45. vel potius de purgatione naturæ, seu à priuata potentia respectu puritatis eius statim futuræ maioris per gratiã. Sicut angeli sine macula dicuntur illuminari, & purgari ad fulgorẽ diuinæ maiestatis amplius suscipiendũ: sic B. Virgo filium Dei conceptũ splendorẽ gloriæ æternæ dr̃ tunc purgari, i. pulchrificari magis, & mẽte, & corpore diuinitus aptari, & dignificari: & ea puritate nitere, cui omnis prior eius munditia, & sanctitas poterat aliquo mõ sordida dici, atq; vitiosa: sicut Iob. 15. & 20. hr̃ ꝙ cęli, & stellæ non sunt mundę in conspectu Dei: Et pdictũ sensũ Hieronymus ad Eustochiũ in sermone de assumptione melius expressit dicens. Ante ipsum conceptũ sanè vterus virginis, quãuis mũdus, impollutus, & alienus à cõtagione peccati, quãuis sanctus: tñ adhuc vilitate humanitatis induit, vt ità dicã, ac si lana mundissima, suoq; colore dealbata. Ad quã san-cũ accessisset spũs sãctus, quasi & ipsa eadẽ lana, cũ ĩficit sanguine muricis, vel concilij vertit in purpurã, versa est & ipsa sine coitu in matrẽ: vt nõ sit iam amodò qđ fuerat, sed purpura verissima ad indumẽtũ, & gloriã sũmi Regis aptissimè dedicata vt nulli deinceps vti ea vsu fęmineo liceat, nisi Deo.

Hæc

Hæc D.Hiero. Ad 6. Anselmi rñdeo ꝙ illa verba sunt Bosonis discipuli ibi introducti, & arguentis, siue interrogantis: quæ Anselmus rñdentis ibi nõ approbat, neq; reprobat, sed dissimulat: quia de cõceptione B. Virginis non erat qõ, quã alibi tractandam præterit. Quod inde patet, qa ibi etiam dr ꝙ & cum originali peccato nata est, quod nec Anselmus, nec alius catholicus vnquã concessit, vt patet: & ità neque id, quod. s. in iniquitatib. concepta est, ab eodem Anselmo approbatur: maximè cùm alibi oppositum dixerit in lib. de exordio mundanæ salutis, vt hodie canit ecclesia. Si quid originalis peccati in propagatione matris Dei extitit: illud propagantium, non propagatę fuit &c. Et de conceptu virginali vt supra in 7. probatione cõclusionis habetur, ꝙ decuit Virginẽ ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi. Alia aũt verba ipsius Anselmi intelliguntur de emundatione præseruatiua, qua excellentius alijs per Christum mũdata est. Quòd si quis contendat Anselmum oppositum sensisse: dicam illum tunc illius fuisse opinionis, quæ non præiudicat, vt superius dictum est. Ad septimã Chrysostomi resp. primò, vel ꝙ non est Chrysostomi, vel si est, pp eius reuerentiam glossatur de peccatrice nõ quidẽ de facto, sed in debito, vt supra: Vel secũdò magis ad eius sensum dico ꝙ fuit illius opinionis, ꝙ habuit originale, imò & actuale peccatũ, vt supra conclusione 1. dictum est. Nã ly de peccatrice, cùm sit verbale in trix, ẽm propriam significationẽ frequentiã potius actualium denotat, ꝗ peccatum originale. Vnde sicut ponens actuale in B. virgine refutatur, ità & admittẽs originale. Ad octauam Eusebij rñdeo, si fortè tale quid ipse dixit, quod ego non vidi, intelligitur ꝙ B. Virgo non fuit immunis à nexu peccati in debito: secus aũt de facto, aut ꝙ ille fuit illius opinionis, quod nihil obstat. Ad nonam Remigij rñdeo sicut ad octauam præcedẽtem Eusebij dictum est: & insuper ꝙ intelligitur de mundatione fomitis, aut naturæ respectiuè, vt supra ad quintam rñsum est. Ad decimam sancti Maximi rñdeo sicut ad octauam Eusebij dictum est, & ꝙ de emundatione præseruatiua intelligitur, vt supra ad sextam auctoritatem Anselmi habetur. Vbi ẽt notã, ꝙ B. virgo optimè dici potest ab originali peccato sanctificata, s. sanctificatione præseruatiua: licet melius id nomine pęseruationis, quàm sanctificationis exprimatur, vt infra in responsione ad decimum argumentum principale dicetur.

Ad vndecimã Gerardi respondeo, ꝙ expresè illius fuit opinionis: neq; obstat, vt patet ex supradictis. Ad duodecimã Bernardi rñdeo ẽm Catharinum ꝙ eius rationes non probãt, nisi quòd B. virgo non fuit cõcepta de spiritu sancto, ꝙq; eius prima conceptio corporalis; puta seminis decisio in vtero B. Annę non potuit penitus esse sancta, quod & nos fatemur cum B. Tho. 3. par. q. 27. artic. 2. ꝙ ẽt propterea non fuit immunis à peccato originali, sicut Christus, qđ ẽt nos vt verissimũ concedimus, quia illa ex sua natura peccato subdebatur. Quòd aũt ex gratia præseruante, & sanctificante in suæ secundæ conceptionis, vel animationis instanti, quo. s. aĩa corpori eius organizato infusa est, fuerit immaculata, & sine ira Dei: hoc ibi relinquit sub dubio subijciens se ecclesiæ determinationi: qui, quia tunc hanc festiuitatem ecclesia non habebat, neq; celebrabat festum huius immaculatæ cõceptionis, ideò opinatur eam non fuisse immaculatam, nec esse celebrandam, vt tunc cõiter doctores opinabantur cum B. Thoma, Bonauentura, & alijs. Cuius tñ, videlicet sancti Bernardi rationes, ibi adductæ non probant sufficienter eius intẽtum. Non enim pręsupponenda est anima prius esse tpe, ꝗ sanctificetur, quod tñ ipse vr assumere: satis est si prius esse natura intelligatur, sicut & angeli fuerunt simul in rerũ natura, & in gratia: imò & primus hõ Adam ẽm Tho. vt de hoc latius infra in rñsione ad octauum argumentum principale. Nec obstat huic sanctificationi præseruatiuæ commixtio coniugalis, ẽt cum libidine, aut delectatione naturali: quæ sine culpa, & cũ merito potuit esse, & creditur fuisse ex diuina reuelatione. Põt ẽt semẽ infectũ morbida qualitate, aut fęditate alia quacũq; purgari diuinitus ante aĩationem: in qua, & non ante, contrahif peccatũ originale: in qua ẽt aĩatione, vel aĩæ infusione nulla libido est, vt patet: vt de his latè agit Gabr. in 3. dist. 3. q. 1. art. 2. Igitur, licet Bernardus sic fuerit illo tpe opinatus, quia tunc ecclesia hoc festum conceptionis non celebrabat, constat si hoc tpe, quo ecclesia id celebrat, fuisset, ꝙ aliter nobiscum, & cũ ecclesia opinaretur, atq; sentiret: vt ẽt ab aliquib. fertur dixisse in quodã tractatu sup Salue Regina: qui nec creditur esse suus, neq; eius sapit stylũ: sed neq; ibi expresè quicquã tale legif: nisi vt dictũ est. Ad 13. B. Antonij rñdeo ꝙ in suis sermonibus, qui in his partibus habentur, nihil tale reperitur. Sed esto, ꝙ ita legatur, intelligitur de sanctificatione pseruatiua, vel nihil obstat illũ illius fuisse opinionis cum sancto Bonauentura, & reliquis doctoribus illius tpis, quo veritas hæc nondũ in ecclesia erat manifesta, vt supra dictum est. Ad 14. similiter respon. vt ad proximè præcedentem.

Ad quintamdecimam respondeo quòd expresè fuerunt illius opinionis, ꝙ nihil obstat: Nam si id ità senserunt, quia ecclesia tunc hoc festum non celebrabat: nunc autem quando id celebrat liquet quòd aliter cum ecclesia piè sentirent, vt supradictum est. Et idem respondetur ad omnes alias eiusmodi doctorum auctoritates, etiam si mille eorum cẽturiæ in oppositum afferantur. Et ità patet plena respõsio ad tertium argumẽtum principale.

Quartò principaliter ad idẽ arguitur, quia B. Virgo Argum. 4.

Virgo fuit concepta naturaliter cum fœtuore libidinis,vt omnes alij, quamuis sine culpa generantium:ergo & cũ peccato originali. Patet con sequentia secundum Bernardum, vbi supra ad canonicos Lugdunen. & Augustinum de consecra.dist.4.c.quisquis; & communiter doctores: & quia vbi est eadem causa sequitur idem effectus: causa autem peccati originalis est naturalis propagatio ab Adam ex semine infecto,& generatione libidinosa, quæ in beatæ Virginis fuit conceptione naturali, igitur &c.

Respon. Resp.negando consequentiam, & ad probationem dico ꝙ illa maior solum est vera in proprijs,& veris causis efficiẽtibus naturalibus,circa subiectum eodem modo dispositũ,& vbi non sit impedimentum:secus si desit aliqua conditio de prædictis,vt latius probat Angest. in morali. c.3.& sic est in proposito:nam peccati originalis nulla est effectiua causa naturalis: sed solum est voluntas diuina sic statuens pp peccatum Adæ ꝙ fuit causa demeritoria: semen autem infectũ, aut generatio naturalis libidinosa, est conditio, aut via,seu causa sine qua nõ haberet vim prædictum Dei statutum. Item potest impediri per gratiam animæ concreatam ne talis effectus peccati originalis ei incomparibilis consequatur, id quod creditur in beata Virgine factum esse per speciale priuilegium præseruationis.

Arg. 5. Quintò principaliter ad idẽ arguitur ex parte effectus peccati originalis: quia vbi est idem species effectus,ibi est eadem causa:sed in B. Virgine fuerunt effectus peccati originalis, puta mors,passibilitas,verecundia,concupiscẽtia, seu fomes saltem ad tempus, nã certè si coram alijs nudaretur,verecundaretur,quæ omnia sunt pęnæ,seu pœnalitates propter peccatum Adæ,seu originale;in nobis derelictæ,vt patet Ro.5.Propter peccatum mors:& de consecra.dist 4.c.placuit: neque tales pęnas ipsa B. Virgo voluntariè assumpsit, vt Christus pro nostra redẽptione: ergo in ea fuit causa, puta peccatum originale. Patet consequentia, quia aliàs iniustè his pęnis sine culpa puniretur à Deo.

Respon. Resp. Primò ad maiorem sicut in precedenti quarto argumẽto rñsum est cũ illis limitationib. de causa naturali respectu effectus,& è conuerso,ꝙ potest esse similis effectus sine illa cã: idq; ex priuilegio. Insuper nõ est illa maior vniuersaliter vera, et si illo modo limitetur: nam & potest facilè instari in naturalibus,& moralibus:vt cõiter instatur à doctoribus de calore,qui est ab igne,& à sole: & de assensu opinatiuo à ratione ꝓbabili,vel auctoritate,vt de his Angest.in morali c.3.agit. Secundò etiam si omninò concedatur illa maior, ad minorem respondeo negando illos esse proprios, & immediatos effectus peccati originalis;sed est carentia,seu priuatio gratiæ in anima,aut 2.Tho.est carentia nitoris animę propter absentiam gratię prouenientis à culpabili amissione iustitiæ originalis, seu à reatu culpę,in qua stat formalis ratio peccati originalis,vt supra q.10.dictum est: Fomes autem, seu concupiscẽtia inordinata in corpore, & anima, quamuis sit præcipuus effectus peccati originalis,non fuit in B.Virgine, saltem quoad actum; imò & fortè neque quoad habitum, vel substãtiam,vt infra.q.45. habetur de hoc, & de verecundia B.Virginis.Sunt igitur isti effectus secũdò,vel mediate, ex originali peccato prouenientès,& ità negatur minor. Tertiò etiamsi maior, & minor concedantur, negatur consequentia: quia per speciale gratiæ priuilegium est impedita causa, s.peccatum originale, & remanserunt in B. Virgine effectus illi pęnales ad meritũ, & exercitium virtutum, sicut in nobis post baptismum,& in Christo ad nostram redẽptionẽ.Ideò neq; iniustè in hoc punita est: ex quo prędictas pęnas non accepit in punitionem alicuius peccati sui de facto in ea existẽtis,quod nunquã fuit: sed ex causa dispensatiuè,vt dictum est.Temporales nanque pęnæ, seu pęnalitates non semper propter peccatum proprium infliguntur,aut pmittuntur à Deo: sed sæpe ad gloriam Dei, & ad meritum,& ad aliorum exẽplum,& pp peccata parẽtum. Et ità in proposito dici potest ꝙ pp peccatum Adæ,seu originale, quod B.Virgo in debito tãtum contraxit, cui obnoxia erat ex se, nisi præseruaretur ne illud de facto cõtraheret, prædictas pœnas naturales incurrit toti naturæ communes; vt Augustinus dicit ꝙ propter peccatum mortua est,vt suprà in responsione ad primum argumentum dictum est.

Sextò principaliter ad idem arguitur,qa speciale ẽ priuilegiũ Christi est concipi sine originali: ergo negandum est Virgini, ne illi coæquef. Arg. 6.

Resp.ꝙ speciale priuilegium Christi est nullum habere peccatum in facto,nec in debito; qa ex natura suę conceptionis supernaturalis sine semine virili nullo modo erat obnoxius illi peccato:& hoc modo negatur B. Virgini:cui solum hanc tribuimus excellentiam sub Christo ꝙ ipsa habuit ex eius gratia, & meritis, pp eius honorem immunitatẽ ab originali de facto, quam ille habuit ex natura,vt suprà declaratũ est. Nõ igitur Maria Christo æquiparatur in hoc, sicut nec in alijs excellentijs vtrique cõibus,quia aliter & aliter illis conueniunt sm Hieronymum in sermone assumptionis. Vnde Albertus Magnus super Missus est Luc.1. Quod nascetur ex te sanctum,ait ꝙ multa in scripturis,sentẽtijsq; doctorum de Christo dicuntur tanquam singulari modo illi conueniẽtia, quia.s.ex natura sua, & essentialiter illi conueniunt: quæ tñ ex gratia similiter alijs sanctis, & præcipuè B.Virgini conceduntur: vt est id, quod canit ecclesia, Tu solus sanctus &c. Et Dominus possedit me in initio viarum suarum. Prouer.8. Adde quòd licet in conceptione,& natiuitate sancta,& etiam Respon.

in tota vita sine vllo peccato Christus, & beata Virgo æquipararetur, aliter, & aliter, vt dictũ est: Christus tñ in multis alijs, & simpliciter eã excedit, vtpote qui conceptus de Spũ Sãcto, & statim perfectus hõ, viator, & comprehensor fuit; & ita non valet illa consequentia: alioqui eodẽ modo argueremus apostolos in excellentijs simpliciter, vel in miraculis Christo æquari: qa videlicet eadem & interdũ maiora signa fecerũt. Ioã.14. Maiora horũ faciet: at, quia eius virtute fecerunt, nõ tàm ipsi, quàm Christus per illos ea fecit; longoque post se interuallo eos reliquit.

Argum. 7. Septimò principaliter ad idẽ arguitur: quia Beata Virgo fuit decimata in lumbis Abrahę secundũ Aug. quia erat tunc in Abraam ẽm rõnẽ seminalẽ quo tempore ipse obtulit decimas Sacerdoti Melchisedech: per quẽ signatur Christus offerens seipsum patri pro omnium redemptione: & illæ decimæ significant oẽs per Christum redimẽdos, vt Gen.14. Maria autem eguit Christi redemptione, vt patet: ergo de facto fuit decimata, & per consequens in peccato originali: non enim nisi pro peccatoribus significatis in decimis illis obtulit Abr aham.

Respon. Respondeo cõceditur antecedens, sicut probatũ est: & illud concedit Marsilius, quãuis alij illud malè negẽt: sed negatur vltima consequetia: quia fuit præseruata ne de facto peccatũ cõtraheret: sicut præseruatiuè redẽpta est. Et ad probationẽ dico, ꝙ pro peccatorib. in facto, vel in debito figuratè obtulit decimas Abrahã, & verè passus est Xp̃s, & talis fuit B. Virgo, f. solũ indebito peccatũ contrahens, vt sæpè dictum est.

Argum. 8. Octauò principaliter ad idẽ arguitur: quia si de facto B. Virgo nunquã fuit mortua, aut captiua peccati originalis, ergo neq; vnquã fuit propriè, aut verè vllo modo ẽt præseruatiuè redẽpta per Christum. Patet consequentia. Tùm primò, quia secundum Zozimum Papam, vt supra conclu.5.hf, nullus, nisi peccati seruus est, liber efficitur: nec redẽptus dici põt, nisi qui per peccatum verè fuerit ante captiuus: vbi nota ly verè fuerit ante captiuus. Tùm secundò, quia generatio, & esse naturæ est prius, quàm regeneratio, & quàm esse gratiæ.

Respon. Respondeo negando consequentiã: & ad primã probationẽ ex Zozimo Papa dico, ꝙ loquitur de redẽptione non præseruatiua, sed releuatiua post casum in mortẽ, & captiuitatẽ de facto cõtractã, vt patet ex rõnibus, & eius intẽto ibidẽ in Epistola Augustini 157. ad Optatũ, vbi de baptizatis agit per baptismũ liberatis à peccato: Nã & implicat, ꝙ quis sit præseruatiuè redẽptus, quodque fuerit de facto ante captiuus; sufficit, quòd in debito, vt sæpè dictum est.

Ad secundã probationẽ respondeo ẽm Scotũ concedendo antecedens, & consequentiam de prioritate naturæ, seu præsuppositionis, qa, scilicet præsupponitur, & præintelligitur esse naturale aĩæ, seu personæ ad esse sub peccato, seu ad esse sub gratia: qa prius naturaliter est in se, quã sub aliquo accidẽte, aut quàm in ordine ad aliud, ex quo quantũ est ex natura sua illud nõ includit aliud. Similiter dico, ꝙ in tali prioritate naturæ Beata Virgo prius fuit priuata gratia, & fortè ẽt in originali, q̃ in gratia: quia quantum est ex natura subiecti, ꝙ est prius natura, vtroq; oppositorũ ei conuenientiũ, prius naturaliter esset, aut præintelligitur esse sub priuatione, q̃ sub forma opposita. Sed ex hac prioritate naturę non sequitur vlla prioritas tẽporis, aut ꝙ de facto ita fuit in executione pro aliquo tẽporis momento: Ideò nil cõcluditur ad propositũ, vbi de prioritate tẽporis agimus: de qua negatur antecedens & consequentia huius secundæ probationis: quod patet, quia ẽt secundũ Thomã angeli, & Adam fuerunt simul tempore in esse naturæ, & gratiæ creati, similiter & anima Christi & similiter de beata Virgine credendum est.

Nonò principaliter ad idẽ arguitur, qa si beata Virgo de facto nunquã fuit in originali, neq; mortua, sine captiua, ergo, neq; in debito, neq; illi peccato obnoxia; Consequens est falsum, ergo & antecedens. Nã consequentia probatur: quia si verè fuit obnoxia morti, vel peccato, ergo aliquãdo fuit verè in eo peccato, vel morte: & tunc quæro quando. Nã antequã sit, non põt quisquam dici obnoxius morti, vel peccato: qa si est obnoxius, iam est. Neq; postquã fuit: quia iã præseruata ab originali nõ mansit in ea amplius debitũ illud contrahẽdi, sicut neq; post baptismum. Neq; in primo instanti tẽporis, quo incepit esse simul & in gratia: tunc enim non põt iã dicit obnoxia peccato, sicut nec post, qñ habebit gratiã, per quã peccatum & debitũ illud simul tunc remittitur, vt in baptismo: relinquitur ergò quòd aliquando fuit obnoxia peccato originali, qñ ipsa verè erat, & non simul tunc erat in gratia: Et ergo tunc iam non solũ in debito, sed & de facto in peccato, & eius morte, seu captiuitate erat. Hoc argm̃ facit Syluester in summa. Argum. 9.

Respondeo ẽm Catharinũ negãdo consequẽtiã: & ad eius probationẽ negatur ẽt consequẽtia: & ad eius probationẽ, vbi quæritur qñ fuit obnoxia peccato, dico ꝙ antequã fuisset in rerum natura: & negatur quod ibi dr̃ neminem, scilicet, dici obnoxium alicui, antequam sit: negatur ẽt consequentia, si est obnoxius, ergo est. Dico enim quenquam & esse, & dici posse obnoxium peccato, quando nondum est in rerum natura; sufficit, ꝙ sit in potentia, vel virtute. Quod patet, quia Sanctus Ambrosius ait, quòd Adam obligauit posteritatem, quæ tamen tunc nondum realiter erat, quãdo ille peccauit: & ad Roman.5. habetur, quòd omnes in Adam, scilicet peccantẽ peccauimus: & Hebrę.7. Leui decimatus fuit in lumbis Abrahæ, cùm ille obtulit decimas Melchisedech: & Beatus Thomas ait. Carnem Respon.

nem

nem Christi in patribus obnoxiam fuisse peccato: cùm tamen nondum caro Christi realiter esset in rerum natura. Sic & Maria, antequã esset in rerũ natura, obnoxia fuit peccato, & captiuitati: quia erat in potentia, seu virtute in semine, ex quo ipsa formata est, & in diuina cognitione: ideò negatur cõsequentia, Maria est obnoxia peccato, ergo est. Quia arguitur à ſm qd ad simpliciter, sicut si argueretur, Est in potentia, seu virtute: ergo est. Est obligatus hæres meus ad hoc, ergo hæres meus est. Vnde sicut fructus arboris dicuntur venditi, vel ẽt læsi pro quãdo fuerint, antequã sint, dùm arbor, in qua virtualiter continentur, vẽditur vel læditur, sic Maria in semine parentũ virtualiter existens dr̃ obnoxia peccato; qa inde traheret necessitatem incidẽdi de facto in ipsum originale, nisi ab eo per gratiã præseruaretur, qñ incipit esse, vt sæpè dictũ est: Quãto magis, ꝙ nos non dicimus, ꝙ B. Virgo fuerit vnquam peccato obnoxia, aut ꝙ vnquam in debito ipsa illud contraxit ly vnquã aut vllo tpe non dicimus, sed quod ex se, & ex conditione suæ naturæ, ꝙ est esse obnoxiã secũdum quid, illud contraxit? quæ tñ simpliciter, aut de facto nunquàm illud contraxit? neq; illi vnquã obnoxia fuit propter gratiam præseruantem, vt declaratũ est. Quare à secundum quid ad simpliciter argumentum male procedit.

Argum. 10. Decimò principaliter ad idem, & contra tertiam conclusionẽ arguitur, quia si cõclusio esset vera, sequeretur ꝙ ordo prædicatorũ, & alij celebrantes sanctificationẽ, & non conceptionem Beatæ Virginis, celebrarent mendacium, vel errorem, & per consequens peccarent.

Item si non liceret sentire, aut agere cõtra ritum, & celebrationẽ ecclesiæ Romanæ, & aliarum ecclesiarum particulariũ: ergo peccant tenentes Beatam Virginẽ in originali peccato cõceptam esse, quod concedere est contra tertiam conclusionem suprè dictam.

Respon. Respon. ad primũ negando sequelã dico .n. ꝙ celebrantes sanctificationem Beatæ Virginis non celebrant ꝙ fuit in originali concepta; neq; id intendunt vllo modo, etiam præsuppositiuè: sed solũ celebrant eius immunitatẽ ab originali, quandocunq; & quomodocunque id factum fuerit, relinquendo sub dubio quãdo & quomodo id factum fuerit ſm Thomam 3. par. quæst. 27. art. 2. Sanctificatio enim per se non dicit, neque præsupponit culpam, à qua fiat purificatio: sed solum per accidens. Nam secundum Thomam, 3. par. q. 34. ar. 1. Sanctificari per se & propriè est fieri sanctum de non sancto priuatiuè: per accidens autem est de contrario positiuè existente, scilicet de peccatore emundari & fieri sanctũ: quæ duplex sanctificatio innuitur prima Cor. 6. Sed abluti estis, s. per amotionẽ sordiũ peccatorũ: sed sanctificati estis, scilicet per accessionem gratiæ: vbi clarè distinguitur sanctificatio propriè, & per se, sumpta ab ablutione peccati. Et itã Christus propriè dr̃ sanctificatus à patre. Ioan. 10. Quẽ pater sanctificauit &c. Sic in proposito Beata Virgo dicitur sanctificata à peccato propriè, & per se id est, sancta sine peccato: licet clarius & excellentius id importetur nomine præseruationis, quæ ab alijs sanctificatio præseruatiua appellatur.

Ad secundum respondeo negando consequẽtiam: quia quamuis non liceat dissentire ab eo, ꝙ ecclesia Romana, & aliæ ecclesiæ cũ ea vniuersaliter docent, & agunt, tãquàm necessariò agẽdum, atq; tenendũ: itã ꝙ non permittitur opposItũ teneri, aut dogmatizari impunè, vt de assũptione Beatæ Virginis, corpore, & anima, & de alijs eiusmodi. Secus aũt ab eo, quod vt piũ duntaxat, & probabilius tenendũ, & celebrandũ cõsulit, & docet, & celebrat ecclesia: itã ꝙ oppositũ teneri & doceri permittitur ab ea, qualis est celebratio immaculatæ conceptionis, & cultus, & ritus eius, vt suprà dictum est.

Quòd si replicetur, ꝙ saltẽ peccato temeritatis, licet non peccato erroris, ex parte rei opinatæ peccant oppositum tenentes: ex quo probabilior est opinio, & conclusio sexta suprapositã. Nam temerè, & irrationabiliter agit qui minus probabile scienter eligit, & ait. *Replica. 1.*

Respon. negando sequelã: quia nõ est probabilior opinio ipsis sequentib. oppositũ: quamuis in se, & quoad alios sit simpliciter probabilior: nã illi per probabilẽ ignorantiã à peccato excusari possunt; maximè si nõ ex sua praua affectione, sed ex ignorantia inculpabili talis opinio de immaculata Virginis conceptione minus probabilis illis effecta est. Et itã vr̃ in proposito, ꝙ ecclesia nullo modo cogit ad huius, vel illius opinionis maiorẽ probabilitatẽ, seu veritatẽ inquirendã, siue tenendã: licet suadeat, & vt magis piam, magisq; probabilem amplectatur partem immaculatæ conceptionis, vt patet ex suprà dictis. Vnde fit, ꝙ nullus tenetur facere quicquam ad prædictam veritatem, seu maiorem probabilitatem huius, vel illius partis inquirendam: sed licitum est pro sua cuiusque affectione, & opinione huic, vel illi parti adhærere, quousque per ecclesiam determinetur. *Respon.*

Quòd si vlterius replicetur, ꝙ opinio tenens immaculatã Virginis conceptionem sapit fidẽ: ergo opposita sapit hæresim, Cõsequẽtia patet, & antecedens probatur; qa bene sequitur. Omne reuelatum, & testificatũ à Deo est verum, & de fide tenendũ: Immaculata aũt conceptio B. Virginis est hmõi, vt patet ex quarta probatione præfatæ sextæ conclusionis, saltẽ est id valdè probabile, quod & rationabiliter negari nõ põt vt ibi probatũ est: ergo est de fide tenenda. Ecce quõ conclusio hæc sequitur ex maiore, quæ est de fide, & ex minore, quæ licet non sit de fide, est tñ adeò probabilis, quòd rõnabiliter negari *Replica. 2.*

gari

gari non potest: ergo sapit fidem. Nam ea est diffinitio propositionis sapientis fidem, vt supra, quaest. 17. habetur.

Respon. Respon. negando antecedens, & ad eius probationem dico, ꝙ illa maior solū est vera, quando certò constat esset reuelatum, vel certificatū à Deo; non aūt qñ opinatum est. Igitur praedicta opinio, seu conclusio sexta solū est de probabilitate, seu pietate fidei; & opposita non quidē impia, sed non pia, neque tàm probabilis est.

Quòd si in illa maiori dicatur, ꝙ omne certitudinaliter reuelatū à Deo est de fide &c. iā procedit argumentum supradictum: Respon. quod tunc negatur minor ibi subsumenda: negatur enim rationabiliter, quòd hoc est certitudinaliter reuelatum à Deo, quamuis probabiliter cōcedatur, quòd id reuelatum est, idque irrationabiliter negatur.

QVAESTIO XLV.

Vtrum in Beata Virgine fuerit aliquando fomes peccati.

1. Punctum. RESPON. hìc sunt duo puncta pertractanda: primum quid sit fomes, secundum vtrum fuerit in Beata Virgine.

1. Opinio. Quoad primum est triplex opinio. Prima, ꝙ fomes est quaedā qualitas morbida in carne existens inclinans appetitum sensitiuum ad intensius, & vehemētius appetendum delectabilia, & maximè venerea, praeter, & contra rectā rōnē: ità ꝙ praedicta qualitas in carne tanquā quidā habitus naturalis valdè inclinat, vel facit inclinationē naturalē appetitus sensitiui ad delectabilia carnis esse vehemētiorē, & praeter naturalē, & per consequens deordinatā: sicut morbus facit calorē naturalē esse vehementiorē, & praeter naturalē, & febrim, aut sitim, seu famem caninam, & ex consequenti sic deprimit mentem ipsi appetitui naturaliter condelectantem: ipsique menti adeò infesta est, & dominatur: ne nisi cum magna difficultate possit ipsum appetitum sensitiuum tali morbida qualitate infectū, atq; deordinatū superare. Et actus istius fomitis, seu appetitus tali qualitate, seu fomite infecti, seu inclinati, dr̄ rebellio carnis. Et haec qualitas morbida permissa est à Deo pp peccatū originale, vndecunq; aut quomodocunq; proueniat, vel effectiuè ab ipsius appetitus natura deordinata, aut derelicta à iustitia originali pp peccatū, aut aliundè contrahatur: modò sit, & subiectetur in oib. membris, vt innuitur, Rom. 7. Sentio aliā legem in mēbris meis &c. modò in appetitu, vt dicere vr̄ Scotus; modò sit insensibilis & remissibilis quoad substantiā, & quoad actū simul: modò quoad actū tm̄: modò non, secundum diuersas doctorum opiniones quoad hoc: de quo ad praesens nil curo. Et hanc opinionē, quòd fomes sit praedicta qualitas morbida tenent ferè doctores antiqui, & multi moderni: & refert, & tenet cu eis Gabriel in 2. dist. 30. q. 2. Et in 3. dist. 3. q. 2. ibi videatur: Et ad idē est glossa Lucae. 10. dicens quòd Homo est vulneratus in naturalibus.

2. Opinio. Secunda opinio, ꝙ fomes est ipsa concupiscētia naturalis, vel aptitudinalis inclinatio appetitus sensitiui ad sua obiecta delectabilia, originalis iustitiae freno pp peccatū destituta. Ità, ꝙ vltra ipsum naturalē appetitū sensitiuum, seu vltra praefatā inclinationē eius naturalem aptitudinalē, quae naturaliter est apta nata ferri ad vltimū de potentia in sua obiecta delectabilia, nihil aliud dicit fomes de formali, nisi ꝙ sit relictus talis appetitus, vel inclinatio eius suae naturae pp peccatū, praeter & contra rationē insurgere, & actualiter inclinare, & dominari. Nam talis inclinatio, cū sit naturalis, certè fuisset ī homine in puris naturalib. cōstituto: & ei nō fuisset tunc pęna, sed natura, cùm nō esset pp pc̄tm̄ inflicta: in statu aūt innocentiae tanquā quodā freno iustitiae originalis dulciter reprimebatur, & rectificabatur talis inclinatio sub rōne. Nunc verò in statu naturae lapsae destituta freno praedictae iustitiae originalis, vt fera redit ad suā naturā feralē, & impetu suo naturali effrenis fertur in sua obiecta delectabilia praeter, & contra imperiū rōnis: & adeò trahit mentē, seu voluntatē naturaliter appetitui sensitiuo condelectantem: ꝙ nisi difficulter nimis ei resistit, quin aliquo modo scilicet, formaliter, vel interpretatiuè voluntariè consentiat, aut condelectetur. Et talis concupiscentia naturalis relicta suae naturae praeter & contra rōnem insurgere, & actualiter inclinare, & dominari, & dictū est, dr̄ fomes, sensualitas, tyrannus, & lex mēbrorū, Ro. 7. Dicitur & vulnus naturae, & morbus eius, & infirmitas: quia cùm natura hominis rationalis sit operari sm̄ rōnem à quo per sensualitatē cohibetur, donū iustitiae originalis sensualitatē cō tinēs perficiebat hominem in naturalibus: cùm prohiberet ne per sensualitatem impediretur opus rōnis huiusmodi naturale: Ob idq; priuatio illius iustitiae originalis fuit plaga, & vulnus in natura, seu in naturalibus: quatenus hō indè relictus est incursionibus, & rebellionib. carnis patens, atq; subiectus, vt non possit eis plenè dominari: neq; iuxta naturā suam rationalē perpetuò operari. Quò fit vt nunc homo cum solo originali peccato, vel cū fomite praedicto seclusis habitib. alijs non vehementius feratur in sensibilia neq; sit magis procliuis in malū, quàm si esset in puris naturalibus. Nam solum differunt sicut moles ab alto cadens impedita prius, & postea ablato impedimento quae quidē ęquali vehemētia cadit, antequā retinetur, & postq̄ obstaculū remouetur. Ecce ergo quare dicitur morbus, vulnusque naturae, seu naturalis. Dicitur enim lex carnis, & tyrannus: quia nō aliā sequitur

tur normam, quàm voluptatem carnis, vel delectabilia sensus: & ideò hos vt tyrannus de arce, & cacumine rõnis deturbat. Fomes deniq, peccati ideò dr̃, quia vel est effectus peccati, vel ꝙ nomen significat, quia inclinat ad peccatum, & fomentum est, alimentumq; vitiorum, quæ cõsensu voluntatis indè allectæ committimus.

Hanc opinionem tenet Scotus, & multi alij, & antiqui scholastici in 2. dist. 30. 31. Et Durandus in 3. dist. 3. q. 3. Et Caietan. 1. 2. quæst. 109. art. 2. & q. 82. art. 1. Et magister Soto latius de natura & gratia lib. 1. c. 13. Et ad idem est Angest. in moralibus, cap. 15. & alij moderni, & Angest. ibidem dicit hanc opinio. esse Anselmi de conceptu virginali cap. 5.

3. Opinio. Tertia opinio est, ꝙ fomes non est inclinatio naturalis ad delectabilia carnis, qualis esset in homine in puris naturalibus cõstituto &c. vt dictum est in secunda opinione, sed est inclinatio præternaturalis, & vehementius inclinans ad delectabilia sensus, seu carnis, & ad intensiorem actum, quàm rationis ordo requirit. Sicut febris est calor præternaturalis, & sitis, seu fames canina est inclinatio præternaturalis ad suum obiectum, s. vehementius inclinans ad id, quod ordo naturæ requirit: Sic in proposito, nam in puris naturalibus inclinatio naturalis ad vltimũ de potentia non tàm vehementer, neq; tàm immoderatè inclinaret, vel ferretur in suum obiectũ delectabile, sicut nunc fertur, & inclinat: sed sicut gustus, olfactus, & alij sensus ad vltimũ de potẽtia, moderatè tñ feruntur in sua obiecta; sic inclinatio ad venerẽ fuisset moderata. Nũc aũt vehementior facta est, & immoderata, vt patet experientia: & ideò dicitur fomes inclinare præter rõnem: dr̃ & cõtra rõnem: quia rõ vix ei dominari põt: imò ipsa inclinatio vehemẽtior debito insurgens interturbat rõnẽ, eiq; dominatur ne sub eius imperio pacari possit: licet volũtas possit ei non consentire. Itaq; talis inclinatio est à Deo deordinata in modo suo, & in suis actualib. inclinationibus, seu actib. vehementioribus, aut intensiorib. debito producendis: habetq; eadem conditiones, & effectus, quos qualitas morbida in prima opinione ferebatur habere. Et si quęratur vnde prouenit talis vehementia, aut deordinatio, aut vnde facta est præternaturalis illa inclinatio naturalis Respõ. causa demeritoria fuit peccatũ, causa permissiua Deus, cã effectiua extrinseca f̃m aliquos fuit flatus serpentis seu potius cã effectiua intrinseca, seu materialis est cõplexio ipsa corporalis cum dispositionibus corporis per peccatum discrassiati, seu distemperati. Nã per peccatum non solum anima, sed etiã ipsum corpus hominis in totum in deterius cõmutatum, vt ait Concilium Trid. sess. 5. c. 1. Constat autem ex discrasia, seu distemperatione corporalium humorum, & qualitatum, aut eorum corruptione ipsum corpus alterari; hominemq; sic vel sic corporaliter alteratum, & cõplexionatum vehemẽtius ferri in sua obiecta, quàm ipsũ, vel alium nõ sic alteratũ, & cõplexionatũ. Itaq; corpus hominis per peccatum in deterius commutatum est cã intrinseca illius deordinationis seu vehemẽtiæ præternaturalis inclinationis ad delectabilia carnis, vt dictum est.

Et hæc tertia opinio sicut declarata est probatur quoad omnes suas partes dupliciter. Primò quia quiditas, seu formalis, & intrinseca rõ fomitis non stat in hoc, ꝙ sit inclinatio naturalis ad delectabilia sensuum: neq; ꝙ sit ad delectabiliã sensuum contra rõnem, aut contra Deum, seu ad delectabilia illicita sensuum, quod idem est: neq; ꝙ sit destituta iustitia originali, aut relicta suæ naturę, neq; in omnibus his simul: ergo stat in hoc, ꝙ sit præternaturalis, aut præternaturaliter vehementius debito inclinet ad delectabilia carnis, seu sensuum, & maximè ad venerea vndecunq; id proueniat. Consequentia patet; quia non est dare mediũ, neq; aliud à prædictis in quo stare possit quidditas, aut formalis rõ fomitis. Antecedens aũt probatur quoad primum nempe quod quidditas fomitis non stat in hoc, quòd sit inclinatio naturalis ad delectabilia sensuum. Patet tùm primò, quia sic sequeretur, ꝙ vbicunq; esset talis inclinatio, puta in videndo pulchra, audiendo dulcẽ harmoniã, odorãdo, & gustando, & tangendo suauia, & delectabilia quæcunque, esset fomes, ꝙ absit: Tùm secundò, quia cum naturalis inclinatio sit ab ipso datore naturæ simul & immediatè, iam fomes, qui est vitium & malũ naturæ, & contra rationẽ, esset effectiuè à Deo immediatè, quod iterum absurd.

1. Ratio.

Secundò probatur dupliciter, ꝙ neque quidditas fomitis stat in hoc quod est inclinatio naturalis ad delectabilia illicita sensuũ. Tùm primò quia etiam secundũ Angest. vbi supra contingit inclinare fomitem ad bonum vt patet: quia contingit actum prius malum delectabilẽ, ad quem inclinabat fomes effici bonum continuatũ, puta ad coitum cum Berta ante coniugium, & post coniugium: & per huiusmodi extrinsecã permutationem de malo in bonũ non cessat fomes naturaliter inclinare ad eundẽ actum: cùm sit naturale agens, neq; vlla fiat variatio eius, aut alterius actionem impedientis, vt supponit: ergo fomes ad actum eundem nunc bonũ inclinat qualiter prius: sicque nũc ad bonũ, nunc ad malum inclinat. Sed id ei per accidens prouenit, quòd scilicet sit, vel non sit prohibitum vel illicitũ id ad quod inclinat, vt hoc etiã ait Durandus vbi supra: quia tamen communiter & frequẽtius id delectabile, ad quod inclinat, fomes, est illicitũ: ideo regulariter dicitur ad malũ inclinare. Tùm secũdò quia tunc omnis inclinatio corporalis ad delectabile illicitũ esset fomes, vt inclinatio ad quiescendum, ambulandum, loquendum videndum, & gustãdum delectabilia quo tẽpore prohiben-

hibentur, quod non videtur. Nam & ab infirmitate naturali prouenire põt talis inclinatio, puta sitis, & fames canina & deordinata, ẽt tempore prohibito, vel ad cibum prohibitũ, vt suprà probatum est: Tertiò probatur, ꝙ neq; quidditas fomitis stat in hoc quod est inclinatio naturalis destituta à iustitia originali, aut relicta suæ naturæ; quia extrinsecũ est essentiæ, aut quidditati inclinationis naturalis, ꝙ ante fuerit frænata, aut contenta sub iustitia originali, seu alio dono: aut ꝙ iam sit destituta illo dono, vel nõ: manet nanq; eadẽ natura rei semper: & per aduẽtum, vel recessum doni extrinseci non mutatur: igitur si illa inclinatio naturalis ante aduentum iustitiæ originalis nõ erat formaliter, & quidditatiuè fomes, sequitur ꝙ nec nunc relicta suę naturæ: Et vlterius tandẽ sequitur, ꝙ destituit à iustitia originali non dat illi inclinationi naturali esse substantiale, & formalem rationem fomitis. Quod enim est extrinsecum non põt esse rõ formalis essentiæ rei: sed solum dicit causam, vnde in nobis proueniat, & vnde dicatur fomes peccati, qa scilicet à peccato prouenit, & quia ad peccatum inclinat, vt suprà dictũ est. Quartò probatur, ꝙ neque in omnibus tribus illis sit ratio fomitis, qa nil eorũ per se nec omnia illa simul sunt de intrinseca ratione formali, aut de essentia fomitis, vt patet ex dictis.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur hæc tertia opinio, quia per pctm hõ fuit non solum spoliatus omnib. gratuitis donis, de quorũ numero est iustitia originalis: sed & vulneratus in naturalibus, vt communiter dicunt doctores in parabola Descendẽtes in hierico Luc. 10. & habetur in concilio Triden. sessione. 5. cap. 1. quòd totus homo vltra peccatũ, quod incurrit, originale: etiã secundum corpus, & animam est in deterius cõmutatus. Hoc autem aptè intelligi non potest, nisi dicamus aliquã ægritudinẽ, seu deordinationem præternaturalẽ esse in carne, seu corpore hominis, & in inclinatione eius ad sensibilia, & maximè venerea, qualis nõ fuisset in homine in puris naturalibus constituto: ergo si non ponitur supradicta qualitas morbida; nec videtur aliud aliquid; sequitur ꝙ præfata inclinatio prę ternaturalis, & vehementior debito sit ponẽda & dicenda fomes peccati, vt oĩa saluentur in veritate. Et quãuis naturalia propter peccatũ nõ sint à nobis ablata, sicut nec à dęmonibus: sunt tñ in nobis infirmata, & aliquo modo corrupta, vt supra dictum est. Ideò & fomes dr̃ languor naturæ à Beato Thoma, prima secũdæ, q. 82. art. 1.

Et ad hanc opinionem videtur accedere B. Anselmus de conceptu virginali, c. 3. cap. 4. dicens quia primi homines peccauerunt: cùm originaliter incorrupti haberent potestatẽ seruãdi sine difficultate iustitiã; totum quod erat infirmatũ, corruptum est. Corpus quidem, quia tale post peccatũ fuit, qualia sunt brutorũ animaliũ corpora, corruptioni & carnalib. appetitib. subiacẽtia, anima verò, quia ex corruptione corporis, & eiusdẽ appetitibus, atq; ex indigentia bonorum quæ perdidit, carnalibus affectib. est inferta. Et quia tota natura humana erat in illis, tota infirmata, & corrupta est. Hæc ibi. Et c. 5. ponit exemplum de fera, quę fractis vinculis sæuit & magis efferatur. Sic inclinatio ad carnalia relicto freno iustitiæ originalis facta est vehemẽtior, & ad instar bruti efferata est: magis inquam, quàm fuisset in homine in puris naturalibus cõstituto. Et iste dr̃ fomes peccati, languor, & morbus, corruptioq; naturæ, & vulnus illius pp peccatum, atque tyrannus, vt dictũ est. Et fortè doctores de prima opi. vel multi eorũ vocauerunt qualitatẽ morbidam prædictam fomitem, quia est ægritudo, & corruptio naturæ: ægritudo aũt largè dicitur habitus, seu qualitas ab Aristo. vt ẽt refert. B. Tho. 1. 2. q. 82. art. 1. Et per hæc patet impugnatio secundæ opinionis: Nã prima opi. satis probabilis est; vel benè intellecta cũ hac tertia opinione coincidit. Et sic patet primum pũctum principale de qualitate fomitis.

Quoad secundum punctum, scilicet an fomes fuerit in B. Virgine, est duplex opinio. Prima & communis tenet quòd fomes, id est qualitas illa morbida fuit quidẽ in Beata Virgine quoad substantiam vsque ad incarnationem verbi, non tamen quoad officium, seu effectum: quia, scilicet fuit ligatus, vel sopitus diuinitus ne exiret ĩ suũ actum vllo modo. Non enim fuit vnquam in B. Virgine peccatum aliquod, neq; primus morus, aut tentatio carnis, aut vitium aliquod rationẽ perturbans. In incarnatione aũt verbi fuit prædictus fomes omninò ablatus ab ea, & extinctus ẽt quoad substantiam: quia tunc fuit Beata Virgo omninò ab illa qualitate morbida emũdata; & remansit in ea inclinatio naturalis appetitus sensitiui sine iustitia quidẽ originali, sed cũ gratia eam in bono confirmante plenissimè: idque pp honorem, & puritatem corporis Christi ex ea tunc sola sine fomite prædicto formandi. Hãc opinionẽ tenent oẽs ferè sancti, & doctores antiqui, & Beda, & Damascenus ex Luc. 1. Spiritus Sanctus superueniet in te &c. Et glossa ordinaria ibidẽ innuit: Et de scholasticis ferè oẽs antiqui, & moderni in 3. dist. 3. vt ẽt Gabr. ibidem. q. 2. refert, & tenet cum eis. Et doctores etiam de secunda opinione idem tenent, sed aliter & præcipuè Durandus in 3. dist. 3. q. 3. qui dicit, ꝙ fomes quoad essentiam, & simpliciter, fuit in Beata Virgine: ligatus tñ, vel sopitus quoad actum vsq; ad incarnationẽ, vbi fuit omninò ablatus: Quod sic ꝓbat. Quia fomes est aptitudinalis inclinatio naturalis appetitus sensitiui ad delectabilia sensuum præter rõnem: talis aũt inclinatio non põt auferri ab ipso appetitu: quamuis actualis inclinatio, quę est actus illius inclinationis aptitudinalis sæpè impediatur. Sicut ab accidente

2. Punctum.
1. Opinio.

dentè non pôt tolli quia sit aptũ natum esse in subiecto: quãuis virtute diuina impediri possit ne actualiter sit in subiecto, vt fit in sacramento eucharistiæ; quia talis aptitudo non est quid distinctũ realiter à natura rei: aut si est, est cõnatu rale, seu propriũ inseparabile ab ea, ergo nõ pôt auferri fomes ab ipso appetitu. Si ad hoc dicatur ꝙ benè quidẽ cõceditur, ꝙ ipsa aptitudinalis inclinatio appetitus in delectabile absolutè nõ potest auferri, vt probatũ est; benè tñ potest auferri illa inclinatio, quæ est præter rõnẽ; quia illa est ex corruptione naturæ propter peccatũ, quę importatur nomine fomitis, aut sensualitatis formaliter. Contra hoc replicat Durandus quòd id non potest fieri: quia vna & eadem aptitudinalis ĩclinatio appetitus sensitiui est, qua natus est ipse appetitus ferri in suum obiectũ indifferenter, siue ẽm imperium rationis, siuè præter, aut contra: tota enim illa differentia est in actibus, seu in modo actuum, nõ autem in diuersitate inclinationũ aptitudinaliũ; quia non sunt duę inclinationes, quarũ vna sit à natura, altera autem à peccato; sed vnica aptitudinalis tñ, & indifferẽs: quæ est à natura per se, à peccato autẽ per accidens, sicut à re mouente prohibens: quia, s. per peccatum amota est iustitia originalis, quæ prohibebat ne appetitus sensitiuus secundũ suã inclinationẽ aptitudinalem ferretur in suũ obiectum præter aut contra rõnem: sicq; impediebat talem actum, sed non tollebat potentiã, seu aptitudinalem inclinationem, quæ erat in statu innocentiæ, & fuisset in homine in puris naturalibus cõstituto: & ità patet quomodo fomes fuit in B. Virgine quoad essentiam tantum vsque ad incarnationẽ, sed ligatus, nec potuit ab ea auferri. Quomodo ergo dicitur, ꝙ ĩ incarnatione fuit fomes ablatus? Respondet ibidem Durandus, quòd ligari dicitur, quando per cãm extrinsecã, puta per diuinam prouidentiam specialiter Beatæ Virgini assistentem, impedita fuit prædicta inclinatio aptitudinalis, ne exiret in actum vsq; ad incarnationem verbi. Auferri autem dicitur, quando per causam intrinsecam, puta per habitum supernaturalem, seu per speciale donũ infusum eam perficiens in incarnatione verbi, impedita est prædicta inclinatio aptitudinalis, ne vllo modo exire posset in actum: sicut factum est in statu innocentiæ per donum iustitiæ originalis: & perfectius erit in gloria per dotes corporum glorificatorum. Hæc Durandus.

Sed certè videtur deficere tùm primò, quia præsupponit fomitẽ esse inclinationẽ naturalẽ ipsius appetitus sensitiui, cùm tñ probatũ sit in tertia opinione esse inclinationẽ præternaturalem ipsius aptitudinalem, vt ibi latius habetur: Tùm secundò quia differentia, quam ipse ponit inter fomitẽ ligari, & auferri per cãm extrinsecam, vel intrinsecã tantũ quoad actum, videtur solum esse verbalis, aut facere vim in quid nominis, & non in rei & videtur contra communẽ intellectum doctorum, qui per fomitem auferri intelligunt ipsum omninò, etiã quoad substantiam tolli.

2. Opinio. Igitur sit secunda opinio, ꝙ ab instanti, quo Beata Virgo fuit à peccato originali præseruata fuit ab ea simul fomes peccati simpliciter, & absolutè, & formaliter loquendo penitus ablatus: & nunquàm fuit in ea, sicut nec peccatũ: neque fomes ipse, aut inclinatio naturalis inclinauit actualiter ad malũ, neq; difficultauit ad bonum. Probatur primùm, quia fomes secũdo modo acceptus secundum secundam opinionẽ primi articuli præcedentis dicit duo: de materiali dicit inclinationẽ naturalẽ aptitudinalẽ appetitus sensitiui ad sua obiecta delectabilia ẽm sensum: & de formali dicit, seu connotat, ꝙ talis inclinatio sit relicta suæ naturæ propter destitutionem iustitiæ originalis, aut aiunt expressè prædicti doctores de secũda opi. vbi suprà. Et hęc duo simul importantur nomine fomitis, & efficiunt perfectam, formalemq; rõnem eius, ità ꝙ si alterũ defuerit, non erit formaliter & propriè, nec perfectè & absolute fomes, sed sola inclinatio naturalis: quia deficiente connotato, seu formali significato, deficit & suppositio: in quo nõ est dubiũ. Nunc aũt in B. Virgine non fuit illud formale, seu connotatũ noĩe fomitis: quia prædicta sua inclinatio naturalis non fuit relicta suæ naturæ: ex quo ẽm ipsos, & oẽs alios doctores fuit ligatus fomes, vel sopitus semper diuinitus per donum extrinsecum, vel intrinsecum, quod parum refert: ergo simpliciter in ea nunquàm fuit fomes, sed solũ sua inclinatio naturalis aptitudinalis sine vllo vitio, & deordinatione, vt proximè latius dicetur. Et hoc est, ꝙ doctores cõiter dicunt, quòd fuit in ea fomes quoad substantiam, vel quoad materiale tñ, sed ligatus: simpliciter autem nõ fuit fomes. Capiendo autem fomitem primo & tertio modo, probatur quòd nunquam in Beata Virgine fuit fomes vllo modo, neque quoad substantiam, quia fomes secundum primam opi. est qualitas morbida in carne: & secũdum tertiam opinionem est inclinatio præternaturalis vitiosa. Hæc autem nullo modo fuerũt in B. Virgine: quod patet; quia rõne communiter conceditur talis fomes omninò quoad substãtiam ablatus ab ea in incarnatione verbi; eadem debet & ante etiam ab initio sui esse; & suæ cõceptionis, scilicet propter honorẽ Christi, vt ex purissima carne Virginea purissimũ eius corpus sine vllo fomite, & vitio formaretur: ideò cõceditur in incarnatione verbi à fomite prędicto corpus Beatæ Virginis omninò fuisse mundatũ. Sic ego nunc piè, & valdè probabiliter propter eandem causam credo ab initio suę cõceptionis id illi fuisse concessũm. Quorsum enim spectar, qd vè faceret illo tẽpore vsq; ad incarnationẽ verbi fomes quoad substantiam tñ ligatus ne exiret in

ret in actum in B.Virgine Ociosus? Si tunc denìq; oìnò auferendus erat,quid causæ fuit quòd à principio penitus non tolleretur simul cũ originali peccato per gratiã immunis facta est? Imo & si pietati,& quidem rationi consentaneę locus est,ingenuè credendũ est:simul atq; semina parentũ in vtero matris coaluerunt: à sorde, & infectione qualibet naturali diuinitus esse purgatã:vt inde purissimum corpus virgineũ sine vlla naturali infectione,corruptione, & vitio formaretur: quod nullis,nisi diuinis vlibus man cipandum erat. Et planè ad hoc facit oratio ecclesiæ dicens. Omnipotens sempiterne Deus, q glor.osæ Virginis matris Mariæ corpus, & animam,vt dignum filij tui habitaculum effici mereretur Spiritu Sancto cooperante præparasti, &c.id vtique,quod & recta ratio naturalis tanquàm decentius & honorificum suadet, illi tribuendum. Addem elt Augustinus,lib.2. de nuptijs & concupiscentia, cap.7.dicens. In Maria nullum peccatum,nec fomes peccati extitit. Et hoc etiam refert,& tenet Grandis super id.Ro. 7.ibi Video aliã legem in membris meis &c.Idẽ tenet expressè Alexander Alen.vbi infra,& Ambrosius Catharinus in tractatu de conceptione Beatæ Virginis.

Secundo probatur,ꝙ in B.Virgine nõ fuit fomes actualiter inclinans ad malum,neque difficultans ad bonum,quia scilicet nũquàm habuit primos motus carnis, præter aut contra rationẽ subrepentes,aut insurgentes,aut rationem turbantes: neque per vllam naturalem inclinationem actualẽ sensuum,aut carnis fuit impedita, aut retardata eius voluntas,quò minus feruentissimè in Deum tenderet,& bonũ prosequeretur,vt hoc ait Bernardus in sermone de assumptione,Signũ magnũ: & tenet Gabriel in 3.di. 3.q.2.conclu.1.art.1.& q.2.dub.1. ẽm Tho.ea. dist.q.2.art.1.&3.Ideò & cõparatur cedro,quia non retardata est vllo mõ quin semper ad maiora merita ascenderet, & myrrhæ propter corruptionem fomitis,quo caruit:myrrha.n.à corruptione,& vermibus præseruat.Et cum supradictis concordat Alexander Alen.3.par.q.9. membro.2.art.5.& membro.3.art.1. & 2.Et Bonauẽtura in 3.dist.3. art.2.q.2.& 3.

Argumẽ.1. Contra prædicta arguitur primò, quia si caruit fomite,& difficultate inde proueniente:ergo caruit merito proueniente ex circunstantia difficultatis,quod videtur inconueniens.

Argumẽ.2. Item scdò quia Lucæ.1. Spiritus Sanctus superueniet in te &c.ẽm glossam ordinariam Bedæ in Homilia super Missus est, & Damasceni, & aliorum sanctorũ (vt refert ẽt & tenet magister in 3.dist.3.) intelligitur,ꝙ Spiritus Sanctus superueniens in Virginem,mentẽ ipsius ab omni vitiorũ sorde castificauit,& ab omni æstu carnalis concupiscentiæ cor eius temperauit. atque mundauit.Item Damascenus lib.3.ait. Post consensum B.Virginis Spitus Sanctus superuenit in eam ẽm quod ei Angelus dixerat purgãs ipsam.Item Hugo.de Sancto Victore ait. Catholicæ veritatis diffinitio est,ꝙ filius Dei de carne obnoxia peccato carnem assumpsit liberã à peccato: tunc aũt liberata est, qñ mundata: & tunc mundata,quando assumpta. ergo caro Virginis ante filij conceptionem fuit caro peccati,& immunda,habens fomitem,& indigẽs purgatione, quam tunc fecit Spiritus Sanctus.

Respon. ad 1.Argumẽ. Resp.ad primũ ẽm Alexandrũ vbi supra mẽbro.2.art.5.conceditur cõsequentia: neq;,id est inconueniens:tũ si primò quia fomes,& difficultas indè proueniens non est pro notiuũ virtutis simpliciter.f.in natura sana, neq; in quocunque hoie: sed solũ ẽm quid,& per accidens,f.in natura ægra: & id solũ in perfectis ad humilitatẽ, 2.Cor.12. Virtus in infirmitate perficitur:B.aũt Virgo erat sana per gratiã excellentem, ideò in ea fomes,& indè resultans difficultas non esset promotiua ad virtutẽ,& meritum: Tũ.n secũdò dato,ꝙ in ea talis difficultas esset de se pro.noti ua ad virtutẽ, & meritũ quomodocunq;, nõ est inconueniens in ea de facto non esse meritũ indè proueniens: cùm tñ aliundè melius recompẽsaretur per maiorem conatum, & intensionẽ voluntatis,gratiæ, & charitatis excellentis ipsius, & ex alijs operibus,& virtutibus eius hæroicis.

Resp. ad 2. Ad ẽm respon.vno modo,ꝙ illud Lucæ.1.intelligitur ẽm Lyram,& alios doctores non de fomitis purgatione: sed de Spũs Sanct. superuentione per ampliationẽ gratiã in Virgine, & per mirabilẽ operationẽ in cõceptione verbi de eius carne virginea; licet alij doctor.aliter illa verba glossent ẽm suã ipsorum opinionem de fomite B.Virginis.Sed quomodo supradicta glossa Nicolai Lyrani & aliorum sit optima videatur supra,q.44.in Resp.ad 3.arg.contra 6.conclusionẽ ad quintã auctoritatem diui Ambrosij,Bedæ,& Damasceni.Alio modo Respon.ẽm Alexandrum Alen.vbi supra ꝙ fomes quo ad formale supra dictũ fuit omninò à B.Virg ne ablatus, seu extinctus in eius pręseruatione,seu sanctificatione in vtero, & hoc quatenus respicit ipsam personam virginis dũtaxat,sic,f.ꝙ omninò ab ea ablata est. inclinatio deordinata ad malũ,seu ad peccatũ inclinans,& difficultans ad bonũ,vt supra declaratũ est:mansit tñ in ea prædictus fomes aliquo mõ, prout respicit naturam,f.respectu prolis generandæ cũ delectatione preternaturali, seu libidinosa concupiscentia vsque ad conceptionem verbi,in qua fuit oiò mundata à prędicto fomite,& concupiscentia libidinosa,ẽt re spũ naturę quia cũ tali concupiscẽtia nullo mõ cõcepit, vt de hoc latè,& pulchrè agit Abul.in prima paradoxa,c.40.41.& ex tunc mãsit sic oiò à tali concupiscentia mũdata:ꝙ si posteà conciperet aliũ, vel alios filios post Christũ,certè sine tali libidinosa concupiscentia conciperet; sicut in statu

innocentiæ mulieres concepissent vel non, cum maiori delectatione, q̃ nũc ꝓm rectã rõnẽ comedimus & bibimus proportionabiliter. Et quoad hanc mundationẽ à concupiscentia, & fomite, & sordib.vitiorũ, s. respectu naturæ intelliguntur prædicti doctores, dicentes ꝙ in cõceptione verbi, qñ spũs Sanctus superuenit in eã, emundata, seu purgata est. Et S.Bonauent. vbi supra, dicit, ꝙ hoc mõ intellecta opinio est valdè rõnabilis, & probabilis: licet ipse eam non tàm amplè declaret: neq; tandẽ in ea permaneat. Sic & patet quare caro oium, præter Christi, dr̃ caro peccati: quia, s. est cũ libidine, & concupiscentia, seu fomite ex peccato prouenientẽ generata. Sic & caro B. Virginis ꝓm cõiter doct. fuit caro peccati: quia cũ cõcupiscentia libidinosa generata est & cũ fomite quoad naturã vsq; ad incarnationẽ verbi, vt dictũ est. Caro aũt Christi nullo modo fuit, neq; dr̃ caro peccati, quia nullo mõ cũ libidine, aut fomite conceptus est: sed similitudinẽ tñ carnis peccati habuit, quia habuit corpus subiectũ pęnalitatib, mortalitatis nr̃æ ex peccato prouenientibus; idq; ad mundi redẽptionem ex spãli dispensatione, & misericordia Dei, vt dicit magister in 3.dist.3. Ex prædictis & possunt cõcordari & intelligi cõiter doctor. dicentes, ꝙ ante incarnationẽ verbi fuit fomes in B. Virgine ligatus vel sopitus, nõ aũt oĩo extinctus, nec ablatus: quia, s. licet quoad personã fuerit oĩo ablatus quoad formale, non tñ quoad naturã scilicet propagandam omninò vsque ad incarnationem verbi ablatus, & extinctus, vt dictum est.

Dubium. 1. Et si quæratur primò Vtrum Beata Virgo si denudaretur, aut viro cognosceretur (absit reuerentia verbo) haberet verecundiam?

Respon. Respon. ꝙ sic: licet nõ habeat fomitẽ, aut cõcupiscentiã libidinosam, quia talis verecũdia est pęna, seu pęnalitas relicta pp pctm̃ generaliter oib. habẽtibus vsum rõnis, quãtuncũq; innocẽtibus: sicut fames, sitis, & iniuria illata cõtra honorẽ: vt patet in Christo, qui in cruce nudatus pęnalẽ verecundiã habuit, & B. Virgo cũ eo. Similiter in hoc statu est indecẽs pp alios sic denudari, & commisceri: iõ verecũdaretur, vt nos: neq; id pmitteret, licet nullã libidinẽ, aut cõcupiscẽtiã fomitis haberet: sed neq; vllos motus vitiosos contra rationẽ habuit ex fomite sequentes.

Dubium. 2. Et si quæratur scdò quõ fomes põt in potentia sensitiua reprimi, vel omninò auferri p gratiã: quæ neq; fomiti contrariatur, neq; est in potentia sensitiua: cùm nullus habitus immediatè perficiat, nisi ad actus potentiæ, in qua est, neq; mediatè per actum elicitũ voluntatis: quia quãtuncunq; voluntas per gratiã perfecta eliciat actũ, non põt per se, neq; per actũ talẽ imperare sensui, ne exeat ĩ actũ respectu sui obiecti, præter imperiũ rõnis, licet possit ei non consentire, possit & dissentire: quia gr̃a, seu charitas solum gratificat, & facit actũ meritoriũ, & inclinat voluntatẽ ad bonũ: quæ inclinatio, & actus nõ potest impedire sensum à suo actu, vt dictum est?

Respon. Respon. pp hãc rõnẽ Durand. in 3.di.3.q.3. tenuit, ꝙ fomes non põt reprimi, vel auferri p gratiã, sed per aliud donũ existens in sensu. Sed eo nõ obstãte dico ꝓm D.Bonauenturã, in 2.di.32. in glo. §.2. & in 3.di.3.art.2.q.2. Et Scot. in 4. distin.4. & in 2.distin.32. & Gabr. ea.q.1. concl.3. Et vr̃ ad idem B.Tho.1. par.q.95. & in 2.di.32. q.1. ꝙ prædicta fomitis repressio, vel ablatio fieri per gratiã põt, non quia gratia perficiat potẽtiã sensitiuam, aut quia formaliter ei, aut fomiti contrarietur: sed quia virtualiter quoad effectũ eius contrariatur ei, ideò põt & fomitem omninò quoad effectũ, vel formaliter, reprimere, vel auferre. Quod patet; Quia ex quo gratia non opponitur fomiti formaliter, sed virtualiter, id est quoad suos effectus, ad quos inclinat fomes, s. ad malum, gratia autem ad bonum, ideò quò quis cum maiori gratia exercetur in bono, eò plus remittitur fomes, seu concupiscentia nõ in essentia, sed in suo effectu, scilicet in peccato, ad quod inclinat; quia minorẽ habet efficaciam ad inclinandum ad peccatum victa à fortiore inclinatione gratiæ ad bonum: Et potest esse tanta gratia, quòd omninò vincatur fomitis inclinatio prædicta, vt in B. Virgine dictum est, & infra.q. 46. habetur. Sicut si lapillus alligetur alis aquilæ, licet non minuatur ipsa grauitas lapilli in se, minuitur tamen quoad effectum, quando virtus motiua aquilæ cresceret deferendo lapillum sine difficultate, aut resistentia eius grauitatis: sic in proposito dicendum est.

QVAESTIO XLVI.

Vtrum Beata Virgo habuit iustitiam originalem, & similiter Christus.

Nota. 1. RESPON. prius notando quid sit iustitia originalis, & quis eius effectus. Pro quo nota primò, ꝙ aliud est iustitia originalis, & eius effectus: aliud est status iustitiæ originalis, seu innocẽtię. Nã in illo statu iustitiæ originalis, vel innocẽtię erant in hoĩe quatuor bona, q̃ ad illũ statũ hoĩ cõueniebant. Primò erat rectificatio nr̃æ ad Deum, sic, s. quod & seclusa gr̃a, hõ ità subditus erat Deo, eiusq; voluntas consona, obediensq; voluntati Dei, & rectæ rõni, vt citra molestiam sensualitatis, & grauedinem corporis citra tristitiã, aut difficultatẽ vllam & ex affectione cõmodi prouenientẽ facilè & delectabiliter hõ operaretur secundũ rationem, & Dei legem sibi pręscriptam: & sine alio auxilio gratiæ specialis poterat oĩa mandata Dei, & legis naturalis quoad subãm actus implere; Deumq; super oĩa efficaciter diligere naturali, non aũt supernaturali, & gratuita Dei dilectione, & meritoria: Ità deniq; ꝙ in illo statu poterat homo per sua naturalia

cogno-

cognoscere,& velle,& operari facilè,& dulciter totũ bonũ naturæ pportionatũ, puta agere ſm rõnē,ēt in ordine ad Deũ: non tñ poterat bonũ excedens naturæ vires, quale eſt bonũ virtutis infuſæ:neq; bonũ meritoriũ ſine ſpāli grã Dei: Neq; ibi eſſent motus rõnis repētini abſq; deliberatione:neq; rõnis vlla perturbatio, aut deceptio. Secũdò erat rectitudo viriũ inferiorũ.ſ. appetitus ſenſitiui ad rõnē:ita ꝙ ipſe appetitus ſenſitiuus,aut carnis inclinatio naturalis, & rebellio nullo mõ repugnaret rectę electioni voluntatis,neq; eſſet fomes peccati,.i. cõcupiſcētia effrenata,aut deordinata cõtra regulã rõnis: neq; æſtimatiua,q̃ ēt cõputatur pars inferior, repugnaret iudicio rõnis: quæ tũc eſſet recta ſine vllo errore,& deceptione,tàm in ſomno,quã in vigilia,ꝙ fiebat p hoc,ꝙ vel volũtas abſq; vlla triſtitia,& difficultate intra fines rõnis ſe cõtineret quicquid caro cõcupiſceret: vel potius p hoc, ꝙ nihil caro cõcupiſceret cõtra ſpũm: nullaq; rebellio,aut motus vitioſus carnis, vel ſenſus cuiuſcunq; cõtra,aut prẽter dictamen rõnis inſurgeret:neq; ibi eſſent ſubiti motus:vel ſi inſurgeret,aut excitaretur naturalis inclinatio appetitus,facilè quietaretur cũ ſuo obiecto ſm dictamen rõnis ſibi applicato,vel nõ applicato. Itaq; oĩo ſenſus ſub rõnis, & rectæ volũtatis imperio facile ſine vlla triſtitia quietaretur,& ſubderet, dũ hõ in illo ſtatu ſubditus Deo pmaneret. Tertiò erat rectitudo corporis ad aĩam;quia,ſ. potētiæ executiuæ,quæ inferiores ſunt,obedirēt aię ſeu volũtati rectę in exequẽdo ſine vlla grauedine,laſſitudine,aut impedimẽto proueniente ab infirmitate,ſeu fragilitate,corporali,qualis nũc in nobis eſt:Et ad hoc ptinebat,& requirebatur debita ſanitas, & robur corporale. Ideò quartò erat homini ſanitas, & robur corporale, & impaſſibilitas,& immortalitas quędã, & dñiũ hoĩs ſuper oĩa inferiora.Immortalitas quidē,qa poterat mortē cauere,neq; de facto moreretur, dũ ĩ tali ſtatu iuſtitię originalis ſub obediẽtia Dei pmaneret,qa neq; ab intrinſeco,neq; ab extrinſeco tunc ei mors,infirmitas,aut lęſio contigiſſet. Nõ quidē ab intrinſeco. Tùm primò, qa collata erat ſpãliter à Deo ipſi aĩæ hoĩs vis, ſeu virtus quædã,qua poterat ſuũ corpus cõtinere in quadã æquitate cõplexionis cõpetente ei ad ſuas operationes, ità vt nullus humor aliũ excederet præter proportionē,& vna qualitas nõ exaltaretur immoderatè ſupra aliã,vt ſic hõ,dũ viueret, haberet ſuã debitã ſanitatē,& robur corporale ſibi cõueniēs: Ad hoc ēt adiuuabat natura loci paradiſi,& aſpectus cęli ſaluberrimus, & alia in quarta cõditione ſubſequẽti.Tùm ēt ſcdõ,qa p eſum arborũ paradiſi,& pcipuè p eſum ligni vitæ,qñ recta rõ id dictaret, prouideretur homini de vita perpetua. Nã lignũ vitę iõ dictũ eſt,qa à Deo habebat virtutē quaſi medicinalē,curatiuã & præſeruatiuã ad reſtaurandũ, ꝙ erat reſolutũ à calore naturali: ità vt hõ poſſet ſine vlla afflictione famis,ſitis,infirmitatis, & ſenectutis pmanere in eadē diſpõne,& vigore, & vita perpetua,quouſq; vellet Deus ipſũ ſine morte in cęlũ transferre:ꝙ ſi cõtra rectã rõnem homo nollet comedere,qñ oporteret,de lignis paradiſi,& pcipuè de ligno vitę,tunc vtique peccaret,ſicut & nunc nolens comedere,vbi oportet,ad vitam tuendã,& ſanitatem:perderetq; gratiã, & iuſtitiã originalē,& ſtatum eius,ſeu innocẽtię, & incideret pęnas,ſicut & nunc contra rectã rõnē, & imperiũ Dei de ligno phibito comedẽdo. Neq; ab extrinſeco tũc ei mors, aut infirmitas cõtigiſſet,aut lęſio.Rõ aliquorũ eſt, qa donũ iuſtitiæ originalis erat ſufficiẽs ad præſeruandũ hoĩem à leſione,ēt à morte prouenıente à quibuſcũq; læſiuis applicatis.Sed hoc nõ tenetur cõiter:Neque.n.habebat hõ donũ, aut dotē impaſſibilitatis corporis glorificati:alioqui extra paradiſum poſitus cũ iuſtitia originali nõ poſſet lędi igne, vel gladio applicatis,ꝙ abſit. Igitur rõ quare ab extrinſeco lędi,aut mori nõ poterat,eſt: qa ipſe facilè cauere poterat ne lęſiua,aut mortifera applicarẽtur:habebatq; remedia cõtra ea:Deus ipſũ p ſe,& per Angelos præſeruaret:locuſq; paradiſi erat tẽperatiſſimus, ſaluberrimus ſimul & aſpectu cęli:& aĩalia homini obediebant. Itaq; pp hæc nõ erat vnde mors,aut læſio prouenıret vt dictũ eſt.Cũ ſupradictis cõcordant cõiter doctores,vt Scot.& Gabr.& alij ĩ 2. diſt.19.29.30. & Abulē.Gen.3.q.7. & c.13.q. 168.171.172.B. Tho.1.2.q.82.q.109. art.2. & 1.par. ſum.q.95. 97.ibi Caiet.& Augeſt.in morali,c.vlt.vbi dicit hæc oĩa.4.ſupradicta affuiſſe homini in ſtatu iuſtitiæ originalis,ſeu innocentiæ.Ecce igitur quatuor effectus, qui importantur nomine ſtatus iuſtitiæ originalis, ſeu innocentiæ.

Sed Vtrum iuſtitia originalis faceret pdictos oẽs effectus:& ad quid ſe extenderet donũ hoc, ſunt opiniones. Nã Abul.vbi ſupra Ge 3.q.7. dicit,ꝙ tota iſta cõnexio ſupradictorũ quatuor bonorũ vocaſ iuſtitia originalis.iuſtitia quidē ab effectu:qa cùm iuſtitia dicat ęqualitatē quãdã ſm rē,aut ſm proportionē,vt patet.5.Eth. Nũc aũt inter oĩa pdicta erat quædã æqualitas, ſeu rectitudo,ſ.aiæ ad Deum,appetitus,& ęſtimatiuę ad rõnē,potentiarũ executiuarum ad rõnem, & voluntatem. ſanitatis & roboris corporalis ad potentias executiuas: obedientia rerum exteriorũ ad non corrumpendum ſanitatem & robur corporale: ergo rectè vocatur iuſtitia,& originalis, quia homini in ſua origine, & formatione data eſt.Et quia tota iſta cõcatenatio pẽdebat ex primo effectu.ſ.ex ſubiectione aiæ ad Dei volũtatē: ideò diſſolui nõ poterat,donec prima ęqualitas,ſeu rectitudo aiæ ad Deum per peccatũ diſſolueretur: Sicut veritas cõcluſionis demõſtratæ non põt deficere,donec veritas principij deficiat. Hæc Abulen.Sed videtur largè nimis accipere iuſtitiã originalem pro ſtatu iuſtitiæ originalis,& pro oĩbus,quæ illi ſtatui conueniebant

Not. 2.

1. Opinio.

durante iustitia originali vndecúq; prouenirēt. Nā cōstit robur, sanitatemq; corporalē, immortalitatē, impassibilitatē, & dñiū creaturarū non esse effectus ipsius iustitię originalis: sed à ligno vitę, & ab alio dono Dei, vt patet ex supr. dictis.

2. Opinio. Durandus aūt in 2. di. 20. q. 5. & Bandelus, & aliqui alij tenent, φ iustitia originalis proprie efficiebat solū secūdā, & tertiā rectitudinē suprapositā, s. rectitudinē appetitus sensitiui ad rōnē & corporis ad animā. Nā rectitudinē primā aīæ ad Deū ait, φ potius efficiebat iustitia gratuita, seu gratia, q̄ iustitia originalis: qa & ibi erat meritū in subiectione aīæ ad Deū: & erat radix iustitiæ originalis, seu rectitudinis appetitus sensitiui ad rōnē, & corporū ad aīam. Hæc Durādus.

Impugnat. 3. Opinio. Sed certè si Durandus intelligat, φ rectitudinē gratuitā, & meritoriā aīę ad Deū faciebat sola gr̄a, seu charitatis infusa, benè dicit, qa & ibi est meritū, & amicitia, gratificās cū Deo: neque hoc vllus catholicus negat. Si aūt intelligat de rectitudine alia morali aīæ ad Deū, quatenus, s. in Deū naturaliter, & dulciter ferē nr̄a natura ſm rectā rōnē, & inclinationē naturalē ipsū diligēdo, vt cognitū est summū bonū in se, & nobis supra oīa diligendū, tunc ſm Scotū in 2. dist. 29. & B. Tho. 1. 2. q. 109. art. 3. & 1. par. q. 60. artic. 5. & cōiter doctores, certè talis dilectio Dei, & rectitudo aīæ ad Deū nō ē gratifica, nec meritoria: neq; necessariò efficitur à gr̄a, seu charitate, sed pōt haberi in statu naturæ integræ, seu iustitiæ originalis: & est idē cū rectitudine naturali intergra in ordine ad finē debitū sibi cognitū: quam quia hō, si in puris naturalib. cōstitutus esset, sine dono Dei superaddito perfectè habere non posset pp repugnantē affectionē cōmodi ad delectabilia, pp appetitū sensitiuū, & fragilitatem corporis, vt ipse Scot. vbi supra, & Gabr. cū cōiter doctorib. cōfitetur: nō indiguit dono Dei speciali supernaturali ad perfectā rectitudinē hanc aīæ ad Deū, & ad rectā rōnē habendā, vt supradictū est. Et hoc donū vocamus iustitiā originalē, vt suprà: quę ſm cōiter doct. nō est idē cū gr̄a gratū faciēte: sed est donū aliud, seu quædā gr̄a gratis data homini ad prædictas tres rectitudines, seu æqualitates priores, s. ad rectitudinē aīę cū Deo, appetitus sensitiui cū rōne, corporis seu potētiarū executiuarū cū aīa & voluntate, vt suprà declaratū est. Et qa à prima rectitudine pendebāt aliæ, ideò ipsa dr̄ ab aliquib. doctorib. nēpè à B. Tho. 1. 2. q. 82. art. 3. & in 2. dist. 32. q. 1. & ab alijs, φ ipsa est quasi formale iustitiæ originalis, cùm tñ nō sit nisi primarius, & præcipuus effectus illius doni supernaturalis, φ formaliter & essentialiter est, & dr̄ ab effectu iustitia originalis: φ donū datū est à Deo ad reformandū defectus naturales hoīs, ipsumq; perficiendū in sua rectitudine naturali; ad quā nō erat potēs ex se pp repugnantiā affectionis cōmodi, & appetitus sensitiui, & imbecillitatis sui corporis, vt dictū est. Ideò nō se extēdit prædictū donum iustitiæ originalis propriè, nisi ad supradictas tres priores rectitudines in ipso hoīe efficiendū: Quarta aūt rectitudo, seu ęqualitas, q̄ erat in statu iustitiæ originalis, iā visum est, φ nō ab ipsa iustitia originali, sed ab alijs causis proueniebat ad con uenientiā aliarum rectitudinum, & illius status fœlicitatem, & ad benè esse illi conueniens.

Quomodò aūt, & vnde probetur ex sacra scriptura tale donū iustitiæ originalis, certè ex Ge. 1. & 2. c. Fecit Deus hoīem ad imaginē & similitudinē suā &c. Et posuit eū in Paradiso voluptatis: Et Eccle. 7. Fecit Deus hoīem rectū &c. & Eccl. 17. Deus creauit hoīem ſm imaginē suā, & ſm se vestiuit eū virtute &c. Colo. 3. Expoliātes vos veterē hoīem induentes eū, qui renouatur ī agnitionē ſm imaginē illius, qui creauit eū: Et Ro. 5. Iudiciū ex vno in cōdēnationē &c. & Ro. 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Caro cōcupiscit aduersus spūm: inhabitabat in carne mea malū & pc̄m: Vbi innuit, φ ex peccato Adæ nobis hæc mala prouenīūt: ergo fuisset rectitudo originalis, qua stante nobis hęc mala nō infuissent, vt egregiè, & latè prosequit magister Soto de natura & gr̄a, li. 1. c. 5. & 6. Itē iustitia originalis an sit idē, φ gr̄a, maioris in hac parte dignitatis & virtutis, q̄ gr̄a nr̄a, φ, s. nō solū hoīem Deo gratū faceret, sed ēt tres supradictas rectitudines in eo efficeret, vt vr̄ sentire B. Tho. 1. 2. q. 83. art. 2. ad 2. 1. par. q. 95. art. 1. & q. 100. art. 1. Et in 2. di. 32. q. 1. an potius ſm cōiter doct. & ipsū B. Tho. 1. 2. q. 109. art. 1. & 2. sit donū vel quidā habitus supernaturalis distinctus à gr̄a gratū faciēte, vt supra dictū est, alibi hoc latius differendū est. Itē vtrū prædictū donū fuisset vnicū subiectatū in aīa tm̄, vel in eius essentia: vel in potētia volūtatis, & inde redundans quoad eius actū, & virtutē in alias potētias aīę, & corporis: an ēt sint duo, vel ēt plura dona, tā in aīa, q̄ in corpore, & potētijs sensitiuis subiectata tot, quot sunt ipsæ potentiæ: itā φ sint plures iustitiæ originales partiales: collectiuè aūt sit, & dicaf vna iustitia originalis, videlicet, quia ad vnū finē, seu effectū totalē tēdunt. s. ad plenā rectitudinē, & tranquillitatē aīæ & corporis supernaturaliter efficiendā, in hoc sunt opiniones vt patet ī Sco. ī 2. di. 29. 30. & Gabriele. Sufficit, φ quicquid dicaf, originalis iustitia faciebat supradictas tres rectitudines in hoīe; modò id fiat p vnicū, modò per plura dona. Et dr̄ iustitia originalis pp rōnē supradictā. Et si nunc cōcederetur simile donum alicui à principio suę cōceptionis, vel natiuitatis, vel ēt post, habens prædictos effectus diceretur ēt iustitia originalis, id est donum simile illi collato Adæ, quāuis nec ab origine, neq; p originē, sed ex pura gr̄a Dei esset collatum. Et hoc mō quæritur in hac q̄one Vtrū in B. Virgine fuit iustitia originalis, id est donū super naturaliter collatum simile dono iustitiæ originalis Adæ, habens eosdem effectus, & rectitudines supradictas, vt declaratum est. Nota. 3.

His

1. Opinio. His: ergo suppositis de quidditate iustitię originalis, iā ad qōnē, vtrū fuerit in B. Virgine, dico, ꝙ est duplex opinio. Prima cōis, & vera ꝙ simpliciter nō fuit ī ea donū iustitię originalis, neq; status eius: benè tñ in ea fuerunt aliqui eius effectus, & donū innocentiæ. Probatur primū, qa nō est donū iustitię originalis perfectè & simpliciter, vbi nō sunt oēs eius effectus necessariò ex lege illā consequētes; & vbi nō est perfecta reformatio defectuū omniū naturaliū. Nam ad id ponit necessariū donū iustitiæ originalis, vt patet ex supradictis ẜm cōiter doctor. Nūc aūt ī B. Virgine nō fuit in hac vita illa tertia rectitudo, seu ille tertius effectus, qui est de rōne iustitiæ originalis, s. rectitudo corporis ad animā ad plenā reformationē hominis, vt patet qa nō habuit semper robur corporale sine fragilitate, & lassitudine: nā ēt qñ recta rō dictabat esse ambulandū, standū, sedendū, genuflectendū, ieiunādū, & hmōi, certè lassabatur, aut defatigabatur virgineū eius corpus, & esuriebat, sitiebat, senescebat quotidiè magis, viribusq; corporaliū deficiebat vt nō posset sēper in eodē statu permanere. itā, vt sine grauedine, & lassitudine volūtati suę fervēti obediret, vt in statu innocētiæ & iustitię originalis hō habebat; qa & iō, Matth. 26. dī Spūs prōptus est, caro aūt infirma, Itē nō habuit perfectā rectitudinē primā, vel secundā ad seipsam, quoad iudiciū rōnis, & sensuum; quia habuit in intellectu, & æstimatiua errorē, vel deceptionē aliquā in vigilia, vt patet Lu. 2. qñ perdidit Christū æstimās illū esse in comitatu: & somniabat aliqñ somnia falsa ẜm Gerson alphab. 15. litera, s. licet Albertus Magnus id neget: quæ oīa non stant cu iustitia originali, neq; cū eius statu, vt patet ex supradictis; licet staret aliqua nescientia, seu ēt ignorātia priuationis. Nā nō oēs in statu innocentiæ nascerētur, neq; essent æque docti ẜm cōiter doctores. Et ita ī B. Virgine nō fuit perfectū donū iustitiæ originalis, & multò minus habuit statū iustitiæ originalis, & innocentiæ, qui prædictū donū iustitiæ originalis ṗsupponit: & insuper requirit quartā rectitudinem oium, puta immortalitatē, & impassibilitatē, & dñium hoīs super animalia, vt supra declaratū est: quæ cōstat B. Virginē nō habuisse. Igitur B. Virgo solū habuit donū innocētiæ, i. immunitatē ab oī peccato, & impossibilitatē ad peccandū. Fuit ēt sēper in statu gratiæ. Habuit ēt duos effectus iustitiæ originalis, i. duas priores rectitudines supradictas, s. volūtatis ad rectā rōnē, & ad Dei volūtatē: & appetitus sensitiui ad rōnē: ex quo nō habuit fomitē quoad formale, vt supra ī hac qōne, & q. 45. precedēte de fomite dictū est. Ex quib. tñ duab. rectitudinib. nō sequitur, ꝙ habuit simpliciter donū iustitiæ originalis: nā pōt dici cū Scoto in 2. di. 29. & Tho. 1. par. q. 95. & in 2. di. 32. q. 1. & ibi Bonauē. §. 2. in glossa, §. 2. & in 3. dist. 3. art. 2. q. 2. ꝙ per vnicū donū, seu habitū excellentis gratiæ in essentia aīæ vel in eius volūtate subiectatū poterant prædictæ duæ rectitudines haberi: sic ꝙ volūtas B. Virginis absque vlla tristitia, & difficultate intra fines rōnis, & volūtatis diuinæ se cōtineret, quicquid caro cōcupisceret, sine vlla tñ mentis perturbatione: vel sic, ꝙ caro nihil cōcupisceret cōtra spūm, neque ṗueniret rōnē: vel si præueniret, aut insurgeret, facilè tñ pacaretur sub rōnis imperio sine vlla difficultate: idq; fieret per actū, vel virtutē ṗdicti doni in oēs alias potētias aīæ, & corporis redūdātē: sicut p gratiā Baptismalē in aīa reprimit aliquo mō virtus fomitis in sensualitate ẜm cōiter docto. & Scot. in 4. di. 4. q. 1. conclusio. 3. & Gabr. licet Durand. in 3. dist. 3. q. 3. dicat oppositū. Possunt ēt ṗdictæ duæ rectitudines fieri per aliquos particulares habitus, seu dona alia in singulis potentijs subiectata: & ità inde nō arguiē iustitia originalis ī B. Virgine: sicut neq; in dño nostro Iesu Christo, neque in Ioanne Baptista.

2. Opinio. Secunda opinio est, ꝙ exquo fomes fuit à B. Virgine ablatus oīno, s. in sui præseruatione, vel sanctificatione in vtero, vel in cōceptione verbi (ẜm diuersas opiniones suprapositas in qōne ṗcedente de fomite) ex tunc, inquit hęc opinio, habuit ēt donum iustitię originalis, ꝙq; à fortiori illud semper habuit Christus Hāc opinionem quoad Christum tm̄, tenet Armacsanus, & qdā alij, & Vincentius de nouo castro in tractatu de cōceptione B. V. & quoad B. Mariā Faber Stapulen. super ad Ro. 5. & bandelus de ordine prædicatorum & Mariale de Bustis par. 1. principali, sermo. 5. par. 1. fo. 21. & ad idē videtur Durand. in 3. di. 3. q. 3. licet obscurè, & moderni doctores aliqui expressè id probabiliter tenent.

Et rō huius opinionis est triplex. Prima quia præcipuus effectus iustitiæ originalis est rectitudo appetitus sensitiui ad rōnem, & voluntatis ad Deum: vt patet ex supradictis: ergo vbi ista adsūt ṗ ablationē fomitis, vt ī B. Virgine, ibi est iustitia originalis. Ad hoc rñdeo negando cōsequētiā: tùm quia non fuit ille totalis effectus iustitiæ originalis: tùm qa nō fu t proprius; pōt. n. ab alio dono excellētis gr̃æ prouenire, & ab alijs donis, vt dictū est: sicut & fomitis repressio, sicut & in alijs sanctis prouenit, vt in Ioāne Baptista, Ioseph, Ioanne Euangelista in toto, vel in parte ex alio dono, seu priuilegio, q̃ ex iustitia originali.

Secunda rō huius opi. est, qa inter peccatū ōriginale, & iustitiā originalē nō est medium de lege, quia tm̄ vnum vni opponitur ẜm Aristo. in post prædica. ergo non stat non contrahere [illegible]ginale (vt Maria non contraxit) nisi habeatur oppositum, scilicet iustitia originalis. Resp. negādo antecedens, quia licet in naturaliter oppositis sit vera illa maxima Aristotelis, ꝙ natura tēdit solum ad vnum, nō tñ in oppositis de lege & voluntate diuina, quia iustitia originalis, & charitas habent multos effectus; iō nō solū p iusti-

tiam originalem,sed & per charitatem, vel per gratiam tollitur peccatum originale, vt paret in baptismo, & præseruatur homo ne contrahat originale, vt Beata Virgo.

Tertia ratio quia secundum Armachanũ specialiter quoad Christum, Adam nõ potuit Christum excludere,scilicet à iure habendi iustitiam originalẽ ipsi Adæ pro se,& suis posteris datam: quia non secundum tõnem seminalẽ ab eo descẽdens Christus generatus est : ideò neq; ĩ eo peccauit,neque peccatum originale cõtraxit, ergo. Habuit quicquid Adam pro se,& suis posteris secundum corpulentam tantum substãtiam ab eo descendentib.sine peccato accepit,qualis fuit iustitia originalis: ergo & B. Virgo,ex quo peccatum originale non contraxit,per eandem rationem. Respon. negatur antecedens, & vtraque consequentia; antecedens quidẽ & prima consequentia negantur: quia Christus nõ habuit iure hæreditario ab Adam,dona, quæ habuit; sed ex dono Patris,vtpote primus Adam cœlestis pater & redemptor omnium ẽt ipsius Adæ terrestris, vt patet Rom.5. Sicut per vnius iustitiam in oẽs homines in iustifi.vitæ.Et 1.Corinth.15. Factus est nouissimus Adam in spiritum viuifi.&c.Secũdus homo de cœlo celestis &c. Item dato, quòd Christus iure hæreditario haberet dona originalia ab Adam:hoc solũ esset verũ de donis nõ perditis ab ipso Adam. igitur sicut neque contraxit eius peccatũ originale : sic neq; donum iustitiæ originalis: sed dona,quæ habuit ex dono patris cœlestis habuit ab instanti conceptionis. Itẽ secunda consequentia negatur de Beata Virgine ẽt si de Christo concederetur prima consequentia: quia non est simile: Nã Maria fuit naturalis filia Adæ secundum rationem seminalem ab eo generata,vt alij: ideò exclusa est ab hæreditate Adæ,scilicet à iustitia originali perdita ab Adã, sicut & era obnoxia peccato Adę.Quòd si ab originali fuit immunis, hoc fuit ꝑ speciale munus gratiæ præseruantis,non autem per donum iustitiæ originalis,vt patet ex supradictis.

QVAESTIO XLVII.

Vtrum stante lege Beata Virgo descendisset ad limbum, si ante mortem Christi mortua fuisset.

1. Opinio. RESPON. est duplex opin.Prima est Alexandri Alen.3.par.summ.q.9. memb.3. art.2.§.3.& Scoti in 3.dist.3.q.1.in fin.& Abul.in 3.paradoxa,c.161.163.& ad idem vf Bonauent.ead.dist.ar.1.q.2.licet nõ clarè,& cõiter doctores,ꝙ sic: & nõ intraret cęlũ ante Christũ,ẽt si ab originali peccato præseruata fuit.Ratio,quia quãuis in ea nõ mãsit impedimẽtũ personale: mãsit tñ impedimentũ naturæ,qa,s.ante passionem vitæ per resurrectionem, & ascẽsionem acciperet pro se,& pro omnibus saluandis, sicut primus Adam pro se,& pro omnib.eã admisit,nullus de lege poterat gloriã animæ & corporis, nec locũ cœlestem possidere . Patet prima Corinth.15. Christus primitiæ dormientiũ:& per ipsum omnes viuificabuntur:& ꝑ ipsum resurrectio mortuorũ &c. Ad idẽ est Hæbr. 10. Initiauit nobis viam viuentẽ &c.vt ait Grãdis ibidem, & super id Rom.8.Vt sit ipse primogenitus in multis fratrib.Si contrà hoc dicatur, ꝙ hæc auctoritas Primitiæ dormientium &c.intelligitur, ꝙ prius dignitate & causalitate,non tempore.Ecce contra hanc glossam probatur,quòd etiam est prius tẽpore,vt patet Michee:2. Ascendit ante eos pandens iter,vbi notatur tempus: Item Ioannis.14. Vado parare vobis locum: Item ibidem Si præparauero vobis locum.

Si dicatur,ꝙ hoc est verum stante lege, & nõ aliter; Ad hoc ẽt ego dico,quòd ità loquor de lege,& de hoc est quæstio si B. Virgo moreretur ante Christum, ſm tenentes , ꝙ caruit peccato originali,& habuit iustitiam originalem, Vtrũ consequenter rõne iustitiæ originalis, & præseruationis à peccato ex quo excipiebatur à lege tãtum aliorũ quoad hoc,ẽt exciperetur ab alijs legibus communibus aliorum quoad introitũ gloriæ ante Christũ tanquàm consequens ſm legẽ ad prædictam eius præseruationem, seu iustitiã originalem, an non: ad quod iam dictum est, ꝙ non,per rõnem sumptã ex dictis auctoritatibus.

Secunda rõ quia post peccatũ Adę omnis saluandus,seu glorificandus in meritis Christi, debuit eius mortẽ,& apertionem cęli expectare : quod patet tùm primò ex auctoritatib.supradictis,& ex Hæb.10.Introiuit semel in sancta ęterna redemptione inuenta, id est iam reserata ianua gloriæ per eius mortẽ : quã nullus nisi ipse inuenire aut reserare potuit : Ad Colos.3. Vita vestra abscondita est cũ Christo in Deo : ergo Si ante Christũ Maria cęlũ intrasset,iã eius vita nõ esset abscondita cũ Christo, neq; illi ꝑ eius ascẽsum reuelata fuisset; Itẽ Ephes.4.Ascẽdẽs Christus in altũ captiuã duxit captiuitatẽ,s. in cœlũ, ſm Hieronymum,& doctores.Item Augustinus sermone.74. ad fratres in Eremo ait. Caput nostrum,vbi est, & præcessit, sequentur & membta.Tùm secundò, quia nullus per gratiam, & merita Christi redẽptus ẽt præseruatiuè à peccatis,quibus obnoxius fuir, propter quæ hominibus clausa est ianua regni cęlorũ,nullus inquam talis potuit nunquã dc lege posita prẽmũ finale essentiale obtinere ante merita Christi,nõ solum præuisa à Deo,sed etiã exhibita à Christo : neq; ianuã regni cœlorum intrare,antequã per Christi ascensionem gloriosam ei,& omnib. aperiretur, vt patet ex auctoritatib. supra dictis,& in sanctis patrib.existentibus in limbo:ergo nec B.Virgo. Notetur particulæ oẽs antecedentis e qa ꝑ eas excluditur instãtia de Angelis, qui non sunt propriè redẽpti à peccatis, quibus obnoxij non

non fuerunt, vt homines: vel si sm Bernard. sermone. 22. super cant. sunt aliquo modo præseruatiuè redẽpti, non tñ est illis clausa ianua gloriæ pp aliquod peccatũ eorũ, sicut hominibus: ideò non erat cur illi deberent apertionem gloriæ per mortẽ Christi, sicut hoĩes, expectare. Veritas aũt prædicti antecedentis sic limitati inde constat: quia tale finale, & essentiale præmium nulli prius confertur à Deo, q̃ eius meritum sit, vt cõiter dicunt doctores contra Magistrũ in 2. dist. 5. Nunc autem meritum principale omniũ hominum ad gloriam est non solum vniuscuiusque suum bonum opus meritorium: sed & meritum Christi, virtute cuius omnia bona nostra sunt meritoria, & gratiam obtinemus, & gloriã: Io. 1. De plenitudine eius omnes accepimus ergo prius oportuit stante lege illa merita Christi exhiberi per eius mortem, q̃ eorum & nostrum præmium gloriæ nobis, & B. virgini præstaretur. Prius et Christus cęlum intrare oportuit, & necesse fuit, q̃ B. virgini aditus in cœlum concederetur. Si dicatur ꝙ ab instanti incarnationis Christi fuerunt eius merita pro nobis exhibita Deo patri actu interiori suæ voluntatis, licet nõ actu exterioris passionis satisfactoriæ: tũc enim in vtero existens non propriè pro nobis satisfecit, neq; redemit per opus pęnale passionis: sed meruit nobis cęlum per actum interiorem, vt dictum est. Quod sufficere videtur vt B. virgo per talia eius merita exhibita actu tãtum interioris pręseruaretur ab omni peccato, & decedens ante eius mortem gloriam essentialem haberet, & ianua cęli ipsi aperiretur. Contrà hanc euasionem replicatur cõfirmando rõnem supradictã: quia non videtur ratio sufficiens quare Ioannes Baptista iam ab originali sanctificatus, & omnes sancti plenè iam à peccatis purificati in gratia decedẽtes ante mortem Christi ad limbum descenderint nondum glorificati: nisi quia stante lege ante mortem Christi capitis nostri nullum eius mebrum erat glorificandum: neque ante eius in cęlum ascensionem vlli hominum, quib. per peccatum Adę fuerat clausa, ianua cęli aperienda erat: de quorum numero B. virginem constat fuisse, ex quo originali peccato ex sua natura obnoxia fuit: quamuis per gratiam Christi ex priuilegio illud de facto non contraxit.

2. Opinio. Secunda opinio tenet oppositum, ꝙ scilicet saltem gloriam haberet, et si cœlum non intraret ante mortem Christi decedẽs, quousq; cum Christo gloriosa in cęlũ ascenderet. Quia propria pęna peccati non manet ablato ipso peccato, vt patet, quia remisso peccato remittitur cõsequenter reatus pęnæ æternæ, qui est propria pęna peccati: licet non remittantur aliæ pœnæ, aut pęnalitates, siue sequelæ, quæ sunt, & manent ad exercitium virtutis. Nunc aũt carentia gloriæ post mortẽ ad tempus, seu in perpetuũ, est propria pęna peccati, vt patet, quia si sancti patres in limbo habuerunt hanc pęnam, qa nõdum erat eorũ peccatũ omninò remissum: similiter animę purgatorij nunc habent hanc pęnã: quia nondũ est eorũ peccatũ perfectè remissum quoad culpã, & pęnã. ergo B. virgo, cuius originale ex natura sua contrahendũ ex ĩpãli priuilegio per gratiam pseruãtem oĩnò remissum fuit, iam ex consequenti ab eius pęna propria libera esset, ità quod gloria post mortem nõ caruisset.

Secũdò probatur idem, quia si ad limbũ cum sãctis patribus iret, vtiq; iam aliquo modo esset sub potestate diaboli, sicut illi, quod absit. Hanc opinionem tenet Gerson in sermone cõceptionis B. virginis, & Robertus de Litio in alio sermone, seu tractatu cõceptionis: & quidã alij moderni, & vt, fertur, sit decreuit vniuersitas Parisiẽ. circiter annum Dñi 1530. contra quendam, qui oppositum sm primam opinionẽ pręcedentem prædicauerat, quem & retractare coegit.

Sed his non obstan. stãdum vr in 1. opinione. & ad primam rationem huius secundæ opinionis rñdeo, negando consequẽtiam: quia licet B. virgini sit suum peccatum quoad culpã omninò remissum præseruatiuè, vt supponitur: non tñ plenè remissum erat ante mortem Christi peccatum naturæ, idest debitum cõe omnium, cum q̃bus in natura cõicabat: sicut neque peccatũ sanctorum existentium in limbo sinè vllo peccato, aut debito poenę pro peccatis ipsorum. Quod q̃dem cõe debitum non nisi per mortem Christi ex lege plenè remittendum erat: & ex cõsequẽti cõis pœna peccati omnium in Adam non, nisi per mortem Christi, plenè remittenda, seu auferenda erat. Et ità mansit carentia glorię, & clausa ianua cęli vsque ad mortem, & ascensionem Christi, vt supra ĩ prima probatione primę opinionis dictum est: Alioqui per eãdem rationem probaretur quòd beata virgo ante mortẽ Christi decedens non solum gloriam animę haberet, sed & ipsum cœlum intraret, sicut post ascensionem Christi. Igitur sicut non probatur hoc secundum, ità nec primum: nam eodem modo supradicto respondetur ad vtrunque.

Ad secundam probationẽ huius secundę opinionis respondeo, negatur simile, quamuis concedatur ꝙ esset in limbo, sicut illi, nõ tñ eodem modo, neq; ex eadem cã. Nam alij sancti ideò dicũtur in limbo sub potestate diaboli: quia in illa carentia gloriæ in illo loco detinentur pp peccatum, quod procurante diabolo in Adam nõ solum in debito, sed & de facto aliqñ inciderunt: beata autem Virgo, quamuis in debito, non tamen de facto illud habuit, neque sub potestate diaboli per peccatum aliquod aliquando fuit.

Ad aliud de vniuersitate Parisiẽsi rñdeo, si ità fuit, quod tñ non constat, potuit illa vniuersitas id facere prudenter propter scandalum: quia horridum sonat apud ignorantes dicere B. virginem in limbo quomodocunque; quamuis sit verum,

verum, vt ait prima opinio. Neque enim omnis veritas, maximè si non fit necessaria vel expediens, est. omnibus in commune prædicanda, sed cum suis debitis circunstantijs, vt oportet, reuelanda vel tacenda est.

QVAESTIO XLVIII.

Vtrum Beata Virgo in triduo mortis Christi permanserit, aut fuerit mater ipsius Christi, & Dei.

RESP. supposita communi, & vera sententia quòd in illo triduo Christus non fuit homo, vt communiter tenetur à doctoribus in 3. dist. 22. contra magistrum, & quosdã alios. Iam de proposita quæstione est inter catholicos duplex opinio.
Opin. 1. Prima quòd in illo triduo beata Virgo non fuit mater Christi, neque Dei.

Quòd non fuerit tunc mater Dei, neq; Deus, aut verbum fuerit tunc filius eius (pro eodem nanque accipio Deus, verbum, filius, Dei, aut persona diuina) probatur: quia ideò Deus dr̃, & est filius Virginis Mariæ, quæ est persona diuina actu subsistens in natura humana producta, vel generata ab ipsa B. Virgine: sed in triduo non subsistebat actu in illa natura humana, quæ tunc non erat, ex quo anima & corpus ab inuicem per mortem erant separata, quamuis essent vnitæ verbo. ergo tunc non erat filius virginis, nec ipsa erat mater eius: Nã deficiente vno correlatiuo deficit & alterũ: videlicet mater & filius, quãuis verbũ vel Deus simul, & ipsa B. virgo tunc simul exusterent: In resurrectione autẽ Christi, similiter & B. Virginis nunc in cęlo corpore, & aĩa gloriosæ redijt eadem vtriusque relatio, q̃ fuerat interrupta per mortem, s. maternitas & filiatio: sicut & idem fundamentum & terminus, idest eadẽ virtuiq; humanitas redijt.

Quòd ẽt tunc non fuerit mater Christi verè & propriè, aut formaliter loquendo, probatur: quia Christus est verbũ actu subsistens in diuina, simul & humana natura, ſm omnes doctores vt latius agit Scotus in 3. dist. 6. & 22. Sed tunc non fuit humana natura Christi, quia tunc non fuit compositum ex aĩa & corpore, quæ adinuicẽ per mortem erant separata, vt dictũ est, alioqui tunc esset homo qđ est contra hypothesim. ergo tunc persona diuina non subsistebat in humana natura, & per consequens tunc Christus nõ erat, & pro nullo supponebat ex defectu cõnotati, & ex consequenti B. virgo tunc non erat mater Christi propriè, & formaliter loquendo.

Hanc opinionem tenet Scotus in 3. dist. 8. in responsione ad tertium argumentum, & dist. 22. Et in 4. dist 49. conclu. 1. in responsione ad vltimum, & latius Gabriel in 3. dist. 8. q. 1. dub. 2. & dist. 22. conclu. 2. & in canone. lectio. 42. n. & Duran. ea. dist. q. 2. cum multis alijs.

Opin. 2. Secũda opinio tenet quod B. virgo fuit, & dr̃ verè in triduo mater Dei, & Christi. Quòd fuerit mater Dei, probatur: quia tunc verũ erat dicere, ista B. virgo genuit Deum, vel filium Dei, & ipse genitus ab ea tunc simul cum illa erat. ergo erat tunc mater Dei. Antecedens probatur: Nam persona dr̃ generari, qñ de nouo recipit aliquam substantiam, tanquam sui partẽ essentialem, vel tanquam naturam, in qua subsistit: & persona talem naturam producens eiusdẽ speciei secum dr̃ generare illam personam, ſm omnes doctores in 3. dist. 4. & 8. & 22. Sed tunc verum erat dicere φ B. virgo generauit, vel produxit de sua substantia naturam humanam, in qua Deus, vel verbum de nouo subsisteret; quodque Deus ipse de nouo illam naturã accepit, in qua subsisteret. ergo antecedens verum.

Si negetur ista maior & minor, quia verbum in triduo, non actu subsistit in natura humana, quam de Virgine accepit, cuius partes per mortem separatæ sunt: quod tamen requiritur vt tunc genitũ ab ea, & filius eius sit, atq; dicatur.

Contra hoc arguitur probando, φ id non sit necessarium: sed vt tunc verbũ dicatur, & sit genitum ab illa, & filius eius, & ipsa mater illius, sufficit φ tunc anima, & caro, quæ prius verbo personaliter vnita erant, permaneant adhuc sic, vel eadem vnione verbo vnita, cũ aptitudine ad reunionẽ inter se, sicut ante mortẽ ad eandẽ naturam humanam constituendam, & φ ipsa persona genita & generans simul sint: & nihil aliud requiritur: neque φ actu permaneat integra ipsa natura humana verbo vnita, ſm quam B. virgo mater Dei, & Deus filius eius est. Quod sic probatur. Quia natura non est subiectũ, nec terminus, nec fundamentum propinquum generationis, quæ proprie & principaliter terminatur ad suppositũ, & suppositi est: quamuis ſm hunc vel illam naturam, neq; maternitas, aut paternitas, & filiatio fundantur, vt in fundamẽto propinquo, in diuina vel humana natura, nec in potentia generandi, vt prima dicebat opinio, quamuis natura & potentia generandi prærequirãtur ad ipsum generare: sed in hoc quod est actualiter, vere, & propriè generare, vel genuisse, & genitum est. Quod inuẽ constat, qa licet Dei filius de virgine nostrã naturã accepisset, si non p generationẽ illam hẽret, vtique nec ipse esset virginis filius, nec ipsa mater Dei foret. Nunc aũt, quia realiter ab ea ſm carnẽ genitus est, fit vt quandiu Dei filius habens sibi aĩam, & carnẽ vnitã, & B. virgo coexistunt, certè ipsa permanet mater Dei, & ille filius eius: id quod fuisse constat in triduo, in quo vnio verbi ad animã & carnẽ semper perdurauit, ſm omnes catholicos, vt B. Tho. 3. par. q. 50. & magister in 3. dist. 21. & communiter doctores ibidem, & dist. 22. latius agunt.

Quòd ẽt tunc verè fuerit mater Christi probatur dupliciter. Primò quia saltẽ per synecdochen oẽs doctores id concedunt: quia videlicet

tunc erat filius Dei,habens partes humanæ naturæ sibi vnitas cum aptitudine ad reunionem inter se:sicut & conceditur à catholicis absolutè φ tūc Christus erat in cruce,& in sepulchro, & in limbo:qa videlicet illic ſm corpus, hic ſm animam erat; sicut & nunc dr̄ φ B.Petrus est in sepulchro, & in cœlo, quia scilicet hic ſm animam, illic ſm corpus est. Similiter conceditur cōmuniter secundum Augustinū contra Fœlicianum quòd totus Christus tunc fuit in cruce, in sepulchro,& in limbo, quia videlicet tota psona Christi,vel verbum secundum aliquā partem humanitatis sibi vnitam ibi erat: sed non totum quod erat in Christo,neque totaliter:quia videlicet non secundum totam humanitatem, quam tunc nō habebat, erat ibidem. Et hoc expressè concedit diuus Bonauētura in 3. dist. 22. q.1.§.12.& Durandus ea.distin.q.2.cum magistro: Et Marsilius in 3.q.13. prope finem.

Secundò probatur idē,quia non solū per synecdochen,sed ēt verè fuit Christus in triduo:si nomē Christi largè capiatur,vt sepè etiam à doctoribus accipitur, videlicet vt significat verbū diuinum actu subsistens,vel in natura humana, vel in partibus eius principalibus ipsi verbo adhuc vnitis eadem vnione, qua ante mortem sibi vnita erant,quamuis non manserint vnitæ inter se:& hac rōne B.virgo verè tūc mater Dei erat. Et hoc expressè concedit Gabriel in 4.sermone de resurrectione Domini dicens quòd in triduo mansit verè Christus, licet non fuit homo: Et Abulen.in 2.paradoxa.c.42. Et hoc modo Christus non est terminus singularis sub illo termino specifico homo:neque valet consequentia, fuit tūc Christus.ergo homo. Neque hoc mō Christus mortuus est,benè tñ Christus fuit tunc homo mortuus.At verò si Christus propriè in rigore acceptus sit,vt accipit prima opinio pcedens, vt videlicet significat filiū Dei in natura humana actu subsistentem, tunc simpliciter, verèque Christus in triduo mortuus est,s.ſm humanitatem: neque tūc fuit Christus. Sed & simpliciter per communicationem idiomatum conceditur φ Deus tunc mortuus est,permansit tamē Deus verus, & viuus in se, scilicet in sua natura diuina. Videantur de hoc Bonauentura,Bassolis,& Marsilius cum Scoto vbi supra latius agentes.

Hanc secundam opi.quoad omnia tenet Iacobus de Valentia super cant.c.6.q.2.ibi, Ego dormio,& cor meū vigilat: & quidam Frater Balthassar Sorio in quodā sermone de assumptione B.virginis conclu.1.Et ad idē est breuiter Abulen.vbi supra, & hanc tenent Thomistæ consequenter ad principia,vel fundamēta B.Tho. Et quidem doctores sancti cōiter, & absolutè concedunt B.virginem, ex quo verbum Dei concepit,dum vixit in mundo, & nunc in cœlo est in corpore,& anima gloriosa,fuisse semper & esse matrē Dei & Christi & similiter Christū fuisse semp in cruce,in sepulchro,& in limbo: Et Bernardus li.5.de conside.ad Euge. prope finē ait, Siue coniunctus,siue disiunctus duobus,id est aia & carne,nihilominus perseuerauit in tribus,videlicet in verbo, anima, & carne vnitas personalis,æquè vnus Christus, vnaque persona,verbum,anima,& caro ēt mortuo homine perdurauit.Hæc ille. Quid clarius ad rem? Et Hebr.13. habetur.Christus heri,& hodie ipse, & in secula. Vbi nomen Christi largè accipitur in dictis auctoritatibus,vt supra declarauimus:quamuis Gabriel in 3.dist.22.conclusione.1.per suas ampliationes logicales aliter exponendo præfatas auctoritates euadere conetur. At vero theologia ſm Augustinum suam habet logicam, quæ ex communi modo loquendi sacræ scripturæ, simul & sanctorum, siue doctorum sumēda est.

Et fortè pro concordia opinionum melius dicetur φ B.virgo propriè,& formaliter in triduo non fuit mater Christi,nec Dei:sicut nec mater hominis:neq; tunc Christus propriè fuit: & cū hac limitatione loquendo est vera, & tuta illa prima opinio.Cum quo stat φ tūc verè, realiter & simpliciter,& absolutè ipsa fuit mater Christi,& mater Dei,vt ait secunda opinio. Quia qd aliquo modo verè est tale,& cōiter quamuis im propriè,aut largè loquendo dr̄ esse aliquid,vtique simpliciter & absolutè est,& conceditur esse illud: quia standum est cōi modo loquendi in tali facultate:Sed aliquo modo,videlicet per synecdochen, vel largè capiendo nomen Christi, cōceditur à catholicis cōiter Christum in triduo verè esse,& permanere,& B.virginem tunc esse matrem Christi, & per consequens matrem Dei esse. ergo simpliciter id concedendum videtur. Et quidem credo φ si simpliciter, & absolutè B.virgo in triduo mater Dei, vel Christi, vel vera mater eius negaretur: vtique pias aures offenderet: ex quo simpliciter negaret eam matrē Dei,vel Christi,in aliquo vero casu, quē talis propositio admittit,:vt dictum est. *Resolutio.*

Ad rationes autē primæ opinionis rñdeo negando maiorem vtriusque probationis. Sufficit enim ad hoc φ sit mater Dei,& Christi,& Christus,φ actu verbum subsistat in partibus humanæ naturæ prius assumptę,quarū vnio inter sese postea per mortem interrupta sit, vt patet ex probationibus præfatæ secundæ opinionis.

QVAESTIO XLIX.

Vtrum Beata Virgo (si ei daretur optio) præeligere perpetuam virginitatem sine maternitate Dei,an esse mater Dei sine virginitate. Similiter vtrum præeligeret carere peccato originali vel ad momētum potius,quàm Dei maternitate; vel è contrà.

RESP. in hac quæstione alterum certum,alterum dubium est;certum quidem est stante le- *Respon.*

ge φ

ge ꝙ si daretur ei optio à Deo, certè ipsa præeligeret id, quod sciret Deo esse gratius: modò illud esset sibi ipsi B. Virgini melius, vtilius, aut honorificentius, modo non: & nullo modo eligeret peccatum, aut minus gratū Deo: Et hoc, quia non indiget probatione, ex quo erat in gratia confirmata super omnes sanctos, & tota dedita Deo: ideò hoc supponitur vt certissimum.

Dubium aūt est supposito ꝙ æquè grata esset Deo, sibiq; æquè memoria electio huius vel illius, i. virginitatis, aut Dei maternitatis, (qd est possibile, cū ūm ex eadē charitate, eodemq; volūtat s conatu posset hoc, vel illud præeligere) si à Deo daretur optio B. virgini, quid horū præeligeret, quidve horum esset gratius ipsi B. virgini? Et, vt dixi, procedit tota hæc quæstio cęteris paribus, id est si tātam gratiam, non maiorē, neque minorē, & sic de cęteris virtutibus, & donis esset habitura cum virginitate sine maternitate Dei: quantā cum maternitate sine virginitate, & stante lege posita quoad oīa alia, excepto casu q̄onis: sicut & in B. Virgine omnia alia de facto fuerunt: ità ꝙ solum sit comparatio & differentia inter virginitatem, & maternitatem Dei considerando quodlibet horum duorū bonorū per se sumptum, s. vt virginitas est tm̄ virtus sine, vel cum tanta charitate, & gratia &c. & maternitas Dei est dignitas supra omnē dignitatem, ēt sine, vel cum tāta charitate, & gratia: Vel considerando vtrunque cum suis proprijs annexis de lege duntaxat, & cæteris alijs parib. Et voco propria annexa ea bona, quę stante lege rōne maternitatis Dei consequuntur, aut cōsequerētur maternitatem Dei sine virginitate, aut virginitatem ratione eius sine maternitate Dei. Propria aūt bona hæc annexa de lege Dei maternitati sunt redemptio mundi, & hois exaltatio, & corporis B. Virginis puritas, & eius dignitas, & aīæ ad Deū eleuatio inde consequens, vt infra in probatione rōne finis, & obiecti latius hr̄. Nam de cōibus annexis nunc non est curandum, sed de eis dicetur infra in resolutione quæstionis in fine eius: & in hoc sensu iam declarato procedit dubium, & quæstio hæc.

Ad quam resp. saluo meliori iudicio ꝙ simpliciter & absolutè B. virgo præeligeret maternitatē Dei postposita virginitate. Et ratio est quia sibi melius, excellentius, aut maius bonū est maternitas Dei, q̄ virginitas. ergo illā præeligeret. Consequentia patet, quia Quod est melius sibi, & sibi est præeligibilius. ergo f̄m rectā rōnem, cui sine dubio ipsa se conformaret, vt supponit, id præeligeret. Pro probatione antecedentis, in quo stat tota difficultas, præsupponitur ꝙ licet ex suo genere, aut simpliciter bonū, quod non est virtus, exceditur à bono virtutis: tñ aliqñ ratione alicuius circunstantię, seu conditionis annexę, puta ratione necessitatis, vtilitatis, aut magnitudinis, seu quantitatis, aut finis, & hmōi, bonum quod non est virtus, excedit, aut est melius, & præeligibilius bonū in se, aut huic personæ, q̄ bonum virtutis alicuius, vt patet, quia. 1. Ethi. tractatu. 4. c. 1. Fœlicitas summa, & summa excellentia diuina, vel summum bonum, licet non sit virtus, neque bonum laudabile, est tamē honorabile, & præstat ipsi virtuti, per quam acquiritur à nobis: Et 3. Topicorū, Melius simpliciter est philosophari, q̄ ditari: sed aliqñ, scilicet indigenti melius est ditari, q̄ philosophari: quàuis philosophari, seu cōtemplari virtus sit intellectualis. Item vita contemplatiua simpliciter, & ex suo genere est melior, & eligibilior, quàm actiua: & tñ aliqñ actiua est melior, & eligibilior, q̄ contemplatiua rōne necessitatis, aut vtilitatis, & hmōi alterius circunstantiæ, vt hr̄ in c. nisi cum pridem. de renuntia. & B. Thom. 2. 2. q. 182. art. 1. & 2. Item quia licet simpliciter melius, & honorificētius sit habere dignitatem, & gloriam apud Deum virtuosè, & meritoriè, s. ex meritis suis, q̄ non ex meritis, sed ex dono, vel gratia: melius tñ, & excellentius est ipsi Deo habere suam gloriam ex natura sine meritis, & honorificētius fuit Christo homini habere gloriā, seu beatitudinem animæ, & alia dona, seu bona, quæ ab instante suæ conceptionis habuit, & habet ex natura vnionis animę ad verbum stante lege, vel ex dono patris duntaxat. Vide Scotum, Gabrielem, & cōiter doctores in 3. 18. idq; ratione magnitudinis, aut excellētiæ ipsius doni, aut personę, aut rōne alterius cuiuscunq; cōditionis, vt patet. Itē melius fuit Christo, & ipsi B. virgini hr̄e virginitatem heroicam, aliasque virtutes heroicas, quas habuerunt ex dono, seu ex gratia, vel sine merito prouenīēte ex laudabili pugna, & difficultate, quæ ex tētatione carnis oriri posset, q̄ ex merito huius pugnæ: quàuis simpliciter sit magis meritorium, & melius cęteris paribus, vbi est maior difficultas prouenīēs ex arduitate operis, vel obiecti, vel ēt ex cōplexione operantis, f̄m cōiter doctores. Itē hoc idem contingit in omnibus rebus, seu bonis cōparabilibus: nam licet bonū corporale simpliciter, & ex suo genere sit melius bono famæ, honoris, & diuitiarum: & fama, seu honor præstet diuitis: tñ aliqñ aliquod bonum famæ, & bonoris, seu diuitiarum præstat alicui bono corporali: & aliquæ magnæ diuitiæ præstant alicui bono famæ, & honoris: idque ratione necessitatis, aut vtilitatis, aut magnitudinis excellētis, & huiusmodi: vt patet experiētia. Quia & ide sępe fit cōdigna seu iusta satisfactio, & recōpensa in bonis diuitiatū, ꝓ læsione in bonis honoris, & corporis. Sicut etiā licet aurū, & gēmæ ex suo genere & simpliciter p̄stent argento, & ferro: sæpe tñ rōne alicuius finis, puta necessitatis, aut vtilitatis, aut rōne magnæ quantitatis aliquod argentum, seu ferrū pręstat alicui auro, aut gēmę.

Hoc supposito iā probatur antecedēs prædictum

ctum quod licet virtus, & status virginitatis excedat simpliciter bonum, & statum maternitatis: veruntamen bonũ huius maternitatis Dei tàm ratione finis stante lege, quàm ratione obiecti est melius bonum virginitate, & illam excedit, quamuis hæc sit virtus, & non illa.

1. Ratio ex fine. Quòd rõne finis maternitas Dei excedat virginitatem patet dupliciter. Tum primò, quia finis, s. redẽptio mundi, & exaltatio generis humani, ad quã de lege, vt loquimur, maternitas Dei ordinabatur, de se, & immediatè est magis vniuersale bonum bono virginitatis eius: & est vtilius toti mundo, & ipsi B. virgini quàm virginitas Mariæ: quæ de se, & immediatè ad vtilitatẽ tm̃ sui ipsius, puta ad puritatem, & bonũ suæ personæ ordinabatur: Imò bonũ maternitatis est ẽt vtilius, quàm bonum virtutis alterius ad salutẽ non necessariæ: qa non sequit̃ tãta vtilitas ex illa, quãta est vtilitas redẽptionis, aut exaltationis generis humani, quæ de se sequit̃ ex maternitate Dei. Tum secundò idẽ patet: quia si pp salutem, aut pacem, aut cõuersionẽ vnius regni ad fidẽ iustè dispensatur à Papa vt habẽs votum virginitatis ducat vxorem, s̃m cõiter doctores, quia & oppositum dicere est erroneum, vt refert Martinus de temperantia, in q. de virginitate, vtrum pſter alijs virtutibus. ergo à fortiori pro redẽptione mundi inde separata rectius dispensaretur cum virgine, vt nubat, si aliter esse nõ posset. Et hoc nõ aliunde, nisi quia finis talis coniugij, aut maternitatis inde sperata, puta redẽptio mundi pſtat fini, & bono virginitatis. ergo talis maternitas Dei, cui talis finis est de lege necessariò annexus, rõne talis finis est magis vniuersale bonum, & melius: & consequenter simpliciter, & absolutè præstat virginitati, vt dictum est. Ideò amplius dico ꝓbabiliter, quod ẽt si B. virgini à Deo daretur optio supradicta, & esset certa quod si ipsa nõ ꝑeligeret esse mater Dei cum violatione suæ virginitatis, Deus eligeret aliam sibi in matrẽ, vnde factus homo nasceretur ad redẽptionem mundi; dico inquam quod adhuc ipsa præligeret esse mater Dei postposita virginitate: Quia tale bonum maternitatis Dei ratione prędicti finis, id est redemptionis mundi, ad quam de lege immediatè de se ordinatur, est vniuersalius, vtilius, & melius, & excellentius, & consequenter eligibilius bonum ipsa virginitate, vt probatum est: & adeò excellentius quod s̃m cõiter doctores in 3. dist. 4. non cadit sub merito saltẽ condigni propriè & absolutè: licet cadat sub merito congrui, vel ex suppositione incarnationis Dei.

2. Ratio, ex obiecto vel materia. Quòd & rõne obiecti, seu materiæ bonũ maternitatis Dei pſtet bono virginitatis, probatur tripliciter. Primò, quia sicut rõne obiecti infiniti virtutes theologicæ præstãt Cardinalibus: & opera nostra sunt meritoria, & meliora moraliter, quia in Deum relata: & opera Christi rõne personæ diuinæ, à qua fiebant in natura, aut s̃m naturam humanam, fuerunt infinitè meritoria s̃m Tho. aut ad infinitũ meritum acceptata s̃m Scotũ, aut saporẽ infinitatis habentia s̃m alios. ergo similiter rõne personæ diuinæ ipsius Christi, quæ persona diuina in natura diuina, & humana subsistens est obiectum, vel materia huius maternitatis Dei, ex quo ad personam diuinam in vtraque natura tendit, & terminatur maternitas Dei, ex quo ad personam diuinam in vtraque natura tendit, & terminat maternitas Dei, ipsamq; obiectiuè respicit: hinc inquã Dei maternitas fit excellentior, habetq; bonum excellentius, & dignitatem, & honorem, supra omnẽ puram creaturam s̃m diuum Bonauenturam in 1. dist. 44. in glossa marginali super magistrum. & B. Tho. 1. par. q. 25. art. 6. vbi ait quòd beata virgo Maria, ex hoc quòd est mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus: & ex hac parte nõ potest fieri melior. Hæc ille: & per consequens excedit omne bonum virginitatis, & alterius cuiuscunque virtutis non necessariæ ad salutem.

Secundò probatur idem, & cõfirmatur ratio prædicta considerando, & comparando oĩa bona propria, quæ sunt in virginitate, & maternitate Dei adinuicem. Nã in virginitate sunt tria bona, ad quæ reducuntur oĩa bona virginitatis. Primum est formale ipsius virtutis virginitatis, quod est præcipuum de rõne ipsius virtutis, pp qđ ipsa virginitas est virtus moralis, & laudabilis: & hoc est propositũ seruãdi se immunem ab omni actu, & delectatione venerea ad vacãdum diuinis. Secundum est materiale virginitatis, qđ dat ei perfectã rõnem virtutis: & hoc est integritas carnis, vel immunitas ab oĩ experimento actus, & delectatione venerea: & per cõsequẽs decor, seu puritas corporis: & cõsequẽter puritas, & decor animæ inde prouenens. Tertiũ est finis, ad quẽ ipsa virginitas de se, & immediatè ordinatur, & pp quẽ est laudabilius virginitas: nimirum liberior contemplatio, & vacatio ad diuina: ad quem finem disponit virginitas.

Nunc aũt hæc tria bona sunt excellentius in maternitate Dei absolutè, & respectu B. virginis, quæ & sunt ei propra cõnexa stante lege, & cæteris paribus, quàm in virginitate sine maternitate Dei. Quod patet quoad primũ: nam formale virginitatis, id est propositum seruandi se immunem ab oĩ experimento actus, & delectationis veneræ, si esset compossibile cum maternitate Dei, certè fuisset, sicut & de facto fuit in matre Dei, vt supponitur: & multò melius, quàm in alijs virginibus. Quod s̃m ẽt patet: quia licet materiale virginitatis, i. integritas carnis, seu prędicta immunitas nõ esset formaliter in matre Dei: esset tñ eminenter: nã esset, sicut & de facto nunc est, & fuit, vt supponitur, carnis vel corporis sui dignificatio excellẽtissima, & puritas à fomite, & libidine, & cæteris ei annexis: & cõsequenter

esset

esset decor, & puritas corporalis inde prouenies excellentius: cùm esset ibi et carentia primorū motuum, & huiusmodi: quæ omnia bona corporalia in corpore matris Dei præsupponuntur ꝙ essent et sine virginitate, sicut & de facto fuerunt in beata virgine matre Dei, nō rōne virginitatis, sed rōne maternitatis, quia scilicet inde filius Dei carne vestitur: nam & pp hanc rōnem, seu causam caro Mariæ matris Dei nunc ab oībus doctoribus super oīa corpora Sāctorum, & Virginum exaltata, & dignificata pdicat: & cōsequenter ibi esset puritas, & decor aīæ inde proueniens. Quoad tertium et patet: nā mater Dei habens in vtero filiū Deum, & in assidua conuersatione, seu coniunctī ipsum nutriens, & tractans vt mater filium: certe ſm omnes doctores ex hoc magis, & immediatius redderetur, sicut & de facto reddebatur, apta ad contemplationē ipsius Dei, cui rōne maternitatis magis propinqua, & familiaris, & dedita erat, q̄ ex virginitate. Patet igitur ꝙ bona virginitatis, propter q̄ virginitas est laudabilis, & eligibilis, excellētius fuit in maternitate Dei, & rōne eius sine virginitate, quàm in virginitate sine maternitate. Et ideò canit ecclesia Fœlix es sacra Virgo Maria, & omni laude dignissima: quia ex te ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster. Ecce vbi non propter virginitatem, sed propter maternitatem Dei, quia scilicet ex ea ortus est Christus Deus noster, dicitur fœlix, & omni laude dignissima, & super omnem creaturam, vt supra secundum B. Bonauenturam dictum est.

Tertiò idem probatur: quia si pro aliquo bono, quod non est virtus, puta pro salute corporali rōnabiliter quis postponit aliqñ, & ad semper aliquam virtutē, seu excellētem gradū eius ad salutem non necessarium, puta magnificentiam, contemplationem, aut excellentē abstinētiam, seu et ipsam virginitatem, si contingeret esse nociuā vitæ, aut saluti corporali, aut reipublicæ conseruationi, aut paci necessariū ducere vxorem, vt supponitur, ꝙ sit dabilis talis casus: qa tunc rationabiliter præeligeret quis ducere vxorem, aut remittere abstinentiam, & contemplationem, & magnificentiam omittere nō necessariam ad animę salutem. ergo pro maiori bono maternitatis Dei idem melius fieri potest: ꝙ scilicet virginitas rationabiliter postponi potest pro maternitate Dei. Igitur ita fieret in casu quæstionis, vt dictum est.

Et hæc ratio magis confirmatur ex hoc quòd virginitas non est simpliciter excellentior alijs virtutibus: sed alijs virtutibus intra genus castitatis tantum. Nam multæ aliæ virtutes sunt excellentiores virginitate ſm B. Tho. 2. 2. q. 152. art. 4 puta fortitudo, & martyriū, vt patet ibidem: & q. 123. art. 12. Et magnificentia ſm Martinum vbi supra, & iustitia ſm B. Tho. 2. 2. q. 58. art. 12. & humilitas secundum eundem B. Tho. ibidem q. 161. art. 5. & multæ aliæ virtutes. Igitur si magnificentiam, aut humilitatem aliquā, seu excellentem gradū earum non necessarium ad salutem, quæ tñ præstant virginitati, rōnabiliter B. virgo post poneret pro bono maternitatis Dei: sequitur à fortiori ꝙ etiam ipsam virginitatem rationabiliter postponeret maternitati Dei. Quod est verum, et si ex ea non speraretur redemptor mundi nasciturus, aut redēptio mūdi futura: vt in casu, quo dicunt Alexander & Scotus ꝙ, si homo nō peccasset, adhuc Deus homo fieret, nō quidem ad redemptionem, sed ad exaltationem humanæ naturæ in Christo. In tali casu dico ꝙ adhuc B. Virgo Maria præeligeret maternitatem Dei, q̄ virginitatem, si ei daretur optio supradicta: quia rōne obiecti, scilicet filij Dei, cuius esset mater, bonum maternitatis Dei excedit bonum virginitatis, vt dictum est. Et multò magis nunc post peccatū, vbi non solum ratione obiecti: sed etiam ratione finis maternitas Dei præstat virginitati, vt dictū est.

Item tertiò principaliter prædicta oīa confirmantur: quia qñ Lucæ 1. dixit Quō fiet istud &c. videtur B. virgo id dixisse, vt Angelus diceret ei modum, quo Deus in ea homo fieri volebat, & filius eius naturaliter, an supranaturaliter: vt ipsa se ad id præpararet. Sicq; et paratum animū voluntati Dei exhibuisse, vt si Deus vellet, & postposita virginitate, quam illi deuouerat, & magnificabat, ad maternitatē Dei se pepararet. Igitur hanc demū de facto pelige bat. Ratio. 3.

Quòd si contra prædicta arguat. Primo, quia iā mater Dei careret tali virtute, & puritate, & honore, & aureola virginitatis: sicq; nō excederet oēs sanctos in hac puritate, & excellentia: hoc aūt est inconueniens: quia stāte lege quoad alia, vt loquimur, vt decuit matrē Dei ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi, ſm Anselmum, & cōter doctores dicentes decuisse matrem Dei habere omnes aliorum sanctorum gratias, & excellentias: quia & de lege sunt maternitati Dei propriè annexæ. ergo non postponeret virginitatem maternitatem Dei. Arg. 1.

Resp. dupliciter. Vno modo ad minorem: ꝙ in casu quæstionis non deceret matrē Dei esse virginem, cùm esset incompossibile ex suppositione: neque tunc esset inconueniens eam carere hac virtute, & gratia virginitatis, quæ ex casu non esset maternitati Dei annexa, sed opposita. Doctores autem loquuntur secluso casu huius quæstionis, & de matre Dei simul & virgine, qualis de facto est, & fuit. Respon.

Alio modo rñdeo ad maiorem: ꝙ etiam stante lege quoad alia in casu prędicto nullum esset inconueniens matrē Dei carere prædicta virginitatis virtute, & eius aureola formaliter: quam tñ haberet eminenter in maternitate Dei, & eius honore cum animo parato ad virginitatē, si maternitati Dei esset compossibilis: sicut in hono-

re

re regiæ dignitatis honor, & dignitas marchionis, ducis, & comitis eminenter continetur. Immò & de facto beata virgo, simul & mater Dei, non habuit in hac vita, neq; nunc in cœlo formaliter, sed eminenter aliquas virtutes, & excellentias, & gradus, seu status perfectionis ecclesiasticæ, neq; eorum præmia formalia. Quod patet: quia sm B. Thom. 2.2.q.124.art.4. non fuit propriè, & formaliter martyr: cùm non fuerit mortua violenter ex læsione corporali in testimonium fidei: quod quidem secundum eum, aut læsio de se mortifera secundum Martinum, est materiale requisitum ad propriam, perfectamque virtutem martyrij: Fuit tamen eminenter martyr alio genere martyrij excellētioris in anima: ideò dicitur plusquàm martyr. Et consequēter habet eminenter præmium, seu aureolam martyrij, licet non formaliter.

Similiter non habuit formaliter perfectā virtutem magnificentiæ quoad plenā rōnem eius, scilicet quoad formale, simul & materiale, seu quoad actus exteriores ipsius virtutis: quia quo ad hoc secundum B. Thom. 2.2.q.134.artic.1. & 3. & communiter doctores magnificentia requirit magnos sumptus: & ideò non potest esse in paupere, qualis fuit beata virgo: quæ tamen habuit magnificentiam excellentissimam quoad eius formale in animi præparatione secundum beatum Thomam, vbi supra, & q. 129. artic. 3. ad tertium. Habuit etiam eminenter in magnifica exhibitione sui ipsius, vt esset mater Dei dicens, Ecce ancilla Domini &c. secundum communiter doctores, & promptissimum animum ad magna opera prosequendum, vbi expediret, habuit.

Similiter beata Virgo non habuit formaliter, & propriè gradus, & status ecclesiasticos: quia non fuit propriè sacerdos, neque Episcopus, aut Papa, neque Apostolus, neque iudex, & per consequens non habuit formaliter dona, vel virtutes formales, & politicas ad actus horum graduum formaliter exercendum: habuit tamen eminenter omnia prædicta in statu, & dignitate matris Dei, & in alijs donis sibi diuinitus concessis excellentius, quàm alijs quibuscunque, & in eorum exercitio, & vsu ad illustrationem Apostolorum, & totius ecclesiæ vtilitatem.

Quid igitur mirum si in casu quæstionis mater Dei non haberet formaliter plenā virtutem virginitatis: cùm eam, & eius præmium haberet eminenter, & excellentius dignitate, & honore, & diademate regio maternitatis Dei?

Argum. 2. Secundò ad idē arguitur, quia illud bonū est excellentius, & melius, & eligibilius, qđ est laudabilius: Sed virginitas est laudabilior Dei maternitate, vt patet, quia est virtus, & per consequens laudabilis: maternitas aūt Dei non est virtus, sed dignitas, vel honor, & per consequēs nō est laudabilis, vt infra ex primo Eth. refertur: Et quia p virtutes Deo placemus, & meremur: non autem per dignitatem maternitatis Dei, vt patet ex Augustino super id Lucæ. 11. Beatus venter qui te portauit: quinimmò beati qui audiūt verbū Dei: vbi ait. Beatior fuit Maria Christum in mente, quàm in ventre concipiendo, atq; portando: ergo virginitas est melius bonum, & præ eligibilius maternitate Dei, & ipsam virginitatem beata virgo præelegisset.

Respon. Resp. negando maiorem simpliciter; nam solum est vera intra genus laudabiliū, quales sunt virtutes, & alia, quæ ad honestè, & rectè agēdū quoquomodo expediūt. Nā inter virtutes illud bonum est melius, s. alia virtute, quod est laudabilius, aut per quod rectius, & melius operamur Deoq; magis placemus: Simpliciter autem falsa est illa maior: nā multa bona, quæ non sunt virtutes, neq; laudabilia p̄stant virtutibus: illis præcipuè, quæ non sunt necessariè ad gratiā Dei, & beatitudinem obtinendam, vt patet ex 1. Ethic. tract. 4. c. 1. vbi sic habetur, Constat virtutū, non autem optimorum esse laudem, sed maius aliquid, præstabiliusve. Nam & Deos beatos, fœlicesq; dicimus, & virorum etiā eos, qui maximè sunt diuini, & rerū bonarū simili modo. Nemo nanq; fęlicitatem laudat, aut iustitiam, sed vt diuinius quiddam, præstabiliusve rē dicit esse beatam, perspicuum est. ergo fęlicitatem ex ijs esse, quæ honorabilia sunt, & perfecta. Hęc ibi. Vnde constat nō esse laudabile, sed honorabile, & melius, seu excellentius bonum, beatitudinem, seu fœlicitatem, seu esse beatum, aut fœlicem, & esse Deum summum bonum, & esse filium Dei, & habere gloriam ex natura vnionis animæ ad verbum, quàm eam ex meritis tantum habere, & q̄ sit bonum virtutis laudabilis, aut quàm esse studiosum, atq; laudabilem, & similiter melius, & excellentius, & per consequens eligibilius est excellēntissimum bonum, dignitatis matris Dei excedentis omnem dignitatem puræ creaturæ post dignitatem filij Dei, quamuis non sit laudabilis, sed honorabilis, quàm sit bonum virginitatis, quantumuis virtus laudabilis sit. Virtutes autem necessarię ad gratiam Dei, & gloriam æternam obtinendam, vt fides, & charitas, & huiusmodi stante lege, ratione necessitatis huius vtiq; præstant, & sunt eligibiliores maternitate Dei, & eas beata virgo præeligeret, etiam si ex genere suo, vel absolutè maternitas Dei excellentius bonum esset, vt suprà dictum est. Item etiam si supradicta maior cōcederetur absolutè, & ex genere suo: negatur tamē respectiuè, seu in aliquo casu, & ità simpliciter negatur cōsequētia. Quia licet ex genere suo absolutè bonū virtutis p̄stet alij bono, quod non est virtus: at ratione circunstātiæ, seu materiæ stat q̄ aliqua virtus, puta virginitas sit minus bonum, vel minus eligēdum aliquo alio bono, seu dignitate, puta maternitate Dei, vt suprà probatum est; Alioqui si omnis

virtus,eò quòd est virtus,præstatet omni alio bono,quod non est virtus: iam sequeretur hoc absurdum,quòd scilicet virtus ieiunij ecclesiastici, aut alterius virtuosæ abstinentiæ non necessariæ,aut peregrinatio,aut eleemosyna non necessaria præstaret maternitati,& filiationi Dei: illasque beata virgo præeligeret:quia eadem ratio est de illis,& de virtute virginitatis respectu maternitatis Dei.

Arg 3. Tertiò arguitur ad idem probando quòd,licet maternitas Dei sit absolutè melius bonū virginitate:tamen ipsi beatæ virgini,& respectu eius virginitas est melior,& eligibilior. Nam vnicuique melius & eligibilius est id,per quod ipse efficitur simpliciter melior, vt patet etiam secundum Chrysostomum super id Matt.20. Nescitis quid petatis:vbi ait, Potius de meritis, & quomodo bene pugnetis & agatis,q̄ de præmio, atq; corona vobis curandum est. Nunc aūt per virtutem, qualis est virginitas, quilibet efficitur simpliciter melior,q̄ per dignitatem,vel honorem,qualis maternitas Dei est.ergo virginitas est ipsi beatæ virgi.melior,& eligibilior,q̄ maternitas Dei.

Respon. Respon.negando minorem simpliciter,& cæteris paribus,vt semper loquor. Nā licet per talem virtutem quis efficiatur melior secundum quid,id est moraliter tantum,& quoad rectè, & laudabilius agendum, & ad finem eius obtinendum, seu ad merendum in statu meriti : at verò per melius bonū simpliciter efficitur ēt simpliciter melior quoad esse:quia per ipsam fęlicitatē, seu beatitudinem,quæ per virtutes finaliter intenditur,efficitur quis simpliciter melior,vt supra in responsione ad secundum ex 1. Eth.dictū est : Et Matth.11. Qui minor est in regno cœlorum,maior est illo secundum vnum intellectum doctorum,& talis est maternitas Dei, q̄ est melior simpliciter in se,& ipsi eam habenti, quàm virginitas,& quàm omnis alia virtus de lege tūe non necessaria ad salutem,vt dictum est. Quod etiam inde patet: quia si sine proprijs meritis, sed ex sola gratia alicui adultæ puellæ beatitudo daretur : sicut & pueris datur baptizatis, & Christiano homini secundum probabiliorē opinionem in instanti conceptionis data est: vtiq; melius esset illi simul tale bonū excellentius maternitatis Dei,q̄ virtutem virginitatis habere. Itē quia quod est sibi melius & vtilius,est sibi magis eligendum: & talis est maternitas Dei de lege: quamuis virginitas absolutè melior esset.

Resolutio. Prima propositio. Igitur resolutoriè ex dictis in hac q. sex propositiones eliciuntur.Prima quòd præsupposito quòd natiuitas filij Dei esset ad redimendū genus humanum,sicut de facto fuit,si per sumptionē carnis ex nulla,nisi ex beata Virgine Maria, esset redimendū : tunc beata virgo præeligeret maternitatem Dei. *Secunda.* Secunda si filius Dei esset sumpturus carnem ex illa,vel altera ad redimendum genus humanum: tūc etiā beata Virgo maternitatē præeligeret,vt hæc duo dicta sup.probata sunt. *Tertia.* Tertia in casu,quo filius Dei sumpturus esset carnem,& non ad redimendum, sed ad exaltandum genus humanū, similiter beata virgo præeligeret maternitatem Dei cum suis pro prijs annexis de lege,vt supra ratione obiecti, siue materiæ probatū est. *Quarta.* Quarta si essent cætera paria quoad omnes virtutes,& dona, & dignitates,alias,& gratias dēpta virginitate,& maternitate Dei,ità q vel in statu gratiæ,aut extra eam vtrobiq; tantam gratia non maiorem,neque minorem,& sic de cęteris virtutibus,& donis esset habitura cum virginitate sine maternitate Dei, quantam cum maternitate ipsius Dei sine virginitate,in casu,quo filius Dei ex ipsa, vel ex alia sumpturus esset carnem non ad redēptionē,sed ad exaltationem generis humani,quid tunc ipsa præeligeret? Nēpè licet in quæstione expressè non agatur de hoc casu,vbi est propria,& perfecta cōparatio inter maternitatē Dei solā, & virginitatē item solam, cum totidem donis ex vtraque parte concomitantibus,vel sine eis : at verò ex supradictis videtur quod,si ei daretur optio, similiter præeligeret maternitatem Dei: tām ratione finis puta exaltationis generis humani, q̄ etiam ratione obiecti,siue materiæ, videlicet filij Dei. *Quinta.* Quinta in casu, quo licitè, & virtuosè præeligeret maternitatem Dei: non tenebatur eā præeligere rōne boni com. puta redemptionis,aut exaltationis generis humani : nisi Deus illi id præcepisset:aut nisi in casu, quo si ipsa nō acceptaret ex nulla alia Deus carnē assumeret ad generis humani redemptionem.Patet primū, quia non tenebatur bono communi,etiam necessario ad salutem prouidere : quod aliter.seu per aliam poterat obtineri.Ratio primę exceptionis est:quia præcepto obedire tenetur:Ratio secundæ : quia ex charitate tenebatur illi maiori, & cōmuni bono hominibus necessario ad salutem prouidere : quod sine acceptione maternitatis Dei ex hypothesi haberi non poterat. Et tunc eo ipso in voto virginitatis,quod habebat, Christo dispēsabat,vel dispensatum censebatur:quo etiam optioni suæ id libere a Deo relictū erat. *Sexta.* Sexta absolutè loquendo de lege, cæteris alijs stantibus,sicut de facto fuerunt, quando Angelus illi nunciauit incarnationem filij Dei,si ei daretur optio, nulla mentione de suo virginitatis voto, neque de diuina super eo dispensatione facta,vtique præeligeret maternitatem Dei, sicut & de facto absolutè eam tunc acceptauit. Quia talis maternitas Dei de lege sic qualificata cum suis donis,& virtutibus,sicut de facto fuit,& decuit eam esse omnibus virtutibus ornatam excepta virginitate,vt in casu supponitur:certè pręstaret,sicut & de facto præstabat,virginitati quātūcunq; ornatè alijs virtutibus quibuscunq;, & donis de lege illi annexis,vt supra ratione finis, & materiæ, vel obiecti probatum est. Insuper

& de

& de facto beata virgo, quando maternitas Dei per Angelum illi ex parte Dei nunciata est, tenebatur eam acceptare: etiam si inde detrimentum virginitatis pati posset: tum quia ibi de lege præceptum Dei saltem implicitum erat: tum etiam quia ad salutẽ mundi non nisi ex ipsa Dei filius carnem sumere decreuerat, vti supra ex quinto dicto præcedenti liquidum est.

Quæstiũcu la corolla ria. Et nota quòd ex supradictis non sequitur ꝙ similiter eadem ratione, si daretur optio beatæ virgini, potius preeligeret maternitatem Dei, quàm carere peccato originali in sui conceptione, etiam pro paruissimo tempore. Immò dico quòd potius præeligeret simpliciter carere peccato, etiam originali, quàm esse mater Dei: vel quòd potius præeligeret carere maternitate Dei, quàm esse in aliquo peccato, vel veniali, vel originali, etiam ad momentum.

Et ratio huius est: quia cùm originale peccatum importet rationem non solum pœnæ ex statuto diuino, sed & & præcipuè rationem culpę, aut peccati, vt supponitur, cùm oppositũ sit hęreticum, vel erroneum (vt latè agitur in doctoribus in 2. dist. 30.) iam inde sequitur quòd beata virgo nullo modo præeligeret culpam, aut peccatũ, aut id, quod vllo modo haberet rationem culpæ, aut offensæ cuiuscunque actualis, vel originalis propter eandem rationem.

Argum. Si arguatur contra hoc: quia peccaret si se desormare vellet voluntati Dei iã cognitæ, & eius statuto, ꝙ scilicet omnes naturaliter propagati ab Adam contraherẽt peccatum originale, eiq; subiaceant, exceptis ijs, quos Deus præseruare vellet. ergo non præeligeret carere originali.

Respon. Respon. ad antecedens dupliciter. Vno modo quòd si ei daretur optio libera à Deo (vt supponitur) ad eligendũ hoc, vel illud: iã non se difformaret eius voluntati, aut statuto, neq; peccaret hoc vel illud eligendo, cùm Deus id cõcessisset.

Secundo modo, respon. etiam dato quòd non daret Deus ei illam optionem, vel alteri cuique dico quòd adhuc stante lege posita de cõtrahendo originali, neque beata virgo, neque quilibet alius peccaret difformando se à Dei voluntate, & statuto, volendo conditionaliter carere peccato originali, si esset possibile. Sicut damnatus in inferno, seu etiam peccator nunc viuens obnoxius inferno propter peccatũ suum præteritum rectè nollet pœnam æternam, puta esse in inferno, & in odio Dei, si esset possibile: Rectè etiam potest nolle, & odire conditionaliter & etiã absolute inefficaciter peccatum præteritum fuisse propter quod est obnoxius inferno: quãuis sciat voluntatem, & legem Dei statutam esse quòd qui mortaliter peccauit, sit obnoxius inferno. Sic in proposito quilibet potest rectè nolle, seu odire non quidem legem, vel statutum Dei, sed potest absolutè inefficaciter, potest & conditionatè rectè nolle peccatũ Adæ fuisse, & peccatum originale contrahi in nobis, si esset aliquo modo possibile per gratiam, aut priuilegium, seu dispensationem Dei, seu alio modo. Et hoc modo dico quòd beata virgo rectè præelegisset potius carere maternitate Dei, quàm esse ad momentũ in peccato originali, & illa offensa Dei quan tumuis parua & leui, si ei esset possibile aliquo modo.

Cum hac responsione concordat Clarissimus Medina magister meus de oratione. qu. 7. f. 185. fol. 191. & de pœnitentia q. 6. f. 70. ibi vide quomodo licet absolutè non possi mus licitè nolle quòd Deus absolutè & simpliciter vult voluntate antecedente, scilicet à seipsa, & non aliundè iam determinata: bene tamen possumus id conditionaliter nolle: possumus etiam nolle absolutè efficaciter, vel inefficaciter id, quod Deus non absolutè, sed voluntate consequente, scilicet non à seipsa, sed aliunde, aut propter opera nostra vult. sed de hoc infra quæstione 51. latius habetur.

QVAESTIO L.

Vtrum existens in mortali peccato denuò peccet orando, prædicando, iudicando, & actum sanctum, & bonum, vel officium suum spirituale, vel seculare exercendo.

IN hac quæstione sunt quinque puncta. Primum de actibus sacris propriè sumptis, vt sunt actus ordinis sacri, & sacramentum. Secundũ de prædicatione. Tertium de oratione publica vel ecclesiastica, vt sunt horæ canonicę. Quartum de oratione priuata. Quintũ de actibus iurisdictionis ecclesiasticæ, vel secularis, scilicet vtrum vitientur, & sint culpabiles actus ex hac circũstantia quòd ab existenti in mortali peccato fiunt.

Igitur quoad primum punctum de actibus sacris, qui sunt proprij actus ordinis sacri, ex tẽdendo ordinem ad episcopatum, qui videlicet non nisi ad habente ordinem sacrum, & ratione eius possunt exerceri, ad quorũ etiam exercitium in collatione ordinis gratia speciali cõfertur, vt est ministratio sacramentorũ, missam celebrare, ecclesiam, vel monialem, aut virginem consecrare oleũ sanctum, vel chrisma cõficere, & huiusmodi. Qui aliquẽ horum actuũ in peccato mortali existẽs exercet, vtiq; sic exercẽdo mortaliter ex genere suo peccat: nisi per modicitatẽ operis, leuitatemq; materiæ ab ipso mortali excusetur: quia notabilẽ iniuriã facit sacramento, dũ irreuerẽter id in mortali exercet, vti hoc latius probat B. Thom. 3. parte quæstio. 64 articu. 6. & ibi Caietanus, & in tertio quodlibeto q. de vsu spiritualium, & Soto in 4. distin. 1. quæst. quinta, articulo sexto, & doctores communiter, in quo & dubium non est. Et aliqui excusant à mortali eos, qui in necessitate non vt ministri, neque *1. Punctũ.*

eum solennitate baptizant: eos etiam, qui sacrã eucharistiam de terra eleuant reuerenter etiam si non sacerdotes: alij non eos excusant, si in mortali id faciant.

In hoc etiam dubitatur, Vtrũ Diaconũ Euangelium & Subdiaconum Epistolam in missa solenniter induiũ ex officio cantare sit actus proprius ordinis sacri: itá vt mortaliter peccet vterque in mortali eos exercẽdo, sicut sacerdos missam celebrando. Nam Soto vbi supra credit esse probabile quòd non, propter imperfectionẽ actus, nam per illam lectionẽ & ministerium eorum nullam sanctitatem, nisi imperfectè operatur. Probabile etiam censet oppositum, quod & Syluester tit. ordo. 4. q. 2. ordo. 5. q. 8. clericus, secundo quæst. 8. & sum. Angelica, eo. tit. & Nauarro in summa cap. 25. nu. 72. & in repetitione super cap. quando, de consecra. distin. 1. cap. 6 nu. 43. & doctores communiter tenent: Et idem dicit Nauarro de Accolito, Lectore, & Exorcista solenniter induto suum ministerium exercente. Nam de eo, qui non est subdiaconus etiam si publicè in missa cantat epistolam in mortali, non peccat secundum omnes, quod & consuetudo probat sacristarum ab ecclesia tolerata. Sed vtrũ aquam benedicere sit etiam proprius actus ordinis sacri sacerdotalis, communiter dicitur quòd non. Sed Nauarro vbi supra dicit quòd sic, maximè dum à sacerdote suis vestibus induto, vel solenniter fit: quia per ecclesiam hic actus est illi iam appropriatus. Sed prior opinio videtur verior, vt proximè in tertio puncto de oratione publica habetur.

2. Punctu. Secundum punctum est de prędicatione, vtrũ sit actus ordinis sacri, itá vt in mortali etiam occulto prædicando quis mortaliter peccet.

Opinio 2. In quo est duplex opinio. Prima ꝙ sic, maximè si cum ea fiat solennitate, cum qua fit ab episcopo: quia is actus iam ordini sacerdotali, vel episcopali per ecclesiam appropriatus est. Sic tenet Caiet. 3. part. q. 64. articul. 6. Et secunda secundæ quæstio. 187. articul. primo, licet prius in quodlibeto tenuerit oppositum. Idem etiam tenet Nauarro in sum. cap. vigesimoquinto, num. 141. & sum. Ange. titu. prædicator. §. 7. vbi & dicit B. Thom. in 4. distin. 19. articu. secundo, q. 4. ad quartum. Et Alexan. de Alis in 3. part. idem tenere.

Opinio 1. Secunda opinio est ipsius Caietani in tertio quodlibeto. q. de vsu spiritualiũ, & in summula titu. prædicator, & Medina de pœnitentia quęst. 6. & Soto vbi supra, & quorundam aliorum doctorum quòd non nisi de per accidens, videlicet ratione scandali, quando prædicator non exemplaris, vel manifestus peccator est: nam ex hoc eius fructus impeditur: quia secundum Gregorium, Cuius vita despicitur restat vt eius prædicatio contemnatur: Et Psal. 49. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamantum meũ per os tuum? vel etiam si tàm impudenter peccator occultus prædicationem vilipenderet ne indignum putaret illam in peccatis, quamuis occultis exercere, ac si aliud prophanũ opus ageret: hic. n. esset mortalis contẽptus officij sancti prædicationis. Quòd autem his casibus exceptis non sit de se mortale in peccato mortali occulto prædicare, hinc suadetur: quia non est officiũ sic alicui ordini sacro proprium vel annexum, vt ad id exequendum per ordinem sacrum specialis gratia cõferatur: neq; in ordinatione sacerdotũ vlla fit mentio de prædicando, sed solum est actus dignitatis, vel iurisdictionis ecclesiasticæ. De iure autem ecclesiastico omnes prohibentur prædicare, nisi sint sacerdotes, 27. q. 1. cap. adijcimus, & de hæreticis, cap. sicut. Secundò loici prohibentur prædicare. Et in cap. excommunicamus. primo eod. titu. sub excommunicatione prohibetur prædicare, nisi cui ex officio, vel commissione id incumbit, vt Syluester titu. prædicatio. quæst. 1. latius refert. Non tamen sequitur ex his, vt benè ait Soto vbi supra, omnibus sacerdotibus ex officio id conuenire, neque ipsis solis. Quòd non omnibus, liquet ex concilio Constantiensi sess. octaua, & decimaquinta, vbi condemnantur Vviclest, & Ioannes Huss. dicentes omnibus sacerdotibus virtute suæ ordinationis incumbere officium prædicandi: Nam requiritur licentia episcopi, iuxtà id Rom. 10. Quomodo prædicabũt, nisi mittantur? quamuis bene verum sit quòd quando alicui sacerdoti confertur cura animarũ conceditur etiam munus prædicandi. Diaconi autem ex Episcopi commissione, & non aliter possunt prædicare.

Tertium punctum est de oratione publica, videlicet de horis canonicis, & officio diuino: in quo est duplex opinio. Prima Adriani in 4. de restitutione, quòd clericus dicens diuinum officiũ, vel horas canonicas obligatorias in peccato mortali [illegible] dicendo peccat mortaliter, nec de suo debito quoad Deũ satisfacit: quamuis quoad homines, vel ecclesiã satisfaciat, itá vt reiterare nõ teneatur. Quòd peccet mortaliter probat, tùm primò quia qui in mortali actum sui ordinis (qualis iste est) scienter exercet eo ipso mortaliter peccat; tùm secundò, quia ad idem est Dionysius ad Demophylum dicens de malo sacerdote quòd audet scelestas suas blasphemias (neque enim preces dixerim) sacris aris inferre: Et primo quęst. 1. cap. sic populus, capitu. odit. vbi Hieronymus ait omnia opera prauorum sacerdotum esse fœda, & contaminata, quoque polluto ore, manibusque pollutis sacra mysteria tractant, suasque orationes intermiscent. Facit & Gregorius dist. quadragesimanona capitu. hinc. Quòd etiam consequenter illi coram Deo suo debito non satisfaciant, hæc opinio probat: Tùm primò, quia per opus peccati nullus implet precepũ aut debitũ Deo, quod solũ de opere bono nõ de malo est. 3. Punctu.

est: Tùm secundò, quia ex præcepto, vel debito dicendi diuinum aliquod officium, ad hoc institutum ab ecclesia, ecclesiastici ex officio specialiter obligãtur per tale officium, vel orationẽ Deum placare, propitiumq; reddere populo Christiano. Et licet ex hoc præcepto non teneãtur ad illum finẽ: tenentur tñ non agere contra illum: faciunt autem, dum in mortali orando peccant, & ità Deum magis irritant, Igitur quamuis ex fundatorum, & ecclesiæ pia intentione ità illi hominibus satisfaciant vt horas canonicas, vel officiũ reiterare non teneantur: non tamẽ satisfaciunt diuino, & ecclesiæ præcepto, vt dictum est.

Et aliqui doctores moderni sequuntur hanc opinionem, limitando illã solum quando ecclesiasticus vel alius alias obligatus ad horas canonicas, vel etiam ad aliter Deum orandum, id exequitur simul actualiter in alio peccato mortali actuali existens, aut cum proposito mortaliter peccandi coexistente, propter rationes, quæ inferius in 4. puncto de oratione priuata referuntur. Sed hæc opinio quoad vtranque partem nõ tenetur communiter, neque est vera, neque eius rationes eam probant sufficienter, vti patebit inferius ad eas respondendo. Limitatio quoq; prædicta aliorum doctorum, quamuis sit vera quoad primam partem, non, tamen quoad secũdam, vt proximè constabit.

Opinio. 2. Ideò est secunda opi. communis, & vera quòd ecclesiasticus, vel quilibet alius ad officium diuinum, vel aliam orationem publicam obligatus non peccat mortaliter ex hoc quòd id in mortali peccato quoad reatum tantum existens exequitur. Peccat tamen & fortè mortaliter ex genere suo, si in mortali peccato actuali, vel cum proposito mortaliter peccandi id facit: Nihilominus tamen vterque præceptum, vel obligationẽ orandi, vel recitandi adimplet: Exẽpli gratia. Si postquam clericus heri fornicatus est, nec iam habet animum actualem fornicandi tecitat suas horas nondum contritus, hic non peccat sic recitando, & suam adimplet obligationem, & præceptum de recitando: sed si pergens ad fornicandum, vel furandum, vel habens animum, vel propositum actualiter id perpetrandi, simul suas horas recitat, forsan mortaliter peccat, sic recitando: non tamen tenetur reiterare, sed præcepto, & obligationi suæ satisfacit.

Prima pars probatur dupliciter. Primò, quia nullo iure naturali, neque diuino illi tenẽtur in gratia id facere, vt patebit respõdendo ad rationes primæ opinionis. Ex intentione autem fundatorum aut beneficia, vel stipendia conferentium, vel etiam ecclesiæ ad idem non obligãtur: & fortè neque possunt obligari: & ecclesiastici possunt rationabiliter nõ consentire, & eam obligationem dicendi horas in statu gratię tanquã difficilem, aut nimis grauem, & periculosam nõ acceptare. Tùm secundò, quia aliàs sequeretur quòd ecclesiastici æquè obligarentur se disponere ad gratiam, vt suas horas persoluerent, atque ad eucharistiam recipiẽdum, vel ministrandum sacramenta.

Secunda pars quòd. s. ecclesiasticus fortè mortaliter peccat suas horas recitando, si simul scienter sit in alio actuali peccato, vel proposito mortaliter peccandi, probatur. Quia quilibet etiam priuatus in oratione priuata etiam non obligatoria grauiter peccat sic orando cum actuali peccato mortali, vt infra in quarto pũcto latius probatur. ergo a fortiori persona publica ad orationem publicam ex officio obligata grauius peccat, vel mortaliter, vel venialiter: Nam in hoc sunt opiniones, vt patet ex proximè dicendis in responsione ad primam opinionem.

Tertia pars, quòd scilicet vterque suo debito satisfacit, inde liquet quòd nõ est vnde sufficienter probetur oppositum, vt proximè patebit ad rationes primæ opinionis respondendo.

Ad rationes igitur præcedentis opinionis, ad primam vbi dicitur quòd qui in mortali peccato exercet actum sui ordinis sacri mortaliter peccat. Resp. id solum esse verum de actu proprio ordinis sacri, vt est missam celebrare, aut aliud officiũ sacrum exercere, de quo supra in primo puncto dictum est. Dicere autem horas canonicas, aut aliud officium diuinum, etiam in choro publicè cum vestibus sacris cantare, quamuis sit obligatorium ecclesiasticis, non tamen est proprius actus ordinis sacri: cùm hoc etiam alij faciant, & sæpè teneantur ex religionis professione, aut ex beneficio qui nõ sunt in ordine sacro: quamuis Nauarro in repetitione ca. quando. de consecra. dist. 1. cap. 6. numero quadragesimo tertio, dicat quòd solenniter cantare capitulum, & orationem in choro, & similiter aquam benedicere, sunt actus proprij ordinis sacri sacerdotalis, & sacerdos solum ratione sacerdotij id facit: & ex consequenti quòd in peccato mortali id facere sit mortale, sicut & alios actus proprios ordinis sacri exercere. Sed Medina de oratione. q. quibus modis deprauatur oratio, tenet oppositum, & verius, vt videtur consonare ad supradicta: quia hæc sacramentalia, non sacramẽta, nec proprij actus ordinis sacri sunt: licet per ecclesiã solis sacerdotibus appropriati, aut concessi sint: propter hoc superius non diximus assertiuè, sed opinatiuè cum formidine quòd forsan mortaliter peccat: certum tamen est quòd valdè grauiter peccat. In missa autem dicere orationes statutas ab ecclesia in mortali credo esse mortale: quia ibi sic orare, & offerre est proprius actus ordinis sacerdotalis, sicut & missam celebrare, vel sacrificare. Sed Caietanus in 3. quodlibeto. q. de vsu spiritualium, dicit id non esse mortale de se ratione ipsius orationis, sed per accidens ratione missæ.

Ad auctoritas autẽ Dionysij, Hieronymi, &

Gregorij resp. ibi solum loquutus de hæreticis, & prauis sacerdotibus, qui sic indignè sacra mysteria tractant, videlicet missam celebrando, & sacramēta ministrando, vbi & suas orationes intermiscent: nam ex hoc vtriq; peccant, vti superius in 1. puncto dictū est. Et quod ibi Hieronymus ait ꝙ talium sacerdotum opera omnia, & ieiuniū, & eleemosyna polluta sunt, intelligit de his, q̃ ex polluta voluntate, vel intentione pro e dunt: vel ſm B. Tho. super ad id Timot. 1. c. Polluta sunt omnia, quia defectuosa, eò ꝙ in finem vltimū, qui Deus est, vt oportet, non referūtur.

Ad aliud, vbi probatur secunda pars ꝙ scilicet sic orantes suo debito non satisfaciunt, ad primum, vbi dr̄ ꝙ per opus peccati nullus implet præceptum, resp. id solum esse verū de opere malo tm̄ ex genere, vel obiecto, quod illo pcepto prohibitum, aut quod contra ipsum præceptū est. Nam si sit malum solū ex circunstantia extrinseca, per id vtiq; pōt regulariter præceptū impleri, qd & de tali bono opere dat, vt constat. Nā ieiunare, dare eleemosynam, honorare parentes, & restituere alienū, qn̄ ad ea homo tenetur, ēt si ea faciat ex vanagloria, pceptū adimplet: similiter ergo implebit orando, & horas canonicas recitando, ēt in aliquo mortali actuali existente. Stat. n. implere vnū præceptum per vnum actū, simul & aliud violare per alium actum: quamuis simul ēt ille primus, vel vterq; actus vitietur per circunstantiam assistentiæ, vel coexistentiæ istius, vel alterius mali actus.

Ad secundā & vltimā probationem resp. negando ꝙ ecclesiastici teneantur ad intentionem præcipiētis Dei, vel ecclesię, vel alterius, videlicet ad efficaciter placandū Deum per actum illū: nisi fortè specialiter id sit sub pcepto iniunctum obiectiue, vel sub pacto impositum, qd tn̄ in proposito nō est, vt superius probatū est. Negatur ēt ꝙ contra hunc finem faciant, vel peccent in mortali quoad reatū tm̄ recitando. Negatur iterum ēt si contra hunc finem faciant, & denuò peccent in actuali mortali recitando. Ergo nō impleant debitum suum: quia ut iā diximus per opus de genere bonum, quamuis sit malum ex circunstantia, etiā actus mali coexistentis, pōt & præceptum, & debitum, & prædicta obligatio adimpleri: maximè qn̄ illa circunstantia, vel actus malus non illo, sed alio pcepto phibetur, quod per illam, vel illum violatur. prędicta sunt vera regulariter: Nam pceptū de suscipiendo sacramentum pęnitentię non nisi per actum bonum ex genere, & circunstantia potest adimpleri, vt de hoc alibi latius agitur.

4. Punctū. 1. Opinio. Quartum punctum est de oratione priuata, vtrum homo mortaliter peccet in mortali peccato orando. In quo est duplex opinio prima, ꝙ nō solū non prodest, si fiat in reatu peccati mortalis, & multò minus si fiat in actu eiusdē mortalis: sed ēt est vitiosa, atque culpabilis, quamuis non mortaliter, nisi qn̄ in actuali mortali fit.

Quod probat auctoritate ps. 65. Iniquitatē si aspexi in corde meo nō exaudiet Dns: & ps. 49. Quare tu peccator enarras iustitias meas, &c. Et Prouer. 28. Qui declinat aurē suam à lege, oratio eius erit execrabilis: Et Isa. 1. Neomenias & solemnitates vestras odiuit anima mea: manus. n. vestræ sanguine plenę sunt: Item Io. 9. Deus peccatores non exaudit: Et Greg. in pastorali, & hr̄ dist. 49. c. 1. cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: Et Beda in quadam homilia exponens id Ps. 144. Voluntatem timentium se faciet Deus, ait, Isti mali petunt, qui præcipienti Deo obtēperare contemnunt, & exaudiri miserando deposcunt. Sed hæc opinio dura, & nisi benè limitetur, vt in secunda opi. dicetur, falsa est.

Ideò est secūda opinio cōis, & vera ꝙ oratio eius, qui est in reatu tm̄ peccati mortalis, est quidem vtilis, quāuis non semper exaudiat: non tn̄ ex hoc vitiosa, aut culpabilis est. Illa verò, quæ fit ab eo, qui tunc simul scienter, actualiter, mortaliter peccat, vel est in proposito peccandi mortaliter, ex hac circunstantia solum assistente vitiatur, & redditur culpabilis saltem venialiter. Opinio 2.

Prima pars probatur tripliciter. Primò, quia aliàs nulla oratio peccatoris Deo placeret, cuius tn̄ oppositum constat: Nam peccator orans pro remissione peccatorum, & vt Deus illū conuertat, non peccat, sed & sæpè vtiliter exauditur à Deo, vt patet Lucæ. 18. de publicano orāte & dicēte, Deus propitius esto mihi peccatori: Et Eccles. 21. Fili peccasti ne adijcias iterū, sed de pristinis deprecare: Et similiter de aliorum bonorū petitione probari pōt. Tum secundò, qa peccator pōt & debet seipsum diligere. ergo & salutem animæ & corporis desiderare, & ergo hæc, & alia ad id pertinentia licitè pōt humiliter petere à Deo. Nam ſm August. ad Probā pro omni illo licitū est orare, quod licitum est desiderare. Tum tertiò, quia ſm omnes doctores, & c. qd ergo de pœn. dist. 3. & 28. q. 1. c. omnes. qua rōne alia bona opera facta ab existente in reatu tm̄ peccati mortalis sunt licita, & vtilia aiæ, & corpori, quamuis non sint meritoria gratiæ, & gloriæ, vt eleemosyna, ieiunium, & eiusmodi, eadē & oratio ab eodem facta, si non aliūdè vitiatur. Nam & talis peccator piè petere potest pietate bonæ affectionis, & intentionis, quamuis non meritoria: imò & eius oratio potest etiam alijs prodesse, & impetrare, maximè quando fit ad iustorum petitionem, vel à ministris ecclesię, ēt peccatoribus, aut nomine ipsius. Et in supra dictis consonat B. Thom. in 4. distin. 15. quæstio. 1. articu. 1. quæst. 3. & Gabriel in cano. lectio. 25. & 57. u. x. & 59. b. & 63. & Gerson de oratione, Et Adrianus in octauo quodlibe. & Medina de oratione, Et Nauarro in repetitio. c. quando. de consecra. dist. 1. nu. 12. vsque 15. & num. 32.

Secunda pars, φ.s. qui actualiter scienter peccat, vel peccare proponit mortaliter, simul orando peccat, vel mortaliter vel venialiter, hinc patet, quia magnā irreuerentiam Deo facit petendo beneficiū, & misericordiam ab eo, quem actu simul offendit, vel offendere scienter intēdit, in præsentia ipsius id clarè videntis: Is namq; non orare, sed potius sic orando illudere, aut cōtemnere videtur: sicut & illi, qui Matth.27. Et Ioā. 19. genuflexo ante Christum dominum illudebant ei dicentes, Aue rex iudæorū, simul & alapa faciem, & arundine caput eius percutiebant. Et ad hoc potius faciunt omnes ferè auctoritates supra inductæ in prima opinione.

Argumen. Si contra hoc obijciatur, φ licet vnus & idem omninò actus non possit esse simul moraliter bonus & malus, nec meritorius, & demeritorius ēt venialiter, vt Vega de iustificatione, lib.11.cap. 25. & m coēm, catholicamq; sententiā latius probat contra lutheranos: quāuis Angest. in morali, c.14. & aliqui cū eo dēt instantiā in aliquib. actibus imperatis, & ēt elicitis. Licet ēt circunstātia mala informans, vel afficiens actū vitiet illū, vt martyriū, prædicatio, vel oratio, quæ ex malo fine puta ex vanagloria, aut propter hominū laudem, vel lucrum temporale principaliter fit est culpabilis, & demeritoria ex illa mala circunstantia illum actum informante, id est quæ habetur pro obiecto, vel quæ afficit ipsum actū: vel si oratio fine vlla attentione, & irreuerenter fiat, vt latius agit Nauarro in cap. quando, de consecra. dist.1. c.1. nu.6. & c.a. nu.10. & c.6. nu.2. & c.13. nu.38.47. At verò circunstātia mala, vel malus actus ēt mortalis solū assistens, aut coexistēs cum actu bono non vitiat illum: imò neq; tollit meritum eius, si illa circunstantia, vel actus ille coexistens solum sit venialiter malus, quamuis minuat feruorem charitatis coexistentis. Exempli gratia. Martyrium, prędicatio, & oratio, quę præcipuè fiunt pp Deum, non vitiantur ex hoc quòd superuenit aliqua vanagloria, vel concupiscentia venialis: neq; propter hanc perditur meritum operum illorum, sicut nec gratia, aut charitas vnde procedunt, & continuantur: Itē ieiunium, eleemosyna, honoratioq; parentum, & restitutio alieni non inficiuntur, neque mala redduntur ex hoc quòd fiunt ab eo, qui simul actualiter peccato mortali peccat pergens ad fornicandum, vel hominem occidendum: quamuis propter ipsum mortale coexistens non sint meritoria: ergo similiter non peccabit orando is, qui simul actualiter peccat pergens ad formicandum vel aliud simile mortale committere proponit.

Respon. Respon. negando consequentiam, quia nec illud antecedens est vniuersaliter verum de oī circunstātia, vel actu malo assistente, sed solum de assistente, qui, vel quāuis non afficit, vel nō qualificat actum, cui assistit, vel coexistit, vt constat in exēplis ibi adductis. Nā si afficit, aut qualificat actū, vtique vitiat illum, quāuis nō informet, id est nō sit obiectū volitū illius actus. Tunc aūt afficit, aut qualificat actum, qñ habet aliquem ordinem, aut habitudinem malā, siue prohibitam, aut indecentē in ordine ad illum actum. Exempli gratia. Occisio vel punitio delinquentis aliàs iusta, aut licita indecentiā, aut irreuerentiam apponit, vel contrahit ex hoc φ fit in ecclesia, vel à celebrante, vel cōmunicante, quam non apponit, nec habet, si fiat à bellante, vel alibi eā exercente, & locus persona sacra, quæ est circunstantia solum assistens, indecentiam specialem apponit fornicationi, quam nō apponeret, si alibi, vel ab alio committeretur, vt constat. Et qui dū confitetur, suffuraretur pecunias ipsius sacerdotis, certè ex hoc eius furto culpabilis efficitur ipsa eius confessio, etiam si aliàs integra, & recta sit; etiā si hoc ipsum furtum ibi confiteatur: idque propter iniuriam ex illo furto coexistente illatā sacramento: Et vtrunque vitiatur & aggrauatur ex alterius coexistentia. Sicut enim furtū fit grauius ex eo φ fit in confessione, ità ipsa confessio vitiosa & culpabilis ex furto simul assistēte propter irreuerentiā, quæ indè prouenit sacramento. Ità similiter in proposito est in oratione facta ab eo, qui simul scienter actualiter peccat, vel proponit peccare mortaliter propter specialem irreuerentiam aliquando mortalem, aliquando venialem, quam infert ipsi domino Deo, qui sic oratur, vt probatum est.

Ad auctoritates aūt suprapositas in 1. opinione respondeo secūdum Medina vbi supra φ oēs illæ intelliguntur, & procedunt solum in casu secundæ partis huius secundæ opinionis: vel qñ oratio ex malo animo, vel fine fit: vel si scādalosè quis erat, quia videlicet notorius peccator publicas orationes ex officio publicè facit, vt ait Gabr. i canone lect.63. e. Sed spāliter ad aliquas earum dico, φ id Ioann.9. Deus peccatores non exaudit, secundum glossam Augustini est verbū illius cęci nondum spiritualiter plenè illuminati, vel secundum alios, vt refert Gabriel in canone lectio.59. b. intelligitur, quòd Deus nō exaudit orationes peccatorum per sua miracula approbando errores, vel peccata ipsorum petentiū ad id exaudiri, quia nescit Deus patrocinium dare criminibus. Illud autem Gregorij in c.1. dis. 49. quando is, qui displicet &c. intelligitur secundum glossam ibidem, quando scienter eligitur peccator ad ministeria sacra tractandum, videlicet ad missam, & alia eiusmodi celebrādum, maximè dum aliter, vel per alios bonos id commodè fieri potest.

Sed de peccatoribus obstinatis graue dubiū est, vtrum sint in reatu tantum, an etiam in actu peccati mortalis: vt ità cognoscatur an eorum oratio culpabilis sit, an non. *Dubium.*

Ad quod Resp. φ est duplex genus peccatorū, qui transacto actu peccati dicuntur habitualiter *Respon.*

liter peccatores; quia, scilicet nedum pœnitentiã sufficienter egerunt. Nam aliqui sunt, qui post peccatum, puta fornicationis commissum, in de illo amplius prosequendo, vel non prosequendo nihil curauerunt, nec meminerunt, neque de illo sufficienter egerunt pœnitentiã; modo proposuerint posteà opportunè, & debitè pœnitere, modò non, sed quoad hoc omninò priuatiuè se habuerunt nihil de hoc cogitantes. Et de his omnibus constat, quòd solum sunt in reatu, & non in actu peccati mortalis: & cõsequenter ad supradicta eorum oratio non vitiatur ex hoc, quod ab illis in illo peccato quoad reatum tantum existentibus fit.

Alij sunt qui post commissum peccatum puta fornicationis nõ solum priuatiuè nõ curant de non prosequendo, aut de pœnitendo, sed etiam positiuè proponunt illa peccata prosequi, & cõtinuare, & exercere, quoties, aut quando potuerint oblata occasione; simul etiam proponunt non debitè pœnitere vsque ad mortem, vel vsq; ad senectutem, vel quousque effecerint malum, quod proposuerunt. Et isti dicuntur propriè obstinati in peccato, vel ad tẽpus, vel vsque ad mortem. Et eiusmodi sunt multi concubinarij, habẽtesq; mortales inimicitias, & latrociniorum, factionumq; siue conspirationum, & societatum, contractuumq; mortalium cognitorum, & hæresum, vel hæreticorum animosi sectatores.

Opinio 1. Et de his peccatoribus obstinatis est duplex opinio. Prima clarissimi doctoris Medina de oratione. q. quibus modis deprauatur oratio, quòd isti sic orando peccant: quia efficaciter malũ animum continuatum mortaliter peccandi actualiter, vel virtualiter habent. Nam ex quo neq; à suis peccatis cognitis desistunt, neque desistere proponunt, sed potius ea prosequi oblata occasione, vel opportunitate intendunt: iam semper sunt in sua actuali præparatione, vel promptitudine continuata ad actualiter exercendum exterius, quoties se obtulerit occasio. Sicut qui actuali fornicatione continuata, quoties põt, totã noctem insumit: & qui in odio, vel cõcubinatu per totum annum cõtinuato perseuerat cum animo parato ad inimicum occidendum, vel fornicandum, quoties & quãdo potuerit, & ad id semper quærit occasionem, vel opportunitatem.

Opinio 2. Secunda opinio est Nauarro in repetitione super c. quando, de consecratione dist. 1. c. 20. num. 12. vsque nu. 16. & præcipuè nu. 32. vbi tenet oppositum, quod scilicet isti obstinati orando non peccant sicut nec alij peccatores nõ obstinati in reatu tantum peccati existentes.

Quod probatur tripliciter. Primò quia sicut defectus debitè pœnitendi in illis non vitiat eorum orationem: ità eadem ratione positiua volũtas non pœnitendi in istis obstinatis illam non vitiat, quamuis grauius horum peccatum sit.

Secundò quia sicut hęc positiua voluntas non pœnitendi, simul & peccãdi mortaliter in his obstinatis non vitiat alia bona opera ipsorum, vide licet ieiunium, eleemosynam, parentum honorationem, & alieni restitutionem, & eiusmodi, vt constat, ità eadem ratione non vitiabit eorum orationem.

Tertiò quia aliàs sequeretur, quod omnes concubinarij, & obstinati prædicti, imo & infideles in sua infidelitate culpabiliter obstinati semper peccarent orando Deum humiliter, vt eos illuminet, & dirigat in viam salutis æternæ, neque permittat eos secundum merita suorum peccatorum in suis tandem peccatis, & malo statu cõprehendi, siue decedere. Et ità nũquam possent licitè Deum orare, neque bonum aliquod ab eo petere spirituale, vel temporale, neque auxiliũ eius: quod tamẽ dicere impium vr, & tollit spẽ salutis, & est cõtra communem, verãmq; doctrinam catholicam omnium doctorum, ẽt suadentium, quod omnes isti debeant Deum orare, vt eos illuminet, & conuertat: & petere auxilium eius in necessitate, sicut & dicere Pater noster: vt de hoc latius B. Thom. 2. 2. q. 10. art. 4. & q. 83. Et in 4. sententiarum, dist. 41. art. 2. Et super ad Rom. 14. & Gabriel in 4. dist. 22. q. 2. & dist. 27. q. 1. cõclusione. 4. & Alexander, alijq; doctores faciendum esse docent manifestè.

Sed certè rationes istæ contra prædictam primam opinio. doctoris Medina non concludunt. Nam ad primam Respon. negando consequentiã: quia licet sola voluntas non pœnitendi non vitiet orationẽ; vitiat tñ illam actualis illa alia voluntas, vel animus continuus peccandi, quem habent illi obstinati, vt suprà probatum est.

Ad secundam Respon. negãdo consequentiã: quia peccatum actuale assistens non afficit, nec qualificat, ac perindè nec inficit, aut vitiat illa alia opera, sicut afficit, vel qualificat, ac ideò inficit orationem, vt superius in secunda parte secundæ opinionis latè probatum est.

Ad tertiam conceditur, quod ibi infertur solum quãdo illi obstinati sciunt se esse in peccato mortali actuali, vel in sua obstinata infidelitate mortali, & sic simul orant habentes animũ inde non resiliendi, quia tunc est irreuerẽtia, & nõ aliter. Neque hoc mõ id concedere est vllum inconueniens, nec impium, neq; contra, sed secundũ cõmunem doctrinam sanctorum vbi supra dicentiũ, quod supradicti ẽt infideles debent Deum orare, non quomodocunq;, sed ablatis impedimentis, & alijs vitiantibus orationem, quando cognoscuntur, & cum debita dispositione. Et ità secũdum eos desistere dẽnt ab actuali peccato, & malo animo mortali, quem scienter habent, vt licitè orare possent, vt debent, ẽt si maneant solum in reatu peccati mortalis quousque sufficienter agant pœnitentiam. Et quòd ità, & non aliter doctores intelligãt, atq; peccatoribus orare suadeant, id certè ex suis ipsorum verbis vbi supra con-

constat apertè. Nam ibidem acriter reprehendunt eos, qui indispositi malè petunt, & orant: quia potius illudere, aut Deum tentare vidétur vti superius dictum est. Itaq; conceditur, quòd scienter manentes obstinati in sensu composito, vel ex suppositione hac licitè orare nō possunt: in sensu autē diuiso, vel absolutè vtiq; possunt, si videlicet à suo malo animo actuali, & obstinatione prædicta, in qua scienter sunt, quamuis nō à reatu peccati, desistant.

His autem non obstantibus ingenuè concedimus, quòd isti obstinati sæpè possunt suum malum animum actualem, eiusq; continuationem interrūpere, redeundo ad cor, considerando vias suas tendentes ad perditionem; & desiderando, & proponendo, tametsi inefficaciter, resilire à peccato, eaq; iam non prosequi: sed postea debite pęnitere, quamuis tunc non agant pęnitentiam. Et tūc tempore huius interruptionis, quo illi iam non obstinati, sed peccatores sunt tm̄ in reatu pecccati mortalis, possunt, sicut & sępè cōtingit, licitè & vtiliter orare vt Deus eos conuertat, & alia bona petere possunt. Sæpe etiam contingit, ꝙ Deus ex sua liberali misericordia supradictis obstinatis ēt in sua obstinatione scienter manentibus aliqua bona spiritualia, & tēporalia petentib. concedat, pp fidē, & humilitatē, & piam aliquam affectionem, quamuis informē ex quib. illa oratio procedit: quia hæc de genere suo bona sunt, sicut & alijs peccatorib. indignis ex aliqua circunstantia malè operantibus, & orātibus ea cōcedit: & obstetricib. Aegyptijs ex bona affectione mētientib. domos ædificauit & benefecit, vt hr̄ Exodi, 1. c. Nam misericordia Dei superexaltat iudicium Iacobi. 2. Et psal. 144. Miserationes eius super omnia opera ipsius sunt.

5. Punctū. Quintum punctum est de exercentibus actus iurisdictionis ecclesiasticæ & secularis, vt est iudicialiter punire, & reprehendere, & præcipere excommunicare, suspendere, interdicere, & ab alijs śnīs absoluere, & alia eiusmodi, qui nō sunt actus ordinis, nec sacramentorum.

1. Dictum. Ad quod Respon. per duo dicta, quorū primū est, ꝙ iudex ecclesiasticus, siue secularis quocunque crimine publico infamatorio, simili, vel maiori irretitus peccat mortaliter alios criminosos iudicialiter condemnando, ēt si secundum leges alias id faciat: non quidem per se rōne iudicij, cùm potestatem propter peccatum nō amittat, quamuis hæretici aliter dogmatizent: sed per accidens rōne scandali, vt constat experientia, ꝙ tunc iustitia, & auctoritas superioris blasphematur & in vilipendium venit apud populum, dùm videt iustitiam nō habere eandē vim in iudice, quam ipse exercet in subditos, vt si ipse publicus latro, & latrunculos persequeretur, aut publicus adulter, & adulteros iudicialiter puniret, vel excommunicaret. At verò licet ex genere suo esset mortale, potest tamen fieri veniale ex leuitate materiæ: puta si solū esset fornicator, & maiora crimina, videlicet homicidia, latrocinia, & hæreses persequeretur, non esset scādalum mortale: imò & quando crimen non esset infame, licet esset publicum, non esset scandalum, vt si præ auaritia non esset eleemosynarius, quando teneretur: Sic ait Soto de iustitia, & iure. Gabr. 3. q. 4. art. 3. secundum B. Tho. 2. 2. q. 60. art. 2. & doctores communiter: In alijs autē actibus exercendis non peccatur.

2. Dictum. Secundum dictum est, ꝙ iudex ecclesiasticus, siue secularis crimine occulto quocunq; irretitus (nisi sit excommunicatus, siue suspensus) nō peccat mortaliter cōdemnādo sibi subditos, siue puniendo, aut alios actus iurisdictionis suæ exercendo: quia adhuc hēt, nec per peccatum amitit suā potestatē: hēt ēt alia ad id necessaria, vti supponitur: Sed neque per id peccatum occultum impeditur ab vsu suæ iurisdictionis, vel potestatis; Nā non rōne officij publici, aliàs oēs habentes officia publica existentes in mortali occulto similiter mortaliter peccarent ea exercendo, quales sunt rectores ciuitatum, scribæ, procuratores, doctores publicè legentes ius canonicum, atque ciuile, nedum theologiam: & prælati suis subditis aliquid præcipientes, & sua iura ab eis exigentes, & cum eis dispensantes, aut licentiā ad aliquid tribuentes, quod concedere absurdissimum est. Neq; iudex aut superior impeditur à prædicto vsu suæ iurisdictionis ex hoc, ꝙ caret habitu iustitiæ: Nam facere iustum ex affectione iustitiæ acquisitæ non est illicitum: quamuis non fiat ex habitu iustitiæ infusæ, vel acquisitę, vt constat: Neq; in oppositū facit ad Rom. 2. In quo alterū iudicas teipsum condemnas. Nam secundum B. Tho. vbi supra non est sensus, ꝙ similiter peccat iudicando, sed ꝙ alium condemnando ostendit se ēt dignū esse, vt pp alia sua peccata occulta similiter ipse à Deo condemnetur. Illud ēt Ioan. 8. Qui sine peccato vestrū est, mittat lapidem in eam; cùm ꝑm Augustinum ibidē super Ioan. tract. 33. & Grego. lib. 2. moraliū, c. 10. ad solos phariseos, peiores peccatores, hypocritas, reipublicæ nociuos Christus loqueretur dicens, Qui sine peccato est vestrū, & non absolutè Qui sine peccato est: iam indè arguitur nō nisi peiorib. iudicibus crudeliter sine misericordia iudicantib. id posse adaptari, vti inferius in solutione dubij sequētis hr̄. Vel dicamus, ꝙ supradictæ rōnes, & auctoritates oēs solum ostendunt, ꝙ de decentia requiritur in iudice immunitas à peccatis, de quib. alios iudicat. Sic tenet. B. Tho. vbi supra & in 3. par. q. 64. art. 6. & Caieta. in 3. quodlib. q. de vsu spiritualium: Et Medina de pęnitentia, q. 6. & Soto vbi supra, & doctores cōiter, quamuis ipse B. Tho. in 4. dist. 19. q. 2. art. 2. cum quibusdam olim oppositum videatur tenuisse.

Dubium. Sed vtrum iste iudex peccator occultus saltē venialiter peccet condemnando, puniendo, vel corri-

corripiendo nocentem ſm legem dubium eſt. Nam Soto vbi ſupra credit, quòd ſic: cui & conſonat Caietanus in quodlib. ſecundum Tho. in 4. diſt. 19. & Alex. 3. par. q. 40. membro. 3. Tùm primò, quia ſic puniendo vt ipſo facto ſe mundū à crimine profiteri, quò fit, vt ſi talis non eſt, hypocrita ſit: quem Chriſtus taxat Matth. 7. & Lucæ. 6. dicens, Hypocrita quid vides feſtucam in oculo fratris tui &c. Et Ioann. 8. Qui ſine peccato eſt veſtrum &c. ſecundum Auguſtinū & Gregorium vbi ſupra. Tùm ſecundò, quia ſi indecēs eſt, vt peccator iudicet loco Dei: indecentia autem ſaltem veniale peccatum eſt: igitur.

Sed certè rōnes hæ non ſatis probant. Nam ad primam negatur, quòd iudex ſic iudicando ſe mundum profiteatur, & hypochrita ſit: maximè dum intra ſe coram Deo humilitet ſe peccatorē recognoſcens, etiam ſi de peccato non doleat, ſuum licitè poſſit officium exercere, id quod ipſe Caietan. vbi ſupra ſecūdum. B. Thom. fatetur. Ad ſecundam autem negatur ibi eſſe indecentiā aut indignitatem poſitiuam, atq; culpabilē: ſed ſolum eſt priuatiua: quia, ſcilicet iudex non hēt decentiam, & dignitatem ad dignè, & meritoriè officium ſuum exercendum, quod nullam culpā arguit ēt venialem; & hoc ſolum probent prædictæ auctoritates, ſimul & arguunt ſuperbiam eorum, qui in peccata proximorum iudices ſunt ſæuerſſimi miſericordia: cùm ipſi maiori indigeant miſericordia, quam à Deo nōn obtinebūt iuxta id Sapi. 6 Iudicium duriſſimū fiet his, qui præſunt: Et Iacobi. 2. Iudicium ſine miſericordia fiet illi, qui non facit miſericordiam. Sed certè auctoritates. B. Grego. quas vbi ſupra refert Alexander de Ales, expreſsè dicunt tales iudicando in mortali grauiter peccare.

QVAESTIO LI.

Vtrum oratio deprauetur per hoc, quòd Homo abſolute petit à Deo quod vult, non ſe ſubmittens voluntati diuinæ: Et quæ voluntas diuina ſit hæc, cui nos ſubmittere, & conformare tenemur.

RESPON. Hic alterū certum, alterū dubium eſt. Certum quidem eſt, quòd ſi nec expreſsè, nec tacitè ſuum votum, & voluntatem hō diuinæ voluntati ſubmittit, ſuperba & deprauata ex hoc oratio eſt: quia perinde eſt, ac ſi petat, Domine fiat quod ego volo, non quod tu uis. Id autem eſt diuinæ voluntati reniti, ac perinde illicitum contra id Matth. 6. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra, vt ait Auguſt. ſuper id pſal. 100. Non adhæſit mihi cor prauum; cor, inquit, prauum habet, qui non vult quod Deus vult; & ad idem gloſſa ibidem eſt.

Sed dubiū eſt, quæ voluntas Dei ea ſit, cui nos conformare tenemur orando, & aliud quodcunque faciendo. Pro cuius declaratione ſm doctores communiter in 1. di 48. & 45. & 46. & Gabr. in canone lect. 68. nota. primò, quòd eſt duplex voluntas Dei, videlicet ſigni, & beneplaciti. Voluntas ſigni, vel ſignum voluntatis Dei eſt effectus, vel ſignum aliquod diuinam voluntatē nobis manifeſtans, & eſt quincuplex, ſcilicet præceptum, prohibitio, conſilium, permiſſio, & operatio. Voluntas autem beneplaciti eſt ipſa diuina voluntas quatenus ſibi efficaciter complacet vt aliquid ſit, vel fiat, quæ & diſpoſitio Dei appellatur, vndè ortum eſt quicquid creatum eſt, & ipſa non orta, ſed æterna eſt. Nota. 1.

Nota ſecundò, ꝙ hæc voluntas beneplaciti, eſt ēt duplex, ſcilicet antecedens, & conſequens quæ dupliciter à doctoribus vbi ſupra ſolet declarari. Vno modo, ꝙ antecedens ſit ipſa diuina voluntas quatenus huiuſmodi dat antecedentia; ex quibus aliquid puta beatitudo ſequi poteſt, parata coagere, ſi hō velit, cum præcepto, vel cōſilio id exequendi niſi aliunde ſit impedimentum. Notentur particulæ omnes ad excludendū multa dubia, & argumenta. Nam & ità communiter de voluntate hac antecedente ſolet intelligi id prima Timoth. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri, quia, ſcilicet omnib. dat liberum arbitrium, legē, & auxilia neceſſaria, vt poſſint benè operari ad ſalutem: ità & ſm rationem generalem boni, quia, ſcilicet homines ad Dei imaginem creati capaces ipſius ſunt, vtiq; quantum eſt ex parte ſua vult Deus, aut vellet, quòd oēs ſalui eſſent: & ad id auxiliatur, niſi per eos ſtet ne id conſequantur: aut niſi, vt diximus, aliundè impediantur ne hæc illis applicētur, vt ſunt pueri in vteris maternis ſine hac applicatione decedentes, & alij ſubita morte præuenti. Voluntas aūt diuina beneplaciti conſequens dr ipſa diuina voluntas, quatenus ſibi abſolutè efficaciter complacet, & vult vt aliquid ſit, aut fiat in particulari: Et hac voluntate vult Deus omne, ꝙ eſt, aut omnem rem poſitiuam, & actū peccati quoad materiale, vel quoad ſubſtantiā actus tm̄, non quoad formale; & ità ſimpliciter peccatum non vult. Sine hac voluntate nihil fieri, aut eſſe pōt: quia & cauſa omniū rerū eſt, quæ & ſemper impletur, pſal. 134 Omnia quæcunq; voluit fecit. Et ad Rom. 9. Voluntati eius quis reſiſtet? Nota. 2.

Sed licet modus iſte declarandi ad prædeſtinationis materiā, & ad multa alia ſit neceſſarius: ad præſentem tm̄ quæſtionem non ſatis idoneus eſt. Ideò ſecundo modo ſecundum Damaſcenū, in ſecundo lib. c. 28. 29. aliosque doctores, vt benè ēt tangit Gabriel vbi ſupra, & in 1. diſtin. 48. prædicta diſtinctio ſic exponitur: quòd volūtas diuina beneplaciti antecedens, ſiue præcedens dr̄ illa, qua Deus aliquid efficaciter à ſe ipſo determinatus abſolutè vult, & non à cauſa ſecunda, aut non præſuppoſito ex parte creaturæ aliquo, pp quod Deus ita vult, vt eſt creatio mundi, collatio multorum bonorum corporalium, &

ſpiritua-

spiritualium omninò gratuita, & alia eiusmodi opera omnino à Dei voluntate absoluta procedentia. Consequens aũt, vel subsequens, aut ẽt concomitans Dei voluntas beneplaciti dr̃, quando Deus aliquid efficaciter vult nõ absolutè, sed determinatus ab aliqua cã secunda concurrẽte, aut commitante, aut f̃m ipsius creaturæ dispositionẽ, aut præsupposito ex parte eius aliquo, pp quod Deus id vult: sicut Deus dr̃ determinari à nostra voluntate, & cum ea cõcurrere ad hũc, vel, illum actũ, quia homo se ad id determinat: & tollere gratiam, & punire, quia hõ peccauit: & dare certa præmia, & bona ẽt gloriæ, quia hõ illa meretur. Et hæc dr̃ voluntas Dei beneplaciti consequens, vel ex suppositione: illa aũt antecedens, vel absoluta. Et de hac duplici voluntate etiam loquitur Origenes super id Ro. 12. Vt probetis quæ sit voluntas Dei bona beneplacens, & perfecta. Et hoc secundo modo semper accipitur voluntas, vel antecedẽs, & consequẽs in tota hac quæstione præsenti.

Nota. Sed in hoc etiam est valdè notandum, q̃ hæc diuina voluntas etiam consequens aliquãdo est omninò iam determinata ità, vt nunquam retractetur, nec reuocetur, vt regulariter est in punitione damnatorum in inferno, vbi nulla redemptio est: & aliquando contingit in aliquibus punitionibus temporalibus pp crimina quædam, quas sine vlla reuocatione Deus facere decreuit ẽt si pro misericordia Deus oretur, vt. 1. Regun. 15. Porrò triumphator Israel non parcet &c. qa, .s. non desinet punire tẽporaliter auferendo regnum à Saule. Et Iere. 7. Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam. Et c. 11. & 15. & ibi glossa dicẽs Prophetæ præcipitur ne pro eis oret, in quo est iam consummata sñia, videlicet, punitionis tẽporalis. Et Greg o. vt refertur. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. dicẽs, Cùm superna indignatio se se, vt ita dixerim, medullitus mouet: hanc oppositio humana non remouet: nec se cuiuslibet deprecatio vtiliter obijcit, cùm semel Deus aliquid quasi ab intimis irascendo disponit. Hæc ille. Aliquando verò non est sic omninò irreuocabiliter determinata diuina volũtas sed adhuc pẽdet ex nr̃a dispositione, ità q̃ si nos conuertimur, aut oramus, aut tale quid facimus ipse ẽt Deus ad nos conuertetur dando gratiam, aut alia bona spiritualia, & tẽporalia, & punitionem amouendo, vel temperando, vt oportet. Si aũt non conuertimur, aut nos non disponimus, nec ipse Deus in misericordia sua ad nos conuertetur: quia sic Deus ipse ab æterno sine vlla sui mutatione voluit & facere decreuit. Et ità propositum diuinæ dispositionis non mutatur, nec fallitur: quãuis sñia, aut eius executio mutetur, vt bene declarat Alexander de Alis, alijq; doct. & Adrianus in quarto de pœnitẽtia, & præcipue clarissimus doctor Medina, de pœnitent. q. 11. & de oratione q. de his pro quibus orandum est: Et q. quibus modis oratio deprauatur.

Nota etiam tertiò, q̃ tripliciter contingit nos voluntati diuinæ conformare, .s. in volito, in actu volendi, & in modo volendi. In volito nos conformamus, q̃n idem obiectum, vel eandem rem, quam Deus vult, & nos volumus. In actu volendi, q̃n habemus illũ actum, quem Deus vult nos habere, sicut Gen. 22. Habuit Abraham, q̃n voluit, filium suũ Isaac sacrificare, vt Deus illi præcepit, quamuis posteà id non effecit; quia Deus id fieri noluit. In modo volendi, q̃n ex eadẽ radice, videlicet ex simili charitate, & pp eundẽ finem volumus, ex qua, & propter quẽ Deus vult; puta principaliter ex charitate, & propter Deũ & ad nostram beatitudinẽ volumus meritoriè. Nota. 3.

His suppositis iam ad quæstionẽ respondeo p duo puncta; quorum primum est de voluntate signi: q̃ huic diuinæ volũtati signi præceptiuè, & prohibitiuè cognitæ tenemur nos conformare, ità videlicet, q̃ tenemur præceptis Dei obedire ea implendo, & prohibita cauendo, qũo & q̃n ipsa præcepta & prohibita sunt. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et hoc solũ intendit Deus in eis, vt scilicet homo sit obligatus ad ea volendũ quomodo ipse præcipit; quãuis non semper velit voluntate consequenti, & de facto ea adimpleri: neq; tale præceptum est signum, quod Deus vult efficaciter impleri id, q̃ ipse præcepit, sed quòd homo sit obligatus ad id volendum, siue faciendum, vt dictum est, f̃m Gen. 22. ex eo, q̃ Abraham voluit sacrificare filium suum, vt de hoc Durandus in 1. dist. 47. q. 3. & Gabriel in canone lectio. 69. & doctores communiter latius agunt. 1. Punctũ.

Voluntati aũt signi cõsultiuæ nõ tenemur, vt constat, nos conformare: tenemur autem non contemnere ipsa consilia tanquam inutilia ea iudicando & paruipendendo: nisi quis specialiter ea voluisset, tũc enim ad ipsa teneretur. Hinc patet, q̃ voluntas signi prædicta nõ semper impletur: quia videlicet præcepta & consilia Dei non semper ab omnib. implentur, nec illis obeditur.

Voluntati verò Dei permissiuæ nõ tenemur cõformari, ità vt eadem faciamus, aut in alijs similia permitamus saltem vniuersaliter, dum cõmodè ea possumus impedire ne committantur. Imò & huic voluntati nos difformare tenemur non peccando, nec peccare volendo: quia hæc permissiua voluntas non nisi malorũ culpæ propriæ est: quæ Deus nec positiuè vult, neq; vult, sed merè priuatiuè non vult, idq; ex iusta causa, cùm ea mala, si vellet, possit impedire, ideò dr̃ ea permittere: tenemur t̃n contra hanc Dei permissionem non murmurare, neq; eam reprehendere. quia iustissimè, & sapientissimè permittit, f̃m psal. 118. Iustus es Domine, & rectum iudiciũ tuũ. Et psal. 35. Iudicia Dei abyssus multa.

Voluntati denique signi operatiuæ tenemur nos conformare, sicut & volũtati Dei beneplaciti,

citi, vel ei difformare, vt inferius in secundo pun-
cto de hoc latius habetur. Nam ex quo operatio diuina est certum signum suæ voluntatis beneplaciti; quicquid enim operatur illud ab eo voluntate beneplaciti volitum est, nihil namq; nolens, aut non volens, aut ignorans operatur: inde de vtraque voluntate operante, & beneplaciti idem iudicium est.

2. Punct. Secundum punctum est de voluntate Dei beneplaciti, vel operante, & cùm conformitas, & difformitas ad hanc possit esse in volito, & in actu volendi, & in modo volendi, à notiorib. procedendo, dicamus primò, q huic diuinæ voluntati beneplaciti, vel operatiuæ tenemur nos cōformare in actu volendi habitualiter, vel actualiter pro suo tpe: sic videlicet, q habitualiter, vel actualiter, dùm nobis innotuerit pro suo tpe, tenemur velle id quod Deus vult nos teneri velle: non aūt id quod Deus vult nos velle, nam opera consilij Deus vult nos velle, præsertim quando ea operamur, non tñ ea velle tenemur, vt benè de hoc agit Alliaco, & Gabr. in canone lect. 69. in quo & doctor. cōiter conueniunt. Nam & hoc mō volūtati signi præceptiuæ & consultiuæ nos conformamus, vt ex supradictis constat apertè.

In modo aūt volendi, id est, vt ex charitate, & propter Deum meritoriè agamus, nō tenemur, ità vt si non ità faciamus, peccemus: nā ad vitādū peccatū satis est regulariter, vt ēt extra charitatem præcepta impleamus. Nā si infidelis baptizatur, & per pc̄m mortale, in quo est, ponit obijcem gratiæ, & non sacramento: certè obijce recedente non tenetur rebaptizari. Igitur, licet non esset in charitate, præceptum de baptismo recipiendo impleuit. In quo & oēs cōsonant catholici de quo alibi latius: bene tñ verū est, q ad meritoriè agendum oportet, vt sic in modo volē di nos voluntati diuinæ conformemus.

Tota aūt difficultas est Vtrum prædictæ Dei voluntati beneplaciti, vel operatiuæ et in volito nos conformare teneamur, ità vt eadē res volita à Deo, sit etiā volita à nobis. Nam in hoc est

1. Opinio. duplex opinio. Primā Gregorij Arimin. in 2. dis. vlt. & Gabr. lect. 68. & quorundam aliorum, q sic, qn̄ nobis constat, quòd talis res, vel obiectū est volitum à Deo, nisi sit nobis præceptum generale, vel particulare, aut reuelatio aliqua de opposito. Cognoscitur aūt prædicta diuina voluntas beneplaciti ex reuelatione rei futuræ, vel ex ipsius operis, aut facti impletione. Nam eo ipso, quo aliquid fit, cognoscitur id Deo volente fieri, aut factū esse, sine cuius volūtate nihil fit. Hæc opinio fundatur in quibusdam auctoritatibus Augustini super psal. 100. & glossæ ibidē, & alijs eiusmodi superius in principio huius qōnis adductis, quæ nihil probant, & de conformitate supradicta in actu volendi melius possunt intelligi.

Et si contra hanc opinionē arguatur Primò, vt ēt ipsi arguūt, q ex quo iā ego peccaui, Deus vult me potuisse actum illum saltem quoad substantiam actus, cum ad illum concurrerit effectiuè: & consequenter vult me esse sine gratia, quam aufert, vel abstulit: & iam mihi constat de hac eius voluntate, sicut & de prædicto facto, ad quod ipse concurrit: ergo teneor velle illud factū esse, & per consequens nō pœnitere, & velle me peccasse: teneor ēt velle me gratiam perdere, aut perdidisse, aut illa carere, aut caruisse, quod tamen concedere dissonat doctrinæ catholicæ de agenda pœnitentia, id est efficaciter, vel inefficaciter, aut conditionatè nolle peccasse.

Ad hoc argumentum respōdet Gregorius, & Gabriel negando consequētiam: quia est præceptum de opposito, scilicet de agenda pœnitētia. Sed contra hoc replicatur, quia quando facio opus consilij, Deus concurrens vult illud fieri: ergo teneor ad illud, cùm iam non sit præceptū de opposito. Et quidem ad hoc non potest benè respondere opinio hæc: & malè cōcederet, quòd quando facio, teneor facere, sicut & omne quod est, necessariò est.

Secundò arguitur contra eandē primam opinionē, quòd quando domus comburritur, pater moritur, hostes inuadūt ciuitatē, clades ingruūt fames, & pestes, sequeretur, quòd teneremur ea velle, & in eis complacere, dum fiunt, aut facta sunt: & de omnibus malis pœnalibus idem sequeretur.

Ad hoc respondent illi de prima opinione id concedendo: quo non obstante etiam dicunt, quòd quia dubium nobis est quanto tpe Deus velit, vt hæc mala perdurēt, possumus licitè velle vt cessent, & non cōtinuentur, & ad id sua opportuna remedia adhibere. Si aūt certum foret per reuelationē aliquā Deum velle totam ciuitatē cōflagrari, aut ab hostibus capi, vel aliàs deperire: tunc neq; resistendum foret, neque laborandum ad ignis extinctionem, aut hostium, vel locustarum repressionē: sed neq; orandum esset pro peccatis, aut famis, & malorum horū ablatione, quia, vt aiunt, sic peccauerunt iudæi nolentes ciuitatē Hierusalem, & seipsos tradere regi Nabuchodonosor ad denunciationē prophetæ Ieremiæ ex parte Dei, Ierem. cap. 38.

Sed certè hoc malè conceditur: quod quadrupliciter probatur. Primò, quia licet de iustis iudicijs Dei, & de factis eius murmurandum nō sit, atverò ex certitudine voluntatis eius beneplaciti non sequitur obligatio, vt illi conformemur ēt, si sit præceptum vt non difformemur eidem: sed sufficit si illi non remurmuremus vt eius iudicia non reprehendamus, & condemnemus. Nā aliud est Deum velle aliquid fieri, aut esse, nobisq; id constare, aliud est Deum velle nos teneri ad similiter cum eo volendū. Et ità ex illo solo non sequitur hoc secundum: sicut, vt benè arguit Durandus, ex hoc, q prælatus vult aliquid fieri

fieri, non sequitur ꝙ velit subditum teneri ad id volendum,vel faciendum,etiam si illi constet de voluntate superioris: nisi aliquo præcepto id illi imponat,aut velit id etiam fieri ab eo ; quãuis id facere cõsilium sit: Alioqui sequeretur ꝙ teneremur actualiter velle ꝙ queslibet creatura sit,& quodcunq; fieri, aut factum esse à Deo videmus,dum ipsa,vel ipsum est, aut sit quod absonum,& durissimum esse constat: cùm vt diximus sufficiat non remurmurare, & nos non positiue difformare,sed priuatiuè nos habere; ꝙ si non sequitur,Deus hoc vult: ergo & ego ad idẽ volendum teneor: igitur oppositũ consequẽtis, ꝙ.s.ego non teneor velle,benè stat cum antecedente, ꝙ.s.Deus id vult: & multò magis idẽ sequitur,qñ est præceptũ de opposito:tunc enim constat simul stare Deum id velle, & nos oppositum licitè posse, & velle debere , vt in respon. ad præcedens primum argumen. dictum est.

Secundò probatur idem,ꝙ scilicet malè concessit opinio dicens ꝙ etiam reuelationi Dei cognitæ de futura destructione ciuitatis non debemus resistere,nec orare pro ea &c.Quòd hoc sit falsum inde liquet ꝙ reuelatio cognita de aliquo futuro malo non tollit præceptum de remedio ex parte nostra illi apponendo: quia non sibi repugnant etiam de lege, neque ex illa reuelatione simpliciter facta sequitur hæc ablatio præcepti, nisi id etiam explicetur, vt hoc etiam patet ex dictis, & amplius patebit in tertio argum. de eo,cui sua damnatio reuelatur.

Tertiò idem probatur,quia si tenemur voluntati Dei beneplaciti cognitæ conformari : ergo dubiæ tenemur non difformari , neque contra agere. Nam si dubitamus esse voluntatem Dei , dubitamus ẽt nos ad eam teneri:& itá contra tale dubium de mortali nos ei difformando agere non debemus, sed tutius eligendo cauere . Hoc aũt consequens est falsum & contra multas auctoritates sacrę scripturę,quæ proximè referuntur in quarta probatione. Est ẽt contra morem omnium ferè Christianorũ, qui, qñ inter reges Christianos bellum est , ipsi oẽs ex vtraq; parte simul Deum orant pro victoria.Et ipsamet opinio prima vbi supra concessit ꝙ in dubio debemus Deũ orare pro amotione malorũ pęnaliũ ; & oppositũ dicere est error Lutheri dicentis ꝙ non est resistendum turcis:quia sunt flagellum Dei ex diuina volũtate inflictum ad nostra peccata puniendum .

Quartò idẽ probatur auctoritatibus Exo. 32. Nam Moyses,cui dictum est Dimitte me vt irascar &c. nihilominus contra hanc Dei voluntatem cognitam, vel dubitatã an solum esset comminatoria Deum exorauit. Et num.14. ad iterũ fecit.Item num.20. Ex diuina reuelatione sciebat se non intraturum esse in terrã promissionis: & tñ Deut.3. c.pro contrario Deum orauit. Item.3. Reg. 12. Dauid ieiunauit & orauit pro vita infantis, quem ex propheta Nathan credebat, vel credere debebat, vel ẽt si dubitabat ſm voluntatem Dei esse moriturum. Item Iere.18. Repentè loquar &c. Et Ezech.22. Quæsiui de eis virum,qui interponeret sepem &c. Item Daniel. 10. Exaudita sunt verba tua &c. Princeps autem regni Persarum restitit mihi &c Et alibi sępius habetur ꝙ contra voluntatem Dei beneplaciti reuelatam , & recognitam licite & meritoriè multi orauerunt,& egerunt .

Tertiò arguitur contra eandem primam opinionem. Nam si Deus reuelet Petro suam finalem damnationẽ , sicut reuelauit B. Petro suam negationem: hoc enim ẽt de lege fieri põt,licet aliqui id negent, ex quo nulli legi repugnat ꝙ Deus immediatè aut mediatè alio reuelet alicui suam,vel alterius futurã damnationem, sicut & Iudæ, & Apostolis reuelauit ipsius Iudæ futurã damnationem, dicens ꝙ erat filius perditionis , quòdq; melius erat illi si natus non fuisset. Io. 17.& Matth.26.Nunc aũt per hanc reuelationẽ ille non deobligatur à præcepto spei,& implendi alia præcepta : imò neque à bene operando , neque ab exequendo opera consiliorũ impeditẽ: quia hęc non implicant;neque repugnãt,vti superius in respon. ad primũ & ſm argm̃ dictum est ꝙ stat scire voluntatem Dei beneplaciti cum pręcepto,& consilio de opposito:ergo si vera esset illa prima opinio, tunc Petrus stante illa reuelatione sibi cognita non teneretur , nec licitè posset orare,nec benè operari, neque agere pęnitentiam contra illam voluntatem Dei sibi reuelatam,maximè cùm sciat sic contra agendo nihil sibi prodesse.Hoc autem concedere absurdũ est.igitur & ipsa opinio,vnde id consequitur.

Ad hoc respõdet Gregorius Ariminen.id cõsequens concedẽdo : nec reputat absurdum esse istum non debere sperare gloriam, nec ad eã obtinẽdam orare,aut aliquid agere:bene tamen ad implẽdũ alia præcepta Dei,& ad alios effectus.

Sed certè malè concedit consequẽtiam,quam potius negare deberet;quia est præceptũ in oppositum vt supra in responsione ad primum argumentum responsum est. Ideò Gabriel canone limitat illius respõsionem esse veram , & intelligẽdam solum in casu, quo quis esset certus Deum omninò absolutè, vel determinatè , non autem conditionaliter id velle, vt de hoc in secunda opinio.sequente latius habetur.

Scđa opi.com.& vera,q̃ breuiter tãgit Gabr. vbi sup.& præcipuè in 1.dist.48.est ꝙ voluntati Dei beneplaciti,antecedenti,vel præcedẽti,vel absolutæ,q̃ videlicet non determinata est ab aliqua cã secunda,nec ſm nr̃a merita,vel dispõnẽ, tenemur in volito nos conformare habitualiter, uidelicet nõ remurmurãdo,nec illi repugnãdo : nõ aũt tenemur nos positiuè cõformare,ponen- *Opinio 2.*

do aliquem actum illi conformem. Exempli gratia. Si Deus non propter nostra demerita, seu ex sua volũtate absolutè vellet præter legẽ me gloria priuare, & in pœnas æternas conijcere, sicut pueros sine baptismo descendentes ad limbũ ex lege destinauit, teneor nõ remurmurare, neque resistere: non tñ teneor id etiam positiuè velle. Gregorius autem dicebat in prima opinio. præcedente, quòd id etiam teneor velle. Voluntati autem Dei cõsequenti, vel ex suppositione causæ secundæ, aut secundum merita, vel dispositionem nostram, similiter non tenemur nos in volito positiuè conformare ponẽdo aliquem actum illi conformem. Sed solum tenemur nos illi habitualiter conformare nõ remurmurando: idq; adhuc non absolutè, vt in volito absolutè & antecedenter nos teneri dictum est, sed ex suppositione vel conditionaliter tñ. Nã absolutè licitè possumus, & sępè tenemur actualiter nos illi difformare contrariũ volẽdo & faciendo. Exempli gratia. Si vt nunc cõmuniter de lege posita fit, Deus vult sortem damnari in ęternum, idq; ipsi reuelet: iam cùm hoc Deus non velit absolutè, sed ex suppositione videlicet pp merita ipsius: certè ipse Sortes non tenetur absolutè velle hãc sui ipsius condemnationem, ex quo non tenetur velle sua demerita, quæ sunt causa suæ condemnationis. Sed ex suppositione tñ velle tenetur; ita videlicet, ꝙ si peccauit tenetur habitualiter velle suam iustam cõdemnationem, sicut à Deo similiter ex dicta suppositione, & non aliter volita est. Habitualiter, inquam, tunc tenetur velle, idest non remurmurare, nõ aũt id ẽt positiuè velle, quamuis Gregorius Arimin. malè dicat vbi supra, quòd etiam positiuè velle tenetur. Nã etiam põt, & sæpè tenetur, se actualiter illi difformare absolutè volendo, & faciendo contrarium, puta cauere peccata, & suam nolle condẽnationem, vti ex lege Dei facere, & suam quærere beatitudinem obligatur: conditionatè autẽ poterit etiam velle, licet ad id non teneatur, vt infra propositione tertia habetur.

Hæc opinio probatur. Primò ꝙ nõ teneamur voluntati Dei prędictæ nos conformare, hinc liquet, quòd nulla lex nos ad id obligat. Nam auctoritates diui Augustini, & alię similes dicentes quòd Dei voluntati nos cõformare tenemur, loquuntur & intelliguntur de volũtate Dei pręceptiua, & de conformitate in actu volẽdi, & ꝙ diuinæ voluntati beneplaciti remurmurare nõ debemus, vti sæpè dictũ est. Sed neq; vllũ ius naturale obligat ad opus, tàm difficile, vt videlicet nrm nocumẽtũ actualiter velimus, sed sufficit si illi à Deo nobis inflicto non remurmuremus.

Quòd ẽt scdò nõ absolutè, sed ex suppositione prædictæ volũtati diuinæ beneplaciti consequẽti nõ remurmurare teneamur, hinc patet, ꝙ non aliter nos illi tenemur conformare, q̃ Deus ipse vult: Sed nõ vult nisi ex suppositione nrorũ demeritorum; ergo non aliter, & nos tenemur.

Quòd ẽt tertiò huic voluntati ex suppositio nõ possimus, & teneamur nos positiuè difformare oppositum volendo, & procurando, constat, tùm quando habemus præceptũ de opposito, videlicet de pęnitẽdo, & de alijs præceptis implẽdis, & de orando, & alijs remedijs ad nostram salutem, & beatitudinem opportunè adhibendis: tùm etiam, quãdo sunt opera consilij, & alia bona aliàs non prohibita: tùm demum propter alias rationes, & auctoritates superius inductas contra primam opinionem, quæ, nisi sic dicatur, bene solui non possunt.

Et per hæc facilè respõdetur ad argumenta suprapofita contra ipsam primam opinionem. Nam quando peccaui, vel nũc ego pecco, Deus non vult absolutè me peccare, siue peccasse, sed supposita mea voluntate concurrit quoad substantiam actus: ideò non teneor meũ pctm̃, velle, sed potius oppositum secundum præceptum eius. Et quando pater laborat in extremis, Deus non vult absolutè eius mortẽ, sed supposita virtute naturali deficiente, & cęteris causis secundis: ideò non teneor eam absolutè velle: sed potius opportuna remedia adhibere: sicut & ratio naturalis, & lex diuina docet id esse faciendum.

Ille verò, cui sua damnatio futura reuelatur, iam dictum est superius, ꝙ quia de lege non nisi conditionatè, vel ex suppositione secundum sua demerita à Deo volita damnatio est, vt Ioann. 8. Christus prænũciauit Iudęis dicens, Vos in peccato vestro moriemini, scilicet si non credideritis, vt proximè ibidẽ explicatur: tunc non tenetur homo eam absolutè velle, sed potius oppositum, debitè pęnitendo, & orando, & suam salutem vti de lege tenetur procurando. Quia tale præceptum, & lex per dictam reuelationem, & futuri prænunciationem non reuocatur.

Si aũt Deus præter legem omninò determinatè & irreuocabiliter vult illum damnari, etiã si propter peccatum illius id velit, quia iam ad eius finalem penitentiam auxilium suum extraordinariũ illi non dare decreuit, sine quo, quãuis cum auxilijs ordinarijs difficilè possit conuerti, de facto tñ non conuertetur: & hoc Deus ipsi reuelat, id quod nunquam factum est, fieri tamen potest à Deo, quia non repugnat, & ipse supra omnem legẽ est: quod & de Antichristo ex 2. Thessal. 2. constat sic esse præscitum, atq; damnandum: tunc iste pręscitus, atq; certissimè dãnandus, cui & similiter alij, quib. hoc modo prędicto ex diuina reuelatione pręfata damnatio futura constaret similiter nõ tenerẽtur illi diuinæ voluntati se conformare idẽ actualiter volẽdo, quamuis Gregorius Ariminen. dicat, ꝙ sic. Tenẽtur ẽt contra illam non remurmurare: tenentur tamen non velle oppositum, & illi positiuè

se

se non difformare: & ita licitè non possent tunc pro ipsorū finali salute Deum orare. Et ex consequenti tunc cessit præceptū de diligendo seipsum ad gloriā, & de spe illius, quam certissime, & irreuocabiliter iste scit se de facto non consecuturū, quàuis sit ipsi possibilis absolutè in sensu diuiso, tenetur tñ ipse ad alia præcepta, & ēt sine spe præmij, vt supremo dño Deo obedire: pōt tñ ad alia bona impetrandum, & ne peius agat, tàm ipse pro se, quàm alij pro ipso licitè orare, ad quod & aliquando tenentur ex charitate, sicut & alia mala, & peccata cauere.

Cum supradicta distinctione expressè consonat clarissimus doctor Medina, de penit. q. 11. Et de oratione. quæst. pro quibus orandum est: & q. quib. modis deprauatur oratio, secundū quam concordatur. B. Tho. 2. 2. quæst. 83. art. 7. ex August. lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 24. & alij doctores dicentes, quòd pro præscitis cognitis nō est orandum, quod est verum, quando omninò iam determinatè à Deo præsciti sunt ad damnationē irreuocabiliter, & extra legem communem, vt benè glossat Gabriel, vbi supra, cum Adriano, in 4. de penitentia, alijsq; doctoribus dicentib. ꝙ pro præscitis reuelatis, & ipsi etiā pro se orare & sperare beatitudinem adhuc obligantur. ꝙ est verum de præscitis ex suppositione, quales stante lege oēs fere, præter antichristum, sunt, vti iam latè declaratum est. Et fortè etiam Grego. Arimin. secundum prædictā hanc distinctionem intellexit suam opinionem suprapositā, dicens prius, ꝙ Dei volūtati cognitæ, videlicet antecedenti, absolutæ vel iam omninò determinatæ nos in volito conformare tenemur, videlicet pro eo tñ tpe, quo nobis cognita est: Et posteà dicit, nisi sit præceptū de contrario, quia videlicet hæc voluntas præceptiua ad voluntatē subsequentē ex præsuppositione vr̄ pertinere: tūc. n. non nisi, vt est præceptum, vel lex, tenemur conformari, videlicet dānationē, vel aliud malū habitualiter acceptare non remurmurando: vel ēt secundum ipsum Gregorium Arimi. id positiuè volendo, & actualiter acceptando, quod communiter non tenetur, vt sæpè dictum est.

Explicatio. 2. Opinionis. Sed ad maiorem explicationē huius secundæ, opinio. communis, præsupposito, quòd Deus aliquando vult nobis bonū aliquod, aliquādo malum culpæ solum quoad materiale, vel substantiam actus nobiscum concurrens, aliquando malum pœnæ temporalis, aliquando malum pœnę æternæ, sint sex propositiones.

Propo. 1. Prima est, quòd voluntati diuinæ beneplaciti, qua Deus aliquid antecedenter, vel absolutè vult, tenemur in vniuersali, vel in communi nos in volito positiuè conformare volendo, & orando, & dicendo Fiat voluntas tua: In particulari aūt non tenemur nos illi voluntati etiam cognitæ nos in volito conformare positiuè actum illi conformem apponendo; nisi qñ aliàs ad id specialiter obligamur: tenemur tamen nos illi non difformare per actum illi remurmurantem, vel repugnantem: nisi aliqua rō, & finis conueniēs ad ipsum actum contrarium, non aūt ad remurmurationē nos sufficienter moueat. Prima pars huius tripartitæ propositionis, ꝙ. s. in vniuersali nos conformare teneamur, indè cōstat, ꝙ ea voluntas in vniuersali intelligitur, vt in particulari cognitæ, non nisi vt fuerit necessarium, nos conformemus, & Christus sic nos docens orare quotidie Fiat volūtas tua id confirmat. Secūda pars, ꝙ scilicet in particulari ēt cognitæ non teneamur nos positiuè conformare, indè ēt constat, ꝙ aliàs teneremur actualiter velle quālibet creaturam, & omne, quod fit, aut factum est, esse aut fuisse, postquā est. Quod absit, vt tàm duro iugo subditi simul sine vlla lege id explicante, vti superius cōtra primā opinionē satis probatum est. Tertia pars, quòd tenemur illi non remurmurare, nec repugnare, constat, tùm ex supradictis in hac secunda opi. tùm ēt quia ex quo sic volita à Deo ex se iusta, & vniuersaliter expediētia sūt, fit vt contra ea remurmurare, aut repugnare nō liceat. Nā si contra legem faceret amicitiæ, qui absq; vlla causa conueniente nollet ea, quæ suus dominus, vel amicus iustè, & rōnabiliter facit: vtique à fortiori si cōtra ea, quæ Deus iustè & benè facit sine vlla causa conueniente scienter remurmuraret, & repugnaret. Et notanter dr̄ si sine vlla causa conueniente repugnaret. Nā ex cā conueniente non est illicitū repugnare. Exēpli gratia. Si quis lapide offensus velit illū simpliciter, aut illic non fuisse, vbi à Deo creatus est ne ab eo lęderetur, nō vtiq; vr̄ peccare. Ex quo primò sit, ꝙ si quis vult ponere aliquem actū particularem, cùm non possit licitè ponere contrariū sine causa, vt proximè dictū est, iā ex hac suppositione, non nisi conformē voluntati diuinæ prædictæ ponere licitè pōt; & ità ei virtualiter se cōformare tenetur non absolutè, vt dictum est. 1. Co.

Fit secundò, ꝙ eodem modo nos conformare; aut non conformare tenemur voluntati diuinæ antecedenti, vel absolutæ, qua Deus ipse voluit, & vult esse legē hanc, vt qui peccauerit sit gratia priuatus, obnoxiusque æternę damnationi, si in eo statu decedat: & qui naturaliter propagatur ex Adam contrahat originale, & alias eiusmodi leges ex sua voluntate absoluta, vel antecedente procedentes. Nam licet pœna harum legum non ponatur, nec volita sit à Deo nisi voluntate consequente, quæ culpam ex parte nostra præsupponit: leges tamen illę positæ sunt à voluntate eius antecedente; quamuis nō nisi ex conditione, aut præsuppositione prædicta concurrat. Ideò circa his leges non nisi, vt in præfata prima propositione dictum est, nos habere tenemur. Fit tertiò, vt secundum eandem propositionem nos conformare, aut non conformare teneamur Dei voluntati, qua vult nobis quęcun-

que bona grãæ & gloriæ donare. Quia licet mul
ta horũ velit voluntate cõsequente ẽm merita,
& dispositionẽ ex parte nr̃a: at verò quia auxiliũ
ad merita, & dispositionem voluit antecedenter
nobis ex sua gratia liberali donare: ideò & illa
omnia ad ipsam voluntatem antecedentem re-
ferunt, secundũ id Augustini cùm Deus nos prę
miat, non nostra merita, sed sua dona coronat.

Si contra prefatam propositionem arguatur,
quòd indè sequitur nos licitè dolere nõ posse de
præterita morte patris, & alijs incommodis no-
stris, aut proximorũ præteritis, atq; præsentib.
nec illis resistere posse, quæ non pp nostra pec-
cata proueniũt, ex quo à Dei voluntate antece-
dente fiunt. Respõ. id negando; neque fiunt nisi
à Dei voluntate consequente, videlicet supposi
ta virtute naturæ deficiente, & ceteris causis se-
cundis concurrentibus, & ẽm earũ dispositionẽ,
vel ex suppositione alicuius finis vel effectus à
Deo intẽti: vti superius & infr. de hoc latius hr̃.

Propo. 2. Propositio secunda est quoad voluntatẽ Dei
consequentẽ respectu mali culpæ, siue peccati,
ꝙ huic voluntati Dei in volito nõ solũ non con-
formari, sed & illi difformari tenemur oppositũ
uolendo siue nolẽdo pc̃tm̃ quoad formale & ma
teriale ipsius. His præsupponitur, ꝙ Deus vult
actum peccati quoad materiale, vel substantiam
actus duntaxat, non quoad formale quod defor-
mitatem dicit. Ideò non debet simpliciter dici
quòd Deus vult malum siue peccatum, sed cum
additione expressa, quòd Deus vult malum, siue
peccatum quoad materiale, vel substantiã actus
qui est res aliqua positiua, vt communiter dicũt
doctores, & præcipuè Gregorius Arimi. in 1. di-
stinct. 45. q. 1. contra Durandum in 2. distin. 1. q.
5. ad quod etiam est. B. Tho. prima, par. q. 19 ar
ti. 10. & prima secundæ, q. 19. art. 10. & ibi Caie-
tanus. Quòd ergo non teneamur nos conforma-
re, sed potius difformare nolẽdo illos actus cul
pabiles etiam quoad materiale præteritos atq;
futuros, probatur: quia complacere in actu pec
cati illicitum est, & tenemur nolle peccatum,
ipsumq; cauere, & de eo penitere quod est nol-
le peccasse, & ità nõ stat simul cõplacere in actu
peccati ẽt quoad materiale tm̃; quia de lege for
male siue deformitas illi coniuncta est: vt hoc
optimè probat Vega de iustificatione, lib. 13. ca.
25. Et Caietanus prima secundæ, quæst. 71. ar. 6.
quæst. 72. art. 1. 5. & 9. Et quæst. 79. artic. 3. & 4.
secundum ipsum Beatum Thomam contra ali-
quos oppositũ erroneè dogmatizantes. Et quã-
uis ego licitè possim velle, ꝙ Deus seruando pa-
ctum suum generale concurrat cum omnib. cau-
sis, & ex consequenti cum mea voluntate, quan
do me determino ad actum peccati; cùm volitio
pacti diuini sit cõditionalis volitio ipsius diuini
concursus eo modo, quo Deus benè concurrit;
non tamen possum velle talem actum peccati,
qui non est à solo Deo, à quo benè, à mea autem
voluntate malè est, sine cuius concursu non es-
set à Deo, qui ad concurrendum à mea volun-
tate determinatur.

Quoad voluntatẽ Dei beneplaciti consequen Propo. 3.
tem respectu mali pœnæ sunt quatuor propofi
tiones sequentes. Quarũ prima & in ordine ter-
tia est, quòd huic voluntati Dei cognitæ volen-
tis punire in futurum pro peccato nondũ facto,
sed futuro, nos non tenemur absolutè conforma
re, sed potius sæpè illi nos difformare tenemur,
sicut & ipsum peccatum præsuppositũ cauere,
& nolle obligamur, vti superius in secunda opi-
nione de eo, cui sua damnatio finalis reuelatur,
latius dictum est, ibi videatur. Cum quo stat, ꝙ
possumus nos conditionaliter conformare, ità ꝙ
si quis, puta antichristus, in peccato decesserit,
puniatur, vt diuina lex sic iustè statuens serue-
tur; cui nos ità conformando iam voluntati Dei
antecedenti cõformamur, vti de hoc ẽt latius in
prima propositione dictum est. Et hæc proposi-
tio est vera, tàm de pœna æterna, quàm tempo
rali pro peccato futuro infligenda. Propo. 4.

Propositio quarta. Volũtati diuinæ consequẽ
ti pro culpa iam posita punienti in pęna tẽpora-
li necessariò ex lege concomitante ipsam culpã,
qualis pęna est priuatio gratiæ, inimicitia Dei,
obligatio ad infernũ, & hmõi, non tenetur via-
tor se conformare. Imò ipse peccator se diffor-
mare opportunè tenetur curando, vt per pęni-
tentiam se in gratia reponat; quia licet ea pœna
sit iustè à Deo propter pc̃tm̃ ipsius peccatoris, at
verò eiusdẽ negligentia illius pęnæ causa priua-
tiua est, dum peccatum ipsum, quod est concomi
tans causa meritoria ipsius pœnæ, non remouet
penitendo. Et hoc est verum de viatoribus: nam
de damnatis iam in inferno existentib. secus est.
Cum quo stat, ꝙ potest homo se conditionaliter
conformare, ità ꝙ, si permanserit in peccato, pri
uatus ẽt sit gratia Dei: quia hoc est diuinæ legi
atque iustitiæ conformari, vti de hoc superius in
propositione prima in secundo eius corollario,
& in tertia propositione dictum est. Propo. 5.

Propositio quinta Voluntati Dei cõsequenti
pro culpa iã posita puniẽti in pęna tẽporali non
necessariò cõcomitante ipsam culpã, vel hic vel
in purgatorio inflicta vel infligẽda, nõ tenemur
nos absolutè cõformare illã positiuę volẽdo: sed
licitũ est, & sępè obligatoriũ nos difformare pro
curando illius pęnę releuationẽ p media alias li
cita, idq; petere in oratione: tenemur tñ contra
illã Dei voluntatẽ non remurmurare ex quo iu
sta est, sed eam pœnam dum durat æquo pati
animo, vel acceptare.

Totum hoc patet ex auctoritatib. supra cita-
tis in reprobatione primæ opinionis, & ex pra-
ctica ecclesiæ statuẽte opera satisfactoria, & ora
tiones pro releuatione flagellorũ, & pęnarũ pur
gatorij, & in vita hac existentiũ. Quòd etiam sę-
pè licitum sit nos conformare inde patet, ꝙ iu-
dici,

dici,& multis alijs licitũ est velle,ꝗ fur, vti meretur, suspendatur,& petere à Deo iustã iniquorum temporalẽ punitionem,infirmitatẽ,& mortẽ,& in ea inflicta gaudere,vt vel sic conuertãtur,vel à sua tandẽ cessent iniquitate, vel aliorũ persecutione,vt de hoc.B. Tho.2.2. q.83.art.7. & 8.& ibi Caietanus & Scot.in 3.distin.30.& doctores ibidem communiter agunt.

Et hæc propositio hẽt veritatem solum,quando diuina volũtas nõ omninò determinatè vult prædictã pęnã,vt regulariter fit.Nã si aliquando determinatè,& irreuocabiliter eam vult infligere per se,aut per alios,vel per causas secundas,& hoc homini cõstat, ẽt si pp peccata ipsius eam infligat: tunc non prodest,sed neq; licitum est nos ei difformare illius releuationem procurando,vel in oratione petendo: sed humiliter nos ei cõformare tenemur habitualiter,idest nõ remurmurare,neque resistere, sed potius illam patienter ferre,vel acceptare.Nam si non cõstat de hac diuina voluntate irreuocabiliter determinata,sicut & rarò cõtingit, tarò ẽt de ea fit reuelatio,quãuis fiat comminatio diuina, tunc vt diximus regulariter nõ tenemur nos conformare.

Prædicta hæc omnia patent etiam ex 1. Reg. 15.& alijs auctoritatibus supra inductis in secundo notabili in principio huius quæstionis, & ex alijs suppositis in prima opinione in respõsione ad secundum argumentum contra illam: ibi videatur pro vtraq; parte huius propositionis. Et expressè consonat Medina de oratione.q.pro quibus orandum sit: Et q. quibus modis deprauatur oratio.Nam & ideò peccauerunt illi,qui, vt hẽ Iere.38.Noluerunt se tradere regi Babylonis: quia ex ipsius Ieremiæ prophetica prænunciatione de hac diuina voluntate sic irreuocabiliter determinata constabat illis, vel constare debebat: cui se malè difformauerunt.

Propos.6. Propositio sexta quoad iam dãnatos in inferno existentes est,ꝗ voluntati diuinæ nos difformare illicitum est nolendo illos esse damnatos: quia iam constat ex lege de diuina volũtate determinata & irreuocabili quamuis consęquente dãnationis ipsorũ æternæ,cui vt in propositione quinta pręcedẽte iam diximus repugnare illicitũ est: Imò & pro illis orare ex genere suo mortale pẽm est,vt optimè ait Medina de oratio.q. pro quib.orandũ sit; Et Soto in 4.dist.45.q.2.ar. 2.In quo & August.& doct.cõiter conueniunt: quò fit vt si quem actum quoad eos ponere velimus,iam ex hac suppositione nõn nisi conformẽ diuinæ voluntati ponere possimus volendo eorum iustã dãnationẽ.Ad quod facit Matth.19. Sedebitis & vos iudicãtes duodecim trib.Israel, videlicet eorũ iustam damnationem approbãdo.

Sed vtrũ liceat Deũ orare pro aliquo, de quo constat esse damnatum in inferno, ꝗ restituatur ad vitam,& pęnitentiam agens saluetur, vt legitur de B.Gregorio,quod sic orauit pro Traiano & de Beata Agnete,& multis sanctis,& Apostolis,qui sic orauerunt,& multos infideles ab inferis suscitauerunt ad vitam.

Respon.ꝗ id non licet, nisi ex speciali reuelatione,vel motione diuina fiat; quia non licet petere à Deo regulariter, nisi quod non sit contra legem positã, vel quod ẽm eam ab illo possumus impetrare,vt hoc etiã Soto vbi supra secundum doctores communiter probat: quamuis ibidem,& paulò antè.q.1.art.4.ipse nõ benè dicat,nullos eorũ,qui in mortali decesserunt, fuisse vnquam resuscitatos: Et Abul.4. reg.4.q.57. peius ẽt ẽm aliquos dicit B. Gregori mortaliter peccasse petendo Traiani restitutionẽ ad vitã: Nam melius dici põt ipsum.B. Grego. si illa historia de Traiani vera est,& oẽs, alios sanctos id ex speciali reuelatione,vel motione diuina fecisset vel,vt idẽ ẽt Soto & Medina vbi supra dicunt,ꝗ propter aliqua signa pęnitentiæ dubitãtes an illi essent in inferno damnati,prædicti sancti pro illis orauerunt, & ad vitã restituti sunt. Nec illi pro tũc erãt finaliter & irreuocabiliter dãnati sicut sunt alij de lege cõi, vbicunq; eorũ aiæ detinẽtur.Sed quia de B.Agnete,& de multis sanctis legitur,ꝗ aliquos suscitauerunt pro illis orantes,quos constabat eis in mortali decessisse: ideo prior illa responsio melior est, quòd scilicet id vel ex diuina reuelatione, vel speciali motione Spiritus Sancti fecerunt.

QVAESTIO LII.

Quomodo sit loquendum, & arguendum in terminis diuinis.

RESPON. per quatuor notabilia,& octo regulas,& decem dubia, vel argumẽta, ex quibus omnia liquescunt.

1.No. Primum notabile est,quòd secundum Gregorium Ariminen.in 1.distin.5. & Gabrielem ibidem,q.1.dubio.3.& communiter doctores, confitendo vnitatẽ essentię diuinę,& trinitatẽ personarum consubstantialium,& oẽs alios articulos fidei,ẽt dicendũ est,ꝗ oẽs leges syllogismorum,& oppositionũ logicalium valent,& seruari possunt & dẽnt in diuinis,sicut & in terminis creaturarũ,si debitè sine vllo defectu arguatur, & locũtio fiat:quãuis aliqui malè dixerint oppositũ.Nã oẽs regulæ dialecticæ supradictæ sũt cõmunes animæ cõceptiones, & secundum rõnem naturalẽ: quib.intellectus non læsus, nec depratus suapte natura dissentire non põt, si eas semel intelligat:Alioqui articuli fidei repugnarẽt rectę rationi: ac perindè non essent homini persuabiles:id quod male sonans,vel erroneum est. Nam licet fides sit supra,nõ tamen contra rectã rationem naturalem, sed potius illi consona est. Quo non obstante etiã verum est,vt ait.B. Tho. 1.par.q.39.art.2. secundum Dionysium de diuinis

nis nominibus,c.1.& August.lib.10. de ciuitate Dei,c.23.q in hac præcipuè materia de trinitate & verbo incarnato theologia suam hēt logicam constantem ex vsu sanctorum doctorū, quibus non solum in sensu, sed ēt in verbis, & modo loquendi ab eis consueto nos conformare tenemur,vti hoc expresse in 6.synodo generali cōstantinopolitana actione.12.sic hr.Omninò necesse est non solum secundū sensum sequi dogmata sanctorum patrum,sed eisdem vocibus vti cum illis: nihilq; penitus innouari. Hæc ibi. Indè. B. Hieronymus ait, q ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis. Ideò namq; dicere tres Deos catholicum nō est, sed contra Symbolum Athanasij approbatū ab ecclesia, ēt si ad bonū sensum id diceretur, quia, scilicet sunt tres personæ, quarum quælibet Deus est.

2.N. Secundum notabile est secundum omnes doctores in 1.distinct.4.& 5. quòd omne nomē in diuinis habet duplex significatum, alterū immediatum,alterum mediatum. Immediatum est id, quod per se formaliter, & primariò significat, & pro quo supponit etiam si à quocunque alio distingueretur. Significatum autem mediatum est, de quo terminus ille verificatur cō solum, quòd identificatur cū suo significato immediato, ita quòd si per possibile, vel impossibile, alterum distingueretur ab altero, sicut album ab albedine, neutrum de altero verificaretur.Exēpli gratia.Essentia diuina est significatum immediatum huius termini essentia: mediatum autem est quælibet persona,quia cum essentia idētificatur. Itē immediatū huius termini pater est solus pater,& huius termini filius est solus, filius,& huius termini persona est quælibet persona:mediatū aūt horum omnium terminorum est ipsa essentia,quæ idētificatur cū omnib.illis. Et quando terminus prædicatur de suo significato immediato dicitur prædicatio formalis:quādo verò pro mediato identica prædicatio est.

N.3. Tertium notabile est,q termini diuini aliqui sunt essentiales,aliqui personales,aliqui notionales.Essentiales sunt illi,qui per se immediatè & formaliter significant essentiam,aut essentialia,quæ communia sunt omnib.personis: vel in abstracto,vt deitas,essentia, bonitas, sapientia; vel in concreto,vt Deus,ens,bonus, sapiens,iustus,dominus,rex,creator,communicabile, summum bonum,æternū &c.modò sint termini substantiui, modò adiectiui : modò dicant respectū ad creaturam,modò non: dummodò in sua rōne formali,vel diffinitione intrinseca, siue quid rei non includant,vel importent aliquam personalitatem,aut rationem eius,vel notionem.

Personales termini dicūtur illi, qui per se, & immediatè,aut formaliter significant personā, vel personas in singulari,vel in plurali,vt pater, filius,Spiritus Sanctus,persona,& ly trinitas,qa collectiuè significat,immediatè & supponit pro omnibus tribus personis: Et ly trinus etiam eadem rōne est personale: quamuis Gabriel in 1. dist.4.q.1.dicat hos duos terminos trinitas & trinus esse essentiales.

Notionales aūt termini dicuntur illi, qui significant notionem per modū actionis, vel passionis: quia videlicet significant actus, per quos personæ inuicem distinguuntur.vt generare, generari,generans,genitus,spirare,spirari siue procedere: Et ità sunt quinq; notiones,s. innascibilitas, paternitas, filiatio, processio, vel spiratio passio,& spiratio actio, secūdum doctores in 1. dist.28.29.& B.Tho.1.par.q.32. ex August.li.5. de trinitate, c.7. quāuis Gabriel vbi supra dicat hos terminos notionales esse personales, q ad personales ferè reducuntur: sed propriè nō sūt, nisi notionales: & inter eos,& psonales in multis propositionibus magna differentia est,vt inferius magis patebit.

Quartum notabile est,q vtrum termini essentiales,& personales possint non solum incompletè pro suo significato immediato, sed ēt completè pro mediato supponere,atque distribui est duplex opinio.Prima nominalium,& multorū aliorum,q sic: Ità quòd essentia non solum pro essentia,sed ēt pro patre,& filio,& Spiritu Sācto: & nomen personale, vt ly pater non solum pro patre,sed ēt pro essentia stante, siue supponere, atq; distribui possit,dicendo, Omnis essentia diuina est pater,idest omnis res, quæ est essentia diuina est pater, & tunc est falsa propositio, & oīs pater,idest oīs res vel essentia, quæ est pater,generat,ēt est falsa.Et eadem ratione per oppositum possunt prędicti termini particularizari incompletè,& complete: Et hanc distributionē cōpletā antiqui vocabāt distributionē in termino,& extra terminū,& extra numerū: incompletam autē in termino duntaxat.Et quando fit distributio incompletè idem est omnis essentia, quod essentia,& oīs pater idem est, quod pater: quia pro suo tantum significato immediato stat quod vnicum est. Et ratio huius opinionis est, qa omne, quod verificatur de aliquo, supponit pro illo: Nam si ista est vera, Homo est animal: ergo extrema supponunt pro eodem.Sed ista est vera,essentia est pater, & è cōuerso,pater est essentia:& vtrunq; de altero verificatur:ergo hęc extrema supponūt pro eodē significato mediato,& immediato vtriusq; extremi,de quo vtrūque verificatur: & ex cōsequēti possunt isti termini distribui ēt cōpletè pro omnibus significatis,pro quib. supponunt,& verificantur: videatur Gabr.in 1.distinct.4.& dist.12. latius. N.4. Opinio 1.

Opinio secunda B.Tho.1.par.q.39.art.4.5.& 6.& ibi Caieta.& Soto lib.5.c.2. de syllogismis in terminis diuinis. Et ad idem vr̄ S. Bonauentura,in 1.dist.5.q.1. Et Lichetus ea. dist.q.1. & plures alij, quòd licet Deus in concreto possit supponere pro psona,& pro essentia aut pro indiuiduo Opinio 2.

diuiduo deitatis,& ita possit distribui ẽt complete: at verò ly essentia non pôt supponere nisi p essentia,& nec ipsum nomen essentia,nec aliud quodcunq; essentiale in abstracto,neq; persona le quodcunq; potest supponete,neque distribui cōpletè,nisi solū incomplete pro suo significato immediato: licet alterum verificetur idēticè de significato alterius quod est significatum mediatum sui ipsius, vt dicendo pater aut persona est essentia,& è cōuerso,esētia est pater aut psona.

Et ratio huius opin. est duplex. Prima quia non est verum fundamentum prioris opinionis, ꝙ Omne quod verificatur de aliquo supponit pro illo nisi solum quando verifica fit in sensu formali.Immo oppositum est verius,videlicet ꝙ licet omne supponens pro aliquo verificetur de illo: non tñ è conuerso, Omne quod identicè verificatur de aliquo supponit pro illo saltē in diuinis. Et ita non sequitur. Hæc est propositio affirmatiua vera, ergo extrema supponunt pro eodem,sed ergo verificantur de eodem,vt patet etiam de hac propositione, Chimera est chimera. Et ita licet concedatur sicut,& verum est ꝙ pater est essentia identice non tam aliter, & ideo vtrunque de altero verificatur,non tamen ly essentia propter suum modum significandi abstractè supponit nec accipitur pro patre; nec pater pro essentia licet eam mediatè significet. Fit itaque ex dictis,vt nulla sit horū terminorū suppositio nec distributio pro significato mediato.

Secunda ratio est quia si essentia supponere posset pro patre,& pater pro essentia:iā istę propositiones essent veræ & simpliciter concedēdę. Essentia generat, aliqua essentia non est pater. Si in prima ly essentia supponat pro patre:in secunda pro filio.Item essentia differt à filio,i.pater differt à filio. Similiter si nomen personale posset supponere pro significato mediato videlicet pro essentia:iā esset verū & simpliciter concedendum ꝙ pater est cōmunicabilis, id est eius essentia est cōmunicabilis,& ꝙ pater est filius, quia eius essentia est filius, aut quia est essentia quæ est filius,& ꝙ pater est non pater,id est essentia est aliqua res puta filius qui nō est pater, quæ omnia simpliciter negantur à doctorib. sanctis,vt inferius ẽt patebit:quas tñ omnes propositiones aliqui & quidē malè concedunt. In concreto aūt nomina essentialia proprijssimè supponunt pro personis quas in concreto significant in quibus essentia formaliter est secundum omnes doctores,vt Deus,Dominus,creator,iustus, &c.vt infra in prima regula dicetur.

Secundò consequenter hæc 2.opi.dicit quòd nullum nomen diuinum essentiale,vel personale potest distribui nisi incompletè pro suo significato immediato, excepto ly Deus de quo iam dictū est, & latius dicetur infra in respōsione ad octauum argumentū. Et ita in hac propositione omnis essentia diuina est pater,ly essentia nō distribuitur nisi pro ipsa essentia.ideo vt distribuatur complete etiam pro personis oportet explicare significatum eius mediatum per terminum transcendentalem complectentem vtrunque significatum dicendo, Omnis res quæ est essentia diuina est pater, vt ly res transcēdentaliter pro essentia,& pro persona accipiatur.quò fit vt illa propositio,oīs essentia diuina est pater,sit simpliciter & in rigore vera sine vlla distinctione distributionis cōpletè,aut incōpletè: sicut hæc est simpliciter falsa,pater est filius, quia extrema illius non possunt supponere pro eodē quãuis de seipsis pater, & essentia verificentur: sicut nec extrema istius pater est filius:nisi explicetur dicendo res,idest essentia quæ est pater est filius, vt dictum est. Et prædicta sunt vera propriè loquendo ſm vsum,modumque loquendi sanctorum doctorum quibus in hoc nos conformare tenemur,vt supra in primo notabili dictum est.

Tertiò consequenter hæc 2. opi. dicit, quòd hęc propositio,Omnis essentia diuina est pater, æquiualet huic, aliqua vel hæc essentia diuina est pater,quia non est nisi vnica essentia. Sicut hæc,Omnis Petrus currit,est idem ꝙ Petrus currit,& vniuersaliter in omnib.affirmatiuis,& negatiuis cuiuscunque prædicati, idem est dicere, omnis essentia,ꝙ aliqua, vel hæc essentia: ideò nil refert ipsum distribui,vel non distribui. Sed tamen habet aliquam similitudinem termini communis in hoc quòd identicè prædicatur de pluribus personis etiam diuisim quantumcunque singularizetur.

Et ex his sequitur ſm hanc opi.quòd hæ propositiones. Omnis essentia diuina est pater, Aliqua essentia diuina non est pater,non sunt eiusdē formæ cum istis,Omnis homo est pater, Aliquis homo non est pater, quia illæ non faciunt sensum de omni,sicut istæ. Quibus non obstantibus dicit etiā 4.hæc opinio,quòd licet ly essentia nunquam distribuatur completè, vt dictum est: tñ tales propositiones ubi ponitur ly essentia aliquando æquiualent in consequendo alijs, in quibus est distributio completa, aliquādo nō idque ſm omnes doctores,vt infra in septima regula latius de his habetur. Sed tandem videtur ꝙ nomina personalia, & notionalia nunquā possunt distribui cōpletè,vt ait hęc 2.opi.B.Thom. essentialia autem substātia,vt ly essentia,Deus, probabile est quòd possit completè distribui, atque supponere,vt in 1.opi.dictum est, quamuis probabilius oppositum secundum B. Tho.q.32. art.2.& q.39.appareat. *1.Regula de nobus substātiuis,u l substantiuè tentis.*

His suppositis iam ſm doctores communiter, vbi supra in 1.dist.4.& 5.& B.Tho.1.part.q.39. art.3.& 4.& alibi ponuntur.8.regulæ, ſm quas in diuinis loquendum,& arguendum est:quarū prima sit quòd nomina essentialia substantiua, & etiā adiectiua substantiuè tenta,in abstracto, & in concreto in numero tantum singulari verificantur,

ficantur, idest verè & affirmatiuè prædicantur de nominibus essentialibus, & personalib. substantiuis quibuscunque, vel adiectiuis substātiuè tentis: immediatè quidem de essentia, media tè verò de personis propter identitatē earū cum essentia. Et è conuerso præfata nomina persona lia de prædictis essentialib. verificantur. Exēpli gratia. istæ sunt veræ. Pater vel paternitas est Deus, sapientia, bonitas: Item pater est Deus, ens, Dominus, creator. Item pater, filius, & spiritus sanctus sunt deitas, essentia, bonitas, sapientia, Deus, Dñs, creator, &c. sunt summe bonum, beatificum, optimum, amabile. Item persona diuina, vel personæ diuinæ, vel trinitas est deitas, est essentia, ens, bonitas, optimū, vel summè bonum. Item è conuerso, deitas vel essentia, vel bonitas, est Deus, ens, res, pater, filius, vel spiritus sanctus, trinitas, optimum summè bonum &c. Item summè bonum, vel communicabile est essentia, est pater, est trinitas, est persona, vel personæ diuinæ. Et è conuerso, Pater est communicabile, persona est communicabile, trinitas est communicabile, si ly communicabile semper teneatur substantiuè pro re, vel essentia communicabili: non autem si teneatur adiectiuè, vt infra in secunda regula proximè habetur. Ideò melius est distinguere ly cōmunicabile: maximè quando stat à parte prædicati, & substantiuè semper concedatur de essentia, & de personis: adiectiuè autem negetur de persona, vel personis, & concedatur de essentia, & essentialibus.

Et ratio horum omniū est, quia propter identitatem substantiæ cū personis, quam per modū substantiæ, aut substantiuè prædicta nomina significant, faciunt prædicationem identicā verā in numero singulari: ideò etiam tunc nō possunt in plurali verificari, quia tūc pluralitas substantiæ falsò significaretur. Inde non licet dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt dij, aut tres dij, aut tres essentiæ, aut tres bonitates, tres domini, tres creatores, aut gubernatores, aut glorificatores, nec tria summè bona, aut optima, & summè amabilia, & beatificātia: sicut neq; licet dicere ꝙ pater & filius sunt duo spiratores spiritus sancti, aut duo eius principia, vt in 1. dist. 12. doctores communiter docent: Hilarius autē lib. de synodis dicens quòd pater, filius, & spiritus sanctus sunt quidē per substantiam tria, per consonantiam verò vnum: ibi nomine substantię intellexit non quidem essentiam, sed personam, vel hypostasim, vt ait beatus Tho. vbi supra art. 2. ad primum.

Quòd si arguatur, ꝙ sicut hoc nomen Deus in concreto significat habentem deitatem, ita persona significat subsistentē in aliqua natura intellectuali: Sed dicimus tres personas in plurali ēt in diuinis. ergo eadem rōne possumus etiam dicere tres Deos, idest tres habentes deitatem.

Respon. fm B. Thom. negando consequentiā, nec est simile, quia forma significata per ly persona non est essentia, vel natura, sed personalitas, vel proprietas personalis: cùm autem sint tres personalitates, idest tres proprietates personales in patre, & filio, & spiritu sancto, inde non singulariter, sed pluraliter de illis simul persona verè prædicatur. At verò ly: Deus primariò significat essentiam, vel naturam diuinā indiuiduā, quamuis in concreto, quod est indiuiduum deitatis, vt infra in respōsione ad octauum argum. latius habetur, ideò nō pōt, nisi in singulari, de illa, vel de quocunque suo concreto etiā personali verè prędicari: neque tres, aut plures Deos, sicut tres, aut plures personas dicere possumus.

Similiter dicimus filium esse lumen de lumine, & sapientiam genitam de sapientia generante, sicut Deum de Deo: non tamen duo, aut plura lumina, vel sapientias, sicut nec duos, aut plures Deos: quia in prioribus sumuntur tantum personaliter: in plurali autem significatur falsò pluralitas essentię simul cum pluralitate personarum, vt infra in 6. regula latius habetur: Et ad idem est expresse Richar. de sancto Victore lib. 6. de trin. c. 22. 23. 24. 25. Similiter dicimus quòd filius est principiū de principio, id est de patre, non tamen quòd sunt duo principia, vti doctores in 1. dist. 12. communiter docent.

Secūda regula est ꝙ nomina essentialis supra dicta adiectiua, & participia, ēt essentialia adiectiua adiectiuè tēta, si sunt communia essentię, & personis identicè non semper formaliter verificātur de essentia, & p̄sonis, & relationib. in numero singulari: & è conuerso: sicut de substātiuis, aut de adiectiuis substantiuè tentis in prima regula præcedente dictum est: vt essentia, vel bonitas diuina est sancta, summa, simplex, & æterna. Item ꝙ trinitas sancta, summa, & æterna est: Itē quòd Deus, vel pater, vel filius, vel spiritus sanctus est sanctus, sapiens, bonus, omnipotens, iustus, &c. & in hoc nullum dubium est: quia ibi prædicatio identica propriè, aut extensè, vel denominatiuè sumpta est. *Opinio I.*

2. Regula de no[mi]nibus [essentia]libus adiectiuis et participiis.

Sed vtrum etiā in numero plurali prædicta nomina, & participia nō notionalia adiectiuè tēta de personis verificentur, sunt duę opiniones. Prima, quā tenet glossa in c. damnamus. de sum. trin. & fide catho. & doctissimus doctor Medina in sua lectura, quam etiā tenere videtur Scotus, & suus Lychetus in 1. dist. 12. q. 1. & plures alij, ꝙ si illa adiectiua, vel participia sunt absoluta, i. si nullam operationem, vel respectum ad intra vel ad extra important, nō possunt in plurali de personis verè prędicari: Similiter non possunt in plurali de essentia, neq; de personis verè prædicari, si tenentur substantiuè, etiam si aliquā operationē, vel respectum ad intra, vel ad extra important. Benè autem, & verè prędicantur in plurali de personis tm̄, quibus sua significata cōueniūt, si illa nomina, vel participia essentialia important

portant aliquam actionem, vel respectum ad extra, & adiectiuè tenentur. Exẽplum primi. Non licet dicere simpliciter in plurali ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres, aut plures existẽtes sapientes, vel intelligentes, aut summè boni, aut omnipotens, aut æterni, aut immensi, aut increati: sicut neq; licet dicere ꝙ tres, aut plures Dij, aut domini, vel dominatores sunt: quia in his omnibus adiectiuis ẽt adiectiuè tentis, si sunt absoluta, idest essentiam vel essentialia, sine vllo respectu ad intra vel ad extra significãtia in plurali, denotatur non solũ pluralitas suppositorum, sed ẽt formæ, vel essentię, aut virtutis, quę in eis est: & ita ęquiualent nominibus substãtiuis quoad hoc: Sed in his solũ licitum est explicando personas dicere ꝙ sunt tres personæ sapientes, aut æternæ, &c. vel in singulari ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt vnus Deus, aut vnus Dñs, sapiens, immẽsus, & æternus, vt expressè habetur in symbolo Athanasij per ecclesiam acceptato. Exemplum secundi qñ tenentur substantiuè, ẽt si operationem vel respectum aliquẽ importẽt, Nam non licet dicere in plurali ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt cõmunicabiles, vel communicabilia, sed in singulari, ꝙ sunt communicabile quoddam, idest, res vel essentia communicabilis, vti in prima regula pręcedente dictum est: sicut non licet dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres creatores, gubernatores, dominatores, aut tres reges; sicut neq; licet dicere ꝙ pater & filius sunt duo spiratores spũs sãcti, sed ꝙ sunt vnus creator, dominator, rex, & spirator. Exẽplum tertij quòd .s. benè, & verè possunt in plurali prædicari de illis personis tantum, quib. sua significata conueniunt &c. Nam licitum est dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sũt tres, aut plures creantes, gubernãtes, dominãtes, vel glorificantes: sicut etiam dicitur ꝙ pater, & filius sunt duo spirantes spiritum sanctũ, quia intelligitur ꝙ sunt duæ, aut tres personæ id operãtes, vt com. omnium doctorum in 1. dist. 12. sententia est. Et ratio horum omnium ſm hanc opinionem est, quia hæc nomina, & participia adiectiua, quãuis essentialia actionem, absoluta verò sicut & adiectiua substantiuè tenta essentiam solum vel essentialia significant, saltẽ formaliter. Ideò quando adiectiua hęc actionem significantia iunguntur terminis personalibus significant pluralitatem tantum in personis, quibus talis actio conuenit, qñ verò sunt absoluta, vel substantiuè tenta in plurali significant pluralitatem, & diuersitatem etiã in essentia: idq; ex vsu sanctorum, quibus nos conformare tenemur, vt supra in primo notabili dictum est.

Opinio 2. Secunda opin. B. Thomæ. 1. par. q. 39. art. 3. & Caietani, & plurimorum aliorum est, quòd omnia prædicta nomina adiectiua, & participia essentialia tàm absoluta, quàm importantia actionẽ, vel respectum ad intra, vel extra, adiectiuè tenta verè prædicantur in numero plurali de psonis tñ, quibus conueniunt: ità ꝙ verum est dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres, aut plures existẽtes, sapientes, summè boni, omnipotentes, increati, immẽsi, & æterni: sicut ſm omnes doctores dicuntur tres creantes, & glorificantes &c. quòdq; pater & filius sunt duo spirantes spiritum sanctum, non tamen si substantiuè sumantur: in quo omnes doctores etiã de prima opinione conueniunt.

Et ratio huius secundæ opinionis quoad primam eius partem, in qua solum est difficultas, est, ꝙ inter nomen substantiuum, & adiectiuũ, etiam si sit essentiale, est differentia in proposito præsenti, ꝙ ad pluralitatẽ substantiui in concreto requiritur pluralitas formæ, & suppositi: quia eadem numero forma in creaturis esse non potest in pluribus suppositis. Ad pluralitatẽ autem nominis adiectiui cuiuscunq; adiectiuè tenti, de quo loquimur, requiritur, & sufficit pluralitas suppositorum cum aliqua forma: ita quòd nec requiritur, nec sufficit pluralitas formarũ: Nam, vt ait ipse B. Tho. 1. par. q. 36. Sortes habẽs plures artes, aut plura alia accidentia, non ideò dicitur ꝙ est plures artifices, aut plures sic qualificati. Idem etiam in 3. par. q. 3. art. 7. ad ſm ait quòd si verbum assumeret duas naturas humanas non diceretur duo homines, quamuis forma hominis plurificaretur. Terminus autem numeralis ponit suum significatum circa suppositum determinabilis tàm in substãtiuis, quàm in adiectiuis, quibus adiungitur, sed differenter. Nã in concretis substantiuis, quia substantiua sunt, ponit etiam per se significatum suum circa significatum illius, idest etiam circa formam, vel essentiam ibi significatam. In adiectiuis autem nõ nisi circa suppositum, vel subiectum formæ, quæ ei adiacet per modum accidentis, quod quidem sicut in subiecto hẽt suum esse, ità ex subiecto accipit vnitatem, vel pluralitatem. Ideò etiam in adiectiuis attenditur singularitas, vel pluralitas ſm supposita tantum, & non secũdum formam: modò ipsa forma plurificetur ad plurificationẽ suppositorum, vt in creaturis, modò non vt in diuinis. Fit igitur ex his, vt optimè dicamus, ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres existẽtes, tres ęterni, & immensi: quia sic simpliciter, & in rigore loquendo tenentur adiectiuè, & est idẽ, ac si dicatur ꝙ sunt tres personę existẽtes, & intelligẽtes, & æternæ &c. vt dictum est. Si autem substantiuè tenerentur, non liceret dicere nisi ꝙ sunt vnum, immensum, æternũ, vel existens, aut vnus increatus, immẽsus, & æternus, s. Deus, aut Dñs est. Et hoc modo substãtiuè Athanasius vbi sup. in symbolo locutus est. Sic ista ſa tenet opi. pro qua ẽ t facit 3. regula, quæ subsequitur. Nã si ſm eam pater, filius, & spiritus sanctus sunt, existunt, & intelligunt, & sapiunt: ergo sunt entes, vel existentes, intelligentes, atque sapiẽtes.

Nota

Nota etiam quòd ſm omnes doctores licitè dicimus ꝙ pater, filius, & ſpiritus ſanctus ſunt tres habentes eandē deitatem, non tñ quòd ſunt tres Dij, vti in prima regula iam dictum eſt, & inferius in 6. regula habetur. Licitè etiam dicimus in ſingulari quod Deus eſt trinus & vnus, ꝙ eſt Dominus, & Rex trinus, vt eccleſia ſępè id dicit in officio de ſancta trinitate. Item quod deitas eſt trina, & vna, vt eccleſia canit in hymno corporis Chriſti Pange lingue, &c. Te trina deitas vnaq; poſcimus &c. id eſt vna deitas in tribus perſonis, vel tres perſonę vnius eſſentiæ, vel in vna eſſentia, vel deitate, vt B. Th. 1. par. q. 39. ar. 2. & doctores communiter ſic exponunt, atque loquuntur. Licitè etiam dicimus ſm Aug. lib. de doctrina Chriſtiana ꝙ ſancta trinitas eſt quædā ſumma res, id eſt vna eſſentia, & quòd pater, & filius, & ſpiritus ſanctus ſunt tres res, id eſt tres perſonæ, & quod vna res, id eſt vna eſſentia eſt tres res, id eſt tres perſonæ, vti Gabriel, & doctores in 1. diſt. 2. communiter loquuntur.

3. Regul. de nō notiona lib. uerbis, & participijs ſuis. Tertia regula eſt de verbis, & ſuis participijs non notionalibus. ꝙ omnia verba non notionalia tā ſubſtantiua, quàm adiectiua abſoluta, quæ ēt reſpectiua importantia operationē, vel reſpectum tm ad extra communem eſſentiæ, & perſonis, de eis omnib. in ſingulari, & in plurali verè prædicantur. Exemplum de verbis ſubſtantiuis, vt eſſentia eſt pater, filius, & ſpiritus ſanctus: & pater, filius, & ſpiritus ſanctus ſunt, & exiſtunt. Exemplum de verbis adiectiuis abſolutis, vt pater intelligit, & ſapit: pater, filius, & ſpiritus ſanctus intelligunt, & ſapiunt, & volūt. Exemplum de adiectiuis importantibus operationem, vel reſpectum ad extra, vt eſſentia, vel Deus creat, & omnia gubernat: pater creat, atq; gubernat, pater, filius, & ſpiritus ſanctus creant, poſſunt, & oia gubernant. Et hoc idem iudicium eſt de ſuis participijs, quāuis quando ſunt abſoluta adiectiuè tenta ſint opiniones vtrum in plurali de perſonis uerè prædicentur, dicendo, ꝙ pater, filius, & ſpiritus ſanctus ſunt plures, aut tres exiſtētes vel intelligentes, ſiue ſapientes, vti ſuperius in ſecunda regula præcedēte latius dictum eſt, idē de ſuis notionibus, vel relationibus dicatur, qđ ſcilicet identicè non formaliter iſtę, ſunt veræ; paternitas creat, & eſt creans, gubernat omnia; & ſapit, & ſapiens eſt.

4. Regul. de terminis notionalibus, & relatiuis. Quarta regula eſt de terminis notionalib. qui ſcilicet operationē ad intra importāt, modò ſint verba, vt generare, generari, ſpirare, ſpirari, ſiue procedere: modò ſint participia, vt generans, generatus, vel genitus, ſpirans, ſpiratus, ſiue procedens: modò ſint nomina, vt genitor, genitus nominaliter ſumptum, ſpirator, ſpiratus nominaliter ſumptum &c. huiuſmodi. De verbis, ergo notionalibus communiter dicūt doctores in 1. diſt. 5. & 12. quòd non de eſſentia, ſed de perſonis, quibus operationes illæ conueniunt in ſingulari, & in plurali verè prædicantur. Exempli gratia. Non dicimus quod eſſentia generat, vel generatur, neque ꝙ ſpirat, vel ſpiratur, ſiue procedit, vt hoc hr expreſſe in ca. damnamus, de ſum. tri. & fide cath. ſed quòd pater generat, & filius generatur, & pater, & filius ſpirant ſpiritū ſanctum, & ſpūs ſanctus ab eis ſpiratur, ſiue procedit. Dicimus ēt quòd Deus in concreto generat, & generatur à Deo, vel de Deo, Et ratio horum eſt, quia hæc verba notionalia ex vſu ſanctorum formaliter tantum, & non identicè prędicantur.

Et hoc idem iudicium eſt de participijs adiectiuè tentis horum verborum notionalium, vt pater eſt generans, filius eſt genitus, vel generatus, pater, & filius ſunt ſpirantes, aut duo ſpirantes ſpiritum ſanctum, ſpiritus ſanctus eſt ſpiratus, vel procedens ab eis. Non autem dicimus ꝙ eſſentia eſt generans, aut genita, aut ſpirans, aut ſpirata, ſiue procedens, ſed quòd per generationem communicata eſt, & communicatur filio à patre, & per ſpirationem à patre, & filio ſimul ſpiritui ſancto communicatur.

Richar. autem de ſancto Victore li. 6. de trin. c. 22. 23. 24. dicens quòd ſubſtantia generat ſubſtantiam, & generatur, accipit ſubſtantiam pro perſona, vti doctores antiqui accipere ſæpè ſolebant, vt infra in octaua regula habetur: Et ſimiliter ibidē dicens quòd eſt ſapientia generans ſapientiā, & ſapientia genita, intelligit perſonam nomine ſapientiæ, vti ſuperius ēt in prima regula dictū eſt. Nunc aūt propter vitandum errorē, ſcandalumq; ſimplicium cautius loquūtur ſcholaſtici doctores, vt inferius in octaua regula continetur. Et quamuis gloſſa in d. c. damnamus, aliįque doctores, vt hoc etiā refert Gabr. ea. diſt. 5. q. 1. dicant quòd quando hæc participia notionalia tenentur ſubſtantiuè, poſſunt ēt de eſſentia verè prædicari, ſicut & nomina adiectiua eſſentialia ſubſtantiuè tenta: At verò doctores cōmuniter nunc tenent oppoſitum propter cauendum errorem, & æquiuocationem periculoſam; & maximè qñ talia adiectiua, & participia ſtant à parte prędicati, nam tunc cōmuniter dicunt ꝙ non poſſunt ſubſtantiue teneri, niſi eis expreſſe ſubſtantiuū perſonale illa determinās apponatur. Exēpli gratia. Nō licet dicere ꝙ eſſentia eſt generās, vel genita, ſicut neq; quòd generat, vel generatur, ſed ꝙ eſſentia eſt perſona, vel res generans, vel generata, vt res non pro eſſentia, ſed pro perſona accipiatur, à parte aūt ſubiecti ſolitarie ſumpta hæc participia notionalia in numero ſingulari, ſicut & nomina adiectiua neutraliter accepta, benè poſſunt ſubſtantiuè teneri, & tunc benè poſſent ſimpliciter dici ꝙ generās eſt eſſentia, i. res generans, videlicet pater eſt eſſentia, & ꝙ genitū, id eſt res genita videlicet filius, eſt eſſentia, & quòd ſpirans, id eſt res ſpirans, videlicet pater, aut filius, aut principium, quò ſpiratiuū, eſt eſſentia. In plurali autem ſubſtātiui à

parte

parte subiecti, quãuis in rigore, ficut ĩ fingulari posset dici, φ spirãtia sunt essentia, i. res spirãtes .i. pater, & filius sunt essentia: cõiter tñ id nõ dr, sed φ spirãtes videlicet pater, & filius sunt essentia ad cauendũ periculum vel errorem, vti supe rius in prima, & fcda regula dictũ est. eadẽ rõne quia. f. relationes sunt notionalia à parte prædicari semper tenentur formaliter: ideo proprie loquendo non verè dr, φ pater generat, & quod filiatio generamur, φ spiratio spirat, vel spiraf, fm B. Tho. 1. par. q. 32. ar. 2. & q. 39. ar. 1. & alibi.

5. Regul. de ly alius, & aliud. Quinta regula est, φ iste terminus alius semper accipitur adiectiuè: ita tñ, φ in genere masculino absolutè semper denotat alietatem personæ, vt alius est pater, alius filius, alius Spũs Sãctus, idest alia persona: similiter filius est alius à patre, idest alia persona. Ideo omnes istę sunt veræ. In genere autem neutro, aliud substantiuè tenetur, & denotat alietatem substantiæ, vel essentiæ, vt filius est aliud à patre, & aliud est filius, aliud pater, idest alia est essentia patris, alia filij. Ideò istæ hæreticæ sunt.

Si aũt ly alius coniugatur alicui termino essentiali in cõcreto, vel in abstracto, qui solũ prædicatur in numero singulari, de quo supra ĩ prima regula dictũ est, nõ admittitur ea propositio quia denotat alietatẽ in essentia, vel alius Deus alius Dñs, & Rex, alius creator, alius spirator, alia diuinitas. Ideò falsum est dicere, φ filius est alius Deus, alius Dñs, alius creator, alius spirator à patre, sicut φ hẽt aliã deitatẽ, essentiã, aut virtutem: Falsum etiam est dicere, quòd Deus pater genuit alium Deum, alium creatorẽ, aliũ spiratorem: quamuis sit verum, φ genuit aliũ à se, idest aliam personam. Si verò coniugatur termino essentiali, qui cum termino numerali verè prædicatur in numero plurali, de quo supra in secũda regula dictum est: tunc benè cõceditur. Nã licitũ est dicere, quòd filius est alius creãs, alius gubernans, aut dominans, & regnans, & alius glorificans, alius à patre, quia denotat alietatem tantum personæ: sicut & φ est alius spirans à patre non alius spirator.

Sed vtrum liceat dicere, φ filius est alius sapiens, alius omnipotens, alius æternus, & immẽsus à patre: dicendũ est secundum duas opiniones suprapositas in secunda regula præcedente. Nã vs, φ secundum Beatum Thomam licitũ sit, sicut φ sunt plures sapientes, æterni, immẽsi, & omnipotentes: Nam & illa adiectiua in rigore adiectiuè tenentur, & itá ly alius, sicut & nomina numeralia, illis terminis adiectiuis adiuncta alietatem, & pluralitatem tantum personarum significat. De hoc etiam B. Thomas. 1. par. q. 31 & Gabriel in 1. dist. 2. & in 3. dist. 6. q. 2. & doctores ibidem communiter latius agunt.

6. Regul. de ly Deus, lumen, sapientia principium. Sexta regula est de ly Deus, lumen, sapiẽtia, principium Nam ly Deus secundum B. Tho. 1. par. q. 39. art. 4. Et Scotũ, & Gabrielem in 1. dist. n. 4. & ibi cõmuniter doctores, aliquando supponit pro persona, aliquando pro essentia, vel deitate in abstracto, & in concreto. Ideò cõsiderandum est cui verbo adiungitur. Nã si iungitur verbo absoluto essentiali, idest non importanti operationem aliquam, neq; respectum ad intra, vel ad extra: tunc stat, vel supponit pro essentia vt Deus est. Si autem adiungitur verbo essentiali importãti operationem, vel respectum ad extra: tunc stat pro essentia, & pro omnibus personis, vel pro tota trinitate: quia tales actiones ad extra omnib. personis cõmunes sunt, vt Deus creat, pater, filius, & Spiritus Sanctus creant, atque gubernant. Si vero adiungitur verbo importanti actionem ad intra: tunc sumitur notionaliter, vel personaliter: & stat solum pro illa persona, cui talis actio conuenit, vt Deus generat, pro patre, & similiter Deus nõ generat, vel nullus Deus pater generat, & omnis Deus generat, .i. oĩs Deus pater generat fm aliquos doctor. In ista aũt, Deus generatur, stat pro filio: Deus spirat, stat pro patre, & filio: Deus spiratur stat pro Spiritu Sancto. Nã hic habet verum illa regula, Talia sunt subiecta, qualia permittuntur ab eorum prædicatis. Hoc idem credo de his terminis, lumen, sapientia, & principium. Nam licitè dicimus, φ filius est Deus de Deo, lumen de lumine, & principium de principio, & sapientia genita de sapientia: nõ tñ duos Deos, nec duo lumina, nec duo principia, neq; duas sapientias, neq; φ filius est aliud lumen, vel alia sapientia, vel aliud principiũ à patre, vti de hoc ẽt supra in prima & secunda regula dictũ est. Nam hi termini sicut ly Deus aliquando pro essentia, aliquãdo pro persona secundum Richar. de Sancto Victo. lib 6. de trini. cap. 22. 23. 24. accipiuntur.

7. Regul. de propõnibus æquipollẽtibus, & parti culerib. negatiuis. Septima regula est, φ licet secundum regulas logicales multæ propositiones essent in rigore concedendæ, multæ ẽt negandæ: tamen vt simplicib. errãdi, & hereticis decipiendi occasio tollatur, iam ex vsu sanctorũ, & scholasticorũ omnium, tàm tenentiũ distributionem cõpletam, quàm ẽt refutantium, vt supra in 4. notabili disputatũ est, circa eas quædã regulæ obseruandæ sunt. Nam primò in propositionib. affirmatiuis quando prædicatum est nomen essentiale, vel commune personale æquiualent in cõsequẽdo, vt istę propositiones, Pater, vel Omnis pater, vel Omnis essentia diuina est essentia, vel Deus: & Omnis res, q̃ est essentia diuina, vel pater, est essentia, vel Deus. Similiter Oĩs pater, vel Oĩs essentia diuina, est persona. Non aũt æquiualent, si prædicatũ sit nomẽ particulare personæ, puta Omnis essentia diuina est pater, nõ ęquiualet huic, Omnis res, q̃ est essentia diuina, est pater. Nam hęc est falsa, illa aũt vera est: si ly essentia non distribuat cõpletè: æquiualerent aũt, si cõpletè distribueretur, & esset falsa. Secundò in negatiuis, vbi à parte prædicati ponitur terminus essen-

essentialis, vel personalis cõis, vel particularis, et vniuersaliter æquiualent in consequẽdo propositio negatiua particularis,& vniuersalis. Nã idem est dicere, Aliqua essentia diuina, vel Aliquis Deus non est pater, non est persona, nõ est Deus, nõ est Dñs &c. ac si diceretur, Nulla res, quæ est essentia diuina, vel nullus Deus, est pater, vel psona, vel Deus, vel Dñs &c. Et itá vtraque tàm particularis, q̃ vniuersalis negatiua falsa,& neganda est: ne simplices crederent ꝙ personæ diuinæ non sunt consubstãtiales habentes eandem virtutem, vel ꝙ ibi non est aliqua generatio, vel spiratio,& pluralitas personarum. Tertiò in negatiuis vbi à parte pdicati ponitur aliqs terminus notionalis, etiam vniuersaliter æquiualent: Essentia non generat, & nulla essentia generat, & ita sunt veræ: quia termini notionales semper formaliter prædicãtur, vt supra in quarta regula dictũ est. Similiter æquiualent, Deus non generat, & nullus Deus generat, & ita istæ sunt falsę in cõi vsu doctorũ. Nam licet ẽm Durandum,& quosdam alios illa propositio, Deus non generat, posset esse, vera in rigore, quia filius & spiritus sanctus, qui est Deus nõ generat: at verò ex vsu doctorum pp rationem prædictã æquiualet vniuersali negatiuę: & quia ẽm sextã regulam præcedentem Deus non generat stat pro patre, sicut in sua contradictoria affirmatiua Deus generat: Et quia si ly Deus stat pro indiuiduo deitatis, ẽt in rigore falsa est, vt aiunt B. Tho. Caieta.& Scotus, vt de hoc infra in rñsione ad octauum argumentum latius habetur. Similiter æquiualent, Pater generat.& Omnis pater generat: Pater non generat, & nullus pater generat. Isti tñ non æquiualent, Essentia nõ generat,& nulla res, quæ est essentia, generat, quia illa est prædicatio formalis,& est propositio vera: ista aũt est prædicatio identica expressa, vbi ly res stat transcendentaliter ẽt pro persona patris, ideò est falsa: quia pater est res, quæ est essentia,& ipse generat. Similiter ista propositio, Persona diuina non generat, non ęquiualet vniuersali, Nulla persona generat: sed manet particularis, vt ipsa est,& vera: quia filius est aliqua persona diuina, quæ nõ generat: & similiter sua subcontraria affirmatiua est vera, Persona diuina, s. pater generat: quia in his propositionib. nõ vr̃ tanta erroris occasio: ideò ex vsu sanctorum relictæ sunt in sua quantitate, sicut aliæ propositiones constantes ex terminis creaturarum.

8. Regula de ly substãtia, subsistẽtia, et subsistere. Octaua regula est quoad hoc terminos, substantia, subsistentia, subsistere. Nam substantia cõiter & propriè accipitur prò natura, vel essentia: sæpè.n. olim accipiebatur pro persona, vt patet in epistola B. Cyrilli contra Nestorium: Et apud Hilarium in lib. de synodis: Et August. sæpe,& expressius Richardus de sancto Victore li. 6. de trin. c. 22. 23. 24.& lib. 4. c. 6. 7. 8. Et in concilio Ephesino. 1. c. 2. 3. 13. & sæpè in 6. synodo generali Constantinopolitana, actione. 4. & 11. vt hoc ẽt ait B. Tho. 1. par. q. 39. art. 2. ad primũ. Et 3. par. q. 2. ar. 6. ad tertium. Nunc aũt propter vitandum errorem,& periculum substantia pro essentia,& non pro persona communiter à doctoribus accipitur. Videatur sanctus Bonauentura,& Gabriel, alijq; doctores in 1. dist. 2. & in 3. dist. 6. & 7. vbi de hoc latius agitur.

Subsistentia aũt cõiter accipitur pro supposito, vel hypostasi, siue persona, quod idẽ est: sed olim sępe ẽt pro substantia, vel essentia accipiebatur, vt patet apud Cyrillum, & Hilarium vbi supra,& Vincentium Lirinen. contra hæreses, vt expressius habetur in 6. synodo generali vbi supra. Sed nunc, vt diximus, ex causa prædicta iam à doctoribus cõmuniter subsistentia pro re subsistente, idest pro supposito, vel persona accipitur, vti etiam vbi supra, & præcipuè in 3. dist. 6. & 7.& B. Tho. 3. par. q. 2. art. 2.& 3.& in alijs articulis.& q. 16. 17. latius agunt.

Subsistere verò est esse suppositũ, vel naturã per se existere,& ita propriè conuenit solũ supposito, vel psonæ, vel personis: & rectè dicimus ꝙ pater, filius,& spiritus sanctus subsistunt, vel sunt subsistentes in natura diuina: quia sunt tres personæ in vna essentia, vel vnius essentiæ, vel naturæ diuinæ. Item ꝙ verbum, vel filius Dei, aut Christus subsistit in vtraque natura diuina & humana, vel ꝙ est subsistẽs, idest suppositum in vtraque natura, vel vtriusque naturæ, vt ait Augustinus cõtra Maximum ꝙ Christus est vna persona geminę substantiæ. Item rectè dicimus quòd Christus est vnicus subsistens, vel vnicum suppositum diuinum in vtraque natura, vti de his beatus Tho. 1. par. q. 39. artic. 2.& 3. par. alijque doctores vbi supra plenius docent.

Quò fit vt non propriè, neq; cõiter dicatur ꝙ natura humana in Christo subsistit, sed ꝙ existit, vel est, vel suppositatur in psona Christi diuina, vel in verbo: quia illa natura in Christo nõ est suppositũ, neque per se existit, vt ait B. Tho. 3. par. q. 2. art. 2. Quamuis sæpè ẽt dicatur ꝙ natura subsistit in supposito, idest existit in eo,& ab eo habet subsistentiã, vel in eo suppositatur, vt infra in rñsione ad octauum argumẽtũ latius hr: rectè aũt dr̃ ꝙ natura diuina subsistit in personis, quia. s. per se existit in illis,& dat illis subsistentiam ex infinitate suæ perfectionis, vt B. Tho. ibidem, & patet infra in rñsione ad octauũ argumentum,& agitur à doctoribus in 1. dist. 2. & alibi latius; tametsi in concilio Hispalen. 2. canone. 13. hr ꝙ duæ naturæ Christi sunt subsistentes in vna persona: sed ibi subsistentes valet existentes in vna persona: sicut ibidem sequitur ꝙ Christus ex duabus naturis,& vna persona subsistit, quod sano modo est intelligendum, ꝙ. s. in Christo sunt duæ naturæ in vna persona diuina, vt agitur à doctoribus vbi supra. & Damasc. lib. 3. c. 4. ait, In Christo cognoscimus duas naturas,

& vna

& vna hipostasim ex vtraque effectam, & coniunctam,quæ est in duabus naturis vnus & vna hipostasis, vel persona, quæ vnus est.

Argum. 1. Contra supradicta arguitur decupliciter probando etiã φ regulæ syllogisticæ non teneant in materia trinitatis,vel in terminis diuinis. Primũ argumentum est. Quęcunq; sunt eadẽ vni tertio sunt idem inter se, ex primo Priorum, Pater & filius sunt idẽ vni tertio,i.essentiæ, cui identificantur. ergo sunt idem inter se:ita φ sunt idem realiter, & verum est dicere φ pater est filius, sicut φ pater est essentia, & filius est eadẽ essentia:Consequens aũt est hæreticum: & ita patet quòd regula syllogistica deficit in Diuinis.

Respon. 1. Resp.dupliciter.Primò ſm Okam,& Gabr. in 1.dist.5.q.1.dub.3.& Capreol.dist.2.q.3.& alios negando consequentiam:quia nec illa,nec pdicta maxima valet,nisi qñ æquiualet vni vniuersali affirmatiuæ,vbi sit completa distributio medij, ita φ nihil possit subsumi sub subiecto, de quo non dicatur pdicatũ,ad hunc sensum.Quæcunque sunt eadem vni tertio,& cuicunque, qđ identificatur cũ illo,sunt idem inter se,& tũc licet consequentia esset bona,tñ minor est falsa: nã pater & filius,quãuis sint idem cum tertio,i. cum essentia,non tñ cũ quocunque,quod identificatur cum essentia: quia non cum quacunq; persona. Sed certè hæc responsio vř circulum irrisorium facere, & petere principium, contra quod argumentum procedit intendẽs probare, quòd ex hoc quòd aliqua identificantur alicui tertio etiam identificantur cuicunque, quod cũ illo tertio identificatur, ac proinde inter se.

Respon. 2. Secundò respondeo ſm B.Thom.1. par.q.28. art.3.& ibi Caieta.& Scot.in 1.dist.2.q.4.in rñsione ad primum argumẽtum principale, & Lichetum & Dionisius Carthusien. in 1. dist.2. q. 5.& doctores cõiter.ibidem negando consequẽtiam:quia variatur prædicatio ex parte ly idem, & ita fit æquiuocatio,& maior identitas conceditur in conclusione, quàm sit concessa in antecedente. Nam in maiori, & minori solum conceditur identitas essentię patris,& filij,& ita est identica prædicatio duntaxat:in conclusione autem malè concluditur identitas,etiam realis ipsarum personarũ patris,& filij,& ita est ibi prędicatio formalis, sed concludendum est. ergo pater & filius sunt idem essentialiter,aut eiusdem essentiæ inter se, & hæc conclusio catholica est.

Et pro maiori declaratione notetur φ illa maxima quæcunque sunt eadem vni tertio, &c. vt sit vniuersaliter vera debet ſm eosdem, & omnes doctores vbi supra intelligi præcisè, idest,φ quoad id solũ,in quo,aut ſm quod aliqua identificantur alicui tertio vel medio, etiam identificantur inter se, ea ratione idẽtificationis cum illo tertio.Nam non oportet φ quæ sunt eadem alicui in tertio,aut medio, identificẽtur inter se alia ratione,vel ſm id,in quo non idẽtificantur, vel φ non est ratio identificationis eorum cum illo tertio,aut cum illo medio.Quod patet, quia ex 3.Phisic.textu.21.licet actio sit idem realiter cum motu,similiter & passio,non tñ sequitur φ actio est passio,sed φ res, quæ est actio, est passio: quia in actione importatur alia rõ, idest respectus,à quo est motus in mobili,in passione verò vt qui est ab alio;ideò rõne horũ respectuum distinguit actio à passione.Et sicut stat φ ego,& tu,rõne parentelæ, vel consanguinitatis cũ Petro patre nřo sumus amici cum illo, & inter nos: & tñ ratione alia puta diuersorum statuũ, quia ego clericus, tu laicus: vel diuersarum sectarũ, siue factionũ,quia ego catholicus,tu hæreticus: ego rem sequor Hispaniæ,tu regem Galliæ: vel ratione litis in partitione hæreditatis, non oĩnò amici, sed oppositi sumus inter nos.Ita in proposito licet paternitas,& filiatio,vel pater,& fili⁹, sint idem ſm rem cum essentia diuina rõne ipsius essentiæ,vel quatenus sunt eiusdẽ essentię: tamen quia hæc duo important oppositos respectus,vel proprietates personales oppositas, inde inuicem realiter distinguuntur inter se.

Imò & ſm B Tho.in tractatu de fallacis hoc idem generaliter contingit qñ identitas aliquorum cum aliquo tertio conuenit illis aliqualiter distinctis inter se,non vniuersaliter ea etiã rõne, qua sic inter se distinguuntur,sed solum qua ratione essentialiter tantum identificantur cũ illo tertio, vt dictum est de patre & filio, quia non identificantur cũ essentia ea ratione,s. proprietatum personalium,qua distinguuntur inter se, sed solũ ratione essentiæ,cui realiter, vel essentialiter identificantur. Ideò realis horum tantũ identitas cum essentia non arguit realem ipsorum identitatem inter se,vt dictum est. Quòd si aliqua puta substantia,vel bonitas,& pater idẽtificantur, sicut & in diuinis idẽtificantur realiter cũ essentia etiã ea ratione, qua aliquo modo, vel formaliter distinguuntur inter se:vtiq; inde argueretur,sicut in diuinis arguitur cõpleta ipsorum identitas realis inter se. Cum quo etiam stat,vt ait Lychetus vbi supra,φ bonitas,sapientia,substantia, & pater non solum ratione identificationis eorum cum medio, idest cum essentia identificantur inter se,vt dictum est, sed etiã idq; præcipue alia ratione,quia scilicet essentia ratione suæ infinitatis includit realiter omnem perfectionem bonitatis, sapientiæ, paternitatis &c. Sed de identitate patris & filij cum essentia non est ita,vt de bonitate,sapientia,& paternitate &c.sed aliter vt dictum est.

Ideò non valet illa consequentia principalis argumẽti,sed deberet sic argui, Quæcunq; sunt eadẽ vni tertio,sunt etiã idem inter se eadem identitate tñ,eademq; rõne idẽtitatis cũ illo tertio: sed pater & filius sunt idem cum essentia. ergo sunt idẽ inter se eadem tantùm identitate,scilicet essentiali,qua identificantur cũ essentia: &

tunc conceditur, & nullum inconueniēs est. Nā est idem, ac si concedatur φ pater, & filius sunt idem essentialiter tantum: cū quo stat quòd alia ratione videlicet relationum, vel proprietatum personalium realiter oppositarum, realiter distinguantur inter se, vt supradictum est.

Replica. Si contra hanc responsionem replicetur, quòd quæcunq; sunt idem realiter vni tertio, sunt & idem realiter inter se: Pater & filius sunt idē realiter vni tertio, idest essentiæ. ergo sunt idē realiter, & non solum essentialiter inter se. Consequentia tenet, quia iam expresse cauetur illa æquiuocatio, & variatio prædicationis, & maioris identitatis in consequente, & in antecedente.

Respon. Respondeo secundum Scotum, & suum Lychetum vbi supra distinguendo. Nam si ly realiter semper teneatur vniformiter, vt debet, vt sit idem quod vna res perfecta, vel vna natura, vel essentia perfecta, vel tandem sit quod essentialiter: tunc cōceditur maior & minor; sed negatur simpliciter consequentia. Nam oportet concludere sic exprese dicendo, ergo, Pater & filius sunt eadem res, vel essentia, quæ cū ipsis eadem realiter est. vel ergo, Pater & filius sunt idem essentialiter inter se, vt sic explicetur, & concedatur illa tantum, & nō alia identitas essentiæ inter eos, quę fuit concessa in antecedēte inter eosdem cum essentia, vt sæpè declaratum est. Si autem idem realiter sit idem, quod idem personaliter, aut suppositaliter, tunc illa minor negatur nam falsum est quòd pater & filius sunt idē realiter, idest personaliter cum essentia, etiā secundum existentiam personalem: quia inde sequeretur quòd essentia esset formaliter vnum suppositum, vel vna persona incommunicabilis, quòd omninò falsum est.

Argu. 2. Arguitur secundò. Omnis essentia diuina est pater, aut etiā realiter est pater: Filius est essentia diuina. ergo, Filius est pater, aut ergo, Filius realiter est pater, & ita regula syllogistica in Darij non tenet in diuinis, vel ex ea sequitur hæresis contra primum notabile suprapositum.

Respon. 1. Respon. tripliciter, Primò s̄m OKam, & Gabrielem, aliosque doctores tenentes quòd termini diuini possunt distribui completè pro suis significatis mediatis, vti superius in quarto notabili dictum est: dico quòd si ly essentia diuina distribuatur in maiori incompletè: tunc antecedēs est verum, sed consequentia non valet, quia æquiualenter arguitur ex puris particularibus, nam idem est Omnis essentia, quod hæc essentia. Si autē distribuatur cōplete, tunc illa maior est falsa, quia facit hunc sensum, Omnis res, quę est essentia diuina, est pater, quod est falsum: nā filius est res, quæ est essentia diuina, & tamen non est pater.

Sed certè hæc potius uidetur euasio & circulatio, φ docta responsio: quod etiam patet, quia hæc cōsequētia, Pater generat, & quidquid est res, quæ est pater, est essentia diuina. ergo essentia diuina generat: tenet in Disamis: & medium videlicet ly pater distribuitur complectissimè in minori pro omni suo significato etiam mediato, & vtraque præmissa est catholica, & tamen inde sequitur conclusio hæretica. Similiter hæc consequētia. Pater est filius, Omnis res, quæ est pater, est essentia diuina, ergo Essentia diuina non est filius; tenet in Bocardo: & medium videlicet ly pater completè distribuitur, & tamen ex antecedente catholico hęretica conclusio sequitur, nisi fortè dicatur quòd hæc secunda consequentia non tenet in Bocardo, nec in alio modo tertiæ figuræ, vel quòd arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essentia diuina, quia illa conclusio æquiualet huic vniuersali, Nulla essentia diuina est filius, vt supra in septima regula dictū est, sed dēt concludi, ergo Aliqua res, quæ est essentia diuina, videlicet pater, non est filius, & hæc conclusio conceditur, & catholica est. Et similiter dici potest de priori consequentia in Disamis, quòd non benè concluditur, sed debet ita concludi, ergo aliqua res, quę est essentia diuina, videlicet pater, generat.

Secundo modo alij doctores communiter respondent ad supradictum secundum argumentum principale, negando consequentiam, quia fit æquiuocatio, & variatur prędicatio, dum arguitur à prædicatione identica ad formalem: Et maior identitas videlicet realis vel psonalis concluditur in conclusione, quàm essentialis, quę sola denotatur in antecedente, vti superius in secunda responsione ad primum argumētum precedens dictum est. *Respon. 2.*

Si contra hoc replicetur. Omnis essentia diuina realiter est pater, Filius est essentia diuina. ergo Filius realiter est pater.

Respondeo distinguendo maiorem: nam si ly realiter valet personaliter, negatur: sed si valet essentialiter conceditur, & tunc negatur consequentia simpliciter, sed debet concludi explicitè dicendo. ergo Filius est res, vel essentia, quæ realiter, idest essentialiter est pater, vel ergo filius essentialiter est pater, vt sic caueatur æquiuocatio, & exprimatur identitas tantum essentialis, cui ly realiter in antecedente æquiualet, vti superius in responsione ad replicam ad primum argumentum latius habetur.

Ideò ad cauendum æquiuocationes, rixasque verborū in his rebus theologicis melius est ante omnia distinguere sensum propositionū. Nam si illa maior faciat hunc sensum, Hæc essentia diuina realiter est pater, tūc reducetur illa consequētia ad syllogismū expositoriū, de quo in tertio argu. sequenti habetur, quòd consequentia non valet, nisi fiat distributio, vel vniuersalitas pro omnibus significatis etiam mediatis, vt ibi latius agitur. Si aūt illa maior faciat hunc sensum, Omnis res, quæ est essentia diuina, est realiter pater:

pater:tunc distinguendo ly realiter,vt proximè dictum est,vel negetur,vel concedatur.

Respon.3. Tertio modo respondeo secundum B.Thom. & Soto vbi supra negando consequentiam:quia non est in Darij,nec in alio modo syllogistico. Nam illa maior licet videatur vniuersalis affirmatiua,non est nisi particularis æquiualēs huic, aliqua vel hæc essentia diuina est pater: ex quo non est nisi vnica essentia diuina. Sicut idē est di cere,Petrus,& omnis Petrus,neq; potest suppo nere,neq; distribui,nisi incomplete pro suo sig̃ nificato immediato,vti superius in quarto no tabili in 2 opin.secundum beatum Thomam di ctum est.Quòd si inde concluderetur.ergo filius est res,idest essentia quæ est realiter pater, vti conceditur:sed hoc solū sō.luderetur ex illa mi nori:Nam materialiter benè sequitur,Filius est essentia diuina,ergo Filius est res,i.essētia,quæ est pater:non tñ sequitur ex illis sol.s præmissis in forma syllogistica compositis: & ita nō valet illa consequentia argumenti principalis: immò & si in minori subsumeretur, Filius est omnis es sentia diuina,adhuc nihil valeret illa consequen tia: quia idem est ac si diceretur Filius est essen tia diuina,vt dictū est. Quòd si expressè arguere tur sic,Oīs res,quæ est essentia diuina est pater, Filius est res,q̃ est essentia diuina,ergo Filius est pater:Consequētia est bona,sed maior falsa est.

Ex quo colligitur defectus huius cōsequētiæ Filius non est pater,& Oīs filius,vel omn s res, quæ est filius,est essentia diuina, ergo, Essentia diuina nō est pater: vbi arguitur in Bocardo ex contradictorio illius cōsequētis argumēti princi palis,& eadē minori inf.rendo contradictor um maioris. Nā defectus est φ virtualiter arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essen tia:in minori nanq; essentia non distribuitur, & distribuitur virtualiter in conclusione: quia illa minor nō æquiualet huic,Filius est oīs res, quæ est essentia diuina,& tñ conclusio æquales huic, Nulla res,quæ est essentia diuina, est pater, vt constat ex septima regula fm doctores communiter. Sed hæc esset bona consequentia, Filius non est pater,& Oīs filius est essentia,ergo. Ali qua res,quæ est essentia,non est pater, vbi caue tur ille defectus, & cō lusio est vera,quia filius est aliqua res,quę est essentia,& non est pater. Eodē defectu peccat hæc cōsequētia in Ferison. Nullus pater est filius,Pater est essentia diuina: ergo.Essentia diuina nō est filius:quia ibi arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essen tia. Quòd si quis dicat φ hic etiam committitur defectus intrinsecus,ex quo maior non æquiua- let vniuersali negatiuæ,cu hæc,Nullus pater est filius sit vera,& hæc falsa,Nulla res,quæ est pater, est filius,ait Soto φ hæc respōsio nō valet, neq; cōmittitur talis defectus intrinsecus: quia satis est ad vitandū prędictum defectum φ illa minor æquiualet huic vniuersali affirmatiuæ, Omnis res,quæ est pater,est essentia diuina,vt patet ex supradictis in septima regula, ideò bene conse- quitur,Aliqua res,quæ est essentia diuina, non est filius:non aūt,Essentia diuina non est filius. Hęc Soto. Sed certè tūc nō est in Ferison,nec in alio modo syllogistico:ideò adhuc videtur φ ibi sit error intrinsecus vltra prædictum defectum, quo arguitur à non distributo ad distributum.

Insuper nota φ hæc est bona consequentia, Omnis essentia diuina est psona, pater est essen tia diuina.ergo pater est persona:quia licet essē tia non supponat pro persona, neque distribua- tur,nisi incompletè, vt supra in quarto notabili fm B.Thom.dictum est, sæpè tamen tales pro- positiones æquiualent in consequendo alijs, in quibus est distributio completa, maximè quā in affirmatiuis prædicatum est terminus essentialis vel personalis communis,vt in hac propositione Omnis essentia diuina est persona,vt supra in se ptima regula latius dictum est,& ita est vera illa maior,si ly persona absoluatur à numero : aliàs aūt non æquiualent:nec sequitur Omnis essen- tia diuina est persona,Binarius patris, & filij est essentia. ergo, Binarius pdictus est persona; sed ergo est persona,vel personæ. Et tandem nota, φ licet in terminis creaturarum nō sit defectus, est tamen defectus in diuinis arguere à confusa ad determinatam respectu vnius extremi in or dine ad aliud, quamuis nulli sit confusa ex par- te medij,& ita non sequitur in barbara, Omnis essentia diuina est persona,Omnis persona est, B.essentia.ergo, Omnis persona est.B.persona. Similiter in Baroco non sequitur, Omnis essen- tia diuina est persona.A. persona non est perso- na.ergo A persona non est essentia,vbi arguitur ex eadem maiori,& contradictoria conclusionis ad cōtradictoriam minoris:ac proinde defectus, qui in Barbara erat extrinsecus, in Baroco effici- tur intrinsecus Vnde eadem ratione est pecul(ia) ris defectus in diuinis quòd medium personale in præmissa negatiua distributum in ordine ad extremitatē stantem confuse, in altera præmissa stat confuse, quando extremitas affirmatiuè est terminus essentialis. Hæc omnia notat Soto in hac tertia responsione secundum opinionem beati Thomæ.

Argum.3. Arguitur tertiò.Hæc essētia diuina est pater, Hæc etiam essentia est filius.ergo,Filius est pa- ter,vbi in syllogismo expositorio sequitur hæ- resis.

Respon. Respōdeo fm Okam,& Gabrielem in primo distinctio.quinta questio prima,dubio tertio,& doctores vbi supra negando consequentiam: quia est defectus, quòd medium nullibi singula rizatur, vt oportet completè quo ad omnia sua significata etiam mediata: cùm non æquiualeat huic,Omnis res,quæ est hęc essentia,est pater: & ita æqualēter arguitur ex puris particularib. Nunc autē ex secundo Priorum nō valet syllo-

gismus resolutorius, nisi sit reducibilis ad tertiã figuram, vel primam per propositionem vniuersalem, sic arguendo in Datisi, Omnis res, quæ est hæc essentia, est pater, & hæc essentia est filius, ergo Filius est pater. Vel sic in Darij. Omnis res quæ est hæc essentia, est pater, & filius est hæc essentia, ergo filius est pater. Sed tunc maior est falsa, vt patet de filio, qui est res, quæ est hæc essentia, non tamen est pater. Similiter respondetur ad hanc consequentiam. Hic Deus est pater, filius est hic Deus, ergo filius est pater. Nam arguitur ex puris particularibus, nisi dicatur, Omne qd est hic Deus est pater: sed tunc hęc maior est falsa, vt dictum est de hac, Omnis res, quę est hæc essentia, est pater.

Scotus autem in 1. dist. 2. q. 4. in responsione ad primum argumentũ principale aliter respondet dicens quod hæc consequentia, Hic Deus est pater, filius est hic Deus; ergo filius est pater, nõ valet quia committitur fallacia figuræ dictionis commutando quale quid in maiori in hoc aliquid in conclusione: Nam ly Deus licet non sit quale quid, scilicet vniuersale vt ly homo, cùm sit simpliciter singulare; quia tamen est indiuiduum deitatis communicabile pluribus, vt quo, & vt quod, cuiusmodi non est aliquod singulare in creaturis: ideò habet rationem qualis cuius, idest vniuersalis, vt deitas vel essentia: suppositũ autem diuinum habet rationem huius, idest singularis, quia simpliciter est incommunicabile. Ideò in conclusione vbi dicitur quòd pater est filius ratione essentiæ, quæ habet rationem qualis cuius, idest communis, committitur prædicta fallacia. Nunquam enim tenet talis syllogismus resolutorius, nisi medio existente incommunicabili saltem vt quod, quale in proposito non est: tenet enim per hoc quòd quæ vni, & eidem incommunicabili, vt quod sunt vnum incommunicabile vt quod, sic etiam erunt inter se. Similiter non valet hæc consequentia, Deus est trinus, & vnus, Christus autem verbum patris est Deus, ergo Christus aut verbum est trinus & vnus: Sed de illa maiore pro quo stat ly Deus videatur infra in responsione ad octauum argumentum.

Ad maiorem autem declarationem prædicto rum notentur tria. Primò quòd licet aliqui doctores teneant oppositum, tamen verius est, ꝙ sub ly hęc essentia potest demonstrari essentia, & etiã pater, & semper est vera hæc propositio, Hic pater non est filius, etiam si demõstretur essentia: quia non est nisi vnicus pater, & vnica essentia in diuinis, & hæc semper est falsa Hęc essentia non est filius, quidquid demõstretur: quia ly essentia est absolutum, & ly pater relatiuum nomen est. Ideò secundum Anselmum in diuinis omnia sunt vnũ, vbi non est relationis oppositio, idest omnia inuicem de seipsis verificãtur, præter relatiua: nam hæc relatiua etiam sint disparata vt pater & spiritus sanctus non verificantur de seipsis, vt dictum est.

Hæc autem consequentia est bona, Hæc res, quæ est essentia diuina, est pater, & hæc res, quę est essentia, est filius, ergo pater est filius, in vtraque præmissa demõstrando eandem personam; quia idem est ac si illa persona acciperetur pro medio: & tunc vtrobique demonstrãdo patrem illa minor esset falsa; & vtrobique demonstrando filium maior falsa esset, vt constat. Sicut etiã in creaturis benè valet, Hæc persona est pater, & hęc persona est filius, ergo filius est pater. Nã in terminis personalibus syllogismus tenet in diuinis, sicut in creaturis. Faciunt ad hoc ea, quæ infra in responsione ad octauum argumentum habentur.

Secundò not. quòd in syllogismo expositorio in diuinis, sicut in creaturis debent seruari oēs illæ quatuor conditiones essentiales syllogismi de medio communi. Prima quòd medium sit totale extremum in aliqua præmissarum. Ideò non valet hæc consequentia. Quidquid tu amas est virtus, quidquid tu odis est vitium. ergo vitium est virtus: quia medium, scilicet ly tu in neutra præmissarum est totale extremum. Secunda conditio est quòd medium sub ratione medij non intret conclusionem: potest tamen intrare sub ratione explicationis. Tertia conditio est quòd id, quod se tenet ex parte medij in maiori, concludatur cum maiori extremitate. Quarta conditio quòd extremitates sint totalia extrema in præmissis, & in conclusione.

Tertiò not. quòd oēs defectus debent ibi caueri, sicut in syllogismo expositorio in terminis creaturarum singularibus, aut communib. proportionabiliter, tàm defectus extrinseci, quàm intrinseci, puta æquiuocatio, variatio appellationis, & prædicationis, & suppositionis, & acceptionis vnicæ, & nõ vnicæ, & ne arguatur ex puris particularibus formaliter, aut æquiualenter etiã in diuinis. Ideò non valet consequẽtia, hæc essentia diuina est realiter pater, & hæc essentia est filius, ergo filius est realiter pater: qa non æquiualet vni de omni vel vniuersali, per quam omnis forma syllogistica regulanda est. Oportet enim, vt completè singularizetur ly hæc essentia, vti iam diximus, & tunc in terminis completè singularizatis arguendo non dicitur particularitas, neque quòd arguitur ex puris particularibus, sicut neque quando in terminis singularibus arguitur: aliàs autem sic, vt iam dictum est.

Quartò arguitur. Omnis pater generat, essentia diuina est pater, ergo essentia generat. Item, hic pater generat, & hic pater est essentia, ergo hæc essentia generat. Ecce quomodo conclusio hæretica sequitur in Darij, & expositoriè, & cõtra quartam regulam suprapositam. Argu. 3.

Respõdeo dupliciter. Primò secũdum OKam & Gabrielē in 1. dist. 5. q. 1. dubio. 3. ꝙ si ly pater in maiori incõplete distribuatur, aut singularizetur Respon.

zetur illa est vera: sed tunc consequentia nil valet,quia virtualiter arguitur ex puris particularibus : si aūt complete, consequentia est bona: sed maior illa falsa est , quia facit hunc sensum, Omnis res,quę est pater,vel hic pater,generat, est pater qui generat,quæ falsa est : nā filius est res,idest essentia,quæ est pater, non tamen generat,nec est pater qui generat , vt supra in responsione ad tertium argumentum dictum est.

Respon. 2. Secundo modo secundum B.Tho.& alios negantes distributionem completam in diuinis, vt supra in quarto notando habetur, & fin doctores ferè omnes resp.& melius,vt videtur,negando consequentiam, quia variatur appellatio ex parte ly generat. Nam in maiori ly generat appellat suum formale ad formale ly pater, cui soli conuenit:in cōclusione autem ad formale,vel ad significatum immediatum ly essentia , & illi vt formę denotatur falsò cōuenire:quia ex quo est verbum notionale significans actionē ad intra non nisi formaliter vere prædicatur de persona,cui illa actio conuenit , vt supra in quarta regula dictum est.Concederetur autem illa consequentia si concluderetur identicè sic expressè dicēdo.ergo essentia est pater, aut hic pater qui generat:aut sic.ergo pater qui est essentia generat: et si medium intret conclusionem non in ratione medij , sed ad declarationē appellationis. Et eodem defectu appellationis peccat hæc consequentia,Essentia non generat,pater est essentia, ergo pater non generat : vel, nulla essentia generat,pater est essentia.ergo,Pater non generat:vbi etiā in minori est prædicatio identica.in conclusione formalis:& ita prædicatio variatur.

Si dicatur ꝙ prædicatum nunquam appellat supra formale subiecti.Resp.id non semper est verum:sed quòd attendendus est communis modus intelligendi : vbi nunc hoc , nunc illo modo fit appellatio:Nam hæc propositio : Hic monachus est albus,sæpè accipitur loco huius,Hic est monachus albus.Item licet prędicatū non appellaret supra formale subiecti,idest essentiæ : saltem appellat supra proprium & immediatū significatum ipsius essentiæ in conclusione: & in maiori appellat supra formale , & immediatum significatum de ly pater quod est persona,& ita variatur appellatio, vt dictum est.

Si replicetur, Pater generat.ergo essentia generat,ab inferiori ad suum superius affirmatiuè arguendo.Nam essentia verificatur de omnibus suppositis:non autem pater,nec filius,nec spiritus sanctus.

Respondeo negando hanc consequentiam : Nā essentia non est terminus superior ad ly pater filius & spiritus sanctus , quia rem singularissimam tantum primariò, & immediatè significat, sicut ly pater : Nam propriè id dicitur superius quod habet plura supposita essentialiter distincta : vel quod supponit pro omnibus , pro quibus inferius , & cum hoc pro aliquo essentialiter ab illis distincto : vel quod pro pluribus significatis immediatis supponit,quàm inferius.

Alio etiam modo resp.quòd non valet consequentia ab inferiori ad suum superius respectu prædicati,quod non prædicatur,nisi de illis, qbus conuenit immediatè:sicut nō sequitur,Hęc essentia contrahit.ergo natura contrahit,ꝑm ponentes differentias contrahentes suum genus, vel speciem,& eas suæ naturæ identificari.

Alio etiam modo resp. quòd non valet consequentia etiam ab inferiori ad suum superius, quando variatur appellatio, vt in proposito fit, & proximè dictum est.

Argum. 5 Arguitur quintò. Essentia diuina est pater q generat,& est filius qui generatur, vt habetur, expresse in c.dānamus.de sum.trin.& fide cath. ergo est pater generans,& filius genitus.&ergo essentia est generans & generata: Nam hęc conuertūtur exponibiliter,vel resolutoriè,quod tñ hæreticū & contra 4.regulam suprapositam est.

Respon. 1. Resp.dupliciter. Primò concesso antecedente primæ consequentiæ,de quo nullum dubiū est: negatur illa prima consequentia , vt ait Okam, & Gabriel in 1.dist.5.q.1. si ly generās capiatur adiectiue:quia debet resolui in has tres propositiones,Essentia est pater,& pater est generās, & Essentia est generans,quarū hæc vltima simpliciter falsa est. Conceditur autem illa prima consequentia si ly generans capiatur substantiuè:quia facit hunc sensum, essentia est pater, & ille est generans vel generat, vel essentia est pater qui generat , & filius qui generatur . Et ad hunc sensum illam concedit glo. in d.c. damnamus : Et tunc secunda consequentia non valet, quia variatur appellatio,vti superius in responsione ad quartum argumentum dictum est.

Respon. 2. Secundo modo resp. secundum Scotum in 1. dist.5.q.1. & Gregorium Ariminen. ibidem , & doctores communiter,& B.Tho.1.par.q.39.art. 5. & 6. concedendo simpliciter primam consequentiā,modò ly pater generans teneatur substantiuè,modò adiectiuè, nam idem est pater generans,& pater qui generat: Et similiter conceditur quòd essentia est persona generans,& genita:& quòd essentia est res, idest persona generans , vel quæ generat , & est filius qui genitus est:quia ibi est prædicatio identica expressa, vbi ly generans, & genita determinatur per suum substantiuum adiunctum , quando dicitur ꝙ essentia est res,vel persona,aut pater,aut filius generans,aut genitus. Ideò nullum periculum ibi est : nec oportet eam propositionem resoluere in illas tres,vt in prima responsione præcedente dicebatur.Secunda autem consequentia ab omnibus negatur,quia variatur appellatio vt dictū est,& supra in quarta regula satis habetur.

Item liberè conceditur ꝙ essentia est res generans,si res capiatur pro ꝑsona,quæ est pater generans.

nerans. Item conceditur quòd est res non generans, sed genita, idest filius: Neque hæc prædicata res generans res, non generans sunt contradictoria: sicut nec istæ propositiones Persona generans non generans: sed subcontraria sunt. Contradictoria autem sunt hæc, Res generans, nulla res generans: persona generans, vel generat, & nulla persona generans vel generat. Istæ autem benè sunt contradictoriæ, Essentia generat, essentia non generat: quia æquiualet huic vniuersali negatiuæ, Nulla essentia generat, vel generans est, vt ex septima regula suprapositā constat.

Replica. Si contra hæc replicetur, Generans est essentia, ergo, essentia est generans.

Respon. Respondeo aliqui concedunt cõsequentiam si generans in conclusione teneatur substãtiuè pro patre, sicut in antecedente, sed vt supra diximus, quia à parte prædicati ex vsu sanctorũ semper tenetur adiectiuè: ideò simpliciter negatur ab omnibus, & condemnatur in dicto capitulo damnamus, nisi expressè substantiuetur, & ita simpliciter negatur consequentia, & conceditur antecedens, vbi de rigore subiectum generãs tenetur substantiuè pro genitore vel patre. Denique in hac consequentia variatur appellatio, & arguitur à prædicatione identica ad formalem, sicut in præcedentibus argumentis dictum est. Sed debet concludi. ergo essentia est res, idest persona generans.

Item defectus est in hac consequentia. Communicabile, idest essentia cõmunicabilis est pater, ergo pater est cõmunicabilis, sed debet concludi. ergo pater est res vel essentia communicabilis, vel ergo pater est communicabile substantiuè tentum, quod idem est.

Si adhuc replicetur. Hæc essentia est communicabilis, & hæc essentia est pater, ergo pater est communicabilis, non valet. Tùm quia medium ly essentia non complete singularizatur pro omnibus suis significatis etiam mediatis: etsi singularizetur completè, illa maior est falsa, quia facit hunc sensum, Omnis res, quæ est hæc essentia, est communicabilis, nam pater est res, quæ est hæc essentia, & non est communicabilis, vt superius in responsione ad tertiũ argumentum dictum est. Tùm etiam hæc consequentia nõ valet, quia variatur appellatio prædicati communicabilis, vti superius diximus de illa secũda consequentia, Pater est generans, & pater est essentia, ergo essentia est generans. Sed debet sic arguendo concludi. Hæc essentia est communicabilis, & hęc essentia est pater, ergo pater est res, quæ est hæc essentia communicabilis: vel ergo pater est res communicabilis, vel est communicabile, vt substantiuè teneatur, & tunc totũ conceditur, vt liquet ex dictis.

Arg. 6. Arguitur sextò. Hæc essentia est pater. ergo hæc essentia est pater filij. ergo habet filium.

Respon. Respondeo secundum Scotum, & Gabrielem in 1. dist. 5. quæst. 1. dubio. 4. Et Grego. Arim. & alios distinguendo consequẽs primæ consequẽtiæ. Nam si pater filij, capiatur adiectiuè, negatur illa consequentia: quia tunc accipitur pro illa proprietate, quæ est generare, quę formaliter tantum prædicatur: & æquiualet essentia est pater filij, idest essentia genuit filium, vel est generans filium, quæ hæretica est: & ibi arguitur à prędicatione identica ad formalem, & virtualiter variatur appellatio, vel fit æquiuocatio. Conceditur autem illa consequentia, si pater filij capiatur substantiuè pro persona, quæ habet, vel genuit filium, vel pro persona, & illa habet vel genuit filium.

Si replicetur, Essentia est pater filij substantiuè, ergo genuit filium: vel ergo habet filium, quia hoc est patrem filij: & ex consequẽti filius est filius essentiæ.

Respondeo negando consequentiam: quia esse patrem filij substantiuè non est nisi esse personam, quæ genuit, vel habet filium: & filium esse filium personæ est esse personam genitam à persona, quæ illum genuit.

Si replicetur ꝙ capiendo patrem filij adiectiuè adhuc est verum quòd essentia est pater filij. Nam benè sequitur per conuersionem, Pater filij est essentia. ergo essẽtia est pater filij, vtrobique adiectiuè capiendo pater filij.

Respondeo negando cõsequẽtiam: nam in antecedẽte, quod simpliciter est verum, non potest accipi adiectiuè pater filij. quia ibi est suppositum verbi, & ita oportet habere significatũ substantiuum: nam adiectiuum adiectiuè tẽtum non potest reddere suppositum verbo. Et ita ibi non potest accipi tãtum pro formali, sed pro materiali simul idẽticè, idest pro persona patris. Secus à parte prædicati: quia ibi significat solũ inhærentiam, aut coniunctionem sui significati formalis cum subiecto: & denotat suum formale adiacere significato subiecti, vt Hic homo est albus valet, hic homo est habens albedinem. Sic essentia est pater filij, adiectiuè valet, essentia habet filium, vel est essentia habẽs filium, quod falsum est: nam habere filium importat generare filium.

Argum. 7. Arguitur septimò Deus generat Deũ secundum fidem in Symbolo Deum de Deo: & quia persona diuina, scilicet pater Deus generat filium, qui Deus est: ergo Deus generat alium Deum, vel alium à Deo, Si alium Deum: iam sunt duo, vel plures dij. Si alium à Deo: iã filius, vel Deus genitus non est Deus, vt patet per exponentes de ly alius à Deo: & ita Deus non generat Deum, quod est contra fidem, & contra sextam regulam supra positam.

Respon. Resp. secundum Scotum, Okam, & Gabriel. in 1. dist. 4. q. 1. & doctores cõiter negando cõsequẽtiam: quia variatur suppositio, vel appellatio.

latio. Nam in antecedēte significatur distinctio tm̄ personarum, in consequēte aūt ēt distinctio in deitate; quia ly alius coniunctum termino essentiali, qualis est ly Deus, ēt in concreto, denotat alietatem non solum personæ, sed etiam essentiæ, vt ex quinta regula suprapolita constat.

Replica. Si replicetur vt in eadem distinct. arguit magister, q̄ si Deus generat Deū: ergo vel se Deū, vel alium Deum, quia non est dare medium.

Respon. Respon. negando consequentiam pro vtraq; parte consequentis, propter rationem prædictā quia, scilicet variatur appellatio. Nam & benè datur medium q̄ scilicet generat alium à se in persona, non in essentia: & etiam absolutè, q̄ ergo generat alium, scilicet filium, qui etiam est Deus, & eiusdem essentiæ, alius autem in persona. Potest etiam cōcedi q̄ pater genuit alterum se, vt ait magister ex Augustino ad Maximum, ad hunc sensum, quē ipse & doctores cōiter ibidem explicant, q̄ scilicet Pater genuit non quidem alterum Deum, sed alteram personā à se, & de se, idest de sua substantia, vel sibi consubstantialem: vel alterum se, idest alteram personam, quæ est hoc idest eadem essentia vel Deus, quod ipse pater est. Neque sequitur, Pater genuit se vel alterum: ergo se Deum vel alterum Deum: quia vt dictum est, variatur appellatio. Neque semper valet consequētia ab aliquibus propositionibus ad easdem vtrobiq; eodem addito. Nam non valet homo est rationalis vel irrationalis: ergo homo in quantum albus vel coloratus est rationalis, vel irrationalis. Neque ista homo est albus vel niger: ergo homo in quantum rationalis est albus, vel niger. Neque ista, Christus vt homo est aliquod: ergo Christus vt homo est creator, vel creatura. Vide Gabrielem vbi supra & in 3. dist. 6. q. 2. dubio. 3. & doctores ibidem.

Argum. 8. Arguitur octauò. Deus generat Deum, Deus non generat Deum, sunt subcontrariæ: ergo possunt simul esse veræ, sicut istæ, Persona generat, persona non generat: quę de diuisis personis patris & filij verificantur.

Respon. 1. Respon. dupliciter. Primò secundum Okam, Gregorium, Durandum, & Gabrielem in 1. di. 4. q. 1. q̄ in rigore ita est: sed illa negatiua Deus non generat non conceditur à doctoribus, & secundum vsum sanctorum ęquiualet huic vniuersali, nullus Deus generat, idq; propter causas supra dictas in 7. regula, ibi videatur.

Respon. 2. Secundo modo respon. s̄m B. Thom. 1. par. q. 39. art. 4. & q. 36. art. vltimo & ibi Caieta. q̄ istæ propositiones non sunt subcontrariæ, sed contradictoriæ etiam in rigore, sicut istę, Petrus aut hic homo generat, & Petrus aut hic homo non generat, quia vtrobique ly Deus stat pro solo Deo patre, vt supra in sexta & septima regula habetur: secus de istis. Persona generat, persona non generat, quæ sunt subcōtrariæ. Et ratio est, quia est differētia inter hoc nomē Deus, & hoc nomen homo in creaturis. Nam cum ly homo significet naturam, quæ seclusa operatione intellectus non est à parte rei vna in pluribus suppositis, sed alia & alia s̄m pluralitatem suppositorum: & cùm in creaturis natura sit ipsa essentia; habens autem naturam sit suppositum, quo & in quo natura suam habet subsistentiā, nam non nisi in supposito subsistit vel existit, indè fit vt ex modo suæ significationis homo in cōcreto supponat immediatè pro supposito hoc vel illo indeterminatè, vt homo disputat: nisi ratione prædicati abstrahatur ab hoc vel ab alio vt dicendo homo est species. At verò ly Deus, quia significat naturam deitatis, quæ re aliter eadem vnica est in pluribus suppositis: & cùm ex se ipsa subsistat (neque enim mendicat suam subsistentiam vel existentiam à suppositis pp infinitatem suæ perfectionis, quāuis subsistat vel existat in illis) quibus potius pp suam infinitatem subsistentiam tribuit vel existentiam, indè fit è contrario vt ratione suæ significationis q̄ Deus in concreto supponat primariò pro habēte deitatē, vel pro indiuiduo deitatis in cōi quasi confuse & indeterminatè quoad supposita, idest supponit pro Deo vt abstrahit ab hac vel illa persona: nisi ratione p̄dicati distrahatur ad supponendū pro supposito aliquo singulari, vt q̄n dr̄ Deus est pater, est filius, aut Spiritus sanctus. Et ita hic Deus est concretū singulare, vel indiuiduum deitatis, quod est cōe omnibus personis indistinctè vel indeterminatè: & quia est idem cuilibet supposito & concretè significatur, ideò pōt stare & supponere pro omnibus & singulis personis. Itaq; in creaturis duo tm̄ inueniūtur, .s. natura puta humanitas, & suppositū puta Petrus, quem, hic homo in concreto significat. In diuinis aūt tria cōsideramus, videlicet naturam vel essentiā, & concretū singulare deitatis, qd̄ est hic Deus, & supposita diuina, .s. pater filius & Spiritus sanctus. Et ly Deus primariò supponit pro illo singulari deitatis cōi omnibus personis, vel pro illo habente deitatem abstrahendo à singularibus personis, quod est cōe omnibus personis, deinde supponit pro ipsis personis. Et de illo indiuiduo vel singulari deitatis verificatur id Exo. 15. Deus meus glorificabo eum: Et ad Timoth. 1. Soli Deo honor & gloria: Et Gen. 1. In principio creauit Deus cęlum & terram: de quo etiam nos cum sacra scriptura cōiter dicimus q̄ Deus est creator, Deus est vnus & trinus &c. Hæc Caietanus secundum Thomam vbi supra. Et apertè consonat Scotus in 1. di. 4. q. 2. & dist. 2. q. 4. Vnde s̄m B. Tho. non valet hæc cōsequentia, Deus supponit primariò pro habente deitatem, ergo pro persona: quamuis necessariò sit persona, & de illa verificatur, & secūdariò pro illa supponat: licet in hoc Okam, & Gabriel, & alij doctores ponentes distributionē cōpletam tollen-

tollentesq́; prædictum indiuiduũ, vel singulare concretum deitatis aliter dicant, vti superius in quarto notabili dictum est. In his aũt propositionibus, Deus nõ generat, ly Deus trahitur ad supponendum pro parte tñ ratione prædicati notionalis: sicut in hac Deus est genitus trahitur ad supponendum pro filio vti superius proximè responsum est: vel si dicatur ꝙ in negatiua ly Deus nõ supponit pro aliqua persona singulari; sed pro Deo, qui est singulare cõcretũ deitatis, cõe omnibus tribus personis, vt dr̃ de omnibus ipsis, iam ergo illa negatiua æquiualet huic, nullus Deus generat: sicut idem est dicere, Petrus non generat & nullus Petrus generat: aut hic homo nõ generat, & nullus hic homo generat: quibus nihil refert præponere, aut postponere negationem. Et idem est de istis, Deus est pater, Deus non est pater, Deus creat, Deus nõ creat: nã sunt contradictoriæ: quò fit vt sicut hæc est falsa, hæc essentia non est pater, quicquid demõstretur: ita hæc est falsa, Deus non est pater, vel hic Deus non est pater, quicquid etiam si filius demonstretur, vti etiam superius in respõsione ad tertium argumentum habetur. Non tamẽ est idem iudicium de hoc nomine persona: quia ex sui significatione supponit pro singulis personis immediatè & determinatè, idest pro hac & pro illa &c. Ideò istæ non contradicũt, sed subcõtrariantur, Persona generat; persona nõ generat. Et in his Caietanus vbi supra & Hieronymus Perez in 1. par. q. 39. art. 4. satis consonant.

Argum. 9. Arguitur nonò Si ista cõceditur, Deus est trinus & vnus, quæro pro quo supponit ly Deus? nam vr̃ ꝙ pro nullo, & ꝙ sit falsa propositio. Nã de nullo supposito sub ly Deus verificatur prædicatũ. Nam demonstrando patrẽ falsum est dicere ꝙ est trinus & vnus, & similiter de filio, & de Spiritu sancto: ergo sicut si de nullo supposito sub ly homo esset verum ꝙ curris, esset falsa hæc propositio homo currit, ità in proposito, aut demonstretur quis, Deus in concreto est trinus & vnus.

Respon. 1. Respon. dupliciter. Primò ſm Gabrielem in 1. di. 4. q. 2. & alios nominales ꝙ non admittitur ascensus vel descensus sub ly Deus: quia æquiualet termino singulari aut singularizato hic Deus ex quo nõ est nisi vnicus Deus: & si fieret descensus denotarentur plures alij. Nam ascensus & descensus non fit sub termino etiam habente plura supposita, si non verificatur de istis numero plurali dicendo, & isti sunt plures, aut omnes homines, vel Dij. Nunc autem ly Deus, licet habeat plura supposita, non tamen verificatur de eis in numero plurali dicendo, & isti sunt omnes, vel plures Dij.

Respon. 2. Secundo modo ſm eosdem doctores respon. ꝙ et si admittatur ascensus & descensus sub ly Deus demonstrando eius supposita, idest non solũ personas, sed omnia sua significata, pro quibus supponit, vel verificatur, tunc dico ꝙ debet demonstrari non quidẽ aliqua persona, sed tota trinitas, vel potius ipsa essentia diuina: & de illa verum est dicere ꝙ est Deus, & ꝙ est trinus & vnus identice: quia cum tota trinitate identificatur. Neque ex hoc sequitur quaternitas, ex quo essentia, vel hic Deus non distinguitur realiter à personis. Et cum hac responsione consonat B. Tho. 1. par. q. 39. art. 6.

Respon. 3. Tertio modo respõdeo ſm ipsum B. Tho. ibidem art. 4. & Caietanum, & Scotum in 1. di. 4. q. 2. & di. 2. tenendo ꝙ Deus immediatè supponit pro indiuiduo deitatis, quod est hic Deus in concreto, quod & est cõe omnibus personis, vti superius in responsione ad octauum argumentum dictum est: iam constat ꝙ illum nõ aliquam, nec aliquas, nec omnes personas simul demonstrando sub ly Deus, verum est dicere ꝙ in concreto Deus trinus & vnus est.

Argu. 10. Arguitur decimò. Filius differt à patre, & filius est essentia diuina: ergo essentia diuina differt à patre. Ecce quomodo expositoriè sequitur hæresis: Nam tertia exponens est hæresis, videlicet essentia non est pater, quia æquiualet huic, nulla essentia est pater, vt patet ex supra dictis in septima regula.

Respon. Respon. negando consequentiã, quia virtualiter arguitur à non distributo ad distributũ ex parte ly essentia: nam in minori nõ distribuitur, & in conclusione sic: quia æquiualet huic, nulla essentia est pater. Item fit variatio appellationis in ly differt: quia cùm in rigore teneatur adiectiuè in maiori, & in conclusione in maiori appellat suũ formale ad personã patris, in conclusione verò ad essentiã. Sed debet sic cõ luli expressè 1 ergo essentia est res, i. psona, quæ differt, vel quæ est differẽs à patre, vbi expresse seruatur eadẽ appellatio, & tũc nullũ sequitur inconueniẽs, vti superius in quinta regula & in responsione ad tertiũ, quartũ, & quintum argũm dictum est.

Similiter hæc est falsa, Deus distinguitur à filio, vt ait Caietanus 1. par. q. 39. art. 4. tũ quia tertia exponens, scilicet Deus non est filius, est falsa, quia vt supra in septima regula habetur, æquiualet huic nullus Deus est filius: tũm etiam quia sua conuertens, scilicet filius nõ est Deus, est falsa, quamuis Hieronymus Perez in 1. par. q. 39 art. 4 teneat oppositum.

Similiter hæc est simpliciter falsa, Pater est nõ pater, neque põt habere aliquem bonũ sensum verũ: sicut nec ista, Pater est filius, quia illa æquiualet in cõsequendo huic, Pater nõ est pater: sicut homo est nõ lapis: ergo homo nõ est lapis, ab affirmatiua ad negatiuã ꝑ ficato variato penes finitũ & infinitũ. Et hęc, Pater non est pater, equiualet in consequẽdo huic, Nullus pater est pater, vt ex dictis supra in septima regula cõstat. Sed hæc benè est vera, Filius nõ est pater, & filius est nõ pater: quæ ęquiualet in cõsequẽdo

Sed

Sed dubitatur an ista sit vera, Essentia est nõ Pater. Respõdeo φ simpliciter neganda est: quia in consequendo æquiualet huic, Nulla essentia est pater, vt pater ex dictis. Si rñ distinguatur, potest concedi ad hunc sensum illum explicando, & non aliter, f essentia est res, quæ est non pater, vt ly res ster personaliter ꝓ filio, vel Spiritu sancto. Nam essentia est filius, aut Spiritus sanctus, qui est non pater, aut qui non est pater. Et ista est simpliciter vera, Essentia est res, quæ est non pater, ad prædictum sensum, vt supra secundum B. Tho. in responsione ad quintum argumentum dictum est.

Et si tunc arguatur, Essentia est nõ pater, ad prædictum sensum, idest est res puta filius, qui est non pater: ergo essentia non est pater, ab affirmatiua ad negatiuā prædicato variato penes finitum & infinitū, vt Homo est non lapis: ergo homo non est lapis. Respon. negãdo consequentiam, nec est simile de ly Homo est nõ lapis &c. tũm quia non pater in antecedente nõ omninò infinitat, sed æquiualet huic, Essentia est filius, ad quem sensum, & non ad aliũ cõceditur: tũm ẽ, quia virtualiter arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essentia, quæ in antecedẽte non distribuitur, in consequente aũt sic: nam ibi æquiualet huic, Nulla essentia est pater, vt proximè dictũ est. Ideò ẽt non valet, Essentia est non pater, idest res puta filius, qui est nõ pater, & Pater est essentia: ergo Pater nõ est pater. Sicut non valeret si loco de ly non pater ponitur filius, vt dictũ est. Hæc aũt propositio rñ Pater est pater, est vera, vti per eius exponẽtes liquet.

QVAESTIO LIII.

Vtrum pro hoc statu, vbi intellectus est materiæ immersus, prius homo cognoscat minus aut magis vniuersalia, vel singularia; vel prius confusè, q̃ distinctè; Videlicet an prius cognoscat hanc rem puta Petrũ, vel Brunellum, quàm φ sit homo, vel equus: & prius quòd hęc res sit homo, vel equus, quàm quòd sit animal, corpus, ens: an è conuerso.

Respon. RESPON. per tria notabilia, & quatuor propositiones, & vnum dubium.

Nu. 1. Notabile primum est. Quòd stat confusè, stat ẽt distinctè aliquid cognoscere. Confusè cognoscere aliquid, puta Petrũ, est cognoscere totum nõ cognoscẽdo oẽs suas partes physicas, & metaphysicas seorsum per se: neque resoluendo illud in suas partes, vel in sua principia. Distinctè autem cognoscere est cognoscere totũ simul & suas partes seorsum per se: vel resoluendo illud in suas partes, vel in sua principia, sicut qñ perfectè scitur cõclusio per resolutionẽ in sua principia, siue in suas præmissas, ex quibus ipsa deducit. Et similiter in p̃senti qõne accipit cognitio, vel notitia confusa & distincta alicuius rei.

Nota secundò φ totum & confusum est duplex: alterum incontinendo, alterũ in repræsentando. Totum, vel confusum in continendo dr id, quod in se cõtinet, vel includit plures partes physicas, vel essentiales, vt materiã & formam; vel integrales vt sunt partes quantitatiuæ, puta manus, & pedes, & caput, & cor animalis; vel metaphysicas vt homo continet realitates, ex qbus methaphysicè constat, puta animalitatẽ, corporeitatẽ, substantialitatem, vel vt sunt genus, & differentia, vt animalitas, & rationalitas. Nu. 2.

Totum, vel confusum in repræsentãdo dr termĩnus cõis, qui plura significat, aut de pluribus dr, vel prædicatur, vt sunt termini generici & vniuersales, vt ens, substãtia, corpus, animal: vel ẽt termini specifici, vt homo, qui oẽs dicuntur totum vniuersale, quanuis Scotus terminos specificos vocet singularia, quia sunt minus vniuersales, q̃ generici. Et isti termini, generici, sicut & ipsa genera per eos significata ab antiquis dicuntur totum in modo, aut quodammodo, & ab alijs totũ potẽtiale, quia in potẽtia, non in actu cõtinet in se suas species, & tãquam suas partes in repræsentãdo superius cõtinet sua inferiora.

Ex quibus patet φ species, vt homo, est totũ & magis confusum physicũ, & metaphysicum in continendo plures partes physicas, & metaphysicas, q̃ sua genera superiora, puta quàm animal, corpus, substantia, ens; sed quodlibet horũ generum est totum, magisq; confusum in significando, quia plura significat, q̃ terminus specificus homo. Et idem dicendum est de quolibet superiori respectu sui inferioris, φ scilicet inferius est magis totum, magisq; confusum in continendo, sed minus totum, minusq; confusum, sicut est minus vniuersale in significando, quàm suum superius. Et ex hac distinctione, & declaratione pendet intelligentia huius quæstionis, & opinionum conciliatio, quæ variæ, & sibi inuicem aduersæ videntur.

Nota tertiò φ hic est præsupponendũ vt notum, & ab omnibus concessum, φ res singularis per notitiã apprehensiuam ab intellectu, sicut à sensu prius cognoscitur, quã vniuersale, quia illud est notius sensibus, à quibus pendet intellectus incognoscendo pro hoc statu: modò intellectus illud cognoscat directè s̃m doctores communiter; modò indirectè, & per reflexionẽ s̃m B. Tho. 1. par. q. 85. 86. vt de hoc latius agit Gabriel in 1. dist. 3. q. 6. & Soto q. 2. super 1. Physi. sed opposito modo fit per notitiam intellectus iudicatiuam, vt inferius declarabitur. Nu. 3.

Similiter præsupponitur s̃m omnes φ cognitione iudicatiua distincta, & resolutiua prius cognoscuntur partes & principia, quàm totum, & quàm ipsa conclusio: e conuerso autẽ fit cognitione confusa iudicatiua intellectiua, vti hoc ẽt infra magis dilucidabitur.

Sed tota difficultas est, Vtrũ prior sit notitia iudica-

iudicatiua intellectiua distincta, quàm confusa eiusdem rei:& Vtrum inter tota vel vniuersalia prius confusè cognoscatur id,φ est magis totū, & vniuersale in significando,quàm è conuerso, puta Vtrum prius per intellectum iudicemus, φ hæc res,quā video,est animal, aut ens, quàm φ est homo &c. vel è conuerso. Nam in hoc est varietas opinionum: sed per quatuor propositiones subsequentes ad id respondetur.

Propos. 1. Propositio prima. Ordo confusè cognoscendi in intellectu tàm apprehendendo, q̃ iudicando pro isto statu præcedit ordinem distinctè cognoscendi: ita videlicet φ notitia intellectus cōfusa præcedit distinctam, aut minus confusam eiusdem totius, & notitia totius præcedit notitiam partium eius in continendo,& in repræsentādo proportionabiliter. Exempli gratia. Confusa notitia huius hominis, qui est totū in continendo, quia videlicet continet plures partes physicas, aut metaphysicas, est prior, q̃ notitia distincta illarum partiū,ex quibus ille homo componitur. Nam prius cognosco φ hic,quem video,est homo,q̃ φ constat ex anima & corpore, vel ex animalitate substantialitate. Similiter confusa notitia iudicatiua totius in significādo, idest notitia magis vniuersalis est prior,q̃ distincta in significando, idest q̃ minus vniuersalis, idest q̃ notitia suorum inferiorum,aut particularium: ita φ audita voce confusa prius iudicamus φ est ens, q̃ φ sit animal, & q̃ φ sit homo: Et visa re à longe prius iudicamus, vel per intellectum cognoscimus,& certi sumus φ est ens, deindè φ est substantia,vel corpus, deinde φ est animal, deinde φ est homo, & tandem φ est Petrus, vel Martinus: quāuis notitia hominis, vel Petri sit magis confusa in continēdo,q̃ notitia animalis substantiæ &c. Et ita ad distinctius iudicandum quid sit aliqua res incipimus a notitia magis confusa,vel superiori, & magis vniuersali, & ita procedimus per prædicata magis vniuersalia tanquam à notioribus. Sed qñ propè sine vllo impedimēto clarè vř homo, tunc sine temporis interuallo distinctius cognoscimus & iudicamus φ est homo,vel Petrus, q̃ φ est animal,aut corpus,substātia,vel ens,vt ait Scotus:& ita tūc cognitione perfecta, siue distincta prius cognoscitur per intellectum pars,quàm totum in significādo, idest prius sub conceptu inferioris,aut minus vniuersalis φ est Petrus,aut homo, quàm sub conceptu superioris, aut magis vniuersalis quòd est animal, corpus,aut ens.

Ratio horum omnium est,quia omnis notitia confusa, qua videlicet confuse iudicando cognoscimus quid sit aliqua res, quāuis sit certior, est tñ imperfectior, q̃ distincta, & q̃ minus confusa eiusdem rei,vel obiecti: ita φ perfectius cognoscimus distinctè,q̃ confusè, quamuis certius iudicemus confusè φ hæc res est ens, q̃ animal, & quòd est animal,q̃ homo. Et similiter de notitia confusa in continēdo dicimus φ imperfectior notitia est, qua confusè iudicamus de hoc homine,quem videmus,φ est hic homo aut Sortes, q̃ distincta in continendo qua iudicamus φ cōstat ex suis partibus videlicet ex anima & corpore, vel ex animalitate,& rationalitate, & corporeitate,& substantialitate, vt superius dictum est: ergo notitia confusa est prior, q̃ distincta eiusdē rei ordine generationis: & magis confusa prior, q̃ minus confusa est. Ita φ incipiens cognoscerē rem visam à longe prius iudicat esse corpus, deinde animal, deinde hominem, & tandem Petrum: quamuis specifica notitia hominis sit magis confusa in repræsentando. Probatur consequētia: quia ordine generationis natura incipit, & procedit ab imperfectioribus ad perfectiora, & de potentia ad actum, pro statu isto semper loquimur, vt habetur. 2. de generatione ca. 3. vbi Arist. ait φ homo dū generatur prius viuit vita plantæ vegetatiua quando est embrio, deinde sensitiua animalis, deinde vita rationali hominis: Ita etiam de potentia ad actum, idest de speciebus ad notitiā rei producendam procedit intellectus ab imperfectiori ad perfectius, vt dictum est. Inde fit φ totum & confusius & vniuersalius est nobis notius, atque communius, q̃ suæ partes, & quàm minus vniuersale, ideò 1. physic. Arist. docet ab illis notioribus esse incipiendum ad habendum postea distinctam, perfectamq; notitiam rei. Consonat. B. Tho. 1. par. q. 85. art. 3. q. 86. art. 1. & ibi Caietanus.

Ex supradictis patet concordia Scoti cum B. Thoma. Nam Scotus dicēs φ prius cognoscitur species, q̃ genus,& q̃ alia superiora, loquitur de cognitione confusa totius in continendo: Sed B. Tho. dicens quòd prius cognoscitur genus superius, idest res sub ratione entis, aut φ est ens, deinde φ est substantia, vel accidens, deinde φ est corpus, deinde quòd est animal, deinde φ est homo, aut sub ratione speciei, loquitur aliquando de cognitione distincta totius in continendo: aliquando etiā vocat illam confusam non in continendo, sed in repræsentando. Et vterq; doctor suo modo ad suum intentum vtiq; verum dicit: sed æquiuocatio, variaq; verborum acceptio est causa deceptionis in aliquibus, & apparentis varietatis opinionum, quas refert etiam Soto vbi supra.

Propositio secunda. Notitia totius est perfectior, q̃ notitia tñ partium eius in eodē genere vel ordine cognoscendi: Ita videlicet φ notitia distincta huius totius puta Petri, vel huius hominis in continēdo est perfectior, q̃ distincta notitia tñ partium eius: & notitia cōfusa eiusdem hominis est perfectior, q̃ confusa tantum partium ipsius. Quod probatur: quia illa dist incta aut confusa totius includit notitiam distinctam, aut confusam partium eius: ergo continet maiorem perfectionem ex parte obiecti: & vltra hoc Propos. 2.

manet

manet idem modus cognoſcendi ex parte notitiæ vtrobiq; diſtinctæ aut confuſæ cognoſcendo totum & partes, vt ſupponitur.

Similiter notitia diſtincta totius in repræſentando, id eſt notitia vniuerſalior cõtinet notitiã diſtinctam partiũ eius, id eſt inferiorũ in ſignificando: qui enim diſtinctè cognoſcit omnia ſignificata entis, aut animalis, diſtinctè & cognoſcit omnia ſua ſignificata inferiora ſub ente, aut animali contenta: & non è conuerſo. Confuſa etiam notitia illius totius, id eſt vniuerſalior continet & cõfuſam notitiam partium tñ eius, id eſt ſuorum inferiorũ in ſignificando. Sed vt ſupra propoſitione prima dictũ eſt ſemper notitia diſtincta eſt perfectior, quàm confuſa eiuſdem rei.

Ideo vt ſupra diximus ad habẽdam notitiam diſtinctam totius rei ſemper incipimus à cognitione confuſa totius in ſignificando, & per terminos, & notitias magis cões, & notiores in ſignificando, ſed qñ incipimus iam diſtinctè cognoſcere reſoluendo, & perfectè ſcire, tunc à diſtincta notitia partium & principiorum incipimus ad habendam notitiam diſtinctam, atque perfectam totius rei, & partium eius ſimul.

Propoſ. 3. Propoſitio tertia. Prius cognoſcimus in hoc ſtatu confusè cõnotatiuè, q̃ abſolutè. Ratio eſt, quia notitia intellectiua pro hoc ſtatu pendet à ſenſu, hic aũt cognoſcit ſolum accidentia ſingularia: ergo. Probatur conſequẽtia: quia accidentia vt pote notiora ſenſui, inhærẽtiaq; toti compoſito cõferunt ad cognoſcendũ quod quid eſt, id eſt ſubſtantiam abſolutè, vel ipſum cõpoſitum ſubſtantiale cui inſunt, ex quo non niſi per accidentia incipit ſubſtãtia pro hoc ſtatu cognoſci, quod & patet experientia. Nam puer prius cognoſcit accidentia huius hominis, quẽ videt, & illius & alterius, videlicet figurã colorem &c. & inde cognoſcit hoc ens album, & ſic vel ſic figuratũ: & poſtea qñ per intellectum incipit diſcernere, abſtrahit ab his & illis ſingularibus accidẽtibus & ſubiectis eorũ, & format conceptũ cõiorem illorum omniũ, quæ in illis accidentibus cõueniunt: quẽ vocant. a. vel. b. pater, mamma, vt appellare docet, deinde format conceptũ cõem omnium conuenientium cum tali vel tali re ſingulari connotatiuè vel abſolutè, quæ ſe prius offert ſenſui, vel ad quã prius aduertit: & ſic abſtrahendo ab illis ſingularibus format conceptũ cõem connotatiuum vel abſolutum plus aut minus cõem vt res illi ſe offert, & ipſe aduertit. Et hoc eſt verum naturaliter & regulariter. Nam homo iam ſciens diſcernere, & ratione vtẽs põt ad libitum apprehendendo & iudicando per intellectum formare prius conceptum magis aut minus cõem connotatiuum vel abſolutũ abſtractum à ſingulatibus ſibi oblatis, vel ad quæ magis aduertit, & quõ homo ipſe abſtrahere & conſiderare voluerit, quia voluntas poteſt imperare intellectui quoad hoc. Et in hac propoſitione tertia conſonant Okam, & Gabriel vbi ſupra, & communiter nominales, & B. Thom. 1. par. q. 85. art. 3. q. 86. art. 1. & ibi Caietanus.

Quòd ſi contra hanc tertiam propoſitionem arguatur q notitia totius albi præſupponit notitias partium, & per conſequens abſolutas ſubiecti, & albedinis.

Reſpon. id ſolum eſſe verum in cognitione diſtincta, nõ autem in confuſa totius, nec in ordine cognoſcendi, quod eſt prius, quàm diſtinctè cognoſcere, licet non ſit perfectius vt ſupra diximus. & ita omnia conſonant. Et hæc opinio nominalium, quæ conſonat cũ præfata prima propoſitione, poteſt optimè conciliari cum B. Tho. & Scoto excludendo compoſitionem metaphyſicam ipſorum realizantium.

Propoſitio quarta. Intellectus ſeparatus à materia, & ſine impedimento prius, perfectius, & diſtinctè & abſolutè cognoſcit magis vniuerſalia, q̃ minus vniuerſalia, & q̃ ſua inferiora: quia cùm diſtinctè cognoſcat oẽs partes metaphyſicas, id facere non poteſt, niſi prius diſtinctè cognoſcat priorẽ, quæ vniuerſalior eſt. Item quia ſicut ens eſt proprium & adæquatum obiectum eius, ita & ens, aut ſub ratione entis priuſquam ſub alia ratione inferiori cognoſcit, in quo oẽs conueniunt. Quo non obſtante etiã intellectus cognoſcit ſingularia; ſed quomodo, latius agitur à doctoribus in 4. di. 45. & in 2. diſt. 3. Sco. q. vlt. & diſt. 9. q. 2. & B. Tho. 1. par. q. 55. art. 3. q. 85. art. 3. q. 86. art. 1. & ibi Caie. Propoſ. 4.

Sed dubitatur, Cùm ſenſus nõ cognoſcat vniuerſalia, quomodo verum eſt id 1. Phyſi. q vniuerſale eſt ſenſu & nobis notius, quàm ſingulare, aut quàm minus vniuerſale? Dubium.

Reſpon. id dupliciter verificari, vt tangit. B. Tho. 1. par. q. 85. art. 3. & ibi Caietanus. Primò illud eſt verum quoad notitiam ſenſitiuam, & quoad apprehenſiuam intellectiuam: itã videlicet q vniuerſalia non quidem in ſe, ſed in ſingularibus, quæ dicuntur ſingularia vaga, vt hoc animal, hic homo, hoc corpus, hæc verba, ſunt tàm in ſenſu, q̃ & in apprehenſione intellectiua correſpondente nobis notiora, q̃ ſingularia determinata. Nam prius ſentitur per ſenſum, atque cognoſcitur per notitiam apprehenſiuam intellectus hoc eſſe hoc ens, aut hoc corpus, aut hoc animal aut hunc hominem, aut hanc herbam, q̃ cognoſcitur per ſe q eſt Sortes, aut Plato, & huiuſmodi determinata, & ſimiliter de brutis dicẽdum eſt q per notitiam ſenſitiuam (in qua nos cum illis communicamus) ſentiunt vniuerſalia in ſingularibus, id eſt ſingularia vaga duntaxat, vt Galenus etiam in 2. lib. Methodi teſtatur. Reſpon.

Secundo idem etiam verificatur quoad notitiam intellectiuam iudicatiuam: prius nanq; cognoſcuntur, & nobis notiora ſunt vniuerſaliora in prædicando, quàm minus vniuerſalia: & hæc prius, & notiora nobis ſunt, q̃ ſingularia quæcunque.

cunque. Ita videlicet ꝙ in dubio certius & prius iudicamus per intellectum de aliqua re nobis proposita, ꝙ est ens, quàm ꝙ sit substantia: & ꝙ est substantia vel accidens, quàm ꝙ sit corpus: & quòd est corpus, quàm ꝙ sit animal: & ꝙ est animal, quam ꝙ sit homo, vel equus, aut bos &c. & ꝙ est equus, vel homo, quàm ꝙ sit Petrus, aut Martinus, aut Brunelus &c. Et ita vniuersaliora sunt nobis notiora quoad sensum & intellectũ, vt declaratum est.

Aristotiles autem in 1. Physicorum non agit de ordine cognoscendi, sed de ordine docẽdi, & addiscendi, dum ait ꝙ prius à communioribus, quæ in iudicãdo per intellectum sunt nobis notiora, ad minus cõmunia procedẽdum est. Nam in dubijs certius assentimur ꝙ homo est ens, vel substantia, quàm ꝙ est corpus, vel animal: & certius est ꝙ est animal, quàm ꝙ est rationale &c. vt dictum est. Et ita ad cognoscendam naturam hominis prius oportet ſm 1. Physic. scire quod est ens & substantia, quia hæc assertio nobis notior & certior est: deinde ꝙ est corpus, deinde quòd est animal &c. Et nihil aliud Arist. ibidem dicere prætendit. Cum quo stat quòd natura & propria accidentia vniuersalium difficilius à nobis cognoscuntur, quàm minus vniuersalium, & singularium: quia scilicet illorum notitia longius à sensu est, vti 1. Poster. Aristoteles ipse testatur.

QVAESTIO LIIII.

Quaeritur vtrum sit licitum statutum, quo aliqui fideles repellantur ab aliqua communitate, vel congregatione: puta à religione, collegio, confraternitate, vel à beneficijs ecclesiasticis, aut dignitatibus vel publicis officijs, sola ratione generis, quia videlicet sunt de genere hebræorum, sarracenorum, rusticorum, & huiusmodi.

Respon. RESPON. Hic sunt aliqua certa, quæ in quæstionem non vertũtur: quorum primum est ꝙ cum his, qui ex genere hebræorum, aut sarracenorum, aut aliorum infidelium trahunt originem, non cõicare in fide & charitate & lege & religione Christiana, & in alijs virtutib. iustitiæ cõmutatiuæ, quæ oib. fidelibus sunt cões & operibus, quæ ad eorum salutẽ sunt necessaria, damnabile est, & vnitati Christianę, & proximorum charitati contrarium. Item secundò certum est quòd non communicare cum illa natione in cæteris bonis, seu actibus externis, seu temporalibus, si in tali sint necessitate constituti, vt nostra communicatio sit illis necessaria ad vitam spiritualem, vel salutem, vel ad eorum seu nostram vitam corporalem, vel ad vitandum scandalum, seu graue damnum reipu. seu detrimentum, & huiusmodi, damnabile est & contra charitatem, quam ad nos, & ad eos, & ad tempu. non solum affectu, sed & effectu habere tenemur. Item tertiò certum est quòd non communicare cum illa natione in huiusmodi bonis externis etiã extra casus supradictos, si fiat ex odio nationis, aut personarum, aut iniuriam eorũ, vel gratia lucri temporalis, seu honorum, aut dignitatis acquirendæ ambit[illegible] sè, aut ob aliam causam minus honestã, damnabile est, nec videtur quomodo à culpa excusari possit. Hæc omnia sunt adeò clara vt alia probatione non indigeant: quæ tamen ex infra dicendis amplius patescent. Quod autem in dubium vertitur est, vtrum sit damnabile non communicare cum illa natione iam fideli in prædictis bonis externis extra casus, & causas supradictas, idque sola ratione generis. Ad quod per tres conclusiones videtur respondendum.

Damnabile est non communicare cum hac, vel illa natione iam fideli extra casus, & causas supradictas eos repellendo à collegijs, & communicationibus, officijs, dignitatibus, & administrationibus publicis, conuenientibus communiter omnibus alijs fidelibus christianis, si id sola ratione generis sine vlla causa rationabili fiat. Conclu. 1.

Probatur decupliciter. Primò quia si sola rõne generis sine alia causa rationabili fiat, esset contra vnitatem, & communicationẽ fraternam euangelicam, siue christianam in gratia euangelica. Quod probatur: quia ſm Tho. opusculo. 6. de symbolo, ibi, Credo vnã sanctam ecclesiam, communicatio gratiarum, & donorũ ecclesiasticorum pertinet ad vnitatẽ ecclesiasticam: nã gratia euangelica, quæ omnibus communis esse debet, non solum includit gratiam gratum facientem, & fidem, & gratias gratis datas, & charitatem, sed & omnia munera, & dona à Christo, & ecclesia instituta ad talem gratiam, & dona Spiritus sancti in alios diffundenda, & in se acquirenda, vt sunt gradus ecclesiastici, sacramenta & munera omnia ecclesiastica, puta doctoratus, dignitates, beneficia, seu præbendæ, & huiusmodi, & tandem communicatio in omnibus, in quibus christiani aliàs idonei cõmunicant, ita quòd sola ratione generis in his nulla fiat distinctio. 1. Ratio.

Secundò patet idem ex Paulo in suis epistolis & præcipue ad Ro. Nã vt optimè etiam disserit eruditissimus vir magister Soto in argumento super ipsam epistolam ad Ro. Iudæi ad fidẽ Christi in exordio nascentis ecclesiæ cõuersi errabãt in tribus, vt elicitur ex Aug. ad Simplicianũ, lib. 1. q. 2. Primò errabãt putãtes ex merito legis veteris à se suisque sanctis patribus præcedẽtibus iam diu obseruatę se meruisse aduentũ Christi, sub hac lege & cõditione, seu pacto promissi, & gratiam legis euangelicæ, & iustificationẽ apud Deum. Scdò errabant æstimantes quòd ideò lex euangelica non erat gentibus diuulganda, neq; gentes ad eam erãt admittendæ, sed solũ Iudęi. Tertiò postquã hunc errorem dedocti sunt per Aposto- 2. Ratio.

apoſtolos,vt patet Actuū,10.& 11. capite errabāt ēt credētes legē veterē, & p̄cipuè circūciſionē ſimul cū lege noua eē ſeruādā;maximè ī hoc qđ de gētilitate ad fidē cōuerſi nō eſſent recipiēdi ad cōicationē in lege & grā euangelica,niſi p ipſorū iudæorū iā ad fidē cōuerſorū auctoritatē.ſ.nō niſi p profeſſionē p̄uiā circūciſionis,& cęremoniarū veteris legis : ſicut Proſelyti quōdā ad iudaiſmū p eos recipiebanť: vt nō tm̄ Chr̄o,ſed ēt ipſis iudæis bñficiū illud receptionis ad fidē & gratiā euāgelicā, & ad cōicādū intra eccleſiā in ijs.q̄ ad munera ptinēt eccl'iaſtica aſcriberef: vt vel ſic in lege grǣ,& intra eccleſiā Chriſti titulū aut p̄eminētia honoris p̄gētib. recenter ad fidē cōuerſis hrēnt,idq; pp fidē & diuturnā veteris legis obſeruātiā:& q in ſpe & fide Chriſti vēturi ſub onere legis portauerāt pōdus diei & æſtus,vt Matt.20. hr̄. Ex hoc aūt vltimo errore multa & grauia diſſidia ſequebanť iter cōuerſos ex iudaiſmo,& gētib. Nā ex hebrǽorū gn̄e conuerſi,vt pote q trahebant originē à fidelib.antiquis,p̄cellere volēbāt cōuerſos ex gētib. ī honorib.& dignitatib.muneribus,& actib.eccl'iaſticis, vel intra eccleſiā,vt patet ex prologo B.Hieron.ſup ad Ro.quā p̄cellentiā ex gētib.cōuerſi vtiq; nō admittebāt:ſed potius cōtra illos p̄cellere volebāt : vt pote q aduerſus Chriſtū verū Deū ſemel cognitum nunquam,vt illi,perfidi fuiſſent.

Ideò Paulus ſe dat ī mediū oſtēdēs ꝙ pp nulla merita ipſorum,aut ſeruatę legis Chriſtus venit,& grā euangelica,& iuſtificatio data eſt;ſed ex grā & miſericordia Dei; ꝙq; iā non valet circūciſio,neq; lex vetus in noua lege grǣ: ꝙq; ex cōſequēti nulla iā diſtinctio,& p̄excellētia in lege euāgelica intra eccleſiā quoad Deū & hoies rōne gn̄is eſſe dēt in ſupradictis muneribus eccleſiaſticis: ſed ꝙ oēs iā gratis iuſtificati pacē habeamus,vt ad Ro.5. cōcludit Paulus. Igiť ex p̄dicto intento,B. Pauli conſtat ꝙ rōne ſola generis non dēt vlla eſſe dr̄ia in ſupradictis:ſed pacifica & æqua cōicatio inter oēs regeneratos p baptiſmū,& in vnū corpus eccleſię coadunatos,ſm̄ ēt Ambroſ. reliquosq; doctores ſuper epiſtolā ad Ro.3.& 10 & 15.c.quoad p̄dicta. Non eſt diſtinctio iudęi & gręci,& 12.c.Multi vnū corpus ſumus in Chr̄o:& Eph. 2. Eſt lapis angularis Chriſtus faciens vtraq; vnū,& Galat.6.In Chriſto Ieſu neq; circunſio aliquid valet,neq; p̄putiū &c. Itē Eph.2.& Philip.3.& Actuū.10.16.Itē Eph. 3.Cohæredes concorporales,& cōparticipantes promiſſionū Dei,ſm̄ Nicolaū Lyra, oēs cōuerſi ex iudæis,& ex gentib.debent eſſe cohęredes.ſ. glorię cęleſtis:& cōcorporales.i.ſimiliter Chriſto incorporati:cōparticipes promiſſionū Dei,i. ſimiliter debent eſſe participes bonorū, ſeu donorū grǣ,i.fidei,ſeu euangelij promiſſorū,vt ſupra declaratū eſt.Et ad idē eſt Hieronymus. Itē Actuū.6. Factus eſt murmur græcorū aduerſus hebræos eo ꝙ in miniſterio quotidiano deſpicerenť viduæ eorū. Tunc.n.illi græci erāt neophyti in fide : Et iō ſpernebanť viduę eorū; nec admittebanť vt aliæ viduæ hebræorū ad cōicationē,ſeu miniſteriū,de quo ibi agiť:ideo p apoſtolos prouiſum eſt. Nunc igiť ſimiliter prouidēdū eſt quoad neophytos ex hebræis,ſi ſola ratione generis ab eccl'iaſticis ſeu publicis miniſterijs cōibus,& congregationibus repellanť,vt dictū eſt. Quòd āt p̄dictę,& alię ſimiles auctoritates intelliganť nō ſolū de cōicatione in fide,charitate,& ſacr̄is , ſed ēt in miniſterijs,& officijs,& actibus eccleſiaſticis,& publicis,ſi ſint aliàs idonei,ſicut alij antiqui chriſtiani, ſeu ex antiquis originem trahētes(vt ait 1.conclu.) inde cōſtat ꝙ B.Paulus fideles Romanos ex hebręis gentibusq; cōuerſos nitiť cōciliare,non quidē q de reb.fidei, ſed q de p̄cellētia in honoribus,& dignitatibus intra eccleſiā diſſidebāt,vt ex B.Hieronymo,cęterisq; doctorib.vbi ſupra facilè cōſtat : tū ēt q ad hoc propoſitū alleganť per concilia, & p bullā Nicol.5.vt in probatione tertia ſequenti hr̄: & per B.Tho.vbi ſupra,& per alios doctores,vt etiam latius hoc probat Montaluo ſuper foro regio Hiſpaniæ, lib.4.tit.3.l.2.ibi videatur.

Tertiò probať conclu.prima p cōcilia, & auctoritatē papalē.Nā in quodā cōcilio Tolet.ſub Alphōſo ſapiente Hiſpanorū Rege, & in quadā alia ſynodo Toletana cęlebrata per Archiepm D.Alphonſū Carillo , q̄ vt fertur hr̄ in archiuo ſynodorum in eccleſia S.Mariæ cōpluten.ſic hr̄. Quia iuxta Apoſtoli ſnīam ab oi ſpē nos docet abſtinere,&c.& infra,Percepimus(qđ dolendū eſt)ꝙ in ciuitate Toletana, & ī alijs ciuitatibus, oppidis,& villis nr̄i Archiep̄atus reperiunť multæ cōfraternitates,capitula,& collegia,q̄ ſub fuco pietatis nō recipiūt ad ſuā ſocietatē nouiter cōuerſos ad fidē: alij nō recipiūt eos, q ab antiquo ad fidē cōuerſi ſūt.hoc in ſui erroris p̄ſidiū aſſumētes ꝙ ad id teneanť aſtricti ſtatutis, & ordinationibus,pactis,iur̄o,& alijs pęnis,ac vinculis roboratis, & ſi qs ad eorū ſocietatē recipiēdꝰ eſt,prius inquiri faciūt de qua progenie ortꝰ ſit: ex quo ſequunť grauia ſcandala inter Chriſti fideles:Quę nos attēdentes,ac ex intimis viſcerib. pacē,& tranquillū ſtatū nobis ſubditorū affectātes,sācta ſynodo approbāte, oīa & ſingula ſtatuta hmōi cōſuetudine,iur̄o,& alijs pęnis roborata irritamus,& nullīꝰ roboris vel valoris eſſe decernimꝰ, & cōtraria iuri & charitati declaramꝰ: & relaxamus q̄cunq; iur̄a hac occaſione edita,& reprobamus,& anathematizamus oēs cōfraternitates,collegia,capitula,& cętus, ī qb.in poſterū tales diuiſiōes nationū,& gn̄erū fieri cōtigerit publicè vel occultè ſub quocūq; colore.Et iubemus ꝙ ſi q circa hoc aliqd ſtatutū fecerunt,& cōgregationē vbi tales diuiſiōes obſeruanť,q̄diu in talib.ſchiſmatib. pſeuerauerint &c. & infra, Prohibemus ēt oīb.pſonis eccl'iaſticis ſub excōicationis maioris pęna,ne p̄dictas pſonas conue-

Tertia ratio.

nire pmittāt in suis eccl'ijs,vel parochijs, nec eis celebrēt missā,vel diuina officia quā diu in pdicto schismate pdurauerint.hęc ibi ad literā:vbi patet tales instōnes esse erroneas, scandalosas, schismaticas,& cōtrarias iuri & charitati, in qb. rōne gnēris à societatibus,& cōitatib.repellunt nouiter ad fidē cōuersi,vel ab eis originē trahētes.Itē in cōcilio Basil.Sess.16.decretū est,vt singulis annis die,qua celebraf anniuersarium electionis,seu coronationis Papę intra missarū solēnia qdā Cardin.publicè corā Papa inter alia salubria monita dicat, Nō sis acceptator psonarum, nec sāguinis,nec pīę,nec nationis.Oēs filij Dei sūt,& tuę curę,& custodię cōmissi.Et in sess.19. sic hr, Diocesani hmōi neophytos, seu nouos christianos, q p gratiā Dei infidelitate repulsa ad fidē cōuersi sūt à cōtumelijs, & detractationib.pęna affectione defendāt;& qui p gratiā baptismi ciues sāctorū,& domestici Dei efficiunf, cùm lōge dignius sit regnari spiritu, quam nasci carne, hac edita lege statuimus,vt ciuitatū & locorū,in qb. sacro baptismate regeneranf,priuilegijs,libertatibus,& immunitatib.gaudeant, q̄ dūtaxat rōne natiuitatis, & ordinis alij cōsequūtur,hęc ibi. Quātò magis his gaudere dēnt q ab olim cōuersis & christianis orti sūt. Quòd si dicaf hoc non hre vim cōcilij;saltē habet auctoritatē doctissimorū virorum ibi congregatorum.

Bulla Nicol. 5. Itē Nic.5.anno dñi 1499.sic ait.Nicol.eps ser uus seruorū Dei ad ppetua rei memoriā. Humani generis inimicus illicò quò verbū Dei cadere in terrā bonā cōspexit,operā dedit seminare zizaniā;vt cōculcato semine nullū fructū produceret, prout vas electionis Apostolus Paulus huius zizanię pcipuus extirpator refert, qđ in initio inter cōuersos ad fidē dīa antelationis exorta est:Iudæis cū gētib. de plātione cōtēdētibus; Ro. alijs aliter in Dei eccl'a scisurā inducere cupientibus:cū alij Cephę,alij Apollinis esse certarēt, redēptor noster his prouidēs ab initio nascentis eccl'æ ordinauit q hmōi zizaniā extirparēt,humanaq; imbecillitate peccātib.aut lapsis occurrerēt;prout ipse Apostolus ad Ro. scribēs oē huius antelationis dissidium diuinis verbis euertit. Ro. Atq; Petr' Apostolorū princeps in singulis diocesib. ordinatis epis oēm schismatis occasionem submouit.Nos igif redēptoris nři exēplo, cuius vices ad hmōi tollēda dissidia,locūq; licet immeriti tenemus in terris, pfatorū exēplis edocti oī vigili cura cōpellimur operā dare, vt his, q̄ inter fideles possent aliquā diuisionē parere, nři pōtificalis officij auctoritate occurramus:vt īter fideles charitatis amor & vnitas vigeat.Nihil.n. est qđ tā inter fideles cōueniat,quā φ in oīb.sit velle vnū, dicēte Apostolo, Sicut.n. corpus vnū mēbra multa hēt,oīa aūt mēbra corporis cū sint multa,vnū tñ corpus sūt;ita & Christus.Etenim in vno spū oēs nos ī vnū corp' baptizati sumus, siue Iudęi,siue gētiles,siue serui, siue liberi oēs

Ro. 12. 1. Cor 12. Ephes. 4.

in vno spū potati sumus : vnum corpus,& vnus spūs : sicut vocati estis in vnā spē vocationis vestrę vnus spiritus,vna fides, vnū baptisma, vnus Deus,& pr oium. Percepimus quoſdā nouos zizanię seminatores affectātes huius vnitatis, & si dei nřę salutare documētū cōtēnere:& qđ p vas electionis Paulū Apostolū extirpatū fuerat dissidiū in diuersis partib.maximè in regnis charissimo filio nřo Ioāni Castellę & legionis regi illustri subiectis renouare ausu temerario asserere, φ q ex gētilitate,aut ex iudaismo, aut alio quouis errore christianę fidei veritatē cognouerūt, & baptizati sūt(& qđ grauι' est)eorū filios pp nouā assumptionē fidei nō debere ad honores, dignitates,officia, tabellionatus, & ad testimoniū in christicolarū causis admitti: & eos verbo & facto cōtumelijs afficiētes.Quę cū à redēptoris nři īstitutis aliena sint eodē Paulo Apostolo testāte,cū dicat Gloria,& honor,& pax oī opanti bonū,iudęo primū,& gręco.nō est.n.acceptio psonarū apud Deū.Et ois,q credit nō cōfundef. Ro. 2. Ro. 10.
Nō.n.est distinctio iudęi & gręci:Nā idē dñs oīum diues in oēs,q inuocāt illū:& alibi,In Christo Iesu neq; circūcisio aliqd valet,neq; pputiū sed fides,q p dilectionē opaf. Hos vt à veritate fidei catholicę aberrātes ad viā veritatis reducere ac quatenus excesserūt aīaduertere cupiētes cū nō tā auctoritatib.pmissis diuinis cōtradicāt: Galat. 6. & 5. cap.
sed illustriū principū quōdā Alphōsi sapiētis cognominati,& Hērici, & charissimi filij nři Ioānis Moderni Castellę,& legionis regū pro fidei augmēto ppetuis sāctionib. authēticis līis eorū sigillo munitis,grauib.pęnis vallatis p nos visis, & maturè discussis, qb.sāxerūt vt inter nouiter cōuersos ad fidē maximè de populo Israelitico, & antiquos christianos nulla in honorib. dignitatibus,& officijs tā ecclesiasticis,quā secularib. suscipiēdis & habēdis discretio fiat;ac affectātes vt quisq; q̄ recta sūt sapiat:& q cōtra christianę legis normā falsa seminare, & proximos scādalizare,q̄ vnitatis,& pacis cōtraria sūt psumpserc, debitis pęnis affecti errores eorū agnoscant, pfatorū principū ordinationes & decreta vt iuri & sacris canonib.cōformia sup his edita,& proprio motu & certa scīa approbamus, & apostolicę auctoritatis munimine roboramus,ac oībus & singulis cuiuscunq; status, gradus,aut cōdōnis fuerint eccl'asticis,vel secularib.sub excōicationis pęna mādamus, vt oēs & singulos ad christianā fidē cōuersos,& in posterū conuertēdos, seu ex gētilitate,seu ex iudaismo, seu ex quauis secta venerint,aut venire cōtigerit, & eorū posteros tàm eccl'asticos, q̄ seculares catholicè, & sm qđ decet christianū viuētes,ad oēs dignitates,& officia,tabellionatus,testiū depositiones, & oīa alia, ad quæ alij christiani quantumcunque antiqui admitti solent, admittant: nec pp fidei nouam receptionem inter eos & alios christianos discretiones faciant: nec verbis aut fa-

-ctio contumelijs afficiāt,aut affici permittāt:sed omni eorū possibilitate cōtradicāt,& opponāt: & eos cū charitate ꝓsequant̄ sine personarū acceptione. Omnes catholicos vnū esse corpus in Christo ſm fidei doctrinā,quos oēs tales esse,& ꝑ talib.ab oib. haberi harū serie decernimus & declaramus. Verum si qui ex eis post baptisma christianorū fidē nō sapere,aut gentiliū aut hebræorū errores sectari, vel dolo vel ignorantia christianæ fidei nō seruare præcepta inuēti fuerint,qb. catib. q̄ in Toletano cōcilio maximè capite cōstituit,& alibi contra hmōi apostatas à ſs de non pariter cū alijs fidelib.bonis ad hmōi honores admittēdos decreta sunt,locū sibi vēdicēt (prout pfati reges rectè sacros canones intelligētes in pmissis eorū cōstitutionib. quasdā eorū leges interpretati sunt) aut aliàs ad cōpetētem iudicē, & qd iustū est fieri publica auctoritate legis seruato ordine studeat;nec quisquā ꝓpria auctoritate, aut iuris ordine nō seruato cōtra eos diuinarū,humanarūq; legū doctrinā aliqd in eos, vel eorū aliquā audeat attētare. Et venerabilib. fratrib. epis cōmittimus & mādamus, vt contra eos, q contraria pmissis in posterū dogmatizare pſumpserint, & pfatis christi fidelib. verbo vel facto pp pmissas iniurias intulerint, aut hactenus intulerūt,& cōtra pstantes auxiliū, cōsiliū, vel fauorem,oī iuris solēnitate omissa,sola facti veritate inspecta, ad priuationes, inhabilitationes, corporalē capturā, & alias pœnas pecuniarias,put qualitas delicti requirere videbif procedāt,vel alter eorū ꝓcedat.Datū Fibriani Camerinēsis diocesis anno incarnationis dñi 1449. Pōtificatus nostri anno tertio,sub plūbo & filis feratis.hæc ibi; Et ego ipse hāc bullā sub plūbo vidi vnde ad literā ea trāscripsi. Ex qb. oibus in hac bulla cōtētis patet, Nico. 5. declarasse & diffinisse eos,q horū generū segregationes faciūt, esse contēptores vnitatis ecclesiasticæ,transgressores salubriū fidei documētorū,seminatores zizaniarū,scandalizatores proximorū, contrarios vnitati & paci christianæ,errantes à veritate fidei,seminatoresq; falsitatis, cōtra regulas fidei christianæ,& cōtra sacrā scripturā:cuius auctoritates pdictus pōtifex ex Paulo ad pdictū intentum ꝓbandū adducit. Proinde decreuit pdictus pōtifex,ꝙ nulla fiat differētia inter hos, & illos christianos,ēt nouiter ad fidē conuersos, ex hac vel illa natione gentiliū,vel iudæorum,in oibus dignitatibus,& officijs, & alijs actibus ecclesiasticis,& secularibus pſentibus & futuris, sub pœna excōicationis. Et qdē papa id ita declarauit, & diffiniuit,& statuit:quia verè tales diuisiones sunt aliàs cōtra charitatē, & vnitatē christianā, & schismaticæ,& erroneæ.hanc etenim causam pfatæ suæ declarationis & diffinitionis adducit.

17.q.4.c. si quis fitinis.

Plures ēt aliæ bullæ pōtificales datę sunt super hoc ordinibus fratrū pdicatorū,& minorū:ne videlicet trahentes originē ab hebręis repellantur ab eorum habitus susceptione,& ab officijs eorundē ordinū; nisi aliàs sint ipsi,vel eorū parentes intra quartū gradum nota hæresis maculati: quauis in aliquibus ipsorum statutis, & apostolica auctoritate firmatis aliter dispositū, vel ordinatum sit. Quas literas authenticas ego ipse vidi,& legi.Ita ēt in consilio & curia regali Vallisoleti quondā decretū est super quadā litemota inter nobiles ciuitatis Guadalaiara, & trahentes originē ab hebræis. Sed quia in præfata bulla Nico.5. continetur id omne, quod in alijs ad rem breuiter tangitur:quæ & non ad instantiā partis, nec solum statuendo, sed ex proprio motu tanquā rem fidei & motū diffiniēdo procedit (qd certe magni pōderis est)ideò reliquę literæ pōtificales,q̄ ꝓ & cōtra sunt, omittūtur.

Quartò principaliter probat̄ idē: qa Aug. q. 12.de qōnibus Euangeliorum li.3.dicit eos esse schismaticos, q à suis gradibus alios degradant, expellūtq; à suis cōgregationibus, seu in eis nō admittūt,aut ipsi ab eis exeunt,nolētes cōicare: licet ad id causas exquirāt, & licet corporaliter cum alijs in ecclesijs adsint. Et ad idem est ipse Aug. ad Bonifaciū cōtra donatistas dicens ꝙ donatistæ in principio à catholicis nō de fide dissidebāt: cùm vtrorūq; eadē esset fides: Sed qa simul cōuenire nolebāt,neque couiui simul, vt Iudæi cū Samaritanis Io.4. Ad idem est Greg moral.li.18.c.15.& Tho.2.2.q.39.art.1. vbi de schismate agit,ergo similiter in negotio præsenti.

Quarta ratio.

Quintò principaliter idem probatur. Quia ſm Tho.vbi supra 2.2.q.39. non cōicare fideles inter se in his,quæ ad fidem,& charitatē conducūt,vt sine eis vix fides, aut charitas nutriri, aut custodiri possit,derogat christianę vnitati,vt patet ex supradictis.sed aūt est non admittere oēs ad publicā & cōem societatē aliorū christianorū,quia vix pōt charitas conseruari, aut nutriri inter eos, q nolūt cōicare in tali cōi societate cōgregationū pp solam diuersitatē generis; ergo derogat christianæ vnitati nolle cōicare cum eis in pdictis.Et ad idē est Tho. in tractatu cōtra impugnātes religionē.c.3. vbi agēs de illis,qui nolūt aliquos admittere ad suā societatē,& rē diffusius inquirens ait,Damnosa est horū opinio, qa derogat vnitati ecclesiasticæ,quæ cōsistit in hoc ſm Apostolū ad Ro.12. ꝙ multi vnū corpus sumus in Christo: singuli aūt alter alterius membrū:& ibi glossa.Sumus alter alterius mēbra,dū sumus alijs seruiētes,alijs indigētes &c.hæc Th.

Quinta ratio.

Ro. 12.

Sextò principaliter idē probatur ſm Tho. in pdicto tractatu cōtra impugnātes religionē c.3. qa cui cōpetit aliquis actus, cōpetit ēt admitti ad societatē illorū,q ordinant̄ ad illū actū: Sed oibus à iure nō inhabilitatis ad actū religionis, doctoratus,ad beneficia,& dignitates ecclesiasticas,& seculares,& hmōi societatū, cōpetit talis actus taliū cōgregationū,officiorum, & dignitatū, & tales sunt christiani ēt trahētes originem

Sexta ratio.

ab hebræis, quia non sunt à iure inhabilitati ad prædictos actus, vt pateť, nam detur vbi, potius dabitur ꝙ sunt habiles ad id ex iure vt patebit ex infra dicendis; ergo ipsis cōpetit, sicut & alijs christianis admitti ad tales societates, quæ ordinantur ad prædictos actus, & habent ius ad id, quo non nisi iniustè priuari possunt.

Septima ratio. Septimò principaliter idem probatur. Quia ex quo tales ducentes originē ab hebręis admittunť per ecclesiā ad ordines ecclesiasticos, beneficia ēt curata, & dignitates, quare ergo non similiter, & potius ad beneficia nō curata, religiones, & collegia literarū, & ad alias cōes cōgregationes? Et qdē vndiq; dissonū est ꝙ tales sint habiles, & admittanť ad ep̄atū, & nō ad beneficiū simplex, seu nō curatū: nā hæc minoris sunt status, honoris, & dignitatis: & religio potius est schola virtutum, vt ibi homo per virtutes magis purgetur, & perficiatur. Et hac ratione motus Reuerendissimus Cardinalis Fr. Franciscus Ximenez Archiepiscopus Toletanus de ordine minorū consuluit tales admitti debere ad religionē, qui per ecclesiam ad supradicta admittūtur.

Octaua ratio. Octauò principaliter probať. Nā cōstat experientia ꝙ qn̄ aliqui sunt admittēdi ad p̄dicta collegia, seu cōgregationes, solū fiunt examinationes, seu inquisitiones de gn̄e; & talis diuersitas gn̄is sufficit omnino & quātumcunq; aliàs habiles sint, & idonei, nō admittunť ad illas societates, collegia, seu religiones &c. hmōi, ergo cōstat id fieri ex odio illius gn̄is, aut in iniuriam eius, aut sola rōne gn̄is: & p cōsequens illicitè, & iniustè eos excludi. Patet cōsequentia, qa nulla alia causa iusta & rōnabilis est ad tales aliàs idoneos repellēdū. Nā oēs causæ iustæ ad repellendum aliquos ab hmōi officijs & societatib. continenť iā, & sunt expressæ in iure canonico, vt patet, in c. constitutū. de hæret. li. 6. Neophyti aūt, q repelluntur à dignitate ep̄ali in di. 48. & di. 49. c. neophytus. intelliguntur ẜm gl. nouiter cōuersi ad fidē, vel religionē illo anno, vndecunq; conuersi sint: qa nō debēt fieri Ep̄i, seu p̄lati tā citò, quia nondū sunt satis instructi, vt ibi ait textus, & gl. Et ita oēs christiani trahētes originē à quacūq; natione admittuntur à iure ad officia, & dignitates ecclesiasticas, vt patet c. eā te, de rescriptis. & c. ad decorem. de institu. & c. venerabilis. de præben. & dignita. & nulla causa est ratione generis vt repellatur quis à prædictis: sed omnes causæ iustæ ad repellendum aliquos à prædictis officijs, & congregationibus sunt cōmunes personis huius, & illius generis, aut nationis.

Si ad hoc rn̄deaf ꝙ nō rōne gn̄is tm̄ fiūt tales inquisitiones & repulsiones: sed rōne vitij, aut vilitatis talib. ex tali gn̄e cōiter annexæ, seu consequētis, vt tale incōmodū euiteť, qđ rōnabiliter & licitè pōt euitari, vt infra in tertia cōclusione hr̄. Contra hoc replicať qa talia vitia morū non pn̄t rōnabiliter p̄sumi de oib. cōiter trahētibus originē ex tali gn̄e; cùm sint vitia p̄sonæ, nō aūt gn̄is, & in alijs eadē seu maiora vitia reperianť, q oib. ferè habētib. vsum liberi arbitrij, & à libero arbitrio nō à natura p̄ueniūt. Nūc aūt ex culpa aliquorū non debēt alij tales p̄sumi, maximè p̄ alijs alterius gn̄is in qbus similiter multi deficiūt, vt ait B. Th. in tract. cōtra impugnātes religionē, & Aug. in epist. ad clerū & populū hipponen. & hr̄ in c. multi, 1. q. 1. & maximè cū talia vitia nō sint regulariter à natura annexa, vel inseparabilia tali gn̄i, aut p̄sonis illius gn̄is, saltem post aliquantū t̄pis ab eorū, seu prędecessorum conuersione, & instructione in fide & moribus christianis, vti de hoc infra conclu. 3. latius hr̄.

Nonò principaliter p̄baf idē, qa in p̄tinētib. ad fidē vel mores, quale est negotiū p̄sens, non est standū rōnibus ēt apparentibus, nisi sint euidētes aut manifestæ, qn̄ sunt cōtra auctoritates sacræ scripturæ, siue doctorū, cōiter dicētes oppositū, qa p illas rōnes facilè & periculose, p auctoritates aūt vix, aut nūquā decipi possumus; vt hoc ēt ex Buridano sup Ethica ait Gerson, alphab. 18. V. Nūc aūt in re p̄senti sunt auctoritates sacræ scripturæ, atq; doctorū expressius sonātes in fauorē, seu confirmationē p̄fatæ primę cōclusionis cōtra oppositā opinionē, vt ex bulla Nico. 5. & cęteris supradictis cōstat: Et est securius talia statuta in oppositū cauere, & periculosum ea cōdere, & seruare, vt dixit B. Tho. vbi supra, qđ ēt patet, qa dubiū est vtrū id liceat: & certū est oppositū esse licitū, cum nulla auctoritas sacræ scripturæ, siue doctorū sacrorū, neque rōnes efficaces vel sufficientes sint pro tali statuto, vel opinione: cōtraq; sint rōnes & auctoritates in oppositū vt dictum est. Igiť cū in dubijs tutior pars sit eligēda c. iuuenis. de spōsalib. sequiť intentū p̄fatæ primæ cōclusionis. ad qđ ēt quodāmodo facit Aug. li. 2. ad inquisitiones Ianuarij, q. 18. & habetur, 12. di. c. omnia ibi videatur. Nona ratio.

Decimò principaliter tandē idē p̄baf, qa lex est, & dr̄ iniqua, fouēsq; pactum, ex qua plura vel maiora mala sequunť, quā fierēt sine illa, vt bene agit Adria. de testi. q. vtrū ecclesiasticus teneaf restituere qđ in alea lucrať, vt latius in 6. quolib. ar. 3. ẜm c. ex parte. de cōsuetudine. Nūc aūt ex talib. statutis, & eorū obseruatione nulla ferè vtilitas est; contra verò plura crimina inde sequunť, quā fierēt sine illis: puta ambitiones, auaritię, odia, inimicitię, criminationes, īfamiæ, rixæ, lites, piuria, scādala, & hmōi alia multa, q̄ ipsa nos docet experiētia, igiť prima cōclu. vera. Decima ratio.

Scđa cōclu. Licitū est nō cōicare cū tali natione, eos repellēdo à p̄dictis cōgregationib. & munerib. eccl̄asticis, & secularib. extra casus, & cās supradictas; dummō id fiat ex cā iusta, seu rōnabili, & legitima auctoritate interueniēte. Cōclusio hæc est satis clara: quia sicut ex rōnabili causa licitum est repellere alios ēt ex genere antiquorum christianorum descendentes, quia sunt Secūda conclusio.

inepti.

inepti, rudes, criminosi, infames, viles, & himōi: ergo similiter natos ex genere iudæorum, aut aliorū infideliū ex eadē, aut simili causa rōnabili, & non ex sola rōne generis repellere licebit.

Tertia conclusio. Sed magis ad particularia descēdendo sit conclusio tertia ꝙ legitima interueniente auctoritate licitū est ab aliquibus congregationibus, & muneribus supradictis repellere descēdentes ex genere hebræorū, vel aliorū infideliū in gradibus maximè notis siue propinquis pp rōnabilē p̄sumptionē de eorū reditu ad vomitū contra fidē: & quia pp distortos mores eorum cōuictus, aut cōuersatio ingrata est; & pp vitiū vel impedimētū, & macula ciuilē probabiliter, & cōiter ex tali genere in tali regione, aut patria consequentē, puta quia iure vel facto ibidē cōiter tales habenf viles, indecori, aut inepti ad tale munus vel officiū, seu cōgregationis cōicationem, exceptis semper iis personis, quorū vilitas, seu ineptitudo, seu vitiū ex genere pueniēs, iā fuerit purificatū p aliquā excellentiā in moribus, sanctitate, literis, aut aliis pclare gestis sufficientibus tales personas nobilitate, & ad id munus obeundū habilitare. Hæc cōclusio tertia tàm ꝓlixa quoad primā eius partē ꝙ pp tres illas rōnes vel causas ibi assignatas licitè repellunf, dupliciter ꝓbatur. *Prima ratio.* Primò qa licitū est suæ cōitatis honorē & vtilitatē tueri, & ꝓmouere, & amicabilē eius conuictū gratāq; cōuersationē ꝓcurare, & opposita incōmoda vitare, eos q; prohibere, vnde ꝓbabiliter aliqd in honorū aut incōmodū timef, nō obstan. ipsorū incōmodo aut dedecore p accidēs ex hoc ipsis ꝓueniēte, qa cæteris paribus plus nobis, nostræq; cōitati, quā aliis tenemur, & licitè possumus ꝓuidere sicut dictum est. Ad qd facit. l. 1. ff. de aqua pluui. arcen. §. deniq; dū id aīo nocēdi nō fit, neq; crimē alterius occultè reuelaf, vt de hoc Adria. in 11. quolib. in resp. ad 6. difficultatē latius agit. Nunc aūt trahētes originē à supradictis, puta à iudæis, & sarracenis, vel infidelibus, & maximè in gradibus ꝓpinquis, aut notis, vt patet experientia, sunt vt plurimū incōstātes in fide & moribus distortitudes ad diuina, & prauè affecti, vt patet in nuper conuersis sarracenis ad fidem in regno Granatæ, Valētiæ, & Aragoniæ, & de nuper cōuersis insulanis: q in rebus fidei, & morib. ecclesiasticis nō sunt satis instructi: neque p̄dicti oēs sunt apti ad cōem cōuictum religionū, & collegiorū, & ad officia honorifica, & administrationes ecclesiasticas, neq; ad alios christianos debitè regendū. Qui oēs ideò à religionib. & à supra dictis muneribus iustè repellunf, ergo similiter posset fieri contrahētibus originē ab hebræis in gradib. eisdē vbi ꝓbabiliter vt plurimū similia de his timerenf. & eò magis, quò pp horū vel illorū incōstātiā & relapsum frequētē, & vt plurimū expertū iā cōiter cēsenf & hñr viles, vel infames in tali patria, vel regione ii, qui ab eis in gradib. p̄dictis originē trahūt. Nā & ea natura est vt ramus. i. ꝓles vt plurimū suā originem sapiat, & ad eā inclinet, & afficiaf. Quò fit vt oblata occasione ad priorē suorū, & gñis antiqua vitia redeat: & id qd Paulus ad Ro. 11. subindicare vr̄ dū dicit, Si radix sancta & rami: & infra, Si tu ex naturali excisus oleastro, & cōtra naturā insertus es in bonā oliuā &c. & ecclesia de cōsecratione, di. 4. c. iudæi. vbi dr̄, ꝙ iudæorū p̄fidia frequēter ad vomitū redit. qd licet de iudæis inuitè aut fictè cōuersis, & in sua pfidia obstinatis p̄cipue intelligaf: at dū de reditu ad vomitū loquif, cōstat id ēt de vere cōuersis intelligi. Eaq; p̄sumptio iuris vr̄, q̄ cedere debet veritati. Quare hac rōne pōt legitima auctoritate interueniēte licitè statuta gñalia vt ex tali gñe originē trahētes intra tot gradus, & maximè notos siue ꝓpinquos in qbus p̄dicta mala vt plurimum, aut cōiter p̄sumunf, siue timenf, ab his vel illis congregationibus, munerib. & dignitatib. secularib. & ecclesiasticis, ēt gñalibus repellanf: Nō qdem sola rōne gñis, vt dr̄ superius in prima cōclusione ꝓbatū est: sed rōne dicti relapsus aut reditus ad vomitū, & dedecoris, aliorūq; malorū, q̄ ex ā expertis ex tali gñe vt plurimū timentur. Vt quamuis in multis psonis ea p̄sumptio, timorq; deficiat: at verò lex, q̄ in cōe ferf id qd regulare est, qdq; vt plurimū cōtingit attēdere debet ut iusta sit. Detrahētib. aūt originē ab eis in gradib. remotissimis & iā ignotis, de qb. nulla p̄sumptio, aut timor de eorū reditu ad uomitū, nullū ēt dedecus est de eius gñis uilitate, certè non est cur repellāt, & iniuria aut dedecore sui gñis inurāf: cū nullā maculā, aut notā uilitatis hēant, q̄ iā p tot catholicas gñatiōes diluta & purgata ē. Neq;. n. hæc durāt in æternū in oēs gñationes eorū. Alioqn oēs olī cōuersi de gētib. atq; iudęis manerēt sēper in eadē generis vilitate, tuditate, vel ineptitudine morū & vitæ, atq; de reditu ad vomitū p̄sumptione. Solū igif durāt, & locū hñt ad tp̄s in gradib. propinquis vel notis, ſm quod ius, aut lex simul & cōsuetudo pro varietate tēporū & regionum rōnabiliter decreuerit, vel habuerit circa hoc. Hos aūt gradꝰ determinare nō nou est arbitrii, sed bonoru virorū expertorum, atq; prudētū est iudicare. Cauendum tñ ne pro sua cuiusque affectione iniquitas sibi mētiatur.

Scdō principaliter probatur 3. conclu. prædicta, quia hac de cā ait B. Tho. 1. 2. q. 105. art. 3. in Resp. ad ſm arg. & art. 1. ad quartū ꝙ Spurii pp vtilitatē generis excludebantur à collegio populi hebrçorum vsq; ad decimā generationē, Deu. 23. quodque sacerdotes non de qualibet familia seu tribu fiebant; vt sic in maiori reuerentia, & honore haberētur; quorum honor in honorem diuini cultus cedebat. Item Leo Papa epistola 58. ad vniuersos episcopos statuit ne serui ordinarentur: quia, inquit, sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur: neque morum neq; *Secunda Ratio.*

Natalium dignitas illis suffragatur. Et hi hoc in c.ad mittuntur,dist.54. Item ſm iura,& hi de regulis iuris, vilibus & infamibus portæ non pateant dignitatum.Item hac de causa licitè instituuntur societates & sancta collegia ordinis militaris cōmendatariorum, & aliorum ordinum, vniuersitatum,hospitalium,& confraternitatū, & hmōi, vbi non recipiuntur spurij,seu illegitimi,aut de genere rusticorum,aut tributariorū; sed solum nobiles genere, aut de tali vel tali genere, aut patria seu natione, aut talibus seu talibus qualitatibus ornati; ergo similiter ex eisdem causis possunt de genere hebræorū, sarracenorū, aut infidelium in gradibus propinquis repelli à prædictis de societatibus,& dignitatibus, interueniēte legitima auctoritate, vt dictū est. Nam vt ait ēt Simancas in institutionibus catholicis c.46.§.23. In his quæ ad iustitiam pertinent distributiuā ratio generis & personæ licitè hř: quod mihi verum vř qñ ratione eius qualitatis aliquid distribuendum est,& qñ id nō vergit in detrimentum boni cōis,nec id fit in iniuriam alterius,neque cum scandalo,vt supra dictū est. Imò & Caiet. in secundo quodlib.in 5. Respon. ad 4. dubia dicit ꝙ non solum pp honorem societatis tuēdum, sed ēt quia tales de tali vel tali genere non benè conueniunt cum alijs in moribus,& grato conuictu vel cōuersatione possunt à tali societate repelli vel non admitti. In prædicta conclusione ponitur vna exceptio.s.exceptis ijs personis, quorum vilitas, vel ineptitudo, vel vitium ex genere &c. nam etiā si sit in gradibus propinquis,imò ēt si ipsemet personę conuersę sint ex hebræis sarracenis,aut alijs infidelibus:si tñ sunt adeò excellentes, puta de genere regio, vel aliàs illustres,aut eruditione literarū pollentes,aut præclaritate morum sanctitatis vel fortitudinis,aut alia demq; notabili excellentia sufficiente illos apud homines illustrare & habilitare ad talia munera & societates; tunc certè vř eorū vilitas & ineptitudo ex genere prouenięs purificata per talem ipsorū excellentiā. Neque enim est inauferibilis vt supradictū est, ex quo solum consistit in accidenti cōditione, seu qualitate hominis,& aliorū æstimatione, legumq; decretis. Purificari igitur,vel auferri pōt non solum per diuturnitatem tp̄is,sed ēt per id omne, per quod habilitas seu idoneitas & illustratio personæ & generis ſm leges acquiri pōt, puta per excellentes literas,per heroica gesta ad vtilitatem reipub. per notabilem fidei vel morum profectum ex tali persona prouenięte; per quæ & per alia eiusmodi persona aliàs vilis cum sua ēt posteritate ſm leges & rectam rationem in mundo apud homines illustris,aptusq; homo ille,& genus eius ad talem dignitatē,societatem, seu munus obeūdum efficeretur. Itaque de his, & alijs eiusmodi excellētibus personis ēt recenter conuersis ex quacunq; secta vel natione, si aliàs sint idoneæ non vř licitum tales non admittere ad dicta munera, atque collegia omnibus cōia: ēt si vniuersaliter & indistinctè rationabiliter alicubi sit institutum ne de tali genere admittantur. Nam vel cum tali epikeia seu limitatione tale statutum generale est intelligendum, ſm glo.in c.Sanctorum,dist.70.vel potius facile cum supradictis personis dispēsandum est. Consonat expressè Turrecremata in decreto di.48. c.1. & facit dist. 61. c.statuimus. c.neophitus. c. Olius.

Et tandem notetur ꝙ prædicta omnia intelliguntur,& vera sunt, de muneribus, societatibusq; cōibus generaliter omnibus christianis aliàs aptis & idoneis, qualia sunt dignitates, & munera spiritualia,beneficia ecclesiastica,& vniuersitates,& gradus scholastici seu literarū,ordines sacri,& officia publica secularia,& alia eiusmodi oīa quæ ſm ius & rectā rationē ad cōem reip. vtilitatem idoneis tñ debentur. Nam ab his nullus repelli licitè pōt sola ratione generis, vt dictum est; quia cùm illa spiritualia & ecclesiastica,sint ad animæ salutem ordinata,iam omnibus aliàs idoneis debētur ſm iustitiam distributiuam. Secularia aūt publica similiter omnibus idoneis debentur ex quo ad bonum publicū ordinantur. Ideò si sola ratione generis aliqui repellantur,vř id fieri in odium & præiudiciū eorum,& cum scādalo,& habet speciem mali. Secus aūt de alijs muneribus,officijs,dignitatibus, & collegijs, siue societatibus particularibus ecclesiasticis,siue secularibus,qualia sunt certa q̄dam collegia, quæ habentur in vniuersitatibus pro his vel illis duntaxat de tali natione, aut q̄dam confraternitates,aut capellanię,aut officia regalia pro domo regia, & huiusmodi. Nam ab his repelli possunt hi vel illi sola ratione generis in quocunq; gradu sint,auctoritate legitima interueniēte: dūmodò id aliàs non fiat in odiū, aut in iniuriā aliorū,vt supradictū est. Et ratio huius est,q̄a in his cùm sint particularia & nulli debita, locus est gratificationi ,pinde nec alicui fit iniuria vel iniustitia; nec vlla inest vitiosa p̄sonarū acceptio,dū quis vtitur iure suo: liquet enim ꝙ hæc nulli debentur sola ratione idoneitatis personæ:sicut debentur munera cōia ecclesiastica & secularia,quę ad vtilitatē boni cōis immediatè ex se, aut ex natura sua instituta sunt: quod inde constat, quià indifferenter hi vel illi & minus idonei per institutorē,vel per habentē auctoritatē ad hæc particularia munera,societates,siue collegia gratis admitti,alij repelli licitè possunt. Quare in fauorē nobiliū, antiquorūq; christianorū, vel aliorū de tali vel tali genere, seu natione, vel talis cōmunitatis particularis, seu muneris ampliorem honorem, seu propter rationabilem aliam causam, sine præiudicio tamen aliàs & iniuria cæterorum aliunde prouenientè, & cum alijs debitis circunstantijs, licitè fieri

Nota.

fieri possent tales institutiones,& congregationes particulares,& statuta, vt hi tantum admittantur,alij nō ita qualificati repellantur.In quo tamen vt supra diximus maximè cauendum est ne mentiatur iniquitas sibi, ne videlicet id fiat exordio,auaritia,vel ambitione, aut specialiter in iniuriam aliorum, aut cum scandalo, aut tandem cum boni communis detrimento.

Et contra prædicta non militat prima conclusio,neque decreta,aliæq; rationes,quæ ibi adducuntur:quia illa omnia intelliguntur qñ sola ratione generis sine alia rōnabili cā illæ segregationes à muneribus generalibus fiunt: id quod eo tpe fiebat vbi sponte Iudæi, sicut olim gentes,ad fidē conuertebantur: Nunc aūt contra se res habet,vbi Iudęi,& Sarraceni ferè oēs coacti metu exilij vel temporalium ad fidem conuersi sunt. Ideò nil mirum si variatis causis,atq; temporibus ēt prædicta statuta concili Basilien. & Toletani varientur, vt habetur in c. non debet. de consanguin. & affin.id quod sæpè Papa nunc facit: quod condemnandum non est.

Argum. 1. Contra primam conclusionem arguitur sexempliciter.Primò,quia id non prohibetur lege diuina,vel humana,ergo si accedit auctoritas legitima superioris, puta Papæ in ecclesiasticis, vel Principis in secularibus, non vr illicitum sola ratione generis aliquos repellere.Consequētia patet,& antecedēs probatur. primò,quia nō rōne dilectionis debitę proximo,quod patet:qa non tenemur proximum diligere affectu in particulari, neque effectu ei benefaciendo, nisi in extrema,seu magna,aut graui necessitate fm diuersas opiniones quoad hoc: tales aūt non sunt in tali necessitate,vt supponitur: & talis cōicatio cum eis in supradictis est dilectio eorum in effectu in particulari:quia est beneficētia, & signum particularis dilectionis ipsorum. ergo ad id non tenemur ratione dilectionis proximi.

Quod etiam ratione alicuius alterius debiti, seu iustitiæ ad idem non tenemur probatur: qa si sic,hoc maximè esset ratione acceptionis personæ:quia digni,seu habentes ius ad talem communicationem & munus priuarentur eodē: Sed hoc non est in proposito, quia ibi nulla est ratio debiti:neq; illi habēt ius ad id, cùm ex mera liberalitate instituentium, & ex auctoritate legitima in iam institutis, vt supponitur, tales inde repellantur:ergo nunc est acceptio personę,neque vlla iniustitia, aut iuris alicuius denegatio.

Respon. Respondeo negando antecedens, & ad eius primā probationē negatur minor,& consequentia:minor quidem vbi dr̄ ꝙ cōicare cum eis in supradictis est solum signum, & effectus dilectionis particularis: dico.n. ꝙ est effectus dilectionis generalis debitæ omnibus aliàs dignis,& idoneis ad talem cōicationem. Consequētia autem illa negatur: quia licet possimus eis non benefacere,neque eos diligere in particulari:non tamē in odium,aut in iniuriā eorum,aut nationis,neque cum scandalo, & cum specie mali: quæ omnia vitia probabiliter insunt, dum à prædictis muneribus, & communicationibus communib. sola ratione generis repelluntur, vt dictum est.

Ad secundam probationem prędicti antecedentis respondeo negando ꝙ non sit illis debita talis communicatio.Est enim eis debita, & habent ius ad illam, si sint aliàs idonei, sicut & alij: ex quo omnib. dignis, & idoneis talis receptio debetur ad talia beneficia,officia,seu munera communia,quæ præcipue ratione idoneitatis personæ, & non ratione generis secūdum ius ad reip. bonum commune conferēda sunt.Ideò sicut est peccatum acceptionis personæ si sola ratione generis conferantur: ita è conuerso si eadem sola ratione generis aliàs idoneis denegentur. Eadē nanque est mensura oppositorum & regula, ad quod facit beatus Tho.2.2.q.62.art.2.& quæst. 63.artic.2.

Replica. Contra hoc si replicetur, ꝙ quilibet habens plenum dominium bonorum suorum potest de suis particularibus bonis instituere heredem,& collegia,seu hospitalia,seu capellaniam pro talibus, vel talibus de tali genere patria seu natione tantum,puta pro his,qui de suo sunt genere, cognatione,patria, vel regno duntaxat:aut ꝙ solum viri, seu fęminæ de nobili genere recipiantur,vel manteneantur:vt sępè fit auctoritate etiam superioris in multis ordinibus,& pijs institutionibus:ergo similiter, eademque de causa, & ratione potest licite fieri in proposito:ita ꝙ sola ratione generis excludantur trahentes originem ab Hebræis,Sarracenis,& alijs infidelibus.Nam sicut potest de nouo fieri per institutorem talis institutio de suis bonis: ita & iam generaliter pro omnibus facta restringi potest,& limitari legitima superioris auctoritate interueniente, vt scilicet tales sola ratione generis excludantur.

Respon. Respondeo conceditur antecedens cū hac limitatione,s. dummodò id non fiat in odium, vel in iniuriam aliorum,sed solum in fauorem illorum: neque fiat cum scandalo & specie mali, vt ibi bene exēplificatur licitè id fieri, vbi hæc omnia cessant.Sed tunc negatur consequentia:tùm quia hęc beneficia ecclesiastica,& secularia officia,& munera publica,dignitates,& societates, seu collegia generalia,de quibus hic loquimur, non sunt particulariter pro his vel illis in fauorem particularē aliquorū: sed pro omnib. aliàs dignis vel idoneis generaliter ad cōe bonū reipu.ecclesiasticę vel secularis instituta: tùm etiā quia, vt ipsa experientia patet, talis repulsio à cōibus muneribus, & societatibus prædictis facta sola rōne generis censetur fieri in odium vel iniuriā eorum, & habet speciē mali,& schisma, vel scādalum nutrit,vt sępè dictum est: quod ēt inde patet,quia si illi trahentes originem ab Hebræis, vel Sarracenis iam diu catholici, & sine vlla

vlla suspitione perfidiæ, similiter de suis bonis instituerent q in talibus hospitalibus, collegijs, seu congregationibus, & beneficijs suis nullus reciperetur trahēs originē ab antiquis Christianis olim conuersis de gentilitate, sed solū de ludgenere Hebræorum, vel Sarracenorū: certè talis institutio in odiū, vel iniuriam aliorū antiquorū Christianorum facta censeretur: esset q; scandalosa, & speciem mali aut schismatis habens: nisi fortè talis institutio in fauorem illorum tantum conuersorum ex Sarracenis, vel Hebræis, vel huiusmodi fieret propter hoc quòd sunt aliàs auxilio spirituali, vel temporali destituti, vel vt alij libentius conuertantur: tunc enim licitè fieret: quia vt constat apertè omnis mala circunstantia vacat. Sic igitur in præsenti proposito censendū est, vt ex supradictis omnibus liquet.

Replica. 2. Si replicetur vlterius, q Papa, & Principes ecclesiastici, & seculares id sæpè concedunt, cōfirmantq; hmōi statuta repellentia conuersos ex Hebræis, vel Sarracenis: quorum auctoritati detrahere impiū, & facta reprehendere, siue condemnare temerarium est: Neque.n. præsumendum est ipsos, & maximè Papā, errare: dum manifestè nō constat: id qd in materia pñti nō contingit, in qua tot sunt opiniones, & snīæ simul cū practica præualente, quæ non est facilè condemnanda, nisi de errore conuincatur apertè.

Respon. Respondeo ad illud dr Papa quod vt hr, 25. q. 1. c. quę ad perpetuam: Et c. sunt quidam: & q. 2. si ea. & c. seq. Papa debet seruare quæ ad perpetuam rei memoriam, & communem vtilitatē statuta sunt: Et vt habetur, ea. q. 1. c. contra statuta, Et q. 2. c. si ea. quod semel statutum est secundum sacram scripturam ad bonos mores expediens, reuocandum non est. Ideò quando Dominus Papa, vel Rex proprio motu oppositū statuit vel concedit, censendum est id non sola ratione generis, sed ex aliqua rationabili causa fecisse, vt in 3. conclusione habetur.

Argum. 2. Secundò principaliter contra eandē primam conclusionē arguitur, quia sicut fideles olim Iudæi licitè se habebant cū infidelibus: ita & nunc nos Christiani cum quibuscūque infidelibus et cū Iudæis licitè nos possumus hre. Sed illi licitè repellebant infideles à suis societatibus, & muneribus publicis: ergo, & nos similiter nunc facere possumus cū natione Hebræorum, & Sarracenorū, sola rōne generis. Patet consequētia cū maiore: & minor probatur. Exod. 34. Deut. 7. 12. 17. & 3. Reg. 11 Non inibis cū eis, scum Amorrheis fœdus &c. Et ad idē est glo. ord. Leui. 15. & Num. 20. ibi. Mulier quæ redeunte mense &c. dicens quòd cum idolatris sociari non debemus:

Respon. Respondeo. Negatur consequentia: q̄a maior & minor sunt solū verę de infidelib. in sua infidelitate permanentibus: & sic intelliguntur auctoritates Exo. Deu. & c. de infidelibus idolatris, quorū societas erat periculosa ad ruinam idolatriæ, vt expressè hr Exod. 34. Et ibi aiunt Nico. Lyra. & Hugo Card. & cōter doctores. Iudęi autem Christiani effecti eiusmodi non sunt: quòd si alicubi essent, tunc licitè hac de cā segregarentur, vt supra in 3. conclusione dictum est. Ordinarij aūt sacerdotes non prohibentur: quia sacramentorum susceptio ad augmentum gratiæ, non aūt ad munus, vel cōtatem, vel officium receptio pcipuè est. Vnde & August. super Exo. li. 2. q. 157. & in locutionibus 128. Et B. Tho. 2. 2. q. 10. ad 9. dicunt q Deus ibi supra non intelligebat, neq; loquebatur de Proselytis ad iudaismū. Et patet idem in c. eam te. de rescrip. Et ibi Pan. & cōter doctores. Igitur dicamus q cōicatio aliqñ cum aliquibus prohibetur ad cautelā; & sic prohibetur cum manifesto peccatore fideli & infideli, nisi ex eius cōicatione spes conuersionis probabiliter habeatur. 1. Corinth. 5. & 2. Corin. 6. aliqñ prohibetur in pęnam alicuius, puta excōicati etiam fidelis: & sic non prohibetur communicatio cum infidelibus, quia sic puniri non possunt qui non sunt, nec aliqñ fuerūt de gremio, & foro ecclesiæ, neque prædicationem pacificam Euangelij iniuriosè impediunt: neque enim iniuriosè peccant in eam per solam infidelitatem illius pacem non perturbātes. Nā licet in suis sacrificijs criminosa committant homicidia: per id tamen non perturbant pacē reipub. dum ex ipsorum saltem virtuali consensu secundum eorum leges, & ritus tametsi sacrilegos, & in eos duntaxat homines id exercent, quos iure belli, vel alio quouis iure occidere poterant: facit. cap. dispar. 23. q. 8.

Argum. 3. Tertiò principaliter ad idem arguitur, quia Iosue 9. Gabaonitę non pp infidelitatem pteritam, sed pp fraudem commissam ab eis ante ipsorum ad fidem conuersionem redacti sunt in perpetuā tabernaculi seruitutem, priuati honorib. & dignitatibus populi Iudæorū, et postquā ad fidem Dei veri, & ad iudaismū conuersi sunt, sm August. & Lyr. & cōter doctores ibidem, & c. 10. ergo similiter Iudæi pp occasionem Christi cum sua posteritate iustè damnati sunt perpetuę Christianorum seruituti ciuili etiam post eorū conuersionem ad fidem. Quod etiam patet quia iure iusti belli, quod Neroper Titium & Vespasianum gessit contra Iudæos, effecti sunt captiui. Cuius belli iustitia patet secundum Iosephū de bello Iudaico, lib. 2. cap. 17. quia rebellauerunt Cæsari tributum negantes contra præceptum Christi, Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: Et quia Luc. 19. Circundabunt te inimici tui vallo, eò q non cognoueris tps visitationis tuæ. vnde & Augus. de Anchona, q. 14. tit. de obediētia Iudęorū, ad quintum quęsitū ait, q propria Iudæorū culpa eos submisit perpetuæ seruituti fidelium: Et hoc ēt expressè hr de Iudæis, & Sarracenis c. etsi Iudæos, & de testibus, & attesta. c. Iudæi, & 23. q. 8. cap. dispar. & C. de paga. & sacrileg.

sacrileg.l. Christianis.& C.de Iudęis & cęli.l.iussio,& l.hæc valitura, vbi etiā dicitur quòd ipsis in seruitutē redactis pp hoc, vt indignis omnia officia publica,& honores prohibētur. Si ad hoc respondeatur quòd prædicta omnia sunt vera, & intelliguntur solū de Iudęis,& Sarracenis nō conuersis ad fidem, sed in sua perfidia manentibus,vt expresse patet in d.cap. Etsi Iudæos,& in alijs textibus,& glossis,& doctoribus ibidem.

Contra hoc replicatur,quia baptismus, ordo & religionis ingressus nō auferunt à baptizato seruitutem personalē, quam ante baptismū habebat,f'm.17.q.4.c.id constituimus, & c.seq. ex concilio Gragrensi.1.c.3.& Carthaginen.ca.31. & dist.54.Ca.magnus,& c.qui ex famulis,& ca. quicunque libertatem. Et c.de seruorum ordinatione. Et c.admittuntur,& c.si seruus.

Respon. Respon.dupliciter. Primò secundum Mauroy in apologia contra statutum Archiepiscopi Toletani concedendo,ꝙ Iudæi ante conuersionem sunt in seruitute corporali,vt sup.probatum est sicut & Gabaonitæ:post conuersionē aūt ad fidem minimè:quia per baptismum ab ea liberantur. Nā licet baptismus non tollat absolutè hāc seruitutem,vt in argu.probatum est,benè tamē eam tollit sicut ordo, & religionis ingressus ex cōsensu etiā tacito dominorum,aut superiorum ipsorum,quod vtique fit dum scientibus,& non contradicentibus dominis,i.prælatis,& principibus ecclesiæ Iudæi,Sarraceni, & alij infideles,sicut & filij fidelium baptizantur: vel dum serui iā baptizati ordināτur,& ad religionē recipiuntur ipsorum dominis scientibus,& nō reclamantibus,vt hr̄ dist 54.per totum. Et sic intelliguntur omnia iura dicentia quòd per baptismū seruus libertate donatur: ꝙque seruus Iudæi Christianus effectus redemptus ab ecclesia libertate donatur.54.dist.c.fraternitatem, & c.si seruus. Et ibi Hostien.& alij,& Greg.Ianuarius Episcopus Carolitanus, & concilium Toletanum, & concilium Matisconen.c.16.& c.de episcopis,& cleri.l.Deo nobis.§.itaque.

Secundo modo ego respon.& melius, negando consequentiam:dico.n. Iudæos etiā ante conuersionem non incurrisse seruitutē personalem ciuilem,vt Gabaonitæ,sed solū seruitutē quandam culpæ & pœnæ spiritualem præ alijs hominibus,habentem ortum à solo iure, vel dispositione diuina,propter speciale peccatum ipsorū, quo Christum occiderunt: de qua seruitute hr̄. Io.8. Qui facit peccatum seruus est peccati, s.tā in culpa,quàm in pęna.2.q.7.c.sicuti.§.quia ea: igitur seruitute captiui tenebantur Iudęi cū tota eorū posteritate prę alijs hominibus: quæ seruitus stat in hoc ꝙ propter peccatū mortis Christi dati sunt in reprobū sensum,& excæcati, & in sua perfidia obstinati,& obdurati sunt:insup & dispersi in nationibus gentium sine rege,sine regno,& patria vagantes,& sub tributis magnis vbique gentium,& alienigenę seruientes,& viles,& abiecti habiti sunt in omnibus nationib. quæ sub cœlo sunt,f'm quod de eis fuerat olim prophetatum,& præcipuè in Psal.68. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua: Et Psal.108. Nutantes transferantur filij eius,& mendicent. Quæ seruitus culpæ & pœnæ in eos,& posteros eorum descēdit: sicut & ipsi se obnoxios fecerunt quādo clamantes dixerunt Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Et de hac seruitute loquitur & intelligitur.e.etsi Iudæos,de Iudęis,& Sarracenis & alia iura supradicta dicentia qd seruitutē incurrerunt specialiter Iudęi pp mortem Christi.

A qua seruitute iā oēs fideles liberati sumus per Christum in baptismo.Gal 3.& Colocen.3. In Christo non est seruus,neque liber, neq; masculus,neque fœmina &c. Et Gala.6. In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet,neq; pręputium,de qua habetur in c.cùm redēptor. 12.q. 2. Et de hac seruitute intelliguntur prædicta iura dicentia ꝙ omninò tollitur per baptismum, quia & religio catholica omnem maculā purgat f'm glos.in ca.si quis.1.q.7.& latius glos. in dist. 26.c.deinde.& textus ibidem. Et iniuria,& peccatum semel in baptismo dimissum non reuocatur,& oīs ingratitudo aboletur per conuersionē ad fidem,& per religionem f'm Felinum in cap. eam te,de rescriptis,& in c.Iudæi,de Iudæis, & Sarracenis. Et Hostien & doctores ibidem,& habetur.28.q 4 c.Si illic. Et 19.q.3.c.Non liceat. Et c.gaudemus,de diuortijs. Et hęc 2.responsio videtur melior. Nam Iudæi non habentur vt serui ciuiliter captiui vbi degunt, sed cum suis bonis permittuntur sub tributis manere,& liberè abire: sub speciali seruitute culpæ & pœnæ, s. subiectionis & vilitatis: à qua per baptismum liberantur,vt dictum est.

Quartò principaliter ad idē arguitur,quia ꝓ peccatis parentum filij & posteri eorū iustè puniri possunt ad tēpus,vel in perpetuū pęna temporali infamiæ,vel inhabilitationis, aut seruitutis,& huiusmodi,vt patet.nu.22.23.& Neemię. 13.Deut.23.vbi Idumæus & Aegyptius vsq; ad tertiam generationem,Ammonitæ,& Moabitæ in æternum prohibebantur intrare ecclesiā,seu congregationem Iudæorū: quia illis molesti fuerunt in deserto:etiam si ad fidem vnius Dei veri conuersi essent intra Iudaismum,vt patet: ex ipsis textibus ibidem. Argum.4.

Secundò idem patet Gene.9.vbi pro peccato Cham Chanaan filius eius est maledictus cū suis posteris,& seruituti subditus fratrum suorum.

Tertiò idem patet Iosue.7.vbi pro peccato Achor plebs Israel tradita est in manib.hostiū.

Quartò idem patet.1.Reg.4. vbi pro peccato filiorum Hely populus victus est.

Quintò idem patet.2.Reg.12. vbi pro peccato Dauid filius eius mortuus est.

Sextò

Sextò idem patet 4. Reg.5. vbi pro peccato Giezi tota eius posteritas leprosa nata est.

Ergo similiter iustè statui inter homines, & fieri potest, ꝙ .s. propter peccata parentum Iudæorum Christum occidentium eorum posteri etiam ad fidem conuersi puniantur pœna infamiæ, & inhabilitationis ad officia, & dignitates, & repellãtur à cõgregationib. vsq; ad tot vel tot gradus, ad tps, vel in perpetuũ sola rõne generis: patet consequentia ex identitate rationis.

Respon. Respond. negando consequentiam. Nam ₰m Aug. super Iosue. 7. pęna est duplex: quædã, quæ nocet, & non prodest ad salutem, vt est pęna inferni, & hac pœna neque Deus punit, neq; ecclesia punire potest vnum pro alio. Alia est pœna, q̃ sic nocet quòd tamen prodesse potest ad salutẽ, & hac pœna sæpè Deus punit vnũ pro alio ex causa, vt patet in infirmitatibus, & afflictionib. corporalibus, vt supra in argumento tactum est: quia & est Dominus vitæ & mortis, & potest facere, & fieri præcipere quod & quomodo voluerit. vide Alc. Hall. 3 par. q. 4. memb. 4. a. 1. Homo autem, etiam tota ecclesia, non potest hac pęna vnum pro alio sine eius culpa punire, qñ est pœna corporalis vel spiritualis, puta excommunicatio: quæ non nisi pro culpa ipsius excommunicati infligi potest, quia illam præsupponit secundum Aug. ad Aurelium Episcopum. Benè tamen potest punire vnũ pro alio pœna temporali priuationis bonorum, & pœna ciuili infamiæ, & inhabilitationis ad hoc vel illud munus, & huiusmodi; idque solum ex causa, scilicet propter necessitatem, vel vtilitatem magnam communem: quæ priuatè rationabiliter præponenda est, vt ait glo. dist. 12. c. renouantes. Et 1. q. 4. c. ecclesia, vbi latius de his agitur.

Quòd ergo peccata parentum non noceant filijs nisi eos imitentur, neque vllus pro alio etiam tẽporaliter sine causa rationabili, vt dictum est, puniatur, patet latius secundum glossam ordin. Aug. & Greg. & Nic. Lyr. Exo. 20. visitans peccata patrum in filios &c. & habetur. 1. q. 4. c. homini, & c. ecclesia, & Aug. ad Auxẽtium Episcopũ, & ad Bonifacium, & habetur de consecr. dist. 4. c. quæris. Et concilium Toletanum quartum. c. 60. Et Hiero. super Trenorum quinto, & dist. 56. ca. satis peruersum. Et ca. vndecunque. cum seq. & ibidem Turrecremata. latius, ₰m Tho. 2. 2. q. 108. ar. vlt. Item c. pen. de consuet. Item c. de pœnis. l. sancimus, & l. nequis, & l. cum reis, vbi dicitur. Sancimus ibi esse pœnã vbi & noxa est, & quos reos sceleris societas non facit, procul à calumnia submouemus, & ff. de pœnis. l. crimen. & tandem de re. iuris. li. 6. regula. 22. ait. Non debet aliquis alterius odio prægrauari. Et regula 23. sine culpa nisi subsit causa non est aliquis puniẽdus. Et ibi glo. & ratio huius est, quia pœna est reordinatiua culpæ, & mensura eius, ergo vbi culpa reordinanda, & mensuranda non est, neque eius mensura, & ordinatio pœnalis esse debet.

Replica. 1. Quòd si contra hoc replicatur. de hæretica. c. vergentis, habetur ꝙ ₰m ius diuinum, & secundum leges vltio sæpe fertur non solum in sceleris actores, sed etiam in progenies damnatorum: vt patet in confiscationibus bonorum, in quibus hæredes succedere deberent. Et ad idem est. cap. quicunque, & c. filij, & c. accusatus. eo. tit. li. 6 & c. statutum. ibidem. Et. C. ad l. Iul. maiesta. l. quisquis. & li. 6. de pœnis c. fœlicis. Et extra. eo. tit. c. in quibusdam, & li. 6. de schismati. c. ad succidendos, & 24 q. 3. c. cum ergo, & ff. de eo quod metus causa, l. isti quidẽ, & C. de hæreti. & Manich. & Samari. l. Manich. & l. Gazaros.

Neque valet dicere, vt aliqui dicũt ꝙ illa decretalis, vergentis. de hæreticis, est iam reuocata per c. de hęreti. & Manich. l. cognouimus, & l. de Nestorianis, vbi dicitur quòd filij fideles succedunt patribus hæreticis: hoc inquam non valet: quia secundum alias leges supra allegatas ciuiles, & canonicas, quæ & de facto semper practicantur, sicut & illa decretalis vergentis, pro delicto parentum filij vsque ad secundam generationem puniuntur in temporalibus, & hæreditate, & bonis hæreditarij omninò priuantur.

Respon. Respon. ad replicam, quòd vtiq; id potest fieri, sicut & leges dicunt, & intelliguntur, maximè qñ timetur, & probabiliter pręsumitur ꝙ illi successores sunt, vel erunt paterni criminis comparticipes, seu imitatores, vt habetur. C. ad l. Iulian. maiesta. l. quisquis Et 6. q. 1. c. si quis. Et de hære. c. statutum. li. 6. sicq; ex causa scilicet propter crimen probabiliter, aut iure præsumptũ iustè puniuntur filij in bonis temporalibus pro peccato parentum, & non pro vera culpa ipsorum filiorũ, aut potius in odiũ, & detestationẽ criminis, vt alij magis caueãt à tali crimine, ad quod sunt proni. Idque maximè est verum qñ peccata parentum commissa sunt post baptismum. Nã pro peccatis parentum ante baptismum cõmissis non possunt iustè puniri filij eorum etiam in tẽporalibus, sicut neque pro ipsa ipsorum infidelitate baptismum præcedente, vt supra in responsione ad ₰m argumentum principale dictum est: modò illi sint conuersi ex genere Hebræorum, modò ex genere Sarracenorum, aut aliorum infidelium quorũcunque, siue Gentilium: eadẽ quippè ratio militat in omnibus illis, vt dictum est.

Adde quòd indirectè benè potest filijs nocere delictum patris in temporalibus, puta quoad successionem: non tamen directè. Neque tunc puniuntur filijs, sed pater in filijs pro suo peccato, vt habetur. 6. q. 1. c. sunt plurimi, & 1. q. 4 ca. Item peccato.

Vnde pro materia eorũ, quæ antecedẽte prædicti quarti argumẽti adducta sunt, Nota ꝙ Idumæi Aegyptij Amonitę, & Moabitę nõ sunt ab ecclesia Hebræorũ repulsi sola ratione generis, sed ex cã, puta vt occasio idolatriæ vitaretur ex

societate

societate ipsorum, quando nō essent conuersi ad fidem, vel in detestationem criminis eorum conuersionem præcedentis, q̄n iam essent ad fidem cōuersi: vel ex alia causa cognita, & intēta à Dño Deo id præcipiente: quod patet, quia q̄n ad fidē de alijs nationibus idolatris conuertebantur ad iudaismū, certè nulla fiebat distinctio inter eos & Iudæos, vt patet Leuit. 19. Si habitauerit aduena inter vos ne exprobetis ei, & Iosue 6. de Raab meretrice. Et Ruth. 1. & Iudith. 5. & 6. c. de Achior. Et alibi sæpè habetur de proselytis. Item propter figuram illi sunt repulsi: quia per eos significantur hæretici, & blasphemantes Christum, siue Iudæi, siue Sarraceni in sua perfidia permanentes: & publici peccatores, qui, vt prædictum est, ideò sunt vitandi secundum glo. Augus. Lyr. Hugo. Card. & aliorum, & habetur de consecra. dist. 4. c. plerique. & de Iudæis, & Sarracenis. c. etsi Iudæos.

Et ad id Gene. 9. de maledictione Chā in filio Chanaan, nota ꝙ Noe pater naturæ tūc potuit filium Cham propter peccatum sic punire, vt ipsum seruum fratrum efficeret, & ex consequenti posteros eius. Qui enim ex seruo nascuntur serui sunt etiam secundum leges. Ideò Noe sic maledicendo simul prophetauit siue prædixit quod dictum est, secundum Chrysost. ibidē. Adde quod etiā mysticè significatur ibidem ꝙ peccatum patris, id est suggestionis nō in se, sed in filijs, idest in cōsensu, & opere damnabile, & dignum punitione hic, & in futurum est, secundum August. vt hoc etiam innuit Grego. lib. 26. moral. c. 28. & habetur. 1. q. 4. c. homini. ad propositū adducens id Exo. 20. Visitans peccata patrum in filios in tertiam, & quartam generationem, ad quod etiam facit. 1 Timoth. 2. ex opposito mysticè dicens, ꝙ mulier saluabitur si ipsa, & filij, idest opera manserint in fide.

Quoad alia, quæ ibi adducuntur ex Iosue 7. & 1. Reg. 4. & secundo Regum. 12. & 4. Reg. 5. videatur latius Greg. vbi supra, vt etiam habetur. 1. q. 4. ecclesia.

Replica. 2. Si secūdò ad hoc replicetur probando ꝙ pro peccatis parentum fidelium, vel infidelium posteri eorum temporaliter iustè per homines puniri possint. Nam primò id patet. 15. q. 8. c. cum multæ, Et dist. 56. c. Cenomanense. Et c. presbyterorum. Et extra de filijs presbyterorum. Et eo. tit. li. 6. vbi filij presbyterorum, & adulterorum pro criminē patrum arcentur ab hæreditate, ab ordinibus, & prælaturis, vt inhabiles, idq; ratione generis, aut defectus natalium.

Item secundò, quia ordinati ignoranter ab hæreticis, simoniacis, & excommunicatis sine sua culpa puniuntur pro culpa alterius, scilicet ordinantis: quia expoliantur gradu, & priuantur executione ordinum, vt patet. 1. q. 1. c. statuimus. Et c. si qui à simon. & c. de cætero. & c. seq. & q. 7. c. conuenientibus.

Item tertiò, quia sine vlla sua culpa simoniacè ordinatus pro culpa alterius simoniacè interuenientis punitur priuatione, vt habetur. 1. q. 5. c. præsentium.

Et quartò, quia electus ab excommunicatis sine vlla sua culpa punitur priuatione. 9. q. 1. ab excommunicatis. Et c. ordinationes.

Quintò, quia pro peccatis aliorum, & principum iustè puniuntur innocētes in bellis, & excōicantur, & interdicuntur populi, vt patet in c. Romana. Et c. si sententia. de sent. excom. lib. 6.

Ergo similiter pro peccato parētum possunt eorum posteri ducentes originem ab Hebræis, Sarracenis, & huiusmodi etiam post conuersionem ad fidem iustè puniri, atque repelli.

Respondeo ad antecedens illud negando, & ad primam probationem de filijs presbyterorū concedo ꝙ sine dispensatione tales promoueri non possunt, vt ait Gratianus, in c. apostolica. dist. 56. & c. quia simpliciter: & habetur in c. Cenomacen. & glo. ibidem expressè, & de elect. c. innotuit. & c. cùm in cūctis, Et de filijs presbyt. lib. 6. c. is qui. & sic dispensatiuè promoti sunt et ad papatum multi, de quibus habetur dist. 56. c. Osius Papa, & c. vndecunque. c. nunquam. c. nasci. c. dñs. c. satis. c. apostolica: sed negatur ꝙ pro peccato parētum solum sic tales puniantur, seu inhabilitentur: sed ex causa scilicet propter defectum significationis sacramenti quamuis ortū habentem ex peccato parentum. Nam nasci ex adulterio non est nota delicti, sed naturalis defectus personæ: sicut nasci, aut esse eunuchū, esse bigamum & irregularem ēt ex sancta matrimoniali coniunctione, & iusta hominis occisione. Et talis pœna inhabilitationis, & infamię est naturalis. Item est alia causa. s. ipsorum filiorum culpa iuridicè p̄sumpta, vt sic magis caueatur. Nam s̄m glossam de reg. iu. li. 6. regula. 8. semel malus, præsumptio sępè transit ad filios, qui rationabiliter præsumuntur, vt patres eorum, puta incontinentes, fragiles, & ignobiles, & hmōi, vt expressè habetur in c. si gens Anglorum. dist. 56. & c. nisi. Item c. si quis. 6. q. 1. & de hæret. c. statutum. 2. lib. 6. Et de schismati. c. 1. & ff. de edili. l. quod si nolit. Item in odium criminis.

Ad secundā de ordinatis ignoranter ab hæreticis simoniacis &c. Resp. illi canones expressè loquuntur de his t̄m, qui scienter, & per consequens culpabiliter ab excōicatis, vel simoniacis iam declaratis ordinati sunt: non autem de his, qui omninò ignoranter & inculpabiliter, vt patet ibidem & latius. 1. q. 7. c. conuenientibus.

Ad tertiam ex c. præsentium. 1. q. 5. resp. ꝙ ex illo textu, vbi dr̄ illum inuictū sacerdotij dignitatem obtinuisse, innuitur s̄m gl. ibidem quòd licet prius ipso ignorante fuisset à parentibus simoniacè data pecunia: tamen postea id sciens vel probabiliter pręsumēs nolebat ordinari, sed tandem cedens importunitati parentum, sine

legitima

legitima discussione vtrum ita esset quod timebat, consensit culpabiliter suæ ordinationi: ideò non sine culpa licet leui puniendus erat.

Ad quartum ex c. ab excommunicatis &c. Respondeo, quòd ex eodem textu, & gl. patet, ꝙ de his, qui à cognitis excommunicatis, vel qui ab eis sciri potuerunt, & debuerunt, & per consequens culpabiliter ordinati, & electi sunt, non de alijs illa iura loquuntur.

Quòd si replicetur ea c. statuimus. & c. si qui à simoniacis, vbi promotiones omnino ignorantium factæ ab episcopis simoniacis irritæ essent, nisi ex speciali misericordia dispensatiuè ab ecclesia sustinerentur.

Respondeo, quòd etiam si ibi non sit scientia & culpa vera: est tñ iure aut probabiliter præsumpta, vt dictum est, ex quo tales simoniaci publici & cōiter noti sunt: vnde & iure præsumitur quòd scienter aliquo modo ab ipsis ordinati sunt, nisi oppositum probetur: vt patet ex gl. in d. c. ordinationes. 9. q. 1. & 28. dist. c. proposuisti: dico etiam secundum gl. in d. c. si qui à simoniacis, quòd quamuis nulla ibi esset culpa etiã præsumpta, ius potest iustè prædictos ordinatos omninò inculpabiliter à simoniacis, & excommunicatis prædicto modo punire, ex causa scilicet in horrorem & detestationem prædicti criminis, & hæresis: quia id cedit ad vtilitatem publicam, vt alij timeant à talibus criminibus latè vagantibus. vide glo. in c. renouantes, dist. 22. & c. in quibusdam pœnis.

Ad quintum resp. quòd ex causa seu ex culpa præsumpta iustè aliquando in bellis innocentes cum nocentibus simul puniuntur in bonis temporalibus, & aliquando in corpore, & vita saltè indirectè, seu per accidens: de quo latius in materia de bello agunt doctores.

Et quoad excommunicationē negatur ꝙ innocentes cum nocentibus, aut pro peccato illorum, aut etiam populus totus vbi sunt innocentes licitè excommunicari possint, vt patet. 24. q. 3. c. si habes. & c. Romana, de sent. excom. lib. 6. vbi id expressè dicitur secundum etiam doctores communiter ibidem, & glo. ordi. August. super id Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit, vt supra in responsione ad quartum argumentum principale ex ipso August. dictum est.

Et ad c. si sentētia, vbi loquitur de interdicto resp. primò secundum gl. ibidem. Et in c. præsenti. de sen. excō. quòd hoc est speciale interdicto, quo prohibentur bona ecclesiæ spiritualia, non autē tolluntur aliqua propria bona innocētum: idq; fit ex causa cōis vtilitatis ecclesiæ, vt. s. eius iniuria deploretur, & ipsi ab omnibus eius filijs faueatur. Alio modo respondent alij ꝙ scilicet ideò populus pęna interdicti punitur cum innocentibus, quia vel fauet peccato superioris vel alterius, qui est causa interdicti: vel quia ei non obsistit, vt deberet pro ecclesia secūdum Greg. & habetur. 1. q. 4. c. ecclesia. ad quod facit. 2. q. 7. non est à plebe. & 8. q. 1. c. audacter. Sed certe si hæc resp. esset bona, iam eadē ratione posset populus etiam cum innocētibus excommunicari: Ideò prima respon. aptior videtur, maximè quia excōicatio, quæ peccatum mortale præsupponit, non ex causa, sed pro culpa vera, vel iure pręsumpta licitè potest infligi, vt dictum est.

Quintò principaliter arguitur ad idem, quia si ex cã licet non pro sua culpa quis iustè ab homine puniri potest, vt in rñsione ad quartum argumentum pręcedens, & ad eius secundã replicam sæpè dictum est, s̄m quod hr̄ de reg. iur. & gl. in c. renouantes. dist. 22. & alijs iuribus, & doctoribus ibi allegatis: quod ēt patet, quia in c. tua nos. de clerico ægrotante. Et c. ex parte. habetur ꝙ sacerdos leprosus sine vlla sua culpa prohibetur celebrare solum coram pupulo pp horrorem & scandalum populi tollendum, s̄m etiã cōiter doctores ibidem & Alex. Hall. 4. par. q. 47. mem. vlt. Et B. Tho. in 4. dist. 9. q. 4. art. vlt. Et similiter bigamus prohibetur, & priuatur priuilegijs clericalibus ex causa propter defectum sacramenti, idest significationis s̄m gl. in c. t. de bigamis: & de cler. coniuga. li. 6. & propter eminentiã sacerdotij. dist. 26. c. vna. Et similiter spurij & filij presbyterorum prohibentur, vt supra dictum est. Et similiter ecclesia simoniace consecrata execratur sine culpa sua. 1. q. 4. c. ecclesia. Et ecclesia, in qua sepelitur paganus, mūdatur, de consecr. dist. 1. c. ecclesiam, idque fit in horrorem, & detestationē criminis: ergo similiter possunt puniri temporaliter pœna infamię, inhabilitationisque, & repelli à congregationibus, & muneribus publicis, & honoribus omnes conuersi ex genere Hebræorum, Sarracenorum, & huiusmodi, ratione generis simul & ex causa. s. in detestationem perfidiæ, aut idolatriæ eorum conuersionem præcedentis: & in fauorem religionis, aut officiorum ecclesiasticorum, aut munerum publicorum, ne talis generis vilitate polluantur: aut pp eorum culpam iure, aut probabiliter præsumptã, quia. s. de eorum relapsu ad suam perfidiam, aut de ipsorum inconstantia in fide, & de morum prauitate timetur, vt habetur de consecra. dist. 4. c. Iudæi, vbi dicitur ꝙ Iudęorum perfidia frequenter ad vomitum redit. Argum. 5.

Respon. Respondeo negando consequentiã: neque. n. est cã aliqua de prædictis in proposito: nisi fortè in gradibus propinquis aut nouis, vt in 3. concl. dictum est. Nam ad detestationem perfidię, seu idolatriæ id non oportet facere, neq; est cã sufficiens ad repellendum conuersos ex iudaismo. Nã similiter oporteret repellere, & punire oēs etiam ab antiquo conuersos ex gētilitate, & ab idolatria. In fauorem autem religionis potius expedit omnes ex quacunque natione cōuersos benignè amplecti, & honorificè fauere, vt conuertantur etiam reliqui ad fidem, vt supra probatum

batum est ex concilijs, & decretis ecclesiæ. Vilitas aût generis iam per baptismum purificatur, vt supra in responsione ad tertium argumētum dictum est. Quòd si aliquæ reliquiæ huius vilitatis adhuc apud homines manent: id solum contingit in gradibus propinquis aut notis, dū per aliquam notabilem excellentiam non purificantur, vt supra in 3. conclu. latius habetur. Metus verò de eorum reditu ad vomitum, atque relapsu, seu morū prauitate, certè nō est rōnabilis de omni illa natione sine vlla graduum, & personarum differentia: cū rectè viuere, sicut & alij antiqui Christiani, cōmuniter sine notabili discrimine videantur. Et quamuis aliqui videantur ad vomitum redire, & nefanda scelera committāt, non ideò idem de omnibus generatim in omnibus gradibus etiam antiquissimis præsumēdum est: sicut neque propter similia crimina aliquorum Christianorum antiquorum, quæ in aliquibus regionibus legimus contigisse, idem de omnibus continuò censendum est. Igitur de solis illis personis id rationabiliter metuēdum est, quę vel semel relapsæ, aut in suam perfidiam reuolutæ sunt, vel de descendentibus ab eis in gradibus ꝓpinquis, aut cognitis, vt supra in tertia cōclu. dictum est: de quibus dic. c. Iudæi. Et c. plerique. de consecra. dist. 4. loquuntur.

Argum. 6. Sextò principaliter ad idem arguitur, quia vilibus, & infamibus portæ dignitatum patere nō debent. c. inter dilectos, de excess. prælat. & glo. in ea. testimoniū. de testibus. Et expresse hoc habetur de reg. iuri. regula. 87. & Turrecremata in decreto dist. 57. cap. 1. secundum Bonauentu. in quarto distinctio. 25. latius probat. Nunc autem secundum iura conuersi ex genere Hebræorum sunt infames, viles, & inhabiles ad dignitates, & officia publica, vt patet c. de Iudæis, & cælico. l. hac valitura, & decimaseptima quæst. 4. ca. constituit. Et quòd id non solum de Iudæis nōdum ad fidem conuersis, sed etiam de iam conuersis intelligatur, patet expresse in foro Iuzgo. libro duodecimo. l. 10. vbi etiam de Iudæis baptizatis dicitur quod ad testimonia contra Christianos non admittantur. Et concordat glos. in dict. cap. constituit.

Item confirmatur à fortiori, quia. C. ad l. Iul. maiesta. l. quisquis. damnātur, vt infames in ęternum illi & posteri eorum, qui cōtra principem factionem cūm quibuscunque inierunt: ergo à fortiori si contra Christum Deum principē omnium, quales sunt Iudæi, & idolatræ, & Sarraceni, & huiusmodi: quæ infamia etiam per baptismum non tollitur, sicut nec aliæ pœnæ ciuiles.

Quod & scdò probatur, quia in dicta. l. Manichæos, contra hæreticos manichæos, & donatistas tanquā contra reos lęsę maiestatis infligitur infamia durans in sempiternum, etiā post pęnitentiam, vt id etiam habetur. c. vergentis, & cap. excommunicamus, & alijs c. de hæreticis, & dist. 15. c. presbyteros, & in alijs. c. ibidem. Nunc autem similis est ratio de iudæis, & hæreticis: quia æquè aut grauius, quàm hæretici contra Christum peccauerunt.

Respon. Respon. primò ꝙ. C. de iudæis, & c. constituit, expresse loquuntur de iudæis nondum ad fidem conuersis, sed in suo iudaismo in terris Christianorum de gentibus, vel secundò potius loquuntur de iudæis ad fidem violenter conuersis, & baptizatis in perfidia sua notoriè permanentibus, & in suis cæremonijs iudaicis, vt tunc temporis solebat fieri, vt patet in eodem foro Iuzgo. lib. 12. l. 10. vbi id habetur expresse. Et Turrecremata super eo. c. constituit, contra glossam, ibidem. Et idem Montaluo super foro Regio Hispaniæ, lib. 4. tit. 3. l. 2. latius probat: vel tertiò potius intelliguntur de iudęis post baptismum apostatantibus à fide, vt supra in bulla Nico. 5. ad hoc propositum allegatur. Igitur de iudęis conuersis, & in fide sine relapsu manentibus nusquam tale quid statutum habetur, sed potius oppositum, vt supra in 1. conclus. probatum est.

Et ad confirmationem nitentē à fortiori probare quòd illa iura etiam de iudæis iam conuersis intelligenda, & ad eos extēdenda sint, Respōdeo dupliciter, primò secundum aliquos. ad l. quisquis. C. ad legem Iuliā maiesta. quòd loquitur pe ipsismet actorib. criminis, reisq; lęsæ maiestatis. Etsi ad iudęos extenditur per identitatē rationis: solū comprehendit ipsos criminis actores post baptismum iudaizantes, non autem successores eorum in crimine nō participantes, nec hæreticantes, vt patet ibidem: quia pœnæ tantū suos tenere debent culpæ actores, vt supra in responsione ad quartum argumētum latè dictum est. Et similiter respō. ad l. Manichæos. Sed quia illa lex expresse etiam loquitur de posteris eorum, ideò hęc respon. non valet.

Secundò respon. ꝙ licet iudæi ante conuersionem essent digni infamia, sicut & subiectione seruili in ęternum plusquam hęretici; tamē non est idem iudicium de omnibus illis post eorum conuersionē: quia ex largitate, & speciali beneficio principis scilicet Dei, & Papæ, & Regis, in fauorē fidei, scilicet vt ab ipsis iudæis resipiscentibus fides libenter suscipiatur, remittitur illis, & oībus infidelibus, dū per baptismum regenerantur prędicta infamia iuris & seruitus pœnæ, sicut & oīs eorum culpa, vt supra in responsione ad tertium arg. latius habetur: & quia fauoribus sunt ad fidem alliciēdi, & iam adducti in ea prosequendi sunt, vt habetur in c. iudæi, secundo de iudęis, & in extrauagan. dignum, eo. tit. & 23. q. 4. cap. debet, & quęst. 7. cap. quod autem. Et 1. q. 4. cap. iudęi baptizati, & distinctio. 45. cap. qui syncera, non sic indulgetur hęreticis, vel alijs post datam fidem, & acceptam in baptismo relapsis, etiam si pnīam agant, de quibus procedūt prędictę leges, & similes alię pœnales, quæ non

debent extendi vltra casus, & personas ibi expressas etiam per identitatem rationis si non est expressa. Quia de reg. iur. odia restringi &c. secundum Aug. & habetur dist. 50. c. vt constituetetur, & secundum communiter doctores.

Et quidem licet Iudaei peius omnib. occidendo Christum, ipsumque in sua perfidia blasphemando peccauerint: eos tñ propter hoc ecclesia punire non potest vlla pœna infamiæ, aut seruitutis, sicut neq; alios infideles propter suam infidelitatē: quia quid ad nos de his, q foris sunt? 1. Cor. 5. dum maximè contra pacem reipu. non peccant, vt supra in respōsione ad secundum argumentum dictum est. Hæreticos autem, & oēs alios, qui post baptismum ad vomitum redierūt, ex quo semel de iurisdictione ecclesiæ fuerunt, nec inde iure egredi potuerunt, vtique ecclesia tali pœna etiam corporali puniri punire potest, vt habetur. 23. q. 4. & alibi sæpius: ideò ecclesia, & principes permittunt libere Iudæis non conuersis suam legem, & ritus seruare, cum quibusdam tamē limitationibus, ne scilicet in iniurias, & blasphemias contra dominum Christū exeāt, vt habetur. C. de Iudæis, & cœlico. l. Iudæos. Et l. sabbati. dist. 45. cap. qui syncera.

Quibus nō obstantibus propter tres causa supradictas in 3. conclu. tām ipsi Iudæi, & Sarraceni & alij infideles, quàm trahentes originem ab eis maximè in gradibus propinquis, aut cognitis à congregationibus, muneribus, & dignitatibus repelli possunt, vbi de facto viles, inepti, vel infames habentur ex causa quacunque.

Argum. 7. Septimò principaliter ad idem arguitur, quia Neophyti prohibentur ad officia & dignitates assumi. dist. 48. c. quoniam, & c. prohibentur, & in 1. Timot. 3. idque propter ruditatem eorum, & propter reliquias pfidiæ gentis iudaicę, vel idolatriæ remanentes, secundum Felinum ibidem, & in c. Iudæi. de testibus, & 2. quæstio. 7. ca. non potest.

Respon. Respondeo secundum ipsum Felinum in dic. c. & Philip. Decium, & Ioan. de Ripa, & Turrecremata ibidem, & in c. eam te, de rescriptis, ꝙ dicta iura loquūtur & intelligūtur de Neophytis, i. de recenter conuersis ad fidem ex quacunque secta, aut natione nō satis instructis in pertinentibus ad fidem, moresque Christianos, quoad alios edocendos, & gubernandos, qui neq; quoad seipsos satis probati sunt: ne scandalizentur, neve in superbiam erigantur æstimantes ecclesiam illis valdè indigere, vt etiam expresè ait, glo. vbi supra dist. 48. cūm textu. c. 1. & 2. & dist. 61. & in c. constituit. 17. q. 4. licet malè alleget c. de Iudæis, quod non de conuersis, de quibus nos agimus; sed de nondū conuersis Iudæis dictum cap. loquitur expresè.

Item dicta iura intelliguntur, sicut & loquuntur de promotione neophytorū ad ordines maiores; quibus est annexa obligatio alios docēdi: nō autem prohibentur à minoribus, nec à canonicatu. Sed neque secundum Dominicum in cap. quicunque. dist. 78. prohibentur à maioribus, & ab alijs officijs; maximè si iam per aliquod tempus in fide, & morib. instructi, & probati sint, & idonei ad id munus obeundum. Et in hoc omninò concordat Philip. Decius in c. eā te. de rescriptis. vbi & optimè reprobat Panor. ibidem dicētem illam decretalem procedere ex gratia speciali in fauorem nouiter ad fidem conuersi: probatque eam de iure cōmuni procedere: pro quo etiam expresè facit. c. neophytus. dist. 61.

Nihil igitur obstat sola rō generis huius vel illius, ne aliàs idoneus ad munera, officia, & collegia communia & præsertim ecclesiastica assumatur, vt hoc etiā expresè habetur in ca. de decorem. de institutionibus. Et cap. venerabilis. de præben. & gloss. ibidem & supra latè probatum est, at vt in fine in responsione ad textum argumentum præcedens dictum est, hoc non obstante ex alijs causis ibi, & supra conclusione 3. expressis iustè repelli potest.

Sed pro complemento huius materiæ dubitatur quis sit præferendus in muneribus publicis, & ecclesiasticis, is ne qui trahit originem ab Hebræis, & Sarracenis, & infidelibus, an qui ab antiquis Christianis progenitus est? Similiter qui semper fuit bonus sit ne præferendus ei, qui aliquando fuit malus, cæteris paribus existentibus vtrinque? Dubium.

Respondeo in hoc videntur esse opiniones, quas referunt Felinus in c. eam te. de rescript. & Panor. in c. at si clerici, de iudicijs & glos. distin. 63. in fine, & in c. obeuntibus.

Sed resolutoriè videtur dicendum. Primò, ꝙ infidelitas præcedens baptismum nō nocet conuersis in promotionibus, nisi alia causa adsit, vt supra probatum est: hæresis autem, & alia crimina quędam post baptismum commissa, post quorum pœnitentiam etiam durat infamia, & inhabilitatio, de quibus habetur in c. nisi quia, de renuntiatio. & in glo. ibidem. vbique etiam posteris nocent ad id, vt expresè habetur prima quæstio. 7. cap. 1. & cap. si quis omnem. Et gloss. dist. vigesimaquinta, c. primum, & vigesimasexta distinct. cap. deinde, vt supra etiam conclus. 3. & in auctoritatibus adductis in sexto, & septimo argumento habetur, & hoc est verum, nisi cum talibus dispensetur, id quod sæpè legitur factum, distinctio. quinquagesima, capit. si post, & capit. Ioannes, vt etiam Luc. 15. factum est cum filio prodigo, & alibi cum beato Apostolo Petro, & cum Dauid, & cum alijs sanctis: vide Felinum vbi supra.

Secundò dico ꝙ regulariter, & cæteris paribus, qñ agitur de præsidendo, & ad prælaturam assumendo, pponēdus est qui semper fuit bonus & fidelis, peccatori, & Iudęo iā cōuerso; qa liberius pōt reprehendere, & corrigere, quā qui aliquando

quando fuit peccator. Qua enim fronte potest alios reprehendere qui in delictū simile corruit? 25.dist.cap.primum.Ad quod facit dist. quadragesimaoctaua cap.1.& 2.item distinct.12.c. Nos consuetudinem,& distinct.61.cap. Quid proderit.cap. Constituimus.cap.nec emeritus, secundum Hugonem & Turrecremata ibidem, & de testibus & attestat.cap.testimonium,& ibi glos. & 16.q.1.cap.legi,& Felinus vbi supra hoc tandem tenet.

Dico cæteris paribus,quia aliquando ratione alicuius circunstantię in aliquibus casibus requisita,quæ reperitur in eo,qui aliquando fuit peccator, erit aptior ad tale munus si sit aliàs sufficiēs:puta quia ex suo casu didicit misereri & mederi:qui si sit aliàs æquè sufficiens ad prelaturā, est præponendus ei,qui semper fuit bonus & fidelis,vt habetur dist.50.cap.fidelior, & ibi glossa.Et in hoc concordant Panor.& glossa dist.63. vt supra,& Philippus Decius,& Ioan.de Ripa, in §.de adulteris.

Tertiò dico quòd in alijs dignitatibus non habentibus prælaturam seu curam postularem vbi sola bonitas vitę requiritur,tūc stante pari vtrinque sufficientia præferendus est is, qui fuit semper bonus & fidelis,secundum alia iura communia.Et concordant in hoc communiter doctores & secundum supradicta concordantur etiam opiniones,quæ sibi aduersari videntur.

QVAESTIO LV.

Dubium 1. *De futuris contingētibus, in qua duodecim dubia tractantur: quorum primum est quid & quotuplex est possibile, & futurum contingens.*

Not. 1. Possibile possibiliter. Ad quod respondeo per tria notabilia.Primū est,ꝙ possibile capitur dupliciter, s.prime intentionaliter,& id aduerbialiter:& tunc facit modalem diuisam,vel etiam prime intentionaliter nominaliter,& id vel largo modo pro omni re,quę potest esse siue necessariò, siue non necessariò fit:& hoc modo quodlibet ens,etiam Deus, est possibile,vel etiam nominaliter,sed strictè, pro omni re,quæ potest esse, & potest non esse, & hoc modo est idē quod contingens ad vtrūlibet.

Secundo modo capitur secunde intentionaliter pro propositione possibili.

Potest. Nota etiam quòd ly potest,si dicit potentiam logicam,significat non repugnantiam extremorum:& idem est quod possibiliter, & ampliat ad quatuor temporum differentias, & absoluitur à tempore:quia est idem quod potest, potuit, vel poterit: & sic est verum dicere quòd Adā potest non fuisse,idest potest,vel potuit non fuisse.Secus si dicat potentiam physicam,vel realem,aut naturalem: quia tunc stat solum secundum exigentiam copulæ, & denotat prædicatum posse conuenire subiecto fm illam temporis differentiam per illam copulam importati,vt Adam potest non fuisse,idest res potens nō fuisse, quę an sit vera vel falsa infra in 12.dubio habetur.

Not. 2. Contingens contingēter. Not.secundò,quòd contingens,sicut possibile,capitur dupliciter,scilicet prime intentionaliter:& tunc,si teneatur aduerbialiter pro contingenter,facit modalē diuisam:Si nominaliter, & largè est idem,quod possibile nominaliter largè acceptū,vel est idem quod res,quæ aliquando est,aliquando non est,licet naturali necessitate fiat,vt ortus solis,& occasus,pluuia,tēpestas, &c.Si nominaliter & strictè.est idem quod possibile stricte acceptum, vel est idem quod sic est ꝙ potest euitari,& non esse, & tunc dicitur contingens specialiter captum;quia & est ad vtrumlibet ex Aris.1.Priorum, & de hoc agitur in materia & quæstione præsenti.

Et not.ꝙ hoc modo contingens specialiter captum solet etiam diuidi in contingens rarò, & contingens sæpè,& vtrūque ab Aris.1.Priorum dicitur contingens natum, & incontingens ad vtrumlibet indifferēs,quod ab Arist.dicitur contingens ad vtrumlibet;ex quo sic est,aut erit, ꝙ potest,vel potuit euitari,antequam sit,ita ꝙ potest,potuit,vel poterit esse,& non esse,ita quòd ly potest dicat potentiam logicam.

Not. 3. Futurum contingens. Not.tertiò,ꝙ futurū contingens est non quidem id,quod erit, & non erit: sed quod erit, & potest non fore,vel quod nō erit,& pōt fore:Ita ꝙ contingens ad vtrumlibet est possibile nō necessarium,vel potens esse,& potens non esse,& est inferius ad possibile,vt cōstat ex supradictis: Et futurum cōtingens largè sumptum etiā pro eo quod non erit,& potest fore, vt dictū est,est superius ad futurum: quia stat aliquid esse futurū contingens,qđ nō erit, sed strictè & propriè omne futurū contingēs erit,aut est futurum,& non è contra:sic etiā dicunt Alliaco.q.11.art.1. & Gabriel in 1.dist.38.q.1.art.1.notabili.3.& 4.

Tandem no. ꝙ quando dicitur ꝙ contingens est indeterminatū adesse,& non esse,nō est sensus,ꝙ contingens nec sit,nec nō sit:quia hoc est impossibile,& repugnans:sed quòd non est necesse,& certum ipsum esse, nec ipsum non esse: aut ꝙ potest esse,& potest non esse.

Dubium 2. Dubium secūdum quid & quæ sit propositio determinatè vera,vel falsa. Respon.aliqui dicūt ꝙ propositio determinatè vera est id,quod propō vera,& non falsa,vt ait Gabriel ubi supra,addens ꝙ aliud est propō contingenter vera, quæ sic est vera,quæ pōt esse falsa. Greg.etiam Ari. in 1.dist.38.etiā ait ꝙ sic sensit Arist.ꝙ ꝗ; sic sentiendo errauit. Aureolus autem,& alij dicunt ꝙ sic quidē sensit Arist.non tamen in hoc errauit: sed Dulart,& doctores communiter tenēt oppositum quoad vtrunque,dicentes ꝙ non omne verum est determinate verum etiam secundū Aris. qui.1.Perihermenias c.vlt. ait ꝙ propō de futuro contingenti vera non est determinatè vera.

Ideò alij dicunt ꝙ propositio determinatè vera est propositio necessariò vera necessitate absoluta, vt Deus est: vel ex suppositione, vt Sortes est qñ est, aut currit qñ currit. Vel vt alij dicunt est propositio vera, quæ pro tempore, aut instanti, quo est vera, non potest falsificari, aut nō esse vera, quamuis absolutè possit non esse vera. Ita tenet Alliaco. Faber. Naueros, & alij. Sed hæc diffinitio non est idonea tenendo ꝙ ad præteritum est potentia, ꝙ que est potentia ad opposita pro eodem instanti, vt patet: quia si Adam pōt non fuisse, & ego nunc volens. A. possum non velle. A. ergo, Adam fuit, & ego volo. A. nō sunt determinatè verę, ex quo possunt pro eodē instāti non esse verę, quod tñ est contra Arist. vbi supra dicētem eas esse determinate veras. Imò & tenendo ꝙ ad futurum non est potentia in sensu composito, sicut nec ad præsens, & pręteritū, vt infra dubio. 9. & 12. habetur. Ista propositio Sortes erit, quando erit, ex quo est necessaria ex suppositione, sicut ista, Sortes est, iam similiter erit determinatè vera, vt Sortes est.

Ideò alij, vt ēt ait Naueros, dicunt ꝙ propositio determinatè vera est propositio euidenter vera, cui. s. possumus euidenter assentire naturaliter, quatenus est ex parte suæ significationis, vt ista, Sol lucet, ignis calefacit, Sortes est, aut currit, aut fuit, aut per euidētiam summam siue supernaturalem, vt Deus est trinus & vnus &c. Nam si aliquibus ex his non possumus euidenter assentire, id prouenit ex aliquo impedimento, vel ex defectu nostri intellectus, vt patet quia istis Angelus euidenter assentit: sed nō ita possumus nos, vel ēt Angeli euidenter assentiri propositioni de futuro contingenti ēt reuelatę, vt ꝙ Antichristus erit, nisi eam in verbo clarè videamus: quia cùm possit non esse iam ex parte suæ significationis, vel rei significatę, nemo potest ei euidēter assentire, nisi solus Deus, vel Beatus in verbo p claritatē, & eminentiam suæ cognitionis: Quòd si quis illi propositioni reuelatæ assentiat aliquando euidenter, id erit extrinsecè, idest ratione sequelæ quatenus necessariò sequitur ex reuelatione, vel volūtate diuina clarè cognita, & reuelante quòd Antichristus erit.

Sed tandem melius secundum B. Tho. 1. par. q. 14. art. 13. & ibi Caietanum, & Boetiū, & alios propositio determinatè vera est propositio diffinitè, & certitudinaliter vera, ita ꝙ eius contingentia est iam ad vnum determinata.

Et ita fm clarissimum doctorem Medina in sua lectura in 1. dist. 38. Propositio determinatè vera est triplex, scilicet quoad se, & est idem qđ propositio vera, etiam si sit de futuro contingenti, vt Sortes est, Sortes erit, est quoad se determinatè vera, vel falsa: quia aliquid horum certè est vel erit: & sic accepit Gabriel, vbi supra. Quoad Deū autem determinatè vera propositio est illi certitudinaliter vera: & ita omnis propositio, cui Deus assētit, est illi determinatè vera. Quoad nos autem determinatè vera propositio est nobis certitudinaliter vera, vt supra secundum B. Tho. dictū est: modò sit certitudo naturalis, vt sol cras orietur, modò sit certitudo fidei, vel supernaturalis, aut Antichristus erit, modò sit de præterito, modò de præsenti, modò de futuro contingente. & ita multa argumenta, & difficultates per hanc distinctionē solui possunt. Nā propositio de futuro contingenti ideo absolutè dicitur ꝙ non est determinatè vera, quia cùm non sit determinatum fore in suis causis naturalibus, neque sit positum inesse extra eas, non est nobis naturaliter certum quòd erit: ex quo naturaliter potest impediri, & non fore. Si autē nobis reueletur fore, tunc erit nobis determinatè verum & certum fore, quamuis sit contingēs, & possit non fore: quia reuelatio diuina tātam nobis certitudinem potest præstare, quantam causa naturalis quòd illa res est vel erit.

Ex quibus constat ꝙ hęc propositio Antichristus erit, secundum fidem Cristianis est determinatè, idest certitudinaliter, quamuis non euidenter vera, quamuis ètiam sit de futuro contingenti; alijs autem hominibus, & naturaliter indeterminatè vera est. Constat etiam ex dictis, & supponitur contra aliquos ꝙ propositio de futuro contingenti est vera vel falsa, ex quo est propositio, & non est neutra. Nā si est verum quòd erit vel nō erit, ergo altera vera, altera falsa est. Et tandem propositio absolutè, & in se determinatè vera non solum ex parte subiecti, vel assentientis, sed ex parte obiecti est certitudinaliter vera certitudine naturali, vt cras orietur sol: vel supernaturali, vt Antichristus erit, etiam si plures infideles ei non assentiant: quia ex quo est reuelata, vel decreta à Deo, iam est in sua causa, scilicet voluntate diuina immutabili, & non impedibili certius in se quòd ita erit, quàm veritas naturalis in sua causa naturali.

Dubium tertium. Vtrū aliqua propositio possit incipere, aut desinere esse vera vel falsa, & mutari de veritate in falsitatem, & è contra. Dubium 3.

Respōdeo per octo propositiones. Prima est, ꝙ propsitio de præsenti potest incipere esse vera vel falsa: & mutari de veritate in falsitatē, vt ista Sortes currit, Sortes non currit. Nam exponendo ly incipit patet intentum. Propo. 1.

Propositio secunda. Nulla propositio affirmatiua de futuro de simplicib. extremis potest incipere esse vera: sed si semel est vera ab æterno est & fuit vera. probatur: quia si aliqua posset incipere esse vera, maximè ista, Antichrist⁹ erit, sed hæc non, quia fieri & semper ab æterno fuit verum dicere quòd Antichristus erit aliquādo, idque supposita existentia ipsius propositionis ab æterno, vel in intellectu diuino fuit verum ab æterno, quòd Antichristus erit. Propo. 2.

Benè tamen potest desinere esse vera post tē-

pus

pus suæ futuritionis. Nam post mortem Antichristi iam desinet esse vera, Antichristus erit:& tunc incipiet esse falsa. Et ita affirmatiua falsa de futuro contingenti non est ab æterno falsa.

Prop. 3. Tertia propositio. Quòd propositio negatiua de futuro contingenti benè potest incipere esse vera, vt ista, Antichristus non erit, incipiet esse vera post mortē eius supposito φ non resurget, & ita non est ab æterno vera: quia antequam Antichristus esset, non est, neque fuit verum dicere quòd non erit, idest nullo tempore erit: imò & aliquando erit, & aliquando non erit.

Negatiua autem de futuro contingenti vera non potest desinere esse vera. Nam si semel est verum quòd Antichristus non erit, iā nullo tempore erit verum dicere quòd erit, aliàs duę contradictoriæ essent veræ: & ita de veritate in falsitatem mutari non potest.

Negatiua verò de futuro contingēti falsa ab æterno est, & fuit falsa. Nam si nunc est falsum, quod Antichristus non erit in aliquo tpe. ergo sua contradictoria vera, Antichristus erit in aliquo tēpore, & ergo ab æterno vera, & per consequens illa negatiua contradictoria ab æterno falsa est, & fuit, & non potest incipere esse falsa.

Prop. 4. Propositio quarta. Ex dictis sequitur φ affirmatiua de futuro contingenti benè potest mutari de vera in falsā, vt ista Antichristus erit nūc est vera, & post mortem eius erit falsa.

E contra fit in negatiua, quæ quidem in eodē instanti, in quo affirmatiua desinit esse vera, & incipit esse falsa, tūc negatiua desinit esse falsa, & incipit esse immutabiliter vera: qa aliter duæ contradictoriæ essent simul veræ aut falsæ.

Prop. 5. Propositio quinta. Ex dictis sequitur φ licet ista, Antichristus erit, potest esse vera, & falsa; & similiter ista, Antichristus non erit, non tamē indifferenter successiuè vna post alteram. Nam post veritatem negatiuæ non potest successiuè affirmatiua esse vera: quia si negatiua est vera, & negat omne tempus futurum, iam non potest verificari affirmatiua, quòd Antichristus erit pro aliquo tempore: quia sic darentur duæ contradictoriæ simul veræ.

Item neque negatiua pōt successiuè esse falsa post falsitatem affirmatiuę; quia si ista est falsa, Antichristus erit, scilicet aliquando, ergo negatiua est nunc vera & in æternum, quòd. s. Antichristus nunquam erit. ergo non potest esse falsa post falsitatē affirmatiuæ. Sed è conuerso benè potest esse, quòd. s. affirmatiua potest incipere esse falsa post falsitatem negatiuæ: quia affirmatiua pōt incipere esse falsa post mortem Antichristi: & qn incipit esse falsa, tunc negatiua incipit esse vera. ergo ante fuit falsa illa negatiua: & post illius falsitatē incipit falsitas affirmatiuę.

Itē negatiua potest esse vera post veritatem affirmatiuæ: quia potest incipere esse vera, vt ista, Antichristus non erit, post mortem eius.

Prop. 6. Propositio sexta. Ex dictis sequitur φ licet quælibet affirmatiua, vel negatiua de futuro cōtingenti possit esse vera & falsa, vt dictum est: tamen negatiua est immutabiliter vera, ita φ si semel est vera non potest mutari in falsum, quia non potest incipere esse falsa, vt supra propositione tertia & quarta habetur.

E contra fit in affirmatiua: quæ est immutabiliter falsa, ita quòd si semel est falsa, nunquam mutabitur in veram, vt si nunc est falsum quòd Antichristus saluabitur, & sua contradictoria vera quòd non saluabitur: nunquam postea erit verum quòd saluabitur: quia aliàs duæ contradictoriæ darentur simul veræ.

Vnde nota, quòd istæ duæ contradictorię, Antichristus erit, Antichristus non erit, nō possunt esse veræ, nec falsæ simul, nec successiuè indifferenter: sed certo ordine seruato, vt dictum est, tunc successiuè possunt esse falsæ, puta affirmatiua post negatiuæ falsitatem, & negatiua potest esse vera post veritatem affirmatiuæ: & non e conuerso.

Prop. 7. Propositio septima. Nulla propositio de futuro cōtingenti est ineuitabiliter, idest necessariò vera vel falsa: sed euitabiliter vel contingenter, ita quòd antequam ponatur inesse, potest eius veritas vel falsitas euitari, & poni sua cōtradictoria inesse. Quò fit vt licet vna sit immutabiliter vera, vt ista negatiua, Antichristus non saluabitur: non tñ ineuitabiliter vera sit; & ista affirmatiua Antichristus saluabitur, est immutabiliter falsa: non tñ ineuitabiliter, i. si nunc est falsa nō pōt successiuè in veram mutari, vel transire: sed pōt falsitas illa euitari, qa pōt ille saluari in sensu diuiso: etsi ponatur inesse iam erit vera, sed non successiuè postquā fuit falsa: quia tūc deponitur illa eius falsitas ita φ nunquā fuit falsa: & ita eius falsitas euitatur. Eodē modo ista negatiua Antichristus non saluabitur est quidē immutabiliter vera, sed euitabiliter, vt dictum est.

Prop. 8. Propositio octaua. Propositio affirmatiua de præterito non dependens à futuro contingenti habet per oīa eandem regulam, quam negatiua de futuro contingenti, quia scilicet potest incipere esse vera, non tamen falsa, & potest mutari de falsitate in veritatem, vt supra propositione tertia, dictum est. Sed opposito modo in negatiua de præterito dicendum est, vti ex supra dictis facilè potest exemplificari, atque probari.

Argum. 1. Contra primam propositionem suprapositā. Primò arguitur: quia in casu φ nunc in A. instanti præsenti Sortes non sit, & post in instanti. B. mediato sit, sed producatur post A. & ante. B. in instanti intermedio quod vocetur. C. tunc ista propositio, Sortes est in. A. non incipit esse vera nec falsa, vt patet exponēdo ly incipit, quia semper affirmatiua exponēs est falsa: modò exponas per primum sui esse, modò per vltimū non esse.

Respon. Respondeo φ si illa instantia sint mediata ad

 inuicem,

inuicem, benè incipit esse vera, vel falsa, & exponentes sunt veræ. Si verò sint immediata, non admitto casum: quia impossibile naturaliter est instantia esse immediata. Et si ponatur φ supernaturaliter sint immediata: tūc verū probas, sed non contra primam propositionem, q̄ intelligitur naturaliter instantib. existentibus mediatis.

Argum. 2. Secundò. Et hoc pcipuè cōtra secundā propositionē arguit. Nā ista affirmatiua, Antichristus erit, pōt esse vera, & pōt esse falsa, ergo pōt incipere esse vera, sicut potest incipere esse falsa, quia non videtur maior ratio de vna, quā de altera, & quàm de negatiua Antichristus nō erit.

Respon. Respondeo negando consequentiam, & eius probationem, quia maior ratio est de vna, quàm de altera, vt supra propositione secunda, & tertia probatum est.

Replica. Si replicetur adhuc probando φ affirmatiua pōt incipere esse vera, quia hæc propositio, Antichristus saluabitur, nūc non est vera, vt supponitur ex fide, & immediatè post hoc pōt esse vera, quia aliàs esset necessario, & non contingenter falsa, ergo potest incipere esse vera.

Respon. Respondeo dupliciter. Primò ſm Alliaco negando consequētiam, quia arguitur à diuisis ad coniuncta. Nam ly potest in exponentibus non cadit supra ly incipit, ac perinde nec supra vtrāque eius exponentem, sed supra vna tm̄: & ita non denotatur φ copulatiua de inesse composita ex illis exponentib. possit esse vera, sed solum vna illarum: cū qua stat altera de possibili: & qn̄ ponetur inesse tolletur altera: & sic antecedens est verū. Sed in consequentia exponibili virtualiter cadit ly pōt supra vtranq; exponentem, ex quo ponitur in principio cadens supra ly incipit: & denotat φ tota copulatiua cōposita ex exponentib. de ly incipit possit esse vera in sensu cōposito: & facit hunc sensum, & exponitur sic. Possibile est φ hæc propositio, Antichristus saluabitur, nūc nō est vera, & immediatè post hoc erit vera: vel possibile est φ hęc nunc est vera, & non immediatè ante hoc fuit vera, vt ly possibile cadens supra totā copulatiuam, quæ est pars illius disiunctiuæ, denotet φ tota illa copulatiua sit possibilis, & capiatur in sensu cōposito: & hoc est falsum, & illa propositio impossibilis est.

Sed certè, ut aiunt Greg. Arim. in 1. dist. 38. Et Dulart, & alij hæc rñsio non stat ſm bonam dialecticam: quia si illud consequens, hęc propositio Antichristus saluabitur potest incipere esse vera, capiatur in sensu cōposito, tunc ly pōt nō determinaret illum infinitiuū incipere esse, sed totam propositionem ad hunc sensum, hęc propositio, Antichristus saluabitur incipit esse vera, est propositio possibilis, sed non accipitur ad pdictū sensum; ergo non pōt accipi in sensu cōposito, sed in casu diuiso, φ si capiatur in sensu diuiso non debet exponi per vnam de sensu cōposito, quia vna modalis diuisa seclusis omnibus instantijs est necessaria, vel impossibilis: modalis autem composita est contingens: quia si sua officiāns est in rerū natura, est vera, si non, est falsa, quia extremū non supponit, ergo modalis diuisa non rectè exponitur per compositam.

Respon. 2. Ideò secundo modo resp. ſm Grego. Arim. & alios &t negando consequentiā, quia illa propositio de sensu diuiso, (hæc propositio, Antichristus saluabitur potest incipere esse vera) non est prius exponenda ex parte de ly intipit, sed ponenda in esse sic, hęc propositio, Antichristus saluabitur, incipit esse vera: quæ quia impossibilis, ideò sua modalis diuisa impossibilis est.

Argum. 3. Tertiò contra eandē secundam propositionē arguitur. Ista propositio, Antichristus erit omnis homo, in casu φ post hoc erunt multi homines tempore Antichristi, & φ post maneat solus Antichristus, iam tunc incipit esse vera. Nā ante illud instans non fuit vera: & qn̄ est ille solus, est vera sua de inesse, hæc videlicet, Antichristus erit omnis homo, qui erit: & hoc tenendo φ sit falsa ista propositio Adā fuit oīs homo ad hunc sensum Adam fuit omnis homo qui fuit. Nam aliter si tempus importatum per copulā sit acceprio nō vnica prædicati ad hunc sensum, Adam in aliquo tempore fuit omnis homo, tunc sicut illa est vera: sic & ista, Antichristus in aliquo tēpore erit omnis homo, ab ęterno fuit, & erit vera in casu prædicto: sicque non incipiet esse vera, sed vt dictum est tenendo tempus importatum per copulam esse vnicam subiecti tantum & illam, Adam fuit omnis homo, fuisse falsam, tunc ista Antichristus erit omnis homo, incipiet esse vera in casu prædicto.

Respon. Respondeo conceditur quod in argumento probatum est: sed id non est contra secundā propositionem, quæ solum loquitur de propositione de simplicibus extremis, & vbi nulla est distributio formalis, qualis est in hac, Antichristus erit omnis homo: nec vlla distributio ęquiualēs, aut virtualis, qualis est in hac propositione, Sortes erit ma or Platone, quæ potest incipere esse vera in casu φ nunc & post sint ęquales, sed cras Sortes sit maior: tunc enim certum est φ nunc est falsa, vt patet per exponentes, nam tertia exponens negatiua est falsa in casu prædicto, hæc scilicet Plato non erit ita magnus, vt Sortes: quæ facit hunc sensum quòd in nullo tempore erit ita magnus vt Sortes, sed cras incipiet esse vera, vt patet, idque quia includitur negatio in altero extremo scilicet in ly maior, & ita non est contra secundam propositionem.

Argum. 4. Quartò cōtra eandē secundā propositionem arguitur, quia ista propositio, Antichristus erit oīs homo in hoc instanti quod est, demōstrando instans futurū in medio vitæ eius, nunc est falsa: quia ly in instanti, qd est nunc, non supponit, & tn̄ postea in codē instanti medio vitæ Antichristi incipiet esse vera, ergo illa 2. propō falsa est.

Respon.

Respon. Resp. distinguendo ly quod est: Nam si æqui ualet nomini.i.in instanti existenti, & semper ca piatur vniuocè pro eodem; tunc maior est vera; quia facit hunc sensum, Antichristus erit homo in instanti existenti in medio vitæ eius, quod instans vocatur .a.& minor est falsa; & ita nil concluditur. Si aũt ly quod est teneatur verbaliter restrictiuè pro instanti præsenti; tunc illa maior est falsa, quia prædicatum non supponit sic restrictum; & licet minor sit vera, tñ argm̃ non est contra secundam propositionem, quæ intelligitur solum in propositionibus de simplicibus extremis, qualis prædicta propositio non est.

Aliqui etiam dicunt ꝙ tunc adhuc illa minor non erit vera in medio vitæ Antichristi, quia per ly in instanti quod est non debet demõstrari instans tunc præsens in medio vitæ eius, sed illud idem iam præteritum in quo maior falsa fuit, vt sic vniuocè pro eodem instãti procedatur. Et ita tunc non incipit esse vera contra supradictã secundam propositionem, quæ naturaliter tm̃ seclusis casibus extraordinarijs & miraculosis procedit, & ita multa sophismata puerilia vitantur.

Argumentum quintum. Quintò cõtra tertiam propositionem arguitur. Nam ista ꝓpositio negatiua de futuro, Antichristus, qui erit, potest nõ fore, est vera: & tñ non potest incipere esse vera, ergo illa tertia ꝓpositio falsa est. Quòd sit vera illa maior probatur: quia non debet statim poni in esse sic dicendo, Antichristus qui est nõ erit, hæc enim est falsa, vt patet ex sua copulatiua, ad quam reducitur, Antichristus est & non erit, nam prima pars est falsa. Sed cũ ly qui erit teneatur à parte subiecti vt restrictio vel determinatio eius; ideò non debet resolui in copulatiuã: Sed illa maior est negatiua de subiecto non supponente: & est vera in casu ꝙ Antichristus erit, & modò non sit, & idem dicatur de ista, Antichristus futurus põt non esse, & de alijs eiusmodi. Item secundò ꝓbatur ꝙ sit vera, quia cum subiectum debeat prius resolui, & tolli connotatio anteq̃ ponatur in esse cũm sit modalis diuisa, sic fiet ꝓbatio, Antichristus põt non fore, & ipse erit, ergo Antichristus, qui erit, põt nõ fore: & qñ illa Antichristus põt non fore ponetur in esse dicendo ꝙ nõ erit: tũc deponetur sua cõtradictoria, Antichristus erit, vt patet ex his, quæ inferius dubio. 11. notabuntur. Et ita patet illa maior vera, minor aũt argumenti ꝙ.s. non potest incipere esse vera, patet, quia ab æterno verũ est dicere, & est necessaria propositio hæc ꝙ Antichristus qui erit põt non fore, quòdq; ista propositio possibilis est.

Respon. Respon. concedendo quod probatum est: sed non est contra tertiam propositionẽ, quę de simplicibus extremis tm̃ loquitur, vt dictum est. & similiter dicatur de ista, Antichristus qui nõ erit potest fore, in casu quo nõ erit. Et prædicta sunt vera si sint modales diuisæ: nam si sint cõpositæ, omnes illæ sunt falsæ Antichristus qui erit potest non fore: & qui non erit potest fore, & futurus potest non esse futurus, vt constat si statim ponantur in esse, & officientur sine resolutione, vt in modalibus compositis fieri debet. Nam falsum est ꝙ istæ propositiones sunt possibiles. Antichristus qui erit non erit: & qui non erit erit: & futurus non est futurus.

Dubium quartum. Dubium quartum est, supposito ꝙ nõ omnia de necessitate eueniunt: sed multa contingẽter ita ꝙ poterant non fieri vel non euenire: & multa fiunt, quæ possunt non fieri, vt constat per experientiam: Iam dubitatur vtrum ad saluandum hanc contingẽtiam in rebus & libertatem in nostris operationibus humanis necessariũ sit ponere libertatem in prima causa videlicet in Deo: an sufficiat in causa secunda.

Opinio prima. Respon. in hoc est duplex opinio inter catholicos. Prima stat in duobus dictis: quorum primum est ꝙ si in vniuerso non esset aliqua causa libera, sed omnes naturaliter, & de necessitate agerent: tunc non esset aliqua contingentia in rebus, sed omnia de necessitate fieret. Probatur. Nam si aliquid fit & potest nõ fieri, aut hoc est ex libertate alicuius causę: & tunc iam hr̃ intentum, & est contra hypothesim. Aut est propter aliquod impedimentum: & tunc quæro de illo impedimento, an sit causa libera, an necessaria: Si libera iam habetur intentũ, & est contra hypothesim. Si necessaria, ergo de necessitate ponet illud impedimentum: & ita sequitur intentum, ꝙ si non esset in vniuerso aliqua causa libera, nihil fieret contingenter, quòdq; ad contingẽtiam rerum aliqua causa libera requisita est.

Secundum dictum huius primæ opinionis est ꝙ vtrum ad saluandam istam contingẽtiam debeamus necessariò ponere libertatem in prima causa.s.in Deo; an sufficiat in causis secũdis dun taxat. Hoc pendet ex alia quæstione quõ Deus concurrat cum causis secundis ad suas operationes: Nam si teneatur opinio erronea Durãdi in 2.di.1. ꝙ Deus concurrit mediatè, sic.s.ꝙ primò produxit res, & dedit eis virtutẽ, qua agere possent, & deinde non amplius concurrit cum eis, sed eas relinquit vt vtantur sua virtute; tũc consequenter & diceretur ꝙ in omnibus operibus humanis saluatur contingentia, esto ꝙ prima causa non esset libera: quia tunc sufficeret libertas, aut etiam contingentia causæ secundæ. Sed hæc opinio erronea est in suo saltẽ ꝓsupposito.

Si autem teneatur aliorum opinio æquè aut magis erronea ꝙ Deus immediatè quidem concurrit ad nostras operationes, sed insufficienter ita videlicet ꝙ illos effectus causæ secundæ ipse solus producere non põt: sicut neque obiectum cognitũ sine voluntate, neque volũtas sola sine obiecto cognito effectiuè concurrente põt volitionis actum producere: tunc consequẽter diceretur ꝙ sola nostra libertas sufficeret ad saluandum contingentiam eorum, quæ fierẽt à nobis, etiam

etiam si Deus non liberè sed necessariò ageret sicut obiectum cognitum mouet voluntatem, & causat necessariò.

Sed tandem tenendo cum doctoribus cõiter, sicut & verum est ꝙ Deus immediatè & sufficientissimè concurrit cum causis secundis. Immediatè inquam immediatione virtutis & suppositi, vt hoc ēt concedit B. Tho. 1. par. q. 8. art. 1. & 2. & ibi Caietanus. Ita ꝙ causa secũda nihil potest agere nisi Deus & simul coagat virtute ēt influxa ab ipso Deo. Et sufficientissimè, ita ꝙ Deus ipse solus agere potest per se omnem rem vel effectum non dico actionem, sed rem vel effectum, quem efficit cum causa secunda.

Hoc ergo supposito vt supponit Scotus in 1. dist. 1. q. 1. & dist. 8. q. 2. & di. 39. Iam consequenter dicendum est ꝙ ad saluandum contingẽtiam in rebus necessariò requiritur libertas in prima causa videlicet in ipso Deo: aliàs nulla contingentia dari aut saluari posset in rebus: neque libertas alicuius causæ secundę ad id sufficiens esset. Quod quadrupliciter probatur.

Primò quia si causa secũda mouetur à prima immediatè & sufficienter, sicq; sola prima sufficit agere, & secũda non sine prima ergo: si prima necessariò agit vel mouet, sequitur ꝙ ēt secũda necessariò mouetur & agit. probatur consequentia dupliciter. Primo quia omnis causa, quæ mouet in quantum mota, si necessariò mouetur, necessariò mouet. Sed omnis causa secunda ēt voluntas hominis mouet seu agit in quantum mota à causa prima. s. à Deo, quia sine eo nihil agere pōt, ēt ẽm philosophos, ergo si necessariò mouetur à Deo necessariò quoque mouet seipsam, & agit vel operatur. Tum secundò quia ad oppositum q. s. causa secunda mouet liberè aut contingenter, & prima. s. Deus mouet necessariò & sufficienter, ergo tunc Deus frustratur ab effectu suo, vel impeditur per causam secundã, aut effectus necessariò fit. Igitur ad saluãdũ contingentiam in rebus necessariũ est ponere libertatem in Deo, qui causa prima omnium est.

Secundò probatur idẽ, quia causa prior prius naturaliter & simpliciter respicit effectũ, q̃ causa secunda posterior: quia sicut est prior & non solũ principalior in essendo, ita & in causando, cùm eius virtute causa secunda agat, ergo in illo priori cathegorematicè vel sincathegorematicè sumpto causa prima dabit effectui necessitatem suam, & ergo postea in secundo instanti vel signo naturę aut præsuppositionis causa proxima posterior non potest ei contingentiam dare.

Tertiò probatur idẽ, quia omnis effectus contingens causæ secundę potest à Deo immediatè produci stante identitate naturæ illius effectus, ergo esset ēt contingens sublatis causis secũdis contingentibus à sola prima causa dependens.

Quartò probatur idem, quia Deus de facto multa contingentia liberè produxit atque producit immediatè, vt patet in creatione mũdi & animarũ quotidie; ergo res non sunt contingentes ex proximis causis, sed principaliter & radicaliter à Deo sic liberè agente. Ita tenet Scotus vbi supra & Gabriel, Medina, & alij. Et quãuis Caietanus, vbi infra in secunda opinione allegatur, conetur soluere prædictas rationes Scotistã: insufficienter, vt Lychetus di. 38. 39. optimè eas defendit & probat, vt proxime etiam patebit.

Opinio secunda. Opinio secunda est B. Tho. 1. par. q. 19. art. 8. & ibi Caiet. & in q. 14. art. 13. ꝙ licet prima radix contingentię rerũ sit diuina voluntas, eiusq; cõditio, in quo doctores omnes cõueniunt; quid autem aut quæ sit cõditio hæc, Scotus vbi supra & sequaces dicebant ꝙ est contingentia, aut potius libertas diuinæ voluntatis: ita ꝙ quia Deus liberè vult & causat, ideò est cõtingentia in vniuerso: adeò ꝙ si Deus omnipotens liberè non causaret, nihil posset cõtingenter euenire. Inde dicunt ꝙ Arist. & alij philosophi dicẽtes Deum necessariò causare simul & multa contingenter euenire, vtiq; repugnantia dixerũt. Hæc autem secunda opinio B. Tho. &c. dicit ꝙ illa conditio non est libertas, sed summa efficacia diuinæ voluntatis: quæ vult quædam necessariò, quædam contingenter fieri ad complementum vniuersi: & ideò præparauit eis suas causas necessarias & contingentes. Vnde infertur ꝙ nõ ideò effectus sunt cõtingentes, quia causæ proximæ sunt contingentes, sed quia Deus voluit eos contingẽter euenire, & causas contingentes illis præparare.

Quæ opinio dupliciter probatur. Primò quia ēt si diuina voluntas non liberè, sed naturali necessitate vellet & causaret vt sol, vti Arist. & alij philosophi male dixerunt, salua tamen efficacię suæ virtute, hoc vniuersum quale nunc est; adhuc contingentia in rebus saluaretur: tum quia essent causæ defectibiles; tùm quia essent agentia libera puta homines: sicut ex maiori necessaria, & minori contingenti sequitur conclusio contingens; sic ex prima causa necessariò mouente vel causante, & ex secunda contingenter, effectus contingens sequi potest. Et hoc euidentius apparet si fingamus mundũ nõ esse à Deo, sed quasi ex se: tunc enim manifestum est ꝙ ex hoc ipso ꝙ non omnis effectus habet per se causam, aliquid euenit contingenter, vt patet 6. metaphy.

Sed Scotus & alij de prima opinione negarẽt hanc rationem, quòdq; tunc daretur contingentia in rebus, aut agens liberum, aut contingens.

Secunda ratio huius secundæ opi. est, quia ex prima opinione Scoti sequitur hanc partẽ vniuersi non esse à Deo vt ab agente à proposito, quod tñ dicere est contra philosophos & theologos. Et ꝙ sequatur patet: quia effectus agẽtis à proposito vt sic oporter ꝙ sit electus à Deo, vt patet. 9. metaphy. vbi dr̃ ꝙ potentia naturalis à proheresi, idest electione determinatur ad agendum,

dum. Sed si contingentia oritur ex modo volẽdi ipsius Dei:ñã ipsa non est electa sed consequens modum eligendi, ergo ipsa non est effectus Dei vt agentis à proposito: & ita cõtingentia rerum est in vniuerso præter intentionem Dei, vt pote consequens modum volendi eius, non volitionem ipsam, Sed certè neque hæc ratio valet contra Scotum. Nam eodem modo sequeretur ꝙ actus eò quod est liberè volitus ab homine non est à proposito, vel ex electione, sed consequens modum eligendi.

Ad primã ration? primæ opinionis. Ad supradictas aũt quatuor rationes primæ opinionis ꝙ non sint sufficiẽtes conatur respondere Caietanus. Ad primã negando consequentiam, & ad eius primam probationem ꝙ omne mouens inquantum motum si necessariò mouet necessariò mouet, distinguit hanc maximam dupliciter. Primò quia ly in quantum ab alio motum, aut dicit causam præcisam, aut concausam. Si causam præcisam, tunc illa propositio implicat contradictionẽ in adiecto; & minor est falsa vbi dr̃ ꝙ causa secunda mouet in quãtum mota. Nam si causa secunda est causa, ergo nõ præcisè mouet, quia mota; sed etiã ex se aut ex virtute propria aliquid confert aut efficit: aliàs nõ esset causa effectiua. Ideò cùm dr̃ ꝙ causa secunda nihil agit, nisi virtute primæ, non est sensus ꝙ nullam virtutem habet nisi primæ: sed ꝙ nullum effectum producit, nisi virtute primę concurrente & contingente virtutem secundæ suo effectui. Si verò dicit concausam quamuis principalẽ, tũc negatur illa maxima. Nam stat ꝙ causa secunda necessariò moueat, & ꝙ non necessariò moueat aliam causam: quia motio causæ prioris modificatur in causa secunda, ſm modum ipsius causæ secundæ. Et ita licet prima causa moueat necessariò, eius tñ motio recepta in causa secũda contingenter operante modificatur à contingentia causæ secundæ recipientis. Et quia prius natura modificatur, q̃ impellat ad mouendum vel agendum: iam motio illa modificata ad causam contingentem mouebit secundam ad mouẽdum vel agendum non necessariò, sed contingenter. Etsi causa secunda ponatur naturalis potens deficere; iam motio illa modificata ad naturam causæ secundæ mouebit illam ad mouendum vel agendum nõ necessario, sed vt in pluribus iuxta ꝓprium modum ipsius causæ secundę & non primę. Exemplum est in sole vel cęlo quod cũ causis necessarijs coagit ad effectus necessarios, & cum contingentibus ad cõtingentes, licet sit causa necessaria aut naturaliter, & non liberè agẽs. Sic de Deo dici potest ꝙ attingit à fine ad finẽ disponens omnia suauite, idest iuxta modum cuiusq; cooperans vnicuique.

Secundo modo distinguitur illa maxima. Nã causa secũda potest dupliciter à prima moueri; vno modo motione prçuia proprię actioni, sicut baculus motus à manu mouet lapidẽ, aut aqua prius ab igne calefacta calefacit hominem, aut cibum. Alio modo motione cooperatiua intrinseca proprię actioni. Et quamuis in primo sensu illa maxima possit esse vera: non tamen est ad propositum. At verò in secundo sensu, qui est ad rem, est falsa. Non enim oportet ꝙ cùm aliquis vult aliquid, vel cùm Sol illuminat, prima causa motione prçuia cooperetur; sed sufficit & exigitur ꝙ ea puta Deus intrinsecè cooperetur tali electioni, vel illuminationi secundum naturam vnius cuiusq;, vt dictum est: vt sol & cęlum cum causis inferioribus secundum naturam earum ad suos effectus cooperatur.

Sed certè ista responsio Caietani non satisfacit: quia solum procedit de causa prima aut superiori mouente insufficienter, quæ s. ipsa sola sine secunda non sufficit eius effectum producere: quia tũc modificatur ſm naturam eius, vt sol & cęlum, & obiectum cognitum &c. de qua & dicit Scot. quòd si necessariò ageret & sufficienter, nõ posset impediri, neque modificari ab inferiori causa secunda; quòdque si modificatur est, quia ita liberè vult & concurrit cum causa secunda vt latius probat Lychetus in 1. dist. 39. & dist. 8. q. 4. Ideò illa probatio Scoti valida est.

Ad secundam rõnẽ primæ opinionis respondet Caiet. vbi supra negando consequentiã, quia prima causa non attingit effectum secundæ in seipsa, sed modificata cooperatione sua iuxta modum ipsius causæ secundæ: ideò effectus causæ secundæ in nullo priori habet necessariã habitudinem ad primam, sed solam ex se contingenter fieri habitudinem habet. Illa enim propositio assumpta. s. cã prior prius natura respicit effectũ, non est sic intelligenda quasi sit aliqua duratio, vel instans naturæ in cuius primo instanti causa prima operetur aliquid, vel respiciat effectum, & in secundo causa secunda: in quo sensu illa consequentia procedit, sed est intelligenda de prioritate independentiæ & immediationis virtutis & intimitatis: quia. s. prior indepẽdẽtius & immediatius quoad virtutem attingit effectum, quàm secunda etiam in eodem instanti naturæ. *Ad secundã rationẽ primæ opinionis.*

Sed certè neque ista responsio valet contra Scotum, quia solum Caietani respõsio procedit de causa prima, quæ sine secunda nõ sufficit producere effectum, vti superius ad primam replicatur est, vt Lychetus vbi supra latius agit.

Et similiter ad alias solutiones Caietani replicari põt pro stabilienda prima opinione Scoti sit prapolita, quæ omnia causa breuitatis omittuntur, & apud Lychetũ ubi supra videri possunt. Ideò in prima opinione nunc standum est.

Tandem no. ꝙ ut ait Caietanus. 1. par. q. 14. a. 13. & alibi sæpius secundum B. Thom. in 1. dist. 38. Deus nõ benè & propriè dicitur agere ad extra contingenter, neque ꝙ est causa contingẽs: sed ꝙ est causa libera liberè agens: quia cã contingẽs dicit mutabilitatẽ, uel ꝙ ab alia causa potest

ra in sensu diuiso; necessaria autem ex suppositione & in sensu composito; quia in sciētia Dei æterna nulla differentia temporis est: & in Deo scit, sciuit, & sciet idem sunt.

Argum. 2. Secundò arguitur: quia in essentia diuina velut in speculo relucent & repræsentātur omnia etiam futura contingentia, ergo non immediatè in ipsis rebus futuris, sed mediante essentia tanquàm in specie vel imagine Deus ea omnia cognoscit, ergo non intuitiuè, sed abstractiuè.

Respon. Respon. quadrupliciter. Primò s̃m Durādum in prologo qui malè concedit vtrāq; cōsequentiam, quia tenet ꝙ notitia intuitiua est, quæ habetur de aliqua re non præsupposita alia notitia de eadem re; abstractiua autem quę habetur de re præsupposita notitia de eadem re. Vnde nulla notitia intellectiua pro statu isto est in nobis intuitiua, sed abstractiua ex quo præsupponit aliam sensitiuam. Item Deus secūdum eum nullam intuitiuam bene tamen claram notitiam habet de creaturis, ex quo præsupponitur notitia suę essentię, in qua cognoscit creaturas. Sed hęc opinio non tenetur.

Secundo modo resp. si teneatur opinio Gregorij Arim. ꝙ notitia intuitiua est quæ habetur de obiecto immediatè, idest nō per aliquid aliud prius cognitū, vt notitia abstractiua rei absentis est intuitiua speciei, quā immediatè cognoscit: & per eam cognoscit mediatè, & sic abstractiuè ipsam rem, tunc negatur vtraq; consequentia, quia Deus intuitiuè cognoscit omnia & immediatè, ex quo sua notitia quę est sua essentia intuitiuè & immediatè omnia cognoscit. Consonat Gabriel in 1. dist. 38. art. 3. dubio 2. & 3.

Tertio modo respon. s̃m doctores communiter & Scotum tenēdo ꝙ notitia intuitiua est rei existentis vt præsens est, negando vtranq; consequentiam, quia Deo sunt omnia præsentia immediatè in sua essentia & æternitate, vt hoc infra dub. 8. latius declarabitur.

Quarto modo respon. s̃m Okam & Gabrielem vbi supra art. 2. conclus. 2. Et Medina in sua lectura, tenēdo id quod verius vr̃, ꝙ cùm rerum spiritualium naturam plenè pro statu isto perspicere non valeamus; ita neque earum diffinitiones à priori, sed aliquas tm̃ earū proprietates agnoscimus. Ideò à priori notitia intuitiua est notitia clara qua rem clarè cognoscimus. In quo autem stet claritas hæc à priori constare non potest. à posteriori aūt notitia intuitiua s̃m Okam & Gabrielē in prologo. q. 1. dubio 5. est per quā possumus euidenter iudicare de prædicatis contingentibus rei, & ꝙ est quādo est, & ꝙ non est quando non est: abstractiua autem ècontra: quo supposito negatur vtraq; cōsequētia, quia Deus omnia immediatè & clarè cognoscit & intuitiuè & non abstractiuè per suam notitiam, quæ sua essentia est: abstractiuè namq; cognoscere dicit imperfectionem, quæ in Deo non est.

Quod autem dicitur in illo antecedente argumenti ꝙ in essentia diuina velut in speculo omnia relucent, vt ait Gabriel vbi supra dubio 2. & 8. post Greg. Arim. & alios, non est intelligendū quasi essentia diuina repræsentet intellectui diuino, sic ꝙ diuina intellectio mediatè per suā essentiā feratur in res ad extra, vel tanquàm per quasdam imagines aut similitudines creaturarū ibi existentes & relucentes, quas aliqui dixerūt ideas esse. Nam ex hoc malo intellectu prior illa opinio Durandi processit. Sed est intelligendum ad hunc sensum ꝙ Dei essentia est identicè eius cognitio immediata omniū rerum. Et quod dicitur ꝙ est velut speculum &c. est sensus ꝙ ipsa essentia est immediata notitia sui & aliorum omnium repræsentās ipsi intellectui diuino omnes creaturas, vt infra etiam dubio. 6. & 8. declarabitur.

Tertiò arguitur. Si Deus clarè & intuitiuè cognoscit omnia etiam possibilia, quæro an sit status in cognitione omnium partium continui proportionabiliter diuisibilis in infinitū, & omnium numerorum, & graduū qualitatis, & specierum, & rerum aliarum numero possibilium esse in infinitum. Si dicatur ꝙ non est status, sed pōt Deus adhuc plura possibilia cognoscere, ergo de facto non omnia possibilia simul clarè cognoscit. Si dicatur ꝙ est status, cōtra, quia si omnia cognoscibilia & producibilia infinita simul Deus clarè cognoscit, ergo pōt ea non solū diuisiuè, de quo non est dubium, sed ēt simul omnia producere & cognoscere, ex quo potentia & cognitio diuina æqualia sunt: quo posito in actu, iam quæro vel potest aliud producere & cognoscere: & hoc non, quia sic non omnia producibilia contra hypothesim ante produxisset. Quòd si non potest aliud producere & cognoscere, ergo tunc potentia diuina simul & eius cognitio exhausta est, quod videtur inconueniens. Argum. 3.

Tertiò, Respondeo vt benè in hoc Gabriel in 1. di. 38. q. 1. art. 3. dubio 4. s̃m Greg. & alios respondet, ꝙ non est status, idest terminus talium partium, & numerorum, & aliorū possibilium, ex quo talia sunt infinita sincathegorematicè, ita ꝙ non datur vltimus terminus eorum: sed benè est status in cognitione ipsorum, ita ꝙ ea omnia simul & numeros infinitos possibiles Deus clarè & distinctè cognoscit. Et ad argm̃ respondeo contra Gabrielem in hoc male dicētem vbi supra, dico ergo ꝙ Deus pōt omnia simul producere, sicut ea cognoscit. Etsi ponatur in actu; iam inde non potest aliud producere, neque cognoscere: quia non est producibile, neque possibile, neque cognoscibile ex casu. Et qn̄ arguitur ꝙ iam eius potentia atque cognitio esset exhausta, conceditur ad hunc sensum ꝙ iam non pōt Deus plus producere atque cognoscere, quia nihil amplius producibile, aut cognoscibile est: non autē ꝙ sit exhausta, idest finita, limitata, &

imper-

imperfecta. Non enim est imperfectio, nec impotētia, aut limitatio nō posse producere quod impossibile, aut non posse cognoscere quod nō cognoscibile est. Sicut nunc de facto Deus cognoscit omnia cognoscibilia incomplexa, & nō potest aliud cognoscere; non tamen ideò eius cognitio exhausta. i. imperfecta, quia nihil aliud cognoscibile est.

Argum. 4. Quartò arguitur, Vtrum Deus necessariò cognoscat contingentia. Vide supra in responsione ad pimum argumentum, & infra dub. 6. in responsione ad tertium argumentum contra secūdam opinionem, & inferius dub. 11. in responsione ad secundum & tertium argumentum.

Dubium 6. Dubium sextū est, Vtrum Deus aliquid possit de nouo cognoscere qđ prius non cognouit.

Notabile. Pro responsione prænotandum est secundum doctores cōiter, & refert latius Gabr. in 1. dist. 38. q. 1. dubio 5. & dist. 39. & B. Tho. 1. par. q. 14. art. 9. 12. 15. ꝙ cognitio Dei est, aut dicitur esse duplex. s. rerum & enunciabilium vel propositionum. alij sic diuidunt. Cognitio aut scientia Dei licet in se sit semper ab æterno vnica essentia & cognitio omnium cognoscibilium; tamen in ordine ad obiecta cognita vel ratione tendentiæ ad res cognitas distinguitur.

Et ita est duplex. s. apprehensiua, & iudicatiua. Apprehēsiua est apprehensio rerum omniū, & propositionum tàm complexa, quàm in complexa: & ita se extendit ad omnia, ad vera & falsa, particularia & vniuersalia, necessaria & contingentia cuiuslibet temporis sint etiam ad possibilia. & à B. Tho. 1. par. q. 14. art. 9. & 12. dicitur scientia rerum simplicis intelligentiæ.

Iudicatiua autem est eadem scientia vt est enunciabilium vel propositionum, quę est veritatis complexe vel proportionaliter, vt qua scit vel iudicat Deus me legere, legisse, aut lecturū esse, me esse, fuisse, aut fore.

Hæc iudicatiua est triplex. s. simplicis intelligentiæ, visionis, & præscientiæ, vel præuisionis. Scientia simplicis intelligentię est solum omniū verorum, quibus Deus assentit, modò sint præterita, modò præsentia, aut futura, modò etiam sint possibilia. Et ab aliquibus scientia hæc dicitur apprehensiua: sed propriè, & in rigore distinguitur ab ea, vt patet ex dictis. Scientia autē visionis est eadem scientia vt respicit solū præterita, præsentia, & futura. Et dicitur sciētia visionis nō quòd hanc Deus ista cognoscat intuitiuè, & per aliam alia abstractiuè: nam omnia ē possibilia clarè & intuitiuè cognoscit vt in 5. dubio præcedente dictum est. Sed dicitur scientia visionis vt rerum præsentialitatem pro aliquo tempore significet: quia. s. est solum earū rerū, q̄ actualiter existunt, extiterunt, aut existēt aliqñ, & ibi possibilia non includūtur. Scientia vero pscientiæ, aut prouidentiæ futurorum tantū est.

Opinio 1. Hic suppositis respondeo ad sextū dubium ꝙ est quadruplex opinio. Prima magistri & Scoti, ꝙ nullum incomplexum, neq; cōplexum propositionale Deus de nouo scit, neq; eius sciētia mutari pōt, ita quòd nunc aliquid sciat quod ante nescierit, vel ē cōtra. Sed ab æterno scit, quod & quomodo nunc scit, & sciet. Et ratio est duplex: prima quia propositio mentalis vltimata. i. iudicatiua ex quo est vniuoca semper, & præcipuè in mente diuina, & nō pōt cadere à sua significatione, ergo eius copula semper vnit ꝓ eodē tpe, aliàs esset æquiuoca, ergo si ab æterno Deus nouit Antichristum fore pro. a. tpe: iam talis propositio in mente diuina ab æterno existens. s. Antichristus erit pro. a. tpe semper vnit pro eodem tpe, ex quo est eadem notitia & essentia: & ita qñ Antichristus erit pro. a. iam ista Antichristus est idē significabit ꝙ ista Antichristus erit pro. a. ex quo ly est vnit pro eodē tpe. a. pro quo vniebat ly erit: & ita neutra illarum desinit, aut incipit esse vera. Similiter iam trāsacto Antichristo hæc propositio, Antichristus erit, in mente diuina ex quo vnit pro illo tpe. a. quod præterijt æquiualet huic, Antichristus fuit in. a. qa ex quo idem tempus importatur in ly est, erit, & fuit; nil refert dicere ꝙ est, erit, aut fuit, nisi ad explicationē conuenientis modi loquendi apud nos. Apud Deum autem, cui omnia sunt præsentia in sua ęternitate, nō est, fuit, & erit, sed esse. Igitur eadē propositio, quæ fuit ab æterno, est nūc vniēs pro eodem tempore; & pro quo semel est vera pro eodē semper manet vera; ita nulla mutatio, neque nouitas scientiæ in Deo est.

Imò & Aureolus insuper dicit hoc idem esse in nostris propositionibus mentalibus vltimatis: quia tenet ꝙ copulæ vniūt semper vniuocè pro eodē tpe ꝓp supradictam rationem Scoti: & ita quæ semel est vera semper est vera. Et ly Antichristus erit, est, & fuit pro. a. in mente semper vera est r & explicabitur pro eodem tpe. a. vt dictum est. In propositionibus autem vocalibus & scriptis idem etiam esset dicendum, si copula nō staret pro quando profertur, vel scribitur, vel pro quando importat suum significare, sed pro eodem tēpore sicut mentalis vltimata. Quia verò cōiter ex communi modo intelligendi non sic stat copula in vocalibus & scriptis, sed pro tempore quo profertur, & explicatur in propositione, ideò in his dicit Aureolus non esse eandem rationem, quæ in mentalibus vltimatis est.

Secunda ratio Scoti est, quia ex quo ē s̄m nominales Deus habet notitiā intuitiuam omniū, qua omnia clarè cognoscit, ē contingentia, & omnes eorum habitudines ad omnia sua prędicata ē contingentia præterita, præsentia, & futura, & possibilia, vt in 5. dub. præcedente dictū est, ergo ab æterno cognouit habitudinem Antichristi ad suum tempus. a. in quo erit. Et ita ab æterno iudicauit quòd Antichristus est, vel erit in. a. vel pro. a. & hoc idem iudicium & notitia habitudinum

habitudinum ipsarum manet semper in Deo, ergo quando Antichristus realiter erit ad extra in.a.adhuc manet & manebit in Deo eadem notitia eiusdem habitudinis sicut & quę ante in eo erat ab æterno: & per consequens idem iudiciũ & eadem propositio Et ita Deus nihil incipit in se scire de nouo, neque proprie in se de nõ sciente in scientem mutatur.

Opinio. 2. Secunda opinio nominaliũ, vt refert & cum eis tenet Gabriel in 1.di.38.dub.5.& dist.39.est ꝙ per sciẽtiam apprehensiuam, vel simplicis intelligentię non iudicatiuam Deus nihil de nouo cognoscit: benè aũt per notitiam, aut scientiam iudicatiuam: non tñ per nouam scientiam, sicut nec per nouam essentiam. Nam per eandẽ scientiam Deus de nouo iudicat propositionẽ veram esse, qñ est de nouo vera: sicut sine sui mutatione per eandem scientiã cognoscit.a. esse, qñ est, & non esse qñ non est, & sic esse qñ sic est. Et ita diuersæ veritates per eandem, non tñ per nouam, neque per diuersas notitias de nouo cognoscuntur à Deo, vel Deus de nouo cognoscit, vel potius ad bonũ sensum dr̃ de nouo cognoscere, ita ꝙ aliquod prædicatum de nouo dr̃ de Deo, quod non ante dicebatur: & id non pp mutationem in Deo, aut scientię eius, sed rei ad extra, & tpis importati per copulam: quia tenent ꝙ copula vnit pro tpe quod nobis explicat.s. ly est pro præsenti, fuit pro præterito, erit pro futuro. Et cùm in his diuersis temporibus sint diuersæ habitudines rerum, & per consequens mutatio veritatis; ideò dicunt diuersas esse propositiones Sortes est, Sortes fuit, Sortes erit; sicut à parte rei aliud est Sortem esse, aliud fuisse, aliud erit.

Ideò & Antichristum nunc esse, non est propositio vera, nec à Deo scita pro nunc esse vera, quia nunc Antichristus non est: erit aũt postea vera qñ Antichristus erit: & tunc incipiet esse vera, & de nouo scita & iudicata à Deo ita esse pro illo tpe tunc pręsenti, pro quo Antichristus erit, quod explicabit ly est, & ꝓquo, & in quo tunc verificabitur ꝙ Antichristus est. Nam non importatur idem tempus, nec eadem habitudo nũc & post per has propositiones Antichristus est nunc, & Antichristus est tunc quando erit.

Et ita per ly est intelligitur tempus præsens, quo ista propositio est, & per ly erit tempus futurum, & per ly fuit tempus præteritum, idq; in ordine ad nos, quibus non omnia tẽpora pręsentia sunt: Deus autem, cui omnia præsentia sunt, nec vlla successio est in æterna sua cognitione rerum & habitudinum earum, semper habet eandem cognitionem incomplexam & complexam, apprehensiuam & iudicatiuam veram pro tempore, pro quo ita res est vel erit, vel fuit ad extra, & à parte rei, vti supra & secundum primam opinionem dictum est.

Sed etiã nota ẽm hanc opi.ꝙ licet Deus prædicto modo denominatiuè dicatur de nouo aliquid scire puta.a. esse; non tñ propriè dr̃ de non sciente in scientem mutari. Nam duplex est mutatio; propria & impropria. propria est qñ aliquid reale vel intẽtionale perditur, vel aduenit in re, quæ dr̃ mutari; modo id sit substantia, vel qualitas, vel relatio realis, vel intentionalis, siue rationis, vt Sortes propriè & realiter mutatur qñ de paruo fit magnus, de non albo albus, de non cognoscente cognoscẽs per notitiã de nouo ei aduenientẽ, vel ẽt per nouã relationẽ rationis ei aduenientẽ, vel in eo fundatã, vel subiectatã, & his modis nunquàm Deus mutatur: quia ex tpe nihil tale reale vel intentionale põt ei aduenire, vel ab eo deperdi, ex quo perfectissimus & simplicissimus est. Secunda mutatio impropria est qñ aliquod prædicatum de nouo dr̃ de aliquo, non quidem pp aliquid reale vel intentionale de nouo ei adueniẽs vel deperditum ab eo vel in eo, sed alteri rei vel in alia re, vt ẽm nominales columna dr̃ & mutatur de dextera in sinistram, licet maneat fixa: mutatur inquã realiter impropriè; quia à parte rei ita est vt per talem propositionem significatur, & sine operatione intellectus de dextra sinistra fit, & hoc ꝑ nil reale uel intentionale ei adueniẽs, nec deperditum in ea, secũdum nominales non ponentes relationes a rebus distinctas, sed aliunde à mutatione reali locali Sortis à dextra in sinistram mutati.

Et secundum reales & nominales Deus sic impropriè dicitur realiter mutatus qñ de non creãte est creans, & de non vnito vnitus est nostrę humanitati, nõ quidẽ per aliquid reale ei adueniẽs vel deperditũ in eo, sed quia sine operatione intellectus à parte rei est realis mutatio ĩ creatura ratione cuius mutationis Deus creator & vnitus realiter dicitur & est. Sic etiam est mutatio impropria intẽtionalis quãdo de nõ cognito Deus dicitur cognitus à Sorte de nouo: non quidem ꝙ de nouo Deo adueniat aliqua relatio rõnis; sed qa ipsi Sorti aduenit noua notitia siue relatio, & ita per vnica & eandẽ notitiam siue relationem dicitur Sortes de nouo Deũ cognoscens, & Deus obiectiuè vel denominatiuè tantũ non subiectiuè de nouo cognit⁹ ab eo: & Sortes est itẽtionaliter propriè, Deus aũt intentionaliter impropriè dr̃ mutatus. Eodẽ ẽt modo Deus de non cognoscente dicitur de nouo cognoscẽs aut sciẽs a.fore. ꝭdicitur etiam impropriè mutatus intẽtionaliter: quia per mutationem propriam realem vel intentionalẽ factã in re ad extra sicut propositio mutatur de falsitate in ueritatẽ, ita De⁹ de non sciẽte in sciẽtẽ illam impropriè mutatur. Quoad hæc ẽt uideri possunt ea, quæ infra dub. 11. in responsione ad tertium argum. habentur.

Argum. 1. Si contra hanc secundã opinionem arguatur ꝙ Deus de nouo approbat sicut de nouo iustificat Sortẽ, ergo de nouo cognoscit eum esse iustũ, quia approbatio sine cognitione non est, & approbatio & cognitio in Deo idem sunt.

Respon. Respon. negando consequentiam de notitia simplicis intelligentiæ: cōceditur aūt de notitia iudicatiua ad sanū intellectū denominatiuè, vt supra declaratū est. Et quāuis approbatio & cognitio in Deo sint idē in re; non tñ in effectibus, nec in nominis cōnotatione, nec in modo tēdendi in obiectū; ideò non sunt omnino idē, neque sinonima: & ita pp diuersos effectus & connotationes possunt de eis diuersa prædicata pdicari.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur. Si Deus de nouo ad prędictum sensum incipit cognoscere cognitione non noua sed ęterna præexistente Sortem esse dignum vita æterna, ergo non de nouo, sed semper eodem modo cognouit per eandem notitiā: & ita hæc secūda opinio repugnātia dicit. Patet consequētia. Quia idē in quantū idē semper facit idē, maximè si sit agens naturale, qualis operatio intellectus & cognitio etiā diuina est. Deus enim q̄cunq; nouit, naturaliter nouit.

Respon. Resp. negando consequentiam. Nam eadem cognitione nouit Deus ab æterno Sortē dignū vita æterna pro qñ habet gratiam, & indignum pro qñ caret. Et ad probationē q idem in quantum idem &c. Respon. q semper Deus idem cognoscit pro diuersis tpibus esse, aut fore, vt dictum est: nec in se incipit, aut desinit aliquid aliqñ cognoscere. Quòd aūt propositionem Deus nunc cognoscit veram, quam nō cognouit prius veram, vt ly prius determinet veram, nō arguit propriam mutationē, aut nouitatem in Deo, vel in scientia eius in se, sed in re significata per illā propositionem, vel in ipsa ēt propositione, vt supra declaratum est. Quòd aūt dr Deum naturaliter & necessariò omnia cognoscere id solū verum est de necessitate præsuppositionis vel consequentiæ, non autem absolutè, vt supra dubio 5. in responsione ad primum argumētum, & inferius in hoc dubio in responsione ad tertiū argumentū sequens, & infra dubio. 11. in responsione ad secūdum argumentum latius habetur.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur. Quia Deus necessariò ab æterno nouit omnia etiam contingentia; ergo nihil de nouo cognoscit. antecedens probatur infra dub. 11. in 2. argum. ibi videatur.

Respon. Respon. negatur simpliciter antecedēs. Nam vt ait Gabriel in 1. di. 38. q. 1. dubio. 6. quo modo Deus cōtingentia cognoscat. Dico q per notitiam apprehensiuam vel iudicatiuam simplicis intelligentiæ Deus omnia necessariò, & nihil de nouo cognoscit, vt patet ēt ex supradictis. Notitia aūt, vel scientia visionis, aut præuisionis absolutè non necessariò, sed cōtingenter vel potius liberè cōtingentia cognoscit, sicut ea liberè aut contingenter & oēs res ad extra voluit & vult. Ex suppositione aūt vel necessitate cōsequētiæ Deus omnia necessariò cognoscit, ad hunc sensum, q si aliqua res est, vel aliqua veritas est; iā necessariò à Deo volita & cognita est: qa bona & necessaria hæc consequentia est. hæc res vel veritas est, ergo à Deo volita & cognita est: quāuis absolutè res illa & veritas necessaria nō sit. Nā quo res aut veritates sunt contingentes vel necessariæ ex suppositione diuinæ voluntatis, ita & contingēter vel necessitate consequētiæ non absolutè necessariò à Deo cognitæ sunt.

In casu autem, quo antecedens concederetur verum esse, negatur consequentia prædicti argumenti: & qñ concederetur Deū aliquid scire de nouo intelligendum est non in se, sed denominatiuè vt in responsione ad pm argumentum & superius declaratum est. Et per supradictam distinctionē quomodo Deus necessariò ex suppositione non absolutè scit contingentia soluuntur multa argumenta Gabrielis vbi supra.

Tertia opinio est B. Tho. 1. par. q. 14. art. 15. & ibi Caiet. in primo sententiarum di. 41. art. 5. & sequacium, qui tenēt q propositiones quidē Deus de nouo pōt scire & nescire, vt aut pdicta opinio secunda nominaliū ad sensum declaratū ibidē. res aūt ad extra significatas p ipsas propositiones Deus de nouo scire aut nescire nō pōt: sed semp scit rē, puta Petrū esse quā aliqñ scit. Opinio 3.

Fundamentum huius opinionis, & prædictæ differentiæ inter rē ad extra, quæ dr obiectum, aut scitum remotū, & ipsam propositionem vel enunciationē, quæ, vt est propositio, dr obiectū vel scitū propinquū est, quia propositio vt propositio est manēs eadē pōt mutari de vera in falsam, vt supra dubio. 3. hr; & ex consequēti de scita in nescitā: & de falsa in veram, & ita de nescita in scitam. Res autem significata per propositionem si mutatur de scita in nescitā non manet eadem, sed desinit esse, & inde fit q rem eādem manentem Deus de nouo scire aut nescire non potest: propositionē aūt sic. Et loquor de propositione vt propositio est: nā si consideretur vt res quædā naturalis est habens talē materiā vel naturā, & tales partes; tūc oēm propositionē, quā Deus aliquando scit, aut sciuit semper, & nō de nouo sicut & quanlibet aliam rem Deus scit.

Si contra hoc arguat q sicut ab æterno Deus intuitiuè & clarè cognoscit rem ad extra puta Petrum esse, ita & hāc propositionē Petrus est; ergo sicut B. Thom. non admittit q Deus aliqñ nesciat Petrum esse, quem aliqñ sciuit, aut q de nouo sciat ipsum esse, iam non debet admittere q aliquādo nesciat hanc propositionem Petrus est, quam aliquando sciuit, vel q de nouo illam sciat, quā aliquando nesciuit. vel si hoc admittit etiam id de rebus debet admittere: & idem iudiciū de rebus & de propositionibus debet esse. Argum.

Respon. dupliciter. Primò secundum Caietanum. 1. par. q. 14. art. 15. aliosq; Thomistas negando consequentiam: & ratio discriminis est, quia. a. res determinat sibi certum tempus sui esse. Propositio autem. s. a. vel Petrus est, nullum certum tempus consignificat sed importat tempus præsens in communi vel variè: & hinc est q Respon.

modò

dò est verum modo falsum durans tamen idem omnino: non sic est de re ipsa, quæ habet tempus præsens determinatum sui esse.

Sed vt ait doctissimus Perez in eodem ar. 15. hæc solutio nō valet. Nam supponatur quod in hac propositione .a. est. per ly est importetur tēpus certum determinatum ipsius esse.a.rei puta Petri, vt valeat sicut ista propositio .a. vel Petrus nunc est:quo dato iam currit & non soluitur argumentum modo prædicto.

Ideo secundo modo respon. quod licet Deus ab æterno clarè videat vtrunq;, & semper sciat illam propositionem esse veram,non tñ pro semper sed pro illo tñ tpe, quo durabit existētia rei puta Petri,vel veritas ipsius propositionis,& ita patet tō discriminis & negationis cōsequentiæ.

Opinio. 4. Sed quia adhuc malè sonat,& fortè simplices scandalizat dicere quod Deus aliquid ēt enunciabile potest de nouo scire aut nescire; idcò cautius & clarius ego dicerem, & sit quarta opinio, quod Deus nihil de nouo scit aut nescit, aut incipit scire siue nescire, sed ab æterno semper scit aut nescit aliquā rem pro tali tpe de nouo esse aut non esse,& propositionem de nouo esse aut incipere pro tali tpe verum esse:quòdq; ab æterno iudicat aliquam propositionem esse de nouo pro tali tempore falsam, & nescit illam pro illo tēpore. Cum quo etiam stat & dicere possumus quod aliqua de nouo sciantur aut nesciātur à Deo.

Quæ omnia probantur: quia per eandē scientiam vel notitiam Deus ab æterno semper clarè videt & iudicat talem rem.f.Petrum esse qñ est, & non esse qñ non est: ergo similiter ab æterno & semper scit hanc propositionē Petrus est esse veram non pro semper, sed pro illo tñ tpe, in quo durabit existentia Petri & veritas ipsius propositionis, & pro tpe, quo ipse Petrus non est, vel non erit, iudicat Deus & scit ab æterno hanc propositionem Petrus non est esse veram, & oppositam Petrus est iudicat ab æterno pro tunc esse falsam. Ita quod nouitas vel inceptio non determinat sciētiam Dei vel attingentiam eius ad obiectum:sed ipsam rem vel propositionem, aut veritatem creatam,quæ cognoscitur à Deo.

Argumentum. Si contra hoc arguatur, quod si aliquid,puta ista propositio Petrus est, de nouo sciri pōt à Deo, puta qñ de nouo Petrus est, vt supra hæc concedit opinio,ergo Deus de nouo illud scit. Consequentia benè tenet à passiua ad actiuam, sicut si tu videris à me,ergo ego video te.

Respon. Resp. negando consequentiam. Neque enim valet consequētia à passiua ad actiuam qñ committitur fallacia aliqua,vel variatur appellatio, vt in præfata consequentia fit.Nam qñ dr in antecedente quod hæc res, vel propositio est de nouo scita à Deo,denotatur nouitas & mutatio in ipsa re vel propositione,aut eius veritate. Quādo autem in consequēte dr quod Deus de nouo illam scit, denotatur nouitas & mutatio in ipsa Dei scientia,vel eius attingentia ad obiectum.

Dubium 7. Dubium septimum est. Vtrum Deus possit scire plura aut pauciora,quàm scit.

Respon. Respon. supposita multiplici scientia Dei,appræhensiua & iudicatiua & simplicis intelligentiæ,& visionis,& præscientiæ, aut præuisionis, & rerum aut propositionum,vt supra dubio sexto in principio declaratum est.

Dico primò, in quo & omnes conueniunt, quod Deus sua scientia appræhensiua non potest plura aut pauciora scire, quàm scit; neque scientia simplicis intelligētiæ iudicatiua,qua omnia possibilia cognoscit. Etsi arguatur quod sæpè vna propositio incipit esse vera,& alia falsa. Respon.verum est tamen ex quo sua contradictoria tunc simul incipit esse falsa, & esse nescita vel vera, & esse scitatiam omnes veritates & falsitates oppositæ in numero sunt æquales. Itaque aliæ quidem, & aliæ non tamen plures veritates neque pauciores à Deo possunt sciri: res autem possibiles augeri vel minui, & ex consequenti tali scientia plures vel pauciores à Deo sciri vel nesciri non possunt.

Opinio. 1. De scientia autem visionis & præuisionis seu præscientiæ est triplex opinio. Prima quod Deus potest scire aut præscire plura, quàm scit & præscit: idq; in sensu diuiso ad hunc sensum,quod plura,q̃ Deus scit aut præscit potest scire atque præscire, vt sophismata modalium caueantur. De scientia visionis probatur. quia vltra illa, quæ nunc existunt,extiterunt, & existent, pōt Deus multa alia facere, quæ prius erant solū possibilia:ad quæ non se extendebat sciētia visionis,& modò se extēdet,eò quod aliqñ erit realiter pſens.

De scientia autem præuisionis,siue præscientiæ idem patet:quia aliquod futurū solum nunc possibile potest actualiter existere, & de facto erit,ad quod iam se extendet scientia præuisionis, quæ prius ad id non se extendebat, sed sola scientia simplicis intelligentiæ.

Si contra hoc arguatur, quod ex hac opinione sequitur contra supradicta quod Deus per scientiā simplicis intelligentiæ posset plura scire, quàm scit,quod probatur. Nam si scientia visionis potest plura scire,quàm scit,ergo potest plura cognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ. patet consequentia, quia arguitur ab inferiori ad suum superius affirmatiuè,sicut est homo, ergo est animal.currit,ergo mouetur.

Respon.negando sequelam.Et ad eius probationem etiam negatur consequentia. Nam ibi potius arguitur virtualiter negatiuè ab inferiori ad suum superius,ratione negationis inclusæ in illo comparatiuo plura quam,vt patet ex suis exponentibus. sicut non valet consequentia. Sortes frequentius currit, q̃ Petrus, ergo frequentius mouetur, quā Petrus, vt patet in casu quo Sortes centies currat,nec amplius ambulet, nec moueatur nisi bis, aut ter, aut quando currit;

Petrus autem decies tantū currat & millies sine cursu ambulando moueatur. Et similiter non valet. Sortes sæpius prædicat vel clamat, quàm Petrus etiam sæpius loquitur.

Hanc primam opin. tenent plurimi nominales, & clarissimus Doctor Medina, & Gabriel in 1. dist. 39. eam probabilem censet.

Opinio. 2. Opinio secunda tenet cum prædicta prima opinione idem de scientia visionis & præuisionis enunciabilium aut propositionum; non autē de scientia rerum per propositiones significatarū; & ratio huius differentiæ est: quia scientia propositionū habet respectum ad differentiā ipsis, ratione cuius earum adhuc permanentiū veritas vel falsitas variatur: & ita minuitur vel augetur simul & scientia Dei respectu ipsarū. Scientia aūt rerum non habet prædictum respectum ad temporis differentiam: & ita neque veritas neque falsitas ipsarū variatur, neque minuitur, neque augetur, vt patet ex supradictis in sexto dubio in tertia opinione B. Thomæ.

Opinio. 3. Hanc opinionem tenent multi Thomistæ & Caietanus 1. par. q. 14. art. 15. vbi & dicūt sic sensisse B. Thom.

Sed quod hæc opinio non stet, ex tertia opinione sequenti constabit.

Tertia opinio est ꝙ per scientiam visionis & præuisionis etiam si sit enunciabilium vel propositionum Deus nō potest plura nec pauciora scire quàm scit: sicut nec per scientiā rerum neque per scientiam apprehensionis aut simplicis intelligentię. Cum quo stat ꝙ per dictam scientiam visionis alia & alia quàm sciuit scire & pręscire potest; sicut aliæ & aliæ veritates esse & incipere & mutari possunt.

Dr scientia propositionū probatur. Nam de scientia rerum nullum dubium est, quia non faciendo vim in sensu composito vel diuiso quod ad sophismata cauenda pertinet, semper numerus verorum est æqualis, neque possunt esse plures veritates, quàm nūc sunt; ergo neque Deus potest plura vera propositionalia aut enunciabilia scire quam scit. patet antecedens, quia cum altera pars contradictionis est aut incipit esse vera; tunc simul altera est aut incipit esse falsa, & è conuerso. Igitur licet Deus possit scire alia vera quàm scit sicut & possunt esse alia vera, non tamē plura: quia cùm scit vnam propositionem iam tunc aut pro tunc nescit suam oppositam, quæ est vel reddita falsa est.

Si dicatur, si plura vel alia vera superaddātur his, quæ nunc sunt vera, & nunc sciūtur à Deo, dico ꝙ tunc erunt quidem alia vera, & alia scita in Deo, non tamen plura quàm antea erāt, quia quot vera adduntur totidem opposita de numero eorum, quæ nunc aut prius sunt vel erant vera subtrahuntur & falsa fiunt; quia dum vnum contradictoriorum verificatur alterum falsificatur, & è conuerso.

Et cum hac tertia opinione magis consonat B. Tho. Scotus, & doctores cōmuniter, vt refert etiam & tenet Gabriel vbi supra, & hæc opinio est etiam tutior in modo loquendi: Nam aliæ opiniones, licet catholicum sensum habeāt, non tamen sunt benè sonantes.

Et not. ꝙ quando dicimus ꝙ vna propositio incipit esse vera & scita à Deo, quo qū Deus incipit illam scire pro qū est vera, nō denotatur inceptio aut nouitas in scientia diuina æterna: sed in re aut veritate creata, vel in ipsa propositione, vel denominatione vti superius in sexto dubio præcedente latius declaratum est. Notentur etiam cautelæ logicales de propositionibus acceptis in sensu composito & diuiso, & de ipsis resoluendis, vt infra dubio 11. latius habetur.

Dubium octauum est. Supposito ꝙ Deus certò euidenter & infallibiliter scit omnia præterita, præsentia, & futura. Quæritur per quid & quo determinat diuinus intellectus ad sic ab æterno sciendū, præsertim futura cōtingentia. Dubium. 8.

Respon. in hoc est quadruplex opinio. Prima S. Bonauenturæ in 1. dist. 39 q. 3. & B. Thom. 1. par. q. 14. art. 13. & Henrici, & aliorum multorum est ꝙ determinatur à suis ideis. Ita ꝙ licet illa futura in se non sint præsentia intellectui diuino, sunt tū in suis ideis, quæ sunt præsentes æternæ & necessariæ: & intellectui diuino repręsentant illa, quorum sunt ideæ, idest exemplaria; & ea non solum repræsentant ſm se totum, sed ſm omnem conditionem & habitudinem & contingentem extremorum, & qualiter futura sunt. Et ita diuinus intellectus ad proprias rerum ideas tanquā ad imagines, vel exemplaria earum repręsentantia omnes res in se pręteritas, præsentes, & futuras, eodem modo eas cognoscit, quo sunt, fuerunt, & erunt. Opinio. 1.

Contra hanc opinionē dupliciter arguit Scotus in 1. di. 39. probando eam esse falsam. Primò quia cognitio extremorum non sufficit causare iudicium propositionis nisi sit propositio per se nota; ergo quantumcunq; Deus se conuertat ad illas ideas simpliciter cognoscendas, id est, aut subiectum & prædicatum propositionis de futuro cōtingenti, non poterit euidenter & certè iudicare ꝙ illa res erit; ex quo ex illa notitia non resultat iudicium per se euidens. Argum. 1.

Quòd si ad hoc respondeatur cum Caietano 1. par. q. 14. art. 13. negando consequētiam: quia secundum primam opinionem ideæ repręsentāt non solum extrema, aut res quoad suas quidditates vel essentias, sed etiam quoad suas existentias, & quoad omne suum esse extrinsecū & habitudinem etiam contingentem: & ita repræsentant omnem earum complexionem propositionalem contingentem.

Sed contra hoc replicatur, quia etiam si ponamus ꝙ idea formaliter & quidditatiuè, & nō solum realiter est ipsa essentia diuina in quantum

cognita

cognita vt imitabilis est à creatura, vt tenet B. Tho. cum alijs de illa prima opinione: cuius tamen oppositū tenent alij doctores, hoc ergo sup posito sic replicatur. Quia talis idea vt est participabilis à creatura ēt ſm ipsum B. Tho. repræsentat solum ideatam creaturam vt participantem diuinam perfectionē, vt tñ dicit perfectionem intrinsecam & quidditatiuam ipsius creaturæ, vt patet bene intuenti literam ipsius B. Thomę. Item quia essentia vt sic cognita est simpliciter necesse esse, & Deus sic necessariò cognoscit, ergo non repræsentat complexionem nec habitudinem contingentem: quia tūc Deus ante omnem voluntatis actum necessariò & nō liberè eam cognosceret habitudinem: & ita talis complexio extremorum non esset contingēs ad extra, sed necessaria.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur. Nam ideæ merè naturaliter repręsentant id, quod repręsentant & sub ratione qua repręsentant, ex quo sunt ante, omnem actum diuinum suæ voluntatis ad extra comparatum, vt constat ſm Scotum in 1. di. 3. q. 4. dist. 35. 36. & doctores cōiter ibidem, tunc ponamus ꝙ Antichristus erit albus, capio ideā Antichristi in ipso Deo & ideam existentię eius vel albi, & volo ꝙ Deus se conuertat ad illa cognoscenda. Tunc quæro an idea existentiæ vel albi & Antichristi repræsentet Antichristū fore album vel non fore album aut vtrunq; simul. Si vtrunq;, ergo vtriq; contradictoriæ Deus simul assentit, quod absit quia & cōtradictorium nullum ens est, si solum repræsentat ēt naturaliter ꝙ sit albus; iam sequitur ꝙ Deus naturaliter quoq; & necęssariò cognoscit illa ita necessariò fore: & tñ illud est cōtingens: & ponamus ꝙ non sit aut non erit albus, sequitur ꝙ Deus decipitur: etsi iudicat ipsum nō futurum album etiā decipitur, cùm possit esse albus si ponatur inesse. igitur illæ ideæ nec repręsentant complexè Antichristum esse aut fore album, nec non album, affirmando aut negando, & ex consequenti nec Deus iudicat per illas, neque cognoscit futura contingentia.

Opinio 2. Secunda opinio est etiam B. Tho. 1. par. q. 14. art. 13. & ibi Caiet. ꝙ Deus habet certam notitiam de futuris contingentibus ratione suæ ęternitatis, videlicet per hoc ꝙ totus fluxus temporis, & omnia quæ fiunt in tempore sunt præsentia æternitati. Nam sicut Deus per suam immensitatē est præsens cuicunq; loco: ita ratione suæ æternitatis, quæ est duratio æterna tota simul, est pręsens cuicunq; tempori: quia sicut immensitas se habet ad locum, ita æternitas ad tempus præteritum, præsens, & futurum: ergo sicut eo ipso quòd est in quolibet loco propter suam immensitatem omnia sunt illi præsentia: ita eo ipso quòd omne tempus est illi præsens omnia eidem præsentia sunt.

Secundò probatur idem: quia nunc ęternitatis vt est cum nunc temporis uō æquatur ei, sed est simul cum alio, & alijs omnibus tēporibus.

Exemplum est de centro circuli, cuius circunferentia cum suis radijs exeuntibus a centro ad ipsam circunferentiam ponatur quo i sit totum tempus, & centrum sit æternitas: nunc totu tempus esset semper præsens æternitati, sicut tota circunferentia centro præsens est.

Argum. 1. Contra hanc opinionē arguit vbi supra Scotus dupliciter. Primò qñ dr̄ ꝙ omnia ēt futura contingentia sunt præsentia intellectui diuino & æternitati: quæro de qua præsentialitate intelligis; an intelligis de reali ita ꝙ sint in se realiter existentia & coexistētia, siue pręsentia ęternitati: an de præsentia tm̄ obiectiuali ita ꝙ non sint in se realiter existentia, sed solum pręsentia intellectui diuino in æternitate. Si primum, vt concedit Caietanus & videtur dicere B. Thom. vbi supra, iam sequitur ꝙ omnes creaturæ fuerunt ab æterno in actu existentes, & Deo præsentes. quòdq; quando Deus creat nihil de nouo creat, sed illud idem quod prius realiter erat in actu, & erat in sua præsentia, & sibi coexistēs ab ęterno, facit vt nobis temporaliter appareat. Sequitur etiam ꝙ Deus cognoscit solum realiter in se existentia, non autem futura vt futura sunt, quæ omnia sunt contra veritatem, & contra ipsum Beatum Tho. vbi supra expresse oppositum dicentem. Si secundum dicatur ꝙ scilicet obiectiuè; tunc cùm nihil aliud sit aliqua esse in præsentia alicuius obiectiuè, quàm esse cognitum ab illo, cui præsens est, iam ergo idem est ac si dicatur quòd Deus futura contingentia cognoscit, quia illa cognoscit: quæ ratio vtique ridicula circulatio est.

Respon. Sed ad hoc argumentum responderi pōt cum Caietano vbi supra intelligitur primo modo ꝙ scilicet, futura contingentia ſm suam realem existentiam & pręsentiam aliquando in se & in suo tēpore futuram sunt semper pręsentia Deo in sua æternitate, & vt ęternitati comparantur; quamuis in se & respectu temporis sint futura, & suam existentiam temporalem habebunt. & negatur sequela, ꝙ ergo ab ęterno fuerunt realiter existentia. Nam illa propositio in qua ista sequela fundatur, ꝙ scilicet, id quod secundum realem existentiam est præsens, & coexistit ęternitati secundum nunc æternitatis, oporter quòd etiam realiter existat in tēpore simul, & sit ita præsens, est falsa: sed sufficit quòd aliquando sit fuerit, vel erit præsens realiter, & existēs in suo tempore: & licet realiter iam trāsierit, aut nondum venerit illa eius existētia & præsentia temporalis; est tamen præsens & coexistens ęternitati secundum nunc æternitatis, quæ ambit totum tēpus & totam existentiam rerum in quocunque tempore, vt de circulo & centro superius exemplificatum est. Et ita fit æquiuocatio quando sic arguitur, futurū contingens realiter

coexistit, & est praesens aeternitati, ergo et realiter in se existit, & est praesens semper ab aeterno. Nam in antecedente ly est dicit nunc aeternitatis, & in consequēti dicit nūc tpis quod suc cessiuū est. Et hinc patet ꝙ Deus creat de nouo dum facit realiter in tpe existere quod ipse ab aeterno in nunc & ſm nunc aeternitatis suae praesentialiter videbat pro tali tpe fore; quodq; realiter in se in suo tpe est, vel erit futurum aliqñ pręsens & tpaliter existens, quāuis in nunc ęternitatis semper Deo realiter praesens sit. Conceditur ēt ꝙ Deo nihil est praeteritum, aut futurum, sed omnia sunt illi praesentia & existentia illi, aut in nunc, & ſm nunc aeternitatis: quodq; nihil nisi vt sibi praesens Deus intelligit, quāuis in se & in tpe futurū, aut praeteritū sit, & Deus id ēt faciat praeteritum, aut futurum in se, aut in tpe esse. Et ita prędictum argm̄ Scoti & replicę quas facit Lychetus contra B. Tho. & Caietanū non procedūt, si vt dictum est & B. Tho. sentire videtur, eius opinio intelligatur & explicatur.

Quod ideo dico quia Caietanus ponit differentiam inter futura contingētia & futura non contingentia: dicens ꝙ hęc quia in suis causis iā fore determinata sunt Deus certò cognoscit & determinatè etiā vt futura sunt, eaq; cognoscit in & ex suis causis iam determinatis: illa autem futura contingētia non cognoscit in seipsis, nec in suis causis vt futura, neque, vt talia sunt cognoscibilia ēt ab ipso Deo, sed solū cognoscuntur ab eo vt actu sunt illi praesentia in nūc aeternitatis. Sed certè haec differentia vr̄ esse contra B. Thom. qui vbi supra art. 13. loquens expressè de futuris cōtingētibus ait, Deus cognoscit omnia contingentia non solum vt sunt in suis causis, sed etiam vt vnumquodq; eorum actu in seipso est &c. Igitur de omnibus futuris etiā contingētibus dicamus ꝙ in se & in suis causis Deus ea omnia vt sunt futura cognoscit vt sunt praesentia & coexistentia sibi in nūc ęternitatis suę, vt declaratum est.

Argum. 2. Secundò ad idem arguit Scotus retorquendo primam rationem ipsius opi. contra eam. Nam sicut Deus nunc est per suam immensitatē pręsens cuicunq; loco solum existenti, non autem futuro, vt constat; ergo eadem ratione ita Deus per suam aeternitatē non est nunc praesens tpi futuro, aut pręterito, quod non est, sed solū pręsenti, rebusq; in hoc tempore praesentibus.

Respon. Sed ad hoc etiam potest responderi negando consequētiam, quia illud simile B. Thomae procedit clarius illud proportionabiliter intelligēdo hoc modo; ꝙ sicut Deus per suam immensitatem est in omni loco, qui subijcitur eius immensitati; ita per suam aeternitatē est praesens omni tempori, & omni rei temporali, quae subijcitur & ambitur ab eius aeternitate. Sed eius immensitas extenditur ad omnem locum realiter tantum praesentem: aeternitas autem ad omnem differentiam temporis simul, ergo sicut Deus per immensitatem est praesens omni loco praesenti; ita per aeternitatem est praesens omni tēpori & omnibus, quae sunt, fuerunt, & erunt in omni tēpore. Et haec omnia sunt realiter, & non solum obiectiuè Deo praesentia & coexistentia, non in se, neque in suo tēpore, sed in aeternitate, & ſm nunc ęternitatis vti superius declaratum est. Et ita hęc secunda opinio B. Tho. adhuc stat, secundum quā & pro qua facit id Ro. 4. Vocat Deus ea, quae non sunt tanquàm ea, quę sunt, quòdq; Deo omnia viuunt, & praesentia sunt.

Opinio tertia Scoti in 1. dist. 39. est ꝙ à sua diuina volūtate determinatur diuinus intellectus ad cognoscendum certò & infallibiliter futura contingentia. Pro cuius declaratione & probatione nota ꝙ verorum à Deo scitorum quaedam sunt necessaria, quaedam contingentia. Ad cognitionem illorum non oportet ꝙ diuinus intellectus ab aliquo alio determinetur, neque ꝙ respiciat quid velit eius diuina volūtas. Illa verò, quae sunt contingentia cùm pendeant à voluntate diuina vt supra dubio quarto dictū est; tunc intellectus diuinus priusquàm iudicet de ipsis, repręsentat ea diuinae voluntati, & respicit determinationem eius, & quid ipsa efficaciter velit. Postquàm autem diuinus intellectus videt suam diuinam voluntatem iam determinatā efficaciter esse ad vnam partem contradictionis, & cognoscit ipsam voluntatem esse efficacē non impedibilem & esse immutabilem: iam immediatè iudicat illud ita fore, & sic determinatur ad certò & determinatè iudicandum & sciēdum à diuina voluntate efficaci & immutabili, idest ad sui iudicij determinationem diuinus intellectus expectat determinationem suae diuinae voluntatis. Opinio. 3.

Quod etiā magis sic declaratur ponendo tria signa sincathegorematicae aut praesuppositionis ſm ordinem naturae vt ponit Scotus. Nam in primo signo intellectus diuinus offert suae voluntati terminos simplices, quorum vnio est contingens: aut offert quādam complexionem eorum neutram, idest, nec veram nec falsam. In secūdo signo voluntas diuinam talem complexionē determinat ad alteram partem contradictionis volens hoc esse pro aliquo nunc in re ad extra: vel nihil determinat neque vult. In tertio signo diuinus intellectus respicit diuinam voluntatē efficacem non impedibilem & immutabilem iam determinatam, & ita cognoscit illam partē contradictionis esse veram. Quòd si tunc videt diuinam voluntatem ad nihil determinatā iam tunc cognoscit id nō velle neque fore. Et ratio quare intellectus priusquam voluntas se determinet, nescit contingens fore, est, quia tale contingens pendet à diuina volūtate vt supra dubio quarto habetur: & nondum in primo signo haec diuina voluntas posita est, vt ex ea tanq̄ cognita causa effectum

effectum eius determinatè cognoscat. Ratio autem ponendi signa hæc prioritatis & posterioritatis secundum ordinem naturæ in Deo quãuis in eo illa omnia simul sint in eodem nunc æternitatis, & instanti naturæ, est vt habeamus ordinem & modum intelligẽdi ea, quæ sunt in Deo ex his, quæ rationabiliter, & secũdum ordinem naturæ sunt, & fiũt in nobis, vt in 1. dist. 6. & 41. Scotus & suus Lychetus, & alibi probant.

Argum. 1. Contra hanc opinionẽ arguitur quadrupliciter etiam admittendo ea signa prioritatis: quæ tñ Gregorius Arim. in 1. dist. 38. q. 2. & alibi cum multis alijs doctoribus non admittũt. Primò igitur arguitur. quia in illo primo signo ante determinationem diuinæ voluntatis est vera, & necessaria ista propositio, Antichristus erit vel nõ erit ergo altera eius pars tunc est vera: quia licet veritas hypotheticę conditionalis, ex quo nihil ponit inesse, non pendeat à veritate partis vel partium eius, bene tñ veritas aliarum hypotheticarum qualis est disiunctiua, copulatiua, causalis, & rationalis, quia ponũt aliquid inesse. Et ita in quo instanti est vera disiũctiua illa Antichristus erit vel nõ erit, in eodẽ est vera altera eius pars, vt dictum est. ergo, & tunc scita est ab intellectu diuino. Nam non est aliquod verum nescitum à Deo. Similiter tunc etiam est verum q Antichristus est futurus aut erit, quia propositio de futuro contingenti verã ab æterno est, & fuit vera æternitate temporum, instantium, & signorũ per eandem rationem, vt supra dubio 3. habetur. Similiter tunc est verum dicere q volũtas diuina in secundo signo est volitura Antichristum fore vt probatum est: ergo tũc in illo primo signo est scitum ab intellectu diuino illud futurum contingens: quia nullum verũ nescitum à Deo est.

Respon. Respon. q sicut omnes illæ cathegoricæ contingentes de futuro sunt quidẽ tunc in primo signo veræ non tñ determinatè veræ: ita sunt certo cognitæ aut scitæ à Deo, non tñ daterminatè veræ nisi in tertio signo. Et quidem hoc argum. videtur fortissimum cõtra Scotum. Nam durum etiã videtur concedere q in aliquo signo sit aliquod verum quod non sit cognitum, aut quod non sit determinatè certò, & infallibiliter cognitum, & euidenter à Deo, vt patet ex supradictis in 4. dubio secundum communiter doctores.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur, quia in illo primo signo verũ est q aliquod peccatum cõmittetur ab Antichristo, vel ab aliquo homine in mundo, & loquor de peccato pro formali, & id Deus tũc etiã sciuit, & tamen illud peccatum de formali nõ est volitum à voluntate diuina etiã in secundo signo, ergo vel ante determinationem diuinę voluntatis id nouit, & nõ pẽdet ab ea; vel Deus nunquam nouit futurum illud contingens.

Respon. Respon. vt supra ad primum argumentum responsum est. Insuper potest dici q diuina voluntas positiue non vult peccatum quoad formale, bene tamen quoad materiale ipsius, ad quod concurrit cum hominis voluntate: permissiue autem, vel negatiue vult etiam formale peccati dũ non impedit illud, vt potest. Ita etiam diuinus intellectus ex determinatione diuinæ volũtatis cognoscit directè, & determinatè peccatũ illud quoad materiale: indirectè autem quoad forma le dũ videt actum illum carere debita rectitudine, aut esse, aut fore contra legem.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur, quia quando aliqd determinatur contingenter vel liberè, ita q potuit non determinari, nõ potest per talem determinationem haberi euidentia certa & infallibilis. Sed voluntas diuina ita liberè determinatur q potuit se non determinare, ergo ex tali determinatione nõ põt haberi certa & infallibilis euidentia futurorũ cõtingentiũ inde sequentium.

Respon. Respon. negãdo maiorem: tũm quia licet pro illo signo, quo voluntas diuina se determinauit, potuit se non determinare, vt infra dubio 10. & 11. latius habetur: tamẽ postquam iam semel se determinauit Antichristum fore, & est efficax, & immutabilis: & totũ hoc clarè videt diuinus intellectus, iam impossibile est ipsum non iudicare determinatè, certò, & infallibiliter ita fore, sicut scit à sua diuina voluntate esse determinatum fore. quamuis vt diximus non sit necessaria prædicta determinatio atq; præscientia ex quo potuit aliter esse. Volũtas autem nostra cũ non sit efficax, nec immutabilis, iam ex clara cognitione ipsius non potest noster intellectus determinatè, & infallibiliter nostra opera futura contingentia inde sequentia cognoscere.

Argum. 4. Quartò arguitur ad idem secundũ Okam, & Grego. Arimi. in 1. dist. 38. q. 2. probando q licet possit saluari certitudo sciẽtiæ diuinæ per determinationem voluntatis eius respectu omniũ effectuum productorum ab ipsa volũtate diuina, & respectu omnium causarum cum quib. voluntas ipsa diuina coagit, non tñ videtur quòd possit saluari respectu actuum nostræ voluntatis, quod sic probatur. Nã posita illa determinatione voluntatis diuinæ q ego cras volιturus, & facturus sum tale quid: quero vtrum stet adhuc in mea potestate oppositum velle & facere, an nõ. Si non, ergo iã nostra voluntas nõ liberè, sed necessariò operat, & necessitat ab illa determinatione volũtatis diuinæ. Si sic, ergo nõ sufficit illa determinatio diuinæ volũtatis, vt ex ea diuinus intellect⁹ certò, & infallibiliter cognoscat actus futuros contingentes nostrę uoluntatis. Not.

Respon. Respon. q tũc absolutè stat in nostra potestate oppositũ agere, vel in sensu diuiso, neq; absolutè necessitatur mea voluntas, quamuis necessitate cõsequẽtiæ, aut ex suppositione diuinæ determinationis, aut in sensu cõposito mea voluntas necessitatur, vt inf. dubio 10. & 11 latius de hoc hr, & ita absolutè negatur consequentia, q licet intellectus diuin⁹ nõ iudicet necessariò absolute,

solutè, sed ex suppositione determinationis suæ voluntatis: tamen euidenter videt ab æterno eã determinatam, vt liberè cõcurrat cum nostra voluntate ad talem actum pro. A. tempore, & ad oppositum pro. B. & ita ad omnes actus futuros nræ voluntatis pro temporibus suis; ac proinde certitudinaliter determinatè, & infallibiliter scit omnia futura contingentia etiam à nostro libero arbitrio procedentia.

Not. Replica. Sed contra hoc replicatur. Nã prius ordine naturæ determinatur diuina voluntas à nostra voluntate, quàm ipsa se determinet ad volendũ, & concurrendum cum nostri voluntate ad productionem talis actus, vt infra dubio. 10. latius habetur in fine; ergo ex determinatione diuinæ voluntatis non potest diuinus intellectus determinatè, & euidenter præcognoscere futuros actus contingentes pendentes à nostra voluntate, & quidem hoc argumentum videtur mihi fortissimum contra Scotum, vt infra in dubio. 10. clarius probatur ibi videatur.

Opinio. 4. Quarta opinio Gabrielis in 1. dist. 38. q. 1. ar. 2. conclu. 2. & dubio. 8. & clarissimi doctoris Medina est quòd ad sciendum determinatè, certò, euidenter, & infallibiliter omnia futura etiã contingentia diuinus intellectus determinatur à sua essentia, nõ quatenus essentia, sed quatenus cognitiua, & clarissima notitia intuitiua est. Nã Deus tã clarè, & perfectè, & intuitiue cognoscit oĩa etiã futura, sicut præsentia existentia, & possibilia, ꝙ virtute huius tàm claræ cognitionis determinatè iudicat oẽs habitudines rerum, quę eis etiam cõtingentes conueniunt, siue conuenient: sicut si ego comprehendo aliquam rem coram me existentem, vtique iudicabo de omnib. prædicatis dicibilibus de illa re: quia sola notitia clara, & perfecta comprehẽsiua rei, & nihil aliud requiritur ad iudicandum verè quid huic rei cõueniat necessariò, vel cõtingenter. Quòd si modò vidẽs aliquã rem nõ iudico de omnib. prædicatis eius, ideò est quia non clarè, neque perfectè illam comprehendo: ex ea autẽ parte, qua illam clarè, & perfectè video, certè iudico de multis prædicatis de illa dicibilibus, & quæ de facto dicẽtur. Ita Deus, quia clarissimè, & perfectissimè omnia in sua essentia videt, & comprehendit, etiam causas contingẽtię eorum, modo sit determinatio suæ diuinæ voluntatis in quocunq; signo ante, vel post futura, modo sit æternitas, vel idea, vel aliud quodcunq; inde ergo per hanc notitiam determinatur ad certissimè, & determinatè sciendũ oĩa etiam futura contingentia, vt dictum est. Nam si per impossibile esset ꝙ ipsa cognitione diuina tã clara existente vt nunc est, voluntas sua diuina non esset causa effectiua totalis, aut partialis effectuum contingentium, adhuc ipsa notitia intuitiua esset causa qua Deus determinatè sciret, quę pars contradictionis omnium etiam futurorum contingẽtium esset, fuit, & erit vera quæ falsa, vt dictum est.

Dubium. 9. Dubium nonum est. Vtrum sit potentia & libertas nostræ voluntatis ad opposita pro eodem instanti.

Not. 1. Pro respõsione not. duo. Primò, ꝙ ſm Scotum in 1. dist. 39. libertas diuinæ voluntatis differt à nostra: quia nos sumus liberi quoad tria. Primò quoad actum elicitum volũtatis: possumus enim actum elicere, distinctũ à volũtate, & nõ elicere, & oppositũ elicere, quę dr libertas contradictionis, & contrarietatis. Secundò possumus istũ actũ sic elicitum dirigere in tale vel tale obiectum, & sic sumus etiã liberi quoad obiectum. Tertiò sumus liberi quoad actum imperatum, vel quoad effectum ad extra vt constat. Deus autem cũ vnicum tantum actum cognitionis, & volitionis essentialem habeat ab ęterno: qui quidem actus est ipsamet essentia realiter ab ea non distinctus: quia immutabilis simplicissimus, & perfectissimus est: & eo actu cognoscit, & vult ſm ipsum Scotũ primariò ipsam suam essentiam, & secundariò alia obiecta creata ibi repræsentata. Vel ſm nominales simul ea omnia tàm essentiam, q̃ omnia creabilia cognoscit & vult, & necessariò ab æterno habet talẽ actum essentialẽ, sicut & ipsam essentiam. Iste etiã actus hẽt liberè diuersos respectus ad diuersa obiecta creata, sed necessariò cognoscit, & diligit suam essentiam & ea, quæ intra in ea sunt, & ita Deus quoad talẽ suum actũ essentialem est necessitatus à sua summa immutabilitate, & perfectione, & non liber libertate contingentiæ, sed cõplacentiæ. Quoad obiectum aũt est liber vt nos libertate contingentiæ, vel contradictionis, & contrarietatis respectu obiectorũ creatorũ: quia sic vult hoc ꝙ pot est non velle, & nolle illud, & velle aut nolle oppositum. Quoad effectum etiã est liber vt nos: quia liberè facit hoc ita ꝙ potest non facere illud & facere oppositũ: idque tàm quoad effectus naturales, quàm gratuitos & gloriæ. Itaque patet ꝙ nos sumus liberi tripliciter, vel quoad tria, scilicet quoad actum, quoad obiectum, & quoad effectũ: Deus autem dupliciter, vel quoad duo vltima duntaxat.

Not. 2. Not. sc̃dò, ꝙ circa hoc dubium sunt duæ opin. quæ magis videntur de nomine, q̃ de re sibi aduersari. Nam oẽs concedũt ꝙ nostra voluntas nõ potest habere simul duos actus contrarios. s. velle & nolle, neq; velle, & nõ velle simul circa idem, quia repugnat, & impossibile est. Oẽs etiam concedunt ꝙ omnib. causis eodem modo se habentibus absque vlla variatione in se, vel in alia re, voluntas nostra antequam velit in. A. diuisim potest non velle, potest & nolle idem in. A. & postquam vult in. A. non potest simul idem nolle, aut non velle in. A. quia repugnat, sed in instanti sequenti post. A. Tota aũt difficultas est vtrũ qñ vult aliquid in. A. possit etiã physicè, idest habeat simul potentiam vel libertatem, ad non volendum, vel ad nolendum idem in. A. non quidem ad non volendum idem simul in. A. cum illo actu volitionis

iam

iam habito, neque successiuè in. A. quia, vt diximus, de hoc non dubitatur, sed diuisim ita quòd loco illius actus volitionis in. A. quando voluntas id nunc vult possit in ipso. A. idem non velle, vel nolle, & actum illum non producere.

Opi. 1. Et in hoc sensu est duplex opinio. Primã Okã, cum quo videtur esse Gabriel in 1. dist. 38. art. 1. notabili. 6. & 8. & conclu. 1. 2 & 3. & Guiliel. Parisien. & Hotkot, & alij multi doctores, q̃ non est talis potestas, siue libertas in nostra voluntate ad opposita pro eodem instanti, vt proximè declaratum est: neque de potentia Dei absoluta talis potestas, siue libertas esse potest.

Quæ opinio probatur quadrupliciter. Primò quia si quando Sortes, vti supponitur, nunc vult in A. instanti, potest non velle in. A. si inquam ponatur inesse quòd non vult in. A. ergo iam nunc simul vult & non vult in. A. Sed ad hoc facilè respondet 2. opinio opposita q̃ non debet poni inesse simul cum opposito, nec successiuè in eodem instanti. A. sed diuisim, vt supra declaratum est in 2. notabili, ita q̃ licet simul in. A. sit potentia ad oppositum, non tamen sit simul tunc suum oppositum. Si replicetur q̃ si Sortes nunc vult in. A. & potest nõ velle in. A ergo potest velle, & nõ velle in. A. sed hoc consequens est falsum, quia sua de inesse. est impossibilis, scilicet Sortes vult, & non vult in. A. quia est contradictio, ergo antecedens est falsum, & opinio vera.

Respon. in rigore negatur prima consequentia, quia arguitur à diuisis ad coniuncta, vel à sensu diuiso ad compositum. sicut si arguatur Sortes portat vel potest portare decem, & potest portare nouem. ergo potest portare decem & nouem. Vel Sortes potest loqui, & potest tacere. ergo potest simul loqui & tacere.

Item alio modo respondeo distinguendo illud consequens. Nam si ly potest cadat supra totum copolatum est falsum, & consequentia nõ valet, quia æquiualet huic, Sortes potest velle simul, & non velle in. A. quod est impossibile, vt dictũ est. Sed si ly potest cadat supra quamlibet partẽ seorsum in sensu diuiso, & ly teneatur diuisiuè, & ly simul dicat simultatem potentiæ non actuũ, tunc consequens est verum sicut & antecedens, & nullus defectus in illa consequentia est: Nam tunc illud consequens non dẽt prius officiari dicendo, hæc propositio est impossibilis, Sortes vult, & nõ vult in. A. ac si esset modalis composita, aut faceret sensum cõpositum, sed debet prius reduci ad copulatiuam, & postea quælibet eius pars per se dẽt poni inesse hoc modo. Sortes potest velle in. A. & Sortes potest non velle in. A. vel sic. Sortes possibiliter vult in. A. & Sortes possibiliter non vult in. A. quarum quælibet per se est possibilis, non tñ compossibilis, neque debent simul verificari, sed seorsum, & quando vna ponitur inesse, debet altera de inesse tolli, & ita hæc prima ratio non satis probat primam opinionem.

Secundò probatur opinio, quia si Sortes nunc in. A. vult & põt in. A. non velle, ergo postea potest, aut poterit non habuisse illam volitionem in a. quæ si ponatur inesse q̃ non habuit volitionem illam in. a. quam tamen ex suppositione habuit in a. ergo duo contradictoria simul vera consequerentur.

Sed nec hęc rõ concludit. Nam respondeo negando illam primam consequentiam, quia illud consequẽs, Sortes postea põt non habuisse illam volitionem in. a. si ly potest dicat potentiam logicam facit modalem diuisam, & ampliat ly potest ad hunc sensum potest, vel potuit non habuisse illam volitionẽ in. a. & tũc est vera, sicut ista Adã põt esse, & iste potest videre demonstrando cæcum, & claudus potest currere & c. quia æquiualẽt his. Adam possibiliter est, idest põt vel potuit esse. claudus possibiliter currit, Nam si ponantur inesse verum est q̃ Adã aliqñ est vel fuit, & claudus aliquando. i. factus sanus est, vel fuit, vel erit currens. quia omnes illę propositiones possibiles sunt. sed tunc consequentia non valet: quia ly potest in antecedente in hac difficultate capitur, vt solum dicit potentiam physicam, vel naturalem; quæ est idem, quod libertas ad opposita pro eodẽ instanti, & hęc potentia physica non facit modalem, nec ampliat terminos propositionis, vt supra in 1. dubio dictũ est. Et hoc modo illę propositiones, Adã põt esse, cæcus potest videre, & claudus ambulare, faciunt hunc sensum q̃ nunc Adã est potẽs vt sit, & cæcus põt ĩ sensu cõposito videre, & claudus ambulare, q̃ oĩa falsa sunt. Sic in ꝓposito loquendo de hac potentia physica antecedens primę consequentię est verum, & cõsequẽs falsum, & ita non valet illa consequentia. Nã falsum est q̃ Sortes postea potest, aut poterit nõ habuisse illam volitionem in. a. quia facit hunc sensum q̃ postea Sortes habet potentiam & libertatem, vt illa volitio non fuerit in. a. quæ propositio falsa est, cum ex suppositione iam fuerit in. a. & tunc, vt diximus non est modalis, nec debet poni inesse ex parte de ly potest. Vel si cõcedatur consequens, & ponitur inesse, iam tunc simul deponitur opposita propositio de inesse, q̃ est in antecedẽte. quia nec ad istũ sensum cõcedit aliqua opi. potẽtiã vllã esse ad opposita pro aliquo instãti ẽt futuro, vt superius in a. notabili declaratum est.

Tertiò probatur opi. quia frustra est potentia, quæ non reducitur ad actũ. sed si in casu quo nũc in. a. Sortes vult potest non velle, & nolle, ista potentia non põt reduci ad actũ, quia si poneretur in actu q̃ tunc in. a. nõ vellet aut nollet, iam esset contradictio vt constat, ergo non est potentia, neque libertas ad opposita pro eodem instanti.

Sed nec ista ratio valet quia potest responderi ad minorem eam distinguendo, q̃ non sit reducibilis ad actum simpliciter vel absolutè, & ita negatur. Nã quantum est de se & absolutè, aut ꝑ se potest poni in actu, vel inesse q̃ Sortes non velit

in

in.a.si non esset impedimentũ alterius actus oppositi. respectiuè autem & quomodocunq; conceditur quòd non est reducibilis ad actũ,quia sci licet non est compossibilis simul cum alia ia posita,puta cum hac Sortes vult in.a.quia repugnant simul & se impediunt.Sicut non est negã ignẽ esse calefactiuum si propter impedimentũ aquę, vel huiusmodi non calefaciat de facto: ita nec in proposito: vel si vis quòd negatiua ponatur in actu vel inesse,tollatur affirmatiua opposita. Nã Sortes potest esse in.a.loco,& Plato potest ibidẽ esse,sed non simul,& vterque potest ibidem non esse sed non simul quando ibi est. Sic in proposito dicendum est, sed neque etiam successiuè potest Sortes nõ velle in eodẽ instanti.a. postquam in eodẽ iam vult: quia successio repugnat vt fiat in instanti,vt si prædictum est.

Quartò probatur opinio,quia ſm Arist.1. Perihermе. Omne quod est quando est necesse est esse. Sed ex suppositione Sortes in.a. vult, ergo necessariò vult,& ita non potest tunc non velle.

Sed nec hæc ratio cõcludit. Nam illa maxima ly quando si tenetur tẽporaliter:hoc potest fieri quadrupliciter.Primò,vt sit modalis composita aut in sensu composito ad hunc sensum ꝙ ista propositio,omne quod est quando est,est necessaria,& tunc conceditur licet non habeat nisi vnam singularem necessariam,videlicet hanc, Deus est quando est. Aut secundò est temporalis modalis diuisa ad hunc sensum, quòd omne quod est aliquando est,& necessariò est,& tunc est falsa.Aut tertiò est de temporato subiecto ad hũc sensum, omne quod est quando est,necessariò est,& tunc etiam est falsa:quia bene sequitur, Omne quod est qñ est,necessariò est.Sortes est quando est,ergo.Sortes necessariò est,& ita quodlibet ens necessariò est,qđ est manifestè falsum. Aut quartò est de temporato prędicato ad hunc sensum.Omne quod est necessariò est ens quando est, & tũc ſm communiter doctores etiam est falsa: quamuis secundum Burleum & alios sit vera. Et ꝙ sit falsa probatur. quia si omne quod est necessariò est quando est,sed Petrus est,ergo Petrus necessariò est,consequens est falsum absolutè,vt proximè probatum est quando est de temporato subiecto,ergo & antecedens. Aut ly quando est æquiualet conditionali si est,& tunc potest accipi tripliciter.Primò si facit conditionalem,& ly necessariò dicit necessitatem consequentiæ, est vera: quia facit hunc sensum,ista consequentia est bona,& necessaria.Omne quod est si est ens. Si aũt dicit necessitatem consequentis ad hunc sensum. Omne quod est,est necessariò ens:est falsa: quia & est in sensu diuiso.Aut secundò est de cõditionato subiecto ad hunc sensum,Omne quod est,si est,est necessariò est,& est falsa.Aut tertiò est de conditionato prædicato ad hunc sensum. Omne quod est,est necessariò si est, & tunc ſm communiter doctores est vera,licet alij teneãt quòd est falsa.Igitur illa maior solum est vera quando est modalis composita , vel quando accipitur in sensu cõposito,& quando ly necessariò dicit necessitatem consequentiæ:quando est de conditionato prædicato,sed tunc consequens est falsum , & consequentia nihil valet:quia fit æquiuocatio ex parte de ly necessariò,quia in consequente dicit necessitatem absolutam consequentis , & arguitur à modali composita,vel à sensu composito ad diuisam,vel diuisum,vt Gre.Arim.& Gabriel in 1.distin.38. dubio nono secundum Scotum latius agunt.

Ideò opinio 2.est.Scoti,& aliorum vbi supra, quæ & communis est,quòd bene est potentia, & libertas nostræ volũtatis ad opposita pro eodem instanti in sensu supra declarato in secundo notabili,in quo tota difficultas est:quæ probatur dupliciter.Primò,quia benè valet,nunc est actus,& pro nunc põt non esse idem actus.ergo intẽtum: antecedens probatur. quia cum propositione de inesse stat opposita de possibili contingẽte, quia si ista consequentia nõ valet.Sortes potest currere pro.a.ergo currit pro.a.igitur oppositum consequentis stat cum antecedente,videlicet,Sortes non currit pro.a. & potest currere pro.a. & ergo potentia est ad opposita pro eodem instanti. Opinio 2.

Sed ad hoc diceret Okã quòd si sumus in instanti.a. in quo iam Sortes currit : tunc bona est prima consequentia,quæ posita est ad probationem antecedentis,quod negatur ab eo:nec oppositum consequentis stat cum antecedẽte;quia impossibile est Sortem non currere quando currit pro.a. immo tunc necessariò currit quando currit,& sic de alijs.

Sed contra hoc replicatur,quia causa libera in causando est quę quando causat potest nõ causare omnibus eodem modo se habentibus. Sed voluntas est causa libera in causando,ergo tunc potest non causare quando causat.Sed maiorẽ negaret Okam,sed diceret quòd causa libera est,quæ positis omnibus præuijs,& requisitis potest agere,& potest non agere.

Secũdò probatur opinio,quia Angelus in primo instanti sui esse potuit mereri,& peccare,ergo habuit libertatẽ & potentiam tunc ad opposita, antecedens conceditur etiam ab ipso Okam, qui tamen negat consequentiam dicens quòd si meruit,aut peccauit,aut potuit tunc mereri,siue peccare,non ideò est quia tunc potuit in opposita: sed quia potuit post illud primum instans cessare ab illo actu,vel illum continuare.

Sed contra hoc replicatur,quia si Angelus nõ duraret nisi per illud instãs, iã non posset in alio instanti cessare,vel continuare,& tamen ibi iam fuit meritum,vel peccatum,ergo.

Et si Okã dicat quòd Angelus pro illo instanti tũc nõ esset liber sicut esset si posset in instantè sequẽti cõtinuare,vel ab actu cessare,& sicut dicit B.Thom.1.par.q.63.art.5.& ibi Caietanus ꝙ

ad peccatum tunc non esset liber, neque posset in primo instanti peccare, licet posset bene agere, & mereri.

Tunc replicatur contra OKam, quia posterius non est causa prioris, nec prius pendet à posterio ri. Sed si in primo instanti Angelus posset mereri, aut peccare, ergo quōcunque postea se habeat in instantibus sequentibus modo sit, modo nō sit, non desinit esse illud meritum aut peccatū prius in illo primo instanti præcedente. Quòd si adhuc OKam perneget maiorem huius replicæ, ut patet instantia quando præteritum pendet à futuro contingenti, vt in proposito fieret: certè irrationabiliter id negaret: neque instantia ualet, vt infra dubio. 11. latius patebit in respōsione ad primum argumentum ibidem.

Resolutio. Itaque resolutorie patet ꝙ ſm OKam libertas voluntatis stat in hoc quòd antequam eliciat actum in a. poterat non elicere: vel post elicitum in a. potest illum in instantibus sequentibus cōtinuare, vel ab eo cessare. Secunda aūt opinio Scoti dicit quòd etiam stat in hoc ꝙ in instanti. a. in quo actum elicit potest illum non elicere, non simul cum illo iam elicito, sed diuisim ita ꝙ sicut elicit tunc etiam potest, vel poterat ipsum nō elicere. Et ita quæstio hæc aliquo modo est de nomine, aliquo etiam modo de re est. Et pro hac secunda opinione Scoti videtur esse etiam alia rō, quia. s. Deus in eodem instanti æternitatis simul vult & non vult Sortem esse pro diuersis temporibus. ergo si Deus conferret uolitionem meam: iam eodem modo per eundem actum per potentiam diuinam possem nunc tendere in obiectū. a. & postea cessare ab eadem tendentia, & tendere in aliud, vel ēt simul possem ut Deus tendere per eundem actum in diuersa obiecta, & velle, & nō velle ea pro diuersis temporibus. ergo tunc est libertas, vel potētia ad opposita pro eodem instanti etiam in voluntate nostra, quæ potentia, & libertas cùm sit naturalis non perditur per hoc ꝙ naturaliter non possit, sed supernaturaliter simul tendere, & non tendere in opposita per eundem actum pro diuersis temporibus, vt dictum est. Sicut homo naturaliter appetit beatitudinem, ad quam creatus est: quamuis non naturaliter, sed supra naturaliter possit eam obtinere.

Dubiū 10. Dubium decimum. Vtrum cum voluntate Dei efficaci, & stante eius concursu immediato, & sufficiente, de quo supra dubio quarto, & octauo dictum est, stet simul libertas nostræ uoluntatis, & contingentia in rebus.

Argum. 1. Respon. ꝙ sic, quod patebit respondendo ad argumentum in oppositum, ꝙ tale est. Agens liberum est quod positis omnibus præuijs, & requisitis potest actum suū producere, pōt & nō producere. Sed vnum de præuijs, & requisitis ad omnē operationem est concursus diuinus immediatus, & sufficientissimus. posito autem isto concursu seu uoluntate diuina, tunc simul nostra voluntas producit suū actum necessariò ita ꝙ nō est in sua potestate illum non producere, ergo posito tali concursu diuino non manet simul nostra uolūtas libera sed necessitata est, ad suum actum producendum sicut & alia agentia naturalia.

Si ad hoc respondeatur ut solet negando minorem ubi dicitur ꝙ cōcursus ille diuinus est vnum de præuijs, sed ꝙ solum est vnum de requisitis, & simul cum uoluntate concurrentibus, id quod ex ipso nomine constat, nam ideò dicitur concursus diuinus hoc aperte significans.

Contra hoc replicatur dimittendo nomen concursus, & loco eius ponendo uoluntatem sic subsumendo in argumento prædicto, sed vnū de præuijs, & necessariò requisitis ad actum uoluntatis producendum, & ad omnem operationem est diuina voluntas, quam Deus ab æterno habuit efficacissimam me voliturum esse pro tali tempore: posita autem hac uoluntate diuina iam tūc simul nostra uolūtas necessariò suum actum producit, ita ꝙ non est in eius potestate illum non producere, aliàs ipsa posset impedire diuinam uoluntatē, & eam reddere inefficacē, quæ efficacissimæ est, ergo, &c.

Respon. ad hoc argumentum, solet sexcupliciter responderi. Primò ſm Durandum tenētem ꝙ Deus non concurrit immediatè cum causis secundis ad suos actus & effectus, nec per velle, nec per nolle: consequenter negat minorem ꝙ vnum de præuijs, & requisitis est concursus, aut voluntas diuina. Sed dicit ꝙ Deus creauit voluntatem nostram cum potestate operandi, & reliquit eam in manu consilij sui. Sed quia opinio præsupposita Durandi non est catholica: sequitur ꝙ neque respon. ibi fundata catholica est. Respon. 1.

Respon. 2. ad minorem, illam negando. tenet enim hæc opinio ꝙ Deus licet immediatè & sufficienter cōcurrat cum nostra voluntate, & cum omnibus causis secundis: non tamen cōcurrit per suum velle, aut per suam volitionem, sed per suā virtutem, vel omnipotentiam, vel assistentiā, vel per naturam suam, quod idem est. Dicit etiam secundò ꝙ ista Dei assistentia vniuersalis determinatur à nostris volūtatib. ad actus, vel effectus ipsius voluntatis, aut quid agere debeat cū ea concurrendo: sicut causa vniuersalis creata respectu alicuius effectus determinatur à causis particularibus, vt Sol, vel Cœlū concurrit cum causis inferioribus ad suos effectus, non quidē per suū velle liberum, sed per suam potentiā, aut virtutem: & ita determinatur à causis particularibus, s. à tali terra, & eius humiditate, & semine &c. ad producendum cum eis triticum, vel pomum, vel &c. secundum dispositionē, & determinationem harum causarū. Sic in proposito causa vniuersalissima increata, quæ Deus est, concurrit cū voluntate nostra nō per suum velle efficax, sed per suam virtutē & assistentiam: quæ determinatur à nostra voluntate: quia solum concurrit, siue coagit Respon. 2.

secun-

ſecundum diſpoſitionem cauſæ ſecundæ, & quo modo à noſtra voluntate libera determinatur. Et ita negatur etiam illa conſequentia illius argumenti: nam ſtante illo concurſu diuino per ſuam virtutem ſtat ſimul libertas noſtræ voluntatis ad ſuum actum, vt patet ex dictis: neque generalis ille Dei concurſus eſt per ſe ſufficiens, & efficax ſine noſtra volũtate ſtante lege ad actum noſtræ voluntatis producendum.

Hanc reſponſionem, & opinionẽ tenuit quoddam clariſſimus ille doctor Medina: ſed idem poſtea illã reprobauit quatenus dicit ꝙ Deus non concurrit per ſuum velle cũ noſtra voluntate. Nã eſt falſum: Tũ primò, quia non neceſſariò, vt cauſa naturalis, ſed liberè concurrit cũ omnibus cauſis creatis, & cũ noſtra voluntatẽ. ergo voluntariè, & per voluntatẽ, & per velle: Tùm ſecundò, quia omnia fiunt & comproducuntur à cauſis ſecundis Deo ſimul intelligente & volente. ergo ꝑ velle ſuum æternũ pro tali vel tali tempore. Tũ tertiò, quia ſi Deus non liberè concurrit per ſuũ velle non poteſt ſaluari contingentia in reb. creatis, vt ſuperius dubio. 4. habetur. Tũ quartò, quia Matth. 10. Nec paſſer cadit ſine voluntate patris veſtri &c. & multæ aliæ auctoritates ſacræ ſcripturæ ſunt ad idem. Prouerb. 21. Cor regis in manu Domini &c. Sap. 11. Quomodo aliqd permanitu voluiſſes. Iob. 37. Nubes ſpargũt lu.tu. quocunque eas voluntas gubernantis eduxerit. Tùm demum quintò, quia bene ſtat ꝙ Deus cõcurrat per velle efficax, & liberè cum noſtra voluntate liberè, & contingenter volente: quamuis neceſſitate conſequentiæ, neceſſariò vult quando vult vti ſuperius dub. 9. & in hoc dubio paulò inferius, & dubio 11. latius habetur.

Reſpon. 3. Tertio modo reſpon. ſꝫm alios concedendo maiorem argumenti ſolum ſi intelligatur de præuijs, & requiſitis naturalibus: non autem ſi intelligatur de ſupernaturalibus, qualis eſt concurſus diuinus, vel volũtas diuina, & ita negatur minor & nihil concluditur contra libertatem volũtatis: quia vt ſit agens liberum ſufficit quòd ſi per poſſibile, vel impoſſibile Deus non concurreret, aut ſi non liberè concurreret cũ cauſis ſecundis, & cũ voluntate noſtra: tñ adhuc noſtra voluntas eſſet libera, quia cum præuijs, & requiſitis naturalibus poſſet liberè velle, & non velle, id quod ignis, aut aliud agens naturale facere nõ poteſt.

Sed certè hæc reſponſio non ſtat, quia ſi Deus liberè non concurreret cũ cauſis ſecũdis nulla eſſet contingentia in rebus, neq; libertas in voluntate, vt ſupra dubio. 4. latius dictũ eſt. Item nunc ſaltem ſtante concurſu diuino voluntas noſtra neceſſitaretur ad actum ſuũ, vt proximè cõtra quintam reſponſionem probabitur, ideò hæc tertia reſponſio, quæ videtur eſſe Geruaſij in poſterioribus, & Almayn in moralibus c. 1. nihil valet.

Reſpon. 4. Quarto modo reſpon. ſecundũ alios negando minorem. Nam concurſus diuinus, cuiuſque voluntas pro tempore, quo cum noſtra voluntate coagit non eſt de præuijs, ſed de concomitantibus actum, & ita non concludit argumentum.

Sed certè ꝙ ſic etiam præuia, ſeu præuius probatur: quia cauſa prima eſt prior, quàm cauſa ſecunda non ſolum in eſſendo, ſed etiam in cauſando. quia ab illa habet hæc cauſa ſecũda eſſe & operari, & illa dat virtutẽ, & influit & mouet eam ad operandum, ſecundum id Act. 17. In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus. Et Io. 6. Sine me nihil poteſtis facere, vt latius de hoc agit B. Tho. 1. par. q. 8. art. 2. & 3. Et ibi Caieta. & q. 14. artic. 13. Et Vega. q. 11. de iuſtificatione in reſponſione ad tertium argumentum, & Scotus in 1. diſt. 39. & ibi ſuus Lychetus, doctoreſque communiter conſentiunt.

Quinto modo reſpõdet clariſſimus doctor Medina in ſua alphonſine, & Soto de natura, & gratia. li. 1. c. 16. & plurimi alij doctores, negando ſimpliciter conſequentiam. Nam licet ſit verũ quòd ſtante concurſu, vel voluntate diuina iam noſtra voluntas ſimul neceſſariò producit ſuum actum neceſſitatis conſequẽtiæ, vel in ſenſu compoſito, ſicut omne quod eſt quando eſt, neceſſariò eſt, vt ſupra dubio. 9. habetur, & quãdo agit, neceſſariò agit: etiam ipſe Deus neceſſariò neceſſitate cõſequentię concurrit, & vult quando noſtra volũtas vult. Non tamen abſolutè, nec in ſenſu diuiſo neceſſariò noſtra volũtas, aut Deus producit actũ, aut agit, neque neceſſariò neceſſitate conſequentis, & ita non ſequitur ꝙ abſolutè, vel ſimpliciter noſtra aut diuina voluntas libera non ſit: ex quo poteſt noſtra voluntas in inſtanti, aut tempore ſequenti ceſſare ab actu, & ita facere ꝙ ceſſet concurſus ille diuinus, & ꝙ ponatur alius concurſus, cum quo ſimul ſit poſtea alius actus voluntatis, & poſtea poteſt iterum ceſſare, & iterum producere quomodo voluntas noſtra voluerit, id quod agens naturale facere non poteſt. Reſpon. 5.

Sed certè niſi hæc reſponſio amplius declaretur, adhuc non vr̃ idonea. Tũ primo, quia ex quo conceditur ꝙ diuina volũtas, eiuſq; concurſus eſt cauſa præuia etiã in cauſando, ꝙq; ea ſtante iam noſtra voluntas quamuis neceſſitate conſequẽtię neceſſariò producit ſuũ actũ, ita ꝙ tunc non poteſt, nec potuit non producere, neque tollere cauſam neceſſitatem, i. concurſum illum, ergo iam ſemper neceſſitatur à cauſa extrinſeca, ſcilicet à Dei voluntate ſiue concurſu: & ita nunquã liberè libertate abſoluta producit ſuos actus, & cõſequẽtia argumẽti valet ꝙ. ſ. cum concurſu diuino non ſtat libertas noſtræ voluntatis, ſicut neque contingentia in rebus. Neque valet dicere quòd ſaluatur libertas in hoc quòd in inſtanti ſequẽti poteſt ceſſare ab actu &c. Nam per hoc non tollitur quòd actus iam poſitus cum concurſu diuino non ſit, aut nõ fuerit liberè, ſed neceſſariò productus, vt dictum eſt: & idem dicendum eſt de quocunque actu volũtatis poſtea cum concurſu diui-

no sic necessariò producto, vel producendo.

Tùm secundò, quia non est eadē ratio ad dicendum ꝙ nostra voluntas necessitate consequētiæ necessitetur à cā extrinseca, s. à concursu diuino ad producendum suum actum: sicut qñ à seipsa, vel à suo actu qñ vult necessariò vult. Na qñ à seipsa necessitatur necessitate consequentiæ, non tollitur eius libertas absoluta, sed potius conceditur ꝙ poterat ante & postea, imò & tunc etiam poterit non producere actum illū, vt supra dub. 9. ꝑm varias opiniones dictum est: hic autem qñ à concursu diuino conceditur responsio prædicta ꝙ nostra voluntas necessitatur necessitate consequentiæ, certè tollitur eius libertas absolutè: ex quo conceditur ꝙ stante illo concursu voluntas nostra non potest, nec potuit actum suum non producere, neque potest tunc cessare ab actu, nec tollere causam necessitantem, i. concursum illum, aut voluntatem diuinā concurrentem, quamuis id possit in instanti sequenti, vt dictum est. Similiter non est eadem ratio in hoc casu, & qñ dr, Si Deus scit Sortem velle, ergo necessariò necessitate consequentiæ Sortes vult: quia non obstante hac necessitate consequētiæ benè conceditur ab omnibus quòd Sortes etiam tunc liberè vult, & potuit, & pōt etiam stante ea scientia Dei non velle: quòdque illa scientia Dei nullo modo necessitat illum ad volendum: quia nec est, nec fuit causa quod Sortes velit, vt infra dub. 11. latius habetur. Hic autem dicit responsio prædicta quòd voluntas diuina, eiusque concursus est causa prior, à qua voluntas nostra prædicto modo necessitatur, ex qua necessitate sequitur absoluta necessitas, & priuatio libertatis nostræ voluntatis in suorum actuum productione, vt probatum est.

Respon. 6. Ideo tandem. 6. resp. concessa maiori distinguendo minorē illius argumenti. Nam si intelligatur de concursu, vel volitione diuina habituali & vniuersali, vera est prima eius pars, ꝙ scilicet iste concursus est præuius, & requisitus: sed tunc secunda eius pars est falsa vbi dr quòd hoc cōcursu stante necessariò & necessitate consequentiæ voluntas producit suum actum: & ita nil concluditur. Si autem illa minor intelligatur de concursu vel volitione diuina actuali & particulari, tūc prima eius pars est falsa: nam solum est concomitans non præuius concursus ille: & secunda pars est vera quòd stante isto cōcursu necessariò necessitate consequentiæ voluntas producit suum actum: & ita consequētia nihil valet, quia libertas voluntatis stat in hoc ꝙ stante concursu illo Dei vniuersali, & habituali præuio, & requisito potest suum actū producere, & non producere. Et cū hac responsione consonat Greg. Arimi. in 1. dist. 38. & Angest. in morali c. primo, alijque doctores.

Not. 1. Sed pro maiori declaratione notes primò, ꝙ diuina voluntas in ordine ad obiecta creata pōt considerari, vt est ipsa potentia volitiua, aut potens esse in actu volitionis: & hoc modo nō agimus de illa in pñti materia. Pōt etiā secundo considerari vt est iā in actu volendi, vel volitionis, & tendentiæ in obiecta creata: & tunc dr volun tas diuina esse in actu secūdo, qa ordine naturæ prius est volitiua, ꝙ volens: & tūc dr propriè volitio aut velle, nā primo modo propriè dr volūtas: & hoc secundo modo est ad propositū huius difficultatis: sed nos eam sæpè ēt voluntatē diui nā appellamus, vt cōi mō loquendi conformemur. Hoc igitur scdo modo sumpta voluntas diuina, aut potius eius velle, siue volitio, pōt tripliciter considerari, aut in triplici signo, nō quidē cathegorematicè sumpto, sed syncathegorematicè, vel exponibiliter ꝑm ordinē naturæ, vt sæpè considerat Scotus in diuinis: quamuis hęc oīa tria signa sint simul ab æterno in ipsa volūtāte, vel volitione diuina. Nā primò, aut in primo signo voluntas diuina hæc consideratur, vt est cā vniuersalis, videlicet vt ab æterno vult dare, & tpaliter dat virtutem, & influit in oibus causis secūdis creatis, easq; mouet, & parata est coagere cū eis ad suos actus & effectus. Secūdo modo, aut in scdo signo consideratur, vt modificaī ab ipsis causis secundis quoad modum agendi, vt. s. cū eis postea in tertio signo coagat ꝑm modum aut naturam earū liberè, vel naturaliter: & hoc vel necessariò necessitate physica, & naturali ita vt regulariter ita fiat ab eis, vel contingenter ita vt prædictæ causæ ab alijs causis, cum quibus Deus etiam ad id coagit, vt plurimum, vel rarò possint à suis effectibus impediri. Tertio modo aut in tertio signo consideratur, vt iam prædicto modo modificata cum causis secundis vult coagere, vel coagit, & concurrit actualiter ad suos actus, & effectus singulares producendum.

Sic etiam consideratur tripliciter prædicta diuina voluntas, siue volitio cum nostra voluntate concurrens ad suos actus. Nam in primo signo consideratur, vt ab æterno vult dare pro tali tpe virtutem, & influxū, & mouere nostram voluntatem, & parata est cum ea concurrere in suo tēpore ad suos particulares actus. In secundo signo, vt ab æterno vult modificari, & modificatur, & determinatur temporaliter à nostra volūtate, vt postea in tertio signo cū ea liberè ad talem actum concurrat. In tertio denique signo, vt iam prædicto modo modificata, & determinata à nostra voluntate vult cum ea temporaliter concurrere, & concurrit ad suos actus singulares producendum.

Sed not. secundò, ꝙ nr̄a voluntas differtur ab alijs causis creatis in illo secūdo, & tertio signo. Nā aliæ causæ creatæ voluntatem illam diuinā vniuersalē modificant quidē quoad modū coagendi, aut cōcurrendi, vt dictū est: sed nō determināt illā quoad speciē actuū vel effectuū, neq; quoad suos actus, vel effectus singulares. Nam Not. 2.

quoad hæc iam ab æterno à diuina volũtate determinatę,& limitatæ sunt:benè autẽ determinant,& modificãt quoad hęc oĩa causam vniuersalẽ creatam puta Cęlum,Solem,& Stellas,vt videlicet cum terra hic & nunc & sic seminata, & culta non nisi triticũ hoc singulare,illic ordeũ, illic pomum,illic herbã, siue lactucam hanc determinatam,& non aliam producant. Et ad id diuina voluntas in tertio signo actualiter,& particulariter ẽt concurrit, sicut ab æterno determinauit pro tali tẽpore ibi se esse facturã. Volũtas autem nostra non solum modificat prædictã voluntatem diuinam vniuersalem quoad modum, vt liberè cum ea cõcurrat,sed etiam determinat quoad speciẽ actuũ,& quoad ipsos actus singula res voluntatis:ita vt non prius ordine naturę voluntas diuinã,ẽt ab æterno velit,aut se determinet ad concurrendũ actualiter in tali tẽpore cũ nr̃a voluntate in 3. signo ad hunc vel illũ actum particularẽ producendũ,non inquam prius, sed postquã nr̃a voluntas in secundo signo præuisa, aut præcognita est ꝙ se tali tẽpore determinabit ad volendũ,vel nolendum,vel ad producẽdũ hunc vel illũ actum:tunc in 2.signo,& non ante & non ante diuina voluntas se determinat ab æterno ad volendũ in 3.signo concurrere pro tali tẽpore cum nostra voluntate ad eosdẽ actus particulares,quoties & qñ nostra voluntas uoluerit & à tali concursu cessare quoties,& qñ ipsa pręuisa est ꝙ liberè cessabit.Et ratio huius est:quia nisi sic Deus facere ab æterno decreuisset,vt dictum est,vtique non benè saluaretur libertas nostræ voluntatis simul cum concursu diuino,vt superius contra quintam responsionem,& in argumento probatum est,& hic inferius habetur.

Coroll. Et ex his patet.Primò,ꝙ illa voluntas,siue volitio diuina in primo signo considerata dr̃ Dei concursus vniuersalis,vel habitualis.Vniuersalis quidem quia in omnes causas sec̃údas influit virtutem,& eas mouet ad suos actus & effectus:habitualis aũt quia paratus est Deus, vt actualiter cũ eis concurrere velit in 3.signo ad suos actus; vel effectus particulares, & illa in primo signo non est semper efficax: ex quo nisi ꝑm determinationem nostræ voluntatis in secundo signo sactam concurrit in tertio signo, & ita sæpè non exit in actum,est etiam illa volitio siue concursus Dei in primo signo præuius, & prior ordine naturæ,q̃ quæcunque causa secũda,etiam quàm nostra voluntas tàm in essendo, quàm in causando,vel suo modo operando vti superius in reprobatione quartæ responsionis probatum est.

Supradicta vera volitio diuina in tertio signo considerata est, & dr̃ propriè concursus diuinus particularis & actualis. Particularis quidẽ quia iam cum hac & illa causa particulari, & cum nostra voluntate ad hunc vel illum actum,vel effectũ,actualis autem quia actualiter iam ad actum vel effectũ cum causa secunda concurrit. Et iste concursus seu volitio diuina est efficax, & est nõ prior,sed simul cũ actu vel effectu causæ secundæ,& mutuò se inferunt.Concursus iste siue hęc volitio diuina est:ergo voluntas nostra vult, aut causa secũda operatur,& eius actus, vel effectus est,& è conuerso;quia iste concursus non præuius,sed concomitans in causando est.

Inde etiam patet clara responsio ad supradictum arg.quòd stante volitione diuina, vel concursu vniuersali habituali in primo tantũ signo non necessariò sequitur nostra volitio;bene autem sequitur stãte illa particulari actuali in tertio signo,& è conuerso est mutua consequentia, & ita stat libertas voluntatis nostræ, sicut & libertas diuinæ voluntatis in eodem signo.

Et si arguatur quærendo quomodo Dei æterna voluntas immutabilis, & efficax pendere potest & variari à determinatione nostræ voluntatis temporali, & ab ea impediri? *Quæstio*

Respondeo per duo dicta.Primò,quòd nõ variatur,nec pendet originaliter, & absolutè à nostra determinatione: sed à seipsa pẽdet inuariabiliter,quia sic ab æterno decreuit,& voluit determinari in secũdo signo à nostra volũtate pręcognita,vt sic in tertio signo vellet actualiter cũ nostra volũtate pro tali tempore concurrere ad suos actus, vt ipsa voluerit se determinare. Et ita omnis volitio diuina prędicta ęterna,& inuariabilis est pro tali,vel tali tẽpore;licet eius executio ad extra sit temporalis.Sicut volitio creandi mundum in tali tempore,ęterna:executio autem eius tẽporalis est: nec ipsa volitio diuina in se variatur sed res ad extra & nostra volũtas. Sicut quando de nouo dicitur cognita à Deo aliqua veritas,nulla variatio in Deo,sed in ipsa re, vel veritate creata est:quia sic cognita, & volita est ab æterno sicut pro tali tempore est vel erit, vt supra dubio.6. & 7. latius habetur. *Resp.*

Secundò dico quòd voluntas diuina est quidẽ efficacissima sicut & pro quando vult, secũdum Psal.113. Omnia quæcunq; voluit fecit.Et Roma.9. Voluntati eius quis resistet? quia & cum creatura, & sine ea potest facere quæ voluerit a in prædicta aũt determinatione eius à voluntate nostra non impeditur,neq; resistitur,sed obeditur ei: quia sic ipsa diuina voluntas voluit ab æterno disponens omnia suauiter, vt Sap.8. hr̃, & supra declaratum est. Et prædicta hęc magis patent exemplo.2.Reg.24. vbi Deus pp peccatum Dauid ipsi dedit optionẽ,vt vnã è trib. plagis eligeret,s.famem,bellum,vel pestem: & ad determinationẽ, vel electionem eius Deus ẽt se determinauit pestem infligere.Itẽ 3. Reg.3. qñ Deus dixit Salomoni, Pete quod volueris, & ad eius petitionẽ Deus se determinauit illi sapiam dare. Sic in ꝓposito determinatur,à nr̃a volũtate eiusq; cõcursus ille huius gñalis, vel habitualis in primo signo in nr̃a est ptãte, vt in 2.determinatus,tandẽ in tertio signo cõcurrat actualr, vel

vel non cõcurrat cũ nostra voluntate, vt dictum est. Id etiam patet exemplo naturali, qñ infans à matre docetur ambulare, quæ sic prius mouet, & simul ducit illum quocunque & quotiescũq; infans vult ambulare, quòd non aliter quàm ipse vult, nec præter eius voluntatem cum eo cogit. Similiter qñ magister docens puerũ scribere mouet, & ducit manum eius, ad eas tantum literas formandas, quas, & qñ puer scribere vult, tunc certè qñ magister atque mater prius natura moueat, & det virtutem puero ad ambulandum & scribendum, determinatur tñ e voluntate pueri ad nunc huc vel illuc ambulandum, & nũc hoc vel illud scribendũ, & simul vterq; concurrit actualiter ad illum effectum. Sic in proposito Deus nobiscum se hẽt. Nam in primo signo vult mouere nostram voluntatẽ & dare illi virtutem, & hæc eius operatio præuia est, in ẽo signo vult determinari temporaliter à nostra voluntate, & in hac determinatione volũtas nostra præuia est, in terno signo simul Dei concursus, & nostræ voluntatis operatio, & actus sunt, vt supra dictum est. Et idem est de concursu auxilij diuini specialis ad opera gratię vel supernaturalia, & ad diligendũ Deum super omnia, vbi prędicta tria signa in eius concursu cum nostra voluntate ponenda sunt, vt bene omnia intelligantur, vti de hoc Soto de natura & gratia lib. 1. ca. 16. & Vega. q. 11. de iustificatione in respõsione ad tertium argumentum, & lib. 12. de iustificatione c. 22. & lib. 6. c. 7. 8. & c. latius agunt.

Nota. Corol. Scdò ex supradictis patet falsitas, aut insufficiẽtia opinionis Scoti dicentis quòd intellectus diuinus cõuersus ad voluntatem diuinã, vidẽsq; eam determinatã inde clarè, & determinatè cognoscit omnia futura cõtingentia, ẽt volitiones nostras liberè futuras, antequã sint vt sup. dub. 8. in 3. op:. habetur. Quòd autem hoc sit falsum quoad cognitionem saltem nostrarũ volitionum futurarum probatur. Nam vt patet ex dictis nostra voluntas in illo secũdo signo determinat voluntatem diuinam, & est prior, quàm illa fie determinata, & tñ tunc & etiam ante est cognita ab intellectu diuino illa determinatio præsens, & futura nostræ voluntatis, ergo illa clara, & determinata cognitio, & nostrarum volitionum futurarum contingentium non pendet, nec hř à sequente determinatione diuinæ voluntatis. maior conceditur ab omnib. etiam ab ipso Scoto: minor autem probatur. Tum primò, quia in illo secũdo signo, & ante illud ab æterno erat cognita illa determinatio futura nostræ volũtatis antequã esset: quia ab æterno ante illud ẽm signũ verum erat dicere φ illa determinatio erit in aliquo signo, aut tpe sequenti: nam affirmatiua de futuro semel vera ab æterno est vera æternitate temporũ instantium & signorũ, per eandem rõnẽ vt sup. in 3. dubio habetur, ergo talis veritas ante illud 2. signũ pcognita determinatè, & clarè à Deo erat. Nam semper ab æterno oẽ verũ à Deo pro suo tpe cognitũ est. Tũ ẽo e idẽ minor probatur, qa vt illa determinatio nr̃æ volũtatis præsentetur per intellectũ diuinum suæ diuinæ voluntati, vt ab ea cognita determinetur, vel vt cum ea postea in 3. signo cõcurrere velit, vtique prequiritur ordine naturæ φ iã sit pcognita ab intellectu diuino: alioqui nõ posset illi vt determinatio iã facta vel facienda psentari. Alia argumenta & dubia, q̃ cõtra pdicta possunt suboriri, ex inf. dicendis in 11. dubio sequenti patebunt.

Dubiũ vndecimum est. Vtrum cũ scia, aut prescia Dei clara & determinata, & infallibili stet contingentia in reb. & libertas nostræ volũtatis. *Dubiũ 11.*

Respon. Respon. φ sic. quod patet, primò, quia sicut ipsum futurũ cõtingens cõtingẽter erit, ita Deus contingenter scit: q1 põt aut potuit nunquã scire, aut sciuisse id esse futurum. Secũdò, quia qñ sunt duæ propositiones, quæ inter se hñt mutuã connexionẽ, ita φ valet consequentia ab vna ab alteram positiuè & negatiuè, tunc quæcũq; potentia est ad vnã, est ẽt ad alterã, ita φ qui vnã ponit, ponit & alterã, & qui vnã deponit alterã quoq; deponit, idq; pp mutuam earum connexionem. Sed scia Dei ab æterno, & fieri rerũ, & veritas propõnum mutuò se inferunt, & mutuã inter se hñt cõnexionem, ergo quanta cõtingentia est in rebus, & veritatibus creatis contingẽtibus tanta est in ipsa scia Dei, & è cõuerso: ita φ sicut Deus ab ęterno sciuit, aut scit, sic potuit ẽt ab æterno non ea sciuisse. Tertiò, quia ẽm Boe. & Arist. cùm Deus oĩa suo visu cernat æterno: si necessariò euenirent iam nõ oporteret de agendis consiliari. Quartò idem patet per Boe. li. 5. de consolatione, prosa, 4. dicentem. Sicut scia præsentium rerum nihil his, quæ fiunt, ita præscia futurorum nihil his, quę futura sunt necessitatis imponit. Et prosa. 6. dicit Num ea, quæ præsentia cernis, aliquam eis necessitatẽ tuus addit intuitus? minimè, & inf. Si est diuini humaniq; intuitus præsẽtis digna collatio, vti vos vestro hoc temporario præsenti quædam videtis, ita & ille omnia visu suo cernit æterno & c. Item Aug. lib. 5. de ciuitate c. 10. cõtra Ciceronem & alios ait. Homo, quẽ Deus peccaturum præsciuit, peccat quidem actu: si nolit omnino, non peccat, sed si peccare noluerit, hoc etiam Deus ipse præsciuit. Consonant Grego. Arim. in 1. dist. 2. art. 2. & dist. 36. 37. in 2. dubio. Et Gabriel. ea. dist. 38. & doctores communiter.

Si ad hoc dicatur nõ esse simile de visione nostra, quæ non est cã rerum, & de visione vel sciẽtia Dei, quæ causa rerũ immutabilis, & infallibilis est, vt latius agit B. Th. 1. par. q. 14. a. 8. 13. 15. respon. quod bene est simile. Nam licet scia Dei iuncta cũ eius voluntate sit causa effectiua rerũ, de qua in præcedente dub. 10. dictum est: non tamen sola speculatiua eius scia sine voluntate, quamuis sit cã exemplaris earũ. Et de hac scien-

tia speculatiua optimè ꝓcedit similitudo supradicta, ad id est simile. Nam Deus scit si hic orietur triticum vel non, sed nihilominus seminatur, & alia negocia fiunt: sic in proposito.

Notabile. Sed pro maiori dictorum, & dicendorum, huiusque materiæ claritate, & argumentorũ solutione sunt hic prænotanda quædam de suprapositis in 6. dubio præcedente, videlicet ꝙ scientia, & notitia Dei licet in se sit vnica, sicut & vnica essentia, qua omnia cognoscit: tamẽ multipliciter respectu diuersorum obiectorũ appellatur, & præcipuè ad propositum respectu futurorum dicitur præscientia, vel præuidentia, vt vbi sup. latius habetur. Item sunt quędã regulę, atque cautelæ logicales obseruandæ. Prima quoad materiam obligationum ꝙ omne possibile scitũ esse tale, si ponatur, est admittendũ vt tale, & si ꝓponatur, est concedendum si est verum, vel negãdum si est falsum. Item omne, quod sequitur ex admisso & bene concesso, & ex opposito, vel oppositis bene negatis est concedendũ, & oppositum negãdum est. Itẽ quòd si ponitur aut proponitur aliquid repugnans iã posito, & admisso atq; concesso, non dẽt concedi: aut dẽt deponi id quod prius positum, & admissum atq; cõcessum est: quia repugnantia concedẽda non sunt, vt inf. in responsione ad quartum arg. patebit. Secunda regula, & cautela est quòd licet ſm dialecticos propositiones modales, vbi modus stat nominaliter, sint modales compositæ, vt possibile est albũ esse nigrũ, & facit hunc sensum, ista propositio est possibilis, album est nigrum, q̃ falsa, & impossibilis est. Vbi autem modus stat verbaliter, vel aduerbialiter sunt modales diuisę, vt album possibiliter est nigrum, vel album põt esse nigrũ, & est vera: tñ in communi modo loquendi, & apud theologos ea differentia non seruaſ. Ideo oẽs modales, siue modus teneatur nominaliter, siue verbaliter, siue aduerbialiter, sunt distinguendæ si capiantur in sensu cõposito, vel in sensu diuiso, vt magister, & doctores cõmuniter in 1. dist. 38. 39. 40. cõmuniter distinguunt. Puta ista propositio, album põt esse nigrum, & ista, effectus à Deo præscitus potest non euenire, si capiantur in sensu cõposito sunt falsæ, quia statim sunt officiendæ, vel reducẽdæ ad suas de inesse, vel de præsenti. Et faciunt hũc sensum, ista propositio est possibilis, albũ est nigrum, & similiter ista, effectus à Deo præscitus non euenit. Si autẽ capiãtur in sensu diuiso sunt veræ: qa prius est tollẽda cõnotatio, & faciẽda resolutio terminorum stantium à parte subiecti, & postea poni dñt inesse hoc modo, hoc .s. Sortes est nunc alb. & ipse Sortes potest esse niger. ergo album põt esse nigrum, & facit hunc sensum, id quod nunc est album, puta Sortes, potest esse nigrum .s. q̃ñ desierit esse album. Et similiter, iste effectus est nunc à Deo præscitus, & iste effectus potest non euenire, scilicet dum non est præscitus, ergo effectus à Deo præscitus potest non euenire. Ecce vtraque consequentia est bona, & antecedẽs est verum, quia illa minor primæ consequentiæ, s. Sortes potest esse niger, est vera, quia sua de inesse est possibilis, s. Sortes est niger: & similiter altera minor alterius consequẽtię, s. iste effectus potest non euenire, est vera, quia sua de inesse est possibilis, s. iste effectus non euenit, sicut & possibile est quòd non sit, aut non fuerit præscitus à Deo. Tertia regula, siue cautela est quòd vbi est consequẽtia cum ly necessariò, vt Sortes currit, ergo necessariò mouetur: Deus præscit Antichristum damnandum esse, ergo necessariò damnabitur, debet distingui. Nam si ly necessariò dicit necessitatẽ consequentiæ, vel pręsuppositionis, sunt verę: quia faciunt hunc sensum, ista consequentia est bona, & necessaria, Sortes currit. ergo mouetur. Deus præscit Antichristũ esse dãnandum, ergo dãnabitur, & ita erit ut Deus præscit. Si aũt dicit necessitatem consequentis, vel absolutam sunt falsæ: quia faciunt hunc sensum, Sortes necessariò mouetur, Antichristus necessariò dãnabitur. Similiter istę distinguantur, Sortes necessariò quiescit vel mouetur, sed non quiescit vt supponitur, ergo necessariò mouet. Nã si ly necessariò in maiori cadat super alteram partem illius disiunctiuæ, est falsa: quia facit hunc sensum, Sortes necessariò quiescit, vel necessariò mouetur, quarũ quælibet est falsa. Si autẽ cadat supra totã disiunctiuã, est vera, quia facit hunc sensum, ista disiunctiua constans ex partibus oppositis est necessaria, Sortes quiescit vel mouetur, quia nõ est dare mediũ, & tunc consequentia nihil valet: quia fit æquiuocatio in ly necessariò, qđ in maiori dicit necessitatẽ disiunctiuæ, & in cõsequenti dicit necessitatẽ alterius partis, vel partiũ eius. Et similiter distiguaſ ista, Sortes necessariò est ꝓscitus, vel prędestinatus, sed non est ꝓscitus vt supponiſ, ergo necessariò ẽ ꝓdestinatus, qa nõ valet cõsequẽtia, vt dictũ ẽ.

His suppositis iã quincupliciter arguitur contra supradictã responsionẽ probando ꝙ cũ præscia Dei non stet contingentia in rebus. Primò, quia Deus sciuit Antichristũ fore, aut esse damnandũ, ergo Antichristus erit, aut dãnabiſ. Consequentia est bona ſm oẽs, & antecedens est absolutè necessarium: tũ quia est ęternum: tũ quia oĩs propositio de præterito vera est necessaria absolutè, ergo & consequens est absolutè, & nõ solũ necessitate consequentiæ, sed ẽt consequentis necessariũ. Nã in omni bona consequentia si antecedens est absolutè necessariũ, ẽt consequẽs absolutè necessarium est: quia ita se habet antecedens ad consequens, sicut principia ad conclusionẽ, ex principijs aũt necessarijs non sequitur cõclusio, nisi necessaria, vt habetur. 1. Posteriorũ: igitur quicquid scitur à Deo est necessariũ, & ita scientia Dei imponit necessitatem in reb. & cum illa non stat rerum contingentia. Argum. 1.

Respon.

Respon. 1. Respon.dupliciter. Primò ſm B.Th.1.par.q. 14.& 13. cõceſſo antecedẽte ſecundæ cõſequentiæ negatur ſimpliciter ſecunda conſequentia, quia Sortẽ vel Antichriſtũ fore, aut eſſe dãnandum eſt in ſe abſolutè contingens, licet vt ſcitũ à Deo ſit aliquo modo neceſſarium. Sed ſi ſignificetur formaliter, vt ſcitũ à Deo, conceditur ꝙ eſt etiam abſolutè neceſſarium ſicut & ſuũ antecedens: quia tenet ipſe B.Th. ꝙ quando in antecedẽte ponitur aliquid pertinens ad actum animæ formaliter, tunc conſequẽs, quod inde infertur formaliter ex vi talis dictionis importantis actũ animę, debet accipi non ſm eſſe quod in ſe habet, ſed ſm quod eſt, vel habet in anima, vel in intellectu, vt ſi dicam: anima intelligit lapidẽ, ergo ille eſt immaterialis, videlicet vt eſt in intellectu licet in ſe ſit materialis. Et eodẽ modo formaliter dẽt in conſequẽti importari talis neceſſitas, certitudo, & infallibilitas, qualis importatur in prædicto antecedẽte, quatenus inde infertur, & non aliter, & ita talia futura ſunt neceſſaria vt ſcita à Deo, & vt ſunt in ſua pſentialitate, & vt ſubſunt eius præſciẽtiæ: quãuis in ſe & ſimpliciter, vel abſolutè ſint cõtingẽtia, vt dictũ eſt. Hæc reſpõ. eſt clara ad mentem B.Th. licet Caie. ibidem aliter metaphyſicans eã confundat, & fortè magis, quàm eius literam exponat.

Reſpon. 2. Secundo modo reſpon. ſm doctores communiter conceſſa prima conſequentia negatur minor ſecundæ conſequentiæ vbi dicitur ꝙ illud antecedens primæ conſequentiæ, ſ. Deus ſciuit Antichriſtum fore, vel eſſe damnãdum, eſt abſolutè neceſſariũ. Et ad eius primam probationem negatur quòd omne æternum ſit neceſſariũ abſolutè, vt patet de æterna Dei ſcientia, quę dicit reſpectum ad creaturam temporalem ad extra, vt ſup. in 5. dubio in reſponſione ad primum argumentum, & in dubio 6. in reſponſione ad tertium argumentum contra ſecundam opinionẽ: & infra in hoc dubio. 11. in reſponſione ad ſecundum & tertium argumentum habetur.

Ad ſecundam eius probationem vbi dicitur ꝙ omnis propoſitio de præterito vera eſt abſolutè neceſſaria, negatur in propoſitionibus de præterito dependentibus ab aliqua de futuro cõtingenti, vt in propoſito eſt illa, Deus ſciuit Antichriſtum fore aut eſſe damnandum, quę pendet ex iſta, Antichriſtus erit, ſiue damnabitur.

No. dubiũ. Pro quo nota quod eſt difficultas quõ illa de præterito pendet ex illa de futuro. Nam aliqui dicunt quòd omnis propoſitio pendet in veritate ab illa, quã includit, & ita quia iſta, Deus ſciuit Antichriſtum, vel Sortem fore includit iſtã, Sortes erit, ideo pendet ab illa, ſed hoc eſt falſũ. Immo nunquam vna propoſitio pendet ab alia in veritate, aut falſitate, qñ illa veritas, aut falſitas eſt omnino impertinens ad illam verificãdã, vel falſificandã, vt hæc propoſitio, ego ſcio, credo, aut iudico Antichriſtum fore, non pendet ab iſta, Antichriſtus erit, licet illã includat: quia ſiue ſit verum, ſiue falſum quòd erit, ſtat benè ꝙ ego iudicem ipſum fore. Ideo alij dicunt quòd illa de præterito pendet ex illa de futuro: quia ex illa de præterito infertur hæc de futuro, & ex hac de futuro etiã infertur illa de preterito: ita ꝙ mutuò ſe inferũt. Sed neq; hoc eſt vniuerſaliter verum. Quod probatur dupliciter. Tùm primò, quia in caſu quo Sortes erit albus, tunc iſta propoſitio de præterito, Sortes fuit futurus albus, eſt vera, & pẽdet ex iſta propoſitione, Sortes erit: quia illud pendet ab alio quod ſupponit, & eſt poſterius illo præſuppoſito. Nã irrationabile eſt dicere ꝙ prius pendet à poſteriori. Nunc autem prius eſt Sortem fore, quã ipſum fore futurum album, ex quo illud præſupponitur ad Sortem fore futurum albũ, & tñ iſta conſequentia non valet, Sortes vel Antichriſtus fuit futurus albus, ergo ipſe erit, vt patet i caſu, quo Deus annihilet illum nunquam reproducendũ: nam tunc iſta eſt vera, Sortes fuit futurus albus, & iſta falſa, Sortes erit, & ita tunc antecedẽs eſt verum, & conſequens falſum. Similiter in caſu quo Sortes non erit albus, non ſequitur è cõuerſo. Sortes erit, ergo Sortes fuit futurus albus. Igitur patet ꝙ eſt propoſitio de pterito dependens ab vna de futuro cõtingenti, & tñ nec infert illam, nec infertur ex illa: ergo vnã propoſitionẽ dependere ab alia non eſt inferre illam, nec ex illa inferri. Tũ ſecundò idem probatur. Nã in hac conſequentia Deus voluit Sortẽ fore, ergo Sortem erit, iſta de futuro Sortes erit, pendet ex illa de pręterito, Deus voluit Sortẽ fore, & non è conuerſo, vt conſtat, quia cauſa eſt prior ſuo effectu, qui ab ea dependet. Nam ideo Sortes erit qa Deus voluit ipſum fore, & nõ è contra, & tñ mutuò ſe inferunt, quamuis illa de præterito non pendeat ex illa de futuro, ergo propoſitionem vnam ex alia pendere non eſt mutuò ſe inferre.

Dicamus igitur quòd propoſitionẽ vnam ex alia pendere in ſua veritate eſt illam præſupponere ad ſuã veritatẽ, & omnis propoſitio de præterito dependẽs ex vna de futuro contingẽti eſt contingẽs qñ id, quod per illam de futuro ſignificatur, eſt prius ſeu cauſa quòd ſit id, quod per illam de præterito ſignificatur, & non aliàs. Exẽpli gratia, in hac cõſequẽtia, Deus ſciuit aut ſcit Antichriſtũ fore, ergo Antichriſtus erit, illa de pterito pẽdet ex iſta de futuro: quia ſciẽtia Dei ſpeculatiua ſine eius volũtate nõ eſt propria cã effectiua rerum, aut illius futuritionis, vt ſup. dictũ eſt, ſed ſolum eſt ſignũ ſcibile. Signũ aũt pręſupponit ſignatũ qđ eſt cã logica, aut denominatiua, nõ phyſica neq; realis illius ſciæ, aut ſignificabilis, quia ab eo quod res eſt vel non eſt dr ꝓpõ vera vel falſa: ergo Deũ ſciuiſſe Antichriſtũ fore eſt poſterius, ꝙ̃ Antichriſtum fore, & ꝙ̃ hæc propoſitio Antichriſtus erit, & ideo illa pendet ab iſta ſicut poſterius à ſuo priori. Non ſic eſt de

velle diuino quod est prius, & causa q Sortes erit, vt sup.dub.4.8.10.latius habetur. Et ita patet prædicta secunda responsio ad argumentum primum, q si Deus scit Antichristum fore, Antichristus necessariò erit in sensu composito, & necessitate consequētiæ, vel præsuppositionis sciētiæ Dei, non autē in sensu diuiso, neque necessitate absoluta. Et similiter q Deus id ita ab æterno sciuit q potuit & potest id nunquam scire, si ue sciuisse. Et ad replicas, quæ contra hoc fieri possunt latius respondebitur infra in respōsione ad quartum argumentum vbi, & in 12. dubio sequenti multa huc pertinentia videri possunt.

Argum. 2. Secundò principaliter ad idem arguitur, quia Deus necessariò scit omne verum, sed Sortem fore est verum vti supponitur, ergo Deus id necessariò scit: & ergo Sortes ita necessariò erit probatur hæc secunda consequentia: tùm quia ex antecedente absolute necessario sequitur etiam consequēs absolute necessarium: tùm etiā quia omne scitum à Deo necesse est esse verū, à fortiori, sicut omne scitū nobis necesse est esse, aut esse verum: ex quo scientia Dei est certior, quā scientia nostra. Maior autem prioris consequentiæ, quòd scilicet Deus necessariò scit omne verum probatur, quia si aliquod verum ipse nescire posset, vtique imperfectio in Deo esset.

Respon. Respon. q illa maior in sensu diuiso, & absolutè falsa est, sed Deus necessariò necessaria, cōtingenter autem contingentia ab æterno cognoscit, sicut & illa sunt: conceditur autem in sensu cōposito, aut necessitate cōsequentiæ, vel ppositionis: ita q si est aliquod verum non potest esse quin Deus illud cognoscat necessariò, vel cōtingenter sicut illud verum est, & in hoc sensu conceduntur illæ consequentiæ, & nihil probatur contra contingentiam rerum cum præscientia Dei, vt supra dubio.6.in 2.opin.in 3.argumento contra eam habetur.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur. Omne æternum est necessarium, sed præsciētia Dei, quam habet de Antichristo futuro est ęterna, quia ab æterno id præsciuit, ergo illa est necessaria qua præsciuit Antichristū fore, & ergo ita etiā necessariò Antichristus erit sicut Deus id necessariò pscit: aliàs esset deceptio, aut falsitas iudicij i Deo si posset non fore, & Deus necessariò iudicaret illū fore.

Iterum sic arguitur. Omne æternum est immutabile, & necessariū, sed hæc veritas, vel propositio, Antichristus erit, est æterna: quia propositio de futuro semel vera est ab æterno vera, vt supra dubio tertio habetur, ergo est immutabiliter, & necessariò vera.

Respon. Respon. quòd illa maior est vera solum de æterno quod non dicit respectum, vel ordinem ad extra ad obiecta creata temporalia, vel cōtingētia, qualis est essentia diuina, & eius scientia in se, & ea oīa, quæ identificātur cū essentia. Secus de æterno respectiuo ad extra, vel in ordine ad rē ad extra, vel obiecta creata tēporalia, vel contingentia, qualis est scientia diuina, vt dicit attingēdā ad res creatas, vt sup.dubio.5.in 1.argu.latius hr. Et ita solum probatur q istæ propositiones Deus ab æterno necessariò præscit Antichristum fore, ergo Antichristū necessariò erit, sunt veræ si dicant necessitatem consequentiæ, vel si capiantur in sensu composito, & non aliter.

Ad aliud arg. vbi probatur q hæc propositio, Antichristus erit, est æterna immutabiliter & necessariò vera. Respon. s'm B.Th.1. par.q.16. a.7.& 8.& Greg. Arimi.in 1.dist.38.& doctores communiter, per duo dicta. Primum est q nulla ppositio aut veritas creata est æterna: sicut nec vlla res, aut intellectus creatus, vbi est prædicta veritas, est ab æterno: nisi solus Deus, & eius veritas increata. Ideo qñ dicitur q propositio de futuro vera est ab æterno vera, itelligitur extrinsecè, i.quòd à veritate increata & ęterna in mente diuina dicitur vera, vel vt ait Greg. vbi supra intelligitur supposita existentia propositionis, si esset ab æterno, esset etiam ab æterno vera.

Secūdò dico q veritas, aut propositio vera increata in intellectu diuino est immutabilis. Creata aūt in itellectu nostro mutabilis est, vt B.Th. vbi supra, & de veritate.q.1.a.6.& in 1.sentētiarum dist.19.q.5.a.3.latius ostendit. Vbi ēt in q.1. de veritate quærit an possit cadere mutatio in veritate rei creatæ in ordine ad intellectum diuinum: & si sic, quomodo differunt mutatio veritatis rei creatæ in ordine ad intellectum diuinū, & in ordine ad intellectum creatum: Et respondet q res dicitur vera per comparationem ad intellectum diuinum & humanū. Si ergo accipiat veritas rei s'm ordinem ad intellectum diuinū, tūc mutatur veritas rei createę in aliam veritatem, & non in falsitatem. Si aūt consideretur veritas rei creatæ in ordine ad intellectū humanū: tūc qñque fit mutatio de veritate in falsitatem: qñque de veritate in veritatē. Nā cū veritas sit adæquatio rei & intellectus, etsi ab ęqualib. æqualia demas adhuc remanēt æqualia, quāuis nō in eadē quantitate, sic aliqñ mutatur res simul & intellectus, vt si Sorte sedente iudicabā Sortē sedere, & Sorte non sedente iudicabā Sortem non sedere. Et quia si ab vno æqualiū tollas aliquid, & nihil ab alio, vel si ab vtroq; tollas inequalia, necesse est in æqualitatem remanere. Et cū inæqualitas se habeat ad falsitatē sicut æqualitas ad veritatē hinc est q si intellectu existente vero mutet res nō mutato intellectu in suo iudicio: aut è cōuerso, aut vtrunq; mutetur, sed nō simili modo: iā remanet falsitas, & tunc est mutatio de veritate in falsitatem. Tandē liquet ex dictis q propositio de futuro cōtingēti, vel de præterito, vel de præsenti ab illa dependens, creata vel increata, ęterna vel tēporalis, mutabiliter, aut immutabiliter vera, non est absolute necessaria, sed cōtingēter vera: quāuis i sensu cōposito, vel necessitate cōsequen-

sequen-

ſequentiæ, aut ſuppoſitionis aliquo modo conditionaliter neceſſaria ſit. Ad quod faciunt ea, quæ ſuperius dubio.5. & 6. dicta ſunt.

Argum. 4. Quartò ad idem arg. Nam ſi, vti ſupponitur, Deus ab æterno immutabiliter, determinatè iã & infallibiliter de facto præſciuit ſeu præſcit Antichriſtum finaliter peccaturum, & damnandum eſſe, ergo iam neceſſariò damnabitur finaliterq; peccabit; quamuis abſolutè poterat ante non ita præſcire; & ita ſtãte illa diuina præſcientia iam neceſſariò peccabit, & damnabitur: & illa præſcientia ei neceſſitatẽ imponitur non poſſit aliter fieri; modò ſit neceſſitas conſequentię, modò conſequentis, modò ſit in ſenſu diuiſo, modò in ſenſu compoſito.

Probatur conſequentia dupliciter. Primò auctoritate Auguſtini tertio de libero arbitrio c.4. di. Aliter fieri nõ poteſt q̃ Deus præſciuit. Item lib.6. ſuper Gen. c.22. Illud quod Deus præſciebat neceſſariò futurum erit. Item Anſel. de con cord. prędeſti. & lib. arbi. c.1. & 4. Id quod Deus præſciuit neceſſe eſt eſſe futurũ. Secundò probatur conſequentia, quia ſi ſtante & iam poſita prædicta pręſcientia poſſet aliter fieri, & poſſet Antichriſtus finaliter non peccare, & non damnari; tunc non eſſet immutabiliter & determinatè & infallibiliter præſcitũ à Deo ipſum eſſe peccaturũ, atque damnandum. Nam ſi ponatur ineſſe ꝙ Antichriſtus finaliter non peccabit, neque damnabitur; iam illa præſcientia Dei, quæ de præterito ſtat immutabili falſa aut fallibilis eſt, qua præſciuit illũ eſſe damnandũ: aut mutabiť in aliã pſcentiã ꝙ Antichriſtus nõ dãnabiť.

Hoc argumẽtũ viſum eſt Caietano in 1. par. q.22. art.4. adeò fortè vt dixerit id eſſe inſolubile hominibus: Neque ſatisfacere diſtinctionem communem de neceſſitate conſequentiæ & conſequentis, & in ſenſu compoſito & diuiſo: dicit etiam ꝙ idem eſt infallibiliter & ineuitabiliter ſeu neceſſariò aliqd ſcire & euenire: vel ꝙ nõ ſequitur, hoc eſt à Deo pręſcitum vel pręuiſum fore; ergo hoc euitabiliter vel ineuitabiliter eueniet: ſed quid altius quod ipſe fatetur ſe neſcire explicare, ſed ſolus Deus id ſcit. hæc & quædam alia falſa dicit ibidem.

Reſpon. Quibus non obſtantibus reſpon. ad argumentum concedendo conſequentiam in ſenſu compoſito ita ꝙ neceſſariò erit ſicut Deus præſcit: & impoſſibile eſt Deũ præſcire aut præſciuiſſe aliter, q̃ futurum eſt: vel vt dicit neceſſitatẽ conditionalem conſequentiæ, aut connexionis, vel præſuppoſitionis: ita ꝙ hęc conſequentia eſt bona & neceſſaria, ſi Deus pręſciuit Antichriſtum finaliter eſſe peccaturũ atque damnandũ, ergo ita erit. ſed conſequens ſicut & antecedens abſolutè vel in ſenſu diuiſo cõtingens eſt. Nam cum hoc ꝙ Deus pręſciuit Antichriſtum eſſe dãnandum ſtat ſimul potentia ad oppoſitum, ꝙ videlicet abſolutè poteſt aut potuit illum non ita præſcire, aut præſciuiſſe, poteſt ẽt Antichriſtus abſolutè non finaliter peccare & cõdemnari. Et ad primam probationem reſpondeo ꝙ illę auctoritates loquuntur & intelliguntur de neceſſitate conſequentiæ vel in ſenſu cõpoſito vt declaratũ eſt. Ad ſecundam probationẽ reſpondeo negãdo ꝙ inde ſequatur ꝙ diuina præſcientia fallibilis aut mutabilis ſit. Nam ſi ponatur ineſſe ꝙ Antichriſtus non peccabit, neque damnabitur, tunc aliqui dicunt ꝙ Deus ab ęterno pręſciuit illum peccaturum, finaliter & eſſe damnãdum pro a. & non peccaturum neque damnãdum eſſe pro. b. & ita manet ſemper præſcientia Dei infallibilis & immutabilis pro tpe, pro quo hoc vel eius oppoſitũ præſciuit. Sed certe hæc reſponſio non valet niſi pro rebus, quæ ſm diuerſa tpa variantur, non tñ pro caſu præſenti vbi alterum tm̃ & ſemel futurum eſt; puta ꝙ Antichriſtus damnabitur. Nam tunc falſum omnino eſt ꝙ Deus præſciuit illum non eſſe finaliter damnandum pro tali tempore, aut è conuerſo Ideo melius ſecundum communiter doctores dicamus ꝙ ſi ponatur ꝙ Antichriſtus finaliter nõ peccabit neque damnabitur; tunc ſimul deponitur illa, Deus præſciuit Antichriſtum eſſe damnandnm, ita ꝙ nunquàm Deus præſciuit illum eſſe damnandum; quia aliàs ſequeretur repugnantia aut contradictio, vt conſtat ex ſupradictis regulis obligationum in notabili præcedente, & ita patet ꝙ nulla mutatio, neque deceptio in Deo eſt, ex quo ab æterno idem & eodem modo præſciuit vt ponitur eſſe vel fore, neque aliter prius quã poſtea præſciuit. Patet ẽt ꝙ cùm vtrumq; alteri cõnexum ſit, & mutuò ſe inferat & comitetur: qui poteſt tollere & tollit vnũ, puta conſequẽs ꝙ Antichriſtus finaliter peccabit atque damnabitur; iam conſequenter poteſt tollere & tollit alterum, puta antecedens ꝙ Deus præſciuit Antichriſtum peccaturum & eſſe damnandum.

Si contra hoc replicetur. Si Chriſtus præſciuit, & dixit Petrum eſſe illum negaturum, ergo Petrus neceſſariò negabit neceſſitate cõſequentiæ; & poteſt ſimul non negare: iam ſi ponatur ineſſe ꝙ non negabit, dicis ꝙ ſimul deponitur illa, Chriſtus ſciuit Petrum eſſe negaturum, Contra hoc ſic arguitur. Nam Chriſtus tempore cęnæ prædixit & reuelauit diſcipulis ꝙ aliquis ex eis eſſet illum negaturus, vt ſupponitur & conſtat Matth.26. & non niſi Petro aut de Petro id prædixit aut reuelauit ꝙ eſſet illum negaturus, ergo ipſi reuelauit, ipſumq; præſciuit eſſe negaturum: & ita non poteſt deponi, neque deponitur illa pręſcientia aut reuelatio iam facta etiam ad depoſitionem conſequentis. Conſequentia eſt bona; & maior patet & concedenda eſt: quia hæc propoſitio, Chriſtus præſciuit & reuelauit ꝙ aliquis illum eſſet negaturus, bene ſtat cum illa, Petrus non negabit. quæ modò ponitur ineſſe, neque illi repugnat, & eſt vera in caſu ꝙ *Replica. 1.*

aliquis

aliquis alius à Petro esset negaturus: & ita est concedenda per supradictas leges obligationū. minor ēt constat Matth. 26. ꝙ non nisi Petrus erat negaturus, ergo etiam per regulas obligationum non euacuatur supradictum argumētū.

Respon. Respon. negando minorem huius replicæ. Et si quæras, cui ergo reuelauit? Respon. propone & dicam tibi: etsi proponas, vtrum reuelauit Petro? Nego. nego etiā scriptum esse de Petro ꝙ negabit: quia sic iam supponitur aut ponitur in casu. Si Andreæ? nego &c. quia nō sequitur, reuelauit alicui ex duodecim, ergo Petro vel Andreæ &c. vsque ad vltimum, quem supponamus esse Thomam, & tūc si quæras, vtrum reuelauit Thomæ? dico ꝙ sic: quia tunc benè sequitur. reuelauit alicui ex duodecim, sed nec Petro, nec Andreæ, nec cæteris præter vltimum Thomam ergo reuelauit Thomæ ꝙ esset negaturus. & de isto concedo ꝙ negabit, & simul potest non negare: etsi ponatur inesse ꝙ non negabit, iam simul deponitur antecedens ꝙ Christus ei reuelauit, vt supra de Petro dictum est. Etsi iterum quęras, Cui ergo reuelauit? eodem modo dicam propone & dicam tibi: & sic omnes iterum negabo vsque ad vltimū, & dicam ꝙ ei reuelauit; & ꝙ ita necessitate consequētiæ necessariò negabit ꝙ simul potest non negare. Etsi iterum de illo quęras ꝙ ponatur inesse ꝙ non negabit: eodem modo respondebo in circuitu in infinitum procedendo: & non deducar in contradictionē, neque in aliquod inconueniens.

Alij etiam ad argumētum & replicam supradictā rndent, qñ petitur ab eis ꝙ postquam Antichristus potest non peccare & non damnari, & similiter Petrus potest non negare, quòd ponatur in esse ꝙ non peccabit, neque damnabitur, neq; negabit, ita quod nō deponatur illa, Deus præsciuit aut reuelauit ipsum esse peccaturum, damnandum, aut negaturum. Dicunt, ergo id non esse admittendū; quia licet per se poni possit inesse & absolutè ꝙ non peccabit neque dānabitur; non tñ simul stante illa, Deus pręsciuit aut reuelauit ipsum esse peccaturum siue damnandum esse; quia repugnant & incompossibilia sunt. Et ita ex legibus obligationum id quod repugnat posito & concesso admittendū nō est.

Replica 2. Si secundò adhuc replicetur, si fm supradicta qñ Deus præscit Antichristum peccaturum, ipse simul potest non peccare, ergo Deo præsciente illum peccaturum ille potest non peccare. cōsequentia est bona si consequens sit propositio cathegorica vti supponitur, secus si esset propositio hypothetica: sed consequens cathegoricū est falsum, ergo & antecedens. Quòd consequēs sit falsum patet, quia sua de inesse est impossibilis & inuoluens contradictionem, videlicet hęc, Deo præsciente Antichristum peccaturum ille non peccat. nunquam. n. ista potest esse vera, modò reducatur ad causalem, modò ad conditionalem, modò ad rationalem, vt constat.

Respon. Resp. negando ꝙ consequens sit falsum, imò est verum sicut & antecedens: Et ad probationem ꝙ sua de inesse est impossibilis, Resp. quòd cùm sit modalis diuisa non debet statim officiari aut poni inesse; sed prius debet tolli connotatio & fieri resolutio terminorum præcedētium ly potest; & postea poni inesse sic. Deus præsciens Antichristum peccaturum est Deus existens, & Deo existente potest ille non peccare, ergo Deo præsciente illum peccaturum potest ille non peccare: & sua de inesse illius minoris iam resolutione facta est possibilis. s. Deo existē te ille nō peccat, vt supra in notabili dictum est.

Si replicetur ꝙ sua conuertens est falsa, hæc .s. Antichristus pōt non peccare Deo sciente ipsum esse peccaturum, ergo & illud consequens est falsum. Respon. ꝙ non est illa sua conuertēs; quia arguit à termino resolubili videlicet à ly præsciente præcedente signū modale potest ad ipsum terminum sequentem & irresolubilem; sed debet sic cōuerti: Antichristus Deo pręsciente ipsum peccaturū potest non peccare, & hæc est vera: quia antequā ponatur inesse debet ly præsciente resolui, & tolli connotatio vt proximè factū est. Eodem modo dicatur ad istā, Deus olim reuelauit Gabrieli se incarnandū; & necessariò necessitate consequentiæ vel in sensu composito incarnatus est: & simul absolutè potuit non incarnari, & de alijs eiusmodi similiter dicatur. Similiter licet prædestinatus ad gloriā necessariò saluetur in sensu cōposito vel necessitate consequentiæ; tñ absolutè pōt simul condemnari in sensu diuiso, & pōt non esse prædestinatus, & similiter præscitus ad infernū simul absolutè pōt saluari, & non esse pręscitus in sensu diuiso: quia in potestate hominis viatoris est facere per sua opera bona vel mala, quæ sunt media à Deo statuta, atque pręuisa, siue decreta vt sint ēt in homine libertate & potestate, vt finaliter fm ea saluetur vel condemnetur; & ex consequenti et etiam ab æterno fuerit, & sit præscitus, vel prædestinatus. Nam & cum voluntate Dei antecedente, qua inefficaciter, aut solum quantum est ex parte sui Deus ipse vult omnes homines saluos fieri, vtiq; simul stat ꝙ volūtate consequenti secundum opera nostra etiam voluntate absoluta beneplaciti efficaciter vult solum hos vel illos, quos prædestinauit ad gloriā, & non alios, quos non ita prædestinauit saluari; sicuti superius. q. 10. in 6. responsione ad argumentum de duplici concursu vel voluntate Dei habituali & actuali nobiscū & cum operibus nostris dictum est: quod ad propositū valdè facit.

Argum. 5. Quintò ad idem arg. & potest esse replica cōtra hæc. Nam prædestinatio & pręsciētia diuina de Petro saluando, & Antichristo condemnādo est ab æterno iā posita & determinata, & iā transijt in præteritū ab æterno: ergo non potest iam

tolli siue deponi per aliquem etiam per ipsum Deum, aut per quæcunq; opera, quæ etiam à Deo decreta simul sunt; maximè si teneamus ꝙ ad præteritum non sit potentia; Alioqui daretur quod vel scientia & prædestinatio Dei est mutabilis vel incerta, vel ꝙ simul quis fuit, & non fuit præscitus, vel prædestinatus.

Respon. 1. Respon. dupliciter. Primò ẽm Scotum in 1. di. 40. & B. Tho. in q. 3. de potẽtia & plures alios doctores negando antecedens. Nam falsum est dicere quòd aliquid sit præteritũ in Deo: falsò ẽt imaginamur actum diuinæ voluntatis atque præscientię quasi iam pręteritũ, & iam positum absolutè, & ineuitabilẽ in Deo. Ideo ex nostro imperfecto & cõi modo intelligendi & volendi difficilè cognoscimus diuina, quia ea sicut in nobis imperfectè imaginamur. Igitur dicẽdum est quòd prædestinatio & præscientia diuina non transit in præteritũ, quia in Deo nil præteritũ, neque futurum est; sed semper omnia pręsentia in nunc æternitatis sunt, quod præteritis simul & futuris pręsentialiter coexistit. Vnde sic intelligendum est de diuina volitione & pręcognitione cuiuscunq; rei, ac si per impossibile nunc inciperet cognoscere velle aut deliberare: qa semper ab æterno est in egrediendo & in fieri de præsenti: & ita liberè vult & præscit Deus in nũc æternitatis quod vult pręscit quasi ad nihil sua volũtas & sciẽtia determinata esset. Et ideo idem est Deũ prędestinasse, prędestinare, & prędestinaturũ esse: & præsciuisse, præscire, & præsciturũ esse: & tã cõtingẽs & euitabile est vnũ, sicut alterũ. Et in his consonat B. Tho. vbi supra dicens ꝙ voluntas Dei quoad facienda & nondum facta non est determinata, qa põt in opposita sine sui mutatione. Hæc ille. Ait ergo quòd non est determinata id est nõ est sic posita inesse de præterito quòd non possit in oppositũ: bene tñ est determinata, id est certa & immutabilis, quãuis possit in oppositum. Et in hoc deceptus est Caietanus vbi supra in quarto argumento hr̃ putans præscientiã & prouidentiã diuinam esse determinatã, & de pręterito positã in esse. Inde ẽt ipse Caietanus. 1. par. q. 14. art. 13. ponit differentiã inter has propositiones Deus præscit, & Deus præsciuit Sortem fore; dicens illã de præsenti non esse absolutè necessariã; bene aũt hãc de pręterito absolutè necessariã esse: sed vt dixi doctores cõiter nullam faciunt differentiam, & vtranq; dicunt esse absolutè contingentem.

Sed licet prædicta sint vera, nondum satisfaciunt argumento, Nam vt ait Gabriel in 1. dist. 40. q. 1. dubio 1. non solum pręteritũ non potest non esse præteritũ; sed ẽt quod nũc ponitur inesse eo ipso ꝙ nunc est non põt mutari ad non esse nunc. Ita licet prædestinatio & præscientia diuina non sit posita de præterito, sed de præsenti sit semper in nũc æternitatis; certè eo ipso quod nunc est non pote mutari ad non esse, vt probat supradictum argumentum quod adhuc procedit contra præfatam responsionem.

Respon. 2. Ideo secundo modo ad argm̃ resp. ẽm nominales & doctores cõiter conformiter ad supradictas regulas obligationum ꝙ si ponatur inesse ꝙ prædestinatus condemnetur, aut præscitus Antichristus saluetur, iam simul ex consequẽti deponitur ꝙ vnquàm sit aut fuerit prædestinatus aut præscitus à Deo; idq; pp repugnantiam & incõpossibilitatẽ earũ: neque inde vlla mutatio aut deceptio sequitur in Deo, vt supra dictũ est.

Replica. Replicatur. Nam si præscitus ad infernũ põt facere ꝙ saluetur, quodq; nõ sit p̃scitus à Deo, vti superius sępè dictũ est, & similiter p̃destinatus põt damnari, & ita facere ꝙ non sit p̃destinatus, vel ꝙ iam nõ prędestinetur à Deo; ergo põt facere ꝙ Deus non præsciat, aut nõ prædestinet illum. patet consequentia à passiua ad suam actiuam; sicut si liber legitur à me, ergo ego lego librum; consequens aũt est falsum, quia sic nos per opera nostra essemus causa nostrę prædestinationis, sicut & reprobationis: & voluntas & p̃scientia Dei esset in nostra potestate; & eã ponere & tollere & impedire possemus, contra id Iob. 23. Deus cuius cogitationes auertere nemo potest, vt Aug. Greg. & glo. ordi. ibidem latius.

Respon. Resp. negando consequentiam, neque enim valet argm̃ à passiua ad actiuam qñ cõmittitur fallacia vel æquiuocatio, vti fit in præsenti vbi arguitur à passiua significante causam logicam vel obiectiuam ad actiuam significantẽ causam physicam vel realem effectiuam. Nam qñ dr̃ ꝙ quis põt facere se esse præscitum vel prædestinatum à Deo, denotatur ꝙ per sua opera põt saluari, & facere se esse obiectũ prædestinationis, vel præscientiæ diuinæ, vnde Deus ẽt præsciens vel prædestinans illum denominetur, quod verum est. Qñ aũt dr̃ ꝙ põt facere vt Deus prædestinet illum, denotatur ꝙ ipse est causa effectiua actus p̃destinationis, quod falsum est. Sicut aliud est dicere, ego possum facere vt illuminet à Sole velut videor à Petro, quia. s. possum ei me facere præsentẽ; & aliud est dicere, ego possum facere vt Sol me illuminet, aut Petrus videat me. Nam hic denotatur ꝙ ego lumen soli aut virtutem visiuam Petro possim pręstare ad illuminandũ vel videndum me. Sic respõdet Tho. Valden. in suo doctrinali fidei li. 1. art. 1. c. 27. & cõis modus loquẽdi sanctorum est ad idem. Scholastici autem nullã in hoc differentiã faciunt, & vtroq; modo ad bonum sensum iam dictum loquũtur & concedunt consequẽtiam: quia vis in vocabulo esse vr̃. Ideo tutius distingueretur vel explicaretur consequens illud ad sensum præfatum, vt ita calumniæ, rixæq; verborum facilius vitarẽtur: maximè quia licet Aug. super id Io. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eũ, dicat. Si non traheris, ora vt traharis; quia hæc attractio est effectus prædestinationis, quem homo

aliquo

aliquo modo mereri vel impetrare qñq; pōt, vt hic significat Augustinus:non tñ dicit, Si non es prædestinatus ora vel fac vt prædestineris: quia nos non sumus causa nostræ prædestinationis; quãuis nostræ politiuæ reprobationis causa esse possimus ſm Scotum, Thomam, &c.vt infra q. 56.latius hr. Itaque prædestinatio ex parte Dei est certa,& infallibilis,& immutabilis,& ineuitabilis,idest non impedibilis ab alio: cũ quo stat quod non est absolute necessaria: quodq; prædestinatus contingenter, vel euitabiliter idest murabiliter ex parte sua saluabitur.

Quæstiuncula. Tandem si quæratur vtrum absolutè dicendum sit ꝙ prædestinatus necessariò saluabitur, quòdq; pōt condẽnari;& è contra de præscito?

Respon. Respon. per 4. dicta. Primò ꝙ cõiter conceditur, & dr̃ ab omnibus absolutè ꝙ prædestinatus certè & infallibiliter, non tñ ineuitabiliter, nec necessariò saluabitur; & præscitus similiter certè condemnabitur, & oppositum dicere repugnantiam includit Secundò dico ꝙ hęc propositio,prędestinatus pōt damnari,& pręscitus saluari & prædestinari,ẽt cõ(ter & absolutè conceditur; quia cõ(ter & in rigore capitur in sensu diuiso, & prius debet fieri resolutio, ꝙ̃ ponatur inesse,vt patet ex supradictis.Tertiò dico ꝙ hęc propositio,prędestinatus necessariò saluabitur, & præscitus necessariò damnabitur ſm B. Tho. 1.par.q.14.art.13.est absolutè cõcedenda: quia ſm ipsum capitur in sensu composito, & facit hunc sensum ꝙ prædestinatus vt prædestinatus vel vt subest prædestinationi diuinæ,vel formaliter prædestinatus necessariò saluabitur, vt supra in prima responsione ad primum argm̃ hr̃. Sed ſm alios doctores non est absolutè cõcedenda,sed potius neganda vel distinguenda,& cum sua debita explicatione concedenda, vel neganda est; quia magis dicit, aut sonat necessitatem absolutam consequentis,ꝙ̃ consequentię, & sensum diuisum,ꝙ̃ compositum dum absolute profertur, sicut ista prædestinatus pōt damnari, vt patet ex dictis. Sed vt diximus melius est eam distinguere & explicare ẽt ad scãdalum pusillorũ, & absonũ sensum præcauendũ. Quartò dico ꝙ istæ propositiones,prędestinatus necessariò saluabitur,& prædestinatus pōt cõdemnari,& pręscitus necessariò condemnabitur, & p̃scitus pōt saluari,non opponũtur neque repugnãt nisi qñ ly necessariò,& ly pōt vniuocè capiuntur; vt.s. vtrunq; dicat necessitatẽ,& possibilitatẽ absolutã,vel sensum diuisum faciat;vel vtrunq; vt dicat necessitatẽ & possibilitatẽ consequentię vel conditionatã,aut in sensu composito capiatur.

Dubiũ 12. Dubium 12. est vtrum ad præteritum sit potentia. Resp.primò ꝙ omnes conueniunt in hoc ꝙ id, quod fuit non potest non fuisse successiuè postquàm fuit, ita ꝙ nunc sit iterum dicere ꝙ Adam fuit, & postea ꝙ non fuit. Nam ibi esset manifesta contradictio ꝙ fuit & non fuit;neque Deus id facere potest,quia repugnãs,& non factibile est. Item omnes concedunt quòd Deus habet nunc eam potẽtiam, qua potuit facere vt Adam antequàm fuisset nunquã fuisset in æternum. Sed secundò dico quòd tota difficultas est vtrum modo postquàm Adam vel alia res fuit sit possibile per aliquam potentiam etiam diuinam ꝙ non fuerit, non dico ꝙ non fuerit postquàm fuit,quia hoc est impossibile vt dictũ est: Sed absolutè vtrum Deus nũc postquàm Adam fuit habeat potẽtiam, aut facere possit vt Adam non fuerit,& ita constat ꝙ in hoc dubio semper loquimur non de potentia logica ampliatiua, sed de potentia physica non ampliatiua.

In hoc igitur sensu est triplex opinio. Prima *Opini. 1.* & communis est quòd nulla potentia est ad præteritum reale vel intentionale, quia est contradictio,vt ait secunda opinio subsequens.

Opinio secunda Okam & Gabrielis in 1. di. *Opinio. 2.* 38.q.1.dubio 1.& aliorum est quòd ad præteritum reale nulla est potẽtia vt prima dicebat opinio:bene aũt ad preteritum intẽtionale. Exemplum primi.Ad istã,Adam fuit,nulla est potentia vt non fuerit, pp rationes quæ inferius habentur in argumentis contra tertiam opin. quia inde sequitur contradictio ꝙ Adam fuit & non fuit.Exemplum secũdi.Ad istas,Deus sciuit Antichristum fore,Deus voluit Antichristum fore, est potentia ad oppositum qñ à parte rei nihil reale ponitur præterisse.Et ratio huius discriminis est: quia tunc sine vlla implicatione contradictionis potest esse ꝙ Deus nesciuerit, neque voluerit illud videlicet Antichristum fore etiam si illud sciuerit aut voluerit. Et fundamẽtum huius est,quia præteritum intellectuale vel intentionale pendet ex vna de futuro contingenti, ad cuius oppositum potentia est.Ideo licet sit verum, non tamen necessarium,vt in casu quòd à parte rei non ponatur Antichristus, tunc in potentia Dei est id nunquàm sciuisse aut voluisse, idq; propter necessariam eorum connexionem.

Contra vtrãq; opinionem suprapositã qua- *Argum. 1.* druppliciter arguitur probando ꝙ tam ad præteritum reale,ꝙ̃ ad intentionale quodcunq; est potentia in oppositum.Primò quia omne quod nõ implicat contradictionem potest fieri à Deo, & ei possibile est. Sed Adam nõ fuisse est huiusmodi,ergo à Deo fieri potest ipsum nõ fuisse.Consequentia patet cum maior,& minor probatur: quia antequã Adam fuisset non includebat contradictionẽ,nec erat repugnantia extremorũ,ergo nec nunc.patet hæc cõsequẽtia,quia aliàs potẽtia Dei esset diminuta p aduẽtũ rei ad extra.

Respon. Respon.negando minorem;& ad eius probationem negatur consequentia. Nam licet ante creationẽ Adę non esset contradictio si nõ fuisset; est tñ contradictio nũc postquã ille creatus est, & iam fuit: quia inde sequeretur quòd fuit & nõ fuit. Neque per rem ad extra Dei potẽtia minu-

minuitur: sed per taliter se habere rei, sit nō factibile, sitque impossibile quod aliter factibile & possibile esset. Ita quāmuis quicquid id est quancunque rem vel entitatem Deus potuit facere, posset etiam nūc facere; non tn̄ quicquid id est quocunque neque quodcunque enunciabile, aut rem taliter se habentem Deus potuit facere, potest etiam nunc facere, qui inde inde sequitur repugnantia, aut contradictio, qualis sequitur si præteritum non sit præter tum, aut quod fuit nō fuit; ideo id à Deo fieri nō potest.

Argum. 2. Secundò ad idem arg. Quicquid Deus potest nunc velle, potest etiam nunc facere. sed nunc potest velle Adam non fuisse, sicut olim potuit id velle, ergo etiam nunc potest facere Adā non fuisse. Consequentia patet cū maiori, & minor probatur: tùm primò quia alias Deus, eiusque libera, potensque voluntas minueretur aut necessitaretur per rem ad extra: tum secundò quia Gen.6. pœnituit eum fecisse hominem, ita pōt nunc eum pœnitere & nolle fecisse hominem Adā: tùm tertiò quia si nos possumus velle non peccasse, & Adā non fuisse, ergo à fortiori Deus id velle potest: quia liberior & potentior est.

Respon. Resp. negando minorem vt iam patuit in responsione ad primum argumētum, & ad primā eius probationem rn̄deo q̄ non minuitur neq; necessitatur diuina potestas atque libertas per rem ad extra si non posset velle & facere impossibilia, & repugnantia, & culpabilia: Sed necessitatur per se & simpliciter à sua immutabili rectitudine & summa bonitate & perfectione; q̄uis per accidens & occasionaliter, vel ex suppositione ab extrinseco, s. à præteritione rei necessitetur pp repugnantiam inde sequentem. Sicut si vult creare hominem necessariò creabit illum rationale animal atque risibile. Ad secundam probationem minoris rn̄sio s̄m gl. ibidem quòd non verè pęnituit, sed ad modum pœnitentis se Deus habuit volens destruere hominem, quem creauerat, & ita illa locutio tropica est. Ad tertiam probationem eiusdem minoris respondeo negando consequentiam; quia nos possumus etiam vitiosa & impossibilia velle absolutè simul & inefficaciter, id quod imperfectionis est: Deus autem non, quia perfectissimus est.

Argum. 3. Tertiò ad idem arg. quia in casu q̄ Deus reuelauit Petro ter me negabis, vel aliud futurū contingens Gabrieli vel alteri cuique, & sit reuelatio absoluta, non conditionata aut comminatoria qualis Ionæ prophetę facta est de Niniue subuersione; & quòd isti habeant iudicium in intellectu q̄ ita erit vt sibi reuelatum est; & q̄ Deus decipere non possit; iā his suppositis quęro vtrum Deus possit facere q̄ futurū illud contingens non eueniat, & vtrum Petrus possit non negare? Certè quamuis in sensu composito, & necessitate consequentiæ vel suppositionis stante reuelatione illa Deus aut Petrus non possit aliter facere; bene tn̄ in sensu diuiso & absolutè dicendum est q̄ Deus aliter facere potest, & Petrus potest non negare, & non peccare, vt supra dub.11. Late dictum est, q̄ cum præscientia Dei stat contingentia in rebus; & qui potest tollere & de facto tollit vnum puta ne eueniat effectus ille contingens reuelatus, iam consequenter potest tollere & tollit alterum sibi concomitans, id est reuelationem illam & iudicium iam positum siue præteritum pendens ex illo futuro cōtingenti. Et tn̄ illa reuelatio, illudque iudicium erat vera res realis, vel qualitas quædam infusa vel acquisita, ergo ad illam rem pręteritam siue qualitatem illam realem est potētia. Nam prius verum erat dicere q̄ fuit illa reuelatio, & illa qualitas; & postea quando non euenit euentus ille reuelatus ablata est illa reuelatio & iudicium, & ita q̄ verum est dicere q̄ non fuit. Certè hoc argumentum fortissimum videtur.

Respon. Resp. dupliciter. Primò in dicto casu dico q̄ stante reuelatione in sensu composito non pōt aliter euenire: neque Deus potest aliter facere, neque reuelationē illam reuocare: quia sic deciperet contra hypothesim. Neq; est concedendum quòd repugnat bene admisso atque concesso, vt patet ex regulis obligationum.

Secundo modo resp. concedendo quòd absolutè potest aliter euenire; & posito q̄ euentus ille non eueniat vt reuelatus est, q̄que Petrus nō peccabit; tunc simul ex consequenti deponitur illa reuelatio, quæ neque facta est, neque præterijt, neque illa vel iudicium aliquod, aut qualitas, aut res aliqua fuit: & ita non probatur q̄ ad p̄terirū sit potentia, quia nihil ibi pręteritū est.

Argum. 4. Quarto ad idem arg. per auctoritatem Augustini contra Faustum lib.26. c.4. dicitam Deus potest facere quod futurum est non fore, q̄ quod fuit non fuisse. Item Boetius de trinitate lib.1. c.9. dicit expressè Deum omnia posse, & ad præteritum esse potentiam. Idem etiam ait Gilbertus Porretanus eius commentator ibidem.

Respon. Resp. quòd illud Augustini potius est pro opinione, quia arguit ab impossibili à pręterito ad futurum, & vult dicere quasi subsumēdo, sed impossibile est q̄ fuit nō fuisse, ergo & impossibile est id quod erit simul nō fore, aut successiuè in eodem tempore vel instanti.

Ad Boetium & Gilbertum respondeo quòd id intelligitur de potentia logica, quòd scilicet Deus potuit facere quòd Adam nō fuisset antequam illum creasset: quia cōtingēter nō necessariò creauit illum, & omnes eiusmodi auctoritates similiter intelliguntur.

Opinio. 3. Opinio tertia est q̄ ad quodlibet præteritum est potentia. Ita q̄ sicut id quod nunc Deus pręsciuit fore, puta Petrum peccaturum, pōt nunc ēt non fore, & ex consequenti potest non esse p̄scitum: & sicut nunc est potentia siue libertas voluntatis ad opposita, quia sic nunc vult. a. q̄

nunc etiam simul potest non velle.a.quãuis non stet simul actus volitionis,eiusque priuatio nũc in sensu composito,vt supra duo.9. & 11.latius. habetur.Ita id;quod fuit puta Adam, etiam nũc sicut olim antequàm fuisset potest non fuisse,licet non stet simul actus fuisse, eiusq; priuatio, siue negatio puta non fuisse, aut quod fuit & non fuit. Rationes huius opi. sunt illæ, quæ tactæ sunt in 4. argumentis supra factis contra primam & secundam opinionem.

Argum. 1. Contra hanc opinionẽ arguitur quadrupliciter. Primò quia quęro quõ Deus non põt facere Adam non fuisse? Nã aut id potest facere producendo aliquid de nouo, vel impediendo alicuius entis productionem,vel aliquid corrũpendo, vel nolendo aut non volendo Adam fuisse, sed merè negatiuè se habẽdo. Sed quomodocũque id fiat & se Deus habeat, adhuc stat Adam fuisse,ergo non est potentia ad præteritum.

Respon. Resp.ꝙ Deus id facere potest non quidẽ rem aliquam de nouo producendo aut corrumpendo;sed sicut antequàm Adam fuisset facere poterat positiuè nolendo,aut negatiuè non volendo illum esse,siue illum creare; ita & nunc potest nolle,aut non velle ipsum fuisse,aut velle ipsum non fuisse absolutè, non autem successiuè ita ꝙ postquàm fuit non fuit vt dictum est.Sicut etiam nunc potest nolle me nunc esse aut fore, potest etiam non velle me esse aut fore,& velle me non esse aut non fore; quãuis non stet simul esse & non esse,fore & non fore.Et volũtas Dei actiua positiua habet pro termino actionis aliquid positiuum, negatiua autem quid negatiuũ habet: sicut Deus nolens aut non volens Antichristum fore, aut volens ipsum non fore.

Argum. 2. Secundò ad idem arg.quia si Deus potest facere Adã non fuisse,ergo ista propositio, Adã non fuit potest esse vera, tunc quæro qñ erit vera? vel antequàm fuit Adam, vel qñ fuit, vel postq̃ fuit.Non antequàm fuit;quia tunc cùm nõ pręterierit Adam, iam non potest dici ꝙ ad præteritum est potentia. Nec qñ primò fuit; quia tunc essent duo contradictoria vera, quòd scilicet tunc fuit & non fuit. Neque postquàm fuit; quia quando primò erit verum dicere in primo instanti.b.quòd non fuit,iam tunc etiã sua contradictoria Adam fuit est vera, vt constat; vel si ista,Adam fuit est tunc falsa,ergo ab æterno falsa vt supra dubio 3.habetur, ergo non fuit Adã præteritus; & ex consequenti non datur quòd ad præteritum potentia sit.

Respon. Resp.ꝙ ista propositio,Adam non fuit,potest semper dari vera ita quòd semper est possibilis: & quandocunque ponatur inesse tunc deponitur sua contradictoria,Adã fuit:nunquàm enim Adam fuit: & ita negatur vltima consequentia. Neque enim hæc opinio dicit ꝙ ad præteritum est potentia in sensu composito ita quòd sit verum dicere ꝙ non fuit id quod fuit,aut quod p̃teritum est: sed in sensu diuiso vt supra declaratum est: & ista Adam non fuit,est possibilis & verificabilis antequàm Adam fuit.

Argu. Tertiò ad idem arg. Si ad præteritum est potentia,ergo Deus potest facere Adam, qui fuit præteritus, non fuisse,aut pręteritum non fuisse;consequens est impossibile, quia sua de inesse.s.Deus facit Adam qui fuit non fuisse, aut p̃teritum non fuisse,est impossibilis;quia si resoluatur in suam copulatiuam sunt duo contradictoria vera scilicet Adam præteritus fuit & non fuit;ergo antecedens est etiã impossibile: Nam consequentia illa,vt constat, bona est.

Resp. Resp.dupliciter. Primò stando in rigore negatur consequentia; qa arg.ab antecedente sũpto in sensu diuiso ad consequens in sensu cõposito,quod vt patet ex dictis falsum est.Sed ad bonum sensum, vt consequens capiatur in sensu diuiso sicut antecedens,conceditur consequentiã; & consequens est verum vt æquiualeat huic, Adam, qui fuit præteritus, Deus potest facere non fuisse; quia tunc antequàm ponatur inesse debet tolli connotatio,& resolui terminus præcedens ly põt hoc modo,Adã Deus facit nõ fuisse,& Adã fuit præteritus, ergo Adã, qui fuit p̃teritus, Deus facit non fuisse, vbi illa maior est possibilis & vera,antequàm crearetur Adam.

Secundo modo resp. concedendo consequentiam,quòdq; in rigore illud consequens est verum,& sua de inesse est vera, Deus facit Adam, qui fuit,non fuisse,quia ista est vera,Adam, qui fuit,non fuit, in casu quo nunc primò & nõ ante sit Adã,quia est negatiua de extremo nõ supponente:nec illud relatiuũ qui fuit debet resolui in copulatiuã: quia est copula implicationis & pars extremi, sed prior responsio melior est.

Quartò ad idem arg. per auctoritatem Arist. 6.Ethi.ex Agathone dicentis. Hoc solo priuatur Deus ingenita facere quæ genita sunt: Itẽ Hierony.ad Eustochiũ dicentis. Firmiter credo Virginem post ruinam à Deo reparari non posse:Itẽ August.contra Faustum lib. c. 6.c. 26. Et Ansel. de concordia l.ber.arbi. & prædesti.c.4. di. nunquam fieri potest vt res, quæ præterita est, fiat non præterita,sicut res,quæ dum præsens est,nõ potest fieri non præsens.

Resp. Resp.ꝙ Arist.loquitur de potentia naturali,ꝙ scilicet prima causa id est Deus cùm s̃m ipsum, aliosque philosophos necessariò & naturaliter agat,non potest, nec potuit nõ facere quæ semel fecit:non autem de supernaturali, quam illi non cognouerunt. Eodem modo loquitur B. Hieronymus vbi supra de potentia Dei ordinata vel de lege posita, vt patet ex causa ibidem ab eo data, quia,inquit, Non habebit aureolam virginitatis. Vel dicatur quòd tàm Arist.quàm Hierony.Augustin. & Ansel. loquuntur in sensu composito quòd id est impossibile quòd res præterita non sit præterita, quòdque res aliqua fuit & non fuit.

fuit. hæc autem tertia opinio loquitur in sensu diuiso vt declaratum est. Deniq; prima opinio est magis communis, sed hæc tertia opinio verior videtur, quamuis auctoritates philosophorum & doctorum sanctorum magis faueant primæ opinioni.

QVAESTIO LVI.

Vtrum prædestinationis & reprobationis hominum sit aliqua ratio vel causa ex parte ipsorum præter diuinam voluntatem.

Notabile. 1. RESPON. præsuppositis quatuor notabilibus, quorum primũ est φ prædestinatio est efficax propositum diuinũ siue voluntas dandi gratiam & gloriam creaturę rationali: vel ẽm alios est præparatio gratiæ & gloriæ; ita φ includit actum diuinæ cognitionis & volũtatis, modò sit formaliter & essentialiter cognitio habẽs adiunctum actum diuinæ voluntatis, vt tenet B. Tho. 1. par. q. 23. art. 1. 3. & 5. & de veritate. q. 6. art. 1. modò sit ẽ conuerso vt alij cõiter opinantur. Et nomine gratię comprehenduntur omnia auxilia diuina ẽt ordinaria, & oĩa ẽt naturalia media sufficientia & efficaciter perducentia ad finẽ puta ad gloriã æternã. Et hæc propriè dr̃ prædestinatio totalis, siue cõpleta, & simpliciter dr̃ prædestinatio; quãuis Gabriel in 1. di. 41. aliją; doctores dicant φ ẽt propriè dr̃ prædestinatio quædam particularis, qua Deus vult dare gloriã alicui, quia est vltimus & principalis effectus illius totalis prædestinationis: sed vt diximus cõiter à doctoribus vocatur propriè & absolutè prędestinatio illa totalis: hæc aũt dr̃ particularis, vel cũ limitatione dr̃ prædestinatio ad gloriam, vel potius dr̃ effectus illius prędestinationis. Et notãter dictũ est, φ est efficax propositum diuinũ. Nam est duplex Dei voluntas. Altera antecedens, qua vult dare gloriã quantũ est ex parte sua & dat media sufficientia, si obstaculũ non opponatur, non tñ efficaciter perducentia ad finalẽ beatitudinem; Quia ponitur impedimentũ, vel quia non impletur cõditio, vel potius modus requisitus ad eius consecutionẽ. puta vult dare, & dat legẽ, & potestatẽ, & auxilia sufficientia ordinaria, cũ quibus homo si velit. & non ponatur impedimentũ possit saluari; de qua hr̃. 1. Tim. 2. φ Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri &c. ẽm Damascenũ, & August. de spiritu & lit. c. 32. & super Gen. contra Manichæos, & doctores cõiter consentiunt. Altera est Dei voluntas consequẽs, qua efficaciter & absolutè vult aliquid concurrens, aut ẽt non concurrens cũ causa secunda: Et in præsenti materia ista est voluntas dãdi his potius q̃ alijs media efficaciter perducẽtia ad beatitudinẽ. Et hęc est & dr̃ propriè prædestinatio vt superius diffinita est; & non illa antecedens tñ vt dictum est. Nã illa qua vult Deus oẽs hoĩes saluos fieri est inefficax & non absoluta respectu finis vel effectus vltimi prædestinationis; licet sit efficax & absoluta respectu tñ aliquorũ mediorũ ad gloriã, vti hoc ẽt ait doctissimus Perez in 1. par. B. Tho. q. 23. art. 4. Sed vtrũ illa voluntas Dei antecedens respectu glorię possit dici conditionata, Soto super ad Rom. 9. & Perez vbi supra art. 6. & Clarissimus Medina magister meus, & multi alij dicunt φ sic; quia est de re, quã Deus non solus sed nobiscũ assentientibus operatur, ẽm id Matt. 19. Si vis ad vitã ingredi serua mãdata, saltem põt exprimi conditionaliter more loquẽdi humano; ita φ Deus quantũ ad se attinet, q dat sufficientia media ad beatitudinem vult oẽs homines, & eorum quemlibet saluari, si modò ipsi voluerint debitè cooperari. Quę quidẽ voluntas nõ semper impletur, neque suũ sortitur vltimũ effectum: quia illi resistitur ab iniquis, vel aliàs impeditur, vt Matt. 22. dr̃ φ inuitati ad nuptias venire noluerunt. & c. 23. Quoties volui congregare filios tuos & noluisti. & Prouer. 1. Quia vocaui & renuistis &c. Sed quidam Ioannes Bononieñ. dicit quod non est conditionalis, quia sic suspenderetur vsq; ad euentũ conditionis: & ita diuina voluntas, & p̃destinatio penderet ab operibus nostris: quæ ideo essent causa, vel ratio illius. Sed vt ipse ait est absoluta; quãuis sit quasi modalis donatio, vel prædestinatio hæc: quæ nõ seruato modo ẽ ab ęterno reuocatur. Igitur nõ hæc, sed illa consequens, efficaxq; voluntas Dei est prædestinatio totalis & propria; quã nomine prædestinationis absolute in hac quæst. 56. intelligimus, ẽm doctores cõiter: quamuis prędictus Ioannes Bononien. & Catharinus, & alij dicant illam Dei voluntatem antecedentem esse ẽt prędestinationem primariam: cum tñ potius prouidentia, vel diuina voluntas appellãda sit. Reprobatio autem est Dei æterna voluntas non dandi gratiã vel auxilia efficaciter perducentia ad beatitudinem, & permittendi ab ea decidere, & puniendi peccatum pœna æterna damni vel etiam sensus. Et quamuis prædictus Perez vbi supra quæst. 23. artic. 3. dicat quòd reprobatio non est actus positiuus diuinæ voluntatis, sed permissio cadendi in peccatum & volitio illud puniendi: Sed B. Thom. ibidem & Scotus in 1. dist. 41. & alij dicunt quòd est etiam voluntas permittendi & puniendi vt dictum est. Deus igitur vult ab æterno absolutè permittere peccatum, ipsumq; perpetuò punire vt dictum est. Et hæc Dei voluntas dicitur reprobatio æterna. Consonat Soto vbi supra.

No. secundò φ Deus ab æterno præuidit, & distinctè, euidenterq; cognouit per notitiã simplicis intelligentiæ omnia possibilia & per notitiam visionis omnia in tpe suo futura etiã omnes homines, & eorum opera & fines, acsi tunc illi præsentia essent; quia præteritũ & futurum sunt differentiæ tpis nostri, non æternitatis; & Notabile. 2.

ꝙ ab ęterno nouit & voluit pro suo tpe fore, ibi semper sine vlla sui mutatione eodem modo nouit & voluit, vt supra q. pręcedente 55. dubio 7. latius de hoc dictum est. Sed vt clarius hæc intelligãtur fingamus aut ponamus signa naturę, vel prioritates præsuppositionis, vti Scotus in 1. di. 41. & 37 & in secundo di. 20. & alibi & suus Lychetus, doctoresq; cõiter ponere solent; ita ꝙ in primo signo vidit Deus omnes homines tali tpe creandos, sicut ipse misericorditer voluit & statuit ad suam imaginem, capacesq; suæ beatitudinis, & ordinauit illis eam dare quãti est ex parte suã, quibus ideo tũc vel in alio signo decreuit ponere leges vt adulti, qui eas seruarent cũ eius auxilio, vel illi in quibus illæ leges implerentur vt sunt pueri baptizati, gloriam obtinerent. Ad quod tunc ẽt decreuit auxilia sufficientia ad id omnibus illis pręstare, neque vllo modo quantũ in se esset illis deesse quò minus illa beatitudine oẽs potirẽtur, nisi vel sua ipsorum culpa, vel aliunde ipsis obstaret, vt hr̃. 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri. s. voluntate antecedente, vt supra in primo notabili præcedente dictum est. In secũdo signo Deus vidit casum Adæ & omnium hominum in eo. In tertio signo iudicauit bonum expediens esse ad suam misericordiam & iustitiam, supremamq; potentiam manifestandam aliquos ex illis hominibus ad suã gloriã per auxilia gratis impensa efficaciter & misericorditer perducere; & alios relinquere in sua perditione, vel permittere vt liberè vel ex sua culpa decidant à beatitudinis cõsecutione, quanuis auxilia sufficiẽtia non tñ efficacia ad eã illis non defuerint. In quarto signo misericorditer dilexit & elegit hos, & nõ alios ad beatitudinem, & prędestinauit eos id est decreuit illis pręstare media ad beatitudinem efficaciter obtinẽdum; aliosq; reprobauit id est priuatiuè aut ẽt positiuè voluit relinquere, vt in tertio signo pręcedente dictũ est; eosq; pp sua peccata prædicta iustè punire decreuit. Et nota ꝙ in hoc quarto signo possunt ẽt distingui tria signa ad maiorem declaratione, vt infra in quinta opinione fm Scotum hr̃. In quinto signo iudicat & ꝓuidet Deus hos & non illos adepturos esse gloriã per talia media in tpe suo, vel iudicat eos obtinere de præsenti respectu suæ æternitatis. Cum supradictis consonat B. Tho. 1. par. q. 23. art. 4. & suus Soto super ad Rom. 8. & 9. c. & Scotus vbi supra. Et fm hæc exponitur id Rom. 8. Quos Deus præsciuit. s. in tertio signo iudicauit & præuidit bonũ & honorificum esse Deo ad gloriã perduci, hos in quarto signo prędestinauit vt eam obtinerẽt & post in tpe suo vocauit & magnificauit. Vel vt exponit Tirhelman fm Origenem & alios, quos Deus præsciuit, id est iudicauit & pręuidit in quinto signo esse beatificandos, postquàm in quarto signo illos elegit & prædestinauit ad gloriam: hos & prædestinauit in codẽ quarto signo includẽte tria signa fm Scotum, in cuius primo signo prædestinauit ad finem vel gloriam, & in secundo & tertio prędestinauit vt per certa media illis pręparata conformes fierent Christo, & gloriam obtinerent. Et ita demum in tpe postea vocauit & magnificauit. Vel melius, & clarius fm Orig. Chrysost. & Cirillum super id Io. 10. Cognosco oues meas. & Adamum. Dionis. Carthusiensem. Gaiet. Tirhelman. & c. & consonat Aug. de correctione & gratia c. 7. & 8. & de prædest. sancto. & de bono perseuerantiæ lib. 2. c. 17. & Bernar. ser. 78. super Cant. quos Deus pſciuit . s. notitia approbationis; & dilexit, & elegit ad gloriã, hos & prædestinauit. s. ad media efficacia ad illam; & hos postea in tpe exequẽdo vocauit ad fidem, & gratiã, & tandem hos magnificauit in gloria. ita quod pręscire approbando, diligendo, & eligendo ad gloriam, est prius respectu ipsius finis; & prædestinare ad media ad ipsum finem est posterius natura. Et hoc significatur ad Rom. 8. vbi dr̃: prędestinauit nos conformes fieri imagini filij sui, s. per gratiam, & imitationem vitæ Christi Iesu: & post in tempore est horum executio, s. vocatio, iustificatio, & magnificatio.

Opinio. 3.

Notabile. 3. No. tertiò ꝙ causa pędestinationis & reprobationis põt intelligi tripliciter. Primò ꝙ sit causa vel ratio ipsius actus diuini prędestinantis aut reprobantis, & de hoc constat ꝙ nulla est causa eius quoad ipsum sicut nec essentiæ diuinę, quę idem realiter est. Secundò ꝙ sit causa rei volitæ, vel effectus prædestinationis: & de hoc ẽt cõstat ꝙ vnus effectus potest esse causa vel ratio alterius, & ita opera nostra cum auxilio diuino sunt causa dispositiua gratiæ iustificãtis: & gratia est principalis causa meriti, & meritũ est causa præmij gloriæ. Tertiò ꝙ sit causa vel ratio tendẽtæ diuinæ voluntatis, quare voluit hos prædestinare, & alios reprobare, & de hoc est quęstio præsens, vtrum ex parte nostra sit aliqua causa vel ratio, an sola diuina voluntas, & beneplacitum.

Notabile. 4. Quartò no. ꝙ adhuc quæstio hęc põt intelligi de causa ꝓdestinationis & reprobationis in cõi, aut in generali ad hunc sensum, vtrum detur aliqua causa vel ratio huius differentiæ horum ꝙ aliqui sint ꝓdestinati aliqui reprobati, & nõ oẽs sunt ꝓdestinati, nec oẽs reprobati. Põt ẽt intelligi de causa prędestinationis & reprobationis in particulari ad hũc sensum, Vtrũ dato Petro pędestinato, & Iuda reprobato det causa vel ratio quare Deus illũ prędestinauit, & hunc reprobauit ab æterno: & idẽ de duobus aut pluribus in particulari signatis. Et quidẽ quoad primũ sensum in generali, satis cõiter dr̃ cũ B. Tho. 1. par. q. 23. ar. 5. ꝙ sola causa vel rõ finalis in ipso Deo est, vt videlicet eius miseria in ꝓdestinatis, eiusq; iustitia, & suprema ptãs in reprobatis, & eorum iusta punitione nobis manifestet. qd vr̃ expresse dicere Paulus ad Rom. 11. Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei in eos, qui ceciderunt:

sunt: in te aũt bonitatem si permanseris. Et c.9. q si Deus volens ostẽdere iram suam, & notam facere potentiã suam sustinuit in multa patientia vasa iræ in interitũ apta (scilicet à seipso non à Deo) vt ostenderet diuitias gloriæ in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriam &c. Et ad idem est ratio sumpta ex vniuerso ad cuius complementum requiruntur diuersi gradus rerum vilium atque nobilium. In magna ẽt domo vasa quædam vilia, quædã honorifica sunt 2. ad Tim. 2. In regno quoq; sunt quædam destinata loca, iudices, & leges ad punitionem & iustitiam exequendã: & quædam alia ad dona munera, & præmia bonis & bene meritis viris præstanda. Sic in vniuerso & republica generis humani ad gloriã Dei fieri decet iuxta id psal. 110. Misericordiam & iudiciũ cãtabo tibi dñe. Etsi cõtra hoc arguat q qui intendit finẽ ẽt intendit media necessaria ad finẽ. Sed ſm prædicta Deus reprobãs aliquos intendit iustitiæ suæ manifestationẽ in illorũ iusta punitione, ergo ẽt intẽdit peccata eorũ; quia sunt media necessaria ad illam iustã punitionẽ ipsorum, vt scilicet in æternum iustè puniantur.

Respon. q maior est vera solum de intẽdente finem absolutè, ita q ẽt si non essent opera vlla, aut aliqua præsupposita idem vellet. Secus aũt si id intẽdat ex suppositione; vt iudex qui intẽdit iustitiã facere puniẽdo malefactores, supposito q sint malefactores, quod tñ suppositũ nõ vult nec intendit. Ita Deus ex suppositione peccatorum aut iniquorum & non aliter intendit per eorũ iustã punitionẽ manifestare iustitiã suã. vnde nõ sequit qui eorũ peccata velit aut intẽdat.

Punctũ & sensus huius quæstionis. Quoad ſm sensum an detur causa prædestinationis & reprobationis in particulari: vel stantibus supra dictis causis prędestinationis & reprobationis in generali, quare illæ causæ cũ suis effectibus magis ad hunc vel hos, q̃ ad illum vel illos applicentur: vel quare potius hunc vel hos pdestinauit, & illũ aut illos reprobauit ab ęterno, in quo stat tota difficultas huius quæstionis.

Opinio. 1. In hoc igitur sunt quinq; præcipuæ opiniones: quarũ prima est q nulla differentia est ponenda prædestinatorũ & reprobatorũ: neq; vlli hoĩes sunt ab æterno reprobati à Deo antequã ipsi seipsos libere reprobos tpaliter fecerint. Dicit secũdò q licet aliqui sint singulariter & eximiæ pdestinati, quales sunt sanctissimi quidã viri, qui solum dñr propriè & absolutè pdestinati in sacra scriptura, de quibus ad Rom. 8. dr Quos prædestinauit hos vocauit & magnificauit &c. q. s. per certa media & efficacia ad beatitudinẽ obtinendã prædestinati sunt. At verò cæteri oẽs hoĩes sunt conditionaliter prædestinati, ita q si volunt, aut si non ponatur impedimentũ, vtiq; pñt saluari cum auxilio diuino ordinario, quod nulli vtenti ratione vnqua deest: & isti nõ sunt, neque dicuntur propriè & absolutè prædestinati, sed saltem conditionaliter, vel moditer ordinati, vel vocati atque saluandi: & tales sunt omnes homines vitæ huius.

Hæc opinio probatur dupliciter. Primò quia impiũ & crudele est Deum ab æterno meditari pęnas ante peccatum vt sic ostẽdat iustitiam, & potentiam suam, quia ſm Aug. super Genesim. 41. Deus non prius est vltor, q̃ homo sit peccator: & contra Dei misericordiam est tantã multitudinem hominũ odio habuisse & reprobasse ab æterno, antequàm verè essent odio digni.

Sed certè rõ hęc nihil valet; quia nõ ita Deus absolutè reprobat ab æterno, vt hoĩem deijciat in peccatũ; aut ipsum relinquat sine auxilio sufficiente, cũ quo si velit possit saluari: aut ipsum excludere velit à gloria ẽt si nullam culpam habeat, vt malè sibi fingit opinio. Sed dicimus hoc quod in tpe fit à Deo ipsum ab æterno sine sui mutatione voluisse. Quare sicut neminem de facto punit nisi ob peccatũ cõmissum siue contractũ; ita neminẽ ab ęterno reprobauit nisi ob ipsum pctm̃ præuisum, vt infra in 5. opi. latius hr. Sed neq; Deus pmittit aut vult pmittere pctm̃ & iustè puniat; sed rectè vult pmittere vt iustè punire pctm̃ vt in hoc eius iustitia relucear. Nõ quidem ita q hic finis odiũ ingenerauerit Deo; sed q odium, quod habebat ob culpam pùisam illo fine, non deleuit per misericordiam, quam neque largiri tenebatur alicui. Et sicut non crudelis est Deus permittendo condẽnari tot quot in finali iudicio videbimus; ita neque dũ id nouit & voluit ab ęterno, quod postea facit in tpe.

Secundò pbatur opinio quia 1. Tim. 2. Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri &c. & 2. Pet. 3. Deus nõ vult aliquos perire. Et Ezech. 18 Nolo mortẽ peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, & multa hmõi quæ cum ęterna reprobatione videntur manifestè repugnare. Sed neque auctoritates hę quicq̃ probant. Nam intelliguntur de voluntate Dei antecedente, quæ non est æterna Dei prędestinatio: sed propriè est quędã prouidentia generalis ad oẽs hoĩes à Deo statuta aut pactũ potius generale cũ omnibus hominibus de præstando illis auxilia sufficiẽtia ad salutem æternam, vt supra in primo notabili dictum est. Voluntate aũt consequẽte, absoluta, & efficaci vtiq; Deus ab æterno odio habet peccatores, & perfecto odio illos odit, & vult permittere peccata aliquotũ, q q; ex culpa sua decidant à beatitudine, & ira facere statuit ab æterno. Et sic intelligitur id Rom. 8. Quos prędestinauit vocauit &c. de oĩbus ẽt non singulariter tm̃ pdestinatis. Illud ẽt Malach. 1. & Rom. 9. Iacob dilexi, Esau aũt odio habui, de prædestinatione & reprobatione ipsorum intelligitur cõiter à doctoribus. vt infra in quarta opinione latius habet.

Illud autem 2. ad Timot. 2. c. in magna domo scilicet, in ecclesia est aliquod vas in honorem id est prædestinatum, & aliud in contumeliam, idest finaliter reprobatum, si quis autem emun-

dauerit se ab istis erit vas in honorem &c.

Respon. non dicitur ibi ꝙ nullum vas est in ignominiam, idest finaliter reprobatũ; cùm expresse ibidem dicatur oppositũ ꝙ est vas in contumeliam: Sed ibi significatur ꝙ licet quis sit finaliter reprobatus propter peccata sua præuisa potest in sensu diuiso saluari. quod fiet si se emũdauerit &c. Sed tunc si ponatur inesse antecedens ꝙ se finaliter emundet & saluetur, deponitur ꝙ est prædestinatus vt supra. q. 55. dubio 10. & 11. latius habetur.

Hanc opinionem tenuit Ioan. Bononiensis in suo lib. de prædestinatione, addens scholasticos doctores aliter de æterna reprobatione docẽtes contra sacras literas, & doctores antiquos errasse. Sed certè ipse potius errat, & eius opinio prædicta phantastica, temeraria, & contra doctores omnes ferè, & contra sacram scripturã rectè intellectam erronea, licet non manifestę hæretica est. id quod dupliciter contra illã arguẽdo probatur. Primò quia cõstat Deum in altero seculo nunc absoluto vel finali odio habere & reprobare peccatores illos in mortali decedẽtes, quos iam punit & puniturus est ęterna pęna tm̃ damni, vt paruuli sunt sine baptismo morientes, vel ẽt sensus, vt sunt adulti in malo statu pereũtes: hoc aũt odium siue volitio non aduenit Deo ex tpe, sed ab æterno in eo est; aliàs mutatio esset in ipso; ergo Deus ab æterno illos finaliter reprobauit; sicut & tunc ẽt ab æterno alios absolutè vel finaliter & efficaciter prædestinare voluit, siue saluare. Insuper cùm Matt. 25. duplex tm̃ hominum ordo futurus sit in iudicio finali; alter electorum à dextris, qui ibunt in vitã æternã, & salui fient, alter à sinistris, qui excludetur à gloria, in quibus ẽt infantes sine baptismo decedentes comprehendutur ſm Aug. & doctores cõiter sit vtiq; vt quot quot Deus in sua æternitate absoluta sua voluntare non ordinauit ad gloriam runc destinauerit in exiliũ vel dãnationẽ. Cum quo stat ꝙ cum auxilio Dei ordinario potuerint illi saluari si voluissent, aut si aliunde impedimentũ non esset oppositũ. Nam cũ prædestinatione & reprobatione æterna stat libertas nostræ voluntatis, & potentia ad oppositum vt supra. q. 55. dubio 9. & 10. latius hr̃. stat ẽt ꝙ tales absolutè & finaliter reprobati sint à Deo dilecti ẽt ad bonũ gloriæ voluntate tm̃ antecedente inefficaci vel cõditionali, nisi per ipsos steterit, vel aliũ de obsit impedimẽtũ ne beatitudinem cõsequãtur, vt supra in primo notabili hr̃.

Secundò cõtra ipsam opinionẽ arguitur probando falsum esse ꝙ oẽs homines sint ordinari ad gloriam, aut de numero saluandorũ, & nullus sit reprobatus ab æterno. Nam si vox illa saluandus sit nomẽ verbale, certè significat hominem dignũ salute, vel saluari: sicut reuerendus dignũ reuerẽtia, vel vt reuereatur; & tũc constat damnatos non esse, neque vnquã fuisse finaliter saluandos, aut dignos finali salute, nec de numero finaliter saluandorũ. Si aũt saluandus significat idem, quod saluabilis, vel qui põt aut potuit saluari, hoc certò nullus negat catholicus oẽs esse saluabiles: cũ quo tñ stat ꝙ multi eorũ ab æterno finaliter & absolutè de facto sint à Deo reprobati, sicut in tpe erunt, aut condemnabũtur. Si verò saluandus participium sit passiuæ vocis; significat ꝙ de facto oẽs homines saluabuntur, id quod de damnatis cõstat falsissimum esse, ẽtsi conditionalitet saluãdi appellentur. Repugnat igitur oẽs homines esse saluandos, & multos eorum condemnari. Deniq; de illis, quos hæc opinio vocat saluandos, vel ordinatos ad gloriã, & nõ prædestinatos, neque reprobatos ab æterno, quæro an sint ab æterno finaliter efficaciter, & absolutè destinati ad gloriã, an non. Si sic, ergo iam sunt propriè prædestinati. Si non nisi conditionali & antecedẽte tm̃ voluntate diuina; iam sequeretur ꝙ isti nunquàm peruenient ad gloriam, neque sunt efficaciter saluandi; & consequẽter sunt absolutè ab ea excludendi, quod est esse ab ęterno reprobatos: aliàs diuina voluntas conferendi glortã eisdem ab æterno non conditionata, sed absoluta fuisset. Sed ad hoc diceret hæc opinio ꝙ isti sunt prædestinati solum conditionalitee, si finaliter benè egerint, & nõ aliter. Sed contra hoc sunt impugnationes ꝑcedentes, maximè quia prędestinatio absolutũ, certum; & efficax decretum diuinæ voluntatis significat.

Secunda opinio est ꝙ bona opera præuisa vel tpe vel natura præcedentia gratiã, non quidem omnia, cùm multa eorũ sint peccatũ vel non accepta à Deo, sed illa tm̃, quæ sunt proximæ dispositiones ad gratiã, vt sunt assensio nostra cũ motione diuina, & motus fidei, & spei, & amoris Dei, & pęnitentia pet inspirationem Dei & hmõi, sunt causa vel ratio ꝑdestinationis quoad eius effectũm vel gloriã. Ita ꝙ propter illa opera pręuisa tanquàm propter merita saltẽ de congruo Deus ab ęterno statuit illos homines adultos, de quibus loquitur opinio hęc, ad gloriam efficaciter perducere, & gratiam, & alia auxilia diuina ad eum finem efficacia pręstare. Opinio 2.

Probatur dupliciter. Primo quia talia opera facta ex auxilio spiritus sancti sunt de congruo meritoria gratię iustificantis vel iustificationis, ergo & prędestinationis, quia non est maior ratio vnius, q̃ alterius. Sed certè ratio hęc nihil valet; quia antecedens non est certum, sed solum opinatum ſm Scotum, & multos alios doctores, vt etiam tenet & refert Vega de iustificatione. q. 7. & in alio libro de iustificatione lib. 8. c. 6. & sequentibus. Sed B. Tho. cum pluribus alijs, vt ẽt renet & refert suus Soto de natura & gratia lib. 2. c. 4. & super ad Rom. 9. oppositum opinantur, dicẽtes opera illa dispositoria cõcurrere in genere causę materialis, à qua non mouet Deus ad iustificãdum; quàmuis ex pacto aut lege sta-

tum

tim conferat gratiam iustificantem. Rursus consequentia illa nihil valet ẽt si antecedens concedatur, & est aperta ratio discriminis. Nã omnia auxilia diuina, & merita congrui, & dispositiones, præcedentia gratiam iustificatem licet fint aliquo modo causa iustificationis meritoria de congruo vel dispositiua, sicut inter effectus prædestinationis vnus põt esse causa alterius, vt supra in tertio notabili dictum est; non tñ possunt esse causa prædestinationis cõpletæ siue totalis, quæ absolute & propriè dr pdestinatio, de qua loquimur, quia cùm sint effectus eius, non pñt vllo modo esse causa ipsius; sicut neque quicq̃ potest esse effectus & causa eiusdẽ rei efficiens.

Probatur secundò hæc opinio, quia alioqui Deus vel esset vel videretur acceptor personarum, non reddens vnicuiq; iuxta opera sua, vti ad Rom. 2. hr. Sed neque ratio hęc aliquid valet, quia in purè gratuitis, qualis prædestinatio est, non habet locum acceptio personarũ, sed solum qñ sunt aliqua volibilia & æquè ordinabilia ad aliquem finem, & ex parte sua habent rationem illam, pp quam sunt ita volenda. Nam tunc voluntas præacceptans vnum eorũ & nõ alterum, vitiatur acceptione personæ. Et talis est volũtas creata, quæ amat rẽ, quia bona vel amabilis est: non aũt diuina, quæ amando facit bonũ & amabile, & eius amor magis in effectu, q̃ in affectu est. Sic respõdet Scotus & suus Lychetus vbi supra. quod ẽt magis patet; quia nõ dabitur ratio vel causa meritoria quare aliqui paruuli signati sint ita prędestinati vt baptizarentur, & sic gloriam per merita Christi obtinerent quare ẽt alii quibus sanctis maiorem gratiã & maiora dona Deus dat, q̃ aliis illos præueniendo in benedictionibus suis alij aũt non sic, sed sine baptismo decederent in damnationem æternam. quare ẽt ex duobus latronibus cum Christo crucifixus alteri Deus voluit efficaciter ad beatitudinem auxiliari, alteri aũt non; nisi diuinum beneplacitũ, quia nulli quicquã debet. Igitur hæc opinio erronea est, quam tenuit Gabriel in 1. di. 41. dub. 1. & latius modernus quidam Benedictus in suis scholiis supra Chrysost. ad Rom. 9. dicens ẽt, & quidem falsò, nullam esse diuinam prædestinationem, qualem scholastici doctores contra liberum arbitrium absq; operum præuisione & causa cõiter docent; quòdq; Chrysost. & doctores antiqui pro hac sua sunt opinione; quòdq; B. Paulus ad Rom. 9. Cùm nõdum nati essent Esau & Iacob &c. nõ ex suo sensu id dixit, sed ex confessis à iudæis ea disputat, vti Chrysost. ibidem annotauit. Sed certè vt diximus bonus ille Pater in his omnibus errat. Nam sententia scholasticorum est eadem, quæ doctorum sanctorum antiquorum, vti etiam inferius in quinta opin. patebit. Et Paulus secundum doctorum ferè omnium expositionem ex suo sensu diuino disputat & affirmat dicens, Cùm nondum nati fuissent, nec aliquid boni aut mali egissent, non ex ope. sed ex voca. dic. est Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Chrysost. autem nil aliud ait, nisi q Paulus vtitur testimonijs, quæ Iudæi non poterant inficiari. August. autem sicubi videtur cum hac opinione consentire, postea se retractauit, vt infra in tertia op. sequente in quarta ratione contra eam latius habetur.

Tertia opinio est q opera præuisa iustorum, non quidem illa, quæ in puncto iustificationis concurrunt, vt male secunda opinio præcedens dicebat, sed ea tantum, quæ per vsum eius illam subsequuntur, sunt ratio aut causa prædestinationis. Ita videlicet q Deus illis ab æterno statuit gratiã dare, quos præsciuit bene illa vsuros esse. Sicut rex prouidus illi donaret equitum aut arma & insignia nobilitat s. quẽ prænosset strenuè in bello illis acturum: illiq; arcem concrederet, quem fideliter atque constanter eam esse pugnaturum æstimaret. Opinio. 3.

Hanc opi. tenuit Hẽricus Ganden. in 4 quodlib. art. 9. & in 5. quodlib. art. 5. & quoad angelos magister in 2. dist. 5. & eam ẽt tenuerunt plures antiquorum; & fuit quondam satis cõ. s opinio, vt ẽt refert Prosper in epist. ad August. Quæ & tripliciter probatur. Primò quia ad Ro. 2. Deus reddet vnicuiq; iuxta opera sua, & Matt. 19. Si vis ad vitã ingredi serua mandata. Et c. 25. Quia in pauca fuisti fidelis, intra in gaudium dñi tui. Et in symbolo Athanasij, Et qui bona egerunt ibunt in vitam æternã, & qui malè egerũt ibunt in ignem æternũ; vbi opera denotantur vt causa gloriæ vel prædestinationis & reprobationis.

Sed ratio hæc non valet, quia solũ probat q opera sunt causa effectus alterius, puta gloriæ vel condẽnationis finalis, id quod ingenuè cõcedimus, q. s. inter effectus pdestinationis diuinæ vnus est causa alterius meritoria vel dispositoria: nullus tñ est causa vel ratio prędestinationis æternæ simpliciter loquendo; quia opera bona & vsus gratiæ cum auxilio diuino sunt effectus illius prædestinationis; & ita non possunt esse ipsius rõ vel causa motrix vel meritoria, quæ reducitur ad causam efficientẽ, de qua hæc opinio loquitur. Et ita non valet hæc consequentia, Opera, quæ sunt vsus gratiæ; sunt causa gloriæ; ergo & prædestinationis ad gloria. Sed solum sequitur q Deus prædestinauit nos ab æterno vt per hanc gratiam, & per talia opera seu media nos efficaciter suo tpe perduceret ad gloriam: qq; ea opera sunt causa, per quã Deus instituit suã tpaliter exequi prædestinationem, quibus etiam vtitur vt nos ad prędestinatum finem perducat. Ideo 2. Pet. 1. Satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Et Ephe. 1. Elegit nos ante mundi constitutionem vt essemus sancti &c. non ait. Quia præuidit nos futuros esse sanctos, sed vt essemus sancti.

Secundò probaf opinio quia aliàs Deus esset acce-

acceptor personarum, aut liberum destrueretur arbitrium. Sed nec ratio hęc quicquàm valet vti superius in responsione ad secundam rationem secundæ opinionis præcedentis dictũ est. Tertiò probatur opinio auctoritatibus sanctorũ. Nam origenes super id Rom. 9. Cuius vult miseretur, & quẽ vult indurat, ait. Sciens Deus atque præsciẽs vniuscuiusq; moribus vtitur, & proposito vtitur ad ea opera perficienda, quæ vnuscuiusq; animus ac voluntas eligit, veluti paterfamilias qui legaliter contemplatur seruorũ ingenia, singulos muneribus illis & officijs deputat, ad quæ aptos præuiderit. Et inferius, super id An non habet potestatẽ figulus &c. ait. Iacob, quia mundauit se ipsum, fecit Deus vas in honorem: Esau autem, cuius animam non ita puram vidit, fecit vas ad contumeliam.

Item Chrysostomus super id Rom. 9. Cùm nondum nati fuissent &c. interrogans quare ex duobus natis alterum tm̃ Deus prælegit, respondet, causam esse, quia Deus nõ expectat sicut homo vt ex fine rerum bonũ iudicet aut malum: sed antequam quicquam fiat nouit ꝙ hic malus, ille bonus futurus sit.

Item Hieronymus in prologo super Malachiam ait. Omnino Deus Iacob dilexit, Esau autem odio habuit, quia Iacob pium, Esau autem iniquum futurum esse sciebat.

Item Ambrosius super ad Rom. 9. Sciẽs Deus quid vnusquisq; illorum futurus esset dixit, Minor erit dignus, maior indignus. Et inferius ibidem. Miserebor cui miserebor &c. id est illi misericordiam dabo, quem præscij recto corde ad me reuersurũ. Et addit glosa ordinaria, & permansurum, & subdit ꝙ Deus eum vocat, quem sciuit ob audire & eum non vocat quẽ sciuit minimè obaudire. Ad idem ẽt est Aug. lib. 83. q. 68. super id Malachiæ 1. Iacob dilexi &c. dicens ꝙ voluntas Dei prędestinantis venit de occultissimis meritis hominum &c. Tandem ad idem vr̃ ad Rom. 8. Quos Deus præsciuit (scilicet bonos futuros esse) hos prędestinauit &c. Sed certè auctoritates hæ bene intellectæ non probant hanc opinionem, quia possunt tripliciter intelligi. Primò ꝙ loquuntur & intelligunrur de vltimo prædestinationis effectu, id est gloria: cuius in adultis merita præuisa præcedunt ad præmium non prædestinationis, sed gloriæ etiam præuisæ, vt supra ad primam probationem dictum est.

Secundo modo ꝙ si ẽt loquuntur de alijs effectibus prædestinationis, puta de prima gratia, & alijs auxilijs efficacibus ad gloriam; tunc intelliguntur ꝙ Deus illos tm̃ adultos, quos ab ęterno præuidit assensum præbituros suæ vocationi & gratiæ prædestinauit, & post suo tpe vocauit, & iustificauit, & magnificauit ad Rom. 8. Nõ quidẽ ita vt illa præuisio assensus vel assensus ipse præuisus fuerit causa motrix, vel efficiens, aut meritoria prædestinationis ad gratiã & gloriã; sed ꝙ sunt præuisa tanꝙ dispositiones & præparationes ex parte materiæ siue subiecti ad gratiã; quia eo modo statuit Deus ab æterno reconciliare sibi homines, quo reuera in tpe reconciliat. Neminem aũt adultũ reconciliat nisi liberè assentientem, atque volentem, & per suum auxilium dispositũ; ergo illis sic in sua æternitate statuit huiusmodi gratiam elargiri. Illud autem Matt. 25. Dedit illis talenta ſm propria cuiusq; virtutem; intelligitur quod Deus dat gratiã gratificantem maiorem, vel minorem ſm cuiusq; dispositionẽ cum auxilio diuino. Alia aũt dona, & gratias gratis datas Deus dat ad vtilitatem ecclesiæ, ſm dona naturalia cuiusq;, vt ibidem ait Chrysost. in imperfecto, hom 53. & Hierony. & Abulen. Matt. 25. q. 133.

Tertio modo possunt intelligi, vt B. Tho. 1. par. q. 23. art. 5. respondet ad Ambrosium, nimirum ꝙ doctores illi loquuntur & intelliguntur de operibus subsequentibus gratiam; cuius vsus fuit causa prædestinationis, non quidem quasi efficiẽs, aut motrix, vel meritoria, sed fuit causa finalis; quia scilicet Deus dat gratiam propter vel ad bonum vsum eius id est, nõ quia bene illa vsuri sumus, sed vt benè vtamur.

De Augustino autem specialiter dico ꝙ antequàm esset episcopus tenebatur illo errore, ꝙ initium salutis ex nobis est, quia credimus voluntariè, vnde sequitur alius error vel illi cõiunctus est, ꝙ Deus prædestinat hominem propter præuisa merita subsequentia gratiã vt ista tertia opinio tenet: vel potius propter opera propinque pręcedentia gratiã, & dispositoria ad illam, vt supradicta secũda opinio dicebat: quæ tamen omnia postea lib. 1. retracta. c. 22. 23. 25. saltem virtualiter vel in sententia retractauit, vt magister in 1. dist. 41. & Caietanus 1. par. vbi supra & Lychetus in 1. dist. 41. & doctores communiter referunt.

Insuper contra ipsam tertiam opinionem est quadruplex ratio efficax, vt ei ita Soto super ad Ro. 9. optimè disserit. Prima quia sępè Deus confert gratiã reprobis ea malè vsuris; ergo & quia confert prædestinatis non confert pp bonũ eius vsum præuisum tanꝙ pp causam motricem, aut meritoriã pręuisam, quia eadẽ ratio est ex parte Dei cõicandi gratiã suam gratis omnibus hominibus. Sicut neque qñ duo paruuli baptizantur, quorũ alter reprobus, alter est prædestinatus, diuersis rationibus Deus eos mũdat ab originali, & recipit in gratiã suam; alioqui sequeretur ꝙ gratia collata prędestinato propter pręuisa opera eius minorem haberet rationem gratię, quàm illa quæ reprobo omnino gratis donatur.

Et cõfirmatur, quia cùm Deus sæpè ipsis prædestinatis det gratiã, qua malè vtuntur relabentes in peccatũ; vtiq; non semper illis confert ob merita ipsorũ præuisa. Et ita demum prædestinatio æterna non fit ob præuisa eorum merita,

Secunda

Secunda ratio contra eandē tertiā opinionem est satis efficax, quā facit August. ad Sixtum epistola 105. Nam gratia, qua paruuli iustificantur in baptismo, qui ante rationis vsum moriuntur, certè non confertur illis ob merita illorum præuisa, quæ ipsi nunquam facturi sunt; ergo neq; si essent victuri illam ea ratione reciperēt, quia eiusdem rationis gratia illa baptismalis est. Sed neque dici potest cum quibusdam hæreticis ꝙ ex paruulis tales perduntur, talesq; saluantur, quales futuros illos in ætate adulta, si ad eā peruenirent, Deus ab æterno præuidit. Nam errorem hūc refutat August. ibidē, & in lib. de prædestinatione sanctorū, dicēs ꝙ Deus opera, quæ nunquā erunt, neque punit neque coronat: sed fm quod quisque gessit in corpore suo viuens. Alioqui sequeretur ꝙ tantā gloriā daret Deus vni paruulo, quantam dat viro homini, qui bene operando vixit centum annis. Ex quo paruulus ille mortuus in sua infantia, si vixisset, tanta opera fecisset vt supponit, quod tamen constat falsum esse: Nam si Deus ei, qui futurus erat bonus, illa causa per baptismum cōtulisset, vtiq; ipsum potius seruasset quousque talia bona præstaret. Etsi Deus puniret mala, quæ quis facturus esset si viueret, iam non esset verum quod Sap. 4. dr ꝙ iustus sæpè raptus est ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Ideo tandem Augu. ibidem & lib. 1. contra Iulianum concludit ꝙ prædestinatio nō fit ex operibus præcedentibus aut subsequentibus gratiam iustificantem, secundū id ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit.

Tertia ratio cōtra hanc opinionem est. Nam si propter præuisa opera Deus ab æterno prædestinat hominem, iam Deus ipsum diligit, quia prius homo præuisus est dilecturus ipsum Deus quod est contra 1. Io. 4. In hoc est charitas Dei non quia si nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Et ad Rom. 11. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? & hmōi alia multa. Itē si hāc præuisorū operum efficientiā siue rōnem prædestinationis Paulus agnouisset, eorū vtiq; operū meminisset pro discrimine inter Iacob & Esau ad Rom. 9. & c. 11. vbi discriminat inter gētes & Israel antequā tandem admirans diceret, O altitudo diuitiarum sapientiæ Dei &c.

Contra hanc tertiam opinionem quarta ratio est. qa si aliquid ex parte nostra esset causa vel ratio prædestinationis, illud non comprehenderetur sub prædestinationis effectu. Nunc autem totum, quod inuenitur in bono vsu gratiæ, vel auxilij diuini, est effectus prædestinationis, ergo nihil quod in bono vsu gratiæ vel auxilij diuini est cā vel rō prædestinandi ab æterno. Maior patet, & minor probatur: qa id ēt quod & in quantū est ex libero arbitrio, puta bonus vsus, & modus eius, vt est à nobis ante vel post gratiā iustificantem, est effectus prædestinationis: licet nō sit effectus gratiæ iustificantis, de qua tū loquitur August. super id Psal. 78. Adiuua nos Deus salutaris noster: quia omne ordinans prædestinatum ad gloriā cadit sub prædestinatione: de quorum numero est prædictus vsus liberi arbitrij, quia p illud ordinamur, vt liberè operando cū auxilio diuino, & cū gratia eius gloriam consequamur. Et ita corruunt euasiones, & argumenta Henrici & aliorum pro hac sua tertia opinione, vti ēt Caieta. 1. par. q. 23. art. 5. latius prosequitur. Denique hæc opinio à scholasticis cōmuniter nunc reprobatur vt erronea, licet non sit hęrerica, vt notatur inter articulos Parisienses c. 28.

Quarta opinio est, ꝙ neque prædestinationis absolutæ siue totalis, neque reprobationis æternæ quoad id quod est partis Dei reprobantis, datur cā vel ratio ex parte nostra: sed sola diuina voluntas vtriusque cā est. Quod probatur per id ad Rom. 9. c. vbi ex proposito probat Paulus, ꝙ Deus sola misericordia sua, aut gratia pdestinat hos: & sola sua volūtate reprobat alios ab æterno, vt ita misericordiam & iustitiā, atque potentiam suam ostendat, vt supra in quarto notabili hr. Id ēt ibidem probat Paulus per duas figuras alteram Isaac, & Ismaelis, dicens Non qui filij carnis, sed promissionis, sicut Isaac, sūt filij Dei, & in Isaac vocabitur tibi semen, idest illi qui nō ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo vocāte nati sunt, hi sunt filij promissionis, quò fit ꝙ ad solum Deum spectat facere filios promissionis per prædestinationem. Idē ibidem ēt ostendit per alteram figuram Iacob & Esau, de quibus ait, Iacob dilexi, Esau aūt modo odio habui: vti ēt idem hr Malachiæ. 1. c. Nā de primogenitura tpali, de qua ibi ad literā agit, transit simul ad figuratam prædestinationē vnius, & reprobationem æternam alterius, & oīum electorum, & reproborum in illis duobus designatorum, fm omnes ferè sanctos doctores ibidem: vbi Paulus excludit omnes creatas causas, siue rationes prædestinationis, & reprobationis æternæ. Nam excludit genus dicens, ꝙ vterque ex eadē parente genitus est Excluditur ēt constellatio cœlestis vbi dr ꝙ ex vno concubitu illi geniti sunt. Excluditur ēt prioritas tpis natiuitatis, vbi dr ꝙ prius natus est Esau, & maior seruiet minori. Excluduntur ēt opera bona & mala eorum vbi dr, cùm nondum quicquam boni aut mali egissent. Excluduntur ēt opera ipsa præuisa ab æterno, vbi dr, ꝙ non ex operibus, sed ex vocante dictum est. &c. vbi sola diuina voluntas datur pro ratione quare Iacob Deus dilexit, Esau aūt odio habuit. Idem ēt ibidem probat Paulus exemplo Exo. 33. de quo vtrobique ait, Miserebor cui miserebor, & misericordiā præstabo cui miserebor. Est enim modus loquendi principis super subditos, & eorum bona, & supra omnem legem potestatem supremam habētis: quasi dicat

Opinio. 4.

cat apertius, Faciã quod fecero, aut quod & quo facere voluero: & dona præstabo, & misericordiam, & remissionem culpæ & pœnæ, quibus & quo voluero, & non alijs: & eo ipso quo id omne voluero, & fecero bene factum est, nec euiquam rõnem reddere teneor, nec quisquã eam à me exigere potest. Ait ergo miserebor, s. vocãdo, eã cui misertus sum, s. prædestinando, & misericordiam præstabo, s. dando gloriam cui misercbor, s. dãdo gratiam, & opera meritoria, ẽm August. super Exod. 33. lib. 2. & Ansel. & Nicol. Ly. & alios ibidem. & ad Rom. 9. c. Idem ẽt probat ibidẽ Paulus exemplo figuli, qui ex eadem massa facit aliud vas honorificum, aliud vile vt vult nulla ratione habita huius, vel illius dispositionis eiusdem massæ. Sic ex eadem massa generis humani Deus, vt vult pro suo beneplacito hunc prædestinat, illum reprobat ab æterno, & cui vult miseretur, & quẽ vult indurat ad Rom. 9. ẽm expositionem Augustini, aliorumq; doctorum cõiter, & in hoc nulli facit iniuriã, aut nemini quicquam debet. Prædestinationis autem & reprobationis partialis quoad vltimum eius effectum, idest quoad gloriam & pœnam æternam benè datur causa ex parte nostra, nimirum merita, aut peccata hominis, in quo nullũ dubium est. Sed quia & ipsa merita effectus sunt prædestinationis totalis, ideo absolutè dr ꝙ prædestinationis æternæ nulla datur causa ex parte prædestinati. Hanc opinionem tenent magistee in 1. dist. 41. & B. Tho. ibidem, & 1. par. q. 23. art. 5. vt exponit ibidem Caietanus, & Perez, & plurimi alij doctores, & Soto in suis recognitionib. quas supposuit in fi. 4. senteut. f. 687. vbi & dicit hanc opinionem esse satis probabilem, quam ipse tandem tenet: & insuper ait ꝙ permissio peccati Adæ, & peccatorum nostrorum est æternæ reprobationis effectus, licet non eodem modo, quo auxilia diuina sunt effectus prædestinationis, quamuis super ad Rom. 9. c. oppositum quoad hoc, & quoad causam reprobationis æternæ senserit cum opinione aliorũ, quã putabat esse ẽt S. Thomæ. Sed certè hæc opinio sic indigesta vr dura, vel crudelis, Deumq; vel iniquũ, vel immitem hominibus exhiberet, nisi rectè & piè intelligaf, vt in quinta opi. sequẽti latius explicaf.

Opinio. 5. Tandem est quinta opinio, ꝙ prædestinationis totalis non datur causa, vel ratio ex parte hominis: partialis aũt sic quoad effectum gloriæ. Reprobationis verò positiuæ, vel punitiuæ qua Deus ab æterno vult pœna sensus, vel tantum damni punire, benè datur causa demeritoria ex parte hominis, nempè peccatum actuale, vel originale ab æterno prçuisum: at vero reprobationis penitus negatiuæ, vel permissiuæ nulla datur causa ex parte hominis, sicut neq; prædestinationis totalis: Sed sola diuina voluntas cã est.

Hæc opinio continet. 4. partes: duas de prædestinatione, & totidem de reprobatione. Prima

1. Pars. pars est ꝙ prædestinatio totalis non habet causam ex parte nostra, quæ probatur pet easdem auctoritates, quibus. 4. opinio præcedens probata est: & per easdem rationes quib. aliæ opiniones præcedentes refutatæ sunt. Et in hac 1. par. B. Tho. & Scotus, alijq; doctores in 1. dist. 41. & Soto ad Rom. 9. cõiter consentiunt, & quia totũ id per quod prædestinati disponuntur ad gratiam, & ordinantur ad gloriam, ẽt si sit vsus bonus liberi arbitrij, vt est à libero arbitrio, & dona alia naturalia, sunt effectus huius prędestinationis, vt supra ẽm B. Tho. dictum est: cuius sola diuina misericordia quæ nulli quicquam debet, causa vel rõ est vti Paulus ad Rom. 9. c. disserit.

Secũda pars, quòd prædestinationis partialis quoad vltimum eius effectum vel gloriã ex parte hominis adulti benè datur aliqua ratio, vel causa meritoria dispositiua, vel determinatiua, puta merita præuisa, ab omnibus conceditur, & patet ex supradictis in opinionibus pręcedentibus: quod intelligendum est de ipso effectu, idest de gloria homini à Deo volita pp merita pręuisa in tertio signo, nõ aũt de ipsa gloria homini volitã absolutè in primo signo æternitatis. Pro euius maiori declaratione imaginanda sunt tria signa in æterna prædestinatione ẽm Scotum, & Lychetum, vbi supra. Nam in primo signo prius natura, vel pręsuppositione Deus in sua æternitate merè gratis, & absolutè, idest nulla habita ratione meritorum nostrorum præuisorum nos, videlicet prędestinatos, prædestinauit ad finẽ, s. ad gloriã: & non pp ipsa opera, quæ in hoc primo signo prçuisa nondum erant. Sed inde in secundo signo eiusdem ęternitatis decreuit, & voluit etiam gratis nobis dare gratiam, & alia auxilia, & media, vel merita ad prædictum finem efficaciter perducentia, id quod maioris fuit liberalitatis, & nobis honorificentius, ꝗ si primum tm̃ nobis dare voluisset. In tertio tandem signo eiusdem æternitatis voluit dare nobis gloriam finaliter intentam pro tali tpe, & per talia media, aut pp merita: ita ꝙ tunc, & non ante voluit nobis executionẽ, & cõsecutiouem finis pro tali tpe, & per talia media, aut merita, vt dictũ est. Et de hoc tertio signo, & non de alijs præcedentibus est verũ quod diximus, in hac secunda parte, ꝙ. s. prædestinationis partialis, quæ est volitio diuina dãdi gloriam, datur ratio vel causa ex parte nostra nimirum merita nostra præuisa, pp quæ Deus in hoc tertio signo vult nobis ipsam dare opportunè. Sed quia totum hoc quod in pdictis tribus signis Deus dare voluit, merè gratis, & liberaliter sic ab ęterno statuit: ideo absolutè dicendum est, ꝙ nulla datur ratio, vel causa prædestinationis æternæ nisi sola diuina voluntas: vt in prima parte huius quintę opinionis hr, ẽm August. ad simplicianum. Cum nos Deus pręmiat nõ nr̃a merita, sed sua dona coronat, quãuis cũ addito benè ẽt dicatur in hac secunda parte

te ꝙ prædestinationis partialis ad gloriam benè datur causa ex parte nostra, vt declaratum est.

Et ratio horũ signorũ, & huius intelligentiæ ſm Scotum est, quia cùm finis sit prior in intentione licet sit posterior in executione, & oẽs rectè, & ordinate volẽs, qualis Deus est, prius natura vel ꝑsuppositione velit sibi vel alteri finẽ, q̃ media ad ipsum finẽ, modò velit vtrunq; vnico actu, modò pluribus actibus, modò simul duratione, modò successiuè in tpe, modò in eadem æternitate vt Deus, velit vtrunque, quia qđ est volitum absolutè, vel propter se est priusquam id quod est volitum propter illud, aut in ordine ad illud: quod etiam constat: quia mihi vel alteri prius & potius volo sanitatem si illam consequi possem sine medicina, q̃ ipsam medicinam, quam nollem nisi propter sanitatem obtinendã. Sic igitur Deus ab æterno prius in primo signo absolutè, & merè gratis vult prædestinatis finẽ gloriæ, deinde eisdem vult in secundo signo media ad illam: & in tertio vult ipsis executionem, vel consecutionem gloriæ dare opportunè per & propter talia media, & merita, vt dictum est.

Et si quæratur primò vtrũ in illo primo signo Deus ab æterno voluit gloriam efficaciter, an inefficaciter prædestinatis? Quia videtur inconueniens quodcunque dicatur.

Resp. vtrunque potest dici sine vllo inconueniente. Nam si dicamus ꝙ tunc voluit inefficaciter, salua res est: cùm illud lignum nil aliud patiatur, & in alijs signis eiusdem æternitatis velit efficaciter: possumus tñ quod & melius vř dicere ꝙ in illo primo signo vult gloriam prædestinatis efficaciter, non tñ pro illo, sed pro alijs sequentibus signis eiusdem æternitatis: neque tũc sequitur ꝙ Deus dabit, & prędestinatus obtinebit gloriam sine meritis, & medijs ad illam ab æterno statutis aut ordinatis: Quòd autem illa volitio Dei in illo primo signo efficax sit inde liquet, quia est sufficiens, vt statim in sequentibus signis velit dare media opportuna ad finem gloriæ efficaciter exequendũ & consequendũ.

Si secundò quæratur vtrũ dici possit ꝙ Deus in illo tertio signo vult homini dare gloriã propter merita eius de condigno præuisa ab æterno, quòdque talia merita pręuisa sunt causa illius prædestinationis partialis ad gloriam.

Resp. aliqui dicunt ꝙ non: sed ꝙ illa sunt merita de congruo, aut dispositiones, vel præparationes ex parte materiæ, siue subiecti ipsius hominis: quamuis sint merita de condigno ipsius effectus, s. gloriæ nõ tñ volitionis diuinæ & æternæ dandi ad gloriam. Sed certè hoc ego nõ satis intelligo: ideo vř, saluo meliori iudicio, ꝙ sint etiam merita de condigno huius prædestinationis particularis ad gloriã, sicut & gloriæ ipsius: quia si sunt de condigno meritoria gloriæ, vti omnes fatentur, vel fateri tenentur, vt probat B. Tho. 1.2.q.114. art.3. & doctores cõiter in 2. dist.27. & Vega de iustificatione q.5. latius agit, ergo sunt & eodẽ modo meritoria dationis gloriæ, quia non potest haberi nisi detur à Deo ꝑmiante, stante lege loquor semper. Et cùm illa datio Dei sit libera & voluntaria, non aũt naturalis, neque coacta, ergo sunt meritoria volũtariæ dationis gloriæ, aut volitionis diuinæ dandi gloriã: & ex consequenti sunt meritoria de condigno prædestinationis particularis ad illã: Nã prædestinatio hæc non nisi voluntas diuina æterna est dãdi gloriam opportunè propter merita, aut per talia media præuisa, vt dictum est. Item quia ita Deus vult ab æterno sicut nunc in tempore, ex quo est immutabilis. Sed nunc vult dare gloriam propter merita de cõdigno, ergo ab æterno in illo tertio signo vult eodem modo dare gloriam propter merita de condigno. Et ita patet secunda pars huius quintæ opinionis.

Tertia pars ꝙ reprobationis ęternę punitiuę, vel positiuæ datur cã, puta peccatum præuisum actuale adultorũ ad pęnã dãni, & sensus, vel originale paruulorum sine baptismo decedentium ad pęnam tñ dãni, probatur: qa ſm Aug. super Gen.4 r. Deus nõ prius est vltor, q̃ homo sit peccator, & in epistola 105. Ad Sixtum. Quærimus causam prędestinationis, nec inuenimus, reprobationis aũt causam quęrimus, & inuenimus. Itẽ Oseæ 13. Perditio tua ex te Israel, tñ ex me auxilium tuum. Ad quod & faciunt rationes trium priorum præcedentium opinionum. Nã in hoc concordant cum Scoto B. Tho. super ad Rom.9. lect.2. & suus Soto ibidem, & omnes ferè doctores in 1. dist.4t. si sano modo intelligantur. 3. Pars.

Quarta pars ꝙ reprobationis penitus negatiuæ, vel permissiuæ, qua. s. Deus ab æterno decreuit gratiam, vel auxilium efficax ad gloriam non dare & penitere peccatum, vel alio modo à gloriæ consecutione decedere, quanuis nulli vtenti ratione deneget auxilium ad eam sufficiens necessarium, vtique præter diuinum beneplacitũ causa, vel ratio ex parte nostra non datur, sicut neque totalis prædestinationis. 4. Pars.

Probatur per easdẽ rationes, & auctoritates quibus quarta opinio præcedens probata est, quibus etiam aliæ tres præcedentes opiniones refutatæ sunt. Et de hac reprobatione omnino negatiua. 4. opinio B. Tho. alijq; doctores cõiter cum Scoto sic rectè intellecti cõsentiunt. Dixi de hac reprobatione penitus negatiua, vel permissiua. Nã est alia reprobatio nõ omnino negatiua, vel permissiua, quãdo. s. vt sępè contingit, pp aliqua grauia peccata Deus denegat aliquibus auxiliũ suum, non quidem necessarium & sufficiens, vel ordinarium, sed extra ordinarium, superabundãs, & efficax ad gloriã: & permittit eos grauius cadere, & excæcari, vt hř Apoc.22. Qui sordet sordescat adhuc. Et Esa.6. Excæca cor populi huius &c. Et Ezech. 3. Ego ponam offendiculum corã eo, idest permittã poni. Et Psal.80. Dimisi

eos

eos ſm deſideria cordis eorum &c. Huius itaq; permiſſionis, & reprobationis non omnino negatiuę datur cauſa nempe peccatum hoīs ipſius: reprobationis aūt penitus negatiuę, aut permiſſiuæ nulla datur cauſa, vt dictum eſt. Et in hoc Soto in ſuis recognitionibus in fine quarti ſententiarum ſatis concordat, quamuis ſuper ad Rom.9. cum Io. Bononienſe, & alijs prius ſenſerit oppoſitum. De hac duplici reprobatione, & triplici induratione in peccato noſter Medina in relectione ſuper c.2 Deut. Quia indurauerat Dñs Deus tuus ſpiritū eius &c. pulchre agit.

Ex quib. ſequitur ꝙ ſtante lege multi ab ęterno reprobantur omnino negatiuè, & permiſſiuè: idque non ex culpa ſua ēt originali, ſed ſola voluntate diuina quoad multos effectus citra pęnam æternam, quales ſunt adulti, quibus multa auxilia diuina extraordinaria, & aliqua ordinaria denegantur, quæ alijs miſericorditer conceduntur: quales etiam ſunt qui liberè, vt quidam ſancti & primi parentes peccare permittuntur, quales etiam ſunt paruuli in vteris maternis, aut etiam recenter nati, qui ſine baptiſmo, aut aliqui adulti, qui morte ſubita, aut caſu, aut ſine pœnitentia decedere permittuntur. Nullus tñ ad pœnam æternam ſenſus, vel ēt damni tñ niſi ex culpa ſua actuali, vel originali ab ęterno pręuiſa, vt ſupra diximus poſitiuè reprobatus eſt: quamuis de potentia abſoluta Deus poſſit quib. vellet ſine illa eorum culpa gloriam denegare.

Argum. 1. Contra ſecundam partem huius quintæ opinionis, & præcipuè contra id quod in eius declaratione, & probatione dictum eſt, ꝙ omnis ordinatè volēs, vti Deus eſt, prius vult finem, quàm media ad illum, etiam ſuppoſitis illis ſignis, & prioritatibus naturæ, vel præſuppoſitionis, quæ tñ negari poſſunt, ſic arguitur ſecūdum Okam, Gabrielem, & alios quoſdam nominales. Nam ſtat ꝙ homo ſibi vel alteri prius, & potius, velit media, quàm finem, vt patet quia ego prius, & potius volo militi, aut operario laborem eius ipſi lucroſum, quàm velim eidem dare præmium ſiue mercedem, ergo ſimiliter Deus prius vult prędeſtinatis merita, quàm prēmium gloriæ pp illa, aut ratione illorum meritorum, præſtare.

Reſpon. Reſpon. antecedens eſt verum ſolum qñ quis vult finem alicui pp tale medium, aut rōne illius duntaxat, vt ibi exemplificatum eſt: & tunc conceditur conſequentia ad ſenſum ſupra declaratum, ꝙ ſcilicet in tertio ſigno Deus vult dare gloriam pp merita pręuiſa: & in illo ſigno prius vult prædeſtinato merita, quæ iam volita erant in ſecundo ſigno, q̄ prēmiū glorię pp illa, aut ratione illorum, quæ & ſunt cauſa, aut ratio huius particularis prædeſtinationis ad gloriam. Negatur autem antecedens qñ quis vult abſolutè finem nō propter tale medium nec ratione illius, qualiter Deus prius in primo ſigno merè gratis, & non ratione meritorum, quæ in ſecundo ſigno volita, & præuiſa ſunt, vult gloriam prædeſtinato, vt ſuperius declaratum eſt, & ita opinio, & ratio Scoti ſibi conſtat in veritate.

Secundò idq; pręcipuè contra tertiā partem huius.5.opi. arguitur. Nam ſicut effectus prædeſtinationis eſt gratia, quæ eſt cauſa bonorum operum, ita etiam effectus reprobationis æternæ eſt pmiſſio diuina. Sed hæc eſt cauſa peccati, ergo qua rōne opera pdicta nō ſunt cauſa pdeſtinationis, ſit vt nec opera mala ſint cā reprobationis poſitiuæ, ſed potius effectus ipſius ſint. *Argum. 2.*

Reſp. licet maior poſſet negari: tñ ea conceſſa negatur minor. Nam in reprobatione tria includuntur, ſ. diuina voluntas permittendi peccatum, vel permiſſio peccati. Secundò peccatū ipſum. Tertiò voluntas puniendi peccatum: & de peccato quoad formale, vt propriè, & theologicè loquendum eſt, conſtat Deū non eſſe cauſam eius ſicut eſt cauſa omnium bonorum operum: ſed liberum hominis arbitrium ex ſuo defectu cauſa peccati eſt. De permiſſione aūt conſtat ēt ex ſupradictis ꝙ etiam qñ eſt effectus reprobationis æternæ pœnitus negatiuę, aut permiſſiuæ, Deus non eſt cauſa peccati: neque peccatum eſt eius effectus propriè, & per ſe, ſed per accidens, quia. ſ. ſolum eſt ablatio miſericordiæ, quæ peccatū impediret, vel prohiberet. Neque enim eſt cauſa peccati, neque peccat qui potēs impedire peccatum non impedit, ſed id permittit, niſi ad id impediendum teneatur: Deus autē ad nihil horum tenetur, neque ad auxilium efficax ad id præſtandū: ſed potius vt habetur Sap. 8. Diſponens omnia ſuauiter non cogit, ſed relinquit hominem ſuo libero arbitrio, vt cum auxilio neceſſario, & ſufficiēte, vt voluerit operetur: ideo neque Deus, neque eius permiſſio cauſa peccati eſt. De voluntate verò puniendi peccatum conſtat ꝙ à Deo, & iuſta eſt: & talis iuſta punitio eſt effectus reprobationis æternæ. Sed neque Deus permittit peccatū, vt puniat, vt ſic eius iuſtitia reluceat: ſed pmittit, & iuſtè punit, vt in tali iuſta punitione eius iuſtitia reluceat. *Reſpon.*

Quòd ſi contra prædicta replicetur ſm Aureolum, & alios, ꝙ ad Rom.3. Nō ſunt facienda mala, vt veniant bona. Sed reprobatio prædicta poſitiua, atque punitio abſq; vllo demerito eſt mala & iniuſta, ergo non eſt à Deo faciēda etiā vt ſua iuſtitia, & potentia manifeſtetur. *Replica.*

Reſp. totum conceditur: ſed nihil contra opinionem quæ expreſsè dicit ꝙ Deus neminē reprobat poſitiuè, aut punitiuè, neque punit niſi pp peccatū actuale vel originale. Neque ſequitur ꝙ ſi hæc reprobatio, & punitio eſt homini mala, ergo eſt in ſe, & ſimpliciter mala. *Reſpon.*

Liquet igitur ex omnibus ſupradictis ꝙ diuerſa ratio prædeſtinationis, & reprobationis eſt. Quia omnis effectus prædeſtinationis refertur ad eam vt ad ſuam cauſam: ex quo eſt, & ad eiuſdem prædeſtinationis vltimum effectum videlicet

est ad gloriam ordinatur: nõ tñ omne quod includitur in reprobatione, puta peccatum, est à Deo, nec ad gloriam Dei, nec ad beatitudinem hominis ordinatur. Et ita D. us est causa reprobationis quoad id tñ quod est in eo virtute reprobantis, aut ex parte ipsius reprobantis punitiuè, vel positiuè, aut penitus negatiuè, vel permissiuè, vt superius declaratũ est. Quod aũt ait Chrysostomus super ad Rom. 9 ꝙ sicut Deus p̄parat malos ad interitum, ita p̄parat bonos ad coronam, est sano modo intelligendum, nõ quidem ita ꝙ Deus reprobis sit causa suorum delictorum; sed ꝙ eos pp sua peccata ad interitum destinauit. Itaque in hac quinta opinione superius declarata, doctores cõ ter cum B. Thom. & Scoto, & consonant, & facilè conciliantur.

QVAESTIO LVII.

De bello infidelium & insulanorum, vtrum sit iustum, & quomodo sit diuulgandum Euangelium inter eos.

RESP. hic præsupponitur sm omnes doctores ꝙ ad iustum bellum tria præcipuè requiruntur atque sufficiunt: videlicet auctoritas bellantis, causa iusta, & modus, vel debitum moderamen. Nam vt omnino licitum sit, & inculpatum apud Deũ, multæ aliæ circunstantiæ, puta personæ, loci temporis, & finis, vel intẽtionis, sicut in quolibet alio humano actu, requiruntur. Sed hic non nisi de tribus illis iam dictis agendũ est. Et ita iuxta hæc quædam sunt prænotanda, quę omnia per sex dubia sequentia digeruntur.

Dubium 1. Dubium primum. Vtrum Christus, vt homo nobiscum viuens in hoc mundo habuerit dominium totius orbis, & potestatem temporalem super omnes homines, & reges, & regna mundi.

Respon. in hoc sunt duæ opiniones solennes.

1. Opinio. Prima ꝙ sic quoad habitum vel ius potestatis: non tñ quoad actum, vel executionem eius. Probatur ꝙ sic quoad habitum, non quidem ex successione paterna siue materna, sed iure redẽptoris mũdi, & ex speciali dono patris: quia ita expediebat pp auctoritatem, & dignitatem personæ Christi & muneris eius: quia vt homo erat redemptor & legislator: & non poterat abuti ea potestate. Et ad idem facit Psal. 2. Dabo tibi gẽtes hæreditatem tuam, & possessionem tuã terminos terræ. Et Psal. 71. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Et Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Et c. 11. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et Io. 13. Sciẽs quia oĩa dedit ei pater in manus &c. Et Hebr. 1. Quẽ constituit hæredem vniuersorum &c. Et Apoc. 19. In vestimento, & in femore suæ humanitatis scriptum habet rex regum & dñs dominantium. Et Matt. 21. Ecce rex tuus venit tibi. Non aũt habuit exercitiũ huius dñij & potestatis, nec temporalium administrationem, neque visus est diuitijs: quia sic expediebat ad nostram redemptionem, & eruditionem. 2. Cor. 8. c. Cùm esset diues, s. dominio, & proprietate rerum omnium ẽt vt homo erat, factus est egenus, quoad vsum & executionem, pro nobis, vt dictum est.

Prædictam ergo potestatem Christus habuit ab instanti suæ conceptionis: & manifestata est in eius resurrectione: sed nondum impleta est omnino quoad actum, vel vsum executionis vsque ad finale iudicium, vbi plenissimè dominabitur viuorum, & mortuorum. Rom. 14. Nam Hebr. 1. Nondum omnia subiecta sunt ei, scilicet quoad executionem, vt dictum est.

Hanc opi. tenere vr Bern. lib. 3. de consideratione dicens Papæ Eugenio. Dispensatio tibi credita, non data possessio est. Non tu ille de quo propheta in ps. 49. Et erit omnis terra possessio eius? Christus hic est qui possessionem sibi vendicat, & iure creationis, & merito redẽptionis, & dono patris. Hæc ille. Hanc etiam opi. sequuntur plures Thomistæ dicẽtes B. Tho. ita sentire. Et Turrecremata in sum. de ecclesia. lib. 2. c. 116. ad idem & in dist. 96. c. cum ad verum. in responsione ad quartum argumentũ. Et in c. duo sunt, ea. dist. quamuis ipsum, & B. Tho. alij referãt ad secundam opi. sequentem. Hanc ẽt opin. tenent Florent. 3. par. tit. 22. c. 5. §. 8. & Host. in c. super his de voto, & vo. redemp. Et Faber. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fi. cath. Et Pan. & plures alij iuristæ. Et Roffen. contra Lutherum art. 25. & Cõradus Brunus de ditione Imperij Rom. c. 6. & tandem Nauarro in c. nouit de iudicijs.

Secunda opinio opposita tenet ꝙ neque quoad actum vel exercitium, vel vsum, neque quoad habitum, vel ius tẽporalis potestatis, neque ex successione parentum, neque iure redẽptoris, neque ex dono patris Christus habuit dominium temporale siue ciuile, neque iurisdictionem, aut potestatem totius orbis, neque regni iudæorum, quale est dñium principum mundi huius: sed solũ habuit dñium alterius rationis, videlicet dñium spirituale, & cœleste ad perducendum animas ad cœlum per suas leges, & munera spiritualia, & quoad hoc tm̃ directè omnibus hominibus imperans: quod dr̃ dñium redẽptoris, & saluatoris omnium hominum sufficienter: quod carebat armis & ciuili potestate quatenus illa non erant necessaria, vel expedientia ad quietam administrationem & tranquillum statum eius reipublicę Christianæ. Nam indirectè, vel in casu necessitatis, vel in ordine ad finẽ salutis hominũ bene habebat Christus potestatẽ super oẽs, & omnia regna mundi, imò & supra ipsam naturam & omnes Angelos habebat potestatẽ ex speciali dono patris ad miraculosè faciendũ, & imperandum oĩbus creaturis, vt sibi videretur, & placitũ esset, & expediret fieri ad Opinio. 2.

honorem

honorem patris, & hominum salutem. Et ad hũc sensum hæc opinio intelligit rationes, & auctoritates superius adductas in prima opi. & B.Th. super Io.17. Regnum meum non est de hoc mũdo. Et de regimine principum lib. 3. c. 3. & in 2. dist. vlt. & in 3. par. sum. q. 13. q. 20. art. 1. Et Turrecremata. vbi supra in 1. Hanc opinionẽ expressè tenent Victoria in prima relectione de ecclesia. §. 15. propè finem. Et in prima relectione de insulanis. §. 25. Et Soto de iustit. & iu. lib. 4. q. 4. art. 1. Et in 4. sentent. dist. 28. q. 2. art. 1. & multi moderni sequuntur. Ibi latius hoc videatur.

Dubium 2. Dubium 2m. Vtrum Imperator habeat dominium aut potestatem, vel iurisdictionem tpalem totius orbis in omnes, & super omnia tẽporalia.

Opinio. 1. Respõdeo, in hoc ẽt est duplex opinio. Prima ꝙ sic, non quidem ita ꝙ sit Dñs mundi per proprietatem, vt oẽs omnium res, & prouincias cõuertere possit in vsus suos, & facere de eis aut ea omnia capere, & donare, & veteres dños tollere, & nouos constituere, aut capere sibi vectigalia pro suo arbitrio: sed solum est Dñs per potestatem iurisdictionis ad ea omnia sicut ad omnes homines mundi gubernandum ad finem naturalem siue ciuilem, qui est vt pacificè, & iustè inter eos viuatur. Hanc opi. tenet Bar. in extrauag. ad reprimendum, quæ est Henrici. 7. & gl. in c. per venerabilem, qui filij sint legi. & glo. in c. venerabilis. de elect. & plures alij iuristæ.

Opinio 2. Secunda opinio communis est in oppositum: quam probat experientia, & practica cõis totius orbis: & ratio manifesta, qa & id nullo iure probatur, vt latius prosequitur Victoria in prima relectione de insulanis. §. 24. 25. Et Soto de iustitia & iure lib. 4. q. 4. art. 2. Et in 4. sententiarum dist. 25. q. 2. art. 1. Vbi etiam ad fundamenta prioris opinionis latè respondetur.

Dubium. 3. Dubium tertiũ. Vtrum Papa habeat dominiũ temporale & potestatem super omnes homines, & res omnes, & regna totius mundi, & maximè fidelium.

Opinio. 1. Respon. hic est triplex opinio. Prima, ꝙ non; quòdq; Principes etiam Christiani sunt omnino liberi à potestate ecclesiastica: ita vt penè nihil integrum Papæ relinquatur in tẽporalibus: sed omnes causæ etiam spirituales deferri tandẽ debeant ad ciuile iudiciũ, & illic terminari. Quæ opinio erronea, & sine vllo fundamento est, quã Anglici. & hæretici soli sequuntur.

Opinio. 2. Secunda opinio omnino opposita tenet ꝙ sic: non quidem ita vt ad libitum possit tollere, & dare res omnes omnium, & prædia, & regna, vel ea sibi vsurpare: sed solum quoad potestatem iurisdictionis ita ꝙ potest immediatè ea omnia gubernare, ordinare, & iudicare, ẽt in prima instantia de omnibus rebus tpalibus, & hominibus, & de causis principũ, & iuribus, & titulis regnorum, ꝙq; ad ipsum potius in his omnibus appellari potest. Dicitq; hæc opinio, ꝙ hanc potestatem Papa habet in habitu quoad auctoritatem: quamuis nõ in actu vsu, vel executione ordinaria, nõ quidem ex defectu auctoritatis, vel potestatis: sed quia iam ipse dedit, & transtulit hanc potestatem quoad vsum eius ordinariũ in principes seculares. Et inde etiam dicit opinio hęc ꝙ omnes principes, & reges terræ tpales, siue ciuiles nõ sunt nisi vt Vicarij, vel legati Papæ, vel ecclesiæ, & ministri potestatis Papalis: ꝙq; omnis potestas tpalis deriuatur à Papa sicut potestas spiritualis, vel ecclesiastica: ꝙque Papa instituit omnem potestatem tpalem tanquam delegatã, & sibi subordinatam: Imò & aliqui de hac opinione dicũt, ꝙ ẽt Papa est dñs orbis propriè dño temporali. Fũdatur hæc opinio rationibus, & auctoritatibus, quę inferius in argumentis cõtra tertiam opi. sequentem tanguntur, & soluuntur ibidem. Hanc opi. tenent Florent. 3. par. titu. 22. c. 3. §. 7. Et Panorm. Angelus, August. de Ancona, Albertus Pighius de ecclesiastica Hierarchia lib. 5. Syluester tit. Papa. q. 2. q. 7. 10. 11. 14. & tit. legitimus. q. 4. q. 5. & Hostien. in c. super his. de voto, & plures alij iuristæ.

Opinio 3. Tertia opinio media tenet, ꝙ quamuis simpliciter, & absolutè Papa non sit sicut neque verè est etiam habitualiter dñs totius orbis. Neque ab eo pendent potestas tpales principum temporaliũ, siue secularium quoad institutionem, vel collationem earum ipsis faciendã, sicut pendent potestates spirituales, vel ecclesiasticæ ministrorum ecclesiæ, quibus Papa confert potestatem, & auctoritatẽ, certo modo mediatè, & immediatè. Neque potestates tpales illi subijciuntur, vt dño temporali. Neque in Papa, vt Papa est vlla potestas temporalis absolutè. At verò his non obstantibus potestas ciuilis subiecta est non quidem potestati temporali Papæ, sed spirituali, aliquo modo, scilicet in casu necessitatis, vel magnæ vtilitatis spiritualis. Et ecclesia, & maximè Papa habet potestatem, & auctoritatẽ, vel iurisdictionem aliquam temporalem in ordine ad finem spiritualem super omnes homines, & principes, & res omnes, & regna totius mũdi.

1. Pars. Prima pars ꝙ s. absolutè Papa etiam habitualiter non est dñs tpalis mundi, probatur tripliciter. Primò, Quia Matth. 20. & Lucæ. 22. Principes gentium dominantur eorũ &c. Quod Bern. lib. 2. de consideratione ad Eugenium Papã explicans ait. Quod tibi aliud dimisit Petrus Apostolus? Quod aũt habeo, inquit, hoc tibi do: argentum & aurum non est mihi: esto vt alia rõne hoc tibi vendices, sed nõ Apostolico iure. Sequitur planè Apostolis interdicitur dñatus: i quõ tu tibi audes vsurpare. Sequitur. Exigitur in agrũ ecclesiæ non vt dñs, sed vt villicus, &c. Ad idem est. 1. Pet. c. 5. Non dominantes in clero &c.

Secundò idem probatur. Quia Papa fatetur se recepisse dñium aliquarum terrarum ab Imperatore. 12. q. 1. c. futurum. & 96. dist. cap. cum ad verum.

verum. & c. quoniam. di. 10. vbi dicitur: Nec Imperator iura pontificatus arripiat: nec pontifex nomen imperatoris sibi vsurpet. Vnde in donatione facta Papæ Syluestro p Cõstantinũ prius, aut per Philippũ postea, si vera historia est, constat fictũ esse, quod aliqui dicũt non fuisse verã donationem, sed restitutionem factam ipsi Papę eius, quod ipse donauerat imperatori prędecessori, vt male ait Syluester vbi sup. in 2. opinione.

Tertio idē probatur quia doctissimus ipse Innocentius Papa in c. per venerabilē, qui filij sint legiti. expressè fatetur se in temporalibus non habere potestatem supra Regem Franciæ. Et in hac parte consonant Ioan. Andr. & Hugo in 69. di. c. cum ad verum. & B. Tho. & Turrecremata de potestate Papæ lib. 2. c. 113. & alij doctores communiter: quamuis Syluester, vbi supra secundum alios oppositum opinetur.

2. Pars. Secunda pars ꝙ scilicet neque à Papa pēdent absolutè potestates temporales principum, &c. probatur. Quia si vt dictum est ipse non est dñs, ergo non potest alijs dare dominium aut potestatem, quam non habet. Quòd si negetur hæc consequentia, & dicatur ꝙ bene stat ꝙ aliquis non sit dñs propriè, & tñ ad eum pertineat constituere dños super aliqua re. Sicut ad papã spectat dare præbendas, & temporalia illis annexa, quorum tñ non est dñs propriè, & sicut imperator facit, & instituit dominos, & commendatarios licet non sit ipse dominus ditionis illius: quia non potest sibi reseruare, sic ergo videtur dici posse ꝙ licet Papa non sit propriè dñs, potest tamen dare alijs temporale dominiũ, & potestatem aliarum rerum: & ita ab eo depēdent. Contra hoc replicatur probando, ꝙ nec hoc modo potest dare, nec ab eo dependent: tum quia hoc patet ex supradictis: tum quia etiam, quia si dominia priuata aliorum dominorum non pendent à Papa modo prædicto, ergo nec publica.

3. Pars. Tertia pars ꝙ scilicet nec potestas tēporalis aliorum subijcitur tēporali potestati Papæ, non dico ꝙ non est subiecta papæ, quia certum est oēs potestates esse papæ subiectas ratione potestatis suæ spiritualis, quia oēs sunt oues, & ipse pastor etiam omnium principum orbis. Sed dico non esse subiectam ei, vt domino temporali. Et hæc pars differt à præcedenti: nam dato ꝙ Papa non sit dñs orbis, nec possit dominos instituere, benè posset esse superior, sicut imperator est superior aliquibus regibus, qui illi subijciũtur, & tamē nec est dominus regnorum, nec habet eos instituere in illis regnis vel prouincijs. Vel sicut olim rex Franciæ erat superior ad comitē Flandriæ, & tamē nec erat propriè dominus, nec instituebat comitem illum. Item rex est supra omnes personas priuatas regni, & tamen non facit eos dominos rerum suarũ. Dico ergo ꝙ nec hoc modo principes aut reges papæ subijciuntur. Quod patet tum ex præcedentibus, tum etiam quia resp. & potestas tēporalis est in se integra & perfecta nunc, sicut erat in lege naturę & scripturæ: ergo non est subiecta alteri extra se, alias non esset integra: ergo potest instituere sibi regem nullo modo subiectum. Nam nullo iure diuino habetur ea subiectio. Et quamuis multi doctores etiam Thomistæ credant oppositum sensisse Beatum Thomam, non tamen sensit nisi vt dictum est. Quod etiam inde liquet. Nam ipse tenet ecclesiasticos esse à tributis exemptos ex priuilegio principum secularium. Nunc autem si Papa esset dominus temporalis supremus & reges haberent imperium ab eo, vtiq; non erat necessarium priuilegium principum ad ecclesiasticorum exemptionem.

Imò & temporalis potestas non pendet à spirituali eo modo, quo ars siue facultas inferior pendet à superiori, vt frænorum ars seruit equestri, fabrilis nauticę, armorum militari, quàmuis aliqui oppositum malè opinentur.

Quod patet. Quia potestas ciuilis non est pręcisè pp spiritualem: sed ars inferior est pp superiorem: ergo. Probatur antecedens pro vtraq; parte. Nam si non esset militaris, nec armorum ars esset: neque frænorum si non esset equestris. Sunt enim omnes huiusmodi organicæ, idest instrumētales, cessante aũt fine nullus est vsus instrumenti, imò & nullum esset instrm. Non sic aũt est de potestate ciuili in ordine ad spiritualem. Nam licet non esset aliqua potestas spiritualis nec beatitudo supernaturalis, adhuc esset aliquis ordo in republica tpali & esset aliqua potestas ciuilis. Sicut in rebus naturalibus ēt in irrationabilibus, inter quas aliqua agũt aliqua patiuntur pp bonum vniuersi. Quod & liquet; nam ꝭm meliorem sententiam philosophorum vir fortis aliam vitam ignorans deberet ponere vitam pro sua republ. etiam si non esset alia fœlicitas post hanc vitam: ergo tũc adhuc maneret respubl. sine fine spiritualis potestatis & per cõsequēs maneret aliquis ordo principatus & subditorum, sine quo propriè respubl. nõ esset. Igitur est magna differentia prædictarum potestatum; ita ꝙ absolutè vna non depēdet ab altera, sic ꝙ sit præcisè propter illam, vel tanquam instrumentum eius, vel tanquam pars illius sicut potestas prætoris est pars regiæ. Sed integra & perfecta potestas in se, & propter suũ proprium finem immediatè. Cum quo stat quòd sit aliquo modo ordinata ad potestatem spiritualem vt infra in quinta parte huius tertiæ opinionis proximè dicetur.

Quarta pars ꝙ scilicet neque Papa vt Papa habet aliquam potestatem temporalem absolutè, ita quòd ad finem temporalem ordinetur, inde liquet, quia nullo iure diuino probari potest. Et hæc ratio, & pars est fundamentum omnium prædictorum. Quod etiam secũdò probatur. quia, vt benè ait Caietanus in apologia de 4. Pars.

potestate Papæ c.6. ad octauum argumentū Almayni. potestas temporalis distinguitur à spirituali ex fine: quia illa ad finem tēporalem, hæc ad spiritualem tendit. Sed Papa non est nisi persona vel sacerdos, in quo est summa potestas ecclesiastica & spiritualis à Christo instituta: ergo non habet potestatē, quæ absolutè habet finem temporalem, sed spiritualem. Nam ratio rerum ex fine ipsarum sumenda est 2. Physico. Sed nullus finis est ad ponendum hanc potestatem temporalem absolutè in Papa. igitur intentum.

Idem etiam tertiò probatur. Quia sine aliqua potestate purè & absolutè tēporali potest esse Papa habens supremam potestatem tantum ecclesiasticā & spiritualem, vti erat in ecclesia primitiua: ergo de ratione papalis potestatis, & Papæ non est prædicta potestas temporalis.

Coroll. 1. Ex omnibus supra dictis inferuntur tria. Primò ꝙ Papa non habet iudicare saltem via ordinaria de causis principum, aut de iuribus ditionum & regnorum titulis, neque potest ad eum in causis ciuilibus appellari, contra secundā opinionem suprapositam: quia si vt dictum est non est dñs, neque superior quò ad vsum, neq; quò ad habitum vel auctoritatē: ergo nec ad ipsum spectat iuditium causarum temporalium in prima instantia, neque in gradu appellationis dico ordinariè. Nam in casu bene potest haberi recursus ad papam, & ipse potest iudicare, & rescindere iudicium ciuile de tpalibus: sed hoc non ratione potestatis tēporalis, sed ratione spiritualis præcise vt in quinta & sexta partibus sequentibus proximè declarabitur. Ita habetur in c. causam. & c. si duobus. de appellat. vbi dicitur ꝙ ad regem non ad ecclesiam pertinet de possessionibus iudicare. Et Innoc. in c. nouit. de iudicijs. non intēdimus iudicare de feudis, cuius, scilicet ad ipsum regem iudicium spectat. Et Bernar. ad Eugenium lib. 1. de consideratione. In criminibus ait non in possessionibus potestas vestra est: habent infima terrena hæc suos iudices & principes terræ &c.

Coroll. 2. Secundò infert opinio hæc ꝙ Papa nō potest deponere principem secularem ēt ex iusta causa eo modo, quo potest deponere episcopū. Quia ratione tēporalis potestatis, quam vt dictum est non habet, nō potest iudicare, neque deponere secularem: potest tamen deponere episcopū ratione potestatis vel iurisdictionis spiritualis, quā habet super eum ad id. Cum quo stat ꝙ ratione potestatis spiritualis in casu. 5. propter vitā dum peccarum & periculum ecclesiæ bene potest Papa deponere principem secularem vt dictum est & proxime latius dicetur.

Coroll. 3. Tertiò infert hæc opinio ꝙ Papa nec potest confirmare, nec infirmare leges ciuiles nisi contineant vel foueant peccatū: patet ex dictis quia si potestas ciuilis nō pēdet ab eo, ergo nec actus ipsius potestatis.

Quinta pars huius tertiæ opinionis cōis est ꝙ potestas ciuilis subiecta est aliquo modo potestati spirituali Papæ, scilicet in casu necessitatis vel magnæ vtilitatis in ordine ad finem spiritualem. Probatur hoc primò quia si finis alicuius facultatis pendet à fine alterius, ergo & facultas à facultate 1. Ethi. & B. Tho. 2. 2. q. 40. art. 3. ad tertium. Sed finis potestatis temporalis pendet aliquo modo à fine spiritualis, ergo & ipsa potestas ciuilis à spirituali. Probatur minor vel antecedens huius secundæ consequentiæ. Quia felicitas humana est imperfecta & ordinatur ad beatitudinem supernaturalem tanquam ad perfectam: sicut ars armorum fabricandorum ordinatur ad militarem & imperatoriam: & ars fabricandi nauē nauticę, & fabricandi vomeres agriculturæ. Itaque non est imaginandū ꝙ potestas ciuilis & spiritualis sint sicut sunt duæ respub. disparatæ & differentes, vt galeorum & hispanorū: sed ꝙ ciuilis subseruiat spirituali: quamuis regulariter non ordinetur ad illam. 5. Pars

Secundò probatur idē. Quia si administratio ciuilis esset in detrimentum administrationis spiritualis ēt si ad finem propriū ciuilis potestatis esset cōmoda talis administratio; tñ rex aut princeps teneretur mutare huiusmodi administrationem, & ēt si tpalia perirent deberēt postponi pro spiritualibus in necessitate vel magna vtilitate, vt proximè probabitur; ergo potestas ciuilis est aliquo non subiecta potestati spirituali: non tñ è conuerso si administratio spiritualis noceret reipublicę ciuili teneretur Papa illā mutare si illa necessaria vel vtilis valde esset ecclesię.

Nec valet dicere ꝙ licet hoc sit verum, nō tñ hoc est ratione subiectionis aut depēdentiæ sed ex ordine charitatis; quia scilicet si iis spiritualis potestatis est perfectior, quam ciuilis: & ideo ex ordine charitatis bonū spirituale præponendum est temporali. Hoc inquam non valet, quia ex hac sola causa non sequitur, nec esset obligatio conseruandi maius bonum spirituale postposito minori temporali. Quod probatur, quia gubernator vnius reipublicæ non tenetur, imò neque debet cōseruare maius bonum alterius reipublicæ cum suæ reipub. notabili detrimento. Nota. Imò nec priuatus homo tenetur pati notabile detrimentū bonorū suorū pro conseruatione alterius reipublicæ, quia vt ait Scotus in. 3. di. 27. Bonū minus postponendum est solū pro maiori cuius est pars, vel à quo dēpēdet, vel in quo conseruatur. Ideo nullus debet peccare pro salute & beatitudine ēt æterna omniū hominū totius mundi, quia quò ad vitā gratiæ & gloriæ à solo Deo pendet & in eo conseruatur, nec est pars ēt mūdi totius nisi in ordine ad Deū, & eius honorē, & gloriā finaliter, cui peccatū contrarium & ideo omnino vitandū est. Igitur si respublica ciuilis & spiritualis essent oīno indepēdētes sicut duæ respublicæ tēporales, vel sicut duę artes vel

facultates

facultates impertinẽtes, non teneretur princeps tpalis subuenire spiritualibus cũ detrimẽto suæ reipublicæ tpalis: tenetur aũt vt probatum est: ergo nõ sola ratione charitatis, sed ratione ordinis subiectionis, aut depẽdentię vnius ab altera.

Sed neque iterum valet dicere quod ideo rex tenetur subuenire rebus spiritualibus, non quidem pp subiectionem, sed pp bonum suorum subditorum, & pp bonam suã gubernationem ad illos. Qua. s. si subditi paterentur iacturam in spiritualibus certè noceret illis si eis non subuenirec ẽt cum detrimento bonorum vel gubernationis tpalis. Hoc inquam non valet. Quia non solum ad id tenetur respectu suorũ subditorũ, sed aliorum quorumcunq;. Ita φ si ex administratione reipublicæ ciuilis in Hispania fieret magna iactura bonorum spiritualium in africa, tenetur princeps corrigere hmõi administrationem, & bona tpalia suæ reipublicæ postponere pro conseruatione maiorum bonorum spiritualium in africa. Igitur id peruenit à dependentia & subiectione vel ordinatione aliqua vnius ad alterum vt dictum est.

Tertiò probatur eadẽ quinta pars. Quia tota ecclesia est vnum corpus, nec ex republica ciuili & spirituali fiunt duo corpora, sed vnum tm̃, & patet Ro. 12. & 1. Cor. 12. Multi vnũ corpus sumus in Christo &c. Et sicut esse monstrum corpus sine capite; ita & vnũ caput habere duo corpora. Sed in vno corpore omnia sunt connexa & subordinata & partes ignobiliores sunt propter nobiliores, ergo etiã in republica christiana omnia connexa & subordinata sunt, & officia & fines & potestates: & non est dicendum φ spiritualia sunt propter temporalia & dependeut ab eis, ergo è conuerso vt dictum est.

Quartò probatur eadẽ quinta pars. Quia non est minoris auctoritatis sacerdos & potestas spiritualis nouæ legis, quàm veteris, qui tamen poterat etiam causas temporales in aliquibus casibus terminare vt patet Deut. 17. Igitur intentũ.

6. Pars. Sexta pars & vltima huius tertiæ opinionis cõis ẽt φ ecclesia & maximè Papa habet supremam potestatem ẽt tpalem in ordine ad finem spiritualem super omnia & super omnes reges & regna mundi. Probatur primò quia vt dictum est tpalia aliquo modo sunt necessaria & ordinata ad finem spiritualem: ergo Christus non satis prouidisset rebus spiritualibus si nõ reliquisset aliquã potestatẽ, ad quã spectaret qñ opus esset ordinare, & vti tpalibus conuenienter ad finem spiritualem. Sed hoc nõ spectat ad officiũ principum secularium, qui ignorãt proportionem rerum tpalium ad spiritualia, nec habẽt curam spiritualiũ: ergo cura hęc vtendi tpalibus ad spiritualia est potestatis ecclesiasticę. Et ita si necessarium sit ad conseruationem & spiritualiũ aliquãdo vti gladio materiali & auctoritate tpali, Papa hoc facere põt: & ad id habet amplissimã potestatem, quia quantum & qñ necesse est ad finem spiritualem potest non solum omnia quę possunt principes seculares, sed ẽt facere nouos principes, & alios tollere, & imperia diuidere, & vnire, & punire delictaque rebelles ẽt gladio tpali saltem per alios ipsum exercendo & mãdando, & multa alia eiusmodi facere in toto mundo. Imò & Episcopi in suis Episcopatibus idem iure diuino facere possunt proportionabiliter, nisi per Papã illis prohibeatur: qui etiam possunt delinquentes punire pœna temporali, & corporali vt hoc etiam ait Victoria in 1. relectione de insulanis. §. 29. contra aliquos oppositum erroneẽ sentiẽntes, aut practicantes.

Secundò hæc. 6. pars probatur per auctoritatem Matt. 16. Quodcunq; solueris & ligaueris super terrã &c. Io. 21. Pasce oues meas &c. vbi auctoritas super oẽs & omnia sine exceptione datur Petro & eius successoribus, vt hoc ita declaratur in c. solitę. de maior. & obed. Item dist. 22. c. Omnes hĩ φ Christus beato Petro vitæ ęternæ clauigero terreni simul & cęlestis imperij iura cõmisit. Et in extrauag. si fratrũ. ne sede vacante, idem replicatur. vbi glos. ẽt ait φ Papa habet imperium & vtrũq; gladium spiritualem & tpalem ẽt super infideles. Item dist. 66. c. duo sunt, & c. nos sanctotum. & c. iuratos. Et Bonifa. 8. in extrauag. vnam sanctam. de sum. trinit. & fi. catho. dicunt in hac põtificis potestate duos esse gladios spiritualem, s. & tpalem euangelicis dictis instruimur Luc. 22. Ecce gladij duo hic &c. Et sequitur non est potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt ordinata sunt. Non autẽ essent ordinata nisi gladius sub gladio esset & tãquam inferior per aliũ in suprema reduceretur. Item in c. per venerabilem. qui filij sint legiti. idẽ decernitur. Item Bernar. de consideratione ad Eugenium lib. 4. idem expresse determinat dicens. Tuus est gladius sed non à te, sed ad nutũ tuum educendus est: ideo dictum est Petro Ioan. 18. Mitte gladium tuum in vaginam. Item ecclesia canit φ Deus Petro & Papæ eius successori tradidit omnia regna mundi. Et ita patet hæc tertia opinio communis quo ad omnes suas partes plenè probata. Quam expresè tenent Victoria in prima relectione de ecclesia art. 5. per. 8. propositiones à. §. 3. vsque. 19 Et in 1. relectione de indis art. 1. §. 27. vsque 30. Et Soto de iustitia & iure lib. 4. q. 4. art. 1. Et in 4. sententiarum di. 25. q. 2. art. 1. latius prosequuntur & communiter moderni eam tenent. quam etiam prædicto modo declaratam tenere videtur Turrecremata de potestate ecclesiæ lib. 2. c. 113. 114. Et in di. 96. c. Cum ad verum. & c. duo sunt. Et Durandus de potestate ecclesiæ, & Henricus Ganden. in 6. quodlib. art. 23. Et Palud. de potestate ecclesiæ quanuis latius quàm dictum est ad secundã opi. suprapositam se extendat.

Sed ex dictis in qnta & sexta particula oriun-

Quæstiuncula. 1. tur duæ quæstiunculæ. Prima si pro defensione fidei nostræ, vel pro alia causa spirituali necesse, vel valdè vtile sit vt Hispani proficiscãtur ad bellum contra Sarracenos vtrum Papa solum possit preceptis & censuris cogere regē vt proficiscatur ad bellum; an ēt ipse possit indicere bellū & Hispanos ad id vocare propria auctoritate ita ꝙ ipsum vt regem suū sequi teneantur. Item si imperator facit legem vt possessor ēt malæ fidei præscribat supposito ꝙ lex non est de se ita iniqua quin haberet vim legis si non esset reuocata: nihilominus quia est occasio iniuriarū & rapinarū, & plus mali affert, q̃ boni, expedit vt tollat: Dubitat an Papa sua auctoritate possit immediate eā tollere, & reuocare, & contraria ferre; an solū possit imperatori pcipere, & cogere vt tollat & reuocet illā legē. & ita de similib. alijs.

Respon. Respondeo ꝙ Papa non potest immediatè illam legē reuocare: quia hoc spectat ad ciuilem potestatem; quia Papa nō potest eam vsurpare, sicut nec bona tpalia, nisi in necessitate qñ aliàs esset periculum in spiritualibus si sic Papa non faceret immediatè. Aliàs iniuriā faceret principibus si officium & bona tpalia eorū vsurparet. Quod inde patet, quia si solum per hoc ꝙ sit conueniens ad finem spiritualem aliquis actus potestatis ciuilis, Papa posset statim illū exercere; iam cùm tota administratio tpalis sit necessaria ad finem spiritualē, posset Papa statim exercere totam ciuilem potestatem: & ita officium principum cessaret, ergo non sufficit vt aliquid sit necessarium ad finem spiritualem ad hoc ꝙ statim pertineat ad Papam: sed oportet ꝙ illud sit etiā in casu necessitatis idest vbi cessat potestas ciuilis, & non vbi potest facere officium suum. Vtì de hoc etiam inferius in responsione ad tertium argumentum habetur. Dico ergo ꝙ Papa primò debet vti potestate spirituali scilicet iubendo illud fieri aut reuocari. Quòd si principes seculares nolint aut negligant; tunc ipse Papa potest & debet propria auctoritate id facere, aut reuocare, & statim lex ista erit reuocata.

Eodem modo si populus Christianus eligeret principem infidelē, de quo merito timeretur ꝙ populum auerteret à fide; quãuis stando in solo iure diuino ille esset verus princeps: nihilominus Papa deberet populū, ad quem attinet electio, præmonere atque præcipere vt tolleret illū: ꝙ si nollet aut non posset, tunc Papa auctoritate sua illū tollere, aliumq; pręficere posset; & ex tūc ille q prius erat verus princeps iā auctoritate Papę pderet, & alius hēret illū principatū.

Similiter si principes inter se belligerarēt super aliqua prouincia cum manifesto detrimēto religionis Christianæ, non solū Papa pōt illis interdicere bellū, sed si aliter conuenire non possunt vtiq; pōt inter illos iudicare per propriam auctoritatē, & dare ius vni eorū, & alteri auferre. Et hac de causa Papa distribuit pUincias infidelium, & eorum debellationes inter principes Christianos, vt lites & bella inter se super his euitentur.

Similiter dico in alijs negotijs tpalibus ꝙ Papa non potest præuenire potestatem tpalem: & quantūcunq; potestas tpalis sit negligens in suę reipublicæ administratione: si hoc non vergit in detrimentum rerum spiritualiū Papa nihil pōt: sed si hoc vergit in notabilem iacturam spiritualium potest adhibere remedium vt dictum est.

Et ratio prædictorum omnium est, quia vt patet ex dictis respublica spiritualis debet esse pfecta sicut & tpalis, & per consequens ad suum finem sibi sufficiens. Sed respub. tpalis hoc ius habet ꝙ si aliter se indemnem & incolumen seruare non potest, vtiq; pōt exercere iurisdictionem & potestatem in aliena prouincia; vt patet quia si hispani non possunt se defendere à Gallorum iniurijs; vtiq; possunt ciuitatem eorū occupare & ibi nouos dños & principes constituere, & punire nocētes & alia eiusmodi iura belli propria auctoritate psequi & facere, ac si veri domini essent: ergo similiter si potestas spiritualis nō posset suam rempub. seruare indemnem, certè poterit sua auctoritate facere omnia necessaria ad illum finem; aliàs potestas hæc mãca & ad suum finem insufficiens esset instituta.

Si secundò quæratur, Postquam vt dictum est Papa non habet potestatem ordinariam sed solum in casu necessitatis, Quid si ipse diceret aliquam legem ciuilem vel administrationem temporalem non expedire gubernationi reipublicæ & iuberet eam tolli, rex autem diceret oppositum, Cui eorum sententiæ standum esset? *Quæstiuncula. 2.*

Respon. Resp. ꝙ si Papa diceret id non expedire reipub. tēporali, non esset audiendus: quia hoc iudicium ad eum non spectat, nec ad eius auctoritatem, sed ad tēporalem vel secularem: ex quo id non est contra salutem animarum & religionem, respectu cuius est auctoritas & officiū Papæ. Sed si Papa dicat id cedere in detrimentum salutis spiritualis aut religionis, puta ꝙ id fieri vel seruari non potest sine peccato mortali, aut esse contra ius diuinū, aut esse fomentum peccati; tunc sententię Papæ standum esset. Quia non Rex sed Papa de spiritualibus habet iudicare 1. Cor. 2. Spiritualis omnia iudicat & ipse à nemine iudicatur. Et 6. c. & ibi glo. Nescitis qm angelos iudicabimus, quātò magis secularia? Et hoc est verū nisi Papa manifestè erraret vel faceret in fraudē. Non. n. tenētur principes aut populi ad optimā rōnem vitæ Christianæ, sicut nec ad cōsilia euāgelica: nec ad hoc possunt cogi sed solū ad cōsecrandā legē Christianā intra certos limites & terminos. Quod ēt inde patet: qa cū in vna eccła sint à Chro relictæ duæ dist nctę potestates ad cōseruationē & incremētū rerū tpaliū & spūalium & nō raro oriri pñt dubia & cōrouersiæ inter vtrāq; potestatē: nō vr̄ pfectè pro-

uisum

tifum ecclesię nisi esset aliquod iudiciū vbi huiusmodi dubia terminarentur. Alioquin omne regnū in se diuisum desolaretur. Luc. 11. & non est rationabile dicere ꝙ hoc spectet ad minorē potestatē & principes seculares qui nō possunt rectè de spiritualibus iudicare: ergo hoc potius spectat ad maiorem potestatē spiritualē & principes ecclesiasticos, qm iudicium est de comparatione tpalium ad spiritualia, quibus illa temporalia subseruiunt in necessitate vt dictum est.

Ex supra dictis patet error Okam in dialogo lib. 6. c. 8. & in finem dialogi, & Gersonis lect. 4. de vita spirituali dicentium ꝙ Papa non potest punire omnia peccata sententia excōicationis, puta peccata quæ sunt contra legem naturalem sed solum quæ sunt directè contra euangelium, vtpote contra fidem & sacramenta. Nam hic error est contra 2. Cor. 5. vbi Paulus excommunicauit incestuosum contra legem naturalem. Hęc omnia, quia mihi valdè placuerunt ex prædictis relectionibus doctissimi Patris Victoria, ad literam ferè desumpta sunt.

Argum. 1. Si contra supradicta primò arguatur ꝙ Christus dedit potestatem suam supra totū mundum Ioan. 20. Sicut misit me pater ego mitto vos, idest cū eadē potestate. Et c. 21. Pasce oues meas, non solum pręsentes sed futuras per præsentem & per finalem prædestinationem, de quibus Io. 20. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili &c. sed Christus habuit potestatē etiam temporalem super omnes & omnia, saltem secundū plures doctores vt supra. q. 1. in. 1. opinione satis probabili dictum est: ergo saltem papa secūdum eosdem doctores habet eandem potestatē. Nam de apostolis non curamus: & multo minus de episcopis, qui quamuis in dignitate non tamen in eorum potestate illis succedunt.

Respon. Respon. ꝙ illa minor licet possit simpliciter negari cùm sit alia opinio in oppositū: tñ adhuc ea concessa ſm aliam opin. negatur maior absolutè. Nam Christus non dedit Petro vel Papæ potestatem excellētiæ, quam ipse habuit ad remittendum peccata & conferēdum gratiā extra sacra nec donum vel potestatem miraculorū & prophetiæ &c. Sed neque expediebat vt illam potestatem tpalem ordinariā & absolute super omnes & omnia Papa haberet, sicut Christus. Quia nec est persona infinita siue diuina neque impeccabilis vt Christus, sed potest facile abuti tali potestate in perniciē ecclesiæ. Solum igitur habet & expedit habere potestatē temporalem in ordine ad spiritualia in casu necessitatis & in ordine ad salutem æternam vt declaratum est.

Argum. 2. Secundo ad idem arguitur. Quia Papa Zacharias a regno deposuit regem Francorum Christianum, eiq; præfecit in regno Pipinum patrē Caroli magni, vt habetur. 15. q. 6. c. alius. Et Stephanus Papa transtulit imperium a Græcis ad Germanos tēpore Constantini Imperatoris, & instituit primum imperatorē Carolū magnum vt habetur in c. venerabilem. de elect. & potest videri in c. licet. de foto compet. & in Clem. pastoralis. de sent. & re iud. Item Innocentius IIII. interdixit regi Portugaliæ administrationē regni, vt habetur in c. gradi. de supplen. negligen. prælato. lib. 6. Igitur Papa habet tēporalem potestatem super reges & regna.

Respondeo, conceditur consequētia non absolute sed in ordine ad spiritualia in casu necessitatis & vbi id fuerit necessarium ad tollēdum scandala in regno fidelium, & ad protectionem religionis contra paganos, vt supra declaratum est, & nihil aliud probat argum. Respon.

Tertio arguitur. Quia ad ecclesiasticam potestatem spectat cognoscere de omni peccato mortali: saltē deuoluitur iudiciū ad illam per viam correctionis fraternæ, Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. Nunc aūt in omni causa quantumcunq; seculari altera pars facit iniuriam: ergo ecclesia potest iudicare de illa causa & ita potest cognoscere de omni controuersia & causa seculari, id quod ad potestatem ciuilem spectat. Argum. 3.

Respon. ſm Victoria in prima relectione de ecclesia art. 5. prope finem. §. 19. negando consequentiam absolute. Nam vtrum pars faciat iniuriam pēdet regulariter ex iure ciuili: & ideo regulariter non spectat ad potestatem ecclesiasticam de illa iudicare, sed oportet quod in suo foro ciuili terminetur. Postquam autem illic terminata est si altera pars nollet obedire: tunc ratione peccati posset haberi recursus ad ecclesiā vt caueatur vel recedatur a peccato ēt cogendo per excōicationem & per alias pęnas, & ita in peccatis indubitatis, puta furtis, homicidijs &c. etiam quando criminosi occulti sunt recurritur immediate ad ecclesiam, vt patet in cap. si sacerdos. de offi. ordi. Respon.

Secundo dicit Victoria ibidē, quod ille processus quo tales causæ deuoluūtur ad iudicium ecclesiæ, est solum ad finē correctionis fraternę & non ad satisfactionem partis læsæ, vt habetur in c. nouit. de iudicijs. In foro autem ciuili contrario modo: ideo non est tpale sed spirituale illud iudicium ecclesiæ. Hæc ille. Sed certe si intelligit quod ecclesia in suo iudicio non potest punire, non vr̄ verum neque cohæret cum supradictis: & practica ecclesiæ punientis periuros blasphemos, & mulieres internūcias vel lenocinantes est contra illum. Si autem intelligat quod ēt puniendo principalius intendit ecclesia finē spiritualem & animæ salutem & quod peccatū caueatur, verum est: quodq; illo iudicio non debet nec potest Papa vti in fraudem aut impedimentum iurisdictionis ciuilis vt supra declaratum est.

Dubium quartum. Vtrum Papa habeat potestatem super infideles nō idolatras & super bona eorum ratione infidelitatis, qua Christum Dub. 4.

Tt 3 nolunt

nolunt recognoscere neque volunt baptizari, & esse Christiani.

Respon. Respondeo quod non: modo tales infideles vni cum Deum verum recognoscentes sint moniti sufficienter vt fidem Christi suscipiant, vt sunt iudæi & Saraceni: modo nō si forte alicubi sunt: & modo audire velint modo nō, neque velint suscipere vel audire pdicatores fidei Christi, quales sunt pdicti Iudæi & Saraceni. Neque isti ēt auctoritate Papę possunt vi, armis, aut bello licite aut iuste cogi ad fidē Christi suscipiēdū vel audiendū: neque pp peccata quæcunq; puniri possunt ēt auctoritate Papæ, nisi alios volentes impediant ne audiant & libere suscipiāt prędicatores & ipsam fidem & in ea permaneant; vel nisi blasphemias & iniurias inferat Christo & religioni Christianæ: vel nisi cōtra ecclesiam siue Christianos aliquid mali moliantur.

Et ratio primi est: quia si Papa nullam potestatem tpalem habet nisi in ordine ad spiritualia, vt supra dubio.3. fm probabiliorem opi. dictum est. Sed nullam potestatem spiritualem habet in illos, 1. Cor. 5. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? ergo nec temporalem, sed solum habet potestatem spiritualem illis per se & per alios prædicandi fidem Christi.

Ex his sequitur secunda pars contra Augustinum de Anchona. & Florenti. & alios quod ēt si infideles p̄ dicti sufficienter edocti de fide Christi & de Papa eius vicario nolint vtrumq; recognoscere neque dñium aliquod Papæ: non ideo pōt eis bellū inferri per Christianos neque eorum bona vsurpari; sicut neque possunt bello cogi ad fidem suscipiendam vel audiendam fm probabiliorem & cōem opin quamuis, vt Syluester vbi infra refert Host. male teneat oppositū. Et quidem nulla ratione dici pōt quod prædicti infideles non possint bello aut alia vi aut punitione cogi ad recognoscendū Christū dñm, & ꝙ possint cogi ad recognoscendū Papā vicarium eius: cum ad huius recognitionem recognitio Christi & eius fidei susceptio prærequisita sit.

Tertia pars est. Nisi alios volentes impediant &c. Nam si aliquid eorum attentarēt, vel si iam credentes auertere a fide suasib. minis, aut quacunq; vi niterētur: tunc fideles iute possent violentiam & iniuriam eorū vi & armis propulsare & vindicare. Quia nostrū ius & præceptū prędicandi fidem vbiq; gentiū nobis diuinitus iniunctū Mar. vlt. Prædicate euangeliū omni creaturæ, illi nobis iniuste auferrent vel impedirent. Alijs ēt indigenis illius terræ grauē iniuriam irrogarent prohibendo ne prędicationē Euāgelij libere audirent & crederēt si vellent ad salutē.

Contra Hostiensem & alios. Illos aūt, qui nos audire nollent, non possemus cogere vt nos audirent: quia iam esset illos ad fidē aliquo modo cogere vti in hoc consonat Syluester vbi infra quanuis in alijs a cōi opinione dissideat. Sed neque licitum est illos prius bello subijcere & ita cogere vt audiāt prędicationem fidei vt postea si voluerint libere conuertantur. Bene tñ licitum est eos bello prius subijcere ne impediant liberā prædicationē fidei & eius susceptionē & permansionē in ea, vbi esset verisimilis non fictus timor ex expertis de tali periculo, vti latius de hoc infra dub. 6. hř, ibi videatur.

Cum supradictis expresse consonat Syluester tit. infidelitas q. 7. Et Inno. in c. super his de voto. Et B. Tho. 2. 2. q. 66. ar 8. ad fm, & Caiet. ibidem. vbi ait B. Tho. quod infideles non possunt spoliari rebus suis: nisi qui sunt subditi principibus fidelibus pp causas legitimas legum, pp quas ēt alij subditi possunt priuari. Et Castro de punitione hæreticorum lib. 2. c. 14 quāuis quidam pater in quodam tractatu male hunc intelligens dicat quod Pater Alphonsus a Castro & Victoria senserunt oppositū. Consonant etiam doctores communiter & tandem Victoria in prima relectione de insulanis. §. 30. 31. 32. in. 2. & 4 titulo insufficiente ad illos debellandum. Et in secunda relectione de eisdem. §. 1. vsque. §. 18. Et Soto in quarto sententiarum dist. 5. q 1. art. 10. vbi pulchre & plene hi duo vltimi doctores hoc pertractant, ibi videatur. Nam nos ad alia difficiliora properantes ideo prætermittimus.

Argum. Contra prædicta si arguatur, quod ergo iam sequitur quod Papa & alij Principes Christiani habēt potestatem super infideles si ex prædictis causis possunt eos punire & debellare. Nam punitio & bellum non nisi ab habente potestatem simul & ex causa legitima iuste fieri potest.

Respon. Respondeo negando consequentiam simpliciter & eius probationem. Quia non oportet quod q causa defentionis & propulsandi & vindicandi iniuriam vbi non est alius iudex potest bellum mouere, habeat potestatem ordinariam in illos offensores: sed solum pro tunc ad illum tantum effectum, Nam in defectum superioris quisque sibi ius dicere potest quoad prædicta. Quod patet. Quia licet rex Hispaniæ non habeat potestatem in regem & regnum Galliæ, vtique iuste potest ipsum & regnum eius debellare ad suam & suorum defensionem, & vindictam exercendam pro iniuria accepta. Et idem quisq; potest contra iniustum inuasorem se defendendo cum debito moderamine, non tamen per hoc dicitur absolute habere potestatem & iurisdictionem super eum.

Dubium 5. Dubium quintum est, Vtrum Papa habeat potestatem super infideles, idolatras, & super bona eorū: & propter hoc possit eos punire & debellare, & vi & armis cogere vt suam relinquant idolatriam.

Respon. Respondeo quod punctū huius difficultatis stat in hoc quod cum ad iustum bellum non sufficiat iusta vel legitima causa, sed ēt requiratur auctoritas ad bellandum: sicut ad iustitiā vindicatiuam vel punitiuam non sufficit crimen esse

supplicio

supplicio dignum, sed etiam requiritur vt a suo iudice exerceatur. Nunc dubitatur vtrum pp idolatriam & alia scelera idolatrarum iniuriosa, Deo & hominibus, vti est vesci carnibus innocẽtum, & eos suis idolis sacrificari & huiusmodi, Papa & principes Christiani habeant auctoritatem, vel potestatem ordinariã. vel saltem in tali casu ad idolatras debellandum siue puniendum & vi & armis eos cogendum vt ab idolatria & prædictis sceleribus recedant; sicut eam habent in eosdem & in alios infideles in casibus prædictis si fidei prædicationem impediant & eius susceptionem & permansionem in ea.

Respondeo: ergo ꝙ in hoc est duplex opinio.
Opinio. 1. Prima quod sic: idq; solum postquã fuerint moniti sufficienter vt infra dubio.6. latius habetur, quæ & qualis monitio sufficiẽs cẽseatur, quodq; propter hoc possunt per principes Christianos puniri, cogi, & debellari etiã sine speciali licentia Papę. quamuis ad fidem cogi non possint, neque vt suscipiant baptismum, sed ne eam impediant, vt supra dubio.4. dictum est.

Quæ opinio tripliciter probatur. Primo quia ecclesia habet potestatem nõ solum directiuam ad docendum, sed ẽt punitiuam & cohercitiuam ad puniẽdum & bello & armis cogendum quoscunq; ẽt ordinarie alias nõ subditos, in quibus est iusta causa ad id faciendũ. Sed sola idolatria, & multo magis cum sceleribus sibi regulariter annexis puta cũ sacrificijs & comestionibus innocentum, ẽt si alias nõ sint infesti Christianis, nec fidẽ Christi in alijs libere audire vel suscipere volentibus non impediant, est iusta & legitima causa digna punitione, & vt, vi & armis cogant recedere ab ea, qñ alias sufficienter moniti ab ea recedere nollent: ergo Opinio vera est. Consequentia est nota & maior probatur. Pro cuius declaratione nota ꝙ est duplex punitio siue vindicta peccati. Altera quæ solũ est ad puniendũ delicta contra legẽ pp & ſm demerita sua, sicut & ad præmiandũ merita bona ſm iustitiam distributiuã ſm Tho. vel cõmutatiuam ſm Scotum & alios, & hęc punitio siue vindicta peccati regulariter & ordinariè nõ nisi iudicialiter à superiore in subditum exercetur; neque propriè bellũ, sed iudicialis punitio est, de qua hic non loquimur. Altera est quæ solũ aut principaliter fit ad reparationẽ dãni vel satisfactionẽ pro iniuria, vel ad defensionẽ suã vel proximorũ: modò pertineat propriè ad iustitiam hãc vel illã, modò non. Et hæc non semper iudicialiter sed per bellũ propriè offensiuũ vel ẽt defensiuũ sæpius exercetur; maximè dũ non est superior qui ius dicere possit, & velit inter eos. Et ad huius vindictæ exercitiũ per bellum non oportet ꝙ bellator semper sit superior ordinarius in subditũ puniendũ; vel contra. quẽ bellum fit, vt patet qñ Rex Hispaniæ ex iusta causa habet bellũ iustum contra regẽ Galliæ, qui sibi subditus non est; sed requiritur & sufficit ꝙ talis habeat auctoritatem indicendi bellũ, vt est Papa, Rex, vel princeps, aut cõitas non recognoscens superiorẽ quoad hoc ſm doctores cõiter, & causa iusta ad id, vt in prædicta maiore assumptũ est. Quæ iã probatur. Quia respub. spiritualis non debet esse manca sed perfecta ad suum finẽ obtinendũ, & eius impedimenta tollendũ, & ad sua iura prosequendũ, & Dei cultũ defendendũ, & eiusdẽ & proximorũ iniurias & blasphemias in eum arcendũ & puniendũ: sicut & tpalis ad sua tpalia perfecta est, & bellũ indicere põt contra quoscũq; aliàs non subditos. Alioqui nec potestas tpalis, nec spiritualis p regẽ, neque per papã posset hostes alienos iniuriã faciẽtes debellare, neque infideles ẽt idolatras impedientes prędicationem & susceptionem fidei debellare atque punire posset, quod absit, vt supra dubio.4. dictũ est. Sufficit ergo auctoritas ad cõuocãdum subditos, & amicos, & adiutores ad bellum & iusta causa ad id, vt in illa maiore assumptũ est; idq; iure diuino vel naturali concessum est.

Minor aũt ꝙ.s. idolatria est iusta causa belli & digna punitione &c. probat. Quia ſm B. Tho. 2.2.q.40.ar.1. iusta causa bellandi cõtra aliquos est qñ hoc illi merentur pp aliquam culpã, Sed idolatria id meretur tum pp iniuriã proximorũ, tum ẽt pp iniuriam Dei. Primò quidem pp iniuriã proximorũ quos suis idolis sacrificant & comedunt inuitos innocentes. Nã sicut ecclesia põt debellare quoscũq; infideles si proximorũ salutẽ impediant, & eorũ conuersionẽ ad fidẽ, ratione defensionis proximorũ; ita eadẽ quoq; ratione põt illos idolatras debellare, atque punire & prohibere ne homines idolis sacrificent, & comedant ſm id Prouer. 24. Erue eos qui ducũtur ad mortem.s. iniustè. Et Eccl. 17. Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo, vt.s. illi prouideat in necessitate corporali & spirituali, ipsumq; iniuriam patientem defendat vt cõmodè poterat, vt hoc ẽt fatetur Soto in 4. dist. 5. q. 1. art. 10. dicens ẽt ꝙ si pater infidelis vellet occidere filium paruulum ne baptizetur esset prohibendum ei, & filius ab eo tollendus. Et cõsonat Gabriel in 4. dist. 4. q. 2. art. 3. & latius hoc prosequitur Victoria in secunda relectione de insulanis. §. 15. in quo & omnes doctores sine dubio consentiunt. Iam ex hoc patet intentum. Nam si hac ratione est legitima causa ad illos idolatras debellandum & iura belli in eos prosequẽdum ad proximorum defensionem ergo, & ratione ipsius idolatriæ tollẽdæ, quæ est causa propinqua & origo ordinaria iubens illa hominũ nefanda sacrificia, & comestionem fieri. Neque valet dicere ꝙ illi oẽs idolatræ in sua idolatria consentiũt in eiusmodi sacrificijs & comestionibus hominum: quia in hoc non sunt sui iuris vt possint consentire, & se & suos tradere ad mortẽ hmõi.

Secundò etiam probatur illa minor ꝙ etiã si

non sacrificarent neque comederent homines, neque vllo modo prædicationē & susceptionem fidei alijs volentibus impedirent, sed solum pp iniuriam Dei vitandā, quam irrogant in sua idolatria, est potestas & iusta causa vt pp eam idolatræ, possint puniri, & bello cogi vt ab ea recedant, & vnum verum Deum saltē per rationem naturalē opinatiuè recognoscant. Quia si aliqui subditi honorem & debitā obedientiam sui regis tollerent & alteri impenderent, vtiq; per quoscunq; potētes ēt subditos, illi rebelles & iniurij in suum regem & rei læsæ maiestatis puniri possent & debellari. Sicut ēt si pagani facerent aliquam iniuriam aut ignominiā Christo dum age bat in humanis, aut regi Christiano viuo vel defuncto, aut eius imagini vel crucifixo aut sacris, vel ecclesiæ quocūq; modo blasphemiam vel illusionem irrogarent: quāuis idem ipse vel Christus posset suum honorem tueri & iniuriam vindicare: certè pp hoc possent per ecclesiam, vel Papam, vel ēt per principes Christianos puniri & debellari, ad tuendum honorem Christi, vel fidei, vel ecclesiæ, vt ait expresè Caietanus 2.2. q.10.ar.8.& 9. sed non minus ex charitate vel ēt ex iustitia nos Christiani tenemur eiusdem Dei honorem tueri, & iniuriam in eum illatam vindicare & ꝓhibere: & maximè papa & principes Christiani ſm Greg. & hr̄. 23.q.4.c.ea vindicta. & Aug. super Iosue. lib.6.c.10. & hr̄. 23.q.2.c. dn̄s. & li.18. de ciuita.c.54. vt ēt refert & docet. B.Tho.2.2.q.10.art.11. Et Abulen. Matth.5.q. 324.ad.4.& q.338. Et Hierony. super Hieremiā & hr̄.23.q.5.c.regimini. Et Chryso. super Matt. 5. Et latius agit Gabriel in 4.dist.15.q.4.

Neque minor neque minus digna punitione est iniuria, quę Deo vt Deus est per idolalriā irrogatur; dum eius excellentia honor & obedientia illi soli debita aufertur, & dæmoni, aut alteri creaturę tribuit. Imò & idolatria ipsi fidei vnius veri, & Christi redēptoris magis directè, q̄ alia peccata ipso facto contrariatur, & fundamētum christianæ religionis euertit, vt expresè dicunt

Respon 1. B.Tho.2.2.q.10.art.3.& q.95.art.4. Et Alexan. Alen.2.par.q.170.mēbro 4. ꝙ idolatria est principium & finis omnium peccatorū. Et Greg. Nazianzenus in oratione in sanctū Pascha. & Ambro. super ad Rom.6.& c.1.& super 1.Cor.6.& 15.c. Et hr̄ Sap.12. & 14. Initium fornicationis est exquisitio idolorū &c. Et ad Ro.1. Quia mutauerūt gloriā incorruptibilis Dei &c. sequitur. Digni sunt morte. s. æterna & tpali ſm Nico. Lyr. & Diony. Carthusien. & alios. Igitur dicendū est, sicut tandē Soto in 4.dist.5.q.1.ar.10. fatetur idolatriā esse iustā causam, dignamq; punitione tpali, vt supra subsumptum est in minori: quæ per prædicta probata est, quāuis ibidē Soto malè neget potestatem ecclesię ad idolatras debellandū, vt infra in secunda opinione latius hr̄.

Secundò principaliter hęc prima ꝓbatur opinio: quia, vt suprà dub.4. declaratū est, Papa habet potestatem tpalē & coercitiuā & punitiuā super oēm creaturā, & reges, & regna mūdi in ordine ad spiritualia: & eam pōt exercere ēt in actu in casu necessitatis si expediret: sicut & Christus in habitu tm̄ ſm oppositum opinantes habuit potestatē super oēs & oīa: nō aūt in actu & vsu: quam tn̄ poterat exercere & exercuit aliqn̄ in casu necessitatis, vti ad Dei honorē & hominū salutē expediebat. ergo similiter Papa habet potestatē in casu necessitatis ēt super idolatras, & regna & bona eorū ad hunc finē ꝙ Deus per eos non blasphemetur, neque honor & obedientia ei debita ab eo tollat, & detur creaturæ. Alioqui nihil prodest prædictam potestatē in habitu tm̄ habere, si non ēt in actu & vsu eā haberet qn̄ esset necessariū eam exercere super oēs ēt super idolatras, quando & quomodo expediret pro temporum varietate. Nam ſm Arist. frustra est potentia, quæ non reducitur ad actum.

Tertiò principaliter eadē prima opinio probatur. Quia pp eandē causam possunt idolatriæ per papā & principes christianos puniri iustè & debellari (seruato tn̄ debito moderamine, de quo infrà dubio 6. latius) pp quam Deo approbāte & iubente filijs Israel idolatras terræ promissionis & aliarū regionū debellarunt. Sed in sacra scriptura legimus pp idolatriā & iniuriā hanc Deo illatā iustè debellatas esse atque punitas multas nationes per filios Israel, etiā ipso Deo sępe iubente & non solū permittente vt ēt per illos & per alias nationes idolatræ punirent & debellarentur. ergo opi. stat in veritate. Consequentia patet. Et minor constat Deut.9. Propter impietates suas istæ gentes deletę sunt &c. Et c.7.12.18.30.31. ad idem hr̄. Percuties eos. s. idolatras vsque ad internitionem &c. & Leuit. 18.20. Et Exo.34. Non adorabis Deos eorū, sed destrues eos &c. Et Dan.3. Laudatur præceptū regis Nabuchdonosor ēt sine præcepto Dei ꝙ q blasphemaret verum Deū occideretur. Laudatur ēt ab August. super Ioan. & hr̄ 23.q.3.c.qui vult. & in epistola ad Vincentium 23.q.3.c.non inuenitur. Laudantur ēt leges imperatorū contrà sacrificia paganorum. C. de sacrifi. paga. l.1. l.4.& l.8. Nemo. Ad idem ēt sunt Esa.13.16 2 t. 34.& Iere.50. Ezech.31.c. Naum.1. Micheæ.5. Zacha.13. vbi propter idolatriam illę gentes dicuntur iustè destructæ vel etiam destruendæ.

Maior autem illa probatur. Quia iudicia Dei sunt exemplaria iudiciarum nostrorū: ita ꝙ ex punitionibus idolatrarū & Blasphemorum per Deū iustè inflictis rectè inferūt sancti doctores ꝙ ēt in noua lege tali pęna puniri possunt similes peccatores vt patet quia Aug. contra Petilianum. & hr̄ 23.q.3.c.t.qui peccant. Et alibi vt refertur ea.q.c. quoniā.c. quando vult Deus c. non inuenitur, exemplo Israelitarum contra idolatras, & Helyæ cōtra prophetas Baal.3.Reg.18.

dicit idē, nunc iustè fieri posse & Caiet.2.2. q. 40.art.1.in B.Tho.ex exemplis. 1. Machabeorum. 2.c. & aliúde arguit licitum esse bellū pro defensione fidei de honoris Dei,& patriæ,& legum contra quoscunque, & ita maior vera est, quę etiam Secundò probatur:quia sicut Israelitis ex diuino præcepto siue licentia licuit Idolatras de terra promissionis delere, quia ibi Dei cultus futurus erit; Ita ergo id licet Christianis in toto mundo: quia ibi iam in lege gratiæ fides Christi prædicari & coli ab omnibus debet. & ad hunc finem,impedimentum Idolatrię omnino fidei Christi contrarium etiam bello, dū aliter fieri non potest, vtique tollendum est.

Hanc opinioné exprefse tenent Nicolaus Lyran.super nu.31. Et Abulen.Deut.2.q.6.Et Gabriel in 4.dist. 15.q.4.art.1. Et Caiet.2.2.q. 10. art.8.& 9.Et Florent.2.par.tit.12.c.3.§.1. Et 3. par.tit.22.c.5.§.8. Et Turrecremata de potestate ecclesiæ lib.2.c.114 Et Syluester tit. Papa,q. 7.tit.iudæus.q.4.tit.infidelitas.q.8.q.9. Et summa Armilla. ibidem. Et Pater Alphonsus à Castro de iusta punitione hæreticorum lib.2. c.14. Et Inno.in c. super his: de voto & vo.re. dicit φ Papa potestatem habet ēt super oēs infideles de iure,licet non de facto habeat executionem, quia non prodest nec expedit. Nam si prodesset vtique licitè eam in eos exercerē posset. Ad idē est Pan.Et Host.ibidem.& glo.in extrauagan. si fructū.ne sede vacan.&c.Et Bar.in extrauag.ad reprimendum. & Ioan. Andr. in nouellis. Et Holkoth in sapientiam lectio.65. Et Honcala in quodam suo tractatu de hac materia.

Impugnatio primæ opinionis. Sed hæc prima opinio prima facie aliquibus vr deficere in duobus. Primò quia potest negari illa minor primæ probationis principalis, vbi dr̄ φ sola idolatria est causa iusta & digna punitione per Papā & principes Christianos vi & armis facienda, de qua loquitur maior prædictæ probationis. Et ad eius probationem vbi dr̄ φ li ratione defensionis proximorū, ne in sacrificijs occidantur & comedantur,possunt idolatræ debellari,ergo ēt ratione solius idolatriæ tollēdæ. Negatur hæc consequentia. Quia idolatria non est de se causa necessaria sacrificiorū & comestionum hominū: Nam stat idolatria sine his cū alijs ritibus sine offensa proximorum.qn̄ autem non staret sine tali offensa conceditur illa minor & tota illa ratio. Sed certè quia ita regulariter contingit: ideo absolutè & simpliciter illa ratio bona sufficiensq; vr̄ pro hac prima opinione.

Ad secundam etiam eiusdem minoris probationem vbi dr̄ φ solum pp cauendam iniuriam, quæ per idolatriam Deo irrogatur,est iusta causa bellandi:quanuis possit dici φ licet pp puram idolatriam sicut & pp alia peccata Deus per se & per alios bonos & malos iustè puniat: non tñ Papa,aut princeps Christianus sine speciali Dei mandato vel inspiratione,sicut neque pp aliam puram infidelitatem & alia eorum peccata, illos punire aut debellare potest,quia non est ibi formalis blasphemia vel iniuria Deo illata ex animo blasphemandi, & iniuriandi, sicut est qn̄ Deus,aut Christus,vel eius imago exprefsè blasphematur vel irridetur.quanuis ergo ita posset apparenter dici & eneruari illa prima ratio: tñ negari non potest φ in idolatria est aliqua iniuria Dei vt in illa prima probatione habetur; & ideo videtur sufficiens pro illa prima opinione.

Secundò deficit illa opinio qa nec illa tertia ratio sumpta ex exēplis sacræ scripturæ valet pro illa prima opinione, Nā pōt negari maior, quia multa liceat ex Dei spāli pcepto vel inductione,quæ sine illo non licerent qn̄ sunt contra legem ordinariam, quale est pp solam idolatriam vel infidelitatem aliquos infideles punire, vel debellare, qa vr̄ aliqua coactio ad fidem. Item ad minorem potest dici φ non pp solam idolatriam, sed pp alia ēt scelera Deus præcipit illos debellari,& quia impedierunt Israelitis transitum ad terram promissionis & eius possessionē, quam Deus illis dederat ad vitādum scandalum populi Dei. ideo Deus præcepit eis vt ēt repentino bello ēt vsque ad internitionē omnium ēt paruulorū sine ordinario moderamine illos occiderent,vt patet in locis ibidē allegatis.id quod sine Dei speciali mandato facere non licuisset, neque nobis liceret ēt iustè debellando quoscū que idolatras quantumcunq; proximis, & Deo iniuriosos & impedientes fidei prædicationem & eius susceptionem,vt infra dub.6.habetur.

Sed certè hæc elusio rationis non valet illam eneruare quin sufficiens illa tertia ratio sit pro illa prima opinione: quanuis Victoria & Soto vbi infra & alij dicant oppositum. Nam illa maior superius probata est per doctores sacros sufficienter: quodq; non est contra sed ēm legem ordinariam idolatras pp solam idolatriam iustè posse per Papam & principes Christianos debellari cum debito moderamine. Illa ēt minor etiā probata est quò ad hoc tñ per illa exempla sacræ scripturæ:quanuis quò admodum illius debellationis illarum nationum terræ promissionis sine ordinario moderamine non nisi speciali Dei iussione vel concessione iustè fieri potuit propter alia scelera idolatrię adiuncta. Et quò ad hoc ibi non arguitur ex illis exemplis:sed solum ad iustitiam belli propter solam idolatriam comprobandum illa tertia ratio cum alijs rectè procedit ex exēplis pro illa prima opinione. Ad quod etiam videatur quod infra in quarta probatione secundæ opinionis habetur.

Secunda opinio est omnino in oppositum, φ propter solam idolatriam non possunt idolatræ iustè per Papam vel principes Christianos puniri vel debellari vt ab ea recedant: sicut neque vt alij infideles à sua infidelitate recedant vt supra in quarto dubio habetur: quò.ſque de vtrisque *Opinio. 2.*

idem

idem omnino iudicium eſt.

Quæ opinio ſeptempliciter probatur. Primò quia vel idolatræ tenentur has ferre pœnas bello illatas pro ſua idolatria ſola, vel pro ſua inobedientia quia. ſ. Papæ monenti per ſe aut p ſuos prædicatores non acquieſcunt; vel non tenentur. Si non tenentur ergo nec Papa nec alius poteſt inferre pœnam vel bellum. Si tenentur ergo tenentur recognoſcere & recipere Papam vt ſibi ſuperiorem & legiſlatorem. Ita ꝙ ſi illum non recognoſcũt poſſunt propter hoc ab eo puniri & debellari tanq̃ inobedientes Papæ ſuperiori ipſorum, cuius tamen oppoſitum ſupra in 4. dub. decretum eſt. Cùm igitur idolatræ, & alij infideles non teneantur recognoſcere Papã, nec alios principes Chriſtianos eſſe ſuperiores eorũ ſaltem quò ad hoc niſi prius fidẽ Chriſti ſuſcipiant: ſequitur quòd neque iudiciũ vel ſententiam eorum pœnaſq; ſubire: quòdq; nec Papa aut alij fideles poſſunt eis propter hoc bellum inferre, neque vt ab idolatria recedant: quantumuis idolatræ contra Deũ peccent idolatrando & prædicationem fidei vel ipſam fidem non ſuſcipiendo, nec acquieſcendo.

Sed certè hæc ratio, quam facit Victoria pro hac opinione in prima relectione de inſulanis, §. 40. Et Soto in 4. diſt. 5. q. 1. art. 10. non vr̃ ſufficiens; quia poteſt dici ꝙ idolatræ quamuis ratione inobedientiæ ad Papã, quem neque recognoſcunt, neque vllo humano præcepto recognoſcere tenentur, quicquid ſit de iure diuino, non teneantur ſubire aliquam pęnam humanitus illatã, neq; poſſunt iuſtè debellari, & nihil aliud probat ratio prædicta. At verò alia ratione idolatrię quia eſt iniurioſa Deo vel etiam proximis poſſunt iuſte puniri & debellari: ſicut ſi prædicationem fidei impedirent, vt ſupra in prima opinione dictum eſt.

Secundò probatur hęc ſecunda opinio p id 1. Cor. 5. Quid mihi de his qui foris ſunt iudicare? Nonne de his, qui intus ſunt, vos iudicatis? Nã eos qui foris ſunt dñs iudicabit. Hæc ibi. Vnde vr̃ ꝙ Papa non poteſt iudicare, neque punire, aut bello cogere idolatras &c. vt dictum eſt.

Sed certè neque hæc auctoritas benè intellecta facit pro hac opinione. Nã tripliciter poteſt intelligi. Primò ꝙ eccleſia non poteſt iudicare, vel non iudicat de facto infideles iudicio ſpirituali directè, puta illos excõicando, qui iã foris ſunt; vel leges Chriſtianæ religionis illis imponendo, puta ꝙ ieiunent & decimas ſoluant, & feſta obſeruent, & alia eiuſmodi, quia vt hr̃ in c. gaudemus. de diuort. Infideles non ſubijciũtur, neque tenentur legibus eccleſiæ; benè aũt ex cã legitima iudicat de eis iudicio punitiuo, & ſæpè eos punit, & punire poteſt indirectè pęna ſpirituali excõicationis, puta prohibendo fideles ne cõicent cum illis, vt 28. q. 1. c. ſæpè. Et ẽt pœna tpali & corporali directè, vt habetur in d. c. ſæpè. Et de raptori. cap. in archiepiſcopatu & in multis alijs caſibus in quib. eos repellit ab actibus legitimis dignitatibus, & officijs ciuilibus etiam ſi nõ ſubſint dominio Chriſtianorum, nec in eorum terris commorentur, vt patet. 2. q. 7. c. alieni. Et diſt. 54. c. nulla officia. & 24. q. 2. c. ſanè. Et extra. de iudæis. c. iudæi. & c. conſuluit. & de teſtibus. c. iudæi. & in multis alijs caſibus vt refert Syluester tit. iudæus, q. 4. q. 5. Et ita exponit & tenet Alexander de Alis par. 2. q. 160. memb. 1. & B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 9. 10. 11. & Caetanus ibidem latius. & gl. in d. c. iudæi. de iudæis. & in c. Conſuluit. 22. q. 4. & in c. multi 2. q. 1. Et Turrecremata in ſum. de eccleſia lib. 2. c. 114. propoſitio. 13. Et Florentia. par. titu. 12. cap. 3. §. 1. & alij multi ſic exponunt.

Secundo modo exponitur vt ait Abulen. in Matth. 19. q. 63. ꝙ Paulus ibi non abſtulit eccleſiæ poteſtatẽ iudicandi de his qui foris ſunt; ſed ſolicitudinem: ideo non ait. Non poſſumus iudicare, ſed quid mihi, id eſt quæ vtilitas eſt mihi, vel quæ ſolicitudo eſt mihi impoſita vt iudicem, vel legem viuendi ponam infidelibus? Quia quicquid faciunt inutile eſt, dum manent in ſua infidelitate: qui enim non credit iam iudicatus eſt. Io. 3. Ideo nemo debet inutilem ſolicitudinem aſſumere cum infidelibus: quia illi ſunt in ſtatu damnabili, in quo ſi permanent peribunt, quicquid faciant, & quicquid fit nunc circa eos inutile eſt. Ideo eccleſia nil aliud facit niſi hortari eos ad fidem, per quam ſolum eſt ianua ſalutis; neque prohibet eis, quæ diſtrahunt à Deo, ſed quæ proximis nocent cum quibus viuũt, & quæ ſunt contra publicum ſtatum illius politiæ, in qua viuunt. Hæc Abulen. Et facit ad idem gl. in c. poſt miſerabilem. de vſuris.

Et cõſonat Claudius Guillãdus dicens. Quid mihi. i. ſuperuacaneum eſt illis imponere leges Chriſti, qui nolunt eum recognoſcere. Et Titelman, Quid mihi. i. quid mea refert iudicare de his qui ſunt huius mundi extra eccleſiam qualeſcunq; illi ſint vt eorum vobis conſortium interdicam? Certè de his qui intra eccleſiam ſunt vos iudicare debetis delinquentes puniẽdo. Qui aũt extra eccleſiam ſunt licet noſtrum iudicium effugiant, Deus tñ eos iudicabit ſm opera eorũ. Similiter Innoc. in c. ſuper his. de voto. dicit ꝙ id Pauli, non pertinet ad nos iudicare de his qui foris ſunt, intelligitur ꝙ non debemus eos iudicare excõicando vel compellẽdo ad fidem, ad quã ſola Dei gratia vocãtur. 45. diſt. c. de iudæis. Vbi nota ꝙ id, quid mihi &c. exponitur non quidem ꝙ non poſſumus, ſed ꝙ non pertinet ad nos tanquam inutile iudicare de his qui foris ſunt. Similem etiam rationem reddit B. Grego. & Alexander Alen. 2. par. q. 79. de non arcendis iudæis à ritibus ſuis & cæremonijs, ſed tolerandis: quia nihil vtilitatis eſt, nec hoc illis proficiet ad eorũ cõuerſionem ad fidem, neque per hoc illos poſ-

ſumus

sumus luctari: ideo illis frustra regulam imponeremus. Et diuus August. ad Vincentium, & habetur.23.q.4.c.forte.etiam de fidelibus baptizatis idem dicit quòd.s.qñ per iudicium nõ possunt commodè auferri ab ecclesiæ communione tolerentur potius vt palea cum tritico vsque ad vltimum ventilabrum, vel vt malus piscis donec separetur à bonis in fine sæculi. Nunc aũt quod ita toleratur non ex defectu potestatis aut iuris, sed quia non aliter expedit facere ita toleratur, & ad Dei iudicium remittitur. Sicut ad Rom.2. dicitur. Existimas ò homo qui facis quæ condẽnas quòd effugies iudicium Dei?

Et ita ex illa auctoritate 1. Corint. 5. non arguitur defectus potestatis temporalis ecclesię supra idolatras: sed ꝙ eam in illos non expedit sed inutile est exercere vt dictum est. Concilium autem Trid. Sessione.14.c.2. dicẽs ꝙ ecclesia in neminem iudicium exercet qui non sit per ianuam baptismi in eam ingressus ẽm 1. Corint. 5. Quid mihi de his qui foris sunt &c. constat ꝙ loquitur de iudicio spirituali sacramẽti pœnitẽtiæ de quo ibi agitur. De alio autem iudicio temporali nil loquitur Sed neque dicit ꝙ ecclesia non potest, sed ꝙ de facto non illud exercet supra infideles, quia eis non prodest nec expedit regulariter, vt sæpè dictum est: & præcipuè tunc tpe B. Pauli qñ erant pauci credentes & parua potestas temporalis de facto in ecclesia vt ait Abulen. Matt. 20.q 96. ex Augustino ꝙ tunc soror nostra paruula erat & vbera non habens nil mirum si nec tunc arma cõtra infideles & hæreticos habebat, ideo vix hanc potestatem temporalem nisi miraculosè in peccatores & infideles exercebat, qa nõ aliter expediebat, vt patet Actu.5. De Saphira & Anania. Et c. 13. de Elima mago vt de hoc latius infra in tertia probatione sequẽti hr.

Tertio modo & forsan melius exponit de iudicio tantum punitiuo & iudiciali propter demerita peccati vel idolatriæ secundum iustitiam punitiuam, & de tali iudicio nos hic nõ agimus, sed de bello ad arcendum idolatras ab idolatria pro defensione honoris Dei & ad vindicandum iniuriam eius; sicut & pro defensione & vindicta iniuriæ reipub. vel innocentum fieri potest & debet, vti superius dictum est.

Tertiò principaliter hęc secunda opinio probatur. Quia ecclesiæ consuetudo habet parem auctoritatem cum sententia omnium doctorum simul & sacræ scripturæ, vt ait concilium Trid. Sess.4.c.1. Sed ecclesia ẽt qñ habebat principes potentissimos nunquam quempiam illorum contra idolatras ad delerẽdam idolatriam armauit, ergo id non potest. Consequentia patet ẽt negatiuè, ecclesia nunquam hoc fecit ergo fieri non potest, vt habetur in c.inter corporalia.de transla.epis. & glos.in c. peruenit dist.93.ad idem est dist.45.c.de iudeis.c.quis syncera.c.quid autem. Item ad idem est c.consuluisti.& cap. monomachiam.2. q.4. & c.amputato.25. q.2.& alibi. Et B.Tho.2.secundæ q.10.art.8. & 12. hac ratione vtitur dicens quòd filij infidelium parentibus inuitis baptizandi non sunt, quia ecclesia id facere non consueuit.

Sed certè ratio hæc non est valida pro hac secunda opi. Nam maior est vera & concilium loquitur solũ de cõsuetudinibus & traditionibus quæ, vt ibi ait conciliũ, ipsius Christi ore ab apostolis acceptę, vel ab ipsis apostolis dictante spiritu sancto qua si per manus traditæ ad nos vsq; peruenerunt, qualis est consuetudo confitendi tali modo, & missas celebrandi, & orãdi pro viuis, & defunctis, & colẽdi imagines, & ministrãdi sacrm confirmationis, & extremæ vnctionis. Item de consuetudinibus negatiuis de non faciẽdo hoc vel illud quę sunt per concilia ab initio ecclesiæ, aut per ius canonicum prohibitæ, vel tanq̃ illicitæ vel temerariæ semper habitæ sũt apud fideles generaliter, & nõ de alijs. Alioqui modò esset de fide non baptizare filios infidelium inuitis parentibus eorum, quod absit, nam solum est opinio. Negatur aũt minor ꝙ talis sit hæc consuetudo ecclesię. Nã ipse.B.Tho. 2.2.q.10.art.8.& 11.dicit tales ritus idolatrarũ & infidelium non esse tolerãdos; ꝙ si alicubi & aliqñ eos tolerabat ecclesia, ideo est quia tunc nõ habebat tm̃ robur vt de facto præualere posset tantæ multitudini infidelium sine maiori iactura aut scandalo, aut quia habebat spem eos dulcius conuertendi ad fidẽ per prædicationem eius. Et consonat Gabriel in 4 dist.4.q.2.

Item in c.si ecclesia. & c.dupliciter. & c.non inuenitur.23.q.3. diffinit August.ad Vincentiũ Donatistam, & ad Donatum ꝙ licet in euangelio non inueniatur ꝙ apostoli petierunt à regib. auxilium contra infideles inimicos ecclesiæ; inueniuntur tñ Dan. 3.duo exempla regis Nabuchodonosor pręfigurantia duplex tempus ecclesiæ. Primũ qñ sæuiebat in tres sanctos pueros, vt colerent statuam auream, in quo figurabat primus status ecclesiæ vbi principes mundi infideles potentes sæuiebant in ecclesiam. Secundum qñ rex ipse iam conuersus decreuit vt qui non adoraret verum Deum periret. In quo significatur status ecclesiæ huius tpis qñ reges mundi ad fidem conuersi iã ad obsequium ecclesiæ, & ad nutum eius suam potestatem exercẽt contra hæreticos & infideles, ẽm Ps.2. Quare fremuerunt gentes &c. Et ad idẽ est Abulẽ. Matth. 20. q.96.dicens ꝙ diuersa est rõ potestatis quoad factum vel exercitiũ in cohertione corporali per gladiũ materialem in hæreticos & infideles tpe apostolorum à tpe præsenti. Nam tunc humilitas, & mansuetudo, & patientia Christi atque fideliũ ostendẽda erat dũ implebatur illud principiũ Ps.2. Quare fremuerunt gentes &c. Et illud Psal.43. Et Rom.8. Propter te mortificamur tota die &c. Nunc aũt non est prætermittẽdum

vt

vt etiam impleatur quod sequitur ibidē. Reges eos in virga ferrea &c. Psal. 17. Persequar inimicos meos &c. Non est ergo cur hæc tempora per illa metiamur, quin potius ẽm Aug. Distingue tp̃a & concordabis scripturas. Neque enim nũc fides prædicanda est, neque gentes & idolatræ ad fidem sunt conuertendi omnino eodem modo sicut in ecclesia primitiua, vbi sæpè miracula fiebant, q̃n paucissimi fideles Christiani erant. Quia non est eadem ratio & causa vt dictum est. Ad quod ẽt facit ꝙ in prima missione discipulorum à Christo Lu. 10. quamuis dictum sit vt irẽt sine baculo & pera: postea t̃n tpe persecutionis Lu. 22. dictum est eis, ꝙ tollerẽt sacculum & perã ad prouisionem victus, & gladiũ ad defensionem si expediret. Et prius Matth. 26. & Lu. 10. permissum est apostolis vt si eos persequerẽtur fugerent vt conseruarentur ad p̃dicandum gentibus post passionem Christi. Postea vero Matt. 10 & 24. dictum est ipsis iã factis ẽpis ꝙ tradendi essent ante reges & præsides &c. Et tũc certè nõ deberẽt fugere si inde periculũ fidei in ouibus immineret, sed vt boni pastores detinerẽtur pro ouibus ponere animam suam, vt Io. 10 hr̃.

Quartò hæc opinio secunda probatur. Quia nusquam in sacra scriptura nec etiam alibi fortè legitur ꝙ propter solam idolatriam Deus præceperit, vel ꝙ gentes terræ promissionis vel etiã extra eiectæ, vel deletæ, aut destructæ sint, sed simul propter alia scelera eorum.

Item secundò quia Deut. 20. Deus præcepit hebræis ꝙ quando exirent terram promissionis ad bellum contra alias gentes idolatras (quales omnes ferè tunc erant) si illæ gentes se sponte subijcerent ei, non occiderentur, neque deuastarentur, sed manerent illis subiectæ seruiẽtes sub tributo in sua idolatria.

Tertio in dò etiam Deut 2. Deus prohibuit hebræis pugnare contra Amonitas Moabitas & filios Esau, qui etiam erant idolatræ.

Ex his ergo vr̃ ꝙ non est, neque fuit olim aut vnquã licitum pp solam delendã idolatriam cogere vi & armis idolatras, aut eos debellare.

Sed neque ratio hæc valet, quia ad eã potest r̃nderi ꝙ concessis omnibus illis tribus casibus negatur adhuc consequentia. Et ratio est quia Deus ex causis sibi notis voluit ita tunc misericorditer agere, & temperare suas punitiones in illos idolatras oẽs, & præcipere iudæis vt ita misericorditer facerent cum eis: cùm t̃n pp solam idolatriam & ritus suos si Deus non prohibuisset vtique iustè puniri & debellari potuissent. Quod inde patet: quia ẽm doctores omnes & Victoria in secũda relectione de insulanis. §. 15. vt supra in prima opinione in prima eius probatione dictum est, pp hominũ sacrificia vitanda nunc iure natural. possunt idolatræ & poterant iustè debellari cessante p̃hibitione diuina. Omnes aũt idolatræ illi habebant suos ritus de hominibus sacrificandis, vt patet Leuit. 20. Deut. 13. 2. Paralyp. 28. & Iere. 32. de initiantibus & lustrantibus filios suos per ignẽ idolo Belfegor & Moloch; ergo misericorditer Deus cum eis egit non permittendo eos vt iustè poterant deuastari propter idolatriam cum suis annexis: & eadem ratione propter solam idolatriam, quæ id vtique merebatur. & ita consequentia tunc, & à fortiori nunc in lege gratiæ negatur, vbi p̃cepta iudicialia veteris legis, qualia hęc Deut. 2. & 20. & alia eiusmodi sunt, iam cessauerunt.

Quintò hæc secunda opinio probatur. Quia Augusti sermone. 6 de verbis Dñi admonet ne idolatræ per violentiam à sua impietate diuellantur etiam si in conspectu Christianorum sua idola adorent, quia talem inquit potestatem nõ habemus vt ea infringere valeamus. Sed quando inquit Deus illos dat in hanc potestatẽ? Respondet, quando erunt Christiani, aut quando sponte sua in nostram familiam venerint, iuxta id Deut. 7. Cùm data fuerit terra in vestram potestatem aras & lucos eorum destruetis, & statuas eorum confringetis. Hæc ille.

Sed auctoritas hæc non vr̃ efficax pro hac secunda opinione quia potest intelligi ꝙ ecclesia non habet hanc potestatem non quidẽ iuris, sed facti siue vel exercitij, quia s. non expedit eã nisi in Christianos regulariter exercere, vt supra & in prima opinione dictum est. Quamuis Soto in 4. dist. 5. q. 1. art. 10. male referat hanc auctoritatem dicens ꝙ ad id August. allegat id 1. Corin. 5. Quid mihi de his qui foris sunt, cum t̃n eam nõ alleget, nec eius mentionem faciat ibidẽ ad propositum. Sed aduerte quod August. ibi dicit, ecce in nostris fundis sunt, & ante oculos habemus idola eorum: & t̃n non deijcimus ea, &c. Ideo vr̃ loqui non defectu potestatis facti, sed iuris, & ita hæc auctoritas certè vr̃ satis efficax pro hac secũda opinione cõtra: nisi dicatur aliud, quod mihi non occurrit vt plene satisfaciat.

Sextò probatur opinio secunda, quia Matth. 10. & Lu. 10. hr̃ Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite ad aliam &c. Non dicit occidite, rapite vt Lupi: sed vos potius vt oues inter lupos, ergo.

Sed certè neque auctoritas hęc probat intentum, quia ẽm Abulen. Matth. 10. q. 86. Si apostoli non recipiebantur in ciuitatibus, vel si iam recepti non permittebantur euangelium prędicare; non deberent prædicare, sed eis annunciare mala quæ pp hæc incurrebãt coram Deo hic & post mortem. Si aũt aliqui volebant eos audire, aliqui non, tunc si à nolentibus non prohibebantur, deberent prædicare volentibus audire: si aũt prohibebantur, deberent agere vti cõmodius videbatur publicè vel occultè ẽm ꝙ fructus sperabatur vel non sperabatur. Et ita intelligitur id 2. Timot. 4. Prædica verbum, insta opportunè, importunè &c. id est ẽt nolẽtib. audire

vel

vel differentibus conuerti ex verecundia vel interesse &c. Si est spes fructus & nō alias vt dictū est ſm rectam rationem. Hæc ille. Et ad hoc vide ea, quæ ſupra in tertia probatione dicta sūt.

Septimò probatur ſecunda opinio. Quia coactio per bellum magis auertit idolatras à fine intento, qui eſt vt vere ex animo relinquant idolatriam. Nam potiùs id facient fraudulenter: maleq; aut prius afficiētur ad fidē Christi & p̄dicatores eius: cum viderint propter illam ſe ſic bello coactos & afflictos, vt ſuam legem & ritus deferant antiquos, quibus tandiu ſunt aſſueti.

Sed certè neque hæc ratio valet. Quia inde ſequeretur ꝙ etiam ſi fidem Christi, & eius prædicationem impedirent, non eſſent debellandi: quia malè afficerentur ad fidem & eius prædicatores, dico ergo ꝙ non eſt curandum de eorū indignatione præſenti, ſed de maiori fructu eorum vel poſterorum rationabiliter ſperato, ſicut doctores cōiter dicunt de correctione fraterna. Nam fieri poteſt vt ipſi poſtea edocti vel illuſtrati de ſuo errore placentur, & libēter ſuū relinquant errorem & idolatriam: vel ſaltem vt eorum poſteri extra idolatriam nati id libentius faciant atque ſaluentur. Alioqui ſequeretur (quod abſit) ꝙ nullus eſſet vi compellendus vt à peccato vel errore aut hæreſi recedat modò Christianus ſit, modò non ſit. id quod contra doctrinam ſanctorum & eccleſiæ eſt, vt patet. 23. q. 3. c. Nimirum c. diſplicet. c. ſi duo aliqui. c. ſi eccleſia. cap. qui peccat. Et 23. q. 4. c. ea vindicta, vt de hoc & B. Tho. 2. 2. q. 3. art. 2. ad tertiū agit.

Reſolutio. Ex his duabus opinionibus iſta ſecunda tenetur nunc à modernis cōiter, quam etiam tenere vř Victoria in prima relectione de inſulanis. §. 27. 40. Et in prima relectione de poteſtate eccleſiæ art. 5. §. 5. Et Soto in 4. diſt. 5. q. 1. art. 10. & Couarruuias in regula peccatum par. 2. §. 10 Sed prima opinio vř probabilis, quam & doctores antiqui cōiter & plurimi de modernis amplectuntur cōformiter ad ea quæ de poteſtate Christi ſuperius in 1. dub. in prima opinione ibidem habentur Et ita tenet Roffen. contra Lutherum art. 25. dicēs. Quod primatus Petri ſuper omnes reges & regna mundi iam impletus eſt quoad dñium & ius poteſtatis, quam traditam habet à Christo, vel quoad habitū in toto mundo & ſuper infideles qui ſunt oues Christi quāuis extra ouile Eccleſiæ errantes: non tñ omnino quoad executionem vel actum poteſtatis. Quia. ſ. ad Papam pertinet cura omniū ouium Christi. Io. 20. Paſce oues meas, non ſolum eas quæ ſunt intra ſed quæ ſunt extra ouile Eccleſiæ à fide Christi aberrantes, de quibus Io. 10. Alias oues habeo q̄ non ſunt ex hoc ouili: illas oportet me adducere. ſ. per me & per meos miniſtros, maxime per Papam, Ad quē maxime pertinet de prædicatione nunc illis prouidere: vt qui voluerint libere non coacti ad fidem Christi conuertātur: & hoc tandem implebitur in fine mundi qñ erit vnum ouile & vnus paſtor. Ideo ſicut poteſtas Christi data à patre in cœlo & in terra. Matth. 28. impleta eſt in eo quoad habitum ab inſtanti conceptionis, & manifeſtata in reſurrectione: ſed non dum omnino impleta quoad actum executionis vſque ad finale iudicium vt ſupra dub. 1. in prima opinione dictum eſt. Ita & poteſtas Papæ ei à Christo promiſſa & data Matth. 16. & Io. 21. Paſce oues meas iam impleta eſt in eo quoad habitum & ius poteſtatis: non tñ omnino quoad eius executionem vſque ad finem mundi quādo omnes conuertentur ad fidem. Hæc ille.

¶ Sed tandem reſolutorie vř quod hæc ſecunda opinio cōis probabilior atque tenenda ſit. Nam quæro ad quem finem vindicta hæc vel punitio bellica ordinetur? Nam vel ſolum fit ad idolatras occidendum, vel ad eos captiuandum, vel ad eorum dñia & bona omnia auferendum, in pœnam idolatriæ vel vt eam deſerant? Primum dici non poteſt ꝙ. ſ. ad illos occidēdum ſi illam non deſerant. Nam eodem iure ſequeretur quod nō liceret eos relinquere viuos captiuos vel ſub tributo ſubiectos manentes in ſua idolatria & iniuria veri Dei. Hoc aūt conſtat eſſe falſum & contra Aug. vbi ſupra in 5. probatione huius ſecundæ opi. hř. & eadem ratione & auctoritate Aug. conſtat quod nec poteſt dici ſm nec tertiū quod ſcilicet ſit licitum bellum contra illos ad eos captiuandum & eorum dñia & bona omnia auferendum ſi nō deſerant idolatriam. Ergo bellum hoc propter idolatriam tantum eorum præteritam præſentem & futuram puniendam vel auferendam vanum certè & illicitum eſt.

Dub 6. ¶ Dubium ſextum. Quis modus habendus eſt in caſu quo licitum eſt infideles aut idolatras debellare? ¶ Rñdeo ꝙ regula generalis ab omnibus probata eſt quod prius ſunt illi ſufficienter & pacifice admonendi quod velint nos recipere & audire de pertinentibus ad ſalutem eorū: & de hoc ad eos ingreſſu & conuerſatione pacifica debemus eos verbo & opere ſufficienter certificare ita vt nobis credere teneantur: & ante p̄miſſam diligentiam non eſt neque cenſetur debitū moderamen neque iuſtū bellū contra eos.

Primū dictum. ¶ Si quæratur qñ & quotuplex monitio prædicta eſt aut cenſetur ſufficiens? Nunquid ſufficit ſemel aut bis aut ter eam facere? ¶ Rñdeo per quinque dicta ſequentia quorū primū eſt. Quod tenendo illam. 1. opi. ſupra poſitam in 5. dub. precedente, admonitio ſufficiēs vt idolatræ poſſent iuſto bello cogi ſolū vt ab idolatria recederent tunc eſſet formaliter loquendo qñ prius pacifice rogati oēs vel plures illius populi vel optimates & principes eius vt audiāt Christianos volētes eis pacifice loqui de religione & ſalute ipſorum, & illi nolent eos recipere nec audire: & in hoc totus populus vel maior eius pars conſentiret. quod probatur. Quia vt ait Victoria in 1.

rele-

relectione de insulanis.§.36.illi habent grauissimos errores contra rectam rationem & legẽ naturalem, de quibus nullas habent rões verisimiles excusantes. Ergo si quis eos de his pacifice velit admonere vt audiant & deliberent de rebus ad salutem pertinentibus: certè tenentur saltem audire & consultare. Quod si noluerint audire, vel si rationibus naturalibus sufficienter adductis de vnico vero Deo colendo & de idolatriæ vanitate reijcienda noluerint acquiescere vti tenentur: tunc vtiq; & non ante sunt in culpa notabili, & ad id bello cogi possunt: quanuis ad fidem Christi suscipiendam vel ẽt audiẽdam cogi non possint vt supra dub.5.dictũ est. ¶ Facit ad id Deut 20.c.Si qñ accesseris ad expugnãdũ aliquã ciuitatem.s. extra terrã promissionis, offeres ei primũ pacẽ: si receperit & aperuerit tibi portas: cunctus populus qui in ea est saluabitur & seruiet tibi sub tributo:sin aũt &c.Facit ẽt Luc.10.Primum dicite pax huic domui, dicite inquit non solũ salutando & deprecando sed ẽt practice verbo & operæ pacẽ offerendo & pacifice conuersando, vt ait Theophilatus, & alij, & facit Augusti.vt habet.23.q 4.c. debet homo. ¶ Quare non licet idolatras repente debellare: quãuis ex speciali Dei concessione vel præcepto id licuit Israelitis contra idolatras terræ promissionis duntaxat vt Deut.12.20 hẽ. ¶ Sed nota ꝙ hoc primum dictum procedit ẽm illam pri. opi. supra politam in 5.dub.præcedente ad finem tñ tollẽdi idolatriam. At vero quia illa prima opi. supposita non est satis certa & quia nunc tpe legis gratię habemus mandatum diuinũ de prędicando euangelium & fidẽ Christi & pœnitentia peccatorum in omnibus gentibus: quia & hæc omnia sunt omnibus hominibus necessaria ad salutem, vt patet Matth.28.Luc. 24. & Marc. vlt. & Actu.4.c. ideo simpliciter non sufficit admonitio supra dicta in hoc primo dicto, sed etiã requiruntur omnia alia moderamina & diligentię quæ in sequentibus dictis referuntur requiri ad euangelium & fidem Christi omnibus infidelibus debitæ persuadendum. Alias iniustum bellũ esset contra omnes idolatras & infideles nullam aliam iniuriam inferentes.

Dictum. 2. ¶ Secundum dictũ sit. Quod ad persuadendum fidem Christi supernaturalem plus requiritur: neque infideles aliqui tenentur eam suscipere aut credere ad vnam simplicem monitionem statim vt semel aut bis illis proponitur ꝙ sola est vera religio Christiana, quodq; Christus est mũdi redemptor atque saluator in cuius sola fide est salus omnibus hominibus: nisi fiant miracula vel aliquem sufficientes probationes aut persuasiones ad id. Vti hoc bene ait Victoria vbi supra.§.34.quia talis monitio simplex etiã multiplicata non est ratio sufficiens ad credendũ. Nã secundum B.Tho.2.2 q.4.art.4.ad secundum & art.5.ad primũ. Ea quæ sunt fidei sunt visa sub ratione credibili. Non enim fidelis crederet nisi videret euidenter esse credenda, vel propter euidentiam signorũ vel propter alias persuasiones quãuis non sit euidens veritas ipsorum credibilium. Ergo vbi neque huiusmodi signa neque aliquid aliud ad sufficienter persuadendum crédere supernaturalia concurrit: vtique non tenẽtur infideles aut Barbari credere. Ad quod facit Ioan.15. Si signa non fecissem quæ nemo alius fecit non haberent peccatum scilicet infidelitatis culpabilis. Imò vt ait Caieta. 2.2.q. 1.art.4. temere & imprudenter quis crederet aliquid maxime in his quæ ad salutem animæ spectant, nisi cognoscat id à fide digno asseri. Barbari aũt id non cognoscunt cum ignorent qui aut quales sunt qui nouam illis religionem proponunt. ¶ Secundo probatur idem. Quia si Saraceni simul etiam proponerẽt illis Barbaris sectã suam sicut Christiani simpliciter: non vtiq; tenerentur Barbari illis credere vt certum est: ergo neque Christianis sine miraculo vel alio motiuo persuasio proponentibus. Quia non possunt illi neque tenentur diuinare vtra eorum sit verior religio, nisi appareant probabiliora motiua pro altera parte. Alioqui esset cito credere, quod leuis est cordis Ecclesiast. 19.

¶ Tertio probatur idem. Quia solum bellũ non est sufficiens argumẽtum pro veritate fidei, sed falsè sectæ mahometicæ proprium est: ergo per id non possunt infideles moueri sufficienter ad libere credendum sed coactæ & ad fingendũ se credere & recipere fidem Christi & baptismũ, id quod sacrilegium est.

¶ Requiritur ergo & sufficit ad hoc quod infideles quicumq; fidem Christi suscipere teneãtur, quod eis probabiliter proponatur, id est, cũ miraculis manifestis vel cum rationibus probabilibus & cum vita honesta & ẽm legem naturalem studiosa. Nam talis vita magnum argumentum est ad confirmandum veritatem prędicatã. Quia ẽm Chrysostomum Matth.19.non ita signis adducitur gentiles ad fidẽ vt bona vita. Qui enim miracula faciunt sine vita studiosa sępe decepto res ab eis æstimantur. Igitur ita vt diximus faciendum est, idq; non semel & perfunctoriè sed sępe & diligenter proponatur & fiat. Et tũc infideles credere sub noua culpa infidelitatis tenebuntur. Nam si Barbari tenentur tunc audire & consultare de pertinentibus ad salutẽ: ex quo de sua secta rationabiliter certi non sunt. Ergo tenentur acquiescere auditis si rationabiliter & sufficienter illis probantur. Alias in culpa infidelitatis sunt. Matth.vlt. Qui non crediderit scilicet vobis prædicto modo prædicãtibus fidem, condemnabitur.

¶ Sed notandum est quod modo infideles quicunq; credant fidei sufficiẽter prædicatę modo non credãt: non possunt ante vel post ad id cogi neque debellari vt fidem audiant vel suscipiãt: nisi

nisi eam impediant aut prędicationem eius fieri alijs quibuscunque volentibus eam audire siue recipere, vt supra dub. 4. latius dictum est. Sed certe de huiusmodi idolatris non impedientibus fidem neque comedentibus homines iniuriæ mortaliter sperandum est quod si non hodie saltem postea cito conuertentur ad fidem: & ideo non statim sunt debellandi & occidendi dum est spes conuersionis eorum. Neque iustum sed iniustum bellum carens debito moderamine censendum est dum rei pro qua bellum geritur aliter quam per bellum commodè potest prouideri, vti hoc optime doctissimus Castro de punitio ne hæreticorum lib. 2. c. 14. differit.

[illegible] 3. ¶ Tertium dictum est. Quando post sufficientes monitiones non omnes simul, sed aliqui tantum nunc, alij postea vel nunquam conuertuntur ad deserendam idolatriam: tunc est sub distinctione procedendum. Nam si isti qui ab idolatria non sunt conuerti non impediunt fidei prædicationem & eius susceptionem alijs quibuslibet volentibus audire siue conuerti, neque comedent homines iniuriæ: & hodie conuertuntur aliqui eorum, postea alij post hebdomadã, & alij post mensem, & alij post paulatim & successiuæ: ita quod est spes conuersionis omnium vel maioris partis eorum ab idolatria & etiam ad fidem: & si ad modicum tempus in initio prædicationis aliqui eorum alijs dissuasissent prædictam conuersionem: tunc certè propter illos idolatras nolentes conuerti iniuste debellarentur cum eis etiã alij qui conuertuntur vel de quibus est spes quod cito paulatim conuertentur, vt patet ex dictis. Et quia nec sol exiens simul & æqualiter omnes mundi partes illuminat: neq; omnes fructus terræ simul & æqualiter statim maturescunt: neque omnes infirmi statim simul ab eadem infirmitate conualescunt: neque omnes discipuli vel auditores statim fiunt æque sapiẽtes: sed paulatim & successiue sperantur omnia ad suos effectus. Sic in proposito dicendum est Sicut & Esa. 30. Expectat dominus vt misereatur nostri. Imò & quãdo est spes maioris fructus vel conuersionis eorum si Barbari non debellentur: tunc certè non esset iustum bellum neque debitum moderamen ad finem cessationis ab idolatria vel conuersionis eorum qui prætenditur. Ratio namq; mediorum ex fine sumenda est. 2. Physi. id quod ex supra dictis etiam liquet. Et quidem quando infideles sunt faciles ad conuersionem, quales sunt qui non ex obstinata malitia vel odio ad Christum, vel fidem eius, vel ecclesiam Christi, vti fuut obstinati iudæi & sarraceni, sed ex ignorantia & simplicitate à veritate aberrant, vti sunt multi insulani idolatræ, tunc certè magna spes est conuersionis eorũ omnium paulatim & successiuè futurę ad veritatis vel fidei Christi sufficientem monitionem vel prædicationem supradictã: tum ex eorum docilitate, tum etiam ex auxilio diuino prædicatoribus fidei promisso. Esa. 55. Quomodo descendit imber & nix de coelo & inebriat terram, & germinare eam facit. Sic erit verbum meũ quod egredietur de ore meo, paulatim producet fructum suum &c. Et ps. 67. Dominus dabit voci suæ vocem virtutis. Et ibidem etiam. Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Ideo conuersio aliquorũ spem conuersionis cæterorum paulatim faciendæ arguit & præstat, simul & iniustitiam belli contra eos ostendit manifestè.

Sed quid si principes vel maiores ab idolatria conuertuntur ad sufficientem prædicationem veritatis & fidei, non autem populi eorum, neq; minores qui nolunt conuerti? Respondeo quod si non impediant prędicationem & conuersionem aliorum non possent iuste statim debellari, sed sunt paulatim expectandi; quia tunc populus speratur facilè trahendus ad conuersionem per imperium & mores maiorum suorum iuxta poeticum illud, Regis ad imperium totus componitur orbis: tunc enim maiores & principes illi in suo dominio permanentes iure possent subditos suos etiam sub pœna rerum & capitis cogere, vt relinquerent idolatriã & ritum eius: sicut Dan. 3. Rex Nabuchodonosor pręcepit vt qui verum Deum non adoraret disperiret: & inde paulatim ad fidem Christi libenter suscipiendam facilius perducerentur.

Quid autem contra, Si maiores aut principes adhuc in suo errore idolatriæ volunt manere cũ maiori parte populi sui idolatrare volentis cum eo, quãuis non impediant alios volentes ab idolatria recedere, sicut & multi recesserunt & recedere plures & ad fidem conuerti parati sunt? Resp. quod tunc non essent debellandi sed toleran di idolatrę illi potentes: idq́ue vt caueatur periculum maioris mali ex illo bello omnibus probabiliter imminentis, quàm sit bonum vix speratum ex eorum conuersione: & ne cum zizanijs triticum simul tunc eradicętur dum est interim spes conuersionis cæterorum. Et consonat. B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 11. dicens quod ritus infidelium sunt tolerandi propter vitandũ scandalum vbi est maior multitudo infidelium repugnantium, aut propter spem maioris fructus ipsorum, vel aliorum.

Quod si maior pars populi aut populorũ iam quomodocunq; iuste vel iniuste debellatorum, conuersa aut conuerti parata esset ad fidẽ Christi: tunc si sine dispendio siue periculo Papa vel princeps aliquis Christianus auctoritate Papæ etiam per bellum tollere posset illos dominos infideles, & illis præficere principem aut principes Christianos qui gubernarent iam fideles effectos, aut cõuerti paratos & ipsos in vera religione ab infidelium persecutione tuerentur; certè ita fieri licitè posset atque deberet ad conseruationem religionis, & ad tollendum impe-

dimentum

dimentum eius,& fidei,& tyrannidem, dominorum infidelium supra Christianos. Id quod ex supra dictis facilè constat, & Victoria in 2. relectione de insulanis. §.13. 14. 15. & Soto vbi supra fatentur. Et hoc modo reges Hispaniæ dicantur insulanis p suos Hispanos expugnatis.

4. Dictum. Quartum dictum. Si timore tyrrannidum & stratagematum longè lateq; euulgata fama vagantium cæteri barbari vicini veriti ne sub ouina pelle mali Christiani tanquam lupi rapaces ad eos & eorum bona deuastandum atq; rapiendum subingrediantur:& territi ne similia cæteris illis contingant, ideo repellerent prædicatores fidei aut veritatis, nolentes aliam legem sibi suspectam ab hominibus:item suspectus barbatis inuisis & horrendis prædicari:tunc certè non possunt iuste à Christianis illis debellari. Quia cùm illi barbari sint natura sua meticulosi, videntes illos homines barbatos & armatos multo potentiores,insuper audita multiplici eorum tyrannide in vicinos,quos expugnauerunt, vtique meritò timent & similia aut peiora mala de illis suspicantur quantumcunque illi Christiani velint ab eis tollere timorem, & reddere securos de pacifica apud eos conuersatione,& de pacifica & salutari prædicatione ad eorum salutē. Et in hoc casu illi barbari sunt innocentes: & non odio Christi,aut fidei,vel veritatis, sed iure naturalis & iustæ defensionis suæ atque suorum possunt Christianos repellere & occidere tanquam iniustos offensores: id quod Christianorum crudelium culpa meretur, quæ occasionem dedit barbaris illis suspicandi etiam nostrā legem esse impiam & iniquam,quæ tàm impios instituat vel ferat alumnos. Quare tunc liceret quidem Christianis se defendere seruato modeRamine inculpatæ tutelæ: non tamen alia iura belli in illos exercere,puta non liceret parta victoria & securitate illos occidere, vel spoliare, vel occupare ciuitates eorum: quia in hoc casu bellum iustum ex parte barbarorum quatenus defensiuum est. Neque est inconueniens ꝙ dum ex vna parte.s. Christianorum est Ius & causa iusta,& ex altera,scilicet ex parte barbarorum est ignorantia inuincibilis, fit ex vtraque parte iustum bellum.i.licitum, non ex parte causæ veræ,sed rationabiliter opinatę iustæ ex parte ipsorum barbarorū inculpabiliter æstimantium se iustam causam ad sic se defendendum habere. Alia autem sunt iura,belli contra homines verè noxios & iniuriosos: alia contra innocentes & ignorantes. Sicut aliter vitandum est scandalum pharisæorum,aliter ignorātum & infirmorum, vti latius Victoria in 2. relectione de insulanis.§. 6. propositione. 5. prosequitur.

5. Dictum. Quintum dictum, Si Christiani contra,verisimiliter timeant barbarorum fraudes siue fallacias& in stabilitatē in vera fide vel religione semel suscepta vel suscipiēda,pq; habita opportunitate in mortē Christianorum moliantur:ita ꝙ nō sunt, neq; erunt tuti inter eos et Christianos effectos, nisi illis dominētur & habeant arces & oppida fortia, ad quæ cōfugiāt tpe necessitatis, ad se & sua omnia & iam conuersos in vera religione tuendum, tunc certè iustè pñt illos bello subijcere & eis dominari. Ita ꝙ omnibus tentatis vt supra dictum est si Christiani non possunt consequi securitatem,neque esse tuti inter barbaros prædicando volentibus audire fidem vel post eius prędicationem & susceptionē nisi illos debellando & subijciendo, & ciuitates eorū occupando;hoc vtiq; iustè facere possunt, & antiquos dños deponere, & nouos instituere,& ꝓsequi iure belli ea omnia, quæ in alijs bellis iustè & licitè fieri possunt. Quia finis belli est pax & securitas,vt ait Aug. ad Bonifaciū: ergo postquam licitum est Christianis bellum suscipere, & etiam si necesse sit inferre: etiam licitum est facere necessaria ad fine belli. s. ad securitatem & pacem obtinendum. Consonat expresse Victoria in 2. relectionis de insulanis.§.5. & 7. propositi. 6.& §.12. conclusione. 4. Et Sepulueda in quodam tractatu de hac materia, quanuis quo ad quædam alia plus æquo hic se extendat.

Sed semper attēdendū est ne mentiaſ iniquitas sibi: & ꝙ in oībus his pdictis seruetur debitū moderamē,modus,& rō,ne.s. vltra ꝓcedaſ,q̄ ad finē obtinendū opus sit:& potius de proprio iure aliqd remittatur: & semper oīa dirigantur magis ad commodum barbarorū & profectum religionis & fidei quàm ad proprium quæstum.

Attendendum ēt est ꝙ prædicta oīa intelligūtur per se loquendo. Nā cùm 1. Corinth. 6. dicatur ꝙ oīa mihi licent sed non oīa expediūt;sic ri pōt,vt diximus,ꝙ per hæc bella,cædes,& spolia inde sequētia potius impediref cōuersio barbarorū ab idolatria vel alia infidelitate,q̄ quęreref & propagaref vera fides, siue religio in eis.

Ideo hoc in primis cauendum est ne ponatur offendiculum fidei vel veritati si enim ponatur, cessandum est ab hac ratione & modo promulgandi fidem vel veritatem:& alia via quærenda esset. Non vr aūt dubitandum quin opus fuerit vi & armis vt Christiani possent apud insulanos perseuerare. Sed etiā timendum est ne res vltra progressa sit,q̄ ius fasq; permittebant,ipsi uiderint ad quos attinet. Nam qui ex aliqua causa de prędictis iniustum bellum egerunt:certè ad restitutionem malè ablatorū & damnorum reparationem ꝭm doctores omnes ipsi tenentur. Vti etiam hæc omnia victoria vbi supra.§. 12.& alibi latius, & satis doctè prosequitur.

FINIS LIBRI PRIMI.

F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE,

QVAESTIONARII THEOLOGICI, LIBER SECVNDVS.

Qui de ignorantia inscribitur, Quæstionibus Triginta digestus; quibus miro artificio, viuaciq; speculatione, tùm Philosophiæ auctoritatibus, tùm Theologicis rationibus, tùm notissimis exemplis (quibus à lippis etiam oculis obscura quæq; clarescunt) pro doctrina animarumq; vtilitate (nusquam vsque adeò materia hæc sic ab aliquo scrutata, atque exposita) totus Liber absoluitur.

QVAESTIO PRIMA.

Quid & quotuplex est ignorantia.

Diuisio.1. ESPONDEO per quinque diuisiones cum diffinitionibus suis. Prima: ergo diuisio est, quod ignorantia est triplex. Vno modo contrariè seu positiuè contra scientiam vel cognitionem: & est idem quod error, idest assensus quo intellectus adhæret falso æstimato vero: vel est assensus falsi, aut dissensus veri ex Arist. 2. Priorum: & ideo ait August. in enchiridio. c. 16. Nec nisi rerum ignorantia errari potest: nihil enim est aliud errare, quàm verum putare quod falsum est; falsumq;, quod verum est: vel certum habere pro incerto, incertumq; pro certo: siue falsum siue verum sit. Hæc ille. Et hæc ignorantia dicitur prauæ dispositionis à quibusdā, ab alijs ignorantia positiua, ab alijs erronea, vel error clarius appellatur. Secūndo modo capitur ignorantia, contradictoriè vel negatiuè: vt est carentia vel naturalis defectus cognitionis, in subiecto tamen apto nato ad eam: non enim dicimus lapidem ignorantem, vel nescientem, sed hominem; & hæc propriè dicitur nescientia in creatura tantum rationali, vel intellectuali: neque est peccatum, ex quo illa cognitio illi personæ nullo modo debita est. Hæc item ignorantia, vel potius nescientia, in Deo vel in Christo homine esse non potest: qui omnia sciens est: in Angelis autem cæterisq; beatis, etiam in beata Virgine gloriosa esse potest: nesciunt namq; multa quæ scire possunt, quamuis ea saltem tunc scire non debeant. Sed vt dixi potius dicendum est, quòd in Beatis est aliqua nescientia, quàm ignorantia. Quia ignorantia propriè dicit vitium siue defectum debitæ cognitionis vt proximè in tertio modo dicetur: quod quidem vitium in Beatis esse non potest. Et ita communiter loquuntur sancti Doctores: quorum phrasim, siue sermo-

nem,in materia theologica,quę suam habet logicam,suumq; idioma,sequi tenemur: id quod ex Augustino cæterisq; doctoribus latius probat Gerson in secunda parte tractatu de susceptione humanitatis Christi,Alphab.15. litera.s. & tertia parte,tractatu super Magnificat,

Tertio modo & propriè capitur ignorantia priuatiuè, vt videlicet est priuatio cognitionis debitæ aliquo modo, scilicet, de necessitate legis,aut de decentia personæ. Et hæc aliquando est peccatū vt est ignorantia vincibilis: aliquando vitium tantum naturæ,vel personæ, sine vlla culpa, vt est amentia, vel stultitia naturalis, vel ex infirmitate proueniens: aliquando est defectus solum naturæ vel ipsam naturam hominis ab originali iustitia destitutam vel etiam non destitutam generaliter consequens, vt est ignorantia paruulorū: Ignorāt enim multa ad suum statum decentia, vel expedientia ad viuendum, quæ in statu iustitiæ originalis forte etiam ignorarent:Et hęc ignorantia nullum peccatum est, sed neque vitium præter ordinem rationis; Et nulla harum ignorantiarum fuit in Christo, qui etiam vt homo omnia sciuit:in beata autem Virgine fuit solum hæc vltima ignorantia, quæ defectus tantum naturæ & inuincibilis sine culpa & sine vllo vitio est. Neque enim in statu pueritiæ sciuit omnia suum statum decentia ad viuendum:& postea adulta ignorauit inuincibiliter multa, quæ tunc vel post expediebat scire, licet ad id non teneretur: de quibus à Deo vel ab angelo opportunè edocta est:vt de morte Archelai, & de reditu ab Aegypto in terram Israel Matth.2. & Luc.2. ignorauit Christum remansisse in Hierusalem, & alia huiusmodi multa: & tandem secundū Gerson,aliosq; doctores,multas deceptiones in somnijs passa est.

Diuisio.2. Secunda diuisio est, quòd quælibet ignorantia prædicta est duplex. Altera speculatiua,quæ scilicet, de aliquo purè speculatiuo est puta si triangulus habet tres angulos,& huiusmodi: & de hac nihil ad rem,nec ad mores facit.nisi sit in materia fidei,quæ reducitur ad practicam.

Altera est ignorantia practica prudentialis, nam de artificiali practica etiam hic non est sermo,sed de prudentiali,quę facit ad mores. Nota ergo q͡ sicut notitia prudentialis est iudicium dictans aliquid agendum vel non agendum, secundum legem aut rectam rationem, vt ly agēdum importat debitum necessitatis vel congruentiæ; vt danda est eleemosyna huic pauperi, quia dictat, vtrum, quando, & quomodo, & cum alijs circunstantijs sit laudabiliter operandū,vt communiter doctores dicunt;ita per oppositū,ignorantia prudentialis est, quæ habetur de aliqua propositione practica prudentiali, formali, vel virtuali; puta de hoc quòd sit danda eleemosyna existenti in necessitate, vel vtrum licitè hoc tanti vendatur.

Dictum est formali vel virtuali,quia tàm notitia practica prudentialis, quàm eius ignorantia, potest esse tantum formaliter, aut tantum virtualiter practica. Formaliter practica notitia vel propositio est iudicium vel oratio formaliter dictans de operatione vt est ista propositio. non est lædendus proximus iniustè, pauperi est danda eleemosyna. Virtualiter autem practica est iudicium seu propositio formaliter speculatiua,ex qua tamen cum alia formaliter practicā in bona consequentia sequitur vna alia formaliter practica, vt est ista propositio, iste est pauper;quæ licet in se absolutè sumpta sit formaliter speculatiua: quia tamen ex ea sumpta pro minori cum alia formaliter practica sumpta pro maiori sequitur ista formaliter practica, scilicet isti pauperi est danda eleemosyna: arguēdo sic, Cuilibet pauperi est danda eleemosyna, hic est pauper, ergo huic est danda eleemosyna: ideo dicitur illa minor virtualiter practica. & similiter de his, iste est benefactor meus, iste est proximus,& huiusmodi.

In hac ergo materia solum agitur de illa duplici ignorantia de aliquo practico prudentiali, formali,seu virtuali,& non de ignorantia alicuius purè & omnino speculatiui.

Tertia diuisio,si ignorantia prædicta prudentialis, de qua hic agitur consideretur in ordine ad obiectum, scilicet ad id quod ignoratur, est duplex, scilicet iuris & facti. Ignorantia iuris distinguitur & multiplicatur secundum distinctionem,& multiplicationē legum,seu iurium ignoratorum,quorum aliud est naturale,aliud diuinum,aliud humanum:& hoc vel canonicum,vel ciuile,legale laicale seu seculare. Et potest talis ignorantia iuris subdistingui, quia scilicet quædam est ignorantia iuris necessarij ad salutem: quædam non necessarij ad salutem simpliciter aut secundum quid. Cognitio autem iuris necessarij ad salutem non est eadem semper apud omnes, sed variatur secundum diuersos status hominum. Nam quædam sunt necessaria scitu prælato, quæ non subdito aut simplici, de quibus latius infra.q.2.& 3. 3. Diuisio.

Ignorantia autem facti quædam est facti in se,quędam est alicuius circunstantiæ facti,quędam alicuius sequelæ ad factum.Exemplum primi, quando ignoro vtrum sit homo an ceruus, quem occidere volo, putans esse ceruum. Exemplum secundi,quando ignoro esse sororē, quam cognosco, æstimans esse aliam: aut quando ignoro esse patrem aut superiorem meum, quem occido, credens me occidere hominem quendam inimicum, aut potius quādo comedo carnes nesciens esse diem ieiunij. Exemplum tertij,quando scio me occidere patrem meū, aut clericum, aut frangere ieiunium; & tamen ignoro me ex hoc incurrere talem vel talem pœnam aut culpam mortalem. Et nota quòd ignorantia facti

sæpè

sæpè prouenit ex ignorantia iuris alicuius: puta quando ego ignorans ius humanum, quo excom municatur ipso facto omnis intrans Monasteria Sanctæ Claræ, aut percutiens clericum, aut contrahens in gradu prohibito; iam consequenter ignoto me intrantem, aut percutientem, aut con trahentem esse excõmunicatum; aut me sic excommunicatum celebrare: & tunc habeo ignorantiam facti, quòd scilicet sum excommunicatus, aut quòd excommunicatus celebro; quamuis talis ignorantia processit ab ignorantia iuris prædicti. Item dicitur ignorantia facti, quando ignoratur tale factum esse peccatum tunc, vel prohibitum, quia ignoratur ius illud prohibẽs, puta cùm Sortes cognoscit non suam, putãs esse suam, quę tamen in gradu prohibito iure canonico est sibi coniuncta, quod ius ille ignorat: tũc illam cognoscens habet ignorãtiam facti, vtrum scilicet committat adulterium: quæ ignorantia facti processit ex alia ignorantia iuris prædicti, modò sit culpabilis, modò non, de quo infra latius. q. 22. & 26.

4. Diuisio. Quarta diuisio. Si ignorantia omnis supradicta de aliquo practico prudentiali consideretur in ordine ad suam causam seu voluntatem, sic di uiditur bifariam; quia videlicet est vincibilis, aut inuincibilis. Vincibilis dicitur illa, quam homo potest vincere & tollere, adhibendo omnem diligentiam, quam tenetur apponere præcisè ad illud effectum, scilicet ad sciendum illud, cuius habet talem ignorantiam. Et hæc ignorantia est multiplex. Nam quædam est affectata, quæ & à Beato Thoma & alijs dicitur ignorãtia electionis, & est illa, qua homo formaliter & positiuè vult nescire vt liberius peccet, vel suo satisfaciat zelo vel appetitui; puta quando homo ex nimia affectione vel odio volens prosequi quod sibi placet, inde non vult attendere nec audire, vt oportet, quod vllo modo suę repugnet affectioni, sed id potius, quod suo sit consonum appetitui: & ita errans id facit quod tali deposita affectione facilè posset scire: de qua ignorãtia psal. 35. Noluit intelligere vt benè ageret: & Iob. 21. Qui dicunt Deo recede à nobis, scientiã viarum tuarum nolumus: & Esa. 30. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam.

Talis fuit ignorantia militum, qui Christum crucifixerunt sequentes edictum Pilati vt desiderabant, & populi Iudæorum, qui à maioribus persuasus clamauit Tolle tolle crucifige eum. Ea est Ignorantia hæreticorum & infideliũ, qui suos hæresiarchas ex prauo studio ad suas hæreses vel errores, sequuntur; etiam si in his se non errare credant. Ea est ignorantia eorum, qui vel ex odio ad suos hostes, vel ex nimia ad suos principes affectione, illos in bello iniusto sequũtur, putantes se iustum bellum habere: cùm tamen non ita dubium sit, quin facilè si vellent vt oportet attendere eius in iustitiam scire possint. Ea est etiam litigantium & inimicitias fouentium, & principum ignorantia, qua nihil, vel non libenter audiũt, neque considerare volunt quod suæ opinioni contradicat, vel affectioni. Ea tandem fuit Beati Pauli Apostoli ignorantia, qua ad Timotheum primo fatetur se ignorãter pec casse persequendo ecclesiam Dei ex zelo legis indiscreto, vt aiunt Altisiodoren. lib. 2. tractatu 29. c. 1. q. 3. & Caietanus 1. 2. q. 79. art. 3. dubio quarto. Nam licet ipse videatur se diligentem exhibuisse ad legem veterem sciendam & defen dendam ex zelo ipsius, vt ad Gala. 1. dicit se paternarum traditionum æmulatorem fuisse, & per consequens non habuisse prædictam ignorantiam affectatam ex malo fine, vel vt prauam peccati affectionem prosequeretur: at verò illam ignorantiam habuit ex nimio zelo veteris legis indiscreto: credebat enim iniuriam fieri legi & ipsi Deo, si vetere lege relicta fidem Christi susciperet, quam malè putabat erroneã. Ideò hæc eius ignorantia affectata non fuit tàm grauis, vt illa alia affectata ex malo fine procedens ad liberius affectionem prauam prosequẽdum, vt supra dictum est.

Alia est ignorantia vincibilis, crassa, & supina; & est quæ consequitur negligentiam inquirendi scienda: quæ quidem non affectatur, nec volita est formaliter, neque placet: sed interpre tatiuè, quia scilicet negligitur cognitio: & tolli potest, si velit homo diligentem ac debitam curam ad sciendum apponere. Et nota ꝙ differt crassa à supina in causa vel occasione à qua oritur. Nam crassa dicitur quæ procedit ex desidia & pigritia laborandi ad acquisitionem debitæ scientiæ: quæ negligentia, quia frequenter adhæret crassis & pinguibus hominibus, ideo dicitur crassa. Supina autem dicitur, quia ex nimia solicitudine, promtitateq; ad terrena mundi fit in homine difficultas, & in curia mentis ad erigendum se ad salutaria sciendum quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: de quibus Ierem. 4. Sapientes sunt vt faciant mala: benè autem facere nescierunt: & Matth. 13. & Luc. 8. dicitur quòd solicitudo seculi & fallacia diuitiarum suffocant verbum Dei: & ideo dicitur supina ignorantia quia tales homines considerationem rationis & desiderium vt talpa in terrenis demersum habent, non eleuantes se ipsos ad debitam considerationem, & affectionem salutarium: & in his etiam concordat Adrian. in 4. quodlib. art. 1. & Magist. in 2. distinct. 22. Et ad hanc ignorantiam supinam reducuntur illi, qui ex auaritia, ambitione, & huiusmodi se intromittunt in multis officijs, ad quæ simul vel diuisim debitè exercenda non sunt satis apti, nec sufficienter instructi, neque potentes, vt ad præla-

turam seu iudicaturam vnam vel plures quæ non possunt debitè exerceri ab eis ignorantibus, multaq; ad ea omnia scire oportet. Concordat in hoc expressè Syluester titu. ignorantia. quæstio.7. Idem de medicis, & causidicis, & alijs huiusmodi ignorantibus eodem modo dicatur.

Inuincibilis autē ignorantia dicitur non quidem quòd talis ignorans non possit eam simpliciter vincere, & oppositam scientiam habere, faciendo quod in se est: nam simplex parochianus dicitur habere ignorantiam inuincibilem de ieiunio, seu de festo aliquo, quando suus sacerdos non pronunciauit de solito: quamuis talis ignorantia simpliciter vinci & tolli potest: quia tamen fecit quod debuit eundo ad ecclesiam, ideo dicitur illi esse inuincibilis: neque etiam dicitur inuincibilis eò q̄ talis ignorans fecit id omne, quod tenetur simpliciter, sed quod tenetur ad sciendum. quod patet, quia si quis iudæus existens in alia ciuitate vouisset adire Hierusalem in Die Pentecostes, & omisisset illuc ire, iscertè ignorabat inuincibiliter legem Christi tunc Ierosolimis promulgatam per Apostolos de Baptismo, & non teneretur tunc baptizari sub peccato: quia non tenebatur tunc adire Ierusalem vt sciret legem Christi, quamuis teneretur ire ad implendum votum: & tamen si fecisset id omne, ad quod tenebatur, puta si impleſſet votum vel legem de eundo tunc Ierusalem, iam certè sciuisset se esse baptizandum, vicissetq; ignorantiam illam, vt supponitur. Similiter dicitur ignorantia inuincibilis eius, qui cognouit sororem putans esse aliam: vt latius de hoc infra. quæst. 6. Igitur ignorantia inuincibilis dicitur illa, quam non potest homo vincere, apponendo omnem diligentiam, quam tenetur apponere ad sciendum tale quid ignoratum: sed adhùc manet postquam fecit homo omnia, ad quæ tenetur pro eius expulsione. Et hęc ignorantia inuincibilis adhuc subdiuiditur: nam quædam est inuincibilis omnino, scilicet quoad dissolutionem, & euasionem simul: & est quando quis vllo modo non potest scire veritatem, faciendo quod tenetur ad sciendum: & stante tali ignorantia non potest euadere quin secundum eam operetur, vel omittat aliquid, de quo est ipsa ignorantia: vt si Diabolus apparens in specie crucifixi dicens se esse Christum præcipiat alicui quòd immolet ei filium, vt reuelatum est Abrahæ, aut quòd religiosus exeat religionem, & ducat vxorem, & huiusmodi.

Quædam est inuincibilis quoad dissolutionem tantum, & non quoad euasionem: & est illa, quam homo non potest vincere, neque scire veritatem, faciendo omne quod tenetur ad sciendum vt supra diffinitum est: benè tamen patet euasio, quia, scilicet non astringitur vllo modo agere vel omittere secundum talem ignorantiam: puta si Diabolus in specie crucifixi pręcipiat quòd adoretur: tunc licet non possit cognosci veritas illius, an sit Christus, an non: tamen benè patet euasio adorando sub conditione specialiter expressa in illo speciali casu extraordinario. Similiter si puer expositus sit, & illi, qui exposuerunt, sunt mortui, vel omnino ignorantur: iam non possumus scire an sit baptizatus ille puer: benè tamen patet euasio, quia potest baptizari conditionaliter. Similiter si ignoratur inuincibiliter an talis contractus sit illicitus, & timetur peccatum, certè patet euasio recedendo ab illo contractu dubio, de quo latius infra quæst. 17. propositione prima quomodo hæc vel illa ignorantia excuset. Et ista ignorātia inuincibilis potest esse adhuc duplex: puta culpabilis, quæ scilicet ex culpa pręcedente prouenit, qualis est ignorantia culpabilis ebriorum, quæ dicitur consequens, vt habetur infra in quinta diuisione: alia est inuincibilis simul & inculpabilis, idest ex nulla culpa prouenens, vt in dormientibus. Et nota quòd aliqui doctores vt Adrianus vbi supra & Syluestrina titu ignorantia. quæstio.1. & alij distinguunt ignorantiam in probabilem & improbabilem. Probabilis ignorantia dicitur, quando aliquid probabiliter ignoratur, qualis est ignorantia de eo, quod omnes vel maior pars hominum suæ qualitatis status, aut conditionis communiter ignorant: vt est ignorantia simplicium & rusticorum de aliquibus excommunicationibus iuris communis, vel suæ diocesis. Nam vt sit & dicatur ignorantia probabilis non requiritur quòd homo sit nimium curiosus, aut diligens in inuestigando veritatem: sed requiritur & sufficit mediocris diligentia, qualis communiter solet apponi in inquirendo super tali negocio ab hominibus suæ conditionis: ita quòd non sit notabiliter negligens, aut remissus in inquirendo. ff. de iur. & facti ignorantia. l. fin. §. sed facti: & ita hæc ignorantia non desinit esse probabilis propter leuem aut leuissimam culpam, aut negligentiam in inquirendo vt dictum est; modò capiatur culpa theologicè & propriè pro peccato veniali: modò capiatur iuridicè pro deuiatione à lege, seu pro defectu alicuius requisiti ad aliquem effectum, quamuis non sit peccatum coram Deo, vt Bartol. in l. quod Nerua. ff. de depo. Ignorantia autem improbabilis dicitur è conuerso, quando quis non probabiliter aut rationabiliter ignorat quod potest commodè scire: qualis est ea, quæ habetur de eo, quod communiter scitur ab omnibus hominibus suæ conditionis: & hæc semper prouenit ex lata culpa vel notabili negligentia: vel eam habet annexam, capiendo culpam extensè vt dictum est,

est. Ideo dicitur improbabilis, idest quòd non potest approbari; aut quia non probabiliter habetur.

Sed quantum attinet ad rem coram Deo, & in conscientia, videtur quòd prædicta distinctio potest reduci ad distinctionem ignorantiæ vincibilis,& inuincibilis suprapositam extendendo vocabula:ita quòd ignorantia probabilis includatur in ignorantia inuincibili seu inculpabili: improbabilis autē includitur in ignorantia vincibili supradicta: licet strictè loquendo ignorantia probabilis & improbabilis solum habeant locum in facto aut iure humano: inuincibilis autem solum in iure diuino, & naturali, & pertinentibus ad id.

5. Diuiso. Quinta diuisio. Si ignorantia consideretur in ordine ad actum peccati:sic diuiditur tripliciter. Nam quædam est præcedens actum peccati sequentis: quædam concomitans; quædam subsequens est. Ignorantia præcedens absolutè est illa, quæ est causa actus, ita quòd si sciret homo non ageret illud: & nomine actus intelligo etiā omissionem; ita videlicet ꝙ antecedit omnem operationem voluntatis, & nullo modo volita est: & potest esse duplex. quædam præcedens absolutè & est ea,quæ ita præcedit omnē actum voluntatis, quòd nullo modo ea ignorantia est volita in se; nec in sua causa formaliter, virtualiter,aut interpretatiuè:& tamē est causa actus: & hæc est ignorantia inuincibilis præcedens simpliciter & omnino quemcunq; actum voluntatis, vt quando Iacob cognouit Liam putans esse suam Rachel Gen. 29. quia inuincibiliter præcedentet ignorauit esse Liam; fecit enim quod debuit; & non amplius inquirendo quod non debebat in tali negocio: vel cùm quis adhibita diligentia debita projiciens sagittam interfecit aliquem casu transeuntem,nesciens illum transire.

Potest tamen esse aliqua ignorātia præcedens secundum quid & non omnino, idest quæ sic est præcedens respectu alicuius actus inde sequentis, quòd tamen est effectus consequēs alterum actum seu volitionem formalem, vel interpretatiuam: quæ ignorantia potest esse aliquando inuincibilis & aliquando vincibilis: vt est ignorantia culpabiliter ebrij,quæ sic est consequens ex culpa, quòd etiam est causa alterius, vt proximè dicetur. Ignorantia concomitans est,dum quis aliquid agendo ignorat vincibiliter seu inuincibiliter id, quod non est causa, nec effectus illius actionis: vt si quis fornicatur die dominico,aut loco sacro, nesciens esse diem dominicū, aut locum sacrum; qui tamen si sciret non propter hoc aliter se haberet ad adulterium illud; & non minus fornicaretur: & talis ignorantia non inducit ad volendum seu omittendum id, quod sit; sed accidit tale quid factum seu omissum esse simul & ignoratum:vt si quis aliàs vellet occidere Platonem hostem,& ignorās illum esse Platonem occidit quidem illum,putans tamen esse alium hominem, seu feram,de quo latius infra.q.19.

Ignorantia consequens dicitur illa,quæ se habet consequenter ad actionem, vel omissionem aliquam voluntariam: quia,scilicet ipsa ignorantia est aliquo modo voluntaria formaliter, virtualiter,seu interpretatiuè: & ita dupliciter contingit talis ignorantia consequens secundum B. Thomam a.a.q 6. art.8. Vno modo quando est formaliter volita,vt sæpè est ignorantia affectata: Alio modo quando est virtualiter, seu interpretatiuè volita,vt est ignorantia crassa & supina, de quibus supra in quarta diuisione dictum est: ita quòd ista ignorantia sequens,quanuis se habeat antecedenter velut causa ad aliquā operationem seu omissionem, quæ ex tali ignorantia sit:habet se tamen consequenter respectu alterius,& vt pena & effectus peccati seu actionis præcedentis: & ideo dicitur ignorantia consequens vel subsequens: quæ quidem ignorantia sæpe est vincibilis,vt patet ex supra dictis. Aliquando autem est inuincibilis tunc, vt patet inculpabiliter ebrio,vt in Loth cognoscente filias Gen.19.cuius ignorantia licet culpabiliter forte contracta sit: tamen quando iam ebrius illas cognoscebat erat inuincibilis vt patet ex diffinitione supradicta:& ait Gabriel vbi infra. Et omnis hæc ignorantia consequens tàm vincibilis, quàm inuincibilis potest esse causa præcedens respectu alicuius alterius effectus, seu omissionis inde sequentis, vt dictum est.

Et cum prædictis omnibus concordat Gerson Alphab. 24.in regulis moralibus,& Alphab.31. 6. & Alphab.15. & litera.s. & communiter doctores. Ex omnibus supra dictis in 4 & 5. diuisione sequitur quòd non est idem omnino ignorantia vincibilis, & culpabilis, capiendo culpabile pro ignorantia ex culpa proueniente. Nam stat bene ꝙ sit ignorantia culpabilis, idest ex culpa proueniens simul & inuincibilis,quando scilicet non potest vinci faciendo quod tunc homo tenetur ad sciendum; qualis est ignorantia eius, qui est plenè ebrius ex culpa sua. Sed non stat ꝙ homo ignorantiam vincibilem habeat, quando tenetur eam vincere, quin etiam tunc culpabilis sit; vt patet ex diffinitione: sæpè tamen pro eodem accipitur inculpabilis & inuincibilis: similiter vincibilis & culpabilis ignorantia: termini sunt ad placitum; sed in dubijs per prædictam distinctionem facilè patebit quid intelligatur per hanc vel illam vocabuli acceptionem. de his B.Tho.2.2.q.76. art.3. Gabriel in a. dist. a a.q.2.Almayn. in moralib.tract.1.c.4. Angest. item in morali.cap.6. & alibi alij doctores communiter. Corollar.

QVAESTIO II.

Quid sit facere quod in se est ad sciendum, quidve requiratur ad vincendum ignorantiam de aliquo, vt iam quis dicatur id inuincibiliter ignorare.

Propos. 1. RESPONDEO per quatuor propositiones, quarum prima est. Facere quod in se est ad sciendum est facere id omne, ad quod homo tenetur ad hunc finem, scilicet ad sciendū quod in tali negocio scire oportet, vt patet ex quæstione prima præcedente in quarta diuisione. Quòd si quæratur quid quisque facere tenetur vt sciat? certè dari non potest certa & infallibilis regula vniuersalis pro omnibus hominibus & negocijs. Nam secundum diuersa, variaq; negocia, & officia, & qualitatem personarum, & circunstantias occurrentes sic quisque tenebitur plus vel minus facere, & inquirere per se, vel per alios, vt sciat quod scire tenetur. Plus enim scire tenetur & facere prælatus, aut doctor, aut Iudex, quam simplex subditus in hoc vel in illo negocio. Sed vt aliquas regulas particularius constituamus, quantum potest dici, sint propositiones sequentes.

Secunda propositio ad habendā sufficientem notitiam eorum, quæ iure diuino, vel naturali sunt necessaria simpliciter ad salutem, & in omnibus casibus, in quibus specialis Dei directio & illuminatio necessaria est, tenetur homo vtēs ratione inquirere veritatem diligēter vt potest per seipsum, & per alios, quos ad id viderit idoneos, si ipse rationabiliter æstimat seipsum ad id non sufficere. Et insuper si ad prædictam notitiam sufficientem habendam non sufficit industria humana, requiritur quòd homo debitè dispositus ad id impetrandum oret & petat à Deo sufficientem notitiam veritatis.

Propos. 2. Pro declaratione huius præpositionis nota q simpliciter necessaria ad salutem, de quibus tantum in hac agitur propositione, secundum aliquos sunt ea, sine quibus nullo modo salus animæ haberi potest. Sed melius dicitur secundum Soto in 4. senten. distin. 5. q. 1. art. 2. & secundum alios doctores quòd sunt ea, quæ non per accidens, nec ex suppositione, neque secundū quid, his vel illis rātum, sed per se obligatoria & necessaria omnibus sunt, vt est fides Christi explicita in lege gratiæ & baptismus, & alia, de quibus secundum communiter doctores ignorantia inuincibilis dari non potest, vt infra q. 4. in 2. & 3. propositione in secunda eius opinione latius habetur.

De his ergò habetur in hac propositione q ad sciēdum hæc tenetur homo primò per se inquirere veritatem diligenter, ita quòd non sit notabiliter negligens; exempli gratia. Si est fidelis tenetur, vt potest, secūdum rationem naturalem saltem in confuso Deum, aut suū principium & factorem omnium considerare, &, vt dictat ratio naturalis, agere ad veram cognitionem salutarem habēdam: quia psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Fidelis autem secundum rectam rationem & regulas fidei & ecclesiæ tenetur diligenter inquirere vt sciat. Quòd si vidēt istis probabiliter se ad id non sufficere, tunc secundò tenetur diligenter inquirere per alios, quos ad id idoneos & necessarios rationabiliter æstimauerint, vt in q. 3. sequenti habetur: quia lege naturali & charitatis tenetur quilibet remedium & auxilium etiā hominum necessarium ad salutem sibi quærere sufficienter: alioqui temerè se Deo cōmitteret, ipsumq; malè tentaret non prius adhibendo industriam humanam opportunam, secundum Aug. 22. q. 2. c. quæritur. Hinc etiam patet quātæ temeritatis sit de propria solum sententia quid liceat, quid non liceat præsumere determinare in dubijs & periculosis sine sufficiente probatione omisso consilio & doctrina sapientum, & prçter iustam necessitatem soli Deo se cōmittere, vt ait Adrianus vbi infra.

Quòd si prædicta hæc non sufficerent, tertiò necessaria est oratio, qua à Deo petatur sufficiēs cognitio eorum, vt dirigat vias hominis, vel ipsum illuminet opportune. Quod patet ex illo Paralipp. c. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus ad te Domine sunt oculi nostri: & latius probat B. Thom. 2. 2. q. 83. art. 3. & communiter doctores ex Matth. 7. Ioan. 16. Petite & accipietis, tenenter esse necessariam orationem tunc, vt etiam tenet & refert, Medina de oratione q. 13. & tradit diuus Augustinus de dogmatibus ecclesiasticis dicens, Nullum credimus ad salutem venire nisi Deo inuitante: nullum inuitatum nisi Deo auxiliante suam salutem operari: nullum nisi orantem auxilium Dei sibi promereri. Hæc ille. Ergo de primo ad vltimum nullus consequitur salutem, neque cognitionē ad eam simpliciter necessariā sine oratione. Ad id etiam facit Esa. 29. & c. 30. Os autem meum non interrogastis. & Ezech. 14. & Prouerbio. & Psal. vt habetur infra in fine conclusionum.

Et cum prædicta propositione cōcordant expresse Alexan. hall. 2. p. su. q. 29. membro & in 3. parte. q. 69. art. pen. Durandus in 3. distinctio. 25. q. 1. & doctissimus Castro de lege pęnali lib. 2. cap. 14. & Gabriel in canon. lect. 59. primo & in secundo sententiarum distinct. 27. q. 1. conclus. 4. dubio 4. etiam Corradus de contractibus. q. 100. conclusione. 2. & communiter doctores.

Sed Vtrum vltra prædicta tria requiratur et quartò emundatio consciētiæ à peccatis saltem per contritionem generalem? 3. Dubium.

Respon-

1. Opinio. Resp. est triplex opinio. Prima q sic: & non solū in hoc, sed & vniuersaliter in omni casu, quo humana industria non sufficit ad habendā notitiā sufficiētem de iure naturali vel diuino, quod omnes scire sub mortali tenentur, vt sunt articuli fidei, qui cōiter prædicantur in Ecclesia, & pcepta vniuersalia legis naturalis, de quibus infra. q. 4. propo. 1. habetur q de eis nō datur ignorātia inuincibilis diu perseuerans. tunc dicit hęc opinio q est necessaria oratio simul & conscientiæ emūdatio saltem per contritionem generalem de peccatis, vt sic homo dignè & sufficiēter obtineat à Deo veritatis illustrationem opportunam; vel per ignorantiam inuincibilem excusetur, aliàs non erit inuincibilis ignorantia.

Hanc opinionem tenet Adria. in 2. quodli. q. 1. fine argumentis; & latius in 4. quodlib. art. 1. & in suo. 4. sententiarum in materia de restitutione q. Vtrum in casu, quo aliquid sit restituendum, possit quis de consilio peritorum seruare rem præscriptam &c. & illum sequitur doctissimus Castro de lege pœnali vbi supra, Sed certè hæc opinio solum videtur habere locum in casu tertiæ propositionis quæ inferius habetur.

2. Opinio. Secunda Opinio tenet vniuersaliter & indistinctè, q nullo mō sub peccato requiritur oratio, nec vlla conscientiæ emundatio ad faciendū quod in se est, ad sciendum quodcunq; ēt simpliciter necessarium ad salutem: nec ad hoc q talis ignorātia sit inuincibilis, & excusans à peccato; sed q sufficit ad id humanam diligentiam apponere per se & per alios, ēt si talis ignorātia & cæcitas pp nostra peccata proueniat. & ratio huius opinionis est: quia nō dabitur præceptum quo ad hunc finem Deus nos ad amplius, quam dictum est, obligauerit. Sic tenet doctissimus noster Vega de Iustificatione lib. 6. c. 8. consequenter ad suam opinionem, quòd etiam fidei Christi datur inuincibilis ignorantia; vt de hoc infra. q. 4. latius, & multi alij Moderni, & allegāt pro se August. & B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 1. & Bonauentur. in 2. dist. q. pen. Sed vt proximè patebit extrema hæc opinio est.

3. Opinio. Tertia opinio media, quæ & mihi magis placet, tenet q ad sciendum ea, quæ sunt simpliciter necessaria ad salutem, in quibus etiam ignorantia inuincibilis non datur, vt est fides Christi hmōi, & in omnibus casibus supradictis vbi specialis Dei directio & illuminatio necessaria est vtiq; tenetur homo ad humanam industriā, & orationem supradictam, cum pia & bona affectione veritatis, & cū debita dispositione vt non impediatur veritatis cognitio, vel illuminatio: non tñ ad aliquam contritionem vel conscientiæ emundationem, nisi in casu tertiæ propositionis subsequentis. Ad sciendū aūt alia obligatoria q̄cumq;, vel vt eorum ignorantia sit inuincibilis, non tenetur homo nisi ad humanā industriam cū bona affectione veritatis & dispositione prędicta; non autem ad orationem specialem, neq; ad aliquam conscientiæ emundationem.

Prima pars q is teneatur ad industriā & orationem cum prædicta dispositione, constat, quia si (vt in 2. propositione superius dictum est) tenetur ad orationem certe eodem præcepto tenetur apponere media vel conditiones necessarias orationis requisitæ ad talem finem, & cauere impedimenta eiusdem finis: impedimenta autem veritatis sunt praua affectio ad eam, sępe ēt indispositio hominis puta implicatio in peccatis, propter quæ Deus sępè permittit hominem excæcari, aut in sua cæcitate permanere, vti latius inferius dè hoc in 3. propositione.

Quòd autem is non teneatur ad aliam contritionem, vel conscientię emundationem tripliciter patet. Primò, quia non dabitur vlla lex ad id obligans vltra prædicta neq; doctores infra allegati amplius requirunt ab infidelibus, nisi q cum bona affectione veritatis s̄m rationem naturalem viuentes se Deo commēdent petentes ab eo illuminari & interim dum non illuminantur eorum ignorantia erit inuincibilis: sed non permanebit in finē q̄n illa sunt simpliciter necessaria ad salutem. Nam ante mortem opportunè illuminabuntur, vt de hoc latius infra. q. 4. Item secundo q̄a ut sit inuincibilis ignorantia sufficit q homo faciat quod tenetur, ad sciēdum, liceat aliàs sit in peccato vt suprà q. 1. in 4. diuisione latius. Item 3. quia ad Rom. 10. Paulus repręhendit eos infideles, qui prædicatum Christum non crediderunt: non aūt quia non se disposuerunt recedēdo à peccatis, vt sic à Deo illuminarētur & expressè dicit. Quo credent quem non audierunt? q̄uō audient sine prædicante? ergo si non est eis fides Christi prædicata excusatur eorum ignorantia, & inuincibilis est. Igitur ad ignorantiam inuincibilē fidei Christi & huiusmodi non requiritur aliqua conscientiæ emundatio. Et cū his concordat Alex. alijq; doctores cum Durando in 3. dist. 25. q. 1. & frater Bernabas de Rosalibus in suo tract. de varietate opinionum, & Victoria in 4. relatione, quæ est prior de Indis in 4. titulo ad eos debellandum.

Et ad rationem secundæ opinionis suprapositę rñdeo q vt supra dictum est tenetur homo petere à Deo veritatis illuminationem: & eo modo petere ne impediatur finis, vel impetrario opportuna cognitionis eorum, quorū inuincibilis ignorantia nō datur, vti probatum est: & ad B. Tho. & Bonauent. & Aug. infra q. 4. in rñsione ad 7. argumentum contra primam partem secundæ propositionis habetur quomodo nihil faciunt pro illa secunda opinione.

Secunda pars prædictæ tertiæ opinionis q. s. ad sciendum alia obligatoria non est necessaria oratio, & à fortiori nec conscientię aliqua emūdatio: sed solum humana industria supradicta cū bona affectione veritatis acquirendæ, ita q non

sit valde notabiliter homo negligens, probat tri pliciter.

Primò, quia nõ est necessaria oratio prædicta nisi ad obtinendum à Deo cognitionẽ simpliciter necessariam ad salutẽ, vel cognitionẽ eorũ, quorũ inuincibilis ignorantia non est, ad quorũ ẽt cognitionem nostra industria non sufficit, vt constat. ergo si eorũ cognitio non est simpliciter necessaria, & põt dari ignorãtia inuincibilis; tunc sufficit industria humana, vt vel eorũ cognitio habeat, vel ignorãtia inuincibil.s sit: ex quo nullũ ius dabit ad aliqd ampli⁹ obligãs vt cõstat ex diffinitione ignoratię inuincibilis supra. q. I.

Secundò probatur idẽ, quia certè difficillimũ est oẽs Mercatores & contrahentes in omnibus dubijs contractibus, in quib. sunt contrarię opiniones doctorum an sint mortalia peccata contra prædictum ius naturale vel diuinũ, obligari ad tã frequenter orandum & conscientiam emundandã. Deus aũt non obligat generaliter homines ad vix difficile: quia iugum eius suaue est.

Tertiò probatur idẽ, quia de ignorãtia facti, vndecunq; proueniat, constat ꝙ ad sciendũ an hæc mulier, vel res sit mea an non, certè sufficit mediocris, probabilisq; diligentia; ita ꝙ homo nõ sit nimium negligens in inquirendo ꝑm negocij qualitatem & alias circunstantias solitas & debitas adhiberi: & põt excpl. ficari in facto Iacob, qñ Gene. 29 cognouit Liam sibi suppositam, vt supra q. I. de hoc habetur, quòd in huiusmodi mediocris diligentia sine oratione præuia, & conscientię emundatione ignorantiam facit inuincibilem & excusantem à peccato.

Et in hac secũda parte oẽs ferè doctores cõiter concordant. Adrianus autem & alij de prima opinione fortè possunt intelligi, & saluari, vt superius habetur, ꝙ in iure naturali, cuius non datur ignorantia inuincibilis diu perseuerans, de quo infra. q. 4. propositio. I. habetur, requiritur oratio non quidem semper in quolibet actu, sed sæpè vt ita sit perseuerans vt homo dicatur facere quod tenetur, à Deo opportunè ante mortẽ de hoc illuminetur. Potest etiam intelligi in casu sequentis tertiæ propositionis, vt ibi tantum requiratur etiam conscientiæ emundatio.

3. Proposit. Tertia propositio. Qui probabiliter timet ꝙ pp sua peccata Deus permittit ipsum excæcari, vel deprauari, is ad debitã veritatis illustrationẽ obtinendam, vel vt eius ignorantia sit inuincibilis, tenetur, præmissa debita diligentia & industria humana, per se & per alios bonam habere veritatis affectionem, simul & emundationem conscientiæ per cõtritionem saltem generalem vel etiam particularem de illis, propter quæ timet se Deo permittente excæcari, & ita petere humiliter à Deo debitã veritatis illustrationẽ: alioqui nõ esset inuincibilis illa eius ignorãtia.

Probatur, quia quamuis de his, quorũ cęcitatẽ culpabilẽ iste habet, sit aliàs absolutè dabilis, ignorantia inuincibilis vt supponitur; at in casu prædicto nõ erit inuincibilis ignorantia nisi oĩa prædicta fiant. Quia non facit quod tenetur ad sciendũ qui non tollit impedimẽtũ cognitionis. Nã quo præcepto tenemur ad finẽ puta ad sciẽdum, eodẽ tenemur & apponere media necessaria & tollere impedimenta, ẽt ꝑm oẽs mundi sapiẽtes. Sed talis peccator pp peccata sua spãliter excęcatus aut datus in reprobũ sensum obligat quærere debitã veritatis cognitionem vt se reponat in statu gratiæ: & illa eius peccata sunt impedimentũ ad id, vt supponitur in casu propositionis huius, ꝙ. s. pp illa sit à Deo permissa specialiter eius excæcatio, quodq; permanebit stantib. prædictis peccatis illius: ita ꝙ per solam industriam humanã non est probabile illum ab ea culpabili cæcitate esse liberandũ nisi per auxiliũ Dei speciale vel abundans extraordinariũ mẽs eius illustretur. ergo eodem præcepto, quo tenetur scire, & cæcitatem expellere, tenetur ẽt ad humilẽ orationem, & prædictam conscientiæ emundationẽ, qua Dei auxiliũ & lumẽ veritatis non impediat, sed potius impetret: ex quo non est aliud mediũ sufficiẽs ad id, vt patet ẽt ex supradictis in ꝓcedente 2. proposit. Ideo ps. 12. orat Dauid. Illumina oculos meos ne nunquam obdormiã in morte; & similiter Ecclesia, vt Deus auferat velamen ab oculis Iudæorũ, & aliorum infidelium pp sua peccata excæcatorum. Et notanter dictum est requiri ei contritionem generalem vel specialẽ de illis peccatis, propter quæ timet se excæcari sicut requiritur de oblitis, quę homo timet se commisisse, vt Medina de pœnitentia quæst. 3. de his latius agit.

Et cum his concordat Alex Hall. & alij doctores cõiter vbi supra dicentes, ꝙ ideo ad Rom. I. gentes dicũtur inexcusabiles & obscura tũ esse insipiens cor eorũ, & illos homines datos esse in reprobum sensum, & culpabiliter ignorare multa iuris diuini & naturalis: q1 ad Deũ recursum non habuerunt per verũ eius cultum, & orationem, viuendo ꝑm rectam rationem, & legẽ naturalem. Et idem vł de Iudæis sidem Dei nõ tamẽ Christi habentibus pp sua peccata excæcatis, vt patet Io. 13. & Math. 13. Luc. 18. Actu. 28. Excæcatum est cor populi huius &c. Induratum est cor eorum &c. Et facit ad idem Isai. 6. & 29. & 30. vt de hoc latius habetur infra. Et ad idem est expresse Castro de lege pęnali lib. 2. c. 4. & in casu huius tertiæ propositionis intellectus Adria. vbi supra concordat cum supradictis.

Et quamuis magister Vega de iustificatione lib. 6. c. 18. teneat oppositum dicens ꝙ nõ requiritur oratio, nec conscientiæ emundatio prædicta vt quis in casu propositionis sit inuincibiliter ignorans: tùm primò quia non dabitur tale ꝓceptũ, tùm secũdò quia si illa obligatio sumitur ex hoc ꝙ tales ex propria culpa incidunt in talem ignorantiã vel cæcitatem; iam eadem ratione

tione sequeretur quod omnes peccatores tam ratione vtentes, quam non vtentes, vt sunt culpabiliter ebrij, ex peccatis suis præcedentibus ignorantes multa obligatoria, similiter tenerentur ad eam orationem, & conscientiæ emundationem ne sint vincibiliter ignorãtes: quod tñ etiam ex supradictis constat esse falsum. At verò non valet hęc eius opinio vti probatum est: nec eius rationes quicquam efficiunt. Nam ad primam rñdeo quod quo præcepto tenentur tales ad finem.i.ad tollendam talem cæcitatem, eodem etiam tenētur ad illa media orationis, & conscientiæ emundationis necessaria vt patuit superius. Ad secūdam etiam respondeo negando consequentiam, quia non est simile vtrobique. Nam in casu propositionis illa cæcitas est adhuc culpabilis, ex quo eam sic cæcatus deponere renetur, & potest cū auxilio diuino, quod etiam ad id procurare obligatur vt probatum est. Illa etiam cæcitas est pęna peccati non solū generaliter, & naturaliter consequens, aut contracta ex peccatis præcedentibus; sed etiam specialiter à Deo in pęnam peccati permissa, & permanens quousq; peccator resipiscat, quorum neutrum vel non nisi alterum habent aliæ ignorantiæ culpabiliter tm contractę, ideo ad earū expulsionē, orare, aut conscientiam emundare eiusmodi ignorans non tenetur.

Et nota quod in hac & in alijs propositionib. supponitur sicut & verum est, quod pp peccata, & pp hoc quod homo non rectè affectus inquirit veritatem, sed vt inueniat loquentes sibi placentia vt hr. Esai.30 & camillos inueniant vt iustificēt quod ipse vult & ad quod ipse præ delitijs, auaritia seu ambitione malè affectus est: pp hoc igitur Deus sępè (idq; iustè) permittit talem hominem non solū amplius peccati & in multiplicē ignorantiam, & errorē culpabilem induci: sed & in eo permanere quousq; debitè resipiscat, & se disponat habēs rectū, vehementemq; affectū & desideriū solicitū ad veritatē inquirēdā, & operi demādandā; vt sic à Deo p auxiliū superabundās aliquo modo disponatur, & mereatur illuminari, vel p ignorātiā inuincibilē à culpa excuset vt dictū est, quod patet Rom.1. Propterea tradidit illos Deus in reprobum sensum & Sopho. 1. Ambulabunt, vt cæci, quia domino peccauerūt.

Quæ permissio cæcitatis, & erroris tripliciter contingit fm Adria. vbi supra, in 2. & 4. quodli. Nam primò sæpè Deus in pœnam peccatorum prædictorum hominum malè affectorū abscondit veritatē ab alijs Magistris seu prælatis, quos isti peccatores consulunt: adeo vt ēt si vellēt eis rñdere & docere veritatem, Deus nō permittat eos scire, dicere, aut docere illos vt oportet: sed vel falsa, vel non opportuna, nec expedientia ad salutem: patet Ezech.14. Qui posuerit immūditias in corde suo, & venerit ad prophetam vt interroget, ego decipiam prophetam illum, idest decipi permittā. Vide ibi, & nota totū illud capitulū ad propositum, vbi dr iuxta iniquitatem interrogantis iniquitas & prophetæ erit: & glo. super id Rom.10 Qūo prædicabunt nisi mittantur? &c. ait. Mittit sæpè Deus malos doctores peccatoribus ex ira. & 2. Thessalo.2. Quia non receperunt charitatem veritatis vt salui fierent, ideo mittit illis Deus operationē errorum vt credant mendacio: ibi Aug. in gl. vide, & Greg. lib. 25. morali, c.20. ait Secundum merita plebium disponuntur corda rectorū &c. & Esai.29. Eò quod appropinquat populus iste ore suo & labijs suis glorificat me: cor aūt eius longè est à me: admirationem faciā populo huic miraculo grandi & stupendo, peribit sapientia à sapiētibus, & intellectus prudētiū abscondetur: & paulò superius ibidem hr. Miscuit vobis dñs spiritum soporis, claudet oculos vestros; prophetas & principes vestros, qui vident visiones, operiet: & erit vobis visio omniū prophetarū sicut verba libri signati, quē cùm dederit scienti literas dicet, lege istū, & rñdebit non possum, signatus est.n. & dicit dñs eo quod appropinquat populus iste &c.

Et nota quod Christus Matt. 15. allegauit pdictā auctoritatem, quia populus hic labijs me honorat &c. ad hoc propositū. Nam ipse legem peruerse interpretantibus pharisæis & scribis dixit Matth 15. Quare vos transgredimini mādatum Dei pp traditiones vestras? videlicet, vt ibi patet in præcepto, de honoratione parentū, & de obseruantia voti qñ occurrerit casus incōpossibilitatis vtriusq; vtra illarum obseruantia deberet præualere. Nā vt hoc declarat Frater Bernabas de Rosalib. in suo tract. de breuitate opinionū, pharisæi ex auaritia extollentes dignitatem voti vt pote magnū actū virtutis religionis, & iō illū anteponētes pietati & honorationi parentū in eorū subuentione dicebant. Si quis ea quę parentibus præstanda erant, Deo voueret, qui præcipuus est pr oium, liberū esse a subuentione parentū: tū maximè qñ non extrema præmebātur egestate. Nā corporalis honoratio parentū, de qua ēt ibi agit Christus, ad honorabilē eorū statū tendit; non ad extremā necessitatem, quæ in quocunq; ēt extraneo ad subueniendū obligat. Christus aūt ibidē hanc eorum opinionē vt erroneā confutare vr: docetq; vt qđ iure naturę absoluto debetur anteponatur ei qđ vel sub consilio cadit vel ex voluntate pēdet humana: pp qđ hoc vltimū fit dispensabile: nō ita id quod absoluto iure naturę debitū est: cūq; pp hanc doctrinā Christi, & pp alia, quæ ibi dixit & docuit Matt. 15. discipuli dicerēt Christo pharisęos esse scandalizatos Dimittite ait, eos, quia cęci sunt & duces cæcorū: cæcus aūt si cæco ducatum prębeat, ambo incidunt in foueam: ex quibus vltimis verbis ad nostrum propositum elicitur, quòd licet Christus Matth.23. dicat super cathedram Moysis sederunt scribæ & pharisæi, quę dixerint vobis facite: non tamen propter hoc excusabantur

sufficit humana industria, ergo requiruntur supra dicta & maximè in morte; secus si non dubitat, aut si non sic dubitare debet rônabiliter, qa non est curandū de leuibus scrupulis & superstitionibus: neq; possumus oēs actus nostros intelligere, an sint ꝑm Dei præcepta sufficienter circunstantionati pp ignorantiam, quæ annexa est naturæ lapsæ. Sap. 9. Timidæ & incertæ sunt prouidentiæ nostræ. Sæpè ēt homo nescit certitudine probabilitatis adhuc se esse in gratia, aut in ignorātia culpabili pp sua peccata. Inde multa ignorata culpabiliter nos latent: ad quorū cognitionē non sufficit humana industria sine aliqua Dei illustratione ex auxilio abundāti. Quia Hiere. 10. Prouerb. 16. & 20. c. Non est hōis vt dirigat gressus suos. Et cùm timoratarum mentium sit de consilio ibi timere culpā vbi non est, ideo tunc quilibet de bono item consilio debet de oblitis & ignoratis confiteri generaliter, & ꝑm Bonauen. ita petere à Deo prædictam illustrationē, vt hr̃. 2. Paralyp. c. 20. cum ignoramus quid agere debeamus ad te sunt oculi nostri. Itē Thob. 4. Pete à dño vt dirigat viam tuam: Et ad idem est Prouerb. 2. & 3. c. expressè. & ideo Ps. 5. & 26. 36. 89. 118. & alibi sæpius petitur à Domino. Dirige in conspectu tuo viam meam: & vias tuas & volūtatem tuam & veritatem tuam edoce me: & Psal. 12. Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte. Vnde & concludit B. Tho. 2. 2. q. 85. art. 2. quòd oratio est simpliciter necessaria nobis, vt sic mereamur diuinum auxilium oportunum ad vitæ salutaria.

Coroll. 2. Secundò corollariè sequitur ex omnibus supradictis in 2. & 3. propositione, ꝙ sicut sub nouo peccato non tenetur homo pro semper scire necessaria ad salutem, sicut nec facere; quamuis pro semper teneatur vitare omne peccatum; ita & per consequens non tenetur pro semper sub nouo peccato facere omnia supradicta requisita ad sciendum necessaria; sed solum pro tpe, quo sub nouo peccato tenetur scire ad illa necessaria faciendum, vel ad cauendum peccatum aliquod, quod sine prædicta cognitione sufficiēter caueri non pōt: quia obligatio mediorum, s. cognitionis & expulsionis ignorantiæ sumitur ex obligatione finis, puta obseruātiæ præceptorū: ex suppositione aūt qñ videlicet hō id vult scire, dēt, quāuis non sub nouo peccato, facere pdicta requisita ad sciendum, vt supra dictum est.

Dubium. Et si quæratur, qd si ego probabiliter aut inuincibiliter ignoro orationē vel emundationem conscientiæ esse necessariam in casibus supradictis in 2. & 3. proposi. & ideo illam omitto, non omissurus si scirem; nunquid tunc inuincibiliter quoq; illa ignorabo & saluabor sine notitia illorum quæ dicta sunt esse simpliciter necessaria ad salutem.

Nam si dicatur ꝙ sic; iam sequitur ꝙ in illis simpliciter necessarijs ad salutem datur ignorātia inuincibilis; vel ꝙ vt illorum & aliorū ignorantia sit inuincibilis non requiruntur omnia illa quæ dicta sunt.

Si aūt dicatur ꝙ nō saluabitur homo ille, neque inuincibiliter, sed vincibiliter illa ignorat; contra hoc vr̃ primò, quia facit quod potest & tenetur ad sciendum illa: neque tenetur scire ea quæ probabiliter vel inuincibiliter ignorat, puta orationē & cōscientiæ emundationē, esse necessaria ad talem finem. Tum secundò quia nemo obligatᷣ ad impossibile, qualis est iste inuincibiliter ignorans orationē, vel emundationem conscientiæ esse necessariā ad prædictū finem; quia non potest ea velle facere dum sic ignorat.

Item tertiò quia iam esset ēt simpliciter necessarium ad salutē scire orationem vel emundationem conscientiæ, & alia eiusmodi esse necessaria ad cauendum inuincibilem ignorantiā eorum, de quibus agitur in 2. & 3. propositio. quod tamen dicere absonum est; cum constet cadere sub opinionibus doctorum dicentium hæc, vel illa, vel tot esse requisita ad vincibilem ignorantiam horum vel illorum euitandam.

Resp ꝙ pp has rōnes iste talis inuincibiliter ignorat illā orationē vel contritionē esse necessariam ad sciendum illa, de quibus. 2. & 3. propō agit. Sed negatur ꝙ de illis simpliciter necessarijs ad salutem datur ignorātia inuincibilis. Nā tunc Deus hoc non requirit, sed illustrat opportunè faciētem aliàs quod in se est, vt supra in 2. propositio. hr̃. Neq; ēt sequitur ꝙ ergo illa, puta oratio & contritio non requirūtur, ex quo sine illis hr̃ illustratio vel salus: nam requiruntur regulariter vt probabiliter tenet opinio supradicta: & id est opinatū non de fide ꝙ illa requiruntur: neq; dicit opinio ꝙ sunt simpliciter necessaria, sed obligatoria vel necessaria regulariter: ita ꝙ qui scit, & pōt ea facere, & nō facit, nō inuincibiliter ignorabit, nec excusabitᷣ à peccato, cū quo stat, ꝙ excusabitᷣ qui inuincibiliter ea ignorat, sicut & is qui legē & præceptū implere non pōt; & Deus tunc hoc non imputat ad nouā culpam, sed supplet quod deest illi, ac si illa fecisset ad hunc finem, videlicet vt vel inculpabiliter ignorans si aliàs faciat quod in se est opportunè illuminetur, vel propter hanc ignorātiam non condemnetur, sed propter alia peccata. *Respon.*

QVAESTIO III.

Vtrum facit quod in se est ad sciendum quantum est ex parte industria humanæ etiam sit tutus in conscientia is, qui sequitur opinionem aliquorum doctorum, qui sibi magis placent, si contingit quòd eos sequendo errat cum eis.

RESPONDEO secundum Conradum de contractib. q. vlt. & Adria. in 4. de restitu. & Maior. in 4. sententiarum, q. 1. in sententia clarius eos resoluēdo per tres propositiones frequētes. *Propo. 1.*

Quarum

Quatum prima est, quando opinio probabilior diffinit quod s̃m se à parte rei tutum est & condemnat oppositum; tunc necessariò talis opinio tenēda est,e.g. Si cōis aut probabilior opinio tenet pluralitatem beneficiorum aut non residere in suo curatu sine cā legitima, aut talem contractū esse illicitum,cùm ipsum cauere,& oppositū facere sit tutissimum; dicit propositio hęc talē opinionē esse tenendā, & sequendā: & in hoc oēs doctores consentiunt. Et probatur tum primò quia agendo contra rectā rōnem peccatur sed talis agens cōtra probabiliorem opinionem agit cōtra rectā rōnem: quia agit contra rōnem & authoritatem,cui renitti non licet. Nam ideo dr̃ probabilior opinio, quia rationabilior, & quæ validioribus innititur rationibus & fundamentis,quibus naturaliter conuincitur intellectus, vt huic parti potius, quàm oppositæ assentiat.

Tum secundò quia legi rationabili seu prudentiali iudicio dictanti tale quid esse necessarium (qualis est præ*dicta* opinio probabilior & rationabilior) necessarium est se conformare. Tum tertiò quia aliter agens agit temerè irrationabiliter: dum sine ratione sufficiente eligit partem periculosam minus rationabilem, q̃ ratio ipsa minus dictat, post posita ea, quā magis dictat esse necessariò amplectendam: vt infra in corollario hr̃,& in tertia propositione latius.

2. *Proposit.* Secunda propo.q̃ñ op nio probabilior asserit & iustificat quod in se nō est tàm securum, quā eius oppositū, tunc licet sit tutius talē opinionē non sequi: licitum tñ est eam sequi: e.g. si probabilior opinio tenet mutuantē posse recipere vltra sortē aliquid rōne interesse lucri cessantis, licitum est eam sequi,licet si tutius ab ea cauere s̃m aliam opinionem non tā probabilem. Probatur,tum primò quia legi rationabili licitū est se conformare; hm ōi aūt est talis opinio probabilior & rōnabilior,quā opposita,vt supra in probatione primæ propositionis probatū est, ergo. Tum secundò quia in dubijs quod certius æstimamus tenere debemus vt hr̃ in c.iuuenis, de sponsalibus: nunc aūt certius æstimatur qd̃ rationalius æstimatur aut creditur: qualis est opinio probabilior. ergo. Nam ex ipsa rōne eius q̃ vi excusabitur per ignorantiam inuincibilem si quis veritatem non attingat aut si erret talē opinionem probabilem sectando. Tum tertiò quia si non ita esset; ergo nulla esset in examinandis opinionibus diligentia adhibenda, nisi q̃ñ ex sacris literis vel Ecclesiæ authoritate veritas elucidanda esset. Consequens aūt hoc omniū aures offendit,estq́; contra consensum omniū sapientum. Consequentia aūt probatur. Nam si omni adhibita diligentia errans non excusaretur; ergo absque vlla veritatis inquisitione oporteret semper viam tutiorē ex parte rei eligere,vt si de fide agatur oportet nulli parti assentiendo expectare Ecclesiæ determinationē; si de morib. simi liter abstinendo ab omni actu; cui ex varietate opinionū imminet periculū. Tum denīq; quartò quia doctissimi & sanctissimi viri contraria in expositione sacræ scr. pturę & in moribus senserunt: & nullus eorū condemnatur q̃ sic senserit & egerit, ergo sequentes eorū opiniones probabiliores condēnari non debent. Consequentia patet cū minore,& maior probatur, quia Hieron. & Aug. in expositione Epistolæ ad Galatas tam de sensu scripturæ superdictis Pauli quā de ipso facto Petri separantis se à gentibus pp̃ aduentū Iudæorū contraria indubie senserunt. Nam (vt ait frater Barnabas de Rosalibus in suo tract. de varietate opinionum, & Mtioris vbi supra) non sunt audiendi Adria.& alij,qui dñt eos nō se intellexisse: ideoq́; non tā sensu quā verbis cōpugnasse. Qui n. fieri potuit vt viri illi ingeniosissimi tot super eadē re missis ac remissis Epistolis verborū suorū sensum non calluerint? fuerunt ergo in materia fidei simul & morū diuersæ opinionis: & similiter Tho. & Bonauentura à se ipsis inuicē & ab alijs in materia fi lei, morum, & sacrorum sæpe (salua tñ fide) differunt in suis opinionibus vt patet eorum scripta legēti: neq; pp̃ hoc arbitrabant se exponere periculo inexcusabilis erroris si nō attingerēt veritatē, dū qd̃ probabilius videretur sectabātur. id qd̃ ipse. B. Tho. in 8. quodli. art. 13. expresse ait; quod. s. qui ex contrarijs opinionibus alterā videlicet probabilem imitando in nullā dubitationē adducitur, non committit se discrimini, vtique nec peccat:

Ad vim ergo rōnis oī referenda sunt, licet & Aug. ait in Epistola. 19. in cōcertatione prædicta cū Hieronymo.&. hr̃ dist.9. c. ego solis, alios, ita li cet libros doctorū pter sacrā scr pturā ita lego: vt quātumlibet sanctitate & doctrina ppolleāt, non iō verū putē, quia ipsi ita senserūt; sed quia mihi p illos illi. s. libros canonicos sacræ scripturæ vel probabili rōne persuadere potuerūt. Igitur in dubijs ea sequēda via est de necessitate aut de licentiā, quæ rationabilior & probabilior vr̃, vt præcedentibus propositionibus dictum est.

Tertia propō qn̄ opiniones sunt vel creduntur ęquè pbabiles, ipsd qd̃ vr̃ minus malū & tutius tenendū est, q̃ñ est dubium de peccato mortali. 3. *Proposit.*

Probatur dupliciter. Primò, quia in dubijs non solū facti, sed iuris tutior & certior pars est eligēda, vt hr̃ in c. iuuenis. de sponſ.& c. ad audientiā de homic.& c. illud. de clerico excō. ministr. & quia aliàs Ecclesia. tertio. Qui amat periculū peribit in illo. Nam hæc eadē rō militat in dubio iuris & facti. Nunc aūt qui illas opiniones ęquè pbabiles scit vel arbitratur, necesse est vt maneat dubius q̃ earū sit vera,& p consequens an sibi liceat agere qd̃ altera opinio cōdemnat. Aequè. n. mouetur naturaliter intellectus ad assentiendū vni opinioni sicut alteri habenti æqualia motiua & æqualem probabilitatem: vel si non manet dubius saltem temerè & periculosè sine vlla

vlla ratione sed voluntariè ex sua affectione adhæreret huic vel illi opinioni, & iudicaret esse faciendum quod hæc opinio iustificat, non obstante æquali probabilitate quod id facere non licet, quod altera opinio condemnat. Igitur peccat qui sine ratione sufficienti relinquens partem tutam & certam non solum secundum se & à parte rei, sed etiam secundum suam æstimationem, eligit minus tutam vel maius malum. Ad id facit c. duo mala. c. nerui dist. 13.

Secundò probatur idem, quia ideo in c. inquisitioni. de sent. excom. habetur quod vxor probabiliter dubia de consanguinitate viri intra gradum prohibitum, non potest petere debitũ coniugale, cùm tñ sit in possessionem mariti: & similiter in c. Dominus. de secun. nupt. vbi agitur de vxore quæ probabiliter dubitat de vita mariti prioris, & ex consequenti an is quæ de præsenti habet, sit suus verus maritus; dicitur ibi ꝙ non potest ab eo debitum petere, licet teneatur reddere exigenti: idq; non alia de causa, nisi quia in casu æque probabiliter dubio est tutius eligendum, sicut & maius malum, maiusq; periculum cauendum est: vti de hoc etiam infra lib. 3. de conscientia. q. 5 latius habetur.

Sed nota primo, quòd licet tunc sit tutius eligendum; non tamen est id firmiter asserendum, sed solum cũ formidine aliqua de opposito opinandum est id esse probabile aut probabilius, quia temeritatis virium est, dubia aut non satis certa pro certis affirmare, vti B. Tho. in 9 quodl. art. 15. & Gerson de vita spirituali coroll. 2. 11. & 23. optimè docent.

Etiam nota secundò, ꝙ benè stat vtranq; opinionem æquè probabilem esse; & ꝙ ego non ex sola affectione sed ex aliqua rationabili causa, puta quia rationes alterius scio dissoluere; vel credo per alios benè dissolui, aut solubiles esse, nec oĩo efficaces, licet illas ego dissoluere non sciam: vel etiam ex ignorantia inuincibili rationabiliter vel inculpabiliter æstimẽ alteram opinionem esse magis probabilem aut veram, quæ nõ est: & tunc hęc quę probabilior aut vera ęstimatur tenẽda est de necessitate, aut de licentia, vti in duabus propositionibus præced. dictũ est.

Si verò cum æquali opinionum probabilitate æstimata, æquale etiam malum siue periculum, vel etiam nullum immineat vtrinq; tunc locus est gratificationi: & quælibet illarum opinionũ sequi potest; ita ꝙ si vtraq; opinio est vel creditur ęquè probabilis vel æquè dubia, vt diximus, an sit peccatum secundum eam vel contra agere, neque discerni potest in quam partẽ grauius peccatur, aut grauius malum siue periculum imminet; tunc est locus gratificationi, & quęcunq; opinio eligi potest, quia in via Dei non potest esse perplexitas ad peccatum, neq; Deus obligat ad impossibile. Cæterum vbi nullum periculum corporale vel spirituale est; tũc regulariter quælibet opinio probabilis rectè eligi potest, id quod in speculatiuis & alijs conscientiam non tangentibus sæpè contingit.

Igitur resolutoriè p̄dicta omnia in quatuor dictis colligũtur. Primò quod qñ est periculum de mortali ex vna vel ex vtraq; parte contradictionis quodcunq; fiat; tunc ea, quæ est vel creditur probabilior opinio, tenenda est: de necessitate quidem, qñ illa sic aliquid sub mortali condemnat, quod oppositum omnino licitum & tutum est, vt ait prima propositio: de licentia verò qñ aliquid iustificat quod de se à parte rei non est tam securum sicut oppositum, vt ait secunda propositio. Secundò ꝙ si vtraq; opinio æquè dubia aut ęquè probabilis est; tunc à scientibus vel credentibus illud tutior tenenda est: & cauendum est periculum maius vel de grauiori & certiori malo formata bona & quieta conscientia, quod sic agendum est, vti superius propositio tertia habetur. Ad quod etiam faciunt c. duo mala. & c. nerui. dist. 13. Tertiò ꝙ si stante æqua probabilitate vel æquali dubio ex vtraq; parte de peccato mortali, neq; etiam discerni potest in quam partem grauius, certiusq; peccatum siue periculum imminet; tunc est locus gratificationi, & formata bona conscientia cum bona fide quæcunq; illarum opinionum eligi potest; quia in via Dei non potest esse perplexitas ad peccatum, neque ad impossibile est obligatio vt in tertia propositione dictum est. Resolutio.

Quartò si homo non est literatus, aut doctus, aut si nescit ibi esse varietatem opinionũ, neque dubiũ inter doctores, aut si audit vel scit ibi varias esse opiniones, tñ probabiliorem, aut tutam non ex affectione, sed ex ignorantia, vel ex alia causa credit eam, quam ipse sequitur æquè aut magis, q̃ oppositam; & ita cũ bona fide, bonaq; conscientia putans sibi licere agit vel omittit paratus oppositum agere, si sufficienter sciret illud illicitum esse; hic certè inculpabiliter agit, & illam sequitur opinionem; & per ignorantiã inuincibilem excusatur. Et ita doct. cõter dicũt, & præcipuè Medina de rest. q. 22. fol. 74. & Nauarro in sum. c. 27. nu. 283. 288. quod de posito dubio & formata bona conscientia potest homo prædictus adhærere illi opinioni, quã audierit à doctoribus fide dignis approbari; quibus se tutè põt confirmare. Imò & glo. in extrauag. Io. 22. inter nonnullos, de verb. sig. §. 1. verbo, deinceps, etiam ait ꝙ opinio alicuius magni doctoris inducit causam probabilem, & excusat à culpa erroris; quòd vr̃ intelligendum, si talis homo nescit inuincibiliter ibi esse opiniones, aut nescit earũ causas, & motiua vel fundamenta examinare, vt dictũ est. nam si est doctus sciens illa discernere & examinare; tunc in dubio de peccato mortali debet habere causas magis rõnabiles ad adhærendum potius huic opinioni, q̃ ipse vti probabiliorẽ, & tutam amplectitur, vt in pręcedẽtibus

declaratum est, vt à culpa per ignorãtiam excusetur. Fit tandem ex dictis quòd quando litigantes super aliqua re, cui eorum debeatur, habent pro se æquales probationes, vel doctorum opiniones, debent componendo inter se rem illam diuidere vt maneant tuti in consciẽtia; aliàs fortè tuti non essent. Ad supradicta faciunt ea, quæ inferius, lib. 3. de conscientia. q. 5. propositio. 2. & quæst. 6. in 2. par. propositionis & q. 8. differuntur.

Dubium. Sed dubitatur quę sunt, aut esse possunt causæ rationabiles ad adhærendum potius vni vti probabiliori opinioni, quàm alteri, aut facientes vnam opinionem probabiliorem, quàm alteram.

Respon. Respondeo secundum Conradum, vbi supra ꝙ sunt septem, quarum quinq; se tenent ex parte ipsorum doctorum opinantium, aliæ duæ ex parte fundamentorum illius opinionis.

Causa 1. Prima igitur causa est, si doctores vnius opinionis sunt & fuerũt regulariter in alijs opinionibus fidem vel mores respicientibus veriores; ita quòd in talibus verius scripserunt, & minus errauerunt; tunc enim cæteris partibus etiam in proposita materia est causa magis adhærendi opinionibus eorum, quia ex similibus præsumitur de similibus.

Causa 2. Secunda causa est, si doctores vnius opinionis plus insudarunt studio talium materiarum, de quibus agitur in præsenti, quàm doctores alterius opinionis, quia cæteris parib. in fide & moribus plus adhærendũ est Theologis, quàm Canonistis: contra vero in his quæ concernunt leges humanas, & forum contentiosum, plus canonistis, quàm Theologis. Similiter inter Theologos in materijs moralibus & casibus conscientię plus standum est illis, qui in moralibus diligentius suum ingenium contriuerunt, quàm alijs, qui speculatius plus intenderunt: quia Ethic. 1. Horũ quisq; est bonus iudex quæ nouit, & vnicuiq; in sua arte credendum est.

Causa 3. Tertia causa est, si doctores vnius opinionis sunt præsumendi minus affectati ad illã opinionẽ, quàm alij ad suam: quia cæteris paribus plus standum est illorum opinioni, qui sunt minus affectati, quàm aliorum affectatorum. Ideo si materia, de qua est dubium, tangit lucrum temporale alterius partis doctorum; minus credẽdum est eis, quos illud lucrũ respicit, quàm alijs, Ideo etiam magis credendum est iurisperitis cæteris paribus, qui vel vbi non sunt alligati alteri partium, puta vbi scribunt per modum lecturæ, ꝙ alijs etiam eisdem vbi alteri partium tanquam aduocati, vel ei alligati consilia scribunt: & idem similiter de quomodolibet affectis, & non affectis dicendum est, quia amor & odium peruertunt iudicium. 2 Rheto. Amantibus & odientibus non eadem videntur.

Causa 4. Quarta causa est, si doctores vnius opinionis sunt & fuerũt regulariter melioris vitę: quia cęteris paribus magis standũ est opinioni eorũ, ꝙ aliorum, quia sanctitas & puritas vitæ meretur à Deo illuminationẽ veritatis, & precipue castitas. vnde Io. Euãg. inter catholicos, & inter Ethnicos Plato altius de Diuinis scripserũt: & sicut tales minus errant in vita sua; sic etiam apti sunt minus errare in doctrina & operationibus aliorũ dirigendis; quia Ps. 9. Initium sapientię timor dñi. & Eccle. 37. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera plusquam septem circũspectatores sedentes ad speculãdum: & sequitur ibidem ironicè, cum viro irreligioso tractatu de sanctitate, & cum iniusto de iustitia. Vide ibi.

Quinta causa est, si sunt plures de vna opinione, ꝙ de alia: quia cæteris paribus magis adhærendũ est pluribus. Ideo S. Isidorus in epist. ad lectorem suum pręfert canones qui dicuntur apostolorum cęteris cõcilijs, quia licet à quibusdam dicãtur apocriphi, tñ plures eos receperũt, vt hr 16. dist. c. Isid. & August. lib. 2. de Doctrina Christ. docet in illis scripturis, quæ nõ ab oĩbus recipiuntur præponendas esse eas, quas plures & grauiores accipiunt dist. 19. c. in canonicis. & dist. 63. c. vlt. & in 2. q 7. c. puto hr ꝙ illud potius tenendũ est quod à pluribus approbatur & corroboratur. Nã 1. Top. ait Arist. ꝙ Probabile verum est quod pluribus & sapientibus vr. Et notetur ꝙ semper dico cęteris parib. quia aliàs nõ oportet. Vnde & Papa Pius II. in epist. 401. ad Lodouicũ regem Francorũ dicit. Scriptura quæ ait vbi multa consilia ibi salus, consiliorũ multitudinẽ non requiritur, sed maturitatem & digestionem, quæ res in paucis, ꝙ in multis facilius ſę pe reperitur: neque. n. honestas aut iustitia multitudine facilè suadetur: quę varijs affectib. agitata ad peiora frequenter inclinat: neq; bene se res habet vbi suffragia numerantur, non ponderantur: sæpè. n. fit vt maior pars meliorẽ vincat. Hæc ille. & C. de vete. iu. enucl. l. 1. & l. tanta. §. si qd aũt, dicit tex. ꝙ sępe vnius & fortè deterioris siue minoris sñia pòr multos & maiores in aliqua parte superare: & tunc non est considerãda multitudo sequentium vnam opi. vt ibi dicit text. Igitur cæteris paribus & non aliter opinio cõis tenenda est, quia pro ea pręsumitur veritas ẽm glo. 3. q. 7. c. infamis. & innuit tex. iuxta glo. in c. vnico. de postul. præla. lib. 6. & facit tex. in l. 2. ff. de iu. & fac. igno. & notat Bart. in l. de eo. C. de pœna iud. qui male iud. & in foro contentioso seu exteriori debet iudex iudicare secundum opinionem communem; aliàs punitur, vt de hoc late Syluester tit. opinio. q. 2. & summa Ange. ibi vide. quæ omnia limita vt dictum est, scilicet cæteris paribus, vel vt ait Gemini. cap. 1. de summa trinit. lib 6. nisi notoriè maledicat, vel rationabiliter conuinci possit, vt ait etiam Io. Andr. c. p. t. de constit. Causa 5.

Quòd si vnam opin. plures teneant, aliam autem grauiores licet pauciores, videtur, (vt ait Conr.)

consequens sine vera contritione non est, vt in cap. si enim, de pen. dist. 2. vt latius infra in 3. argumento contra quartam opinionem habetur. Effectus autem aliorum sacramentorum proprius est alius per suas formas sacramentales designatus. Inde consequitur quòd ad alia sacramenta vera quamuis informia & eorũ proprios effectus sufficit voluntas ea suscipiendi. Ad sacramentũ aũt pęnitentiæ verum & eius effectum nõ sufficit nisi adsit contritio: neque informe esse potest. Contra hęc replicatur. Nã licet fructus huius sacramẽti sicut & aliorũ sit absolutio fructuosa à peccatis & gratiæ collatio: at vero proprius ei⁹ effectus est absolutio sacramentalis: non quidem de facto peccata remittens & fructuosa, sed de se remissiua peccatorum, si non adsit impedimentum ex parte suscipientis vt infra in primo argumento contra hanc opinionem habetur. facit Aug. lib. 1. de baptismo contra Donatistas. c. 12. & habetur de consecr. dist. 4. c. tunc valere, vt proxime in tertio dicto sequẽti latius habetur. Tertio probatur idem, quia si hoc sacramentum non possset esse verum simul & informe: iam nullus esset certus se esse vere confessum: oporteret q; semper hoiem de confessione, & reconfessione solicitari sine termino quod absurdũ esset: nam viri boni atq; prudentes licet non sint certi sint ne in gratia, non inde anxij neque dubij sunt an præceptum hoc de sacramentaliter cõfitendo vere adimpleuerint, nunc autem norma vitæ ex more & vsu prudentum secundum Arist. 2. ethi. summenda est.

Sed ad hoc potest respondere quòd ad tollẽdum illud absurdum sufficit certitudo moralis siue probabilis, quòd quis est recte confessus & in statu gratiæ quæ certitudo facile põt haberi. Quarto probatur idem ꝯm aliquos. quia vt superius in primo dicto præcedenti secundum cõiter doctores habetur, qui sic vult absolui sacrilegium committ tur vel intẽtat. hoc aũt nõ esset, nisi ibi verũ esset sacrm, ergo &c.

Sed ad hoc respondet Adrianus negãdo minorẽ, nam ad sacrilegium formaliter saltẽ intentatum sufficit quòd sit sacramentũ non quidem in se verum, sed illicite intentatum, vt patet de eo qui intra quartum gradum consanguinitatis sacramentum matrimonij intentat. Ideo duæ rationes priores fortiores sunt pro hoc secundo dicto. Ex quibus sequitur quòd si ibi est verum licet informe sacramentum, ergo talis confessio cũ absolutione valet ad implendum præceptum Dei & ecclesiæ, ita quòd postea necessario non reiteranda est. Quia secundum Benedictum. xi. in extrauaganti, inter cunctas, peccata à quib. semel sumus vere absoluti non est necessarium iterum confiteri. Hoc secundum dictum tenent expresse B. Tho. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. & ea. distin. Palude q. vlt. Capreol. q. 2. Florent. 3. par. tit. 14. c. 19. §. 5. Siluester tit. confessio. 1. q. 21. q. 22. & Cano in relectione de pœnitentia par. 5. in Responsione ad quartum argumentum, & Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. & communiter Thomistæ. & consonat Alex. Alensis. 4. par. q. 77. mem. 3. art. 7. & Duran. dist. 17. q. 13. censet hoc esse probabile, sed oppositum probabilius. Et tandem Caieta. in 2. quodlibeto quęsito. 5. de cõfessione idem tenet cum B. Tho. sed in summula tit. confessionis iteratio, tacite se retractat dicens q̃ id solum est verum, quando pœnitens dolet de omnib. cum efficaci proposito cauendi non tamen propter Deum summe dilectum, aut non odit peccatum supra omne odibile, & cauendum super omnia cauenda, neque tanquam pro summo malo peccatum mortale vt Dei offensiuũ habet. Sed vel dolet sicut si offendisset vnum alium hominem, & doleret de eius offensa, leuiter intendens non amplius offendere, vere iã in animo dicens, parce pręteritis, & te iam non amplius offendam: vel si solum ex timore iustitiæ diuinæ dolens confitetur, vel si ex negligẽtia vel ignorantia non notabili neq; mortali dimidiauit confessionẽ. Et cum eo concordat Nauarro in summa cap. 1. §. 36. 37. Itaq; doctores Thomistæ in hoc secundo dicto non sibi constant: sed neq; in alijs inde sequentibus. Item Adrianus de confessione q. 4. idem censet esse probabile cum B. Tho. sed solum in casu quo vno actu volũtatis talis pęnitens vult simul & integre confitetur, & per alium actum vult sacramentaliter absolui simul & absoluitur. Tũc enim licet peccet per istum secundum actum vt in pręcedente primo dicto habetur: non tamen peccat per primum vt iam dictum est, & latius in quarto dicto sequenti patebit. Secus in casu quo talis pœnitens vnico actu voluntatis efficaciter vult vtrunq; scilicet, confiteri simul & absolui. tunc enim per talem actum peccaminosum non satisfacit vlli præcepto: quod non nisi de actu moraliter bono est, qui simul malus esse non potest: & ex consequenti talis confessio reiteranda est.

Sed eadem argumenta procedunt cõtra hoc quæ & contra B. Thom. insuper & hoc fundamentum Adriani non tenetur à doctoribus cõmuniter dicentibus quòd per actum de genere bonum, quamuis ex circunstantia moraliter malum, satisfieri potest generaliter præceptis diuinis & humanis: ijs exceptis quæ sine gratia aut charitate impleri non possunt, vt est præceptum de habendo charitatem actualem aut contritionem, vt de his latius Medina de confessione quæst. secunda. & Cano vbi supra, & Vega de iustificatione lib. 11. capit. 21. & Soto etiam vbi supra.

B 2 Ter-

Probatio tertij dicti. Tertium dictum, quòd scilicet recedente fictione valet dicta confessio ad fructum gratię, &c. probatur primo quia ex quo ille attritus suscepit verum sacramentum, iam nō tenetur illud reiterare, vt dictum est. ergo recedente fictione cōsequitur effectum seu fructum eius, s. gratiam iustificantem. patet consequentia, quia iam habet gratiam, & apertum est illi cōtrito regnum cęlorū quod illi fuerat clausum per peccatum mortale, vt constat, ergo virtute clauium in sacramento præcedente est hoc illi concessum, quia non aliter iuli per clauem sacerdo talem in sacramento regnum cęlorum clausum peccatoribus aperiri potest, secundū Io. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, quorum retinueritis, i. non absolueritis secundum glossam retenta sunt.

Secundo probatur idem per Aug. de consecra. dist. 4. c. tunc valere. vbi asserit baptismum recedente fictione suum effectum sortiri, & id non nisi virtute sacramenti baptismi iam præcedentis. alioqui ille non regeneratus ex aqua & spiritu sancto contra Io. 3. & Mar. vlt. regnū cęlorum intrauit sine baptismo. Cum ergo sacramentum pęnitentiæ sit peccatoribus baptizatis necessarium ad salutem: iam si ex vi soli⁹ contritionis, & non ex vi huius sacramenti peccata alicui remitterentur: vtiq; sine remissione sacrāli peccata illi remissa essent, contra id Jo. 20. quorum retinueritis &c. vt dictum est.

In hoc tertio dicto concordant expresse B. Tho. Duran. Palu. Capr. Florent. vbi supra in primo dicto habetur: & Siluester confessio. 1. q. 22. & Caieta. in suo casu limitato in secundo dicto præcedente, & Cano vbi supra fol. 123. dubio. 4. Sed Alexander superius videtur dubius, & Soto repugnat.

Probatio quarti dicti. Quartum dictum quòd. s. talis confessio etiā sine absolutione sufficit ad implendum præceptum ecclesiæ, probatur, quia illa confessio est verā sacramentalis, i. pars sacramenti vel materia eius, si non actu, saltem in potentia propinqua quia videlicet si forma absolutionis impendatur erit verum sacramentum, vt in secundo dicto habetur, etiamsi peccet petens & accipiens & impendens absolutionem, ergo sufficit ad implendum præceptum ecclesiæ de sacramentaliter confitendo. Consequentia probatur. Quia ecclesia neq; in c. omnis. de pęn. & re. neq; alibi præcipit vt sacramentaliter confitens percipiat siue procuret absolutionem sibi sacramentalem impendi: sed vt offerat materiā sufficientem huic sacramento. immo ex clemētia vr̄ ecclesia talem confessionem sacramentalem tantum precipere & acceptare, in c. quod quidam, eo. ti. vbi expresse præcipit eorū confessionem, qui cum aliqua displicentia integre confitentur, dicentes se à peccato vel à statu peccati abstinere non posse aut non velle, esse admittendam. Constat autem id non solum prę cipi vt consilium & pœnitentia illis præbeatur vt limitat & intelligit Durandus & plures alij doctore s. Nam talem limitationem non dicit textus: neq; erat necessarium sic limitare aut docere; cum constet opus esse charitatis consulere, & talem iuuare peccatorem in hoc sacro se humiliter subijciētem, vt resipiscat. Sed simpliciter præcipit ecclesia talium confessionem admittendam esse, vtiq; non nisi ad præceptū ecclesiæ de confitendo adimplēdum. Et in hoc quarto dicto concordant expresse Alexander & Richardus vbi supra in primo dicto allegantur: idq; solum tenent in casu quo per talem confessionem sacramentalem ipse pęnitēs intendit ecclesiæ precepto satisfacere, putans bona fide se in hoc bene agere, vt ibi dictum est. Idem tenet Cano vbi sup. fol. 122. 125. dub. 3. & 5. etiamsi sacri lege velit & intendat absolutionem recipere sacramentalem, & consonat Adrianus quando vno actu solum vult efficaciter confiteri sine absolutione: vel vno actu vult confiteri & alio sacramentaliter absolui, licet de facto nō absoluatur, vti superius in primo & secundo dicto latius hr̄, & ad idem videtur Caiet. sed oppositum tenet Soto vbi supra.

Tertiū punctum. Tertium punctum principale huius opin. est de tertia attritione vel indispositione pęnitentis quæ sufficit vt hoc sacramentum sit verum & fructuosum tunc ad gratiam iustificantem obtinendum. & talis est is qui quocunq; genere attritionis dolet quidem, sed imperfecte, se offendisse Deum: puta quia non pp̄ Deū principaliter, sed ex aliquo respectu Dei, precipue tamen quia peccatum turpe est aut malū contra rectam rationem, aut quia ipsi peccatori nociuū est, aut timore Dei hic vel in alia vita puniendis, & hmōi, dolet offendisse Deum: Ita tñ ꝙ nullus maneat affectus siue complacētia peccati mortalis aut status eius in consciētia ipsius pęnitentis: quis lateat in anima eius, qui inefficax vel conditionatum tantum propositum cauendi si commode potuerit habet. Nam etiāsi sciat se non esse perfecte aut vere contritū neque dispositum ad gratiam sine sacramento obtinendam: si tamen æstimat se esse dispositum vel id sufficere ad sacrm̄, vt eo mediante & virtute eius iustificetur: & cum tali bona fide omnia mortalia integre confitetur & absoluitur, ita ꝙ per eius notabilē negligentiā nullū mortale omittatur: vtiq; virtute sacramenti habet primam gratiam iustificantem, fitq; de attrito contritus, id quod sine sacramēto nō haberet.

Probatur dupliciter primo quia secundum Tho. 3. par. q. 79. art. 3. ad secundum. & q. 80. artic. 4. ad secundum & in quarto dist. 17. quæst. 1. art. 5. q. 1. & in addit. 3. parte. quæstione 10.

art. I.

iudicia semper est ferenda humanior & æquior. & ad idem facit.c.fi.de transact.& ff.de legibus. l.benignus.& ibi doctores,& q si vna opinio innititur rigori scripto:altera autem scriptę equitati, præponitur æquior (vt habetur de rerum permutatione.c.1.lib.6.) & l.placuit. C.de iud. & Cynus in l.1.C.de legibus, & l. benignus. ff. de legibus,& tenet Pau. in Clemētina Romani. in prin.de elect. quod tamen fallit in odium Iudæorum: contra quos rigor præfertur æquitati. de iud.c.2. Et nota q dicit benignior illa quæ fauet iuramento, testamento,libertati, matrimonio, religioni, & sacramento, vt est argumen.c. 2.de cogna.spiritu.& l. sunt personæ. ff. de religio.& sumptibus fun. & similiter ea quæ absoluit est ligante benignior.de reg.iur.c.odia.lib.6. & l.Arrianus. ff.de actionib.& obligat. vt etiam refert Syluester tit. opin.q.2.

Item Florent.in sua summa.par.1.tit.3. c.10. §.10.& Nauarro in sum.c. 27.num.283. & 288. vbi etiam prędictos doctores recitat dicit q cùm bona conscientia potest quis tenere vnam opinionem, & secundum eam operari excluso saltem scandalo,si talis opinio habet pro se notabiles doctores, & non sit contra expressam auctoritatem sacræ scripturæ aut contra determinationem ecclesiæ: & dummodo ex contrarietate talium opinionum non tamen ducatur ad dubitandum sed bonam sibi conscientiam formet de eo quod credit tanquam de probabiliori parte, & præcipuè quando quis adhibet diligentiam inquirendo veritatem,nec inuenit aliquid quod eum sufficienter moueat ad credēdum quod sit illicitum hoc quod ipse sequitur secundum illam opinionem. Hæc ille. Et in idem concidit Henricus Ganden.in 4.quodlib.q.33. vt recitatur infra in responsione ad secundum argumentum & tertiam eius confirmationem.

Ex quibus omnibus videtur sufficere q opinio iustificans actum licitum vel illicitum nō sit expressè contra sacram scripturam, aut expressam determinationem ecclesię,& q non oriatur scandalum sequendo eam,& quòd sit opinio habens probabiles rationes quæ & tales videantur ipsi agenti, & habeat notabiles doctores pro se, & non faciunt prædicti doctores mentionem de aliqua alia conditione requisita q videlicet sint rōnes aut causę probabiliores pro tali opinione, imò neq; supradicti doctores prius recitati ponunt tot conditiones,sicut Florent.& Henricus, ergo non requiritur amplius neque quòd sit probabilior aut quod probabiliores causas habeat pro se quam opposita opinio.

Respondeo ad primum argumentum concesso antecedente,& prima consequentia, negatur secunda. & ratio est, quia licet doctores decernentes vel opinantes non obligent:tñ lex, & ratio naturalis obligat nos ad tenendū & sequendum probabiliorem cognitam opinionem:alioqui esset peccatum temeritatis vel periculis seu contra conscientiam vt probatum est. Doctores autem opinando nihil aliud faciunt quàm indagare & declarare nobis rationes probabiliores quibus cognitis tenemur iam ex lege naturali eam sequi opinionem: ideo non valet illa consequentia secunda, scilicet non obligamur ex opinionibus doctorum tenere hanc vel illam, ergo simpliciter non obligamur, quia stat q obligemur ex alia lege puta naturali vt dictum est.

Ad primam confirmationem respondeo negando minorem,quia nisi sequatur decreta maiorum in quibus est maior probabilitas quàm in opinione opposita non ignorat quis inuincibiliter, nec agit rationabiliter, ex quo temere agit vt probatum est. Et si sic intelligatur,tunc conceditur etiam consequentia,sed nihil contra supradictas propositiones, vt patet.

Ad secundam confirmationem rñdeo, quod illa omnia & auctoritates ibi adductæ locū habent in simplicibus qui nesciunt perspicere vim rōnum & probabilitatis huius & illius sentētiæ vel opinionis. Nam hi licitè sequuntur opinionem alicuius magni doctoris quē bona fide credunt rectè docere. docti autē viri qui sciunt vim rationum discernere non excusantur nisi probabiliorem sequantur opinionem, vt supra, & in resolutione post tertiam propōnem dictum est.

Et ad id Deuteron. 17.rñdeo, q textus se ipsum soluit,vt ait Adria.in 2.quodlib.q.1. fine argumentis, quia ibi dr. Facies quæ te docuerint ſm legem. nunc autem error aut quod est contra rationem aut contra probabiliorem opinionem non docetur ſm legem Dei,sed contra.vnde glo.non dicit tibi vt obedias nisi te iuxta legē docuerint.Illud autem non declinabis ad dexteram vel sinistram, non intelligitur respectu doctrinæ illorum superiorum,quasi non liceat declinare ab eorum malo decreto vel mala doctrina:sed intelligitur de non inclinando extra rectam doctrinam eorum ſm Dei legem, quia nō declinandum est à via recta quam illi docuerint. Nam declinare est in via morum à bono & recto recedere,sic dr Deut. Non declinabis ad dexteram vel sinistram,scilicet à præceptis Dei.Ad illud Matt.23.Super cathedrā Moysi &c.Respondeo secundum Conradum & Adrian. vbi supra quod intelligitur quando concorditer omnes quid dicunt:secus vbi est contrarietas opinionū: vel intelligitur de ijs quæ ad cathedram pertinent secundum glo. inter eiusmodi sunt ea quæ secundum Dei legem & rectam rationem docent:non autem errores quos de capite suo confingunt,Esai.10.Vęh qui condunt leges iniquas &c. Igitur tenemur sequi doctrinam superiorum & doctorum: dummodo non dixerint contra sacram scripturam & rectam rationem expresse vel implicite aut aliquo modo. Hæc ille. Et ita patet quod indebitè adhærens errori

superioris vel doctoris non peccat auctoritate legis pceptiue vel consultiue, cùm lex non iubeat nec suadeat contra rationem probabiliorem vel in erroribus aliquem sequi.

Ad Vlricum respõdeo, quod ipse intellexit, si homo fecit quod in se fuit, vt patet ex ratione sui dicti, quia & tunc fuit Ignorantia inuincibilis & non aliter. & similiter subintellexit alias particulas debitas inesse, licet non tam clare expresserit.

Ad Albert. respondeo, quòd similiter debet intelligi & suppleri prædicto modo, aliàs, eius dictum non est verum.

Ad August. & Guillel. & Monal. respondeo, quod eodem modo sunt intelligendi & supplendi, quia ex quo dicũt quod in dubijs tutè sequitur homo opinionem habẽtem pro se rationem solam, dimittendo illam quæ habet pro se exẽpla duntaxat, & si vtraq; habet rationẽ & exempla, tunc illa quæ habet exempla excellentiora pietate est magis imitãda sicut ex talia exempla sunt digniora ad imitandum: in dubijs autẽ moralibus aliorum bona vita debet esse nobis regula viuẽdi, & eo magis quo meliores sunt illi. hæc Aug. Ex quibus patet quod ipse intendit ꝙ probabiliori & rationabiliori est standum, ex quo prædicta hæc faciunt, opinionem probabiliorẽ, vt patet ex supradictis.

Ad Landul. respondeo, ꝙ eodem modo est intelligendus & supplendus qñ opinio rangit rẽ obligatoriam de iure Diuino. Nam (vt ait Adri. in 4. quodlib. art. 1) in his quæ sunt soluta de Iure positiuo, in quibus inquirendis non est necessaria tanta diligentia, bene excusatur à peccato is qui sequitur opinionem alicuius doctoris, aut viri docti, sicut sequẽdo errorem Medici viuus, pro repellenda ægritudine, quis inculpabiliter morti se exponit. & sic limitata opinio Landul. est vera vt iacet, alias supplenda est secundum supradicta, si vera esse debet.

Ad Hostiens. respondeo secundum Conradum vbi supra ꝙ illud eius dictum habet veritatem in solo foro exteriori & quoad personam iudicis debentis iudicare, quia in dubio illo debet iudex potius declinare ad humaniorẽ & benigniorem partem & equiorem, quia melius est reddere rationẽ de nimia misericordia q̃ de nimia seueritate. Aequitas autem est iustitia quędam dulcore misericordiæ prudenter temperata secundum exigentiam casuum & circunstantiarum particularium. Sed non est verum in foro conscientiæ, saltem quoad ipsum penitentem & confitentem. Nam apud talẽm, ea quę est humanior non est præferenda, quia est laxior & minus secura, nunc autem licet non sit semper necessarium sequi tutiorẽ, sed tutã sufficiẽter, nisi vbi est periculum mortale seu dubium: tamen semper consulendum est tutius, & hæc tutior opinio communiter est durior, vt de hoc supra habetur in resolutione, & infra in responsione ad secundum arg. latius.

Ad Flor. Nauarro. & Henric. resp. quod sunt intelligendi, & supplendi, vt de reliquis dictum est, quia & eorum verba id expressius sonant.

Secundo arguitur pręcipue contra secundam propositionem vbi dr̃ quod agẽs actum aliàs illicitum, vel non ita tutum vt est oppositum, sequendo probabiliorem opinionem non peccat, quia vbi possumus tenemur incerta fugere & certa amplecti (vt patet per Aug.) & habetur de penit. dist. 7. c. si quis. dicentem, tene certum & dimitte Incertum, & in c. Iuuenis. de sponsa. habetur ꝙ in dubijs tutior pars est eligenda, & gl. Matth. 1. ibi hoc eo cogitante &c. dicit hic docemur diu deliberandum esse de incertis ne peccato leuitatis peccetur. Sed cum certũ sit quòd non sit peccatum sequendo illam opinionẽ quę damnat talem actum de quo est doctorum contrarietas, omittere & cauere illum actũ, præsertim si ex tali omissione non sit præiudicium tertij, vel aliud periculum peccati aliunde, & non sit certum ꝙ non sit peccatum sequi opinionem probabiliorem iustificãtem illum actum etiam post longam discussionem, ergo stante prædicto dubio opinionum seu earum contrarietate, sequitur, ꝙ illa semper necessario eligenda est tanquam tutior quæ damnat talem actum & non illa quæ illũm iustificat. Et confirmat primo, quia qui se periculo exponit mortalis peccati mortaliter peccat, secundum regulam magistralem, ex Ecclesiast. 3. qui amat periculum, peribit in illo: sed ex quo quis scit esse dubium ex contrarietate opinionum si eligit vel sequitur opinionem etiam probabiliorem iustificantem actũ de quo est dubium an sit mortalis, iam amat periculum: quia amare periculũ in proposito est illud velle in quo periculum consistit, vt contingit in illo actu, ergo peccat qui sequitur opinionem illam quæ iustificat aliquem actum quem alia opinio damnat. Et confirmatur secundò, quia non solum est mortale agere contra conscientiam, sed etiam contra dubium de mortali, vt latius de hoc infra in materia de conscientia, sed impossibile est eum non dubitare qui iam nouerit occulatissimos atque acutos viros dubitare de negotio, vel de altera opinione opposita, ergo nunquam licet ei partem amplecti, de qua dubium versatur ex contrarietate opinionum. Confirmatur tertiò, quia saltem sequitur quòd debet ibi recognoscere culpam, sequendo opinionem iustificantem actualem de quo est in certitudo & contrarietas opinionum, quia secundũ Aug. & habetur dist. 5. c. ad eius. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est; & non potest hoc intelligi de eo actu de quo nullũ omnino dubium est quin sit licitus: sed de eo de quo est aliqualiter dubium. Sed quando quis agnoscit ibi esse culpam in aliquo actu

2. Argum.

actu tunc ibi credit esse culpā ergo non licebit ei illum agere: quia sic agere contra conscietiā. Confirmatur 4. quia B. Tho. in 3. quodlibet. art. 10. dicit in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores nullus excusatur si sequatur erroneā opinionē alicuius magistri. in talibus enim ignorantia non excusat, alioqui excusarentur à peccato illi præsertim simplices qui secuti sunt opiniones hęresiarcharum, puta Arrij Nestorij & c. nec potest excusationem habere propter simplicitatem suam siquis in talibus opinionē erroneam sequatur: quia in rebus dubijs non est facile-pręstandus assensus. Imò s͠m Aug. li. 3. de doctrina Christiana, consulere debet quisq; regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis & Ecclesiæ auctoritate percepit. hæc B. Tho. & in 8. quodlib. art. 13. dicit quod duobus modis quis peccatum incurrit. 1. faciendo, contra legem. 2. faciendo contra conscientiam certam vel opinatiuam: & ꝙ qñ sunt duę opiniones contrariæ de eodem, ex quo oportet alterā veram altera falsam esse: tunc si quis facit contra veram opinionem quæ damnat actum & sic facit cōtra legem Dei, talis non excusatur à peccato quamuis non faciat contra conscientiam. si autem alia opinio contra quam facit non est vera, & si actus est licitus tñ agens habet conscientiam de contrario: tunc iterum peccat: quia contra consciētiam: Si verò non habet conscientiā de contrario sed certitudinem, sed tñ in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum: & tunc manente tali dubitatione si agit peccat quia discrimini se committit. aut ex contrarietate opinionum, in nullam dubitationem inducitur: & sic non peccat. Hæc B. Tho. Ergo ex prædictis his v̄r, ꝙ qui sequitur opinionem iustificātē actum aliàs illicitum quem alia damnat, nunquam excusatur à peccato, etiā si habeat omnes illas conditiones secundæ propositionis.

Resp. ad 2. arg. Respon. ad s͠m arg. s͠m Conradum vbi supra ad maiorem, quod quāuis possit refutari dictum Aug. tene certum &c. tanquam impertinens ad propositum: quia ibi nō loquitur qñ sumus inter contrarias opiniones: sed qñ penitens est in articulo mortis vt patet. ¶ Tamen admittendo illam & alias auctoritates ad propositum, dico illam maiorem distinguēdo, quod dupliciter dr̄ incertum, vno modo per negationē certitudinis cuiusq; tā moralis q̄ dialecticæ, ita ꝙ nullo modo est probabilis certitudo quod talis actus sit licitus: sed potius est ꝓbabile & equilibre dubium & periculum peccati in tali actu sequēdo talem opinionem: ita quod agens s͠m illam opinionē probabiliter seu æque credit se peccare, sicut non peccare mortaliter: & tūc conceditur vt supra dictum est quod tenemur tutiorem opinionem amplecti. & ad hunc sensum conceditur illa maior & auctoritates pro ea adductæ: sed tunc negatur minor. non enim est incertum moraliter neque dubiū an sit mortale sequi illam opinionem probabiliorem, de qua in 2. propositione dictum est: sed potius est certum quod sit licitum vt patet ex dictis.

Alio modo capitur incertū per exclusionem certitudinis maioris: ita quod solum negat certitudinem maiorem euidentiæ, non aūt certitudinem moralem dialecticā & probabilem: quæ certitudo moralis seu probabilis innititur non quidē propositionibus euidentibus ex terminis aut deductis ex talibus, sed coniecturis grossis & figuralibus magis ad vnam partem se habentibus quàm ad aliam, vt 1. Ethic. c. 2. dr̄ ꝙ disciplinati est, in tm̄ certitudinem requirere, s͠m vnumquodq; genus, in quantum rei natura patitur; proximum enim peccatū seu æque vitiosum est, mathematicum persuasionem, & rethoricum demonstrationem exquirere. Ideo qui in agibilibus nollet esse contentus de tali certitudine morali vel probabili esset in disciplinatus. Igitur capiendo incertum hoc, secundo modo, idest ꝙ non est euidens: tunc nego illā maiorem si loquatur de obligatione præcepti, vel necessitatis. Nam opinio quæ est probabilior, quamuis aliasit longe certior aut tutior ex parte rei ꝙ eam sequi nullum omnino continet periculum, licite eligitur tanquam certa moraliter licet sit incerta euidenter, & licet sit alia certior aut tutior. Sicut bene stat ꝙ inter duo alba, vnum sit magis album quā aliud: & tñ id ꝙ est minus album sit pure & simpliciter albū, sic quod nihil nigredinis habeat admixtum: & inter duos sanctos vnus est sanctior alio vterq; tñ sanctus: sic in proposito. Si autē quis velit de consilio sequi certiorem omnino opinionē & durius, cauendo omnem actum quem quęlibet opinio damnat, eligendo semper securius, & id de quo constat esse licitum omnino: potest quidem licitę & sanctæ id facere simpliciter loquendo: quod ideo dico, quia ratione alicuius circumstantiæ, puta damni tertij vel periculi scrupulorum conscientiæ inquietantium seu aliunde, non esset tutius neque bonum sequi illam simpliciter tutiorem certioremq;, aut duram opinionem.

Sic etiam patet quomodò est intelligēda illa maxima cōis, s. in dubijs tutior pars est eligēda, *Not.* quia si intelligatur de dubio iuris sic modo prædicto intelligitur quando est dubiū de mortali, ita quod si non est probabilis aut moralis certitudo sufficiens quod sit licitum, aut qñ vtraq; pars est æque probabilis aut ęque dubia de mortali: tunc tutius & minus malum est necessario simpliciter eligendum, vt dictum est hic, & in tertia proposi. & in resolu. suprapolita.

Si autem loquamur de dubio facti, puta qñ quis scit quidem tale ius videlicet esse illicitū, furtum & fornicari: sed dubitat an hoc factū sit furtum aut fornicatio. quia dubitat vtrum hæc res vel mulier sit sua an non, & per consequens dubitat

dubitat an capere talem rē, vel accedere ad talem mulierem sit furari & fornicari an non: tūc in tali dubio facti (ait Conrad. de contractib.q. 61.in 5.arg. & eius responsione) φ etiam tutior pars eligenda est necessariò vt dictum est. Sed hoc limitat qñ est dubium probabile vel æquilibre de alicuius præsentia vel absentia requisita vt actus sit licitus, vel vt non sit illicitus, puta qñ quis dubitat probabiliter seu æque φ est in statu gratiæ sicut φ est minor tali peccato, & per consequens probabiliter seu æque dubitat seu credit φ adest debita dispositio ad communicandum,sicut φ abest aut φ adest indispositio sicut quod non adest.tunc enim tutius est necessariò eligendum, & curandum vt probabiliter habeatur dispositio sufficiens requisita & caueatur indispositio impediens dignam eucharistiæ sumptionem. secus ait quando est dubium probabile seu ęquilibre de pręsentia illius facti seu circunstantię,cuius pręsentia facit vt actus sit illicitus: tunc enim non necessariò tutius eligendum,puta cum quis ęque vel magis credit quod non erit tempore futuro, quàm φ erit maior valor seu precium eius: tunc enim licet præsentia illius maioris precij sit circunstantia deprauans actum venditionis mercis tamen:quia de ea dubitatur vel credatur probabiliter φ non aderit sicut aut magis quàm φ aderit, ideo ad venditionem esse iustam nihil officit tale dubiū facti scilicet maioris precij futuri:& per consequens ad venditionem esse iustam non necessariò est tutius eligendum in tali dubio de præsentia facti cuius pręsentia deprauat actum vt dictum est & ait Conradus vbi supra.

Sed ego non video differentiam inter hunc & alium primum casum, nam videntur coincidere & alterum ex altero inferri. quia si præsentia circunstantiæ vel facti deprauat actum, vel eum facit illicitum, vt dr̃ in secūdo casu, ergo eius absentia requiritur vt actus non sit illicitus: & per consequēs in tali dubio est tutius eligendum, vt dictum est in secundo casu. Ideo vr̃ simpliciter & vniuersaliter dicēdum φ in dubijs tutior pars est eligenda eodem modo in omni dubio facti, sicut in dubio iuris dictum est. Et ad arg.s.φ sequeretur φ esset illicita venditio mercis pro maiori precio dubio expectato in futurū si tunc esset precium tutius, idest æquale vel minus recipiendum necessario: cuius tñ oppositum cōiter dicunt doctores. Respondeo negādo sequelam, quia de iusto consensu voluntario partium formali:vel interpretatiuo seu virtuali existēte aut existere debente eligitur tale precium futurum dubium maius aut minus: ideo volenti non fit iniustitia. Quòd si non esset talis consensus iustus vtrinq;: tunc conceditur φ esset iniustum preciū & per consequēs tunc tutius,idest,ęquale precium dubium aut certum expectādum esset: & forte hoc modo Conradus intellexit.

Ad primam confirmationem. Respondeo φ maior est vera de periculo probabili vel æquilibri quod vere & proprie dr̃ & est periculū: non aūt de periculo improbabili leui vel scrupuloso,quod nec est nec vere nec proprie dr̃ periculum:sed tunc negatur minor;non est enim periculum in casu secundæ propositionis & resolutionis supradictæ. quia cum opinio doctorū non faciat periculum à parte rei sed solū quo ad æstimationem; ideo vbi tales circunstantiæ se offerunt φ quis nō ducitur in dubitationem neque tenetur dubitare,nō amat periculum probabile nec æquilibre formaliter nec interpretatiue,talis autem est is qui sequitur opinionem iustificantem actum in se illicitum cum conditionibus secundæ propositionis vt patet ex dictis.

Ad secundam confirmationē.Respondeo concessa maiori, negatur minor primæ consequentiæ: imò vt ait Adrianus,in 4.de restitutione vbi supra, experientia docet oppositum, φ scilicet homines præsertim docti aut etiā alij de quibus loquitur secunda propositio suprapolita nullo modo mouentur ad essentiendum vel dubitandum contra opinionem suam propter auctoritatem vel opinionem aliorum, quamuis habeāt leuem formidinē seu scrupulum. Neque is peccat per temeritatem neque per cōtemptum virorum doctorum quos audit vel scit tenere oppositam opinionem: quia nō tenetur in hoc eos reuereri hoc modo, s.sequendo eorum opinionem minus probabilem; dummodo alias eos nō contemnat nec irreuerenter tradet vllo modo.

Ad tertiam confirmationem. Respondeo ſm Conradum.q.100.negando illud,si agnoscere & credere culpam capiatur proprie pro actu intellectus adhæsiuo vel iudicatiuo firmo aut probabili:vel ēt impropr̃ie pro actu vel motu potētiæ affectiuæ, idest pro refugere & dolere absolute tanquam de culpa. Neque Aug.sic intendit neque vult dicere φ quis debeat absolute & firmiter aut probabiliter credere ibi esse peccatū vbi non est: quià hoc non esset verum ēt in materia vbi est contrarietas doctorū: sic enim oporteret quod quis adhæreret illi opinioni cuius contradictoria vr̃ sibi probabiliter vera & alia falsa,nec ēt vult Aug.φ quis debeat absolutè & firmiter refugere dolere & cauere tale quid tanquam omnino malum:ad hoc enim nullus tenetur neque requiritur hoc ad bonitatem homini necessariam, sed intelligit Aug. agnoscere improprie pro formidare dolere & refugere culpam;& id non absolute nec firmiter nec probabiliter,sed sub conditione ad cautelam:& id adhuc non de necessitate sed de supererogatione. & sic cōditionaliter formidare dolere & cauere illud non requirit actum adhęsiuum intellectus firmum nec probabilem de hoc quod ibi sit peccatum sed potest esse vbi est tantum modicus motus alicuius paruæ & leuis formidinis seu timoris,

in vsu excommunicatione, & pecunia illos punire qui in quadragesima non confitentur, & absoluuntur eucharistiamq; suscipiunt. Similiter admittitur illa sola confessio, vt salubriter illi pœnitenti consulat sacerdos, & ad verā pœnitentiam inducat: si forte per huius humilitatem Deus illū illustre, & det cor ad vere pœnitendum, & sacramentum vtilitet suscipiendū. Et quidem opus fuit, vt hoc doceret ecclesia, ne quis putaret sacrilegum esse sub specie confessionis sacramentalis confiteri; non intendendo sacramētalem absolutionem suscipere, sed solum pie, & humiliter se coram sacerdote accusare ad finem aliquem spiritualē, vt dictum est. Quibus non obstantib. propter graue scandalum aliquādo probabiliter imminens licebit forsan cōfessori simpliciter dicere, & scribere illū sibi esse cōfessū in quadragesima, tacēdo de absolutione, & quicquid alij intelligāt, ille ex legitima cā vtēs hac arte veritatē dicit.

Reprobatio tertij pūcti. Contra tertium punctum principale, vbi dicitur q̄ si talis attritus sciat se nō esse vere cōtritum, neque dispositum ad gratiam extra sacramentū, sed adhuc in reatu præcedentis peccati manere, Si tñ in sua conscientia iam non habet vllum affectum peccati mortalis hic vtique virtute sacramēti huius habet gratiā, fitq; vere contritus si æstimat id sufficere. arguitur quadrupliciter. primo, quia per sacramentalē confessionem peccator non liberatur ab obligatione, seu necessitate legis de habenda pœnitentia cordis necessaria ad gratiam, sed ex lege fuit semper necessarium habere verā actualem, & non solū virtualē contritionem omniū peccatorum ad gratiā & salutem. quod suppono, vt optime probat clarissimus doctor Medina magister meus de pœnitentia q. 2. & paulo inferius proxime habetur ex concilio Tridentino sess. penul. c. 4. ergo sicut olim sine sacramento erat actualis contritio necessaria ad gratiam, & salutem obtinendā: ita & cū hoc sacramento, & non sufficit attritio cognita. consequentia patet cū minore quæ supponitur, & maior in qua est difficultas probatur. q̄a si peccator à tali lege absolueretur: hoc esset primo quia talis lex siue præceptum reuocatū esset p sacramentū confessionis, aut secundo, quia tōne huius sacramēti quilibet excusaretur ab impletione illius legis siue præcepti de vera contritione tunc habenda. aut tertio, quia per hoc sacramentū tanquā per æquiualens suppleretur contritio tunc obligatoria, aut aliàs ad gratiam, & salutem necessaria. aut tandē quarto, quia per hoc sacramentum perficeretur, aut efficeretur verā contritio, sed nihil horū valet liberare à dicta obligatione, vel necessitate veræ contritionis. quod probatur. Nam non primū, tū primo, quia nulla lex reuocans dabitur: neque enim per ipsum sacramentū reuocatur lex de cōtritione necessaria ad gratiam & salutem. Alioqui nullus qui confitetur teneretur ante, vel post ad contritionē, quod esset contra Concilium Triden. sess. 6. c. 14. vbi habetur. Docendum est pœnitentiam post lapsum multo aliam esse à baptismali, & continere cor cōtritum, & humiliatum, & sacramentalem confessionē saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalē absolutionem. Hæc ibi. Et in sess. 14. c. 4. habetur contritio quæ primum locum inter actus pœnitentes habet, animi dolor est ac detestatio peccati commissi cum proposito de cetero non peccandi. Fuit autē quouis tempore ad impetrandum veniam peccatorū hic contritionis motus necessarius. Hæc ibi. Et sess. 6. ca. 6. habetur, quòd talis detestatio debeat fieri propter Deum. Nam ibi dicitur quòd peccatores iustificantur dum per fidem, & spē in Deū, illum tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouētur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem. Hęc ibi. tum secundo, quia eadem ratione nullus teneretur ad aliquam attritionem cum hoc sacramento: cum nullo præcepto, aut lege talis attritio, sed contritio obligatoria, aut necessaria sit; vel si est, at per hoc sacramētum sicut & lex de contritione secundū opinantem reuocata esset. Neque est maior ratio aut lex de hac quam de illa quo ad hoc. Et notāter dictum est quòd contritio de præcepto, vel de lege necessaria est. quia videlicet qū peccator se ad gratiam disponere tenetur: tunc sub nouo peccato contritio de præcepto obligatoria est: alio autē tēpore quo se in gratia reponere voluerit, ex suppositione huius finis contritio de lege necessaria quamuis nō sub nouo peccato obligatoria est.

Neque valet secūdū, quia nullus excusatur ab impletione alicuius legis, vel præcepti, nisi per aliquod legitimum impedimētū, puta per ignorātiam inuincibilem, aut per impotentiā, & huiusmodi. sed hoc sacramentum non est huiusmodi impedimētum, sed potius adiutorium ad veram contritionem habendam, vt patet. ergo per id non excusatur. Sed ad has duas, & ad sequentes reprobationes potest optime dici pro opinione B. Tho. quòd contritio ex lege requisita ad gratiam non semper est contritio vera, sed contritio sufficiens ad eam. Hæc autem sine sacramento est contritio vera, cū sacramēto autem est etiam attritio prædicta. ideo omnia hæc argumenta nō valent quæ fundātur in hoc quòd semper de lege est necessaria cōtritio verā ad gratiā, quod etiā ex primo, & secūdo dubio infra patebit. Sed adhuc potest replicari, q̄ attritio prædicta non sufficit ad gratiā cum sacramento. tum quia eadem ratione quęlibet attritio sufficeret cū sacramēto, tum etiā quia

quia vt ex infra dicendis constabit nisi æstimetur contritio certe cum sacramento non sufficit ad gratiam. Neque tertium valet quia præceptu vel lex de aliquo faciẽdo non pôt supple ri per aliud æquiualens ẽt melius: nisi alternatiue feratur, aut id expresse cõcedatur. quia qui ex lege tenetur orare non satisfacit ieiunãdo, aut eleemosynã faciendo. Nunc aũt cũ nulla lege concedatur ꝙ necessitas vere contritionis actualis possit suppleri per attritionẽ, aut per hoc sacramentũ, sicut nec econuerso: cum non sit maior ratio de vno quàm de alio: & quia eadem ratione posset etiã suppleri attritio sicut & contritio per hoc sacramentum: & ne utra cum sacramẽto esset necessaria, quod absit. Ergo, sufficientia, vel æquiualentia vnius non excludit obligationem, vel necessitatem alterius ad salutem. Sicut & contritus, & iustificatus tenetur baptizari, & confiteri ad conseruandam gratiã & salutẽ, idq; propter impletionẽ præcepti, aut legis ad gratia necessariæ. Et quantumlibet purificatus à mortalibus per contritionem tenetur confiteri antequam sumat eucharistiam secundum concilium Triden. sess. 7. ca. 7. vt inferius q. 16. habetur.

Neque tandem quartum valet. quia hoc sacramentum nõ perficit, neq; facit materiã suã esse sufficientẽ, sed eã prærequirit, & præsupponit, sicut & alia sacramenta, vt cum forma sacramentali sit verũ sacramentũ. Nunc aũt materiã sufficiens prærequisita ad veritatẽ huius sacramenti quantum est ex parte displicentiæ est illa quæ ex lege aliàs requisita, aut necessaria est. Hæc aũt non est nisi contritio, vt patet. quia de ea secundum oẽs doctores, & concilia de hoc agentia, & de pœnitentia necessaria, & non de attritione est lex, siue præceptum de pœnitentiæ virtute quę est pars huius sacramenti, vt superius probatũ est. Alioqui eadẽ ratione diceretur, ꝙ nec attritio est materia ad id requisita, sed solum non ponere obijcẽ prauę voluntatis: cum nulla lege vt diximus præcipiatur. ergo illa attritio cognita cũ hoc sacramento nõ sufficit ad gratiam & salutem.

Argumentum secundum. Secundo principaliter contra idem tertium punctum arguitur, quia scienter sumens hoc sacramentum cũ obijce, vel impedimẽto ad gratiam non habet eam neque fructũ sacramenti, vt ipsa etiam concedit opinio in secũdo puncto & B. Tho. vbi supra, & in 3. par. q. 79. art. 3. Et ibi Caietanus, & q. 72. arti. 7. & in addi. 3. par. q. 10. art. 1. & q. 30. art. 1. Nunc aũt talem obijciẽ habet is qui hẽt peccatũ in conscientia in reatu sicut in actu, sed illud nõ remouet per displicentiam sufficientem, aut per oppositam volũtatem rectificantẽ: quia adhuc scienter manet in illo reatu, vel praua voluntate saltẽ virtuali quæ est impedimentũ gratiæ quousq; per cõtritionẽ rectificetur; atque tollatur. Eadẽ quippe ratio est de obijce gratiæ in actu, & in reatu ex quo vterq; impedit, & repugnat gratiæ. Et maxime erit etiã nouum peccatum si quo tempore quis tenetur ad contritione, vel ad suscipiendum sacramentũ, talis obex siue peccatum quo ad reatum existens in conscientia, siue cognitum per contritionem aliquam nõ tollatur. ergo qui scit se indispositum ad gratiam, vel habet peccatũ in conscientia extra hoc sacramentum, non habet gratiam cum hoc sacramẽto, & indigne suscipit illud, & hæc ratio efficax videtur contra hanc tertiam opinionem sicut & tertia, quæ subsequitur.

Respon. Ad hoc potest responderi ꝙ obex peccati in reatu tantum licet impediat immediatam gratiam, non tñ sacramenti dignam susceptionẽ, & per illud ipsam gratiã nõ impedit: obex aũt peccati in actu impedit vtrũque, ideo negatur minor argumenti. sed hæc euasio futilis est: qa eadem rõ militat cõtra obijcẽ gratiæ in reatu, & in actu, vt patet in argumẽto deinsequenti.

Argumentum tertiũ. Tertio, principaliter ad idem arguitur, quia de pdicta attritione, seu dispositione ex se insufficiente ad gratiam extra sacramentum cognita ego quæro ad quid ponitur cum sacramẽto? Nam vel ponitur ad hoc vt cum sacramento, & virtute eius sit sufficiens dispositio ad gratiam. & hoc non; quia dũ manet illa in cõscientia, seu cognita, nec ante, nec post sacramentũ est dispositio sufficiens ad gratiam. Nec illa cognitio eius insufficientiæ tollitur per sacramẽtum vt cõstat: semper enim manet idem obex gratiæ, scilicet peccatũ in conscientia. quo manente nõ pôt simul taliter attritus esse paratus ad verã contritionem habendum si suum defectũ vere contritionis recognosceret: ex quo cognoscit defectum veræ cõtritionis, nec ad eã conatur, & ex consequenti non est dispositus, vt virtute sacramẽti fiat vere cõtritus, & gratiã obtineat, vt inf. in 4. opi. & in 2. eius dubio clarius ostenditur. vel attritio illa ponitur, vt qualiscunque dispositio subiecti pro digna sacramenti susceptione, & ex cõsequẽti pro eius fructu habendo. Sed neq; hoc videtur, quia habens peccatum in cõscientia habet obijcem, & indigne accedit ad hoc sacramentum; & neq; virtute sacramenti hẽt fructum eius, neque fit contritio, vt ex secundo argumento præcedenti liquidum est, & nõ videtur ad quid aliud ponatur, ergo illa indispositio, vel attritio cognita cum sacramento non sufficit ad primam gratiã iustificantem. hæc ratio videtur satis efficax.

Arg. quartum. Quarto principaliter ad idẽ arguitur auctoritate ca. si enim, de pen. distin. 2. vbi sic habetur. Opera vel sacramẽtorum participatio, nisi ex charitate procedãt, apud Deum nec iustitiã, nec innocentiam præstant. Hæc ibi. Nunc autẽ su-

tentiam peccatorum requiritur cognitio superioris Dei ostensi vt commode placetur, ergo ip sius Dei ignorantia prædicta dari non potest.

De vniuersalissimis autem principijs vel per se notis legis naturalis constat etiam ex dictis ꝙ non potest dari ignorãtia inuincibilis vel inculpabilis pro vllo etiam modico tpe apud vtẽtem ratione non læsa: quia intellectus practicus non minus habet suum lumen naturale circa agibilia quam speculatiuus circa speculatiua: & vtrobiq; sunt sua principia per se nota, de quibus nulla est nec esse potest ignorantia inuincibilis: & alia sunt facile, alia non tam facile inde deducibilia & scribilia vt dictum est.

Igitur quãuis aliqui doctores teneant ꝙ simpliciter indistincte in nullo iure naturali potest dari ignorantia inuincibilis ẽt pro paruo tpe pp rationes quæ infra in 1. arg. tangentur & soluentur: tñ probabilius standum censeo supradictæ propositioni vt dictum est; cum qua concordant cõiter doctores si prædicto modo intelligantur & limitentur: & præcipue. B. Tho. 1.2. q. 94. art. 5. & 6. & q. 100. ar. 8. & ibi Caiet. & Henricus Gan. in 8. quolib. q. 33. & Conradus de contractibus q. 10. in responsione ad 4. arg. & Adrianus in 1. quolib. art. 3. in responsione ad tertium argumentum & in 4. quolib. art. 1. & Gerson. in tract. de vita spirituali lectura 2. corollario. 5. & Angest. in moralib. c. 14. & Almain in moralib. trac. 1. c. 4. concordat etiam magister Soto super id Rom. 7. Ego autem viuebam aliquando sine lege, dicens ꝙ licet ignorantia affectata non excuset: quando tamen aliquo tractu temporis in aliqua natione corruptissimis moribus lumẽ naturæ obtenebratur: tunc & si scelerũ capitalium ignorantia non excuset: tamen aliorũ minorum obliuio quæ sunt etiam contra ius naturale vel minuit vel forte nonnunquã culpam tollit, præsertim quando totus fere orbis tali ignorantia excæcatus erat. Hæc ille. Et ad prædicta faciunt etiam ea quæ infra in 2. propositione sequenti habentur.

Propos. 2. Secunda propositio. In omnibus quæ sunt de mero iure diuino potest & sæpe datur ignorantia inuincibilis etiam toto tempore vitæ perdurans: excepta fide Christi explicita, de qua inferius propositione. 3. latius.

Probatio. 1. Probatur quadrupliciter. Primò quia cũ ius pure diuinum positiuum, quod. s. non habet admixtũ ius aliquod naturale, de quo iam supradictum est, non sit per se notum sed indiget reuelatione & sufficiẽte promulgatione: vtiq; sit vt interim homo faciens quod in se est vt sciat possit illud inuincibiliter ignorare: quia nõ pôt hoc cõiter & ordinarie sciri in modico tempore, vt supra in 1. propositione probatum est.

Secundò probatur idem: quia sicut olim ante perfectam promulgationem Euãgelij multa de iure diuino necessario & obligatorio per multũ tempus à sanctis facientibus quod in se erat sunt inuincibiliter ignorata, vt patet de præcepto baptismi & de cessatione legalium, quę ante sufficientem eorum promulgationem erant articuli fidei necessarij sicut & nunc: & tñ aliquo tpe à passione Christi sunt inuincibiliter ignorati à discipulis & Apostolis aliquibus, & à multis alijs, vt patet Act. 10. & 11. & ideo ibi concilium coactum legitur ab Apostolis, vt etiã ait Adrianus in 4. in materia de Baptismo. q. 1. & in 1. & 4. quolib. Patet idem etiam de gentilibus cõuersis ad fidem quos non esse obligatos circumcisioni fuit articulus fidei tunc sicut & nunc: & tñ aliquo tpe similiter eos latuit: ideo enim Act. 15. concilium coactum est. Patet etiã de gentilibus vocandis & recipiendis ad fidem, quia quidã discipuli nemini loquebantur verbum Christi nisi solis iudæis, quasi alij non essent participaturi gratiã Christi, vt habetur Act. 10. & 11. c. Patet ẽt quia machabęi ignorauerunt inculpabiliter an sibi liceret sumere arma defensiua sabbato, vt habetur. 1. Machab. 2. Patet etiam de illis qui iuxta decisiones aliquorum summorum pontificum egerunt, vt habebat antiqua compilatio decretalium, vt refertur in c. laudabilem, de conuersione coniugato. & gl. in ea quanto. de diuortijs. vbi Celestinus Papa dr̃ erroneè decreuisse vel statuisse per hæresim vnius coniugium dissolui matrimonium, & in c. licet de sponsa, duorum: vbi habetur ꝙ pontifices quidam erroneè decreuerunt matrimonium consummatum dissoluere matrimoniũ tñ ratum præcedens: Omnes igitur docti & indocti, illis tpibus agentes ẽm illas decisiones erroneas manebant in ignorantia inuincibili iuris diuini. Itẽ olim fuit apud multos ẽt doctissimos & sanctos viros ignorãtia inuincibilis circa aliquos articulos fidei, an spiritus sanctus procederet à patre & filio: & an animæ nostræ essent ex traduce, & circa multa alia, quousq; Ecclesia diuinitus edocta illud declarauit. Ita ẽt nunc eadem ignorantia inuincibilis contingere potest circa credenda & agẽda quæ non sunt per se nota neque facile deducibilia ab articulis fidei & à principijs iuris naturalis, vt patet in multis contractibus & actibus humanis de quibus sunt contrariæ opiniones, vtrũ sint vel non sint contra ius diuinũ vel naturale.

Tertiò probatur idem, quia alioqui sequeretur ꝙ quilibet rudis faciens quod in se est æque illuminaretur à Deo de omnibus obligatorijs subtilibus pertinentibus ad ius diuinum & naturale & sciret ea sicut quilibet doctissimus vir: quod tñ est absonũ concedere & cõtra experientiam, & contra ordinem hierarchicum Ecclesię. *Ratio. 3.*

Quartò probatur eadem. 1. pars propositionis quia gl. Matt. 18. dicit si ex inuincibili ignorantia quis fallitur, peccatum non imputatur. & facit. 13. dist. in principio. Cum supradictis concordant communiter doctores vbi supra in prima *Ratio. 4.*

ma propositione allegati,& praecipuè B.Tho.in 3.quolib.art.10. & in 8. quolib.art.13. & Henricus Ganden.& Florent.in 1.parte.sum.tit.3.c.10.§.10. & Victoria in 4. relectione q̃ est prior de indis in 4. titulo,insufficiente ad illos debellandum idem tenet. & Conradus vbi supra & Adria.in 4.quolib.vbi & refellit quorũdam Doctorum oppositam propter rationes quę infra in 1. argumento contra hanc secũdam propositionem tangentur & soluentur; & tandem Magistri Vega in lib.6. de iustificatione. c.18. concordat cum hac secunda propositione.

Ex supradictis infertur ꝙ simplices pertinaciter sequentes errores hęreticorum non excusantur per ignorantiam: quia non faciunt quod in se est ad veritatem cognoscẽdam:ex quo non sunt humiliter parati subijci,doctrinae Ecclesiae communiter praedicatae: sic quae sequuntur errores qui sunt expresse contra sacrã scripturam vel determinationem aut communem praedicationem Ecclesiae.

Propos. 3. Tertia propositio de explicita fide Christi ꝓblema est, vtrum post iam promulgatum Euangeliũ per Apostolos & successores eorum in pręcipuis partibus orbis possit nunc ignorantia inuincibilis apud aliquem reperi pro toto tẽpore vitae eius perseuerãs. Nam in hoc est duplex opinio inter catholicos.

Opinio. 1. Ratio. 1. Prima opinio satis cõis tenet quod non:quę & probatur septem rationibus. Primò quia eorum quae sunt simpliciter necessaria ad salutem non datur ignorantia inuincibilis:sed fides Christi explicita in lege gratiae est huiusmodi ergo; consequentia patet & minor supponitur ex q.5. sequenti,& maior probatur:qui illa sunt simpliciter necessaria ad salutem, sine quibus non constat salus ęterna:sed si ignorantia eorum inuincibilis datur, sequitur ꝙ illa nõ sunt simpliciter necessaria sine quibus stat ꝑdicta salus, & ignorans decedens sine illis saluatur, & ita est repugnantia quod illorũ sit ignorantia inuincibilis, & simul eorum notitia sit simpliciter necessaria ad salutem.Si dicatur ꝙ taliter ignorans non saluatur; sed solum excusatur à peccato per illam ignorantiam. Contra, quia quaero quõ damnatur:aut pęna sensus:& hoc nõ: quid supponitur nullum aliud habere peccatũ actuale, quod fiet si ponamus puerum non Baptizatum, statim, vt vsum rationis attingit,sine explicita fide Christi decedere sine vllo peccato:aut pęna tantũ damni vt aliqui dicunt cum Armachano: & nec hoc potest dici,quia non datur limbus adultorũ, sed solum puerorum.Igitur dicendum est,ꝙ iste sic eam fidem inuincibiliter ignorans, cũ tali ignorantia decedere non potest; sed opportunè illuminatus saluabitur,vt infra in responsione ad 7. arg. cõtra hanc primam opinionem habetur; & ita horum inuincibilis ignorantia non datur.

Ratio. 2. Secundo probatur idem, quia aut homo facit quod in se est, quodvè tenetur ad notitiam fidei Christi explicitam obtinendum, aut si non,ergo illius ignorantia non inuincibilis sed vincibilis est:si sic,iam Deus opportunè aderit illuminando ne sine tali fide simpliciter necessaria ad salutem homo decedat:& ita non datur inuincibilis ignorantia per totam vitam perseuerãs, probatur hęc consequentia.quia vtenti ratione,facienti,quod in se est, Deus vtiq; non deest, opportunè per se,aut per hominem, aut per Angelum visibiliter, aut inuisibiliter, aliquo ẽt modo extraordinario de simpliciter necessarijs ad salutẽ prouidendo,aut illuminando. Quod,patet, quia sicut à faciente quod in se est Deus nõ permittit principia legis naturalis diu ignorari, vt superius in 1. habetur propositione, neque supernaturalis sine quorum notitia in lege naturę homo saluari non poterat.Ita ergo & nunc in lege gratiae reuelatae,multò magis Deus abundãs in misericordia,prouidebit opportunè de simpliciter necessarijs ad salutẽ; qualis vti supponitur explicita fides Christi nunc est. Dixi quod prouidebit Deus aliquo modo ẽt extraordinariò aut miraculoso,quãdo defuerit industria humana & modus aut via ordinaria ad id:quia ad Diuinam prouidentiam & ad implendum fideliter sua promissa Diuina,id ita pertinet prouidere: vt videlicet in ijs casibus extraordinarijs hoc vel illo modo,etiam extraordinario,specialiter moueat,vel illuminet hominem facientem quod in se est, ad suum finem supernaturalem obtinendum; neque talis prouidẽtia est miraculosa,sed regularis & ordinaria: quamuis effectus aut modus sit miraculosus & extraordinarius: maximè quia sic ipse promisit vt proximè patebit. ita dicit B.Tho. in 3.dist.25.q.2. art.1. quaestiuncula 1. ad primum & secundum & de veritate. q. 14. art.11. ad primum.

Quòd autem Deus sic promiserit vt dictum est prouidere,patet. 1.Timot.2. Deus vult omnes homines saluos fieri, scilicet antecedenter, dando necessaria simpliciter ad salutem opportunè secundum communiter doctores in 1. dist. 46.Item Ioan.1.Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.& psal 9. Non dereliquisti quaerentes te Domine.& psal.144. Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate.& Hebr.13.Non te deseram neque derelinquam. & Zach. 1. Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos, & Iacob.4. Appropinquate Deo & appropinquabit vobis,& Apoc.3. Sto ad ostium & pulso:& Ioan.6. S quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis.& Mat. 7.petite & accipietis: quae omnia de omnibus simpliciter necessarijs ad salutem tam de gratia iustificante, quàm de fide Christi explicita vel implicita aeque procedunt: de quibus. Aug. super id 1.Timot.2. Negare seipsum Deus non potest: ait. Non potest Deus suam negare misericordiam

feticordiam debitè requirenti, ficut nec fuam iu ftitiam illam promerenti: idq; ex immutabilitate fidelis fuę promiffionis, quod. f. facienti qđ in fe eft fimpliciter neceffarijs Deus hoc vel illo modo aderit opportunè. Ideo & idem Aug. fuper ad Rom. 5. Iuftificati ex fide pacem habeamus, ait. Deus refpicit confugientes ad ipfum, aliter in eo, effet iniquitas; & refert Gabr. in 2. dift. 27. q. 1. dub. 4. Et ad prædicta hæc confirmanda ad funt exempla Cornelij Actu. 10. Et Eunuchij Reginæ Candaciæ æthiopiæ Actu. 8. & Macedonū Actu. 16. & B. Barbarę, Chriftinę & aliorum fanctorum Diuinitus de explicita fide Chrifti edoctorum, dum doctor humanus & ordinaria ad id illis defuit induftria.

Facit etiam quòd communiter dicunt, doctores de pueto in fylua nutrito, ad adultam ætatē præueniente: quod. f. faciens quod in fe eft, vtique illuminabitur à Deo aliquomodo etiam extraordinario ante mortē opportunè de explicita fidę Chrifti, fimpliciter neceffaria ad falutem.

3. Ratio. Tertiò probatur eadē prima opinio, quia nifi ita effet certè neceffario concedetetur ꝙ Chriftum ipfum inuincibiliter ignoratū blafphemādo, ficut Pilatus & Iudæi olim ipfum blafphemauerunt & crucifixerunt, etiam nunc in lege gratiæ homo faluari & eius membrum fieri poffet, quod horrendum videtur concedere: fequitur etiam quòd in tali ignorantia fidei Chrifti, & baptifmi decedens, faluabitur fine eis.

4. Ratio. Quartò probatur idē, quia Actu. 4 hr. Nō eft datum hominibus aliud nomen fub cęlo in quo oporteat nos faluos fieri. Vbi quamuis id poffit tā de fide Chrifti explicita q̄ implicita ꝓ diuerfitate tēporū intelligi: at ibidē Apoft. ad ꝓpofitū de fide eius explicita quā tunc prædicabat id dixit, infinuans eam fidem in lege gratiæ nunc effe fimpliciter neceffariā ad vitam, & falutem æternam. At idem eft. 2. Corin. 3. Fundamētum aliud præter Chriftum nemo poteft ponere, &c.

5. Ratio. Eft etiam ad fupradicta alia ratio, quia tā clara & tam illuftris prædicatio Euangelij per totum hunc noftrum orbem conditum per Apoftolos & eorum fucceffores facta eft, vt probabiliffimum fit nullum hominum genus in eo iam inuincibiliter ignorare fidem Chrifti & Euangelium, quod vt exprefsè habetur ad Coloffen. 1. prædicatum eft in omni creatura quæ fub cœlo eft, vt pulchrè ait Soto fuper ad Rom. 10. Et quidem in omnem terrā exiuit fonus eorum: vbi dicit ꝙ ad pcipuas totius noftri orbis cogniti partes promnlgatio Euangelij per Apoftolos & fucceffores facta eft: & inde rumor ad omnes ferè nationes peruenit, quo moueri debuerūt ad inquirendum de lege aut fide Chrifti, cum pio affectu veritatis audiendæ, vt fic à Deo illuminarentur. Hæc ille. Quicquid fit de infulanis alterius orbis nunc denuo inuentis, ad quos vel nulla notitia peruenit, vel iam olim ita abolita eft ab eis, ac fi nunquam perueniffet: de quibus & de omnibus alijs ait propofitio, quòd fi facerent quod in fe eft, vtique à Deo opportunè illuminarentur: & ita nulla inuincibilis ignorantia de explicita fide Chrifti, in perpetuum durans in eis effe poteft.

6. Ratio. Sexta ratio, quia difcrimen fidei & facramentorum legis gratiæ poft eius promulgationem fufficientem & aliarum legum ante eam eft; ꝙ ante eius promulgationem fufficiebat ad gratiā & gloriam fides implicita cum fuis facramentis legis naturę & fcripturę, fed ea omnia facramēta poft Euangelij fufficientem promulgationem omnino ceffarunt, ergo iā nunc requiritur fides explicata, cum fuis facramentis ad falutem.

7. Ratio. Septima ratio, quia ita eft nūc fimpliciter neceffaria neceffitate pręcepti & finis explicita fides Chrifti, ficut olim ante ipfum Chriftum erat implicita: fed huius implicitè tunc non dabatur vlla ignorantia inuincibilis toto tempore vitæ perdurans: ergo nec nunc eiufdem explicitè, fed facientem quod in fe eft Deus opportunè ante mortem aliquo mō etiam extraordinario, vt fupra dictū eft illuminabit: maior probatur tum ex rationibus & auctoritatibus fupradictis, tum etiam ex ijs quæ infra. q. 5. propo. 2. referuntur: vbi neceffitas fidei implicitè probatur. Minor etiam conftat, quia fi facerent quod in fe eft ēt ftatim Deus de ea fide neceffaria ad falutem illuminaffet, vti hic in dubio pauló inferius & in refpōfione ad fecundam rationem ex B. Tho. & doctoribus cōiter habetur, & probat Soto in 4. dift. 1. q. 2. art. 3. & dift. 5. q. 1. art. 2. Confequentia etiam probatur: quia ideo non datur ignorantia inuincibilis illius fidei implicitè quia illa erat fimpliciter neceffaria ad falutem, quæ ratio etiam militat in explicita.

Et cum omnibus fupra dictis concordāt cōiter doctores in 3. dift. 25. & præcipuè B. Tho. ea dift. q. 4 & vbi fupra. & Bonauen. ea dift. art. 1. q. 2. & Sco. ibidem videtur ad idem. & Durand. ea. dift. q. 1. & Alex. Halen. par. 2. quæft. 129. memb. 8. §. 1. & par. 3. q. 63. art. pen. & Altifiodoren. lib. 3. tractatu 3. quæft. 3. de fide: & Gabriel in tertia dift. 25. q. 1. conclu. 3. & in fecundo diftin. 22. quæftione 2. dubio 1. & dift. 27. q. 1. conclufione 4. & dub. 4. & Gerfon lect. 2. de vita fpirituali, & Caftro vbi fupra.

Et nota ꝙ fæpe dictum eft Deum opportunè ante mortem de huiufmodi fidei explicitę Chrifti illuminatione prouidere facienti quod in fe eft. Nā nō ftatim illuminat: fed aliqñ citius, aliqñ tardius: & interim illo tpe inter medio talis ignorantia inuincibilis eft. licet. n. Deus ftatim det gratiam facienti quod in fe eft cum auxilio diuino fpeciali, quia ad ftatum falutis in via ftatim neceffaria eft, fecundum cōiter doct. contra aliquos thomiftas, & Caieta. 1. 2. q. 112. art. 3. & in quodlib. non tū ftatim fed opportunè qñ fibi

placet conredit alia dona ad salutē pro statu viç non necessaria, vt magis desiderentur magisq; ęstimentur & custodiantur ſm Aug. supra id Io. 16. Si quid petieritis patrē in nomine meo dabit vobis: sic & donū illustrationis fidei Christi explicitè non semper datur statim: quia ad salutē pro statu viæ, non est homini necessaria, ex quo sine illa cū fide implicita in gratia inuincibiliter ignorans esse pōt: sed ante mortem Deus dabit qñ sibi placuerit: quia ad salutē æternā sine illa fide, stante lege, homo peruenire non pōt, vt de hoc infra. q. 5. latius hr̄: & ideo non permittet Deus illum è vita decedere ante ꝙ sit de ea fide Christi sufficienter illuminatus aut instructus, vt in illo sciat suam spem ponere, cuius est membrum, cuius etiam meritis saluatur & gratia. Sic etiam tenet Duran. vbi infra refertur.

Dubium. Sed dubitatur vtrū talis Dei prouidentia siue promissio ꝙ faciētem quod in se est illuminabit opportune de explicita fide Christi, ante mortem sit certa de lege, ita quòd repugnabit legi positæ, si Deus aliter faciat, illum nunquam illuminando, aut sit de fide vel contra fidem, id vel oppositum tenere.

Respon. Respondeo per tria dicta, quorum primū est, ꝙ id non est certum: est tñ satis probabile sicut & ipsa opinio quæ eo fundamento probabiliter innititur. Primum constat, tum primò quia sunt probabiles doctorū opiniones sibi inuicem contrariæ super hoc non condemnatę per Ecclesiā; tum secūdò quia prędictę auctorit. non conuincūt id esse de fide; possunt enim intelligi de pfecta ꝑ motū, vel auxiliū speciale Spiritus sancti faciente quod in se est leq; ad Deū conuertente, non quidē ad explicitā fidē, sed ad gratiā gratificantem obtinendū, vt glosat B. Th. 1. 2. q. 112. art. 13. & q. 113. art. 4. vt hoc latius hr̄ infra. q. 5. in respon. ad quartū arg. contra primā propo. vel dici pōt quod ille auctoritates solū concludunt hanc disiunctiuam, videlicet, ꝙ aut non datur ꝑdicta ignorantia, aut ꝙ Deus illā non imputabit ad culpā faciēti quod in se est, & ita erit & dabitur inuincibilis, vti hoc aiunt Gerson de vita spirituali. lectio. 2. corollario 5. & Castro de lege pęnali. lib. 2. c. 14. cum multis alijs, sec undū etiam constat ex probabilitate opinionum.

Secundò dico ꝙ cuilibet viatori vsum rationis habēti, Deus semper dat illustrationē super naturalem necessariam de qua infra. q. 5. propo. 1. hr̄: sicut & auxilium necessarium vt possit se sufficienter præparare & ad Deum conuertere & facere quod in se est, vt gratiā obtineret iustificantem & salutem, quam Deus illi facienti quod in se est ad id certissimè dabit: & hoc est de fide, quia 1. Timot. 2. Deus vult oēs homines saluos fieri & c. vt supra: quāuis nō omnibus det semper abundans & extraordinariū auxilium ad id, nec alias illustrationes & dona non necessaria ad salutem, vt latius agunt Adria. de pęnitentia. q. 3. & Medina etiam de penitentia. q. 2. & Vega de iustificatione li. 13. c. 1. vsque c. 13. 23. & lib. 9. c. 39. & Honrala vbi infra.

Sed vtrum facienti quod in se est, idest quod potest, Deus ēt statim gratiā conferat gratū facientem & prædictā illustrationē necessariā ad gratiā & salutē, sunt opiniones. Nam Guet. in quolib. de contritione. q. 1. ait ꝙ non, ēt si per auxiliū super naturale sit sufficientissimè dispositus, & Duran. in 4. di. 4 q. 7. idē dicit de prædicta illustr. sed cōiter de gratia à doctoribus id reprobatur: ideo Soto de natura & gratia lib. 2. c. 16. & lib. 3. c. vlt. & in 4. sen. dist. 5. q. 1. art. 2. & latius di. 17. q. 2. art. 5. & cōiter thomistæ ſm ipsum B. Th. vt hr̄ infra q. 5. in respon. ad quartum arg. contra primam propo. & Medina de Recta in Deum fide li. 4. c. 7. & multi alij dicunt ꝙ sic, si homo supernaturaliter adiutus facit ꝙ in se est: nam tunc & non aliter est & dr̄ sufficienter & vltimatè dispositus ad gratiam gratum facientem: & Honcala trac. de mundicia cordis fol. 49. col. 1. ait hoc esse de fide: alij autē plurimi cum quibus est Vega vbi supra tenent hoc esse verum, etiam si non supernaturaliter extraordinariè adiutus sit, sed per naturæ vires cum fide illustratur homo, cùm auxilio ordinario faciat ꝙ in se est, & se disponat ad gratiam, quia statim dabitur ei, vti superius in hac tertia proposi. in secunda probatione habetur.

Alia autē dona non simpliciter necessaria ad gratiam & salutē non semper neque statim sed opportunè Deus cōfert facienti quod in se est.

Tertiò tandē dico quod non omnibus carentibus vsu rōnis, Deus adest conferēdo necessaria ad salutem, vt patet de existentibus in vteris maternis sine baptismo decedentibus, & de amētibus in peccato mort. quia talibus ſm Aug. de correp. & gratia, misericordia est si datur salus, & non est in iustitia si non datur. Nam pp pcm̄ origin. vel actuale ꝑcedens, sunt indigni gratia Dei & iustę pereunt. Vti de hoc latius agit Soto in 4. dist. 5. q. 1. art. 2. fol. 252. 274. & art. 11.

Et ita patet prima opi. cui Cano in relectione de sacramen. superaddit ꝙ existēs in gratia sine explicita fide Christi vel nō moriet neque Deus id ꝑmittet, vel si sine ea fide moriat̄ in statu gratiæ nō saluabit: qd̄ qa vr̄ oīno falsum & horrendū: ideo est secunda opinio quæ subsequitur.

Quoad prædictam tertiam propo. est alia secunda opi. ꝙ fidei Christi explicite & baptismi stante lege dari pōt, sed de facto non datur, & nunc ignorantia inuincibilis toto tpe vitæ perseuerans: quodq; sine explicita fide Christi eam vincibiliter ignorans cum implicita fide Christi potest vitam æternam sicut & vitam gratiæ habere: quāuis de facto sine illa nullus nūc saluetur iam promulgato Euangelio. Hanc opinionē tenet Vega de iustificatione lib. 6. c. 18. 19. 22. & Soto in quarto sententiarum dist. 5. q. 1. art. 2. & *Dubium.*

Victoria

Victoria in 4. relectione quæ de Indis prior est, in 4. titulo sufficiente ad illos debellandū, cum multis alijs doct. quæ & probatur per septem rationes quæ infra in septem arg. contra supra positam primam opin. huius tertię propositionis hf: hanc ēt opin. tenet noster Medina lib. 4. de Recta in Deū fide. c. vlt. quā & optimè probat.

Resp. ad primam rationem primæ opin. Et ad supradicta septem rationes primæ opinionis respōdet hęc secunda opinio: ad primam negando maiorem: quod. s. eorum quæ sunt simpliciter necessaria ad salutē non datur ignorantia inuincibilis: & ad eius probationē negatur, ꝙ illa dicuntur & sunt simpliciter necessaria ad salutem, sine quibus non stat salus absolutè: sed debet addi, nisi per inuincibilem ignorantiā homo excusetur: imò simpliciter necessariū ad salutem vel vitā gratiæ & gloriæ: ideo dr, quia tale quid non per accidens nec ex suppositione neque ſm quid his vel illis tm, sed per se obligatorium & necessariū omnibus est, vt baptismus & fides Christi explicita, quæ nunc omnibus ēt existentibus in gratia sunt in pręcepto & necessaria ad gratiam acquirendum vel conseruandā: pęnitentia autē & alia sacra non sunt omnibus simpliciter necessaria ad salutem, quia non nisi supposito peccato, vel ad alios fines, & non omnibus hominibus sed peccatoribus vel his, vel illis necessaria vel opportuna sunt: & quod sic debeat intelligi & limitari inde patet, qa quamuis ſm oēs doct. baptismus in re vel in voto sit simpliciter necessarius ad vitā gratiæ & gloriæ: at verò ijdem cum B. Th. in 3. par. q. 69. art. 4 dicunt ꝙ sufficit votum implicitū ad remissionem peccatorum, & idem dicerent ad gloriam; quia nullibi insinuant aliud ad illam obtinendam requiri q̄ gratiam vel remissionem peccatorū: & hoc idē sensit Aug. lib. de prædestinatione sanct. c. 7 dicens, non sine fide Cornelius orabat &c. Sed si posset sine fide Christi saluus esse, non ad eum ædificandum mitteretur Petrus &c. Non enim cogitauit Aug. Cornelium aut nō potuisse mori etiā si veneno aut gladio occideretur sine explicita fide Christi, aut ꝙ vita functus in gratia nō reciperetur in gloriā sine illa fide: quauis Canō in relectione de sacram. hoc vltimū malè concedat quod & horrendū est. Sed Aug. solum voluit docere ꝙ baptismus est simpliciter necessarius & in pcepto sicut & explicita fides Christi ēt illis qui sunt in gratia: & ideo missus est Petrus qui hęc illum doceret quæ erāt simpliciter necessaria ad gratiā & gloriam, sine quibus Cornel. non poterat esse saluus, videlicet quantum est de se & absolutè nisi per inuincibilē ignorantiam excusaretur: & similiter est intelligendū. c. firmiter. de sum. tri. & fi. cath. & oīa alia decreta, vbi dr quod post promulgatū Euāg. i. in illo loco & gente vbi fuerit pmulgatū, nō est salus extra Ecclesiā, aut sine fide Christi explicita, s. nisi per inuincibilē ignorantiā quispiā excuset.

Ad secūdā rationem. Ad secundam rationem respon. ꝙ homo facit quod in se est ad sciendum, & negatur ꝙ, ergo Deus de lege illuminabit de fide Christi explicita semper & vniuersaliter omnes, licet cōter id faciat: quia hæc fides Christi non est hic necessaria ꝙ sine ea cum sola implicita non possit inuincibiliter ignorans saluari, sicut est gratiam habere vt dictum est: exempla autem Cornelij & Eunuchi &c. non faciunt regulam generalem.

De fide Christi detur ignorantia inuincibilis. Ad cōe aūt dictum doctorum de pucro in sylua nutrito, vt aiunt Alex. 2. par. dist. 119. memb. 1. & B. Tho. in 3. dist. 25. q. a. art. 1. & Duran. ea dist. q. 1. Resp. ꝙ vel id dicunt supposita sua opinione suprapouta ꝙ de fide Christi nō daf ignorantia inuincibilis, cuius oppositum tenēt doct. de hac secūda opin. vel ꝙ id piè sicut cōter fieri æstimauerunt sicut re vera fit, vel potius, vt ait Soto, vbi supra ꝙ non intendunt docere ꝙ postq̄ homo sit in gratia per aliquā implicitam fidem exigatur alia explicatior de fide Christi ad consequendam gloriam, sed solum ibi sentiunt ꝙ talis puer aut alius filius faciens quod in se est, illuminabif de illa supernaturali cognitione vel fide implicita vel explicita, quæ est necessaria ad peccati originalis vel ēt actualium remissionem quæ fit per gratiā: & hanc fidem B. Tho. & Duran. & alij vbi supra vocant explicitam eò ꝙ supra naturalis fit, qua creditur quod Deus & remunerator super naturalis est: quā tñ nos vocamus implicitā respectu illius explicationis fidei Christi & trinitatis quā in lege gratiæ audito Euangelio habere tenemur: vnde & ipse B. Th. post ea in 2. 2. q 2. art. 3. ad tertiū vbi consul tuis loquitur, illam priorem fidem nō vocat explicitam sed fidē reuelatā qua non haberet fidē de Diuina prouid. credens Deū esse liberatorē hominum ſm modus sibi placitos: & hinc reuelationē huius fidei, Duran. in 4 d. 4 q. 7. dicit nō esse necessariā postq̄ homo peruenit ad vsum rationis illi fieri: sed B. Th 1. 2 q. 89. art. 6. insinuat ꝙ cū primū homo de se rectè deliberat recipit Diuinum auxilium, sine quo, vt ipse Th. ibid. q. 3. art. 6. expresè docet, homo non pōt perfectè & vltimatè se disponere ad gratiā nec debitè facere quod in se est: quo quidē auxilio & eius intellectus illuminatur, & eius effectus eleuatur in Deum: & hæc fides vbi ius naturæ ritè & rectè seruaref pfectò sine alio miraculo vel p internā inspirationē vel per doctrinā maiorū quibus reuelationes fiebāt, poterat minorib. affulgere.

Ad tertiam rationem. Ad tertiam rationem resp. negatur quod primò inferri vr. Nam non pōt quis blasphemare Christum, nisi ipsum vel eius fidem sibi prædicatā renuat pertinaciter suscipere: & ita nō inuincibiliter illum ignorauit. Negatur etiam quod secundò ibi infertur, vt latius habetur infra in respō ad vltimum arg. in fine huius quæstionis.

Ad quartā rationem. Ad quartam rationem respon. ꝙ id actu. 4. non conuincit vt postquam homo sit in gratia

requirebatur alia expressior eiusdē nominis cognitio vel fides ad gloriam: quod patet, tum primo quia ibi salus non solum de salute gloriæ sed ēt gratiæ pōt intelligi, ꝙ.ſ.ad vtranq; salutē est necessaria fides Christi, tā necessitate præcepti q̄ finis: fides aūt Christi ad gratiam necessaria & sufficiens est implicita apud inuincibiliter ignorantes explicitam, ergo similiter ad gloriā, tū secundò quia illa cognitio quæ ibi actu.4.designatur, non solum nobis, verùm & cunctis hominibus post peccatum Adæ fuit ad salutē necessaria vt an B.Tho.2.2.q.2.art.7. quæritur, ergo 3. bene arguit Soto vbi supra. vtrum in lege gratiæ nunc aliam nouam obligationem explicitæ fidei, hæc auctoritas adhibeat super illam q̄ ante aduentum Christi afferebat, vel nullam: si ergo inuincibiliter ignoranti non sufficit fides implicita ēt ad gratiam, vel si sufficit ēt eadem ratione sufficit ad gloriā: si nullam; ergo eadem fides implicita ei sufficiat ad gloriā sicut ad gratiam, nunc sicut & in legē naturæ: & eodem modo per omnia dicatur ad id 1.Cor.3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est quod est Christus: quia de omni seculo post peccatum Adæ intelligitur, vbi per fidem implicitam fundamētum habet in Christo inuincibiliter ipsum ignorans.

Ad quintā rationem. Ad quintam rationem respondeo, ꝙ quanuis ingenue cōcedamus nullam nationem in nostro orbe cognito reperiri quæ inuincibiliter nunc Christum ignoret, quidquid de insulanis sit, nullum ēt hominem alicubi gentium, nūc reperiri, qui per solam implicitā fidem Christi in Deum conuertatur vt oportet, quia lumen naturale inter infideles omnes, adeò iam obtenebratū est, vt nisi doctrina Euangelica prius ab eis fuerit audita nemo vnum Deum, vt hominum liberatorem, & recōciliatorem agnoscat & suscipiat: & ita nemo sit iam faciens quod in se est & fidē Christi inuincibiliter ignorans: at verò cum hoc stat veritas huius secundę opinionis, videlicet ꝙ si aliquis daretur fidem Christi inuincibiliter ignorans, is vtiq; sine eius fide explicita cum implicita saluaretur, quodq; nulli repugnat legi, eam ignorantiam dari.

Ad sextam rationem. Ad sextam rationem respōdeo, ꝙ non magis concludit, eam fidem explicitā Christi esse nūc necessariam ad obtinendum salutem, vel vitam gloriæ q̄ gratiæ. Ideo sicut inuincibiliter ignoranti, sufficit vel non sufficit implicita ad alteram, ita & ad vtranq;, per eandem rationem vti superius ad quartam rationem dictum est.

Quoad sacramenta verò est differētia, ꝙ ante sufficientem promulgationem durabat illa fidei applicatio, instar sacramenti, quæ admonebatur paruulis in lege naturæ, & circuncisio in lege Mosayca: non quidem tanquam vim habens sacramenti veteris legis: illam enim perdidit vel in morte Christi, ſm Tho. vel post sufficientem Euangelij promulgationē ſm Sco. sed tanquam illa applicatio sacramēti, vel oblationis quæ fiebat in lege naturæ: post sufficientem verò promulgationem illa omnia abolita sunt, nullumq; verum sacrm contra peccatum originale, neque applicatio fidei extat præter vnicum baptisma: quo fit vt nunc in toto orbe, præterquam in Ecclesia catholica, nullum omnino remedium sit paruulis, sed omnes propter originale damnantur, etiam si à parentibus sacra legis naturæ & Moysi aut alia sacrificia fidei implicite protestatiua applicentur. Neque ea culpa in Deum reijcienda est, sed in eorum parentes qui ius naturæ non seruant vt Diuinitus illustrentur.

Et quia nulla secta nunc est quę non aliquid tueatur atque sectetur contra legē naturalem: ideo nullus homo viuēs ſm suā aliā sectā p ignorātiā inuincibilē excusatur. Ideo Turrecremata de potestate Ecclesiæ lib.1. c.21. dicit hæreticū esse tenere quod vnusquisq; in sua secta saluaf.

Ad septimā rationem. Ad septimam rationem resp. negando maiorem, & ad eius probationem dico, quod licet ita sit ꝙ vtraq; fides Christi, olim videlicet implicita: nunc aūt explicita, sit simpliciter necessaria ad salutē; non tñ æqualiter. Nam sine implicita fide Christi non pōt haberi vita gratiæ nec gloriæ: ideo nec ignorantia eius inuincibilis potest dari: cum implicita aūt sine explicita fide Christi vtraq; vita haberi pōt ab inuincibiliter ignorante, vti latius supra & infra q.5. habetur.

4 propositio. Quarta propositio in iure humano cadere potest ignorantia inuincibilis imò & probabilis, idq; ignorantiae, omnino à culpa excusans: probatur à fortiori, quia ius humanum nō est tam necessarium quam Diuinum & naturale, & est minus notum de se, & in hoc non est dubium.

5. propositio. Quinta propositio in his quę sunt facti, cuiuscunq; ēt pertinētis ad ius Diuinum & naturale quodcunq; potest cadere ignorantia inuincibilis, vel probabilis omnino à culpa excusans.

Probatur primò ſm Almayn. in morali vbi supra & cōter doctores, quia prædicta ignorantia facti, semper est respectu alicuius particularis contingentis circa materiam, vel circunstantiam actus, quæ facilè potest ignorari: vt patet Gen. 29. Vbi Iacob cognoscens Lyam sibi suppositam pro Rachele nō ignorabat aliquod ius, sed an ista esset sua: & ideo fuit omnino excusatus à culpa, secundum communiter doctores.

Item secundò id patet, quia potest quis saluari non baptizatus inuincibiliter putans se baptizatum, vt patet de Presbytero nō baptizato. c.Apostolicam, vbi in c.veniens. habetur ꝙ talis saluatur per fidem sacramenti, idest per baptismum in voto cum explicita fide Christi, ergo talis casus est dabilis, & sæpe contingens, & vt talis ibi supponitur in d.c.Apostolicam. licet aliqui doctores oppositum dicere videantur.

Item tertiò quia in ijs quę sunt facti, Ecclesia

fallit

fallit & fallitur s'm cõter doct. putans esse matrimonium inter eos inter quos nõ est, quia deficit probatio facti, ergo & quilibet alius.

Item quarto q̃a s'm Adr. in 4. quodlib. si ignorantia facti non esset inuincibilis, ergo non liceret conuolare ad secũdas nuptias recepto certo nuncio de morte mariti, ex quo adhuc falli posset: quod tñ est contra c. in præsentia. de sponſ. & c. dns. de secundis nupt. & Aug. in lib. de fide & operibus: vbi dicit q̃ non peccat virgo quæ nubit alieno viro nec erit adultera ex hoc quan diu nescit. s. probabiliter illũ virũ esse alienum.

Contra primam propo. primum argum. Contra primam propo. arguitur tripliciter. Primò quia ad Rom. 1. hr. Ita vt sint inexcusabiles: & 5. q. 4. c. turbat, hr indist nte quod ignorantia iuris natu. omnibus adultis damnabilis est.

2. argum. Secundò arguitur ad idẽ, quia si in iure naturali põt dari ignorantia inuincibilis pro aliquo tpe, ergo pro tũc apud vtẽtẽ rõne nõ læsa, posset in iure naturali pbari oppositũ iuris naturalis.

3. argum. Tertiò arguitur ad idem, quia sequeret quod liceret & teneretur imò & mereretur mentiendo, q̃n quis inuincibiliter putat licere ei teneri mentiri pro saluanda vita, vt impleat consilium vel præceptum, alioqui esset perplexus, & vlterius sequeretur quod Spiritus sanctus per gratiã, aut per suũ auxiliũ speciale mouet ad mẽdaciũ & ad peccatũ, quod est erroneũ concedere.

Propter has rationes moti sunt aliqui docto res antiqui qui in secundo arg. contra secũdam propositionem recitantur, & et aliqui Moderni ad tenendum quod in illo puro iure naturali cadere potest, ignorantia inuincibilis ẽt pro paruo tpe: quia tale ius est inditum naturę & scriptum in cordibus hominum. Rom. 2. In iure autem naturali habẽte admixtum aliquod ius positiuum, seu ab eo dependente vel à facto aliquo humano, bene potest cadere talis ignorantia, vt in con tractibus multis id sæpe videmus.

Resp. ad primum arg. Sed certè istæ rationes non probant suum intentum contra primam propositionem: ideo ad eas. Respondeo ad primum ex Rom. 1. & c. turbatur, quod intelliguntur solum in casu secũdæ partis prædictæ primæ propositionis, & in iure naturali per se noto, vt ibi probatum est.

Resp. ad 2. arg. Ad s'm respondeo, concedendo consequentiã apud vtentem ratione non læsa inuincibiliter ignorantem tale ius naturale: non autem simpliciter, neque apud alios illud non ignorantes.

Resp. ad 3. arg. Ad tertium respondeo, concedendo primam, & negando secundam consequen. quatenus dicit q̃ Spiritus sanctus mouet specialiter ad peccatum. Nam licet generaliter Deus cõcurrat ad actum peccati vel ad peccatũ quoad materiale: & similiter moueat specialiter per suũ auxiliũ speciale ad ipsum actum meritoriè aut virtuosè mẽtiendi aut credẽdi errori inuincibiliter igno rato, vt sic ignorãs impleat mandatũ Dei vt ipse inuincibiliter æstimat: non tñ concurrit ad peccatum formaliter esset enim erroneum id asserere, sicut & q̃ Deus peccare aut malè agere põt: imò nec absolutè dicendum est Deum ad pecca tum vel ad mendacium, vel ad fornicationẽ con currere, aut specialiter mouere, q̃a male sonat: sed cum vera explicatione supradicta loquendũ est: & quidem quamuis mentiri aut fornicari absolutè & formaliter sit intrinsecè malum: secus autem respectiuè, idest respectu inuincibiliter ignorantis tam iuris quã facti ignorantia, vt con stat in casu supradicto, & in casu cognoscentis non suam inuincibiliter æstimantis esse suam vt infra q. 17. q. ã 3. habetur. & ad talem actũ, si vt Dei pręceptũ adimpleat homo sic ignorans honeste aut ẽt meritorie illum faciat vtiq; Deus ipse non solum generaliter concurrere, sed & per gratiam suam vti prædiximus mouere potest.

Contra secũdam propo. arg. 1. Contra secundã propositionẽ arguitur dupliciter. Primò auctoritatibus, q̃a, vt hoc ẽt refert Gerson lect. 2. de vita spirituali corol. 5. & Conradus de contract. lib. q. 100. in respon. ad quartũ arg. Guill. Parisien. in tract. de legib. c. 21. & lib. de sacramen. ordinis propè finẽ fol. 68. tenet q̃ apud faciẽtẽ quod in se est nulla cadit ignorãtia inuincibilis, siue iuris, siue facti in lege Diuina.

Item (vt etiam referũt Gerson & Conradus vbi supra & Adria. in 4. quodlib. art. 14.) Altisiodoren. lib. 3. q. 3. tenet cum quibusdam Doctoribus alijs q̃ licet detur ignorantia inuincibilis facti cuiuscunq; aut iuris humani non tamen iuris Diuini.

Item Gerson vbi supra lec. 4. corol. 3. concludendo mẽtem suã dicit sic: quicquid sit de ignorantia facti aut iuris humani aut naturalis: concors tñ senia doctorum est nullam in his quæ le gis diuinę sunt cadere ignorantiam inuincibilẽ, quin facienti quod in se est Deus semper assistit paratus illustrare mentem quantũ oportebit ad salutẽ & erroris vitationẽ. & lect. 2. dicit. apud facientem quod in se est nulla est ignorantia inuincibilis neque iuris, neq; facti in lege Diuina, vel agens ex tali ignorãtia non peccat. Hæc ille.

Item Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis. par. 6. c. 5. dicit neminẽ excusari per igno rantiam à præcepto baptismi suscipiendi: quia nisi sua culpa obstiterit scire potest ab homine vel ab Angelo. Deo id prouidente, vt patet Act. 3. de Eunucho. & Act. 10. de Cornelio. Et ad idẽ est exemplum de vetula vt affert Altisiodoren. vbi supra dicens, q̃ si hęc audiat suum prelatum prædicantem aliquam hæresim non excusatur per ignorantiam inuincibilem, quia nisi sua cul pa obstiterit potest à Deo de veritate edoceri faciens quod in se est.

Et ad idem est 1. Io. 2. Vnctio docebit vos de omnibus, scilicet necessarijs ad salutem.

Argum. 2. Secundò contra idẽ arguitur rõne, quia Deus non deficit in necessarijs ad salutem. Sed notitia tã factũ quã iuris Diuini & naturalis obligatorij

torij cuiuscunq; sub mortali peccato est necessaria ad salutem: alioqui nõ esset obligatorium tale ius aut factum, ergo in talibus Deus adest: & per consequens non datur ignorantia inuincibilis sicut nec in fide Christi. Et quidem videtur repugnantia ꝙ in obligatorijs prædictis sit ignorantia inuincibilis. Nam si sunt obligatoria ergo tenemur ea scire & exequi, ergo non excusamur per talem ignorantiam. vel si excusamur contenemur, & ita non erat obligatoria. est igitur contradictio.

Resp. ad 1. arg. Respondeo ad primum, s. ad auctoritates doctorum, vno modo quod illi doctores fuerunt illius opinionis quam eorum verba prædicta declarant (vt Gerson vbi supra refert) quorũ opinio nõ obstat veritati & rationibus melioribus, & aliorum doctorum opinioni cõi supra positæ.

Alio modo respon. quod loquitur de ignorantia iuris Diuini vel facti alicuius simpliciter necessarij ad salutem, vt est fides Christi & Baptismus ſm multos. Et ad exẽplum de vetula. Respondeo quod illa potest inuincibiliter ignore, & inculpabiliter manere in illa hæresi, & saluari si cito moriatur audita illa hæresi, vt supra dictum est contra Altisiodoren. & alios oppositum dicẽtes, quia implicite habet fidem veram de omnibus credendis dum est parata credere quod credit Ecclesia cum ei fuerit sufficienter notificatum. Cum qua fide implicita Ecclesiæ, simul & explicita de fide Christi quã habet, stat error inuincibilis de aliquo particulari quod inuincibiliter ignorat includi & contineri in illa sua generali & implicita fide Christi & Ecclesiæ. Sicut stat scire aliquid in generali & confuse, & ignorare illud in particulari & distinctè. Videtur Gabriel in 3. dist. 25. q. 1. nota, secundò, & alij doctores communiter ibidem concordantes in hoc: libenter tamen concedo quod non stabit diu in illa hęresi, contra quam Ecclesia communiter solet prædicare veritatem, si ipsa vetula faciat quod in se est ad sciendũ, quia, per prędicatores edocebitur veritatem fidei.

Illud autem 1. Io. 2. Vnctio docebit vos omnia. Respondeo etiam si non solum Apost. sed etiam omnibus Christianis hæc promissio facta intelligatur, ꝙ habet hunc sensum quod omnia ipsis necessaria scitu Deus per se vel per suos ministros opportunè tradet: & interim non erunt in culpa, ignorando: neque pro tunc erunt sibi necessaria vt supra dictum est secũdum Gerson lect. 2. de vita spirituali, coroll. 3. sicq; hoc non probat non posse inuincibiliter ignorari.

ad 1. arg. Ad ſm resp. ꝙ Deus opportunè adest in necessarijs ad salutem: & interim excusatur homo à culpa vt dictum est, & ita conceditur maior: ad minorem aũt negatur ꝙ omne obligatorium est necessariũ simpliciter ad salutẽ. Item quia sine executione multorum eorum potest homo saluari pp impossibilitatem, & similiter pp ignorantiam inuincibilem, vt patet de cõfessione, & de Baptismo quia cum eis in voto ẽt implicito patet salus, vt patet in c. Apostolicam. de Presbytero non baptizato. Igitur est necessariũ necessitate præcepti, non tñ simpliciter nec necessitate finis absoluta, & sic negatur consequentia.

Neque est repugnantia vlla in prędictis: nam licet sint obligatoria simpliciter & absolute, nõ tñ respectiuè, idest nõ respectu eius qui laborat ignorantia inuincibili, aut impossibilitate executionis: & licet ratione impotentiæ vel ignorãtię non tollatur simpliciter obligatio talium præceptorum, nec impotẽtia exequendi tollat vim legis: tollitur tñ imputatio ad culpam à qua excusatur ignorans sicut impotens seruare legem.

Contra primã opin. tertiæ proposit. arg. 1. Contra primam opinionẽ tertiæ propositionis vbi hr̃ quod de fide Christi non datur ignorantia inuincibilis diu perseuerãs &c. Arguitur septempliciter primò, quia nõ est vincibile neque culpabile quod est inẽuitabile. Ignorantia aũt fidei Christi explicitè & Euangelij est ineuitabilis illis quibus Christus non est prædicatus sufficienter qui adeò nihil audierunt quantumcunq; sint aliàs peccatores, ergo est eis inculpabilis & inuincibilis. Maior cum consequentia patet & minor probatur: quia nulla alia via cõi & ordinaria sine miraculo possunt homines fidem Christi habere nisi per sufficientem prędicationem vel doctrinationẽ eis factam ab hominibus ministris Christi, vt patet ad Rom. 10. Quomodo credent quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante? dicere autem Deum non prouidisse quomodo via ordinaria sine miraculo homo saluetur inconueniens est: & quidem ad Ro. 10. vbi supra satis significatur ꝙ illi quibus non est prædicata fides Christi ignorant illam inuincibiliter, ẽt si alias sint peccatores: neque enim ibidem Pau. cõdemnat infideles quia non faciunt quod in se est recedendo à peccatis, vt illuminentur à Deo; sed quia cùm audissent Christum prædicatũ non crediderunt, alias condemnaturus illos de infidelitate, vt constat.

2. argum. Secundò arguitur, quia sicut in principio promulgationis euangelij fuit ignorantia inuincibilis eius & fidei Christi apud multos qui sine explicita fide Christi iustificati & saluati sunt: ergo similiter ẽt nũc iam promulgato Euangelio id fieri potest: patet consequentia, quia promulgatio Euangelij iam facta non fecit duriorem legem Christi, neque abstulit suã vim & naturam ab ignorantia inuincibili, vt. s. posset excusare à culpa ignorantes: sed solum fecit vt rarior esset ignorantia, & grauior esset culpa non assentire doctrinæ Christi prædicatæ quàm ante fuisset: maxime quia nec Ecclesia, nec Scriptura sacra, nec vllus doctor antiquus docet maiorem esse rigorem pro hoc tempore, quàm olim pro talibus inuincibiliter ignorantibus fidem Christi.

3. argum. Tertiò arguitur, quia ignorantia inuincibilis de Deo

de Deo aut de fide vnius veri Dei fuit possibilis omnium in lege naturæ apud aliquos saltem ad tempus vt supra propo.1. habetur: & ea stante erat, tunc homini salus: ergo etiã nunc est talis ignorãtia inuincibilis de Deo & de fide Christi dabilis apud aliquos: cũ qua iustificentur & saluentur. Antecedens quo ad secundã partẽ probatur, tum.1. quia facienti quod in se est etiam ẽm naturæ vires Deus dat auxilium & gratiam ẽt statim, iuxta cõem doctorum sententiam, quę supponitur contra aliquos thomistas & Caiet. in quodlib. de contritione. & 1.2.q.113. artic.4 & q.112. art.3. & per consequens ille tunc habet gratiam sine explicita fide Dei & ex consequenti habet ignorantiam Dei inuincibilem ẽt nunc in lege gratiæ. Tũm 2 qa si dicatur quod Deus statim etiam illum facientem qũod in se est illuminat de fide veri Dei simul & dat gratiã. Contra hoc sequitur, ꝙ habens cognitionem Dei solum naturalem opinatiuam: vel euidentem non posset secundum legem communem sine miraculo quouis tempore assequi Dei gratiam & reconciliationem faciẽs quod in se est: moriensq; damnaretur. Nam sine prædicante non potest homo credere ad Rom.10. prædicatio autem nõ potest statim aut modico tempore fieri vel haberi ita vt per eam homo sufficienter doceatur, maxime interris longe distantibus à prædicatoribus fidei veri Dei: concedere autem hoc quod illatũ est ꝙ, s. de lege cõi sine miraculo non possit homo faciens quod in se est iustificari pro magno tempore neq; saluari, certè vr̃ maximũ inconueniens contra misericordiam Dei & merita Christi & rationem viatoris quod inde constat: quia ad hominis iustificationẽ requireret Deus ab eo, id ꝙ est impossibile ipsi facienti quod in se est saltem pro aliquo tempore videlicet habere Dei fidem explicitam: modicum item tempus sufficeret ad perdendum gratiam nõ autem ad eam recuperandam sine miraculo, contra id Ezech.18. quoties ingemuerit peccator &c. & Apoc. 3. Ego sto ad ostium & pulso siquis aperuerit &c. vt superius latius probatum est: ita patet antecedens huius tertij argumẽti, quòd, s. datur de Deo & eius fide ignorantia inuincibilis. Consequentia autem suprapofita quòd, s. ẽt fidei Christi ignorantia eadem dari potest, probatur à fortiori vel etiam à paritate rationis. quia tam necessaria vel etiam magis erat olim fides veri Dei etiam explicita, quam nunc ex Christi fides explicita ad salutem.

Nota. Quartũ argum. Quartò arguitur, quia ad obtinendum vitam æternã gloriæ nihil aliud est necessarium adulto q̃ seruare mandata. Matt.19. si vis ad vitam. s. æternam de qua ibi agebat Christus rñdendo ad qõnem iuuenis, quid faciẽdo vitam æternam possidebo? Serua mandata. Sed ei qui est in gratia per fidem Christi implicitam sufficit manda ta seruare; sicut & ea seruat per talem fidem in voto etiam implicito dum per ignorantiam inuincibilem vel per impossibilitatem ea in se realiter implere non potest, vt est mandatum de Baptismo, pœnitentia, & confessione. aliàs non esset Deo gratus, vt constat: ergo similiter sufficit cum fide implicita seruare præceptum & legem de fide Christi explicitè habenda: quod fit per ignorãtiam inuincibilem fidei Christi: is namq; totum habet quod exigitur ad gratiam & gloriam: consequentia probatur, quia eadem est ratio vtrobique: neq; vllo maiori rigore est tradita lex fidei Christi quàm Baptismi, licet fides sit omnib. maximè necessaria vt totius boni fundamẽtum; secundum Ber. Epist.77. dicentem ꝙ maior est necessitas fidei quàm Baptismi. Mar. vlt. qui non crediderit condemnabitur. Sed ea rationẽ lex huius fidei benignius interpretanda est, vt scilicet inuincibiliter ignoranti ad gloriam sicut & ad gratiam sufficiat implicita.

Si ad hoc respondeatur negando consequentiam, quia quamuis quatenus est præceptũ fidei & Baptismi, sit eadem ratio vtriusq; ita vt ignorãtia inuincibilis excuset à peccato secus autem quatenus ẽt statutum ad fidẽ. Nam licet ad finem gratiæ sit eadem ratio vtriusq; ita ꝙ inuincibiliter ignoranti sicut ad gratiã sufficit Baptismus in voto etiam implicito sic & fides implicita: at verò, ad finem glorię licet sufficiat Baptismus in voto etiam implicito, non tamen fides implicita Christi, sed necessaria est explicita, quia sic Deus statuit, vt homo cognoscat eum in quo suam spem debeat collocare, vt supra probatum est in prima opinione. *Nota punctum difficultatis.*

Nota. arg. 5. Contra hoc replicatur & fit. 5. arg. probans quod si inuincibiliter ignoranti fides Christi implicita sufficit ad finẽ gratiæ obtinendæ & conseruandę ẽm omnes, ergo etiam ad finem glorię si sic moriatur: quia non dabitur vbi adhunc finem Deus aliud exigat à quocunq;, quam statũ gratiæ, vel q̃ quod homo faciat ꝙ in se est ad gratiam habendam & conseruãdam, qua homo fiat filius Dei per gratiam habens ius ad gloriam. Io.1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri &c. sed inuincibiliter ignorans Christum existens in gratia, cum eius fide implicita, est huiusmodi & habet ius ad gloriam: ergo nihil aliud est ei necessarium ad finem gloriæ. & ita sine fide Christi explicita saluabitur, in sua ignorantia inuincibili. Nam non est dicendum quòd in statu gratiæ condemnabitur, neq; est recurrendum ad nouũ miraculum, quòd Deus illum mori non permittet (etiam si veneno aut gladio occidatur) antequam de fide Christi miraculosè inter Barbaros doceatur: ex quo nulla lex stat super hoc & fides implicita sufficit ad collocandum spem in Christo sicut ad gratiam, vt supra dictum est: & quidem hoc arg. valde vrget.

Sexto arguitur quia põt homo mori & saluari decedens in statu gratię cum hęresi inuincibiliter *6. Arg.*

liter

liter ignorata de aliquo articulo fidei (vt supra in 2. propositione habetur) ergo etiam cũ igno rantia inuincibili fidei Christi. patet consequen tia, quia æque necessariũ est habere verã fidem circa articulos fidei. ac habere fidem Christi.

7. Argum. Septimo arguitur auctoritate Io. 15. Si non venissem & locutus non fuissem peccatũ nõ haberent. f. peccatũ infidelitatis culpabilis ſm August. & B. Tho. ibidem, vt patet etiã ex ipso textu litteræ & mentione Christi loquẽtis. & Aug. lib. noui testamenti, q. 67. & habetur dist. n. 37. c. fi. dicit. Ille ignorans poterit excusari à pœna, qui quod disceret non inuenit: & alibi etiam dicit: si non fuit à quo quis disceret, neq; ad eum aliquo modo rumor Euangelij peruenit: tunc non aliquo suo vitio ignorat, & in munis est à condemnatione, f. propter talem infidelitatem seu ignorantiam inuincibilem fidei Christi.

Item B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 1. dicit quòd infideles qui de fide Christi nil audierunt non condẽnabuntur propter talẽm eorum infidelitatẽ sed propter alia peccata si qua commiserunt contra legem naturalem: & videtur id idem Bonauentura in 2. dist. 22. q pen. & Armachanus, lib. 8. c. 39. licet non expressè: vbi etiam dicit quod tales inuincibiliter ignorãtes fidem Christi si decedant sine vllo actuali peccato non saluabũtur, sed neque condemnabuntur ad pœnam sensus, sed ad pœnam tantum damni, vt pueri in limbo propter originale, ergo datur ignorantia inuincibilis fidei Christi.

Propter has rationes. fuit 2. opinio suprà posita ꝙ fidei Christi explicitè potest etiam nunc dari ignorantia inuincibilis pro tota vita: quamuis de facto nullibi detur neq; moraliter id possibile sit, sed stando in 1. opinione satis solemni supra posita in 3. propositione quæ tenet oppositum, dicendum est, quòd prædicta argumenta contra eam non concludunt.

Responsio ad 1. arg. Ideo ad ea respondeo, ad primũ ꝙ si pro paruo tempore intelligantur, omnia argumenta, conceditur quod potest dari, ignorantia inuincibilis. si autem pro tota vita hominis, vt loquitur propositio: tunc negatur minor, & ad eius probationẽ, concesso antecedente; negatur consequentia, quia vt supra diximus vel per hominem vel per Angelum vel alio modo in tali casu extraordinario Deus prouidebit per suã prouidentiam ordinariam, qũo facieti quod in se est; cognitio fidei Christi opportunè ante mortem hac vel illa via ordinaria, vel extraordinaria donetur. Nec id est incõueniens: nã ad ordinariam Dei prouidẽtiã spectat hoc vel illo modo in casibus extraordinarijs vt expedit prouidere, & in hoc stat fundamẽtum huius cõmunis opinionis.

Responsio ad 2. arg. Ad ſm Respondeo negando consequentiam, & ad eius probationem dico, ꝙ iam Euangelio promulgato est stabilita per legem Christi necessitas æternę salutis ex fide Christi tm̃ explicita: ita etiam quod ſm hanc legem à faciente quod in se est nullo modo possit ignorari: quia Deus opportunè & sufficienter de hoc vt dictum est prouidebit. multa namq; licuerunt in principio promulgationis Euangelij quæ iam Euangelio promulgato non licent, tunc. n. licitum erat Paulo circumcidere Timotheum, & seipsum cũ alijs purificare Iudæis, iuxta ritum legis Moysi, propter scandalum tollẽdum: quod nunc plenè ꝓmulgato Euangelio facere dãnabile est: ita tunc pueri & adulti & quos nondũ peruenerat Euangelium saluabantur in sacramẽtis legis naturæ, & Moysi, saltem vt habebant solum virtutem sacrorum legis naturæ, non legis Moysi, nũc aũt non. Itẽ abstinere à sanguine & suffocato tunc fuit licitum, imò & necessarium pp scandalum Iudæorum euitandum & pp alias rationabiles causas, vt patet, actu. 15. nunc autem minimè: sic improposito de explicita fide Christi, quæ tunc non erat tã simpliciter necessaria vt nunc: ideo de illa dabatur inuincibilis ignorantia quę nunc (vt diximus) dari non potest.

Responsio ad 3. arg. Ad tertium respondeo, negando antecedens: & ad eius probationem supposita illa opinione satis communi, dico quòd simul tempore Deus dat gratiam, & habituale lumen fidei, vt ibi tactũ est: quia nunquã gratia infunditur sine hac fide secundum doctrinam communem: quo lumine illustratus homo cum aliquo motiuo opportunè habere potest debitum actum fidei de Deo: quia sicut lumine naturæ nihil prius osten dit quàm primũ naturę principium. f. quodlibet est vel nõ est, & alia per se nota, ex quibus homo potest facile deducere alia principia vniuersalia facilè inde deducibilia, vti superius. 1. propositione dictum est. ita lumen fidei infusum cũ aliquo motiuo statim ostendit Deum esse quòd est primum fidei principium, aut saltim cum illo lumine ratio naturalis adiuta motaq; Diuinitus potest facilè cognoscere actualiter Deũ esse & actum fidei explicite de Deo tunc simul habere cum gratia: & ad secundam probationem antecedentis quæ est replica contra hæc respondeo concedendo de lege nullum adultum sine actu fidei explicite de Deo per solam naturalẽ cognitionẽ Dei, posse aut potuisse vnquã saluari aut iustificari: & oppositum tenere erroneum & forsan hereticũ est vt patet ex supradictis & infra. q. 5. propo. 1. neq; malè sequitur facientem ꝙ in se est saluari aut iustificari non posse regulariter sine miraculo. Nam prædicta illuminatio & motio Diuina ordinaria vel extraordinaria non est miraculosa, sed regularis est Diuinæ prouidentiæ, vt supra dictum est: neque etiam Deus ab homine requirit impossibile simpliciter, sed possibile cũ adiutorio eius opportuno: quamuis suæ naturę viribus solis sit impossibile sicut non requirit Deus à nobis impossibile dum exigit vt cum auxilio & gratia Dei bene faciamus & salvemur,

uemur, quamuis sine eis id impossibile sit: & ita simpliciter pôt iustificari & saluari faciens quod in se est. neq; vllo modo per supradicta derogatur misericordiæ Dei aut meritis Christi. Quòd si dicatur cognitionem de Deo non aduenire hominibus nisi magno & longo tempore absq; discursu, vt supra propo. 1. dictum est: id vtiq; solum est verum de notitia acquisita & naturali: secus de supernaturali aut de cognitione habita per rationem naturalem lumine tamen super naturali adiuta. Nam secundum Ambros. nescit tarda molimina spiritus sancti gratia.

Respondeo ad 4 arg. Ad quartum respondeo negando consequentiam vt ibidem responsum est.

Respondeo ad 5. arg. Ad quintum rñdeo negando consequẽtiam: quia f̃m Bernar. maior est necessitas fidei Christi actualis quam Baptismi in adultis; ideo vt supra dictum est, Baptismus tñ in voto sufficit ad salutem habenti actualem fidem explicitã Christi, dum Baptismus ignoratur vel haberi non potest: non autem ei sufficit fides in voto quę implicita fides Christi est: vti superius in 3. propositione probatum est in 1. opinione.

Respondeo ad 6. arg. Ad sextum argum. rñdeo negando consequentiam: & ad eius probationem dico quod licet sit necessarium hr̃e veram fidem Christi & omnium articulorũ: non tñ est æque necessariũ hr̃e verã fidem Christi explicitam de omnib. articulis sicut de Christo. Nam in vera fide explicita de Christo quam homo habet, tam hr̃ implicite vera fides omnium articulorum fidei sufficiens ad gratiam & salutem, dum homo faciens quod in se est ad sciendũ, errat inuincibiliter circa aliquem articulum fidei paratus stare doctrinæ Ecclesiæ, qñ ei innotuerit sufficienter: & ita licet alicui articulo fidei discredat explicitè, credit tamen eidem implicitè in generali fide vel credulitate quam habet articulorum omniũ quos explicite credit & tenet Ecclesia.

Respondeo ad 7. arg. Ad 7. arg. rñdeo cũ magistro Cano in sua relectione de sacramentis, par. 2. concedendo φ ex illis auctoritatibus concluditur φ quandiu non esset fides Christi annunciata, non esset culpabilis infidelitas eorum; quodq; tunc ad tempus illis esset inuincibilis ignorantia fidei Christi, quoq; si decederent in ea ignorantia, non condemnarentur pp illam tanquam propter peccatum, sed pp alia peccata quæ haberẽt. Quod aũt de lege in tali ignorantia decedere possint id vtiq; non dr̃ neq; inde elicitur, sed potius negatur, vt dictum est: quia si facerent quod in se est bene viuendo f̃m legem naturæ, Dñs prouideret & illuminaret eos opportunè de fide Christi explicita, vt etiam, ait, victoria & cõter doctores vbi supra. Non tñ sequitur φ si malè viuant & non illuminentur, propter hoc prædicta ignorantia Christi iam vincibilis illis facta sit: neque enim ad sciendum Christi finem tenentur bene viuere sed sufficiẽter inquirere & petere à Deo vt doceat vias suas: nisi in pęnam peccati excęcari sint specialiter id Deo permittẽte, vt supra. q. 2. latius habetur. Quòd si fingamus φ in sola tali ignorantia fidei Christi sine vllo peccato mortali actuali quispiam decedat, id quod contingere potest, si statim habens vsum discretionis moriatur vel occidatur sine Baptismo; tũc ait Armachanus vbi supra, & Syluester in sua aurea rosa super Euangelia in festo Simonis & Iudæ φ talis damnabitur ad pęnam dãni duntaxat æternã propter originale, vt pueri in limbo. Sed hęc eorum responsio non placet: quia contra cõem doctorum sentẽtiam ponit limbum Adultorum, cum solum sit limbus puerorum vsum rationis non habentium. Soto autem in 4. dist. 5. q. 1. art. 2. dicit quòd B. Tho. ibi loquitur de fide necessaria ad iustificationem vt homo conuertatur in Deum modo sit fides explicita: modo tantum implicita, dicitq; quòd quatenus est in precepto non peccat nisi tel s priuatiuè qui eam inuinci-biliter ignorat, quatenus autem ex vi statuti est necessaria ad finẽ remissionis peccatorum quæ commisit aliàs, vt sic homo per fidem sufficienter conuertatur ad Deum per fidem vt ei peccata remittantur, sine qua impossibile est placere Deo: tunc non excusatur: quòd si faciat quod in se est statim Deus illuminabit dabitq; lumen fidei saltem implicite vt debitæ præparetur & conuertatur. Hæc ille.

Sed quia B. Tho. ibi vr̃ de fide Christi explicita loqui sicut, & Act. 4. Non est datum aliud nomen sub cœlo &c. vbi sicut olim fides implicita Christi, ita & explicita nunc ostenditur necessaria ad gratiam & gloriam. Ideo melius dicamus f̃m supradicta non admittendo φ ille stante lege in sola ignorãtia fidei Christi inuincibili decedat & saluetur aut condemnetur. Nam aut ille facit quod in se est, vt fiat vel à Deo illustretur, aut non, si sic, ergo Deus illi opportunè ante mortem prouidebit, de explicita fide Christi: sicut olim ante aduentum Christi de eius implicita fide f̃m omnes doctores illuminabat, vt in solutione ad 3. argumentum dictum est & infra. q. 5 latius habetur in 1. propositione: & ita neque in peccato neque in huius fidei ignorantia decedet: hanc consequentiã negaret opposita opinio: si autem non facit quod in se est, tam nõ inuincibiliter sed vincibiliter ignorat: sicq; damnabitur ad pęnam sensus æternam propter hanc actualem omissionem & ignorantiam fidei Christi culpabilem. Cum his tamen bene star quod si per possibile vel impossibile adultus sine vllo alio peccato in statu gratiæ, cum ignorantia fidei Christi inuincibili decederet, vtique saluaretur: sed conditionalis nil ponit inesse, neque antecedens stante lege conceditur esse possibile, secundum hanc primam & communem opinionem:

Nota.

nem: pro maiori autem praeditorum & necessitas fidei Christi declaratione sit quaestio sequens.

QVAESTIO V.

Vtrum notitia supernaturalis, vel fides Dei & Christi, fuerit olim, & nunc sit simpliciter necessaria ad hominis iustificationem, finalemq; salutem.

1. Proposit. RESPON. Per duas propositiones quarum prima est quòd tam ad vitam gratiae quàm gloriae necessaria simpliciter est & fuit semper post peccatum non solum cognitio supernaturalis vel fides explicita vnius veri Dei, sed etiam fides saltem implicita Christi vel mediatoris sub ratione mediatoris, & non sufficit cognitio naturalis: & oppositum tenere temerarium & haereticum vel haeresim sapiens est. Neq; de hac fide datur ignorantia inuincibilis diu perseuerās vel vsque ad mortem.

Glosa. Pro declaratione nota quòd cognitio supernaturalis de Deo explicita est illa qua credimus vnicum verum Deum principium finemq; naturae; & gubernatorem praemiatoremq; omnium hominum, non solum naturalem sed super naturalem & Beatificum: modo notitia, haec certa & firma habeatur per reuelationē, modo per maiorum traditionem aut instructionem; & haec dicitur fides Dei explicita: non tamen dicitur fides Christi etiam implicita, ex quo sub ratione Christi aut mediatoris vel redemptoris hominū non habetur: & haec non sufficit ad salutem, vt ait prima propositio, nisi sit fides Christi saltem implicita sub ratione mediatoris aut redemptoris: quae tunc propriè est quando vltra praedicta homo firmiter credit Deum iustificatorem & prouisorem esse, salutis hominum, & prouidentiam habere quomodo per aliquem modum vel mediatorem remedia salutis praestarentur: & ita in eum implicitè homo credit per quem Deus iustificaturus erat per media sibi nota vniuersas nationes hominum: vt hoc aiunt B. Tho. 2.2.q. 1.art.7.& q 2.art.7.& Bonauentu.in 3. dist. 25. art. 1. q. 2. & noster Medina de recta in Deum fide lib.4.c. 8.9.10. latius de hoc agit.

Simpliciter autem necessarium ad salutem quid sit, supra quaest 4. propositione.3. plenius habetur.

1. Ratio. Quòd autem haec fides explicita Dei supernaturalisq; cognitio eius, insuper & Christi prędicta fides saltem implicita semper fuerit simpliciter necessaria vt ait propositio: probatur quincupliciter, primò auctoritate Hieronymi super id Gal.2. scientes quòd non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Christi, vbi ait, Admonere debemus sanctos qui antiquitus fuerunt non nisi ex fide Christi iustificatos esse. Abraam vidit Deum & letatus est Io.8.& Moyses maiores diuitias aestimabat thesauro Aegiptiorum improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem Hebr.11.& Esai.6.vidit gloriam Christi. Item ad idem est super id Ephe.3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris: & super id Galath.3. Lex pedagogus noster fuit in Christo, omnes enim filij Dei estis per fidem: & ad idem est super i l Galath. 4.cap. Quanto tempore haeres paruulus est, vbi ait: quomodo omnes in Adam nondū nati moriunrur ita & omnes ij etiam qui ante aduentū Christi nati sunt in Christo viuificabuntur; iste intellectus Ecclesiae catholicae conuenit quae veteris & noui testamenti vnam asserit prouidentiam nec distinguit in tempore quos conditione sociauit. Haec ille. Vbi innuit apertè quod sicut haeres idem est paruulus & adultus: sic populus ille antiquus & sic nouus eadem fide & religione contentus eadem quoq; Ecclesia est: & sicut in paruulo implicitè, & virtualiter continetur quod postea explicatur in adulto: ita fides illa antiquorum paruula fuit & vi sua continebat implicitè quod deinde crescens habuit explicitè in nouo populo legis gratiae: sicut & fructus in semine aut in radice continetur implicitè qui postea explicitè apparet in fruge.

Item August.lib. 1.contra duas Epistolas pelagianorum.c.21.& super Io.tract.45.& Epistola.157. quae scribitur ad Optatum, idem tenet in hoc vltimo loco specialiter dicens: illa sit fides salua qua credimus nullum hominem siue maioris siue paruulae quamlibet & recentis aetatis liberari à contagione mortis antiquae & obligatione peccati quod prima natiuitate cōtraxit, nisi per vnum mediatorem Dei & hominū Christum Iesum: cuius hominis eiusdemq; Dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt qui priusquàm veniret in carne crediderunt esse venturum: & paulò inferius: proinde cum omnes iusti siue ante incarnatū Christum siue post nec vixerint, nec viuant, nisi ex fide Christi: quia Act.4. Non est datum aliud nomen sub coelo in quo oporteat nos saluos fieri: profectò ex illo tempore valet ad salutem generis humani quo in Adam viciatum est. Haec illae. Et ad idem est lib.83.quaestionum.quaest.68. & lib. de correct. & gratia.c.a.& 7.& de natura & gratia & delib. arbitri, c.7.& de spiritu & litera.c. 29.30. 31.& lib.primo retract.c.23.& super Ioan. tracta.25. 26.& super psal.13.& 31.& 67. & super id psal. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. & in lib. de vera innocentia, & alibi saepius. Item Ambros.super 1.Thim.2. Deus vult omnes homines saluos fieri &c. ait: fides est quae dat salutem: quam nisi mens tota susceperit voluntare non solum nihil proderit sed etiam oberit: & libro 1.offi. c.29.ait fidem esse fundamētum iustitiae;

titiæ: & ad demetriadem lib.3.Epistola.84.latè probat ex illo Rom.1.quia cum cognouissent Deum &c. quòd cognitio quæ ad iustificationem & salutem satis est ad ei gratia proueniat: secundum id prouerbio.2. Dominus dat sapiam & prouerb.8. meum est consilium mea est prudentiam: & Ierem. 10. non est hominis via eius &c. & c. 24. dabo eis cor vt sciant me &c. & sapien.9.da mihi sapientiam & prima Corint. 12. nemo potest dicere Dominus Iesus nisi in spiritu sancto & 2.Corinth.3.non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis & Ierem. 9. non glorietur sapiens in sapientia sua.& psal.83.Domine in lumine vultus tui ambulabunt: item ad idem est lib.1.de vocatione gentium capitu. penultimo & c.vltimo.& c.1.ait: dubitandum non est ad ipsam cognitionē veritatis & perceptionem salutis nisi ope diuinæ gratiæ neminem posse peruenire; & capitulo. 2. est ad idem. Item Chrisost.Homilia de fide & lege naturæ ait:nullus vnquam sine fide vitam habuit. & homilia. 32.in Ioan.& super ad Roman.& præcipuè homilia. 16. super Ezechielem dicit in figuram huius veritatis turbas quæ procedebant & sequebantur simul,acclamasse filio Dauid osanna in excelsis.

Secunda ratio. Secundo probatur auctoritatibus sacræ scripturæ. Nam ad Roman. Paul. intendit probare nec naturæ nec scripturæ legem iustitiam Dei præstitisse sed fidem.vt patet.c.1.ex Abacuch.2. Iustus ex fide viuit & cap.3.Iustitia Dei per fidem in omnes; quem, scilicet Christum Iesum posuit Deus propitiatorem per fidem eius &c. Vnus est enim Deus qui iustificat circuncisionem ex fide & præputium per fidem: & cap.5. Iustificati ergo ex fide &c. & cap.8. Quos vocauit iustificauit. Nam primus effectus prædestinationis est vocatio per fidem: & Hebr. 11. Fides est substantia, idest fundamentum rerum sperandarum: & ibidem Sine fide impossibile est placere Deo:& accedentem ad Deum oportet credere quia Deus est & remunerator est,scilicet non solum naturalis sed supernaturalis, vt supra & infra etiam in responsione ad tertium argumentum latius habetur vbi expressè loquitur paulus de actu fidei acquisitæ qui est credere & non de habitu: & dicit impossibile est sine fide placere Deo & non dicit,vt aliqui malè exponunt quòd regulare & commune est, quasi aliquando quamuis raro contingere possit sine aliquo actu fidei in Deum illi placere.

Tertia ratio. Tertio probatur idem,quia in concilio Mileuita.cap.4. habetur Vtrunq; Dei donum est,& scire quod facere debeamus & diligere, vt faciamus secundum ps. Qui docet hominum scientiam.

Ad idem est concilium Cartaginen. in Epistola ad Innocentium ex illo secunda Corinth. 8. non sumus sufficientes cogitare, &c. Et Cælestinus Papa ad omnes Galliarum Episcopos capite nono. Omnis sancta cogitatio pium consilium omnisq; motus bonæ voluntatis ex Deo est: & cap. 12. & 13. habetur: igitur catholicum non est quod præfixis sententijs apparuerit esse contrarium.

Item concilium Tridentinum sessione sexta de iustificatione, cap.5.6.7.& 8. est ad idem. Nam in cap. 7. habetur sine fide nulli vnquam iustificationem contigisse. & capit. octauo dicitur: Cum verò Apostolus dicat iustificari hominem per fidem: ea verba in eo sensu sunt accipienda quæ perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit, expressitq;, vt scilicet per fidem iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire. Hæc ibi. Nunc autem si cognitio naturalis tantum de Deo posset esse principium iustificationis, iam ex nobis posset esse nostræ iustificationis initium, id quod Pelagiani docuerunt quod etiam est contra concilia prædicta.

Quartò probatur idem ratione secundum Bonauenturam in tertio distinctione 25. articulo primo quæstione secunda, quia non possent peccatores abiecto peccato Deo reconciliari nisi crederent se peccatorum veniam gratia Diuina consequi posse: ne sciret homo salutem & iustitiam quærere nisi vnde petenda esset agnosceret: & in quo confidere deberet: semper ergo necessarium fuit credere Deum esse hominum iustificatorem & saluatorem,quo scilicet prouidente per aliquod medium, vel mediatorem salutis remedia humano generi præstanda erant:hæc autem est fides implicita Christi mediatoris sub ratione hac qua videlicet implicitè credebatur in eum per quem Deus erat iustificaturus per media sibi nota vniuersas rationes hominum, ergo non sufficiebat cognitio Dei naturalis. Hæc Bonauentura. Vnde, vt ait Vega, de Iustificatione libro sexto capit. 21.in omni tempore & loco suæ Diuinitatis cognitionem ita Deus multipliciter propagauit in orbe, vt nullus ea fide caruerit sine sua culpa aut inuincibiliter,sed neque mentes aliquorum Philosophorum quantacunque fulserint cognitione Diuinitatis per luminis naturalis demonstrationes credendum est ita subiectos legi naturali fuisse, ac ad veram iustitiam opus fuit,nisi eo animo fuerint vt etiam cessantibus illis demonstrationibus crederent Deum esse. *Quarta ratio.*

Et confirmatur, quia secundum B. Thomam prima secundæ quæstio. 113. articulo quarto, peccatum mortale sine contritione vera extra sacramentum nulli remittitur: contritio autem vera est dolor de peccatis propter Deum, aut de offensa Dei & nō solum,quia sunt contra re-

ctam

ctam rationem fine Dei cognitione ſuper naturali aliàs conſtitutione nulla eſt: quia primus motus iuſtificationis eſt in Deum per fidẽ oſtendentem Deum offenſum eſſe à nobis,& per contritionem eſſe placabilem, & ab eo ſperandam eſſe veniam: ergo iuſtificatio à mortali peccato prærequirit explicitam Dei notitiam ſupernaturalem.

5. ratio. Quintò probatur idem: quia cùm primum homo ad vſum rationis peruenit, vel deliberat de fine naturali, vel de ſupernaturali:ſi de naturali;certè vt eſt verum proportionatum intellectui ita quoq; bonum proportionatum eſt voluntati: & ita voluntas naturæ bonum appetere poteſt naturaliter, ſicut intellectus naturale verum poteſt intelligere: Ergo cùm puer ille de fine naturali deliberans, naturamq; ducem ſequens velit quòd natura præſcribit non peccat,ſed facit quòd in ſe eſt:igitur ſecundum aduerſariorum opinionẽ iuſtificabitur,& primam gratiam ex naturalibus conſequetur: quod certè erroneum, & pelagianum eſt, vti ſuperius in tertia ratione continetur. Si autem deliberatio de fine ſupernaturali ſit;id vtiq; ſine cognitione ſupernaturali fieri non poteſt, quam nos fidem Dei explicitam appellamus. Et ita patet propoſitio prima.

2. pars prius propoſitionis. Quòd autem, vt ait ſecunda pars oppoſitum tenere ſit temerarium inde patet: quia eſt contra doctores communiter tenentes hãc primam propoſitionem. Quòd autem ſit hæreticum videtur ex eo quòd contra auctoritates ſuprapoſitas ſacræ ſcripturæ & conciliorum apparet, ſi rectè ſecundum communem ſenſu; doctorum intelligantur; vt Soto in quartò diſtinctione prima quæſtio. 2. articulo 3. & diſtinctione. 5. quæſtio. 1. articulo. 2. dicit expreſsè id hæreticum eſſe: & Cano.in relectione de ſacramentis cum formidine ſic etiam cenſet: ſed ſaltem videtur ſapere hæreſim, quia valde probabiliter, quamuis non euidenter ex hæreſi ſequitur, aut contra ſacram ſcripturam & concilia militare videtur.

3. Pars propoſitionis. Quòd tandem vt ait. 3. pars, de hac fide ſeu cognitione ſupernaturali Dei veri, non detur vnquam ignorantia inuincibilis diu perſeuerans probatur: quia hæc fides ſiue cognitio eſt tam neceſſaria ad iuſtificationem,ſicut & ipſa gratia vel auxilium Dei ſpeciale, ex quo ſine illa non poteſt homo iuſtificari; ergo facienti quod in ſe eſt Deus ſtatim ea omnia confert,quando homo iuſtificandus eſt: vt de his latius ſupra.quęſtio.quarta, propoſitione. 1. & 3. in reſponſione ad tertium argumen.contra primam opinionem poſitam in præfata tertia propoſitione & infra in hac.quæſt. 5. in reſpon. ad argumenta habetur.

Contra primã propoſitionẽ.arg. 1. Contra primam propoſitionem arguitur ſeptempliciter probando quòd ſine vlla fide vel cognitione ſupernaturali de Deo, & ſine fide implicita mediatoris potuit in lege naturali, & poteſt nunc etiã eſſe ſalus,& vita gratiæ & gloriæ,& ignorantia inuincibilis de tali fide. Primo quia pro vnoquoq; ſtatu generis humani ſufficiebat hominibus ad ſalutem gratię & glorię ea cognitio,quæ. ſecundum legem illius ſtatus regulariter ſine miraculo aut priuilegio ſpeciali poterat haberi de Deo. Sed pro ſtatu legis naturalis ſola cognitio naturalis, quæ eſt ſecundum rationem naturalem poterat regulariter haberi de Deo;ergo illa ſufficiebat ad ſalutem ſine alia ſupernaturali cognitione. Conſequentia patet cum minore;& maior probatur:quia Deus nunquam reliquit hominem ſine remedio ordinario ſufficiẽte ad ſalutẽ ſine miraculo:quia 1. Thim. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri &c. ſcilicet antecedenter id vult Deus, quia, ſcilicet dat regulariter omnibus omnia ad ſalutem ſufficientia,vt communiter omnes doctores dicunt. Et idem iudicium etiam nunc eſt de remotiſſimis inſulanis, ad quos nulla notitia Dei veri, & Chriſti peruenit.

Secundò arguitur ad idem:quia in lege naturæ ſatis erat ad ſalutem gratię & gloriæ ſeruare mandata, Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi,ſerua mandata: & Rom. 2. Factores legis iuſtificabuntur: & ibidem. Si præputium mandata legis cuſtodiat in circuncifionem nõ reputabitur: & Act. 10. In omni gente qui timet Deum acceptum eſt illi; Sed mandata decalogi, de quibus ibi erat ſermo, continebãtur in ſola ratione ſeu lege naturali;ergo vltra legem & rationem, vel cognitionem naturalem non erat neceſſaria alia cognitio ſupernaturalis. Argum. 2.

Et confirmatur:quia ad Rom. 1. Gentes,quæ legem ſcilicet ſcriptam non habent, naturaliter ea,quæ legis ſunt,faciunt: quia oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. vbi B.Thom. ait Naturaliter ideſt per legẽ naturalem oſtendentem eis quid ſit agendum: quamuis non ſine auxilio Dei ad mouendum affectum. 3. Arg.

Tertiò arguitur ad idem: quia in lege naturę ad accedendum ad Deum, ſatis erat credere Deum eſſe, & remuneratorem eſſe inquirentium eum, vt habetur Hebr. 11. ſed vtraq; cognitio habetur ex lumine naturali tantum; ergo non eſt neceſſaria ſupernaturalis; maximè ſi naturalem notitiam, etiam demonſtratiuam de Deo remuneratore, & de prouidentia ipſius homo habeat. Ad quod facit Auguſt. in Epiſtola. 49. in reſpon. ad ſecundam quæſtionem dicens in ſententia,quod qualiſcunq; cognitio & fides de Deo,cum obſeruantia mandatorum eius ſufficiebat ad ſalutem. 4. Arg.

Quartò arguitur ad idem, ſuppoſita opinione B. Tho. prima ſecundæ quæſtio. 89. articulo ſexto, quòd non poteſt eſſe peccatum veniale cum ſolo originali, vt etiã videtur ſupponi extra

tra de Baptismo.c.maiores,& in cõcilio Florent. in decreto de vnione græcorũ vbi sic habetur.Il lorũ aũt animas.qui in peccato originali vel solũ actual. decedunt,mox in infernũ descẽdere.

Hoc supposito sic arguitur; quia fieri potest vt primo tpe vsus rationis non modo Christum, sed nec Deũ quẽ agnoscat homo, vt pote apud Barbaros sine vlla religione & notitia diuini nominis educatus. Is ergo, vt faciat quod in se est, satis est si se conuertat in finem honestũ à naturali rõne comprehensum. Sed tunc ille nõ peccat cũ bene faciat pro suis viribus, quas tũc hẽt: nec est in solo originali, vt suppositum est. Ergo cõsequitur gratiã faciẽtẽ qđ in se est sine vlla Dei cognitiõe supernaturali vel fide implicita Chri.

Argum. 5. Quintò ad idem arguitur: quia secundũ Tho. 2.2.q.10.art.1. infidelitas nullum peccatum est in his.qui de rebus fidei nihil omnino audierũt. Iam si puer prima deliberatione cognoscat aliquid esse honestum, aliquid turpe; statuatq; se honestum sectaturum, inhonestũ verò vitaturum certe non peccauit peccato infidelitatis, vt supra patet ex Beato Thoma, nec peccato omissionis cùm statim se conuerrat in finem honestum quantum ei per ætatem & scientiam licet: ergo in gratia sine vlla fide & cognitione supernaturali constituitur.

Argum. 6. Sexto arguitur: quia fides ex auditu; auditus autem non est sine prædicante ad Rom.10.& ita puer non potest statim à principio vsus rationis hẽre fidẽ sine prædicante. Nunc aũt vt supponitur non potest haberi pdicator fidei in illo tpis articulo: ergo ẽm Tho. opinionem, 1.2.q.89. suppositam puer ille sine vllo actu fidei iustificabitur: & à fortiori ẽm opi. cõem tenentem quod potest esse veniale cum solo originali peccato.

Argum. 7. Septimò arguitur ad idem, supponẽdo quod primus actus pueri vtentis ratione sit velle accipere baptismum, quia videt alios pueros à sacerdote baptizari, vt de hoc habetur exemplum in pueris ab Athanasio puero baptizatis, vt habetur lib.10.Historiæ ecclesiasticæ c. 14. & 1. q. 1.c.Spiritus sanctus: tunc ergo cum ille baptizatus non ponat obicem, recipit gratiam & sine vlla fide vt constat.

Opin. Vegæ Propter has rões, & alias supra positas. q.4. in 2.opinione contra tertiã propositionẽ tenuit Magister Vega de iustificatione lib.6.c.20.21.q. si possibilis esset ẽt nunc ignorantia inuincibilis de Deo aut de fide vnius veri Dei etiam pro toto tpe vitæ, taliter ignorans consequenter stãte lege posset interim sine vllo actu fidei explicitæ vel supernaturalis cognitionis in Deum, & sine fide implicita in Christũ per solã naturalem cognitionem iustificari & saluari.& Magister Soto lib.2.de natura & gratia c.11. cũ quibusdã alijs idem olim tenuit: sed postea se retractauit super ad Rom. 1. Quia cùm cognouissent Deũ &c. & ad Ro.2. Gentes naturaliter quæ legis sunt, faciunt. & in 4. sentent.dist.1.q.2.art.3. & dist. 5. q.1.art.2. Sed illa opinio ex quo absolutè id non asserit, neq; dicit inuincibilem ignorãtiam Dei, aut eius fidei nunc dari posse: & ideo hæretica non sit: tamen adhuc est contra communem sententiam Doctorum, & temeraria, vel sapiens hæresim videtur, vti superius ait prima propositio. Neque prædicta argumenta contra primã propositionem quicquam probant.

Resp. ad 1. argum. contra primam proposit. Ideo ad ea rñdeo ad primum negando maiorem si intelligatur seclusa Dei illustratione, vel fide aliqua, & speciali auxilio diuino: quia hæc, quamuis supernaturalia, ordinariè omnibus hominibus omni tempore conferuntur à Deo, & sicut ipsa gratia necessaria sunt ad salutem cum lege & cognitione naturali. Ideo neq; sunt miraculosa, quamuis sint supernaturalia, etiam effectus vel modus sit extraordinarius, vt latius habetur hoc superius q.4.proposi.3. in 2. ratione primæ opinionis & in Resp. ad 3.arg. contra eã, & ita intelligitur supra dicta auctoritas Pauli. Si aut illa maior intelligatur cũ Dei illustratione, vel fide prædicta, & speciali eius auxilio ordinario, vt dictum est, tunc est vera sed minor est falsa, quia vt diximus nõ solum cognitio Dei naturalis regulariter poterat haberi de Deo, sed etiam illustratio, & prædicta fides, & auxilium Dei supernaturale necessarium ad salutem.

Respon. ad 2. argum. Ad ẽm argumentum rñdeo dupliciter. Primò negando maiorem, si de illis tantum præceptis decalogi, legisq; naturalis ibi expressis intelligatur. Conceditur aũt si de mandatis ẽt ibidem implicitè & reductiuè contentis intelligatur: sed tunc negatur maior & consequentia. Nam sicut in decem generibus, quæ philosophi vocãt prædicamenta, res omnes continentur non quidem formaliter semper, atq; directè, sed vel reductiuè, punctus, n. principiũ quantitatis, & materia principiũ substantiæ ad ea prædicamenta reducuntur, quorum principia sunt, ita ad mandata reducuntur omnia, quæ à Deo præcipiuntur ad ea maximè, quæ principia sunt cęterorũ. Ita pręceptum de honore parentum obseruantiã superiorum, & maiorum continet: & in pręcepto męchiæ omnẽ fornicationẽ, abusumq; naturæ per luxuriam prohibitam credimus. Sic ẽe præceptũ vel statutum fidei ad illud de cultu vnius veri Dei referẽdum est: neq; .n. sine recta fide Deus rectè coli potest. Talis est fides in Deum hominum conditorẽ, reparatorẽ, iustificatorẽ, & glorificatorẽ: & fides Christi implicita, quæ ibi contenta, vel pręsupposita est. Fides itaq;, penitentia, & sacra sunt necessaria ad salutem gratiæ & gloriæ vltra mandata decalogi ibi expressa ac ibidem implicitè & reductiuè contenta sunt.

Alio modo rñdeo, etiam si illa maior intelligatur de mandatis decalogi, legisque naturalis tantũ ibi expressis conceditur ad hunc sensum, q.s. talium obseruantia quoad substantiam ope-

ris cōformiter ad cognitionē naturalem, quamuis sine cognitione supernaturali & fide prædicta non sufficeret ad salutem; proficiebat tñ, valebatq; ad hoc φ si ſm rationem & legem naturalem homines rectè viuerent; tunc certè Deus occurrisset illis per auxilium speciale eorū mentes altiori lumine fidei illustrando, & eleuando iuuandoq; affectū, vt per fidē possent sufficienter disponi ad gratiam, & salutem æternam: & ita tunc negatur cōsequentia. Sufficiebat igitur gentibus ad salutem obseruātia legis naturalis, sed non cognitio tñ naturalis, neq; obseruantia aut virtus tñ naturalis sine supernaturali illustratione, aut fide, & auxilio diuino, vt ita obseruaretur lex pp Deum vt finem supranaturalem hominis & beatificum. Concordat Cano. vbi supra & Soto in 4. dist. 1. q. 2. art. 3. & d. 5. q. 1. art. 2.

Et quod ibi tangitur in minore prædicti argumenti, vtrum. s. mandata decalogi contineantur ratione naturali non est præsentis propositi: sufficit si secūdum Tho. & Caiet. super Matth. 19. dicamus φ sunt moralia & naturalia, idest conformia rectæ rationi, & inde facilè deducibilia vt superius. q. 4. propositione 1. habetur.

Ad confirmationem ex Rom. 2. patet responsio ex dictis φ gentibus sufficiebat quidem obseruantia legis naturalis sine lege scripta, sed nō sine cognitione vel illustratione fidei, & auxilio Dei supernaturali, vt ex Aug. de spiritu & litera. c. 26. 27. 28. ait B. Tho. 1. 2. q. 109. artic. 4. & q. 111. art. 6. & q. 89. art. 5. & 3. 2. q. 2. art. 7.

Resp. ad 3. argum. Ad tertium arg. respon. dupliciter. Primò ſm aliquos negando consequentiam, quia in tali fide explicita de Deo φ est, & remunerator est, cōtinetur implicitè fides mediatoris, per quem Deus iustificare & saluare decreuit omnes homines, quos prædestinauit ad gloriam, & pro bene factis eorum eos renumerare. Sed certè hæc rñsio non valet: quia talis fides est valde implicita, & remota, neq; vllā notitiam ēt generalē & confusam sub ratione mediatoris habet de Christo. Nam sic sufficeret dicere φ sola fides, vel cognitio explicita de Deo sufficiebat olim ad salutem: & non erat necessaria fides implicita mediatoris: quod tñ est contra Bonauentu. Tho. & cōiter doctores dicentes non sufficere ēt supernaturalem cognitionem veri Dei aut diuinitatis explicita, sed necessaria, fuisse semper saltem implicitam fidem reuelatam, vel supernaturalem mediatoris. Igitur in illa notitia Dei naturali φ Deus est, & remunerator est, nō includitur fides mediatoris: neque illa sufficit ad salutē quamuis requisita sit ad se disponendum, ad fidem obtinendum à Deo, & ad faciendum quod in se est: & id prætendit Apostolus.

Ideo alio modo melius rñdeo ſm Bonauen. in 3. dist. 25. art. 1. q. 2. & cōiter doctores cū B. Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. & q. 1. art. 7. φ illud Hebr. 11. intelligitur etiam de fide aut de cognitione supernaturali, qua Deus creditur esse remunerator non solum naturalis. 1. non solum vt est finis & causa rerum oium naturalium, sed supernaturalis & specialis hominis beatitudo: & vltra hoc requiritur ēt cognitio, & fides implicita Christi, cuius videlicet gratuito beneficio homo illū finem consequitur: itaq; erat necessariū tūc credere Deū esse iustificatorem hominū, cuius gratia peccata hominibus remitterētur & homines à cęlesti beatitudine alienos non aliter eā adepturos quā per aliquod diuinæ prouidentiæ remediū præparatum. Et hoc sola fide creditur, φ est notitia supernaturalis; explicita quidē Dei, implicita aūt Christi vel mediatoris, & sub rōne mediatoris vt dictū est: quæ tunc necessaria fuit & sufficiens ad accedendum ad Deum per gratiā: quia Rom. 5. accessūm habemus ad eum per fidem: de quo ēt vide B. Tho. 2. 2. q. 1. art. 8. ad 1. & q. 2. art. 4. & 1. 2. q. 113. art. 4. & Soto in 4. dist. 1. q. 2. art. 3. & dist. 5. q. 1. art. 2. Nam etiam si ſm Chrysost. Homilia. 4. de prouidentia & fato aliqui philosophi negantes præmia iustorum, pœnasq; reproborum post hanc vitam media luce cæcutiebant: quia inde sequeretur Deum nec iustum esse, nec curam rerum humanarum habere, & per consequens nec verum Deum esse. vnde & Barbaræ omnes ferè gentes ſm rationem naturalem pœnas reproborū, præmiaq; iustorū admiserunt. At verò vt hæc tàm firmiter & constanter teneantur, quam necesse est vt hominis vita in honesto confirmetur, necessariū est vt cognitio supernaturalis aut fides ad assensū vtriusque principij. s. Deū esse, & ipsum esse remuneratorem concurrat, & insuper cognitio aut fides saltem implicita mediatoris aut Christi sub rōne mediatoris aut reparatoris hominum vt dictum est, vt ad gratiam Dei homo reperiatur.

Ad Aug. aūt vbi supra allegatum, dico φ ipse in illa Epistola expressè loquitur de fide Christi. Nā de eo ait ibidē sic, Ab exordio generis humani quicunq; in eum crediderunt, eumq; vtcunq; intellexerunt, & ſm eius præcepta piè & iustè vixerūt qñlibet & vbilibet fuerunt per eū proculdubio salui facti sunt. Sicut. n. nos in eum credimus, & apud patrē manentē, & qui in carne iam venerit: sic credebant in eum antiqui & apud patrem manentem & in carne venturum. hæc ille. Ideo φ dicit vtcunq; eum intellexerūt intelligitur, idest implicitè in eū crediderunt. Et ita Aug. ibidem pro nostra sententia est.

Si quęratur vnde poterat hęc fides tunc haberi? cùm ratio naturalis eā non posset præstare, rñdeo ſm Bonauentura vbi supra & B. Tho. 1. 2. q. 89. artic. 6. & communiter doctores, vt etiam refert Soto vbi supra, φ facienti quod in se est viuentiq; ſm legem naturæ Deus illi de hac fide vel illustratione supernaturali statim prouideret; maximè quia ab initio non defuerunt reuelationes super hoc factæ multis sanctis atque prophe-

prophetis, & de sacrificijs vero Deo offerendis in quibus ea fides implicitè protestabatur: per quæ omnia simul & per traditiones maiorū verbotenus simul & per rationem naturalem diuinitus illustratam quilibet dictam fidem implicitam Christi poterat habere.

Resp. ad 4. Argum. Ad quartum arg. Resp. dupliciter. Primò negando illam opinionem præsuppositam quæ B. Tho. ascribitur 1.2. q. 89. quia oppositum ipse expressius tenet. q.113. art.4. q.1. a.2. & 2.2. q.10. art.4. ad tertium & super ad Rom. 10. & Hebrę. 10. lect. 4 & Hebræ. 11. lect. 2. vbi & super ad Rom. 3. Caiet. dicit ꝙ illa opinio B. Tho. est quidem probabilis: sed non est adeò certa vt non possit facile eneruari. Nam & ratio quia illa opinio suadetur est solum ratio congruentiæ non autem efficax. Vnde nec B. Tho. accipit illud fundamentum tanquā firmum & de fide, ꝙ scilicet facienti quod in se est pro naturæ viribus Deus in eodem illico momento conferat gratiam gratum facientem & iustificantē. Quod patet: tùm primo, quia posset dici vt ex eo. Tho. 1.2. q. 112. art.3. Caiet. in quodlib. de contritione dicit, non oportere statim vt puer rationis naturalis dictamen sequitur iustificari per gratiam, sed satis esse li proximè, vel etiam post aliquam morā temporis secundum diuinæ prouidentiæ moderationem habita sufficiente dispositione secūdum legem ad gratiam iustificetur: quo quidē interuallo poterit de rebus supernaturalibus erudiri easq; tenere per fidem: tùm secundò quia sicut ad iustificationem voluntas boni naturalis non sufficit, neq; est sufficiens dispositio ad gratiam & amicitiā Dei obtinendam; ideoq; indiget auxilio Dei speciali: ita quoq; naturalis cognitio veri Dei non est idonea: quia inter actus voluntatis & intellectus proportio est: nā voluntas nō fertur in incognitum. Ideo vt eliciat actum naturalem cognitio naturalis antecedit. Vt autem actionem habeat supernaturalē prærequiritur notitia supernaturalis, ſm Tho. lib. 3. Gentiles. c.152. & in 1.2. q.112. art.3. & q.113. artic.4 & Bonauent. in 3. dist.25. art.1. q.2. vt supra. q.4. in 3. propo. in fi. primæ opinionis dictum est. Igitur in hunc sensum facienti quod in se est per naturę vires Deus non denegat gratiam, quia pręsto est gratuitum Dei auxiliū illustrantis & mouentis hominē ad cognoscendum simul & amandum illum, vt finem supernaturalem, & ad se vltimatè & perfectè disponēdum ad gratiā: & per consequens ad illum iustificandum. Cum predictis latius consonat Medina de recta in Deū fide lib.1. c.7. & sic cōceditur cōiter à doctoribus.

Item secundò tenendo adhuc illam opinionē B. Tho. quam etiam tenet Victoria in vltima relectione. par. 2. dub. 4. nu. 11. eaq; sic supposita Resp. etiam dupliciter ad 4. arg. Primò admisso quod dicitur in minori ꝙ talis puer non est in solo originali ſm B. Tho. quamuis id sit contra cōiter doctores, negatur illa consequentia. Dico enim ꝙ tali puero deliberanti circa vitam honestam Deus occurret statim altero de duobus modis. Primo non solum mouendo affectū, sed etiā simul illustrando intellectū ſm Bonauen. vbi supra; quia sicut ratio naturalis in illo principio Deus est remunerator inquirentium ipsum, eā certitudinem non præstat quæ requiritur ad firmandum animum hominis in Bono. Nam sapiē. 9. cogitationes mortalium timidæ sunt & incertè prouidentiæ nostræ; ita profectò, vt puer rectè firmiterq; deliberet de honesta vita ducenda, pueriles illæ naturæ cogitationes non sufficiunt: Sed illustratur & confirmatur puer maiori quodam lumine & auxilio supernaturali à Deo: & ideo habetur ad Corinth. Non sumus sufficientes ex nobis &c. secundum Aug. de gratia & lib. arbit. c.7. & ps. qui docet hominē scientiam: Dominus scit cogitationes hominum qm̄ vanæ sunt. Vnde si volumus saluare. B. Tho. dico ꝙ si ipse vbi supra. 1.2. q. 89. intelligatur de ordinatione vitæ ad debitum finem naturalem, vt in de veritate. q.14. art.11. ad primum sentire vr, intelligendus adhuc est non de illa ordinatione, quæ per naturam tantum fit, sed quæ fit per gratiam, idest per gratuitum Dei auxilium: quia ibi prima secundæ expresse dicit. Si ordinauerit se ad debitum finem per gratiam. Nam licet per se loquendo lumen fidei detur pp supernaturalia quæ non videntur: tamen est necessarium etiam propter quędam naturali lumine cognoscibilia vt ea firmitate teneantur, q̄ ad rectam vitam confirmandam requiritur, ſm ps. 118. Da mihi intellectum vt discam mandat. tua. Et secundum hanc primam solutionē puer ille iustificabitur sine explicita fide Dei, sed non sine aliqua illustratione supernaturali.

Secundo modo & melius tenendo cum prima parte prædictæ propositionis ꝙ. s. ad iustificationem requiritur explicita fides Dei, & implicita saltem fides Christi vel mediatoris, rn̄deo ꝙ eiusmodi puero deliberanti protinus affulget lumen fidei de Deo; cum qua & cum aliquo motiuo facilè tunc potest exire ad actum fidei explicitę de Deo, simul & in actum fidei implicitę mediatoris, & amoris eius: simul inquā hęc omnia fiunt, cùm gratia infunditur, quæ perficiat & informet actus naturales hominis faciētis qđ in se est, vt supra q.4. propositio.3. in a. rōne primæ opinionis ibidem positæ, & in rn̄sione ad 2. arg. contra eam hr̄: ibi videatur q̄uo talis illuminatio non est miraculosa: neque requiritur magnum tempus: quia cùm sit supernaturalis, nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.

Et si arguat ꝙ interim talis puer poterit peccare venialiter, resp. ſm cōiter doctores id cōcedēdo: sed ſm Th. vt latè prosequitur Victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rōnis par.2. dub.4. n.11. id cōceditur de potētia logica

tantum ita q non repugnat naturæ suę: negatur autem de potentia morali seu theologa: quia. s. repugnat legi & ordini prouidentiæ diuinæ. Nā quod nunquam fiet neque factum est & vix potest fieri dr̄ impossibile moraliter & theologicè, quia, s. contra communem legem homo adultus non damnabitur propter veniale in æternum in inferno: sed neque cum pueris in limbo: & ne homo peccet venialiter antequam mortaliter vt dictum est secundum illam probabilem opinionem B. Tho. suprapositam: quam tamen communiter doctores non tenent. De Adā autem in statu innocentiæ vt probabilius etiam contra doctores communiter tenet Tho. quod non poterat potentia theologa peccare venialiter antequam mortaliter, Deo id specialiter prouidēte; ne contra communem legem in statu innocentiæ vel iustitiæ originalis simul cum culpis admittamus & pœnas: tamen & si secundum Nicol. Lyr. & Abulen. Genes. 3. c. cum iustitia originali bene stat sicut de facto in Eua, & forte etiam in Adam ad tempus stetit peccatum mortale, vt ab eis probatur ibidem.

Respon. ad 5. Argum. Et per prædicta patet ēt responsio ad 5. Arg.

Resp. ad 6. Argum. Ad sextū Resp. q ibi Rom. 19. Paulus loquitur de explicita fide Christi vt patet ex textu ibidem Auditus aūt per verbum Christi, quę fides nō est tā indita lumini naturali vt fides Dei. Nunc aūt fides Dei explicita & mediatoris implicita quæ in lege naturæ erat cuiq; ætati necessaria ad iustificationem, non semper indigebat homine extrinsecus docēte: sed interius sæpe inuisibiliter vel visibiliter etiam per Angelos administrabat lumē seu illustratio fidei de Deo & mediatore, cū qua & aliquo motiuo homo p rōnem naturalem poterat exire in actum eiusdē fidei de Deo & mediatore vt dictū est, ideo nullus faciens qd in se est tali fide de Deo carebat.

Resp. ad 7. Argum. Ad septimū Resp. dupliciter. Vno modo s̄m Adrianum de Baptismo. q. 1. art. 3. q eiusmodi puer non accepit gratiam: quia non satis est non ponere obijciem, sed requiritur conueniens dispositio vel actus fidei in adultis. Vnde Act. 8. Si credis ex toto corde licet, & ita secundum hanc opinionem datur accessus neuter ad sacramentū Baptismi. Nam puer ille nec recipit gratiam nec peccat mortaliter dum sic baptizatur. Secundo modo respondeo, q cum huiusmodi euentus non sint frequentes, sed rari: melius videtur dicere quòd in talibus casibus Dei prouidentia non deficiet in necessarijs, scilicet illuminando tunc hominem quem sit per Christi sacramentum cum infusa fide iustificaturus.

Ad alia argumenta quæ hic ēt fieri possunt, quę supra, q. 4. contra primam opinionem tertię propositionis habētur, rn̄sio ēt habetur ibidem.

2. Propo. Secunda propo. Fides Christi implicita ante promulgatum Euangelium sufficiens fuit ad vitam gratiæ & gloriæ obtinendam. Post diuulgatum autem Euāgelium necessaria est explicita: excepto apud inuincibiliter ignorantem, cui sufficit implicita ad vitam gratiæ. Ad vitam autem gloriæ vtrum ea illi sufficiat problema est: sed probabilius est q etiam sufficit implicita.

1. Pars probatur. Prima pars q scilicet ante promulgatū Euangelium sufficiebat fides Christi implicita probatur secundum Magistr. & communiter doctores in 3. dist. 25. & Aug. contra Faustum lib. 19. cap. 14. ex Paulo ad Galatas. 3. vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus: prius autem quam veniret fides, scilicet Euāgelica reuelata vel id quod per fidem credebatur & sperabatur futurum ad salutem hominum, sub lege custodiebantur inclusi in eam fidem quæ reuelanda erat. idest explicanda in lege gratię secundum id Rom. 2. Iustitia Dei in Euangelio reuelatur ex fide, scilicet implicita, in fidem scilicet explicitam. Item 2. Timoth. 1. Vocauit nos Deus secundum propositum suum & gratiam quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia: & ad Rom. 3. est ad idem & alię auctoritates supra positæ in probatione primæ propositionis. Quæ omnia æque de vita gratiæ sicut de vita gloriæ procedunt & per eandem rationem.

2. Pars probatur. Secūda pars quod scilicet post promulgatum Euangelium est necessaria Christi fides explicita, probatur quadrupliciter. Primò, quia in lege gratiæ reuelatę ita necessaria est ad salutem gratiæ & gloriæ fides Christi explicita sicut fuit eius fides implicita ante aduētum Christi: quāuis hæc implicita fuit tunc magis & omnino necessaria ad gratiam & gloriam quàm nūc est explicita, vt in partibus sequentibus huius propositionis habetur. Sed hæc fuit tunc simpliciter necessaria vt supra propo. 1. habetur; ergo nunc ista fides Christiani explicita. Consequentia patet cum minore: & maior probatur. Quia hoc est discrimen inter fidem noui & veteris testamenti, vt scilicet illa fuerit implicita, hæc autem explicita secūdum Aug. lib. 19. contra Faustum, c. 14. vbi ait. Tunc ergo occulta erat fides Christi, nunc autem reuelata est fides in quam conclusus erat populus quando sub lege custodiebatur: quam differentiā Paulus probat ad Gala. 3. & 4. c. vt suprà in 1. propositione Hiero. testificatus est. & ad idem est Coloss. 2. & Ephe. 3. & 2. Corinth. 3. vbi hoc discrimen habetur.

Secundò probatur idem Mar. vlt. prædicate Euangeliū omni creaturæ qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur: vbi loquitur de fide acquisita adultorū quibus prædicandū est Euangelium vt liquet ex ipso textu, vbi Ber. ad Hugonē epi. 79. notat non esse dictū qui non fuerit Baptizatus condēnabitur, sed qui non crediderit condēnabitur, vt. s. maior quędā necessitas fidei Christi explicitę quā Baptismi præscriberetur. Fit. n. vt sine baptismo realiter suscepto quis saluetur, 2. Ratio.

cūa

cùm scilicet Baptismi suscipiendi non est facultas:& habetur Baptismus in voto etiã implicito cum fide Christi explicita,ſm Aug.& B.Tho.3. par.q.63.art.4. ad secundum & cõiter doctores. & habetur, de Presbytero nõ baptizato id ignorante in c.apostolicam:& c.veniens.eo.tit.at verò credendi Euangelio prædicato tanta est necessitas vt in omni euentu qui non crediderit cõdemnetur. Item Io.3. & 5. Qui non credit in filium hominis iam iudicatus est quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei.& infra. Qui autẽ incredulus est filio non videbit vitam. Item Io. 6. Omnis qui audiuit à patre & didicit venit ad me.& c.14.Ego sum via veritas & vita:nemo venit ad patrem nisi per me. & c.17. Hæc est vita æterna,idest via ad vitam æternam,& cognoscãt te solum verum Deum & quem misisti Iesum Christum. Ex quo patet quod vtraq; cognitio explicita est nunc necessaria ad vitam gratiæ & gloriæ,vt patet ex Chrysost.ibidẽ. Item Io.8.Si non credideritis quia ego sum,in peccato vestro moriemini. Et 1.Corint.3. Fundamentum aliud præter Christum nemo potest ponere, i. præter Christi fidem, de quo Greg.I.q.1.c.eũ Paulus, ait. Vbi Christus. i. Christi fides non est fundamẽtũ, nullius boni operis ædificatio esse potest. Item ad Roman. 10. Si confitearis ore tuo dñm Iesum Christũ & corde tuo credideris ꝙ Deus illum suscitauit à mortuis saluus eris. & infra. Quicunq; inuocauerit nomen dñi saluus erit. & infra: Ergo fides ex auditu auditus aũt per verbum Christi: & quidem in omnem terram exiuit sonus eorum &c.vbi patet quòd Paulus inuocationem domini,quæ fuit semper in omni lege & tempore necessaria, ad inuocationem Christi deflexit,quæ nunc secundum eum est necessaria cum iam in omnẽ terram exiuit apostolica prædicatio. Item Actu.10.vbi Angelus ait Cornelio viro iusto Mitte & accersi Simonem & ille dicet tibi quid te oporteat facere. Quæ verba pertractans Aug.lib. de prædestinatione sanctorum c. 7.ait. Non sine fide Cornelius orabat: nã quomodo inuocabat in quem non crediderat: sed si posset sine fide Christi saluus esse,non ad eũ instituendum mitteretur Petrus qui illi diceret quid illi oporteat facere & audire:de quo Chrysost.in homilia de fide & lege naturæ ait. Cornelius testimonium bonum habuit de eleemosyna & oratione, sed Christum ignorabat Deum credens: sed quia bona eius opera mortua erant sine fide Christi, mittitur Angelus ad eum. Et Actu.16. custos carceris, dicens Quid me oportet facere vt saluus fiam? audiuit à Paulo & Syla,Crede in dominum Iesum Christum.Item ad idẽ sunt multæ aliæ auctoritates Pauli ad Rom. 2.& 3.& 5.& Colossen. primo & alibi vbi iustificatio & salus æterna non nisi ex fide Cristi docetur in lege gratiæ. Hæc autem fides est explicita de Christo.

Tertiò probatur idem per Symbolum Athanasij receptum ab ecclesia vbi dicitur.Sed necessarium est ad æternam salutẽ vt incarnationem domini nostri Iesu Christi quisq; fideliter credat. & infra. Hæc est fides catholica quam nisi quisq; fideliter firmiterq; crediderit saluus esse non potest. Item in c.firmiter.de sum. trin.& & fide cath. habetur ꝙ vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quam nullus omnino saluatur. Et in concilio Floren.sub Eugenio IIII.expressius habetur. Sacrosancta Romana ecclesia firmiter credit nullos extra catholicam ecclesiã existentes nec paganos nec Iudæos nec hæreticos,nec schismaticos æternæ vitæ fieri posse participes, sed in ignem æternum ituros: nisi ante finem vitæ eidem fuerint aggregati. Tantumq; valere ecclesiastici corporis vnitatem vt nemo extra illud quantascunq; fecerit eleemosynas possit saluari nisi in catholicæ ecclesiæ gremio & vnitate permanserit.hæc ibi. Et idem fere habetur extra de hære.c.3.& in extrauagan. vnam sanctam.de maiori.& obed. Et ad idem est Hieronymus. 24.q.1.c.quoniam vetus. & Cyprian. in cap.loquitur & cap. alienus,& August. in capit.firmiter.15.quęst.1.& multa alia quæ refert Turrecremata capit. 21. lib.3. de potestate ecclesiæ. Igitur vt habetur vbi supra,& extra de summa trinita.& fide catho.si legalia post Euangelij diuulgationem sine interitu salutis seruari non possunt: si omnes eorum obseruatores sunt à Christo alieni & minime possunt fieri participes salutis æternæ nisi ante mortem de his erroribus resipiscant: vtiq; sequitur quòd neque Iudæi nunc viuentes secundum legem Moysi, etiam intra montes Caspios, vt dicũt aliqui, cum Iosepho ibi eos inclusos esse, neq; alij quicunq; viuentes nunc in lege naturę culpabiliter ignorantes fidẽ Christi sunt pars vnius ecclesię catholicæ: ex quo non habent eundẽ spiritum fidei Christi explicite neque sine hac fide possunt saluari & iustificari. Item in concilio Trident. ses.6. de iustificatione, cap.1. habetur Fides nostra catholica sine qua impossibile est placere Deo &c. Fides autem nostra catholica in lege gratiæ certe fides Christi explicita est.& ibidem inferius habetur. Si quis originale peccatũ vel per humanæ naturæ vires vel per aliud remedium asserit tolli quàm per remediũ vnius mediatoris domini nostri Iesu Christi: aut negat ipsum Iesu Christi meritum per Baptismi sacramentum tam adultis quam paruulis applicari,anathema sit: quia non est aliud nomen sub cęlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. vnde illud. Quicunq; baptizati estis Christum induistis.hæc ibi. & capit.4. habetur. Translatio à statu in quo homo nascitur filius primi Adę in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei post promulgatum Euangelium sine lauacro regenerationis aut eius voto fieri non

potest.& c.6.ibidem declaratur apertius.

4. Ratio. Quartò probatur idē:quia sicut paruulis post Euāgelij diuulgationē protestatio fidei Christi implicita nihil est ad salutem gratiæ gloriæ,sed requiritur professio fidei Christi explicita qualem cōtinet Baptismus.ita ergo ad iustificationē & gloriam in adultis requiritur nunc fides explicita in Christum. Antecedens supponitur ex cōcilio Trid.vbi supra in tertia ratione habetur. Et consequentia probatur:tū per eandē rōnem, quia etiam in lege gratiæ explicatiora sunt remedia salutis paruulis & adultis q̃ erant naturæ & scripturæ:tum etiam quia alias sequeretur ꝙ sine Baptismo in re vel in voto etiam implicato suscepto esset salus adultis. Nam sine fide explicita Christi nullum votum Baptismi esse potest sicut nec in lege naturę vel scripturę.Et ideo ait Ber. vbi supra in secūda ratione ꝙ maior est necessitas fidei huius q̃ Baptismi. Cōcedere autem hoc consequēs est contra id Io.3.Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.& contra concilium Trid. sessio.6.de iustificatione.c.4.& cōtra doctrinam ecclesiæ. Et ita patet secunda propositio quo ad eius secundam partem probata.

3. Pars. Tertia autem pars,ꝙ.s.inuincibiliter ignoranti fidem Christi explicitam sufficit implicita ad vitam gratiæ,id probatur. Tum primo quia datur ignorantia inuincibilis de hac fide ad tēpus: & interim homo potest esse in gratia cum fide implicita vt supra.q.4.proposi.3. habetur. Tum secundo id constat Act.10. de Cornelio qui cum fide tantum implicita iustus erat & timens Deū secundum Augusti.& B.Tho.a.2. q.10.art.4.& idem etiam patet Act.8.de Eunucho.& c.16.de Lydia purpuraria. Tum tertio quia idem nunc apud aliquos ad tēpus euenire potest. quia hæc fides Christi explicita non habetur ordinariè sine prædicante,ad Rom.10. sed in quolibet tēporis momento homo faciens quod in se est per fidem implicitam potest iustificari : quo tamen tempore non potest habere prędicatorem Christi. Nec valet dicere quòd tunc faciens quod in se est illuminabitur de fide Christi explicita sicut de implicita .hoc inquam non valet: quia Deus non statim dat has illustrationes nec alia dona non necessaria ad gratiam sed opportunè: quamuis statim donet fidem implicitā vel aliās illustrationes & auxilia necessaria vt homo disponatur ad gratiam , sicut & ipsam gratiam facienti quod in se est,& in his omnes fere doctores conueniunt.

4. Pars. Quarta vero & vltima pars propositionis,scilicet vtrum etiam ad vitam gloriæ sufficiat fides Christi implicita inuincibiliter ignoranti explicitam problema est &c.id certè constat ex 4. q. præcedente proposi.3. vbi circa hoc duæ catholicorum referuntur opiniones.

Cōtra 2.partem 2. propositionis. Contra secundam partem secundæ propositionis vbi dr̃ ꝙ post diuulgatum Euangeliū necessaria est fides Christi explicita arguitur.Quia omnes ferè auctoritates sacræ scripturæ supra inductæ in secunda rōne ad probationem huius secundæ partis secundę propōnis sine vllo discrimine dicunt sine fide Christi nō esse salutē. Sed id potest intelligi de fide ēt implicita tantum,vt in lege naturæ & scripturæ cum ea erat salus vt supra propo.1. probatum est: ergo non concluditur ex illis auctoritatibus necessitas fidei explicitè in Christum etiam nunc in lege gratiæ. Argum.

Respon. Resp.negando minorem:quia multę auctoritates ibi allegatæ non nisi de fide Christi explicita possunt intelligi, sicut & concilia & doctores in 1.& 3.rōne vbi supra exponunt & allegāt ad propositum:contra quorum expositionē non licet aliter interpretari, vt habetur in c. relatū. 37.dist.quamuis proteruientes non possint euidenter conuinci.Insuper dico ꝙ eadem testimonia scripturæ pro diuersitate temporum accommodè intelliguntur & alleganturꝫ vt,s.ante legem gratię de fide implicita Christi,post diuulgatum autem Euangelium de eius explicita accipienda sint,vt est illud Act.4. Non est illud nomen sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri , vt Apostolus ibidem allegauit; & supra in secunda ratione dictum est.

Cōtra 3.partem 2.propositionis. Contra tertiam partē secundæ propositionis vbi dr̃ quod inuincibiliter ignoranti fidē Christi in lege gratiæ sufficit implicita ad gratiā obtinendam arguitur.Quia si adultis ignorantibus fidem Christi ea media nunc satis sunt ad salutē æternam quæ erant ante diuulgatum Euangelium,ergo similiter paruulis inuincibiliter ignorantibus & impotentibus eadem sufficient cum non adest Baptismi facultas ad salutem gratiæ & gloriæ. Consequentia patet ex identitate rationis: quia non alia protestatio fidei requiritur quā ipsa fides.s. vt explicita vel implicita tā par uulis,quā adultis: nec enim est vlla differenria. Consequens aūt est falsum & vr̃ reprobatū per ecclesiam contra Caiet.& Maioris,& Gerson,& Altisiodoren.& quosdā alios,vt habetur in concilio Trid.vbi supra & c.firmiter.de sum. Trin. & fid.Cath.& de Baptismo & eius effectu. c.maiores , vt etiam refert & tenet Armachanus lib. 8.c.39.& Ambrosius Catharinus lib.5.contra errores Caietani,& tenet etiam Soto in 4.dist.5.q. 1.art. a.secundum Bonauenturam ead. distinct. & communiter doctores.

Respon. Resp.negando consequentiam:nec est simile de paruulis & adultis ignorantibus. Nam paruuli ex quo actum proprium alicuius fidei explicitè vel implicitè sine qua impossibile est placere Deo habere nō possunt:certè sine sacro sui temporis vel status,idest sine Baptismo in lege gratiæ actualiter suscepto vbi est expressa professio fidei huius tēporis,non possunt nunc saluari nec iustificari. Adulti aūt ignorantes qui actum proprium alicuius fidei possunt habere,possunt

vtiq;

utiq; vti superius probatũ est per talem actum fidei ẽt implicitæ, sicut & per sacrm Baptismi in voto ẽt implicito aut per fidem sacri iustificari & saluari, dum per ignorantiam inuincibilem vel aliàs per impotentiam ab actuali sacro vel fide Christi explicita habenda excusantur. Videatur ẽt de hac quæstione tota noster Medina de recta in Deum fide lib.4.c.7.8.9.10. vbi de his latius agit. Quanuis ibidem. c.7.fol.130. dicat ꝙ primus actus fidei de vero Deo non potest cadere tm̃ mediate sub vllo præcepto ẽt diuino sicut nec gratia: sed sub statuto necessario ad salutem: quia ea cognitio vel non est in nostra potestate immediate sicut nec gratia, vel qa præsupponitur vt ipsi Deo in alijs sequentibus actibus teneamur obedire. Sed certe id non vr verum. quia licet fides infusa vel illustratio diuina sicut & gratia nõ cadat immediate sub præcepto quia sic non sunt in nostra potestate: bene tamen primus actus fidei sicut & alij sequentes quia sunt in nostra potestate. Item recta cognitio naturalis vel illustratio diuina vndecũq; & quomodocunq; habita de vero Deo sufficit vt subinde Deus ipse possit nobis innotescere & præcipere & nos ei teneamur obedire in omnibus quæ vel ipse præceperit, vel recta ratio dictauerit, vel veridica hominum traditio & instructio de vera fide Dei & mediatoris docuerit, vt tam primum quam alios sequentes actus fidei prædictæ liberè credendo producamus.

QVAESTIO VI.

Vtrum omnis ignorantia sit peccatum, & quomodo.

1. Propos. RESPONDEO per duas propositiones quarum prima est. Nulla ignorãtia omnino inuincibilis est peccatum. Vincibilis autem siue iuris siue facti peccatum est.

Probatur prima pars. quia si est omnino inuincibilis, ergo non teneor illam vincere, vt patet ex diffinitione ignorantię inuincibilis supra. q.1. alioqui esset repugnantia ꝙ scilicet quis peccet, aut maneat in peccato culpabiliter dum fecit omne quod tenebatur. Dicitur notanter si est omnino inuincibilis, quia vt ait Adrianus in 4. quodlib. art.1. si non sit omnino inuincibilis respectu actus vel circunstantiæ quam teneor scire, licet sit inuincibilis respectu alterius actus vel circunstantiæ: tunc erit peccatum talis ignorantia quatenus est vincibilis. patet exemplo. Si quis sciens se occidere hominem, nesciẽs tamen inuincibiliter se occidere patrem suum occidat illum, certe peccat peccato homicidij, non autem patricidij, vt de hoc latius infra. q.16.q.17. vel si nunc habeo ignorantiam omnino inuincibilem de aliquo sciendo, non est peccatum: si autem cras aut alio tempore possum facile scire à magistro & negligo: iam talis ignorantia vincibilis facta est, & peccatum.

Secunda pars, ꝙ scilicet vincibilis ignorantia est peccatum, probatur. Quia si teneor hoc scire & deliberate negligo, aut omitto id scire: certe transgredior præceptum habendo ignorantiam vincibilem puræ negationis & etiam prauæ dispositionis. quia qua obligatione teneor hoc scire, eadẽ teneor non omittere, & teneor non habere errorem contrarium. & ita peccatũ est prædicta ignorantia vincibilis sicut & exterior omissio voluntaria alicuius obligatorij, & non solum velle omittere & ignorare.

Et notandum est ꝙ pro eo tempore quo teneor ad aliquid agendum vel omittendum, vt sciam, tunc de nouo pecco si non ago vel si non omitto, & non pro alio tempore. Similiter ignorantia vincibilis prauæ dispositionis idest assensus erroneus eorũ quæ scire tenemur, pro quolibet tpe quo & quoties deliberate actualiter quis errat & vult in tali ignorantia manere, vel positiue vult aut renuit facere quod tenetur ad sciẽdum veritatem necessariam & errorem deponendum, nouum peccatum est: quia omnis actus contra præceptum negatiuum pro omni tpe & quoties libere elicitur est nouum peccatum. Nam ideo volitio deliberata formalis vel ẽt interpretatiua furandi vel detinendi furtum est nouum peccatũ. Sed talis error deliberatus, vel volitio deliberata discredendi est actus contra præceptum negatiuum: quia si habeo præceptum affirmatiuum de credendo vel sciendo hoc: ẽt habeo negatiuum de opposito actu positiuo erroris. omne enim præceptũ affirmatiuum includit negatiuum de opposito actu. Nam pręceptum de colendo Deum, de honorando parentes includit præceptum negatiuum de non dehonestando illos, vt constat. Nunc autem præcepta negatiua obligant ad semper & pro semper: cuiusmodi est illud Ecclesi.17. Non maneas in errore. igitur intentum.

Dictum est etiam id esse verum tam in ignorantia iuris quàm facti; quia de ignorantia facti est dubium vtrum semper sit peccatum etiam si possit vinci, & causa peccati sit. Exempli gratia. Vtrum cognoscẽs carnaliter sororem aut aliam consanguineã, ignorãs quæ sit putãs esse quamlibet aliam mulierem, non curans de alia examinatione vel animi sui preparatione quid faceret vel non faceret si sciret esse consanguineam. id quod sæpe contingit erronibus nocte quærentibus mulieres occurrentes, cum quibus suam expleant libidinem. Dubitatur inquam vtrum vltra peccatum illud carnale, modò sit formaliter incestus, modò non, de quo infra. q.23. 24. latius. peccet etiã altero distincto peccato ignorantiæ facti vincibilis. Dubium.

Resp. in hoc est quadruplex opinio. Prima, ꝙ sic: quia licet absoluto nõ teneatur speciali pręcepto 1. opinio

cepto

cepto scire quæ mulier sit hæc vel illa: tenetur tamen ex suppositione si vult cum illa rem habere, & eodem præcepto de fine seu de actu illo cauendo. quia sicut tenetur scire alias circũstantias actus quæ speciali præcepto prohibêtur: ita & materiam circa quam operatur. Sicut & sagittare volens in agro vtiq; tenetur specialiter inquirere ne hominem occidat: aliàs vltra homicidiũ peccaret ẽt peccato speciali vincibilis ignorantiæ. Hanc opinionem tenent Gabriel & Almayn vbi supra cum multis alijs. sed contra eam est c. si vero. de sent. excom. si sic in distinctè hæc opinio intelligitur, vt inferius habetur.

2. opinio. Secunda opinio aliorum, quã dicunt tenuisse Victoria absolute est in oppositum, quod scilicet non est ibi peccatum ignorantiæ vincibilis, quia nec præcepto de fine nec vllo alio tenetur quis dictam diligentiam vel inquisitionem de hac vel illa persona adhibere. Sed certe nec hæc opinio est indistinctè & vniuersaliter vera vt proxime patebit.

3. opinio. Tertia opinio quæ vr̃ media & concordiam vtriusq; facere quã & Doctissimus Vega in sua lectura fertur tenuisse est, ꝙ qñ illa ignorantia est præcedens seu causa actus, ita ꝙ si ille sciret illam mulierem esse consanguineam, vtiq; carnaliter illam non cognosceret, tũc si non debite inquirit est ignorantia vincibilis & peccatum vt ait prima opinio. Non aũt si est ignorantia concomitans, vt de hac ait secunda opinio. Et ratio horum est, quia ideo duntaxat tenetur scire vt vitet peccatum sequens. Sed qñ est ignorantia tm̃ concomitans non vitat tale peccatum: quia sic ignorans nihilominus peccaret si sciret, ergo solum talis ignorantia qñ est præcedens vel causa peccati. Sed certe nec hæc opinio & concordia vr̃ vera nec sufficiens: tum primò quia ẽt qñ est concomitans stat ꝙ illa ignorantia sit vincibilis atque peccatum, vt patet de eo qui omnino vult illo peccato peccare, vel illã carnaliter cognoscere, modo sciat modo non: & tñ non vult scire vt liberius peccet; aliàs eadem ratione nulla ignorantia concomitãs esset vincibilis atque peccatum: tum secundò quia ẽt si sit præcedens, stat ꝙ tunc peccatum non sit qñ videlicet certum vel verisimile est ꝙ non est ibi consanguinea vel huiusmodi: quia tũc in tali negocio non tenetur quis amplius examinare nec timere, vt Gen. 38. hr̃ de Iuda fornicante cũ sua nuru Thamar in habitu meretricio ignorata. & ad idem est. c. si vero. de sent. excom.

4. opinio. Igitur sit quarta opinio ꝙ regulariter ibi non est peccatum ignorantiæ: quia nec regulariter ad examinandum quæ sit illa mulier quisquam tenetur, nisi de tali muliere, puta consanguinea rationabiliter timeri deberet. Et ita forte duæ illæ priores opiniones concordantur idq; est verum modo illa ignorantia sit præcedens, modo concomitans.

Et hæc opinio probatur, tum primò ex diffinitione ignorantiæ vincibilis & inuincibilis vbi supra q. 1. tum secundò quia sicut parricidium vel clericidium non committitur nec ibi est vincibilis ignorantia facti etiam si sit præcedens qñ etiam dans operam rei illicitæ patrem vel clericum occidit putans esse feram vel laicum inimicum vel aliuni hominem, vt infra q. 17. q. 22. habetur ita in proposito; & facit c. si vero. de sent. excom. vbi excusatur à clericidio is qui nutrientem comam clericum occidit putãs esse laicum: qui vtiq; non excusaretur si illius ignorantia præcedens dantis operam rei illicitę semper culpabilis esset, vt dicebat prima opinio. 1. Propos.

Propositio secunda. Nulla ignorantia priuatiua est peccatum intrinsece, sed extrinsece videlicet ratione negligentiæ adiunctæ. Nam de ignorantia positiua vt est hęresis vel filius error culpabilis alia ratio est. Propos. 2.

Probatur quadrupliciter. Primò, quia nulla talis ignorãtia est immediate libera, sed mediate sicut actus exterior à malitia voluntatis omittentis scire vel nescire volentis. ergo nulla talis est mala à malitia propria sed voluntatis imperãtis vel omittentis. hæc Almayn vbi supra. Sed certè ista ratio non tangit scopum. Non enim intendimus hic quærere vtrum culpa ignorantiæ habeat radicem in ipsa ignorãtia an in voluntate. Nam hoc est certum de omni peccato cuiuscũq; potentiæ imperatæ, ꝙ. s. habet rationem vel radicem culpæ in ipsa & ab ipsa voluntate imperante, vel omittente, in qua est immediate ipsa libertas cõpleta; sed intẽdimus quærere, vtrum ignorãtia habeat rationem culpæ immediate ex hoc quod voluntarie aut libere non hr̃ debita cognitio: an mediate aliquo alio peccato adiuncto alterius particularis speciei. Et sic dicit propositio ꝙ non ratione sui, sed alterius adiũcti est peccatum: quod est dicere extrinsece, s. ratione negligẽtiæ sciendi ei adiũctæ. Ideo ista ratio prętata nõ satis vr̃ probare intentũ, nisi vt infra intelligatur quia. s. ignorãtia non est immediate in nostra ptãte sicut est negligentia & alia peccata. 1. ratio.

Secundò probatur ꝓpositio prędicta s̃m Duran. in 2. dist. 22. q. 13. & dist. 5. q. 1. quia vitium seu malum & peccatum differunt in hoc, quod probatio cuiuscunq; perfectionis debitæ vel sine qua est aliqua indecentia est malum seu vitium, peccatum autem seu culpa dicit solam priuationem secundæ perfectionis quæ est operatio. & ita peccatum dicit priuationem debitæ rectitudinis in ipsa operatione seu in ipso operante prout operans est, s̃m diuersas opiniones Scoti & Okani vt latius de hoc agitur in 2. dist. 35. sed ignorantia s̃m se dicit solum priuationem scientię quæ est habitus; non autem priuationem operis vel perfectionis seu rectitudinis in opere, nisi concomitanter, scilicet, in quantũ ignorantia concomitatur negligentiam sciendi: 2. ratio.

ergo

ergo non est peccatum ꝫm se sed ratione adiuncti. Consequentia patet & maior probatur. quia cum meritum & culpa sint circa idem: meritum aũt consistit in actu non in habitu, nõ enim meremur neque demeremur de nouo in habendo vel non habendo habitum, sed in actualiter operando, seu conando, aut omittendo actũ debitũ. ergo culpa, seu peccatum cõsistit in priuatione actus vel rectitudinis illi debitę: quę erat maior probanda. Ista ratio non vĩ satis efficax prima facie; quia põt negari minor vbi dĩ ꝙ ignorantia solum dicit priuationẽ scientię habitualis. Nam dici potest, ꝙ vt est peccatum potius dicit priuationem scientiæ, aut cognitionis actualis debitæ inesse ipsi homini obligato pro tunc ad eam habendam: sicut negligentia est peccatum, quia est priuatio actus seu conatus debiti.

3. Ratio. Ideo tertia ratio ẽt ipsius Duran. vbi supra est. quia si ignorantia de se est peccatum, ergo semper homo est in nouo peccato, dum manet in tali ignorãtia: quod tñ constat esse falsum, vt patet ex dictis in prima propositione. Consequentia aũt probatur. Nam licet ignorantia vt diximus non sit peccatum nouum, nisi pro qñ quis tenetur implere præceptum affirmatiuum sciendi actualiter vt oportet: tñ ẽt quilibet pro semper obligatur ꝫm habitum, seu dispositionem implere tale præceptũ affirmatiuum idest ꝙ quilibet obligatur pro semper esse ita dispositus & expeditus vt implere possit tale præceptum quoties occurrit necessario faciendũ. hæc aũt dispositio tollitur per ignorantiam eorum quæ homo scire & facere tenetur. ergo si ꝫm se esset culpa iam semper & pro semper esset nouum peccatũ. Ista ratio prima facie vt sonat non vĩ sufficienter probare intentum. Nam põt negari consequentia, quia solum probat quod pro omni tpe quo quis tenetur sic habitualiter esse dispositus ad obligationem exequendam præcepti occurrentis, tunc ẽt & non alio tpe tenetur sub nouo peccato vt põt habere scientiam aut cognitionem necessariã ad id; & per consequẽs tunc talis ignorantia erit nouum peccatum, & quoties sic deliberatè nollet, aut non vellet habere scientiam necessariam vt dictum est. Sed certe ex hoc non sequitur ꝙ non ratione sui, sed alterius adiuncti habet rationem peccati. Nam potest dici quod sicut negligentia ratione sui est peccatum licet nõ sit nouum peccatum, nisi pro quando quis tenetur esse solicitus aut studiosus ne omittat præceptum; sic & ignorantia prædicta vt dictum est: ideo nec hæc tertia ratio videtur sufficiens ad propositum.

4. Ratio. Igitur quarta ratio est ꝫm Caieta. 1.2.q.76. art.2.& 6. Tho. ibidem, quia omne per se aut ꝫm se vitium habet ꝫm se oppositum aliquam virtutem moralem. ignorantia autem formaliter aut ꝫm se non opponitur alicui virtuti morali, sed scientię. ergo non est secũdum se peccatum, sed ratione adiuncti. Ista ratio prima facie non videtur bona, quia potest negari maior: est enim vitium & peccatum intellectuale sicut & virtus opposita intellectualis, vt de hoc late B. Tho. 1.2.q.87. sed profundius speculando est bona ratio. quia hic agimus de peccato quod habet perfectam rationem peccati oppositam virtuti habenti perfectam rationem virtutis, qualis est virtus moralis & peccatum morale ei oppositum: non autem de virtute imperfectã rationem virtutis habente, qualis est intellectualis, secũdum Tho. 1.2. q.57. ideo hic quærimus vtrum ignorantia practica sit tale peccatum: & vtrum hoc habeat de se, sicut alia peccata, puta superbia gula &c. an ratione alterius peccati adiuncti. & dictum est ad primum ꝙ sic vt supra propositione prima. Ad secundum autem dicitur in hac secunda propositione quòd hanc rationem perfectam peccati oppositam perfectæ virtuti non habet ex se, sed ratione alterius peccati adiuncti quod habet perfectam rationem peccati: quantuis dicta ignorantia aliàs habet ex se rationem perfectam peccati oppositã imperfectæ rationi virtutis, qualis est virtus intellectualis. & ideo præfata ratio videtur sufficiens ad propositum. Et quia intrinsece & ratione sui non est propriè peccatum prædicta ignorantia, ideo de ea non tractatur à doctoribus communiter nec à B.Th. inter peccata specialia, sed inter generales causas peccatorum.

Et si quæratur ratione cuius adiuncti est peccatum morale. Respondeo quod ratione negligentiæ oppositæ studiositati. quod probatur quia ex quo ꝫm se non est peccatum, oportet ergo ꝙ sit peccatũ ꝫm illud quod ingreditur rationem mali moralis secundum se. quod patet ex eius opposito, scilicet scientia seu cognitione. Constat autem ꝙ cognitio vel studium cognoscendi est materia illius virtutis moralis quæ vocatur studiositas, secundum Tho. & Caiet. 2.2.q.166. art.1. & contrariorum vitiorum secundum excessum & defectũ: primum vocatur curiositas: alterum vero videtur innominatum & communi nomine vocatur negligentia. Igitur ignorantia quæ est omissio scientiæ tenet se ex parte vitij deficientis: ideo peccati rationem in tantum habet inquãtum sub illa negligentia cadit, quæ est immediatè libera ex quo est immediatè in potestate voluntatis imperantis, quomodo ignorantia non est.

Pro quo ẽt nota ꝙ negligentia est nomẽ æquiuocum vel quasi æquiuocum ad peccatũ oppositum prudentiæ strictè sumptę, & ad peccatum oppositũ studiositati. Illa enim negligentia est in intellectu: ista verò in voluntate. Illa defectũ solicitudinis præcipiendi in qualibet materia ex remissa voluntate oppositi boni procedentem significat, ꝫm Tho. ponentem dictamen præceptiuum prudentiæ, vt infra. q.10. habetur: ista Nota.

autem

autem dicit voluntatē remissam respectu omissionis studiositatis, sicut cętera vitia moralia defectiua dicunt. Vnde ad istam spectat ignorātia affectata & crassa vel supina seu negligens: illa per commissionem hæc per omissionem; sicut ad pusillanimitatem spectant & affectata paruitas & omissa magnitudo: quia eiusdem rationis est cōmissio contrarij, & omissio virtutis. Vnde negligentia opposita solicitudini est effectus negligentiæ opposite studiositati: quatenus est voluntas remissa circa studiositatem: & sic vna negligentia infert aliam. Ideo communiter confuse vtraq; dicitur negligentia: à qua habet ignorantia rationē peccati vt dictum est. Et cum prædictis concordat Gerson in regulis moralibus dicens, quod ignorantia habet rationem peccati à negligentia secundum communiter doctores & B. Tho. vbi supra.

Arg. primū. Contra supradicta maximè cōtra primā propositionem arguitur primò. Peccatum directius opponitur gratiæ quam scientiæ, sed priuatio gratiæ non est peccatum: sed potius pęna quædam consequens peccatum. ergo ignorātia quæ est priuatio scientiæ peccatum non est.

Arg. secundum. Item secundò. Si ignorantia est peccatum hoc non est nisi inquantum est voluntaria. sed ex hoc videtur peccatum in ipso actu voluntatis consistere potius quàm in ipsa ignorantia. ergo ignorantia non est peccatum, sed consequēs ad peccatum.

Arg. tertiū. Item tertiò. Omne peccatum tollitur per pęnitentiam: nec aliquod peccatum transiēs reatu remanet actu nisi solum originale. Ignorantia autem non tollitur per pęnitentiam, sed adhuc remanet actu, omni reatu per pęnitentiam remoto. ergo non est peccatum actuale, neque originale vt constat.

Resp. ad primum arg. Respon. ad primum, ad minorem φ priuatio gratiæ licet secundum se non sit peccatum: tamen ratio non præparandi se ad gratiam potest habere rationem peccati, & sic ignorātia habet rationem peccati, vt patet ex dictis. & tamē quo ad hoc est dissimile: quia homo potest aliquam scientiam acquirere per suos actus immediate, gratiam verò non: sed ex Dei munere immediate: quia mediante nostra dispositione Deus solus nobis illam confert.

Resp. ad secundū arg. Ad secundum respon. secundum Tho. 1.2.q. 76. art.2. ad minorem φ sicut in peccato transgressionis peccatū non consistit in solo actu voluntatis, sed etiam in actu volito imperato à voluntate: ita in peccato omissionis non solū actus voluntatis seu eius omissio est peccatum: sed etiam ipsa omissio exterior, seu imperata alicuius actus inquantum est aliqualiter voluntaria est peccatū, & hoc modo ipsa negligentia sciendi, vel etiam ipsa ignorantia & inconsideratio voluntaria est peccatum & sic negatur consequentia.

Alio modo respondeo concessa maiore, & minore negatur consequentia. Solum enim concludi debet, quòd peccatum ignorantiæ habet rationem peccati & malitiæ immediate in voluntate in qua est prima radix peccati & libertatis, quod ingenue concedimus: sicut in omnibus peccatis potentiarum imperatarū à voluntate: cum quo stat φ simpliciter sit peccatum & habeat rationem peccati quamuis mediate: sicut & libera omissio scientiæ debitæ: sicut & quodlibet aliud peccatum potentiæ imperatæ à voluntate peccatum est.

Resp. ad tertium arg. Ad tertium respon. ad minorem φ licet transeunte reatu per pęnitentiam, remaneat ignorantia secundum quod est priuatio scientiæ, seu pęna, non tamen remanet secundum quod est culpa aut secundum rationem culpæ: quia non remanet culpabilis negligentia scientiæ debitæ secundum quam ignorantia dicitur peccatum, vt patet ex dictis.

Quartò idq; contra secūdam propositionem principaliter arguitur. Nam sicut infidelitas culpabilis positiua aut priuatiua est peccatum distincte speciei oppositæ virtuti fidei, aut latriæ: & non ratione negligentiæ vel alterius peccati adiuncti: ita ergo de ignorātia dicendū est: idq; per eandem rationem, quia scilicet vtraq; caren tia cognitionis ptinet, ad intellectū cuius actus opposita cognitio est. Et antecedens probatur. Nam aliàs sequeretur quòd prędicta infidelitas non esset distincte alicuius speciei opposite virtuti fidei aut latrię, sed ad negligentiam vt ignorantia reducetetur.

Respon. ad quartum argumentum. Respon. ad hoc quartum argumentū, negando consequentiam: neque est eadem ratio vtrobiq;. nam assensus fidei est immediate in potestate nostræ voluntatis per modum imperij secundum doctores cōmuniter, & probat Angest. in moralibus, c.1. ita quòd voluntas cum aliquo motiuo potest imperare intellectui vt saltem ita vel non ita firmiter credat, vel non credat credibili sibi proposito. Ideo opposita infidelitas supradicta est etiam immediate in nostra voluntate. Non autem ita est de assensu vel cognitione euidente vel opinatiua: quia nostra voluntas non potest immediate imperare intellectui vt sic assentiat non existente obiecto applicato aut motiuo sufficiente, neque vt non assentiat illo existente: sed solum potest imperare immediate vt inquirat & aduertat, vt ita sciat vel opinetur. Ideo neque ipsi assensus aut cognitiones neque oppositæ priuationes & ignorantię sunt immediate in potestate voluntatis, sed mediante studiositate & negligentia, ratione quarum ipsa cognitio & ignorantia vt diximus secūdum Caiet. virtus aut peccatum est.

QVAE-

QVAESTIO VII.

Vtrum ignorantia sit causa peccati, & quomodo.

Propo. 1. RESPONDEO per duas propositiones. Prima ignorantia est causa peccati. probatur secundum Gabriel. in 2. dist. 22. q. 2. not. 1. & secundo, quia causa est ad quam sequitur aliquis effectus & ad cuius remotionem remouetur effectus. Sed ignorantia sæpè sic se habet quod est causa vel dispositio ad peccatum, vt patet quãdo est ignorantia præcedens, vel qñ quis peccat ex ignorantia hac præcedente, tunc enim agens non ageret tale peccatum si non ignoraret. ergo est causa peccati aliquo modo saltem sine qua non, mo do peccatum hoc sit imputabile modo non, de quo latius infra. Nota tamen secundum Caieta. 1. 2. q. 76. art. 4. in respon. ad primum ex B. Tho. ibidem & q. 78. vt de hoc etiam latius infra. q. 8. propositione 2. & q. 13. habetur, quod triplex est ignorantia à parte rei scitæ secundum triplicem scientiam oppositam. Prima scientia, seu cognitio est qua scitur indiuiduum actus esse malum. Secunda qua scitur indiuiduum actus & temporis, scilicet hoc & nunc esse malum. Tertia qua scitur indiuiduum actus temporis & executionis scilicet hoc & nunc non esse faciẽdum. Ignorãtia igitur opposita scientiæ primę est causa peccati. Ignorantia secunda, & tertia est ignorantia electionis, quam B. Tho. negat in 1. 2. q. 76. art. 4. esse causam peccati; non quidem quod putet eam non causare peccatum, vt alij tenent, sed quia negat eam annumerari inter generales causas peccati de quibus ibi agit: quia peccata quæ fiunt ex secunda & tertia ignorantia non sunt peccata ex ignorantia propriè loquendo, sed ex passione vel habitu, vt de hoc latius infra. q. 8. habetur & sic patet quod ignorantia est causa peccati.

Nota de triplici Ignorantia.

Propo. 2. Secunda propositio. Ignorantia est peccati causa per accidens non per se, probatur, quia nõ ens non est per se causa entis. sed ignorantia est non ens: quia est quid priuatiuum vt patet, quia est priuatio scientiæ debitæ, de qua hic agimus: peccatum autem actuale commissionis est quid positiuum. ergo ignorantia est non per se, sed per accidens causa peccati, vt remouens prohibens. quia sicut graui inclinato ad motum deorsum ablatio columnæ prohibentis dat per accidens motum deorsum: sic voluntati inclinatæ ad actum peccati negatio scientiæ, quæ prohiberet talem actum peccati si talis scientia adesset, dicitur dare causam ad talem actum peccati, ut communiter doctores in secundo distinct. 22. & B. Tho. 1. secundæ. q. 76. art. 1. & 3. concorditer dicunt.

Argum. 1. Contra primam propositionẽ arguitur, primò quia quod non est nullius est causa, sed ignorantia, non est ens, cum sit priuatio quędã scientiæ, ergo non est causa peccati. Itẽ secundò causæ peccati sunt accipiendæ ex parte cõuersionis ad bonum commutabile, secũdum Tho. q. 75. sed ignorantia videtur potius respicere auersionem à Deo, ergo non videtur ꝙ sit causa peccati. Itẽ tertiò omne peccatum in volũtate consistit, sed voluntas non fertur, nisi in aliquid cognitum: quia bonum apprehensum est obiectum voluntatis; ignorantia autem facit incognitum, ergo non potest esse causa peccati.

Respon. Resp. ad primum quod non ens non potest esse causa per se alicuius entis, bene tamen per accidens, & sic ignorantia per accidens est causa peccati, vt habet secunda propositio.

Ad secundum resp. secundum Tho. 1. 2. q. 76. art. 1. quod sicut scientia quam tollit ignorantia respicit peccatum ex parte conuersionis: ita & ignorantia ex parte conuersionis est causa per accidens peccati vt remouens prohibens. & sic negatur minor.

Argum. 2. Ad tertium resp. secundum Tho. ad minorẽ, quod in illud, quod est omnino quoad omnia ignotum, non potest ferri voluntas: sed in id quod est quoad aliquid notum: sicut cum aliquis scit hunc quem occidit esse hominem, sed nescit eum esse patrem suum, vel cum aliquis scit aliquem actum esse delectabilem, nescit tamen esse peccatum.

Secundò arguitur, & hoc contra secundam propositionem. Ignorantia de se aut per se causat inuoluntarium, vt patet 3. Ethic. c. 1. & dicit etiam B. Tho. 1. 2. q. 76. art. 3. & communiter doctores dicunt quod ignorantia est vna de causis per se causantibus in voluntarium. Sed in voluntarium est quid positiuum: quia vt patet. 3. Ethic. cap. 1. dicitur contrariæ, & non contradictoriæ: non voluntarium autem dicitur contradictoriè non contrariè ad uoluntariũ, ergo ignorantia potest esse causa per se alicuius entis positiui: & per consequens alicuius actus peccati, & non solum causa per accidens.

Respon. Respon. dupliciter. Vno modo secundũ Caieta. 1. secundæ. q. 76. art. 3. ad maiorem, & consequentiam, quod in ignorantia causante, est considerare duo, s. materiam & formam sicut in omnibus alijs causis. Materia est ipsa absentia scientiæ: forma est quatenus est cã alicuius effectus. Igitur si ignorãtia consideretur prout est & denominatur cã formaliter: tunc ex hoc hẽt quod sit causa per accidens alicuius effectus positiui: ut remotio prohibentis: & effectus eius sit id ꝙ ꝓhibebatur, scilicet oppositus effectus effectui causato à prohibente. Remotio namq; columnę sustinentis, & prohibentis graue ne descendat, ex hoc ipso quod est remotio columnæ habet, quod ipsa remotio sit causa per accidẽs, & quod effectus eius sit descensus illius grauis prohibitus à columna contrarius quieti sursum quàm

causabat

causabat sustentatio columne. Si autem ignorantia consideretur materialiter, s. secundum id quod est ipsa ignorantia, vel absentia scientiæ: ex hac parte habet quod effectus eius sit cõtrarius ad effectum sui oppositi, s. ad oppositum scientię, quia ex se ipsa habet oppositionem ad scientiã, ergo & effectus contrariorum debent esse contrarij: effectus autem contrarius effectui scientiæ in tali natura scilicet voluntaria, est in voluntarius: quia effectus scientię propriè est voluntarius; Igitur ignorantia causans per accidẽs actum vt remotio prohibentis quatenus consideratur materialiter, s. prout est absentia scientiæ in natura voluntaria habet de se quòd actus seu effectus eius prædictus sit in voluntarius; quamuis sit causa per accidens talis effectus qua tenus talis ignorantia est formaliter causa illius vt dictum est. Hoc autem scilicet ignorantiam materialiter de se habere, quòd eius effectus sit inuoluntarius, non est ignorantiam per se causare inuoluntarium: sed est ignorantiam determinare vel applicare ad materiam effectum per accidens; quia cum sit commune omni remotioni prohibentis causare effectum prohibitum contrarium effectui inuento: & hoc sit formale in causa remouente prohibens: ideo sicut ignorantia applicat ad talem materiam. s. ad seipsam talem causæ rationem: ita applicat ad talem materiam, s. ad in voluntarium talem rationem effectus; continetur enim sub prohibito & contrario inoluntarium: vt materiale sub formali sicut ignorantia sub remouente prohibens. Vnde ex hac parte, ignorantia non nisi causa per accidẽs inuoluntarij est, sicut priuatio prohibentis descensum, si essent nomina apposita, esset causa per accidens motus contrarij motus sursum. Cũ his tamen stat quod si causa materiæ resolutio inuoluntarij in ignorantiam redigenda est: inuenietur quod ignorantia est per se causa inuoluntarij: sicut absentia Nautæ est causa submersionis nauis. Ideoque quicquid inuoluntarij ex ignorantia in nostris actibus inuenitur, potest vt sic resolui in ignorantiam vt per se causam: igitur ignorantia dicitur esse de se causa inuoluntarij, s. ratione materialis: cùm tamen in ratione formali, scilicet prout est causa, sit causa per accidens effectus positiui cuiuscunque. Itaque patet resolutoriè responsio ad maiorem & cõsequentiam argumenti: dico enim quòd ignorantia formaliter, s. prout habet rationem causæ est causa non per se, sed per accidens inuoluntarij: materialiter autem prout, scilicet est absentia scientiæ in tali natura voluntaria seu litera est causa per se inuoluntarij, vt patet ex 5. Methaph. Hæc Caieta.

Sed hęc responsio, quamuis subtilis, vr tamen deficere: nam præsupponit quod ignorantia materialiter considerata prout, s. est absentia scietiæ, opponitur contrariæ ad scientiam: & per consequens habet effectum illi contrarium; cum tñ constet opponi contradictoriæ, sicut priuatiue opposita. Item vr tandem concedere Caieta. ibidem, quod absolutè sit concedendum quod ignorantia per se causat inuoluntarium: quod tamen videtur contra rationem supra positam in probatione secundæ propositionis: quia non ens per se, non põt cã entis, inuoluntarium aũt est ens.

Ideo alio modo Respondeo ad argumentum negando minorem, pro qñ dicitur quod ignorantia est per se causa inuoluntarij: dico enim quod sicut est per accidens cã peccati seu actus, sic & per accidens quamuis de se est cã inuoluntarij; & ad Aristor. dico quod ipse non dicit, quod est per se causa inuoluntarij, sed absolutè dicit quod est cã inuoluntarij, vt patet intuenti textum. 3. Ethic. c. 1. & 2. cum quo stat quod non per se, sed per accidens sit de se causa inuoluntarij, vt dictum est; & ad B. Tho. & alios doctores dico quod quando dicunt quod ignorantia de se causat inuoluntariũ intelligunt quod ignorantia habet hoc sibi proprium, & naturale quod causat inuoluntarium effectum quẽ causat, cum quo stat quod causat eum non per se, sed per accidens, tam effectum quàm inuoluntariũ, vt sæpe dictum est: sicut etiam communiter dr, quod omnis remotio prohibẽtis habet de se hoc sibi conueniens & naturale, quod per accidens causet effectum prohibitum cõtrarium effectui inuento, vt paulò superius dixit Caieta. iõ B. Tho. & alij doctores nõ dicunt quod est causa per se, sed de se causans inuoluntarium, vt patet ibidem. Eligat lector quam maluerit harum responsionum.

Nota. Sed nota quod quando communiter dicitur à doctoribus, quod ignorãtia causat inuoluntarium intelligitur de ignorantia præcedente, quæ est cã actus, non de commitante, ad hunc sensum, quod causat actum contrarium volitioni quæ adesset si sciret id quod ignoratur: quia videlicet talis effectus ignorantiæ certè esset nolitus & inuoluntarius si cognosceretur. Si cum eum occido nesciens esse patrem meum: certè si scirem nollem occidere eum, & dicta ignorantia dr causare inuoluntariam illam occisionem: nõ quòd sit formaliter nolita, sed quia vtique formaliter esset nolita & inuoluntaria si scirem esse patrem meum, quod patet, quia qñ postea scio esse patrem meum occisum, certè habeo nolitionẽ occisionis præteritæ; quia nollem occidisse: & in hac declaratione concordant cõiter doctores, vt Bonauentura, in secundo distinct. 22. q. vlt. & Tho. vbi sup. art. 3. & Almayn, in moralib. tract. 1. c. 5. Ex quibus patet quòd ignorantia causans actum inuoluntarium aliter causat actũ, aliter inuoluntarium: nam ipsum actum puta occisionem causat per accidens & actualiter dũ manet ipsa ignorantia, & antequam adueniat cognitio quæ prohiberet ipsum actũ: inuoluntarium autem causat quidem ipsa ignorãtia per accidens,

sed

sed non actualiter sed virtualiter seu in animi præparatione:quousq; adueniat cognitio & expellatur ipsa ignorantia : tunc enim incipit esse nolitus & inuolūtarius actualiter ille actus,puta occisio illa ex ignorantia causata . ita ēt patet ꝙ illa occisio qñ eſt actualiter & formaliter inuoluntaria:tunc non est sed iā recessit illa ignorātia ex qua causata est:sed illius occisionis causa existent actualiter & per se, licet partialis cū ipsa voluntate est cognitio rei apparentis, ignorantia autem solum est causa per accidens virtualis illius formaliter inuoluntarij & ita intelligitur B.Tho. & communiter doctores,ꝙ ignorantia est de se causa inuoluntarij quamuis per accidens vt dictum est;bene tñ ignorantia quælibet est causa per se non voluntarij:quia per se tollit voluntarium,vt de hoc infra.q.16.latius.

QVAESTIO VIII.

Quæstio octaua quid sit ex ignorantia, & ignoranter, quid ex passione seu infirmitate , quid ex malitia, vel ex habitu peccare,& quomodo passio præualeat contra rationem.

Propos.1. RESPONDEO per tres propositiones. Quarum prima est. peccare ex ignorātia,vel pp ignorantiam , vt ly pp non dicat causam finalē sed efficiētem quam ly ex significat,est peccare ex carentia scientiæ aut cognitionis : ita ꝙ talis ignorantia est causa vel dispositio ad talē actum vel omissionem , adeo ꝙ homo id non ageret si sciret. vt si quis ideo comedit carnes die ieiunij, quia nescit esse diem ieiunij , ita ꝙ si sciret non comederet: hic dr̄ comedere carnes ex ignorantia diei ieiunij.& hæc dicitur ignorantia præcedens illum actū.quod si nihilominus comederet ēt si sciret esse diem ieiunij: iam non ex ignorantia, sed ignoranter seu ignorando, vel ignorans comedit carnes : quia talis ignorātia diei ieiunij non fuit causa vel dispositio ad comedendū carnes: sed committanter & per accidens se habuit ad comestionē illā. Patet igitur quid sit peccare seu aliquid facere ex ignorantia & ignoranter, & quō differant ſm cōiter doctores & Gabriel. in 2.di.22.q.2.not.2.& Adria.in 4.quolibeto.& Almayn.& Angest.in Moral.ex 3.Ethimo.c.1.

Propos.2. Secūda propositio peccare ex infirmitate seu passione propriè, est actum seu omissionem culpabilem facere non ex deliberatione plena pp passionis impetum . ita ꝙ ille proprie dr̄ solum ex infirmitate peccare,qui pp passionem impeditur plenè tunc considerare malitiā suæ actionis seu omissionis.Si aūt passio adeo exilis fuerit & modica, vt rationis iudicium quò ad hoc non obumbret quamquàm quodammodo trahat & inclinet, non est propriè peccatum infirmitatis sed malitiæ , quia omne peccatum à voluntate scienter procedens est peccatum malitiæ,seu de industria, vt patet 5.Ethic. & proximè dicetur. Hęc Adria.vbi supra & concordanter cō̄ter doctores. Vbi & notat Caiet.ſm Tho.1.2.q 78.ar. 1. quod triplex contigit sciētia actualis circa aliquem actū. prima qua scitur hoc esse malū, secunda qua scitur hoc nūc esse malū.3.qua scitur hoc nunc, malū relatū ad illud aliud esse sibi peius: qui ergo peccat ex ignorātia habet ignorantiā oppositā primæ scientię:quia nescit hoc esse malū:qui aūt peccat ex passione seu infirmitate habet ignorantiā oppositā secundæ sciētię:quia licet sciatur hoc absolute esse malum, tñ pp passionē perturbantē iudiciū rationis non omnino considerat nunc an sit malū.Hæc Caiet.& cōcordat Adria.vbi supra. Sed vtrū omnis qui peccat ex malitia seu industria habeat ignorātiā oppositā tertiæ scientiæ prædictæ vt ibidē sentit Caiet. ſm Tho. latius infra.q.12.q.13.hr̄. Et nota Nota. ꝙ prędicta hæc,quid.s.sit peccatū ex passione vt declaratū est vñr procedere de pcō proprie ex passione inuincibili , vel plena prædñante oīno supra iudiciū rōnis,quod per excellentiā dr̄ peccatū ex passione:Non aūt de peccato ex passione quacunq;.Nā experimur sæpe nos licet passionatos ira, aut delectatione nō habere iudiciū ita perturbatū quin clarè cognoscamus hoc esse nunc peccatū luxuriæ vel iræ,& per id nos perdere gloriā,honorē,diuitias,salutem, &c. & tñ renitentes contra passionē aliqualiter tandē passione victos scienter peccare; & tale peccatū ēt dr̄ aliqualiter ex passione ſm cōem omniū sententiam & experientiā; igitur non omnis passio ita perturbat iudicium, ꝙ non sinat cognoscere hoc nunc esse malum; sed solum id contingit in passione plena prędominante,seu inuincibili,vt dictum est . Quare, vt comprehendamus omne peccatum ex passione quacunq; dicamus cum Angest.in morali.c.6. ꝙ peccatum ex passione , est peccatum cuius determinata est causa instigans,seu impellens;vt est passio vel complexio, seu tentatio, & huiusmodi; ita ꝙ sine tali causa impellente non fieret tale peccatum .

Et nota ꝙ potest esse triplex passio.s.inuincibilis, quæ videlicet in aliquo remanet facto quod debuit ad eam resecandam. Crassa,quæ videlicet manet ex torpore non facto ꝙ debuit. Nota. Affectata quam scilicet quis affectat sibi inesse : vnde constat ꝙ nō dr̄ peccare ex passione is qui mouetur à delectabili obiectiuè tantum ad ipsum prosequendum,nisi ipsa delectatio sit talis & tanta , ꝙ antecedenter seu effectiuè, & non solum obiectiuè moueat vehementer , seu impellat voluntatem ad volendum vel omittendū. Et nota etiam ꝙ tale peccatum ex passione; dicitur etiam ex infirmitate:quia ſm Tho. 1.2.q. 77.art.3. & Adria. vbi supra,sicut corpus infirmum est,quando humores & membra non subdūtur eius virtuti regitiuæ: sic animi infirmitas

dicitur,& est,qñ affectiones sensitiuæ non subduntur virtuti regitiuæ animæ puta rationi:sed ēt perturbant & deducunt ad consensum, vt dictum est; vnde 1.Eth. tam incontinentis ꝗ continentis ratio rectè & ad optima prouocat: sed aliud quidam est præter rationem innatū quod repugnat resistitq; rationi:vt enim resolutè corporis partes si ad dexteram mouere velis ad sinistram feruntur:sic & in animo incontrarium feruntur incontinentium appetitus. Hæc ibi.& facit ad Rom.7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. & Gala.5. Caro concupiscit aduersus spiritum &c.

Dubium. 1. Et si quæratur. Primò quō passio appetitus potest præualere aduersus rationē,& eam perturbare, seu vincere aliqñ, & ducere in errorē. Respon.ſm Tho.1.2.q.77.art.1.& 2. & Caieta. ibidem & Adria. in 4. quodlibet. ꝙ hoc potest fieri tripliciter. Vno modo per distrationē: quia scilicet passio distrahit iudiciū rationis hoc modo. Nam cùm omnes potentię animę sint in eadem essentia animæ,iam qñ vna potentia intenditur in suo actu, altera remittitur in suo vel totaliter impeditur; quia omnis virtus ad plura dispersa fit minor in actu suo:& èccontra quo magis intenditur circa vnum eò magis dispergitur circa plura: cùm omnis virtus creata sit finita in actiuitate sua: sed in operibus animalibus animæ, requiritur quædam intentio & actiuitas: ergo dum vehementer applicātur ad vnum non potest anima alteri vehementer intendere, sed distrahitur ab altero: & ita qñ motus appetitus sensitiui fortificatur ſm quamcūq; passionem, necesse est ꝙ vel remittatur,vel totaliter impediatur motus proprius appetitus rationalis, qui est voluntas ne possit alijs considerandis intendere:& patet exēplo. Quia sicut qui fistulis delectantur, non possunt mentē adhibere sermonibus;si multarum somnum audiant,magis gaudentes sono ꝗ præsenti operatione: sicq; voluptas soni corrumpit operationem circa sermones,vt dr̄ 10.Ethi. Ita in proposito:quia quælibet extranea voluptas distrahit corrūpendo operationē: sicut propria potentiæ voluptas auget eius operationem, magis singula discernere faciens exactiusq; comprehendere; ideo Psal.57. Super cecidit ignis, s.passio concupiscentiæ vel libidinis,& non viderunt solem, idest notissima principia practica agendorum vti infra.q.15.

Secundo modo,per ligationē intellectus,seu iudicij rationis. quia.s. passiones faciūt transmutationem corporalem: corporalis aūt perturbatio,ligat sensum vel perturbat phantasmata: pp quod intellectus impeditur à proprio actu.s.ab vsu rationis & ita per passionem ligatur ratio, impeditur enim iudicium, & apprehēsio rationis pp vehementem & inordinatam apprehensionem imaginationis,& iudicium virtutis æstimatiuæ, vt patet in amentibus: & facit ad hoc ratio supra posita in primo modo præcedente.

Tertio modo per contrarietatem,quia.s.frequenter passio inclinat ad contrariū eius quod ratio dictat,quæ dum non cohibetur,parua scintilla crescit in flamam: tandemq; rationē trahit in sententiā conformem suæ inclinationi:& hic modus est ex parte obiecti voluntatis, quod est bonū ratione apprehensum seu æstimatū. Qui quidem modus per contrarietatē ex parte obiecti sumptus,pōt adhuc dupliciter intelligi.Vno modo quod passio afficiens appetitū,afficit proportionaliter per viam redundantiæ fantasiam: quia vt hr̄ secundo de anima,appentinū & fantasticum Animæ sunt in distincta, loco entomis decisis attestantibus,entoma gręcè dicuntur latinè insecta Animalia, Hyspanè; animales cenidos: sicut ergo sunt animalia annulosa quæ habent eandem animam in eodem toto:& eius animalis partis viuunt ēt eadem anima: cuius pars est in parte animalis colligata cū alia parte eiusdē animæ in tali animali: & separata parte materiæ, separatur & pars animæ cum ea, & sicut ad linguā cholera infectā fit iudiciū erroneum gustus: quia gustus iudicat de saporibus ſm dispositionē linguæ,& sui organi,vt patet infebricitantibus:& vt ait Adria.in 4.quodlib.q.1. fine argumentis,ſm Arist.2.Retho.sicut videnti per vitrum rubeum,apparent omnia rubea: sic fortiter affecto ea solum videntur,quę sunt cōformia suo appetitui: quia & ita ad appetitū passione infectū immutatur fantasia, & consequenter iudicium virtutis æstimatiuę:& exinde quia intellectus mouetur à fantasmate: consequens est,vt à fantasmatibus sic compositis iudicio ęstimatiuæ, moueatur ipse intellectus ad idem conformiter iudicandū: præsertim quia iudiciū est de singulari, in quo plurimam vim obtinet iudicium cogitatiuæ seu æstimatiuæ virtutis. Alio secundo modo potest intelligi prędictus tertius modus, quō passio trahit iudiciū intellectus in errorē ex parte obiecti, sic.s.nam ex hoc quod appetitus sensitiuus afficitur vchemēter passione,iam hic homo non solum ſm illam partē,sed & absolutè mutaſ animaliter & est aliter dispositus: & ratio est,quia appetitus animalis est primo pp totum suppositum,vt patet.1.2.q.19.ar.1.& q.77.art.1.& q.78.art.3.ſm B.Tho.vt paulo inferius dicet in 3.propositione: in hoc enim differt appetitus animalis, à naturali singularū potentiarū & partiū, & pp hoc à natura datus est cuiq; animali, ex hoc aūt ꝙ hic hō est aliter dispositus totaliter:iā sequiſ,ꝙ stāte illa dispositione aliqd sit sibi cōueniēs ſm illā dispositionē,qd prius nō erat cōueniēs illa nō stāte,qđq; & absolutè ſm rōnē est discōueniens, quia incipit esse conueniētia, ex altero extremorū variato:ex hoc verò quod aliquid modo iam est conueniens huic disposito:sequitur ꝙ etiā ſm iudiciū æstimatiuæ:& rationis iudicet illud sibi nūc

esse

esse conueniens: quia qualis vnusquisq; est, talis ei finis videtur. 3. Ethi. & ita dispositio subiecti, passione facta, mutat iudicium rationis de obiecto quod est motiuum voluntatis. & sic ex parte obiecti passio vel appetitus sensitiuus peruertit iudicium rationis vt dictum est. Et iste secūdus & vltimus modus declarandi: s. ex parte ipsius totius suppositi est melior, quàm primus sumptus ex parte ipsarū potentiarum: quamuis vterque sit bonus, & se inuicem iuuent ad prædictā declarationē huius tertij modo; quō passio peruertit iudiciū rationis ex parte obiecti, & ideo. 2. Reth. dicit quod non eadem vnū amantibus & odientibus, iratis & mansuetè se habentib. Item quod corruptio affectionis corrumpit iudicium rationis. Et inter oēs passiones delectatio habet hanc vim; vt sæpius & regulariter corrumpat iudicium rationis vt dicitur. 2. Ethic. & quod difficilius resistitur delectationi quàm iræ: quia latentius suffuratur: deinde corrumpit iudicium rationis etiam valde sapientis. 7. Ethi. vt latè Adria. in 4. de Eucharistia. Ideo Deutero. 17. Munera excæcāt oculos sapientū. Et 2. Ethic. Arist. docet à delectatione cauere eos maximè qui ad virtutem volunt conuerti. Et 2. Retho. Aristot. dicit minimam potestatem esse tribuendam iudicibus: vt non ex arbitrio sed s̃m leges iudicēt: quia vel cùm ament, vel odiant sua quoq; vtilitas connexa sit, non satis possunt verum perspicere: sed propria voluptas vel dolor iudicia obūbrat. ideo Psal. 136. Beatus qui tenebit. & allidet paruulos suos ad petrā; paruulos suos, i. exiles suos motus passionum, ad petram rationis, ne s paulatim sucrescentes vim capiant deducēdi ad malum, vt ait Adria. Et nota quòd sicut dictum est passionem peruertere iudicium rationis dupliciter ex parte obiecti: sic etiam ex parte obiecti, passio & appetitus sensitiuus dupliciter mouet voluntatem; quamuis radicaliter procedat ex parte seu dispositione ipsius subiecti, i. ipsius hominis seu voluntatis sic dispositæ.

Nota. Nota etiam s̃m Caiet. 1. 2. q. 9. ar. 2. ꝙ quamuis dispositio appetitus sensitiui, nō moueat voluntatem, neque peruertat rationem directè, & immediatè, tanquā immutans & mouens ipsam siue quoad exercitium, siue quoad specificationem actus: bene tñ occasionaliter, & mediate seu indirectè immutat ex parte obiecti ipsam voluntatem quoad specificationē actus. i. quoad talem actum: non quoad exercitiū actus; i. non quoad actum absolute producendum. & hoc ita fit sicut frigescenti corpori conueniens fit calefactiuū eius, & ex hoc occasionatur in tali hoīe apprehensio calefactiui vt conuenientis, & sic præsentatum volūtati amatur: ita irati hominis appetitui conueniens fit vindicta; & hinc fit ꝙ intellectus practicus apprehendit repercussionē vt conuenientem huic nunc vt dictū est: & exinde percussio apprehensa vt cōueniens, nūc huic mouet voluntatem obiectiuè: sicq; patet quod dispositio appetētis quamuis se teneat ex parte subiecti quoad essentiam, s. ex parte appetētis: tñ quoad operationem seu motionem rationis seu voluntatis & quoad peruersionem earū non nisi ex parte obiecti se tenet: quia non nisi pro quanto redundat in talem apprehensionē obiecti voluntatis & rationis, quia voluntas non nisi ab obiecto apprehenso mouetur, vt patet ex supradictis; & cōsonat Victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rationis par. 1. dubio primo. Sed & de hoc quomodo ratio potest excecari à passione & corruptione affectionis latius infra in responsione ad argumenta & q. 15. propositione 3. & 4. videatur, & ita patet quid sit peccare ex passione, & quo modo passio perturbat & peruertit iudicium rationis.

Tertia propositio: peccare ex industria seu ex malitia est quando ipsa volūtas ex se ipsa mouetur ad malum. i. qñ peccatum fit ex inordinatione seu corruptione volūtatis ipsius, s̃m B. Tho. 1. secundæ. q. 78. art. 1. & 3. & Adrian. vbi supra, vel s̃m Angest. in Mor. Lc. 6. Peccatum ex malitia, seu ex industria, est peccatū commissum non assistente ignorantia peccati, vel inclinatione alicuius instigantis seu impellentis, vel est peccatum voluntariè commissum habito rationis iudicio ꝙ est malum, atque euitandum, nec alio impellente: quod probatur; quia cum voluntas seu appetitus intellectiuus de sua natura inclinetur in bonum rationis sicut ad proprium obiectum: sicut & quælibet alia res haber appetitum sui boni obiecti: vel sibi conuenientis: vnde & omne peccatum quia est contra bonum rationis dr̃ esse contra naturam: ergo non pōt voluntas in aliquod malum eligendum inclinari, nisi ex corruptione, seu inordinatione alicuius principij, à quo procedunt actus humani: quia sic inuenitur peccatum in actionibus rerum naturalium: principia aūt humanorum actuum sunt tria, scilicet intellectus, seu ratio, appetitus sensitiuus, & rationalis, qui dr̃ voluntas; qñ ergo in actibus humanis peccatum accidit ex defectu intellectus tunc dr̃ peccatum ex ignorantia: qñ aūt ex inclinatione appetitus sensitiui tunc dr̃ peccatum ex infirmitate seu passione. quando verò ex inordinatione, seu corruptione ipsius volūtatis, dicitur peccatum ex malitia seu industria vel electione: tunc. n. vsurpat sibi nomen generale quasi anthonomaticè: electione. n. mala vel malitia, communis est omni peccato perfecto, s̃m Thom. vbi supra art. 4. Nam qui peccat ex passione vel ignorantia, peccat quidem eligens & volens malum seu malè, & ideo ibi est malitia; non tñ peccat ex electione; quia electio mala nō est in eo principium primum peccati; sed inducitur ex passione impellente, vel ex ignorantia ad eligendum id quod extra passionem seu ignorantiam existens non eligeret. Est autem voluntas

mala siue corrupta cùm minus bonū plus amat: quia quod in corporibus est pondus, hoc in animo est amor, secundum August. lib. confessio. Amor meus pondus meum, eo feror quocunque feror: & quia ad mag. s. seu plus amare aliquid, cōsequens est electio patiendi detrimentum in minus amato, vt qs po iatur eo quod magis amat: sicut eligimus membri abscisionem vt vitam saluemus, ita voluntas plus amans diuitias aut delitias quàm ordinem rationis, sequitur quòd velit dispendium pati in spirituali bono, vt voluptate vel alio temporali bono potiatur, qđ magis amat: & sic scienter vult malum spirituale.

Quod autem tale peccatum ex malitia seu de industria reperiatur in hominibus, patet Iob. 34. Qui quasi de industria recesserunt à Deo: Item Rom. 14. Beatus homo qui non iudicat seipsum in eo quo probat; qui aũ discernit, si manducat damnatus est: item Lu. 12. 10. seruus sciēs voluntatem Domini & non faciens vapulabit; item super illud Psal. Forte viuos deglutissent nos: ait August. Viui absorbentur qui sciunt malum esse & consentiunt. Et Psal. fiat coram ipsis mēsa eorum in laqueū. vbi dicit August. quòd est scientes consentire: ecce nouerunt muscipulam & mittunt pedem. Item probatur ratione quia multi peccant cum proposito penitēdi de hoc quod male agunt; ergo sciunt se male agere, vnde Magister in secūdo dist. 22. post B. Aug. dicit quod Adam non victus carnali concupiscentia peccauit, & 1. Thimoth 2. vir non est seductus, quia pęna ignorantię, aut passionis inordinatę contra rationem non præcesserat culpam, ergo sciens malum elegit: licet forte nesciret aut non considerauerit, tunc aut post consensum in peccatū, grauitatem peccati, aut punitionis futuræ aut alias circūstantias, seu sequelas peccati, & alia eiusmodi q̃ nec tunc scire debebat ante peccatum, ergo bene stat quòd quis velit malum cognitum quamuis non sub ratione mali vt infra q. 11. latius.

Tandē peccare ex malitia, est ꝙ hō sciens hoc absolutè esse malum, quod proponitur ei sub aliqua speciei boni delectabilis, aut vtilis ei cōiuncti, & non victus vehementia passionis absorbentis ad horam iudicium rationis, nec impulsus ab ea: tñ sponte, vel liberè ex corrupta volūtate eligit prosequi illud sub illa ratione boni apparentis; & quamuis iudicet quod melius est legē Dei transgredi quam tūc delectatione priuari, & in hoc erret vt ait Durand. in 2. dist. 43. q. 1. ad ſm de quo latius infra. q. 11. habetur: tñ iste error non est talis, ꝙ excludat scientiam qua quis scit malum esse quod agitur; quo aliquis dr ex ignorantia peccare. Immo talis spōte & scienter claudit oculos rationis ostēdentis, malum esse quod proponitur, vt liberius sine remorsu prosequatur, & consonat Adrian. vbi supra, quo modo autem cum prædictis stet quòd nemo operatur ad malum aspiciens: & quòd omnis malus est ignorans, infra. quæst. 12. quęst. 13. latius de his.

Et nota, quòd peccatum ex malitia, sæpe dicitur attributiuè peccatum contra spiritum sanctum, vt patet in 2. distin. 43. *Nota*

Ad maiorem intelligentiam prædictæ tertiæ propositionis, quæritur vnde, aut quotupliciter accidit prædicta corruptio volūtatis in peccato ex malitia. Respon. ſm Thom. 1. secundæ. q. 78. art. 3. ꝙ dupliciter. Vno modo ex aliqua dispōne corrupta existēte in ipso hoīe quę illum ad malum inclinat; ita ꝙ homini sic disposito fit quasi conueniens & simile, & quasi connaturale aliqđ malum: & in tale malum ratione conuenientiæ tendit voluntas quasi in bonum: quia vnumquodque ſm se tendit in sibi cōueniens & connaturale aliquo modo: talis aūt dispositio corrupta aliquando est aliquis habitus vitiosus acquisitus ex consuetudine quæ vertitur in naturam, vt. s. fiat, iam connaturalis illi homini; aliquando aūt est aliqua ægritudo, seu complexio naturalisq; dispositio ex parte corporis: sicut aliq habēt quasdam naturales inclinationes ad aliqua peccata pp corruptionē naturæ in ipsis; de quibus agit B. Tho 1. secundæ. q. 31. art. 7. Alio modo potest accidere prædicta corruptio voluntatis, ex remotione alicuius prohibentis talem corruptionem, seu malitiam eius. Nam postquam natura humana in primo parente est spoliata gratuitis, & vulnerata in naturalibus: verificatū est illud Gen. 8. sensus & cogitatio humani cordis ad malum prona sunt, sensus i. appetitus sensitiuus, & cogitatio humani cordis. i. volūtas inquātum nata est cōdelectari sensui & appetitui sensitiuo; iō deflectitur semper appetitus nostrę voluntatis, magis in amorē pñtium voluptatū, & sensibilium q̃ in amorem honesti: & hæc est corruptio nostræ volūtatis. Prohibetur aūt ista corruptio ne exeat in actū prauæ electionis, p metū pœnarū, per spem gloriæ, & hmōi; quib. amotis ecce voluntas nostra effrænis ſm prædictam pronitatem suam ad malum currit, amando voluptates aut hmōi: ideo Eccles. 27. Si non instanter te tenueris in timore Domini cito subuertetur domus tua: quia, s. per hanc punitionem timor incutitur qui cohibet voluntatem à peccato. Eccl. Timor Domini expellit peccatum. *Dubium 2.*

Et ita, ex omnibus supradictis patet, ꝙ omne peccatū procedens ex habitu large sumpto. i. ex dispōne acquisita, vel naturali cōplexione deliberatè & sciēter factū, est peccatum ex malitia, seu industria, ex certa scientia, seu electione. Nā vnicuiq; habenti habitum, est per se diligibile, id quod est ei conueniens ſm illum habitū: quia sic fit ei quodāmodo connaturale ſm quod consuetudo & habitus vertitur in naturam; ita ꝙ in peccato ex malitia prius est talis corruptio voluntatis, quàm peccatum inde sequens, & ante prædictam voluntatis corruptionem, prius est praua dispositio pręfata, vel remotio prohibentis: *Corollarium*

tis:

tis:& ante prædictam dispónem prauā est sæpè peccatum ex passione, seu ex ignorantia:vel est tandem ipsa passio vel ignorantia prouenies ex peccato actuali alio seu originali: sicq; tandem dabitur aliquod primum peccatū, quod non causatur ex alio priore peccato, in infinitū procedēdo vt bene ait B.Tho. 1.2.q.78. art.1.& 2.

Et nota quòd non omnis peccans, habens habitum prædictum peccat semper ex malitia; nisi qn peccat deliberatè ex tali habitu eo vtens: stat enim habentem habitum vel dispositionem aliquam, non agere s̃m talem habitum neq; eo vti: sed quasi non haberet illum: quia vti vel agere ex habitu subiacet volūtati, vt patet etiam ex diffinitione habitus; quos scilicet quis vtitur cum voluerit; quia etiam voluntas non necessitatur ad actū secundum dispositionem, vel complexiones naturales, vel acquisitas vt patet. Itē nota ꝙ nec omnis qui peccat ex malitia peccat semper ex tali habitu, seu dispositione, patet quando talis corruptio voluntatis prouenit nō ex habitu vel dispositione praua; sed ex remotione prohibentis ut supra dictum est.

Arg. primū. Contra secūdam propositionem, ubi dictum est passionem posse præualere contra rationem modis ibi explicatis in illo dubio, arguitur; quia scientia pp suam certitudinem est fortior passione, fortius autem non vincitur à minus forti; ergo passio quantumcunque intensa, non pōt peruertere iudicium rationis, saltem cum fuerit iudiciū scientiæ aut firmæ adhæsionis: & per consequens rectè vī Socrates sensisse dicens. Difficile est si scientia adsit aliud quicquam præualere, ac veluti mācipiū in seruitutē trahere, & q.78. art.1.vbi concludit Socrates; neminē intelligentē facere contra id ꝙ optimum scit: sed eos qui faciunt per ignorantiā facere, vt refert Aristot. in Ethi. hanc Sacratis opinionē, eamq; refellit.

Resp. ad 1. argum. Respon. secundum Thom. 1.2.q.77. art.2.& Adria. in 4. quodlibet. ex Arist.7. Ethi.c.3. quod maior est vera solū de scientia prudentiali particulari, s. de hoc particulari agibili & actuali eius consideratione: nō aūt de scientia practica, seu speculatiua uniuersali, seu habituali tantū: quamuis hæc certissima, & fortissima sit. Et ratio est, quia operationes sunt circa singularia: ideo requiritur scientia particularis & non solū vniuersalis: & vt operationes tales non sint distractę, à sua scientia uniuersali, & particulari habituali; oportet vt adsit actualis consideratio particularis in tali operatione. Ideo non est mirum, si in operabilib. quis hñs scientiam in vniuersali & particulari habitualiter tm̄, & non in actuali consideratione, facilè aliter agat q̄ scit: quia est actualiter distractus à tali scientia pp passionem vel aliud impedimentū. & sic cōcessa maiori, limitata & intellecta, de scientia prudētiali particulari actuali; negatur consequentia. Dico.n. ꝙ eāte tali scīa nō pualebit passio inclinando efficaciter voluntatē ad qđ volendū, seu nolendum contra tale actuale iudiciū prudētiale; quāuis bene possit talē scīam extinguere, vel corrūpere aliquo trium modorum supra positorum in secunda propositione; s. per distractionē, ligationem, seu per contrarietatem: & ita non trahitur scientia manens velut mancipiū in seruitutem: sed à passione preualente abijcitur, seu corrumpitur vt dictum est. sicq; in hoc non rectè sentit Socrates, & Arist.7. Ethic. eum merito reprehendit vt refert Tho. vbi supra.

Contra hanc rñsionem replicatur dupliciter primò quia experimur ꝙ homo existens in passione optimè diserit de dn̄a boni & mali, quod vtiq; fieri non pōt nisi cū sciētia in particulari, & actualiter habita; quodq; sæpè confitef actualiter, id ꝙ sic passionatus eligit esse malū etiam in particulari; ergo contra scientiam manentem prudentialē ēt actualem, pōt passio præualere. Replica 1.

Item secundò replicatur. Quia si passio non potest præualere cōtra scientiam particularem actualē; ergo nec contra vniuersalē. Probat̄ consequentia hæc dupliciter, primò quia vniuersalis & particularis propositiones si opponuntur, opponuntur contradictoriè: sicut oīs hō, & non oīs hō, seu aliquis hō non: sed duę opiniones cōtradictoriæ sunt contrariæ, vt hī secundò peryhermenias; ergo si quis sciens aliquid in vniuersali iudicaret oppositum in particulari, sequeretur quòd haberet iam simul contrarias opiniones; seu contraria iudicia quod est impossibile. Replica 2.

Probatur secundò p̄fata consequentia. Quia quicunq; scit vniuersale, scit ēt particulare qđ nouit sub vniuersali contineri: sicut qui scit omnem mulam esse sterilē, scit hoc animal esse sterile; dummodo sciat esse mulam, vt patet primo post. sed qui scit aliquid in vniuersali; puta nullam fornicationem esse faciendā, & scit hoc particulare sub vniuersali contineri, s. hunc actum esse fornicarium, vī ꝙ sciat etiam in particulari hanc fornicationem non esse nunc faciendam.

Respon. ad primā replicā sumptā ex experiētia, s̃m Adria. & B.Tho. vbi sup. ꝙ tales passionati bene quidē pñt cognoscere purè speculatiuè, in vniuersali & particulari actualiter: prudētialiter aūt non: dico prudentialiter propriè & strictè vt de hoc inf. q. 12. hī latius. quia quāuis possent cognoscere quid morales philosophi & scriptura sacra tradant de bono & malo, & sic possint formare propositiones meneales: tn̄ nunq̄ pñt assentire propositioni discursus practici propriè prudentialis de bono cōtrario inclinationi suæ passionis cui cędunt. Vñ sicut æbrius qnque proferre pōt verba significantia profundas sententias, quas tn̄ mente iudicare non pōt æbrietate prohibente: sic in passione existens quāuis ore confiteatur, vel iudicet speculatiuè hoc non esse faciendum; tamen oppositum interius animo sentit practicæ, iudicando quòd sit facien- Respon. ad primam replicam.

 dum,

dum, vt habetur 7. Ethicor. c. 3. quòd scilicet eos dicere sermones, seu verba scientiæ nullum signum est. Nam qui primo discunt illa complectuntur, sed nondum intelligunt: opus est enim vt cognata natura fiat per affectionem. Quare existimandum est incontinentes talia dicere: quemadmodum eos qui in Scena 1. Theatrali ludo recitant: hæc Aristo.

Respon. ad secundã replicam. Ad secundam Replicam respondeo negando cõsequentiam: & ad primam eius probationem dico secundum Thom. vbi supra, quòd antecedens pro vtraque parte solum est verum, quando duæ opiniones, vel scientiæ sunt habituales vel actuales: sic enim contrariantur inuicẽ quando opponuntur cõtradictoriè: aliàs negatur antecedens si vna scẽtia, vel opinio sit habitualis, & altera opposita sit actualis: quia actus nõ contrariatur formaliter habitui; sed solum virtualiter: actus autem actui, & habitus habitui bene contrariatur formaliter. Ideo impossibile est, quod quisquam habeat simul in actu scientiam aut opinionem veram de vniuersali affirmatiua, & de particulari negatiua: aut ẽ conuerso. Sed bene contingit quòd quis habeat veram scientiam habitualiter de vniuersali affirmatiua, & opinionem actualiter de particulari negatiua propter rationem prædictam.

Ad secundam autem probationem ipsius consequentiæ, respondeo negando minorem: & ratio est, quia habet scientiam prudentialem tantum in vniuersali, propter passionem impeditur ne possit sub illa subsumere, & ad cõclusionem prudentialem peruenire; sed subsumit minorẽ; sub alia maiori vniuersali quam suggerit inclinatio passionis, & sub ea cõcludit. Iaco. 7. Ethic. dicitur quòd syllogismus incõtinentis habet. 4. propositiones: duas vniuersales, quarum vna est rationis, seu prudentiæ; puta, nullam fornicationem esse committendam: alia est passionis; puta, delectationem esse sectandam. Passio igitur ligat vel impedit rationem, ne subsumat & concludat sub illa prima: ideo ea durante sub sumit & concludit sub secunda propositione vniuersali, quam suggerit passio. hæc Tho. Ex quibus patet primò vt ait Caieta. 1. 2. q 77. artic. 2. quòd propositiones scitæ, & ignoratæ in particulari in actu practico, non sunt contradictoriæ: quia licet existens in passione credat hanc nunc fornicationem secundum se, seu speculatiuè non esse faciendam: credit tamen practicè omnibus concurrentibus, hanc nunc fornicationem esse committendam ab eo: omnibus inquam concurrentibus. i. concurrente etiam eius appetitu, credit practicè conformiter ad talem appetitum, & passionem esse efficaciter ab eo fornicãdum; nisi enim aliquo modo hoc animo sentiret, non faceret eam. Constat autem non esse contradictorias illas, quæ non sunt ad idem & eodem modo. Quòd si ille in passione existens, dicat se sentire in animo contradictionem in actu; certè decipit. Cum hoc tamẽ tenet B. Tho. ꝙ stante plena cognitione ẽt actuali ostẽnua non põt voluntas in oppositum, cuius contrarium communiter tenetur, vt de hoc etiam latius infra. q. 12. habetur.

Patet secundo ex supradictis, vt clarius ipse B. Thom. de veritate. q. 16. videtur dicere, ꝙ non potest prouenire à passione deprauatio aliqua in intellectu, quoad actualem assensum primorum principiorum practicorum per se notorũ: sed quo ad applicationem eorum, ad particulare agibile. Sed hoc ratio tenetur à pluribus doctorib. vt de hoc latius infra. q. 15. habetur & infra lib. 3. de conscientia. q. 7. propositione 2. & in argumento secundo contra eam habetur.

Arg. secundum. Secundo contra idem arguitur. Quia voluntas nõ est nisi boni veri vel apparentis. Sed dum passio trahit voluntatem in id quod est bonum verè vel apparenter iam trahit eam in id quod rationi videtur: ita quòd passio hoc solum operatur; vt scilicet aliquid fiat secundum rationẽ, quam deducit ad sententiam conformem suę inclinationi: hoc autẽ est in scientia rationis quod ei videtur, ergo passio nunquam inclinat rationem contra suam scientiam.

Respon. ad secundũ argum. Respon. ẽm Tho. vbi supra, & Adria. negando consequentiam; quia hoc ipsum quod videtur rationi in particulari aliquid bonum, quod non est vere bonum; contingit ex ipsa passione: & tamen hoc particulare iudicium rationis, est contra vniuersalẽ & rectam scientiam rationis. Et ita negatur etiam, quòd si bonũ hominis est esse secundum rationem, ergo omnis motus voluntatis ex passione est bonus. Ratio negationis huius consequentiæ est secundum Adrian. quia verum bonum hominis stat inesse secundũ rationem rectam: non autem secũdum curuam, qualis est ratio incontinentium passione turbata: & ita patet quòd passio corrumpit rationẽ, ne scilicet rectè sed prauè iudicet: & quòd inclinat rationem. i. particulare actuale iudicium rationis contra suam scientiam vniuersalem, & habitualem; vt dictum est. Cum supradictis etiam stat secundum doctores communiter quòd stante recto dictamine intellectus stat difformitas in voluntate, vt inf. q. 12. latius de hoc.

Arg. tertiũ. Tertiò arguitur specialiter contra tertiam propositionem, vbi quærendo in illo dubio; quotupliciter accidat corruptio voluntatis ex malitia: dictum est in primo modo, quòd contingit ex habituali ægritudine corporali: ex quo videtur quòd stant simul hæc duo; scilicet peccare ex malitia, idest voluntatem ex se ipsa moueri ad malum: & ex ægritudinali habitudine corporis, moueri aliquando ad ipsum peccatum ex malitia. Contra hoc arguitur probando ꝙ hæc duo non stent simul: quia magis distat à voluntate infirmitas corporis quam animæ: quæ consistit in deordinatione appetitus sensitiui vt supra

pra dictū est. Sed qui peccat ex infirmitate animi, peccat non ex malitia, sed ex passione, ergo peccans ex ægritudinali dispōne corporis, non potest peccare simul ex malitia, in illo peccato.

Item secundò probatur idem; quia neutra infirmitas animæ & corporis, ponit aliquid in volūtate, per quod inclinetur ex seipsa ad malum: ergo non potest voluntas inclinari ad malum ex tali dispositione corporali, sed solum ex dispositione habituali acquisita.

Resp. ad 3. Argum. Nota. Resp. dupliciter. Primò ſm Caieta. 1.2.q.78. art. 3. notando quod inter appetitum animalē, & naturalem, est hæc differentia: ꝙ naturalis est primò partis, & deinde totius: animalis autem è contra est primò totius, & propter bonum totius; deinde propter bonum partis: quod patet: quia appetitus oculi ad videndum est naturalis: & sic est primò ipsius oculi, & pp bonum ipsius oculi: voluntas autem irascibilis & concupiscibilis, sunt appetitus animalis: & sic primò, sunt totius & pp bonū totius animalis: vt de hoc duplici appetitu naturali & animali, latius etiam agitur à B. Tho. 1.2.q. 77. art. 1. Ideo appetitus naturalis, non variatur nisi ſm dispositionem illius partis cuius est primò ipse appetitus: qualitercunq; enim homo sit dispositus, modo non redundet in oculum: eodem modo se habebit appetitus oculi ad videndum, vel non videndū: appetitus autem animalis non solum ſm propriam dispositionem, sed ſm dispositionem totius, seu suppositi, variatur. Quia non solum aliter se habet voluntas dispositione, vel habitu in se ipsa affecta & non affecta: sed etiam aliter se habet volūtas hominis affecti, aliqua dispositione vel habitu: & inde prouenit ꝙ homo tā ſm appetitum sensitiuum habituatus aliquo vitio, q̄ etiam ſm corporalem complexionem inclinatus in aliquod delectabile contrariū rectæ rōni, aliter se habet ſm voluntatem, quæ est appetitus aīalis intellectualis, q̄ homo nō sic habituatus, aut inclinatus. Igitur, quia qualis quisq; est, talia ei cōsonant omnia: & naturale est voluntati ferri in consonans ipsi volenti: ideo ēt si volūtas ipsa ſm se non sit taliter disposita: quia tñ ſm suum suppositum est taliter disposita. s. malo habitu, vel plusquam habitu, naturali videlicet ægritudine vel cōplexione: ideo inquam dr̄ ex se ipsa moueri in malū, vtroq; .n. modo. s. ex propria dispositione & ex dispositione suppositi, rectè dr̄ ex se ipsa moueri voluntas: quia voluntati non solum ipsamet sed suppositum ipsum est intrinsecum in rōne mouentis, quāuis differenter, quia primū coonuenit ei vt conuenit cū appetitu naturali: ſm añt vt est appetitus animalis præsertim intellectualis. Vnde qñ dr̄ ꝙ peccatum ex malitia, est qñ volūtas ex seipsa mouetur ad malū, ly ex seipsa, non distinguitur contra suū suppositū, sed cōtra alias partes vt sic quę sunt principia humanorū actuū. s. cōtra appetitū sensitiuū & cōtra intellectum: quæ sunt causæ peccati ex passione & ex ignorantia, vt supra dictū est. Hęc ſm Caieta. per quæ patet etiam responsio ad 1. & 2. probationem. Sed quia hęc ratio similiter probaret de passione sicut de corporali ægritudine vel complexione: ideo clarius & melius respondeo negando consequentiam: quia potius inf. rri debet. ꝙ ergo quò magis distat à voluntatis perturbatione, & rationis cæcatione, eò magis voluntas liberè, à sua malitia inclinatur, ratione illius habitus seu dispositionis corporalis, & hoc vtiq; conceditur: & magis facit pro his quæ supra dicta sunt.

QVAESTIO IX.

Quid & quotuplex est prudentia seu dictamen prudentiale.

RESPONDEO quòd prudentia capitur dupliciter, primo modo pro recta ratione agibiliū. Primò pro iudicio practico ostensiuo tantū seu indicatiuo dictante verè & rectè de agibilibus; non curando an sit conforme rectò appetitui, an non: modo sit vniuersale, modo particulare, habitum per Syllogismum, aut per experientiam, aut per alium quemcunq; modū, vt est ista propositio. Omne mendatium est fugiendum; & huiusmodi. Si solum ostensiuè capiatur idest debitum est necessitatis, vel congruitatis quod mendacium fugiatur, licet sciamus quod mētiemur, vt ait B. Tho. 1.2.q. 17.q. 58. & Adria. in 4. quodlib. & isto modo capitur prudentia largè secundum omnes doctores, communiter. *Primo modo Prudentia.*

Sed vtrū talis prudētia, debeat dici, & sit propriè prudentia, est controuersia inter eos. Nam Scotus, & Okam, & communiter nominales, vt Gabriel, in 3. dist. 36. dub. 3. & Angest. in morali. c. 11. & Almayn, in moralib. tract. 3. cap. 4. & alij alibi dicunt ꝙ sic: quia est principium regulatiuum actuum, seu virtutum moralium: quanuis ipsa non sit propriè & formaliter, sed solum materialiter virtus. Sed B. Tho. & sequaces dicunt, quòd non quia sicut non est propriè virtus moralis ita nec propriè dicitur, nec est prudentia: quę est vna de virtutib. moralibus propriè sumptis: sed potius dicitur scientia moralis, quàm prudentia vt infra dicetur: de quo Caiet. 1.2.q. 58. art. 5. & q. 66. artic. 3. vbi & latè respondet ad rationes B. Tho. & aliorum. Sed quomodocunque hoc sit, sufficit quòd prudentia capitur extensè hoc primo modo vt dictum est, in quo omnes conueniunt.

Secūdo modo prudentia capitur pro recta ratione agibilium conformi recto appetitui, vt habetur. 6. Ethi. videlicet prout est iudiciū actuale practicū de agibilibus rectū, vniuersale vel particulare, habens sibi coniunctū appetitū rectum quocunq; scilicet, vel cōcomitantem secundum *Secundo modo Prudentia.*

aliquos,

aliquos, vel causantem secundum alios, modo habeatur per discursum modo non.

Nota 1. Pro declaratione huius, sunt quinq; notanda & examinanda, quę ibi tanguntur. Dicitur quod est recta rō agibilium. i. iudicium practicum de agibilibus: rectum. i. dictans rectè, seu de rectè agendo: & non dr̄ verum sed rectum: quia eius veritas non stat in conformitate eius ad rem, vt est veritas speculatiua: sed in conformitate ad ita esse dictatæ operationis rectè, seu ad debitū ita fieri, seu secundum Thomistas; ad principiū directiuū operationis: quod principium est rectus appetitus: id eo dicitur quod est recta ratio conformis recto appetitui, secundum Caieta. 1.2 q. 57. art. 4 & 5. & q 58. art. 5. & habetur latius infra q. 23. in 3. responsione ad argum. & etiā proximè in hac eadem. q. dicetur.

Nota 2. Dicitur secundò quòd tale iudicium prudentiale potest esse vniuersale, vt omne mendatium est fugiendum vel particulare, vt hoc mēdatium est nunc fugiendum.

Nota 3. Dicitur tertio φ habet côiunctū sibi rectum appetitum: quia. s. tale iudicium, vt sit propriè prudentiale de quo agimus non capitur ostensiuè solum, vt supra: primò modo, sed pręceptiuè, seu executiuè; prout. s. dicit aliquid debere fieri absolutè, & efficaciter exequi ab homine sic affecto: vt si quis efficaciter velit aliquem à morte liberare: & aduertens id commodè fieri non posse sine mēdatio: iudicat aut dictat efficaciter esse mentiendum, idest φ oportet vt mentiatur, quamuis absolutè sciat id non rectè, vel nō debere fieri. Sic dico φ hoc modo sumuntur verba in iudicio seu dictamine prudentiali prædicto, & etiam maior & conclusio in discursu prudentiali propriè sumpto: ita φ benefaciendū est amico, moriendum est pro republica, non capiūtur in actu signato, seu ostensiuè aut indicatiuè tm̄: sed in actu exercito seu in exercitio efficaci, prout dicunt efficaciter & conclusiuè tale quid exequendum esse: vt hęc expressè ait Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. & Adrianus in 4 quodlib. latius.

1. Ratio. Quod quadrupliciter probatur. Primò, quia. 6. Eth. c. 2. sic hr̄. Speculatiuæ mentis, laus & vituperatio in vero & falso consistit: actiui verò & intellectiui veritas consentanea recto appetitui. Hæc ibi. Vnde constat, φ bonum intellectus practici; non est absolutè veritas, neq; malum eius est absolutè falsitas: sed veritas cōsentanea recto appetitui; & falsitas cōsentanea malo appetitui: nunc autē si dictamina seu iustitia prudentialia vniuersalia seu particularia, non caperētur modo supradicto: non esset veritas. vel falsitas consentanea recto vel malo appetitui: sed esset absolutè veritas vel falsitas speculatiua, vel practica, si ostensiuè tantum acciperentur: ergo iudicium proprium prudentialē est verū consonum recto appetitui sibi coniuncto.

Secundò probatur idem, quia malitia corrumpit principia practica prudentię, vt patet. 6. Eth. tract. 2. c. 3. & tract. 4. c. 1. & 2. vbi sic habetur. Ei qui corruptus est, ob volupcatem vel dolorē, repente non apparet principium, neq; opportunè gratia huius, neq; pp hoc suscepisse oia & egisse: natura. n. vitiū principij corruptiuū est. Et ite tum ibidē ait. Principiū discursus rerum agēdatum est φ tale quid sit extremū & optimū: hoc aūt nisi viro bono nō appatet; quia prauitas obliquat & falso errore labefacit circa practica principia. Vnde impossibile est esse prudentem nō bonū. Hæc ibi, & 7. Eth. c. 1. itē & 3. Eth. Qualis vnusquisq; est. s. quoad appetitū talis ei finis vr̄, finis aūt in agibilib. habet rōnem principij, vt patet: & sic cōstat quod malitia corrūpit principia prudētialia, vt assumptū est in maiori. Nūc aūt qui peccat ex industria, ille. s. qui sciēter bono virtutis pręfert, aut ęligit voluptatē, aut malū habet summū gradum malitiæ, vt infra. q. 29. & tn̄ non habet corruptum iudiciū circa iudicia prudētialia accepta ostensiuè seu indicatiuè tm̄ vt patet, quia talis de industria peccans bene scit & iudicat esse illicitū furari, & fornicari, ex quo peccat sciēter, quāuis ſm̄ Tho. non cōsideret alia tūc consideranda, vt supra q. 8. & infra q. 12. latius habetur: ergo oportet φ illa iudicia prudentialia circa quæ secundum Aristo. errat omnis malus, capiantur modo supradicto prout scilicet sunt consona suo appetitui.

Tertiò probatur idē: quia si principia seu iudicia prudentialia non capiantur modo supra dicto: certè non vr̄ ratio quare principiū discursus prudentialis, non possit apparere homini malo vel corrupto ex passione: cōtra 6. Eth. vbi supra. neque vr̄ ratio quare apud incontinentē nō possit saluari vtraq; præmissa discursus prudētialis: cūm tamen Aristo. 6. Ethi. contra opinionem socratis dicat vtranq; præmissam discursus prudentialis, non posse saluari apud incontinētem, vt supra, q. 8. in responsione ad secundam replicam primi argumenti habetur. 3. Ratio.

Item quartò probatur idē: quia nisi prædicto modo capiatur iudiciū prudentiale propriè sumptū, sequeretur φ stante vtraq; præmissa discursus prudentialis, pōt volūtas velle seu operari in oppositum conclusionis, quod patet, quia si solū ostensiuè sumantur, nō vr̄ vnde necessitetur voluntas ad eliciēdū actū conformē dictamini ostēsiuo conclusio, vt hoc ēt latius probatur infra. q. 12. proposi. 2. φ aūt id quod sequitur sit falsum patet. 7. Ethi. c. 3. vbi habetur. Si fiat vna ex vniuersali & particulari ratiocinatio: necesse est cōclusum hic dicere animā, in factiuis aūt operari confestim. puta si omne dulce gustare oportet: hoc aūt dulce vt vinum: necessarium est eū qui pōt & non prohibetur simul & hoc agere. Hęc ibi. & in libro de motu animaliū c. 14. idē Arist. expressè sentit: ergo vt in discursu prudentiali necessario volūtas velit & operetur cōformiter 4. Ratio.

ad conclusum, & ipsa conclusio sequatur vt dicit Aristo. requiritur necessario, φ iudicium seu dictamen prudentiale assumptũ in maiori, capiatur præceptiuè vel vt habet coniunctum appetitum modo supradicto.

Nota. 4. Quartò nota, dicitur quomodocunq; sit talis appetitus coniunctus tali dictamini prudentiali, s. concomitanter vel causaliter: quod ideo dicitur, quia est difficultas vtrum talis appetitus cui iudicium prudentiale conformatur, sit concomitans, an etiam sit causa talis iudicij.

1. Opinio. Nam Scotus in 8. dist. 36. & sequaces tenent, φ est solum concomitans aut consequẽs: quodque regulatur per ipsum iudicium prudentiale, pro quo supponit prudẽtia; cõnotando appetitũ ei conformẽ concomitanter aut consequẽter: & conformiter ad hanc opinionẽ: Scotus exponit prædictã diffinitionẽ Aristo. Prudentia est recta ratio conformis recto appetitui, s. sequenti, seu apto nato sequi talem rationem rectam, quia. s. talis recta ratio, est conformatiua seu regula rectæ electionis, siue sequatur, siue non.

2. Opinio. Sed certè neq; opinio neq; glosa prędicta Scoti vr̃ sufficiẽs aut vera vt patebit statim. ideo est alia opinio B. Tho. 1. 2. q. 58. art. 4. & 5. & q. 57. art. 1. & ibi Caiet. φ prædictus appetitus, est causa prædicti iudicij seu rõnis prudentialis, quoad suã rectitudinẽ, licet nõ quo ad substãtiã actus, à quo appetitu recto, pendet rectitudo prædicti iudicij propriè prudentialis. & sic glosatur id. 6. Eth. Prudentia est recta ratio conformis recto appetitui. s. tanquam suæ regulæ à qua pendet rectitudo rationis seu iudicij prudentialis, scilicet ipsi recto appetitui, vt suę regulæ rõ conformatur: ideo dr̃ quo ratio est cõformis recto appetitui: non autem quod rationi conformatur rectus appetitus, vt malè glosabat Scotus.

1. Ratio. Et φ dicta sententia & glossa B. Tho. sit vera & cõis: probatur quincupliciter s̃m Caieta. vbi supra, primò quia 6. Eth. c. 3. habetur φ prudentia est recta rõ agibiliũ confesse. i. conformiter seu consonè se habens recto appetitui: & φ impossibile est prudentẽ non esse bonũ: ex quo patet, φ sicut veritas iudicij speculatiui pendet ab ita esse à parte rei; & ideo veritas speculatiua dr̃ conformitas signi seu propositionis ad signatum: ita veritas seu potius rectitudo iudicij propriè prudentialis, est conformitas eius ad rectum appetitum: & falsitas, seu prauitas iudicij prudentialis ad prauitatem appetitus; & ideo ab eo pẽdet rectitudo seu prauitas iudicij prudentialis, vt supra dictũ est, & hic infra, & q. 12. hr̃.

2. Ratio. Secundo probatur idẽ; quia nisi sic dicaf certè non põt bene saluari quõ sit aliqua virtus seu habitus virtuosus intellectualis circa contingentia, qualis ponitur prudentia, & ars s̃m Arist. 6. Ethi. & φ non possit saluari inde patet s̃m Tho. 1. 2. q. 57. art. 5. ad 3. & ibi Caiet. quia si esset aliqua virtus seu habitus virtuosus intellectualis circa contingentia non dependens à recto appetitu: ergo esset semper virtus & habitus verus: quia 6. Ethi. virtus intellectualis non est nisi verorum. Rursus talis habitus est circa contingentia: ergo non semper verus; quia contingentium est multa varietas; deceptio & falsitas: nã quantumcunq; intellectus noster discurrat, nũquam ad hoc potest peruenire vt de particularibus cõtingentibus habitum per se, & semper verũ acquirat: quia cum ab eo quod res est vel non est oratio sit vera vel falsa: & contingentia aliter & aliter se habeant: sequitur φ impossibile est φ cognitio nostri intellectus, infallibiliter contingentibus conformetur. Quòd si talis habitus non est semper verus: ergo neq; virtus quia 6. Ethic. virtus non est nisi verorũ. Et ita repugnat φ sit habitus virtuosus purè intellectualis de contingentibus: φq; prudentia propriè dicta, quæ est habitus intellectualis virtuosus, sit de contingẽtibus, & sit purè intellectualis, seu cõsistat in sola cognitione intellectus practici, sed talis cognitio pura intellectus practici, erit cognitio moralis, non aũt prudentia virtus propriè sumpta.

Tertiò probatur & cõfirmatur. quia s̃m Toh. 1. 2. q. 57. art. 4. & q. 58. art. 5. veritas accipitur p conformitatẽ ad suũ principiũ: principiũ aũt in moralibus est finis vt hr̃. 6. Ethi. ergo. dispositio bona circa finem est principiũ in moralibus: talis aũt dispõ est appetitus rectus: quia 3. Ethic. qualis vnusquisq; est talis eis finis vr̃; ergo veritas intellectus practici prudẽtialis, accipitur per cõformitatẽ ad appetitũ rectũ. Nã veritas intellectus practici artificialis, accipitur p cõformitatẽ ad appetitũ rectũ rectitudine artificiali: veritas aũt intellectus practici prudentialis, accipitur per conformitatem ad appetitũ rectũ rectitudine morali; & talis est prudentia vt dictũ est. Itaq; veritas intellectus practici cuiuscunq;, nõ consistit solum in cognoscendo, sed in alio actu directiuo operationis s̃m regulam rectę rõnis; qui perfectus verusq; infallibiliter circa contingentia esse possit: quæ quidem directio tunc est infallibiliter vera circa contingentia sit sit consona appetitui recto, vt suo principio. 3. Ratio.

Quartò probatur idẽ, qa declaratio & tristitia & similiter malitia est corruptiua principij prudẽtiæ vt patet. 6. Et 7. Eth. sed hęc pertinent appetitũ: ergo prudẽtia ista pẽdet in sua rectitudine ab appetitu, seu voluntate. Et confirmatur idẽ; quia cuiuslibet habitus in rõne solũ cõsistẽtis, dũ modo non sit congenitus, (vt est habitus principiorũ) põt esse obliuio, vt patet, sed prudentiæ nõ est obliuio. 6. Eth. ergo prudẽtia propriè non est habitus in sola ratione existens. 4. Ratio.

Quintò probatur idẽ; qa proprius actus prudẽtiæ propriè sumptæ, est rectè præcipere circa agibilia: ergo prudẽtia pdicta pẽdet à recto appetitu; antecedẽs patet ex infra dicẽdis in q. 10. & consequentia probatur: quia sicut non est intelligibile 5. Ratio.

telligibile quin pręcipere pendeat ab appetitu, vt ibi dicetur (pręcipit enim quilibet non nisi volens) ita rectè præcipere sibi ipsi in huiusmodi moralibus non est, nisi à recto appetitu.

Dubium. 1. Et si quæratur primò quo modo prędicta rectitudo, aut præceptum prędicti dictaminis prudentialis fit & pendet à recto appetitu? Rñdeo hoc modo. Nã cùm multo consilio & recto iudicio definierim tale bonum, puta, tẽperantię esse volendũ & sectandũ ostẽsiuè: nõ statim mihi imponẽdum seu exequendũ efficaciter videbitur: nisi sic ẽm appetitum dispositus sim. Nam experimur ꝙ famelico, sitibundo, aut irato, aliud vr̃ efficaciter prosequendum quã non appetẽti nam non appetens impero mihi abstinentiã, aut mansuetudinem: appetens verò impero mihi appetitus prosecutionẽ, quia. 3. Eth. qualis vnus quisq; est. s. ẽm appetitum, talis ei finis vr̃. s. quoad prosecutionẽ quã sicut ipsum præceptum: vt habetur infra q 10. Igitur cùm perfectè & efficaciter sibi ipsi imperat animus, appetere cibum tali hora, pp talem finẽ bonum &c. iam oportet, ꝙ hoc actuale imperiũ, ab actuali appetitu boni rationis in tali materia nunc hic procedat: Nisi. n. efficaciter vellet, non pręciperet efficaciter illud & perfectè, & qm̃ ex similibus actibus similes habitus generantur: & sicut actus ab actu, ita habitus ab habitu pendet: ideo ex frequentatis huiusmodi actibus generatur similis habitus rectè præceptiuus, dependens ab habitu reddente appetitum rectum, ad bonum rationis in tali materia cum suis debitis circunstantijs. Hæc ex Caietan. Sed de hoc etiam infra. q. 15.

Dubium. 2. Quod si vlterius quęratur, quo modo cũ hoc, ꝙ recta non prudentialis pendet à recto appetitu, stat simul ꝙ rectitudo virtutis moralis, seu appetitus virtuosi reguletur & pendeat, à rectitudine rõnis prudentialis. Nã vr̃ ꝙ prius pendeat à suo posteriori & quod est circulus, vt arguit Sco. in 3. dist. 36. Rñdeo ꝙ bene stãt simul, & nõ est circulus: nã ille appetitus rectus à quo pendere dr̃ recta rõ prudentialis: non dr̃ neq; est appetitus propriè & verè virtuosus: propriè. n. nõ est virtus moralis ante aduentum prudentię: sed est quidã appetitus rectus vel quædam inclinatio voluntatis deliberata ẽm dictamen synderesis, quæ est virtus moralis imperfecta. i. inchoatiuè seu dispositiuè, vt hoc latius declarat Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. & q. 66. art. 3. ad tertiũ. Similiter bene stant simul, ꝙ imperiũ prudenciale sit proprius actus rõnis quatenus motę ab appetitu: ita ꝙ appetitus est primum mouens quod exercitiũ actus, seu eius executionem, vt supra in secunda probatione dictum est ẽm Tho. 1. 2. q 17. art. 1. & q 9. art. 1. & q. 10. art. 1. ratio ipsa sit primum mouens regulatiuum: appetitiua autem vis est regulata à ratione & mota quoad specificationem actus & in esse morali perfecto, secundum Tho. 1. 2. q. 60. art. 1. & ibi Caiet. latius.

Nota 5. Nota quintò dr̃ in prædicta distinctioni, declaratione: modo habeatur per discursum modo non ꝙ ideo dr̃, quia tale iudicium prudentiale propriè sumptũ, potest esse vniuersale, vt omne mendacium est fugiendũ, & tunc dr̃ principium prudẽtiale. Potest etiam esse particulare & hoc tripliciter. Vno modo habitum ex discursu proprie prudentiali, sic. s. eroganda est pauperi eleemosyna: hic est pauper: ergo huic pauperi est danda eleemosyna vbi maior & conclusio capiuntur præceptiuè: minor aũt solum ostensiuè: & hæc propositio huic pauperi est dãdi eleemosyna dr̃ conclusio propriè prudentialis: quia est habita per discursum propriè prudentialem. Secundo modo potest haberi per discursum largè prudentialẽ ostensiuè sumptum, seu in actu tantum signato: cuius conclusioni in concludẽdo superadd. appetitus rectus efficax cui conformetur: & talis conclusio est dictamen prudentiale efficax seu imperatiuum executionis: rõne appetitus recti superadditi & annexi, vt dicit Capreolus in 3. dist. 36. & Almayn ẽm Okam in moral. 3. tract. c. 4 quamuis Capreolus vbi supra erret putans ꝙ non nisi hoc secundo modo potest haberi conclusio propriè prudentialis: potest enim haberi alio primo modo iam dicto: & etiam alio 3. modo proximè dicendo secundum Caiet. 1. 2. q 58. art. 5. & Adria. in 4. quodlib. Ideo tertio modo, potest iudicium, seu propositio particularis propriè prudentialis haberi sine vllo discursu: sed per experientiam, vel alio modo conformiter ad rectum appetitum: & tunc non dicitur conclusio; ex quo non est habita per discursum sed dicitur propositio prudentialis propriè, vt patet ex supra dictis.

Argum. Contra prudentiã secũdo modo propriè sumptam arguitur: quia rectitudo rationis, tã in practicis, quàm in speculatiuis sufficienter cõstat ex terminis, & forma syllogistica tantum: ergo ratio practica erit ex se perfecta quid quid in appetitu sequatur.

Respon. Resp. conceditur antecedens de ratione absoluta secũdum se considerata qualis est speculatiua non aũt prout pendet, seu mouetur ab appetitu: qualis est ratio prudentialis: tunc enim non solum pendet eius rectitudo ex terminis, & forma syllogistica: sed etiam à recto appetitu, vt supra dictum est.

Replica. 1. Si replicetur primò ꝙ assensus primorũ principiorum prudentialium, naturaliter causatur à notitia terminorũ, vt patet: quia sunt per se nota talia prima principia: ergo non oportet ꝙ ratio talium principiorum sit conformis recto appetitui, aut ꝙ pendeat ab eo: ad hoc quòd talis ratio sit recta: sed eius rectitudo sufficienter causatur ex notitia terminorum, & forma syllogistica tantum.

Resp. ad 1. replicam. Resp. secundum Adrianum, vt supra, negando consequentiam, & ratio est: quia notitia termi-

norum

norũ non causat assensum principij practici nisi impatiente dispolito: sicut & alia agentia naturalia non nisi in passo disposito causat suos effectus: nunc autem non est homo dispositus ad assensum principij prudentialis, nisi vt habetur. 7. Ethic. ꝙ scilicet ratio non est edoctiua principiorum, nisi eius natura fuerit cognata per affectionem & 3. Eth. qualis vnusquisq; est talis ei finis videtur vt infra q. 15. q. 13. latius habetur: ergo assensus principiorum requirit dispositionem debitam appetitus, vt notitia terminorum cum forma Syllogistica: causet assensum principiorum prudentialium, vt dictum est.

Replica. 2. Si replicetur secundò ꝙ intellectus non potest dictare vllo modo, malum esse agendum: ergo volũtatis appetitus, aut eius mala dispositio, non potest aliquid facere in intellectu, ad causandum vel nõ causandum assensum primorum principiorum prudentialium. Et inde secundò sequitur, ꝙ ergo neq; voluntas potest scienter malum velle. Antecedens probatur dupliciter. Primò quia malum eo ꝙ malum est, intelligitur debere non fieri, quod quisq; vel mediocris intellectus aduertit: quia oppositum includit contradictionem, q. s. malum in eo quod malũ intelligatur fieri debere. Secundò probatur antecedens: quia si intellectus posset vllo modo dictare malum esse agendum: sequeretur ꝙ posset aliquo modo dissentire primo principio prudentiali intellectis terminis: ꝙ est cõtra primò post. Consequentia aũt primo probatur: quia si intellectus non potest malum dictare neque dissentire primo principio prudentiali: ergo non potest peruenire per quamcunq; prauã dispositionem appetitus: & per consequens dispositio appetitus nihil facit ad talem assensum: nec talis assensus pendet à dispositione appetitus. Et secunda consequentia probatur: quia nihil delibe ratè fit à voluntate, sine intellectu prudentiali præuio: vt habetur tertiò de anima & infra q. 12.

Resp. ad 2. replicam. Resp. sm Adria. vbi supra negãdo antecedẽs: & ad primam eius probationem dico ꝙ solum probat, sicut & conceditur, ꝙ nullus rectè dispositus iudicat contra principia prudentialia, quòd malum seu potius ꝙ malè sit agendum, capiẽdo faciendum ostensiue tñ: secus si capiatur præceptiuè, vel executiuè quõ sumitur in dictamine propriè prudentiali: secus etiã si quis sit malè dispositus in appetitu: talis enim bene potest errare, circa principia prudentialia, vt dictũ est, & dicetur latius infra. q. 15. q. 13. Ideo ad secundam probationem antecedentis: Rñdeo, concedendo ꝙ intellectus malè dispositus, ex aliqua praua dispositione praui appetitus coniũcti: potest dissentire primo principio prudentiali & assentire contrario: sicut & in dispositio linguę fallit iudicium sensus de sapore. Aristo. aũt primo post. loquitur de principijs speculatiuis, circa q̃ natura facit rectè assentire intellectus terminis intellectum non deprauatum, aut non malè dispositum: secus si sit malè dispositus, quia cùm sit causa naturalis: & in causando assensum naturaliter agat: potest impediri à sua operatione p aliquam indispositionem, Sicut ẽt quęlibet causa naturalis: quę indispositio potest ab intrinseco ipsius intellectus, põt ẽt ab extrinseco. s. ab appetitu prouenire, in intellectu speculatiuo: & à fortiori in practico prudentiali, vt ait Aristo. 3. & 6. 7. & 10. Ethi. & habetur infra. q. 15. & supra. q. 8. & infra lib. 3. de conscientia. q. 7. propositione 2. & responsione ad 2. argum. ibidem.

QVAESTIO X.

Vtrum pro prius actus prudentiæ, propriè & strictè sumptæ, sit rectè præcipere circa agibilia.

RESPONDEO per tres propositiones, presupposito ꝙ prudentia capitur dupliciter. Vno modo largè, seu impropriè & cõiter: & est recta ratio agibilium quomodocũq; habita, modo sit conformis recto appetitui, modo non. Alio modo propriè & strictè & est recta ratio agibilium conformis recto appetitui, vt latius supra in præcedente. q. 9. de hoc agimus. Nota.

Prima propositio est, ꝙ proprius actus prudentię propriè sumptæ, est præcipere, seu dictamen præceptiuum circa agibilia. Propo. 1.

Pro cuius probatione & declaratione. Nota sm Caiet. 1. 2. q. 17. art. 1. ꝙ actus imperij seu pręcepti, cõponitur ex aliquo quod est intellectus, & ex aliquo quod est voluntatis. Nã ad rõnem eius tria concurrunt. s. ordinatio alicuius ad aliquid: intimatio seu ostensio ordinati; & motio. Quod patet: quia cùm pręcipitur diligere Deũ, ordinatur quis ad amãdum Deum: & hoc ei intimatur: & mouetur ad hoc ab imperante: ex his aũt tribus actibus, primus & secundus. s. ordinatio & intimatio: spectant ad rõnem: quãuis Scot. in 2. dist. 6. q. 1. & in quodlib. 17 teneat oppositum; quia ibi dicit voluntatem esse collatiuam, non vt sapit intellectum, sed ꝙ potius conuenit ipsi intellectui & voluntati, sm aliquã naturã eis cõem; puta sm immaterialitatẽ: q̃ opinio in hoc non vr satis vera: quia ex cõi animi cõceptione tenemus, ꝙ ordinare est actus intellectus, seu rõnis: quãuis imperetur à voluntate: & patet; quia actus ordinandi formaliter conuenit sapientiæ, prudentiæ & art. ꝙ aũt solus intellectus ordinet, ex eo patet, ꝙ quicquid ordinis in naturalibus & volũtarijs est, à rõne proficiscitur & in ipsam resoluitur: Opus. n. naturæ est opus intelligẽtiæ: & electiones, in quibus maximè apparet ordo: sunt. n. eorum quę sunt ad finẽ, à cõsilio proficiscuntur ordinante hoc in illud. Voluntas. n. eligens & vtens tendit in res sm ordinẽ rationis veræ vel falsę, formaliter seu virtualiter aut implicitè dirigentis hæc in illa. vnde

cùm

cùm pluralitas sine rationabili conueniẽtia non sit admittenda: & in principijs natura studeat paucitati:& omnis ordo qui apparet in volũtate saluetur optimè resoluendo in intellectum: in super & cum communi animi conceptioni consonet,& vt dictum est habeatur, quòd conferre & ordinare est opus proprium rationis:ideo non valet ratio Scoti in oppositum.

Igitur vt dicebamus;ex tribus actibus supradictis ordinatio & intimatio pertinent ad rõnem: tertius autẽ actus.s. motio affectiua pertinet ad voluntatem,quoad exercitium,seu productionẽ actus: quamuis ratio sit primum mouens regulatiuum esse moralis: vt hoc latius ipse Caiet.1.2.q.60.artic.1.& ita patet intentum.sꝙ & quomodo actus imperij componitur, ex eo quod est intellectus, & ex eo quod est voluntatis: nam quatenus hoc imperium est actus regulatiuus, vel ordinatiuus,& intimatiuus pertinet ad intellectum,quatenus autem est motiuus, & executiuus,pertinet ad voluntatem.

1. Ratio. Sed cuius potentiæ istarum duarũ,hoc dictamen præceptiuum sit præcipuus actus: dico ꝙ est essentialiter & elicitiuè actus rõnis: nõ quidẽ absolutè, sed rõnis vt mouetur à voluntate: principaliter aũt & formaliter est actus voluntatis:nã ſm Tho.1.2. q.13.art.1. actus cõpositus ex duobus spectantibus ad diuersas potẽtias: illius est potentiæ essentialiter & elicitiuè, cuius est materialiter;seu quòad substantiã actus: qđ patet in actibus habituum. quia mori pp Christum,licet sit à charitate,& fortitudine: tñ elicitiuè est à fortitudine: quia ipsius est quòad materiale:imperatè aũt est à charitate. Nunc autẽ cùm in imperando concurrat voluntas,vt suprema potentia:quia concurrit vt primũ mouens ad exercitium vt supra dictũ est: & quod est à superiori potentia in actu cõposito, se habet vt formale: qđ autẽ ab inferiori, se habet vt materiale;& vt substantia actus.Igitur ordinatio intimatiua in prædicto imperio prudentię se habet vt materia:& motio se habet vt forma:& ideo imperium elicitiuè, sicut & materialiter & essentialiter,est actus rationis: voluntatis aũt formaliter, & principaliter quòad formam motionis: vnde qñ Caiet.1.2.q.58.art.5. dicit ꝙ præcipere est actus intellectus formaliter:est aũt actus appetitꝰ virtualiter & electio: è cõuerso, est actus appetitus formaliter, itellectus aũt virtualiter: intelligit formaliter.i. essẽtialiter, seu quòad substantiã actus;& virtualiter.s.causaliter,vt patet ex dictis,& ex B.Tho.vbi supra. alioqui sibi contradiceret.

Vlterius,qa simpliciter ille actus dr̃ esse illius virtutis seu potẽtię cuiꝰ est elicitiuè,seu, quòad substãtiã actus,imperiũ aũt quòad hoc est actus rõnis,vt constat ex dictis: ergo simpliciter dr̃ & est actus rõnis,seu prudẽtiæ,propriè sumptę,cũ quo stat ꝙ est actus rationis participantis voluntatem:quæ est primũ formaliter mouens,tam se ipsam ad exercitiũ seu productionẽ actus; q̃ ipsam rationem ad dictandum vel præcipiendum.

Secundò probatur eadẽ prima propositio authoritate.6.Eth.tract.3.c.2.vbi dr̃ ꝙ prudẽtia est præceptiua. Itẽ 1. polyt. vbi dr̃ ꝙ ratio imperat potentię appetitiuę,seu vi appetitiuæ principatu polytico:& has probationes latè prosequitur Caiet.1.2.q.58.art.5.& q.17.& q.78.art.2. 2. Ratio.

Propositio secunda,rectè præcipere, est actus præfatæ prudentię propriè sumptæ; probatur: quia aliàs non esset virtus præceptiua,nisi determinaret ad rectè præcipiendum. Propos. 2.

Propositio tertia, proprius & pcipuus actus prudentiæ prædictæ propriè sumptæ, est rectè præcipere;probatur dupliciter. Primò quia conuenit prudentiæ præfatæ iste actus rectè præcipiendi: vt distinguitur à suis partibus:& est consummatio cęterorũ actuum, vt patet.6.Eth. vbi Arist. prius ponẽs prudẽtiã indistinctã à suis partibus,& cõem oĩbus,dicit ipsam esse cõsiliatiuã, iudicatiuã &c.Sed postea distinguẽs eã à suis partib.& singulis sua officia distribuẽs, expresse dat. Eubuliæ rectè considerare; seu rectè inquirere: gnomi aũt & synesi, rectè iudicare: qđ iudiciũ; qñ fit ſm regulas vel leges rõnis, dr̃ synesis: qñ aũt ſm regulas rõnis naturalis,epycheizãtis est gnomin:vel ſm nominales, synesis est discursus cõparatiuus vnius medij cũ altero, quod eorum sit expedientius:gnomin aũt est iudiciũ conclusiuũ diffinitiuũ,vel electiuũ ostẽdẽs hoc esse tandẽ melius & eligendum: prudẽtiæ aũt dat rectè præcipere,vt ait Tho.1.2. q.57.art.vlt. quamuis hunc actũ præceptiuum tollant nominales à prudentia: nã hi oẽs actus sunt hominis prudentis, & secundum has partes ei conueniunt. Propos. 3. 1. Ratio.

Secundò probatur tertia propositio, quia de agendis nõ est cõsummata rõ p consiliũ & iudiciũ: sed oportet præceptũ rectũ superuenire qñ oportet &c.qđ patet:qa cũ quis prudẽter se hẽt ad ea q̃ sunt abstinẽtię, abstinens à cibo & potu, nõ ideo solũ prudẽter se habet q recte discurrit circa qualitatẽ, quantitatẽ,& tps sumẽdi cibi & potus,nec quia rectè iudicat in ordine ad conditionẽ suã: sed quia rectè inuenta & indicata sibi ipsi pręcepto efficaci imponit:quo.s.sibi animus perfectè & efficaciter imperat volẽdo: qđ explicatur per ly.fac hoc, ſm Tho. 1.2.q.17.art.1. & Adria.vt hr̃ supra.q.9. non aũt quo inefficaciter animus imperfectè imperat sibi velleietate quadã,sicut accidit tepidis in via virtutũ, qui vellẽt quidẽ viã virtutis,sed in veritate nõ volũt nec efficaciter. Et ita pceptũ veræ & propriæ prudentiæ,est efficax quo vult efficaciter bonũ ſm August.lib.8.confessio.pp cuius defectũ,multi non operãtur prudẽter;quãuis prudẽter iudicẽt. Patet igitur ꝙ prius,& pcipuus actus virtutis prudentię propriè sumptę,est rectè pcipere:mõ tale pcipere,materialiter & essentialiter,fit ab ipsa re- 2. Ratio.

sa recta ratione, vt supra dictum est; modo sit etiam formaliter à recto appetitu coniuncto vel illam causante à quo dependet ipsa recta ratio, vt de hoc latius habetur supra quæst.9. & Caietanus 1.secundæ.q.17.q.58.art.5.& q.78. art.2. prosequitur.

Argum. 1. Contra primam & tertiam propositionem ar guitur. Primo secundum Almayn. in moralibus tract.3.cap.2. & communiter doctores: quia 5. Ethic.non ponuntur nisi tres operationes intellectus, scilicet simplex apprehensio, discursus, compositio & diuisio: quæquidem reducuntur ad duplex genus notitiarum tantum, scilicet ad notitiam apprehensiuam,& iudicatiuam.Sed ille tertius actus præcipuus est actus intellectus: ergo vel apprehensiuus, vel iudicatiuus tantū: & per consequens superfluit illud dictamen pręceptiuum in intellectu.

Respon. Respondeo secundum Thom.quòd illa maior sumpta ex Aristotele, est vera,de actibus seu notitijs intellectus absolutè consideratis in se tantum, scilicet prout existunt intra limites ipsius intellectus: non autem respectiuè consideratis, prout habent dependentiam, seu connexionem ad appetitū;qualis est intellectus practicus prudentialis,de quo supra quæst.9.dictum est: nam in talibus notitijs practicis notitia iudicatiua,diuiditur in ostensiuam & præceptiuam,vt supra; quia sicut etiam ipsi doctores nominales, qui nō ponunt hoc dictamen præceptiuum, consideran tes ipsum intellectum, & eius operationem absolute, sine vlla connexione ad appetitum; dicunt notitiam iudicatiuam esse multiplicem: scilicet comparatiuam seu discursiuam, quam vocant synesin: & consiliatiuam, quam euboliam dicunt; & conclusiuam quam gnomin: ita similiter & à fortiori,notitia iudicatiua habens connexionem ad appetitum, diuiditur in ostēsiuam, & præceptiuam vt dictum est.

Replica. Quòd si contra hoc replicetur.Quia ex simplici apprehensione secluso quocunque actu iudicatiuo & præceptiuo, possum elicere liberam volitionem seu nolitionem conformem rectè rationi;& per consequens moraliter bonam: ergo ex simplici iudicio intellectus ostensiuo, secluso quocunq; dictamine præceptiuo sequente. Et ita superfluit illud dictamen præceptiuum ad moralem bonitatem actus. Probatur antecedēs, quia talis volitio seu nolitio,est scienter & liberè elicita, ex quo scio vel cognosco hoc esse faciendum,& propter talem finem, circa debitam materiam cum suis debitis circūstantijs, est etiā conformis rectæ rationi,vt supponitur; & latius Scotus in 2.dist.sexta quæst. prima in responsione ad tertium argumentum, & nihil aliud requiritur ad moralem bonitatem actus secundum omnes doctores. Consequentia autem probatur, quia iudicium vel includit, vel præsupponit apprehensionem; ergo si cum minore dispositione, scilicet cum apprehensione, sufficit quantum est ex parte rationis, ad eliciendum actum moraliter bonum; sequitur, quòd cum maiore, scilicet cum iudicio tantum ostensiuo, etiam sufficiet.

Respon. ad replic. Respondeo ad replicam dupliciter. Primo modo secundum Caietanum 1.2.quæstione 77. art. secundo negando antecedens; & ad probationem,negatur quòd illa volitio sit libera. Tenet enim ipse & Adam Godam. in primo distinctio. prima cum quibusdam alijs, quòd omnis actus voluntatis productus à non habente vsum rationis perfectum,aut sine deliberationis iudicio præuio saltem virtualiter deliberante, est naturalis & necessario productus:nec est in nostra potestate, nec est moraliter bonus, nec malus, nec scienter elicitus; illa ergo volitio nec libera nec vllo modo deliberata est. Item addit Caiet. vbi supra, quòd etiam si esset libera non tamen esset deliberata,nec moraliter bona,neque conformis rectæ rationi, quæ non est nisi per accidens: quia recta ratio, & iudicium requisitum, vt voluntas deliberatè & bene moraliter velit, non est qualiscunq; cognitio siue iudicium tantum ostensiuum: alioqui intellectio speculatiua sufficeret, cuius oppositum habetur tertio de Anima,vbi dicitur,quòd nihil humanè,idest deliberatè ab homine fit, sine intellectu practico & appetitu:sed est cognitio atq; iudicium actualiter vel virtualiter,de agendo vel vitando bono vel malo, iudicans siue deliberans simul atque præcipiens subito vel imperceptibiliter: & ita requiritur iudicium ostensiuum simul & præceptiuum; nunquam enim quispiam aliquid deliberatè vult quod non aliquo modo iudicat appetendum: neque etiam sic iudicatum eligit, nisi animus aliquo modo de prædictis imperet sibi id appetendum esse.

Respon. ad Alio modo secundum Scotū vbi supra & communiter doctores quos sequitur Angest. in moralibus c. sexto respondeo, negando etiam antecedens, eiusque probationem; quatenus ibi dicitur quòd illa volitio est moraliter bona:conceditur autem quod est libera, sed non plenè libera. Tenent enim quòd cum solā apprehensione intellectus, quamuis homo possit elicere volitionem liberam & non necessariam: non tamen merè aut plenè liberam,nec deliberatam: & per consequens illa non erit propriè moraliter bona aut mala;nisi adueniat iudicium formaliter,aut virtualiter, aut interpretatiuè deliberans: sine quo scienter elicita illa volitio aut nolitio non est. Tenent etiam, quòd sufficit illud iudicium ostensiuum etiam si præceptiuum non sit;vt volitio vel nolitio sit deliberatè & bona vel mala moraliter.

Quod autem cum sola obiecti apprehensio-

ne, voluntas possit suos actus libere elicere, probatur tripliciter. Tum primò quia pueri & amentes atque somniantes habent actus intellectus & voluntatis, etiam circa spiritualia & vniuersalia syllogizando, quæ non cadunt sub sensu, vt ait B. Thom. prima parte quæst. 84. articulo secundo ad secundum, & Adrianus de Eucharistia, agens de pollutione nocturna, & de ijs etiam supra lib. 1. quæst. 23. dubitatione nona, & infra quæst. 18. latius habetur; & tales actus non semper necessario, sed sæpe liberè producuntur à voluntate & in ipsa: quia voluntas, ex sua natura est formaliter libera; ex quo est potentia rationalis quæ est ad opposita, vt habetur tertio de Anima; & quia voluntas non necessitatur ad suos actus à sensu, seu à notitia sensitiua, nec à passione vel habitu, nec à notitia intellectiua quacunq; etiam si plenè ostensiua boni aut mali sit, vt infra quæstione duodecima, de hoc plenius. Nam etiam secundum Tho. prima secundæ quæstione 60. intellectus speculatiuus non mouet executiuè, sed solum regulatiuè voluntatem, nisi practicus & prudentialis sit: & multò minus apprehensio quæcunque illam mouere potest ex tertio de Anima; ergo illi actus, liberè & non necessario producuntur, tam in puero, quàm in adulto, sapiente & amente: & tamen constat non esse plenè liberos, nec vllo modo deliberatos. Tum secundò idem patet, quia motus subditi, quos doctores appellant motus primos, omnino non imputabiles, non sunt necessario sed liberè quamuis non deliberatè producti: quia omnis notitia quæ est in primo instanti post illud instans non necessitat; ergo nec tunc, quia vt diximus, nulla cognitio, neque iudicium tantum iudicatiuum, necessitat voluntatem. Tum tertiò idem patet, quia videmus pueros & amentes multa agere rogatos & admonitos, vt faciunt alij homines adulti & sani, & ad simplicem apprehensionem siue iudicium non sufficiens ad deliberationem: neque videntur illos actus necessario sed liberè producere, vel agere. Idq; comprobatur etiam, de omnibus actibus indeliberatis, sed liberè factis ab omnibus ferè, vt fricare barbam seu oculos, caput scalpere & huiusmodi, quæ non necessario, in deliberatè autem fiunt; vt de hoc Victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rationis, parte prima propositio tertia, & quinta latius agit.

Sed qui vellet tenere cum Caietano, Adam., & alijs, quòd in non habentibus vsum rationis, neque liberi arbitrij vt in pueris, amentibus, & dormientibus, voluntas necessario & non liberè producit omnes actus: potest respondere ad rationes prædictas, quòd ea voluntatis natura est, quòd si intellectus solutus & capax sit deliberationis atque consilij, tunc ipsa voluntas liberè agit: si autem non sit capax, tunc voluntas necessario & naturaliter agit, sicut & brutorum appetitus: & ita voluntas in pueris, à mentibus & dormientibus, necessitatur; non quidem ab vlla notitia seu passione, sed à sua natura sicut in brutis vt dictum est; quia vt in quæst. 11. sequenti habetur, libertas voluntatis, ab intellectu tanquam à causa vel radice dependet: at verò in habentibus vsum rationis & liberi arbitrij, hoc dici non potest. Sed neque in eis probabiliter negari potest, ad solam obiecti apprehensionem, voluntatem suos actus liberè, quãuis non deliberatè, nec plenè liberè vt supra dictum est; producere posse, vt ipse Victoria vbi supra propo. 5. latius probat.

Ad prædicta nota. primò, quòd deliberatio interpretatiua, quæ est quando quis habet facultatem deliberandi, de agendo vel vitando bono vel malo & omittit, quod etiam iudicium dicitur interpretatiuum, bene sufficit ad volitionem vel nolitionem moraliter malam; nõ autem ad moraliter bonam, vt bene tangit Angest. vbi supra, secundum doctores communiter. Volitio autem siue nolitio libera, non tamen plenè libera, nec vllo modo deliberata de qua superius egimus; non est bona, nec mala moraliter, neque culpabilis: quamuis B. Tho. dicere videatur, quòd potest esse moraliter mala sed venialiter tantum, vt sunt primi motus: sed id communiter non tenetur, vt etiam refert Angest. vbi supra; de quo supra in nostro quæstionario lib. 1. q. 23. dub. 9. latius egimus. Nota. 1.

Nota secundò, quòd consequenter ad supradicta dicit Caieta. 1. 2. quæst. decimasexta, quòd nulla est volitio aut nolitio deliberata, quin fiat aliqua reflexio actuum voluntatis, ad suum supradictum imperium producendum: nam ponit triplicẽ ordinem actuum voluntatis: & in quolibet ordine; disponit suos actus: & secundus ordo, est actuum reflexorũ in quibus datur status intra suum ordinem; & idem de tertio ordine dicit: in quibus sua semper reflexio vel formalis, vel virtualis, aliquo modo secundum ipsum est. Fit tandem secundum Tho. quòd in omni voluntatis actu deliberato, & moraliter bono, semper est aliquod iudicium, siue dictamen prudentiale præceptiuum formale vel virtuale; & in omni actu vel omissione moraliter mala, est dictum dictamen, saltem interpretatiuum: sed doctores commmuniter illud præceptiuum non admittunt, vti superius dictum est. Nota. 2.

Quomodo autem ex tali dictamine præceptiuo, nondum adhuc secundum ipsum B. Tho. sequatur quòd libertas propriè & formaliter, sed solum radicaliter sit prius in intellectu quàm in voluntate ex q. 11. sequenti patebit.

QVAE-

QVAESTIO XI.

Vtrum libertas prius in intellectu sit, quàm in voluntate.

1. Opin. RESPONDEO, in hoc est duplex opinio. Prima Beatum Thom. prima parte summa quæstione 83. articulo primo, & ibi Caietanus & prima secundæ quæstione decimaseptima, articulo primo, & quæstione sexta articulo secundo, & de veritate quæstione vigesimaquarta artic. 20. & Sanctus Bonauentura in secundo distinctione vigesimaquinta, articulo primo quæstione sexta, & Durandus in secundo distinctione vigesimaquarta quæstione secunda, & tertia, & sequacium; quòd libertas est in intellectu, priusquam in voluntate, non quidem formaliter, sed prius initiatiuè, originaliter, & radicaliter seu causaliter, quod idem est, ad hunc sensum; quòd radix & origo libertatis voluntatis, est in ratione seu intellectu: in voluntate autem est formaliter complectiuè, & propriè.

Prima pars declaratur simul & probatur, quia voluntas vel volitio oritur ex obiecti cogitione, ex quo secundum Augustinum nihil volitum quum præcognitum, ergo libertas voluntatis ad opposita, oritur ab indifferenti, & indeterminata cognitione obiectorum volibilium, absque determinatione rationis ad alterum illorum. Antecedens est clarum: & consequentia probatur: quia cuilibet appetitui animali respondet sua cognitio præuia ei conformis. ergo sicut appetitui naturali non libero sed determinato ad vnum, respondet in animali sua præuia cognitio naturalis ad bonum determinata, cui ideo necessario & naturaliter se conformat: ita appetitui libero ad opposita, respondet sua præuia cognitio intellectiua, iudicatiua, non determinata ad vnum oppositorum ex genere suo: sic quod præsentato obiecto, iam ex sua natura necessario cognoscit quidem illud, sed indeterminatè ad opposita, idest ita iudicat quod est volibile siue nolibile, volendum siue nolendum, quod oppositum cognoscere aut iudicare potest verè vel erroneè; & ita ostendere voluntati: & inde voluntas illud contrariè, vel contradictoriè liberè vult sicut ei præsentatur. Nàm voluntas nunquam libere eligeret aliquod medium: nisi ei prius per rationem aliquo modo præsentaretur, vt possibile & indifferens. Nemo enim dicitur liberè eligere, id quod iudicat omnino malum, impossibile vel necessarium; vt patet. Sed de contingentibus & indifferenter se habentibus est electio: ideo enim medicus est, liber ad præbendam potionem sanatiuam, vel ægrotatiuam, quia medicina cognita est prius ægri & sani effectiua: & viator ideo est liber ad hanc vel illam viam eligendum, quia ratio ei vtranque possibilem, vel indifferentem ostendit, ergo similiter à cognitione non determinata ad hoc vel illud, oritur electio voluntatis, ergo est radix, origo, & causa libertatis eius.

Secundò probatur idem ex tertio Ethicorum, vbi dicitur, quod desiderium, siue delectatio & electio nascitur ex consilio, & nono Metaphysicor. capit. 8. vbi dicitur, quòd potentiæ rationales eò quòd rationales sunt habent se ad opposita: irrationales autem determinatè sunt ad bonum; ergo ex hoc quòd homo est rationalis liberum habet arbitrium; quod secundum communiter doctores, in secundo distinctione vigesimaquinta est facultas rationis & voluntatis, id est facultas eligendi, quod per rationem prius aliquo modo consultum, & deliberatum est, & vbi est facultas deliberandi, ibi est facultas eligendi, & è conuerso: neque alterum sine altero reperiri potest; vt Victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rationis, parte 1. plenius etiam probat.

Secunda pars videlicet, quòd in voluntate est libertas formaliter & complectiuè, probatur: quia positis omnibus præuijs & requisitis, voluntas potest velle & non velle, & nolle: & liberè mouet seipsam ad eligendum alterum oppositorum: & liberè imperat executionem aliarum potentiarum & mouet eas: & in hoc stat propria formalisque libertas.

Secunda opinio Scoti in secundo distinctione vigesimaquinta, Gabriel & communiter doctorum est, quòd non solum formaliter, & complectiuè sed essentialiter libertas voluntatis est in ipsa & ab ipsa voluntate: quæ ex se ipsa seipsam determinat, & mouet liberè ad opposita: & non est ab intellectu seu ratione, quam sine intellectione præuià non sit: ita quòd voluntatis indeterminatio seu indifferentia ad opposita, ab ipsa voluntate quæ ex sua natura libera est, & non ab intellectu seu ratione, prouenit. 2. Opin.

Probatur primò, quia libertas est illa facultas siue potestas, ratione cuius voluntas est domina suorum actuum; quæ & cogi non potest; talis autem propriè est in ipsa sola voluntate secundum Augustinum: nam ratio cogi potest, aut necessitati ad assentiendum, vel dissentiendum conclusioni euidenti, vel ad apprehendendum; obiectum sufficienter præsens, ergo ad solam voluntatem libertas pertinet principalius, vt dictum est.

Secundò probatur idem, quia liberum arbitrium est id quod in nobis est imperatiuum, &

motiuum ad executionem; sed voluntas est magis imperatiua, & motiua, quàm ratio: quamuis ratio vt talis imperet & moueat solum regulando: non enim mouet nisi ratione appetitus voluntatis coniunctæ; quicquid enim ratio dictet, semper id fit quod voluntas vult; tam in prosequendo, quàm in refrænando seipsam ab obiecto & actibus suis; Igitur intentum.

Tertiò probatur idem, quia liberum arbitriū est potentissimum in nobis secundum Bernardum & communiter doctores; sed nihil est potentius in nobis quàm voluntas; quæ posita sufficiente cognitione obiecti, & omnibus alijs prę uijs & requisitis potest in opposita contrariè, & contradictoriè, & habet actus suos in sua potestate; ergo principaliter in voluntate libertas consistit.

Quartò ex ipso nomine liberi arbitri probatur idem, quia illud in quo res inchoatur se habet per modum materialis: illud autem in quo consummatur se habet per modum formalis; & adiectiuum respectu sui substantiui se habet per modum informantis. Nunc autem in proposito, nomen respondens rationi significatur prius substantiuè; nomen verò respondens voluntati posterius, significatur adiectiuè: & ideo magis ista facultas dicitur liberum arbitrium quàm arbitraria libertas; ergo principalius stat talis libertas in voluntate in qua est formaliter & consummatè, quàm in ratione, in qua solum est per modum materialis & inchoatiuè.

Quinto probatur idem, quia quicquid intelligitur ante omnem actum voluntatis merè naturaliter intelligitur: ergo nulla est ibi libertas neque determinatio in ratione.

Sextò probatur idem, quia ibi principaliter est libertas vbi est ratio meriti; sed in voluntate principalius quàm in ratione est ratio meriti, vt constat: ergo etiam ibi principalius libertas est.

Septimò ad idem, quia rationes primæ opinionis suprapositæ, solum probant libertatem esse prius radicaliter in intellectu, quoad actus voluntatis efficaces & electiuos mediorum ad aliquem finem: non autem quoad inefficaces, neque quoad actus alicuius finis propositi ipsi volũtati per intellectum vt impossibilis vel necessarij: de quibus constat quòd voluntas potest liberè velle & nolle inefficaciter aut conditionaliter aliquid cognitum omnino impossibile, vel necessarium per se aut per accidens, quod ingenuè concedit Caietanus prima parte quæstione 63. articulo tertio, & probat Scotus in secundo distinctione septima, de primo Angelo aliquo modo appetente æqualitatem Dei, quam sibi impossibilem cognoscebat: & tunc non est indeterminatio cognitionis siue iudicij, ad vtrunque oppositorum indifferenter vt constat, ergo tunc non est illa libertas prius radicaliter in intellectu, sed in sola voluntate radicaliter sicut completiuè aut consumatè & formaliter est.

Octauò ad idem, quia libertatem esse prius radicaliter in intellectu nihil aliud est, quàm in intellectu esse indeterminatam præuiam cognitionem requisitam ad liberè volendum vel nolendum: nunc autem, sicut propter hoc non dicitur quòd volitio aut nolitio libera, prius simpliciter aut prius radicaliter est in intellectu, vt intellectus est formaliter aut aliquo alio modo distinctus à voluntate; ergo neque dici debet simpliciter, neque cum addito quòd libertas prius radicaliter aut originaliter est in intellectu, quàm in voluntate: consequentia patet ex identitate rationis.

Resolutio. Hæ duæ opiniones conueniunt in hoc, quòd propria formalis & consummata ratio libertatis, est simpliciter & potius in voluntate: & non in intellectu: nam in omni propria locutione & re absolutè & simpliciter considerata, semper à sua forma & à principaliori debet quælibet res habere denominationem: sicut & ab eadem suum esse formale & absolutum habet; vt homo, simpliciter & absolutè dicitur & est rationalis, ab anima rationali: quod patet ex nono Ethicorum, & 4. Metaphysi. & ex B. Thom. 1. 2. q. 66. art. tertio dicente, quòd simpliciter consideratur vnumquodq; ex proprijs suæ speciei, seu secundum propriam rationem suæ speciei: & Durandus in 2. distinct. 34. quæstione prima, & est ad idem. Nunc autem formaliter propriè & completiuè, libertas est in sola voluntate etiam secundum Thomistas vbi supra; ergo ibi simpliciter & potius quàm in intellectu ponenda est. *Resolutio.*

Sed dissentiunt opiniones in hoc, quòd secunda opinio Scoti & sequacium, tenet quòd ratio seu intellectus vt distinguitur à voluntate, non est causa propria nec origo aut radix libertatis: sed solum est causa sine qua non, quamuis effectiuè cognitio concurrat cum volũtate ad actum liberè producendum: sicut oculus est causa sine qua non rectè operationis manuum aut pedum: manus autem aut pedes sunt propria causa effectiua, seu instrumentalis executiua prædictæ operationis: & ad idem videtur Abulens. 3. Regum capite duodecimo quæstione sexta dicens, quòd ideo libertas dicitur principiatiuè esse in intellectu: quia voluntas non potest velle aut nolle nisi id quod per intellectum, sub ratione boni aut mali fuerit præsentatum. Prima autem opinio B. Tho. & sequacium tenet, quòd ratio non solum est causa sine qua non libertatis: sed etiam est causa originalis eius & dispositio vt voluntas sit formaliter & cõsummatè libera in se, & liberè producat actus suos. Et hæc opinio B. Th. mihi probabilior est: tum propter rationes supra-

suprapositas: tum etiam, quia vbi est magis de vsu rationis ibi & magis de propria libertate est: & è conuerso vbi minus de rationis vsu, ibi & minus est de libertate; vt patet in pueris, amentibus, somniantibus & dormientibus, in quibus ratio ligata est: ac perinde nec in eis plena & propria libertas in suis actibus inuenitur: quia hæc deliberatio rationis in illis esse potest: quāuis aliqua libertas cum aliqua cognitione in ipsis reperiat, vt superius q. 10. præcedente in responsione ad primum argumentum latius habetur: ergo à ratione vel rationis vsu pendet libertas voluntatis. Patet hæc consequentia, quia si ratio esset solum causa sine qua non libertatis voluntatis, certè quæcunq; cognitio etiam apprehensiua tantum, sufficeret ad actum liberè producendum: sufficeret etiam ad ipsum plenè liberè producendum, si voluntas ex se sola talem libertatem haberet & apponere posset; sed constat hoc consequens esse falsum ex dictis: quia vbi non est nec potest esse deliberatio, vtique nec plena libertas esse potest; igitur intentum. Item vltimò idem probatur; quia libertas arbitrij, est facultas intellectus & voluntatis secundum Augustinum, ergo vtriusque in eodem genere causæ est dicta facultas: quamuis differenter, videlicet originaliter & principatiuè ab intellectu, & completiuè, & formaliter ab ipsa & in ipsa sit voluntate.

Respons. ad 4. rationes priores. Ad rationes autem secundæ opinionis Scoti & aliorum quatenus militant contra primam opinionem B.Tho. respondeo, quòd solum probant maximè quatuor illæ priores quòd formaliter & completè libertas est in sola voluntate: cum quò stat quòd principiatiuè sit in intellectu, vt declaratum est.

Ad quintū. Ad quintum similiter posset responderi distinguendo, & id concedendo de libertate formaliter, & negando de libertate originaliter: tamen adhuc distinguatur antecedens: nam, vt ait Caietan. prima parte. quæstio. 83. artic. 1. si facit hunc sensum, quod omnis actus intellectus ante voluntatis actum est merè naturalis elicitiuè, est verum: quia ante voluntatis actum quemcunque, actum intellectus elicit, à natura & non ab electione elicit: sed tunc negatur consequentia. Si autem secundò facit hunc sensum, quòd omnis actus intellectus præueniens voluntatem, est merè naturalis obiectiuè: & tunc quò ad conditiones positiuas seu positiuè monstratas: etiam antecedens est verum; sed negatur tunc consequentia. Secus quò ad conditiones negatiuas seu negatiuè monstratas: nam quò ad eas non est vniuersaliter verum illud antecedēs: quia actus intellectus voluntatem præueniens, quamuis habeat obiectum à natura oblatum & quicquid in eo cognoscit & iudicat naturaliter cognoscat & iudicet: habet tamē respectu operabilium contingentium hanc conditionem negatiuam, scilicet indeterminationem & indifferentiam iudicij respectu vtriusq; partis contradictionis: potest enim vere vel erroneè oppositum iudicare, & sic iudicatum voluntati præsentare: quæ indeterminatio directè opponitur naturæ quæ determinatur ad vnum: & hæc conditio est radix & principium libertatis. Si enim tale iudicium esset determinatum: voluntas non posset ad quam vellet partem contradictionis declinare: sed necessitaretur à prius determinato iudicio ostendente obiectum, sub plenissima ratione volibilis vel non volibilis siue nolibilis, aut à prius determinato iudicio de volendo siue non volendo illud. Quia verò rationis iudicium circa hoc amandum, vel non amandum, ante voluntatis actum indifferens est, & vtrinque rationes habens, suspensum stat, nec natura, nec electione determinatum secundum se: hinc tale iudicium naturale non est quoad talem indifferentiam: immo & naturæ repugnat & libertatem fundat. Et si instetur, quòd aut hæc indifferentia iudicij est naturalis aut libera. Respondeo quòd est neutra formaliter, sed est radicaliter libera, idest radix libertatis. Est enim implicatio in adiecto, dicere quòd est indeterminatio naturalis: quia si naturalis, ergo determinata ad vnum: & si indifferens, ergo non naturalis: inhæsio tamen talis indeterminati iudicij est naturalis: sicut libertas est homini naturalis. Hæc Caietan.

Ad sextum respondeo, quòd solum procedit & est verum de libertate formaliter, non principiatiuè. *Responsio ad sextum.*

Ad septimum respondeo, concedendo quòd præcipuè & propriè illæ rationes probāt libertatem radicaliter esse in intellectu respectu tantum actuum voluntatis efficacium, & electionis mediorum, & id iure: quia libertas arbitrij propriè est respectu electionum mediorum & deliberationum; vt Thomas de Argentina & communiter doctores, vbi supra dicunt: quo non obstante, potest adhuc idem extendi & habere locum in omnibus voluntatis actibus plenè liberis & deliberatis de quibus agimus. Quod probatur, quia sicut datur volitio & nolitio plenè libera inefficax, & conditionata impossibilium & necessariorum, ita datur iudiciū rectum vel erroneum oppositorum; quodque volibilia vel nolibilia verè, vel apparenter, vel aliquo modo sunt; quia licet impossibile reale à parte rei dari non possit, quia iam esset possibile: sed neque impossibile logicum incomplexum, idest conceptus incomplexus significans aliquam rem simplicem, vel realem impossibilem, sicut nec ipsa res impossibilis per ipsum conceptum significata dari potest: nec tali impossibile reale aut incomplexum cadit sub ente, nec est ens, nec habet rationem boni, nec est intelligibile, neque significabile, quia & explicat *Responsio ad septimū.*

contradictionem esse ens & esse impossibile: at vero impossibile logicum complexum bene, potest dari, & intelligi, & significari; quia est propositio cōstans ex extremis possibilibus; sed incompossibilibus, vel disparatis, aut ex contradictorijs, vt sunt istæ propositiones, hominem esse asinum, Angelum esse Deum, aut æqualē Deo, per æquiparantiam, velle non fuisse quod fuit, hominem esse & non esse simul. Nam de istis constat ꝙ extrema sunt possibilia licet non possint eidem conuenire neque esse simul: tamen vt chimera bene sunt intelligibilia & imaginabilia: & ex consequenti inefficaciter vel conditionaliter volibilia, vel nolibilia sunt; quia & aliquam rationem boni vel mali verè vel apparenter habent, & vt talia per intellectum verè vel erroneè præsentantur ipsi voluntati: vt Sco. in 2. dist. 7. & Angest. in moralibus. c. 3. & Adria. in 4 de pœnitentia art. 1. & cōiter doctores conueniunt in hoc: quanuis Caiet. 1. par. q. 63. art. 3. aliqualiter dissideat; sed quo ad præsens propositum non dissonat à prædictis.

Responsio ad 8. Ad octauum resp. negando consequentiam: neq; enim est eadē ratio de productione actus, & de conditione seu modo producēdi illū: nam ipse actus constat ꝙ omnino est in sua potentia, puta in voluntate à qua elicitur siue producitur quo ad substantiam suam: modo cognitio obiecti præuia concurrat effectiuè, modo vt causa sine qua non, æque aut minus principaliter q̄ voluntas, modo non: tametsi bene concedi potest ꝙ actus voluntatis est prius originaliter ab intellectu ratione cognitionis præuiè ad ipsius productionem concurrentis. De conditione autem, seu modo suæ productionis, puta liberè, vtrobique modo potest concedi, quòd videlicet originaliter in intellectu, & ab intellectu prædicta libertas est, atque dependet.

Responsio ad 9. Si tandem ergo arguatur, ꝙ ibi, scilicet in intellectu esset principalis ratio culpæ & meriti, vbi prius est originaliter ratio libertatis. Respondeo id negando; sed vbi est libertas formaliter & completè puta in volūtate, ibi simpliciter est ratio culpæ.

QVAESTIO XII.

Vtrum stante recto iudicio prudentiali, de aliquo agendo vel omittendo, stet simul voluntas mala in oppositum difformis illo iudicio, an necessario illi conformetur.

RESPON. per duas propositiones præsupponendo duo notabilia. Primum, quòd est duplex prudentia. primo modo largè, & est iudiciū practicum rectum de agibilibus ostensiuum, secundò modo strictè & propriè, & est recta ratio seu iudicium practicum rectum de agibilibus cōforme recto appetitui: ita quòd est dictamē præceptiuum includens rectum appetitum, vt de hoc habetur latius supra quæstio. 9. & 10.

Nota. 1. (Notabile primum, margin)

Nota. 2. Secundum notabile est, quòd aliud est plenū dictamen seu iudicium, aliud plena deliberatio: nam plenum dictamen seu iudicium dicitur, quando aliquid iudicatur etiam actualiter absolutè, & respectiuè hic & nunc, esse omnino bonum vel malum plenamq; rationem boni, vel mali habens, quodq; etiam nunc omnibus alijs postpositis eligendum vel vitandum est. Plena autem deliberatio simpliciter, dicitur iudicium completè dictans de obiecto & omnibus circunstantijs requisitis ad bonitatem vel malitiam moralem actus, vel in ratione honesti vel inhonesti: etiam si non dictet quòd omnibus alijs postpositis tunc id eligendum vel vitandum est. Semiplena autem deliberatio est per oppositum: quando scilicet iudicium non est tam completè dictans, & secundum maiorem vel minorem recessum à dicta deliberatione completa: ita magis vel minus plena erit deliberatio.

Et nota, quòd vt actus in ratione honesti sit plenè deliberatus: requiritur & sufficit deliberatio actualis vel virtualis, quæ est dictamen vel iudicium agendi aut vitandi actuale vel virtuale: vt autem actus sit inhonestus sufficit deliberatio tantum interpretatiua: quæ est facultas cum tempore ad deliberandum vel iudicandum de agendo aut vitando. Videatur Angest. in moral. c. 6 vbi breuiter & bene de hoc agit.

Ex quibus patet, quòd stat aliquod opus esse plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti aut moraliter boni vel mali: & quòd non sit plenè deliberatum in ratione vtilis vel delectabilis, conuenientis disconuenientisvè naturæ: quodq; non sit plenum dictamen absolutè neque plenè ostensum sub omni ratione boni vel mali, tunc omnibus alijs postpositis eligendi vel vitandi. His suppositis sint duæ propositiones sequentes.

Propo. 1. Propositio prima. Stante recto iudicio prudētiali actuali particulari, strictè & propriè sumpto includente rectum appetitum, impossibile est aliter hominem agere vel omittere, sed ei necessario se conformat.

Probatur hoc: quia in tali prudentia includitur rectus appetitus efficax ei conformis; ergo non potest esse simul voluntas seu appetitus deliberatus efficax difformis: aut non conformis: sicut neque possunt esse simul volitio & nolitio, aut non volitio efficaces respectu eiusdem: neque contraria aut contradictoria simul: ideo si habetur prudentia prædicta particularis, quòd scilicet isti pauperi est nunc à me danda eleemosyna, necessario dabitur à me, & non possum non dare; si non impedior: quia esset repugnantia: ad idem sunt auctoritates Aristo. vbi supra.

1. Dubium. Sed dubitatur; vtrum stante iudicio prudentiali

tiali vniuersali propriè sumpto, sine alio iudicio minoris aut in particulari, voluntas necessario illi se conformet.

Respon. Respon. q non, & potest se difformare contrariè & contradictoriè in exercitio seu in executione. Exempli gratia. Habito tali dictamine præceptiuo, danda est eleemosyna pauperi: si non adsit cognitio q iste est pauper: non necessario sequitur volitio efficax dandi ei eleemosynam, aut alteri pauperi, & ratio est; quia cum operationes sint singulariū, si non adsint dictamina particularia sibi respōdētia propriè sumpta, quæ sunt formaliter & immediatè imperatiua executionis, non sequitur volitio efficax. Nam vniuersale dictamen quodcūq; , est solum virtualiter & mediate, scilicet mediante cognitione minoris subsumptæ & non aliter imperatiuum executionis; secundum Angest. in moral. c.3. & communiter doctores.

2. Dubium. Sed vtrum stante iudicio propriè prudentiali prędicto actuali & vniuersali, cum iudicio ostensiuo tantum minoris, sequatur dictamen particulare conclusiuum prudentiale, efficaxq; volitio ei conformis.

Respon. Respondeo secundum communiter doctores q sic. & Adria. in 4. quolib. & in tract. de pœnitentia. & Caiet. 1. par. sum. q.63. qui tenent has tres propositiones: quarum prima est, q volitio efficax finis, necessario causat volitionem efficacem omnium mediorum, quæ quis scit necessaria ad talem finem.

Secunda, volitio efficax maioris, cum iudicio minoris subsumptæ necessario producunt volitionem efficacem cō lusionis: vt volens omnem furem suspendi: & iudicans sortem esse furem; necessitatur velle sortem suspendi.

Tertia, volitio efficax antecedentis, cum iudicio, q consequens sequitur ex antecedente, & cum volitione sequelę ipsius consequētis ex antecedente, necessario producunt volitionem ipsius consequētis: vt volo habere filiū; ergo volo esse pater: volo esse Episcopus; ergo & Sacerdos: volo cognoscere nō meam, aut volo bonum delectabile cum non mēa; ergo volo peccatum, siue per se siue per accidens, siue consequenter tale consequēs sequatur ex antecedente: alioqui quilibet excusaretur à peccato dum vellet antecedens, puta delectationem & non consequens, s. deformitatem annexam: non autem excusatur vt patet ex dictis. Et prædicta tertia propositio debet limitari s̄m Adria. vbi supra, dummodo in antecedente non includatur necessario aliquid nolitum, vt volo pœnitere de peccatis; ergo peccaui. Vbi quia in antecedente necessario includitur peccatū nolitum, non sequitur q qui vult pœnitere de peccatis velit consequens, scilicet se peccasse. qui repugnat nolito in antecedente, etiam si velit bonitatem consequentiæ.

Cùm ergo in iudicio propriè prudentiali vniuersali includatur volitio efficax ei conformis: iam cum iudicio minoris sequitur iudicium prudentiale propriè de aliquo particulari, & volitio efficax eius secūdum prędictos doctores communiter; si non proueniat impedimentum naturale vel supernaturale.

Et ad prædicta videtur. 7 Eth. vbi habetur. Si fiat vna ex vniuersali & particulari ratiocinatio, necesse est conclusum hic dicere animam in factiuis aut operari confestim; puta, si omne dulce gustare oportet: hoc autem dulce vt vinum: necessarium est eum qui potest & non prohibetur simul & hoc agere. Hæc ibi. Et 3. Eth. habetur. Si præstituto fine inueniatur impossibile esse quo finem oportet attingi discedunt, idest desinunt velle finem.

Sed Scot. in 2. dist. 6. q. 1. videtur tenere oppositum contra tertiam hanc propositionē: & Angest. in moral. c. 3. dicit, q præfatæ tres propositiones nō sunt vniuersaliter veræ sine exceptione: nam voluntas: potest absolutè suspendere suum actum: neque necessitatur elicere volitionem aut nolitionem mediorū, aut conclusionis, aut consequentis, etiam positis omnibus illis causis & conditionibus supradictis. Sed bene concedit Angest. q tanta est voluntatis, illis causis, adiutæ promptitudo & inclinatio, vt mox ipsa illis causis illecta, regulariter agit: & q ideo videtur naturaliter & necessario agere: quodq; si à voluntate liberè renitente, illæ causæ non impediantur aut non suspendantur, certè ipsa voluntas ex sua naturali inclinatione naturaliter coget eum illis causis, si q; necessario producet illos actus. Si tamen ipsa voluntas reniti velit, illis causis, & omnibus alijs creatis stantibus: certè potest eas vincere & suspendere ne ipsam necessitent ad actum aliquem producēdum. Ita absolutè voluntas non necessitatur ad actum ex prædictis causis positis in præfatis tribus propositionibus: quamuis regulariter producat actum vt dictum est secundum communiter doctores, & cum Angest. videtur aliqualiter concordare Caiet. 1. 2. q. 13. art. 6. sed nos secundum communem opinionem respondimus vt supra. & sic patet prima propo.

Propositio secunda stante recto & pleno iudicio seu dictamine prudentiali extensè sumpto vel iudicio pleno ostensiuo tm̄ quod idem est, quo videlicet quis tam in vniuersali, q̄ in particulari actualiter, plene & rectè & certò iudicat aliquid esse omnino bonum s̄m omnem rationem boni, honesti, vtilis & delectabilis, absolutè & respectiue, scilicet tam in se quàm in ordine ad aliud quodcunq; bonum & quoad ipsum iudicantem: ita q nulla ratio mali alicuius appareret in eo, imò & quòd tunc omnibus alijs postpositis id eligendum est: tunc voluntas viatoris non necessario se conformat illi iudicio positiuè illud volendo: sed potest se illi difformare priuatiuè Propos. 2.

natiuè seu omissiuè se habendo quod alij dicũt, quoad exercitium actus: Non tamen potest se illi difformare iudicio cõtrariè seu positiuè actũ nolitionis illius obiecti producendo. Imò si vult respectu illius obiecti actum producere, necessariò producet actum volitionis conformem illi iudicio:& ex consequẽti ex suppositione hac, seu quoad specificationem actus, seu quoad specificationem actus,vt alij dicunt; non aũt absolutè necessariò se illi cõformabit.

1. pars probatur. Hæc propositio sic explicata, quoad primam partem, quod scilicet stantibus illis conditionibus non necessariò voluntas positiuè actum eliciendo illi iudicio se conformabit, probatur tripliciter. Primò quia etiam secundum Tho. 1.2. q. 9. art. 1. & q. 10. art. 2. & q. 19. & ibi Caiet. voluntas viatoris quoad exercitiũ seu productionem actus non necessitatur vllo mõ ab obiecto quocunq; ei præsentato: quia eius libertas stat in hoc, quod positis omnibus præuijs & requisitis ad agendum potest agere & non agere; vt patet ex agentis liberi distinctione secundum omnes; ergo quantumcunq; sub plenissima ratione totius boni proponatur: non inde voluntas necessariò actum illi iudicio conformem aut difformẽ producet. De quo latius Th. vbi supra. Et notanter semper loquimur de voluntate viatoris: nam voluntas comprehensoris clarè Deum videntis secundum Tho. ibidem & 1. par. q. 82. art. 1. & 2. necessitatur ad diligendum Deum: non quidem ab ipso Deo in ratione obiecti prout obiectum est, sed ratione dispositionis naturaliter ab ipso Deo clarè viso productæ in ipsa voluntate: quæ sic disposita, iam necessario naturaliter quàm à seipsa mouetur ad actum amoris, seu volitionis summi boni clarè visi producendũ, vt latius declarat Caiet. vbi supra. & 1.2 q. 10. art. 2. & videtur in hoc cõcordare Argent. in moral. c. 2. quãuis Scotus in 1. di. 1. q. 4. & in 4. dist. 49. q. 9. cum alijs doctoribus teneat oppositum.

Secundò probatur eadem prima pars propositionis. Quia vt habetur in articulis parisiensibus, vt etiam refert Scot. in 3. dist. 36. & Buridanus in 3. Eth. q. 5. & cõmuniter doctores, si ratio recta est & voluntas etiam est recta: error: item existente voluntate in vltima dispositione, quòd non possit velle oppositum: error.

Tertiò probatur idem; quia si stante prędicto iudicio, voluntas actum illi conformem necessario produceret; ergo iam scire multum imò totum penè valeret ad virtutem: quod tamen est contra Arist. 2. Eth. c. 2. & 4. dicentem quod scire, parum aut nihil valet ad virtutem. Neque valet euasio Caiet. de qua infra. in responsione ad 2. arg. latius habetur. Neque etiam valet alia euasio Henrici Ganden. in 10. quolib. dicentis quod stante prædicto pleno iudicio in sensu composito voluntas necessario producit actum: neque propter hoc perdit suam libertatẽ: ex quo quãuis immediatè tũc non habeat iuxta potestatem suum actum producere & non producere, bene tamen mediatè idest in sua causa; quia, scilicet tunc potest imperare intellectui ne plene consideret illud obiectum, sed aliud, vel etiam nullum: & tunc consequenter poterit non elicere illum actum cessante supradicto iudicio per imperium voluntatis.

Nam contra hãc euasionem replicatur; quia pono quod illud plenum dictamen etiam simul plenè dictet, quod nullo modo tale dictamen est auertendum neque tollendum per imperium voluntatis, & tunc quæro, aut voluntas necessario se illi dictamini conformabit, aut non: si sic; ergo iam voluntas non est libera etiam imperãdo intellectui, ne id sed aliud consideret: & per consequens neque mediatè neque immediatè volũtas imperium suum liberè potest elicere. Si autem voluntas tali dictamini non necessario se conformat: tunc habetur intentum propositionis. Et in hoc concordant Ocham in 4 quolib q 6 & in 3. sententiarum q. 12. & Almayn. in moralib. trac. 3. c. 4 & Gabriel cum Scoto. & communiter doctores in 3. distinc. 36. quamuis Buridanus in 7. Ethic. q. 8. videatur sentire oppositum, dicens quod experimur oppositum. Sed certe vel ipse decipitur vt ait Almayn vbi supra putans experiẽtiam quæ non est: vel potius loquitur ipse de pleno dictamine propriè prudentiali habẽte anexum rectum appetitum; de quo supra in prima propositione dictum est. Nam & in 3. Ethic. q. 4. & 5. cum supradicta secunda propositione ipse expressè concordat.

Secunda pars secundæ propositionis, q. s. talis non potest se difformare contrariè probat; quia voluntas non potest tendere in aliquod obiectũ nisi sub ratione formali sui obiecti: sed ratio formalis obiecti voluntatis quo ad actum prosecutionis. s. quo ad actũ volitionis seu amoris producendum, est ratio boni alicuius veri vel apparentis per intellectũ voluntati præsentati: quo ad actum autem refugitiuum, scilicet quoad nolitionem seu odium producẽdum ratio formalis voluntatis est ratio mali alicuius, veri vel apparentis per intellectum voluntati propositi; ergo vbi nulla omnino ratio mali alicuius veri vel apparentis per intellectum voluntati proponitur vel apparet, sed potius plena ratio boni: voluntas illud nolle vel odire non potest. Et ita si respectu illius obiecti actum elicere vult, certè volitionis & non odij aut nolitionis actum necessario producet. Cõsequẽtia patet, & maior probatur; quia nulla potentia potest actum producere nisi secundum rationem formalem sui obiecti, vt patet de potentia visiua quæ non potest visionem producere, nisi de obiecto in quo est color, vel lux; quæ est ratio formalis obiecti visionis: similiter non potest esse auditio nisi vbi est ratio soni: neque gustus nisi vbi est ratio saporis, & sic de alijs potentijs sensitiuis & intel- Probatio 2. partis.

lectiuis

lectionis idem patet. Minor autem supradicti discursus patet, supposita opinione cōi: nam si teneatur alia opinio ꝙ ratio boni non est ratio formalis obiecti volūtatis quoad volitiones neque ratio mali quoad nolitiones: sed ratio entis veri vel imaginarij: aut quocunq; volibile respectu volitionis, aut nolibile respectu nolitionis: tunc neque ratio procederet, neque secūda pars propositionis haberet veritatem. Nos aūt ẜm opinionem cōem in ijs procedimus vt dictum est: quam ēt tenet Scot. vbi supra & B.Th. ēt superius, praecipuè. 1.2.q.9.art.1.& q. 18.q.19.q.77. art.2. similiter vbi deficeret aliqua conditio de suprapositis in propositione, ita ꝙ esset plenum dictamen sub omni ratione boni: tunc hoc stante bene potest voluntas ei etiam contrariè & se difformare; puta volendo fornicationem sub ratione boni delectabilis, quamuis plenè iudicetur esse malum inhonestum.

Dubium. Sed ne tam sicco (vt aiunt) pede transeamus per supradicta: dubitatur. Vtrum ratio formalis obiecti voluntatis quoad volitiones, sit ratio boni alicuius; & quo ad nolitiones sit ratio mali.

Respondeo: in hoc est duplex opinio quam tangit Scot. in 1.dist.1.q 4. & in 2.dist.43.q.2.& in 4.dist.49.q.9.& Ocham. in 3.sententiarum.q. 12. & Angest. in moral. c.2. & Almayn in moral. in 3. trac. c.4. & alij alibi doctores communiter referunt.

1. Opinio. Prima opinio tenet, ꝙ ratio formalis obiecti voluntatis quo ad omnes suos actus, est eadem quae & intellectus; s. ens verū vel imaginarium: & hoc est volibile & nolibile: & consequenter dicit hęc opinio, ꝙ voluntas potest velle malum etiam ostensum bonum, videlicet in quo nulla ratio boni sed plena ratio mali apparet: potest ēt nolle bonum ēt ostensum bonum in quo ēt nulla ratio mali apparet; vt ait Angest. vbi supra: imò & ẜm alios vt refert Scotus, vbi supra, in 2.dist.43.q.3. potest velle malum sub ratione mali aut quia malum est: & nolle bonum sub ratione boni aut quia bonum est: quod probatur dupliciter. Primò quia alias sequeretur ꝙ voluntas creata, non posset tendere in aliquod obiectum sub aliqua ratione, sub qua non potest tendere voluntas Diuina: & per consequens quod voluntas creata nō posset peccare; sicut nec Diuina potest; probatur sequela: quia voluntas Diuina potest tēdere in omne bonum subtractum illi deformitati, licet non in illam rationem malitiae commitantem.

Secundò, quia posito ꝙ apprehēdatur odium Dei ab aliqua potentia intellectiua creata non errante; iam ex quo non errat, sequitur ꝙ non ostendit odium Dei sub ratione boni sed mali: & tunc sic; aut voluntas pōt illud velle aut non, si potest illud velle: patet intentum: quia nulla est bonitas in illo actu odij prior ipso actu volendi: si enim assignatur aliqua bonitas videlicet ipsius essentię naturalis actus volendi: hoc non est in obiecto vt praecedit actum; sed in ipso vt sequitur actum volendi; idest in ipso odio Dei vt est volitum. Si aūt non pōt in illud malum ostensum nisi sub aliqua ratione boni & non mali; ergo vel simpliciter nō potest in illud: vel oportet rationem esse cęcatam prius naturaliter: hoc autem est contra articulum parisiensem dicētem; Stante ratione in vniuersali & particulari, voluntatem non posse in oppositum: error est. Auctoritates, autem omnes, rationesq; probantes voluntatem non posse appetere quicquam, nisi sub ratione boni, neque odire nisi sub ratione mali; intelliguntur de appetitu libero ordinato & recto conformi suę inclinationi seu appetitui naturali: idq; regulariter: at, de potētia sua absoluta, siue simpliciter, oppositum dicēdum est ait haec opinio: quā tenuerunt multi antiqui, & de modernis, Ochā & Angest. vbi supra cū alijs.

Sed certè rationes supradictae non cōcludunt sufficienter pro ipsa opinione: nam ad primam respondeo ẜm Caiet. 2.2.q.14.art.1.& lichetum in 2.dist.43.q.2. negando sequellam; quia licet omne volibile vni hoc modo, puta rectè aut malè, est volibile alteri eodem modo: vt patet de passione Christi quae fuit bene volita à Deo, malè autem à Iudaeis: quia idem obiectū modusq; volendi non conuenit omnibus eodem modo. Idem namq; est, conueniens & bonū verum vel apparens vni, & non alteri: & ita praeter actum substractum malitię in peccato odij vel eiusmodi, est bonitas apparens illi peccāti, nunc hic inquam vt est ratio totius actus, huic non potest ferri Diuina voluntas quia vt sic est ratio peccandi, quae Deo conuenire non potest. Item est differentia inter bonitatem secundum se, & vt est ratio talis actus. Nam licet omnis bonitas sit amabilis a quocunq;: non tamen vt ratio omnis actus cuius potest esse ratio in quocunq;: sed solum sequitur ꝙ sit amabilis ab vnoquoq; proportionabiliter: & quia peccare consistit in velle bonitatem veram vel apparentem vt rationem mali actus; vt scilicet est contra legem superius vel obligantem, quod solum conuenit voluntati auersae à Deo: ideo non sequitur quòd Deus id possit velle sub ea ratione qua voluntas creata potest. *Reprobatio opinionis.*

Ad secundam probationem etiam respondet Caietanus vbi supra negando sequelam, ꝙ scilicet verè apprehendens odiū Dei, illud apprehendit sub ratione mali; & ꝙ tale odium Dei nullius boni rationem habet. Nam ibi ponit opinio haec malum integrum, ꝙ implicat duo contradictoria: destruit enim seipsam in Philosophia, ex quo ponit odium Dei, vt est obiectum praeueniens actum volendi esse totum malum. Nam obiectum positum in solo intellectu, & in solo esse obiectiuo voluntatis, impossibile est quòd sit totum malum: quia oportet includere actum

actum subtractum puta odiũ Dei praesentatum voluntati: quod includit in se actum voluntatis qui est odiũ, & deformitatem ratione indebitae materiae, scilicet Dei: & cũ voluntas in hoc peccatum fertur, iam actus ille coceptus, eiusq; deformitas exercetur: nam odium Dei quoad substractũ, tam in actu exercito, quàm signato alicuius boni rationem habet. Item secũdò deficit praedicta probatio; quia ponit intellectũ prius naturaliter caecũ si voluntas fertur in obiectum secundum apparentem & non existentem bonitatem. nam in virtute huius illa vltima sequela fundari videtur: ideo Caiet. vbi supra male mordet Scotum, quia hanc opinionem propter praedictas rationes tãquam probabilem reliquerit: quamuis in ea non se firmauerit.

Item illa prima opinio non sufficienter assignat, quę sit ratio volibilis distincta à ratione nolibilis vel etiam communis vtrique.

opinio 2. Ideo est secunda opinio cõis, ꝙ obiectum formale voluntatis quo ad volitionem, est bonum verum vel apparens: quoad nolitionem autem malum verum, vel apparens: ita ꝙ nihil potest velle nisi sub ratione alicuius boni apparentis, neque nolle, nisi sub ratione alicuius mali apparentis. Nota 2. Vbi nota primò quod bonum capitur hic extensè seu communissimè, non solum prout est in rerum natura, sed ẽt prout est inesse possibili aut ẽt intelligibili: vel vt aestimatur cuiusĉunq; boni seu conuenientis ẽt erroneè, absolutè vel respectiuè, directe vel indirectè, per se aut per accidens, aut quocunq; rationem habens; vt qñ eligitur mors, vel non esse, vt medium ad carendum aliquo alio malo, seu miseria. Vnde & qñ voluntas vult aliquod impossibile, puta aequalitatem Dei, aut hominem esse brutũ, est aliquorum possibilium volendo ea taliter se habere, qualiter se habere non possunt: idq; sub ratione alicuius boni apprehẽsi; vt de hoc latius Angest. vbi supra, Scotus in 2. dist. 6 & ibi cõiter agunt; licet Tho. & Caiet. in 1. par. q. 63. art. 3. cum quibusdam alijs oppositum sentiant. Malum etiam capitur extensè, pro eo in quo nulla omnino ratio boni seu conuenientis vere vel ęstimatiuè apparet: & ita obiectum voluntatis, quoad omnes suos actus volitionum & nolitionum, bene extenditur ad omne obiectũ ad quod intellectus: sed non sub eadem ratione formali: quia nõ nisi sit ibi aliqua ratio boni vel mali apprehensi: ꝙ si neutro modo apprehẽdatur iam reducitur ad malum, in quo nulla ratio boni apparet. Neque libertas voluntatis stat in volendo & nolendo contrariè quodlibet obiectum: sed in contradictoriè se habendo circa suum obiectum; puta, volendo aut non volendo obiectum volitionis, scilicet bonum apparens: & nolendo & non nolendo obiectum nolitionis, scilicet malum apparẽs. Nota 1. Nota secundò ꝙ quando dicimus voluntatem velle aut nolle sub ratione boni aut mali; non intelligitur sic, quòd prę supponatur aliqua notitia connotatiua obiecti, seu aliqua reflexio, vt male intellexisse videtur Angest. vbi supra: sed explicatur absoluta notitia ratione formalis, sub qua voluntas tendit in suum obiectum: sicut quando dicitur quòd visio habet pro obiecto sensibile sub ratione coloris; idest quòd color est ratio ꝙ sensibile videtur, seu quòd sensibile videtur quia habet colorem: sic in proposito voluntas vult aliquid sub ratione boni, idest quia est bonum, vel quia habet aliquam rationem boni vt dictum est. Hanc opinionem sic declaratam tenet Scot. vbi supra & S. Bonauentura in 2. distinct. 34. art. 1 q. 3. & B. Thom. 1. 2. q. 8. artic. 1. & tandem doctores communiter illam tenent.

Iam his declaratis, praedicta. 5. opinio, probatur dupliciter. 1. ratio. Primò secundum Thom. 1. 2. q. 8. art. 1. quia nihil inclinatur prosequendo nisi in aliquid simile vel conueniens aliquo modo; sed omnis appetitus prosecutiuus nihil aliud est q̃ inclinatio appetentis in aliquid: modo sit appetitus naturalis, modo rationalis seu liber; ergo omnis appetitus prosecutiuus etiã liber, qualis est volitio, non est nisi in obiectum simile vel ei aliquo modo conueniẽs: omne autem simile aut conueniens est aliquo modo bonum; vt patet ex ratione seu diffinitione boni, quod est aliquo modo conueniẽs seu appetibile alicui, vt de hoc latius agit B. Tho. 1. par. sum. q. 5. & q. de bono & malo: & eatenus est bonũ quatenus vel quomodo est vel apprehenditur conueniens secundum rationem aut secũdum sensum: ergo actus prosecutiuus voluntatis qualis est volitio non potest tendere nisi in obiectum in quo aliqua ratio boni, honesti, vtilis, aut delectabilis aliquo modo apparet: & ècontra, de appetitu refugitiuo quocunq; etiam libero dicendum est; quòd non potest esse nisi de obiecto in quo apparet aliqua ratio mali disconuenientis seu fugibilis, directè aut indirectè, vel per se vel per accidẽs, vel alio quocunq; modo.

Secundò probatur idem auctoritatibus 10. Ethic. vbi habetur, ꝙ omnis ars, omnisq; doctrina similiter actus & electio, bonum quoddã appetere videntur: & 1. Rethor. est autẽ voluntas cum ratione appetitus; nullus enim vult nisi cũ patuerit bonum esse. 2. ratio. Et Diony. de Diuin. no. c. 4. sic ait. Nec enim quisquam mali naturam aspiciẽs, ea facit quae facit. Et paulo inferius. Nemo etenim in malum intuens agit ea quae operatur. Haec ibi. Vbi & latissimè hoc probat ex professo, ꝙ scilicet nullus appetitus potest esse nisi ad bonum verum vel apparens vt dictum est.

Item Aug. in lib. quaest. & habetur. 15. q. 1. c. merito. Vbi sic habet. Vsque adeo ipsum peccare nemo appetit pp hoc ipsum, sed propter illud quod ex eo sequitur; seu pp aliquid aliud volitum. Et ita patet opinio intenta. Quòd scilicet

cet

cet vbi nulla est ratio boni apparens, non potest esse obiectum volitionis capax; neque vbi nulla ratio mali apparet, potest esse obiectũ nolitionis: sicut neque sonus respectu visionis, neque calor respectu auditus obiectũ esse potest: illud enim voluntatis naturæ repugnat. Vnde & dicit Scotus in 2.di.43.q.2. & in 4.di.49.q.9. ꝙ Deus ex natura sua vel in se & Beatitudo odiri nõ potest: videlicet, si vt est summum Bonum in se & nobis, nullius mali aut defectus rationẽ habens, nostræ voluntati præsentatur. Nam si consideretur sub aliqua ratione mali, puta, vt puniens seu pęnam quamuis iuste infligẽs; vtiq; odibilis est & de facto odio habetur à dãnatis vt de hoc latius agit Martinus de temperãtia.q.2. de odio Dei.& Angest.in moral.c.3.& B.Tho.2.2.q.34. art.1.& ibi Caiet. & alibi doctores communiter secundum psal. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Obiectum namque voluntatis non est quale ipsum est in re: sed quale apprehensum per intellectum voluntati pręsentatur: & quia oppositum dixerat se retractauit D.August.lib.1.c.19.retractationum.

argum. 1. Contra supradicta, & præcipuè contra primã partem secundæ propositionis, vbi dr, ꝙ stante illo pleno dictamine ostensiuo, potest voluntas nullum actum producere: arguitur probando ꝙ necessario producat actum illi cõformem. Nam si fortes habẽs hunc discursum & dictamen plenum ostensiuũ, cum omnibus conditionibus supradictis, Deus est nunc à me diligendus: hic est Deus: ergo hic Deus est nunc à me diligendus: iam sic arguo; si fortes habens tale dictamen syllogisticum potest se priuatiuè habere non diligendo, & sic omissiuè peccare: certè id deliberatè omittere non potest, nisi habeat aliquod iudicium formale vel virtuale, quòd Deus non est nunc ab eo diligendus: vt supra.q.10.in responsione.Ad arg.& latius infra.q.13.e.3.de anima habetur; & præcipuè secundum Tho. ergo fortes tunc habet hæc duo iudicia contradictoria seu contraria; scilicet Deus est nunc à me diligendus, Deus non est nunc à me diligendus, quod non est possibile, secundum communiter doctores.

Resp. ad 1. arg. Respondeo negando antecedens; quia si teneamus ꝙ datur pura omissio; vt tenet Angest. in moral. c.6.& c.10. cũ multis alijs doctoribus: tunc qñ fortes habens iudicium ꝙ Deus est, ab eo diligendus, per puram omissionẽ liberè omittit: non oportet ꝙ habeat aliud iudicium oppositum, ꝙ Deus non est nunc ab eo diligendus, sicut neque requiritur aliqua volitio omittẽdi: sed sufficit ꝙ habito iudicio ꝙ tunc Deus est ab eo diligendus liberè omittat: quæ omissio est etiam deliberata, vt infra. q.13. habetur: & ad illam omissionem deliberatam & culpabilem, sufficit iudicium interpretatiuum quale ibi est: sicq; non dãtur duo iudicia formaliter, imò neque virtualiter ibi contraria. Insuper cùm non repugnent duo iudicia virtualiter contraria, sicut neque habitus cum actu contrario: sit à fortiori vt neque alterum formale iudicium cum altero interpretatiuo contrario repugnet. Si autem teneatur opinio:ꝙ non datur pura omissio: tunc etiam si ad deliberatam omissionem requiratur volitio omittendi: non tamen requiritur formale, sed sufficit virtuale, seu etiam interpretatiuum iudicium de omittendo, vt infra. q.13. habetur: & inde constat etiam secundum Tho. vbi supra, nõ esse duo iudicia formaliter; sed vel virtualiter contraria, vel alterum formale alterum interpretatiuum de opposito, quæ nullo modo repugnant.

Secundò & præcipuè contra secundã partem secũdæ propositionis vbi dicitur ꝙ stante pleno dictamine tãtum ostensiuo, voluntas non potest se illi difformare contrariè arguitur: quia stat ꝙ recta ratio ostendat vtrumq; oppositorum, sicut verè est, puta, furari esse omnino malum atque cauendum, & oppositum esse bonum appetendum; est enim ratio oppositorum eadem: & ꝙ voluntas ex sua libertate se determinet ad alterum illorum quia vult, vt patet. 9. Metaph. vbi dicitur ꝙ scientia est oppositorum sed a pro hęresi, idest, electione determinatur ad vnum; ergo contra illam propositionem apertè. argum. 2.

Respondeo secundum Caiet. 1.2.q.77.art.2. negãdo antecedens, quia si esset plenum dictamen, cum omnibus illis conditionibus suprapositis in 3. propositione iam voluntas non posset in oppositum contrariè seu commissiuè, vt supra probatum est:& Arist.ibi non loquitur de pleno iudicio seu cognitione plena oppositorum: sed de cognitione absolutè. Resp. ad 2. arg.

Quòd si replicetur:ꝙ ex.2.Ethi. scire, parum aut nihil valet ad virtutẽ, sed si rectitudo intellectus requiritur ad bene volendum modo prædictò, ita ꝙ ea stante non potest voluntas se illi difformare contrariè seu commissiuè; ergo iam scire multum valeret ad virtutem contra Arist. & per consequẽs sequeretur ꝙ potius esset suadendum cuilibet ꝙ rectè consideraret quàm ꝙ rectè vellet. Respondeo dupliciter. Vno modo secundum Caietanum, ꝙ illa maior ex 2. Ethic. intelligitur de scientia morali tantum distincta, contra scire prudentiæ; quia de illa cùm sit vniuersaliũ constat parum vel nihil valere ad bene viuendũ. De ista autem scientia prudentiæ propriè sumptæ constat esse formam seu regulam virtutum, quia hæc pendet à recto appetitu, & ideo multum valet ad virtutem & est valde suadenda. Sed certè ista responsio Caietani non est ad rem: quia Argumentum & replica procedit de scientia morali & de iudicio ostensiuo, sicut & 2. propositio: contra quam arguitur, ideo alio Replica.

modo

modo respondeo ad replicam ꝙ Arist. loquitur de scientia tantum absolutè seu speculatiuè & non practicè sumpta prout nullo modo ordinatur ad voluntatem: puta, quando quis studet scire solum, vt sciat, & non vt secundum scientiam operetur: quia licet talis scientia in se sit practica quia tractat de agibilibus & de moribus: tamen in tali homine ratione subiecti parum valet ad virtutem; ex quo non intendit eam applicare ad rectè viuendum: immo & talis scientia non facit scientem moraliter perfectè: ex quo ille non vult experiri virtuosè quod scit: quæ tamen experientia requiritur ad scientiam moralem propriè & perfectè habendam, vt habetur. 1. Ethic. Non inquirimus vt sciamus; sed vt boni efficiamur. Si autem scire ordinatur ad voluntatem seu ad opus: tunc certè multum valet ad virtutem: quia qui vult rectè agere necesse habet plenè & rectè cõsiderare de requisitis vt non malè sed benè agat: qua consideratione habita vix peccabit commissiuè: & de hac scientia practica & per ipsum hominẽ ordinata ad opus agitur in secunda propositione: estq; dictamen practicum sed ostensiuè tantum acceptum vt patet ex supradictis.

Argum. 3. Tertiò principaliter arguitur iterum ad idem contra secundam partem secũdæ propositionis vbi dicitur ꝙ stante pleno dictamine ostensiuo, non potest voluntas se illi, difformare commissiuè: nam inde sequitur ꝙ ratio culpæ, vel laudis, prius & principalius immo & simpliciter est: in intellectu, vel in actu dictandi seu considerãdi, quàm in voluntate seu eius actu: & ꝙ actus intellectus essent in se & ratione sui boni vel mali moraliter & imputabiles & non ratione voluntatis: quod est contra omnes doctores etiã Thomistas: & ꝙ hoc sequatur probatur dupliciter, tum primò; quia ratio culpæ vel laudis ibi est principalius vbi primo & principalius est defectus qui est causa & ratio culpæ, maximè si illud sit in nostra potestate: sed dictamen prædictum intellectus est huiusmodi; quia scilicet ex eius defectu prouenit culpa saltem commissionis in voluntate: & eo stante pleno non esset talis culpa, vt supra dictum est: & est in nostra potestate habere vel non habere tale dictamen plenũ vel defectuosum: quia in nostra potestate est applicare intellectum ad considerãdum, aliàs non esset culpa inde proueniens tum. 2. idem probatur ẽm Almayn in moralibus. tract. 1. c. 6. quia quandocunq; sunt duo actus, sic se habentes ꝙ vnus est liber in se seu per prius, & alter necessario sequitur ad illum primum: tunc ille secundus non habet libertatem in se propriè dictam, nisi in primo: quia & tota bonitas & malitia attribuitur primo: nam ideo actus exterior dr̃ non habere propriam bonitatem vel malitiam à se, sed ab interiori ẽm cõiter doctores: modo illa bonitas vel malitia actus exterioris sit alia, seu distincta à bonitate seu malitia actus interioris; vt ait Scot. modo non: quia necessario sequitur ad ipsum interiorem nisi ponatur impedimentũ: ergo similiter cùm à dictaminis defectu proueniat culpa commissionis: & à plenitudine dictaminis proueniat, ꝙ non sit talis culpa; sequitur ꝙ ibi in intellectu & eius actu est causa culpę primaria & per consequens ibi est tota bonitas vel culpa sequentium actuum voluntatis.

Resp. ad 3. arg. Respondeo ad argumentum negando sequelam: & ad primam eius probationem, ꝙ scilicet ibi est prius ratio culpæ vbi prius est defectus: negatur ista maior etiam secundum Duran. in 2. dist. 39. q. 1. & ratio est clara: quia talis defectus potest etiam inueniri in ratione speculatiua seu imaginatione, vnde postea sequatur culpa in voluntate: & tamẽ talis defectus non est culpa moralis aut imputabilis, vt patet. Dico igitur quòd solum in illa potentia & eius actibus est primo ratio culpæ seu laudis quæ liberè mouet se, & alias vires ad prosecutionẽ boni aut mali: quia etiam talis potentia solum est propriè obligabilis & per prius stante lege: hæc autem potentia & eius actus est voluntas, nõ autem ratio; quod patet: quia habitus & priuatio per prius dicuntur de subiecto in quo sunt formaliter quàm de eis quæ solum extrinsecè denominat: quia de talibus non nisi secundario dicuntur, & in habitudine ad primum: sicut sanum per prius dicitur de animali in quo est subiectiuè quam de medicina vel vrina in quibus est sicut in causa vel signo: sed culpa dicitur de actu voluntatis seu de ipsa potentia secundum diuersas opiniones, Scoti & Ocham, sicut de subiecto in quo est formaliter ipsa culpa: de errore autem rationis practicè tanquam de causa, scilicet tanquam de regula electionis seu voluntatis; ergo defectus rationis practicè non habet rationem culpæ moralis seu imputabilis, nisi extrinsecè & secundario; quatenus videlicet per ipsam rationem habet regulari ipsa voluntas seu electio de agibilibus à nobis. Hæc duran. Illud autem dictum eiusdem quòd scilicet electio voluntatis liberè tendit in prosecutionem intelligitur sano modo, quòd scilicet ipsa electio seu actus volitionis liberè elicitur & producitur à voluntate: tamen iam talis actus productus dum manet in genere actus seu volitionis; & dum liberè continuatur, necessario tendit in suum obiectum, vt Adrian. in quarto quodlib. articu. 1. latius differit; alias sisteret volitio efficax & quòd non sequeretur actio, seu opus ablato impedimento.

Ad secundam aũt probationẽ respondeo, negando antecedens seu maiorem illius discursus, & ratio est, quia vt bene ait Angest. in moral. c. 1. & 3. & 6. & 10. actus intrinsecè seu essentialiter

ter & per prius liber est & dicitur ille qui à voluntate productus est immediatè in ipsamet voluntate: vel quia à sua natura esset liber, & quãtum est de se, si nõ esset aliquis alius actus à quo necessario penderet. Prima pars patet de volitione immediata finis. Secunda de volitione medij necessario causata ab efficaci volitione finis: patet etiam de volitionibus necessarijs Beatorum & huiusmodi alijs volitionibus necessitatis: quia omnes tales quantum est de se, si à voluntate producerentur essent liberè elicitè immediatè & intrinsecè & per prius, nisi esset talis volitio finis, aut alia causa necessitans voluntatem ad illarum volitionũ productionem. Ideo & omnes tales volitiones quantumuis necessariò productæ ex aliarum causarum suppositione, bene habent in se propriè & intrinsecè, & per prius libertatem sicut & bonitatẽ vel malitiam, alioqui volitio medij ad malum finem efficaciter volitum, non esset mala neque haberet aliam malitiã à malitia efficacis volitionis ipsius finis à qua fuit necessariò producta: sicut actus exterior nõ habet aliam malitiam à malitia actus interioris à quo necessario ex suppositione pendet, seu causatur; quod est contra veritatem & omnes doctores communiter. Ideo contra Almayn, qui vbi supra in hoc certè deceptus videtur, dicamus, quòd non est simile de actu exteriore pendente necessariò ab interiore, & de actu interiore voluntatis pendẽte necessariò ab alio actu voluntatis interiore, qualis est volitio medij causata ab efficaci volitione finis: & ratio discriminis patet ex dictis. quia, scilicet, actus exterior non esset ex sua natura liber etiam si non penderet ab interiori: interior autem volitio sicut dictum est: ideo actus exterior non est per prius aut immediatè & intrinsecè bonus vel malus, sed id habet à suo actu interiori à quo necessariò pendet: actus autem voluntatis interior bene est per prius immediatè & intrinsece, idest à se bonus vel malus; & ex his patet quòd actus voluntatis liberè complacenter, quamuis necessariò elicitus, certè liberè eliceretur si non esset aliunde necessitata voluntas simpliciter aut secũdum quid, de quo latius alibi, & ita per prius liber est.

24. Quarto principaliter arguitur cõtra eandem secundam propositionem & præcipuè contra id quod ibi præsupponitur, quòd, scilicet, si non sit omnino plenum dictamen ostensiuum, quamuis ibi sit plena deliberatio intellectus in ratione honesti vel inhonesti bene potest voluntas se illi difformare, non solum omissiuè, sed etiã commissiuè. Contra hoc arguitur probando quòd tunc non potest voluntas se illi dictamini non pleno commissiuè difformare: nam sit Sortes, qui habeat hunc discursum & dictamen ostensiuum tantum actualiter in vniuersali & particulari, scilicet, nulla fornicatio est à me committenda: talis concubitus meus cum Bertha est fornicatio; ergo non est à me committendus: ita quòd solum deficiat in tali dictamine, vna conditio de suprapositis ad eius plenitudinem requisitis: hæc, scilicet, quòd Sortes sic iudicans non consideret relatiuè quòd tale malum fornicationis est potius cauendum, quàm omne aliud malum pœnale: iam in tali casu sic arguo. Sortes non potest contrarium agere fornicando deliberatè & culpabiliter cum Bertha, nisi aliquo modo iudicet saltem imperceptibiliter secũdum ipsos Thomistas quòd talis concubitus sit cum illa committendus, vt patet 3. de Anima, vbi dicitur quod nihil ab homine humanè, idest, deliberatè fit sine intellectu practico & appetitu, vt latius habetur supra quæst. decima in responsione ad argumentum, ergo prædictus Sortes habet hæc duo iudicia simul, scilicet, nulla fornicatio est à me commitenda, & hæc fornicatio est à me committenda: & ipsa sunt contradictoria, vt patet: ergo contradictoria iudicia in eodem respectu eiusdem sequuntur ex supradicto præsupposito; quod est contra omnes doctores, & contra veritatem.

Respondeo vno modo, negando antecedens secundum Scotum, vt supra in responsione ad primum argumentum, & superius quæstio. decima habetur. Alio modo concesso antecedente secundum Thomam negatur prima consequentia: non enim sunt contradictoria neque contraria illa duo iudicia; quia non sub eadem ratione neque respectu eiusdẽ opponuntur, quod patet. quia iudicans esse fornicandum cum Bertha, & sic volens fornicari cum ea iam iudicat & vult id sub ratione sibi delectabilis, seu ratione vitandi suum incommodum tẽporale seu alias: sub qua ratione non iudicabat oppositum, quando iudicabat non esse cum ea fornicandum absolutè tantum; vel sub ratione honesti. Sicq; nõ sunt omnino opposita iudicia illa in eodem intellectu, & multò minus essent opposita illa duo dictamina, etiam si sub omnibus & eisdem conditionibus respectiuis & rationibus haberentur; sed vnum eorum caperetur solum ostensiuè, alterum autem præceptiuè: aut si vnum eorum non haberet annexum appetitum, alterum autem sic; sic enim æquiuocè sumerentur ly fornicandum, & non fornicandum est, vt ait Adrianus, in quarto quodlib. & Caietanus prima secundæ quæst. 77. artic. 2. & patet ex supradictis, & supra quæst. 8. in responsione ad primum argumentum. Respondeo ad 4. arg.

QVAESTIO XIII.

Vtrum in omni peccato sit aliqua ignorantia, defe-ctusq; rationis: ita etiam quòd omne peccatum ex ignorantia, seu potius ex inconsideratione aliqua, procedat aliquo modo;

1. Opinio. RESPONDEO, in hoc est duplex opinio. Prima B Thom.1.secundæ.q.76.artic.4.q.77.artic 2 quæst.78.artic.1.& ibi Caieta.& Durand.in 2.distin.5.quæst.1.& dist.44.quæst.2.& distin.39.quæst.5. & aliorum sequacium, quòd in peccato tam omissionis, quàm commissionis semper est aliqua ignorantia, idest imprudentia propriè seu strictè sumpta, de qua supra q.9.quæst. 12. latius habetur: quia ibi vel non est rectum, plenumq; dictamen prudentiale, quale requiritur: vel si est, non tamen est conformitas recti appetitus, vt ad talem prudentiam exigitur. Et in hoc omnes consentiunt, quamuis quò ad dictamen præceptiuum non omnes conueniant. Ignorantia verò, idest imprudentia largè sumpta, quę est carentia debitæ cognitionis, aut saltem considerationis alicuius circunstantię vel alterius, quod deberet considerari ad peccatum tale cauendum; semper est in omni peccato commissionis, quamuis non in omni peccato omissionis; quamuis non semper vllus ibidem sit error, deceptio, aut ignorantia propriè dicta, quæ carentia debitæ cognitionis est. Hoc probatur 1. Ratio. dupliciter; primo quia vel homo tale peccatum eligit seu voluit deliberatè, vel non: si non plenè deliberatè, etiam si id liberè voluit: ergo iam ibi est defectus plenè deliberationis, & iudicij, aut considerationis alicuius, quod deberet considerari; vt ex quid nominis plenę deliberationis planè constat. Si dicatur quòd plenè deliberatè id malè voluit; iam probatur id non esse possibile, non potest voluntas aliquid plenè deliberatè velle, nisi illud formaliter aut actualiter plenè iudicet, absolutè, & respectiuè, hic & nunc, esse omnino bonum, nullam mali rationem habens; simul & formaliter, vel virtualiter iudicet illud tunc esse volendum sicut de facto vult, quia 3. de Anima habetur, quòd nihil ab homine humanè, idest deliberatè fit, sine intellectu practico & appetitu: tali autem iudicio pleno stante, non potest voluntas se illi contrariè seu positiuè difformare vt in secunda propositione quæstionis præcedentis habetur: ergo si deliberatè malum eligitur & iudicatur, ibi est aliqua ignorantia, siue defectus plenè & debitæ deliberationis, aut iudicij saltem actualis, neque plena deliberatio aut iudicium est; ex quo in veritate id non omnino, neque simpliciter bonum, neque appetendum est.

Secundò probatur idem auctoritate.6. Ethic. cap.15. vbi habetur, quòd si voluntas malè eligit, intellectus malè dictat, scilicet, vel positiuè vel priuatiuè aliquam ignorantiam, vel inconsiderationem habens. Item 5. Ethic. Nullus vult ne incontinens quidem, quod non æstimat esse studiosum.& 2.Rethoric. Nullus voluntarius & cognoscens prauè eligit.& 3.Ethic. Omnis malus est ignorans, capiendo malum extensè, vt capitur communiter à doctoribus sacris pro omni peccatore, non solum in gradu intemperantiæ; sed etiam in quocunque gradu malitiæ: nam si capiatur strictè & propriè, vt philosophi capiunt, pro malo in gradu intemperantiæ, non probaret intentum vbi generaliter de omni peccato agimus. Item ad idem est August. lib.de Trinitate.c.5.& Prouerb.14. Errant omnes qui operantur malum.

Neque ex hac opinione sequitur, ait Duran. in 1.distinct.5.quæst.2.quòd omne peccatum sit ex ignorantia, & nullum ex industria, vel ex certa malitia; nam prædicta ignorantia vel inconsideratio, quam dicimus esse in omni peccato, non est ignorantia obiecti, qua tale quid ignoratur esse malum, quod tamen requiritur, vt sit peccatum ex ignorantia: sed est ignorantia, qua non plenè consideratur omnis circunstantia, atque sequela quomodo deberet considerari, vt homo retraheretur ab eo, quod nouit esse malum.

Dubium. Et si quæratur stãdo in hac opinione, an ignorantia seu inconsideratio prædicta, quæ est causa difformitatis voluntatis, sit prius natura, quàm ipse appetitus: nam videtur dubium, quia ex eo quòd obiectum est voluntatis, illud sic iudicatum in tali ignorantia videtur prius natura: ex eo verò quòd est effectus voluntatis determinantis intellectum ad sic iudicandum secundum 9.Metaph.vt supra habetur, iam videtur posterius natura.

Respon. Respondeo stando in illa opinione B. Tho. quòd determinatio intellectus ad alteram partem in moralibus, quæ sunt contingentia, quando prouenit ex passione, præuenit manifestè electionem, vt patet ex supradictis: sed quia hoc est per accidens, ideo absolutè loquendo de determinatione intellectus, dico simpliciter, quòd voluntas determinat intellectum ad concludendum siue iudicandum alterum oppositorum esse faciendum, vt habetur 9.Meta. Sed diuersimodè in bonis & malis, quia si neutrum oppositorum habet rationem mali moralis; voluntas ex se sola flectit iudicium quò vult: ad alterum verò oppositorum moraliter malum voluntas ipsa flectit iudicium, sed non nisi concurrente aliquo alio defectu intellectus, saltem consideratione omnium considerandorum: quæ sufficit vt omnis malus sit ignorans, vt dicit Thom.prima par.sum.quæst.63.art.2.& 3.de peccato primi Angeli, & vt supra quæstio.12.in secunda

secunda propositione & dubio primo habetur. Iudicium igitur de agendo vel appetendo moraliter malum, cùm in ratione propositi sit prius natura, quàm mala voluntas: & in ratione acceptati sit posterius natura: & acceptatur ex aliquo defectu Intellectus, quia malum secundum se nõ est acceptabile, nisi habeat aliquã rationẽ boni saltem apparentis: resoluendum est tale iudicium in tua hęc, scilicet in ipsum iudicium, seu iudicatum quod acceptatur. Secundò in defectũ intellectus quodammodo acceptatur. Tertiò in ipsam acceptationem passiuam à mala voluntate illatam. Et quo ad duo prima præuenit voluntatem malum vt obiectum & conditio nonnulla eius, siue ex parte eius, siue ex parte intelligentis quò ad tertium autem, est effectus voluntatis, & sic omnia consonant.

2. Opinio. Secunda opinio Scoti in 3.dist.36.artic.2. & in 2.dist.6.art.2. & in responsione ad tertium argumentum, & Bassolis in 2.dist.25.q.2. & Adrian. in quarto quodlib. art.1. & communiter doctorum est, quòd licet in omni peccato sit aliqua imprudentia propriè seu strictè sumpta, vt supra q. 9. habetur, quæ ab alijs dicitur ignorantia electionis, ex quo ibi non est conformitas voluntatis secũdum Scot. seu actus eius secundum Ochã ad rectam rationem: non tamen semper est ignorantia seu imprudentia largè sumpta, vel aliqua inconsideratio alicuius quod deberet considerari: sed dicit ꝙ stante plena, rectaq; deliberatione intellectus, potest voluntas etiam positiuè seu commissiuè malè moraliter velle & nolle, sine vllo defectu in ratione: non autem id poterit stante pleno dictamine in ipsa ratione, seu intellectu. Pro cuius declaratione & probatione nota, ꝙ aliud est plenũ dictamen seu iudicium, aliud plena deliberatio: nam stat aliquod opus esse plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti, aut moraliter boni vel mali; & ꝙ non sit plenè deliberatum in ratione vtilis vel delectabilis, conuenientisvè naturæ: & per consequens quòd non sit plenum dictamen absolutè, neque plenè ostensum sub omni ratione boni vel mali, quod tunc omnibus alijs postpositis eligendum vel vitandum sit, vt supra in 2. notabili q. 12. præcedentis latius habetur.

3. Iam his suppositis & declaratis probatur hæc secunda opinio communis, quò ad hãc vltimam partem eius; quod, scilicet, non est semper in omni peccato aliqua ignorantia vel inconsideratio: quia vbi est plena deliberatio alicuius, putà, fornicationis in ratione honesti vel inhonesti, nõ est in intellectu aliqua ignorantia vel defectus alicuius considerandi quò ad rationem hanc honesti vel inhonesti, vt patet: quia alias non esset plena deliberatio: sed stante tali deliberatione plena stat etiam simul quò ad alterum illorum, putà, fornicationem, vt bonum delectabile sensui per verum iudicium, aut per solam intellectus apprehensionem voluntati pręsentatum, sicut & verè est, voluntas ipsa scienter contra rectam rationem aut contra conscientiam rectam merè liberè & culpabiliter eligat: ergo in tali electione plenè deliberata nulla ignorantia, nullusq; defectus rationis est. Consequentia patet cum maiore, & minor probatur tripliciter. Tum primò, quia ideo requiritur iudicium, vt obiectum cum suis circunstantijs voluntati præsentetur, vt ipsa possit circa illud deliberare: sed sine alio iudicio aut dictamine reflexo quòd tale quid est tunc omnibus alijs postpositis eligẽdum vel reprobandum, iam per iudicium completè dictans de obiecto & omnibus circunstantijs requisitis ad honestatem actus, voluntas est sufficienter illuminata vt possit deliberare, & plenè liberè id vel oppositum eligere: ergo illud reflexum non requiritur ad actum plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti: nam aliàs sequeretur quòd nullus posset scienter velle aut agere contra conscientiam rectam & plenam; quod concedere est contra experientiam, & cõtra omnes doctores. Tum secundò, quia, vt supra quæst. 12. propositione secunda habetur, quando obiectum non ostenditur sub omni ratione boni aut mali cuiuscunque, quantumcunq; plenè sub ratione honesti præsentetur, potest voluntas velle & nolle aliud etiam contrariè oppositũ sub alia rõne mali vel boni vtilis, aut delectabilis quomodocunq; ei simul ostensum. Tum denique quia 9. Metaph. scientia est oppositorum, sed à prohæresi, idest, ab electione voluntatis determinatur ad vnum. Quod autem Commentator. 2. Phylic. ait in cap. de fortuna: quòd contingens ad vtrumlibet & æqualiter indeterminatum nõ inuenitur in agentibus per se; sed in potentijs tantum passiuis, qualis voluntas non est; dico ꝙ illud primum intelligitur de agentibus naturalibus determinatis ad vnum, qualis voluntas nõ est; hoc autem vltimum intelligitur de potentijs non merè passiuis qualis voluntas est. Vide hęc auctoritas potius est pro hac nostra opinione, quæ & per eam magis confirmatur, & per tres artic. Parisienses, in hunc modum condemnatos. Primus est, Stante scientia in vniuersali & particulari voluntatem non posse in oppositum. error, qui articulus ab alijs sub hac forma refertur: existente maiore vniuersali in actu & minorem particulari etiam in actu, quòd voluntas non possit in oppositum: error. Secundus, Si recta ratio est, etiam recta voluntas est, error. Tertius, Existente voluntate in vlt. dispositione, ꝙ non possit oppositum velle: error. Hos errores etiam refert Scot. & communiter doct. in 3. dist. 36. & Buridanus. 3. Ethic. q. 5.

Neque ad has auctorit. valet euasio Caieta. 1. 2. q. 77. art. 2. dicentis, quòd istu errores condemnantur, sicut & verè sunt errores, quando est solum scientia actualis absolutè & non respecti- Euasio.

uè: vel si etiam est respectiuè, non tamen est dictamen iudicium præceptiuum; quia si esset, nō essent errores, neque condemnarentur. Sed certè hæc euasio nihil valet, tum primò, quia articuli loquuntur expressè de sciētia etiam actuali quacunque, nulla facta distinctione dictaminis pleni aut non pleni, præceptiui aut non præceptiui: nam si aliter intendisset, facilè id explicare potuisset: tum secundò, quia sine prædictis adiectionibus stat quòd sit plena deliberatio in ratione honesti & inhonesti, etiam si non sit plenum dictamen, vt supra dictum est: qua deliberatione stante condemnatur vt erroneum dicere φ nō potest voluntas in oppositum, quia hoc intenditur ibi & nihil aliud vt ex ipsis verbis constare potest. ergo sine vlla ignorantia vel defectu rationis stat malè eligere oppositum; vt ait opinio & Aristo. 7. Ethic. ex proposito reprobat opinionem Socratis oppositum tenentis, vt supra q. 8. & infra q. 15. latius habetur.

Refutatio eius.

Respon. ad primam rationem primæ opin.

Ad rationes autem primæ opinionis, respondeo ad primam concedendo φ homo illud peccatum, putà, fornicationem, plenè deliberatè eligit; & quando arguitur id non esse possibile, negatur illa maior ibi posita; stat enim aliquid esse plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti; & quòd non sit plenè ostensum vel dictatum sub omni ratione boni vel mali, vt supra declaratum est. Neque etiam ad plenè deliberatè aliquid agendum, requiritur quòd homo formaliter, aut virtualiter iudicet id esse tunc omnibus alijs postpositis eligendum; & dato quòd id esset requisitum ad rectam, non tamen ad malam electionem plenè deliberatam; sufficit enim ad rectam & malam electionem plenè deliberatam, quòd plenè delibéretur vel iudicetur tale quid esse bonum vel malum moraliter, seu in ratione honesti vel inhonesti esse, nunc cū alijs circunstantijs agendum vel vitandum; tum quo stat quòd in ratione vtilis vel delectabilis, voluntas plenè deliberatè oppositum velit, vt dictum est.

Et ad Arist. 2. de Anima respondeo, quòd intelligitur quòd ad plenam deliberationem requiritur intellectus practicus idest intellectus actualis vel virtualiter completè dictans seu iudicans de obiecto & circunstantijs, & appetitus, scilicet voluntas eligens alterum illorum oppositorum plenè deliberatorum; neque aliud ibi significatur, neque inde elicitur contra supradictam opin. communem.

Replica.

Si replicetur quòd si fuisset plenum dictamē, posset voluntas sese illi difformare contrariè eligendo fornicationem, etiā sub ratione boni delectabilis, vt supra q. 12. propositione 2. habetur, ergo defectus illius pleni dictaminis est causa peccati, seu est in quocunque peccato quantumcunque plenè deliberato sub ratione honesti, vel inhonesti.

Respondeo concedendo antecedens & negādo consequentiam, imò etiam si concedatur consequētia nihil inde sequitur contra opinionem; neque enim inde sequitur quòd est aliquis defectus in ratione in quocunque peccato; quia non dicitur defectus rationis aut considerationis nisi sit defectus eius, quod in ratione honesti vel inhonesti deberet considerari ad tale quid vitandum vel agendum; nunc aūt ad plenam considerationem sub ratione hac honesti, non tenetur homo plenum absolutè dictamen supra dictum habere, sed plenam deliberationem sub ratione honesti vel inhonesti, vt supra dictum est.

Respon. ad replicam.

Ad secundam probationem ex 6. Eth. respon. quòd ibi Arist. sicut & 7. Ethic. loquitur, non de quacunque electione siue dictamine; sed de prudentiali propriè & præceptiuo, cui necessariò coniunctus est rectus appetitus, de quo supra q. 12. prima propositione; & q. 9. latius habetur. Nos autem hic loquimur de dictamine tantum ostensiuo, ideo nihil ad rem.

Ad secundā rationem.

Ad aliud ex 5. Eth. resp. secundum Adria. in 4. quodlib. φ loquitur etiam ibi Arist. de æstimatione prudentiæ & imprudentiæ propriè sumptæ, de qua dicitur etiam 3. Ethic. Qualis vnusquisque est talis ei finis videtur, vt supra q. 9. & infra q. 15. latius declaratur. & eodem modo respondeo ad illud ex 7. Rethor.

Ad 3. Ethic. Omnis malus est ignorans, & ad Aug. & Prouerb. 13. respondeo secundum Scotum in tertio dist. 36. quòd intelligitur de ignorantia electionis, quæ non est formaliter ignorantia deceptionis, aut nescientiæ, vel inconsiderationis in intellectu: sed est electio verorum, aut accommodorum mediorum ad malū finem à mala voluntate intentum vel præstitutum, quę dicitur etiam error morum, qui est non quidem in intellectu deceptio, sed in voluntate deuiatio à via virtutum: quomodò dicimus aliquem scienter errare per deuium ambulans, licet per intellectum nil falsum iudicet, neque ignoret, qui dicitur error affectus, sicut & error calami vel pedum, vt ait Adrianus, vbi supra secundum communiter doctores: vnde & Bassolis superius ait, quòd talis dicitur ignorans non verè & formaliter, sed interpretatiuè, quia videlicet agit tanquam ignorans: & inde ex mala voluntate sæpè sequitur error, siue deceptio, vel ignorantia aliqua in intellectu concomitans peccatum ipsum secundum Sapien. 2. Excæcauit eos malitia eorum. & 3. Ethic. dicitur, quòd propter delectationem deceptio prouenit; & non bonum, bonum videtur: & qualis vnusquisque est talis ei finis videtur: Quod, quomodo fiat, latius infra quæst. 15. habetur. Ad argumenta verò alia, quę hic fieri possunt, responsio supra quæstione 12. videatur.

QVAE-

QVAESTIO XIIII.

Vtrum omne Peccatum Christiani, idest hominis baptizati non heretici, sit ex defectu fidei: & vtrum talis in mortali existens possit verè dicere, Credo in Deum.

Respon. ad 1. dub. RESPONDEO ad primum secundum duas opiniones tactas in quæstione 13. præcedente. Nam secundum primam opinionem Beati Tho. dicendum est, quòd sic, saltem ex aliqua inconsideratione alicuius pertinentis ad fidem, vt ibi declaratum est. Secundum aliam opinionem Scoti & aliorum tenendum est quòd non ex defectu fidei speculatiuæ, neque ex inconsideratione prædicta. Nos autem secundum omnes & quidē verè dicamus, quòd omne peccatum Christiani prouenit ex defectu fidei practicæ, quæ per dilectionem operatur, & ipsam Dei dilectionem verā includit. Prouenit etiam ex defectu vigoris viuacitatis efficaciæ, aut fortitudinis fidei speculatiuæ, vel informis: quia scilicet Christianus non efficaciter prosequitur id, ad quod ipsa fides dirigit, & inclinat. Et ad alterutrum sensum intelliguntur Origenes homilia 9. in Leuitic. & Cyprianus contra Nouatianum, & Hierony. 10. super Prouerb. 8. & præcipuè Chrysostomus super Matth. 25. communiterque doctores dicentes omne peccatum ex defectu fidei esse, omnesque peccatores esse infideles.

Multò minus dicendum est omne mortale peccatum Christiani ex errore in fide procedere: aut per omne peccatum fidem perdi: aut existentem in peccato mortali non esse Christianum: tum primò quia non perditur fides theologica quoad essentiam fidei nisi per solam infidelitatem, seu hæresim pertinacem ei oppositam, secundum Scotum & communiter doctores in tertio distinctione 23. & 36. tum secundò idem patet prima ad Corinth. 12. Si habuero omnem fidem vt montes transferam, charitatem autem non habuero. Facit & Hieronymus lib. 1. commentari. super Matth. 7. ibi. Non omnis, qui dicit, Domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Et Basilius in regula monacho rum cap. 94. Et Gregorius homilia de Virginibus super Matthę. 25. ibi. Non acceperunt fatuę oleum cum lampadibus: & ad idem est August. & Chrysost. eodem loco in opere imperfecto: & Bernar. sermone 25. super cant. & communiter doctores: & tandem in concilio Tridentino sessione 6. de iustificatione, canone 28. expressè habetur Peccatos fideles baptizatos habere veram fidem sine charitate, & esse, & dici Christianos: & oppositum dicentes anathematizantur ibidem. Vbi notà secundum Vega de iustificatione lib. 3. capi. 8. & 9. & 10. quòd tales dicuntur, suntque Christiani; non tamen veri veritate fructus, neque boni Christiani licet veram fidem veritate rei habeant, vbi de his satis pulchrè agit. Et talis horum fides dicitur informis, quia sine forma, & vita charitatis mortua est, Iacob. 1. nō quidem quia est sine sua intrinseca forma specifica, aut sine suo specifico esse habitus & virtutis fidei, sicut homo mortuus non habet veram formam hominis specificam: & ideo verè nō est homo: sed quia nō habet formā extrinsecā, idest pulchritudinē, seu vitam charitatis & gratiæ; & per cōsequens neq; motum efficacem, neq; esse meritorium & gratuitum, neque perfectum esse virtutis fidei practicæ, quæ iustificat. Igitur charitas est forma fidei, sicut spei, aliarumq; virtutum, non quidem constituens illas in suo specifico esse fidei, aut virtutis fidei, sed in perfecto esse virtutis fidei, quæ per charitatem operatur, quod est esse gratuitum & meritorium. Concordant in hoc Scot. in 3. dist. 36. & Caieta. secunda secundæ q. 4. & q. art. 1. & prima secundæ. q. 65. art. 4. quamuis in alijs ibidem inter se dissentiant. Igitur peccator Christianus, non habet errorem, aut defectum fidei speculatiuæ formaliter, sed interpretatiuè: sicut & omnes malus est ignorans, vt supra q. 13. in fine dictum est.

Quo ad secundum quod quæritur in prædicta quæstione, scilicet, vtrum Christianus existens immortali peccato, verè possit & debeat dicere, Credo in Deum. Quòd sic, quamuis non tam propriè & perfectè, sicut qui est in charitate: quod probatur tripliciter. Primò secundum Tho. secunda secundæ. q. t. art. 9. ad tertiū vbi sic ait, Cōfessio fidei traditur in symbolo quasi ex persona totius Ecclesiæ, quæ per fidem vnitur. Fides autem Ecclesiæ est fides formata: talis enim fides inuenitur in omnibus, qui numero & merito sunt de Ecclesia. Ideo confessio fidei in symbolo traditur secundum quod conuenit fidei formatæ: vt etiam si qui fideles fidem formatam non habent, ad hanc pertingere studeant. Hæc ille. Respon ad 2. dub. 1. ratio.

Sed contra hanc rationem arguitur, quia si non vt minister Ecclesiæ, nec in persona eius quispiam in mortali peccato id dicit, sed vt persona singularis; tunc nullo modo neq; vt membrum Ecclesiæ neque in persona Ecclesiæ id verè dicere potest; sicut existens in odio contra proximum dicens, Pater noster vt persona singularis vel particularis nullo modo verè dicit, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: quod si adhuc id pernegetur; contra, quia saltem de cathecuminis nondū baptizatis in mortali peccato existētibus nō potest dici, quod in persona Ecclesię id verè dicāt: cùm neq; merito, neq; numero sint membra eius: &

tamen D. August. illis suadet vt antequam dormiant, dicant, Credo in Deum &c. ergo insufficiens ratio illa videtur.

2. Ratio. Respondet 2. Gerson. alphab. 25. n. quòd sensus est, Credo in Deum, idest, confiteor fidem, qua creditur in Deum. Sed nec omnino hæc explicatio satisfacit.

3. Ratio. Ideo tertia ratio est, quòd dupliciter stat credere in Deum; quòd est credendo in Deum ire siue tendere. Vno modo perfectè, scilicet fide formata, vel quæ per dilectionem operatur; de qua Augu. in solilo q. in fine, & super Ioan. c. 14. Creditis in Deum, & in me credite: & in expositione symboli: & habetur de pœnitentia. distinct. 2. c. Charitas est aqua, ait. Credere in Deum est credendo illum amare, & in eum ire, scilicet per opera fidei, & credendo ei adhærere, & eius membris incorporari, scilicet, per charitatem & gratiam; & hoc est proprium bonorum Christianorum, & August. id tantum ibidem expressit quod perfectum est, quo & omnes anniti debent. Alio modo imperfectè credere in Deum est credendo in ipsum ire, per fidem informem simul, & per informem amorem desiderij habendi Deum, ex bono desiderio naturali per fidem directo & adiuto, mouente in Deum vt ipsum habeamus; & tali modo credere in Deum est fidelium in peccato mortali existentium: qui & hoc modo in persona sua verè dicere possunt & debent Credo in Deum: vt per talem fidei confessionem veram, ad perfectam fidem, quæ per charitatem operatur, & ad Deum per gratiam habendum paulatim perueniant, & impetrent à Deo. Nam talis est natura fidei, quæ nisi adsit impedimentum ex parte hominis ipsum mouet, & dirigit ad Deum amandum & habendum. Et hanc etiam responsionem innuit B. Thom. vbi supra in fine vbi ait. Vt etiam ij qui fideles formatam fidem non habent, ad hanc pertingere studeant; & Abulens. super Exodo 14. quæstione decima, dicens, quòd est credere in Deum, non quidem perfectè per amorem inhærendo, sed fide qua propter Dei amorem, quo scilicet desideramus Deum habere, ijs, quæ sunt fidei, firmiter assentimus, intellectumq; in eius obsequium captiuamus. Hæc ille. Et de hac fide peccator pœnitens prius mouetur concepta de Deo fide & timore: deinde desiderio ac spe, vt tandem venia obtenta per charitatem illi adhæreat. Vnde liquet eiusmodi pœnitentem prius tendere in Deum per informem fidem ipsius Dei desiderio affectam, quàm per eadem charitate perfectam, qui & nondum liber à peccato verè tunc dicere potest, Credo in Deum.

QVAESTIO XV.

Quomodo malitia excæcat intellectum, & maximè circa principia prudentialia: & quomodo qualis vnusquisque est, talis ei finis videtur: & vtrum liceat dissentire primis principijs practicis & speculatiuis, & propositionibus per se notis, & assentire oppositis: & quomodo omnis malus est ignorans.

RESPONDEO per quatuor propositiones, quarum prima est. Propositioni speculatiuæ euidenti omnino euidentia intrinseca, cuius, scilicet, assensus causatur sufficienter ex notitijs apprehensiuis terminorum suorum, sine alio assensu concurrente; si talis propositionis euidentis, oppositum explicat manifestam contradictionem; nullo modo potest intellectus sanus dissentire, neque eius opposita assentire. Secus si oppositum non explicat contradictionem. secus etiam est de propositione euidentia extrinseca, quæ scilicet non est euidens ex suis terminis, sed per præmissas euidentes eui denter illam inferentes mediatè seu immediatè. Secus etiam si intellectus sit aliàs vndecunque læsus, sed deprauatus: nam in his tribus vltimis casibus, potest intellectus dissentire talibus propositionibus euidentibus, & earum oppositis assentire. Ista prima propositio habet quatuor partes. Prima est de propositione euidenti euidentia intrinseca, cuius oppositum explicat manifestam contradictionem, vt ibi declaratur; vt ista propositio Sortes est vel non est, quæ etiam dicitur primum principium speculatiuum, quia, scilicet, est disiunctiua ex partibus contradictorijs constans ex terminis singularibus: & ista, non est malè agendum, quæ est primum principium practicum prudentiale. Propositio autem dicitur explicare manifestam contradictionem, quando est copulatiua composita ex contradictorijs, vel contrarijs, vt ista propositio, Sortes est & non est; nullus homo viuit & omnis homo viuit. Quòd ergo tali propositioni euidenti intrinsecè, cuius oppositum explicat contradictionem, intellectus sanus non possit dissentire, neque eius opposita assentire, probatur dupliciter. Primò, quia ibi est essentialis intrinseca & manifesta repugnantia; ergo sicut sensus non læsus non potest decipi circa proprium obiectum, ita nec intellectus circa prædicta: & ratio consequentiæ est, natura intellectus, & natura sensus, qui naturaliter agunt circa propria & primaria obiecta; qualia sunt supradicta, quia ex lumine naturali intellectus naturaliter inclinatur ad non dissentiendum, nec assentiendum prædictis propositionibus.

Propos. 1. (margin, beside "RESPONDEO per quatuor propositiones")

1. Ratio. (margin, beside "uit & omnis homo viuit")

Secundò

2. Ratio. Secundò probatur idem, quia ficut non poteſt eſſe vna & eadẽ qualitas, quæ ſit caliditas & frigiditas; ergo ſimiliter nec vna qualitas quæ eadẽ ſit formalis aſſenſus & diſſenſus eiuſdẽ propoſitionis. Hæc ratiò non eſt tam efficax vt prima, licet valde probabiliter probet intentum: tum quia poteſt negari antecedẽs ab eo, qui vellet proteruire: tum etiam quia poteſt negari conſequentia, aut ſimile quatenus in conſequẽte vř præſupponi opinio Greg. Arimi. tenentis ꝙ eadem ſimplex qualitas, ſeu eadem propoſitio eſt aſſenſus vnius & diſſenſus oppoſiti: quæ opinio tenetur à multis, ſed alij aliter opinantur: ſicq; ſolum probabiliter concludit.

2. pars propoſitionis. Secũda pars propoſitionis, ſ. ſecus ſi talis propoſitionis euidentis intrinſecæ oppoſitum non explicat contradictionem: tunc enim ſtat ei diſſentire, & eius oppoſito aſſentire etiam intellectu exiſtente ſano, vt eſt iſta propoſitio, non eſt malè agendum: ego viuo, ego vigilo, ego video: & forte etiam eiuſmodi eſt, hæc propoſitio, omne totum eſt maius ſua parte: & quòd Triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, & aliæ huiuſmodi, quibus poteſt quis diſſentire, & eius oppoſitis aſſentire. Probatur quia aliquis ſimplex poteſt credere alicui docto, qui & creditur bonus, dicenti quòd id quod verè videt, nõ eſt talis res, licet ei videatur quòd ſic: quia tamẽ ille vir doctus dicit quòd decipitur ex parte medij, vel organi, vel aliunde ſophiſticando: iam ille ſimplex credit ita eſſe: ergo poteſt ſic contingere in omni propoſitione præfata, de qua ſecunda pars propoſitionis loquitur, propter eandem cauſam & rationem.

3. pars. Tertia pars propoſitionis, ſcilicet, ſecus etiã de propoſitione euidẽti, euidẽtia extrinſeca &c. quòd enim tali propoſitioni euidenti extrinſicè poteſt intellectus aliàs non læſus diſſentire, & eius oppoſitæ diſſentire, patet; quia benè poteſt intellectus cum aliquo motiuo, & à fortiori cum imperio voluntatis ante applicationem demonſtrationis ei diſſentire, ſecus poſt eius applicationem. Hæc Angeſt. in moral. c. t. fol. 6.

4. pars. Quarta pars propoſitionis, ſcilicet, ſecus etiã ſi intellectus ſit aliàs læſus, patet ſecundum communiter doctores: ſicut potentia viſiua læſa non poteſt rectè videre colorem: de his omnibus in alio noſtro tracta. vel lib. 3. de conſcientia q. 1 t. infra videatur.

2. propo. Secunda propoſitio, in primis principijs practicis, corruptio affectionis corrumpit iudicium rationis, & cõtingere poteſt error ſeu deceptio: & eò magis, quò plus eſt de affectione circa ea, & quominus vniuerſalia ſunt talia principia practica: & econtra, eò minus deceptio ſeu error cõtinget circa ea, quòminus eſt de ea affectione, & quo magis vniuerſalia, ſunt talia principia practica.

Prima pars probatur: quia oĩa principia practica, etiam ſi ſolum oſtenſiuè capiantur, nõ ſunt ſic euidentia intrinſecè quod eorũ oppoſita explicent manifeſtam contradictionẽ: ergo poteſt contingere error circa ea, ex aliqua cauſa maximè ex corruptione affectionis. Antecedẽs patet de his vniuerſaliſſimis principijs practicis negatiuis, ſ. non eſt malè agendum, neque iniuſtè; & hmôi: quia eorum oppoſita, putà malè agẽdum eſt, non explicant contradictionem. Et conſequentia patet ex. 1. propo. in 2. eius parte. Quòd aũt maximè ex corruptione affectionis cõtingat corruptio iudicij, ſeu error circa ea patet, quia ex eo ꝙ ſunt practica, iam habent ordinem vel cõnexionem ad appetitum, & aliquo modo eorum iudicium pendet ab eo; ergo à tali appetitu corrupto, coniunctoq; ip intellectui poteſt facilius, q̃ aliunde prouenire corruptio iudicij; vt paulò inferius in 3. & 4. propoſitione magis declarabitur: & in hoc cõcordat Angeſt. in moral. c. 1. & c. 3. in fi. & communiter doctores Moderni in 2. diſt. 39. & Buridanus in 3. & 6. & 7. Ethi. Qualis vnuſquiſq; eſt, talis ei finis videtur, & 2. Retho. Amantibus & odientibus non eadem videntur: & quia affectio facit errare circa principia, & huiuſmodi; vt ſupra q. 8. quæſt. 9. & ſapien. 2. Excæcauit eos malitia eorum.

Quamuis B. Tho. in q. 16. de veritate, & 1. 2. q. 77. art. 2. & alij ſequaces non concedant ꝙ ratio poteſt deprauari à malitia ſeu paſſione quò ad principia practica vniuerſalia immediatè, ſed ſolum quò ad applicationem eorum ad particulare operabile. Ait enim quod diſcurſus virtuoſi eſt iſte. Malum eſt vitandum, hoc eſt malum: ergo vitandum. Maiorem proponit ſynderesis, minorem ratio, concluſionem conſcientia: vitioſus autem habet quidem prædictam maiorem, ſed & ſimul habet aliam maiorem fundamentalem, quam ei ſuadet, atq; proponit ſua praua affectio vel appetitus, ſcilicet ſequendus eſt honor vel delitiæ, aut diuitiæ: hoc eſt honorificum vtile vel delectabile, & eſt hæc via ad illud: ergo hoc proſequendum eſt: & ita non ſubſumit ſub illa maiori prudentiali; ſed ſub alia, quam ſuggerit appetitus: & ita malè arguit in quatuor terminis: malè etiam applicat illam maiorem prudentialem ad concluſionem; in quo tota deceptio vitioſi eſt; vt ait B. Tho. ex 7. Ethic.

Sed certè licet hoc modo ſæpe contingat cum hoc ſtat ꝙ etiam ex affectione decipiatur circa maiorem, minorem, & concluſionem; vti ſupra ſm Scot. & alios dictum eſt, & inferius lib. 3. de conſcientia. q. t 1. in 2. propoſitione, & in reſponſione ad 2. arg. contra eam latius habetur. Secunda pars ſecũdæ propoſitionis, ſ. & eò magis, quò plus eſt de affectione &c. probatur, quia augmentata cauſa, augetur eius effectus, & ea minuta, minuitur cæteris paribus & ſecluſo impedimento

mento. Nam potest causa naturalis à fortiori & causa naturali impediri, vt constat. Ex quibus patet ꝙ cum principia hæc quò magis sunt vniuersalia, eò magis recedant ab affectione & magis appropinquent rationi. Nam ratio vel intellectus propriè circa vniuersalia versatur, quamuis etiam ad particularia extẽdatur: affectio aũt circa particularia propriè aut solum est inde circa principia vniuersaliora, vtpote certiora, deceptio minus continget ex parte affectionis; & multò minus circa vniuersalissima; & minus circa specula, quàm circa practica; quia minus ad affectionem vel appetitum.

3. Propo. 1. Modus. Tertia propo. tripliciter intelligitur ꝙ omnis malus est ignorans vt dr̃. 3. Ethic. Vno modo capiendo malum strictè & propriè in gradu intemperantiæ distinctum à malo in gradu incontinentiæ, & mollitei, vt cõiter capiunt Morales, ſm Arist. vt etiam dicit Buridanus, & Adria. vbi supra, & talis malus in gradu intẽperantiæ est, qui sic est vitio & malitiæ deditus tanquam peruersus ꝙ vitia omnino illi sint sapida: & ferè iam sine remorsu conscientiæ sit: sicut è contra virtuosus est; qui virtute delectatur omnino secundum Arist. 2. Eth. Omnis itaq; malus hoc modo acceptus est ignorans, idest deprauatus saltem dispositiuè, idest malè dispositus ad rectè iudicandum de faciendis ab eo, vt hoc latius declaratur infra in 4 propositione. Secundus modus intelligitur

2. Modus. omnis malus, idest omnis peccator in quocunq; gradu malitiæ est ignorans, scilicet ignorantia electionis, vt supra. quæst. 13.

Quæ ignorantia electionis dupliciter contingit, ſm Scot. & Gabr. in 3. dist. 36. Vno modo priuatiuè seu contradictoriè ad scientiam seu cognitionẽ debitam hoc modo, s. ꝙ malitia facit auertere intellectum à consideratione requisita ad rectam electionem: nam voluntas volens formaliter seu interpretatiuè discedere ab electione eius boni, quod est plenè dictatum à recta ratione, & eligere volens contrarium; cùm id non possit eligere stante dictamine pleno ſm Th. vel ſm Scot. saltem non nisi vix id possit, vt patet ex supradictis. q. 12. propo. 2. iam non permittit intellectũ diu stare in illo pleno dictamine recto: sed auertit, seu distrahit ipsum ad considerandũ rationes si quæ fortè possunt esse sophisticæ aut apparentes in oppositum, seu ad id quod malè vult: aut saltem auertit intellectum à prædicto suo vero dictamine, ad considerandum aliud impertinens ne cum remorsu conscientiæ eligatur oppositum; & ita stante defectu rationis seu considerationis debitæ, iam volũtas eligit malũ sub aliqua ratione boni saltem apparentis: sitq; omnis malus ignorans, idest consideratus priuatiuè. Alio modo contingit prædicta ignorantia positiuè seu contrariè ad cognitionem debitam mediorum seu electionis: quia, s. sicut voluntas rectè eligens finem pręcipit intellectui considerare illa media, quæ sunt necessaria ad illum finem; & intellectus sic inquirendo generat in se habitũ prudentiæ; ita voluntas eligens seu præstituens sibi malum finem, sub specie bonis alicuius vtilis aut delectabilis vel honesti; imperat intellectui considerare media necessaria ad consequendum illum finem: & habitus acquisitus ex talibus dictaminibus circa ea, quæ ordinantur ad illud malè electum, est error imprudẽtię, oppositus huic præfatæ prudentiæ; & ita potest vocari imprudentia, vel stultitia; quo modo in sacra scriptura omnis peccator vocatur stultus & omne peccatum stultitia, & imprudentia: vt patet Prouer. 1. & alibi sæpius: non tm̃ priuatiuè, sed positiuè, & contrariè, quia. s. est habitus, quo promptè talis imprudens inueniat media ordinata ad malum finem à mala voluntate præstitum: & quia talis malus habitus imprudentiæ generatur ex imperio voluntatis malè eligentis: ideo verè dr̃ ꝙ voluntas mala excæcat intellectum; non quidem faciendo errare semper circa aliqua complexa, sed faciendo intellectum habere actum considerandi media expedientia ad malum finem: qui error licet nõ sit deceptiuus quo ad speculationem, quia non est error in cognitione veri, nam illa media inuenia ad finem malum præstitum; sunt vera media ad illum finem consequendum: attamen dr̃ ignorantia electionis & error in moribus, qui dr̃ error vitæ oppositus veritati vitæ: quia non est recta electio debiti finis, & per consequens nec mediorem ad ipsum debitum finẽ; sed omnino dissonat à recta ratione & regula bonę vitę, de quo Prouerb. 14. Errant omnes, qui operantur malum; & consonat Adria. in 4. quodlib. & ita iste secundus modus bipartitus explicat quõ oĩs malus est ignorans, id est inconsideratus seu imprudens aliquo modo priuatiuè seu positiuè. Sed quia Arist. 3. & 6. & 7. Eth. dicit ꝙ malitia facit errare & mentiri circa principia practica, & circa finem, & eis dissentire positiuè, vt patet ex auctoritatibus suprapositis. q. 9. & 3. Eth. Qualis vnusquisq; est talis ei finis vr̃. & 2. Reth. Quòd amantibus & odiẽtibus non eadẽ videntur: ex quibus & alijs eiusmodi auctoritatibus patet ꝙ non solum circa medium, sed & circa finem & principia practica ex affectione contingit error non solum priuatiuè, sed & positiuè in intellectu atq; iudicio. Ideo nõ vr̃ sufficiens iste modus, sicut nec alij prędicti ad plenè declarandũ quõ omnis malus est ignorans ad mentem Arist. & secundum veritatẽ.

Tertio igitur modo intelligitur omnis malus, id est omnis peccator in quocunq; gradu malitiæ, est ignorans: non quidem semper formaliter; sed dispositiuè semper est ignorans in intellectu, tam circa principia, quàm circa media practica: volo dicere ꝙ malitia in quocunq; gradu

peccati,

peccati, seu praua affectio voluntatis; quamuis non faciat semper errorem in intellectu formaliter aut effectiue circa principia, aut media, seu electionem ad finem præstitutu, vt patet in 2. modo supradicto, & patet experientia, & supra. q. 12. q. 13. at, vero semper est dispositio propinqua, vt intellectus & iudicium rationis tandem corrumpatur & decipiatur circa omnia prędicta iudicando conformiter ad illam: & iste modus intelligendi est Ocham, & aliorum doctorum, & optimè quadrat cum omnibus supradictis, & cum 2. propositione suprapolita, vbi dictum est, quod circa omnia principia practica contingere pot corruptio rationis & iudicij ex corruptione affectionis plus vel minus vt ibi latè declaratum est; & consonat manifestè cum omnibus auctoritatib. 3. & 6. & 7. Eth. & 2. Reth. suprapositis, & 3. Eth. Qualis vnusquisq; est, talis ei finis vr. Sed quo id fiat, pueniatq; talis error itellectus ex affectione, id in 4. propo. sequēti explanatur.

4. Propo. Quarta propositio: ex triplici causa contingit error rationis seu iudicij circa principia practica, & circa alia quęcunque ex corruptione affectionis: ita q qualis vnusquisque. est, in sua affectione, talis ei finis vr, in ratione 3. Eth. & corruptio affectionis corrumpit, dispositiuè, iudicium rationis: & appetitus corrumpit æstimationem prudentiæ, eiusq; principia. 6. & 7. Eth. & 2. Retho. Amantibus & odientibus non eadem viden tur: & sapien. 2. Malitia excæcat intellectum.

1. Causa. Prima & potissima causa ex parte ipsius rōnis, vt est subiectū prudentialis iudicij. Nam fm Ca iet. 1. 2. q. 58. art. 5. appetitu seu volūtate affecta ad aliquid, putà, ad vindictam, ex hoc ipso q afficitur ad illud, iam duo simul fiunt. Primò in ipso appetitu fit affectio ad vindictam: & ipsa vindicta incipit esse, & est conueniens tali appetitui sic affecto, quę prius non erat ei conueniens: & hoc non pp mutationem in ipsa vindicta; sed in ipso appetitu factam. Secundò, consonante iaut vindicta tali appetitui, iam consurgit in intellectu q ratio iudicet eam esse conuenientem: nam quia ratio mouetur ab appetitu sic affecto: ideo fit in ratione motio quędam passiua consona illi affectioni; & sic ab appetitu affecto fit proportionabiliter ratio vt subsstat appetitui & affecta & conueniens vindictæ. Exemplū patet, quia sicut gustus affectus amaritudine iudicat omnia amara: sic ratio bene vel malè affecta ab affectione coniuncta iudicat fm illam immutationem, qua ab appetitu sic infecta mouetur. Et sicut videnti per vitrum rubeum apparent omnia rubea; ita fortiter affecto solum ea videntur, quæ sunt conformia suo appetitui sic affecto; vt hæc etiam ait Adria. in 4. quodlib. q. 1. ante argumentus. Ita demum q intus existente eo; quod prohibet extraneum, inuenitur error nō solum in iudicante secundum appetitum, sed etiam fm rationem, vt subsstat appetitui, in cuius signū ratio à tali affectione aut non mota, vt accidit sedata iam passione, aut non sufficienter mota, vt accidit passione non præualente, aut non vehemente, quamuis insurgente, tunc autem aut rectè iudicat, aut à recto iudicio non omnino declinat, vt patet experientia: sic igitur ratio ab affectu infecta atque corrupta, iudicat vindictam vt conueniētem esse prosequendā. Et tertio sequitur conclusio præceptiua seu efficax volitionis illius finis, s. q fiat vindicta. Nā volitio finis, putà, vindictæ, dr intentio, & est primum principium discursus syllogistici prudentialis, vt supra. q. 8. q. 9. dictū est: deinde quæruntur media ad finem sic electum, seu præstitum, quæ media in minori pręmissa proponuntur per intellectū, s. talis tāta punitio est hic, nunc ad vindictā exercendam adhibenda: demum sequitur conclusio efficax electionis vel executionis: & ita patet ex hac, 1. causa sumpta ex parte subiecti; quomodo ex corruptione affectionis sequitur corruptio iudicij practici maioris præmissæ & principij: & à fortiori sequitur q in minori præmissa potest esse deceptio rationis à corruptione affectionis prouenient, & etiam in conclusione, etiam si non sit deceptio circa primum principium, seu maiorem talis discursus prudentialis,

Secunda causa adiuuat hanc primam prædictam, & sumitur ex parte obiecti: quia. s. ex ipsa appetitus immutatione constituitur obiectū volitum inesse, vero conueniente; dum vindicta est verè conueniens appetitui volūtatis sic affectæ; quamuis non sit simpliciter conueniens ipsi voluntati. Constat enim q intellectus naturaliter inclinatur in verum quōcunq;, s. simpliciter, aut fm quid: & licet ex hoc nō fiat obiectū, s. vindicta ipsi homini verè conueniens, & verū simpliciter, sed fm quid, s. fm affectionē, & prout intellectus iudicat fm eam, & ideo contingat in intellectu errare iudicando vindictā vt conueniētem homini simpliciter; quæ tn vindicta non est verè conueniens, nisi fm quid, s. appetitui sic affecto: tamen adhuc non nullum verum est. Igitur quia appetitus animalis est primo tonus suppositi: ideo verè conueniens vindicta appetitui offertur, vt conueniens simpliciter ipsi appetenti, vt de hoc supra. quæst. 8. q. 9. habetur. 2. Causa.

Tertia causa etiam adiuuat primam supradictam, & sumitur ex parte cōis inclinationis virium animæ; quia, s. eas experimur promptas ad operandū consonæ affectioni prædominanti. Apparet. n. infirmis sitientibus q repręsentātur eis omnes aquę, quas nunquam viderunt, & concupiscentibus simulachra delectabilium ēt importuna occurrunt: tanquam natura inditum sit; vt vires aīę præstent obsequium affectioni pdominanti: inter quas vires aīæ cōstat vim apprehensiuā esse: in cuius signū irato absq; deliberatione præsentatur statim vindicta, seu punitio, tanquam conueniens; & ita patet. 4. propositio. 3. Causa.

QVAE-

QVAESTIO XVI.

Vtrum & quare omnis ignorantia excuset à culpa actum ex ea factum.

Respondeo 1. opinio. RESPONDEO in hoc est duplex opinio. Prima quòd non nisi sit omnino inuincibilis præcedens propter argumenta, quæ infra tanguntur, & soluuntur. Secunda opinio, quæ 2. opinio. mihi probabilior uidetur, est, quòd omnis ignorantia etiam uincibilis effectata, quatenus ignorantia est, excusat omnem actum, quem causat & commitatur ab omni illa culpa seu imputabilitate, quæ proueniret in tali actu, ratione cognitionis oppositæ, si talis ignorantia non adesset: simpliciter autem non excusat ab omni culpa aliunde proueniente; nisi inuincibilis sit. Hæc propositio habet duas partes, & supponatur quid sit ignorantia vincibilis & inuincibilis ex supradictis in q. 1. Prima pars est, quòd omnis ignorantia etiam uincibilis affectata, quatenus ignorantia est, uidelicet quantum est ex hac parte quòd est ignorantia, non quatenus est vincibilis, nec aliunde, excusat à culpa actum; in quo etiam intellige omimissionem, quam causat & comitatur: & ita stat quòd ex alia parte possit magis aggrauari peccatum ipsum, & esse magis voluntarium, & cum maiori contemptu ex ignorantia affectata commissum: & ex consequenti simpliciter sit grauius regulariter loquendo; quàm si fieret scienter, vt infra. q. 20 latius probatur. Prædicta propositio sic intellecta, est sancti Bonauentu. in 2. distinct. 22. q. 3. quæ probatur dupliciter. Primò, quia quicquid 1. ratio. tollit rationem voluntarij, tollit rationem culpæ, magis vel minus secundum quod magis uel minus tollit de uoluntario, sed omnis ignorantia vt talis de se est huiusmodi; ergo tollit rationem culpæ, seu grauitatis, quæ adesset, si non esset talis ignorantia. Probatur maior, quia secundum August. peccatum non est nisi quatenus voluntarium, seu liberum; ergo quatenus ignorantia tollit rationem voluntarij, tollit & rationem culpæ. Minor autem probatur, quia. 3. Ethic. c. 1. Voluntarium est, cuius principium est in ipso agente cognoscente singula, in quibus est ipse actus: cùm ergo voluntarium includat aut presupponat cognitionem: sequitur quòd id quod tollit cognitionem, qualis est ignorantia quæcunq; tolit etiam rationem voluntarij, quod proueniret ratione cognitionis si adesset; si aliunde non impediretur.

Hæc probatio fundatur in illa maxima; quòd scilicet, sicut nihil volitum quin præcognitum; ita è contra, quò maior est cognitio eius obiecti, quod est ratio volendi aut nolendi, eò maior erit volitio aut nolitio illius: quia auctis causis naturalibus augetur effectus: sed cognitio naturaliter concurrit cum voluntate partialiter & actiuè ad effectum volitionis seu nolitionis producendæ, vt communiter tenetur & supponitur ergo quo maior cognitio, maior volitio, aut magis voluntarium est: quod intelligitur ex hac parte, & cæteris paribus, & dummodo nō aliūde sit impedimentum proueniens, puta, à libertate voluntatis, quæ potest minus intensam volitionem producere cum maiori cognitione, & intensiore cum minore, ex quo est principalius agens & liberum ad talem effectum; vt latè de hoc agit Almayn in tract. de libertate volūtatis: sed quia vt dictum est cognitio potest à suo effectu impediri per libertatem voluntatis; non probat præ dicta ratio quòd omnis ignorantia, vt talis est in omni casu semper tollat rationem voluntarij, & excuset: quamuis id probet quātum est ex parte cognitionis si adesset, nisi ipsum voluntarium aū geretur, aut cōseruaretur à libertate voluntatis. 2. ratio.

Ideo est alia ratio probans intentum vniuersaliter & simpliciter quòd, scilicet, omnis ignorātia, vt talis, semper in omni casu excusat à culpa seu gradu culpæ, quæ proueniret ex parte cognitionis oppositæ, si adesset. Et ratio etiam hæc est sancti Bonauent. vbi supra: quia ignorantia minuit de ratione contemptus: quæ ratiō sumitur etiam ex parte cognitionis, quā ignorantia tollit, considerando ipsam cognitionem; non quidem inquantum concurrit ad productionem actus voluntarij vt 1. ratio procedebat; sed vt est circunstantia pertinens ad grauitatem peccati seu contemptus: & per consequens ignorantia opposita consideratur, vt est circūstantia tollens dictam cognitionem, & circunstantiam facientem ad maiorem contemptum seu grauitatē peccati. Ratio autem est hæc. Quicquid tollit de ratione cōtemptus, tollit etiam de grauitate culpæ; & excusat magis vel minus quantum est ex hac parte, ut constat: sed omnis ignorantia, vt talis semper tollit de ratione contemptus, ergò semper omnis ignorantia excusat plus uel minus secundum quod plus vel minus est de tali ignorantia, & quantum est ex parte hac quòd talis actus est ignoratus. Consequentia patet cum maiore, & minor probatur. Tum primo, quia cæteris paribus maior contemptus est ubi est maior cognitio, putà, dum voluntas contemnit suam regulam actualiter, quàm solum habitualiter, aut uirtualiter, aut interpretatiuè dictantem & cognitam, ideo namque peccatum scienter & de industria factum, est grauius alijs secundum communiter doctores: quia est magis contra suam regulam etiam actualiter dictantem & cognitam, vt de hoc latius infra quæstione 29. habetur, & facit. Lucæ 10. Seruus sciens voluntatem Domini & non faciens vapulabit multis. Tum secundò, quia de ratione contemptus est nolle obedire suæ regulæ cognitæ: & grauius peccat, quia agit

contra

contra conscientiam, seu contra scientiam retrahentem à peccato: peccans autem ex ignorantia, aut cum ignorantia quacunq; nõ sic: quo fit, vt licet grauius peccet aliunde qui peccat ex ignorantia affectata seu consequente; non tamen peccet grauius in actu sequenti aut comitãte ipsam culpabilem ignorantiã. Nã duobus saltim peccatis ille peccat. Primò per malam voluntatem qua vult ignorare. Secũdo per illud aliud peccatum sequens quòd committit ex illa ignorantia affectata: & hoc peccate secundo, nõ peccat grauius, quàm si scienter peccaret: quia ab hoc peccato illa ignorantia tollit circũstantiam cognitionis aggrauantem, & rationem maioris contemptus, qui ex tali cognitione proueniret; vt dictum est. Et in hoc cõcordat cum Bonauẽt. vbi supra. B. Th. 1.2.q.76.art.3.&4.& ibi Gaietanus expressé, & Alex. Allen. & alij moderni.

Et sic est intelligendus & limitandus Gabriel vbi supra, quando dicit quòd ignorantia excusat si ea non concurrente homo non esset eliciturus actum: nam si nihilominus eliceret, vt quando est ignorantia concomitans: tunc ignorantia nihil facit ad excusationem: quia tunc non peccat ex ignorantia, licet peccet ignoranter. Hæc ille. Quod intellige, & limita vt dictum est, quòd uidelicet nihil facit ad excusandum à culpa simpliciter, seu à culpa proueniente à mala voluntate, seu aliunde: benè tamẽ excusat à tota culpa, seu grauitate, quæ proueniret ex parte oppositæ cognitionis si adesset; & similiter sunt intelligendi B. Th. & alij omnes doctores sicubi videntur aliter dicere: & similiter id quod communiter dicitur quòd ignorantia aliquando excusat à tanto, sed nõ à toto: quia, scilicet, non excusat à tota grauitate, quæ ratione prauæ volũtatis, seu aliũde prouenit. Et ita etiam patet. 2. pars propositionis, scilicet, simpliciter autem non excusat: quia in omni ignorantia vincibili est aliqua culpa, quæ non omnino excusat. Igitur resolutoriè dicitur cũ Bonauent. vbi supra ꝙ quia omne peccatum mensuratur secundum quantitatẽ libidinis & contemptus; & omnis ignorantia minuit aut priuat de ratione horum duorũ vt probatum est; ideo omnis ignorãtia generaliter inquantum huiusmodi excusat peccatum: vnde si tanta sit quòd omnino priuat rationem voluntarij & contemptus, certè excusat simpliciter à toto; si verò non omnino, priuat, iã non excusat nisi à tanto, i. ab eo gradu malitiæ dũtaxat, qui ratione cognitionis oppositæ proueniret, vt dictum est. Hæc S. Bonauentura in sententia. *Resolutio.*

Contra predictam propositionem primò sic arguitur. Omnis ignorantia æqualiter tollens de cognitione, æqualiter repugnat dictæ cognitioni quã tollit seu priuat, modò sit vĩcibilis, modò inuincibilis: & æqualiter excusat: sed omnis ignorãtia etiam vincibilis æqualiter tollit de cognitione, & æqualiter opponitur illi: ergo omnis ignorantia æqualiter excusat, modò sit vincibilis, modò inuincibilis. Minor probatur, quia ꝙ sit vincibilis, aut inuincibilis, concomitans, aut præcedens ignorantia; impertinens est, & per accidens ad formalem oppositionem, & repugnãtiam ignorantiæ ad cognitionem oppositam undecunq; talis ignorantia procedat: modò possit & debeat tolli, modò non, sicut cęcitas, & uisio: album, & non album, aut sicut verum, & non verum: sic cognitum, & incognitum, seu ignoratum opponuntur vndecunque sit, & modo possit sanari, aut tolli, modò non. Consequentia autem cum maiore patet; quia ideo omnis ignorantia excusat & tantum, quia & quantum priuat de cognitione: sed illud consequens est falsum; patet quia secundum communiter doctores, vna ignorantia minus excusat, quàm alia: nam inuincibilis præcedens excusat à toto: cõcomitans autem nec excusat, nec aggrauat: uincibilis uerò à tanto sed non à toto, vt latius de iis habetur in quæstionibus subsequentibus, ergo propositio suprapofita, ex qua sequitur hoc falsum, falsa est. *Argum. 1.*

Respondeo concedendo antecedens, & consequentiam formaliter loquendo, ad hunc sensum quod scilicet per se loquendo de ignorantia, vt ignorantia est, omnis ignorantia æqualiter tollens de cognitione æqualiter etiam excusat, scilicet, quantum est ex parte sua ab illo gradu culpæ, seu grauitatis, quæ proueniret ex opposita cognitionis, si adesset, vt supra declaratũ est. Cùm quo stat quòd aliunde adsit grauitas à qua talis ignorãtia non excuset; vt diximus: hoc autem est per accidens ipsi ignorantię. Simpliciter autem non excusatur æqualiter à culpa omnis actus ignoratus: quia aliunde aggrauari potest, vt sæpè dictum est. *Respon ad 1. arg.*

Secũdò arguitur, Omne illud, quod quis facit præter intentionem, agit per accidens: sed intentio non potest esse de eo, quod est ignotum, vt patet, ergo id, quod per ignorantiam agitur habet se per accidens, in actibus humanis: nunc autem quod est per accidens non dat speciem actui: ergo nihil quod est per ignorantiam etiã affectatam factum, debet iudicari peccatum, vel virtuosum vllo modo, etiam ratione voluntatis per accidens adiunctæ tali ignorantiæ. Igitur si ignorantia ratione sui aliquo modo excusat à culpa; sequitur quòd etiam excusat à culpa proueniente ratione voluntatis, cuiuscunque ei per accidens adiunctæ; & per consequens simpliciter omnino, & non secundum quid excusat: & mutat speciem actus ne talis actus si per se uoluntarius, & intentus, vt dictum est. *Argum. 2.*

Respondeo secundum Tho. prima secundæ. q.76. artic.3. ad secundum, concedendo primam consequentiam, & etiam antecedens, si talis sit ignorantia omnino inuincibilis, sic quòd omni- *Respondeo ad 2. arg.*

no

no tollat rationem voluntarij in se & in sua causa; & tunc negatur secunda & tertia consequentia; quia ibi est aliquod voluntarium aliquomodo adiunctum tali ignorantiæ. Si uerò talis ignorantia non est omnino inuincibilis; ita quòd secum habet aliquod voluntarium ei adiunctum aliquomodo in se seu in sua causa; tunc negatur minor, primæ consequentiæ & similiter ipsa cõsequentia; & ratio est; quia quantum remanet in illo ignorante de voluntario, tantum remanet de cognitione eius, quod est uoluntarium, & de intentione peccati: & sic secundum hoc non erit per accidens peccatum: quia talis voluntas licet sit per accidens adiuncta ignorantiæ; est tamen per se concurrens ad actum voluntarium peccati: sicq; actus peccati vt voluntarius est intentus à voluntate illa etiam in genere moris. Et hoc modo non precedunt aliæ probationes contra responsionem datam ad 1. Arg. sed de hoc, scilicet, quomodo ignorantia mutet speciem, quomodo non, latius infra questione. 24. habetur.

Arg. 3. Tertio arguitur quia peccatum additum peccato, facit maius: sed ipsa ignorantia est peccatum maximè quando est vincibilis seu culpabilis: ergo, non excusat, nec minuit peccatum sed potius auget. Consequentia patet; & minor similiter; maior autem probatur, quia maius includit illud, cum quo facit maius.

Respondeo ad 3. arg. Si ad hoc dicatur quòd non oportet quòd peccatum peccato additum maius faciat Intensiue, sed extensiuè: quia non semper peccatum additur peccato: ita quòd fiat unum resultans ex vtroque magis intensum: sicut gradus qualitatis additus alteri gradui facit vnam qualitatem magis intensam secundum communiter doctores, quia vnum peccatum non semper est conforme alteri, nec eiusdem speciei aut rationis: sicque non semper facit maius intensiuè, sed extensiue, idest, quòd sunt plura peccata; quorum alterum potest tollere de grauitate alterius intensiua, & sic respondit Bonauentur. vbi supra. & Tho. prima secundæ. quest. 76. articulo 4. Immo dicit B. Tho. ibidem & Caiet. quòd non semper peccatum additum peccato facit maius, nec auget peccati malitiam etiam in peccatis coeuntibus in vnum, & facientibus vnum in genere rei & moris: quia potest esse primum peccatum circunstantia alterius plus diminuens de grauitate illius secundi, cum quo vnitur, quàm sit grauitas ipsius secundi, aut etiam primi peccati. Quod sic patet; quia exempli gratia, sit ebrietas habens grauitatem vt duo: & homicidium seu incestus grauitatem vt decem: iam siquis ex illa ebrietate occidat hominem seu comittat incestum, certe minus peccaret, quàm si sine illa ebrietate illud faceret: quia tale homicidium uel incestus distrahitur ꝑ ebrietatē illā à sua specie: & per cõsequēs a sua grauitate specifica: & reducitur ad speciē & grauitatē ebrietatis nō excedēte in duo q̃uis eũ circũstãtia sequelæ ipsius dãni seu homicidij, peccati uel incestus: & per consequēs plus minuitur de sua ꝓpria & specifica grauitate culpæ rõne ebrietatis: q̃ sit grauitas specifica ipsius ebrietatis. Et concordat Aug. lib. 22. contra Faustum. dicens ꝙ Loth culpandus est non quantum ille eius incestus, sed quantum ebrietas meruit: quia, scilicet, incestus non nisi ex causa ebrietatis illius culpabilis fuit: & tamen ebrietas & incestus ille, similiter & homicidium faciunt unum peccatum in genere moris: quia secundùm peccatum, putà, incestus, seu homicidium, solum est circunstantia sequelæ, seu effectus ad primum peccatum ebrietatis secundum Tho. & Caiet. 1. 2. q. 73. artic. 4. & quæst. 20. art. 5. & quæst. 73. articulo. 8. vt de hoc latius infra. quæstio. 18. Ita ergo similiter ad propositum secundum Tho. dici potest, quòd quamuis ignorantia quantuncunque culpabilis concurrat vt circunstantia cũ altero peccato, ita quòd faciant vnum peccatũ in genere moris: non tamen sequitur quod aggrauat illud: sed potius minuit vt de ebrietate dictum est: & concordat Angest. in moral. capitulo. 8. & ita propter hanc rationem negatur illa maior cum sua probatione. Contra hoc sic replicatur probando veritatem illius maioris assumptæ: quia primum peccatum semper aggrauatur ex aduentu secundi: modò id fit per modum circunstantiæ, aut sequelæ, modò non; vt patet de fornicatione simplici, quæ aggrauatur ex circunstantia loci sacri: & ita similiter ebrietas seu ignorantia precedens fit grauior ex aduentu incestus aut homicidij ex ea sequentis. Nunc autem quòd aggrauatur ex altero adiuncto non potest minuere illud, sed potius auget, ergo patet prædicta maior uera, & Argumentũ videtur habere vim. Respondeo negando minorem huius replicæ, & patet ex dictis. Replic.

Quartò arguitur ad idem, quia cognitio non facit ad maius meritũ seu demeritum; ergo nec ignorantia opposita facit ad minus meritum seu demeritum; nec ad excusandum vllo modo, patet consequentia: quia sicut propositum in proposito: sic oppositum in opposito, si enim lux nihil facit ad esse hominem; ergo nec tenebra ad non esse hominem, & antecedens probatur; quia meritum vel demeritum non prouenit ex maiori vel minori cognitione: sed ex voluntatis actu seu conatu, ita quòd vbi est ęqualis actus seu conatus voluntatis: ibi est æquale meritũ & demeritum circa idem obiectum: ita demũ quòd modò adsit cognitio, modò non: si sortes sciens peccat ex tãta libidine seu cõatu volũtatis; et Plato ignorãs peccat ex tãta libidine seu conatu cæteris paribus: certè est ęquale peccatũ vtrobiq;.

& con-

Et confirmatur; quia eiusdem non est aggrauare & minuere peccatum: quod patet, quia eadem causa naturalis non habet indifferentiam ad oppositos effectus; sed potius est determinata ad vnum secundum Aristotelem: ignorantia autem est causa naturalis in suo effectu. & aggrauat peccatum; vt patet per Ambros. super illud Ro.2. An ignoras quoniam benignitas Dei &c. dicentem grauissimè peccas, si ignoras. & Isido. in lib. de Ecclesi. institu. dicit. Nullus in culpa maior est, quàm qui nescit Deum. Et Augustin. in lib. de liber. arbitr. dicit. Quædam per ignorantiam factè improbantur. & tertio Ethic. cap. 5. dicitur, quòd ebrius meretur duplices maledictiones: ergo non minuit, neque excusat ignorantia.

Respon. ad quartum argumentum. Respondeo ad quartum argumentum, secundum Bonauent. vbi supra, negando antecedens. & ad eius probationem concesso eius antecedente negatur consequentia; & ratio est, quia si ignorans quis peccat ex tanta libidine & contemptu sicut ille, qui scienter peccat; idem peccatum in specie, iam ille ignorans si haberet cognitionem certè peccaret cum multò maiori libidine seu contemptu ex parte huius circunstantiæ cognitionis prouenientе: & per consequens grauius peccaret, grauiusq; puniri mereretur: sicq; verum est quòd sicut cognitio aggrauat per modũ circunstantiæ, sic etiam ignorantia excusat seu minuit grauitatem peccati, non quidem existentem, sed quę existeret ratione cognitionis, si adesset, respectu illius, cuius talis ignorantia habetur; vt dictum est. Ideo dicere quòd cæteris paribus vbi tanta libido & conatus, ibi est tanta imputabilitas seu grauitas, & quòd non obstet circunstantia cognitionis, & ignorantiæ respectu eiusdem; hoc certè implicat: quia si adest cognitio iam ratione huius circunstantiæ, est maior contemptus; & minor vbi cognitio non est: sicq; non sunt cætera paria.

Ad confirmationem. Ad confirmationem, respondeo concedendo maiorem, quòd scilicet causa naturalis eodem modo se habens; quantum est de se seu ex parte sua; non habet oppositos effectus: secus si non eodem modo se habet: secus etiam ex parte subiecti aut passi. similiter conceditur minor quò ad id quod, scilicet, ignorantia in suo effectu per se prouenientе videlicet priuando cognitionem oppositam est causa naturalis, sed negatur quòd ignorantia quantũ est de se, & quo ad effectum per se aggrauat: hoc enim non est verum vt latè dictum est. Ad auctoritatem autem Amb. quæ videtur dicere quòd aggrauat, respondeo secundum Thom. tripliciter. primo quòd intelligitur de ignorantia affectata: & sic non ratione sui, sed ratione voluntatis adiunctæ per accidens aggrauat. secundò, quòd intelligitur de ignorantia quatenus habet rationem peccati vel circunstantię ingratitudinis, in qua ingratitudine summus gradus est quòd homo etiam beneficia non recognoscat: sicque non aggrauat ratione sui prout est ignorantia opposita cognitioni, sed abunde per accidens. tertio quòd intelligitur de ignorantia in fidelitatis, quæ subuerit fundamẽtum specialis ædificij. Et ad hanc responsionem videtur alludere alia quarta responsio Bonauent. vbi supra, quæ videtur melior omnibus prædictis, & magis ad rem, dicentis quòd intelligitur non ratione maioris, & grauioris culpæ in se, sed ratione maioris periculi: quia scilicet cùm quis non habet cognitionem morbi, seu culpæ non quærit medicinam, sicque manet semper morbus spiritualis sine remedio: & ita ignorantia alleuiat quidem morbum peccati, sed inducit periculum curationis eius: ita quòd peccatum ignoratum est quidem minus graue, quàm si esset scitum: sed est magis periculosum non quidẽ simpliciter, sed per accidens. Et facit ad hoc Aug. in lib. confess. dicens, eò insanabilius peccabam, quò me non peccare arbitrabar. Sed de hoc latius infra. q.29. Et similiter respondeo ad illud Isidorij ad quod specialiter etiam dico secũdum Bonauent. quòd ibi comparat peccatum infidelitatis ad alia genera peccatorum: quia & ipsum in se grauissimum est, quia non est sine magna animi deordinatione: nihilominus tamen cùm quis ignorãs aliquid facit etiam in incredulitate minus grauiter peccat ex hac parte; quàm qui ex certa scientia cæteris paribus; vt Paulus de se dicitur. prima Timoth. 1. Misericordiam sum consecutus; quia ignorans feci. Similiter respondeo ad Aug. de lib. arbitr. dico enim quòd solum concluditur inde quòd ignorantia nõ excusat simpliciter ab omni culpa, & gradu culpæ vndecunq; proueniente; & hoc satis est concessum quòd solum excusat, secundum quid, scilicet, quantum est ex parte sua ab illo gradu culpæ, qui ex parte cognitionis oppositæ proueniret si talis cognitio adesset. Ad illud. 3. Eth. respondeo secundum Tho. vbi supra quòd ebrius meretur duplices maledictiones. propter duo peccata, scilicet, propter culpabilem ebrietatẽ, & propter aliud peccatum inde sequens: ebrietas tamen ratione ignorantiæ adiunctæ minuit peccatum sequens, & fortè plusquàm sit grauitas ipsius ebrietatis, vt supra dictũ est in responsione ad secundum arg. vel etiam tollit omnino, vt infra. q.18. habetur, vel etiam secundò potest dici, vt ait. B. Tho. quòd illud dictum inducitur ab Arist. non ex mente sua, sed secundum ordinationem cuiusdam, Pytaci legislatoris, qui statuit ebrios culpabiliter si percusserint amplius puniendos esse; non respiciens leuitatem, vel grauitatem peccati ex ebrietate procedẽtis, sed sequelam damni; quia scilicet sæpius iniuriãtur alijs ebrij, quàm sobrij, vt patet. 2. Polyt.

Quintò arguitur. Id, quod est commune in omni peccato, nõ diminuit peccatum, sed ignorantia *Argum. 5.*

rantia est communis in omni peccato, vt patet. 3.Eth. Omnis malus est ignorans, vt supra q. 15. habetur ergo nulla ignorantia excusat, aut saltem non omnis.

Respon. ad quintum argumen. Respondeo tripliciter secundum Tho. vbi supra. primò, concessa maiori, ad minorem, quòd illa ignorantia, quæ est in omni peccato, qua omnis malus est ignorans, non est causa peccati, sed aliquid consequens ad causam, scilicet, ad passionem vel malitiam, habitum, seu dispositionem inclinantem ad peccatum, vt supra q. 15. declaratum est. Vel secundo respondeo, quòd illa ignorantia, quæ est in omni peccato, est generaliter sumpta; de qua in hac quæst. non agitur, sed de ignorantia specialiter & propriè sumpta; qua quis dicitur ex ignorantia vel ignoranter peccare; prout distinguitur à peccante ex malitia seu passione: & talis ignorantia actus seu circunstantiæ, non est in omni peccato, vt patet. quia non est in peccato ex passione seu malitia, ex quo ista peccata differunt, vt patet ex dictis supra quæst. nona, vel tertiò respondeo negando maiorem simpliciter: & ratio est. quia si id, quod est commune omni peccato quātum est de se, seu ex parte sua, minuit rationem voluntarij vel contemptus: tunc etiam quantum est ex hac parte minuit grauitatem, quæ tali peccato proueniret si talis conditio minuens grauitatem non adesset, vt patet. quia fragilitas nostræ naturæ post peccatum originale aliquo modo alleuiat nostra omnia peccata; & quantum est ex hac parte facit illa esse digna, vel saltem non indigna veniæ; quòd non sic esset tali conditione remota, vt patet in Angelis peccantibus, & in primis parentibus, & sic est de quacunque ignorantia in quolibet peccato, vt sæpè dictum est.

Argum. 6. Sextò arguitur. Omnis circunstantia, quæ sic est necessaria, quòd non est in potestate nostra; maximè si se tenet ex parte operātis, si est etiam impertinens ad actum in esse mortis, etiam est impertinens ad speciem & grauitatem actus: sed ignorantia inuincibilis concomitans est circunstantia, quæ pro tunc non est in nostra potestate, & se tenet ex parte operantis: & est impertinens ad illum actum, putà, homicidium, ergo etiam est impertinens ad excusandum vel aggrauandum homicidium: sicque non minuit voluntarium & contemptum, nec excusat vllo modo. Consequentia est bona: & maior tripliciter probatur. primò, quòd circunstantia quæ non est in nostra potestate, nil facit ad grauitatem, quia ex Aristotel. per ea, quæ nobis insunt à natura, nec laudamur, nec vituperamur, & similiter per ea, quæ non sunt in nostra potestate, nec meremur, nec demeremur, alioqui ad impossibile esset obligatio: quod absit. Et secundò, quòd circunstantia se tenens ex parte operantis nihil facit ad grauitatem, vel excusationem, patet. quia talis circunstantia concurrit naturaliter & necessariò posito actu liberi arbitrij, & per consequens iam non est in nostra potestate. Et tertiò, quòd circunstantia impertinens, ad actum etiam est impertinens; & nihil facit ad grauitatem augendam aut minuendam, patet. quia ideo circūstantiæ aggrauant vel minuunt, quia aliquo modo sunt pertinentes, & habent aliquam causalitatem, seu habitudinem ad actum aliquo modo, vt patet. Ergo si est omnino impertinens, nullam habet causalitatem ad aggrauandum actum vel alleuiandum. Et ita patet maior omnino probata. Minor etiam probatur: quia ignorantia inuincibilis concomitans non est pro tunc in nostra potestate vt tollatur, vt patet ex diffinitione ignorantiæ inuincibilis, supra q. 1. & secundò, patet. quia tenet se ex parte ipsius ignorantis. & tertiò, est impertinens ad illum actum: quia nihilominus ille sic peccans peccaret, seu ageret illud, vt patet ex diffinitione ignorantię concomitantis supra. quæst. 1.

Resp. ad 6. Argum. Respondeo negando maiorem quò ad eius duas primas particulas: quò ad primam quidem de circunstantia, quæ non est in nostra potestate, tunc quando operamur, dico quòd est falsa, quamuis Gabriel in secundò distinctio. 41. conclusio tertia secundum Okam teneat oppositum & malè: & ratio falsitatis est, quia si quis cognoscat Bertham inuincibiliter putās esse suam vxorem, vt Iacob. cognouit Lyam, & in illo actu iam adueniat cognitio quòd non est sua, putà, per vocem ipsius vel alio modo; iam talis cognitio necessariò illi adest & naturaliter operatur in eo, ita quòd non est in potestate sua non cognoscere illam non esse suam: & tamen ratione huius circunstantiæ, cognitionis necessariò existentis, iam ex tunc incipiet ille actus esse demeritorius, & culpabilis si continuatur, ex quo est contra dictamen rationis aduenientis. Similiter si quis die non prohibito comedat carnes: & iam adueniat prohibitio, quæ non est in potestate ipsius comedentis, eiusque sufficiens promulgatio: certè exinde erit culpabilis illa comestio ratione illius prohibitionis, seu circunstantiæ temporis, quæ non est in eius potestate. Similiter potest exemplificari & dici de circunstantia loci, & personæ, & de omnibus alijs, ergo illa particula est simpliciter falsa. Et ad Aristotel. respondeo, nihil facit ad propositum, quia loquitur non de circunstantijs, sed de actibus naturalibus: vt sunt actus potentiæ negatiuæ, & nutritiuæ, & huiusmodi, quòd isti tales ex quo nullo modo sunt in nostra potestate applicatis actiuis ad passiua, neque per modum imperij subijciuntur voluntati, non sunt laudabiles, nec vituperabiles: quamuis applicatio cibi ad os, vel ad stomachum bene est in nostra potestate; & hæc laudabilis, seu vituperabilis est: ita

ita & actus ille, qui in se vel in sua causa est in potestate voluntatis per modum imperij est laudabilis, seu vituperabilis pro tunc tantum; quando est in potestate nostra, & non alias, nec alio tempore.

Quòd si etiam de circunstantijs velis idem propter eandem rationem dicere; tunc dico generaliter; quod si aliquo modo mediatè vel immediatè in se vel in sua causa, actus cum tali circunstantia non est in nostra potestate per modum imperij voluntatis; tunc etiam non est laudabilis, nec vituperabilis talis actus ratione illius circunstantiæ: neque illa facit ad grauitatem culpæ modò se teneat ex parte obiecti, modò non: quamuis faciat ad grauitatem pœnæ, seu etiam ad accidentalem culpæ maiorem, aut minorem grauitatem; vt infra. q. 18. latius habetur, Cum quo tamen bene stat quòd talis circunstantia, quæ nullo modo est in nostra potestate, facit ad alleuiationem seu excusationem culpæ, vt patet. quia ex hac parte quòd non est in nostra potestate, iam sicut non aggrauatur peccatum; ita eadem ratione alleuiatur in toto vel in parte quantum ratione eius tollitur de ratione voluntarij, aut contemptus, vt dictum est. Et ita negatur illa maior assumpta in argumento ratione illius primæ particulæ: imò ratione eius deberet potius dici quòd circunstantia, quæ non est vllo modo in nostra potestate licet sit impertinēs ad laudem seu peccati grauitatem augendam; est tamen pertinens, & facit ad culpæ alleuiationem; vt patet ex dictis. Item negatur eadem maior ratione secundæ particulæ; quamuis Duran. illam teneat, videlicet, quòd circunstantia se tenēs ex parte operantis, nihil facit ad laudem vel vituperium, seu grauitatem actus; propter rationem suprapositam: & iam impugnatam in prima particula. Insuper eius falsitas patet. quia si fortes existens in charitate seu gratia, producat actum bonum cum omnibus alijs circunstantijs; non tamen ex inclinatione charitatis; iam non est meritorius ille actus, supposita opinione satis communi; quòd scilicet ad meritum non sufficit charitas assistens; sed quòd requiritur concurrens actualiter seu virtualiter. Iam si ex concursu illius charitatis producat seu continuet illum actum: certè erit meritorius, quamuis ille concursus gratiæ sit naturalis, & ex parte operantis; vt patet. Item circunstantia personæ facit ad grauitatem peccati, vt patet si quis voto obligatus fornicatur, quia plus peccat, quàm secularis non habens votum. Et tamen dignitas, seu status, & professio, seu votum personæ se tenet ex parte personæ operantis; & non est causa actus illius, qua suppono quòd talis persona est aliàs omnino volēs facere talē actum bonum aut malum. Si ad hoc dicatur, quòd antecedenter aliquo modo est in potestate operantis talis concursus circunstantiæ ad talem actum; ideo facit ad meritum, seu demeritum; ecce quomodo dicatur habeo intentum: nam iam falsum est simpliciter quòd circunstantia personæ non facit ad laudem, vel vituperium: modò sit in potestate eius, modo non. Item secundò falsum est dicere quòd est impertinens ad alleuiandum peccatum: nam vt supra dictum est de prima particula, etiam si esset talis circunstantia impertinens ad laudem & vituperium & grauitatem augendam: non tamen ad alleuiādum peccatum, quod patet. quia si talis circunstantia tenens se ex parte personæ non est vllo modo in sua potestate: iam sequitur quòd ex hac parte sicut non aggrauatur peccatum, ita & alleuiatur, vt supra dictum est. si autem est in sua potestate, iam sequitur quòd sicut est pertinens ad aggrauandum, ita potest esse pertinens ad alleuiandum. ergo illa particula secunda illius maioris, vtpotè falsa, negatur omnino. Tertia autem particula, scilicet, quòd circunstantia omnino impertinens ad actū in esse rei & in esse moris qualiscunque & vndecunque sit, est etiam impertinens ad qualitatem specificam seu grauitatem mutandam, augendam, sed alleuiandam in toto vel in parte, conceditur: sed tunc negatur minor, quia licet actus peccati, putà, homicidium commissum cum tali ignorantia inuincibili concomitante, sit volitus in esse rei, & quò ad hoc ipsa ignorantia sit omnino impertinens: non tamen in esse moris: quia vt in hoc ait bene Gabriel, in secundò distinctio. 22. quæstio. secunda notab. 3. quo ad tale esse morale talis ignorantia facit talem actum esse non voluntarium: nam quò ad hoc quòd est occidere hominem, facit taleni occisionem non esse volitam, non enim ille volebat, neq; putabat se occidere hominem, sed feram, aut aliud; vt supponitur, & per consequens occisio hominis, vt hominis, erat ignorata & nullo modo intenta in illo actu, quamuis in alio actu intenta esset: sicque talis ignorantia benè est pertinens ad tollendum rationem homicidij in esse morali: & per consequens excusat tollendo voluntarium & contemptum legis, vt patet ex omnibus supradictis, sed & de hac ignorantia concomitante quomodo, & quantum excuset, latius infra quæstione decimanona habetur.

Quòd si replicatur, quòd intemperatus, qui, scilicet, est in gradu intemperantiæ deprauatus sine murmure rationis aut conscientiæ peccans; iste peccat grauius & ex maiori libidine & contemptu quàm qui est in gradu incontinētiæ cum eius murmuratione, ergo cognitio non est circunstantia augens contemptum: sicut nec omnis carentia cognitionis minuit contemptum: sic nec omnis ignorantia minuit peccatum nec excusat. Replica.

H 2 Respondeo

Respon. ad replicam. Respondeo secundum Martinum de temperantia in quæstione tertia de ebrietate, concl.6. concesso antecedente, negatur consequentia: ratio est, quia carentia rationis murmurantis proueniens ex deprauatione voluntatis ex consuetudine peccati & ex contemptu: qualis est in prædicto intemperato; vt supponitur, æquiualenter seu virtualiter, continet in se rationem remurmurantem, quam etiam virtualiter contemnit: sicq; illa carentia rationis actualis, est virtualiter contemptus frequentissimus ipsius ex ratione deprauata. qui autem est ignorans per ligationem sensuum & organorum ministerialiter deseruientium ad vsum rationis, non ita contemnit: ideo eius carentia cognitionis minuit contemptum. Hæc ille. Potest etiam dici negando illam consequentiam; quia talis intemperatus habet eò minus de contemptu actuali quò minus habet de rationis murmuratione actuali: quamuis aliunde ex voluntate deprauata habeat æqualem seu maiorem contemptum virtualem: semper enim esset maior contemptus actualis si esset maior actualis rationis murmuratio. Et ideo cæteris paribus ignorantia aut carentia cognitionis & remurmurationis actualis, minuit contemptum ex parte sua; & per consequens peccatum, vt patet ex dictis.

Argu. n. 7. Septimo ad idem, & contra primam probationem propositionis arguitur, quia ignorantia inuincibilis concomitans, qua scilicet, exempli gratia; Sortes occidit Platonem inimicum putās omnino illum esse feram, non tollit voluntatem saltem virtualem vel promptitudinem quam habebat sortes occidendi Platonem inimicum; vt supponitur quod sortes manebat in suo malo proposito, quamuis nunc actualiter non intenderet occidere Platonem inimicū sed feram aliquam vti ei apparebat: haberet tamen actualem volitionem illum occidendi si sciret illum esse suum inimicum; vt supponitur ex diffinitione ignorantiæ concomitantis supra quæst. 1. ergo non omnis ignorantia omnino priuans cognitionem tollit voluntarium: & per consequens non omnis excusat.

Resp. ad 7. Argum. Respondeo negando antecedens: dico enim quòd in casu prædicto sortes occidens Platonem, in illo actu non habet illam volitionem quam haberet si sciret esse Platonem, aut si sub æstimatione Platonis occideret: sicque ratione ignorantiæ tollitur ista talis volitio in illo actu: modo habeat tunc simul aliam volitionem actualem seu virtualem occidendi Platonem, modo non: & ita ille actus occisionis Platonis nō producitur à volitione occidendi Platonem sed à volitione occidendi feram seu rem quæ æstimatur esse fera: obiectū enim illius volitionis in quod ipsa volitio tendit, est fera æstimata vel apparens. Similiter ex dictis patet responsio ad Argumentum Martini de temperantia quæst. 3. de ebrietate conclusione prima dicentis, quòd peccata quæ ebrius sine sua culpa committit ex passionum motibus, habens aliquam cognitionem quæ etiam sine ebrietate committeretur; non excusantur à culpa ratione illius ignorantiæ vel ebrietatis. & cum Martino concordat. Caietan. secundum Thom. secunda secundæ quæst. 150. artic. 4. dicens, quòd solum illa peccata quæ ex inculpabili ebrietate causantur: ita quòd à nullo sobrio fierēt excusantur omnino à culpa: sed vt patet ex dictis, tam illa peccata quæ à sobrio fierent quàm ea quę à sobrio non fierent excusantur ab eo gradu culpæ, qui ratione cognitionis proueniret. Hic etiam potest argui, quod ignorantia etiam inuincibilis præcedens aliquando aggrauat, videatur infra. quæst. 17 sequenti, dubio 4. vbi de his latius.

QVAESTIO XVII.

Vtrum omnis ignorantia inuincibilis præcedens, iuris, vel facti, vel circunstantiarum, ex nulla culpa proueniens, excuset simpliciter à culpa.

RESPONDEO notando prius, quòd hic, & in quæstionibus sequentibus iam agitur vtrum ignorantia excuset omnino vel simpliciter à culpa proueniente tam ratione cognitionis oppositæ si adesset, quàm aliunde ratione voluntatis seu aliarum circunstantiarum adiunctarum: nam in quæstione præcedente actum est, quòd omnis ignorantia excusat de se à culpa quæ ratione oppositæ cognitionis proueniret; & non aliunde. Nota.

Item nota quid nominis ignorantiæ inuincibilis præcedentis, simul & inculpabilis vel ex nulla culpa prouenientis, de qua hic agimus: nā de alijs in quæstionibus subsequentibus agitur particulariter: similiter supponitur ex dictis supra q. 1. quæ sit ignorantia inuincibilis, quò ad dissolutionem & euasionem simul, & quæ, quò ad dissolutionem tantum Nota 2.

Istis suppositis sit vnica propositio. Omnis ignorantia omnino inuincibilis, præcedens seu inculpabilis seu ex nulla culpa proueniens, tam iuris quàm facti & circunstantię cuiuscunq; excusat omnino & simpliciter à tota culpa: & hoc solum est verum quando tota malitia actus proueniret ratione illius: de quo prædicta ignorantia habetur. Estq; id regulariter verum etiam quando illa ignorantia est solum inuincibilis, quò ad dissolutionem, quamuis non quò ad euasionem. Propo. 1.

Ista propositio habet tres partes, quarū prima

ma est quasi regula generalis, aliæ sunt eius limitationes, vt patet: & probatur prima pars tripliciter. Primò secundum Gabriel. in secundo dist. 22. quæst. 2. conclusio. 1. Qui facit omnia ad quę tenetur non peccat: sed habens prædictam ignorantiam inuincibilem est huiusmodi, vt constat ex diffinitione eius supra quæstio. 1. ergo non peccat imputabiliter vllo modo. Consequentia est bona: & maior etiam clara; quia seruans legem non peccat: seruat autem qui facit omne quod debet. Secundò probatur idem secundum Thom. prima secundæ quæst. 76. art. 3. & 4. & ibi Caiet. & Bonauent. in secundo distinctio. 22. q. 3. art. vltimo. Quia id quod tollit omnino rationem voluntarij ab aliquo actu quò ad esse morale, tollit etiam omnino rationem culpæ ab eo: sed ignorantiā prædicta est huiusmodi; ergo. Consequentia patet, & maior probatur: quia secundum August. peccatum eatenus est peccatum, scilicet imputabile, quatenus est voluntarium; quia eatenus est in hominis potestate & non amplius: ergo si nullo modo est volūtarium iam non est peccatum imputabile. Minor autem probatur: quia nihil volitum quin sit aliquo modo præcognitum secundum Aug. Ideo Ber. dicit quòd pueris, infantibus, & dormientibus nihil imputatur. Tertiò, probatur idem secundum Adria. in 4. quodlibet. quia si prædicta ignorantia omnino inuincibilis non excusaret à culpa; ergo facienti quod in se est, nō esset Deus paratus succurrere in necessarijs absolutè ad salutem: quod tamen est contra August dicentem quòd Deus semper est paratus bene facere; sed malitia hominum prohibetur. 16. quæst. 1. capit. decimæ. & contra psal. 144. Prope est Dominus inuocantibus eum in veritate. Addes vt glo. ad Rom 5. dicat quòd si Deus non reciperet confugientem ad se esset iniquitas in eo: hoc autem attribuere Deo esset impium & blasphemum vt de hoc latius supra. q. 4. dictum est.

Secunda pars propositionis, videlicet, quando tota malitia actus prouenitet ratione illius de quo habetur prædicta ignorantia; ideo dicitur; quia si illa ignorantia inuincibilis præcedēs sit solum de aliqua circunstantia quæ aggrauaret, si sciretur: & non de alijs actibus vel circunstantijs aggrauantibus: tunc non excusat nisi à malitia quæ proueniret ex parte illius circunstantiæ ignoratę. patet exemplo, si quis culpabiliter occidat aliquem, quem cognoscit quidem esse hominem; sed eum inuincibiliter omnino ignorat esse patrem suum; ita quòd si id sciret nullo modo occideret: vel si quis fornicetur scienter cum non sua, quam tamen omnino inuincibiliter ignorat esse matrem, vel sororem suam, ita quòd si hoc sciret nullo modo ipsam cognosceret (vt aliquando nocte contingit, & vt Genes. 38. legitur simile de Iuda cum Thamar nuru sua quamuis aliqui contra dicant vt supra. quæstio. 6. dubio. 1. latius habetur propositione prima) iam in his casibus non excusatur à culpa homicidij seu fornicationis, ex quo respectu huius non habuit prædictam ignorantiam: excusatur tamen à culpa parricidij, aut incestus coram Deo in foro conscientiæ: & à pœna iuris Diuini pro culpa hac sicut & ab ipsa culpa: etiam si det operam rei, aliàs illicitæ vt dicit Caieta. vbi supra, & Syluester titulo ignorantia quæstio. 6. Sed vtrum excusetur etiam à pœna iuris humani videatur infra q. 26. q. 27. & ratio huius est. quia respectu talis circunstantiæ quæ faceret seu aggrauaret peccatum illud habetur ignorantia omnino inuincibilis præcedens. Item si quis haberet ignorantiam præfatam de aliqua circunstantia impertinente ad rationem peccati; idest non aggrauante, nec alleuiante peccatum si cognosceretur, ipsa circunstantia: tunc non excusatur à peccato propter talem ignorantiā: quia sicut circunstantia, ita & ignorantia & cognitio eius est impertinens ad culpæ grauitatem aut alleuiationem; vt patet exemplo: si vellem furari rem alienam Ioannis; quam tamen inuincibiliter æstimo esse Platonis: itā quòd si scirem eam esse Ioannis certę non furarer illam: tunc talis ignorantia non excusat à peccato furti: nec aggrauat, sicut neque ipsa circunstantia si esset cognita: parum enim refert ad furtum ꝙ res aliena sit Ioannis vel Platonis cęteris paribus: sicut parum aut nihil refert quòd manu sinistrâ aut dextra, pigrè aut velociter, hora tertia vel quarta, rem alienam rapui. Similiter est dicendum de sciente aliquid esse peccatum; sed ignorat ipsum esse mortale: nam non excusatur à peccato, vt ait Adrianus, vbi supra, neque à grauitate mortali inuincibiliter præcedenter ignorata, propter eandem rationem, quia scilicet non ignorat aliquid adesse vel non adesse, quod sit pertinens ad rationem peccati mortalis: non enim ignorat actum aut circunstantias ex quibus prouenit ratio illius peccati: quamuis ignoret grauitatem earum & euentus vel sequelæ aut pœnæ, quæ & quanta sit, vt de hoc habetur latius infra. quæst. 19. in responsione ad primum Argumentum. Quòd si quis ignoret omnino inuincibiliter circunstantiam quæ alleuiaret culpam si sciretur, puta si quis omnino inuincibiliter ignorans occidat aliquam bestiam seu hominem, putans esse patrem suum quem certè tunc intendebat occidere per talem actum: ita quòd si sciret non esse patrem nollet occidere: iam talis ignorantia non excusat eum à peccato parricidij, sed aggrauat ipsius bestiæ seu hominis alterius occisionem: ita ꝙ formaliter est parricidium ex quo intentio seu volitio à qua illa occisio imperabatur habuit pro obiecto patrem suum: quamuis materialiter actus exterior occisionis non parricidium sed homicidium aut Bestiæ occisio sit. Quomodo autem sit verum,

quòd præfata ignorantia non folum nō excufat, fed etiam aggrauat per accidens culpam, paulò inferius declarabitur in fine huius quæftionis. & cum hac fecunda parte huius propofitionis fic declarata concordat. Bonauent. & B. Tho. & ibi Caiet. & Altifiodoren. Almayn, Adrian. & communiter doctores.

3. Pars. Tertia pars propofitionis, quòd fcilicet id eft regulariter verum (etiam fi ignorantia fit inuincibilis folum quò ad diffolutionem) patet; quia regulariter tunc excufat quando homo non habet caufam dubitandi de oppofito; aut de peccato fm talem ignorantiam faciendo: vt fæpe contingit in multis contractibus iure Diuino & naturali illicitis; de quibus tñ funt rationabiles opiniones iuftificates: & qñ mulier, poftquàm à fide dignis audiuit maritũ fuum in remotis agentem: mortuum effe: cũ alio contraxit; & qñ quis petit debitum ab ea quam inuincibiliter ęftimat effe fuam: nam in his & alijs cafibus fimilibus: vbi probabilitas, ꝙ talis actus eft licitus, aut ꝙ maritus eft mortuus, aut ꝙ illa mulier eft fua, tollit caufam dubitandi de oppofito: vtique inuincibilis ignorantia quò ad diffolutionem tũ excufat omnino, licet pateat euafio ceffando ab actibus illis. Tunc autem non excufaret nifi ignorantia effet omnino inuincibilis ēt quò ad Euafionem: qñ ftante tali ignorantia adhuc homo habet caufam rationabilem dubitandi de oppofito; aut ꝙ eft peccatum fecundum talem ignorantiam agendo; putà, quando ob arduitatē vel nouitatem fimul & incertitudinem rei, tenetur quis non procedere ad actum vel omiffionē, nifi plenè certior factus fit: ita ꝙ tale dubium feu incertitudo non tollitur per pofitionem alterius partis: exempli gratia. fi Diabolus alicui in fpecie crucifixi appareret; vtique non excufaretur ille abfolutè adorando: quamuis non poffit fcire fi Diabolus eft, aut non: quia patet euafio cũ expreffa conditione adorando: fed an tunc fufficiat implicita conditio, ficut adoratur hoftia fm Concilium Conftantienfe, alibi difcutiendũ eft. Ita tenet Adria. in materia de confeffione dub. 7. & dicit ita intelligere & limitare doctores: quamuis ipfe in 4. quodlib. art. 1. prius indiftinctè tenuerit, ꝙ non excufat ignorantia (fcilicet femper in omni cafu) nifi fit oīno inuincibilis quò ad diffolutionem & euafionem: fed (vt dixi) fm præfatam diftinctionem quam ipfe vbi fupra dubio 7. ponit intelligendus eft. Vnde fi Diabolus in fpecie crucifixi apparens pciperet Petro immolationem fui aut filij, aut mutilationem membri: aut quòd relicta religione quam profeffus eft ducat vxorem: non eft ignorantia inuincibilis, nifi quò ad diffolutionem tantum. Sed quia per incertam illam Diaboli apparitionem illud præcipientis, nō tollitur certitudo pręcepti Diuini generalis in oppofitum: ideo nec excufatur, obediens illi incertæ apparitioni, contra certum præceptum Dei in oppofitum: fuper re periculofa de mortali peccato. Quod fi effet certum de reuelatione Dei illud præcipientis: vtiq; tē illi effet obediendum ficut Abraham obediuit Gen. 22. quia & Deus tunc in fuo generali præcepto difpenfat: fi autem æquale dubiũ de vtraque parte contradictionis effet: tunc minus malum minusq; periculum eligendum eft; vt inferius tractatu de confcientia. quæft. 5. q 6. latius habetur: eft enim tunc ignorantia omnino inuincibilis quò ad diffolutionem fimul & euafionē, & penitus excufans.

Ex fupradictis, tria dubia oriuntur, quorum primum eft. Vtrum quando quis ex actuali obliuione eius quod habitualiter fcit aliquid operatur: reducatur ad præfatam ignorantiam inuincibilem præcedentem: & omnino excufetur. *Dubium. 1.* Puta fi quis certa intentione perfeuerans nullo modo peccandi mortaliter: & fciens talem contractum fapere vfuram & effe mortalem, aut effe diem ieiunij obligatorium, aut fortem effe excōicatum nominatim: & tñ id actualiter nunc non recolens, facit talem cōtractum feu actum, feu cōicat, etiam in Diuinis, cum illo excōicatos ꝙ fi recoleret (vt fupponitur) nullo modo faceret. in tali inquam cafu, & alijs eiufmodi dubitatur; vtrum illa obliuio æquiualeat ignorantię inuincibili pręcedenti, vt excufetur homo à mortali & à cenfuris propter id inflictis.

Refpondeo quòd fic, fecundum Caietan. 1. 2. quæft. 6. art. 8. & Gabriel in 2. diftin. 41. dubio. 3. & Alexan. Alféns. & Paluda. in 4. diftinct. 18. quæft. 6. & ratio ēft; quia omnium actualiter reminifci eft fupra hominis facultatem. *Refpon.* Quilibet enim experitur in fe ipfo non effe in poteftate fua quòd recordetur eorum omnium quæ habitualiter nouit, & meminit, etiam fi velit recordari, vt patet; de quo infra. quæftio. 26. latius. & hoc eft verum quando prædicta obliuio nō prouenit ex culpa noftra; nam fi prouenit ex culpa, tunc eft idem iudicium, quod & de ignorantia inuincibili præcedente prouenient ex culpa, qualis eft ignorantia culpabiliter ebriorum, de qua infra in q. 18. latius habetur.

Dubitatur fecundò: Vtrum fortes habēs ignorantiam, partim vincibilem partim inuincibilē, fic fcilicet, quòd poteft vinci faciendo quod tenetur, fed tamen requiritur tēpus vnius diei exempli gratia: ita quòd in medietate illius diei non poteft plenè facere quod tenetur ad fciendum, vt oportet: dubitatur ergo, tunc fi dictus fortes conformiter ad illā ignorantiam vel ex illa ignorantia aliquid operatur, in illa prima parte diei in qua eft fibi inuincibilis, an peccet, an teneatur expectare finem totius illius diei feu tēporis requifiti quousq; plenè fciat; vt fic tunc plenè informatus operetur & non ante. *Dubium. 2.*

Refpondeo fecundum Almayn in moral. tracta. 1. c. 5. quòd fi talis ex fua culpa in talē igno-

rantiam non peruenit: neque dubitare tenetur tunc, an sit mortale peccatū id quod vult agere: istæ nō peccabit interim dum inquirit operādo secundum illam ignorantiam tunc inuincibilē; quia omnis actus malus pro tempore pro quo fit est difformis dictamini recto seu inculpabili φ inest, vel quod inesse debet: uel est contra cōscientiam vel contra probabile dubium, ut patet; quia non apparet vnde sit illicitus actus nisi ex aliqua trium causarum dictarum: sed talis actus illius hominis de quo est quæstio nō est huiusmodi: qa ex quo ignorat inuincibiliter omnino, iam nō ti est contra dictamen rectum quod non est: neque contra debitum inesse, ex quo tunc non tenetur habere aliud dictamē seu cognitionem is qui inuincibiliter ignorat: neque facit contra conscientiam aut contra probabile dubium; ut supponitur in casu iam dicto ergo nō peccat. Ideo & dicunt communiter doctores quòd peruenięti ad ętatē discretionis dantur induciæ, ut inquirat & sciat: & interim dum non plenè scit, quod est sciendū ignorat inuicibiliter, si facit quod debet inquirē do ut conuenit illi ætati; & secundum illam ignorantiam aut notitiam quam habet interim operādo non peccat. Et fortè sic intelligendo concordat. B. Tho. 1. secundæ. q. 89. art. 6. dicens φ statim tenetur puer ueniens ad ætatem discretionis inquirere & deliberare de fine ultimo seu de fine honesto vitæ suæ vt ibi latè Caieta. declarat. Secus esset si illa ignorātia tūc inuincibilis proueniret ex culpa sua de qua in. q. 18. latius habet. Secus etiam si dubitat aut dubitare tenetur φ peccat tale quid agendo: tunc enim tenetur se suspendere ab illo actu quousque debitè inquirat & sciat (ut oportet) & interim dum inquirit si occurrit quid necessario agendum uel omittendum non peccat, secundum illam ignorantiā inuincibilem agendo uel omittendo: & si conscientia remordet tunc deposita tali conscientia non peccat agendo uel omittendo: conformiter ad illam ignorantiam omnino inuincibilem.

Dubium. 3. Tertiò dubitatur. Vtrum ignorantia inuincibilis præcedens aggrauet culpam aliquādo. Nā si dicatur quòd sic: iam hoc uidetur contradicere supradictis in q. 16. ubi habetur quòd quantum est de se, semper excusat: & per consequens uidetur repugnare φ quantum est de se (sic enim loquor) causa naturalis habeat cōtrarios effectus aggrauandi, scilicet, & excusandi culpam. Si dicatur quod non: certè hoc videtur contra experientiam: nam occidens Platonem inuincibiliter æstimatum esse patrem suum volens: & intendens occidere patrem: qui quidem Platonē non occideret si cognosceret illum non esse patrem, quem intendebat occidere: iam grauius peccat sit occidendo illum cum tali ignorantia & intentione parricidij, quàm si cognoscendo illum esse Platonem occideret; ut supra dictum est in probatione. 2. partis propositionis: similiter si quis fornicatur cum Bertha soluta quā inuincibiliter æstimat esse sororem, aut matrē, ita quòd nullo modo cum illa fornicaretur, si sciret non esse sororem aut matrem cūm qua solum volebat tunc incestuosè coire: iā grauius peccat quā si sciret.

Respon. Respondeo dupliciter. Primò secundum Caieta. 2. secundæ. q. 150. art. 4. quòd propriè, & per se loquendo nulla ignorantia quatenus talis est aggrauat culpam; sed potius minuit; ut supra dictū est hic & q. 16. precedente: Ad obiecta autem dico quòd aliud est dicere quòd ignorantia aliquomodo per se, aut per accidens facit incurrere peccatū grauioris ordinis seu speciei: & aliud est dicere quòd ignorantia aggrauat peccatum. Primū enim bene conceditur: quia ebrius ex ebrietate & similiter ignorans ex dicta ignorantia cōmittit blasphemiam, homicidium, seu fornicationem quam non committeret si sciret quod facit vt supponitur & dictū est in exemplis adductis; & ad hunc sensum intelligitur quod supra in probatione secundę partis propositionis dictum est quòd talis ignorantia aggrauat per accidēs, idest facit incurrere peccatū grauius quàm esset si nō esset prædicta ignorantia. Secundum autē quòd scilicet ignorantia aggrauat peccatum propriè, & per se loquendo nunquam conceditur sed negatur; ut patet: quia tale peccatum ex tali ignorantia commissum quodcūque sit, ita quòd si esset sobrius & sciens non committeret illud, iam alleuiatur & excusatur in toto, uel in parte ex ipsa ignorantia: quia minus graue esset ignorāter quàm scienter factum, ut dictum est. Hæc Caieta. Secundò dico quòd illud peccatum grauius parricidij aut incestus, quòd talis ignorans intendit & vult cōmittere actu exteriori, non est ignoratum quò ad formale, neque respectu eius habetur talis ignorātiæ: sed potius habetur cognitio & uolitio eius obiecti quò ad formale, licet quò ad materiale in actu exteriori sit ignorantia: φ nihil refert ad grauitatem minuendam, vt dictū est supra in probatione secūdę propositionis partis: & per hæc patet etiam responsio ad argumenta Martini de temperantia, in quæstione. Vtrum peccata ebriorum sint imputabilia conclusio. 5. vbi videtur dicere oppositum; ut de hoc latius infra quæst. 18. sequenti habetur.

QVAESTIO XVIII.

Vtrum ignorantia inuincibilis præcedens, ex culpa propria proueniens, qualis est ignorantia culpabiliter ebriorum, excusetur omnino aut simpliciter à culpa.

Opinio. 1. RESPONDEO in hoc est duplex opinio. Altera antiquorum Richardi de sancto Victore, Damasceni, & huiusmodi aliorum; quam etiam sequuntur multi scolastici Antiqui & Moderni: quorum aliqui his, aliqui illas, uel alias modi-

fications

ficationes apponunt: de quibus omnibus infra latius pertractatur. Et hæc opinio tenet quod non excusat à culpa; propter argumenta quæ infra soluentur.

2. Opinio. Altera est opinio communis, neotericorum theologorum; quòd peccata facta ex ignorantia inuincibili præcedente culpabili, quæ videlicet prouenit ex quacunq; culpa etiam nō emendita ipsius peccantis; non sunt coram Deo de nouo culpabilia, seu imputabilia, noua & propria culpa, distincta à culpa seu imputabilitate suę causæ, sed solum sunt & dicuntur culpabilia in sua causa: & eādem tantum culpa specifica suæ causæ: quamquam ratione sequelæ effectus quōlibet præuisi aut debiti præuideri, habent rōnem circunstantiæ aggrauantis culpam suæ causæ.

Ista opinio habet duas partes principales: & intelligitur de culpa & pęna essētiali corā Deo debita, nam de pœna accidentali constat ꝙ tam hic q̄ in inferno habet homo rationem dolendi de tali peccato, seu malo effectu secuto ex suo primo peccato quod fuit causa eius. Similiter coram hominibus habet rōnem nouę culpæ: & talia peccata de nouo puniuntur, vt patebit infra.

Notabile. Nota ad declarationem secundæ partis præfatæ propositionis ꝙ ſm Caiet. 2.2.q.150. art.4 & cōiter doctores dupliciter dr̄ aliquid esse pręuisum, s. in actu & in debito: seu quòd idem est verè vel interpretatiuè: verè quidem vel in actu quando quis antequam incideret in talem ignorantiam seu ebrietatem præuidit aliquo modo quòd ipse postea priuatus vsu rationis solet talia peccata in genere vel in specie facere: puta percutere blasphemare, detrahere, mētiri, infamare, contumeliare, turpia loqui: aut etiam in cōi scit se aliquid mali facere aut peccare, qn̄ est priuatus vsu rationis: licet nesciat in quo genere aut specie peccati, postea peccabit. Interpretatiuè autem, vel in debito dicitur aliquid præuisum, qn̄ quis existens in vsu rationis antequam incurrat priuationē eius aut ebrietatem, potuit & debuit præcogitare & pręuidere ea mala quę ab eo solent fieri possunt probabiliter sequi qn̄ ipse est in tali alienatione rationis, seu ignorantia; puta, quia expertus est inclinationes suas ꝓnas ad peccata quantò magis bibit aut dormit; uel quia alias in alienatione mentis, uel propè positus incidit: uel quia alij eiusmodi similiter positi in simili ebrietate seu alienatione mentis solent communiter seu vt in plurimum committere talia vel talia peccata; quamuis ipse in se nunquam fuerit expertus talem ebrietatem seu mentis alienationem. Hæc inquam peccatā dicuntur esse præuisa indebito seu interpretatiuè, ab eo qui alias inexpertus ebrietatis se culpabiliter inebriauit nihil cogitans de periculo sequētium peccatorum: sicut etiam inter interpretatiua præuisa homicidia computantur; si quis casu hominem in monte sagittando occidit non præsciens an mons ille sit ab homine meabilis, an non; ex quo aliqui sunt meabiles aliqui non. Illud autem dicitur nullo modo pręuisum ex ignorantia seu ebrietate prædicta, quod nullo modo pręuisum est, neque potuit aut non debuit ratio nabiliter præuideri, adhibita solita diligentia in tali negocio: utpote quando nulla ratio subest timendi futurum casum: puta talis ebrius assuetus est dormire in sua pace: ita etiam peccata quæ magis in passione quàm in actione consistunt q̄ non ex ipsis ebrijs sed ab alijs captantibus tēpus ebrietatis emergunt; dicuntur nullo modo pręuisa: quia hæc omnia non cadunt sub humana diligentia communiter; qualis creditur fuisse incestus Loth. Genes. 19 saltem prima uice: & sic ista peccata nullo modo præuisa non videntur cadere sub voluntate seu culpa priori ipsius ignorantiæ, vel ebrietatis; nisi sicut euentus seu effectus in sua causa possibilis & valde per accidens & remotè proueniens: & isti effectus nullo modo pręuisi non habent rationem circuustantiæ aggrauantis vllo modo culpam suæ causæ seu ignorantiæ vel ebrietatis culpabilis: sed solum illa peccata quæ sūt aliquo modo præuisa verè vel interꝑtatiue, vt dicit secūda pars præfatę ꝓpositionis.

Probatio primæ partis. His ergo pręmissis, iam probatur prima pars propositionis, quòd scilicet, talia peccata nō sūt de nouo culpabilia & imputabilia per nouam culpā distinctam à culpa suę causæ. quod probatur tripliciter. Primò quia talis omnino ebrius uel ignorans de quo est quæstio tenetur sub noua culpa tunc uitare illud peccatum sequens: ergo non uitando illud non peccat de nouo: cōsequētia est bona, quia nullus peccat, nisi qui facit vel omittit quod aliqua lege tenetur non facere vel non omittere, vt patet ex diffinitione peccati secundum August. Antecedens autē probatur; quia nullus obligatur vllo modo sub noua culpa ad aliquid faciendū vel omittendū pro eo tempore pro quo etiā ex culpa sua est impossibilitatus ad id omnino & absolutè in se & in sua causa: ita ꝙ nullo modo est tunc aliquid eorum in eius potestate: sed tunc scilicet in ebrietate plena & ignorantia omnino inuincibili quacūque, talis homo est omnino impossibilitatus; & ita quòd nullo modo est in potestate sua, tunc uitare illam ignorantiā & peccatum sequens omnino tunc incognitum: ergo nullo modo tunc peccat noua culpa vel imputabilitate. Hæc consequentia vltima cum minore patet: & illa eius maior probat tripliciter, tū primo quia alias Deus pręciperet & obligaret ad impossibile, quod est error damnatus per Hierony. in expositione symboli fidei & patet ex ipsa diffinitione peccati quod secundum August. lib. 1 retract. & alibi sępius, & Ambrosi. vt habetur. 15. q. 1. ca. aliquos. & ca. illa, et cap. si concupiscentia. & cap. non est, si non est voluntariū id est libere & deliberatè aliquo modo factum vel omissum nullo modo est peccatū, scilicet

Primo ꝓb.

scilicet nouam culpam, seu imputabilitatem habens aliàs per id quod nullo modo est in nostra potestate tunc meremur aut demeremur quod absit. Tum secundò probatur prædicta maior: quia nullum vr inconueniens ꝙ per peccatum quis Deo obligetur ab aliquo ad quod obligaba tur seu obligaretur adhuc si non commisisset tale peccatum: licet nō impleat præceptum aliud; vt patet de filio malè occidente patrem suū pau perem ne ei amplius prouideat de necessarijs: quia iam iste filius impius post parricidium non manet obligatus patri prouidere, cui teneretur si esset viuus si ipsæ non commisisset parricidiū: sicq; per parricidium est extincta & ablata, licet non impleta obligatio prædicta, vt ait Adria. in secundò post quodlib. & in 4. suarum sententiarum in materia de confess. dub. 4. & 5. & patet etiam, quia sicut vnum peccatum, putà, ignorantia ebrietasq; etiam culpabilis sicut, & peccatū originale, pôt minuere obligationem legis seu grauitatem alterius peccati inde sequentis, ẜm communiter doctores, vt patet ex supradictis. q. 26. ergo similiter vnum peccatum pôt esse causa ꝙ tollatur & extinguatur oīno tota obligatio, & per cōsequens tota grauitas legis vel peccati inde sequentis, quia potest tollere cām obligationis, seu grauitatis sicut & pôt minuere. Similiter potest inducere impossibilitatem, vt potest facilè exemplificari. Tū tertiò prædicta maior probatur: quia impertinens est ad tollendam, & minuendam obligationem legis & peccati grauitatem, ꝙ talis causa habeat sibi culpam annexam vel non: quod patet; quia obligatio, vel grauitas prouenit uel ex parte legislatoris obligantis, vel ex parte obiecti seu materię; vel ex parte circunstantiarum: non enim vr vnde aliàs proueniat. Sed ad tollendum, vel minuēdum obligationem legis, & per consequens peccati grauitatem ex parte obligantis legislatoris, impertinēs est peccatum, vt sit cā tollens vel minuens efficienter: dum per solam voluntatē ipsius legislatoris pôt tolli, vel minui obligatio, & per consequens grauitas inde procedens. Similiter ex parte materię pôt tolli auferendo materiam vel in toto, vel in parte per aliam cām naturalem, modo ibi adsit peccatum modo non: nam extincto patre ēt culpabiliter, vtiq; extinguitur obligatio de illi succurrendo. Similiter ex parte circunstantiarum; quia possunt tolli per aliquam cām naturalem: igitur per peccatū pôt tolli vel minui legis obligatio & grauitas peccati inde sequens: & potest peccatum esse cā impossibilitatis exequendi legē, aut vitandi peccatū aliud, & per consequens tollendi obligationem pro tunc, vt dictum est.

Nota. Et nota ꝙ hæ rationes probant quòd nullus obligatur ad aliquid sub noua culpa quando ad id omnino impossibilitas est; etiā si illa talis impossibilitas procedat ex culpa quacunq; sua vel alterius; etiam ex sua culpabili volitione talis impossibilitatis: modo talis cā culpabilis sit iam per pœnitentiam emendata modo non. Nota ēt quòd omnia supradicta intelliguntur de impossibili simpliciter & absolutè, quòd, scilicet, nec in se nec in sua causa est tunc in nostra potestate vllo modo: sicut qui se in foueam proiecit aut cęcauit, aut mutilauit culpabiliter, certè non teneretur sub noua culpa, ad faciendum quod nullo modo tunc facere potest: teneretur autem si illud in se vel in sua causa tunc esset in sua potestate, & ita patet probatio.

2. Ratio. Secunda ratio principalis ad probationem primæ partis propositionis est, qa sicut cęcus quantumcunque ex sua culpa cæcitatem incurrerit, si credēs se commisceri suæ, misceatur alienæ: non peccat tunc imputabiliter peccato adulterij: ita similiter ebrius seu ignorans omnino etiam culpabiliter non peccat de nouo imputabiliter com miscendo se alienæ, aut patrē inuincibiliter omnino ignoratū in bello aut alibi occidendo. Item sicut si seruus culpabiliter se præcipitet in foueā fiatque omnino impotens ad debita seruitia, certè non peccabit de nouo coram Deo toties quoties illa omiserit. & idē de culpabiliter dormiente omittēte debita pcepta: & idē de culpabiliter amentib. & furiosis, de quibus. Io. Andr. dicit ꝙ in foro Ecclesiæ pœnitētia imponitur his ad cautelam, ne Ecclesiæ disciplina deferatur. de quo latius infra. q. 26. ita similiter est dicendum de alijs peccatis ex ignorantia omnino inuincibili, quamuis culpabili procedentibus.

3. Ratio. Tertia ratio est per auctoritates Iacobi. 4. cap. Scienti & non facienti legem, peccatum est illi. sed oīno inuincibiliter ignorans, nullo modo est sciens pro tūc: ergo à contrario sensu, peccatum non est illi: patet consequentia, quia aliàs superfluè poneretur scienti. Itē quia ẜm August. paruulis quidem qui necdum propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato quod originaliter trahunt agere possunt, sacramentū fidei quod est Baptismum quamdiu rationis capaces esse non possunt, sufficit ad salutem. Hęc illæ. Ex quo patet, ꝙ nulli post Baptismū peccata imputantur nisi capax rationis tunc sit. Item Ambrosi. & habetur. 15. q. 1. cap. sanè. sic dicit. Vitandam dicimus ebrietatem per quā crimina cauere non possumus: ideo si quid per vinum delinquunt quin imo vino indulgēt, apud sapientes quidem venia facto donatur, sed leuitatis damnantur auctores. Hæc ille: vbi apparatus dicit leuitatis dānantur auctores quia sunt nimis faciles ad se inebriandum. Alij aūt intelligunt ꝙ non puniuntur pro eo quod ebrius facit, sed pro eo tm̄ qđ eius erat ad se inebriandum. Item cap. meritò dicitur ꝙ sunt quidam qui iniuriam facere non possunt sed pati solum, vt furiosus & impubes, vbi dicit apparatus ex August. vt etiam habetur cap. aliquos. qui omnino nescit quid facit, vt puer, ebrius, & furiosus non peccat. Ad idem est ipse

Augu-

Augusti.ibidem c.1. & cap.inebriauerunt. Item dist.6. cap. 1. vbi agitur de polutione nocturna; glossa,postquam recitauit opinionem quę ex illo textu eliciebat quòd aliquis peccat in somno & furia,infert quòd ex illa opinione sequeretur quòd aliquis peccat nescienter etiã mortaliter, & quod bene operatur & meretur gloriã: quod absit; & respondendo ad illum textũ in quo fundabatur illa aliã opinio dicit, quòd intelligitur ille textus quòd poluti mens in dormiendo, nec rea est in somno nec post somnum: sed tunc fit rea quando se ingurgitat; ergo similiter est dicendum de omnino inuincibiliter ignorante per eandem rationem. Patet igitur probatio intenti per tres rationes, quarum prima est efficacior, nam ad alias duas & ad auctoritates facilè potest responderi subterfugiendo,sicut respondent tenentes oppositam opinionem.

Ex dictis patet, quædam particula ipsius primæ partis præfatæ propositionis: quòd scilicet tota culpa peccati sequentis ex ignorantia omnino inuincibili culpabili,imbibitur in sua causa,s. in illa priori culpa qua quis culpabiliter ignorauit seu se impossibilitauit ad cauendũ peccatum inde probabiliter secuturum vt dictum est:quia cum culpa illius peccati sequentis debeat inesse alicui actui seu omissioni;sed non est talis culpa in tali peccato,vt dictum est;ergo est in sua causa,quia non videtur vbi debeat inesse. Et hoc est verum modo ille effectus peccati sequatur ad extra,modo non:quia quantum in se est iam talis peccator voluit virtualiter in sua causa, s. in primo peccato, omne peccatum probabiliter inde secuturũ,& aliquo modo præuisum, vt supra dictum est: Ideo coram Deo sufficit ad culpam, & imputabilitatem peccati sequentis,illa voluntas virtualis,sicut & ad meritum sufficit: & patet exemplo. Sicut qui seruo suo præciperet, vt occideret platonem, & interim dum ille seruus vadit, & occidit illum ille qui præcepit dormit, seu efficitur amens,certè iam saltem virtualiter, & originaliter peccauit peccato homicidij corã Deo quando voluit homicidium,non autem qñ ad extra eo nesciente fuit commissum: si autem ante commissionem exteriorem sufficienter retractauit, iam non sibi sed seruo occidenti tantũ imputatur. Et nota, ꝙ istud peccatum sequens est tantæ grauitatis dumtaxat,quantæ est peccatum primum cum circumstantia talis sequelę seu peccati aliquo modo saltem interpretatiue pręuisi,ex quo virtualiter sequitur & non amplius: quia non potest habere maiorem culpam, & imputabilitatem quã in & ex sua causa:ideo,& talis culpa, putà, ebrietatis quæ alias ſm se tantũ considerata, seu ex suo genere esset tantum venialis: iam ratione circunstantiæ talis sequelæ mortalis probabiliter inde secuturæ, & debitæ præuideri fuit mortalis. Sicut sagittatio,quæ de se non est peccatum fit mortalis ratione talis circunstantiæ,quando,s.non curat debitè præuidere & cauere inde homo occidatur vt etiam dicit Caieta.2.2.q.150.art.4.& 1.2.q.76.art.4.de quo etiam latius infra q.25.propositio.3.& dubio finali illius quæstionis habetur & sic patet prima pars propositionis omnino probata,

Secunda pars,scilicet,quamquàm ratione sequelæ,probatur.quia circũstantia sequelæ quomodocunque præuisæ seu cognitæ ex quo se tenet ex parte obiecti aggrauat culpam. Sed ista est hmõi,vt supponitur ex dictis ergo. patet con sequentia cum minori,sed maior probatur:quia sicut quis est aliquo modo melior cæteris parib. volens & faciens bonum quàm volens, & non faciens,putà,quia non potest:ergo similiter è conuerso peior est malè volens, & malè faciens quã malè volens tantum; patet per Augusti. 13. de trinitate.c.5.mala voluntate quilibet miser efficitur sed miserior potestate qua desiderium malè voluntatis impletur. Et nota ꝙ non intelligo, ꝙ ex actu exteriori seu ex sequela tantum exteriori quis efficiatur peior in voluntate intensiuè & formaliter, hoc enim nõ est verum secundum opinionẽ communem, ſm quam ego hic loquor vt agitur à doctoribus in secundo dist.42. sed dupliciter intelligo præfatam secundam partẽ propositionis. Vno modo ꝙ malitia præcedentis culpæ aggrauatur essentialiter ex tali euentu peccati; non quidem sic ꝙ tunc incipiat hæc essentialis aggrauatio malitię prioris ex tali euentu: quando ipse euentus contingit: quia tunc fortè non est quò ad actum,licet maneat quò ad reatũ illa prior culpa, sicque illa actualis malitia prior & euentus sequens non sunt simul tempore,sed dico ꝙ aggrauatur essentialiter ex euentu peccati sequentis, tunc,s.quando fuit aut debuit esse præuisus seu æstimatus talis euentus probabiliter secuturus ex tali culpa, sicque potius aggrauatur illa culpa ex verisimili pręuisione seu æstimatione debita ipsius euentus, tunc simul cum ipsa culpa existente quàm ex ipso euentu exterius postea sequente: & ita illa culpa ebrietatis habet prædictam totam grauitatem,modo euentus iste præuisus sequatur exterius,modo non vt supra dictum est: & sic ait Angel. in moral.c.6. Alio modo potest intelligi aggrauatio malitiæ prioris accidentaliter ex euentu sequenti, sic,s. quòd prędicta prior culpa iam essentialiter aggrauata ex præuisione debita euentus inde probabiliter secuturi vt dictum est: postea quando ipse euentus incipit exterius subsequi,tũc etiã incipit præfata culpa prior non essentialiter,sed accidentaliter aggrauari: quia ex aliena malitia quam actus exterior addit extensiuè ad actum interiorem:iam grauitatẽ culpæ actus interioris perficit ipsa malitia actus sequentis exterioris sequelæ,& eam implet & cõsummat in suo perfectissimo essendi modo,vt iam dicatur esse peccatũ cõsummatum ex sui finis seu obiecti voliti affecu-

Probatio 2 partis.

assecutione: omnis enim motus perfectior est in assecutione sui finis, seu termini quàm ante. sed dicitur tunc malitiam accidentaliter grauior ex opere exteriori seu ex sequela peccati alterius: quia prædicta prior culpa amplius punietur aliqua pœna accidentali ex tali sequela, quam si nō subsequeretur. quia peccator amplius de illa dolebit: sicut & bonum opus exterius & bona sequela auget accidentaliter bonitatem & præmium boni actus interioris, vt etiam ait hoc B. Tho. in 4. dist 17. q. 2. art. 3. & q. 4. ad secundum & habetur de hoc latius infra in primo corolario prope finem huius quæstionis.

Si autem tale peccatum sequens, ex ebrietate seu ignorantia omnino inuincibili prædicta, non sit vllo modo præuisum, tunc nullo modo imputatur ad culpā neq; in se neque in sua causa neque per modum circūstantiæ sequelæ seu actus exterioris, vt patet ex supradictis. vel si imputetur solum per modum euentus seu sequelæ omnino improuisæ, hoc erit valde leue & per accidens, quatenus iste culpabiliter se posuit in statu efficiendi istum effectū vt sic habeat aliquid de circunstantia aliquo modo aggrauante vt ait Caiet. 2. 2. q. 150. art. 4. & 1. 2. q. 20. art. 4 & 5. & q. 76. art. 4 vbi de his circunstantijs latè agit: Et ita patet etiam quòd simpliciter & absolutè tale peccatum sequens, debet dici peccatum & nō excusari culpa & malitia: ex quo eam habet in sua causa & ab ea tantum: quamuis in se & propriè eam non habeat sed excusetur; vt habetur infra in responsione ad secundum Argumentum & primo corolario & inferius q 23. in dub. 1. & q. 24. propositio. 1. Et ita patet probatio totius propositionis, quā quò ad primam eius partem tenet Alex. Allen. & videtur ad idem Bonauen. in secundo distinct 22. q. vltima. & Gabriel. in secundo dist. nct o 22. q. 2 conclu. 3. & distin 41. dubio. 3. & Almayn in moralib. tract. primo capit. 5. & Angest. in moralib. & Aria. in 4 in materia de euchristia in q. 3. de pollutione nocturna. & Magister Veg. de iustificatione. q. 13. conclus. 5. & maioris in quarto distin. 17. q. 2. & tandem Soto super A. Rom. 7. & in quarto distinctio. 22. q. t. ar. 7. vbi & dicit B. Thoma. ita sentire, sic etiam tenent communiter doctores Moderni & canonistæ, vt patuit in supradicta tertia probatione: quamuis alij doctores antiqui theologi & canonistæ dicant oppositum, communiter ad Damascenum lib. 2. cap. 24. & videtur ad idē August. de correctione & gratia. c. 49. & de perfectione iustitiæ. cap. 14. 16. 18. & lib. 1. retracta. cap. 13. 15. in Epistola ad Sixtum super id Ad Rom. primo. Ita vt sint in excusabiles. & Ricard. de Sancto Victore supra cant. 4. cap 16. cum quibus est etiam. Grego. Arim. in secundo distin. 26. q. prima & secunda propter rationes quæ in argumentis sequentibus tanguntur & ibi soluentur. nisi fortè doctores isti limitentur & intelligantur, secundum ea quæ dicta sunt & dicentur in responsionibus ad argumenta.

Arg. 1. Contra primam partem propositionis Arguitur primò. quia omnis actus deformis seu contra rationem si est volūtarius, aliquo modo in se seu in sua causa; s. in actu volitionis aut nolitionis quam quis potuit & debuit vitare, talis (inquā) actus de nouo culpabilis, & imputabilis per nouam culpam aliquo modo in se aut in sua causa prædicta: sed peccata omnino ebriorū, & inuincibiliter ignorantium, maximè si sint ex culpabili volitione se inebriandi & ignorandi præcedentia, sunt hmōi ergo: consequentia patet cum minore: & maior probatur: quia ad rationem nouę culpæ sufficit quòd talis nouus actus peccati sit aliquo modo voluntarius: modo tale voluntariū sit nunc in se de nouo, simul cum ipso actu peccati adueniens actualiter, modo sit voluntarium virtualiter in sua causa, s. prouenient ex actu voluntario præcedente, quod patet. quia sicut ex volitione actuali præcedente qua fortes heri voluit fornicari cras; iam cras fornicando nihil cogitans de fornicatione, certè peccabit tunc de nouo imputabiliter: ex quo, illa volitio heri præcedens ex qua processit ad illam fornicationem manet virtualiter in illo suo effectu: quia voluit ex tunc pro nunc qñ fieret: ita ergo similiter est dicendū de ebrio & omnino inuincibiliter ignorante ex culpa præcedēte quia voluit se inebriare & ignorare: quia vtrobiq; est eadem ratio. Si negetur illa maior eiusq; probatio, dicendo qđ non est simile, quia in fornicante cras, illa fornicatio est adhuc in sua potestate, vt patet & supponitur. sed non in plene ebrio & inuincibiliter ignorante: ideo ille cras fornicando peccabit de nouo imputabiliter. Sic autē omnino ebrius & ignorans nullo modo peccabit, pp interuenientem impossibilitatem, tunc sciendi & vitandi tale peccatū. Contra hoc replicatur; quia illa ignorantia, & impossibilitatis uitandi peccatum est culpabiliter uolita saltem virtualiter, quādo voluit ignorare & inebriari talis homo: & est volita quasi medium necessariū ad peccata inde sequētia. sicut mulier quæ ideo obdormit, vt à consanguineo quasi nesciens, & resistere nō potens opprimatur, est rea incestus & ille coitus est, & de nouo imputabilis ad nouam culpā incestus. quia ille somnus est electus vt mediū necessariū ad peccatum sequens; & tale peccatum dē fieri voluntariè à virtuali volitione præcedente. ergo similiter in proposito est omnino dicendum.

Respon. ad 1. argum. Respondeo sicut responsum est vsque ad replicam: ad quam simul & ad illa alia eiusmodi exempla: de proponente fornicari cras, de dormiente &c. Dico vniuersaliter, qꝫ si pro eo tempore qñ fiunt habet peccans in sua potestate ipsa peccata seu eorum causam, tunc verè sunt, & dicūtur voluntariè fieri actualiter vel virtualiter & de nouo culpabiliter ī se, aut sub noua culpa

peccata

peccata sunt, alias autem non; sed in sua tantum causa, & ab eadem culpa suæ causæ: quãuis quã do incipiunt fieri incipiant de nominari de nouo culpabilia & imputabilia ab eadẽ culpa & impu tabilitate priori suæ causæ, & i sua cã vt dictum est: & fortè sic voluit sentire B. Tho. & alij eius modi doctores, vt latè dicetur infra in primo co rolario. Neq; est incõueniens, quòd per culpam suam quis de obligetur à præceptò cui antea te nebatur vt supra in prima probatione dictũ est: neque ex hoc est eius conditio per culpã melior facta simpliciter quamuis secundũ quid quò ad aliquid id sit verũ: quia caret merito implementis præcepti: & quia in priori culpa habet imbibitã grauitatem omnium peccatorum aliquo modo præuisorum probabiliter inde sequẽnium: vt pa ret ex dictis: igitur stando in illa prima probatio ne propositionis, omnia facilè soluuntur.

Argu. 2. Secundo contra eandem primam partem pro positionis arguitur; quia ignorantia orta ex ne gligẽtia non excusat omnino à culpa noua, pec cata inde sequẽtia; ergo neque eadẽ ignorantia inuincibilis orta ex ebrietate seu ex alio culpa bili actu quocumque: antecedens patet secundũ Aristotel. 3 Eth. cap. 13. Nam legum latores, eos quidem qui praua faciunt si modo non vi, nec ob ignorantiam eam cuius ipsi nõ fuerint causa, il la agant: vtique castigant & puniũt, & infra. Ete nim pro ignoratione etiam ipsa pœnas instituũt: si quispiam ignorationis esse sibi causa uidetur: ebrios nanque duplici pœna afficiunt, principiũ enim in ipsis est: quippè cum in ipsorum sit pote state ebrietatem vitare quę ignorationis est cau sa, puniunt etiam quæcunque per negligentiam homines ignorare uidentur quia in ipsis est non ignorare. Hæc ibi. Neque ualet dicere quòd ali quis iam ex conditione sua talis est factus vt non possit scire aut esse diligens: nã ad hoc respõdit ibi Arist. dicens. Sed fortasse talis aliquis est, ut non diligeos sit. Ecce obiectione sequitur respõ sio eius ibidẽ sic. Sed eius ꝙ est tales fieri ipsi sũt causa viuentes remissè. hæc ille: ubi id latè prose quitur: & ignorantiam & peccata ebriorum & ma los habitus & debitates corporales volũtarias, & legum ignorantiam ob negligentiam pariter re prehendit. Item in iudicijs humanis secundum leges si constaret quò d quis uoluntariè culpabi liter se furiosum aut ebrium fecisset & inde ho minem occidisset: vtique iustè puniretur & esset irregularis: quia vt habetur. 15. q. 1. cap. illud. ca. si quis. furiosus absolutè non autem furiosus vo lũtariè aut culpabiliter excusatur ab irregulari tate homicidij. leges enim vt habetur. 4. Ethi. vo luntarias ignorantias arguunt & puniunt nõ ex cusant. ex quo patet quod ratione præcedentis causæ culpabilis sũt etiam imputabilia de nouo ad nouã pęnam & culpam peccata quæ ex prædi cta negligentia necessariò sequuntur, etiã tunc quãdo nullo modo in se vel in sua causa sunt in potestate facientis. & ita hoc Argumentũ potest esse replica contra responsionẽ argumẽti præce dentis. Et confirmatur primò à simili; quia si qs per negligentiam ignoret omnino inuincibiliter nunc fornicationem simplicem esse mortalem alius autẽ hoc ipsum nũc ignoret propter ebrie tatem culpabilem: ex qua ignorantia vterq; for nicetur, ita tamen quòd si sciret nullo modo for nicaretur: constat quòd peccatum primi est de nouo imputabile ad nouam culpam mortalẽ; er go & secundi. patet consequentia: quia secundus nil habet alleuians quod non habeat primus vt supponitur. Sicut etiam si sint duo qui tempore obsidionis custodiunt muros ciuitatis quorum vnus per negligentiam alter per ebrietatẽ igno rans, aut dormiens ciuitatem periculo exposuit: constat quod pari pœna puniuntur. Secũdo quia aliàs ex ipsa prima parte propositionis sequeretur quod peccata conformiter ad conscientiam erro neam orta ex culpa nostra non imputarentur no bis sicut nec peccata facta ex ebrietate.

Respon. ad secundum Argum. Respondeo ad secundum Argumentum negã do antecedens: dico enim quòd excusantur talia peccata coram Deo: & ad probationẽ ex 3. Ethic. dico, quòd sunt imputabilia, non quidem in se ad nouam culpam, sed in sua causa & suę causæ im putabilitate vt dictum est: & ideo apud homines puniũtur cũ talia fiunt, & tunc imputãtur, quia tunc, & non ante perpenditur damnum sequelæ quod pręcipuę cõsideratur in foro & iure huma no; & tunc etiam constat per talem effectum pec cati grauitas culpæ præcedentis. Apud homines enim tunc res dicitur fieri quando innotescit se cundum Aristot. secus coram Deo, qui intuetur cor. & nihil aliud concludit neque intẽdit Arist. ibidem. & sic etiam respondet. B. Tho. secunda se cundę q. 150. Art. 4. Ad primam confirmatio nem respondeo, quòd nihil concludit cõtra præ dicta, vndecunque enim prouenit tale peccatũ seu impossibilitas, excusat coram Deo: secus co ram hominibus. Ad secundam confirmationẽ similiter respondeo, quòd si cõscientia erronea est pro tunc inuincibilis excusat: & tota malitia peccatorum inde sequentium imbibitur in sua causa culpabili, vt dictum est.

Argum. 3. Tertio cõtra eandem primam partem propo sitionis arguitur. Omnis consensus qui in somnis aliquando habetur ligatis omnino sensibus, de actu libidinoso vt contingit in plene dormiente; qui in somnis exercet actum libidinosum ei con sentiendo; etiã si in vigilia non præcesserit mala volitio huius talis actus, talis inquam cõsensus & actus libidinosus in somnis habitus est de nouo culpabilis tũc sub noua culpa; ergo & consensus seu actus peccati ebrij in ebrietate plena. pa tet cõsequentia à simili seu etiam à maiori; quia maior alienatio mentis & priuatio rationis est in somnis vbi est sensus omnino ligatus, quàm in e brietate plena cęteris paribus: & quàm sit inuin

cibiliter

cibiliter ignorante, vt patet; quia talis ebrius & inuincibiliter ignorans, habet aliquam cognitionem & voluntatem & cõsensum de eodem actu aut circunstantia in genere rei aut moris : quam non habet plenè dormiens : sicque ebrius & alius inuincibiliter ignorans, non est tam alienus à mente, & vsu rationis : sicut plenè dormiens. Antecedens autem probatur tripliciter. Primò quia sicut Salomon per bonam voluntatẽ quam habuit dormiens in somnis petendo sapientiam à domino, meruit eam, & laudabiliter egit, & consecutus est, vt habetur secundo Paralyp.cap. 1. ergo similiter volitio de illicito actu habita in somnis, est mala culpabiliter de nouo: patet consequentia; quia plus requiritur ad bonum & ad meritum, quàm ad malum & ad culpam : ad quam non est necessaria tanta deliberatio, neque integritas circunstantiarum, sicut ad bonum secundum communiter doctores: igitur si in somnis potest esse laus & bonum, sequitur quòd & culpa. Secundò probatur dictum antecedens, quia in somno quantumcunque profundo potest haberi aliquis vsus rationis, & per consequens aliqua deliberatio & libertas; ergo & culpa: patet antecedens, quia apparitio phantastica somni aliquando corrigitur & iudicatur esse somnus & fictio & mala seu falsa: etiam in ipso somno fit reflexio & syllogizatio: hoc autem non potest fieri nisi per rationis vsum, vt patet. Tertiò probatur idem antecedens, quia quotiescunque potest homo instrui & erudiri potest vti ratione, & sic deliberare & culpabiliter vel laudabiter agere, sed in somnis potest homo instrui & erudiri, Iob.33. per somnum in visione nocturna, quando sopor solet occupare homines, tunc apperit aures virorum & erudiens eos instruit. igitur &c.

Respon. ad tertium argumentum. Respondeo ad tertium Argumentum. quicquid sit de consequentia quæ pro nunc trãseat : tamen negatur antecedens : dico enim quòd in somno profundo & pleno non potest esse libertas neque deliberatio, nec laus, nec culpa in quocunque actu ibi facto, secundum Martinum de temperantia quæstione de pollutione. Et Caietanum secundum Beatum Thomam secunda secundæ quęstio. 150. quæstio. 154. artic. 5. Et in quarta distinctione nona, quęstione quarta quęstiuncula prima. Et prima par. quæstio. 34. artic. 3. Et Adrian. in 4. in materia de Eucharistia quęst. 4. Vtrùm in somnis potest quis peccare. Et victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rationis par. tertia propositione 2. & 3. & 5. Et ad primam probationem ex secũdo Paralyp. primò de Salomone respondeo dupliciter : vno modo secundum Thom. quòd ibi Salomon nihil meruit, neque laudabiliter egit petendo in somnis sapientiam à Deo: sed fuit signum pręcedentis desiderij laudabilis habiti in vigilia propter quod dicitur talis petitio placuisse Deo, vt dicit August. 12. super Genes. ad literam : ideo patet quòd ibi non est laus vel culpa licet ex culpabili aut laudabili actu procedat quod fit in somnis. Alio modo respondeo secundum Martinum vbi supra, in Argumento contra primam conclusionem, quòd non habetur ex rigore textus quòd illa apparitio & petitio fuerit facta in somnis: sed solum quòd in nocte Dominus ei apparuit, potuit enim in nocte ei vigilanti apparere. Ad secundam probationem antecedentis respondeo etiam dupliciter secundum doctores supradictos. Vno modo negando antecedens de vsu pleno rationis sufficiente ad laudem seu meritum, & ad culpam seu demeritum : nam cum in somno vero impediatur vsus sensuum, per quem & non aliter in hac vita regulariter habetur vsus rationis, quia vt habetur in tertio de Anima, nihil in intellectu quin prius fit in sensu : & inde in phantasia seu imaginatione, & inde in intellectu: ideo impeditur etiam liber vsus rationis, licet non aliquale iudicium: & per consequens tunc non imputatur ad culpam vel laudem, etiam secundum Thom. & Martinum vbi supra. Et ad probationem, quòd scilicet apparitio phantastica somni, aliquando corrigitur & fit reflexio & syllogizatio, conceditur : sed negatur quòd ideo fit vsus rationis, qualis requiritur ad laudem vel culpam saltem mortalem. Dico enim quòd ille vsus rationis semiplenus aut non liber, & correctio & syllogizatio, quæ est in somnis, prouenit non liberè sed naturaliter, ex hoc quòd homo frequenter reflectitur supra somnium suum vigilando, & iudicat se deceptum & illusum dormiendo: & ex illis actibus generatur habitus, qui cum in somnis naturaliter mouetur, ad apparitionem phantasticam, seu ad species imaginationis : inde mouet etiam rationem naturaliter ad similem actum, illi actui seu actibus, ex quibus ille habitus genitus fuit in vigilia : & ita per talem similem actum iudicat tunc ratio quòd id quod apparet est somnium & illusio. Immo experiuntur aliqui quòd cum habent somnium ad quod nata est sequi pollutio : quod ex detestatione huius pollutionis facta in vigilia, habent apprehensionem, vel etiam notitiam iudicatiuam aliquam corrigentem apprehensionem illam somni : qua excitatur dormiens, & tunc interdum præuenitur & impeditur pollutio, interdum autem non : & hoc vltimum æstimo ad opus vsumque rationis pertinere.

Alio modo respondeo, quòd dupliciter habetur vsus rationis. Vno modo per determinationem & imperium voluntatis, se liberè ad hoc determinantis : & talis vsus rationis est in potestate habentis, & est principium meriti vel demeriti, sed talis vsus rationis non potest haberi in somnis, neque in ebrietate plena. Alio modo habetur vsus rationis, Nota.

sic quòd non est in potestate habētis ipsum habere & non habere, neque facere quòd ratio consideret de eo quod est agendum vel nō agendum:& hoc modo concedit quòd talis vsus ratio nis potest haberi in somno, & ebrietate plena, & potius dicitur actus vel opus quàm vsus rationis. Sed iste non est, nec potest esse principium meriti aut demeriti sufficiens, quia omnino casuale est quòd tunc habetur talis vsus rationis: ex quo non habetur neque continuatur ex certo proposito & libertate mentis sed naturaliter. Et similiter dico de illa correctione somni,& reflexione, & syllogizatione, & de consensu, & dissensu, & electione, quæ in somnis habentur: quia tunc non est in nostra potestate talia corrigere vel approbare:ideo non est ibi ratio culpæ vllo modo, vt dictum est.

Ad tertiam probationem antecedentis respondeo concedendo maiorem, solum quando potest erudiri & vti ratione liberè, idest ex determinatione & proposito libero voluntatis potentis tunc attendere & nōn attendere:aliàs negatur illa maior; vt patet ex dictis. Et sic patet ad minorem, quòd in somno aut ebrietate non potest esse eruditio & rationis vsus liberè aut propriè: neque deliberatio,neque laus vel culpa:sed solum potest ibi esse eruditio & opus rationis,ex occursu phantasmatum,qui non subest libertati voluntatis:aut per reuelationem Diuinam, aut per immissionem Angeli boni vel mali, & cognitio ad quam homo passiuè & naturaliter non liberè se habet tunc in tali eruditione seu reuelatione: & nihil aliud potest probari,vt dictum est.

Argum.4. Quartò & hoc specialiter contra tertiam partem propositionis arguitur: quia circunstantia necessario adueniens non potest aggrauare malitiam:ex quo naturaliter aduenit & non est in potestate nostra,sed euentus sequens est huiusmodi,ergo. *Respon.* Respondeo negando maiorem & maximè quò ad grauitatem accidentalem culpæ,vt supradictum est & hic etiam proximè dicetur. Quomodo autem id sit verum quomodo non, quò ad grauitatem culpæ essentialem latè dictum est supra quęst.16.in responsione ad quintum Argumentum.

Corolla.1. Ex supradictis infertur,primò quòd non valet opinio B.Thom.in secunda secundæ quæst.150. artic.4.& Caietani ibidem, & in prima secundæ quæst.76.artic.3.& 4. & sequacium dicentium, quòd peccata sequentia ex ebrietate seu ignorantia inuincibili seu alia impossibilitate, prouenientе ex propria culpa peccantis;ex quo secundum eos sunt & fuerunt voluntaria à voluntate & in voluntate suę culpę culpabilis, contrahunt de nouo imputabilitatem & culpam suę causę & in sua causa; licet non in se ipsis propriè, vt declarat Caietan. secunda secundæ vbi supra & in secundo quodlib.quæst.16. vtrum confessor pollutus audiens cōfessionem peccet de nouo, & vt ibi dicit Caiet.hoc intelligit B.Th.& ipse de peccatis aliquo modo formaliter vel interpretatiuè prauius:quod probare nituntur per rationes tactas supra in primo argumēto & ibi solutas,ideo hæc opinio non valet. Et quidem ex dictis ipsius B Thom.& sequacium videtur ratio contra ipsos:nam Caietanus secunda secundę vbi supra dicit ꝙ homicidium commissum ab ebrio, commissum est culpabiliter & imputabiliter in actu interiori quando culpabiliter se inebriauit præuidens formaliter seu interpretatiuè tale homicidium probabiliter inde secuturum: tunc enim voluit ebrietatem simul & sequēs peccatum homicidij:actu vero exteriori tunc peccauit de nouo culpabiliter,quando iam ebrius hominem occidit:& ita dicit,quòd ideo dicitur tunc homicidium esse nouum peccatum, & nouam culpam habere non in se, sed in sua & à sua causa culpabili:& idem dicit Caietan. in prædicto quodlib. Sed ex hoc eius dicto patet contra eos,quòd tale homicidium quando exterius de nouo fit licet de nouo denominetur culpabile,& dicatur habere & contrahere nouam culpam in sua causa & à sua causa:non tamen sequitur quòd nouam culpam aliam homicidij distinctam à sua causa habeat. Et ad hoc etiam videntur verba B.Thom.in 4.distin.17.quæst.2.art.2. quæst.4.ad secundum sic dicentis. Effectus consequens qui peccatum aggrauat iam in actu præcessit velut in causa: & ideo quando commissum est totam suam quantitatem habuit:& ex effectu consequenti non accrescit aliquid quò ad rationem culpæ, etiam si accrescit quò ad pœnam accidentalem secūdum quod plures habebit homo rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato consecutis. Hæc Thom.vt tenet & refert etiam Syluestrina titulo ebrietas, quæst.4. Et iterum ipse Caietan.prima secundæ quæst.76.art.4.expresse dicit, quòd peccata sequentia prædictam ebrietatem seu ignorantiam culpabilem, de qua agimus;solum aggrauant per modum circunstantiæ quid,vt patet ex eodem Tho. ibidem in responsione ad secundum & quartum dicente, ꝙ ebrietas & homicidium inde sequens sunt vnum peccatum; & homicidium se habet per modum circunstantiæ aggrauantis modo prędicto: quamuis dicantur duo peccata secundum se seu propter duas inordinationes duorum actuum; sicut actus exterior & interior secundum communiter doctores in secundo distinctio.42. & quamuis homicidium habeat malitiam moralē distinctæ speciei,prouenientem ab obiecto secundum ipsum Caiet.ibidem.& q.20.art.3.4.& 5. Vbi etiam sic dicit. Quando aliquid dicitur tale ex ordine ad aliud: dicitur denominatiuè tale,& non oportet ꝙ formaliter:quod patet dupliciter. Primò quia quod habet aliquid formaliter, dicitur tale secundum seipsum;quod patet inductiuè, quia sanum

num dicitur formaliter de animali, & secundum seipsum, de meditina autem & vrina denominatiuè tantum vel analogice, quia in ordine ad sanitatem animalis. Constat autem quòd actus interior voluntatis dicitur bonus vel malus ex actu exteriori habente Bonitatem vel malitiam ex obiecto & circumstantijs; vt patet, quia velle furari ideo dicitur malum, quia est ad malum obiectum, scilicet, furtum: & similiter actus exterior dicitur bonus vel malus ex actu interiori habente suam bonitatem vel malitiã ex fine, quia se habet in ordine ad ipsum interiorem: nam actio manus qua quis furatur dicitur mala; quia à mala voluntate. Ideo cùm multiplicare entia sine necessitate non sit rationabile: & ordo sit manifestus adinuicem; & sufficiat ad saluandum bonitates & malitias: igitur superfluum est ponere multas bonitates & malitias formales in talibus actibus: ita quòd etiam sit deriuatio formalis vnius ab alia; vt caloris à calore. Et secundo patet idem; quia si in deriuatione huiusmodi conditionum, actus ab actu ponatur deriuatio formalis: oportet ergo eadem ratione post modum dicere, quòd cum actus vnius virtutis imperatur ab alia, putà, fortitudinis à charitate; vt in martyribus: quòd à charitate in voluntate, deriuatur charitas alia in actum exteriorem; & similia quæ absurda sunt. Iam ergo fundamentum hoc quòd deriuatio bonitatis & malitiæ in actu, ab actu, & sic non est formalis, sed de nominatiua: seu non per modum vniuocationis, sed attributionis seu Analogiæ: ita quòd eadem vnica bonitas vel malitia formalis est in vno formaliter, in alio autem in quem deriuatur seu descendit est solum denominatiuè. Hæc Caietan. prima secundæ quæst. 20. artic. 3. Et in artic. 4. addit idem dicens, quòd bonitas seu malitia actus exterioris, proueniens à bonitate vel malitia actus interioris, nil bonitatis intensiuè & formaliter addit supra bonum actum interiorem: quia denominatiuum extrinsecum nil formæ intensiuæ aut formaliter addit essentialiter supra denominatiuum formale: sicut sanum in vrina & medicina, non addit aliquid sanitatis aut non dicit aliam sanitatem formalem supra sanitatem animalis: licet à sanitate animalis deriuetur solum denominatiuè & extrinsecè sanitas in vrina & medicina: nam vtrobique est tantum vnica sanitas formalis, formaliter quidem in animali, denominatiuè autem in vrina seu medicina. sic vnica numero bonitas formalis seu essentialis est in actu interiori & in exteriori inde causato: sed formaliter & essentialiter in interiori, denominatiuè autem in exteriori. sicque idem non causat seipsum formaliter & essentialiter, sed denominatiue tantum vt dictum est. Hæc Caietanus. Ex quibus dictis patet intentum, quòd scilicet, similiter in proposito nostro, peccatum sequens ex ebrietate seu ex ignorantia præfata, licet denominetur de nouo & sit culpabile & imputabile de nouo ab imputabilitate & culpa suę causæ & in sua causa: non tamen habet aliam nouam formalem essentialem & propriam culpam, seu imputabilitatem distinctam ab ea, sed solum denominatiuam, vt dictum est: quia tam naturaliter sequitur istud peccatum ex dicta ignorantia, quàm actus exterior ex sua culpabili efficaci voluntate: quamuis prout consideratur absolutè ex genere suo, tale homicidium sequens, habeat suam malitiam moralem, & inordinationem distinctæ speciei prouenientem ab obiecto, non tamen de nouo imputabilem nisi vt dictum est. Et hoc modo intellectus B. Thom. saluari potest.

Secundò corolariè sequitur ex supradictis quòd non valet opinio alia Martini de temperantia quæst. de ebrietate & quæst. de pollutione nocturna dicentis tria. Primò, quòd omne peccatum sequens ex ignorantia inuincibili, plena ebrietate, somno, furia, vel ex quacunque alia impotentia, non est de nouo culpabile per nouam culpam, seu imputabilitatem distinctam à culpa suæ causæ: etiam si talis impotentia præfata prouenit ex culpa non emendata, si talis culpa non est actus volitionis, seu desiderij illius impotentiæ seu peccati inde sequentis. Ratio eius est in quæst. neque de pollutione nocturna conclusione tertia, quia nõ est culpa ratione sui, vt patet: nec ratione actus desiderij culpabilis præcedentis, quia non fuit vt supponitur, & si qui actus processerunt ex habitu aut inclinatione alia vitiosa, illi non fuerunt nec sunt de nouo culpabiles, ex quo necessario inde sequuntur. Et in hoc primo dicto bene dicit Martinus, & concordat cum supradictis propter rationes iam positas. Secundò dicitur ibidem quæst. de pollutione cõclusione prima, quòd peccata sequentia ex dicta impossibilitate, non habent nouam culpam, etiam si prædicta impossibilitas proueniat ex actu volitionis, seu desiderij culpabili illius impossibilitatis, seu peccati inde sequentis: dummodo prædictus actus culpabilis sit iam emendatus seu correctus per pœnitentiam, antequam inde tale peccatum sequatur: & ratio eius est; quia tunc illud peccatum sequens in se non est noua culpa, vt patet per supradicta: neque in sua causa, quia tunc sua causa non est culpabilis, ex quo est emendata per pœnitentiam & nullo modo inanes quò ad actum, nec quo ad reatum, vt supponitur: & non videtur vnde aliàs trahat rationem culpæ nouæ tunc. Et in hoc dicto secundo etiam concordat cum supradictis: quamuis non in ratione. Nos enim propter aliam rationem diximus quòd non est tunc noua culpa, vt supra patuit. Tertiò dicitur ibidem conclusione 4. & in quęst. de ebrietate. conclusio. item 4. quòd prædicta peccata sequentia ex ebrietate vel impossibilitate sunt de nouo culpabilia 2. Corola.

pabilia per distinctam culpam à sua causa:& hoc quando talis impossibilitas seu talia peccata procedunt ex actu culpabili volitionis, vel desiderij illius impossibilitatis seu peccatorum, per sufficientem displicentiam non emendato. Rationes quibus nititur hoc probare sunt illæ quæ supra tactæ & solutæ sunt in argumentis: ideo in hoc tertio dicto, propter rationes supra positas nobis cum illo non constat. Ad Richard. Damas. & alios oppositum opinãtes; iam supra responsum est, quòd, scilicet propter eorum reuerentiam prædicto modo sunt intelligendi, quòd denominatiuè, non formaliter nisi in sua causa, illa sunt noua peccata; vt in primo corolario de B. Thom. dictum est.

3. Corolla. Tertio corolariè sequitur ex dictis. primò contra Gregor. Ari. in secundo distinct. 26. quæst. 1. in fine & quæst. 2. & B. Thom. 1. 2. quæst. 76. art. 4. ad quartum, & quæst. 77. art. 7. ad tertium, & contrà Martinum vbi supra, quòd non potest quis imputabiliter de nouo peccare extra vsum rationis quando non est in sua potestate scire aut nolle illud vel oppositum.

Quartò, sequitur contra Marsilium in secundo q. 1. art. 2. quòd dormiens non potest perdere gratiam, neque extra vsum rationis existens; quę omnia patent ex supradictis.

Sed vtrùm talis actus debeat dici peccatum, licet non habeat nouam culpam vel malitiam infra quæst. 23. in fine latius habetur.

QVAESTIO XIX.

Vtrum ignorantia inuincibilis concomitans, siue iuris siue facti cuiuscunque, excuset à culpa.

Propos. RESPONDEO per vnicam propositionem hanc. Ignorantia inuincibilis concomitans excusat à culpa actum illum dumtaxat; à cuius obiecto tollit omnem cognitionem; & per consequens rationem formalem obiectiuam à qua proueniret aliàs ratio culpæ in tali actu: secus si non tollit omnem, sed aliquam cognitionem aut aliquam rationem obiectiuam secus etiam si à tali obiecto ignorato non proueniret ratio culpę sed aliunde secus tandem de lio actu, seu præparatione culpabili actuali, seu virtuali, seu habituali simul existente.

Declaratio. Ista propositio habet tres prędictas limitationes vel exceptiones quæ explicantur ibidem. & nota; quòd nomine actus etiam intelligo omissionem; & nomine obiecti & rationis obiectiuę, etiam intelligo & includo circunstantias quascunquę informantes adiacentes, seu quomodolibet ad rationem culpæ facientes. Et per exemplum patet propositio, prædicto modo limitata. Si Sortes occidit Platonem inimicum; inuincibiliter omnino ignoratum esse Platonem; sed æstimatum potius esse feram; putans & intendens in tali actu occidere feram; qui tametsi sciret non esse feram sed Platonem; certè voluisset etiam eum tunc occidere: quia & eum alias volebat occidere: in hoc casu sic limitato dicit propositio, quòd talis actus occisionis Platonis non est culpabilis sed excusatur omnino à culpa homicidij ratione præfatæ ignorantiæ inuincibilis concomitantis habentis tres conditiones præfatas. Primò quòd tollit omnem cognitionem, & per consequens rationem obiectiuam formalem vitiantem respectu actus, à quo illa occisio imperata est; quia, scilicet, obiectum formale volitionis illius est fera æstimata, & nullo modo est Plato, vel homo: qui tamen esset obiectum vitians talem occisionem; si Sortes cognosceret aut æstimaret tunc se occidere Platonem seu hominem: licet fortè per alium actum tunc etiam velit occidere Platonem, vt paulo inferius dicetur: & ita tollitur omnis cognitio & ratio formalis obiecti vitiantis. Item secundò est alia conditio seu limitatio in dicto exemplo, quòd scilicet, ratio culpæ in tali actu occisionis non proueniret aliunde, nisi ratione subiecti præfati si non esset ignoratum; vt supponitur: putà quia non fit aliàs contra conscientiam vel aliam legem: ita quòd culpa illius homicidij, non esset nisi quia Plato seu homo aliquo modo cognitus voluntariè & iniustè occideretur. Item est alia conditio tertia seu limitatio, quòd scilicet, solus ille actus imperans illam occisionem dicitur à culpa excusari ratione præfatæ ignorantiæ: & non alius neque alia mala volitio seu mala præparatio occidendi Platonem; etiam tunc si illum reperisset & cognouisset: si qua tunc simul est actualiter seu virtualiter: hæc enim manet culpabilis in actu seu in reatu sicut ante ipsam actualem occisionem erat: & nihil culpæ accedit, aut subtrahitur essentialiter vni propter aduentum alterius volitionis seu occisionis: aut propter excusationem vnius actus non excusatur alter, neque essentialiter aggrauatur alter ab altero, propter simultaneam societatem impertinentem & contingentem: nam vnum peccatum non inficit alios actus aliàs non culpabiles simul existentes: alioqui omnes actus hominis habentis vnum peccatum mortale, essent culpabiles; & nullum bonum opus eleemosynæ aut ieiunij posset agere is qui est in vno mortali, quod absit. Propter defectum harum conditionum seu limitationum non excusatur à culpa actus Sortis in hoc casu: quando Sortes ignorans omnino inuincibiliter hodie esse diem ieiunij obligatorium, seu hanc mulierem esse alienam seu suam coniugem, seu esse Platonem illum quem omnino æstimat esse feram: & tamen habet volitionem & in-

tentionem

tentionem non ieiunandi hodie etiam si sit dies ieiunij, seu cognoscendi hanc mulierem etiam si sit aliena seu occidendi illam rem et si sit plato aut homo aut quidquid sit illa res: & ex tali intentione seu volitione procedit ad actum comestionis, coitus, seu occisionis præfatæ. Ratio est; quia talis ignorantia non tollit omnem cognitionem neque rationem formalem obiectiuam à qua prouenit ratio culpæ in tali actu vt patet. quia tale obiectum licet sit ignoratum in particulari & distinctè quò ad materiale, ex quo ignoratur an ille dies sit ieiunij & an illa mulier sit aliena, & an ille sit Plato seu Sortes: non tamen quò ad formale saltem in generali seu confusè; ex quo in illis actibus manet cognitio & volitio comedendi, etiam si sit tunc dies ieiunij & cognoscendi illam mulierem quæcunque sit etiam si sit aliena: & occidendi illam rem quęcunque sit etiam si sit homo: & ita manet ratio obiectiua formalis à qua prouenit ratio culpæ in talibus actibus: modo præfati actus sint minus graues & differant specie c[illegible] ab alijs actibus habentibus plenam rationem obiectiuam & cognitionem distinctam & intuitiuam vitiantem, modo non. de quo latius, Angest, in moral. cap. 9. & infra quæst. 23. 24. habetur. Sed vtrùm tunc etiam sit duplex peccatum alterum homicidij seu adulterij, alterum ignorantiæ. vide supra q. 6. in illo dubio.

1. Ratio. Nunc prædicta propositio sic declarata probatur quadrupliciter. Primò quia nullus actus est culpabilis de nouo nisi quia fit contra aliquam legem tunc obligantem aut contra conscientiam. vt patet. quia non est dare medium sed talis actus de quo est propositio præfata nō est contra conscientiam; vt supponitur, neq; contra legem tunc obligantem: quia lex non obligat saltem tunc imputabiliter nisi promulgata & cognita in actu vel in debito; vt supra quæst. 13. habetur latè: nunc autem talis lex & tale factum tunc inuincibiliter ignoratur omnino: ergo non obligat tūc; vt patet ex diffinitione ignorantiæ inuincibilis supra quæstio. prima. Dico quòd talis lex tunc ratione ignorantiæ non obligat, idest quòd à culpa excusat ignorantem ac si ipsa in se non esset obligatoria: nam simpliciter est obligatoria. neque enim propter ignorantiam alterius, lex aut legislator, suam vim aut potestatem amittit obligandi: sed propter ignorantiam non imputatur ad culpam eius transgressio.

2. Ratio. Secundò probatur. quia ille actus respectu illius obiecti ignorati est omnino ignoratus vt patet. quia est ignorantia omnino inuincibilis de obiecto vt supponitur in propositione: ergo non est voluntarius neq; liber respectu eiusdem obiecti for[illegible]al.s, vt etiam de hoc latius supra quæst. 16. habetur: ergo etiam non est culpabilis talis actus. patet consequentia hæc: quia non habet rationem culpæ nisi quod habet rationem voluntarij aut liberi secundum Augustinum Ambrol. & communiter doctores vt supra quæst. 18. habetur. Si negetur tam antecedens quàm vtraque consequentia; sicut B. Tho. & Caietan. negare videntur: replicatur vt h betur infra in responsione ad primum Argumentum.

Tertiò probatur propositio. quia in casu prædicto propositionis, ille actus peccati non est actus imperatus ab aliquo actu culpabili interiori, vt supponitur quòd non est imperatus à culpabili volitione occidendi hominem, sed à volitione occidendi feram æstimatam: ergo non est de nouo culpabilis. Consequentia patet. quia omnis culpa actus exterioris pendet ab interiori secundum omnes doctores in secundo distin. 42. & Thom. prima secundæ quæst. 20. art. 1. & 2. & ibi Caieta. Non enim actio furti exterior est culpabilis nisi procedat à libera volitione furandi, & sic de alijs. Sed antecedens probatur. tum ex suppositione casus. tum etiam exemplo: quia si Sortes amicus & Plato inimicus veniant simul in veste ferarum contra me, inuincibiliter omnino ignorantem qui sint; sed omnino existimantem esse feras: tunc si occiderem vtrumque simul certè non peccarem in illo actu culpabiliter vt homicida vt patet. quia in casu præfato occidendo solum Sortem amicum non peccarē culpabiliter vt homicida, ergo neque occidendo Platonem inimicum eodem aut simili actu tunc simul cum Sorte aut sine illo. patet consequētia: quia actus interior à quo imperatur seu pcedit illa occisio Platonis inimici est eadem numero vel specie cū volitione à qua procedit occisio Sortis vt supponitur. vtraq; enim volitio habet pro obiecto formali non quidem hominem aut rem verè existentem: sed æstimatam & apparentem feram & intentam in illo actu. Obiectum namque voluntatis est res, non quidem absolutè sed vt cognita seu æstimata est: quia nihil volitum quin aliquo modo cognitum: alioqui occisio Sortis amici esset culpabilis in casu præfato quòd nullus concedit, ex quo ab eadem volitione numero vel specie imperatur vt supponitur in casu. 3. Ratio.

Item quartò probatur idem. quia aliàs sequeretur, quòd meum peccatum pederet in esse culpæ ex voluntate vel actu alterius, vt patet si ille contra quem ego ignorans & putans illum esse feram mitto sagittam fugeret ne percuteretur: quia tunc ego non peccarem. Et sic patet probatio præpositionis cum qua concordant communiter doctores, & etiam aliqui thomistæ qui etiam dicunt quòd Caiet. sic tenet & interpretatur Beatum Thomam secundum limitationes supradictas: & fortè. secundum eas possunt concordari doctores qui videntur dissonare. Nam Almayn, & alij tenētes simpliciter φ præfata ignorantia inuincibils concomitans excusat à culpa intelliguntur cum limitationibus supra positis 4. Ratio.

in propositione B. autem Tho. 1. 2. q. 76. art. 3. & alij sequaces tenentes quòd non excusat, intelligunt & loquuntur de ea quando non habet omnes eas limitationes, putà, quando nō priuat omnem cognitionem & rationem obiecti formalis à quo prouenit ratio culpæ aut de alio actu seu præparatione culpabili tunc simul existente vt dictum est, si tamen sic patiantur verba prædictorum doctorum intelligi, quòd si sic non intelligunt suam opinionem certè tunc salua reuerentia eorum; opinio opposita vtpotè non probabilis refutatur.

Argum. 1. Contra præfatam propositionem primò sic arguitur. quia nulla ignorantia excusat actum aliquem à culpa nisi quem causat seu efficit inuoluntarium contrariè seu positiuè. sed ignorantia concomitans propriè & per se non causat inuoluntarium, immo nec non voluntarium simpliciter; ergo non excusat. Consequentia patet. sed maior probatur, ex tertio Ethi. vbi ex proposito dicitur, quòd non omnis ignorantia excusat nisi ea quæ causat inuoluntarium. Et patet ratione: quia ignorātia nullum actum excusat nisi quem causat: sed nullum actum potest causare per se, vel per accidens nisi inuoluntarium, quod probatur. quia ignorantia dicitur causare actū quem scientia opposita prohiberet, si adesset vt remotio prohibentis; vt supra quæst. 7. latius habetur. causando autem siue per se siue per accidens actum prædictum iam causat aliquid positiuum; & insuper tollit voluntarium à tali actu, ex quo tollit ab eo cognitionē. sed impossibile est quòd voluntarium tollatur per actum positiuum, quin tollatur per actum contrarium, scilicet, per inuoluntarium: sicut album per nullum positiuum tollitur nisi per nigrum, quamuis tolli possit per negatiuum priuatiuum seu contradictorium simpliciter: ergo nullum excusat nisi quem causat in voluntarium vt ait maior supradicta. Minor autem argumenti quòd, scilicet, talis ignorantia concomitans non causet inuoluntarium probatur. tum primò quia formaliter ignorantia est priuatio cognitionis: ergo non potest esse causa per se alicuius positiui quale est inuoluntarium: tum etiam secundò quia signum inuoluntarij est displicentia eius quando post cognoscit; vt Aristot. 3. Ethi. cap. 1. dicit. Sed ignorans prædicto modo concomitanter occidens inimicum æstimatum esse feram: si post sciret non doleret sed gauderet potius: ergo. Secunda etiam particula ipsius minoris quòd, scilicet: immo ignorantia concomitans per se & propriè nō causat non voluntarium simpliciter patet. quia talis ignorātia habet duas conditiones. Prima est quòd facit talem ignorantem non volentem & non causantem voluntariè id ignotum. secūda est quòd permittit actum qui fit esse totaliter & simpliciter voluntarium: & ideo quamuis ratione primæ conditionis, prædicta ignorantia habeat hoc, quòd non apponat peccatum aut peccati circunstantiam ex ignoto; tamen ratione secundæ conditionis relinquit ipsum actum inesse simpliciter voluntariò; & non facit ipsum esse inuoluntarium contrariè aut positiuè ad voluntarium: & ita patet minor. Propter hanc rationem tenet Caietan. prima secunda quæst. 76. artic. 3. quòd propriè loquendo, prædicta ignorantia inuincibilis concomitans, non excusata per se spectantibus ad actum illum: sed impropriè seu largè accipiendo excusare à culpa, idest à concurrentibus omnino per accidens quò ad rationem culpæ, benè excusat talem actum à culpa: quia ratione illius primæ conditionis præfatæ quam habet prædicta ignorantia quòd, scilicet, facit nescientem & per consequens non volentem priuatiuè; nullus actus positiuè fit in tali ignorante occidente inimicum æstimatum esse feram. Sed quia non meremur neque demeremur habitibus sed actibus; & actus pensamus secundum per se pertinentia; & non secundum omnino per accidens; quæ nec sub consilio neque sub arte cadunt; quia omnis scientia & ars est de his quæ sunt per se. ideo ait Caietan. ibidem quòd B. Thom. absolutè loquendo dixit optimè quòd talis ignorantia non excusat: & quòd ratio sua fuit optima relata ad actum peccati in ordine ad quem tractat de ignorantia ibidem: & quòd sua sententia etiam fuit vera loquendo absolutè, & per se, & propriè: quamuis impropriè & per accidens excusat prædicta ignorantia; vt dictum est: & sic nititur Caietan. saluare opinionem B. Thomæ.

Sed nihil efficit: ideo ad argumentum respondeo negando maiorem, & minorem pro secunda eius parte: maiorem quidem: quia excusat omnis ignorāntia tam ea quæ facit inuoluntarium quàm illa quæ tollit rationem voluntarij; vt dictum est hic, & supra quæst. 16. & ad probationem sumptam ex. 3. Ethico. respondeo dupliciter vno modo, quòd ibi Aristotel. solum loquitur de ignorantia præcedente non de concomitante: nam quasi distinguendo solum inter ignorantiam præcedentem inuincibilem, simul & inculpabilem ex vna parte; & vincibilem seu etiam inuincibilem; sed culpabilem, idest ex aliqua culpa procedentem ex alia parte: qualis est ignorantia ebriorum: dixit: quæ sola ea quæ causat inuoluntarium actū, qualis est sola inuincibilis simul & inculpabilis omnino ignorātia præcedens, excusat: Non aūt præcedens vincibilis: hæc enim, ex quo hō tenetur adhuc eam vincere aut scire, iā est aliquo modo volita et actus inde procedens, & per consequēs, talis actus est cognitus & volitus liberè tunc formaliter aut interpretatiuè. Neque etiā præcedens inuincibilis sed culpabilis ignorantia omnino excusat, vt sunt peccata ebriorum quæ sunt culpabilia, scilicet, in sua causa; vt supradictum est latè quæstio. 18. in respon-

responsione ad secundum Argumentum & de hac vtraq; ignorantia præcedente, scilicet vincibili vel etiam inuincibili. Sed culpabili dicit Aristot. quòd non excusat omnino à culpa talem actum: quia est voluntarius saltem interpretatiuè vel in sua causa; & non est inuoluntarius vt supradictum est in q. præcedente: licet cognita occisione patris sequatur tristitia de eius occisione. Inuoluntarium enim illud & tristitia est formaliter respectu euentus seu sequelæ; quod non tollit omnino rationem voluntarij respectu actus vt ait Martinus de temperantia in materia de ebrietate. q. 3. in responsione ad 6. argumentum contra quartam conclusionem: & latè B. Tho. 1. 2. q. 20. art. 5. & q. 72. art. 9. & q. 73. artic. 8. & ibi Caietan. sicut si quis peccaret sciens esse peccatum ignorans tamen eius grauitatem & pœnam aliàs non peccaturus non excusatur, vt etiã de hoc infra q. 25. latius. igitur de ignorantia concomitante omnino inuincibili vbi supra non loquitur Arist. Sed quia contra hanc responsionem potest bene replicari quòd Aristot. ibidem videtur generaliter loqui de omni ignorantia expresse dicens, quod illa quæ causat non voluntarium quæcunq; sit non excusat: sed illa tãtum quæ causat inuoluntarium, vt patet in text. 3. Eth. c. 1. & 5. vbi dicit ꝙ aliud est ignorantẽ agere qualis est ignorantia concomitans, & dicit ibi non excusare: aliud est per ignorantiam agere qualis est ignorantia præcedens inuincibilis & inculpabilis causans inuoluntarium: & dicit hanc solam excusare. Ideo alio modo respondeo ad illam maiorem, quòd id ex tertio Eth. intelligitur licut & loquitur Arist. quando talis ignorantia non habet omnes limitationes supra positas in propositione; tunc enim non excusat omnino actum ipsum vel alium actum simul existentem, vt dictum est & declaratum: quodq; sic debet suppleri & intelligi Aristotel. breuiter loquens ibidem: quia rationes præfatæ id sic concludunt.

Ad aliam rationem supra adductam ad probationem prædictæ maioris r̃ndeo, ꝙ solum procedit de ignorantia ꝓcedente quæ est causa actus, vt ibidem & supra. q. 17. probatum est. secus de ignorantia concomitante, quæ non est causa actus: ideo ad eius probationem negatur illa maior, vbi dicitur quòd ignorantia nullum actum excusat nisi quem causat. Nam ignorantia concomitans excusat actum homicidij cuius nõ fuit causa, vt patet in exemplo supra adducto de occidente inimicum æstimatum esse feram.

Ad minorem autem præfati principalis argumenti respondeo illam negando quo ad eius secundam partem vbi dicitur quòd immo ignorantia inuincibilis concomitans propriè & per se, non causat non voluntarium, neque tollit rationem voluntarij quod idem est, respectu obiecti illius à quo proueniret ratio culpæ. Et ad probationem, negatur quòd ratione primæ aut secundæ conditionis ibi positæ, talis ignorantia permittat, aut relinquat actum illum inesse simpliciter voluntariò, & quòd id non sit verum inde patet, quia respectu illius obiecti formalis, scilicet, hominis occisi de quo agitur, illa occisio est simpliciter non voluntaria sicut est simpliciter ignorata vt supra probatum est. Ideo cùm de occisione hominis quæritur an sit voluntaria an non certè simpliciter est dicendum quòd non est voluntaria formaliter: quamuis respectu alterius obiecti formalis, scilicet, feræ apparentis æstimatæ & intentæ, & quamuis materialiter sit voluntaria per se aut simpliciter. Quid enim obstat aliquem actum esse voluntarium simpliciter & materialiter respectu vnius obiecti; non voluntarium autem simpliciter respectu alterius; maximè quò ad formale? imo omnis actus simpliciter voluntarius respectu obiecti cogniti & intenti, est simpliciter non voluntarius respectu alterius ignorati & non intenti, per eandem rationem, quia sicut propositum in proposito: ita oppositum in opposito. Igitur propriè per se & simpliciter talis ignorantia ex quo facit omnino non voluntarium actum respectu talis obiecti formalis iam omnino & per se excusat à tali culpa, & non solum per accidens, & impropriè. Immo ex quo semper seu in plurimum talis ignorantia facit nescientem & non volentem respectu talis obiecti formalis, siue id faciat per se siue per accidens certè simpliciter est dicendum quod talem actum respectu illius obiecti excusat à tali culpa, quia regula & doctrina generalis non solum datur de per se, sed etiam de vt plurimum per accidens contingentibus, maximè in moralibus vt patet: ideo nihil valet opinio neque defensio quam Caiet. vbi supra nititur ingerere pro B. Tho.

Secundò arguitur. in casu præfato quo Sortes occidit Platonem inimicum inuincibiliter ignoratum putans se occidere ferã: si sciret esse Platonem certè ipsum libentius occideret eodem actu occisionis, & tunc esset culpabilis occisio, ergo & nunc quando ipsum ignorat. *Arg. secundum.*

Respondeo, negando maiorem: sed dico quòd alio actu seu alia volitione habente pro obiecto formali Platonem seu occisionem Platonis, à qua volitione imperaretur illa alia occisio culpabilis Platonis cogniti & intenti: Sortes vellet occideretq; Platonem cognitum: sicque illa exterior occisio Platonis cogniti & intenti, esset moraliter vel formaliter alia ab occisione eius ignorati vt dictum est. Sicut eadem numero ambulatio in genere rei est alia; & alia in genere moris à diuersis volitionibus imperata, quando fit propter bonum & perficitur propter malum finem: vel eadem etiam numero est comestio in genere naturæ continuata adueniente cognitione quòd est dies ieiunij licet varietur moraliter: *Respon. ad secundũ argumen.*

moraliter: vt de hoc latius Angest. moral. capitulo 8.

3. Argum. Tertiò arguitur, in casu præfato sortes vult & intendit occidere hanc rem: & hæc res est Plato inimicus: ergo vult & intendit occidere Platonem. sed occisio Platonis intenta est culpabilis, ergo talis ignorantia concomitans non excusat.

Respon. ad tertiū. arg. Respondeo. negatur prima consequētia, quia variatur appellatio: nam in maiori sortes vult occidere hanc rem sub conceptu non rei absolutè sed huius rei æstimatæ feræ: & per consequens formaliter vult occidere hanc feram: in consequenti autem stat pro Platone: & sic fit æquiuocatio & variatio obiecti formalis ex variatione appellationis; & nulla est consequētia. Et alio modo qui redit ad idem, respondeo negando maiorem absolutè: non enim intendit sortes in illo actu occidere illam rem quidquid sit illa res: sed solum restrictè illa rem quæ æstimatur fera: & per consequens feram duntaxat. secus si intenderet illo actu occidere illam rem quidquid sit illa res. secus etiam si alio actu id intenderet vt dictum est supra in declaratione propositionis & ita debet rectè sic concludi, ergo vult & intendit occidere Platonem æstimatum feram seu sub æstimatione feræ; & tunc conceditur consequentia: & negatur quòd talis occisio Platonis inuincibiliter æstimati esse feram seu sub tali æstimatione feræ sit culpabilis: nam res, putà, Plato qui æstimatur fera est fera non realiter sed obiectiuè formaliter: & ita intenditur occisio solum eius quod æstimatur, vt dictum est.

Argum. 4. Quartò arguitur. in casu quo sortes sit sic affectus & actualiter volens in illo actu occidere illam rem, quidquid sit illa res siue fera siue homo: & ignoret inuincibiliter quid sit illa res; an sit homo vel fera quæ sibi videtur: tunc sic arguo. sortes vult occidere hanc rem & ignorat inuincibiliter concomitanter quæ sit illa res, ergo talis ignorantia excusat: cuius oppositum dictum est supra in prima exceptione propositionis.

Resp. ad 4. argum. Respondeo negando minorem, non enim habet ignorātiam plenam illius obiecti, sed solum ignorantiam distinctam illius: notitiam autem cōfusam eius saltem quò ad formale in illo actu habet: ex quo in vniuersali, seu in confuso habet notitiam hominis, & voluntatem habet occidendi hominem seu Platonem in illo actu vt supra dictum est, licet non habeat notitiam & voluntatem distinctam hominis seu Platonis, ideo talis ignorantia, non omnino excusat, vt supra dictum est.

QVAESTIO XX.

Vtrum ignorantia vincibilis affectata, simpliciter augeat culpam.

RESPONDEO per vnicam propositionem. Propo. Ignorantia vincibilis affectata ex malo fine, vt scilicet, quis liberius sine remorsu conscientiæ peccet, simpliciter auget culpam peccati ex ea procedentis: affectata autem culpabilis ex bono fine illam alleuiat, Declarantur particulæ. Primò quæ sit affectata ex malo & bono fine; patet supra q. 1. Item dicitur, quòd peccatum procedens ex ea aggrauatur vel alleuiatur & non aliud ad quod ipsa ignorantia habet se impertinenter vel concomitanter, quia non oportet q̃ tale peccatum ratione talis ignorantiæ seu per aggrauetur, vt bene dicit Gabriel, in secundo distinct. 22 quæst. 2. conclusio. 3. quia nihilominus fieret tale peccatum eodem modo ac si non esset talis ignorantia. Affectata autem ex bono fine quæ non est causa peccati sequentis, sed est concomitans bene alleuiat illud, licet non excuset omnino & multò magis alleuiat in parte peccatum cuius ipsa est causa, vt ait propositio.

1. Pars. 1. Ratio. Nunc probatur. Prima pars propositionis tripliciter. Primò secundum Gabriel vt supra, & Almayn in moralib. tracta. 1. cap. 6. Adrian. in 4. quodlibet. quia volens ignorare legem, seu factum aut circunstantiam per quam retrahi posset à peccato, magis contemnit, & talis volitio est magis voluntaria, qua vult non solum ignorantiam sed etiam peccatum inde sequens & malum finem à quo mouetur, ergo grauius peccat. patet consequentia, quia grauius peccat volens multa quàm vnicum tantum malum, pluralitas enim obiectiua cæteris paribus auget culpam actus, vt de hoc etiam Angest. in moralib. cap. 9. latius agit. sed antecedens probatur, quia magis contemnit qui non solum auertitur a dictamine rationis, sed etiam ab ea scientia qua ipsa ratio rectè regulari posset & retrahi à peccato: vt patet ex supradictis in q. 16. & per Bernar. dicentem, qui scire non vult, idest, qui positiuè vult nescire non de ignorantia, sed de contemptu iudicabitur. Et Ambros. super id Luc. 12. qui cognouit voluntatem Domini &c. ait. Qui cum possent scire si vellent studium adhibere nolūt, non nescientes sed contemptores iudicantur. Concordat Adria. in 4. quodli. art. 2. tum etiam, quia habet pro obiecto peiorem finem, scilicet, peccare sine remorsu cum maiori libidine, & alia peccata probabiliter inde sequentia, quod & videtur quodam modo ad peccatum in spiritum sanctum pertinere.

Et Nota quòd in dicto peccato ex tali ignorātia affectata ex malo fine, est cōsiderare duo. Nota. Primum est velle ignorare. Secundum est ex tali ignorantia

ignorantia agere vel omittere aliquid contra legem. Et licet hoc secundum peccatum si consideretur secundum se solum sit minoris grauitatis & contemptus quàm si fieret scienter cum cognitione peccati vt supra quæstio. 16. dictum est, tamen consideratum simul cũ prædicta ignorantia affectata seu cum volitione ignorandi à qua procedit, & cum qua manet actualiter; est peccatum grauius & maius: non solum extensiuè & coniunctim secundum Angest. in moral. cap. 6. sed etiam intensiuè secundum Bonauent. in secundo distinct. 22. quæstio. vltima. quàm si ipsummet peccatum fieret scienter, quia licet ratione ignorantiæ sit minus graue, vtpotè minus voluntarium & cum minore contemptu vt diximus, tamẽ ex alia parte voluntatis ipsius, est magis voluntarium habetq; magis de contemptu, ideo dicitur quòd simpliciter aggrauat, & hoc modo intelligitur prima propositio præfata, vt probata est.

1. Ratio. Secundò probatur idem; quia qui vult ignorare vt malè agat; iam vult habere in illo peccato quod intendit maiorem libidinem seu conatum vt patet, quia cognitio peccati quã ille repellit quodam modo retrahit voluntatem à peccato: dum ratio inhonesti fugibilis ei per cognitionem præsentatur: sicque repellit retractiuum suæ libidinis ex libidine vehementius peccandi quod etiam patet. Et confirmatur, quia videtur velle post peccatum minorẽ tristitiam: quia qui scit se malè fecisse dolet seu tristatur, vt patet tertio Ethic.

3. Ratio. Tertiò probatur idem, quia habet plus de voluntario extensiuè, nam peccans ex malitia sciẽter vult semel malè agere: ex dicta autem ignorantia affectata dupliciter. Primò quidem virtualiter, quando vult sic ignorare ad malè agendum. Secundò verò formaliter quando agit actũ peccat seu ommittit debitum: & ita priuat se lege, id est cognitione legis & voluntate & actu legis: peccans autem scienter ex malitia priuat se solum actu legis, non autem lege nec voluntate legis. Et cum supradictis concordat B. Thom. & Durand. in secundo distinct. 22. quæst. 4. & Marsilius ea. distinct. quæst. 15. & 5. Bonauentu. Alexan. Altisiodoren. & communiter doctores. Et fortè sic etiam intendunt doctores alij dicentes; quòd peccatum ipsum procedens ex dicta ignorantia affectata, est minus graue quàm si fieret scienter, seu ex malitia sed ipse peccat grauius etiam intensiuè quàm si scienter peccaret, quia hæc grauitas non prouenit ex tali ignorãtia, sed est ipsa affectata & praua volitione ignorandi, coniuncta illi peccato ex ea præcedenti. Hæc isti doctores qui vel vt supra intelliguntur, vel aliter vt oportet, cum eis agatur.

2. Pars. Secunda pars propositionis probatur: quia ibi non est ratio contemptus, vel libidinis, seu conatus prauæ voluntatis ad malum neque maior malitia ex obiecto, fine, aut circumstantijs proueniens: sed minor quàm si scienter fieret aut peccaretur vt supponitur, quia & cętera paria supponuntur: ergo ex parte illius ignorantiæ culpabilis affectatæ non solum non prouenit grauitas peccati: sed est ratio alleuians illud simpliciter, licet non excuset à tota culpa: quod patet tum ex parte ipsius ignorantiæ tum ex parte boni zeli licet indiscreti & ex parte bonę voluntatis respectu boni finis intenti: & talis fuit ignorantia B. Pauli, ante eius conuersionem ad fidem, vt supra quæst. 1. dictum est. Vnum namque peccatum bene potest alterum in parte alleuiare, vt supra, quæst. 16. in responsione ad secundum argumentum & proximè in quæst. sequenti latius habetur.

QVAESTIO XXI.

Vtrum ignorantia vincibilis, crassa & supina, iuris vel facti excuset, alleuiet seu etiam aggrauet culpam.

RESPONDEO quòd ignorantia prædicta iuris vel facti cuiuscunque, non excusat simpliciter à tota culpa peccatum inde sequens, neque aggrauat: sed solum excusat in parte, seu à tanto, & per consequens simpliciter alleuiat culpam. Propo. 1.

Ista propositio quò ad primam partem, scilicet, quòd non excusat simpliciter à tota culpa probatur dupliciter. Primò secundum Gabr. in secundo distinct. 22. quæst. secunda; & communiter doctores quia talis omittit culpabiliter contra legem præcipientem inquirere, quæ necessaria sunt & necessaria ad salutem Eccles. 16. Cogitatum habet in præceptis Dei & in mandatis illius assiduus esto. ideo prima Corint. 14. Ignorans ignorabitur, & Ephes. 5. Nolite fieri imprudentes.

Secundò quia non facit quod tenetur, vt sciat & vt caueat tale peccatum, vt patet ex diffinitione ignorantiæ vincibilis vnde talis ignorantia & peccatum inde sequens sunt volita, etiam tunc interpretatiuè quando culpabiliter ille omittit scire.

Secunda pars propositionis, quòd prædicta ignorantia non aggrauat culpam: & tertia pars quod simpliciter alleuiat vel excusat in parte, licet nõ in toto patet, quia ratione præfatæ ignorantiæ est minor contemptus quàm si scienter fieret, minorq; conatus & libido: quia cæteris paribus minor conatus, minorque libido est in omissione in qua est voluntarium interpretatiuè, quàm in commissione in qua est volũtarium formaliter vt de hoc etiam Angest. in moral. c. 10. & supra q. 16. latius, & quãuis sit maius peccatum extẽsiuè quia sunt ibi duo peccata vnum omissio culpabilis sciendi, & aliud est peccatum

inde

inde sequens, tamen quia ipsum peccatum inde sequens non habet tantum grauitatem intensiuè, quantam haberet si scienter fieret : ideo absolutè & simpliciter dicitur minus graue, & alleuiari prædictam ignorantiam, vt iam dictum est.

Argum. 1. Contra primam partem propositionis sic arguitur. Nam in casu quo Sortes in die Dominica omittat ire ad Ecclesiam vbi solent indici festa & ieiunia obligatoria; bono quòd illo die, curatus non dixerit quod solebat, & ex consequenti simplices ignorant diem ieiunij obligatorium: tunc sic arguo, in casu præfato simplices ignorantes non peccant non ieiunando in die obligatorio sibi non indicto per suum curatum : quia est ignorantia inuincibilis seu probabilis & inculpabilis in eis, vt patet & supponitur. ergo nec Sortes peccat non ieiunando sed Sortes habuit ignorantiam vincibilem & culpabilem crassam ex qua subsecutum est quòd illo die non ieiunet quia quantum in se est licet prædicasset suus curatus ipse tamen iam culpabiliter omisit ire ad prædicationem obligatoriam vt supponitur ex casu & per consequens culpabiliter ignorauit & crassè, & non ieiunat ex dicta ignorantia crassa: ergo ignorantia crassa illum omnino excusat sicut & inuincibilis excusat alios prædictos in casu. Probatur prima consequentia quia si præfatus Sortes affuisset cum alijs illo die in Ecclesia non magis sciuisset quam nunc scit sicut nec alij sciunt & non potest nunc scire neque potuit aut debuit aliter scire, nisi vt alij audiendo curatum indicentem festa & ieiunia, quæ tamen non indixit vt supponitur totum hoc, ergo non peccat sicut nec alij non ieiunando.

Respon. Respondeo concedendo antecedens & primã consequentiam, & similiter antecedens secundę consequentię sed negatur vltima consequentia, quòd scilicet illa ignorantia crassa quam habuit illum excuset. dico enim duo. Primum quòd licet ignorantia illa crassa sit causa quòd non ieiunet non tamen est causa quòd excusetur omnino à culpa : causa autem excusans à culpa nũc comestionem illam est quædam alia ignorantia pro tunc omnino inuincibilis superueniens, siue sit præcedens siue concomitans, siue sit illa met quæ antea erat vincibilis & iam facta est inuincibilis hęc inquam excusat illam comestionem à noua culpa transgressionis præcepti de ieiunando.

Secundò dico, quòd Sortes in illa omissione eundi ad Ecclesiam peccauit duplici causa seu imputabilitate. Nam ibi est culpa ipsius omissionis culpabilis sciendi quod tenebatur scire : quia quantum in se est, omisit culpabiliter ire ad Ecclesiam vbi probabiliter curatus erat docturus necessaria; & ideo si fortuitò accidit, quòd curatus non docuit, certè hoc per accidens incognitum Sorti, non excusat ipsum omittendo. Itẽ in præfata omissione est etiam culpa alia comestionis in die ieiunij, & peccatorum aliorum ex ea probabiliter subsecutorum, modo in effectu sequantur modo non vt supra q. 18. latè dictum est concordat Almayn in moralib. tracta. primo cap. 6.

QVAESTIO XXII.

Vtrum ignorantia probabilis, iuris vel facti excusent omnino a culpa.

Propo. RESPONDEO per vnicam propositionem hanc. Ignorantia tantum probabilis iuris humani, & etiam facti cuiuscunq;, excusat omnino & simpliciter à tota culpa peccatum omne ex ea procedens. 1. Part. Prius supponatur quid nominis ignorantiæ probabilis improbabilis, vt supra quæst. 1. vt distinguitur ab inuincibili & vincibili. Nũc probatur quòd ignorantia probabilis iuris humani excusat omnino. Quia ipse leges humanæ non obligant nos ad maiorem diligẽtiam quàm quòd non simus nimis aut notabiliter negligentes, remissi aut dissoluti ad sciendum : aut quòd non simus in lata culpa, aut dolo ignorandi : sed vt habemus eam diligentiam, quam alij homines nostri status conditionis & qualitatis circa talem legem & negotium communiter habere solent, aut habent rationabiliter. vt patet. ff. de iur. & facti ignoran. in l. regula. & l. latè culpæ. ff. de verbor. signific. vt latius dictum est supra. q. 1. & facit ad hoc. cap. proposuisti. distinct. 82. & notata doctorum ibidem, & Adria. in 4. sentent. in materia de restitutione: vbi agit de præscriptio. & facit ad hoc Conradus vt habetur supra. q. 3.

2. Part. Quòd autem probabilis ignorantia facti cuiuscunque etiam omnino excuset à culpa probatur secundum Adria. vbi supra, quadrupliciter. 1. Ratio. Primò quia nisi excusaret. ergo Iacob. Genes. 29. non excusatur à culpa cognoscendo Lyam sibi fraudulenter suppositam quod tamen absit: patet sequela, quia ibi non fuit nisi probabilis ignorantia facti an scilicet illa esset Lya : poterat enim de facto cognoscere quæ esset illa si plus curiosus fuisset inquirendo afferendo lumẽ loquendo &c. & solum adhibuit eã diligentiam quæ communiter à viro bono solet rationabiliter in tali negotio adhiberi : immo si maiorem adhibuisset, fortè peccasset ex nimia curiositate, ergo standum est in propositione. Quamuis Guillelmus Parisien. teneat quòd Iacob cognoscendo Lyam peccauit. quoniã non datur ignorantia inuincibilis, nec excusans in facto lege Diuina vel naturali prohibito, vt supra in quæstio. 4. in secundo Argumento contra primam partem secundæ propositionis habetur, & confutatur ibidem. Item secundò quia nisi excusa- 2. Ratio.

ret

ret non liceret conuolare ad secundas nuptias seu vota, recepto certo nuntio de morte prioris mariti. Consequentia probatur, quia adhuc falli potest; consequens autem est erroneum, quia contra determinationem Ecclesiæ, in c. in præsentia.de sponsalibus.& cap. Dominus de secundis nupt. & August. lib. de fide & operibus dicentem. Non peccat virgo quæ nesciens nubit alieno viro neque erit adultera ex hoc quamdiu nescit, 34.quæst.2.si virgo in lectum, quod videtur verum dum probabiliter ignorat. Item tertiò sicut is qui de consilio medici, qui peritus reputatur, sumit vel alteri dat poculum quo homo occiditur, excusatur ab homicidio propter hanc ignorantiam facti probabilem & sicut qui probabiliter æstimat aliquam rem esse suam quam in sua domo inuenit & ideo retinet vt suã quamuis sit aliena certè excusatur à culpa furti ergo similiter est dicendum in omnibus alijs casibus, vbi est similis ignorantia facti probabilis, propter eandem rationem. Item quartò, quia alioqui oporteret omnes discere medicinam, leges & theologiam, esseq; nimis curiosos in omnibus factis suis, & legibus humanis addiscẽdis, semperq; timentes omnia pericula possibilia, ne contra ius Diuinum peccarent ignorantes. Igitur probabilis ignorantia facti, & legis humanæ, excusat à culpa & etiam à pœna debita Deo vel in foro Dei propter Diuinæ legis prædictã transgressionem ex tali ignorantia commissam etiam si talis homo det alias operam rei illicitæ vt hoc etiam ait Caiet. prima secundæ quæst.0.76. art. 3. quia vbi non est culpa Deus non infligit pœnam propter illam. ideo Iacob. Genes. 29. si cognosceret Lyam prima nocte etiam causa libidinis explendæ cum præfata ignorantia facti vtique à culpa & pęna fornicationis coram Deo excusaretur. Similiter clericus alias illicitè ludẽs ad sagittam & ex dicta ignorantia facti patrem occidens, certè à culpa & pœna parricidij coram Deo excusatus est: quamuis in illo actu peccet alias vt habetur in c.si verò. de senten.excom. secus dicẽdum est de culpa pęna iuris humani maximè in foro exteriori vel Ecclesiæ, de quo infra q.26.q.27.latius.

3. Ratio.

4. Ratio.

Contra vtramque partem propositionis primò sic arguitur quia ignorantia iuris Diuini vel naturalis non excusat à culpa nisi sit inuincibilis vt patet ex supradictis. Sed dispositio iuris humani facit quod aliquid sit de lege Diuina, vel naturali, aut contra eam quod alias non esset: quia sicut contra legem Diuinam est rapere seu retinere omnem rem seu mulierem non suam vel alienam, & occidere omnem hominem auctoritate priuata; ita & contra idẽ ius Diuinum & naturale est detinere hanc rem, seu hanc mulierem non suam, & occidere hunc hominem in particulari: ex quo est furtum & fornicatio vt patet: hoc autem quòd talis res vel mulier, sit aliena vel non sua prouenit à iure humano prohibente dominium aut ius talis rei esse apud talem hominem & contractum validum matrimonij esse posse inter tales personas & occisionem talis criminosi fieri per talem hominem, vt supponitur clarum: & ita patet illa minor præfata, ergo ignorantia tantum probabilis iuris humani, & etiam facti cuiuscunque, nisi sit inuincibilis, non videtur vniuersaliter excusare quando tale ius humanum facit aliquid esse de iure Diuino, aut esse contra ius Diuinum vel naturale, quod alias nõ esset, vt exemplificatum est. Consequentia probatur, quia ignorantia eius quod iure Diuino vel naturali est præceptum aut prohibitum, est ignorantia iuris Diuini vel naturalis; sed talis ignorantia iuris humani facientis aliquid esse contra ius Diuinum, non est sine ignorantia eius quod iure Diuino prohibetur aut præcipitur: ergo ignorantia tantũ probabilis præfati iuris humani non excusat. Hæc consequentia patet: & antecedens eius pro vtraque parte probatur. Quia ignorare vtrùm sit prohibitum detinere hanc rem alienam, cognoscere hanc mulierem non suã occidere hunc hominem, est ignorantia eius quod iure Diuino prohibetur: quia sicut ipso iure Diuino prohibetur in generali detinere alienum, cognoscere alienam, occidere hominem; ita etiam in particulari detinere quamcunq; & hanc rem alienã, & cognoscere hanc alienam, & occidere hunc hominem vt liquet ex supradictis.

Argum. 1.

Respondeo secundum Adrian.in 4.quodlibe. artic.1.& in 4 sententiarum in materia de restitut.vbi supra concedendo maiorem primæ consequentiæ, vel argumenti & similiter minorem ad hunc sensum quòd dispositio iuris humani facit aliquid cadere sub prohibitione legis Diuinę & esse materiam prohibitionis illius, vt ibi probatum est quamuis propriè loquendo non faciat illud esse de iure Diuino, vt latè ait & bene probat Gerson in secunda lectione de vita spirituali; licet in alijs ibidem dissonet à veritate. Sed negatur illa consequentia: & ad eius probationem respondeo, quòd maior est vera solum quando constat quòd sub vniuersali quod iure Diuino prohibitum est, includitur illud particulare: aut quòd sit recta sublumptio illius particularis prohibiti: non autem quando hoc non constat, tunc enim est solum ignorantia iuris humani vel facti: exempli gratia. Quando ignoro in vniuersali quòd omne homicidiũ, furtum, vel fornicatio, prohibetur iure Diuino, vel quando in particulari tãtum ignoro quòd hoc, occidere hunc hominem quod scio esse occidere hominem: vel hoc, furari hanc rem alienam quam scio esse alienam, aut quòd scio esse furtum vel quòd hic coitus cum hac Bertha quam

Resp. ad 1. Argum.

scio

scio esse alienam & quem coitum scio esse fornicationem comprehensam in illo generali præcepto mihi noto de non fornicando &c. vt in probatione antecedentis exemplificatum est: talis itaquam ignorantia eius quod iure Diuino præcipitur & prohibetur, ex quo constat quòd includitur sub illo vniuersali prohibito, bene est ignorantia iuris Diuini aut eius quod iure Diuino prohib tur secus quando quis non ignorat, sed sciuit in vniuersali omne futurum, homicidium, fornicationem & cætera huiusmodi esse prohibita iure Diuino: ignorat autem hunc aut talem actum esse furtum, homicidium aut fornicationem comprehēsam in illa vniuersali prohibitione sibi nota: tunc enim talis ignorantia non est ignorantia iuris Diuini vel naturalis: quamuis sit ignorantia eius quod iure Diuino prohibetur: sed solum est ibi ignorantia iuris humani seu facti vel circunstātiæ, propter quam ignorantiā nescit quòd ille actus cadat sub prohibitione iuris Diuini. Quomodo autem ex ignorantia iuris humani, aliquando oriatur ignorantia facti vide etiam supra quæst. 1. & in sensu in quo præfata maior conceditur, negatur minor ibi sublumpta.

Argum. 2. Secundò specialiter contra ignorantiam facti sit arguitur quia Genes. 20. Abimelech ex probabili ignorantia facti rapuit sibi Saray, vxorem Abrahæ volens eam sibi sumere vxorem æstimans non esse coniugatam. Nam ex dicto Abrahæ dicentis eam esse sororem suam, non potuit Abimelech aliud cognoscere neq; aliunde quia erant ignoti: & patet quia Dominus ibidem dixit ipsi Abimelech. Ego scio quòd in simplicitate cordis feceris, & ideo custodiui te ne peccares. Et ita patet maior præfata. Sed talis probabilis ignorātia facti non excusaret eum à peccato illius detentionis Saray & commistionis quam cum ea volebat tanquam cum vxore exercere: quia ibi dixit illi Deus, custodiui te ne peccares & non dimisi, vt tangeres eam vbi glos. inter li. dicit, id est, vt non peruenires ad flagitium & Aug. ibidem. ex quibus patet quòd peccasset Abimelech si cognosceret Saray tic probabiliter ignoratam esse vxorem Abrahæ: ergo probabilis ignorantia facti contra ius Diuinum non excusat. Et confirmatur ex concilio Triburiens. vbi sic dicitur, Si absente vxorem cum sorore dormierit quam ipse vxorem putat: si per seueritatem probauerit, quòd inscius fecerit hoc scelus debebit pœnitentiam indictam perficere: sed permittitur vt ille non illa coniugium legitimum habeat. 34 quæst. 2. in lectum: ex quibus patet, quòd post ignorantiam probabilem dicitur scelus perpetrasse cognoscendo sororem vxoris suæ, & pœnitentia ei iniungitur; ergo illa probabilis ignorantia non excusauit ipsum à culpa.

Respondeo, quòd Nico. Lyr. Genes. 20. ad illud de Abimelech dicit quod non habuit ignorantiam probabilem facti: quia non sufficienter inquisiuit si esset maritata vel non: ideo peccauit eam vsurpando. Item dicit quòd habebat aliam vxorem, vt patet in eod. cap. sicque volendo hanc superinducere peccauit. Sed neutra responsio videtur bona, quia textus Genes. 20. dicit, quòd simplici corde fecit, vt patet ex verbis tum ipsius Abimelech, tum etiam ipsius Dei, & Ambros. ibi simplici corde dicit, puro corde. Nullus autem simplici aut puro corde vult quid vitiosè & culpabiliter: ergo ibi fuit ignorantia probabilis facti. Ideo Adrian. vbi supra aliter respondet concedendo quod ibi fuit ignorantia probabilis facti, quæ excusauit à culpa actum illum: quodq; textus dicit quòd peccauit seu peccasset eam cognoscendo, vt vxorem: quia ibi fuit peccatum & scelus materialiter tantum, id est, actus in se ex obiecto aut ex genere deformis, contra rectum dictamen, secundum vnum modum opinandi: aut fuit actus similis peccato, secundum exteriorem apparentiam & speciem peccati seu facti, licet non m lus moraliter secundum alium modum opinandi: non tamen est neque fuisset actus culpabilis seu imputabilis ad culpam vel pœnam coram Deo, in quo omnes opiniones conueniunt: sicut peccata facta ex ignorantia inuincibili, sunt & dicuntur peccata materialiter, non tamen imputabiliter; vt de hoc latius habetur infra quæstio. 23 Ad confirmationem respondeo similiter quòd ibi vocatur scelus & peccatum materialiter, vt dictum est: non tamen imputabiliter, nec culpabiliter, vt etiam ibi vult glossa. Quod autem talibus imponitur pœnitentia, id fit, non quidem pro culpa, sed ad cautelam, & terrorem aliorum & in horrorem facti, & propter publicam honestatem sicut Leuit. 20. dicitur reum peccati & punitur animal quod cum muliere coierit: cum tamen constet non esse capax culpæ secundum August. ibidem. & in hoc concordat Martinus de temperantia. quæstio. vltima de ebrietate in responsione ad quartum Argumentum contra tertiam conclusionem: quamuis dicat esse moraliter malos tales actus cuius oppositum habetur infra quæstio. 23. & quæstio. sequentibus. Resp. ad 2. argum.

QVAE-

QVAESTIO XXIII.

Vtrum ignorantia inuincibilis excuset actum à malitia morali; ita etiam quod actus ille, neque sit, neque debeat dici peccatum aut malum, sed potius sit actus moraliter bonus.

RESPONDEO per vnam propositionē duo notabilia præmittendo: quorum primum est. Quòd idem consideratum secundum varias conditiones, potest esse materia diuersarum virtutum & vitiorum: & similiter materiam indifferentem, aut de genere bonam, aut de genere malam; potest circumstantia facere de indifferenti, bonam & malam, & de bona malam, & de mala bonam conuenientem seu debitam tali actui.

Nota. 1.

Hoc notabile ponit Angest. in moralibus. cap. 3. & 8 & 11. & communiter doctores cuius prima pars probatur. Tum primo, quia sicut idem consideratum secundum varias cōditiones eius, spectat ad diuersas scientias & artes vt patet; ita similiter ad diuersas virtutes & vitia: quia ex tali diuersa consideratione, diuersificatur obiectū formale seu materiale ratione cuius etiam diuersificantur actus, vt dicetur in secundo notabili. Tum secundò probatur exemplo: quia potest Bertha considerari, vt vxor, & tunc est materia actus coniugalis: vt aliena, & tunc est materia actus luxuriæ: vt indigens, & tunc est materia actus misericordiæ: vt delinquens, & tunc est materia actus iustitiæ punitiuæ: vt venalis, & tunc est materia actus iustitiæ commutatiuç: si prædictæ conditiones verè insint tali materiæ à parte rei. Vbi etiam nota, quòd dupliciter actus potest propter huiusmodi conditionē, esse certè speciei virtutis aut vitij: vno modo intrinsecè, quando scilicet talis actus habet pro obiecto huiusmodi conditionem à qua sumitur species. Pro obiecto autem tunc habetur circunstantia vel conditio aliqua, quando voluntas fertur in eam aliquo modo; & quando non fertur in eam non habetur pro obiecto: vt volo cognoscere Bertham meam, volo subuenire Berthæ indigenti, volo corrigere Bertham delinquentem. Alio modo extrinsecè, quando scilicet talis actus non habet talem conditionem pro obiecto, in quo tamen est huiusmodi conditio, sed actui extrinseca: vt consideratis etiam illis conditionibus volo Bertham cognoscere, volo subuenire Berthæ &c. non necessitatur volūtas, illas conditiones etiam expressè ostensas assumere & velle pro obiectis suorum actuum: patet, quia in Sorte sciente Bertham esse suam, hic actus non est vitiosus; volo cognoscere Berthā: qui actus ante cōiugium vitiosus erat; quia iam post coniugium facta est Bertha materia illius actus: quod si prædictus Sortes esset sic libidine affectus quòd etiam vellet cognoscere ipsam Bertham tanquam non suam; etiam sciens eam esse suam: tunc ille actus vitiaretur propter conditionem repugnantem clausam in obiecto, & sic patet probatio primæ partis huius primi notabilis.

Secunda pars eiusdem notabilis, scilicet similiter materiam indifferēem &c. probatur, quia contingit esse indebitam habitudinem alicuius circunstantiæ, ad materiam indifferentem, aut de genere bonam aut conuenientem, vt patet. Si ambulationi aut comestioni, quæ est indifferens; seu dationi eleemosynæ seu orationi & ieiunio, quæ sunt de genere bona; adsit circunstantia mali finis, seu modi aut temporis aut scandali: iam fit ille actus malus, & materia indebita & disconueniens ei: quòd si adsit circunstantia boni finis, temporis, modi &c. iam erit materia debita & conueniens & actus moraliter bonus.

Quòd autem materiæ de genere malç, aut disconuenienti tali actui; circunstantia adhibita facit eam bonam, & conuenientem ad actum moraliter bonum probatur. quia contingit talem circunstantiam reddere talem actum circa materiam conformem rectæ rationi. Exempli gratia. Venenum est materia indebita seu mala ex genere suo respectu comestionis: quia illa materia dicitur mala ex genere seu obiecto; quæ est prohibita aliquo iure; & è contra, illa materia est ex genere bona, quæ est conformis iuri præcipienti vel consulenti: indifferens autem est, quæ nullo iure prohibetur neque præcipitur neque consulitur. Sic etiam omne opus cadens sub iure communi præcipiente vel approbante, dicitur bonum ex genere, vt orare, dare eleemosynam & huiusmodi. Opus autem malum ex genere, est opus iure communi prohibitum, vt acceptio rei alienæ inuito domino, occisio hominis, & huiusmodi: & ita venenum quod de se est materia difformis præcepto naturali de sustentando seipsum, ex quo est disconueniens humanæ sustentationi: est materia de genere mala respectu actus comestionis. Similiter alienum, quod est prohibitum respectu acceptionis seu detentionis adueniente circunstantia seu casu necessitatis extremæ ad saluandam vitam; quæ non nisi per comestionem illius veneni ad venenum aliud expellendum; & non nisi per acceptionem seu comestionem rei alienç posset saluari, vt facile potest exēplificari: iam illud venenū & illud alienum, fit materia conueniens, & debita respectu illius actus comestionis & acceptionis: & talis actus tunc est conformis rectç rationi, & moraliter bonus, qui alias non esset: & hoc prouenit ratione circunstantiæ, scilicet necessitatis superuenictis. Aliqua autem materia est de se & intrinsecè, id

K est

est, necessario mala seu disconueniēs alicui actui, sic quòd nullo modo potest denudari à sua malitia neque rectificari: & tunc talis actus non potest esse bonus, neque talis materia potest fieri ei conueniens secundum rectam rationem; vt est odium Dei secūdum communiter doctores, & mendacium, & fornicatio, & huiusmodi, deliberatè & scienter facta.

2. Notab. Secundum notabile est, quòd tripliciter potest actus diuersificari in esse rei & moris. Vno modo ex parte obiecti materialis: quando scilicet diuersæ res sunt volitæ; vt volo orare, volo orare hic, aut hodie. volo ire orare. volo ieiunare in pane tantum & aqua. volo ieiunare cras aut hic; omnes isti actus habent diuersa obiecta materialia quia diuersa sunt totalia obiecta volita. & sic sunt diuersi actus numero in esse rei. Secundo modo ex parte obiecti formalis seu modi se habendi: vt diligere fortem currentem, diligere fortem quiescentem: isti actus habent diuersa obiecta formalia, supposito quòd motus non distinguatur à re mobili: & hi omnes isti actus differunt specie moris & naturæ. Tertio modo ex parte immutationis quando, scilicet est diuersus modus vitaliter immutandi seu tendendi in ipsum obiectum: patet, quia eiusdem obiecti volitio & nolitio, specie differunt penes suos immutandi modos aut tendendi: similiter eiusdem obiecti actus nutritiuus & abstractiuus, siue voluntatis sint ambo siue intellectus: similiter actus indicatiuus qui per volo explicatur: & alter optatiuus qui explicatur per vellem: & similiter de reliquis differentijs vitaliter immutatiuis: quia talis actus penes hoc, specie distinguuntur.

Propositio. His suppositis iam sit propositio respondens ad quæstionem. Omnis ignorantia inuincibilis quæ tollit rationem omnem voluntarij, respectu obiecti & circunstantiæ vitiantis, quomodo excusat actum à culpa; ita & à malitia morali & non aliter: quòd si insuper facit seu relinquit rationem omnem obiecti & circunstantiæ conuenientis quantum est ex parte sua, facit esse moraliter bonum talem actum.

Declaratio. Declaratio huius propositionis quò ad primam partem ex ipsis particulis constat: ideo propter alicuius earum defectum, actus peccati factus ex ignorantia inuincibili præcedente sed culpabili, quale est homicidium à culpabiliter ebrio seu furioso commissum, sicut non est culpabilis in se sed in sua causa, vt supra quæstione decimaoctaua dictum est: sic nec est moraliter malus propriè in se, sed in sua & à sua causa: & ita à malitia suæ causæ denominatur, & est nunc de nouo moraliter malus: quòd si ab omnino inculpabiliter ebrio vel amente fieret nō esset culpabilis nec moraliter malus vt infra in dubio quod in fine huius quæstionis habetur.

Sed quia adesse moraliter bonum plus requiritur quàm tollere malitiam ab actu, vt patet supposita communi & vera opinione doctorum, quod datur actus moraliter indifferens; non solum in specie, sed in indiuiduo, in secundo distin.41.& Angest in moralibus cap.octauo.contra Beatum Thomam prima secundæ quæstione 18.& Gregorium Ariminensem in prima distin. prima. Ideo sequitur secunda pars propositionis præfatæ, scilicet & si insuper facit &c. Exempli gratia. Coitus Iacob cum Lya Genes. 29. Fuit moraliter bonus, & assensus vetulæ credentis suo curato hæresim prædicanti; ab ipsa vetula inuincibiliter omnino ignoratam; est etiam actus moraliter bonus, ratione præfatæ ignorantiæ: qui sine ipsa ignorantia, esset moraliter malus, quia prædicta ignorantia, fuit causa, quod relinqueretur, vel poneretur conditio rectificans obiectum seu materiam de se disconuenientem tali actui; quodq; maneret ratio voluntarij solum respectu materiæ sic rectificatæ: modo id faciat propriè per se, modo impropriè per accidens aut remote, de quo iam supra quæstione 7. & quæstione 19. in responsione ad primum argumentum dictum est. & sic patet declaratio totius propositionis.

Nunc probatur prima pars secūdum Duran. in secundo distinctione 38. vt etiam refert Almayn in moralibus tractatu primo capit.6. tum quia ibi nullum est voluntarium vnde ratio culpæ & malitiæ formalis assumitur. tum etiam, quia volitio qua volo reddere huic mulieri petenti debitum, vt fecit Iacob cum Lya Genes. 29. Sequitur necessariò ex duabus causis in quibus nulla est malitia moralis: ergo nec in illa vlla malitia moralis est: patet consequentia; quia quandocunq; est aliquis hominis effectus, qui necessariò necessitate naturali sequitur ad priorem: si in priori nulla sit malitia moralis, nec etiā erit in sequente: nam aliàs per actū non malum, necessitaretur omnino quis ad malè agendum, quod nemo concedit. & antecedens probatur; quia nec in dictamine vniuersali, reddendum est debitum vxori petenti, est aliqua malitia: neque in isto iudicio quod subsumitur pro minori, scilicet ista est vxor mea petens: licet ibi sit malitia speculatiua, seu intellectualis tantum; quia ibi est error, vt infra patebit in responsione ad primum argumentum: hinc enim pendet tota hæc difficultas. Et illa volitio quia volo reddere huic debitum, necessario & omnino naturaliter sequitur ex illis duabus præmissis seu causis. ergo ibi nulla est malitia moralis. & sic patet prima pars. ad cuius probationem etiam faciunt probationes secundæ partis sequentis. Probatio 1. partis.

Secunda pars probatur tripliciter. Primò, quia illud opus sit qualiter tunc debet fieri; ergo est bonum moraliter. Antecedens autem similiter Probatio 2. par. 1. ratio.

similiter & consequentia probatur: Quia si non; hoc ideo esset quia non esset obiectum aut materia debita & conueniens: aut quia ibi non esset ratio recta cui talis actus conformatur; nam alia requisita ad actum moraliter bonum supponuntur adesse, sed ibi est materia debita & obiectum conueniens: patet, quia licet de se & ex genere suo sit materia disconueniens tali actui tamen circunstantia ignorantię inuincibilis facien tis aut relinquentis æstimationem quòd illa est vxor sua; facit esse materiam conuenientem & obiectum debitum illius actus, volo cognoscere hanc vxorem meam seu inuincibiliter æstimatam esse meam, vt patet ex primo notabili supra posito: obiectum enim voluntatis non est quale est à parte rei, sed quale ei præsentatur per intellectum: nunc autem intellectus inculpabiliter ostendit voluntati illam esse suam vxorem: ergo obiectum voluntatis est: hæc vxor est mea, modo sit mea à parte rei modo non. Tale autem obiectum, scilicet hæc vxor mea est obiectum conueniens respectu illius actus, volo cognoscere hanc vxorem meam, est etiam ibi ratio recta: quia ratio recta dictat quòd vxor mea aut quæ omnino inuincibiliter æstimatur esse mea, est licitè & honestè cognoscenda à me maximè si petat.

Euasio. Si ad hoc respondeatur negando ibi esse materiam debitam & rationem rectam: quia licet aliqua circũstantia possit aliquam materiam de genere malam rectificare, quando videlicet, in rei veritate potest esse materia conueniens, vt est comestio venenum in necessitate: non tamen omnem materiam omnis circunstantia rectificare potest: quando scilicet, in rei veritate conueniens materia esse non potest. & sic est in proposito. Nam recta ratio non dictat esse cognoscendam hanc alienam inuincibiliter æstimatam esse tuam: quia tunc secundum veritatem non est obiectum, nec materia conueniens respectu talis actus; sed secũdum æstimationem falsam seu erroneam licet inculpabilem, sicque, licet obiectum voluntatis sit æquale æstimatur per intellectum: non tamen est debitum obiectum voluntatis nisi quòd vt verè bonum præsentatur per rationem rectam. igitur actus ille conformis erroneę rationi inuincibili licet excusetur à malitia morali non tamen per hoc efficitur bonus moraliter, neque conformis rectæ rationi. & in hoc stat tota difficultas, vt patet infra in responsione ad primum argumentum.

Replica. Contra hanc euasionem replicatur. quia ille actus imperatur ab actu interiore conformi rectæ rationi habente pro obiecto debitam materiam, qui actus interior est, volo reddere debitum vxori meæ petenti. & iste est moraliter bonus. ergo & actus ab eo imperatus. Ad hoc potest responderi negando consequẽtiam, nam non sufficienter nec immediatè ab illo vniuersali dictamine imperatur: sed ab illo particulari, volo reddere debitum huic vxori meæ petenti: & iste actus non est moraliter bonus, quia non est conformis rectæ sed erroneæ licet inculpabili rationi, vt dictum est: quia ergo sic potest responderi & in hoc stat tota vel præcipua radix huius rationis & difficultatis: ideo de hoc latius infra in responsione ad primum argumentum videbitur.

Secundò principaliter probatur secunda pars propositionis; & potest esse replica contra euasiones præfatas probando quòd ille actus sit conueniens dictamini recto seu rectæ rationi: & quod ibi sit obiectum & materia conueniens illi actui secundum rectam rationem, secundum Durandus & Almayn, vbi supra. quia nullus vlla lege tenetur ad operandum malum moraliter. Sed stat quòd quis, putà Sortes obligetur ad actum coitus cum Bertha debitum petente inuincibiliter æstimata sua vxore. ergo talis actus est tunc moraliter bonus, & per consequens conformis rectæ rationi. consequentia est bona & maior patet: quia eo ipso quo malum est non potest cadere sub obligatione alicuius legis: quia lex non nisi ad bonum intendit & dirigit sibi subditos stãte lege communi vt patet. Minor autem probatur. quia in casu quo talis ignorantia est omnino inuincibilis iam hoc dictamen est pro tunc omnino inuincibile, scilicet reddendum est debitum huic vxori petenti: & Sortes nihilominus tenetur vitare omne peccatum. sed non potest vitare nisi cognoscendo illam: quia non potest tunc deponere illam conscientiam, sicut nec illud dictamen & ignorantiam, vt patet ex dictis & suppositis: neque potest aliter vitari priuatio, putà omissio illius dictati nisi ponendo habitum, idest actum oppositum vt patet. ergo non potest vitare peccatum nisi cognoscendo illam tunc. & ita patet minor, quæ erat probanda, quòd scilicet tunc tenetur cognoscere illam Bertham. Quomodo autem aut qua lege obligatur tunc ad talem actum, an à conscientia erronea, an potius à lege Diuina & naturali rectoq; dictamine, scilicet non est agendum contra conscientiam rectam vel erroneam maximè inuincibilem, latius de hoc infra lib. 3. de conscientia. q. 4. habetur.

2. Ratio.

Quòd si euadendo, ad præfatam minorem eiusq; probationem dicatur, quod tũc non obligatur simpliciter ad cognoscendum Bertham, sed quòd peccat non cognoscendo eam: neque aliud probatur. Contra hanc euasionem replicatur; quia tunc peccat non cognoscendo illam: ergo obligatur non omittere & ponere actum cognitionis Berthę. quia priuatio non nisi per actum oppositum potest tolli, vt supra dictum est, stante casu cum suis cõditionibus præ

est, necessario mala seu discõueniés alicui actui, sic quòd nullo modo potest denudari à sua malitia, neque rectificari: & tunc talis actus non potest esse bonus, neque talis materia potest fieri ei conueniens secundum rectam rationem; vt est odium Dei serũdum communiter doctores, & mendacium, & fornicatio, & huiusmodi, deliberatè & scienter facta.

2. Notab. Secundum notabile est, quòd tripliciter potest actus diuersificari inesse rei & moris. Vno modo ex parte obiecti materialis: quando scilicet diuersæ res sunt volitæ; vt volo orare, volo orare hic, aut hodie. volo ire orare. volo ieiunare in pane tantum & aqua. volo ieiunare cras aut hic; omnes isti actus habent diuersa obiecta materialia quia diuersa sunt totalia obiecta volita. & sic sunt diuersi actus numero inesse rei. Secundo modo ex parte obiecti formalis seu modi se habendi: vt diligere fortem currentem, diligere fortem quiescentem: isti actus habent diuersa obiecta formalia, supposito quòd motus non distinguatur à re mobili: & sic omnes isti actus differunt specie moris & naturæ. Tertio modo ex parte immutationis quando, scilicet est diuersus modus vitaliter immutandi seu tendendi in ipsum obiectum: patet, quia eiusdem obiecti volitio & nolitio, specie differunt penes suos immutandi modos aut tendendi: similiter eiusdem obiecti actus nutritiuus & abstractiuus, siue voluntatis sint ambo siue intellectus: similiter actus indicatiuus qui per volo explicatur: & alter optatiuus qui explicatur per vellem; & similiter de reliquis differentijs vitaliter immutatiuis; quia talis actus penes hoc, specie distinguuntur.

Propositio. Illis suppositis iam fit propositio respondens ad quæstionem. Omnis ignorantia inuincibilis quæ tollit rationem omnem voluntarij, respectu obiecti & circumstantiæ vitiantis, quomodo excusat actum à culpa; ita & à malitia morali & non aliter: quòd si insuper facit seu relinquit rationem omnem obiecti & circunstantiæ conuenientis quantum est ex parte sua, facit esse moraliter bonum talem actum.

Declaratio. Declaratio huius propositionis quò ad primam partem ex ipsis particulis constat: ideo propter alicuius earum defectum, actus peccati factus ex ignorantia inuincibili præcedente sed culpabili, quale est homicidium à culpabiliter ebrio seu furioso commissum, sicut non est culpabilis in se sed in sua causa, vt supra quæstione decimaoctaua dictum est: sic nec est moraliter malus propriè in se, sed in sua & à sua causa: & ita à malitia suæ causæ denominatur, & est nunc de nouo moraliter malus: quòd si ab omnino inculpabiliter ebrio vel amente fieret nõ esset culpabilis nec moraliter malus vt infra in dubio quod in fine huius quæstionis habetur.

Sed quia adesse moraliter bonum plus requiritur quàm tollere malitiam ab actu, vt patet supposita communi & vera opinione doctorum, quod datur actus moraliter indifferens; non solum in specie, sed in indiuiduo, in secundo distin.41.& Angest in moralibus cap.octauo.contra Beatum Thomam prima secundæ quæstione 18.& Gregorium Ariminensem in prima distin. prima. Ideo sequitur secunda pars propositionis præfatæ, scilicet & si insuper facit &c.Exempli gratia. Coitus Iacob cum Lya Genes. 29. Fuit moraliter bonus, & assensus vetulæ credentis suo curato hæresim prædicanti; ab ipsa vetula inuincibiliter omnino ignoratam; est etiam actus moraliter bonus, ratione præfatæ ignorantiæ: qui sine ipsa ignorantia, esset moraliter malus, quia prædicta ignorantia, fuit causa, quòd relinqueretur, vel poneretur conditio rectificans obiectum seu materiam de se disconuenientem tali actui; quodq; maneret ratio voluntarij solum respectu materiæ sic rectificatæ: modo id faciat propriè per se, modo impropriè per accidens aut remote, de quo iam supra quæstione 7. & quæstione 19. in responsione ad primum argumentum dictum est. & sic patet declaratio totius propositionis.

Nunc probatur prima pars secũdum Duran. in secundo distinctione 38. vt etiam refert Almayn in moralibus tractatu primo capit.6.tum quia ibi nullum est voluntarium vnde ratio culpæ & malitiæ formalis assumitur. tum etiam, quia volitio qua volo reddere huic mulieri petenti debitum, vt fecit Iacob cum Lya Genes. 29. Sequitur necessariò ex duabus causis in quibus nulla est malitia moralis: ergo nec in illa vlla malitia moralis est: patet consequentia; quia quandocunq; est aliquis hominis effectus, qui necessariò necessitate naturali sequitur ad priorem: si in priori nulla sit malitia moralis, nec etiã erit in sequente: nam aliàs per actũ non malum, necessitaretur omnino quis ad malè agendum, quod nemo concedit. & antecedens probatur; quia nec in dictamine vniuersali, reddendum est debitum vxori petenti, est aliqua malitia: neque in isto iudicio quod sublumitur pro minori, scilicet ista est vxor mea petens: licet ibi sit malitia speculatiua, seu intellectualis tantum; quia ibi est error, vt infra patebit in responsione ad primum argumentum: hinc enim pendet tota hæc difficultas. Et illa volitio quia volo reddere huic debitum, necessario & omnino naturaliter sequitur ex illis duabus præmissis seu causis. ergo ibi nulla est malitia moralis. & sic patet prima pars, ad cuius probationem etiam faciunt probationes secundæ partis sequentis. Probatio 1. partis.

Secunda pars probatur tripliciter. Primò, quia illud opus sit qualiter tunc debet fieri; ergo est bonum moraliter. Antecedens autem similiter Probatio 2. par. 1. ratio.

militer & consequentia probatur: Quia si non; hoc ideo esset quia non esset obiectum aut materia debita & conueniens: aut quia ibi non esset ratio recta cui talis actus conformatur; nam alia requisita ad actum moraliter bonum supponuntur adesse. sed ibi est materia debita & obiectum conueniens: patet, quia licet de se & ex genere suo sit materia disconueniens tali actui tamen circunstantia ignorantię inuincibilis faciens aut relinquens aestimationem quòd illa est vxor sua; facit esse materiam conuenientem & obiectum debitum illius actus, volo cognoscere hanc vxorem meam seu inuincibiliter aestimatam esse meam, vt patet ex primo notabili supra posito: obiectum enim voluntatis non est quale est à parte rei, sed quale ei praesentatur per intellectum: nunc autem intellectus inculpabiliter ostendit voluntati illam esse suam vxorem: ergo obiectum voluntatis est: haec vxor est mea, modo sit mea à parte rei modo non. Tale autem obiectum, scilicet haec vxor mea est obiectum conueniens respectu illius actus, volo cognoscere hanc vxorem meam, est etiam ibi ratio recta: quia ratio recta dictat quòd vxor mea aut quae omnino inuincibiliter aestimatur esse mea, est licitè & honestè cognoscenda à me maximè si petat.

Euasio. Si ad hoc respondeatur negando ibi esse materiam debitam & rationem rectam: quia licet aliqua circũstantia possit aliquam materiam de genere malam rectificare, quando videlicet, in rei veritate potest esse materia conueniens, vt est comestio venenum in necessitate: non tamen omnem materiam omnis circunstantia rectificare potest: quando scilicet, in rei veritate conueniens materia esse non potest. & sic est in proposito. Nam recta ratio non dictat esse cognoscendam hanc alienam inuincibiliter aestimatam esse suam: quia tunc secundum veritatem non est obiectum nec materia conueniens respectu talis actus; sed secũdum aestimationem falsam seu erroneam licet inculpabilem. sicque, licet obiectum voluntatis sit aequale aestimatur per intellectum: non tamen est debitum obiectum voluntatis nisi quòd vt verè bonum praesentatur per rationem rectam. igitur actus ille conformis erroneę rationi inuincibili licet excusetur à malitia morali: non tamen per hoc efficitur bonus moraliter, neque conformis rectae rationi. & in hoc stat tota difficultas, vt patet infra in responsione ad primum argumentum.

Replica. Contra hanc euasionem replicatur. quia ille actus imperatur ab actu interiore conformi rectae rationi habente pro obiecto debitam materiam, qui actus interior est, volo reddere debitum vxori meae petenti. & iste est moraliter bonus. ergo & actus ab eo imperatus. Ad hoc potest responderi negando consequẽtiam, nam non sufficienter nec immediatè ab illo vniuersali dictamine imperatur: sed ab isto particulari, volo reddere debitum huic vxori meae petenti: & iste actus non est moraliter bonus, quia non est conformis rectae sed erroneae licet inculpabili rationi, vt dictum est: quia ergo sic potest responderi & in hoc stat tota vel praecipua radix huius rationis & difficultatis: ideo de hoc latius infra in responsione ad primum argumentum videbitur.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur secunda pars propositionis; & potest esse replica contra euasiones praefatas probando quòd ille actus sit conueniens dictamini recto seu rectae rationi: & quod ibi sit obiectum & materia conueniens illi actui secundum rectam rationem, secundum Durandus & Almayn, vbi supra. quia nullus vlla lege tenetur ad operandum malum moraliter. Sed stat quòd quis, putà Sortes obligetur ad actum coitus cum Berthia debitum petente inuincibiliter aestimata sua vxore. ergo talis actus est tunc moraliter bonus, & per consequens conformis rectae rationi. consequentia est bona & maior patet: quia eo ipso quo malum est non potest cadere sub obligatione alicuius legis: quia lex non nisi ad bonum intendit & dirigit sibi subditos stãte lege communi vt patet. Minor autem probatur. quia in casu quo talis ignorantia est omnino inuincibilis iam hoc dictamen est pro tunc omnino inuincibile, scilicet reddendum est debitum huic vxori petenti: & Sortes nihilominus tenetur vitare omne peccatum. sed non potest vitare nisi cognoscendo illam: quia non potest tunc deponere illam conscientiam, sicut nec illud dictamen & ignorantiam, vt patet ex dictis & suppositis: neque potest aliter vitari priuatio, putà omissio illius dictati nisi ponendo habitum, idest actum oppositum vt patet. ergo non potest vitare peccatum nisi cognoscendo illam tunc. & ita patet minor, quae erat probanda, quòd scilicet tunc tenetur cognoscere illam Bertham. Quomodo autem aut qua lege obligatur tunc ad talem actum, an à conscientia erronea, an potius à lege Diuina & naturali rectoq; dictamine, scilicet non est agendum contra conscientiam rectam vel erroneam maximè inuincibilem, latius de hoc infra lib. 3. de conscientia. q. 4. habetur.

Quòd si euadendo, ad praefatam minorem eiusq; probationem dicatur, quod tũc non obligatur simpliciter ad cognoscendum Bertham, sed quòd peccat non cognoscendo eam: neque aliud probatur. Contra hanc euasionem replicatur; quia tunc peccat non cognoscendo illam: ergo obligatur non omittere & ponere actum cognitionis Berthę. quia priuatio non nisi per actum oppositum potest tolli, vt supra dictum est, stante casu cum suis cõditionibus prae-

fatis, & ita patet intentum. Et hæc ratio videtur efficax ad propositum secundum Thomistas tenentes quod non datur actus indifferẽs in individuo. nam secundum communiter doctores opinãtes dari actum indifferentem diceretur ꝙ solum probat ratio, quòd ille actus non est moraliter malus non autem quòd sit moraliter bonus. stat enim quòd sit indifferens & quòd ad illum tunc obligetur: & ita ratio non est efficax.

3. Ratio. Tertiò probatur eadem secunda pars propositionis, quia ille actus cognitionis Berthę in casu præfatæ propositionis est meritorius, ergo est moraliter bonus. consequentia probatur, quia si est meritorius & laudabilis & præmio dignus, ergo est conformis rectæ rationi naturali aut supernaturali regulæ suæ: & maximè si adest circunstantia vltimi finis, qui pręstat omnibus alijs finibus honestis, quia rectitudo voluntatis diuinæ præstat ad rectificandum actum ei conformem quàm rectitudo rationis naturalis: & ita tunc necessario est moraliter bonus & conformis rectæ rationi supernaturali, & per cõsequẽs naturali ei subiectæ: nec malus nec indifferens esse potest. Et in hoc concordant communiter doctores, vt etiam refert Gabriel in secundo distinct. 41. dub. 3. & distinctione 31. quæstio. prima, & distinctione septima quæstione prima, notab. 1. & Scot. in 18. quodlib. in responsione 14. Gerson tertia par. lectu. prima de vita Spiritualis corollario 5. & clariss. Medina magister meus de restitutio. quæstio 27. in responsione ad tertium argumentum vbi & dicunt quòd oppositum dicere quòd, scilicet potest esse meritorius & moraliter malus actus, est erroneum & quidem videtur accedere ad hæresim Lutheranam dicentem, quòd omnia bona opera etiam sanctorum sunt & fuerũt peccata, vt hoc etiam refert Caietanus, vbi supra, & concordat Almayn in moralibus tractatu primo cap. 12. & quamuis Ocham videatur aliquibus dicere oppositũ, non tamen dicit si bene intelligatur: nam ipse ponit quinque gradus virtutis seu actus moraliter boni: & dicit secundum expositionem aliquorum, quòd est dabilis actus meritorius propter Deum factus, qui tamen non est perfectè moraliter bonus, quia scilicet, non producitur ab obiecto actualiter includente hanc conditionem, quia recta ratio dictat, quam conditionem dicit ipse requiri ad perfectum gradum virtutis: non tamen negat quòd sit virtuosus & moraliter bonus talis actus meritorius licet nõ habeat præfatam conditionem in obiecto. De potentia autem absoluta bene potest esse actus meritorius largè, idest acceptus Deo ad gloriam, etiam si non sit moraliter bonus neque laudabilis sed indifferẽs seu naturalis, vt sunt etiam actus necessarij omnino inconfirmatis in via: secundum eos qui tenent tales actus non esse moraliter bonos nec virtuosos, ex quo non sunt liberi cõtrariè aut contradictoriè: sed solum complacenter, vt tenet Angest. in moralib. c. 9. Sed melius est dicere eos esse moraliter bonos & virtuosos sicut & propriè meritorios: quia ad hoc sufficit libertas complacentiæ quæ est in ipsis, qui & sunt in statu viæ: & quia quãtum est ex natura sua sunt liberi, quia, scilicet, liberè contradictoriè elicerentur nisi ex necessitate legis aut priuilegij confirmationis; non autem ex naturali necessitate essent necessarij: & sic tenetur communiter.

Quibus non obstantibus concedendum est ꝙ secundum Gerson & Angest. vbi supra est dabilis etiam, stante lege, idem numero actus imperatus, qui sit simul bonus & malus moraliter extrinsece, vt patet de actu exteriori imperato. qa eadem passio Christi quæ erat actio Iudæorum erat bona moraliter in quantũ acceptata à Christo & mala moraliter & demeritoria inquantum illata à Iudæis, vel vt melius exemplificat idem tenens Angest. in moralib. c. 14 quia eadem ambulatio exterior potest effectiue & sufficienter à duabus disparatis volitionibus imperari & cõtinuari; quarum vna sit mala altera bona moraliter: sicq; ex volitione vna bonitatem, ex altera malitia moralem contrahet vna numero ambulatio. Sicut eadem propositio vocalis vel scripta æquiuoca subordinata duabus mentalibus suscipit veritatem ab vna, ab altera falsitatem, imò & quia actus voluntatis elicitus potest esse etiam imperatus ab alio volunratis actu reflexo: ideò eadem ratione idem iudicium potest tunc esse de eo, sicut de imperato exteriori dictum est. quia ille vnus actus elicitus simul & imperatus manens idem numero potest esse bonus moraliter ratione vnius actus eliciti boni etiam sufficienter illum imperantis: malus ratione alterius actus eliciti mali illum imperantis etiam sufficienter. Sicut vna propositio mentalis non vltimata subordinata pluribus mentalibus vltimatis potest esse vera & falsa; sic etiam idem numero actus exterior seu etiam interior elicitus simul & imperatus, potest cum gratia simul esse bonus & venialiter malus, meritorius, & demeritorius extrinsecè, & diuersis respectibus, vt dictum est. Vt volo conteri de peccatis, vel habere fidem Christi & ei credere principaliter & æque, propter Deum; & quia recta ratio dictat & propter interesse temporale & vanã gloriam humanam. Iste tamen actus quamuis sit vnus materialiter seu in esse naturæ; equiualenter tamen & virtualiter sunt duo actus interiores imperati à duobus, quorum quilibet sufficienter imperat illum: per accidens enim est, quòd concidant in vnum materialiter; nunquam tamen idem numero omnino actus elicitus purus erit simul bonus & malus moraliter: sed si est meritorius, iam necessario est bonus mora-

moraliter vt dictū est. & sic patet probatio consequentiæ principalis quæ erat probanda in hac tertia ratione seu probatione. Nunc probatur antecedens prædictæ tertiæ probationis, quòd scilicet talis actus cognitionis Berthæ in casu præfato propositionis sit meritorius: quia existens in gratia vt supponitur agit quantum in se est propter Deum summe dilectum secundum quod scit se teneri aut debere agere.nam non videtur quid amplius requiratur ex parte hominis ad meritum nisi facere quod in se est vt obediat Deo; vt illi placeat habens vsum rationis in statu viæ. Et confirmatur per cōe dictum doctorum dicentium, ꝙ vetula meretur credens per assensum erroneum suo prælato prædicanti errorem illum inuincibiliter ab ipsa ignoratum, ergo similiter in proposito per eandem rationem.

Euasio. Quòd si ad hoc dicatur negando ꝙ per talem actum conformem rationi erroneæ, mereatur quis cognoscendo Berthā in casu præfato, etiam si propter Deum agere videatur: quodq; vetula per ipsum assensum erroneum non meretur: sed quod oēs isti merentur per alium actum moraliter bonum ibi coexistentem vel præcedētem verè impletiuum præcepti legis seu voluntatis Dei; & verè factum propter Deum summè obedientialiter dilectum: seu per moraliter bonam voluntatem qua vult generaliter talis homo reddere debitum suæ; aut credere suo prælato vera prædicanti & obedire legi aut Deo vt debet. Sicut etiam Exod. 1. Obstetrices Pharaonis non meruerunt per illud suum mendacium officiosum,quod non fuit moraliter bonum sed malum,sicut nec sua volitio illud imperāsi sed meruerunt per aliam coexistentem voluntatem saluandi infantes illos: quæ fuit moraliter bona & meritoria de congruo boni temporalis aut spiritualis. sic in proposito potest euadendo dici ad præfatam probationem antecedentis, sicut dicit Martinus de temperantia in materia de ebrietate quæstione vltima in responsione ad vltimum argumentum contra quartam conclusionem: & ideo ipse cum aliquibus alijs doctoribus negat antecedens præfatum, & probationes eius, & propositionem supra positam vt visum est.

Replic. Contra hanc euasionem sic arguo probando quòd ille actus est meritorius, scilicet, volo cognoscere hanc Bertham petētem debitum probabiliter seu inuincibiliter æstimatam esse meā, si fiat propter Deum vel vt impleam legem Dei id præcipientem: quia talis actus quādo est obligatorius vtiq; placet Deo & acceptatur ab ipso; maximè si fiat ab existente in gratia vt supponitur.ergo laudabilis est & meritorius, vt paret ex supradictis.ergo non desinit esse laudabilis & meritorius quando non est obligatorius. quod etiam patet 1. Io.3.c. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus quia mandata eius custodimus; & ea quæ sunt placita coram eo facimus, quod non nisi temerariè negari potest, vt patebit in responsione ad primum argumentum.

Contra secundam partem propositionis. Primò sic arguitur ad actum moraliter bonum requiritur quòd sit conformis dictamini seu rectæ rationi prudentiali. Sed talis actus conformis ignorantiæ inuincibili non est conformis rectæ rationi aut dictamini prudentiali: ergo non est moraliter bonus. consequentia patet, & similiter maior, ex 5. Ethic. capit. secundo & quia bonum morale constat ex integritate omnium requisitorum, vt patet ex diffinitione actus moraliter boni, qui est conformis rectæ rationi. Minor autem in qua stat tota difficultas probatur dupliciter. Primò, quia vt dictamen sit prudentiale requiritur quòd sit verum vt patet quinto Ethicorum cap. tertio, quòd prudentia est vnus de quinq; habitibus veris quibus non contingit falsum dicere. Sed illud dictamen, hęc est vxor mea aut à me cognoscenda non est verum, ergo. Item secundò probatur illa minor: quia nullum iudicium est rectum nisi pro quanto iudicio aut rationi Diuinę conformatur: quia ratio Diuina est prima regula cuiuslibet rectæ rationis dictaminisq; creati. ergo vt ratio vel lex aut dictamen aliquod sit rectum requiritur quòd sit verum, sicut & sua prima regula Diuina cui conformatur in rectitudine & veritate. Sed illud dictamen, hæc est vxor mea, cui conformatur actus ille; volitio, scilicet, cognoscendi hanc vxorem meam non est verum sed falsum vt paret ex casu, ergo non est rectum nec prudentiale, nec ibi recta ratio est. Argum. 1.

Respondeo tripliciter, vt etiā refert Almayn in tractatu de libertate voluntatis. quæstio. 3. & in moralibus tractatu 1. cap. 5. & 13. Vno modo secundum Gerson in tertia par. tractatu de vita spirituali, lectione quarta corollario 3. & videtur sententia Bern. in lib. de dispensatione & præcepto, concedendo maiorem sed negatur minor. & ad eius probationem negatur quòd tale dictamen sit falsum: dico enim quòd dictamen cui conformatur talis volitio seu actus non est hoc, isti vxori meæ est reddēdum debitum à me, & hāc vxorem meam volo cognoscere: sed hoc, scilicet, huic mulieri est reddendum debitum à me, & actus ei conformis est. hanc mulierem volo cognoscere; & illud est verum & rectum dictamen illius actus: quia in bona consequentia sequitur ex veris, ergo est dictamen verum. & ꝙ sequatur patet sic: quia bene sequitur. cuilibet mulieri quæ inuincibiliter creditur esse mea est reddendum debitum, sed hæc mulier inuincibiliter creditur esse mea: ergo hæc mulier petens est à me cognoscenda. ecce quomodo ex illis præmissis veris in bona consequentia sequitur prædictum dictamen verum: ex veris enim non sequitur nisi verum secundum Aristotelem, Respon. 1.

& huic dictamini vero conformatur illa volitio seu actus.

Replica.1. Quod si contra hanc resp. replicetur probando quòd illud dictamen, hæc mulier est à me cognoscenda, non est verum: quia bene sequitur, hæc est à me cognoscenda; & hæc mulier est aliena, ergo mulier aliena est à me cognoscenda. consequens est falsum: quia contra ius Diuinum & naturale; & minor est vera vt patet, ergo illa maior est falsa.

Respon. Respondeo sm Almayn in tract. de libertate voluntatis.q.3.conceditur consequentia: sed negatur ꝙ consequens sit falsum, & contra præceptum aliquod: quia præceptum Diuinum & naturale quodcunq; intelligitur ꝙ scienter nō fiat contra ipsum, seu ꝙ scienter nulla mulier aliena est cognoscēda: secus si inuincibiliter sit ęstimata mea, vt patet ex dictis supra.q.22.q.16.q. 17.

Replica.2. Quod si secundò contra hoc replicetur. Si ista propositio, mulier aliena est à me cognoscenda, est vera: & est practica, ergo de ipsa potest esse verum iudicium practicum in me. & per consequens ego potero velle iudicare quòd mulier aliena sit à me cognoscenda: & ex consequenti sequitur quòd licitè possum scienter cognoscere mulierem cognitam esse alienam, quod est contra id quod immediatè dictum est.

Respon. Respondeo negando primam consequentiam huius secundæ replicæ. Nam in altero bene pōt esse iudicium verum practicum de illa propositione: non autem in me inuincibiliter ignorāte, & cognoscente Berth am in casu præfato. putà, si Sortes sciret quòd de ista vxore aliena ego inuincibiliter crederem quòd esset mea: tunc Sortes rectè & verè iudicaret quòd ista mulier aliena esset à me cognoscenda: & sic concedēdum est quòd potest esse in Sorte aliquod iudicium verum practicum rectum, cuius synonymū non potest esse in me rectum.

Replica.3. Quod si contra hoc tertiò replicetur, ꝙ iam ex dictis sequeretur ꝙ mulier illa, putà, Lya q̄ se scienter supposuit ipsi Iacob: loco vxoris suæ Rachel. Genes.29. Non peccaret volendo ꝙ Iacob cognosceret ipsam. probatur primo ex rñsione data ad secundam replicam, quia istud iudicium, s.Iacob, debet Lyam cognoscere, est rectum in alio ab ipso Iacob: & per consequens in ipsa Lya: ergo ipsa Lya volendo & conformando se illi dictamini recto non peccat. Probatur secundò quia nullus peccat volendo quod alius exerceat operationem bonam debitam aut meritoriam ipsi operanti: quia talis volitio videtur esse actus charitatis. Sed ista mulier Lya in sic volendo vult Iacob exercere actum sibi meritorium: quia solum vult in tali volitione, quòd Iacob cognoscat ipsam quod per te est illi bonum & meritorium, ergo per talem volitionem ipsa Lya non peccat.

Respon. Respondeo negando sequelam, & ad primam probationem cōceditur quòd illud iudicium in Lya est rectum: sed negatur consequentia quia ipsa Lya tenetur pro tunc facere quod nō sit rectum ostendendo veritatem aut docendo quæ sit, & tollendo ignorantiam Iacob aut cauendo à tali volitione & actu: ex quò illa non ignorat inuincibiliter factum illud in quo communicat esse lege damnatum & sibi prohibitum: ideo nō potest licitè se confirmare illi dictamini. ad secundam probationem negatur maior: sed opportet illi maiori addere hoc, scilicet, dummodo non habeat præceptum de non volendo: sicut non conformamur licitè cuilibet voluntati diuinæ in volito dum habemus præceptum de opposito. Sed de hoc etiam infra quæstione vlt. latius videatur: & superius libro 1. in quæstionario quæst.51.

Replic.4. Quod si quartò replicetur, supposito quòd Iacob non habuit illud iudicium præfatum, huic mulieri est reddendum debitum neque aliquod aliud nisi istud; huic vxori meæ est reddendum debitum: cum tamen in rei veritate non sit vxor sua sed inuincibiliter creditur: iam sic arguo. Iacob conformando se tali dictamini, huic vxori meæ est reddendum debitum, non conformat se iudicio verò, vt patet ex dictis secundum Gerson & huiusmodi opinantes, ergo non bene moraliter agit tunc.

Respon. Respondeo, stando adhuc in pręfata opinione & modo dicendi secundum Gerson, negatur antecedens: quia licet non formaliter bene tamen æquiualenter & virtualiter illud est iudicium verum: quia illud dictamen æquiualet huic, s. huic mulieri inuincibilitet creditæ meę est reddendū à me debitum: & hoc est verum dictamen quia sequitur ex veris, vt supradictum est in responsione ad principale argumentum sicut quando eleemosynam do Petro debiti credens esse pauperem est actus moraliter bonus, & sic patet prima responsio secundum Gerson.

Resp. 2. ad 1. argum. Secundo modo respondeo ad argumen. principale secundum Ocham concessa maiori, negatur minor sicut & Gerson eam negauit: sed in hoc differt Ocham ab eo, nam illud dictamen, scilicet, hæc mulier est à me cognoscenda, seu huic mulieri est à me reddēdum debitum, quod est dictamen cui conformatur ille actus, volo cognoscere hanc mulierem: Gerson dicebat quòd sequebatur ex præmissis veris: & quod ideo erat verum vt dictum est. Ocham autem nunc dicit quòd solum sequitur ex vna præmissa vniuersali vera & ex altera, scilicet, minore falsa: sic arguendo. Omni mulieri meæ petenti est reddendum debitum: sed hæc mulier est mea petens: ergo huic mulieri est reddendum debitum à me; ecce quomodo illa maior est vera minor autem falsa, & inde sequitur illud dictamen quod dicit etiam Ocham esse verum; licet sequatur ex vna tantum præmissa vera: quia tenet

net Ochām, quòd ad veritatem dictaminis particularis sufficit quòd sequatur benè ex dictamine vniuersali vero, quamuis minor præmissa sit speculatiuè falsa: & ratio eius est: quia ex falso bene potest sequi verum: vt patet hic. Omnis homicida iniustus est occidendus: fortes est homicida iniustus; ergo fortes est occidendus: in casu quo fortes sit verè innocens sed sit probatus per testes sufficienter homicida iniustus & talis inuincibiliter creditus à iudice: & sic patet secundum Ocham, quod hæc dictamina, fortes est occidendus, huic mulieri est à me reddendum debitum, in casibus præfatis sunt vera: quibus conformantur actus qui sunt moraliter boni. Sed certè videtur quòd si hæc responsio valeret, sequeretur quòd etiam si scirem illam non esse meam, licitè illam cognoscerem: & talis actus tali dictamine conformis esset moraliter bonus, vt patet per eandem rationem.

Responsio 3. ad 1. arg. Tertio modo respondeo ad primum arg. principale secundum Duran. in 2. dist. 38. etiam concessa maiore: negatur minor: & ad eius probationem quando dicitur in maiori, quòd vt sit dictamen rectum & prudentiale requiritur quòd sit verum; distinguo, quòd sit verum speculatiuè negatur: si autem practicè verum conceditur: sufficit enim adhoc quod dictamen sit rectū & prudentiale quòd sit verum practicè quamuis ibi sit falsitas speculatiua inuincibilis: & ratio est, quia nulla lex obligat ad omnino incognitum: & cum ibi sit aliquando obligatio ad tale dictatum ex ignorantia inuincibili; vt supponitur & patet ex dictis. ergo ad impletionem legis sufficit actus conformis dictamini verò practice, idest, dictanti talem operationem fieri debere, quamuis ibi includatur aliquod speculatiuum falsum. Igitur dictamen cui conformatur ille actus cognitionis Berthæ dicit Durand. quòd non est illud quòd dicebat Gerson & Ocham, huic mulieri est reddendum debitum: sed est hoc, scilicet, huic mulieri meæ seu vxori meæ, est reddendum debitum: quia ibi includitur virtualiter illa propositioque fuit subsumpta pro minori præmissa: scilicet, hæc mulier est mea: quæ propositio est falsa speculatiuè, sicut & est speculatiua formaliter, sed virtualiter practica: & practicè est vera ex quo ex ipsa cum illa præmissa vniuersali, scilicet, cuilibet mulieri seu vxori meæ est reddendum debitum sub præcepto aut consilio vt oportet: infertur istud dictamen practicum, scilicet, huic vxori meæ vel mulieri meæ est à me reddendum debitum, quod est & dicitur practicè verum: cui conformatur calis actus.

Quòd autem sit practicè verum, patet, quia in practicis seu moralibus veritas non attenditur penes conformitatem ad ita esse sed ad ita debere fieri dictatæ operationis, seu ad principium directiuum operationis quod idem est. Pro cuius maiori declaratione & probatione nota secundum Caietan. 1. 2. quæstio. 57. artic. 5 quòd licum intellectus practicus conueniat cum speculatiuo in actu cognitionis, & differat in actu directionis ad agibile; ideo differentia practici à speculatiuo attenditur non pœnes cognoscere; sed pœnes dirigere: itaque veritas intellectus speculatiui consistit in cognoscendo: practici autem in dirigendo: ex quo sequitur quòd veritas intellectus speculatiui consistit in hoc quòd cognoscere adequatur & conformatur rei cognitæ aut ad ita esse rei: veritas autem practici, consistit in hoc, quòd dirigere adequatur & conformatur suo principio directiuo, quod ex 9. Metaph. est rectus appetitus tendens in bonum honestum: vel ad ita debere fieri, & ita demum, tunc dictamen practicum est verum & rectum quādo dictat de opere faciendo qualiter debet fieri. faciunt ad hoc 6. & 7. Ethic. quòd prudentia est recta ratio confesse se habens recto appetitui, vt de hoc latius supra quæst. 9. & ita patet responsio ad 1. argum. secundum tres modos doctorum tenentium præfatam propositionem: quorum duo, scilicet primus & vltimus magis placent Angest. in moralib. cap. 7. in fine: sed vltimus Durandi magis placet Almayn. at, vero primus secundum Gerson. & Ber. magis mihi placet, & videtur planior ac magis fundamentalis; cui & magis consonat clariss. Medina de restitutione. quæst. 27. in responsione ad 3. argum. nam illa duo dictamina, scilicet, huic mulieri est reddendum à me debitum; secundum modum secundum ipsius Ocham: & illud huic mulieri meæ est reddendum à me debitum, secundum tertium modum Durandi sunt simpliciter falsa; ratione speculatiuæ propositionis ibi inclusæ virtualiter, scilicet, hæc est vxor aut mulier mea, vt dictum est. insuper quia vt supra diximus in 2. modo nisi amplius ad datur certè per eandem rationem ipsius Ocham, quia, videlicet, sequitur ex vniuersali vera quāuis ex minore falsa, liceret etiam scienti hanc mulierem esse alienam eam cognoscere, esset q; verum illud dictamen semper & respectu cuiuscunque, quod absit. igitur si illa duo dictamina practicè vera sunt: id vtique non aliunde quàm ratione prædictæ ignorantię inuincibilis verificantis ea formaliter seu æquiualenter explicando ea sic: cuilibet mulieri quę inuincibiliter creditur esse mea debeo reddere debitum: sed hæc mulier inuincibiliter creditur mea: ergo huic mulieri debeo reddere: quæ æquiualet, huic mulieri quæ inuincibiliter creditur mea debeo reddere, vt supra dictum est in primo modo secundum Gerson: & ideo videtur quòd ad modum illum resoluendi secundum eum debeant tandem deuenire omnes aliæ solutiones Ocham & Durandi si habent veritatem.

Secundò arguitur contra primam partem propositionis, quia si ignorantia inuincibilis tollit malitiam moralem: ideo est, quia tollit rationem *Argum. 2.* voluntarij

voluntarij vt ait ipsa propositio. Sed omnis ignorantia tam inuincibilis quàm vincibilis quantum est de se tollit rationem voluntarij, sicut & cognitionem respectu obiecti & circumstantiæ disconuenienss aut viciantis, de quibus habetur talis ignorantia: quamuis aliunde sit ibi ratio voluntarij atque malitię, vt patet ex supradictis. q. 16. quæst. 17. ergo omnis ignorantia vincibilis ęque vt inuincibilis, tollit malitiam moralem ab actu cui inest. Sed hoc consequens est falsum. ergo & antecedens: non pro minori, sed pro maiori quæ est 1. pars propositionis contra quam arguitur. antecedens patet: & cõsequentia prima probatur. quia vbicunq; fuerit eadem ratio seu causa, putà, ignorantia tollens rationem voluntarij, similiter excusabit aut tollet malitiam moralem inde prouenientem. quòd autem consequens sit falsum inde patet, quia fornicatio ex ignorantia vincibili facta non desinit esse mala moraliter atque culpabilis, vt constat etiam ex. quæst. 20. 21. similiter fornicatio intenta atque commissa cum matre, quam fortes inuincibiliter cõcomitanter ignorabat esse matrem suam; credens esse aliam mulierem, non excusat à malitia & culpa incestus, vt supra. quæst. 19. dictum est.

Respon. ad 2. arg. Respondeo negando consequentiam simpliciter; & solum concluditur & conceditur, quòd quantum est ex sua parte omnis ignorantia tollit rationem voluntarij ab eo cui inest plena. secus si non sit plena. secus etiam si aliunde manet ratio voluntarij vel culpæ, vt superius in ipsa propositione & eius declaratione dictum est.

Dubium. Sed dubitatur vtrum peccata ex ignorantia inuincibili commissa sint dicenda peccata.

Respondeo. Respondeo quòd si talis ignorantia sit omnino inuincibilis & ex nulla culpa procedens; de qua in hac. q. actum est. tunc sicut tales actus excusantur à malitia morali, ita formaliter & propriè peccata non sunt nisi solum materialiter. & ita simpliciter & communiter peccata, homicidia, & homicidæ vocantur, scilicet, materialiter tantum, sicut quando scienter fiunt. quia, videlicet, ex genere aut ex natura sua quò ad substantiam actus deformitatem habẽt, sunt enim contra legem vel contra rectam rationem in subiecto obligabili, putà, in homine. & ita in ipso homine dicuntur vitia non autem in alijs animalibus, quæ ex sua natura obligari non possunt. & in hoc omnes doctores conueniunt.

Si autem ignorantia non omnino inuincibilis sit; vel si ex aliqua culpa ꝓcedit: qualis est ignorantia culpabiliter ebriorum de qua supra. q. 18. dictum est: tunc dico talem actum contra legem inde procedentem quamuis non habeat nouam malitiam siue demeritum in se, sed in sua causa vt sæpe diximus, esse tamen & dici formaliter peccatum. Quod probatur. primo quia talis actus, putà, homicidium in ebrietate vel etiam pollutio nocturna non in somnis; adhuc est liber & malus non in se sed in sua causa culpabili. ergo contrahit eandem malitiam formalem illius, quia non videtur vnde eam cõtrahat. antecedens autem constat. tum ex. quæstio. 18. præcedente. tum etiam quia sicut actus exterior vigilantis propriè dicitur malus & culpabilis à sua causa, puta, ab interiori malo actu à quo liberè imperatur: ita & homicidiũ & pollutio ebrij siue dormientis etiam, est & dicitur propriè peccatum ab eadem causa culpabili à qua procedit, ita quòd est vnica ratio peccati à causa ad effectum emanans. Si hoc pernegetur quia actus exterior est etiam tunc quando fit in potestate operantis: homicidium autem vel pollutio culpabiliter ebrij siue dormientis, nec in se nec in sua causa quæ iam præterijt quando fiunt non sunt in potestate operantis: quamuis prius in sua fuerit potestate. Sed certè hæc euasio non valet, quia id solum probat, quòd tunc non est peccatum nouum, nouam culpam vel malitiam & demeritum habens distinctum, à culpa vel malitia suę causæ; sicut nec vllam libertatem tunc habet distinctam ab ea quæ iam præcessit: quod tamen illa libertas sicut & malitia suæ causæ, maneat adhuc non actualiter sed virtualiter in suo effectu, sicut in actu exteriori; quamuis immediatius in exteriori quàm in actibus supradictis: hoc certè rationabiliter negari non potest.

Ideo ad idem probandum sit secunda ratio. quia sicut sagittam emittens peccat occidendo Platonem. quamuis ad illam emissionem mors necessario sequatur: nec enim reuocari potest postquam emissa est, & quamuis post eius emissionem doleat emisisse. ita ergo peccat occidendo, fornicando, aut seipsum polluens, is qui culpabiliter se inebriauit & fecit aut procurauit, quomodo in sono vel ebrietate, prædicta mala committeret aut inde sequerẽtur. probatur consequentia. quia ita necessario vel naturaliter hęc sequuntur ad ebrietatem vel somnum culpabilem, sicut homicidium ad culpabilem sagittæ emissionem: & sicut emissio sagittæ fuit in potestate emittentis, ita & inebriatio aut dormitio aut alius actus culpabilis, ex quo necessario aut naturaliter homicidium aut fornicatio siue pollutio secuta est.

Tertiò probatur idem. quia si quis pollutionem nunc consulto procuraret post horam in vigilia necessario aut naturaliter subsecuturam, certè illa esset peccatum; licet iam actus libertatis cessasset & neq; ipsa pollutio in se nec sua causa tunc libera esset. ergo eadem ratione illa quæ fit in somnis dum in vigilia per ebrietatem aut per somnum culpabiliter procurata fuit, sicut & fornicatio mulieris, quæ scienter dormiuit vt sic quasi nescia vel impotens resistere ab alio cognosceretur.

Quartò probatur idem. quia nisi talia essent mala nunquam eorum procuratio esset peccatum

tum neque ea quis teneretur confiteri, neq; pollutionem nocturnam naturaliter sequentem ex culpabili actu vel volitione in vigilia: ex quo naturaliter sequuntur ad actus culpabiles praecedentes: & nec tales actus nec eorum causae, putà volitiones culpabiles quae praecesserũt sunt tunc in hominis potestate. & quidem nisi haec culpam haberent doctores sancti non iudicarent esse impedimentum Eucharistiae percipiendae: sed solam causam eorum ex qua procedunt.

Quintò probatur idem quia 3. Ethic. ca. 5. habetur ꝙ leges duplici poena puniunt ebrios. igitur actus eorum peccata sunt quae puniuntur. id autem non propter libertatẽ quae tunc actu non est, sed propter praecedentem quę virtualiter inest. ergo similiter pollutio dormientis eadem ratione peccatum esse potest. & ad idem est c. non est peccatum, distin. 6. vbi habetur quòd incestus Loth, fuit peccatum quãuis non haberet culpam incestus sed ebrietatis, videlicet, praecedentis sic qualificatae vt supra. quaest. 18. dictum est. Et nota quòd vt pollutio sit peccatum vt bene ait Soto vbi infra non satis est fuisse preuisam: nam licet quis videat inde quòd resupinus dormit, aut quia iustam refectionẽ capit pollutionis sibi periculum imminere: non ideo tenetur à cena abstinere aut aliter iacens dormire si non ita commodè potest: sed requiritur libidinis causa pollutionem illam esse procuratã vel formaliter vel per applicationem causae vitiosae vt est cogitatio vel crapulę ingluuies. Nota etiam, quòd si quis in vigilia causã daret ebrietati aut pollutioni in somno futurae: sed antequam inebriaretur aut dormiret, ipsum sui facti debitè peniteret: tunc pollutio aut fornicatio vel homicidium subsequens in somno vel ebrietate non esset peccatum: quia causa quatenus erat culpabilis iam ablata est, quamuis quatenus erat naturalis quę nec iam erat in hominis potestate remãserit; & ita effectus subsequens censetur omnino naturalis. hanc opinionem tenet Henricus in 6. quodlib. quaest. 18. quaest. 32. & B. Tho. 1. 2. quaest. 74. artic. 8. de primis motibus & Adrianus in 4. quodlib. & in 4. sententiarum. quest. de pollutione. & latius Soto in 4. dist. 12. quaest. 1, art. 7. quamuis paludc, dist. 9. quaest. 3. & Maioris, ead. distin. & Mart. quaest. de pollutione nocturna: cum quibusdã alijs propter Argumenta quę proxime soluũtur teneant quòd prędicti actus peccata propriè non sunt. ad quos accedere videtur B. Tho. in 4. dist. 9. ar. 4. q. 1. sed Soto vbi supra illum interpretatur vt cum supradicta opinione communi & vera cõsentiat.

Argum. Si igitur contra supradictam resolutionem arguatur, quòd nocturna pollutio aut alius actus in somno aut plena ebrietate factus non est liber in se vt constat: neque in sua causa quae iam transijt, & tunc iam in potestate dormientis vel ebrij non est. ergo nõ est propriè peccatum. patet haec consequentia ex August. 1. de libero arbitrio.

Si dicatur quòd sufficit ad rationem peccati, quòd sit effectus naturaliter aut necessario sequens, ex peccato.

Contra hoc replicatur quòd id non sufficit: quia inde sequeretur quòd opera potentiae vegetatiuae, vt nutritio & augmentatio conceptus & partus adulterae, quae naturaliter sequuntur ex culpabili comestione & concubitu fornicario similiter essent peccata; quod absit.

Respondeo. Respondeo ad arg. negando consequentiam, solum enim concluditur sicut & cõceditur quòd non est peccatum habens nouam malitiam & demeritum distinctum à malitia suae causae, vt supra dictum est.

Et ad replicam quòd omnis effectus naturaliter consequens culpam vel peccatum esset peccatum &c. respondeo id negando de effectibus omnino naturaliter consequentibus, qui immediatè per modũ imperij in nostra potestate non sunt; quales sunt nutritio, augmentatio, conceptus, partus, &c. eiusmodi: quę solum mediatè & antecedenter per applicationem agentium naturalium sunt in nostra potestate. talis etiam est pollutio omnino naturali via proueniens sine nostra procuratione. Ea etiam vt ait Soto vbi supra est pollutio quae postquam est è lumbis decisa, vbi actio libera finitur, est ex tunc in suo motu naturali: ideo si tunc dormiens experge fieret, licet illam propter morbi periculum non retineret non censetur peccasse tanquam in vigilia pollutus. Secus autem de effectibus qui immediatè per modum imperij sunt in nostra potestate. hi namque, etiam si ex nostris liberis actibus necessariò sequantur peccata sunt; vt est homicidium ex emissione sagittae sequens. & talis est pollutio dormientis ab ipso vigilante formaliter vel interpretatiuè per liberos actus procurata: & homicidium à culpabiliter ebrio id actu vel debito praeuidente commissum, vt supra probatum est. & quamuis tales effectus per alias causas liberas vel naturales aliquando impediantur aliquando non: id tamen per accidens est: quod proinde nec culpam voluntatis tollit nec apponit: quamuis eam per modum sequelae augeat vel minuat, vti superius. q. 18. dictum est.

QVAESTIO XXIV.

Vtrum ignorantia mutet speciem peccati vel actus, videlicet vtrùm sit eiusdem speciei inesse moris peccatum ex ignorantia, cuius esset si fieret scienter.

RESPONDEO per. 4. propositiones suppositis duobus notabilibus suprapositis in quaestione. 23. praecedente.

Prima ꝓpositio est. Actus ex inuincibili ignorantia quacunque, siue iuris siue facti praecedente aut concomitante, qui ratione talis ignorãtiae

non

non habet malitiam ſiue bonitatem moralem quam haberet ſi fieret ſcienter; non eſt eiuſdem ſpeciei moralis cuius eſſet ſi ſcienter fieret. Probatur. quia ſi ratione dictæ ignorantiæ mutatur talis actus de genere in genus moris, ſcilicet de malo in bono vel è contra: quia illa poſitiua actus non eſt peccatum & ea ablata eſt peccatum ergo à fortiori de ſpecie in aliam ſpeciem moris. conſequentia eſt bona; quia omne quod mutat genus mutat etiam ſpeciem. putà, non eſt animal. ergo non eſt homo nec equus &c. Antecedens autem probatur ex ſupradictis in q.17.18. 19. 23. vbi latius agitur quomodo inuincibilis ignorantia malitiam moralem tollit.

Si autem quęratur, cuius ergo ſpeciei moralis erit talis actus. reſpondeo quòd eiuſdem ſpeciei quò ad formale cuius eſt actus elicitus à quo imperatur. Nā quò ad materiale proximè dicetur. exempli gratia. Coitus Iacob cum Lya Gen. 29. fuit moraliter bonus illius ſpeciei iuſtitiæ ſcilicet, vel caſtitatis coniugalis qua voluit ſuam cognoſcere vel ei debitum reddere ſicut volitio imperās erat. Occiſio autem qua fortes occidit Platonem inimicum inuincibiliter creditum eſſe feram fuit actus quò ad formale indifferens ſicut & volitio imperans qua tunc feram occidere intendebat. Homicidium aūt vel inceſtus commiſſus à culpabiliter ebrio eſt moraliter quò ad formale ſpecie ebrietatis periculoſæ. Comeſtio autem Platonis imperata à volitione comedendi contra præceptum tūc etiam ſi eſſet dies ieiunij quem tamen ignorabat diem eſſe ieiunij, eſt moraliter mala ſpeciei gulæ cuius eſt ſua volitio illam commeſtionem imperans. & ſic de ſimilibus proportionabiliter dicendum eſt. Quò ad materiale verò ratione dictæ ignorantiæ, non mutatur ſpecies etiam moralis ipſius actus vel peccati. quia materialiter ſunt, dicunturq; mali actus ſiue peccata eiuſdem ſpeciei: putà homicidium, fornicatio & huiuſmodi, ac ſi ſcienter fierent; quamuis non formaliter nec imputabiliter, vt ſupra. q 23. in fine in dubio ibi poſito latius hētur.

Actus igitur omnino ebriorum, amentium, & dormientium culpabiliter procedentes ex culpa præterita, dico quòd in ſe & propriè quò ad formale non ſunt alicuius ſpeciei moralis; ſicut nec in ſe propriè ſunt boni vel mali moraliter; ſed neque indifferentes: ex quo non ſunt vllo modo pro tunc liberi aut deliberati. Sed ſicut in ſua cauſa & à malitia ſuæ cauſæ tantum ſunt &. denominatiuè dicuntur voluntarij & boni vel mali moraliter. Sic etiam reductiuè tantum ſunt ſpeciei ſuæ cauſæ ſic circunſtantiatæ aut per modum circunſtantiæ quid ſignificantis effectum ſequelæ aut euentus. Materialiter autem ſunt eiuſdem ſpeciei cuius eſſent ſcienter facti, vt ſupra & q. 18. dictum eſt.

Coroll. Ex hoc ſequitur vlterius quòd primum peccatum, putà ebrietas plus minuit de ſecundo, putà de homicidio vel de Blaſphemia Dei quàm ſit grauitas primi. exempli gratia. Si enim ebrietas ſic circūſtantionata in tota ſua latitudine ad plus eſt grauitatis vt duo, & homicidium vt decem etiam ex hoc quòd homicidium diſtrahitur à ſua ſpecie, conſequenter diſtrahitur à ſua grauitate: & quia reducitur ad ſpeciem ebrietatis reducetur quoque ad grauitatem eius, affectæ tamen tali circunſtantia valde aggrauante. & ſic reducitur ad grauitatem non excedentem duo vel tria; at per hoc plus minuetur homicidiū de propria grauitate ab ebrietate ſic circunſtantionata; quā ſit grauitas ebrietatis. tranſlatum enim de gradibus grauitatis vt decem ad duos gradus, longe plus diminutū eſt quàm in duobus qui ſunt gradus ebrietatis præfatæ. Et his conſonat Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum dicens quòd Loth culpandus eſt non quantum ille inceſtus ſed quantum ebrietas meruit; videlicet ſic circunſtantionata; quoniam inceſtus non niſi in ſua cauſa ebrietatis præfatæ culpabilis eſſe potuit. conſonat etiam B. Tho. 1. 2. q. 76. art. 4. in reſpōſione ad 2. arg. dicēs quòd etiam in peccatis coeuntibus in vnum peccatum additum altero non ſemper facit maius intenſiuè: quia contingit primum peccatum plus minuere de ſecundo quàm ſit grauitas primi, vt dictum eſt de ebrietate & homicidio. Per hoc inſinuat ipſe B. Tho. ambo in vnum peccatum coire, & ſecundum eſſe circunſtantiam, ſcilicet effectum primi vt dictum eſt. & conſonat eius dictis. 1. 2. q. 72. art. 9. & ibi Caietan. de ſpecie peccatorum ex fine ſeu obiecto intento. Ideo ſi B. Tho. videtur alicubi aliter dicere eſt ſano modo intelligendus ſecundum prædicta Nam quod in 1. 2. q. 76. art. 3. & alibi ſæpe dicit, in ebrio duo peccata inueniri; ſcilicet ebrietatem & peccatum homicidij ſequentis intelligendum eſt materialiter; ita quod ſunt duo actus mali & ſecundum ſe duo peccata extenſiuè: non autem quòd in hoc ſunt duo peccata formaliter: ſed alterum vel ſecundum tranſit in circunſtantiam primi. Cū prędictis omnibus concordat Caiet. 1. 2. q. 76. art. 4. quamuis ibi videatur dicere quòd tale homicidium habet nouam culpam & malitiam moralem de ſe & in ſe diſtinctam à malitia ſuæ cauſæ vt ſupra. q. 18. maximè in coroll. 1. dictum & improbatum eſt. & ſic patet præfata prima propoſitio ad quam etiam reducitur ignorantia probabilis iuris poſitiui humani & etiam facti, vt patet ex ſupradictis. q. 22. q. 23.

Secunda propoſitio. Ignorantia vincibilis iuris naturalis: vel eorum quæ per ſe mala ſunt, nō tollit ſpeciem moralem ſicut nec culpam ab actu cui ineſt: ſed talis actus eſt eiuſdem ſpeciei cuius eſſet ſi ſcienter ſine tali ignorantia fieret. Probatur. quia ſpecies peccati quò ad eſſe morale ſumitur ex obiecto formaliter per ſe & directè intento, contra legem ſeu dictamen exiſtens aut debitū exiſtere: ita quòd omnes actus circa idem Propoſi. 2.

obic-

obiectum formaliter per se & directè intentum, contra legem seu dictamen existēs aut debitum existere, sunt eiusdem speciei. dico contra dictamen existens aut debitum existere: vt per hoc excludantur actus ex ignorantia inuincibili vt in 1. propositione dictum est. sed actus ex ignorantia vincibili iuris praefati, tantum producti sunt voluntarij aeque directè per se & formaliter circa idem obiectum, ac si essent scienter sine tali ignorantia producti; & sunt contra dictamen debitum existere. ergo consequentia patet: & maior probatur secundum Caietan. 1.2. q.76. art.4. quia illa sunt quae requiruntur ad constituēdum actum aliquem alicuius speciei ex parte obiecti secundum Tho. 1.2. q.72.73. vbi de his latè. minor etiam probatur quia respectu obiecti nulla est ignorantia, vt supponitur. quòd de sola vincibili iuris naturalis ignorantia loquimur. ergo sūt eiusdem speciei. Et confirmatur. quia gentiles vincibiliter ignorantes fornicationē simplicem esse peccatum, certè aequè voluntariè consentiebant in actu cognitionis mulieris non suae, & per consequens in actū fornicationis; ac si scirent esse prohibitum & peccatum. quia species fornicationis sumitur non ex hac vel illa lege prohibente; aut ex tali vel tali cognitione eius: sed ex obiecto, scilicet ex voluntario vsu mulieris cognitae non suae. quamuis fortè aliqui eorum si sciuissēt ius aut esse peccatum non fecissent: & sic aliquo modo per accidens, in actum illum fornicationis ex parte contrarietatis ad virtutem & legē ignoratam, consenserunt: directè autem per se & formaliter ex parte obiecti; à quo trahitur species peccati seu mali moraliter, vt dictum est. Similiter hoc modo Paulus consensit in mortem Stephani confitentis Christum: & fuit homicida: ac si sine tali ignorātia id fecisset: licet ratione ignorantiae minueretur grauitas peccati: quia à morte innocentis cogniti actu vel debito sumitur species peccati homicidij: quamuis non nisi per accidens consensit in contrarietatem legis ignoratae. & per consequens in contrarietatem virtutis intrinsecam illi actui: quam contrarietatem, si cognouisset adesse, non consensisset. & simile est de alijs eiusmodi.

Argum. Quòd si contra hoc arguatur: quòd voluntas nunquam per se directè & formaliter, sed solum per accidens indirectè & interpretatiuè fertur in peccatū quod vincibiliter ignoratur esse peccatum, vt hoc etiam ait B.Tho. 1.2. q.76. art.4. huiusmodi autem est fornicatio facta ab ignorante vincibiliter ius naturale prohibens accessum ad non suā. tunc enim non cognoscit esse peccatum licet sciat se accedere ad non suam. ergo per accidens & interpretatiuè tantum est volita fornicatio seu peccatum illud fornicationis. esset autem per se volitum si sciretur esse peccatum & ius prohibens illud. & ergo per accidens fertur voluntas in speciem peccati fornicationis: & non est eiusdem speciei fornicationis directè & per se, sed solum per accidens & reductiuè cum fornicatione commissa à sciente praedictum ius.

Respondeo. Respondeo secundum Caietanum. 1.2. q.76. art.4. concedendo consequentiam primam & antecedens eius, pro quanto dicitur quòd per accidens tantum est volitum peccatum illud fornicationis formaliter loquendo; idest, inquantum peccatum. negatur autem ipsa consequentia & antecedens, pro quanto dicitur quòd per accidens tātum est volita fornicatio vel accedere ad non suam. similiter negatur alia consequentia quòd ergo per accidens voluntas fertur in speciem peccati fornicationis: & quòd non est eiusdem speciei directè & per se. multum enim differūt hęc tria. Nam aliud est peccatum fornicationis; aliud fornicatio: aliud species peccati fornicationis. nam peccatum cùm formaliter ex propria peccati ratione exigat contrarietatem ad legem seu rōnem, vt patet ex diffinitione August. ideo tunc tm̄ est directè & per se volitum ipsum peccatum, cum ipse actus peccati cognitus contrarius legi est per se directeq; volitus, ita quòd non sit per se volitus actus qui est contrarius, sed actus contrarius seu cognitus contrarius legi & virtuti. & sic vult illum & peccatum formaliter. ignorans autem vincibiliter legē volūtariè quidem & directè & per se fertur in actum illū qui est contrarius legi, putà in fornicationem: per accidens autem fertur in cōtrarium actum legi, putà in peccatum. & inde cōstat quòd per se fertur in obiectum vnde peccatum sumit suā speciem. species enim peccati vt dictum est: non sumitur ex contrarietate ad hanc vel illam legem, sed ex obiecto. ideo B.Tho. 1.2. q 72. artic. 9. dicit cautè quòd species peccati sumitur ex obiecto per se intento: non autem ex contrarietate ad legem: sicut nec species albi sumitur ex contrarietate ad nigrum, sed ex abundantia lucis in se. Et nota, q̄ non loquor de auersione quae sequitur speciem peccati: quia illa per accidens ēt à scienter peccantibus est volita: sed de conuersione ad bonum creatum secundū quam sumitur species peccati & contrarietas specifica ad virtutem. & sic loquor hic de cōtrarietate intrinseca ipsi peccato, quia est actus cōtrarius virtuti. haec enim à scienter peccante est directè & per se volita, ab ignoranter autem peccante est volita per accidēs tripliciter. Primò ex parte actus, quia scilicet est volita ad volitionem actus. Secundo ex parte ignorantiae voluntariae, quia scilicet in ipsa volita, sunt etiam voliti omnes eius effectus: quorum vnus est incurrere in hoc contrarium; sicut qui oculis velatis vult ambulare, iam necessario vult in sua causa quicquid mali inde sequi natum est. vnde si impingit in aliquod, voluntariè impingit voluntate, scilicet antecedēte suae causae, putà voluntariae velationis oculorum seu velati incessus. Tertio ex parte accidentalitatis in ipsa

ipsa ignorantia, & hoc quoad illos qui nesciunt se ignorare, qui si scirent se esse ignorantes; darent operam vt scirent: in illis enim, etiam ipsum ignorantiæ peccatum, est voluntarium per accidens; sicut accidit in Paulo Apostolo. Hæc Caiet. Igitur patet, quòd vt aliquid sit in se, & per se directè & formaliter volitum à quo tanquam ab obiecto sumatur species peccati: sufficit quod tale quid, sit cognitum & volitum per se & directè quò ad ipsum factum: quãuis ignoretur culpabiliter quòd tale volitum habeat contrarietatem ad legem seu ad aliud; aut quòd debeat illud sic velle aut non: quia hoc per accidẽs se habet ad illam rem esse per se formaliter & directè volitam: vt patet. si quis cognoscat clarè albedinem ex sua ratione intrinseca, sine hoc quòd cognoscat eius habitudinem seu contrarietatem ad nigredinem: certè albedo esset directa per se & formaliter cognita & volita: modo teneatur cõsiderare aut velle aut nolle nigredinem modo nõ: hoc enim est impertinens ad talem albedinis directam per se & formalem cognitionem & volitionem; quamuis sit pertinens ad perfectam seu culpabilem cognitionem seu volitionem eius, vt dictum est.

Propos. 3. Tertia propositio. Peccata ex ignorantia vincibili solius iuris positiui, Diuini, vel humani sunt etiam eiusdem speciei, licet non tantæ grauitatis ac si scienter fierent. Hæc propositio est contra Caiet. 1.2. quæst. 77. artic. 4 qui ait. quòd si talis ignorantia velat obiectum illius actus seu peccati: tunc non est eiusdem speciei cuius esset scienter factum. Si autem non velat obiectum sed solum contrarietatem ad legem illam cuius est ipsa ignorantia: tũc est eiusdem speciei cuius esset ipsum peccatum scienter factum. Hæc ille. In hac vltima parte nobis cum illo satis constat per eandem rõnem quæ locum habet in ignorantia vincibili iuris cuiuscunque. At vero quò ad primam partem, vbi ait quòd iuris positiui ignorantia vincibilis velat obiectum, ab illo omnino dissentio. neque enim talis distinctio aut differẽtia ponenda est, sed generaliter dicendum est vt ait 3. propositio. quòd nulla ignorantia vincibilis iuris cuiuscunq; velat obiectum quãuis vellet cõtrarietatem eius ad legem. Nam licet ratione illius ignoretur obiectum esse prohibitum & contrarium legi: non tamen ignoratur ipsum obiectum formale, sicut nec lex ipsum constituit in suo esse formali, sed inesse prohibito per illã legem, quę illud iam comprehendit: Nam vti supponitur nulla ibi ignorãtia facti est. vt latius hoc constare potest ex supradictis in 2. propositione præcedente. Si dicas, quòd ergo peccata ex ignorantia inuincibili iuris, essent eiusdem speciei cuius essent scienter facta; ex quo sunt circa idem obiectum quod per dictam ignorantiam non velatur: cuius tamen oppositum dictum est supra propositione prima. Respondeo negando sequelam: quia licet sint circa idem obiectum non velatum per dictam ignorantiã: tamen ex quo non sunt contra legem aut dictamen obligatorium, pro tunc existens aut existere debens; iam sunt extra genus peccati, seu culpæ imputabilis: & per consequens extra speciem moralem peccati. Quod verò dicit Caiet. quòd scilicet ex ignoto per negligentiam non sumitur species: id solum est verum de obiecto ignoto vincibiliter, vt in 4. propositione sequente habetur, & id tantum voluit B. Tho. vbi supra allegatur. secus de ignorantia iuris vincibili vt dictum est.

Quarta propositio. Peccata ex vincibili ignorantia facti, crassa seu supina, non sunt eiusdem speciei directè cuius essent si sciẽter fierent: sed spectant per modũ circunstantiæ ad species peccatorum directè volitorum à quibus talia peccata causantur: indirectè autem & simpliciter sunt & dicuntur esse illius speciei cuius essent sciẽter facta. Ista propositio habet tres partes cuius prima est. exempli gratia. cùm Sortes vacans venationi occidit hominem æstimans esse ceruum ex non plena circunspectione facti & circũstantiarum loci: quod tale homicidium directè non est speciei homicidij cuius esset si scienter fieret: quia ab intentis obiectis per se non per accidens specificantur actus morales: sed tale homicidiũ non est intẽtum per se directè & formaliter: quamuis aliquomodo voluntarium sit ergo. Maior supponitur s̃m B. Tho. 1.2. q. 72. art. 9. q. 76. art. 4 & q. 18. & secundum cõiter doctores, minor autem probatur, quia vt sit directè & per se intentum plus requiritur q̃ esse voluntarium, vt latè dicit Caiet. 1.2. q. 76. art. 3. ad secundum & vbi supra: multa enim sunt voluntaria mala in vno peccato: vnum tamen eorum duntaxat est finaliter intentum directè & per se; vt patet. quia in procuratione adulterij est auersio à lege Dei, & ratione, & suasio mortis & peccati alterius, nocumentum seu iniuria Mariti, nocumentum pęnę æternæ & sæpe periculum vitæ temporalis & honoris, & tandem appetitus delectabilis alienę vxoris; & tamen ab hoc vltimo tantum quod est per se intentum directè specificatur actus adulterij: reliqua autem, etiam si volita sint, tamen ab hac intentione excluduntur: ex quo non sunt volita per se & directè; vt patet. Sed ista peccata homicidij & huiusmodi quæ sequuntur ex præfata ignorantia facti vincibili, licet sint voluntaria in suis causis; non tamen in seipsis: & sic non sunt per se & directè volita: neq; intenta; sed solum indirectè consecutiue & per accidens; sicut & volita sunt interpretatiuè. ergo talia peccata non sunt propriè per se directè speciei illius ac si essent intenta: modo sint actus eliciti modo imperati. Ex quibus patet diffrrentia velaminis inter peccata ex vincibili ignorantia iuris de quibus egit. 2. & 3 propositio suprapolita; & peccata ex vincibili ignorãtia facti: quia in illis ignorantia Propos. 4.

rantia non velat obiectum sed contrarietatem ad legem seu virtutem: in illis autem ignorantia velat obiectum ipsum: & ideo illa sunt respectu obiecti per se intenti, & per consequēs eiusdem speciei per se & directe, ac si scienter fierent: ista autem non, vt dictum est.

2. pars. Secunda pars propositionis, sed spectant per modum circunstantiæ &c. ita quòd tale peccatum homicidij in casu præfato, reducitur non simpliciter sed per modum circunstantiæ, nocumenti seu euentus sequelæ debitæ præuideri aggrauātis speciem suæ causæ, videlicet ad speciem peccati venationis periculosæ à quo ortū habet; eo modo quo dictū est latius supra quæstione 18. in secunda parte propositionis: & ex dictis ibidem patet probatio huius partis. Neque ex hoc sequitur quòd illa venatio fiat de bona mala, propter circunstantiam euētus postea sequentis, & huiusmodi ignotarum conditionum: sed quod fiat de mala peior aliquo modo essentialiter, licet non intensiuè: aliquo etiam modo accidentaliter extensiuè. Nam sagittans improuidè facit actum moraliter malum, etiam si nullum contingat lædi: quia illa sagittatio est actus voluntarius periculosus, quæ debet fieri vbi, quando, quomodo &c. quæ non seruantur ab improuidè sagittante. quando ergo contingit aliquem lædi: tunc talis læsio secuta aggrauat actum iam malum eo modò quo dictū est, scilicet accidentaliter extensiuè, vt etiā ait Tho. prima secundæ quæstione 73. eodem modo cū quis verba detractoria non animo detrahendi sed ociosè dicit, ignorans vincibiliter & improuidè talia verba esse detractoria siue læsiua famæ alterius: tunc læsio famæ sequens non specificat directè illum actum, sed aggrauat vt circunstantia euentus debiti prouideri; obligatq; ad restitutionem, ratione illius læsionis inultæ subsecutæ. Similiter si quis ex ignorantia præfata vincibili absoluit à quo non potest, non est directè reus sacrilegij; sed improuidi seu ignorati culpabiliter actus propriè loquēdo quò ad moralem speciem eius; secus quò ad pœnas iuris humani, putà quò ad irregularitatē, de quibus infra q. 26. 27. latius habetur.

3. pars. Tertia pars propositionis, scilicet indirectè autem & simpliciter &c. ita quòd tale homicidium ex venatione incircunspecta factum in casu supradicto, quamuis directe nō sit speciei homicidij: tamen simpliciter loquendo dicendum est quòd est homicidium & speciei homicidij. quia secundum Caiet. prima secūdæ. q. 76. art. 4. velamen ignorātiæ facti, quod tegetur iste scite nūc, quia est volūtarium aliquo modo. s. in tēperatiuè, iā facit illud homicidiū esse aliquo modo volūtarium & interpretatiuè: & sic voluntas velati actus reducit actū ipsum q materialiter est homicidiū, ad naturā suę formę specificę homicidij: sicq; reductiuè est homicidiū: & ideo simpliciter dicendum est illud homicidium esse speciei homicidij vt dictum est. Quod probatur dupliciter. quia quod aliquo modo est speciei homicidij, simpliciter dicendum est, & non negandum absolutè esse illius speciei: aliorqui arguere tur negatiuè a particulari ad vniuersale: sicut q arguere, hoc non fit illo modo aut illa via, ergo simpliciter non fit, aut nulla via, & nullo modo fit. Item secundò, quia tam in iure humano quàm Diuinis literis tales peccantes ex vincibili ignorantia facti vocantur homicidæ, detractores, & scandalizatores, & huiusmodi nominibus specierum ac si scienter facerent, ergo licet non per se & directè, tamen quia aliquo modo, scilicet reductiuè ut dictum est sunt taliū specierum: sequitur quòd absolutè, & simpliciter sic censeri & dici debent. Nota tamen secundum Caietanum vbi supra & Martinū de temperantia quæstione prima de ebrietate in responsione ad nonum argumentum contra secundam partem octauę conclusionis ibidem; quòd tam leuis potest esse culpa negligentiæ sciendi quòd nō reduceret actum ad propriam suam speciem saltem perfectè & mortaliter, vt patet in eo qui ex leuissima culpa negligentiæ, quam etiam facile posset vincere & tollere talem ignorantiam in discernendo vina; vel in sumendo vltra sufficientiam, sic ignoranter inebriatus est: quia tūc illa ebrietas non redit ad naturam perfectā suæ speciei, scilicet ebrietatis: neque peccat mortaliter: quia non tenebatur sub mortali tollere, illam leuissimam negligentiam: attentis omnibus circunstantijs, vt supponitur. & sic de similibus secundum subiectam materiam dicendum est, vti superius q. 18. latius habetur.

Dubium. Sed dubitatur vtrum ignorantia quæ secundum se est peccatum veniale, excuset peccatum ex ea sequens à malitia mortali: & vtrum ignorantia mortalis leuioris ordinis excuset sequens à mortali grauioris ordinis. vel secūdo è conuerso, an mortale peccatum sequens ex ignorantia veniali faciat illam mortalem: & vtrū mortale grauioris ordinis aggrauet ignorantiam mortalem trahendo illam ad grauiorem ordinem.

Respond. Respondeo ad hæc omnia simul secundum Caietanum prima secundæ quæstione 76. art. 4. quòd vt patet ex supradictis, quando ignorātia sic qualificata nō aufert propriam & perfectam speciē à peccato deliberato, quod ex illa fit: tūc ex cōsequenti nō aufert id quod ex propria specie sibi vendicat, scilicet esse mortale & grauioris ordinis; ideo quæ sunt secundum se mortalia & deliberatè fiunt quamuis ex ignorantia; non desinunt esse mortalia vt si scienter facta essent. quando verò ignorantia talis est, quòd distrahit sequens peccatum, aut speciem alterius peccati, putà ebrietatis vel venationis non

discretissimæ: tunc quia peccatum sequens non sortitur iam propriam speciem, quantumcunque secundum se esset mortale aut grauioris ordinis; non facit actum vel ignorantiam illam ex veniali mortalem, nec ex mortali leuioris ordinis mortalem grauioris ordinis, quamuis aggrauet, vt circunstantia. ita quòd nec ille effectus, putà homicidium habet maiorem grauitatem specificam quàm sua causa sic qualificata: nec è conuerso sua causa aggrauatur specificè à grauitate illius effectus. Et ratio horum est, quia circunstantia non habens propriam speciē nunquam aggrauat in infinitum neque ipse trāsfert in proprium ordinem, vt latius de hoc ipse Caietanus agit secundum Tho. prima secūdæ quæstione 88. art. 5. & 6. vnde si ebrietas vel incircunspecta venatio, est solum venialis attentis omnibus circunstantijs & alijs considerandis: tunc non facit quòd homicidium inde sequens sit mortale; & si illa ebrietas vel venatio sint peccata leuioris ordinis quàm homicidium: non trahentur in ordinem grauitatis homicidij, quāuis ex tali effectu vel euentu aggrauentur. Et non tanter dictū est si ignorantia aut ebrietas sic qualificata aut circunstantionata, sunt peccata leuiora, quod ideo dicitur, quia ignorantia de se venialis, aut ebrietas potest esse mortalis ratione circunstantiæ quam tunc sub mortali homo ille præuidere tenetur, vt de hoc superius quæst. 18. late dictum est. De hoc etiam supra quęst. 6. propositione prima videatur.

QVAESTIO XXV.

Vtrum inuincibilis ignorantia pœna duntaxat, excuset à culpa.

Propositio. Respondeo. Omnis ignorantia solius sequelæ seu pœnæ legis, non excusat ipsum peccatum, à culpa & pœna illius legis pro illo peccato commisso contra talem legem cognitam, seu vincibiliter & culpabiliter ignoratam. Declaratur ista propositio. quia non loquitur quando ignoratur lex vel factum quod agitur contra legem, & homo scit se malè agere: sed solum quando ignorat pœnam illius legis pro tali facto. Exempli gratia. Si quis scit quòd intrans monasteria Sanctæ Claræ facit contra legem Ecclesiæ id prohibentis, & tamen ignorat etiam inuincibiliter esse excommunicationem ipso facto inflictam intrantibus: quam pœnam si sciret certè non intraret: dicit hæc propositio, quod talis si intrat non excusatur ab illa pœna excommunicationis incurrenda, pro illo ingressu contra illam legem Ecclesiæ contra quam scienter peccauit, quantumcunque ignoret talem pœnam ipsius legis. Et ratio est, quia qui incurrit peccatum incurrit reatum eius & obligationem ad pœnam pro illa culpa. quia eo ipso quo quis efficitur peccator, efficitur etiam reus pœnæ debitæ pro illo peccato: hoc enim importat peccatum, scilicet actum contra legem & dignitatem, vel reatum, seu obligationem & imputabilitatem ad pœnam. ergo sufficit cognitio peccati & non requiritur cognitio pœnæ debitæ in particulari, ad hoc quòd fiat obligatus illi pœnæ.

Item secundò idem patet secundum communiter doctores, quia qui scit Ecclesiam prohibere percussionem clerici: & tamen scienter percutit: certè incurrit excōmunicationem quamuis inuincibiliter ignoret talem pœnam impositam percussoribus. Similiter qui incestum sciē ter cōmittit sciens prohibitum ab Ecclesia, etiā incurrit pœnam non exigendi debitum vel non contrahendi, & alias pœnas Ecclesiasticas propter id inflictas, etiam si inuincibiliter eas ignoret, & ad hoc est cap. cum illorum. de sentē. excommu. vt etiam dicit Driedon de liberta. Christiana lib. 2. cap. 10. quia & sciēter si excommunicatum incidit irregularitatem si sic ministrat vel ordinatus etiam si ignoret se incurrere irregularitatem. Similiter tertiò, qui contra legem naturalem & Diuinam in lege naturæ peccabāt mortaliter, etiam incurrebant pęnam inferni etiam si de tali pœna nulla eis reuelatio facta fuisset, vt patet Roman. 10. vbi tales de mortali & pęna infernali damnantur; & hæc est opinio communis & sententia vera: & oppositum dicere est error; vt etiam Gabriel tāgit in 2. dist. 22. quæst. 2. conclusio 5. & 6. & in 3. distinctione 37. quæstione 1. notabil. primo. Ex quo patet qđ, vt etiam refert & tenet Gerson, vbi infra, Durādus dicens, quòd si homini non fuisset facta vlla reuelatio de sua beatificatione, aut damnatione super naturali & æterna, non incurrisset peccatum mortale faciens ipsum reum damnationis ęternæ. hoc dictum eius vel est piè interpretādū sano modo si potest; vel potius est facile refellendum: neque enim habet veritatem de lege posita, neque de lege possibili: quamuis Gerson tertia part. sum. lect. 2. de vita spirituali dicat quòd de lege iam statuta habet veritatē nō autem de possibili. quod certè nō probat: immò ex dictis probatur oppositum de lege posita: nā non dubitatur de possibili quam Deus statuere potest. Nam nulla legitur reuelatio facta de pęna æterna in lege naturæ saltem pro aliquo tempore seu apud aliquos: & tamen tunc apud eos aliquod fuit mortale, vt patet Rom. 1.

Replica. Si dicatur quòd licet non legatur, tamen fuit aliqua reuelatio de pęna ęterna: ecce replicatur probando, quod etiam si nulla fuisset reuelatio

erat

erat aliquod mortale obligans ad pœnam æternam. Primò ex ratione suprapoſita in probatione propoſitionis. Item ſecundò quia non ideo eſt peccatum tale quia quis obligatur ad talem pœnam: ſed potius è contra ideo obligatur ad talem pœnam vel eſt dignus illa quia tale peccatum committit. Nam pœna ſeu obligatio aut dignitas ad talem pœnam potius ſequitur & nō præcedit ipſum peccatum, aut qualitatem eius: licet à pœna denominetur peccatū mortale vel veniale; ſicut ſæpe cauſa denominatur ab effectu ſuo. Item tertiò quia vt quis obligetur ad aliquid non oportet quòd ei notificetur in particulari præmium vel pœna hæc vel illa: ſed ſufficit inconfuſo ſeu in generali ſe ex tali opere reportaturum præmium vel pœnam aliquā magnam vel paruam, etiam ſi omnes eius conditiones ignoret: vt patet. quia iuſtè homo præcipit ſubdito ſub præmio vel pœna, ſic inconfuſo ſine ſpeciali conditionum notificatione. Item quartò, quia alias ſequeretur quod eodē modo quilibet peccator nunquam peccaret niſi ſciret omnem pœnam quam propter tale peccatum incurrit, quod tamen eſt manifeſtè falſum: nam omnis ferè peccator incurrit aliquam pœnam quam ignorat. vnde & dicitur 3. Ethic. quòd omnis malus eſt ignorans. Nam ſunt multæ pœnæ contractæ & etiam inflictæ quæ conſequuntur peccatum ipſum: quas omnes non cognoſcit, ſed neque poteſt ſemper & plenè cognoſcere peccator in hac vita dum peccat. Item quintò quia vt aliquod peccatum ſit in ſe dignū pœna æterna non requiritur quòd cognoſcatur quòd eſt mortale. vt patet etiam nunc. quia aliquis aliquando peccat mortaliter qui nec certò ſcit, nec poteſt ſcire certitudinaliter an tale ſit mortale an ſolum veniale: quod non poteſt negari cum id experientia probetur: ſicut quòd ſæpe neſcit homo ſe eſſe in ſtatu gratiæ. ergo non requiritur cognitio pœnæ æternę ſtante lege ad hoc quòd quis grauiſſimè peccet contra Dei legem aut contra rōnem, quod hic vocamus peccatum mortale, quod. ſ. eſt dignum morte æterna: ſed ſolum ſufficit quòd cognoſcat ſe peccare grauiſſimè & dignum graui punitione cognita illi ſuperiori qui debet iudicare & punire tale peccatum. Poteſt etiam Deus eam legem ſtatuere peccatoremq; damnare pœna æterna etiā ſi homo illam ignoret: quia nulla eſt contradictio: & hoc nullus negat. ſicut etiam poteſt de potentia abſoluta miſericorditer pœna temporali punire quodcunque peccatum: immo & nullam pœnā pro quocūque peccato infligere manente ſola pœna contracta, quæ eſt ipſius culpæ deformitas, remorſus conſcientiæ, & huiuſmodi quibus malè eſt peccatori. quia hoc nō repugnat ſuæ bonitati & iuſtitiæ: cum contingenter puniat peccata hac vel illa pœna; quia nulli legi niſi ſuæ voluntati aſtringitur Deus: & tunc concedendum eſſet, quòd nullum peccatū eſſet mortale aut veniale; iis nominibus diuerſam pœnam infligendam connotantibus: eſſet tamen moralis malitia, & offenſa, & culpa grauior & minor contra maiorem aut minorem obligationem; ſicut nunc etiam quocunque malo pœnæ fugibilior, vt hoc etiam refert Angeſt. in moralib. c. 14. cum ſupra dictis latè conſonat Couarruias in relectione. cap. alma mater. de ſenten. excommu. lib. 6. par. 1. §. 10. num. 99.

QVAESTIO XXVI.

Vtrum ignorantia facti, excuſet à pœna legis humanæ.

Pro reſponſione prius duo notanda ſunt. Primum quòd ignorantia facti ſæpe habet ortum ab aliqua ignorantia iuris, putà quando video Petrum ſcienter intrare monaſterium Sanctæ Claræ aut percutere clericum, aut facere aliquid aliud propter quod à iure excommunicatio lata eſt: ſed ego ius illud ignoro: & conſequenter ignoro Petrum propter factum illud eſſe excōmunicatum: inde etiam ignoro quòd cum illo in ſacris communicando communico cum excommunicato: quamuis bene ſcio ius commune, quòd ſcilicet cum excommunicato in ſacris communicare non licet. itaque cum illo in ſacris communicando habeo ignorantiam facti à iuris ignorantia præcedentem. Similiter habeo ignorantiam facti ſi ignorans me eſſe excommunicatum vel irregularem celebro vel ordines ſacros accipio, vt in cap. Apoſtolicæ. de cleric. excommunicat. miniſtran. habetur. *Nota. 1.*

Nota ſecundò quòd pęna legis propriè ſumpta, non niſi pro culpa ad vindictam eius infligitur. impropriè autem pœna non pro culpa coram Deo, ſed ex cauſa, videlicet in horrorem & deteſtationē criminis aut facti, aut propter defectum ſignificationis aut conditionis aut alicuius facti ſecundum legem requiſiti ad talem finem vel effectum incurritur: quamuis defectus iſte ſæpe etiam dicatur culpa iuridicè, & peccatum materialiter tantum. & ſic habetur de re. iu. 23. ſine culpa non tamen ſine cauſa quis iuſtè punitur. igitur hanc pœnam impropriè dictam, homo ex cauſa ſine culpa vera, ſæpe etiam in conſcientiæ foro incurrit, vtpotè irregularitatem, quæ non pro delicto, ſed propter defectum ſignificationis ſæpius incurritur ſecundum ius, vt de hoc Scotus in 4. diſtinctione 6. quæſtione 8. & Gerſon alphabeto 33. litera S. & Beatus Thomas, & Caietan. ſecunda ſecundæ quæſtione 64. art. 8. & quæſt. 76. art. 3. aliiq; doctores vtriuſq; *Nota. 2.*

iuris agunt. & Sylvester titulo. ignorantia. quæstione 8. homicidium 2. & 3. & irregularitas. & Nauarro in summa cap. 27. numero 206. vsque 218 latius referunt, & de hac pœna & culpa improprie sumpta non agimus in hac quæstione, sed de pœna propriè propter culpam vel peccatum ab humano iure inflicta.

Propositio. His præmissis ad quæstionem respondeo per vnicam bimembrem propositionem, quòd is qui ex inuincibili ignorantia facti, committit actum quacunque lege reprobatum; nullam excommunionem aut censuram vel pœnam iuris humani propter delictum illud inflictam incurrit in foro conscientiæ: etiam si aliàs illicitè rei operam det & ex culpa sua in illam ignorantiam inuincibilem deuenerit; excepta irregularitate; nam etiam si sit solum propter delictum mutilationis vel homicidij à iure inflicta; illam vtiq; in vtroque foro incurrit baptizatus homo, quantumcunque inuincibilem ignorantiam facti habeat: si ex eo quòd dans operam rei illicitæ aut rei licitæ, sed incautè vel culpabiliter est causa illicita propinqua quòd mutilatio vel homicidium illud, aut eius anticipatio etiam indirectè inde sequatur.

Probatur 1. pars. ratio 1. Prima pars probatur dupliciter. Primò, quia vbi nulla est culpa nulla incurritur pœna legis pro tali culpa vel peccato inflicta: sed in casu præsenti huius primæ partis nulla est culpa in se vel in sua causa. ergo non incurritur pœna legis propter delictum illud inflicta. Cōsequentia nota est: & maior probatur, quia lex & sententia iuris non potest esse iniusta; neque enim inde nasci debet iniuria, vnde iura nascuntur, vel habetur in cap. qualiter & quando primo de accusatio. & in l. meminerint. C. vnde vi. neque esset lex illa obligans in conscientia secundum Augustinum lib. 1. de libero arbitrio cap. 15. & de ciuitate lib. 19. cap. 21. & Isidorum vt refertur distinctione 4. cap. erit autem lex, vt hoc etiam latius probat Palude. in 4. distinctione 18. Adrianus in quæstione de clauibus articulo 3. exceptione 7. esset autem iniusta si pœnam in vindictam culpæ infligeret illi, qui omnino caret illa culpa vt habetur etiam expressè, in cap. cognoscentes. de constitutio. & ibi Panormitan. & capit. cum in tua. qui matrim. accusa. pot. quamuis sententia iudicis possit esse iniusta puniendo sine culpa; quamuis etiam in foro humano exteriori vbi statur præsumptionibus iustè quis puniatur pro culpa tantum præsumpta quousque veritas constet huc probetur, non tamen in foro conscientiæ vbi præsumptio cedit veritati quispiam sine culpa, pœnā eius incurrat vt in prædicta maiori assumptum est. Minor autem, quòd scilicet in casu præsenti vbi inuincibiliter ignorans hominem occideret nulla est culpa homicidij in se vel in sua causa; inde patet, quia respectu illius homicidij est facti ignorantia omnino inuincibilis vti supponitur. Neque obstat dicere quòd si datur opera rei illicitæ, vel illa ignorantia procedit ex causa culpabili, puta ex ebrietate criminosa: iam ibi est culpa ex qua illud sequitur homicidium quamuis tunc ignoratum: & ideo propter illud à iure iustè illa infligitur pęna. hoc inquam non obstat: quia licet ibi sit vel fuerit alia culpa cōtra aliam legem prohibentem operam dare illi rei illicitæ vel inebriari & huiusmodi: & ita legem illam transgrediens, pœnam illius tantum incurrat sicut & culpam sic qualificatā; vti superius quæstione 18. latius habetur: at verò neque tunc neque postea est culpa illius homicidij omnino inuincibiliter ignorati inde sequentis; propter quod lex pœnam illam contra homicidam infligit. quod inde patet: quia si homicidium illud est inuincibiliter ignoratum vti supponitur: iam certè præsupponitur nullo modo esse præuisum, sed potius quòd omnis debita cautela ne homicidium illud sequeretur adhibita est: quodque homo ille fecit omne quod tenebatur ad illud sciendum & euitandum: quo facto cum adhuc maneat eius ignorantia inuincibilis; manet etiam impotentia ad id vitandum quod adhuc inuincibiliter ignoratur: & ita nulla culpa illius homicidij in se nec in sua causa in illo homicida tunc est; quando illud inuincibiliter ignorat: quamuis tunc vel antea fuerit alia culpa ex qua illud secutum est: sic igitur illa minor, & tota ratio liquet.

Secundo probatur eadem pars, quia in capi. si verò secundo de senten. excommunic. habetur quòd percutiens clericum nutrientem comam, aut incedentem in habitu seculari, si probabiliter ignorat illum esse clericum, æstimans esse laicū non incidit excommunionem: & tamen ille dabat operam rei illicitæ percutiens quem æstimabat esse laicum: nam si illum occidisset putans se occidere alium clericum vtique incurreret excommunicationem & alias pœnas clericidij. vt ibidem habetur: licet gloss. ibidem quò ad aliquid oppositum dicat. *2. ratio.*

Ad idem etiam est cap. apostolicæ. de clerico. ex co minist. vbi & in gloss. dicitur quòd clericus probabiliter ignorans se esse suspensum vel excommunicatum, si celebrat aut ordinatur non peccat nec vllam ex hoc excommunicationem vel censuram aliam incurrit in foro conscientiæ. immo vt ait Driedoo lib. 2. de libertate Christiana. cap. 10. fol. 72. ille pœnitens potest absolui à peccatis etiam si non absoluatur prius ab illa excommunicatione probabiliter ignorata: sed postquàm nouerit se esse excommunicatum tenetur à Diuinis abstinere quousq; ab illa tātum excommunicatione absoluatur: nā ab alijs peccatis à quibus iam legitimè est absolutus non oportet iterum absolui. & consonat Medina de confessione q. 24. fol. 72. Et cum prædicta prima parte huius proposi. expressè concordat Adr. vbi

vbi supra secundum Palude. in 4. distin. 35. quæstio. 1. art. 4. & Castro de lege pœnali lib. 2. c. 14. & latius Couarr. in relectione cap. alma mater. de senten. excommu. parte 1. §. 10. numero 13. & 14. & 15. & 16. & Nauarr. in sum. cap. 27. num. 130. 231. & Caiet. prima secundæ. quæst. 76. art. 3. & secunda secundæ. q. 64. artic. 8. vbi ait quòd Iudas fornicando cum Thamar nuru sua ex sola facti ignorantia probabili. Genes. 38. non peccauit formaliter peccato incestus, sed fornicationis: quia putabat esse aliam quandam meretricem: & ita si fuisset lata sententia excommunicationis contra incestum committentes, ille in conscientia non incurrisset pœnam illam. quia excommunicatio præsupponit culpam illam formalem, putà incestum vel clericidium contra quam à iure infligitur. nam canon non excommunicat fornicantem aut hominem occidētem; sed formaliter & propriè incæstuosum aut clericidam, quod formaliter & propriè aliud peccatum est à prædictis conditione & qualitate. In foro autem exteriori tantum, vtrum pœnam aliquam ille incurrat; inferius habetur quòd sic; nisi inuincibilis ignorantia probetur. Et ita prima pars satis probata est, quamuis alij doctores quò ad aliquid oppositum opinentur. vt 15. quæst. 1. cap. 1. & cap. inebriauerunt. c. illud. & gl. ibidem latius habetur. & ita est intelligendus Bar. in l. diuus. ff. de sicarijs. numero 1.

2. Pars. Probatur. Secunda pars videlicet excepta irregularitate. probatur, quia sic iura disponunt, vt patet distinctione 50. cap. de his. & cap. sequen. & extra. de homicid. cap. sicut dignum. cap. ex literis. cap. dilectus. cap. tua nos. cap. significasti. cap. presbyterum. cap. ad audientiam. & de sententia excommun. cap. cum illorum. & ibidem gloss. & doctores communiter vt refert etiam Syluester. homicidium. 2. & 3. & ignorantia. quæstione 6. & Nauarr. in summa. cap. 27. num. 218. vsque 239. & latius in commen. de furto super cap. fin. 14. q. 6. num. 13. & seq.

Nota. 1. Sed pro declaratione maiori & probatione huius secundæ partis notandæ sunt omnes eius particulæ & limitationes & præcipuè duæ illarum, quarum prima est. quid sit esse aut dare causam illicitam propinquam homicidij. secūda quid sit dare operam rei illicitæ. Quo ad primum dico secundum Ber. & alios, vt refert Syluester homicidium. 3. quæst. 1. & plenius Nauarr. in summa. cap. 27. numero 220. quòd in præsenti materia causa illicita propinqua mutilationis vel homicidij, est dictum vel factum illicitū directè vel indirectè ordinatum ex natura sua vel ex intentione auctoris ad illud homicidiū: vt est percutere vel id suadere sine animo occidendi, vel mutilandi, vt fit in torneamentis illicitis, & dare ensem vel lanceam alicui cum animo vt alium occidat: vel id suadere. nā si inde sequitur mutilatio vel homicidium: vtiq; fit irregularis qui eam causam illi dedit homicidio. secus si sit causa remota, vt armiger qui ensem fecit aut vendidit sine animo vt alius occideretur: nam is non incurrit irregularitatem si illo ense alius occidatur, dummodo debitam cautelam, vel aduertentiā adhibeat quando gladium vendit ne ad homicidium vel mutilationem specialiter ementi illum vendat.

Vnde Panormitanus in cap. quia diuersitatem de concessione præben. & in cap. si verò. de sent. excom. quia non ita bene diffiniuit causam illicitam propinquam & remotam homicidij, quam ille & alij ipsum sequentes causam immediatam & mediatam appellant: ideo consequenter errauit dicens, quòd culpabiliter ebrius non fit irregularis si homicidium committat: quia non homicidium sed ebrietas ex culpabili potatione propinquè aut immediatè vel directè processit. vt id etiam refert & bene reprobat Syluester ebrietas quæstione 4. secundum doctores communiter, vt dictum est.

Nota secùdò ex prædictis etiam sequitur declaratio secundæ particulæ, quid videlicet sit rei illicitæ operam dare: aut rei licitæ sed illicitè. Nota. 2. Nā id certè fit quando ipsum opus in se, aut modus operandi, ideo generaliter omnibus aut specialiter alicui generi hominum, putà Ecclesiasticis illicitum aut prohibitum est: quia ex genere suo opus illud est periculosum: aut quia ex natura sua via est, aut ordinatur ad tale genus mortis aut mutilationis: ita quòd etsi non sæpe, at aliquando id genus mortis aut mutilationis ex tali opere vel tali modo operādi quamuis indirectè atq; per accidens in tali regione aut loco sequi solet: tunc enim & non ex illicito opere ex alia circunstantia, homicidium casuale vel mutilatio præter intentionem sequens inducit irregularitatem hanc pro delicto à iure inflictam. vti hoc latius probat Nauarro in summa cap. 27. num. 228. 236. 237. 238. & latius in commen. de furto super cap. fin. 14. quæst. 6. num. 13. & 17. &c. secundum doctores communiter, contra Soto de Iustitia & Iure lib. 5. q. 1. art. 9. limitantem atque dicentem id solum esse verum quando opus vnde homicidium sequitur ex genere suo aut ex modo operandi periculosum est. Sed, vt diximus, secundum Nauarro. etiam incurritur irregularitas quando opus illud aut modus eius ex natura sua via est aut ordinatur ad genus illius mortis aut mutilationis vt declaratum est. Exempli gratia, Monachus etiam ex pietate vtens arte chirurgi fit irregularis, si ex apertione vulneris infirmus etiam contra præceptum illius agens inde moriatur, vt habetur in cap. tua nos, de homicidio. & Nauarro vbi supra in dicto cap. finali numero 14. latius probat contra Soto. Item ibidem numero 15. & in summa cap. 15. numero 7. ait etiam contra ipsum Soto vbi supra, & quosdam alios doctores, quòd clericus adulter inuentus à marito cum vxore sua si se cum de-

bito moderamine defendens maritum occidat, est irregularis secundum Florent. in tertia parte titulo quinto. cap. 8. §. 1. aliosque doctores, vt etiã tenet Turrecremata in decreto. distinctione 50. cap. de his. quantumcunque à mortali culpa homicidij excusetur: quia attenta cõsuetudine hominum & legibus maximè in Hispania, adulterium illud est via ad illud homicidium & causa propinqua illius & adulter aduertere debuit atque cauere tale periculum quod ex adulterio quamuis indirectè & raro, aliquãdo solet sequi. Sed vtrum sit idem iudicium si propter hoc ipse maritus suam vxorem occidat, ita quòd et tunc clericus ille adulter sit irregularis. Nauarro vbi supra. cap. 27. num. 228. 229. 236. 237. 238. videtur quamuis non expressè dicere quòd sic: sicut si pro defensione clerici illicitè cum alio corrixantis superuenientis amici etiam contra voluntatem ipsius illum vel alium occiderent: ipse clericus est irregularis: non autem si licitè pugnaret. Sed oppositum tenet Castro. de lege pœnal. lib. 2. cap. penult. & cum eo videtur Palude in 4. distinctione 32. quæstione 1. & Soto vbi supra id à fortiori tenere habet, & Panormitanus & alij ipsum sequentes, vti superius in primo notabili distinguendo causam propinquam atque remotam homicidij dictum est. Sed pro Nauarro quòd clericus ille sit irregularis potius faciunt Innocentius in cap. ad audientiam. de homicidio. & Hostiensis, & Ioannes Andr. & doctores communiter, immo & ipse Panormitanus à se ipso dissonans ibidem. Ex prædictis etiam sequitur quòd non est irregularis clericus mittens famulum suum Hispalim siue Toletum ad negotia etiam illicita & opera mortalia: si in via rabidus canis, taurus, aut tegula de tecto cadens, aut fulmen de cœlo illum occidit: aut si in flumine suffocatus, vel à latronibus vel ab alijs occisus est: maximè si clericus dum illum emisit id non intendit vt ibi occideretur siue periret, quia illa via ex sua natura ad illud genus mortis nec ordinata nec intenta est: quamuis Syluester homicidium. 3. quæst. 1. oppositum dicat. bene tamen est irregularis qui pro haurienda aqua puerum paruulum misit ad flumen vel puteum periculosum vbi obrutus puer est. Similiter is qui per tectum periculosè fecit aliquem ambulare, vel tauro se exponere vbi occisus vel mutilatus est. Similiter clericus non est irregularis qui etiam culpabiliter ad suas delitias & non ad recreationem licitam etiam cum omissione Diuinorum etiam die festo venatur vel aucupatur, si mors alicuius inde casu & præter eius intentionem sequatur: quando venatio illa cautè fiebat nec erat alias periculosa neque cum armis neque tumultu propter quod est à iure prohibita clericis specialiter, neque enim omnis venatio illis prohibita est: quamuis Caietanus dicat oppositum. Immo etiã si venaretur illicitè periculosam venationem ferarum cum armis & feris exercens: si tamen non inde sed aliunde, putà fulmine vel tegula de alto cadente aut ex alia causa ad aliud & non ad genus illud mortis ex venatione proueniens ordinata, quispiam etiam ab illo clerico rogatus vt ipsum in illa venatione comitaretur casu occideretur: certè clericus ille non esset irregularis, quia illa eius venatio ad illud genus mortis nullo modo ex sua natura ordinata est vt latius probat Nauarr. in summa cap. 27. numero 237. & in commento de furto super cap. fin. 14. quæst. 6. num. 13. 23. 24. Similiter Sacrista vel alius de eius consensu saltem interpretatiuo vel virtuali pulsans campanam etiam tempore in debito culpabiliter casu cadentem & occidẽtem aliquem hominem, non est irregularis si debitam cautelam adhibuit ne caderet & bene posita esset; quia illa culpa ex natura sua non ordinatur ad homicidium & aliàs rei licitæ cum debita cautela operam dabat. esset autem irregulari alius qui inuito Sacrista aut contra eius voluntatem expressam aut tacitam illicitè pulsaret: quia dabat operam rei illicitæ quæ ad suum officium non pertinebat, quæ ex natura sua via erat & ordinabatur ad mortem quãuis raro & casu inde sequentem, vt ait Nauarr. in summa cap. 27. num. 238. & in dicto commento numero 22. & hac eadem ratione diceretur cum Syluestro homicidium. 1. quęst. 18. quòd non incurrit irregularitatem qui cum debita cautela etiam tempore prohibito, suam arborem præscindit bene tamen incurrit si aliena pręscindendo occidat. quia videlicet tunc dat operam rei illicitæ quæ ex natura sua ad homicidium quamuis raro inde sequens ordinata est. quamuis Nauarro in commento vbi supra num. 22. & Soto vbi supra quò ad hoc vltimum dicant oppositum, quòd scilicet præscindens arborem modo pręd icto suam vel alienam non incurrit irregularitatem. Sed certè ratio & discrimen ab eis concessum de Sacrista, & de alio præter Sacristę voluntatem cymbalum pulsante, est contra ipsos. Nam vtrobique idem opus ex natura sua ad mortem ordinatur: & ita in vtroque casu nullus vel vterque erit irregularis; ille, videlicet qui contra voluntatem Sacristæ cymbalum pulsat, & qui arborem alienam cum debita cautela præscindit, quamuis culpabiliter id faciat vterque. Fit tandem ex supradictis quòd in casu cap. si verò. de senten. excommu. incurritur irregularitas non autem excommunicatio, in casu verò. cap. Apostolicæ. de clerico excom. minis. nec excommunicatio nec irregularitas incurritur: quia rei licitæ ex plena ignorantia facti omnino inculpabili opera dabatur.

Sed dubitatur primò. vtrum is qui ex sua culpa in ignorantiã inuincibilem, putà ebrietatem, furiam vel somnum deuenit, & ita ebrius vel furiosus aut somnians hominem occidit, in foro consciẽtiæ incurrat irregularitatem propter ho- Dubium. 1.

micidij

micidij delictum à iure inflictam. (nam de excommunicatione & alijs pœnis à iure iam dictum est quòd illas non incurrit.) & similiter vtrum à iudice propter id iustè puniatur.

Respon. Respondeo in hoc duplex opinio maximè quò ad culpabiliter ebrium. Prima & quidem satis cōis q vtrque irregularitatem à iure incurrit & pęnas à iudice inflictas etiam in cōscientia reus illarum est. quam opinionem tenent B.Th. in 4. dist.17.q.2.art.2. q.4.& 2.2.q.150.artic.4. & ibi Caiet. & Richardus in 4. dist.15. & Martinus de ebrietate, & Syluester titulo ebrietas.q.4.& titulo homicidium.3.q. 4.& de iuristis zenzeli. & Card. & alij communiter cum eis, vt hoc etiam supra.q.18.in 2.arg. latius habetur.

Alia opinio est in oppositum quam tenet Nauarro in sum.c.27.nu.230.231.secundum Bonif. in Clem. 1. de homicidio plurimosq; doctores ibidem & 15.q.1.c.1.c.fanè.c.inebriauerunt. & gl.ibidem, quia si culpabiliter etiam mortaliter furiosus non fit irregularis hominem occidens secundum gl.in c.si quis insaniens.15. q.1.& doctores communiter in d.Clem.1.de homicid.neque etiam culpabiliter dormiens secundū eosdē ibidem. ergo nec culpabiliter etiam mortaliter ebrius, propter eandem rationem vtrobiq; militantē,vti superius etiam in 1.par.præfatæ propositionis dictū est. illa autem prior opinio cōis potest intelligi & limitari vt sit vera .tripliciter tm. Primò in foro exteriori, qñ non probaretur q ille omnino vsum rationis perditum habebat aut q omnino inculpabiliter id egit, vt ait Nauar.in sum.c.27.nu.246. Secundo in eo qui non omnino erat ignorās; & extra vsum rationis tūc enim etiam in foro conscientiæ irregularitatem à iure & alias pœnas à iudice inflictas incurrit. Tertio in eo qui sanus, vigil & sobrius existens scit quòd quando inebriatur dormit aut fit furiosus solet arma capere & facere periculosa & percutere: quia tunc si culpabiliter inebriatur dormit aut fit furiosus & non ante prouidit sufficienter vt commodè potest ne illa mala periculosa sequantur, vtiq; fit irregularis hominem occidens aut mutilans in illo somno, furia aut ebrietate culpabili existens. quod etiam Marian. not. in c.ad audien.de homic. & Bar. in l.pœna.ff. de parric. vt refert etiam Syluester homicidium. 3. q.4 & ita fortè possunt opiniones illę conciliari. Consonat Soto in 4.dist.3. q.1.art.9.

Dubium 2. Dubitatur secundò vtrum vbi causa homicidij ignorati sequentis, putà vbi opus illicitū cui quis operam dabat, aut negligentia aut in cautela fuit solum venialiter culpabilis, inde incurratur excōmunicatio & irregularitatis, quæ pro delicto homicidij inde sequentis infligitur à iure.

Respon. Respondeo de excommunicatione maiori, certum est quòd non nisi pro peccato mortali. de irregularitate aūt Soto vbi supra durissimum censet quòd pro delicto veniali à iure inferatur: quàmuis aliàs etiam sine illa culpa ex causa contrahatur vti superius dictū est. sed Caiet. in summa & 2.2.q.64.art.8.& Syluester tit. ebrietas q. 4.& homicidium.3.q.4.& seq.& Nauarr.in summa c.27.num.220.221.230.& plures alij tenent quòd sufficit culpa venialis vt irregularitas pro delicto inflicta à iure incurratur. sicut & excommunicatio minor incurritur ex participatione veniali cum excommunicato.

Sed nota quod tā mortale quàm veniale peccatum aliquando non nisi ex dolo vel lata culpa, aliquando ex leui, aliquando etiam sed raro ex leuissima culpa, secundum qualitatem materiæ, & aliarum circunstantiatū incurritur. & hoc vltimum de leuissima culpa verū est secundū summā Angel.& Adria.in 4.de restit.& aliquos alios doctores. quorum oppositum tenet Syluester cū alijs.tit.culpa.q 4.& ita iuxta hoc de excommunicatione & irregularitate propter id delictum inflicta proportionabiliter censendum est, vti de hoc etiam latius infra.q.28.habetur. & ita fortè dicta Panorm.& Nauarri vbi supra.num.229.& 236.secum & cum alijs doctoribus possunt conciliari.

Neque mirandum est quòd excommunicatio cum sit maxima pœna spiritualis non nisi ex magna causa, videlicet pro mortali tantum peccato formaliter sub tali pœna prohibito, à iure inferatur vti superius in 1.par. propositionis probatum est. irregularitas autem quę minor pęna est pro homicidio aut mutilatione ex quocūq; peccato minori etiam veniali sequente facilius & iuste à iure infligitur, vt in hac 2.par.propositionis proximè dictum est. Sed illud potius mirum videtur cur licitè se defendens si in vasorē occidat non incurrit irregularitatem: quam tamē incurrit etiam meritoriè in bello iusto vel alibi defendens suum honorem, patriam, parentes, filios, & vxorem, si in vasorem occidat: quam etiam incurrit iudex meritoriè iubens secundum ius criminosum occidi: cum vtraque irregularitas, vt ait Nauarro in summa c.27.nu.217.non pro delicto sed pro defectu significationis perfectæ lenitatis, qui vtrobique, reperitur contrahatur.

Et tandem nota quòd in hac quæstione præsupponitur quòd ignorantia inuincibilis iuris & facti & circunstantiarum excusat omnino à culpa: quādo tota malitia vel culpa actus aliàs proueniret ab ipsa re, vel qualitate si non sic esset ignorata. Nam non excusat à culpa nec à pęna debita ratione prauæ voluntatis vel actus aut circunstantiæ non sic ignoratæ, vt supra quęstio. 17.latius habetur. ibi videatur. & Couarruuias in capitulo alma mater.de sentent.excommunicatione.par.1.§.10.num.13.14. vbi de hoc etiam plenius agit.

Quomodo autem incurrat vel non incurrit pœnam legis qui eam ex ignorantia vincibili transgreditur infra q.23. latius habetur.

QVAE-

QVAESTIO XXVII.

Vtrum Scienter committens peccatum vel aliquid, alias lege naturali vel Diuina damnatum, incurrat etiam pœnam legis humanæ id prohibentis: si ipsam legem humanam inculpabiliter vel probabiliter ignorat

RESPONDEO hic sunt tres opiniones: & fundamenta vnius sunt argumenta contra alias: & solutiones eorum ex ipsarum opinionum fundamentis facile patent, vt inferius hæc omnia ponuntur. Sed secundum eam opinionem quæ mihi probabilior videtur respondendo ad quæstionem sit sequens propositio.

Propositio & opinio. Qui peccat mortaliter cōtra legem Diuinam vel naturalē aliquid agendo, & probabiliter seu inuincibiliter ignorat ius humanum commune seu statutum Papale prohibens etiam illud sub aliqua pœna, vtiq; incidit in ipsam pœnam pro tali peccato inflictam: nec ab ea excusatur ratione ignorantię statuti prędicti. secus si tale statutum sit particulare ordinarij seu dięcesani aut iudicis cuiuscunq;: nam ipsum probabiliter ignorans eius pœnam non incurrit.

Ista propositio habet duas partes principales vt patet ex distinctione pęnæ inflictæ per statutum commune Papæ, & per particulare diœcesanorum. & dicitur notanter vtrobique, qui peccat mortaliter contra legem Diuinam vel naturalem. Nam si id quod fit non est prohibitum nisi sola lege humana, & iste probabiliter eam ignorat: non incurrit eius pœnam, sicut nec culpam, vt qui non malo animo intrat Monasteriū S. Claræ prohibitum lege tantum humana, probabiliter ignorans talem legem non peccat nec incurrit excommunionem, vt dicunt communiter doctores, vt patet in c. proposuisti. 82. distin. & latè Syluester dicit tit. excommunio. 10. q. 3. & tit. ignorantia. q. 8. q. 9. quia ius non infligit pęnam pro culpa vbi non est culpa vera aut probabiliter præsūpta, vt supra. q. præcedēti latè probatum est, quòd si malo animo patrandi aliquod scelus qui intrat monasterium S. Claræ probabiliter ignorās legem Ecclesiasticam sub ex cōmunione id prohibentem: tunc dicit hęc propositio in prima eius parte quòd ex quo talis ingressus cum tali malo animo est aliàs iure Diuino prohibitus & malus, incurrit excommunionem illam Papalem iuris communis aut etiam extrauagantis Papalis latam contra intrantes talem locum, quam excommunionem non incurreret si esset solum lata per diœcesanum aliquē aut per ius seu statutum suum particulare, vt dicit, secunda pars propositionis. Dicitur etiam qui peccat mortaliter. quia si non nisi venialiter tantum peccat, non incurrit pœnam excommunionis & alias pęnas huiusmodi quæ iure communi non nisi pro mortali feruntur. Dicitur etiam quòd talis incurrit pœnam iuris communis aut statuti Papalis inflictam pro illa culpa: non autem inflictam pro alia culpa annexa aut sequente. vt si excommunicatur committens incestum similiter & qui intrat monasterium S. Claræ: iam si fortes ignorans probabiliter vtrāque legem humanam intrat prius simplici animo bono tale monasterium, deinde committeret ibi incestum propter occasionem post ingressum oblatam: tunc incurreret solum excommunionem pro incestu non pro ingressu.

His præsuppositis iam prædicta opinio seu propositio tripliciter probatur. primò quia in c. vt animarum, de constit. lib. 6. sic habetur. vt animarum periculis obuietur, sententijs per statuta quorumcunque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa aut supina non fuerit. Hæc ibi. Ex quibus verbis constat. Primò quòd d. c. est nouum ius: quia si Papa non intenderet ibi nouum ius condere: vtique non diceret, nolumus, quod importat auctoritatem condentis nouum ius: neque præmitteret causam huius statuti dicens, vt animarum periculis obuietur, si nullum de nouo remedium contra pericula futura nobis afferret. Secundò constat ex d. c. per argumētum ab speciali iure desumptum, quòd ante huius capituli seu noui iuris constitutionem, nullius statuti generalis Papalis aut ordinariorum quorūcunq; ignorantia probabilis excusabat à pœna excommunionis pro furto, aut pro alio quouis facto damnato iure Diuino vel naturali de quo ibi agitur expressè. Nunc autem per huius cap. editionem voluit Papa ex benignitate hoc mitigare quò ad ibi expressa, scilicet quò ad excommuniones vel sententias statutorum quorumcunq; ordinariorum tantum, non autem quò ad sententias statutorum Papæ iurisvè communis, vt ait propositio prædicta. Nam si Papa voluisset vtiq; expressisset vt est communis regula iuristarum. *Ratio 1.*

Secunda ratio est. quia ignorantia probabilis iuris communis, prohibentis sub pęna irregularitatis excommunicatūm ordinari non excusat illū à pœna irregularitatis qui excommunicatus existens & id sciens ordines suscepit ius illud ignorans: quamuis mitius agatur facilius; cum eo dispenseiur quam si sciens ius simul & se excommunicatum ordines suscepisset. vt hoc habetur expresse in c. cum illorum. de sent. exc. in fi. & rubrica ibidē. illa autem irregularitas est pęna iuris cōis inflicta pro culpa contra ius Diuinum commissa. hic. n. sacrilege peccat contra illud, quamuis probabiliter ignorans ius Ecclesiasticū id prohibens & infligens irregularitatem excusetur à culpa contra tale ius: non tamen liberatur à pœna irregularitatis ergo similiter probabiliter iuris communis ignarus contrahit pœnam *2. Ratio.*

eius & excommunicationem inflictam contra factum iure naturali siue Diuino damnatum, vt ait opinio hæc. Non est enim maior ratio de vna quàm de alia pœna quando pro culpa infligitur: cum in excommunicatione etiam sit priuatio bonorum & cõicationis Ecclesiæ: sicut in alijs pœnis Ecclesiasticis priuatio aliorum bonorum aut beneficiorum Ecclesiasticorum est.

3. Ratio. Tertia ratio est. quia vt excõicatio iustè feratur a Papa certè s'm cõem sententiam non requiritur contẽptus eius qui eã infligit; neq; contẽptus præcepti illius vel excommunionis seu pœnæ inflictæ; sed contẽptus vel inobedientia alterius legis contra quã peccatur p'p quod peccatũ ipsa sententia fertur, cum pręmonitione vel sine illa, vt de hoc agit Syluester tit. excõ. 1. notab. 3. & 4. ergo similiter vt quis incurrat sententiã iuris nõ requiritur cõtẽptus ipsius iuris aut canonis infligentis ex cõionem: sed satis est interuenisse contemptũ vel inobedientiã alterius legis Diuinæ vel naturalis cõtra quam peccatum est: seu fuisse contemptũ in facto quod canõ punit; tunc enim dr̃ contumacia large sumpta. Probatur antecedẽs simul & consequentia dupliciter. tum primò quia quamuis ad incurrendã culpam requiratur cognitio legis cõtra quam peccatur: at verò ad incurrendũ aliquam pœnam alicuius legis vel superioris non est necessarium q̃ transgressor agnoscat cãm & finem eius, puta legislatorem aut superiorem vel legem illam pœnam inflĩgẽtem, aut ipsam pœnam tali peccato debitam aut destinatam esse: sed satis est quod in generali sciat id esse malũ aut prohibitum: quamuis ignoret quare & quõ aut qua lege Diuina vel humana & sub qua pœna prohibitum est. q̃ inde patet quia aliàs peccantes in solo lumine naturali contra rectam rationem naturalem, nullam notitiam inferni vel alterius Diuinæ seu reuelatæ legis habentes, nunquàm incurrerent pęnam illam inferni quantumuis grauiter peccarent: quod tamen esset contra id ad Rom. 1. Qui talia agunt digni sunt morte &c. quamuis Gerson. lect. 2. de vita Spirituali ex Durando aliquo modo in hoc dissonare videatur, vt de hoc latius supra q. 25. habetur. Tum secundò quia Papa & similiter lex eius humana potest prohibere id quod aliàs lege naturali atq; Diuina prohibitũ est: & potest insuper addere pœnã p'p transgressionem iuris Diuini vel naturalis simul & humani: ipsumq́ue peccatum punire potest vt oportet hac vel illa pœna, etiam excommunicationis vel suspensionis & huiusmodi. quia non est maior ratio de vna quàm de alia, ergo ex sua benignitate potest tollere suam prohibitionem vel præceptum humanum super additum ante vel post inflictionem pœnæ, & relinquere cum sola præmonitione vel sine illa suam pœnam, humano dũtaxat iure inflictam propter illam iuris tantum Diuini vel naturalis transgressionem. probatur hęc consequentia. quia lex Ecclesiastica & superior Ecclesiasticus ex quo est defensor præcipuè iuris Diuini vel naturalis & ad finem super naturalem ordinatur: vtrq; potest debetq; punire eius transgressionem hac vel illa pœna, qua & transgressionem iuris siue pręcepti Ecclesiastici vel humani: modo ius Diuinum vel naturale sit humano iuri cognito vel ignorato coniunctum, modo non: id enim est impertinens vel de peraccidens ad potestatẽ hanc puniendi trãsgressionem iuris Diuini vel naturalis vt dictum est. Nam & absurdum planè sonat & contra finem ipsius Ecclesiasticę potestatis est quòd prędatus non possit prædicto modo punire periurium, adulterium, mendacium perniciosum & huiusmodi, nisi quatenus lege humana prohibita eiq; cõtraria sunt. & ergo. qua ratione potest punire transgressionem iuris tantum Diuini vel naturalis alijs pœnis Ecclesiasticis suspensionis irregularitatis & huiusmodi; eadem potest etiã pœna excommunionis idem peccatum mortale punire. Ad idem etiam facit c. si Episcopus. & c. propter. el 2. dist. 18. & c. nuper. de sentent. excommunicatiõ. vbi dicitur, quòd participans in crimine cum criminoso ratione damnati criminis videtur in eum delinquere qui damnauit: & pari pœna constringitur. Supradicta propositio est Adriani in 4. de clauibus articulo. 3. in 7. exceptione, & concordat Dryedon de libertate Christiana libro primo. c. 10. & glos. in dicto capitulo vt animarum. & secundum præfatam limitationem etiam consonat sum. rosella. titulo ignorantia. §. 10. §. 11. vbi & nititur ad hanc opinionem trahere Scotum in 4. distinct. 6. quæstione. 8. & glos. in capitulo à nobis el 1. de sent. excommunicatio. & Bart. in l. cunctos populos. C. de summa trinitate. & fid. Cath. & Ioan. Andr. in dicto capitulo vt animarum. dicentem quod qui probabiliter ignorat constitutionem Episcopi non ligatur pœna illius statuti licet incurrat pœnam iuris communis pro facto aliàs lege Diuina damnato. quem sequitur Dom. de Sancto Geminia. & latius consonat Couarruuias in relectione capitulo alma mater. de sententia excommunicatio. par. 1. §. 10. numero 8. vsque nume. 13. prædicta etiam Rosella trahit ad hanc opinionem Dominum Ant. loquentem quò ad alias pœnas excepta excommunicatione. quem sequitur Panormit. in dicto capitulo à nobis. quamuis Scot. & aliqui de doctoribus supradictis vniuersaliter & indistinctè cum 3. opin. infra ponenda loquantur & sentire videantur: nisi fortè limitentur quò ad ius humanum commune seu Papale, quod antonomaticè & absolutè ius dicitur, de quo & ibidem loqui pręcipuè intendunt; tunc enim pro hac sunt opinione, vt dictum est.

Contra præfatam propositionem, præcipuè contra eius primam partem sic arguitur. quia Argum. 1.
non

non incurritur excommunicatio & alia pęna Ecclesiastica nisi pro culpabili transgressione legis aut pręcepti Ecclesiastici. Sed qui eam probabiliter ignorat non transgreditur illam culpabiliter. ergo non incidit pęnam illam. Consequentia patet cum minore, & maior probatur quadrupliciter. Tum primò quia Matt. 18. Si ecclesiam non audierit sit tibi tanquàm ethnicus & publicanus. vbi patet φ non concedit Christus habendum esse peccatorē vt ethnicum & publicanū, idest excommunicatum per iuris aut iudicis sententiā præviam, nisi postquam monitus per Ecclesiam fuerit ei inobediens & contumax. Nam ibi fundant communiter doctores potestatē Ecclesiæ ad excommunicandum & puniendum: & ex consequenti quòd non nisi propter cōtumaciam potest quis excommunicari. Contumacia autem est rebellis inobedientia post præceptum vel monitionē factam à iudice vel superiore vel lege Ecclesiastica talem pęnam inferente, vt elicitur ex c. 2. de dolo & contumacia, iuncta gl. ergo nisi talis inobedientia sit legis humanæ, quæ eius notitiam prærequirit, non incurritur eius pęna vel excōicatio. Tum secundò quia non potest excommunicatio infligi nisi monitione præmissa c. Romana. de sen. excom. lib. 2. & c. sacro. eod. tit. & non nisi contra incorrigibilem. c. nemo Episcoporum. 11. q. 3. hæc autem monitio non est nisi per Ecclesiæ iudicem, aut per legem eius sub excommunione aliquid prohibentem aut præcipientem, vt patet. quia & quando lex vel iudex sub excommunione monet iam ibi est præceptum Ecclesiæ. ergo non nisi pro inobedientia Ecclesiæ & pro incorrigibilitate contra præceptum aut monitionem eius incurritur pęna Ecclesiastica. alioqui sequeretur φ pro peccato omnino præterito posset excommunicatio valida infligi, quod tamen videtur absurdum concedere contra communiter doctores.

Tertiò quia quantitas pœnę vt sit iusta debet quantitati culpę proportionari, secundum c. felicis, de pœn. lib. 6. sed non offendit conditorem canonis neque ipsum canonem humanum qui ipsum ignorat licet aliàs offendat Deum. ergo non debet puniri pęna ipsius canonis neq; illam incurrit sed pœnam legis Diuinæ vel naturalis quam offendit. Quartò quia secundum Innoc. in c. nouerit. de sent. excom. qui facit statutum contra Ecclesiasticam libertatem ignorans esse contra eam non ligatur sententia excommunicationis. Similiter percutiens clericum nutrientem commam si ex hoc probabiliter ignorat illum esse clericum licet peccet contra ius Diuinum non incidit excommunicationem, secūdum c. si verò. el 2. de sentent. excom. in c. vt animarū. de const. lib. 6. excommunicantur fures, non tamen inuincibiliter ignorantes illam legem licet peccent contra ius Diuinum. ex quibus patet quòd probabilis ignorantia iuri humani inflis gentis pœnam pro facto aliàs damnato iure Diuino vel naturali releuat ab illa pœna.

Respondeo ad primum Arg. negando maiorem: & ad eius primam probationem ex Matth. 18. dico quòd ibi datur quidem potestas excommunicandi: simul & pręcipuè datur modus iustè procedendi & excommunicandi in illo casu de iniuria vel de correctione fraterna. sed statim ibi, Quæcunq; alligaueritis super terram &c. & Matth. 16. Quodcunq; solueris & ligaueris &c. ipsi Ecclesię & singulariter Petro aut Papæ successori absolute potestas hæc data est secundum eius dispositionem ita videlicet, quòd quamuis ab inferioribus Papæ & ab ipso Papa fiat iniustè, iniustaque sit sententia excōmunicationis ex animo aut ex defectu ordinis, aut etiam ex causa, dummodo aliàs non sit nulla, vtiq; ligat & valida & tenenda & seruanda est. vt supra lib. 1. in Quæstionario. q. 43. latius secūdum communem doctrinam & veram probatum est. & ita non habetur ex Euangelio quòd nisi eius ordo seruetur contumacem semel aut ter præmonitum excommunicando ipsa sententia aut potestas quò ad hoc nulla est. vt hoc confitetur Soto in 4. senten. dist. 22. q. 1. art. 2. Nam qua ratione ex defectu trinæ monitionis Euangelicæ sententia non redditur nulla: eadem neq; ex vnius tantum defectu, quamuis in hoc Soto ibidem repugnet.

Respondetur ad 1. arg.

Quantò magis quòd in transgressore legis Diuinæ vel naturalis aut alterius legis id prohibentis, est contumacia virtualis in facto atq; cōtemptus etiam legis humanę ignoratæ idem sub excommunione aut alia pœna prohibentis: quatenus ratione damnati criminis sciēter ab eo commissi videtur in eum delinquere qui damnauit, vt supra ex capitulo. nuper. de sentent. excommunicatione habetur. & ita non solum in Deū sed etiam in legem humanam eiusq; Legislatorem sub pœna sententiæ latæ crimen damnantem peccauit & contumax fuit. & ex consequenti eius pęnam incurrit.

Ad secundam probationem respondeo quòd excommunicatio inflicta sine trina pręmonitione per Papæ inferiorem est quidē iniusta ex defectu ordinis iudiciarij. contra c. Romana. de senten. excom. lib. 6. non tamen est nulla sed tenet vt supra in Quæstionario. lib. 1. q. 43. latius habetur. & à fortiori tenet per Papam inflicta. quod etiam dicit Syluester tit. excom. 1. not. 3. & 4. & excom. 2. not. 2. & gl. in c. sacr. de sentent. excom. ex d. c. Romana. & gl. in c. sentent. 11. q. 3. & Couarruuias in c. alma mater. de sent. excom. par. 1. §. 9. nu. 7. fol. 78. 79.

Quò ad illud autem vtrùm videlicet pro peccato omnino præterito sine vlla hominis pręmonitione possit excommunicatio sic infligi vt valeat & non sit nulla quamuis iniusta sit, dico cōmuniter teneri φ non vt Soto vbi supra & de secreto in 2. memb. q. 8. in responsione ad 2. Arg. *Difficultas.*

princi-

principale & de iustitia & iure lib. 5. q. 6. art. 2. & cum ipso est etiam noster Castro de lege pœnali. lib. 2. c. vlt. conclusio. 2. secundum doctores in 4. dist. 18. & Couarruuias in c. alma mater. de sent. excom. par. 1. §. 10. nu. 1. 4. & 5. videtur ad idem licet postea oppositum teneat.

Sed ad exaltationem potestatis Ecclesiasticæ fortè & quidē satis apparenter & verè dici posset oppositum, quod scilicet illa excommunicatio quamuis iniusta non tamen nulla sed valida esset atq; teneret: quod maximè de excommunicatione lata per Papam verius videtur. quod tripliciter probatur. Primò, quia aliæ pœnæ Ecclesiasticæ possunt validè infligi per Ecclesiam pro peccato commisso contra ius tantum Diuinum vel naturale sine vlla præmonitione atque omnino iam transacto, ergo & pœna excommunicationis. nulla est enim ratio discriminis: Ecclesia namq; æquè punire potest pœna Ecclesiastica hac vel illa peccatum commissum contra ius Diuinum vel naturale, atq; contra ius Ecclesiasticum simul vel separatim, neq; dabitur ratio discriminis nec auctoritas qua hoc prohibeatur Ecclesiæ, sed potius vbi id cōcessum sit, vt ex auctoritatibus infra recitandis constabit. neq; per id Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquā ethnicus &c. vt inferius patebit ad obiecta respondendo. Secundò probatur idem, quia peccans contra præmonitionem Ecclesię, vt caueat vel desistat à peccato, licet grauius peccet quàm si non præmonitus peccaret aut in peccato perseueraret: at verò excommunicatio vel alia pœna Ecclesiastica nō infligitur illi propter solam in obedientiam vel contumaciam contra præceptum illud Ecclesiæ: Nam eadem ratione posset puniri & excommunicari propter inobedientiam, contra præceptum aliud iuris Diuini vel naturalis sibi cognitum, vel intimatum: modo altera inobedientia vel contumacia sit alteri coniūcta, modo non vt proximè dictum est. Neque excommunicatur solum quia non emendatur, vel quia non desistit à peccato, vel quia non restituit aut reparat damnū quod fecit: quia sæpe contingit ꝙ iam ipse de illo peccato contritus & omnino emendatus est, & nullum damnū est subsequutum, vel iam restitui vel reparari non potest, vt contingit in incestu, fornicatione, homicidio occulto & alijs eiusmodi peccatis omnino pręteritis & iam emendatis. ergo illa excōmunicatio quæ tunc infligitur non nisi vt pœna pro illo peccato incestus vel homicidij iam omnino pręteriti fertur. Tertiò probatur idem per auctoritates. Nam 1 Corinth 5. Paulus tradens Sathanę incestuosum illum excommunicauit, illo modo tunc in Ecclesia consueto, pro peccato omnino præterito contra ius Diuinum & naturale: quamuis communiter dicatur ꝙ iam ille præmonitus erat à Pau. vel ab alio vt desisteret ab illo peccato. Sed certè textus id non significat imò d. c. Romana. potius sub indicat oppositum. Item c. guilisarius. 23. q. 4. vbi Papa excōicauit quosdam quia ipsum deceperunt & comprehenderunt, & præcipit ne de cætero quispiā simile attentet. & ita pro illo peccato omnino pterito, sine vlla præmonitione illos excommunicauit. Item eadem q. c. inter querelas. B. Greg. reprehendit quendam Episcopum eò quod pro iniuria in ipsum facta quendam excommunicauit: & non illum reprehendit eò quod pro peccato iniuriæ iam præterito excōmunicauit: quem certè de hoc illum reprehendisset si id illicitè fecisset, aut facere nō potuisset, sicut & ipsum reprehendit de alio quod speciem vindictę & mali habere videbatur. Item in c. in primis. 2. q. 1. quidam excommunicantur & in monasterio ad agendum pęnitentiam recluduntur, quia contra ordinem iuris procedentes quendam Episcopū, inauditum condemnauerunt & alterum loco illius substituerunt. Item ex c. ex parte. de verbo. sign. & distin. 86. c. tanta. & 30. q. 2. c. eos qui rapiunt & c. raptores. & 27. q. 1. c. si quis Episcopus. & vbicunq; in iure præcipitur vt pro crimine vel iniuria iam facta quis à iudice excommunicetur: quamuis absolutio ab ea non fiat quousq; fiat debita satisfactio vel emenda: at verò ipsa excommunicatio nō quia non emendat vel non satisfacit, sed quia peccatum illud fornicationis vel incestus vel quia iniuriam fecit quod omnino iam transijt contra ius Diuinum vel naturale infligitur vel infligi decernitur, vt cōstat ea iura consideranti. ad idem facit quòd B. Amb. excōicauit Imperatorē Theodosium propter sęuiciam in Thessalonicenses exercitam vt dist 95. c. duo sunt. & in historia Ecclesiastica. lib. 5. c. 1. habetur. Hanc opinionem tenent expressè gl. in c. Romana. de sent. exc. lib. 6. & Caiet. 2. sentent. q. 69. art. 2. & Almayn de potestate Ecclesiastica. c. 10. & Siluestrina. excom. 1 notab. 3. & 4. & excom. 2. notab. 2. & 4 & ibidem inferius. q. 11. vbi agit de eo qui per iudicem excommunicatur quia impregnauit monialem, quomodo ligatur quomodo non: facit & Couarruuias vbi supra. §. 10 nu. 5. fol. 84. secundum gl. in d. c. Romana. Et Victoria in materia de excom. §. 6. fol. 254. dicit. quod sufficit pro monitione prohibitio legis diuinæ, vel humanæ, contra quam peccatur.

Si contra hanc opinionem Arguatur pro opinione communi, ꝙ Matth 18. non datur facultas Ecclesiæ ad excōicandum nisi pro inobedientia vel contumacia contra præceptum Ecclesiæ annexa vel non annexa alteri peccato mortali, talis autē inobedientia & cōtumacia non est vbi admonitio vel præceptum Ecclesiæ non præcedit, quale peccatū omnino præteritum est. ergo &c. Respondeo negando maiorem. Nā licet Matth. 18. detur potestas & modus excōicandi vt iustè fiat: non tñ negatur ea potestas Ecclesiæ si aliter faciat neq; eius sententia ibi decernitur nulla; sed

sed modus scommunicandi relinquitur Ecclesiæ viderit expedire. Item minor est falsa. est.n. nobedientia & contumacia, et contra legem humanam idem prohibentem, si non formalis bene tñ virtualis in ipso facto, vti superius in rñsione ad primum argumentũ dictum est. Si secundò objiciatur ꝙ excõicatio non potest esse nisi sit medicinalis.c.cum medicinalis. de sent.excom. lib. 6. pro peccato aũt omnino præterito nõ potest esse medicinalis, quia iam nullum remediũ est neque vtilitas, sed potius damnum eius qui excõicatur qui etiam fortè iam de peccato penituit ergo super eo ferri non potest. Respondeo negando minorem: quia sicut omnes aliæ pœnæ spirituales & temporales per Ecclesiam pro præteritis peccatis inflictæ sunt medicinales ex natura sua, quatenus vel ipsi peccatori vt redeat ad cor vel sic inuitus vel timeat caueatq; de cætero, & similiter alijs sit in exemplum: ita de hac excommunicatione dicendum est. Et ita patet responsio ad primam probationem atque secundam principalis argumenti supra positi.

Ad tertiam probationẽ illius primi argumenti principalis respondeo negãdo minorem. quia licet non formaliter, at materialiter in ipso facto ratione ipsius criminis, vt diximus ad primã probationem, offendit omnem legem id prohibentem: licet non culpabiliter agat contra talem legem inuincibiliter ignoratam. sicut in solo lumine naturali fornicantes legẽ Diuinam inuincibiliter ignorantes, licet inculpabiliter: tamen pœnam æternam ipsius Diuinæ legis ignoratæ incurrebant vt patet ex supradictis.

Ad quartam probationem prædicti primi argumenti suprapositi rñdeo, ꝙ in duobus primis casibus ibi positis est ignorãtia facti probabilis, quamuis habens ortum ab ignorantia iuris humani: quæ ignorantia excusat à pœna legis, vt supra.q.26. dictum est: quia ibi non est contẽptus in se legis nec in facto quod canon punit, sicut est ignorantia tantum iuris humani de qua loquimur. & ad c.vt animarum. Respondeo quòd solum loquitur de ignorantia statutorum diœcesanorum, vt patet idque ex benignitate iuris speciali: ideo potius est pro nostra opinione vt supra probatum est.

Quòd si objiciatur adhuc.c. Romana. de sent. excom.lib.6. vbi prohibetur excõicatio pro præteritis aut futuris culpis etiam conditionaliter fieri. Respondeo secundum Couarruuias vbi supra. §. 10. num.5.fol.84.col.1. quòd intelligitur ad hunc sensum. Primò quòd non feratur excommunicatio pro culpis futuris, nisi culpa uel offensa præcesserit: nam si præcesserit culpa uel offensa poterit excommunicatio ferri pro futura & pro præterita culpa. Secũdò ibi etiam prohibetur ne excommunicatio feratur sub ea conditione si intra tantum tẽpus nõ satisfecerit: nisi mora in satisfaciendo præcesserit. Tertio ne hoc secũdo neq; illo primo modo pro præteritis aut futuris culpis excommunicatio feratur absolutè vel conditionaliter, nisi aliqua alia rationabilis causa subsit. Nam si sub vtique. pro præteritis, & futuris culpis absolutè & conditionaliter excommunicatio ferri potest, vt dictum est, & ita etiam magna ex parte practicatur dũ ad reincidẽtiã excõicatur & ut diximus à Papa fieri potest.

Secundò arguitur principaliter cõtra illa primã propositionẽ ad idẽ. quia si ius Diuinũ superueniẽs prohiberet sub pęna ęterna id quod alias est prohibitũ iure humano sub aliqua pęna, putà ꝙ nõ comedantur carnes die veneris aut ꝙ non contrahatur matrimonium in quarto gradu consanguinitatis: sequeretur quòd qui scit prohibitum iure humano, sed inuincibiliter ignorans esse èt prohibitum iure Diuino: si id violaret non solum incurreret pęnam illius iuris humani sed èt iuris illius Diuini prohibentis id quod aliàs iure humano prohibitum est. patet sequela per eandem rõnem omnino per quã tenetur op nio præfatæ propositionis. ꝙ autem hoc consequens sit absurdum patet, quia inuincibilis ignorantia iuris Diuini excusat à culpa vt supra q. 17. ergo & à reatu pœnæ æternæ propter illam culpam. *Argum. 2.*

Et cõfirmatur primò, quia ex præfata opinione sequeretur primo, ꝙ ligarentur excõione illi qui cõmittunt actum prohibitum solo iure humano seu Papali per extrauagãtes, & priuilegia quæ probabiliter ignorãtur. putà per Sixtinã & hmõi priuilegia innumera in mille casibus particularibus, quod tñ est falsum & contra cõiter doctores vt patet ex supradictis. Et similiter, secundò sequeretur ꝙ qui actũ lege Diuina prohibitũ cõmitteret, incurreret excõionem latam per priuilegium particulare Papæ, concessum in fauorem alicuius personę seu religionis aut status, contra committentem illud aliàs iure Diuino prohibitum: etiam si probabiliter ignoret tale priuilegium, vt sæpe contingit in multis priuilegijs concessis religiosis sub excõicatione ipso facto contra eos molestantes in personis & rebus. & quod id sequatur patet ex ipsa opinione, quia non excipiuntur in secunda eius parte nisi d.c.vt animarũ. in quo fundatur opinio, nisi excõiones ordinariorum. Quòd aũt illud concedere sit absurdum patet, quia sic irretiretur totus mundus talibus excõionibus priuilegiorum: & quia contra faciens non censetur excõicatus èt si excõicatio sit ipso facto lata, in contra facientes nisi post iudicialẽ notificationem seu sententiam: & quia sine tali præmonitione censetur æquè ignorari vt statuta particularia diœcesanorum de quibus habetur. d.c. vt animarum. & quia est eadem ratio vtrobiq; & per consequens eadem lex, quia ratio est anima legis. *Confirma-tio. 1.*

Respondeo ad secundum Argumentum negando sequelam: & ad eius probationem negatur quòd sit eadem ratio vtrobique. Quoniam huma-

humanū ius & legislator humanus, vt defensor legis Diuinæ & naturalis ei obsequens ad eius obseruantiā tendens & vindex transgressionis illius; quando prohibet & punit id quod aliàs iure Diuino & naturali prohibitum est: id præcipuè facit quia aliàs iā cognoscitur illud iure Diuino prohibitum esse volens conseruare honorē sui superioris: & ideo etiam incurritur eius pęna & vindicta. secus quando ius Diuinum superueniens prohiberet & puniret quod est aliàs iure humano prohibitum. Nam cùm ius Diuinum sit superius & non sit defensor, minister aut executor legis humanæ nec vindex eius: inde non prohibet aut punit id quia iure humano aliàs cognoscitur esse prohibitum: neque vt conseruet honorem iuris aut legislatoris humani tanquam superioris: sed quia vult principaliter id nunc prohibere de nouo vt superior: sicq; transgressionem talis iuris Diuini præcipue punit quia contra ipsum peccatum est. Ideo qui non peccat culpabiliter contra ipsum ius Diuinum non incurrit eius pęnam aut vindictam: quamuis aliam pœnam legis humanæ violatæ incurrat.

Resp. ad 1. cōfirmationem. Ad primam confirmationē, respondeo ad primam eius partem de extrauag. & priuilegijs super re tantum humanitus prohibita negādo sequelam: quia vbi nulla culpa contra vllū ius, nulla etiam pęna vllius iuris iustè infligit, vt dictum est. Ad secundam partem confirmationis: id facilè conceditur ex dictis: neque vllum est inconueniens neque periculum quòd talium priuilegiorum vel extrauagantium violatores excōmunionem ipso facto inflictam, etiam ante notitiā vel notificationem aut monitionem iuridicam incurrant in foro conscientiæ. Nam in foro exteriori tunc solum eam pœnam incurrunt, quando talia sunt quòd censentur & sunt communia, vel generalia & nota communiter omnibus: ita quòd eorum nulla præsumitur nec est ignorantia probabilis maximè apud ipsos violatores aut transgressores eorū: quæ aliàs iure Diuino vel particulari sunt prohibita. id tamen raro contingit quò ad ipsa priuilegia: nam ferè semper dicitur in eis quòd post talem vel talem notitiam eorum intra tantum vel tantum tempus & non ante, ipsa excommunicatio in transgressores inflicta ipso facto in vtroq; foro incurratur. Quòd si talia priuilegia vel extrauag. non ita generalia nec communiter nota sunt neq; censentur: tunc certè ipsorum excommunicatio ab ignorātibus in vtroq; foro non incurritur: sicut nec pęna statutorum diœcesanorum per eandem rationem, quia vt diximus, ex ipsorū priuilegiorum tenore constat quòd non aliter ligare Papa intendit, imò nec eorū aut iuris communis pęnam incurrit, qui ex culpabili ignorātia trāsgreditur quādo tale ius vel priuilegiū requirit dolū expresse, vt in q. 28. sequente latius habetur.

Opinio. 2. Secūda opinio etiā probabilis est in hac quæstione quæ distinctè & generaliter tenet q̃ quicōmittit factū aliàs lege Diuinā vel naturali dānatum, quantumcunq; mortaliter peccet contra Deū nullā pęnā humanā inflictam pro illo peccato incurrit in foro conscientiæ: si probabiliter ignorabat talem legem humanam Papalem cōmunem aut particularem seu ordinarij cuiuscūque, quia nullam differentiam facit inter hæc. Fundamētum huius opinionis est illud quod supra tactum est in argumētis contra primam opinionem & maximè in primo argumento præfato: quod tamē ibi solutum est. Hanc opinionem tenet Summa Angel. tit. excommunicatio. 7 §. 2. casu vltimo & Syluester tit. excommunicatio. 2. nota. 3. & excommunicatio 10. q. 3. & latius tit. ignorantia. q. 8. & dicit esse de mente Florent. 3. par. sum. tit. 25. c. 23. & Ant. de Butrio & Panor. in c. à nobis. de sent. excom. & in cap. cognoscentes. de constit. & Innocent. in cap. si verò. de sententia excommunic. præsertim quò ad alias pęnas, excepta excommunicatione: & Bea. Thom. 1. quodlib. artic. 19. vniuersaliter id tenere videtur, quod scilicet, constitutio Papalis ligat solū ex lata culpa ignorantes, vt dicetur infra q. 29. & ad hanc opinionem videntur accedere doctissimi quidam moderni, de quorū numero est Soto in 4. sentent. dist. 22. q. 1. art. 2. & tandem noster Castro de lege pœnali lib. 2. c. 14 & tenent satis communiter Theologi in 4. distinct. 18. & hæc opinio forte fuit vera ante constitutionem cap. vt animarum. de constitut. lib. 6. & Couarruuias in c. alma mater. de senten. excommunic. par. 1. §. 10. num. 12.

Contra hanc opinionem possunt fieri argumenta, videlicet tres illæ rationes suprapositæ in probatione primæ opinionis præcedentis, quarum prima sumpta est ex c. vt animarum. de sentent. excom. lib. 6. Argum. 1.

Ad quam potest responderi pro hac secunda opinione vt respondet Syluester. titu. ignorantia. q. 8. quòd argumentum sumptum à contrario sensu vt ibi sumitur non semper valet: immo responsio præfati capit. scilicet vt periculis animarum obuietur, æquè militat in statutis & sententijs Papæ & magis quàm in statutis ordinariorum aliorum: quia statutum Papæ est vniuersalius & ideo plures ligat & minus publicatur: ideo maior ratio est ibi prouidendi periculis animarum, quàm in statutis ordinariorum vbi non est tale periculum. Nunc autem ratio legis ibi expressa trahitur ad casus similes vbi inuenitur eadem ratio: etiam si talis casus ibi non exprimatur. Quanto magis quòd in eo. c. vt animarum, vbi dicitur. quorumcunq; ordinariorum, sic absolutè nōn limitando ad ordinarios locorum, potest per quoscunq. ordinarios intelligi etiam Papa & eius statutū comprehēdi in illa mitigatione illius c. & licet sufficisset dicere ordinariorum non dicēdo quorumcunq; Resp. ad 1. Argum.

ibi videtur includere solum particulares ordinarios: tamen addidit id Papa vt excludat statuta communitatum de quibus ibi Papa non loquitur.

Sed certè præfata responsio Syluestri non satisfacit: quod quadrupliciter probatur. Tum primò quia potest negari quòd præfatum c. fundatur solum in ratione ibi expressa: quamuis sit motiuum ad sic statuendum: sed præcipuè fundatur in voluntate Papę sic statuentis vt patebit statim. igitur sic replicatur, quando ratio statuti non est principalis ratio statuendi sed est motiuum tantum: tunc non debet trahi ad similes casus non expressos, vt est practica Iuristarum & refert ipse Syluester tit. lex. q. 17. 18. & alij Summistæ. & Adrianus in suo 4. sententiarum in materia excommunionum. q. 3. in 8. exceptione, vbi ad hoc etiam refert dictum Ioannis Andreæ in cap. sacris, de his quæ vi metus. dicentis quod casus exceptus à regula iuris non extendendus est ad alium casum eiusdem vel paris rationis nisi per Principem, vt habetur in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matrimo. & per notata in c. constitutionem. de reg. iur. lib. 6. & in regula. quæ à iure exorbitant. eod. lib. vbi etiam dicit Adria. quòd hoc dictum Ioan. Andr. est verum & debet intelligi dū taxat quando exceptio illa illius casus sit principaliter ex principis seu iuris dispositione: non tamen cum ex ipsa sola ratione locum haberet ipsa exceptio ante principis seu iuris dispositionē: tunc enim secundum cōter doctores secūdum rationem est sensus legis & exceptionis. in casu autem prædicti c. vt animarū, ratio exceptionis illius scilicet excommunionis latæ per statuta ordinariorum non habet locum ex sola ratione neque in ea præcipuè fundatur, sed in voluntate Papæ benignè quamuis ex pia causa moti sic statuere volentis. quod patet. quia nisi Papa excipere benignè voluisset, certè esset idem iudicium de ea & de excommunione seu sententia lata per ius cōmune aut Papale: alioqui non erat causa condendi tale c. si etiam ante eius conditionem esset idem ius. neque illud caput esset iam ius nouum aliquid de nouo disponens. igitur non potest extendi ad alios casus ēt eiusdem rationis ibi non expressos. Tum secundò, quia etiam si id concedatur potest tamen bene negari quòd sit par aut æque periculū in non mitigando sententiam iuris communis vel Papę, imò oppositum patet: quia sententiæ Papales aut iuris communis non sunt de tot casibus particularibus vt communiter & passim in eas homines incidant: quale periculum est in sententijs ordinariorum quæ sunt tot & de tot particularibus & vt plurimum accidentibus, quæ & non communiter diuulgantur, vt facilè & communiter in eas incidant homines. ideo ijs periculis communiter accidentibus tantum voluit Papa in dicto cap. benignè prouidere. Tum tertiò quia in dicto capit. non est argumentum à contrario sensu vt dicebat Syluester: sed à speciali lege seu exceptione contra communem legem generalem. & licet esset argumētum à contrario sensu, tamen probatum est suprà quòd ibi bene valet. Tum 4. quia potest optimè negari ꝙ noīe ordinariorū ibi etiā cōprehendatur Papa. immo & oppositū inde probatur. quia licet Papa sit ordinarius generalis totius Ecclesiæ: tamē quando ipse Papa pluraliter dicit ordinarios quoscunque ferendo legem inductiuam noui iuris & mitigatiuam iuris cōmunis, vt ibidē facit, secundū omnes doctores nō videtur cōprehēdere se ipsum nisi exprimat. quia sic est cōsuetudo loquēdi quòd in generali locutione persona loquētis intelligitur excepta, vt est etiā regula iuristarū: nisi oppositū aliàs constet. immo & glos. in eod. cap. vt animarū, expresse per ordinarios intelligit oēs alios particulares ordinarios à Papa, & per sententiā ordinariorū intelligit excludit sententias generales generaliū statutorū Papæ. igitur euasio Syluestri nulla est, nec pōt effugere quia & claudicat omnibus quatuor pedibus.

Ideo volens tenere hanc secundam opinionē *Resio. 2.* potest respondere ad primam rationem præfatam sumptam ex c. vt animarum, dicendo quòd ante dictum c. erat fortè vera ista secūda opinio: nunc autem per illud est institutum nouum ius: ideo nunc non habet locum, secunda opinio sed prima. Sed certè contra hanc responsionem & *Replica.* opinionē est etiā replica fortis, quod etiam ante dictū c. vt animarum, non habet locū ista secūda opinio sed prima, quia dictū c. est nouū ius solū quò ad mitigandum & ad prouidendū periculis animarū vt ibi dicitur: & hanc mitigationē solū facit quò ad ibi expressa, scilicet quò ad sententias vel constitutiones ordinariorum exprobabiliter ignorantia violatis. ergo quò ad sententias iuris communis etiam probabiliter ignoratas non extenditur præfata mitigatio. igitur manent sicut ante non mitigatę: & ligant semper nunc & olim vt supra in prima ratione dictum est. & ita hęc opinio secunda non bene respondet ad primam rationem supra dictam ex c. vt animarum.

Ideo tertiò modo respondet Couarruuias vbi *3. Respon.* supra quòd dictum c. vt animarum intelligitur de non subditis ignorantibus statuta diœcesanorum delinquentibus intra territorium eorum: quia non ligantur statutis ipsorum. Sed certè hæc expositio diuinatoria est, neque textus ei suffragatur, neque id significat, quod si intendisset id facile explicare potuisset. ideo vbi ius non distinguit nec vos distinguere debemus, vt ait glo. in c. solite. de maiorita. & obedien. & doctores communiter.

Secundò contra præfatam secundam opinio- *Argum. 2.* nem arguitur ex c. cum illorum. de sententia excomunic. vt habetur supra in secunda probatione primæ opinionis.

Ad

Respon. Ad quod, pro hac secũda opinione quid possit sufficienter responderi ego non video: nisi subterfugiendo dicatur quòd ibi Papa loquitur de ignorante culpabiliter seu improbabiliter prædictum ius: & quòd ratio cogit ita intelligere, licet textus non exprimat.

Replica. Sed contra hanc responsionem est replica manifesta. quia iam probatũ est quòd lex expressè loqui videtur de ignorãtia probabili iuris humani, vt patet ex verbis exceptionis ibidem sequentis, scilicet dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, ideo qui voluerit tenere hanc secundam opinionem prouideat sibi de alia responsione sufficiente: vel dicat quòd non est idem iudicium de pœna irregularitatis & de alijs pœnis vt supra q.26. propositione secunda habetur.

Argum. 3. Tertio contra præfatam secundam opinionẽ, arguitur per rationem quæ supra posita est in tertia probatione primæ opinionis & in responsione. ad 1. argu. contra eam.

Respon. Ad quam potest responderi pro hac secũda opinione, negãdo quod sufficiat peccatum mortale contra legẽ Diuinam: sed oportet quòd sit mortale cõtra ipsam legem humanam non solum in facto sed & quòd formaliter sit cõtemptus verus vel interpretatiuus ipsius legis humanæ vt eius pęna incurratur pro illa culpa. ad hoc autẽ requiritur cognitio eius: & ita sine cognitione aliqua ipsius legis non incurritur culpa contra eam: & per consequens neque pœna eius. Sed hæc responsio facile potest cõfutari per ea quæ habentur supra in probationibus secundæ opinionis.

Replica. Et videtur mihi quòd bonus vir iste Syluester non loquitur consequenter hic in tit. ignorantia. q.8. tenens quòd ad incurrendum pœnam iuris humani requiritur cognitio & contemptus & transgressio ipsius. & supra tit. excommunicatio. 1. notab. 3. in fine dicens quòd sufficit peccatum mortale contra legem Dei, vt supra dictum est in responsione ad 1. Argnm. contra primam opinionem. qui tamen Syluester solet de his repugnantijs audius debito carpere summam Angelicam & alios doctores.

3. Opinio. Tertia opinio indistinctè tenet ꝙ committens actum Diuina vel naturali lege prohibitum incurrit etiam pœnam legis humanæ pro tali culpa inflictam, etiam si illam legem probabiliter ignoret. & hęc opinio nullam distinctionem facit inter leges humanas generales aut Papalia statuta & ordinariorum aliorum. Fundamentum huius opinionis est quod tactum est supra in prima & secunda probatione primæ opinionis. & hanc opinionem tenet Scotus & alij communiter iuristæ & canonistæ vbi supra sunt recitati in fine probationum primæ opinionis. & horum opinio fortè fuit vera ante editionem dicti c. vt animarum. vbi de nouo est mitigatio facta in constitutionibus ordinariorum vt supradictũ est. post editionem autem prædicti cap. non videtur vera hæc opinio quò ad sententias seu statuta ordinariorum vt patet per ipsum c. & probatum est. Quòd si Scotus & alij eiusmodi generaliter & indistinctè loquentes intellexerunt suam generalitatem, solum quò ad statuta communia aut generalia Papæ quæ propriè dicuntur iura: quò ad statuta autem ordinariorum non loquebatur sed implicitè aut tacitè se limitare voluerũt secundum c. præfatum, vt animarum, tunc coincidunt cum prima opinione vt ibi dictum est.

Igitur nunc post editionem dicti c. videtur dicendum quòd solum sunt duæ opiniones probabiles: & sunt illæ duæ priores supra positæ. quorum prima videtur verior secundum rigorem iuris. secũda autem supra posita videtur mitior & æquior saltem quò ad pœnam excommunionis. inter rigurosam autem & æquam opinionem illa est in foro conscientiæ eligenda & tenenda quæ est probabilior & secura, quamuis absolutè & semper non sit securior necessario tenenda. vt habetur latius supra. q.3. & infra lib.3. de conscientia q.13. in 4. modo principali ibi posito, & ideo tandem videtur quòd prima opinio sit tanquã probabilior & secura tenenda quò ad omnes pœnas excepta irregularitate: de qua dicatur vt superius in q.26. propositio. 2. in secunda eius parte dictum, est quod incurritur, quando datur opera rei illicitæ.

QVÆSTIO XXVIII.

Vtrum ignorantia vincibilis iuris vel facti excuset à pœna iuris humani, si non dolosè nec ex lata culpa commissum est contra illud.

Propo. RESPONDEO quòd sic: idque solum quando tale ius non punit per talem pœnam nisi culpam scienter aut ea vero dolo commissam: & homo rei licitæ operam dabat. non autem excusat maximè à pęna excõionis & alijs pęnis spiritualibus si operam dabat rei illicitæ. regulariter etiam non excusat à pœna temporali non corporali iuris humani qñ ex lata culpa vel ignorãtia vincibili cõtra tale eius cõmissum est.

Nota 1. Hæc responsio habet tres partes pro quarum declaratione duo nota. Primum quòd secũdum Sylnestrnm titul. culpa, & dolus, & supra quæst. 1. quæst. 26. in hoc lib. habetur secundum communiter doctores. Culpa secundum ius dicitur, defectus vel deuiatio à bono vel ab eo quòd secundũ ius fieri deberet, & per hominis debitam diligentiam poterat prouideri. & in hac vltima particula differt à casu fortuito quãdo pręuideri nequit. in prima particula differt à dolo quæ est voluntas nocendi à proposito vt proximè dicetur. culpa autem non est voluntas formalis sed interpretatiua: ita quod vt diximus est circunspecta, idest inconsiderata deuiatio ab eo quòd

pro leuissima culpa, vt si Medicus doctissimus & diligentissimus conductus esset: & ex sua leuissima culpa regem occidisset praeter intentionẽ, vt tenet Sum. Angel. & Adria.in 4. de restitu. & alij, vt refert Syluest tit. culpa quęst. 4. cuius oppositum ipse cum alijs tenet ibidem. aliquando etiam sine vlla culpa propria quis incidit poenam legis, putà irregularitatem vel suspensionem in odium criminis aut facti simoniaci & huiusmodi, vt art gl. in c. ex insinuante. & c. de symoniace. extra de symonia. Quando autem quis est in dubio iuris vel facti & sic agit contra legem tunc dic, quòd si sic agendo peccauit mortaliter incidit ex communionem seu poenam legis inflictã pro illa culpa ac si ex lata culpa egisset. quia homo diligens in cauendo censuras interim dum est in dubio certè rationabiliter caueret donec sufficienter inquireret & certificaretur, vt ait Syluestr. tit. ignorantia q. 9. Ideo & Adrian. vbi supra dicit quòd si quis existens dubius de iure, an scilicet, ipse licitè communicet cum Sorte, de quo dubitat, an sit excommunicatus & denunciatus propter furtum quod vidit illum committere propter quod solet excommunicatio infligi & dẽnunciatio fieri: tunc si potest ipsum Sortẽ vitare sine illius confusione & praeiudicio putà in secreto tenetur vitare aliàs amãs periculum peribit in illo. Si autem non potest illum vitare sine tali confusione & praeiudicio ita scilicet, quòd si fortes non sit excommunicatus erit ipsi praeiudicium in tali vitatione putà in publico: & tunc credo ait Adria, quòd licet, & sine incursione ex communionis potest in minorem partem quae charitatis est declinare, cõmunicando cum prędicto forte in tali dubio. hęc Adrianus, & consonat Gabriel in quarto distin. 18. quaest. 3. notab. 3. & Florenti. 3. par. titu. 25. capit. 1. §. 1. & Gerson de vita spirituali lectio. 4. & Syluester ex communicatio. 5. in 4. notab. dubio 16. 17. & absolutio. 3. dubio. 1. §. 10. & tit. dubium quęst. 4. quamuis alij aliter opinantur. immo saluo meliori iudicio mihi videtur in hoc vltimo casu quòd talis tenetur non vitare ipsum sortem in publico: quia certius peccatum iniustitiae caeteris paribus est potius cauendũ quàm dubium peccatum incidendi ex communionem, vt de hoc latius habetur in lib. 3. de conscientia quaest. 8. ibi videatur, quamuis Adria aliqualiter dissonet. Praedicta omnia in hac tota quaestione sunt vera in foro conscientiae. nam quò ad forum contentiosum & iudicialem vbi statur praesumptionibus aliter dicendum est, id quod à doctoribus forensibus eiusmodi facultatis petendum est. Et nota ex Syluestro vbi supra titu. culpa quaestio. 11. quòd ignorantia etiam iuris naturalis ex lata culpa, excusat à dolo & à poena quae propter dolum secundum ius humanum imponenda est.

QVAESTIO XXIX.

Vtrum peccatum ex malitia sit grauius quàm ex passione & ignorantia, & quod eorum est periculosius.

RESPONDEO per duas propositiones quarum prima est. Peccatum ex ignorantia est minus graue: deinde peccatum ex infirmitate seu passione est grauius: peccatum autem ex malitia est grauissimum omnium. Prop. 1.

Probat dupliciter primò auctoritate Gregorij, & habetur. de poenitentia. distinctio. 2. cap. sciendum, vbi sic habetur. Peccatum tribus modis admittitur, ignorantia, infirmitate, studio: & grauius quidem infirmitatè quàm ignorantia, sed multò grauius studio quàm infirmitate peccatur.

Item secundò probatur ratione secundum Adria. in 4. quodlibet. artic. 1. & Thom. secunda secundae quaestio. 77. artic. 6. & 7. & quaestio. 78. artic. quarto, vbi primò probatur quòd peccatum ex ignorãtia sit minus graue quàm ex passione. quia vbi est minus de voluntario & de contemptu ibi est minus graue peccatum caeteris partibus, scilicet stante eadem materia & circunstantijs & prohibitione. Sed in peccato ex ignorantia est minus de voluntario & contemptu quàm in alijs. ergo. consequentia patet cum maiori etiam ex supradictis quaest. 16. ad quod facit Luc. 12. Seruus qui non cognouit voluntatem Domini & fecit digna plagis vapulabit paucis. & causa ibi subditur, quia cui multùm datum est, scilicet cognitio. multùm quaeretur ab eo. vbi fundatur regula Augustini quòd scilicet, minora sunt peccata ignorantium quàm scientium: ex quo concludit auarum fidelem, qui sciens ab auaritia non recedit vincere in scelere eum qui nesciens in haeresim incurrit ex ignorantia crassa vel supina tantum: nisi fortè aliàs ex genere peccati ipsa haeresis magnitudo faciat, quod in auaritia facit scientia praedicta vt sic haereticus nesciens auaro scienti coaequatur aut excedat in culpa: quia aliàs non sunt caetera paria, vt habetur 6. quaestio. 1. capit. quaero. Quòd autem peccatum ex malitia sit grauius quàm ex passione, semper loquor caeteris paribus, & per consequens sit grauissimum omnium patet. quia ibi est magis voluntarium maiorq; contemptus: quia cum peccatum sit peccatum quatenus est voluntarium secundum Augustinum, ergo quantò motus peccati est magis proprius voluntati, peccatum est grauius caeteris paribus. Sed in peccato ex malitia motus peccati est magis proprius voluntati: quia

ex ipsa mouetur ad peccatum sine impulsu ab extrinseco quàm quando ex passione peccatur quasi ex quodam extrinseco impulsu ad peccatum. ergo ex hoc ipso quòd est peccatum ex malitia est grauius quàm ex passione & ignorantia: & eò magis quò ipsa malitia fuerit vehemētior. Sicut è contra eo ipso quòd peccatum est ex passione diminuitur magis: quò ipsa passio fuerit vehementior & magis impellens extrinsecus voluntatem ad peccatum. & sic patet intentum. & facit ad hoc 1. Reg. 15. Quasi peccatum ariolandi est repugnare & scelus idolatriæ est nolle acquiescere. & Prouerb. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit.

Argum. 1. Contra prædicta primò arguitur probando quòd ignorantia non magis alleuiet peccatum. quia ignorātia præfata est peccatum distinctum à peccato perpetrato ex ea: infirmitas autem seu passio non est peccatum licet proueniat ex peccato aliquando & inclinet ad peccatum: quia in actu seu omissione est ratio peccati secundū omnes doctores. ergo ignorantia non magis alleuiat peccatum sequens quàm passio: imò potius aggrauat peccatum additum peccato. Patet antecedens, & consequentia probatur: quia culpa non alleuiat sed potius auget culpam ex ea sequentem facitque maiorem.

Respon. Respondeo negando consequentiam & eius probationem de quo latius supra quæstio. 16. in responsione ad secundum Argumentum habetur ibi videatur.

Argu. 2. Secundò arguitur probando quòd peccatum ex passione fit leuius quàm ex ignorantia. & ratio est triplex. Prima quia quicquid causat inuoluntarium excusat totaliter à peccato, ita quòd non est culpabile. Sed passio causat inuoluntarium ita quòd facit operari malum contra voluntatem, ergo. Consequentia patet cum maiore: quia nullum peccatum est nisi sit voluntariū aliquo modo secundum August. Ideo est regula generalis doctorum quòd motus primo primi qui sunt naturales in illo statu dum insurgunt antequam morosè continuentur non sunt peccata vllo modo neque etiam venialia. & ratio illorum est, quia nullo modo sunt voluntarij sed naturales omnino, vt Adria. in 4 quodlib. art. 2. & Angest. in moralibus c. 6. latius probat: quamuis Floren. par. 2. tit. 5. c. 1. §. 4. dicat totales motus esse veniales, quod esse erroneū probat Angest. vbi supra. de quo latius supra in nostro quæstionario. q. 23. Igitur. Consequentia cum maiore

Lib. 1. patet. Minor autem probatur secundū Almayn in suo morali tract. 1. c. 5. quia sicut operatio quæ fit ex metu ideo dicitur inuoluntaria quia fit contra volitionem quæ inesset si ille motus non esset, seu quia fit contra nolitionem absolutam sed inefficacem simul coexistentem de eadem re, de qua est volitio absoluta efficax ex metu: & sic illo metu secluso esset eadem res omnino nolita secundum Tho. 1. 2. q. 76. & communiter doctores. Ita etiam homo passionatus per concupiscentiam iam propter passionem illam consentit operationi cui alias non consentiret nisi adesset talis passio: cui resistit per nolitionem quandam absolutam sed inefficacem simul de eadem re existentem de qua est volitio absoluta & efficax, vt patet experientia de his qui contra nitentes ex vehementia doloris aut concupiscentię superantur & consentiunt: sicut qui conantur risum tenere emittunt tandem illum vehemētiorem: quibus dicitur. 7. Eth. veniam esse dandam. Et sic patet quòd id quod fit per passionem fit cōtra nolitionē quæ in esset seclusa passione aut quæ inefficaciter inest sicut id quod per metum. Sequitur ergo quòd passio æque causat inuoluntarium sicut metus & eadem ratione vt subsumptum est in minore. Item ad probationem pręfatæ minoris facit Sapien. 4. Inconstantia concupiscentiæ transuertit sensum sine malitia, idest sine peccato, malitia enim peccatum est, & vbi nō est malitia nō est peccatum, & ad Rom. 7. Quod nolo malum hoc ago, & ibi dicitur ꝙ lex membrorum captiuat animam sub peccato, & Gala. 5. Caro concupiscit aduersum spiritum & non quæcunque vultis faciatis. & sic patet illa minor principalis & tota illa prima ratio. Secundò probatur idem, quia passio causat ignorantiā quandam in particulari, vt dictum est supra q. 8. propositio. 2. in dubio ibi posito: & q. 13. Sed ignorātia particularis totaliter excusat à peccato, vt ibi dictū est, & q. 17. & 18. ergo passio æquè aut magis quàm ignorantia excusat & alleuiat. Tertiò probatur idem, quia infirmitas animæ grauior est quàm infirmitas corporis. sed infirmitas corporis totaliter excusat à peccato, vt patet in phræneticis. ergo multò magis passio quę est infirmitas animæ vt concupiscentia & delectatio.

Respondeo ad secundum Argumentū negando minorem, & ad primam eius probationem concediturantecedens ꝙ passio vel concupiscentia causat aliquando aliquo modo inuoluntariū sicut metus: sed non simpliciter nec æqualiter vt etiam ait B. Tho. 1. 2. q. 6. art. 6. & communiter doctores, ideo negatur illa consequentia, imò dico ꝙ metus absolutè & per se causat inuoluntarium: delectatio autem non simpliciter nec propriè sed per accidens, propriè autem & per se causat voluntarium. Ratio est quia delectatio ex sua natura potius inclinat directè ad volendum concupitum, ergo de se potius facit ꝙ operatio fit voluntaria quàm inuoluntaria: licet aliunde aliquādo adsit, nolitio aliqū nolitio opposita pp aliam causam, voluntarium enim dicitur ex eo ꝙ voluntas directè in illud fertur, metus autem de se, & directè non inclinat ad volendum quod ex tali metu fit: sed ad uolendum & fugiendum malum quod timetur: quod ne incidat quis potius licet cum tristitia & ita indirecte vult agere tale *Respon. ad 2. Argum.*

re tale quid, quàm incidere in aliud malum quod timet & vult, vt in sententia ait B.Thom. prima secundæ quæst.6.arti.6. ideo metus proprie directè,& semper, & ex consequenti simpliciter causat in voluntarium;non antem delectatio uel passio; hæc enim simpliciter dicitur causare voluntarium: licet aliquando peccās ex tali passione delectationis peccet cum aliqua & magna pœnitudine & tristitia & contra pugnantia: sicut qui ex timore peccat, ut patet experientia de eo qui victus delectatione fornicatur cum pœnitudine, quia nollet sic passionari. quamuis Almayn in moral. vbi supra aliter dicere videatur.

Quòd si maior Argumenti intelligatur sic scilicet, quidquid quomodocunque propriè aut impropriè per se aut directè vel indirectè causat inuoluntarium excusat taliter à peccato tunc negatur illa maior, quia passio delectabilis impropriè & indirectè aliquando & non semper causat inuoluntarium vt supra probatū est, non tamen excusat omnino à peccato & ita patet responsio ad primam probationem minoris. Ad secundam autem ex Sap.4. respondeo secundum Adria. vbi supra quòd malitia nō capitur ibi pro culpa mortali, sed pro habitu vel actu peccati electionis seu de industria:& sine tali malitia bene transuertitur sensus per concupiscētia, vt ibi vult sapiēs & sup. q 8. propositione a.habetur.

Ad aliud ex Rom.7.dico dupliciter. Primò quod ibi Paulus vocat malum,malum pœnæ nō culpæ & ibi capitur peccatum pro concupiscētia contracta in natura ex originali peccato quæ etiam causaliter dicitur peccatum & inclinatiuè quia scilicet ad peccatum inclinat & est causa peccati quia est motus qui de se est contra rectam rationem licet non imputetur ad culpam quia nō est in nostra potestate vt dictū est.Similiter dico ad Gala.5.ibi vt non quęcunque vultis faciatis, quod non est referēdum ad ea quæ fiunt per exteriorem actum vt dictum est: sed ad interiorē motum concupiscentiæ:vellet enim homo nunquam concupiscere malum,vt Rom.7. Quod nolo malum illud ago. Vel secundò respondeo secundum Tho.prima secūdæ q.77.art.7.quòd potest referri ad diuersa illud odiū & operatio de qua Ro.7.habetur;vt sit sensus,quod odi prius, iam post victus concupiscentia operor: & quod bonum prius volebam facere iā post victus concupiscentia non facio,vt patet in incontinētibus qui contra suum bonum propositum agūt victi concupiscētia. Sed vt ait Adria. vbi supra prima responsio videtur melior & magis cōsona textui & intentioni Apostoli ad Rom.7. & Gal.5.propter id quod subditur Rom.7.Iam ego non operor illud.Similiter patet responsio ad 7.Ethi.vbi supra:dico enim quod ille motus exterior inuoluntarius caret inordinatione peccati mortalis vt dictum est.Ad secundam rationē principalē argumenti respondeo negando antecedēs, quia cum sola ignorantia inuincibilis omnino excuset: passio autem non omnis neque semper tollit iudicium neque causat ignorantiam inuincibilem in particulari, sed semper impedit applicationem communis scientiæ ad particularem actum,vt supra quæst.8.propo. secunda: quam quidem passionem ratio pellere potest. ergo nō est ibi ignorantia inuincibilis. Et ita in quo sensu cōceditur minor negatur maior: & in quo cōceditur maior negatur minor & consequentia nihil valet. Ad tertiam probationem principalem conceditur maior ad hūc sensum, quòd infirmitas animę est grauior, id est periculosior quia nocet saluti animæ de se, non autem infirmitas corporis: sed tunc negatur consequentia quia non concluditur ad propositum. negatur autem illa maior ad hunc sensum quòd infirmitas animæ est grauior idest magis impediens libertatem animæ quàm infirmitas corporis: hoc enim est falsum vniuersaliter intellectū, vt patet ex dictis:& patet in phreneticis & huiusmodi capiendo infirmitatem animæ vt capitur in proposito pro passione incitante seu inclinante ad peccatum quamuis B.Tho.& Caieta. vbi supra aliter respondeant ad hanc tertiam rationē: quia fundantur in sua opinione quòd peccata tēpore culpabilis ebrietatis commissa sunt per nouam culpam de nouo culpabilia: quam opinionem nos supra q.18.latius reprobabimus.

Tertio arguitur probando quòd peccatū ex passione non sit minus graue quàm si non fieret ex ea.quia quanto intensiore actu seu voluntate aliquis peccat tanto grauius peccat.sed passio impellens voluntatem ad peccatum facit eā intensius & vehementius ferri in actum peccati ergo passio potius aggrauat quàm alleuiat.Et cōfirmatur. Primo quia sicut se habet bona passio ad meritum ita se habet mala passio ad peccatū. Sed bona passio auget meritum:tum quia intendit actum uoluntatis: tum quia quo ex misericordia maiori quis subuenit pauperi eò magis mereri videtur. ergo mala passio opposito modo se habēs potius aggrauat quàm alleuiat peccatum. Et confirmatur secundò quia augmentū causæ auget effectum ut patet. quia si calidum dissoluit ergo magis calidū magis dissoluit.. Sed passio est causa peccati, vt patet ex supradictis. quæst.8. ergo quò intensior est passio eo maius est peccatum inde sequens vel eò magis intendit voluntatem ad peccatum. *Argum.3.*

Respondeo ad tertium Argumentum distinguendo maiorem, pro quo nota prius secūdum Thom. prima secundæ quæst.77. artic 6. & ibi Caiet.quòd motus voluntatis potest dupliciter intendi. Vno modo in quantum proprius volūtati ab intrinseco idest ab ipsa inclinatione volūtatis:alio modo in quantū communis voluntati & passioni seu ab extrinseco. Nūc dico ad maiorem *Ratio.*

iorem quòd si motus volūtatis sit intēsior primo modo: tunc conceditur maior, quòd scilicet tūc est grauior culpa & maius meritum: & tūc negatur minor & consequentia. Nam passio praecedens non facit voluntatem intensius velle ab intrinseco & motu proprio sed ab extrinseco. Si autem motus voluntatis sit intensior secūdo modo tūc negatur illa maior: quia intensio ista secundo modo dicta consurgit ex causa diminuēte rationem voluntarij,& per consequēs rationem grauitatis peccati.quod probatur. quia cū peccatum essentialiter consistat in actu liberi arbitrij quòd est facultas volūtatis & rationis: passio autē est motus appetitus sensitiui quae passio cum se habet antecedēter ad voluntatē, scilicet trahēdo vel inclinādo eam ad peccatū, vt supra q.8.proposi.a.latius, iam voluntas tūc potius ex tali extrinseco impulsu & motu passionis operatur quàm ex proprio motu voluntatis.& ideo aliquādo distrahitur aliqualiter à ratione proprij motus volūtarij: quia scilicet,nō est omnino ille motus à volūtate ipsa sed à passione praecedēte trahēte & impellēte extrinsecus ad actū peccati.igitur ideo passio praecedēs dicitur alleuiare peccatum: quia sic minuit aliqualiter rationē voluntarij vt dictum est.& notāter dicitur quòd passio praecedens aut impellens voluntatē minuit grauitatem peccati, nō autem passio concomitans aut consequens ipsam volitionem seu actum peccati,talis enim non minuit sed potius est signū magnitudinis intensionis peccati, quatenus scilicet,ostendit seu iuuat intensionem voluntatis ad peccatum & de hac passione concomitante seu consequente bene esset verū quod quo maiori libidine seu concupiscentia voluntatis quis peccat eò grauius peccat: non autem de intensione prouenēte à passione praecedēte seu impellente volūtatem ad actum peccati.Ad primam confirmationem respondeo.cōcessa maiore negatur minor si sic vniuersaliter sumatur, quia vt ex dictis patet,bona passio consequēs iudicium rationis auget meritum,si autem praecedat sic ꝙ homo magis ex passione quā ex rationis iudicio ducatur aut moueatur ad bene agendū, talis passio minuit bonitatē & laudē actus.

Ad secundam cōfirmationem respondeo secūdum Tho.vbi supra,ꝙ maior solū est vera de causis per se nō autem de causis per accidens ad effectū, sed negatur minor quòd scilicet passio praecedēs sit causa per se respectu grauitatis peccati quāuis sit causa per se respectu illius actus peccati ex passione procedentis & ratio est quia passio est causa peccati ex parte conuersionis ad creaturā: grauitas aūt peccati magis attenditur ex parte auersionis à Deo seu à sua regula,quae quidē auersio cū ex praedicta cōuersione sequatur per accidēs,idest praeter intētionem peccantis: ideo etiam passio dicitur causa per accidens illius auersionis,& per consequēs respectu grauitatis peccati, quae poenes auersionem attēditur. Vel clarius respondeo ad secundam confirmationem concedendo minorem, quòd scilicet passio est causa peccati quò ad actum, non quò ad grauitatem quam alleuiat, & cōsequētia negatur simpliciter: quia licet quò intēsior passio praecedens eò maius sit peccatum quò ad intensionē actus naturalem cuius est causa:nō tamen quò ad intensionē liberā seu maiorem grauitatē cuius nō est causa.immo debet inferri ꝙ quò ad grauitatem est minus peccatum quò maior est passio: ex quo quò ad minuendum libertatē & grauitatem passio praecedens est causa vt dictum est in responsione ad tertium argumentū.

Quomodo autem cum dictis stent alia dicta ipsius B.Tho.prima secundae q.73.art.3. vbi dicitur ꝙ grauitas peccati attenditur secundum obiecta:nunc autem dicitur quòd attenditur secundum auersionem respondeo secundum Caieta. ꝙ attenditur secundum obiecta causaliter, sed secundum auersionē formaliter:quia grauitas est cōditio malitiae quae in auersione cōsistit.

Et si cōtra hoc,dicatur quòd si grauitas peccati attenditur causaliter secundum obiectum,ergo augmētata conuersione ad obiectum augebitur peccatum:quia conuersio,nō per accidens sed per se respicit obiectum à quo prouenit dicta grauitas.Respondeo negādo consequentiā: quia aliud est loqui de obiecto peccati.& aliud de cōuersione ad obiectū:nā augmētato obiecto augetur auersio & malitia quia per se sequitur ad illud,vt habetur prima secūdae q.18.ar.5. & q.71.art.6.& q.72.augmētata autē cōuersione ad ipsum obiectum nō oportet augeri auersionē: quia conuersio ex intentione mēsuratur, quę per accidens respicit obiectū ut causat auersionem & ideo Thom.prima secundae q.77.art. 6. vbi supra dicit quòd augmentata cōuersio est causa per accidens respectu auersionis.

Quartò principaliter ad idem arguitur probando ꝙ peccatū ex malitia nō est grauius alijs, & potest esse replica contra praedicta,ꝙ probatur tripliciter. *Arg. quartum.* Primò,quia vbi est maior impulsus ad peccatum ibi est minor grauitas peccati quod patet in peccāte ex passione maiore vt dictum est per eādem rationem. sed qui peccat ex malitia impellitur ab habitu acquisito seu naturali,vt supra q.8.propositione tertia.nūc autem fortius impellitur quis à tali habitu quā à passione:quia est magis radicatus & fortificatus talis habitus in ipsa voluntate & voluntati magis proprius q̄ passio vt patet.ergo. Secūdo probatur idē, quia vbi est maior ignorantia est minor cōtemptus & minus de volūtario,vt patet ex dictis supra propositione, Prima.sed maiori ignorātia laborat is q peccat ex malitia q̄ qui ex infirmitate,qa qui ex certa malitia peccat patitur ignorantiā principij, vt patet 7.Ethi. hēt enim malā aestimationē de fine qui est principiū operationis

rationis vt patet 3.& 6.Ethi.ralis autem ignorãtia est maxima omnium vt constat, ergo. Tertio probatur idem. Peccatũ quod fit ex maiori libidine est grauius, sed peccatum ex ignorantia fit ex maiori libidine prouenìente ab intrinseco (de hac enim loquor ad rem ne sit locus euasionibus) quàm peccatum ex malitia: ergo grauius est quàm peccatum ex malitia. Consequẽtia patet & maior probatur, quia quod fit ex maiori libidine punitur à Deo acerbius vt patet Apoc. 18. Quantum glorificauit se in delitijs &c. & qa secundum Hierony. absque dubio sceleratius est commissum quod à Deo iusto iudice constat grauius esse vendicandũ. 24. q. 1. non afferamus, & sic patet maior. Minor autem probatur. quia in peccato ex malitia est remorsus rationis, vt habetur 9. Ethi. Pœnitudine replentur mali eò quòd huc quidem trahat &c. peccatum autem ex ignorantia fit sine remorsu. ergo ex maiori libidine voluntatis sine remorsu peccantis.

Respon. Respondeo ad primam probationem quarti argumenti concedendo maiorem solum quando est maior impulsus ab intrinseco prouenìens propriusque voluntati. negatur autem quando est ab extrinseco seu non proprius ipsius voluntatis, vt patet ex responsione ad tertiũ argumẽtum præfatum. Ad minorem vero dicitur quòd qui peccat ex malitia quamuis peccet ex habitu: tamen talis habitus non impellit ab extrinseco voluntatem sed ab intrinseco ipsius voluntatis, qa inclinatio ipsius habitus procedit à voluntate vt supra dictum est in responsione ad tertium argumentũ, ideo in quo sensu cõceditur maior negatur minor: sicq; non procedit ratio.

Ad secundam probationem respondeo quòd illa maior solum est vera de ignorantia iudicij quę tollit rationem volũtarij, nõ autem de ignorantia electionis, qualis est ignorãtia mali hominis. scilicet peccãtis ex malitia, quia talis ignorantia nõ tollit rationẽ voluntarij sed potius auget. Itẽ quia licet malus, scilicet ex malitia peccans ignoret & erret errore practico pro vt pẽdet ab appetitu: non tamen errat semper speculatiue in iudicãdo seu cognoscẽdo per intellectũ esse tale quid honestũ aut inhonestũ, nisi quando est excecatus vt supra q.8.q.12.q.13. dictum est: quamuis Caiet. prima secundæ q.78. art. vlt. aliter verba multiplicet quomodo ignorãtia est maior in peccato ex malitia quã passione, sicq; in quo sensu conceditur maior negatur minor, quia peccans ex malitia non habet maiorẽ ignorantiam rationis seu iudicij quàm qui ex passione aut ignorantia peccat, nisi vt diximus quado in intellectu depeauatus aut excecatus est.

Ad tertiam probationẽ respondeo secũdum Adria. vbi supra quòd maior solum est vera vbi sunt cætera paria: ideo cõsequentia negatur, qa quamuis in peccato ex malitia nõ sit maior libido quàm in peccato ex ignorantia vt probatum est; tamẽ quia in illo peccato ex malitia est maior contemptus ratione cognitionis, vt supra. q. 16. dictum est, cuius contemptus excessus magis grauat quàm libido voluntatis; ideo nihil cõtra propositionem sequitur. Item potest negari minor: & ad eius probationem dico, ꝙ licet ex parte remorsus retrahentis sit minor libido in peccante ex malitia quàm in peccante ex ignorantia: tamen ex parte habitus & voluntatis ipsius est maior libido in peccante ex malitia: quia scilicet, prauè affectus & habituatus in malum habet maiorem libidinem intrinsecam voluntatis: & sic simpliciter ibi maior libido est.

Secunda propositio. Qui peccat ex malitia est magis corruptus difficiliusq; curatur & sanatur: & tale peccatũ est periculosius simpliciter de se quàm q ex passione & ex ignorãtia peccat. Probatur primo, quia est magis corruptus & in illo est maior corruptio volũtatis, qui sine extrinseco impellente eligit malum, quàm qui ex impulsu peccat, vt patet ex dictis in probatione primę propositionis & in tertio argumento. quia si is qui sine onere & sine impellẽte ambulat curuè, quid faceret onere præssus & impulsus aliũde? & qui sine ira percutit: quid faceret iratus? sed qui ex malitia peccat est huiusmodi, vt patet ex dictis & ex quid nominis peccati ex malitia, ergo. Itẽ quia qui peccat ex malitia est malè dispositus circa ipsum finẽ, qui est principiũ in operabilibus. quia habet errorẽ cõtrarium principio practico pro vt pẽdet ab appetitu, vt latius supra q.8.q.12.15. habetur: qui error vel mala dispositio non est in peccantibus ex passione aut ex ignorantia, quibus manet adhuc propositum tendens in bonum finem: licet tale eorum principium practicum etiam in vniuersali & particulari interrũpitur ad horam propter passionem aut ignorantiam vel aliàs: non tamen habet cõtrarium errorem electionis vel prauè dispositionis sicut malus peccans ex malitia. sed defectus & corruptio voluntatis circa principium est pessima simpliciter. ergo. *Propo. 2.*

Vnde ad huius confirmationem in 7 Ethi. intemperatus comparatur hydropico vel thysico, qui scilicet continua ægritudine laborat: incontinens verò epilentico qui solum certis temporibus patitur. in temperatus est peccans ex malitia: continens autem ex passione.

Secunda pars propositionis, quòd scilicet difficilius curatur & sanatur: patet, quia maximũ medicamentum principiumque remedij hominis vitiosi ad reducendum illum à malo ad bonũ est recta ratio: quã tamen ex malitia peccãs nõ vult admittere propter corruptionem sui appetitus circa principia practica vt dictũ est. Sicut qui cognitum medicamentum corporale nulla alia passione retractus, sed solum voluntate sua inductus omnino non vult admittere, difficilius curatur quàm qui incognitum aut passione

aliqua

aliqua retractus ad horam non admitriti admitteret autem si cognosceret sibi esse vtile & sine vlla passione retraheretur ab eo sumẽdo. ita in spiritualibus qui per intellectum cognoscit remedium animæ & nulla passione retrahitur ab eo sed sola malitia voluntatis non vult admittere, certè difficilius curatur & sanatur, qualis est peccans ex malitia & de industria: quàm qui saltem pro tunc ad horam ex ignorantia non admittit, quod tamen admitteret si tũc cognosceret aut si passione tunc non retraheretur. Item quia magis radicata & fortificata est malitia voluntatis quàm passio: ideo difficilius curatur vt morbus in veteratus: quia passio inclinans voluntatem ad peccatum cito transit, & sic homo cito redit ad remediũ pœnitens de peccato. Sed habitus quo homo ex malitia peccat est qualitas permanens: & ideo homo ex malitia diuturnius peccat. vnde 7. Ethi. comparatur hydropico vt supra dictum est.

Corolla. 1. Ex ijs patet. Primò quòd incontinẽtes per temeritatem seu præuolationem, cuiusmodi sunt melancolici aut cholerici, qui passionis impetu ducuntur vt neque consultent de agẽdo sed fantasiam sequuntur, minus corrupti sunt, quàm incontinẽtes per infirmitatem, qui scilicet passione non vehemẽti titilati ab initio consultãt quidem de agendo, sed concluso per consultationẽ non immanent victi à passione. quia passioni invalescenti quam non reprimendo cùm possent censentur auxisse, tandẽ cedunt: quia plura presidia ad vincendum & resistendum habent, cùm possent facilius resistere & vincere quàm illi priores incontinentes per temeritatem & præuolationem. quia maximum principium reducendi à malo est ratio recta, cui ipsi non immanent: sicut etiam proportionabiliter de peccante ex industria respectu incontinentis peccantis ex passione dictum est.

2. Corolla. Secundò sequitur ex dictis, quòd magis corruptus & detestabilior est is qui dolori cedit quam qui voluptate superatur cæteris paribus. & attenta proportione doloris & delectationis, ratio est quia secundũ Arist. facilius, est resistere, quod in dolore requiritur & sufficit ad non peccandum, quàm vincere, quod in delectatione oportet. & quamuis delectatio vincatur fugiẽdo occasiones peccati, quod ex hac parte videtur facilius quàm resistere & vincere & aggredi, id quod in alijs peccatis requiritur: tamẽ iam existente delectatione & dolore, quorum vtrumque non potest homo fugere vt supponitur, tunc facilius est resistere vt dictum est. Item quia dolor palàm aggreditur: voluptas verò latenter insidiatur vt domesticus inimicus: & quia delectabilia sæpius occurrunt & infæstant importunius. Aliàs autem absolutè & simpliciter magis corruptus est qui delectationi cedit quã qui dolore superatur: quia dolor grauius vrget & grauius sentitur tollens bonum naturæ ex se & absolutè: itaque absolutè non sunt cætera paria. ideo ait Augusti. libro 83. quæstio. 4. Gloriosius est non vinci aduersis nec terreri morte, quam non allici voluptate aut prosperis. Sic igitur intelligatur & limitetur Adrian in 4. quodlibet. artic. vltimo & B. Thom. prima secundæ. quæst. 78 artic. vltimo.

Tertio sequitur quòd quamquàm peccatum ex industria est periculosius simpliciter & de se seu ex natura sua: tamen ratione alterius circunstantiæ seu per accidens in casu & ad tempus potest aliquando pro tunc esse maius periculum in peccato ex passione & ignorantia vt patet. & sic intelligitur Augusti, libro confessio. dicens. Eò insanabilius peccabam quò me non peccare arbitrabar. Quod autem est per accidens non facit regulam. ideo & Apocali. 3. Vtinam frigidus aut calidus esses: sed quia tæpidus es incipiam te euomere. Nam secundum glos. ibidem & communiter doctores, frigidus est apertè malus, sciens malum suum aut qui ex timore conuertitur. Calidus apertè bonus, aut qui ex amore conuertitur & bene operatur. Tæpidus est qui nec hoc nec illo modo conuertitur, sed vel inefficaciter & in suo peccato dissimulato & ignorato culpabiliter vult permanere. & hic non desideratur quòd sit frigidus cùm sit peccatum grauius: sed solum ei desideratur remotio status periculosi & occasionis ad perditionem. sicut si mater videns filium nec bene infirmum nec bene sanum, ac proinde nec se obseruantem à nociuis nec sibi mederi volentem, & timens ne sic sine remedio moriatur diceret. Vtinam aut bene sanus aut bene infirmus esses in magna febri, vt te curares. ita nunc prædicto peccatori Deus ait. Vtinam frigidus aut calidus esses: tuumque defectum recognosceres. Nam qui ita tæpidus est vtique manet in maiori periculo, quamuis grauius peccaret si scienter malè ageret. nã inde sit vt talis peccator fastidiat cibum. i. bonum atque Diuina & sui conuersionem tanquam sępe rediens ad vomitum tandem abominetur, vtpotè iam peccatis in veteratus & sine remorsu peccans: propter quod abundantem gratiam conuersionis non meretur. ideo dicitur, quia tæpidus est incipiam te euomere. 3. Corolla.

QVAE-

QVAESTIO XXX.

Vtrum liceat complacere deliberatè in actibus malis, sed per ignorantiam, vel impotentiam à culpa excusatis, modo illi actus præteriti modo futuri sint.

Respondeo in hoc est duplex dubium primum vtrùm talis complacentia absoluta in talibus actibus sit licita secundum vtrùm talis cõplacentia propter bonum finem vel effectum inde speratum, de eisdem actibus licita sit. Nam de complacentia tantum illius finis aut effectus boni sperati vel prouenientis non est dubium quòd liceat.

Dubium. 1. Igitur quò ad primum dubium communiter doctores dicunt complacentiam absolutam de talibus actibus non propter bonum finem esse malam. probatur quin dupliciter. Primò quia obiectum illius complacentiæ, putà ille actus est malus absolutè quamuis per ignorantiam à culpa excusetur volẽs illud. quia difforme à recta ratione ex natura vel ex genere suo est. Nã si non esset obiectum malum vtique in eo scienter complacere liceret & illud velle & procurare, ergo & volitio deliberata eius mala est. quia ex bonitate vel malitia obiecti sumitur bonitas vel malitia actus voluntatis secundũ Tho. prima secundæ q. 19. artic. 2. Secundò probatur idem. quia non licet talẽ actum futurũ desiderare nec in illo absolutè complacere, ergo nec in præterito. patet antecedens. quia non licet virgini desiderare sui ipsius corruptionẽ violẽtam neque in somnis neque dum dormit, neque nocturnam cum aliquo pollutionem, neque ꝙ ipsi homini dormienti aut nescienti mulier supponatur, & huiusmodi. Consequentia autem constat. quia tempus non mutat rationem peccati si non fit eius circũstantia ratione cuius proueniat malitia actus: quæ in proposito cessat. Tertiò quia nõ licet homini cõplacere postqnã sciuit ꝙ ignorãs cognouit nõ suã vel matrẽ aut sororem suam, vt patet in c. si virgo. 34. q. 1. etiã si in tali ignorãtia meritoriè illud fecisset æstimans esse suã. Neq; similiter postea licèt alicui cõplacere de adulterio vel homicidio cõmisso tẽpore inculpabilis suæ ebrietatis aut somni. Quartò qa si liceret, & ille actus est volũtarius quãdo post eius commissionẽ homo cõplaceat in illo vel ꝙ illum cõmisit: ꝙ si voluntarius & prohibitus ergo peccat complacẽs in illo. Quintò quia multi sunt casus in quibus tenemur admonere proximum de sua ignorãtia inuincibili. ergo nõ licet in illis actibus complacere de quibus tenemur alium admonere ne illos etiã ignorãs committat neq; illũ possumus hortari vt ignorãs illos actus faciat. Sic expressè tenet palude in 4. dist. 9. q. 3. art. 1. & Adria. in 4. q. 4. de Eucharistia & 10. quodlibet. art. 2. & Soto. in 4. dist. 12. q. 1. artic. 7. & cõmunis regula doctorum est ꝙ quando actio ob ignorãtiam vel aliam quãuis causam à culpa excusatur, cõsensus in illam actionem nõ est licitus nisi simul cum cõsensu eadẽ causa excusans cõcurrat. & ita licuit ipsi Iacob cõsentire in Lyã sibi ignorãti suppositã solum dũ id ignorabat: quia ignorãtia sublata iã cõsensus ille illicitus est. quia liberè & ex proposito iã ferretur in rẽ illicitã ex genere suo vt probatum est. quæ sentẽtia sine dubio videtur vera in actibus tantũ de se malis vel lege tãtum naturali vel Diuina prohibitis etiã si contra proximũ non sint. Secus in his quæ humana tãtum lege prohibita & mutabilia sunt. Nã in his actibus fortè licebit cõplacere dum per ignorãtiam à culpa excusati sunt. putà cõplacere licet, quod in die ieiunij inuincibiliter ignorãs carnes optimè comedi. vt ait Adria. in 10. quodlibet. art. 2. Ratio huius est duplex Prima vt ait quidã; quia Ecclesia nõ intẽdit obligare vt nõ complaceat in tali actu sic excusato is qui bona fide paratus est Ecclesiæ obedire sed vnde: talẽ intentionẽ Ecclesiæ ipse cognouit? cum probabilius sit ꝙ qua ratione ius Diuinũ & naturale prohibet ne cõtra legẽ temperantię quis agat, vel in eiusdẽ transgressionẽ consentiat. eadem etiam ius humanũ prohibet ne cõtra suam legem de ieiunãdo committat & eiusdem transgressione deliberatè complaceat. Ideo secũda ratio ex Adriano vbi suprà melior videtur, ꝙ scilicet in illis Diuina vel naturali lege prohibitis ideo absolutè complacere nõ possumus, quia non est in potestate humana vt illa desinãt esse prohibita & nobis liceat aliquo modo delliberatè ea velle: in illis autẽ quæ humana tãtum lege prohibita sunt: ex quo impotestate humana est vt prohibita non sint, fit vt liceat velle illa nobis nõ esse prohibita: & in ipsis cõplacere si & quatenus prohibita & culpabiliam nõ sint. prohibita autem nõ sunt nisi deliberatè cõmittantur. igitur dũ in tales actus à culpa per ignorãtiam excusatos deliberatè homo cõsentię nõ videtur contra ius aliquod facere: neq; proinde aliquam culpam committere siue peccatũ.

Contra prędicta argnitur. Primò, quia q vult actũ sub ea conditione quę omnẽ turpitudinem purgat vel excludit vel sub ea qualitate qua inculpabiliter exercetur, nõ peccat. Sed talis est illa cõplacentia maximè respectiua de illo actu p ignorantiã vel impossibilitatẽ excusato ergo. cõsequentia patet cum minore. & maior probatur dupliciter. Primò quia secundũ Tho. vbi suprà bonitas & malitia volũtatis est ab obiecto: & illud obiectum, scilicet actus ille sic à culpa excusatus maximè propter bonum finem factus aut volitus est licitus vel etiã bonus & meritorius. Secundò probatur eadẽ maior. quia secundum communiter doctores in c. primo de constit. inter aquæ dubias opiniones licitũ est iudici iudicare secundũ sibi gratiorem etiam si in facto iniusti- Argum. 1.

iustitiam alteri faciat. & consensus in actũ carnalem cum aliqua, pro quo tempore sua coniux futura est, vtique contra Caiet. in summ. tit. delectatio. per hoc excusatur à culpa, quia consensus solum dirigitur in illum actum sub eo modo & conditione quibus licitum est: vbi si absolutè sine tali modo aut conditione matrimoniali in eam consentiret certè peccaret.

Respon. Respondeo secundũ Adria. vbi suprà in 10. quodlibet. quòd illa maior solum est vera quãdo illa qualitas afficit tã ipsum volitũ, quàm ēt ipsum velle, idest quando illa causa puta, ignorãtia excusans actũ volitum à culpa, cõcurrit ēt cũ ipso consensu, vt supra dictũ est. & tunc negatur minor: quia illa ignorantia solũ afficit illũ actũ volitũ ignoratũ, & nõ ipsum velle, nec volitionem ipsius actus eò ꝙ sciẽter complacet & consentit in illo malo actu de se quãuis ignorato. Et ad primam probationem ex B. Tho. vbi nititur probare ꝙ illa maior est vera etiamsi illa qualitas solum ipsum volitum afficiat. Respõdeo secundũ Adria. vbi supra de Eucharistia ꝙ bonitas & malitia moralis volũtatis est ab obiecto non quidem absolutè sed in ordine ad volũtatẽ sumpto, ad hũc sensum, ꝙ illa volitio est bona cuius. obiectum sic qualificatum per aliquã legem voluntatis non prohibetur appetere, sed potius suadetur vel cõceditur: mala aũt cui tale obiectum appetere prohibitũ est. exẽpli gratia. Proximus inculpabiliter occiditur à me vel ab alio in furia uel in somno vel etiam à bestia. dico quod licet illa occisio moraliter mala nõ sit, quia tamẽ nobis prohibitũ est id velle: ideo ipsa est mala in ordine ad volũtatem, ita ꝙ illam occisionem velle aut in ea complacere malum est. Sic in proposito, ille actus de se malus quamuis per ignorantiam excusatus eò ipso ꝙ ex genere malus est, prohibetur volũtati illũ sciẽter velle aut in illum consentire. Ad secundã eiusdẽ maioris probationẽ de iudice secundũ suã opinionẽ iudicãte. respondeo ex Adria. in 10. quodlibet. ꝙ secundum Tho. vbi supra in responsione ad ultimum, ignorantia circunstantiarũ se tenet ex parte obiecti. inde quãdo iudex excusatur à peccato ideo est quia ignorat sententiã esse cõtra iustitiam: & ita ignoratur non solum ipsum volitum sed etiam ipsum velle contra iustitiam esse. Nam si sciret vel iudicaret id, vel id velle esse contra iustitiam, vtique nõ excusaretur id volẽdo aut secũdum id iudicãdo. in casu autem quæstionis ignorãtia nõ afficit ipsum velle: ideo simile nõ est, tametsi Aristot. in problemate cẽset iudicẽ in præiudiciũ tertij nõ licitè sequi opinionẽ sibi gratiore in illo casu, vt refert etiã maioris in quarto. q. 1. Sicut etiam violẽtia excusat quidẽ mulierẽ renitentem à culpa adulterij: sed non ipsam optantẽ vt per violẽtiam stupretur. Nã ut ait idẽ Adria. vbi sup. de Eucharistia. q. 4. licet cõsensus in factum & ipsum factũ humanum ex volũtate per rationẽ directa procedẽs, dum sit sub similibus conditionibus, similiter se habeat quò ad bonitatem & malitiã: quia tunc manet eadẽ ratio vtrũque eorũ excusans vel accusans: Nõ tamẽ est idẽ iudiciũ de cõsensu in factũ deliberato, & de facto ipso nõ humano uel nõ deliberato. q̃a nõ humanũ vel nõ deliberatũ esse excusat factũ: & nõ põt excusare cõsensum qui deliberatus est. & ita in illo facto est aliqua ratio, putã ignorãtia ipsum factũ à culpa excusans, q̃ nõ est ĩ cõsensu deliberato in illud factũ: qui pinde cõsensus à culpa excusari nõ potest.

Ad aliud de consentiente in copulam cũ vxore futura dico ex eodem Adria. non esse simile. quia licet consensus in factũ sub conditione & modo quibus licitum est ipsum velle nõ sit malus, & talis est consensus in copulam cũ coniuge futura. Non tamen cõsensus est licitus si feratur solum in factum sub cõditione & modo quibus substantia ipsius facti licita est, si non sit licitum in ipsum factum consentire aut ipsum velle sicut de occisione proximi per bestiã vel per furiosum, vel de stuprata per violentiã vel in somno: & de consensu in tale factum supradictũ est.

Secũdò arguitur. q̃ talis actus, putã pollutio in somnis, vel alius actus per ignorantiã quamcũque vel aliàs à culpa excusatus, nec in se vt cõstat nec ĩ sua causa vt supponitur est culpabilis. ergo licitè desiderari & in eo cõplaceri potest. *Argum. 2.*

Respondeo negando consequentiã vt ex precedentibus potest cõstare. *Respon.*

Quò ad secundum dubiũ, scilicèt vtrũ in prædictos actus liceat deliberatè propter bonũ finẽ consentire, est duplex opinio. Prima quòd sic: ꝙ dupliciter probatur primo quia licitũ est cõplacere in morte inimici vel prædonis vel infideliũ licitè à Deo vel iudice facta vel faciẽda, eamq; desiderare, vel ægritudinẽ aut iacturã corporalẽ eorum propter hunc finem, scilicet vt non me vel aliũ vel Ecclesiã vexẽt iniustè, vel vt ipsi vel alij à peccatis cõuersi redeant ad cor, dummodo à prædicta eorũ morte vel iactura tẽporali per me aliàs iniustè inferenda ego corde, ore & opere abstineam, vt communiter hoc tenent doctores in tertio distinct. 30. ex Greg. lib. 22. moral. ca. super id Iob. 32. si gauisus sum ad ruinã eius qui me oderat. quia tunc potius appetimus proximo malũ illud sub ratione boni q̃ sub ratione mali, & talis complacentia potius est in illo bono fine quàm in illo malo optato: quia propter vnũ quoq; tale & illud magis. ergo similiter vel à fortiori licebit ex bono fine cõplacere in omnibus alijs actibus malis per ignorantiam excusatis à culpa, putã in pollutione vel etiã in fornicatione vel homicidio in somnis vel omnino ignorauter commissis, licitum erit complacere propter alleuiationem naturæ vel sanitatẽ, aut propter hæredem regni inde prouenientem. *Dubium. 2.*

Secũdò probatur idẽ. quia medicus licitè posset

fet desiderare pollutionem alicuius nocturnam vel in somnis, non quidem liberè procuratā sed via tantum naturali prouenturam, ad finem sanitatis vel exonerationem naturę vel ad ardorem etiam libidinosum temperandum & huiusmodi: sicut & sudorem vel fluxum sanguinis naturalē. ergo & ipse homo potest id sibi desiderare & in eodem iam facto ad eundem finem complacere. & ergo in alijs quibuscunq; de se malis, putà in coitu fornicario in somnis commisso ad bonum finem complacere licebit. Hanc opinionem tenet Adria. in 4. de eucharistia. q. 4. cuius oppositum ipse in 12. quodlib. art. 2. sentire videtur & ad idē est Palud. in 4. dist. 9. q. 3. cū aliquibus alijs.

Opinio. 2. Secunda opinio est prædicti Adriani in 10. quodlibet. art. 2. propositio. 2. & Soto etiam superius & aliorum doctorum quòd non licet com placere in supradictis actibus propter quemcun que finem quantumcunque bonum. Quod dupliciter probatur. Primò, quia vt supra probatū est talis complacentia absoluta est mala. ergo etiam illa conditionata vel propter bonum finem. patet consequentia. quia ille bonus finis non tollit malitiam obiecti vel volitionis eius: sicut neque fornicatio propter bonum finem videtur bona. aut desinit esse mala, vt dictum est. Secundò probatur opinio hæc. quia aliàs sequeretur, quòd liceret homini complacere in fornicario actu in somnis aut ignoranter vel violenter perpetrato, quia inde præclarum filium habuit: & filio liceret in parricidio ignoranter aut violenter commisso complacere quia inde in bona hæreditate successit. Nam æquè tollit voluntarium & excusat à culpa coactio naturalis vel violentia sicut & ignorantia: & ita per eandē rationem liceret in fornicatione vel parricidio violenter sicut ignorāter cōmisso complacere propter bonum finē. Sed illud de coactione vel violentiam est absurdum concedere. ergo & aliud de ignorantia & alijs eiusmodi. ideo quamuis licitum sit Iacob complacere in hoc ꝙ non peccauit ignoranter Lyam cognoscendo, aut in sanitate aut in filio inde prouenięte: non tamen de ipso actu aut quia Lyam ita cognouit. & ita non de pollutione sed de sanitate inde prouenienti licitum est complacere. & consonat Vega de iustificatione.

Resp. ad primā rationē. Ad rationes autem præcedentis opinionis respondetur ad primā negando consequentiā. quia in casu antecedentis circunstantia finis iustificat occisionem quam afficit & consensum in illam. in casu autem consequentis de quo est dubium præsens, illa ignorantia quæ afficit & concurrit cum actu quem excusat non afficit nec cōcurrit cum consensu in illū actum: ideo nec illum excusat, vt supra in primo dubio in responsione ad primum argumentum dictum est.

Ratio ad secundam. Ad secundam rationem respondeo, quòd aliqui doctores de hac secunda opinione negant tam antecedēs quam vtramque consequentiam per eādem rationē. ego verò etiā tenēs secundam hanc opinionem vt magis probabilē & veram, concesso antecedente & prima consequentia negarem secundam. & ratio discriminis est: quia pollutio nocturna via tātum naturali fine vlla culpa proueniens, nullo modo est actus humanus nec hominis, sicut nec sudor aut fluxus sanguinis naturalis: quia nullo modo est voluntarius nec à voluntate per modum imperij procedens, nec illi subiectus est: sed vt dixi solum est effectus naturalis sicut & actus potētiæ sensitiuæ vel vegegatiuæ in quibus nulla ratio culpæ esse potest. ideo in ipsam pollutionem naturalem præteritam vel futuram complacētia ex aliquo bono fine licita est. Secus in alijs actibus, putà fornicatione vel homicidio per ignorantiam vel per somnum à malitia excusatis: quia ex natura sua hi actus in potentia rationali subsunt hominis voluntati & imperio tamquā actus eius potentiæ executiuæ: ideò ex genere suo difformes sunt rectæ rationi etiam mali atque prohibiti, vt supra in fine quæst. 13. habetur. à qua malitia non nisi per ignorantiam vel violentiam possunt spoliari. ideò & consensus deliberatus in tales actus à culpa excusatos, à culpa excusari non potest.

Nota concordiam & resolutionem. Et fortè per hanc differentiam prædictorum actuum cōcordati possunt, prædictæ opiniones. vt prima opinio sit vera de pollutione noturna, naturali tantum via prouenięnte. secūda opinio de alijs actibus de se malis per ignorantiam excusatis vt est fornicatio & homicidiū in somnis: quia complacentia deliberata in illā ex bono fine, nō autē in hos alios actus licita est. Non autē liceret absolutè fine vllo bono fine, in illā pollutionem naturali tantum via prouenięntem aut prouenturam complacere, aut illā desiderare. quia vana & periculosa est: id quod de sudoris aut naturalis fluxus sanguinis complacentia absoluta dici non potest. & ita tenet Nauarro in summa cap. 16. 6. Præcepto. nu. 6. cum hac concordia & resolutione.

FINIS LIBRI SECVNDI.

F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE,

LIBER TERTIVS.

Qui de Conſcientia eſt, Quatuordecim quæſtiones complectens.

QVAESTIO PRIMA.

Quid ſit ſynderefis, conſcientia, & quomodo differant, & vbi ſubiectentur.

Eſpondeo per tria puncta, quorum primum eſt, quid hæc ſint. ſecundum quomodo differant inter ſe & alia ſimilia. tertium vbi ſubiectentur.

Quò ad primum articulũ dico, ꝙ Synderefis ſeu Synterefis ſtrictè & propriè accepta eſt lumen connaturale ſeu inclinatio naturalis, inclinãs intellectũ ad aſſentiẽdum naturaliter principijs practicis euidẽtibus ex terminis, dictãtibus vel ſignificãtibus in vniuerſali aliqd laudabiliter proſequẽdũ ſeu fugiẽdũ eſſe.

Conſciẽtia verò ſtrictè accepta & propriè eſt notitia adhæſiua ſeu indicatiua, actualis, ſeu habitualis acquiſita, cõcluſionis deductæ ex ſupra dictis principijs practicis vniuerſalibus, dictans ſeu ſignificãs in particulari aliquid bene vel malè moraliter agendum vel actum eſſe.

Declarãtur ſimul & probãtur particulæ. dicitur ꝙ Synderefis eſt lumẽ ſeu inclinatio naturalis: ꝙ ideo ſic diſiũctiue dictũ eſt, qa circa hoc ſunt opi. Nã B. Th. 1. p. ſum. q. 78. ar. 12. & Sco. in 2. diſt. 39 & multi alij realizãtes communiter tenẽt ꝙ Synderefis nõ eſt ipſa potẽtia aut ratio intellectiua neque paſſio aut actus ipſius intellectus aut volũtatis: ſed quidditatiuè eſt quidã habitus naturalis ſeu lumẽ naturale intellectus, & nomẽ habitus hic accipitur largè pro virtute ſeu qualitate perfectiua potẽtiæ, ſicut lumẽ naturale oculorũ ſeu intellectus ſeu etiam lumen gloriæ dicitur habitus perficiẽs oculos ſeu intellectũ ipſum ſecundũ Tho. 1. 2. q. 49. & q. 50.

Quòd ergo Synderefis nõ ſit actus aliquis rationis ſeu voluntatis probatur ſecundũ Gabriel & Sco. & cõmuniter doctores, in 2. diſt. 39. Nam in hoc omnes cõcordant, neque ſunt opiniones, quia Synderefis à B. Hieron in gloſ. ſuper Ezechi. 1. & ab omnibus doctoribus ponitur in quolibet homine eſſe quoddã naturaliter inclinans ad bonũ & remunerãs malo, & quod eſt inextinguibilis. actus autẽ nõ eſt inextinguibilis neque ſemper naturaliter in homine manet, vt patet: quia 3. de anima in principio ſuæ creationis anima eſt ſicut tabula raſa in qua nihil eſt depictũ. & patet etiã quia in aliquibus abſorptis in peccatis nõ ſentitur hæc remuneratio actualis, & ꝑ conſequẽs eadẽ ratione nõ eſt habitus acquiſitus: quia ſic præſupponeret actus à quibus generaretur: ſed ante quẽlibet actũ eſt ipſa Synderefis inauferibilis ab homine vt patet ex dictis. Neq; eſt paſſio: quia paſſio vel eſt actus appetitus vel ab actu cauſatur propriè loquẽdo de paſſione, ſecundũ 2. Ethi. c. 5. & latius de hoc Ochã in 3. q. 12 & in 2. quodlibe. q. 17. Synderefis autem neque eſt actus neque ꝓſupponit illũ vt patet ex dictis; & in his omnes doctores concordant. reſtat igitur quòd ſit potentia ipſa vel habitus naturalis ſeu lumen, aut inclinatio naturalis vt habetur in diffinitione.

Quid autẽ horũ ſit: in hoc ſunt opiniones qa vt diximus Tho. & Scot. & reales cõmuniter tenẽt ꝙ eſt habitus aut virtus naturalis ſeu lumẽ naturale ꝙ idem eſt. quod probatur dupliciter. Primò, quia ſicut ratio ſpeculatiua de ſpeculatiuis: ita ratio practica ratiocinatur de operabilibus. ratiocinatio autẽ eſt progreſſio aut diſcurſus intellectus ab vniuerſalibus ad particularia cõcludenda. ergo ſicut oportet in nobis eſſe naturaliter indita prĩcipia ſpeculabiliũ, ita & operabiliũ. prima autẽ principia ſpeculabiliũ in nobis naturaliter indita, nihil aliud ſunt q̃ quidam habitus aut virtus naturalis ipſorũ principiorũ, qui 6. Eth. dr̃ intellectus vel lumen intellectus agentis: quia. ſ. ex ratione terminorum apprehẽſorum, ſtatim intellectus acquieſcit illis principijs virtute luminis naturalis ipſius intellectus. Nam ſicut oculus corporalis virtute luminis ſeu potius claritatis naturalis inditæ, videt ꝓſentia obiecta: ita ſimiliter in noſtra ratione practica eſt quidã habitus, aut virtus naturalis ſeu lumen ſuum naturale principiorum operabilium, quæ ſunt vniuerſalia principia iuris naturalis, vtpotè ꝙ non eſt iniuſtè alicui nocẽdum nec malè agendũ & ꝙ ſummũ bonũ eſt ſummè colendum. &c. quibus principijs ex ſignificatione terminorum apprehẽſorum ſtatim intellectus acquieſcit virtute prædicti habitus ſeu luminis naturalis. hic aũt habitus ſeu lumen naturale quò ad principia

pia practica dicitur synderesis, quæ omnino malo dissentit, bono autem assentit, naturaliter.

Secundò probatur auctoritate Augustini 1 lib. de Baptismo paruulorum. qui diffiniens synderesim dicit. Synderesis est lumen innatum & animæ coniectatum, quo dirigimur & monemur ad faciendum ea quæ pertinent ad iustificationem culpæ & vitationē pœnæ & adeptionē gloriæ. Item Basilius vocat synderesim naturale iudicatorium. & similiter Augusti. lib. 3. de lib. arbi. & lib. 12. de trinit. Item Hieron. in glo. super. 1. cap. Ezech. ibi Facies aquilæ desuper &c. dicitur quòd synderesis est scintilla rationis non extinguibilis, quę per faciem aquilę signatur, vt proximò dicetur in secundo puncto quomodo hoc intelligatur. & ita patet secundum reales quomodo synderesis est habitus seu lumē naturale animæ superadditum respectu principiorū practicorum. Sed quia nominales non ponūt tales habitus seu lumina animæ vel intellectui superaddita ideo distinctiuè dictū est q synderesis est inclinatio seu instinctus naturalis, vel q est ipsa potētia intellectiua quatenus inclinata & nata est ad assentiēdum principijs practicis. ita q secundū nominales synderesis supponit pro ipsa potētia intellectiua de materiali & connotat de formali q sit naturaliter inclinata assentire principijs: & non dicit habitum seu lumen distinctum ab essentia animę, sicut nec intellectus respectu principiorum speculatiuorum. Et ratio horum est duplex prima ut tangit Gabriel vbi supra & Angest. in morali. cap. 3. & cōmuniter doctores nominales; quia cùm non sit ponenda pluralitas sine causa rationabili: posita autem anima intellectiua & apprehēsione pricipij practici seu speculatiui omnibus alijs sermonis, statim intellectus ex sua natura assentit. ergo. Itē secunda ratio est, qa habitus vel qualitates aliæ ponuntur ad hoc vt potētia q̄ de se indifferēs ad duo. contraria, p illas determinetur & limitetur ad vnū: sicut appetitus cōcupiscibilis per temperātiam determinatur ad bonum virtutis. Nunc autē intellectus per se determinatus est ad illa quæ lumine naturali nota sunt: quia naturaliter eis ꝓpositis assentit. ergo nō opus habet alia qualitate ad id ordinari: sed ipsa eius inclinatio naturalis sufficit & dicitur lumē seu etiā habitus eius aut virtus naturalis. & ita tenet Soto de iusti. & iur. lib. 1. q. 4. art. 1. & vt satisfaceremus vtrique viæ ideo distinctiuè dictum est, q synderesis est habitus vel lumen propter reales, vel inclinatio naturalis propter nominales, vt dictum est.

Secunda particula est, nata ad assentiendum, quia nō oportet quòd actualiter assentiat: quia ipsum lumē seu inclinatio vel potētia naturalis dicitur & est synderesis etiam dum actu nullum principium apprehendit. Item dicitur ad assentiendum & non ad apprehendendum: quia non sufficit ad synderesim q sit nata apprehendere sed assentire principijs. & ita assensus actualis seu habitualis talium principiorum productus, est effectus immediatus ipsius synderesis q quidē assensus est dictamē vel lex naturalis principiorū habitus vel permanētis in nobis naturaliter existēs, vt infra in secūdo puncto latius declaratur.

Tertia particula naturaliter. q videlicet statim apprehensis terminis necessariò fit assensus seu dissensus, si non ponatur obex, de quo latius infra quæst. 7. habetur.

Quarta particula, pricipijs practicis, nō enim est nec dicitur synderesis propriè respectu speculabiliū sed ratio: neque respectu cōclusionis etiam practicæ sed cōscientia vt infra habetur.

Quinta particula, euidentibus ex terminis, quia respectu principiorum euidentium per experientiam non est nec dicitur synderesis eo q talia principia apprehensa possunt ignorari, vel non statim potest eis assentiri.

Sexta particula, dictantibus vel significantibus &c. ponitur ad maiorē declarationem illius quartæ particulæ, scilicet principijs practicis: quia est synderesis respectu principiorū practicorum vniuersalium, non artificialium, sed prudentialium, quibus voluntas se conformans benè moraliter & laudabiliter operatur. vt hoc latius declaratur infra diffinitione conscientię.

Nūc declaratur simul & probatur ipsa diffinitio conscientiæ prima particula est q est notitia adhesiua seu iudicatiua. dicitur notitia quia ptinet ad intellectum non ad volūtatem, vt infra in 2. & 3. puncto principali latius de hoc agitur. *Quid sit cō scientia.*

Dicitur adhesiuā quia nō sufficit q sit apprehētiua tantū quod quintupliciter patet. Primò quia eiusdē obiecti eodem modo apprehēsi possunt esse cōtra iudicia seu cōscientiæ in diuersis intellectibus simul, aut in eodē intellectu successiuè, putà stāte hoc obiecto seu hac propositione, iurādum est licitè; nunc in tali casu eodē modo apprehēsa, possunt esse scientiæ aut conscientiæ contrarię: quia vnus potest assentire & alius seu idem postea dissentire. ergo conscientia non est actus seu habitus apprehensiuus sed iudicatiuus cum idem numero vel specie sibi non contrarietur, vt hoc etiam ait Gabriel.

Item secūdò quia conscientia erronea vel recta non sunt conditiones proprietates seu differentiæ notitiæ apprehensiuæ sed iudicatiuæ.

Itē tertiò quia scire nō est differetia notitiæ apprehensiuæ sed iudicatiuæ. de cōscientia autē dicitur Eccl. 7. Scit cōscientia tua &c. ergo cōsciētia est notitia iudicatiua actualis vel habitualis: modò sit euidens aut opinatiua seu probabilis, modò sit fides theologa aut logica vt ait Flor. 3. p. sum. tit. 3. c. 10. §. 9. secūdum Albert. mag vt &c hoc patebit latius infra q. 5. proposit. 3. & q. 2.

Item quartò ex ratione ipsius nominis: Nam cōscientia secundū proprietatē vocabuli importat applicationē, scientię seu cognitionis syndere

sis ad aliquid: ideo non dicitur simpliciter sciẽtia sed conscientia, idest cum alio scientia. Hæc autẽ applicatio scientiæ seu cognitionis ipsius synderesis ad conclusionem particularẽ fit hoc modo secundum Florent. 1. par. titu. 3. cap. 10. Quia fit in mente hominis quidam syllogismus: cuius maiorem præmittit synderesis dictans omne malum est vitãdum: minorem verò subsumit ratio, putà adulteriũ est malũ quia prohibitũ à Deo, aut quia iniustum & inhonestum & huiusmodi: conscientia autem infert conclusionem ex prædictis concludens. ergo adulteriũ est vitandum. Assensus igitur actualis seu habitualis de tali cõclusione dicitur conscientia quasi concludens ex alio vel cum alio scientia, eò quòd consciẽtia ratione supradictorum, scilicet synderesis & rationis conclusionem infertur, cõcordant. Tho. in 2. dist. 24. & communiter doctores dist. 39.

Quintò probatur idem secundum eosdem vbi supra ex affectibus cõscientię. quia effectus conscientiæ sunt testificari, ligare, mitigare, accusare, excusare, remordere, reprehendere, errare & non errare &c. huiusmodi, vt infra q. 3. latius. Sed hæc omnia sequuntur naturaliter applicationem alicuius nostræ cognitionis seu scientiæ ad ea quę agimus: secundũ quod recognoscimus nos aliquid fecisse vel nõ, aut benè vel malè; vel secundum quod iudicamus aliquid esse faciendũ vel non; & quia talis applicatio quæ dr̃ cõscientia est mutabilis. Nam est aliqñ recta, aliqñ erronea, nunc testificans, nunc ligans, nunc accusans nũc excusans circa operationes & facta particularia. ergo est actus iudicatiuus seu habitus ex actibus generatus: & per consequens non est habitus naturalis neque potentia: quia hęc sunt inuariabilia & immutabilia neque deponi possunt conscientia aũt sic. Tertia particula, acquisita, patet ex dictis. Quartà particula, conclusionis deductę ex principijs practicis vniuersalibus. de quibus, s. est synderesis: & patet ex dictis. Quintà particula, dictans seu significans &c. quod ẽt patet ad maiorem declarationem. per quã etiam particulam constat, ꝙ non quælibet notitia conclusionis practicę dr̃ conscientia: non enim illius quę solum ostendit modum agendi conformiter ad artem, non autem ad rectam rationem, sicut sunt conclusiones artium mechanicarum: quæ sic ostendunt modum agendi conformiter ad artem, quòd tamen non dictant aliquid esse agendum vbi, qũo. cur. qñ, vt sit opus moraliter bonũ laudabile & studiosum, quod pertinet ad practicam prudentialem seu moralem, vt latè de hoc Gabriel in prologo senteut. q. 11. & Angest. in morali, c. 7. secundum communiter doctores. solum itaque notitia practica quæ ad prudentiam aut moralem scientiam pertinet, ad quam conformiter vel difformiter voluntas benè vel malè operatur est conscientia, ideo dictum est bene & laudabiliter seu malè agendum esse, & vlterius additur, esse fore vel fuisse, quia consciẽtia est respectu actionis cuiuslibet temporis etiam præteriti, vt patebit infra q. 3. propè finem ex ipsius conscientiæ effectibus: synderesis autem solũ est respectu actionis tẽporis præsentis aut futuri: quod tunc ex dictis, tum etiam ex dicendis liquet.

Secundũ punctũ principale huius quæstionis, est differẽtiã inter synderesim, cõscientiã, rationem, prudẽtiam, legẽ, & liberũ arbitriũ. Nã secundũ Th. 1. p. sum. q. 79. art. 12. Ratio est potentia ipsa intellectiua: Synderesis autẽ est lumen seu habitus naturalis super additus. Sed secundũ nominales est differẽtia ratione actuum vel effectuũ. quia cũ ratio animæ habeat tres actus, scilicet cognoscere, deliberare seu cõsiliari, & iudicare: est enim cognitiua operabiliũ: & est deliberatiua eorũ, & iudicatiua operabiliũ particulariũ vel vniuersaliũ, etiã non pertinentiũ ad mores. & quantũ ad hæc nõ est synderesis vt patet ex diffinitione supra posita: quatenus autem ratio, est iudicatiua operabiliũ pertinentium ad mores, sic est synderesis, prout scilicet nata est ratio assentire principijs. & ita secundum nominales ratio differt à synderesi: qa ratio est potentia intellectiua absolutè & cõnotat cognitionẽ intellectiuã speculatiuã seu practicã vniuersalẽ seu particularẽ quamcunq;. Synderesis autẽ est ipsa potẽtia seu inclinatio intellectiua & cõnotat ꝙ inclinat ad assentiẽdum solũ principijs practicis vniuersalibus &c. vt habet in diffinitione. *Secundum punctum.*

Sed secundum Tho. Bonauen. & alios Synderesis, differt à ratione vt dictũ est, insuper qa ratio incognoscẽdo deliberãdo & iudicãdo potest errare: synderesis autẽ nõ, quia semp rectè dictat vel inclinat. Itẽ quia in ratione vt sic nõ est meritũ vel demeritũ vel peccatũ: in synderesi autẽ sic: quod intelligẽdum videtur, ꝙ deliberatè, & speculatiuè cognoscẽdo vel assentiẽdo verè vel falsè, nõ semper est peccatũ aut meritũ, putà in assentiẽdo ꝙ sortes currit, aut ꝙ talis cõtractus est licitus: est aũt meritũ vel demeritũ deliberatè nos cõformãdo synderesi, qa semper rectè dictat, qa Eth. 4. ratio semper deprecatur ad optima, vbi Arist. synderesim largè rationẽ appellat. ecce ergo quomodo secundũ diuersas vias ratio differat à synderesi. Rursus synderesis differt à prudẽtia, qa synderesis est solũ respectu principiorũ vniuersaliũ: prudentia aũt seu ratio recta agibiliũ, est maximè respectu particulariũ. Item quia prudẽtia est actus seu habitus etiã acquisitus synderesis aũt non, vt patet ex dictis. Iterũ synderesis differt à lege naturali. Nã synderesis est prædictus habitus vel virtus vel inclinatio naturalis vel lumẽ naturale, ad statim assentiendum principijs & dictaminibus practicis statim vt proponũtur. lex aũt naturalis est ipsum dictamẽ & iudiciũ productum de illis principijs: & ita dicitur lex naturę nobis impressa & indita à natura,

quia

quia apprehẽſis terminis ſtatim virtute ſynderelis ĩtellectus format iudicia & dictamina hęc, & dicitur ꝙ lex naturalis ineſt nobis per modũ habitus, quia per modum permanentis in abſentia actus in nobis eſt modo prędicto: & quia cõtinetur in ſynderefi habitualiter vel virtualiter quia eius virtute ſtatim illa pricipia iudicamus. Itẽ ſynderefis differt à libero arbitrio: quod eſt facultas rationis & volũtatis: & quatenus habet & dicit aliquid pertinẽs ad intellectũ eſt reſpectu particularium: & poteſt errare ſeu malè agere: ſynderelis autem non, ſed naturaliter inclinat & neceſſario ad aſſentiẽdum principijs vniuerſalibus & ad bonum &c. vt patet ex diffinitione. Conſcientia autem differt à ratione, quia ratio eſt potentia aut cognitio intellectiua abſolutè: aut, communiter eſt reſpectu ſpeculabiliũ & practicorum, vniuerſaliũ & particulariũ &c. conſcientia aũt eſt ſolum notitia iudicatiua ut habetur in diffinitione. ſimiliter differt à prudẽtia & recta ratione: quia ſecũdum Angeſt. in moralib. cap. 7. cõſcientia eſt tam verorũ quàm falſorum: prudẽtia autem eſt ſolum verorum practicorum: & recta ratio eſt etiam reſpectu verorum ſpeculatiuorũ. Similiter differt à libero arbitrio: qa liberum arbitrium eſt potentia ſeu facultas naturalis ad liberè eligendum &c. cõſcientia autem eſt actus vel habitus acquiſitus intellectus. & ita patet differentia inter ꝑdicta proprię & ſtrictè ſumpta. Si verò conſciẽtiæ & ſynderelis vocabula largè & impropriè capiũtur, vt ſæpe apud doctores accipiuntur, vt dicit Tho. 1. 2. q. 79. art. 13. & Bonauent. in 2. diſtinctio. 39. & Angeſt. in moralib. cap. 7. ſynderefis aliquando extenditur vt etiam accipiatur pro ſuis actibus: ſicut cauſa denominatur ſæpe à ſuo effectu & effectus à ſua cauſa: & ita ſynderefis capitur ſępe & communiter pro actu ſeu habitu acquiſito reſpectu vniuerſalium principiorũ practicorũ: & dicitur ſynderefis actualis ſeu habitualis acquiſita. aliquãdo ẽt ſed raro & impropriè reſpectu particularium de quibus eſt propriè cõſcientia. Item conſcientia quæ propriè eſt actus vel habitus acquiſitus particulariũ vt in ſua diffinitione dictũ eſt, capitur ſæpe pro actu ſeu habitu reſpectu vniuerſalium: & aliquando licet raro pro habitu ſeu potentia naturali reſpectu principiorum & ſic extẽditur vt comprehendat etiã ſynderefim. Et propter dictam vſurpationem vocabulorum ſæpe à doctoribus vſitatam, etiam actus & effectus alterius, alteri inuicẽ attribuuntur & cõmunicantur, & ideo tã ſynderefis quã conſcientia dicitur lux vel lumen intellectus noſtri, Pſal. 4 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. ſecũdum Damaſce. Nam vultus & facies Dei eius lumen ſiue cognitio eſt: vnde lumen ſynderefis deriuatur vt dictum eſt. Dicitur etiam naturale iudicatorium animæ ſecundum Baſilium, & Auguſti. lib. 3. de lib. arbitr. & lib. 12. de trinit. Dicitur etiam lex naturalis & ſcintilla rationis ſecũdum Hiero. in gloſ. Ezechiel. 1. Dicitur etiã ſpiritus ſeu corrector & pedagogus animæ ſociatus ſecundum Orige. & Hierony. in gloſ. ſuper Ezech. 1. ibi facies aquilę deſuper dicit ꝙ ſynderefis, eſt ille ſpiritus q poſtulat pro nobis gemitibus in enarrabilibus Rom. 8. Dicitur etiam facies animæ ſecundum Hiero. ibidem vt etiam refert Florenti. vbi ſupra. tum primo quia ſicut inter tot homines non eſt dare duas facies omnino ſimiles quod eſt mirũ: ita nec facile duas hominum conſciẽtias in omnibus idẽ omnino ſentiẽtẽs. tum ſecundò quia ſicut facies nunquam operitur licet alia mẽbra occultẽtur, & per faciem quiſq; cognoſcitur: ſic cõſcientia cooperiri nõ poteſt, quin vel hic aliquando per remorſum aut per effectus ſuos, vel tandem in morte aut in Iudicio manifeſtetur. Dani. 7. libri aperti ſunt. Quia nihil ocultum ꝙ nõ reueletur Matth. 10. tũ tertio qa ſicut ſecundũ quod quis in anima eſt interius, effigiatur exterius in facie aut componit faciẽ ſuam, & ſic iudicatur de diſpoſitione interiori. ita ſecundum opera & conſcientiam ſuã tam à ſe quàm ab alijs vnuſquiſq; etiã à Deo cognoſcitur aut iudicatur de ſua ꝓbitate vel malitia. Eccleſ. 19. Ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. de hac facie conſcientiæ miſticè dicitur Matth. 6. Faciem tuã laua. & Ezechi. 1. Facies leonis, bouis, hominis, & aqlæ, vbi ſecundum Hierony. in glo. per faciẽ hominis rationalis ſignificatur animæ vis rationalis in arce cerebri ſita. per faciem leonis furibundi ſignificatur iraſcibilis. cuius ſedes eſt fel. per faciẽ vituli petulantis ſignificatur vis concupiſcibilis ſeu concupiſcentia, cuius ſedes amoris videlicet eſt in iecore. per faciem aquilæ volantis & præminẽtis deſuper ipſorum quatuor ſignificatur, ſynderefis ſemper ad bonum inclinans & malo remurmurãs, quę in ſe nũquam extinguitur quãuis quò ad aliquem actum aliquando ſopiatur aut impediatur, vt infra q. 7. latius. & ita gl. ibidem dicit quando nos aliquando victi voluptatibus vel furore vel ipſa interdũ rationis ſimilitudine decepti peccare ſentimus, ſynderefis eſt, quam propriæ aquilæ deputãt nõ ſe miſcẽtem tribus ſed ipſa errata corrigentem. Hic eſt ille ſpiritus q interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ad Rom. 8. hæc gl. & ratione huius ſynderefis dicit Magiſter in ſecundo diſtin. 39. ſecundum Ambro. quòd noſtra voluntas naturaliter vult bonum, quod latius infra quæſt. 7. propo. prima declaratur.

Tertium punctum principale eſt de ſubiecto ſynderefis & conſcientiæ. ad quod reſpondeo quòd vtraque ſubiectatur & eſt in potẽtia intellectiua practica: aut ſaltem ſynderefis eſt ipſemet intellectus practicus, & neque ſynderefis neque conſcientia eſt voluntas neque in voluntate prout voluntas diſtinguitur ab intellectu. *Tertium punctum.*

Probatur primò de synderesi, quia ad synderesim pertinet esse lumẽ aut scintillam rationis aut assentire principijs practicis. hoc autem est proprium potentiæ intellectiuæ & non voluntatis aut patet ex supradictis. Similiter patet ex ipsa vocabuli significatione: qa deriuatur à synthereo verbo greco quod latinè est attendo seu conseruo seu potius considero, inde syntheresis. idest attẽtio conseruatio seu potius cõsideratio, ideo potius debet dici syntheresis quàm synderesis: sed corrũpuntur aut cõmutantur sæpe literæ in cõpositione & deriuatione vocabulorũ: ideo in hoc nõ est vis faciẽda. consideratio autẽ & attẽtio ad intellectum pertinet. Sed quia Henricus in primò quodlibeto. q. 18. dicit synderesim dici a syn, quod est con. & hæresis electio, idest coelectio: ideo ad voluntatẽ retulit vt infra patebit. Sed certè sicut errauit in ethimologia ita & in sententia: & alij antiqui eum sequentes. Nos autẽ ne nimiũ curiosi videremur tenuimus vocabulũ cõmune synderesis: sed sententiã falsam reiecimus: secuti planè illud commune dictum sapientũ, videlicet, loquẽdum vt plures, sentiẽdum vt pauci. immo verò locuti sumus vt multi: sensimus autẽ vt plures. Nam iam cõmuniter sic tenetur à modernis, ꝙ synderesis aut syntheresis est aut subiectatur in intellectu aut se tenet ex parte eius & nõ ex parte volũtatis.

Idem secundò probatur contra Henricũ vbi supra & Bonauent. in 2. distinctio. 39. & alios antiquos tenẽtes quòd synderesis se tenebat ex parte voluntatis, vt põdus eius eam naturaliter ad bonum vniuersaliter inclinãs: propter rationes quæ infra tãguntur & soluũtur in argumentis. Contra hos itaque doctores probatur quòd non se tenet ex parte voluntatis. quia si ipsa synderesis habet actum elicitum tendentẽ necessario in bonum & resistentem malo vt illi dicunt: at talis actus non potest esse in voluntate: quia voluntas quò ad exercitium seu productionem actus nõ necessitatur ab obiecto uel habẽte vim obiecti, sed solũ à se ipsa seu à sua natura sic vel sic disposita seu à Deo secundum Tho. 1. 2. q. 9. q. 10. & communiter doctores, ita quòd si à summo bono clarè viso necessitatur ad actũ, hoc fit non ratione obiecti sed ratione ipsius voluntatis sic dispositæ. vt latè Caiet. 1. 2. q. 10. art. 2. declarat. neque aliqua vis, qualitas seu habitus potest esse in voluntate quæ sit principium necessitãs ipsam ad productionem actus. ergo neque principium necessitans ad volendum necessario cõformiter ad principia practica, & ita synderesis seu pondus hoc naturale non est in voluntate.

Item tertiò probatur idẽ, quia si esset aliqua talis potẽtia seu vis aut qualitas in volũtate quę necessitaret illam ad actum eliciẽdum & per ipsum necessario tendendum in bonum & resistẽdum malo: iã talis qualitas esset suprema in tota voluntate: qa respiceret finẽ vltimum à quo sumuntur prima principia practica. ergo in eius potestate esset ipsa voluntas secundum quamlibet vim, & ita ipsa vis impediret omne peccatũ in volũtate: quia sicut ipsa necessario mouet ita necessario volũtas moueret secũdũ motũ illius, & sic semper esset rectitudo. quod patet falsum.

Istæ duæ vltimæ probationes sunt Scot. ĩ secundo distinct. 39. sed non concludunt intentum contra prædictos doctores. Nam potest ad illam secundam probationem dici quòd synderesis necessitat voluntatem ad aliquos actus naturales: non quidem tãquam quid extrinsecum aut tanquã se tenens ex parte obiecti, sed tanquã se tenens ex parte ipsius volũtatis per eam sic dispositæ, & ita potius volũtas sic disposita necessitatur à se ipsa ad tales actus naturales tẽdentes in bonũ qui nõ sunt meritorij, vt etiã id cõcedit Caie. 1. 2. q. 9. & q. 10. art. 2. & q. 4. art. 4. & Angelt. immoral. lib. c. 3. fol. 10. Ad tertiã probationem potest dici ꝙ talis qualitas esset supre ma non simpliciter sed secundum quid, scilicet quò ad mouendum voluntatem naturaliter ad tales actus bonos: qua motione non obstãte potest volũtas ex sua libertate alia motione liberè nõ se mouere ad illos sed ad alios actus deliberatos. sicq; negatur illa 1. & 2. cõsequẽtia. quanto magis ꝙ illa maxima q̃ ibi ponitur pro probatione cõsequẽtiæ, ꝙ scilicet causa mouẽs, inquãtum mota, qualis est voluntas mota ab illa qualitate q̃ dicitur synderesis, si necessario mouetur necessario mouet, secundũ Caiet. 1. par. sum. q. 19. art. 8. habet veritatẽ & intelligitur solũ de motione cooperatiua & præcisa non autẽ de motione præuia & cõcausante. intelligitur ergo. sic exemplariter, ꝙ sicut qñ volũtas vult requiritur & sufficit ꝙ Deus cooperetur & moueat voluntatẽ simul: & ita volũtas mota mouet & operatur necessario tũc simul necessitate cõsequẽtiæ aut psuppositionis, qa mouetur à Deo cooperante modo prædicto: quia tamen non ob hoc præcise voluntas operatur vel cooperatur cũ causa prima, scilicet cũ Deo: cuius etiam cursum & motionem tollere potest, si videlicet libere nõ cooperari aut ab actu desistere velit. ideo nõ necessario mouet seu operatur sed liberè: qa operatio primæ causæ mouẽtis vel cooperantis modificatur secundũ naturam causæ secũdæ, puta voluntatis liberè seipsam mouentis aut operãtis. & ita in proposito diceretur ꝙ motio actiua vel operatio volũtatis prouenit non tantũ ex moueri à Deo vel à qualitate alia quæ dicitur synderesis: sed ex moueri simul & ex modo proprio ipsius volũtatis qui est liberè operari, & sic patet responsio ad illas duas vltimas probationes. ideo prima ratio ad propositũ est efficacior.

Nunc probatur ꝙ conscĩetia non nisi in intellectu practico sit. primò qa est notitia seu assensus cõclusionis vt patet ex supradictis, hoc autẽ pertinet ad intellectũ tantũ. Itẽ Eccl. 7. Scit cõscientia

scientia tua &c. scire autem pertinet ad intellectum. Item Damascenus dicit quod cõsciẽtia est lex intellectus nostri. & consciẽtia dr̃ simul scientia vt dictũ est supra. & conscientia diuiditur in erroneam & veram seu rectã: quę diuisio pertinet ad intellectum seu ad eius actus. & conscientiæ actus sunt indicare, dirigere, testificari, arguere, qui actus pertinent ad cognitionẽ. Item s̃m Scotum contra Henricum vbi supra, à quo Henrico quò ad hoc discordat & bene Bonauen. concordans cũ cõiter doct. quia habitus appetitus non generatur ex vno actu nisi valde intenso. sed conscĩẽtia generatur ex vno syllogismo practico deducẽdo euidẽter aliqd ex primis principijs. ergo.

Si ad hoc dicatur ex parte Henrici quod sicut volitio causatur à notitia licet parcialiter: ita habitus appetitus ẽt totaliter ab vna syllogistica notitia vt dictum est. Contra hoc arguitur quadrupliciter. Primò, quia quod natũ est causari ab aliqua causa nõ potest causari ab alia totaliter nisi virtualiter contineat perfectionem causæ. sed habitus voluntatis natus est causari ab actu voluntatis sicut à propria causa. ergo non potest causari ab alio actu nisi ille actus contineat in se eminenter & virtualiter perfectionem actus voluntatis. sed actus intellectus nõ põt continere in se virtualiter perfectionẽ actus volũtatis: qa actus voluntatis est perfectior saltẽ in causando & mouẽdo formaliter, ẽt s̃m ipsum Henr. quod lib. 1. q. 14. & B. Tho. 1. par. sum. q. 82. art. 2. & ibi Caieta. quamuis quò ad essentiam esset perfectior actus intellectus quàm voluntatis, & principatiuè libertas esset in intellectu priusquã in voluntate s̃m eundem. ergo non potest intellectus per actũ suũ causare in voluntate habitũ acquisitũ, & multò minus connaturalem seu pondus naturale voluntatis, quod Henricus dicebat esse conscientiã. Item secundò quia si conscientia sicut dicit Henricus esset pondus voluntatis: tunc autem volũtas necessitaretur illud habere & s̃m illud operari: & sic non posset voluntas deponere conscientiã neq; liberè ageret, pręcipuè stante prædicto actu syllogistico: sicque non posset agere cõtra conscientiam quod tñ est falsum s̃m cõiter doctores & gl. ad Rom. 14. Quòd non ex fide peccatum est, idest quod est contra cõsciẽtiam. aut si dicatur quod voluntas non necessitatur recipere illud pondus seu consciẽtiam neq; s̃m illam operari. sequitur ergo quod intellectus non est sufficiens causa illius, quia causa sufficiente agẽte, necessario sequitur effectus in passo debite approximato & disposito, vel saltem sequitur quod non est necessario ponenda talis conscientia in voluntate. Item tertiò ad idem quia si ponatur ibi quodq; sit habitus acquisitus: tam ex quo voluntas potest velle oppositũ. ergo ille habitus cõscientię corrũperetur p alios contrarios actus volũtatis, sicq; tunc nõ esset cõsciẽtia in volũtate. Quartò ad idẽ, quia si ponatur habitus naturalis in voluntate inclinãs illã non necessitans ad particulares actus voluntatis conformes dictaminibus particularibus: sicut synderesis ponitur ab Henrico quod sit habitus naturalis in volũtate inclinãs voluntatẽ ad conformandũ se dictaminibus vniuersalibus: tunc procedũt rationes supra factæ contra synderesim si ponatur in voluntate. Patet itaque quòd tam synderesis quàm cõscientia propriè & impropriè acceptæ nõ sunt in voluntate sed in intellectu eo modo quo voluntas ab intellectu distinguitur, aut realiter secundum Tho. aut formaliter secũdum Scotum, aut ratione vel connotatiuè tantum secundũ nominales.

Corollariũ. Ex supradictis etiam sequitur quòd mentiri non est agere contra conscientiam formaliter & propriè: sicut nec dicere verum est agere s̃m conscientiam formaliter & propriè: patet secũdum Angest. in moral. c. 7. quia mens & mentiri quod est agere contra mentem, similiter & dicere verum extendit se ad iudicium practicum & speculatiuum: conscientia autem non nisi ad practicum, vt patet de eo qui etiam contra mentem dicit aliquid esse factum, seu verum, & licet erroneè iudicat tamen illud mendacium esse asserendum & bonum ex aliqua causa pia mouente: talis certè mentitur non tamẽ agit contra consciẽtiam: quia non agit contra id quod conscientia dictat esse cauendum, cùm potius ex suppositione dictet, sic agendum & mentiendum esse. Similiter stat quod quis dicat verum quando conscientia ditat erroneè seu rectè quòd est dicendum falsum aut mẽtiendum aut tacendum, ergo propriè non omnis mentiens agit contra conscientiam neque dicens verum agit secundum eam.

Argum. 1. Contra primam particulam diffinitionis synderesis vbi secundum reales dicebatur in primo & secundo puncto quòd synderesis est lumẽ naturale inclinans ad assentiendum. Arguitur primò quia tertiò de anima dicitur quod anima creata est sicut tabula rasa in qua nihil est depictũ. ergo anima à sua creatione nullam habet innatam cognitionem, lumẽ seu habitum naturalem cognoscendi, sed omne quod habet est acquisitum. Confirmatur primo per Aug. lib. 1. retract. vbi retractat tanquam falsum quod ipse dixerat ex opinione Platonis seu imposita Platoni, scilicet omnes habitus cognoscendorum esse simpliciter animæ innatos: sicq; animam creari habitualiter scientem, sed obliuioni dati ad tempus per molem corporis vbi anima opprimitur. quã opinionem reprobat ibidem August. & Aristot. 3. de anima, & in primo post. ergo anima non habet habitum naturalem ad assentiendum practicis sicut neque speculatiuis. Confirmatur secundò quia cognitio complexa non habetur nisi pręuia incomplexa: & principium non cognoscitur sine cognitione terminorum. sed cognitio incomplexa non habetur nisi mediante sensu, quia secũdum Arist. nihil in intellectu quin prius sit in sensu:

sensu: nemo enim cognoscit colorem nisi per visum aliquo modo. vnde amittens vnum sensum necesse est vnam scientiam amittere, ergo omnis nostra cognitio complexa & incomplexa est acquisita, & non naturalis.

Resp. ad 1. Argum. Respondeo ad primum Argumentum secundum Bonauent. in 2. dist. 39 prius notando quòd ibi tangitur difficultas an in nobis sint habitus naturales cognitiui seu lumen, & quomodo est omnibus naturalis origo cognoscendi, ad quod respondet quòd vltra illam opinionem Platonis reprobatam ab Arist. & Aug. vbi supra in argumento, omnes doctores concordant in hoc quòd sicut virtutes consuetudinales sunt quodammodo innatę & quodãmodo acquisitę, de quo Tho. 1.2. q. 63. art. 1. agit latè: sic etiam & habitus cognitiui non omnino sed quodammodo innati & quodammodo acquisiti sunt. Sed illi doctores discordant in assignando modum quomodo illi habitus sint innati & quomodo acquisiti.

1. Opinio. Nam aliqui dicunt ꝙ sunt innati intellectui agẽti, acquisiti autem quantum ad intellectum potentialem seu patientem aut recipientem quod idẽ est: quodq; ad illum intellectum dixit Arist. animam creari vt tabulam rasam, quodq; ille intellectus potentialis est qui habet perfici mediantibus potentijs sensitiuis. Sed hęc opinio non videtur consona Arist. neque veritati. quia intellectus agens haberet habitus cognoscendorum: quare non posset illos communicare intellectui possibili sine adiutorio sensuum inferiorum. Itẽ si intellectus agens haberet habitus cognoscendorum: iã anima à sua creatione non esset ignorans, sed potius simpliciter sciens: quia ab habitu scientiæ dicitur quis simpliciter sciens. difficile est etiam cum hoc intelligere, quomodo species dicantur esse in intellectu agente, cùm possibilis dicatur quo est omnia fieri & agens quo est omnia agere.

2. Opinio. Ideo est secundus modus dicendi, quòd scilicet habitus cognitiui quodammodo sunt innati quodammodo acquisiti. innati enim sunt quò ad cognitionem in vniuersali, & acquisiti quò ad cognitionem in particulari: siue innati sunt quò ad cognitionem principiorum, acquisiti autem quò ad cognitionem conclusionum. Sed neq; iste modus consonat verbis philosophi & Aug. nam primo post. probat Arist. ꝙ cognitio principiorum non est nobis innata: deducens ad plura inconuenientia. & ibidẽ ostendit ꝙ cognitio principiorũ acquiritur in nobis via sensus & memorię & experientiæ. Aug. ẽt. 12. de trinitate loquẽs de paruulo qui rñdebat de omnibus principijs Geometriæ dicit, ꝙ hoc non erat quia anima illius paruuli prius illa nouisset: sed potius ista videbat in quadã luce sui generis incorporea sicut videt oculus carnis ea quę in hac luce corporea circa adiacẽt, cuius lucis capax eiq; congruens creatus est.

3. Opinio. Ideo est tertius & vltimus modus dicendi cui tandẽ assentit Bonauẽ. ꝙ habitus cognitiui quodãmodo sunt nobis innati & quodãmodo acquisiti: non tñ loquendo de cognitione cõclusionũ seu in particulari, sed ẽt principiorũ & in vniuersali. Nã cũ ad cognitionẽ duo cõcurrãt necessariò. s. præsentia cognoscibilis & lumen quo mediãte de illo iudicamus, vt experimur in visione corporali, & innuit in pcedẽti auctoritate Aug. iã patet ꝙ habitus cognitiui sunt quodammodo nobis innati rõne luminis inditi nostræ animæ: sunt etiã quodãmodo acquisiti rõne speciei qua præsentatur nobis ipsum cognoscibile. & hoc cõdat cum Arist. & Aug. oẽs enim in hoc consonãt ꝙ potentiæ cognitiuę sit inditũ lumen quod vocant naturale iudicatoriũ seu scintillã rationis: modo sit accidens super additũ intellectui, modo non ẽm diuersas vias realium & nominaliũ. Ps. 4. Signatũ est super nos lumẽ vultus tui. species aũt & similitudines rerũ sępe acquiruntur in nobis mediãte sensu ẽm Arist. & experiẽtia patet: quia nemo cognosceret totũ aut partẽ, aut patrẽ aut matrẽ, nisi aliquo sensu exteriori speciẽ eius acciperet: inde fit ꝙ amittens vnum sensum necessariò admittit vnã scientiã: illud aũt lumẽ naturale dirigit ipsam animã in iudicãdo tam de cognoscibilibus quàm de operabilibus. Et sicut inter speculabilia, quædã sunt valde euidẽtia sicut dignitates & prima principia: quædã minus euidẽtia vt cõclusiones particulares: sic & in practicis quædam sunt maximè euidentia, vt illud, Quod tibi non vis alteri noli, & ꝙ Deo est obediendũ, & ꝙ non est malè faciendũ &c. Alia sunt minus euidentia. ideo sicut cognitio primorum principiorũ speculabilium ratione illius luminis dr̃ nobis innata, quia. s. lumen illud sufficit ad illa cognoscenda, post præsentationẽ illorum per receptionem specierum sine aliqua persuasione super addita pp sui euidentiam. sic etiã cognitio primorum principiorũ moralium est nobis innata: quia lumen illud sufficit ad illa cognoscenda eodẽ modo vt dictum est. ad cognitionem autem particulariũ conclusionum speculabiliũ seu practicorum, non plenè sufficit lumẽ illud sine aliqua persuasione seu habilitatione noua: ideo taliũ cognitio dr̃ acquisita & non innata nobis. Ad propositum igitur, quia sinderesis dicit illud lumen respectu principiorũ primorũ practicorũ: modo illud lumẽ sit potẽtiæ supra additũ, modo non ẽm diuersas vias realiũ & non nominaliũ supradictas: ideo dr̃ ꝙ est cognitio innata nobis respectu talium, sed non respectu speciei representantis nobis illa principia, vnde si qua sunt principia seu cognoscibilia quæ cognoscãtur per sui essentiam & non per speciem, ita ꝙ ad illa præsentandũ intellectui nõ requiratur species repræsentans: tunc respectu taliũ potest dici sinderesis ratio seu cognitio simpliciter nobis innata, putà respectu huius quod est Deum esse colendũ seu amandum. Deus. n. non cognoscitur per speciem

vel

vel similitudinem à sensu acceptã: imò Dei notitia saltem confusa naturaliter est nobis inserta ẽm Aug. de quo latius apud Gabrielẽ & doctores in 1.dist.3. quid autem sit amor nõ cognoscit homo per similitudinem exterius acceptam sed per essentiam:sicut & ipsam animam. huiusmodi enim affectus sunt essentialiter in anima. Ex his patet rñsio ad dubium illud vtrùm oĩs cognitio sit à sensu. Respondeo ait Bonauent. vbi supra quòd non: quia necessario oportet ponere ꝙ anima nouit Deum aliquo modo saltem confusè & seipsam, & quæ naturaliter sunt in ipsa sine adminiculo sensuum exteriorum.vnde illud Arist. nihil est intellectu quin prius in sensu intelligitur de illis quæ habent cognosci per speciem vel similitudinem exterius abstractã:& illa dicuntur esse in anima per modum scripturę seu picturæ: & de his dicit Arist. ꝙ anima nostra est sicut tabula rasa in qua nihil est depictũ vel scriptũ:non quidẽ ꝙ nulla sit notitia habitualis naturalis seu lumen naturale super additũ ẽm reales quos sequitur in hoc ipse Bonauent. sed quia nulla est in ea pictura vel similitudo exterius ꝓuenieñs seu abstracta: & hoc est quod dicit Aug. in libro de ciuitate Dei dicens sic. Inseruit nobis Deus nobile iudicatoriũ: vbi quid sit lucis quid tenebrarum cognoscitur in libro lucis qui veritas est; quia veritas in corde hominum naturaliter impressa est. & ex his patet responsio ad argumentum & confirmationes;

Dubium.

Argum. 2. Secundò arguitur contra secundam particulã diffinitionis conscientiæ quæ habetur in primo puncto: vbi dicebatur ꝙ conscientia est notitia actualis seu habitualis acquisita, non aũt potẽtia nec habitus naturalis. Sic arguitur. nihil est subiectum peccati nisi potentia, sed conscientia est subiectum peccati vt patet ad Titum primo. Inquinatæ sunt eorũ mentes & consciẽtia. ergo est potentia ipsa animæ & nõ actus nec habitus. Et confirmatur auctoritate Orige. dicentis, ꝙ conscientia est spiritus corrector & pedagogus animæ. sed spiritus est ipsa mens. Ephe. 3. Renouamini spiritu mẽtis vestræ. seu est ipsa anima. Luc. 1. Exultauit spiritus meus. ergo. Cõfirmatur secundò. quia si consciẽtia esset actus, non semper permaneret in homine:& si esset habitus acquisitus iã conscientia non esset vnum quid sed multa: quia per multos habitus cognoscitiuos dirigimur in multis diuersis agendis. ergo est potentia seu habitus naturalis sicut synderesis.

Resp. ad 2. Argum. Respondeo secũdum Tho. 1. par. q. 79. art. 13. ad primũ, concessa maiore negatur minor, & ad probationẽ ex Epistola ad Titum primò, respondeo ꝙ inquinatio dicitur esse in conscientia non sicut in subiecto sed sicut obiectũ in suo actu. id est sicut cognitum in sua cognitione inquantum scilicet aliquis scit se inquinatum.

Argum. 3. Ad primam confirmationem respondeo ꝙ in eius maiori ponitur causa pro effectu: & sic cõscientia dicitur spiritus & corrector secundum quòd spiritus ponitur pro mẽte, quia est quoddam mentis dictamen.

Ad secundam confirmationẽ rñdeo conceden do ꝙ non semper manet conscientia propriè loquendo vt hic loquimur de consciẽtia: quia põt deponi. & sic qñ dr̃ ꝙ semper manet accipitur cõscientia largè pro vt cõprehendit etiam synderesim seu capitur pro suã causa quod est idẽ, vt patet ex supradictis, & sic manet semper cõscientia in sua causa, putà in synderesi: & eodem modo rñdeo ad oẽs auctoritates dicentes, ꝙ est naturale iudicatorium indelebile & huiusmodi.

Argum. 3. Tertiò arguitur cõtra tertiũ punctũ principale, vbi dictũ est synderesis & cõsciẽtia subiectãtur & se tenent ex parte intellectus. Probatur tripliciter ꝙ synderesis se teneat ex parte voluntatis. Primò quia synderesis semper & naturaliter remurmurat malo & instigat volũtatẽ ad bonum honestum: sed vterq; actus pertinet ad voluntatẽ, qua sicut voluntas naturaliter vult commodũ suum ẽm Alsel. de concordia Euang. c. 26. & 44. dicentem, cõmoda non velle nequit: naturaliter nobis inest affectio cõmodi, ergo similiter naturaliter vult bonũ honestũ seu iustũ. patet hoc, quia bonũ iusti est perfectio ęquè cõueniens voluntati sicut bonũ commodi, vt ẽt dicit Amb. & magister in 2. dist. 39. dicit. ꝙ volũtas nostra ẽt nũc in statu naturę lapsæ, naturaliter vult bonũ honestũ quãuis sine gratia illud efficaciter exequi non possit. tunc vltra si voluntas naturaliter vult bonũ honestũ. ergo necessario vult illud. patet hęc consequentia: qa voluntas naturalis necessariò vult illud in quod naturaliter tendit, vt ẽt patet ex Aug. 13. lib. de trin. c. 5. dicente ꝙ certum est oẽs velle Beatitudinẽ pp inclinationẽ naturalẽ ad illã: quod tñ nõ esset certũ si volũtas nõ necessariò vellet iã. & sic patet qđ omne naturaliter volitũ est necessariò volitum. Nunc verò illud qđ est principiũ naturaliter seu necessariò, & formaliter effectiuè & non solum ostẽsiuè & dictatiuè inclinans volũtatẽ ad bonũ honestũ, deber poni in voluntate potius q̃ alibi, vt patet. hoc aũt est synderesis, vt supra assumptũ est in maiori, & patet ex supradictis ẽm omnes. ergo synderesis se tenet ex parte voluntatis.

Secũdò principaliter probatur idẽ. qa sicut natura inferior, putà irrationalis habet principium tendendi in illud quod sibi rectè cõuenit ẽm suã naturam vt patet: & sicut intellectus & potentia visiua habet suum lumen naturale ad vidẽdum, seu ad actus ẽm suam naturam ei conuenientes. ergo similiter voluntas habet suum principium & pondus ipsam naturaliter inclinans ad actus conuenientes secundam suam naturam rationalem, putà ad bonum honestum. patet consequẽtia ab æqualitate rationis seu etiam à fortiori. Item tertiò probatur idem. quia contra malum, est bonum sibi oppositum à Deo nobis collatum ad re-

ad resistendum malo: sed nos habemus in parte motiua sensibili aliquid impellens ad malũ. ergo & in parte motiua rationali quę est voluntas debet esse aliquid instigans & inclinans ad bonum honestum, tale autem est synderesis vt patet ex dictis.

Quod etiam conscientia sit in voluntate, probatur etiam tripliciter. Primò quia actus cõscientiæ est remordere, vt patet ex supradictis & dicendis q.3. & 1. Corint. nihil mihi conscius sum. glo. 1. in nullo me conscientia remordet, sed remorsus est actio potentiæ appetitiuæ seu affectiuæ: quia vbi est remorsus ibi est quidam dolor & passio, quæ propriè pertinet ad potentiam affectiuam & non ad cognitiuam, vt elicitur ex 2. Eth. 5. ibi etiam ait Gabriel. in 2. dist. 29. & Angest. in moral. cap. 4 & 5 & latius B. Thom. 1.2. q. 22. art. 2. & 3. & ibi Caieta. Secundo probatur idem quia id cuius perfectio consistit in bonitate magis pertinet ad voluntatem quàm ad intellectum, quia sicut intellectus se habet ad verũ: ita voluntas ad bonum vt ad suum obiectum. sed conscientia est huiusmodi: quia dicitur bona. 1. Thimo. 1. Charitas de corde puro & conscientia bona. & iterum ibidem. Habens conscientiam bonam &c. ergo. Tertiò probatur idem, quia si conscientia pertineret ad intellectum: certè qui plus sciret de agibilibus esset plus conscientiatus, & haberet conscientiam strictiorem seu maiorem, quod tamen est falsum.

Resp. ad 3. Argum. Propter has rationes motus est. Henricus in 1. quodlib. q. 18. ad tenendum quòd synderesis & conscientia se tenebant ex parte voluntatis vt eam inclinarent: illa quidem ad volendũ conformiter ad dictamina vniuersalia practica: hæc autẽ ad volẽdum conformiter ad dictamina particularia de honesto. Similiter Bonauen. propter rationes factas de synderesi motus est ad tenendum, quòd synderesis est quoddam pondus naturale tenens se ex parte voluntatis, vt eam inclinaret ad volendum conformiter addictamina tã generalia quã particularia practica de honesto. Nã de cõsciẽtia post refutationem duarũ aliarum opinionum tandem dicit Bonauen. quòd se tenet ex parte intellectus tanquã lumẽ quoddã naturale superadditũ dirigens eũ in cognoscendis practicis tã vniuersalibus quàm particularibus sed præcipuè vniuersalibus, vt nos diximus de synderesi. Sed his omissis, non enim ex 1. phis. oportet oẽs opiniones recitare vel impugnare: sed eas duntaxat quæ ad indagandum & defendendam veritatem expediunt. Respondeo ergo ad tertium Argumentũ & primò ad primã probationẽ de synderesi negando minorem. dico. n. ꝙ synderesis dicitur naturaliter remurmurare malo & instigare ad bonum: nõ quidem formaliter vel effectiuè ita ꝙ producat actum elicitum in voluntate remurmurantẽ malo & instigantem ad bonũ, sed solum ostensiuè, seu dictatiuè quia scilicet ostendit bonum esse volendum & malũ odiendum: & in hoc est occasio voluntati ad remurmurandum contra malum, modo talis ostensio cognitiua cõcurrat aliquo modo effectiua ad productionẽ illius actus remurmurationis voluntatis modo non, de quo nunc non curo, & sic rndet Scotus. Et ad probationem illius minoris rndeo dupliciter primò concedendo ꝙ voluntas naturaliter vult bonũ honestũ: non quidẽ naturaliter id est necessariò vt distinguitur cõtra liberũ: sed naturaliter idest ex principijs naturę rõnalis, quenit nob.s naturaliter inclinari & velle libere bonum honestum ẽm dictamen rectæ rõnis. & cum hac expositione concordat B. Thom. par. sum. q. 60. art. 5. & 2. 2. q. 26. & Durand. in 2. dist. 39. q. 3. & ita negatur consequentia, quòd ergo necessariò vult illud. Potest etiam secũdò cõcedi, ꝙ sicut volũtas nostra naturaliter & necessariò vult bonũ cõmodi, ita & bonum honestũ: sed talis voluntas seu appetitus naturalis nõ est aliquis actus liberè elicitus: neq; quatenus volũtas est libera appetit aut vult id necessariò & naturaliter, sed quatenus est appetitus seu natura intellectualis naturaliter appetens & inclinans ad bonum honestum, modò id appetat sine actu elicito vt lapis dicitur habere naturalem ad deorsum inclinationẽ vt tenet Scotus in 2. dist. 39. & in 4. dist. 49. q. 10. & 11. modò per aliquẽ actũ elicitum non liberè sed naturaliter productum vt Animal appetit cibũ, vt tenet B. Tho. & Angest. in morali c. 3. fol. 10. & alij doctores. ad hũc sensum etiam conceduntur auctoritates Ansel. & Ambro. & Aug. & rationes supra adductæ ad probandum quòd voluntas naturaliter & necessariò vult bonum honestum. sed tum negatur ꝙ synderesis est tale principiũ vel inclinatio: quia vt diximus solum inclinat ostensiuè: nec necessitat voluntatem ad eliciendum actum conformẽ tali inclinationi. subiacet enim ipsi potẽtiæ liberæ voluntatis vt libera est, de qua loquimur, illa sicut & quælibet alia inclinatio naturalis habitus & complexionis & huiusmodi. ideo nõ valet consequẽtia, illa inclinatio naturaliter & necessariò inclinat voluntatem ad actum. ergo ad naturaliter & necessariò producendum actum saltem deliberatum de quo loquimur.

Si replicetur dicendo quòd quomodocunque sit modò talis inclinatio necessitet voluntatẽ ad actum modò non: saltem concluditur quòd in voluntate est talis inclinatio eam inclinans ad bonum honestum, sicut & ad bonum commodi. illa autem est synderesis vt patet ex dictis. Replica.

Respondeo negando minorem. quia illa inclinatio voluntatis ad bonum honestum etiam si sit synderesis, eatenus dicitur inclinatio voluntatis quatenus dictat seu ostendit ei bonum & malũ sicq; solum inclinat voluntatem ostensiuè seu dictatiuè, non autem propriè formaliter effectiuè mouendo eam vt qualitas ei inhærens. ideo non ex parte

ex parte voluntatis sed ex parte intellectus se tenet, & ita quamuis in voluntate sit alia inclinatio naturaliter eam inclinans ad liberè seu naturaliter volendum bonum honestum sicut & bonum commodi, de quo nunc non curo quomodo & qualis sit: sufficit nũc ad propositũ q illa non est synderesis, vt supra declaratum est. & ita patet responsio ad primam probationem.

Ad secundam & tertiam probationẽ, respondeo secundum Scotum negando consequentiam & eius rationem, quia ipsa voluntas iam habet libertatem in se & dictamen prçuium rationis & Synderesis: quę sufficiunt contra omnia impedimẽta simul cum gratia seu auxilio Dei, & ita ex quo habet voluntas modũ agendi superiorẽ omni alia natura creata, & habet q sufficit ad suos actus conuenientes secundũ suam naturam, scilicet ſm rectam rationem: non requiritur aliud.

Vel secundò respondeo secundum alios doctores, q voluntas iam habet suam inclinationẽ naturalem ad bonum honestũ: quę non est Synderesis sed alia inclinatio naturalis vt dictum est secundum eam ponentes.

Ad alia argumenta de conscientia respondeo ad primum, sicut supra secundum Scotum dictũ est de remuneratione Synderesis. dico enim q similiter consciẽtia dicitur remordere etiam ſm Bonauen. quia dum ipsa ostẽdit aliquod malum ipsi affectui habenti rectitudinem: iam talis affectus refugit & recalcitrat: ideo talis remorsus non est à conscientia ipsa formaliter & principaliter mouente & efficienti, sed sicut à dictãte. vel dico q sicut notitia quę est in intellectu cõcurrit cum voluntate ad productionem volitionis vel nolitionis: ita & conscientia intellectus ad illum remorsum vel fugam voluntatis.

Ad secundum quòd scilicet conscientia dicitur bona &c. respõdeo ſm Scotũm & Bonauen. q habitus intellectus practici dicuntur boni vel mali, non quidem formaliter sed transumptiuè, s. propter conuenientiã eorũ ad voluntatem: ex eo q intellectus practicus non solum consistit in vero sed ẽt se extendit ad bonũ: sicut contra voluntas potest dici recta vel curua propter conuenientiã eius ad actũ rectũ vel non rectum rationis: qui tñ est formaliter in intellectu at bonitas est voluntatis sicut rectitudo intellectus: sed bonitas magis transumitur ad intellectũ practicum quam ad speculatiuum, sicque conscientia transumptiuè non formaliter bona denominatur.

Ad tertium & vltimum q. s. magis sciens esset magis conscientiatus &c. respondeo ſm Scot. q sicut. 7. Eth. c. 3. dicitur, q in passionibus existentes quidã dicunt verba enigmatis sciunt aũt nequaquã: ita potest concedi q simpliciter sciens scientia practica, & nõ tñ sciens speculatiuè est conscientiatus, & magis sciens est magis cõscientiatus. & hoc maxime habet concedere ipse Henricus: quia ſm eum in eodem instanti temporis in quo est volũtas mala, ratio excęcatur, adeò vt nullus habeat minus de conscientia etiam si consciẽtia pertineat ad voluntatem. igitur argumentum ita est contra eum sicut contra nos: & sicut soluitur ab eo ita à nobis vt dictum est.

QVAESTIO II.

Quid sit fides & opinio, Scrupulus & Dubium.

RESPONDEO, Fides, propriè est assensus firmus sine vlla formidine sed inevidens. ita q quãmuis homo nõ clarè videat quomodo ita est quod firmiter credit: attamen ẽt si consideret oppositum & eius motiua, nullo modo mouetur à sua fide & firma æstimatione: quia non credit q aliter est, neque dubitat si ita est vel non est vt iã ipse per fidem credit. consonant doctores in 3. dist. 23. ex August. 8. de trinitate c. 10. & Vega. de iustificatione lib. 9. c. 4. *Quid fides.*

Opinio aũt propriè est assensus vel determinatio intellectus ad alterã partẽ contradictionis propter maiorẽ apparentiam rationis vel auctoritatis pro hac parte, cũ formidine tñ de opposito seu de falsitate illius opinatę, propter aliqua motiua. ita q hæc formido est naturaliter annexa opinioni & passio assensus opinatiui. *Quid opin.*

Et si quæratur quid sit & in quo stet prędicta formido opinionis & certitudo aut potius firmitas fidei ex parte subiecti. rñdeo ſm B. Tho. 2. 2. q. 1. ad quartũ & Alliaco, q formido stat in hoc q stante assensu opinatiuo alicuius propositionis, simul ẽt stat q ab apprehensione oppositi & motiuorũ eius aut pro eo, causatur saltẽ virtualiter iudicium vel æstimatio q illud oppositum fortè est verum eodẽ modo rebus se habẽtibus: & ex cõsequenti æstimat partẽ cui ipse assentit fortè esse falsam licet ipse magis æstimet esse verã: & ita est paratus assentire opposito si probabilius ei videatur vel ostendatur. ita q formido est priuatio vel defectus firmitatis ex parte subiecti ipsius opinantis: quia sic eius intellectus assentit huic parti, q etiam quodã modo fluctuat aut hęsitat vel tribuat vt declaratũ est, & ex hac formidine quæ est hæsitatio vel fluctuatio in intellectu, sequitur alia formido quæ est timor in voluntate: & inde ẽt sequitur sua infirmitas in ea, quia videlicet parata est simul cũ intellectu formidãte se ẽt ad oppositum determinare. Firmitas aũt fidei ex parte subiecti siue credẽtis opposito modo stat in hoc: q credens hanc partem ẽt si consideret oppositũ & motiua pro eo, & nõ æstimat illud rebus eodẽ modo se habẽtibus forte esse verum, nec ex cõsequẽti partẽ quã credit fortè esse falsam: & inde sequitur sua firmitas in volũtate qua parata est pp quæcunq; motiua in oppositum se non determinare neque recedere ab eo quod credit suus intellectus. *Formido & firmitas quid.*

Suspicio est assensus formidolosus fluctuans

cum

cum quadam inclinatione ad alteram partē sed non perfecta, sed est leuiter inclinatus.

Præsumptio. Præsumptio aūt reducitur ad suspicionē: est enim media inter opinione quę est de his quę vt plurimum contingunt, & suspicionem quæ est de his quæ raro: præsumptio verò est de his etiā quæ in paucioribus accidūt & ex suspicionibus orit̄ & nō è cōuerso: quāuis aliqñ simul concurrat, vt ait Simancas in catholicis instit. c. 49. §. 15.

Fides & opinio large. Largius aūt capiēdo fidē & opinionē pro eodē, vt vulgo & ab Arist. accipiuntur, dicamus ꝙ aliqñ opinio est sine formidine, qñ videlicet alicui incerto aliquid firmiter adhęret vt habetur. 7. Eth. c. 3. ꝙ quidā suis opinionibus ita firmiter adhærēt vt alij suis sciētijs & demōstrationibus: sed tūc firmitas illa prouenit à volūtate hoīs sic affecti vel ab aliqua fide acquisita cuius illa firmitas propria est. Nā s̄m Arist. 2. de anima textu. 53. opinari non possumus qñ volumus, s. sine motiuo: cū illo autē possumus vt volumus. Et è conuerso idq; sæpius fides largè est cum aliqua formidine: quod vtiq; cōtingit qñ nos alicui incerto credimus sine firmitate, puta qñ ego credo Petro aliquid asserenti licet non oīno certus sim verū ne dicat an nō. Nam alicui certitudinaliter aut firmiter credimus ꝓp suam auctoritatē, alicui aūt non: & talis dr̄ fides quā adhibemus dictis alicuius de cuius veritate non oīno certi sumus: & ita Arist. lib. 4. topico. c. 5. ait ꝙ fides est opinio cū vehementia, idest cū firmitate habente tñ aliquam leuem formidinem annexam: quæ à multis dr̄ fortis opinio & s̄m iura testimonium de credulitate distinguitur à testimonio de certitudine, seu firmitate. & talis fides sumpta largè est fides logica quæ ab alijs dr̄ humana topica vel moralis. Nam de fide Theologica constat ꝙ licet non habeat euidentiam, est tñ sine vlla formidine, habetq; firmitatem ex parte subiecti ideo hominis credentis, & certitudinē supernaturalē ex parte obiecti. i. rei creditæ: & hæc non nisi propriè fides esse potest, de qua etiam infra. q. 5. in rñsione ad primam cōfirmationem primi Arg. latius habetur an aliquā dubitationē cōpati possit. Et nota ꝙ firmitas fidei se tenet ex parte subiecti: certitudo aūt ex parte obiecti: sed sæpe certitudo extenditur ad vtrunq;. Fides ēt logica seu largè sumpta pōt esse vera & falsa theologica verò nō nisi vera & certissima esse potest. consonat Vega vbi supra & c. 47. latius.

Dubium. Dubiū est nō quidē assensus: vel dissensus sed indeterminatus motus rōnis ad vtrāq; partē contradictionis, ꝓp motiua apparētia retrahētia animū dubitantis à determinatione ad alterā partē, ita ꝙ nullā hēt firmitatē neq; determinationē alterutrius partis: sed est indeterminatio intellectus ad hoc vel illud in suspēso manētis; cū quo stat ꝙ vnū dubiū maius æquale aut minus alio, propter maiora vel minora aut ęqualia motiua, dr̄ ēt dubiū æquilibre de aliqua re qñ ęqualiter de ea & de eius opposito ꝓpter æqualia motiua dubitat̄: & nullū cōpatitur assensum vel iudiciū.

Quid scrupulus. Scrupulus ꝓpriè est motio leuis in intellectu sine vllo assensu, ex leuibus motiuis regulariter orta. dico regulariter: qa aliqñ oritur ex magnis causis, siue motiuis sed parum æstimatis ab ipso scrupulāte; ita ꝙ modo ex his modo ex illis causis magnis vel paruis scrupulus oriat̄: si tñ parum aut leuiter quis inde mouetur rationabiliter aut irrationabiliter, non quidem ad dubitandum sed ad leuissimè formidādum vel timendum seu potius admirandum, de illis motiuis ad oppositum eius quod credit vel opinatur, ita quòd propter hæc non desinit firmiter credere vel opinari vel etiam scire: hic scrupulus propriè est. Et ideo scrupulus iste aliquando dicitur pusillanimitas leuis spiritus secundum Gers. tertia part. de pusillanimitate spiritus & Flor. vbi supra.

Iste etiā scrupulus propriè sumptus potest esse simul cū assensu ēt fidei theologicæ, nō autē dubiū. Nā secūdum Adri. in secundo quodlibet. art. 1. ego bene credo Mathematicis asserētibus demostratum esse ꝙ triangulus habet tres Angulos æquales duobus rectis. Similiter & doctoribus & sacræ scripturæ dicentibus ꝙ Deus est trinus & vnus. cōtra quæ licet adducatur aut insurgāt in me rationes mihi insolubiles efficiētes leuissimum motum admirationis: tamē propter id nō minus firmiter & deliberatè credo quàm antea, & de his scrupulis multos sępe patimur in rebus fidei: propter quos tamē nō reuocamus in dubiū ea quę credimus, si enim determinate dubitaremus iam infideles essemus, vt habetur c. 1. de hæret. ad supradicta facit Caieta. in summula. titulo scrupulus. & in secundo quodlibeto.

Nota. Ad supradicta oīa nota ꝙ quātò magis est de supradicta formidine tantòminus de assensu secum cōpatitur, & èconttra quātòminus de formidine tātò magis est de assensu. inde fit primò, ꝙ est quædā formido leuissima. quę est idem quod scrupulus supradictus. secūdò est alia mediocris quæ ꝓpriè est formido quæ est de ratione assensus opinatiui. tertiò, alia magna & vehemēs quę maiorem partem assensum & aliquando totū assensum expellit, & tunc erit idem quod dubium propriè sumptum de quo supra dictum est.

Similiter scrupulus primò capitur propriè vt supra diffinitus est aliqñ secūdò capit̄. largè pro aliqua mediocri formidine, q̄ ēt dr̄ leuis credulitas vel suspicio vt no. in c. inquisitioni. de sent. exc. vt ait Albertus mag. in l. de 4. coeuis. & Flor. prima part. sum. tit. 3. ca. 10. §. 9. & hic scrupulus cōpatitur secū fortē assensum opinatiuū & fidē logicā siue humanā impropriè sumptā, nō tñ fidē theologicā neq; logicā propriè acceptā. tertiò aliquando capitur largius & valde impropriè pro magna formidine quæ tenuissimū assensum opinatiuum secum compatitur de eodem, vt patebit infra. quæst. 5. ex dictis Gersonis ibidem.

Simi-

Similiter Dubium tripliciter sumitur. Primò propriè pro indeterminato motu rationis vt supra diffinitum est. Secundò largè pro magna formidine quæ compatitur assensum opinatiuum de eodem, sed valde tenuem: est idem quòd scrupulus tertio modo acceptus. Tertiò largissimè & valde impropriè pro formidine seu hæsitatione parua quæ valde fortem assensum de eodem admittit. & idem est quòd scrupulus secũdo modo sumptus.

QVAESTIO III.

Quæritur tertio qui & quot sunt effectus & denominationes scrupuli & conscientiæ.

1. Punctũ. Respondeo per tria puncta quorum primum est, ꝙ scrupulus est & dicitur malus & bonus. Malus seu pusillanimis, secundum Flor. 1. par. sum. tit. 3. c. 10. §. 9. & Ber. dicitur quia ad malum inclinat & ducit: quia. s. parit perturbationem conscientiæ, perturbatio autem desperationem: desperatio interitum condemnationis, vt 1. Machab. 2. quidam scrupulosi nolentes sabbato se defendere occisi sunt. Item quia aliquando scrupulus malus seu irrationabilis malè crescens facit esse pecatum quod nõ erat: quia scintilla crescit in flamma sic scrupulus crescens in dubium & inde in opus contra conscientiam, & per cõsequens in peccatum decidere facit. vt et Gers. in 3. par. sum. in tract. de remediis contra pusillanimitatem. Alph. 70. præcipuè litera B. & per totum tractatum de diuersis Diaboli tentationibus. Bonus autem scrupulus dicitur quia ratio nabilis & quia facit ad hominem ad bonum deuenire seu proficere: putà quia facit ipsam humilem, timoratum, diligentem & cautum in rebus honestis, vt de his latius infra q. 5. propo. 2.

2. Punctũ. Secundũ punctũ est ꝙ conscĩetia est & dicitur bona & mala, pura, syncera, tranquilla, recta & erronea. Bona conscĩetia dicitur denominatiuè qa. s. bonæ voluntati conuenit & concordat, cui ostendit bonũ volẽdum. sicq; cõscientia bona vt ait Flor. vbi supra. §. 5. dicitur qa est bona ex ordinata affectione cui coaptaſ & bonũ dicta ait; & propter idẽ dicitur etiã recta, vt sit idẽ recta conscientia qđ bona: propriè aũt recta conscientia est vt infra dicetur. Conscientia pura dicitur propter exclusionẽ criminis quia. s. nullũ crimẽ recognoscit rõnabiliter. Eccl. 13. Bona est substantia cui non est peccatũ in conscientia. Conscĩetia syncera dicitur ex simplicitate intẽtionis: qa. s. est intentio sine duplicitate. Act. 24. Studeo sine offen. consci. bo. habere &c. & Matth. Si oculus tuus simplex fuerit. &c. c. 10. Simplices sicut columbæ. Cõscĩetia tranquilla dicitur, quia sine remorsu vermis & sine inquietudine & ꝑturbatione scrupulorum: de quo Ber. in lib. de cõsidera. quid ditius, dulcius, qetius atq; securius bona & tranquilla consc̃ia? Nam talis consc̃ia bona & recta est radix charitatis, nitor veritatis, ornat⁹ venustatis, retractoriũ à peccatis, thesaurus honestatis, testimonium & signum bonitatis, conuiuium delectabile atq; iocũdum, vt §. 6. latè prosequitur Flor. vbi supra. Mala aũt cõscientia secundum Flor. vbi supra. §. 5. dicitur è cõtra. & sic opposito mõ diuiditur in conscientiã inquinatã, cauteriatam seu læsam ꝑturbatã seu inquietam.

Inquinata cõscĩetia dicitur ꝓpter peccatũ qđ cognoscitur esse: & sic dicitur inquinata consc̃ia obiectiuè secundum Tho. 1. par. q. 79. art. 13. ad primum. ad Tit. 1. Inquinatæ sunt eorum mẽs & conscientia. mens quidẽ quò ad intellectum, qa est erronea cõsc̃ia aut culpabiliter ignorãs: quò ad effectum aũt dicitur inquinata, quia malè hõ vult aut voluit cõtra dictamẽ consc̃iæ, & ità scit se inquinatum. Cõscientia cauteriata dicitur 1. Thim. 4. Cauteriatam habentes conscientiam. i. læsam vel corruptam per prauam intentionem, & adustam igne male cõcupiscentiæ: cauterium enim est corruptio carnis ignefacta. Conscientia inquieta seu perturbata dicitur ex scrupulorũ irrationabilium aculeis inducẽtium ad peccatũ & ad non permanendũ in bono: aut ex remorsu vermis conscĩetiæ eius qui nullum remediũ admittit sed potius desperat ꝓpter peccata: & qa præsumit sæua super se vẽtura antequã veniãt: sicut fecit Cain Genes. 4. Qui antequã puniretur à Deo dixit. Ero vagus & profugus. de qua conscĩetia Sap. 17. Semper præsumit sæua perturbata cõscĩetia, i. inquieta qa videlicet inde nõ permanet in bono: sed in malũ iuit desperãs, & extollitur contra Deum peccare non metuens, & contra alios eos affligendo dum magis efficitur inquieta & crudelis. Cõscientia recta propriè loquendo dicitur formaliter, quia. s. dictat conformiter ad rectam rationem simpliciter: Erronea autem è contra qñ. s. dictat difformiter ad rectã rõnem simpliciter prudẽtialem: modo vincibilis mõ inuincibilis sit. Recta autem rõ prudentialis est iudiciũ intellectus verũ de agendis. Et nota ꝙ sicut dupliciter dicitur iudiciũ verum, videlicet speculatiuã qđ simpliciter & absolutè dicitẽ verũ: & practicè, quod dicitur verũ secũdũ qd. s. verũ veritate practica & hoc ĩ morali locutione tm̃. ita duplex est recta rõ prudẽtialis, vna est recta rõ simpliciter vera: & est iudiciũ simpliciter verũ practicè simul & speculatiuè: altera est rõ recta ꝓm quid tm̃ seu in morali locutione: & est iudicium solũ practicè verũ, vt mulier vel hæc mulier q̃ inuincibiliter æstimaſ mea est à me cognoscẽda, est practicè tm̃ verũ, qa dictat qualiter laudabiliter agendũ vel nõ agẽdũ est. Vñ patet ꝙ cõscĩetia erronea inuincibilis & inculpabilis, quãuis simpliciter sit erronea & falsa, qa dictat difformiter ad rõnẽ rectã simpliciter, putà quia difformiter ad rõnẽ veram speculatiuè: & ideo nõ debet dici simpliciter recta sed erronea licet

O incul-

inculpabilis.tñ quia dictat cõformiter ad rõnem rectam & veram secundũ quid.i.practicè seu in morali locutione tñ, vt supra li.2.de Igno.q.23 latius habetur: ideo dicitur conscientia erronea inuincibilis seu inculpabilis. Nam si nõ dictaret conformiter ad vllam rõnem rectam simpliciter aut secundum quid: tunc consciã erronea vincibilis seu culpabilis esset. & ita bene valet ista cõseq. conscientia erronea inuincibilis est conscientia simpliciter erronea, vt patet ex diffinitione & declaratione conscientię erroneæ. ergo est dif formis rectæ rationi simpliciter, cũ quo tñ stat ꝙ sit conformi rectæ rationi secundum quid.i.rectę rationi practicè prudẽtiali & patet ex dictis.

3. punctum Tertium punctum est ꝙ conscientia habet triplices alios actus & officia. Nam primò dr̃ conscientia testificari pro vel contra nos. & est qñ recognoscimus simpliciter nos aliquid cõtra vel secundum legem fecisse vel non fecisse de præterito vt Eccl.7. Scit cõscientia tua te crebro malè dixisse. & Rom.2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum. Nam conscientia dicitur testis inter nos & Deum secundum Aug. & habes. 11.q.3.c. custodi. & ratio est quia conscientia retinet, aut repræsentat naturaliter illud ꝙ voluntas contra, aut secundum legem voluit.

Secundus modus actuum conscientię est accusare vel excusare seu defendere, reprehẽdere vel remordere. ad Roma 2. Cogitationum inter se inuicem accusantium aut defendentium &c. & 2.q.3.c.in cunctis.secũdum Aug. & iste secũdus modus comprehendens hos quatuor actus põt dici examinatio, & latio sententiæ & executio aliqua.quod fit hoc modo. Nam postquam per testimonium conscientiæ proposita sunt ea quæ facta vel omissa sunt vt in primo mõ actiuum dictũ est. iam ipsa conscientia in hoc secundo modo examinat ea rectè ne facta vel omissa sint an culpabiliter. & ita qñ per examinationẽ cognoscitur id quod factũ vel omissum est discordare à conscientia à qua examinatur: dicitur tunc conscientia accusare & inde reprehendere illud, & inde quasi aliqualẽ vindictã exercens dicitur remordere. quando verò inuenitur secundum formam conscientiæ: dicitur cõsciẽtia excusare vel defendere illud vt benefactum vel omissum.

Tertius modus actuum conscientiæ est respectu futuri, quando.s.iudicamus aliquid faciendũ aut omittendum, tunc dicitur conscientia ligare seu obligare, & instigare, & retrahere, soluere, & mitigare. Nã qñ conscientia p suum consiliũ inuenit & tandẽ iudicat quod nõ tenetur obligatoriè aut de consilio facere aut omittere tale qd: tũc consciã dicitur soluere seu absoluere & mitigare. absoluere est in toto.i. ꝙ nullo mõ tenetur: mitigare est in parte.i. ꝙ non tenetur obligatoriè, bene autem de consilio aut æquitate.

Quando autem iudicat conscientia seu dictat ꝙ tale quid sit obligatoriè aut de cõsilio omittẽdum aut cauendum: tunc conscientia dicitur retrahere ab illo, aut de præcepto, aut de cõsilio qũo dictat. Qñ verò iudicat conscientia ꝙ tale quid sit obligatoriè faciendũ: tunc dicitur ligare seu obligare. sæpe etiam extenditur ad omissionẽ ita ꝙ etiã dicitur ligare seu obligare ad omittendum id quod dictat esse obligatoriè omittendum: quod erat propriè retrahere vt dictum est. & ita patet quòd conscientia habet virtutem ligaminis inquantum constringit voluntatem nõ formaliter sed ostensiuè aut dictatiuè, videlicet dictans & ostendẽs quòd non põt homo sine nocumento peccati aliter agere aut omittere ꝗ rõ vel conscientia iudicat & dictat, sicut ligatus corporaliter habet necessitatem consistendi in loco vbi est ligatus dum manent ipsa vincula quibus ligatus est, vt Rain. & Floren. vbi supra. & §.4. & latius infra q.4 & 8. habetur quomodo liget seu obliget conscientia: & vnde prouenniat tale ligamen, seu obligatio, quæ etiam differentia sit inter conscientiam ligare & obligare.

Tandem quãdo conscientia iudicat vel dictat quod tale quid sit solum de consilio & æquitate agendum, tunc dicitur instigare ad id tanquam ad bonum supererogatorium aut vtile & securius agendum.

QVAESTIO IIII.

Quomodo liget seu obliget conscientia recta & erronea, & vtrum liceat agere contra illam.

AD quam respon. per sex proposi. quarum prima est, omnis qui agit vel omittit contra conscientiam rectam vel erroneam vincibilem vel inuincibilem contrarium obligatoriè dictantem peccat: & eo modo, scilicet mortaliter vel venialiter quo ipsa conscientia dictat. Nunc declarantur particulæ postea probantur. notetur primò ex 3.q.præced. in tertio puncto quid sit conscientia recta & erronea. erronea item vincibilis dicitur quam potest quis vincere aut tollere faciendo quod tenetur ad sciendum veritatẽ: inuincibilis autem quam non potest quis vincere faciendo quod tenetur ad sciendum veritatẽ, vt alibi in trac. de ignor. q.1. latius habetur. Secundò dicitur contrariè obligatoriè dictantem, per quam particulam secundum Gab. in 2.d.39. q.1.dub.2. excluditur conscientia quæ solum est testificatiua, seu accusatiua de præterito de qua supra.quæst.3. in tertio puncto dictum est. quia talis conscientia testificatiua tantum de præterito nõ ligat neque obligat nisi fortè impropriè vel ostensiuè ad credendum suo testimonio: non autem ad agendum vel omittendum conformiter ad eam. dico impropriè, quia ipsa conscientia est ipsamet credulitas seu assensus propositionis testificantis. Conscientia autem ideo ostensiuè dicitur dictare obligatoriè quid agendum Proposi. 1.

dum vel omittendū: quia est assensus ꝓpositionis significātis tale qđ esse obligatoria lege constitutum. Ideo dr̄ obligatoriè agēdum nō aūt super erogatoriè. Nā cum lex in scripturis nobis tradita contineat ꝓcepta, prohibitiones, cōsilia, informationes, & exortationes: ꝓcepta obligant ad agēdum, prohibitiones ad omittedum, cōsilia verò persuadēt ad aliqđ melius seu pfectius nō tamē saluti necessariū, informationes aūt modū exequēdi, consilia & ꝓcepta conueniēter tradūt, exhortationes velut preces amicabiles ad pdicta hilariter perficienda inducunt. sola ergo ꝓcepta & prohibitiones obligāt ad exequendū vel omittendū id quod lege præcipitur vel prohibetur: cætera non obligant nisi ad non continēdum ea quasi nō sint meliora & vtiliora vniuersaliter & ex genere suo quàm opposita, vt ait etiā Gerson in regulis moralibus alphab. 24. litera C.

Probatio primæ partis. Nūc probatur prima pars propo. & primò ꝙ agens contra conscientiam rectā peccet ꝓbatur dupliciter. Primò secundū Bonau. & Th. i 2. dist. 39. & Gab. & cōiter doct. ibid. qa conscientia recta ex quo est dictamē cōclusionis practicæ verę significātis & ostendentis tale qđ esse agendum tanq̄ à lege obligatoria impositū. ergo ita est ꝙ aliqua lex superioris illud obligatoriè imponit: & per tale dictamē significatiuū iā sufficienter notificaf homini, vt patet ex ipsa diffin. cōscientiæ. Ex hac probatione patet ꝙ conscientia ipsa nō obligat hominē virtute propria tanq̄ lex aut superior principalis, neque. n. ipsa est superior neq; cōtra legē Dei aut superioris ipsa obligare posset. igitur obligat solū virtute legis seu ꝓcepti superioris: nō solū virtute illius ꝓcepti particularis quod consciā ipsa vt regis ꝓo notificat: sed etiā & ꝓcipuè obligat virtute dictaminis aut ꝓcepti vniuersalissimi iuris naturalis ꝙ ipsa synderesis ꝓponit in maiori, s. nō est male agēdum neq; id quod malè fieri ęstimaf, neq; cōtra legē superioris obligantē. est. n. dictamē practicū inde deductū dictās tale qđ agendū aut nō agendum esse, vt sup q. 1. & 3. latius de hoc. & sic solū obligac vt synderesis ostēsiuè nō autem imperatiuè proprie loquēdo, & facit ad hoc quod aliqui doctores dicūt cū gl. Eccl. 7. c. ꝙ consciētia obligat vt iudex noster, sed de hoc plenius infra q. 10. proposi. 3. in respon. ad secundū & tertium arg.

2. ratio. Secundò probatur idem secundum Angest. in moral. c. 7. quia oīs volūtas q̄ se difformat suæ regulæ peccat. sed regula volūtatis est recta rō intellectus, cuiusmodi est consciā recta vt patet ex dictis. ergo agens contra consciām subuertit debitum ordinem & peccat. similiter sic intelligendum est quod dr̄ ab aliqnibus doct. ꝙ. s. conscientia est lex intellectus nostri. i. est regula intellectiua rectificans voluntatem vel rectitudinem ei ostendens si cōscientia propriè & nō pro synderesi capiaf. Item ad ꝓbationem pdictæ partis faciūt à fortiori ꝓbationes sequētes pro cōscientia erronea. Quòd autē similiter agēs cōtra conscientiam qnācunq; erroneā peccet vt ait ꝓpositio. probatur quadrupliciter. *Secūda pars ratio 1.* Primò secundū Bonauent. & doct. vbi sup. quia qui agit cōtra legē superioris creditā seu ęstimatā licet nō verè obligantē contēnit ipsum superiorē, seu auctoritatē eius: sed qui agit cōtra consciam erroneam agit contra legem creditam superioris. ergo contēnit & peccat. cōsequētia cū minore patet: & maior vbi est difficultas ꝓbatur. quia q facit id in quo etiam erroneè credit se displicere Deo qnāuis illud in se non displiceat, facit contra voluntatē Dei ipsumq; aliquo modo contemnit & legem eius contra quam se facere existimat & vult. & patet exēplo. quia sicut offenderet regē & etiam vt reus læsæ maiestatis puniretur is qui percuteret alium quē æstimat esse regē: aut qui aliquid faceret putās se in eo regē offendere. ita qui cōtra legē Dei æstimatā agit ipsum offendit quātum in se est. Nam vt habetur c. cum voluntate. de sent. excom. crimina ex animo distinguūtur. Vnde & mulier erroneè credens ꝙ est homicida si non mentiatur pro saluanda vita mariti, vtique agens contra conscientiam non mentiendo, homicidium formaliter quantum in se est quamuis non materialiter committit, idq; contra legem illam per consciētiam quamuis erroneè sibi notificatam. Deus nanque non solum quid, sed quo animo id homo faciat attendit.

Secundò probatur idē secundum Tho. prima secundæ. q. 19. art. 5. & in 3. quodlib. art. 17. quia volitio agentis cōtra conscientiā erroneā tendit in obiectū malū siue prohibitū. ergo est culpabilis. anteecedens inde patet quia obiectum volūtatis, quò ad esse morale loquor, est tale quale ꝑ rationem apprehenditur & præsentatur voluntati. quia nihil volitum quin præcognitū, vt prima secundæ. q. 19. art. 3. probat latius B. Tho. & tale dr̄ obiectum formale: quod est ꝓcipuè attendendum ad bonitatē & malitiā moralē. Sed ratio seu cōscientia licet erronea proponit volūtati tale qđ vt malum & vitandum & vt contra legē, quamuis in se materialiter sit bonum & secūdum legem. ergo tale obiectū voluntatis sub hac rōne obiectiua formali est malū & difforme rationi vel legi, ideo 7. Ethic. c. 9. dicitur ꝙ per se loquendo incontinens est qui non sequitur rationē rectā: per accidens aūt qui non sequitur ēt rationem falsam, vel potius diceretur: per accidens autem qui agit contra rationē falsam obligatorie dictantem vt patebit infra latius. *2. ratio.*

Tertio probatur secundum Angest. in moral. cap. 7. quia regula voluntatis est intellectus. ergo ipsa difformans se illi subuertit debitum ordinem, & periculo se exponit: & quantum in se est facit ut recedat à recto quādo aliàs ipsi volūtati non constat de errore intellectus seu regulæ suæ, vt supponit in casu conscientiæ erroneę. Nam si constaret iam non esset consciētia erro- *3. ratio.*

O 2 nea

nea simpliciter: quia si constat volūtati de errore talis conscientiæ: hoc non pôt esse nisi p aliud iudicium verū. ergo iam non est cōscientia erronea simpliciter: sed illa quæ erat erronea est rectificata seu ablata per illud aliud iudicium seu conscientiam rectam significantem ꝙ illa prior erat erronea. hanc ratione͂ cum alijs duabus præcedētibus Angest. vbi supra satis breuiter tangit.

4. Ratio. Quartò probatur ide͂ auctoritate ad Rom. 14. Omne quod nō est ex fide peccatum est. gloss. 1. quod est contra conscientiam: & omne quod ad conscientiam pertinet si aliter fiat dicit Apost. esse peccatum. hæc glo. & habetur 28. q. 1. c. omnes. & de symonia. c. per tuas. vbi loqtur de conscientia erronea. & cùm verbum Apost. sit vniuersale, ergo etiam de conscīētia erronea intelligitur. Et nota quòd quamuis directè seu expressè hoc non probetur ex hac auctoritate, sed solum quòd agens contra dubium peccat, vt infra. q. 5. latius habetur: tamē ex dicta auctoritate sic intellecta adhuc probatur intentum. quia si agens contra dubium rationabile vel irrationabile de mortali peccat. ergo à fortiori peccat agens contra conscientiam siue rectam siue erroneam de mortali. item Grego. in d. c. qui agit contra conscīētiam ædificat ad gehennam. Item ad hoc sunt alij multi textus iuris canonici, vt patet in cap. inquisitioni. de sent. excom. & sic communiter tenetur à doctoribus. Immo & dicit Adrianus in 2. quodlibet. ar. 3. quòd videtur esse de iure naturæ indispensabili etiam ab ipso domino Deo, ꝙ quis licitè agat contra conscīētiam etiam erroneam. & ratio eius est, quia implicat ꝙ bene fiat deliberatè id quod creditur malè fieri sed de hoc infra q. 6. propoſi. 5. latius habetur.

Coroll. Ex quibus patet falsitas cuiusdam opinionis quā refert ḡt gl. in d. c. omnes. 28. q. 1. tenētis, ꝙ agēs in materia ꝑcepti & in per se malis contra conscīētiam erroneam nō peccat. exēpli gratia. diligēs nunc Deum conscīētia erroneè dictante sub peccato nō esse diligēdum: aut abstinēs nūc à furto vel fornicatione conscientia erroneè dictāte ꝙ Deum offendit nisi furetur aut fornicetur: nō peccat. & mouetur hæc opinio propter rationes quæ infra in argumētis tāgentur & soluentur, & ideo vt opinio erronea reprobaŧ à B. Tho. & doctoribus cōiter vbi supra per rationes supra dictas. Immo dicit Adria. in 4. quod lib. art. 2. principali ꝙ talis opinio est hæresis: quia cōtra illud Rom. 14. Omne quod non est ex fide &c. Secundū intellectū quem habet illa auctoritas ex cōi declaratione doctorū & Ecclesiæ quę supra posita est; secundū quos verus sēsus sacræ script. attendēdus est. Tertia verò pars, q. s. peccat eo modo &c. patet ex dictis, & patebit infra propoſi. 6. & dub. 1. & in responſ. ad secūdū arg.

2. Propoſ. Secunda propositio est quòd conscientia recta obligat ad se conformandum ei, agendo vel omittendo id quod dictat esse agendum vel omittendum & eo modo quo dictat.

3. Propoſ. Conscientia erronea vincibilis aut inuincibilis dictās obligatoriè agendū vel omittendū, id quod alias est solum licitū aut indifferens aut de consilio, obligat disiunctiuè. i. ad se cōformandū tali conscientię permanenti, aut ad ipsam deponendū. Patet probatio ex dictis in prima ꝓpoſ. quia non licet ei se difformare aut cōtra eā agere: & cū hoc vitari non possit nisi vel ei homo se cōformet aut ipsam deponat. ergo tenetur ad alterutrum vt dictum est sicut ipsi homini placuerit. non aūt tenetur absolutè ei se cōformare, ex quo ipsa est erronea & pōt licitè deponi: non. n. obligamur ad manēdum in errore. Sed neq; absolutè tenetur homo eā deponere ad cauendum tale peccatum. tum qa si est inuincibilis: iam vel non pōt vel non tenetur eam deponere. tum ēt quia si etiam est vincibilis & pōt homo eā deponere si vult: non tñ tenetur sub mortali, ex quo talis error cōscīētiæ nō est de se periculosus neque inducēs ad peccatū, sed ad licitū vel melius bonū agendum quod dictat: nisi aliunde sit occasio periculi propter quod talis erronea conscientia sit necessariò deponēda. quo nō obstante, dic quod talis error vincibilis est simpliciter vitādus & deponēdus, vt infra in quinta propoſi. habeŧ: quia est inde periculum absolutè. exempli gr. Si mihi cōscientia dictat obligatoriè ꝙ sub peccato teneor hodie ieiunare aut orare tale quid: cùm tamen in rei veritate non teneor: tunc habet locum hæc tertia propositio vt dictum est.

4. Propoſ. Quarta propō, Conscīētia erronea inuincibilis dictans obligatoriè id quod est malum seu cōtra legem, obligat ad conformandū se ei permanenti eo mō quo dictat. exempli gra. Si est conscientia oīno inuincibilis, neque pōt euadi quin secūdū aut contra eā agatur vel omittaŧ, ita qđ est inuincibilis quò ad dissolutionē & euasionē: & dictat ꝙ est nunc obligatoriè furandū aut fornicandum aut mentiendū absolutè, aut ex cā pia ad salutem multorū & hōi, alioqui qđ peccauit mortaliter si non furatur aut &c. tunc dicit hęc ꝓpō. 4. ꝙ necessariò est agendum conformiter ad illā conscientiā. probatur secundū Gabr. in 2. di. 39. q. 1. dub. 2. & B. Th. prima secundę. q. 19. art. 6. & Dur. in 2. d. 39. & Alm. in moral. tr. 1. c. 5. consonat Gerson, & Medina in Alphonsina f. 36. qa non teneŧ tūc obedire illi legi incognitę ꝓhibenti furtū: vel potius excusaŧ à culpa illi legi incognitæ non obediēdo: & ex alia parte tenetur hō non se difformare illi conscīæ erroneæ, vt patet ex prima ꝓpo. hoc aūt. s. nō se difformare illi cōscientiæ dū permanet, homo non pōt vitare nisi conformando se illi: quia si se habeat omissiuè iam se difformat illi dictāti ꝙ mortaliter peccat omittēdo vt supponitur in casu: deponere aūt talem conscientiam aut errorē non pōt agēdo omne quod teneŧ ad id, ex quo est inuincibilis omnino. quò ad dissolutionē & euasionē, ergo

ergo tenetur se conformare illi vt suę regulæ: & à culpa ratione dictæ ignorātiæ excusatur. Item ad hoc facit Genes.29. quando Iacob. cognouit Lyam inuincibiliter creditam esse suam: quia illi petēti debitum tenebatur ipse Iacob reddere secundum conscientiam suam erroneam inuincibilem dictantem ꝙ vxori creditæ petenti debitum est reddendum. Et nota ꝙ talis actus cōformis tali conscientiæ erroneæ inuincibili licet sit aliàs prohibitus & malus ex genere: tunc autem non est malus neque culpabilis sed bonus moraliter & sæpe meritorius, ex quo est conformis recto iudicio vero secundū quid seu practicè, neq; talis actus dr̄ aut est formaliter furtum, fornicatio, aut mēdacium: sed solum materialiter, vt supra q.3. in secundo pūcto tactum est: & latius nos alibi egimus in tit.2. de ignoran.q.23.

5. Propos. Quinta propositio, conscientia erronea vincibilis dictās obligatoriè id quod aliàs est illicitū, non obligat ad conformandum neque ad difformandum nos illi: sed ad illam deponendū. Probatur primò ꝙ non obligat ad conformandū illi: exempli gratia de dictāte ꝙ nunc est furandū vel fornicādum ex pia causa ad aliorum salutē. ratio quia nulla lege & nullo modo potest quis obligari ad peccatum formaliter seu ad malè & culpabiliter agendum: quamuis possit aliquando obligari ad malum materialiter sed inculpabiliter agendum, vt supra in casu quartæ propositionis præcedentis etiam stante lege vt ibi probatum est. quod patet, quia est implicatio ꝙ quis bene simul & malè & culpabiliter agat obediendo ipsi legi per eundem actum, quia nō potest esse simul bonus & malus formaliter, vt facile deduci potest: & quia recta ratio & ipsa lex Dei nos liberat à tali obligatione ad culpā, aliàs non esset formaliter culpa. Sed homo conformans se tali conscientiæ de qua loquitur hęc quinta propositio, peccaret culpabiliter fornicando contra legem pro tunc obligantem vincibiliter ignoratā: neque enim talis vincibilis error aut ignorantia tunc excusat, vt patet. ergo non obligat ad se illi conformandum. Quòd etiam non obligat ad difformandum patet; quia potius obligamur ad non difformādum vt patet ex dictis supra propositione prima. Quòd autē obligemur ad illam conscientiam deponēdum: probatur. quia obligamur ad vitandum id omne quod nos facit esse in peccato: sed talis conscientia erronea vincibilis dictās obligatoriè id quod est malum facit nos esse in peccato, ergo. Consequentia patet: & maior similiter. Minor autē probatur ex dictis: qa siue homo se conformet siue difformet agendo aut omittendo secundum aut contra talem conscīētiam peccat mortaliter aut venialiter, vt dicetur infra in sexta propositione. ergo talis conscientia est necessariò sub pœna peccati opportunè deponenda. Et nota quòd quando dicitur quòd talis consciētia obligat ad deponendum, non sic intelligitur ꝙ obligat vinculo ipsius conscientiæ dictantis ꝙ deponatur, non enim dictat ipsa conscientia erronea quod deponatur: quia ex quo creditur ꝙ non sit erronea iam non dictat ꝙ deponatur error qui non cognoscitur. & quia conscientia ipsa erronea solum dictat de illo opere illicito faciendo, putà quòd sit fornicandum. sed intelligitur ꝙ ad deponendum eam obligatur homo vinculo alterius præcepti Diuini aut naturalis, quo quilibet tenetur vitare errorem culpabilem & periculosum, & id quod occasionaliter aut aliquo modo de propinquo nos facit esse in peccato aut malo statu, vt supra probatum est. Ideo Eccle.17. Ne demoreris in errore. & ita verius & magis propriè diceretur, ꝙ tenemur deponere talem conscientiā potius quàm ꝙ ipsa conscientia obligat ad eam deponendum. tamen ad bonum sensum iam declaratum, vtrunque & vtroque modo dicitur à doctoribus. ideo non verbis sed sententijs innitendum est.

Item nota ꝙ notanter dictum est ꝙ talis conscientia erronea vincibilis dictās obligatoriè id quod est malū est deponenda, quia si dictaret solum super erogatoriè: putà si dictaret quod licet non sit necessarium, est tn̄ bonum aut licitū furari ad erogandum pauperibus, mētiri aut fornicari pro salute sua vel aliorum & huiusmodi: tūc non obligatur simpliciter ad eam deponendum, sed disiunctiuè ad illam deponendū vel ad nō se conformandum illi, vel ad se difformandum ei. quia qūocunque homo se habeat. s. deponēdo tale conscīētiam, aut non se conformando, aut se illi difformādo: nullo modo peccat: qa nō agit cōtra aliquā legē tunc obligātem: sed neq; ille error necessariò inducit tunc ad peccatum illud absolutè, qa nō dictat obligatoriè illud malum, ex quo paret alia via vitandi illud peccatum nō conformando se illi conscientiæ erroneæ. Quæ non obstante simpliciter & absolutè est verū dicere, ꝙ tam illa cōscientia erronea q̄ omnis alius error vincibilis quo dicitur malum bonū & bonum malū, est cauendus & vitandus simpliciter, quia culpabilis est; & simpliciter est causa seu occasio propinqua ad peccatum inducēs contra id Esai.5. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum. Item Eccl.17. Ne demoreris in errore. & sic intelligo & limito saluo meliori iudicio, Bonauēt. & Duran. & Gabr. & cōmuniter doct. in 2. distinct.39. & Almayn. & Angest. vbi supra dicentes, ꝙ consciētia erronea vincibilis dictans quòd est licitum aut bonum id quod est malum, non est necessariò deponenda absolutè sed disiunctiuè vt dictum est, intelligitur enim ꝙ non est necessariò deponēda tunc absolutè ad vitandum illud peccatum quod per aliam viā pōt vitari: bene tn̄ absolutè necessariò deponenda, sicut & omnis error moralis ad cauendum omne peccatum & occasionem propinquam peccati.

Coroll. Ex omnibus supra dictis patet ꝙ B. Tho. super Epist. ad Gala. 5. dicens, quòd qui habet cõscientiam erroneam dictantem eũ obligari sub mortali peccato ad obseruantiam legalium, tenetur obseruare legalia durante tali consciẽtia: & hoc propter dictamen conscientiæ: quamuis etiam sic obseruans peccet. melius dixisset quòd qui se difformat tali conscientiæ non seruãdo legalia peccat mortaliter in casu prædicto: qa cõtra conscientiam sic dictantem omittit. & ne videtur idem Tho. ibidẽ sentire magis declarando seipsum dicens quòd talis homo illa conscientia durante peccaret mortaliter si nõ obseruaret legalia: quamuis Angelt. vbi supra acrius mordeat nolẽs illum modo prędicto pie intelligere. Ideo cauendum nobis est in modo loquẽdi in hac materia secundum supradictas propositiones: quia valde differt dicere, quòd durante consciẽtia erronea vincibili dictãte obligatoriè esse fornicãdum tenemur fornicari aut non fornicari, aut se illi cõformare, aut difformare, hoc enim est falsum. & aliud est dicere ꝙ stante prædicta conscientia qui fornicatur peccat, & qui non fornicatur etiam peccat, & qui se conformat peccat, similiter qui illi se difformat: nam hoc dictum est verum, quia vel contra legem Dei peccat fornicando, vel contra conscientiam non fornicando, quare ad neutrum tenemur: sed tenemur deponere talem conscientiam vt latè dictum est.

Propos. 6. Iam quomodo peccet is qui agit cõtra conscientiam rectam vel erroneam, sexta propositio est. quòd omnis agens contra conscientiam etiam erroneam quãcunque obligatoriè dictantem peccat: secundum quãtitatem aut qualitatẽ dictatæ obligationis, idq; est verũ quantum est ex hac parte, ꝙ. s. agit contra conscientiam: nam ex alia ratione vel circũstantia potest culpa minui vel aggrauari. Probatur prima pars inductiuè. quia si conscientia dictat solũ de consilio esse bonum aut licitum esse furari ad dandum pauperibus: tunc nullo modo peccat agens seu omittens contra eã: quia tales opus bene potest omitti sine peccato, nisi aliunde aggrauetur per contemptum aut aliàs vt patet. Si autẽ dictat solum sub peccato veniali, ita quòd mentiri pro saluãda vita est debitum seu obligatorium sub peccato veniali tantum: tunc qui sic agit contra conscientiam omittẽdo mentiri peccaret solum venialiter. Si verò dictaret cõsciẽtia de mortali: tunc peccaret mortaliter omittẽdo mẽtiri cõtra talem conscientiam. quòd si conscientia dictat sic in genere solum tale quid agendum vel omittẽdum sub peccato, ita quòd si non fit aut omittitur erit peccatum: tunc ait Angest. in moralib. c. 7. ꝙ est idem iudicium quod de isto actu, volo peccare: & vt videtur aliquãdo erit mortale aliquando veniale secundum animi dispositionem actualem seu virtualem ad mortale seu veniale.

Secunda pars propositionis, scilicet quantum est ex hac parte, est limitatio aut declaratio partis prioris, potest nãque aduenire aliud pceptũ vel circunstantia in tali actione contra conscientiam, ratione cuius peccatum ipsum cõtra conscientiam augeatur vel dupletur in malitia. patet exemplo. quia qui agit contra conscientiam vincibiliter erroneam dictantem sub veniali tãtum seu solũ de consilio non esse fornicandum pro salute sua vel alterius, aut non esse furandũ pro pauperibus: iam quatenus agit cõtra præfatam conscientiam erroneam fornicando aut furando peccat vnica malitia veniali tantum: aut nullo modo peccat contra dictamen solũ consultiuum præfatæ conscientiæ vt dictum est. Sed ex quo simul agit fornicando aut furando contra aliud præceptum Diuinum vel naturale prohibens sub mortali fornicationem & furtum: iam etiam peccat mortaliter secundum obligationẽ præcepti illius quod simul transgreditur.

Dubium 1. Dubitatur primò. Vtrùm qui cõtra conscientiam rectam obligatoriè dictãtem agit id quod aliàs etiam malum seu prohibitũ est peccet duplici malitia. Respõdet Angest. ꝙ sic: altera quia cõtra consciẽtiam rectam obligatoriè dictãtem sub mortali non esse fornicandum: altera quia contra præceptum sub mortali prohibens fornicationem fornicatur. Hæc Angest. Sed saluo meliori iudicio oppositũ videtur, quòd scilicet iste vnica tantum malitia peccat, quamuis aggrauetur ex eo quòd scienter agens contra conscientiam illam rectam peccauit. & ratio est: quia si esset duplex malitia: hoc ideo esset quia contra duplex præceptum diuersarum rationum & specierum vt ait ipse Angest. Sed non fit nisi contra vnicum præceptum speciale de nõ fornicando, sicut qui sciẽter facit contra præceptum cognitum vel sibi propositum verè per conscientiam rectã vel æstimatiuè per conscientiã erroneam. neq; est aliud speciale peccatũ agere cõtra conscientiam: sed est generale contra generale ius vel præceptũ naturale, de nõ malè faciendo aut de non faciẽdo quod creditur aut valde dubitatur malè fieri, id quod in omnibus peccatis reperiri potest, sicut & de industria scienterve peccare. consonat Nauar. in sum. c. 27. num. 276.

Si contra hoc dicatur, quòd ex hoc sequeretur contra secundam partem seu limitationem præfatæ sextæ propositionis, ꝙ qui contra conscientiam erroneam dictãtem sub veniali tantũ peccato non esse fornicandum pro salute corporali, ageret fornicãdo, solum peccaret venialiter probatur. Quia secundum supradictam opinionem solum peccatur contra illud præceptũ per conscientiam erroneam notificatum, ꝙ scilicet solum obligat sub peccato veniali. Respondeo negando sequelam simpliciter, quia etiam alia ratione peccatur mortaliter, quia videlicet contra aliud verum præceptum sub mortali prohibens illam fornicationem agitur notificatũ aut

cognitum

cognitum in debito, ex quo talis error est vincibilis, vt supponitur & dictum est in probatione sextæ propositionis: quamuis bene concedatur ꝙ quatenus contra illam consciētiam peccatur solum peccat venialiter vt probatum est. Qui autem peccat cōtra cōscientiam vincibiliter erroneam sępius peccat aut peccare potest contra duplicem prohibitionem: & per consequens duplici malitia specifica, altera contra pręceptum verum culpabiliter ignoratum, altera cōtra pręceptum aliud nō quidem verum sed æstimatum vel per conscientiam erroneam vincibilem erronee notificatum vt dictum est.

Dubium 2. Insuper dubitatur secundò; vtrùm plus peccet homo conformando se conscientiæ erroneæ an se illi difformādo. Respondeo secundum Almayn in moralibus. 1. tract. c. 5. & Durand. in 2. distin. 39. & Angest. in moral. ca. 7. & cōmuniter doctores, quòd aliquando plus aliquando minus peccat, se conformando & difformando secundū quantitatem obligationis conscientiæ dictantis vel alterius præcepti contra quod agitur.

Nam primo, si cōscientia erronea dictat ꝙ est mortale agere contra eam, & agendo contra aliud præceptum peccatur venialiter aut mortali peccato leuiori: tunc grauius peccat agendo contra cōscientiam. exempli gratia. Si mulier errante conscientia credat ꝙ tenetur mechari seu mētiri vt saluet vitam suā vel alterius, alioqui rea erit homicidij: tunc plus peccat omittendo fornicationem vel mendaciū, ex sic exponendo se vel alium morti contra prædictum dictamen erroneū conscientiæ, quam mentiendo seu mechando cōtra aliud præceptum naturale aut Diuinum: quia vt nunc supponitur, grauius peccatum & contra maiorem obligationem est homicidium quàm fornicatio & quàm mendaciū: licet fornicatio & mēdacium sit indispēsabilius & difficilius denudabile à sua malitia. Si autem è contra, conscientia dictat erroneè aliquid esse faciendum seu omittendum de consilio seu sub peccato leuiori, quod tñ agere seu omittere est peccatū aliàs grauius: tūc grauius peccatur agēdo seu omittēdo illud contra talē legem, quàm contra conscientiā. exempli gratia. Si dictat cōsciētia erronea quòd est bonum aut licitum aut solum veniale peccatum aut mortale leuius fornicari pro salute corporali, aut furari pro paupertibus, aut peierare pro saluandis rebus vel honore: tūc quidem fornicando aut furando aut peierando cōtra legem Dei grauius obligātem, peccāt quis grauius mortaliter quàm si cōtra prædictam cōscientiam illa omitteret seu ageret vt patet. Si verò tertiò conscientia erronea dictat sub mortali aut veniali peccato esse agendum quod aliàs est in se licitum & nō obligatorium, vt quòd cuilibet ęgeno debeat de præcepto dari eleemosyna, aut quod tale quid de præcepto est omittendum, quod tamen non est in præcepto sed licitum aut de cōsilio id omittere aut agere, putà ꝙ in nullo casu est licitum iurare veritatem. tunc agendo vel omittendo contra talem cōscientiam sic obligatoriè dictantem erroneè, peccatur mortaliter aut venialiter iurando aut non dando eleemosynam: sed faciendo secundum eam patet, quòd nullo modo peccatur dādo eleemosynam vel non iurando: nisi aliunde esset obligatio ad id, putà aliàs à lege aut superiore præciperetur in tali casu esse iurādum aut dandam eleemosynam: tunc enim talis tenetur deposita tali conscientia erronea, iurare aut dare eleemosynam præfactam in tali casu, alioqui esset perplexus, vt de hoc latius infra. q. 6. per totum habetur. Et secundum prædicta sunt intelligendi & limitādi Bonauen. & Bassolis. in 2. distin. 39. & Flor. 1. parte sum. tit. 3. c. 10. § 4. & alij doctores dicentes quod magis obligat præceptū prælati in indifferentibus & alijs eiusmodi quæ potest prælatus præcipere, quàm consciētia quę potest & debet deponi ad pręceptū prælati: plati autem præceptum seu alterius legis iuste non est deponendum seu soluēdum à sua obligatione propter talem conscientiam erroneam. Tu autem distingue secundum maiorem obligationem dum manet ipsa conscientia erronea: modo possit aut debeat tunc deponi modo non, vt dictum est & dicetur infra. q. 6. latius.

Dubitatur tertiò quę differētia est inter conscīētiam ligare & obligare. Respondeo, ꝙ aliqui doctores vt Durandus in 2. distin. 39 & Almayn, in moralibus vbi supra, & alij dicunt ꝙ conscientia dicitur ligare, idest astringere seu detinere, ne scilicet homo possit sine peccato vltra vel citra eius dictamen seu licitè agere, vel euadere difformando aut conformādo se illi, vt dictū est supra propositione. s. de consciētia erronea vincibili obligatoriè dictante id quod est de se licitum & malum. Et ita dicunt quod talis conscientia ligat sed non obligat ad id quod dictat. Obligare autem conscientia dicitur ad id quod obligatoriè dictat, vt est consciētia inuincibilis erronea, & etiā quæcūque conscientia recta obligatoriè dictās, vt patet ex propositionibus supradictis. Alij autem doctores non faciunt differentiam hanc, sed pro eodem accipiunt conscientiā ligare vel obligare ad hoc vel illud; & sic sæpe communiter vocabula confusè accipiūtur à doctoribus: & facilè potest impugnari pdicta differētia tantū verbalis si esset vtile ī his immorari. Dubium 3.

Arg. 1. Contra primam propositionem arguitur Primò. Si esset peccatum agere vel omittere contra conscientiam erroneam vt dicit prima propositio: hoc maximè esset quia talis actio esset contra aliquam legem saltem creditam vel æstimatam. sed hoc non. ergo. Consequētia patet cum maiore exprobationibus primę propositionis, & minor vbi est difficultas probatur. qa si illa æstimatio rationis nostræ induceret obligationem

ad

ad non agendum contra ipsam, hoc esset virtute alicuius verę legis superioris & principalis putà rationis aut legis naturalis seu Diuinę verę obligãtis, quam prædicta consciẽtia nobis verè vel erroneè notificat: vt patet clarè, quia conscientia non obligat virtute sua sed ostensiuè tantum vt præco regis virtute legis superioris quam notificat vt supra dictũ est in probationibus primæ propositionis. Sed cõscientia erronea non habet talem virtutẽ talis legis: neq; eam notificat quæ non est verè obligans. quod probatur: quia sicut pręco regis non habet à rege virtutẽ obligandi etiam ostensiuè aut notificatiuè homines per aliquam legem promulgatã ab eo nisi verè se conformet legi ipsius regis. nam homines transgredientes falsam legem, falsò scilicet promulgatã ab illo præcone non puniũtur à rege quasi trãsgressores illius legis falsæ. ita ergo similiter de conscientia erronea dicẽdum est. Ista consequentia patet; tum ex paritate seu idẽtitate rationis: quia conscientia solum obligat notificatiuè vt præco regis aut superioris: tum etiã quia & pręco & iudex inferior & lex priuata nõ potest obligare contra pręceptum superioris neque contra legem publicam, vt constat etiam secundũ August. & communiter doctores. Nunc autem conscientia respectu rationis veræ & legis Diuinæ, superioris contra quam dictat est vt iudex inferior, vel potius vt præco & vt lex priuata particularis personæ ipsius habentis talem conscientiam erroneam. igitur &c.

Cõfirmatio. Et confirmatur. quia si esset peccatum difformare nos conscientiæ erroneæ: hoc ideo esset quia esset peruersio ordinis & periculũ peccati si voluntas se difformet suæ regulæ quæ est ratio, vt supra in tertia probatione primæ propositionis quò ad hanc partem dictum est. Sed difformando se conscientiæ erroneæ non se difformat voluntas à sua regula neque exponit se periculo. ergo non peccat. consequẽtia patet. quia regula voluntatis humanæ est ratio in quãtum deriuatur à regula & lege seu ratione æterna siue Diuina: quia inde habet rectitudinẽ & virtutem etiam ostensiuè regulandi. sed ratio errãs non deriuatur à lege æterna, quia potius difformatur ab ea, dictans quod illa non dictat, neque eodem modo sed sæpe contra eam; ergo ratio vel conscientia erronea non est regula voluntatis humanæ: & per consequens voluntas ab ea discordans non ideo mala est.

Respondeo ad 1. arg. Respondeo ad primum Argumentum negando minorem primæ consequẽtiæ & ad eius probationem negatur etiam minor, & ad eius probationem cùm dicitur, quòd sicut præco regis non habet virtutem obligandi nisi verè se conformet legi regis &c. Respondeo negãdo consequentiam, quia non est simile: nam aliud est in foro humano vbi nõ iudicatur de occultis cordis, neque de ea transgressione quæ æstimatiuè, sed de ea quæ realiter cõtra legem veram facta est, & ad pœnam tẽporalem agit pro illa transgressione. aliud in foro conscientiæ coram Deo vt hic loquimur: in quo, licet ille præco vel conscientia non habeat virtutem veram obligandi; habet camẽ virtutem creditam, quia scilicet creditur pronũciare veram legem ex vera superioris traditione. & ita secundum Ambrosium opinió nostra nobis legem facit, estq; paritas rationis de præcone falso in foro conscientiæ obligãte si creditur verus, & de conscientia erronea vt dictum est. Et ad aliam probationem illius vltimæ consequẽtiæ vbi dicitur quòd sicut iudex inferior & præco &c. respõdeo similiter id procedit & est verum solum quãdo cognoscitur ꝙ inferior & præco dictat cõtra superiorẽ & contra legem eius: secus quando creditur ꝙ conformiter dictat: tunc enim in foro cõscientiæ & coram Deo vt diximus verè obligat. Vel aliter respondeo secundum Angest. in moral. c. 7. concedendo quòd est magis obediendum legi Dei & superioris quàm conscientiæ erroneæ: sed non quomodocũque quia non contra dictamẽ conscientiæ. igitur deponatur dictamen consciẽtiæ erroneæ & sic obediatur Deo. Ad confirmationem respondeo negãdo minorem & ad eius probationem negatur maior vt iacet tanquam diminuta: non enim solum est regula voluntatis ratio inquantum verè deriuatur à ratione & regula æterna: sed etiam inquãtum æstimatiuè deriuatur ab ea, scilicet inquantũ creditur quòd verè deriuatur à ratione ęterna, quodque verè proponit nobis verum præceptum & legẽ conformiter ad legem Dei. huiusmodi autem est cõscientia erronea vt patet ex dictis. Hæc secundũ Tho. 1. 2. q. 19. artic. 5. & in 3. quodlib. art. 27. & Bonauent. & communiter doctores in 2. distin. 39. & Angest. in moralibus. c. 7. *Respondeo ad cõfirmationem.*

Replica. Quod si contra pręfatam solutionem replicetur, quòd inde sequeretur quòd voluntas cõformãs se rationi, seu conscientiæ vincibiliter erroneæ dictanti quòd est bonum fornicari vel mentiri pro salute corporali, aut furari pro pauperibus, nõ esset peccatũ sed potius moraliter bona: probatur hæc sequela. quia voluntas tendit tũc in obiectum tali actui conueniẽs & bonum æstimatiuè licet nõ verè: & talis volũtas est conformis legi Dei superiori & suę regulæ æstimatiuè licet non verè: ergo est bona. patet cõsequentia hæc tripliciter. Primò ex responsione ad argumentũ præcedẽs, & ex secunda probatione primæ propositionis quò ad hãc partẽ supra posita, quia videlicet bonitas & malitia moralis pendet præcipuè ex obiecto formali, scilicet prout volũtati præsentati à ratione. Item secundò, quia ideo difformitas voluntatis à conscientia erronea erat mala, quia volũtas se difformabat legi Dei æstimatæ. ergo eadem ratione ècontrariò erit bona quia se conformauit legi Dei æstimatę

per

per conscientiã erroneã. Item tertiò sicut præco regis falsam legẽ enuncians obligat coram Deo transgressores illius legis æstimatæ licet non verè. ergo eadem virtute obligat vt obediatur illi legi creditę q̃ virtute obligat ne illi contrauenia tur. Nã eadem virtute obligamur ad obediendũ alicui legi qua obligamur non contrauenire illi.

Respondeo ad replicã. Respondeo ad replicam secundum Th. prima secundæ. q. 19. art. 6. & Bonauentura in 2. distin. 39. negando sequelam. & ad primam eius probationem negatur etiam consequentia, & ad eius item primam probationem, quòd bonitas & malitia pendet ex obiecto formali dico id esse verum, sed differenter in bono & in malo: nã plus requiritur ad bonitatem quam ad malitiã, quia bonum est ex integra causa secundum Dionis. in 4. c. de Diuinis. not. malitia autem ex quocumque defectu. ideo quando dictum est supra quòd bonitas & malitia voluntatis pendet ex obiecto prout præsentatur voluntati: non intelligatur præcisè sed proportionabiliter: ita quòd ad bonitatem id requiritur concurrentibus alijs requisitis ex parte ipsius obiecti: ad malitiam autem volũtatis sufficit quòd obiectum in actu vel indebito per rationem voluntati vt malum vel disconueniens præsentatur. & ita contingit in conscientia vincibiliter erronea de qua agimus: quia licet per eam non actualiter bene tamen in debito præsentatur obiectum vt malum, sicut & verè malum & disconueniens est. ad bonitatem verò voluntatis requiritur vtrumque, quòd scilicet obiectum bonum præsentetur ei vt bonum non solum in actuali æstimatione bonitatis, sed etiam in debito, idest quòd sit tale quale rationabiliter à ratione debet pręsentari. hoc autem esse non potest nisi ipsum obiectum bonum sit, vel conueniens in se seu à parte rei: vel nisi ratio sit id inuincibiliter ignorans. & ita patet responsio ad primam probationem illius sequelæ. Ad secundam autem probationem respondeo similiter negando sequelam: quia plus requiritur ad bonum & ad rectam conformitatem quã ad malum & difformitatem vt dictum est. Ad tertiam respondeo negando consequentiam: & ratio est quia cùm, talis conscientia solum obliget notificatiuè: igitur si nulla lex verè nos obligat ad confirmandum nos illi, seu ad id quod talis conscientia falsò notificat & vincibiliter: sequitur quòd non tenemur ad id absolutè: sed solum sub disiunctione, scilicet vel ei obedire vel eam deponere quando dictat obligatoriè id qđ est aliàs licitum. vel absolutè ad eam deponendum tenemur, quãdo dictat obligatoriè id quod est licitum vt supra propositione quinta latè dictum est. ideo illa propositio seu maxima quòd eadem virtute tenemur alicui legi obedire qua tenemur ei non contrauenire: est vera solum supposito quòd tenemur ei tunc obedire & nos conformare: aliàs falsa est.

Secundò principaliter contra eandem primã propositionem arguitur. Qñcumque est aliquis actus malus ex sola circũstantia, putà quia habet obiectum sibi conueniens & sola ratione circunstantiæ redditur malus: ille actus non habet malitiam distinctam à malitia illius circunstantiæ seu à malitia proueniente ab illa circunstantia; sed omnis actus de obiecto aliàs licito & conueniente tali actui, vt potè, nolo mentiri aut furari, habitus contra conscientiam erroneam vincibilem obligatorie dictantem, quod est mentiendum & furandum pro saluando honore aut rebus aut pro pauperibus &c. est huiusmodi. ergo ille actus, scilicet illa nolitio mentiendi aut furãdi contra illam conscientiam erroneam vincibilem, non habet tunc malitiam distinctam à malitia illius conscientiæ vincibiliter erroneæ, ita quòd solum est ibi peccatum conscientiæ erroneæ vincibilis aut ignorantiæ illius vincibilis, & ibi non est aliud peccatum contra aliam legem creditam propositam nobis per illam conscientiam vincibiliter erroneam. Consequentia est bona & maior probatur. quia non videtur vnde aliàs proueniat in tali actu malitia nisi ratione circunstantiæ, ratione cuius efficitur malus. & patet exemplo de volente ire ad Ecclesiam propter vanam gloriam venialem, ita quòd illa volitio eundi causetur ex volitione vanæ glorię tanquam ex fine: quia talis volitio solum est mala ratione illius circunstantiæ & non ex obiecto in se. Minor etiam probatur. quia nolle mentiri est bonum ex obiecto; quia tale obiectum est lege prohibitum: & si talis nolitio redditur mala hoc non est nisi ratione circunstantiæ, scilicet ratione conscientiæ vincibiliter erroneæ adiacentis: quia tunc vt suppono non obligor aliũde ad non habendum illam nolitionem mentiendi per se: sed solum obligor ad non habendum illam contra dictamen conscientiæ. ergo absolutè non obligor tollere illam nolitionem mentiendi, sed solum ad deponendum talem conscientiam vincibiliter erroneã, vt patet ex dictis & supra propositione quinta & ita illa conscientia erronea est circunstantia vitians illam nolitionem mentiendi. igitur totum illud aggregatum ex illa nolitione & ex illa conscientia vincibiliter erronea, non habebit aliam neque maiorem malitiam à malitia illius erroneæ conscientiæ seorsum vt argumentum prætendit. quod etiam videtur confirmari, quia auferendo talem consciẽtiam erroneam iam præfata nolitio mentiendi non erit peccatum. Similiter eadem ratione de omissione mentiendi contra conscientiam, vincibiliter erroneam dictantem esse obligatorium mentiri pro saluanda vita probatur; quòd non est aliud peccatum ibi quàm sit ille vincibilis aut culpabilis error conscientiæ qui forte erit veniale peccatum tantum, licet conscientia dictet sub mortali esse mentiendum. ad quod

Arg. 2.

est alia

est alia specialis ratio. quia scilicet omissio culpabilis est priuatio alicuius actus ad quē pro tunc obligor: sed ad volitionem mentiendi pro tunc non obligor vlla lege; sed potius ad oppositum scilicet ad non mentiendum seu ad deponēdum conscientiam præfatam, vt patet ex supradictis. ergo illa omissio mentiendi stante præfata conscientia vincibiliter erronea dictante oppositū tunc peccatum non est.

Respondeo ad secundū argum. Respondeo ad secūdum Argumentum dupliciter, vno modo secūdum Almayn in moralibus tract. 1. c. 5. ex B. Thom. 1. 2. q. 19. artic. 5. & in 3. quodlib. art. 27. negando minorem. Nam illa circunstantia conscientiæ erroneæ non est circunstantia adiacens ipsi actui vel obiecto prout est obiectum voluntatis: sed potius pars obiecti formalis: quia obiectum voluntatis in sua formali ratione obiecti, non solum est ipsum obiectum in se sed prout præsentatur voluntati per rationem & prout æstimatur, vt supradictum est in probationibus primæ propositionis. sicut etiam circunstantia finis concurrens ad productionem actus interioris volūtatis, potius est pars obiecti voluntatis, & non circūstantia adiacēs ipsi actui vel obiecto prout eius obiectum est, vt etiā hoc dicit Angest. in moral. c. 8. & B. Thom. 1. 2. q. 18. art. 6. & q. 10. art. 2. & communiter morales. ideo falsum est quod etiam dictum est supra in probatione maioris quòd scilicet vana gloria finaliter intenta erat circunstantia volitionis eundi ad Ecclesiam propter vanam gloriam. Immo dico ꝙ illa circunstantia finis se tenebat tunc ex parte ipsius obiecti ad productionem illius volitionis. Similiter falsum est ꝙ ratione circunstantiæ redditur mala illa nolitio mentiēdi contra conscientiam quæ ante erat bona quando non erat illa conscientia. quia præsupponitur ꝙ sit eadem nolitio quò ad substātiam actus, quod est falsum: ex quo voluntatis actus deriuantur inesse rei & moris penes obiecta formalia: obiectum autem formale est aliud ratione æstimationis quando est contra conscientiam erroneā, & aliud quando non est contra talem conscientiam itaque est alia nolitio mentiendi. Alio modo respondeo & melius vt mihi saluo meliori iudicio videtur, pręsupponendo tamen & tenendo secundum Angest. in moral. c. 8. & c. 3. fol. 16. & communiter doctores; quòd dictamen conscientiæ seu notitia aduenīes actui licet aliquādo possit se tenere ex parte obiecti, non tamen semper se tenet ex parte eius: nam cognitio obiecti non semper obiectiuè sed effectiuè concurrit ad productionem actus voluntatis secundum communem opinionem. neque etiam voluntas cogitur aut necessitatur habere pro obiecto & tendere in omnes circunstantias etiam finis cognitas & ei præsentatas: sed potius sæpe talis conscientia seu notitia adueniens actui est circunstantia eius vel obiecti. & per consequens tunc idem actus numero in genere rei seu naturæ manet quò ad substantiam, eademq; volitio mentiendi ante & post aduentum conscientiæ rectæ vel erroneæ supradictæ: quia hoc videtur quadrare sapientiæ: quamuis quò ad esse moris non sit eadem volitio propter circunstantiam adiacentem illius conscientiæ erroneæ aduenientis. Nam circunstantia informans actum: qualis est ea quæ est pars obiecti in quod tendit ipse actus, vt sępe non semper est circunstantia finis, variat actum elicitum quo ad esse moris & naturæ sicut & ipsum obiectum partiale illius actus. Circunstantia autem adiacens seu mouens tantum, non variat quò ad esse naturæ actum elicitum: bene tamen quò ad esse moris potest illum variare, etiam si sit circunstantia finis in quem tendimus per vnum actum: & per aliū in ipsum medium dumtaxat.

Hoc ergo supposito, secundum communiter doctores iam respondeo ad Argumentum negādo maiorem si intelligatur quòd talis actus non habet malitiam, aliam quàm sit malitia illius circunstantiæ. hoc enim patet falsum de comestione vel actu coniugali facto in loco sacro qui redditur malus ratione circunstantiæ: quæ tamen circunstantia loci sacri nullam habet malitiam in se vt patet. Item patet de celebratione aut prouisione beneficij principaliter propter lucrū tēporale aut propter auaritiam aliàs veniale: quia efficitur mortalis ratione illius circunstātiæ finis lucri aut auaritiæ, quæ tñ circunstantia aliàs aut nōn erat peccatum aut solum erat veniale vt supponitur. sed ex habitudine talis circunstantiæ ad talem actum est & trahitur ratio culpæ mortalis in tali actu, vt patet: quia talis habitudo circūstātiæ ad talē actum est sub mortali prohibita, vt symoniæ peccatum, & quia ad supradictum sensum falsum procedit tota illa ratio & maior præfati argumenti, ideo nihil probatur. Si igitur sic intelligitur quòd talis actus habet malitiā prouenientem ratione illius circūstantię, idest propter habitudinem indebitam illius circunstantiæ ad illum actum, modo ipsa circunstātia habeat in se aliàs malitiam modo non: tunc vera esset maior, vt in exēplo de actu coniugali facto in loco sacro dictum est. & minor est etiam vera, sed consequentia est nulla vt patet: debet enim sic concludi. ergo illa nolitio non habet aliam malitiam nisi prouenientem ratione illius circunstantiæ conscientiæ erroneæ. & hoc bene est verum: quia malitia illius nolitionis ratione illius circunstantiæ conscientiæ erroneæ non tantum habet malitiam illius conscientiæ erroneæ, sed malitiam habitudinis eius ad illum actum, scilicet malitiam transgressionis seu cōtemptus illius legis quam illa conscientia notificat aut vere notificare æstimatur, vt supra probatum est in prima probatione. Similiter patet responsio ad illud de omissione secundum duos

duos prędictos modos respondendi: & ad rationem specialem quæ ibi ponitur, ꝙ scilicet omissio est priuatio alicuius actus debiti. Respōdeo, conceditur ꝙ est priuatio actus debiti inesse secundum veritatem aut secundum ęstimationem ipsius omittētis. & sic negatur minor: quia licet verè à parte rei ex lege non obliget absolutè ad actum mētiendi: neq; ille actus sit debitus inesse secūdum veritatem: bene tamen secundum ęstimationem licet erroneam culpabilem sub disiūctione vt dictum est. Et nota secundum Almayn vbi supra & Angest, in moral. c. 10. ꝙ illa omissio contra conscientiam non est tam grauis sicut cōmissio contra conscientiam; sicut & regulariter cæteris paribus in omni specie peccati non est tam grauis omissio sicut commissio opposita cōtra legē: quia non est tāta obligatio ad non contraueniendum priuatiuè seu omissiuè se habendo, quanta ad non contraueniendū cōmissiuè seu positiuè: neq; est tāta difformitas neq; conatus voluntatis in omittēdo sicut & in cōmittendo, semp loquor cæteris paribus & regulariter nisi aliunde æqualitas aut maior grauitas habeatur.

Dubium 1. Et si quæratur pœnes quid attenditur grauitas omissionis contra conscientiam. Respondeo quod non secundum bonitatem actus omissi verè vel æstimatiuè: neque secundum obligationē veram legis vel æstimatam ad actum qui omittitur: sed absolutè secundum obligationem præcepti quod talis cōscientia notificat verè vel erroneè, vt patet ex supradictis in propositione 6. & dubio. 1. Sed de hoc, scilicet circa quid attendatur grauitas cuiuscunq; omissionis latius vbi supra Almayn in moral. & in 3. tract. ca. 26. & Angest. & doctores in 2. distin. 37.

Dubium 2. Si rursus quæratur cuius speciei est peccatū omissionis & commissionis contra conscientiam. dic secundum Tho. 1. 2. q. 19. art. 5. ꝙ reducitur ad illam speciem peccati quòd æstimatiuè committitur ac si scienter contra talem legem faceret vel omitteret. Si autem sit error in facto aliqualiter est variandum, de quo latius egimus supra in lib. 2. de ignorantia, q. 24. ibi videatur.

Argum. 3. Tertiò principaliter ad idem contra primam propositionem arguitur. Quia ex prima propositione sequeretur perplexitas inter duo mala culpæ: & quod esset necessariò peccandum & periculosa via salutis. probatur in casu quo quis ex lege seu pcepto superioris tenetur aliquid agere putà reddere debitum coniugi petenti etiam ad mandatum Ecclesiæ, vel reuelare ei aliquod peccatum, quod tamen agere ex conscientia erronea æstimat esse peccatū: quia æstimat nō esse suū coniugem legitimū ex aliqua causa: tunc in tali casu si se cōformat conscientiæ erroneæ nō reddendo debitum iam peccat contra præceptū legis aut superioris id præcipientis: si se difformat reddendo iam etiam peccat secundū primā propositionē: si dicas deponatur talis cōscientia & sic reddat. contra suppono ꝙ sit talis qualitatis ꝙ pro tunc non potest deponi. vt facilè cōtingere potest. ergo tunc perplexitas & peccatum.

Respondeo ad 3. arg. Respōdeo ad tertium arg. negatur sequela. & ad probationem pro materia illius & similium casuum, hic dubitatur vtrùm inter duo mala sit perplexitas. ad quod respondeo notando secundū Angest, in moral. c. 6. in fine, ꝙ inter duo mala pęna bene potest quis esse perplexus etiam simpliciter, ita quòd necessariò debeat incidere in alterum illorum. vt patet de eo qui ne occidatur à leone necessariò se debet proijcere deorsum; & tunc minus malum, aut minus certum rationabiliter eligitur.

Item inter duo mala quorum alterum est culpę alterū pęnę etiam potest quis esse perplexus simpliciter ita ꝙ necessariò debet in alterū incidere si vult vitare alterū, vt patet in illo qui vel necessariò debet pati mortem seu aliam iacturā, vel mentiri seu committere aliud peccatum: & tunc malum culpæ est magis fugiendum.

Inter duo autem mala culpæ necessariò mala quæ nullo modo possunt bene fieri nullus est simpliciter perplexus: ita quòd necessariò peccabit culpabiliter quodcumque illorum faciat pro vitando altero. quod probatur quia si necessariò necessitate absoluta & simpliciter peccat aut facit, ita quod nullo modo est in sua potestate pro tunc illud peccatum vitare: iam nō peccabit culpabiliter, quia non est vllo modo liber ad id vitandum. & vbi nō est libertas non potest esse culpa: neque potest obligari quis ad id quod nullo modo bene fieri potest. Sed per dubitationem, vel ignorantiam inuincibilem possunt spoliari à sua malitia; & tunc non erūt intrinsecè malitia; & tūc minus vel incertius malum pro vitādo maiori, vel certiori, & respectu eius habet rationē boni, & licitè eligitur, & sit vt infra. q. 5. prop. 2. latius habetur.

Inter mala autem culpæ non intrinsecè mala sed ita mala ꝙ possunt à sua malitia denudari & bene fieri potest aliquod eorū, bene datur perplexitas ita quod necessariò est incidēdum in alterum eorum. & tunc hæc est regula, ꝙ scilicet eligatur minus malum: quia & maior obligatio deobligat à minori. & illud faciēdo pro vitando maiori vel grauiori malo homo non peccat; sed bene & rationabiliter agit eligēdo tunc minus malum in se pro vitādo maiori: neque tūc obligatur vitare illud minus malū sed neq; est malū illud culpabile vel imputabile respectiuè licet aliàs simpliciter sit malum. si autē sunt æqualia mala, & æque certa secundū suā probabilē æstimationē: tunc eligēdo quodcūque eorū pro vitando alio nō peccat, ex quo id necessariò quāuis alternatiuè agit: & est locus gratificationi vt dictū est: & facit 13. dist. c. duo mala, & c. nerui. & 2. Ethic. c. 9. & cōcordat Adr. in 4. de clauibus. agēs de excōmunione in 8. exceptione, & de hoc

latius

latius infraq.5. propositione secunda ibi vide. Dixi notanter ꝙ inter prædicta mala culpæ necessariò mala non datur perplexitas simpliciter, vel absolutè, quod ideo dico quia ex suppositione bene potest dari perplexitas inter illa. exempli gratia. Si fortes vult malum finem putà permanere in fornicatione efficaciter: iam inde necessariò necessitate suppositionis talis finis illiciti voliti sequitur volitio alterius medij illiciti requisiti ad talem finem illicitum habendū: quia ex vno peccato bene sequitur aliud necessitate consequētiæ seu suppositionis: sicut & vno incōueniēte dato multa sequūtur etiam in speculatiuis & moralibus: sic stāte conscientia culpabiliter erronea seu vincibili quam quis potest & debet tollere: si non tollit eam iam inde sequitur quòd necessariò quis in aliquo casu peccauit culpabiliter quomodocūque se habeat: & est ꝑplexitas ex suppositione illius prioris culpæ ꝑmanentis: nō autem simpliciter. sicut nec est necessitatus simpliciter & absolutè ad manendum in tali errore culpabili, ex quo cum auxilio Dei sufficienter omnibus & ipsi collato tunc potest deponere talem conscientiam vincibiliter erroneam, & malam volitionem finis seu fornicationis ex qua sequebatur illa aliā culpabilis volitio. Si autem conscientia sit erronea inuincibilis, iā dictum est supra proposit.4. conformando nos ei non peccamus: nisi aliūde grauius aut certius malum imminens suadeat aliter facere: & similiter si ipsum peccatum in se & in sua causa nullo modo est in nostra potestate vt dictū est. quod autem sit minus malum, aut reddere debitū aut illud negare in casu supposito in argumento, latius habetur infa.q.6.& propositio.tertia vbi de hoc & alijs similibus casibus agitur.

Nota. Sed hic tādem notetur ꝙ nunquā quis dicitur agere vel omittere contra consciētiam nisi quādo æstimat se peccare sic agēdo vel omittēdo & nihilomin⁹ sic agit vel omittit vt patet ex dictis. Nā vt bene ait Caiet.in a.quodlib.in 13. responsione ad 7.bene stat ꝙ ego credā aliquid esse illicitū in se absolutè, vel etiā respectiue quò ad alium vel alios, seu ꝙ alius illicitè illud facit vel omittit. & tamē ꝙ credā esse licitū mihi vel respectu mei ipsius: & hoc propter aliquā circunstantiam aut conditionē verè vel æstimatiuè existētem in me & nō in alijs. vt si ego crederem ꝙ comedere carnes in Hebdomada sancta mihi est licitū propter aliquam causam quomodocunq; creditā esse in me: alijs autē nō, quia æstimo eos non habere causam excusantem. igitur tunc tātum ego contra conscientiam pecco quando facio quod credo vel æstimo mihi illicitum esse quidquid de alijs credam. Nam conscientia, dictamen practicum non speculatiuum & respectu agentis vel habentis est.

QVAESTIO V.

Vtrum & quomodo peccetis qui agit id de quo dubitat aut scrupulatur an sit peccatum, non compulsus præcepto legis aut superioris ad sic agendum.

Respōdeo per 4.propositiones, quarum. Prima est, Qui agit id de quo valde dubitat an peccet, vtique peccat, si certus sit quod oppositum agendo non peccabit. Pro quo nota quòd triplex est dubium. Primò modo dubium propriè sumptum excludit omnem assensum respectu eius de quo habetur ipsum dubium. Secundò autem modo dubium largè sumptum compatitur secum assensum tenuem opinatiuum de eodem. Tertio modo largius compatitur secum assensum fortem & est idem quod scrupulus large aut secūdo modo sumptus de quo supra. quæstione 2. in notabili vltimo latius. Igitur qui valde dubitat primò modo sic quòd nullo modo, iudicat determinatè quod licitè id facit sed potius est tam anceps & timidus quòd licitè facit sicut quòd illicitè. Seu qui secundo modo dubitat sic quòd quamuis iudicet aut credat quòd licitè facit: tamen illud iudicium seu credulitas est tā tenuis quod simul magis vel æquè dubitat vehementerque formidat, quod illicitè facit vndecunque. & quomocūque tale dubium proueniat. de isto igitur alterutro istorum duorum modorum dubitante se peccare tale quid agendo dicit propositio hæc, quòd vtique peccat sic agendo cum tali dubio sicque per hanc particulam. excluditur dubium tertiò modo, nam qui eo modo dubitat valde leuiter formidans aut timens se peccare quod tamen valde probabiliter credit vel opinatur se potius non peccare tale quid agendo non peccat. exempli gratia. si ego valde dubito vtrum tenear implere votum, putà de ieiunando tali tempore: ita quòd valde credo vel opinor me peccare si illud omitto: & tamen sum certus quòd oppositum agendo putà quòd implendo illud votum non pecco: dicit præfata prima propositio quòd si stante tali dubio omitto implere illud votum vtique pecco. Nam si ego dubitarem de vtraque parte putà ꝙ faciēdo tale quid pecco quodque omittendo illud etiam pecco: de hoc latius in secunda propositione sequenti quæ de his casibus agit.

1. Propos. · Nota. · 1. Ratio.

Ista ergo prima propositio prædicto modo declarata & limitata probatur dupliciter. Primò quia quicunq; sine rationabili causa exponit se discrimini seu dubio probabili peccati mortalis, cum possit securè agere vel cessare, exponit se periculo & peccat mortaliter. Sed is de quo est casus propositionis est huiusmodi. ergo. Consequentia patet, & maior probatur dupliciter. tū primò

primò quia Eccles.3. Qui amat periculum peribit in illo.secundum gloss. & commune axioma doctorum:quia etiam non præponit amorē Dei omni creaturæ sed è contra: quia propter amorem sui vel alterius aut diuitiarum & huiusmodi quæ non vult exponere iactare, exponit potius periculo amissionis amorē & gratiā Dei,exponendo se periculo probabili peccati mortalis per quod gratia & eius amor amittitur. Nam si ego quid faciam vt placeam Petro dubitās probabiliter ꝙ per hoc displiceo Ioanni,cum cessando ab illo opere possem in eius gratia permanere,certè diligo Petrum tunc pluſquàm Ioannē. sic in proposito.nam & ideo dicunt doctores cōmuniter quòd dubitas de peccato quòd sit mortale tenetur ipsum expresse confiteri propter cauendum periculum ex illo dubio prouenięs. tum secundò. quia in dubijs quod certius æstimamus tenere debemus, & ibi glo.in cap.iuuenis. desponsalibus.

2. Ratio. Secundò probatur propositio. quia sicut medicus qui opinatur & æstimat vinū seu talē medicinam infirmo suo mortē inferre nō posse: de quo tamē propter aliorū contrariā seu communem opin. valde dubitat timetq; valde ꝙ possit ei mortem inferre;& nihilominus vt experiatur in illo infirmo suā opinionem vel vt ei complaceat,sine alia causa;aliunde rationabiliter vrgēte talis medicus concedit illi vinum seu illā medicinam: cùm tamen possit eum securè curare cum alia medicina: certè medicus iste peccauit mortaliter: & hoc,non nisi quia illum infirmū exposuit mortis periculo in illo dubio sine causa vrgente,etiam si de facto non sit mors subsecuta.probatur.quia nullus vellet quod ille medicus prędicto modo cum ipso experiretur,neq; ꝙ sic ageret in sua infirmitate, neq; cōmitteret se illi.ergo signum est ꝙ ille medicus malè agit. ita ergo similiter non licet agere partē dubiam valde quamuis magis æstimetur vera vt dictum est. patet ex identitate rationis: immo & à fortiori in rebus animæ vbi de maiori agitur pręiudicio. ideo & bene dicit Almayn in morali.par. 3.cap.3. ꝙ assensus opinatiuus, in quo plus vel tantū est de formidine quantū est de assensu seu de credulitate ꝙ hoc sit mihi licitū,nō sufficit ad virtutē neq; ad certitudinē moralem. & cum eo cōcordat Gers.in reg.moral. & 3.p.sum. trac.de consol.Theologica.lib.4. prosa 2.ex 2.Ethic.

3. Ratio. Tertiò probatur propositio. quia Roma. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est. quod licet cōmuniter & bene exponatur quod nō est ex fide,id est quod est contra consciētiam,vt supra q.4 propositione 1.habetur. tamen adhuc plus ibi voluit Paulus dicere quàm quod nō est contra conscientiam, vt ait Adriànus; quia cū facilè posset dicere, Omne quod est contra fidem aut conscientiam peccatum est:& tamē vigilanter dixit,Omne quod nō est ex fide seu consciētia:iam apertè videtur voluisse insinuare nō solū esse peccatum quod fit contra fidem aut cōscientiam,sed etiā omne quod agimus,nisi magis credamus & iudicemus actualiter vel virtualiter si de tali cogitaremus ꝙ nobis est licitū,& p cōsequēs si valde dubitem⁹ nobis licere & cū tali dubio agimus,peccatū est, vt supra dicit ꝓpositio.

4. Ratio. Quartò probatur propositio.quia qui dubitat de vita prioris coniugis non pōt exigere debitū vt habetur in ca. Dominus. de secundis nuptijs. secūdum communiter doctores. in quo nulla est opinio quo ad hoc.& hoc solum est quia ageret illicitè id de quo dubitat valde esse sibi illicitū vt habetur ibidem. sed vtrùm talis possit etiam reddere vt cōmuniter tenetur,latius infra.q.8.

Præfatā propositionē tenēt Adria. in 2 quod libeto art.1. & cōmuniter doctores in d.c.Dñs. de secundis nuptijs, & theologi similiter & B. Tho.in 3.quolib. art.13.vbi quærit vtrū peccet. habens plura beneficia eò ꝙ sunt opiniones de hoc:& respondet dicens, si ipse qui tenet plura beneficia secundum opinionem iustificantē habet conscientiam de contrario peccat cōtra conscientiam,quamuis non contra legem, si opinio iustificans esset vera,aut non habet conscientiam de cōtrario sed certitudinē:& tamē in quandam dubitationē inducit ex cōtrarietate opinionum: & sic si manente tali dubio habet plures ꝑbendas iam se periculo committit: sicq; proculdubio peccat magis amans beneficiū tēporale quā propriā salutē, quod si in nulla dubitatione inducitur nō peccat.Hæc ille.De quo ēt sup.lib.2. de ignorātia.q.3.latius.Et nota ꝙ semper intelligo de eo qui dubitat practicè videlicet se peccare in tali actu seu omissione: secus si dubitat tantū speculatiuè vel absolutè an sit illicitū in se aut quò ad alios tantū, & nō quò ad se ipsum ex aliqua causa:tūc enim nō agit id de quo ipse dubitat quod sit sibi illicitū, vt sup.in fine. 4.q. ꝑcedētis notatū est qd sit agere & peccare cōtra cōscientiam,de quo etiā in dubio sequēti latius.

Dubium. Sed hic potest esse dubium de eo qui dubitat speculatiue vel absolutè tantum esse mortale id quod agit.dubitatur enim vtrum peccet mortaliter sic illud agēdo:quamuis nō dubitet practicè respectiuè ꝙ ad se, idest quamuis nō dubitet se peccare sic illud agendo,nec faciat cōtra conscientiam,sed potius credit se id licite agere.

Respondeo. Respondeo quod similiter peccat mortaliter & tenetur practicè dubitare,nisi ex aliqua iusta causa excusetur id non practicè credendo & agēdo pro cuius probatione supponatur prius esse duplex dubium, scilicet practicum & speculatiuum. Speculatiuum tantum dicitur quando id quod dubitatur non ordinatur ad opus ipsius dubitantis, quia videlicet non dubitat licitè ne an illicite id faciat aut fecerit. Practicum autem èconuerso quādo ad opus ipsius ordinatur,licitè ne an illicitū sibi sit id facere aut fecisse. exēpli

P gratia.

gratia. Quando dubito an talis res cuius possessionem ego habebam sit mea, aut quãdo dubito vtrum sit iusta causa bellandi: tunc est dubium speculatiuum tantum. Si autem dubitarē an ego tenear vel licitè id faciã: tūc est dubiū practicū. Hoc ergo supposito probatur quadrupliciter intentum, ꝙ scilicet peccat mortaliter in casu prędicti dubij.

1. Ratio. Primò quia in re notabili, quale est dubiū de mortali, temerè agit: & per consequēs periculo se cōmittit etiam si speculatiuè tantū dubitat: & ex eo ꝙ dubitat speculatiuè tenetur etiam dubitare practicè esse sibi mortale id agere aut omittere, nisi ex rationabili causa excusetur. Nam sicut qui scit absolutè aliquid esse mortale debet etiā scire seu æstimare respectiuè esse sibi mortale nisi rationabiliter excusetur. ita & qui dubitat tale quid esse absolutè mortale, debet etiam dubitare esse respectiuè sibi mortale nisi rationabiliter excusetur. ergo talis agit cōtra dubium practicum respectiuum de mortali existens aut debitum existere: licet non peccet nec agat contra conscientiam: & per consequēs peccat mortaliter temerè agens & periculosè.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur idem, quia ideo dicūt communiter doctores ꝙ nisi per ignorantiam inuincibilem excusetur, vtique peccat mortaliter is qui ante celebrationē missæ omittit confiteri & absolui si dubitat probabiliter se esse excommunicatum: aut qui omittit confiteri actum quem dubitat esse mortalem: quāuis ipsemet pœnitens non dubitet sed potiùs credat se bene aut licitè agere omittendo eius confessionem & absolutionem vel se non teneri ad confitendum: & tamen illa eius dubitatio ꝙ est excōmunicatus aut ꝙ ille actus ab eo cōmissus fuerit mortalis est formaliter speculatiua tantū, ex quo supponitur ꝙ ipse non dubitat sed credit se non teneri id confiteri, & bene agere id nō confitendo. ergo q dubitat speculatiuè aut practicè absolutè esse quid illicitum tenetur dubitare etiā practicè respectiuè sibi esse illicitum: & illud sic agendo vtique peccat.

3. Ratio. Item tertiò quia vt habetur in cap. inquisitioni, de sentent. excom. mulier pbabiliter dubitās de inualiditate matrimonij, nō potest petere debitum quamuis possit & debeat reddere exigenti. & idem habetur in cap. Dominus, de secundis nup. vt etiam habetur infra quęst. 8. Nūc autem textus illi loquuntur expresiè de dubitatē speculatiuè tantū de inualiditate matrimonij. quod patet. quia si dubitaret practicè esse illicitū tali personæ commisceri: tunc sicut non posset illi commisceri petendo ita nec reddendo debitum. ergo intelligitur quòd in tali dubio speculatiuo manente, debet formare conscientiam ꝙ licitè reddit petenti: non autem potest rationabiliter formare consciētiam ꝙ licitè petit. Si enim posset, certè Ecclesia non faceret illi per iudicium id prohibendo: & ita si de facto formet conscientiã quòd licitè petit in tali dubio speculatiuo de inualiditate matrimonij, sequitur quòd temerè & illicitè agit.

4. Ratio. Item quartò quia quantumcunque quis credat se licitè iurare aut vouere quod probabiliter dubitat in se esse falsum aut mortale: aut facere contractum de quo tam ipse quàm alij communiter dubitant absolutè esse iniustū vel mortalem: aut sumere seu dare alteri cibum dubitatum esse mortiferum: aut habere plura beneficia curata incōpatibilia, quod tenetur vel dubitatur communiter esse absolutè mortale: aut accipere rem dubitatam probabiliter esse alienam: certè peccaret mortaliter sic agendo præfatos actus speculatiuè tantū seu absolutè dubitatos esse mortales. similiter si ex causa dubia de iniustitia belli Rex indicit bellū, nisi aliqua causa rationabili excusetur. similiter si quis obediat prophetæ tāquam ex parte Dei præcipienti rē aliàs iure Diuino regulariter prohibitã, putà cognoscere alienã, aut ꝙ religiosus ducat vxorē: dum dubitatur aut dubitare debet vtrùm verè ex parte Dei talis propheta id præcipiat. Similiter si diabolum trāsfiguratū in Angelū lucis in specie crucifixi apparentē, de quo speculatiuè dubitat aut dubitare debet ꝙ nō sit verè Christus, ipsum adoret sine conditione expressa: certè peccaret, quia actum in actu vel indebito dubitatū speculatiuè tantum aut practicè virtualiter vel absolutè de peccato mortali ipse fecit. Dictū est exceptiuè, nisi ex iusta causa excusetur agendo talem actum speculatiuè dubitatum de mortali. quia secus esset si adsit iusta causa, putà obedientia superioris sufficiēs ad excusandum: quod dico quia non omnis obediētia est sufficiens ad excusandum in dubijs, vt infra q. 8. habetur. aut si sit necessitas vitādi aliud certius aut grauius malum, imminens: tunc enim excusaretur & sæpe teneretur quis agere illum actū speculatiuè vel etiam practicè sed absolutè tantū dubitatū esse mortalem, formando tamen sibi conscientiam ꝙ sibi respectiuè est pro tunc licitus talis actus ex tali causa rationabiliter excusante cū talibus vel talibus circunstantijs, vt infra propositi. secunda, & etiam latè quæst. 8. de his habetur.

Propo. 2. Secunda propositio, Quando quis æque aut valde dubitat de vtraque parte, ꝙ scilicet est sibi illicitū agere & omittere tale quid: ita quòd quocūque se vertat est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum: tunc quod certius & grauius est vel apparet malum imminens, cæteris paribus euitandum, & oppositum eligendum est.

Nota. Pro declaratione & probatione huius valde prægnātis propositionis nota, ꝙ inter duo mala culpæ de quibus præcipuè hic agitur quadrupliciter homo cōstitui potest. Nā aut primò vtrinque est vel apparet æquale malū cū æquali etiā certitudine de eius euentu. aut secundò æquale malum

malum cũ inæquali certitudine. aut tertiò inæquale malum cum ęquali certitudine. aut quartò inęquale malum cum inęquali etiam certitudine de eius euentu. Si primum videlicet dũ vtrinque est vel æquè probabiliter apparet æquale malum cum æquali etiam certitudine de eius euẽtu talis casus daretur, qui tamen negatur à multis, tunc locus esset gratificationi: tunc locus est gratificatione, ita ꝙ quodcunque illorũ eligatur non peccatur culpabiliter: quia cum inter duo mala culpę æquè ineuitabilia non sit perplexitas simpliciter, ita vt necessariò peccandum sit quodcunque illorum eligendo: neque vllus ad impossibile absolutè obligetur: neque in casu præsenti sit ratio obligans ad hoc vel illud magis vitandum, vt constat ex hypotesi. iam sequitur quòd suæ manet liberæ volũtati: ex quo nec ad aliud tenetur nec aliud eligere potest. Hic tamen tutius consilium est, vt si homo senserit se ad alterum se magis affici, eligat oppositum ad quod minus inclinatur. quia affectio ferè facit plus apparere ea quæ ei conueniunt: & inde iudicium rationis impedit vel ad se curuum trahit.

Regula. 1.

Regula. 2. In secũdo autem casu dum scilicet vtrinque est, vel æquè probabiliter apparet æquale malũ sed cum inæquali certitudine de eius euentu: tunc quod certius periculum imminet necessariò vitandum & oppositum eligendum est. tum quia recta ratio cũ ipsa naturali inclinatione suadet, vt scilicet inter æqualia mala id quod certius instat magis fugiatur. putà si medicus est certus ꝙ infirmus morietur si non dat illi talem medicinam, & habet probabilitatem non tam certam quòd si dat illam medicinã nocebit illi ad mortem: tunc debet certius malum fugere dando illi medicinam. quo casu ait Galenus interfice audacter. tum etiam quia ad id facit cap. iuuenis. de sponsa. vbi dicitur quòd in dubijs quod certius æstimamus tenere debemus.

Regula. 3. In tertio verò casu quãdo videlicet vtrinque imminet inæquale malum, sed cum æquali certitudine de eorũ euentu: tunc grauioris mali siue detrimenti periculum necessariò vitandum, & oppositum eligẽdum est. quia recta ratio id clarè dictat. alioqui sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritalis. id quod est contra rectam rationem & charitatem vt supra propositione prima præcedente probatum est. tum etiam quia ad idem expresse est Aristote. problema 13. & 15. parti. 29. & secundo Ethico. capit. 9. & habetur etiam distinctione 13. cap. duo mala. & cap. nerui. vbi dicitur quòd ex duobus malis minus & tolerabilius est eligendum, quando scilicet sunt cætera paria, puta æqua eorum probabilitas, æqua certitudo de eorum euẽtu, ęquaque alterutrius ineuitabilitas, vt in casu præsenti loquimur, aliàs secus vt proximè dicetur.

Regula. 4. In quarto tandem casu quando scilicet vtrinque imminet inæquale malum cum inæquali etiam certitudine de eius euẽtu: tunc quod valde notabiliter excedit attendẽdum est; ita videlicet quòd si malum aut periculum est vel apparet grauius aut maius notabiliter, licet minus certitudinaliter quàm oppositum seu aliud minus malum immineat: tale periculum grauioris mali necessariò præcauendum, & minus malum eligendum est vt in tertio casu præcedẽti habetur. exempli gratia. si alterum putà mendacium officiosum nõ quidem certò sed probabilius immineat vel probetur esse peccatum veniale, & eius oppositum putà parricidium minus probabiliter immineat vel probetur esse mortale: in quorum alterum necessariò incidendum est: tunc videtur quòd sit eligendum illud verisimilius periculum peccati minoris. scilicet peccati venialis, vt vitetur minus verisimile periculum peccati grauioris putà mortalis homicidij. facit Aristo. vbi supra, quod probatur quia communis naturæ instinctus est rectus: & per consequens ratio illum sequens recta est in moralibus. Nunc autẽ videmus quòd rationabiliter quisque exponit se probabiliori periculo lædẽdi vel amittendi facultates, aut membra minus principalia non necessaria, prouidendo periculo vitæ aut aliorum membrorum principalium, aut magis necessariorum ad vitam non tam probabiliter imminente. & similiter medicus rectè curans rationabiliter postponit certum periculum leuis læsionis corporalis, pro vitando periculo nõ tam certo iacturæ magnæ corporalis. ergo similiter in moralibus in nostro proposito dicendum est. nam vbi est notabiliter maior grauitas peccati siue dispendij spiritualis siue temporalis: tunc periculum eius valet pro maiori pondere rationis & maioris mali magisque vitandi, quàm sit periculum minoris mali probabilius aut certius imminentis. Quo fit vt si fortes inuincibiliter dubitat an teneatur mentiri officiose pro saluanda vita hominis: si non potest deponere dubium tenetur formata bona conscientia mentiri: quia ibi est minus periculum peccati venialis quàm in permissione homicidij de se mortalis: etiam si fortes putet probabilius quòd nõ debet mentiri. & sic mentiendo in tali casu bene facit conformiter ad rectam rationem. Ad idem etiam videtur casus cap. inquisitioni. de senten. excomm. & faut. cap. nerui. & cap. duo mala. distinct. 13. & quamuis mendacium simpliciter sit intrinsecè malum, ita quòd etiam pro vitando quocunque alio malo non potest bene fieri, dum quis id non dubitat nec ignorat: at verò cùm inuincibiliter id dubitat vel ignorat, modo sit ignorantia seu dubium Iuris modo facti; tunc nec est moraliter malum neque peccatum formaliter neque imputabile ratione dubij, aut ignorantiæ prædictæ. vt supra quæst. 4. vt superius lib. 2. in tracta. de igno-

rantia quæst.23.latius,& expresse.Et ad hoc idē sunt multū casus de non vitando excommunicatum dubitatum, & de matrimonijs dubitatis, & de iurando cautelose pro vitando patris,vel etiā alterius proximi præiudicio in casibus ocultis ineuitabilibus , & periculosis ; de quibus infra. quæst.6.& quæst.8. latius habetur & concordat Soto de secreto membro tertio quæst.2.conclusione secunda.

Econuerso autem fiet si malum vel periculū sit paulò grauius altero, sed multò minus certitudinaliter imminēs:tunc enim quod certius imminet præcauendum,& oppositum quamuis aliquantulo grauius malum eligendum est : quia quod parum est pro nihilo reputatur.& notabilis excessus certitudinis euentus paulò minoris mali,præponderat paruo excessui grauioris mali.secundum cap.Iuuenis.de sponsa.pater exēplo. quando alter cōiux probabiliter æstimat nō esse suam quam habet: qui tenetur reddere debitum exigenti quamuis petere non possit, secundum cap.inquisitioni. de senten. excom. quia in tali dubio certius periculum est peccati iniustitiæ mortalis , denegando debitum coniugi habenti possessionem,quàm sit periculum fornicationis ei debitum reddendo. quamuis fornicatio aliquantulo,sed paulo grauius peccatū sit quàm peccatum mortale iniustitiæ. vt de hoc & alijs similibus casibus infra quæst.6. latius habetur. & propter prædictos excessus & circūstantias hinc inde attendenda,in præfata secunda propositione illa particula cæteris paribus posita est. ad prædicta faciunt ea quæ superius lib.2.de ignorantia q.3.proposi.3.dicta sunt.

Propo.3. Tertia propositio. nullo modo peccat hac ratione dubij qui agit id de quo leuissimè dubitat quod tale quid est mortale.

Hæc tertia propositio probatur. quia ad virtuosè & à fortiori ad licitè agendum sufficit certitudo moralis. hæc autem est certitudo valde probabilis , sine magna formidine distrahente à prædicta probabili & maiori certitudine. ergo. maior est vera & concessa communiter à doctoribus & philosophis ex primo ethico.contra academicos aliquos dicentes quòd hæc non sufficit quòdque in hac vita nil potest certò sciri,vt Gerson.3. par.sum.tract.de consolatio. theolog.lib. 4 prosa.2.& 3 .contra eos latè probat.Minor aūt probatur. quia multæ sunt opiniones de aliquo agendo valde probabiles secundum quas licitè operamus sic opinando quāuis sint aliæ opiniones in oppositium.Nam omnis opinio quātumcunque probabilis habet secum aliquam formidinem paruam & leue dubium vt dictum est. & ita tenet Gerson vbi supra , & communiter doctores,& Almayn in morali.tract.3.cap.3. dicēs quòd assensus opinatiuus in quo est plus valde de assensu quòd licitè fit & paruum valde de formidine seu dubio , sufficit ad virtutem . Item Adria. in secundo quodlibeto art.primo quāuis timidè videtur concordare dicens. an verò possit esse tā exilis & remissa dubitatio de aliquo an sit mortale quòd deliberatè liceret cōtra agere: & an in hoc sit differētia aliqua dubitationis à cōscientia : an hæc pari passu ambulent : inquirat studiosus . Nam ad hoc seruit quòd vsus rationis potest esse tam debilis quòd cōsensus in mortale non sit mortalis,vt contingit in imperfecta. vigilia.Hæc Adria. Sed Nota quòd quamuis tale leuissimum dubium tertio modo sumptum, stet cum magno assensu opinatiuo sufficiente ad virtutem & non viciet actum virtuosum: tamē non se compatitur cum assensu fidei theologicæ aut etiam logicæ ꝓpriæ & strictæ sumptæ: propter actualem & formalem repugnantiam talis dubij ad firmitatem fidei prædictæ: bene tamen compatitur secum, assensu fidei largę sumptæ quæ ab alijs dicitur fides logica vel moralis seu fortis opinio,vt sup. q.2.ideo vbi quis tenetur ad actū fidei theologicæ: peccaret si haberet tale dubiū deliberatè,sed in talis fides theologica. compatiatur secum aliud dubium aliquo modo sumptum:infra in responsi. ad primam confirmationem primi argumenti habetur latius.

Dictum est notanter ꝙ hac ratione dubij nō peccat qui agit contra tale dubium . Nam alia ratione seu ex parte alterius circunstantiæ putà periculi aut mali grauioris vitandi potest peccare agendo contra tale dubium & contra scrupulos quoscunque etiam leuissimos.

Quarta propositio,Cōtra scrupulos leues seu propriè sumptos semper est licitum agere & sępe vtile,& aliquando necessarium. & hic supponatur qd sit scrupulus propriè sumptus de quo supra q.2.latius. Probatur prima pars quòd scilicet semper est licitum agere cōtra tales scrupulos.Tum primò quia ex hoc nulli periculo homo exponitur : ex quo tales scrupuli sunt leues motus non obligantes ad illos sequēdum neque timendum,neque ex hoc agitur contra cōscientiam: quia talis scrupulus non est consciētia nec assensus,neque contra aliquam legem obligantem:immo & sæpe non est in potestate hominis vitare hos scrupulos , cum quo stat etiam quòd aliunde homo obligetur ad aliquid contra eos agendum . Tum secundò probatur idem,quia licitum agere contra scrupulos secundo modo, seu largè sumptos qui sunt idem quod formido parua & leuis. ergo & contra scrupulos leues propriè sumptos. Antecedens ex propositio.tertia supra posita, & consequentia patet à fortiori:quia minus repugnat assensui virtuoso & magis compatitur cum illo iste scrupulus leuis vel propriè quàm ille largè sumptus. Propo.4.

Contra scrupulum autē tertio modo,seu largissimè sumptum qui est idem quod dubium aut formido magna non licet agere,vt supra propositione prima habetur . Secunda pars quòd scilicet

licet sæpe est vtile agere contra tales scrupulos leues vel propriè sumptos probatur. quia sæpe talis scrupulus impedit bonum aliquod & est occasio mali, vt patet facilè de eo qui ex hoc scrupulo non communicat, vel non tam forti animo aggreditur bonũ quia & facit inconstãtem in bono, tristem, turbatum, inquietum & huiusmodi Notanter dico quod sæpe & nõ semper est vtile agere cõtra talem scrupulum, quia aliquãdo est vtile agere secundum eum quando scilicet vtilitas inde prouenit, vtpotè qa timoratius, humilius, cautius, diligentiusque prosequimur bonũ & cauemus malũ propter talem scrupulũ: dum modo inde aliàs non relinquatur bonum maius aut non sit occasio ad aliud malum grauius. hoc idem potest dici de scrupulo secundo modo aut largè accepto, qui est dubium leuissimũ aut formido de qua supra tertia propositione dictũ est. quod est vtile sæpe licet rarius agere cõtra eam sicut cõtra scrupulum propriè sumptũ, propter eandem rationem. Contra scrupulum autem largissimè sumptum, qui est idem quod dubiũ magnum, agere neque licitum neque vtile est. Tertia pars quod scilicet contra leuem scrupulum prætatum propriè sumptum aliquãdo est necessarium agere & cõtemnere & nõ curare de illo. patet: quia quando talis scrupulus impedit bonum obligatorium aliquo modo: vel occasionaliter de propinquo inducit ad malum: tunc qua lege tenemur ad illud bonum agẽdum & malũ vitandum, eadem tenemur ex consequẽti vitare occasiones propinquas impediẽtes illud bonum, & inducentes ad illud malum. quia qui tenetur ad finem tenetur ad media necessaria, & ad tollendum impedimẽta propinqua illius finis. & ita regulariter homo se habere debet contra hunc scrupulum qui communiter facit hominẽ pusillanimem ad bonum, instabilem, inquietum, turbatum, & tristem: & velut tempestas Egipti cõsumit omne viride quod reperit. Exod. 9. cap. sicque suo exemplo alios inducit ad simile. & tãdem secundum Ber. parit perturbationem: perturbatio desperationem, desperatio, interitum. Florent. primâ part. sum. tit. 3. cap. 10. §. 9. latè de his prosequitur. & latius Gerson. 3. par. sum. tracta. de consol. theolog. lib. 4. prosa secũda alphabet. 56. c. d. & prosa prima ibidem alphabet. 70. b. c. & tracta. de diuersis Diaboli tentationibus eo alpha. litera 3. & alibi sæpius & pulchrè de his omnibus agit. itaque homo contemnat hos scrupulos aliquando necessariò: aliquando autem sequatur & accepte eos vtiliter. quomodo autem id fieri debeat latius infra quæst. 9. quæst. 10. ibi videatur.

Arg. prim. Contra primam propositionem Arguitur, qa dubitans ex causa leui & temeraria potest licitè agere contra talem suam dubitationem & temeritatem, etiam necessariò ex quacunque causa leui prouenientem. Sed sic contra agendo agit id de quo dubitat valde, vt supponitur quòd sci licet sunt aliqui qui valde dubitant ex leuibus causis vbi non deberẽt dubitare. ergo licitè agit quis id de quo dubitat valde se peccare. consequẽtia patet: & minor supponitur vt patet experientia. Maior autem probatur tripliciter. Primò quia vnicuique licet suæ temeritati resistere ne magis inualescens ipsum absorbeat: sicut & suo peccato & occasioni peccati & suæ leuitati & vitio licet resistere, vt Psal. 136. Beatus qui allidit paruulos suos ad petram, secũdum Glos. ibidem. Secũdò probatur eadẽ maior, quia vt dictum est supra propositione quarta & secũda. licitum est agere cõtra scrupulos propriè sumptos, idest cõtra apparẽtias etiam fortes & insolubiles cõtra articulos fidei & huiusmodi. ergo à maiori ad minus affirmatiuè arguendo etiam licebit agere contra dubium non probabile existens & proueniẽs ex casu leui & temerario. Tertiò probatur eadem maior, quia id habetur in cap. inquisitioni. de senten. exco. vbi dicitur, ꝙ conscientia leuis & temerariæ credulitatis ad sui pastoris cõsilium explosa potest quis reddere & etiã exigere debitum coniugale alteri coniugi, de quo sic ex leui causa credebat quòd non esset verus cõiux. Hæc ibi. sed illa conscientia expellitur dum iam quis incipit dubitare quod ante credebat: Nam dubium propriè sumptũ de quo agimus non cõpatitur secum assensum aliquem oppositum de eodem & per cõsequens neque conscientiam vt patet ex supradictis q. 1. & 2. ergo stante dubio etiam propriè sumpto licitum est agere id de quo homo dubitat se sic agendo peccare.

Et cõfirmatur primò prędictum argum. principale, auctoritate Scoti in tertio distinct. 23. dicentis quòd fides non excludit omnem dubitationem, sed dubitationem vincentem & trahentem in oppositum credibilis, & idem distinctio. 24. dicit notitia prophetarũ infusam fuisse certiorem fide: quia fides inquit admittit aliquã dubitationem, illa autem notitia non admittit. Itẽ B. Thom. secunda secundæ q. 4. art. 8. ad primũ dicit quòd fides admittit aliquam dubitationem ex parte subiecti. Itẽ idem videtur sentire Ioan. Andr. & post ipsum Panormit. in c. 1. de hæreti. ꝙ dubius in fide est infidelis. quod dictum ipsi limitant & intelligũt de dubitatione quæ habet in se firmitatẽ, pertinaciam vel deliberationem. Ex quibus videt ꝙ si dubitatio stat cũ fide actuali. ergo multo magis stabit cũ iudicio opinatiuo sufficiente ad bonum opus; & ex consequenti cũ ipso opere bono de quo dubitatur quod sit illicitum ipsi operanti: ita quòd per talem dubitationem etiam magnam si non sit præualens & vincens & firma non erit illicitum tale opus. Nam prædicta dubitatio magis repugnat fidei quàm opinioni quæ secũ aliquã formidinem admittit. Confirmatur secũdò prædictum argum. principale auctoritate Gersonis: qui in tracta. de pęnitentia *Confirm. 1.*

tentia inquiens quæ dubia peccati mortalis tenetur homo cõfiteri: distinguit triplicia dubia hoc modo. aut qs credit magis quod peccauerit mortaliter in tali facto: & sic tenetur confiteri vel cõscientiã deponere: aut dubitat ex æquo & tũc etiã tenetur: aut credit magis ꝙ non peccauit cũ dubio tamẽ de opposito & hoc dr̃ scrupulus: & propter hoc dubium nõ tenetur nisi aliunde teneatur: quandoque tamẽ expedit cõfiteri sed sępius contemnere & contra agere præsertim habito cõsilio peritorum. Hæc Gerson. Item idem in tract. de præparatione ad missum consideratione tertia dicit, ꝙ certitudo moralis sufficiens ad celebrandum in statu gratiæ compatitur secũ vacillationem quãdam aut etiam hæsitationẽ & suspicionem ꝙ homo ad hoc non sit sufficienter dispositus aut ꝙ sit ligatus aliquo impedimẽto. & si arguatur, ꝙ dubitans de aliquo an licitè faciat & sic stante hoc dubio id agit ꝙ peccat ex periculo cui se exponit. Resp. ait Gerson ibidem cum Altisiodorensi, ꝙ hæc regula magis talis est intelligenda de tali dubio quod est vehemens & magis vel saltem æquè inducit mentem ad credendum ꝙ est mortale sicut ꝙ est licitum: secus autem vbi mens plus inclinatur & iudicat ꝙ est licitum quàm ꝙ est illicitum, quamuis non habeat vsquequaque certitudinem euidentem aut fixam quia nec hoc requiritur. hæc ille. Itẽ tertia part. Sum. tracta. de consolatione theologorum, lib. 4. prosa secunda alphabeto 70. litera. 3. & alibi sępe idem clarius replicat.

Resp. ad 1. argum. Ex quibus omnibus dictis Gersonis patet ꝙ ipse sentit, ꝙ omnis dubitatio vel formido cuius oppositum magis creditur vel æstimatur à dubitante; ita ꝙ talis dubitatio quę stat in aliquo magis æstimante vel opinante ꝙ oppositum sit verum vel licitum, nõ viciat talem actum, sicut nec scrupulus supra dictus in quarta propositione.

Respondeo ad argumen. principale secũdum Adria, vbi supra negando maiorem. quia sicut parum refert ex qua causa quis irascatur, sed qualiter, quia secundũ Arist. primò de anima. ex facili causa sæpe quis grauissimè irascitur vno tempore qui alio tempore ex magis ardua nõ moueretur aut deijceretur à mansuetudine. ita parum refert ex qua causa leui vel magna quis moueatur ad dubitandum temerè irrationabiliter vel rationabiliter: dummodo valde dubitet. quia aliquãdo ex dispositione complexionis seu aliàs qs ex leuissima causa valde dubitat, formidat aut suspicatur: & alius vel ipsemet alio tempore ex eadẽ vel etiam fortiori causa, non dubitat neque formidat vllo modo. igitur si ex quacũque causa dubitat valde vel formidat vehemẽter vt dictum est & supponitur in prima propositione vtique peccat agẽdo: quamuis verum sit ꝙ ad ponẽdum remedium talibus dubijs & scrupulis & cõscientiæ depositioni & serenationi valde refert cõsiderare & scire causas morborũ corporis & animæ & dubiorum & scrupulorum. quia cæteris paribus facilius soluitur & deponitur temeraria dubitatio per contrariam fidem quàm probabilis & discreta, vt de his latius infra q. 9. q. 10. habetur. & ita negatur illa maior. & ad eius probationem, ꝙ scilicet cuique licet suæ temeritate resistere, conceditur: sed non quomodocunque; non enim temerè neque agendo contra cõscientiam aut stante tali magno dubio: sed prudenter & discretè, scilicet prius deposita cõscientia erronea & tali dubio irrationabili aut temerario, vt infra q. 8. & 9. latius de hoc habetur.

Ad secundam probationem eiusdem maioris, scilicet si licitũ est agere contra scrupolosos &c. Respondeo negando consequentiam, quia non est ibi argumen. à maiori, sed potius à minori affirmatiuè quod non valet. quod patet. quia ex quo propter illas apparentias etiam fortissimas & insolubiles quis non mouetur ad dubitãdum, non minuitur eius assensus quo credit sibi licere id quod agit. qui autẽ valde dubitat ex leuibus vel magnis apparentijs, vtique non habet assensum fortem sufficienter quod sibi liceat id quod agit: & ideo est idem ac si sic argueretur, licitè quis agit id de quo non dubitat etiam si habeat fortes causas & apparentias ad dubitãdum. ergo etiam licitè agit id quod dubitat valde: etiam si non habeat fortes causas ad sic dubitandum. & patet quòd non valeat talis consequentia, quia præcipuè considerat causas & earum fortitudinem ad dubitandum vel non dubitandũ: quàm ipsummet dubium seu scrupulum in se, quod tamen potissimum considerandum est.

Ad tertiam probationem ex cap. inquisitioni. Respondeo ꝙ intelligitur ꝙ explossa illa cõsciẽtia seu deposita, non quidem contradictoriè aut negatiuè dumtaxat, sic quòd iam non æstimat sibi licitum neque illicitum reddere debitum petenti: neque etiam intelligitur quòd deposita illa conscientia per actum disparatum, cuiusmodi est motus magnæ dubitationis, nam sic exponeret se periculo ęstimato saltem virtualiter quò ad animum agẽtis vt dictũ est, sed intelligitur ꝙ deposita illa conscientia contrarie seu positiuè per actum contrarium, ita quòd iam habeat cõscientiam contrariam actualiter vel virtualiter dictãtem quòd id licitè facit; tunc vtique potest reddere & exigere debitũ: sed & quò ad hoc vide replicã quæ fieri potest infra q. 6. in secundò & tertiò argumento. & quæst. 8. in 3. corolario.

Ad primam confirmationem ex Scoto & B. Thom. respondeo ibi tãgitur difficultas quomodo fides theologica compatitur secum aliquam dubitationem ad quam respõdeo tripliciter. Primò secundum Adria. in secundò quodlibeto & Lychetum in tertiò distinct. 24. quòd non intelligitur quòd fides compatitur secum prædictam dubitationem de veritate crediti. Nam quò ad hoc nullam dubitationẽ compatitur assensus fi- *Resp. ad primam confirmationem.*

dei

dei siue magis siue minus appareat verum, vt patet ex diffinitione fidei quæ est assensus firmus sine formidine aut hæsitatione de veritate crediti. Si enim esset dubium aliquod iam ei repugnaret & censeretur ad ipsum dubitantem vincere, & ipsum trahere in oppositum credibilis; immo neq; talis dubitatio si esset magna, qualis est ea quæ est vincēs & trahens in oppositū crediti compatitur se cum assensum opinatiuū: qui licet compatiatur formidinē etiam magnam nō tamen vincētem & trahentem in oppositum ipsius assensus. est ergo B. Tho. & Scotus intelligēdus quòd fides compatitur secum dubitationem etiā magnam de modo verificationis crediti, id est quomodo aut pro quo verificetur id qd firmiter creditur. vt patet de multis firmiter creditis à nobis quæ tamē non satis intelligimus quo modo intelligātur & de quorum intellectu doctores cōtraria opinātur, vt sunt multi passus sacræ scripturæ q sunt ꝓpriè de fide, sicut & Ambro. ait id Luc. primo quō fiet istud & c. nō fuisse verbum mariæ dubitantis de dicto sed inquirentis modum crediti. hanc igitur dubitationem de modo verificationis crediti compatitur fides nostra: nō aūt reuelatio facta Prophetis & Apostolis hæc ille. Sed certe vt patet ex litera & intentione Scoti vbi supra etiam loquitur de dubitatione crediti, quia ibi distin. 23. agit de necessitate fidei infusæ ad firmitatē necessariam ad credendum reuelatis à Deo: & in distinctio. 24. agit de perfectione essentiali reuelationis factę Prophetis & Apostolis supra nostrā fidē & firmitatem eius. ergo ad ipsa credibilia: & de illa infusa aut theologa fide dicit quod nullā dubitationem de credibili compatitur. hæc autem logica vtique de ipso credibili compatitur aliquam dubitationem non tamen vincentem & c.

Respon. 2. Ideo secundo rñdeo secundum Marsilium in tertio q. 14. art. 1. in fine ꝙ fides in actu nullam dubitatione neq; formidinem compatitur: bene tamen in habitu antequam exeat in actum fidei idq; nō prouenit ex parte ipsius fidei vel causæ eius, sed ex dispositione subiecti, vt ait Tho. vbi supra, quia. s. non plenè apprehēdit noster intellectus ea quæ sunt fidei nec ita facile. ideo Augusti. 14. de trinitate. c. 1. dicit quòd per scientiam fides roboratur, i. defenditur ab impugnantibus eam; vel roboratur, non quidem in sua veritate: quia nihil verius fide catholica: sed in sua certitudine ex parte subiecti vt dictum est, & quamuis scibile sit dubitabile, non tamen scientia etiā habitualis compatitur dubium, neq; etiam ipse habitualiter sciens respectu eiusdē, bene tamen id compatitur is qui habitualiter tantum fidem habet vt dictum est. sed neque ista responsio satisfacit. quia Scot. & B. Tho. loquūtur etiā de fide actuali, quòd compatitur dubium de credibili non tamen vincens.

Respon. 3. Tandem tertio modo respondeo quòd Scot. vbi supra distinctio. 23. expresśè loquitur de fide etiam actuali acquisita logica tantum vel humana de quocunque credibili, quæ videlicet humanæ tātum innititur auctoritati vel rationi: & de hac dicit quòd compatitur secum dubitationē, idest aliqualē formidinem etiam de ipso credito siue credibili, non tamen vincentem neq; trahentem in oppositum crediti. quia videlicet hęc fides est idē quòd fortis opinio vt supra q. 2. habetur. per quā homo sic firmiter credit, quòd tamen cū tali firmitate & certitudine quòd de facto nō fallitur, stat simul quòd actualiter æstimet & credat, immo & certò sciat quòd falli potest, quodq; tale testimonium humanum vel ratio cui innititur falli & fallere potest: & ita non est omnino certus se nō decipi in suo assensu vel fide: neq; proinde perfectam habet firmitatem ex parte obiecti atq; subiecti. & quò ad hoc talis fides aliquam compatitur dubitationē, idest formidinem de veritate crediti. & tale dubiū dicitur nō vincere neque trahere in oppositū crediti siue logicæ vel humanæ fidei prędictæ de facto permanentis. ideo & dicit Scot. ibidem esse necessariā fidem infusam siue theologā acquisitā auctoritati vel veritati Diuinæ innixā de credibilibus Diuinis & super naturalibus reuelatis à Deo quæ quidē fides, qa innititur testimonio & veritati Diuinæ infallibili, facit perfectiorem firmiorem & certiorem assensum fidei de veritate crediti. quia sic actualiter credēs, per talem fidem infusam siue theologam, nō solum sine ulla formidine credit firmiter reuelatis à Deo, ita quod non æstimat neq; formidat neq; dubitat se falli de facto, sed quòd neque vllo modo potest falli neq; aliter esse quàm credit stante lege hæc omnia expresśè in sentētia dicit Scot. dist. 23. ad supradicta facit Vega lib. 9. de iustifica. c. 4. & c. 27. ibi latius videatur. In distinctione autem 24. ipse Scot. facit comparationem inter fidem infusam vel theologā acquisitā, & reuelationem factam Prophetis & Apostolis: dicitq; que in hoc differre quòd fides illa theologa & infusa admittit aliquā dubitationē largissimè sumptā, quia videlicet, vt ipse in suis reportatis eadē distin. q. 1. magis se declarat, admittit motus aliquos subrepticios, scrupulos & dubia non pertinacia de credibilibus & hæc dubia stant cum ipsa fide infusa, atque theologa acquisita: non autem starent si essent pertinacia, vt habetur in c. 1. de hæret. tunc enim cēserentur vincere & trahere in oppositum credibilis: & taliter dubitans nō pertinaciter dicitur infirmus in fide ad Rom. 14. quia videlicet non est satis instructus de credendis, qui secundum Orige. ibidem tolerandus est, talis etiā dicitur modicæ fidei Matthæ. 14. licet Abulens. ibidem aliter & bene dicat. talis igitur infirmitas fidei stat cum ipsa fide infusa siue theologa secundum Orige. & cōmuniter doctores vbi supra. nō autem stat cum reuelatione facta

cta Prophetis & Apostolis. quæ nihil hotū defectuum scrupulorū motuum & dubiorum prædictorū admittit, neq; de veritate dicti, neque de modo verificationis eius, vt planè dicit Scot. in reportatis vbi supra. Vbi etiam ait quòd cum Deus possit facere sine causa secunda affectiua illum effectum quem facit cū ea: ideo si aliqua causa putà obiectum præsens potest facere certitudinem quæ includit aliquā euidentiam, Deus etiam potest facere illam certitudinem cum illa euidētia, sine euidentia & præsentia illius causę quæ nata est illam producere euidentiam, vnde tantam certitudinem de theologicis creauit in Apostolis quòd non poterant dubitare & illorū cognitio respectu fide in nobis potest dici scientia vel potius intellectus principiorum fidei: nō enim poterant creditis nō assentire sicut nec ergo principijs demonstrationum: adeò quòd illa cognitione stante non poterant dubitare. ideo certiores & firmiores fuerunt ad substinendum passiones quàm si de credibilibus scientiā demōstratiuā habuisēt: & iste habitus fuit certior fide: & dicitur aliquo modo sciētia, videlicet medio modo inter scientiam propriè dictam & fidē vt dictum est. hæc ille. cum quo etiam consonat Caiet. secundum Tho. secunda secundæ q. 171. art. 5. vbi latius ostēdit quòd Prophetæ habent aliquam euidentiam de sibi reuelatis quòd sunt quodq; adeò sunt vt sibi reuelantur: licet nō videant præsentiam aut quidditates eorum. Ad Io. And. & Panormit. respondeo secundum Adr. vbi supra, quòd illi solum intendunt dicere, ꝙ subitus motus dubitationis non pertinacis circa articulos fidei. quos explicitè credere tenemur, sicut & subitus motus infidelitatis, est peccatū tantum veniale: & ita stat cum fide habituali, & hoc communiter conceditur à doctoribus in tertio distinctio. 23. & ibi Gabriel. q. 2. dubio. 2. nos autem loquimur de dubio deliberato. quomodo autē subitus ille motus infidelitatis aliquando nullum peccatum esse possit supra lib. 1. in Quæstionario quæst. 23. de primis motibus habetur.

Respon. ad secundum confirmationem. Ad secundam confirmationem ex Gerson respondeo secundum Adria. vbi supra, quòd eius verba sunt intelligenda & limitāda ad verū sensum supradictum, quamuis prima facie aliud sonent. immo & videt mihi quòd ipse Gerson expressè loquitur solum in casu tertiæ propositionis suprapositæ, quādo videlicet est leue dubiū ita ꝙ manet plurimum de assensu opinatiuo, & parū de formidine. tunc enim non obstante tali dubio vel formidine licitū est agere vt ibi dictū est. & quòd sic intēdat Gerson, inde cōstat quia docens modum tollēdi scrupulos & dubia irrationabilia, dicit quòd quādo pars opposita videtur probabilior & minus dubitabilis: tūc scrupulosi formēt sibi cōscientiam quòd id licitè agēt, quamuis sit, aliqua probabilitas & ratio dubitādi de opposito: quòdq; talis certitudo sufficit vt dictum est. in alphabet. 70. litera 3. etiam dicit, quòd homo cōtemnat leuia dubia superuenientia, & cū iudicio probabili & fortiori quòd licitè id agit faciat quod probabilibus videtur, & ad ac agendum sibi persuadeat. ad idem etiam in tertia par. tract. de consola. theolo. lib. 4. prosa secunda & expressius in tracta. de meditatione. conside. 16. alphabe. 68. P. & ita patet responsio ad omnia.

QVAESTIO VI.

Vtrum Ecclesiæ siue Prælato teneamur obedire, quando certum est esse licitum id quod præcipitur, dubium verò an Prælatus ille vel Ecclesia id nobis præcipere possit.

Respondeo per vnicam propositionem affirmatiuē, quòd vtiq; tenemur tunc obedire; nisi inde nobis vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale vel temporale in persona rebus vel honore immineat. Exempli gratia. prælatus mihi præcipit studere aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit aliàs dies ieiunij obligatorius, quod constat esse licitum: tamen ego dubito vtrùm Prælatus ille habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi tenear in hoc obedire: qualecumque dubium illud sit practicum aut speculatiuū rationabile aut irrationabile: dicit propositio ꝙ teneor obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat. *Propo.*

Probatur quadrupliciter illa prima pars, quòd scilicet teneor obedire. primò quia quicūq; exponit se periculo mortali sine causa rationabili vel vrgente peccat mortaliter. Sed in casu præfatæ propositionis inobediens superiori est huiusmodi. ergo. & hæc ratio etiam patet ex supra dictis, in q. 5. in probatione primæ propositionis ibi videatur. *1. Pars.* *1. Ratio.*

Secundò probatur idem quia propter dubiū subditi superior non perdit suum ius quod aliàs habet super ea re. Nūc aūt si subditus nō dubitaret teneretur obedire. ergo ē[t] si dubitet. præsertim quia cum obediētia sit perfectissima uirtus: nō tenetur prælatus reddere rationem omnium suorum præceptorum: maximè vbi cōstat id qđ præcipitur esse licitū subdito, & non cōstat præ latum iniustè pręcipere. tū quia nō expedit subditis omnia scire. tū quia respubli. & ordo hierarchius salusq; cōmunis deperirēt, si standum esset sensui subditorum: si omnibus etiā de omnibus à prælatis ratio reddenda esset. *2. Ratio.*

Tertiò probatur idē, quia æger tenetur obedire medico corporali, tam in his quæ secūdum iudicium medici sunt necessaria ad salutē consequendam, quàm etiā in his quæ apud doctores *3. Ratio.*

sub

ſub dubio cadunt an ſint neceſſaria: dūmodo cōſtet ea infirmo nocere non poſſe. ergo ſimiliter obediēdum eſt medico ſpirituali, id eſt ſuperiori, nō ſolum in his quæ ſcimus neceſſaria eſſe ad regimē ciuile vel ſpirituale, ſed etiam in dubijs ſupradictis. Conſequentia tenet ex hoc quòd nō minus tenetur quiſq; obſeruare debitum regimen ciuile vel ſpirituale ad ſalutem ſpirituale: quàm eget ad ſanitatem corporalem. Antecedēs autem inde liquet quòd iure naturali tenetur efficaciter procurare vt commodè poteſt ſuam vitam conſeruare: quod non ſtat ſine executione eorum quæ ſcit aut dubitat eſſe neceſſaria quātum commodè poteſt.

4. Ratio. Quartò probatur idem, quia ſicut ſubuenire neceſſitati proximi, & ſeruare legem deuitando nominatim excōmunicatum, non ſolum obligamur dum nobis certum eſt proximū neceſſitatē illam extremam pati, vel illum eſſe ſic excōmunicatum: ſed ēt dum probabiliter de eo dubitamus, & ſine eius præiudicio putà in ſecreto ipſum poſſumus euitare. ergo ſimiliter i omnibus alijs legibus ſiue præceptis debemus obedire, dum dubium eſt nobis an talis actus tunc cadat ſub peccato. Conſequentia patet ex identitate rationis, antecedens autem quò ad eleemoſynā probatur: quia ſi ad eam ſolum teneremur quādo eſſemus certi de proximi extrema neceſſitate: tunc raro vel nunquam accidit talis certitudo. & quò ad aliud de excommunicatione patet primò, quia dubitans ſe eſſe excōmunicatum tenetur ſe non ingerere Diuinis secūdum c. illud. dominus. de clerico. exco. minif. patet ſecundò, quia alij dubitans illum adhuc excommunicatū eſſe de quo conſtabat fuiſſe nominatim excommunicatum, tenentur illum euitare donec per literas vel aliàs conſtet eſſe abſolutum, vt habetur in cap. ſicut nobis de ſententia excom. quod etiam antequàm conſtet illum aliquando fuiſſe excommunicatum in dubio vitandum ſit conſtat ex hoc, quia ſi publica fama eſt aliquem verberaſſe clericum, tunc nec Epiſcopus nec alius debet illi communicare donec ad arbitrium Epiſcopi ſe purgauerit vel ad cautelam fuerit abſolutus, vt habetur in capit. cùm delideres. de ſenten. exco. vt ibi Panormitanus determinat. conſtat autem tunc famam non facere plenā probationem nec certitudinem. ergo in tali dubio tenemur obediendo legi illam excommunicatum euitare vt dictum eſt in antecedente. Quod intelligitur dum prædicta vitatio fieri poteſt ſine eius p̄iudicio in caſu præfati dubij, quo caſu p̄cedit opinio Innocentij dicentis ꝙ prædicta tama exiſtēte non tenemur illum vitare niſi fuerit mora purgādi aut in purgādo defecerit, pro quo facit c. none. 8. q. 4. & cap. multi. 2. q. 1. quamuis antiqua iura allegata nihil hodie probent quò ad excōmunicatum à iure vel ab homine generaliter propter ſtatutū concilij Conſtantien. tamen bene currunt de fama nunciante aliquē ſpecialiter & nominatim ab homine excōmunicatū & denunciatum vel declaratū, & etiā quò ad generaliter excommunicatos à iure propter notoriam iniectionem violentam in clericum. & ita patet p̄batio primæ partis p̄poſitionis ad q̄ etiā faciunt probationes ſupra poſitæ. q. 5. propoſ. prima vbi dicitur quod in dubijs id quod eſt certius atque probabilius tenendum eſt.

Secunda pars prædictæ propoſitionis, ſcilicet niſi inde nobis periculū iomineat &c. quia tunc in tali dubio non eſt obediendum, quouſque de illo ſubditus ſufficiēter edoctus ſit vel de abſentia talis periculi vel p̄iudicij. ratio huius eſt, quia nullus ſe poteſt alicui ſuperiori obligare neq; ei obedire tenetur in præiudicium tertij neq; cum periculo ſpirituali cuiuſcunq; etiā ſui ipſius: neque regulariter ius Diuinū vel humanum, neq; ipſe homo per votū obedientię intendit obligare vel obligari ad valde difficilia, vltra communem aliorum ſui ſtatus obligationē: niſi ſpecialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligētur. quod dico p̄pter aliquos religioſos, quales ego credo eſſe nos Fratres minores, q ex vi voti regulæ ſuæ etiā in multis difficillimis prælatis ſuis obedire tenentur: neq; in hoc præiudicium allegare poſſunt cōtra prælatum vtentem iure ſuo. regulariter autē vt diximus in valde difficilibus nullus obedire tenetur etiam ſi in ſe aliàs licita ſint. putà ieiunare quotidie in pane & aqua, ſine vlla alia cauſa rationabili ad id, videlicet niſi in vim pęnitētiæ p̄ aliqua graui culpa & huiuſmodi. Et vt ait Soto de ſecreto. membro. 3. q. 2. concluſio. 1. cum ſupradictis concordans, quamuis ſuperior ſit in poſſeſſione ſubditorū abſolutè: & ideo quando eſt dubium an præcipiat iniuſtū ſit obediendum vt in prima parte dictum eſt, nō tamē reſpectiuè, quando videlicet eſt in præiudicium alicuius etiam ſui ipſius: quia ipſe etiā eſt in poſſeſſione ſua videlicet famæ vel aliorū bonorum ſuorum: ideo tunc in eam partem eſt inclinandū vbi minus periculi & præiudicij eſt, vt ſuperius. q. 5. propo. 2. & hic inferius habet. quo ſit vt tunc non ſit illi obediendum cū maiori aut certiori periculo ſupradicto. Adhoc faciunt ea quæ paulò ſuperius dicta ſunt de nō vitando excommunicato dubitato in eius præiudiciū ſecūdum Innoc. Item ea quæ inferius in reſponſione ad primum argumentū habentur in multis caſibus qui tanguntur. Itē quòd ducens vxorem putans eā eſſe liberam, & poſtea probabiliter dubitans eſſe ſeruilis cōditionis, non tenetur illi reddere debitum exigenti, ſaltem quando ad id nō cogitur ab Eccleſia. ſecundū Tho. in quarto. diſtinct. 36. & Ricard. & Adria. in ſecundo quodlibet. alioſq; doctores: quia ſibi in hoc præiudicaret, vt habetur in cap. Dominus de ſecundis nup. de quo caſu quomodo habeāt veritatem & limitādus ſit inferius. quæſt. 8. in primo & ſecū- 2. Pars.

de

do corollario latius habetur. Ex his sequitur, ꝙ quãdo prælatus mihi præcipit reuelare secretũ crimen proximi iã sufficienter emendati, nec ex illo crimine imminet iam periculum alicui: ego dubito probabiliter quod ille prælatus id præcipere non potest, putà quia dubito aut credo ꝙ non habet alios testes ad illũ iudicialiter puniẽdum & huiusmodi vt id iure præcipere possit; tunc quia inde periculũ honoris illius imminet non teneor obedire reuelãdo etiam si sub excõmunione lata id præcipiat: nisi ipse prælatus me sufficienter certificet vel nisi constet vel cõstare mihi debeat de prædicto dubio vt sciam quõ id præcipere potest, quia scilicet habet alios testes; aut quia me legitimè & non malignè nec contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati: aut quia nisi reueletur imminet damnũ vel periculum maius alicui & huiusmodi. excõmunicatio autẽ inflicta etiam si sit iniusta si tamen non sit nulla vtiq; ligat, quamuis Soto oppositum teneat vti superius in lib. primo. q.43. latius de hoc habetur.

Argum. 1. Contra supradicta præcipuè contra primam partem propositionis arguitur primò, si quando certum est esse licitum id quod præcipitur tenemur obedire, quamuis sit dubium an prælatus id possit pcipere, vt ait ipsa propositio. ergo nullum est probabile dubium sed potius est certũ ꝙ in talibus illi tenemur obedire. sed hoc consequens est falsum, ergo & antecedens quod est ipsa prima pars propositionis contra quã arguitur. & cõsequentia probatur, quia ipsa propositio. dicit pro certo, ꝙ quando est dubium vtrũ prælatus id possit præcipere, tunc cadit sub obedientia vel quòd in tali dubio tenemur obedire. Falsitas autẽ consequentis probatur dupliciter primo quia bene sequitur. dubiũ est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiẽdum. ergo etiã dubium est an id cadat sub obedientia inferioris aut sub obligatione subditi ab obediẽdum. quia hæc sunt correlatiua, quæ eodẽmodo se habẽt, & altero posito ponitur alterum & deposito deponitur. alioqui sequeretur hæc cõtradictio, ꝙ scilicet, quando dubium est an hoc cadat sub obediẽtia certũ est id cadere sub obedientia. Secundò probatur falsitas prædicti consequentis per exempla, Primò quia de vxore cognita violenter à suo spõso siue marito de præsenti vt non ingrediatur religionẽ tenet Palude in quarto distinctio.27.q.3. cũ multis alijs quòd non tenetur stare cum illo marito, neq; illi reddere debitũ exigenti: sed quòd potest intrare religionem; ne plus habeat luxuria quã castitas & oppressio plusquã innocẽtia. & idem tenet Bartho. Brixiẽ. in additionibus, vt refert Ioã. Andr. in regula qui cõtra. Sed Altisiodoren. tenet oppositũ propter generale verbũ Matth.16. Quod Deus coniugit &c. & quod ibi dicitur viro nõ licere dimittere vxorẽ nisi ob fornicationem, dicẽt illi quòd intelligitur de matrimonio legitime consumato extra de conuersio. coniuga. cap. ex publico. & Altisiodoren. assent hoc idem & de illa quæ contrahens post votũ simplex postea negligit ingredi religionem. & pro ipso facit c. fin. distinctio.55. Item est secundum exemplum de illa quæ ducta est sub conditione castitatis seruandæ & cognita sine nouo consensu, an teneatur reddere debitum est dissentio inter Bea. Tho. & Palude & plures alios. Item tertium exẽplum est de corrupta cum qua contractũ est sub cõditione si inueniatur virgo, quia est dissensio inter Hostiensem & alios. ergo illud consequens est falsum: & ex cõsequenti illa propositio saltẽ non est certa sed dubia: Nã si esset certa non esset diuersitas opinionũ in casibus supradictis & alijs eiusmodi, an. s. teneatur stare & reddere debitum coniugi petenti postquam ei licitum est.

Respondeo dupliciter. Primò secundũ Adria. in secundo quodlibe. negando primam consequentiam, & ad eius probationem dico quòd non est certũ quemlibet in tali iudicio speculatiuo vel ex parte causæ dubię, debere obedire ratione prædicti dubij, neq; hoc dicit propositio: sed quòd certum est quẽlibet practice dubitantẽ de authoritate superioris in re licita vt ait ppositio, teneri obedire ratione dubii pfati existẽtis in ipso dubitante: & contra hunc sensum nõ militat argumentũ sed contra primam, quem nõ prætendit illa propositio. Sed certè de vtroque dubio videtur procedere propositio. ideo secundò & fortè melius respondeo concedendo cõsequentiã & negaẽ: quod cõsequens sit falsum. & ad primam probationem eius falsitatis negatur cõsequentia: nã correlatiua solum se habẽt eodem modo quò ad esse & nõ esse: non autẽ quò ad modum vel cõditionẽ essendi. Stat enim prælatum culpabiliter præcipere, & subditũ laudabiliter obedire, ita in pposito stat dubiũ de potestate prælati præcipientis cũ certitudine obligationis obediẽdi in subdito vt ait præfata propositio. vnde nunquã dictum est, quòd quando est dubium quòd tale quid cadit sub obediẽtia, tunc certum est quòd est obediẽdum: sed quòd quando est dubiũ an prælatus id possit præcipere: tunc certũ est quòd est obediẽdum aut quòd cadit sub obedientia, & in hoc nulla est contradictio valde enim differt hoc ab illo.

Respon. 1.

Respon. 2.

Ad secũdam probationem sumptam ex illis casibus de vxore cognita violenter &c. respondeo, quòd nihil inde contra primã partem propositionis quæ limitatur per secũdam eius partem, quando videlicet ex tali obediẽtia nullum imminet periculũ aut præiudicium, vt certè imminet in casibus supradictis: ideo in eis illa prima pars nullum locum habet.

Secundò ad idẽ, arguitur, quia nullus peccat non obediẽdo in eo in quo superior peccat præcipiendo & exequẽdo: sed in re seu causa dubia præla- Argum. 2.

prælatus peccat præcipiẽdo & præceptum exequendo.ergo.cõsequentia patet & minor ꝓbatur:quia sicut dubius de matrimonio peccat debitum exigendo secundum cap. inquisitioni. de senten.excom.ita peccat is qui dubitans aliquid esse suum aut sibi debitum id petit scienter exigendo aut coactè præcipiendo : quia iniustè cogit & præcipit indebitũ. & Adhoc facit August. in c.si virgo.24.q.2.vbi petitio debiti & possessionis vel obligationis æquiparantur, & ita patet minor, maior autẽ probatur. quia cooperatur peccato illius:vt patet exemplificando. quia si maritus est dubius de suo matrimonio cũ Bertha.ex quacũq; causa:certè peccat debitũ ab ea exigẽdo & ipsam cognoscendo,vt habetur in d. c.inquisitioni, & in c. Dominus de secund. nup. & ideo tunc Bertha. si ei cõsentiret debitũ reddendo illi petenti in tali probabili dubio qđ ipsa scit maritũ habere : certè ipsa et peccaret cooperando peccato illius. ideo nõ tenetur ei reddere debitũ durãte illo eius dubio:quia ille maritus peccat præcipiendo vel exigendo simul & exequendo : similiter nec vxor tenetur reddere debitum petenti viro, quem ipsam scit emisisse votum simplex castitatis vt ait Tho. in 4.distin. 37.& ita patet maior argumenti.

Resp. ad secundum argum. Respondeo secundũ Adria. vbi supra distinguendo maiorem. Nã si ratio peccati superioris præcipientis prouenit ex parte causæ qa videlicet id quod præcipitur in se est illicitũ : tunc est vera illa maior,nõ ipse peccet præcipiẽdo modo etiã exequendo, hoc enim parũ refert ad id quod subditus tenetur.vt si ꝓciperet fornicationẽ, furtũ & huiusmodi & de hoc loquitur glos. August.& ad Rom.13.Qui potestati resistit &c. & allegatur.11.q.3.c.non semper. & in c.si Dominus.negatur aũt illa maior si ratio peccati ꝓuenit solũ ex conditione agentis vel præcipientis,putã qa malo animo malo nõ aut contra cõscientiam, contra votum vel iuramentum suum ꝓcipit aliqđ vel exigit aliàs sibi debitũ, vt solet fundari in d.c.manifestũ.33.q.5.& 23. q.1. quid culpatur. & tũc negatur ꝙ illi obediens foueat ipsum in peccato aut illi culpabiliter cooperetur,cõsentiat:sed suũ debitũ soluit, sicut q vsuram iuratã siue promissam vsurario, aut debitũ soluit creditori,quem scit accipiendo peccare, aut talibus rebus suis postea abusurũ secundum c.debitores.de iureiuran.& B. Tho. in 4.distinctio.32.Et ad probationem ꝙ.s. Bertha. non tenetur reddere debitũ marito exigẽdi dubitanti de matrimonio. rñdeo id negãdo:qa ex quo ipsa redditio debiti in se licita est, & id cõstat ipsi Berthæ de hoc nõ dubitanti: iam marito ẽt dubitanti & peccanti reddere tenetur. neq; tũc culpabiliter cooperatur peccato alterius: sed facit quod tenetur. Similiter ad aliud de habente votum simplex castitatis dico, ꝙ post matrimoniũ cõsũmatũ,si cõiux cõsentit exprẽsse in votũ cõiugis alterius cũ aĩo renuntiandi iuri suo petẽdi : tũc ille vouens non tenetur reddere perenti qui in tali voto ita cõsentit vt patet ex August. 33.q.5. c. quod Deo. & in hoc oẽs consentiunt. cũ B. Tho. & Adria. vbi supra. si verò consensit quidẽ sed non cum tali animo renuntiandi suo iuri petendi: tunc etiã si ipse simul castitatẽ vouerit peccat quidẽ petẽdo in quo nõ est dubiũ. sed vtrũ in hoc casu alter cõiux teneatur ei reddere debitum exigenti,est duplex opinio. Nam Adrianus cũ multis alijs tenent quòd non: quia sic consentiendo iã videtur iuri suo petendi renũtiasse, alioqui nihil operaref mutuus vel suus ille cõsensus. & hæc opinio magis placet magistro Soto de iusti.& iure.lib.8.q.3.ar.1.& in foro cõtentioso vel exteriori est vera. Sed in foro conscientiæ alia in oppositũ opinio fortè verior est.Quòd si vxor fecit votum castitatis non quidẽ expressè consentiente sed sciente & nõ prohibẽte marito:& postea id votũ maritus ille ꝓhibeat vel irritet post quã semel tacendo cõsensit, peccat quidẽ ille votum prohibendo, sed nõ exigendo debitũ: ideo ipsi exigenti vxor reddere tenetur,vt patet ex Augusti. super id nu. 30. quòd si vir audiens tale votum &c. & habetur 33.q.5. cap. manifestum. & cap.nouit. & in hoc consonat Soto vbi supra.

Argu. 3. Tertiò Arguitur ad idẽ. quia sicut nõ teneor rẽ à me possessam illi donare q ex dubia causa eam repetit vt suã: quamuis ego licitè illi donare possem. ergo.similiter subditus non tenef superiori obedientiã impẽdere in casu propositionis.cõsequentia tenet à simili:quia vtrobiq; petitur id de quo dubitatur an sit debitũ ipsi petẽti, & certũ est esse licitũ præstare quòd petitur antecedens autẽ probatur ex glo. in cap. fin. de præscriptio. vbi dicit ꝙ qui ex rationabili causa dubitat an res sit sua, adhuc manet possessor bonæ fidei, nec habet conscientiã læsam, & ꝙ præscribit: sed debet inquirere veritatẽ.arg.37. distinctio.§.vltimo. & 23. q. vltima.cap. occidit. quod etiam contra doctores. Anto. dicit apertè probari in cap. si virgo.34.q.2.vbi dicitur bonæ fidei possessor dum se possidere ignorat alienũ. Item idem antecedens probatur. quia in tali dubio licitè potest retinere rem possessam donec cõstet de vero domino,etiam si sciat eã esse alienam & nescit.cuius sit. & hoc propter periculũ præiudicandi sibi vel vero domino, quod imminet probabiliter ex celeri restitutione seu donatione rei, putã quia post donationem non facilè repeti poterit & vero domino traddi cùm postea de veritate constiterit. & ille etiam si sit verus dominus in id consentire tenetur.

Respon. Respondeo dupliciter,Primò secundum Fratrẽ Bernabam de Rosalibus in tract. de varietate opinionum. fol. 98.& 101. negando antecedens.Nam quando quis probabiliter dubitat an sit sua res quam possidet non potest eam detinere

nere vt suam aut nomine proprio postquã rem examinauit. quando verò adhuc sub litigio: tunc licet ipse possessor totum restituere non obligetur: tenetur tamen partem restituere secundum bonam compositionem, vt videlicet is qui plus habet de iure plus habeat de re. qa & vxor dubitans probabiliter an sit suus vir cum quo stat in eius possessione, non potest iam petere debitum coniugale nec illo vti, secundum. cap. inquisitioni. de senten. excommuni. ita nec in proposito nisi vt dictũ est. & ad cap. si virgo. 34. quæst. 2. dicit quòd ibi loquitur Augusti. de dubitante vel ignorante positiue. idest de eo qui ita nescit rem seu virum esse alienum quòd putat esse suum: non autem de dubitante aut ignorante priuatiuè, idest non de ea quæ sic dubitat quòd non æstimat probabiliter esse suum & sic dicit tenere B. Tho. in 8. quodlibet. art. 13. & in tertio quodlibet. art. 10. Alio modo respondeo secundum Glos. & doctores ibi allegatos concedendo antecedens & negando consequentiam, quia non est simile. Nam in casu consequentis de obedientia nullum imminet præiudiciũ ipsi subdito obedienti, sicut immitet in casu antecedentis: quòd si immineret non teneretur obedire vt in secunda parte propositionis dictum est. immo si subdito prohiberetur aliquod bonum spirituale super erogationis: non sit ei præiudicium quia per obedientiam spiritualiter compensatur magisque meretur, secundi reg. 5. Melior est obedientia quàm victimæ.

QVAESTIO VII.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum Ecclesiæ vel superioris agit quod scit vel valde dubitat esse mortale, si certus est quòd id non agendo aut non obediendo non peccabit.

Respondeo. Respondeo affirmatiuè quòd sic. exempli gratia. si Sortes dubitat Bertham esse sibi consanguineam, quam pater suus aut dominus terræ aut etiam superior præcepit illi vt eam ducat vxorem, tunc Sortes rationabiliter dubitat se peccare mortaliter eam ducendo: & certus est vt supponitur secundum veritatem se non teneri illis in hoc obedire, neque peccare obediendo. dicit ergo hæc propositio quod si illam ducat stante tali dubio, vtique peccat mortaliter. & idem in alijs similibus casibus in quibus superior non habet ius dispensandi dicẽdum est, putà si in religione minorum prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam, in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo; si in eo prælatus ille dispensare non potest, quòd si de vtraque parte contradictionis dubitaret, scilicet se peccare obediendo & similiter non obediendo: de hoc est. 8. quæstio sequens.

Iam illa propositio seu responsio sic declarata probatur dupliciter. Primo quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere dubio aut periculo peccati mortalis, sine causa rationabili vrgente. sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo si obediat, sine causa vrgente cùm certus scit se non peccare non obediendo. ergo. consequẽtia patet cum minore & maior similiter ex supradictis in quæst. 5. in probatione primæ propositionis. Et notanter dictũ est in illa maiori quod sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere. Nam si aliunde vrget causa rationabilis putà æquale aut maius periculum mortale si non obediat: iam non esset mortale illi æquali aut minori periculo se exponere, vt supra quæst. 5. propositione 2. & infra. q. 8. & quæst. 9. latius de hoc.

Secũdo probatur idem. quia ad Rom. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est, vti superius. quæst. 5. propo. prima. habetur. Et intelligitur hæc propositio tam de dubio iuris quàm facti & circunstantiarum: posset tamen interuenire peccatum aliundæ non obediendo, putà si tale dubium irrationabile non deponatur ad consilium vel præceptum prælati, & eo deposito si non obediatur illi. similiter posset esse peccatum deponendo tale dubium irrationabiliter & obediendo in re illicita, putà fornicando credendo prælato id nõ esse peccatum & huiusmodi. de quo latius infra. quæst. 12. & quamuis aliqui faciant differentiam inter dubium iuris & facti & circunstantiarum: tamen illa nihil valet: nam prædictæ rationes de omni dubio procedunt, tam de practico quàm speculatiuo vt dictum est. & cum supradictis expresse concordat Adrian. in secundo quodlibeto. & doctores communiter.

QVAESTIO VIII.

Vtrum quis teneatur obedire superiori præcipienti, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, se etiam peccare non obediendo.

Respondeo in prædicto casu subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam quòd sic obediendo non peccat idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate vel dubitatione, simul & æqua vel quasi æqua grauitate periculi vel peccati in cuius alterum necessariò incidendum est. hæc propositio est secundum communiter doctores, quamuis sit aliqua opinio Adrian. in oppositum propter rationes quæ infra in argumentis tanguntur. *Respondeo.*

Pro

Nota. Pro huius & dicendorũ declaratione & probatione notandum est esse duplex dubium, scilicet practicum & speculatiuũ, vt supra quæstione quinta post primam propositionem in illo dubio latius habetur. Item quòd à dubio speculatiuo ad practicum non semper valet consequẽtia. Stat enim, me dubitare rem quam possideo esse meam, aut causam belli esse iustam: & tamen ex causa rationabili, vtpotè ex præcepto superioris vt probatur in hac quæstione me esse certum non peccare illud agendo. secus si non sit causa sufficiens ad non practicè dubitandum: tunc enim qui dubitat speculatiuè tenetur etiã practicè dubitare, vt superius quæstione quinta latius probatum est.

1. Ratio. Hoc supposito iam præfata propositio quadrupliciter probatur. Primò quia qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio de mortali nõ stat iudicio & pcepto superioris exponit se maiori periculo quàm si non obediret, regulariter loquendo & cæteris paribus, ergo. Consequentia patet cum maiore ex cap. iuuenis. de sponsalibus, & ex duobus malis minus est eligendum distinctione 13. cap. nerui. cap. duo mala. vt latius supra quæst. 5. propositio. secunda.

Minor autem in qua est difficultas & varietas opinionũ probatur dupliciter. Primò quia prius quàm illa pars dubia præciperetur, iam vt supponitur erat æquè dubia sicut opposita, modo sit dubium iuris modo facti. ergo postquã fuerit præcepta nisi quis obediat vtique pluribus periculis se exponit, putà periculo peccati ipsius partis dubiæ simul & periculo inobedientiæ. Nam adueniens iudicium siue præceptum prælati, si bonus & sapiens sit nec agatur de periculo tertii & sint cætera paria, vtique facit illam partem esse certam aut magis probabilem: quia non est dubitandum quin prælatus habeat ius & auctoritatem interpretandi ius & factum: vel saltem eius iudicium & auctoritas probabiliorem facit illam partem: immo & hoc solum periculum inobedientiæ est certius quàm oppositum: quia cùm ante tale dubium sit certum debitum obedientiæ & superioritatis illius prelati habentis iam possessionem: inde certius & probabilius est, committi peccatum inobedientiæ & iniustitiæ contra debitam obedientiam certi prælati, quàm sit peccatum dubitatum aut etiã opinatum de opposito, quia hoc solum habet probabilitatem peccati ex animo ipsius opinantis: peccatum autem inobedientiæ habet illam etiam ex certitudine superioritatis contra cuius præceptum agit. Secundò probatur eadem minor, quia ante latam sententiam certamque cognitionem causæ dubię vel iuris vtriusque partis, nemo est spoliandus iure suo vel possessione suæ superioritatis, quàm ante litem vel dubium emergens habebat ad præcipiẽdum, vt expressè habetur de restitutione spoliat. & de causa possess. & proprietatis. & 2. quæstione 2. & 3. quæstione 1. vbi de hoc latius agitur à doctoribus ibidem: quia in tali expoliatione iuris & possessionis est periculum iniustitiæ certius, quàm in opposito, scilicet in prosecutione vel conseruatione iuris vel possessionis in dubio emergente. Nam in re dubia potior est conditio possidentis. regula iuris 65. lib. 6.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur prædicta opinio vel propositio; quia in dubiis, subditi tenentur stare sententiis & præceptis superiorũ, dummodo non constet valde probabiliter eos errare ex ignorantia temeritate aut passione vel malitia: quod inde patet, quia propter dubium subditi prælatus nõ perdit ius suæ superioritatis ad pręcipiendum sicut ante illud dubium habebat: alioqui potestas superiorum penderet ab ignorantia vel capitoso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum. Sed si subditus non dubitaret sed sentiret cum ipso Prælato, certè teneretur ei obedire in illa materia. ergo & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Idem patet Deuter. 17. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris &c. Sequitur, Venies ad Sacerdotes leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcũque dixerint qui præsunt loco quẽ elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius: sequerisq; sententiam eorum: non declinabis ad dexteram vel sinistram. Item Matth. 23. Super cathedram Moysi sederũt Scribæ & Pharisæi &c. Item in cap. maiores. de Baptis. & eius effectu. habetur quod definitionibus Ecclesiæ in dubiis standum est: ex quibus patet quòd ad cathedræ potestatem pertinet in dubiis decernere; & ex consequenti in talibus obedire: dum de mala vel erronea declaratione vel præcepto non constat vt dictum est. Idem etiam patet. quia alioqui ordo gubernationis Ecclesiasticæ conturbaretur: & pes superbiæ & inobediẽtię subditis daretur, si cuique liceret secundum suum sensum dubiũ & opinionem non obedire: neque esset sufficienter prouisum ordini vitæ Christianæ & Religiosæ, si in dubiis & incertis, non esset prouisum de superiore cuius iudicio & præcepto siue sententiæ standum esset. Ideo euahio Adriani in 2 quodlibeto quæstione prima fine argumentis, vbi ait quòd non pertinet ad potestatem cathedræ in dubiis præcipere vt ei obediatur stante illo dubio: ex quo tale præceptum & obedientia est cõtra legem Diuinam & naturalem, certè non valet. quia si in dubiis potest superior declarare quare non etiam præcipere vt supra probatum est? neq; id est contra ius Diuinum vel naturale si subditus vti tenetur formet sibi

bonam conscientiam & sic obediat: neque in hoc agit contra conscientiam vt ex supra dictis constat.

3. Ratio. Tertiò probatur propositio. quia plures grauioresq; doctores hãc opinionem vel potius sententiam tenent apertè, papalesque determinationes, & rationes efficaciores sunt pro hac quã pro opposita opinione Adr. vbi supra. ergo huic sententiæ tanquam probabiliori standum est. consequentia patet. quia vbi agitur de mortali standum est probabiliori opinioni vt de hoc supra latius egimus lib. 2. in alio nostro tractatu de Ignorantia quæst. 3. Et antecedens probatur, quòd scilicet plures doctores sic sentiant. quia id expressè dicit Bonauentura in 2. distinctione 39. artic. 1. quæst. 3. & B. Thom. & Palud. in 4. distinctione 19. quæst. 4. & Gofredus, & Raymundus, & alij plures, vt etiam refert Syluester titulo Conscientia. & titulo obedientia. quæstio. 2. & Summa Angelica eisdem titul. quòd scilicet quoties subditus facta sufficiente inquisitione certificari non potest tenetur obedire. & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorantiam inuincibilem, etiam si dubitet agat ne cõtra legem an non. & ad idem est Gerson lectione quarta de Vita spirituali corollario 8. vt etiam de hoc latius infra quæstione 13. quomodo sunt dubia deponenda. Et quò ad pontificales determinationes præcipuè quò ad nos fratres minores habetur decretum auctoritate Apostolica & cuiusdam capituli generalis, vt patet in Epistola sancti Bernardini articulo 7. hoc modo. Item declaratur quòd in omnibus dubijs quæ non possunt indubitanter declarari subditi tenentur stare iudicio superiorum & obedire vigesimatertia quæstione prima. quid culpatur. & ideo contrarium agentes sunt obedientiæ transgressores, & digni vt à superioribus censura Ecclesiastica aut alia decente pœna castigentur. Hæc ibi. Item Leo X. vt habetur in lib. priuilegiorum mendicantium dicto supplemento. fff. 59. concessit & commisit de plenitudine suæ potestatis quòd in dubijs & scrupulis conscientias subditorum tangentibus minister generalis vel prouincialis & custodes cum consilio aliquorum patrum, si res magnæ importantiæ fuerint, possint auctoritate suæ sanctitatis determinare in huiusmodi: ac eorum determinationi subditi cum secura conscientia debeant & possint stare. Item idem fff°. 93. concessit quòd fratres qui sunt nimis scrupulosi possint in omnibus dubijs suam conscientiam tangentibus cum secura conscientia stare determinationi cuiuscunque sui prælati. Hæc ibi. Et sæpius tales determinationes in diuersis materijs à sũmis Pontificib. factæ sunt: & non est dicendum eos in hoc errare. ergo possunt sic determinare atque præcipere, nec sic præcipiendo aut obediendo fit contra ius Diuinum vel naturale, vt in secundo quodlibeto, vbi supra malè dicebat Adrianus.

4. Ratio. Quartò principaliter eadem propositio probatur, quia non minus tenetur subditus reddere debitum obedientiæ suo superiori, quàm coniux coniugi debitum coniugale petenti. vtrobique namque debitum iustitiæ est. Sed in dubio matrimonio, etiam permanente probabili credulitate de matrimonio inualido, tenetur coniux coniugi petenti reddere: quamuis exigere non possit. ergo similiter subditus dubitans & etiam probabiliter credens esse mortale tenetur suo superiori obedire formando sibi bonam conscientiam, vt ait propositio. consequentia patet cum maiori, & minor patet in tribus casibus contentis in tribus corollariis infra positis in fine probationum. & idem patet in casu quarti corollarii quod inferius habetur. & ita patet probatio primæ partis prædictæ propositionis.

Probatio 2. partis. Secunda pars præfatæ propositionis, videlicet idq; regulariter est verum cæteris paribus, quia si id quod præcipitur constat probabiliter esse grauius malum notabiliter aut valde scandalosum siue nociuũ proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia: inobedictia quoque probabiliter, immo etiam si probabilius videatur esse malum sed non tam graue: tunc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum, vti superius quæstione 5. propositione secunda latius. & etiam quæstione sexta in secũda parte propositionis ibidem probatum est. Nam & eligenda est inobedientia quæ aliquãdo probabilius videtur esse venialis, vt vitetur quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum si obediatur. Item si constat prælatum temerè sine vlla ratione aut aliàs ex ignorantia iuris vel facti ex passione vel malitia vel sine debita causæ cognitione decernere præcipere partem magis periculosam vel in præiudicium notabile tertii: tunc in dubio non est stãdum tali eius præcepto siue iudicio. sed quod probabilius aliàs secluso illo præcepto videtur non esse malum aut non tam graue malum eligendum est. quia prælati solum habent supra dictam potestatem ad rationabiliter dirigendum subditos in viam pacis, & pro bono subditorũ. quando ergo constat sufficienter eos tyrannicè abuti tali potestate modo prædicto: vtiq; nõ est eis obediẽdũ, neq; illi præcipere posſũt. Sed sũmopere subditis cauendũ est ne ex sua ipsorum leuitate, errore aut temeritate vel affectione, male iudicẽt prælatos abuti aut errare dũ de hoc illis nõ constiterit manifestè aut valde probabiliter. Nam absolutè in quacũque causa dubia semper est pro parte superioris præsumendum secundum omnes doctores. alioqui subditus periculo

culo sese exponeret volẽs iudicare prælatos errare, dum de errore illo vel abusu non constiterit vt dictum est.

Coroll. 1. ex.proposuit de coniu. ser. Ex supradictis sequuntur quatuor corollaria contra Adrianum in 2. quodlibeto, & quosdam alios doctores oppositum opinantes, quorum primum est, in casu quo quis dubitat an sit verum matrimonium cum Bertha: de qua propter relationem multorum nunc dubitat vel etiam probabiliter credit, non tamen certo scit eam esse seruilis conditionis, quod ipse ignorabat quando eam duxit vxorem putans esse liberam. Nam tunc licet ipse non possit exigere debitum sine suo graui præiudicio: potest tamen & tenetur reddere maxime si durante lite id Ecclesia præcipiat. dico maximè si Ecclesia præcipiat, quia si sine eius præcepto vel sententia iudicis ipse coniux sponte redderet illi debitum exigẽti, aut cum illa commaneret, licet non peccet debitum reddendo petenti: tamen sibi ipsi valde præiudicaret, quia Ecclesia ex illo facto præsumeret pro vero matrimonio, quodque de nouo sciẽs vir in illam consensit tanquam in vxorem: & cogeret eum cum illa tanquam cum vxore commanere in perpetuum, etiam si postea constet illam esse seruam. Secus si vt dixi ad mandatum Ecclesiæ ei debitum redderet & durante lite cum ea commaneret: tunc enim non fornicatur formaliter & imputabiliter vir illi debitum reddens ex affectu maritali & virtute primi consensus præcedentis quãuis inualidi, sine alio nouo contractu maritali, neque in hoc sibi ipsi præiudicat: nam postea cognita veritate quòd scilicet est aut fuit serua potest illud matrimonium dissolui, sine vllo peccato, aut potius declaratur illud fuisse nullum, secundum gloss. in cap. si quis ingenuus 29. quæstione secunda. sicut per omnia dicitur & fit in alijs dubijs casibus matrimonialibus in quibus præcessit copula cõiugalis ex affectu maritali cum bona fide debitum reddentis & exigentis, vt in cap. Dominus. de secundi nuptiis. & in cap. inquisitioni. de sententia excommunicatione, vt proximè dicetur in sequentibus corollarijs.

Et hanc opinionem, quòd scilicet talis dubitans de seruitute vxoris non peccat nec sibi præiudicat illi debitum reddendo vt dictum est, tenet glos. in cap. propofuit. de coniugio seruo. & in capit. cuius rei causa. 29. quæstione secunda, & ad id facit. cap. laudabile. vt nihil innouetur lite pendente. & cap. inquisitioni. de sententia excommunicationis. & capit. Dominus. de secũdis nuptiis. & in hac sententia sunt etiam multi Canonistæ cum Hostiense vbi supra & Theologi multi in 4. distinctione trigesimasexta cum Magistro, & Hugo de Sacramentis lib. secund. & est satis communis opinio. Verum est quòd alia in oppositum est opinio satis solemnis: quæ tenet quòd in dicto casu dubitas de vxoris seruitute non potest etiam ad mandatum Ecclesiæ reddere illi debitum exigenti, quin vel sibi præiudicet, eam vt veram vxorem affectu & cõsensu maritali cognoscendo, vel fornicetur si illam non tali affectu & consensu maritali cognoscat. diciturque hæc opinio quòd potius tenetur, pati excommunionem quàm alio modo illam cogno scere aut debitum reddere quàm dictum est. & hanc opinionem sequuntur multi Canonistæ & præcipuè Panormitanus in dicto cap. propofuit. & Theologi præsertim B. Tho. Bonauentura, Ricardus in 4. distinctione 36. & ibi supplemẽtum Gabrielis quæstione 1. dubio 1. & Altisiodoren. & Adrianus in 2. quodlib. & clarissimus doctor Medina magister meus de Restitutione quæstione 20. & Soto de sigillo secreti membro 3. quæstione 2. conclusio 1. & frater Barnabas de Rosalibus in tractatu de varietate opinionum fol. 109. & multi alij.

Et adducut pro se c. si quis ingenuus. 29. quæstione 2. quod tamen non mihi videtur satis ad rem: quia ibi solum agitur in casu quo vir iam certò scit esse seruam quam duxit putans esse liberam: Nos autem loquimur in casu quo non certò scit sed dubitat vel opinatur illam esse seruam & adhuc lis sub iudice pendet, & in hoc casu illa prior opinio videtur probabilior secundum quam propositio supra posita est.

Secũdò corollariè sequitur ex dicta propositione vel opinione, quòd quãdo alter coniux dubitans de vita prioris cõiugis alteri nupsit, stante tali dubio & etiam credulitate tenetur reddere debitum alteri exigenti, quamuis petere non possit. vt expressè decernitur in c. Dominus. de secundis nuptijs. vbi sic habetur. qui de morte prioris coniugis adhuc sibi æstimat dubitãdum, ei qui sibi nupsit debitum non neget postulanti: quod à se tamen nouerit nullatenus exigendum. & concordant communiter doctores in 4. distinctione 38. & Palud. distinctione 35. dicentes quòd hoc procedit etiam in foro conscientiæ vt in dicto cap. Dominus. clarè significatur, in quo foro ibidẽ Papa decernit. Quamuis Adrianus in 2. quodlibeto teneat oppositum dicens ꝙ dictum cap. loquitur solum in foro iudiciali vbi statur præsumptionibus: vel si loquitur in foro consciẽtiæ intelligitur quòd potest reddere debitum postulanti, videlicet deposito prius dubio præfato, credens quòd alter non peteret nisi sciret aut crederet se esse legitimum virum, & huiusmodi. Sed certè hæc eius glossa & euasio parum valet, quia deposito illo dubio vtique in conscientia posset etiam petere: & tamen Papa dicit quòd non potest petere. ergo stante dubio, etiam in foro conscientiæ vt supra diximus, ipse loquitur & intelligitur. *2. Coroll. ca. dominus de sec. nup.*

Tertiò corollariè sequitur ꝙ quando quis dubitat aut etiam probabiliter credit esse inualidum matrimonium propter defectum cõsensus alterius, *3. Coroll. c. inquisitioni. de senten. excom.*

Q 2

c. inquisitioni. de sen. excom. alterius, vel propter defectum legitimitatis vel aliunde tenetur reddere quamuis exigere debitum non possit, vt habetur in capit. inquisitioni. de sentent. excommunication. vbi sic habetur. si alter coniugum pro certo sciat impedimentum coniugij propter quod sine peccato mortali non valet carnale commercium exercere quamuis illud apud Ecclesiam probare non possit: debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Si verò non sciat pro certo, sed credit ex leui & temeraria credulitate: tunc ad sui Pastoris consilium, conscientia tali leuis & temerariæ credulitatis explosa, licitè potest non solum reddere sed etiam exigere debitum coniugale. Si autem id credit ex credulitate probabili & discreta quamuis non euidenti & manifesta: tunc quidem debitum reddere potest sed postulare non debet: ne in alterutro vel contra legem cõiugij vel contra iudicium conscientiæ committat offensam. Hæc ibi. Ex cuius decretalis vltima parte constat quòd quando probabiliter credit matrimonium inualidũ esse si potest vtique debet reddere ne contra legem coniugij peccet. ergo à fortiori quando dubitat etiam sine Papæ aut Ecclesiæ mandato, vt bene dicit Palud, & Theologi communiter & Canonistæ ibidem, & Nauarr. in capit. si quis. numero 101. & 102. de pœnitentia distinctione septima. Idque est verum etiam in foro conscientiæ vt expresse loquitur textus & Papa decernere intendit. dum dicit, licitè potest, & potius quàm peccatum operiri mortale, & ne in alterutro vel contra legem coniugij vel contra iudicium cõscientiæ committat offensam. Item quia cum Papa consultationi respondet tunc vel nouum ius commune statuit, vt habetur ex cap. ex multa. de voto & voti reddendo, vel antiquum declarat, quid videlicet fieri debeat secundum ius Diuinum vel humanum, vt significat glossa in capi. consultationi. de temporibus ordinationis. Hoc corollarium est contra Adrianum in secundo quodlibeto tenentem oppositum, & dicentem quòd dictum c. inquisitioni. aut loquitur solum in foro iudiciali: aut si etiam in foro conscientiæ quòd intelligitur quòd prima vice non potest sic dubitans exigere debitum, tenetur tamen reddere tunc. quia ex ipso facto quo alter petit iam tenetur deponere dubium vel conscientiam læsam & ea deposita reddere etiã prima vice tenetur. postea verò etiam petere potest quia iam illa conscientia deposita est, sed certè ea glossa & euasio est contra textũ & mentem eius & ita nihil valet. tum primò quia si id Papa voluisset, vtique alicubi expressisset quòd solum prima vice nõ poterat petere sed aliis sequentibus deposita iam conscientia. tum secundò quia deposito dubio vel conscientia poterat etiam prima vice debitum petere vt constat. Papa autem ibi expresse & absolutè dicit quòd petere nõ potest. igitur intendit vt clarè loquitur, quòd stante adhuc prædicta credulitate de inualiditate matrimonii non potest petere quacunque vice, sed reddere tenetur in foro conscientiæ. & ita communiter à doctoribus textus ille vt certè sonat intelligitur.

1. Opinio. Sed pro maiori adhuc intelligentia horum duorum corollariorum proximè præcedentium nota, quòd quando alter coniux dubitat rationabiliter de validitate matrimonii in quo est, ex quacunque causa tale dubium proueniat, est triplex opinio. Prima communis & vera est quã iam posuimus quòd scilicet tunc dubitans tenetur alteri reddere, non autem potest licitè petere debitum coniugale secundum cap. Dominus de secun. nup. & capit. inquisitioni. de sentent. excom.

2. Opinio. Secunda opinio Adriani vbi supra est, quòd neq; reddere neq; petere potest debitum coniugale nisi dubium illud prius deponatur: sed ibi hæc opinio cum suo fundamẽto refutata est.

3. Opinio. Tertia opinio est cuiusdam doctoris Augustinen. appellati de Vera cruce in suo speculo coniugorum. par. 3. artic. 18. & Soto de iustitia & iure lib. 4. quæst. 5. artic. 4. & in 4. sententiarum distinctio. 27. quæst. 1. art. 3. & dicuot etiam doctissimum magistrum Victoria & quosdam alios tenuisse, quòd in casibus prædictis vbi quis probabiliter & rationabiliter dubitat, an sit sua vera coniux quam habet, vel vtrum sit validum matrimonium in quo est. si per Ecclesiam cogitur manere & maritaliter viuere in eo: & illi nõ constat nec constare potest certitudinaliter de veritate, vt sæpe cõtingit dum coram iudice Ecclesiastico post dubium agitatur causa matrimonialis, & deficientibus probationibus nõ potest dari sententia diuortij neq; pro vero matrimonio, & ita iudex præcipit vt simul maneãt & nõ separentur. in tali casu ait hæc opinio quòd dubitans de eo matrimonio non solũ tenetur reddere debitum, sed etiã potest formare conscientiam quòd licitè potest exigere debitum ab altero coniuge de quo speculatiuè tãtum dubitat an sit suus: ex quo non dubitat practicè sibi licitum esse exigere debitum ab eo sicut & reddere illi exigenti: sed potius æstimat vtrumque in tali dubio speculatio sibi ad præceptum Ecclesiæ licitum esse. Immo & secundò ait hæc opinio quòd si alter coniux cum bona fide matrimonium contraxit putans priorem coniugem esse mortuum aut se legitimè contrahere, & postea dubitans de hoc, facta debita diligentia non potest veritatem inuenire: & ita manet adhuc in suo dubio probabili speculatiuo tãtum quòd non est legitimè coniugatus: tunc etiam sine mandato Ecclesiæ potest non solum reddere, 2. sed etiam exigere debitũ sine vllo peccato formando

mando sibi conscientiam bonam quod sic licite agere potest. Quæ opinio probatur dupliciter. Primo, quia matrimonium est quidam contractus humanus etiam si sit sacramentum Ecclesiæ, ergo sequitur conditionem aliorum contractuum vt talis est. sed in alijs contractibus initis bona fide is qui postea dubitat de re quam possidet facta diligentia iustè possidet: nec tenetur à possessione desistere nec à dominio quod iustè acquisiuit vt constat. Nam si quis habet vsumfructum hæreditatis non debet postea in dubio illo vsufructu priuari quousque id constet. ergo eadem ratione quando duo cum bona fide contraxerunt, & alter in alterum transtulit potestatem corporis sui, adueniente dubio & facta diligentia & non inuenta veritate, vtique potest vterque retinere & vti re possessa, sicut antequam id dubium adueniret. & ita potest vterque ab alio sine vllo dubio practico cum bona fide & formata bona conscientia, exigere sicut & reddere debitum sicut prius facere poterat. Nam eodem modo se potest tunc sicut ante vterque habere in sua iusta possessione. Secundo probatur idem. quia durissimum videtur quod iste qui est in sua iusta possessione alterius coniugis non possit eo vti sicut ante etiam petendo debitum ab eo, propter adueniens dubium quod habet sine culpa sua quod & deponere non potest: maximè si vterque coniux esset valde probabiliter dubius & neuter petere posset. Nam inde sequeretur quod vterque cum sit dubitans non possit ad alias nuptias transire nec debitum petere: iam sine sua culpa cogeretur cœlibem vitam agere. id quod vt diximus durissimum est neque censendum est Ecclesiam tam durè decreuisse. Ideo quod in dicto cap. Dominus & in cap. inquisitioni, dicit Ecclesia, quod prædicto dubio manente reddat quidem sed non petat debitum, debet intelligi quando non est facta diligentia sufficiens: aut quando mala fide contractum est vt in dicto capi. Dominus, agitur expressè, quod qui mala fide contraxit quamuis manens in dicto dubio & facta diligentia teneatur reddere debitum, non tamen id exigere potest. in quo & communiter doctores contra Adrianum concordant vt supra dictum est. iste enim non potest iuuari ista possessione ad exigendum, sicut potest is qui bona fide contraxit, quia mala fide cœpit possidere: neque potest iuuari Ecclesiæ præcepto: neque ex hoc quòd non habet dubium practicum sed solum speculatiuum: quia ex quo cœpit mala fide possidere & operari iam etiam practicè dubitare cœpit atque tenetur: non sic is qui bona fide contraxit, vt dictum est. hæc illa tertia opinio.

Sed certè hæc opinio non videtur vera sicut neque communis est. quod probatur simul & arguitur contra eam. Nam secundum omnes etiam secundum ipsos sic opinantes, ratione illius dubij speculatiui probabilis de validitate matrimonij, coniux ille sic dubitans, ante mandatum Ecclesiæ & ante diligentem inquisitionem veritatis; non potest petere debitum neque bonam tunc formare conscientiam ad petendum; neque deponere dubium practicum sed potius tenetur etiam tunc simul practicè dubitare si ei liceat debitum petere. ergo neque post mandatum Ecclesiæ & post factam diligentiam si adhuc speculatiuè dubitat vt prius: patet consequentia. quia manet eadem ratio, videlicet idem dubium speculatiuum, ratione cuius petere non potest ante & post mandatum Ecclesiæ & diligentiam. Antecedens autem vbi est difficultas probatur; quia dum quis dubitat speculatiuè debet etiam practicè dubitare sibi licitum esse: nisi iusta causa aliud suadeat quò ad aliquem effectum vt supra quæstione quinta propositione prima dubio primo latius probatum est. Nunc autem in proposito, solum est iusta causa vt dubitans speculatiuè de matrimonio, non dubitet practicè quò ad effectum reddendi debitum exigenti, vt caueatur periculum certius iniustitiæ si debitum negaretur coniugi habenti possessionem: non autem quò ad effectum debitum petendi, ex quo in non petendo nullum iniustitiæ aut alterius peccati periculum grauius aut certius imminet, ergo ratione illius dubij speculatiuè &c. vt habetur in antecedenti prædicto. Quòd autem mandatum Ecclesiæ non sit iusta causa tollendi, neque de facto tollat dubium practicum quò ad effectum exigendi debitum stante prædicto dubio speculatiuo de inualiditate matrimonij, probatur ex c. inquisitioni. vbi tria expressè dicuntur, & in vltimo casu qui est ad propositum dicitur quod quando quis dubitat rationabiliter de inualiditate matrimonij ita quòd dubium hoc deponere non debet aut non potest ex quo rationabiliter dubitat: tunc manens in tali dubio debitum quidem reddat non autem petat. vbi Papa manifestè diffinit quod manente illo dubio speculatiuo, licèt ita dubitans non debeat practicè dubitare sibi illicitam esse copulam quò ad effectum reddendi, bene tamen quò ad effectum petendi debitum: immo quòd debeat tunc æstimare licitum sibi esse reddere non tamen petere debitum, tam antea quàm post mandatum Ecclesiæ & supradictam diligentiam, vt supra etiam quæstione quinta propositi. prima in illo dubio ibi posito latius habetur, quod est manifestè contra præfatam tertiam opinionem. Quod autem illa opinio respondet ad hoc dicens illa cap. Dominus, & c. inquisitioni, intelligenda esse quando fuit mala fide matrimonium contractum aut quando non est facta debita diligentia: non valet. tum quia illi textus & præcipuè cap. inquisitioni. generaliter loquendo nullam talem limitationem vel distinctionem aut exceptionem faciunt, quam Papa facile facere potuisset si sic

intellexisset, Nunc autem vbi ius nō distinguit nec nos distinguere debemus, nisi aliunde ad id vrgeamur, vt ait gl. in c. solitè de maiori. & obedien. tum etiam quia vt probatum est: Papa intēdit ibi manifestè, quòd qui rationabiliter dubitat speculatiuè de validitate matrimonij, debet etiam practicè dubitare licitam sibi esse copulam; quò ad effectum petendi non autē quo ad effectum reddendi debitum, propter rationem aut iustam causam quam quò ad vtrunque assignat ibidem.

Ad primam autem rationem præfatæ tertiæ opinionis, respondeo negando duas vltimas cōsequentias vbi dicitur, quòd adueniente dubio, possessor qui cum bona fide contraxit potest retinere sicut ante dubium ad omnes effectus & vsus, & per consequens quòd potest exigere debitum, hoc in quam negatur. Nam licet possit retinere rem & possidere non tamen ad omnes effectus & vsus, vt poterat ante dubium illud vt constat, quia non potest illam rem alienare neq; consumere vt ante, sed debet illam conseruare pro vero domino quando de eo constiterit, vt est arg. l. alienationis. ff. de verb. sign. quòd qui non potest alienare nequit præscribere. sed stante dubio nequit præscribere secundum communiter doctores, ergo nec alienare quia etiam exponeret se periculo alienandi vel consumendi rem alienam. Ita in proposito licet maneat in possessione alterius coniugis, non tamen ad vsum, & effectum exigendi debitum ab eo. quia hoc est idem ac si se alienaret, vel re aut coniuge non sua secundum conscientiam abuteretur, inuito Domino Deo id prohibente.

Ad secundum respondeo quòd non est dubium nec inconueniens quòd sine culpa sua ex causa, putà ex infirmitate graui vel periculosa corporali vel spirituali, qualis est prædicta dubitatio, cogatur quis non vti re sua ad aliquem effectum, putà ad debitum exigendum vel ad secundas nuptias transire, vel etiam semel contrahere: sicut prohibetur non exigere debitum infirmus vel à coniuge valde infirma vel in loco sacro, id suæ imputet infirmitati: curet igitur sanari & rationabiliter deposito dubio tunc poterit debitum exigere vt dictum est.

4. Coroll. Quartò corollariè sequitur, quòd quando quis dubitat de iustitia causæ belli, subditus bellare tenetur quando à superiore præcipitur, vt hoc decernit August. lib. 5. contra Manicheos & habetur. 23. quæst. 1. quid culpatur. (c. quid culpatur. 23. q. 1.) Iustus si fortè etiam sub rege sacrilego militet: rectè potest illo iubente bellare, si vice pacis ordinem seruans quod sibi iubetur vel non esse contra Dei præceptum certum est vel vtrum sit certum non est. Hæc ibi. Secus de ijs, qui ad sonitum timpani nullo iubente neque cogente se libere scribunt ad bellum de cuius iustitia probabiliter dubitatur. Nam tales non excusantur vt alij de quibus secundum Augusti. dictum est.

Oppositum ad dictum corollarium tenet Adrianus, & ad c. quid culpatur, dicit quòd intelligitur quando subditus dubitat non quidem de iniustitia belli ex parte causæ: sed de modo iustitiæ aut iniustitiæ causæ eius: ita quòd subditus certus est causam belli esse iustam sed nescit quomodo, quia Rex & eius consiliarij sciunt quomodo iusta est. Sed certè glossa & expositio hæc est aliena à mente & verbis textus ipsius, & extranea & contra communem doctorum intellectum dicentium ibidem, quòd loquitur quando subditus de iustitia causæ belli dubius est. ideo opinio & glossa Adriani nihil valet. Sed quid si tale bellum ad quod ego cogor præcepto superioris, sit etiam iuridicè iudicatum esse iustum: & tamen ego illud certo scio esse iniustum: cuius iniustitia iuridicè probari non potest, sed potius oppositum: respondeo tunc idem iudicium erit de me, quod & de ministro iustitiæ: qui tenetur exequi, sententiam iudicis vel superioris contra priuatum cognitum innocentem. sed iuridicè probatum reum mortis, secundum opiniones diuersas super hoc. vt alibi, lib. 1. in nostro Quæstionario. quæst. 37. latius probatum est.

Contra supradictam resolutionem vel propositionem, & maximè contra eius primam partem arguitur tripliciter. Arg. 1. Primò quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo vel dubio peccati mortalis: sed qui in dubio de mortali obedit superiori in casu prædictæ propositionis, is certè se exponit periculo vel dubio peccati mortalis. ergo non est licitum ei tunc obedire. consequentia patet. Sed maior probatur tripliciter. Primò quia ad cuius præceptum non est licitum se scienter morti corporali aut spirituali exponere, ad eiusdem præceptum non est licitum se probabili dubio vel periculo eiusdem mortis exponere, quia pari passu currunt certa mors & periculum vel dubium probabile ipsius mortis corporalis, vel spiritualis, ex quo vtrunque est contra ius naturale, s. agere contra dubiū peccati mortalis & agere contra conscientiam, vt supra quæstione. 4. & 5. latius habetur. Nunc autem nullum præceptum hominis liberat ab obseruantia præcepti Diuini vel naturalis. quia sic esset obedire homini plusquam Deo: aut obedire Deo contra ipsum Deum, quod absonum est. & ita patet illa maior. Secundo probatur eadem maior. quia propter hanc causam vxor non tenetur furioso reddere debitum cū periculo corporis aut vitæ: secus sine vllo vt ait Ricardus in 4. dis. 15. art. 4. & similiter secundum Scot. ibidem distin. 32. vbi est probabile periculum de extinctione fœtus, vel quòd fiet aborsus, vel quòd proles leprosa nascetur, cum aliter possit sana generari, non tenetur vxor debitum reddere. quod vt etiā ait Adr.

Adr. in 2. quodlib. videtur euidenter fundari Leuit. 20. Qui cum muliere coierit in fluxo menstruo &c. & quo ad hoc de muliere menstruata idem tenent Bonauen. & Alex. cũ Scoto & Adr. quāuis Palud. in 4. dist. 32. q. 3. & Caiet. in sum. titu. matrimonium. & doctiss. noster Castro de lege pœnali lib. 1. c. vlt. cum alijs oppositum teneant. Seu nunc supponatur illa prior opinio cõmunis Scoti & aliorũ. Tertiò probatur eadẽ maior ex 2. Reg. 23. Vbi Dauid qui prius aquã concupierat, illam allatam respuit quia cum periculo sibi delata est, dicẽs, num sanguinem istorum hominum ego bibam & periculum animarum ? libans eam Dño, quasi diceret, non mihi in hoc casu licuisset periculo vitæ sicut nec ipsam mortem illis præcipere: ideo ne temeritatem eorum tãquam virtutem probem nolo eã bibere. igitur patet illa maior argumenti. Minor autem dupliciter probatur. Primò quia præceptũ prælati non tollit deformitatem mortalem neque periculum ab eo actu, qui ante tale præceptum aliàs deformis & periculosus vel dubius est de mortali; quia sicut præceptum superioris non potest facere φ fornicatio sit licita: quodque periculum eius non sit periculum: ita non potest facere licitum & securum illum actum. & hoc est verum considerando actum ipsum sub eisdem circunstantijs ante & post prælati præceptũ. Nam si prælatus sit tantæ scientiæ vel auctoritatis aut qualitatis quòd eius mandatum sufficiat pro motiuo sufficiente ad tollendum dubium illud siue periculum, putà quia potest dispẽsare & scit vel non potest errare vt Papa & Cõcilium & huiusmodi: tunc subditus debet deponere dubium vel conscientiã de mortali & sic obedire: aliàs non, vt probat Argumentum. Secundo probatur eadem minor sicut in secunda & tertia probatione maioris de vxore non reddente debitum furioso &c. dictum est.

Respondeo ad 1. arg. Respondeo ad primum arg. prius notando φ est duplex certitudo dubiũ & periculum de mortali: alterum absolutum alterum respectiuum. absolutum est quando ita est certitudo dubium siue periculum talis mali imminentis, quòd pro eo vitando non imminet periculum alterius. respectiuum autem est quando sic est periculũ ex vna parte quòd pro eo vitando imminet aliud ex alia parte. & hæc distinctio habet locũ in dubio practico & speculatiuo. Quibus suppositis si totus discursus argumẽti procedat vniuocè de dubio aut periculo absoluto conceditur maior: sed negatur minor, quæ solum de periculo respectiuo procedit vt constat, quia vtrinque, scilicet obediendo & non obediendo periculum imminet. Si autem discursus de periculo respectiuo vniuocè fiat: tunc ècõuerso concessa minore negatur maior. & ad eius primam probationem etiam negatur maior: & eius probatio solum est vera de dubio & periculo absoluto: nam quãdo est respectiuum tunc pro vitando grauiori aut certiori malo minus aut nõ tam certum malum eligendum est. Et quamuis præceptum superioris non possit directè & formaliter vel auctoritate sua præcipiẽdo tollere deformitatem actus & periculum absolutum, & facere φ iam non sit tale. at verò potest esse circunstantia ratione cuius de periculo absoluto fiat respectiuum: dum ratione talis præcepti fit ꝓbabilius aut grauius malum siue periculum inobedientiæ. & tunc lex naturalis siue Diuina fortior atque superior dictat maius aut certius malũ siue periculũ postposito minori esse cauendum. vbi ex consequẽti aliud minus malũ siue periculũ desinit esse tunc vllo modo malum culpabile, caretque sua deformitate neq; est contra aliquam legem tunc obligantem, vti superius q. 5. prop. 2. & q. 6. in secunda parte proposi. latius habetur. Et ita patet etiam responsio ad alias probaabi adductas. quia in casibus ibi positis imminet maius malum & præiudicium tertij, ex obedientia quàm ex opposito: ideo in eis secunda pars propositionis quę est eius limitatio locum habet.

Secundò ad idem arguitur, quia si Propheta tanquam ex mãdato Dei pręcipiat id quod aliàs est illicitum contra legem Diuinam vel naturalem: certè non est ei obediendum donec constet illum esse prophetam ad id præcipiendum missum à Deo: nõ autem dum de hoc probabile dubium est. ergo nec est obediendum in casu propositionis. probatur antecedens ex 3. Reg. 13. Vbi Gad propheta, quia sic credidit pseudoprophetæ mendaciter fingenti se à Deo mandatum habere vt ipsum Gad reductũ cibaret in Bethel, & ita expirasse pręceptũ prius datum à Deo ne ibi comederet: ideo à leone occisus est. & Altisiodor. tractans id 3. Reg. 20. Cum dixit Micheas in sermone Domini, percute me: noleti percutere ait. Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes & percutiet te leo. dicit Altisiodor. hoc generaliter esse verum φ in his quæ sunt contra mandata Dei debet expectari, donec certum signum habeatur de prophetia vera vel de discretione spirituum aut de Dei dispẽsatione speciali, secũdum 1. Io. 4. Probate spiritus. ideo dicunt doct. communiter quòd Abraam nunquam tentasset immolare filium suum nisi certissimus de Dei reuelatione fuisset, vt Altisiodoren. vbi sup. & B. Thom. 2. 2. q. 171. art. 5. latius. idem patet Io. 15. Si opera non fecissem quæ nemo alius fecit peccatum non haberem. ita quòd sola certitudo attestationis miraculorum & non probabilis dubietas arguit Iudæos infidelitatis. & ita patet antecedens. Consequentia verò probatur ex identitate rationis vel etiam à fortiori, quia si prophetæ ex parte Dei mandanti contra præceptũ ipsius non est credendum neq; obediẽdum. ergo multò minus superiori cuique non potenti dispensare, qui & errare & deprauari potest ex *Argum. 2.*

suo

suo arbitrio præcipiens, in dubio seu periculo supradicto obediendum est. Nam alioqui sequeretur ꝙ necessariò obediendum esset etiam Diabolo subtilibus signis in specie crucifixi apparenti & præcipienti quod illum adoremus, aut ꝙ in molemus illi nos ipsos, vel alium occidendo ad eius honorem vt Deus præcepit Abraæ, aut ꝙ talia bona vel vxorem proximi auferamus, aut ꝙ religiosus ducat vxorem & huiusmodi: hoc autem communiter à doctoribus reprobatur: non est enim illi absolutè credendum tunc etiam si portentum prædixerit & euenerit, vt bene fundat August. in illo Deuter. 13. Si surrexerit in medio Propheta. &c. & habetur. 26. q. 5. c. nec mirum. & faciat ad Galath. 1. Si Angelus de cœlo aliud docuerit anathema sit. & B. Th. 2. 2. quæst. 174 art. 6. & ibi Caiet. latius de hoc.

Respondeo ad 2. arg. Respondeo concesso antecedente negando consequentiam: quia non est simile. Nam in casu prophetæ mandantis illicitum aut Diaboli apparentis & præcipientis sui ipsius adorationem vel aliud illicitum alias, iam est certum id quod præcipitur alias illicitum esse, dubium verò de auctoritate mandantis vel quòd verè fit ex parte Dei: & ideo tunc potius tenemur non obedire. secus autē est in casu propositionis: vbi præsupponitur ꝙ est dubium esse illicitum aut contra legem id quod præcipitur: certum verò esse prælatum alias auctoritatem habentem ad præcipiendum. & ita nõ sequitur obediendum esse Diabolo subtiliter apparenti.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur, quia votum aut iuramentum nõ obligat ad actum probabiliter dubitatum esse mortale peccatū. ergo neq; quodcunq; præceptum superioris. consequentia tenet, quia fortius obligant illa, quia sunt de iure Diuino: quàm prælati præceptum, quod est iuris tantum humani quamuis Diuino iure fundati. & antecedens probatur. quia si quis pro bono reipub. ne maneat sine hærede iure se quodlibet mense exacturū debitum coniugale donec proles habeatur: tunc si tali ægritudine laboret ꝙ sine probabili periculo vitæ id facere non posset certè non tenetur iuramentum illud implere. si etiam interim probabile dubium de impedimento affinitatis aut cõsanguinitatis inter ipsum & vxorem oriatur, certum est ꝙ non tenetur exigere sicut iurauit. quia ad hoc non potuit à principio per iuramentum obligari illo dubio constante. & ꝙ ab initio si adesset impediret votum vel iuramētum: hoc etiam si postea superueniat impedit illud: quia in illo intelligitur exceptum vt est communis sententia doctorum.

Respondeo ad 3. argu. Respondeo concesso antecedente negando consequentiam, quia tunc votum desinit esse votum & obligatoriū sicut & desinit materia eius. præceptū autem prælati & ius & auctoritas eius non desinit suam vim habere per dubiū subditi, vt supra probatum est. & ad probationē consequentiæ vbi prætenditur, quòd si propter illud dubium desinit esse votum & eius obligatio & materia cedit. ergo & præceptum prælati eius & auctoritas eius, ex quo minus obligat. Respondeo negando etiam consequētiam. quia licet votum & iuramentum fortius obliget: at verò materia eius facilius desinit esse, quàm ius superioris & eius materia: quia lex Diuina & naturalis alias fortior id exigit, vt videlicet certius malum inobedientiæ vel iniustitiæ contra prælatum alias certum, potius caueatur quàm dubitatum cæteris paribus vt dictum est. Nam & sic expedit ad finem prædictarum omnium obligationum: finis namque superioritatis ad subditum est rectus ordo gubernationis ad vtilitatem subditorum: hic autem certè periret si cuique liceret agere vt sibi videtur, si etiam in dubijs non esset standum iudicio & præcepto superiorum, vt superius probatum est. finis autem voti & iuramenti quatenus soli Deo nos obligant est puritas conscientiæ & vt Deus honoretur: quod non fit dum homo peccat vel periculo peccati sine causa vrgente se exponit: neque enim Deus peccatum aut periculum eius acceptat, neque vinculum iniquitatis ei placet. ideo tunc non est ei obligatio voti vel iuramenti: nisi aliunde alia maior aut certior obligatio ad id seruandum vt supra diximus interueniat.

QVAESTIO IX.

Vtrum is qui inter probabilia dubia opiniones vè doctorum versatur, ad præceptum vel consilium superioris vel legis contra suam ipsius opinionem, licitè agat, quod ipse opinatur esse malum.

Respondeo affirmatiuè, quòd sic dum modo formet sibi conscientiam quòd sic contra suam opinionem licitè operatur in tali casu. immo ad id tenetur ipse & similiter ille cui ex officio id agere incumbit. *Proposi. 1.*

Prima pars quòd scilicet formãdo sibi bonam conscientiam licitè agit, probatur quadrupliciter. Primò quia iste non peccat contra conscientiam, ex quo vt supponitur format conscientiā quòd licitè operatur. neque tenetur habere cõscientiam quòd illicitè id agit. Nam quod est absolutè malum potest bene fieri ex aliqua causa, & tunc non est respectiuè malum sed bonū, neque enim malè sed bene agit qui inter duo mala culpæ vt caueat maius aut certius malum, eligit minus aut non tam certum. vt sup. q. 4. & quæst. 8. latius habetur. *1. Ratio.*

Secundo probatur idem, vt in q. 8. præcedente illa propositio siue responsio probata est. quia etiam ad propositū faciunt illæ rationes, & præcipuè c. inquisitioni. de senten. excom. in vltima *2. Ratio.*

eius

eius parte, vbi de muliere probabiliter credente non esse validum matrimonium eius cum viro præsenti decernitur, quòd potest & tenetur reddere debitum licet exigere non possit.

3. Ratio. Tertiò probatur idem. quia Rex temporalis licitè potest rectum ordinem bellandi sic statuere φ talia eius præcepta in bellando seruentur: quodq; si casus dubius emerserit an sic agendo sit contra Regis præceptum, & alter opinatur quod sic alter quòd non: tunc non obstante sua cuiusque propria opinione quilibet sequatur maioris partis ducum opinionem vel iudicium: idemq; fiat in quocumque dubio ad bellũ pertinẽte: ne si quilibet suam opinionem & sensum sequatur exercitus diuisus sibiq; contrarius dispereat. ergo similiter à lege Diuina & naturali. Nunc videtur de facto statutum esse vt supra dictum est. patet consequentia. quia quod apud homines est probitatis & rectæ prouidentiæ in temporalibus, id non est prætermissum in spiritualibus à Rege cælesti ad salutem animarum, maxime cum id quoque pertineat ad debitã gubernationem reipublicæ spiritualis vel Ecclesię, vti superius dictum est.

4. Ratio. Quartò probatur idem, quia iudex contra suã opinionem singularem φ est illicitum iudicare secundum allegata talem causam, certè licitè potest secũdum opinionem communem illam causam iuxta allegata iudicare formando bonã cõscientiam, super hoc, vt hoc etiã concedit Adr. in 2. quodlib. cum cõmuniter doctoribus id sentientibus; idq; propter cauendum temeritatem suam vel aliud certius malum inuitilię vel inobedientiæ vel dissensionis, vel vt suo satis faciat officio vel vt alijs se conformet, vel tandem vt securius agat. Et similiter doctores communiter dicunt, quòd canonicus contra suam propriam opinionem quam habet de iniustitia causæ Ecclesiæ suæ siue capituli, potest licitè illam fouere iudicialiter agendo secundum opinionẽ aliorum, si sibi à suo capitulo vel superiore præcipitur, & similiter confessor opinans tale quid esse mortale potest contra hanc suam opinionem licitè pęnitentem absoluere secundum eius vel aliorum probabilem opinionem: vel illum remittere absoluendum ab alijs aliter opinãtibus. & hoc est verum maximè si est curatus proprius illius pęnitentis: quia etiam tenetur illũ in prædicto casu absoluere formando bonam conscientiam vt supradictum est, vt hoc etiam ait Medina de confessione. q. 27. quando confessor & cõfitens contraria opinantur. quamuis Adrianus vbi supra, & Soto in 4. distin. 18. quæst. 2. art. 5. in fine, teneant oppositum. Similiter etiam medicus cõtra suam singularem etiam probabilem opinionem, potest licitè sequi communem aliorum opinionem dando infirmo medicinam mortiferam secundum suam, salutiferam autem secundum aliorum opinionem communem. idque propter aliquam de causis supradictis. ergo similiter id fieri potest & eadem ratione in casu præsentis propositionis vt dictum est, & ita patet eius prima pars.

Secunda pars quòd videlicet immo & ad id tenetur &c. inde patet. quia in licitis tenetur subditus obedire, nisi inde maius malum aut præiudicium sibi vel alteri immineat & cęteris paribus, vti superius. q. 6. & 8. latius habetur. Cum supradictis concordant doctores communiter quãuis Adr. in 2. quodlib. & frater Barnabas de Rosalibus in trac. de Varietate opinionum fol. 94. &c. Teneant oppositum propter rationes quæ inferius in argumentis tanguntur & ibi soluuntur.

Contra supradicta arguitur quadrupliciter. Argum. 1. Primò quia stante lege impossibile est aliquem licitè agere id quod æstimat illicitum. quodque efficaciter nollit & simul velit illud agere. quod inde patet quia stante æstimatione quòd est illicitum, stare non potest simul æstimatio actualis opposita quòd sit licitum, quia est contrarietas actualis assensuum siue Iudiciorum. sed licitè agere cõtra propriam opinionem ad opinionem vel præceptum alterius, est ęstimare se licitè agere quod æstimat illicitum: & efficaciter velle & nolle illud. ergo:

Respondeo negando antecedens, & ad eius probationem dico sicut superius q. 5. propo. 1. in illo dubio, & q. 8. in principio notatũ est, quòd est idem iudicium de dubitante quod de opinante aliquid esse absolutè vel speculatiuè tantũ illicitũ in se: respectiuè autẽ vel practicè sibi licitum opinatur. nec in hoc est vlla contrarietas: quæ vtique esset si vtrobique speculatiuè vel vtrobique practicè licitum simul & illicitum iudicaret, & eodem modo illud efficaciter vellet simul & nollet. bene tamen stat efficaciter & licitè velle & agere quod ego mihi practicè licitũ esse iudico vel opinor, putã comedere carnes in quadragesima ex causa rationabili: vel tale quid agere ad præceptũ vel iudiciũ superius vel aliorum: vt caueam periculum erroris temeritatis inobedientię vel dissensionis: simul & inefficaciter nolle illud & iudicare id esse speculatiuè in se illicitum, maximè prædicta causa rationabili non existente. Sicut & quod iudicatur absolutè vel speculatiuè in se malum, simul etiam & verè iudicatur esse licitum respectu alterius maioris mali vitandi: & practicè licitum mihi illud verè iudico ex causa rationabili vt dictum est. Respondet. ad 1. arg.

Secundò ad idem arguitur, & potest esse replica contra solutionem argumenti præcedẽtis: nam impossibile est φ quis opinetur tale quid esse illicitum speculatiuè vel absolutè secũdum suam opinionem, & quòd simul opinetur id esse practice sibi licitum secundum aliorum opinionem. Quod tripliciter probatur. Primò quia si ipse de facto hoc vel illo modo secundum suam opinionẽ, iudicat esse in se vel sibi illicitum. ergo Argum. 2.

go de facto hoc sibi videtur probabilius quàm oppositum: alioqui non sic iudicaret nec opinaretur. nullus enim opinatur nisi quod sibi verum vel probabilius apparet; sed potius dubitaret. si autem credit vel iudicat id esse in se vel sibi licitum secundum aliorum opinionem, quam iudicat esse veram, & ex consequenti se decipi in sua opinione: iam ergo credit aut opinatur ꝙ aliorum opinio est probabilior, quodq; probabilius est id eodem modo videlicet absolutè vel respectiuè licitum esse sibi, quãuis nesciat quomodo. & ita sequitur prædicta contradictio.

Secūdò probatur idem. quia non stant simul, quòd adhuc quis maneat in sua opinione: & ꝙ magis sibi appareat & iudicet quòd ipse decipitur in ea quodq; ideo vult aliorum opinionem sequi. Nam implicat aliquem in particulari credere se decipi in hoc quod ipse vt probabilius opinatur esse verum. quia si crederet se decipi iã crederet id esse falsum quamuis nesciret quomodo: & ita simul opinaretur illud esse verum quod credit esse falsum, ꝙ certè implicat contradictionem: quamuis bene stat simul quòd ex causis apparentibus aliquis opinaretur aliquid esse illicitum vel falsum, quod tamen propter aliorum auctoritatem vel opinionem ipse de facto credit & opinatur verũ aut licitũ esse: quãuis nesciat quomodo. sicut cùm video aliquid à longe, & ex colore vel figura quæ mihi apparét certè iudicatẽ esse Petrum, sed quia video alios ei propinquiores meliusque videntes dicere illum non esse Petrum vtique illis credo: sed tũc non permaneo in mea opinione cõtraria neque illam vllo modo habeo. ita similiter in proposito impossibile est me tale quid absolutè vel respectiuè illicitum mihi opinari, simul & eodem modo licitum vt alij opinantur aut secundum aliorum opinionem vt dictum est.

Tertio probatur idem: quia si ego opinor id esse mihi illicitum, quæro quare aut quomodo opinio aliorum id mihi licitum facit, & vt credam id mihi licitum secundum illam aliorũ opinionem, quare inquam potius præualebit opinio aliorum vt id fiat mihi licitum, quàm mea opinio vt mihi maneat illicitum sicut opinor: nunquid maior est virtus in opinione aliorum quàm in mea, ad hoc quod ego opiner vel iudicem id mihi licitum vel illicitum esse?

Respondeo ad 2. arg. Respõdeo negando id esse impossibile, & ad primã probationẽ cõceditur ꝙ vt ibi dicitur nõ stat ꝙ quis de facto vel actualiter credat vel opinetur suam opinionem esse veram, simul & oppositam & se decipi vt ibi probatur: neque quòd iudicet speculatiuè aliquid esse illicitum, & licitum: neq; practicè sibi illicitũ simul & licitũ secundũ hãc vel illã aliorũ opinione: bene tamen stat ꝙ iudicet opinando aliquid esse speculatiuè illicitũ & ex consequenti iudicet oppositã opinionẽ esse falsam: simul & iudicet idẽ esse practicè sibi licitũ, vt ait illa opinio quã credit esse falsam, quã ex causa rationabili licitè vult sequi, videlicet vt caueat periculũ temeritatis, dissensionis, vel inobedientię & huiusmodi, vt supra dictum est. Pro quorũ maiori declaratione nota, ibi esse tria iudicia. Primũ est quo iudicat illud esse absolute illicitũ: & suã opinionẽ hanc esse veram. Secundũ est quo iudicat oppositã opinionẽ esse falsam vel minus probabilẽ. Tertium est quo iudicat se licitè facere sequẽdo illã opinionẽ quã opinatur esse falsam, idq; ex causa rationabili supradicta. prima duo iudicia sunt formaliter speculatiua; tertiũ est formaliter practicũ, neq; vllo modo repugnãt sed cõpossibilia sunt.

Ad secundam probationem dico, ꝙ iste speculatiuè nõ iudicat se decipi sed potius oppositam opinionem, quam vt diximus vult sequi: & iudicat se ex rationabili causa licitè agere sic illam sequendo vt dictum est.

Ad tertiam respondeo ꝙ aliorum opinio formaliter vel directè non facit id esse mihi licitũ, neque ꝙ id ego iudicem aut credam: sed indirectè, quia scilicet est circunstantia ratione cuius de periculo vel dubio absoluto fit respectiuum: quod vt vitetur iã ius naturale vel Diuinum dictat de præcepto vel de cõsilio formandam esse conscientiã vel iudiciũ practicũ ꝙ licitum est illam opinionẽ sequi, vti etiam supra. q.8. in respõsione ad primum Arg. de præcepto superioris dictum est: & tunc ego non vtor illa mea opinione vel iudicio speculatiuo tanquam regula agendi; sed potius alia aliorum opinione vel iudicio siue præcepto: neq; facio contra conscientię sed secundũ eã ex quo facio secundum iudicium quo practicè iudico id mihi licitũ esse, etiã contra meam speculatiuam opinionem facere.

Quòd si vrgeas, quid si neq; deponere possum conscientiã, neq; mihi persuadere vt iudicẽ me licitè agere secundũ aliorũ opinionẽ, vel præceptum superioris contra meam opinionem: nam possibile est pro aliquo tẽpore conscientiã hanc deponere & aliã formare non posse. Respondeo tunc tali cõscientię inuincibili etiã si erronea sit tenetur se cõformare: neq; vllo modo peccat nõ obediẽdo: sicut qui infirmitate corporali præssus non potest agere quod præcipitur; ita & iste cũ tali conscientia quã tũc deponere nõ potest: neq; agere cõtra eã: & sic habẽdo facit quod tenetur. vt supra q.4 propo.4 latius de hoc.

Tertiò ad idẽ arguitur. Nã Exo.23. secũdum literã hebręã habetur, nõ declinabis post rabin ad malum & nõ respondebis in iudicio post rabin ad peccatũ. in cuius prima parte rabin significat multitudinẽ, in secunda magistros siue doctores secundũ glo. Nic. de Lyr. & oẽs hebræos ibidem. quod confirmat translatio nostra, quæ in vltimo loco habet, & in iudicio non acquiesces plurimorũ sententię vt à vero deuies. & Eccle.4. pro anima tua ne confundaris dicere ve- *Argum. 3.*

ram

rum & ne contradicas verbo veritatis. ideo lex erat apud hæbreos in suis consilijs pro sententia ferenda vel diffinienda ab his habere incipi qui sunt minoris auctoritatis:ne fortè cōtra propriā sententiam vel opinionem formidarent recedere à sententia maiorum:& vt ibi supra ait Lyra idem nunc seruant Theologi Parisijs:& idē seruatur nunc etiam in consilio inquisitorum hæreticæ prauitatis.sed agendo contra propriā sententiam vel opinionem, iam homo recedit à vero saltem vt ipse æstimat, ergo contra prædictū ius Diuinum agit.

Respondeo ad 3. argu. Respondeo ad maiorem secundum Nic. de Lyr.quòd illud Exo.23.intelligitur quando cōstat sufficienter magistros prælatos vel multitudinem errare peccatumq; docere: & eorum opinionem esse falsam vel erroneam. tunc enim nō est licitum eam vel prædictum errorē sequi cōtra propriam magis probabilē opinionem:secus quando de tali errore non constat, vt nos in supradicta propositione vel respōsione loquimur, & sic peccauit Pilatus sequēs clamorem & errorem multitudinis sibi notum,cōdemnādo Christum innocentem,cum nihil contra ipsum iuridicè probatum esset.

Argum. 4. Quartò ad idem arguitur.quia nulli licet agere malum etiam ad præceptum superioris vel legis humanę ex quacūque causa,sed malum opinatum est malū formaliter vel quò ad æstimationem ipsius opinantis ergo ipsi id facere non licet etiam ad præceptum superioris vel secundum aliorum opinionem.

Respondeo ad 4. argu. Respōdeo quòd maior est vera solum de malo quod nullo modo bene fieri potest neq; à sua malitia spoliari. sed tunc negatur minor in casu præsentis quæstionis. Nam malum opinatū respectu maioris aut certioris mali vitādi licèt absolutè esset malum non tamen respectiuè:Nam tunc habet rationem boni: quod fit dum ad præceptum prælati vel vt caueamus nostram temeritatem vel errorem,aliorum iudicium,& superioris sequimur imperium vt supra dictum est. & tunc simpliciter non iudicamus id esse malū, neq; nos malè sed licitè id facere. ideo neq; cōtra conscientiam tunc agimus. Sicut neque iudex contra suam singularem opinionem aut cōtra veritatem sibi priuatim notam condemnando innocentem secundum allegata & probata, probatum reum aut sequens communem aliorum opinionem, non inquam facit contra conscientiam,si ipse vt debet, format sibi conscientiam aut iudicat se rectè & licitè agere. Nam licet speculatiuè iudicet vel opinetur id illicitum esse:at verò practicè iudicat id sibi licere, sicut & verè ex causa rationabili vt sæpe diximus id illi licitum est. conscientia namq; iudicium non speculatiuum sed practicum quod & agendorum regula est. quo fit vt Hostiens. & Cardinal. dicentes eum iudicem agere contra conscientiam, idq; licere in iudicio non in priuato, malè aut impropriè locuti sunt conscientiam pro priuata cognitione speculatiua vsurpantes. Ex dictis non sequitur quod mihi liceat consulere alicui vt sequatur opinionem vel consilium alterius quod ego existimo erroneum vel illicitū esse. quamuis ille illud sequendo & faciēdo per ignorātiam inuincibilem excusetur, sicut etiam non licet mihi consulere Petro vt cognoscat quam scio non esse suam, quamuis ille credat esse suam vt supra lib. 2. de ignorantia.quæst.vltima latius habetur.

QVAESTIO X.

Vtrum liceat aliquando contra conscientiam agere ex præcepto superioris aut legis, & vtrum sit id indispensabile per hominem aut per ipsum Deum.

Respondeo per tres propositiones. Prima est quòd nullo modo licet agere contra conscientiam etiam ad præceptum legis aut superioris. *1. propositio* Probatur dupliciter. Primò quia stante lege vt loquimur id implicat contradictionem. Nam agere contra conscientiam vt patet ex dictis est iudicare se illicitè agere in eo quod agit. sed illicitè agit qui vult formaliter malè facere: aut id in quo iudicat se malè facere. quia tendit in obiectum formaliter malum aut sub ratione mali sibi præsentatum: & contra legem naturalem superiorem dictantem naturaliter non esse malè faciendum: & talis voluntas subuertit debitum ordinem rationis cui se rectè difformare non potest. ergo implicat id licitè fieri quod illicitè fit.

Secundò probatur idem ad Roman.14. Omne quod non est ex fide, idest quod fit contra conscientiam secundum communem glos. doctorum peccatum est. vt superius. quæst.5.& 7. latius habetur. ergo contra ius naturale & Diuinum etiam ad præceptum Papæ facere non licet contra conscientiam. & ita id rectè fieri nullo modo potest. quamuis absolutè malum respectiuè aut bonum rectè fieri possit vt sæpè dictum est. Cum prædictis bene stat quòd ad præceptum superioris immo & sine eo, sæpe deponere conscientiam, & formata bona conscientia obedire aut aliquid facere homo teneatur.

Secunda propositio facere contra conscientiam non est dispensabile per Papam & Ecclesiam probatur, quia non potest ab eis dispensari contra legem naturalem vel purè Diuinam absolutam non præsupponentem factum aut dispositionem hominis, putà contra decalogum aut contra principia iuris naturalis & huiusmodi. in quo non est dubium. quamuis possit ea modificare & declarare quomodo debent seruari: *Propos. 2.*

nari: & possit etiam ex causa rationabili dispensare in iure Diuino vel naturali præsupponente factum seu dispositionem hominis, puta in votis & iuramentis & pactis humanis. Nunc autem agere contra conscientiam est prohibitum iure naturali & Diuino absolutè: immo est etiam de primis principijs legis naturalis ꝙ scilicet non fiat contra conscientiam, sicut & quod non malè fiat neque quod creditur malè fieri, vt superius in prima propositione probatum est.

Proposi. 3. Tertia propositio problema est: Deum posse dispẽsare vt homo licitè cõtra conscientiã agat. & probabilius videtur ꝙ dispensare non potest.

1. Opinio. Quòd sit problema inde constat, quòd in hoc sunt opiniones. & quidam opinantur quòd id potest propter rationes quæ inferius tanguntur in argumentis, & doctores tenentes quòd nullus datur actus intrinsecè, idest necessariò malus de potẽtia Dei absoluta, sed quòd omnes sunt contingenter mali atque prohibiti, consequenter tenent hanc opinionem, de quo latius, in tertio distinctione 37.

2. Opinio. Est tamen alia opinio communis quæ vt dixi videtur probabilior, quòd sunt aliqui actus necessariò mali: quodque neque in his, neque ꝙ licitè homo faciat contra conscientiam rectam vel erroneam Deus potest dispensare. quia vt diximus supra propositione prima implicat licitè fieri id quod illicitè fit aut æstimatur fieri, etiam si nulla lex aut præceptum sit contra quod illud fit, sufficit velle facere contra legem si esset aut contra rectam rationem: modo, ly contra legẽ, aut contra rectam rationem determinet actum volendi, quod omnes concedunt: modo ipsum obiectum volitum; ita quòd se teneat ex parte obiecti, quòd doctores oppositæ opinionis constanter negant. Nam quomodocunque sit hoc est verum, quòd implicat licitè fieri, aut velle id quod illicitè aut contra rectam rationem fit, aut creditur esse. Similiter est intrinsecè malum velle illicitè, aut contra rectam rationem, aut contra legem si esset facere, modo sit ipsa lex, aut recta ratio modo non. & hoc includitur in eo, quod est facere contra conscientiam, vt. dictum est, & ita expresè tenet Adria. in 2. quodlibeto articulo tertio, quamuis obligatio ad pœnam pro quocumque peccato auferibilis & dispensabilis à Deo sit.

Et ita non valet euasio Andreæ de nouo Castro in fine primi sententiarum, & Almayn in moralibus tractatu. 3. capitulo 15. & aliorum dicentium quòd non valet hæc consequentia. non est faciendum aut non licet facere contra præceptum aut contra legem Dei existentem. ergo volitio faciendi contra illam legem est necessariò mala, vt ly contra legem se teneat ex parte obiecti, licet hæc volũtas sit difformis illi supradicto dictamini vero necessario purè practico existenti. Etiã concedunt quòd stat quòd agendo contra conscientiam erroneam: & contra dictamen verũ necessarium, homo non malè agat. ratio horum omnium est secundum illos, quia fiat quòd Deus dispenset in his; ita videlicet ꝙ tollat præcepta sua & legem nos obligantem ad non contraueniendum conscientiæ erroneæ; & tunc contra nullam legem & contra nulla præcepta fieret illicitè, quæ iam ex Dei dispensatione ablata sunt. quia Deus omnia contingenter præcipit aut prohibet. Sicut communiter dicitur à doctoribus: quòd licet hæc consequentia sit bona & necessaria. fortes est prædestinatus. ergo saluabitur, & fortes currit, ergo mouetur. Non tamen inde sequitur quòd necessariò saluabitur aut necessariò mouetur necessitate consequentis, quia vtrumque est contingens. ita in proposito dicunt illi doctores quòd omnia illa existentia præcepta & leges sunt contingentia & à Deo tolli possunt vt dictum est.

Et quòd hæc euasio non valeat inde constat quòd fallum est hoc obiectum, puta facere illicitè aut contra legem aut quod creditur illicitè fieri, posse à sua malitia denudari & contingentee esse prohibitum à Deo: & ex consequenti dico, quòd actus scienter volendi facere illicitè aut contra legem, aut quod creditur illicitè fieri, est intrinsecè necessariò malus: & ita ab intrinseca malitia obiecti sequitur intrinseca malitia actus voluntatis qui est aut velle facere, contra conscientiam rectam vel erroneam. Sequitur etiam quòd à Deo indispẽsabilis sit vt latius infra in responsione ad secundum & quartum argumentum habetur.

Argum. 1. Contra primam propositionem arguitur. quia licitum est pro vitando maiori aut certiori malo facere quod aliàs absolutè in se esset contra ius naturale vel Diuinum, puta agere cõtra propriã opinionem vel contra dubium, aut condemnare innocentem secundum allegata & secundũ opinionem vel præceptum aliorum aut superioris, vt supra in q. præcedentibus dictum est. ergo similiter in eisdem casibus ex eisdem causis licebit agere contra conscientiam, quia vtrunq; est cõtra idem ius Diuinum & naturale: & nõ est maior ratio de hoc quàm de illo.

Respondeo. Respon. negãdo consequen. quia licet vtrũq; sit contra ius Diuinum & naturale: at differenter, quia illud potest stante lege in casibus illis à sua malitia denudari & rectè fieri: quia sic recta ratio dictat: facere autẽ contra conscientiã minimè, vt vbi supra probatum est. & nota ex supradictis quòd agere contra propriam opinionem non est agere contra conscientiam, ex quo homo nõ iudicat se malè facere sed potius bene agere.

Secundò & hoc contra tertiam propositionem arguitur, quia omne peccatum ideo est peccatum quia contra legem Dei æternam, aut quia æterna Dei lege prohibitum est, secundum August. lib. 22. contra Faustum. vt latius B. Tho.

prima

prima secundæ quæstione 71.artic.6. & ibi Caietanus, & ex consequenti dicitur esse cõtra notificãtem nobis legem æternam nos principaliter obligantem. Nunc autem Deus merè contingenter prohibet & agit omnia ad extra: non enim necessitatem habet ad id, neq; à se neque ab vlla creatura.ergo potest non prohibere, & prohibita tollere & omnem legem, & tũc nulla erit culpa vel peccatum contra vllam legem, facere contra conscientiam: & ita potest in hoc Deus dispensare. Item Deum in hac & in quacunque lege dispensare nullam includit repugnantiã aut cõtradictionem, ergo id facere põt.

Respondeo ad 1. arg. Respondeo secundum Greg. Arimin. in 2.distinct. 35. prius notando quòd est duplex præceptum & prohibitio Diuina. altera indicatiua altera imperatiua. Indicatiua est quę explicatur per verbum indicatiui modi, qua videlicet significatur aliquid esse licitum vel illicitum faciendum vel non faciendum esse, vt furtum vel fornicari est malũ. vel quia significatur aliquid vel antecedens ad quod sequitur ipsum esse licitum vel illicitum, faciendum aut non faciẽdum esse, vt adulteri, raptores, auari & c.regnum Dei non possidebunt. qui facit contra conscientiam ædificat ad gehennam. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Nam bene sequitur; fornicatio ponitur in æternũ. ergo est mala.& ergo facienda non est.& paupertas pręmiatur.ergo est licita & bona. ergo prosequẽda est. imperatiua verò est quæ per verbũ imperatiui modi explicatur. vt fac illud vel illud fuge.

His suppositis dico ad argumentum quòd illa maior est vera non solum de prohibitione imperatiua sed etiam & præcipuè de indicatiua. ita quòd ad actum esse malum vel peccatum sufficit quòd hac vel illa prohibitione prohibitũ sit. immo sæpe aliquid non est peccatum quia lege præceptiua, sed potius quia indicatiua lege ęterna prohibitum est. Nam hac lege indicatiua non prohibetur quia iam imperatiue prohibitum & peccatum est, sed contra ideo imperatiua lege prohibetur & peccatum est, quia illa indicatiua est ab ęterno prohibitum & iudicatum esse malum, & contra rectum dictamen æternum: & ex consequenti contra nostrum dictamen rectum rectamque rationem id indicantem. ad minorem autem dico illam esse veram solum de prohibitione imperatiua non de indicatiua. Nam prohibitione indicatiua Deus necessariò probat aut pcipit aliqua, putà intrinsecè & necessariò bona; & prohibet aliqua, putà necessariò mala, & non potest ea non prohibere indicatiuè. quia sicut necessariò iudicat se esse Deum, bonum & sapientem: ita necessariò iudicat aliqua esse mala & suę bonitati repugnare: & carere ordine recto, immo & contrarium ordinem hominis habere ad ipsum vltimum finem & summum bonum participandum, neque enim Deus volens iniquitatem est. vnde in moralibus dantur etiam aliquæ propositiones per se notæ, & aliquæ cõtingentes. Nam constat quòd sunt aliquæ de lege naturæ, & ideo euidentes quæ vel deducuntur ex per se notis vel per experientiam. quòd si sint per se notæ ergo necessariæ. & ergo indicatiuæ: & ex consequenti ostendunt aliquid esse bonum vel faciendum, aut malum & non esse faciendum, vt non plures Deos esse colendos, non esse malè vel illicitè agendum, & huiusmodi. igitur actu eis contrauenientes sunt necessariò mali. & ita tandem fatendum est esse aliquos actus necessariò malos stando in lege naturæ. & tale est facere contra conscientiam, id est agere id in quo agens credit se malè aut illicitè agere, vt supra dictum est quòd implicat id licitè fieri posse: quare Deus in eo dispensare non potest: quia & malitiam necessariò annexam & repugnantiam includit & contra Diuinam bonitatem.

Si replicetur contra id quod dictum est, quòd scilicet omne peccatum necessariò malum: ideo est peccatum quia contra dictamen rectum indicatiuum aut legis indicatiuè. arguitur sic. illa lex indicatiua non est vera nisi quia hoc est peccatum. ergo prius natura est peccatum quàm illud dictamẽ sit verum; quia ab eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. ergo hoc putà furari non est peccatum quia contra dictamen verum: immo potius hoc est verum dictamen quia peccatum est peccatum, id est quia furari alienum seu facere contra conscientiam est malum. Replic.

Negando cõsequentiam secundum Almayn in moralibus tractatu 3. c.16. quia ista sunt correlatiua, rem sic se habere, & iudicium esse formaliter verum, idest conformitatem signi ad signatum: ideo sunt simul natura. sicut Sortes est pater præcisè quia habet filium: non tamẽ prius natura habet filium quàm sit pater: immo præcisè habet filium quia pater. vnde in istis correlatiuis non valet hæc consequentia. hoc est præcisè tale propter illud. ergo illud est prius natura. Hæc Almayn. Cum quo stat quòd ab eo quòd res est vel non est oratio dicitur vel denominatur vera vel falsa, & ita esse vel non esse rei sit causa non phisica sed logica denominationis orationis veræ vel falsæ, & propositio prior sit natura quò ad denominationem, non quò ad materiale esse propositionem vel dictamen verum vel falsum. Respon.

Tertiò & hoc contra prædictam tertiam propositionem arguitur. quia agere cõtra conscientiam non est agere contra aliud pręceptũ vel legem quam cõtra illã quæ per ipsam conscientiã nobis notificatur maximè si cõscientia recta sit, vt supra quęstione 4. latius probatur. sed in om- Arg. 2.

ni alio præcepto Deus potest dispensare, vt supponitur quòd non sit de intrinsecè aut necessariò malis tale præceptum aut prohibitio præceptiua quam nobis conscientia notificat. ergo in agendo contra ipsam conscientiam potest dispensare.

Respondeo. Respondeo negãdo maiorem, quia vltra illud præceptum ꝙ per conscientiam verè vel erroneè notificatur, etiam in agendo contra conscientiã importatur hoc, ꝙ videlicet æstimet homo se malè agere contra illud existens aut creditũ existere: hoc autem est contra ius vniuersalissimum & indispensabile de non malè agendo verè nec æstimatiuè. ideo ratione huius est repugnantia, ꝙ etiam per Dei præceptum vel dispẽsationem licitè quis faciat, quod vult aut æstimat se malè facere contra conscientiam agendo, vti superius, & quæst. 4. propositio. 1. latius dictum est.

Argum. 4. Quarto & hoc cõtra prædictam tertiam propositionem arguitur, quia sicut non valet consequentia. ego volo aut credo me rapere alienum. ergo verè rapio alienum. ita non valet ego volo aut credo me illicitè facere faciendo cõtra conscientiam, ergo verè illicite facio aut pecco agendo contra conscientiã. igitur non est repugnantia sed bene stat me licitè facere agẽdo contra conscientiam aut id quod credo me illicitè facere.

Respondeo. Respondeo negando similitudinẽ illarũ consequentiarum. & ratio discriminis est quia arguitur æquiuocando ab obiecto materiali ad formale. Nam in prima consequentia quæ est pro antecedente, ly alienum vtrobique capitur materialiter: ideo non valet, volo aut credo me capere alienum, ergo est alienum. in secunda autem consequentia quæ est pro consequente ly illicite facere aut contra conscientiã capitur formaliter, quia sub illa ratione voluntas tendit in illa. Nunc autem ab obiecto formali, quod est tale quale per intellectum voluntati præsentatur & sub tali ratione, sumitur bonitas vel malitia voluntatis. ergo voluntas tendens in id quod sibi vt illicitum & contra legem, & vt alienum præsentatur, & sub ea ratione, vtique formaliter tendit in illicitum, & repugnat quòd sic velle licitum sit. sicut & communiter dicunt doctores quòd vir suam coniugem non vt suam sed tanquam alienam vel etiam si sit aliena & affectu fornicario cognoscens, vtique formaliter quamuis non materialiter cognoscit alienam & fornicatur. sic in proposito de agẽte contra conscientiam & de volente illicitè, aut quod æstimat se illicitè agere dicendum est.

QVAESTIO XI.

Vtrum Synderesis & conscientia possint extingui, deprauari, aut impediri & quomodo.

Respondeo per tres propositiones, præmittendo quid sit synderesis & conscientia propriè vt supra quæst. 1. quodq; per extingui conscientiam vel synderesim seu auferri intelligo, quod totaliter auferatur seu perdatur quò ad essentiam & quò ad effectum omnino. per impediri intelligo ꝙ non producatur effectus eius, scilicet quòd nec actus nec habitus producatur à sua causa. per deprauari intelligo, quòd producatur effectus oppositus suæ rectæ inclinationi naturali. quid autem sit conscientiam deponere infra quæst. 12. habetur. *Nota.*

His suppositis sit prima propositio. Synderesis propriè sumpta non potest quò ad suam essentiam extingui nec auferri neque deprauari. *Proposi. 1.*

Probatur tripliciter quod non potest extingui nec auferri ab homine. Primò quia manente re non potest saltem naturaliter vt nunc loquimur auferri ab ea, id quod est de intrinseca sua ratione, aut quod est ipsi rei naturale: sed synderesis secundum nominales est ipsamet potentia intellectiua naturaliter inclinata, seu ipsa eius inclinatio naturalis quod idem est; secundũ autem reales est lumen vel habitus naturalis animæ &c. vt patet ex supradictis. q. 1. ergo manente homine seu anima eius, non potest ab ea auferri nec extingui naturale lumen vel hæc inclinatio per vllam potentiam naturalem. Dico semper & notanter quòd naturaliter non potest auferri aut perdi: quia supernaturaliter per potẽtiam Diuinam posset auferri talis habitus seu lumen; vel etiam forrè posset auferri inclinatio illa naturalis, tenendo opinionem illam probabilem Ochim & sequacium, quòd scilicet Deus de sua potentia absoluta potest tollere & variare inclinationes naturales & proprietates rerum, manentibus rebus ipsis in sua essentia seu quidditate specifica: & facere potest quòd ignis non solum non calefaciat, sed & quod frigefaciat: immo & quod non sit calefactiuus sed frigefactiuus. quia hoc non implicat neque repugnat quidditati specificæ ipsius rei: quamuis tollere non possit quod est de intrinseca ratione naturæ eius neque eam variare manente eadem re specifica: quia hoc implicat. Si igitur hæc opinio teneatur tunc concederetur consequenter, quòd synderesis quæ est inclinatio naturalis intellectus potest ab eo tolli supernaturaliter, manente ipso homine seu anima intellectiua in sua ratione specifica; naturaliter autem non vt probatum est. *1. Ratio.*

Secundò probatur idem, quia manet in dam- *2. Ratio.*

natis

natis in inferno: quia habent remorsum consciẽtiæ;qui non potest esse sine synderesi.ergo à fortiori semper in viatoribus.

3. Ratio. Item tertiò probatur auctoritate Hieron. in glo Ezech.1.quòd synderesis est scintilla rationis non extinguibilis.Item Augusti.secundo.lib. de ciuit. Dei dicit, quod vitium non delet extrema naturæ vestigia.& glo.super illud Luc.10.Abierunt semiuiuo relicto, dicit in mortalitatem exuere, sed rationis sensum omnino abolere nō possunt quin homo possit sapere & Deum cognoscere. Quod autem deprauari non possit. patet quia naturaliter aut per vllam potentiam naturalem non potest conuerti aut mutari. in oppositam inclinationem naturalem: eadem ratione qua & non potest auferri.quia non potest esse illa inclinatio intellectus practici talis quod naturaliter inclinet ad assentiendum malo & dissentiendum principiis practicis euidentibus. Et fortè propter præfatam inclinationem, naturaliter synderesis inauferibilem ab ea dicit Ambro. vt refertur à magistro in secundo distinctione trigesimanona quòd nostra voluntas naturaliter vult bonum, idest conformiter ad inclinationem naturalem,synderesis ad bonum inclinatur, quamuis propter libertatem suam non necessitetur ad illud. quamuis etiam sine speciali auxilio vel gratia Dei non possit illud efficaciter velle, vt ibi dicit magister.& concordat Beatus Thom.1.par.quæstio.60. articu.5. & prima secundæ quæstio. 109. & secunda secundæ quæst. 26. & Durand. eadem distinctio. 39. quæst.3. capit. licet etiam ipse Tho.addat quòd etiam potest dici quòd voluntas naturaliter vult bonum, idest naturali modo non quidem sine præcognitione: sed quia ex natura sua determinatur ad vnum putà ad bonum quò ad specificationem actus seu ex suppositione,quia scilicet nihil potest velle nisi sub ratione,boni veri vel apparentis, saltem sub communi ratione boni alicuius secundum communiter doctores vt latius alibi de hoc: sed quò ad exercitum actus & simpliciter, liberè vult quodcunque vult & fortè etiam sic intelligitur commune dictum Beati Thom. quæst.16. de veritate & Bonauentura in secundo dist 39.& Richar. & Florenti.1.parte sum. tit.3. cap.9. & aliorum dicentium quòd synderesis non peccat, non inclinat ad malum vt supra quæst.1.in secundo puncto dictum est. Et ita patet prima propositio cum qua concordat Beatus Thom. vbi supra & prima secundæ quæst.85. art.2. & Bonauent. in secundo distin.39. & communiter doctor sibidem & Angest.in mora.c 3.

Proposi. 2. Secunda propositio.synderesis quò ad actum suum immediatum potest impediri absorberi deprauari. Probatur primum quòd potest impediri, ita quòd non producatur actualis & multò minus habitualis assensus principiorum, Tum primò quia potest non præsentari principium practicum ipsi intellectui: etiam si ipsi termini. ei proponantur: & per consequens tunc non fiet apprehensio terminorum neque iudicium aliquod actuale vel habituale, probatur antecedens, quia intellectus nō semper aduertit ad quæcunque euidentia per se nota ei proposita; etiam quia potest voluntas imperio suæ libertatis distrahere intellectum ne sufficienter aduertat circa illa principia, potest & conuertere ipsum ad considerandum alia, vt dicit Scotus in tertio distinct.36.

Probatur secundò idem, quia etiam si intellectus ex imperio voluntatis aduertat prima principia ei præsentata: potest tamen impediri à suo iudicio per aliquod impedimentum naturale, putà quia aliqua passio delectationis. tristitiæ aut iræ seu timoris & huiusmodi, aut aliqua alia infirmitas vel indispositio vel læsio tanta & tam vehemens potest adesse, seu aduenire corpori aut eius organo vel potentiæ aut fantasiæ,& inde in intellectū redundare, quod perturbet ipsam rationem aut eam absorbeat ad tempus, ne tunc possit clarè apprehendere terminos primi principij, aut ne possit se conuertere sufficienter ad bene circa ipsum aduertendum: & per consequens ne producat assensum ipsius, vt patet in amentibus & fræneticis. tunc enim secundum Thom. q. 16. de veritate, extinguitur,idest intercipitur talis actus synderesis ne producatur iudicium ad tempus de illo primo principio etiam ei præsentato. Quòd autem possit etiam deprauari, ita quòd producat dissensum actualem primi principii practici ei præsentati, etiam apprehensis clarè terminis & eius opposito assentiat ad tempus licet non ad semper nec irrecuperabiliter: quòd possint etiā ad tempus generari deprauati habitus oppositorum ex actibus prædictis deprauatis qui corrumpant habitus oppositos principiorum iam generatos ex suis similibus actibus,probatur.q a aliqua passio vehemēs aut volūtatis malitia seu deprauatio aut alia indispositio magna potest id efficere vt dictum est quia sicut deprauata volūtas cum aliquo motiuo potest imperare intellectui vt dissentiat primis principijs per se notis speculatiuis etiā clarè terminis appr hēsis,& assentire eorum oppositis non explicantibus contradictionē;ex quo ibi nulla apparet impossibilitas neq;vlla est repugnātia explicita,vt supra in lib. 2.de Igno.q.15.latius egimus. ergo a fortiori id pōt cōtingere ī intellectu practico quò ad principia practica:quia respectu eorū volūtas habet maius imperiū,sicut & cū voluntate habent illa maiorē connexionem, ac hoc facit tertio Ethic. qualis vnusquisq; est talis ei finis videt finis nāque ī operabilibus principiū practicū est. Itē.6.

Eth. malitia corrumpit principia practica prudẽtiæ & facit ea non apparere. Item secundo rethoricorum. Amantibus & odientibus non eadem videntur. Dixi notanter quòd non ad semper neque irrecuperabiliter, sed ad tempus quo durat talis causa deprauationis durat & deprauatio synderesis quò ad suum actum immediatum. quia ablata causa impediente effectum naturalem aut inducente effectum oppositum, iam naturaliter sequitur suus effectus naturalis scilicet actualis & habitualis assensus principiorum & dissensus oppositorum sufficienter præsentatorum intellectui. Nunc autem causa præfatà deprauationis, scilicet malitia volũtatis aut passio aut distractio intellectus non semper est in homine habente vsum rationis non læsæ, ex quo nulla necessitate tenetur homo ligatus ad tales causas tam vehementes: iam enim vel non esset vtens ratione, vel haberet rationem læsam, vel esset necessitatus in voluntate ad peccatum, aut ad subiacendum passioni simpliciter & non solum ex suppositione. Inmmo & non sæpe sed raro & vix homo venit ad talem deprauationẽ actualis iudicij intellectus respectu principiorũ practicorum: sicut & vix accidunt tam fortes causæ talem deprauationem inducentes. Sed neque quoad omnia, maxime non quò ad vniuersalissima principia practica prudẽtialia, qualia sunt, non est malè faciendum, non est Deus offendendus, iuste agendum est & huiusmodi. quò ad hæc inquam non deprauatur synderesis: sed quò ad alia principia minus vniuersalia & raro & non irreparabiliter vt dictum est. Et ad prædicta hæc facit Augustinus secũdo libro, de ciuitate. cap. dicens. tanta est vis probitatis & castitatis vt omnis vel pene omnis humana natura eius laude moueatur: nec absque adeò est turpitudine vitiosa vt totum amittat sensum honestatis. hæc ille & concordat Bonauentura expressè in secundo distinctione trigesimanona: quod dictum Augustini intelligitur vt diximus, quòd scilicet vix raro & non irreparabiliter cõtingit talis deprauatio in applicatione: simpliciter autem ad tempus dic ꝙ contingere potest. & ita tenere videtur Angelt. in moralibus. ca. 3. in fine quamuis non apertè: & expressius cap. 1. videtur hanc nostram opinionem probare, dum tenet ibidem quòd potest voluntas cum aliquo motiuo dissentire primo principio speculatiuo, eiusque opposito non explicanti contradictionem assentire.

Alia opinio tenet quòd non potest deprauari intellectus circa actualem assensum principiorum practicorum terminis clarè apprehensis propter rationes quæ infra in secundo Argumento tangentur & soluentur.

Dubium. Et si quæratur à quibus causis potest ratio absorberi & deprauari etiam in vniuersali & quo ad principia practica?

Responsio patet ex dictis. & secundum Angelt. in moralibus, capitulo 3. dico particularius quòd potest id cõtingere à triplici causa. Primò à vehementi passione sensus vel voluntatis sic Animam rapiente & conuertente ad considerationem obiectorum, quorum est talis vehemens gaudij vel tristitię delectationis aut doloris passio cui ipsa anima est sic fixa & intenta, vt cesset & pereat aduertentia & consideratio aliorum obiectorum seu agendorum aut fugiendorum. *Respon.*

Secundò à vehementi apprehensione in sensu vel intellectu sic fixe conuertente potentiam cogoitiuam ad certi obiecti considerationem, vt euanescat aliorum consideratio. quia cùm Animæ efficientia & attentio sit finita: ideo pluribus intentus minor est ad singula sensus, vt patet experientia. Nam quandoque homo alicui sensibili obiecto viso sic figitur, sic etiam vehementer afficitur alicui interius speculabili, vt aliorsum raptus nec audiat loquentem nec transeuntem videat.

Tertiò à voluntatis imperio retrahentis intellectum à consideratione alicuius obiecti aut agẽdorum & conuertentis eum ad alia, vt supra secundum Scot. in tertio distinctione 36. dictum est. Quomodo autem voluntatis malitia similiter & passio possit deprauare rationem quò ad actuale iudicium principiorum practicorum superius lib. secundo de Ignorantia. quæst. 15. latius dictum est.

Tertia propositio Synderesis quò ad actum suum mediatum qui dicitur propriè conscientia potest impediri, absorberi, & deprauari. Probatur primò à fortiori ex dictis in secunda propositione. quia iste actus mediatus est conclusio particularis de aliquo particulari agibili cũ circumstantijs: & magis distat à suo principio, scilicet à synderesi quàm actus immediatus. ergo ibi facilius contingere potest impedimentum & deprauatio. *Proposi. 3.*

Item secundò quia in inferẽdo particulare ex vniuersali & in applicatis illius ad hoc potest esse facilius & sæpius impedimentum, error vel deprauatio, prouenięs tũ ex ignorãtia aliqua iuris vel facti circa illationẽ vel præmissas vel circa obiectum & circũstantias & huiusmodi, tum ex passione vel alia causa naturali, tum etiam ex libera electione seu malitia voluntatis. Igitur cũ iste actus mediatus synderesis sit ipsa cõsciẽtia propriè sumpta, vt patet ex dictis q. 1. cõstat ꝙ cõsciẽtia põt impediri errare, & deprauari ẽe toto tempore vitæ huius, & in hoc oẽs doctores cõmuniter concordant in sententia quamuis in verbis, & acceptione vocabulorum dissonare videantur, vt supra dictũ est, & Florentinus part. sum. titulo 3. cap. 10. §. 3. de his etiam latè agit.

Cõtra primam propositionẽ arguitur. Primò, quia *Argum. 1.*

quia tam in demonibus quàm in peccatoribus obstinatis in via nulla est inclinatio ad bonum. ergo in eis non est synderesis: & per consequēs potest essentialiter extingui. patet consequentia, quia synderesis nihil aliud est quàm inclinatio ad bonum, quidquid sit talis inclinatio.

Antecedēs aūt probatur tripliciter, Primò ratione. quia fomes se habet per oppositum ad synderesim. sed fomes potest totaliter extingui seu auferri quò ad essentiam, vt patet in beatis, & in Beata Virgine dū fuit in via saltem ab incarnatione verbi, & in Christo, ergo similiter pōt fieri de synderesi quò ad suum formale seu cōnotatum aptitudinale seu quò ad suam essentiam. Item secundò auctoritatibus probatur idē antecedens. quia Ezech. primo. Facies aquilæ desuper ipsorum quattuor. vbi gl. de sydeesi loquēs ait. hanc cū sicut Prouerbio. 18. dicitur. Impius cum in profundum peccatorum venerit contēnit, sæpe præcipitari videmus & suū locū amittere: cū quidem sine pudore peccāt. quibus meritò dicitur illud Here. 3. Frōs meretricis facta est tibi noluisti erubescere. Item super Here. 2. Filij mempheos & c. glo. dicit, malignus spiritus de membris inferioribus vsq; ad verticem pertingit: quando castam celsitudinem mentis diffidentiæ morbus corrūpit. & super illud Psal. 13. Corrupti sunt abominabiles facti sunt. gl. omni vi rationali priuati sunt. cui consonat illud Esai. primo. Omne caput languidum &c. Nunc autē synderesis est potentia rationalis casta celsitudo mentis, & caput quò ad corpus operabiliū ergo. Itē tertio super illud Psal. 55. Ab altitudine diei timebo. glos. stupor est qui non sentit. & subdit. stulta arrogantia est similis stupori: quādo quis de se præsumēs nec timet nec cauet. hæc ibi. vnde sicut per stuporem contingit corpus fieri omnino insensibile respectu morbi corporalis: ita & Animam respectu morbi spiritualis. hoc autem fit per extinctionem synderesis remurmurantis malo. quod etiam patet in hæreticis & infidelibus pro suo errore sine vllo remorsu conscientiæ mortem substinentibus.

Respon. ad primū. Ar. Respōdeo dupliciter, Primò secundum Alex. secunda par. sum. q. 57. & Bonauent. in secundo, distinct. 39. Negando antecedens, & ad eius primam probationem negatur cōsequētia. & ratio est. quia malū cuiusmodi est, fomes, formaliter sumptum est vitiositas vel accidens præter naturam: & ideo nihil incōuenit si tollatur salua ipsa natura: sicque per gratiam excellentem aut per aliud bonum tolli potest. inclinatio autē ad bonum cōsequitur ipsam naturā eiusmodi est synderesis connaturalis ipsi animæ secundum primam naturæ institutionem. ideo talis inclinatio naturalis non potest naturaliter tolli manente natura ipsa etiam in damnatis. vnde in voluntate ipsorum quamuis nō sit aliquis actus vel habitus infusus vel acquisitus inclinans eos ad bonum bene volendum: est tamen in eorum volūtate sua inclinatio naturalis & naturalis appetitus ad bonum, modo talis inclinatio sit habitus innatus modo non. quod quidem tamen bonum nunquàm actu elicito bene volent licet ad id naturaliter inclinentur: quia Deus nunquam cum ipsis damnatis coaget neque concurret ad ipsum bonum bene propter debitum finem volendum. ideo omnia ad bonum commodi retorquent & malè volunt secundum Scot. & Duran. in secundo distinctio. 7. saltem bonum non bene volunt. ideo & Alexan. & Bonauentura. & alij doctores dicunt vbi supra quòd sy[illegible] relis seu illa inclinatio ad bonum honestum, scilicet Bene & rectè volendum, & ad displicentiam de peccato rectè & propter debitum finem habendam, est omnino extincta in æternum in damnatis, scilicet quò ad actum mediatum & immediatum non autem quò ad essentiam. Sed quia hæc ratio videtur initi suo fundamēto quòd scilicet synderesis subiectatur in volūtate: quod supra. quæst. 1. in tertio puncto reprobatum est. ideo melior ratio negationis cōsequentiæ illius conformiter ad supradicta secundū alios doctores communiter est: quod modò maneat in damnatorum volūtate inclinatio aliqua naturalis ad bonum vt dicit Alexan. & Bonauentu. &c. modò non, de quo nunc non curo: tamen dico quòd in eorum intellectu manet naturalis inclinatio ad cognitionem principiorum practicorum per se notorum boni & mali, & potētia naturalis ad id: aliàs tolleretur ab eis remorsus & vermis conscientiæ: & talis inclinatio seu lumen naturale ad talem cognitionē dicitur synderesis: qua & ostēsiuè naturaliter inclinatiua est ad bonum sequendum & malum fugiēdum, vt supra quæstio. 1. dictum est quamuis voluntas non sequatur talem inclinationem. Et ad auctoritates autem quę in aliis duabus probationibus antecedentis supra adducuntur: respondeo ad glos. Ezech. 1. secundum Gabriel in secundo distinctione. 38. dubio primo quod loquitur de synderesi quò ad actum vel effectum mediatum & remotum ipsius, scilicet quò ad actum voluntatis qui est effectus remotus synderesis & conscientiæ: quod patet. quia contemnere & peccare ad voluntatem formaliter & propriè pertinèt: similiter & obstinatio. synderesis autem & conscientia ad rationem seu intellectum. & ita nihil contra propositionem nostram.

Ad omnes alias auctoritates similiter Respōdeo etiam secundum Bonauent. quòd loquūtur de synderesi non quò ad essentiam sed quò ad actum, aliquando quidem immediatum aliquādo mediatum qui est conscientia: aliquando etiam quò ad actum remotum vel effectum qui est actus voluntatis aut liberi arbitrii: quod dicitur caput rationis seu mentis secundum Ricard. de sancto Victore in tracta. de erudition

hominis interioris, pulchrè tractantem illam au ctoritatem. Hieremiæ. 1. Omne caput languidum &c.

Ad glo. super psal. 55. Ab altitudine diei &c. Respondeo etiam secundum Bonauen. quòd similitudo illa attẽditur quantum est ex parte potentię deliberatiuę, secũdum quam in nobis est stulta arrogantia: non autem ex parte synderesis seu intellectus. potest etiam dici quod sicut stupor nõ aufert simpliciter sensum sed ad tempus: ita propter peccatum vel aliam causam, synderesis quò ad actum suũ immediatum aliquando, & quo ad mediatum sæpius impeditur & deprauatur, ita quòd anima nullum omnino sentiat remorsum pro aliquo tempore; vt contingit hæreticis in suo errore manentibus. non tamẽ omnino extincta est synderesis in se; immo neque quò ad omnem actũ & ad semper: vt patet. quia habet remurmurationem quò ad alia mala & contra ea quæ ipsi hæretici & deprauati in via & etiam ipsi dãnati in inferno credunt esse mala, vt supra proposi. 2. & 3. dictum est.

Argum. 2. Secundò principaliter & hoc specialiter contra secundam propositionem vbi dictũ est quòd synderesis quo ad actum suum immediatum potest extigui & deprauari, sic arguitur. Primò quia vis illa quæ secũdum suum actum seu motũ directe repugnat peccato nõ deprauatur peccato. Sed actus synderesis semper repugnat peccato & contra ipsum remurmurat ẽt in pessimis peccatoribus. ergo nõ potest deprauari quò ad suũ actum immediatum, immo neque quò ad mediatum qui est conscientia. consequentia est bona, & maior patet. quia videtur repugnantia quòd id quod actualiter repugnat peccato sit actualiter deprauatum ipso peccato. sicut repugnat quòd regula actualiter aliquid regulans obliquetur actualiter à suo regulato: aut quòd dictet esse malum & fugiendum simul & esse bonũ & sequendum: si sic enim fieret iam non esset regula neq; repugnaret peccato. Minor etiam dupliciter probatur. Primò quia nullus est tam omnino deprauatus quin habeat aliquod dictamen rectum de aliquo principio practico; & per cõsequens cõtra agendo habet aliquem remorsum. Item secundò quia secundum August. de ciuitate Dei, tanta est vis probitatis & castitatis vt omnis vel penè omnis humana natura eius laude moueatur: nec vsque adeò fit turpitudine vitiosa vt totum amittat sensum honestatis. Item glos. August. super illud Luc. 10. Abierunt semiuiuo relicto, dicitq; vitium nunquam delet extrema vestigia naturæ. Item Herony. in glos. super illud Ezech. 1. Facies aquilæ desuper &c. di. synderesim propriè aquilæ deputant non se miscentem tribus sed ipsa errata corrigentem. & constat prædictas auctoritates loqui quò ad actum ipsius synderesis, cùm dicunt, quòd errata scilicet aliorum virium corrigit; quodque non amittitur totus sensus, idest cognitio honestatis. Quod autem quò ad ipsum actum immediatum nõ possit synderesis extingui, sic quod apprehẽsis clarè terminis non producat actualem assensum ipsorum principiorum practicorũ & dissensum oppositorũ. probatur dupliciter. Primò, quia nulla passio neque dispositio praua neque imperium voluntatis deprauatę potest impedire effectum naturalẽ positis omnibus requisitis & sufficientibus causis naturalibus illius effectus: vt patet ẽt in visione corporali quæ non potest impediri per aliquam prædictarũ causarum, si sit obiectum debitè præsentatum in medio proportionato potentiæ visiuæ non læsæ & aliàs nõ impeditæ. Nunc autem ille assensus principiorũ & dissensus oppositorum necessariò & naturaliter sequitur ex clara apprehensione terminorũ tanquam ex sua causa sufficiente, vt cõstat. ergo nõ potest impediri per aliquã de præfatis causis: ex quo prædictæ causę vt supponitur nõ tollũt applicationẽ debitam obiecti aut claram apprehẽsionem terminorũ neque naturalem efficiẽtiam causæ, scilicet intellectus respectu sui obiecti, & per consequens nec talem effectum naturalem.

Item secũdò idem probatur, quia si in aliquo posset aliqua passio aut praua dispositio aut deprauatio voluntatis aut alia de prædictis causis impedire prædictum effectum: maximè id fieret in damnatis in quibus est summa passio tristitiæ & afflictio multipliciter perturbatiua & deprauatio summa volũtatis & huiusmodi. sed ibi nõ impeditur quia dęmones & dãnati apprehentis principijs & eorum terminis, quòd scilicet non est aut non fuit malè agẽdum, assentiũt eis & dissentiunt oppositis. quia non assentiret non remurmurarent conscientiæ eorum: quia remurmurare nihil aliud est nisi cognoscere cõtrarium principij practici fieri non debere: sicut instigare ad bonum nihil aliud est quam assentire & cognoscere principium dictans aliquã operationem bonam esse faciendam, vt latius supra q. 1. & q. 3. dictum est. hoc autẽ bene nouerunt damnati; quia nouerunt se prauè egisse & prauè velle & consentire; ideo enim remordentur & accusantur à suis conscientijs. ergo neq; in eis neque in alijs potest talis effectus impediri: & per cõsequens neq; synderesis à suo actu immediato impediri neque terminis clarè apprehensis extingui potest. Propter prædictas rationes & aliàs huiusmodi tenet Alexan. vbi sup. & Bonauent. & Gabriel in 2. distin. 39. dubio 1. & Geruasius in posterioribus cõtra nostrã secundã propositionem, dicentes, quòd licèt synderesis possit quò ad suum actum immediatũ impediri, sic scilicet quod potest ratio per aliquã causam de prædictis distrahi aut perturbari ne clarè apprehendat terminos primi principij practici: & per consequens quòd nõ producat assensum eorum sed fortè dissensum & èconuerso: nõ tamen potest

test extingui aut impediri quò ad actum prædictum immediatum sic quod apprehēsis clarè ter minis non eliceat assensum primi principij practici & dissensum oppositi.& per consequens dicunt non posse vllo modo synderesim deprauari quò ad suum actum immediatum apprehensis clarè terminis principiorum practicorum.& videtur cum eis concordare B. Tho. prima secundæ q. 77. art. 2. & q. 16. de veritate, dicens quòd passio aut malitia volūtatis aut alia praua dispositio potest impedire & perturbare rationē: non quidem in vniuersali, sed in particulari operabili, inquantum scilicet impedit ne ratio applicet rectè iudicium rectū vniuersale ad particulare operabile: & quod ideo dicitur quis corruptus circa principia practica, scilicet quò ad applicationem eorum ad particulare tantū. vt etiam de hoc latius in libro secundo de ignorantia. q. 15. in secunda propositione habetur vbi videatur.

Respons. ad secundū argumentum. Sed prædictis non obstantibus standum est secundæ præfatæ propositioni: & motiua adducta in argumento pro aliorum opinione, non cōcludunt. Nam ad ea respondetur ad primum, concedendo maiorem ad hunc sensum quòd scilicet vis illa quæ & quando secundum suum motum actualem actualiter repugnat peccato nō est simul tunc actualiter deprauata peccato, neq; simul est eadem inclinatio ad bonū & ad malum. negatur autē in alio sensu ꝙ scilicet vis illa quæ habitualiter vel naturaliter inclinatur ad repugnandum peccato seu ad producendum actum repugnantem peccato non possit actualiter deprauari peccato aut quòd non possit producere actum deprauatum. Nam hic sensus est falsus vt patet: quia sicut actus stat cum habitu opposito multò magis cum inclinatione opposita naturali aptitudinali eiusdem potētiæ: sicut volūtas quæ naturaliter inclinatur ad bonum volēdum sæpe deprauatur actualiter vt cōstat. Nunc autem in quo sensu cōceditur illa maior, negatur minor, & ad eius probationem cōceditur quòd qui est deprauatus omnino circa vnum principium, potest non esse deprauatus circa aliud neq; hoc negamus: cum quo etiam stat quod circa aliquod principium potest omnino ad tēpus deprauari vt supra dictum est. Et ad auctoritates respōdeo quòd August. solum dicit sicut & intelligitur ꝙ non pōt esse deprauatio totalis circa omnia principia practica simul; neq; circa vnū principium potest facilè contingere totalis & irreparabilis deprauatio in hac vita vt supradictum est. Ad auctoritates autem Hieron. Respondeo primò ꝙ loquitur de synderesis actu producto conformiter ad suam rectam inclinationem; sicq; loquitur de actu synderesis non deprauato sed recto. Quod patet quia ibi distinguit loquens particulariter de actibus singularium virium animæ per se prout non communicant inuicem sed productis conformiter ad suas inclinationes. vel secundo dico quòd loquitur de synderesi quò ad actum suū immediatū & vt plurimū: quia talis vt plurimū non deprauatur. vel tertiò dico & fortè melius quòd illa participia non se miscētem tribus sed corrigentem, &c. non dicūt actum synderesis mediatum vel immediatum, sed aptitudinem seu inclinationem naturalē ipsius synderesis: sic scilicet quòd synderesis nō habet inclinationem seu non inclinat ad malum seu peccatum sed potius ad corrigēdum errata: cum quo stat ꝙ suus actus deprauatur vt dictum est de volūtate & de alijs potentijs bene inclinatis. Ad aliud quo probatur ꝙ non potest extingui vel impediri à suo actu immediato apprehensis clarè terminis. respondeo ad primū negando maiore, quādo causa naturalis habet aliquā cōnexionē seu colligantiam aut dependentiam à prędictis causis, putà à passione dispositione aut voluntatis imperio, qualis est intellectus practicus qui cū prædictis causis habet colligantiā vt patet: ideo pōt ab eis impediri in suo actu naturali etiam habita clara notitia & apprehensione terminorū vt probatū est. Sicut & aliæ causæ naturales possunt ab alijs causis habētibus cum eis connexionem & efficaciam fortiorē impediri à suis effectibus naturalibus positis omnibus requisitis ad agendum. ꝙ autem prædictæ causæ, scilicet passio aut dispositio alia, & voluntas habeant connexionē & colligantiam cum intellectu, & efficaciam in eum quando sunt vehementes, patet etiam experientia & ex supradictis in probatione secūdę propositionis, & supra libro secūdo de ignorantia. q. 8. & q. 15. latius egimus de hoc. patet etiam quia auctoritas aut ratio probabilis quæ sunt causæ naturaliter productiuæ assensus opinatiui secundū cōmuniter doctores impediuntur à tali effectu & producunt aliū, s. assensum fidei si adueniat pia affectio: & si ad sit praua affectio aut alia dispensatio voluntatis nullus assensus producetur. patet etiā in potentia visiua corporali quæ potest impediri per voluntariā distractionē aut animæ attentionem vehementē in aliud obiectum speculabile, vt supra dictum est in secunda propositione. igitur negatur illa maior & tota illa prima ratio. Ad secundam probationem de damnatis respondeo etiam secundum Bonauent. & Alex. vbi supra & alios doctores cōcesso antecedente quò ad dānatos, negatur consequētia quò ad viatores. ratio est quia illis dānatis est hoc à Deo datū in pœnā, vt. s. maneāt continuò vel in æternū in illa aduertentia culparū & pœnarū & in remorsū actuali conscientiæ sicq; synderesis manet nec extinguitur nec impeditur nec deprauatur in illis quò ad actū immediatū & mediatū remurmurantem peccato suo, solum inquantum est pœnalis & habet rationē pœnæ in eis ad iustitiam Dei implendā: non autem magis quatenus ostendit vel inclinat ad bonum bene volēdū vllo modo psal. 111. Peccator videbit

&

& irrascetur dētibus suis fremet & tabescet &c. quòd si Deus sic non puniret eos: certè in eis sicut & in viatoribus posset extingui & impediri & deprauari quò ad actum etiam immediatum vt dictum est.

QVAESTIO XII.

Vtrum & quomodo conscientia, dubium, & scrupulus, possint deponi.

Propos. 1. Respondeo per quatuor propositiones, quarum prima est, quando conscientia & dubium sunt deponenda: deponenda sunt non temerè sed prudenter, & rationabiliter. In hac propositione præsupponitur quòd ista sunt aliquando deponenda necessariò, aliquādo vtiliter tātum, aliquando de consilio, de quibus latè dictum est supra q. 5. & sequētibus. quod ergo prædicta nō sunt temerè deponenda patet: quia temerè agere est peccatum. Item exponit se periculo malè agendi & omittendi id quod conscientia dictabat esse agendum aut omittendum si fortè non erat erronea. Item quia temerè deponendo, non deponitur sæpe de facto ipsa conscientia aut dubium, sed potius agitur contra illa adhuc manētia vt patebit in secunda propositione.

Propos. 2. Secunda propositio quadrupliciter contingit temeraria & culpabilis depositio conscientiæ & dubiorum.

Primus modus. Vno modo per contemptum formalem aut interpretatiuum ipsius conscientiæ seu etiā dubij. per formalem quidem quando stante conscientia vel dubio, quod actualiter illicitè agit vel omittit tale quid, nihilominus ipse homo hoc attendens non curat & sic agit seu omittit. per interpretatiuum autem, quando quis voluntariè auertit intellectum à consideratione actuali seu dictamine conscientiæ contradicentis seu dubitantis, vt sic operetur quod vult sine actuali & formali remorsu suæ conscientiæ; ita quod dum illud agit non habet actuale iudicium aut dictamen conscientiæ reclamantis; sed solum voluntariam inconsiderationem illius iudicij, aut conscientiæ vt sic liberius peccet. vt contingit in volentibus actu ignorare vel non considerare vt oportet. de quibus Iob 21. Qui dicunt Deo recede à nobis scientiam viarū tuarum nolumus. & Esai. 30. Qui dicunt aspicientibus nolite aspicere nobis quæ recta sunt: loquimini nobis placentia. & qui illo modo per contemptum formalem aut interpretatiuū deponit conscientiam, non bene immo neque verè deponit conscientiam: sed potius eam contemnit & superbè præsumit contra practicum iudicium conscientiæ aut contra dubium sic agendo.

Secundus modus. Secūdo modo potest culpabiliter deponi cōscientia aut dubium, per culpabilem distractionem vel obliuionem conscientiæ aut dubij ipsius prius existētis rationabiliter, vt cōtingit aliquibus prius debitè præparatis ad confitendū omnia peccata; sed antequam confiteantur se negotijs implicuerunt, propter quod in confessione obliti sunt magnæ partis peccatorū mortalium, aut si quis probabiliter & rationabiliter æstimans aut dubitans non esse verum matrimoniū cum Bertha: & postea ex aliqua passione libidinis seu aliàs, ex alia causa culpabiliter oblitus aut incōsideratus tūc ipsam cognoscit bona fide vt suā, cùm tamen in rei veritate non sit verum matrimonium cum ea: tunc quidem non peccat contra conscientiam aut contra dubium, quæ vel ꝙ tunc non est licet olim fuerit: ex quo ut supponitur iam de facto depositum est. sed tamen peccauit culpabiliter deponendo talē conscientiam & dubium rationabile, per talem obliuionem & inconsiderationem eius tunc culpabilem: quia talis culpabilis obliuio aut inconsideratio, videtur accedere ad contemptū interpretatiuum supradictum seu ad negligentiam immo si tunc est in sua potestate recordari & considerare vt oportet: certè non excusatur ab illa transgressione præcepti alterius cōtra quod agit cognoscendo Berthā non suam in casu præfato, aut omittēdo confiteri quod tenetur: sicut neque per ignorantiam vincibilem excusaretur. contra quos Prouer. 4. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos, & Eccles. 5. & prima Timoth. 5. Sine præiudicio, id est sine præuio iudicio rationis, nihil facias, scilicet inconsideratè & imprudenter: quia sic homo se exponeret aliquo modo periculo. Quod si talis obliuio aut distractio esset omnino inculpabilis: tunc etiam actus inde proueniens excusatur à culpa, sicut per ignorantiam inuincibilem vt patet, & etiam infra in quarta propositione habetur. ꝙ si quis temere concepit conscientiam erroneam aut dubium tunc nō esset illicitum deponere modo supradicto, scilicet per obliuionem vel inconsiderationem quomodocumque & qualitercumque habitam: quia licitum est etiam ex opposito obliuisci & nolle cōsiderare id quod rationabiliter æstimabamus.

Tertius modus. Tertio modo deponitur culpabiliter & temerè conscietia aut dubiū per rationes quidē, sed insufficientes ad contrarium, puta dum quis cōsiderat insufficiētiam causarum ex quibus prius credidit aut dubitauit, & rationes ad oppositum credendum per quæ tamen motiua cōtraria non habetur adhuc iudiciū probabiliter certū & sufficiens ꝙ sibi iam liceat illud agere, sed potius adhuc manet dubium aut æstimatio licet minus probabilis quā ante ꝙ sibi agere nō liceat: & hoc modo verè in effectu nondum est deposita conscientia vel dubium sufficienter ad licitè id agendum, ideo qui stante hoc dubio aut æstimatione præfata conscietię id ageret, certè peccaret contra conscientiā aut dubium practicū adhuc manēs

Quarto

Quarto modo deponitur consciētia & dubiū temere quando quis motus ex irrationabilibus & leuibus motiuis iam omnino deponit cōscien tiam & dubium quod habebat rationabiliter: & sic irrationabiliter æstimat omniuo sibi iā licere id quod ante rationabiliter æstimabat aut dubitabat sibi non licere. & iste licet sic agendo aut omittēdo quod iam irrationabiliter credit sibi li cere non peccet contra conscientiā aut dubium quod iā nō est: peccauit tamen temeritatis peccato quādo sic irrationabiliter deposuit cōscien tiā quā rationabiliter aut ex rationabilibus motiuis habebat. quia Deut. 16. Iuste quod iustū est exequeris. & insuper exponit se periculo peccati, vt dictum est superius & in lib. 2. de Ignorantia. q. 3. ideo non excusabitur ab alio peccato cō tra aliam legem faciendo aut omittendo quod alia lege prohibetur aut præcipitur, sicut neque per ignorantiam vincibilem excusaretur.

Ex quibus patet quomodo sit intelligendus Caietanus prima secundæ q. 19. art. 6. sic dicens. Aduerte confessor quòd depositio erroneæ rationis fit non solū per oppositā rationē vel veritatis cognitionem sed etiam per exclusionē eius ad applicationem ad opus propriū. verbi gratia Mulier audiēs à prædicatore ꝙ vti capillis alienis est peccatum mortale quia est simulatio: con cipiensque ex ratione audita & ex auctoritate prædicatoris talem vsum esse peccatū mortale, & ex alia parte vellet vti huiusmodi capillis, & nesciret soluere motiua illius rationis erroneæ cō trariæ suo appetitui: tamen putans absque solutione rōnis id sibi licere vtitur huiusmodi capillis. tunc in hoc casu & similibus non est volūtas discordans à ratione illa propriè loquēdo nec fit contra conscientiam. & ratio est quia licet maneat ratio errans in se, non tamen manet applicata ad hoc velle actualiter nec virtualiter sed deponitur applicatio illa & per cōsequēs erronea cōsciētia quæ in applicatione consistit. licitè autē hoc absq; vlla alia ratione fit etiā si ex impetu vel libito fiat. qa ratio erronea nō habet in se vnde liget sed quaten⁹ acceptatur. ideo ex quacunq; causa non acceptetur vel in se vel in applicatione non ligat. hæc ille. Illud ergo quod dicit quod talis nō peccat contra conscientiā verum est. Sed quod vltimò dicit quod licitè non acceptatur talis cōsciētia, quodque licitè deponitur quomodocunq; deponatur vel non acceptetur hoc sano modo est intelligendum si videlicet rationabiliter æstimat ꝙ ille prædicator non bene aduertit, aut quòd non tam generaliter & rigorose debet eius dictū intelligi, aut quod potius locutus est ad terrorem, aut suadendo, aut quia alij peritiores dicunt oppositū, aut quòd illa ratio non concludit quāuis nesciit soluere eā quia illam omnino sophisticā reputat & huiusmodi: & ideo recedit à tali ratione & contra eā opinatur licitū esse sibi & sic licitè agit. alioqui culpabiliter & irrationabiliter deponit conscientiam aut rationem illā erroneam vt patet ex dictis. tenemur enim rationabiliter & non temere agere dum semel conscientiam rationabiliter de illicito habemus vt probatum est. & in hoc concordat Conradus de contractibus. q. vltima, vt supra. libro 2. de Ignorantia. q. 3. latius egimus. & Frater Barnabas de Rosalibus in suo tract. de varietate opinionum fol. 98. dicens quòd talis mulier in casu prædicto peccat.

Et nota quòd nunquam est concedendus aliquis casus neque potest dari in quo quis necessariò teneatur deponere conscientiam vel dubium: & quod illud vel illā rationabiliter aut licitè deponere non possit. Nam deponendo illam eo modo quo infra in quarta propositione & q. 13. dicetur deponitur rationabiliter & licitè forte possunt esse alii modi deponendi conscientiā & dubium culpabiliter: sed pro nunc isti. 4. sufficiant: quia & communiter contingunt, ad quos omnes alii ferè reduci possunt.

Tertia propositio. Omnis scrupulus contra quem est licitū agere, nō temere sed licitè deponitur quocunque illorum quatuor modorum in secunda propositione præcedente prædictorum. Hic prius nota qui sunt scrupuli contra quos est licitū agere & eos contemnere de quibus dictū est latè supra. q. 5. propositio. 4. Non probatur hæc tertia propositio. quia si contra tales scrupulos potest agi & possunt contemni, vt dictum est & infra q. 13. latius. ergo à fortiori possunt deponi per obliuionē & etiam sine vllo motiuo: quia plus est contemnere tales scrupulos etiam existente actuali eorum cōsideratione sine alio motiuo agere contra eos quod est contemnere formaliter, quam sine eorum consideratione nō curare de eis. Et si quæratur quare potius licitum est deponere præfatos scrupulos contemnendo & sine motiuis sufficientibus nō curare de illis: & non ita licitum est deponere conscientiam du bium quòd probabile? respōdeo quia cum quis rectè vel erroneè probabiliter æstimat aut dubitat se tale quid illicitè agere, tā tenetur āduertere ne temere agat vllo modo. tenere autem ageret si stante prędicta ęstimatione aut dubio probabili sine ratione probabili oppositum ageret. ideo non licet deponere conscientiam aut dubiū probabile aliquo illorum modorum supradictorum in secunda propositione. stantibus autē scru pulis supradictis possumus cōtra agere. quia insufficienter mouent: dummodo adsit aliud probabile iudicium saltem virtuale quòd licitè homo id agit de quo scrupulum habet seu habeat, vt ex supradictis in q. 5. constat. Propo. 3.

Quarta propositio. Dupliciter potest licitè cō scientia quęcunq; etiam recta, & dubium deponi. Vno modo per non voluntariā seu per inculpabilem aut inuincibilē distractionem obliuionē seu ignorantiam dubii aut conscientiæ rectæ Propo. 4.

vel

uel erroneæ, vt patet etiam ex supradictis in secunda propositione in secundo modo ibi posito: quia talis æquiualet ignorantiæ inuincibili actuali. stat enim quod quis actualiter inuincibiliter, & per cōsequens inculpabiliter ignoret aut obliuiscatur, aut non cōsideret id quod virtualiter seu habitualiter scit; & sic tunc non erit culpa actualis durāte tali ignorātia seu obliuione aut distractione inuincibili: ex quo pro tunc non est in sua potestate aut non tenetur scire vel recordari seu aduertere. Alio modo potest licitè deponi conscientia & dubiū, quando scilicet quis ex motiuis non leuibus nec temerarijs, sed rationabilibus, seu ex aliorum doctorum & prudentum consilio inducitur in iudicium contrariū sufficienter dictans, ꝙ licitum est ei sic agere vel omittere tali namque iudicio iā est deposita conscientia & dubium quod illud erat illicitum.

Resolutio. Igitur Nota ex Medina de confessione. q. 16. fol. 65. quòd si quis conscientiam temerè & sine causa concepit: tunc sine causa alia potest eam licitè ad libitum deponere. ꝙ si cum aliqua causa eam concepit tunc cum alia causa fortiori potest licite eam deponere. quòd si causas habet æquales pro & contra, scilicet ad habēdum præfatam conscientiam & ad eam deponendum: latius est dubitare quam in partem minus tutam declinare. Hæc ille. qui cum supradictis in propositione secunda. satis constat.

QVÆSTIO XIII.

Quibus modis generalibus debet rationabiliter deponi conscientia, inquietudo etiam culpabilis & erronea, dubium, & scrupulus.

1. modus. Respondeo quòd quinque modis: & quando vnus non sufficit additur alius seu alij quousque sufficiant. Primus modus generalis est debita præparatio ex parte nostra ad gratiam seu auxilium Dei promerēdum, & vt sic illuminemur & sanemur idque præcipuè quando à Diabolo in nobis occultè excitatur scrupulus & cōscientiæ inquietudo, vel etiam quando nec nos nec nostra nec aliorum humana industria sufficit: tunc enim requiritur prædicta præparatio, qua habita sufficienter Deus nō deerit inuocantibus eius auxilium opportunum & necessarium. hæc autem præparatio ad Dei gratiam & fauorem habendum, fit proprijs & alienis orationibus & inuocationibus sanctorum, ieiunijs & eleemosynis & alijs bonis operibus humiliter & deuotè quò ad Deum & homines se habendo, & cum fiducia Diuinæ largitatis & Diuinæ misericordiæ. &. cum contritione præuia vel puritate cōscientiæ vt de his latius nos egimus supra libro secundo de Ignorantia. quæst. 2. quæ requiruntur ad faciendum quod in se est. Et cum prædictis concordant communiter doctores, vt refert etiam Florenti. prima par. sum. titul. 3. cap. 10. §. 10. & Caieta. in sum. titu. scrupulus & latius Gerson 3. parti. sum. in tract. de remedijs contra pusillanimitatem alphabe. 69. litera q. & in tracta. de diuersis Diaboli tentationibus alpha. 70. litera. Q.

2. modus. Secundus modus generalis est, de consilio sapiētis agere cōtra scrupulos, & cōtra causas eorum & cōsciētiæ & dubiorum irrationabilium: non dico contra conscientiam neque contra dubium practicum existens, sed contra causas conscientiæ dubiorum. Dico primò quòd optimus modus sanandi scrupulos quoscūque, est de cōsilio sapientum contemnere & agere cōtra eos, vt ex consuetudine fiat homo robustior in via Dei, vt dicunt Florent. & Gerson vbi supra, in tracta. de remedijs contra spiritum blasphemiæ alphab. 71. litera. N. O. P. &c. & in tracta. de meditatione, consi. 16. alphab. 68. litera. P. & in regulis moralibus alphab. 24. & alibi sæpius. facit ad id Esai. 35. Confortamini pusillanimes. vnde Grego. in moral. dicit, ꝙ Diabolus assimilatur mermicoleoni, quod animal dicitur leo formicarū, quia formicis quę minutissimæ sunt insidiatur & eas occidit: sed illū alia animalia maiuscula conculcant ambulando & perimunt. Sic Diabolus inuestigat complexiones hominum: & quos vidit parui cordis seu pusillanimes & scrupulosos aggreditur vt scrupulis & vitijs occidat: sed à fortioribus & magnis ipse & vigore rationis vigentibus Diabolus ipse prosternitur & abijcitur, contemnendo & contra scrupulos agendo. ideo Gerson vbi supra dicit, mille surgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatrantes & lacerare minantes eos qui volunt ire per viam. Dei: quos conuincere & compescere non melius potest homo, quàm per contemptum & non habendo curam eorum: dummodo contemptus ille fit timoratus & regulatus non absque præuio alterius prudentis præsertim superioris consilio. immo & ipse & Syluestrina titu. scrupulus. quæst. 3. dicunt. quòd hoc, quisque facere potest cum tuta conscientia ex consilio proprio, quando habet probabilem sufficientemque rationem ꝙ sic posset facere, & quòd sic ipse consuleret alteri in simili negotio maximè si ipse sit doctus, sicut si quis vellet lignum distortum ad rectitudinem ducere, oporteret ipsum retorquere ad partem oppositam recuruando, vt sic tandem ad rectitudinem reducatur. Dico secundo quòd contra causas scrupulorum & etiam conscientiæ & dubiorum irrationabilium bene licet & expedit agere ad ea deponendum rationabiliter. Nam si quis conscientiam temere & sine vlla causa concepit: tam sine alia causa pōt ipse licitè ad libitū deponere. ꝙ si cum aliqua eam cōcepit: tunc ex alia causa fortiori potest eam licitè deponere, ꝙ si causas habet

habet æquales pro & contra, scilicet ad habendum prædictam conscientiam, & ad eam deponendum : tunc satius est dubitare quàm in partem minus tutã declinare, vt supra in fine quæstionis præcedentis secundum Medina dictum est. Si autem causæ ex quibus oritur conscientia, dubium, aut scrupulus sunt naturales, putà complexio, morbus & huiusmodi: iam per appositas medicinas aut per alios modos non prohibitos licitè agitur contra illas. & ita formata bona conscientia licitè quis operatur secundum eam deposita priori conscientia aut dubio : quamuis non sit depositus scrupulus. Pro quo nota secundum Florent. vbi supra. §. 9. & Gerson quòd scrupulus seu pusillanimitas conscientiæ quod idem est, aliquãdo causatur ex cõplexione apta ad timorem vel dubium: vt est complexio frigida, qualis est in fœminis, vetulis, & Melancholicis; timor enim naturaliter secundum Damasc. & Philosophos cõtringit cor: sicut & cętera frigida constringunt & congelationem faciunt; ad quem motum contractionis imaginatio mouetur à timoris dispositione : ita vt concipiat quis aliquod malum esse futurum & per consequens fugiendum. Quandoq; etiam causatur ex ægritudine maniaca vel melancholica, quæ est infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio & quandoq; inde læditur ratio. vt Galenus & Auicena dicunt quod mania est infectio anterioris cellulæ capitis cum diminutione rationis. Quãdoque etiã causatur ex tentatione Diabolica, vt etiam idem ait Gerson in tract. de remedijs contra pusillanimitatem. & contra blasphemiam, & de diuersis Diaboli tentationibus. potest enim Diabolus Deo permittente mouere melancholicos humores in homine & fantasmata: per quę imaginatio potest turbari & errare & duci ad timorem inordinatum, gaudium, aut tristitiam & huiusmodi. vnde & Auicena dicit quòd quibusdam medicis visum est quòd melancholia contingat à Demone: sicut & aliqua tentatio carnis & eius vehemẽs inflammatio potest à Demone prouenire, vt creditur à doctoribus quòd fuit in Beato Paulo ab Angelo Sathanæ illum collaphizante : & contra hoc est speciale præcipuumq; remedium à Deo petendum cõtra insultus Demonis, simul & cum debita hominis industria & præparatione vt supra primo modo dictum est.

Aliquãdo etiam scrupulus causatur ex malo regimine corporis, scilicet ex nimia & immoderata abstinentia aut vigilia & huiusmodi. vnde B. Hiero. dicit. Rationalem hominis dignitatem amittit qui vel ieiunium charitati aut vigilias præfert, vt per immoderatam abstinentiam vel indiscretam psalmorum vel officiorum decantationem incurrat notam amentiæ aut tristitiæ. idest melancholiæ. de consecr. dist. 9. c. non mediocriter. Aliquando causatur scrupulus ex societate timidorum : nam vnus scrupulosus facit alium scrupulosum. Aliquando ex ignorãtia ex qua timetur quod & vbi non est timendum. Aliquando ex nimia imaginatione, consideratione, cura & solicitudine nimis intenta, ad cauendum omnino vndiq; & plus debito id omne quod malè accidere potest, seu quod potest illi nocere in via Dei. sicut qui per locum altum ambulans, si nimis intensè considerat profundum in quod cadere potest: ecce turbatur sensus & imaginatio, & cadit vbi non caderet per locum demissum si sine tali imaginatione ambularet, aut sicut si alicui per excelsa ambulãti acclamaretur vndique, cades, cades, caue, caue, certè caderet perterritus, qui aliàs non caderet si non ita turbaretur in illa sua imaginatione intensa. sicut etiam qui est nimis solicitus ad cauendum omnia venialia & minima peccata, quæ vix homo potest in hac vita vitare: inde fit timidus, scrupulosus, & inquietus, & aliquando dubius, & aliquando etiã habens conscientiam erroneam ꝙ peccat vbi nõ est peccatum, vt dicit Gerson vbi supra.

De quibus omnibus causis supradictis & alijs eiusmodi, dico secundum prædictos doctores ꝙ rationabiliter remouentur & agitur contra eas, per medicinas aut per alios quoscumq; modos ad id aptos & sufficientes aliàs non prohibitos: presertim per duplicem modum hunc. Primo secundum Caiet. & Gerson vbi supra vitando aut non curando, sed distrahendo cogitationẽ & imaginationem ab illis causis à quibus oritur talis scrupulus aut conscientię inquietudo irrationabilis. quia in hoc videtur consistere naturalis causa prædictorum scrupulorum, ꝙ mota vna fantasia oportet multas consequẽter moueri, ita ꝙ non est in sua potestate compescere sequentes fantasiarum commotiones; sicut in lapidibus aut lateribus ordinate coherẽtibus est videre, quod moto vno cæteri sequuntur & vnus post alium cadit, ipsa siquidem attentio ad scrupulum vitandum parit scrupulum: quia mouet fantasiam impedientem liberè & rectè incipere aut prosequi vt dictum est de nimia imaginatione: ideo distrahatur aut de ea non curetur.

Secundo modo vt ait Gerson vbi supra & pręcipuè in tract. de remedijs contra pusillanimitatẽ, quod. s. in quãcumque partem quis se sentit proniorem ad malum & tentari se posse facilius & scrupulari: ibi semper apponat remedia contraria solicitus, & contra passiones suas ad quas se sentit magis inclinari viriliter agat, & nullo modo eis credat aut locum det; quia si semel aut iterum homo cesserit eis: iam paulatim ita radicabuntur in eo, vt difficillimè aut minimæ illis resistere possit: aut remediũ adhibere tanquã de infirmitate incurabili ima facta. exẽpli gr. si quis est naturaliter timidus ad aliquid coram multis agendum, putà ad cantandum aut legendum & huiusmodi, ecce studeat libertati se ipsum cogẽs ad id agendum quod timet. si quis iracundus est & ve-

& vehemens in suis actibus & facilè commouesur: ecce fugiat occasionem ire, & quasi cū violentia quadam intendat mentis tranquillitati, & mansuetudini si quis nimis zelosus est etiam in causa iustitiæ & per impetum spiritus nimis esse raturi ipsum zelum cum modestia temperare laboret. Nam calida frigidis & frigida calidis curantur. Et tandem Gerson dicit ibidē & in Epistola contra professum inobedietem alphab. 71. litera. d. quod secundum Bern. nihil magis suspectum esse debet quàm vehemētia affectionis &
Nota. amoris ad bonum agendū. & hoc vtitur Demon vt qui currit incurrat in via Dei, ideo omnia ad quæ voluntas cum quodam impetu & vehementia sine præuia & matura deliberatione inclinatur, quantumcumq; appareant & sint Bona, homo habeat suspecta; quia communiter sunt sensualitatis motus & passionum: quibus inimicus vtitur & sociatur. ideo Micheę. 7. ab ea quę dormit in sinu tuo, scilicet à sensualitate & naturali affectione vt à muliere te custodi: & si nō potest homo eam omnino vincere & subdere: saltem ei semper resistat & caueat ab ea, in hoc enim ratione difficultatis maius meritum est.

3 modus. Tertius modus generalis est solicita & discreta veritatis inquisitio per se vel per alios: & opinionis probabilis tuta electio. Nam rationabiliter deponitur conscientia, dubium & scrupulus postquam per solicitam veritatis inquisitionem per se & alios sufficienter factam cognoscitur, quòd debet deponi, vt patet quia tunc non sequitur voluntas suam regulam, scilicet iudicium dictans rationabiliter veritatem. ideo videat ipse homo, quod iudicium aut cōsilium daret rationabiliter alteri in simili casu & negocio & idem faciat in suo, vt etiam de hoc habetur infra. q. vltima. in primo remedio speciali ex Gerson. & quādo fuerit dubiū de veritate seu diuersitas opinionum eligatur probabilior vt de hoc sup. q. 5. prop. 2. & superius in lib. 2. de Ignorantia. q. 3. plenius egimus. Quando est dubium facti, an scilicet quis sit verè irregularis aut excommunicatus & huiusmodi: dic secundū Panor. in c. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. & in c. cum tu filij præpositæ. de testibus, ꝙ in foro cōtentioso vbi purè agitur ad pœnam, debemus interpretari & iudicare ꝙ non est excommunicatus vel irregularis aut suspensus: maximè vbi agitur de pœna imponēda, vtpotè quia celebrauit, quia collatio non tenuit & huiusmodi. quia in pęnis mitior interpretatio est facienda & mitior pars est eligenda. & odia restringi fauores autem conuenit ampliari. lib. 6. de reg. iur. & secúdum hoc intelligitur Innocētius ibidem in foro autem consciētiæ ècōtra debet iudicari, quòd scilicet incurrit irregularitatē, excommunionem, aut peccatum & huiusmodi. quia in tali foro animæ pars tutior est eligēda in dubiis, vt dictum est; licet talis pars sit durior, quia in sic eligēdo nullum est periculum: sed potius est periculum si sic nō fiat facit. ca. significasti. el 2. de homicidio, & cap. illud Dominus. de clerico excommunicatio ministrante. & glo. in c. vnico, de seru. in ord. faciēda. & idem iudicium est in foro quasi pœnitentiali, & vbi peccatum imminet ex tali, dubio, putà quia non egitur ad purā pœnam propriè, sed vt ab altaris ministerio abstineat & caueat peccatum vel à contractu matrimonij dubij, vel ab aliquo agendo seu exercēdo in quo subest peccatum, & cū prędictis expresè concordant doctores etiam Silue strina, tit. dubium. q. 4. Quando autem est dubium in verbis legis vel contractus & huiusmodi quomodo sit interpretatio facienda: vide silueſtrina. tit. dubium. q. 5. & tit. lex. q. 16. & 17. & tit. interpretatio. facit èt ad supradicta id qd proximè dicet in quarto modo sequēti de epikeya.

Quartus modus generalis deponendi licitè conscientiam, dubium & scrupulum, est prudēs legum & scripturarum secúdum æquitatem seu epicheiam moderatio, seu interpretatio, vt ait Florent. vbi supra.

Pro quo nota secundum eundem & B. Th. 2. 2. q. 129. art. 1. & Angest. in mor. c. 11. ex. 5. Eth. ꝙ epicheya est idem quod æquitas, quæ est iustitia dulcore misericordiæ temperata, pensatis omnibus circunstantijs; cuius officium seu proprius actus est in casibus specialibus discedere à verbis legis generalis, seruata tamen legis intētione attentis omnibus circunstantijs. itaq; epicheya est qua prætermisso verborum legis rigore pręfertur quod recta ratio poscit, & ꝙ legislator in tali casu pręeligere debuisset. de his enim quæ vt plurimum accidunt feruntur leges pro bono communi, quarum obseruantia in quibusdam casibus & circūstantiis manifeste bono cōmuni perniciosa foret: quod enim procerto fine introductum est, non debet contra illum finem militare: quare ipsum salubriori cōsilio est pro tunc relinquendum; aliàs potius præuaricator legis quàm obseruator esset cēsendus, iuxta regulam iuris committit in legem qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem. huiusmodi virtus appellatur epicheya, seu æquitas iuris: de qua intelligitur illud cōmune dictū ipse leges cupiunt vt iure regantur. exempli gratia. Si lege vel iudicis sententia cautum esset gladium depositum restitui hoc vel illo tempore: & quis eum in furia aut ad patriæ seu hominis iniustam occisionē seu impugnationem repeteret; tunc locū habet epicheya: eaq; in legis vel sentētię executione vtendū est. Epicheya igitur habet medium inter ius & inter rigorem ipsius iuris vel legis: Nam ius seu lex est iuxta ordinatio generalis ad commune bonum, vt B. Tho. prima secundæ q. 90. rigor autem iuris vel legis est excessus siue austeritas iuris aliquoties. Ad terrorem scriptus. epicheya verò seu ęquitas vt supra declaratum est. Dico ergo quod rigor iuris sequendus

quendus non eſt niſi vbi timetur exemplum mali, & niſi ſit rigor ſcriptus : tunc enim præualet æquitati nõ ſcriptæ. æquitas autem ſcripta prçualet rigori ſcripto : & non ſcripta rigori non ſcripto, ſecundum doctores in l. placuit. C. de iudicijs. & glo. in cap. fin. de tranſactionibus. Ideo ſecundum has regulas in foro cõſcientiæ & cõtentioſo quilibet æquitatẽ etiam iudex ſemper habere debet præ oculis. ff. de eo quòd certo loco. l. quòd ſi Epheſi. & ff. de pœnis. & diſtinctione 45. cap. diſciplina. & diſtinctione 50. ca. ponderet, quia melius eſt de miſericordia quàm de ſeueritate reddere rationem. 26. quæſtione 7. capi. allegãt. quod intelligit Raynerius niſi ex cauſa iuſta aliquando ſeruetur ipſe rigor iuris vel fiat diſpenſatio. & quia iura humana ſemper & generaliter intendunt cum miſericordia punire: quia deriuantur à Diuino iudicio & voluntate. ideo æquitas etiam in ipſo rigore ſeruanda eſt, quando expedit : etiam in ipſo iure Diuino, vt paret pſalm. 118. Omnia mandata tua æquitas, vt gloſſit Gerſon. item ibidem, Mandata tua facta in veritate & æquitate. ideo Eccleſiaſt. 7. Noli eſſe iuſtus multum. & 5. Ethic. habetur quòd epikeyæ interpretatiua legum eſt adiuncta iuſtitiæ: & eſt melior quàm iuſtitia legalis quæ ordinat bonum partium ad commune bonum totius; quia ſine prædicta epikeya ipſum ius aut iuſtitia rectè ſeruari non poteſt. Igitur ſecundum hanc virtutem epikeyæ ſeu æquitatis poſſumus præcepta Dei & Eccleſiæ & ſuperiorũ in dubijs benignè, dummodo fiat prudenter & rationabiliter, attentis omnibus debitis, circũſtantijs, interpretari ad intentionem ipſius legis ſeu legiſlatoris. & quidem in foro contentioſo eius eſt interpretari cuius eſt condere vel ſententiam ferre. at verò in foro conſcientiæ circa præcepta Diuina & humana ait Angeſt, vbi ſupra, ꝙ pertinet ad quemlibet in facto ſuo præſertim in manifeſtis & notorijs, & vt ait Florent. vbi ſup. etiam in dubijs interpretari & epikeyzare ſi ipſe eſt doctus & prudens & non prauè affectus: aliàs de cõſilio doctiorum & prudentum præſertim ſuperiorum poteſt & debet fieri prædicta epikeya & interpretatio, vt proximè dicetur.

1. Regula. Sed nota ꝙ ad debitè & prudenter epichyzandum leges & ſcripturam Diuinam, vt ait Florent. vbi ſupra, ſunt ſeptem doctrinæ vel regulæ, quarum prima eſt ꝙ inter duram & benignã ſententiam ſeu declarationem præcepti Diuini & humani benigna interpretatio eſt ſemper facienda & acceptanda in dubijs cæteris paribus. quod etiam aſſerit Guillel. & ratio eſt, quia prçcepta Dei & Eccleſiæ non fiunt neque intendunt tollere omnem ſpiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur quãdo nimis ſcrupuloſe & timide præcepta interpretantur. Et nota quòd non dicitur hic quòd opinio, ſed quòd interpretatio benignior accipienda: ſecurior autem opinio tenenda eſt, vt ſupra dictum eſt in tertio modo præcedente.

2. Regula. Secunda regula eſt, ꝙ nec Deus nec Eccleſia intẽdit in ſuis prçceptis nos obligare ad vix poſſibile & nimis difficile in ſe, quia moraliter & ciuiliter ſecundũ iura impoſſibile eſt quod vix niſi cum magno detrimẽto fieri poteſt, ad quod nemo regulariter obligatur. Alioqui quomodo ſaluaretur id Matth. 11. Iugum meum ſuaue eſt & onus leue. nec Deus eſſet homine benignior, ſed durior, quod abſit. alia ratio & melior eſt quia pie credendum eſt neq; Deũ in lege gratiæ velle neque Eccleſiam debere imponere nobis iugum vix poſſibile & difficillimũ ſub pœna peccati mortalis. neque enim Deus vt homo quærit occaſionem ad calumniandum. Sapien. 1. Sentite de Deo in bonitate. concordat Angeſt in moral. c. 6. & 10. exẽplificans de motu ſenſualitatis ſubito inſurgente, ad quem refrenandum eſt tenuiſſima facultas volũtatis, & valde tenuis deliberatio, & modica poſſibilitas: quamuis ſit abſolutè poſſibilis refrænatio aliqua: ſed vt dixi vel de modica, & cum magna difficultate. ideo tunc erit ſolum venialis illa omiſſio quæ aliàs eſſet mortalis ſi poſſet ibi eſſe plena deliberatio & facilis refrenatio. Similiter exemplificatur de medio iuſtitiç, aliarumq́ue virtutum, ſcilicet de æqualitate punctuali, quã ſeruare eſt nimis difficile & vix poſſibile in omnibus: ideo ad ea non tenemur, ſed intra latitudinem quandam groſſo modo æſtimatam, ſecũdum Scotum & communiter doctores ex ſecundo & quarto Ethic. ſimiliter dicunt doctores quòd ideo non obligamur ſub mortali confiteri peccatũ quando ex eius confeſſione explicita imminet probabile periculum ſpirituale aut corporale cuiuſcũque: Neq; tenemur quærere confeſſorẽ cũ magna difficultate, putà itinerãdo. 20. leucas ad cõfeſſorem: ſed tunc reputatur homo non habere copiam idonei confeſſoris quando vix ſine magna difficultate haberi nõ poteſt. & de alijs multis caſibus ſimile iudicium habetur ex præfata regula. Sed cauendum eſt ne quis facilè iudicet eſſe maximam difficultatem vbi nõ eſt, quia in hoc poteſt quis facilè decipi maximè in ſua cauſa dum non conſtat apertè de tali maxima difficultate: ideo in dubijs ſtet conſilio ſapientũ. cum prædictis concordat Gerſon larè in lect. 6. de vita ſpirituali. Sed & prædictis non obſtantibus notetur ꝙ aliqua ſunt difficillima ad quæ iure naturali, Diuino, & humano tenemur etiã cum periculo mortis, & cum rerum & honoris iactura, vt de hoc latius alibi agitur à doctoribus: & nos tetigimus in annotationibus ſuper Soto de ſecreto, in membro. 2. q. 2. concl. 6.

3. Regula. Tertia regula, ꝙ nec Deus nec Eccleſia intendit ſuis prçceptis aliquem obligare ſic quòd ea implendo ſit vel appareat fatuus, aut quòd bona tollatur vrbanitas, aut conuictus hone-

ftus cum alijs hominibus, neque cõfulit nenias, neque vt fic fe habeat homo vt alijs ridiculo fit faltem apud viros bonos & difcretos. quod patet à fimili de votis ex Diuino præcepto Deo reddendis: quæ tamen fi ftulta funt nullus obligatur implere, fecundum communiter doctores. quia pfal. trigefimo. Odifti obferuantes vanitatem. & Ecclefiaftici 5. Difplicet Deo infidelis & ftulta promiffio, & omnia mandata eius iuftitia & iudicium. & ad idem eft gloff. Innocentius in cap. nouerit. de fententia excommunicationis, & Syluefter titu. delectatio quæftione 4. Adde & tu quòd nec Deus nec Ecclefia intendit aliquem obligare ad aliquid cum fcandalo inde probabiliter imminẽte, aut vnde probabiliter imminet graue malum faltẽ fpirituale: quia quod propter charitatem fit & inftituitur non debet contra charitatem militare. & facit ad hoc cap. de viduis. 2. 27. quæftione prima. quòd Ecclefia nemini laqueum inijcit, vt latius glof. in cap. ad aures. de tempo. ordinatio. & in cap. nihil. de præfcriptio. & in cap. cum ex inuento. de noui oper. nuntiatione, quòd nihil cum fcãdalo Papa vult diffinire vel agere. Ideo fi Ecclefia iubeat denunciare aliquem: & inde probabiliter timetur maius malum quàm fit vtilitas, feu fi imminet fcandalum: tunc non tenetur nec debet quis denunciare: quia qui iufta caufa non paret mandato excufatur à non paritione, vt habetur. cap. officij. de pœnitentijs & remiffionibus, & communiter doct. cum Syluestro titu. obedientia quæftione quinta funt ad idem. Sed hic etiam opus eft magna prudentia ne quis decipiatur putans effe probabile & grande malum & fcandalum quod non eft. ideo iuxta iudicium prudentium debent menfurari ifta tertia & fecunda regula præcedentes & aliæ omnes, vt infra in quinto modo generali dicendum eft.

4. Regula. Quarta regula eft, ꝙ in dubijs vita, fenfusq; communis virorum bonorum fummi debet in exemplum & regulam viuendi: quia præfumuntur habere rectum iudicium ficut habẽt rectum affectum. & facit ad hoc Hierony. ad Rufticum monachum & habetur. 16. quæft. 1. fic viue. & Ar ft. 1. Ethic.

5. Regula. Quinta regula eft, quòd in his quæ funt mala quia prohibita iure tantũ humano excufat confuetudo præfcripta aut legitima: quia tollit legem eft etiam legum interpres, fecundum communiter doctores. cap. cum dilectus. & cap. fin. de confuetudine. & habetur diftinctione 4. capi. in iftis & cap. fequent. cum glo. immo & ait Syluefter titu. fcrupulus quæftione 4. quòd eadem ratione excufat confuetudo quęcũque rationabilis fcienter tolerata à legiflatore non reclamante cum poffit obuiare, etiam fi non fit præfcripta vt ait idem tit. confuetudo. tit. lex, & alij fummiftæ, & Angeft. in moralib. cap. 8.

Sexta regula eft fecundum Palude in quarto & communiter doctores & Ioannem Andreã, & Florent. vbi fupra, quòd quando homo non peccat mortaliter nunquam incurrit excommunionem à iure: quia talis excommunicatio femper eft iufta: ideo nunquam nifi pro peccato mortali fertur à iure: vbi autem conftat de veritate ceffat præfumptio in foro confcientiæ & iudiciali proportionabiliter. fecus in fententia à iudice quæ poteft effe iniufta & ligare faltẽ in foro Ecclefiæ fi nõ fit nulla, vt de hoc latè egimus fuperius in libro 2. de Ignorantia quæft. 26. fed aduerte, ꝙ mortalis eft tranfgreffio eius quod fub ex communione mandatur feu prohibetur à lege vel ab homine, licet aliàs non fit prohibitum aut præceptum vlla alia lege: vt patet de incidentibus cadauera humana ad trãfportandum aliò ad fepeliendum, & de intrantibus monafteria fanctæ Claræ, etiam bono animo cõtra prohibitionem & excommunionem latã fuper hoc: quia ratione inobedientiæ peccant mortaliter, licet alio iure non fit aliàs prohibitum neque fit malum de fe: quòd fi talis tranfgreffio non fuerit mortalis vera vel præfumpta virtute ipfius aut alterius præcepti id prohibentis, non incurritur præfata excommunicatio iuris vt dictum eft. 6. Regula.

Septima regula eft quòd in quolibet cafu prętermittens facere quod lex imponit excufari poteft à peccato faltem mortali, quamuis non femper à veniali: fi hoc facit bono animo per virtutem epicheyę fine contemptu rationę alicuius periculi aut neceffitatis feu circunftantię confideratę, putans fe non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere fi putaret effe mortale. Hęc Florent. vbi fupra & Syluefter, & Caietanus in fummula tit. ieiunium. titu. contemptus. titu. pręceptum. titu. detractio. & hęc regula eft valde notanda quia rationabilis, pia & fructuofa timoratus. 7. Regula.

Quintus modus generalis deponendi licitè & rationabiliter confcientiam, dubium & fcrupulum eft doctorum & prudentum bonorumque virorum pręfertim fuperiorum confilio, iudicio vel imperio humilis fubiectio, vt ait Florentin. & Gerfon vbi fupra, vt fcilicet qui habet cõfcientiam inquietam, dubiam vel fcrupulofam difponendam captiuet & fubijciat fuum intellectum non folum obedientię & iudicio fuperiorum, fed & fapientum & bonorum virorũ quantumcunque fibi aliud videatur, & fic fecundum confilium & fententiam ipforum formata confcientia, quòd licitè agit poteft licitè agere, idq; rectè æftimare. & ratio eft, quia in prędictis rationabiliter agimus, taliẽ non peccamus illis acquiefcẽdo, etiam fi fic inuincibiliter erremus & operemur. quia excufamur per ignorãtiã inuincibilem, & infuper meremur per humilitatem. Na cùm nos nobis ipfis nõ fufficimus: rõnabiliter 5. modus.

ter confugimus ad sapientiores & eos sequimur vt supra in primo modo generali dictum est. Nam hic est ordo hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt minores illum ducantur per superiores: sicut fit inter Angelos secundum Dionysium, & gloss. ordinaria, Grego. super id Iob 1. Boues arabant & asinæ pascebantur iuxta illos. ideo Prouerb. 3. Ne innitaris prudentiæ tuæ. ideo Thobię 4. Cōsilium semper à sapiente perquire. & Prouerbiorum 22. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui.

Vnde Gerson 3. par. lect. 4. de Vita spirituali, corollario 8. dicit hoc vnum generale damus documentum, credere scilicet sapientiorum & bonorum iudicio. & contra communes eorum sententias non leuiter agere nec illis scrupulos anxios & timidos formare hoc præcipue necessarium est religiosis respectu suorum superiorum & ignaris Diuinarum legum & iunioribus. & faciunt ad hoc supradicta in secundo & tertio modo generali. Item idem in tractatu de consolatione Theologica. lib. 4. prosa 4. dicit quòd moralis certitudo sufficiēs ad bonitatem actus quo ad incipientes & iuniores in via virtutum acquiritur pręcipuè per auctoritatē maiorum. & principalis causa instituendi religiones fuit auctoritas regiminis cum magis obedientia præstaretur quàm proprię rationi, quę in plurimis dubia est valde debilis & incerta. præualere similiter habet hæc auctoritas respectu quorumlibet iuniorum ad magistros vel parentes. sic Pithagorę scola seruabat. sic & Deuteron. 32. Interroga patres tuos & dicent tibi, maiores tuos & annunciabunt tibi. maiores intelligo eos qui multis experimentis eruditi sunt in agibilibus: quorum iudicia dicit Aristo. 1. Ethic. esse recipienda tanquam principia propter multa vidisse. Item idem Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus alphab. 70. litera E. & tract. de medicatione, consideratione 16. alphab. 68. P. & in tractatu de remedijs contra pusillanimitatem. litera E. & latius in Epistola contra professum inobedientem alphab. 71. A B N. 8. vbi agitur de exercitijs simplicium deuotorum idem sæpè replicat. vnde etiam refert Florent. vbi supra. & Gerson 2. part. sum. alphab. 37. litera S. quod cum quidam discipulus D. Bernardi. non posset deponere scrupulos suos: propter quod non audebat accedere ad celebrandum: dixit ei B. Bernardus, vade frater & in fide mea celebra. obediuit ille simpliciter & omnis eius scrupulus perpetuò recessit.

Quòd si quis scrupulosus dicat. Vtinam talis esset meus prælatus qualis erat Bernardus: crederem faciliter imperanti acquiescerem consulenti: Nunc autem cùm mei superioris paruam sapientiam conspicio: nō audeo meam conscientiam suæ fidei committere. respondet ibi Gerson. quisquis ita dicis & sapis erras & desipis: debes enim illi obedire non vt homini sed vt Deo iubenti cuius vices ipse gerit. Luc. 10. Qui vos audit me audit: dummodo prælatus non iubeat contra Deum, & hoc probabiliter constet. Nam Prælatus est medicus spiritualis cui subditus infirmus tenetur obedire & credere in dubijs, vt Gerson latius probat in dicta Epistola contra Monachum inobedientem. adeò quòd si de duobus malis alterum esset necessarium faciendum, scilicet vel ex obedientia Prælati cōmedere carnes in die veneris sancti etiam renitente conscientia timorata, aut facere aliquam abstinentiam alias bonam contra præceptum obedientiæ rationabiliter impositæ: vtiq; minus malum esset facere primum quàm secundum: & ergo eligendo illud minus malum subditus nō malè sed benè agit, vt de hoc supra quæstione 8. & quæstione 9. latius dictum est. Ideo subditus ad superioris imperium, ait Gerson, vel comedat, vel abstineat: & non curet sumere medicinas corporales vel spirituales ex proprio capite contra consilium & obedientiam superiorum atq; prudentum. & contra consuetudines rationabiles approbatas suæ religionis, aut communitatis, vt ait Florent. vbi supra. & facit Ambro. & habetur de consecr. distinct. 5. cap. contraria. Et hoc est verum quando non est omnino clarum esse illicitum id quod præcipitur & prælatum errare: tūc enim non est ei obediendum in illicitis secūdum communiter doctores.

Tandem nota, quòd hic modus generalis ad serenandum conscientiam credendo doctis prudentibus & superioribus, est valde vtilis & securus & meritorius, & præstat omnibus supradictis. quia & omnes alij modi etiam modus epicheyzandi debent regulari secundum iudicium prudentum: ideo ad hunc modum humiliter in omnibus recurratur, quia & in moralibus omne iudicium, etiam ipse leges debent summi & librari secundum iudicium boni viri, idest prudētis & docti non malè affecti maximè in casibus particularibus.

Contra prædicta arguitur primò, quia in dubijs semper est tutior pars eligenda cap. iuuenis desponsalibus. Item secundò qui amat periculum peribit in illo Eccl. 3. & sic, periculosè agens peccat. Item tertio bonarum mentium est cognoscere culpam vbi non est. secundum Augustinum & Gregorium & habetur distinctione quinta capitulo ad eius. Item quartò si esses in articulo mortis certè non velles cum tali scrupulo sic agendo mori. ergo non est standum prædictis modis: sed omnino tutior pars est eligenda: & cauendum à scrupulis & inquietudinibus conscientiæ omnino, & non faciendum est contra eos secundum modos & regulas supradictas. Argum.

Respondeo negando consequentiam, & ad antecedens. Dico ad primum & secundum quod Respondeo.

intelliguntur vt supra in tertio modo generali dictum est. Item quòd agendo secundum modos & regulas supradictas eligitur pars tutior & securior, & non exponit homo se periculo: sed potius opposito modo agendo se exponit periculo, & temere eligit partem minus tutam. Dico etiam secundum Floren. vbi supra ex B. Thom. quòd non agit periculosè vllo modo qui cum le ui scrupulo tantum agit.

Ad tertium respôdeo quòd intelligitur quòd bonarum mentium est cognoscere culpam in generali se peccatorem recognoscendo & habere peccata alia occulta: non autem in speciali absolutè sine conditione. Item cognoscere, idest timere culpam etiam in speciali & sic cauere opportunè & debitè culpam & eius occasiones antequàm adsit culpa ipsa, secundum Gerson, Florentinum & Conradum, vt latius de hoc supra libro secundo de Ignorantia, quæstione tertia in responsione ad secundum argumentum, idque aliquando de consilio, aliquando de præcepto est.

Ad quartum respondeo etiam secundum Syluestrina tit. scrupulus, quæstione tertia, quòd in articulo mortis multa homo faceret, & teneretur facere, quæ non essent necessaria, nec expediret ea facere in vita, sicut disponere de domo sua per testamentum & huiusmodi, quæ non est necesse facere in vita. quantò magis quòd deponendo scrupulos & conscientiam secundum modos & regulas supradictas bene licitum est sic velle mori tanquam cum electione partis tutæ aut tutioris, vt supra dictum est.

QVAESTIO XIIII.

Qui sunt speciales modi ad irationabiliter deponendum, speciales aliquos scrupulos & inquietudines, dubiaque conscientiæ.

Respondeo. Respondeo, Hic supponitur sicut & verum est, quòd sicut infirmitates particulares habent sua particularia remedia, & non sufficiunt generalia propter particularis incircũstantias morborum: ita contingit in spiritualibus. ideo oportet speciales modos pro aliquibus specialibus scrupulis dictare de ijs, qui vt plurimum contingunt. Dico ergo quòd solent contingere septem scrupuli speciales hominibus, contra quos sunt sua specialia remedia contraposita.

1. Scrupulus & remediũ. Primò ergo contra nimis scrupulosos in replicando confessiones putantes se non esse sufficienter confessos de omnibus vt requiritur, & est remedium hoc, scilicet quòd si talis replicatio confessionum eorundem peccatorum magis inquietat vel fatigat ipsos vel aliosque tranquillat; tunc cum consilio superiorum & peritorum cessetur à reconfessionibus illorum peccatorum mortalium, de quibus scrupulosè dubitatur an sit mortalia, vel quòd non sint sufficienter confessa. & hoc est verum quando homo non habet probabilitatem vel notitiã de aliquo mortali, vel de indebita confessione facta. & ita secundum iudicium prædictorum cessando à reconfessione proijciat se fiducialiter & humiliter ad pedes misericordiæ Dei, de ea sola principaliter confidendo: non autem de nostris iustificationibus, aut de nostra diligentia. Et ratio huius prima est secundum Gerson in tertia parte sum. tractatu de remedijs contra pusillanimitatem alphabet. 70. litera B C. & in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus. alphab. 60. litera Z. quia debet homo putare quòd impossibile quo ad nos videtur habere certam sciẽtiam quòd quis sit omnino sufficienter cõtritus & confessus de suis peccatis: ita quòd nemo per infallibilem & absolutam certitudinem, sine speciali reuelatione scire potest an sit in gratia verè sufficienterque pœnitens etiam per sacramentum confessionis. & ideo non se fatiget homo stultè ad sciendum seu faciendum impossibile, ad quod non obligatur. Secunda ratio secundum eundem Gerson est: quia ipse sic tentatus si ab alio similiter rentatu requireretur quid faceret, sic consuleret, si esset doctus & prudens. ergo idem consilium habeat pro se in suo casu, postposita passione & scrupulo turbante iudicium ipsius. Nam vt etiam ait Caieta. in summa tit. scrupulus, si esset sine impedimẽto illius passionis etiã recte & certitudinaliter iudicaret in suo negotio sicut in alieno. quod patet, quia nũquam iudicat se reconfiteri debere, nisi quia sæpe post confessionem occurrunt dubia & timores prædicti. igitur potius est credulitas vel scrupulus irrationabilis à passione proueniẽs quàm à recta ratione, & ideo deponendus modo prædicto. Quòd si quis scrupuletur aut inquietetur in confitendo aut reconfitendo peccata venialia minuta: remedium est secundum Gerson vbi supra, quòd non curet nimis peccata hæc cõfiteri, præsertim particulariter, nisi aliqua quæ videntur grauiora: reliqua autem omnia simul, vel in generali breuiter & succinctè confiteatur. & sic ponderet suam negligentiam vt præponderet fiducialiter clemẽtiam Dei infinitam. quia cum secũdum communiter doctores in statu naturę lapsę sit moraliter impossibile sine speciali gratię priuilegio omnia peccata venialia vitare: & non obligemur ea vllo modo confiteri: vanum igitur erit si quis solicitetur nimis ea omnia omnino confiteri: præsertim cum inquietudine conscientiæ & cum maiori eius detrimento. Item quia ex tali confessione vel solicitudine sæpe non quietatur conscientia, neque mundatur: sed potius fœdatur magis & inquietatur, sicut

ficut ex frequenti recentis lateris lotione plus lu ri & fordium in aqua cōtrahitur. ideo melius est dimittere conscientiam in pace super his: & q̃ solum imbre lacrymarum irrigetur: ficque fœcundata radio gratiæ cœlestis solidetur. Eccl.7. Noli esse nimium iustus, & non sis nimius, vulgare prouerbium est.

2. scrupulus & remed. Secundò contra scrupulosos nimis volentes esse attentos & intētos orationibus suis & officio Diuino & huiusmodi, qui & ideo propter hos scrupulos sæpe replicāt orationes & verba & videtur eis q̃ non dixerunt attente q̃ nec plenè pronulerunt verba consecrationis & huiusmodi, remedium est secundum Gerson vbi supra contra tales scrupulos agere, non replicando quod semel dictum est, etiam sine actuali attentione: & considerent quod sufficit virtualis & quòd homo non se distraxerit à proposito seu per notabilem negligentiam secundum communiter doctores vt Tho. secunda secūdæ quæstione 83. de hoc latè. & quando fuit aliqua modica negligentia venialis & parua distractio melius est sine reiteratione dolere de illa negligentia confidēdo de misericordia Dei vt supra dictum est: quàm ex nimia reiteratione non necessaria valde inquietari. ad idem est alia ratio, quia scilicet ex hac reiteratione non habetur intentum, sed potius oppositum, quia scilicet non quietatur sed magis inquietatur conscientia & attentio & sequuntur alia detrimenta. Et hoc etiam est verum in reiteratione verborum consecrationis, in quibus si sunt sic prolata quòd manfit verborum significatio sufficit quamuis non fuerit exacta pronuntiatio literæ, m vel n, vt communiter tenent doctores. immo vt ait Caietanus secunda secundæ quæstione 83. articulo 17. sæpe fit à scrupulosis quòd occupant, suam mentem ad hoc vt velint esse intenti & attenti quod potius est euagatio quàm attentio: quia potius habent attentionē pro obiecto intētionis quàm ipsam attentionem ad verba distinctè & reuerēter dicenda & quàm ad ipsum Deum. eleuatio enim mentis in Deum in consecratione debet esse maxima, non intēsiuè & per abstractionem à sensibilibus vt dictum est: sed maxima obiectiuè & quò ad conatum, infra latitudinem tamen attentionis ad ipsa verba dicenda vt decet. Hæc Caietanus.

3. scrupulus & remed. Tertiò contra importunas cogitationes blasphemiarum & spurcitiarum occurrentes contra Deum, & beatam Virginem, contra fidem, contra castitatem multipliciter, præsertim inter orandum & contemplandum ad Deum, ad imagines, & huiusmodi: remedium est triplex. Primum secundum Gerson in tractatu contra pusillanimitatem vbi supra, & in tractatu de discretis exercitijs deuotorum, & contra spiritum blasphemiæ alphabeto 71. litera M N O P, & tracta. de diuersis Diaboli tētationibus alphab. 70. litera T, & tractatu de meditatione considera. 16. alphab. 68. P. alibi sæpe, quòd debent taliter afflicti considerare quod nunquam est peccatū saltem mortale. in talibus cogitationibus horrendis, nisi quando eius voluītas consentit, & fauet, aut cum dilectatione eas amplectitur & deliberate gaudet eas adesse. vnde quando displiācent, & non consentitur eis sed potius ille homines cruciant, certè imputantur ad meritum & purgationem propter difficultatem, & repugnātiam contra eas. ideo non debet homo ex hoc turbari, aut desperare, seu inquietari: sed potius confirtari, & magis sperere de maiori gratia, & gloria, quia etiamsi contra pugnando quis committat aliqua venialia ex negligentia, seu alias: tamen ex feruore charitatis, & labore, que contra pugnando patitur deletur pœna debita illis venialibus: quæ absorbentur, & consumuntur ab igne charitatis.

Ideo secundum remedium est q̃ homo sic tētatus transeat gaudenter, confidenter, & fortiter agens in via Dei: non curans talia spurca tentamenta quæ lædere non possunt non cōsentientem: sicut bellator fortis magis animatur & prosequitur victoriam, pertransitque sordes ab inimicis immissas super caput eius non lædentes eum: quia tunc signum est quod inimici iam deficientes non habent alia arma fortiora quibus ipsum victorem lædant. ideo irridens tales sordes inimicorum parum lædentes homo fortiter transeat, quia & inde habet signum victoriæ & gratiæ maioris vt dictum est. Quare optimum remedium est non curare de eis, neque litigare, neque examinare, neque disputare contra eas vllo modo; & hoc maximè cauendum quia impossibile est eis sic satisfacere: sicut impossibile est retinere ventum & caniculum latrantem reprimere contra pugnando: immo magis homo inquietabitur eis respondendo & litigando aut reconsitendo eas in speciali. sed homo taliter tentatus prædicto modo confortatus contemnat & irrideat tales sordes & inimicum immittentem: & quasi in ipsum inimicum eas reijciat dicens intra se gaudenter. ò immunde spiritus nihil aliud iam potes, hoc nihil est: ex quo non mihi placent nec illis assentio. & ideo tuæ sordes cassè cadunt non me lædunt: tuæ sordes in te sint, ego Deum meum adoro: & sic dicat Aue Maria aut genu flectat in reuerentiam illius mysterij contra quod sic tentatur homo. & ecce immundus superbusque spiritus non patietur se sic diu contemni & recedet cum sordibus suis. Immo & non curet homo solicitè has tentationes confiteri, aut reconfiteri ex quo non sunt peccata saltem mortalia. Sed homo præsertim deuotus potest ex humilitate & timore conscientiæ aliquando & raro eas confiteri: non cuilibet indifferenter sed solum alicui sacerdoti discreto & experto in his, vt sunt

communiter religiosi. & hoc faciat non descendendo nimis ad particularia: quia magis sordidat & inquietat talium loquela specialis: sed sufficit semel ita dicere aut tangere, vt confessor intelligat mentem confitentis. Quòd si amplius vexauerit: satis est eidem confessori vel alteri in genere simpliciter dicere: tales aut sup tali materia huiusmodi malas cogitationes habui: tamē per Dei gratiam non mihi placuerūt nec assensi, quamuis fortè immoratus sum in eis: ideo timeo quòd non tam cito vel non omnino eas impugnauerim vt debui & huiusmodi: & hoc sufficit. Ad consilium autem habēdum possunt explicari intra vel extra confessionem, vt oportet. quòd si ex causa nostra culpabili prouenerunt, putà ex negligētia, otio, curiositate, aspectu incauto, labore, seu abstinentia indiscreta & huiusmodi tunc tales causę debent explicari in cōfessione ad culpam declarādam & ad remediū debitum tali causæ apponendum & huiusmodi, vt oportet secundum iudicium boni & prudētis viri. Tertiò si valde vrgent adhuc tales sordidæ & blasphemiæ tentationes: homo inuocet Dei auxilium: & confidenter proponat ei bonum desiderium suum. & intentionem fidelem bonam & puram & hoc illi offerat: quamuis inuitus ex sensualitate vel aliunde hæc homo patiatur ad maius meritum aut purgationem: & sic faciens oret aliquid, vel faciat Deo aliquod obsequium in reuerentiam illius mysterij contra quod tentatur vt dictum est.

4. Scrupulus & remedium. Quartò contra nimis solicitos nimisq; timentes, ne Deum offendant putantes se in omni bono deficere & peccare: remedium est triplex secundum Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus in fine, & tracta. de discretis exercitijs de votorum, & in fine. alphab. 71. litera R S. Primo quòd per se vel per alios debitè inquirant ad quid sub mortali tenentur, cum quadam morali & probabili certitudine secundum iudicium prudentum, vt supra quæstione 13. dictum est. & homo id caueat solicitè & emundare conetur. venialia autem non nimis solicitus sit in speciali cōfiteri vt supra in primo scrupulo dictum est; sed ea caueat solicitè quæ si omnino cauere & emundare non potuerit non anxietur: quia nullum ibi periculū est. Deus enim semper id permittit, vt Iebusæos & Amorræos sub tributo seruire & sæpius rebellare in terra promissionis, vt sic simus humiles & timorati, de Dei misericordia potius confidentes. Ideo nullus præsumat de sua munditia sic vt cogitet nihil iam in eo peccati esse. Nam & id cogitare valde periculosum & sæpe falsum est. Faciat igitur homo quod cōmodè potest & reliquum Dei misericordiæ committat. & cùm nouerit non esse mortale vel de illo non esse timendum: tunc quietet conscientiam suam & in spiritus libertate procedat ad opus bonum cōfidendo de Dei misericordia, quamuis plures alias negligentias veniales admiserit.

Secundò, q si sic non poterit homo se quietare, tollat illam timidā imaginationem seu causam à qua timor ille prouenit: quod fiet non curando nec illam considerando sed occupando se circa alia, vt supra quæstione 13. in secundo modo dictum est.

Tertiò consideret Dei misericordiam, quòd scilicet per eam & non ex nostris iustificationibus principaliter saluandi sumus. Psal. 53. & 70. In te domine speraui in iustitia seu i veritate tua libera me. q. d. secundum Bernar. & Gerson, nō in mea iustitia sed in iustitia tuorum meritorū ò Christe, & per consequens in tua misericordia libera me. aliàs per rigorem iustitiæ nostræ non iustificabitur omnis viuens. Ideo hic humiliter & fiducialiter homo de Dei misericordia confidens, fortiter sine timore procedat ad bonum. & si millies ceciderit in die, millies etiam resurgere & proficere & ascēdere in melius conetur, idq; ex animo proponat, vt puer qui incipit ambulare quoties cadit resurgere nititur: & inde merebitur Dei auxilium maius. psal. 83. Beatus vir cuius est auxilium abs te ascensiones in corde suo disposuit, idest qui disponit & proponit resurgere & ascendere etiam si millies cadat. & ita confidens de Dei misericordia vt dictum est; cogitet hunc timorem esse custodiam humilitatis & signum salutis. Prouerb. 28. Beatus vir qui semper est pauidus, quia & omnes habemus causam timēdi: & hic timor humilis & fiduciam habens in Dei misericordia quando nō est nimius, ita quòd animum reddat pusillanimem ad bonum sed feruentiorem ad Dei obsequium, magis placet Deo qui nouit fragilitatem nostram, & præsertim in articulo mortis hoc faciat homo, vt infra dicetur in quinto & sexto remedio sequenti.

Quintò contra nimis timentes & scrupulosè dubitantes, an vere habeant contritionem sufficientem de omni peccato, & an sint verè contriti & confessi cum firmo proposito in futurum vti tenentur: & vtrùm sint in statu gratiæ; remedium est secundum Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus alphabeto 70. litera R. Y. S. & alphabeto 71. R. & tractatu de consolatione Theolog. lib. 4. prosa prima & secunda, & tract. 8. super magnif. par. 3. alphab. 88. C. D F. quòd prius homo faciat quod in se est secundū moralem certitudinem, & secundum iudicium boni & prudentis viri: & sic examinet suam cōscientiam & emendet vt iudicat se teneri modo prædicto. Deinde simul sic timeat Dei iustitiā & peccata fututa quòd præponderet Dei misericordiam, de ea præcipuè confidēdo; deinde etiā simul petat à Deo humiliter illuminari & cōfortari vt ipse homo eget ad salutē, & faciat ea quæ in alijs præcedentibus remedijs dicta sunt: & his 5. Scrupulus & remedium.

factis

fictis sufficit vt homo se quietet & securus sit. quia nemo potest omnino sufficiẽter & sine vllo defectu facere omne debitũ suũneq; sine speciali reuelatione id scire infallibiliter & certò scq; esse in statu gratiæ:& oppositum dicere est error Lutheri.tametsi certitudine morali seu credulitatis probabiliter potest homo id scire sine speciali reuelatione:& cum speciali auxilio Dei ordinario ad bene agẽdum communiter omnibus dato,potest homo facere quod tenetur ad salutem. Et hæc probabilitas sufficit ad serenandum conscientiam super prædicta : quãuis adsit aliqua formido parua ex humili timore ad Deũ putando quòd serui inutiles sumus,quodq; nõdum omnino egimus quod & quomodo debebamus secundum dignitatem beneficiorum Dei Sed hic timor non debet anxiare: sed humiliare & confortare magis hominem ad bonum : quia nõ est periculosus,neq; reponit hominem extra statũ salutis & gratiæ.immo & omnes habemus iustam causam sic timendi:qui etiam sic humiliter non formidaret certè periculose & præsumptuose se haberet & viueret , vt ait. Gerson in tract.de cõsolatione Theolog.lib.4.prosa prima & secunda ; immo ex hoc humili timore magis Deo placemus cõfidendo præcipuè de eius misericordia quàm de nostris iustificationibus vt sæpè dictũ est. Quòd si quis scrupuletur ex hoc ꝙ non fecit quicquid potuit:cogitet secundum doctores vbi supra quod viator non tenetur agere omne quod potest, neq; omnem possibilem examinationem vitæ suæ : sed id solũ ad quod obligatur ex lege, & ad moderatam diligentiam secundum negocij qualitatem:neq; tenetur pœnitere ad extremum conatum feruoris.quia Deus id nobis non taxauit,sed sufficit dolor de peccatis propter Deum ita quòd nullo modo vult eũ offendere nec offendisse etiam si remissus sit.

Not.1. Vnde nota primo si veniat tentatio quærẽs à te qui habuisti filium èx adulterio gratissimum scientia & sanctitate pollentem, nunquid velles nõ habuisse talem filiũ ex illo adulterio:ex quo non aliunde talis filius tibi prouenit?quid eligis è duobus carere filio an adulterio ? si dicis quòd carere filio ecce conscientia contradicit : si placet filius cum illa filij vtilitate, iam videris non debitè cõtritus de adulterio quod adhuc placet fuisse.ad hoc respondeas non absolutè sed distinguendo ꝙ scilicet iam post factum placet quidem filius & vtilitas & effectus bonus per Dei misericordiam subsecutus. sed displicet causa & peccatum illud ex mea malitia commissum ; displicet inquam ꝙ per peccatum filium habui, & ita de peccato dãnatur peccatum. Rom.8.Similiter homo doleat de morte patris & gaudeat de hęreditate inde secuta,doleat de furis latrocinio & gaudeat de iusta eius pœna , vel dicas ꝙ non tenetur homo tunc respõdere seu se determinare ad alterã partem illius dilematis aut tentationis sed potest habere se priuatiuè diuertere q; ad alia vt proximè dicetur . Item secundò Not.2. si vrgeat te tentatio quòd non habes veram cõtritionem, ex quo nõ sic doles de peccato vt de re temporali aut de iactura.&c.Respõdeo quod nõ est necesse sic intensiue & sensuali dolore dolere: sed sufficit quòd displiceat peccatum ita ꝙ iã in nullo casu nequaquã homo pro quacũque re Deum offendere vult , & non petit amplius Deus à nobis. Item tertiò si titubet homo an vere habeat contritionem vel propositum cauẽdi, Not.3. considerãs an vellet seu eligeret mori , dilaniari,aut perdere honorem aut damnari ad pœnam æternam potius quàm peccare aut peccasse.Respondeo quòd non oportet has quęstiones comparatiuas facere:& quando fiunt nõ oportet respondere se determinãdo ad alterutram earum partem tunc eligendam:sicut nec tunc imminet casus in quo necessariò alterum illorum sit exequendum;ideo sufficit tacere & ad alia diuertere:vel si omnino vis respõdere dic verè & humiliter coram Deo.Si nũc se offerret ille casus vbi mihi esset necessariò alterũ illorum eligẽdum : certè quid tũc eligere deberem scio,quid autem facere nescio:nunc autem Deum offendere nolo:de futuro non affirmo me hoc vel illud esse facturũ aut electurũ absolutè:quia fortè inscius fragilitatis meę mẽtiar præsumptuosè q; loquar in vtroque,vt Beatus Petrus nocte passionis non impleuit quod ex zelo quidẽ sed inexpertus suę fragilitatis se pro Christũ facturũ pręsumptuose promisit. Itẽ quartò, Si eueniat tentatio dicens. quid faceres si tibi tua damnatio reuelletur ; nũquid eligeres hodie in tali vel tali peccato permanere,aut à tali delectabili peccato & vtili abstinere,an potius peccare?Itẽ nunqd malles nũc Not.4. peccare delectabiliter aut vtiliter tali peccato & post saluari, an è cõtra? Respondeo secũdum Gerson vbi supra dictum est ad tertium,& in super addit Gerson hic specialiter ꝙ debet homo verè dicere in animo suo. Volo sperare in Deo quia hic ipse mihi præcipit : & credo Deum non reuelare nisi verũ, sed nõ ita vt neget seipsum. ideo nolo peccare & volo saluari & in ipsum sperare. ita ꝙ homo semper respondeat non vnica simplici cathegorica sed duplici : vt pueri dum interrogantur quem è duobus potius diligãt patrem aut matrem,respondent, vtrunque. Sic Petrus,Tu scis Domine quia amo te.q.dicat.& alij te amãt.Ita quando tibi duo mala sub electione proponuntur:si sit necessitas eligẽdi & exequẽdi alterum illorum:tunc eligatur quod probabilius videtur non esse malum,aut esse minus malum,vt sup.q.5.& 8.dictum est. Si autem nõ sit necessitas exequẽdi: tunc etiam non est necessitas eligendi:sed taceatur vt supra ad tertium dictum est.& nullo modo eligatur absolutè alterũ illorum: quia malum nunquã est eligibile & ita vtrunq; malum respue & elige bonũ recognoscens

secus tuam infirmitatem dicēs, nolo peccatum, nolo damnationem: volo saluari & sperare vt infra in 7. scrupulo habetur. Dicit etiam Gerson vbi supra quòd in casibus comparatius supradictis, & maximè in tertio casu suprapofito de futuro, nō debet homo affirmare tunc se non peccaturum: quia esset præsumptuosum & sæpe falsum: sed sufficit ei si verè de præsenti firmum propositum tunc habeat cum Dei adiutorio vitandi omnia peccata & ad id diligētiam adhibēdi; quodq; de præsenti non vult vllo modo etiā in posterū peccare, vt hoc etiam ait idem in regulis moralibus. Vbi etiam dicit quòd neq; iudicare debet homo se peccaturū in tali vel tali casu quia iā esset peccare. quod intellige secundum Angelt. in moral. c. 8. in fine, & Aurea rosa super Euāgelia in q. impertinētibus casu 8. & in sua summa Syluestr. tit. confessio. 1. q. 21. Si habeāt simul aliquē actū seu promptitudinē actualem seu virtualem seu aliquam complacentiam voluntatis in tali peccato, aliàs non est peccatū. & ratio est quia nunquam est peccatum in puro actu iudicij seu alterius potentiæ, nisi sit aliquo modo voluntariū respectu actus prohibiti: sicut neq; pecco si solū iudico ꝙ sine gratia Dei ego certe olim vel aliquādo peccarem sine peccabo.

6 *scrupulus & remed.* Sextò cōtra nimis timētes & secum disputantes an sint præsciti vel prædestinati. cogitātes ꝙ ex quo Deus scit quid tandem de illis erit: & cū volūtati eius nemo resistere possit: & ipse immutabilis & infallibilis sit. ergo nihil proderit contra niti: & per consequens quòd per fas & nefas eò tandem homo de facto perueniet etiam sua vtens libertate: & sic homo cogitans vel ducitur in desperationē salutis aut in profundum peccati se ad omnia laxando vel præcipitando.

Remedium est sexcuplex secūdum Gerson in tract. de diuersis Diaboli tētationibus alph. 70. litera. q. & in tract. de meditatione spirituali. alphab. 76. t. & in tract. de cons. Theolog. primò ꝙ talis homo curet vitare aut potius non curet de talibus cogitationibus: sed diuertat seipsum ad alia considerandum & agēdum, præcipuè in hora mortis caueatur talis disputatio cum Diabolo & meditatio de his: sed tunc homo fortiter permaneat in fide & spe in qua dū esset sanus toto tempore vitæ permansit. dicat tentationi quòd referuētur tales disputationes & cōsiderationes eius causæ ad aliud tempus sanitatis & ocij melioris, vbi ipse erit sine turbatione: quodq; nunc sero venit talis disputatio aut examinatio, & nō est tempus ad id neq; ad aliquid innouādum sed ad finiendum vitam in qua fide vixit. ꝙ si etiam sanus homo non potest diuertere se ad alia cogitandum sed ad respondendum scrupulo aut tentationi vrgenti: ecce potest aliquo de modis sequentibus respondere. Secundò cogitet homo quòd quicquid Deus de illo ordinauerit bene & rectè factum est: & ꝙ homo faciat quod suum est: & Deus similiter faciet: qa & aliàs vanè conabit in oppositū & periculosè. ideo licet Deus me reprobauerit omnino: tamen adhuc debeo illi seruire & obedire præcipienti: quia & ipse dignus est propter suā excellentiam, & propter tot beneficia hucusq; collata mihi spiritualiter & tēporaliter. Itē quia recta ratio sic dictat, vt hoc bene agat & viuat: qui etiā si nō esset Christianus propter bonum rationis quod est maximum, rectè viuere debet. Item quia bene viuen do minus punietur in inferno aut alibi quā si malè ageret &c. huiusmodi multa consideret: & sic paulatim merebitur auxilium Dei quodq; tētatio discedat opportunè, & oret Deum vt remedium sibi placitum apponat. Tertiò consideret quòd cùm Deus mētiri nequeat quia verax est: neq; seipsum & sua promissa vtpotè iustus negari queat: ideo saluabit certè & dabit gloriam omnibus quotiescūque se cōuertentibus ad eū: seruiētibus illius & neminē dānabit neq; dānare decreuit nisi propter de merita sua: quia sic ipse promisit per se & per suos Prophetas, sanctos Euāgelistas atq; Doctores: & per exēpla latronis in Cruce. Nā & Deus ipse dicit se non velle mortē peccatoris neq; delectari in perditionibus nostris, qui vult oēs saluos fieri, vultq; salutem & gloriā nostrā & ad Deum cōuersionem: & secundum Chrisost. Deus quasi dolet cùm hominem propter peccata dānare debet, secūdum iustitiam suam quasi coactus. & cōcordat gl. super illud Esa. 1. Heu vēdicabor de inimicis meis, dicens, vt pater pius & punit & dolet quia punire nollet. Vnde & Scot. in 1. dist. 41. & concordat Gabr. & Ochā, & B. Tho. 1. p. sum. q. 23. artic. 5. in sententia licet in verbis seu modo loquē di dissonare videantur aliqualiter, dicunt ergo ꝙ Deus bene quidem prædestinat hunc vel illū ad gloriam & ad eius media ex sua mera liberalitate: sicq; eius prædestinationis totalis, idest gloriæ simul & gratię & mediotū ad gloriā, non est alia causa nisi Dei liberalis misericorsq; voluntas. neque reprobat aliquem ad pœnam sensus æternam nisi propter demerita personæ saltem prçuisa: quia alioqui secundum rationem humanam videretur iniustitia: & secundū Aug. Deus non prius est vltor quàm homo sit peccator. Itaq; reprobationis quò ad pœnam sensus æternam nostra demerita sunt pręcipua causa; quò ad pœnā autē damni solius quæ est carentia gloriæ Deus sine demeritis personalibus vel actualibus hoiem reprobat, vt pueros ad limbū relinquēs illos sibi ipsis in sua pditione propter suū peccatum originale: sicq; quò ad hanc reprobationem ad solam pœnam damni & ad eius media, scilicet quò ad non dandum gratiam illis Deus est præcipua causa: neque in hoc vlli facit iniuriam qui nulli tenetur. Nota etiam quòd quando Deus prędestinat aliquem ad gloriā vel præscit seu reprobat ad infernum: etiam simul determi-

determinat aut præscit media per quę homo sal uabitur aut damnabitur, scilicet ꝓpter talia bona vel mala opera, aut media, & nō fine illis. Itē omnibus dat quantum est de se & sufficiēter omnia necessaria vt possint bene operari & saluari: alioqui nō haberemus peccatum neq; damnaremur ad pœnam sensus, vt patet. 1. Thim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, scilicet antecedenter modo prædicto. & Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur, ecce media conuersionis quæ Deus vult, & dat auxilium sufficiens ad ea, & viuat: ecce finē vitæ ęternæ salutis & gloriæ, & de reprobatione; patet Ose. 13. Perditio tua ex te Israel. &c. Nota ēt ꝙ cùm habeamus liberum arbitrium & sufficiens auxilium ad media necessaria ad salutē & gloriam: igitur si volumus bene operari, possumus. quod si bene operamur iam non meremur infernum, sed gloriā. & ergo non obstāte quacūque reprobatione aut præscientia Dei si bene finaliter operamur vt possumus, certè saluabimur: & stat in nostra potestate: cū auxilio Dei præfato bene finaliter operari & saluari stante lege. Nam Deus neminē prædestinauit vel reprobauit ad infernū omnino absolutè quomodocunq; viuat, nisi secundum opera sua: & ita quasi conditionaliter quantum est ex parte nostra. idest, si bene operamur, finaliter saluabimur, si malè damnabimur. vt ēt ait Soto super ad Rom. c. 9. & Perez. 1. p. q. 23. art. 6. & clariss. doctor Medina in sua lectura. sicq; quoties & dum volumus ratione vtentes in vita & in morte possumus conuerti: & finaliter bene & malè velle & saluari, & cū illa Dei præsciētia & prædestinatione gloriæ & mediorum, ꝙ scilicet finaliter Petrus deliberate tandem apponet tale medium aut conditionem, aut ꝙ decedet cum tali actu finaliter liberè volito: stat contingentia in rebus. neq; in hoc Deus decipitur aut mutatur, neq; eius volūtati resistitur. q̄a sic certò & determinate ex parte sua ab ęterno pręcognoscit & vult finē, simul cum prędictis suis medijs & propter illa à nobis obtinendum, quòd liberè tamen & conditionaliter ex parte nostra vt dictū est. vt de his latius supra lib. 1. q. 56. habetur. Et cum hæc omnia media cum gratia Dei sint in nostra potestate: ideo nullus desinere debet benefacere & confidere in Dei misericordia. Hic oportet scire secundū dialecticos & Theologos quomodo cum pręsciētia Dei stat contingentia in rebus. & qūo prędestinatus potest dānari, & pręscitus saluari, in sensu diuiso, non in sensu composito. & quomodo si Deus scit Sortem saluādum, necessariò saluabitur necessitate consequētiæ aut suppositionis: non autem necessitate consequentis, aut absolutè. neq; valet argumentum Sortes necessariò saluabitur vel damnabitur: sed nō saluabitur vt supponitur, ergo necessariò damnabitur absolutè vel necessitate cōsequentis. Nā respondeo negando consequentiam, quia fit æquiuocatio ex parte illius modi necessariò: qui in maiori si vera est, cadit super totam disiūctiuam faciens hunc sensum, hæc disiūctiua est necessaria, Sortes damnabitur vel saluabitur: cuius tamē quælibet pars est contingens: & in consequenti cadit super alteram eius partem. & ideo debet cōcludi. ergo Sortes dānabitur: quæ quamuis absolutè, non tamen est determinate, sed contingenter vera: & cum ea stat ꝙ potest saluari, vt dictū est. & multa alia notentur huiusmodi, quæ non solum à Theologis, sed ab artistis latè tractātur: qūo præfatæ propositiones debent prius resolui & exponi, & sic reprobari. de quibus etiā latè Gerson tract. 8. super magnif. partitione. 3. alph. 88. litera. D E & superius in primo lib. in Quæstionario. q. 55. dub. 10. & 11. habetur. licet Caiet. 1. part. sum. q. 22. art. 4. & q. 23. art. 5. in hoc à communi doctrina aliqualiter dissonet. & Ambrosius Catarinus de prędestinatione: quem Soto super id ad Rom. 8. quos præsciuit hos prædestinauit &c. & latius. cap. 9. quòd si Deus volens ostendere iram suam &c. optimè refellit.

Quartò consideret talis scrupulosus, ꝙ ideo damnati nullam habent spem salutis, quia non possunt bene conuerti ad Deum: quia Deus cū eis ad hoc non concurrit, nec auxiliatur eis secūdum Scot. & Duran. in 2. distin. 7. ex Bernar. & Gerson vbi supra: ideo certum est illos esse reprobatos. de viatoribus autem è contra: & debet quilibet de se cogitare, quòd non est reprobatus, sed prædestinatus ad gloriam, quamuis certò & infallibiliter id nesciat, quia ex quo possunt cōuerti viatores ad Deum dum viuunt. ergo & Deus est paratus recipere eos ad veniam. Ioan. 6. Qui venit ad me nō eijciam foras. & per consequens recipientur ad salutem & gloriam. quod etiam patet à signo. Nam si Deus me damnare voluisset & reprobasset: certè iam diu me damnasset, & in peccatis deprehensum ad infernū misisset: quia iam olim id merui. quòd si me eius misericordia expectat ad conuersionē. vtiq; vult eam meamq; salutem, & glorificationem. Esai. 30. Expectat Domin⁹ vt misereatur nostri. Item si me inferno decreuisset: certè nō dedisset mihi hoc desiderium pœnitendi, neq; auxilium suum & sanctorum, neq; affectum illud implorādi: sed neq; præceptū imposuisset sperandi in eum: & desiderādi gloriam, & laborandi ad eam obtinendam. certè hæc omnia non mihi frustra dedisset. cur enim mihi initium bonæ voluntatis daret, si non vellet quantum in se est dare auxilium & complementum viæ salutis & mediorū ad illam? & per consequens ipsam finalem salutem & gloriam? igitur non est desperandum de gloria: neq; à bonis operibus & medijs ad eam desistendum est. Ideo dicunt communiter doctores in 3. distin. 26. & B. Tho. secunda secundæ q. 17. 1. art. 6. secūdum Chrysost. super Illud Io. 8.

Vos

Vos in peccato vestro moriemini, quòd etiam si absolutè reueletur alicui quòd est reprobatus, aut quòd damnatus est aut damnabitur: non est intelligēdū hoc absolutè & omnino quòd ita erit quomodocunq; ille viuat: sed conditionaliter, scilicet si nō conuertitur aut si nō finaliter perseuerat in bono. quia Deus promisit finaliter cō uersis aut perseuerantibus gloriam; & nō potest sibi contradicere aut deficere, ergo iura iuribus sunt cōformanda & secūdū legē sunt reuelationes interpretādæ stante lege: & quia vt patet ex dictis Deus neminē omnino absolutè quomodocunq; viuat reprobat ad infernum nisi propter demerita: & sic Christus se explicauit statim. Ioan. 8. Nisi credideritis in peccato vestro moriemini, quantò magis quòd ferè nulla huiusmodi reuelatio de alicuius reprobatione fit à bono spiritu: ideo nunquàm credenda est. immò etiā si fortè extra legē fieret alicui expressa reuelatio etiam absoluta, quod quomodocunq; agat tandem damnabitur: tamen adhuc non debet desistere à bono opere: quia manet præceptum nō derogatum de bene agendo, & quamuis nō maneat tunc præceptum de sperādo gloriam nec ad id teneatur: non tamen omnino debet desperare vt iam finaliter damnati: sed fortè potest & debet ex Dei misericordia sperare gloriam absolutè sibi possibilem in sensu diuiso. Si fortè etiam extra legem Deus aliquando oppositum reuelabit, licet non in sensu composito videlicet stante prædicta reuelatione, vt supra dictum est. & tunc dicat cum Iob. 13. Etiam si me occidat in ipso sperabo. Quintò consideret talis scrupulosus quòd licet mihi sit ignotus finis meus bene ne an malè moriar: & per consequens gloria mea aut damnatio sit ignota mihi; non tamē propter hoc à bonis operibus & a spe gloriæ cessandū est. tum quia per id nō de obligatur homo vt iam diximus. tum etiam quia bona vita communiter ducit ad bonum finem: & raro aliter accidit secundum Hierony. in suo testamento: sicut & bona via signum est boni exitus vt etiam Augest. ait in moralib. cap. 15. quòd bona vita & humilitas id promeretur à Deo, & e cōtra male vita. exempli gratia. Sicut infirmus vel agricola seminās licet nesciat finem infirmitatis seu laboris seminādi vel arandi, Si videlicet habebit sanitatē & fructum, & quamuis Deus id sciat solus: tamen non propter hanc suam incertitudinem debet homo cessare à remedijs & medijs opportunis ad finē nec à sua seminatione vel agricultura. Nam stultè aliter faceret dicens Deus scit ergo ita erit. ergo frustra facio. ita similiter dicatur faciēdum esse in via salutis humanæ. immo & ex tali gloriæ incertitudine quā appetis, debes ad ipsam gloriam per opera bona per quæ infallibiter obtinetur laborare magis ac magis & cōfortari & ad Deum conuerti, etiā si millies in die cadas. 2. Pet. 1. Satagite vt p bona vestra opera certam vestrā vocationē faciatis. Sextò si tua peccata & Dei iustitia te adhuc nimis à conuersione & bono opere & à spe gloriæ deterrent atque deijciunt. Ecce è contra tua cōuersio humilisq; fiducia de Dei misericordia te certius attrahunt. Nam non ex nostris viribus & meritis præcipuè est speranda, cōuersio, salus, & gloria: indigni enim omnino sumus ex nobis. Sed ex Dei misericordia vincēte iniquitates nostras, Vult enim Deus in hoc gloriosus esse & apparere, & in meritis Christi capitis nostri & eius titulo qui p nobis soluit & meruit nobis debemus præcipuè sperare: faciendo quod in nobis est vt ei hęreamus per fidem & charitatem efficacem p quę disponimur & nobis merita Christi efficaciter applicantur ad salutem. Sic nos docuerunt B. Martinus & Bernardus prope mortem Diabolo tentanti de desperatione vti diximus respondentes, vt habetur in eorū historia. ideo Psal. 30. 70. & 53. In te domine speraui &c. vt supra in 5. scrupulo dictum est. & ideo si tētatio instat tibi dicens damnatus es, ad infernum ibis. tu dic, pius est meus Iudex Christus Iesus, frater meus me iustificās pro me mortuus, in suis meritis saluabor. Quibus si vsq; huc abusus sum: certè pœnitet me: & per hanc ad ipsum conuersionem ipse me recipiet & parcet mihi: qa sic ipse promisit: caput meum est in cęlo me sperās vt illi reuniar per conuersionem. Si replicetur, iniustus esset si post tot peccata tua tibi daret gloriam. respondeo immo iustus simul & misericors & pius qui post tot peccata me sperat & vocat ad pęnitentiam. qui etiam non propter peccata sed propter pęnitentiam dabit mihi gloriam sicut promisit & certè seruabit sua promissa fideliter, non in rigore puræ iustitiæ, condemnans eos qui non finaliter permanent in peccatis: sed in pietate misericordiæ saluat eos qui conuertuntur ad cor: & à curia iustitiæ fideliter appellant ad curiam misericordiæ ipsius, sicut & nunc ego facio ad pedes misericordiæ eius me proijciens.

Septimò contra nimis solicitos de quærenda dulcedine spirituali: & valdè tristes & ferè desperātes quia illā non sentiunt sed potius ariditatem & indeuotionem & ferè nullam affectionē ad Diuina, & ideo nimis affligūtur quia vellent deuotè feruenter & cum sapore bonū exequi: & quia sic non sentiunt reputāt se in peccato vel reprobatos & huiusmodi. remediū est triplex secundū Gerson in tract. de remedijs contra pusillanimitatem & de cōsol. Theolog. lib. 4. prosa. 3. & de diuersis Diaboli tentationibus. *7. scrupulus & remed.*

Primò cōsideretur quòd prædicta dulcedo & experiētia deuotionis non sunt efficacia & infallibilia signa gratiæ & charitatis: neq; è cōuerso ariditas est signum peccati & reprobationis: neque reddunt hominem perfectiorem: quamuis de se iuuent ad bonum.

Secundò quòd licet illa de se iuuent ad bonū

& per-

& perfectionem: tamen propter nostram fragilitatem sępe sunt occasio maioris periculi & prę sumptionis erroris & propriè affectionis, nimiæ confidentiæ, ocij, vanæ gloriæ & huiusmodi: Ariditas autē ècōtra: si homo fortiter in Dei obsequiū cū labore suæ ariditatis amplius annitit.

Tertiò quòd cæteris paribus magis meretur aridus faciens bonum propter Dei honorem, quàm habens illa dulcia experimenta. & hoc ratione difficultatis & pugnæ: & propter hoc impetrat magis aut saltem æquè vt ille alius: quia quasi suis expensis laborat & seruit Deo & pugnat pro eius honore & amore. ideo si humiliter confidendo de Dei auxilio & misericordia sic operetur bonum, faciens quod in se est, conando viriliter, & à Deo auxilium petendo simul & bonam voluntatem, & quòd reseruet illi Deus hanc dulcedinem pro tempore & loco præmij in gloria. Nunc autem auxilietur ei in labore suo & huiusmodi: certè hic cæteris paribus melior & securior est: is igitur homo lætetur etiam in sua anxietate spiritus quæ ei cedit in melius: quia ad Roman. 8. Diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum.

EXPLICIT LIBER TERTIVS DE CONSCIENTIA.

F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE, QVAESTIONARII THEOLOGICI, LIBER QVARTVS.

De Fide & Ecclesia, & continet Quatuordecim quæstiones, quæ sequuntur.

QVAESTIO PRIMA.

Quæ sunt fundamenta seu arma fidei, quæ fidelis habere debet contra omnes hæreses & errores.

RESPONDEO quòd sunt duodecim quæ in propositionibus sequentibus continentur.

Proposi. 1. Propositio prima est quod est vnus Deus. vna fides. vnum Baptisma. Ephes. 4. quòd videlicet sicut non potest esse nisi vnicus Deus verus ab omnibus colendus: ita nec nisi vnica vera fides, & lex Christi, per quā nūc in lege gratiæ omnes salutem habere possimus: vnicū etiam sacramentum Baptismi est in quo huius fidei professio fit, & efficimur Christiani, & de numero militantis Ecclesiæ vel de hac republica Christi, profitemurq; fidem & legem Christi intra gremium Ecclesiæ semper obseruare.

Proposi. 2. Quòd si est vnica: fit vt eadē sit, fuerit, & erit, vera fides Christi semper & vbiq; & apud omnes: itaq; eius veritas non variatur, loco, tempore, & personis: sed quę fuit olim à tempore Apostolorū est & nunc, & erit eadē vera & sola fides catholica: adeo vt nulla noua doctrina illi cōtraria possit esse vera, sed hæreticus error est. & in hac propositione oēs etiam hæretici cōueniunt.

Propositio secunda etiam ab omnibus Catholicis & hæreticis cōcessa de fide est, credo vnam sanctam Catholicam & Apostolicā Ecclesiam, & expresse habetur in concil. generali Constantinopolit. 1. c. 7. & iterū in Chalced. actione. a. & in Niceno. a. actione 7. quāuis Erasmus in respōsione ad censuram Parisien. tit. 11. subterfugere conetur. potest ēt dici credo in vnā sanctā Ecclesiam, vt habetur in d. concilio Nic. vt etiam legit antiquiss. Cyrillus Episc. hierosolymit. in 18. catechesi dicēs, credo in vnam sanctā Ecclesiā & in carnis resurrectionē, & in vitā æternā. Amen. Ad eūdem, vel ad hūc sensum. 1. credo in Deum vel in spiritū sanctū sanctificantē Ecclesiā. Sed melius dicitur credo vnā sanctam Ecclesiam, vti iam cōmuniter canitur in Ecclesia, & ait etiam B. Th. 2. 2. q. 1. art. 9. ad 5. Caiet. de potestate Papæ in 2. p. apologię. c. 21. & doctores cōmuniter.

Pro declaratione huius secundæ propositiones nota primo quod dicitur credo Ecclesiam, scilicet esse: quia de fide est esse Ecclesiam Christi. i. dest spiritualē quādam rempublicam Christianā, aut Christianorū omnium & vnum corpus

pus Christi mysticum fide animatū,& eius professione facta in Baptismo coadunatū: quod dicitur Ecclesia, idest congregatio, vel potius cōuocatio, aut collectio fideliū, vt habetur de cōsecratione dist.n.1.c.Eccles. de qua ad Colos.1. & Ephes.1.& 5.sermo est.hanc igitur Ecclesiam credimus q̄ Christus instituit, cui & dedit potestatem,auctoritatē,illustrationem & dona spiritualia ad finem supernaturalem cōsequēdum. ita quod secundum Tho. Valdens. in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.18. collectio aut congregatio fidelium est visibilis:potestas autem eius &,dona inuisibilia sunt quæ credūtur,& eius institutio per Christum facta,extra quam nō est salus, vt habetur in extrauagan.Bonifac.VIII. vnam sanctam.de maiorit.& obedientia. & ibi glo.& 24 q.1.c.loquitur. vsq; c. quoniam vetus.& de sum.trin.& fide Cath. sic etiam credimus vnum Baptisma,quod tamen visibile est sicut Ecclesia.

Hinc sequitur primò quòd credere Ecclesiæ non est credere humanę,sed diuinæ auctoritati. quia est credere illi vt regitur & illustratur à Deo & vt Diuinam ad id auctoritatem habet. & ita quando communiter dicitur à doctoribus quòd vltima resolutio credibilium fidei est ad Ecclesiā, & credo Euangelio, quodq; hoc est reuelatum à Deo,quia id sic Ecclesia credit & docet, est idē quod quia Ecclesia à Deo illustrata sic docet,& Deus per eā sic infallibiliter docet. quæ auctoritas Diuina est. & ita fortè cōcordantur opiniones doctorū Catholicorum circa hoc.

Hinc sequitur secundò cōtra hæreticos quòd si est Ecclesia & respublica & corpus Christi mysticū:in ea igitur est diuersitas membrorum habentium varia munera,gradus,virtutes,& dona spiritualia,ad finem vel effectum spiritualem & supernaturalē ordinata,& ab ipso Christo instituta.aliàs non esset eius respub.vt castrorū acies ordinata.Cāt.6.neq; pulchra,vt Hierusalem:sed Babilonica confusio,vt ait Hylarius in psal.121. nec corpus Christi mysticū esset si ea distinctio cū suo ordine hierarchico ab ipso instituta non esset,iuxta id Rom.12.& 1.Corinth.12.Sicut in vno corpore multa mēbra habemus , omnia autem membra non eundem actum habent.ita &c. & Ephes.4.Dedit quosdā Apostolos,alios Prophetas,alios Pastores atq; Doctores ad ædificationem corporis Christi. itaq; Ecclesia sine hac diuersitate & ordine esse non pōt, vti hoc Tho. Valden. de sacr. c.7.28.lib.& victoria in 2 relectione de Ecclesia. q.2. & Osius i cōfessione fidei tom.2.c.33.fol.247.vbi latius de hoc.& tandē Soto ex ipsis optimè colligēs in 4.dist.13.q.1. art.1.dist.20.q.1.art.3. & dist.24.q.1.art.1.& 3. contra hæreticos plus satis probat.& Dionysius de Ecclesiastica hierarchia pulchrius agit. quo etiam fit vt Ecclesia Catholica in vno aut duobus tm̄ manere non possit. vti Abulen.in primo prologo sup.Euangelia, q.13. optimè ostendit.

Secundò dicitur,quòd est vna tantum Ecclesia Catholica,ab vnitate fidei & legis Christi. & eorundem sacramentorum. Nam sicut ab vnitate sectæ quò ad religionē,fit vna respublica Sarracenorum & altera idolatrarum:quamuis quò ad ciuilia plura regna ibi sint aut esse possint:ita ab vnitate fidei & sacramentorū & legis Christi est vna Ecclesia Catholica non plures. Non sicut in tēporalibus,vbi bene stat plures esse respub.integras atq; perfectas, quarum altera nō sit pars alterius,nec illi subiecta,sed quęlibet sit integra & perfecta, sibiq; sufficiens ad ciuiliter viuendum secundum suas cuiusque leges ciuiles cum suo integro principatu & tribunali : vti est quodlibet regnum per se aut principàtus,vt Venetorum, & Ianuensium à nullo alio principatu vel tribunali regulariter pendens,quò ad ciuilē vitam agendum.non inquam sic est,nec esse potest in Ecclesia aut republica Christiana:quę nō nisi vnica esse potest , sicut ait gl.in prædicta extrauag. igitur vna Ecclesia Catholica, idest vniuersalis integra & pfecta,sibiq; sufficiens ad salutē esse debet.quàuis.n.sint plures Ecclesię particulares cum suis prælatis:nulla tamen illarum est integrà Ecclesia Catholica,neq; sibi sufficiēs ad salutē, excepta Ecclesia Romana, de qua infra.propositio.8.& 10.agēdum est.sed ex omnibus simul tanquā ex suis membris principalibus constat vna Ecclesia & respub. Catholica.i. vniuersalis integra & perfecta,sibiq; sufficiens, & plenam potestatem habens spiritualem, & eandem regulam fidei, & legis Christi & sacramēta eadem , ad rectè & Christianè viuendum, & finem supernaturalem obtinēdum.De qua vnitate Cāt.6. Vna est colūba mea &c.,& Ephes.4. Vnum corpus,vnus Spiritus , vnus Deus &c. & 1. Corinth. 10. Omnes nos in vnum corpus baptizati sumus &c. Et c. 11. Vnum corpus multi sumus &c. & Ioan. 10. Erit vnum ouile & vnus Pastor.& 24 q.1.c.loquitur. vsq; c.quoniam vetus.& in d.extrauag.vnam sanctam.de maiori.& obed . Et qui hanc Ecclesiam diuidit , vel ab ea se diuidit,schismaticus est. De quo & Tho.Valden.in doctrinali fidei lib. 2. artic.2. cap.15. 16. 18.latius agit.

Tertiò dicitur Catholica pro quo nota, vt ait Couarruuias in resolutionibus lib.4.c.14.nu.10. qd̄ Ecclesia Catholica dupliciter accip.f. Primò p̄ Ecclesia vniuersali absolutè quæ.f.fuit à principio mundi . & hoc modo est societas omnium fidelium mundi sub vno capite inuisibili Deo in vnitate fidei & religionis coadunata . quàuis professio & protestatio fidei & religionis nō sic eadem semper, nec apud omnes. Secundò modo accipitur specialiter Ecclesia Catholica pro republ.Christi,i.Christiana, ab ipso Christo institututa in statu legis gratiæ . & de hac loquimur semper in toto libro hoc,& præcipuè in hac secūda & in 11.propositione , quæ infra habetur.

& hæc

& hæc Ecclesia Christi vel Christianorū est collectio fidelium in vnitate fidei explicitè Christi, & professionis eius in baptismo & sacramentorum & legis eiusdem, sub vno capite visibili Papa Vicario Christi coadunata. & hæc Ecclesia Christi dr̄ Catholica.i.vniuersalis perfectione, loco, tempore & natione & obligatione. Perfectione quidem, quia scilicet habet omnia quæ ad salutem æternam obtinendam requirūtur: & in ea sola sunt omnia quæ ad finem supernaturalem sufficiūt, vt proximè de eius vnitate secūdū gl. in dicta extrauag. habetur, & Th. Vvaldē. in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.17.18.28. de hoc & de sequentibus latè prosequitur. Loco etiam tempore & natione dicitur Catholica, quia scilicet his non arctatur, ita ꝙ hic autem nunc aut in hac vel illa natione tātum debeat esse Ecclesia Christi, vt quondam erat synagoga quando ps.75. Notus in Judęa Deus &c. aut ꝙ hic vel in hac gēte sit vna Ecclesia cum vna fide & lege & sacramentis, & alibi alia sint. non inquā hoc patitur Ecclesia Cath. quia sic nec esse vna semper & vbique. Sed sicut eadē Ecclesia est vnica, ita & Catholica cum eadē vera fide, lege & sacramentis eisdem, est semper & vbiq; apud oēs volētes se esse Christianos ex quacunque natione sint.

Omnes etiam homines mundi obligātur eandem fidem legem & sacramēta suscipere, & per baptismum profiteri & intra prædictā Ecclesiā vel rēpu. Christianā incorporari & eius legibus subdi, extra quam non est salus, vt superius notatum est. de his omnibus & sequentibus videatur noster Medina de recta in Deū fide li.5.c.13. 14. vbi satis pulchrè & copiosè procedit.

Quartò dicitur Apostolica quia fundata est in doctrina Apostolorum quò ad fidem legē & sacramenta neq; aliam contrariam doctrinam habet vt Ephe.2. Superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. qui autem aliam doctrinam habet Catholicus non est, nec de Ecclesia Catholica quò ad hoc, secundū Th. Vvalden. vbi supra c.18.

Quintò dicitur sancta.i. pura, munda, & immaculata, quia.s. regitur sanctis regulis veræ fidei & legis Christi, & habet sacramenta quibus gratia confertur & sanctificatur & mundatur à peccatorum sordibus & decora fit apud Deum. Habet etiam sancta ministeria, officia, gradus & dona Diuina, quibus ad sanctitatē ducitur & gubernatur. quāuis hoc de sacramētis & gradibus Ecclesiastici, negēt hæretici. Dicitur etiam sancta Ecclesia à fine ad quē ordinat & ordinatur, scilicet ad sanctitatem & puritatem vitæ & gratiæ & gloriæ. Videatur Tho. Vvalden. vbi supra cap.8.9.10. de quo etiam latius infra propo.11. habetur Eph.5. Mandans eam lauacro &c.

Sed vtrùm ad hoc etiam requiratur, ꝙ omnes de Ecclesia sint etiam sancti & iusti, ita ꝙ soli iusti vel prędestinati sint de Ecclesia, & in ipsis tātum constet sancta Ecclesia Catholica, vti Lutherani sequentes Vvicleffum peruersè dogmatizant, in quo & ferè totā vim suarū hæresum faciūt, infra in ppositione 11. latius agit.

Propositio tertia, Semper fuit & erit vsque ad finem mundi hæc vnica Ecclesia Catholica & corpus Christi mysticum & vera fides in ea. Hæc etiā propositio ab omnibus hæreticis conceditur quia & sequitur ex præcedentibus. Itē quia specialiter hoc à Christo pronūtiatum est Matth.16. Portæ inferi, id est peccata non prævalebunt aduersus eam nec hæreses nec persecutiones quæcunq; s̄m glossam omnium Doctorum: semper q; stabilis & firma manebit fides & Ecclesia. & c.28. Ego vobiscum sum vsque ad consummationē seculi. & Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua, s. in Ecclesia & sede tua. & Luc.1. Et regnabit in domo Iacob in æternum, idest in Ecclesia militante s̄m glos. & Doctores cōiter. & Io. 14. Alium paraclitum dabit vobis vt maneat vobiscum in æternum spiritum veritatis. & 1. Tim. 3. Ecclesia est columna & firmamentum veritatis, vti hoc latius August. de fide ad Petrum. c.43. & Alex. de Ales, par.4. membro 3.q.4. & B. Tho. 2.2.q.2.art.6. ad tertium, & Tho. Vvalden. vbi supra c.18. vsque c.21. alijq; Doctores plenè pertractant. Sed hæretici dicunt ꝙ licet sit vera propositio, at verò non semper Ecclesia Catholica & eius vera fides manifesta est hominibus: sed aliquando occulta & latens in aliquibus tantum fidelibus, sicut olim 3. Reg. 18. & 19. Fuit solum in illis septem millibus virorum, & alijs centum occultis, qui idola non coluerunt. Sic dicunt Lutherani à tercentum annis absconditam occultamq; mansisse Catholicam Eccl. cum eius vera fide apud quosdam duntaxat; quam nunc dicunt etiam per ipsos de tenebris reductam in lucem.

Sed certè hic eorum error ex alio errore ipsorū nascitur, vel illi connexus est, quo dicunt Ecclesiam Cath. esse inuisibilē & in solis iustis vel prædestinatis soli Deo notis esse, vt infra propo.11. probabitur esse falsum. Nunc autē cōtra præsentē eorū hæresim aliter arguitur, probādo ꝙ inde sequeretur ꝙ contra supradictā Christi promissionē, portę inferi prçualuissent aliqn̄ cōtra Ecclesiā & eius fidē. Nā quærimus ab eis quō tanto tpe Ecclesia Cathol. & eius fides latere potuit? Certè non nisi altero ex duobus modis id fieri potuit. Primò quod oēs fideles ex obliuione veræ doctrinę Euang. aut ex timore, ignorātia, vel alia quacūq; causa in errorē inducti sunt: aut scđo pp aliquam causam de pdictis fideles oēs tacuerunt neque suā verā fidē manifestè confiteri, neq; falsę doctrinæ resistere ausi sunt aut potuerūt & ita latuerunt. Si primo modo factū est: iā tota Ecclesia Catholica cū vera eiꝰ fide pro illo tpe om-

nino perijsset, id quod ex ipsa tertia propositione fieri non potest. Si secundo modo factum esse dicatur iam confessio fidei etiam perijsset: quæ tamen ad Rom. 11. Necessaria est ad salutem: & consequẽter portæ inferi præualuissent contra Ecclesiam Catholicã & fidem eius: dum falsa doctrina aut psecutio aut alia peccato adeo præualuerunt vt veram fidem tota Ecclesia Cathol. manifestè non confiteretur. Igitur eadẽ lege promissionis Christi, qua portæ inferi nõ præualebunt cõtra Ecclesiam & veram eius fidem, fit vt ipsa tota Ecclesia Cathol. eiusq; fides & confessio vbiq; occulta vel abscondita vllo vnquam tempore in mundo esse non possit.

Maxime qui a sic Christus edocuit dũ Matt. 5. ait, Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Et nemo accendit lucernam & in abscondito ponit. &, Vos estis lux mundi. & Matth. 10. Quod in aure auditis pdicate sup tecta. & Luc. 9 Qui erubuerit me & sermo, me. cor. hoib. &c. quæ omnia in Apostolis, & Pontificib. & Doctoribus Ecclesiæ in munere docendi fidẽ illis succedentibus specialiter dicuntur. Adhoc ẽt aliquo modo faciunt ea quæ inferius proposi. 11. & proposi. 6. differuntur.

Neque vspiam legitur, totam Ecclesiam Catholicam vel omnes fideles eius sic aliquãdo latuisse, etiam in maximis persecutionibus, etiam tempore Heliæ & veteris legis, vt nõ esset multi fideles ex omnibus gradibus & statibus Ecclesiæ qui veram fidem in ea manifestè colerent, & et cum palma martyrij cõfiterentur: & maximè in Ecclesia Rom. & Põtificibus eius hoc nunquam legitur contigisse.

Propo. 4. Propositio quarta quæ etiam ab omnibus hæreticis conceditur est: ꝙ Ecclesia Cath. non potest errare in fide & moribus. Tum quia sancta sine macula & ruga, vt constat ex propositionibus præcedent. & infra dicendis in 11. proposi. in responsione ad quartũ arg. & quia 1. Tim. 3. Ecclesia est columna & firmamẽtũ veritatis. & Christus id promisit Matth. 16. & 28. & Luc. 22. & Ioan. 14. vt proximè in tertia propo. dictũ est. Tum ẽt quia si posset errare ipsa quæ magistra, columna & firmamentum est veritatis, iam recurrentibus ad eã non esset salus nec infallibilis regula veritatis circa dubia fidei & morum.

Et nota, ꝙ hæc propositio & omnes aliæ loquentes de Ecclesia Cathol. intelligũtur pro omni tempore, de illa etiam quæ nunc est in Christianis temporis huius & semper erit, ab illa primitiua quæ fuit tẽpore Apost. per successiones Episc. & propagationes Ecclesiarũ particulariũ diffusa per totum orbem & deriuata: & cum illa cõmunicãs in eadem fide & lege & sacramẽtis, capite principali Christo & spiritu Dei inuisibiliter, Papa aũt vicario illius visibiliter eã regẽte, eadem penitus Ecclesia Cath. est. Nunquam. n. Ecclesia Cath. desijt aut desinet esse sancta & in vera fide firmata, & permanens omni tempore, vt de hoc etiã latius agit Th. Vualdẽ. vbi supra, & Axiomata Christiana lib. 3. art. 1. c. 7. & lib. 4. disput. 2. c. 6. & 7. & sequentibus.

Sed vtrum hæc Ecclesia quę nũc est sit minoris aut æqualis auctoritatis cum illa prima quæ fuit tempore Apostolorum & cum sacra script. varij sunt modi dicendi inter catholicos.

Prima opinio tenet Ecclesiam simpliciter esse maioris auctoritatis quàm sit sacra script. idque propter verbum Dei vel Euangelium mẽtale in corde eius inspiratum, & propter quasdam alias rationes. quam opinionẽ tenent Abulẽ. in prologo super Matth. q. 19. & Albertus Pighius in sua Hierarchia, & Ohus, & Echius in confuratione responsionis Lutheranorum ad librum oblatum imperatori art. 1. fol. 74.

Secunda opinio est Driedonis de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 2. c. 3. propositione 2. vbi distinguit de multiplici Euãgelio mẽtali, vocali & scripto, & de multiplici Ecclesia primitiua & præsenti, & hac vel simul sumpta vel cõtinuata cum illa primitiua. & secundum has distinctiones dicit Ecclesiam nunc maiorem, nunc æqualẽ, nunc minorem auctoritatem & certitudinem habere quã sacra script. & ꝗ ipsa Catholica Ecclesia habet. Dicit etiam Ecclesiam nostri temporis tantum minorem auctoritatem & certitudinẽ habere ꝗ sacram script. & ꝗ Ecclesiam priuatiuam tempore Apostolorum. vbi & latius hæc omnia prosequitur: sed non omnibus persuadet.

Tertia opinio est libri dicti Axiomata Christiana lib. 4. disputa. 2. c. 1. vsque ad c. 11. vbi has duas opin. refert breuiterq; resoluit: sed nulla illarum ei prorsus placet: & quandam aliam tertiam opinionem illas ferè conciliantem ponit.

Quarta opin. est fratris Petri Soto in suo lib. contra Brentium hæreticum non satis laudato: vbi nullam prædictarum opin. refereteos suam quoque nonmultum distantem à tertia opinione præcedente statuit.

Quinta opinio est, quod sacra scriptura simpliciter & omnino maioris auctoritatis quàm Ecclesia Catholica sit: id quod noster Medina in libro de recta in Deum fide lib. 7. c. 18. pulchrè & optimè probat.

Nos autem nulli harum opinionum præiudicantes, sententiam nostram ex ipsis conflatã eas omnes conciliantem meditãtes, per quatuor dicta in quibus Catholici omnes conueniunt procedendo interim dicamus. Primò, quod quãuis illa Ecclesia primitiua in personis tẽporis illius, scilicet in Apostolis & Euãg. alijsq; Christi discipulis, habuerit copiosiorem auctoritatẽ ad miracula ad loquẽdũ varijs linguis & prophetãdũ & ad sacram scripturam scribendum & alia huiusmodi donatat verò Ecclesia quæ nunc est, nõ quidem distincta ab illa primitiua in fide, lege & sacramentis, & successione Episcoporum,

nam

nam hæc vel nulla, vel schismatica esset: sed Ecclesia quæ nũc est ab illa distincta in psonis, deriuata autem ab illa per successiones Episcoporum ab Ecclesiarũ & cum illa cõmunicans in eadem fide, lege, & sacramẽtis & sacra scriptura, æqualẽ cum illa auctoritatẽ habet, quò ad pote statẽ ordinis & iurisdictionis & ad rectã fidẽ cõseruãdum, & prædicãdum, & sacra scripturam exponẽdum vel interpretãdum, & dubia quæcunque in fide & moribus diffiniẽdum. Quia eodẽ spiritu veritatis à sposo suo Christo sibi promisso ad prædicta omnia claues & potestatẽ habe ns ducitur & gubernatur vsq; ad finẽ mundi.

Secundò dico, ꝙ quò ad dicendum veritatẽ vt errare non possit in fide & moribus, eadẽ auctoritas Diuina in hac & in illa Ecclesia primitiua Catholica & in sacra scriptura est, nec vlla contrarietas aut cõtradictio in eis esse potest. qa idẽ spiritus veritatis & vnitatis per eas semper loquitur & in illis est. Quo non obstãte ipsi verbo Diuino semel iam reuelato per sermonẽ aut per scripturam canonicam Ecclesia subdita est.

Tertiò dico, quòd quamuis antequam Euangeliũ scriberetur per Apostolos & Euãgelistas, Ecclesia Christi & eius auctoritas nobis innotuerit per Euangelij prædicationem Apostolicam: & deinde per ipsam Ecclesiam etiã nobis innotuerit, quæ scriptura Euangelij, postquam cępit scribi, esset vera atque canonica: nunc autẽ postquam semel ipsa scriptura Euãgelij vt canonica recepta est, per ipsam etiam constat nobis de vera Ecclesia Catholica & de eius fide & auctoritate, vt ait Gerson de examinatione doctrinarũ alpha. 18. consideratione 5. litera C. & Osius in confessione fidei, tomo 1. c. 15. & Soto in defensione confessionis catholicæ c. 58. c. 59. & parte 2. c. 47. & Turrecrem. in decr. dist. 4. c. noli.

Quartò tandem dico, ꝙ licet de aliquibus libris olim dubitatũ fuerit, an essent canonici: postea tamẽ Ecclesia Diuinitus illuminata censuit eos vti verè canonicos recipiẽdos, vt in sequenti propositione 5. latius habetur. at verò postquã semel eos vt canonicos recepit, nõ potest eosdẽ vti non canonicos vllo modo repudiare, neque contra ibi scripta quicquam facere: sicuti nec potest: sibi ipsi spiritus Diuinus cõtradicere; quãuis bene possit eos interpretari & declarare, & eius interpretationi & declarationi ab omnibus standum est. Itaque licet Ecclesia & sacra scriptura sibi inuicẽ sint testes suæ veritatis, & altera notificet veritatem alterius: neutra tamẽ ab altera auctoritatem & veritatem suam habet sed à Spiritu sancto dictante & inspirante: nec in hoc altera maior altera est, vt optime ait Couarruuias in resolutionibus lib. 4. c. 14. nu. 1. & tãdem Medina de recta in Deum fide lib. 17. c. 18. latius & pulchrè de hoc agit. Vbi & pulchrè probat, qđ simpliciter sacra scriptura sicut & verbum Dei siue scriptũ, siue prædicatũ, siue inspiratũ, maioris est auctoritatis quàm Ecclesia: sicut & verbũ aut lex ipsa regis maioris est auctoritatis quàm nuntius eius quãlibet certissimus & fide dignissimus est. Optime cum his cõsonat etiam noster Horantius de locis Theologicis lib. 2. c. 5. vti superius & propositione 5. latius habetur. Fortè etiam melius dici potest, quod licet in auctoritate quo ad nos Ecclesia pręstet sacrę scripturę, non tamen in veritate.

Propositio quinta, in qua non conueniunt nobiscum hæretici qui eam impudentissimè negãt nil admittentes quod expresse in sacra scriptura non continetur; quam ipsi solam admittũt secundum eum sensum quem arbitrãtur. Est ergo propositio ꝙ stãdum est generali traditioni consuetudini & doctrinæ Ecclesię Catholicæ, etiam nostri temporis circa fidẽ & mores & sacramenta & canones librorum sacræ scripturæ, & eius expositionem & sensum. *Propos. 5.*

Quod patet, quia circa hæc omnia errare non potest; ex quo pertinent ad regulam fidei & morum, vt constat ex supradictis: sicut nec illa Ecclesia primitiua, quę fuit tempore Apostolorũ, nec inter hanc Ecclesiam nostri temporis & illam vlla cõtrarietas esse potest neque dissensio: cum eodẽ spiritu veritatis & pacis gubernetur.

Et quò ad libros sacræ scripturæ & eius sensum & expositionem specialiter idẽ probatur, & certe est inuictissima ratio. Nam quærimus ab ipsis etiam hęreticis, vnde has scripturas quas ipsi solas audire vel acceptare volunt sacras esse nouerunt? aut eas esse quas Apostoli & Euangelistæ alijque prophetæ scripserunt? Et in sua prima integritate sine vlla corruptione ab hæreticis vel ab alijs facta permanere? aut tandem eas solas esse canonicas quomodo aut vnde nouerunt? Certè non possunt dicere nisi quod auctoritate Ecclesiæ, aut cõmunis testimonij Doctorum aut vtriusque simul de hoc certi sunt: nam alia miracula aut certam reuelationem de hoc exhibere non possunt.

Tunc iterum quæro cuius Ecclesiæ & quorũ Doctorũ auctoritate? Certè dicere nõ possunt, ꝙ illius tantum Ecclesiæ primitiuæ quæ fuit tẽpore Apost. nam eam in seipsa isti non viderunt sicut nec nos. (de Doctoribus aũt proxime dicemus) nullam ergo aliam Eccl. cuius auctoritate de hoc certi sunt assignare queunt nisi illam primitiuam: nõ quidem in seipsa, sed prout per successiones prælatorum & propagationes Ecclesiarum particularium ad nos vsque peruenit: & præsenti Ecclesiæ Cathol. quę nunc est cõtinuatur, sub cuius tẽporibus isti hæretici nati sunt: & per quã acceperũt credentiã aut fidem vtriusq; testamenti. Doctores autem ijdem sunt nunc & tunc qui in suis scriptis suum nobis testimoniũ atque sentẽtiam de credendis reliquerũt, & per ea nobis exprimunt mentem suam de veritate fidei & sacræ scripturæ & veri sensus eius, quæ

ab illa Ecclesia primitiua vsque ad sua tempora semper erat in Ecclesia Catholica.

Nunc igitur audiant omnes hęretici. Si auctoritas illius Ecclesiæ vsq; ad hanc pręsentem cõtinuatæ per medios patres sanctissimos atq; doctissimos & Christi martyres & confessores plurimis miraculis illustratos, quales ĩ Ecclesia fuisse negari non possunt, tanta est vt ipsa sola testificante istæ scripturæ credãtur esse illorũ, quorum nominibus intitulantur, esseq; incorruptæ atque canonicæ: quomodo hæc eadem auctoritas non erit tãta vt ex ipsa etiam credamus quis sit proprius & verus sensus, in quo ipsę sacrę scripturę à principio fuerunt intellectæ, in quo etiã nunc sunt intelligendæ, ita vt veram & firmissimam fidem pariant? Quo etiam non erit tanta vt per eam verissimè credamus has vel illas esse Apostolicas traditiones solo verbo traditas ab eis, & hanc vel illã esse verã fidem doctrinamq; Catholicam & Apostolicam Ecclesiam? Certè qua ratione dixerint hæretici hanc præsentẽ Ecclesiam ab illa primitiua per tot sanctos patres atque doctores vsque ad nos continuatam circa vnum illorũ falli: eadem quoq; circa omnia prædicta & omnes articulos fidei necesse est contra seipsos impie dicant falli & errare posse. & eadẽ ratione tota fides immo & Christus ipse negari posset. Quo absurdissimo dato nulla iam dabitur Ecclesia Catholica, quę semper in vera fide permaneat: neq; vlla regula veræ fidei quã sine vlla dubitatione sequamur: id planè quod ipsis tãtum hæreticis cõtingit. de quo etiam latius agit noster Medina de recta in Deũ fide lib. 7. c. 16. vsque ad finem libri & lib. 5. c. 11.

Not.1. Quibus non obstantibus notãdum est primò ꝙ Ecclesia Catholica, quæ nunc est non potest aliam fidẽ nec vltra illam edere aut docere alia credibilia: neq; condere nouum articulum fidei proprie atque præssius loquendo, neq; aliam sacram scripturam denuò conficere aut superaddere quàm ab Apostolis & Euangelistis scripta est: nec alia sacramẽta instituere. Sed solum potest ea omnia declarare, etiam per noua vocabula quæ in sacra script. nõ habẽtur, vt de hoc etiã Couarruuias in resolutionibus lib. 4. c. 14. & de libris canonicis latius agit, & Medina vbi supra & lib. 6. pulchrè nimis. & determinare potest modos & tempora & sensum ipsorum. Tũ quia ad Galat. 1. Si nos aut Angelus de cœlo euãgelizet vobis ꝑter id quod à nobis accepistis anathema sit. & Eph. 4. Vnus Deꝰ, vna fides, vnũ baptisma. Tum etiam quia omnia credibilia fidei lex & sacramẽta per Christum tradita ad salutem & Ecclesiæ institutionem, quam ipse solus vt redemptor & caput suæ reipub. Christianæ instituere potest aut potuit, iam per Apostolos & Euangelistas, qui ab ipso Christo sunt testes & prædicatores sui ordinati, sufficienter verbo & scripto prædicata & annũciata sunt, vt ait Cyprian. in sermone de ablutione pedum. Tum demum, quia tota prædicatio & editio vel scriptura Noui testamenti ad ipsos tantum Apost. pertinuit: qui vel ipsi scriberent vel Euangelistarum scripta probarent, & sua auctoritate Ecclesijs legẽda & tenenda mandarent. hoc enim propriũ munus & donum Apost. est. qui soli ad id pro Ecclesia fundanda a Christo electi & destinati sunt. Mar. vlt. Prædicate euangel. omni creaturæ. & Matth. 28. Docete omnes gentes &c. & Act. 1. Eritis mihi testes in omni Iudęa & Samaria vsq; ad vltimũ terræ. & Io. 20. Sicut misit me pater, ita ego mitto vos. & 2. Cor. 5. Idoneos fecit noui testamenti ministros &c.

Secũdo nota quod notanter dictum est Apostolos & Euãg. docuisse verbo & scripto omnia pertinẽtia ad fidem vel salutem. Neq; enim omnia scripta sunt quæ docuerũt: multa nãque verbo prædicauerũt & Ecclesijs seruanda tradiderunt circa fidem & mores & sacramẽta quæ scripta non sunt. & hæc eãdem vim & auctoritatem habent sicut ea ꝗ in sacra scriptura continentur. Not.2.

Primum probatur ex secunda ad Thessal. 2. Itaque fratres state & tenete traditiones quas didicistis siue per sermonem siue per Epistolã nostram & 1. Cor. 11. post multa tradita inscriptis ait. Laudo vos quod sicut tradidi vobis pręcepta mea tenetis. & infra. Cætera cùm venero disponam. & 2. canonica Ioã. Plura habens vobis scribere nolui per chartam & atramentum: spero enim me futurum apud vos: & ore ad os loqui. & 1. Ioã. 2. Quod audistis ab initio in vobis permaneat: quia si id in vobis permanserit, & vos in filio & patre manebitis. & 1. ad Timo. 1. Rogaui te vt remaneres Ephesi vt denũciares quibusdã, ne aliter siue ne diuersa docerent, scilicet. quàm ego docui. Fortè enim tunc nondum omnia scripto tradiderat. & c. 6. ait. Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi & ei quæ secũdum pietatem est doctrinæ, superbus est & nihil sciens &c. Ecce de scriptura nõ meminit sed de sermone Christi & Apostolorum. & 2. ad ipsum Timoth. 3. ait. Tu autem assequutus es meam doctrinam & institutionem, scilicet verbo & opere tibi traditam. & Act. 15. Paulus & alij discipuli tradebant ciuitatibus, quibus prædicabant custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus. & tandem ad Timoth. 1. habetur. Reliqui te cretæ vt quæ desunt corrigas, scilicet, docens verbo ea quæ scripta nõ sunt & à me didicisti, ideo sequitur. sicut disposui tibi. & ca. 2. Loquere quæ decent sanam doctrinam. infra, verbum sanum irreprehensibile in integritate. infra, vt doctrinam Saluatoris ornẽt in omnibus, s. moribus ritibus & cæremonijs. vnde constat etiam consuetudines & traditiones erroneas, si quæ tunc fuissent generaliter in Ecclesia, non esse permissas, sed eas tantum esse relictas & edoctas

ab

ab Apostolis quæ verè catholicæ sunt. Item secundò vtrumque probatur, tum ipsa experientia: nam sacræ scripturę maxima pars.f.Euangelia & quædam alia etiam secundum ipsos hæreticos sola traditione Apostolica habentur canonica in Ecclesia. Nam in sacra scriptura nihil habetur de hac vel illa scriptura recipienda. Tum etiam id probatur auctoritate omniũ Sãctorum Patrum atque Doctorum qui à tempore Apostolorum hucusque in Ecclesia fuerunt: qui cōcorditer dicunt, Christum & Apostolos multa circa fidem mores & sacramẽta non scripto sed verbo & opere tradidisse, quæ sunt in practica & consuetudine generali Ecclesiæ Cathol. Et hæc nō minus dicunt esse obseruanda quàm ea quę sunt in sacra script. ea præsertim quæ generaliter omnibus & pro omni tempore tenenda in Ecclesia tradita sunt, & eo modo quo Ecclesia accepit & interpretata est. Nam de temporalibus & particularibus secus est: & ratio huius est, qa ex quo sunt verba Diuina Apostolis reuelata & per ipsos prædicata ad nostram salutem & fidẽ in Ecclesia constituẽdam, sicut & ea quę in sacra scriptura sunt: non ergo minus credenda sunt, neq; minorem auctoritatem habent, quàm si scripta essent, aut quã ea quæ scripta fuit: ad hoc enim nil refert scripta vel non scripta esse. Et hoc verum est de traditionibus illis quas, vti diximus, constat generaliter esse receptas in Ecclesia à tẽpore Apostolorum ad nos vsque deriuatas & traditas, quia vt patet ex supradictis in hoc Ecclesia Catholica errare non potest.

Quòd autem Doctores id ita communiter doceant, testes sunt Dionysius Areopagita de Hierarchia Ecclesiastica.c.1.&c. Tertullian. de præscriptionibus hæreticorum & clarius cōtra Marcionẽ lib.1.& lib.4. & latius de Corona militis. Orig.lib.1.commen.super Matt.hom.29.& clarius homil.5.supra numeros, & in periarchon in pręfatione. Cyprianus sermone de ablutione pedum. Athanas. 1.Cor.11.& lib.de decretis Synodi Nicenæ contra Euseb.& in concil.12. Toletano.c 4.& in 7.synodo generali actione 7.& in concil. Triden. sess.4 Basil. lib.1. de Spiritu sancto.c.27.29. Chrisost. super 2.ad Thess.2. Epiphanius apertè contra hæresem 41. 61.75. Irenæus clarissimè in lib.3.c.3.& 4. B.Clemens lib.10.recognitionum.& Epist.4.& refertur dist.37. c.relatũ. Hiero. expressissimè in Epist.14.contra Luciferianos, & super id 1.Cor.11. Nos talẽ cōsuetudinẽ nō habemus.& Damasc.lib.4.c.13. & 17. & Leo Papa.in sermone de ieiunio Pẽthecostes. Isidorus lib.5.Ethimo. Item Eusebius Cęsarien. in historia Ecclesiast. lib.3. c.24.25. 26. & lib.4. c.8.& 14.& lib.5.c.6.24 25. & lib.7.c.2.idem testificatur de Ignatio, Serapione, Egesippo, & Clemente Alexãdrino, & historia Tripartita libro 9. cap.38. idem refert, & tandem latius & apertius Aug.lib.2.cōtra Donatistas. c.7.8.& 9. & lib.4.c.6.& 24.vbi expressè ait, quod id quod semper tenuit Ecclesia vniuersalis nec in Cōcil. prius statutum reperitur, credẽdum est auctoritate Apostolica traditum esse. Idem lib.11.contra Faustum c.5. & Epist.118. ad Ianuarium. & Epist.86. ad Casulanum; & contra Cresconium Grammaticum lib.1.c.32.33. & lib.7. de Trinit. c.4.& alibi sępius. Et refertur distinct.11.c. Ecclesiasticarum. c palàm.cap. Catholica.c.in his, & dist.12. c.illa. & de celebratione missarum. cap.cum Marthæ.

De hoc etiam latius agit Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.22.vsque c.36. & lib. de sacramentalibus tit.4. c.27. & Vincẽtius Lirinen.contra hæreses. & liber axiomata christiana. lib.2.art.5.& lib.3.art. 1.c.1.6.& 9. & latius Osius Episcopus Varmien. in confessione fidei tomo 1.c.27.& tomo 2.c.32.vbi & refert Theodoritum in sua historia Ecclesiastica lib.1.cap.8. dicentem, quod ex traditionibus Apostolicis in Ecclesia vrgentibus Arrius in Concilio Niceno damnatus est. Quod etiam idem Osius alibi contra Brentium lib.2. & 3.& 4 & Roffren. contra Lutherum in prologo veritate 9. & in art.27. & Cano. de locis theologicis lib.3. latius probant, & Couarruuias in resolutionibus lib. 1. cap.10. num.3.& lib.4.cap. 14 Item Alber. Pigius lib. 1. Hierarchiæ.c.2.vsq;c.5. & noster Castro de hæresibus, lib.1.c.4. vsque c.8. vbi refert ipsos etiã Lutheranos cōtra Anabaptistas torquẽtes quasdam scripturas vt eos conuincerent; tandem ad cōmunem sensum & traditionem Ecclesiæ appellasse. & Osius in libello de veritate hæresum siue sectarum temporis huius fol.12.18.23.28. & in altero lib.1.contra Brentium fol.10.& 14. & lib.3. fol.167. hoc idem ab ipsis Lutheranis contra illos, & contra Zuinglianos, & Sacramentarios & ab alijs contra alios hæreticos inuicem esse factum ostendit. & tandem Soto in defensione confessionis Catholicæ contra Brentium par.2.c.50.vsque c.70. cum supradictis concordans latissimè de his agit, & prę omnibus noster Medina vbi supra, noster etiam Horantius de locis Catholicis lib.2.c.13.

Patet igitur ex omnibus secundum Tertullianum, Origenem, Augustinum de doctr.Christiana. lib.3.c.8.aliosque Doctores vbi supra, ad verum sensum scripturarum & veram fidem habendum, ad consensum & traditionem Ecclesiæ tandem esse recurrendum.

Sed tertiò notan. ꝙ duplex est genus prædictarum traditionum Apostolicarum in Ecclesia generaliter receptarum. Primũ est earũ de quibus nullũ vnquã dubiũ fuit in Ecclesia nec initiũ earum reperitur, sed perpetuò à tẽpore Apostolorum in Ecclesia vniuersali obseruatę sunt. Et has constat ab ipsis Apost. verbo & opere traditas esse, secundum Augustinum lib.4. contra Donatistas cap.24. vt supra dictum est. & hu-

huiusmodi sunt multa quæ Basil. refert lib. de Spiritu sancto. c. 27. vt signatio crucis in fronte, & alibi, abiuratio Sathanę à baptizādis, inūctio illorū, baptismus infantiū, sacrificiū missę, oratio p defunctis, vota monastica religionis, & multa alia.

Secundū genus est earū de quibus aliquando dubitatum est, & variæ fuerunt sententię catholicorum & Ecclesiarum etiam Apostolicarum; quia vel ab ipsis Apostolis non fuerunt tam claré omnibus traditæ, vel vbique prædicatæ, vel quia non fuerunt ab omnibus fidelibus illius tēporis eodē modo nec tam clare aut plené intellectæ & obseruatæ: & ita temporis decursu magis variatæ aut dubitatæ sunt: tamen postea vt esset omnium in his concordia fidelium in concilijs generalibus totius orbis diffinitæ sunt, & ab omnibus approbatæ. vt est celebratio Paschæ die dominica, & de alijs quibusdam festis Domini nostri, & de die dominica celebranda, & de recipiendo baptismo hæreticorum secundum Augustinum lib. 2. contra Donatistas cap. 7. & secundum ipsum lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. talis fuit canonizatio aliquorum librorum sacrę scripturæ, vt Thobiæ, Iudith, Hester, Machabęorum, Sapientiæ, Ecclesiastici, & aliquarum Epistolarum Apostolorum, & Apocalipsis, & secundum Ambr. & Chrisost. ieiuniū quadragesimæ, & eiusmodi alia multa.

Omnes igitur supradictę traditiones primi & secundi generis quæ generaliter tenentur in Ecclesia, licet in sacra scriptura non sint, obseruandæ sunt à fidelibus, sicut ea quæ scripta sunt, & valent ad declarationem ipsarum scripturarum. quia ex quo hæc iam in cōcilijs ab omnibus diffinita sunt, & per Ecclesiam generaliter accepta, quæ in fide & moribus errare non potest, nō est sup his amplius dubitandū, vt ait Aug. 118. Epistola ad Ianuarium & habetur dist. 12. c. illa, cap. Ecclesiasticarum, dicens, ea quæ per totum orbem seruat Ecclesia & scripta non sunt, certissimum est ab Apostolis tradita vel in concilijs totius orbis esse diffinita: neque de his omnibus magis dubitandum est quàm de ipsa scriptura sacra: & illis contradicere manifesta insania est, hæc ille in sententia.

Et nota ꝙ prædictæ traditiones sunt recipiendæ eo modo quo traditæ & per Ecclesiam receptæ sunt & non aliter. Nam aliquæ earū traditę sunt tanquā necessarię ad veritatē sacramentorum, ita ꝙ si aliter fiant non erunt sacramenta; neq; suum habebūt effectum. Aliquę solum sub præcepto, ita ꝙ sine eis erit quidem sacramentum & eius effectus: sed peccabit mortaliter aut venialiter aliter faciens. Aliquæ sunt solū de cōsilio aut de decentia. Aliquæ sunt generales pro omnibus & omni tēpore. Aliquæ nō nisi speciales pro aliquibus aut pro aliquo tātum tēpore, vel ex causa qua cessante cessant & ipse, vt fuit præceptum Apostolorum de cauēdo à suffocato & sanguine & idolothytis, Act. 15. & quòd mulier oret in Ecclesia velato capite 1. Corin. 11. Et hæc possunt per Ecclesiam pro tempore ex causa mutari, vt communicare laicos sub vtraq; vel sub altera tantū specie, & alia eiusmodi quę ad gubernationem Eccl. spectant.

De quibus omnibus quādo fuerit dubium an sit traditio Apostolica, & quō debeat intelligi & obseruari, regula est quam tradit Aug. lib. 2. de doctrina Christiana c. 8. & habetur dist. 19. c. in canonicis. ꝙ illæ traditiones quæ ab omnibus Ecclesijs sine vllo dubio receptæ sunt, eodē modo sunt ab omnibus obseruandę. Quando verò non ab omnibus, vel non eodem modo recipiuntur, sequenda est auctoritas plurium & grauiorum Ecclesiarum. Quòd si Ecclesiæ numero sint æquales: tunc illæ quæ maioris sunt auctoritatis sequendæ sunt. Hæc ille. Vnde tandē liquet, quòd in his non nisi vsus & obseruātia Ecclesiæ tenenda est: & præcipuè Ecclesiæ Rom. quæ omnibus præstat, & errare non potest. dist. 11. 12. vt infra proposi. 7. 8. & 10. latius habetur. vt de his etiam Soto vbi supra. cap. 56. vsque 59. latius & optimè agit.

Nota tādem quartò, ꝙ tūc dicitur & cēsetur Ecclesiā talem doctrinam, sensum & traditionē tenere, quādo Pastores atq; Doctores eius vniuersaliter sine vlla illius cōtradictione impunita ita tenēt, atq; consentiunt. Neque. n. in hoc curandū est de iudicio vulgi aut priuatorum hominum: quia in hoc nullum ius habēt, sicut neque in decretis & gestis cuiuslibet alterius reip. bene ordinatæ, quod etiā inde patet. Nā cum vna eademq; omnium fideliū sit fides, eiusq; cōfessio; & ne suū quisq; sensum sequatur, & vt confusio babilonica caueatur; oporteat ordinem esse & publicum magisteriū cæterosq; ministros ministeriorum Dei, & præcipuè ad tradendum doctrinā fidei, iuxta id. 1. Cor. 14. Omnia honestè & secundum ordinem fiāt in vobis. Hi autem ministri verbi Dei sunt solū Pastores atq; Doct. Ecclesiæ qui Apostolis & Euang. successerūt in munere docēdi fidem & Euagelium, & sacram script. cū dono interpretationis sermonū eius, secūdum id Eph. 4. Dedit quosdā Pastores atq; Doctores in ædificationē &c. & 1. Cor. 12. Nunquid oēs Doctores? Nūquid omnes interpretantur? & ita in his tantū accommodè & non promiscuè in tota multitudine Christus dedit Ecclesiæ claues regni cœlorū, & potestatē & alia munera & dona illustrationis ad eius gubernationē illi promissæ. Horū igitur tantū iudiciū, cōsensus & doctrina siue traditio, quā sequitur Ecclesia ab illis edocta, ipsius cēsetur Ecclesiæ, inter quos ad summū Pontificē id pertinet: & ea q̄ inter alios dubia sūt finaliter definire: auctoritate cui nulli liceat repugnare; nēpe vt sit ordo p quē in vna Ecclesia ad vnitatē oia reducātur, vt dictū est & infra propo. 9. & 10. latius de hoc agitur. Not. 4.

Cùm

Cùm his omnibus expressè concordant Irenæus.lib.3.cap 3. & 4.cap.43.44.45.& Hieron. & August.in psal.86. Dominus narrabit in scripturis populorum &c. & psal.44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij,constitues principes super omnem terram. Et Tertulianus contra Marcionem.lib.4.& de corona militis & clarius B.Tho. 2.2.q.1.ar.9.10.& alij doctores Scholastici in 3. sentent. distinct.25. & Tho.Vvalden. in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.20.22.& Castro de hæresibus lib.1. c.4.c.6. vsque c.8. & tandem de his Albertus Pighius in sua Hierarchia.lib.1.c.2. & 3.& lib.2.c.7.& lib.6.c.3. & Simancas de hæresibus.c.21.23.& Osius lib.2.& 3.& 4.cōtra Brētium de iudicibus rerum Ecclesiasticarū & fidei: & Couarruuias in resolutionibus,lib.4.c.14.capitulo 16.Vbi de libris canonicis sacræ scripturæ & de alijs per Ecclesias approbatis, & noster Medina de recta in Deum fide per totum librū sextum & septimum latius agūt. & multi etiam de hæreticis consentiunt, quamuis multi etiam eorum dissentiant propter argumenta quæ proximè sequuntur & soluuntur.

1.Argum. Contra supradicta hæretici arguunt tripliciter. Primò,quia omnia necessaria ad salutē sunt iam scripta per Apostolos & Euangelistas. non ergo oportet alias traditiones Apostolorum Ecclesiæ vel Doctorum aut aliorum quorumcūque doctrinas aut reuelationes etiā Ecclesiæ auscultare siue recipere: maxime quia periculū est incerta pro certis recipiēdi, vt de beato Cypriano ait Aug.lib.contra Donatistas in hoc illum esse deceptum, dum putauit esse traditionem & reuelationem Ecclesiæ de rebaptizandis hæreticis quæ nō erat.& antecedēs patet per Chrisost. super ad Titum homil.1.ibi manifestauit verbū suum in prædicatione quæ data est mihi:hęc est prædicatio &c.vbi ait,Euangelium continet omnia,& prædicationis verbo,omnia conclusit. Itē August.Super Io.11.tractatu.49.ait, non omnia scripta sunt,delecta autem sunt quæ scriberentur,quæ saluti credentium sufficere videbantur.

Responsio ad argum. Respondeo negando antecedens. & ad eius probationem ex Chrisostomo,dico ipsum ibi loqui de Euāgelio eiusq; prædicatione,in quibus includuntur nō solum quæ scripta sed etiā quæ verbo tradita sunt Ecclesiæ siue fidelibus tenenda.Plus igitur includit Euangelium & eius prędicatio quam ipsius scriptura sacra.

Ad August.autem dico,ipsum ibi loqui de gestis & mysterijs Christi. quo modo scilicet conceptus,natus,cōuersatus & passus est,surrexit & ascendit in cœlum & alijs eiusmodi. Ex quibus dicit delecta esse quæ scriberentur quæ sufficiūt ad fidem de eo habendam & ad salutem.Sunt tamen multa alia quæ dixit & fecit ipse & Apostoli,ad fidem & mores pertinentia & scitu necessaria,quæ specialiter nō scripto,sed solo verbo & opere tradita sunt Ecclesiæ vti superius probatum est:de quibus nō loquitur Augustinus:alioqui sibi ipsi alijsq; Doctoribus & Ecclesiæ (quod absit)apertè contradiceret. Rursus hæc omnia quæ sufficiūt ad salutem scripta quidem sunt in vniuersali,videlicet vbi de Ecclesiæ firmitate,& auctoritate & obedientia,& de fide illi præstanda & prælatis atq; doctoribus,& de clauibus,& alijs huiusmodi ipsa scriptura loquitur. Hæc.n. mittunt nos ad ea suscipiēda quæ ab Ecclesia & Patribus tradita sunt. Neq; periculū sed certitudo tutissima est sensum Ecclesiæ sequi, si homo solicitè velit attēdere quid illa teneat eiusq; doctores,cum quo stat quoad homo possit decipi per suam affectionem vel negligentiam,sicut & in sacræ scripturæ intellectione.

2.Argum. Secundò ad idem argumētatur,nam licet Ecclesia habeat auctoritatem declarandi & iudicandi de scriptura & de doctrinis,& tradendi regulam credibilium & morum vt dictum est: ita tamen vt intra metas sacræ scripturæ in his se cōtineat & nō vltra progrediatur.Quod probatur. Primò,qa ab illa recedere nec Angelo quidem fas est.Galat.1. Si quis aliud Euangelizauerit præterquàm à nobis accepistis anathema sit.

Item secūdò quia regula fidei est verbū Dei, cuius reuelationi Diuinæ tantum innititur fides Ecclesiæ. psal.118. Lucerna pedibus meis verbum tuum & 2. Pet.2. Habemus firmiorem propheticum sermonem &c.

Tertiò quia Origenes homilia prima in Hieremiam ait. Necesse est nobis scripturas sanctas in testimonium vocare: quia sine his sensus nostri non habent fidem. & Hieron. in Matth.23. quod sine auctoritate scripturæ dicitur,eadē facilitate cōtemnitur qua dicitur. & sup ad Tit.1. ait sine auctoritate scripturarum garrulitas non habet fidem.Item Chrisost.in imperfecto.super Matth.24 homil.49.ait.Hoc tempore (quo scilicet hęreses vagātur in Ecclesia)nulla probatio potest esse vera Christianitatis, neq; refugiū est ad veram fidem Ecclesiamq; Christi cognoscendam,nisi per scripturas.Item August.Epist.166. ait.In scripturis didicimus Christum & Ecclesiā eius. Et tomo 11. contra Epistolam Petiliani. cap.2.3.& 4.est ad idem.

Respondeo ad 1.argu. Respondeo negādo quod in argumento prętenditur. & ad primam eius probationem dico, verum esse quòd Ecclesia non potest aliam fidem nec alia tradere credibilia, quàm nobis per Christū & Apostolos prædicata & tradita sunt: cum quo stat: quòd potest ea omnia declarando tradere explicitè multa quæ in illis implicitè cōtinentur,aut sequuntur ex illis.Neq; sic Euāgelizatur præter quod Apostolis Euāgelizatū est. vti hoc etiam supra satis probatum est. quod est verum etiam si alijs verbis clarius non tamen contra sacram scripturam tradantur, vt ait August. libro 7.de Trinit.capitulo 4.& Gregor. Nazian.& Cyrillus,& Athanasius.vt Osius etiā

contra

contra Brētium lib.2.& 3.fol.288.201.230.&c. & lib.4.latius refert.

Ad secundam respondeo quod regula fidei est quidem verbum Dei, sed non solum scripto, sed etiam verbo aut prædicatione traditum, aut inspiratione occulta vel manifesta quomodolibet reuelatum. de qua traditione & reuelatione verbi Dei nō de sola eius scriptura præcipuè intelliguntur & loquuntur. psal.118.& 2.Pet.2.& aliæ similes auctoritates quæ adduci possunt.

Ad auctoritatem autem Orig. quæ videtur replica contra hoc, dico quòd intelligitur sicut & loquitur contra eos qui priuatis ratiocinationibus & argutijs tantum humanis fidem tractant, quales multi tunc erant hæretici. & hoc docet Origen. esse relinquendum, & in sacra scriptura veram fidem esse quærendam: non quidem quomodolibet intellecta, sed vt ab Ecclesia & Patribus explicatur & traditur. vt superius probatum est.

Ad Hieron. similiter respon. & insuper dico, non esse garrulitatem sensus & traditiones Doctorum & Ecclesiæ: ex quo traditionibus Apostolorum & Diuinis illustrationibus aut rectæ rationi per fidem illuminatæ nitūtur, licet in sacra scriptura non contineantur expresse. Solum igitur garralitas vana est quæ priuatim sine sufficiēte ratione, aut vera Ecclesię traditione profertur, de qua Hieron. loquitur. Chrysost. etiam similiter vt Origenes intelligitur: quamuis etiā posset refutari opus illud vtpote falsatum ab hęreticis: ideo namq; in eodem libro aliqui errores per hęreticos admixti deprehenduntur. August. autem solum dicit, quòd ex scriptura probatur Origo, vnitas, antiquitas, vniuersalitas, veritas & auctoritas Ecclesiæ Christi: cū quo stat, quòd eius traditiones atque doctrina sicut & alia de fide in sacra scriptura contenta, vt iam diximus accipienda sint.

3. Argum. Tertiò arg. nam interpretatio & declaratio scripturæ & verbi Dei, non nisi spiritu Diuino fieri debet: hic autem spiritus non est alligatus his vel illis personis; sed diuidit singulis prout vult. 1. Corint. 12. ergo non solum Ecclesiæ, aut patribus concilij, aut Papæ datur prædicta gratia interpretationis scripturæ; sed etiam multis alijs priuatis hominibus, etiam illorum superiorum interpretatione prætermissa.

Respondeo ad 3. arg. Respondeo ad 3. argum. quòd illa eius minor est vera regulariter si nō excludatur debita diligētia ex parte nostra. Ioā. 5. Scrutamini scriptu. Sed negatur consequentia ratione vltimę partis illius consequentis. Nam licet reuelatio Diuina multis alijs fieri possit: at verò cùm non sit Deus dissensionis sed pacis & vnitatis, fit vt nulla reuelatio vera credenda sit, nisi doctrinæ & traditionibus Ecclesiæ & Patrum eius cōsona sit. immo dum de illa dubium aut incertum est: cùm 1. Ioann. 4. Spiritus probandi sint, & ordo simul & magisterium certum doctrinarum & reuelationum sit in Ecclesia: fit certè vt nulli circa hæc credēdum sit, quousq; per certum iudicium Ecclesię, purà maiorum eius examinatus approbetur. immo neq; in publicum ea priuata doctrinę reuelatio vulgāda neq; Diuina iudicāda est, nisi visibilibus signis eius missio & reuelatio prædicta apud prælatos Ecclesiæ sufficienter ostendatur, vt in capitulo cùm ex iniuncto, de hęreticis. iam decreuerit Ecclesia. Ad quod August. de Doctrina Christiana lib.3.cap.8. etiam ait dubia esse decernenda ex scripturarum locis planioribus & Ecclesiæ auctoritate. Ad idem est Tertullianus de præscript. hæreticorum. Præsumptuosissima igitur hæresis est prætermissa Ecclesię & sanctorum Patrum atq; doctorum auctoritate & sensu, in quibus iam constat spiritum Christi & veritatis esse; nouum alium spiritum Diuinū & sensum scripturarum quęrere vel sibi arrogare. Sed & de his etiā latius infra propositione.6. in 3. Sigoo veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ: vbi & alia quinque argumenta hæreticorum cū suis solutionibus ad hoc idem habentur.

Propositiò.6. ex tribus signis infallibilibus aut ex quouis eorum sufficiēter & manifestè cognoscitur, vbi & in quibus est vera Ecclesia Catholica, cum vera fide & vero sensu sacræ scripturæ. 6. Propos. Primò ex vnitate eiusdem semper antiquæ fidei atq; Doctrinæ & traditionum vniuersalium Ecclesię Christi in fide, moribus & sacramentis, simul & continua successione Pontificum in ea à tempore Apostolorum. Secundò ex sanctitate personarum miraculis comprobata. Tertiò ex concordi omnium Doctorum & Sanctorum Patrum sensu atque sententia.

Hæc propositio est valde notanda contra omnes hæreticos falso iactantes apud ipsos tantum esse Ecclesiam Catholicam, cum vera fide & sensu scripturarum. Sed ex his vel ex quouis horū trium signorum facilè de suo errore conuincentur, & latibula omnium suarū hæresum illis occluduntur. Nam vbi hęc omnia vel aliquod eorum fuerit ibi certè & non alibi est vera fides & Ecclesia Catholica vt expressè ait Aug. tomo.4. contra Epistolam Manichæi vel fundamenti capit.4. Vbi etiam Osius & Soto alijq; doctores antiqui inferius allegati latius prosequūtur. Igitur singula declarantur, simul atque probantur.

Primum ergo signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ, est vnitas eiusdem semper antiquæ fidei & doctrinæ & traditionum vniuersalium Ecclesiæ, in substantialibus fidei morum & sacramentorum, à tempore Apostolorum sine vlla varietate aut contradictione fidelium obseruata; simul & continua successio Pontificum in sedibus Apostolicis & præcipuè in cathedra Ecclesiæ vel beati Petri. Hoc inquam, est infallibile signum, quòd ibi est vera fides, & Ecclesia Christi siue Catholica Christianorum qui Primū signū veræ fidei & Eccl. Catholicę.

eam

eam tenent atq; sequuntur. Quod probatur dupliciter. Primò quia, vt constat ex supradictis in 4. & 5. propositione, vera fides cum vera Ecclesia Catholica semper coniuncta est & è conuerso: ideo alterum ex altero probatur & ostenditur manifestè. immò ex vera Ecclesia Catholica potius probatur & ostenditur veritas fidei. quæ ibi est quàm è conuerso. Quia notior est etiam sensibus Ecclesia quàm veritas fidei, secundum Augustin. vbi supra contra Epistolam Manichæi capitulo 5. & lib. 11. contra Faustum capitulo 5. dicentem Euangelio non crederem nisi auctoritas Ecclesiæ me moueret. Constat autē ex supradictis in quarta & quinta propositione, vnam eandemque fidem & doctrinam antiquam, & traditiones generales Ecclesiæ cū continua successione Pōtificum à tempore Apostolorū, nō nisi vera esse posse vbicunq; illa sint. ibidem ergo etiam constat veram Ecclesiā Christi siue Catholicam esse. & quidem vt noster Medina de recta in Deum fide lib. 7. cap. 26. optimè prosequitur, legitima successio Pontificum Catholicorum est, cùm immutata doctrina & moribus Ecclesiasticis vnus Pastor & Doctor alteri succedit, & sequens præcedentis magisterio & Cathedræ substituitur: quia cùm magisterium veræ fidei semper pertineat ad Cathedram Pontificalem Ecclesiæ secundum id Matth. 23. Super cathedram Moysi sederunt scribæ &c. neque in Ecclesia Catholica alterutrum deficere possit, vt supra propositio tertia & quarta habetur: iam sequitur manifestè quòd vbi est legitima successio Pontificum in Cathedra Ecclesię, qualis in Ecclesia Romana semper fuit & erit vt infra propositio. septima & octaua probatur, ibi etiam manifestum signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ est.

Secūdò probatur idem. quia sicut omnis noua doctrina fidei, morum & sacramentorum est manifestum signum erroris, vt infra proposi. 12. latius probatur; ita è conuerso vnitas in antiqua fide & doctrina & c. vt ait hæc propositio, est manifestum signum veritatis eius simul & Ecclesię Catholicę. Nam & psal. 116. Veritas Domini manet in æternum.

Vbi & nota, quòd nisi ostendatur quando aliqui fideles à Catholica fide vel doctrina & consensu antiquo fidelium populorum discesserūt, vt ostendantur hæretici: certè in vnitate antiquæ fidei Catholicæ permanere censendi sunt: eamque esse veram fidem quam illi tenent dicendum est. Quia Deus nunquam permittet errorem aliquem, vel manifestam multorum discessionem ab Apostolica & antiqua Doctrina vera & vnitate Catholica Ecclesiam acceptare, neq; occultè factam permittere vel dissimulare. Sed illi statim, vt cognita est à fidelibus contradicitur. aliàs vel fides vel eius confessio in Ecclesia Catholica periret, vti superius propositione tertia probatum est. Experientia quoque, quoties à tempore Apostolorum hæretici orti sunt, idem testatur. Nam statim illis Catholici restiterunt.

Et cum supradictis expresse cōcordant Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum, & contra Martionem libro 1. & 4. Item Cyprianus de simplicitate prælatorum & libro 1. Epistola 6. & libro 4. Epist. 2. & 9. & latius Irenæus libro 3. capitulo 2. 3. & 4 & lib. 4. capitulo 63. & 43. August. contra Epistolam Manichæi vel fundamenti capitulo 4. & 5. & Epistola 16. 8. & 67. & quęstio 110. noui & veteris testamenti. & de vtilitate credendi capitulo. 6. 10. 17. 46. & contra Donatistas libro 2. & sequen. Origenes in prohemio periarchon & homilia 29. 30. Super id Matth. 24. Si quis vobis dixerit ecce Christus hic aut illic nolite credere &c. Ambr. de fide libro 1. capitulo 4. & Hierony. in Epistola ad Damasum Papam. & lib. 1. & 3. cōtra Ruffinum latius de hoc, & Vincentius Lirinen. contra hæreses. Epiphanius hæresi. 73. & in confutatione synodi quæ falsò. 7. dicta est. Item actione 6. secundæ Nice. Hylarius lib. 7. de Trini. & libro ad Constantium Augustum, Bernard. in cantic. ser. 66. vbi omnes expresse dicunt, quòd sicut vbi est varietas dogmatum atque sententiarum, & vbi non est vnitas Doctrinæ, nec successio legitima Episcoporum ab Apostolis in sede Apostolica, ibi nec vera Doctrina fidei, nec Ecclesia Christi est. Ita è conuerso vbi est vnitas fidei antiquę, & legitima successio prædicta ibi vera fides & Ecclesia Christi quæ vnica & eadē sibi semper est. Cum quibus etiam consonant omnes alij doctores qui infra propositione 10. & 12. referuntur, & Eusebius Cæsarien. in histor. Ecclesiast. libro 12. capitulo 29. vsque 32. & Nicephorus in sua historia Ecclesiastic. libro 4. capitulo 5. & 7. de quo & Osius in confessione fidei tomo 1. capitulo 25. 27. & 28. Soto in defensione confessionis catholicæ capitulo 52. vsque 59. contra Brentium latius agunt. & noster. Medina vbi supra. noster etiam Horantius de locis catholicis lib. 6. c. 6. & 7.

Secundum signum veræ fidei & Ecclesiæ catholicę est sanctitas personarum veris miraculis comprobata. est enim infallibile signum, quod ibi est vera fides & Ecclesia catholica, vbi sunt tot sancti miraculis illustrati, viuentes secundum eam fidem & legem. Quod probatur quadrupliciter. Primò, nam cùm vera miracula sint testimonia Diuina, ex quo à solo Deo fieri possunt, qui solus est supra naturam psal. 71. Qui facit mirabilia solus vti omnes etiam hæretici confitentur: præter quosdam insanos dicētes miracula omnia esse præstigias, de quo & B. Th. 1. par. q. 105. ar. 6. & 3. par. q. 43. artic. 2. & in 22. q. 178. art. 2. & Scot. in prolog. q. 2. & noster Medina de recta in Deum fide lib. 2. c. 7. latius probat. *Secundū signum veræ fidei Ecclesiæ Cathol.*

bat. Igitur si fiant in testimonium Doctrinæ vel fidei; ipsa iam manifestè vera esse Diuinitus cōprobatur. Si autem in testimonium sanctitatis fiant: tunc quoq; veritas fidei & legis, secūdum quam viuentes sancti sunt, Diuinitus ostēditur. porrò quando ad consolationem fidelium, vel propter fidem aut deuotionem petētium fiunt, cùm ipsa fides & deuotio per ea miracula Diuinitus approbetur: tunc etiam ad testimonium fidei reducuntur.

Secundò probatur idem. quia aliàs Deus regulariter per sua miracula nos deciperet, & sanctos suos ei fideliter seruientes; immò & Ecclesiam suam, contra id Heb.6. Impossibile est Deū mentiri. & psal.144. fidelis Deus in omnibus verbis suis & sanctus in omnibus operibus suis. & Io.3. & 8.c. & ad Rom.3. Deus verax est.

Tum tertiò. quia sic per miracula sufficienter & infallibiliter probata & acceptata est veritas fidei in toto mundo. Sanctitas ergo legis secundum quam, sancta vita est, sufficienter per miracula Diuinitus comprobatur. Nam vt Scotus ait vbi supra, ratio naturalis, & communis omnium hominum sensus hoc habet: nisi enim omnes iudicassent verum miraculum Diuinam auctoritatem habere sufficienterq; probare: certè legem Euangelicam super omnes alias leges, opera, verba, cogitationes & appetitus naturales reprimentem, non reciperent.

Tum etiam quartò, quia sic Christus & Apostoli docuerūt veram suam Doctrinam & fidem per miracula sufficienter persuaderi: eosq; ita reprehendunt atq; condemnant qui veritati vel doctrinæ per miracula confirmatæ non credūt, sicut & illos qui nullo modo crediderunt, vt patet Ioan.5. Si opera nō fecissem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. & infra Propter opera ipsa credite quia ipsa testimonium perhibent de me. Item Matth.9. Vt sciatis quia filius hominis potestatē habet in terra dimittendi peccata ait paralitico surge &c. & c.12. dixit eos irremissibiliter peccare qui miraculis ipsius Christi, non credebant sed Belzebuth attribuebant. Itē generalis regula erat in veteri testamēto, vt ille verus Propheta haberetur qui quod diceret miraculo confirmaret, vt patet Deut.18. & 3.Reg. 12. Exo.14. & 1.Cor.1. Iudæi signa petunt. & habetur de hæreticis.c.cum ex iniūcto. & Mar. Vltimo. Signa autē eos qui crediderint hæc sequentur. & infra. Illi autem vbiq; prædicauerunt Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. & 1.Cor.2. Sermo meus in ostēsione spiritus & virtutis signorum &c. & Gal.1. & 3. & Ephes.3. Paulus reprehēdit eos qui eius Doctrinam miraculis iam confirmatam non receperunt vel eam deseruerunt. Et ad idem est August. Homilia. 1. super Act. & Hiero. super Matth.10. & Greg. & communiter Doctores. & Roffen. contra Lutherum art.30.

Si contra prædicta arguatur, primò. quòd aliqui hæretici miracula fecerunt vti ex Suida refert Nicefōrus in historia Ecclesiastica lib.9. capit.18. de quodam Theophilo Arriano. & libro 12. capitulo 49. de quadam sanctimoniali macedoniana & lib.14. capitulo 17. capitulo 41. de alio quodā Paulo Episcopo Nouatiano alioqui viro sancto & satis docto. & de quodam alio Eutichiano etiam Nouatiano refert Sozomenus libro 1. histor. capitulo 14. ad quod etiam videtur Richard. de Sancto Victore super Canti. capitulo 21. & Gregor. in moral. libro 9. capit.6. ergo miracula non sunt sufficiens signum veritatis fidei eorum qui ea fecerunt, etiam si aliàs viri sancti sint.

Respondeo primum illi non erant hæretici, quamuis aliqua hæresi inculpabiliter vel etiam culpabiliter essent infecti, propter ignorantiam quā eo tempore multi aliàs sancti viri monachi & Episcopi docti pariter & indocti laborabant: quando videlicet in infantia nascentis Ecclesiæ nōdum veritas erat omnino manifesta circa multa de fide. Nam licet essent tunc aliqua decreta conciliorum: at verò nondum erat omnibus omnino certum quòd esset legitimum: neq; auctoritas & infallibilitas eorum & Papæ circa fidem & mores diffinientium, erat tunc tam certa & omnibus explorata vt nunc est. ac proinde neq; tunc vniuersaliter constabat, quòd eorum diffinitioni sub hæresis crimine aut sub mortali peccato ab omnibus standum esset. Erāt enim tunc multi dissidia & æmulationes conciliorum, Sanctorum etiam Patrum Episcoporum doctissimorumq; virorum & hæreticorum, etiā in ipsis concilijs hinc inde sese inuicem anathematizantium: adeò vt etiam viri docti alioqui sancti sæpe dubitarent cui nam parti esset adhærendū, tanquam veritatem fidei edocēti. Sed neq; ipsa Ecclesia & multò minus Concilium generale, aut etiam Papa eam tunc potestatem apud homines habebat ad cogendum, vt suæ aut huius, vel illius concilij definitioni omnes starent. Sed vt refert etiam Soto in defensione confessionis Catholicæ par.3. capitulo 79. Imperatores aliquan do quidem Papa consentiente. aliquando verò cū aliquibus patriarchis & Episcopis, sæpe etiā bono aut malo zelo ad instantiam hæreticorum tyrānizantes pro sua quisque opinione vel sententia statuenda ea omnia faciebant: quamuis non ipsi sed solum Episcopi in concilijs definirent: id quod facilè videre est ei qui Eusebium in historia Ecclesiastica lib.12. capitulo 27. & libro 11. capitulo 9. & historiam tripartitam lib. 5. cap.20. & libro 9. capitulo 9. aliasque Ecclesiasticas historias Græcas atque Latinas perlegerit. Illi igitur viri hæresibus infecti alioqui sancti, qui illa miracula fecerūt paucissimi quidem, sed ab hæresi mortali per ignorantiam excusati sunt: sicut & nunc contingere potest, aliquos

Respondeo ad 1. arg.

quos esse simplices viros sanctos aut pios sine pertinacia circa aliqua fidei vel morum instituta inculpabiliter errantes, veram tamen eorum fidem implicitam in fide Ecclesiæ retinẽtes. Ita & illi viri sancti: quamuis in aliquo errantes, nõ tamen in testimonium illius sui erroris, sed in testimoniũ fidei Catholicæ quã alioqui explicitè profitebãtur, in qua suum errorẽ implicitè deponebant & retractabant, & in testimoniũ suæ sanctitatis ad consolationemq; fidelium, illa miracula fecerunt: aut verius Deus ipse per illos ea fecit. Secundò etiam respondeo, vt noster Medina in lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. ad quædam miracula Gentilium idolatrarum latissimè & pulchrè ait, quod etiam si hæretici prædicti aut alij culpabiliter errantes ea vel aliqua miracula fecissent; non vtiq; per ipsos à Deo facta, neq; petita sunt in sui erroris attestationẽ; sed vel in testimonium quod verus aliquis Deus & eius Diuina prouidẽtia de nobis est, quodq; ad eum in necessitatibus piè recurrendũ est, vel in testimonium iustitiæ vel innocentiæ alicuius, aut in approbationem deuotionis ipsorum vel aliquorum fidelium simul ibi admixtorum id petentium. & ita aliquo horum modorum prædicta miracula fieri potuerunt, vti Abulen. Exo. 7. capitulo 9. 10. 11. & Deuteronomio. 13. quęstione. 1. & Matthæo. 24. quæstione 140. ait. Et nota quòd idem Medina lib. 5. capitulo septimo & octauo. Significat quòd etiã vera miracula Deo permittente fieri possunt & fient per hæreticos & sequaces antichristi ad probationem sui erroris. Sed hoc communiter non tenetur neq; verum esse credo. Deus enim auctor miraculi non potest attestari falsitati neque mentiri.

2. Argum. Si secundò ad idem arguatur, ꝙ multa possunt esse miracula falsa, vt constat Matth. 24. Pseudoprophetæ dabũt signa plurima & 2. Thessalon. 2. Reuelabitur iniquus ille, videlicet Antichristus, cuius est aduentus secundum operationem Sathanæ in omni virtute signis & prodigijs mẽdacibus &c. & Exod. 7. Magi Pharaonis fecerunt multa mirabilia. & 1. Reg. 28. patet idẽ de Phitonissa suscitãte Samuelem, vel alium loco eius. hæc autem miracula falsa è veris distinguere homo non potest: qui corporalia non nisi per sensibilia nouit, & per sensus quos tamẽ demon & homo, etiam suis artibus & præstigijs, multipliciter illudere potest: vt non minus verum appareat miraculum falsum quàm ipsum verum. ergo miraculorum via non est certum & infallibile testimonium veritatis. Sed neq; tutum est miraculis credere ex quo falsa esse possunt.

Respondeo ad 2. arg. Respondeo negando minorem, & similiter consequentiam. consequentiam quidem, quia nos non de falsis sed de veris miraculis dicimus quod habent infallibile testimonium veritatis: qualia fuerunt & sunt miracula sanctorum. Minorem autem, quia quando est dubium verum ne sit an falsum miraculum: id vtique perpendi potest secundum Scot. in prologo. quæst. 2. & aiunt Medina vbi supra & noster Horantius de locis Catholicis libro 4. capitulo 9. 10. capitulo 11. capitulo 12. Tum primò ex reuelatione cogitationum secretissimarum cordis quæ soli Deo reseruatæ sunt: nec potestas Demonum ad eas directè vel immediatè se extendit, sed mediatè scilicet per sensus & obiecta & species eorum, idq; non cogendo nec clarè videndo ipsas cogitationes & multò minus volitiones, sed solũ suggerẽdo & species aut media & ipsa phantasmata mouendo, & per signa & motus eorum & per alias coniecturas: non autem certitudinaliter & infallibiliter arguẽdo, vt de hoc latius agitur à Doctoribus in secũdo distinctione octaua & nona & Gabriel in canone lectione 31. Tum secundò quia miracula vera non ad vana & curiosa vel falsa: sed ad vtilitatem animæ & corporis, & ad ea quæ Deo honorifica & hominibus vtilia sunt per sanctos viros efficiuntur. Tum tertiò & præcipuè ex præmonitione Diuina dignoscuntur. quia scilicet iam vera fide & Ecclesia Catholica semel constituta & per vera miracula confirmata præuenti Diuinitus & admoniti sumus, ne ea quæ contra ipsius & Ecclesiæ Catholicæ Doctrinam & obseruantias generales iam receptas, miracula postmodum fuerint, vera esse miracula credamus. Nam Deus sibi ipsi cõtradicere non potest, nec ipse Deus dissensionis est. & prima Thimot. 3. habetur quòd Ecclesia est columna & firmamentum veritatis. & Gal. 1. Licet nos aut aliquis etiam Angelus de cœlo Euangelizet vobis pręterquam quod Euãgelizabimus & accepistis anathema sit. & Matth. 24. Si quis vobis dixerit ecce Christus, idest vera eius fides est, hic aut illic: nolite credere, scilicet contra quod iam recepit Ecclesia. Ideo Matth. 7. Attendite à falsis prophetis &c. Igitur manifestum valde signũ falsi miraculi eius est, quod contra Ecclesiam Catholicã & fidem eius iam receptã fieret.

Et ita illa minor argumenti falsa est: nam & his modis iam constat miracula Sanctorum à principio nascentis Ecclesiæ esse vera, & per Catholicam Ecclesiam diu approbata, ea verò omnia negari non possunt, vt infra propositione 7. probatur.

Si tertiò arguatur ex illo secunda Petri primo. Hanc vocem nos audiuimus de cœlo allatam: Hic est filius meus dilectus &c. vbi sequitur. & habemus firmiorem propheticum sermonem. vnde videtur, quod miraculum illius vocis non erat satis firmum neq; sufficiens testimonium ad id credendum: & ideo adhibet sacram scripturam Propheticam ei consonam, vt potè testimonium firmius atque sufficiens dicens

cens & habemus firmiorem Propheticum sermonem.

Respondeo. modo illa vox immediatè ab ipso Deo patre formata fit, vt sentiunt aliqui Doctores: modo immediatè ab Angelo in persona patris loquente, vt sentit Abulen. Matth. 3. questio. 89. & capitulo 17. quæstio 78. quomodocumque ergo fit, illa vox erat miracalosa & Diuina vel Dei auctoritate in ipsius persona dicta Diuinam habens auctoritatem, sicut & ea quæ prophetæ dixerunt & Euangelistæ: sufficiensq; vt per illam sicut & per verum miraculum crederemus.

Sed Petrus dixit scripturam sacram propheticam esse firmiorem illa voce miraculosa: non quidem ratione ipsius miraculi aut quatenus erat miraculosa: quia vt dictum est, quatenus erat miraculosa sufficientissimum testimonium erat veritatis: sed ratione sensus nostri aut certitudinis nostræ de ipso miraculo an esset verum & à Deo. nam de sacra scriptura iam ab antiquo certi eramus quod est à Deo: de illa autẽ voce qui eam audierunt poterant dubitare fuerit ne miraculosa & à Deo an non; & ita per sacram scripturam erat examinanda, an verè miraculosa & à Deo esset, vt in responsione ad præcedens argumentum dictum est. ideo & beatus Petrus vt verum esse miraculum nobis probaret, adiecit sacram scripturam propheticam illi concordem de qua non dubitamus quòd est à Deo: vt per eam nobis firmius probaret illã vocem illi consonantem esse verè miraculosam, & per consequens sufficientem vt illi ab omnibus credatur. Et ita hæc auctoritas magis confirmat ea quæ proximè in responsione ad secundum dicta sunt, quod scilicet verum miraculum à falso dignoscitur per consonantiam & dissonantiam à vera doctrina fidei iam recepta in Ecclesia Catholica.

Tertiũ signum veræ fidei Ecclesiæ Cathol. Tertium signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ, est concors omnium Sanctorum Patrum atque Doctorum Ecclesiæ sententia, & sensus circa fidem & sacram scripturam & veritatem seu doctrinam Ecclesiæ. Nam & hoc est quod hæretici nimis audire refugiunt, nolentes audire testes omni exceptione maiores; neque Doctorum sensui & sententiæ stare circa hæc; sed ad suum sensum prædicta omnia interpretari volentes, vt ita non possint de suis erroribus conuinci; solam sacram scripturam iudicem veritatis admittentes: vt eam ad suum sensum erroneum sine Sanctorum expositionibus, sine alijs testibus atque iudicibus pertrahant atque peruertant. Et ita ipsi in sua causa volunt esse iudices vel arbitratores simul & testes: adeò vt omnes aliorum Doctorum sensus & interpretationes contemnentes: vix possint à suis erroribus emendari. Quam consuetudinem hæretici omnes habuerunt qui ab initio fuerunt nascentis Ecclesiæ, vt refert etiam Hylarius ad Constantium Imperatorem. & Origenes homilia septima in Ezechielem. Et Augustinus ad Dioscorum, & contra Donatistas, & nunc ipsa experientia probat. Sed his non obstantibus verum est quod concors sententia sensusque Sanctorum Patrum, Doctorum atque Pontificum Ecclesiæ à temporibus Apostolorum hucusque: cui inter Catholicos nulli licuit impunè aut sine nota temeritatis vel erroris contradicere, Diuinam auctoritatem habet vel saltim est infallibile signum veritatis circa fidem & mores & veram religionem Ecclesiæ Catholicæ.

Quod quintupliciter probatur. Primò, quia Ephes. 4. & prima Corinth. 10. & 12. & 13. capitulo Christus instituit Pastores atque Doctores semper esse in Ecclesia ad eius doctrinam, vtilitatem & ædificationem: quibus & obediendum esse præcepit. Matth. 5. Vos estis lux mundi. Et qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Et hoc in Apostolis, dictum est omnibus successoribus eorum in exercitio munere docendi & gubernandi suam Ecclesiam; videlicet prælatis atque Doctoribus, vt habetur distinctione 21. capitulo in nouo. vt constat ex Actibus 20. capitulo vbi. Ideo Paulus ait, quod spiritus sanctus posuit vos regere Ecclesiam Dei. vt hoc etiam ait Gregorius in moralibus libro 30. capitulo 11. nunc autem non est credibile eos omnes simul ab initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad tempus & dogmata hæreticorum destitutos esse auxilio Diuino speciali eiusque spiritu & errasse: sed potius specialiter esse illustratos ab eo ad suum munus debitè prosequendum: maximè cum plures eorum fuerint Sanctissimi viri qui & miraculis claruerunt. Igitur dum diuersis temporibus & locis tam concorditer omnes ipsi aliàs doctissimi & aliàs alijs in rebus dissidentes, in re fidei & morum consenserunt: Certè ad id Diuinitus illustrati vera dixisse credendi sunt. alioqui fallibilem regulam doctrinæ in dubijs emergentibus circa fidem & mores Christus nobis sequi præcepisset, si eos omnes simul errare permitteret.

Secundò probatur idem. quia si omnes illi Doctores, vel etiam maior eorum pars simul nunc viuerent, simulque congregarentur in aliquo loco siue concilio ad rem fidei & religionis, & sacræ scripturæ expositionem & sensum verum pertractandum: nonne standum esset eorum omnium concordi sententiæ, qui tanta doctrina vel sapientia simul & sanctitate miraculis illustrati claruerunt? Quid ergo refert eos nunc suo ore aut suis scriptis simul nobis loqui, suamq; mentem & sententiam declarare

rare immo verò eò maioris auctoritatis & testimonij sunt scripta quàm verba, quò magis consideratè & elimatius scribimus quàm loquimur. Sed neque putandum est eos omnes decipere nos voluisse: quorum doctrina simul cum sanctitate clarificata est. Hanc rationem tangunt August. de ciuitate Dei lib. 18. c. 4 t. 43. pro septuaginta interpretibus, & Scot. in prologo quæst. 2. pro fide Cathol. ca causam agentes.

Tertiò probatur idem. quia donum interpretationis sermonum sacræ scripturæ ad Ecclesiæ vtilitatem vsque ad finem mundi cum ea permansurum, quibus alijs magis credendum est à Deo donatum, quàm supradictis Doctoribus sanctis ad magisterium veræ doctrinæ relictis à Christo? Certè sanctitas vitæ ipsorum doctrinam facit maximè venerandam. Quia Matth. 5. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt. & 1. Io. 2. Vnctio docebit vos de omnibus. & Psal. 118. Super senes intellexi quia mandata tua quæsiui. Et Sap. 1. Cum simplicibus. i. puris & rectis corde est sermocinatio eius. Eccles. 37. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera pluquam septem circunspectores sedentes ad speculandum: maximè quia cum hac sanctitate miraculis comprobata, accessit ipsorũ eruditio eminentissima & infatigabilis diligentia, ad veritatẽ nobis in suis scriptis reuelandam & intimandam de quo & Bernar. sermone 28. super Canti. & August. de moribus Ecclesię c. 1. & a. lib. 18. de ciuitate Dei cap. 43. & c. alijque Doctores latius agunt.

Quartò probatur idem. quia in re dubia aut contentiosa maxime antiqua standum est testibus antiquis fide dignis: non autem nouellis hominibus qui tanta fide ad id digni non sunt, vt hoc constat secundum omnia iura & mores omnium nationum; dum de rebus & titulis immemoralibus agitur. Ita ergo cùm agitur de traditionibus antiquis & Apostolorũ, & de fide atq; doctrina Ecclesiæ primitiuæ, & de sensu scripturarum quẽ ipsa habuit: certè standum est cõcordi sententiæ & testimonio prædicto sanctorum Doctorum, Pontificum & Conciliorum Generalium & Prouincialium ab initio nascentis Ecclesiæ potius quàm nouellorum hæreticorum & carnalium hominum cætui & sensui sæpius per Ecclesiam Catholicam condemnato. Nam & secundum omnia iura legitimam illi faciunt probationem, vt etiam ait August. lib. 2. contra Manichęos. ad quod etiam facit id Deutero. 32. & Iob. 8. Interroga patres tuos & annunciabunt tibi, scilicet veritatem. & Psal. 43. Patres nostri annunciarunt nobis. & Prouerb. 3. Ne innitaris prudentiæ tuæ, vbi Gloss. ait, ꝙ ille suæ prudentiæ innititur qui sensum suum aliorum & maximè Doctorum sententiæ anteponit & Ecclesiast. 8. Non te prætereat narratio seniorum & Ecclesiast. 12. Quæ per magistrorum consilium data sunt à Pastore vno his amplius fili mi ne requiras. ibi vide Hieronymum. ideo secũda Timothe. 2. Quæ audisti à me per multos testes commenda fidelibus, & Hylarius tractatu de synodis prope finem ait, Grauis auctoritas est veterum: nunquid & horum leuis sanctitas est?

Quintò probatur idem. quia nisi vt dictum est concordi Sãctorum patrum atq; Doctorum sententiæ assentiamus, maxima temeritas est atq; periculum erroris & hæresum inexcusabile. Nam cum 2. Petri. 3. in sacra scriptura & præcipuè in Epistolis B. Pauli sint multa difficilia intellectu quæ à malè affectis & non satis Doctis possunt facilè deprauari, quæ etiam non nisi eodem Diuino spiritu quo sunt inspiratę & scriptę possint intelligi vt habetur in cap. relatum. dist. 37. hic autem sensus & spiritus potius in sanctis patribus & Doctoribus supradictis, quàm in alijs iure creditur esse: vtique fit vt eorum testimonio atque sententiæ sub crimine & pœna temeritatis erroris que grauissimi standum sit. Non quidem ita vt ipsis eorum testimonium vt sacrę scripturæ si Diuinum: sed quòd de vera semper fide & vero sensu & sacræ scripturę & de vera Ecclesia Catholica verissimè & sufficienter testificantur. Nam & multa Concilia Generalia, & Prouincialia, ad condemnandum hæreticos & de fide diffiniendum, sæpe satis esse æstimauerunt auctoritatem aliquorum Sãctorum Doctorum testificantium siue dicentium, id esse de fide vel contra fidem.

Quòd si auctoritas hęreticorum illis opponitur: optimè quadrat quod Valerius Max. lib. 3. de fiducia sui, refert de Marco Emilio Escauro: qui dum à quodam non satis sincero viro malè accusaretur, indignum sibi censes cum illo contendere Respondit: hunc nostis, & me etiam nostis, ipse me de hoc accusat id ego nego: videte ergo cui magis credendum sit. & statim omnes pro illo cum magno applausu sententiam tulerunt. Ita & nos nouimus Lutherum & alios hæreticos: nouimus etiam Hieronymum, Augustinum & alios Doctores sanctos; isti hoc dicunt; illi contradicunt: videte ergo quibus magis standum sit.

Similiter etiam narrat Nicephor. in historia Ecclesiastica lib. 12. c. 15. & Socrates in historia Ecclesiastica lib. 5. c. 10. & historia Triparti. li. 6. cap. 14. 19. quod etiam refert Osius in cõfessione fidei Tom. 2. cap. 32. quod Imperatori Theodosio volenti in Concilio rem fidei per disputationem Catholicorum contra hæreticos componere, quidam Sisinius vir prudentissimus id dissuasit: eò ꝙ disputationes eiusmodi non nisi ad contẽtiones valent; proficiuntq; ad maiorem obstinationem hæreticorum, & periculum simplicium Catholicorum vt prima Timoth. 6. & ait Gregorius Nazianzenus libro 1. Theologię. non ergo sic ait ille Sisinius: sed quæratur ab

V ipsis

ipsis hæresiarchis, an ipsi habeant Doctores aliquos pro se; & an habeant Doctores præcedentes pro testibus fide dignis in explicatione rerum fidei & scripturarum. Si dixeriot quòd sic; tunc non opus est nisi vt eorum testimonia in libris ipsorum videantur & illis stetur ab omnibus. Si dixerint quod non: id certè intolerabile est omnibus auditu, quòd omnes simul Doctores repellantur & proscribantur ab Ecclesia: nã eadem ratione ipsi potius repelli deberẽt. Quòd si in aliquibus pro se illos acceptent, in aliquibus non contra se: iam secundum rectam rationem vt etiam habetur in regula iuris, non debet quis commodum reportare ex eo quod connatus est impugnare. Quo facto cùm hæretici id audirent: ecce inter se dissentientes, & populus similiter ab eis, vt ædificantes turrim Babilonis confusi recesserunt.

Cum omnibus supradictis concordant Doctores ipsi omnes, præcipuè Cyrillus super Ioan. libro 2. capitulo 5. & 8. & in Epistola synodica Concilij Ephisini. Hylarius vbi supra. & in psal. 125. & Dyonisius de cælesti Hierarchia capitulo primo & Irenæus libro 4. capitulo 63. & Epiphanius hæresi. 61. Ambros. libro 3. de fide capitulo 7. Vincentius Lyrinen. contra hæreses. Gregor. Nazian. Basilius, vt refert etiam Ruffinus in Ecclesiastica historia capitulo 90. & Athanasius io Epistola post Epistolam ad Serapiooem pro decreto synodi Nycenæ contra Arrium fol. 263. & in tractatu de cruce fol. 275. Augus. de vtilitate credendi capitulo 16. vbi ait. auctoritate quidem decipi miserum est, miserius autem non moueri. & contra Iulianum apostatam libro 1. capitulo 2. & libro 2. in fine. & libro 3. de peccatorum meritis. capitulo 7. & libro 1. contra Pelagium & Cælestinum capitulo 42. & Hieronymus super Ecclesiastem capitulo vltimo & in Danielem cap. 12. & in Epistola ad Euagrium, & in Epistola ad Paulinum & Gregor. libro 28. morali. cap. 9. & facit sexta Synodus Generalis Constantinopolitana actione 12. 17. 18. & canone. 19. & Concilium Lateranen. 1. sub Martino primo canon. 12. 17. ait quæ omnes consonanter Ecclesiæ Patres respuunt & ea Catholica & Apostolica Ecclesia respuit & quæ illi credunt credit. Item 7. Synodus. G. actione 1. ait hæc duo ita connexa sunt vt diuelli & dissociari non possint, doctrina Sanctorum Patrum & Ecclesiæ traditio. & actione 6. tomo. 5. est ad idem. & clarius Cõcilium Lateranen. III. sub Leone X. actione. 11. & Concilium Tridentinum Sessione. 4. & facit clementina prima de summa Trinitate & fide catholica. & prædicta sexta Synodus Geoeralis Constantinopolitana canon. 19. sic ait. Oportet eos qui præsunt, si ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur quàm quomodo Ecclesiæ luminaria & Doctores suis scriptis exposuerint. & in 15. Concilio Toletano capitulo 4. dicitur, quòd omne quod contra doctrinam Sanctorum sapitur à regula rectæ fidei abhorrere sentitur. Beda libro 3. de tabernaculo dicens quòd in signum huius Pontifex in superhumerali gestabat nomina Patriarcharum. Exod. 28. Cassiodorus de Diuinis institutionibus capitulo 11. & 25. Bernard. Epistola 190. & Leo Papa cum alijs Pontificibus & Doctoribus: quorum dicta etiã referuntur distinctio. 20. capitulo de libellis. capitulo final. & capitulo decrerales. & distinctio. 37. capitulo relatum. & causa. 25. quæstio. 1. capitulo sunt quidam. & Tho. Vvalden. in doctrinali fidei libro 2. articulo 2. capitulo 19. 22. 23. & libro axiomata Christioa. libro 2. articulo 6. & Castro de hæresibus libro 1. & Otius vbi supra. & Tandem Soto in defensione confessionis Catholicæ parte 1. cap. 69. 70. & parte 3. per totum illum librum latissimè concordans de his agit. Superius etiam propositione 5. dictum est quòd Doctores in munere docendi & interpretandi fidem, & sacram scripturam Apostolis & Euangelistis in Ecclesia succedunt. & Simancas de hæreticis cap. 21. & 25. etiam latius agit.

Et nota primò. quòd dictum est concordem sententiam omnium Sanctorum Patrum atque Doctorum, esse irrefragabile testimonium veritatis. Nam si non omnes concorditer sentirent, sed diuersi diuersa dicerent: tunc illorum seotentia quam sacra scriptura aut traditio aliqua Ecclesiæ scripta vel moribus obseruata firmatet magis tenenda est: etiam si vnius tantum sententia esset. Nota.

Quia illa Ecclesiæ sententię siue traditio non nisi vera esse potest. Exemplum est in concordia gratiæ & prædestinationis cum nostro libero arbitrio quomodo stent simul: nam circa hoc non solum inter Catholicos & hæreticos sed etiam inter ipsos Catholicos inuicẽ magna sententiarum diuersitas olim fuit. Nunc autem re magis examinata per Augustinum iam ipse cõtra duas Epistolas Pelagianorum cap. 8. & libro de prædestinatione sanctorum c. 14. & de bono perseuerantiæ cap. 19. & 11. & in Epistola. 106. ad Bonifacium. expresè diffinit vtrũque simul stare & hanc esse veram fidem Ecclesiæ Catholicæ: cui & Concilium Palestinum suffragatur: & Doctores catholici iam illum sioe vllo dubio sequuntur. Quamuis Albertus Pighius libro de gratia & libero arbit. & Ambrosius Catharinus lib. de prædestinatione aliter sapere præsumentes aberrauerint.

Aliud etiam exemplum est de matrimonio, nam olim etiam inter Catholicos variæ fuerunt sententiæ, vtrum adultera à suo viro per diuortium separata posset eo viuẽte alteri nubere.

re. Nunc autem per sententiam Augustini de adulterinis coniugijs ad polentium firmatam autoritatibus sacræ scripturæ & Concili Militani & Innocentij Papæ deffinitione, certum est alteri nubere non posse. quamuis Erasmus & alij volentes plus sapere quàm oportet aliud significent.

Aliud etiam exemplum est de libris canonicis & de translatione sacræ scripturæ, de quibus olim diuersæ fuerunt sententiæ: nūc autem sententiæ beatæ Augustini de doctrina Christiana libro 2. capitulo 8. & quorundam aliorum Doctornm firmatæ per Cōcilium Carthaginense Florentinum & Tridentinum, & per consuetudinem antiquam Ecclesię standum est: quæ decreuit omnes libros sacræ scripturæ esse canonicos præter tertium & quartum Esdræ: nostramque translationem vulgatam esse tenendam: quamuis Scioli & hæretici aliter sapientes vel periculosè ludant vel obstinatè insaniant contra id Prouerbiorum 3. Ne innitaris prudentiæ tuæ & Sapien. 1. & Ecclesiastici. 3. est ad idem. & latius Ecclesiastici. 6. in multitudine Presbiterorum Velsenum sta: & Sapientiæ. illorum coniungere,

Si verò nulla aut pro vtraque patrum sententia lex aliqua huiusmodi aut consuetudo fuerit: tunc ambæ sunt ad concordiam trahendæ quò ad fieri potest, vt videlicet vna in vno, altera in altero casu veritatem dicatur obtinere. Nam. Iura iuribus sunt concordanda. de electionibus. capitulo cum expediat. libro 6. vnde August. contra Iulianum apostatam libro 1. capitulo 2. non patitur vt vel vnus ex Doctoribus sanctus, qualis erat Chrysostomus, in rebus fidei à vera aliorum sententia dicatur deuiasse, vti Iulianus ille de Chrysostomo impiè dicebat ipsum pro suo errore allegando.

Quòd si concordari nequeunt, communis opinio tenenda est. Nam in casu dubij excommuni hominum sensu apud omnes mūdi nationes pro multitudine præsumitur, nisi notoriè malè dicere vera & certa ratione conuincatur, secundum gloss. in cap. fin. de pœniten. dist. 1. & de constit. capitulo 1. latius agitur à Doctoribus. & Beatus Hylarius vbi supra tractatu de synodis ad idem est. Nam & Aristo. 1. Rethoric. & 7. Ethicorum ait quod sermo communis non est omnino falsus. & primo Topicorum ait. quod probabile verum est quod pluribus & sapientibus videtur. Item in decreto. distinct. 16. capitulo Isidorus. & distinct. 19. capitulo in canonicis. & distinct. 63. capitulo final. & secunda quæst. 7. capitulo puto. habetur quòd illud potius tenendum est quod à pluribus approbatur & corroboratur.

Ex quibus etiam aliud notandum infertur quòd quia non semper de qualibet re habemus omnium Doctorum testimonia; siue quia de illa non omnes loquūtur: siue quia obiter aut obscurè: cum duo vel tres tantum aliquid vt certum dogma fidei vel Ecclesiæ nobis affirmant: id certe sufficit vt inde probetur consensus Ecclesiæ illo duorum aut trium testimonio quando alij non contradicunt. Quia Matth. 18. In ore duorum aut trium stabit omne verbum. Imo etiam si ipsi aut eorum aliqua opera sint quò ad alia per Ecclesiam condemnata: & illi attestantur consensui Ecclesiæ dum ea referunt quæ in Ecclesia Catholica sua ætate certa habebantur: horum etiam sufficiens habetur testimonium, vt est Origenes. Tertullianus. Lactantius & alij Doctores. Facit ad hoc Vega de iustificatione libro 5. capitulo 16. dicens. Quòd vbi vnus Doctor Ecclesiæ præcipuus, vt Augustinus aliquod tanquam certum & indubitatum Ecclesiæ Catholicæ dogma tradit: ab eo discedere ferendum non est. quia non est verisimile eum ignorasse quòd Ecclesia Catholica teneret, aut incerta pro certis tradidisse. de auctoritate etiam Doctorum sanctorū videatur Abulen. in defensorio parte secunda capit. 81. 82. 83. & Turrecremata in decreto distinct. 9. capitulo noli, capitulo ego solis, & distinctio. 15. capitulo sancta Romana Ecclesia. & distinctio. 20. capitulo final.

Sed cōtra supradicta arguūt Lutherani quin dupliciter. Primò quia sacra scriptura non est proprio hominis spiritu interpretando, sed Diuino quo scripta est, secunda Petri, primo. & Hylarius ait verus eius interpres, sensum ipsius ex ea vel alijs locis eius, potius referat quàm afferat. Et Clemens libro 10. recognitionum, & habentur in capitulo relatum. distinctio. 37. est ad idem. ergo non est standum expositionibus hominum & Doctorum quorumcunque, sed ipsis tantum scripturis sacris. Nam Spiritus Sanctus nusquam præsentius neque viuarius quàm in ipsis suis scripturis est. *Argum. 1.*

Ex quo infertur, solis scripturis sacris esse incumbendum postpositis Doctorum libris. tum vt vitetur periculum eas interpretandi secundū proprium hominis spiritum. tum vt ex earū sola lectione certum spiritum atque iudicium ipsius scripturæ, qui quidem spiritus non nisi ab ipsa scriptura est, formemus etiam in nobis supra sanctorum Doctorum scripta.

Respondeo negando consequentiam: Nam Doctores sancti Spiritum Dei habuerunt melius quàm hæretici, secundum quem scripturas illi exposuerunt: & hunc Spiritum eorum scriptis loquentem nos quærimus & sequimur: qui à Deo illuminati & multis miraculis illustrati spiritum Dei habuisse certissimè comprobantur. hęretici autē falsissimè & sine vlla apparētia spiritum Dei sibi solis arrogātes, ipsos audiētes *Resp. ad 1. argum.*

V 2 illisq;

illisq; credentes vtique de stultis insanos faciũt.

Ad probationem autem vbi dicitur ꝙ Spiritus Sanctus nusquam præsentius nec viuacius quàm scripturis est. Respondeo si per essentiam, præsentiam, & potentiam, intelligat, certè vbique æquè præsens est. Si per alios effectus, vtique alicubi & in aliquibus personis est præsentius per gratiam, & per donum illuminationis, & huiusmodi, & alibi non; alibi magis, alibi minus est. Viuacius quoque in sacramentis gratiam viuificantem conferentibus, & in contritione peccatorum & alijs bonis operibus, quàm in sacra scriptura eiusque sola lectione est. Viuacius verò, idest clarius sæpe in Doctorũ expositionibus est. Nam in multis locis sacræ scripturæ sunt quædam difficilia intellectu secunda Petri. 3. Quæ tamen in Doctorum expositionibus & conciliorum diffinitionibus clarius traduntur. Et hanc claritatem sensus scripturarum quęrimus in libris Doctorum sanctorum & aliorum Catholicorum, qui Dei spiritu illustrati clarius eas interpretati sunt. Et quidem mirum est quòd tam repugnanter hæretici fateantur Spiritum Dei, Viuacius, id est, clarius loqui in sacris scripturis & ibi legentes illuminari: & simul dicant Doctores sanctos in earum lectione tam exercitatos non illuminatos esse, nec inde Spiritum Dei bibisse: sed solos ipsos hæreticos & alios quosque etiam rudes homines, & secundum eorum sensum legentes & interpretantes dicant Spiritum Dei habere. Ideo & corolarium illud negatur. non enim est periculum quærendi spiritum hominis in eis: sed potius periculum est spretis sanctorum & Doctorum Catholicorum libris proprio inniti sensui contra Prouerb. 3. vt supra probatum est. Neque enim ex sola lectione sacræ scripturæ secundum ipsius hominis sensum & diligentiam formatur verus eius spiritus & intelligentia atque iudicium, sed ex dono Dei cum debita & humili diligentia. id quod sanctis Doctoribus potius creditur datum quàm superbis & præsumptuosis hominibus & hæreticis. In illis hæ virtutes cum humili diligentia & multa alia dona Diuina fuerunt: quibus perspicuum est Deum illis potius quàm hæreticis sensum suum & scripturarum & multa alia ad ædificationem Ecclesiæ reuelasse.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur, quia cum in Ecclesia sit etiam nunc Spiritus Dei ad interpretationem sermonum sicut & olim à tempore sanctorum Doctorum fuit, ergo etiam nunc sicut & tunc dabitur idem Spiritus his qui solis sacris scripturis intẽdunt sine expositionibus aliorum etiam Doctorum quorumcunque.

Resp. ad 2. argum. Dubium. Respondeo negando consequentiam, nec est simile. tum ex parte temporum & necessitatis, tum ex parte personarum. Multa namque licita sunt his vel illis, hoc vel illo tempore & necessitate, quæ alijs vel etiam eisdem aliàs non licet: tunc ergo, in initio Ecclesiæ, cùm non essent aliorum scripta expositionesque Doctorum & sanctorum præcedentium quos illi imitarentur eratque necessitas intelligendi sacram scripturam, optimo iure Deus illis Doctoribus sanctis insudantibus soli scripturæ sacræ verũ eius sensum ad vtilitatem Ecclesiæ reuelauit: q̃ causa vel sanctitas vitæ nunc in nobis non est. Quare illi sequendi sunt: & non temerè sine causa illis spretis Spiritus Dei nouus aut denuò iam reuelata veritate quærendus: sicut nec alia sed nec eadem sacra scriptura iterum reuelari vel alio modò expectanda est. petendum quærendum atque pulsandum est eò vsque duntaxat, quousque detur inueniatur & aperiatur: vt Tertullianus in præscriptionibus hæreticorum optimè probat.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur, quia sententias Patrum atque Doctorum sibi inuicem contrarias per solam sacram scripturam iudicamus, quæ illorum verior sit. ergo ipsa scriptura sola, est certior, verior, facilior & clarior omnium iudex, primumque omnium principiorum cognoscendi veritatem.

Probatur etiam hoc per id Psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectũ dat paruulis. & ibidem. Principium verborum tuorum veritas. Item quia quotiescumque sancti Doctores sua dicta probãt ad sacram scripturam vtporè certiorem & notiorem aut clariorẽ recurrent, alioqui ignotum per ignotius ridiculè & vanè probarent.

Resp. ad 3. argum. Respondeo negãdo antecedens & consequentiam, antecedens quidem ratione illius exclusionis solam, nam non solum per scripturas sed etiã per Concilia & consuetudinem & traditionem generalẽ Ecclesię potest illa veritas de fide aut de credibilibus determinari. quia prima Timoth. 3. Ecclesia est columna & firmamentum veritatis. Quò ad naturalia verò atque moralia, potest etiam per rationes naturales efficaces, per ipsorum Doctorum maiorem & saniorem partem vel auctoritatem, vt omnia iura & communis hominum sensus docet, veritas illa decerni. Consequentia etiam ratione illius exclusionis solam, negatur, ratione etiam illius cõparationis, primumque principium.

Nam sacra scriptura licet in se & in nobis verissima sit atque certissima: quia continet Diuinam veritatem de qua & nobis per fidem certissimam constat. At verò nobis nec est omnino clara, nec manifesta, neque facilior quò ad sensum quem facit in omnibus locis eius: sunt enim in ea multa difficilia intellectu. secunda Petri. 3. Neq; omnia de quibus loquitur quæ solum per fidem, à nobis creduntur clarè viden-

videntur. Et ita nõ est clarior neque facilior omnium index: sed Ecclesia & Concilium generale & cõcors Doctorum expositio vt dictum est. Et ad probationem est Psal. 118. Declaratio sermonum tuorum &c. Respondeo ibi non dicitur lectio, sed declaratio sermonum tuorum illuminat. Aliud autem est lectio aliud declaratio sermonum sacræ scripturæ: legunt multi intelligunt pauci. Declaratio ergo & intellectus scripturę Diuinitus datus est Doctoribus sanctis & ipsi Ecclesiæ præ omnibus, vti superius diximus. Vbi & nota quod scriptura declarata prius illuminat per fidem quam ostendit: & postea dat intellectum & cognitionem paruulis id est humiliter credentibus sensui Doctorum & Ecclesiæ habẽtium spiritum Christi, iuxta id Isa. 6. Nisi credideritis non intelligetis. In alijs autem disciplinis naturalibus prius est cognitio & inde sequitur illuminatio vel claritas scientiæ ipsius. vide ibi Hylarium. Et ibi, Lucerna pedibus meis verbum tuum &c. Declaratio autem vera sermonum Dei in sanctis Doctoribus Diuinitus illuminatis cum quibus Sap. 1. est sermocinatio, eius, potius quam in alijs & quam in hæreticis est & reperitur.

Ad aliud, Principium verborum tuorum veritas, dico ibi solum significari, quod verba Dei vera & a veritate sunt, & ita veritas est principiorum verborum Dei: non tamen ibi dicitur quod solum principium verborum Dei veritas aut verum est. Ideo neque inde sequitur quod sola verba Dei vera sunt. nam & sæpe sunt verba hominum vera, & a veritate procedunt: sicut & ea vera esse sæpe vere iuramus: ita & a fortiori, verba Doctorum in eadem sententia concordantium & Ecclesiæ in rebus fidei præ omnibus vera & a veritate sunt. Igitur sicut veritas increata principium & auctor est veritatis sacræ scripturæ & Ecclesiæ Catholicę: ita & ipsa Ecclesia ex quo est columna & firmamentum veritatis creatæ, est etiam principium & iudex ipsius, sicut & sacra scriptura. Immo & vt constat ex dictis clarior iudex ipsius scripturæ & veritatis circa fidem ipsa Ecclesia & Concilium & concors Doctorum sanctorum sententia est.

Ad vltimam probationem dico verum esse minus notum per magis notum probari: sed id est verum in suo genere, id est minus certum per magis certum, minus verum per magis verum, minus clarum per magis clarum. Doctores autem sua dicta vera esse probantes recurrunt ad sacram scripturam, tanquam magis notam non quidem in claritate sed in veritate: id est non tanquam ad magis claram sed tanquam ad magis veram, & in hoc magis notam. Quod inde liquet, quia cum omnis claritas propositionis sit de sensu quem facit, aut in quo sit aut de veritate ipsa quam enuntiat per connexionem terminorum. Doctores autem in scripturis, quas pro suis dictis allegant, non quærũt claritatem sensuum suorum: nã ipse facile possunt sua verba & mentem declarare. Neque quærunt claritatem veritatum quas enuntiant, nam sacra scriptura claritatem hanc præstare non potest de rebus fidei quæ est de non visis sed creditis obscure. ergo solum quærunt a sacra scriptura notiorem id est certiorem veritatem quam habet: & ad ipsam pro ea non pro claritate recurrunt. Claritatem autem notiorem habet Ecclesia in suis definitionibus: & Doctores sacri in suis libris: ad quos pro hac maiori claritate sensus sacræ scripturæ, non pro maiori vel notiori eius veritate habenda recurrimus. Sicut etiam in omnibus legibus & hominum sectis & facultatibus & scientijs, quæ ab eis certiores & notiores habentur in veritate, quęruntur eorum interpretes atque Doctores pro notiori vel maiori earum habẽda claritate. Neque ideo plus credimus expositionibus quã ipsi legi aut sacræ scripturæ. quia veritas per quã credimus & in se & quoad nos notior est in ipsa lege vel scriptura sacra: quamuis per eius expositores sensum ipsius clarius intelligamus atque credamus. Sicut. Ioan. primo. Hic venit in testimonium vt omnes crederent per illum, non propter illum nec in illum. & capitulo quarto. Iam non propter tuam loquellam credimus, quamuis per illam Samaritanam illi credere cœpissent. Igitur Doctores sancti in sacra scriptura quærunt veritatem suorum scriptorum, sed quærimus nos in his magis clarum sensum Diuinarum.

Quarto ad idem arguitur. Quia sępe Doctores sancti sibi ipsis in suis expositionibus contradicunt vel torquent scripturas. ergo non est illis standum: sed neque secure confidimus illis sicut nec regulæ fallaci: sed soli sacræ scripturæ secundum quam omnia eorum dicta iudicanda & recipienda sunt. Probatur consequentia etiam per Augustinum, libro tertio de Trinitate, in prologo, & Epistola nona ad Hieronymum. & habetur distinctione decima nona. ego solis. *Argum. 4.*

Respondeo, negatur consequentia: nos enim non dicimus eos omnes in omnibus esse sequendos: sed in eam tantum sententiam quam circa fidem & mores omnes illi simul, aut etiam maior & sanior eorum pars tulerit, vti superius in fine probationum declaratum est. Pugna autem illorum in multis alijs est euidens signũ veritatis, pro illis in quibus ipsi concorditer cõsenserunt. Nam in diuersis temporibus & locis viri doctissimi & sancti miraculis clari, qui libere in alijs dixerunt sententiam suam: certe dum in rebus fidei & morum tanti ponderis cum rãto libramine loquentes omnes cõsenserunt, videtur ipsa veritate coacti, vel Diuino spiritu du- *Resp. ad 4. argum.*

cti sic scripsisse. Item si Lutherani expellunt sanctos Doctores, quia sibi aliquãdo cõtradixerunt: a fortiori ipsi hæretici sunt magis explodendi, quia alijs Doctoribus & sibi ipsis inuicem etiam in rebus fidei & morum sæpius contradicunt, vt ipsa experientia constat. Iterum. Si sacra scriptura est clara & manifesta vt ipsi hæretici male vociferantur: quomodo tot sancti Doctores simul vt ipsi etiam prius & impie mētiuntur, circa eius expositionem errauerũt? Quomodo omnes illi sine spiritu Dei fuerunt, quem sibi ipsis tantum hæretice impudentissimo mēdacio arrogant sine vllo miraculo aut apparente signo vel probatione? Secure igitur statur Doctorum omnium, vel maioris eorum partis cõcordi sensui & expositioni: quam vel miraculis vel Ecclesię auctoritate vel sacræ scripturæ vel ex his euidenter deducta ratione confirmatam videmus. Ad Augustinum autē dicimus ipsum nihil aliud intendere, nisi discernere auctoritatem sacræ scripturę ab auctoritate Doctorum: quia scilicet illi sine vllo dubio credendum est, etiam si eius veritas aut sensus non intelligatur. Non sic de scripturis Doctorum: nam de his licet dubitare & disputare si a veritate fidei, vel Ecclesiæ vel a communi sensu vel sententia Doctorum aliqua aliquorum dicta discrepent, aliquando an non: vbi autem omnes fere concordant non loquitur August.

Argum. 5. Quinto ad idem arguitur. Quia secunda Thessaloni. 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. & Galath. 1. Si quis aliud Euangelizauerit anathema sit. & 1. Ioan. 4. Probate spiritus si ex Deo sint. ergo non est credendum dictis & sententiæ Sanctorum sine vllo alio iudicio & examine spiritus illorum: nam hoc soli sacræ scripturæ debetur. Quod & confirmatur quia Act. 17. illi qui cum omni auiditate Paulum audierant quotidie scrutabantur scripturas, si hæc ita haberent. Christus etiam hoc idem Iudæis suadebat dicens Ioan. quinto: Scrutamini scripturas. & ita oportuit nouum testamentum per vetus probari, ergo a fortiori dicta Doctorum oportet per scripturas iudicari & examinari; & non statim illis credere sine tali præuio iudicio.

Resp. ad 5. argum. Respondeo negando consequentiam, si vt loquimur de eorum concordi sententia intelligatur, nam id prima Thessal. 5. Paulus locutus est quando inter veros Prophetas & Apostolos etiã erant fallaces sub specie veritatis: Ideo sua si eis vt omnes audirent eosque examine iudicij probarent. Sed ad quam regulam & quo iudice probandi essent, ibi nõ loquitur Paulus: quia iam intelligitur vt alibi docuerat, scilicet ad iudicium Ecclesiæ, de qua 1. Timoth. 3. ait, quod est columna & firmamentum veritatis: & ad iudicium commune Pastorum atque Doctorum; qui sunt gubernatores & Doctores Ecclesiæ. de quibus Ephe. 4. & 1. Corint. 12. egit. Communis autem concorsq; doctrina & sententia Patrum atque Doctorum circa fidem & mores: eorumque expositio sacræ scripturæ iam per Ecclesiam probata est. Illud etiam ad Galat. 1. de his tantum intelligitur qui contra suam doctrinam vel qui aliam fidem prædicarent: non autem de expositoribus eius de quibus Eccles. 24. Qui me elucidant habebũt vitam æternam. nam & ipse Paulus cupiebat venire ad Thessalonicenses vt suppleret quod illorum fidei defuerat. Illud etiam 1. Ioan. 4. eodem modo vt illud. 1. Thessal. 5. intelligitur vt dictum est. Ideo magis est pro nobis. Nam inde hæretici probantur errare, quod per Ecclesiam, quæ est columna & firmamentum veritatis, contra cõcordem Doctorum sensum per ipsam Ecclesiam approbatum, loquentes ipsi reprobantur. Ad confirmationem ex Act. decimo septimo & Ioan. quinto. Respondeo negando consequentiam: nam Pauli & Apostolorum, immò & ipsius Christi mos erat, aliquando Iudæis prædicando, prudenter ab eis quæ de Christo in scripturis prædicta erant incipere, vt fidem illis suauius persuaderent & efficacius. Iudæi autem videntes se per suas scripturas conuinci, prudenter quoque illas scrutabantur: vt melius crederent videntes ita esse vt illis alias inaudita Apostoli prædicabant. non sic est nunc de communi doctrina Doctorum, quæ non noua docet: & iam olim per Ecclesiam probata est conformiter ad sacram scripturam, veritatem eius declarare atque docere: ideo non oportet per quemcunque de cætero amplius examinari. De doctrina autem noua hæreticorum magis contra ipsos procedit eorum argumentum. Quod autem ibi Lutherus videtur significare, nihil in nouo testamento vel in Ecclesia recipiendum esse quod non probetur aut inueniatur in veteri; falsum omnino est: & id aliquando dixerat Augustinus, quod tamen in libro retractat. ca. 22. postea retractauit & moderatus est dicens, pene nihil esse in nouo &c. multa namque sunt quæ ex veteri lege probari non possunt: quamuis ibi implicite aut sub figura contineantur, vt ait Hieronymus super id Ephes. 3. quæ sit dispensatio sacramenti a seculis absconditi, &c.

Igitur licet sacra scriptura in multis obscura & difficilis intellectu sit, atque vero in multis alijs clara est; & tam in his quam in alijs, ipsa per se & simul concordi sanctorum sensu & expositione, ad manifestationem vero fidei & Ecclesię Catholicæ ædificationem recipienda est. Alia tria argumenta hæreticorum cum suis solutionibus habentur supra propositione 5.

Propo. 7. Propositio septima est, quod in Ecclesia Romana & in his qui illã sequũtur, est vera fides & Ecclesia Catholica: & ipsi sunt veri fideles de vera Ecclesia Catholica. Hæc propositio negatur solũ

à hæ-

à hæreticis: sed cõtra eos euidẽter probatur dupliciter. Primò, q͞a in ea sunt illa tria signa infallibilia veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ suprapolita, in 6. propositione pcedenti. s. miracula & generales cõsuetudines Ecclesiæ, cõcorsq; doctrina omniũ Patrum, Sanctorum atq; Doctorũ in rebus fidei & morũ. fit igitur inde vt in ea veritatẽ fidei & Ecclesiæ Catholicæ manifestè fateamur. Nam vt per singula signa prædicta procedamus, miracula Sanctorũ secundum hanc fidem legẽ Ecclesiæ Romanæ Viuentium; fuisse semper in ea, & esse etiã nunc in diebus nostris, adeò cõstat ex historijs & legẽdis ipsorũ & præsentibus testimonijs fide dignis eorũ qui ea viderunt & experti sunt: vt impudentissima pertinacia, impia & iniuriosa toti reipub. Christianæ, sit ea oĩa pernegare sicut & hæretici negãt dicentes esse præstigias. Sic.n. omnes historias mũdi & instrumenta siue testimonia omnia ciuilia quantumcunq; sigillis publicis communita, immo & ipsum mundũ ante tẽpora nostra fuisse, & tandem ea omnia quæ non vidimus contra communem hominũ fidem vitamq; politicam negare possemus, vti ex August. in pĩogo sententiarum q. 2. efficaciter probat Scotus. & quidem si vel vni vel alteri Historiographo de antiquis & mirabilibus gestis enarranti, & in ciuilibus negocijs duobus aut tribus testibus fide dignis optimò iure fides pstatur: cur nõ æquè aut magis tot historijs Sanctorum ab ipsis Historiographis simul enarratis: cur nõ tot Pontificum canonizationibus, vbi tot miracula tot testimonijs comprobata leguntur? Certè nisi vel proteruia sathanica, qua hæretici tenẽtur, vel ex impietate de qua Erasmus per cẽsuram parisiensem notatus est, ea omnia negari nõ possunt. Quòd si vel vnũ vel duo tantum vera miracula concedãtur, vtiq; sufficiẽs & manifestum signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ ibi est. De consuetudinibus autẽ generalibus Ecclesiæ simul & communi omniũ doctrina & sensu Doctorũ quod semp fuerint in Eccle. Ro. testis est ipsa experiẽtia, testes sunt oẽs ipsi Doctores sancti Græci atq; Latini, in quorũ libris aperta sunt eorũ testimonia, ꝙ in Ecclesia Romana ea fidei regula morumq; & sacramentorum, & cõsuetudines seu traditiones generales Apostolicæ, in his quæ de substãtia & necessitate horum sunt semper obseruatæ sunt, & nunc obseruantur; quas ipsi dicunt & docent esse veram fidẽ & Apostolicas traditiones vel cõsuetudines Ecclesiæ Catholicę. Constat etiã manifestè ex ipsis etiam Doctorũ libris, ꝙ id quod nũc tenet etiam tenuit olim Ecclesia Romana à principio nascẽtis Ecclesię, quò ad substantialia fidei, morum & sacramentorũ: & per prędecessores nostros ad nos vsq; peruenit: nam & contrarium eius tãquam quid nouum auditur à nobis sicut à Patribus nostris. & in rescripto patrũ ptimi Concilij Carthaginensis ad Siricium Papam habetur, ꝙ symbolum Apostolorum Ecclesia Romana intemeratũ semper custodit & seruat. Ideo & hanc rationem vt suæ veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ sufficiens signum exhibet August. contra Epistolam Manichæi. cap. 4.

Secundò eadem. 7. propositio probatur, quia præ omnibus Ecclesijs particularibus etiã aliorum Apostolorum, hoc insigne ipsi Ecclesiæ Romanæ & sanctæ eius sedi Apostolicę pstatur ab omnibus Sanctis atque Doctoribus & omnibus alijs Ecclesijs atq; Cõcilijs generalibus & prouincialibus orientis & occidentis, quòd scilicet nunquàm deuiauit à fide Catholica vt constat. 24. q. 1. c. à recta. cap. in sede. & in omnibus c. ibidem & in gestis Cõciliorum omnium latius habetur. & dist. 31. c. quamuis, immo & infra propositione. 10. latius ostẽditur ibi videatur, quòd nec deuiare aut errare potest secundum id Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua, scilicet nec à te nec à sede tua. Igitur in Ecclesia Rom. sicut vera fides ita & Ecclesia Catholica nunc est, vt ait propositio, & fuit semper & erit, Nec est credibile totã ipsam Ecclesiã Rom. Deo permittẽte tot seculis retro actis esse deceptam, cũ tot sanctis & Doctoribus eius qui miraculis in ea claruerunt, vsq; ad tempus nouellorũ hæreticorũ qui ab ea sæpius damnati sunt.

Cũ supradictis & cũ ipsa septima propositio ne Irenæus li. 3. c. 3. concordat expresse dicens, ad hanc Ecclesiam, s. Romanam de qua loquitur, propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt vndiq; fideles: in qua semper ab his q sunt vndiq; cõseruata est, ea quæ est ab Apostolis traditio. hæc ille & omnes Doctores qui infra proposi. 8. & 10. allegantur, & supra proposi. 6. in 1. signo veræ fidei & Ecclesia habentur, expresse sunt ad idem. & Osius in confessione fidei Tomo. 1. c. 28. 29. latius prosequitur. & alibi contra Brentium lib. 2. fo. 125. *Nota. Irenæus.*

Propositio octaua. In Ecclesia Catholica est vnicum eius caput visibile. Vicarius Christi, successor beati Petri, qui dicitur Papa, super omnes fideles & Ecclesiam Catholicam primatum & potestatem habens. *8. Propos.*

Hanc propositionem soli hæretici negãt nomen Papæ abhorrẽtes: sed contra eos probatur. vbi duo dicuntur. primũ ꝙ beatus Petrus fuit à Christo institutus suus vicarius, Caput, Princeps & Pastor Ecclesiæ Catholicæ. Secundum, quòd Papa illi succedit in ea dignitate & pontificatu. Primum probatur Mat. 8. vbi Petrus semper pręponitur omnibus, non ratione tẽporis, nam Andreas prius venit ad Christi sequelã; ergo ratione dignitatis. Item c. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meã &c. i. super me creditum & cõfessum à te; quod est idẽ quod super hanc fidem & confessionẽ fidei, quã de me fecisti & cõsequenter secũdario super te, *Art. 1.*

& po-

& potestatem tibi datam quē vt vicariū meum loco meo cōstitutum, ædificabo Ecclesiam meā. quasi dicat, quia tu me Christum filiū Dei naturalem & redemptorem mundi confessus es: ideo & ego dico tibi, idest quod ego habeo per naturam do tibi per gratiam, quia scilicet tu es Petrus, idest, Petra fundamētalis, & Caput Ecclesiæ post me & pro me: nam super hanc petra ædificabo Ecclesiam meam. In cuius signum vt principi Regni Ecclesiæ meæ militātis tibi dabo claues regni cœlorū: & quas ego habeo vt peinceps, secundum Apoc. 3. habet clauē Dauid qui aperit &c. tu vt meus vicarius habebis in terra; & quodcūq; ligaueris &c. & ita cōsonāt omnes expositiones Doctorū, quæ prima facie sibi ipsis aduersæ aut variæ videntur. Item c. 17. soli Petro vt capiti aliorum dictum est: Inuenies statem in ore piscis da pro me & pro te. Itē Lu. 22. ego pro te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. Itē Ioā. 21. Petre pasce oues meas. vbi & impleuit quod, Math. 16. Christus illi promiserat tibi dabo claues &c. Itē Act. primo. ipse Petrus vt caput omniū agit de electione Matthię loco Iudę. & c. 2. & 3. ipse solus pro omnibus loquitur ad populum de fide respondens. Et c. 8. ipse solus vti platus Ecclesiæ puniuit Saphirā & Ananiā. & cap. 15. in illo Concilio Apostolorum Petrus primus locutus est, & ipse tandem sententiā Iacobi & aliorū iudicialiter probauit. Et Gala. 1. Paulus venit Hierusalem vt videret Petrū apud quem mansit 15. diebus: non alia de causa nisi quia ipsum Principem Ecclesiæ loco Christi cognouit. Hæc omnia latius probat Caie. in quodlibeto de primatu Petri & Ecclesiæ Rom. vbi & satis respondet ad argumenta hæreticorū: & Armachanus lib. 7. & Iacobatius lib. 10. art. 7. in 8. probatione secundę opinionis. & Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. art. 2. c. 1. vsque cap. 7. & Axiomata Christiana lib. 2. art. 3. c. 4. & 5. & omnes Doctores Ecclesiæ qui inferius & art. 2. & in fine latius referuntur. & Cano, de locis Theologicis lib. 6. latius agit. & antiquissimus Cirillus Epis. Hierosolimitanus in cathechesi. 2. 6. 11. 17. testatur. & Turrecremata. 24. q. 1. cap. hęc est fides. cap. Rogamus.

Nota. Sed ad supradicta atq; dicenda notandum est contra hæreticos hoc pernegantes, beatum Petrum & Paulū passos esse simul Romę martiriū tricesimo ferè septimo vel octauo anno post Ascensionē Domini qui erat vltimus Neronis annus. Ibidem etiā Petrus 25. annis cathedram Ecclesiæ Catholicæ tenuit pōtificalem. Et Paulus eodem quo Dominus passus est anno & resurrexit ad fidem cōuersus est. qui 14. anno post passionē Domini: vt ad Gala. 2. habetur, Hierosolimis fuit cum beato Petro, qui erat quartus annus Claudij Imperatoris. Nā ipse Petr⁹ postquā Antiochiæ septem annis Pōtifex fuerat, & alibi quibusdam annis prædicauerat, rediji Hierosolimam: vbi tunc aderat quando Paulus ad ipsum venit, & eodē anno 4. Claudij Imperatoris Beatus Petrus Rom. aduenit: vbi & in sua sede Apostolica ad finē vsq; vitæ suę permāsit. Et hoc expressè ait Beda super id Act. 15. & statuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas &c. & lib. de temporibus. & in prologo super Marcū & super primā Petri. quintò ibi salutat vos Ecclesia quæ est in Babilone collecta, i. in Roma, vnde ipse scribebat illam Epistolam. & Hierony. ibidem & de viris illustribus c. 1. in prima parte Epistolarum Epistola 34. & Ambrosius lib. 5. Epistolarū Epistola 32. cōtra Auxentium Arrianū & sermone 63. Petri & Pauli. Et Dyonisius i Epistola ad Timotheū. & Eusebius Cæsarien. lib. 2 Ecclesiasticæ historiæ c. 15. 25. & lib. 3. c. 2. & Leo Papa in sermone Petri & Pauli. Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum & plures alii Doctores communiter dicūt beatum Petrum Romæ sedē Apostolicam vsque in finem vitæ tenuisse: ibiq; multis annis pontificatum totius Ecclesiæ exercuisse: quamuis in aliis aliquo modo dissentiant. Ad idem sunt Egesippus. & dist. 21. c. quamuis. ex Concil. Niceno. & dist. 22. c. sacrosancta. & 2. q. 7. c. beati. & c. fundamenta. de electio. lib. 6. & in decretalibus c. per venerabilem, qui filij sint legitimi. Ex historia tripartita, & hoc etiā paulò inferius habetur. Et latius refert Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. art. 1. c. 6. & Nicephorus Grecus iam Latinè redditus in sua historia Ecclesiastica lib. 2. cap. 36. 37. & Cano vbi supra lib. 6. c. 8. latius probat. & Couarruuias in resolutionibus lib. 4. c. 14. nu. 12. & noster Horantius de locis Catholicis lib. 6. cap. 12.

Art. 2. Secundum autem, q̄ scilicet Beato Petro in dicta sua dignitate & potestate pastorali vel pōtificatu non solum supra omnes personas & Ecclesias particulares, sed etiā supra totam Ecclesiam semper Papa succedit atq; successit, vbicūque suam sedem Pontificalē vel Apostolicā collocauerit aut tenuerit: quam à tēpore Beati Petri vsq; nunc in Romana tenuit & tenet Ecclesia. Ita q̄ est institutio Diuina per Christum facta quod sit vnicus Papa semper in Ecclesia Catholica, probatur quincupliciter.

Primò quia cùm sit vnica Ecclesia Catholica visibilis in terra vsq; ad finem mundi duratura, debuit ergo suum caput etiā visibile habere Vicarium Christi etiam vsq; ad finē mundi ad eius debitam gubernationem: alioqui non esset satis prouisum Ecclesiæ. Prouerb. 11. Vbi non est gubernator populus corruet. Neque valet dicere quòd Christus solus de cęlo gubernat eam specialiter. Nā licet Deus omnia inuisibiliter & specialiter Ecclesias gubernet particulares: non iō reliqt eas sine suis Pastoribus & Episcopis particularibus visibiliter eas gubernātibus: vt in eis suus ordo Hierarchius seruaretur: & omnia inferiora

feriora per suas causas medias creatas superioresque gubernat. Quare ergo suam Catholicam Ecclesiam sine suo capite vel pastore generali visibili eam gubernante relinqueret?

Secũdò probatur idem. quia cùm in Ecclesia debeat esse regimen vel principatus monarchicus siue regalis: ex quo secundum Arist. 8. Ethicorum. & tertio Polit. præstat Democratico & Aristocratico; qui in Ecclesia Catholica nunquã fuerunt: ille ergo principatus Petri ordinarius debuit semper in Ecclesia permanere in successoribus eius. Nam officium ordinariũ non finitur morte prælati. neq; pro illo tantum tempore Beati Petri & Apostolorum Christus constituit hunc Petri principatum super omnes: cùm magis in posterum esset necessarius.

Tertiò probatur idẽ. quia si Deus Synagogæ prouidit de summo Pontifice pro toto tempore ipsius. ergo & Ecclesiæ pro toto tempore suo vsque ad finem mundi duraturæ de suo pastore vniuersali, qui dicitur Papa, à fortiori prouidit. Nam Ecclesiam in omnibus sinagogam illam excedit. Hebræor. 8. & 9. & 1. Cor. 3.

Quartò probatur idem. quia militãs Ecclesia est ad exemplar triumphantis. Apo. 21. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de cęlo & c. ergo hic habet suum visibile caput, s. Papa in Vicarium Christi eam visibiliter gubernãtem: sicut in Ecclesia triumphãti Christus Deus homo eã glorificãs, & hanc inuisibiliter nũc gubernans est, vt hoc etiam latius ait Bern. lib. 2. de consideratione. nã & ideo cant. 6. Ecclesia dicitur decora vt Hierusalẽ & terribilis vt castrorum acies ordinata. Dicitur etiam regnum cęlorum Math. 13. & alibi sæpius, quia ibi vnus Rex & Princeps, s. principalis Christus inuisibiliter & Vicarius eius Papa visibiliter est omnia regens, vt hoc etiam ait Hieronymus contra Iouinianum lib. 1. & August. in Psal. 49.

Quintò probatur idem. quia si, vt apertè mẽtiũtur hæretici, nõ auctoritate Diuina, sed vi atque tyrannide Papa eam potestatem supra totã Ecclesiã platos & Principes eius vsurpasse: certè oporteret id eos ostẽdere ex historiis fide dignis, quõ & quando quibusvè suffragiis & armis id effecerit contra omnium appetitum & libertatem. neq; est credibile tot Reges, Prælatos & Regna tantam illi potestatem ab initio nascẽtis Ecclesiæ supra se spontè dedisse: nisi se ad id obnoxios iure Diuino recognoscerent.

Est igitur Papa Caput totius militantis Ecclesiæ, membrũ quidem ipsius, simul & caput eius visibile subordinatum Christo Capiti Primo & Principali, qui nõ est membrum sed Dñs & redemptor & caput primũ Ecclesiæ totius. à quo ipse Papa & Ecclesia habet influxum inuisibilẽ gratiarũ, donorum & inspirationum: à Papa vero Ecclesia habet visibilem gubernationem, & ministrationẽ sacramentorum, & institutionem ministrorum, & alia ad conseruationem ędificationemq; fideliũ in vera fide & religione Christiana mediatè vel immediatè pertinẽtia. Qui quidem Papa est Vicarius Christi sicut Beatus Petrus: successor autẽ non Vicarius Petri propriè loquendo, nisi ad bonum sensum, Vicarius Petri idest habens eundem Vicariatum & potestatem Pontificalem, quam Petrus habuit à Christo, illiq; in eadem potestate vt verus Papa succedẽs, vt ait glo. in clem. Romani. de iureiur. Et Turrecremata dist. 63. capit. ego Ludouicus. Igitur de iure Diuino est quod sit vnus Papa in Ecclesia Catholica.

Sed vtrũ sedes ista Papalis seu Pontificalis totius Ecclesiæ debeat ẽt iure Diuino semper esse in Ecclesia Ro. ita vt Episcopus Ro. sit eodem iure Diuino summus Pontifex totius Ecclesiæ: & hac ratione ipsa etiam Ecclesia Rom. habeat primatum super omnes Ecclesias particulares est duplex opinio inter Catholicos. *1. Dubium.*

Prima Caietani in apologia de primatu Papę & Ecclesiæ Rom. c. 13. quam tenet Roffen. contra Lutherum art. 30. & Dryedõ de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 4 ca. 3. in fine, & frater Petrus de Soto in defensione confessionis Catholicæ. par. 1. c. 97. 98. & Iacobatius lib. 8. art. 6. & 7. vbi & de hoc latius agit, videntur ad idem, & Turrecremata. 24. q. 1. Rogamus. quòd non quidem absolutè sed ex pręsuppositione. Quòd absolutè id non sit institutum à Christo patet, quia si beatus Petrus nec Romæ, nec alibi aliquam Ecclesiam sibi appropriasset vel applicasset suam sedem ibi constituendo, sicut & paruo tẽpore fuit nullibi eam collocando, antequam prius Antiochiæ & tandem Romæ illam statuit: tunc certè nullus Episcopus particularis nec Episcopus Ro. esset Papa successor Petri in Ecclesiæ Põtificatu: sed eo mortuo Ecclesia eligeret sibi successorẽ Pontificẽ totius Ecclesiæ. sicut nunc Sunt generales ordinũ Mendicantiũ. Ideo si Petrus Antiochiæ perseuerasset suã sedem Papalem ibi figendo vsque mortẽ: tunc Episcopus Antiochenus esset princeps aliarũ Ecclesiarum: sicut nũc est Papa Ro. & Ecclesia Ro. ratione sedis Apostolicę ibi existentis est etiam princeps omnium Ecclesiarum orbis. Similiter si Beatus Petrus decessisset à Roma, non tantum loco sed etiam sede finaliter eam ante mortem alibi collocando, sicut de Antiochia se transtulit in ipsam Romã: tunc certè non succederet illi Pontifex Rom. sicut nec nunc succedit Antiochenus. Et ita de his mutationibus sedium & de electionibus Põtificum absolutè nihil habetur in Euangelio. At verò ex suppositione, videlicet pręsupposito quòd iam beatus Petrus in Ecclesia Rom. suam sedem finaliter constituit eamq; pro sua sede pontificali totius Ecclesiæ tãdem elegit & appropriauit: iã de iure Diuino ibi est, & semper esse debet sedes Apostolica totius Ecclesię: & Episcopus Ro- *Resp. 1. opinio.*

manus

manus: est Papa: & Ecclesia Ro. primatum habet super omnes Ecclesias: nec inde alio finaliter vel in perpetuū sed solum ad tēpus ex rationabili causa potest transferri. Probatio eius est: quia vt referunt Egesipus lib. 3. de excidio Hierusalem c.2.& Ambr. in oratione contra Auxentium de basilicis consecrandis lib.5. Epistolarum 32.& ex historia tripartita habetur in c. per venerabilē.qui filij sint legitimi. Petro volēti è Roma discedere Christus apparuit iubens vt Romam reuerteretur ibi crucifigendū, ergo ex cōsequenti fuit illi iussum à Christo, vt ibidē finaliter per mortem suā summum Ecclesiæ totius Pontificatū stabiliret. ad idem videtur c. omnes. & c. sacro sancta. d. 22. vbi dicitur quod Ecclesiā Rom. solus Christus fundauit & illi primatum dedit.& dist. 21.c. quamuis.& 24.q.1.cap. rogamus. Itaq; Episcopatus totius orbis & Ro. vrbis non sunt duo coniuncti, sed vnus tantū Episcopatus Ro. vrbis in Episcopatum vel Pontificatū totius Ecclesiæ iure Diuino in ppetuū erectus est. Exemplum est in aliquibus religionibus; ubi eo ipso quo quis eligitur in Priorem vel Abbatē alicuius conuentus, etiam in generalem prælatū totius illius ordinis electus est. Sic dicit Gaieta. ꝙ Episcopus Ro. iure Diuino est Papa & Pontifex totius Ecclesiæ vt dictum est: idq; non quatenus Episcopus Ro. est formaliter loquēdo, sed quatenus Beati Petri successor in sede pontificali totius Ecclesiæ & Vicarius Christi est. id quod nullus alius Apostolus, & per consequens nullus successor eius habet.

2. Opin. Alia opinio aliorum, quā tenet frater Dominicus Soto. in quartò dist. 24.q.2. art.5. & Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. art.2.c.41.ꝗ aliis pluribus est, ꝙ neque absolutè neq; ex suppositione prædicta id est de iure Diuino; neque ratio supradicta id probat. Tum quia nō est sufficiens illa historia tripartita ad rē de iure Diuino comprobandum: neq; vt scriptura canonica neq; per Ecclesiam decreta refertur ad supradicta, & in c. per venerabilem. Tum secundò. quia etiam si esset canonica non inde sequeretur nisi quòd voluntas Christi fuit vt Beatus Petrus Romam suo sanguine decoraret: non tamen vt ibi suam sedem ita locaret in perpetuum ne alibi vlla de causa, aut etiam nullibi posset constitui, vt supra ipse etiam Caietanus fatetur, antequā esset Romę aliquo tempore nusquā fuisse. Tum tertiò, quia nullus locus Euangelij ad id conuincit. Illud autem c. omnes.& cap. sacrosancta. dist. 22: præcipuè intelliguntur ratione sedis Apostolicæ quæ in Ecclesia Romana à principio per Petrum collocata est; & per consequens de ipsa sede Apostolica vbicunq; fuerit collocata. ad idē videtur glossa in extrauagan. Ioan. 22. execrabilis. de præben. §. nos itaque.

Igitur institutio Diuina est ꝙ sit Papa & Papatus supra totā Ecclesiā; humana autem quòd huic vel illi personæ vel Ecclesiæ applicetur vel quod sit in Ecclesia Rom. vel in alia particulari. ideo ex legitima causa posset per Ecclesiā vel p Papā sancta sedes Apostolica à Roma alio trāsferri, nulli etiā Ecclesiæ applicari. sed id nō nisi ex vrgentissima causa & necessaria fieri deberet. Si tamē fieret: illa Ecclesia, in qua sedes Papalis esset collocata & applicata, & Episcopus illius iure Diuino esset Papa & haberet primatū Ecclesiæ & omnia priuilegia quæ nunc Papa & Ecclesia Rom. à tempore. B. Petri habet sibi Diuinitus concessa, quandiu ibi sedes Apostolica esset constituta.

Supradictam propositionem quòd Papa Vnicus sit in Ecclesia Catholica de iure Diuino: & ꝙ à tēpore B. Petri manet eius sancta sedes apostolica in Ecclesia Ro. & ipsa Ecclesia Ro. habet primatum à Christo super omnes Ecclesias particulares, vti superius declaratum & probatū est, tenent vt de fide omnes sancti Doctores atque Catholici omnes & totius Ecclesiæ doctrina & consuetudo, vt cōstat ex Epistolis omnium ferè sanctorum Pōtificum à tempore Apostolorum, vt ait etiam Irenæus expresse lib.3. cap.3. vt supra propositione.7. in fine refertur. Itē Athanasius in suis Epistolis, & Episcoporū Egypti in synodo orientali Alexandrina congregatorum ad Marcum, Iulium, Liberium & fœlicem Papas; & horum etiam ad ipsum Athanasium & alios Episcopos orientales: vbi hoc sæpius clarissimè ab omnibus illis asseritur.

Itē Cyrillus Episcopus Alexādrinus vt refert B. Tho. in opusculo 19. contra impugnātes religionem c. 3. quòd in suis decretis sic ait. nos vt membra maneamus in capite nostro Apostolico throno Ro. Pontificum à quo nostrū est quærere qd credere & agere debeamus: quia ipsius solius est soluere & ligare loco illius qui ipsi soli quod suum est plenū dedit: cui omnes iure Diuino caput inclināt. Origenes super Ioā. in principio & tracta.6. super Matth. c.18. Epiphanius in anchoratu. Chrysost. sup Matth. homilia 55. 83.& sup Io.87.& super act.3. homilia.3. Theophilatus Lu. 22.& Ioā.21. ibi Sequere me.& super id, Pasce oues meas, vt habetur in exēplaribus græcis antiqs & multis modernis: licet Oecolāpadius dicat in modernis nō haberi. Tertullianus de præscriptionibus hæreticorū & lib.4. contra Marnonem. Item Basilius Episto.52. ad Athanasium. & Concilium Nicenum. primū in canone. 44. Cyprianus de simplicitate platorū, & habetur 24.q.1.c. loquitur dominus, & in lib. 1. Epistolarum Epistola.3.& 6.& lib.4. Epistola. 28.& 9.& in expositione symboli Apostolorum in principio, & in Epistola ad Bazaianū de hæreticis baptizādis. Hylarius sup Matth. 16. Ambrosi. super Lu. vlt.& super Marcū, & refertur. 24. q.1. c. non turbatur. & sermone 47. & refertur dist.50. cap. fidelior.& super prima Timoth.3.& in lib.

Nota. Cirillus.

Nota.

Hæc auctoritas cirilli nō habetur in nostris exēplaribus Latinis: quia forte non omnes librū thesaurorum eius extant apud nos vel quia per hæreticos olim idē substracta est.

in lib. de excessu fratris sui.c.7. & Hierony.lib. 1.contra Iouinianum c.14.& Epistola.2.& 4.ad Damasum Papam,& referuntur. 24. q.1.ca.hæc est fides.c.quoniam vetus. & Episto.7.27.41. & Epistola.14. contra Luciferianos. & lib.1. & 3. cōtra Rufinū.& ipse Damasus Papa in Epistola. 3.ad Concilia Africana. Item August.q.79. noui & vet.testamen.& ad Casulanū. Epistola.86. & sermone.124. sup Ioan. & contra Donatistas Epistola.162.165.ad Generosum.& tractatu cō tra literas Petiliani lib.2.cap.51. idem etiam in Epistola. 92. ad Innocentium Papam pro Cōcilio Mileuitano confirmando,& lib.2. cōtra Donatistas,& cōtra Parmenianū, & q.110. noui & veteris testamenti.& alibi sæpius. Itē;Leo Papa sermone.3. suæ consecrationis, & Epistola.9.& Epistola.6 8.10.14.26.27. Maximus in Epistola orientalibus directa.& Grego. in registro lib.4. cap.76.vsque cap.88. & per totum librum.7.;& 10.12.à c.31.vsque in finem libri,& tandem per totum registrum sæpius idem docet,& Bern.lib. 2.& 3.de cōsideratione,& Epistola.131. & Epistola.190.ad Innocentium Papam, & Epistola. 273.238.242.243.Eugeniū Papam.Itē Eusebius Cæsarien.in historia Ecclesiast.lib.6.c.18. lib.5. c.8.c.24.& historia tripartita lib. 9. c.13.15.16. & lib.4.cap.6.9. 19. & historia Victoris de persecutione Vandalorum lib. 2. multi etiam alii Doctores atque Pontifices Conciliorumq; Decreta quæ referuntur à Gratiano.24.q.1.in omnibus ferè capitulis ibidem contentis & 2.q.6.c. quis primò & seq.& 3.q.6.c.dudum.& seq.dist. 11.c.quis nesciat.& dist.19.cap. ita dominus. & dist.21.c.quamuis.cap.in nouo.& dist.22.cap.de Constantinopolitana.c.sacro sancta.c.omnes,& distinct. 96. capit. constantinus. Item extra.qui filii sint legitimi. c. per Venerabilem . & de maiorita.& obedient.cap.solite.& lib.6.de electione.cap.vbi periculum. ca. fundamenta. & extra. de supplen.neglig.c.grande.Item.C.de summa trini.& fide Catholica l.1. omnia denique Concilia Generalia & multa Prouincialia orientis & occidentis sunt ad idem ; vt videre est in libris eorum & in decretis distinct.16.17. & nouissimè Concilium Constantiense.8.& 15.contra quosdam hæreticos id esse de fide decreuit . & Concilium Floren.sub Eugenio.4. vbi Græci & Armeni primatum Papæ & Ecclesiæ Romanæ de iure Diuino confitentes reconciliati sunt . Et si quando aliquis Episcopus vel Patriarcha, vt pote Constantinopolitanus,id ambitiosè recognoscere recusauit : tandem resipiscens & reconciliatus idem confessus est : & qui id non fecit vti schismaticus & hæreticus ab omnibus Patribus & Conciliis orientis & occidentis habitus & punitus est. Et hæc omnia latè referūt Tho.Vualden.io doctrin.fidei lib.2.artic. 2. cap.30.vsque. 36 & liber Axiomata Christiana lib.2.art.3.c.7. 8.11.& Echius lib.3. de primatu Ro. Pontificis. & Turrecremata . Super dist 19. c. ita dominus. & dist.21.cap.quamuis. cap. in nouo. & dist.22. cap.omnes.& in sum. de Ecclesia lib.2.& Cano vbi supra latius de hoc.& Caieta. in quolibet.c. 6.& iterum de primatu Petri & Ecclesiæ Ro. & Victoria in secunda relectione de Ecclesia. q.2. & Soto vbi supra. & noster Castro de hæresibus tit. Papa. & tandem plenius Albertus Pighius lib.4.suæ Hierarchiæ cap.5.vsque c.14.& lib.5. c.10.vbi ex historia tripartita lib.9.cap.9.13 15. 16.c.38.& ex Eusebio Cæsarien. in historia Ecclesiastica vbi supra & ex omnibus Conciliis Orientis & occidentis clarissimè probat , quòd ipsa Concilia omnesque sancti Doctores & Patres Ecclesiæ Catholicæ ab initio ipsius semper recognouerunt Papam Ecclesiamq; Romanam, vt caput totius Ecclesiæ vt in hac.8.propositione continetur . Nicephorus etiam Græcus iam nobis Latinè reditus in sua historia Ecclesiastica lib.6.c.29.& lib.9.c.5.c.8.c.10.27.& lib.13.c.34. & lib.11.cap.30.& lib.12.cap.17.lib.14.cap.34. 37.39.& lib.5.c.6.30. & lib.17. c.9. & Otius in confessione fidei To.1. c.26. 28. & Tomo 2. 32. & alibi contra Brētium lib.2.fo.125. & tandem frater Petrus Soto.in defensione cōfessionis Catholicæ.cap.74. vsque cap.109. hoc idem latius prosequuntur . Quod autem libro primo recognitionum . B. Clementis propè finem Iacobus dicitur princeps Episcoporum . & vt refert Nicephorus in hist.Ecclesiastica.lib.12.c.16. in Cōcilio Constantinopolitano tempore Theodosii Imperatoris in Epistola ad Ecclesiam Romanā vbi Hierusalem dicitur mater omnium Ecclesiarum , hoc ideo dicitur quia ibi erat Patriarchatus tunc omnium Ecclesiarum Palestinæ & regionum adiacentium : & respectu tātum earum matrix sic appellatur. Item quia inde cœpit Euāgelium & Ecclesia per totum mundum protendi,dicitur Hierusalem mater.i.Origo non Princeps Ecclesiarum quæ sunt in toto mundo .

Propositio nona.Concilium Generale legitimè congregatum,si faciat quòd in se est; vti facere regulariter credendum est , nisi oppositum constet manifestè,in rebus fidei & morum diffiniendis , etiam ad modicum tempus errare non potest : & illius diffinitioni sub crimine & pœna hæresis ab omnibus standum est . *Propos.9.*

Hæc præpositio omnino negatur ab hæreticis:sed & aliqui Catholici simpliciter sine dictis limitationibus dicunt Concilium Generale etiā legitimū si ibi non est Papa errare posse.vt Th. Vualden.Caieta.Siluester.Alber.Pighius vbi supra cum aliis: alii autem simpliciter id negant ; sed cum prædictorum limitationibus propositio hæc contra eos omnes oppositum sentientes , probatur quadrupliciter.

Primò quia . prima Timot.3. Ecclesia est columna & firmamētum veritatis: & ita circa prędicta errare nō potest vt supra propo.4. & 5.habetur ; *1. ratio.*

betur; id quod ipsi et hæretici cōcedunt. Sed hęc tota simul non potest habere actum aliquem regulandi & diffiniendi circa mores & fidem: quia non potest tota, simul conuenire ad determinandum veritatem circa dubia in his emergentia. ergo in ea est ponendum suum tribunal visibile supremi luminis ad id à Deo illi promissi, in quo eadem Diuina & certissima sit auctoritas: cuius determinationem tota sequatur Ecclesia: vt sic omnes in vnitate eiusdemq; fidei eiusq; confessione in vna permaneant Ecclesia. Hoc autē aptè fieri non potest nisi vel in Papa cū consilio Cardinalium vel Patrum Ecclesiæ, vt infrà proposi. 10. habetur, vel in Concilio generali legitimè congregato ex præcipuis partibus ipsius Ecclesiæ. sicut & in omni repu. humana consilia capiuntur, fiuntq; definitiones & leges pro tota republica, à Principe tantum cum procuratoribus & rectoribus & principalibus Partibus ipsius reip. & non à toto populo simul; igitur ibi est prædictum tribunal supremi luminis Diuini, vt ibidē error esse non possit. Alioqui nunquam esset finis dubiorum, nisi in Concilio & Papa esset prædicta certitudo ad hæc omnia sensumque sacræ scripturæ atque Doctorum tandem definiendū & declarandum, vt omnes in confessione eiusdē fidei consentiant atque permaneant.

2. Ratio. Secundò probatur idem, nam si Conciliū præfatum errare posset; certe is error in totam Catholicam Ecclesiam redundaret; & ita simul errare censeretur. quod tamen impossibile est vt constat ex supradictis. Quod autem id sequatur inconueniens, hinc constat, quòd sicut dum mēbrum aliquod vice corporis sui rite suum exercet officium; totum corpus vel homo ipse illud agere dicitur per membrum illud, quamuis nō omnia membra immediate agant. Homo namq; dicitur videre quando oculi vident, & audire quando aures audiunt, aut quando ipsis mediantibus id facit: quia & ad idē omnia alia membra suam virtutem administrant. Et similiter in repub. humana dicitur à tota republica fieri, quod à Capitibus & Rectoribus eius, nomine ipsius aut nomine publico pro eius causa vel Vtilitate fit. nam & Arist. 9. Ethi. c. 9. ait ciuitatem id maximè esse, quod est in ea principale. & 3. Reg. 8. dicitur quòd cōgregati sunt omnes maiores natu cum principibus tribuum Israel & duces familiarum. sequitur. & benedixit Rex omni Ecclesiæ. ita ergo & quando ecclesiæ Prælati, videlicet Episcopi & illi q legitimè sunt psonæ Cōcilii legitimę cōgregati presidēte Papa aut eius legatis, eo ipso quòd sunt Episcopi & Rectores Ecclesiæ dum publica auctoritate cōgregantur, habent auctoritatem totius Ecclesiæ, sicut senatores in suo senatu. non ꝙ ipsi Episcopi sint tanquam procuratores Ecclesiæ recipiētes auctoritatem & cōsensum à toto populo Christiano vt senatores à sua repub. sed ꝙ ipsi soli plati cū Papa vel eius auctoritate cū suis legatis, et si totus populus Christianus reclamaret, per potestatem Diuinā quam à Christo vti successores Apostolorū ad docendū fidē & gubernandū Ecclesiam habent, possunt Conciliū facere: & dū ibi publico nomine cōgregantur vt Capita, Ecclesiā ipsam representant: & illa ī eis virtualiter est, & ita quod ibidē faciūt, tota ipsa Eccl. Catholica facere censetur. Ad quod facit Concilium Nicenum quod post symbolum fidei ibi conditū ait, quò I oppositū dogmatizātes anathematizat. Sed si circa prædicta cōciliū posset errare, sequeretur ꝙ tota Ecclesia q̄ ibi virtualiter est posset errare: maximè cū decreta Cōcilii totus populus Christianus seq teneatur, vti decreta prælatorū suorum nomine publico aut totius Ecclesiæ ibi cōgregatorū. Igitur sicut tota Ecclesia Catholica errare nō potest quia & Diuinam illustrationē habet: ita & de Concilio Generali tenēdum est. Et hoc adeò verū est ꝙ ipse et Papa stare tenetur diffinitioni ipsius Cōcilii legitimè cōgregati in fide & moribus: maximè si totius Cōcilii ea diffinitio sit, vt ait et Soto in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. in responsione ad secundū argumentum, & dist. 22. q. 2. art. 2. & innuitur ēt dist. 15. c. sicut sancti. & 25. q. 1. sunt quidā. & epistola Iulii Papæ ad orientales Episcopos tēpore Athanasii. Non quidē vt inferior obediens Cōcilio vt superiori: sed vt obediens veritati per Spiritum Sanctū ibidē certissimè reuelatę. sicut & Rex suis medicis cōsiliariis atque Doctoribus dicentibus, talem cibū vel medicinā esse sibi noxiā siue salubrē, vel talē actū, esse mortale peccatū obtēperare tenetur. Nā modo tenea tur quod Conciliū sit supra Papā modo nō: sed quod Papa est supra Cōciliū quò ad potestatē iurisdictionis: tamē vt diximus Papa tenetur stare definitioni Cōcilii. immo & Victoria in tertia relectione de potestate Papæ & Cōcilii. proposi. 2. fo. 223. & Turrecremata in decreto dist. 4. §. ideo. art. 1. expressè dicūt ꝙ potius est standū diffinitioni Cōcilii quàm Papę in fide & moribus. & Castro de hæresibus lib. 1. c. 2. & 6. & 8. & de punitione hæreticorū lib. 1. c. 4. & 10. est ad idē, & ratio huius mihi videtur, quia nobis certius est Conciliū legitimū facere quod in se est vt à Deo illuminetur q̄ Papā ut inferius habetur. Nā si Papa etiā faciat quod in se est tūc etiā à Deo illuminabitur vt errare nō possit; vt tenetur à Doctoribus & infra propositione decima agitur de hoc: nec ipse à Concilio nec Cōcilium ab ipso poterit dissentire: & ita patet secunda probatio præfatæ propositionis.

Tertio pbatur eadē propositio exēplo Apostolorū omniūq; sanctorū, qui in dubiis semper ad Cōcilia Generalia cōfugerunt: quāuis ēt ipsi essēt alias Diuinit⁹ illustrati. Nā Act. 15. Apostoli senioribus illis in Hierusalē existētibus cōgregati, dicunt tota vel oīs ecclesia, quāuis ibi & alii plures Christiani remanerēt. Dicit. n. ibi pla- 3. Ratio.

cuit

cuit Apostolis cum senioribus cum omni Ecclesia eligere viros &c. Item visum est Spiritui Sancto & nobis &c. Ibi enim fuit Concilium Generale ex parte capitis; & ita ibidē significatur in Concilio Generali assistere Spiritum Sanctū illuminando: & hac eius auctoritate vel illustratione ibi sine vllo errore circa fidem & mores fieri diffinitionem; & similiter nos facere exemplo suo Apostoli docuerunt. Similiter etiam fecit Ecclesia Catholica, quando post tēpora martirum & persecutionum; habita pace, per Constantinum licuit illi Concilia cogere Generalia; quoties dubia de fide & moribus & hæreses subortæ sunt: & eorum determinationi vt potē certissimè regulæ ab omnibus fidelibus statum est, vt ait Isidorus lib.6. Ethimolo.cap.8. & habetur distinct.15.cap.canones.facit Matt.18. Vbi duo vel tres &c. vti inferius in primo dubio habetur hæc auctoritas magis ad rem declarata.

4. Ratio. Quartò probatur idem auctoritate sanctorū omnium atque Doctorum, vt August. Epistola. 118. ad Ianuarium. & lib.1. ad inquisitiones Ianuarij in principio, & de vnico baptismo contra Donatistas lib.2.cap.3. vsque cap.9. & lib.1.cap. 18. & lib.6.cap.7.cap.39. & lib.7.cap.1. & lib.3. contra Maximinum Arrianum.c.14. & Greg. in registro lib.1.c.24 lib.2.cap.49. lib.3.cap.33.37. 53. & lib.7.cap.53. & lib.9.ca.61. & habetur distinct.15. cap. sicut Sancti. & per totam dist. 16. & Athanasius in suis Epistolis. Ambr. Epist. 31. & Cyrillus & Hylarius libro de Synodis sunt ad idem. & Leo Papa Epist.6.21.24. & Gelasius Papa in Epistola ad Episcopos Dardaniæ & Concilium Chalcedonen. actione 3. in relatione ad Leonem Papam & actione 6. & octaua Synodus generalis actione quinta. & Abulen. in defensorio cap.38.54. vsque 69. latius de hoc. & in 16. Concilio Toletano in fine confessionis fidei hæreticus decernitur qui diffinitionibus Concilij Generalis non firmiter credit. & tandem a principio semper ita sensit Ecclesia Catholica, quòd scilicet decretis Concilij prædicti Generalis sicut & Ecclesiæ Catholicæ sub crimine hæresis credere & stare tenemur & de his etiam latius agit Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib.2. ar.2. cap.26.27. Quamuis in c.19. male dicat non esse perfidiam sed scādalosam temeritatem eius aut Papali definitioni non credere. Sed liber Axiomata Christiana. lib.2. art.4.cap.1. & 2. vsq; c.7. & artic.6.cap.7. contra ipsum Vvalden. cum supradictis melius cōcordat expresse, vt etiam de hoc infra prop. decima vbi de Papa agitur latius habetur, ibi & dubio secūdo videatur. Et Osius in confessione fidei Tomo.1.c.24. & alibi cōtra Brentiū lib.2. fol.110. & Roffen. contra Lutherum. art.28.29. & Turrecremata in sum. de Ecclesia lib.3.c.58. & Alaba de Concilijs. par.1.ca. 4. & 5. & Cano. de locis Theologicis lib.5.c.4. & 5. & Simancas de hæreticis c.12. & 52. & Castro de punitione hæreticorum lib.1.cap.4. & de hæresibus lib.1.cap.6. & inferius tit. Concilium. & Socrates in historia Ecclesiastica. lib.2.cap.20. & lib.4.cap.17. multa alia afferunt ad rem. vbi August. & Concilia Generalia Doctoresq; prædicti expressè dicunt sententiam Concilij Generalis esse Ecclesiæ Catholicæ quam ipsum Concilium repræsentat; & illi vt regulæ certæ & infallibili ab omnibus standum esse vt declaratū est. Sed tandē Soto in defensione confessionis Catholicæ par.2. per totum librum prædicta omnia atque sequētia probat atq; persequitur, & Vega de iustificatione lib.15. c. breuiter tangit.

Et notanter dictum est, si Concilium faciat quod in se est errare nō posse etiam ad modicū tempus: quia Spiritus Sactus ibi specialiter assistit, sicut & toti Ecclesiæ Catholicæ eam illuminando, sicut et in Beato Petro promisit: cuius auctoritas ibi est, vti supra & infra c.10. probatur. Neque vllum Concilium Generale legitimè congregatū & continuatū, & auctoritate Papali legitimè procedens legitur errasse. Nam si de aliquibus lis aliqua est inter Catholicos in hoc ideo est quia non conuenient fuerint ne legitimè congregata vel cōtinuata vel legitimè processerint vel excesserint metas suæ facultatis, in hac vel illa materia sine Papali auctoritate se intromittēdo vel procedendo, vt de Cōcilio Basilien. & Constantien. Caietanus in quodlibet. de potestate Papæ.c.8 & in 2.par. Apologiæ.ca.11. & Albertus Pighius lib.6.c.5. 11.13. plenius agūt. & de quodam alio Cōstantinopolitano alij etiā instant. Concilium autem Ariminen. ea de causa expressè reprobatur distinct.15.cap. Sācta. & Ephesinum secundum non admittitur ab Ecclesia, vt patet ibidē. & c.canones. & dist.16. c. quoniam. ca. sancta & sequen. Ideo quòd ad hoc Siluester tit. Concilium. q.2. & titu. Ecclesia. q.2. tit. fides. quæst.6. & 7. secundum Panor. de electione. cap. significasti. non bene dixit Concilio errare posse, non tamē perseueranter sed tantū quan primo motu minus plene veritatē inquirens; quodq; Deus inuisibiliter aut visibiliter, per alios doctos fideles de veritate cito illud illustrabit, ne eius error ad totam perueniat Ecclesiam. adducit exemplum Concilij Aquisgrani.36.q.2.ca. placuit. quod postea per Hieronymum dicit esse correctum ibidem in cap. tria, & cuiusdā alterius Cōcilij exemplum adducit. Sed certe neutrū est ad propositū: nam vti hoc etiā contra Panor. expresse ait Roffen. cōtra Lutherum art.29. illa Concilia nō Generalia sed prouincialia fuerunt: quæ vt inferius habetur errare & per generalia possunt emendari. Sed neque ibi illud Concilium, Prouinciale diffiniendo errauit: sed secundum quod in alio Concilio erat statutum ipsum etiam iterum statuit & aggrauauit, vt scilicet illud matrimonium inter raptam ipsumque raptorem illegitimum esset,

Nota. (margin)

sicut & nunc est intra quartum gradum consan guinitatis:sed id postea sicut & alia humana statuta quæ ex causa sæpe mutantur. Beatus Hieronymus mutandum esse censuit:quia etiam olim Exod.22. lege illa iudiciali quamuis rigorosa, matrimonium illud non erat illegitimum. quãuis Glos.in dicto capitulo tria. malè dicat illam legem Exod.22. esse moralem,neque posse per Ecclesiam mutari. Si autem Concilium Generale non faciat quod in se est notabiliter negligendo inquirere sufficienter veritatem,aut si nõ legitimè procedat: tunc nihil mirum si Deus statim,non assistat & errare possit quasi primo motu vel ad modicum tempus,non tamen perseueranter:& in hoc casu benedixit Siluester & Panormit. Vbi supra si ipsi sic intellexerunt. & ratio huius est. Tum quia non sunt à Deo miracula petenda nec expectanda sine necessitate, neque Deus ipse tentandus est: tentaretur autem eiusque miraculum illustrationis sine necessitate expectaretur à non facientibus quod in se est. tum maximè quia promissiones Dei Generales, de eo quod ipse non solus sed nobiscum & cum actionibus nostris concurrendo in nobis facturus est; sub hac conditione sunt intelligendæ, si videlicet homo in faciat quod in se est ad talem finem vel effectum. ergo non mirum si tunc Concilium vt homines errare possint sine speciali assistentia Dei, non tamen diu nec perseueranter: quia Deus cito prouidebit quomodo vel per se,vel per alios Concilium ipsum vel Prælati atq; Doctores Ecclesiæ, oportunè illuminentur & de errore admoneantur, & error ipse vt oportet tollatur ne ad totam perueniat Ecclesiam: quæ diffinitionem Concilij Generalis sequi tenetur. ibi namque est plenissima potestas mediatè vel immediatè vt inferius habetur. & cum his expresè concordat Roffen. contra Lutherum in prologo veritate. 8.

Dubium. 1. Si quæratur quando intelligatur Concilium facere quod in se est, ad prædictum finem veritatis illustrationisque Diuinæ obtinendum.

Respondeo. Respondeo quòd quando auctoritate Papę si viuit & certus Papa est, aut aliàs auctoritate legitima eorum qui Concilium Generale possunt cogere & celebrare, conuocarentur Pastores Ecclesiarum, scilicet Episcopi & viri boni docti atque prudentes de tota Ecclesia eligerentur, qui eruditione & prudentia ad id munus iuuare & sufficere creduntur. Si & ibidem iam congregati cum affectione veritatis sine priuatis commodis & affectibus humanis, orationibus communibus præuijs diligenter insistant indagandæ veritate fidei & morum per scripturas sacras atque Doctorum Sanctorum & Conciliorum pręcidentium & per alia eiusmodi quę ad prædictum finem visa fuerint expedire.

Tunc enim & non aliter, vti Roffen. vbi supra dicit expresè, & noster Horantius de locis Catholicis lib.2.cap.17.secundum Hieron. Origen.Chrysost. Hylari. Theophilact. Matth. 18. in nomine Christi congregãtur & faciunt quod in se est.quibus ipse suam assistentiam atque fauorem promisit, neque deficiet, iuxta id Matthæ. 18. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo congregati ibi sum. 1. quantumuis pauci prædicto modo congregentur, vt etiam infra & propositione. 10.habetur. & ita exponit B.Gregor. in registro. lib.12.cap.31. & communiter Doctores cum August.lib.4.contra duas Epistolas Pelagianorum cap.12. ad idem videntur. sic etiam exponitur in cap.de quibus dist. 20. & in Concilio Chalcedonen. actio.10.& 3.& in Epistola ad Leonem,& in Concilio Constantinopolitano actio. vlt.& Cælestinus Papa, vt Isidorus in libro Conciliorum in gestis tertiæ Synodi Toletanæ refert, sic etiam exponit, & in Concilio Niceno secundo, actione 4.probatur. nam quando totum Concilium simul aliquid diffinit, constat ibi fecisse quod in se est & à Spiritu Sancto illuminatum id diffinisse; & æquiualere diffinitioni totius Ecclesiæ,secundum August.lib.1.de baptismo contra Donatistas c.18.& alibi vt sup. & Cano.lib.5. de locis Theologicis. cap. 5.q.1. etiam latius probat.

Igitur qualescũque illi sint & qualitercũque diffiniant:certè contra expressam scripturam & Generalem traditionem vel consuetudinem Ecclesiæ eos omnes errare moraliter loquẽdo impossibile est:Contra obscurã autem idem etiam videtur, nam nullo modo credibile est tot viros pios ac doctos ex tota ferè Ecclesia ad id electos & cõgregatos notabiliter omittere facere quod ad eum finem in se est sine tenentur. Si quidem si vel pauci vel duo vel tres ex ipsis id fecerint: eos certè & per illos omnes alios Deus illuminabit ne per erroneam ipsius Concilij diffinitionem tota etiam Ecclesia errare cẽseatur vt proximè dictum est. & ita simpliciter absolutè idq; verissimè dicendum est Concilium Generale legitimè congregatum & continuatum vti semper supponitur, in rebus fidei & morum errare nõ posse: & eius diffinitionibus ab omnibus esse parendum. In quo expresè concordat liber Axiomata Christiana lib.2.art.4.cap.7.& 8.9.& 10.vbi latius de his.

Si contra hoc arguatur, quòd modo sit magis necessaria specialis illuminatio Diuina in Concilio Generali,quàm in Prouinciali & in alijs cõgregationibus aut personis,modo non:certè sequitur ex dictis quòd æquè infallibiliter Deus assistit specialiter illuminãdo quoscunque etiã duos vel tres tantum in nomine suo cõgregatos in pertinẽtibus ad fidem & mores,vt errare non possint diffiniendo, sicut de Concilio Generali dictum est.quia eadem est ratio vtrobique,scilicet,promissio Diuina Matth.decimooctauo,Vbi *Argumen.*

duo

duo vel tres fuerint in nomine meo congregati, &c. vbi sine vlla differentia omnibus supradictis Christus se affore repromisit. & ad prædictum sensum Beatus Gregorius in registro libro duodecimo, capitulo trigesimoprimo id de Concilio prouinciali allegat & exponit, & Doctores communiter cum eo, ad quod videtur Augustin. contra duas Epistolas Pelagij capitulo duodecimo.

Respond. Respondeo negando sequelam, & eius probationem: neq; enim est eadem ratio infallibilis assistentiæ Diuinæ vtrobique: quamuis eadem sit Diuina promissio, sed differenter implenda. nam quia in Concilio Generali est simpliciter necessarium ne erret in fide & moribus diffiniendo: inde ibidem semper & infallibiliter adest illuminatio Diuina promiss. Nō sic in alijs congregationibus siue etiam personis præter Papam: quibus proinde non nisi quādo & quomodo oportuerit ad salutem, & Deo placuerit, ea fiet illuminatio repromissa diuinitus. Pro cuius maiori declaratione & probatione. nota, quòd id Matth. decimooctauo Vbi duo vel tres &c. Tripliciter exponitur à Doctoribus. Primò ad hunc sensum, quod Deus ratam habet sententiam prælatorum Ecclesiæ contra cōtumaces iuste inflictam. Secundò, quòd exaudiet orationem in charitate fraterna & Christiana petentium. Tertiò, quòd assistet illuminando quamuis paucos etiam duos vel tres tātum in nomine suo congregatos in rebus pertinentibus ad salutem. Et omnes hi sensus admittuntur & stant simul in veritate; quorum hic vltimus magis communis & magis acceptus Doctoribus est. Et in Concilio Chalcedonen. actione tertia, ad hoc propositum hęc auctoritas exponitur, & ab alijs in primo dubio supra relatis. In omnibus autem his expositionibus & præcipuè in duabus vltimis constat cum hac limitatione eas intelligi & esse veras, quòd scilicet Deus exaudiet & assistet illuminando, quando & quomodo oportuerit ad salutem. Nam hic est communis intellectus omnium Diuinarum promissionum, earum maximè quæ generaliter fiunt, & absolutè de eo quod Deus ipse non solus in nobis, sed nobiscum, & cum actionibus nostris liberis concurrēdo facturus est, vt Matt. 18. & Luc. 11. Petite & accipietis. & omni petenti dabitur. & Ioannis 14. 15. 16. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. & Spiritus docebit vos omnia & omnem veritatem. & 1. Ioan. 2. Vnctio docebit vos de omnibus. & Luc. 21. Ego dabo vobis os & sapi. cui non po. resi. om. adu. vestri. & aliarum eiusmodi secundum Augustinum & Doctores communiter. Nunc autem constat non esse necessarium ad salutem & ad rectam fidem Ecclesiæ vniuersalis & regulam vitæ fidelium, quòd omnis error in fide & moribus semper caueatur, fiatque Diuina illuminatio: nisi in Concilio Generali, vel etiam in Papa faciente quod in se est.

Quia ibi & non alibi est supremum tribunal Ecclesiæ, ad quod spectat vltima diffinitio in supradictis: cuius etiam error circa hæc in totam redundaret Ecclesiam, & illius esse censeretur, vti superius probatum est. fit igitur vt sicut non nisi ibi est simpliciter necessaria infallibilis regula veritatis in fide, & moribus; ita non nisi ibidem semper sit infallibilis assistētia Spiritus Sancti illuminantis diuinitus repromissa ne vllus error esse possit. Notanter dico, vt errare non possit: nam ignorare priuatiuè, & dubitare de multis circa fidem & mores, vtique potest: sicut & Catholica Ecclesia quousque, vt Aurora progrediens Can. 6. Diuinitus, & oportune illuminetur. Et idem iudicium, & eadem omnino ratio est de Papa cum consilio Cardinalium si faciat quod in se est, vt de hoc infrà propositione decima latius. At vero error aliorum omnium etiam Conciliorum prouincialium, ex quo non est neque censetur error totius Ecclesiæ, nec eius nomine, sed vnius tantum prouinciæ, vel communitatis particularis: id Concilium eaque diffinitio fit quousque per Papam approbetur: quia etiam per alios viros doctos, & per ipsum Papam, & per Concil. generalia & prouincialia corrigi potest, secundum Augustinum contra Donatistas libro secundo capitu. tertio, id quod contigit tempore Beati Cypriani. Ideo non est simpliciter necessarium ad salutem errorem illius Concilij ibidem caueri, maximè quia per eius ignorātiam inuincibilem etiam erroneam quæ in singulis hominibus esse potest, cum gratia iustificante & fide illius articu. implicita in fide Ecclesiæ, cui paratus est obedire, est homini salus: neque inde fides Ecclesiæ periclitatur. Ideo non oportet quod his omnibus faciētibus quod in se est Deus semper & infallibiliter adsit illuminans, vel alia dona præstans nō necessaria simpliciter ad salutē. gratiam autem iustificantem, quia singulis est ad salutē simpliciter necessaria, Deus statim & infallibiliter elargitur faciēti qd in se est cū auxilio Diuino ad illam obtinendum. Solum igitur illa specialis illuminatio Diuina aderit alijs so nomine Christi congregatis, & Concilijs Prouincialibus, quando & quomodo ad salutē expedierit, & Diuinæ placuerit liberalitati; sicut & de alijs diximus Diuinis promissionibus, idque si faciant quod in se est, & non aliter, vt dictum est. neque omnino peribit Ecclesia vniuersalis, aut recta fides in ea; si Concilium & Papa non faciēs, quod in se est errare permittatur à Deo: quia Deus ipse promisit Matth. 26. & alibi quod ipse tunc prouidebit & assistet quomodo nec Ecclesia vniuersalis neq; fides recta omnino

deficiat in ea. Ad quod certè facit quod in principio nascentis Ecclesiæ ad dubia fidei & morũ diffinienda; Concilia Prouincialia contra hæreticos sæpius cogebantur; nimirum quia Generalia tunc toties congregari commode non poterant: quia & erat periculum in mora. Ideo & tunc aderat semper Spiritus Sancti illuminatio: nam vix aliquod eorum errasse reperitur nisi quãdo illegitimè fiebat, aut notabiliter deficiebat in faciendo quod in se erat. Vnde & illa ferè omnia iam per Ecclesiam sicut & Concilia Generalia approbata sunt; & similiter nũc Spiritus Sancti illuminatio semper adesset Concilio prouinciali aut alteri congregationi in nomine Christi congregatæ, vbi esset similis casus siue necessitas & periculum esset in mora, ne ad Concilium Generale vel ad Papam commodè posset esse recursus ad rem fidei vel morum diffiniendum. & secundum supradicta Bearus Gregorius vbi supra alijque Doctores sunt intelligendi.

Aliqui autem Doctores concedunt intentum argumenti supradicti, dicentes idem esse iudicium de Concilio Generali & de Prouinciali, de quibus indifferenter intelligitur id vbi duo vel tres &c. dicunt in super Concilium Prouinciale, posse de rebus fidei diffinire sicut & Generale: quia & sic olim in Ecclesia fiebat. pro quibus videtur facere Augustinus vbi supra. Sed quia eadem ratione inde sequeretur, quamlibet duorum vel trium congregationem, eandem illuminationem habere quàm Concilium Generale & Prouinciale, quod absit: ideo melius videtur vti superius dictum est, quodque Concilium solum Generale vel Papa de rebus fidei saltem vltimatè diffinire potest, vti de hoc latius noster Castro de punitione hæreticorum libro primo capitulo quinto latius agit, & Cano vbi supra lib. 5. cap. 4.

2. Dubium. Sed hic interim aliud dubium inter Catholicos agitatum inseramus, à quo videlicet & quomodo Concilium Generale prædictam suã auctoritatem habeat.

1. Respond. Nam aliqui de quorum numero est Victoria in secunda relectione de Ecclesia quæstio. 1. fol. 113. 122. & Turrecremata de potestate Ecclesiæ libro secundo capitulo 71. & Caietanus in quolibeto de Potestate Papæ, indistinctè dixerunt quòd ratione totius, vt est Concilium habet quidem suam auctoritatem: sed non ab Ecclesia nec à Deo immediatè, sed à iure humano idest à voluntate prelatorum ibi conuenientium, qui volunt ex seipsis vnum corpus constituere, cui seipsos subijciunt sicut partes suo toti & consequenter dicunt non esse maiorem auctoritatem in toto Concilio, quàm sit auctoritas singulorum, idest tantam esse Concilij auctoritatem, quanta est auctoritas maioris vel maiorum ibi existentium.

Sed clarius & melius distinguendo dicamus quòd Concilium Generale legitimè congregatum vt est communitas & vnum totum corpus à suis singulis partibus distinctum, habet quidem suam auctoritatem sicut & qualibet alia communitas; quam non habent singuli de illa communitate & Concilio per se. Sed hanc auctoritatem quatenus est potestas iurisdictionis, vel supra corpus Christi mysticum non habet immediatè à tota Ecclesia, nec à Deo: & per consequens nec ex hoc quòd vniuersalem Ecclesiam representat, sed ab ipsis Patribus Concilij; mediatè autem à Deo per ipsos Patres deriuatam habet. Quatenus autem est potestas determinandi veritatem in rebus fidei & morum eam habet immediatè à Spiritu Sancto assistente illuminante, pulsante, mouente, atque determinante. In hac sententia vel resolutione sunt tres partes: quarũ prima est quòd Concilium vt est, vnum corpus habet suam auctoritatem. Quod inde probatur: quia nomine omnium simul, non quasi à singulis, sed à multis quasi ab vno procedit, vt est vnum corpus siue collegium vel regale parlamentum, quod habet suam quandam potestatem quam singuli non habent. Et ita Concilium vt vnum corpus præcipit, consulit, ordinat, atque disponit, & sententiam fert condemnando vel absoluendo, quod facere non posset nisi ad id potestatem haberet. Et ad idem est. Act. 15. Placuit nobis collectis in vnum mittere &c. idest in vnum Collegium siue Concilium Apostolorum. Et in hoc prædicta opinio optimè consonat.

Secunda pars, quòd scilicet hanc auctoritatem quatenus est potestas supra corpus Christi mysticum & verum, non habet immediatè à tota Ecclesia nec à Deo, vt bene dicebat in hoc Victoria cum alijs vbi supra. Probatur primò, quòd non ab Ecclesia, quia Ecclesia vniuersalis eam potestatem non habet immediatè. Nam illa potestas Ecclesiastica supra corpus Christi verum & mysticum, quamuis propter Ecclesiã & ad eius vtilitatem collata sit quibusdam personis ipsius: non tamen toti Ecclesiæ immediatè, sed personis quibusdam vt per eas esset in Ecclesia data est, vt constat Ephes. 4. Dedit quosdam pastores & Doctores &c. & 1. Corinthior. 12. Nunquid omnes Apostoli? omnes Doctores? & diuidit singulis prout vult. aliàs non esset vnum corpus ex varijs membris & gradibus constans. Neque enim tota Ecclesia simul potest audire confessionem & consecrare, sed sacerdotes dũtaxat immediatè habent à Deo hanc potestatem in Ecclesia. Et soli Petro dictum est. Tibi dabo claues Regni cœlorum &c. Matth. 16. & Ioan. 21. Pasce oues meas. & Matth.

& Matth.18. Dic Ecclesiæ idest Prælatis eius, vt communiter exponitur à Doctoribus. Constat etiam laicos nullam potestatem Ecclesiasticam habere. igitur si prædicta potestas Ecclesiastica non toti Ecclesiæ, nec toti communitati fidelium, sed quibusdam tantum personis eius immediatè per Christum collata est vt per illos sit in Ecclesia, & propter ipsam, idest ad vtilitatem ipsius; vtique sequitur quòd ab ipsa Ecclesia immediatè ad Concilium deriuari non potest, nemo enim dat quod non habet. Quòd etiam nec ab ipso Domino Iesu Christo potest is immediatè, sed ab ipsis Patribus Concilij, à Christo autem mediatè per ipsos in Cōcilio sit, probatur. Quia antequam Patres Concilij caput scilicet & mēbra veniant ad Cōcilium, certè totam in seipsis. quidam minus quidam magis, Papa verò plenissimè prædictam potestatem à Deo immediatè habent, vt proxime dictum est. & ij Patres in Concilio congregati illam non perdunt quam ante habebant. ergo cùm Concilium eam potestatem ratione suarum partium habeat: neque constet quo aliquo nouo iure ipsi denuò concedatur: certè frustrà aliqua alia similis potestas ponitur à Deo immediatè de nouo præstita Concilio. Nam qua ratione poneretur supra corpus Christi mysticum eadem & supra corpus Christi verum assereretur, vt scilicet ipsum Concilium vt totum corpus simul, constans etiam ex non Sacerdotibus absoluere posset & consecrare, quod absit. sed nec illa potestas Matth. 18. Quæcumque ligaueritis &c. data est Apostolis vt in Concilio congregatis, sed vt singulis prælatorum officio fungentibus: quamuis id quod ibidem sequitur vbi duo vel tres fuerint congregati &c. apertè datum sit Concilio, vti proxime dicetur, quò ad illustrationem veritatis.

Igitur illa potestas est quidem in Concilio plenissimè: sed mediatè tantum à Deo per Patres ipsius in ipsum Concilium deriuata, & præcipue per Dominum Papam: à quo omnis iurisdictio Ecclesiastica mediatè vel immediatè etiam in Concilio est, vt de hoc etiam Alaba de Concilijs par.1.capitulo nono latius agit. Et ad hunc sensum optimè dicitur quòd Concilium, vniuersalem Ecclesiam representans illam autoritatem habet. In quo & consonat prima opinio vel responsio supradicta: quamuis aliqui teneant quòd præfata potestas in Concilio etiam à Deo immediatè sit: sed probabilius videtur quod dictum est.

Tertia autem pars, quòd scilicet quatenus est potestas determinandi verum in fide & moribus in ipso Concilio, immediatè à Deo est; probatur; nam Act. 15. habetur. Visum est Spiritu Sancto & nobis &c. Item Timot.3. Ecclesia est columna & firmamētum veritatis. hoc autem esse non potest nisi Concilium ipsam Ecclesiam representans, quæ & ibi virtualiter est, & ipsius Concilij diffinitionem sequi tenetur vt supra dictum est, haberet immediatè à Deo hanc auctoritatem determinandi veritatem, nam aliàs illi potius essent columna veritatis per quos vel à quibus auctoritas hæc immediatè in Concilio esset atque penderet. Item Matth.18. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo congregati ibi sum: vbi Christus suam assistentiam & auctoritatem ad id immediatè Cōcilio promisit, vt etiam superius probatum est. Et ita tandem in hoc omnes Catholici conueniunt dicentes Concilium Generale legitimè congregatum, in diffiniendo circa fidem & mores, vt errare non possit faciens quod in se est; speciali assistentia Spiritus Sancti dirigi & gubernari: quamuis aliàs vel extra Concilium omnes ipsi vt homines errare possint, vt hoc etiam expressè dicit liber Axiomata Christiana libro secundo articulo quarto capitulo 3. vsque capitulo 6. & Victoria, Castro & Soto vbi supra in secunda ratione allegati sunt. quamuis Caietanus & Siluester, Albertus Pighius & Thomas Vvalden. absolutè vbi supra, oppositum & malè teneant, de quo & infra propositione decima, dubio secūdo iterum sermo erit: vbi etiam agitur ad quid requiritur Papalis approbatio vel confirmatio diffinitorum in Concilio Generali. & ad hunc sensum scilicet, quò ad potestatem diffiniendi veritatem de fide & moribus optimè verificatur decretum Concilij Constantiens. sessione quinta & aliorum Doctorum sententia dicentium quòd Concilium Generale Ecclesiam vniuersalem representans à Christo immediatè potestatem habet.

Propositio decima. Papa vt Papa cum Consilio patrum vel Cardinalium Ecclesiæ, si faciat quod in se est, vti id regulariter facere credendum est nisi oppositum constet manifestè, in diffiniendo circa fidem & mores & statum vniuersalis Ecclesiæ, errare non potest etiam ad modicum tempus: & eius tali diffinitioni, vt diffinitioni Ecclesiæ Romanæ siue Catholicæ sub crimine pœna hæresis vel perfidiæ standum est. 10. Propos.

Hæc propositio multò magis quàm præcedens de Concilio Vniuersali negatur ab hæreticis & etiam à quibusdam Catholicis Ocham, Gerson, Almain, & pluribus alijs absolutè sine vlla limitatione dicentibus quòd in prædictis Papa errare potest: alijs compluribus id etiam absolutè negantibus. Sed cum prædictis limitationibus, contra eos omnes propositio probatur quincupliciter.

Primò, quia vt propositione 9. præcedente in prima probatione dictum est. Ecclesia vniuersalis circa prædicta errare nō potest. Sed hæc tota 1. Ratio.

simul ad emergentia dubia determinanda semper congregari non potest: immo neque Concilium Generale sæpe potest nec expedit ad id congregari: & in Papa & ratione Papatus est tribunal Ecclesiæ Catholicæ eiusque Principatus Ecclesiasticus & suprema potestas, vt supra propositio. 8. habetur. ergo ad ipsum in his est est regulariter recurrendum pro dubiorū determinatione: & consequenter quod ipse vt caput Ecclesiæ facit, ipsa Ecclesia facere censetur. Sicut dum Rex con suis cōsiliarijs prouidè aliquid nomine regni vel vt Rex facit; vtique Regnum ipsum censetur facere: sicut & de Concilio Generali dictum est. Quæ ratio eò magis valet in Papa: quò eius auctoritas Iure Diuino & non ab Ecclesia sibi collata est. Inde etiā sequitur quod illi sicut ipsi Ecclesię aut Cōcilio Generali Deus assistit: alioqui eius error in errorem totius Ecclesiæ redundaret: quæ eius determinationē vt superioris ordinarij sequi & obedire tenetur, nisi manifestè errare monstretur.

2. Ratio. Secundò probatur idē, quia specialiter Petro & eius successoribus in eo pro toto tēpore Ecclesiæ vsq; ad finem mūdi; & nō solum pro persona & tempore Beati Petri, dictum est a Christo id Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, scilicet pascēdo omnes oues tibi commissas. Ioā. 21. ideo præmittit, Ego pro te rogaui vt non deficiat fides tua, scilicet vsque ad finē mundi. & August. dicens quod hæc promissio nihil dicit illustre si ad solam personā Petri, & non etiam ad successores referatur, & est communis glossa omnium ferè Doctorū: quam probat Innocen. Papa in sua Epistola, quæ inter Epistolas Sancti Bernardi est. 194. & Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam, scilicet Ecclesiam & fidem eius, ergo Papa errare non potest, vt ait propositio.

Quod inde magis confirmatur, quia ratione prædictæ promissionis sæpe factæ sedi Apostolicæ & successoribus Beati Petri in ipso Petro Ecclesia Catholica in qua ea sedes deficere non potest, errare non potest. Nam illa promissio à Christo ipsi Ecclesiæ Catholicæ facta specialiter atque directè ipsi Petro facta est: vt per hoc significetur quod ideo Ecclesia non potest errare & est columna & firmamentum veritatis prima Timoth. tertio. quatenus suo capiti Papæ videlicet vnitur vt potè suo fundamento post Christum aut loco Christi: cui scilicet Papæ specialiter in Petro promissum est quòd sua fides non deficiet, nec in eo nec in Ecclesia in ipso fundata. ergo hac eadem ratione eiusdem promissionis Ecclesia Romana, vbi est & fuit sancta sedes Apostolica similiter errare non potest: & à fortiori nec ipse Papa ipsam sedem habens si fariat quod in se est.

3. Ratio. Tertiò probatur idem, quia Matt. 18. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo ibi sum. ergo à fortiori vbi cum suo vicario capite Ecclesiæ fuerint aliqui congregati in nomine Christi aderit ipse Christus specialiter illuminans, eadem ratione qua & in Concilio Generali: quia scilicet hic etiam sunt omnes gradus & status Ecclesiæ, videlicet Pastores atque Doctores cū capite suo. & ita tota Ecclesia ibi virtualiter est: non enim numerus personarum, sed qualitas graduum attendenda est, vt patet quia Matthæ. decimooctauo ait, Vbi duo vel tres: & non dixit, Vbi omnes aut plures, & in nomine meo, idest auctoritate legitima, & in causa quæ est ad meum honorem, qualis est causa fidei, quæ nomine Ecclesiæ & ad eius vtilitatem agitur. Neque vnquam in illo Concilio Generali omnes Ecclesię Pastores & Doctores simul congregati sunt. Concilium etiam illud Act. 15. fuit Generale ex parte capitis, non autem ex parte omnium; non enim aderant ibi omnes Apostoli: sed Petrus cum aliquibus Apostolis & Senioribus Hierusalem: & tamen ibi dicitur omnis Ecclesia; vbi & affuit Spiritus Sanctus. & similiter Paulus Galat. 2. non cum omnibus Apostolis sed cum Petro & paucis alijs contulit Euangelium, veluti in quodam Concilio Generali ex parte capitis dumtaxat: vt per hoc doceremur id sufficere quod dictum est ad veritatem à Spiritu Sancto infallibiliter obtinendum.

4. Ratio. Quartò probatur idem, quia si in lege veteri ad summum sacerdotem erat recursus in dubijs legis Diuinæ, qui per ephod & per quædā alia Diuinitus illustraturus populum docebat Exo. 17. & Leuit. 6. & 1. Reg. 23. & 30. à cuius doctrina & sententia sub pœna mortis non licebat deuiare. Deuteron. 17. ergo etiam in lege gratiæ Papa maiorem habet illustrationem à Deo vt errare non possit: nec ab eius diffinitione discedere liceat: patet hæc consequentia ex maiori dignitate sacerdotij nostri in lege gratię, vbi hoc expressè habetur in cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi.

5. Ratio. Quintò probatur idem per auctoritates Doctorum. qui concorditer omnes id sentiunt, & in suis scriptis confitentur, cum Ecclesiæ Catholicæ Generali consuetudine, miraculisque Sanctorum, qui secundum hanc fidem siuè doctrinam vixerunt quæ omnia id efficaciter probant vt supra septima propositione. quòd scilicet, Sancta Romana Ecclesia nunquam errauit; & eadem ratione nec errare potest in fide & moribus. Idque de sancta sede Apostolica etiā dicunt, vt ait hæc 10. propositio. & expressè id dicit Augustinus. de baptismo contra Donatistas libro secundo capitulo tertio vsque capitulo 9. & libro sexto capitulo 7. rapitu. 39. & lib.

& lib.7. cap.1. & ad Casulanum Epistola 86. & Epistola. 162. ad Glorium & alios vbi Concilium Trāsmarinum Romanum solet appellare, quod est Concilium Vniuersale ratione capitis, idest Papæ cum Cardinalibus, vt dictū est. Item Beatus Cyrillus vbi supra in 8. propositione art. 2. allegatus est. & Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum & lib. aduersus Praxeam. & B. Rhenanus in argumentis & annotationibus ibidem, vbi & allegat Irenæum ad idem. Item Ambro. super prima Timoth.1. & habetur. 14. q.1.cap.quæ dignior. Item Hierony. lib.1. & 3. contra Rufinum.dist.quod Roma. fides est fides Catholica, & Epistola.45. & clarius Epistola.2. & 4. & 7. ad Damasum Papam & refertur ea. quæst.cap.quoniam vetus.cap. hæc est fides. & Damasus Papa in Epistola 3. vel 4. ad Concilia Africana. & tandem multi alij Doctores atque Pontifices Sancti qui eadem quæst. c. rogamus. cap.à recta.cap.memor. cap. in fede.capit.quoties. & Athanasius cum Episcopis Aegypti & Orientis in suis Epistolis ad Marcum, Liberium, & Fœlicem Papas: & horum ad illos id expresse profitentur, & sæpe dicunt quòd Ecclesia sanctaque sedes Apostolica quæ est in Ecclesia Romana numquam errauit in fide: sed semper Catholica fides atque religio Christiana ibi seruata est.; ideo & Hierony. & omnes alij iudicio & examini Papæ, suam omnem doctrinam & scripta sua tanquam regulæ & iudici infallibili subijciunt. Ad idem est Irenæus lib.3. cap.3. vt supra propositione 7. in fine habetur. Idem Cypr. lib.1. Epistolarum Epistola 3. & Bern. lib.2. & 3. de consideratione & in Epistola 190. ad Innocentium Papam & Epistola. 174. ad Canonicos Lugdunen. & idem habetur, distin.12. capit. non decet. cap. præceptis. & distin. 19. si Romanorum & dist.20. de libellis, & C. de summa trin. & fide cathol.l.1.&.seq. & alibi millies, vt hoc etiam Tho. Vvalden. in doctrinali fidei. libro 2. art. a capitulo 45. vsque capitulo 49. & Axiomata Christiana lib.2. art.3. cap.9. & art. 4. cap. 11. 12.13. latius prosequuntur & Caieta. in quolibeto de potestate Papæ cap.9.11. & Siluestrina. titu. fides. q.7. ex cap. maiores: de baptismo. dicentes, quod vltima diffinitio in fide & moribus ad Papam spectat, secundum Tho. & alios Doctores, satis probant. & Turrecremata de potestate Papæ lib.2. c.112. & Soto de iustitia & iure lib.1. q.7. art.1. & latius in 4. sententiarum vt supra propositione nona, in secunda probatione habetur. & tandem plenius Albertus Pighius libro 4. capitulo 8. vsque capitulo 14. & 6. & 7. iterum de Ecclesia & sede Romana & de ipso Papa idem probat; vbi & ex Eusebio Cæsarien. in Ecclesiastica historia lib.5. cap.24. & lib. 9. cap.38. multa satis adducit. & Nicephorus in historia Ecclesiastica vbi supra propositione 8. in fine allegatum est & Osius in confessione fidei Tomo.1. cap.28. 29. & iterum contra Brentium lib.2. fol.125. latius probat & plenius Soto in defensione confessionis Catholicæ parte 1. cap.75. vsque capit. 19. prosequitur contra Brentium, ex quibus omnibus non vt probabilior opinio, sed vt de fide vel similis aut paris auctoritatis prædicta propositio mihi credenda videtur: maximè cum limitationibus suprapositis; id quod etiam ex dicendis amplius patebit.

Sed notentur limitationes prædictæ: quarum prima est, quòd Papa diffiniens errare non potest: secus si vt persona particularis docens aut scribens vt Doctor, non vtens auctoritate Papali procedit: tunc enim in quacumque causa etiā faciens quod in se est errare potest. quia vt particulari personæ non est infallibilis nec ei vt tali, sed vt Papæ vtenti autoritate sua Apostolica ad fidem Ecclesiæ & religionem edocendam assistentia Diuini luminis à Christo promissa est. Tunc autem vt Papa procedit, quando autoritate Papali vtens sententiam fert diffiniendo, mādando & legem ferendo. Nota.1.

Secunda limitatio est, si vt Papa procedens facit quod in se est, vt ait Siluester. titu. fides 47. Nam si non facit: tunc etiam vt Papa procedens errare potest. Sed quando vt Papa facit quod in se est? Respon. Quando vtitur auxilio membrorum suorum, illorum maximè virorum quos nouit Doctiores & Sanctiores & ad id sufficientes adesse, simul & inquisitione diligenti sine notabili negligentia ipse cum eis, aut per eos scrutatur sacram scripturam & Doctorum libros, Conciliorumque decreta & Ecclesiæ consuetudines & traditiones; cum affectu veritatis, sine priuatis affectibus ad temporalia, & orationibus præuiis ipsorum atque fidelium, cum matura deliberatione secundum exigentiam causæ, vt supra propositione 9. de Concilio Generali dictum est, procedit ad diffiniendum quod circa fidem & mores generaliter in tota Ecclesia tenendum est: tunc inquam errare non potest, nec diu nec ad modicum tempus vt probatum est. Secus si sine prædicta diligentia, aut si notabiliter eam negligens: aut si ex suo sensu & affectione vel cogens alios ei consentire: Papa etiam vtens autoritate papali aliquid diffiniat: tunc enim, etiam deliberate errare potest. Sed Deus suum errorem non diu nec perseueranter permittet in Ecclesia Catholica perseuerare, vt supra propositione nona, de Concilio Generali probatum est. Id autem in Papa legimus aliquando contigisse, vt ait in Glossa capitulo Anastasius, & capitulo secundum. distinctio. 19. & videtur ad idem capitulum quanto. de diuortiis, & capitulum licet. de desponsa. duorum. & quidem si illi Pontifices si diffiniendo errauerunt: id certè non alia de causa fuit, nisi

nisi quia quod in se erat non fecerunt vt à Deo illuminarentur. & similiter de Papa. Ioan.22.& de quibusdam alijs refert.Abulen.in 1.prologo super Matth.quæstio.10. & latius in Matth.19. quæstio.76. & Adrianus in 1.quo libet artic.3. & in 4. sententiarum de sacramento confirmationis in fine. Item etiam Siluester vbi infra cum multis alijs, quamuis Caietanus in quodlibeto de Papa.cap.9. & in secũda part.Apologiæ de potestate Papæ capitulo 13.& 14. & Albertus Pighius libro 4. capitulo 8. & Otius contra Brentium lib.2.fo.97.&c.& Cano de locis theologicis lib.6. capit.vltimo obstinatè negent aliquem Papam diffiniendo de fide & moribus errasse:licet vt persona particularis alias quidem errauerit . & ita ibidem Respondet declarando & concordando decreta prædictorum & aliorum Pontificum, qui ab alijs errasse credun tur . Et fortè iuxta omnia supradicta posset intelligi & saluari quamuis difficilè Siluester titulo fides quæstio. 1.& alibi vt supra propositione 9.refertur. Sed certè ipse in titulo fides quæstio.7. refert quòd aliqui apertè blasphemant exemplificantes de Nico.3.dicentes quòd in sua decretali.Exiit.de verbo. signifi.lib.6.errauit contra Ioan. 22. cum tamen illa decretalis,Exiit fit postea in Concilio Vienen.per Clemen.V.in capitulo Exiui. eo.titu. libro 6. & per multos alios successores Romanos , Pontifices confirmata. Quare si alter eorum errauit : id potius de Ioan. 22. dicendum erat , quia vel in alijs alias etiam errauit, vel prauè affectus contra nostrum ordinem minorum sine debita dispositione sic decernere voluit:vel potius vterque Pontifex ad verum sensum in diuersis casibus & temporibus loquens concordandus est ; vti Caietanus vbi supra conatur,& Siluester dicit ibidem, de quo & nos alibi in nostro tractatu super regulam nostram capitulo. 6. quæst. 1. latius egimus eos concordando, & infra.quæst. 3.habetur.

Tertia limitatio est quòd in rebus fidei & morum errare non potest si vt Papa facit quod in se est:secus in alijs scientijs & facultatibus , causis atque negotijs & factis particularibus , vtpote in dispensationibus,priuilegijs, promotionibus , mandatis , statutis & sententijs diffinitiuis , in litibus & causis alijs,vt etiam faciens quod in se est vt Papa errare & decipi sæpe potest . vt hoc etiam Cano de locis theologicis lib. 5.cap.5. quæst. 5. & inferius quæst. 3. latius disputatur , in secundo & tertio dubio post argumenta omnia , in fine quæstionis.

Quartò in propositione dictum est quòd nisi oppositum constet manifestè credendum est Papam procedentem in rebus fidei & morum fecisse quod in se est, nec errare circa prædicta, etiam ad modicum tempus , quia sic secundum omnia iura rectamque rationem pro Papa immo & pro quolibet superiore præsumendum est.

Tandem quintò dictum est , quod sub crimine & pœna hæresis vel perfidiæ standum est supradictæ diffinitioni Papali . quia illi discredens discredit Ecclesiæ Roma. diffinitioni . hic autem hæreticus est & vt talis puniendus , sicut & qui Catholicæ Ecclesiæ diffinitioni discredit,vt ait capitulo ad abolendam . & ibi glossa . cum concordan.s. Item quia Hiero. Epistola 2. in capitulo hæc est fides. 24. quæstio. prima expressè ait , Emendari cupimus à te qui Petri sedem & fidem tenes . si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur : quicunque me culpare voluerit,se imperitum, vel malè volum.vel etiam non catholicum sed hæreticum comprobabit. hæreticum scilicet , si pertinax fuerit contra Papæ diffinitionem supradictam.Et hoc expresse etiam ait Caieta.in quodlibeto de potestate Papæ capit. 11. & in secunda parte Apologiæ capit. 14. secundum Thom. secunda secundæ quæstio. 1. art.vltimo & quæstio. 11. artic. 2. ad 3. & Albertus Pighius vbi supra.& Soto in quarto distin.5. q.1. artic.2.ad secundum argumentum Beati Thom. & Siluester titulo fides . quæstio. 1. quæstio. 7. & Couarruuias in resolutionibus lib. 4. capitulo 16. numero.6. & Simancas de hæreticibus . capitulo 44. 5. is & sequen. & capitulo 52. & Castro de punitione hæreticorum lib. 1. capitulo 4. & de hæresibus in prologo libro 1.capitulo 8.& inferius titulo Papa. Quamuis Thom. Vvalden. in doctrinali fidei libro 2. articulo 2. capitulo 19. & 27.malè dicat non esse perfidiam sed Scandalosam temeritatem & errorem,diffinitioni Papali & Concilij Generalis contra iure , aut illi non stare.

Has omnes limitationes suprapositas expressè probant Vvalden.vbi supra , excepto illo suo errore proximè reprobato , & latius Caietanus etiam vbi supra, quamuis non tam expressè , & Turrecremata de potestate Papæ lib.2.capitulo 112. & expressius noster Castro de punitione hæreticorum libro 1.capitulo.4. & capitulo 10. & liber Axiomata Christiana libro 2. articulo 3. capitulo 9. vbi satis de hoc agitur . & Soto in defensione confessionis Catholicæ parte secunda capitulo 74. & tandem Doctores communiter in hoc concordant , illi etiam qui auctoritati Papali maximè fauent , excepto eo quod Caieta.& Albertus Pighius in secunda limitatione supradixerunt.

Sed hic duo dubia sunt enodanda. primum postquam diffinitio Papalis supradicta sufficit ad rem fidei & morum definiendam : ad quid ergo congregantur Concilia Generalia , quidvè ad hoc amplius faciunt? 1.Dubium.

Respon.

Respond. Respon. vno modo secundum Caieta. secunda parte prædictæ Apologiæ capitulo 13.& Albertum Pighium & alios eiusmodi opinionis, quòd id fit, non quidem vt certius & infallibilius Spiritus Sanctus assistat Legitimo Concilio, quàm soli Papæ, vel ipsi cum quibusdam aliis diffinienti fine Concilio. Nam vt ipsi aiunt certius assistit ipsi Papæ vt errare non possit, quàm prædicto Concilio quantumcunque Legitimo & Papæ autoritate sine eius præsentia personali diffinienti. Sed propter fideles fit cógregatio Concilii, vt videlicet populus Christianus facilius credat Spiritum Sanctum adesse diffinitis in Legitimo Concilio & ibi nullum errorem esse posse: quod non tam facilè crederet quando à solo Papa vel ab ipso cum aliis extra Concilium diffinita essent quia Papa solus non habet tantam sapientiam,bonitatem & gratiam nec tam indubitatam acceptionem apud omnes vt ipsum Concilium: nec eius vt Concilii diffinitio tantam habet solennitatem. Quæ omnia & humanos animos communiter afficiunt, & multum valent vt homines persuadeátur, quòd Spiritus Sanctus ibi adest, vt error esse non possit, vbi hæc omnia, putà in Legitimo Concilio Generali reperiuntur: & ita eius diffinita à populo Christiano suauius recipiantur, & credantur vt oportet. Sed certè alio secundo modo melius dicendum videtur, quòd scilicet ideo Concilia hæc congregantur, quia simpliciter quamuis per accidens, certius nobis est Spiritum Sanctum assistere Legitimo Concilio Generali, vt diffiniendo de fide & moribus errare non possit,quàm soli Papæ vel ipsi cum quibusdam aliis extra Concilium: quia simpliciter nobis certius & credibilius est ipsum Concilium potius quàm Papam extra Concilium facere quod in se est, sine notabili defectu vt à Deo illuminetur:nam si de vtroque æquè nobis constaret non posse notabiliter difficere in faciendo quod in se est, æquè etiam constaret à Spiritu Sancto illustrari, & vtrumque errare non posse, & hæc omnia ex supradictis in hac. 10. & in præcedente nona propositione facilè liquent.

2.Dubium. Secundo dubitatur. ad quid ergo Concilium Generale petit Papæ confirmationem diffinitorum ibidem, postquam de eorum veritate certi sumus?

Respond. Respon. secundum Caieta. vbi supra capitulo 6. & capitulo 11. & in secunda parte Apologiæ,capitulo 17.vsque ad capitulum 21.& Turrecremata de potestate Papæ libro 3. capitulo 6. 8. 38. & Albertum Pighium libro 6. capit. 4. & 5.& latius capitulo 8.vsque ad capitulum 14. aliosque sequaces eius opinionis, quòd scilicet Concilium prædictum sine præsentia Papæ potest in fide & moribus errare; & ita eius diffinitio quantumuis legitimè celebrati etiã præsidentibus Papæ legatis & eius auctoritate, non habet vim perfecti Concilii, nec infallibilem veritatem & certitudinem, quousque per ipsum Papam explicitè vel tacitè consentientem approbetur & confirmetur. Nam illi præcipuè & eius sanctæ sedi Apostolicæ, & ratione eius ipsi Ecclesiæ Catholicæ & Concilio eam repræsentanti,assistentia Spiritus Sancti à Christo repromissa est.Ideo ergo secundum hanc opi. petitur Papæ confirmatio vt etiam in fide & moribus corrigatur ab eo diffinitio Concilii si illi non placuerit.

Sed certè hæc opinio non videtur vera, nam etiam Papa ipse stare tenetur prædicti Concilii diffinitioni in fide & moribus: & potius illi quàm Papæ contrariæ diffinitioni in huiusmodi debent stare fideles:vti ex supradictis in hac. 10. & præcedente 9. propositione constat, & habetur latius infra. quæstio. 4. In quo & Victoria & Soto Papalis auctoritatis assertores vbi supra propositione nona in secunda probatione allegantur, expresse consentiunt cum Turrecremata.

Igitur Castro libro 1. de punitione hæreticorum capitulo 6. tres causas adducit quare Concilium Generale congregatur. Prima vt omnibus constet Papam eiusque legatos idem cum Concilio sentire:nec vllam ibi fraudem inesse, sicut aliquando in aliquibus decretis Conciliorum per hæreticos intercessit, quæ postea detecta & per Papam reprobata est. Secunda vt sic ipse etiam Papa, si postea in hæresim cadat, sua ipsius subscriptione sine vllo subterfugio conuincatur. Tertia quia licet non in fide & moribus, at vero in aliis negociis Concilium Generale errare potest, & eius determinatio Papæ subiicitur,vt in Concilio Calcedonen. & Niceno contingit.Ibi enim diffinita de fide,per Leonem Papam confirmata; alia vero negotia ibi decreta quò ad præeminentiam Patriarcharum per ipsum Papam irritata sunt. Sed vltra has est alia. quarta quæ mihi potior omnibus videtur, vt videlicet diffinitio Concilii per approbationem Papæ habeat vim etiã coactiuam super totum populum Christianum:nam sine Papali approbatione expressa vel tacita, quamuis diffinitio Legitimi Concilii de fide moribus habeat vim directiuam, cui omnis Christianus ipse etiam Papa stare tenetur, vt supradictum est: at verò non habet vim coactiuam, sicut nec aliæ leges ibi decretæ quousque per Papam vt diximus exprese vel licite confirmentur, vt in hoc tacitè ait Caietanus in quodlibeto de potestate Papæ capitulo 12. quia quò ad hoc soli Papæ conuenit suprema potestas & iurisdictio in Ecclesiæ, vt habetur in capitulo significasti. de electione, & distinctione 17. capi-

capitulo regula. dicitur quod nullum ratum est aut vnquam erit Concilium quod Ecclesiæ Romanæ fulcitum auctoritate non fuerit. Quod etiam dicit de Papa Bea. Thom. 2. 2. quæstio. 1. articulo vltimo, tunc autem tacitè diffinitio Concilij per Papam approbatur, quando ipse tacet eam sciens & videns, vt talem communiter in Ecclesia teneri & practicari. Nam secundum ius, qui tacet consentire videtur. Et tales sunt multæ diffinitiones Conciliorum etiam Prouincialium tacitè per Papam approbatæ: contra quas oppositum sentiens in fide & moribus propriè hæreticus est, & pœnis subiectus hæreticorum, vti superius dictum est. Quòd si nondum aliquo prædictorum modorum diffinitio Cõcilij Generalis in fide & moribus per Papam fit approbata: tunc illi dissentiens errans quidem & temerarius, & vt talis puniendus est. Sed vtrum propriè hæreticus, & vt talis puniendus, aut legibus hæreticorum, eorumque rigori subiectus sit, aliquibus videtur quòd non, aliquibus quòd sic, quia vt etiam Soto in quarto distinctio. 21. quæstio. 1. artic. 4. ait, Legitimum Concilium Generale plenam iurisdictionem Iure Diuino habet, sed hoc nostri non est arbitrij iudicare.

Nota corollarium. Ex omnibus supradictis fortè habetur resolutio illius quæstionis mar odiosæ quàm frequẽter inter catholicos agitatæ, Vtrum Papa sit supra Concilium, vel contra, Concilium supra Papã. Videtur enim quod in diffiniendo de fide & moribus æqualis sint auctoritatis ex quo vtrique facienti quod in se est. æquè infallibiliter Deus assistit, vt errare non possit: tametsi absolutè quamuis per accidens, & vbi alter ab altero dissideret: plus standum esset diffinitioni legitimi Concilij Generalis, quàm Papæ: quia credibilius est ipsum Concilium quàm Papam facere quod in se est, & se debitè disponere, vt Diuinitus illuminetur. Quò ad potestatem autem iurisditionis Papa est supra Concilium, & supra totam Ecclesiam: quia ipse solus à Christo recepit claues regni cœlorum, & vt Vicarius eius & Pastor Ecclesiæ institutus supremã iurisditionem habet. Hinc denique liquet absolute Papam esse supra Concilium sicut & supra totam Ecclesiam: nimirum quia esse supra, superioritatem dicit iurisdictionis, in qua ipse Papa omnes excedit, vt dictum est.

Si autem Papa destrueret Ecclesiam & leges eius, & si esset (quod absit) hæreticus, quomodo cum eo & ad eius depositionem esset agendum infra quæst. 5. vsque ad quæstionem 11. latius habetur.

11. Propo. Propositio vndetima, Sancta Ecclesia Catholica militans in terris non solum constat ex fidelibus prædestinatis, vel etiam iustis in gratia existentibus: sed ex omnibus fidelibus baptizatis, etiam si sint peccatores, & finaliter præsciti vel reprobi. Ita quod hæc militans Ecclesia Catholica non est inuisibilis soli Deo nota, sed visibilis & hominibus manifesta.

Hæc propositio negatur à multis hæreticis, vt vel sic per Ecclesiam de suis erroribus conuinci & puniri non possint. Sed contra eos probatur nouem rationibus. Primò, quia Apostoli erant de hac Ecclesia militante & præcipua pars eius. Ephes. 4. Quosdam dedit Apostolos, &c. Sed Iudas Apostolus numquam fuit finaliter prædestinatus, sed reprobatus: ex quo damnatus est Act. 1. & Ioan. 17. vbi dicitur filius perditionis: sed neque erat iustus quando fur & latro & diabolus erat, Ioan. 6. & 11. capitulo, & Ioan. 13. Vos mundi estis, sed non omnes: sciebat enim quis nam esset qui traderet eum. Et tamen tunc erat Apostolus, et alij ad Apostolatum electi. Matth. decimo. secundum Ber. sermone. 66. super cant. neq; perdidit Apostolatum quousque periit suspendio, vt significatur Act. 1. Nam & dum erat peccator pessimus computatur inter duodecim Apostolos Christi, vt Matth. 19. 20. 26. vbi assumpsit Iesus duodecim Discipulos suos: & cum eis discumbebat in vltima cœna. Et tunc abiit vnus de duodecim Iudas Scarioth. &c. & Luca 22. Et duodecim Discipuli cum eo. ergo tunc peccator Iudas & Apostolus præscitus erat de Ecclesia militante: & eadem ratione omnes alij eiusmodi.

Secundò probatur idem, quia mala vita finaliter futura, non facit hominem iniustum de præsenti, nec excludit eum ab Ecclesia: Iudas enim aliquando fuit bonus, saltem quando vocatus à Christo, vel quando in Apostolum electus est, vt Lyra. & Chrysosto. super Ioan. 6. & Beat. Hierony. libro tertio contra Pelagianos, vti de hoc etiam agit Vega de iustificatione libro 12. capitulo secundo, cum pluribus aliis verius tenent: quamuis Rupertus cum quibusdam oppositum sentiat. Et similiter Saul quando fuit electus in Regem. primo Reg. 10. & 13. Vt ait Ambro. ibidem. & Matth. 19. Vos qui secuti estis me &c. ergo peccator etiam præscitus de Ecclesia est. facit etiam prima Pe. secundo, qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei. & Ephes. 2. Eratis tunc alienati &c. Sequitur. iam autẽ non estis hospites & aduenæ &c. & capitulo quinto, Eratis aliquando tenebræ. Nunc autem lux in Domino &c. & prima Ioan. tertio. Qui facit iustitiam iustus est. & prima Corinthio. 12. In vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. ergo per baptismum efficimur de corpore Christi, & de Ecclesia.

Tertiò probatur idem, quia quilibet spiritualiter regeneratus per fidem & sacramentum baptismi fit & est mẽbrum corporis Christi

sti mystici vel Ecclesiæ Catholicæ, vt patet supra.& ad Rom.3.Quotquot baptizati estis Christum induistis. Et ad Titum tertio Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis &c.neque desinit esse membrum & filius Ecclesiæ siue Christianus per peccatum mortale,quamuis fit membrum infirmum seu etiam aridum,vel putridum malusque filius siue Christianus. Quia sicut neque desinit esse sarracenus, de secta & professione Mahometi dum manet in eius professione quamuis male seruet legem & ritus eius. Sicut etiam non desinebat olim esse Iudæus professione & de synagoga Iudæorum,qui erat circuncisus secũdum legem Moysi;quamuis etiam malè seruaret,neque bonus Iudæus esset, quales erant illi pharisæi quos Christus de transgressione legis arguebat Matth. 23.& 15. Generatio praua & adultera, quare & vos transgredimini mandata Dei, &c. & Ioan. 7. Nemo ex vobis facit legem. & Roma. 2. Per præuaricationem legis Deum inhonoras tu Iudęus cum sis, vt ibi paulò superius habetur. Ita nec peccator desinit esse professione Christianus & filius Ecclesiæ. Quod amplius patet, nam aliàs oporteret quoties quis à peccato resurgit, iterum per baptismum regenerari : ex quo in Ecclesia non est aliud sacramentum regenerationis in membrum corporis Christi mystici. hoc autem consequens ne ipsi quidem hęretici concedunt, præter quosdam eorum Anabaptistas : nam est contra Ephes.4. Vnus Deus, vna fides vnum baptisma. Et Hebr. 6. impossibile est iterum renouari ad pœnitentiam. ergo nec antecedens illud vnde hoc sequitur concedendum est, quòd scilicet per quodlibet mortale homo desinat esse Christianus, vel de Ecclesia Catholica in qua erat. Sed neque perditur fides nisi per hæresim vel infidelitatem pertinacem,vt est communis sententia Doctorum in tertio sententiarum distinctio. 23. & Vega de iustificatione lib.14.cap.8.& 9.latius probat contra Lutheranos.de quo & est expressa diffinitio Concil.Trident.sess.6.canon.28.

Quartò probatur idem, quia Ecclesia militans debet esse visibilis & hominibus manifesta, non autem inuisibilis & mathematica vel methaphisica.Prædestinatio autem vel gratia iustificans non potest regulariter de aliquo homine certò & infallibiliter cognosci sine speciali reuelatione.ergo defectus illius nec facit,nec tollit Ecclesiam, vel esse membrum eius aut Christianum consequentia patet cum minore.

Et maior tripliciter probatur. Primò quia nisi nota esset Ecclesia vtique non possemus implere præceptum illud Matth. 18. dic Ecclesiæ & si Ecclesiam non audierit, sit tibi vt & ethnicus &c. vbi etiam constat quòd peccator ibi denuntiandus,de Ecclesia ipsa est. Neque ad Ecclesiam inuisibilem & occultam confugere possemus pro remedio spirituali in dubiis & necessitatibus nostris.Sed neque possemus illi obedire,intra eamque manere, extra quam non est salus; si illam vtpotè inuisibilem & nobis occultam audire aut certò cognoscere non possemus vbi & in quibus personis est. Quę tamen Matth. quinto,debet esse omnibus lucens super candelabrum potestatis suæ & ciuitas patens supra montem posita.

Item secundò eadem maior probatur:nam in synagoga Deus quondam prouidit de certò loco, certisque hominibus manifestis ad quos in dubiis erat recurrendum vt patet Deut. 17. capitulo, multò ergo magis in lege gratiæ Christus ipse prouidit de hominibus certis & manifestis in sua Ecclesia etiam manifesta, ad quos pro remedio spirituali recurrendum est: ne omnia confusa,incerta, & plena scandalis & dissensionibus ipsam Ecclesiam omnino distruerent quod certe sequeretur, si vt volunt hæretici inuisibilis tantum & in paucis hominibus iusti soli Deo notis contracta Ecclesia Catholica ab ipso esset instituta.

Item Tertiò eadẽ maior probatur. nam Act. 15. ad visibilem Ecclesiam ex visibilibus manifestisque personis constantem & ad certum locum Hierusalem venit Paulus & Barnabas : vbi non solum Apostoli sed multi alii etiam fideles de Ecclesia visibiliter erant : & visibilis Ecclesia constans ex omnibus ipsis, vbi erant aliqui peccatores nondum in gratia confirmati, congregata est ad decernendum de legalibus, visibiles etiam erant Ecclesię personæque fideles earum de quibus 2. Corinthio. 8. dicitur quòd frater Pauli habebat laudẽ per omnes Ecclesias:: alioqui ab eis laudem habere non posset:neq; Paulus socios suos ad illas Ecclesias mittere posset, nisi ille visibiles essent, & hominibus manifestæ. In quibus tamen aliqui peccatores erant, & præsciti & reprobati, quamuis pauci & occulti, sicut & nunc in Ecclesia Catholica multi sunt.

Quintò principaliter probatur propositio, quia prima Corinth.5. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare ? idest de his qui sunt extra Ecclesiam : nonne de his qui intus sunt, idest,intra Ecclesiam,vos iudicatis?nunc autem de his tantum qui sunt intra Ecclesiam Paulus iudicans ibidem ait, Auditur inter vos fornicatio qualis nec inter gentes, &c. & inferius, Si quis frater nominatur inter vos, fornicator aut auarus,&c. & capitulo sexto.ait sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, &c. & capitulo 11. Conuenientibus vobis in vnum iam non est Domini cam cœnam manducare. Et sæpius in suis Epistolis ipse & alii Apostoli iudicant & reprehendunt grauiter peccata fidelium. Et etiam Matth. 18. peccator Chri-

Christianus denuntiari iubetur Ecclesiæ illo ordine tradito à Christo, ergo peccatores illi tunc intra Ecclesiam erant, & esse possunt illi etiam qui non sunt prædestinati. Sicut & prima Corinthio. 12. Paulus ait: Vos estis corpus Christi & membra de membro. Et capitulo 1. ait. Paulus Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi sanctificatis in Christo Iesu vocatis sanctis cum omnibus qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in omni loco &c. in quibus tamen sciebat aliquos esse peccatores, aut tandem reprobatos, quos in capitulo 3. & vbi supra. & capitulo 6. 9. 15. 16. & secunda Corinthio. 1. & 13. cap. de multis peccatis acriter reprehendit. quod etiam magis inde confirmatur, quia remissio peccatorum non nisi in Ecclesia est & eius claues ad peccata remittendum præcipuè sunt & exercentur super peccatores, qui de Ecclesiâ & eius membra fidè quamuis infirma putrida aut etiam mortua fine charitate sunt.

Sextò probatur idem, quia Ioan. 3. Qui non credit iam iudicatus est, scilicet iudicio condemnationis, iudicio autem discussionis vel examinationis fideles tantum de Ecclesia iudicandi sunt in iudicio finali. Nunc autem ibi discutientur & iudicabuntur multi peccatores fideles de Ecclesia; de quibus Matth. 25. habetur; Esuriui & non dedistis mihi manducare, sitiui & non dedistis mihi bibere, nudus fui & non cooperuistis me, peregrinus fui & non recepistis me &c. Ite in ignem æternum. ergo peccatores finaliter damnandi non prædestinati sunt de Ecclesia, sicut & illi tunc erant.

Septimò probatur idem. quia Ecclesia militans vocatur & est area Christi Matth. 13. Mundabit aream suam & paleas comburet. ergo cum granis iustorum sunt ibi admixtæ paleæ iniquorum, qui in iudicio finali ventilandi & comburendi sunt. Et omnes illi sunt de numero Ecclesiæ. Facit & Matth. 13. Parabola de sagena Ecclesiæ militantis bonos & malos pisces congregatis: & non nisi in fine mundi Angeli separabunt malos & omnia scandala de Regno Christi, quod est Ecclesia & foras emittent. Item alia parabola Matth. 25. de decem virginibus, idest de vniuersis fidelibus, siue Christianis: quarum quinque fatuæ, idest, multi peccatores ibi existentes sine oleo charitatis cum sola lampadæ fidei mortuæ in iudicio finaliter per Christum exclusæ separabuntur, secundum Augustin. Chrysost. Grego. in morali. libro 13. capitulo 5. & libro 31. capit. 12. & homilia. 38. super Euangelia & communiter Doctores. Item Matth. 16. dicitur: supra hanc petram, idest, supra fidem meam quam de me confessus es: vel (i. per confessionem fidei de me, quod est idem quod supra me ipsum creditum principaliter, & minus principaliter & secundariò supra teipsum Vicarium meum, ædificabo Ecclesiam meam vt omnes Doctorum expositiones conueniunt. ergo dum homo manet in fide Christi eiusq; confessione & professione per baptismum facta, semper est intra Ecclesiam, & de numero membrorum eius atque Christianus, etiam si merito nō sit is qui malus Christianus & extra gratiam Dei est.

Octauò probatur idem. quia si in solis iustis vel prædestinatis est vera Ecclesia Catholica vt volunt hæretici: cum sæpe contingat eos non esse Sacerdotes Prælatos siue Doctores, iam tunc vel dabitur non esse corpus Christi mysticum vel Ecclesiam non constare ex diuersitate membrorum habentium varios gradus status, & officia, & dona spiritualia Ecclesiastica: vel per solam gratiam, aut finalem prædestinationem omnibus occultam omnes simul inuicem, nunc esse nunc desinere, & identidem esse prælatos ignotos siue Pastores & subditos Doctores & Sacerdotes indifferenter: id quod euidens & intollerabilis confusio membrorum Ecclesiæ plusquè iactura & destructio est. Quod & apertè est cōtra id Roma. & prima Corin. 12. sicut in vno corpore multa membra habemus &c. & Ephes. 4. Dedit quosdam Pastores atq; Doctores &c. vt supersus propositione secunda latius habetur.

Nono probatur idem, quia etiam si in solis iustis vel prædestinatis maneret Ecclesia: vtique nisi de his vel illis manifeste constaret, contendum est Ecclesiam manere vbi hucusque habita vel æstimata est. Nam cum ea quæ hucusq; fuit vel Catholica habita est constans ex iustis simul & peccatoribus, non sit possibile moraliter loquendo eos omnes à gratia decidere & non esse prædestinatos, neque vt hoc etiam interim detur argumento, id magis constat de his qui catholici hucusque habiti sunt, quàm de illis nouatoribus aut hæreticis se bactantibus esse iustos vel prædestinatos. Igitur etiam secundum omne ius & rationem humanam nisi aliud euidenter, aut per miraculum verum, aut per certam reuelationem probetur, rationabilius est quod vera Ecclesia Catholicā sic aut permaneat in quibus ante visibiliter manebat aut manere credebatur, quique Christiani & Catholici habebantur & erant in hac possessione, sint iusti, sint etiam peccatores: quam ꝙ propter incertitudinem gratiæ & prædestinationis horum vel illorum Ecclesia prædicta de his identidem trāseat, aut transire dicatur ad illos. Minus namq; credē dum est nouellis istis hæreticis dicentibus se esse iustos vel prædestinatos, & ex consequenti in ipsis tantum Ecclesiam vel è Catholicā esse, etiam si per impossibile simul veram fidem haberent: quàm nobis qui ab antiquo de visibili Ecclesia Catholica Christiani habiti sumus. Neq; sumus repellendi ab hac antiqua nostra possessione, quo-

quousque sufficienter, scilicet, ad Kalēdas græcas, illi oppositum comprobarent. Et quidem qua ratione Ecclesia verè Catholica negatur esse in his aut in illis, qui à nobis certò cognosci non possunt sint ne iusti an prædestinati: eadem quoque negaretur simpliciter alicubi esse aut manere Ecclesiam Catholicam: id quod etiam apud ipsos hæreticos absurdissima hæresis est, quæ tamen ex sua ipsorum hæresi consequitur.

Ita patet hæc vndecima propositio probata: cuius oppositum est hæresis Vvitcleff cōdemnata in Concilio Constantien. sess. 8. & 15. nūc demum contra Lutheranos in Concilio Trident. sess. 6. canon. 28. de quo & latius August. de vtilitate credendi ad Honoratum contra Faustum lib. 13. cap. 16. & de vera & falsa religione. ca. 6. & tract. 1. super Canonica Ioā. 31. in fine. & lib. de baptismo contra Donatistas. & tomo 6. collatione 3. contra eos. & in lib. Epistolarum Epistola 48. ad Vincentium Donatistam. & refertur de consecr. distin. 4. cap. est vnitas. & de fide ad Petrum ca. 43. firmissimè tene. & Athanasius super id Colossen. 4. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. & Bernard. sermo. 66. super cantic. De quo & latius agunt Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. arti. 2. cap. 8. vsque c. 11. & cap. 28. & Turrecremata de potestate Ecclesiæ lib. 1. & Roffens. & Ioannes Cochlæus de auctoritate Ecclesiæ. & Driedon de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 4. cap. 2. in secunda eius parte. & noster Horantius de locis Catholicis. libro 6. noster etiam Medina de recta in Deum fide libro septimo, ca. 22. 23. & liber Axiomata Christiana libro secundo articulo tertio cap. 12. 13. 14. & tandem Castro de hæresibus tit. fides, & tit. Ecclesia, & latius Soto in defensione confessionis Catholicæ. cap. 18. vsque cap. 38. Item Vega de iustificatione li. 14. cap. 8. & 9. vbi & probat quòd non per quodlibet mortale perditur fides, nec sola infidelitas aut hæresis mortale peccatum est, vt impiè sibi fingunt nouelli quidam hæretici.

1. Dubium. Sed dubitatur. Secundò vtrùm excommunicati, schismatici, hæretici, & apostatæ sint de Ecclesia?

Respondeo. Respondeo quamuis sint Catholicorum opiniones: tamen de excommunicatis communiter tenet quod sunt de Ecclesia & Christiani: quāmis propter sua peccata à participatione bonorum eius atque fidelium eiecti sint. Similiter dicitur de schismaticis illis tātum qui nulla hæresi sunt infecti. De hæreticis autem adhuc lis sub iudice pendet. nam Victoria in prima relectione de Ecclesia. quæstione prima. numero 6. & Soto in quarto distinctione 22. quęstione 2. articulo 2. Et Cano de locis Theologicis lib. 4. capit. 2. cum pluribus alijs. quibus fauere videtur cap. firmiter. de summa trinitate & fide Catholica, & de consecratione distinctione prima. capit. Ecclesia. Item Simancas de hæreticis. ca. 23. 29. 30. tenent quod non sunt de Ecclesia. Sed oppositum tenet Castro de punitione hęreticorum lib. 2. cap. 24. ad quod accedit Caietanus in quodlibeto de potestate Papæ cap. 22. secūdum Tho. 22. quæst. 10. artic. 3. ad 3. cum multis alijs.

De apostatis verò communiter tenetur quod nō sunt de Ecclesia; ex quo iam fidei eius, eiusq; professioni & obedientiæ Ecclesiæ simul & nomini Christiano per alterius sectæ professionem penitus renuntiauerunt, & extra Ecclesiam omnino exierunt: quamuis propter iniuriosam apostasiam per Ecclesiam, sicut & propter aliam iniuriam infideles puniri possunt. Sed prædicti omnes sunt Christiani, quatenus retinent characterem baptismalem indelebilem, vt hoc etiam ait Soto in 4. distinctione 1. quæstione 4. art. 5. & distinctione 39. quæstione 1. artic. 2. in fine. sicut religiosus aut seruus, aut ciuis fugitiuus ad suam adhuc religionem ciuitatem aut dominū pertinet, dū per susceptum signū vel professionem illi & non alteri factus obnoxius est.

Dubitatur secundò. Vtrum per peccatū mortale perdatur potestas & iurisdictio Ecclesiastica vel secularis? 2. Dubiu.

Respondeo quòd Ecclesiastica non perditur: neque propter peccatum mali ministri tollitur effectus aut fructus sacramentorū ex opere operato Et oppositum dicere est hæreticum, vt contra Vvitcleff. & Lutheranos ꝓbat latissimè Th. Vvalden. lib. de Sacramentis. cap. 3. vsque ca. 16. & cap. 145. 146. & lib. de Sacramentalibus tit. 8. cap. 72. & titul. 9. cap. 74. & Victoria in secunda relectione de Ecclesia quæstione 2. fol. 135. id tangit. & latius prosequitur Soto in 4. distinct. 1. quæstione 5. art. 5 & distinctione 20. quæstio. 1. artic. 3. & 4. & distinct. 25. quæstione 1. artic. 4. Respondeo.

Potestas etiam secularis & dominiū seculare siue ciuile non perditur per peccatum, vt contra eosdem hæreticos & Armachanum libr. 11. cap. 4. satis probat Victoria in prima relectione de insulanis. quæ est 4. In ordine quæstione prima. fol. 295. & Soto de Iustitia & iure libro 4. quæstione 2. artic. 1. & oppositum vt hæreticum in Concilio Constantien. vbi supra contra Vvitcleff. condemnatum est.

Contra supradictam vndecimam propositionem arguūt hæretici quadrupliciter. Primò Roma. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic nō est eius, & 1. Ioan. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. 1. Argum.

Item secundò, quia Ephes. 4. Vnum corpus, vnus spiritus, vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Ecce quòd nisi sit vnus Spiritus Sanctus viuificans corpus Christi mysticū per gratiam, qua omnia membra sibi communicant sua bona spiritualia vt sit communio Sanctorum; omnia alia non sufficiunt ad efficiendum corpus Christi mysticum, neque membrū de cor- 2. Argum.

pote eius vel de Ecclesia verè Catholica. & ad idem est 1. Cor. 12. In spiritu, scilicet sancto, vivificāte per gratiā, omnes nos in vnum corpus baptizati sumus: & vno spiritu potati sumus &c. & multæ aliæ similes auctoritates sunt ad idem.

3. Argum. Tertiò quia sicut Iudæi per transgressionem legis Moysi & per peccatum desinebat esse verè & Iudæi & de Synagoga. Apo. 2. & 3. Qui dicunt se esse Iudæos, & nō sunt ad Synagoga Sathanæ. & Rom. 2. Si prævaricator legis sis: circūcisio tua præputium facta est: non enim qui in manifesto Iudæus est &c. Ita ergo & de Christianis dicendum est.

4. Argum. Quarto quia Ecclesia Catholica est sancta sine macula & ruga. Ephe. 4. & ad Titū 3. Mundans eam lauacro &c. & Cant. 4. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. non autem esset tota pulchra sine vlla macula si peccatores intra se haberet aut ex ipsis constaret.

Resp. ad 1. arg. Respondeo ad primum argumentum secundum Aug. & Nicol. Lyr. & Doctores cōmuniter, vt etiam Tho. Vualden. vbi supra ca. 11. & Vega de iustificatione lib. 12. c. 8. latius referūt, quod peccator non est membrum Christi viuum per gratiam, neque est de Ecclesia per meritum aut per finalem prædestinationem: sed est de numero Christianorū & de Ecclesia per fidei professionem & sacramentorum communicationem. quod & potius significatur ibi. 1. Ioan. 2. Ex nobis prodierunt. cum enim inde prodire nō possent: vbi ante non erant: fit certe vt quamuis illi de Apostolorum societate & de Ecclesia nō essent merito & finali prędestinatione: fuerint tamen numero & per sacramentorum communicationem, quousque per hæresim manifestam, vel per Apostasiam inde recedētes penitus exierunt. Adde quòd licet homo mortuus verus homo non sit: quia ex anima & corpore non constat, quæ ad substantiam hominis requiruntur: at verò corpus & membrum eius mortuum verum corpus & membrum eius est in eo existens quāuis viuū non sit, habent enim ea quę ad substantiam corporis & membri requiruntur. Ita baptizatus homo mēbrum verum corporis mystici vel Ecclesię & per fidem & eius professionem, quamuis viuum per gratiam non sit.

Potest etiam aliter dici. Primò quòd si secundum 9. Ethicorum. cap. 9. membrum aridum vel mortuum non propriè dicitur membrum corporis viui, sed analogicè vt homo pictus, quatenus haber situm & motum in illo corpore: at verò dicitur pars eius. Ita peccatores sunt non propriè sed analogicè vel imperfectè membra: sunt etiam veræ partes corporis Christi mystici, id est Ecclesiæ militantis. Secundò dici potest quod ibi in 1. Ioan. 2. Ex nobis exierunt &c. loquitur Ioannes de quibusdam Pseudoapostolis tantum: qui licet prius fuerint de familia & societate Christi & discipulorum, non tamen de numero vel collegio. 12. Apostolorum nec illorum 72. Discipulorum à Christo specialiter electorum vt ait Cano vbi supra.

Resp. ad 2. arg. Ad secundum ex Ephes. 4. &c. Respondeo, quòd ibi agit Paulus de membris viuis in corpore Christi mystico perfectè insitis & fructuosè, non solū numero sed etiam merito vel per gratiam. Nam hic est fructus, finis, vel effectus professionis fidei, qui confertur & obtinetur per baptismum, si nō ponatur impedimentum ex parte nostra. Potest etiam dici secundum Tho. 3. parte quæst. 8. artic. 3. ad secundum, quòd omnis baptizatus habens fidem informem, suscipit influxum interiorē & spiritum fidei quò ad hūc actum vitalem supernaturalem, qui est credere, quo vnitur alijs fidelibus & communicationem habet intra Ecclesiam: quod sufficit vt sit membrum eius numero, quamuis non merito. Corpus autem ipsum Ecclesiæ nunquam potest esse sine spiritu fidei & gratiæ in aliquibus personis eius; in quibus verificatur cōmunio Sanctorum, vt superius propositione 2. 3. & 4. latius habetur, de quo corpore Christi mystico, omnes auctoritates prædictæ loquuntur. Cum quo stat, quod aliqui peccatores vt partes viles corporis ipsius communicantes spiritu fidei, per eius professionem factam in baptismo, sint numero tantum & non merito, neque cum fructu membra ipsius Ecclesiæ: sicut & arida vel infirma immo mortua etiam membra in suo corpore manēt: & aridi palmites in sua vite: quousque vel per hæresim & apostasiam, vel per mortem inde decidāt vel abscindantur. Et ita vt ait Osius in confessione fidei tomo 1. cap. 30. & Erasmus in responsione ad 31. censuram Parisien. contra eum, & in Concilio Colonien. & post in Maguntino anno Domini 1549. celebrato declaratur quod cōmunio Sanctorum est societas fidelium; qui in Epistolis Pauli & sacra scriptura vocantur Sancti; quia sunt Deo dicati per fidem: & ita communio Sanctorum est diffinitio ipsius Ecclesiæ: ex qua sequitur altera communio omnio bonorum operum inuicem inter se apud Deum: dum propter merita vnius, Deus benefacit alijs. psalmus 118. Particeps ego sum omnium timētium te, hic & in alio seculo. Item idem Osius vbi supra. cap. 57. dicit quòd communio Sanctorum est, per quam credimus intra Ecclesiam Christi nos obtinere remissionem peccatorum, vt sic pari habeamus vitam æternam quam speramus. Ideo loco huius Sanctorum communionem in symbolo Constantinopolitano ad maiorem declarationem habetur, confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum, quia videlicet hæc communio Sanctorum, id est fidelium, pertinet ad vnitatem vnius Ecclesiæ, cui per baptismum incorporamur & sanctificamur, contra schismata illam diuidentia.

Resp. ad 3. arg. Ad tertium argumentum respondeo id planè

negando

negando. & ad Apocal. 2. & 3. dico ibi fieri sermonem de Iudæis qui dicunt esse Iudæos spiritualiter, idest verum Deum confitentes secundũ sui nominis interpretationem, & non sunt, ex quo Christum & eius fidem persequũtur. neq; enim tunc Angelus ille ex parte Christi approbat Iudæos illos volẽtes viuere secũdum legem Moysi, iam mortuam in lege gratiæ iam promulgata, vel incipiente per totum mundum promulgari. & illud Rom. 2. intelligitur non de professione legis sed de eius fructu: ita videlicet quòd dum Iudaismus erat in sua vi, eius circuncisio & professio erat fructuosa ex opere operantis; si ea lex obseruaretur ab eis: alias autẽ non magis quàm si circuncisi non essent. non tamẽ per transgressionem legis illius desinebant esse professione Iudæi, & de numero illius synagogę. & quò ad hoc bene consonat similitudo de Christianis malè viuentibus vti sæpe dictum est.

Respon. ad 4. argum. Ad quartum argumentum respondeo negando minorem. Dico enim quòd Ecclesia dicitur sancta, tota pulchra, & sine macula, vt supra in propositione 2. notatum est. Tum primò secundum Cyprianũ in expositione symboli, ibi, credo vnam sanctam Ecclesiam. à sanctitate & puritate regulæ veræ fidei & legis Christi & Sacramentorum quæ profitetur, quibus regitur & cõsistit, & à sordibus peccatorum purificatur & decoratur. Hæc enim omnia nullam maculam falsitatis aut peccati corde, ore, opere, admittunt. Tum secundò à sanctitate statuum, graduum, donorum, & officiorum spiritualium, vel Ecclesiast. quibus regitur Ecclesia ad suum finẽ supernaturalem, quorum etiam varietate & gratia decoratur. Et ita propriè sine vlla figura synecdoches, dicitur & est Ecclesia tota pulchra & laudatur in omnibus membris materialibus & formalibus suis: à capite ad pedes vsque Cantic. 4. & 7. cap. quia scilicet in omnibus gradibus & officijs Ecclesiasticis & legibus, & doctrina fidei & morum, & sacramentis, quæ Ecclesiã formaliter constituunt; tota pulchra & sine vlla macula est. Et doctissimus Frater Michael de Medina, libro septimo de recta in Deum fide capite 23. probat quod ex Pastoribus, Doctoribus, Sacerdotibus, Confessoribus, Martyribus, Virginibus, Continentibus, Coniugatis, Pœnitentibus, Actiuis, Contemplatiuis, Clericis & Monachis, tanquam ex suis membris etiam materialibus constat & ornatur Ecclesia Catholica: & est Regina & sponsa Christi tota pulchra in vestitu deaurato circundata varietate. Tum tertiò, à sanctitate multarum personarũ quæ semper fuerunt, sunt & erunt in Ecclesia vsque ad finem mundi: ex quo portę inferi non præualebunt aliquando aduersus eam, Matth. 16. & supra propositione 2. dictum est. Et ita per synecdochem Ecclesia tota dicitur sancta, à parte principaliori totum denominando. Sicut ciuitas, vniuersitas, aut cõcio aliqua siue religio dicitur, diues, nobilis, illustris, docta, aut sancta, à quibusdam paucis personis eius principalibus, diuitibus, nobilibus, illustribus, aut sanctis, vel doctis ibi existentibus, simul cum pluribus alijs pauperibus, vilibus, indoctis, & peccatoribus. Nam & à nobiliori fit absoluta denominatio. Sicut & persona dicitur tota pulchra, propter nobiliores quasdam partes corporis eius apparẽtes simul cum debita earum dispositione; licet in ea sint quædam alia occulta membra, fœda quidem aut vilia, sed ornamẽtis suis exterius debitè ornata, quibus tota ipsa persona pulchra est & apparet. ita in Ecclesia est suus ornatus sacramentorum aliorumque donorum & operũ sanctorum; per quæ pulchritudo gratiæ obtinetur. qua fœditas peccatorum ab omnibus fidelibus aufertur, & peccator homo totus pulcher redditur atque decorus: & ita tota ipsa Ecclesia corã Deo & hominibus pulchra fit. & apparet, vt habetur Ephes. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ vt exhiberet sibi ipse gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam, vt sit sancta & immaculata &c. quod de Ecclesia nunc militante vt dictum est per gratiam, & finaliter de ipsa in alia vita vel in triumphãte secundum August. aptissimè intelligitur: nam hic incipit vt illic perficiatur.

Coroll. Ex supradictis constat nõ rectè nec satis cautè, Tho. Vvalden. in doctrinali fidei libro 2. articulo 2. cap. 12 & 28. & quosdam alios cum eo dicere, esse duplicem Ecclesiam militantẽ, quarum altera sit inuisibilis & specialis iustorũ tantum & prædestinatorum: de qua intelligitur id Cant. 4. Tota pulchra es &c. & aliæ eiusmodi auctoritates supradictæ. Altera sit cõmunis vel vniuersalis & visibilis, cõstans ex omnibus fidelibus etiam peccatoribus. Hæc, inquam, distinctio non est tuta, nec vera in rigore, nisi ad bonum sensum, qui infra habetur intelligatur, vt hoc etiam notauit Echius contra Buccerum & protestãtes in sexta annotatione sua, super sexto articulo libri oblati Carolo Imperatori à Lutheranis vel protestantibus in Germania fol. 54. & Augustinus collatione 3. contra Donatistas tomo 6. Nam prima pars illius distinctionis videtur accedere ad dictam hæresim Lutheranam iam reprobatam in præfata vndecima propositione. Nam vt constat ex supradictis vnica est Ecclesia Catholica militans in terris continens omnes gradus, status & varia dona, & officia Ecclesiastica constans ex iustis & peccatoribus baptizatis. Illa autem specialis Ecclesia sanctorum tantum & prædestinatorum aliquorum vel etiam eorum omnium non est Ecclesia Catholica, quamuis sit pars eius præcipua, sicut nec caput, ac pectus, nec anima aut corpus hominis est homo, sed pars hominis. nam & in illis iustis duntaxat sæpe contingere po-

test non esse omnes potestates & gradus Ecclesiæ Catholicę neque Papatum vt supra in octaua propositione ostensum est. Sed neque est neque dici potest Ecclesia particularis vt Ecclesia Toletana. Laodicen. Smirnæ &c. De quibus Apo. 1. dicitur septē Ecclesijs &c. quia vt sit Ecclesia particularis vel regnū, debet habere suas leges speciales, suumque tribunal & caput siue prælatum specialem, quamuis subordinatū siue subiectum supremo Domino Papę, vt etiam Regna specialia Valētiæ, Aragoniæ, Nauarræ, distincta sunt Regna Hispaniæ, habētia suas leges & tribunalia, & Vicereges sub vnico eorum Rege Hispaniæ totius. Nunc autem congregatio tātum iustorum vel prędestinatorum non est huiusmodi, vt constat: quia non habet speciales leges & tribunal, & prælatum eorum tantum. ergo non Ecclesia sed pars Ecclesię ea congregatio est. Melius ergo dicamus cum communi doctrina Catholicorum, quòd sicut duplex est pars hominis aut corporis, non duplex homo, neque duplex corpus, caput & corpus, vel anima & corpus: ita duplex est pars Ecclesiæ Catholicæ, non duplex Ecclesia Catholica; altera iustorum tantum & prædestinatorum: altera etiam iniquorum: quodque iusti sunt de militante Ecclesia Catholica numero & merito vt pulchrior pars eius: alij autem fideles Christiani peccatores sunt de ipsa Ecclesia Catholica numero tantum & professione: tamen nec hi nec illi per se sunt Ecclesia Catholica, sed omnes simul. & ad hunc sensum prior illa distinctio potest esse vera: sed verba ad modum loquendi catholicum consonantem sensui catholico, reformanda sunt. & ita sunt intelligendæ auctoritates omnes, Augustini quas Tho. Vvalden. vbi supra & c. 3. 8. 9. 10. 11. latius refert. nam secundū varia pericula temporum sunt etiam bene & malè sonantes variandi sermones. Cum supradictis expresse concordat frater Petrus Soto in defensione confessionis catholicæ c. 25. 28.

Prop. 12. Propositio 12. omnis noua doctrina cōtra doctrinam fidei & morum, vel contra vsum & morem quem in his hucusque generaliter Catholica siue Romana tenuit Ecclesia; vt hæreticus error, illa euitanda nec audienda est.

Hæc propositio est cōtra hæreticos, & ad omnes eorum hæreses & errores facilè vitandum: quæ ex supradictis concessis etiam ab ipsis hæreticis facile probatur. Nam cū non possit esse nisi vnica & eadem semper vera fides: sicut non nisi vnica vera Ecclesia Catholica: in qua vera fides semper fuit, & erit, vt supra propositione 1. 2. 3. & 4. & 5. habetur; & in Ecclesia Roma. semper fuerit & erit vera fides & Ecclesia Catholica, vt supra propositione 6. & 7. probatur: sequitur euidenter, quod omnis noua doctrina &c. vt ait hæc propositio. In cuius confirmationem est, quòd omnes fideles antiqui nō sunt cōtenti confiteri, & inuocare Dominum Deum suum, nisi etiam adderent, quòd sit Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, & Deus Patrum nostrorum.

Ideo & August. redarguit Donatistas dicētes, Ecclesiam Cath. apud ipsos tantū in Africa esse: id quod nunc etiam dicūt Lutherani de se ipsis.

Neque enim ea fides potest esse vera neque Catholica, quę nō tenet vnitatem antiquā: quæ etiam in alijs partibus mundi vbi Christi nomē colitur ab antiquo ignota, aut noua, aut particularis fidei institutio est. Et Irenæus lib. 3. ca. 3. & 4. latius de hoc. & Augustinus sermone 31. de verbis Apostoli, & de vnitate Ecclesiæ cap. 4. secundum id 1. Ioan. 4. Omnis qui soluit Iesum, id est fidem eius, antichristus est, quia Luc. 11. Qui non colligit mecum dispergit. vt Osius in confessione fidei tomo 2. c. vltimo fol. 243. 247. &c. prosequitur. & Soto in defensione confessionis Catholicæ c. 57. vsque cap. 59. & hoc late etiam refert Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. artic. 2. cap. 17. & 18. Et Albertus Pighius lib. 1. cap. 2. & 3. refert. quòd omnes sancti Doctores atque Concilia, hac potissima ratione, omnes hæreticos suorum temporum deuictos profligarunt: quia scilicet nouam doctrinam contra antiquam fidem Ecclesię suggerebant. idque Vincentius Lirinen. latius prosequitur. & Symancas de hereticis cap. 31. Satis agit de nouitatibus verborum & operum repellēdis, quia ea omnia suspecta sunt. Vnde hæc sola propositio sufficit & præ oculis habenda est, vt quilibet facilè cognoscat, fugiat, immo & confutet hoc vnico verbo omnes errores de nouo quocunque fuco hic colore subortientes: si videlicet videat esse nouā doctrinam differentem ab ea quam in Ecclesia Romana cōmuniter hucusq; tenebāt Christiani sui temporis, suique prædecessores. Nam statim illa vt erronea vel hæretica, aut suspecta sine alia disputatione repellēda, nec amplius audienda est. Id quod nos docuit Pau. 1. ad Timo. 6. Prophanas vocum nouitates deuita; & oppositiones falsi nominis scientiæ: quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Et 2. ad eundem cap. 2. Prophana & vaniloquia deuita; multum enim proficiunt ad impietatem: & sermo eorum vt cancer serpit. & Hebræ. 13. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Nam & iniuriam facit Reuerendissimæ synodi, si quis semel iudicata ac rectè disposita reuoluere, ac publicè disputare contēdit. C. de summa trinitate & fide catholica. l. nemo. & ad idem est Leo Papa Epistola 3. 20. 21. 24. 41. 63. 78. & cap. Achatius. & cap. maiores. 24. quæstione 1. cum glossa. ad idem etiam. l. minime. ff. de legibus. vbi dicitur quòd minimè mutanda sunt quæ certam interpretationem semper habuerunt. & Sanctus Maximus Episcopus in sermone de martyribus ait, magni periculi res est si post Apostolorum testimonia & martyrum vulnera vete-

rem

rorum, de Simonia, vbi sic habetur. Qui emolumentum aliquod tpale accipit, vt peccatum alterius Episcopo, vel eius ministris celet, aut pro respectu cuiuscunq; personæ, familiaritatis, vel consanguinitatis, innotescere detractat, gratia vel fauore minus dignè pœnitentē à recōciliatione impedit, Simoniam cōmittit. Hæc ibi. Vbi docemur preciū, vel emolumentū receptū principaliter pro opere peccaminoso, aut pro omissione eius, ad qđ alioqui qs tenet, esse restituēdū.

Sed certe auctoritas hæc solum probat acceptum pro iustitia, & pro iniustitia facienda, & pro faciendo, vel omittēdo id, quod gratis quis facere, vel omittere tenetur, esse restituendū, vt inf. in 4. opi. in primo, & secūdo dicto latius hr̄.

Quartò probatur idem, quia pro opere, ad quod quis ad honorem Dei, vel proximi vtilitatem tenetur, non est licitum aliquid, vt preciū, vel munus finaliter, & principaliter, recipere, ergo nec pro quocunq; opere peccaminoso, ad cuius oppositum ex præcepto tenemur.

Sed certè hæc ratio solum probat ꝙ pro opere, quod gratis facere tenemur, acceptū sit restituendum, vt infra in quarta opin. in 2. dicto latius habetur, & ità concesso antecedente illa consequentia neganda est.

Secundum, & tertium dictum huius secundæ opinionis ex dictis sequuntur, vt patet intuenti.

Hanc opinionem quoad duo prima dicta tenent Cynus in l. 2. & ibi Ang. C. de conditio. ob turp. caus. & Inno. & Abbas in c. pleriq; de immuni. eccles. q. 10. con. 3. nu. 14. & Hosti. in c. cū sit. de Iudæis, & Io. Lupi. in rubrica. §. 41. quod, & ꝓbat per l. Lucius. ff. de iure fisci, & c. de hoc de Simonia, & Palud. in quarto di. 15. q. 3. art. 8. concl. 3. & glo. & doctores supra allegati in fine primæ opinionis, & Syluester restitut. 2. §. 2. & restitutio. 4. in principio, & Adrianus de restitutione. q. 19. de turpi lucro, & Medina vbi supra. q. 20. latius defendit hanc opi. qui & dicunt plures alios eam tenere.

Sed quoad tertiū dictum de lucro meretricio saltem de meretrice occulta, ꝙ teneatur id restituere, tenet Cynus cum pluribus alijs, secus de publica meretrice. Sed Medina vbi supra tenet ꝙ tàm publica, quàm occulta meretrix, & fornicaria quæcūq; tenetur lucrum pro ipso, & alio quocūq; crimine acceptum restituere, vt supra in primo dicto habetur. Sed certe quoad hoc cōmuniter tenetur oppositum, vt infra in quarta opinio. sequenti patebit.

Opinio 3. Opinio tertia est quasi remedia, quā meditatus est doctissimus Couarruuias in regula peccatū, par. 2. §. 2. ꝙ qū materia operis criminosi ex sua natura est precio æstumabilis, quia. s. est vtilis materia, vel delectabilis, aut honorifica, tpaliter, aut corporaliter, tunc tale lucrū puta meretriciū, & pro militando ēt in bello iniusto, & pro iter agendo, & scribēdo, ēt in causa iniusta, & hmōi: bene tñ est restituendum, qñ materia operis criminosi ex sua natura precio æstimabilis non est, qa nō est vtilis nec delectabilis: & tale est lucrū ꝓ iniusta sentētia, pro iniusto patrocinio, ꝓ falso testimonio ferendo, & huiusmodi.

Sed contra hoc vr̄ ꝙ ēt hæc opera iniusta sæpè sunt proximis vtilia, vel habent vtilitatē, vel delectationem annexam, ratione cuius materia eorum, & ipsa opera, tunc ēt essent precio æstimabilia, & ita tale lucrum non esset restituendum, cuius tamen oppositum ipse cum doctoribus multis, & verè tenet ibidē, vt infra in quarta opi. in primo dicto latius habetur.

Quarta & vltima opinio, quæ mihi (saluo meliori iudicio) verior vr̄, est ꝙ solum preciū, vel lucrū, quod recipitur pro quocunq; opere, quod venale non est, vt pro operibus iustitiæ, & pro opere, quod est gratis faciendū, vt acceptū Simoniacè pro spiritualibus, vtiq; restituēdum est, vel pauperibus erogandum: quod vt magis declaretur sint quinque dicta sequentia. *Opinio 4.*

Primum dictū est, ꝙ opera iustitiæ ministrandæ, aut exercēdę, aut iustitię reddentis vnicuiq; quod suum est, & præcipientis nemini damnū, aut iniuriā inferri in rebus, fama, vel persona, sunt gratis proximo exhibenda, & venalia non sunt. Ideò neque iudex pro iustitia, neque testis pro vero testimonio, neque illi, qui sunt stipendiati sufficienter, possunt amplius exigere pro eo, ad quod ratione stipēdij obligati sunt. Et similiter qui accipiunt aliquid pro eo, ad quod ex iustitia tenentur, s. pro non furādo, pro nō damnificando in rebus, fama, vel persona, pro restituendo quod, & qūo tenentur. Et tandē pro faciendo, vel omittendo id, quod & qūo alicui facere vel omittere ex iustitia, vel officio tenētur, aliàs iniusta concussio esset, & turpe lucrū restituendum, & in hoc omnes doctores concordāt.

Sed vtrum tunc licitè detur ad redimendam vexationem. Respondet Soto de iustitia, & iure li. 4. q. 7. art. 1. ꝙ non; quia ius prohibens illa via aliquid dari, prohibet etiam sit redimere vexationem, vt caueantur palliatæ corruptiones iustitiæ. Sed certè non videtur hoc esse verū, nam secundum doctores communiter, vt habetur in prima opi. & eius primo dicto, bene stat non turpiter dare, & turpiter accipere pro iusta sententia, & vero testimonio ferendo, vt constat.

Sed vtrum similiter sit restituendū lucrū turpiter datū, & acceptū pro iniusta sententia, pro falso testimonio, pro iniusto patrocinio, pro iniusta læsione proximi in rebus, fama, vel persona alterius, pro nō denūciando fures, aut aliud qñ & qūo, ex iustitia, vel ex officio publico, aut ratione stipendij accepti, vt custodes agrorum, & ministri iustitiæ, vel reipub. denunciare tenetur. In hoc vt vidimus est difficultas, & varietas opinionum. Nam multis visum est, quòd non, vt supra in prima opinio. in secundo eius

dicto dictum est, qui a non est debitũ iustitiæ ad talia iniqua gratis, sed potius ad opposita facien dum. Nobis aũt ẽm plures alios vr̃ ꝙ vtiq; tale lucrum sit necessariò restituendum, vel pauperibus erogãdum, vt infra in quinto dicto hr̃, cui restituendum sit, quia sicut ad eãdem virtutem, puta ad temperantiam, vel fortitudinẽ, pertinet præcipere sua opera virtutum in sua materia, & opposita vitia prohibere; ità ad eandẽ iustitiam pertinet opera iustitiæ præcipere, & opposita opera iniustitiæ prohibere: & nomine operis intelligo ẽt omissionem, vt proximè dictum est, nam ad iustitiam pertinet vnicuiq; quod suum est reddere, & præcipere nemini damnum aut iniuriam inferri, vel prohibere ne iniustitia fiat alicui. Et quamuis iudex iniquam sententiã ferens non faciat aliquid debitum ẽm iustitiam id fieri præcipientem; facit tñ contra debitum iustitiæ id non fieri præcipientis, vel id fieri prohibentis, vel contra iustitiam id fieri prohibentẽ. Et in hoc deficit prima opinio in suo secundo dicto, ac perindè tenetur ex iustitia ẽm omne ius diuinum, & humanum gratis cessare, siuè cauere ab iniqua sententia ferenda. Neque venale est iustam aut iniustam sententiam ferre: & id quod pro ea datur, & accipitur, turpe lucrum, & restituendum est, & hoc idem dicendum est de eo, quod pro iniusto patrocinio, & pro falso testimonio datũ, & acceptũ est. Nam ꝓ iusto patrocinio, & ꝓ vero testimonio quomodo licitè aliquid accipi potest, infra in quarto dicto latius habetur.

Et pro hoc primo dicto facit expressè Augu. in Epist.54.ad Macedonium, & ẽt hr̃ in c.non sane.14.q.5. vt supra in secunda opinio. in secũda eius probatione cõtinetur. Et in his satis expressè Medina de restitutione.q.26.q.27. in responsione ad quartum argumentũ. Et Soto de iustitia, & iure lib.4.q.7.art.1. cum alijs doctoribus suprapositis in secunda opinione concordant.

2. Dictum. Secundum dictum sit, ꝙ pro opere bono charitatis præterito, præsenti, vel de futuro, modò sit de præcepto, modò de consilio, quod homo facit solum, aut præcipuè ad honorem Dei, vel vtilitatem suam, nõ est licitum aliquod preciũ, munus, vel lucrũ finaliter aut principaliter dare, vel accipere, & retinere: & tale vt turpe lucrũ restituẽdũ est. Et similiter acceptũ pro opere in se malo opposito ad offensam Dei faciẽdo.

Probatur dupliciter: Primò quia licet pp illa bona opera homo possit licitè sperare suũ præmiũ, non tñ vendere hominibus, quia gratis ea facere tenetur, neque illa ratione venalia sunt. Nã absurdũ est vt homo alteri vendat quod nõ nisi in ipsius operãtis vtilitatẽ, vel in Dei honorẽ id, quod ẽt ad ipsius operantis vtilitatẽ cedit.

Secundò probatur ꝙ idem iudicium sit de lucro recepto pro cauẽdo opposito malo, vel peccato, quia, vt dictum est, eodem iure præcipitur bonum, quo & oppositum malum prohibetur. Ad quod facit.ff.de cõditio. ob turpem causam vbi dr̃. Si dedi tibi ne sacrilegium facias, ne furtum committas vel homicidium, condici potest. Item si tibi dedero vt mihi rem apud te depositam reddas.l.5. eo.tit. restituere teneris. facit ẽt c.nemo presbyterorum, de Simonia, vt supra in secunda opi. in eius tertia probatione hr̃. Facit ẽt expressè c.quàm pio.1.q.2. Ideò tenetur homo restituere quod accepit principaliter, ne peieraret, ne sacrilegiũ faciat, ne votum violet, ne falsè testificef, ne blasphemet, ne se ipsum corporaliter vel spiritualiter occidat, vel infamet, ne fornicetur, ne furetur, vel vt vxorem ducat, vt continenter viuat, vt intret religionẽ, vt clericus fiat, vt audiat missam, vt conteratur, vt confiteatur, & bene viuat ad suam vtilitatẽ, vel honorem Dei. Secus si ad vtilitatem vel delectationem alterius principaliter faciat prędicta bona, & mala omittat, puta si ob gratiã tui, quia tu solus cum Bertha vis fornicari, ego à te pecunias accipiã; vt illam tibi soli dimittã; nam tunc tale lucrũ, ẽt si sit turpe, non est necessariò restituendum, quia ꝙ ego omiserim fornicari pp illũ, est illi delectabile, & venale est. Aliàs si pp Deum, aut pp meam vtilitatẽ principaliter omitterẽ, esset restituendũ, vt dictum est; quia omnia hæc modò sint de præcepto, modò de cõsilio, gratis, & non principaliter pro precio, munere, vel lucro, faciẽda, neque venialia sunt, vt in d.c.quàm pio.1.q.2.habetur: & hæc omnia latius probat Medina de restitutione.q.26.q.27. in respõsione ad quartum argumentum, & habetur supra in secunda opi. quamuis Soto de iustitia, & iure li. 4.q.7.art.1. & Nauarro in sum.c.17.nu.37. teneant oppositum, sed minus probabiliter.

Ibidem, & q.17. Medina dicit ꝙ cum supradictis bene stat vt plurimum ꝙ licitum sit secluso pacto aliquẽ inducere per aliquod munus, vel lucrum tpale dispositiuè, vel impulsiuè dumtaxat, vt scilicet per id homo disponatur, vel emolliatur, aut inclinetur ad prædicta bona opera faciendum, & opposita mala cauendum, & similiter sic inductus ea licitè faciet, & mala cauebit: Sicut per preces, & minas, atque terrores, licitè aliquis ad eadem inducitur, & ea facit, vel omittit: id quod parẽtes, & superiores ad filios, & subditos, sæpe facere videmus, quod, & non reprehẽdit, sed probat populus Christianus, & tale lucrum, vel munus licitè acceptum non est restituendum. Sed neque est Simonia sic inducere, & induci ad spiritualia ministrandum, & suscipiendum, vt ex c. Et si quęstiones, de Simonia doctores communiter eliciunt; quod est verum secluso pacto, vt elicitur ex c.quam pio.1.q.2.

Probatur tùm primò per Augus. Epist.54. ad Macedonium, & habetur. 23.q.4. c.penult. vbi sic habetur. Debet homo diligere proximum suum, sicut seipsum, vt quem potuerit beneficientia,

tientia, consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinę coherctione inducat ad colendum Deū. Item idem ad Petillianum ait. Indè fit vt possimus aliquā vxorē ducere si fiat Christiana. 28. q. 1. caue. & damnatis ad mortem liciitum est vitam donare, vt sacramentum fidei suscipiant. Idem ēt legitur. Syluestrum Papam fecisse, dùm omnibus, qui illo tempore vellent ad fidem conuerti, pecunias, & munera offerebat.

Secundò probatur idem, neq; .n. est minus licitum homines ad fidem per oblata munera prędicto modo dispositiuè inuitare, q̄ per minas, & terrores, & onera iniuncta eos ad eandē trahere: hoc aūt licitum ait esse Greg. 23. q. 6. c. iā vero. Sed in hoc est aliqua differentia: nā ad ea, q̄ sunt necessitatis, potest homo non solū muneribus prædicto modo dispositiuè inuitari, sed etiā aliqū minis, & terrorib. attrahi, vti parētes hoc modo ad benè viuendum, vt diximus, suos filios licitè cogunt. Ad ea verò, q̄ sunt cōsilij, & libertatis, non ità licet per minas, & terrores attrahere, sed solum precibus, & munerib. modo supra dicto inuitare, vel inclinare, vt dictum est.

Dixi vt plurimum id licere, quia pp salutem ipsius inducti, aut aliorum, immò ad reuelandū indigentiam corporalē alicuius, licitū est secluso pacto prędicto modo dispositiuè munus alicui offerre, vt tale qd faciat, vel omittat, siue sit de necessarijs ad salutē, siue non, sed de cōsilio, nec hoc est directè, & per se hominē ad peccandum inducere, sed solum per accidens: qa aliud est dicere Dabo tibi aliquid, vt baptismū suscipias, vel ministres: aliud verò, vt baptismū pro munere suscipias, vel ministres. Nā primum in casu licitum est, quāuis ipse ex suo vitio principaliter pro precio, vel munere id faciat, secundum autem nunquā, sic tenet Medina vbi sup.

3. Dictum. Tertiū dictum est, ꝙ pro opere, quod homo ex præcepto charitatis ad proximū eius vtilitatē pstare tenetur, si non sit de his, q̄ sunt gratis exhibenda, vt sunt ministratio, & susceptio spiritualium, & sacramentorum, & huiusmodi, vtique potest homo aliquid licitè exigere, & recipere, etiam finaliter, & tanquam precium illius operis: neque tenetur id opus gratis impendere, si notabilem laborem, vel operam, aut industriam, vel pecuniam pro proximi necessitate relenanda exponit, vel expositurus est, & proximus habet, vel sperat habere vnde retribuere possit. Hoc patet in medicis, & aduocatis, q suā mercedem licitè exigunt & accipiunt, etiam qñ ex præcepto suas operas proximis præstare tenentur. 10. q. 2. c. precarie. & 14. q. 5. c. non sane. & testis pro labore, & expensis, non aūt pro veritate dicenda, licitè suam exigit mercedem. ca. statutum. de rescrip. lib. 6. & glos. ibid. Item homo vt proximum, & domum, & res eius à morte, ab iniuria, à ruina, & incendio liberet, atque defendat, etiam dùm nullus alius id facere pōt, & quando ad id ipse tenetur, vtique licitè exigit expēsas, & debitam mercedem. l. Pōponius. ff. de nego. gestis. & l. si pater ff. de donat. §. primū, & in communi necessitate famis, etiam qñ teneor succurrere populo, & indigentibus, sed non gratis: quia licitè possum mutuando, & vendendo illis notabilem tritici quantitatem precium iustum opportunè recipere, vti hęc omnia latius probat Medina vbi sup. q. 26. 27. & de eleemosyna differens.

Quartum dictum sit, ꝙ lucrum datum, & acceptum pro operibus criminosis quibuscunque quæ ex sua natura, vel materia non pertinēt, neque sunt contra iustitiam, sed contra alia præcepta, si sunt proximis vtilia, vel delectabilia, non est necessariò restituendum, vel pauperib. erogandum, nisi qñ per legem talis contractus, aut pactum irritatur, vel tale lucrum reprobatur, & recipi prohibetur, vel per ipsam legem, aut per sententiā iudicijs restitui, vel fisco, vel alteri dari, vel applicari decernitur. 4. Dictum.

In hoc quarto dicto etiā, vt visum est, est difficultas, & varietas opinionum. Sed probatur prima pars ꝙ tale lucrum non sit restituendum: qa ex quo vtilia vel opera sunt proximis vitia, vel delectabilia, vt bellare, negationi, scribere, ędificare, iter agere etiam criminosè, & ludere, & fornicari quomodocunque, certè ratione huius vtilitatis, vel delectationis sunt precio ęstimabilia, & venialia, & vti supponitur neq; ipsa, neq; eorum opposita pertinent ad iustitiam, neque gratis facienda sunt, ergo quantūlibet in se criminosa sint, vel criminose fiant ex quacunque circunstantia separabili, vel inseparabili, non desinunt esse ex natura, vel ex materia sua vtilia, vel delectabilia, & precio æstimabilia, & venialia: sicut neque valorem suum, & vtilitatem, & delectationem non ex peccato, neq; ex mala voluntate annexa, sed ex sua natura hñt, & afferunt. Et ità ea rōne pro eis lucrum licitè recipi, & retineri pōt, neque est necessariò restituendum, vel erogandum: quò fit, vt neq; criminosus bellator, ēt in bello iniusto sibi noto, & negociator in loco, & tēpore prohibito, & qui negocium alterius, etiā in lite, vel causa iniusta sibi cognita, gerit, & qui iter facit, & scriba, qui etiam ex officio scribit, & fidem dat, aut falsum testimonium, non tamen cōtra iustitiam, neque in damnum, vel iniuriam alterius, sed alio mō, puta, ꝙ ille est ortus, vel oriūdus, vel profectus est à tali loco, vel tali tēpore, vel per talia loca venit, aut nō venit ad talia negocia, vel loca, & alia eiusmodi: quamuis de periurio, & vt falsarius teneatur. Item qui scribit, nō dico qui fert, aut confingit, sed solū qui, vt minister scribit falsa instrumenta, vel testimonia, aut patrocinia, vel iniustam sñiam alterius: & qui ædificat domum alterius ad malum ibi exercendum, pro lucro, vel precio aliàs iusto, non tenetur id restituere:

tucre: quamuis damnum quod ex his operibus ipse dedit, vel fuit causa, reparare ex iustitia teneatur, & praedicta sunt vera, nisi per legem, vel per sententiam iudicis restituendum esse decernatur, vt in 2. par. sequenti excipitur.

Si contra hoc arguatur, q in praedictis operibus qñ criminosè fiunt, saepè fit contra iustitiã, puta in bello iniusto praeliando, & negotiando, & iter agendo in causa iniusta alterius, & adulterando iniuriam mariti, &c. huiusmodi ergo tale lucrum contra iustitiã recipitur, & restituendum est, vt supra in primo dicto continetur.

Respon. q dãnificatio proximi si qua ibi est, ex quo est contra iustitiam, vtique est resarcienda, lucrum autem receptum minimè, vt dictum est de illo, qui loco, & tempore prohibito mercator, aut negociatur. Quòd si solum daretur lucrum, & reciperetur, vt tale quid contra Deum vel in eius offensam fieret: tunc ẽt si ex natura sua opus illud vtile esset, & delectabile, tale lucrum esset restituendum, vel erogandum: quia ratione hac, qua est offensiuum Dei, nec precio aestimabile, neć venale est: sicut per oppositum opus bonũ ea rõne, qua Deo est honorificũ, & ad operantis animae salutem, nec precio aestimabile, nec venale est, vt sup. in 2. d. habet. Et hoc modo limitata opinio 2. supra posita verissima videtur. Et cum his Couarruuias in regula peccatum, par. 2. §. 2. & Soto de iustitia & iure li. 4. q. 7. art. 1. consonant expresse.

Ex his etiam sequitur, q lucrũ meretricium quarũcunq;, & pro quacunque luxuria, etiam adulterina, & sacrilega, & cõtra naturam exercenda, non est in consciẽtia necessariò restituendũ, vel erogandum ante iudicis condemnationẽ etiam si sit meretrix occulta: quia nõ datur, nec accipitur solum, aut praecipue ea rõne, qua tale opus est Dei offensiuum, sed qua ratione vtile, aut delectabile est ipsum, aut materia eius: sicut & lucrum acceptum ab histrionibus, mimis, ioculatoribus, scurris, petauristis, & alijs eiusmodi ẽt criminosis: neq; tale lucrum potest solum retineri, vt liberè donatũ, sed vt merces, & precium illius operis delectabilis, quantumcunque criminosum sit, quod inde liquet: quia iudices cogunt solui mercedem solitam meretricib. publicis iudicialiter petentibus, & communiter, vt merces dari, & recipi solet, quod vtiq; fieri non posset si solo titulo donationis daretur, & reciperetur: quamuis alijs fornicantibus actio, & repetitio ex iusta causa denegetur.

Quoad secundam partem huius 4. dicti q̃ est exceptio, vbi dicitur, nisi per legem talis contractus reprobetur, &c. nota q tripliciter lex prohibetur aliqđ lucrum, etiam aliàs de se licitum, & est restituendum. Primò quando lex irritat, vel annullat aliquem contractum, vel pactum: nã tunc ratione illius cõtractus irriti acceptum non põt retineri, & restituendum est, vt constat quia tunc deficit iustus titulus, vt est vẽditio rei nociuae, vel ita inutilis, q nullo modo, etiam per admixtionem alterius, vtilis esse põt. l. q saepè, de contrahen. empti. secus si solum prohibet talẽ actum, vel contractum fieri, non tñ irritat illum, puta si solum prohibet ne fiat ludus alearum, vel non vltra tantam quantitatem, vel ne mercatus fiat in tali tẽpore, vel loco, aut ne contractus fiat cum hereticis, vel excommunicatis, vel ne talium rerum venditio fiat, puta ne vendantur officia talia secularia, taxilli, & fuci muliebres, & alia eiusmodi ad lasciuiam incitãtia, & frumenta emere ad statim reuendendum, vel vendere fragmenta publici canonis sub pęna capitis. C. quae res vendi non possunt. l. 3. vt Medina de restitutione q. 20. q. 30. latius de his agit. Nam tunc sic acceptum ratione talis actus, vel contractus prohibiti tantum, & non irritati, nõ semper est necessariò restituendum, quamuis Syluester vbi infra videatur dicere oppositum.

Secundo modo, qñ tale lucrum per legẽ humanam reprobatur, & accipi prohibetur, puta quandò lex dicit expresè q sic acceptum restituatur, vel erogetur, vel quòd nullus accipiat, vel accipere possit tale quid, puta munera, vel vltra tantam quantitatem, qualis est lex taxans iusta stipendia rerum, vel scribarum, & aliorum officialium iustitiae, vel reipub. nam vltra talem taxationem acceptum restituendum est.

Tertio modo quando per ipsam legẽ ipso facto, vel per sententiam iudicis tale quid restitui praecipitur, vel alicui applicatur: nam ex tunc retineri nõ potest, vti de hoc latius inf. q. 36. de lege poenali agitur: de his etiam Syluester titu. lex q. 28. latius agit.

Sed vtrum similiter acceptum sit restituẽdũ, quando aliquis actus, vel contractus, qui ex sua natura, vel materia non est contra iustitiam, ita tñ lege humana reprobatur sub aliqua pęna, q ipsa lex punit, aut iubet per iudicẽ esse puniendum talem actum criminosum, propter quẽ pactio fit ob tale maleficium cõmissum, vel committendum: est dubium inter doctores. *Dubium.*

Nam aliqui dicunt q sic, etiam si ipsa lex ipsi danti deneget actionem, & repetitionem: quia illa pactio iam per ipsam legem irrita est, & nemini licet agere ad mercedem, vel preciũ illius operis criminosi, ne praemium quis cõsequatur ex eo, vnde poenam debet habere. l. mercalẽ. C. de condict. ob turp. caus. & facit. l. iurisgentium. §. si ob maleficiũ. ff. de pactis, & l. generaliter. vbi dicitur q turpia pacta contra bonos mores, aut contra leges irrita, & nulla sunt. Et ibidem notat glos. & doctores communiter, & in ea. de hoc. de simonia. & in l. 3. & 4. ff. de condictio. ob turp. caus. & de re. iu. qui contra iura mercatur. lib. 6. facit etiam regula iuris. 64. lib. 6. vbi dicitur. Quae contra ius fiunt debent pro infectis haberi. Et ad idem facit. l. si plagij. ff. de verb. signi. *Respon.*

& ita

Resp. ad 1. arg. Respondeo ad primum arg. præsupposito semper quòd hic non loquimur de Papa vt persona est particularis, de hoc enim communiter tenetur etiam à Doctoribus omnium opinionum quòd in fide errare, & hæreticare pôt, vt ex c. Si Papa dist. 40. elicitur, vt hoc ait etiam Turrecremata in decreto dist. 4. §. Ideo art. 1. & Cano de locis Theologicis lib. 5. c. vlt. ad quod facit c. oues. 2. q. 7. & Anacletus Epistola. 3. de Patriarchis agẽs & Ioan. Papa ad Zachariam. & in 8. Synodo Generali & alibi habetur, vt refert Bruchardus lib. 1. cap. 13. 138. 139. Sicut & de facto aliqui errauerunt, & hæreticauerunt, vt ait glossa in c. Anastasius. & in c. secundum. dist. 19. & de Papa Ioanne. XXII. ait Abulẽ. in 1. prologo super Matth. q. 10. & latius Matth. 19. q. 76. & Adrianus in 4. sententiarũ de sacramẽto confirmationis in fine & in 1. quodlib. art. 3. & Siluester tit. fides. q. 7. & tit. Ecclesia. q. 3. & Caiet. in quodlib. de Papa c. 9 id etiam, de aliquibus refert, quãuis Albertus Pighius li. 6. Hierarchię Ecclesiasticæ c. 13. & lib. 4. c. 8. ea omnia diffiteatur & Osius contra Brentium lib. 2. fol. 97. dicentes quòd peccare & in aliquibus etiam errare Papa quidem potest: hæreticare autẽ minimè; neq; vnquam legitur factum esse. Igitur hic loquitur de Papa vt Papa, nõ vt Doctor tantum sed vt iudex & iudicialiter de fide & moribus diffiniendo, regulam fidei tradit & morum: & de hoc ait supradicta propositio, quòd faciẽs quod in se est errare non potest, id qđ Siluester vbi supra dicit expresse. Quòd si nõ faciat quod in se est, etiã vt Papa errare & hæreticus esse potest; quãuis absolutè hoc neget Caiet. vbi supra & Albertus Pighius lib. 4. c. 8. & Cano vbi supra & lib. 6. c. 8. vt habetur infra in 6. arg. & multi etiam alii Doctores tenentes Concilium esse supra Papam de quibus infra. q. 4. latius. Sed certè vt iam diximus id negare contra rationem apertam videtur & experientiam: liberum enim arbitrium Papæ non est ita alligatum vel in gratia cõfirmatum, vt peccare non possit neq; notabiliter, culpabiliterq; deficere à faciendo quod in se est, & à sua debita dispositione vt sciat veritatem. Quo defectu dato non illuminabitur à Deo infallibiliter: & ita errare poterit & hæreticare. immo & iam illuminatus ex aliqua causa motus liberè id tacere potest.

His igitur suppositis negatur quod illa tria inconuenientia sequantur si Papa vt Papa faciens quod in se est errare non possit. & ad primũ dico quòd quando Papa non faciens quod in se est erraret in fide: tunc si illa propositio nõdum est determinata per Ecclesiã, nõ esset pertinax nec hæreticus: nisi ita pertinaciter illum errorem teneret etiam si per Ecclesiam vel per legitimum Concilium Generale legitimum oppositum diffiniretur: tũc enim propriè hæreticus esset sicut & quilibet alius. Dictum est enim superius. q. 1. in tracta. Arma fidei propositio. 9. & 10. & inferius. q. 4. latius probabitur, quod diffinitioni Concilii Generalis in huiusmodi nõ decisis papa stare tenetur: sibi videatur. Ad secundum inconueniens respondeo id concedendo: neq; est inconueniens, sed veritas quòd per accidens sua recta & legitima diffinitione ipse papa & successores iure Diuino ligẽtur, vt hoc etiam fatetur Caiet. in apologia de auctoritate papæ c. 12. vnde si ab ipso papa fuisset prius bene diffinita propositio de fide: nõ solum successores sed etiam ipsemet ligatur: ita quod oppositum pertinaciter tenendo & postea malè diffiniẽdo errarent & hæretici essent. Sicut & iure Diuino prælatus sua iusta lege ligatur secũdum Th. prima secundę. q. 96. artic. 5. quãuis pęnas ipsius legis nõ incurrat, nam per accidens est quòd illa vera diffinitio fiat ab ipso papa vel ab alio vel ab Ecclesia seu Concilio potente legitimè diffinire: ex quo iure Diuino omnes fideles ipse etiam papa legitimè diffinitioni fidei semel factæ stare tenentur, atq; ligantur. Ad tertium inconueniens respondeo, quòd si papa non pertinaciter teneret id quod illi pro hæresi imputatur, quòd adhuc per Ecclesiam non esset diffinitũ, sed papa solum defenderet id esse consonum sacræ scripturæ & fidei Catholicę: tunc vti iam diximus, quamuis erraret non esset hæreticus formaliter & propriè; neq; sequitur quòd de hæresi propria iudicari nõ posset in casu quo de illa iudicandus esset. tũ quia in his nõ habet locum interpretatio ad hunc vel illũ sensum. tum etiam, quia in hoc Concilium Generale co etiam inuito celebrari & ibidem illud iudicare potest, vt de hoc infra. q. 11. habetur.

Resp. ad 2. arg. Respondeo ad secundũ argumentum negando quòd frustra Concilia Generalia celebrarẽtur. Sunt. n. necessaria, tum primò, vt fideles sint certiores de assistentia Spiritus Sancti facientibus ibidem quod in se est: & gratius atq; libentius ibidem diffinita recipiant. tum secundò vt melius à papa & Ecclesia fiat qđ in se est discutiẽdo & examinãdo materiam & ex sacris literis librisq; Doctorum veritatem inquirẽdo per plures sapientes atq; prudentes vndiq; collectos, & in communi auxilium Dei petẽdo, vt ita certius à Deo illuminentur. tum tertio, quia verè propter prædictã præparationem certius nobis est in hoc Spiritum Sanctum assistere Concilio quã papæ, vt hoc inferius. q. 4. amplius declarabitur.

Resp. ad 3. arg. Ad tertium arg. respondeo negando sequelã: potius: enim standum esset sententiæ B. Ioannis & cuiuslibet Apostoli vel Euang. quàm B. Clementis & cuiuslibet alterius papæ, qui non esset Apostolus vel Euãgelista. nam bene stat vtrũq; in fide errare non posse, & tamẽ alterum alteri subordinari & subiici quò adhoc, vt constat de Ecclesia vniuersali & Cõcilii & papa quòd subordinantur sacræ scripturæ vel Euangelio prædicato. Et ita sentẽtia Clementis vel alterius papæ, subiecta erat sentẽtię aut diffinitioni. B. Ioãnis

nis & cuiuslibet alterius Apostoli, vel Euangelistæ : qui locum sacræ scripturæ tenet, sicut & Euangelium eius postquam per Ecclesiā est canonizatum vel declaratum quòd verè verbum Christi vel à Spiritu Sancto per os illius reuelatum est. B. autem Petrus non solum erat Papa vt Beatus Clemens, sed etiam Apostolus : ratione cuius Apostolatus tenebat locū sacræ scripturę, sicut & nūc eius Epistolę tenēt. Itaq; cū dicitur, ꝙ ad Papam spectat finalis decisio fidei quia errare non potest, intelligitur in ordine & gradu suo, videlicet sub Euangelio scripto vel prædicato per Apostolos, cuius auctor Spiritus Sāctus est iam per Ecclesia declaratus.

Respon. ad 4. Arg. Ad 4. arg. respondeo ad primum negandò ꝙ Ecclesia non teneatur sequi aut tenere sententiā papæ diffinitiuam in fide & moribus : tenentur enim ad id omnes fideles sub crimine & pœna hæresis vt constat de hæretic. c. ad abolendam. & glossa ibidem & 24. q. 1. c. hæc est fides. vt hoc ēt expressè dicunt Alber. Pighius vbi supra & Couarruuias in resolutionibus li. 4. c. 16. nu. 6. & Siluester tit. fides. q. 1. q. 7. & Caietanus in quodlib. de papa c. 11. & in apologia c. 14. & Soto in 4. dist in. 5. q. 1. art. 2. ad 2. arg. B. Tho. & ipse B. Tho. opusculo 1. cōtra errores gręcorū. c. 67. vsq; c. 69. opus. 19. cōtra impugnantes religionē c. 3. vbi authoritate Cyrilli aliorumq; Doctorū, & in secūda secundæ q. 1. art. vlt. & q. 11. art. 2. ad tertium ꝓbat quod vltima diffinitio fidei pertinet ad papam secūdum c. quotiens. 24 q. 1. quamuis Tho. Vvaldē. in doctrinali fidei lib. 2. art. 2. c. 19. & 27. malè dicat non esse perfidiam sed scandalosam temeritatem diffinitioni papæ aut Concilii Generalis non stare aut illi contradicere. de quo etiam videatur infra in 2. & 3. dubio quæ post. 6. arg. in fine totius huius. q. 3. habentur.

Igitur ad primam probationem suprapositam in 4. argumento vbi dicitur, quòd sicut nec præcepto contra Euangelium ita nec sententiæ diffinitiuæ erroneæ ipsius Papæ standū est, hoc vtiq; conceditur quando de tali errore manifestè aut sufficienter constaret: aliàs non. Sicut & conditionalis hæc est vera, si Papa vel Ecclesia diffiniret erronea, non esset illi obediendum: sed conditionalis nihil ponit inesse : neq; conceditur ꝙ papa, vel Ecclesia, vel Cōcilium Generale legitimum faciēs quod in se est, erronea in fide possit diffinire. Ad secundam probationem vbi exponitur c. maiores. dico illam expositionē ipsi textui contradicere : nam ibi assignatur causa quare ad sedem Apostolicā sit tandem recurrēdum, quia videlicet ibi est vera cōfessio fidei & veritas indefectibilis propter orationem Christi pro ea. hinc ergo sequitur manifestè quòd ideo ad Papam maiores causæ fidei sunt referendæ quia faciēs quod in se est, indefectibilis iudex est in fide. Et quia qui certus est & veritatem inuenit, iam amplius certificari & quęrere nō oportet : vtiq; fit vt sententia Papæ in fide tanquam vltima diffinitio à fidelibus necessariò credenda & habenda sit.

Ad tertiam probationem. de oratione Christi Luc. 22. Respondeo dupliciter. Vno modo secundum Caiet. vbi supra, quod si illa oratio intelligatur facta solum pro Ecclesia sine Papa, erronea expositio est. S. autē pro Petro & successoribus eius, simul & pro Ecclesia in Petro vt in suo capite representata, vera quidē sed diuersimodè : nam pro Petro & successoribus eius immediatè, pro aliis autē & pro corpore Ecclesiæ mediatè Petro capite omnium intelligitur. Itaq; si pro Petro & successoribus eius solū vel simul cum Ecclesia illa oratio Christi verificatur; vt dicitur in dicto c. maiores, nihil contra supradicta habetur: sed potius habetur intentum quòd scilicet sedes Petri Apostolica propter orationem Christi in diffiniendo de fide & moribus errare non potest, sicut nec ipsa Ecclesia, si vt diximus papa facit quod in se est. Sic respōdet Caiet. qui tenet ꝙ Ecclesia & Concilium cum Papa non habet maiorem illustrationē quàm solus Papa ē quodq; sine Papa Concilium errare potest. Sed quia hoc superius. q. 1. in tractatu Arma fidei proposit. 9. & q. 2. & infra. q. 4. in 1. parte tertiæ opinionis reprobatur & oppositum probatur :

Ideo alio modo cōsonè ad supradicta atq; dicenda melius respondeo, quòd ibi Luc. 22 Christus pro Petro & successoribus eius per se sumptis: & similiter pro fide Ecclesiæ : & etiam pro ipsa Ecclesia: & pro Concilio Generali legitimo eam representāte; etiam Papa absente, Christus orauit ne deficere aut errare posset in fide, si faciat quod in se est. & ita pro te rogaui Petre vt fides tua nec in te nec in sede tua nec in Ecclesia nec in Concilio illam representante deficiat. & cōsonat Roffen. contra Lutherum art. 25. vbi & adducit August. Sic etiam id exponentem.

Respon. ad 5. Arg. Ad quintum argumentum respōdeo quod ad illud de Nic. 3. & Ioā. 22. quadrupliciter à diuersis solet dici. 1. qd illa declaratio Nic. 3. vt erronea fuit reuocata per Io. 22. in prædicta sua extrauagā. sic respōdet Siluester tit. fides. q. 7. Sed hæc responsio iure refutatur etiam à Florent. 4. part. sum. tit. 12. c. 4. §. 23. tum quia iam contra suam ipsius opinionem concedit Papam diffinirē do iudicialiter errare in fide: tum quia blasphemum est id dicere de illa declaratione Nicolai quia postea in Concilio Vienen. per Clem. 5. in sua decretali. Exiui. de verb. sign. l b. 6. fuit confirmata & ꝑ plures alios successores robdrata. Vnde si altera decisio erat refutanda, id potius erat dicendum de Ioan. 22. quia & alias errasse à multis Doctoribus vbi supra est deprehensus : nec eius extrauagans per Concilia vel per successores sic approbata est.

Secundò modo alii respondent quod Nic. 3. est intelligēdus & limitandus secundum extrauagan.

uagan. Ioan.22. quia expressè ait dictus Nic. 3. quod Christus loculos habuit ergo & propriũ saltem in communi. Sic dicit Florẽtinus, vbi supra, & Turrecremata de potestate papæ lib. 2. c.12. & Caiet. in apologia c.13. Sed certè neque ista responsio valet quia expressè & ex proposito reclamat Dominus Nic.3. probando Christũ & Apostolos habuisse paupertatem in particulari & in communi, eamq; docuisse volentibus viuere perfectè: & ideo approbat paupertatem hãc quã noster ordo fratrũ minorũ profitetur.

Tertio modo alii respondent quòd verè Dominus Ioan.22. contradicit Domino Nic.3. Sed in morte se retractauit, nec mirũ si errauit: quia nõ fecit quod in se erat, dum ex indignatione cõtra ordinem nostrum commotus sic diffiniuit. vt etiam refert hoc vltimum Turrecremata in summa de Ecclesia lib.4 par.1. cap.9. & Ocham in 6. par. dialogorum, maximè quia omnes Pontifices successores illam declarationem Nic. 3. approbarũt. Ita respondet Nicolaus Glasberser in sua chronica: & in quodã Capitulo Generali Mechlinen. ordinis nostri anno Domini. 1499. vt habetur in libro ordinis monumenta minorũ in tabula. 19. Vicarii generalis, hoc idem declaratum est. Sic etiam respondetur in quodam enchiridio fratrum minorum dubio.2. fol.67.

Sed certè hæc responsio nec authẽtica nec tuta & fortè neq; vera sed temeraria est: nam qui sic dogmatizaret vtiq; per Ecclesiã puniretur: quia non constat de tali reuocatione neq; de errore aut cõtradictione illius extrauagan. Io.22. vt proximè patebit: constat autem quod authentica inter alias extrauagan. habetur ab Ecclesia.

Quarto modo alii respondent quòd vtraque decretalis Nic.3. & Ioã.22. diffinitio est vera & sibi concors intellecta secũdum tempora diuersa, & ita secundum August. distingue tẽpora & cõcordabunt scripturæ. Sed isti nec ea tempora nec modum concordiæ exponunt. quamuis Turrecremata & Fl. vbi supra aliqualiter exponãt.

Igitur quinto tandem modo mihi dicendum videtur quòd vtraq; decisio & vera & sibi concors est, intellecta secundum diuersos status simul & tempore Christi & Apostolorum. Nã vt erant personæ publicæ in statu prælationis Ecclesiæ habentes curam ipsius & pauperũ, vtiq; proprium in communi & loculos habuerunt ad Ecclesiæ & pauperum necessitates sub leuãdũ: Sicut & nũc Papa & Episcopi habẽt, qui in hoc statu prælationis illis succedunt. vt ait Chrysost. super Ioã. homilia.8. & August. super Io. homelia.60. & habetur.12.q.1.c. exẽplum. c. expedit c. habebat. & quò ad hoc verũ dicit extrauagãs Ioan.22. at verò vt personæ erant particulares, verbo & exemplo vitam perfectionis ostendentes omnibus volẽtibus eam specialiter vltra cõmunem viam fidelium sequi; certè habuerunt paupertatem, aliquando quidem solum in particulari & non in communi, vt habetur Act. 4. ꝙ erant illis omnia communia. & hæc erat communis fidelium vita tempore Apostolorum in Hierusalẽ: & postea omnium clericorum Ecclesiæ vsq; ad tempus Augustini & Gelasii Papę, vt habetur.12.q.1.c. dilectissimis. c. clericus. & cap. certè. & sequen. & q.2.c. vobis. & seq. Aliquando autẽ etiam in communi. & hęc erat vita specialis Discipulorum vel Apostolorum Christi & quorũdam aliorum paucorum in hoc eos sequi volẽtium, vt patet Matth.8. & Luc.9. Vulpes foueas habent & volucres cęli nidos filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum. & Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, &c. & ibidem paulò ante, Si vis perfectus esse vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus & sequere me. & Luc. 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. s. specialem viam perfectionis mecum sequẽdo. Item quando ad prædicandum per mundum missi sunt, vt habet Matth.10. Nolite portare peram neq; sacculum neq; calciamenta &c. & Matth.5. Qui voluerit tecum in iudicio contendere da ei tunicã & pallium. & in hoc modo viuendi Christum & Apostolos sequuntur multi religiosi, aliqui magis aliqui minus, in hoc vel illo modo aut gradu paupertatis secundum varias religionum institutiones quas profitentur: & quò adhoc itelligitur sicut & expressè loquitur Nic.3. & habet veritatem: & ita inter ipsum & Ioan.22. nulla contradictio est. Et cũ hoc quinto modo respõdendi cõcordãte prædictos summos Pontifices expressè consonat ipse Nic. 3. in præfata sua declaratione. Exiit. vbi hęc omnia distinguit atq; significat. Consonat & S. Bonauentura in 4. & 6. c. expositionis suæ, super regulam fratrũ minorum, & in sua apologia paupertatis. cõsonat & Vbertinus de Cassali vt refert Nicolaus Glasberser vbi supra, & tractatus q dicitur decem plagæ paupertatis, & nos etiam latè in tractatu nostro Medulla fratrum minorum cap. 6. quæst.1. diseruimus. & aliquo modo Florent. & Turrecremata. vbi supra & 24. quæstione 1. capitulo hæc est fides.

Ad aliud de Pelagio & B. Greg. dist.31. c. ante triennium. Respondeo quod si Pelagius illud statuit, nihil contra, sed supra Euangelium statuit, vt ait Caier. in apologia c.13. quod inde patet, quia statutum illud suos obseruatores aut in bono supererogationes locabat, si cõtinerent de cõsensu vxorum, vt ibidem ait Turrecremata in eo. c. ante triẽnium: aut in nullo malo si non cõtinentes se ab officio suspendebant, vt quidam Subdiaconus feci. Dixi si Pelagius illud statuit; nam B. Greg. de hoc statuto loquẽs in c. multorum.27. q. 2. solum dicit quòd Diaconus authoritate papæ id statuit, & ꝙ sibi durum ac incompetens videtur vt in dicto capitulo ante triennium. distinct.31. constat manifestè. glossa verò

de

de suo superaddit quòd Romanus Pontifex statuit contra Euangelium.

Ad aliud de Inn. 3. & Cælestino in c. quanto. de diuortiis. vno modo respondet Caiet. vbi supra & Cano de locis Theologicis lib. 5. c. 5. q. 3. & lib. 6. c. 8. quod neuter illorum diffinitiuè determinauit. nam in dict. c. de Cęlestino dicit Innocentius, licet quidam prædecessor noster aliter sensisse videatur: & de seipso subiungit oppositum respondendo, non credimus inquit ꝙ in hoc casu is qui relinquitur altero viuente possit ad secundas nuptias conuolare. vbi ipsa verba. s. videatur aliter sensisse, & non credimus; ostendunt quòd nō assertiuè diffiniendo in materia fidei locuti sunt. Alio modo si teneatur quòd assertiuè diffiniendo regulam viuēdi tradiderunt: potest dici quod ideo Cælestinus errauit quia non fecit quod in se erat: ideo eius diffinitio Deo prouidente non diu durauit in Ecclesia sed per Inn. 3. correcta & omnino iā ablata est. quāuis glossa in dicto c. quanto. dicat quod illa determinatio Cælestini est ea quæ habetur in c. laudabilem. de conuersione coniugato. in compilatione antiqua. Sed certè in dicto c. laudabilem. nil tale nunc habetur, & alius est casus de quo ibidem agitur. & cum hac. 2. responsione consonat Adrianus in 4. sententiarum de sacramento confirmationis in fine & in primo quodlibeto artic. 3.

Ad aliud ex c. licet. de sponsa duorum. eodem modo respondeo sicut ad c. quanto. proximè responsum est secundum Adrianum. maximè quia verba expressè sonant illos, summos Pontifices loqui diffinitiuè iudicādo regulāq; fidei & morum fidelibus in illo casu tradendo. Ideo & glossa ibidem volens saluare aliquorum Pontificum diffinitiones qui oppositum iudicauerunt, dicit quòd id erat cōsuetum in quadam Ecclesia Matinē. quodq; ideo id Papa reprobat. vbi si glossa intendit quòd à prædecessoribus illud nō fuerat aliter iudicatum aut diffinitum, vtiq; textus ipse reclamare videtur.

Ad aliud ex c. per venerabilem. Respōdeo ꝙ ibi Papa ex conuenientia vocabuli sumpsit argumentum non quidē vt absolutè efficaciter q; cōcludens, sed aliquo modo congruens & suadens ex mādato illo iudiciali Deuteronomii, qđ non ad literā sed secundum cōuenientiam ad Sacerdotium Petri exposuit; & similiter omnia alia mandata eiusmodi quæ in veteri lege habentur, nunc in tempore gratiæ nō ad literam, sed proportionaliter secundum conuenientiam ad tempus gratiæ quādo, vbi, & quomodo & à quibus expedit obseruanda sunt. nihil enim aliud ibidē Papa nisi specialem persuasionē ex Deuteronomio secundum vocabuli cōuenientiam intendit.

Ad aliud ex Concilio. 3 Constantinopolitano dico ideo Honorium illum diffiniendo de fide errasse: quia non fecit quod in se erat dum sine Cōsilio patrū de suo capite temerè diffiniuit.

Ad vltimum respondeo, nullam ibi esse contradictionem: nam potestas Papæ directè est respectu spiritualium ad supremū simpliciter finē generis humani: ideo suæ potestati duo conueniunt. Primum ꝙ non est directè respectu temporalium. Secundum quòd est respectu temporaliū in ordine ad spiritualia: hoc enim habet ex hoc, quòd ad supremum finem omnia etiam temporalia debent ordinari, ab eo præcipuè cuius interest ad eum finem omnes dirigere & gubernare, cuiusmodi est Papa Christi Vicarius: primum autē ex natura suæ potestatis cōsequitur. hinc fit quòd vtrumq; verè potest determinari: quòd scilicet habet supremam potestatem in tēporalibus; & quòd non habet. vtrumq; enim est verum sed diuersimode ad sanum intellectum: nam verum est quòd eam potestatem in temporalibus habet in ordine ad spiritualia: verum etiam est, quòd eam non habet directè & absolutè secundum ipsa temporalia. Ideo nullus error in alterutra decisione est.

Sexto principaliter contra eandem propositionem & præcipuè in fauorē opinionis B. Tho. & sequacium arguitur probando quòd Papa assertiuè diffiniēdo, in fide & moribus errare nō potest, neq; simpliciter neq; p accidēs: quodq; Deus non permittet ipsum notabiliter deficere in faciendo quod in se est, vel eundem errare sic diffiniendo etiam si non faciat quod in se est, & si ipse occultus hæreticus sit. quia Deus inquiūt quò ad hoc illum confirmatum tenet in fide: ex quo id ipsi in B. Petro promisit p se & successoribus suis. Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt nō deficiat fide tua, videlicet nec in te, nec in sede tua & successoribus tuis, in officio confirmandi & docendi fratres tuos fideles ea quæ ad fidem pertinē & salutē. & Matth. 16. Tu es Petrus &c. Vt hoc latius tenet atq; psequitur Cano de locis Theologicis lib. 5. c. 5. q. 3. & lib. 6. c. 8. & per totum illum librū propter rationes quæ in hoc. 6. argumento sequenti & confirmationibus suis subsequuntur. Vbi & dicit quòd propter hoc sibi videtur quòd hæc eius opinio sit ita de fide sicut purgatorium. vt ait lib. 6. c. 2. 6. Arg.

Arguitur ergo sic. Sedes Apostolica & Ecclesia Rom. sicut Ecclesia Catholica neq; simpliciter neque per accidens, etiam ad modicum tempus aut vllo modo assertiuè de fide & moribus diffiniendo errare aut deficere non potest. ergo nec ipse Papa. Antecedens probatur de sede Apostolica specialiter, quia Eusebius Papa ad Episcopos Campaniæ ait ꝙ in sede Apostolica extra maculam semper est Catholica seruata religio. Item Melchiades Papa ad Episcopos Hispaniarū ait quòd priuilegium Petri Matth. 17. Tu es Petrus &c. Christus suæ sedi cōcessit futuris hæreditandum temporibus. Item Damasus ad Episcopos Conciliorum Africanorum ait ꝙ Aposto-

diligendo Deo c. 2. dicens. Nō pro præmio seruiendum est Deo: quamnis non sine prēmio seruitur illi. Hęc ille, secundum duo dicta proximè declarata. Cum omnib. supradictis consonāt Angest, & Nauarro, vbi supra, & Adria. in 9. quodlib. ar. 3. in responsione ad primum argumentū.

Excepto q̄ ibi Adria. in 3. & 6. propositionib. & Nauarro de consecra. dist. 1. c. quando. in c. 6. nu. 12. & in cōmen. de vsur. nu. 20. 21. videntur dicere, q̄ illicitum est seruare mandata propter mercedem temporalē alicuius boni, vel propter euasionem mali temporalis à Deo principaliter speratam. Sed hoc, vt diximus, nō rectè dicitur, nisi secūdum prędicta limitetur, & intelligatur. nam & timor pœnę, de quo Aug. vt habetur extra de regu. iur. ait q̄ qui timore pœnæ seruat mandata aliter, quàm debet, & malè facit, intelligitur de timore seruili, & de illo, qui propositū malè faciendi, aut nō faciendi quod tenetur, habet, atq; reseruat, nisi pęna immineret, quę timetur, vt ait glos. ibidem, & Angest, vbi supra.

Nisi forte Adrianus, & Nauarro limitentur, vt ipse Nauarro in d. c. quando. c. 6. nu. 12. 23. 25. 26. 27. 28. 35. 39. 40. explicatius loquens ait, q̄ tunc oratio, vel aliud bonum opus fit principaliter, & malè propter aliquod bonum temporale à Deo finaliter speratum, quando illud bonum tēporale nullo modo actualiter, vel virtualiter in speciali, aut in generali ordinat ad aliud melius bonum, puta ad honestè, decenterq; viuendum, vel ad seruiendum Deo, & eo fruendū in gloria. Quia cū illud sit tm̄ bonum vtile illicite appetitur finaliter & absolute, ppter se, nisi ad aliud melius bonum honestū aliquo modo prędicto ordinetur. Quando vero bonum temporale appetitur, vel ordinatur saltē in generali ad honeste decenterq; viuendum s̄m suum statum iam ad virtutem virtuoseq; saltem implicite, & in generali ex natura operis ad Deū tale opus bonum simul & illud temporale bonum ordinatur, & desideratur, & est actus moraliter bonus aut virtuosus. Et si fiat in statu gratiæ illud opus virtuosum iam ex quo propter Deum virtualiter ex natura operis fit: sequitur quod etiam est meritoriū, Et consonat in hoc cū Nauarro. Caietanus. 1. 2. q. 109. art. 6. 7. & 8. & Angest. in morali. cap. 8. de circunstantia finis. fol. 66. & 67. Bonauentura in 2. dist. 41. quæst. 2. & Beatus Tho. dist. 40. art. 5. & Siluester, tit. debitum, q. 12. titu. Iudus, q. 1. Nam hęc opinio probabilis est: quanuis oppositum communiter teneatur, quod scilicet ad opus meritorium non sufficit ea relatio aptitudinalis vel implicita ex natura operis, nisi actualiter vel virtualiter in Deum referatur. Alioqui etiam omne opus licitum factum ab existente in gratia esset meritorium, etiā si nec ante ipsum opus memoriam Dei homo habuerit: quod inconueniens videtur.

Resolutio. ¶ Igitur pro tertio dicto resolutorie dicamus primo, quod dum homo orat, vel bonum facit propter aliquod tantum bonum tēporale a Deo finaliter speratum solum, aut principaliter quia sibi conueniens est ad honeste decenterq; viuendum secundum suum statum: iam virtualiter saltem in generali, & implicite ad virtuose viuendum ordinatur finaliter, & licite. 1

¶ Secundo quod hæc oratio, & bonum opus, si fiat in statu gratiæ est meritorium. Quia est virtualiter propter Deum finaliter, & fit. 2

¶ Tertio quod hoc opus licitum, sed non meritorium est, si propter gloriam vel propter aliud bonum temporale principalius aut solum fit. 3

¶ Quarto, quod illicitum est, bonum opus facere principalius propter bonū temporale quam propter Deum quando propter Deum id facere, aut Deum super omnia diligere homo tenetur: aut si fiat tanquam propter bonum melius æstimatum, quam sit amor Dei vel ipsa virtus: aut si homo sit sic actualiter vel virtualiter affectus, quod nollet facere opus tunc obligatorium aut Deo seruire, vti & quando tenetur: nisi id bonum temporale, vel spirituale pura gloriam ab eo expectaret: licitum autem esset habere talem animum, si id opus tunc non esset obligatorium. 4

¶ Tandem nota quod est duplex finis, scilicet operis, & operantis. Finis operis, qui dicitur intrinsecus vel proprius ipsius actus, est obiectum operis vel actus voluntatis, vt volentis ędificare vel comedere finis est ipsa ædificatio, vel comestio, sicut datio eleemosynę est finis vel obiectū volitionis dandi illam. Finis operantis vel pręstitutus qui dicitur extrinsecus operis, est id quod ex eo opere pretenditur ab operante, puta viuere decenter, & virtuose, aut seruire Deo, aut furari, lucrari, aut aliud bonum, vel malum intentum ab operante, vti de hoc Nauarro, in capitulo quando, de consecratioue distinctione prima. vbi supra, & in additionibus ipsius repetitionis super idem capitul. numero tricesimo decimo nono, & tricesimo vigesimo. secundum beatum Thomam prima secundæ, quæstione decima octaua, articu. octauo, & in secunda secundæ quæstione centesima quadragesima prima, articulo sexto, latius agit, & etiam communiter doctores.

etiam ex ipso iure canonico, vbi quod Papa solus facit dispensando, præcipiendo, statuendo, iudicando, & diffiniendo dicitur ꝙ idem illud sedes Apost. facit cuius auctoritate Papa id facit, vt liquet d. 19. c. si Romanorū. ca. sicut nos. c. in memoriā. c. nulli. & in supradicto. c. Apostolicę. 35. q. 9. & c. veniam. & c. sententiam. ibid. Item 24. q. 1. c. hęc est fides. c. quā vetus. & alibi millies vt etiā supra in argum. multæ auctoritates allatæ fuit. Consequētia autem probatur, quia si sedes Apostol. & Papa hoc facit, & hoc est malum vel erroneum, ergo sedes Apostolica & Papa idem faciendo errat & malefacit. & ita male negata est consequentia illius textus & principalis argumenti. & ratio discriminis inter diffinitionem Papæ & sedis Apostolicæ nulla est.

Respon. ad Replic. Respon. ad hanc replicam negando eius consequētiam, & etiam maiorem si in ibi significetur aliqua diffinitio vel dispēsatio vel actio aliqua mala vel erronea: tunc enim non sedes Apostolica sed Papa abutēs sua potestate id facit, neque valet consequentia Papa vt Papa id facit, ergo sedes Apostolica id facit. quia vt logici dicunt variatur appellatio: vel quia alia causa illius qualitatis, putà erroris vel malitiæ adiacētis illi actui, videlicet dispēsationi, mādato, iudicio, sententiæ, aut diffinitioni, malè vel erroneæ denotatur vel importatur; quādo dicimus quòd sedes Apostolica id facit; & alia quando dicimus, quòd Papa etiam vt Papa idem facit. Nam quando dicimus ꝙ sedes Apostolica sic malè mandādo, statuēdo, dispēsando, iudicando, aut diffiniendo errat, aut malè facit; importatur ꝙ causa totius illius malæ actionis sic qualificatæ est non solū Papa sed etiam ipsa potestas Papalis vel Apostol. quodq; ab ea id malum errorvè procedit. & hoc dicere vtiq; erroneū est. Quā autē dicimus ꝙ Papa id facit, solū significatur ꝙ ipse vtēs vel potius abutēs potestate Papali siue Apostol. est causa totius illius actionis malè vel sic qualificatæ. qđ vtiq; verū est; nā ideo mala vel erronea est actio vel diffinitio eius: quia sua potestate abutitur vel non facit quod in se est. Et ita nō valet conseq. videlicet in prauis actionibus aut erroneis diffinitionibus, Papa vt Papa hoc facit siue diffinit: ergo sedes Apost. id facit siue diffinit, quāuis in bonis & rectis actionibus & diffinitionibus bene valeat illa consequentia. ēconuerso autē semper valet consequentia. Sedes Apost. hoc statuit, facit siue diffiniut: ergo Papa idem facit. vt constat ex supradictis, ꝙ non ipsa sedes vel auctoritas; sed sedens in ea, & illa vtēs id facit, similiter valet, Papa faciēs quod in se est, aut bene vtēs auctoritate Papali hoc facit siue diffinit, ergo sedes Apostol. idē facit siue diffinit. & hoc est maximè aduertēdum vt tota vis huius argumēti & aliarum obiectionū penitus eneruetur, & ad declarationem eorum quæ inferius subsequuntur.

Concl. 2. Ex quibus sequitur quòd licet sit hæreticum dicere simpliciter ꝙ sedes Apostolica vel Ecclesia Rom. in diffiniendo de fide & moribus errare aut in fide deficere potest. Non tamen hæreticum est id dicere simpliciter de Papa etiam vt Papa est: sed hæc sola est temeraria opinio contra tot. Doctores sanctos & Ecclesiæ decreta supra allegata oppositum simpliciter dicētia, propter quæ etiam male sonans ea opinio videtur. quamuis Cano vbi sup. lib. 6. c. 7. & 8. temerè & iniuriosè contra tot Doctores Catholicos oppositum opinantes idq; simpliciter de Papa dicentes nec per Ecclesiam in hoc reprobatos, censeat quòd id simpliciter dicere de Papa sic etiam hæreticū sicut de sede Apostolica & Ecclesia Romana id similiter dicere hæreticum est. Ad verò dicere nunc expressa limitatione quòd Papa faciens quod in se est cum consilio Cardinalium atque sapientum, aut quòd perseueranter in sensu suo tam declaratum in diffiniēdo de fide & moribus errare possit, ego certè periculosum & erroneum in fide & fortè etiam hæreticū opinari iudicarem, vt superius in respon. ad quartū argumentum & q. 1. Arma fidei. proposit. 10. dictum est. & paulo inferius etiam in fine huius quæstionis habetur. nam & æquiualenter videtur esse dicere ꝙ sedes Apostolica vel Ecclesia Rom. siue Catholica in fide & moribus diffiniendo errare possit.

Respon. ad primam confirm. Ad primam confir. respon. negādo cōsequen. neque n. sequitur ꝙ Christus reliqt Ecclesiæ regulam fidei tribunalq; fallibile. nā ex quo Papa non potest errare sic ꝙ eius error ad totam permeniat Ecclesiam, quoetiam statim à Cardin. & Proceribus & Sapien. Ecclesiæ, illi contradicatur, errorq; tollatur vel caueatur: iā non est neque dicitur error sedis Apost. aut Ecclesiæ Rom. siue Catholicæ vt dictum est. Maximè quia si Papa nō est pertinax, vtiq; statim sufficienter admonitus resipiscet; & faciēs quod in se est Diuinitus adiutus & illuminatus auctoritate sua Apostolica iudicialiter suum reuocabit errorem vel docebit veritatem. Si aūt fuerit pertinax hæreticus deponetur à Papatu: & eius successor Cath. eadem auctoritate diffiniet veritatē vt oportet.

Respon. Si cōtra hoc replicetur, ꝙ iā nō in Papa neq; in eius sede vel tribunali Apol. sed in membris eius fidelibus resistentibus illius errori, vel admonentibus & docentibus illum: esset illa indefectibilis regula fidei & illustratio veritatis à Christo promissa, & Ecclesiæ suæ relicta.

Respon. ad replic. Respondeo negando sequelam sed solum sequitur & cōceditur ꝙ in eo casu quo Papa nō faciēs quod in se est erraret in fide, Deus nō permitteret ꝙ Eccles. Rom. siue Cath. generaliter illius errorē sequaf sed potius illi cōtradicet; quodq; ipse Papa ad faciendum quod in se est cōsilium & adiutorium sufficiens habebit à suis membris fidelibus etiam à Deo illuminatis ne ipse erret vel ne in errore permaneat: & vt ipsi etiam fa-

quentiam: & ad eius probationē vbi quæritur. Vtrum in dubijs fidei standum sit diffinitioni Papali, an non. Respondeo, quòd quando de eius errore non cōstat manifestè, aut quando illi diffinitioni statim vt edita est ab Ecclesia nō contradicitur generaliter à fidelibus Cardinalibus, & Pōtificibus & sapientibus Ecclesiæ Rom. siue Catholicæ tūc vt vera & Catholica ab omnibus firmiter tenenda & non solum præsumenda est. neque tunc etiam ad modicum tempus eius error si esset erronea ab Ecclesia vel à fidelibus eius generaliter potest acceptari vel etiam dissimulari: sed statim vt in publicum edita esset illa erronea diffinitio Papę ei & à fidelibus vt dictū est generaliter contradiceretur. & hoc est priuilegium à Christo concessum siue promissio facta sedi Apostolicæ & Ecclesiæ Romanæ siue Catholicę, quòd licet Papa ex sua culpa nō faciens quod in se est, vel sine debito consilio Cardinalium atque Sapientum possit de fide diffiniēdo errare: non tamen ita quod eius error ab Ecclesia statim non deprehendatur vt illi resistat per Doctores suos atq; Pontifices generaliter vt dictum est. & hoc est quod sæpe diximus quòd ad modicum tempus non perseuerāter Papa de fide diffiniendo si non facit quod in se est errare potest: non tamen ita quòd Ecclesia Rom. siue Catholica vel fideles eius generaliter etiam ad modicum tempus illud, errorem illum acceptēt siue dissimulent vel ei statim non contradicent. Neque enim Ecclesia vel ad modicum tempus fideles suos in aliquo errore fidei vel morū stare scienter pmittit neq; dissimular, vt in illa probatione cōsequentię malè supponitur, quasi nos id superius dicere voluerimus; quod tamē neq; dicimus neq; ita sentimus, sed vt proximè declaratum est. Error nāque cui nō resistitur, approbatur. dist. 83. c. error. & ita nullum sequitur incōueniens de supradictis: neque datur ansa hæreticis aut alijs errare paratis. Nam dum in dubijs fidei à Catholicis, Cardinalibus & Pontificibus & Sapiētibus Ecclesiæ generaliter non contradicitur diffinitioni Papali vt erroneæ in fide statim vt edita est, non possunt aliqui etiam docti eidem tanquam erroneæ contradicere: sed neque de illa dubitare, aut si Papa fecit quod in se erat, aut si Deus illi assistit, aut si Papa sic diffiniendo errat: sed vt dictum est firmiter tenendum est quòd Deus illi assistit & verissima & Catholica est diffinitio cui Ecclesia non contradicit: & tanquā tali omnes stare & obedire tenentur. vti Doctores omnes atq; Pontifices & Concilia vbi supra simpliciter decernunt.

Replic. 2. Tādem replicatur secūdò, & arguitur ad idē: quia lex & promissio Dei absoluta infallibiliter impletur etiam si non sit dispositio ex parte nostra; videlicet ex parte eius cui ipsa pmissio fit: neque eius promissionis impletio ex nostra pendet dispositione. quod patet in promissione incarnationis filij Dei iam adimpleta sine nostra dispositione, quia tā peccatores fuerunt tunc Iudæi ipsum crucifigentes sicut ante & magis adhuc. Idem patet, quia etiā sine nostra dispositione futurū est finale iudiciū in fine mundi & generalis omnium resurrectio vt Dominus prædixit, atq; promisit. idem etiam patet in proposito præsenti: nam Ecclesia fidelium Christianorum & recta fides in ea vsq; ad finem mūdi permanebit quomodocūque homines se habuerint, quia Dñs promisit Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. & c. vlt. Ego vobiscum sum vsq; ad consumationem seculi. & Ioan. 14. Spiritus veritatis manebit vobiscum in æternū. & Luc. 1. Regnabit in domo Iacob, idest in Ecclesia militanti in æternum. & Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua. s. nec in tę nec in sede tua nec in Ecclesia tua aut tibi commissa vt sup. in respon. ad quartum arg. habetur, quod hæc promissio eodem modo B. Petro Papæ & Concilio sicut ipsi Ecclesiæ vniuersali absolutè ibidem facta est, ergo similiter in omnibus illis sicut in Ecclesia Catholica implebitur etiā si Papa & Concilium non faciant quod in se est.

Respon. ad secundā Replic. Respon ad hanc replicam, quod eius antecedens est verum solum in promissionibus siue decretis Dei absolutis super eo quod ipse solus facturus est sine nobis sine concursu actionum nostrarū, vt in exemplis ibi adductis habetur, quòd Deus nunquam relinquet Ecclesiam neque permittet vnquam rectam fidem vniuersaliter in ea deficere. non autem est verum illud antecedens in his quæ Deus ipse etiā absolutè promittit se facturum cum cōcursu actionum nostrarum, etiam si sint actiones publicæ siue communes Papæ aut existentium in Concilio. nam tales promissiones intelliguntur quod in nobis implebuntur secūdum nostram dispositionem, vt supra q. 1. Arma fidei propo. 9. ex Matth. 18. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo cōgr. &c. & Luc. 11. Petite & accipietis. & Io. 14. 15. 16. Si quid petieritis patrē in nomine meo dabit vobis. & 1. Io. 2. Vnctio docebit vos &c. Probatū est. & ratio huius est quia Deus omnia suauiter gubernat secundum naturam & conditionem earum rerum & causarum secundarum cum quibus concurrit naturaliter & supernaturaliter ad actiones & effectus suos. & ita cum homine libero concurrit ad actiones suas liberas secundum eius liberi arbitrij dispositionem, & nō aliter. quo fit vt eius promissio de assistendo Papę & Concilio in suis diffinitionibus circa fidem & mores non sit intelligenda nisi secundū eorū dispositionem si faciant quod in se est. & ita patet ratio discriminis quare illud Luc. 22. Ego pro te rogaui Pet. &c. aliter in Papa & Concil. aliter in Eccl. impleatur. & illa consequentia illius replicæ vel argumenti negāda sit.

1. Dubium. Sed ad prædicta omnia contenta in hac tertia & 2. q. præced. tria dubitantur. Primum, nam

postquam illi diffinitioni Papali tanquam erroneæ vel in fide suspectæ à Proceribus Ecclesiæ statim cœptū est contradici, quibus adhuc Papa resistit, cōstat quòd requiritur tempus & quandoque satis magnum vt in re dubia fidei illa Papæ diffinitio non manifestè erronea cum debita maturitate ab illis & alijs generaliter cōuenientibus in vnum examinetur & concorditer diffiniatur, sitne tandem acceptanda an refutanda. dubitatur inquam, quid illo tempore inter medio fideles facere teneantur: obedient ne illi Papali diffinitioni, an non? nam vtrobique inconueniens aut periculum esse videtur, vel inobedientię si recta, vel erroris etiam generalis fidelium Ecclesiæ si erronea diffinitio illa demum fuerit inuenta.

Respondeo. Respondeo quòd illo tempore intermedio, obediēdum est ab omnibus illi Papali diffinitioni, quousque sit generaliter diffinitū quòd erronea est. Sicut & in dubijs cuiq; superiori eius subditi omnes cum bona fide & formata bona conscientia obedire tenentur, dū maius aliunde periculum non imminet alicui, vt in tertio libro de Conscientia. quæst.8. superius habetur, & interim subditi obediētes excusantur à culpa erroris per ignorātiam inuincibilem. Sicut Adrianus in primo quodlib. artic.3. in responsione ad tertium argumētum dicit de illis qui secuti sunt aliquas Papæ diffinitiones erroneas, modo opinatiuè modo assertiuè illæ fuerint, vti superius in respon. ad quintum argumentum dictum est: quousque per successores opposita veritas diffinita fuit. Neque tūc Ecclesia aut sedes Apostolica dicitur errare aut errorem illum cognitum dissimulare, ex quo non illum acceptat sed ei potius cōtradicit: quousque veritas examinetur & tandem diffiniatur vt dictum est. sed solum dicitur rem dubiam interim ignorare: & de illa cum debita maturitate quamuis resistendo tractare, & errorem illum in inuincibiliter ignorantibus rectè tolerare. quousque Diuinitus illuminetur & de veritate constet sufficienter. Sed neque est inconueniēs Ecclesiam vniuersalem pro aliquo tempore aliquas fidei veritates pro tunc vel absolutè ad salutem nō necessarias ignorare: esset autem inconueniens pro aliquo tempore etiam paruo errorem aliquem amplecti aut diffinire, aut etiā scienter dissimulare vt supra dictū est. Quòd si inter Proceres & Sapiētes Ecclesiæ etiā in Concilio Generali fit aliqua dissensio atque varietas super tali dubio vel Papæ diffinitione: tunc ipsius Papæ diffinitioni standum est. neque poterit erronea esse siue cēseri, ex quo nō communiter ab Ecclesia & Pontificibus, & sapientibus eius, sed ab aliquibus tantum illi resistitur aut contradicitur. ad quorum litigium dirimendum Papa qui habet fidei magisteriū legitimus iudex à Christo constitutus est, vti ex auctoritatibus supradictis facilè constare potest. Si autem inter Cōcilium & ipsum Papam dissensio sit, cui nam potius sit obediendum diffinitioni, infra quæst.4. in tertia opinione in prima eius parte & eius probatione latius habetur ibi: videatur.

Dubium. Secundum dubium est postquam superius in respōsione ad quartum argumentum dictum est quòd sub crimine & pœna hæresis standum est diffinitioni Papæ & Cōcilij Generalis in fide & in moribus, vtrùm id sit verum semper de quacunque diffinitione? Ad quod respondeo quòd non. quia nō omnia quę cū summi Pōtifices etiā in materia fidei & morum dicunt diffiniēdo, & maximè extra Cōcilium Generale sunt in eodē gradu diffinita tanquam de fide credenda, ita quòd oppositum hæreticum sit. Id quod sæpe contingit quando ad interrogata particularium personarum vel Ecclesiarū Papa respondens auctorem citat: vel non assertiuè diffiniendo aut regulam fidei vel morū generaliter è tribunali tradendo, sed probabiliter tantum secūdum suā vel aliorum opinionem expresè se loqui ostendit. Id etiam cōtingit quando nō ex professo, sed vel explicādi causa aliquid Papa inducit: concilium vel vt obiectioni respōdeat: vel quādo obiter & in trāscursu præter institutum principale de quo agitur vel de quo erat potissimū controuersia aliquid dicit. Exempli gratia, quò ad primum. quando videlicet ex sua vel aliorum opinione Papa loquitur: nam secundum Caietanū & alios Dominus Nicolaus Papa. in cap. à quodam Iudæo, de consecratione distinctione 4. ad quod ibi habetur opinando vel secundum suam opinionem decreuit: cuius tamē oppositum postea Zacharias atque Pelagius in ca. si reuera. & in c. multi. & c. in synodo ea distin. melius assertiuè decreuerūt. Similiter in clemētina prima de summa trinitate & fide Catholica. Papa etiam cum Concilio Generali opinando eligit vt probabiliorem opinionem, quòd virtutes Theologicę vel earum habitus infundūtur à Deo in baptismo vel in iustificatione peccatoris: cuius oppositum nō ideo hæreticum sed temerarium & fortè erroneum est: nam multi Doctores vt Scotus in 3. distinctione 26. & Durandus distinct. 23. quæstione 6. & alij opinantur tales habitus virtutū infusarum, fidei, spei, & charitatis non probari cōsequentia euidēter ex sacra script. aut Cōciliorū aliqua diffinitione, vt hoc etiam ait Gabriel in 4. distinct. 4. quæstione 1. conclusio. 6. & quamuis nuper in Concilio Trident. sess. 6. c. 7. & canone 11. diffiniatur in iustificatis aliquid infundi quod eis etiam formaliter inhæret: non tamen dicitur ibi quod sit habitus virtutis sed sufficit quòd sit ipsa gratia: quæ vtrum identificetur cum charitate vel ab ea distinguatur sub opinione est. Ideo vt dictum est, negare virtutes infusas non hæreticum sed temerariū & forsan erroneū est, vt hoc expresè ait Cano de locis Theol. lib. 5. c. 5. q. 4. & Doctor quidā August. de ve-

de vera cruce appellatus in suo speculo coniugiorũ par. 2. art. 15. & 21. Sed quia in dicto Cõcilio Trid. sess. 6. c. 7. expressè dicitur quòd iniustificatione impii cum remissione peccatorũ hęc omnia simul infusa accipit homo per Christum cui inseritur fidem spem & charitatem: certè Concilium videtur iam non solum opinãdo sed asserendo diffinire has virtutes insulas esse: ac perinde oppositũ ego vel hæreticum vel sapiẽs hæresim nedum erroneum in fide censerem. & ita Vega de iustificatione lib. 7. c. 24. dicit quòd in prædictis verbis Concilium obiter damnauit errorem Lutheri negantis fidem esse habitũ aliquem in animo quiescentem. Similiter secundũ prædictos & plures alios Doctores superius in respon. ad 5. arg. citatos Papa in c. quanto de diuor. & in c. licet. de despons. duorum. dicit quòd aliqui prędecessores aliter senserunt vel iudicauerũt, videlicet non asserendo sed opinãdo. Sed Adrianus & alii dicũt fortè probabilius quod id asserẽdo malè diffinierunt quia quod in se erat nõ fecerunt, sed ex proprio sensu hic diffiniendo locuti sunt, vt superius dictum est. Similiter vt ait Abulen. 1. Reg. 8. c. q. 202. & Doctor de vera cruce, & Cano vbi supra, opinando loquitur Papa in c. gaudemus. de diuort. dum ait, quòd pluralitas vxorum simul nunquam fuit licita etiam in lege naturæ sine dispẽsatione vel reuelatione Diuina. Nam licet qđ Papa principaliter ibi diffinire intendit debeat vt de fide teneri, quòd sci licet pagani iuncti in gradu prohibito lege tantũ humana vel Ecclesiastica postea ad fidẽ cõuersi nõ debent separari: quodq; si paganus prius plures vxores habebat iã post susceptam fidẽ Christi debet priori tantum adhærere: quodq; si vxore repudiata cum secunda cõtraxerit etiam post baptismum debet dimittere secundã & adhęrebit primæ repudiatæ etiam si ipsa repudiata cũ alio contraxisset: secus si fornicata fuisset. quia tria hæc ibi ex proposito dubitata & à Papa quę sita & diffinita sunt: reliqua autem quæ ibidem Papa dicit non profert ex principali intento põ tificaliter diffiniendo: sed rationem suæ diffinitionis exhibendo, vt sibi secundum suã eruditionem personalem videbatur; in quo errare & bene vel malè potuit opinari. & ita opinãdo, nõ diffinitiuè condemnat ibidem vt hæreticam oppositam Durãdi & quorundam aliorum Doctorum etiam sanctorum opinionem tenentium licitam fuisse pluralitatem vxorum, olim in lege naturæ sine Dispensatione Diuina, vbi ea vigebat consuetudo: quamuis illa opinio siue sententia Domini Papæ in d. c. gaudemus, sit verior & multò probabilior quàm opposita. Similiter prędicti Doctores vbi supra dicunt quòd Papa in c. literas. de restit. spol. opinando locutus est, dum vt sapiens volens dare rationem quam dare non tenebatur suæ verissimæ & finalis & principaliter intentæ diffinitionis ibidem positæ, addit esse quosdam gradus consanguinitatis iure Diuino Leuit. 18. prohibitos in quibus Papa dispẽsare non potest. nam huius oppositum communiter tenetur à Doctoribus dicentibus, quòd non omnes gradus Leuit. 18. prohibiti modo sunt iure Diuino: quia vetus illa lex iam cessauit. Ideo Papa in hoc ex aliorum & sua opinione præsupposita locutus est: nec hoc habet vim diffinitionis cui necessariò standum sit: quia nec hoc ibi principaliter quęrebatur & diffiniebat; sed vtrũ quando obiicitur aliquis gradus consanguinitatis Diuina lege prohibitus, ei q petit restitutionem coniugis debeat fieri restitutio vel non. & ad hoc Papa sub disiunctione respõdet ibidem: & hæc diffinitio necessariò est tenenda: non aũt id quod incidenter ex sua vel aliorum opinione interserit dicens, ꝙ sunt aliqui gradus consanguinitatis Diuino iure prohibiti vt dictum est.

Similiter id quod in c. parrochianos. de decimis. Papa diffiniens decimas esse reddendas. vbi dat pro ratione secundum suã vel aliorum opinionem, quia inquit à Deo sunt institutę. illa diffinitio quòd decimæ reddendæ sunt, est quidem necessariò de fide tenenda: non autem quod dat pro ratione sic opinãdo quia. s. sunt à Deo institutæ: nã oppositum tenetur cõmuniter à Theologis saltem quò ad hanc vel illam quotã: nulla enim talia decreta est in nostra lege noua: quidquid fuerit olim in veteri lege quæ iã abolita est. Similiter quando Papa aliquid etiam vt Papa & auctoritate Pontificali facit, putà dispẽsando in voto solemni castitatis vel religionis vel in matrimonio rato nondum consummato, vt aliqui Pontifices fecerunt, non id de fide esse diffiniunt neq; condemnat oppositam opinionem tanquam erroneam in fide: sed illam ipsi sequuntur quam alii non sequerentur. Exemplum secundi quando videlicet Papa aliquid dicit non ex professo sed exemplificandi gratia. vti de hoc secundum Cano proximè dicetur.

Exemplum tertii quãdo. s. Papa aliquid dicit obiectionibus respondendo, vt facit Dominus Io. 22. in extrauagan. quia quorundam. de verb. sign. aliquas non satis efficaces sed cõgruentes, rõnes vel auctoritates nõ in suo proprio sensu literali sed mystico vel per viam applicationis, vt aliqui dicunt Papam facere in c. cũ esses. de testamẽ. & in c. per venerabilẽ. qui filii sint legitimi. vt etiam superius in respon. ad primum argum. habetur. & in officio Diuino de Domina nostra & de aliis Sãctis hoc modo multas auctoritates scripturæ illi applicans canit Ecclesia.

Exemplum quarti quãdo. s. Papa non ex professo sed obiter in transcursu diffiniẽdo aliquid dicit: vt clemẽ. 6. in extrauag. vnigenitus. de pęn. & remis. vbi ait, ꝙ Imperator Constantinus fuit Romæ Baptizatus à B. Siluestro: cuius oppositũ licet male non tamen hæreticè alii opinãtur. nã in his omnibus non est diffinitio certa de fide: immo

immo & ibi papa errare potest. Sicut in clem. pastoralis de sen. & re iudic. aliqui etiã Catholici ipsum in illa historiali narratione facti errasse cõtendunt. Sicut etiam sequendo historias & hominũ testimonia & opiniones suas vel aliorũ & in iudiciis & sententiis ferẽdis litigiosis & in notitia facti & gestorum humanorum, & in aliis factis & dispositionibus vel statutis siue decretis suis particularibus non continentibus regulam fidei vel morũ generalem omnibus fidelibus tenendam, iudicando & diffiniendo secũdum Doctores omnes errare potest. vt de hoc etiam ipse Cano vbi supra lib. 5. c. 5. q. 5. latius agit: cui cõsonat Turrecremata in decreto distin. 4. §. Ideo. art. 1. Illud igitur solum quod in materia fidei & morum tradendo doctrinam eius ex intento principali assertiuè papa diffinit ab omnibus generaliter esse tenẽdum, id inquam de fide & oppositum hæreticũ est. & in his omnibus expressè consonãt Soto in 4. dist. 3. q. 1. art. 6. & dist. 27. q. 2. art. 3. & dist. 36. q. 1. art. 5. & dist. 38. q. 2. art. 2. & Caiet. in quodlibet. de potestate papæ cap. 8. & Ambr. Catharinus in annotationibus contra Caiet. lib. 5. & Vega de iustificatione lib. 9. c. 41. & Tandem Cano, & De vera cruce vbi supra latius disserunt. & quamuis in c. Sancta Rom. Ecclesia dist. 15. & in c. Sicut sanctorũ. & c. in canonicis. dist. 19. approbentur omnia opera Sanctorum Doctorum & decretales Summorũ Pontificum: non inde sequitur quòd omnia eorum dicta ibidem approbantur: sed ea tantum quæ non sunt contra veritatem. Almain. in suo defensorio par. 2. c. 81. de hoc & Couarruuias in resolutionibus lib. 4. c. 16. nu. 1. & nu. 8. 10. latius agunt. Sed aduertendum est quòd ibidem ipse Cano dicit, quòd id quod habetur in c. 1. de sum. trin. & fid. Cath. quòd s. Angeli sunt creaturæ spirituales, quoq; ab initio temporis simul cũ aliis creaturis corporalibus creati sunt, nõ diffinitur ibi ex proposito tanquam de fide tenendum ita quod oppositum hæreticum sit. sed solum id dictũ est causa explicationis, quæ videlicet sit illa creatura spiritualis vti erat probabilius quia ibi nec papa intendebat oppositum vt hæreticum reprobare quod multi Doctores Sãcti & Catholici ante & post tenuerũt. vt Greg. Nazianz. Basilius. Damascenus. Ambr. Hieron. Cassianus. & alii. nec B. Th. 1. par. q. 50. art. 1. & q. 61. art. 3. reprobat vt hæreticam sed vt erroneam oppositã opinionem licet bene viderit illud c. firmiter. & ad idem licet alia via est Caiet. ibidem in 1. par. Sed certè id mihi scrupulosum & periculosum videtur. tum quia eodem modo id ibi diffinitur sicut & alia quæ in eodem c. firmiter. de fide credenda diffiniuntur. tum quia eodẽ modo possent infirmari multa alia quæ ibidem & alibi de fide diffinita sunt. Multò etiam scrupulosius & periculosius mihi est quod ipse Cano vbi supra q. 3. dicit, quòd s. illud Athanasii in symbolo, carnem & animam simul esse hominem, non oportet verum esse, quãuis cum Athanasio Concilium Nicenum consensisset. nam vtrum homo ut partes illas cõplexas an non, ad philosophos non ad fidẽ ait pertinere: quare philosophorum non Theologorum illa quæstio est. Hæc ille. Sed vt diximus periculosum hoc nec verũ videtur: tũ quia etiam ex principiis euidẽtibus philosophiæ cum aliis principiis de fide potest Papa & Cõcilium diffinire aliquid inde consequens esse de fide vt proximè et contra Soto & Caietanum patebit. tum etiam quia in illa clemen. 1. de sum. tri. tanquã de fide diffinitur expressè, quòd filius Dei partes nostræ naturæ. s. animã rationale & corpus humanum simul vnitas assumpsit: ex quibus in se verus Deus existens fieret verus homo: quodq; anima rationalis per se essentialiter est forma corporis humani: & oppositum asserens pertinaciter hæreticus censetur ibidem. & hoc idem ipse Cano inferius lib. 2. c. 7. præceptione secunda confitetur. Iam vero vltra periculum temerarium etiam illud est quod Soto vir alioqui pius æquè ac latis doctus de iustitia & iure lib. 6. q. 1. art. 6. Secutus Caietanum in quodlib. de monte pietatis ait, quod non pertinet ad Papam vel Concilium diffinire quisnam contractus sit vsurarius. quis vero ab hoc crimine liber: sed ad philosophiam moralem: ac proinde quòd non est standum necessariò eius diffinitioni, vtrum mõs pietatis sit liber ab vsura & licitus an non. Hæc Soto. Sed certè hoc eius dictum temerarium ac etiam erroneum videtur, vt hoc etiã notat Nauarro in commento de vsuris super c. 1. 14. q. 3. nu. 66. 67. & consonat Turrecremata in c. cum ad verũ. dist. 96. in 4. probatione & Gerson alph. 11. I. alph. 12. Y alph. 13. IK & Ambr. Catharinus cõtra errores Caietani lib. 6. fo. 562. expressa est ad idem dicens quòd erroneum est dicere quòd philosophica & moralia non spectant ad fidem & iudicium fidei: nã licet id pertineat ad philosophiam moralem nihil vetat vt multò magis et pertineat ad papam & Concilium decernere, an id sit licitum an non. quia cum id attineat ad fidem & mores: & papa non solum ex reuelatis vel lege Diuina positiua sed etiam ex lege naturali & ex aliis principiis moralibus vel aliis euidẽtibus possit diffinire circa mores, quid vsurarium & quid illicitum, quid contra licitum sit: sit vtique vt prædictæ eius diffinitioni certè & assertiuè factæ circa hoc tanquam fidei diffinitioni sub crimine & pœna hæresis necessariò standum sit.

Tandem tertio dubitatur, vtrùm adhoc quòd hæc papæ vel Concilii diffinitio in materia fidei & morum sit de fide tenenda, ita quòd oppositum hæreticum sit, sufficit quòd tale quid ab omnibus credendum assertiuè ex proposito diffiniatur absolutè: an requiratur quòd etiam expressè ibi dicatur quòd id vt de fide tenẽdum traditur Dubium 3.

& diffinitur, vel sub crimine aut pœna hęresis, vel sub anathemate vel aliud eiusmodi. Ad qđ
Respon. respondet Caiet. in quodlib. de potestate papæ c.8.& Cano vbi supra lib.5.cap.5.q.4. & plures alii Doctores, quòd ea diffinitio non erit de fide formaliter sed solum materialiter: & ideo eius oppositum non erit hæreticum: nisi illa expressè vt de fide credenda, vel ab omnibus firmiter tenenda, vel sub anathemate contra aliter credentes tradatur, vel oppositum assertiuè vt hæreticum vel vt contrarium fidei vel sacræ scripturæ condemnetur vel reprobetur, vel nisi alia cuiusmodi nota apponatur. ad quod facere videtur extrauagans Io.22. quia quorũdam de verb. sign. §. rursus. vbi ex hoc quòd ipse decreuerat, quòd præsumens asserere contrarium ad suum decretum de statu & vita fratrum minorum, in statu perfectionis tanquam contumax & Ecclesiæ Rom. rebellis ab omnibus fidelibus haberetur, ait quod per hæc verba non intendit dicere nec dicit quòd etiam vt hæreticus haberetur.

Sed certe oppositum tutius & fortè probabilius est quòd scilicet vt diffinitio Papæ vel Concilii per Papam confirmata sit de fide tenenda, & oppositum hæreticum etiam formaliter sit, sufficit quòd ea diffinitio in materia fidei ex professo fiat assertiue & omnibus fidelibus tenenda vel eius oppositũ respuẽdum obligatoriè tradatur, etiam si nulla alia expressio aut nota de supradictis apponatur. & consonat Couarruuias in resolutionibus lib.4.c.16.num.6. Quod tripliciter probatur. Primò quia si in materia fidei ex professo & assertiue ea diffinitio fidei est ergo vt talis ea diffinitio fidei vel de fide omnibus tenenda proponitur etiã si nihil aliud exprimatur. explicatio namq; prędicta neq; facit neq; eius absentia tollit naturam ipsius diffinitionis de fide; sed solum explicatio ipsa declarat aliquãdo sub aliqua pœna diffinitionẽ illam esse de fide sicut verè ipsa est. neq; enim Ecclesia proponit aliter tenendam esse diffinitionem illam quàm in veritate ipsa est. Et quidem id satis explicat dum assertiuè ex professo diffinieos in materia fidei, id omnibus proponit esse tenendum. Secũdò probatur idem. quia sicut ad hoc quòd præceptum Ecclesiæ obliget sub mortali peccato, sufficit ꝙ in graui materia ex professo & assertiuè præcipiat siue prohibeat, etiam si non exprimat quòd sub mortali vel sub æterna pœna vel sub anathemate id præcipit. Ita ergo eadem ratione sufficit prædicta Ecclesiæ vel Papę diffinitio absoluta in materia fidei, sine alia nota vel expressione vt dictum est. Et ita ex hoc quòd illa est diffinitio fidei materialiter, vt Caiet. loquitur, sequitur contra ipsum quòd etiam formaliter ita quòd oppositum hæreticum est. Tertiò probatur idẽ. quia multa sunt huiusmodi absolutè de fide diffinita à Papa & Cõciliis sine alia nota vel expressione, quorum oppositum hæreticum est atq; censetur, vt patet in c.firmiter. de sum.tri. & fid. Cath. circa omnes ferè articulos fidei. Itẽ in c.cum marthæ. de celebr. miss. circa consecrationem Eucharistiæ & traditiones Apostolorũ de fide tenendas. Item in extrauagã. Clem.6. de pœni.& re. circa potestatem concedendi indulgentias & circa thesaurum earum. Item Soto in 4. dist.5.q.1.art.2. dicit hæreticum esse dubitare de illa diffinitione Papæ in cap. Apostolicam. de præsby. nõ baptiza. quam etiam Vega. vbi supra dicit esse de fide tenẽdam. & ideo Soto dist.36. q.1. artic.5. dicit de duabus aliis diffinitionibus absolutis Concilii Meleuitani & Florẽtini secũdum cap. ex literis. de diuort. contra Caiet. super Matth.19. ad quòd etiam facit August. in Epistola 157. ad Optatum de quadã alia absoluta diffinitione Zozimi Papæ dicẽs. In his verbis Apostolicæ sedis tam antiqua atq; fundata, certa & clara est Catholica fides, vt sit nefas de illa dubitare. Hæc August.; Tandem multa eiusmodi sunt contra hæreticos negantes Consilia Euangelica, hospitalitatem, purgatorium, atq; suffragia defunctorum, & quædam alia in decretis decretalibus & extrauagan. & in Concilio Florẽtino aliisq; Cõciliis Generalibus & Prouincialibus per Papam cõfirmatis absolutè diffinita de fide per papam vel Ecclesiam, eiusq; traditiones generales sine aliqua alia nota vel expressione de supradictis. Ad idem etiã facit c.si quis. 25. q.2. vbi dicitur. Si quis dogmata, mandata vel decreta pro Catholica fide vel Ecclesiastica disciplina pro correctione imminentium vel futurorũ malorũ à præside sedis Apostolicæ salubriter promulgata cõtẽpserit anathema sit. & in c.ad abolendam. de hæretic. habetur quòd aliter sentientes aut dicere non metuentes circa Ecclesiastica sacramenta quàm sacrosancta Ro. Ecclesia prædicat & obseruat anathemate innodantur. Et in fine Concilii Constantien. vt hæretici isti iudicantur: insuper & ibi traduntur ea quæ per inquisitores interroganda sunt. quorum vnum est. Vtrum credant quòd id quod in Sacro Concilio credendum determinatur, sit ab omnibus Catholicis credendum & asserendum, hæc ibi. Ex quibus omnibus constat quòd absoluta Ecclesię vel Concilii aut Papæ diffinitio generalis vè Ecclesię traditio assertiuè & ex pfesso facta in materia fidei, tradita omnibus fidelibus obligatoriè, vt credatur & teneatur, sufficit sine alia nota vel expressione: sufficit & absoluta Eccl. Rom. prædicatio & obseruatio circa Ecclesiastica sacramenta, vt id omne tanquam de fide credendum & oppositum vt hęreticum sub anathemate cauendum sit. Quando autem Papa vel Cõcilium suis diffinitionibus superaddit expressè dicens ꝙ id de fide, vel sub anathemate & huiusmodi credatur vel teneatur; id certè facit ex abũdanti, vel in odium aliquorum hæreticorum specialiter, vel aliorum aliter erroneè sentientium

siue

fine dogmatizātium, & vt expressior & grauior eorum sit,& appareat condemnatio. Denique si hæreticus est qui contra absolutam vniuersalis Ecclesiæ traditionē omniumvè Doctorum sensum absolutum nouam hæresim sciens cōfingeret: eadem certè ratione hęreticus etiam est, qui contra Papę vel Concilij Generalis assertiuam absolutamq; diffinitionem supradictam, pertinaciter dogmatizaret sine sentiret.

QVAESTIO IIII.

Vtrum Concilium sit supra Papam vel è conuerso.

Pro responsione vt clarius procedamus prius notandum est, in quo sensu hæc quæstio à Doctoribus agitatur: nam potest multiplicem sensum habere, vt ait Caiet. in quodlibeto de potestate papæ c. 6. Primo modo potest intelligi faciendo comparationem inter caput. S. Papam ex vna parte, & reliquum corpus Ecclesiæ vniuersalis vel Concilium Generale sine papa capite suo & sine vlla eius auctoritate ex alia parte. Secundo modo inter papam ex vna parte, & totam Ecclesiam vel Concilium Generale simul cum ipso papa ex altera parte. Tertio modo inter papam solum ex vna parte, & totam Ecclesiam congregatam auctoritate papæ ex altera parte, ita quod post legitimam congregationem & auctoritatem ipsius Concilii vel Ecclesiæ quæ ibi representatur non includatur amplius ibi Papa nec alia ipsius auctoritas papalis ad ea quæ ibi dicenda vel statuenda aut facienda sunt. In primo igitur sensu non est magna difficultas: nam omnes ferè Catholici conueniunt quòd Papa est supra Concilium & totum corpus Ecclesiæ Catholicæ: sicut caput & Princeps supra suum corpus & suam rempub. potestatem & iurisdictionem habet, vt hoc inferius latè probatur. Neq; enim corpus omnino acephalum verè & perfectè Ecclesia Catholica aut Concilium vniuersale esse potest. Quòd si instetur ꝙ Apostolica sede vacante inuenitur vniuersalis Ecclesia sine suo Capite Papa: dicendum est Ecclesiam tunc vniuersalem quidem sed imperfectam sine suo capite esse; nec sic diu permanere posse ex institutione Diuina. & qui necessitatem capitis. i. papæ in Ecclesia negaret, vtiq; cum Ioanne Huss in Concilio Constantien. condemnato hæreticaret, quod superius. q. 1. in Arma fidei. proposi. 8. probatum est. Sed neque talis acephala Ecclesia per Concilium representatur, quod etiam inferius amplius patebit.

In secūdo sensu videlicet inter papam ex vna parte, & totam Ecclesiam vel Concilium simul cum papa ex altera parte, maior est difficultas & varietas opinionum: nunc autem dicamus, quòd papa simul cum Ecclesia vel Concilio maiorem habet certitudinem infallibilitatis, quamuis per accidens in diffiniendo circa fidē & mores, quā ipse solus: non tū maiorem potestatem iurisdictionis Ecclesiasticæ. Primū inferius amplè probatur: & similiter secundum, quia hæc potestas iurisdictionis soli Papæ à solo Domino nostro Iesu Christo & non ab Ecclesia est instituta atq; plenissimè collata supra totam ipsam Ecclesiā: neq; quo ad hoc Papa quicquam recipit ab ea: sed statim vt papa electus est ipsam potestatem Papalē habet à Christo, vt expressè habetur in c. in nouo. & c. quamuis dist. 21. & c. sacrosancta, dist. 22. & alibi vt inferius declarabitur. In hoc igitur sensu constat quòd Ecclesia vniuersalis atq; Concilium immediatè habet prędictam auctoritatem à Christo ratione papæ ibi inclusi, nihil enim mediat inter Christum & illam. Sed id ordine quodam intelligendum est: nam prius in papam, & inde per ipsum in totū corpus Ecclesiæ hanc potestatem Christus ipse diffundit. hoc itaq; modo neq; tota Ecclesia vel Cōcilium supra papam, neq; papa supra illam vel illud, sicut neq; supra seipsum potestatē ordinis seu iurisdictionis habet. nam papa simul cum Ecclesia nec facit nec habet maiorem hanc potestatem quàm in ipso papa solo sit: quamuis in ipso simul cum Ecclesia plures sint potestates formaliter & extēnuè distinctæ, quæ in solo papa virtualiter existentes ipsam papalem potestatem nec excedūt in virtute neq; maiorem faciunt, vt de hoc latius infra. & in responsione ad 5. arg. habetur.

In tertio autem sensu. s. inter papam ex vna parte, & Ecclesiam vel Concilium iam legitimè cōgregatum sed sine alia auctoritate papę procedens ex altera parte vel si inter se dissideant, vter eorum alterum excedat: in hoc est præcipua difficultas & in hoc sensu tota quæstio hæc agitatur. In quo sunt tres opiniones.

Opinio. 1. est quòd concilium est supra papā indistinctè quàm tenet Ocham in dialogis, quē sequitur innumerabilis turba Doctorum vtriusque iuris, & vniuersitas Parisien. & quædā aliæ vniuersitates complexæ sunt, & Almayn de potestate papæ hanc opinionem magis explicat. & Abulen. super Matth. in prologo. q. 10. & c. 18. q. 108. & latius in defensorio parte. 2. cap. 69. & Dryedon. de dogmatibus Ecclesiasticis li. 4. c. 4. & Gerson de potestate Ecclesiastica & de auferibilitate papæ. quæ opinio secūdum ipsum per quattuor dicta sequentia magis declaratur. Opinio 1.

Primum dictum est quod potestas Ecclesiastica formaliter veluti quodam totum integrale diuiditur in suas partes integrales ex qbus cōstat, putà in Papatum, Cardinalatum, Patriarchatū, Episcopatum, & Sacerdotium. quodq; Ecclesia vel potestas Ecclesiastica sic constat & integratur ex his: quòd sublato nō Papa sed Papatu nō manet Ecclesia vniuersalis formaliter, idest non manet potestas Ecclesiastica perfecta. & consequenter dicit quòd in Ecclesia & Concilio vniuersalis

solum victum & vestitum accipiunt; & tūc non videtur φ dominus maneat obligatus ad aliquā satisfactionē: potest enim iuste dicere id Math. 20. Non ne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuum est, & vade: & ratio est, quia vbi pp abundantiam ministrorum non solent, aut nolunt domini dare maius salarium: iam illud non est iniustum, vt supra in primo modo dictū est. Et vbi datur minus solito, & iste minister cum tali spe libere acceptauit non vi, aut fraude coactus: iam ibi est contractus mixtus cum donatione. Illa autem spes beneficiorū non est conditio nec intentio famuli prædicti ad obligandum dominum prædicta beneficia ex vi iustitiæ, aut contractus præfati, scilicet locationis suæ personæ: nam cum tali spectat libera voluntas donandi, quamuis iure naturali ad gratitudinem, & antidora illi domini obligantur, non tamen ad restitutionē, vt latius Nauarro in sum. c. 17. nu. 114. agit s'm Tho. 2.2. q. 58. & 106. & leges ab eo ibi allegatas: sicut neque restituere tenetur qui nō egens merce, aut famulo, rogatus ab eo indigente dat illi ex misericordia minus precium, aut solum victum ne fame pereat, vt ait Nauarro vbi supra, nu. 239. Et hoc videtur stando in rigore, & iustitia contractus: secus de æquitate: nam æquum est vt dominus rependat aut iustum salarium adæquet famulis seruientibus secundum precium currens, vt dictum est: quia non sunt æquè abundantes, & ne sua spe defraudentur, qui liberali animo seruiētes pro minori salario gratis domino seruierunt: Vnde & ad antidora iure naturali ipsum obligauerunt.

3. Punct. Tertium punctum principale est, φ etiam in casibus supradictis, quibus domini tenerētur ex iustitia restituere suis ministris illud, in quo notabiliter salariū à iusto precio currente diminutū est, tunc possunt ipsi famuli pro illo residuo sibi debito liquido vel certo, quāuis non sit determinata eius quantitas, possunt inquā in recōpensam sibi occultè capere de rebus dn̄orum suorū vsque ad debitā sibi notā, & certā quantitatē: idq; verū est, qn̄ in iudicio, vel extra, sine suo incōmodo, vel detrimēto non possent plenā sibi debitā solutionē obtinere: tunc enim quilibet sibi ius dicere pōt. arg. §. si creditorem. l. art. pretor. ff. quæ in fraudem credito. & gl. in c. iusgentiū, di. 1. notat, & in c. bona fides. de deposit. & Inn. in c. olim, de restit. spol. & C. de cōpensa. l. vlt. imò, ēt si commodè aliter sibi debitum possunt recuperare: licet famuli peccent contra leges occulte capiendo, & ius sibi dicendo, non tn̄ peccant contra iustitiam cōmutatiuam ex parte rei sibi debitæ eam sibi retinendo, neque restituere tenentur. Et cum prædictis expresse consonat Caiet. 2.2. q. 66. art. 3. & 5. & Soto de iustitia & iure lib. 5. q. 3. art. 3. in responsione ad primum argumentū, & Nauarro in sum. c. 17. nu. 112. 113. 114. & Medina de restitutio. q. 11. in c. 10. Liberante à restitutione, & Syluester tit. furtum. q. 12. q. 13. & bellum. 1. q. 9. & bellum, secundo q. 8. & doctores cōmuniter cum Alexandro Alensi. 4. par. q. 86. membro. 3. art. 1.

Si autem salarium illud diminutum, aut debitum quodcunq; non est liquidum, neque certū, sed dubium ita φ neque per vllam legē, consuetudinem, aut per specialem conuentionem partium constat illud salarium esse notabiliter diminutum, aut iniustum, aut dn̄m teneri amplius soluere; quāuis ipsi famuli ad se ipsos affecti dicant dn̄m teneri superaddere salariū; tunc non possunt quicquam capere occultè in recompensam, neque retinere, & ità restituere tenentur id, quod dubium est ipsis deberi φ s'm regulam iuris in d. c. bona fides. Liquidi ad non liquidum non est cōpensatio. Item quia tunc obstat mala fides, ne videlicet quis vtatur compensatione, cùm certus sit se debitorem esse rei acceptæ, & incertus an alter, puta dn̄s, aliquid sibi debeat, & ita vt ait Syluester, & Medina vbi supra sicut possessor malæ fidei est in culpa dum non restituit, ita & famulus retentor alieni sibi incerto debiti cū mala fide, nisi id restituat. Sed neque domini tenentur tunc consentire in tali modo in casu prædicto, vt famuli occultè, aut violēter capiant de rebus suis, quantum dubium est eos illis debere. Sicut & qui necessitate coactus vendidit rem pro precio notabiliter diminuto non potest sibi capere occultè, aut violenter residuū iusti precij ab emptore, quāuis emptor ipse restituere teneatur.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum occultus criminosus incurrat excommunicationem, suspensionem, vel irregularitatem propter crimen eius occultum ipso facto inflictam.

RESPON. prius notando quantū sufficit ad rem φ crimen est duplex. Alterum quod impedit ordinis executionem ēt post actam pœnitentiam, & hoc est omne crimen, pp quod irregularitas ipso facto inflicta est. Alterum quod post actum pœnitentiā non impedit ordinis executionem, & est omne illud crimen, pp quod irregularitas ipso iure non est inflicta: quantuncunq; enorme sit, & dignum puniri suspēsione, depositione, vti hoc dicunt expresse Panor. & Turrecre. & alij doctores, qui infra in quinta opi. allegātur, & Syluester tit. crimen. q. 2. Quæ aūt & quot sint crimina hęc, pp quæ impeditur ordinis executio, ēt post actam pęnitentiam, ait Panor. in c. ex tenore, de temp. ordi. (quod quidem c. alibi incipit. ex literarum, ideò nunc hoc nullo illo modo variè à diuersis allegatur) ibi, ergo, & in c. nisi cum pridem. de renūtia. §. propter conscientiam, ait Panor. quòd aliqui dicūt φ solum homicidium voluntarium est propter Nota. 1.

quod

quod impeditur ordinis executio. Alij autem dicunt ꝙ est etiam Simonia in ordine vel beneficio. Alij addunt multa alia crimina, vt Turrecremata in c. de his secundo, di. 50. & alij doctores. Sed tandē dic cum Panor. vbi supra ꝙ sunt omnia crimina, propter quæ irregularitas ipso facto inflicta est, de quibus Syluester tit. irregularitas, & alij summistæ latius agunt.

Nota 2. Secundo nota, ꝙ occultū dicitur tripliciter. Primo occultum omninò per se, & per accidēs: quod ita est in solo actu animæ interiori, ꝙ nullo verbo, opere, aut signo prodit exterius, neque sentiri potest vllo modo sensu exteriori, & hoc dicitur omninò occultum, vel occultissimū, quia soli Deo, & ipsi homini habenti talē actum per se notum esse potest.

Secundo modo, dicitur occultum per accidēs tantum, quod videlicet exterius verbo, aut opere, aut signo prodit, aut percipi potest per sensum exteriorem: quamuis per accidens contingat ꝙ de facto à nemine alio videatur, aut sentiatur, quia nullus alius adest, qui id percipiat, qui si adesset vtiq; videri posset, & hoc dicitur simpliciter, & absolutè occultum quamuis per accidens tantum, vt dictum est.

Tertio modo dicitur penè occultū, quia vni vel paucis notum est, per quos plenè, aut semiplene probari iudicialiter potest: non tamē adhuc est probatum iudicialiter, neque de facto publicum, aut pluribus notum est.

Punctū 1. His suppositis iam sunt duo pūcta pertractanda. Primum est vtrum excōicatio incurratur pp crimen occultū. Secundum vtrum aliæ censuræ similiter incurrantur. Et quidem quoad excōicationem certum est ꝙ incurritur pp crimē secundo, & tertio modo occultum: neque in hoc est dubium inter doctores. Sed dubiū est vtrum ipsa excōicatio inflicta propter crimen primo modo occultum, vel occultissimum incurratur: nam in hoc sunt opiniones. Qui enim tenent ꝙ ecclesia potest præcipere, & punire actus purè interiores, vti multi satis probabiliter tenent; iam consequenter dicerent ꝙ etiam propter crimē omninò occultissimum interius potest quis incurrere excōicationem inflictā, puta propter solam hæresim mentalem, & huiusmodi. Qui autem tenent ꝙ Ecclesia non habet talem potestatem immediatè super actus animæ purè interiores: hi consequenter dicerent ꝙ neque propter actum talem occultissimum incurritur excommunicatio. Quæ autem harum opinionū verior sit infra in nostro quarto libro de fide, & Ecclesia. q. vlt. latius habetur. Nunc autem dicamus ꝙ hæc secunda opinio ꝙ Ecclesia id non potest, neque illa excōmunicatio propter occulta peccata primo modo incurritur magis communiter à doctoribus tenetur.

Punctū 2. Quoad secūdum punctum quod est magis ad propositum quæstionis, scilicet quoad alias censuras suspensionis, irregularitatis, &c. excepta excommunicatione. Vtrum incurrātur propter crimen occultum, dico ꝙ si sit occultum primo modo, nulla est difficultas. Nam concors omniū consensus est ꝙ nō: quia requiritur factum exterius, vt tales censuræ incurrantur: ideò in tota hac quæstione de cætero nulla fit mentio de crimine primo modo occulto.

Sed Vtrum propter crimen occultum secundo, & tertio modo prædictæ censuræ, de quibus hic agitur, incurrātur: in hoc est difficultas. Nā glo. in dist. 25. c. vlt. & in dist. 50. c. de his. el primo, el secūdo, refert tres opiniones, & ipsa glossa addit suam quartam opin. & nos hic superaddimus quintam, sicq; de hoc sunt quinque opiniones sequentes.

Prima opinio tenet quòd qui semel peccauit publicè vel occultè quomodocunq;, non potest promoueri, nec aliquos actus legitimos exercere. hanc opin. refert glo. vbi supra dist. 25. c. vlt. sed neque ipsa glossa illam tenet, neque communiter doctores. Opinio 1.

Secunda opinio tenet ꝙ post quodlibet mortale peccatum acta pœnitētia potest criminosus promoueri, & in habitus ministrare; nisi sit crimen enorme, tunc enim siue sit occultum, siue publicum impedit promouendū, ēt si egerit pœnitentiam: post actam verò pœnitentiam, cūm enorme crimē occultum est, ēt si sit homicidiū, bene potest sine vlla dispēsatione in ordine iam suscepto ministrare. Hanc opi. tenent Io. & Ber. vt refert dicta glo. in dist. 25. c. vlt. & in dist. 50. c. de his. el 1. el 2. & hanc opi. dicitur ab aliquibus tenere Turrecremata in di. 50. c. de his. el 1. sed in c. de his el 2. ea. distin. vbi ex proposito materiam hanc pertractat tenet expresse cum quinta opinione, quæ infra habetur. Opinio 2.

Tertia opinio tenet ꝙ quantuncunq; enorme si sit occultum crimen post pœnitentiam non impedit promouendum, neque in iam suscepto ordine ministrare. Hanc opin. tenet Gratianus, vt refert etiam glossa in dist. 50. c. de his el 2. & dist. 24. c. vlt. Opinio 3.

Quarta opinio tenet quòd pro nullo crimine quōcunq; occulto repellitur quis post pœnitentiam io iam susceptis ministrare, & promoueri: neque pp id talis criminosus incurrit vllam suspensionem, vel irregularitatem: nisi pro homicidio voluntario s'm c. si quæsitum. de temp. ordi. quæ est noua decretalis hæc omnia declarās, vt hoc tenet dicta glos. c. vlt. dist. 25. & dist. 50. c. de his el 2. & nisi pro Simonia in ordine vel beneficio secundum c. ex tuæ. de Simonia, & c. inquisitionis, de accusa. vt hoc tenet d. glo. in dist. 50. c. de his. el 1. secundum Hug. Et hanc opin. etiam tenet glo. in c. ex tenore, de tempo. ordi. & glo. in d. c. inquisitioniss, & Archid in di. 50. c. de his, el primo, & latius c. de his el secondo, vbi & refert Vincen. Hug. Melen. & quosdam alios Opinio 4.

tenere

regulariter standum est, & cum his Iacobatius vbi supra consonat expresse.

[illegible] in hac materia duo semp. notãda sunt, primum quod sicut secũdum Roffen. contra Lutherum, art. 29. suspecta semp sunt cõcilia, vbi inter illa & Papã dissensio est nisi manifestissima Papę culpa sit. Ita suspecta est Papæ diffinitio q̃ a totius cõcilij generalis legitimi & legitimè procedentis, diffinitione dissentit, nisi manifesta ipsius concilij culpa interuit, & vix hoc vltimũ possibile est nisi Papa sit Hæreticus manifeste. ¶ Secundum, Notãdum est qđ in casu quo Papa ĩ rebus alias nõ decisis teneretur stare diffinitioni cõcilij generalis vt dictũ est, & nollet: tũc licet diffinitio cõcilij deberet p̃ualere: nõ tñ põt ipsum cõcilium contra volũtatem Papæ suã diffinitionẽ in rebus alias nõ decisis, sic promulgare vt ab oĩbus teneatur, nã Papa p̃t impedire ne vlla diffinitio ẽt manifeste vera promulgetur nisi ad fidem vel mores p̃tineat: quãuis non possit p̃cipere vel cogere vt oppositũ erroneũ teneatur. Et ita illa diffinitio cõcilij nõ haberet tũc vim obligadi sine cõsensu Papæ. Quia talis promulgatio ad potestatẽ p̃tinet iurisdictionis ĩ qua Papa excedit ipsum conciliũ (vt proximè in 2. parte huius. 3. opi. habeť) Et tũc sicut in scismate dubio, qui Papæ vel cõcilij sentẽtiam sequereť estimãs probabiliter esse verã, & legitimã diffinitionem esset tutus in cõscientia, quousq; finali decreto Papę simul & cõcilij ad tãdẽ decretũ esset, vt ait Turrecre. in sum. de ecclesia li. 3. c. 64 & Flor. 4. parte sum. tit. 3. cap. 11. In dubijs aũt vt diximus semp stãdũ est Papę sniĩę, & illi obediẽdũ est: nõ aũt in his q̃ manifestè erronea aut peccata sunt, qa act. 5. obedire oportet Deo magis q̃ hoĩbus.

2. Pars probatio. Secunda pars huius præfatæ tertiæ opinionis quod. s. in potestate iurisdictionis & simpliciter Papa est supra cõcilium, probatur quadrupliciter. 1. *1. Ratio.* qa omne caput absolutè supremũ p̃ęstat toti corpori suę cõmunitatis dignitate, & virtute vel potestate. Sed Papa est caput absolutè supremũ totius ecclesiæ, & nõ solũ particularium mẽbrorum 1. personarũ: & ecclesiarũ. Sed totius et. ã corporis ecclesiæ, & cõcilij generalis eã repræsentãtis: Ergo p̃stat illi dignitate, & potestate iurisdictionis. Consequẽtia patet, & maior ẽt cõstat intelligẽdo p caput absolutè supremũ, superiorẽ illũ alicuius cõmunitatis q nec alteri superiori creato sed soli Deo subordinatur siue subijcitur: nec ab ipsa cõmunitate virtutẽ suã vel potestatẽ habet. Ac p hoc excluditur rex vel imperator q licet sit aliquo modo supremus quatenus nõ hẽt superiorem: nõ tñ est oĩno simpliciter vel absolutè supremus, ac perinde nec toto suo regno vel imperio cõgregato superior qa deest illi secũda cõditio, quatenus suã recipit potestatem a suo regno cuius vices gerit ex quo in ipsum suã transtulit potestatẽ quã ad se regendum hoc vel illo modo ipsa respublica diuino iure habet & naturali. Et ita intellecta illa maior est vera & se ipsam probat manifeste. Nã si superior ille ita oĩno & absolute supremus est quod nullã potestatẽ hẽt a sua cõmunitate: neq; eius vices gerit, sed Dei tñ & immediate: & ipse potius suę cõmunitati & mẽbris eius virtutẽ influit loco ipsius Dei. Fit igiť vt potestatẽ habeat supcã, vt causa atq; p̃cãs superior in inferiora. Melius est. n. & maius dare quã accipere: quis hoc habeat a solo Deo cui subest sicut & oĩa creata.

Minor autẽ probatur in qua duo continentur primũ quod Papa est caput totius ecclesię secũdum qđ est absolute supremum caput eius. Probatur ergo primum. Quia dãdum est vnicum caput visibile in terris existẽs totius corporis ecclesiæ siue reip Christianæ & visibilis loco Christi. Nam alias esset acephala & regnũ sine rege aut sine vno eius vicario eam visibiliter gubernãte, quod in ecclesia esse non potest· quia ex quo catholica & vnica est non potest habere nisi easdẽ leges & fidẽ & Sacramẽta eadem semp & vbiq; & apud oẽs, & per cõsequens nõ nisi vnicũ principem supremũ ipsius loco Dei. In Repu. autẽ ciuili vel humana, ex quo ĩ plures leges modosq; viuendi ciuiles diuidi potest & quælibet earum potest esse perfecta, inde plures principes suos instituere p̃t nõ sibi inuicẽ subordinatos, p quos vnaqueq; perfecte gubernetur. In ecclesia autẽ vt diximus id fieri non põt. Hic autẽ vnicus princeps ecclesiæ cathol. non est nisi Papa successor B. Petri, vt cõstat ex Io. 21. Pasce oues meas. Vbi sine vlla limitatione pastor ouiũ & ouilis totius ecclesiæ institutus est, vt Ioan. 10. futurũ declaratum erat, vbi dř. Fiet vnum ouile, & vnus pastor secũdum glo. ibidem. Et Matt. 16. Super hãc Petram ędificabo ecclesiam meam. i. supra te vicarium meum vt ait glo. ibidem ab omnibus catholicis acceptata. Et concilium Chalcedoneñ. actione. 3. & extrauagãs Bonif. 8. Vnã sanctam, de maiori & obedi. quãuis ẽt alium sensum cõpatiatur ve supra. q 1. Arma fidei. Propositione octaua latius habetur. In dicta ergo extrauag. vnam Sãctam. Sic legitur. Ecclesiæ vnius & vnice vnũ corpus & vnũ caput Christus & Christi vicarius Petrus Petriq; successor. Et infra cuius auctoritas & si data sit homini vt exerceatur per hominẽ: nõ humana sed potius diuina ore diuino data est Petro sibi suisq; successoribus in ipso quẽ cõfessus est Petra firmata. Matt. 16. quodcũque solueris & ligaueris, hęc ibi. Itẽ ipsa ecclesia in collecta dicit Deus oĩum fideliũ pastor & rector famulũ tuũ s. Papam quẽ pastorẽ ecclesiæ tuæ præesse voluisti. Et in ca. vbi periculum. de electione. concilium Lugduneñ. vocat Papam rectorẽ vniuersalis ecclesiæ gregisq; dominici. Ad idem est ca. fundamenta. eo. titu. & ca. Ita dominus. dist. 19. Et doctores infra allegati, & ipsum Concil. Constãtien. Sess. 15. & Bulla Martini V. id confirmantis, vbi condemnatur error Ioan-

nis Huss dicentis quod Petrus non fuit caput ecclesiæ catholicæ: quodq; nõ oportet pter Christum in ecclesijs esse vnũ aliud caput in terris, videlicet Papam qui regat ecclesiã & cũ ea conuersetur. Item Concilium Florẽtinum sub Eugenio. 4. sic ait. Diffinimus Sanctam sedẽ Apostolicam & Romanum Põtificem ib vniuersum orbem tenere primatum: & ipsum Romanum Põtificẽ successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verum Christi vicarium totiusq; caput ecclesiæ & omnium Christianorũ patrem ac doctorem existere: & ipsi in beato Petro pascẽdi regẽdi & gubernãdi vniuersalem ecclesiã a dño nostro Iesu Christo plenam potestatẽ traditã esse hęc ibi: vbi per nomina significãtia vnitatẽ & corpus totũ ecclesiæ nõ potuit clarius significari auctoritas atq; potestas Papæ supra totã ecclesiã vt ĩ supradicta minori cõtinet.

2. Ratio. Secundo probatur quod Papa ita sit supremum Caput absolute totius ecclesiæ quod habet duas conditiones supra dictas quod scilicet nullum alium nisi solum Deum habet superiorem in terra: neq; ab ecclesia sed a solo Deo suã habet potestatem, quodq; influit eam ministerialiter in ipsam ecclesiam. Hoc inquam probatur. Quia sic habetur expresse in capitulo ita do minus distinctio. 19. vbi dicitur. Huius muneris Sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium voluit pertinere vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hæc ibi. ad idem est capit. in nouo. & capit. quamuis. distinct. 21. & capit. Sacrosanctam & capit. omnes distinct. 22. & in capit. si Pada distin. 40. dicitur quod vniuersitas fidelium post domi num suam salutem ex Papę incolumitate animaduertit propensius pendere. Ad idẽ est etiam Concilium Florentinum vbi supra. & Conciliũ Lugdunense de penitentijs & remissionibus, ca. cum ex eo. vbi dicitur quod Papa plenitudinem obtinet potestatis, & in c. proposuit de concess. prębẽ. ait Papa. Nos secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispẽsare. & in ca. significasti, de electio. dicit Papa. aiunt (scilicet aduersarij) in concilijs statutum nõ inueniri: quasi ecclesiæ Romanæ cõcilia vlla prefigerint: cum omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem facta sint & robur acceperint. Ad idem est dist. 12. cap. præceptis, & distin. 17. per totum, & extraua. de translatione prelatorum capit. 2. & in extraua. vnam sanctam, de maioritate & obedientia. Et Concilium Florentinum, vbi supra citata expresse sunt ad idem. Item Concilium Constan. vbi supra condemnauit Ioannem Huss etiam dicẽtem quod Papa nõ est immediatus vicarius Christi & Apostolorum habens supremam potestatem in ecclesia Dei. Quia ex hoc quod hæreticus ille negabat Papam esse immediatum vicarium Christi inferebat non habere supremam potestatem a Deo supra totã ecclesiã. Ergo concedendo illũ esse immediatũ vicarium Christi infert cõcilium ipsum supremã potestatẽ habere in ecclesia Dei. Hoc autẽ nõ posset inferri nisi intelligamus Papã esse immediatũ vicariũ Christi, nõ solũ immediatione virtutis sed etiam immediatione suppositi. Hoc est dicere, quod nõ solũ est immediatus vicarius Chri eo qđ eius virtus siue potestas Papalis est a solo Christo instituta vt est potestas Episcopalis & Sacerdotalis: sed et est immediatus, ita quod nõ hẽt alium superiorẽ per quẽ eã potestatẽ à Chro accepit, & a quo depẽdeat & cuius vices gerat sicut Epus mediatẽ Papa suã potestatẽ accipit a quo & depẽdet, & Rex a suo regno, cuius vices gerit: sed a solo Christo suã potestatẽ habet vt ex supradictis auctoritatibus pbatum est. Inde igitur sequitur vt ait concilium Papã habere supremã potestatẽ supra totã ecclesiã vti supremũ simpliciter caput eius, vt hæc ratio ptendit. Ad idẽ notabiliter Cyril. Alexan. Not. Cyril in suis decretis, vt ẽt refert. B. Tho. in opusc. 19. cõtra impugnãtes religionẽ c. 3. & opusc. 1. cõtra errores Grȩcorũ c. 66. vsq; c. 69. ait, Nos mẽbra maneamus ĩ capite nostro apostolico throno Romanorũ Põtificum: a quo nostrũ est querere qđ credere & agere debeamus: qa ipsius solius est soluere & ligare loco illius q ipsi soli quod suũ est plenũ dedit. cui oẽs iure diuino caput inclinãt. Hæc ille satis ad rem. Ex quibus ẽt patet qđ potestas Papalis est oĩum suprema in ecclesia: & cõtinet ĩ se virtualiter oẽs alias potestates ecclesiasticas vt causa vniuersalis. Nã ab illa immediate vel mediate sunt oẽs aliç, tã potestas ordinis quã iurisdictionis. Ab illa. n. pẽdent & fiũt Epi & ab his psbyteri & oẽs ordines inferiores, & dignitates aliæ cardinaliũ atq; primatũ a Papa creãtur: & oẽ quod aliæ possunt potestates põt ipse Papa & aliqd amplius, vt hoc pbat latè doctissimus victoria in 2. relectione de potestate ecclesiæ q. 2. & Turrecre. de potestate itẽ ecclesię. lib. 2. c. 54. & in decreto dist. 19. 21. 22. in ca. q superius allegata sunt. ¶ Neq; quis piã põt euadere vel eludere pdictas probationes dicẽdo qđ Euasio. solũ probãt Papã esse quidẽ pastorẽ totius ecclesiæ, sed quoad ministrationẽ tantũ pabuli spiritualis verbi Dei, & Sacramẽtorũ, quia videlicet hęc nõ possunt p communitatem exerceri: secus quoad actus iurisdictionis q per cõcilium exerceri possunt. ¶ Hęc inquã Elusio nõ valet. Nã si Eius confutatio. Papa auctoritate sua pt ministrare verbũ Dei & Sacramẽta & nõ ecclesiæ auctoritate. Ergo vere ipse superior est tota ipsius ecclesiæ & concilij auctoritate. Quia sic pascere est actus superioris respectu illius q ita pascit. Sed cũ Chrs (vt cõstat ex auctoritatib. supra dictis) nõ distinguat hanc superioritatẽ Papæ supra ecclesiam, & cõcilium, nec eam limitet ad pastũ supra dictum: sequitur, quod

quòd eam habet à Christo, etiam quò ad iurisdi-ctionẽ. Si aũt est pastor totius Ecclesię limitatus ad præfatũ pastũ verbi Dei & sacramẽtorum mi nisterialiter tantũ auctoritate Ecclesię ipsam pa scẽdo: certè iã Papa nõ haberet à Christo vel ex sua auctoritate Papali in sic pascẽdo plusquã in actibus iurisdictionis. hoc aũt est erroneũ manifestè & cõtra Matt 16. Quodcũque solueris &c. Cõstat igitur ꝙ ẽt in actibus iurisdictionis hanc supremã posestatẽ hẽt à Christo supra totã Ecclesiã & Conciliũ eã repræsentãs sine vlla limitatione. Nã & regulare est vt pastor omibus pſit & ouili, & nõ ècõuerso. & hoc in Cõcil. Flor. vbi supra expsse decretũ est, ꝙ Papa Pastor Rector & Gubernator est totius Eccle. vt B. Petrus fuit.

Respon. ad 1. argum.

Dubitatio.

Si quæratur quomodo Papa dr̃ caput Ecclesiæ Cathol. cum in ea ipse ẽt vt Papa includatur vt membrũ eius? Respon. id intelligitur accomodè, videlicet secluso ipso Papa: sicut dicimus cęlũ cõtinere oĩa corpora, nõ ꝙ seipsum cõtineat, sed quia continet omnia possibilia contineri: sic Papa est caput Ecclesiæ Cathol. non ꝙ sic caput etiã sui ipsius, sed totius reliqui corporis Ecclesiæ potẽtis caput habere. vel secũdò, secundũ Hilarium quia in Ecclesia Cathol. ipse Papa locũ capitis & principis, vt Rex in suo regno habet.

2. Ratio.

Secũdò principaliter eadẽ. secunda pars illius tertiæ opi. ꝓbatur. qa si vltra supremã Papę potestatẽ esset ẽt alia suprema potestas in tota ipsa Ecclesia vel Cõcil. qro an illa sit minor: & sic habetur intentũ, aut est maior: & sic potestas Papæ nõ esset suprema, qđ tñ est cõtra auctoritates in prima rõne ꝓcedente adductas. Aut est æqualis: & tũc vel vna subordinatur alteri, & sic illa subordinata esset minor, & alter i sola esset simpliciter suprema. vel vna nõ subordinatur alteri: & hoc est impossibile respectu eiusdẽ: nã implicat vtrãq; esse positiuè supremã & ęqualẽ oĩno respectu eiusdẽ videlicet respectu spiritualiũ in Ecclesia sicut ĩplicat plures esse Deos veros. Quod si dicatur vtrãq; esse supremã & æqualẽ, sed disparatã ẽt in spiritualibus, qa sũt respectu diuersorũ, Ita ꝙ potestas Papę suprema est, primo respectu particulariũ subditorũ: potestas aũt Ecclesiæ ẽt suprema est primo respectu Papæ & boni cõis totius Eccl. Sed qa vtraq; est ad eũdẽ finẽ videlicet ad bonũ Ecclesiæ: non est duplex, sed vna vtriusq; suprema potestas. qa secũdũ regulã topicã vbi vnũ pp alterum ibi, tãtum vnum est.

Euasio 1.

Impugnatio eius.

Hæc euasio nõ valet: qa adhuc inde sequitur duas supremas potestates à Christo esse simul institutas in ecclesia. nã vbi sunt diuersa obiecta formalia ꝓpria, ibi sũt diuersæ potestates. sed ita est in ꝓposito ꝙ ꝓpriũ formale obiectũ supremæ potestatis Papalis est bonũ particulariũ respectu quorũ tantũ est illa potestas secũdũ opinantẽ: obiectũ aũt proprium formale potestatis totius Eccl. vel Concil. est bonũ cõe totius & Papę, respectu cuius est ea potestas, vt dicit opinio, ita qđ respectu boni cõis totius Papa se intromittere nõ põt, nisi vt vtẽs potestate Ecclesię vices illius instrumentaliter gerẽs, sicut Rex vices sui regni habẽs. hæc aũt obiecta formalia differũt specie inter se, ergo ẽt differũt ꝓdictæ potestates. & ita erũt duæ supremæ in Ecclesia. nec obstat ꝙ potestas vtraq; sit ad eũdẽ finẽ. s. ad bonũ Ecclesiæ, qa licet ita sit: at cũ secũdum ipsos aliter opinãtes nõ sit pp Ecclesiã eodẽ modo formaliter obiectiuè sed solũ finaliter sumptã, quia potestas Ecclesię pp Ecclesiã collectiuè, Papalis aũt pp Ecclesiã est distributiuè. i. pp particulares tãtũ, vt declaratũ est: & potestas nõ pp potestatẽ sed sub potestate sit: certè nõ obstat illa regula topica quin duæ supremæ potestates simul quãuis pp Ecclesiã finaliter ĩ ea sint. qđ vel fieri nõ posse, vel à Chr̃o nõ esse factũ iã ꝓbatũ est.

Euasio. 2.

Quod si iterũ dicatur, ꝙ sicut de suprema potestate Regis & Regni totius supra ipsum Regẽ cõmuniter dicit à Doctoribus, quod vna, nondu plex, quamuis diuersimode vtrobiq; est. Sicut ẽt aqua fluminis à fonte deriuata non duplex, sed vna eademq; tametsi vario modo vtrobiq; ðr esse. Ita vna & eadem suprema potestas à Christo instituta atq; collata vtrobiq; quãuis vario modo est. nã in Papa formaliter ĩ Ecclesia aũt & in Cõcilio eã repræsentãte copiosius fontaliter & originaliter & potestatiue ẽt supra ipsum Papã est, vt superius in prima opin. satis declaratur.

Impugnatio eius.

Sed ꝙ hoc dici non possit, probatur, quia Ecclesia nõ hẽt à Chr̃o ptãtem ordinis nec iurisdictionis ĩmediatẽ, sed mediatẽ. i. mediãtibus sacerdotibus & Prælatis suis; quibus solis Chr̃s hanc contulit potestatẽ: neq; enim oẽs fideles de Ecclesia neq; oẽs simul possunt consecrare & ministrare sacramenta & actus iurisdictionis exercere: sed, solum Sacerdotes atq; Prælati vt constat manifestè. Ita & potestatem hanc supremam iurisdictionis Papalis nõ nisi supremo eius Prælato videlicet Papæ contulit Christus, quẽ caput Ecclesiæ constituit, immediatumq; Vicariũ suũ à quo ipse Papa & non ab Ecclesia suã Papalẽ potestatem supremam habet, vt iam probatum est, ampliusque constabit inferius. Ideo non est simile de Rege & suo regno, & de aqua fluminis à suo fonte. quia potius Ecclesia à Papa quàm Papa ab ecclesia suam potestatem habet. qui virtutem spiritualem loco Christi vt caput influit in totum corpus Ecclesiæ, vt in cap. Ita dominus. distinct. 19. expressè docetur, de hoc etiam vide infra in responsione ad replicam, quæ in quinto argumento habetur.

3. Ratio.

Tertiò principaliter eadem secunda pars tertiæ opinionis probatur. quia omnia Concilia Generalia habent robur & potestatem à Papa, non solum ut sint legitima & legitimè cõgregẽtur sed ẽt vt ibi possit diffiniri, ibiq; diffinita sic decreta valeãt & habeãt vim coactiuã & obligãdi omnes fideles & Ecclesias particulares, ergo

go Papa est supra Concilium. Antecedēs probatur in c. significasti. de electio. vbi ad hęc duo est auctoritas Papę necessaria. ideo enim ibidem ait Papa quod Concilij decretis non subditur quia ab ipso robur & potestatem habēt. nam vt acutè ait Caieta. Si Concilium iam legitimè cōgregatum auctoritate Papali non penderet adhuc ab ipsius Papæ auctoritate ad sua decreta faciendū: vtiq; etiā inuito Papa & supra ipsum leges facere posset: cuius tñ oppositū ibi Papam decernit dicēs quod ab ipso Papa Cōcilia habēt potestatem. f. vt legitimè congregētur, & robur. f. vt legitimè & valide decernere & statuere possint, quāuis aliqui id aliter & male intelligant. Ad idem etiam est dist. 17. c. regula. & c. Cōcilia. Idē etiā patet. quia omnia Cōcilia Generalia per Papam confirmātur & ab eo petūt semper q; petierūt sua decreta ipsius auctoritate cōfirmari, vt constat apertè in gestis omniū Conciliorū, etiam Concilij Cōstan. & Basilien. q supra potestatē Papę se asseruisse & statuisse prima facie videntur, sed verè id non fecerūt, vt infra in Respon. ad 9. argum. habetur. ad idem expresse est Cōcilium Lateranen. 3. sub Leone X. Sess. 11. vt inferius in 4. pbatione habetur. vbi Papa & Conciliū id late prosequitur. Consequentia aūt prædictæ rationis indè liquet: quia aliàs nihil valeret Papæ cōfirmatio nec eius auctoritas adhibita decretis Cōcilij si nullam aliam vim supra Concilij auctoritatem decretis illius præstaret. nihil enim valet minor potestas in æqualē vel superiorē, neq; benedicēdo neq; iurisdictionē excedēdo. dist. 21. c. deniq;. & ibi gl. & dist. 95. c. presbyter. & ff. de offi. proconsu. l. vlt. ad prædicta facit c. Ita dominus dist. 21. & B. Tho. in opusc. 19. contra impugnantes religionem cap. 4. id dicit expresse.

4. Ratio. Quartò principaliter eadē secūda pars tertiæ opin. probatur p auctoritates, qui 1 vt habetur. 9. q. 3. c. patet. sedis Apost. iudicium cuius auctoritate nullū maius est à nemine est retractandum: neq; cui quā de eius licet iudicare iudicio. Itē in ca. nemo. ea. q. habet. Nemo iudicabit primā sedē; neq; ab Augusto, neq; ab omni clero, neq; à Regibus neq; a populo iudex iudicabit. vbi nota verba, neq; ab omni clero, neq; à populo. Itē in c. aliorū. ibidē habetur. Sedis Apostolicæ præsulē suo fine quæstione Deus reseruauit arbitrio. Et infra. quidquid fideliū vbiq; est illi submittitur, dū totius corporis caput esse designatur. Itē in c. ipsi sunt. & c. cūcta. ibidē habetur quod sedes Apost. de tota Ecclesia hēt iudicare & ipsa à nemine iudicatur: quodq; ideo appellationes totius Ecclesiæ ad Papā faciēdæ sunt: à Papa verò nemini pmittitur appellare. qa vt ēt ibidem habetur, sine vlla synodo pcedēte & soluēdi quos synodus iniquè dānauerat, & dānandi nulla existente synodo quos oportebat habuit facultatē. Et ad idem est 17. q. 4. c. nemini. & 2. q. 6. si qs. ca. oēs. c. ad Romanā. & c. Ideo. & dist. 21. c. nūc autem. & c. in tantum. & dist. 17. c. Concilia. vbi dicit Concilium. cuius. f. Papæ causam totam Dei iudicio reseruamus. Item in extrauag. Bonif. 8. vnā sanctā. de maiori. & obed. sic habetur. si deuiat terrena potestas iudicatur à spirituali. si spiritualis iudicatur minor à superiore si verò suprema à solo Deo & non ab homine pōt iudicari. hęc ibi. & multa alia iura ad idē adducit Cano de locis theologicis lib 6. ad quod etiam, est. 8. synodus Generalis Constantinopolitana can. 21. vt habetur infra in respō. ad octauum arg. ibi vide. igitur Papa nō habet superiorem in terris & est supra Concilium. nam ideo ipse iudicat omnes & ipse à nemine iudicatur: & omnes ad ipsum appellant & ab ipso appellari non potest, vt hęc ratio in prędictis iuribus assignatur.

Si negetur consequētia glossando pdicta iura quadrupliciter. Primò quod intelligūtur de particulari alio iudice, vel de ecclesia particulari à qbus Papa iudicari nō pōt qa illis superior est: nō aūt de Ecclesia Vniuersali nec de Concil. Generali legitimè eā repræsentāte. Secūdò quod intelligūtur quod Papa non pōt ēt à Concilio iudicari de criminibus nō scandalosis nec nociuis Ecclesiæ. Tertiò quod intelligit regulariter ad superiorē putā ad Conciliū haberi recursus. Quartò quod illa iura sūt ab ipsis pōtificibus edita in suum fauorē sibi tribuendo qd Ecclesiæ & Cōciliorum propriū est.

Contra has glossas replicatur. nam prima glossa licet possit habere locum in aliquibus sunt tñ multa iura de prædictis quæ illā nō admittūt. vt est cap. nemo. vbi expressè dr̄ quod nec à toto clero nec à populo potest Papa iudicari. & idē significatur in c. patet. & c. aliorum. & ca. cūcta. & in extrauag. vnam sanctā. & dist. 17. c. Concilia. & dist 21. c. nūc aūt. & c. in tantum. vbi etiā ipsum Conciliū nō audet causam Papæ iudicare: & expressè dr̄ absolutè quod Papæ auctoritate maius iudiciū nō est ipsius iudiciū oībus est superius. Item quia psonis & Ecclesijs particularibus nūquā est dubitatū inter catholicos an essent Papę subiecti. Secūda etiā glossa nō valet. tū qa nullo iure neq; rōne sufficiēte fundatur. tū etiā vr̄ falsa eò quod in c. si Papa. dist. 40. & in alijs iuribus solū crimē hæresis excipitur de quo Papa possit per Concilium iudicari. igitur ratione aliorū criminū quorumcūque nō subijcitur Cōcilio etiā si scādalosa sint vt de hoc latius infra. q. 5. agitur. Impręcisio eius.

Tertia etiā glossa est falsa. tum qa prędicta iura absolutè sine vlla exceptione loquūtur. tū qa etiā super crimē hæresis Papa diceret non habere superiorē neq; iudicē ī terris à quò posset iudicari; quia similiter ad Concilium regulariter non patet accessus siue recursus sicut nec super alia crimina: quod tamen ipsi oppositum opinātes quò ad casum hęresis habēt pro incōueniēnti: Sed de hoc latius infra q. 11. agendum est.

Quarta deniq; glossa est iniuriosa sanctæ sedi Apostolicæ, male sonans, scandalosa & omni-

no falsa, & de corde malè sibi conscio procedēs. Nam & eadem ratione multæ sanctorum Pontificum auctoritates atque decreta supradicta temerè refutarentur.

Confirmatio & resolutio. Prędicta omnia confirmantur, quia ipsum Generale Conciliū Calcedoneñ. actione 2. & 3. & 16. sæpius & expresse appellat Papam Dominū suum: & Sanctam eius sedem Apostolicam adorat: & successorem B. Petri in primatu totius Ecclesiæ confitetur: illiq; se subiectam esse recognoscit. & multa Concilia Generalia hoc idē facere & fecisse constat: & prædictum Concilium Lateranense refutari nullo modo potest, vbi & hoc ipsum latius refertur. Item Papa pius secundus in bulla sua incipiēte. In moribus. directa ad vniuersitatem Colonieñ. se retractat eò φ olim vt Doctor malè & erroneè tenuisset Concilium esse supra Papam, quam bullam ad literā ponit noster Horantius de locis catholicis in fine. Tandem in Concilio Lateraneñ. tertio sub Leone X. sess. 11. sic habetur. cùm etiam solum Rom. Pontificem pro tempore existentem tanquam auctoritatē sup. omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissoluendorum plenū ius & potestatem habere; nedum ex sacræ scripturæ testimonio, dictis Sāctorum Patrum, ac aliorum Rom. Pontificū, sacrorumque canonum decreto, sed propria etiā eorundem Conciliorum confessione constet manifestè. hæc ibi: quæ clarissime rem probant. Bulla incipit Pastor æternus.

1. Argum. Contra supradictam tertiam opinionē vndecupliciter arguitur & primò cōtra primam eius partem vbi dicitur φ potius standum est diffinitioni Concilij Generalis legitimè congregati quàm Papæ. nam Cōcilium auctoritatem habet à Papa non solum quo ad congregari vt sit legitimū, sed etiam vt ea quæ ibi fiunt legitima sint & auctoritatem habeāt Concilij, ergo nisi Papa ibi simul adsit diffiniendo, vel nisi tunc vel post suam superaddat auctoritatem, ibidem diffinita approbādo vel expresse aut tacitè cōsentiendo: certè non habent robur legitimæ diffinitioni: & ex cōsequēti nec standū est tali diffinitioni plus aut æquè atq; Dñi Papæ. Consequentia patet. & antecedēs probatur, tū primò ex c. maiores. de baptismo. vt superius q. 3. in Respō. ad quartū arg. ad secundā eius probationē & ex c. significasti. de electio. vti in hac. q. 4 paulò superius in 3. probatione prędictæ tertiæ opinionis habetur. tum secūdò quia in c. ita dñs. dist. 19. habetur φ à B Petro quasi à quodam capite in totum corpus Ecclesię manat auctoritas. & B Th. opusc. 19. contra impugnantes religionē c. 4. ait, φ sancti patres in Concilio congregati nihil statuere possunt sine Papę auctoritate interueniēte, sine qua nec ipsum Conciliū potest cōgregari. tum tertiò idē antecedēs patet. quia Concilia Generalia errare possunt & de facto errauerūt, vt supra q. 2. in argumentis probatur.

Respon. ad 1. argum. Respon. propter has aliasq; rationes Caiet. & Albertus Pighius & alij tenent quòd potius Papæ quàm Cōcilij legitimi vel etiā totius reliqui corporis Ecclesię diffinitioni stādū est: quodq; non est maior nec certior auctoritas Ecclesiæ & Cōcilij cum Papa quā ipsius Papæ solius. Immo φ sine Papa pñte vel tacitè vel expresse cōsentiendo approbante, diffinita in Concilio non habent infallibilem certitudinē: Immo & φ ipsum Concilium in fide & moribus diffiniēdo errare potest etiā si ipsius Papæ legati ibidē interfint. vt sup. q. 2. in Respon. ad argumentum latius habetur, ibi videatur. Sed certè hæc eorum opinio falsa & dissona rationi, tū ex supradictis in probatione primæ partis tertiæ opinionis, tum etiā ex responsionibus sequentibus ad eius inualidū argumentum siue fundamentum constabit.

Igitur ad prædictum argumentum Respōdeo concedendo antecedens ad hunc sensum, quòd sine Papa vel eius auctoritate & cōsensu diffinita in Concilio non habent auctoritatē nec vim coactiuam & obligantem sub pœnis Ecclesiasticis omnes fideles Ecclesiæ. & similiter ad hunc sensum conceditur. prima cōsequētia: sed secūda negatur quæ alium sensum sonat & expresse prætendit. Si autem antecedens illud intelligatur quòd ibi diffinita sine Papa & eius auctoritate vel consensu non habent auctoritatem aut vim veritatis & veræ diffinitionis cui oēs fideles etiam ipse Papa Iure Diuino stare teneātur: tūc vtique negantur & ea omnia quæ inde sequuntur, vt cōstat ex probationibus primæ partis ipsius, tertiæ opinionis. Et ad primam probationem ipsius antecedentis ex cap. maiores. dico φ intelligitur de vltima diffinitione habente vim etiam coactiuam vt dictum est. & ideo B. Thom. 2. 2. quæst. 1. artic. vlt. ait quòd iudicio Papæ vel Ecclesię reseruatur, vt scilicet vtroque modo prędicto intelligatur. Item non excludit Cōcilium sed Prelatos inferiores. & ad c. significasti. de electio. dico similiter φ expresse loquitur solum de robore & auctoritate coactiua & iurisdictionis, vt constat ex ipsa ratione ibi expressa & intentione textus dicentis φ ideo Papa non subditur legibus Concilij in dispensando, vti hoc etiā supra in tertia probatione huius tertiæ opinionis quæ defenditur habetur. Ad secundam eiusdem antecedētis probationē dico φ auctoritates illæ de potestate ordinis & iurisdictionis expresse loquuntur, vt etiam patet ex supradictis. Ad tertiā denique; Respon. negādo vllū Conciliū Generale legitimū legitimeq; procedens & faciens quod in se est in fide & moribus vnquam errasse aut errare posse, vt ibidem quæstio. 2. constat ad illa respondendo. nam assistentia Spiritus Sancti æquè promissa est, & æquè adest dicto Concilio sine Papa sicut & ipsi soli Papæ. Matth. 16. Portę inferi non præualebunt aduersus eam. s. Eccle-

fiam fecundum expofitionem Doctorum approbatã,fimul cum alia expofitione aduerfus eam.f. petram.i.Papam,vel etiam aduerfus eam.f.confeffionem fidei quam feciſti,& Matth.18.dic Ecclefiæ:quia vbi duo vel tres &c.vt fupra in probatione primæ partis huius tertiæ opinionis & q.1. Arma fidei propo.9. latius habetur, In quo Caieta.& alij fupradicti deficere videntur.

2. Argum. Secundò principaliter & præcipuè contra fecundam partem prædictæ tertiæ opinioris vbi dicitur ꝙ quò ad poteſtatem iurifdictionis Papa eſt fupra Concilium & totam Eccleſiam ſic arguitur. Nam rectum eſt iudex ſui & obliqui. Eccleſia autem vniuerſalis eſt adeò recta ꝙ in fide & moribus errare aut deficere nõ poteſt:& fimiliter Concilium Generale legitimũ faciẽs quod in ſe eſt:quamuis per accidẽs & regulariter magis quam Papam certum eſt errare non poſſe,vt ait ipſa prima pars tertię opinionis : Papa enim in fide & moribus diffiniendo deficere à faciẽdo quod in ſe eſt,& errare poteſt,vt ſupra q.3. habetur.ergo Eccleſia & per Conſequens Concilium Generale prędictum illam repreſentãs eſt ſupremus iudex, habetq; poteſtatẽ iuriſdictionis ad iudicãdum omnes etiã ſupra ipſum Papã.

Reſpon. ad 2. argum. Reſpondeo ad ſecundum argumentum quòd illa maior,quamuis ſit formaliter vera:at verò ſi vt argumentum prætendit intelligatur ꝙ vbi eſt maior rectitudo aut certitudo iudicij & veritatis,ibi etiam eſt ſupremum tribunal maiorq; poteſtas iuriſdictionis etiam ad ſententiam iudicialiter ferendum:tũc illa maior eſt falſa. Nã inde ſequeretur ꝙ qui doctior eſſet,aut qui maius lumen,vel reuelationem propheticam haberet, iuriſdictionem quoq; & poteſtatem etiam Papalẽ haberet. id quod manifeſtè erroneũ eſt.aliud eſt enim ſcientia, aliud clauis ſciẽtiæ & poteſtas cognoſcendi,ſententiamq; ferendi & præcipiẽdi,legemvè ferendi eſt.& ita etiam ſi minor cõcederetur ꝙ Papa errare poteſt, nihil concludit argumentum de quo ſuperius.q.3. dictum eſt.

3. Argum. Tertiò principaliter cõtra eandem ſecũdam partem tertiæ opinionis arguitur probãdo ꝙ Papa non ſupra totum corpus Eccleſiæ,vel Cõcilij Generalis, ſed ſolũ ſupra particulares oẽs perſonas & Eccleſias fidelium ſupremã iuriſdictionis poteſtatem habet. Nam Papa non eſt ſupremum caput totius corporis myſtici vel Eccleſię, ergo non habet ſupremam hãc poteſtatẽ ſuper eam,nec ſupra Concilium Generale illam repreſentans.conſequentia patet.& antecedens probatur.quia Eccleſia non eſt neq; dicitur corpus myſticum B.Petri aut Papæ, ſed Chriſti ſolius. Epheſ.1.Ipſum dedit pater caput Eccleſię quod eſt corpus eius & prima Corint.12.& ad Ro.12. Ideo & Matth.16.dicitur ſuper hãc petram ędificabo Eccleſiam meã.non dicit tuam.& Ioã.21. Paſce oues meas non tuas.Igitur neq; B.Petrus aut Papa, ſed ſolus Chriſtus eſt ſupremũ caput abſolutè totius corporis Eccleſiæ : nam corpus & caput correlatiuè dicuntur.

Si dicatur, ſicut dicendum eſt,ꝙ Papa non eſt ſupremum Eccleſię caput ex ſe vel primariũ,reſpectu cuius dumtaxat dicitur corpus ſuũ myſticum eſſe:ſed eſt caput ſupremũ miniſteriale loco Chriſti,& Vicarius eius, & caput viſibile illi tantum ſubordinatum & non Dñs Eccleſiæ.per quod quidem caput ſubordinatum Chriſtus in ſuum corpus Eccleſiæ & membra eius virtutem influit,vt habetur in c.ita dominus diſtin. 19.

Contra hoc adhuc replicatur.quia ſi Papa eſt miniſteriale caput & miniſter eccleſię loco Chriſti ſecundum id. 1.Corint.4. ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros Dei & diſpẽſatores miniſteriorum eius &c. & 1.Pet.5. non dominantes clero &c.ad vtilitatẽ Eccleſiæ illi ſeruiens.Ideo enim Papa ſeipſum appellat ſeruũ ſeruorum Dei.ergo nõ habet poteſtatem ſupra totam Eccleſiam cuius miniſter eſt; ſed vel minorem vel æqualẽ. patet conſequẽtia tum primò,quia Luc.22.Maior eſt qui recumbit quàm qui miniſtrat. tũ ſecundo quia Rex eſt ſupremũ regni & reipu. ſuę caput miniſteriale loco Dei,ad Rom.13. Omnis poteſtas à Deo eſt.& Prouerb.8.Per me reges regnant,non tñ ideo ſequitur ꝙ Rex habet poteſtatẽ ſupra totum ſuũ regnũ ſimul congregatũ; ſed ſolũ ſupra omnes partes eius.ergo ſimiliter de Papa & tota Eccleſia vel Cõcilio dicendũ eſt.

Reſpon. ad 3. arg. Ad tertium argumentum Reſpõdeo ꝙ Papa eſt ſupremum Eccleſiæ caput miniſteriale loco Chriſti,vt reſponſum eſt vſque ad replicam.

Ad quam negatur conſequẽtia, & ad eius primam probationem ex illo Luc.22. Maior eſt qui recumbit &c.dico ꝙ qui miniſtrat eſt quidẽ minor in exercitio, non tamen in poteſtate;vt patet.nam Chriſtus ipſe qui venit miniſtrare non miniſtrari id de ſeipſo dixit:qui tamen omnibus ſuperior eſt.alioqui Papa eſſet etiã minor quolibet fideli,cui vt ſeruus ſeruotũ Dei miniſtrat omnibus etiam ad vtilitatem.

Ad ſecũdam probationem eiuſdem cõſequentiæ negatur etiam ipſa conſequẽtia.nec eſt ſimile de Rege & de Papa.nã regia & quælibet alia poteſtas in generali,quãuis ſit à Deo, pendet tñ ab ipſa repub. non ſolum quò ad applicari huic vel illi,ſed etiã quò ad modũ & gradũ poteſtatis,i.quò ad modũ regiminis monarchici ſiue regalis ariſtocratici vel democratici,& quò ad tantã vel tantã poteſtatẽ habendã vel exercendam. & ita Rex gerit vices reip. ipſius,& eſt miniſter eius & Dei.Dei quidẽ non tñ proximè & immediatè vt Papa,qui vices ſolius Dei gerit:ſed mediatè ſua repu. quæ ſuã poteſtatẽ,quã iure naturali ad gubernandum habebat tranſtulit in Regem,ut per eum melius gubernaretur. Inde fit, quòd regnum ipſum congregatum poteſt limitare poteſtatẽ quã cõfert ſuo Regi vt ſuo miniſtro:& Rex ipſe eſt iferior ſuo regno cõgregato, à quò

a quo suam potestatem in hoc vel illo gradu accepit, & pôt ab illo deponi si in notabile regni nocumentum sua abutitur potestate. Non sic est de papa, cuius potestas tam quò ad modū regiminis regalis quā quò ad gradum potestatis nō ab Ecclesia sed à solo Christo est instituta, & illi collata eo ipso ꝙ electus papa est: ex tunc enim iure Diuino est Vicarius Christi, eiusq; immediatus minister vices ipsius & nō Ecclesiæ habēs & ita papa ministeriale quidē caput est, non autem minister Ecclesiæ propriè loquēdo, quamuis ad vtilitatem Ecclesiæ sit, quo tandem fit vt vice Christi superior tota Ecclesia sit, neq; ab ea in sua pendeat potestate neque in vsu ipsius. Id quod ad omnia quæ in hac materia tractantur vti præcipuum eius fundamentum valde notandum est: hinc enim omnia pendēt quod quidem superius latè probatum est.

Nota.

4. Arg. Quarto, contra eandem secundam partē tertiæ opinionis arguitur. nam iure naturali omnis libera & perfecta communitas tam temporalis quā spiritualis vel Ecclesiastica pōt sibi de principe prouidere: & quādo iam de Principe & modo principatus sibi etiā à Deo prouisum est, potest seipsam tueri cōtra eū quando in ipsius reipu. destructionem abutitur ille sua potestate, cogendo, limitando, puniendo, & illu etiam deponendo, & alterum substituendo. Sed Ecclesia & Conciliū illam representans est cōmunitas perfecta & libera, excepto quò ad modum principatus, qui non potest esse nisi monarchicus, siue papalis, sicut à Christo institutus est: ergo pōt sibi de papa hoc vel illo modo prouidere & cōtra ipsum modo prædicto se tueri. hoc autē est Ecclesiam vel Cōcilium habere potestatem supra papam. igitur &c. cōsequentiæ sunt manifestæ. Et maior probatur, Tum primo, quia gratia nō destruit, sed perficit & cōfirmat ius naturale sicut & naturā ipsam. nam illud est de iure naturali, vt quinto polit. ipse etiā Arist. ait. & ita illa maior habet locum etiā in policia Ecclesiastica à Christo in hoc tempore legis gratiæ instituta. alioqui cōmunitas hęc Ecclesiastica vel Ecclesia non esset tam bene à Christo ordinata si nō posset sicut secularis secundum ius naturale contra suum superiorē abutentem modo prædicto sibi prouidere. Tū secūdo illa maior probatur. quia licet Rex Saul, Rexq; Dauid essent à Deo electi & instituti, poterāt tamen per sinagogam deponi si essent nociui & ī destructione ipsius, & modum eligendi alium Regem vel Principem instituere. Minor etiam supradicta probatur, quod scilicet Ecclesia Catholica sit cōmunitas perfecta, quia habet omnia ad salutem æternam expedientia, id quod nulla alia resp. habet: ꝙ sit etiā omnino libera, patet ad Galat. 4. Qua libertate Christus nos liberauit. & Iacobi primo. Qui aūt prospexerit in lege perfectæ libertatis &c. neq; etiam quò adhoc minus libera quā synagoga est.

Respondeo ad 4. arg. Ad quartum argumentum respondeo negando antecedens. maiorem quidem quatenus dicit quòd est idem iudicium de repu. Ecclesiastica & laica vel seculari. minorem verò quatenus dicit quòd Ecclesia est respu. omnino libera, sicut regnum temporale vel synagoga quò adhoc. nam licet sit omnino libera à peccatis p gratiā Christi, non tamen à superioritate & lege quò adhoc sibi à Christo imposita siue taxata.

Nota. Pro quorū maiore declaratione & probatione nota secundum Caieta. in Apologia par. 1. c. 1. & par. 2. cap. 9. ꝙ natura regiminis multiplex est. Nā aliquod à sua natura est in vno qui est naturale caput communicationis illius: vt patet in regimine domus vel œconomico, cuius auctoritas naturaliter est in patrefamilias, nisi quādo in defectum ipsius sit in matrefamilias. Aliud autē est naturaliter in ipsa cōmunitate multitudinis, vt cōstat in regimine polytico vel ciuitatis seclu so omni superaddito dominio. Ecclesiasticū verò regimen cùm sit altius complectens domesticum & ciuile, vt significatur Ephe. 4. Estis ciues Sanctorū & domestici Dei &c. qualis naturæ sit ex ipsa natura & origine facti & Christi institutione, qui oīa pōt, & nequit à rectitutudine deuiare, contēplandū est. naturalis namq; propagatio regiminis sicut & aliarum rerū origo naturam ipsius regiminis & rerum ipsarum ostendit. constat autē quod Ecclesia non à singularibus nec à cōmunitate, sed à capite Christo sumpsit initiū originis perfectionis & potestatis. iuxta id Ioan. 15. Non vos me elegistis, sed ego vos. & Matth. 16. Super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meā. Igitur natura regiminis Ecclesiastici à sua origine & institutione exigit, vt non in cōmunitate sit, nec ab ea ad vnū vel plures deriuetur (vt accidit in regimine humano ciuili): sed ī vno & certo principe sit. Et cū iste Princeps vnus & idē Dominus Iesus heri & hodie viuat in æternū: fit vt ex natura sua ad ipsum Principē Christum duntaxat, & non ad communitatem Ecclesiæ in sua absentia spectet de suo Vicario prouidere: non dico de Vicario ipsius Ecclesiæ, quæ vtpote redēpta serua nata est & caret iure huius principatus: sed de Vicario ipsius Christi, q iure redēptionis est Dominus principalis Ecclesiæ. id quod statim resurgens à mortuis effecit, vel potius quod antea Matth. 16. promiserat, B. Petro adimpleuit, dū Ioā. 21. ait, Petre pasce oues meas. & Ita liquet quod sicut Princeps Ecclesiæ Christus nō à communitate ipsius Ecclesiæ naturaliter suā potestatem habet: ita & suus Vicarius papa non ab Ecclesia, sed ab ipso Domino Iesu Christo ex sua institutione consona tali naturæ regiminis habet auctoritatem.

Coroll. 1. Ex his iam patet solutio argumēti suprapositi. nam primo falsum est quod dicitur in minori, ꝙ scilicet Ecclesia est communitas libera quò ad ius principādi: licet sit libera libertate gratiæ &

& à cæremoniis & obseruantia veteris legis, vt ibidē & Iacobi. primo & secūdo & prima Pe. c. 2. aperte significatur. qn potius supposita natura ipsius Ecclesiæ quā Christus illi statuit, cōsonum est iuri naturali φ quò ad id libera non sit vt iam dictum est. quod etiā inde magis liquet, quia Ecclesia non potest sibi ipsi regimen retinere nec duobus aut tribus committere, vt cōmunitas libera facere potest. alioqui quod absit posset aut plures papas simul habere, aut officiū aliquod supra papam quò ad iurisdictionē & regimē Ecclesiæ instituere in vna vel pluribus psonis, quæ hoc vel illo modo electæ loco ipsius Ecclesiæ totā Ecclesiam & papam gubernarent.

Coroll. 2. Secundò patet Respondeo ad primā maioris probationem nam ordo gratiæ non destruit ius natuʀale nec ordinē naturæ qui in Ecclesia natus est esse. nā ibi non est talis ordo naturalis, vt eius sit ius principatus & principandi ad finē super naturalem sicut est in rep. seculari ad suum finem naturalem: sed vt iam diximus in Ecclesia ex sua natura natus est talis ordo vt scilicet eius principatus non in se sed in solo Domino Christo redemptore sit. & hunc ordinem in Ecclesia gratia nō tollit sed perficit: & Christus disponēs omnia suauiter cōplexus est dum Vicarium suū loco suo Ecclesiæ suæ præfecit, & quid de suo Vicario delinquente faciendum sit sibi soli reseruauit, vt in c. aliorū. 9. q. 3. habetur expresse. Neq; in hoc male sed optimè prouisum est Ecclesiæ: dum contra malum principem non nisi aptum & proportionale remedium ordinarium super Diuina prouidentia supernaturali fundatum, vt hoc exigit regimē super naturale, Christus illi reliquit. vti de hoc etiam latius infra. q. 10. agendum est.

Coroll. 3. Patet etiam tertiò quòd neq; quō ad hoc ius principandi sibiq; prouidendi est idem iudicium de Ecclesia & de repu. seculari: ex quo diuersa vtriusq; natura principatus vel principandi est: cū quo iure stat φ ea quæ in re naturali quibus libet priuatis etiam personis conueniunt, vt vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelę: & auferre gladium de manu furiosi, & huiusmodi, non denegentur Ecclesiæ: non quidem vt potestatem vel actum iurisdictionis in ipsum papā exerceat sed vt illi resistat vim vi repellendo, vt hoc inferius. q. 10. latius declaratur.

Coroll. 4. Patet etiam quartò Respōdendo ad secundū probationem supradictæ maioris argumenti. nō enim est idem iudicium de Rege etiam electo ab ipso Deo vt fuit Saul & Dauid, & de papa. differunt enim in hoc, quod Rex tā creatus vel electus à populo quàm datus à Deo, populū & eius potestatem., papa vero nō nisi Christi potestatē representat. nā licet in fieri Rex datus à Deo & electus à populo differāt inter se dū alter à populo alter à Deo præficitur; in natura tamē officii & potestatis non distinguuntur. sicut enim organū naturale putà oculus vel manus si data sint à Deo miraculosè perinde est quò ad suum officium ac si essent a natura: Ita organū politicum, puta Rex, cū datur a Deo perinde est quò ad officium ac si esset a populo. Ideo vtroq; modo Rex factus populi potestatem representat & exercet, illiusq; vices nō Dei immediatè gerere dicitur, vti paulò superius in Respon. ad tertiū argumentum dictum est. Vnde & ipsa respu. super eum tanquam supra suum ministrū siue Vicarium potestatem habet. Papa autē siue a Christo immediate vt B. Petrus, siue mediatè Ecclesię ministerio vel electione factus vt nūc fit, eiusdem est naturæ & potestatis. quia. s. non representat potestatem Ecclesiæ nec ipsam Ecclesiam immediatè sed ipsum Dominum Christum & illius solius vices immediatè vt Vicarius ipsius gerit. Inde fit vt super ipsum Ecclesia nullam habeat potestatē: nam vt constat ex supradictis regia potestas iure naturali primo est in populo & ab eo in Regem deriuata: potestas autem papalis supra naturā est: & iure Diuino in vnica persona & non in communitate primo est a Christo instituta. quo fit vt papa solius Christi Vicarius & minister immediatus & nō Ecclesiæ sit. id qd per ipsum etiam diffinitum est; vti superius in probationibus tertiæ opinionis habetur, quòd scilicet papa in Beato Petro officium suum vniuersale & potestatem a Christo suscepit.

Quintò principaliter contra eandem secundā partem tertię opinionis arguitur. nam omne totū est maius supra parte. Ecclesia vniuersalis est totū: & papa pars eius, ergo Ecclesia est maior illo vel supra ipsum, & ex cōsequenti Conciliū illam representans supra papam est. consequentia est nota cum maiore. & minor probat: tum quia ad Ro. 12. Multi vnū corpus sumus singuli autē alter alterius membra in Christo &c. Tum secūdò quia est caput ministeriale loco Christi. ergo & membrum & pars totius corporis Christi quod est Ecclesia. sicut & caput totius corporis pars est. Tum tertiò quia Ecclesia est mater omnium fidelium: & papa est filius Ecclesiæ vniuersalis. nam secundum Ambr. in libro de symbolo non habebit Deum patrem qui Ecclesiam noluit habere matrem. Et confirmatur per Ierony. & refertur in c. legimus. dist. 93. si auctoritas quæritur: Orbis maior est vrbe scilicet Roma de qua agitur ibidem. Arg. 5.

Respondeo ad 5. arg. Ad quintum argumentū Respondeo dupliciter, primò secundum Caietan quodlibet. de potestate papæ c. 9. & in Apologia cap. 10. distinguendo minorem: & illam concedendo ad hunc sensum, φ papa vt persona particularis est pars & filius vniuersalis Ecclesiæ, qa regeneratus & nutritus & instruct⁹ est ab Ecclesia vt ceteri fideles: & ad hunc sensum procedunt & cōcedun tur ille probationes. negatur autem illa minor φ Papa vt Papa & vt caput formaliter, vel secundum

cundum potestatem Papalem iurisdictionis de qua loquitur sit pars Ecclesiæ: sicut nec Christus cuius est Vicarius dicitur neq; est pars Ecclesiæ Catholicæ. nam potestas vniuersalis Ecclesię nō cōstat ex potestate papæ & aliorum vt totū integrale ex suis partibus: sed potius papę potestas est tota potestas Ecclesię, & aliæ potestates sunt participationes ipsius datæ in partem solicitudinis: neq; intēsiuè maior potestas efficitur ex potestate papæ simul & Ecclesiæ licet potestates sint plures formaliter & extensiuè qua potestas papę solius. sicut cā vniuersalis simul cum causis particularibus sunt plures causæ: non tñ ex eis resultat vna maior causa vel virtus siue potestas intēsiuè quàm sit in prima causa in qua virtualiter omnes aliæ causæ & potestates in causando continentur. & ad probationem minoris. s. si papa vt papa est ministeriale caput Ecclesiæ ergo & membrū eius est: & per consequens pars & filius ipsius negatur vtraq; consequentia hæc. nā licet vt Christianus regeneratus in Ecclesia sit filius eius nō tamen ratione dignitatis papalis vt ait Pius. II. in bulla in minoribus. vbi retractat opinionē quā ipse tenuerat priusquàm esset papa φ scilicet Concilium esset supra papam & ita papa vt papa, & caput non est membrum neque pars neq; filius illius residui corporis Ecclesiæ distinctæ ab ipso papa, cuius pater & caput & sponsus ipse loco Christi est. cū quo stat φ etiam vt papa sit membrum pars & filius totius Ecclesiæ integræ quę ipsum etiam Christum includit qui caput & pater principalis & sponsus totius corporis mystici & membrorum Ecclesiæ & papæ ipsius est. Secundo modo & fortè clarius, meliusq; concessa minore ad maiorem Respondeo φ totum est vera de toto integrali aut numerali in quantitate non de toto potentiali, vt multi Doctores dicūt in primo distin. 3. super id, quod magister comparando partes imaginis trinitatis ad inuicem, & vnam illarum ad omnes alias, dicit φ non solum singula singulis sed singula omnibus æqualia sunt. Contra quod fit argumentum, quòd non potest illud esse quia omne totū est maius sua parte. respondent Doctores & bene φ dictum magistri sit verum, & similiter illa maxima est vera solū de toto integrali aut quantitatiuo numerali, nō de toto potentiali de quo argumentum procedit agens de potestate iurisdictionis papæ & Ecclesiæ. Quod etiam exemplo magis declaratur: nam totus homo habet potentiam ad videndum: similiter etiā oculus qui est pars hominis: & homo est quoddam totū cuius oculus est pars: & tamen tota potestas hominis ad vidēdum in oculo tantum eius est: neque est maior potentia ad videndum in toto homine quàm sit in oculo eius. sic in proposito tota Ecclesia quasi totus vnus homo accepit claues à Christo potestatemque papalem in B. Petro vel in papa: & ita potest actum iurisditionis per papam quasi per membrum suum principale ad id deputatum à Christo exercere: sicut homo per oculum à natura ad id deputatum videre potest. In quo quidem papa est tota potestas iurisditionis Ecclesiasticæ & non in aliis membris nec in tota ipsius Ecclesiæ communitate nec est maior potestas totius Ecclesiæ quò ad hoc quàm sit potestas papæ solius. vt hoc ait expressè Turrecremata de Ecclesia lib. 2. c. 72. & Caiet. vbi supra. Itaq; Ecclesia Catholica est quoddam totū corpus mater & regina omnium & sponsa Christi: & potest quidē illuminare, docere, regere & gubernare, & imperare, sed nō nisi per sua mēbra tanquàm per distinctas potentias & partes suas. non. n. potest prophetare nisi per suos Prophetas: nec docere nisi per suos Doctores: nec miracula facere nisi per habentes gratiam miraculorum: nec regere nisi per suos prælatos: neq; tandem supremam iurisditionem nisi in papa habet & nō nisi per ipsum illā exercere potest. Et sicut totus homo nō potest per se magis videre quàm per oculos suos, nec magis ambulare quā p pedes &c. Ita vniuersalis Ecclesia nihil magis per se totam potest, quàm per sua membra prædicta: neq; maiorem potestatem iurisditionis ipsa tota quā papa supremus in ea prælatus habet.

Ad confirmationem φ orbis maior est vrbe, id verum est non quò ad potestatem iurisditionis de qua ibi Hieronymus non loquitur: sed quò ad alia putà quò ad merita virtutes & scientiam, & pręcipuè quò ad vigorem & auctoritatē consuetudinis de qua ipse Hierony. loquitur. ad quem vigorem vt sit consuetudo bonorum atq; sapientum quæ in Ecclesia proponitur imitāda & an sit pluriū & præualens aliis, multū valēt, plura & meliorū atque sapientū merita & actus quæ omnia in toto orbe magis quā in sola vrbe Rom. reperiuntur. Ideo ait Hierony. φ consuetudo orbis qua Diaconi subesse sacerdotibus nō præesse consueuerunt imitanda est: & hæc auctoritas consuetudinis, de qua ipse loquitur non de auctoritate potestatis, maior in orbe quàm in vrbe est. tamet si auctoritas & potestas extensiuè non intensiuè vt supra diximus maior in orbe quàm in vrbe est.

Si contra prædictam solutionem replicetur, vt Gerson & alii de prima opinione vbi supra arguunt, φ si omne totum integrale vel numerale est maius sua parte. nunc aūt potestas Ecclesiæ vniuersalis est quædam tota integra potestas: papalis autem est pars eius integralis; ergo potestas Ecclesiæ est maior. consequentia patet cū maiore. & minor probatur. nā tota potestas Ecclesiastica diuiditur in papalē Cardinaliciā, Episcopalē sacerdotalē &c. quæ sunt in Ecclesia. nā alia est potestas Episcopalis, alia Cardinalicia, alia papalis, vt cōstat etiam ex subiectis quæ ab ipsis formaliter Episcopi Cardinales & papa denominātur. & ex his tanquā totum ex suis partibus Replica

tibus

tibus constat & integratur tota potestas Ecclesiæ ordinis & iurisdictionis Ecclesiasticæ. sicut & senarius numerus maior ex vnitate & dualitate &c. constat. & Ita illa minor vera est.

Respon. ad replicam. Respõdeo ad replicam negando minorem. & ad eius probationem conceditur ꝙ tota potestas Ecclesiæ diuiditur, constat, & integratur extensiuè tantum non intensiue ex illis potestatibus, quæ sunt partes tantum extensiuè illius, idest sunt plures potestates, non tamẽ facientes maiorem potestatẽ quàm sit in papa, vel quàm sit vnica papæ potestas, quæ est omnium suprema omnem potestatem virtualiter continens, & potest quidquid oẽs aliæ possunt potestates & aliquid amplius & supra omnes alias vim coactiuã habet, vt superius probatum est. Insuper etiam si

Nota. concederetur, quod tamen nõ conceditur, quòd in Ecclesia secluso papa sunt omnes pdictæ potestates, etiam ipse papatus, vt illa prima opinio malè sibi fingit; adhuc nõ sequitur inde qđ potestas Ecclesiæ est supra papam: nã vt Caieta. in apologia c. 11. argutatur, sicut ex coadunatione omnium sensuum exteriorum in vno subiecto, vtq; non esset aliquis omniũ iudex præter singulas sensuum potestates, nisi sensus communis omnibus eis superior adiũgeretur. & ideo vt cõstat secũdo de anima, oportet ponere sensum cõmunem vnicum omniũ sensibilium iudicem omnibus altiorẽ, quo subiectum videlicet homo iudicat plures sensuum potestates. Ita si ex prædictis potestatibus Ecclesię nõ resultaret aut quomodolibet eis adiũgeretur vna alia potestas cõmunis siue superior, nihil posset Ecclesia etiam cum omnibus illis simul iunctis, nisi ꝙ secundũ singula earum, putà secundum Papatum, Cardinalatum, & Episcopatum posset. Nã vt dicitur secũdo de anima, perinde est duabus potẽtiis iudicare ac si duo iudices essent. nunc autem cum papatus non possit manus papæ ligare neq; sit supra papã, vt cõstat, ergo nec tota Ecclesia habent etiã papatum cum aliis potestatibus id potest; nisi fingatur quædam alia potestas etiam ipso papatu superior, qua Ecclesię cõmunitas vtẽs iudicet de aliarũ potestatum etiam ipsius papatus actibus ꝙ si hoc fingatur vtique contradicitur Euangelio & veritati: & sibi ipsi contradicit opinio illa prima Gersonis, qui Ecclesiasticã potestatẽ ex papatu, Cardinalatu, Episcopatu & c. inferioribus tantum vult componi atque constare. vt de hoc etiam supra in secunda probatione. 2. partis. 3. opinionis habetur.

Arg. 6. Sextò contra eandem secundam partem tertiæ opinionis arguitur. nã claues & omnis potestas Ecclesiastica & ministri omnes Ecclesię sunt propter ipsam; & bonũ eius finaliter, ergo ipsa Ecclesia est maior in potestate quã omnes ministri eius. antecedens patet. secunda Corinth. 10. & 13. Potestatem dedit mihi Deus & eam habemus non in destructionem, sed in ædificationẽ. & Ephes. 4. Dedit quosdã Pastores & Doctores in ædificationem corporis Christi, qđ est Ecclesia. consequentia etiã probatur, primo quia finis præstat iis quæ sunt ad finẽ. & 7. Eth. & August. lib. de magistro post mediũ libri vilius atq; deterius est gratia melioris, ergo in fine sunt omnia bona quæ sunt in iis quæ sunt ad ipsum finẽ. Itẽ secundo quia quidquid oẽs prælati & ministri Ecclesiæ faciunt eius auctoritate & nomine faciunt, vt constat ex hoc ꝙ nihil valeret nisi secundum ipsius Ecclesiæ fidem & intẽtionem id facerent. Vnde & omnes secundum Ecclesiæ intentionem facere dicũtur, ergo ab ea suã auctoritatem & ex consequenti minorem omnes ministri eius habent, quorum vnus papa ipse est.

Ad sextum argumentũ Respon. negando cõsequẽtiam. & ad eius primam probationem negatur etiã consequentia, videlicet ꝙ si Ecclesia est melior, quia habet plures virtutes & sanctitatem & c. ergo sit etiam maior in potestate & habeat omne bonũ mediorum aut ministrorũ, qui ad bonum eius ordinantur, quod constat falsum esse. nã Christi vita & merita eius ordinata sunt immediate ad bonum Ecclesiæ: nõ tamẽ ideo ipsa est melior neq; potentior illo, qui fuit etiam minister circũcisionis Ro. 15. & Lu. 22. Venit ministrare non ministrari. ita etiã si Ecclesia sit melior non est potentior papa Vicario Christi, qui ordinatur ad bonum illius. nam bene stat quod Regina & tota domus regia & regnũ Principis maneat sub custodia & gubernatione Domini alicuius ab ipso Principe instituti: apud quẽ & non apud Reginã manet potestas gubernatiua suprema Regis super omnes & supra Reginã & domum eius. quamuis ipsa Regina & regnũ & in se ipsis Regi maius bonum magisq; dilectum quã ille gubernator & bonum eius sit. Itaq; maior potestas ad maius bonum sæpe, aliquando ẽt ad minus bonum in toto vel in parte ordinatur: quamuis maius minori bono præstet. Illa etiam propositio, finis præstat iis quæ sunt ad finẽ, est vera vniuersaliter de fine tantũ principali & vltimo proprio, non de alio. nã hamus aureus est mediũ ad capiẽdum piscẽ & præstat ipso pisce, non tamẽ prę̃stat homine qui est finis proprius principalis & vltimus piscationis & piscũ: similiter Christus passus est propter Ecclesiã; & tñ vita Christi pstat omnibus creatis ẽt ipsa Ecclesia: nõ tñ præstat honori Dei, q est principalis & pprius finis ad quẽ Eclesia & vita & mors Christi ordinatur: videatur Soto de iustitia & iure lib. 8. art. 5. vbi agit de iuramento. Ad secundam pbationem dico primo, ꝙ ideo Prælati omnes dicuntur ministri Ecclesiæ quia sunt ad eius vtilitatem: non quia ab ea secluso papa suam habẽt auctoritatem: nam eam à Christo immediatè papa habet, & eo mediante & per eum cæteri suam habent potestatem. quo fit vt papa nõ minister Ecclesiæ, sed Christi, cuius Vicarius est, caput

Respon. ad 6. arg.

put

put autē ecclesiæ ministeriale proprie appellatur & omnes agere dicitur secundum intētionē ecclesiæ.i. secundum intentionē debitam officio ecclesiastico in ministratione sacramentorum: & qa vt ministri ecclesiastici officia ecclesiastica habentes operantur. Secundo etiam dici potest, vt ait Gaieta. qd vice & nomine & intētione ecclesiæ & vt ministri eius omnes operantur etiā ipse papa si nomine ecclesiæ includatur etiam Christus caput eius: nam verum est quod vt ministri huius ecclesiæ rōne capitis.i. Christi, eius nomine & secūdum eius intentionem immediate vel mediate ab eo in suū corpus ecclesiæ diffusam, omnes ipse ēt papa ministeria sua exercent. Sed tandem clarius & forte ēt melius dicamus quod omnes etiā papa intentioni sicut & fidei Ecclesiæ catholicæ quæ in his vel in sanctitate vllo vnquam tempore desicere non potest, in suis ministeriis se cōformare & agere debent. Sed ex hoc non sequitur Papam esse minorem illa in potestate, vt sæpe, & præcipue in responsione ad secundum argumentum dictum est.

Replica. 1. Si replicetur.i. si rex peregere profecturus, vt in exemplo prædicto continetur, reginam suam & regnum sub custodia gubernatoris supremi reliquisset. Si gubernator ille & regnum & reginæ ipsius honorem & bona destrueret: certe absurdum esset dicere quod illa cum magnatum regni consilio non posset illum deponere atque punire, & sibi de alio prouidere. Sic ergo in proposito videtur dicendum quod Ecclesia quæ regina & sponsa Christi est, potestatem hanc habet a Christo supra papam vastatorem Ecclesię, in casu prædicto ad ipsum puniendum & deponendum: quamuis ab ipso Christo immediate ille suam potestatem habeat. Nam necessitas mediorum ex finis necessitate sumenda est, vt. 2. phisicorum habetur.

Resp. ad 1. replicam. Respon. ad replicā hanc negando consequentiā, neq; enim est simile. Nam in casu illius exēpli iō posset gubernator ille deponi atq; puniri, quia non solum ipse sed & princeps cuius ille vicē habet, sub regni potestate est: quod quidē supra ipsum regem regni destructorem idem facere posset. Non sic Ecclesia supra papam etiam vastatorē eius potestatem habet, vt sæpe dictum est. Argumentum autem solum probat, quod & conceditur, quod Ecclesia potest papæ destructori resistere, vim vi repellēdo, non autem per viā iurisdictionis aut potestatis supra illum, sed aliis modis, vt supra in respon. ad quartum argumē. & latius infra. q. 10. habetur.

Replica 2. Si secundo replicetur, quod prælati etiam papa sunt solum dispensatores bonorum Ecclesię. 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros & dispensatores ministeriorum dei. Nam bona quæ dispensantur sunt à Christo ecclesiæ relicta vt thesaurus illius. Ergo ipsa in eis maiorem quam Papam potestatem habet.

Resp. ad replicā. Respōdeo ad antecedēs, quod illa bona sunt Ecclesiæ quoad vtilitatem non quoad auctoritatem dispensandi: quia non toti Ecclesiæ sed eius tantum sacerdotibus atq; prælatis proportionabiliter immediate vel mediate, vt supra dictum est, Christus hanc potestatem dispensatiuā contulit. Ideo vti iam diximus proprie pot us ipsius Christi & bonorum eius ministri & dispensatores quam Ecclesiæ sunt. Quod si aliquā potestatem Concilium habet & exercet excommunicando & indulgentias concedendo: id virtute capitis, id est Papæ aut auctoritate quadam communi ex potestatibus prælatorum ibi existentium constituta facit. Et ita negatur consequentia illius argumenti.

Arg. 7. Septimo contra eandem secundam partem tertiæ opinionis arguitur. Nam Ecclesiæ non solum finaliter, id est ad eius vtilitatem vt in argumento pręcedente dictum est: sed etiam auctoritatiue datæ sunt claues regni cęlorum a Christo immediate potestas ligandi atq; soluendi & officium pastorale supra omnes & supra ipsum Papam, vt patet Mathæi 8. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Nam ibi generaliter dicitur omnibus Apostolis & non solum beato Petro. Quæcunq; ligaueritis & solueritis. &c. vt ait Ieronymus & Hilarius: quod ideo verba hæc Christus omnibus dixit, ne priuata auctoritate reputaretur non audiens Ecclesiam ethnicus & publicanus, sed diuina auctoritate Ecclesiæ collata. Item ad idē Augustinus super Ioannem. & habetur 24 q. 1. c. quodcunq; ait, quod Petrus quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit. Et iterū sermone decimo super Ioan. de potestate ligandi & soluendi ait. Hoc Petrus cum omnibus tanquam personam gerens ipsius vnitatis accepit. Et in sermone Petri & Pauli ait. Petrus totius Ecclesiæ gestabat personam: & ideo audire meruit, Tibi dabo claues regni cęlorum. &c. Has claues non ipse vt vnus homo sed vnitas accepit Ecclesiæ. Et libro de agone Christiano ait. Ecclesiæ catholicæ personam substinet Petrus inter Apostolos: huic enim Ecclesiæ claues datæ sunt cum Petro datæ sunt & cum ei dicitur, Pasce oues meas.

Quod etiam super ipsum Petrum vel papam hæc auctoritas Ecclesiæ data sit patet ibidē Mathæi decimo octauo. Si peccauerit in te frater tuus. &c. Dic Ecclesiæ, vbi constat quod Ecclesia est iudex ordinarius etiā papæ in puniendo peccatum eius. Ergo & est iudex ordinarius ipsius absolute in omnibus casibus & causis eius. Cōsequentia hæc probatur primo. Quia iudex alicuius ordinarius in puniendo, est ēc illius iudex ordinarius absolute, vt habetur in c. licet. de foro cōpet. & in c. nouit. de iudiciis. a doctoribus. Tum secundo. Quia iudex & lex non differunt nisi sicut animatum & in animatum. ex quinto ethic. Sed ad eandem legis auctoritatem spectat non

non solum punire, sed etiam imperare, vetare, & permittere, secundum Thom. 1.2.q 92.art.2. Ergo ad auctoritatem Ecclesiæ, quæ est iudex papæ ordinarius impuniendo spectant etiã alii tres actus prædicti super ipsum.

Respon. ad 7. argum. Ad septimũ argumentu respondeo negando assumptũ vtrobiq;. Pro quo nota, qđ in argumẽto tria tãgũtur. Primũ, vtrũ omnibus Apostolis immediate, an mediãte B. Petro, claues ecclesiasticæ, potestasq; pastoralis a Christo data sint: & quãuis de hoc sint opiniones Palude & Turrecremata, in Decreto, dist. 19. c. ita dñs. artic. 3. & aliorũ doctorũ, quas late refert Iacobatius. lib. 10. art. 7. in. 8. ꝓbatione secundæ opinionis, nũc tñ dicamus cum Caiet. in quodli. de potestate papæ. c. 1. & 2. & c. 9. & Victoria in. 2. relectione de potestate Ecclesiæ. q. 2. vbi latius de hoc agit, qđ Christus immediate ex gratia vel priuilegio speciali solis Apostolis prædictã dedit potestatem, præueniẽs in hoc auctoritatẽ B. Petri, a quo ordinarie sicut & nunc a papa habent oẽs Ecclesiæ prælati, illam Apostoli erant habituri, nisi a Christo illis collata esset. Salua tñ permansit suprema potestas Petri super oẽs: quam Christus Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc. &c. Tibi dabo claues regni cęlorũ. &c. illi ꝓmisit: & postea Ioã. 21. Pasce oues meas, adin pleuit, secundũ cõmuniter doctores, aut ẽt secundum Iacobatium vbi supra, Christus illam potestatem B. Petro quoad habitum tantum dedit, Matth. 16. & postea Ioan. 21. etiam quoad actualem executionem concessit, vti de hoc latius infra. q. 14.

Secũdo tangitur in argumento, vtrum ex hoc primo dicto, & ex Matth. 18. Quodcũq; solueritis & ligaueritis. sequatur qđ illa potestas a Christo Apostolis concessa, maneat ẽt in ecclesia: & quo an. s. immediate an mediãte Petro papa eius successore, a quo & per quẽ tanq; a capite ministeriali loco Christi eiusq; Vicario oĩs potestas spiritualis diffundatur in totũ corpus ecclesię, & in oĩa mẽbra eius. Et quãuis in hoc ẽt sint variæ opiniones catholicorũ, quas vbi supra Iacobatius late ꝓsequitur: nunc tñ dicamus qđ potestas ordinis & iurisdictionis ẽt papalis & claues ecclesiasticæ datæ sunt B. Petro & Apostolis a Christo, vt in perpetuũ manerent in ecclesia, vt hoc oẽs catholici confitẽtur: & oppositũ hæreticũ est. Vtrũ aũt immediate vel mediate. Adhoc dicamus qđ non immediate, sic quod in toto corpore ecclesiæ aut in oĩbus fidelibus sit prædicta potestas & claues ecclesiasticæ: nã hoc constat erroneũ esse, cũ nec tota cõmunitas ecclesię nec quilibet Christianus habeat potestatẽ ordinis & iurisdictionis; sed soli papę successori B. Petri datur a Christo, & in eo immediate manet tota potestas supradicta ecclesiastica quã habuit B. Petrus, & deinde ab ipso immediate vel mediate in totũ corpus ecclesiæ & in membra eius proportionabiliter, virtus, potestasq; diffundit. Vt hoc expressẽ in ca. Ita dñs. dist. 19 & superius in prima ꝓbatione. 2. partis tertię opinionis habetur. Neq; ex dicta auctoritate Math. 18. Quęcũque ligaueritis & solueritis. &c. eo qđ omnibus pluraliter id dictũ sit, habet qđ eis simul collecti ue aut toti cõmunitati ecclesiæ simul tñ sit illa data potestas: sed qđ oĩbus & singulis distributiue tñ Apostolis & successoribus corit proportionabiliter vt dictũ ẽst. Sicut Ioan. 20. Accipite Spiritũ sanctũ, quorũ remiseritis peccata. &c. & Math. 28. Euntes docete oẽs gẽtes, & prædicate Euãgeliũ oĩ creaturę, baptizãtes. &c. & Math. 5. Vos estis sal terræ, Lux mũdi, diligite inimicos vestros. & c. 7. & 8. & Ioã. 15. 16. Petite & accipietis, & quodcũq; petieritis dabo vobis. & multa alia eiusmodi. Cũ quo stat qđ id Matth. 18. Vbi duo vel tres fuerint in noĩe meo cõgregati. &c. specialiter tali cõgregationi dũtaxat, vt litera spiritualiter exprimitur, & non aliter ꝓmissum sit, qđ illi Christ⁹ aderit specialiter illuminãdo vel eius orationẽ exaudiẽdo, vel eius sententiã ratificãdo & oportune exequendo: nullã tñ iurisdictionẽ vel potestatem illi cõmunitati immediate ꝓmittit aut pstat ibidẽ. Sed neq; ex supradictis auctoritatibus Ieronimi, Augustini, aliorũq; doctorũ amplius ꝓbatur: nisi qđ non soli personæ Petri, sed eius officio vel dignitati papali in ppetuum duraturæ in ecclesia, ad eius vtilitatẽ illa potestas & illæ claues a Christo datæ sunt, vt ꝓxime dictum est, & quia officium B. Petri seu papæ est officium capitis quod in alia mẽbra corporis habet influere: ideo ipsi officio capitali cõcessa, toti etiã corpori ecclesię data sunt atq; dicuntur: & nõ solũ finaliter, sed & formaliter & auctoritatiue toti ecclesię simul & capiti eius data sunt, q̃ ipsa in suo capite accepit: sicuti toti homini formaliter visiua potentia datur cũ eius oculis datur, & ipse habet qđ eius oculi habent. Quia ergo vnitas officii cõmunicatiui toti ecclesiæ claues accepit in persona Petri, ideo dicitur quod Petrus personã ecclesiæ gerebat, & quod nõ vnus sed vnitas claues accepit. Similiter intelliguntur omnes auctoritates dicẽtes, quod ecclesia habet claues a Christo & potestatem super omnes, quia. s. ea omnia accepit & habet in papa Vicario Christi capite ipsius ecclesiæ primo & immediate, & illo mediante in suis Episcopis aliisq; pastoribus ecclesiæ super subditos suos proportionabiliter vt dictum est.

Tertio tãgitur in argumẽto difficultas. Vtrũ ecclesia accepit a Christo, Math. 18. Dic ecclesię, potestatem supra papam, etiã ad ipsum puniendum. Et hoc iam patet ex supradictis quod non. Et ita illa cõsequentia eiusq; probationes nõ ꝓcedunt. Illud autẽ Math. 18. Dic ecclesiæ, multipliciter exponit a doctoribus, vt Caiet. & Iacobatius vbi supra referũt. Sed resolutorie melior magisq; cõmunis expositio est. Dic ecclesiæ. i. ꝓlato q præsidet ecclesiæ generali vel particulari propor-

proportionabiliter. pro quo notetur vt refert Siluester in sua aurea rosea feria tertia post tertiam Dominicam in Quadragesima & Iacobatius lib.10.artic.7.in fine secundæ opinionis, & lib.9.art.12.q.quod vti ex ipso textu Matth.18. & Luc.17.constat manifeste. Hæc verba non dixit Christus specialiter beato Petro sed omnibus discipulis. Ideo ecclesia in missalibus præmittit (respiciens Iesus in discipulos suos) quia scilicet omnibus illis loquebatur. Et sequitur in eisdem missalibus (dixit Symoni Petro) sed hoc non est de textu euãgeli. sed super additum ab Ecclesia, tum quia Petrus erat supremus prę latus in ea ad quem præcipuè zelus animarum & Ecclesiæ cura spectat, tum etiam quia postea Petrus specialiter super hoc informari petiuit dicens (domine quotiens peccauerit frater etiã septies remittam ei,&c.) Ideo Christus illi loquens omnibus loquitur dicens (si peccauerit inter frater tuus.i. si frater in fratrem Christ. a sius præcipuè in Christianum qui est etiam frater specialiter per professionem & cultum eiusdem fidei Christi, vel proximus in proximum qui est frater secundum naturam omnibus com munem. Secundum varias Doctorum expositiones.(in te) .i.contra te, iniuriam inferendo: vel in te.i.te solo sciente & coram te. (Vade & corripe inter te & ipsum solum) .i.procede prius vt recta ratio lexq; dilectionis Christianæ ad proximum requirit, quod tibi vis alteri velis & econtra: ita videlicet vt cum minori dispendio honoris & rerum, & cum pace Christiana sine litigiosa contentione res agatur, vt tibi & proximi saluti secundum Deum satis fiat & prouideatur. Quod vtique fiet si prius inter te & ipsum amice atque fraternè res componatur, illum q; fraterno animo corripias de peccato suo. Quod si hoc non suffecerit (adhibe vnum aut duos)per quos scilicet ille de peccato aut de iniuria reus conuincatur si ignorat: aut moneatur & suadeatur, vt vel sic conuictus atque confusus debite tibi satisfaciat & ipse de peccato emendetur. Quod si nec hoc profuerit (nec illos audierit) tunc dic Ecclesiæ idest per te ipsum si tu es prælatus illius vel per prelatum eius publicè nuncia in facie Ecclesiæ illius: tum vt a pluribus scientibus admoneatur & confusus resipiscat: tum etiam vt cum consilio Ecclesiæ idest Clericorum punitio illius melius fiat atque pacificè, si non resipiscat, & ita in Ecclesia primitiua excommunicatio fieri solebat, vt inferius habetur. & nunc loco huius publicè nuntiationes fiunt a prælatis litteræ monitoriæ in facie Ecclesiæ ante sententiam excommunicationis. Igitur quia peccator per prælatum suum in facie Ecclesiæ prædicto modo nũciandus vel mo nendus est: inde communiter & bene a Doctoribus iam exponitur, dic Ecclesiæ idest prælato Ecclesiæ ipsius vt ipsum moneat in facie Ecclesiæ vt dictum est, & adhunc sensum 11.q.3. cap. præcipuè, Nicolaus Papa, Regi Lothario significat & hanc auctoritatem adducit (quod si Ecclesiam non audierit) idest si ad præfatam monitionem non resipuerit sed rebellis permanserit, (tunc sit tibi tanquam ethnicus & publicanus) idest, ab eius communicatione caueas tanquã ab ethnico & publicano, & hoc postquam per prælati excommunicationem fuerit eiectus a communione fidelium: vel etiam si non fuerit communicatus caueas ab eius societate quantum commode potueris, ne vel eius exemplo inficiaris, vel illi in suo crimine fauere videaris, vel vt ille potius confusus redeat ad cor secundum id 1. Corint. 7. Si quis frater est inter vos fornicator aut auarus, &c. Cum huiusmodi nec cibum sumere. & 2. Timot. 3. Cauete ab omni fratre ambulante inordinatè, & 1. ad Corint.5. Auferte malum de medio vestri: quæ enim conuentio lucis ad tenebras? &c.

¶Quod autem hæc sit vera Germanaq; expositio illius loci (dic Ecclesiæ) idest prælato, dicunt expresse, Chrysostomus, Augustinus, & Bernardus in epistola 213.ad Innocentium Papam & omnes ferè Doctores antiqui atque mo derni etiam scholastici, & glossa in capitulo si peccauerit, secunda quæstione prima, & Innocentius in capitulo nouit, de iudicijs: antiquissima etiam consuetudo, & practica omnium fidelium est ad idem: nam non ad communitatem Ecclesiæ generalis vel particularis sed ad prælatos recurritur ab omnibus pro iustitia & correptione fratris obtinenda. Quando enim vidimus viros & mulieres iuuenes, aut seniores pro huiusmodi causis ad communitatem alicuius Ecclesiæ vel ad concilium habere recursum? Item cum ante recursum ad communitatem, prius vel aliquãdo ad prælatum recurri debeat, vt ex ipsa practica constat atque ratione: & de prælato sub hoc nomine mentio non fiat in Euangelio certè constat quod nomine Ecclesiæ prælatus hic intelligitur: vel quod nunquam ad prælatum (quod absurdissimum est) sed ad com munitatem Ecclesiæ generalis, vel particularis vel ad concilium recurrendum est. Igitur quia Christus nomine Ecclesiæ prælatos intellexit: ideo continuo vel ipsos apostolos prælatos instituit ibidem, vel iam institutos vel in posterum instituendos, secundum varias Doctorum opiniones: illorumque auctoritatem & potestatem simul declarauit dicens (Amen dico vobis quæcunque alligaueritis, &c.) Ad prædicta omnia facit etiam antiqua consuetudo Ecclesiæ primitiuæ. Nam quando quis erat tunc excommunicandus id a prælato simul & a sua Ecclesia præsente eius habito consilio fiebat & cum ea solennitate quæst.11. quæst.3. c. debet significatur: vt quod ille faceret melius atque suauiter a tota Ecclesia, in eodem spiritu tam in ex-

Bb communi-

communicando quam in absoluẽdo seruaretur, & hoc innuitur 1. ad Corint. 5. cap. Congregatis vobis, & spiritu meo cum virtute domini iudica ui tradere Sathanæ, &c. & 2. ad Corinthios. Cui vos donastis & ego. Quod & significat Inno. I. in Epistola ad Episcopos Macedoniæ. cap. 6. de photino absoluendo & restituẽdo in suum Episcopatum, Cui inquit porrigitis manũ porrigo & ego, & cui porrigo porrigite. Et Cyprianus serm. 5. de lapsis nihil quo ad hoc decernere audebat absque consensu præsbyterorum & plebis vt omnia in pace & spiritu eodem melius fierent. Et Chrysostomus libro de sacerdotio, ad idem est. & ita consonat expositio doctorum dic ecclesiæ idest prælato, vt publice monitum puniat vel excommunicet rebellem coram Ecclesia sua vt dictum est.

¶ Ex omnibus igitur supradictis constat aperte, primo quod Matthæi 18. communitati Ecclesię nulla potestas a Christo immediate data est, sed solum in suis sacerdotibus atque prælatis & maxime in Papa. Secundo constat quod de beato Petro & de Papa eius successore nulla ibi mentio specialiter fit, etiam si concederetur quod tamen non cõceditur quod toti Ecclesiæ vel Apostolis in communi congregatis aliquam potestatem concessit, non tamen supra Papam, cuius suprema potestas illi collata Matt. 16. & Ioan. 21. intelligitur reseruata. Tertio etiam cõstat quod recursum in supradictis immediate non ad aliquam Ecclesiam particularem vel generalem nec ad concilium illam repręsentans, sed ad prę latum proportionabiliter, & tandem in grauissimis causis ad ipsum Papam in quo est iurisdictionis suprema potestas Ecclesiæ ibidem fieri decernitur a domino Iesu Christo.

¶ Quarto poterat etiam tangi difficultas an in hoc capitulo decimo octauo Christus præcipiat correctionem fraternam & iuditialem & ordinem eius pro quolibet peccato proximi vt communiter tenent doctores, an solum agat quomodo frater offensus a fratre se debet ad illum habere cum pietate Christiana, & de consilio dat ordinem correctionis ibidem, vt latius agit Areualo de correctione fraterna. Sed nunc hoc propter breuitatem omittatur.

Argum. 8. ¶ Octauo contra eandem secundam partem tertiæ opinionis arguitur, nam concilium generale semper intendit actis Papæ & non econuerso. Ergo est supra Papam. Consequẽtia patet quia hoc est alterum supra alterum potestatem habere:, & in proposito nihil aliud intelligitur. antecedens autem probatur. primo. 25. q. 1. c. contra. habetur, contra statuta patrum contendere aliquid vel mutare nec huius quidem sedis potest auctoritas. Et cap. prima salus dicitur prima salus est recte fidei regulam custodire & a patrũ statutis nullatenus deuiare.

¶ Secundo specialiter etiam de statutis humanis factis a concilio idem antecedens probatur per glo. in c. legimus. dist. 93. vbi ait quod statuta concilij generalis præiudicant statutis Papæ si contradicant. Quod etiam constat quia statutũ concilij Calcedoneñ. præualuit reclamationi Leonis Papæ super Constantinopolitanæ sedis pręcedentia supra Alexandrinam, vt patet in c. antiqua. de priui. & 22. dist. c. renouantes. Consuetudo etiam generalis Ecclesiæ, abrogat statutum Papæ Pontificale.

¶ Tertio idem antecedens probatur nam concilium iudicat etiam de Papa & actis eius, vt patet per Aug. Epist. 162. ad Glorium & Eleutium & Felicem, &c. Vbi loquens de depositione Cęciliani Episcopi Carthagineñ. dicit. ecce putemus illos Episcopos qui Romę iudicauerunt non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium Ecclesiæ vniuersale concilium: vbi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari, vt si male iudicasse conuicti essent eorũ sentẽtia solueretur, &c. Hæc ille inter illos autem Episcopos Romæ iudicantes compręhendit Melchiadem Papam vt ex eadem Epistola constat. Ad idem est c. diffinimus. 22. di. vbi octaua synodus generalis Constantinopolitana Canone. 21. post illa verba ait. synodus vniuersalis cum conueniente reuerentia quamlibet quæstionẽ de Rom. sede exortam audire tenetur & in ea proficere: non tñ audacter sententiam in Rom. Pontificem dicere. Vnde constat quod sententiam diffinitiuam de Ro. sede cum reuerentia tamen concilium ferre potest. Ad idem est ẽt ipse Papa Damasus, vt habetur inter Epistolas B. Ambrosij Epist. 79. vbi ipse Damasus ait. Cum huiusmodi fuerit cõcilij Capuenlis iudicium vt finitimi bonoso & eius accusatoribus iudices tribuerentur: aduertimus quod nobis iudicandi forma competere non posset. Nam si integra esset hodie synodus recte de his quæ vestrorũ scriptorũ series comprehendit decerneremus. Vestrum est igitur qui hoc iudiciũ recepistis sententiã ferre, vicẽ enim synodi recepistis quos ad examinandũ synodus elegit & infra. Vos enim vt scripsimus totius synodi vice Dei decernitis: nos quasi ex synodi auctoritate decernere non conuenit. Hæc ibi. Vbi nota quod Papa dicit se nõ posse de illa causa cognoscere de qua posset si synodus esset integra. si nihil alijs cõmisisset vbi ipsius synodi ẽt prouincialis cõmissarij deputati sunt. Ad idem est c. si duo. di. 79. vbi dr̃ quod si duo de papatu contendant concilium est iudex eorum, ergo habet iurisdictionẽ in vtrũq;, ex quo nullus est alterius iudex ordinarius quin sit iurisdictione superior.

¶ Quarto idẽ antecedẽs probat. qa semper a tp̃e apostolorũ fuit vsus Ecclesiæ primitiuę diffinitiones concilij noĩe & auctoritate ipsius vel Ecclesię nõ Papæ facere & declarare, vt patet Act. 15. visũ est spiritui sancto & nobis nihil amplius oneris vobis imponere, &c. Itẽ ĩ c. placuit. di. 16. dicitur

dicitur placuit huic sanctę synodo vt confirmata & rata sint.83. capitula canonũ Apostolorũ. Item in capit.sicut Sancti.& dist.16.Beatus Gregorius confitens se quatuor Concilia generalia sicut Euangelium tenere subdit causam dicens, quia dum vniuersali sunt constituta consensu, se & nõ illa destruit qui præsumit absoluere quos illa ligant aut ligare quos illa absoluunt. Ecce non dicit quod Papæ sed vniuersali consensu, nec quos Papa ligat & absoluit sed quos illa ligant & absoluunt,vtique per actum iurisdictionis.Item octaua synodus generalis ait. Hoc autem nolentem intelligere photium in obedientem & rebellem anathematizamus, & a tota Ecclesia Catholica fecimus alienum,per datam nobis potestatẽ in spiritu sancto a primo & magno Pontifice nostro & Deo liberatore & Saluatore Iesu Christo.Item in ca.decreuit, dist.8. dicitur. decreuit Sancta Synodus, & non dicit decreuit summus Pontifex. Item in cap.nimis, de iure iurando,ipse Papa auctoritate sacri Cõcilij non propria præcipit.

¶ Quinto idem antecedens probatur.quia in 8. Synodo legitur quod Zacharias Episcopus contra sententias Nicolai & Adriani summorũ Pontificum dixit.Canon est princeps:& contra illũ agentes nihil faciunt : quod vero contra hunc etiam Papa facit non acquiescimus.

Respon. ad 1.argum. ¶ Ad octauum argumentum respondeo negando antecedens:& ad primam eius probationem ex cap.contra statuta. Dico secundum sanctum Thomam in opusc.19. contra impugnantes religionem capitulo 4.quod intelligitur quoad ea quæ alias iuris diuini sunt vel naturalis: & sic ẽt dicit glossa ibidem & in capitulo præcedente. sunt quidam.& ad aliud capitulum prima salus. similiter respondetur:insuper quod appellatione patrum ibi principaliter ipse Papa intelligitur cuius auctoritate statuta in Concilio fiũt & robur habent. Item secundo intelligitur quod Papa sine causa non potest licite contra iusta patrũ statuta ab ipso roborata agere pro arbitrio aut tollere, vt infra.q.8.habetur : cum quo stat quod Papa sit supra Concilium ea statuens.

¶ Ad secundam probationem antecedentis respond.ad gloss.in capitulo legimus, quod nõ assertiue id dicit:Sed id refert tanquam argumentum contra ipsam,vt patet in capit. nemo 11.q. 3.ad cuius glossam se remittit.Secundo dico qđ est vera de statuto Concilij superuenientis statuto Papę,nam sicut Papa condendo ius contrarium priori illud tollit (vt habetur in capitulo licet.de constitu.lib.6.Ita etiam constitutio Cõcilij a Papa auctorizati constitutionem ipsius Papæ contrariam tollit. ¶ De vigore autem Concilij Chalcedoneñ.circa sedem Constantinopolitanam dico quod inde non concluditur superioritas vlla Concilij supra Papam sed tolerantia ipsius Papæ. Videmus enim sæpe prælatos cedere multitudini magnatum & subditorum : quamuis si sua potestate vti vellent compescere possent. Immo & de reclamatione Leonis Papę nihil in dictis capitulis habetur , sed potius humilis locutio patrum Cõcilij dicentiũ, petimus.

¶ De vi autem consuetudinis dicitur quod si hæc concluderet Ecclesiam supra Papam , concluderet etiam Ecclesiam supra se ipsam esse : quia statutum vniuersalis Ecclesiæ etiam per generalem ipsius consuetudinem abrogatur. Igitur . Huiusmodi abrogatio non fit potestatiue : sed executiue ex parte Ecclesiæ vel consuetudinis,& negatiue ex parte principis, quia scilicet non cogit neque reclamat vnde & consentire videtur.

¶ Ad tertiam probationem antecedentis ex Augusti.Epistola 162. respon. ibi loquitur Augustinus de recursu ad Concilium habens Papæ auctoritatem ad id : non quidem propter maiorem auctoritatem vel potestatem Concilij simul cum Papa quam solius Papæ : sed propter multas alias causas, videlicet propter exclusionem suspitionis , & pleniorem causæ discussionem , maiorem sapientiam & tractatum personalem maioremq; iudicij solemnitatem , & alia eiusmodi quæ apud iudicium humanum sententiam omni exceptione maiorem reddere videntur.Ideo ex his non sequitur maior potestas Concilij supra Papam , sicut nec ipsiusmet Papæ vel iudicis alterius supra se ipsum , dum ad ipsum plenius informandum vt per se vel per alios causam tractet ab ipso appellatur vel supplicatur.¶ Et ad capitulo diffinimus,dico quod in illo verbo audacter non solum modus sed ipsum potius iudicium in Papa prohibetur . Nam si solum prohiberet vitium modi iudicandi idest audaciæ & temeritatis , certe non solum respectu Papæ sed alterius cuiuscũque tale iudicium audax & temerarium a Concilio vitandum est. Igitur ibi prohibetur ipsum iudicium Concilij in Papam . Quia est audax & temerarium : sicut quando dicimus quod de occultis cordium nobis non licet temere iudicare:quia scilicet tale iudicium diffinitiuum temerarium & illicitũ est,sic de iudicio Concilij in Papam vbi supra est intelligendum, quod vitium temeritatis incurreret de Papa iudicando : quamuis possit & debeat cum reuerentia audire quęstiones de Papa & progredi in eis vsque ad veritatis cognitionem & intelligitur regulariter, vt per hoc excipiatur particularis casus hæresis aut scismatis in quibus Papa per Concilium iudicari aut deponi potest.De quibus infra quæstione vndecima latius agitur. Et ita hæc auctoritas est potius pro ipsa tertia opinione quæ impugnatur. ¶ Ad aliud Papæ Damasi ex Epistola 79. Beati Ambrosij dico nihil inde haberi contra prædictam tertiam opinionem. Nam Papa ibidem nõ negat potentiam sed formam iudicandi sibi compete-

re posse. Quod inde patet, quia reddens rationem huius non dicit esse impotentiā aut subiectionem, suam sed indecentiam dum ait, hoc autem familiare est principibus. Immo etiam si dixisset se non posse iudicare verum dixisset ad prædictum sensum, nec a consuetudine principum recessisset qui ea negant se facere posse quæ indecenter facerent, constat aiunt quod indecens est determinationes Concilij etiam prouincialis soluere, quanto magis Concilij generalis cuius decreta ipsum etiam Papam iure diuino ligāt & naturali non minus quam propria in foro conscientiæ secundum Thom. 1.2. quæst. 96. artic. 5. quamuis ad pęnam eorum non sint astricti. Vnde & secundum. 25. quæstione prima capitulo confidimus. & alios canones eiusmodi ad Roman. Pontificem præcipue spectat statuta patrum seruare.

¶ Ad capitulo si duo, distinctio. 79. respond. id concedendo quod scilicet Papa incertus subditur Concilio: sed si alter certus & indubitatus esset, vtique de illo Ecclesia non iudicaret sed ipsum potius iuuaret obediendo & antipapam condenando & repellendo. Nos autem de certo Papam semper locuti sumus.

¶ Ad quartam probationem antecedentis ex actu. 15. respond. sic sæpe Ecclesiam statuisse atque fecisse: sed an potestate partium puta illorum paucorum tantum Apostolorum an communitatis per accumulationem in communi, an aliquo alio modo puta a Christo immediate, vt arguentes falso existimant, nihil ibi dicitur. Ideo ex hac auctoritate alijs quæ sequentibus & huiusmodi nec habetur quod Ecclesiam vel Concilium habet a Christo potestatē immediate: neque habetur quod non habet potestatem mediante Papa: sed solum quod absolute Concilium habet à Christo potestatem, quomodo autem vt diximus ibi non habetur. Et optime potest debetque intelligi quod ratione Papæ solius dicitur concilium integrum atq; perfectum, & immediate a Christo potestatem saltem iurisdictionis habet. Et ad capitul. placuit. eodē modo respondetur quod auctoritate Concilij vt ibi includitur Papa vel eius auctoritas & ratione eius dicitur id decreuisse. Et ad capitulo sicut sancti respon. dupliciter primo quod ibi Beatus Gregorius non dat pro causa auctoritatem immediate a Christo datam ipsi Concilio, sed vniuersalem consensum ac per hoc etiam præcipue Papæ ipsius, qui in integro Concilio vt dictum est intelligitur. Neque inde etiam habetur nisi quod Cōcilium vniuersale habet potestatem diffiniendi: id quod ratione Papæ maximè verum est, vt ait Caietan. secundo, & melius dici potest quod quoad certitudinem in fallibilitatis in diffiniēdo de fide, & moribus, quāuis per accidens potius Concilij legitimi quam Papæ diffinitioni standum est, ipse etiam Papa illi stare tenetur vti superius. In prima parte huius tertiæ opinionis quæ defensatur dictum est. & de hoc loquitur dictum capitul. sicut sancti. secus quoad potestatem iurisdictionis.

¶ Ad aliud de octaua synodo eodem modo respon. vt ad capitulo placuit, & ad capitulo sicut sancti. Ad capitulo decreuit etiam eodem modo respon. ad capitul. nimis respon. secundum Caietan. quod cum integrum Concilium habeat potestatem vniuersalem quomodocunque id contingat: & auctoritas quæ est ipsius Papæ absolute, & vt propria sit ipsius Concilij pro tūc & vt illi communicata. Ideo sicut quilibet alius de Concilio potest dicere auctoritate sacri Concilij statuo, &c. Ita & a fortiori ipse Papa id dicere potest, cum in hoc alijs deterior non sit. Et ex hoc quod affirmat se id Concilij auctoritate facere, non dicit se aliena, neque negat se sua auctoritate præcipue facere: immo vero se sua auctoritate communicata illi Cōcilio facere affirmat: quia auctoritas integri Concilij de necessitate includit auctoritatem capitis idest Papa sibi communicatam. Nam licet Concilium etiam auctorizatum a Papa sit quid distinctum ab ipso Papa, sicut Ecclesia alicuius Episcopi a suo Episcopo differt, non tamen oportet quod potestas Ecclesiæ sit alia a sui Episcopi potestate: sed vna & eadem potest esse vtriusque potestas: quāuis diuersimode, Episcopi quide vt propria, Ecclesiæ autem vt illi ab Episcopo suo communicata. Sic in proposito est de potestate Papæ & Concilij. & ita patet quod per hoc quod Papa affirmat se sacri Concilij auctoritate facere nō ideo affirmat se minorem in auctoritate iurisdictionis saltem intensiue simpliciter: quāuis extensiue & etiam intensiue per accidens aliquo modo id posset concedi vt supra declaratum est. Vnde quia prædicta verba. s. præcipere aut facere auctoritate Concilij in Papa habet speciē minorationis: ideo a sacris canonibus non sunt extensa, sed more similiū locutionum sunt pie & sane interpretationi relicta: & quasi correcta dū Papa in Concilio iam dicit sacro approbāte Cōcilio diffinimus, præcipimus & huiusmodi. Nam approbare commune est potestati, sapientiæ & consensui: nec superioritatem nec æqualitatem potestatis in approbantibus exigit.

¶ Ad vltimum quod in octaua Synodo Zacharias Episcopus legitur dixisse, respondeo quod loquebatur de Canone quatenus continebat aliquid pertinens ad fidem: de quo dictum est quod diffinitioni Concilij ab omnibus etiam ab ipso Papa standum est. Quod si de statuto etiam puro humano id intelligatur: certe contra illud Papa licite agere non poterat neque decebat vti superius ad responsionem Papæ Damasi ex Epistola 72. Beati Ambrosij dictum est, & infra quæstione octaua, nona, decima. latius habetur & ad hoc propositum loquens Zacharias

charias ille intelligitur. Ideo contra potestatem iurisdictionis Papę de qua hic agitur nihil facit.

Argu 9. Nono. contra eandem secundam partem tertiæ opinionis arguitur. Nam in Concilio Constantien. sub Papa Ioan. 23. anno Domini 1415. in eius quinta sessione die 6. Aprilis, sic habetur. Hæc sancta Synodus declarat quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata Concilium generale faciens & Ecclesiam Catholicam repræsentans, potestatem a Christo immediate habet: cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis et si papalis existat obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti scismatis, & Ecclesiæ prædictę reformationem in capite & in membris. Hæc ibi. & subiungitur aliud decretum huiusmodi. Item declarat quod quicunq; cuiuscunque conditionis, status, dignitatis etiam papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscunque alterius Concilij generalis legitime congregati, super præmissis vel ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit condigne pœnitentiæ subijciatur & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit recurrendo. Hæc ibi, & in cōcilio Basilien. anno Domini 1431. sub Eugenio quarto Sess. 2. & 3. 18. & 33. Hæc decreta confirmantur & iterum statuuntur. quod quidem auctoritate Martini V. & Eugenij IV. cœpit celebrari, vt habetur in eius præfatione. in cuius 2. & 3. Sessione antequam per Eugenium IV. eius dissolutio tentata esset: & postea in Sessione 18. postquam per ipsum Eugenium IV. fuit reualidatum legitimumque Concilium declaratum, vt in 16. 17. constat aperte supradicta decreta celebrata & confirmata sunt. ¶ Quod etiam supradictum Concilium Constantien. validum sit probatur, quia Martinus V. in Bulla condemnationis articulorum Ioan. Vvicleff sacro approbante Cōcilio, &c. Vbi ponens in erogatoria dicit. Vtrum credat quod condemnationes Ioannes Vvicleff, & Ioann. Huss & Hieronymi de Praga factæ de personis libris & documentis eorū per sacrum generale Concilium Constantien. sint rite & iuste factæ, & a quolibet Catholico pro talibus tenendæ, & asserēdæ. hæc ibi. Vnde cum constet quod contra prædictum Ioan. Vvicleff in Sess. 8. & cōtra Ioan. Huss. in Sess. 15. & cōtra Hierony. de Praga. in Sess. 21. per ipsum Cōcilium sententia lata fuerit: sequitur quod etiam tunc ante vnionem omniū obedientiarum legitimum fuerit Concilium generale. ¶ Quod etiam supradicta eius decreta de Papa specialiter legitima & valida sint, inde cōstat quia ipse Martinus V. postea in vltima Sessione eiusdem Concilij approbauit omnia decreta ipsius Concilij in materia fidei, quale est hoc, vbi ait Papa, quod omnia & singula, determinata, conclusa & decreta in materijs fidei per præsens Concilium Constantien. conciliariter ipse ea tenere & inuiolabiliter obseruare volebat, & nullo vnquam modo contraire, ipsaque si conciliariter facta approbat & nō aliter nec alio modo. Hæc ibi. ¶ Ex quibus tria colliguntur, primo quod Cōcilium vniuersale habet auctoritatem a Christo immediate & non a Papa, secūdo quod Papa tenetur ei obedire, tertio quod ipsum Concilium habet potestatem coactiuam & iurisdictionis supra Papam dum eum subdit suæ punitioni.

¶ Et confirmatur quia in eodem Concilio Constantien. Sess. 8. & postea in dicta Bulla Martini V. sic condemnatur articulus iste, non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Error. si per Romanam Ecclesiam intelligatur vniuersalis Ecclesia, aut Concilium generale, aut pro quanto videtur negare primatum Papæ super alias Ecclesias particulares. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur quod Concilium vniuersale sicut Ecclesia vniuersalis est suprema Ecclesiarum, & consequenter supra Ecclesiam Romanam quæ est vna earum: ex quo ibi fit differentia inter primatum Concilij & Papæ: & de Concilio dicitur simpliciter quod est suprema inter alias Ecclesias: de Papa autem quod habet primatum super alias Ecclesias particulares.

¶ Ad nonum argumentum tripliciter solet responderi, primo secundum Caietanum in quodlibeto de Papa capitulo octauo & Turrecremata de potestate Ecclesiæ libro tertio capitul. 99. 100. &c. & multos alios doctores. Quæ responsio stat in tribus dictis, primo quod illa concilia non sunt legitima nec authentica, nam Concilium Constantien. tempore scismatis factum est: & illud eius decretum factum est solum ab existētibus sub obedientia, Ioannis XXIII. ipse etiam absente die 6. April. anno Domini 1415. & postea illi iuncta est obediētia Gregorij XII. die 4. Iulij eiusdem anni in 14. Sess. Postea demum in Sess. 22. die 13. Octobris anni Domini 1416. obedientia Benedicti XIII. illis adiuncta est, & tunc & non ante integrum Concilium generale ex omnibus cœpit esse & Concilij generalis robur habere: & tunc Concilium ipsum tacite emendauit quod prius male decreuerat dum esset in scismate, nam in Sessione 40. ait Papam debere reformare Ecclesiam in capite & in membris. Respon. ad 9. argum.

¶ Concilium autem Basilien. multo magis dubium est, tum quia non legitime processit contra certum Papam Eugenij IV. illum deponendo, tum quia illa eius decreta non fuerunt vnanimiter conclusa, neq; cum cōsensu legatorum Papę qui illis interesse recusarūt, neq; expectatis oratoribus Castellæ & Angliæ quos in via nouerāt constitutos: nec auditi sunt multi sapientes

tes qui his decretis reclamauerũt & ipsum Cõcilium propter hoc exierunt, vt aiunt Turrecremata, & Caietan. vbi supra. Tum secundo quia hoc Concilium non ab omnibus Catholicis vt legitimum acceptatur, quia non in Hispania & Anglia & alijs prouincijs, & de eo sunt adhuc opiniones inter Catholicos. Tum tertio quia dictus Papa Eugenius quartus quamuis postea in suis Bullis approbauerit dictum Concilium quoad eius inchoactionem, & prosecutionem: numquam tamen eius decreta approbauit, immo illa supradicta expresse reprobauit damnauit in libello qui incipit. Moyses seruus Dei, &c. vt ait reuerendissimus Miranda in sua summa Conciliorum in margine super Sessionem 33. Cõcilij Basilieñ. immo & Sixtus quartus in extrauag. graue nimis, de reliquijs & venera. sanctorum. Dicit super immaculatam Virginis Conceptione nihil esse diffinitum per Ecclesiã. Vnde patet diffinitionem dicti Cõcilij Basilieñ. in sess. 36. super hoc non haberi pro diffinitione legitimi Cõcilij: neq; eam vim ipsum Conciliũ habere quoad alia sua decreta p̃dicta. Itẽ in Cõcilio Lateranen. 3. sub Leone X. sess. 11. in Bulla. pastor eternus. expresse habetur quod Conciliũ Basilieñ. post eius translationẽ per Eugenij Papam factam nõ fuit nec meretur amplius Concilium appellari, & postea ibidem facta nullum robur habẽt. Hæc ibi, de quo & nos superius libro primo in quæstionario q. 43. in fine probationum 6. conclusionis etiam egimus quomodo quoad aliquod valere potest Conciliũ Basilieñ.

¶ Secundo dicit hæc respon. 1. Caietani quod illa approbatio Concilij Constantien. facta per Martinum V. in Bulla supradicta intelligitur de illo Concilio postquam plenum atque legitimum esse cœpit, ex omnibus tribus obediẽtijs, a parte nobiliori totum de nominando ne alicui earum faceret iniuriam.

¶ Tertiò dicit quod decreta quæ in materia fidei ipse Papa confirmauit intelliguntur de decretis in materia fidei formaliter tantum: quando scilicet determinatur aliquid vt de fide credendum, vel respuendum tãquam contra fidẽ, quales erãt articuli condẽnati contra Ioa. V Vicleff. & Huss. & Hieronymum de Praga. nõ autẽ intelligitur de illis decretis quæ in materia fidei materialiter tãtum sunt: quando. s. tractantur res pertinẽtes quidem ad fidem sed non vt credẽdę vel non credẽdæ sed alia ratione, qualia sunt p̃dicta decreta, ideo in p̃fata approbatione Martini V. non includuntur. ¶ Sed certe hęc respon. quãuis de Concilio Basileñ. bene posset admiti: at vero de Concilio Constantien. non ita: nam quoad illud primum, & secundum dictum scandalosa est nec videtur vera. Tũ primo quia Concilium hoc vti legitimũ habetur in Ecclesia Ro. ab omnibus fere & vt tale veneratur: quia & tẽpore scismaticis vbi nullus erat certus Papa legitime potuit celebrari: & ita in principio, medio, & fine eius legitimum fuit vt infra etiam quæst. 6. 41 t. de hoc agitur. Tum secundo quia eius approbatio facta per Martinum V. de toto ipso Concilio indistincte loquens & de decretis eius non est cur ad eius partem restringatur, neque per hoc scisma, sed vnio & legitima ipsius Concilij etiam in principio & medio celebratio facta approbatur. Tum etiam tertio quo ad illud tertium dictum, quia dum generaliter approbantur omnia eius decreta non autem tractata in materia fidei: iam nõ solum decreta formaliter sed etiam materialiter tantum in materia fidei expresse approbantur. Nam & dum ius non distinguit nec nos distinguere debemus. vt in capitulo solite. de maiori. & opedientia dicitur, & quidem falsum videtur quod nisi Papa diffiniendo dicat se id de fide credẽdum aut sub anathemate in oppositum credentes diffinire, non sit hæreticum oppositum tenere, vt supra quæst. 3. in fine argumentorum dub. 2. & 3. latius habetur.

Impugnatio prædictę responsionis.

¶ Ideo secunda respon. Iacobatij. lib. 10. articulo septimo in responsione ad 25. argumẽtum primæ opinionis & articul. 6. & libro quinto articu. 16. & aliorum paucorum est quod illud decretum Concilij Constantieñ. non fuit generalę pro omnibus Concilijs in quacũque materia decerneretur: sed solum particulare pro illo Concilio & in illa materia, vbi de tollendo scismate agebatur. Neque Martinus V. neque alius Papa approbauit nisi ea quæ consiliariter idest a toto Concilio pleno ibi decreta erant, quale prædictum decretum de Papa non fuit sed ab vna tantum obedientia vt supra dixerat. Caieta. Sed certe nec hæc respon. satisfacit, quia supra dictum decretum expresse loquitur etiam de inobedientibus statutis illius & cuiuscunque alterius synodi generalis super præmissis causis & de reformatione morum & alijs de quibus ibi agitur, & ita decretum generale videtur. *Respon.*

¶ Igitur sit tandem tertia meliorque responsio quod decretum illud est quidem generale pro omnibus Cõcilijs generalibus & pro omnibus causis de quibus ibi loquitur, scilicet in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem scismatis & reformationem Ecclesiæ: ita quod si ei tunc non prouideretur esset in perniciem illius, de quibus infra quæstione sexta & decima latius agitur quomodo tunc Concilium generale etiam inuito Papa posset congregari: & eius diffinitioni potius quam Papæ in huiusmodi standum est. Vti superius in prima parte tertiæ opinionis quæ hic defensatur dictum est. In his casibus locum habet & intelligitur decretum illud Constantieñ. & est validum & verum & non in alijs. Et ita tandem respondet Pius Papa Secundus in Bulla. in minoribus. Vbi retractat opinionem quam ante quam *Respon. 3.*

esset

esse Papa tenuerat quod concilium esset supra Papam, & ita nihil inde concluditur cōtra secundam partem pdictæ tertiæ opinionis quę de potestate tātum iurisdictionis agit, ideo qđ in eodem decreto Constantien. subsequitur de punitione contumatium, debet apte & proportionabiliter intelligi secūdum varias materias & psonas: ita videlicet quod alij oēs debite puniātur si non obediāt. Papa autem certus non tñ hæreticus sed alias scādalosus & nociuus. Ecclesiæ si non sit obediēs Concilio pdicto tunc non quidē facto depositionis vel punitionis iurisdictionisq; super eum quæ in Concilio nulla est. Sed verbo tantum reuerēter quāuis publice reprehendendus est, vt ad Gala. 2. Petrus a Paulo fuit reprehensus: ipsius ēt abusionibus vt infra q. 10. prouidere atq; resisti debet. Si autem Papa hæreticus aut scismaticus vel incertus sit, tunc per factum ipsum depositionis quādo deponēdus est, & non aliter ante quā deponatur puniri potest, vt de hoc infra q. 11. Latius agitur, & in hac Respon. Caiet. & Iacobatius. Vbi supra cum multis alijs doctoribus tādem consentire videtur quāuis non satis se declarauerint.

Respon. ad confirmatio. ¶ Ad confirmationem supra positam ex Martino V. Respon. quod illa comparatio inter Ecclesiam vniuersalem & Ecclesiam Rom. aut intelligi cū suo capite Papa vtrobique: aut sine eo. Si cum Papa: tūc neutra supra alteram est: quia ratione Papæ q in vtraq; includitur, eadē quoque suprema potestas in qualibet illarū est: sed neq; tunc apta ipsius ad se ipsam esset comparatio. Sine Papa vero ecclesia vniuersalis vt totum est super omnia: deinde Cōcilium generale legitimum illam representatis esset supra oēs particulares Ecclesias ēt supra ipsam Romanam Ecclesiam sumptam sine Papa, sed tūc nō esset integra & perfecta Ecclesia vniuersalis neq; Romana sine Papa Capite suo: & ita neq; ipsa Ecclesia Romana dicenda esset alia Ecclesia neque vna Ecclesiarum orbis, neq; simpliciter verū esset. neque sequeretur quod Cōcilium esset sup. Roma. Ecclesiam. Item ex hoc quod ibidem Papa dicitur habere primatum super omnes Ecclesias particulares, non negatur ipse primatus supra totam Ecclesiam vniuersalem. Sic Respondet Caietan. Iacobatius autem lib. 10. artic. 7. in Respon. ad 14. argum. superaddit quod prædicta condemnatio facta per Martinum V. potius facit pro præfata tertia opinione q̄ hic defensaf. Nam illic Papa duo facit. 1. condemnat errorem Vvicleff dicēns Ecclesiam Rom. non esse super omnes alias Ecclesias, est enim super omnes alias ratione Papę capitis sui & omnium, Secundo dicit errorem esse si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam vel Conciliū generale: pro quāto inde videtur sequi alius error negans primatum Papæ supra omnes etiā supra totam vniuersalem Ecclesiam. Hæc ille.

Argum. 10. Decimo cōtra eādem secūdam partem tertiæ opinionis arguitur. Nam si Concilium potest supra Papam in casu hæresis vt supponitur. Ergo eodē iure eademq; ratione potest i al js casibus in quibus vastaret vel scandalizaret Ecclesiam. ¶ Confirmatur primo, quia Papa tenetur se a scandalo purgare, vti quidam summi Pontifices fecerunt puta Sixtus, Leo, Symachus, & Damasus vt habetur. 2. quæst. 7. ca. auditum. ca. nos si, & ca. omnibus. Et 2. quęst. 4. cap mandastis. Hoc autem. Fieri nequit nisi coram iudice qui sit Papæ superior, scilicet corā Concilio. ergo. ¶ Confirmatur. 2. quia Beatus Petrus compulsus est rationem reddere de suo ingressu ad Centurionem, vt actu. 12. habetur.

Respon. ad 10. argum. ¶ Respondeo ad decimum argumentum negādo consequentiam, non enim est eadem ratio & ius vtrobique. Nam in casu hæresis Papa iure diuino vel statim cadit a pipatu, vel incipit cadere, & efficitur minor quolibet fideli, vel potius subijcitur Concilio vt ab eo possit iudicari vel declarari secundum varias super hoc opiniones. Vt infra quæst. 11. Latius habetur. secus in alijs criminibus est.

¶ Ad primam confirmationem Respōn. dupliciter. 1. Secūdum Alexand. de alijs, & Turrecre. lib. 3. de Ecclesia. ca. 101. & alios negando maiorem, nam illi Pontifices ex supererogatoria humilitate se ab illis infamijs purgauerūt vt scandalum vitarent: sed non tanquam coram iudicibus ordinarijs vel superioribus id vt subiecti fecerunt. Ad quod facit. ca. nos si. 2. quæst. 7. Secundo modo distinctius quāuis in idem recidat, Respondeo quod licet iure diuino sicut & illi Pontifices fecerunt Papa se hoc vel illo modo corā his vel illis ad scandalum vitandum vt oportet purgare teneatur: non tamen tenetur humano iure. 1. non tenetur formam iuris seruare: sed potest vti libuerit hos vel illos, hoc vel illo modo ad id eligere, & ita illa minor falsa est.

¶ Ad secundam confirmationem ex actuum 11. cap. Respondeo, quod illa compulsio vel disceptatio eorum tantum erat qui erant ex circuncisione contra beatum Petrum, quæ nullam superioritatem sed ambiguam & tumultuariam æmulationem prescfert, vt patet ibidē & act. 15. cap. Item reprehensio Papæ non factis sed verbis reuerenter facta vt oportet licita est etiam subditis, vt Galat. 2. de Paulo supra dictum est. Nec hoc arguit vllam superioritatem. Quanto magis quod in 2. q. 7. ca. Petrus: ipse Beatus Petrus noluit sua auctoritate vti: sed humiliter reddere rationem.

Argum. 11. Vndecimo contra eandem secundam partem tertię opinionis arguitur. Nam, dist. 99. cap. primæ sedis. habetur quod nec ipse Papa appellef vniuersalis, inde ergo videtur quod Beatus Gregor. ea distin. ca. nullus. & ca. ecce. nolens se vniuersalem platum Ecclesiæ appellari non locu-

tus est ex humilitate, vt multi dicunt: sed ex necessitate, quia. s. concilium prædictum ita prohibuit tanquam supra Papam potestatem habens cui vir sanctus obediuit. Et id rationabiliter: qa scilicet plusquam ratio, officiumq; papale exigit illo nomine vniuersalis sibi præbetur, dũ supra totam Ecclesiã potestatẽ habere significat.

¶ Et confirmatur. 1. quia non minus iuris habet Ecclesia in clauibus sibi datis a Christo quam in suis rebus temporalibus. Sed horum dominium maxime immobilium principaliter est in ecclesiæ communitate, cum ipse etiam Papa non sit dominus sed dispensator eorum secundũ Tho. 2.2 q. 100. ar. 1. ad 7. Ergo similiter ecclesia principalius habet claues & potestatem Ecclesiasticam quam ipse Papa.

¶ Secundo confirmatur. quia beatus Petrus & Ioannes act. 8. tanquam inferiores ab illo Concilio Seniorum & Apostolorum missi sunt, ergo similiter Papa ipso Concilio inferior est.

Resp. ad 11. argum. ¶ Ad vndecimum argumentum. resp. secundum Tho. in opusc. 19. contra impugnantem religionem. c. 4. quod Papa approbans dictum cõcilium prouinciale in cap. primę sedis. ideo se prohibet vniuersalem appellari: non quia non habeat supremam auctoritatem a Christo immediate supra omnes & totam Ecclesiam: sed quia nõ pręficitur cuilibet ecclesię particulari vt proprius & specialis Ep̃us vel prelatus illius: quia sic cessarent omnium aliorum prelatorum potestates. Sed hoc non obstante, Papa vere est Põtifex Ecclesiæ Rom. Et totius Ecclesiæ prelatus vniuersalis, vt habetur in ca. in nomine domini dist. 23. & c. quamuis. dist. 21. & ca. Sacro sancta, dist. 22. & ca. rogamus. 24. q. 1. & alibi sępius sic appellatur. Non tamen vult B. Gregorius sic appellari, propter rationem supradictam, ne. s. videretur velle alijs adimere nomen & potestatem Pontificatus: & ad vitãdum huius nominis ambitionem quam aliqui Patriarchæ & Archiepiscopi, Græcorum male affectabant. Ideo humilitatis exemplum illis exhibuit, vt in li. 4. registri, c. 76. vsq; c. 80. constat manifeste. Immo & in primitiua Ecclesia, nomina Episcopi Archiepiscopi & Papæ communia erant, nã oẽs hi & Patriarchæ Papæ vocabantur, & econuerso, vt videre est in Epist. S. Cypriani & apud sanctum Epiphaniũ hæresi. 68. & apud alios antiquos, & in ca. sane. ver. Item Romanorum. 24. q. 2. Secundum gl. & domini. ibidem. & in c. si Papa. distin. 40. sed non propter hoc suprema Papæ potestas supra totã Ecclesiam ab illis negata est.

¶ Ad primam confirmationẽ resp. negando cõsequẽtiam. Quia alio modo & alio iure habetur dñm & ius in bonis temporalibus quam in clauibus. Nã potestas iurisdictionis est, monarchica a Chr̃o collata primo & immediate ipsi Papę in B. Petro, & eo mediante ipsi Ecclesiæ vt supradictum est. Dominium autem rerum est a donatoribus hominibus transferentibus illud in cõmunitatem Ecclesiæ & non in personam Papæ, sicut in Ecclesijs particularibus cõtingit quod in Episcopo suo habent potestatem iurisdictionis non autem dominium rerum suarum.

¶ Ad secundã confirmationem ex actu. 8. respõ. quod ex hoc quod quis mittitur ab aliquo, neq; sequitur formaliter missum esse aut procedere ab illo, neq; esse inferiorem illo. Nam secũdum doctores, in primo distin. 15. & 16. Spiritus sanctus mittitur ad extra a se ipso, & filius etiam a se & a Spiritu sancto, & tamen non est a se ipso neq; inferior ipso mittente, quamuis gratia materiæ in diuinis bene valeat, filius mittitur a patre vel à Spiritu sancto ergo est ab illo, vel aliquo modo inferior illo. s. quoad humanitatẽ. Sed in proposito non valet, Petrus fuit missus ab Apostolis vel a Concilio. ergo est ab illis vel inferior illis, vt dictum est. Vel alio modo secundum Flor. 3. par. sum. tit. 23. c. 3. §. 7. resp. negando antecedens, & consequentiam, nam missio quæ fit per auctoritatem mittentis arguit superioritatẽ supra ipsum qui mittitur: non autem ea quæ fit per consilium, suasionem aut consensum socialem, qualis fuit ea quæ actuum 8. facta est.

QVAESTIO V.

Vtrum Papa non quidem hæreticus sed alias Criminosus scandalosus & perniciosus Ecclesiæ symoniacus venditor beneficiorum & per legum dispensationes iniquas vastans ecclesiam, possit deponi aut in Concilio puniri.

Respondeo. In hoc triplex est opinio. 1. qđ sic deponi põt & accusari de hoc si bis aut ter admonitus a Cardinalibus & Ep̃is vel ẽt a regibus incorrigibilis adhuc in scandalũ & perniciẽ Ecclesiæ p̃manet. quodq; ad hoc faciendũ põt eo inuicto Conciliũ generale p supradictos cõgregari, quãdo ad eorũ reuerẽtem requisitionẽ ipse Papa illud congregare noluerit. ¶ Rationes huius opinionis sunt illæ q̃ inferius in argumẽtis cõtra tertiam opinionẽ subsequentem tanguntur atq; soluũtur. Hanc opinionẽ tenẽt, Panor. in c. significasti. de Electio. & in ca. proposuit. de concess. præben. & c. quoties de symonia. & in c. sicut. de iure iurando. Et in defensione cõsilij Basileñ. & Pet. de Anchar. in tract. scismaticis, & Ludouicus Põtanus in cõsil. 523. & Matheill. in additionibus ad dñm Ant. de But. in 5. Charta. Et Felin. in c. nihil. de p̃scriptio. & Alexandrinus in c. in sum ma dist. 17. quamuis in cap. si Papa distin. 40. postea oppositum sensit. Item Dominicus in dicto capit. si Papa. Item Bald. in c. olim, de rescriptis. vbi ẽt latius de hoc ag. t. Itẽ Decius in cõsil. 151. columna 3. & multi alij Canonistæ cum Ioanne de Imola in cap. proposuisti. de concess. præben. Quæst. 5.

Et Petrus

Et Petrus Cameracē.in tractatu de potestate ec clesiastica,in nona charta.Vt etiā refert Iacobatius vbi infra.Item hanc opinionem tenent mul ti theologi,& Almayn de potestate papæ,& Ocam in dialogis , & præcipue in errores contra Ioan.22.c.vlt.Et expressius Gerson in 1. par.de auferibilitate papæ. & contra Petrum de Luna in dist.22.contra 22.articulos eius.

¶ Sed hæc opinio nō est tuta:& forte neq; vera: & maxime his tēporibus periculosa est,vbi Lutherani contra sanctam sedem Apostolicam furiose debacchantur, & per rationesque in 3. opinione habentur efficaciter impugnantur.

Opinio.2. Opinio secunda aliquantulo modestior est, quod si papa sit ita scandalosus & incorregibilis quod generaret scandalum fidelibus circa fidē, non quidem prædicando aut docēdo pertinaciter hæresim,nā de hoc esset idem iudicium ac si hereticus esset,de quo infra.q.11.agendum est: sed si solum sua mala vita scandalosa & incorregibilis existat : ita quod sæpius monitus quotidie peius viuit , ita quod generat suspitionem apud fideles quod male sentit de fide non credens esse peccatum id quod sic scandalose & in corrigibiliter agit,aut quod nō est iudicium vel alia vita atq; punitio post mortem. Tūc ergo & non in alio casu citra hæresim dicit hæc opinio quod ex quo per suum factum notorium papa redditur de fide suspectus,prius monitis a supra dictis in prima opinione,potest & debet interrogari quomodo sentiat de fide, & an sētiat supra dicta esse peccata , & aliam vitam atq; iustū dei iudicium:nam ad dignitatem suam papalem spectat ea declarare. Et ad hoc potest cogi p reges vel per Imperatorē qui sunt fidei defensores,vt inuenitur 25. q.1. c. satagendum. Quod si papa respondere & se declarare noluerit:tunc si reue rēter requisitus noluerit Conciliū congregare, poterunt Reges cū Cardinalibus & Episcopis il lud eo inuito celebrare: & ibi Concilium ipsum contra illum tanquā de fide suspectum procede re potest cogendo vt de fide respondeat . Quod si noluerit,imponatur illi purgatio,vt 2.q.1.c.t. Et secundum iura decernitur: quod si se adhuc purgare vel emendare noluerit: tunc contra ipsum tanquam de fide suspectum procedi potest etiā illum deponēdo , secundum c.excommunicamus.t.de hæreticis.& eodem tit. lib.6.c. cum contumacia. Et ratio huius opinionis est. Quia par est a fide exhorbitare, & alios verbo:vel exēplo,a fide deiicere.2.q.7.c. quis ex vobis, alias. cap.Paulus.

¶ Hanc opinionem tenent Ludouicus in consi. 523.& Rossellus in sua monarchia tractatu secundo de forma eligendi papam, charta.9. & in tractatu Concilii,in quæstione, Vtrum sententia papæ præualeret sententiæ Concilii,col.20.dicens etiam ad hunc sensum esse glossam in c. si papa.dist.40.pro hac opinione.&.capit.fina. distin. 30. Et hoc idem tenet Egidius in eodem c. si papa . cum quibusdam aliis. & Iacobatius vbi infra dicit hanc opinionem esse probabilem quamuis in ea non permaneat.

¶ Dicitq; hæc opinio quod licet papa nō ligetur iuribus supradictis & aliis eiusmodi agentibus contra contumaces tanquam contra de fide suspectos:ex quo est supra omne ius positiuum: ligatur tamen ratione & iure naturali illorū iurium præsupposita fide. Secundum notata in c. 1.de probationibus.& iure diuino subiicitur Cōcilio ratione hęresis de qua se suspectū reddit,vt de hoc infra.quæst. 11. latius. ¶ Sed certe neq; hæc opinio videtur sicut nec prima propter easdē rationes . Et quia nisi in casu proprie & verè hæresis manifeste & nō solum præsumpte papa non habet superiorem in terris,vt infra in tertia opinione latius probatur. Alii autem etiam prælati ex quo habet superiorem in terris vtiq; possunt de omnibus criminibus etiam præsumptis iudicari.Et ad hoc videtur expresse. c.si papa.dist.40.& ibi glossa. Nunc autem pertinacia in quocūq; alio peccato ab hæresi propriè sumpta , puta in adulterio , symonia . &c. non facit propriam hæresim sed præsumptam . vt infra in responsione ad primum argumentum cōtra tertiam opinionem habetur. Et contingere potest quod papa non vere hæreticus quamuis incorregibilis & suspectus esset: & ita periculose verus papa deponeretur, vt inferius in tertia opinione sequenti probatur.

Ideo est tertia opinio in qua tādem standum est,quod verus & indubitatus papa,excepto cri mine propriè hæresis & scismatis quod verā & propriam hæresim habet annexam , pro nullo alio crimine quantumcunq; scādaloso & Eccle siæ pernicioso & pro nulla alia causa potest etiā in Concilio deponi : quamuis ibi denunciari & moneri, reuerenterq; reprehendi a Concilio & Regibus & Cardinalibus possit & debeat. *Opinio 3.*

¶ Probatur tripliciter. Primo, quia nullus nec ipsa vniuersalis Ecclesia neq; Concilium illā re presentans habet potestatem supra papam:neq; ipse potest ab aliquo iudice ī terris iudicari siue puniri pro quocūq; crimine vel causa quacūq; excepta propria hæresi & scismate eam annexā habēte, vt patet ex supradictis in quarta quæst. præcedente,secundum cap.nemo.c.aliorum c.facta.&c.nona.q.3. & c. licet.de electione.& c.tantum.& e.nunc autem. dist.21. & c. si papa.dist. 40.& secunda.q.7.c.oues & 6.q.1.c.oues.& tandem in c.electionem.dist.79.vbi sic dicitur. Electionem summorum pontificum sibi soli dominus reseruauit.& ibi vide glossam. & in capit. si quis pecunia.dist.79. *Ratio.1.*

¶ Nec obstat primo dicere quod prædicta iura intelliguntur regulariter, excepto quando papa cōmittit in Ecclesiam eam scandalizando, tunc enim nō debet gaudere suo priuilegio. secundum

cundum c. Suggestum. de decimis. & ibi gl. Hoc inquam non obstat. Quia ibi loquitur de priuilegio concesso a superiore alicui loco vel personis. Hic autem non est priuilegium superioris, sed lex ordinaria a Christo statuta id papæ Vicario eius concedens, non personæ sed dignitati papali: quæ non nisi per ipsum Christum reuocari vel destrui potest.

¶ Nec obstat. 2. quod mutata qualitate personę mutatur & mens cōcedentis illi eam potestatē: vel potius reuocata intelligitur illa potestas. l. sicut Cornelius. ff. de solut. & c. quemadmodum. de iureiurando Hoc inquam non obstat, quia potestas papæ a Christo nō est concessa cum tali cōditione etiā tacita: neq; id probari potest sed potius oppositum, vt infra in respon. ad tertiū arg. ad tertiam eius confirmationem habetur.

¶ Nec obstat tertio, quod sicut ex dictis iuribus solū habetur quod nulla persona particularis potest ius dicere in papā: non autem excluditur; Ecclesia vel Concilium generale. Hoc inquam non obstat, quia ibi generaliter ēt Concilia expressè declarantur non habere potestatē iudicandi papam, vt cōstat in dicto cap. nemo. q. 3. vbi dicitur quod nec ab omni clero & populo potest iudicari, & in c. nunc autem. 21. dist. expressè loquitur de Concilio. & in c. ciectionem. dist. 79. vt superius eius verba referuntur.

¶ Nec obstat quarto, quod iudiciū Cōcilii vniuersalis Ecclesiæ, non hominū sed ipsius dei est, & ita p dicta iura nō excluditur, vt patet in omnibus Conciliis quorū gesta a Spiritu sancto dicuntur, & Actu 15. c. placuit Spiritu sancto & nobis &c. & Leo papa in epistola. 28. ait Cōtra paternorum canonum & Spiritus sancti statuta in Cōcilio Niceno, non potest quis vllis suffragiis adiuuari. Hoc inquā non obstat, quia non est iudicium dei immediate de quo supradicta iura loquūtur: sed mediate. i. mediante ministerio & iudicio hominū in Cōcilio quamuis a Spiritu sancto specialiter directo & illuminato, de quo omnia Cōcilia locuntur: sicut & absolutio sacerdotis dicitur iudiciū dei. 11. q. 3. c. nemo. & de pœn. dist. 1. c. verbum. & ibi gl. & de consecratio. dist. 4. c. aliud. c. quomodo. Quia auctoritate dei id facit sacerdos cuius minister est. Illud autē Actu. 15. speciale & immediatum iudicium siue decretum fuit Spiritus sancti, sicut & alia quæ Apostolis facienda reuelauit. A quo decreta differunt & iudicia Conciliorum nostrorum quę sunt hominum immediate vt dictum est.

Ratio 2. Secundo principaliter idem probatur. Nā cū supradicta iura expressè & generaliter dicant quod excepta hæresi, pro nullo alio crimine papa iudicari aut deponi potest: & nullum ius specialiter aliud excipiat aut concedat. Igitur nec nos excipere debemus. Secundum. c. solitæ. de maio ri. & obed. & glo. ibidē. & in cap. consuluisti. q. 5. Si dicatur quod iure diuino vel naturali pdicta exceptio facta est vt argumentis inferius probatur. Contra quia ibidem in responsionibus ostēditur quā insufficiēter probatur intētū, quodq; nullum ius ad idem sit. Itē etiam si adhuc id probabile esset: at vero cum non sit certū sed opinatum quod iure diuino vel naturali fieri debeat prædicta exceptio; vtiq; fieri nō deberet nisi vbi doctores fere omnes sicut in casu hæresis eā exceptionē approbarent. Nam in dubiis, maxime vbi periculum est agendi contra ius diuinum, ēt si oppositæ opiniones essent æque probabiles: tunc tutius & certius eligēdum est, vt in c. iuuenis. de sponsalibus. habetur. Nunc autem in casu præsenti periculū est agendi contra ius diuinū, spoliando verum & certum papam sua possessione quam cōstat habere. Et æque aut magis probabile quam oppositum est quod id fieri nō potest, vt ex dictis cōstat atq; dicendis: ergo id fieri nō potest. ¶ Quod & confirmatur primo. Quia sicut doctores simul & Ecclesia cōmuniter dicunt in casu matrimonii quādo de eius validitate dubitatur. in c. dominus. de secun. nuptiis. & cā. inquisitioni. de senten. excōm. & per totum titulū de restitut. spoliat. quod nullus est expoliandus a sua possessione, quousq; de iustitia vel iniustitia causæ constet sufficienter. Ita ergo similiter in hoc casu depositionis papæ dicendū est: quia eius cum Ecclesia matrimonium est spirituale, vt in c. inter corporalia. & c. de trasla. episcop. & 7. q. 1. c. sicut vir. de hoc latius habetur. ¶ Quod etiam secundo confirmatur. Quia si in casu prędicto papa criminosus deponi posset: certe doctores frustra laborarent quærēdo alia remedia quibus prouideretur Ecclesiæ quādo papa citra hæresim esset perniciosus eidem, si certum esset quod poterat deponi. Igitur si id dubium & incertum, vtiq; & periculosum est dum oppositū est probabilius, ac perinde fieri nō potest. Nam & qui amat periculum peribit in illo. Eccle. 3. & ad Ro. 1. Non sunt facienda mala vt veniant bona, nedum vt mala caueantur.

¶ Quod & tertio confirmatur. Nam in casu hæresis dubium est, vel saltem nō est certū sed opinatum quod Cōcilium possit deponere papam, vt patet infra. q. 11. Ergo a fortiori in casu aliorum criminum citra hæresim idē magis dubium est aut incertum: & per consequens tutius tunc est eligendum: maxime vt diximus dum ipsum ęque aut magis probabile est, vti superius. lib. 2. de ignorantia q. 3. latius habetur.

Tertio idem probatur. Quia nusquam legitur quod certus & indubitatus papa non hæreticus nec scismaticus pro aliis criminibus quantumcunq; scandalosis & perniciosis Ecclesiæ, aliquādo depositus aut punitus fuerit ab aliquo legitimo Concilio: quāuis ibi fuerit accusatus, purgatus & reprehensus, & aliter circa hoc prouisum sit. Vt patet dist. 21. c. nūc autem. de Marcellino Papa idolis thurificante cum scandalo Ecclesiæ Ratio 3.

licet

licet ex metu id fecerit. Nam si tempore scismatis in Concilio Constantien. fuit papa depositus non fuit propter periurium aut aliud crimē: sed qa verba quædā hæretica dixerat quæ illud scisma nutriebāt: & nec certus & indubitatus papa erat. Quāuis Rossellus in sua monarchia quoad hoc aliter dixerit. Similiter si Hēricus Imperator deposuit Benedictū.9. & duos alios summos pōtifices & fecit eligi Clementū secundum, vt legitur in chronicis Romanorū: hoc ideo factum est quia illi scismatici erant & scisma fouebāt in Ecclesia nec erāt papæ indubitati. Item quid facit ad rē vbi de iure quæritur, si Imperator ille de facto id fecit violenter? si neq; a Cōcilio iuridice neq; legitime id factum est. Igitur si nunquā ab Ecclesia neq; ab vllo legitimo Concilio id legitur factum esse: constat id fieri non posse. Nā in rebus fidei morum & sacramentorū hoc argumentū validissimum est. In simili casu vel causa contingēte nunquam factum est. Ergo nec fieri licite pōt. Nam periculose & illicite fit quod sine auctoritate aut ratione sufficiēte vel manifesta vel exēplo ipsius Ecclesiæ, in re dubia vel periculosa & magni momēti fit, vti superius pbatū est. Ideo enim Damasus Papa in epistola.3. tollendos censuit cor episcopos quia nō habēt fundamentum in Euangelio, vt ibidem late prosequitur. Ad quod etiam facit glo. in c. peruenit. dist.93. & c. consuluisti. & c. monomachiam. 2. q. 4. & c. hanc. 10. q. 1. & c. amputado. 25. q. 1. & ca. contra morē. dist. 100. & textus ipsius c. inter corporalia. de translatione episcop. id dicit expressè. Itē dist. 21. c. nunc autem. Item hoc eodem argumento expresse vtitur B. Thomas, 2. 2. q. 10. artic. 8. & 12. ad probandum quod nec infideles violenter ad fidem trahendi sunt: neq; paruuli eorum ipsis inuitis baptizandi sunt. quia inquit, Ecclesia nunquam hoc facere consueuit, sed generaliter id potius facere prohibet. dist. 45. c. de Iudęis. & c. qui syncera. & c. quid autem. vbi dicitur. Noua & inaudita est ista prædicatio quæ fidē verberibus exigit, &c. Ergo similiter de papæ depositione prædictum valet argumētum. Id quod expresè etiam in proposito habetur in 8. synodo generali. actione 7. vbi referuntur & approbantur decreta Adriani Papæ dicentis. Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum præsulibus iudicasse legimus: de eo vero quenquam iudicasse non legimus. Hæc ibi.

Nota.

¶ Hanc opinionem expresè tenent beatus Thomas in 4. dist. 19. q. 2. & Florent. 3. par. sum. titu. 23. c. 5. & tit. 24. c. 2. & Palude cum Caiet. in quolibeto de Papa. lib. 3. c. 98. & seq. & in c. si Papa. dist. 40. vbi & dicit Hugonem de Sancto Victore, & Alexandrum de Ales, Bonauen. Richardū, & theologos communiter tenere hanc opinionem. Et de iuristis Vlricus in sum. lib. 6. tractatu. 3. c. 15. 17. & Imola in Clementina. Ne Romani. de electione. col. 17. & Panor. in ca. graue. de præbendis. quamuis alibi & sępius tandem tenuerit oppositum, cū prima opinione supra posita ibi videatur. Item Inno. in c. ex parte. de verborum significatione. & Ioan. Andr. & Cardi. & Hostien. in c. proposuit. de concessione præbēde. & Archidy. & do. Anto. & Alexandrinus ibidē. & in c. si papa. dist. 40. & glossa in cap. si quis pecunia distinctione. 79. & in c. electionem. eadem dist. & in c. 1. de renunt. lib. 6. & in cap. si papa. dist. 40. expresè dicens, quod papa notorie criminosus & perniciosus Ecclesiæ accusari quidē potest, deponi autem nisi pro vera hæresi non potest. Hæc. ibi. Quāuis aliqui male dicant glossam ibidem tenere primam opinionem quod. s. deponi potest. Item Ioan. Parisinus de potestate Papæ & Rossellus in sua monarchia tract. 2. cū hac tertia opinione tandem sunt: quamuis iste Rossellus paulo inferius ibidem vel sibi contradicens vel potius se ipsum limitans cum secūda teneat opinione suprapostita. Deniq; hac tertiā opinionem tenent Iacobatius, lib. 9. artic. 12. & Syluester tit. papa. q. 4. q. 15. & tit. Concilium. q. 3. & innumeri alii doctores vtriusq; iuris. Ideo autem nos tantam turbam doctorum recensere curauimus, tum vt hanc opinionem communem esse probaremus: tum etiam quia vt nos latius in alio nostro tractatu de ignorantia. q. 3. egimus cæteris paribus auctoritas plurium grauiorumque doctorum opinionem magis probabilem atque necessario in fide moribus tenēdam facit.

Arg. 1.

Argumentum primum contra hanc tertiam opinionem arguitur quincupliciter. Primo quia secūdum omnes papa hæreticus potest in Concilio deponi, quamuis in modo sit varietas opinionum. Sed incorrigibilis, pertinax, & maximè si simul scandalosus Ecclesiæ fit post debitas mōnitiones in quocunque crimine fit contumax & de hæresi suspectus & hæreticus præsumptione iuris & de iure: contra quam non admittitur pbatio. vt habetur dist. 38. c. si qui sunt. & dist. 45. c. sed illud. & c. fina. de pœnis. & ca. ad apostolicæ. de sententia & re iudicata. lib. 6. & glos. ibidem. & in c. nouit. eodem tit. & talis punitur vt hæreticus si se non purgat sufficienter & emendat. c. excommunicamus. 1. de hæreticis. & capit. cum contumacia. eodem tit. lib. 6. & de purgatione canoni. Ergo similiter de papa dicendum est quod depositione puniri potest.

Respon. ad 1. arg.

¶ Ad primum argumentum respon. negando consequentiam. Nam propter hanc hæresim tātum præsumptam vel propter suspitionem hæresis huius, qualem facit incorrigibilitas & contumacia vt probatum est, papa iudicari non potest neq; deponi, neque puniri neq; ad purgationem cogi, vt supra q. 4. in respon. ad decimū argumentum dictum est: nisi pro propria hæresi proprie & strictè sumpta, aut quando de illa vehementer suspectus esset. Ius autem commune positiuū oēs alios, nōn aūt ipsum papā ligat aut

compre-

cōprehendit qui supra ipsum ius humanum est.

Secundo ad idem arguitur. Nam si papa in casu prædicto deponi non posset, hoc esset primo quia non habet superiorem in terris a quo iudicari & puniri posset, vt dicunt iura superius allegata. Aut secundo, quia ratione scandali aut nocumenti maioris posset pro hæresi non pro aliis criminibus puniri atq; deponi. Aut tertio, quia non reperitur lex quæ talem exceptionem a iure diuino siue communi faciat aut concedat, vt. s. papa pro talibus criminibus aut perniciosus Ecclesiæ, deponi possit, sicut de hæretico reperitur. Sed nihil horum obstat quin deponi possit. ¶ Nam non primum, quia scilicet non habet superiorem, quia eadem ratione non posset pro hæresi propria iudicari vel vllo modo deponi, quod tamen non conceditur ab ipsis doctoribus de hac tertia opinione. ¶ Neq; secūdum obstat, scilicet ratione scandali & nocumenti maioris in crimine hæresis quam in criminibus aliis. Nam si vel hæresis occulta non noceret papa nisi sibi ipsi, nec alios scandaliz aret, maxime si ipse hæreticus occultus omnino tantū esse vult & in publico recte doceret & recte regat Ecclesiam, quia sua sic interest qui solum tenet hæresim Lutheranā quod papa nullam habet potestatē in Ecclesia. Et tamen iste hæreticus occultus si probari posset aut si suspectus sit potest iuridice accusari, iudicari, atq; deponi secundum cōmuniter doctores in c. si papa. dist. 40. & c. ad abolendam. & c. si fauorem. de hæret. lib. 6. Ergo etiam propter alia crimina scādalosa & Ecclesiæ perniciosa. ¶ Neq; tertiū obstat quod. s. non reperitur in iure talis exceptio sicut de hæresi reperitur. Probatur dupliciter. Primo, quia ipso iure diuino & naturali ea exceptio facta est. Nam pro saluando toto corpore Ecclesiæ, etiam ipsum caput lesum aut putriduin cauterizandum est. Et ipso iure cuilibet personæ & reipub. licitum est se defendendo fugare & occidere inuasorem iniustum etiam papam furiosum cum moderamine inculpate tutelę. Ergo a fortiori ipsum papam deponere quando aliter Ecclesia siue Concilium sibi ab eius nocumento prædicto cauere non potest. Hæc consequentia dupliciter probatur. Tum primo Mat th. 18. Si oculus tuus, id est quantumcunq; nobile principaleq; membrum sit scādalizat te erue eum & proiice abs te. & 2. q. 7. c. sicut. 2. & 24. q. 3. c. ecce autem. vbi dicitur. Ne effectus caput populi alios exēplo suæ perditionis interficiat. & 11. q. 3. c. ita corporis. dicitur, Ne positus ad gubernationē populorum efficiatur ruina multorum. & Galat. 5. Vtinam abscindantur qui vos conturbant. & 1. ad Corinth. 5. Si quis nominatur auarus, fornicator. &c. Cum huiusmodi, nec cibum sumere, & auferte malum. i. hominem de medio vestrum. Tum secundo probatur illa cōsequentia. Quia per concessionem factam papæ & legem generalem quod in papa sit suprema potestas & a nemine possit iudicari, non derogatur lex alta naturalis: sed potius salua intelligitur & excepta tam de defendendo se ipsum cōtra inuasorem, quam etiam quod ipsum reipub. Principem perniciosum ipsa respublica deponere & abiicere possit quando aliter per industriā humanam sibi prouidere nō potest. Nam & hac ratione B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 8. & 12. & Duran. & Palu. aliiq; doctores in 4. dist 4. & Richar. dist 6. & Soto. dist. 5. q. 1. art. 10. tenent, infideles cogi non posse ad fidem & baptismum suscipiēdum; neq; ipsis inuitis paruulos eorum esse baptizandos: quia præceptum diuinum de prædicando Euangelium & fidem & de salute animæ proximi procuranda intelligitur saluo iure naturali, ne. s. per hoc alicui in persona vel rebus ad se pertinentibus vlla vis aut iniuria fiat. Ergo similiter in proposito debet intelligi suprema papæ potestas, vt dictum est.

¶ Item secundo probatur illa exceptio. Quia reperitur facta iure canonico pro criminibus aliis scandalosis. Immo & sine crimine pro vitando scandalo reipubl. vt patet in c. nisi cum pridem. de renunt. vbi ratione magni scandali episcopus cogitur renuntiare. & in c. presbyterum. & aliis c. ip. de clerico ægrotan. & c. 1. de corpore vitiatis. sacerdos deponitur. & in c. episcopus. dist. 47. & c. si quis episcopus, & c. de his, & c. 1. dist. 50. & c. tantum Daniel. dist. 81. propter vsuram & alia crimina scandalosa episcopus deponitur secundum iura. Igitur similis exceptio propter eādem causam scandali intelligitur facta de iure in ipso papa scandaloso & pernicioso: quia ipsa ratio maioris scandali & nocumenti totius Ecclesiæ, magis in eo militat vt dictum est. Nam & secundum, l. quæ de tota. ff. de rei vendi. eadem ratio de toto ad totum quæ de parte ad partem est. Item quod illa exceptio de papa scandaloso & Ecclesiæ pernicioso sit de iure canonico patet, quia vt habetur in c. translato, de constit. cum similibus, deficiente lege expressa pro aliquo casu, sufficit argumentum vel iudicium sumere a simili vbi est eadem ratio, & in c. exempla. de fide instrum. habetur, quod deficientibus legibus & auctoritatibus recurrimus ad exempla. Nunc autem legimus in chronicis Romanorum Papā Christophorum & Benedictum. 5 & 9. & Greg. 6. & Ioan. 12. depositos esse propter alia crimina ab hæresi: & in Concilio Constantiensi tres alii depositi sunt. Item secundum glo. in c. si quis pecunia. dist. 79. si coniugatus eligitur in papam valet electio: sed si vxor ad vouendum continentiam induci non potest, tunc papa debet renuntiare papatum vt sic possit reddere debitum vxori sine scandalo Ecclesiæ Rom. vt in cap. licet. de electio. quod si nollet renuntiare deponendus est per Concilium secundum aliquos doctores cum Mathesil. in additionibus ad tractatum. do. Anton 3. charta. Item Felinus in c. 2. de præ-

scriptio.col. 3. dicit quod ratione scandali vitandi si duo sint ad Papatum electi Concilium potest vtriusque electionem quassare, vt etiam ait gl.in c. fin. dist.63.& in c.si duo.dist.79.quæ gl. secundum Felinum, intelligitur etiā si alterius electio teneret:alias cōsideratio scandali nihil operaretur.Item 3. Reg.2.summus sacerdos Abiathar fuit depositus per Salomonem quia cū Adonia conspirauit: & tamen etiam in illa lege veteri summus sacerdos eiusque potestas erat a deo immediate instituta, vt cōstat Exodi.28.29. capit. sicut nunc Papalis dignitas atq; potestas. Ergo similiter potest saltē a Concilio Papa deponi pro alijs ab hæresi criminibus scādalosis & perniciosis Ecclesiæ.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad secundum argumentum, quod ceteris fortius videtur respon. ad maiorē quod ratio quare pro alijs criminibus ab hæresi Papa deponi aut puniri non potest est illa prima & tertia ratio simul quæ in dicto argumento tāgitur, quia scilicet non habet superiorem in terris, & Christus in hoc nullam fecit exceptionem. Et ad argumentum quod sit quod scilicet eadem ratione nō posset propter hæresim deponi. Respon. secundum doctores tenentes quod Papa eo ipso quod hæreticus pertinax est, est etiam ipso iure diuino papatu priuatus, conceditur consequentia:& Concilium non priuat sed iudicialiter declarāt esse priuatū:& hoc est deponere declaratiue & executiue non autem potestatiue. Secundum vero tenentes quod non est ipso facto iure diuino vel humano priuatus suo Papatu:tūc negatur consequētia:nec est eadē ratio vtrobique. Nā in casu hæresis Papa vel efficitur minor quolibet fideli vt ita Concilium habeat potestatem super eū, vel ipse Papa cogitur dare potestatem Concilio supra ipsum vt illū iudicet, vel potius iure diuino in eo casu eā potestatē habet, vt infra.q.12.latius, quā in alijs criminibus non habet.¶ Ad minorē autē vbi dicitur quod iure diuino & naturali fit exceptio vt pro salute totius corporis etiā caput cauterizetur & pro reipublicæ defensione ipse ēt Papa vim faciens occidatur. Respon.concesso antecedēte negatur illa consequentia, quod ergo similiter Papa deponi possit a Concilio. Et ratio est duplex. Prima secū dum Caie.quia sine capite suo corpori salus esse nō potest bene autē sine alijs membris. Sed hęc ratio non valet, quia licet sine aliquo Papa ipsum corpus Ecclesiæ simpliciter esse aut viuere spiritualiter non possit sicut nec corpus humanū sine suo capite naturali:at vero ad tempus sine hoc vel illo Papa(dum mortuus vel alias legitime depositus est)Ecclesia esse potest. Ideo secunda ratio negandi consequentiam & potissima est, quia supra Papam nulli nec ipsi Ecclesiæ Christus potestatē dedit. Inde ēt ille auctoritates Matt.18. ad Corint. & alia iura allegata quoad hoc in alijs a Papa non in ipso locum habent & intelliguntur,vt puniri & deponi possint per suos superiores qui id valēt in ipsos exercere, vti superius.q.4 in responsione ad septimum argumentum latius dictum est. ¶ Quo non obstante dico ēt quod quilibet & a fortiori ipsa Ecclesia se defendere potest a Papa inuasore eiusq; deuastatore illi resistendo eo modo quo infra quæst.10.plenius habetur. Potest etiam vim vi repellere cum moderamine inculpate tutelæ, ipsum furiosum ligādo & forte etiam occidēdo ipsum inuasorem dum aliter contra eius violentiam suæ vitæ aut pudicitiæ aut integritati prouidere non posset: non tamen per viam iurisdictionis neq; ipsius iurisdictionis actum in illum valet exercere:ac ex consequenti neq; Conciliū potest illum deponere:quia hoc iurisdictionem & potestatem atq; requirit quam supra Papam non habet. Sicut etiam subditus se suamq; pudicitiam defendendo licite forsam potest suum regem iniuste inuadentem cum debito moderamine occidere:non tamen per viam iurisdictionis ipsum occidere aut punire aut regno priuare potest. Nam licet quoad ipsum factū sit malus occidere quam deponere Papam vel Regē: non tamen quoad modum:quia hic actus iurisdictionis est,illic autem non.¶ Si dicatur: quid si non aliter quam per Papæ depositionem potest Ecclesia sibi prouidere? Dico & ego quod illud medium tanquam illicitum alias & iure diuino sibi prohibitum capere non potest: sed ad Deum & alias vias iuste defensionis pro remedio recurrendum est, vt infra q.10.latius agitur. Sicut & mulier, quæ contra maritum tiranice sua persona abutentem bonaq; sua & suæ domus simul dilapidantē non aliter potest sibi prouidere:non ideo potest illum occidere veneno, aut ratione aut salute priuare: quia media hæc siue remedia alias illicita aut iure diuino sibi prohibita sunt: sicut etiam fornicari non posset vt seipsam à morte liberaret. ¶ Si dicatur etiam quod non est illicitum sed iure diuino & naturali concessum cuicunque reipublice suum principem perniciosum suaq; auctoritate in ipsius republice perniciem abutētem deponere atq; punire: iam ad hoc supra quæstione quarta in responsione ad quartum argumentum dictum est magnam esse differentiam inter Papam & alios principes seculares qui a suis republicis suam immediate potestatem habent. Ius etiam naturale hoc alijs communitatibus concedit contra vel supra principes suos: id quod simul & ius diuinum respectu Papæ denegat Ecclesię. Ibi videatur quomodo etiam nullum ius naturale derogatur ex hoc quod perniciosus Papa deponi aut puniri non possit.

¶ Ad secūdam probationē quod illa exceptio iure canonico facta est, vt in c.nisi cum pridem. &c.resp.negando consequentiā, neq; enim est simile de Papa & de alijs p̄latis & sacerdotibus. Nam

Nam isti omnes habent superiorē qui eam punitionē & ius in illos qui iuri cōmuni subduntur possit exercere: Papa autem minime. Itē in eorū depositione non est par periculum, quod tamen in Papæ punitione vel depositione est, vti ex.ca. ita dominus.distinct.19.& ca.si papa: dist.40. dictum est. Sed neq; in pœnis ab identitate rationis semper valet argumentum. quia de reg. iur. Odia restringi.&c.

Nota. ¶ Ad ca.translato:& ca.exēpla.resp.negādo maiorē quoad exempla. Nā non per exempla maximè particularia sed per generalia quæ legi æquiualent & eam interpretantur & per leges iudicandum est, maxime in foro Ecclesiæ, s'm glo.in c. de quibus.dist.20.& Turrecre.ibidem.& l.nemo. C.de senten.& interlocu.omnium iudicum. §.sed licet. Vbi enim est lex aut ratio, non attenduntur exēpla particularia: quia sæpe deficiunt saltem in aliqua circunstantia.c.sana.dist.9. Ideo ab his exemplis non valet argumentum, vt ait glo. in c.monomachiam.2.q.4. nisi forte in foro conscientiæ pro vitando peccato, secundum glo. in auth.vt omnes obediant iudi.§.1. Conceditur autem illa maior quoad rationis idētitatem, secundum dictum.c.translato. Sed minor ibi subsumenda negatur, quod scilicet in nostro casu huius quæstionis non sit lex expressa: est enim quod nisi propter hæresim puniri aut deponi non possit: quia non habet superiorem in terris neque iudicem, vti superius probatum est. Item non est eadem ratio in Papa & alijs prælatis inferioribus. Quia & maius detrimentum Ecclesiæ sequitur ex Papæ depositione vt ex supradictis facile constat. Et ad exempla ibi subsumpta de illorum pontificum depositione respondeo quod illi non erant pontifices certi & indubitati de quibus tantum hic agimus: aut si aliqui erant, tamen de facto violenter & non iure neque legitime ad instantiam imperatorum depositi sunt, vt de Liberio Papa constat & de alijs sanctis pontificibus qui tiranice depositi martirio sunt coronati. De Ioan. XII. constat quod violenter de facto depositus est ēt si malis artibus pōtificatum obtinuerit, vt Vincētius in historiali.li.25.c.85. & Turrecr.de Ecclesia.li.3.c.103.latius referūt.

¶ Ad glossam autē in c.si quis pecunia. de Papa vxorato, respondeo quod ibi non dicitur quod propter hoc possit deponi, imò & Mathesil. ait quod si Papa habet vxorē & ipsa non potest induci ad vouendum continentiam: Papa tenetur illi reddere debitum vel cedet papatui: nō dicit quod cogetur cedere aut quod deponetur Insuper Io.Anto.in c.licet.de elect.col.7.dicit.quod reddet debitum & erit Papa: quia nō repugnat papatui sicut nec sacerdotui vt patet in Græcis. Multi ēt volunt quod electio facta de Papa notorie vxorato non retractetur sed vxor priuetur suo iure petēdi debitum. De quo Alexandrinus in d.c.si quis pecunia. distin. 79. facit Eusebius in historia Ecclesiast.li.6.c.21. dicens quod sanctus Fabianus vxoratus in Papam electus est, sed factus Papa reliquit vxorem in hoc consentientem, & vterque martirio coronatus est.

¶ Ad Felinum in cap.a.de præscrip. de duobus electis in Papam, dico id solum esse verum antequam alter eorum admittatur & recipiatur in Papam, simul & quando constare non potest sine scandalo vter eorum sit verus Papa & cuius electio bona atque canonica est. Secus autem quando alter eorum iam receptus & certus Papa habitus esset: tunc enim deponi non posset, nec oppositum dicit glos. quamuis Panormitanus & Felinus de suo dicant quod glossa sic intellexit quod scilicet esset deponendus.

¶ Ad vltimum ex.3.Reg.2. respondeo quāuis aliqui dicant quod Salomon in illo facto peccauit: alij quod illa fuit volūtas dei, secus in Papa. Melius tamen dicamus negando cōsequentiam: quia non est simile, nam pōtificatus ille veteris legis & summus pōtifex eius quāuis esset a deo immediate institutus vt rex Saul atq; Dauid: nō tamen habebat claues regni cælorū, neq; virtutem & potestatem supernaturalem ad supernaturales effectus vt noster pontificatus habet in lege gratiæ. Ideo sicut illa potestas pontificalis & pontifex poterat instituti a synagoga, exceptis aliquibus actibus & ceremonijs figuratiuis, nisi Deus prçuenisset vt ait Victoria in 1. relectione de potestate Ecclesiæ.q.3. proposi.6.& q.4.ita poterant sacerdotes illi deponi. Sicut de rege Saule & Dauide, sup.q.4.in resp. ad quartum argumentum dictum est. Immo, & secundum Abulen.3.reg.2.c.28.31.& Turrecre.de potestate Papæ.lib.2.c.96.ad quartum.& in decreto, dist.93.c.obediētiam.q.a.ad secūdum.secundum B.Tho.lib. de rege & regno, & Bonauen. in 4.dist.24.in gl.literali supra magistrū. Pontificatus ille inferior potestate regia & illi subiectus erat: sicut & Aaron erat subditus Moysi: & de Eleazar constat.nu.27.& in libris regū significatur. Quod ēt expresse ait Burgen.in additionibus ad Nico.Lyr.super id 1.Pet.2. Vos genus electum regale sacerdotium. Ideo nō ait regnū sacerdotale, vt Exo.19. olim dicebatur. Igitur quia reges pontificibus veteris legis superiores erāt nil mirum si ex legitima causa illos punire atq; deponere possent: nō sic ī statu legis gratiæ: vbi neq; reges neq; ipsa Ecclesia neq; Conciliū illā representans supra Papā ius dicere possunt.

Tertiò ad idem arguitur, nā Matt.8.dicitur. Arg.3. Si Ecclesiam non audierit sit tibi tāquam ethnicus & publicanus, idest, incotrigibilis per excōmunicationē eijciatur a cōmunicatione fideliū, & habeatur vt infidelis. secundū glo. ibidē.& in c.omnibus.24.q.1.& ca.quemadmodum. de iureiuran.& Panor.in c.nouit.de iudicijs. Hoc autem generaliter dicitur de omnibus etiā de ipso Papa sine ylla distinctione, secundum glossam

ordin.

ordin. Ergo etiam in ipso Papa locum habet, vt scilicet pp incorrigibilitatẽ scãdalosam & perniciosam Ecclesiæ eijciatur & deponatur. ¶ Et confirmatur primo, quia in epistola Clementis Papæ ad Iacobum fratrẽ domini habetur quod B. Petrus dixit illi. Si mundialibus curis fueris occupatus: non poteris quæ ad salutẽ pertinent plene omnibus distinguere: & ex eo fiet vt tu tanquam qui non docueris quæ ad salutẽ pertinent deponaris: & discipuli per ignorantiam pereant. Hæc ille. Ergo a fortiori pp incorrigibilitatem perniciosam Ecclesiæ est Papa deponendus. ¶ Confirmatur secundo, ex Ioan. 15. Si quis in me non manserit mittetur foras. &c. & Matt. 5. Si sal euanuerit ad nihil valet vltra nisi vt mittatur foras, id est, deponatur & conculcetur ab hominibus. ¶ Cõfirmatur tertio. Quia Papa non accepit potestatem in destructionem sed in edificationem Ecclesiæ. 2. Cor. 10. & 13. c. Non habemus potestatem in destructi. &c. Et qui committit in legem non gaudet beneficio eius. C. de iure delib. l. scimus. & ff. quod metus causa. l. isti quidem. & c. quia frustra. de vsuris. Facit etiam ad hoc quod mutata qualitate personæ cui est commissa potestas mutatur & mens committentis. l. sicut Cornelius. ff. de soluti. sicut etiam iuramentum atque promissio non valet. c. quemadmodum. de iureiur. & c. nequis. 22. q. 2.

Resp. ad 3. arg. ¶ Ad tertium argumentum respondeo, quod id Matt. 18. Dic Ecclesiæ, intelligitur, id est, prælato si habet superiorem: sin minus ipsi Deo relinquatur, & talis est Papa, imò & ibidem de Papa vel de beato Petro Christus specialiter nihil locutus est neque vlla eius mentio fit nulla etiam potestas Ecclesiæ communitati ibidem collata est, vti superius. q. 4. in responsione ad septimum argumentum latius declaratum est.

¶ Ad primam confirmationem & epistolam beati Clementis respondet Caiet. in apologia. c. 27. quod illa non est authentica. Sed hæc responsio non placet, quia ex illa epistola multa ponũtur in decreto quæ ab Ecclesia probantur & auctoritatem habent apud doctores cõiter, vt patet in c. si inimicus. dist. 93. & c. te quidem. & c. sicut. 11. q. 1. Ideo secundo & melius respondeo quod ibi non dr̃ vt tu deponaris a Concilio, sed deponaris tm̃, & intelligitur, id est, puniaris a Deo. Quod inde patet, quia B. Anacletus qui illi successit idemq; docuit in c. electionẽ. dist. 97. quasi idem declarans ait. Electionem summorum pontificum sibi solus Deus reseruauit, vt scilicet ipse solus puniret Papam qui sua abuteretur potestate. Item tertio B. Petrus non loquitur ibi diffiniendo vel statuendo sed hortando ne Deo permittente Papa male suum officium exercens deponatur vel puniatur de facto ab hominibus per violentiã. Item quarto potest intelligi proportionabiliter vel accommode in casu suo, videlicet ne deponaris a Cõcilio in casu quo propter hæresim pertinacem Papa deponi potest. Ideo subsequitur, tanquã qui non docueris quæ ad salutem pertinent, id est, si male docueris hæresim vnde discipuli decepti dispereant.

¶ Ad secundam confirmationem ex Ioan. 15. & Matt. 5. eodem modo respondeo sicut ad epistolam B. Clementis, quod tripliciter bene põt intelligi ẽt si ad Papam accõmodentur illæ auctoritates quæ generaliter de omnibus loquuntur.

¶ Ad tertiam confirmationem ex. 2. ad Cor. 10. & 13. respondeo, quod illud intelligitur quo ad exercitium & finem potestatis, quia scilicet non est data ad eum finem vt ea quispiam abutatur, neque licite illa quis abuti potest, neque potest obligare per iniusta sua præcepta, vt infra q. 7. habetur. Non tamẽ pp abusum statim caret illa potestate: neque sub hac cõditione sed cum tali modo vt non male sed potius bene sua quisque etiã Papa vtatur potestate illi collata est. Alioqui per quodlibet peccatum mortale etiam ipso facto ante condemnationem & depositionem iudicialem perderetur: id quod hæresim continet pauperum de Lugduno & sequacium. Igitur Deus contulit Papæ alijsq; prælatis & sacerdotibus imò & omnibus hominibus suam cuiq; potestatem atque potentiam ad bonum & malum obiectiuè, non tñ finaliter ad malum: quia videlicet eã dedit qua benè & malè agere possent: non tñ vt malè sed benè finaliter agerent. Sicut cõiter dicunt Doctores in 2. dist. 44. quod Deus dedit homini potentiam peccandi vel ad peccandum non tamen vt peccaret. ¶ Ad illud autem ex. C. de iure deli. l. scimus. respondeo, quod hoc priuilegium ne Papa possit ab aliquo iudicari siue deponi datum est illi a Deo, non quidem personę sed dignitati papali: ideo non habent locum prędictę leges quæ de priuilegio dato personæ vel loco loquuntur. Facit c. si diligenti. & c. significasti. de foro compet. ¶ Ad aliud quod mutata qualitate personę mutatur mens concedentis ex. l. si cum Cornelius. &c. Respondeo primo, quod id intelligitur quando sub conditione saltem tacita talis qualitatis personæ aliquid illi committitur: secus si non sub illa sed sub modo tantum, vt proximè de omni potestate atque potentia Papæ & cuilibet homini data a Deo dictum est: qui ab ęterno scit quales omnes futuri erant. Secundo, illa lex loquitur de hominibus ignorantibus futura vel absentia siue latentia, quando etiam homo ipse habet facultatem ad hunc actum pendentem a voluntate ipsius mandantis vel committentis, vt est dominus constituens procuratorẽ: & talis non est Ecclesia quæ semel electum Papam reuocare non potest, nec id a sua pendet voluntate.

¶ Si replicetur ex Ieronymo in cap. audacter. 8. quæst. 1. dicente, quod licet Saul fuisset electus a Deo: tamen propter peccata sua iam Deus illum pro rege non habebat. Ergo similiter Papa

rite

rite electus propter incorrigibilitatem pernicio sam Ecclesiæ corã Deo: & per consequens apud Ecclesiam a Papatu depositus est. Respõdeo negando vltimam consequentiam. Nam esse depositum coram Deo vel apud Deum non est illum esse regno Papatu aut eius iure vel potestate priuatum sed est esse indignũ ea potestate, quodq; propter hoc etiam Deus ab æterno decreuit illum ab ea deponere per mortẽ oportune: sicut & fecit cum Saule qui a solo Deo per mortẽ de regno depositus est, cum quo stat quod interim apud Ecclesiam suã habeat potestatẽ: neque ab ea deponi possit, sed a solo Deo vt dictum est.

Argum 4. Quarto ad idem arguitur. Nam deficiente superiore in terris qui iustitiam faciat licitum est cuilibet sibi ius dicere. dist. 1. c. ius gentium & glo. ibidẽ. & Inno. in c. olim. de restit. spol. Vnde & ẽm c. 1. de mili. vassall. qui contumax est, in vsu feudi. vassallus potest dñm iniuste sua retinentem depredari in defectu iustitiæ. Ergo similiter Concilium potest sibi ius dicere Papã perniciosum deponẽdo in defectui iudicis in terris.

¶ Et confirmatur. Quia si Papa perniciosus põt in Concilio accusari, ergo & deponi si non emendatur vel debite purgatur, & põt cogi, vt se compurget. Consequentia patet. Nam ad quid prodesset eius accusatio nisi debita eius punitio vel purgatio vel emendatio ab illo exigatur vel in eũ exerceatur. Antecedens aũt probatur ẽm gl. in c. si Papa. dist. 40. ponente duos casus in quibus Papa potest accusari. Primo, in hæresi proprie dicta. Secundo, in præsumpta, qualis est incorrigibilitas & cõtumacia, ẽm doctores cõiter: alias neque glossa neque textus sibi cõsonarẽt.

Respon. ad 4. argum. ¶ Ad quartum argumentũ respondeo quod antecedens solum verum est ad hũc sensum quod potest bona sua defendere vim vi repellẽdo ẽm ius naturale, & ea iniuste detẽta potest occultè sibi recuperare: aut etiam publice & violenter capere quando sunt certa & manifesta & iniuriosè detenta & nullus est iudex qui commodè iustitiam faciat. Potest etiam sibi recompensam facere quando debitum liquidum & certum est cum debitis alijs circunstantijs quæ a Doctoribus communiter feruntur. Non tamẽ per viam vindictè aut iurisdictionis potest quis sibi ius dicere & potestatem exercere in alium pro delicto puniendo nisi superior eius sit. Et ita consequentia nihil valet. Cum quo stat quod Papæ pernicioso aut perniciosa percipienti Ecclesia resistere põt, vt infra. q. 10. de hoc latius agitur.

¶ Ad confirmationem respondeo, etiam si concedatur antecedens de quo latius infra. q. 6. habetur, negatur consequẽtia. Nam accusatio vel denuntiatio prodest ad multos effectus, vt inferius. q. 6. explicantur, negatur autem quod Papa possit cogi ad se purgandum: quãuis iure diuino ad id teneatur, vt supra. q. 4. in responsione ad decimum argumentum dictum est.

Argum 5. Quinto ad idem arguitur. Quia in sacra scriptura non inuenitur expressum quod Papa magis pro peccato hæresis quam pro alio crimine deponi possit. Ergo relictum est interpretationi Doctorum & canonum Ecclesiæ dispositioni, sicut & alia quæ indeterminata sunt. Et sicut Bonifacius Papa in sua epistola decretali, licet Gratianus ex inaduertentia dixerit illum martirem fuisse, in c. si Papa. dist. 40. expressit casum hæresis: ita & casus criminis scandalizantis & vastantis Ecclesiam si sit incorrigibilis Papa excipi potest, vt scilicet pro eo deponi possit, vt glossa ibidem sentire videtur.

¶ Et confirmatur. Quia qui potest in maius potest in minus, vt habetur in c. ex parte. 3. de decimis. Sed Concilium potest iudicare Papam de maiori crimine hæresis ipsumq; pro eo deponere. Ergo & de minore aut pro minori alio crimine Ecclesiæ pernicioso.

Resp. ad 5. arg. ¶ Ad quintum argumentum respondeo negãdo consequentiam. Nam licet in sacra scriptura sic expressum non sit: est tamen quod pro sola hæresi sit euitandus & declinandus hæreticus quilibet iam declaratus sine vlla exceptione: vt infra q. 11. & constat. 2. Thessal. 3. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinate, & non ẽm doctrinã quã acceperũt. & 2. ad Cor. 6. Nolite iugũ ducere cũ infidelibus: quæ enim societas lucis ad tenebras? &c. & 2. Io. 2. Si quis hanc doctrinã non affert nolite eũ recipere in domo nec ei aue dixeritis. & ad Titum. 3. Hæreticum post vnã aut alterã correptionẽ deuitã. Hæc aũt vitatio non põt commode fieri nisi per hæretici depositionẽ & alterius capitis aut Papę substitutionẽ qui cũ corpore Ecclesiæ cõiçet & virtutẽ influat spiritualẽ vt constat. Inde ergo solius hæretici Papę infertur depositio. Quare non est verum quod hoc relictũ sit interpretationi Doctorũ, & canonũ statutis vel Ecclesiæ dispositioni: nisi sicut explanantibus aut declarantibus: quõ ẽt articuli fidei relicti sunt Doctoribus & canonibus sacris & Ecclesię declarationi, non autem eius constitutioni aut editioni. Nam articulos fidei declarare nõ mutare nec de nouo instituere possunt Doctores & canones Ecclesiæ. Ita & legẽ hanc diuinã de Papæ dispositione declarare nõ mutare aliquid addẽdo aut subtrahendo possunt. Illis aũt auctoritates. 1. ad Corint. &c. iam supra in respõsione ad ẽm argũ dictum est non de Papa sed de alijs fratribus esse intelligendas.

¶ Ad confirmationem respondeo, quod illa maxima non est semper vera phisicæ loquẽdo, tam de actu quam de obiecto quam de effectu: nisi vbi minus includitur in maiori quoad actum, vt qui potest ferre potest ẽt vnum tantum portare. Quod patet. Nam qui potest in actum maiorem scilicet intelligere, non potest in minorem, scilicet odorare neque palpare vt de angelis liquet. Similiter visus qui potest in obiectũ maius puta lucidum

lucidum non pôt in minus puta sonum. Virtus quoq; generatiua hominis pôt in effectū maiorem.i.hominem.Homo.n.generat hominem:nō tñ pôt generare leonem,neq; formicam. Si aūt illa maxima ciuiliter intelligatur siue moraliter vt in dicto cap.ex parte sub alijs verbis inducitur,s.cui concessum est maius,minus quoq; concessum esse videtur: tunc intelligenda est cæteris paribus. Non.n.Archiepisc. possunt in monachos exemptos,quāuis possint in Episc.sibi suffraganeos,quia non sunt cætera paria.Sic in ꝓposito cætera paria non sunt. Nā in crimine hæresis,quod maius est,subiectum.i. Papa mutauit statum Christianitatis : in alijs autem criminib. minorib.in eodē statu Christianit. permanet.Et ita ex parte criminis in hæresi,alijsq; criminib. cætera paria non sunt. Ex parte aūt maioris, vel minoris effectus,aut potestatis ipsius iudicij minor est falsa:quia maius est iudicare Papā in statu Christianitatis existentem de adulterio , aut symonia etiam scandalosa, & perniciosa, quam ipsum iam à Christianitate ruētem de hæresi iudicare:quia in primo attigitur superior gradus status,quam in secundo, vt constat. Sic respondet Caietan.in quodlib. de Papa cap.27.

¶Sed vtrū Papa deponi possit propter alias eās non criminosas , puta si sine vlla redemptionis, siue remedij spe captiuus , si aut amentiam perpetuam incurrat, aut si nulla sit spes pacis Eccl. & obediētiæ fidelium,& huiusmodi,nisi per Papæ depositionem, vel renuntiationem , & alterius electionem videatur. Caiet. vbi sup.cap.16. 18. vbi de his latius agit.

QVAESTIO VI.

Vtrum Papa non hæreticus, sed alias criminosus incorrigibilis, scandalosus, & perniciosus Ecclesiæ possit propter hoc in Conc. accusari , aut denūtiari & tunc Conc. eo etiā inuito congregari possit.

Dictum 1. RESP. per quatuor dicta,quorū primū est. Quod si crimen Papæ est ita notoriū, & nociuū Eccle.& ipse sæpe admonitus à procerib. Eccl. manet adhuc ita incorrigibilis, quod inde iā imminet valde probabiliter ruina Ecclesiæ siue fidelium circa fidē,puta quia fideles illum imitātes credunt se licitè agere, ꝙ illicitum est:tunc vtiq; pôt accusari, vel denuntiari apud Concil. non vt puniatur,vel deponatur, sed vt ibidē melius,& efficacius corripiatur, & eius abusionib. & periculo prædicto obuietur, vel Ecclesiæ catholicæ prouideat.Et ad id,pôt Concil. generale congregari ēt eo inuito eo mō, quo inferius habetur. ¶ Ratio horum est quia potentes prouidere , ne iacturam imminentem in fide patiatur Ecclesia ex quacunq; causa prouenientem, dū Papa id non facit,vtiq; diuino iure tenētur, & maximè prælati, & reges, & card. & illi omnes,q sunt priniores Eccl.vt habetur in cap. sit rector dist.43.& ca.aduersitas.§. cū verò 7. q.1. sicut & filij suę matri in extrema,vel ēt in maxima necessitate prouidere tenētur Faciūt ad hoc oēs rōnes sup. inductæ.q.4. in argumentis contra 3.opinionem,quæ quoad hoc tñ sunt efficaces . Faciunt ēt oēs doctores oium opinionū , q̄ superius eadem.q.4.& 5. referuntur, vti de hoc ēt Iacoba. tandem lib.8.art.1.& 2.& lib.4.ar.2. vbi supra plenissimè agit.

¶Sed vtrum hoc ēt sit verum qñ non in periculum fidei , sed morum tñ Ecclesiæ generaliter redundat præfatum crimen Papæ notorium , & perniciosum,quia.s.fideles benè vident,& manifestè ex fragilitate, vel cupiditate, vel ex alia cā id Papam committere scientes esse malum: neque propter hoc aliquis cogitur peccare, aut errare:tunc non est tam certum quod possit Concilium inuito Papa congregari, & ibidem ipse accusari . Nā variæ in hoc sunt doctorū opiniones . Probabilius tñ tenetur cōiter quod sic qñ per id vastantur mores, & leges Ecclesiæ , puta per exorbitantissimas,& symoniacas passim legum dispensationes,& ad plura beneficia indignis notoriè collata:& qñ per alia eiusmodi vniuersaliter vastatur Ecclesia: quodq; idem iudicium sit qñ in moribus,sicut quando in fide periclitatur Ecclesia. Nā & fides ad mores, rectūque cultū Dei ordinatur: & ad salutem vtrumq; necessariū est. Ideò dicunt, ꝙ ēt tunc inuito Papa concilium pôt congregari,vt proximè dicetur , vt Ecclesiæ periculo prouideatur, nam licet sponsa inuito suo sponso seipsam ornare,& decorare non possit:pôt tñ suā honestatē tueri, & se vestre ne nuda,& turpis sit,& appareat & sibi cauere ne ēt à sponso deturpetur Ad quod facit,quod hæc de causa congregatum legit Cōciliū Episc. Italiæ, Romæ fauente Imperatore contra Ioan.12.quia venator,& lubricus incorrigibilis, & scandalosus erat Ecclesiæ. Quod,& laudat Turrecrem. assertor dignitatis Papalis, in sum.de Eccl.lib.3.ca.10 Facit ēt epist. Ermisdæ Papæ ad Episc. per Hispaniam constitutos, dicens.Difficile est, vt cuiusq; cor si prauis cogitationibus induretur in se patiatur culpandus fieri,cum nouerit se iudicium concilij subiturū. Et ita tenet ēt Siluestrina,tit.Papa q.4 & Victoria in 3.relectione de Papa,& concil.propo.23. & Card.in cap. solitè, de maio. & obe.nota.23. & Egidius in cap. licet de electione charta 23. & in ca.si Papa dist.40.vbi ipse, & Iacobat. lib. 8. art.3. latius de hoc agunt.Similiter hoc tenēt doctores de prima opinione superius q. 4. & 5. recitati.Itaq; hæc opinio, vel sententia communis doctorum est,& tandem Alaba de Concilijs par.1.cap.2. resoluit. ¶ Sed quomodo tunc tale Concilium generale congregabitur ? dicunt vbi supra Egid. & Iacobatius lib.8.art.1.& 3. & li. 4.artic.1.& lib.3.artic.1.& 2.3. 14. & Siluester

titu Concil. q. 4. & tit. Papa. q. 15. alijq; doctores ꝙ prius Papa reuerenter requirendus est à Cardinalib. & Regib. vt Concilium cogat: ꝙ si noluerit: tunc ipsi, vel ēt Episc. de diuersis prouincijs interueniente Imperatoris, vel Regum fauore, & auctoritate, ēt Papa inuito ad effectum tantum prouidendi periculo Ecclesiæ, & abusionibus Papæ, vt proximè dicetur Concilium possunt congregare: quāuis Caietan. in hoc contradicat.

Dictum 2. ¶ Secundum dictum est, ꝙ tale Concil. generale in casu prædicto quāuis legitimum, non tñ integrum, siue perfectum est, ob defectum auctoritatis, & consensus Papę ipsius. Ideo solum pōt ibi dem Papa accusari, vel potius extraiudicialiter denunciari, & reuerenter reprehendi, atq; moneri, vt vel sic cōfusus efficacius emendetur: nō tñ pōt deponi, neq; vllo modo à Concil. puniri, neq; eius potestas limitari, vt sup. q. 4. & 5. & infr. q. 7. q. 8. habetur. Secundò in eodē Concilio pōt tractari, & prouideri quō prędictis abusionibus Papę resistatur, ēt inuocato brachio sæculari imperatoris, & principum Ecclesiæ ad remedium illius. Quod certè absq; Papæ punitione, & coactione, & potestatis eius limitatione multipliciter fieri pō, ēt impediendo, & puniendo, participes in scelere: Et ita per indirectum erit causa correctionis ipsius Papæ, vt de his latius infra q. 10. agitur. Et consequenter pōt ibi à Concil. fieri declaratio, ꝙ ideſt peccatum, & dispēsatio fieri non pōt, vt infra q. 9. habet. Consonat Turrecr. in decr. dist. 17. c. 1. art. 3. Itaq; licet non sit cā sufficiens celebrandi Concil. ad Papam deponendum vel puniendum: est tñ ad tractandū de causa ipsius, & ad prouidendum Ecclesiæ de remedio. Videmus. n. quod Cōcilium cognoscit de causa electionis Papæ, vt in ca. si duo, dist. 79. & tamen ipsa electio ad Cardinales tantum spectat, vt in ca. licet de elect. Tenetq; sententia lata per Concilium contra Papam quoad Ecclesiā militantē. Similiter licet homo nō separet quos Deus coniungit, & sunt legitimè copulati: Ecclesia tamen cognoscit, quando matrimonium est dubium, & per eius sententiam illi possunt separari, & ea sententia valet in foro Ecclesiæ quousque de eius errore constet: tunc. n. illa sententia reuocabitur. Sic in proposito, & forte ēt à fortiori de causa Papæ, & Concilij dicendum est. ¶ Sed notandum, vt diximus quod quia id, Concilium nondum perfectum est: inde in alijs causis, siue negotijs, nisi in supradicto negotio, & pertinentibus ad ipsum, se intromittere, aut disponere non potest sine Papę consensu, vel auctoritate: quia non est nisi, vt congregatio quædam constituens potestatem quandam ex ipsis tantum congregatis constitutam ad defensā, & remedium Ecclesiæ. Ideo vt dictum est nullā maiorem potestatem habet. In quo Siluest. in titu. Papa. q. 4. & Caiet. in quodlib. de potestate Papæ c. 16. cōsonat expſsè, & alij de doctorib. sup.

Dictum 3. ¶ Tertium dictum est. Quod in omnib. his cauē dum est, primò, ꝙ quantū fieri pōt semper seruetur illibata auctoritas Papæ, & cū debita eius reuerentia oīa fiant. Secundò maximè cauendū est scandalū, tā in ipso Concil. congregādo, q̄ in mō ibid. procedēdi, & postea exequēdi: ne tunc, vel post scismata fiāt, & alia incōmoda, q̄ ex huiusmodi Cōcilijs contra voluntatē Papę cōgregatis facilè possunt suboriri. Ideo dū his incommodis sufficienter prouideri non posset melius esset Concilium non cogi, sed alias, vt infra q. 10 habetur prouidere.

¶ Quartū dictū est, vt ait Iacobat. li. 8. ar. 4. quod tunc crimen Papę dicitur notoriū scandalizans Ecclesiā, qñ post aliquot monitiones Card. vel principum, adhuc ipse Papa sua crimina prosequitur, ita ꝙ apud prælatos, & proceres Ecclesiæ ēt si sint sæculares pro maiori eorum parte, qui possunt interesse Concilio tale crimen notoriū. & scandalosum est; quāuis. n. non scandalizentur oēs fideles Ecclesiæ, quia vel non vidēt, vel quia ignorant, vel non credunt dicentib. Papam id cōmisisse: at verò si apud supradictos magnates Ecclesiæ notorium, & scandalosum est, tunc dicitur totam Ecclesiam scandalizare. Qđ inde probatur. Qđ Ecclesia capitur pro prȩlatis eius, sicut Matth. 18. Dic Ecclesiæ. secundū glo. ibid. & Chrisost. & habet. 7. q. 1. ca. scire debes. & doctores ibidem & Ephes. 3. Vt īnotescat principibus, & potestatib. per Ecclesiā. i. per Apl̃os prædicātes secundū glos. Item concil. dicitur Ecclesia secundū Panor. in ca. significasti. de elect. & Act. 15. Placuit oī Ecclesiæ eligere viros, &c. & in concil. Niceno in simbolo fidei dicitur, ꝙ oppositum dogmatizantes anathematizat catholica, & apostolica Ecclesia: vbi concilium appellatur Ecclesia. Itē Ecclesia capitur pro maioribus in Eccl. tam clericis, quā laycis. 3. Reg. 8. Rex benedixit oī Ecclesiæ Israel & 1. Paral. 29. Locutus est Dauid ad oēm Ecclesiam. Ita etiam cōmuniter dicitur factū ab Eccl. ciuitate, vel regno, vel aliquo collegio. l. cōitate, ꝙ factum est à maiorib. vel à maiori eius parte. c. 1. de his, q̄ fiunt à maiori parte, ca. si igitur habetur, & dicitur factum ab Ecclesia vniuersali, quod fit à Cōcilio generali, vel à maiori parte eius.

Dictum 4. ¶ Nota ēt ꝙ notorium facti de quo agimus dicitꝰ ꝙ nō dubitatur à populo, vel à maiori eius parte secundū Vinc. & Calder. & do. Ant. in ca. vr̃a. de cohabi. cleri. & mulie. vel ꝙ oēs sępè vident, vel videre possunt sm Bald. in auctē. ꝙ locum. q. vlt. C. de collat. & do. Ant. in repetitione. ca. vr̃a vbi supra, & propriè dicitur in facto permanēte vel continuato. ¶ Pernicies aūt Ecclesiæ tunc dicitur qñ eius leges, & mores passim vastantur, & violantur per exorbitantes dispensationes legum, & indignas beneficiorum prouisiones notoriè, & cōmuniter factas, & huiusmodi, de quibus infra q. 9. & 10. latius exemplificatur.

QVAE-

QVAESTIO VII.

Vtrum Concilium possit limitare potestatem Papæ, eius leges, & statuta tollēdo, vel impediendo: aut non obediendo, & faciendo quod à cæteris Christianis non obediatur eisdem.

Propositio. RESP. quod non: nisi sit lex alias intolerabilis, vel peccatum, aut iniustitiā cōtinens. Sed legi, & mandato Papæ, etiā si durum sit nec cōueniens consuetudini regionis obediendū est. Et rō est, qa in potestate iurisdictionis Papa est super Concil. vt supra q.4. probatum est. Facit. l. prospexit. ff. qui & à quibus, & dist. 19. ca. in memoria, & ca. contra morem. dist. 100. ¶ Et hoc q̄ diximus quamuis durum præceptum sit, &c. est, verum maximè in his, quę ad cautelam peccati, vel ad punitionē criminis ordinantur, vt ait Archid. in ca. sicut, dist. 15. & Dñicus in ca. in istis. ea. dist. & Card. Alex. ibidem, & Turrecr. in decreto, dist. 4. ca. ideo. art. 2. latius agit. ¶ Sed nota exceptionem nisi sit lex, aut mandatum intolerabile, aut continens peccatum alias, vel iniustitiam. Nam si Papa percipiat quod alias peccatū contra ius diuinum est, vel naturale, non est illi obediendum, quia Act. 5. Obedire oportet Deo magis quam hominibus, quod notissimū est. Si aūt mandatum, vel lex iniusta, vel intolerabilis sit: nō tenent fideles obedire. Quod patet prius declarando, qn̄ lex dicitur iniusta. Nā secundū B. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. tunc dicitur lex iniusta, quando non est auctoritas in mandante, vel statuente, vel quando non est ad vtilitatem cōem, sed ad commodum temporale priuatum ipsius statuentis, vel aliorum amicorum suorum, vel quando inæqualiter secundum proportionem conditionis personarum onera distribuuntur, vel imponūtur, ita quod alij reuelantur alij valde grauantur, etiam si ad bonum commune talis lex ordinetur. Ex quacunque igitur causa ex his lex mandatum, aut etiam dispensatio iniusta sit non obligat in conscientia, neque seruanda est: nisi forte aliquando propter scandalum vitandum seruanda sit.

¶ Quod probatur tripliciter. Primò, secundū August. lib. 1. de libero arb. ca. 15. & lib. 19. de ciui. ca. 21. dicentem. Lex esse non videtur, quę iusta non fuerit. Quod si non est lex, ergo neq; obligatio ad eam seruandam est. ¶ Secundò quod lex ciuilis iniusta non obligat. ergo nec Ecclesiastica. Antecedens patet. Quia potestas principum est à Republica, quæ non dedit eis potestatem ad id, nec ad grauādum subditos, sed ad ipsos cōseruandum, & cōe bonum; neq; Deus dedit eis potestatē, nisi vt dictum est. Prou 8. Per me reges regnant, & legū cōditores iusta decernunt. Consequētia aūt probatur. Quia similiter Christus, qui Papæ dedit eā potestatem nonnisi, vt dictum est concessit ad ędificationē, & ad pascendum gregem, non ad nocendum subditis, eosq; grauandum. Neque. n. Papa maiorem hēt potestatem in spiritualib. ad id, quā rex in temporalib. Neq; est absolutus dñs Ecclesiæ, & bonorū eius spiritualium, sed gubernator ad ædificationem. 2. Cor. 10. & 13. ca. & Ro. 13. Ois potestas à Deo est: & quæ à Deo sunt ordinata sunt. Et quāuis per abusum suæ potestatis eam Papa nō perdat: at verò per legem iniustam subditos obligarē non pōt, neq; est obligatio legi illi obediendi. ¶ Et confirmatur, quia Papa non hēt maiorem auctoritatem ad inferendum iniuriā, vel iniustitiam, quā Episc. in subditos suos. Sed Episcopi lex, aut mandatum iniustum non obligat secundum oēs, ergò nec Papæ. ¶ Tertiò probatur idem. Quia sententia iniusta ex parte causæ, quia. s. non tribuit cuiq; quod suum est à quocunq; feratur ex cā quacunq; scilicet ex malitia vel ignorantia, siue ex falsa præsumptione non obligat partes in conscientia: quamuis in foro Ecclesię obliget pp scandalum quousq; veritas constet sufficient r, ergo nec lex iniusta, vel mādatum iniustum. Quia eadem rō vtriusque est. ¶ Et in h s expresse consentiunt. B. Th. vbi sup. & Adrian. in 6. quodlib. ar. 1. & Victoria in 3. relect. de potestate Papę, & Concil. j. propos. 17. & doctores cōiter dicentes, quod si Papa ferret legem iniquā, vel iniustā alias vel intolerabilem vel valde grauē, vel conturbantem totum statū Ecclesiæ. puta quod Christiani loco decimarum soluerent 4. aut 5. partem fructum, vel quod oēs Ecclesiastici illi darent singulis annis mediā partē oīum fructuum, atq; redituum Ecclesiast. & huiusmodi: vtiq; nō tenerentur illi obedire. Similiter si institueret legem non conuenientē moribus, & consuetudini subditorum, puta qd̄ clerici orientalis Ecclesiæ nunc non haberent vxores, non est recipienda, & Episc. possunt contradicere, vt ait glo. & Turrecr. in ca. ideò. dist. 4. & in alijs eiusmodi casib. Et multo minus tenerentur in dispensationibus eius iniustis in beneficijs Ecclesiasticis, & spiritualibus, quæ videlicet sic fierent in fauorem aliquorum priuatorum, quod cedunt in grauamen aliorum, & iacturam Eccl. vt de hoc infra. q. 9 & 10. habes.

¶ Sed hic est maximè notandum secundum Victor. vbi supra propos. 16. & 21. quod nō spectat ad subditos examinare, aut determinare, quid Papa possit, aut non possit: & quomodo illi parere teneantur, quomodo non. Sed neque cuiquam licet ab eius mandata quantumcunque iniusto: propria auctoritate discedere. Quod probatur. Tum primò, quia hoc ipsum determinare, quæ sit potestas spiritualis alicuius, & ad quid se extendat est actus iurisdictionis, & pars gubernationis, quæ ad subditos saltē respectu superiorum non spectat: nisi fortè doctrinaliter tantum, & oportune cum debitis circun- *Not.*

stantijs sine executione. Tũ secũdò. Quia sic decretũ habet. 17. q. 4. c. si quis suadente. §. cõmittunt, & seq. q. s. sacrilegium est disputare de potestate principis, & maximè Papę. Tũ 3. Quia esset irreuerentia contemptusq; Papalis auctoritatis si cuilibet hoc cõcederetur: esset ẽt in turbatione, & dissolutionẽ Ecclesiast. ierarch. & auctoritatis, si quilibet posset dicere Papa nõ põt, iniustum est, & ita sese à Papæ mandatis eximeret. Esset ẽt manifestũ inobedientiæ scismatũ & hæresum nutrimentum. Immò, & hinc hæreses ortæ sunt, vt S. ait Cypr. quia sacerdoti Dei, vel Papæ non obedit: si quilibet audet dicere, q Papa malè facit, quodq; facere non põt. Quare ẽt si Papa erraret: tutius est, vt in oĩb. illi obediatur, vt in principio huius q. dictũ est: quã per hoc, q vnus habeat licentiã non obediendi, & forsam rationabiliter in vno casu alijs daret occasionem scandali, vt videlicet alij etiam in præceptis iustis, & honestis non obediant.

¶ Igitur nisi de iniustitia legis, siue mãdati manifeste constaret simul, & per Concil. vel per Ecclesię primates, & principes decretum esset quõ fideles circa id se debeant hĩre vt infra q. 9. & 10. habetur: vtiq; ipsi Papæ ẽt dura præcipienti vti superius diximus obediendũ est. Si aũt manifeste constaret esse pc̃tũ contra ius diuinũ, vel naturale alias id agere, q præcipitur, cauendum est. Et si quid in fraudẽ, & grauamen faceret sęcularũ non est obediendũ, nisi propter scandalum, vt infra q. 15. habetur, dub. 3. quæstiũc. 2.

QVAESTIO VIII.

Quæst. 8. *Vtrum Concilium possit limitare potestatem Papæ statuendo quod ille non possit declarare, dispensare, aut tollere, vel derogare leges aliquas purè positiuas, & Conciliorum.*

Propos. 1. RESP. per vnicam trimẽbrem propositionẽ. Quod Papa põt in oĩb. supradictis dispensare, & ea oĩa tollere, & derogare, neq; eius potestas põt per Conciliũ sic limitari, aut impediri, q eius dispensatio non valeat, & factũ secundũ eam non teneat in foro Ecclesiæ, ẽt si Conciliũ superadderet decretum ipso facto irritans Papę dispensationem, vel legis abrogationem valet prædicta ipsius dispensatio, & abrogatio. Quãuis Papa derogans concedens, atq; dispensans, ipse ẽt impetrans, & ea dispensatione vtens coram Deo mortaliter, aut venialiter delinquat.

1. pars probatur. Prima pars, quod. s. Papa põt in oĩb. supradictis dispensare, & ea oĩa tollere, & derogare, & declarare probatur dupliciter. Primò, quia necesse est in Ecclesia esse potestatem in his dispẽsandi pro loco, & tempore secundũ varias cãs, & casus contingentes, vt ẽt habetur dist. 19. ca. regula. Hæc aũt postãs non solum est in Concilio generali, vbi prædictæ leges statutæ sunt auctoritate Papali: quia ad ipsum Conciliũ nõ potest toties haberi recursus quoties opus est, ergò oportet, quod sit in ipso solo Papa cap. oĩum prælatorum: vltra hoc, quod ẽt singuli prælati suam ad hoc limitatam auctoritatem habent. Et hæc rõ procedit ẽt si teneatur opinio, q Concilium est supra Papã. Quia, & iã sic decretum est quod in oĩbus statutis Ecclesiæ auctoritas Papæ intelligitur excepta, vt in ca. significasti, de elect. & ad idem est, ca. quod dilectio, & c. quia de consang. & affin. et. 35. q. 3. cap. quædam lex. Tum secundò idem probatur. Quia Papa est generalis commissarius, & vicarius Christi assumptus in plenitudinem potestatis. 2. q. 6. ca. qui se scit. et. 24. q. 5. ca. quodcunq; & Ioan. 21. Pasce oues meas. & Matth. 16 Quodcunq; solueris, & ligaueris, &c. & etiam habetur in ca. proposuit. de concess. præben. ergo ex suo officio pastorali, vt vicarius Christi id potest: etiam si per Ecclesiam non concedatur. Nã & in ipso tota postãs residet Ecclesiastica, vt supra q. 4. probatum est

¶ Et per easdem rões probatur, quod Papa põt oẽs leges Ecclesiasticas de facto abrogare: & licite etiam id facere põt pro temporum, & causarum oportunitate, vt de dispensatione dictum est. ¶ Et in his omnib. concordant omnes doctores etiam tenentes Concilium esse supra Papam & expresè B. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. & 2. 2. q. 88. art. 10. & opuscul. 19. contra impugnantes religionem cap. 3. & 4. & in 4. quodlibet. art. 13. & Panormitanus in capit. significasti, de electione, & communiter Canonistæ ibidem & in cap. statutum, de rescript. & Ioan. Andr. ibidem, & in cap. Ecclesia, de constitut. & in cap. nouit. de iudicijs, & Domini consilio 44. & Siluest. tit. Papa q. 4. & q. 15.

Secunda pars prædictæ propositionis quod nec põt Papæ potestas per Conciliũ, & eius irritans decretum limitari, &c. etiam si teneatur opinio quod Concilium est supra Papã probatur tripliciter. Primò, quia Papa non hẽt potestatem supradictam ad dispensandum à Concilio, sed à Christo. Ioan. 21. Pasce oues meas, & Matth. 16. Quodcunq; solueris, &c. vt proximè & supra q. 4. latius probatum est. ergo Conciliũ non põt eam potestatem per talem decretum tollere, aut limitare: sicut nec potest ordinis potestatẽ in sacerdote tollere, aut limitare, ita qđ factum non teneat. Nam quoad hoc vtrobique simile est: quamuis propter characterem repugnat, quod à sacerdote tollatur potestas ordinis, non aũt quod à Papa tollatur postãs iurisdictionis, quoad aliquid, ex quo characterem non requirit: sed ratione iurisdictionis id concedentis vtrique eam potestatem nemo tollere potest, aut limitare dictum est. ¶ Secundò probatur idem, quia quæro an leges Conciliorum sũt exemptæ à potestate Papæ, vel non. Si non, ergò non obstante quocunq; decreto Papa potest dispen- 2. pars probatur.

dispēsare, & eas abrogare. Si sunt exēptę ergo etiam si tale decretum irritans nō fuerit adiectū adhuc erunt exēptę, & Papa in eis non poterit dispensare. Quod absurdissimum, & contra oēs doctores esset. Hęc aūt consequentia probatur. Quia sicut diuinæ leges absolutè, quia sunt exēptæ ab humana iurisdictione ēt si nunquam sit prohibita dispēsatio nulla potestas humana pōt in illis dispensare: sicut etiam Episcop. in legib. Concilij, & Papæ superioris dispensare nō pōt: & ideò nulla alia prohibitione opus est. Ita in proposito si leges Ecclesiasticæ essent exemptæ à potestate Papę, certè ipse in eis dispensare non posset etiā si tale decretū irritans, & prohibitio Concilij superaddita non esset. Quod tñ, vt diximus absurdissimum est. ¶ Tertio idem probaf. Quia si Concilium irritans posset auctoritatem illam dispensandi tollere à Papa, cum tñ cōstet illam alicui Episcopo committere posse. Iam ergo in illo Episcopo esset maior potestas, quā in ipso Papa saltem quoad illum actum iurisdictionis: neq; Papa tunc esset oīum pastor vniuersalis quoad omnem iurisdictionis actū. Quod certè eius officio pastorali supremo à Chřo sibi collato repugnat: nam & eadem ratione Conciliū posset prohibere ne Papa posset concedere indulgētias, & absoluere à censuris pro tali, vel tali crimine: & similiter aliam quamcumq; partem iurisdictionis adimere: & ita Papa non esset Papa, nec supremus, & vniuersalis pastor Ecclesię saltem in exercitio, vel actu suæ potestatis.

¶ Cum supradicta 2. parte propositionis expresſè tenent oēs doctores tenentes Papā esse sup. Conciliū, nā hoc sequitur ex illo, vt supra q. 4. habef. & Victoria vbi sup. propos. 5. Quamuis Gerson 1. par. de potestate Papæ, alphab. 3. litera E. & Panorm. in Tractatu de Conc. Basilien. num. 18. & alibi sæpius cum multis alijs doctorib. tenentib. Cōcilium esse supra Papam teneāt oppositum, dicentes Concilium posse limitare Papę potestatem modo supradicto decretum irritans Papę dispensationem statuendo. Sed certè tutius, & verius est, quod id Conciliū facere non pōt per viam potestatis, & iurisdictionis, vt sup. probatum est. Nam indirectè, vel per viam declarationis Concilij quod Papa dispensare, aut tale quid licitè agere non potest, quodq; si aliter faciat, non sit illi obediendū, sed hoc, vel illo modo resistendum, eius potestas per Concil. nō limitari, sed declarari, & eius abusui obuiari potest, vt de his infra. q. 9. & 10. latius agitur.

3. pars propositionis probatur. Tertia pars propositionis, quod scilicet Papa dispensans, & impetrans, & illa dispensatione vtens errare, & peccare pōt, &c. probatur primò de Papa, quod ei nō licet in legib. Ecclesiæ, vel Conciliorum pro sua voluntate sine rōnabili causa ēt vbi nihil continent diuini iuris dispēsare. Quincupliciter. Primò quia leges Ecclesię, & Conciliorum sunt maximè necessarię ad gubernationē Ecclesiæ, adeo, vt sine illis, nec ius diuinū debitè posset seruari. Ergo si Papa per irrationabiles dispēsationes, & temerarias tollat omninò, vel ex magna parte legum earum obseruātiā: necesse est, vt hoc vergat in magnū Ecclesiæ detrimentum, & ex consequenti id Papa sine graui peccato facere non pōt. Antecedens aūt constat si quis imaginetur Ecclesiam sine legibus humanis: certè magnam ibi videbit confusionē, & inordinationem, neq; fidem, neq; religionem Chřianam, neq; cultum diuinum posse constare. Nā cum iure diuino non sit determinatum tēpus ad susceptionem sacramentorum, & de Confessione, Eucharistia, & Baptismo: nec rō, nec modus, nec tempus sacrificij totiusq; diuini cultus, & ieiuniorum sit: certè nulla rō, nec modus ministrationis eorū in Ecclesia defendi posset sublatis legib. humanis: & esset deformitas intolerabilis, si suo quisq; viueret arbitrio solū intra terminos diuinæ legis. Idem ēt antecedēs probatur. Quia nō minus necessaria est bona gubernatio Ecclesiæ, quam Reipublicæ sæcularis. Sed ad hanc sunt necessariæ suæ leges humanæ vltra ius diuinum, & naturale, vt constat manifestè, ergò, & ad gubernationem bonam Ecclesię. Nā ideò ait Isid. quod leges factę sunt, vt earum metu humana coherceatur audacia, tutaq; esset inter reprobos innocentia. Et 1. Rethoric. Arist. ait, quod melius est omnia ordinari l. quā ea dimittere iudicium arbitrio.

¶ Secundò probaf idem. Quia sicut leges nōnisi pro bono cōi fieri debent. ca. erit aūt lex dist. 4. ita dispēsatio, quę est, quasi quędā lex, vel legis distributio & applicatio, rōnem boni cōis debet habere; alias potius dissipatio secundum Bern. de consider. lib. 3. quam dispensatio erit.

¶ Tertiò probaf idē. Quia talis dispensatio erit in iniuriā aliorū. Quia lex non esset ęqualis, neque iusta si sine rōnabili causa aliqui per dispēsationes eximerentur ab ea alij aūt premerētur. Item quia lex, vel est ipsum ius, vel ius effectus est legis. Vnde & secundū diuersas leges dicitur ius naturale diuinum, & humanū. Ius aūt idē est quod equū, & æquale. Et ita oportet, quod lex sit æqualis. Itē si in principio legis sine causa rationabili cęteris omnib. parib. legislator imponeret legem aliquib. alios aūt eximeret: vtique faceret illis iniuriam. Ergò eadem rōne, & multò magis post legem latam: & ita peccaret.

¶ Quartò idē probatur. Quia nō licet Papę ēt in suis proprijs legib. ēt secum sine rōnabili cā dispensare, ergò nec cū alijs. Antecedens patet secundū B. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 3. Quia licet princeps nō sit subditus suis legibus, quoad pęnam, vel vim coactiuā: tenetur tamen quoad vim directiuā, & in foro conscientiæ. extra. de constit. ca. cū oēs, & Matth. 23. Imponūt alijs onera grauia ipsi aūt nolunt ea digito mouere. i. nec in minimo ea incipere, aut facere volūt, & ita faciunt

vt alijs intolerabilia sint, vel videant. Et hoc nõ solum est verũ rõne scandali, vel qa esset causa infirmandi leges, sed de per se: qa alijs iniuriam faceret si ipse princeps cum sit membrum suæ Reipubl. non ferat partem oneris legis sine iusta causa: quamuis, vt diximus suis legib. quoad vim coactiuam princeps non teneatur.

¶ Quintò probatur idẽ. Quia si nõ licet Papæ leges Ecclesiæ sine rationabili cã oĩnò derogare, ergo nec ita passim sine cã in eis dispensare. Antecedens patet ex supradictis: & quia magis est abrogare, q̃ dispensare. Et maxime id verum est de legib. spectantib. ad statutũ vniuersalis Ecclesiæ, vel ad bonam religionis gubernationem. Puta si oĩnò abrogaret leges de gradibus prohibitis ad matrimonium, de irregularitatib. ex bigamia, & homicidio, & huiusmodi. ¶ Consequẽtia aũt hęc dupliciter probatur. Tũ primò, quia vt habetur de reg. iur. cũ quid vna via prohibetur ad id alia non admittitur. Nunc aũt idẽ effectus sequitur ex tali dispensatione qui ex legis derogatione, vt constat: qa si passim cũ omnibus petentib. dispensaretur, iã nullus esset legis effectus, & frustra lata esset lex. Quid.n. iuuat prohibuisse bigamos à sacerdotio, & homicidas, cõsanguineos ẽt, & affines inter talẽ gradũ: si oẽs illi, qui volunt per dispensationẽ promouentur, & habiles fiunt. Lex.n. lata est non vt sine licentia nõ fieret, sed vt ita non fieret, Nã & legum natura est, vt regulariter, & in plurimũ lex obseruetur: dispensatio aũt raro, & in casib. particularib. ex cã rõnabili fiat. Est.n. dispẽsatio quasi quędã legis interpretatio, vel relaxatio in casib. quos legislator præuidere nõ potuit. Igitur peruersa licentia est earũ dispensationum, per quas oppositum fit, vt videlicet lex rarò seruet: dispensatio aũt sine rationabili cã regulariter, vel vt plurimum fiat ad libitũ. Tũ secundò eadẽ consequentia probatur. Quia stante lege in ordine ad oẽs, vtiq; per hoc, quod sine cã isti passim dispensantur, alijs fit iniuria, quæ nõ fieret si quoad oẽs lex oĩnò abrogaretur. Nã species iniuriæ est, vt pauperes qui dispensationem habere non possunt excludantur: diuites, aũt, siue potẽtes, qui dispensationem habere possunt sine vlla alia rationabili cã ad dispensationes admittantur per quas à legibus liberentur.

¶ In oĩb. prędictis in hac 3. parte propositionis expressè concordant. B. Th. vbi sup. & Panor. in ca. non debet. de consang. & affin. & vbi sup. & infra q. 10. allegatur, & Siluest. tit. Papa. c. 10. & Victoria vbi sup. propos. 6. 7. 8. & doctores cõiter. ¶ Item ad prædicta facit expressè. 25. q. 1. ca. 1. & ca. contra, & Basilius in regulis breuioribus dicens. Oportet hominẽ quicunq; ille sit subiectum esse præceptis Dei, aut hominis propter præcepta Dei quoties in præcepta Dei incidunt, aut illa adiuuant: quia malefacit qui eis non paret etiam si sit supremus Apelles.

¶ Insuper ipse Victoria. propos. 9. ait, quod aliqua lex posset esse in Ecclesia, & fortè nũc est, & aliquæ sunt puræ humanæ, in quib. expediret, vt nunquã dispensaretur. Quia sunt tã necessariæ ad Christianæ religionis obseruantiam, ꝙ si aliquando dispensatio videatur rõnabilis circa aliquem multo tñ vtilior esset Ecclesiæ eius legis inuiolabilis obseruatio quã vt aperiatur ianua ad tot dispensationes. Exemplum esse põt de statuto oĩs vtriusq; sexus. de pænit. & remis. quod quantũ ad tempus est de iure positiuo, vt in quadragesima, & pascha confessio, & Eucharistiæ cõio fiat: non est dubium melius esse, vt nunquã in eo dispensetur: qa si semel locus detur dispensationi, fortè per ambitionẽ, aut gratiã potentum, aut improbitatẽ hominum dispẽsationes multiplicabuntur cum iuris ẽt diuini maximo periculo, & aliquæ aliæ similes leges dari possunt. ¶ Idem etiã confirmatur. Quia se offerunt casus in quib. videretur conueniens, vt in lege diuina dispẽsetur, vt ꝙ aliquis relinqueret primã vxorem, & secundã duceret pp pacẽ regni, vel familiæ: vel duas simul haberet: vel vt mentiretur pro aliqua magna vtilitate, vel pro saluanda vita corporali alicuius. Et tñ nec Deus in hoc dispensat, nec reliquit Ecclesiæ dispensandi facultatẽ. Nimirum quia nouit maius detrimentum sequuturum semel data licentia dispensandi, quã bonum, ꝙ ex tali dispensatione ẽt alias rationabili posset prouenire. Nunquam etiam in veteri lege dispensatum est, vt quis comederet carnes suillas, neq; alia in illa lege prohibita, neq; in aliquo mandato legis illius. Sed neq; in lege noua Chr̃s dispẽsauit, vt aliquis nõ baptizaretur, aut non confiteretur: cum tñ possent aliquę causæ prętendi apparentiores ad dispensandum in his, quã sæpe sint in legib. Ecclesiasticis. Certè nisi Chr̃s optimè prouidisset expedire Ecclesiæ suæ, vt nunquã in talib. legib. dispensaretur potãtem dispensandi illi reliquisset. ¶ Hac etiam de cã Gerson, & alij grauissimi doctores laudãt statuta Carthusien. quę in sua carnium abstinentia nullam permittunt dispensationem non obstante quacunq; necessitate, aut periculo mortis. Nempè ne si semel inciperet dispensari, latius se extenderet dispensatio, quam legis obseruantia.

¶ Similiter ergò dicendũ est de aliquib. legibus Ecclesiast. in quib. sanctius esse nunquã dispensare, quã illarum rigorẽ flectere per dispensationẽ ẽt ex alias rationabili causa faciendam, vt dictum est. Nã minus malum esset detrimẽtum particulare aliquando proueniens etiam in vita hominis, ex rigurosa legis obseruantia sine vlla dispensatione, quam per dispensationem viam aperire ad infirmandas leges valde necessarias ad religionis conseruationem.

¶ Per hoc tñ non negamus aliquem casum forte posse contingere, vel semel in mille annis,

quando

quando videlicet magnum scandalū sequeretur nisi fieret dispensatio: tunc.n. meritò posset dispensari; dummodò hoc esset lege cautum ne id cætero arbitrio relinqueretur humano. Semper enim in quocunq; casu perferendum est bonū cōe priuato, id quod in dispensando maximè attendendum est. Minus quoq; malū priuatū maiori cōi postponendum censet B. Tho. 1. 2. q. 97. art. 1. & q. 100. art. 8. & 2. secundæ q. 88. artic. 12. & doctores communiter cum eo sunt. Et ita constat de primo, quod scilicet Papa in dispensando sine causa errare, & peccare potest.

¶ Quoad secundum videlicet quod etiam peccet eam dispensationem impetrans, & ea vtens probatur dupliciter. Primò, quia non solū consentit, sed & cooperatur peccato Papæ malè dispensantis, imò & est causa eius, & malorum inde sequentium eam impetrando. Contra id Ro. ma. 1. Digni sunt morte, qui talia agunt, & consentiunt facientibus. ¶ Item secundò, quia alijs iniuriam facit: dum per talem dispensationem se eximit a lege sine causa iusta. Sicut si Rex exigens tributum à ciuitatibus non solum ipse peccaret si eximeret aliquos sine causa; sed etiā ipsi exempti partem oneris non subeuntes. Quia sicut princeps suis legibus in conscientia tenetur: nec se ipsum licitè eximere potest, vt supra dictum est ita eadem ratione, nec alius exemptus, vel impetrans sine causa potest ea dispensatione licitè vti. Quia licet non peccet agendo contra illam legem humanam, à qua per dispensationem est liberatus: peccat tamen contra ius diuinum, vel naturale, dum ab ea malè liberatur, illiq; non subditur sicut & alij; & sine causa cū alijs illum non seruat, vti iam probatum est.

¶ Vnde quod Panormitanus, & alij doctores in cap. non est. de voto. dicunt quod scilicet dispensatus à Papa in iure humano etiam sine causa est tutus in conscientia solū est verum ad hunc sensum, quod scilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam dispensationem tenet, quodq; non peccat contra illam legem, a qua per dispensationem liberatus, vel exemptus est. Cum quo stat, quod peccat contra aliud ius diuinum, vel naturale petens, aut etiam vtens tali dispensatione, vt dictum est. Quod constat de sacerdote cum quo dispensaretur in Ecclesia Romana, vt ducat exorem, qui vtique sicut & ipse Papa peccaret.

¶ Sed quis eorum grauius, & quo peccet dicendum videtur, quod secundum grauitatem scandali, aliorumq; malorū, quæ inde sequuntur iudicandum sit. Regulariter tamen grauius peccat ipse Papa. Vtens autem ea dispensatione sine causa, puta ad gradu prohibito contrahendū ad non ieiunandū, ad comedendū carnes in diebus prohibitis, & huiusmodi, quę nō sunt in detrimentum, siue præiudicium aliorū, venialiter tātum peccat, nisi vt diximus in casu quo, vel scandalum, vel præiudicium, vel damnum proximorum faceret illud esset mortale.

¶ Cum omnibus supradictis consonant exprestè Caiet. 1. 2. quæst. 97. art. 4. & in summula, titu. dispensatio. & Vittoria vbi supra prop. 15. & Soto de iustitia, & iure. lib. 1. quæst. & art. vlt. & Nauarro in summa. cap. 23. num 42. & capit. 12. num. 76. & cap. 25. num. 74. & in cōmen. supra cap. fin. de Simonia. num. 3. & 4. & Silnest. titul. dispensatio. quæst. 2. & 3. & Turrecremata in decreto, distinct. 11. cap. consequēs. & dist. 89. quæst. 4. cap. domui. & 12 quæst. 1. capit. non dicatis, & communiter doctores. De dispensationibus autem in iure diuino, vel naturali in votis, & pluralitate beneficiorum hic non agimus, id enim grauius est.

QVAESTIO IX.

Vtrum Concilium possit potestatem Papæ limitare declarando, quod in tali, vel tali lege, vel casu, non est licita dispensatio: & statuere quod nunquam fiat etiam per ipsum Papam, & quod irrita sit ipso facto.

RESP. per vnicam trimembrem propositionem. Quod si ex vsu, & experientia, aut prouidentia intelligeretur, quod dispensatio in aliqua, vel aliquibus paucis legibus Ecclesiasticis, si fieret vergeret in perniciem, vel graue damnū Ecclesiæ, vel religionis, tunc Concilium posset hoc declarare, & determinare: simul & statuere quod in tali lege nunquam, vel nonnisi in tali, vel tali casu sic qualificato expediret, nec liceret, nec fieret dispensatio. Qua determinatione facta nunquam liceret Papæ in ea lege aliter dispensare: & in ea aliter ex quacunq; causa dispēsando mortaliter peccaret. Ipsa tamen dispensatio si fiat, & factum sequudum eam valet & tenet: quamuis ex alia causa non valeat, nec habeat effectum. Quæst. 9.

Prima pars, quod scilicet in casu prædicto Cōcilium possit id declarare probatur. Quia certum est, quod id declarare, & definire in fide, & moribus quid liceat, quid non liceat decidendo spectat ad Concilium legitimè congregatum, de quo loquimur: nam ad id solum congregari sine auctoritate Papæ non potest. Et in sic definiendo Concilium errare non potest, vt sup. quæst. 2. & quæst. 4. in 1. par. illius 3. opinionis dictum est. Propositio.

¶ Quod etiam id statuere potest constat. Quia si id expedit vt supponitur etiam ex quæstione 8. præcedenti, ergò & id Concilium sicut, & Papa statuere potest. Quamuis si Papa contradiceret non posset id promulgari, neq; vim legis haberet vti superius. quæst. 4. in prima parte 3. opinionis secundum Turrecremat. dictum est. 1 pars probatur.

¶ Sed certè ipse Papa id fieri nõ deberet molestè ferre. Tũ quia p hoc nil suæ detrahitur potestati Papali sed declaratur, & statuitur ꝙ ei expedit facere ad vtilitatem Ecclesiæ, q̃ ille præ omnib. procurare tenetur. Sicut neq; illi, neq; ipsi Deo iniuriam facit, qui dicit quod contra ius diuinũ Papa neq; facere, neq; sine rationabili cã, in votis dispensare, neq; Deo mentiri, aut male facere põt. Maxime quia ea declaratio, & statutũ non nisi in paucissimis, grauissimis, & valde necessarijs legib. fieri deberet: ne Papalis auctoritas sine vrgẽte necessitate limitari, aut restringi videretur: quæ vti superius. q. 7. & 8. dictũ est per Concil. limitari non põt. & ita non nisi in aliqua lege ita necessaria, vt ex eius dispensatione immineat magna pernicies Ecclesiæ illa declaratio, & statutum fieri non deberet. Ita ẽt improbitati multorũ obuiaretur q multipliciter ipsum Papã fere cogunt inuitũ cõcedere, & dispẽsare, quę nollet, & videt se id facere nõ debere.

2 pars probatur. Secunda pars. s. ea facta Concilij declaratione & statuto Papa aliter dispẽsando mortaliter peccaret probatur. Tũ primò, quia si Concilium in hoc errare non põt, vt supradictum est, id iustè decernit. Ergo ita est, quod ea dispensatio est Ecclesiæ perniciosa; & ex consequẽti mortalis est. Tũ secundò, quia Papa in iure diuino præcipuè absoluto dispensare non potest, puta in fide, & sacramentis, & decalogo. Sed aliqua lex humana est necessaria ad iuris diuini, & religionis obseruãtiam, vti superius. q. 8. dictũ est: ita ꝙ ex dispẽsatione eius sequeretur pernicies religionis, vel Ecclesiæ, aut periculum agendi contra ius diuinum, puta si ex dispensatione cũ pueris sequeretur indebita sacramẽtorũ ministratio morũ corruptela, & nullũ bonũ. Et hoc est, ꝙ per Conciliũ declaratur, & de remedio prouidetur. Ergo contra talẽ declarationem & statutum Papa sine mortali dispensare non posset.

Argumentum. Si contra hoc arguatur, ꝙ licet dispẽsatio frequens, & temeraria, vel irrationabilis posset esse perniciosa, & periculosa; non tñ ea, quæ particularis, & rarò ex causa rationabili fit, puta si cũ isto puero optimè indolis, vel iuuene erudito & nobili, qui reuera plus proderit, quã quicũq; alius, dispensetur vt fiat Episc. vel quod filius Regis vxoratus fiat Archiepisc. vel Card. quia si tunc opus est ad defensionẽ Ecclesiæ cõtra hęreticos, siue tyrannos; vel ꝙ religiosus iste exeat religionẽ, & ducat vxorẽ ad pacem regni, & huiusmodi. Ergò Concil. non põt determinare, qđ generaliter omnis dispensatio in tali lege perniciosa est, sed ea tantum, quę passim fieret, & temerariè: & ex consequenti non posset declarare, & statuere, quod in nullo alio casu emergente Papa licitè posset dispensare.

Respon. ¶ Respondeo negandã consequentiã. Tũ primò quia leges non respiciunt casus particulares: sed vt lex iusta vniuersaliter feratur & obliget satis est qđ ferè sẽper, vel vt plurimũ expediat, quãuis in aliquo casu non expediret. Vt patet in lege de nõ dimittendo vxorem aliã superinducendo, & de nõ habendo plures simul vxores, & de nõ fornicãdo, & huiusmodi ex quacunq; causa. Quia si regulariter id facere liceret vtiq; vt plurimũ grauissima mala sequerẽtur: quãuis in aliquo casu vel si semel, aut bis fieret oppositũ nullum malum, imò & bonum potius inde sequeretur. Ideò illę leges iustę, & indispensabiles ab homine sunt. Similiter lex humana, ꝙ nocte arma nõ portẽtur pp cędes, & insidias, & alia mala communiter, aut frequenter inde sequẽtia, iusta est: vnde, qui certus se nihil mali facturum tunc arma portaret vtiq; reus esset violatę legis quãuis rõ illius in eo deficeret: sufficit. n. ꝙ eius rõ generaliter in alijs adhuc permaneat. Ideò si pp id lata esset excõicatio, eam incurreret. Sic in casu pręsenti lex illa generaliter per Concilium lata, iusta esset quãuis in aliquo casu oppositum expediret: ita dispensatio ẽt illo casu contra legem illã illicita esset, vt dictum est. ¶ Tum secundo, quia in moribus nõ quid fieri possit, sed quid in eo statu & natura rerũ, vt plurimum fit oportet attẽdere: & potius tot annorũ experiẽtię q̃ rationibus humanis stãdum est. Nunc aũt videmus, quod quãuis multi summi Pontifices, sanctiq; viri legitimè suas fecerint dispensationes: multi tñ illegitimè fecerunt, aut ẽt faciunt, idq; sæpius sine culpa sua, sed vel improbitate, vel subreptione petentiũ, vel intercedentiũ officialiũ fraude, vel alias. Vñ verisimile est, quod si in hac vel illa lege maneat dispensandi libertas pro suo arbitrio, periculũ fit manifestum, quod dispẽsationes sæpe fierent sine rationabili cã cũ magno Ecclesiæ, vel religionis detrimẽto. Igitur si aliud remediũ, nisi hoc supradictum adhiberi non põt, id certè accipiendum est, nã ex duobus malis minus, & priuatũ est eligendum: & maius cõmune bonũ in dispẽsationibus præ oculis semper habendum est. Vt superius. q. 8. ex B. Tho. alijsq; doctoribus habet. ¶ Vnde, & hac rõne. i. rectiori habetur, qđ quancomodè possunt debẽt lege determinari, & paucissima iudicis arbitrio relinqui, qa videlicet, vt refert B. Tho. 1. 2. q. 95. ar. 1. lator legũ est semel in vniuersali: neq; tunc nititur gratia amicorũ aut improbitate petentiũ aut prece, aut precio: sed solũ præ oculis habet reipublicę bonũ, & honorẽ Dei, cui omnes etiam tunc in Concilio fauent. At verò in casibus particularibus multa occurrunt, quæ etiam optimum virum & iudicem ab æquo, & bono auertere, & flectere possunt. Ideò multò liberior atque syncerior est ad ferendum leges quam multi iudices boni, atque sapientes ad iudicandum, & dispensandum in casibus particularibus.

¶ Si ad prędicta dicatur ẽt quod huiusmodi decretum esset oĩnò nouum, & nunquã simile factum est in aliquo Concilio œcumenico: vbi

tamen

tamen fuerũt sanctissimi & doctissimi viri. Ergo non deberet nunc ab aliquo concilio ea nouitas intentari. ¶ Resp. negando consequentiã, nam (vt aiunt iuriste cũm Augustino) distingue tempora & iura, & scripturæ consonabunt. Tẽpore igitur conciliorũ antiquorum vix aut raro summi Pontifices in legibus ecclesiasticis dispensabant; sed tanquã oracula diuina ab omnibus seruabantur, vt in ipso iure canonico & conciliorũ gestis & historijs videre est. Ideo tali decreto tunc non opus erat. Nunc autem versante mortalium ad ecclesiæ & religionis obseruantiam illo aut alio simili remedio opus est.

3. Pars probatur. Tertia pars prædictæ propositionis quod. s. ipsa Papæ quamuis culpabilis dispensatio si fieret: factum ẽm eam valeret atque teneret, &c. Probatur quia tale decretum concilii non facit de per se quod Papa non possit valide dispensare: sed quod licite non possit. Nam vt constat ex supradictis in q. 8. concilium non potest limitare neq; restringere Papæ potestatem. Ergo si sine tali decreto Papa poterat dispẽsare: & ea dispensatio tenebat; poterit ẽt illo posito atq; tenebit factũ. Item quia si concilium posset nõ obstante illo suo decreto dispẽsare. Ergo & Papa: quia quicquid potest concilium ad iurisdictionẽ pertinens põt & ipse Papa; vt ex supradicta. q. 4. facile constat. Item quia si illud decretum fieret a Papa, alius sequens posset in illo dispensare illud; irritare quamuis peccaret. Quia par in parẽ non habet imperium, sed non habet maiorẽ auctoritatẽ editum a concilio quam a Papa, vt dictũ est. Ergo illius dispensatio valida est, & factum secundum eam tenet, puta matrimonium in gradu prohibito. ¶ Quod autẽ illi dispensatio aliquando non valeat, hoc non est ratione concilii. l. iurispositiui prævalentis supra potestatẽ Papæ: sed aliũde de quo infra, q. 10. latius habetur. ibi videatur quõ hoc verum sit. ¶ Nota etiã vt ait Alaba de concilij par. 1. ca. 2. fo. 16. qđ vt pdicta dispẽsatio Papæ sit valida & habeat vim non sufficit generalis oium non obstantium derogatio, nisi specialis ẽt fiat mentio prædicti Canonis aut statuti editi a concilio, aut saltim generica mentio sinodice & conciliaris constitutionis, secundũ Archidiacho. in c. 1. de constit. lib. 6. & Fel. in c. non nulli col. 4. de rescrip.

¶ In omnibus supradictis concordant omnes doctores supra. q. 8. allegati & B. Thom. Panor. Siluest. tit. Papa. q. 15. & victoria in 3. relectione de potestate Papæ & concilii proposit. 10. & sq; propo. 15. ¶ Doctores autẽ tenentes, concilium esse supra Papam consequenter dicerent quod facta tali prohibitione concilii cum decreto irritante dispensationem ẽt Papæ non solum peccaret ipse Papa dispensando. l. reuocando aut irritando: sed etiam eius dispensatio & irritatio non esset valida neque factum secũdum eam teneret. Sed victoria vbi supra proposi. 14. dicit quod stando in hac opinione quod concilium est supra Papã si concilium prohibeat dispensare cum decreto irritante: licet Papa non possit irritare tale decretum, & peccet dispensando: potest tñ dispensare itaq; dispensatio teneret. Sed certe ego non video differentiam quare possit hoc & non illud. l. econtra: cum vtrumq; ad potestatẽ pertineat iurisdictionis. Ideo supradictis stãdum est.

QVAESTIO X.

Si vt in quæstionibus præcedentibus dictum est, Papa non hæreticus, sed alias quantumcunq; criminosus, notorius, scandalosus, & perniciosus ecclesiæ, neq; deponi, neq; puniri, neq; accusari, neq; impediri eius potestas aut limitari hoc. l. illo modo per concilium põt. Quod ergo remedium habebit ecclesia? aut quomodo cum illo se habebit ne omnino destruatur, sed eius abusionibus obuietur?

Responsio. RESP. facta. l. etiã non facta supradicta concilij declaratione & decreto vt in q. 9. præcedente dictum est, si Papa contra illud dispensaret. l. aliud ageret quod manifeste esset illicitũ simul & in notabile detrimentum siue perniciem ecclesiæ. l. religionis; tunc dico quatuor. 1. quod subditi fideles in hoc ei non tenentur obedire, Quia si tale Papæ mandatum lex aut dispẽsatio est iniusta & non obligat, vt sup. q. 7. dictum est. Ergo licet non spectet ad subditos hoc iudicare, vt ibidem habetur. At vero postquam id manifestum est per declarationem concilii. l. alias, itaq; non est locus defensioni atq; coloribus iustificantibus factum illud: iam subditi non tenentur obedire. Nam si non constaret notorie de iniustitia obediendum est. Exempli gratia. si concilium decreuisset, quod dispensatio cum pueris. l. cum vxoratis ad Episcopatum ecclesiæ perniciosa est: & id fieri prohiberet: & Papa postea mitteret vxoratum, puerum in Episcopum dicit hoc primum dictum, quod subditi illum recipere, & in hoc obedire non tenentur. & idem de aliis similibus iudicium est.

¶ Secundum dictum limitat primum. Nam subditi licet nõ teneantur Papæ in supradictis obedire, at vero non licet ei sua auctoritate priuata, sed nec eis est permittendum mandatis Papæ rebellare siue per vim resistere, quantumcunq; esset contra concilii decretum iam dictum. l. cõtra aliud ius, neque per viam appellationis ad futurum concilium. Dictum 2s

¶ Quod probatur. Quia esset magna irreuerentia, & quasi cõtẽptus summæ auctoritatis & causa turbationis & scismatũ aliarumq; malorum, si cuilibet hoc cõcederet, respectu Papæ qđ nõ licet in ordine ad ipsum a cuius mãdato quãtũuis iniusto non licet, ppria auctoritate discedere vt supra q. 7. latius probatur: quod etiam hic maxime locum habet.

¶ Quod

¶ Quod etiam non liceat ad futurum concilium appellare etiã si teneatur opinio, quod conciliũ est supra Papam, inde constat, quia vltima decisio in causis spiritualibus ad Papam spectat sicut ad regem in temporalibus. Sed a rege nunquam appellatur ad regnum etiam congregatũ. Ergo nec a Papa ad conciliũ. Item quia si in vna causa graui id liceret iure diuino: eadem quoq; ratione in oĩbus ea appellatio licita esset: ex quo ius diuinum in hoc nil distinguit. Si autẽ humano iure dicatur hoc licere: certe sup hoc tale ius non habetur, sed potius oppositum. vt liquet. 9. q. 3. c. ipsi sunt canones. & 2. q 6. c. si quis cap. ad Romanam. & refert etiam Siluest. tit. concilium q. 5. quãuis Panor. Ocham. Gerson. Almayn & alijs oppositum tenẽtes aliter glossent prædicta iura, vtiq; contra mentem, & textum ipsorum. Item super hoc est etiam excõmunicatio Papalis per Pium secundum, & Iulium secundũ. Ipso facto inflicta contra appellantes ad futurum concilium, vt refert etiam Siluest. tit. excommunicatio septimo §. vlt. & Florent. par. 3. tit. 24. c. 10. Gaieta. in summula, & Nauarro in summa c. 27. nu. 110. Ex quo aperitur verus sensus iuriũ illorum contra Panor. Gersonem, aliosq; doctores supra dictos aliter ea glosantes. Item etiam si secundum ius liceret, non tñ expediret a Papa ad concilium futurum appellare. Quia ex expertis constat omnes tales appellationes in scismata, & hæreses tandem declinere, & in maiorem ecclesiæ perturbationem.

Dictum. 3. ¶ Tertium dictum est, quod supradicta resistentia abusionis Papæ fieri debet auctoritate publica tantum: ita videlicet quod episcopi simul, l. in suo quisq; Concilio prouinciali cum debita reuerentia possunt per se tali mandato. l. abusui, aut pnitiosè dispensationi Papæ resistere, dicendo quidem humiliter quod obediũt, sed supplicãt ab eius executione. Et ita possunt, & debẽt ei non obedire illã abusionẽ non exequendo: idq; subditis suis intimare, vt similiter facerent neq; permitterent possessionem. l. executionem: notificando humiliter, & reuerẽter ipsi Papæ causam huius resistentiæ, quia. s. est simoniacè factum. l. iniustum manifestè, & in perniciem ecclesiæ. l. scandalũ eius, & religionis destructionem: simul & supplicando, vt id reuocare dignetur, vt habetur in c. si quãdo de rescrip. Vt ibidẽ notatur cõmuniter a doctoribus: & si hoc nõ sufficeret ecce. 2. possunt etiã brachium sæculare inuocare, & implorare principes sæculares, vt eorũ auctoritate, & potẽtia resistãt summo Pontifici, impediendo executionẽ mandato eum eius: & etiam facto vi, & armis: non per viã iurisdictionis in Papam, sed iure defensionis modo prædicto, impediant executionem illorum mandatorum: illisq; resistant, & comprehendant atque puniant executores, siue ministros talium mandatorum, & dispensationum.

¶ Probatur tripliciter primo, quia iure naturæ licet vim vi repellere licet, neq; hoc ius potest abdicari. l. tolli ab aliqua persona. l. republica sæculari. l. spirituali. Neque enim dabitur, vbi hoc ius per Christũ in lege gratiæ reuocatum sit cũ sit naturale. Nunc autem Papa per huiusmodi dispensationes atq; mandata iniusta infert vim: quia facit iniuriã, vt supra q. 7. 8. & 9. probatum est. Ergo illi resistere cum moderaminæ supradicto licitum omnino, & debitum est ad tuitionem ecclesiæ. l. religionis. ¶ Secundo probatur idem. Quia Papa non habet maiorem potestatem a Christo ad faciendum iniustum, & iniuriam, tam in temporalibus quam in spiritualibus: quam rex in suo regno. Sed regi iniustum. l. iniuriam notabiliter facienti non solum iure, sed etiam facto, & viribus resisti potest. Ergo & Papæ.

¶ Neque excommunicatio, aut quilibet alia cẽsura propter hoc inflicta ab ipso Papa quicquã valet. Quia sicut mandatum eius, ita & ipsa sententia iam notoriæ iniusta ex parte causæ, & ipso facto nulla, & neque tenenda, neq; timenda est. dum modo, neq; ipse Papa, neque eius auctoritas contemnatur, aut irreuerenter alias cũ eo agatur.

¶ Tertio omnia prædicta probantur, & confirmantur auctoritate doctorum omnium eorum etiam qui tenent Papam esse supra concilium. Nam de doctoribus, qui tenent concilium esse supra Papam expresse cũ supradictis consentit. Panor. in c. significasti. de electio, & c. 2. de maiori. & obedien. & in c. conquerente, & in c. literas. de rest. spoliat. & in c. licut. de iureiurañ. & alibi sæpius. ¶ Rẽ Ludouicus Pontianus in cõn. 523. & Bald. in c. olim de rescrip. & glo. in c. 1. de renunc. & in cap. tua de decimis, expresè dicunt, quod Papæ statuenti aut facienti aliquid vnde notabiliter decoloraretur, aut turbaretur status vniuersalis ecclesiæ in scandalum eius in concernentibus vniuersalem statum ecclesiæ, & maximè, vbi id ecclesia in concilio declararet, vt dictum est, vt hoc etiam expresè ait Inno. in c. quanto. de consuetu. non est illi obediendum, sed cum debita reuerentia, & moderatione resistendum est. Quod si id non sufficit, armis est resistendum vt supradictum est, ad idem expresè est Gerson alpha. 4. d. Alpha. 6. n. Alpha. 9. C. alpha. 24. & cum eo est Petrus de monte quoad resistentiam etiam armata manu vim, vt repellendo, vbi iudex extra iudicialiter de facto agit. secundum. l. prohibitum. C. de iure fisci libro decimo. & notat Inno. & Bel. in c. si quando. de officio delegati. & doctores in regula. quod quis mãdato. de regul. iur. lib. 6. Item Alex. de Immola in concilio 142. secundo volumine. ¶ Doctores etiam tenentes Papam esse supra concilium idẽ dicunt expressius. Nam paludē in tracta. de potestate Papæ. & Turrecremata in summa de Ecclesia,

clesia lib.3.c.106.& in decreto dist.4.c.ideo art. 1.dist.40.c.si Papa. & dist.23.c.in nomine domini.& dist.79.si transitus.vt etiam refert, & tenet Iacobatius lib.8.art.3.in 6.remedio, & artic.12. cum multis aliis doctoribus,dicunt expressè qd si Papa thesaurum ecclesiæ,aut patrimonium illius vellet suis propinquis.l. alijs pro suo priuato commodo dare.l.indebitæ alienare,aut ecclesiam sancti Petri diruere, vt domos ibidem, & hortos sibi suisq; propinquis edificet: non est illi obediendum neq; permittendum, sed potius cum debito moderaminæ illi resistendum est. Expressè etiam cum supradictis concordat Inn. Hostien.Card.D.Antonius in c.quanto.de consuetu. vti superius tactum est, dicentes quod si Papa vellet deponere,aut tollere omnes Episcopos orbis. l.aliud facere, vnde turbaretur status vniuersalis ecclesiæ, puta quod clerici nullum priuilegium canonis,neq; fori haberent. l.si vellet eligere sibi successorem in papatu.l.statuere cõtra decretum concilij,quod Papa posset sibi eligere successorẽ, vt B.Petrus in c. apostolica.8 q.1.legitur fecisse:aut si vellet tollere omnio quadragessimam,aut oẽs dies festos de ecclesia:aut statuere, quod missa celebretur sine vestibus sacris,& huiusmodi, non est obediendum illi,sed resistendum,vt dictum est.Concordat ẽt cum supradictis domini.& Alex.in c.in istis.dist. 4 & glo.in c.requiritis.§.nisi rigor.1.q.7. & c.si illa c.9.& in c.per principalem.9.q.3.& Roselus in sua Monarchia dicens,quod ad id facit c. sunt quidam.25.q.1.& ibi Archidia.& notata doctorum c.nulli.de sent.excom.cõcordant etiam expressè.Siluest.tit.Papæ.q.4.q.15.idem cũ Paludæ dicens & Gaiet.in quodlib. de potestate Papæ.c.27. apertè ait.resistendum est igitur etiam in faciem ipsi Papæ publice ecclesiam dilanianti. V. G. si non vult dare beneficia ecclesiastica nisi pro pecunia, aut officij commutatione: & cum omni obedientia & reuerentia deneganda est his,qui emerunt talium beneficiorum possessio: & alleganda est causa Simoniæ etiam cũ Papa commissæ.& Simancas de hæret.c.3.§.3.& c.44.§.31. ait quod si Papa concederet aliquod rescriptum,aut hæreticos absolueret a pœnis hæreticorum in præiudicio Officij sanctæ Inquisitionis,& periculum fidei, non est exequendum sed vt dictum est supplicandum, vt reuocare, & emendare dignetur. Vt hoc etiam habet in secũda instructione Hispalen.c.3. facta pro Inquisitoribus fidei:& ita quod iussũ est exequi debet. Ita etiam debitæ tollitur gladius de manu furiosi,& religio,& ecclesia defenditur,vt dictum est. ❡ Quod etiam armis licitè possit in prædictis,quando aliter nõ posset, Papæ resisti,vt dictum est:exprrssè B.l.ait in c. vt vim. rum. ff.de iustitia,& iure.& C.Vnde vi.l.1. & in c.olim.de rescrip.& in l.da.a C.de his qui accusa.non possunt.col.penul. & in l.si quis ad se. C. ad l.Iulij de vi publ. & late agitur a doctoribus in l. prohibitum .de iure fisci.lib.10. Ad idem etiam.est Bar.in tracta.qui sit rebelles.& facit. tex. c.si. de const.lib.6. & cardi.in Clem.1.de celebr.miss.& Panor. vbi supra.qui etiam in c.sicut secundo de iureiurãdo. ait quod propter hoc Imperator potest non quidem ecclesiæ Ro.sed personæ Papæ ecclesiam destruendi indicere bellum pro ecclesiæ,& religionis defensione.Vbi & se ipsum remittit ad c.in nomine domini. dist.23.& ad cap. princeps,& c.regum.23.q.7. & alia iura allegat ad idem, & tãdem cum supradictis Victoria vbi supra propo 22. & Petrus demon.etiam vbi supra consonant expressè.

❡ Dictum quartum est,quod vt Victoria ibidem propoſit.24. optimè dicit, duo in omnibus supradictis valde consideranda sunt. Primum, vt semper cum maxima reuerẽtia cũ Papa ab omnibus & principibus agatur:& nullo mõ in alijs ei obediẽtia neq; eius auctoritas denegetur, sed solum allegetur,quod id est iniustũ,& in detrimẽtum ecclesiæ. Nã si semel eius auctoritas inciperet sperni,tota ecclesia scismatibus,& factionibus laboraret,& dehonestaretur. Secundũ est qd semper & præ oĩbus scandalum caueatur:& ne pp hoc scilmata,& factiones oriãtur in ecclesiã. Nã hoc maius malũ esset quã permittere supradictas Papæ abusiones. quare cauendũ est ne si semel principibus detur potestas resistẽdi summo Pontifici illiq; in aliquo non obediendi,ipsi etiam accipiant in alij, vbi non expediat. Dictum. 4.

❡ Præcipuum,& vltimum tãdem in his remediũ qd & ordinariũ in oĩbus tribulationibus,& necessitatibus ecclesię est,ad Deũ orãdo recurrere pseuerãter,vt suæ prouideat ecclesiæ vt viderit expedire: & ita pariẽter & cõsidẽter agẽdo,qd in nobis est,ab ipso remediũ oportunũ sperare.

QVAESTIO XI.

Vtrum Papa hæreticus in concilio accusari, & deponi possit.

RESP. per tria dicta quorũ primũ est.Quod hic præsuponitur qd Papa nõ solum in hæresim incidere, sed propriæ hæreticus pertinax esse potest saltem,vt doctor,& persona particularis: & etiam vt Papæ in fide & moribus definiẽdo, & vt iudex statuendo, si non faciat, quod in se est, vt supra.q.3.habetur.quãuis Alber.P.ghius, in sua Ierarchia ecclesiastica lib.4.c.8.& lib.6.c. 13.id neget,& oppositum probare,& defendere conetur, & Caietan. cum alijs quibusdam ei consentientibus. Dictum. 1.

❡ Secundum dictum est, quod si Papa in hæresim nondum damnatã neq; declaratã per ecclesiã incidit,& paratus est corrigi,& ecclesię.l.cõcilij legitimè diffinitionis stare, vt supra.q.3.in responsione ad tertiũ argumentum dictũ est: non est 2. Dictum.

est hæreticus prinax, nec depositus, nec deponē dus est, nec puniri potest. in quo oēs doctores conueniunt. Similiter ēt si de hæresi iam damnata per ecclesiā accusatus antequam sit de hæresi conuictus in cōcilio se corrigit, & confitetur se corrigi paratum esse, non debet deponi: sed sublata accusatione statū suum retinere potest. Secus si post duas, aut tres monitiones cōuictus est: tunc enim recipietur ad pœnitentiam Papatu priuatus secundum glossam & doctores in cap. excommunicamus de hæreticis, & Egidium in c. si Papa dist. 40. vbi de hoc latius agit.

Dictum 3. Opinio. 1. ¶ Tertium dictum est quō illa priuatio, aut depositio fiat, & per quē nam in hoc sunt opiniones. Aliqui enim dicunt, quod per ipsum solum Deum ea priuatio aut depositio fit eo ipso quo hæreticus pertinax etiam occultus est. Quam opinionem tenent communiter doctores & castro de punitione hæreticorum lib. 2. c. 23. 24. & Turrecrema. de potestate Papæ, & Iacobatius. lib. 8. art. 1. & 2. & lib. 4. art. 1.

Opinio 2. ¶ Alij tenent, quod ipse Papa sententiam feret, non quidem propriæ iurisdictionis in se ipsum: quia supra iurisdictionē nullus habet: sed sententiam feret extra iuditialem habentem vim cuiusdam ordinationis. i. potestatem dabit concilio supra seipsum, vt ab alio deponatur.

¶ Si autē conuictus vel confessus prædictam hæresim corrigere noluerit, nec se emendare: nec præfatam sententiā depositionis in se ipsum ferre, nec potestatem ad id concilio cōmittere. i. si dicat quidem se corrigi paratum esse, sed non in tempore antequam conuictus, & cōfessus suam hæresim esset: tunc similiter concilium per modū cuiusdam ordinationis declarabit eū hæreticum, priuatumq; papatu in perpetuum carcerem retruderet. Quia hæreticus iam pertinax, & notorius per suam confessionem. i. per sententiam declaratiuam conuictus, secundum ius diuinum & humanum c. Achatius. 24 q. 1. ipso facto desinit esse Papa, & iurisdictionem perdit. i. potestatem ecclesiasticam. Et tunc per sententiam concilij declaratur hæreticus, & ejicitur non a papatu quem iam non habet, sed ab ecclesia, & vt hæreticus punitur, vt ait Cann. de locis Theologicis lib. 5. c. 5. & lib. 6. c. 8.

¶ Ad supradicta tandem in 8. synodo generali actione. 7 referūtur atq; probātur decreta quędam Adriani Papæ dicentis. Romanum Pontificem de omnium ecclesiarū præsulibus iudicasse legimus: de eo vero quemquā iudicasse non legimus. Licet enim Honorio ab orietalibus anathema sit dictum: sciendū tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus. pp quam solum licitum est minoribus maiorum suorum motibus resistere. i. prauos suos sensus libere respuere: quamuis, & ibi nec Patriarcharum, nec cæterorū antistitum cuipiam fas fuerit de illo qualibet proferre sententiā, nisi eius primæ sedis Pontificis cōsensus præcessisset. Hæc ibi q̄ satis ad rē & omnia supradicta, & maximè in fauorē secundę opinionis superius positę faciūt. ¶ Hanc opinionem etiam probat, & tenet Iacobatius vbi supra cum multis alijs. & c. nunc autem. dist. 21. pro hac opinione facit. Sed ibidem glossa videatur.

¶ Alij tenent quod in casu hæresis conciliū est supra Papā, & potest illum iudicare atq; deponere pertinacē hanc opinionem plurimi doctores tenent, & est valde communis, quam etiam tenet Turrecrema. dist. 21. c. nunc autem. Opinio. 3.

¶ Aliorū tandem opinio est, quod nec simpliciter, nec in casu hæresis cōcilium est supra Papā, neq; hic habet superiorem a quo ipse deponatur in terris: sed qd deponendus est a potestate quadam ministeriali quam habet ecclesia. i. conciliū eam representans quoad hoc. Quæ quidē potestas propriè & directè non est supra Papam neq; supra papatum: sed supra coniunctionem papatus ad personā & eiusdem papatus diuisionē ab ea. Sicut homo generans, & occidens hominem habet potestatem non quidē supra animam hominis, sed supra coniunctionē. i. dissolutionē animæ ad corpus. i. ab eo ex parte materiæ. Nam vt homo sit mēbrum ecclesiæ capaxq; papatus sufficit character baptismalis ēt sine fide, & charitate: quāuis sine fide sit in via corruptionis quantū est ex parte sua, vt careat ea potestate. i. deponatur. Hæresis aūt opponitur Christianitati. i. statui Christiano solū ex parte subiecti. i. ipsius hois: non ex parte status Christianitatis, est. n. hæreticus ratione characteris baptismalis intra ecclesiam, & membrum eius quāuis omnino putridum aut mortuum: & ex hac parte adhuc pmanet Papa. Sed ex parte sua extra ecclesiā fideliū est: ideo & est deponibilis quia ad finem papatus inhabilis est, vt Papa sit, & permaneat: neq; enim hæreticus doctrina verè fidei suum gregē, vt opportet pascere pōt. & ad hunc sensum facit id ad Titū. 3. Hæreticū hoiem post vnam, aut alteram correctionem de vita, & omnes aliæ similes auctoritates adaptantur. Opinio. 4.

¶ Has oēs opiniones Caie. in quodli. de potestate Papæ c. 17. vsq; ad c. 24. & in apologia ca. 25. cum suis fundamētis ptractat: & suam hanc vltimā opinionē valde fulcire conatur: & ad aliarū fundamenta respondet: & ex dictis ibidē potest ad alia argumēta respōderi: quæ quia ibi latè & doctè disseruntur nō libet hic ea transcribere. Dubium.

¶ Si quæratur a Caieta. quomodo fiant ea quæ præcedunt suām ipsam depositiuam Papæ? cū secundum eum vsq; ad illam ipse Papa manet adhuc in sua potestate supra concilium & totā ecclesiam. Respon. Vbi supra c. 21. hoc posse fieri dupliciter. Primo non quidē per potestatem coactiuam supra Papam: sed intimando, & reprehendendo & huiusmodi: quia iudicium hoc non ex confessione sua extorta pceptis, censuris aut tormentis, sed ex euidenti facto. i. verbo habetur

betur si is incorrigibiliter expectaſ: quod fine eius coactione fit. ¶ Alio mō fieri pōt per potestatem coactiuam saltem indirectè supra ipsum Papam in casu prædicto tm̄ quoad præambula necessaria ad ipsam sententiam hæretici Papæ depositiuam, & hanc potestatē Deus pro tūc in tali casu dedit ecclesiæ tanquā medium necessarium ad finē, i. ad ipsam sententiam depositiuā Papæ, eo ipso quo potestatem ministerialem.l. quomodolibet dedit ad Papam hæreticū deponendum. Neq; enim Deus, & natura deficit in necessarijs. Et hunc ſm modum magis probat Turrecremata, vbi supra cū multis alijs, & Silueſt. tit. excommunicatio primo, notabili. 3. & tandē Soto in 4. dist. 22. q. 2. artic. 2. dicens quod ex quo Papa hæreticus non vi & armis, sed ordine & iuditio deponendus est. Fit ergo, vt per ecclesiam.l. per concilium illum repræsentās, & non p alium possit ordine iuditiali procedendo cōpelli, vt cōpareat sua crimina auditurus suāque causam defensurus. Alioqui iuris ordo seruari nō posset. Vis aūt compulsiua nulla alia esse potest, quam excommunicatio potest igitur p illam cogi ad comparendum: atque adeo si non paruerit ipse Papa hæreticus illā incurret, siue hoc sit quia concilium in hoc tm̄ casu sit Papa superius, siue quia ministerium ecclesiæ.l. Pōtificis exerceat: siue id faciat iure defensionis, siue alio mō vt supradictum est. ¶ Quod autē tunc in casu hæresis ēt inuito Papa hæretico concilium generale possit celebrari, tum ex prædictis, tum ex q. 6. præcedente liquidum est.

QVAESTIO XII.

Vtrum ecclesia vel Papa in canonizatione sanctorum errare possit. Item vtrum aliquis sanctus canonizatus sit, aut esse possit in inferno.

Respon. RESP. ad primum dubiū, quod tenentes Papā, & similiter concilium generale diffiniendo de fide, & moribus errare posse: consequenter dicerēt, quod ēt in canonizatione sanctorū. Tenentes aūt oppositum ēt oppositum dicerent in casu præsenti. quāuis Caiet. & quidam alij tenētes, quod Papa de fide & moribus diffiniendo errare non potest, non satis consequenter dicāt absolutè, quod in canonizatione sanctorum errare possit propter rationes quæ inferius in argumentis tanguntur, & ibi soluuntur.

¶ Mihi autem dicendum videtur quod neq; Papa, neq; concilium generale in canonizando aliquem sanctum si faciat, quod in se est errare potest. Et oppositum dicere certè temerariū & impium quis non hæreticum, nec hæresim sapiens sit. Prima pars inde constat quod cum canonizatio sanctorum ad fidē & mores aliquo mō pertineat ibi. n. fit professio gloriæ & gratiæ Dei in eis: & fidelibus imitandi inuocandi atq; colendi proponuntur ab ecclesia, in fide autem & moribus Papa & concilium faciens, quod in se est errare non potest, vti superius. q. 1. propoli 9. & 10. & q. 2. & q. 3. dictum est, igitur nec in prædicta canonizatione error esse potest.

¶ Secunda pars quod oppositum dicere sit temerarium positiuè, & dignū punitione probatur. Quia temerarium est dum sine ratione probabili quispiam tenet contra plurima testimonia probabilia valdè virorum fide dignorum testificantium de sanctitatæ & miraculis alicuius, secundum quę illum ecclesia vt sanctum canonizauit: & contra consonantem probationem diuturnā totius ecclesiæ Romanæ siue Catholicæ.

¶ Quod sit etiam impium probatur. quia est cōtra pietatē fidei: sicut tenere quod in hoc errare non potest est de fidei pietate credendum, vt ait B. Tho. in 9. quodli. art. vlt. quod etiam amplius probatur. Nam omne quod ab ecclesia Romana videlicet a Papa.l. a cōcilio generali legitimo assertiuè diffinitur, & omnibus fidelibus pponitur, vt sanctum & venerādum, & inuocandū, & imitandū, vtiq; quamuis non sit certum at vero probabilissimum est, quod id ab omnibus est vt tale sub crimine, & pęna hæresis tenendū. Quia hoc aliquo modo pertinet ad fidem & mores, in quibus Papa & concilium errare non potest, vt proximè dictum est: modo ea sit diffinitio iuris puta quid licitum, quid illicitum: modo sit facti, puta qđ hoc. l. illud ita fuit est. l. erit. Nunc aūt quando Papa.l. cōcilium sanctos canonizat: iam assertiue diffinit atq; proponit omnibus fidelibus eos esse verè sanctos in cęlo beatos Colendos inuocandos, & in sua vita sancta imitandos. Ergo ita tenendum est: & impium est oppositū tenere. ¶ Dico notanter impium non tñ certitu dinaliter hæreticū, aut hæresim sapiens esse oppositum tenere. Quia in præfata consequentia bona, ex illa maiori quæ cū sua probatione non est certa de fide, sed valde opinata aut de magna pbabilitate fidei, vt cōstat ex supradictis in q. 1. ppo. 9. & 10. & q. 2. & 3. simul, & ex pfata minore euidente, sequiſ propositio nō de fide, sed solū de pietate aut pbabilitate fidei, vt illa maior erat. Nam ſm oēs vt notum est, conclusio sequitur debiliorem partem præmissarum. Et ita non certo hæreticum aut sapiens hæresim, sed valde probabiliter hæreticum, aut certè impium & cōtra probabilitatē & pietatē fidei est dicere qđ ecclesia. i. Papa.l. concilium. gen. in canonizatione sanctorum errare potest. ¶ Cū B. Thom. vbi supra tenent Florēt. 3. part. tit. 12. c. 8. §. a. & Turrecre. in sūma. de Ecclesia. q. 51. 73. & li. 2. c. 110. & Ambro. Catari. tracta. de canonizatione sanctorū & Couarruuias in resolutionibus li. 1. c. 10. nu. 13. quāuis glo. in c. 1. de reliq. & ve. san. lib. 6. & Fel. in c. venerabili de testib. & Caiet. in quodli. de indulgētijs. c. 8. & alibi. oppositū male tenuerunt propter rationes quæ inferius in argu-

argumentis tanguntur & ibidem soluuntur.

¶ Ad secundum dubium vtrum aliquis sanctus canonizatus sit aut esse possit in inferno respon. quod nõ immo & id dicere temerarium & impium insuper, & sapiens hæresim non tamen hæreticum (ut) reo, quod sit temerarium & impium constat ex supradictis.

¶ Quod sit sapiens hæresim probatur, quia oppositum sapit fidem. Nam id sapit fidẽ quod in bona consequẽtia sequitur ex vna propositione de fide & ex alia quæ licet nõ sit de fide nõ tñ rationabiliter negari põt. Et ita est in proposito. Nã bene sequitur in Darij, vel in Barbara. omnis vere & finaliter sanctus est in cœlo beatus & est venerandus & inuocãdus, & in sua sanctitate imitãdus. Sed iste, & quilibet canonizatus est verè & finaliter sanctus. Ergo & est in cœlo beatus & venerãdus, &c. Ecce quo in bona consequentia ex illa maiori de fide, & ex illa minori quæ non nisi temere irrationabiliter, & impiè negari põt, vt cõstat ex supradictis, sequitur illa conclusio sapiens fidẽ: cuius opposita, quod. s. sanctus canonizatus est in inferno, ideo sapit hæresim, quod iterũ probatur. Nam ista propositio in bona consequentia in Ferio sequitur ex vna hæretica, & ex alia quæ rationabiliter negari nõ põt. Sic arguendo nullus verè sanctus est in gloria beatus, nec venerãdus, nec inuocandus, nec imitandus. Sed iste canonizatus est verè sanctus: ergo sanctus iste canonizatus non est in gloria beatus neq; venerandus, &c. Sed est in inferno, nam supponitur, quod alibi esse non potest in æternum, & ita sapit hæresim.

Argum. 1. ¶ Quod nõ sit certũ id dicere hæreticũ esse probatur. Quia nõ est certũ canonizationẽ sanctorũ ad fidẽ. i. ad regulam morum & vitæ omnino pertinere: sed quo damodo aut medio modo se habet inter ea quæ pertinẽt ad fidem & regulam morum quæ sunt necessariò credenda ad salutẽ & ea quæ non pertinent ad hæc, vt expresse ait B. Tho. vbi supra. Ergo non est hæreticum credere quod circa hoc Papa, & ecclesia etiam diu errare possit. vt patet etiam ex supradictis in q. 3. dub. 2. post omnia argumenta.

¶ Cõtra resolutionẽ primi dubij arguitur. quia quod est de fide credendum innititur auctoritati. i. reuelationi diuinæ, & nõ solum humano testimonio fallaci. Sed ecclesia canonizãdo sanctos innititur solum humano testimonio fallaci de vita & miraculis canonizãdi. Ergo non est certum in his errare non posse. consequentia patet cum maiori: & minor probatur. Tum primo quia homines testificantes de sanctitate & miraculis huius. i. illius decipi, & decipere possunt: neq; s. n. de se, & de aliis possunt certitudinẽ habere infallibilẽ sine speciali reuelatione an sint sancti & in gratia, & vtrũ ex gratia & amore Dei bene & perseueranter vsq; ad mortem operati sint, Tum et secundo. quia sicut ecclesia condẽnando. i. absoluendo hæreticum accusatum fm allegata & probata falli, & fallere potest sequendo hominum testimonia & opinionem, vt habetur in ca. a nobis secundo. de sent. excomm. ita & in canonizando sanctos sequendo hominum testimonia falli, & fallere, & errare potest.

Respon. ¶ Respon. negando minorem. & ad eius probationes respon. quod licet per testimonia hominum inquirat ecclesia de sanctitate & miraculis vt ita faciat qđ in se est; non tñ illis tm innititur, sed præcipuè illuminationi diuinæ interiori eius que assistentiæ speciali: quę vt probabilissime creditur nunquam in hoc deest neq; deerit ecclesiæ canonizanti. Et ita non certum de fide, sed de pietate, & probabilitate magna fidei est quod ecclesia in canonizatione sanctorum errare non potest, vt dictum est. in alijs aũt sententijs actuũ & personarum particularibus quæ non ptinent ad fidem & mores ecclesiæ generaliter vtiq; ecclesia falli & fallere potest. Quia non eadem ibi ratio quę in canonizatione sanctorum ad fidem & mores pertinet est.

Argum. ¶ Secundo specialiter contra resolutionem secũdi dubij arguitur, quia secundum Augustinum multa corpora sanctorum venerantur in terris quorum animæ cruciantur in inferno.

Respon. ¶ Respon. Nec Augustinus, nec alius sanctus doctor id dicit. quod si alicubi reperiatur nihil obstat: nã non dicit quod multa corpora sanctorum canonizatorum p ecclesiã: sed quod multa corpora. s. multa corpora sanctorum. Videlicet eorũ qui in aliquibus locis siue prouintiis particulari bus sine auctoritate, & canonizatione ecclesiæ Romanę ab hoibus, vt sancti habentur & venerantur. id quod in historia B. Martini legitur, de quodã latrone, qui ab hominibus illius prouintię vt sanctus colebatur: qui tamen per ecclesiam canonizatus non erat, sic et Couarruuias vbi supra cum Ambro. Cathari. respondent.

Argum. 3. ¶ Tertio, & hoc contra vtriusq; dubii resolutionem sic arguitur. Nam sicut nõ pertinet ad fidẽ quod hęc hostia. i. illa quę in altari a sacerdote adorãda eleuatur sit rite cõsecrata & adoranda: nec id ecclesia diffinit neq; qđ ibi est Christus: ac proinde neq; est hęreticum neq; sapit heresim, sed solum est temerarium dicere, qđ illa hostia non est adoranda, neq; est consecrata, neq; ibi Christus est dũ non probatur ita esse. Sed solum est de fide dicere, quod hostia ritè cõsecrata est adoranda, & ibi est Christus: & quod oppositum dicere hęreticum est. Ita in proposito non pertinet ad fidem quod iste. i. ille canonizatus est sanctus, & in gloria beatus & venerandus, aut quod est in inferno: sed solum est de fide quod sancti sunt in gloria, beati & venerãdi. & oppositum hęreticum est.

¶ Respon. negando consequentiam. quia nõ est simile nam ecclesia dum canonizat aliquem sanctum vtique assertiuè diffinit atq; proponit illum

lum in particulari esse verè sanctũ & in gloria beatum atq; colendum: nõ sic definit neq; proponit hãc hostiam esse ritè consacratam, & adorandam. Ideo hoc de hac hostia non pertinet ad fidem, vt canonizatio huius. i. illius sancti in particulari, vt dictum est.

QVAESTIO XIII.

Vtrum ecclesia habeat potestatem super actus animæ purè interiores, præcipiendo, prohibendo, & puniendo.

RESPON. in hoc est triplex opinio. Prima
Opinio. 1. quod non vllo mõ neq; per se solus. i. directè & immediatè, neq; in directè & mediatè siue per accidẽs, vt videlicet sunt cãæ. i. cõditiones, aut qualitates actuũ exteriorũ. i. ordinãt ad eos: sed solũ potest præcipere actus exteriores: & si ad illos exercendũ opus sit aliquẽ actum interiorem habere, tunc ex cõsequenti homo tenetur ad illũ: non quidẽ immediatè ex præcepto ecclesiæ, sed ex iure diuino. i. naturali, quo tenemur actum illum apponere, qui necessarius est ad ecclesiæ mandata seruandum, & humanæ operandum.

Ratio. 1. ¶ Probatur opinio hæc quadrupliciter. 1. q̃ ecclesia non põt recipere aut prohibere aliquid cuius transgressionẽ punire non potest. Sed non põt punire actus animæ purè interiores. Ergo neq; eos præcipere potest, aut prohibere. Cõsequentia nota est, & maior probatur. quia ẽm cõmunem omnium doctrinam quam tradit B. Th. 1. 2. q. 100. art. 9. & Turrecremata in c. cantãtes. dist. 9 a. art. 5. Lex vana est, & non habet vim nisi etiam vim coactiuam habeat: vt per metum punitionis, & pœnæ ei obediatur. & ita potest punire, quod põt præcipere & prohibere & ecõtra non potest præcipere neq; prohibere quod punire non potest, vt dicitur in maiori. minor autem probatur. Quia non potest punire, quod nõ potest cognoscere: alias enim esset irrationabilis & iniusta, & cæca punitio sine causæ cognitione. Sed non potest ecclesia cognoscere actus animæ purè interiores, vt constat quia solus Deus nouit occulta cordis primi Reg. 16. Psal. 43. prima Corinth. 4. Actuum primo. Apo. 2. Ergo nec eos punire potest.

¶ Sed hæc ratio non probat intentum sufficienter. Nam ad eã potest responderi dupliciter. primo negando maiorem. Quia supposita sententia catholica cõtra hæreticos quod ecclesia autoritate diuina sibi collata: immo & potestas laica, & ius naturale potest per sua præcepta ad aliquid sub æterna pœna peccati mortalis subditos obligare. i. aliqua præcipere quorũ trãsgressores pœnam æternã incidere mereantur: quodq; subditi tenentur obedire superioribus sicut & parẽtibus sub pœna dãnationis æternæ. Iam consequẽter dicimus falsum esse quod in prædicta maiori dicitur atq; supponitur, vt etiam Gerson. in 4. lectione de vita spirituali malè dicit, qd videlicet solus ille potest edere legẽ sub aliqua pœna obligantẽ siue præcipere sub aliqua pœna q̃ potest pœnam illam transgressoribus infligere aut exequi: nam hoc potest habere veritatem in his qui humana. i. propria auctoritate sua leges & p̃cepta facerent, vt significat B. Thom. 1. 2. q. 91. artic. 4. non autem in his qui auctoritate diuina præsunt: quales sunt omnes superiores etiã sæculares: & a fortiori ecclesiastici, qui auctoritate diuina sibi data eo ipso quo legitimi sunt superiores possunt leges, & præcepta facere sub pœna æterna obligantia: etiam si per se ipsos talem pœnam infligere, aut exequi, non possint: sed Deus ipse exequi, & punire potest. quod patet. Quia prælati possunt sub pœna excommunicationis præcipere & prohibere: cuius tamen pœnę multos effectus. s. priuationem bonorum spiritualium solus Deus exequi potest. Ad quod etiam facit Augustin. in epistola ad Bonifacium comitem, & in alia epistola ad Casulanum. & habetur dist. 11. ca. in his, & dist. 14. c. sic omnes. & dist. 20. c. de libellis. & 25. q. 1. c. violatores. & c. seq. Vti hæc omnia clarissimus Medina de ieiunio. q. 8. de necessitate seruandi ieiunia ecclesiæ plenius probat. & ita patet negatio illius maioris, cuius probatio ex B. Thom. secundum prædicta debet intelligi: nec ad maioris probationem facit, stat enim quod lex habeat vim coactiuam, eius autem punitio per alium infligenda aut exequenda sit.

¶ Secundo potest etiam responderi negando minorem si intelligatur de punitione, non quidem iudiciali in foro exteriori aut contentioso, sed in foro conscientiæ, & sine strepitu iudicij de qua loquimur. Nam in hoc foro bene potest ecclesia pro peccato cordis per leges, & præcepta pœnam imponere, & ad eam obligare a quocunque exequenda sit. & ad probationem illius minoris negatur maior, vbi dicitur quod in foro conscientiæ, vt loquimur, ecclesia non potest punire, nec iudicare, quod non potest cognoscere. Dico enim, quod id vtique facere & punire potest per viam legis & præcepti puniendo. i. iudicando, vt ait Florent. 3. par. tit. 24. c. 7. secundum Hostien. & alios: neque talis punitio est iniusta aut cæca: quia ad eam infligendam, & exequendam non requiritur vlla causæ cognitio in ecclesia obligante: cum non ab eo, sed a solo Deo, qui omnia nouit secundum merita causæ fieri debeat, vt dictum est. Alioqui sequeretur, quod ecclesia non posset præcipere, nec prohibere actũ exteriorẽ ex tali lege tali aĩo procedentẽ: ex quo non potest cognoscere quo animo talis actus exterior fiat nisi per coniecturas. i. per propriam confessionem. Quod si hoc sufficit: iam hoc etiam modo potest ecclesia cognoscere purum actum interiorem: & ex cõsequẽti, quãtum

tum est ex hac parte humanæ cognitionis, per coniecturas. l. per propriam confessionem, ita potest illum præcipere prohibere atq; punire, etiam priusquam cognoscatur de facto. l. manifestetur, sicut actum exteriorem ex illo interiori præcedentem. & ita illa prima ratio non conclusit pro hac prima opinione.

Ratio 2. ¶ Secundo probatur hæc prima opinio. quia ecclesia non habet potestatem a Deo datã nisi ad pascendum & gubernandum fideles. Hæc autẽ gubernatio non extenditur nisi ad actus exteriores. quod probatur. quia per actus tãtum interiores non potest gubernare fideles: quia non potest excommunicare aut præcipere, soluere. l. ligare per actus hos tantum interiores, ergo neq; subditorum actus purè interiores cadunt sub hac potestate ecclesiæ gubernatiua. consequentia valet a correlatiuis.

¶ Sed certe neq; ista ratio valet, negatur enim minor: & ad eius probationẽ negatur illa cõsequentia. qa nec est simile, nec arguitur a correlatiuis. Quod patet, nam ideo ecclesia non põt excõmunicare aut præcipere per solus actus interiores: quia vt eius lex & præceptũ obliget oportet quod intimetur & cognoscatur a subditis: quod fieri non potest nisi per actus exteriores: & similiter soluere & ligare per sacramenta aut per sacramentalia non nisi per actus exteriores sacramentales ex natura sua fieri potest. Vt aũt subditi quo ad omnes actus suos etiam purè interiores obligentur sufficit quod lex ecclesiæ illis intimata. l. notificata sit. Vnde deberet a correlatiuis aptè sic fieri ratio. ecclesia non potest gubernare soluere aut ligare per suos actus tantum interiores. Ergo nec subditi possunt gubernari solui aut ligari per illos actus tantum interiores ecclesiæ aut prælatorum suorum: & ista est bona consequentia à correlatiuis: sed nihil probat pro prima opinione.

Ratio 3. ¶ Tertio probatur hæc prima opinio. quia nunquã ecclesia præcipit neq; prohibuit, neq; puniuit actus animæ purè interiores, ergo id facere non põt. Consequẽtia patet. tum quia frustra est potentia quæ nunquam reducitur ad actum. tum etiam quia quod nunquam factum est neq; fit dicitur moraliter impossibile: maximè in materia fidei & morum. Vt ait glos. in ca. peruenit. dist 93. & c. consuluisti. & c. monomachiam. 2. q. 4 & c. hanc. 10. q. 1. & c. amputato. 25. q. 2. & c. contra morem. dist. 100. & in ca. inter corporalia. de transl. epis. id dicitur expresse. & in dist. 21. c. nunc autem.

¶ Sed nec ista ratio probat intentum. quia illud antecedens potest negari. Nam multa concilia atq; Pontifices præceperunt prohibuerunt, & puniuerunt actus purè interiores, vt infra in secũda opi. in 9. eius probatione latius habetur ibi videatur.

Ratio 4. ¶ Quarto probatur hæc prima opinio per auctoritates de pœ. dist. 1. c. cogitatio. & l. cogitationis de pœnis. Vbi dicitur quod cogitationis pœnam nullus patiatur. Item in c. tua nos & c. sicut. de symonia & 22. q. 5. c. humanæ aures. & dist. 32. cap. erubescant. & ibi glo. dicit quod ecclesia non iudicat de occultis: quodq; hæc soli Deo relinquenda sunt.

¶ Sed neq; hæc ratio valet. Nã potest dici quod hæc omnia & alia similia iura loquũtur, & vera sunt in foro tantũ exteriori contentioso aut cũ strepitu iuditij vbi standum est probationibus. Nam ibi cũ occulta cordis probari non possint: non potest ecclesia in illo foro ea iudicare atq; punire: non quidem ex defectu potestatis, sed per accidens ex defectu probationum: sicut nec exteriores actus omnino occultos in eo foro posset eodem mõ punire. Secus in foro conscientiæ vbi solus Deus illius trãsgressionis occultę interioris. l. exterioris & pœnæ per ecclesiam impositæ cognitor iudex, & executor primarius est.

¶ Corolariæ sequitur ex hac opinione, quod clericus dicens officium diuinũ etiam si ex proposito nullam habeat deuotionem, nec attentionẽ interiorem, vtiq; satisfacit præcepto ecclesiæ in c. dolentes. de celebr. mis. neq; hæc deuotio. l. attentio interior ibi præcipitur: sed solũ exterior modestia & recollectio ne impediatur interior & illa exterior indeuotio est quæ a prælatis cognosci, & ibi puniri mandatur. Corolar.

¶ Hanc primam opinionem tenent Duran. in 4. dist. 17. q. 8. q. 14. & Palud. dist. 17. q. 7. & dist. 15. q. 5. ar. 2. cõcl. 4 & dist. 13. Videtur aliquomodo ad idẽ sed magis accedit ad tertiam opinionem quæ inferius habetur. Hanc ẽt opi. expresse tenent Gerson. alph. 24. littera. e. & 78. g. & Florent. 3. par. tit. 13. c. 4. §. 7. licet in tit. 24. c. 7. postea teneat cũ. 2. opi. & in c. 4. teneat cum 3. opi. sequente. Hanc etiam opi. tenet Gabriel in Canon. lect. 62. k. & in 4. dist. 17. q. 1. dub. 5. & ad idem videtur B. Tho. in 4. dist. 25. q 1. de symonia. ad 1. & in 1. 2 q. 91. art. 4. & 2 2. q. 11. art. 3. & q 100. art 6. ad 2. & Siluest. Horæ canon. q. 11. & excommunicatio. 7 q. 2. & sum. ange hæreticus. §. 2. & Hora canonica. §. 27. quamuis isti duo vbi supra potius accedant ad tertiam opinionẽ quæ inferius habetur maximè quando actus interior est causa necessaria sine quo actus exterior humanus esse non potest. l. saltem videntur variare. Hanc etiam primam opinionem tenet Medina de oratione. q. 19. de potestate ecclesię respectu actuum interiorum: quamuis non reprobet alias opiniones. & plures alii doctores & Iuristę tenent hanc opi.

¶ Argumenta autem quę contra eam fieri possunt sunt rationes aliarum sequentium opinionum: ibi videatur quam vim habeant cõtra eã. Nota

¶ Insuper ait Medina vbi supra quod stando in hac opinione prima quãuis cõcedatur, sicut & cõcedi põt, quod licet ecclesia bene possit prohibere

hibere & punire actus & omissiones exteriores ex certo animo procedentes vti de facto in Cle. 1. de hæreticis.§.verum. Prohibet sub excōicatione ne inquisitores ex odio procedant nec ex amore omittant procedere in suo officio:non tñ est concedēdum quod ecclesia potest præcipere actus vel omissiones exteriores ex certo animo procedētes: sed solum exteriores vt dictum est. & ratio huius discriminis est. quia ex cōcessione primi non sequitur quod ecclesia potest prohibere vel punire actum interiorē: ex concessione autem secundi sequitur id contra opi. ꝙ probatur. Nam ex concessione primi quod scilicet ecclesia prohibet actus.l.omissiones exteriores ex certo animo procedētes:puta quod inquisitores procedāt ex odio.l.omittant procedere ex amore,tunc solum punit quod exterius est: quia solum illud exigit. Quod inde patet: quia si talis inquisitor omittat ex amore procedere: peccat quidem contra ecclesiam & punitur per eam vt constat: & non peccat per illum actum interiorem.s.per amorē ratione cuius omittit:quia stat quod amor ille bonus sit. Ergo per hoc quod ecclesia prohibet actum.l.omissionem exteriorem ex certo animo procedentem non inde sequitur quod ipsum ēt animum prohibet. Et similiter cum prohibet actum exteriorem ne fiat ex certa sciētia, non inde fit quod etiam prohibet ipsam scientiam interiorē quæ in se nec mala nec prohibita est. ¶ Quod aūt ex concessione secundi,videlicet quod per hoc quod ecclesia pcipit actū aliquem exteriorem ex certo animo procedentem bene sequatur quod ēt præcipit ipsum animum interiorem: patet. Quia si ponamus ꝙ ecclesia præcipit in d.c.dolentes. vel alibi ꝙ clericus dicat horas cum mentis deuotione & attentione interiori: & tamen ipse clericus horas integre dicens deuotionem illam & attentionem interiorem ex proposito nō habeat neque velit habere,vtiq; peccat contra præceptum ecclesię ex hypotesi:& non commissiuè cum ipsas horas integrè dicat: sed omissiuè,non quia horas omittit sed quia deuotionem & attentionem iniunctam qñ horas dicit non apponit.& ita sequitur quod directè peccat contra præceptum ecclesię præcipientis actum interiorem: quod est contra præsuppositam opinionem. Hæc Medina.

¶ Sed certè hoc eius discrimen videtur deficere in tribus. primo vbi ait quod omittēs inquisitor inquirere seu procedere ex amore.l.vbi inquirit ex certa scientia non peccat per illū actum amoris interiorem,cum amor ille & illa sciētia bona & nō prohibita sint & quod hoc sit falsum inde patet. quia licet in se & absolutè bona & non prohibita sint: secus est in ordine ad talem omissionem.l.actum exteriorē: neque amor ille aut scientia absolutè in se considerata est circunstantia qualificans & vitians actum vel omissionem exteriorem,sicut lucrum.l.intentio lucrandi absolutè non est mala moraliter nec prohibetur: sed eius habitudo.l.vt ordinatur ad mutuum.l. ad acceptionem.l.dationem rei spiritualis constituit vsuram.l.simoniam & prohibetur, sicut ēt locus sacer aut tempus sacrū, & suscipere & ministrare sacramenta, in se & absolutè bona sunt & tñ vt habent habitudinem & ordinātur ad aliquos actus ēt in se bonos, puta ad actus matrimoniales & ludos & negociationes & alios eiusmodi,fiunt circunstantię malæ atque vician tes actus hos quibus coniungūtur quoq; qualificant.& ita ex quo illorum omnium simul coniunctio mala seu prohibita est per ecclesiam iam ēt vtrumq; simul & alterum in ordine ad alterum ēt malum est & per ecclesiam prohibetur.

¶ Secundo deficit vbi dicit quod clericus dicens horas canonicas ex proposito ēt sciēter euagando sine attētione & deuotione interiori peccat ex hypotesi cōtra præceptum ecclesiæ, sed non cōmissiuè sed omissiuè: quod aūt hoc vltimum sit falsum & quod iste peccat etiam & præcipuè cōmissiuè probatur. Quia illa horarum recitatio sic qualificata sine debita attētione & deuotione actus malus est, non quidem ex obiecto sed ex defectu circunstantiæ aut modi requisiti: & ita peccatum etiam commissionis est, vt supra lib.1.q.22.dub.15.latius habetur.

¶ Tertio deficit in illa ratione discriminis. Nam præsupposito quod ꝑm hanc primā opinionem clericus dicens horas sine interiori deuotione non peccat cōtra præceptum ecclesiæ: Iam sicut ex cōcessione primi,videlicet quod ex hoc quod ecclesia prohibet aliquos actus.l.omissiones exteriores ex certo animo procedentes, nō sequitur quod ipsum ēt animū prohibeat:ita ex concessione secundi videlicet quod ex hoc quod ecclesia pręcipit aliquos actus exteriores ex certo animo procedentes nō sequitur quod ēt ipsum animum pręcipiat interiorem. Vel si hoc ꝑm sequitur ita & primum. quod tamen esset concidere eum tertia opinione sequente. negare autē quod ecclesia possit prohibere actus vel omissiones ex tali vel tali animo procedentes vtique falsum videtur & contra Clem. 1. de hæreticis. Igitur & negare quod eadē ratione possit etiam pręcipere actus exteriores ex tali animo procedentes. & ita vtrumq; concedendum est ab ecclesia fieri posse. & hoc est magnum argumentum contra hanc primam opin.

¶ Secunda opinio tenet oppositum, videlicet quod ecclesia potest in actus animæ purè interiores,tam absolutè & per se solos & immediatè:quam etiam in ordine ad actus vel omissiones exteriores, & mediatè simul cum exterioribus præcipiendo & prohibendo illos & puniendo in foro conscientiæ & sub pęna mortis ęternæ a Deo exequendæ. *Opinio. 2.*

¶ Probatur dupliciter. primo, quia ecclesia potest gubernare fideles & actus & vitam eorum *Ratio. 1.*

ad cœlestem beatitudinem, ligando & soluendo atque pascendo. Quia Christus ei hanc potestatem dedit Matt.16. Quodcunq; solueritis &c.& c.18. Quæcunq; solueritis &c.& Ioan.20. Pasce oues & agnos meos. & Ephe.4. Dedit quosdam pastores in edificationem &c.& 1.Pet.5. Pascite qui in vobis est gregem &c. Sed ad hunc finē ita necessaria est gubernatio & ordinatio fidelium quoad effectus eorū pure interiores, puta quid credendum quid spectandum quid amandum & odiendum & quid timēdum sit: sicut quoad exteriores: & ita quoad interiores qñ absolute & per se sunt sicut qñ sunt causæ.i.qualitates aut circunstantiæ exteriorum & ordinantur ad illos & sunt simul cum exterioribus. Ergo ecclesia potest gubernare fideles ligando & soluendo per suas leges præcepta prohibitiones & punitiones & pręmia, quoad oēs illos eorum actus & omissiones ēt pure interiores: sicut qñ sunt causę vel qualitates exteriorum & simul cū ipsis sunt. Et quidē hæc ratio mihi fortissima est pro hac opinione: & contra oēs alias opiniones efficax est.

Ratio 2. ¶ Secundo probatur opinio hęc, & est confirmatio rationis præcedentis. Quia ecclesia potest soluere & ligare quoad actus pure interiores etiā quoad occultissima peccata cordis per se sumpta quoad culpam & pęnam eorum per sacra: & quoad pęnam eorū per indulgentias, vti supponitur ex fide & practica ecclesiæ. Ergo & quoad ea ipsa potest ligare per sua præcepta & prohibitiones & leges & punitiones seu pęnas ēt excōicationis saltem in foro conscientiæ. patet consequentia. quia par potestas ecclesiæ ad ligandum & soluēdum pascendumq; fideles sine vlla restrictione materiæ horū vel illorū actuū a Christo data est Matt.16. 18. Io.20. & Ephe 4. & 1. Pet.5. tam extra sacramentum quam in sacramento, vti vbi supra in prima probatione dictum est. Hęc etiam ratio mihi fortissima est pro hac secunda opinione.

Ratio 3. ¶ Tertio probatur secūda opinio hæc & est confirmatio præcedentium probationum. Nam ecclesia potest definire & declarare tale quid esse de fide credendum aut licitum esse. Ergo potest præcipere vt idem credatur: & oppositum prohibere etiam sub excōmunicatione: & eius absolutionem sibi.i.alteri reseruare. & ita punire potest solum actum cordis.i.mentis oppositum: quāuis eius pęnæ executio a solo Deo fieri possit, vt supra contra primam rationem primæ opinionis probatum est.

¶ Et quamuis Caiet.2 2 q.11.art.3. & Simancas de hæret.cis c.42. & Couarruuias in regula iuris. peccatum. par.2. in initio Fin Victoriam & doctissimos alios Doctores de prima iam dicta & de tertia sequenti opinione dicant, quod hæreticus mentalis in solo corde non est excōicatus, quodq; de solo peccato hæresis potest absolui a quo pōt absolui a cæteris peccatis suis non reseruatis quia peccatum reseruatum non est: quod si esset reseruatum ab eo non posset absolui. Per hoc tamen non probatur potestas super actus interiores: quia reseruare non est habere potestatem iurisdictionis neque punire: neque est pęna, sed negatio vel ademptio iurisdictionis quam potest superior negare ēt in occultis.

¶ At verò contra ipsos replicatur. Nam nullus potest neque dicitur tollere aut negare iurisdictionem neque reseruare sibi vel alteri aliquem casum nisi qui habet potestatem iurisdictionis in illum. Ergo qui potest reseruare de occultis potestatem habet in eis. Item adhuc ratio prædicta & consequentia militat contra prefatā euasionem. Nam si non solum iure diuino, vt probatum est sed etiam humano vel ecclesiastico tenemur stare ecclesiæ diffinitioni & credere quod ipsa diffinit & præcipit esse credendum: & oppositum faciens punitur excommunicatione per ipsam ecclesiam, vt habetur in c.ad abolendam. de hæret. & in concilio Toletano primo, & in alijs cōcilijs quæ inferius in tertia opi.in.9. eius probatione referuntur & in fine, 16. Toletani concilij: & vti supponitur etiam secundum ipsos ecclesia non excommunicat nisi rebelles contra præcepta ipsius. Ergo potestatem habet super actus pure interiores, præcipiendo prohibendo atque puniendo.

Ratio 4. ¶ Quarto eadem secunda opinio probatur: quia ecclesia vel Papa potest dispensare in voto pure mēali. Ergo eius potestas dispensatiua ad actus interiores se extendit. Ergo & potestas eius præceptiua & prohibitiua & punitiua ad eosdem interiores actus immediate se extēdit. quia non est maior ratio de vna quam de altera ecclesiæ vel Papæ potestate: ex quo æqualiter a Christo vbi supra data est.

¶ Si ad hoc respondeatur vti Medina vbi supra respondet negando vtramq; consequentiā. Quia aliud est obligationem tollere aliud eam inducere. & potest aliquis seu aliquid obligationem tollere quod non potest nec sufficit eam inducere. quod probatur. Nā pater potest tollere obligationem voti per filium aut filiam emissi, vt habetur Num.30. & similiter vir irritare potest votum vxoris: & tamen nec pater filio nec vir vxori obligationem hanc voti imponere potest. Similiter consuetudo vitiosè introducta per certum tempus seruata sufficit tollere obligationem legis de opposito: & tamē non sufficit obligationem legis inducere nisi rationabilis sit. vt in c.fi.de consuetu. habetur. & ita non mirum si Papa veluti cōmunis omnium pater possit per dispensationem tollere obligationem voti mentalis: & cum hoc non possit ad actus cordis immediatè obligare.

¶ Contra hoc replicatur. Quia licet de potestate humana vel naturali verū sit quod potest quis obligationē tollere quā nō pōt inducere: quālis potestas

potestas non amplius se extendit quam recta ratio dictat ad finem ciuilis & humanae gubernationis. At verò de potestate supernaturali siue diuina specialiter & aequaliter a Christo data ecclesiae sine vlla limitatione horū.l.illorū actuū ad ligandum & soluendū quodcunq; super terram, & ad pascendum fideles ad finem salutis aeternae, vt supra dictum est in prioribus probationibus, non vī negandum quod ecclesia aequaliter possit vtrumq; videlicet obligationem tollere & imponere per suas leges & praecepta ēt super actus animae purè interiores. Quia sic illi Deus concessit in supra dictis auctoritatibus.

¶ Quintò eadem secunda opinio probatur. quia supposito quod per peccatum mortale exterius de nouo peccatur non solum contra praeceptum diuinum.l.naturale, sed ē contra praeceptum ecclesiae de sanctificatione festi, vt supra lib. 1. in quaestionario.q.5. ſm opinionem cōem probatū est. Iam sequitur quod eadem ratione per peccatum cordis contra idem praeceptū ecclesiae peccetur: quodq; ecclesia potestatē habet in actus purè interiores. ¶ Si ad hoc respōdeatur vt Medina vbi supra respondet non admittendo antecedens praesuppositum. & eo admisso adhuc negatur consequentia. Quia licet per peccatū interius violetur sabbatum aut sanctificatio festi & ita peccetur contra ius diuinū.l.naturale de sanctificatione festi, non tñ peccatur contra praeceptum ecclesiae: quia illo praecepto nec prohibet nec prohibere pōt neque punire peccatū purè interius, sicut neque quoad actus purè interiores quicquam potest. ¶ Contra hoc replicatur: quia qua ratione prohibere potest & prohibet peccatum exterius in festo: eadem quoq; prohibere potest & prohibet interius in festo. quia.s. contra sanctitatem festi principaliter ab ipsa ecclesia in tali praecepto intentam vtrumq; peccatum est, vt superius lib. 1. q. 5. latius probatur. Item sicut contra praeceptum ecclesiae peccatur non ieiunando in Quadragesima: ita & nolendo tunc ieiunare, quāuis exterius ieiunetur. Quia eiusdē speciei & contra idē pceptū est pctm̄ interius & exterius & actus elicitus & imperatus.

Ratio. 6. ¶ Sextò eadem probatur secūda opinio. quia ecclesia potest prohibere ne actus malus ex animo deprauato fiat, vt in Cle. 1. de haeret. & alibi constat id prohibuisse. Ergo ēt potest praecipere vt actus bonus exterior ex bono animo fiat. Probatur consequētia. quia ecclesia pōt statuere leges hominibus salutares ad gloriam. Ad hāc autem hominum salutem aeternam non minus necessarium est bona agere quam mala non agere: imò vtrumq; homini diuinitus iniunctum est in psal. 30. Declina a malo & fac bonum. Ergo ecclesia potest vtrumq;.l.neutrum & cum ſm dici non possit: sequitur intentum. Nam eo ipso quod potest praecipere vt actus bene moraliter fiat: cum id fieri non possit nisi recta voluntate existente.

Ergo recta voluntas & intētio sub ecclesiae praecepto sicut & malum sub eius prohibitione cadere potest. ¶ Quod si respondeatur ſm Medina negando consequentiam & eius probationem, pp discrimen supra assignatū in prima opinione in fine eius. Contra hoc replicatur vt ibidem & hic etiam probatur intentum ibi videatur.

¶ Septimò eadem secūda opinio probatur sumpta ratione ēt ex fundamēto primae opi. contrariae supra positae. Nam ideo opinio illa dicebat quod ecclesia non poterat praecipere aut prohibere neque punire actus purè interiores qa eos cognoscere non poterat. Iam ex hoc fundamēto sic arguitur. Ecclesia non pōt cognoscere quo animo actus exterior fiat nisi per coniecturas.l. per propriam confessionē. Sed hoc modo etiam potest cognoscere purum actum mentis interiorem, Scilicet per coniecturas.l.per propriā confessionē. Ergo sicut pōt prohibere ne actus exterior ex tali animo fiat, puta quod inquisitor non inquirat ex odio nec omittat ex amore, vt hr̄ in Clem. 1. de haeret. §. verum. sequitur quod ēt antequam de facto cognoscatur externus ita ēt potest prohibere immediatè ne talis animus habeatur etiā omni alio actu exteriori secluso: quodq; ita ēt praecipere potest vt talis actus ex tali animo fiat, puta quod officium diuinum dicatur cum interiori cordis deuotione & attētione, vt hr̄ in c. dolentes. de celebr. miss. quodq; talis animus purè interior sine vllo actu exteriori fiat, puta quod credatur tali.l.tali ecclesiae dicti nitioni.l.quod tali tempore cordis contritio aut dilectio Dei habeatur. Quia ex coniecturis.l.ex propria confessione cognoscere pōt si actus ille exterior ex tali animo fiat: aut si talis animus purus habeatur nec ne. Quod si hoc vltimū negatur etiam eadem ratione negandum est quod ecclesia potest prohibere & praecipere vt talis actus exterior ex tali animo fiat. Hoc autem negare vtiq; irrationabile est & contra oēs alias opiniones vt patet ex dictis atque dicendis.

¶ Item sicut ecclesia potest in actus exteriores per accidens tantum occultos ſm alias opiniones, etiam antequam per testes manifestentur vel exterius cognoscantur: quia ita probari possunt. Ergo eadem ratione etiam in actus omnino interiores: quia etiam per propriam confessionem possunt manifestari atque cognosci.

¶ Octauò eadem secūda probatur opinio. quia si quis de haeresi sit bene, aut male notatus.l. accusatus ex sola suspitione cū tamen vt supponitur, nec dictis, nec factis, nec signis vnquā haereticaueritatis coram iudice stās interrogatus, an credat Christū Deū esse.l.aliud eiusmodi, ille ingenuè fatetur quod id hucusq; sola mēte interius non credidit à multis annis nec adhuc credit de praesenti: & haec cōfessio eius vera est. Hic certè iuste punietur per Ecclesiā: etsi dicat se non habere voluntatem verè sed fictè ad fidē Ratio. 7. Ratio. 8.

redeundi il. pœnitendi: vtiq; iustissimè combure rursum constat illum iuste puniri per ecclesiam pro solo peccato cordis & hæresi purè mentali. l. interiori. quod cõstat quia ex suppositione exterius nunquam dicto aut facto aut signis hæreticauit: & in illa confessione quam interrogatus facit exterius non hæreticat sed veritatem dicit: imò si oppositum diceret mentiretur vti supponitur & constat.

¶ Nec valet. 1. dicere quod ibi ecclesia nõ punit solam hæresim mentalem sed vocalem, cũ voce se hæreticum esse aut fuisse manifestet. Non inquam valet, quia voce cõfitendo quod tenet in mente non erat neque peccat cum veritatẽ requisitus aut coactus fateatur. Si enim voce tunc peccaret non possent neque deberent inquisitores præceptis aut minis seu tormentis aut iure cogere illum vt fateatur quod tenet aut tenuit in mente. Tum ẽt quia confessiõ proprij erroris potius prodest quã ob est cæteris paribus vti ẽt supponitur. ¶ Neque secũdo valet dicere quod voce confitendo se credere aut credidisse Christum non esse Deum iam consequẽter voce sua asserit Christum non esse Deum. & hęc est hæresis pro qua puniri põt non inquam valet hoc. Nam aliud est asserere rem ita esse aut fuisse: aliud credere rem sic esse. Is aũt voce non asserit nisi se credere aut credidisse Christum non esse Deum: quæ assertio non est hæresis nec inde sequitur hæresis ex quo per id non sequitur quod tunc asserat aut credat Christum non esse Deũ, vti hoc ẽt concenũt Doctores de tertia opinione sequẽti vt ibidem hr̃, latius ibi videatur quo qui narrat aut refert sine declarat, nihil suũ agere dr̃, vt hr̃ in l. hæredes. §. 1. de testa. & l. adeo. §. cum quis: de acquir. rerũ domi. ¶ Cum quo stat quod ex dicta confessione. l. declaratione bene sequitur & declaratur nũc quod per aliũ actum solum interiorem hæreticè nũc credit aut olim credit Christum non esse Deum: pp quẽ actum vt diximus iustè punitur & non pp cõfessionem aut declarationem eius. Sicut etiam qui in libris aliorum legit simpliciter hæresim quam ipse in suo tantum corde aut mente tenet, non eam asserit neque eam scribit, neque qui eam transcribit aut narrat bona fide ad consilium capiendũ. l. ad faciẽ. liter confitendum & non cum animo eam docendi. l. asserendi. Neque propter id vllam excõmunicationem incurrit, vti hoc etiam latius habetur in tertia opinione sequente.

Ratio. 9. ¶ Nono probatur eadem secunda opinio. per auctoritates. Nam ecclesia sępe punit actus tũ interiores, vt patet in concilio Gangrensi & hr̃ in decretis dist. 30. vbi inter alia dr̃. Si quis oblationes quæ in ecclesia fiunt spernendas esse crediderit memoriasq; sanctorum contẽnendas anathema sit. Et iterum ibidem. si quis ieiunia ecclesiæ putauerit esse contemnẽda perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit. & iterum ibidem. Si quis nuptias damnans mulierem religiosam ac fidelem cũ viro suo dormientem abominandam crediderit, anathema sit. & iterum ibidem. Si quis carnem manducantẽ cum bona fide sine sanguine & suffocato dãnandum esse crediderit, anathema.

¶ Vbi sola credulitas mentis & cogitatio iudiciumq; conscientiæ erroneæ punitur. Quamuis Doctores tenentes alias opiniones dicant quod non sola credulitas & cogitatio sed exteriora opera aut signa ex tali falsa credulitate procedentia ibi puniuntur. Sed certè contra eos vr̃, quia si ita ecclesia intellexisset facilè potuisset id declarare aut significare. Item per nulla alia verba poterat clarius & breuius ostẽdere se solos actus interioris credulitatis & cogitationis & iudicij conscientiæ dãnare & anathematizare quã per supradicta. Igr̃ ita vr̃ probabiliter satis esse tenẽdũ.

¶ Ad idem est concilium Brachareñ. primum in canone. 5. 8. 9. 10. Vbi dicitur si quis credit quod aliquas creaturas diabolus auctoritate sua in hoc mundo facit, aut tonitrus, fulgora & siccitates sicut dicit Priscillianus. anathema. Iterum ibidem. Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi anathema.

¶ Ad idem facit concilium Roman. post Nicenum celebratum vbi hr̃. Si quis de patre & filio bene sapit de sancto autẽ spiritu non rectè crediderit hæreticus est & anathema sit. & certè auctoritas hæc de sola credulitate mentis interiori loquitur. Nam in ipsa formaliter & propriè hæresis est atque decernitur & eadẽ simul anathematizatur siue punitur ibidem. Item in canonibus concilij Ephesini canon. 7. dr̃ quod aliter sentientes vel docẽtes sint excõmunicati.

¶ Ad idem clarius est concilium Toletanum primum auctoritate Leonis Papæ celebratum vbi in c. 21. in assertionibus fidei contra Priscillianistas in eius fine sic hr̃. Si quis contraria eorum articulorum fidei de omnipotentia Dei & de distinctione personarũ & aliorũ ibi præmissorũ dixerit vel crediderit anathema. Itẽ ibidẽ si qs dixerit vel crediderit deitatẽ passibilẽ anathema.

¶ Vbi non solum dicere quod exterius est cõtra debitam confessionem fidei sed etiam ipsum credere quod purè interior actus est contra ipsam fidem interiorẽ anathemate punitur. Et ita per hæc verba clarissima excluditur euasio dicentiũ quod non sola erronea credulitas ibi anathematizat sed exterius opus ex ipsa credulitate procedens, vt superius hæc euasio exclusa est. Maximè qa hic expresse anathematizatur vtrũq; videlicet & falsa credulitas contra fidem & dicere contra rectam fidei confessionem. Neque posterius potest esse declaratio prioris dũ prius dicitur quod dicere & postea quod etiam credere contra fidem anathema sit.

¶ Ad idem etiam clarius est c. ad abolendam. de hæretic. Vbi dicit ecclesia per Lucium Papam.

Vni-

Vniuersos q de sacramẽtis ecclesiæ aliter sentire aut docere nõ metuũt, vinculo perpetui anathematis innodamus. Ecce vterq; act⁹ interior & exterior p se & distinctè clarissime anathematizat.

¶ Ad idem est concilium Constantieñ. in cuius fine tradita est forma procedendi cõtra hæreticos eosq; puniendi: & inter alia quæ ibi statuta sunt p inquisitores fidei interroganda, vnũ est. Vtrũ credãt qd id, quod in sacro cõcilio determinat esse credendũ ab omnibus catholicis credendũ & asserendũ sit. Et iterũ. Vtrũ credãt esse de necessitate salutis cõfiteri sacerdoti. Iterũ. Vtrum credant, quod Christiani contemnentes suscipere sacramentum extreme vnctionis & solẽnes benedictiones matrimonij mortaliter peccẽt. & ita statutũ est in hoc cõcilio hæc per iudices inquiri vt tãquã hæreticos punirẽt quos nõ ita credere reperirẽt. Et ita ex hoc cõcilio apte videtur quod ecclesia põt solã mentalẽ hæresim punire habita eius cognitione per confessionem partis: quodq; si ecclesia in suo iudicio nõ punit peccata cordis, videtur qd id fit non quidem ob defectũ potestatis & iurisdictionis sed cognitionis: & ita p accidens in suo iudicio ea non punit quæ quantum est de se ex parte suæ potestatis vtiq; punire potest, & puniret sicut occulta exteriora si probarentur aut cognoscerentur.

¶ Tandem ad idem est conciliũ Basilieñ. in sessione. 38. vbi sub excõmunione iubet ne libellũ factum per Eugenium quartũ contra ipsum cõciliũ quispiam publicare approbare seu defendere præsumat. i. eidẽ quouis mõ assentire credere aut fauere. Vbi aperte actus cordis purus ẽt prohibetur & anathematizatur. & quamuis cõcilium hoc non ab omnibus acceptetur vt habẽs vim concilij: at vero habet vim & auctoritatem doctissimorum virorum plurimorum qui id statuerunt, & faciunt pro hac secunda opinione.

Ratio 10. ¶ Decimo, eadem secũdam probatur opinio per clem. 1. de hæret. §. verum. Vbi excõmunicãtur Inquisitores ex odio procedentes. i. ex amore ꝓcedere cõtra aliquos in suo officio omittẽtes. Itẽ per c. dolẽtes. de celebr. missl. Vbi conciliũ præcipit clericis vt diuinũ officium dicant diuotè & studiosè. i. attente. & ita patet quod actus interior illic prohibetur & hic pcipitur. ¶ Et quãuis ad has auctoritates prima opinio respõdeat negãdo quod ibi vllo mõ per ecclesiã prohibeatur. i. præcipiatur actus interior absolute & per se vel in ordine ad exteriorẽ. Et tertia opinio sequens dicat quod ibi nõ prohibetur neq; pcipit actus interior absolutè: bene tñ in ordine ad exteriorem quem qualificat. Ibidem tamen habetur & disputatur quam vim habeant fundamenta ipsarum opinionum quæ sunt argumenta contra hanc secundam opinionem: quæ & ex supradictis rationibus solui possunt.

¶ Hanc secundã opinionẽ tenẽt multi doctores vtriusq; iuris & præcipue Florent. 3. par. tit. 24. c. 7. quãuis c. 4. cum tertia opinione sequente; & tit. 13. c. 4. 6. 7. teneat cũ prima opinione præcedente. Itẽ Adrianus in 8. quodlibet. & in 4. sent. de confessione & Albertus Pighius in Ierarchia ecclesiastica lib. 6. c. 16. & glo. in c. ad abolendam. de hæret. & in clem. 1. eod. ti. §. verum. & in c. dolentes. De celebr. missl. & in cap. cogitationis. de pęni. dist. 1. ad idẽ sunt Ioan. Andr. Godofred. Raymũ. Paul. Stephanus & Imola. in d. clem. 1. de hæret. §. verum. & cardin. ibidem §. vltimo, & Panor. & Ioan. de Anania. in c. si quis episcopus. de hæret. & Fel. in c. vlti. eo tit. & Tiraquellus in l. si vnquam. C. de reno. dona. verb. reuertatur. nu. 240. & Bald. in l. si quis nõ dicam. C. de episco. & cleri. col. 1. & Carerius in tractatu de hæreticis. nu. 87. & plures alij. Hanc tandem opinionem clarissimus Medina dicit esse satis probabilem quamuis ipse magis probet primã opinionem. quæ supra posita est.

¶ Tertia opinio media quæ & nunc cõmuniter tenetur a doctoribus vtriusq; iuris stat in tribus dictis. primo, qd ecclesia directè nullã potestatẽ habet in actus purè interiores absolutè & per se sumptos: & in hoc cõcordat cũ prima opinione supra posita pp rationes eius quæ quãtũ valeat ibidẽ dictum est. & discordat a secunda opinione iam dicta cuius rationes & fundamenta sunt argumenta contra hanc partem huius opinionis. Opinio 3.

¶ Secundo ait quod ecclesia bene habet potestatem in actus animæ interiores ad præcipiendum & prohibendum & puniendum eos, non solum vt sunt causæ necessario cõiũctę vt ait Siluester, sed etiam vt sunt causæ contingentes aut qualitates aut circunstantiæ exteriorum actuum. i. omissionum. i. vt ordinantur ad hæc exteriora & ea qualificant, vt ait Gaiet. cum alijs & in hoc dissentit a prima opinione & aliquomodo consentit cum secunda supra dicta.

¶ Tertio corolariæ dicit quod si quid hæresim mentalẽ aliquo signo aut verbo, aut scripto expresserit exterius: vtiq; incidit in excõmunionẽ. Quod est limitandũ & intelligendum, vt ait Almayn, & Simancas vbi infra allegatur, qñ per actum. i. signum malũ manifestatiuũ hæresis interioris ẽt si secretissimè nullo vidente illã exprimit exterius. Secus si per actũ bonum manifestet, puta si bono animo ad remedium. i. concilium capiendum in sacramento. i. extra, suã hæresim dicat siue declaret: tunc enim neq; peccat neque incidit excommunionem. Secus ẽt si quis legendo. i. arguendo. i. ex aliorum libris transcribẽdo hæresim quam ipse in suo corde tenet, nõ quidem cum animo eam asserendi seu docendi, sed bona fide hæresim aliorum quam ipse etiã intus in suo corde tenet eã refert aut narrat siue trãscribit: nam hic etiam si ex curiositate. i. alias peccet, non asserit hæresim neq; incidit excommunionem vti superius in secunda opinione in octaua eius probatione latius habetur. Secus ẽ si per

si p actum alias malum, nō tñ ex natura sua manifestatiuū hæresis aut male volūtatis sed solum ex circunstātia modi loci tpis aut finis exeat in opus exterius, puta si hæreticus pure mētalis cū intētione postea aliquē puertēdi scribat illi aut dicat bona verba amicitiæ aut mutuet pecunias. l. cōferat beneficiū. Nā hic pp hoc etiam si peccet non incidit excommunionem hæreticorum: quia actus hi neq; sunt de se. vel ex obiecto mali neq; hæresis manifestatiui ex natura sua sunt.

Ratio 1. ¶ Hæc opinio quoad 2m & tertiū dictū pbatur tripliciter. primo. quia ea quæ cadunt sub humana cognitione cadunt sub humana & ecclesiastica potestate. Sed actus interiores vt pcedunt & qualificāt exteriores possunt p illa exteriora cognosci: qa vt talia cadūt sub notitia sensitiua si cut & illa exteriora ab eis qualificata quātū est ex natura sua, quis p accidēs sicut occulta exteriora ex defectu pbationū cognosci nō possint. Ergo rōne exteriorū ab interioribus qualificatorū cadūt ēt actus interiores sub ecclesiæ potestate, vt ab ea possint percipi & prohiberi atque puniri. ¶ Quod inde magis cōfirmatur. Nā constat ex practica ecclesiæ quod pp actū exteriorē iustè inquirit de intētione & volūtate & sciētia. l. ignorātia qualiter actus ille factus est, vt de pę. dist. 1. c. cogitatio. c. aut facta. & in alijs c. q̃ Paulo inferius in tertia probatione allegantur. & qñ quis protulit propositionem male sonantē iustè inquiritur ab eo & cogitur. vt declarat quo aīo & quo sensu illā protulit vt sic debite puniatur. Igit si quoad inquirendū cadunt sub ecclesiæ & humanę potestate vt debitæ cū suis exterioribus aut exteriora cū illis & rōne illorū interiorū puniantur: sequitur qđ ēt cadunt sub eadē potestate ad pcipiendum prohibendum & puniendum actus illos interiores simul cum suis exterioribus alia vana esset inquisitio illa.

Ratio 2. ¶ Secundo probatur eadem tertia opinio, quia vt constat ex titulis de vsuris, & simonia, non solum iure diuino & naturali sed ēt iure humano vel ecclesiastico vsura & simonia phibita est atque punitur. Hæc aūt crimina cōstāt ex actu exteriori puta ex datione reali mutui. l. rei spiritualis, simul & ex interiori puta ex intentione accipiēdi lucrū. l. rē tēporalē aut preciū pro mutuo l. p datione rei spiritualis. Ergo phibēdo vsurā & simoniā ecclesia prohibet actū vtrūq; simul exteriorē & interiorē, nō quidē absolutē & p se sumptū, sed vt alter ordinat ad alterū, aut qualificat & qualificat ab altero. Neq; alter actus solus vsura aut simonia est neq; phibetur vt constat: neq; est circūstātia alterius nisi habeat habitudinē aut ordinē ad alterum quem qualificat. ¶ Et ita similiter dicendum est qñ in Clem. 1. de hæret. §. verum. ecclesia phibet sub excōmunione ne inquisitores cōtra aliquē ex odio pcedant aut ex amore omittant pcedere in suo officio. Nam ibi vterq; actus simul, & interior vt qualificat exteriorem prohibetur atq; punitur. Nā si absolutè. l. ex neglīgētia siue timore omittant, non peccant cōtra illā clem. neq; incurrūt illam excōmunionem: modo alias peccēt modo nō. Neq; si pcedāt ex vanagloria. l. ambitione, neq; si odiū. l. amorē solum ad aliquos habeant vt constat. ¶ Et similiter dicendum est qñ in c. dolentes. de celeb. miss. pręcipit ecclesia vt clerici dicant diuinū officium deuotè & studiosè. l. attētè. Nam ibi vterq; actus exterior & interior non per se sumptus sed simul præcipitur, vnus in ordine ad alterum: & ita interior deuotio & attentio ibi præcipitur vt ordinatur ad exteriorem horarum recitationem, & vt qualificat illam, vt ex ratione supradicta facile constat.

¶ Tertio eadē tertia opinio probatur per auctoritates de pęni. dist. 1. c. si quis non dicam. c. quisquis cum militibus. c. si forte. c. siquis tam masculum. c. si quis pulsatus. c. solicitatores. c. pene. c. aut facta. c. cogitatio. & 1. q. 4. c. quia præsulatus. & glos. ibidem. ad idem etiam est. c. venerabilibus. §. si. de sen. excom. In quibus tribus dicitur quod ratione male voluntatis ex qua opus maleficii procedit cuius punitio aggrauatur: & illa mala voluntas operi exteriori. l. crimini attentato coniuncta consideratur atque punitur grauius cum ipso crimine sic qualificato. Ratio 3.

¶ Hāc opinionē expressè tenet Gaiet. 2. 2. q. 11. art. 3. & 4. & ī summula. tit. hæresis hora canonica. ad idem vr̄ B. Tho. in 4. dist. 25. q. 5. de simonia. ad 1. & in 1. a. q. 91. artic. 4. 2. a. q. 11. artic. 3. & q. 100. art. 6. ad 6. Si hoc modo intelligatur. quod ideo dico qa potius videtur sentire cum. 1. opi. supra posita vt ibi allegatus est, pro hac ēt opinione expressè est Palude in 4. dist. 15. q. 5. ar. 2. concl. 4. & Florent. 3. par. tit. 24. c. 4. quamuis in c. 7. cum secunda. & titu. 13. c. 4. §. 7. cum prima sentiat opinione. & expressius Almayn. de potestate ecclesiæ. c. 3. & Driedon. de libertate Christiana lib. 3. c. 5. pag. 90. & Castro de punitione hæreticorum. lib. 2. c. 18. & de lege pęnali. lib. 2. cap. 15. concl. 1. & 2. & Soto de Iustitia & iure lib. 10. q. 5. art. 5. & victoria in suis scriptis super secundam secundæ. q. 11. art. 3. & alibi. & Nauarro in cōmen. de simonia nu. 20. 21. fo. 118. & Simancas de hæreticis, c. 42. & Couarruuias in regula peccatum par. 2. in initio. & plures etiam doctores de secunda opinione & præcipuè sum. ange. hora canonica, §. 27. & hæreticus. §. 2. & Siluester excommunicatio. 7. q. 2. & horæ canonicè. q. 11. videntur potius ad hanc quam ad pręcedentes opiniones declinare, maximè qñ actus interior est causa necessaria. l. sine quo actus exterior humanus esse non potest. Alias autem ad præfatam primam opinionem magis declinant. Deniq; in hoc tempore communissima hæc opinio est quæ & communiter practicatur.

¶ Contra secundū & tertium dictū huius opinionis pro argumentis sunt ea fundamenta quæ

supra posita sunt in prima opi. ibidē ēt soluūtur & ex his q̄ hic dicta sunt facile solui possunt. Illud ēt qd in fine illius primæ opinionis clarissimus Medina superaddidit dicēs qd licet ecclesia possit ꝓhibere actus. k omissiones exteriores ex certo aīo ꝓcedētes: non tñ pōt p̄cipere aliquos actus ex certo aīo ꝓcedentes, ibi videatur q̄uo ꝭm illam opinionē adhuc falsum est, & multo magis ꝭm hanc tertiam opinionem, secundum quā & præcipere & prohibere & punire potest vtrumq; simul actum, etiam interiorē qualificantem exteriorem vt supra probatum est.

Opinio 4. ¶ In tāta aūt varietate opinionū tot doctissimorū virorū nō erat arbitrij cēsurā apponere: sed ne videanť tñ irreconciliabiles sensus habere: placuit nostrā hic sententiā sub melioris iudicij correctione & subiectione aperire, p quā magna ex parte p̄dictæ cōciliant opiniones. ¶ Et sit quarta opinio q̄ stat in tribus dictis. quorum primū est. Quod ecclesia in foro cōscientiæ pōt in actus aīæ pure interiores p viā legis & p̄cepti p̄cipiēdo & prohibēdo illos immediate atq; directe, & a fortiori indirecte, illosq; puniendo pena excōmunionis & alia pena ecclesiastica. l. spiritualis, vt ait secūda & tertia opinio in secunda eius parte propter rationes ibidem adductas. ¶ Secundū dictū est. qd in foro exteriori iudicia li. l. cōtentioso aut cū strepitu iudicij ecclesia, & ēt laica potestas pōt in actus interiores nō absolute p se sumptos sed vt qualificāt exteriores. l. vt sunt cā eorū: ita qd pōt eos hoc mō p̄cipere & ꝓhibere atq; punire vt ait. 3. opi. p̄cedens vt ibi ꝓbatū est. ¶ Cū quo stat qd nō pōt eos iudicialiter punire pena exteriori, nisi qñ sufficiēter cōstiterit qd ita qualificati sunt exteriores cum interioribus suis a lege prohibitis vt. 1. dicebat opi. & ita ecclesia siue p̄latus iudicialiter nō punit clericos dicētes horas canonicas sine deuotione & attētione exteriori ꝭm c. dolētes. de celebr. miss. nisi qñ notabiliter sine exteriori modestia & recollectione eas dicere aut dixisse cōstiterit, vti superius in. 1. & 3. opinione dictū est. & ita sæpe ēt p potestatē laicā punitur peccatū aut malū malo aīo intentatū aut inceptū qñ de eo cōstat licet opere exterius nō exequaŕ aut pficiaŕ. vt patet i c. de peni. dist. 1. supra allegatis in 3. probatione. 3. opinionis p̄cedentis. & habetur in l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. & in c. ꝓ humani. §. sacri. de homicid. li. 6. & in c. 1. de scismati. Vbi excōmunicantur qui præsumpserint illi decreto cōtraire & in c. 1. eo. tit. lib. 6. Vbi excōmunicātur qui habuerint pro cardinalibus quosdā ibi expressos. & in c. excōmunicamus. de hæret. §. credentes. Vbi excōmunicantur qui ita hæreticis credunt qd exterius ostēdūt se bonā eorū estimationē habere cū cōstet illos hæreticos esse: aut qui ꝓpter id eos reuerentur vt ait Castro de lege penali lib. 2. c. 5. & alii doctores communiter.

¶ Tertium dictum est, quod clericus licet peccet contra p̄ceptū ecclesiæ dicendo horas canonicas ex ꝓposito sine vlla deuotione & attētione interiori & exteriori & puniri possit vt i duobus dictis p̄cedentibus dictū est. At vero vtrum sic ea dicēs teneaŕ eas iterū. l. aliud earū loco dicere aut fructus pceptos restituere: varie sūt doctorū opiniones. quorū aliq̄ neq; cōsequēter ad p̄dictas suas opiniones loquuntur. probabilius tñ videtur quod non, vt ait clarissimus Medina vbi supra. q. 20. ꝭm Duran. cū quibus sunt Florent. in 3. par. tit. 13. c. 4. 5. 7. Siluest. & Castro & multi alij de. 1. & 3. opi. qa neq; ecclesia id ī suo præcepto vult aut intendit. Ita quod ēt si suo p̄cepto de deuotione & attētione in horis dicendis apponēda clericus nō satis faciat: bene tñ satisfacit eidē. l. ꝭm Gaieta. alteri ecclesiæ p̄cepto de horis absolute dicendis. & id acceptat ecclesia ad effectū hūc vt huic suo p̄cepto de dicendis horis canonicis sit satisfactū sine obligatione ad aliā solutionē. l. restitutionē. De' ēt respiciēs deuotionē ecclesiæ cuius noīe a suis ministris illa horarū canonicarū recitatio fit, sicut & qd, p organa & alia instrumēta musica insensata cātaŕ, ad aliquē fructū vel effectū acceptat. Et ita forte si nō oīno at magna ex parte cōciliari possunt variæ quæ circa quæstionē hanc sunt opiniones.

QVAESTIO XIIII.

Vtrum apostoli aqualem potestatem iurisditionis habuerunt a Christo immediate, an a B. Petro. Et similiter vtrum episcopi nunc habeant immediate a Christo, an a domino Papa suam potestatem vel iurisdictionem ep̄iscopalem.

RESP. hic duo pūcta tāguntur. 1. de apostolis 2. de epis. quoad. 1. de apostolis resp. qd Gaiet. in 1. qdlib. in principio refert duas opiniones, vtrū immediate habuerint p̄dictam potestatē a Christo. & alias quatuor. vtrū equalē potestatem habuerint. 1. opi. tenet qd oēs apostoli parem potestatē a Christo immediate habuerunt qd patet. 1. Matth. 18. qdcunq; solueritis, &c. Sicut Petro dictū erat c. 16. quodcunq; solueris, &c. Itē Ioannis vlt. pasce oues meas. Pascere aūt fit tripliciter. s. doctrina vita & correctione. sed hæc oīa omnibus apostolis a Christo immediate cōcessa sunt. De doctrina patet Matth. vlt. docet oēs gētes, de vita Matth. 5. vos estis lux mūdi. sal terre &c. de correctione patet Ioā. 20. quorū remiseritis peccata, &c. Et Matth. 18. quocūq; alligaueritis, &c. Ergo idem in sententia oibus apostolis immediate a Christo qd B. Petro concessum est. 2. probatur idē ad Gala. 2. vbi Paulus ait quod Petrus & alii apostoli nihil illi cōtulerunt. s. nec doctrinæ nec potestatis ꝭm Tho. ibidem sed dederūt ei dexteras societatis. Et qd in Antiochia restitit Petro ī faciē, &c. Hoc aūt nō est īter sub- 1. Punctu.

ditũ & ſupiorẽ ſed inter ſocios æquales. Ergo.
❡ Tertio probatur idẽ diſt. 21. c. in nouo. Vbi ait Anacletus Papa, cæteri apoſtoli cũ B. Petro pari cõſortio præditi honorẽ & poteſtatẽ acceperũt. Itẽ. 24. q. 1. c. loquif. ait Ciprian⁹. hoc cæteri apoſtoli erãt, ꝙ Petrus fuit pari cõſortio pditi honoris & poteſtatis. Itẽ Hier. ſup. ad Galat. & habef. 2. q. 7. c. Paulus. ait ꝙ Paulus Petrũ reprehẽdit quod non auderet niſi ſe non imparem ſciret.

Opinio. 2. ❡ Secũda opinio in alio extremo eſt ꝙ nec parẽ poteſtatẽ nec immediate a Chriſto oẽs apoſtoli acceperũt: ſed ſolus Petrus immediate a Chřo poteſtatẽ accepit oẽs eĩ ſubieƈti fuerũt ab ipſo poteſtatẽ habẽtes vel a Chriſto per medium Petri.

❡ Et nõ loqmur hic de poteſtate ordinis ſacerdotalis cõſecrandũ. Nã de hac cõſtat eã oẽs in cena immediate a Chriſto habuiſſe, qñ eis dixit. Hæc quotieſcũq; feceritis. & poſt reſurreƈtionẽ eã habuerũt ad abſoluendũ & ligandũ in ſacramẽto immediate a Chriſto dicẽte Ioã. vlt. Quorũ remiſſeritis peccata, &c. Sed loquimur de poteſtate ordinis epiſcopalis & iuriſdiƈtionis eius.

Ratio. 1. ❡ Hæc ergo opinio ſic intelleƈta pbatur. 1. quo ad poteſtatẽ epiſcopalẽ ex c. in nouo. diſt. 21. vbi Anacletus ait ꝙ Petro Põtificatus ĩ eccleſia Chriſti primo datus eſt. Itẽ diſt. 66. c. porro. habef ꝙ Iacobus fuit ordinatus epiſcopus Ieroſolymitanus a B. Petro, Iacobo & Ioanne, & aƈtu. 13. Vbi apoſtoli imponentes manus Paulo & Barnabæ dimiſſerunt vbi gloſſa ait in modum ordinandorum epiſcoporum. & habetur diſt. 75. cap. in die Dominico. & ita apoſtoli poteſtatem epiſcopalem a Chriſto mediante Petro acceperunt.

Ratio. 2. ❡ Secũdo poteſtatẽ ẽt iuriſditionis epiſcopalis ꝙ ẽt mediãte Petro acceperint patet, & eſt ſecũda rõ ſeundũ B. Leonẽ Papam in ſermone. 3. ſuæ ordinationis ſic dicẽtẽ. Cũ B. Petrus a Chriſto multa ſolus acceperit nihil in quẽquã ſine eius participatione trãſiuit. & infra de toto mundo Petrus vnus eligitur q vniuerſarũ gẽtiũ vocationẽ & omnibus apoſtolis cũƈtiſq; patribus eccleſiæ præponatur: vt quamuis in populo Dei multi ſint ſacerdotes multiq; paſtores: oẽs tñ regat Petrus quos principaliter regit & Chriſtus. & ſi quid cũ eo cõmune cæteris voluit eſſe principibus, nunquã niſi per ipſum dedit quicquid alijs nõ negauit ſine cõceſſit. Ita. n. Chriſtus diſpoſuit vt ab ipſo Petro tanquam a quodã capite dona ſua velut in corpus totum diffunderet. Hęc Leo. & habetur diſt. 19. cap. ita dominus. & Euſebius lib. 7. hiſtoriæ eccleſiaſticæ eſt ad idem.

Ratio. 3. ❡ Tertia rõ ad idem eſt. Quia poteſtas q̃ vni ſoli in ſuo fonte & plenitudine data eſt, non eſt in alijs niſi p illũ & limitata ſecundũ eius voluntatẽ & ordinationẽ. Alias nõ eſſet in illo plene vt in fonte. Sed poteſtas iuriſdiƈtionis gubernatiuæ eccleſiæ data eſt ſoli Petro in ſuo fonte & plenitudine: & in eo ſucceſſoribus eius Matth. 16. tibi dabo claues, &c. & Ioã. vlt. paſce oues meas ẽm Chryſoſt. ibidẽ dicentẽ ꝙ hoc nulli alteri vnquã datũ eſt. & habef. 2. q. 6. c. adecreto. ꝙ ſolus Petrus in plenitudinẽ poteſtatis vocatus eſt. Vt ſupra. q. 1. Arma fidei. propoſit. 8. & q. 4. latius de hoc habetur. Ergo quicquid iuriſdiƈtionis collatũ eſt alijs apoſtolis non niſi mediante Petro & ſecundum eius diſpoſitionem collatum eſt.

❡ Quarta rõ. quia a quo qs nõ hẽt ſubditũ immediate: certe nec ab eo immediate hẽt poteſtatẽ iuriſditionis gubernatiuæ, ſed alii apoſtoli nõ habuerũt immediate a Chřo aliquẽ populũ aut hoĩem ſibi ſubditũ. Ergo nec poteſtatẽ iuriſdiƈtionis ab eo immediate habuerũt. Maior patet. q̃a nullus põt ſoluere. l. ligare niſi ſubditum de pę. & remiſ. c. oĩs Nã poteſtas iuriſdiƈtionis qua qs põt ſoluere. l. ligare relatiua ad ſubditũ eſt: relatiua aũt ſũt ſimul & poſita ſe ponũt & perempta ſe pimũt. Vt dñs & ſeruus. Prælat⁹ aut iudex & ſubditus. & ita dare & hře iuriſdiƈtionem eſt dare & hẽre ſubditũ: & ecõtra. minor ẽt patet. Quia Chřus ſoli Petro dedit ſubditos oẽs fideles. Ioan. vlt. paſce oues & agnos meos. & c. 10. fiet vnũ ouile & vnus paſtor. Illud aũt Matth. vlt. docete oẽs gẽtes. & Mar. vlt. pdicate euangeliũ oĩ creaturæ. Dixit Chřus oĩbus & ſingulis vt ipſi inter ſe ordinarẽt & pcipuè Petrus cui oẽs erãt ſubieƈti. Et ita Chřus apoſtolis populos nõ diuiſit neq; cõſtat quos qbus aſſignauerit: ſed neq; oẽs oĩbus & ſingulis ſed ſoli Petro vt diƈtũ eſt aſſignauit. Adde ꝙ ptãs pdicãdi nõ eſt ptãs iuriſditionis gubernatiua eccleſię tãq̃ ſup ſubditos de qua loqmur: ſicut neq; ptãs baptizãdi & cõſecrãdi & tpalia p ſpũalĩũ adminiſtratiõe accipiẽdi.

Ratio. 4.

❡ Hanc 2. opinionẽ tenet Palude & multi alii & pcipuè Turrecre. diſt. 21. c. in nouo. & c. oẽs & diſt. 19. c. ita dñs. & in ſumma de eccleſia lib. 2. c. 32. 54. latius. & diſt. 66. c. porro. Vbi & ait ꝙ Iudas licet fuerit apoſtolus eleƈtus a Chřo cũ aliis apoſtolis: nõ tñ fuit epiſcopus: q̃a nõ fuit a B. Petro ad id ordinatus. l. cõſecrat⁹ vt fuerũt alii apoſtoli. & illud Pſ. 68. epiſcopatũ eius accipiat alter intelligif ꝙ apoſtolatũ eius accipiat alter. 1. B. Matthias vt aƈtu 10. habetur. & cum hac ſecunda opi. videtur. B. Thom. vbi infra allegatur.

❡ Et nota ꝙ de æqualitate ptãtis apoſtolorũ mediate. l. immediate data a Chriſto (ẽt pſuppõẽdo ꝙ B. Petrus habuit ptãtẽ a Chriſto datã ſup oẽs) ſũt quatuor opi. 1. ꝙ oẽs apoſtoli fuerũt æquales ĩ ptãte ordinis ẽt epiſcopalis ſicut oẽs epiſcopi ſũt ęquales ĩ tali ptãte. Petrus aũt fuit ſup oẽs ptãtes iuriſdiƈtionis. ❡ Scđa opi. ẽ ꝙ oẽs apoſtoli ĩ ptãte iuriſditionis fuerũt pares. 1. ſimiles. Sicut Leuit. 18. dr, cauete ne vos ſimiliter euomat cũ paria feceritis. i. ſimilia. ❡ Tertia opi. ẽ B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 4. ad 2. ꝙ fuerũt pares aliquo mõ quantum ad fidei defenſionẽ. ❡ Quarta opi. eſt eiuſdem ſup. ad Galat. 2. quod omnes apoſtoli fuerunt ęquales quãtum ad executionem auƈtoritatis: non autem in auƈtoritate regiminis,

❡ Tertia

Opinio. 3. Tertia opi. Caietani vbi supra & aliorum est media, quæ & vtramq; opinionem declarare & conciliare, tenet quod Apostoli vt Apostoli oẽs fuerunt equales & immediatè a Christo instituti. Non aũt vt oues Christi, nam vt oues oẽs fuerunt sub cura & potestate B. Petri qui solus pastor omniũ a Christo immediatè institutus est.

Nota 1. ¶ Pro cuius probatione & declaratione not. tria. Primò, quod ad dignitatem Apostolatus & ad eius potestatem fm Tho. sup. 1. Cor. 12. Deus posuit in Ecclesia primũ Apostolos. &c. tria pertinent. Primum est auctoritas & potestas gubernandi populum Christianũ. Secundum, facultas docendi. Tertium, potestas miracula faciẽdi. Et tertium horũ ordinatur ad fm & fm ad primũ. Quæ omnia probantur. quia Luc. 9. Conuocatis Iesus duodecim discipulis dedit illis virtutẽ & potestatem super omnia demonia & vt lãgores curarẽt: & misit illos prędicare regnũ Dei. &c. Item 1. Cor. 12. Deus posuit in Ecclesia primũ Apostolos vbi gl. interlin. dicit primũ dignitate & tpe Apostolos omniũ ordinatores & iudices. Item di. 68. c. quorum vices. ex Aug. dr. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: patres missi; sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt & constituti epi. Item in Concilio. g. Florent. sub Eugenio IIII. lif. Hanc. f. confirmationem non nisi eps debet conferre quia de solis Apostolis legitur quorũ vicem episcopi tenent quod dabant Spiritum sanctum per manuum impositionem.

¶ Ex quibus omnibus constat quod Apostoli in quantu Apostoli habuerunt non solum potestatẽ ordinis sed ẽt iurisdictionis epalis: nam auctoritas gubernandi populũ vel Ecclesiam quæ est propria apostolatui sine iurisdictionis potestate non est. Nunc aũt a Christo immediate Apostoli sunt instituti & suũ Apostolatum habuerunt vt patet Matt. 10. Mar. 3. Luc. 6. quod Christus fecit eos & vocauit Apostolos simul. Et Io. 20. Sicut misit me pater & ego mitto vos. Et ad Gal. 1. Paulus probat se Apostolũ quia neque ab homine mittẽte aut docẽte Apostolus est. Igitur p hoc significaf quod Apostoli quoad Apostolatus auctoritatẽ vel potestatẽ fuerunt equales simpliciter: quodq; hãc potestatẽ sicut & Apostolatũ a Christo immediatè habuerũt. ¶ Dixi simpliciter qa nihil prohibet fm quid vnũ Apostolũ puta Paulũ habere Apostolatũ digniorẽ altero vel alijs Apostolis, vt gl. interlin. ad Gal. 1. ibi qui suscitauit eũ a mortuis, ut in persona Pauli: & ita dignius me constituit per Christũ immortalem quã alios per mortale. Et glo. ord. ex Aug. in lib. retracta. est ad idẽ. Ideo q B. Tho. ibidem dicit Paulũ ad dexterã & Petrũ ad sinistram in bullis Papalibus poni, dignitas. n. hæc ex parte status vocãtis qa. f. est immortalis, nõ facit vocatũ Apostolum maiorẽ simpliciter sed solũ quoad hoc.

Nota. 2. ¶ Not. 2. q si cõsideremus quod ẽt ipsi Apostoli oues erãt Christi a quo statutum est vt sit vnum ouile & vnus pastor: sic Petrus est ille vnicus pastor vicarius Christi cui dictum est Io. vlt. Pasce oues meas & reliqui sunt oues vnius ouilis Ecclesiæ. ¶ Et si quæratur quõ stãt simul, quod oẽs Apostoli fuerunt pares in auctoritate gubernandi Ecclesiã quodq; immediatè a Christo eam habuerunt: & quod solus Petrus fuit institutus pastor vniuersalis Ecclesiæ & auctoritate maior su per alios Apostolos: ita quod ab ipso vt a capite in totum corpus Ecclesiæ potestas deriuata est?

¶ Resp. q sicut in natura dupliciter aliqua fiunt f. naturaliter vt cũ homo generat hominẽ, & infirmus virtute naturæ sanatur: & supernaturaliter sicut qñ homo creatus est a solo Deo, & infirmus miraculosè sanatur. Ita in Ecclesia dupliciter fit. f. ordinariè vt cũ seruato ordine iuris qs creatur eps: & de speciali gratia a principe, vt si statim aliquis creetur eps vt cõtingit Ambrosio. Sic ẽt vtroq; modo Christus princeps in Ecclesia primitiua fecit. Nã in institutione Ecclesiastici regiminis ordinario iure perpetuo seruãdi, monarchicũ. i. vnius principatum instituit: & posuit Petrum caput vnũ totius Ecclesiæ a quo in oẽs potestas iurisdictionis & ordinis ordinariè deriuaref mediatè vel immediatè. Et hoc intendunt Doctores oẽs cũ dependentiã omniũ a Petro docẽt, vt patuit in. 2. opi. præcedẽte. In erogãdo aũt ex gratia speciali sicut peruenit Petrũ in cõferendo Apostolis potestatẽ ordinis dũ ipse diis per se ipsum ẽt alios Apostolos fecit sacerdotes in cęna, & confessores post resurrectionem, & sacrm confirmationis in die Pentecostes. Ita præuenit eundẽ in dãdo illis auctoritatẽ gubernãdi ordinandi & iudicãdi Ecclesiã. vt patet ex auctoritatibus supradictis. ¶ Et quemadmodum nihil obstat maioritati ipsius Petri capitis quod alij non habuerint ab ipso potestatẽ ordinis: qa hoc non fuit ex defectu potestatis in Petro aut ex exemptione aliorũ ab eo, sed ex præuentione superioris qui id prius dedit subditis Petri ex gratia quod ordinariè dandũ erat eisdẽ a Petro: ita ẽt nihil officit excellentia potestatis iurisdictionis Petri super oẽs quod eius subditis Christus princeps noster dedit omnibus Apostolis illã potestatẽ ex gratia quã per viã ordinariã a Petro erant suscepturi. Modus itaque varius dandi & accipiendi potestatẽ clarificat veritatẽ. In Petro enim & a Petro incipit omnis Ecclesiæ potestas & deriuatur in totã Ecclesiam via ordinaria. Et rursus aliqui subditi Petri plures potestates a Christo immediatè via gratuitę præuẽtionis acceperunt quas a Petro erant accepturi via ordinaria. Et ita vna Ecclesia sub vno capite Petro habet oẽs Apostolos immediate a Christo potestatẽ ordinis & iurisdictionis habẽtes ex speciali gratia præuentionis: & habet Petrũ solũ caput cæterorũ Apostolorũ & omnium fideliũ: a quo in eos omnes ordinariè potestas ordinis & iurisdictionis mediatè vel immediate deriuanda est.

¶ Not.

Nota 3. ¶ Nota tertio ad maiorē claritatem qd potestas Petri i qnq; differt a potestate aliorū Apostolorū: Primo, in mō dandi & accipiendi, quia Petro data est ordinariæ: alijs aūt ex gratia speciali pręuentionis vt dictum est. ¶ Secundo in officio, & sequit ex prima. Quia Petrus factus est vicarius generalis Christi, alij vero vt legati vel delegati xius, iuxta illud. 2. Corin. 5. Legatione fungimur p Christo, & ad Ephes. vlt. Legatione fungor in cathena ista. Et hoc importatur p ipsum nomen Apostoli qd latine dicitur missus: quamuis extenso vocabulo in præfatione missæ Apostoli appellentur Vicarij. ¶ Tertio in obiecto potestatis quia aliorū potestas iurisdictionis nō erat supra se inuicē seu super alios fideles: Petri vero potestas erat super ipsos Apostolos & super oēs alios fideles. Ioan. vlt. Pasce oues meas, de quorū numero Apostoli vtiq; erant. secundum Chrisost. ibi dicentem, Loco mei præpositus esto & caput fratrū tuorum. ¶ Quarto in ppetuitate potestatis. Quia potestas aliorum finiēda erat cum vita eorum quia data est illis pro suis tantū personis & non pro successoribus eorum: Petri autē potestas vsq; ad consumationē mundi perseuerat, quia data est illi non solum pro ipso sed ēt pro successoribus eius. Et hoc significāt doctores dicentes quod data est Petro in psona Ecclesiæ. Et hinc est quod nullus est successor B. Ioānis Apostoli aut Iacobi neq; Pauli, &c. in auctoritate Apostolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiæ sicut ipsi gubernabāt vbiq;, sed tantū in potestate ordinis episcopalis & regiminis vnius certe Ecclesiæ succedunt eis episcopi: solius aūt Petri successor est & dr Papa, vt supra q. 1. proposi. 8. & q. 4. latius habes. ¶ Quinto & vltimo est in ipsa essentia potestatis. Nā auctoritas data cōiter Apostolis ex vi Apostolatus fuit velut potentia executiua, quæ a B. Tho. vocatur auctoritas gubernandi quæ executionē tantum sonat. Auctoritas autem data soli Petro Ioan. vlt. Pasce oues meas, est potentia pastoralis pceptiua: & ideo vocat B. Tho. auctoritas regiminis. Ideo ipse Tho. ait quod Paulus fuit par Petro in executione nō in auctoritate regiminis, quodq; ad Galath. 2. & 1. Corinth. 12. Regimen Ecclesiæ (quod sonat executionē) non auctoritatem regiminis (quod sonat imperiū) est cōmissum Apostolis a Christo. Et hac de causa præfatione missæ Ecclesia eos appellat nō vicarios Christi absolutè sed vicarios operis eius, dū ait; Quos operis tui vicarios eidē contulisti, videlicet vicarios ad exequendum. Veruntamen quia sæpe vnū pro altero poni pōt & solet: vbi inueniretur quod fuerūt pares in auctoritate regiminis piè exponendum est pro executiua potestate vt dictū est. Dedit enim Christus omnibus Apostolis cōmuniter vt exequi possent in eis ad quos mittebantur omnia q̄ Petrus exeq poterat, puta instituere Ecclesias & episcopos, docere, excōmunicare, &c. Petro aūt absolutè dedit omniū & super omnes potestatē. Et sic Paulus aliquo mō, i. executiuè erat par Petro quoad defensionē fidei vt sup. B. Tho. 2. 2. dixit. Quæ quidē differentia inter potestatē executiuā & præceptiuam exēplo magis liquescit. Nam episcopi habent officiū pdicandi: & fratres pdicatores & minores habent officiū prædicandi cum ad hoc instituti sint. Sed differenter nam episcopi ex propria auctoritate hoc faciunt: religiosi aūt præfati auctoritate Papæ delegātis eis in officiū hanc prædicationis exercē[ie] potestatē. Sic ad rē proportionalitèr de potestate gubernādi Ecclesiā in Petro & alijs Apostolis fuit. Nā Petrus ex propria auctoritate officij sui pōtificatus gubernabat: alij vero Apostoli ex priuilegio Christi delegantis eisdē gubernationis officiū.

¶ Est ergo resolutio huius tertiæ opinionis qd solus Petrus habuit vicariatū Christi: & solus immediatè ab eo potestatē iurisdictionis ordinariè accepit, ita quod a Petro oēs alij iure ordinario potestatem ordinis episcopalis & iurisdictionis erant accepturi & ei erant subiecti: & in hoc tm̄ est vera secunda opinio. Cum quo ēt stat quod Christus dñs iuris ex speciali gratia vel priuilegio præueniendo delegauit alijs Apostolis immediatè parē in exequendo potestatem iurisdictionis, potestatem aūt ordinis episcopalē mediatè vel immediatè parē omnibus dedit. Vt dictū est & in hoc tm̄ illa prima opinio ēt est vera. Et ēm hæc limitandæ & exponendæ & concordandæ sunt in veritate illæ duæ priores opiniones, vt hæc omnia supra prosequitur Gaietanus. *Resolut.* *Resol. ad 2. opi.*

¶ Ad rationes ergo suprapositas pro prima opinione respondeo ad primā ex Matth. 18. quod solum probatur sicut & conceditur quod par potestas est omnibus Apostolis a Christo immediatè concessa, sed diuersimode: nā Petro prius & ordinariè super omnes etiam Apostolos, alijs autē Apostolis ex gratia peruētionis ad executiuam tantū gubernationem Ecclesiæ vt supra declaratum est. Quod etiā inde patet quia ex hoc quod prius Matth. 16. Petro deinde Matt. 18. alijs Apostolis prædicta potestas a Christo data est. Iā ex hoc ordine insinuat dñs ordinariū progressum potestatis soluendi & ligandi quod. s. a Petro ad cæteros deriuanda est propter vnitatem capitis & corporis Ecclesiæ vt ait B. Tho. in 4. dist. 25. & contra gentes lib. 4. & doctores communiter. *Resp. ad 1. rationem. 1. Opi.*

¶ Ad illud autem Ioan. vlt. Pasce oues meas. &c. Respondeo quod id soli Petro concessum est. Vbi plus illi per hæc verba quam cæteris per quæcunq; verba datū est: quia auctoritas regiminis vniuersalis simpliciter hic illi concessa est a Christo, quamuis totū officium pastorale executiuè alibi per alia, & alia verba cæteris etiā Apostoli concessum sit. Ideo quamuis alij Apostoli possunt dici delegari pastores Ecclesiæ vt in pfatione dicitur: Quos operis tui vicarios eidē cōtulisti præesse pastores, id est, vt operis tui vicarios,

rios, idest missos vt vice tua ad executionẽ operis tui. Petrus aũt factus est pastor ouium Christi absolute & vniuersaliter vt dictũ est. ¶ Ad secundum ex Galat.2.resp. qđ Paulus nihil doctrinæ aut potestatis accepit a Petro; non quidẽ ex defectu potestatis in Petro, sed ex gratuita ꝑuẽtione qua a Christo habuit potestatem & scientiã, vt ipse ibidem, c.1. dixerat. Dexteras quoq; dederunt societatis pp vnitatem fidei quam docebant. Et non solum socii sed etiam fratres in vnitate fidei sumus. Matth. 23. Omnes vos fratres estis. Quomodo autem vt par illi restitit, iã declaratum est quod de paritate in executione officij defensiui fidei intelligitur.

¶ Ad tertiũ ex auctoritatibus Anacleti, Cipriani. &c, iam patet ex dictis qũo fuerũt pares Apostoli præuentionis gratia & quoad executiuam gubernationem: Petrus autẽ simpliciter & vniuersaliter super omnes vt declaratum est.

Respon. ad rationes, 2. Opi. ¶ Ad rationes etiã secundæ opinionis supra positas simul resp. patet ex supradictis. Insuper qđ de potestate ordinis nihil refert quod Christus præuenerit Petrum in faciẽdo omnes Apostolos episcopos, vt glo. in c. porro. dist. 66. contra textum sentire videtur, vel qđ eos ordinandos Petro reliquerit, vt textus ipse sonat, Si.n. Petro hoc dimisit: ordinariũ ꝓgressum potestatis ordinis in statuto cursu non ꝑuenit. Si autem ipse ordinauit per se ipsum gratuita præuẽtione nõ renocatione statuti ordinarij id fecit. De potestate vero iurisdictionis iã dictũ est quod gratuita præuentione ꝑ se ipsum omnibus exequẽda dedit. Qui in ordine dandi vel ꝓmittendi ordinarium progressum deriuationis illius a Petro ad alios perpetuũ fore statuit. Vt ex supradictis auctoritatibus colligitur. ¶ Ex qbus omnibus liquet vt dictũ est quod solus Petrus princeps & caput & pastor est Apostolorũ omniumq; fidelium: quodq; Apostoli subditi fuerunt illi vt oues suo pastori: quodq; via ordinaria ab ipso sortituri erãt potestatẽ ordinis & iurisdictionis: quãuis gratuita ꝑuentione potestatẽ iurisdictionis executiuam æqualẽ a domino habuerint immediate. Potestatem aũt ordinis episcopalem immediate vel mediate oẽs etiam a domino æqualem habuerunt. Not. Resolutio morol. ¶ Liquet ẽt quod licet Petrus Apostolus & Papa fuerit simpliciter maior cęteris: at vero successor eius Linus, Cletus, aut Clemens non sic se habebant ad Ioannẽ Euangelistã q viuebat, sed aliquomodo vt par & excedẽs & excessus. Erant.n. pares in potestate executiua regiminis Ecclesiæ, qa Ioannes poterat ex Apostolatu exequi quicqd poterat Petrus & Papa successor eius: Papa aũt erat exeedens in auctoritate regiminis sicut de Petri auctoritate dictum est: qa ipse non Ioannes erat successor Petri & vicarius Christi. Erat vero ipse Papa Linus & alius qlibet excessus a Ioanne in dignitate Apostolatus: quia Ioannes erat Apostolus non autem Linus aut Clemens. Vnde quia Apostolis non Papæ cõdendi libros sacræ scripturæ cõcessum est a domino illis dicente Ioan. quod Spiritus sanctus doceret eos omnem veritatem, & Augustinus de cõsensu Euangelistarum ait quod Lucas & Marcus scripserũt illo præsertim tẽpore quo ab ipsis in carne viuentibus Apostolis probari meruerunt. Ideo ꝑualuisset sententia Ioãnis sententiæ Lini aut Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: sicut modo ꝑualet Euangelium Ioãnis sententiæ cuiusq; Papæ & totius Ecclesiæ. Neq; obstat illud Augustini, Euãgelio non crederẽ nisi Ecclesiæ auctoritas me moneret: quia ipse Ioãnes & qlibet Apostolus quoad hoc erat Ecclesia auctoritate Iesu Christi: nam ipse Ioannes c. vlt. in persona Ecclesiæ quam auctoritate Christi gerebat ait. Et scimus quod verum est testimonium eius. Nam ex quo constat aliquem Apostolum scripsisse ad doctrinam Ecclesiæ: iã ipsius etiam Ecclesiæ auctoritate habet. Hęc omnia Gaiet. vbi supra. & Victoria in 2. relectione de Ecclesia. q.2.nu.9. &c.

¶ Secundum punctum quoad episcopus. Vtrum nunc a Christo immediate: an a Papa & per ipsum aut per medium eius a Christo suam potestatem episcopalẽ & iurisdictionem habeãt. Est triplex opinio. Punct. 2. Prima, quam Castro de punitione hæreticorum. lib.2.c.24. & de hæresibus. tit. episcopus. cum multis alijs tenet, quod tã quoad potestatem ordinis episcopalis quã iurisdictionis episcopi eam habent immediate a Christo: sicut Apostoli habuerunt. Opinio. 1. Quamuis hanc vel illam diœcesim aut limitationem in hos vel illos subditos non nisi a Papa habent. Quod patet de potestate ordinis episcopalis distincta a cõmuni sacerdotio supra sacerdotes ad conferendos ordines & sacramentum cõfirmationis & alia eiusmodi: quamuis sacramentalia habent a iure Ecclesiastico, & in hoc consonat glos. in c. porro. dist.66. ¶ De potestate etiam iurisdictionis (vbi est difficultas) probatur tripliciter. Primo, quia hæc est annexa vel consequitur ordinem episcopalem: sicut potestas absoluendi a peccatis in sacramento consequitur ordinem sacerdotalem. Nam episcopi succedunt Apostolis ẜm c. quorum. dist.68. & Concilium Florentinum. Sed illi habuerunt a Christo immediate potestatem iurisdictionis episcopalis: sicut ab eo sunt instituti & non a Petro Matthæi.10. & 18. Marci.3. Luc. 6. Ioan. vlt. ergo & episcopi. Patet consequentia. Quia sicut ex successione Papæ ad Petrum habetur eius potestas immediate a Christo: sic ex successione episcoporum ad Apostolis.

¶ Secundo probatur idem. Quia Apostoli ex institutione Christi sũt Ecclesię pastores & gubernatores. ergo episcopi Apostolis succedẽtes habẽt iure diuino hãc potestatẽ. Actu. 20. Attẽdite vobis & vniuerso gregi ĩ quo Spiritus sãctus posuit vos episcopos regere Ecclesiã Dei: Quãuis

iure

iure humano sic hæc potestas determinata circa istas vel illas oues tm̃ ad vitandum confusionem. Sicut cõfessio de iure diuino instituta limitatur humano iure Ecclesiastico ad quadragesimã & ad hos vel illos subditos duntaxat. Sic in proposito dicendum est. Itaq; si per Papam episcopus suo priuetur episcopatu ob aliqua crimina: tũc erit quidẽ subditis priuatus, non tñ ea potestate iurisdictionis quam accepit in sua cõsecratione. Sicut sacerdos curatus si priuet suo curatu absoluere non potest: non quidem pp defectũ potestatis quam accepit in sua ordinatione sacerdotali, sed quia non habet materiã puta subditos in quos illam potestatem exerceat, quam solum in potentia remota non in propinqua habet, vt alij doctores communiter dicunt. Et huius signũ est quod qñ episcopi eliguntur & cõfirmantur: nulla fit illis ab Ecclesia cõmissio iurisdictionis, quod certe Ecclesia non omitteret facere si hanc iurisdictionem ab illa episcopos habere estimaret. ¶ Tertio probatur idẽ per c. ita dñs. dist. 19. vbi Leo Papa ait dñm voluisse, vt illa dona ad omnium Apostolorũ officiũ pertinerent. Ergo non ex sola Petri voluntate & cõmissione. Item ibidem ait non Petrum sed Christum hæc dona ministerij in totũ corpus Ecclesiæ diffundere ordine quodã: ita. s. vt ab ipso Petro quasi a quodam capite faceret initium, quia prius Petro Matth. 16. & postea Matth. 18. alijs Apostolis idẽ concessit: vt per hoc significetur eandem esse Petri & aliorum Apostolorum potestatem a Christo concessam sed subiectam Petro: & quãdiu illi capiti suo vniantur episcopi: alias ipsam perderet potestatem iurisdictionis vtpote qui ab Ecclesia vel a capite suo diuisi essent.

2. Opinio. Secunda opinio est aliorum dicentium quod episcopi immediate a Deo habent potestatem ordinis episcopalis: nõ autem potestatem iurisdictionis sed a Papa immediate, a Deo autem ipso Papa mediante. Prima pars probatur vt in prima opinione præcedente. Secunda autem vt in tertia opinione sequente.

3. Opinio. Tertia opinio est quod vtranq; potestatẽ ordinis & iurisdictionis episcopalis episcopi habẽt a Papa immediate; a Deo autem principaliter quidẽ sed mediante Papa. Et ratio est quia a Papa, vt a fonte & Christi Vicario tota potestas Ecclesiastica ordinis & iurisdictionis deriuat ordinariæ in totum corpus Ecclesiæ & in membra eius: idq; vel immediatè vel mediatè. Quia. s. ipse solus facit episcopos & dat eis potestatẽ pſtitã. & ipse vel episcopi faciũt sacerdotes. &c. ita qđ nullis nisi Apostolis Christus cõtulit immediate idq; ex gratia speciali ꝑuētionis vtrãq; potestatem vt supra in tertia opinione dictum est. ¶ Hæc opinio probatur per auctoritates & rationes secundæ & tertiæ opinionis q̃ superius in primo pũcto de Apostolis habẽtur. Et de potestate ordinis episcopalis specialiter habetur in c. porro. dist. 66. quamuis glo. ibidem contra textum malè sentiat oppositum, vt ibidem optimè dicit cum hac tertia opi. Turrecremata & vbi supra allegatur, & Gaieta. in 1. quodlib. cũ pluribus doctoribus. & Victoria vbi supra. in 2. electione de Ecclesia. q. 2. ad idem sunt.

¶ Ad rationes autem primæ opinionis præcedẽtis respondeo, ad primã negando consequentiã & eius probationẽ. Quia Papa succedit Petro: & episcopi Apostolis in eo tãtum quod ratione officij pastoralis ordinariæ illis collatũ est vel cõferendum erat. Qualis non est potestas Apostolis a Christo immediatè per gratiam ꝑuentionis concessa: sed illa tm̃ quæ illis ordinaria via mediãte Petro & ab ipso Petro immediatè illis cõcedẽda erat vt supra & in tertia opinione primi puncti latius dictũ est. ¶ Ad secundam negatur cõsequentia. Quia Apostoli nõ via ordinaria sed per gratiã ꝑuentionis fuerunt a Christo immediate instituti pastores Ecclesiæ idq; nõ nisi executiuè: episcopi aũt via tm̃ ordinaria immediatè a Papa instituẽdi sunt. ¶ Ad tertiã respon. quod id c. ita dñs. de via extraordinaria p gratiã ꝑuentionis loquif & aliæ similes auctoritates de Apostolis loquẽtes. Et ita non valet cõsequentia de episcopis. Illud aũt quod ibidẽ sequitur quod ordine quodã Christus voluit a Petro & p Petrũ dona sua in corpus Ecclesiæ diffundere. Vtique viã ordinariã potius significat, qua per Petrũ & p Papam eius successorẽ mediatè sua dona diffundere vult Christus: ita qđ a Papa immediate, a Christo aũt quamuis principaliter tñ mediãte Papa tota potestas Ecclesiastica deriuatur vt dictũ est. ¶ Si tandẽ quarto cõtra tertiam opinionem arguatur, quod si a Papa immediate & ꝑm eius voluntatẽ episcopi habent suam potestatẽ ordinis & iurisdictionis, ergo sicut Papa põt eis potestatẽ iurisdictionis tollere priuando episcopum sua diœcesi & tollẽdo subditos eius, ita qđ si in eos aliquid facere attẽtet nihil valeat absolutio vel ligatio vel excõmunicatio illa. Ita similiter potest Papa episcopum priuare potestate sacerdotali & episcopali, ita quod si attentet cõsecrare aut conferre sacramentũ ordinis & cõfirmationis. &c. nihil valeat. Patet consequentia p eandem rationem, quia a sua pendet voluntate immediate. ¶ Respõdeo negando consequentiã. Et ad eius probationem negatur quod illa sit ratio quare Papa possit hoc vel illud facere aut nõ facere, nã licet a Deo & non a Papa immediate haberẽt episcopi & sacerdotes potestatẽ iurisdictionis sicut Apostoli ex gratia ꝑuẽtionis habuerunt vt supra dictum est. Bene potest Papa sicut & potuit Petrus tollere aut limitare illã potestatẽ vt supra dictum est in primo puncto in tertia opi. Et ita nihil facit ad rẽ quod a Deo vel a Papa mediate vel immediatè episcopi vel sacerdotes habeant hãc vel illã potestatem vt Papa possit vel non possit eã tollere vel limitare. Sed ratio

tio

tio discriminis est ex parte materiæ: ita quod stante materia debita non potest Papa potestatem episcoporum, vel etiam sacerdotum tollere aut limitare, ita quod non valeat effectus puta quod non valeat consecratio panis & vini aut chrismatis aut benedictio vestiū modo sua modo aliena sint, & confirmatio & ordinum collatio modo sint subditi modo non, modo sacerdos & episcopus peccet modo non: quia super tali materia sacramentorum Papa non habet potestatem vt possit de materia facere quod non sit materia neque econuerso de non materia facere aut mutare materiam talis potestatis, ex quo a Deo talis materia talis potestatis facta est. Similiter stante iam materia iurisdictionis non potest facere Papa quod actus eius super eam rite cadens non sit validius: potest tamen tollere & restringere materiam huius potestatis iurisdictionis, ex quo est ei soli data Ecclesiæ gubernatio simpliciter. Quia potest tollere subditos eius simpliciter aut quoad aliquid: quibus ablatis iam nō manet materia illius potestatis quæ relatiua ad subditum est. Et tunc actus absolutionis aut ligationis super tales homines factus nihil valet: quia non erant materia eius aut potestatis iurisdictionis. Quamuis ipsa potestas iurisdictionis ablata non sit: sed manent solum in potentia remota, quæ ad propinquam reducetur quando subditos habuerit. Et tunc & non ante nec aliter habebit effectum, modo a Christo modo a Papa mediatè vel immediatè ea potestas data sit.

Explicit Liber Quartus.

EIVSDEM F. ANTONII CORDVBEN ORDINIS MINORVM LIBER QVINTVS.

Qui est de Indulgentijs recognitus, & insuper additus incipit.

Articulus primus in quo agitur de quidditate, thesauro, & potestate, & valore indulgentiarum. Et continet vndecim quæstiones quæ sequuntur.

DE INDVLGENTIIS.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum aliqua satisfactio pro peccatis iam quoad culpam dimissis sit necessaria hic vel in alia vita ante ingressum gloriæ.

RO respōsione nota quod tam huius quam sequentis quæstionis de Purgatorio enodatio pręsupponitur ad ea omnia quę de indulgentijs dicenda sunt. Quæ vtpote manifesta de fide in prima nostra editione omissa fuit:nunc autem ne nihil huic operi & ordini debito deberetur breuissimè prælibanda videntur.

Artic. 1. ¶ Sunt igitur in hac quæstione duo articuli. Primus. vtrum post peccatum iam quoad culpam & pęnam æternam dimissam maneat aliqua pęna tpalis a peccatore necessario soluenda Deo in hac vel in alia vita ante ingressum gloriæ.

¶ Ad quod respond. quod sic,idq; de fide & oppositum hæreticum est. Quia ex sacra scriptura rectè intellecta manifeste colligitur. Id ēt habet generalis traditio Ecclesiæ a tpe Apostolorū, & Doctores oēs catholici: Conciliorum ēt multorum atque Pōtificum decreta, & in Concilio g. Triden.sess.6.c.14.decisum est,& cano.30.quod quia Doctores fere oēs & tandē Soto de natura & gratia.lib.3.c.6.& in 4.sent.dist.19.q.1.art.3. & plenius noster Vega de iustificatione.lib.13. c.36.37.38. noster ēt Medina de indulgentijs disputatione prima satis feliciter ac copiosè pertractant, vbi & ad rōnes hæreticorū in oppositū optimè respondent:non placuit ea oīa transcribere sed ad ipsa eorū scripta remittere lectorē.

Artic. 2. ¶ Articulus secundus est. Vtrū peccator sit obligatorius sub nouo peccato eam satisfactionē in hac vita explere pęnasq; prædictas persoluere: an possit eas reseruare soluēdas in alia vita: vel possit ēt p indulgentias ab ea solutione liberari.

¶ Ad quod duo dicimus. Primo, quod nō est præceptum nec vllo modo obligatoriam sub nouo peccato velle in hac vita pro supradictis pęnis temporalibus satisfacere: sed licitè potest peccator velle ad aliam vitam vel ad purgatorium satisfactionem hanc vel satispassionem aut solutionem pęnarum reseruare, vt hoc sufficienter pbat clarissimus doctor Medina magister meus de satisfactione.q.6.& Soto in 4 dist.20.q.2.art. 2.in responsione ad tertium argumentū: quanuis doctores aliqui catholici oppositum sentiāt. Et ita Doctores fere communiter tenent.

¶ Secundo dico quod præfatæ pęnæ temporales Deo debitè possent condonari siue remitti multipliciter & præcipue per indulgentias. Vti de hoc noster Medina vbi supra c.6. vsque ad c.11. latius agit & in hoc lib.5.plenius tractatur in.q. subsequentibus & pręcipuè in.q.40.vbi probatur vtile sanctum & meritorium esse indulgentiarum acquisitioni operam dare.

QVAESTIO II.

Vtrum de fide credendum sit purgatorium esse post hanc vitam.

RESPON. affirmatiuè quod purgatoriū esse post hanc vitam fides catholica tenet. Nam licet sub hoc nomine purgatorij id in sacra scriptura expresse non habeatur: at verò in sententia sub alijs verbis recte intellectis id significātibus ibidē continetur: sicut & limbus olim sanctorū patrū,& nunc ēt limbus puerorū sine fide vel eius sacro ab initio mundi decedentium sub alijs nominibus inde deducitur sufficiēter. Id quod per generalem Ecclesiæ catholicæ traditionē & consuetudinem sanctorumq; Doctorum cōe omnium testimonium atque sententiam a tempore Apostolorum ad nos vsque deducta innotescit.

¶ Quod autem Doctores ab antiquo id teneant & de traditione & consuetudine Ecclesię catholicę testificentur præsto sunt Dionysius.li.de Ecclesiastica Ierarchia.c.7. Ireneus.lib.4.c.32.34. Tertullianus ad vxorē de castitate. Orig. hom. 25.& 6. super Exodum. Athanasius.lib.de varijs quæ-

quæstionibus ad Antiochum q.34.& li. de mortuis. Cyprianus li. 1. epistolarum epist.9. & li.2. epist.3.& li.4.epist.5.Greg. Nazianzenus ad Cæsareum fratrē de matre sua defuncta. Greg. Nissenus.& Epiphanius hæresi.75. contra Aerium. Chrysos.hom.69.ad populū Antioche.& super ad Philip.c.1. Basilius in Liturgia. & sup Esaiā. & Ambro.in epis.ad Faustinū,& de obitu Theodosij & oratione funebri in funere Satyri, & ser.10. & in psal.118.& super Esaiā. & Ierony. super Esa.li.18.in fi. Aug. in enchiri.c.66.67.68. c.69.& 110. & ser.32. de verbis Apostoli, & ad Dulcitiū.q.1.& 4.& li.10.confess.c.12.& lib.de cura pro mortuis.c.1.& 4.& ser.4. de cōmemo. animarū. & li.de hæresibus.c.55. & de ciuitate. li.20.c.21.25.& li.21.c.24.& lib.1.de anima. & eius origine.c.9.& hr̄ in Decreto. di.25.c.vnum orarium. & c.qui in aliud.B.Greg.li.4.dialog.c. 39.c.55. & hr̄ dist.25.c.qualis. & 13. q.2. c.pro obeuntibus.c.animæ. & seq.ad idē, & Bern. sup Cant.ser.66. & Theophilactus sup Luc. 12. ibi, Eum timete qui pōt mittere in gehennā. & Io. Damasce.in ser. de iis qui in fide obierunt, si tñ totus ille sermo suus & nō potius in multis alijs ab hæreticis falsatus est. Itē.B.Clemēs Romanus de doctrina Apostolorum li.6. & clarius.li.8. vt hæc fere omnia refert noster Horātius de locis catholicis.lib.5.c.24. Item Concil.Carthaginen. 4.c.95.& Concil.Vaien.c.4. & Agath.c.4.& habetur. 13.q.2. c.qui oblationes. & c.clerici. & Concil.3. Toletan.c. & tandem Concil.Floren. sub Euge.IIII.vbi Græci ad Ecclesiam redeuntes & reconciliati hanc fidem expresse professi oppositam hæresim cum alijs abiurauerunt.

¶ Auctoritates quæ sacræ scripturæ sunt ad idē, Nā Matt.5.& Luc.12. hr̄. Esto cōsentiens aduersario tuo ne tradat te iudici.&c.sequit non exibis inde donec reddas nouissimū quadrantē. Secundū expositionē Ambrosij.ser.10.& sup psal. 118.sed hæreticis nō cōcludit. Quia & ſm alios catholicos aliter de pœna inferni æterna aptius exponit ita q̄ nūquā inde dānati liberabuntur.

¶ Item ad Philip.2. In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestiū terrestriū & infernorum. &c. sed nec hæc auctoritas cōcludit: quia a pluribus catholicis exponitur ēt de dānatis quod.s.etiam inuiti confitentur vel recognoscunt Christum in gloria ad dexteram patris triumphantem.

¶ Item Apoc. 5. c. Audiui oēm creaturā quæ est in cœlo & super terrā & subtus terrā dicētes. Benedictio honor & gloria sedenti in throno &c. nūc aūt hæc gratiarū actio nō conuenit existētibus subtus terrā nisi animabus purgatorij. Inde ergo vt ait Ekius deducit purgatoriū. Sed certe neq; catholicis hoc quicquā ꝓbat, qa Ricardus de sancto Victore & Albertus Magnus ibidē & alij Doctores cōiter id exponunt vt ipse textus expresse dicit, q.s. Audiui vocē angelorū & seniorū dicentiū dignus est agnus.i.Christus.accipere.i.habere sicut & habet virtutē.i. potestatē super oēm creaturā quę est in cœlo & in terra & sub terra ēt supra dæmones atque dāmnatos vt superius ad Philip.2. dictum est, & quod illi omnes.s.angeli & seniores dicebant sedenti super thronum & agno. Benedictio honor &c.

¶ Itē Matt.12. Peccatū in spiritū sanctū non remittet hic nec in sęculo futuro.s.nec in purgatorio vbi solū pōt esse aliqua remissio vel dimissio pœnarū, vt sic exponit Aug. de ciuit.lib.21.c.24. 14. & Grego. & Bernar. vbi supra & doctores cōiter. Sed nec hæc auctoritas probat intentum cōtra hæreticos. qa Ricardus de sancto Victore in tractatu de spū blasphemiæ vel de peccato in Spiritū sanctū alijq; catholici & præcipuē Doctores scholastici in 2.di.43. id exponūt de peccato sciēter vel ex malitia commisso: q̄ nec hic nec in futuro ēt in inferno habet cautam vt remittat.i.vt mitius aut leuius puniat, sicut habet pctm̄ ex ignorātia aut ex passione cōmisū, cui⁹ culpa & pœna saltē in parte excusat vel alleuiat.

¶ Itē 1.ad Cor.3. Qui edificat stipulā &c. sic saluus erit quasi per ignē, ſm Ambro. Ieronym. Aug. Greg. Alchuinū.li.1.c.3 & Docto. com nu. exponitur de igne purgatorij. Sed hoc hæreticis non cōcludit qa B. Athanasius de ... inferinali dānatoru id exponit, ad hunc sensum q̄ oē peccatum mortale magis aut minus graue, quod per lignū & stipulā significat, ibi puniet in ęternitatē q̄ peccator ipse saluus erit ibidē quasi p ignē.i.permanebit integer sine corruptione neq; delinet esse cū operibus suis: sed quasi per ignē magis incorruptus efficietur atque obdurabit in illa æterna damnatione. Sed certē hæc expositio extorta vr̄: & cōis Doctorū illa prior est magis consona textui & intētioni B. Pauli q̄.s.in igne purgatorij a rubigine leuiū peccatoru & debito pœnarū tpalium tanquam aurū in fornace vir iustus vel in gratia decedēs purificabitur hic purgabitur. Ideo hæc auctoritas valde ꝓbat intētū vt ēt Roffensis cōtra Lutherū latissime disserit.

¶ Tandē Thobiæ. 4. Panē tuū & vinū super sepulturam iusti cōstitue. Frustra aūt talis oblatio fieret nisi ad pœnarū expiationē. ¶ Itē 2. Macha. 12. Iudas Machabeus duodecim millia dragmas argēti misit Ierosol. offerri pro peccatis mortuorū &c. sequit. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluātur. Hæc ibi. Et quidē hæ duæ vltimę auctoritates manifestē probāt purgatoriū. Ideo hæretici soli nunc negant hos libros Thobiæ & Machabęorū esse canonicos. Qui licet apud Hebręos canonici non fuerūt neq; modo sint vt ait Ieronymus in prologo super li. Regū: olim ēt de hoc dubium fuerit in Ecclesia; iā verò certū est apud catholicos esse canonicos: qa & ab antiquo eos vt tales recepit ecclesia: vt ait ēt ipse Ieronymus in prologo super libros Machabęorū & Concil.3. Carthaginen.c.47.cui interfuit Aug.q̄ ēt in lib.2.de doctrina

doctrina Christiana, c. 8. idem censet de libris supra dictis & Innocen. Papa. i. in epist. 3. ad Exuperiū c. 7. & Conciliū Floren. sub Eugenio. IIII. & tandē Concil. Trident. sess. 4. idē expresse decreuerunt. de quo & noster Medina de recta in Deū fide. li. 6. latius agit. & latius de indulgentijs. & Medina de satisfactione. q. vlt. & Soto in 4. di. 15. q. 1. art. 4. & di. 19. q. 1. art. 3. & q. 3. art. 1. de hoc noster Horantius de locis catholicis. li. 5. c. 23. ¶ Per omnia supra dicta manifestè refelluntur hæretici dicentes quod & si concedat vt tenet Ecclesia catholica ꝙ post remissum peccatū quoad culpā manet obligatio aut debitū pœnæ tpalis si non omnino per contritionē vel per sacrm expiata est, vt per debitā satisfactionē homo penitus expurgatus intrare possit in gloriā: non tñ ex hoc inquiunt probatur purgatorium ignē post hanc vitā manere: qa vel per afflictiones vitæ huius vel per mortē ipsius tolerantiam tandē omnino aīæ purganṫ, ipsaq; mortis perpessio ipsius animæ purgatoriū finale est: vt hoc hr̄ et li. 1. recognitionū B. Clementis. Sed hæc certè hæreticorū euasio non valet, qa supradictę auctoritates sacræ scripturæ & Doctorū omniū expresse dicūt & manifestè id quod tradit & credit Ecclesia catholica, ignē videlicet purgatorij aut ipsum locū purgatorij post hāc vitā manere vbi iustorū animę post dimissum peccatū quoad culpā a pęnarū debito purganṫ: ad quarū solutionē indulgētiæ & alia suffragia & satisfactiones vtiq; ꝓsunt. Liber aūt ille recognitionū sub noīe itinerarij Clemētis tāquā ab hæreticis editus vel potius falsatus iā ꝑ Ecclesiā in dist. 15. c. sācta Romana Ecclesia. & di. 16. c. Clemētis. apocriphus decernit: & cōtra doctrinā & traditionē generalē Ecclesiæ nullā auctoritatem habet.

QVAESTIO III.

Quid sit indulgentia Ecclesiastica.

RESPON. omissis multis acceptionibus indulgentiæ de quibus latius Iuristæ agunt in. c. indulgen. de pœnit. & remi. lib. 6. item extra in. c. quod aūt. eo. tit. & referunt Summistæ. Hic loquimur de Indulgētia Ecclesiastica de qua theologi loquuntur specialiter. Dico ergo quod pōt dupliciter diffiniri, vno modo diffinitione descriptiua, quæ. s. explicet quid nominis non curādo de alijs omnibus particulis tangentibus omnes difficultates, quę quoad quidditatē indulgentię moueri possunt. Diffinitio enim debet esse breuis & clara, vt intelligatur quid per nomen de quo agitur importetur, vt sic conueniant omnes disputantes in re per tale nomen importata, ne æquiuocare aut peralogizare aut in casum contendere contingat. Supponitur enim in scientia quid nominis rei de qua agitur & nō probatur, vt elicitur ex primo posterio. ¶ Sic ergo breuiter describendo aut diffiniendo indulgentiam, dico quod Indulgentia est pastoralis remissio, aut relaxatio pęnæ temporalis, ex peccato contractæ, Deo debitē, extra sacrm facta. Cuius declaratio patebit ex dicendis. ¶ Alio modo & magis in rigore quidditatem Indulgentię declarando pōt diffiniri. Sed prius oportet notare quod est triplex Indulgentia, vno modo absolutè aut simpliciter, quæ dicitur per modum iurisdictionis. Secundo modo Indulgentia per modum participationis de qua inferius. q. 13. Tertio modo Indulgentia per modū aut per viā suffragij, de qua latius infra. q. 15. hr̄, quia hæc solum conuenit animabus purgatorij. Nunc autem de indulgentia absolutè sumpta, quæ conuenit viuentibus existentibus de foro Ecclesiæ agendum est. ¶ Indulgētia ergo absolutè sumpta est remissio iurisdictionalis pęnę tpalis pro peccatis actualibus Deo debitæ, facta a prælato Ecclesiæ, de cōi Ecclesiæ thesauro. ¶ Ista diffinitio declaratur primo per singulas eius particulas & postea probatur. Dicitur ergo quod Indulgētia est remissio, absolutio, seu relaxatio cōdonatio, seu donatio, aut venia totalis aut temporalis: quæ omnia vocabula pro eodem sumuntur in proposito quia sic a Doctoribus diuersimodè accipiunṫ. In quo notatur quod præfatę remissioni, seu absolutioni pęnarum est annexa cōicatio seu dispensatio thesauri Ecclesiæ ad faciendam solutionem seu satisfactionem pęnarum: & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod Indulgentia essentialiter est solutio pęnarū, vt sic homo maneat liber & absolutus a debito pęnarum, ex quo iam sic sunt ei remissæ condonatæ aut relaxatæ ꝑ prædictam solutionem seu satisfactionem pęnarum factam de thesauro Ecclesiæ, sibi per indulgētiam communicato seu dispensato, de quo. s. licet, an ratio & quidditas seu essentia Indulgentiæ principaliter sit cōicatio seu dispensatio thesauri Ecclesiæ aut solutio seu satisfactio pęnarū de præfato thesauro, an potius remissio absolutio seu relaxatio pęnarum (vti in hac particula diffinitionis habetur) proximè patebit in probatione huius particulæ. ergo est remissio vel relaxatio. ¶ Dicitur iurisdictialis, id est quod cōcedere Indulgentiam est actus iurisdictionis Ecclesiasticæ & non actus ordinis: & sic ipsa Indulgentia seu remissio est actus iurisdictionis. Et in hoc differt ab absolutione seu remissione sacramentali culpæ seu pęnæ quæ non solum est actus iurisdictionis sacralis, sed et ordinis sacerdotalis. Similiter in hoc differt Indulgētia ab actionibus priuatis, quibus qs satisfacit pro alio, implēdo pęnitentiā pro eo. Per hoc et & per primā particulā præcedentē differt Indulgētia absolute sumpta ab Indulgētia per modū suffragij, vt infra. q. 15. & ab Indulgentia per viā participationis, vt de hoc infra. q. 13. dubio. 3. latius hr̄. ¶ Dr̄. (pęnæ) qꝛ ꝑ has Indulgētias nō remittitur culpa, vt de hoc

Indulgentię diffinitio.

Indulgentia triplex.

Indulgentię absolutè sumptæ diffinitiones declaratio.

hoc latius.q.8.per totã quæſt.agitur.¶ Dr (tẽporalis.) Quia reatus pœnæ æternæ non tollit per indulgentias ſicut nec culpa, ut de hoc inf. q.8. hr. ¶ Dr (pro peccatis actualibus.) Quia indulgentia non tollit pœnas debitas aut conſequentes ex peccato originali, vt q.11. latius hr. ¶ Dr (Deo debitæ.) Idest quæ in ſacramento eſt iniuncta, aut quæ deberet iniungi tam in foro Dei q̃ Eccleſiæ. Nã indulgentia ad forũ ſacramentale ſeu pœnitentialẽ aliquomodo pertinet: & per hoc excluduntur pœnæ debitæ in foro cõtentioſo ſeu exteriori, de quo inf. q.6. 9. 10. laſiſsime agitur. ¶ Dr (facta a prælato,) id differentiã remiſsionis pœnæ quæ fit in foro ſecreto virtute contritionis aut ſacramẽtalis abſolutionis. Talis enim remiſsio pęnæ non eſt nec dr indulgentia Eccleſiaſtica proprie loquendo, de qua hic agimus, ſed ſolũ illa quæ fit a prælato vel ab eius auctoritatem ſeu cõmiſsionẽ habente, vt de hoc latius infra in pſente.q.& q.12.hr. ¶ Dicitur (de cõi theſauro Eccleſiæ.) ad differentiã cõicationum bonorum, quæ fiunt a prælatis religionũ ſeu cõfratrum recipientibus aliquos ad confraternitatem ſeu cõicationem bonorũ ſpiritualium ſuorũ ſubditorũ. Talis enim cõicatio non eſt nec dr indulgentia Eccleſiaſtica, qa nec eſt remiſsio, nec eſt actus iuriſdictionis, ut de hoc latius infra.q. 42. pertractatur. ¶ Ab aliquibus additur particula hęc (rationabiliter) quia ſcilicet vt ſit valida indulgentia, & non ſolum nomine ſed in rei veritate ſit indulgentia tanta vt ſonat requiritur quod fiat ex rationabili cauſa ex parte ipſius indulgẽtiæ, & recipientis eã, vt infra quæſt. 20. de hoc latius hr. Sed quia hoc potius pertinet ad valorem quam ad quidditatem indulgentiæ, & in hoc ſunt opiniones, ut ibi videbitur: ideo nunc hæc particula, ſi placet, omittatur. ¶ Et ſic patet declaratio omnium particularum diffinitionis. Quarũ probationibus nunc omiſſis, & pro ſuis locis ſupra allegatis ſeruatis, præcipue in hac prima quęſtione morabimur circa duas prima particulas, ſcilicet (remiſſio iuriſditialis) an ſint de quidditate, & eſſentia indulgentiæ, & quomodo, quia in his ſtat tota fere difficultas huius materiæ.

Primo probatur, iuriſdictialis. ¶ Et primo probatur illa particula (iuriſdictialis) quod ſcilicet indulgentia ſit actus eius cõceſſio ſit actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Quod pbatur dupliciter. Primo, auctoritate cap. quod autẽ. extra de peniten.& remiſſio. Vbi Alexander tertius reſpõdens archiepiſcopo Cãtuarienſi dicit, qd quia nullus poteſt ligari, aut ſolui a non ſuo iudice, ideo indulgentiæ cõceſſæ ab aliquo epo non ſe extendunt ad non ſubditos eius, niſi de conſenſu ſuorum iudicum concedantur. Hæc ibi. Ex quibus patet quod indulgentia eſt actus iuriſdictionis abſoluentis ſpiritualiter. Quia actus iuriſdictionis eſt actus ſeu operatio iudicis, alioqui fruſtra in eo capitulo daretur ratio dicendo, qd quia nullus poteſt ligari ſeu abſolui a nõ ſuo iudice iõ indulgentiæ, &c. ¶ Item patet eodem tit.cap.cum ex eo. ibi dr quod per indulgentias indiſcretas claues Eccleſiæ contẽnuntur, vbi patet qd concedere indulgentiã ſpectat ad claues, non aũt ad claues poteſtatis ordinis, vt patebit de hoc latius infra quæſt. 12. ergo ad claues poteſtatis iuriſdictionis.

¶ Item eodem tit.c.noſtro habetur quod prælatus poteſt concedere indulgentias dummodo non excedat modificationem ſibi factam per Papam vel per Eccleſiam, vt etiam idem replicatur in c.Romana.eo.tit.li.6. quia alias talis indulgẽtia vires nõ obtinet: vt hoc habetur expreſſe. eo.tit.li.6.c.indulgentiæ. Ex quibus videtur qd ſi iſta poteſtas poteſt reſtringi, ita quod vltra reſtrictionem vires non obtineat indulgentia: ergo non eſt actus poteſtatis ordinis ſeu characteris ſacerdotalis, quia talis poteſtas non poteſt reſtringi ſic quod non habeat ſuum effectum validum: ſed eſt poteſtatis iuriſdictionis quæ reſtringi põt modo prædicto, vt reſtringitur in dicto c.cum ex eo.& c.Romana. quia non eſt alia poteſtas Eccleſiaſtica.

¶ Et confirmatur idem. Quia indulgentia eſt abſolutio ſeu remiſſio pęnarum ut dicit alia particula diffinitionis, & expreſſe habetur in dicto cap.quod autem. ergo eſt actus iudicis in ſubditum ſuum. Patet hoc, quia non põt abſolui niſi ſubditus, ut habetur expreſſe in eodem c. ergo abſoluens eſt ſuus iudex ſeu prælatus. Patet cõſequentia. Quia correlationẽ mutuã ſubditi, & ſuperioris abſoluẽtis importat abſolutio. ergo talis operatio, ſ. abſolutio iudicis ſeu ſuperioris vt talis, eſt actus iuriſdictionis eius in ſubditum, quia actus iuriſdictionis eſt operatio iudicis aut ſuperioris ut talis, ſcilicet ut ſuperior eſt.

¶ Secundo probatur idem. Quia eodem textu Io.20. Quorũ remiſeritis peccata, &c.& Matth. 16. Quodcunq; ſolueritis ſuper terrã, &c. fundatur auctoritas remittendi peccata. Illic quidem quoad culpã per ſacramenta: hic aũt quoad pęnã ſpecialiter per indulgentias, ut patebit in reſpõſione ad argumenta, & inf.q.6.& q.7. Sed ibi cõceditur poteſtas iuriſdictionis quoad abſolutionẽ a culpa: ergo & hic ſimiliter quoad abſolutionẽ a pęna per indulgentias. Patet cõſequentia, quia eodẽ modo utrunq; conceditur ibidem. *Secundo.*

¶ Et ſic patet quod cõceſſio indulgentiæ non eſt actio priuata, puta cũ vnus orat aut ſatisfacit pro alio aut pro ſe. Neq; eſt actus ſolũ auctoritatis aut poteſtatis perſonæ cõmunis exercentis vel diſpenſantis aliqua in cõmuni ex auctoritate ſeu officio publico qd habet, puta dando alicui de bonis cõmunibus precium de quo ſoluat creditori: nã ſine iuriſdictione põt perſona publica id facere nõ ſolũ in temporalibus, ſed et in ſpiritualibus. Põt enim communicare bona ſuæ cõmunitatis ſpiritualia alienis ſuper quos

non hēt iurisdictionē neq; superioritatem, ut patet ſm cōiter doct. & infra. q. 42. hſ. Imò ēt ſi in ſubditos diſtribuat bona ſpiritualia ſuæ cōitatis ſuper quæ hēt auctoritatē, non per hoc cōcedit indulgentiā: ēt ſi ſic diſtribuendo vtatur iuriſdictione. Quia talis diſtributio dēt fieri ſm iuſtitiā diſtributiuā, attendendo proportionem perſonarū, & meritorum eorū quibus talia bona beneficia ſeu ēt officia ſpiritualis cōitatis diſtribuenda ſunt: vt patet. 5. Eth. At vero in conceſſione indulgentiæ non oporret qđ fiat hoc modo: neq; talis cōceſsio indulgentiæ pertinet ad iuſtitiā diſtributiuā: ſed eſt actus miſericordiæ, & liberalitatis reſpectu eorum quib. cōceditur: vt patebit infra in 1. corol. Pertinet tñ ad iuriſditionem ſpiritualem Eccleſiaſticam: & eſt talis ſpiciei iuriſdictionis, ſ. remiſsionis ſeu abſolutionis pœnarum vt dictum eſt. Et ſic cōiter tenetur a doctoribus in 4. diſtinctione. 20. Et iō ſufficiant præfatæ probationes de quo etiam infra. quæſt. 12. late habetur per totum.

¶ Et licet talis poteſtas cōcedēdi indulgentias, cū ſit iuriſditionis, & quoad eius inſtitutionem poſsit exerceri in inuitum ſubditum: tñ fructū earum non poſſunt aſſequi niſi uolentes, & diſpoſiti ſicut nec fructum iuriſditionis pœnitentialis in ſacramento confeſsionis.

¶ Secūda particula in qua eſt maior difficultas, qđ ſcilicet indulgentia eſt remiſsio, relaxatio, ſeu abſolutio pœnarum (quod idem eſt.) Pro cuius ꝓbatione nota, qđ in indulgentia ſeu eius conceſsione ſunt multi actus: & ſic ſm eos, & ſm diuerſos reſpectus diuerſimode nominatur. Nam ibi eſt applicatio theſauri Eccleſiæ eiuſq; communicatio facta huic cui conceditur indulgentia: & ſm hoc dř, & eſt diſpenſatio ſeu cōicatio theſauri Eccleſiæ. Ibi ēt eſt ſolutio ſeu ſatiſfactio pęnæ debitę Deo ſm eius iuſtitiā de ꝓdicto theſauro applicato huic homini, ꝑ cōceſsionem indulgentiæ, ad prædictū effectum ſolutionis ſeu ſatiſfactionis efficiendū, ut ſic fiat abſolutio, & remiſsio pęnarū illarū. Et ſm hoc dř ſolutio ſeu ſatiſfactio, & ſic eſt, & dř actus iuſtitiæ. Ibi ēt eſt liberalis, & miſericors actus iuriſdictionis remittentis, & relaxantis pęnā Deo debitā pro delicto pro uirtutē theſauri Eccleſiæ huic homini cui concedit indulgentia applicati: & ſm hoc eſt, & dř remiſsio, relaxatio, ſeu abſolutio ſeu condonatio pœnæ debitæ, quæ eſt, & dř actus iudicis ſeu iuriſditionis, vt ſupra in prima particula probatū eſt. ¶ Igitur ſunt iſta tria, ſcilicet cōicatio ſeu applicatio aut diſpenſatio theſauri Eccleſiæ. Secundo eſt effectus eius ſcilicet ſolutio vel ſatiſfactio pęnarū de prædicto theſauro applicato. Tertio eſt remiſſio, relaxatio, abſolutio ſeu donatio, aut condonatio pęnæ debitæ. Et in his omnes doctores concordant.

¶ Quid autem horum trium ſit eſſentialiter, & principaliter indulgentia, in hoc eſt difficultas & varietas quatuor opinionum.

Nam ſi eſſentialiter, & principaliter eſt ſolutio vel ſatiſfactio pœnarum ut tenet Durandus, in 4. diſt. 20. q. 3. iam non abſoluitur principaliter quis a debito pęnarū. Neq; eſt actus iuriſditionis: ſed acceſſoriē cōcurrit talis actus iuriſditionis remittentis pœnas debitas per indulgentias. Acceſſoriæ ēt concurrit applicatio ſeu cōicatio theſauri, vt inde habeat vnde quis ſoluat ꝓ debito pęnarū, & non eſt liberalis condonatio pęnæ ſed ſolutio, & ſatiſfactio pœnarū facta de theſauro Eccleſiæ liberaliter cōicato per cōceſſionē indulgentiæ: & ſic per conſequens ſit remiſsio pęnarum. Et idē dicit Durand. eodēq; modo fieri in oīb. ſacramentis in quibus dicit quod non eſt formaliter, & principaliter vera condonatio neq; remiſsio pęnæ totalis aut partialis, ſed eſt ſolutio de meritis Chriſti per ſacra liberaliter cōicatis ſeu applicatis, ad abſolutionem ſeu remiſsionē pœnæ: quodq; pto tanto dř ibi eſſe liberalis condonatio pœnæ, quia liberaliter cōicatur de theſauro Eccleſiæ in ſacramentis, & indulgētijs proportionabiliter, vt inde fiat ſolutio, & ſatiſfactio vt ſic homo maneat liber, & abſolutus a debito pſato: ſicq; ſolū eſt cauſaliter donatio liberalis pœnarū non formaliter. ¶ Hanc opinionē tenet Durandus ꝓp rōnes quæ infra tanguntur, & ſoluuntur in probationibus quartæ opinionis, & in argumentis.

¶ Sed certe hæc opinio Durandi eſt cōtra illud Ioan. 20. Quorū remiſeritis peccata &c. & Matthei. 16. Quodcunq; ſolueris ſuper terrā &c. & contra formam Eccleſiæ dicentis, Ego te abſoluo a peccatis &c. & Remittimus ſeu relaxamus tot annos pœnitentiæ.

¶ Palude aūt ea d. 20. q. 4. vř coincidere cū Durando quoad indulgentias, licet differat quoad ſacra dicens quod in ſacramētis fit condonatio peccatorū proprie, & ēt remiſsio quodq; ideo vocantur ſacra gratiæ, ſed in indulgentijs non niſi ſolutio pœnæ de theſauro cōicato per conceſsionē indulgentiæ. ¶ Sed certe ſi ſentit ut durandus: præfatæ auctoritates Ioānis. & Matth. 16. & forma Eccleſiæ dicentis quod per indulgentias abſoluitur quis a pœna, & quod Eccleſia remittit ei pœnā, uc hř in c. quod aūt. de pœni. & re. ſunt cōtra eum, ut patebit infra in probationi quartæ opinionis. Itē eſt alia ratio præcipue cōtra Palu. quia ſi ſic eſſet quod indulgētia principaliter, & eſſentialiter eſt ſolutio pęnarū, certe nō eſſet niſi qa ꝑ indulgentiā applic..ſ theſaurus Eccleſiæ ad ſolutionē pœnarū faciendā. Sed in ſacřo pœnitentiæ ēt applicatur theſaurus meritorū Chriſti ad ſolutionē pęnæ æternæ, & tēporalis faciendam: & tñ ibi eſt cōdonatio, & vera remiſſio, relaxatio, & abſolutio principaliter, & formaliter vt probatū eſt cōtra Durandum ex Io. 20. & Matth. 16. & forma Eccleſiæ. Ergo ſimiliter in indulgentiā per eandem ratio-

Prima opinio Durād.

Palud.

tationem. Si autē Palud. intelligat quod indulgentia principaliter est cōcatio thesauri ad solutionem faciendam, vt al qui eius verba sonare videntur: iam cō ordat cum secunda opinione quæ proxime recitabitur, & refutabitur.

2. Opin. Secunda opinio est quod rō indulgētiæ principaliter stat in communicatione dispensatiua thesauri ad soluendum pœnam. Quādque sic nunc, & semper vsa est Ecclesia: minus aūt principaliter, & consequenter stat in remissione seu absolutione pœnarum. Et sēm hanc opinionem consequenter dicendum est quod absolutio seu remissio, similiter, & solutio seu satisfactio pœnarum accessorie concurrunt ad rōnem quidditatiuā Indulgentiæ. Ex eo enim quod per indulgentiam mihi applicaē tantum de pœna recondita in Ecclesiæ thesauro ad faciendā solutionē pęnæ debitæ, sequitur qđ æquiualens pœna a me debita est iā deo pro me soluta de dicto thesauro mihi per indulgentiā communicato: & inde vlterius sequitur quod supradicta pęna a me debita etiam soluta est etiā mihi remissa relaxata, seu condonata. Hinc opinionē videtur tenere Palud. vbi supra, & beatus Thomas e.a.d.q 3. & multi alij doctores, & est satis cōmunis opinio, propter rationes quæ infra tanguntur, & soluuntur in quarta opinione, & in argumētis.

3. Opin. Tertia opinio tenet quod prius Ecclesia vsa est indulgentijs p modū absolutionis, & remissionis, & quod tunc ratio indulgentiæ stabat principaliter in absolutione seu remissione pœnarū. Postea vero temporibus modernis a tpe Bonifatij octaui vsa est Ecclesia indulgentijs p modum dispensatiuæ cōicationis. Et per consequens (vt Caie. in 2 quodlibet. refert in materia de indulgentijs. c.6) dicunt quod indulgentia olim, & nunc est diuersarum rōnum quidditatiue vel quoad suam naturā: quis quoad causam sit eiusdem rōnis semper, quia. s. oēs indulgentiæ sunt ab eadē potestate Ecclesiastica a Deo tradita remittente pęnas seu dispēsante thesaurū Ecclesiæ: & ēt quoad vltimū effectū. s. quoad remissionē seu solutionem pęnæ debitæ sunt vnius, & eiusdem rationis, & efficaciæ semper.

¶ Et isti mouenē ad sic opinandū ex tenore ipsarum indulgentiarum: quia. s. olim vocabantur relaxationes vel remissiones, nunc aūt a tpē dicti Bonifacij octaui dicuntur cōicatiue seu dispēsatiue fieri, vt patet in extrau. gan. Clementis. 6. de pœn. & re. ca. vnigenitus. vbi decernitur indulgentias fieri per modum distributionis cōpensationis seu solutionis. Mouentur ēt ex alijs rationibus, quæ infra in secundo, & tertio argumento tanguntur et soluuntur.

¶ Pro nunc aūt sufficiat quod ista opinio nō est vera: neq; enim natura indulgentiæ pendet ex voluntate Ecclesiæ: quis Ecclesia possit hoc vel illo modo concedere indulgentias: sed pēdet ex sua natura, & rōne quidditatiua quantum est de lege Christi, sicut indulgentiæ non hēnt fundamentū in iure tantū Ecclesiastico, sed præcipue in iure diuino legis grē, vt patebit infra q. 5.

¶ Item ponere indulgētias diuersarū rōnum in vsu Ecclesiæ dissonat ab ipso vsu Ecclesiæ ut patet. Quia Bonifa. 8 q fuit primus auctor Iubilei perēnis, ut hē in extrauag. de pęnit. & re. c. antiquorū. Incipit illā indulgentiā Iubilei ab indulgentijs magnis cōcessis a priorib. manifestans p hoc se sectari vest gia pdecessorū. Itē quia Romani pōtifices in hodiernū vsq; diē indulgētias tot annorū adiunctis tot quadragenis concedēdo in capella pōtificali testanē aperte se nō prisorū dare indulgētias: ēt apponēdo sēp explicite clausulā illā. s. In forma Ecclesię cōsueta. Ex quib. patet qđ intendunt sequi antiq formā indulgētiæ: & nō inducere nouā alterius rōnis.

¶ Itē dissonat ab vsu cōi doctorū: nā oēs theologi pariter, & canonistæ tractant de indulgentia tanq de vnica specifica actione, & vnius naturæ, & non vt de actionib. diuersarū rōnū aut naturarum. Ergo nec indulgentiæ nunc, & olim sunt diuersarū rōnum, & naturarū: neq; Ecclesia tanq diuersis rōnib. indulgentiæ vsa est in diuersis modis eas cōcedendi. Ideo hæc tertia opinio quatenus pfatā differentiā ponit nō valet.

Quarta opinio in qua tandem videtur standum conformiter ad præfatam particulam diffinitionis supra positæ, est quod ratio seu natura indulgentiæ semper est, & fuit vnica, tam ex institutione Christi, quam in usu Ecclesię: & qđ stat principaliter in remissione, absolutione, seu relaxatione pœnarum: minus aūt principaliter, & accessorie quāuis necessario stante lege stat in cōicatione thesauri Ecclesiæ ad solutionē pęnarum faciendā. Sic. s. quod quia Ecclesia non pōt libere relaxare pœnam Deo debitam pro peccato: ideo vt remissio sua sit valida, & efficax, & habeat vnde remittat, & soluat pęnam adiungit absolutioni prædictæ cōicationē pœnarū solutarum a Christo, & sanctis: applicando aliquid earū huic vel illi cui indulgentiam concedit: vt sic consequēter sit sufficienter soluta pęna Deo debita p peccatis: sicq; solutio, & satisfactio pęnarū cōsequenter ut effectus finaliter intētus in concessione indulgentię concurrit etiā accessorie ad remissionem seu absolutionē earum. Et hanc opinionem tenet Caiet. in quodlibet. vbi supra, & doctores communiter. 4 Opin.

¶ Et quis præfata differentia videatur aliquibus differētia, & subtilitas mathematica, & subtilis, quodq; ideo nō sit talis differētia ponēda, sed quod ratio indulgētiæ stat æque principaliter tam in remissione, absolutione seu relaxatione pœnarū, ut dicit præfata particula diffinitionis, quā etiam in communicatione seu applicatione thesauri, quodq; idē est vtrunq;: tamen in rei veritate magna differētia est, & multū facit ad rē. quia hinc pendet intelligentia indulgen-

tię per modũ suffragij,& differentia eius ab indulgentia proprie, & simpliciter dicta,quæ est per modũ iudiciariæ potestatis,ut patet ex supradictis,& dicẽdis per totam hãc materiã, maxime in hac quęstione prima,& infra quęstione decima quinta. ❡ Ideo (saluo meliori iudicio) standũ vr̃ in hac quarta opinione scilicet quod indulgentia est absolutio seu remissio pęnæ extra sacramẽta quidditatiue,& æque principaliter,sicut est remissio pęnæ in sacramentis virtute sacramentorum. Et p indulgentias applicare thesaurũ,est virtute thesauri Ecclesiæ applicati per concessionẽ indulgentiæ facere absolutionẽ a pęna extra sacramenta, sicut in sacramentis etiã fit applicatio thesauri meritorum Christi virtute quorum fit remissio culpæ & pœnæ. ❡ Sicq; conceditur qđ licet nõ fiat aliter remissio pœnæ per sacramenta, quam per indulgentiã. Est tñ duplex differentia. Prima, qa in sacramentis fit applicatio solũ meritorum Christi: in indulgentijs aũt ẽt fit applicatio satisfactionum aliorũ sanctorum,ut patebit infra q. 5. Secunda differentia est. Quia sacramentũ ex ipsa Christi institutione est instrumentũ applicatiuum meritorum Christi, per indulgentiã aũt applicatur virtus passionis Christi,& sanctorum, solũ per auctoritatem Ecclesiæ sine aliquo instrumẽto instituto a Christo. ❡ Et sic patet declaratio huius quartæ opinionis, & primæ particulæ diffinitionis,qđ scilicet essentialiter,& principaliter indulgentia nunc, & olim est remissio seu absolutio pœnarum,secundario aũt seu accessoriæ, q̃uis necessario est cõicatio thesauri Ecclesiæ vt dictum est. Quæ & probatur tripliciter.

Primo probatur quod est absolutio vel remissio. ❡ Primo,quia indulgentia nũc,& olim usu Ecclesiæ est eiusdẽ rationis,& naturæ quoad suam essentiã. Sed olim eius ratio,& naturæ fuit principaliter remissio seu absolutio aut relaxatio pęnarũ,ergo,& nũc. Cõsequentia patet,& maior est supra ꝓbata in destructione tertiæ opinionis. Minor autẽ probatur per c. quod autem. extra de pœniten. & remissio. ubi Alex. tertius respõdens archiepiscopo Cãtuariensi dicit quod quia nullus põt ligari aut solui a nõ suo iudice ideo indulgentiæ concessæ a non suo iudice uel episcopo nõ se extendunt ad non subditos eius nisi de consensu propriorũ iudicum. Hæc ibi. Ex quibus patet qđ si indulgẽtia non esset per se ꝓprie,& essentialiter absolutio seu remissio, hoc ius non redderet rationẽ per se, & propriã quare indulgentia non prodest nõ subdito, qa scilicet non potest ligari vel solui,nisi subditus. Si enim illa ratio est per se,& ꝓprie data, oportet indulgentiã ꝓprie,& quidditatiue cõsistere in absoluendo vel ligãdo: cõstat autem quod indulgẽtia nõ est ligatio. ergo est absolutio. ❡ Dicere autẽ quod ille canon non dedit rationem propriã, & per se ad quæsitum seu ad suum dictũ,certe hoc nõ cõsonat toni aut Ecclesiasticæ seu Papali decreto; qa ea quæ sunt per accidẽs repellunt a qualibet scientia. Quod si ille canõ glossetur, dicendo qđ indulgentia est quidẽ absolutio seu remissio, vt probat,sed non essentialiter,sed effectiue. Sic. s. qđ indulgentia essentialiter est cõicatio thesauri, causans seu efficiens absolutionẽ vel remissionẽ pęnarũ, & quod hoc tantum probat dictum, c. quod aũt. ẽt si per se, & proprie det rationem. Contra hãc glossam est secunda probatio, quæ subsequitur.

❡ Secũdo probat idem. Quia si principaliter natura indulgentię consisteret in cõicatione, dispẽsatione, seu applicatione thesauri Ecclesiastici, sequeretur (vt arguit Caie. vbi supra) qđ ep̃us Bononiensis posset validas indulgẽtias cõcedere nõ subdito suo, modo peccet modo non in tali concessione contra legẽ aut prohibitionẽ superioris. Probat consequentia. Quia dispensatio seu cõicatio thesauri non est actus iurisditionis vt talis est. Nam ad cõicandum alicui thesaurũ nõ requiritur aliqua iurisditio super illum cui cõicatur, sed sufficit auctoritas seu potestas super thesauri dispẽsationẽ, vt hoc patet in dispẽsatione thesauri tẽporalis. Absolutio aũt seu remissio pęnæ concõmitaret talem dispensationẽ per viam sequellæ absq; alio actu iurisdictionis, qa iam exoluisset pęnã debitam de thesauro Ecclesiæ sibi cõicato. Ergo alienus subditus qui solũ ad quadraginta dies pœnitentiæ teneretur, certe sequeretur, qđ ab ep̃o Bononiensi per indulgentiam quadraginta dierũ sibi factã aut cõicatam, sic absolueretur qđ saltem coram Deo ad nullam pęnã pro peccato luendam teneretur. Huius tñ oppositum hr̃ in dict. c. quod autem, dum ibi dicitur quod alieno non potest indulgentia nisi de consensu proprij iudicis. *Secundo.*

❡ Si quis euadere nitatur dicens ad hoc quod quia indulgẽtia liberat eum cui datur a pęna corã Deo, & coram proprio iudice Ecclesiastico: qa scilicet liberat a pœnitentia iniuncta in foro pęnitentiali, & licet alienus ep̃us communicando pęnas de thesauro Ecclesiæ non suo subdito exoluat pro illo pœnitentiam iniunctam corã Deo non tamen corã proprio iudice illius: & ideo ille subditus remanet ad pęnitentiam iniũctã adhuc obligatus coram suo proprio prælato seu iudice. Sicut qui sine aliqua indulgẽtia p alia opera satisfactoria exoluisset totam pęnam peccatis suis debitã, & pœnitentiam iniunctam a sacerdote non peregisset, remaneret obligatus in foro Ecclesiæ ad pęnitentiam iniunctam peragendã. Et ideo Alexãder tertius dixit in dicto capit. quod autem. quod indulgentia non subdito non prodest. Scilicet in foro Ecclesiastico in quo iura fiunt, & de quo prędict. c. quod autẽ loquitur. ❡ Sed certe hæc euasio nil valet propter duo. Tũ primo: quia si natura indulgentiæ principaliter consistit in cõicatione thesauri exoluentis pœnam coram Deo, & absolutio *Euasio.* *Replica.*

iudi-

iudicialis comes ponit: certe Alexander tertius cõsultus nõ debeat respõdere negatiue simpliciter,& absolute dicendo,qđ nõ prodest nisi de licentia ꝓprij iudicis: ex quo oppositum est verũ simpliciter,& absolute, prodest enim coram Deo talis indulgentia etiã secundum oppositũ opinantes. Vnaquæq; .n. res simpliciter,& absolute iudicaꝰ secundum suam naturã, & non secundũ concomitantia. Imò, & debuit absolute affirmari quod talis indulgentia prodest nõ subditis: ex quo illam indulgentiã secundum oppositũ opinantem consequuntur omnes etiam nõ subditi quoad principalẽ,& essentialem effectũ indulgentiæ, qui est solutio pęnæ debitæ corã Deo. Ergo pp hoc nõ valet illa euasio. Tum secundo,quia tenendo quod indulgentiæ valent etiã quoad pęnas non iniunctas a sacerdote (vt inf.q.9.propositione.4. latius de hoc habetur:) tunc ex quo in foro Ecclesiæ tam non teneꝰ ad aliquã pœnam talis homo, sequitur quod indulgentia ei concessa a nõ suo iudice valeret ei omnino. Hoc autem est contra prædictum c.quod autem,vt probatũ est supra, ergo euasio nulla.

Euasio. 2. ¶ Si secundo qt euadere nitaꝰ dicẽs qđ indulgẽtia essẽtialiter est dispẽsatio nõ qualibet sed iurisdicialis,s.sup subditos tantum: & non ꝓprie distributiua fm leges iustitiæ distributiuæ, ex quo nõ exigit respectũ æqualitatis vnius subditi ad alterũ vt supra hꝫ in probatione illius particulæ (iurisdicialis:) & nec est ꝓprie actus iustitiæ moralis: sed est dispẽsatio iurisdicialis in subditos tantũ,& liberalis fm qđ ad Dei honorẽ,& spiritualem vtilitatẽ animarum seu Ecclesiæ ptinere vř: & ideo non principaliter sed cõcomitanter est absolutio seu remissio pęnarum.

Replica. ¶ Sed certè neq; hæc euasio q.d valet: quia tũc sequeretur qđ eodem modo Papa vel Ecclesia concederet indulgẽtias viuis sicut defunctis. Patet hæc sequella,q t quoad principale vel essentiale ipsius indulgẽtiæ similiter indulgentia cõcessa animab. purgatorij per modũ suffragij est dispẽsatio,& communicatio thesauri,& conuenit cũ indulgentia simpliciter sumpta quoad viuos secundũ opinantem: licet differant in annexis seu cõcomitantibus,puta in iurisditione annexa quoad viuos,& nõ annexa dispẽsationi vel cõmutationi thesauri quoad defunctos. Ratione autẽ annexorum non diuersificatur natura & essentia rerum. Ergo ratione concomitas iurisditionis ipsi dispensationi non diuersificaꝰ natura,& essentia indulgẽtiæ quoad viuos,& defunctos. Quod aũt hoc consequẽs sit falsum ꝓbaꝰ. Quia natura indulgentiæ per viam suffragij differt essentialiter ab indulgẽtia simpliciter dicta. Insup,& hæc conceditur solummodo uiuis nõ per modũ suffragij sed per viam iudiciariæ absolutionis: defunctis autẽ non per viam iudiciariæ absolutionis sed p viã suffragij, idest per viã auctoritatiuæ communicationis seu dispẽsationis de thesauro Ecclesiæ ut tenet cõmuniter practica Ecclesiæ, ut latius de hoc hꝫ inf. q.15. ergo patet qđ indulgentiæ defunctorum sunt essentialiter dispẽsationes seu cõicationes auctoritatiuæ eis factæ de thesauro Ecclesiæ:cõcomitanter aũt seu effectiue sunt remissiones pęnarũ (vt ait Gaie.) vel potius sunt solutiones vel satisfactiones pęnarum:& finaliter sunt remissiones,& absolutiones earũ,quia. s. tales indulgentiæ eis conceduꝰ aut talis cõicatio,& dispensatio thesauri eis conferꝰ, ut inde pro debitis suis pęnis Deo satisfiat,& solutũ sit, ut tandẽ in alia uita ubi sunt a solo Deo talẽ solutionẽ acceptante ipsis defunctis suæ pęnæ debitæ remittanꝰ,& a tali debito absoluanꝰ,ut inf.q.4. in respon.ad 3.argu.& 5.latius de hoc hꝫ. Indulgentiæ aũt viuorum de quibus hic agimus sũt essentialiter, & principaliter remissiones seu absolutiones pęnarũ factæ a plato Ecclesiæ loco Christi: concomitanter aũt sunt communicationes seu dispensationes de thesauro Ecclesię, vt dictũ est.& dicetur adhuc latius in responsione ad secundum argumentum,& q.4.5.7.& 15.

Tertio. ¶ Tertio principaliter probatur idẽ.s. quod indulgẽtia sit essentialiter absolutio seu remissio pœnarum,cui tñ est annexa,& concomitaꝰ necessario auctoritatiua communicatio seu dispẽsatio thesauri Ecclesiæ,vt pdicta remissio sit efficax quoad Deũ,& ecclesiam. Nam ecclesia, & Papa semp fere olim, & nunc vocant indulgentias,remissiones,absolutiones,relaxationes peccatorũ,idest pęnarum debitarũ pro peccatis,ut patet extra.de pœn.& re.ca.quod autem & ca. cum ex eo. & eo. tit.li.6. & in extrauag.eo.tit. ca.antiquorum . vbi dicitur. Plenissimam omnium suorũ peccatorum concedimus veniã &c. & similiter in bullis Papalibus infinities id hꝫ: vbi dř quod conceditur plenissima remissio,indulgentia,venia,& absolutio peccatorum cõferentibus tale quid seu visitãtibus talem locum. Et certũ est quod ibi Papa,& Ecclesia nõ loquitur de absolutione sacramentali culparũ ut patet ex ipso tenore,& circunstantijs literarũ, & cõi practica,& intellectu earum:& q᷑ sępę Papa concedit qđ Cardinalis tantum diaconus vel alius non sacerdos concedat plenissimã indulgentiã absolutionem,& remissionem peccatorũ:quia etiam in facto non sacramentali lucratur qt Iubileũ vtpote in visitatione,& eleemosina aut oratione,& huiusmodi,qui Iubileus dř plenissima indulgentia, & absolutio peccatorũ idest pœnarũ pro peccatis:quãuis sępe ex tenore literarum seu stilo curiæ ad maioris grẽ abũdantiã concedatur etiam facultas absoluendi sacramẽtaliter plenissime ab omnib. culpis auctoritate Papali. Et ita patet qđ sic Ecclesia vocat indulgentiã,absolutionem,& remissionem,&c. & non põt apte glossari quod sit absolutio causaliter, aut effectiuæ aut alio mõ sed formaliter

 & essen-

& essentialiter vt supra probatũ est in alijs probationib. ¶ Similiter etiam doct. theologi, & canonistæ vocant cõmuniter Indulgentiã absolutionẽ, & remissionẽ pœnarũ. Et hoc aperte sentit Alex. Hall. 4. par. q. 83. membro. 3. & Bona. quãuis videatur dubius, tamen ad hoc magis declinat. in 4. d. 20. art. 2. q. 2. & 3. ubi semper indulgẽtias vocat relaxationes pęnarum. Item Richar. ea. d. 20. art. 3. q. 1. & art. 4 q. 2. quãuis aliqualiter videatur dubius, tamẽ expressius cõcordat cũ prædictis vocans indulgentias absolutiones remissionesq; pęnarũ. Item cõcordat Henricus Ganden. in quodlibeto. Itẽ Card. in tractatu de Indulgẽtijs, & Iubileo. Itẽ Fran. Mayro. in tractatu de clauib. Itẽ Gerson in tractatu de absolutione sacramẽtali, & de indulgẽtijs, & alibi vbi sæpe dicit qd dare indulgentias non est absoluere a peccatis quoad culpã, sed est de pœnitẽtia debita relaxare in toto vel in parte. Itẽ sũma Angeli. tit. indulgen. secundum glossam. & notat cõmuniter a docto. canonistis extra de pę nit. & re. ca. qd autem. & eo. tit. lib. 6. ca. indulgentiæ; & tandẽ Caiet. in secundo quodlibeto in materia de indulg. c. 1. 2. & 6. & alij plures doc to. antiqui, & moderni sic vocauerũt, & sẽserũt vt dictum est. ¶ Quãuis beatus Thomas. in 4. d. 20. q. 3. & Palud. ea. dist. & Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 1. & Siluester tit. indulg. & alij plures doctores teneant oppositum dicentes qd indulgentia essentialiter, & principaliter est dispẽsatio seu cõmunicatio thesauri pp rationes quę postea ponentur in argumẽtis, & soluentur. ¶ Tametsi si eorum verba, & sensus inspiciunt, forte etiam senserunt nobiscum, qd. s. indulgẽtia sit essentialiter remissio vel absolutio, quod ẽt aliqualiter innuitur ex ordine manifestati vsus thesauri Ecclesiæ ad vsũ indulgentiæ. Nã (vt ait Caie. vbi supra) cum doctores viderent Ecclesiã absq; sacramẽto dimittere pę nas debitas p peccatis, nec ab Ecclesia tunc instructi essent quomodo huiusmodi remissiones valerent supponẽtes Ecclesiã absoluere a vinculo pœnitentiarũ, & pœnarum in varias inciderunt opiniones de efficacia huiusmodi remissionis seu absolutionis: quibusdã nescientib. hunc Ecclesiæ militantis thesaurum opinantib. absolutiones has in foro tantũ militantis Ecclesię liberare a pęnitentijs, alijs aũt aliter opinantibus vt latius infra. q. 10. hr. Et tandem ex diuersitate omnium illarum opinionum ostẽditur quod pro certo supponebat ab omnibus essentia indulgentiæ quod. s. esset remissio: ad cuius efficaciam inuestigandam tot cõcurrunt opiniones quot infra ponẽtur. Et sic patet probatio illius particulæ. Absolutio vel remissio pœnæ.

Corol. 1. ¶ Ex oib. supradictis corrolarie sequit. Primo, quod indulgentia sm diuersos respectus diuersimode nominatur. Nam sm quod est absolutio, & remissio seu relaxatio pęnæ, sic est, & dr actus iudicis. Secundum aũt qd est applicatio satisfactionis ad hũc, sic est, & dr dispensatio seu cõicatio thesauri Ecclesiæ. Secundum vero qd efficit exolutionem pęnæ apud diuinã iustitiam p applicatã satisfactionẽ, sic est, & dr actus iustitiæ. Item sm quod indulgentia respicit hunc cui cõcedit est remissio, & relaxatio, & ẽt donatio liberalis, & actus misericordiæ, ideo dr in bullis misericorditer relaxamus, &c. quis ut respicit diuinã iustitiam sit satisfactio, & solutio vsq; ad minimũ quadrantem: est. n. solutio sed non ab hoc: & hoc est maximæ grę, qd soluatur meũ debitũ, & non a me sed de pęnis seu bonis aliorũ mihi liberaliter applicatis, vt inf. q. 4. in responsione ad. 3. arg. arguit. Ideo in sola lege grę sit hæc gra indulgẽtijs, & in sacramentis, & misterijs gratiæ, vt de hoc latius inf. q. 7. habetur.

¶ Secundo corrolarie patet differẽtia inter indulgẽtias, & receptionẽ ad cõicandum seu participandũ de bonis alicuius cõtatis seu Ecclesiæ totius. Quia indulgẽtia est actus iurisdictionis essentialiter, & remissio seu absolutio pęnarũ. Nõ sic in participatione bonorum Ecclesiæ vel cõmunitatis vt de his latius infra. q. 42. hr. *Corol. 2.*

¶ Cõtra istã particulã iurisdicialis, vbi dictũ est qd concedere indulgentiã, & ipsa indulgentia est actus iurisdictionis: arguitur quincupliciter.

Primo, quia oĩs iurisditionis actus exerceri potest in inuitum: indulgentiã aũt nullus inuitus cõsequi potest. ergo. ¶ Item 2. quia nullus põt vti actu iurisditionis in se ipsum, sed ipse concedens põt vti indulgẽtia alijs cõcessa sicuti & alij qb. cõceditur: alioqui ipse esset deterioris cõditionis. ergo. ¶ Itẽ 3. quia archiepiscopus põt in tota sua diœcesi cõcedere indulgẽtias, vt patet in ca. nostra. ext. de pœnit. & re. & tamen cõstat archiepiscopũ non habere potestatem in subditos suffraganeorũ nisi in quibusdã articulis, ext. de offi. ordi. c. pastoralis. ergo. ¶ Item 4. qa ad illum pertinet remittere pęnam peccati, ad quẽ ptinet remittere ipsam culpam. Sed remittere culpam ministerialiter ptinet ad actum ordinis. ergo, & remittere pęnã p indulgentiã aut alio quouis modo. ¶ Itẽ 5. quia indulgentiæ dantur ẽt defunctis existentibus in purgatorio, qui tñ a iurisditione Ecclesiæ sunt exẽpti, vt pote existentes extra hanc vitam, & quos Ecclesia non põt ligare nec soluere cui data est potestas ligandi, & soluendi super terram tantum. *Argu. 1. Contra particulam iurisdicialis.*

¶ Respõdeo propter duas primas rationes Duran. in 4. dist. 20. & propter alias tres alij moti sunt, & male ad tenendũ qd concedere indulgẽtias non est actus iurisditionis Ecclesiasticæ sed ordinis. ¶ Ideo ad eos respõdeo, ad primũ argumentũ secundum Caieta. in materia de indulgentijs, capit. 5. negando maiorem simpliciter. Dico enim quod aliquis actus iurisditionis potest exerceri in inuitum vt patet secundum omnes; aliquis aũt non, quando. s. est iurisditio sacramen- *Resp. ad 1. Argum.*

sacramentalis vel ad sacramentũ pertinens, vt patet de absolutione sacramẽtali, quæ cũ sit actus nõ solũ ordinis sed & iurisdictionis quia.s.requirit quod fiat a suo iudice seu sacerdote; & tamẽ non põt exerceri in inuitum. Sic etiã indulgentia aliquo modo ad sacramentalẽ reducit pœnitẽtiã quæ iniuncta est vel iniungi deberet. Ideo requirit accipiẽtis dispositionem ut patet ex supradictis nec potest habere locum in inuitum.

Resp. ad 2. ¶ Ad 2m resp. concedendo maiorẽ quod.s.nullus põt exercere in se ipsum actum iurisditionis absoluendo, & ligando se ipsum. Sed ad minorẽ dico qđ dans alijs indulgentiã nõ lucrat illã illa via. s.ea rõne quia data est à se ipso, qa & absoluẽs alios a culpa, seu a pęna nõ absoluit se ipsum, sed nõ est iõ deterioris cõditionis q̃ alij: qa & si nõ p illã viã tñ per aliã põt illã Indulg. cõsequi.s.cõmittẽdo cõfessori suo, vt ipsum absoluat vel concedat illi indulgentiã sicut ipse fecit cũ alijs. Nã, & hoc modo Papa subijcit se absolutioni sacramẽtali: & similiter eadem rõne põt quoqđ indulgentiã: & cõcordat Richar. in 4. di. 20. ar. 4. q. 2. & cõiter doctores. Quãuis concedens indulgentiã eam potest lucrari et si non cõmittat alij subijciendo se confessori, vt dictũ est sed eam participando, de quo latius inf.q.12.dubio.3.hr.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertiũ resp. qđ põtestas archiepiscopi sup totã prouintiã ex hoc ipso qđ in quibusdã articulis affirmat, manifestat extẽdi ad dãdas indulgẽtias in tota sua pũincia: quodq; ille est vnus articulorũ qui in iure canonico numerantur; & conceduntur ei ₰m Panor. ibidem.

Resp. ad 4. ¶ Ad quartum resp. cõcedendo maiorẽ solum si per, candẽ viã fiat remissio vtriusq;, vtpote p viã applicationis sacramẽti: secus si remissio peccati quoad culpam fiat per viam tantũ applicationis sacramenti remissio aũt pęne per viã applicationis thesauri Ecclesiæ, vt fit per indulgẽtias. Sicq; patet quod non necessario, & simpliciter ad eundem pertinet soluere, & ligare quomodocunq; : sed solum quando vtrunq; fit per eandem viam: & sic negatur consequentia.

Resp. ad 5. ¶ Ad quintũ concedit antecedens, quod.s. animę purgatorij sũt liberę a iurisditione Ecclesię, ita q̃ nõ possunt ab ea iudicari absoluẽdo vel ligado, sicut ẽt nec de earũ causa alterius vitæ potest cognoscere Ecclesia quatenus sũt in purgatorio. Cõceditur ẽt q̃ per hanc viã absolutionis seu remissionis iurisditialis nõ concedunt eis indulgẽtiæ. Sed licet per hanc viã nõ possint defuncti habere indulgẽtias ab Ecclesia: possunt tñ p modũ suffragij: & Ecclesia hẽt auctoritẽ super thesaurũ Ecclesię ad cõmunicãdũ eis de eo, & p cõsequens ad cõcedendũ illis indulgentias p modũ suffragij, vt de hoc latius inf.q.15.16. hr. Nũc autem solũ agimus de indulgentia absolute sumpta quando dr̃ q̃ est remissio iurisdictialis, non aũt de indulgentia defunctorũ quæ est p modũ suffragij. Et sic negatur cõsequẽtia.

¶ Sexto principaliter, & hoc specialiter contra aliã particulam vbi dictũ est quod indulgentia principaliter, & essentialiter est remissio seu absolutio pęnarũ. Sic arguit dupliciter. Primo & in ordine sexto, q̃ cõmunis doctrina theologorũ, & canonistarum canonizata per Clemẽtem sextũ in extrauag. vnigenitus. de pœnit. & re. decernit indulgentias fieri, p modũ distributionis, & cõpensationis seu solutionis, aut satisfactionis. Dicũt.n. qđ thesaurus Ecclesię, in quo sunt recondita merita Christi, & sanctorũ, quatenus satisfactoria sũt nõ p se ipsis sed pro alijs destribuit per indulgẽtias in Christi fideles, ita quod pęnitẽtiæ nostræ cõpensant per pęnas Christi, & sanctorũ, dũ ex illo thesauro cõceditur cuiq; quasi preciũ pęnale vnde soluat Deo debitã pęnã pro suis peccatis. Hæc doctrina sic canonizata contrariat prædictæ sententiæ, ubi dicitur q̃ indulgẽtia essentialiter, & principaliter est absolutio seu p modũ absolutionis aut remissionis: nã longe distat actus absolutionis seu remissionis iudicialis a p̃dictis actibus, qui non sunt proprij iudicis sed cõmunes tam publicis q̃ priuatis psonis excepto distributionis actu: cuius tamen differẽtia ab actũ absolutionis seu remissionis clare patet ex supradictis in pbatione tam primæ quã secundę particulæ diffinitionis. Verba autẽ prædictæ extrauag. vnigenitus. &c. habentur inf. q. 5. ibi uideantur. Doctores autẽ tenentes oppositũ ad supradicta iam recitati sũt supra in fine tertiæ probationis. *Argum. 6. Contra particulam. Absolutio vel remissio.*

Item septimo arguit ad idem: Quia inferior nõ põt absoluere nec remittere debitũ superioris aut id ad qđ superior obligauit. Sed Deus absoluendo obligat ad pęnã aliq̃ tẽporalem ₰m cõiter doct. in 4. d. 14 & 20. ergo nullus alius potest absoluere vel remittere illã pęnã Deo debitam. *Argu. 7.* ¶ Propter his rões tenuerũt aliqui doctores qđ indulgẽtia essentialiter, & principaliter nõ est remissio vel absolutio pœnę, sed communicatio thesauri Ecclesiæ vel solutio aut satisfactio de thesauro illo cõicato. Sed istæ rões non probant intentũ: ideo ad eas respondetur.

Resp. ad 6. ¶ Respõdeo ad sextum concedendo illam doctrinam canonizatam: sed negat quod cõtrarietur nostræ supradictæ sniæ aut opinioni. Et rõ est, quia illa doctrina canonizata per Clementem textũ, & uera, non dicit quod indulgentia essẽtialiter, & principaliter est cõmunicatio vel dispẽsatio thesauri: sed docet vñ est valor, & efficacia indulgentiæ ad remissionẽ pęnarũ, qa. s. est ex dispẽsatione seu cõicatione auctoritatiua thesauri Ecclesię. Et ad hãc efficaciã spectat modus solutionis, cõpensationis, distributionis, dispẽsationis, donationis, seu cõicationis, qñ dicit quod indulgentiæ valent aut dantur per modũ dispẽsationis, & huiusmodi: & non spectãt hæc ad principalẽ, & essentialem actum indulgẽtiæ qui est iudicialis absolutio seu remissio pęne, ad

quã requiritur quod fiat a proprio iudice, alias nulla est indulgẽtia vt supra probatum est. Concomitanter autẽ est dispensatio seu communicatio thesauri prędicti vt sit efficax valor Indulgentiæ, ut supra late & sæpe dictum est.

¶ Ad septimũ respondeo dupliciter. Vno modo secundũ Tho. Palu. &c. doctores tenentes in dulgentiã essẽtialiter, & principaliter esse dispẽsationẽ seu cõmunicationẽ thesauri, conceditur antecedẽs, & cõsequentia ut iacet: sed per hoc non negaẽ quin aliquis possit alio modo liberare aliquẽ a pena cui tenetur, vtpote dando ei aliquid de suo soluat debitũ suum, & hoc modo danẽ indulgentiæ. Nam qui suscepit indulgentiã secundum hos doctores non absoluitur, per concedentẽ indulgentiam simpliciter a debito pęnæ, sed ab ipso cõcedent indulgentiã datur illi de cõi thesauro Ecclesiæ unde debitũ soluat vt si maneat liber & absolutus a debito pœnæ. ¶ Alio modo secundũ opinionem quartam supra positã quã nos hic non sequimur cõtra q̃ directe ꝓcedit argumentum tenentem quod indulgẽtia est remissio, & absolutio pęnæ, respõdeo secundũ Bonauen. in 4. d. 20. art. 2. q. 2. qđ proprie loquendo bene potest inferior ministerialiter absoluere, & remittere id ad quod obligat superior si ad hoc est sibi cõcessa auctoritas aliquo modo ab ipso superiore, vt patet. Quia sacerdos absoluit a debito culpæ, & a reatu inferni qa a Deo hẽt potestatẽ ministerialiter ad hoc. Sic in proposito prælatus Ecclesiasticus potest quoad pęnas per indulgentias quia a Deo est ei concessa potestas ad hoc, vt patebit inf. q. 7. alio qui p idem argueretur quod sacerdos nõ potest ministerialiter absoluere a debito culpæ vel a reatu inferni aut pœnæ æternæ ad q̃ peccator obligaẽ a Deo ꝓ delicto. ¶ Itẽ põt argui ad idẽ. Quod præfata absolutio seu remissio pęnarum p indulgentias non põt fieri extra sacramẽta, sicut nec absolutio culpæ. Sed eius respõsio pendet ex quæstione quarta, ideo illuc reseruetur.

QVAESTIO IV.

Vtrum sit necessarius Ecclesiæ aliquis thesaurus spiritualis de quo fiant Indulgentiæ.

¶ Respondeo qđ sic. Ratio est. Supposito ꝙ p indugentiã absoluiẽ qs non solum ab iniũctione seu vinculo quo ex pręcepto sacerdotis seu Ecclesiæ teneẽ coram ecclesia seu in foro Ecclesiæ implere pęnitentiã iniunctã: sed & qđ absoluiẽ corã Deo ab ipsis pęnis debitis pro peccato: modo sint modo nõ sint iniunctæ a sacerdote, vt de hoc latius inf. q. 9. & 10. ¶ Hoc ergo supposito probatur intentũ sic, Quia ad remissionẽ peccatorũ siue quoad culpã siue quoad pęnã p sacramenta obtinendã requiritur aliquis thesaurus, puta meritorũ passionis Christi remanentiũ in diuina acceptatione (stãte lege loquor semp.) Ergo ad remissionẽ peccatorũ quoad pęnã tantũ ext. sacra seu p indulgẽtias requiritur aliqs thesaurus. Cõsequẽtia patet a fortiori. Quia nõ est maior virtus aut potestas concessa a Christo quoad remissionẽ culpæ aut pęnæ ext. sacra. q̃ per sacra ex vi clauiũ. Antecedẽs aũt probatur ex sacra scriptura & doctrina Ecclesiæ, vbi hẽ ꝙ remissio peccatorũ est effectus passionis Christi. Ita qđ cuicũq; remittitur peccatũ siue quoad culpã siue quoad pęnã remittitur ex virtute passionis Christi, quæ virtus ei applicaẽ per sacramenta: merita namq; Christi fuerũt, & sunt necessaria ad remissionẽ culpæ, & pęnæ oĩum peccatorũ ẽm sacrã scripturã, cuius auctoritates qa sũt multæ, & notissimæ, & claræ adeo ut negari nõ possint nisi a negãtib. sacrã scripturã; iõ ꝓp breuitatẽ ommittunẽ. Credimus. n. in huiusmodi remissione sicut, & in vniuersis vijs dñi nõ solũ misericordiã sed, & iustitiã inueniri. Misericordiã qđẽ in hoc ꝙ miseriã peccatorũ Christus cõputat quasi suã: iustitiã vero ĩ hoc ꝙ meritũ ac passio Christi cõicatur peccatori, quasi peccator ipse patereẽ, & hoc ꝓp vnionẽ capitis cũ mẽbris, & ecõtra: vt sic peccator debitũ Deo soluat quasi de suo non ꝓ se ipsũ sed ꝓ Christi cõmunicationẽ acquisito, vt patet in baptismo: in quo iõ fit plenaria remissio peccatorũ, qa baptizatus plenissime cõmoriẽ, & cõsepelliẽ Christo. Rom. 6. ¶ Itẽ ꝓbaẽ idẽ per extrauag. vnigenitus. de pœnit. & re. vt hẽ infra q. 5. ibi vide.

Rom. 3. 5. Ephes. 1. 1. Ioa. et 2. Apoc. 1. Heb. 9.

Contra prædictam sñiam catholicã arguitur quadrupliciter. Primo, quia Papa potest absoluere a culpa ministerialiter, transferendo pœnã æternam in tẽporalem, & de foro inferni ad forũ purgatorij seu tẽporalem pœnarũ: sicut põt ab excommunicatione, & suspẽsione, & cæteris pęnis Ecclesiasticis absoluere auctoritate sua, sine distributione alicuius thesauri necessarij ad id. Ergo similiter ead. auctoritate põt remittere pœnas debitas Deo ꝓ peccatis sine cõicatione alicuius thesauri: sicq; nullus thesaurus requiritur ad efficaces indulgẽtias cõcedendũ. Antecedẽs patet: & cõsequẽtia ꝓbatur. quia. Math. 16. Quodcũq; solueris sup terrã, &c. eodẽ modo loquitur dãdo potestatẽ ad soluendũ, & ligandũ omne solubile, & ligabile ab eis modo sit culpa modo pœna tẽporalis in foro Dei, & Ecclesiæ. Alioqui si non põt per indulgẽtias fieri absolutio pęnarũ siue dispẽsatione thesauri Ecclesiastici: ergo nec aliæ absolutiones ab alijs pœnis præcipue ab excõmunicatione qñ per absolutionem eius sit quis particeps meritorum Christi, & Ecclesiæ. Quia eadẽ ratio vr̃ vtrobique. Argu. 1.

Itẽ 2. arguitur ad idẽ. Quia quilibet princeps habẽs plenariã potestatẽ in aliqua repu. regulariter potest remittere debita peccatorib. in sua polytia nulla facta recõpẽsa uel solutione: ita ꝙ talis remissio est efficaciter valida, modo peccet remit- Argu. 2.

remittens modo nō, sed Papa est velut princeps habens plenariā ptātem a Deo in rep. Xpiana, Matth.16. Quodcunq; solueris sup terrā &c. Ergo Papa, & illi qb. ipse commisserit, pōt remittere debita pęnarū tpaliū p peccatis liberaliter oīno īdulgēdo sine cōicatione alicuius thesauri.

Arg.3. Item tertio arguitur ad idē. si de aliquo thesauro necessario fieret indulgentia; ergo iā indulgentia non esset uere liberalis indulgentia, donatio seu absolutio & remissio penarum: sed potius satisfactio & persolutio vsq; ad nouissimum quadrātē p aliorū opera alijs cōicata. Et per cōsequens ulterius sequeretur id (quod oēs negāt) .s. q concedens indulgentiā oneret se ad satisfaciēdum p eo cui cōcedit indulgentiam. Quod probatur. Quia ex quo sic Papa non oīno liberaliter remittit sed satisfacit pro alijs de thesauro Ecclesiæ. Ergo manet oneratus ad id.

Arg.4. Item 4. arguitur ad idē. Quia si de thesauro aliquo fiūt indulgētiæ: ergo uirtute clauiū non fit absolutio penarū, sed trāslatio operū aut satisfactionum, cōtra illud Matth.16. Quodcunq; solueris &c. Sicq; indulgētia nō esset essentialiter absolutio, uel remissio, sed trāslatio, uel dispēsatio, q est cōtra sup. dicta in q.1. ¶ Itē sequetur q idē tātū p claues egeret qđ de facto sine clauib. fit, Quia s. si aliqua opera Christi & sāctorū sūt in thesauro Ecclesiæ, nō pmittunē a Deo esse ociosa talia opera seu talis thesaurus, sed de facto nūc et semp ēt sine vsu clauiū succurrerēt quibus possēt. ¶ Propter duas primas rationes Frā. Mayro. in 4. d. 19. & alij pauci doctores pp alias rōnes uñr tenere q nō requiritur aliquis thesaurus de quo fiāt indulgētię. & pp easdē & alias duas nr̄ Medina de indulgētijs disputatione 8. c. 40. 41. dicit nō probari sufficiēter thesaurū esse necessariū neq; hæreticū se illū negare: quis ipse, pbabilius q̄ oppositū teneat esse necessariū, vt c. 43. 44. latius ibi pbat. Sed certe nil probāt cōtra nram pfatam snīam cōem & catholicā, et oppositum tenere forte est hereticū, ut probatū est et dicetur inf. q. 5. ideo ad rōnes præfata respondetur. ¶ Resp.

Resp. ad 1. arg. ad j. negando consequētia. & rō est quia licet utrumq; possit Papa nō tñ eodē modo, quia est ritus Eccl. declarās diuersos actus diuersimode fieri posse & non aliter: qa. s. remisio culparū fit p ministeriū sacri p modū absolutionis: pœnarum aūt in foro exteriori Ecclesiastico, fit solo iussu autoritatiuo: pęnarū uero tēporalium Deo debitarū in foro Dei & Eccl. absolutio fit nō nisi p modū dispēsationis de thesauro Eccl. vt pbatū est p extrauag. Vnigenitus de pœ. et re. ¶ Itē negatur antecedens quoad remissionē culpæ, dico. n. quod ad remissionē culpæ requiritur aliquis thesaurus p sacrm pœnitentiæ dispensandus. s. merita Xpi, ut sup. probatū est. & sic dico q sicut ad culpę remissionem requiritur suus thesaurus & suo modo per sacra dispensandus, ita ad remissionē pœnæ p culpa Deo debita requiritur suus thesaurus suo modo etiā extra sacra dispēsandus. ¶ Et ad id qđ ibi subinfertur de absolutione censurarū: respōdeo negādo cōsequentiā: neq; est simile. Quia ista absolutio pœnarum p indulgētias respicit tertiā partē sacramēti pœnitentiæ. s. satisfactionē, ex quo eam supplet: Xpi aūt merita directe sacra respiciūt. Itē qa absolutio ista est a pœnis Deo debitis hic vel in alia uita: alia aūt absolutiones censurarū sunt iudiciales a pœnis tm̄ in hac uita debitis, ideo ad eas remittendas sufficit sola ptās Papæ volentis: ad illas uero Deo debitas etiā in alia vita vltra Papæ ptātem requiritur dispositio subiecti, i. ipsius hoīs. & requritur etiā thesauri Eccl. dispensatio rōnabilis: quia ministri nō est remittere pœnas debitas superiori; aut principali nisi dispensando. 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo ut mi. & dispen. & nota q licet ligare seu non soluere seu nō dispensare thesaurum meritorū Xpi, absolute & pure negatiue accipiēdo nō ut aliqs actus clauis, seu potestatis ligādi: tñ capiendo respectiue & put includit aliquid positiuū. s. iudiciū ptinēs ad clauem sciētiæ quo qs autoritatiue iudicat indignus absolui et sic, vt indignus repellit a pdicta absolutione: tūc talis nō absolutio est actus Clauis seu ptātis ligandi ad pœnā seu nō dispensandi thesaurū, vt de hoc latius agitur a doc. in quarto d. 19. in materia de Clauib. & sic paret rñsio ad 1. arg. ¶ Ad 2m respondeo cōcedēdo maiorem solum in casu quo princeps potest remittere etiam causam debiti. quia tunc pōt etiā ipsum debitū omnino libera liter remittere: alias autem negat. Et ideo negatur minor in casu in quo etiam maior conceditur. Quia Papa nō pōt remittere cām debiti. Causa n. debiti pene est culpa: Papa autē non pt oīno liberaliter remittere culpā. Sed et meritorum Xpi dispensatione & applicatione in sacramento: sicut nec potest ad libitum remittere obligationem; qua quis tenetur implere legem Dei & ita non potest sic omnino liberaliter remittere pęnā debitam pro tali culpa. ¶ Itē dato q in distincte cōcedit illa maior: tñ minor sic uniuersaliter accepta negatur. Quia licet Papa sit princeps ī foro exteriori Ecclesiasticę iurisditionis exterioris, cuius signū est q ipse ē solutus a pęnis Ecclesiasticis et legibus vt princeps qa. s. nō pōt puniri ut subditus p iudicē Ecclesiasticū: tñ in foro penitētiali uel quasi penitētiali et quoad Deū ē subditus et pōt solui et ligari a sacerdote in tali foro, et pōt et dēt sibi negari absolutio sicut et reliquis ficte accedētibus ad sacramētū penitētię: et similiter ī ptinētibus ad forū Dei seu ad Deū quo ad alios nō habet omnino liberā potestatē sed limitatam ad metas iuris diuini et rationis vt minister et dispensator. 1. Corin. 4. nunc autem pœna temporalis Deo debita pro peccatis non spectat ad forum tantum extrin-

Resp. ad 2. arg.

extrinsecum sed ad forum Dei seu quodammodo pœnitentialem, modo remittat per Sacramentum non odo non. quod patet ex eo qd est eiusdē rōnis cum suis alijs partib. q̃ remisse sunt ex uirtute clauium: uel p satisfactionē pœnitentialem: ide Papa quo ad hoc nō habet potestatem liberam ut princeps sed ut minister & dispensator: & sic respondet Caiet. in quodlibeto de indulg. q. u. ¶ Ad tertium resp. negando consequentiā quod ergo indulgentia nō sit remissio sed solutio, &c. Dico. n. (vt sup. q. 1. corol. 2. dictum est) quod indulgentia fm diuersos suos actus, sic diuersis rationib. & nominib. exprimit: Nam fm quod est absolutio & remissio pœnæ, sic est & dicit actus iudicis: & fm quod est applicatio satisfactionis, seu thesauri ad hunc, sic est & dī dispensatio. & fm quod dicit solutionem pœnitentiæ debitæ apud diuinam iustitiam sic est & dicit opus diuinæ iustitiæ. Ideo dico quod indulgentia, ut respicit hunc, cui cōceditur est remissio & relaxatio omnino liberalis: quis vt respicit diuinā iustitiam sit solutio usq; ad minimum quadrantem: est enim solutio sed non ab hoc: & hoc est maxime gratiæ, in sola lege gratiæ, quod. s. soluitur debitum meum non a me, quod in sacramentis legis gratiæ per merita Xpi largiter fit. Nam tanto vinculo iunxit. Deus iustitiam misericordię, vt peccatis nostris sic parcere uoluerit, q̃ tñ per filium suum suæ iustitiæ satisfaceret pro nobis, quod & abundantioris gratiæ fuit, ut nō solum debita remitteret, sed & satisfactorē daret: id quod Paulus ad R. 3. diuinitus pōderans ait. Iustificati gratis per grām ipsius per redemptionē quæ est in Christo Iesu, quē pposuit Deus propitiatorē per fidem in sanguine ipsius &c. Et Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut oīs q cred. &c. sicq; patet qd fm ordinem diuinæ sapientiæ nil admittitur gratiæ indulgentiarum, & misericordiarum ex hoc quod ibi interuenit etiam solutio satisfactoria per merita Xpi & sanctorum quæ sunt thesaurus indulgentiarum. Itaq; non sunt incōpossibilia (vt ptendit argumētum) hæc duo s. gratia seu misericordia cum iustitia & satisfactione in indulgentijs. Et ex his patet rñsio ad aliam subsequelam negādo illam, quod scilicet ergo concedens indulgentiam obliget se ad satisfaciendum. & ad eius probationem quod. s. hoc modo satisfacit p alijs, conceditur ad bonū sensum, sic. s. quod Papa dando indulgentias satisfacit pro alijs. i. applicat satisfactionem aliorū de thesauro Ecclesiæ pro alijs. sicq; non sequitur quod ergo obliget se ad satisfaciendum. Aliud est. n. applicare huic satisfactionem alienam: & aliud est obligare se ad satisfaciendum pro eo. ¶ Ad quartum respondeo negando consequentiam, Nam virtute Clauium per indulgētias fit non solum translatio seu applicatio satisfactionum sanctorum ad istum, sed & absolutio istius a pœna debita, vt latius supra q. 3. dictum est, & sic impletur illud Math. quodcunq; solueris su per terram, &c. Et similiter negatur quod subsequitur ibi, scilicet quod virtute Clauium nil aliud fiat nisi quod de facto fit sine Clauibus: et ad probationem eius vbi dicitur quod merita Christi, & sanctorum non relinquuntur ocio sa &c. Respondeo quod huiusmodi opera, ut satisfactoria, facta sunt pro Ecclesia et non determinate pro hoc, uel pro illo particulari nisi fuerint applicata ab ipso Deo, vel eius vicario ad hunc uel illum, quæ applicatio fit per indulgentias. Non ergo de facto operantur absque applicatione pfata, quia sunt cōia: nec ideo sunt ociosa: quia ad hoc suapte natura sunt ordinata, vt applicata & non aliter operentur: sicut merita Christi, non nisi applicata operantur remissionem peccatorum: et non ideo dicuntur ociosa.

QVAESTIO V.

Vtrum præfatus thesaurus spiritualis Ecclesiæ de quo fiunt indulgentiæ constet ex superabundantibus meritis Christi, & satisfactionib. sanctorum.

RESP. quod sic. pro cuius probatione oportet prænotare, quod secundum cōiter doct. (ut etiam refert. Caiet. in 2. quodlibeto quæsito secundo in tractatu de indulg. & in tractatu 27. q. q. 1.) meritum differt a satisfactione in duobus proprie loquendo. Primo in sua quidditate. Nā meritum condigni (de hoc enim loquimur) appellatur opus propter quod operans est dignus gloria: ita quod sibi debetur stante lege, aut de lege, secundum Tim. 4. Reposita est mihi Corona Iustitiæ, quam &c. Satisfatio autem appellatur uoluntaria solutio pęnæ modo fiat de alijs indebito modo non (de quo nunc non curo: tūc enim debitor pęnæ satisfacit iustitiæ qñ debitā pęnam ex soluit adæquando. n. solutionem debito certe satisfacit. Et quamuis ratione istæ sint diuersæ, tamen possunt sæpius in eodem opere esse simul. Nā potest unum & idem opus esse meritorium simul, & satisfactorium.

¶ Vnde in quolibet opere bono meritorio, & pœnali, utpote in ieiunio est considerandum quadruplex officium seu effectus quem habet tale opus. s. bonificandi, medendi, merendi, & satisfaciendi. Nam ex eo quod est bonum moraliter bonificat ipsum operantem tantum, & disponit illum ad alia opera bona. Ex eo autem quod est tale opus puta ieiunium, medicinam præbet ipsi tantum operanti contra carnis concupiscentiam: sicut eleemosyna contra auaritiam. Ex eo vero q a Charitate procedit seu charitate informatur est meritorium gloriæ, ex eo demum quod pęnale est, est satisfactorium pro pœna temporali debita pro peccato: soluitur. n. pœna per opus pęnale ut tale est. Hæc est ergo prima

prima differentia formalis inter opus, vt meritorium, & satisfactorium est. ¶ Secunda differen. quoad efficaciã seu fructũ, ut iã patet ex dictis. Nã meritum nõ excedit psonam quæ meretur. Nullus.n.põt de cõdigno mereri alteri gloriam sed sibi soli, excepto Christo, qui meruit oĩbus. Quia gratia data Christo, ẽ gratia capitalis, seu uniuersalis: gratia aũt aliorum est particularis. Meritũ.n. Christi & nõ aliorũ sanctorũ p sacra ex vi sacr. cõicatur nobis & nos saluat. Ideo 1. Cor. 1. Nunquid Paulus crucifixus est pro nobis, &c. Similiter & quo ad officiũ bonificandi, & medendi, non excedit personã operantis. Nã ex meo bono opere non fit alius bonus, sed ego tñ: neq; ex meo ieiunio pbetur alteri medicina cõtra cõcupiscẽtiã sed mihi tñ cui talis medicina est applicata, ut patet. Satisfacere aũt põt vnus p alio cũ unus soluit debitũ pœnale pro alio in tpalib. & spiritualib. ideo opus satisfactoriũ, seu pœnale, ut satisfactoriũ est potest fieri & cõicari alteri, ut patet ex dictis de his latius & pulchre noster Medina de indulgentiis disputatione 8.c.44.45.46.agit. ¶ Hoc notabili supposito iã respõdeo ad quæstionẽ. in qua sũt tria probãda. Prima q thesaurus indulgentiarũ cõstat ex satisfactoriis operib. Secundo quod ex superabũdantib. Tertio quod Christi & sanctorum. ¶ Prima particula, q.s. thesaurus indulgentiarũ cõstat ex satisfactoriis operib. uel ex meritis, put sunt satisfactoria, probatur. Quia indulgẽtia, ut solum indulgentia est, est remissio pœnarũ, vt sup. q.3. dictũ est & dicetur inf. q.8. ad habendũ aũt thesaurũ de quo per indulgentias soleãtur illæ pœnæ debitæ, sufficit q fit thesaurus pœnarũ seu meritorũ, ut sunt satisfactoria. Ergo ex talib. satisfactoriis cõstat thesaurus indulgentiarũ. Consequentia patet cũ maiore, & minor ẽt patet. Quia indulgẽtia ex ui indulgentiæ nõ succedit loco satisfactionis debitæ p peccatis, nisi quo ad ultimũ officium. s. quoad uim satisfactiuã quia ex ui indulgentiæ, ut talis est non fit homo bonus, nec medicatur nec meretur; sed solũmodo soluit de sibi donato, seu cõicato thesauro Ecclesiæ pœnã quã p suã propriã pœnitentiã soluisset. Nã ideo cõiter doctores cõsulunt lucrantib. indulgentias, ut nihilominus adimpleant & faciãt suas pœnitentias & alia bona opera pœnalia: pdicant ẽt meritum esse longe melius indulgentiis puris, ut tales sunt. Non tñ ppter hoc uilipendendæ sunt indulgentiæ, sunt .n. salutares tollendo pœnã q̃ impediret ingressum gloriæ. Concordat Tho. in addi. tertiæ partis sum. q.27. art.1. & Gers. 2. parte tractatu de indulgentiis consideratione 12. ut de hoc latius habetur infra. ¶ Dixi notanter in dicta probatione minoris quod indulgentia, ut talis est ex vi indulgentiæ. quia si indulgentiæ mixtim intelligatur opus factum quo acquiritur ipsa indulgentia, puta eleemosyna, & huiusmodi: iam sic indulgentia mixta tali operi bono melior est q̃ sola satisfactio propria, aut pœnalis etiam quo ad vim satisfactiuam cæteris parib. quia nullum pdictorum officiorum seu effectuum inuẽtorum in satisfactione pœnali sibi deficit. est. s. eleemosyna data pro adquirenda indulgentia reddens bonum & disponens ipsum dantem ad alia bona opera, & præbet medicinã contra cupiditatem sicut, & alia eleemosyna, & est meritoria gloriæ sicut & alia opera bona facta ex gratia, aut charitate, & est satisfactoria ex propria pœnalitate: & ultra hæc superuenit sibi solutio pœnæ, seu satisfactio ex ui ipsius indulgentiæ. ¶ Secunda particula, q s. ex superabundantib. satisfactionibus supradictus cõstat pdictus thesaurus indulgentiarum, & nõ ex aliis, probatur. quia satisfactiones illæ quib. satisfactores ipsi indiguerunt pro seipsis. Iam cesserunt in solutionẽ pœnarum debitarum pro suis propriis peccatis; & ideo iterum pro aliis soluere nõ possunt. Similiter et satisfactiones q̃ ab ipsis determinate oblatæ sunt pro quibusdã aliis nõ possunt pro aliis iterum soluere: ex quo iã sortitæ sunt suum effectũ. Ergo ex quo satisfactiones i thesauro repositas p alienis pœnis soluẽdis cõstat et oportet offerri posse (ut latius dicetur in tertia particula sequẽte) sequit q huiusmodi satisfactiones sint abundãtes, ita. s. q nec pro aliis q illas egerũt, nec pro aliis hactenus satisfecerunt. Hoc.n. est merita seu opa esse superflua seu supabũdãtia quo ad officiũ seu effectũ aut uim satisfaciendi. Nã quo ad officiũ seu uim merẽdi, iã in ipsis sãctis merẽtibus tã: ã habuerũt suũ effectũ: et in ipsis sũt iã præmiata quo ad gloriã essẽtialẽ seu etiã accidentalẽ, præter Christũ cuius merita in nobis sunt fuerũt et erunt præmiata, ut sup. dictũ est. Et hoc est qd cõmuniter dicitur, q s. super abundãtia merita sanctorũ ut sunt satisfactoria quę in illis sunt, sũt irremunerata, seu uerius et magis proprie loquendo quæ in ipsis nõ potuerunt habere suum effectũ satisfactionis seu solutionis non propter defectũ largitatis Dei aut ipsorum operum sed propter ipsorum operantium aut patientium excellentiã qui non egue runt illa satisfactione seu solutione pœnarum remunerantur in nobis, idest cedunt ad solutionẽ nostrarum pœnarum debitarũ: & ideo reponũtur in communi thesauro Ecclesiæ, idest Deus acceptauit eas ut pro nostris futuris pœnis debitis referuentur: ut nobis communicate per indulgentias soluant pro nobis et in nobis habeant suum effectum satisfactionis.

¶ Tertia particula scilicet Christi & sanctorũ) probatur, supposito prius quod illę superabundantes satisfactiones Christi & sanctorum sunt nunc et erunt et manebunt interminabiles et infinitæ usque ad finem mũdi. Quod probatur de Christo. quia 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nõ pro nostris tantũ

sed

sed pro totius mundi, ex qua auctoritate patet quod hic Christi passio satisfecit pro peccatis totius mundi quod si totus mundus baptizaretur post omnia peccata cõmissa, iam statim euolaret ad cœlũ ex satisfactione meritorum Christi pro pœnis illorum, sed constat quod executiue pro paucis tantum satisfacit, ex quo plures ex sua culpa damnantur. Ergo reliquum meritorum et satisfactionum Christi superabundat pro alijs omnibus etiam in finitis si infiniti mundi essent secundum Durandum in quarto dist. 20. q. 3. et secundum communiter doct. in 3. dist. 18.

¶ Quod et sancti plus passi sunt quam satisfecerint, quã ipsi debebãt pro suis peccatis, patet de Iob. 7. Vtinã appẽderẽtur peccata mea quibus irã merui, et calamitas quã patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret &c. Et simile iudicium est de innumerabilibus alijs sanctis martiribus confessoribus & uirginibus, ut patet de beata uirgine quæ nullum habens peccatũ, tamen ualde passa est cũ filio iuxta crucem.

¶ Hoc ergo supposito iã probatur tripliciter prefata tertia particula quod scilicet prædictæ superabũdãtes & interminabiles satisfactiones Christi et sanctorũ remaneãt in thesauro spirituali pro nobis, ut scilicet nobis cõmunicatæ per indulgẽtias pro nobis satisfaciãt, tanquã si ipse Christus, & ipsi sãcti uiuẽtes ea intẽtione fecissent ut ipsi pro nobis exoluerẽt pœnas debitas nostris peccatis.

¶ Prima probatio est secundum Thomam in 4. dist. 20. q. 1. art. 3. & communiter doct. ibidem, et Caiet. in quodlibeto ubi supra: quia ex diuina iustitia & liberalitate nõ debent huiusmodi opera ut satisfactoria manere innania aut innutilia essent autẽ vt satisfactoria infructuosa si proprio fructu seu effectu (qui est satisfacere) essent priuata: & nõ per accidens, puta quia deessent hi in quibus fructificent, sed & per se, quia scilicet suapte natura omnia satisfactoria supererrogationis essent infructuosa: quia scilicet nec in ipsis operãtibus nec in alijs suum effectum habere possent inquantum satisfactoria. ergo.

¶ Secunda ratio. quia unitas corporis mystici seu cõmunio ecclesiæ exigit ut quælibet bona suorũ ciuium quæ possunt esse vtilia reipublicæ Christianæ ordinata a spiritu sancto Ecclesiam regente, sint ad utilitatẽ ipsius Ecclesiæ et membrorũ inuicem. Sed constat satisfactoria supererogationis cedere posse ad vtilitatẽ Ecclesiæ, vt patet ex eo quod per propriam intentionem ipsorum sanctorũ potuissent hæc applicari ad satisfaciendũ pro hoc vel illo membro Ecclesiæ debẽte pro suis peccatis satisfacere. Ergo hæc satisfactoria supererogatoriæ facta a Christo et sãctis ad utilitatẽ aliorũ membrorum Ecclesiæ a Deo uel ab Ecclesia uel ab ipsis sãctis actualiter vel uirtualiter ordinata sũt. Vtilitas aũt propria eorũ est pro alijs satisfacere, ex quo pro ipsis operantibus nõ indigentibus satisfacere nõ possunt. Dico autẽ utilitas eorum propria, quia non excommunibus sed ex proprijs secundum Arist. de rebus iudicandum est.

¶ Tertia ratio, quia ad Colosen. 1. Paulo de suis satisfactorijs operibus hoc idẽ testatur dicens. Gaudeo in passionibus pro vobis: ex adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius quod est Ecclesia. Vbi patet eius intentio adimplentis in propria carne passiones deficientes ad conficiendum mensuram a Deo diffinitam pro Ecclesia, & pro satisfactione membrorum eius. Idem autem iudiciũ est de alijs sãctis quia nulla in hoc videtur ratio differẽtiæ. Sic beatus Anselmus & Scholastici doctores ad propositum exponunt hãc autoritatẽ, quam tamẽ alij doctores originales aliter exponunt. Nam Theodoritus & alij quidam, vt referunt Claudius Guillãdus, Nico. de ly. glosa iterline. et Tithelmanus, hũc exhibent sensum quod sicut Christus per suã passionem redemit Ecclesiam: ita & per passiones apostolorum aliorumque sanctorum veluti membrorum suorum redemptã congregauit atque collegit in unum corpus mysticum iuxta id. Ioan. 4. Videte regiones quia iã albe sũt ad messem, et ita similiter sãcti semp elaborãt pro Eccle. lustẽtanda & multiplicanda in unitate fidei pacis & charitatis, verbo & exẽplo illã superædificantes: sed apostoli pomnib. & Paulus pre cæteris, ut ipse ait 1. Cor. 15. Plus omnib. laboraui, &c. Alij aũt, vt ait Osius tom. 1. c. 48. exponunt nõ quidem id ita ab apost. Paulo dictum esse quasi passiones quas Christus pertulit pro nobis non sufficiant ad satisfaciẽdum pro peccatis mundi totius: sed quod magna pars passionum eius adhuc deest eius corpori mystico. i. Ecclesiæ priusquam omnium persecutionum Christi in se & in suo corpore mystico & membris eius sit finis. Nam vsque ad finem mundi Christus patitur in suis mẽbris sicut olim Act. 9. dixit Saule Saule quid me persequeris? & ita omnes sancti adimplent in carne sua ea quæ desunt passionum Christi. i. passiones quæ illis residue, & relictæ sunt, vt patiantur pro corpore Christi. i. Ecclesia sustentanda, ut secundũ priorem expositionem dictum est. & hoc ut dixi extenditur et a scholasticis, pro Ecclesia Christi & membris eius fragilib. iuuandis per opera sua satisfactoria quæ in thesauro Ecclesiæ reponunt. Et ita omnes cõsonant expositiones, vt quod altera omittit altera suppleat. Ideo duæ priores probationes sunt efficatiores ad probandum intentum, vt noller etiam Medina de indulgentiis disputatione 8. c. 43. latius probat. ¶ Ad præ dictarum omnium trium particularum, simul et dictorum omnium in hac quæstione probationem, facit ratio, seu exemplum sequens. Quia sicut si quis faceret regi aliquod notabile obsequium quod esset illi tam acceptum quod propter id decerneret gratificari, & dona concedere, nõ

solum

solũ facienti, sed & omnibus filijs, amicis & propinqs & eis remittere debita: tũc tale obsequiũ sic acceptũ a rege seu talis intẽtio & volũtas seu acceptatio regis diceretur thesaurus illorum filiorũ seu amicorum, ex quo oib. illis est cõisq; causa moralis sui remedij ad sua debita soluẽda. sic in proposito Deus acceptauit illas superabũdantes satisfactiones Xp̃i et sanctorũ vt oĩbus mẽbris Ecclesiæ prosint ad satisfaciẽdũ ſm qd̃ per dispẽsatorẽ Ecclesiæ per viã indulgẽtiæ fuerint huic vel illi in toto vel in parte applicatæ de satisfactionibus Xp̃i & sanctorũ simul ſm q̃ Deo placet: tãq̃ de cõi Ecclesię thesauro ad redẽptionẽ captiuorũ. i. obligatorum ad pœnas pro suis peccatis. ¶ Facit ẽt ad oĩa supra dicta in hac q̃stione expresse extrau. Cle. 6. Vnigenitus. de pę. & re. vbi sic hr̃. vnigenitus Dei filius id q̃ fuit permanẽs & q̃ ñ erat assumens, vt haberet unde hominẽ lapsũ redimeret & pro eo satisfaceret Deo patri factus homo suo præcioso sanguine nos redemit Et infra. Quantũ ergo ex inde ut nec sup vacua inanis aut superflua tãtæ effusionis miseratio redderetur: thesaurũ Ecclesiæ militãti acquisiuit, uolẽs suis thesaurizare filijs pius pater. Quẽ quidẽ thesaurũ B. Petrũ cœli clauigerũ eiusq; successores suos in terris vicarios cõmisit fidelibus salubriter dispẽsãdũ, & pro pijs & rationabilibus causis, nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœne tẽporalis pro peccato debite, tã generaliter q̃ specialiter, prout cũ Deo expedire cognoscerẽt, uere pœnitẽtibus & cõfessis misericorditer applicãdũ. Ad cuius quidem thesauri cumulũ beatæ Dei genitricis & omniũ sãctorũ & electorũ a primo iusto vsq; ad ultimũ merita prestare noscuntur. De cuius cõsumptione seu minutione nõ est aliquatenus formidandũ, tã propter infinita Xp̃i merita, q̃ pro eo q̃ quãto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiã, tãto magis accrescit cumulus meritorũ. Hęc ibi. quę omnia sunt notãda. ¶ Auctoritas aũt huius decretalis patet ex decreto d. 19. c. In cano. ubi epist. decreta. Roma. Põtificũ primus locus autoritatis post sacrã scripturã decernitur. Et ibidẽ c. 1. vbi extrauagãtes Apostolicæ defenduntur. Patet ẽt secũdo ex eo q̃ de una parte sacramẽti penitẽtię. s. satisfactione docet. Cõstat nãq; extra. de hęreti. c. ad abolẽdã. Nulli in materia sacramẽtorũ licere dissẽtire ab eo q̃ Ecclesia Romana facit & predicat. Vnde Hierony. ad Damasum Papã dicit. Si apostolatus tui iudicio fuerit approbatũ, hæreticũ se experiet q cõtra dixerit & in multis locis decreti habetur idẽ. ¶ Neq; Ecclesia Ro. somniauit aut finxit thesaurũ istũ ĩdulgẽtiarũ, vt impij lutherani & alij hæretici blasphemãt, sed ex sacra scriptura & ratione ibi & dictis sãctorũ fundata id probauit: quis in sacra scriptura id expresse non habeatur, sicut multa alia pertinentia ad sacramẽta: quæ tñ ex scriptura elicit Ecclesia spiritu sãcto illuminata. ¶ Ideo

Alia litera habet, et pro pijs & rõnabilibus causis & sic legit Caio vt habetur infra q. 20. in 6. probatione, opi. 4.

forte hęreticũ est dicere & sentire cõtrariũ dictis in hac q̃stione in tribus particulis supra dictis de thesauro indulgẽtiarũ, ut ẽt infra quęst. 7. patebit. nõ solũ est hæreticũ qa cõtra diffinitionẽ Papæ in dict. extrauag. unigenitus. sed qa contra sensũ & usum & predicationem Ecclesiæ. Ro. dixi forte est hæreticũ: qa id nõ est certum sed valde probabile. Ideo noster Medina de indulgentijs disputatione. 8. c. 40. 41. 43. ait id esse probabilius quã oppositũ nõ tamen hæreticũ. Quia nec ab omnibus doctoribus nec ab ipso Papa prædictus thesaurus ut de fide probatur sed tanq̃ probabilius quam oppositũ vt dictũ est. Mihi aũt ut dixi probabilius videtur id diffinitũ esse de fide, ut patere põt ex his q̃ supra lib. 4. de potestate Papæ. q. 3. in dubio vlt. latius hr̃.

Contra supra dicta pręcipuè cõtra tertiã particulã arguitur tripliciter probãdo q̃ ex meritis aut satisfactionibus Xp̃i non cõstat thesaurus indulgentiarum. Primo qa reatus pœne tẽporalis non diminuitur ſm satisfactionem et iustitiam, nisi qa æquiualens pœnas soluitur per aliquem. Sed Christus non soluit pœnam æqualentem debitis pœnis omnium hominum. Ergo talis thesaurus non colligitur ex eius passionibus aut meritis. Cõsequẽtia patet cum maiori, qa supponimus ex supra dictis qd̃ satisfactio, q̃ fit per indulgentias est actus iustitiæ respectu Dei. Ad q̃ pertinet æqualitas solutionis cum debito pœnarum. ¶ Minor autẽ in qua est difficultas probatur tripliciter. Primo qa pena tẽporalis debita pro peccato est nõ solũ pœna sensus sed etiam damni pro illo tempore, ut patet in existentibus in purgatorio, quarum quælibet est maior omnium pœnarum huius mundi in suo genere ſm August. Christus autem non habuit pœnam damni quia fuit semper Beatus & cõprehensor simul & viator: & eius pœnas sensus non fuit tanta quanta est animarum purgatorij ſm communiter docto. in tertio dist. 15. Ergo non fuit æquiualens eius pœna. ¶ Secundo, probatur eadem minor. qa dato quod esset æquiualens & superabundans, tamen omnia opera Xp̃i sunt ei plene remunerata per patrem, ut Philipen. 2. Propter quod & Deus exaltauit illũ &c. Alioqui Deus pater illiberaliter egisset cum filio suo, ergo non restat ei aliud remunerandũ in alijs uel pro thesauro aliorum. ¶ Tertio probatur eadẽ minor. Quia fieret irreuerentia meritis Christi si solo pro pęnarum relaxatione per indulgentias expenderentur, cum ipse pro ea fuerit exemplum omnium martyrum: quia vilissimum donorum Dei est remissio pœnarum tantum. ¶ Si ad hoc dicatur quod licet per hãc uiam indulgentiæ operentur solum pœnarum relaxationem (quod est quidem grande Dei donum, licet sit aliud melius): tamen per aliam uiam sacramentorum & contritionis & huiusmodi merita Christi operantur remissionem

Arg. 1.

culpæ

culpæ & pœnę & ius ad gloriam. ¶ Contra hoc replicatur, qa communiter dicunt doctores, ut supra in ꝓbatione primæ particulę dictum est, qd nostra bona opera satisfactoria sũt meliora indulgentijs. Sed indulgẽtiæ sunt dispensationes meritorum seu satisfactionum Xpi pro nobis: et cõstat merita Christi ut satisfactoria esse infinite meliora, quã nostra opera satisfactoria. Ergo aut indulgentię sunt meliores quã nostra bona opera (quod tamẽ est contra communem sententiam doctorum) i. aut indulgentiæ si sunt collectę ex meritis Christi: aut omissis omnibus operibus nostris satisfactorijs & præceptis Dei incumbendum est indulgentijs & meritis Christi participandis per indulgentias.

Secũdo cõtra eandẽ particulã arguitur. Quia si per indulgentias Ecclesia certitudinaliter impendit aut cõmunicat merita Christi: tunc aut ego credo opera Xpi mihi per indulgẽtias applicata sufficere ad remissionem pęnarũ: aut dubito. Si dubito ẽm commune consilium doctorum dicentium qd post indulgentias nihilominus est ieiunandum &c. Quia nemo scit an uere consequutus est indulgentias: certe tunc infideliter dubito. Si credo: ergo iam nõ est mihi amplius ieiunandum pro satisfactione pęnarũ mearum, nõ enim debeo putare mea opera esse meliora q̃ opera Christi mihi communicata. Et per consequens consilium illud commune doctorũ esset inane & friuolum, si autem per indulgentias Ecclesia non certitudinaliter impẽdit aut cõmunicat merita Christi: certe sequeref quod claues Ecclesię nil faciũt, (quod est blasfemũ) & quod indulgẽtia esset incerta donatio & per consequens impia illusio fidelium (quod absit) Ergo vel illud commune dictum doctorum est nociuum: quia inde sequitur aliquod de incõuenientibus prædictis: aut merita Christi nõ sunt thesaurus indulgẽtiarum si illud dictum doctorum constat in ueritate, ut patet ex prędictis.

Tertio contra eandẽ particulã arguitur. Quia si merita Christi essent thesaurus indulgentiarum. Ergo similiter remitterent pœnã mortis naturalis & alias pœnas naturales ex originali contractas. patet consequentia per eandem rationẽ qua & remittunt pęnam æternã maiorẽ. Similiter sequeretur qd indulgentiæ non essẽt indulgentiæ sed satisfactiones p aliũ contra supradicta in quæstione prima. Similiter qd Claues Ecclesię nõ soluerent sed satisfacerẽt debitum pęnarum pro alio, ut supra. q. 4. in quarto argumento hr. ¶ Propter has rationes uidetur Frãciscus Mayro. in 4. d. 18. negare qd ex meritis Christi. Cõstet thesaurus aliqs indulgẽtiarũ, quis non clare id neget. Sed non concludunt.

¶ Respondeo ad primum negando minorem si intelligatur quod requiritur satisfactio ęqualens ex natura ipsius operis seu pęnæ: sed conceditur si intelligatur qd sit æquiualens uel ex natura sua uel ex acceptatione seu ęstimatione acceptãtis, ut patet in cõtractibus humanis. vbi æquiualens preciũ iudicaf non ẽm ualorẽ naturalẽ rerum, sed ẽm vsualẽ vel utilitatẽ aut vsũ rei. Et tunc ad minorẽ dico concedendo quod pęnæ Christi ex natura ipsarum nõ fuerũt tan graues, & per cõsequẽs non tan æquiualẽtes in genere pęnarũ, sicut pęnę existentium in purgatorio. Fuerũt tñ ęquiualentes & sine proportione excellentes in ualore satisfactorio ex æstimatione & acceptatione diuina, qa Deus pater eas acceptauit infinite supra omne debitum omniũ & ex dignitate personæ Christi qui est personæ infinita. Qualitas aũt psonæ solet ualorẽ meriti augere, ut de hoc latius a doctoribus agif 18. d. ¶ Ad secundam probationẽ minoris. Respondeo. Secundum Caieta. in quodlibeto, ubi sup. in tertio q̃sito, & Adrianum. in 4. de Clauibus. in Materia indulgẽtiarũ in resolutione ad ultimum argumentũ principale in fine totius materiæ negando quod opera & merita Xpi sint remunerata plenissime vel remuneráda post in ipsomet tantum, quomodocunq; capiaf remuneratio proprie uel large, ut inf. in resolutione ad secundum argumẽtũ principale habetur largius de hoc. Quod patet. Quia Christus meruit omnibus hominibus pteritis pręsentibus & futuris gratiam & gloriã & remissionẽ pęnarum: sic quẽ semper remunerãtur & remunerabunẽ in omnibus q baptizãtur & saluantur in meritis Christi. Quia ipse est caput corporis mystici, quod ẽ Ecclesia: & ideo gratia eius est gratia capitis seu communis & indeficiens pro omnibus membris eius. Ideo meritũ eius ita se habet ad membra eius sicut meritum cuiusq; priuati hominis se habet ad corpus suum. Vnde sicut quilibet homo merẽf gloriam nõ solum animæ sed corporis suo: ita Christus nõ solũ sibi, sed & alijs meruit: imo & maius q d meruit nobis quã sibi. Quia nobis meruit beatitudinẽ quam sibi ipsi non meruit sed eam sine merito habuit p donũ singularis excellentiæ, propter dignitatẽ suæ psonæ a principio suæ cõceptionis, ut communiter dicunt doct. in 3. distinct. 18. illud autẽ Philip. 2. nõ dicit merita Christi fuisse plene remunerata uel remuneranda in se ipso tantũ: sed solũ narrat duo illius præmia scilicet exaltationẽ sui nominis, & etiã ipsius met: nihilominus tamen præter hæc meruit multa alia sibi & nobis vt dictũ est. Imo Christus plura meruit sufficiẽter quam ei de facto tribuantur qa non solum saluãdis de facto sed et alijs qui possent saluari, Et in hoc nõ fit ei iniuria nec illiberalitas: quia de sua uolũtate ita fit. Similiter pęnalitati eius non omnis fit recõpensatio uel remuneratio in alijs q̃ iuste fieri posset & certe deberet, si Christus in uim satisfactionis efficaciter illã applicaret. Nunc autẽ manet sic contentus quod super sint merita sua etiã pro alijs qui non participabunt,

bunt, sed si voluissent possent ea participare, & remunerari. ¶ Ad 3. probationem eiusdem minoris respon. quod non fit irreuerentia meritis Xpi, ut ibidem dictum est. ¶ Et ad replicã, quæ ibi hr Respond. quod indulgentiæ non sunt merita Xpi sed effectus efficaciæ meritorum Xpi; ex quo indulgentię quas cõsequuntur Christiani, nil aliud sunt q̃ remissiones suarum pœnarũ per merita Chri. Vñ sicut remissiones pęnarum nõ sunt pferende meritis Chri, aut impletioni pceptorum Dei, aut Ecclesiæ: ita nec indulgentiæ. Cum hoc tñ stat quod indulgentiæ, seu remissiones fiant per merita Chri: sicq; nra opera bona dñr meliora indulgentiis, i. effectib. indulgentiarum qui sunt remissiones seu solutiones tm pœnarum tpalium, non autem meliora meritis Christi aut sanctorum quę non sunt indulgentiæ, sed causa efficaciæ indulgentiarũ. Ideo illa replica assumit multas ppositiones falsas; vel si veras non tñ formaliter, sed causaliter & æquiuoce & sic nil pbat. ¶ Ad 8m arg. Resp. qd cõsilium illud sanctorum pium & salubre est & verum, & claues Ecclesiæ sicut & sacramenta efficere aliquid certi possunt intelligi dupliciter. Vno modo quantum est ex ipsis: & sic dico quod efficiunt certitudinaliter suũ effectum: & oppositum dicere est impiũ. Alio modo per accidens: puta pp indispositionẽ materiæ vel subiecti, & sic contingit nõ solũ Claues Ecclesiæ, sed & sacra & ipsam Christi passionem non habere certitudinaliter suum effectum, puta si adultus baptizetur ficte cum animo nõ suscipiendi sacramenta. Tunc. n. nec charaterem suscipit: & si cum animo baptizandi sed in mortali baptizetur, tunc non suscipit gratiam. Sic in proposito quia propter ambiguitatem de dispositione subiecti dubitamus de effectu Clauiũ in hoc homine, & cum hoc sumus certi quod claues habent suum effectũ certitudinaliter in subiecto disposito ad earum effectũ: & similiter indulgẽtia est certa donatio dispositis ad illam. Ideo nulla est illusio nec infidelitas, nec friuolũ, sed salubre consilium illud doct. neq; est insufficientia meritorum Christi, aut sanctorũ, vt patet ex dictis. & simpliciter dicendum est quod effectus indulgẽtiarum est certus: quia per se ita est, licet p accidens aliter contingat: sicut absolutę dicitur qđ sacramenta certitudinaliter operantur grãm & suos effectus, vt dictum est. Vide de hoc inf. q. 15 art. 1. in resolutione ad secundam obiectionem contra tertiam opinionem, & in q. 17. in resolutione ad primum argumentum. ¶ Et cum dr, aut credo opera Christi, mihi applicata per indulgẽtias esse sufficientia, aut dubito? respõdeo qđ oportet plus addere. s. & suscepta seu participata a me. Credo. n. indubitate merita Christi applicata per indulgentiã mihi & a me participata & suscepta sufficienter exoluere meas pœnas debitas: sed dubito an illa applicata sint etiã a me participata: quia dubito an ego fuerim sufficienter dispositus pro illorum participatione, quod est dubium facti per accidens respectu effectus clauium aut indulgentiarum. Et rursus dico, quod etiam si credam me participasse, volo et meas addere satisfactiones, non tanquam meliores meritis Christi, sed quia melius est duplici uia quam vna tantum satisfacere: & plura bona sunt satisfacio Christi, & mea simul quam Christi tantum satisfactio sola. ¶ Ad 3. argum. Resp. negando primam consequentiam, & eius probationem. Neq; enim est simile neque proportio a maiori ad minus, quia hoc prouenit nõ ex natura rerum, neque ex insufficientia meritorum Christi sed pręcipue ex diuina ordinatione, qui sapienter & iuste noluit ordinare thesaurum Ecclesiæ præfatum ad remissionem pœnarum mortis, & aliarum sequentium ex originali, aut ex conditione nrę naturæ, & propter disparitatem harum pœnarum ex parte nostra. Nam pœnarum nostrarum quædam sunt naturales quædam personales. Naturales sunt quas incurrimus propter infectam naturam ex originali peccato, & reseruantur vsque ad renouationem naturæ in resurrectione finali ex meritis Christi, qui nostram mortem animę & corporis moriendo destruxit. Et ideo istæ pœnę naturales non remittuntur per indulgentias quæ spectãt ad tempus naturæ infectæ, dum scilicet durabit mundus iste. Pęnæ autem personales sunt ad quas tenemur ex nostris peccatis actualibus, & remittuntur in hac vita per indulgentias. Quia vita præsens est tempus purgationis: non quidem purgationis debitorum naturalium sed personalium. Vnde in baptismo persona non natura perfecte sanatur, & quia mors cum suis pœnalitatibus est pœna naturæ: ideo merita Christi per indulgentias applicata non se extendunt ad eam. ¶ Nec ualet ratio, quod si remittunt pęnam mortis æternæ. Ergo & temporalis. Et ratio huius inualidę consequentiæ est, quia pęna sensus eterna est de numero pœnarũ personalium; mors autem temporalis est de numero naturalium Deo debitarum. Item quia aliud est loqui de meritis Christi, satisfactorijs absolute & aliud est loqui de meritis Christi, satisfactorijs absolute & aliud de eis, vt superfluũt sacramentis: aliud vt per indulgẽtias dispensanda relinquuntur. ipsa. n. in sacris absolute tollunt pœnam damni & sensus æternam potius p uiã concomitantiæ, q̃ per uiam satisfactionis: quia recõciliãdo hostem in Dei filium adoptiuum sequitur quod non est puniendus iam pœna hostili, quod est tollere pęnam æternam: soli enim hostes exterminatrice pęna digni & puniẽdi sunt: filij autem castigandi & purgandi suapte natura relinquuntur. Thesaurus autem indulgentiarũ exhibet Christi merita, vt præcipuæ sunt satisfactoria, ut dictum est. & ita patet responsio.

Ad

¶ Ad alias subsequelas, quod s. indulgentiæ nō essent indulgentiæ sed satisfactiones per alium &c. iā patet responsio ex supra dictis in responsione ad tertium, & quartum argumentum, q. 4 ibi uideatur si placet.

Argumenta contra meritis sanctorū. Item principaliter contra eandem tertiā particulam præcipue contra ly (sanctorum) arguitur quincupliciter probando quod ex meritis, aut satisfactionibus sanctorum non constat præfatus thesaurus indulgentiarum.

Arg 4. Primo (& in ordine quarto) arguitur sic. Quia nulla opera sanctorum sunt relicta irremunerata. Ergo nō manēt superabundantes aliquæ satisfactiones eorū ꝓ thesauro indulgentiarum. Consequentia simul, & antecedens probatur. Tum primo, Rom. 8. Quia non sunt condignæ passiones huius seculi ad futuram gloriam &c. Et sic Deus præmiat semper oēs vltra cōdignū. Tum secundo, quia ſm hoc opera super erogationis non remunerantur in ipsis sanctis, sed in nobis: ac per hoc minora essent remunerata in ipsis & non maiora opera. ¶ Quod si dicatur qd eadem opera sunt & in ipsis sanctis, & in nobis remunerata; contra hoc sequeretur quod ergo nulla opera eorum sunt relicta irremunerata, quod erat antecedens probandum.

Argum. 5. Quinto, arguitur ad idem, quia nullus sanctorum sufficienter impleuit in hac vita mandata Dei, ergo nil superabundans fecerunt sancti: & per consequens sancti nil reliquerunt pro thesauro indulgentiarum. Consequentia patet, & antecedens probatur quincupliciter. Primo per illud Luc. 17. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt dicite serui inuti. sum. ꝙ debu. fe. &c. serius autem inutilis non ultra, sed minus debito fecisse intelligitur. ¶ Secundo ꝑ illud Matth. 25. Vbi sapientes virgines noluerunt alijs cōicare de oleo diceotes & timentes ne forte non sufficiat nobis & uobis. ¶ Tertio, qa omnis sanctus est debitor Deo, vt ipsum diligat & seruiat ei ꝓ posse: immo vltra quam potest. quia secundum August. Nullus pōt implere in hac vita præceptum de diligēdo Deum toto corde tota anima totis uirib. suis. Nullus autē id fecit, aut potuit facere, vt patet ex Aug. ibidem. ¶ Quarto quia sancti per martirium quod est opus perfectissimum: non faciunt vltra q̄ debent: Imo & vix faciūt debitū suum, ergo multo minus in alijs operib. fecerunt plusquam debuerunt. ¶ Quinto. Probatur idem antecedens per autoritates sanctorum, puta Aug. di. quod omnibus sanctis conuenit dicere, dimitte nobis debita nostra. Qui autem confitetur debitum, nō super abundat: ergo. Item idem Aug. lib. 1. retract. c. 19. dicit omnia mandata implentur qñ quidquid non impletur ignoscitur. Vbi ipse negat sanctos impleuisse perfecte omnia mandata Dei dicēs. Magis ignoscente Deo quam implente homine &c. Item l. 9. confess. dicit væ hominum vitæ quantumcunque laudabili, si remota misericordia iudicetur. Iuxta illud Iob. 9. Si etiam iustum quidpiam habuero iudicem meum deprecabor. Et ibi Greg. in moralibus lib. 9. c. 1. & l. 8. c. 13. 14. tractans p̄fata verba Iob. & l. 4. & 5. sæpius ad idem, & super illud Iob 15. & 25. Stellæ & cœli non sunt mundi in cōspectu eius. sępius idem replicat dicens. Quod omnis nostra virtus & iustitia posita in examine iustitiæ Dei potius erit & apparebit iniustitia, vt panus menstruatæ, & vt macula lunæ &c. Secundum ps. 142. In conspectu eius nō iustificatur omnis viuens. idem Aug. nullus sanctus fuit in hac vita sine peccato 1. Io. 1. Si dixerimus quod peccatum non habemus &c. Item Hieron. tractans contra pelagium illud Psal. 31. Beatus cui non imputauit dñs peccatum, &c. & infra. Pro hac orabit ad te omnis sanctus &c. Dicit, quō est sanctus si pro impietate sua orat? ita que sancti per orationem & confessionem suæ impietatis merentur sibi non imputari peccatū. ¶ Ex quibus omnibus patet antecedens probatum simul & consequentia, ꝙ. s. nulla sunt merita, aut opera bona sanctorum superabundantia.

¶ Quod si dicatur quod sancti habentes aliqua venialia potuerunt plura facere quā debuerūt. *Euasio.*

Contra quia opus bonum etiam optime factū est veniale peccatum. Ergo semper minus fecerunt quam debuerunt & peccauerunt. Antecedens est. B. Aug. vbi supra omnia mādata implētur. Contra hoc est argumentum sequens. *Replica.*

Sexto arguitur ad idem. Quia dato quod sint superabundantia merita & satisfactiones sanctorum, non tamen prodessent nobis in thesauro indulgentiarum. Probatur quadrupliciter. *Argum. 6.*

¶ Primo quia si merita aut satisfactiones Christi, sufficiunt pro prædicto thesauro. Ergo superflue & uane superaddūtur etiam merita aut satisfactiones sanctorum & cum iniuria meritorū Christi. Ergo sicut in sacramentis nil faciūt, merita sanctorum cum meritis Christi, ita neq; extra sacramenta per indulgentias eadem ratione. ¶ Secūdo probatur idem. Quia merita sanctoru m indigne expenderentur per Ecclesiam ad solutionem pœnæ tantum: quia solutio pœnæ est uilissimum donum Ecclesiæ. ¶ Tertio. Quia Ecclesia, non pie ageret cum filijs suis relaxādo pœnas. Castigare enim filios potius est pietatis quam remittere pęnas. ¶ Tum denique quarto. quia Galath. 6. Vnusquisq; onus suum portabit. Et 1. Corin. 3. Propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.

Arg. 7. Septimo principaliter ad idem arguitur. Quia non uidetur, vnde ex sacra scriptura eliciatur, quod merita Christi, & sanctorum sint thesaurus indulgentiarum. Dicere autem quod Ecclesia Rom. hic decreuit, est exponere Ecclesiam irrisioni hæreticorum: dum non possemus reddere rationem de nostra fide.

¶ Respondeo. Propter prędictas rationes tactas

in his

in his 4. vltimis argum. Franc. Mayr. in 4. dist. 19. expresse tenuit, & malè, quod nullus est thesaurus indulgentiar. de meritis, aut satisfactionib. sanctor. conflatus quoad indulgentias. Duran. in 4. dist. 20. affirmat quidē, & super abundantibus meritis Chri conflare thesaurū indulgentiarum sed dubitat an de sanctor. meritis, aut operib. et constat præfatus thesaurus: qa non constat (vt ipse dicit) vtrū sancti voluerunt pro nobis sic satisface re. Et sum. Ang. tit. indulgentia, sequit hāc opin. Durādi, quāuis dicat, quod est Francisci Mayr. Vbi latius arguit intendens probare et per multas au ctori. doctor. quod non est ponēdus talis thesaurus, ad indulgentias concedendas per Papā distribuen dus. Sed certè quocunq; aliter sentiat, quam dictum est, erronee sentiunt, vt supra diximus, & eorū rationes supra tactæ nil probant contra nos, vt ad singula respondeatur.

Ad 4. arg. ¶ Ad 4 arg. Respondeo secundum Caiet. in quodlibeto vbi sup. distinguendo ly (remunerari) quod pōt ac cipi dupliciter. Vno mō propriè, vt respondeat rōni meriti, & sic remuneratio est præmium pro me rito, vt meritū est: & ita propriè loquendo de merito conceditur antecedens, sed negatur cōseque. Quia merita sanctor. quāuis sint plenissimè sibi vltra condignum remunerata, & præmiata. Ita quod ipsi et eor. super abundantes satisfactiones sint plenissime remuneratæ, vel remunerandæ, seu præmiandæ, (non. n. facio vim in tempore præteri to, vel futuro) in ipsismet sanctis duntaxat: sicut & ipsimet sibi solis meruerunt de condigno, & ita quidquid inde meruerunt totum eor. erit, siue sit præmium essentiale, siue accidentale. Nihilominus tū prædicta remuneratio, seu præmiatio plenissima ipsorū non tollit, nec minuit vim aliā ipsor. opum. s. satisfactiuā pro se, seu pro alijs. Quia talis vis satisfactiua, seu soluere pro se seu pro alijs non est meritum, merces, aut remuneratio quocunq; vt sup. in probatione 2. part. in hac quæst. dictum est. Quod et patet, qa secundum Scot. & sequac. et in inferno pōt qs satisfacere, seu soluere pœnā tpalē debitā pro peccato mortali, iā quo ad culpā dimisso in hac vita, & et pro veniali non dimisso. Illa aūt solutio, nec est meritum, neque merces, aut præmiū, aut remuneratio aliqua, vt patet. Similiter in purgatorio, q soluit debitum suum satisfaciendo, seu potius satispatiendo per ignē purgatorij non meretur, neq; sic soluendo re muneratur secundum oēs doct. ergo patet, quod aliud est sol uere, seu satis facere pro debito suo, vel alieno, aliud est mereri, præmiari, vel remunerari.

Aliud est satisfacere, aliud remunerari. ¶ Sic in proposito dico, quod oēs actus, & pœnæ san ctor. pro quanto fuerunt meritoria sunt plenis simè remunerata, seu præmiata in ipsismet tm gloria essentiali, seu accidentali et vltra condignum. i. vltra quam ipsis ex natura operum ipsor. de beretur, Quia sic Deus liberaliter statuit. Et secundum hoc intelligitur, illud ad Rom. 8. Non sunt cōdignæ, &c. Quia præmiantur, & præmiabuntur vltra cōdignum. Et de hoc præmio nil nobis cedit de opib. eor. directè in grā, imò, & pro quanto talia opa fuerunt illis pœnalia et in ipsismet sanctis duntaxat remunerantur gaudio accidentali: gaudebunt. n. de hoc, quod plus passi sunt quam peccata sua meruerunt. Vnde & laureolā, seu palmā, aut insigne gloriolum habebunt de aliquib. passionib. huius mundi. Sed pro has, & qualcunq; alias remunerationes actus ille pœnalis non perdit aliā vim suā satisfactiuā, seu solutiuā pœnarū tēporalium suarum, vel aliorum, vt dictum est. Et cū sancti ferè oēs plus pœnarū passi sint quā debebant pro suis peccatis: inde illud abundans manet pro solutione aliorum: quis quoad vim merendi sint in eis talia opera pœnalia remunerata. Imò, & cum contingat satisfactionem superfluam B. Laurentij soluere pro pœna debita Petri pœnitētis, iā Laurentius habebit in cœlo gaudium accidētalis gloriæ, de hoc quod satisfactio sua superabundans soluit pro alio pœnitente egente. Et sic patet negatio primæ cōsequentiæ. ¶ Secundo modo capiendo remunerationem largè, negatur antecedēs, imò quoad aliquid. s. quoad vim satisfactoriam, seu solutiuam opera pœnalia supererogatoria eorum non sunt remunerata totaliter in ipsis sanctis, dumtaxat ex quo ad hoc non sunt remunerabilia in ipsis stante lege: & hoc non est Dei illiberalitate, sed propter eorum excellentiā, qui talib. satisfactionib. pro se non indiguerunt. Et quoad hāc vim satisfactiuā remanēt in thesauro Ecclesiæ supradicto remuneranda in alijs egentib. vt supra dictum est. Et sic patet negatio antecedentis, & consequētiæ. Gaudium, atque præmium sanctorum.

Replica. ¶ Quod si ad hoc replicetur. Si eadē opera sanctor. sic largè remunerata sunt in ipsis, & in alijs modo prædicto, ergo nulla opera eorum sunt in ipsis irremunerata. Patet consequentia. Quia ex quo omne in ipsis remunerabile. s. opera merito ria iam in ipsis tm remuneratum est. Satisfacto ria autem opera supererogatoria nō sunt remunerabilia in ipsis, vt dictum est, sed in alijs. Ergo nulla opera sanctorum remunerabilia in ipsis manēt irremunerata in ipsis: & ita nil reponunt in thesauro Ecclesiæ.

Respons. ad replicam. ¶ Respondeo, negando consequen. oēs. Quia qn dicimus quædam sanctor. opera, seu merita relicta irremunerata nō fit distinctio operum quasi quædā fuerint opera eor. remunerata, & quædā non, vt replica malè interpretatur, sed fit distinctio conditionum etiam vnius, & eiusdem operis ad hunc sensum, quod s. opera sanctor. inquātum sunt meritoria sint remunerata in ipsis sanct. in quantum autem sunt satisfactoria: sunt, relicta irremunerata in ipsis sanctis, quoad illud pœnalitatis quod supererogarunt, vt patet ex dictis.

Altera rep. ¶ Quod si replicetur secundo, quod in ipsis sanctis tale præmium accidentale satisfactorium est remuneratū, vel recōpensatum in alijs bonis spiritualibus. s. in abundātia auxilijs specialis, in cōso

 latione

latione spirituali. It e 2. qa ipsi applicauerūt sua satisfactoria ꝓ viuis, & defunctis amicis, benefactorib. &c. Qui ea fecerunt: ergo nil restat reponendū in thesauro Eccl. ¶ Respōdeo ad primū, ꝙ est verū, quoad vim meritoriā de cōgruo, vel de cōdigno, secus quoad satisfactoriā. Et ad 2. respōdeo id negando. Multa. n. satisfactoria relinquunt nō applicata pro se, sed in thesauro Eccl. pro cōi bono indigentiū, vt sup. probatū est in 3. parte: & patet experientia de sanctis praesentib. quia sic faciunt. Et sic patet responsio ad primum argumentum, quod est quartū in ordine.

Responsio ad 5. ista.

Ad. 5. arg. ¶ Ad 5. argum. Respōdeo cōcedendo antecedēs ad hūc sensum, ꝙ. s. vir sanctus quatenus ex suo libero arbitrio tm̄ operaꝰ, nō impleuit sufficienter, idest ad intentionē praecipiētis Dei mādata eius: & sic cōsiderādo sunt oēs debitores, & peccatores pro aliqñ, & inutiles, & sic cōceduntur, sicut, & procedunt sanctorū auctoritates adductae ad propositū, & quāuis ꝑm quid, seu cum addito, s. ꝙ sancti considerati ex se tm̄ sine gr̄a Dei nil reliquerunt pro thesauro Ecclesiae, concedi possit consequentia, non tñ absolutè, & simpliciter loquendo. Quia sancti considerati, vt tales s. vt sancti, & per consequens, vt ex gratia spiritus sancti moti operātes, bene impleuerunt mādata Dei sufficienter, & saepè supererogatoriè ĩ iis, q̄ nos obseruasse laudamus. Et ita absolute, & simpliciter, & formaliter loquendum est. Et sic reliquerunt pro thesauro Ecclesiae, & nō sūt debitores, sed potius digni gloria de lege 1. Io. 3. Oīs qui natus est ex Deo, nō facit peccatū ad Ro. 8. ca. In quo clamamus abba pater. & ꝑm Timoth. 4. Reposita est mihi corona iustitiae &c. Et hoc modo nos loquimur. Hic & in hac materia.

Responsio ad autori. ¶ Ideo hoc modo ad illud Luc. 17. Serui inutiles sumus respōdeo quod ibi quod debuimus fecimus satis ostenditur seruasse mandata sufficienter. Et talis vir sanctus licet aliquando quādo. s. non supererogatorie operatur sit inutilis. i. non supererogans vltra debitum, sed solū quod debuit faciens: non tñ ideo dicitur citra aut minus fecisse, quam debuit. Vnde ex hac auctoritate nil aliud habetur nisi ꝙ sancti ex hoc ꝙ solum impleuerunt praecepta Dei, non supererogauerunt: cum quo tñ stat ꝙ & sufficienter mandata implere & insuper supererogare potuerunt & esse serui Dei vtiles sibi ipsis & nobis in domo dñi ad thesaurum Ecclesiae superaddentes. Vel dicuntur serui inutiles. s. Deo qui nullius eget, sed tota vtilitas sanctor. operū est ipsor. seruor. Dei Deo seruientiū ad vtilitatē nō Dei sed ipsorum sanctorum: quod est cōtra conditionē seruorum mundi seruientium ad vtilitatem dominorū suorum ¶ Ad illud Math. 25. respondeo ꝙ oleum quod fatuae petebant & prudentes virgines sibi ex se ipsis non sufficere timuerunt ip̄etar ad conscientiam meriti, non ad penalitates de quibus hic agimus.

Ad 3. probationem. ¶ Ad. 3. probationē respondeo, ꝙ impium est dicere quempiā obligari a Deo ad aliquid ꝙ. s. quomodo est sibi pro tūc impossibile simpliciter: & anathema est secundum Hiero. & etiam falsum est aliquem teneri diligere Deum quantum potest, sic. s. quòd omittēdo aliquid supererogatorium aut ꝙ posset facere, peccet: Nam consilia quę tñ quis pōt facere non caduut sub praecepto vt patet. Quod aūt tenemur diligere Deum toto corde & tempor &c. Intelligitur ꝙ nil contrarium Dei dilectioni fiat corde, mente, & opere: & ꝙ parati sumus habitualiter seu virtualiter ad ipsum actualiter diligēdum & seruiendum dum tempus necessitatis id exegerit. Et quoad actualem dilectionem ostenditur non quomō id necessario debeat fieri semper, sed quo tendere debemus secundum Aug. *Quomodo tenemur Deū diligere.* ¶ Ad. 4. probationem dico. Quod sancti per martirium extra articulum necessitatis faciunt plus quam debent: quia tunc superogant: & rursus in articulo necessitante ad martiriū pro confessione fidei superogant saepe quoad vim satisfactiuā, dū plus patiūtur volūtariè quā pro suis peccatis debēt. ¶ Ad. 5. ꝓbationē, ad autoritates Aug. & doct. respōdeo ꝙ intelligūꝰ ꝙ sācti cōsiderati ex se sine gr̄a Dei sūt debitores & peccatores, ēt si quid faciūt laudabile & optime & iuste ꝑm humanā iustitiā, nō iplēt mādata Dei ad eiꝰ intētionē. i. meritoriè vt supra dictū est: seu ꝙ aliqñ peccauerūt & ꝙ Deꝰ absolute ex rigore iustitię pōt ab eis exigere plusquā ꝑ legē positā exigit misericorditer. Sed cū hoc stat ꝙ ex diuina gr̄a operādo superogēt: & de iustitia legis positae mereanꝰ sibi nō imputari suos defectus: & mereanꝰ gloriā supererogatorie. ¶ Vñ illud vlti. dictū ibidē. ꝙ. s. opus optime factū ē peccatū, si intelligaꝰ cū limitatiōe, s. ex parte nr̄a tātū sine gr̄a est peccatū. i. defectuosū ad meritū, cōcediꝰ: Si aūt itelligaꝰ ꝙ opꝰ bonū moraliter tm̄ sine gr̄a ꝙ est peccatū corā Deo omissiue et ĩputabile ad pęnā seu culpabile et malū: certe hoc ē oīno falsū ꝑm oēs catholicos & philosophos. Nō. n. sub noua culpa tenemur ad ītētionē ꝓcipiētis, neq; tenemur oīa opera bona sēper referre ĩ vlti. finē, aut operari ex gr̄a seu charitate. Si vero intelligaꝰ ꝙ simpliciter & absolute & nō ꝑm qd ex nobis tm̄ oē opus bonū optime factū et pp Deū in gr̄a est peccatū veniale, certe est impia heresis lutherana (vt bene agit de hoc Caie. vbi supra. & in. 2. qdlibeto in respōsione. 14. Vbi ēt declarat & saluat qdā dicta sua in 2. 2. q. 33. ar. 3. & q. 83. ar. 3. eā cōcordādo). Quia B. Virgo nūquā peccauit ēt venialiter. & 1. Ioā. 3 Natus ex Deo nō peccat &c. Illud aūt Ioā. 1. Si dixerimus ꝙ peccatū nō habemus &c. Et ꝙ oēs sancti dū viuūt orare possunt. Dimitte nobis debita nr̄a &c. Non intelligiꝰ ꝙ sēper & pro sēper habuerūt peccatū aliqd veniale coęuū: qñq; n. sine oī pctō ēt veniali fuerunt: sed intelligitur ꝙ qñq; peccauerunt & qd per notabile tempus sine

fine aliquo veniali non transierunt, nisi speciali Dei gratia præuenirentur, vt Beata virgo: idest orare possunt pro illo peccato quandiu viuunt. Di. pater nr &c.& sic patet responsio ad 2m argum. De his vide latius apud magistrum de Vega de iustificatione.lib.1 t.per totū,& præcipuè ca.24.36.37.38.&c.Et lib.14.ca.12.vbi optimè declarat id Greg.s.oēs virtutes,& merita nostra sunt in vitia, si in cōspectu Dei in rigore iustitiæ iudicentur quia.s.oīa bona opera nostra ad eam puritatem,& sanctitatem exacta:qua Deo debemus seruire quanquam Deus possit ex rigore à nobis exigere, tum propter suam excellentiā, & dignitatem tuam propter sua in nos beneficia,certè vitia,& defectuosa essent,& peccata.

Responsio ad 6. arg. ¶ Ad 6. argumentum respondeo negando antecedens.Et ad primam eius probationem respondeo negando vtramq; cōsequentiam ibi positā. Dico.n.φ appositio meritorum, seu satisfactionum sanctorum extra sacramenta in indulgentijs,seu in thesauro indulgentiar. cum meritis Chri consonat diuinæ dispositioni. Non quidē quod insufficiens sit Chri satisfactio sola:sed pp duo,Primò vt sic honorentur sanct.,& cor. merita.1.Cor.3.Adiutores Dei sumus:sicut pp honorem suarum creaturarum vult Deus eas secū coagere naturaliter licet ipse Deus solus sufficiat,vt habetur cōiter à doctorib. in 2. dist.1.& 37. Secundò vt Christi membra similentur suo capite Christo. Videmus.n.diuinam prouidentiam disposuisse,quod oīa Christi membra præsertim præcipua sibi assimilarentur quātum fas est.Quia.s.sunt quidā sancti alior. curatores q dā doctor. quidā pro alijs merentur de cōgruo tm, quidam pro alijs impetrant: ita & quidam sunt alienarum pœnarum satisfactores, vt assimilent Christo et in hoc, quod pro alijs passus est ad Colocen.1. Adimpleo ea, quæ desunt passionis Christi, &c. ¶ Alij etiam addunt aliam tertiam causam,dicens quod licet passio Christi sit infinitè sufficiens: tamen est finita quoad efficiam: Quia.s.finitus gradus gratiæ, & satisfactionis applicatur in singulis sacramentis:& sic per passiones sanctor.crescit thesaurus:Ecclesiæ quoad efficaciam indulgentiarum. Ita scilicet quod si pro certa causa potest concedi vnus annus indulgentiæ virtute passionis Christi, iam virtute eius, & passionum sanctorum potest concedi plus puta duo anni. ¶ Sed certè hæc causa,seu ratio non mihi satis placet. Quia finita efficacia, finitusque gradus participatus in sacramentis, & sacramentalibus,& indulgentijs nō prouenit ex finita quātitate thesauri: aut ex hoc φ sit determinatus tantus gradus illius thesauri à tali operi,aut tali sacramento ex opere operato:sed ex dispositione participantium,&ex alijs causis, & conditionibus adiunctis tali actui sacramentali fm Abulen. super Matth.c.16.q.47. & fm probabiliorem opinionē: licet B. Thom. & aliqui alij doctores oppositū dicere videātur vt de hoc latius egi.li.1.in nostro Quæstionario. qu.3. de valore missæ. Et sic ex dictis patet, φ, & quare merita sanctor.faciūt thesaurū indulg. cum meritis Chri extra sacramē.a:thesaurus aut sacrament. fit solū ex meritis Christi:sicut &,ab eo solū sunt instituta,& virtute meritorum eius solū habeant efficaciā, & ita patet responsio ad primā probationē antecedentis. ¶ Et si rursus quæratur.Ad quod vtilis erit tanta superabundātia satisfactionum Christi,& sanctor.eius,quanta fm prędicta supererit post vniuersale iudiciū quando nulli amplius proderit,dū pro nullo,qs amplius soluere potent pęnā debitā pro peccatis?Respondeo,quod hoc ipsum quod est merita ipsius Christi,& sanctorū, vt satisfactoria tā excellenter superare oēs pęnas,quæ fuerant soluendæ est ad gloriā Christi,& oium sanctorum & ad cōmendandā liberalitatē salutis electorū, & eorū copiosam redemptionē.Nā talis superabundantia meritorum, & remdiorum testatur clarè,φ non ex illiberalitate Dei,aut ex insufficientia satisfactionū Christi,& sanctorū & aliorum remediorum dānati sunt reprobi quasi solis electis illam sufficiēt: sed ex eorum propria iniquitate reprobi damnati,sunt pro quib. sufficiens adhuc remanet satisfactio si tunc eam applicare stante lege deceret. ¶ Ad secundā pbationem eiusdem antecedentis respondeo, qd dignissimè ea expendit Ecclesia dum satisfactoria tantū ad satisfactor.s gloriam accidentalem, & vtilitatē egētium expendit non.n.possunt dignus expendi.Et licet remissio temporalis pęnę in comparatione ad dona gratiæ sit vile donum est tñ proportionatū meritis sanctorū,vt sunt satisf.ctoria:quia & sic non sunt nisi exolutiua pęnarū tēporal. ¶ Ad 3. probationem antecedentis,respondeo,quod imò pijssimè mater Eccles. suis filijs remittit quos Deus ex rōnabili causa in adoptionis filios computauit. Non.n.in omni actu debet mater punire filiū,sed oīa tempus habent:alioqui non deberet peti, aut fieri misericordia,& remissio pęnarum in sacramentis,nec extra sacramenta quod absit.

Responsio ad auctor. Pauli. ¶ Ad quartam probationem eiusdem antecedentis ex illo Galat.6. Vnusquisque onus suum portabit &c. Respondeo,ibi loquitur Paulus de mercede seu remuneratione propriè sumpta, s. quæ respondet operi meritorio, vt meritorium est:(quod & nos concessimus sæpe, vbi supra in responsione ad primum): non autem loquitur de vi satisfactiua, seu de pœnarum remissione, de qua nos hic agimus & dicimus, quod vnius satisfactio potest valere alteri per viam indulg. vt de hoc latius infra in respōsione ad octauum argumētum principale habetur quomodo vnius satisfactio potest alteri valere.

Respons. ad 7. argum. ¶ Ad septimum argumentum Respondeo,quod licet non expresse,bene tamen insinuitur in sacra

scriptura pariter iuncta rõne recta per fidẽ illuminata, & fundata ꝙ iste thesaurus indulgentiarũ habeť vt sup. probatũ est rõne, & auctoritatib. scripturæ, & doctorum: & in his fundata est Eccl. Rom. ad sic decernendũ rõnabiliter facto & verbo, vt in dicta extrauag. Cle. 6. vnigenitus de pœn. & rem. dictũ est sup. & alibi sæpius. Nolle aũt acquiescere tot rõnib. & auctoritati. est mentis indisciplinatæ. Oportet. n. ex 1. Ethi. viro docilẽ in morali philoso. & Theologia non quærere certitudinẽ Mathematicã, sed ẽm qđ in tali scientia probatur. Nunc aũt regula fidei, est sacra scriptura, & Ecclesię, seu concilij determinatio, q̃ non põt esse erronea: & cõis Catholicorũ doctorũ consensus: quib. qui nõ credit certẽ regulã, & terminos talis facultatis excedit, hęreticusq; se cõprobabit. 2. Hiero. vbi sup. ad Damas. Papã. Et prædicta sufficiunt ad sufficienter rõnem reddendã de ea, quæ in nobis est fide.

Fidei regula Eccl. vel Concilij determinatio.

Argu. n. 8.

¶ Octauo principaliter contra eandẽ 3. particul. præcipuẽ (ex satisfactionib. sanctorum) arguiť. Quia satisfactio vnius nõ põt valere alteri viuo aut defuncto. Ergo nec per viã indulgentiæ. Cũsequentia patet. Quia fundamentalis rõ thesauri indulgentiarũ est, ꝙ satisfactiones Christi, & sanctorum possint prodesse ijs, quib. per indulgentias applicantur, vt patet ex supra dictis. Sed si non possunt prodesse alijs certẽ sequitur, ꝙ thesaurus indulgentiarum non colligitur, nec põt constare ex ipsis. ¶ Antecedens aũt pro minori probatur quadrupliciter ꝙ. s. satisfactio vnius nõ põt prodesse alteri. Primò qa Deus non requirit satisfactionẽ quasi delectatus in pœna. Sap. 1. & Esa. 1. Heu consolabor super hostibus meis, secundum glo. ibidem, Deus quasi inuitus punit, more patris, & punit, & dolet. Sed reqrit pęnam, & medicinam, & remedium peccati, & vt antidotum contra culpam. Nunc aũt medicina nõ sanat ægrotum nisi ipsi formaliter hereat vt supra in principio huius quæstionis dictũ est. Ergo satisfactio vnius non põt esse medicina alterius, nec prodest illi. ¶ Secundò probatur idẽ antecedens. Quia sicut contritio, & confessio vnius non valet alteri, ita nec satisfactio. Patet cõsequentia. Quia ex quo sunt partes pœnitentiæ videtur eadem ratio de omnib. & quia nõ valet indulgentia contra præceptum soluendi debitũ pœnæ Matth. 3. Facite fructos dignos pœnitentiæ, ex quo ad satisfactionem ita tenemur sicut ad contritionem, & confessionem. ¶ Tertio probatur idem antecedens. Quia 1. Corint. 3. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum proprium laborem, & Matth. 16. & 2. Corint. 5. Omnes stabimus ante tribunal Christi, & recipiet vnusquisque prout gessit in corpore suo, & Apoc. 14. Opera illorum sequuntur illos, & Ps. 61. Tu reddes vnicuique iuxta opera sua, est ad idem, & Deut. 25. Pro mẽsura delicti erit plag. mo. &c. Et Ezech. 14. Ipsi soli liberabũtur, &c. Nunc aũt si vnus posset pro alio satisfacere redderet Deus secundum opera aliena: & non soli iusti liberarent animas suas, sed & peccatores p opa aliorũ, quod est contra præfatas auctoritat.

Quarto.

¶ Quartò probatur idẽ antecedens. Quia Deus decreuit punire hic, vel in purgatorio personã ipsiusmet peccantis post culpã iã dimissam, ergo quicquid satisfactionis per aliũ pro illo fiat nil illi proderit, Antecedẽs patet. Quia stãte lege ipsemet peccator tenetur hic, vel in purgatorio satisfacere pro suo peccato secundum cõiter doct. Consequentia aũt probatur dupliciter. Primò quia alias esset mutatio in Deo si alio satisfaciente pro illo nõ puniretur ipse peccator hic, vel in purgatorio, vt decreuerat Deus, secundo auctorit. Gregor. lib. 6. mor. c. 12. Cũ superna indignatio sese vt ita dixerim medullitus mouet hanc oppositio humana non remouet: nec cuiuslibet depcatio se vtiliter obijcit, cũ semel Deus aliquid ab intimis quasi irascendo disposuit. Qđ & probatur de Moyse, qui non potuit ingredi terram promissionis propter peccatum diffidentiæ iuxta Petram Oreb, & habetur 23. q. 4. Nabuch. Item Hiere. 7. & 12. cap. Tu ergo noli orare pro populo hoc, &c. & 1. Reg. 3. Porrò triũphator Israel non parcet, & glo. Hieronym. & Greg. super Hieræ. 11. est ad idem.

Resp. ad 8. arg. Vtrum vnus pro alio possit satisfacere.

¶ Respondeo ad 8. arg. principale. Sed prius nota quod in hoc argumento, tangitur difficultas, s. vtrum vnus pro alio possit satisfacere, & quõ. Ad quam dicitur cõiter & bene, quod sic maximè si vterq; sit in gratia. Ratio quia charitas facit oĩa communia, quodq; adiutorium vnius ꝓfit alteri ad id, quod de lege valere potest. Et ad hoc facit articulus fidei, credo sanctorum cõionem. Et Galath. 6. Alter alterius onera portare. Et in hoc non est dubiũ, qa, & hinc valẽt suffragia pro defunctis. Et ad idem sunt communiter doctores in 4. dist. 20. & etiam 45.

¶ Sed vtrũ talis satisfactio prosit, & valeat ex iustitia legis infallibiliter quoad totũ suũ fructũ an solũ de decẽtia sunt opin. Nã cõis opin. in 4. dist. 16. 20. Cum qua est Adr. in 4. de satisfact. & de indulg. & Sot. in 4. dist. 20. q. 2. ar. 3. Et Naua. in tractatu de indulg. nota. 22. §. 18. 19. & seq. & in cap. quando de consecratione dist. 1. cap. 20. nu. 82. tenet quod satisfactio existentis in gratia facta pro alio viuo similiter in gratia existente valet ei ex iustitia legis positæ à Deo, & eius pacto infallibiliter, non secus, ac si pro ipsomet satisfactore fieret, licet non in tanta quantitate, neca d tantum effectum satisfactionis pœnarum, ac si ipsemet faceret pro ipso, idque ratione supradicta.

¶ Alia est opinio clariss. doctoris Medina magistri mei in codice de orat. q. 20. Et aliqualiter in codice de satisfactione quæstio 2. & 5. vbi tenet quod nullus etiam existens in charitate potest pro alio similiter in charitate existente in hac

hac vita, vel in purgatorio satisfacere de iustitia legis, aut pacti diuini iā positi, ita q̃ Deus ipse infallibiliter tale satisfactionē acceptet, aut debeat acceptare, sicut acceptat satisfactionē, aut opus meritoriū ad gloriā pro ipso operante: sed solū ex decentia, & liberalitate accepta & est satisfactoriū tale opus pro eis, pro quib. quis satisfacere intēdit, aut ex merito congrui, aut per viā liberalis impetrationis. q̃ dicif iustitia largè seu iustitia decētiæ, q. s. Deū decet eiusq; iustitiā mixtè cū misericordia, & liberalitate tale opus satisfactoriū acceptare, sicut, & cōdescendere suis amicis in suis iustis petitionib. & obsequijs eorū. ¶ Et rō eius est. Quia nusq̃ legif talis lex, aut Deū generaliter promisisse se talē satisfactione ꝑ alio acceptaturū. Itē q. si f̄m legem humanā aliquis criminosus deberet ex sentētia iudicis centū flagellis flagellari: & vnus alius volens illū ab illa pœna liberare in se ipso ēt iudice sciente illa centū flagella spōtè susciperet, cet tè nō satisfacit iudici de iustitia legis. Quia iustè pōt iudex procedere cōtra præfatū crim inosum volens, q̃ à iustitiæ tortorib. secundū leges flagelletur. ita in proposito cū peccator ob culpam iā dimissam sit f̄m legē Deo debitor pœnæ, seu vindictæ temporalis per seipsum, vel per tortores Dei hic, vel in purgatorio exequēdæ, in q̃ luerat pœna æterna cō mutata: Ideo si quis pro alio suo spontè aliquid pœnale opus assumat, nō cædit illi in solutum de iustitia legis. Quia non est illa pœna, nec illo modo, q̃ ex lege pro peccato dimisso debebat. Ideo & liberum est Deo iudici supremo ex gr̃a sua illā pœnā i toto, vel in parte loco debiti acceptare, & non acceptare si ne vlla vllius legis, aut pacti, aut iustitię iniuria. Pro hac opinione videf facere B. Th. 3. pa q. 62. ar. 5. & refert Soto in 4. dist. 1. q. 3. ar. 5. dicens, q̃ solus Chr̃s potuit merere alijs de condigno. Et eadē rōne solus ipse potuit de iustitia legis pro alijs satisfacere: q. eadē rō est de vtroq; & ad idē est ipse Th. q. vlt. art. 2. dicens q̃ in vindicatiua iustitia (q̃ exercef in satisfactione) fit recōpēsatio p arbitriū iudicis non aūt f̄ n voluntatē offensoris, vel offensi ¶ Neq; obstat dicere, q̃ si vnus soluat debitum pecuniariū ꝑ alio debitore de iustitia cedit in solutū: pro alio salt ē viuente. Nunc aūt cū opus pœnale, vel satisfactorium sit solutiuū pœnæ debitę: ergo de iust. legis cedit in solutū pro alio saltē viuente existente in gratia. Obiectio.

Responsio. ¶ Nā ad id respondetur negando consequentiā. quia nō est simile d̃ debito reali, & de debito pœnali ob delictū, maximè quod homo debet Deo Nā primū est tale, q̃ per quēcunq; debitoris nomine soluatur, res est ad æqualitatem redacta, & sic cedit in solutum: debitum autem pœnale ob culpam non ita manet de regione iustitiæ solutum nisi per ipsum debitorem, & eo modo, quo debetur soluatur, vt dictum est.

Obiectio. ¶ Quod si dicatur Deum promisisse talem satisfactionem pro altero acceptare, si vterque sit in charitate, vt patet Galat. 6. Alter, alterius onera portare &c. Et 2. Machab. 12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare; &c. Ergo de iustitia legis valet.

¶ Respondeo id negando. Nā ex dictis auctoritatibus nil aliud habetur, nisi quod vtile, & salubre est satisfacere ꝑ pximis, & eorū onera portare: cū quo stat q̃ id valeat, & acceptetur non de rigore iustitiæ, sed illud cōmittendo diuinę liberalitati: sicut & bona q̃ fiunt ꝑ existentibus in peccato mortali, & q̃ ipsi peccatores faciūt ꝑ se ipsis, quib. vtiq; valent, & sunt vtilia ex decētia tm̄ diuinæ liberalitatis, & suffragia, quæ fiūt pro animab. purgatorij valent eis in toto, vel in parte f̄m beneplacitum misericordię Dei, & hac iustitia decentiæ sumus certi, q̃ satisfactio, & bona opera vnius pro alio facta valent plus, vel minus f̄m cuiusq; suscipientis dignitatē, & Dei liberalitatem ad id. Sic tenet prædictus doctor, sicut etiā ait Vega de iustificatione, lib. 9. c. 24. Quod licet per fidē certa sit efficacia orationū iustorum apud Deum: de nulla tñ oratione ipso rū in particulari pro se, aut pro alijs facta, aut certè de paucissimis possumus esse certi per fidem, quod à Deo audiendæ sint. ¶ Et ita demū (saluo meliore iudicio) videtur quod hæc opinio clarissimi doctoris Medina est vera, vt sonat de satisfactione vnius pro alio existente in gr̃a, hic vel in purgatorio, quod. s. illi valet solum de congruo, vt dictum est. Opinio autem cōmunis est vera solum de satisfactione facta pro seipso: q. de tali satisfactione pro seipso quoad culpā, & ēt quoad pœnā habetur. Matt. 3. Facite fructus dignæ pœnitentiæ, f̄m Greg. & cōiter doctō. licet f̄m alios intelligatur solum quoad culpam. Item, quia pœna tēporalis pro peccato iā quoad culpam demisso debetur Deo soluenda, hic, vel in purgatorio: & non in purgatorio tantū, nec in hac vita tm̄: quia nulla lex videtur ad id astringere, f̄m Scotū. Ita quia satisfactio hæc pertinet aliquo ad sacramentū pœnitentiæ, cuius est tertia pars: & per consequens videtur, q̃ si fiat pro ipso in hac via iā habet, suum effectū de iustitia legis, sicut & aliæ partes huius sacramenti. ¶ Indulgentiæ aūt viuorum licet habeāt vim satisfactiuam pro alijs, quibus cōceduntur, tamen satisfactio earum habet vim de iustitia legis quantum sonant, si sint ritè concessę: quia pro eis est lex specialis Matth. 16. Quodcunque solueris, &c. & Ioa. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Et quia succedunt loco satisfactionum pœnitentialium, vt habetur in cap. Cum ex eo. de pœnit. & rem. vt sup. q. 3. & infra 8. & 20. latius habetur. Secus autem de indulgentijs per modum suffragij, quoad defunctos, de quibus infra q. 16. 17.

¶ Quibus suppositis, iam respondeo ad 8. argumentum supra positum, negando antecedens. Ad arg. 8.

Et ad eius primã probationẽ negaſ consequ. Et rõ est, quia falsum est, ꝙ ibi videtur præsupponi, quod. s. Deus vult n̄ras pœnas, solum vt nobis medicinales: nã eas ẽt exigit, vt per eas satis fiat suæ iustitiæ diuinæ, pp offensam, vt nõ maneat peccatum impunitũ, vt patet. Quia in purgatorio pœna non est iam medicinalis ipsis animab. sed solutiua debiti ſm̃ iustitiã. Ergo quoad hanc rõnem satisfactio hẽt rationem, & vim solutionis pro quo fit, vt dictum est.

Responsio ad 2. probationẽ antecedentis. ¶ Ad 2. probationem antecedentis respondeo negando conseq. Et rõ est, quia ſm̃ Bonauen. & Adrian. vbi sup. contritio, & confessio ordinãtur vt quis reponatur in statu gratiæ principaliter: vt sic consequenter bona vnius ratione charitatis possint alteri cõicari, & satisfactio consequtur: quia ergò fundamentum huius cõicationis est gratia, seu charitas, ideo non est simile. Alia ẽt rõ discriminis est, quia per satisfactionẽ, vt talis, & vt solutio pœnæ debitæ est, nullus meref neq; medetur, neq; efficitur bonus, vt supra in principio huius quæst. habetur. Per contritionẽ aũt sic, & per confessionẽ, vt patet. Ideo hæc nõ prosunt nisi ipsi operanti, nec possunt alteri directè applicari quoad hoc; satisfactio verò sic quoad suam vim solutiuã debiti, vt dictum est. Itẽ est alia rõ discriminis: quia. s. est obligatio tãtũ personalis ad contritionem, & confessionem: ideo non põt per aliũ, nec per indulgentias suppleri, vel adimpleri: Obligatio aũt ad satisfaciẽdum non est de iure diuino solum personalis ab solutè ex natura sua: sed est alternatiua. s. aut p se, aut per aliũ hic, vel in purgatorio, vt Deo placuerit acceptare, vt dictũ est, & ita patet differentia, & rõ negationis illius consequẽtiæ. ¶ Et per hæc patet responsio ad id, ꝙ ibidem subinfertur, quod. s. sicut non valet indulgentia cõtra præceptum soluendi debitum contritionis, &c.

¶ Et ad illud Matth. 3. & Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ dico quod non est ad propositum. Ibi. n. si obligatoriè intelligatur loquitur de pœnitentia interiori contritionis necessariæ ad salutem simpliciter, scilicet vt grauiora peccata grauius licet non intensus displiceant, & de bita cautela cõtra reciduum apponatur, vt innuit Chrys. lib. 1. de compunctione cordis. Si aũt de satisfactione ẽt intelligatur ſm̃ Greg. & doctores etiã si esset præceptum, cuius oppositum cõiter tenetur, vt refert Soto in 4. dist. 19. q. 1. ar. 3. At verò intelligitur proportionabiliter, vt scilicet quatenus est medicinalis per ipsũ met fiat, quia non põt per alium: quatenus aũ est solutiua pœnæ debitæ, & põt per alium suppleri, suppleatur, vt oportet. Itaque secundum naturam cuiusque operis fiat dignus fructus pœnitentiæ per se, & per alium. Et ita patet, ꝙ satisfactionẽ pœnalem põt homo hic vel in purgatorio per se vel per alium facere, nisi sit iniunctã specialiter à sacerdote in confessione, & acceptata à pœnitente. Tunc. n. ex præcepto Ecclesiæ tenetur pœnitens implere per se, vel per alium de licentia, tñ sacerdotis: per indulgẽtias aũt oĩs satisfactio põt impleri, vt infra q. 9. & 10. Latius de hoc.

¶ Ad 3. probationem antecedentis, Respondeo tripliciter. Vno modo secundũ Th. in 4. dist. 45. & Adria. in materia de indulgentijs, & Caieta. & cõiter doctores. Quod oẽs illę auctor tat. Matth. 16. & 1. Corint. 3. 2. Cor. 5. & Apoc. 14. & Psa. 61. Intelliguntur quod præmium essentiale, vel accidentale respõdens bono operi prout est meritorium, aut demeritorium: nõ aũt quoad vim satisfactiuam, vt supra, quod alijs verbis solet dici, quod loquuntur quo ad statũ hominis non quoad accidentia illi, puta, quia non loquuntur quoad vim satisfactoriam vt supra, & in responsione ad 5. argumentum principale dictum est. ¶ Secundo modo clarius respondeo secundum Roff. sub art. 17. & c. vsq; ad 22. quod intelligũtur illæ præfatæ auctoritates de retributione finali in alia vita, si homo dũ est in via, vel in purgatorio nõ aliundè iuuatur. Si enim homo est in statu, quo iuuari potest hic, vel in purgatorio certe per indulgentias, & per alias vias potest ei fieri relaxatio pœnarũ per satisfactiones aliorum pro ipso: quia sic concessit Christus, & suasit Paul. ad Galat. 6. Alter alterius onera portare. Alioquin si præfatæ auctoritates sic nudæ, sine suo bono intellectu, & suppletione præfata sumpta ex scriptura, & recta ratione intelligerentur, vt hæretici eas intelligunt: certè sequeretur eadem ratione, quod nec per sacramenta põt fieri remissio culpæ, aut pœnæ virtute passionis Christi, & quod Christus nunquam remisit propriè peccata nostra. Quod est hæreticum, & cõtra illud quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 20. & Matth. 16. Quodcunq; solueris super terram &c. ¶ Alio tertio modo respondeo secũdum Bonauenturam, vbi supra, quod charitas facit aliena opa esse sua, maximè quando charitas voluntariè quod suum est alteri donat rationabiliter donabile, vt in proposito quoad vim satisfactiuam contingit, propter communicationem membrorum in eodem corpore mystico, vt supra dictum est.

¶ Ad illud Ezec. 14. Resp. simpliciter ſm̃ Adria. vbi supra, ꝙ procedit de pęna, seu punitione huius vitæ, quã Deus aliquando decreuit nullis pcib. vel satisfactio ne abolere. nõ de pęna debita in purgatorio, vt latius dicetur in respõsione ad quartum. ¶ Ad aliud Deuter. 25. dico secundum eundem Adri. quod non est ad propositum, quia ad literam loquitur iudicibus Iudæorum ne nimis fœde puniant delinquentes, vt patet ibidẽ. Quod si ex similitudine ad propositum reducatur. Resp. quod secundum delictum punitur peccatũ qñ debita satisfactio soluitur per ipsũ debitorem aut per alium pro eo: & q; per indulgentiam non euacuatur debita solutio, ex quo de

de thesauro Eccl. soluitur debitũ pœnæ ꝓ debitori, cui conceditur in indulgẽtia, vt sup. dictũ est.

Ad quart. ¶ Ad quartã probationẽ antecedentis respõdeo negando consequentiã, & ad eius primã probationem nego esse mutationẽ in Deo. Non.n. sic intelligitur antecedens, quod absolutè Deus decreuerit hominem peccatorem in suamet persona punire, & ꝙ simul alius sit pro eo pœnam soluturus: sed quod punietur ipsemet peccator, nisi ipse, vel alius pro eo soluerit sicut, & de lege posita Deus sic decreuit, vt supra in responsione ad 3.2. Roffens. dictum est, & sic conceditur antecedens: sed negatur consequentia, & eius rõ. Imò amplius dico, quod si ab æterno Deus circa aliquem hominẽ, aut generaliter statueret hanc legem, quod scilicet ipsemet homo peccans soluat pro se ipso, ipræscius etiam quod alius non soluet pro illo non tamen sequitur quod ergò necessario ille, & non alius soluet pro illo in sẽsu diuiso: quamuis sequatur in sensu composito quia põt Deus non sic decreuisse, & sic potuit præsciuisse, quod alius soluet pro illo. Et si altera ponatur in esse, quod. l. Deus de facto decreuit, & præsciuit quod ille, & non alius soluet pro illo, bene stat cum alia de possibili quod scilicet Deus põt, aut potuit oppositum decreuisse, & præsciuisse. Quod si etiam illa de possibili ponatur inesse tunc deponitur alia prima: quia duæ contradictoriæ, seu oppositæ de inesse, seu de facto non stant simul, quia in compossibiles sunt, vt in in materia de futuris contingentibus latè agitur à doct. in 1. dist. 38. & à dialecticis, & non sequitur vlla mutatio in Deo ex prædictis quia de vno eius decreto, quod non fuit ex quo deponitur, seu negatur fuisse de facto, non trãsit Deus ad aliud oppositum decretum quasi decernens vnum post aliud ab æterno.

¶ Ad secundam aũt probationem eiusdẽ consequentiæ præfatæ ex auctorit. Grego. Hieron. & Hierem. & Ezech. 14. & 1. Reg. &c. Respondeo sñm Adri. vbi supra quod loquuntur de punitione, aut flagellatione speciali huius temporis, q̃ Deus aliquando absolutè, & omninò decreuit inferre, vt expiari non possit quibuscunq; lamẽtis pœnitentiæ, vt supra dictum est: non autem de pœna debita in purgatorio, & ipse Adri. in 4. de contritione. q. 3. in responsione ad 4. argum. & in 4. quodlibeto ar. 3. & ar. 2. in responsion. ad 2. argum. principale latius hoc tractat. ¶ Quod si replicetur quod pœna damni ex originali, quã in limbo sancti Patres ante aduentum Christi passi sunt non potuit solui per quæcunq; pœnalia eorum, vel aliorum in mundo. Respondeo dupliciter. Vno modo, quod illa pœna dãni requisiuit precij exhibitionem in actu ex lege Dei speciali, & sancti patres in limbo solũ poterant satisfacere in virtute pretij actualiter exhibendi per Christum. Alio modo dico, quod non est simile. Quia aliud est de pœna totius naturę humanæ pro peccato originali debita de qua nos hic non loquimur: ad quam expiandam non valent indulgentiæ: aliud est de pœna sensus pro peccatis proprijs ꝑsonalib. debita: de qua hic agimus & dicimus, ꝙs ẽ ꝓpotuit, & põt hõ opere satisfactorio ꝑ se, vel ꝑ aliũ hic & in purgatorio soluere, seu expiare, & hæc soluitur ꝑ indulgẽtias de satisfactionib. Chri, & sanctoru, vt dictũ est.

QVAESTIO VI.

Vtrum in Ecclesia sit à Christo concessa potestas remittendi peccata quoad culpam, & pœnam.

Probatio. RESP. quod sic. Probatur, qa Christus ꝓmisit, & dedit Ecclesiæ, & eius prælatis in suo vicario se daturum clauium, & iurisdictionis potestatem tã sacramentalem, q̃ non sacramentalem ad ligandum, & soluendum peccata quo ad culpã, & pœnam, vt patet Matth. 16. Tibi dabo Claues regni Cœlorum. Quodcunque solueris super terram, &c. vbi sine vlla distinctione dicitur quodcunq; solueris. Ergo tam quoad culpam, quam quoad pœnam intelligitur promisisse. Et certè promissionem impleuit. Idem patet apertè Matth. 18. Quæcunq; solueris, &c. Et per sacramentum, Ioan. 20. Quorum remisseritis peccata remittuntur eis, &c. Vbi patet de facto sine vlla distinctione quoad vtrunque cõcessa potestas per eadem rationem omninò. ¶ Quod autem pęnæ debitæ pro peccatis dicantur in sacra scriptura peccata, & sint legamina, quib. homo tenetur, ne intret cęlum infra q. 8. latius de hoc habetur. ¶ Et cum prædictis omnibus concordat Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 29. dicens insuper quod ante resurrectionem Christi Petrus non fuit pastor vniuersalis Ecclesiæ, sed post (vbi Ioan. 20. ibi Pasce agnos & oues meas) fuit ei papatus concessus sicut ante promissum est ei. Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, vt dictum est.

¶ Vtrum autem prædicta potestas remittendi peccata quoad pœnam se extendat ad donandũ seu remittendum de eis in foro Dei, & Ecclesiæ ita quod si minor pœnitentia imponatur, quam requiritur secundum Dei iustitiam sufficiat ad satisfaciendum plenè, seu sufficienter: ita quod maior pœna non exigetur ab eo hic, nec in purgatorio, sed Deo plenè satisfit cum illa pœnitentia minori: dic quod sic dum modo fiat rationabiliter, & ex causa rationabili talis minor taxatio pęnitentiæ, scilicet sicut fit in commutatione saltem mixta cum dispensatione votorum, seu debitorũ contractor. ex voto. Rõ quia sic videtur sonare pręfata potestas iudicialis collata Ecclesiæ, & eius ministris à Deo, Matt. 16. 18. & Ioan. 20. Quodcunq; solueris, &c. Solueritis: & quorũ remisseritis peccata, &c. Et Pasce oues, & agnos meos, &c. Et cõcordat Scot. in 4. distin.

dist.18. Argumenta, quę cōtra pdicta fieri possūt, habenf sup.q.3.in 2.argum.& eius responsione & infra q.7.in 1.argum.ibi videanf. ¶ Tandem dic φ potestās cōcedendi indulgentias,& ad multa alia data est specialiter Petro, & successorib. eius summis Pontificib. Matth.16. Omnib. autē Apostolis,& Episc.successor.eorū data est Mat. 18. Quæcunq; alligaueritis,&c. Vt noster Medina de indulgentijs disputatione 5.ca.17.t9.20. & disput.6.ca.27.latius agit. Sed hæc potestas vtrum immediatè, vel potius mediàte Papa sit in Episcopis,plenius egimus,& habetur superius. li.4.de potestate Papæ.q.4.in resp.ad 7. argum. Ibi & q.14.eiusdem libri videatur.

QVAESTIO VII.

Vtrum in Ecclesia sit, & fuerit semper in lege gratia potestas à Christo collata,ad remittendum pęnas peccatorum, & dispensandum Ecclesiæ thesaurum: & per consequens ad concedendum indulgentias tam in sacramento, quam extra sacramentum.

RESP. φ sic,vbi tria sunt probāda. Primum φ in Ecclesia est à Chr̄o concessa potestas ad cōcedendū indulgentias. Secundò φ tam extra sacramentum,quā in sacramento. Tertiò quod, semper in lege gratiæ fuit hæc potestas.

1. Ratio. ¶ Primum probatur tripliciter. Primò qa in Ecclesia est à Chr̄o concessa potestas iurisdicialiter ad remittendū peccata, quoad pœnas. Talis aūt remissio est indulgentia,ergo cōsequentia patet & maior probata est sup.q.6.minor āt patet ex q.3. Vbi quidditas indulgentiæ stat in remissione iurisditiali pęnarū,& ibi latè dictū est: ergò. Et hæc rō procedit tenendo φ indulgētia essentialiter,& principaliter stat in remiss. pęnatum.

Secunda. ¶ Secūdò probatur idem. Quia cōe est omni reipublicæ,quod ipsa,vel princeps illius possit dispensare bona cōia illius reipub. sed prædictus thesaurus indulgentiarū est cōe bonum, cōsq; thesaurus spiritualis Ecclesiæ pro suis membris indigentib. Ergo in ipsa est potestas ad dispēsandū. Dispensare aūt illud est concedere indulgentias,discursus est bonus,& maior aūt probatur. Tū quia cui cura credita est ipsius reipubl. eidē quoq; credita est dispensatio eorū, quæ ad cōe bonum illius spectant. Et similiter ipsa resp. pōt de suis bonis cōibus dispensare suis partib. præsertim si est resp. libera à dominio alterius, qualis est Ecclesia cum Papa, aut cum potestate Papali, quæ soli Deo subdita est. Ideo.n. Ioann.20. Pasce oues meas.s.spirituali doctrina,& applicatione thesauri eius, q; dispensatione,&c. Quia nō limitatur ibi talis pastus,& potestas. Ergo nō videtur quare sit per nos limitanda. Tum secundò quia quilibet pōt applicare sua opera ad remissionem pœnæ alterius. Ergo à fortiori id pōt cōmunitas,seu Ecclesia de suo thesauro,q (vt supponitur) est sufficientissimus,& interminabilis: quia saltē sequitur, quod de sua natura id pōt. Tum tertiò patet eadē maior,in ca. Quanto, de transl. Episc.& 24.q.1.ca.quocunq; Minor aūt patet ex supra dictis in q.5. Quia præfatus thesaurus est relictus à Christo Ecclesiæ ex desponsatione eius cum Christo spōso suo ad filios gratiæ educandum ad gloriam, & eorum plenam pœnarum redemptionem.

Tertia. ¶ Tertiò probatur idē auctoritatib. 2.Corint.2. Si quid donaui vobis,&c. Vbi patet facta remissio vlterioris pœnæ peccati illius incestuosi. Ideò præcepit Paul. Corinthijs, vt sint contenti pœnitentia illius incestuosi. Talis aūt remissio, aut donatio pœnæ est indulgentia, vt patet ex dictis, quid autem potuit Paulus vt Episcop. pōt Eccl. Sed videtur aliquib. φ hæc auctoritas in sensu verò literali potius loquitur de pœna Ecclesiast. debita in foro contentioso, vt patet ex textu, & glossis doctorum, ad quam non extenditur indulgentia de qua loquimur, vt patet infra q. 8. licet doctores scholastici extendant ad propositum: quæ extensio contra hæreticos non valet, quib. non obstant.catholici oēs ferè antiqui, vt Cyprian.lib.3.epist.15.16.18. Et Tertullian.de pœnitentia, Hyeron.& August.& alij plures dicunt, quod in antiqua Ecclesia propter aliorum opa pia pœnitēt. solebat mitigari pęna Deo debita. Imò,& prædictam auctoritatem 2. Cor. 2. Ad hoc propositum exponūt Theodor. & Oecumenius, & Theophil. ibidem, vnde,& ortum habuerunt indulgentiæ: ideò cōiter à doctorib. scholasticis ad propositum acceptatur, & inter catholicos sufficit, neq; debet refutari, vt noster Medina de indulgentijs disputatione. 4.cap.12. 13.&c.fo.22.23. & disput.5.ca.15.fo.42. Latius probat. Item ad idem est extrauagans Clem. 6. Vnigenitus. Quæ habetur sup.q.5.& multa alia decreta Ecclesiæ, quæ habentur infra in hac q. ¶ Illa secunda ratio procedit supposito quod indulgentia est dispensatio thesauri. Tertia autem ratio ex auctoritatibus præfatis procedit, vtroque modo, nunc indulgentia sit principaliter remissio pœnarum, nunc dispensatio thesauri: ideo omnes rationes suo modo probant intentum.

Probatio 2. particul. ¶ Secunda particula, quę tangitur principaliter probanda est, quod talis concessio indulgentiæ potest fieri tam extra sacramentum quam in sacramento. Quod probatur quadrupliciter. Pri-

1. Ratio. mò, quia indulgentia est remissio pœnarum iurisdicialis à prælato facta, vt supra q. 3. Talis autem remissio est concessa à Christo Ecclesiæ, vt ab ea,& prælatis eius possit fieri, tam extra sacramentum, quam in sacramento, vt patet Mat. 16.18. & Ioan.20. Vbi nulla limitatio fit, quod nonnisi in sacramento fiat, vt patet etiam ex dictis.q.6.ergo.

¶ Si

Obiectio. ¶ Si ad hoc dicatur, quod per eandem rationem posset Ecclesia etiam remittere culpam extra sacramẽta: aut quod sicut culpa ita & pœna nõ nisi per sacramenta remittere pōt, ex quo præfatæ auctoritates concedẽtes posse remitti culpã & pœnam eodem modo loquũtur de vtraque. Respondeo, non est simile, vt ait Caiet. in secũdo quodlibeto in tractatu de indulgentiis in 4. quæsito: & concordat Palud. in 4. distin. 20. q. 4. art. 1. licet non tam exactè aut clarè. Quia licet in Euangelio non habeatur expressè, quod remissio culpæ fiat per Ecclesiam in sacramento neq; habetur in Euangelio expressè institutio sacramenti pœnitentiæ sub hoc nomine sacramenti: tñ æquivalenter, & consequenter id ibi, & inde habetur. Sic. s. quia Ecclesia pōt remittere culpam mortalẽ. vt patet Matth. 16. 18. & Io. 20. vt supra q. 6. dictũ est. Et non pōt illa remitti sine gratia. Ergo in absolutione peccatorũ confertur gratia: & per consequens talis absolutio est signum collatiuum gratiæ: & ergo est sacramentum. Et sic de primo ad vltimum ex his habetur, quod culpa per Ecclesiam non nisi in sacramento remitti pōt: pœna aũt remitti pōt (vt q. 6. dictum est) per Ecclesiam, & sine gratiæ collatione postquã iam est culpa remissa. Ergo pōt remitti pœna sine sacramento non conferendo gratiã. & sic patet differentia. ¶ Iō prædicta rõ sic clarius formetur. Ecclesia pōt remittere peccata quoad culpam & pœnã (vt supra q. 6. habetur.) Ergo & culpã iuxta naturã suam, & pœnã similiter iuxta naturam suam. Culpa autem non potest remitti sine gratia; gratia autem non potest per Ecclesiam conferri nisi per sacramenta, ergo non nisi in sacramẽto. Pœna autem potest remitti sine gratia. ergo sine sacramento, etiam quando actualiter Ecclesia nõ cognoscit de culpa. Quia non videtur ad quid sit necessaria talis sacramentalis cognitio de culpa, aut de pœna ad remissionẽ pœnę. Nam ideo requiritur particularis cognitio & confessio peccatorũ: quia requiritur examinatio causæ pœnitentis: & hæc etiã requiritur, vt sciatur a iudice sacramẽtali, an debeat absoluere a culpa, an nõ, ne fiat iniuria sacramento si indebitè, aut irritum attentur: & vt debite pęnitẽtia taxetur si fuerit imponẽda. Sed in remissione pœnæ præsupposita iam remissione culpæ coram Deo nihil horum est: ergo ad eam in sacramento, vel extra remittendam nulla cognitio causæ necessaria est quomodocunq; fiat. maximè quia nulla lex obligat ad id, vt pateret: nam detur illa, certè non dabitur.

¶ Secundo probatur idem. Quia in Ecclesia sunt multa alia remedia ad remittendum pœnã extra sacramenta. Ergo Ecclesia habet talem potestatem. Patet antecedens de eleemosyna. Dani. 4. Peccata tua eleemosynis redime &c. & Luc. 11. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis &c. Item remissio iniuriæ. Luc. 6. & Matth. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorũ dimittet vobis pater vester cęlestis peccata vestra &c. Item oratio. Iacobi. 5. Oratio fidei saluabit infir. &c. Et constat hæc non intelligi quoad remissionem culpæ, quæ sine aliqua displicẽtia hic non remittitur; neq; prædicta valent ad remissionem pœnæ per modum meriti: sed quia habẽt peculiarem virtutem ad id ex genere suo de lege seu ex institutione diuina, vel Ecclesiæ super alia opera meritoria. Ergo similiter Ecclesia potest per hoc remedium indulgentię remittere pœnas extra sacramenta: ita quod ex natura sua ad remissionem pœnæ per indulgẽtias non est necesse, quod fiat per viam sacramenti, quamuis satisfactio sit pars pœnitentiæ. Tertia ratio.

¶ Tertio probatur idem. Quia quilibet potest applicare sua opera ad remissionem pęnæ alterius extra sacramentum, ergo a fortiori id pōt Ecclesia de suo thesauro interminabile. Patet consequẽtia. Quia saltem sequitur quod ex sua natura ad dispensandum, communicandum, seu applicandum alicui bona sua, aut sibi commissa non est necesse, quod fiat per viam sacramenti, sicut neq; est necessaria iurisdictio super eũ cui communicatur, vt patet ex supradictis q. 3. Et hæc tertia ratio procedit secundum tenentes, quod indulgentia essentialiter, & principaliter est dispensatio thesauri.

¶ Quarto probatur idem. Quia non sacerdos cũ sola claue iurisdictionis quoad hoc, puta Cardinalis Diaconus tñ & episcopus nondũ sacerdos, nec consecratus pōt concedere indulgẽtias vt infra q. prop. 2. & 3. & 4. & non in sacramẽto, cũ quo non habet clauem seu potestatem ordinis sacerdotalis, vt supra ponitur. Et ad idẽ est practica Ecclesiæ, vt patet. Quarta.

¶ Tertia particula quæ est principaliter probãda est, quod semper in lege gratiæ est præfata potestas in Ecclesia concessa a Christo. Quæ probatur quadrupliciter. Primo, quia præfata potestas concedendi indulgentias, seu remittendi pœnas extra sacramẽta est a Christo cõcessa Ecclesiæ, vt supra probatum est ex Matth. decimo sexto & decimo octauo. & Ioan. vigesimo. Nam & indulgentia est remissio peccatorum quo ad pœnam. Hæc autem remissio semper fuit in Ecclesia, & est articulus fidei. Confiteor remissionem peccatorum. ¶ Item secundo præfata dispẽsatio thesauri est a Christo concessa Ecclesiæ etiam extra sacramẽtum, ibi, Pasce agnos meos &c. Ioan. 20. & ex quo potestatẽ præstat thesauri commisit ei, & non videtur quando hanc potestatem restrinxerit adhoc, vel hoc tempus. Probatio 3. partic. Ratio. Secunda.

¶ Item tertio probatur idem. Quia in extrauagante Clemẽtis sexti. vnigen tus. de pœnitẽtijs & remissionibus habetur sic. De thesauro meritorũ Christi, quẽ quidem thesaurũ per beatũ Petrũ cœli clauigerũ eiusq; successores suos cõmisit fidelibus dispẽsandũ &c. vt supra, q. 5. habetur. Tertia.

¶ Item

Quarta. ¶ Item quarto. Quia vbicunq; in iure fit mētio de indulgentijs, fit mētio tanquā de re antiqua: neq; reperitur, vbi primum fuerint institutæ. Quia psupponitur ex institutione Euangelica, & vsu Apostolorum semper fuisse in Ecclesia: licet non sub nomine indulgentiæ semper fuerit vsus earū, sed sub nomine remissionis peccatorum, sicut de sacramēto confessionis. Ideo dicūt communiter doctores esse ex Euangelio: quia a tēpore Apostolorum semper fuit in vsu tanquā obligatorium: & nusquam reperitur, vbi primū fuerit institutū: sed semper fit de illo mentio, vt de re antiqua. Fateor tñ quod prima scriptura quæ ad nos venerunt indulgentiæ sub hoc nomine est illa Alexādri tertij. ab annis hinc ferè quadringentis, in c. quod autem. de pœniten. & re. itē in extrauagan. antiquorum. de pœnitē. & re. ¶ Sed illic adhuc fit mētio de illis tanquā de re antiquissima. Et Romæ in stationibus vrbis cōsuetudo indulgentiarū est adeo vetusta, vt Altisiodorē. doctor antiquus in quarto libro de relationibus & post ipsum B. Tho. in 4. dist. 20. opinati sint concessas fuisse a B. Gregorio. Et quāuis de hoc non sit aliqua scriptura auctentica, tñ certum est illas fuisse concessas illis antiquissimis suscipientibus Crucem in Hierosolymam, fuit. n. mos antiquus, vt qui nomina sua vel eleemosynas darent in expeditionem Hierosolymitanam Cruce signarentur, sicut isti Comendatarij: & propter hoc illis concedebātur largæ indulgentiæ, vt etiam innuitur in historia triumphi sanctæ Crucis: vnde in iis bullis Indulgētiarū quæ nunc circumferuntur aduersus infideles nomen Cruciatæ perseuerat. ¶ Itē de istis indulgētiis meminit Innoc. in c. excōmunicamus. extrauag. de hæreticis. & credūtur cōcessæ ī parte decisa illius decretalis. ad liberandū extra. de Iudæis. Sed iā in Concilio Lateranen. sub Innoc. 3. & habetur in c. cum ex eo, extra. de pœnitē. & remiss. determinatum est, quod Ecclesia potest conferre indulgentias, vt habetur etiā in Clem. de pœni. & re. c. abusionibus. & in 6. eo. tit. c. indulgentiæ. & Clem. 6. in supradicta extrauagā. vnigenitus. de pœn. & re. & in Cōcil. Cōstan. dānatus est, vt hæreticus art. 42. VVicleff contra indulgētias: & tandē sub Leone. 10. Lutherus dicens fatuum esse credere indulgentias Papæ & episcoporū damnatus est de eadē hæresi dicens etiam quod est noua inuentio indulgentiarum.

B. Gregorius fuit anno domini 6 9.

Negare indulgentias non solum hæreticum sed etiam contra Euangelium.

¶ Est ergo hæresis negare indulgētias, aut dicere non esse alicuius valoris, aut quod in Ecclesia non est talis potestas concedendi indulgentias ēt extra sacramenta, aut quod non semper in lege gratiæ fuit a Christo talis potestas cōcessa Ecclesiæ. Non solum dicimus esse hæreticū negare aut dicere pdicta, quia est contra determinationē Ecclesiæ vt multi doctores moderni dicūt: sed quia est contra Euangelium, & cōtra articulum de remissione peccatorū, & cōtra potestatem clauium ad soluendum & remittēdum peccata, & contra potestatem pastoralem ad pascēdum gregem distribuendo thesaurum sibi commissum vt supra probatum est. ¶ Ex quibus patet, quod Roffen. sub art. 17. 18. (vt etiam refert Latomus in tract. de indulgētiis.) nō satis bene concessit Luthero quod hoc negocium indulgētiarū nō est antiquum, sed cœpit multo post tēpora August. & Hierony. a tēpore Gregorii Papæ. Et eius ratio est quia prius in Ecclesia (vt ipse ait) nondum erat expressa notitia purgatorij: imò & vsq; tunc non est expresse creditum purgatorium. Sed certè hæc eius sententia & ratio nil valet, quia a tēpore August. & Hierony. erat iam notum purgatorium, vt patet quia Augustinus in Enchyridion dicit acerbiorē esse pœnam purgatorij quā huius mundi. & Cyprianus doctor antiquissimus lib. 4. epistolarū, epistola secūda, & alij doctores antiquiores sæpe de purgatorio exprese loquunt quamuis nō sub hoc nomine vt supra. q. 2. probatum est. Polidorus etiā. lib. 8. de inuētoribus rerum. c. 1. impiè vti solet primum auctorē Iubilæi facit Bonifacium. 8. in extrauag. conditorem. de pœni. & remi. cum tñ Ioannes monachus qui eo simul tēpore floruit & Turrecremata in eadē extrauag. dicant vulgatam & antiquam rē fuisse tunc Iubileum cētesimo quoq; anno. Et p Bonifacium. 8. esse innouatū & ab eo primū in scriptis esse redactū non inuentum. Quod etiam bene ait Nauarro in tractatu de indulgētiis notabili. 7. §. 4. quamuis sibi dem dicat se cum communi doctorum sententia fateri nullum esse in sacris literis testimoniū indulgentiarum apertum, nullum ēt antiquorum doctorum Græcorū aut Latinorum expressum testimoniū. Hæc ille. Qui ti de testimonio aperto sub hoc nomine indulgētiæ intelligit bene quidem: malè autē si sub alio nomine remissionis veniæ aut condonationis peccatorum quoad pœnam sentit. Peius etiam ibidē. §. 5. approbat dictū Roffensis vbi supra dicētis quod antiquitus nondum erat expressa notitia purgatorii vt dictum est. ¶ Ideo Duran. in 4. dist. 20. & alii doctores non considerantes, quod indulgentia est remissio peccatorum, sed solū applicatio thesauri, & similiter Caie. licet prius bene tenuerit qđ indulgentia est remissio pœnarū, malè dicūt quod nulla auctoritate scripturæ sacræ vel Augustini, Hierony. & aliorum doctorum antiquorum fundantur indulgētiæ, sed solum Ecclesiæ auctoritate atq; pontificum a trecentis annis hucusq;. ¶ Sed certè hoc eorum dictum falsum est, vt constat ex dictis. Nā auctoritate Christi in Euāgelio expressa est data potestas remittēdi peccata: & dispēsandi thesaurum spiritualem: & p consequens potestas concedendi indulgentias aut p indulgentias id faciēdi: sed p Ecclesiam hoc magis declaratū, & his tēporibus magis in vsu est. Et quidā si nunc est in Ecclesia potestas hæc a

Christo

Christo concessa vt supra probatū est. Ergo & semper fuit. Nā quæro ab eis quando ista potestas de nouo aut primum Ecclesiæ collata est? Si nō fuit ab ipso Christo in Petro, & in Apostolis & p ipsos in Ecclesia simul cum clauibus & potestate pascēdi, & peccata remittēdi collata: vnde hæc noua potestas? Et ita noster Medina de indulgētiis disputatione.4.c.1 a.c.13.fo.22.vsq; fo.30.& disputatione.5.c.a4.fo.6a.& disputatione.8.c.42. latissimè probat a tēpore Apostolorum in Ecclesia esse vsum indulgentiarum etiā plenissimarum. Et quidē omnes sancti a tempore Apostolorū loquuntur de indulgētijs, & fuit vsus earum licet non sub nomine indulgentiæ semper, sed aliquando sub eo noīe, vt Chrisost. super id. 2. Corinth 2. Quod donaui in persona Christi &c.& Tertullianus de pudicitia: sæpius autē sub nomine Clemētiæ, benignitatis, humanitatis, pacis, veniæ, remissionis, aut cōdonationis, vel relaxationis, vt Cypri. in epistola ad Antonia.& lib.1. epistola.2. & lib.2. epistola.1a.& lib.4. epistola. 2. & Ambr. lib. de pęnitētia contra Nouatianos, & vbi supra. 2. Corint. a. & ibidē Theodoritus & OEcumenius, Hieronymus, Augustinus, & alii communiter doctores, & Cōcilium Nicen. cano. 11.& Anciranum, cano. 5.& Laodiceñ. cano. 2. vti ēt Medina supra refert. Et ita sub noīe remissionis, aut relaxationis peccatorū, aut pęnarū erat in vsu ēt extra sacramentū illas cōcedere licet non tā sæpe, nec in tāta copia sicut nunc: sed fiebāt certè & paucæ remissiones & raro ex cā rationabili. Nunc aūt sub noīe indulgentiæ & remissionis, & relaxationis, & absolutionis pęnarū, seu peccatorū sub noīe dispēsationis, & cōmunicationis thesauri Ecclesiæ fiūt sæpe largissimè indulgētiæ ex cā rationabili. Et quidē id ex pia Spiritus sancti dispositione credit nūc factum, vt vbi abundat delictū ibi & gratia superabūdet, Rom.5. vt dicit Alex. Hall. par.4 q.83. membr.5.& Bonauen. in 4. dist. 20.& ibi cōiter doctores, vt ēt refert Gabriel in Cano. lectio 57. O. P. & eius supplementum in 4. dist.45.q.3. art.2. propos.5. Olim namq; non erant tot neq; tā grauia peccata, & homines parati erant suas implere pœnitentias: nunc autē contra totū est: vnde & Ecclesia Spiritu sancto illuminata ad remedium indulgētiarum pro tēpore necessitatis diuinitus sibi præparatum (vt diximus) prouide recurrit. Ideo non est cur de tam abundanti beneficio queramur aut scandalizemur, sed gratias potius agamus.

Argu.1. Contra supradicta præcipuè contra secundā particulam vbi dictum est, quod extra sacramētum pōt Ecclesia concedere indulgētias, arguit sexcupliciter. Primo, quia effectus sacramenti non pōt conferri per aliquem præter Christum sine sacramento, sed remissio pęnę tēporalis debitæ Deo pro peccatis est effectus sacramenti, ergo. Consequentia patet, & maior probatur. Quia conferre effectum sacramenti sine sacramēto spectat ad claues excellentiæ, quas cōstat non esse absolutè cōmunicatas Papæ aut Ecclesiæ, sed soli Christo reseruatas, vt communis & catholica doctrina doctorum tenet Ecclesię. Minor autem patet. Quia per baptismum & per satisfactionem, quæ est tertia pars sacramenti pęnitentiæ, fit absolutio a pęnis debitis pro peccatis sicut, & ab ipso peccato.

Secundo, arguitur ad idē. Quia si indulgentia est absolutio seu remissio, ergo eodem modo fit à peccatis & à pœnis peccatorum. Patet consequentia. Tum quia indifferenter conceditur vtraq; potestas. Matth.16.18.& Ioan.20. Quorū remiseritis peccata. Tum etiam quia vtraq; remissio. s. culpæ per sacramentum, & pœnæ per indulgentias est actus iurisdictionis. Argu.2.

Tertio arguitur ad idē. Quia Ecclesia nō pōt hoībus augere seu dare merita aut pmia extra sacramēta applicādo merita Christi & sanctorum seu dispēsando thesaurū spiritualē Ecclesiæ. ergo neq; auferre malū pęnæ applicando thesaurū extra sacramēta p viā indulgentiæ. Antecedēs patet: & consequētia pbatur, Quia eiusdem rōnes, & facultatis est addere seu agere bonū & tollere malum, quia eadē est ratio oppositorū. Argu.3.

Quarto arguitur ad idē. Quia nulla ratio videtur sufficiens quare si indulgētia est remissio pęnarum fiat aliter quam per viam sacramenti, ēt si fit dispensatio thesauri. Quod patet. Nam illa ratio quæ ab aliquibus solet dari, quod. s. sicut bona communia Ecclesiæ sunt dispensabilia per præsidentem Ecclesiæ, ita & potestas concessa Ecclesiæ potest exerceri ab ea extra sacramēta, non est sufficiens. Tum, quia petit principium in antecedente & consequente. Nam conceditur quidem quod cōmunia bona Ecclesiæ spectantia ad remissionem peccatorū, & potestas ei cōcessa potest quidē ab ea exerceri: sed nō quomodolibet, sed certo modo a Christo taxato. s. per sacramēta & dato qd vnū cōcedatur dispensari, seu exerceri sine sacramēto, non sequitur qd ergo & quodlibet. ¶ Itē nec valet alia ratio aliorū quod. s. sequerēt, quod superflue satisfactiones sanctorū frustra dicerent repositæ ī thesauro Ecclesiæ ad indulgētias si nō possunt dispēsari egētibus p indulgētias extra sacramenta. Quod sic pbare nituntur. Quia illæ satisfactiones sanctorū nō possent cōmunicari p sacramenta ex quo non dederunt virtutē aliquam sacramētis: sicut satisfactiones Christi q dederūt virtutē sacramētis si ergo nō possent dispēsari nisi per sacramēta; ergo nullo mō possent nobis communicari. Sicq; frustra repositæ dicerētur in thesauro Ecclesiæ ad indulgentias. Sed certè hæc ratio ēt videtur insufficiens ad probandū qd indulgentiæ possunt concedi extra sacramēta. Quia negatur illa sequella, & ad eius probationē dico quod licet satisfactiones sanctorū nō dederunt virtutē Argu.4.

sacra-

sacramentis possunt tamen nobis cōmunicari p sacramenta: sicut nunc post absolutionē sacramentalem culparum conceditur per sacerdotē habentem auctoritatem ad id aliquā indulgētiā habētibus bullas vt patet. Sicq; nō essent frustra ex quo aliquo mō, s. per viam sacramenti; & non extra, nec aliter possunt nobis cōmunicari: & ita nulla ratio videtur sufficiēs vt dictū est:

Arg. 5. Itē quinto arguitur ad idē; Quia dato quod maneat thesaurus satisfactionum, tunc pōtificis esset solum rogare Deum, quod applicetur talibus, aut talibus viuis, aut defunctis, non autem auctoritatiuè applicare. Ratio est. Quia eius nō est dominus nisi solus Christus cui Apocalipsis octauo. Data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei &c. Per hoc autem quod Papa rogat non sequitur, quod infallibiliter, ita Deus acceptet.

Argu. 6. Item sexto, quia eodē mō sequeretur qd̄ fuissent indulgentiæ in lege veteri: quia eodem mō possent Pōtifices dispensare thesaurū sinagogæ spirituale; ex quo prælatus cummunitatis potest dispensare thesaurum eius, vt dictum est supra.

Respon. ad 1. arg. ¶ Respondeo ad primum distinguendo maiorē. Dico enim quod sine sacramento in actu vel in voto suscepto conferre effectum eius principalem vel propriū & totalē & simpliciter hoc bene spectat ad claues seu potestatē excellētię, & sic soli Christo conuenit hoc. Et ita conceditur maior ad hunc sensum: sed tunc negatur minor vt patebit. Conferre aūt effectum partialem seu minus principalem sacramenti. hoc bene potest ptinere ad claues ministerij, ad alios, & sic negatur maior. ¶ Et ita iterū ad minorem, dico quod remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccato non est effectus proprius totalis aut simpliciter vllius sacramenti, licet sit effectus partialis, aut secundum quid sacramenti baptismi & etiam aliorum sacramentorum; quia potest effici etiā sine vllo sacramēto, & sine actu clauiū, vt patet quia pōt fieri vel p proprios actus pœnitētis vel amicorum satisfacere volentium pro alio ſm communiter doctores, vt supra. q. 5. in responsione ad quintum argumentum dictum est.

Ad 2. arg. ¶ Ad secundum respondeo negando consequentiam; & ad eius probationem iam responsum est supra in prima pbatione secundæ particulę cōtra quā pcedit hoc argumētum vbi vide latius.

Ad 3. arg. ¶ Ad tertium argumentū respondeo ſm Adria. in materia de indulgentijs negando consequētiam: & negatur quod vtrunq; sit eiusdē rationis. Primo quia satisfacere possumus secundum rigorem iustitiæ pro alio stāte lege: mereri aūt gloriam non nisi de cōgruo & mediate, quia & est diuinæ libertatis si nos audiat pro alijs. Hæc illæ. ¶ Sed qa hoc nō videtur verū, vt patet ex supradictis, q. 5. vbi dictū est, quod satisfacere pro alio non possumus ex rigore iustitiæ, sed ex cō-

decentia tantum. Ideo secundo & melius respō- *Aliter respon.* deo negando prædictam consequentiam. Quia non est in facultate Ecclesiæ cuiquam sanctorū sua merita aut pmia detrahere, & alteri applicare cum hoc esset in præiudiciū sanctorum: secus de satisfactorijs vt talibus, q quoad vim satisfactiuam superabūdant in sanctis. De Christo aūt specialiter dico, quod eius merita vt habent rōnē meriti de cō signo sunt nobis cōmunicabilia; sed nō nisi p sacramēta in actu vel in voto: quia sic ipse voluit & statuit: & qa eius gratia est capitalis & vniuersalis & infinite accepta, p nobis eius merita, & nihil ipsi detrahitur ex hoc, vt latius de hoc doctores in 3. distin. 18. & sic ibi non est omnino eadem ratio oppositorum.

¶ Ad quartum respondeo quod non propter il- *Ad 4. arg.* las rationes ibi tactas in argumento id tenetur, vt in secunda particula dictum est, quod extra sacramenta potest Ecclesia concedere indulgētias: sed propter illas quæ supra tactæ sunt quæ sunt sufficientissimæ.

¶ Ad quintum. Negatur assumptum: & ad eius *Ad 5. arg.* probationem respōdeo, quod licet Christus sit dominus principalis, Papa autem, & alijs quibus ipse concesserit (vt infra. q. 10. habetur) sunt dispensatores a Christo auctoritatem dispensandi talem thesaurum habentes.

¶ Ad sextum respondeo negando sequellam. *Ad 6. arg.* Quia cum in lege veteri non fuisset solutio redēptioq; facta per Christum; ideo non erat remissio peccatorum per viam sacramēti alicuius & non erat potestas indulgentiarum ad id concessa a Deo vllo modo intra aut extra sacramētum neq; auctoritas seu potestas clauis ad id neque potestas dispensandi thesaurum, qui tunc nondum erat. Et ita patet responsio.

Septimo principaliter contra prædicta specia- *Argu. 7.* liter contra primam, & tertiam particulā arguitur, Quia si Ecclesia haberet potestatem semper ad concedendum indulgentias, ergo certē hoc fecisset a principio primitiuæ Ecclesiæ, & non reseruaret tam excellens auxilium in hæc vltima tempora, aut detur ratio de hoc.

¶ Respondeo concedendo quod Ecclesia a suo *Respon. ad 7 arg.* principio. s. a tempore Apostolorū vsa est indulgentijs & remissione peccatorum licet non sub nomine indulgentiæ; quamuis frequentia, & abundantia & nomen indulgentiarū sint reseruata in hæc vltima tēpora, vt supra in probatione tertiæ particulæ dictū est contra Roffen. & Dur. Ratio aūt quare de hoc frequēti remedio & abundanti gratia Deus & Ecclesia p Spiritū sanctum illuminata prouidit in ijs tēporibus iā supra tacta est secundum Alex. Bonauenturam, & Gabriel. in Cano. lectio 57. O. P. vt. s. in maiori necessitate de maiori, & vtiliori remedio prouideret iuxta illud ad Ro. 5. Vbi abundauit delictum ibi superabūdauit & gratia. Tunc. n. minus peccabat & valde bonis operibus & pœnitentijs

tentijs etiam secundum rigorẽ Canonum pęnitẽtialiũ insistebatur, vt legitur de multis sanctis & martiribus in Vitis patrum ex alijs historijs: erantq; homines proni ad pdictat pœnitentias implendas. Ideo tũc nõ fuit necessarius vsus creber & abundans indulgentiarũ. Quia fortè claues Ecclesiæ inutiliter agerẽt & ludibrio haberẽtur. Nũc aũt econuerso vbi abundat iniquitas & charitas refrigescit, necessarius, & vtilis est vsus creber & abũdãs indulgẽtiarũ, vt vel sic ad bona opera p q̃ lucremur indulgẽtias, & ad gratiarũ actionẽ pro tanto beneficio puocemur. Et cauẽdũ est ne simus ingrati tanto beneficio aut ne eo abutamur. Ad idem est Alex. Hall. par. 4. q. 83. membr. 5. & Bonauẽtura, & cõiter doctores. in 4. dist. 20. & Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propofi. 5.

QVAESTIO VIII.

Vtrum indulgentiæ, vt tales remittant culpam, an pœnam tantum temporalem, & quam pœnam.

Proposi. RESPON. per vnicam propositionem. Indulgẽtiæ, vt tales non remittunt culpam, sed solum pœnam tẽporalem Deo debitam pro peccatis personalibus, iam quoad culpã remissis & præteritis. ❡ Dicitur quod indulgentiæ vt tales, i. vt solum habent vim indulgentiæ, secus rõne boni operis adiuncti pp quod conceditur indulgentia, aut ratione alterius concessionis seu facultatis adiunctæ ad absoluendum a peccatis & censuris, vt communiter cõceditur in bullis, quæ circũferuntur, aut creditur concedi quando cõcedit Papa, quod accipiens bullã, aut faciens tale qd absoluatur plenariè a culpa & pęna, vt pximè dicetur in probatione primæ partis huius ppositionis. ❡ Ergo ppositio sic intellecta habet duas partes quarũ prima est negatiua, qd. s. indulgẽtiæ, vt tales nõ remittũt culpã. Quæ pbatur dupliciter. Primo q̃a ex quo indulgentia solũ supplet satisfactionẽ pęnitẽtialẽ id est pœnæ debitæ p peccato iam quoad culpã dimisso, ergo præsupponit remissionẽ culpæ iam factam p sacramentũ, aut per contritionẽ. Patet consequentia, & antecedẽs probatur. Tum quia p indulgẽtiã solũ fit solutio pęnæ debitæ ex thesauro applicato. Thesaurus aũt præfatus solũ constat ex satisfactionibus Christi & sanctorum, vt sunt satisfactiones pęnarũ vt supra. q. 5. dictum est. Et sic patet qd indulgẽtia, vt talis solũ succedit loco satisfactionis debitæ p peccato quoad vim satisfactiuã. Tũ ẽt, q̃a in c. cũ ex eo. de pęni. & remi. habetur quod per indulgẽtias indiscretas pœnitentialis satisfactio enervatur. ergo succedit loco satisfactionis pœnæ debitæ. & ergo solũ remittit tẽporalẽ pœnam debitã quæ per satisfactionẽ pęnitẽtialem remittenda esset, non culpam. ❡ Hic præsupponitur, quod ex peccato manet reatus culpæ & pœnæ, seu obligatio ad pęnã æternã, & talis culpa, & obligatio remittit per contritionẽ aut p sacramentũ & cõmutatur illa pœna æterna in debitũ pęnæ tẽporalis: quatenus post culpam dimissam manet obligatio ad pœnam tẽporalẽ præfatã hic vel in purgatorio soluẽdã, vt supra. q. 1. q. 2. habetur. Et hæc pęna tẽporalis est quæ remittitur & soluitur p indulgẽtias, vt probatũ est. ❡ Secundo probatur eadẽ prima pars. Quia remissionem culpæ non potest operari qs citra Deũ, nisi vel dispositiuè, & hoc fit p contritionem, vel ministerialiter: & hoc fit per ministrationẽ sacramẽti, & virtute sacramẽti. Indulgẽtia autẽ nil istorum est, vt patet. ergo vt talis est indulgẽtia formaliter nõ remittit culpam: neq; Papa p indulgentias potest remittere culpam aliquam sub ratione culpæ. Et in his cõmuniter concordant doctores, vt ẽt refert Thomas in add. tertiæ partis. q. 25. art. 2. in respõsione ad tertium. & Florent. par. 1. tit. 10. c. 3. §. 4. 5. & Siluest. tit. indulgẽtia. q. 10. ❡ Vnde patet. Quod si peccatũ veniale iam transactum hẽt rationẽ reatus culpæ vel maculæ distinctã ab obligatione pęnæ tẽporalis ei debitæ secundũ Thomã & sequaces: tunc illa culpa non remittitur per indulgentias neq; pœna tẽporalis ei debita, dũ manet ipsa culpa aut eius reatus: sed oportet quod prius illa culpa sit remissa per aliquam displicentiam vel alias, nisi fortè indirectè vt ait Nauarro in tractatu de indulgentiis. nota. 10. §. 14. quatenus. s. pœna peccato veniali debita iam sublata vel remissa per indulgentiã, ipse quoq; reatus, vel macula qualiscunq; peccati venialis videtur tolli. Si autem idem sit reatus culpę peccati venialis, iam transacti, quod obligatio ad pęnam temporalem ei debitam ẽm Scotum, & sequaces: tunc per indulgẽtiam remittitur ille reatus culpæ venialis id est illa obligatio ad pœnã temporalẽ nisi actu placeat tale peccatũ. Faciũt ad hoc ea quæ infra. q. 11. habetur ẽm Adri. cõtra Palud. ❡ Patet etiam secundo, quod illud qd communiter dicitur in bullis, quod. s. per indulgentias cõceditur remissio peccatorũ intelligitur. i. pęnarũ debitarũ pro peccatis. Nã peccatũ sępe accipitur pro pęna peccati, vt Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa. i. pęna peccatorũ tunc remissæ sunt: & ibi Christus ei concessit indulgentiã plenariã quia iam quoad culpam erãt p contritionem remissa peccata eius ẽm cõmuniter doct. Item. 1. Petri. 2. Peccata nostra ipse pertulit, i. pęnã debitã nr̃is peccatis. & 1. Machab. 12. Vt a peccatis soluantur. i. a pęnis debitis pro peccatis huius vitæ, vt hoc ẽt refert Supplementũ Gabri. in 4. dist. 43. q. 3. art. 1. nota. 1. ❡ Patet ẽt tertio, quod illud quod sæpe conceditur in iubileis. s. indulgẽtia plenaria a culpa & pęna, in rigore verborũ est falsum ut sonat, vt dicit Florent. Siluester, & Supplementum vbi supra. Sed propter reuerentiã verborum Papæ, aut Ecclesiæ

Ratio. 2.

Ratio altera.

Secundo.

Tertio.

siæ sic sæpe loquentis & pp vsum loquendi potest & debet sano mõ intelligi. Sic. s. quod ibi remittitur culpa non quidem ratione indulgẽtiæ, sed ratione contritionis vel sacramenti, quæ culpa prærequiritur remissa ad consequendum indulgentiam: vel qa in talibus iubileis, & indulgentiis plenariis a culpa & pęna quoties sic cõceduntur conceditur ẽt auctoritas, vt talis absoluatur sacramentaliter ab omni peccato quoad culpã ẽt de reseruatis, vt piè, & cõiter creditur, & sic est stilus curiæ: secus a censuris nisi specialiter exprimantur aut concedantur. Ideo inoleuit vsus dicentiũ, quod talis indulgẽtia absoluit a culpa & pœna, vt dictũ est. Quod etiam innuitur ex eo, quod in Clem. religiosi. de priuil. & de pęnit. & rem. c. abusionibus. Papa prohibet quęstoribus eleemosynarũ prædicantibus ne dicãt, aut concedant indulgentiam plenariam a culpa & pœna faciẽtibus eis eleemosynas. Et ratio est secundum glo. ibidem. Quia talis modus loquẽdi non pmittitur, nec habet verum nisi in indulgentiis plenariis vel iubileis concessis p Papam euntibus in terrã sanctã, vel accipiẽtibus Cruciatã, & ad sensum prædictũ. ¶ Nota ẽt quod aliud est cõcedere indulgentiã plenariã a culpa & pęna, aliud absoluere plenarie a culpa & pœna, vt de hoc latius infra. q. 41. proposit. 2. habetur. *Nota.*

Secunda pars propositionis probatur. ¶ Secunda pars propositionis est. Quod indulgentiæ, vt tales remittunt solum pœnam tẽporalẽ Deo debitam pro peccatis personalibus iam prętcritis & iam quoad culpam remissis. Probatur primo quod solum pœnam remittunt. Quia indulgentia aliquid operatur remittẽdo vel soluẽdo, vt patet ex q. 3. & 7. & non culpam, vt dictum est. ergo pœnam. ¶ Quod autem solum pęnam temporalem, & nõ æternam patet, Quia pęna æterna nõ dimittitur nisi per id p quod culpa mortalis. Nam eo ipso quod culpa remittitur, iã consequenter remittitur pœna æterna hostilis & exterminatiua seu obligatio ad eam: quia illa non conuenit filiis gratiæ habentibus ius ad hæreditatẽ gloriæ remissa culpa mortali. Sed culpa non remittitur per indulgentiam, vt dictum est. Ergo idem iudicium de pęna æterna cõsequẽte seu cõcomitante ipsam culpã. Quæ quidem pœna æterna sic hic non remittitur iã in inferno fit irremissibilis stante lege. ¶ Et non curo hic amplius disputare an pęna tẽporalis debita p peccato mortali, vel etiã veniali iam quoad culpam in hac vita remisso ei qui in alio mortali decessit remittatur in inferno sm Scotum, an non sm Tho. Probabilius enim mihi saluo meliori iudicio videtur, quòd etiam si secundum Scotum ibi in inferno tollatur, aut remittatur satispatiẽdo: tñ per suffragia viuorum, aut per indulgentias non potest remitti illa pœna temporalis ibi debita, Quia non est in statu quo possit iuuari vllo mõ ad beatitudinem per aliorum opera: ex quo nõ existentibus in gratia, nec de numero membrorum Christi & Ecclesiæ non valet fieri charitatiua communicatio. Quia in inferno nulla est redemptio sm cõmuniter docto. in hoc concordãtes, vt etiam refert Gabriel in Can. lecti. 56. litera. S. vt de hoc ẽt habetur infra. q. 23. in respõsione ad primum argumẽtum, ibi vide si placet, & cõcordat Medina de oratione. q. 25. ¶ Ex quo patet error Mayronis, & aliquorum dicentium, quod per indulgentias remittitur etiam pœna prædicta inferni: & fundantur in textu de pęni. dist. 3. c. vltimo. vbi dicitur quod bona facta in mortali valent ad tolerabilius iudiciũ subeundum. Sed certè hoc fundamentũ eorum nihil facit pro eis. Quia intelligitur pdictum capitulum non quidẽ sic, quod bona opera ipsorũ minuant pœnã eis debitam in inferno pro aliis eorũ peccatis: sed quod non agendo malũ est faciẽdo bonum nõ augetur eis pœna inferni, vt cõiter glossatur a doctoribus, & latius agit Gabriel, vbi supra & summa Ang. tit. indulgentia. §. 1. Item qa dato quod per eorum bona opera minueretur eorum pœna infernalis: non tamen sequitur, qđ etiam per opera aliorum, aut quod per indulgẽtias: quia nõ potest hoc auxilium eis communicari, vt dictum est, vt etiam de hoc habetur infra q. 20. per totum, & in responsione ad primum argumẽtum ibidem. Vbi habetur quod requiritur quod sit in statu gratiæ is cui valere debet indulgẽtia. Et quidem apertè est contra eos. c. tres sunt. de pœnit. dist. 1. c. verbum. & de consecra. dist. 4. c. omnes: vbi patet Intentum, & facit. cap. maiores. de baptismo. §. hic vero dicimus. & expressè ad propositum facit extrauagan. Clem. 6. vnigenitus. de pęnit. & re. vbi dicitur quod thesaurũ Christus Ecclesiæ militanti acquisiuit volẽs suis filiis thesaurizare, fidelibus dispẽsandũ, & verè pęnitentibus applicandũ &c. Nunc autẽ damnati in inferno non sunt de Ecclesia militanti neq; filii, neq; fideles, neq; pęnitẽtes, ergo eis nullo modo prosunt indulgentiæ ad releuationem suæ pœnæ æternæ cuiuscunque.

¶ Sequitur alia particula (Deo debitam) quia indulgentia non remittit pœnam iudicialẽ debitã hominibus aut Ecclesiæ, aut in foro cõtentioso. Ideo sm Thomam religiosi per has indulgẽtias non liberantur a pœnitentiis sibi iniunctis in c. per suos prælatos. Ratio horum est quia indulgentia solum supplet tertiam partem pęnitentiæ. s. satisfactionem pœnitentialem, hæc autẽ est Deo debita pro peccatis. ergo. Et in hoc concordant communiter doct. Quomodo autem cum hoc stat quod per indulgentias remittitur pœna temporalis debita tam in foro Dei, quam Ecclesiæ, infra. q. 10. habetur.

¶ Sequitur alia particula (pro peccatis personalibus) quia indulgẽtia non liberat a pœnis debitis p peccato originali, vt patet. Quia non a fame, & siti, & morte, pp rationes supradictas. in q. 5. in responsione ad tertium, neq; ab aliis pœ-

nis contractis ex natura peccati cuiuscunq; , vt potè a cæcitate intellectus, prauitate seu habitu prauo voluntatis ex peccato actuali prouenientibus: hæc enim per satisfactionem, & per consequens per indulgentiā loco satisfactionis succedentem non tolluntur.

¶ Sequitur alia particula (iam præteritis, & quo ad culpam iam dimissis) i. f. & bene ait Supplemētū Gabrielis vbi supra. art. 2. propo. 11. corollario. 9. & cōcordat sūma Rose. tit. indulgentia. §. 16. quod si qs cōsequitur indulgentias annales de iniunctis pœnitentiis pōt p eas redimere pœnitentias annales huius sæculi sibi p tunc iniūctas a sacerdote, vel eas ad futurū sæculum reseruare p solutione pœnatū ad quas pro peccatis iam cōmissis tunc tenetur: sed non potest huiusmodi indulgētiarū fructū reseruare p peccatis in futurū cōmittendis: ideo p futuris oportet, vt toties indulgentiā lucret quoties ea cōmisserit. Et ratio huius est, quia indulgētia æquiualet & succedit loco satisfactionis pœnitētiali. Hæc aūt satisfactio est solū p debito iā cōtracto pœnarū p culpa iam remissa. Sed de hoc latius habetur infra. q. 33. 34. vbi agitur de indulgētiis cōtinuis & ppetuis quo valent. & q. 42. vbi agitur qd satisfactoria bona in hoc differūt a meritoriis, qd non possunt applicari neq; referuari in thesaurum pro futuris peccatis: meritoria autem sic.

QVAESTIO IX.

Vtrum indulgentiæ remittant pœnas præfatas peccatorum modo sint iniunctæ per sacerdotem modo non.

Proposit. 1. RESPON. per quatuor ppositiones. Quarum prima est. Papa potest p se, & per alios inferiores concedere indulgentias p quas rēmittantur pœnæ peccatorū tam iniunctæ p sacerdotē quam ēt nō iniunctæ. Ratio. Quia ex Matth. 16. 18. & Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata &c. pōt remittere omnia etiā occulta quoad culpā & pœnā vt supra. q. 6. 7. habetur. Et non videtur, vbi ei sit facta aliqua restrictio quoad pœnas iniunctas tm. Itē in bullis Papalibus habetur sæpe quod p tales indulgētias plenarias restituuntur homines ad innocentiā seu statum baptismalē, hoc aūt non esset verum nisi per tales indulgētias remittantur pœna Deo debitæ ēt si nō sint iniunctæ. Et nota qd hæc restitutio ad innocentiā baptismalē intelligit solū quoad liberationē pœnarū, ac si non peccassent: non aūt quoad alia bona quæ in baptismo recipiuntur. Et in hac propositione q̄ loquitur de possibili nulla est difficultas inter catholicos: omnes enim doctores in hoc cōuenerūt. Sed vtrū ita de facto cōcedat Papa aut alii plati, in hoc est varietas opinionū. Ideo quoad hoc sint aliæ propositiones sequentes.

Proposit. 2. ¶ Secunda propositio. Diœcesani nō possunt regulariter fm in commune cōcedere indulgētias nisi de pœnitentiis iniūctis p sacerdotē Rō. Quia quoad alias pœnas est sibi p Papā & Ecclesiam ablata seu restricta potestas, vt patet in c. cū ex eo. de pœn. & re. vbi solū de iniūctis pœnitētiis cōcedit illis talis potestas, & in c. nro. eo. tit. habet qd archiepiscop' pōt cōcedere indulgētias, ita tn̄ qd statutū generalis Cōcilii (psati in c. cū ex eo.) nō excedat. Et idē habetur in c. Rom. eo. tit. lib. 9. Ex quo patet quod ēt si diœcesani concedant indulgentias absolutē debent intelligi & interpretari fm prædictum ius commune. f. de iniunctis tm. Et prædicta omnia sunt vera nisi p Papā vel Ecclesiā ipsis diœcesanis, vel ēt aliis cōcedatur generaliter, vel specialiter qd possint concedere indulgentias absolutē, vel ēt de non iniunctis. Tunc. n. possent fm tenorem cōcessionis cōcedere indulgentias de iniunctis, & de nō iniunctis pœnitentiis seu absolutē, & in hac secunda propositione etiam cōiter concordāt doctores. Sed Nau. in tract. de indulgentiis. nota. 11. § 9. & 10. oppositum dicit ēt cōiter teneri qd episcopus potest etiam de non iniunctis, fm ius cōmune concedere indulgentias quodq; ita intelligēdū est dictū. c. cum ex eo. & c. nostro. Ego vero standum censeo cōmuni practicæ & cōsuetudini Ecclesiæ quæ est optima legū interpres: & fortè nunc ita est in practica, vt ait Nauarro., contra Caietanum ibidem, & consonat noster Medina de indulgentiis disputatione. 4. c. 14. & latius disputatione. 6. c. 27.

¶ Propositio tertia. Quando Papa concedit indulgētias cū limitatione expressa de iniūctis pœnitentiis, tūc solū pœnitentiæ iniūctæ vel impositæ p confessorē in confessione sacramentali remittuntur p tales indulgentias. Ratio. Quia indulgentia tm̄, & nō plus valet quantū sonat fm tenorē concessionis si verē, & nō fallaciter cōcedatur, vt est cōmunis regula, & practica doctorū vtriusque iuris, & curiæ Romanæ, & hoc habet veritatē in oībus indulgentiis etiā plenariis & cōtinuis & tēporalibus a qbuscūq; cōcessis sic limitate de iniunctis pœnitētiis: qa solū iniunctæ pœnitētiæ p confessorē, & nō aliæ remittuntur. Ideo si nulla pœnitētia est p confessorē imposita pœnitēti aliquomodo. f. nec specialiter, nec generaliter tunc p talē tenorē cōcessionis indulgētiæ nil ei remittit. Quod si Papa cōcedens indulgentiā de iniūctis intēdat ēt de nō iniūctis cōcedere indulgētiā, tūc corā Deo talis indulgētia remitteret pœnas etiā nō iniūctas. Quia effectus indulgētiæ nō pēdet ex tenore aūt forma verborū q̄ nō est taxata iure diuino ad cōcedendū indulgētiā, sed ex volūtate cōcedētis vt infra. q. 38. habetur. Sed hoc est p regula semper habendū, q̄ nisi manifeste cōstet de opposita volūtate seu intētione cōcedētis semp standū est tenori verborū: & fm ipsum, & conformiter ad ipsum est interpretāda volūtas, & intētio cōcedētis tā in foro Proposit. 3.

Dei quã Ecclesiæ. Non.n.p̃sumendũ est cõcedẽte inuigentiã velle oppositũ suis verbis intendere. Et in hac tertia ꝓpositione, & ibi dictis cõcordant cõiter doct. in 4. dist. 20. & 45. precipuè Duran. dist. 20. & Fran. Mayr. in tractatu de potestate clauiũ. & supplemẽ. Gabrielis latè refert in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. ꝓpo. 11. & Gers. in floribus dicẽs. Dies indulgẽtiarũ referunt ad pœnitẽtias ꝓ hac vita iniũctas sic.n. textus sonat. Hęc ille. Itẽ Adri. in 4. in materia de indulgẽtiis cõcl. 2. & summa Ang. tit. indulgẽtia. §. 1. 2. & Siluest. eo. tit. q. 8. & 10. & oẽs ferè doctores Canoni. in c. quod autem. de pœni. & remis. ❡ Ex supradictis infertur, primo quod non valet illa opinio recitata a Paluda: o in 4. dist. 20. q. 4. art. 2. & Florent. 1. par. tit. 10. c. 3. §. dicens, quod per talem formam concessionis indulgẽtiæ de iniunctis remittitur etiam pœna non iniuncta, sed iniungẽda a Deo vel sacerdote secundũ Canones. Ratio huius opinionis erat quia ly (de iniunctis) intelligitur, id est, etiam de iniunctis, & nõ solum de iniungendis, ad hunc sensum concedo tibi quadraginta dies indulgentiæ de pœnitentia iniuncta, id est, de tali pœnitentia qualis claue nõ errante deberet iniungi, vt. s. quadraginta dies lucrati de indulgentia tm̃ tibi valent quantum illi quadraginta dies, qui deberent tibi iniungi tibi valuissent si tibi iniũcti & impleti fuissent. Hæc (inquã) opinio & eius rõ non valet. Quia contra tenorem & formã expressam indulgẽtiæ non valet interpretatio, & qa vt hẽbetur & notãt cõitec doctores extrauag. de verb. signi. cap. olim. & c. in his. non est recedendum a verborũ propria significatione, nisi de mẽte aliud aliquid constet. Nam similitec liceret in alijs quibuslibet textibus interpretari extendendo verba cõtra tenorem textus: quod non licet doctoei cuiquam nisi de mente statuentis vel concedentis, vel aliunde ex causa cogente, & manifeste cõstaret: & solus Papa vel Cõcilium potest hoc modo exponere rationabiliter scripturã sacram, vt dicit Augustinus de Ancona in libro de potestate papæ. q. 67. art. 1. ❡ Si adhoc subterfugiendo dicat præfata opinio, vt dicit supplementum Gabrielis vbi supra, quod ly de iniunctis si extenda tur etiam ad iniungendas vt dictum est nõ capitur impropriè, sed propriè, quia pœnitentia iniuncta verificatur de omni pœnitentia taxata a Deo, & ipsi debita ꝓ peccatis vel a iure, vel a cõfessore. Nam iniuncta dicitur pœnitentia qa ad eam homo obligatur absolutè, vel ex suppositione. s. si vult liber esse a debito pœnæ, & liber gloriam intrare etiam si non sit illi præceptoriẽ imposita per superiorẽ. Quod patet. Quia Ecclesia sic vtitur in suis bullis & concessione indulgentiæ & extrauag. c. cum ex eo. de pœn. & rem. dicens. Et in remissionẽ iniungimus peccatorum, vt det vel faciat tale, quid is, q voluerit lucrari hanc indulgentiã. Ergo cum nomine pœnitẽtiæ iniunctæ intelligatur oĩs pœnitentia a Deo, vel Ecclesia, vel sacerdote taxata seu imposita ẽt ex suppositione: vñ quod possit cõprehendere pœnitentiã taxatã a Deo, vel a iure Canonico, ẽt si nõ sit specialiter imposita, seu iniuncta p sacerdotẽ in sacramento: & ꝑ cõsequens, quod cõprehendit pœnitẽtias per sacerdotẽ iniungendas, vt dicebat illa opinio. ❡ Sed certè hoc subterfugiũ pro p̃fata opinione nil valet, qđ quadrupliciter probatur. Tũ primo, quia vt dictum est verba in suo ꝓprio, & potiori significato sunt intelligenda, nisi aliud de mente loquentis rationabiliter constet. Nunc aũt pœnitentia iniuncta capitur ꝓ iniuncta vel imposita a iudice, seu sacerdote specialiter ꝑceptoriẽ, aut consultoriẽ absolutè, vel cõditionaliter aut alio mõ: non aũt pro pœnitẽtia a iure, aut a Dei dispositione taxata. Qđ patet. Iniunctio.n. pœnitẽtiæ significat specialẽ applicationẽ iuris seu pœnitẽtię taxatæ in iure, seu decreto Dei ad hunc, & ꝑ consequẽs significat specialẽ impositionem iudicialẽ talis pęnitẽtiæ alias taxatæ, aut non taxatæ ꝭm ius. Ius.n. nõ applicat pœnitentias taxatas alicui, sed taxatas ostẽdit. Similiter, & Deus in hac vita facit, vt per iudices sñiam specialiter applicando delinquentibus. Sentẽtia enim est applicatio iuris ad hũc: quæ applicatio ex quo fit per sentẽtiam iudicis, ergo fit per iniũctionem seu impositionem illius pœnitẽtiæ taxatæ, seu statutæ a iure, vel a Deo factam a iudice sentẽtiam ferẽte. Et ita ius aut Deus nemini iñgit pœnitentiam in hac vita sed iudex, aut sacerdos. ❡ Tum secundo, quia eo ipso, quod doctores cõiter ex ipso antiquo, & ad huc permanente tenore bullarum faciũt differẽtiam inter pœnitentias iniunctas, & iniũgendas, & bullæ ipsæ aliquando concedunt de iniũctis aliquãdo absolutè sine vlla limitatione. Sequtur manifestè, quod est differẽtia quãdo dicitur de iniũctis, vt vocabulum sonat propriè sumptũ. Alioq; vana esset talis distinctio, & tenor diuersus indulgẽtiarum si omnia inuicem pro se ipsis cõfusè acciperentur. Itaq; sicut olim quando in dulgẽtia concedebatur expressè de iniũctis pęnitentijs, intelligebatur de iniũctis tantum per sacerdotem, ita & nũc debet intelligi idẽ tenor indulgẽtiæ perseuerans. ❡ Tum tertio, quia sic est in vsu, & practica tam loquẽtium quã doctorum cõiter in præsenti materia: & standum est acceptioni vocabuli de iniunctis ꝭm communẽ vsum, & acceptionem eius vt dictum est. Et in his expressè concordat Duran. vbi supra. q. 4. & Caie. 2. quodlibeto. in materia de indulgentijs. c. 7. cum cõiter doctoribus. Quamuis aliquando ly de iniunctis pœnitentijs aliter accipiatur. ❡ Secundo infertur ex supradictis, quod non valet illa alia opinio ẽt recitata a Palud. & Florẽt. vbi supra dicens, quod quando datur indulgẽtia plenaria plenior aut plenissima de iniunctis, tũc omnis pęnitentia iniuncta, & iniũgenda in foro

Dei

Coroll. 1. — Euasio. — Replica. — Coroll. 2.

Dei et Ecclesiæ remittitur hic et in purgatorio per supradictũ tenorẽ etiam expressum de iniũctis. Et ratio huius opinionis quoad primã partem est q̃ ex quo cõceditur indulgentia plenaria, ergo de omni pœna et non iniuncta p sacerdotem: alioqui non esset plenaria indulgentia si solum ad iniunctas pœnitentias restringeret, ut sonat tenor cõcessionis. ¶ Sed hęc opinio quo ad illam primam eius partem nõ ualet, quia stã dum est tenori verborum concessionis, ut dictũ est. Et uerbũ seu clausula gñalis dẽt restringi & intelligi ſm limitationẽ expressam adiunctã. Iõ ad rõnem pfatã dico, cõcedendo quod qñ cõceditur indulgentia plenissima de iniunctis nõ est plenissima absolute de omnib. sed solũ de iniũctis p sacerdotẽ, vt dicit tenor indulgentię: quas oẽs iniunctas non tolleret, aut nõ remitteret talis indulgentia si non esset sic plenaria sed solũ annalis aut partialis: ideo est plenaria non absolute sed limitate quoad iniunctas tm̃ pœnitentias ſm ipsum tenorẽ indulgentiæ. ¶ Tertio infertur qđ non ualet illa alia opinio etiã recitata a Palud. ubi sup. dicens qđ qñ dr, Remitto tibi vnũ annum de pœnitẽtia iniuncta sensus est qđ tãto minus punieris in purgatorio q̃tũ si uno anno cõtinuo egisses pœnitentiam in hac uita. Et hãc opinionẽ dicit Inn. de pœn. & remi. qđ est satis cõsona æquitati. Dico ergo qđ si huc opinio intẽdit dicere, quod tunc remittũtur pœnitẽtiæ unius anni nõ iniunctæ nõ ualet: ut patet ex dictis. Si vero intendat qđ de pœnitentia tm̃ iniuncta remittitur ille annus, tũc uera est opinio, ut paulo inferius & dicetur & inf. q. 32. Illud aũt qđ pfata opinio subnectit quod q lucratur talẽ indulgẽtiã tenetur nihilominus facere pœnitentiã in hac uita, quõ intelligatur & fit uerum inf. q. 10. late dicetur. ¶ Tandem p concordia & bono intellectu oium prędictarum opinionum potest forte bene dici, quod qñ cõfessor gñaliter iniungit pœnitenti dicens. Quicqđ boni feceris sit tibi in satisfactionẽ seu remissionẽ peccatorum: tunc uľ quod oĩs pœnitentia debita & iniũgenda sit iam iniuncta aliquo modo saltem generaliter, quis sub electione pœnitentis; & qđ tunc indulgentia cõcessa de iniunctis extenditur etiam ad spãliter iniungẽdas, ex quo iam sunt aliquomodo. s. gñaliter iniunctæ, ut dictum est, ut de hoc latius hr̃ inf. q. 27. ppo. 4 ſm Gerson. Et sic forte locuti sunt doctores pdictarum opinionum q̃ prima facie uidebanť aduersæ, & non sunt si sic intelligantur & limitẽtur ad bonum sensum. Ideo salubre est quod confessor semp dicat pœnitenti. Quicquid boni feceris & c. ut sic ei ualeant oẽs indulgentiæ rã de iniunctis q̃ de iniũgendis. ¶ Propositio quarta est, Qñ Papa concedit indulgentiam absolute non dicendo de iniunctis: tunc per talem indulgentiam remittitur tanta pœna debita, modo sit iniuncta a sacerdote modo non q̃tam sonat tenor indulgentiæ plenariæ, aut temporalis seu partialis. ¶ Probatur quincupliciter. Primo, quia Papa, vel alius cui hoc sic a Papa, uel Ecclesia conceditur, id pt, ut patet ex prima ppositione: & de facto sic concedit. Quod patet. Quia tm̃ ualent indulgentiæ quantum sonat tenor earum, dum aliud de opposita mente cõcedentis nõ constat, seu dum cõcedens aliud nõ intendit: ut sup. dictum est in tertia propositione, & est cõis practica doctorum. Quod si aliter uoluisset expressisset. Et ubi ius nõ distinguit, nec nos distinguere debemus, vt habetur d. 50. ca. si Euangelica, & de maiori. & ob. c. solitæ, §. notandum. & late refert glo. in c. consuluisti. 2. q. 5. & gl. in c. saluator 1. q. 3. in uer. indefinitę. & est ar. c. porro. c. cum & plantare. de priuileg. ¶ Item secundo probatur. Quia & scit & tolerat sic cõcedens Papa: quia sic etiam habet stilus curiæ Romanæ & usus eius & aliorum sic intelligentium, ut sonant tenores indulgentiarum absolute, uel limitate. Ergo si solum intenderet de iniunctis, cum eius tenor uerborum loquatur de oĩb. absolute & indistincte, sequeretur qđ Papa & Ecclesia deciperet sine causa suos filios: psertim in hoc tempore qñ scit omnes pœnitentias esse arbitrarias, idest, uoluntarie iniunctas, non secundum rigorẽ canonum pęnitentialiũ, neq. secundũ qualitatẽ peccati, sed paruas uel nullas pęnitentias iniungi secundũ fragilitatẽ et uoluntatem pęnitentiũ. Quia malunt cum nulla pęnitẽtia iniũcta specialiter destinari ad purgatoriũ, quam magnam et uix implendã acceptare. Sentiens ergo hoc Ecclesia et uolẽs pie prouidere debitis pęnis filiorũ per indulgentias: certe nõ pie nec vere prouideret si cõcedẽs indulgẽtias absolute et illimitate nõ intẽderet ualere nisi limitate de iniunctis pęnitẽtiis cũ sciat esse fere nullas iniunctas pęnitentias. ¶ Item tertio probatur idem. Quia beneficium principis, præsertim quãdo non est in pręiudiciũ alicuius iuris aut personæ debet latissime interpretari quãtũ forma verborũ patitur proprie sũpta, ut habeť in. c. olim. de uerbo. signifi. et c. cũ dilecti. de donationibus. Item concessio principis est latissime interpretanda etiã in pręiudiciũ ipsius concedentis, si propria forma uerborũ patiatur: non autem in præiudicium aliorum, ut est c. quia circa. de priuilegiis. in ultima glossa et not. p Inno. in c. olim. de uerborũ significatione. et glo. in c. licet de trãsla. episco. ubi de hoc late. Quia et cõtra eũ, qui legem dicere potuit apertius est interpretatio faciẽda. ff. de pact. §. veteribus. et de priuil. c. quia. in glos. et habetur in l. fi. ff. de cõsti. princi. præsertim si fit qđ concessum causa pietatis, ut not. Panor. in c. cũ dicat. de Ecclesi. ædifi. quia de re. iuri. odia restringi, et fauores cõuenit ampliari. Nunc autẽ patet quod indulgentia Ecclesiastica est grã de beneficiũ animarum & fauorabile, et pietas

Coroll. 3.

magna, & in nullius ꝑiudiciū. Ergo cum uerba cōcessiones proprie sumpta absolute & illimitate, vt sonāt aperte patiātur ēt in rigore quod intelligātur ēt de nō iniūctis pęnitētijs, sequit quod sic debent intelligi concessæ indulgentiæ prædictæ.

Euasio.

¶ Si ad ꝑdictas ꝓbationes subterfugiendo dicatur sicut dicit Caiet. in quodlibeto, qđ Papa sub formidine sic absolute cōcedit & intelligit solū de iniūctis, vt patet ex additione q̄ apponit dicēs quātū claues se extendunt &c. hīc quod verba debent intelligi s̄m formā iuris cōsuetā, ut ipse Papa expresse dicit in cōcessione indulgentiarū. Nunc aūt forma iuris cōsueta et antiqua est limitate de iniūctis, ergo.

Rept contra euasionem.

¶ Cōtra ꝑdicta subterfugia sic replico, nā primū potius est pro nobis, qa si Papa concedit q̄tū Claues se extēdunt: Claues aūt se extēdunt etiā ad nō iniunctas, ut supra ꝓpositione prima ductum est s̄m oēs doctores. & s̄m ipsum Caiet. ergo intendit ēt de non iniunctis. ¶ Ad aliud dico qđ licet antiqtus esset forma consueta de iniunctis tm̄: nō ideo tamen factum est ius, qđ non nisi de iniūctis de cętero cōcedātur aut qđ nō possit esse alia forma cōsueta iuris in temporib. modernis. Imo dico quod decenter mutatis tēporib. et causis mutatur & forma concessionis indulgentiæ. Quando enim taxabātur pœnitētiæ rigurosæ secundum Canones aut qualitatē delicti; tūc satis fuit concedere de iniunctis. Nunc autem ecōtra vt dictum est; ideo nunc est alia forma iuris consueta cōcedēdi indulgētias absolute de omnib. etiam de non iniunctis, alioq deciperet Ecclesia filios suos, ut dictū est. ¶ Item non habetur in iure quod olim solū de iniunctis cōcedebantur indulgētię, sed potius habetur oppositū, ut patet, in cap. cum ex eo. de pœn. & rem. ubi prohibetur episcopis cōcedere indulgētias ultra quadraginta dies de iniunctis, ex quo patet qđ erat in vsu concedere etiā de non iniunctis plures dies, q̄uis Caietanus aliter intelligat præfatum capitulum, ut infra patebit in primo argumento. Patet etiam idem quia Innoc. tertius in eodem cap. cum ex eo. concessit Iubileum plenissimū, et intentio sua fuit etiam de nō iniunctis. ut ibi notat Ioannes Mon. ueque potest hoc negare Caietanus, nisi dicēdo sicut ipse dicit quod hoc fecit ut doctor sequax illius opinionis, & nō ut iudex seu ut Papa: sed hoc est falsum quia ut Papa id concessit. Alioqui isto modo posset Caiet. inualidare omnia decreta & acta pootificalia; aut dicendo qđ id fecit Papa semel aut raro ꝙ non est iuxta formam iuris consuetam. Sed certe contra ipsum Caiet. uidetur quod antiquissimis illis Crucesignatis Hierosolymitanis concedebantur indulgentiæ plenissimæ etiam de oon ioiunctis: de quo nō dubitauit B. Tho. qui bene uiderat Cauones indulgentiarum. ergo forma antiqua consueta non erat solum de iniunctis.

4 Ratio.

¶ Itē quarto principaliter probatur propositio quarta. Quia (ut refert Palude in 4. distin. 20. q. 4. in fine) cum Pœnitentiarius Romanus iniūgeret pęnitentiam cōsequutis indulgentiam plenariam, accepit mandatū a Papa ut nō iniungeret pœnitentiam. ergo ualet de non iniunctis.

Quinta.

¶ Item 5. quia in forma plenariæ absolutionis, quæ contediтur in morte & sæpe ēt in uita (ut patet in multis bullis huius tēporis) cōtinetur, quod illi restituuntur ad innocentiā baptismalem. Talis aūt concessio nō esset uera ne efficax si solū ad iniūctas pęniteotias extenderetur illa indulgētia. ergo.

Confirmatio eorum quæ dicta sunt.

¶ Et cōfirmatur. Quia indulgētiæ absolute q̄ dantur pro defunctis non extenduntur solū ad iniunctas pęnitentias. Quia non præsupponitur, eos q sunt io purgatorio decessisse sine impletione pęnitentiarum iniunctarū. ergo extenduntur etiam ad non iniuuctas.

¶ Et cū præfara quarta propositione concordāt cōmuniter doc. utriusq; iuris ubi supra allegati io probatione tertię ꝓpositionis. Et licet aliqui doctores, ut Durandus, Caiet. Altisiodoren. Albertus Magnus, & ēt Gerson. & alij videātur dicere quod solum se extendūt ad pęnitentias iniunctas: tū plures eorum id dicunt & intelligūt quando & qa sic sonat & intelligitur secūdum eos tenor concessionis seu indulgētiarū, ut aperte ipsi confitentur: & qa indulgentiæ particulares dierū seu annorum suis tpib. sic expresse de iniunctis concedebantur: indulgentiæ aūt plenariæ quia sæpe tunc absolute & illimitate concedebātur: ideo dīt quod tales præsertim Papales remittebant etiā pœnitentias uou iniunctas. Quia tamen tpis decursu omnia cum ipso usu mutantur; ideo sicut nūc crebrescit usus & copia indulgentiarū, ita & tenor seu forma cōsueta mutata est, earum maxime q̄ a Papa seu ab alijs specialiter eius auctoritate cōcedūtur. Et sic talis tenor absolute & illimitate ēt de nō iniunctis, ut sonat intelligēdus est. Quoad hanc quartā propositionę uide qđ habetur infra q. 10. in quarto corollario quod quidem satis ad rē facit.

Arg. 1.

Contra quartam propositionem arguitur tripliciter. Primo, quia uerba iudicis absolute posita sunt intelligenda secundum formam iuris ꝑsertim in materia stricti iuris. Sed in iure Canonico loquente de indulgentiis solū fit mētio quod ualeant de iniunctis: & materia indulgentiarum est stricti iuris. Ergo qn̄ absolute & illimitate conceduntur tā particulares, quam plenariæ indulgentię debent intelligi solum de iniunctis pęnitentiis p sacerdotem & non de iniūgendis, nisi hoc spāliter exprimatur. Consequētia est booa et maior patet secundum cap. causam quæ. de rescriptis, & cap. cum dilectus. de consuetudine. & secundum omnes doctores utriusq; iuris, ut etiam late referunt summistæ, titulo. interpretatio. tit. lex. tit. statutum. tit. gratia. titu. priuilegium. Item lege si procurator, ff. de condictio. indeb. Minor autem quoad id qđ

ibi

ibi dicitur qđ indulgentia est stricti iuris et stricte interpretāda, patet secundū nota. per Inno. et Hostien. in c. licet. de translatio. episcopo. et Bald. in sua margarita ī uerb. indulgētia. et in l. humanitatis. C. de impub. et alijs substi. ut etiā refert summa Angelica titu. indulgētia. in prin. et Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 3. et communiter doctores, et Nauarro in repetitione de indulgē tijs. nota. 9. §. 8. et. 9. dicens quod ideo est stricte interpretanda indulgentia. Tum quia per eā satisfactio pœnitentalis eneruatur. c. cum ex eo. de pœniten. et remissio. Tum quia eā concedēs dat aut soluit de alieno, idest, de thesauro cōmuni Ecclesiæ dispensat. Omnis autē dispensatio de alieno est odiosa. c. 1. et 2. de filijs presbi. li. 6. vel cautissime faciēda est ex causa rationabili secundum gloss. nou est de uoto. et c. quāto de iure patro. Ideo et īfra. q. 33. sūt multæ regulę Cancellariæ restringētes indulgētiarū cōcessiones.

¶ Quoad illud autē qđ ius semper loquitur de iniunctis patet. Quia in c. cum ex eo. de pœni. et rem. habetur qđ diœcesani cōcedentes indulgētias in dedicationibus, in anniuersario dedicationis tēpore quadraginta dies, de iniunctis pœnitentijs indulta remissio nō excedat: hunc quoq; numerū dierū indulgentiarum literis ꝑcipimus moderari q̄ pro quibuslibet casib. aliquoties conceduntur, cū Romanus pontifex qui plenitudinē obtinet ptātis hoc in talib. moderamen consueuerit obseruare. Hæc ibi & in cap. nostro. hꝫ quod archieps libere potest per suā prouinciā cōcedere indulgentias ita tñ quod statutum generalis Cōcilij. s. supradicti capituli. cum ex eo. nō excedat. Et idem hꝫ in c. Romana, & c. indulgentiæ, eo. tit. l. 6. ex quib. patet intentum.

Euasio. ¶ Si dicatur qđ in pdictis textibus solum fit mētio de indulgentiis diœcesanorū nō de Papalib. aut de aliis concessis per speciales Papæ cōmissarios, quodq; ibi limitatur pfata ptās specialis quoad indulgentias, vt ibi cōiter dicunt doctores, & in c. accedentes. de excess. præla. non aūt ibi statuitur ius quod solum de iniunctis concedantur, aut concedi intelligantur indulgentiæ absolute concessæ per Papam, uel per alium.

Replica. ¶ Contra hoc replicatur & primo contra primū. Nā in fine prædicti c. cum ex eo. expsse fit mentio de indulgentijs Papalibus cum dicitur. Cum Romanus pontifex qui plenitudinē obtinet & c. vbi patet qđ etiam indulgentiæ Papales illo modo solent concedi de iniunctis tantū pœnitentijs sicut & epales. Patet etiam quod consuetudo Papæ facit ius in suis & aliorum indulgentijs: & sic ibi statuitur ius episcopis & declaratur simul quō Papa solet eas concedere.

¶ Ad aliud quod ibi fit solum limitatio ptātis episcopalis secundum communiter doctores iā ex hoc dicto utiq; uerissimo arguitur contra ipsos. Quia si indulgentia de iure canonico & cōmuni habet pro sua materia totali pœnitentias tam iniunctas quam nō iniunctas: & episcopalis potestas solum est restricta quoad iniunctas, ita scilicet quod de ipsis nō potest ultra quadraginta dies concedere, ergo de non iniunctis posset ultra quadraginta dies cōcedere indulgentiam ex quo quoad ipsas non iniunctas nō est in hoc restricta ptās. Nunc autem consequens est falsum secundum omnes doctores, ergo & antecedens. Non minor: qa expresse habetur in dicto cap. cum ex eo. quod quoad iniunctas tantum pœnitentias potest episcopus concedere quadraginta dies & non amplius, ergo maior est falsa, ꝙ s. indulgentia habet de iure canonico & cōi pro materia pœnitentias etiam non iniunctas. Ergo solum est de iniunctis: & pœnitentiæ iniunctæ sunt totalis materia indulgentiarum de iure canonico & communi, ut probatum est contra quartam propositionem.

Secundo principaliter arguitur ad idem. Quia uerba indulgentiarum debent intelligi secundum formam iuris consuetam, ut ipse Papa dicit expresse in ipsa concessione indulgētiarum. Nunc autē forma iuris cōsueta & antiqua est limitata de iniunctis, ut patet, tum in capit. cum ex eo. de pœnit. & remiss. tum etiam quia stilus antiquus concessionis indulgentiarum est de iniunctis pœnitētiis: & nūc & in uindi obseruantia sua Ecclesię Romanę consuetudo consistens similiter videtur ad formā antiquam se referre dum Papa singulis dieb. dominicis quadragesimæ et Aduentus dat omnibus præsentibus quinq; vel septem annos & totidem quadragenas de vera indulgentia. Exprimendo enim tot dies, annos et quadragenas manifestat se loq ut canones pœnitentiales loquuntur taxātes pęnitentias per dies, annos, & quadragenas: & p cōsequens cū de illis taxatis quadragenis, aut diebus adsoluit per indulgentias, iam patet qđ illos tantum q ad illos dies & quadragenas sunt obligati eo modo quo olim per canones obligabantur scilicet per iniunctionem sacerdotis: & per consequens ab iniunctis tantum pęnitētijs illorum dierum et quadragenarum indulgentias cōcessas absoluere seu liberare demōstrat. Arg. 2.

Tertio principaliter arguitur ad idem. Quia consentaneum est rationi ut iudex Ecclesiasticus iudicet non nisi de delatis ad suum iudiciū, & non se intromittat in aliis iam ab eodem relictis. Sed sicut illa quæ ad Ecclesiasticum forū pęnitentialem non sunt delata qualia sunt peccata nullo modo confessa, certe rōnabiliter ab absolutione iudicis Eccl. sunt aliena: quia sicut iudex talis non ligat nisi de cognitis in illo foro, ita non absoluit nisi de cognitis in eodē: ita etiam delata ad forum Ecclesiasticum pœnitentialē per confessionem, & a iudice punita per minorem pęnitētiā, uidetur iam derelicta quo ad reliquam partē pęnitentiæ in foro illo Ecclesiastico. Quia præsumit Ecclesia confessores iā Arg. 3.

rite arbitratos indicaſſe pœnitentes debere ſibi ipſis relinqui quoad reliquū ſatisfactionis. Ac ꝑ hoc Eccleſiaſt. cēſura pęnitētialis fori amplius de illis nō ſe intromittit. ergo ſicut ad Eccleſiaſticū iudicē nón reddit ꝑtās aut eius vſus ligādi illū quoad reliquā ſatisfactionem; ita nō reddit quoad abſolutioné illius ſatisfactionis debitæ; ut ſic pari paſſu currat ptās & uſus ligādi & ſoluēdi. ¶ Propter has rōnes tenuit Caiet. in ſcđo quodlibeto in materia de indulgentiis c. 7. qđ indulgentiæ remittunt ſolū pęnitētias iniūctas quātumcunq. abſolute & illimitatę cōcedātur ꝑ Papā aut per aliū uiuis, aut defunctis: niſi expreſſe ēt de nō iniunctis cōcedātur: id quod fieri poſſe plane conceſſit ſm primā propoſitionē ſupra poſitā: ſed quod de facto fiat planius negat: & ſic ſm p̄dicta limitat & interpretatur oēs indulgētias abſolute cōceſſas. ¶ Et ita ipſe ſimiliter, & Mayro. in tractatu de indulgētiis ſentire vīr quod indulgentiæ directe & per prius ſe extendunt ad relaxādum uinculū ſeu iniunctionem Eccleſiæ de pœnitentia implenda: indirecte aūt & poſterius ad relaxandum pęnas ipſas iniunctas Deo debitas. Et in hoc differt hæc eorum opinio erronea ab alia etiam aliorū opinione magis erronea tenente, quod indulgentia ſolum relaxāt vinculum Eccleſiæ, ut infra quęſtione decima habetur latius in argumento contra eam ibi habito. Sed præfatæ rationes nil cōcludunt: ideo ad ſingulas earum reſpondetur.

Resp. ad 1. arg. ¶ Reſpondeo ad primum, concedendo maiorem quando tale ius non eſt derogatum per cōſuetudinem, aut quan do aliunde nō cōſtat ſufficienter de oppoſito; ſecus ſi eſt derogatum aut ſi non eſt iam conſuetudinę roboratum, ſeu qñ aliunde ſufficienter conſtat de oppoſito, tunc enim non ſunt uerba gñalia intelligenda ſecundum talem formam iuris antiqui. Quia cōſuetudo eſt optima interpres legum. de cōſuetudine. capitulo, cum dilectus, & ſm notata per Ioan. Andr. in capitulo, quod dilectio. de conſanguinitate et affinitare, & ff. de reb. dub. l. cum in teſt. et ff. de verborum obligatio. l. eum qui. & quod conſueuit 18. diſt. de Siracuſana, ut etiā de hoc Silueſt. titu. interpretatio. quæſtione 4. & 5. & titu. priuilegium quæſtione 3. ¶ Nunc autem ad minorem, Primo ad primam particulā eius quod ſcilicet in iure Canonico ſolum fit mētio de iniunctis. Reſpōdeo quod illud ſolum eſt uerum de iure antiquo, quod tamen iam per uſū contrarium et ꝑ tenorem alium cōſuetum quo ad indulgentias Papales eſt derogatum. Imo & dico quod licet antiquitus ſic concederētur indulgentiæ ſolum de iniunctis; non tamē ideo factum eſt ius quod non niſi de iniunctis concederentur. Neque habetur in iure Canonico quod non niſi de iniunctis concedebantur indulgentiæ, ſed potius habetur oppoſitum ut ſupra contra euaſionē Caietani dictum eſt, ibi uide. Et dato quod tunc eſſet ius; tamen vt dictum eſt iam decēter mutatis temporib. & cauſis mutata eſt & forma cōceſſionis indulgētiæ abſolute, ut ualeat etiam de nō iniunctis: & nunc ex quo talis eſt forma & tenor conſuetus ſecundum eum eſt intelligenda abſolute indulgentia conceſſa per Papam, ut ualeat etiam de non iniunctis, ut ſonat, ut ſupra probatum eſt. Nam de indulgētiis diœceſanorum iā ſupra in ſecunda propoſitione dictum eſt, & noſter Medina de indulgentiis diſputatione quarta, capitulo tertiodecimo, & quartodecimo latius & pulchre reſpōdet ad p̄dictam & alias rationes Gaietani. ¶ Ad aliud qđ in eadē minorę habetur, quod ſcilicet indulgētia ſit ſtricti iuris, reſpōdeo negando illud ſaltē quoad materiā ſuam, circa quam eſt indulgentia Eccleſiaſtica de qua hic agimus ſcilicet qđ remiſſionē pœnarum Deo debitarum imo potius eſt in fauore animarū et beneficium pietatis in nullius præiudiciū: et per conſequens cōceſſio indulgētiæ eſt latè interpretāda ut ſupra probatū eſt et expreſſe ſic tenere uidetur Ioan. Andr. in gloſſa Clemēti. unica. de reliquijs et ueneratione ſanctorū. in uerb. confeſſis, ubi dicit has remiſſiones. (& loquitur de indulgentijs) amare interpretari nec decet nec expedit, ut ait extra. de pœnitentiis & remiſſionib. ca. quod autem. Hæc ille. Et concordat Silueſt. tit. indulgentia q. 7. parti. 3. & q. 8. parti. 4. & ſumma Angelica, ubi ſup. & cōmuniter doctores Canoniſtæ. ¶ Illud autē quod in oppoſitum dicunt cōmuniter theologi, dico qđ in hoc uocabulo nō omnes nec plures ſed aliqui theologi ſecuti ſūt Canoniſtas ſeu Legiſtas. Iuriſtæ autē aperte loquuntur & intelligunt id non qđem de indulgētia theologice accepta ut nos hic accipimus pro remiſſione pœnarū Deo debitarum, ſed de indulgentia prout eſt idē quod priuilegium, gratia aut beneficium principis: quando ſcilicet cōceditur aliquid contra ius cōe, ut late & aperte hoc dicit gloſſa in d. tex. licet. extra. de tranſla. epiſcopo. & ipſe textus apte de tali indulgētia ſeu priuilegio loquitur, & ſimiliter Inn. & Hoſtien. ibidem. & ſumma Aug. tit. priuilegium. in prin. & §. 3. ideo quando ſumma Angelica. titu. indulgentia. & alij ſummiſtæ & doctores dicūt qđ eſt ſtricti iuris uidentur confuſe & indiſtincte dixiſſe & nō ſatis ad rem & ex æquiuocatione uocabuli aliqualiter decepti fuiſſe. Vel pp eorum reuerentiā & melius dico, qđ intellexerunt, ſicut & uerum eſt, qđ indulgentia eſt ſtricti iuris quoad tenorem, modum, & perſonam. Quia. ſ. ſtandum eſt tenori uerborum in ſua ꝓpria ſignificatione, niſi aliud ſufficienter cōſtet de mente concedentis. & quia non excedit perſonam cui conceditur & qūo conceditur & ita quoad hoc conceditur illa pars minoris. Cum quo tamen ſtat qđ ut materia fauorabilis & pia ſit late interpretanda ſm. tenorem uerborum

Nota.

in

in sua propria significatione quoad materiã suã s. quoad remissionẽ pœnarũ iniunctarũ & ẽt nõ iniũctarũ. Nã & dispositio restringibilis tñ extẽdẽda est qtũ patitur proprietas verborũ eius. c. ex p. 3. de decimis. et Aret. in l. cũ lege, ff. de testam. & in c. in literis. de testib. ait quod dispositio odiosa etiã debet extendi qtũ extẽditur & patitur ppria verborũ eius significatio. Cui cõsonat ipse Nau. in cõmento de Symonia, nu. 5. cõisq. doctrina iuristarum. & ita ppria significatio indulgentiæ absolute sine alia limitatione iuncta ex vsu et practica pręsenti iam iniunctas q̃ non iniunctas pœnitentias cõprehendit, quis materia odiosa et stricti iuris sit. ¶ Et ad replicas ibi positas, rñdeo ad primã ex. c. cum ex eo. qđ sic fuit cõsuetudo Papę olim: nũc aũt alia est eius cõsuetudo & forma concessionis indulgẽtiarũ sæpius absoluta: ideo alio modo vt sonat absolute est intelligẽda, vt dictũ est. ¶ Ad scđam replicã qđ indulgẽtia habet pro sua totali materia &c. rñdeo prius notãdo qđ restrictio, uel limitatio duo importat, alterũ qdẽ positiue, alterũ aũt negatiue, sicut & terminus exclusiuus. Positiue quidem dicit quod possit in aliqd: negatiue autem quod nõ possit in aliud. Et ita limitatio dicit cõcessionẽ vnius & negationẽ alterius. Ita ad propositum dico quod materia indulgentiarũ totalis de iure canonico & de se est pęnitẽtia tã iniuncta q̃ ẽt nõ iniuncta: qa circa utrãq; versatur secundum tenorẽ indulgentiæ ut dictũ est. Dico etiam quod potestas episcopalis est limitata quoad vtranq; materiã sed diuersimode. Nam quoad partialẽ materiam pfatam. s. quoad pœnitentias iniunctas est limitata positiue tñ, quia. s. solum est epis concessa seu relicta potestas cõcedendi de iniunctis: sed negatiue est eorum potestas limitata quoad talem materiam præfatam seu absolute tam quoad iniunctas q̃ quoad non iniunctas. Quia. s. neq; de iniunctis neq; de non iniunctis possunt episcopi concedere secundum ius canonicum ultra quadraginta dies neq; vltra annum in dedicationib. & c. vt habetur in pręfato capitulo. cum ex eo. et qa sic non distinxit. Caiet. in præfata replica deceptus est. Nam concessa maiore illius replicæ, ad minorem dico quod episcopalis potestas solum est limitata positiue non quidẽ absolute quoad totalem materiam sed quoad partialem scilicet quoad iniunctas tantum. Negatiue autem est limitata absolute quoad totalem materiam pfatam quoad omnes pœnitentias iniunctas et nõ iniunctas (vt dictum est) ultra illam summã taxatam. Et sic negatur cõsequẽtia. Quia arguitur a limitatione positiue ſm quid ad ipsam negatiue et simpliciter seu absolute acceptam, ut patet ex dictis. Si autẽ teneatur opinio Nau. ut supra in fine 2. propositionis habetur, quod. s. illa limitatio de omnib. facta est: ita quod tã de iniunctis quam de non iniunctis epi possunt 40. dies & non amplius concedere: tunc nil probat replica vel ratio Caietani & facilius illi respondetur omnino negando minorem.

¶ Ad secundum argu. respondeo ad maiorem, quod illa clausula, in forma Ecclesiæ consueta &c. Debet intelligi de consueta tempore quo concedens loquitur aut cõcedit indulgentiã: sicut ly. hodie, stat pro die dominico si loquẽs die dominico dicit hodie oraui: & p die lune, si die lune loquatur. Et licet illa clausula in forma Ecclesiæ consueta habuit initium a tpe antiquo: manet tñ eius significatio accõmode intelligenda secundũ tẽpus loquẽtis. Sicut & sinus Abrææ est vocabulum antiquum: quod pro lege ueteri significabat limbum sanctorũ patrum: nunc autem quando in officio defunctorum Ecclesia dicit, In sinu Abrææ angeli deducãte, & in officio B. Martini, Martinus Abrææ sinu lœtus excipitur, accipitur pro beatitudinis loco: ut ex sequẽtibus patet, cũ dicit Ecclesia in offertorio defunctorum, Sed signifer sanctus Michael rępsentet eas in lucem sanctã quam olim Abrææ promisisti et semini eius &c. ¶ Ad minorem autem qđ scilicet forma iuris cõsueta est solum de iniunctis respondeo hoc uerum est de forma cõsueta olim, nunc autẽ nõ: quia iam est alia noua forma consueta ijs temporibus, ut supra dictũ est. Forma enim indulgentiarũ sępe uariatur ut ait Palud. in. 4. distin. 20. q. 4. arti. 3. cõclu. 2. et secũdum talem formam pro diuersitate temporum est intelligẽda concessio indulgentiæ et secũdũ stilum currentem in curia Romana qui iam mutatus est. Et ad illud quod scilicet nũc in uiridi obseruantia manet nomẽ. Quadragenæ &c. dico quod sicut olim talis forma verborũ diesum et quadragenarum intelligebatur secundũ consuetudinem et stilum tunc vigentẽ, ita et nunc proportionabiliter secundũ consuetudinem et stilum pſente, ut scilicet tot dies, anni, aut quadragenæ de pœnitentijs absolute scilicet tã in iunctis quam non iniunctis, secundũ tenorem indulgẽtię cõcedi intelligãtur: nã singula singulis suis tẽporibus debẽt accõmodari, nisi oppositũ constet de mẽte concedentis ut sępe iã dictũ est. Et ad hoc idẽ uidetur ipse Caie. in 2. qđ libeto quæsito. 1. ubi sic dicit. Indulgẽtia cõcessa de iniunctis pœnitentijs non absoluit nisi de iniunctis tantũ, nisi forma noua detur. Hæc ille. Quid clarius contra se ipsum.

¶ Ad tertium cõceditur illa maior solũ qñ dẽt ferri snĩa in rigore iudicij aut iustitiæ ſm taxationem iustam eorũ q̃ in tali foro cognoscuntur & aguntur, alias negatur illa maior. Nunc aũt constat quod remissio pœnarum p indulgentias nõ fit in rigore iustitiæ neq; ſm taxationem meriti lucrantis indulgentias: sed pcipue respectu eius cui cõceditur indulgẽtia est opus misericordiæ & liberalitatis, ut sup. q. 3. dictum est. Et ita nil cõcluditur cõtra 4. oppositionẽ sup. positã.

Ad 2. arg.

Sinus Abrææ.

Resp. ad 3. arg.

Quest. 10.

QVAESTIO X.

Vtrum indulgentiæ remittant pœnas præfatas, tam in foro Dei, quam etiam in foro Ecclesiæ.

Prima r. ¶ Respondeo quod sic. Probatur primo quod in foro Dei, quadrupliciter. Primo. Quia oppositū dicere est cōtra priuilegium concessum Petro. Matth. 16. Quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & in cœlo, & Matth. 18. & Ioan. 20. Pasce oues meas, quod intelligitur non solum de absolutione culpæ, sed etiā pœnæ, secundum Bonau. in 4. d. 20. art. 2. q. 2. & Th. & cōiter doct. vt sup. q. 6. 4. 7. late dictū est. Secunda. ¶ Secundo probatur idē. Quia indulgentia habet quoad satisfactionem eundem effectum quem haberet pœnitētia præsertim iniuncta per sacerdotem correspondens tali indulgentiæ si talis pœnitentia perfecte expleta fuisset. Sed per pœnitentiā iniunctam a sacerdote digne a pœnitente impletam soluitur pœna tpalis debita, non solū quo ad Ecclesiā, sed etiā quoad diuinā iustitiam. Ergo et per indulgentiā. Cōsequentia patet, & maior probatur. Quia indulgentia succedit loco pœnitētiæ iniunctæ et iniungendæ, vt sup. q. 9. & q. 3. dictū est. Itē ex cōi sensu doct. & Ecclesiæ. Rō autē sumpta, a cōi sensu Ecclesiæ, & doct. est tantæ auctoritatis, vt non nisi temere oppositum qs sentiat, vt de hoc late Gers. alphab. 17. M. N. P. et alphab. 22. C. & alpha. 36. X. & Adrian. in 4. de restitu. te Cōradus de contractib. q. ult. Minor etiam patet secundū omnes. Tertia. ¶ Tertio probatur idē. Quia si indulgētiæ nō essent nisi relaxationes seu remissiones uinculi aut præcepti Ecclesiæ de implēdis pœnitētijs a sacerdote impositis, ergo decepta esset vniuersitas fideliū credētiū p indulgētias nō solū uinculū Eccl. sed etiā ipsas pœnas corā Deo remitti: & cōcessio indulgētiarū p Eccl. potius esset fraus nociua filijs Ecclesiæ quā pietas materna ab ipsa Eccl. prætenta. Quarta. ¶ Quarto probatur idē. Quia sic est per Cle. 6. in extrauag. vnigenitus. de pœni. et remi. declaratū, vbi expresse dr̄ quod indulgentia cōcedit pro remissione pœnæ tēporalis &c. vt supra q. 3. habetur & ideo nūc sæpe pontifices in suis Bullis apertius dicunt explicantes qd lucrātes tales indulgētias plenaria restituuntur ad innocentiam baptismalem, quodq; statim euolarēt ad cœlum si statim decederēt & multa huiusmodi, concordat latius noster Medina de indulgentijs disputatione. 5. ca. 25.

2. Pars. Secunda pars qd scilicet indulgētia remittat pœnas debitas pro peccatis etiā in foro Ecclesiæ, probatur ex ipso tenore indulgentiarū expresse de iniunctis. Tum ēt quia Papa pōt tollere vinculū Ecclesiasticū, ex quo pōt in omne ius humanū: & ipse tenor indulgētiarū fauorabiliū id patitur, præsertim qa & expresse sæpe ponitur in Bullis qd lucrās talē indulgentiā nō teneatur ad aliā pœnitentiā faciendā. Et qa cōmunis sensus Ecclesiæ & doct. sic sentit. Itē ad hoc facit. ca. cū ex eo. de pœn. & re. vbi dicitur quod p indulgētias indiscretas pœnitētialis satisfactio eneruatur. Ex qb. verbis dicūt sum. Ang. & Adri. in materia indulgētijs secundū Panor. qd elicitur intētū. Sed certe modo inde eliciatur modo nōtū rationes supradictæ sufficiēter id probāt.

Corol. 1. ¶ Ex omnibus supradictis infertur primo quod nō valet illa opinio erronea dicēs quod per indulgētias remittitur quidē pœnitētia debita corā Deo & Ecclesia, dūmodo sacerdos qui eā imposuit cōcesserit quod p indulgētias possit ēt solui. Quam opinionē tenuit glossa in, ca. quod aūt. de pœniten. & remissi. & aliqui alij Canonistæ. Et qd nō valeat patet secundum sum. Ang. tit. indulgētia. §. 1. & Supplemētum Gabr. in 4. d. 45. q. 3. art. 2. propo. 11. & communiter doct. ubi sup. quia uidetur arctare potestatem Papæ aut superioris, quia nō possit remittere pœnā impositā ab inferiore suo, cōtra not. in. ca. quod super his, §. rursus. de voto. Tum etiam qa videtur contra. c. cum ex eo. de pœn. & re. in verbo eneruatur. Nam etiam cōtra voluntatē & imperium sacerdotis potest pœnitens p indulgētias satisfacere de peccatis corā Deo & Ecclesia. Nō enim potest inferior impedire beneficiū principis aut superioris sui. ¶ Sed si præfata opinio glossæ intelligat quod quādo indulgentia conceditur solum de iniunctis pœnitētijs, tunc nisi per sacerdotē fiat aliqd saltem generaliter iniunctū vt pote dicēdo. Quicquid boni feceris &c. non ualebit talis indulgētia; talis opinio esset vera, vt supra dictum est q. 9. propositio. 3. secundum Gers. in regulis moralibus alphab. 25. G. Quia talis iniunctio generalis est & dicitur quodammodo licentia secundum præfatam opinionē glossæ. Potest etiam forte saluari dicta glossa si intelligat de pœnitentia iniuncta quoad vim medicinalem, vt infra in quarto corollario saluatur & explicatur.

Corol. 2. ¶ Secundo infertur, quod nō valet illa alia opinio tenēs qd per indulgētias remittitur quidē pœnitētia debita corā Deo & Ecclesia: sed cōcedens onerat se ad satisfaciendū p illo cui concessit indulgentiā. Et quod hæc opinio ēt sit falsa, patet. Quia nemo obligatur ad aliquid nisi qui aīum obligādi habuit aliquo modo, seu qui habere tenet ex lege aliqua, vel obligatione, ff. de acti. & oblig. Nullus aūt cōcedēs indulgētias, se ad id obligare intēdit vllo modo vt patet experiētia & supponitur, neq; vllo iure obligatur ad hoc, vt patet, quia nō dabitur tale ius. Nā & indulgentiæ conceduntur de thesauro Ecclesiæ qui subiectus est dispēsanti vt de eo tanq de sibi cōmisso rationabiliter distribuat egentib. vt sic satisfiat iustitiæ Dei pro egentib. sine alia obligatione vt sup. dictum est. q. 3. 4. 5. & 7.

¶ Tertio

Corollar. 3. ¶ Tertiò infert ꝙ non valet illa alia opinio tenens, ꝙ p indulgentiā remittit̄ tam quo ad Deū quā quoad Eccl. pęna debita ꝓ illo peccato tm̄ pro quo nondū quis satisfecit ex negligētia. Nō āt remittit̄ pęna q̄ cōtēpsit, aut noluit aplere cū posset satisfacere. Et ꝙ non valeat hæc opinio, quoad hāc partē negatiuā patet. Quia tenor indulgentiæ nō distinguit inter illos, ergo nec nos distinguere debemus, vt est cōis regula, & practica iuris: & ita si quis est iā de peccato negligētiæ, aut contēptus quoad culpā sufficienter mūdatus certe pōt per indulgentias a pœna quacūque debita liberari, de hoc vide infra q. 17. & q. 30. alias rōnes dant alij doct. & summistę ad hoc quæ mihi non placent, ideo committuntur.

Corollar. 4. ¶ Quartò sequitur ex dictis, ꝙ si quis lucratus est indulgentiā absolutè concessam plenariam, aut tot dier. vel annor. nō tenet̄ iā implere pęnitētiā toti' ē dierum vel annorū sibi iniunctā à sacerdote, ēt si sit iniuncta in pane, & aqua, aut in alia graui pęnitentia, quia iam per indulgentiā satisfecit coram Deo, & Ecclesia. ¶ Sed nota ꝙ corollarium hoc debet intelligi, & limitari, ꝙ quoad satisfactiuam vim pro peccatis non manet pœnitens obligatus talem pęnitentiā implere, secus aūt quoad vim medicinalē puta ad refrenandū concupiscentias. Iō qn̄ pęnitentiæ iniunguntur à confessore non solū quoad vim satisfactiuam, sed & quoad medicinalē: indulgētię aūt solum valeant quoad vim satisfactiuā sequitur ꝙ tunc absolutè non manet pœnitens liber à pœnitentia iniuncta per tales indulgentias nisi ex mēte Papę cōstet oppositū, & forte glossa supra in 1. corollario reprobata si ad hunc sensū intellexit rectè dixit. ¶ Et quidē quando conceditur indulgentia plenaria absolutè non dicendo de iniunctis &c. non videtur dubitandum de hoc 4. corol. At verò qn̄ limitate conceditur indulgentia de iniunctis, tunc sola pœnitentia, vt dictum est iniuncta soluitur. q. 9. propos. 3. qn̄ verò indulgentia conceditur absolutè quidē, sed particulariter, puta quia non plenariam, sed tot dierum, aut annorum puta quadraginta, aut huiusmodi tunc probabilius credo quod prædictū corollarium quartum est verum, dummodo talis pęnitens non sit debitor coram Deo alterius pęnæ pro suis peccatis, quā sit pœna illorū dierum, aut annorum. Quod ideo dico, quia si pœnitens sit debitor, 40. dierum iniunctorū à sacerdote, & ēt multorum aliorum dierum vel annorū, non iniunctorum, & ei concedatur indulgentia. 40. dierum, aut annorum absolutè non dicendo de iniunctis, tunc dico probabilius esse, ꝙ solū remittitur ei corā Deo per talem indulgentiam pœnitentia 40. dierū, aut annorū non iniuncta, non aūt pœnitentia illorū 40. dierū iniunctorū à sacerdote. Rō huius est, quia illa indul. 40. dierū absolutè concessa non includit necessariò illā aliā quadraginta dierum iniunctorum. Quia pōt valere pro pęnitentia aliorū 40. dierū alias debitorum vltra pœnitentiā 40. dierū iniunctorum, quę pœnitentia 40. dierū non iniunctorū poterit solui per aliā viā, ergo talis indulgentia pōt valere pro illis 40. dieb. non iniunctis manente obligatione ad alios 40. dies iniunctos: & sic credo esse verū, nisi de mente cōcedentis aliud cōstet. Et ad id facere videt̄ cōe dictum, consiliūq; doctorū, quod. s. non obstantib. indulgentijs instandum est ēt bonis operib. & satisfactionibus pœnitentialibus pp rationes, quæ infra q 40. & 17. habent̄. ¶ Sed quia indulgentia est interpretanda strictè, vt sup. q. 9. dictū est, ideo Nauarro in repetitione de indulgentijs nota. 12. §. 18. tenet quod de iniunctis tm̄ est intelligenda, quo ad eos autem, qui nullam habent iniūctam pęnitentiā intelligitur de non iniunctis: vt concessio valeat, & inutilis non sit, & sic patet declaratio, & probatio prædictorum. Additio.

Contra supradicta arguitur quod per has indulgentias maxime quando expressè conceduntur de iniunctis non remittitur pœna debita coram Deo, sed solum quoad Ecclesiā. Quod probatur quadrupliciter. ¶ Primò quia pœnitentia iniuncta ab homine non obligat nisi in foro Ecclesiast. Ergo similiter eius absolutio nō valet nisi in foro Ecclesiast. consequentia patet. Quia absolutio est respectu eiusdē respectu cui' erat obligatio: & quia potestas ligandi, & soluēdi est par, & respectu eiusdem cōcessa. Antecedens autem probatur. Quia Papa non pōt obligare, & facere reum alicuius pœnæ tēporalis, vel æternæ coram Deo iudicio eum qui ſm Dei iudiciū non est reus talis pœnæ. Alioqui ligaret non ligandum contra cōem glossam doctorum super illud Matth. 16. Quodcunq; solueris super terrā scilicet secundum Dei iudiciū, &c. Item quia si non potest illam pęnam coram Deo, seu in purgatorio infligere, ergo nec ad illam obligare. Argum. 1.

Secundò arguitur ad idem, Quia quādo vnus & idem actus est debitus duplici vinculo. s. Dei, & Ecclesiæ, Ecclesia talē absoluens non absoluit à vinculo Dei, sed à suo Ecclesiastico tantū. Nunc aūt peccator tenetur absolutè, seu ex suppositione, aut quomodolibet pro peccato iam quoad culpam dimisso ad pœnitentiam temporalem puta. 7. annorum duplici vinculo. s. Dei, & Ecclesiæ. vt supponitur, ergo p indulgentias absoluitur solū à vinculo Ecclesiæ non Dei. Cōsequētia patet cum minore, & maiore ꝓbatur. Quia à lege, & obligatione Dei non pōt etiam Papa quenquā absoluere, puta ꝙ non teneatur quis seruare mandata, aut contineri, & similiter ꝙ nō teneat̄ satisfacere, vt Deo tenet̄ pro peccatis ſm Dei decretum: sed solum pōt absoluere à suo vinculo Ecclesiast. ratione, cuius tenebantur implere pœnitentes pęnitentiam iniūctam, sicut cum Papa relaxat alicui præceptum ieiunij, aut non cōmunicandi cum excommunica- Argum. 2.

tis, non concedit illi, q non impleat præceptum diuinum, vel naturale de ieiunãdo, vel de vitãdo excõicatos, vt oportet ad salutẽ proximi, seu ad vitandũ periculum, aut scandalum aliorum: sed solum relaxat, & absoluit à vinculo Eccles. ita. s. quod non arctetur specialiter ex vinculo Ecclesiastico ad id. Ergo similiter Papa, vel Eccles. solum absoluit per indulgentias à vinculo suo, & non à pœnitentijs debitis Deo in foro Dei.

Argum. 3. Tertiò arguitur. Quia pœnitentia voluntaria de qua Matth. 3. dicitur; Pœnitentiã agite, &c. est de præcepto Chri, & de essentia pœnitentię spiritualis, & per cõsequens de necessitate salutis. Est. n. passionum mortificatio, & Crux necessariò portanda post Chrum. Luc. 9. ergo nõ est in potestate Papæ, vel Ecclesiæ remittere illam.

Argum. 4. Quarto arguitur. Quia satisfactio sacramẽtalis non dicitur simpliciter satisfactio, quia satisfacit Deo ẽm eius iustitiã, sed quia satisfacit ẽm statuta Ecclesiæ, ergo & absolutio ab illa nõ est absolutio à satisfactione simpliciter corã Deo debita, sed à satisfactione secundum statuta, aut iniunctionẽ Ecclesiæ. Antecedens probatur dupliciter, Tum primò. Quia Deo pro culpa satisfit per pœnã mortificationis propriè, & huiusmodi: Tum secundò: quia sicut dicitur absolutio sacramentalis tantum, quæ tamen corã Deo non reponit hominem in statu gratiæ ẽm opin. probabilem B. Th. & aliorũ Doctorũ, ita de absolutione pœnarum videtur dicendum quod. s. solum fit à vinculo Eccl. in foro Eccl. tantum.

Responsio ad 1. arg. ¶ Respõdeo propter has rõnes. Aliqui erronee tenuerunt id, q argumenta prætendere vidẽtur sed præfatæ rõnes nil concludunt. Ideo ad eas respondeo. Ad primum negando antecedens, & consequentiam, & ad primam antecedentis probationem, quod. s. Papa non põt obligare, & facere reum, &c. respondeo si intelligat quod Papa non põt iniustẽ facere reum, seu obligatum coram Deo, eum, qui non est reus corã Deo, tũc conceditur quidem, sed nil pbat cõtra nos. Nos enim non intendimus sic dicere, q Papa nõ põt iniustẽ facere reum corã Deo, seu obligare, &c. Sed intendimus dicere, quod Papa, vel Ecclesia põt iustẽ obligare cõram Deo, eum, qui potest, auc debet iustẽ ligari coram Deo: quãuis alias non obligaretur corã eo si talis dispositio Ecclesiæ obligantis non superueniret. Et hoc adhuc intelligitur non quidem sic, quod directẽ, & immediatẽ Ecclesia liget, seu obliget volendo, q sit obligatus corã Deo: sed mediatẽ, & indirectẽ s. non remittendo auctoritatiuẽ obligationem, qua quis Deo tenetur, aut pręcipiendo aliquid per cuius transgressionem, quis maneat obligatus, seu reus culpæ, aut pœnę coram Deo, & nõ solum coram Ecclesia. Sic ad propositum quoad pœnas iniunctas per Ecclesiam dico, quod quæ dã sũt simpliciter appositæ ab homine, seu Can. vt excõicatio, seu carcer, & huiusmodi, & hæ nõ obligant nisi in hac vita dũ hõ est de foro Eccl. vt patet. Quædã aũt sunt determinantes qualitatiuẽ, seu quantitatiuẽ pęnas alias ẽm Deũ, aut canonem Ecclesiæ indeterminatẽ suppositas: & istæ pęnæ obligant partim in foro tm̃ Eccl. pro quanto quis nõ tenet nisi in hac vita implere illas qualitates pęnar. puta ieiunando, aut dando eleemosynam, & huiusmodi: partim simpliciter apud Deũ, pro quanto si non ẽm iniunctas qualitates satisfecit tenetur satisfacere ẽm diuinã iustitiã in alia vita in alia, pęna æqualẽte pro tota illa pęna, quæ euacuata fuisset si ẽm iniũctas pęnit. satisfecisset. Et sic patet q Eccl. per pœnitẽtiã sacramentalem põt obligare, & obligat in foro Dei, & similiter absoluit in foro Dei. ¶ Ad aliam probationem prædicti antecedentis, qd. s. si non põt illã pœnam infligere, ergo nec ad eã obligare. Respondeo negãdo antecedens, & cõsequẽtiam, qa licet Eccl. ex se immediatẽ, & directẽ sine auctorit. superioris Dei nõ posse infligere talem pœnam purgatorij, aut inferni, & p consequens nõ possit ad illam illo modo obligare: tñ sicut põt auctoritate Dei aliquo mõ infligere talẽ pœnam exequendam per aliũ, ita põt auctorit. Dei ad illã obligare mõ supradicto. Sicut, & iudex delegatus, aut subordinatus ab Imperat. seu à Papa põt obligare ad pœnã aliquã infligendam ab alio auctor. Papæ, vel Reg. & nõ à seipso. Sic in proposito. Quia sic Ecclesia obligat ad culpam mortalem. i. ad aliquid sub peccato mortali, & ad pœnam ęternam ẽm cõiter doctores contra Gers. de vita spirit. lect. 4. corol. 1. & oppositum tenere est erroneum: ideo illa negatiua posita in antecedente, & consequente negans oẽ modũ est falsa. ¶ Itẽm ẽt concederetur antecedens prædicti primi argumenti principalis; tñ negatur consequentia quando quis haberet potestatem absoluendi ab aliqua culpa, vel pœna, ad quam obligare non posset eo modo, quo est contracta illa obligatio, vt patet. Quia sacerdos sacramẽtaliter absoluit à culpa transgressionis alicuius præcepti diuini, vel humani ad quod ipse obligare non potuit, neque princeps. Patet ẽt. Quia ad culpam per solum actum interiorem contrahendam non potest Eccl. obligare, sicut nec ad ipsum actum purum interiorẽ nullam dependentiam, aut cõnexionem habentem ad exteriorem actum, seu omissionem, vt tenet opin. satis cõis, q pro nunc supponatur. licet ergo probabilius, & fortè verius credam quod põt Ecclesia præcipere, & prohibere, & punire actũ purum interiorẽ, de quo alias latius, & tñ tali culpa remissa per contritiõnem, põt Ecclesia absoluere per indulgentias à pœna tẽporali Deo debita propter illam culpam: quia ad hoc hẽt potestatem, & non ad aliud: sicut, & per sacramentũ põt absoluere ab illa culpa. Et sic respectu eiusdem culpæ, & pęnæ est obligatio, & absolutio, sed non ab eodem, nec eodẽ mõ obli

gante

gante & absoluēte. H...n.non oportet quod sit idē obligans, & absoluens, seu quod eodem mō qs absoluatur quo fuit obligatus, vt patet & dictū est. Quia datur potestas ad alterū seu altero mō, & non ad aliud seu non alio mō. Sicq; patet qd licet sit par potestas ligandi, & soluendi, etiā respectu eiusdē quoad materiam. s. quoad culpā & pęnā. Matth. 16. Quodcunq; solueris &c. Nō tñ est par quoad oēm modū. Nam peccat quomodocunq; contra. s. a Deo vel Ecclesia obligante sacerdos tollit directe quoad culpam ministerialiter per sacramentum: ita quod absoluendo facit de peccatore iustum: non potest tñ sic directè ministerialiter ligando facere de iusto peccatorem coram Deo. Sicq; alio modo soluit quam ligat sacerdos quoad culpā. Similiter quoad pęnas alio modo Papa soluit quam ligat: absoluit n. directè ministerialiter per sacramentalē absolutionem, & per indulgentias a pœnis Deo debitis. Ligat autem ad pęnam sicut ad culpā indirectè tantum. s. vel non remittendo ex iudicio Clauis, vel præcipiendo aliquid cuius transgressio constituit peccatorem, & debitorem pœnæ coram Deo, vt supra dictum est.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad 2. argumentum principale Respondeo distinguendo maiorem, pro quo nota, quod absoluere stat dupliciter. Vno modo per viam licentiæ, vt sit idem quod licentiare, ne quis iam teneatur, aut ne faciat, id quod præceptum est ei. Alio modo stat absoluere per viam remissionis seu indulgentiæ debito culpæ aut pęnæ iam cōtracto, ita quod est remissio debiti iam cōtracti.

Absolutio per viam licentiæ, & per viā remissionis differunt. ¶ Et differunt isti duo modi absolutionis. Nam primus. s. absolutio per viam licentiæ est cōmunis omnibus principibus tam Ecclesiasticis, quā sæcularibus, dū quilibet potest soluere quæ ligauit præbendo licētiam subditis aliquibus, ne teneantur talia sua præcepta implere. Potest. n. princeps relaxare generaliter quoad omnes aut particulariter quoad aliquē ex causa: obligationē vnius præcepti iuris sibi subiecti. Absolutio autem secundo modo p viam remissionis debiti iam contracti quoad culpā seu pœnam est peculiaris B. Petro & successoribus, concessa ex speciali priuilegio diuino Matth. 16. 18. & Ioan. 20. Vt supra. q. 6. & 7. Dictum est, & ita differt a cōmuni potestate principum p viam licentiæ supra dictam: ad quā non est opus speciali priuilegio diuinitus collato, sed statim, vt quis est princeps habet illam potestatē per viam licentię super pcepta sua, aut iuris sibi subditi. Item absolutio hæc secundo mō specialiter Petro cōcessa habet pro materia ea quæ sunt regni cœlorum, Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum &c. Et specialiter culpas & pœnas Deo debitas pro culpa, vt patet Matth. 16. Quodcunq; solueris, & Matth. 18. & Io. 20. vt supra dictum est & q. 6. habet, & ita differūt illi duo modi absolutionis. ¶ Nunc istis suppositis respondeo ad secundum argumentum concedendo maiorē, quod. s. non absoluit absolutè a pcepto, seu obligatione diuina primo mō absolutionis. s. per viā licētiæ: Quia non pōt absolutè licentiare ad libitum, vt qs non teneatur implere Dei pcepta: ex quo nō habet potestatē absolutè supra Dei legem, aut sup ius diuinū, neq; ad eius dissipationē, sed cōseruationē. quo nō obstāte bñ pōt ex cā rōnabili dispēsare ēt relaxando obligationē iuris diuini ortum habentis ad obligādum ex suppositione nostræ voluntatis, puta in votis & iuramentis, & huiusmodi fm communiter doctores, de quo alias latius agendum est. Potest. n. Ecclesia determinare ius diuinum indeterminate positū, vt præceptum diuinum de confitendo. de obseruātia sabbati, & huiusmodi, vt proximè dicetur. Sed intelligendo de absolute secundo modo per viam remissionis debiti iam contracti, negatur il la maior. Quia Ecclesia habet auctoritatem ex speciali priuilegio diuino, Matth. 16. 18. & Io. 20. Ad absoluendum hoc modo à debito peccatorum quoad culpam & pœnam iam contractam, vt sæpe iam supra dictum est. Neq; hoc est posse supra ius diuinum: sed est ministerialiter fungi auctoritate diuina modo pdicto sibi concessa. Sicq; nil valet cōsequentia neq; probatio illius maioris, qa procedit de absolutione primo mō per viam licentiæ accepta. Pro cuius ēt declaratione nota quod quādo Deus præcipit quid indeterminate puta confessionem, & Ecclesia insuper determinando modum & tempus, & cui debeat fieri illa confessio præcepit etiam ipsam confessiooem diuino præcepto iam iniunctam: quamuis sit alia obligatio: nam tamē præcipitur alia seu iterata confessio. Sed eadem vna omnino numero confessio quæ prius indeterminate est iure diuino præcepta præcipitur determinate quoad tempus & modum &c. ab ecclesia: ita q nō tenemur bis confiteri, vt semel satisfaciamus vinculo pcepti diuini, & iterum, vt satisfaciamus vinculo præcepti Ecclesiæ: sed semel cōfitēdo, vt determinauit Ecclesia satisfit vtrique pręcepto: qa est vnica tm confessio, sed duplici vinculo nobis iniūcta. Et quāuis Ecclesia possit tollere suū vinculū non tñ vinculū præcepti diuini, vt dictū est. Sic in pposito dico, q in pęnitētia debita p peccato fm iudicium aut ius diuinum, qñ Ecclesia per sacerdotē vel per canonē iniungentem tali, vel tali n ō puta tot diebus in pane, & aqua &c. pęnitentiā illam determinate pagēdā pcipit aut statuit, tūc vnica tm pęnitentia debita est, sed duplici vinculo diuino qdē indeterminate Ecclesiastico autē determinate. Iō sicut pęnitēs faciēdo pęnitētiā illam vt Ecclesia determinate pręcipit aut statuit satisfacit vtriq; vinculo Dei & Ecclesię: ita Ecclesia absoluendo p viam remissionis ab huiusmodi pęna canonica absoluit a pęna simpliciter. Quia à pœna, & à qualitate seu determinatione eius absoluit.

Qui

Qui enim absoluit a foro, absoluit a qlibet eius parte. Et ita dato, quod Ecclesia nō liget nisi ad pęnā Canonicā, nec absoluat nisi à Canonica, ad huc tñ bene habetur, quod ligat & absoluit coram Deo, a pęna simpliciter debita pro peccato, ex quo ad id habet auctoritatem vt dictū est.

Replica. ¶ Supplicetur, quod Deus pcepit nobis satisfacere, aut velle satispati hic, vel in purgatorio p peccato iam quo ad culpam dimisso. Nunc autē ab impletione pcepti diuini nō potest Ecclesia absoluere per viam licentiæ. Vt supra dictū est, ergo non potest Ecclesia p indulgentias absoluere à debito pęnarū. Patet consequentia. Quia absoluere a debito pęnarū seu eas remittere coram Deo p indulgentias nihil aliud est, quam hominē liberare, ne teneatur implere pręceptū de satis faciendo Deo, & per consequens est absoluere per viam licentiæ a præcepto diuino, quod non potest facere Ecclesia vt dictum est.

Responsio. ¶ Respondeo vno mō negando maiorem. Quia Deus propriè loquēdo non præcepit neq; obligauit nos absolute per viam præcepti ad satisfaciendum, seu satispaciendum hic vel in purgatorio, ita quod si non satisfacimus peccemus de nouo. Sed statuit nos non intraturos cœlum nisi prius soluamus debitū pœnæ satisfaciendo per nos vel p alios aliquo modo, vt supra. q. 5. habetur in responsione ad octauū argumentū principale: vel satispaciēdo in purgatorio, & cōsuluit nobis satisfacere vt habetur Matth. 3. Facite fructus dignos pęnitētiæ: & pcepit nobis vt acceptaremus pdictū Dei decretum de satisfaciēdo hic vel satispatiendo in purgatorio vt dictū est.

Altera responsio. ¶ Alio modo tenendo quod est pręceptum de satisfaciēdo aut acceptando satisfacere vel satis pati hic vel post p nos, vel per alios Matth. 3. Facite fructus dignos pęnitētię, vt supra. q. 5. Respondeo negando consequentiam. & ad eius pbationem negatur, quod remittere pęnas sit hominē liberare aut licentiare ne teneatur implere pceptum, aut sit absoluere p viā licentię. Dico. n. qđ potius est de thesauro Ecclesiæ applicare soluere & satisfacere pro eo, & facere q illæ impleat pceptū de satisfaciēdo p se vel per aliū vt supra. q. 5. q. 9. & q. 3. & q. 4. & 7. Latè dictum est, & supra in principio huius quæstionis, quod indulgentia succedit loco satisfactionis debitè.

Responsio ad 3. argu. ¶ Ad tertium argumentum Respondeo secundū Adrianum vt habetur supra. q. 5. in responsione ad octauum argumentum in respōsione ad secūdam rationem, quod illud Matth. 3. pęnitētiam agite &c. Loquitur de pęnitentia internæ contritionis efficacis ad salutem, non autem de satisfactione pœnarū. Quod si etiam de pœnitentia exteriore intelligatur qđ est necessaria: dico hoc esse verū prout talis pœnitētia exterior, & mortificatio, & crux est medicinalis curatiua seu pseruatiua peccati: qa vt talis non potest suppleri per indulgētias: quatenus autē satisfactoria bene potest suppleri per indulgentias vt dictū est.

Responsio ad 4 argu. ¶ Ad quartum argumentum Respondeo ad antecedens, qđ satisfactio sacramentalis dicitur satisfactio simpliciter. i. verè & plenè corā Deo & Ecclesia: dum mō agens illam sit rectè dispositus seu rectè illā agat: & non est satisfactio diminutè, aut secundum quid coram Ecclesia tantūt quãuis aliquando nō sit satisfactio simpliciter. i. totalis, sed partialis tantum: quando. s. non est imposita tanta pęnitentia sacramentalis quanta requirebatur quoad Deum. & ad primam probationem antecedentis quod. s. Deo satisfit per mortificationem propriam &c. Iam responsum est ad tertiū argumentum immediatè præcedēs.

¶ Ad aliā pbationē de absolutione sacramētali tm̄ & nō fructuosa quoad culpā &c. Respōdeo, supposita illa opinione probabili cōceditur antecedens illud: sed negat consequentia si intelligatur vniuersaliter de omni pęna Ecclesiastica. Quod. s. absolutio ab ea intelligatur solum, & valeat in foro Ecclesiæ similiter, & iniunctio. Hoc. n. est falsum vniuersaliter. Nam aliqua iniunctio pęnitentiæ est solū valida in foro Ecclesiastico, & similiter eius absolutio, vt excōmunicatio, carcer &c. Aliqua autem est corā Deo, & Ecclesia, vt supra dictū est in respōsione ad primum argumentū, & ratio huius diuersitatis, & negationis consequentiæ est. Quia in absolutione sacramentali culparum non pōt Ecclesia fructuosè corā Deo absoluere, nisi sufficienter dispositū ad gratiam suscipiendam per sacramentum, qualis non est is qui solum sacramētaliter absoluitur: si enim esset debite dispositus ad gratiam tunc etiam quoad Deū fructuosè absolutus esset. In absolutione autē pęnarum per indulgētias corā Deo quilibet existens in gratia vt supponitur ad lucrandā indulgentiam faciēs quod Ecclesia imponit secundum tenorem indulgentiæ est sufficienter dispositus ad eam lucrādum: & per cōsequens, vt fructuose absoluatur a suis pœnis debitis quoad Deum & Ecclesiam.

QVAESTIO XI.

Vtrum sit aliqua differentia inter indulgentiam plenariam pleniorem, & plenissimam, & Iubileum: & quid importetur per hæc nomina, & per illa alia, scilicet Carena, Quadragena, Septena.

Propos. 1. ¶ Respondeo per duas propositiones quarū prima est. ¶ Quamuis olim aliud esset indulgentia plenaria plenior, & plenissima, & Iubileus nūc autem ex stilo curiæ quantum attinet ad rationem indulgentiæ hæc omnia idem sunt. Probatur. Quia doctores antiqui, & moderni diuersimodè loquuti sunt de ijs, vt patet ex Palud. in 4. dist. 20. q. vlt. & Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 1. nota. 3. & 4. Et Adrianus est ad idem in materia de indulgentijs, & communiter docto-

doctores, vt innuit extrauagāti Bonifacij octaui, Antiquorū, de pœn. & re. vbi dicit quod non solum plenā & largiorem sed & plenissimā indulgentiā concedit euntibus Romā de quinquagesimo in quinquagesimum annum. Vbi patet tunc tpis differentiam fuisse; inter plenā pleniorem seu largiorē & plenissimam indulgentiam, quodq; stilus curiæ tunc differentiam ponebat.

¶ Sed quæ differentia est seu erat inter prædicta? Respondeo nō constat de hoc, vt ait Supplementū vbi supra dicēs qđ nisi adsit declaratio Papę aut alias per consuetudinē aut per stilum curiæ non pōt haberi pfecta certitudo de hoc; ex quo nomina sunt ad placitum & diuersi summi Pontifices & in diuersis temporibus ijdem Pontifices nō eodem modo vsi sunt & vtuntur his vocabulis. Nā Bonifacius.8. in dicta extrauagan. antiquorū, innuit differentiā inter plenā pleniorem & plenissimam vt dictū est, Innocen. aūt. 3. iubileū nominat plenariā, quandoq; ēr plenissimā indulgentiam, Alex. Plenissimam. Et nūc ēt indifferenter accipiuntur, pro eodē, & ita nō satis constat de hoc. Quod etiam patet per opiniones quæ in hoc fuerunt tres quas etiam refert Supplementū vbi supra & Palud.

1. Opinio. Prima opinio est, quod indulgentia plenaria dicebatur respectu pœnitentiæ iniunctę a sacerdote pro mortalibus tantū. Plenior autem respectu iniunctæ pro mortalibus & venialibus: & sic communiter tenebatur olim. & de iubileo nil dicit Palud.

2. Opinio. Secunda opinio aliorum est quod indulgētia plenaria erat de penitētijs a sacerdote iniunctis pro peccatis tantū confessis mortalibus & venialibus: plenior autē erat de iniunctis & de iniungendis pro cōfessis tantum. Plenissima vero erat de omnib. iniunctis & iniungēdis pro mortalibus & venialibus confessis & etiā inculpabiliter oblitis & ignoratis. Iubileus erat idē qđ indulgentia plenissima, sed super addebat quod tunc cōcedebatur a Papa facultas confitendi & absoluendi per quemcunque idoneum sacerdotem ab omnibus peccatis etiam reseruatis & ex cōmunicationibus. Ratio huius est quia sic erat stilus curiæ tunc cui in hoc est standum, & quia Bonifacius.8. in prędicta extrauagante. antiquorum. sic innuit modo prædicto.

3. Opinio. Tertia opinio aliorum est quod indulgentia plenaria est respectu pene mortaliū tantū. Plenior respectu penæ mortaliū & venialium. Plenissima autem respectu etiam culparum venialium. Hanc opinionē refert & nō asserit sed opinatiue & dubitatiue eā tenet Palud. Vbi supra cum alijs: & videtur hæc opinio supponere qđ aliud est remissio culpæ venialis aliud remissio pœnæ eius, ut tenet Thomas & multi alij doctores cōmuniter. ¶ Probatur hæc opinio quoad plenam & pleniorem. Quia potest remitti pena debita mortali nō remissa pena debita culpæ veniali: sicut & culpa mortalis pōt remitti non remissa culpa veniali: sicut & potest solui pena tēporalis debita vni peccato tam mortali quam veniali non remissa aut non soluta pena alterius peccati mortalis aut venialis.

¶ Quod autem plenissima sit respectu culpę venialium probatur a Palud. ubi supra. Quia videtur quod per indulgentiam ut habet rationē cuiusdā absolutionis remittitur veniale quoad culpam: sicut & per cōfessionem generalem nō sacramentalem: sed ad hoc requiritur cōtritio. Et quātum ad hoc potest saluari & intelligi quod dr̄ in dicta extrauag. Bonifa. 8. antiquorum de pœn. & re. quod secundum quod magis vel minus deuote. i. cōtrite de peccatis vnusquisq; accederet eo magis vel minus plene recipit indulgentiā. Quæ verba dicit Palud. qđ non possunt intelligi de plenaria remissione penæ pro mortalib. tantum: sed solū de remissione culpę quā Papa ad plenum remittere nō potest nisi homo ad plenum cōteratur, sed sicut imperfecta contritio de se fit perfecta accedente sacramēto pęnitentiæ quoad culpam mortalem remittendā: ita ait Palud. ibidē quod aliqua contritio seu displicētia quoad culpam venialem nō esset sufficiens nec plena, quæ quidē tamen adiuncta cū Papali absolutione quæ est sępe in indulgentia seu cū benedictione Episcopali efficitur plena & sufficiens ad remissionem culpæ venialis. Et quia in indulgentia plenissima semper adest illa absolutio papalis, cum qua leuis displicentia insufficiens de se fit sufficiens ad remissionem culpæ venialis: ideo dicit quod indulgentia plenissima est respectu etiā culpæ venialis vt dictū est.

¶ Et per consequēs ait Suplementū quod Palude debet concedere secundum hanc suam viam quod qui habet cōtritionem sufficientē de mortalibus tantum, si ei conceditur indulgentia plenissima, tunc per eam habet remissionem a culpa omnium venialium etiam a pena omnium mortalium & venialium: quia plenissima indulgentia includit plenam & pleniorem secundum hanc viam.

¶ Sed certe vt ait Adrianus in quarto de indulgentijs hæc opinio & declaratio ipsius Palud. videtur deficere in multis præcipue in tribus. Refutatio. 3. Opinio.

¶ Primo quod illa glossa extrauagantis prædictę vbi deuote glossatur, idest, contrite est dissona ipsi vocabulo & est mere voluntaria. Nam deuote non est idem quod contrite, vt ex verbis ipsius extrauagant. innuitur & latius habetur infra quæstione 29 & quæstione. 32. quomodo debeat intelligi. ¶ Secundo deficit. Quia dicit quod aliqua contritio culpæ venialis sit insufficiens ad talis culpæ remissionem. Hoc non videtur rationabile; quia si contritio est quantumcunque parua sit delet omne peccatū de quo talis cōtritio habetur particulariter aut generaliter; quāto magis quod ad delectionem Primo. Secundo.

culpæ

culpæ venialis sufficit attritio quæ est displicẽtia aliqua non attingens perfectionẽ contritionis: nisi forte Palud. contritionem extendat ad quamcunque peccati displicentiam.

Tertio. ¶ Tertio deficit. Quia dicit quod absolutio papalis aut benedictio Episcopalis facit plenã cõtritionem eam quæ non erat quodq; facit de attrito contritum. Certe hoc vr̃ difficile immo & impossibile de lege. Quia hoc vix reseruatur sacramẽtis in lege gratię duntaxat, & quia absolutio papalis quã per indulgentias impedit Papa presupponit statũ gratiæ, solumq; concedit plenissimã remissionem vere penitentibus & confessis, vt constat in dicta extrauag. antiquorum. Ideo pp hæc inconuenientia forte ipse Palude non posuit assertiue prefatam tertiã opinionẽ.

Opinio. 4. Quarta opinio quã tenet Nauarr. in repetitione de indulgentijs notabili. 9. est, quod indulgentia dicitur plenaria quæ totã pęnam in iunctã vel in iungendã pro confessis tantũ tollit. Plenior quæ totã pęnã omnibus mortalibus cõfessis debitam tollit, etiam si non sit iniuncta nec etiã in sacramento iniungenda præ sua magnitudine & ipsius peccatoris ĩ dispositione vel quia alias iniungere totam pęnitentiã nõ expedit sed vel hic vel in purgatorio soluendã reseruare. Tota inquam pęna hęc omnibus mortalibus cõfessis debita remittitur per indulgẽtiam pleniorem & non per plenariam tãtum. Plenissima vero dicitur quæ totã pęnam mortalibus & venialibus tam cõfessis quam etiam non confessis debitã remittit aut tollit. Ratio huius opinionis est. Quia cum plenum vno respectu possit esse altero plenius: & cõcesso primo non cõceditur secundum: fit ut nisi prędicto modo nõ satis fiat literis Põtificalibus & extrauagantibus supra dictis. Antiquorum & vnigenitus. cõcedẽtibus indulgentiã plenariam, pleniorem atque plenissimam, & differentiam inter eas indulgentias facientibus. ¶ Sed hæc opinio forte esset vera quando tenor antiquus & stilus ille vigebat: nunc autem mutato stilo curiæ ipsi & practice vigenti standum est vt proxime dicetur.

5. Opinio. Quinta opinio in qua tandem videtur probabiliter standum, est quid quo ad rationem indulgentiæ quæ est remissio pęnarum pro peccatis, idẽ est indulgẽtia plenaria, plenior & plenissima & iubileus. Cũ hac quinta opinio concordat expresse Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1. & noster Medina de indulgẽtijs. Et illa forma concedẽdi indulgentiã plenariam, pleniorẽ & plenissimã, potius valet ad tollendũ scrupulos qui ex varietate prædictarũ opinionum oriri possunt, quam ad differentiam aliquã earum indulgentiarũ de notandũ. Quia hæc omnia important remissionẽ omnium pęnarum omniũ peccatorum mortalium & venialiũ, tam de iniunctis quã de nõ iniunctis: tã de confessis quam de nõ confessis quomodocunq;. Et hoc hẽt veritatem quando sic absolute sine vlla limitatione conceduñ secus si limitate expresse cõcedañ de iniunctis aut de confessis, qa de illis tantum intelligitur talis indulgentia ẽt plenissima aut iubileus sic limitate concessus. Quanuis iubileus raro cũ limitatione aliqua sed absolute sępius fere cõceditur.

¶ Dictum est quod quoad rationẽ indulgentiæ prædicta omnia sunt idem. Quod ideo dictũ est: quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare. Nã quando simul cum indulgentia plenaria absolute cõcessa concedit etiam Papa quod qs possit absolui sacramentaliter de omnibus casibus excõmunicationibus & peccatis: tũc solet dici iubileus & non aliter, vt ait Ioannes de Annania in tractatu de indulgẽtijs, & cõcordat Florenti. prima parte. tit. 10. c. 3. §. 3. 6. & Supplementũ Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. art. 1. nota. 1. & 3. & art. 2. cõcl. 9. & 11. & Siluester. tit. indulgentia. q. 10. part. 1. ¶ Ratio horũ omnium est, quia sic nũc habet stilus curiæ Romanæ, cui in hoc standũ est, & sic habetur in multis literis papalib. his temporibus modernis cõcessis. ¶ Similiter hẽt stilus curiæ & consuetudo optima legum & concessionũ interpres, ꝙ quãdo Papa concedit quod quis possit absolui plenarie sacramentaliter, cõcedit etiam indulgẽtiam plenariam posse concedi.

¶ Si queras quando incœpit vsus iubilei generalis? respondeo secundum Florent. vbi supra. §. 6. & 7. ex Ioanne Andr. & communiter doctores: quod credit incœpisse a tempore Bonifa. 8. circa annũ domini. 1300. vt habetur in extrauagan. antiquorum de pœn. & re. sed de hoc supra q. 5. latius habetur. *Iubilei vsus quo tẽpore in cœperit.*

¶ Iubileus autem dicitur secundum prædictos doctores, a Iobel Hæbraice qđ latine est initiũ: inde iubileus idest initians, qa in lege veteri in illo anno iubilei incipiebãt libertates possessionum & seruitutum & remissiones offensarum, omniaq; redibant ad suũ pristinum statũ, ut habetur Leuit. 25. & ideo tunc fiebat magnũ gaudiũ & iubilus liberatorũ à seruitutibus antiquis. *Additio.* ¶ Vel potius dic quod Iobel Hebraice est idẽ quod Buccina latine: quia tempore iubilei Hebrei clangebant Buccinis vt Leuit. 25. Et hẽ in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam a prędictis & ethimologia latinam potest etiam iubileus dici a Iubilo quia per iubileum homini spiritualiter renouato & ad gratiã baptismalem reducto est gaudiũ magnum cõsciẽtię & cordis & oris iubilatio & gratiarum actio laudumq; psonatio secundum illud Psalmi. 80. Buccinate in Næomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestrę. Et huic fauere videtur prędicta extrauagans, vnigenitus. de pœ. & re. & qđ Iobel interpretetur initium ait gl. interli. Leuit. 25. Et histo. scholast. Gen. 14. qđ aũt interpretetur Buccina ait Nico. lyr. Leuit. 25. & Alexandrinus in sum. de pęn. d. 7. & Tur recre-

remissionum vero vbi supra dicit iubileum idē esse quod remissionum. Nunc autem vulgo dicimus iubileum corrupta litera. o. vt etiam Isidorus lib. 3. ethimolog. loquitur.

Propos. 2. ¶ Secūda propositio illa nomina Carena, Quadragena, Septena, quæ ponuntur in iure canonico & in bullis, aliquando sunt nomina indulgētiarum tollentium tantam vel tantam pęnam signatā per Carenam, Quadragenam, Septenam: & sic communiter sumuntur in bullis indulgentiarum. Aliquādo autē sunt precisse nomina penarum & sic cōmuniter sumuntur in iure communi. ¶ Probatur secundū Supplementum ubi supra. Primo de Carena quod sit nomen pœnæ. Patet de accu. ca. Accusati. Et de sponsa duorū ca. accepisti. Vbi Carena dicitur tempus quadraginta dierum in pane & aqua cum septē sequētib. annis. Et glossa in dicto ca. Accusati. dicit ꝙ Carena est vocabulū Longobardorū sic dictum a carentia hominū, quia acturi illam penitentiā quasi solitarij secludebanť a populis sicut. nu. 12. legiť de Maria sorore Aaron. Et hęc penitētia regulariter infligebať pro quolibet mortali. 33. q. 2. hoc ipsum. Quandoq; vero quo qualitate criminis ius maiorē penitentiā imponebat, vt Hostiēs. tit. de pœ. & re. multos casus ponit: & poterat sacerdos ex causa eā abbreuiare & determinare certos dies & modū. 33. q. 2. de hac pęna quæ dť Carena habetur dist. 50. ca. in capite, & videtur qd Carena Complectitur quadragenā dierum & septenam annorum vt patet ex dictis. ¶ Quod aūt carena sit ēt nomē indulgētiæ. p. tet in literis papalib. vbi concediť Carena indulgētiæ: tūc enim per talē indulgentiā cōceditur tēpus quadraginta dierū & septē annorum pęnitentiæ, ad quam ex vi Carenæ quo tenebatur quando erat nomē pęnæ vt dictū est. Igitur Carena est tempus quadraginta dierū & septem annorum pęnitentiæ aut indulgentiæ. ¶ De Quadragena vero & Septena etiam dico qd aliquando sunt nomina pœnæ, quando scilicet in iure canonico inueniuntur: aliquādo sunt nomina indulgētiæ ut in literis papalibus indulgentiarū. Nam notat Iacobus Cerdinalis in suo tractatu de indulgētijs, & vnde id sumpserit nescio. nisi forte ex gestis summorū Pōtificum, ꝙ Clemēs Papa primus primo instituit quadragenā per quā significatur tempus pęnitētiæ quadraginta dierū, & septenam per quam significatur tēpus pęnitentiæ septem annorum. Nā statuit qd peccatores pro mortali excluderentur ab ecclesia & pœnitentiā agebant nudo capite asperso cinere p illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pęnitētia septēnalis p sacerdotem, & Innocen. Primus iniungebat pro uno mortali septēnariā modo certo peragenda quæ dicebatur septena aut septenaria Innocentij qa forte etiā tunc Papa vel sacerdos alius determinabat quid illis diebus erat per hebdomadam a tali peccatore faciēdū. Et sic patet ꝙ & quomodo quadragena & septena sūt nomina pęnarū. Sūt autem nomina indulgētiarum in literis papalib. quando conceditur quadragena indulgētiæ idest, quadraginta dierū & septena idest septē anni indulgentiæ vt dictū est. Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 2. concl. 4. vtitur illo nomine quadragena vt est indulgentia quadraginta dierum tātum nil superaddendo de septenali pœnitentia subsequenter ei adiuncta ut supra dictū est. Forte illa nomina olim sic fuerunt in usu: nunc autem ut dicit Palud. non sunt in vsu quia hæc cū tēpore variantur, hæc Supplementum Gabrielis vbi supra.

¶ Sed quare in aliquibus bullis conceduntur vltra indulgētiam plenariam tot dies vel quadragenæ de indulgētia si indulgētia plenaria remittitur tota pęna? ¶ Respōdeo tum primo, vt sic abundās cautela propter opiniones supra positas: ideo manet stilus curiæ antiquus quando illæ opiniones vigebant. Tum secundo, vt si causa indulgentiæ non sufficiens fuerit ad indulgētiam plenariam, saltem lucretur illos dies uel quadragenas is cui talis bulla conceditur, ut de hoc latius infra. q. 20.

ARTICVLVS SECVNDVS

In quo agitur quis & quibus potest conferre indulgentias & continet octo quæstiones, quarum prima est & in ordine duodecima subsequitur.

QVAESTIO XII.

Qui sunt ij qui possunt concedere indulgentias.

¶ Respondeo per vndecim propositiones, quarum prima propositio est, Papa in primis, & alij habētes ad hoc iurisdictionē aliq̄ seu cōmissionē quomodocunq; & nō alij possunt cōcedere indulgētias. Ratio quia cōcedere indulgentiā est actus iurisdictionis. ergo ille tantū pōt talem actū exercere qui hēt potestatē. Et antecedens probatur fm cōmuniter doctores in. 4. d. 20. & secundum Canonistas vbi supra. q. 3. habetur. Propos. 1.

¶ Et notāter dictū est in propositione quod habentes ad hoc iurisdictionem aliquā seu cōmissionē quomodocūq; id possunt, ut ille quomodocunq; determinet vtrunq; ad hūc sensum, scilicet ad concedendum indulgentias sufficit qd quis habeat iurisdictionem ordinariam vniuersalem ut Papa in tota Ecclesia, uel ordinariam particularem vt Episcopi in suis diœcesibus ut infra propo. 2. de eis specialiter dicetur, vel qd habeat legitimam cōmissionem quamcunq; scilicet generalē uel particularem, ut habēt legati Papæ vel alij eius commissarij generales ex officio seu ex particulari cōmissione ad id, & quomodo-

modocunq; scilicet vel de iure cõi seu de particulari priuilegio aut concessione seu ex consuetudine legitime pscripta equiualēte priuilegio aut cõcessioni, ut inf. dubio. 1. habetur, habeat præfatam iurisdictionem seu commissionem.

¶ Ideo de singulis discurrẽdo & primo de domino Papa, dicimus qđ ipse præ omnibus habet hãc potestatẽ quia ipsi præcipue concessum est posse remittere peccata. Matth. 16. Quodcunq; solueris &c. Et Io. 20. Pasce oues & agnos meos, & speciali pastu per sacramentũ pęnitētiæ quo ibidem sequitur. Quorum remiseritis peccata &c. Quoad culpã & pęnam vt supra. q. 6. & 7. Itẽ quia qui præest toti Ecclesiæ potest de cõmuni eius thesauro distribuere mẽbris Ecclesię. Sed Papa est huiusmodi, qa est vniuersalis pastor Ecclesiæ habẽs iurisdictionem & curã uniuersalis Ecclesiæ. Ergo patet cõsequētia & assumptũ pbatũ est supra. q. 7. Minor autem patet Ioann. 20. Pasce oues & agnos meos &c. Et Matth. 16. Tu es Petrus & sup hanc Petrã idest, supra te principẽ Ecclesiæ & apostolorum alio rum secundum glossam Aug. & aliorum doctorum, & vt canit ecclesia, Tu es pastor ouiũ princeps apostolorũ. Item Tu vocaberis Cephas id est caput & princeps aliorũ: quia & solus Papa hẽt plenitudinem potestatis extra. cã. Cum ex eo. de peni. & re. Et ita modo teneatur quod indulgẽtia est principaliter remissio, modo teneatur secundũ alios quod est communicatio thesauri, modo solutio pœnarũ, patet probata prima propositio & intentum.

2. Propos. ¶ Secunda ppositio. Episcopi & Archiepiscopi habẽt iure diuino potestatem concedendi indulgẽtias, sed non in tanta copia ut Papa: neq; vltra aut contra taxationem seu limitationẽ eis per Papam vel per Ecclesiam factam.

Opinio. 1. ¶ Pro probatione & declaratione nota, qđ hic est duplex opinio quoad primam partem huius propositionis. Prima opinio est Durandi. in 4. d. 20. q. 5. vt etiam refert Palud. ea. distinctione q. 4. art. 2. quod iure diuino nõ habent autoritatem ordinariam ad hoc sed ex cõmissione Papæ generali eo ipso quod Episcopi cõsecrantur. Ratio eius est. Quia ille solus potest dispensare cõmune Ecclesiæ thesaurum qui habet curam totius Ecclesiæ, & illi toti præest, vt probatũ est supra & q. 7. qa & in omni polytia videmus ꝙ ad solum habentem curam totius cõmunitatis pertinet autoritas propria dispẽsandi thesaurũ communem illius communitatis. Nunc aũt thesaurus quem Christus dimisit Ecclesiæ sponsæ suæ nõ est diuisus ita quod in vna particulari Ecclesia sit una pars illius thesauri & in alia, alia pars; sed est unus & indiuisus ĩ tota Ecclesia. Ergo ad illum vnum tantum scilicet Papã qui loco Christi spõsi Ecclesiæ vniuersalis presidet toti Ecclesię vti sponsus vniuersalis eius ptinet autoritate ppria dispensare prædictũ thesaurũ: ad alios autem non nisi ex eius commissione vt dictũ est. Et hæc ratio videtur pcedere supposito qđ potestas concedendi indulgentias pertinet ad Papam ratione non tantũ iurisdictionis sed vniuersalis curæ pastoralis quam hẽt in totã Ecclesiam. Nam Durãdus negat potestatẽ cõcedendi indulgẽtias esse potestatẽ clauis seu iurisditionis quod tñ supra. q. 3. reprobatũ est, & per cõsequens hæc Durandi opinio supponit ꝙ indulgentiæ ratio seu natura essentialiter & principaliter stat in communicatione thesauri quod etiam supra. q. 3. reprobauimus.

¶ Ad hanc rationẽ uidetur accedere Siluestrina, titulo. indulgentia. q. 5. vbi etiam dicit quod B. Thomas in quarto dist. 20. q. 4. intendit dicere quod Episcopus hẽt autoritatem iurisdictionis particulariter in ordine ad suos subditos tãtũ: & hoc eo ipso quod est Episcopus ex cõmissione generali Papæ ad concedendũ indulgentias. Papa autẽ habet id auctoritate propria. Et sic vĩ Siluester cum Durando concordare in opinione præfata: sed videtur ab eo discordare in rõne, quia Durandus dicit quod concedere indulgentias pertinet ad potestatem plationis nõ quidem rõne iurisdictione sed ratione auctoritatis & curæ seu gubernationis. Siluester aũt & Beatus Thomas dicunt secundũ cõmuniter doctores quod etiam pertinet ad potestatẽ iurisdictionis. Quod vtiq; verũ est modo principaliter modo minus principaliter id conueniat, ut supra q. 3. visum est. Quod aũt Syluester dicit B. Thomã sentire, qđ Episcopi non nisi ex commissione possunt concedere indulgẽtias, falsum est ut patet legẽti verba Beati Thomæ in quarto d. 20. q. 4. Vbi exprese sentit oppositũ ut dicet in secunda opinione sequente. ¶ Igitur dicamus qđ præfata opinio Durandi est falsa, tũ propter rões quæ infra in secunda opinione vera habentur, Tum etiã quia fundatur in falsa suppositione, qđ scilicet ratio indulgentiæ stat in cõmunicatione thesauri, & quod nõ est actus iurisdictionis. Ideo ad eius pbationẽ supra positam respondeo etiam admissa suppositione præfata negando assumptum. Imò dico qđ de communi thesauro polyciæ possunt alij minores gubernatores eius in sibi subditos tantũ dispensare licet nõ in tanta copia nec vltra aut cõtra taxationẽ aut limitationẽ superioris. Quod patet in proposito sacramentorũ. Nam Episcopus & etiam quilibet sacerdos potest sibi subdito pro tunc cõmunicare per viam sacramenti de communi thesauro meritorũ Christi quoad remissionẽ culpæ & etiam pœnæ absoluendi a peccatis virtute clauis sibi datæ, & id põt iure diuino autoritate ppria diuinitus concessa eo ipso quod efficitur sacerdos si hẽt subditos. Ergo similiter eo ipso quo qs efficitur Episcopus & cõstituitur super aliquam plebẽ iam autoritate ppria iure diuino concessa potest de cõmuni thesauro

ſauro Eccleſiæ indulgentias cōcedere ſibi ſubditis licet non in tāta copia ut Papa ſine aliqua commiſſione humana ad id.

Euaſio. ¶ Niſi forte dicatur qđ conſtituere illū Epiſcopum ſuper talem plebem eſt dare ei commiſſionē generalem ad indulgentias concedēdum de cōmuni theſauro: ſicut & dicit Durādus in ſententia, quod nullus inferior Papa ſine cōmiſſione aliqua eius ſaltē implicita generaliter in eius cōſtitutione gradus Eccleſiaſtici pōt habere iuriſdictionem uel auctoritatem aliquam abſoluēdi aut cōmunicandi ſeu diſpenſandi ullo modo in ſacramēto aut extra ſacramentum de aliquo cōmuni theſauro Eccleſiæ ſpirituali aliquibus etiā ſubditis ſuis. Ideo Epiſcopus vel ſacerdos abſoluens ſuū ſubditum ſacramentaliter a peccatis iam cōſequenter diſpēſat de communi Eccleſiæ theſauro ſacramentorū: ſed hoc ſit ratione præfatæ cōmiſſionis implicite quando eſt ei data iuriſdictio in talem ſubditū cui eſt annexa etiam poteſtas diſpenſandi talem theſaurum ſacramētorū. In conceſſione autem indulgentiarum cū non ſit actus iuriſdictionis ſecundū Durandum. Ideo neq; neceſſario eſt annexa poteſtas diſpenſandi theſaurū indulgentiarum claui ſeu poteſtati iuriſdictionis alicuius aut ordinis, ergo niſi aliquo modo cōmittaꝛ a Papa, ſicut generaliter & implicite in ſua ordinatione cōmittitur Epiſcopis, nō habetur talis poteſtas indulgentiarum.

Replica. ¶ Sed certe hæc euaſio Durādi uel aliorū pro eo non valet. Tum primo quia negat cōtra communiter doctores & cōtra veritatē quod concedere indulgentias ſit actus iuriſdictionis. Tū ſecundo quia negat quod Epiſcopi habeant poteſtatem iuriſdictionis ſaltem mediate aut fundamētaliter ſuper ſibi ſubditos, & auctoritatē ad abſoluendum de peccatis iure diuino ſibi datam. Quia ēt fundatur in falſo fundamento, quod. ſ. in ſacramentis, & indulgentijs non ſit remiſſio peccati, ſed communicatio theſauri aut ſolutio debiti vt ſupra. q. 3. habetur & impugnatur. Tū tertio quia ſtat bene quod qs nullam habens curam animarū aut Eccleſię vniuerſalis neque iuriſdictionem habeat poteſtatē iure diuino diſtribuēdi de cōmuni theſauro Eccleſiæ quoad remiſſionem culpæ & penæ ut patet. Quia ſimplex laicus baptizans adultū in caſu neceſſitatis, eo ipſo quo hēt prefata poteſtatē miniſterialem in tali caſu baptizandi, iam ēt hēt poteſtatem miniſterialem præfatam a Deo conceſſam tunc per illud ſacramentū cōmunicādi ſeu diſpenſandi de communi theſauro Eccleſiæ ideſt de meritis Chriſti ad remiſſionē culpæ & penæ ſicut ſacerdos faceret vt patet, ergo nec opinio nec ratio nec euaſio Durandi valet.

Opinio. 2. Secūda opinio cōmunis & vera eſt quę habetur in ſecūda propoſitione ſupra poſita. Quæ ꝓbatur. Primo ꝙ iure diuino Epiſcopi habent poteſtatem cōcedendi indulgentias, ſicut & ſacerdos hēt iure diuino poteſtatem abſoluendi ſacramētaliter a culpa ſuper ſuos ſubditos: licet a iure diuino nō habeat ſubditos ſed a iure humano vel a Papa habente curā totius Eccleſiæ. qđ probatur dupliciter. ¶ Primo quia ſicut iure diuino ex officio ſuo Epiſcopali poſſunt remittere culpas ſubditorū tantum & ēt eorū penas in ſacramēto. Ergo & pęnas extra ſacramentū: & per conſequens concedere indulgentias. 1. Ratio. Antecedēs patet. Quia licet iuriſdictio ei collata in hos vel illos ſeu cōceſſio faciens hos vel illos eſſe ſubditos talis vel talis Epiſcopi ſit de iure poſitiuo, & pendens a commiſſione aliqua ſaltem generali Papæ uel alterius: tamen poteſtas clauium ad prædicta eſt de iure diuino collata. Ioan. 20. Quorū remiſeritis peccata: quæ per prædictā Papæ uel iuris humani diſpoſitionē ſeu commiſſionem de potentia remota reducitur ad propinquam ſeu ad actum: ſicut & de omnibus ſacerdotibus cōmuniter dr a doct. & ſic abſolutio ab eis facta in ſubditos tenet virtute iuris diuini cōferentis eis prefatam clauē abſolutionis ut patet: qa pertinet ad virtutem ſacramēti quod eſt de inſtitutione diuina. Conſequentia autem probatur. Quia hoc pertinet ad poteſtatē clauis & prelationis, ut patet Matth. 16. 18. Quodcunq; ſolueritis &c. Vbi fundatur poteſtas cōcedendi indulgentias ut ſupra. q. 6. & 7. dictū eſt, & prædicta poteſtas clauis ad concedendū indulgentias ſeu remittendum peccata extra ſacramentū cōceſſa eſt nō ſolū Papæ ſed etiā Eccleſiæ prælatis vt patet Matth. 18. Vbi loquiꝛ generaliter apoſtolis quibus ſuccedūt Epiſcopi dignitate. Quæcunq; ſolueritis &c. Ergo eo ipſo quo quis efficitur ſeu ordinatur Epiſcopus hēt clauē & poteſtatē ad remittendū peccata quoad pęnam extra ſacramentū: & per conſequens ad concedendū indulgentias iure diuino ſicut & ad abſoluendum a culpa in ſacramento quoad ſubditos tantum: ēt ſi per Papam ei nil aliud ullo modo cōmittatur. Secus ſi nō hēt ſubditos ſeu materiā ſibi per Papam vel per Eccleſiam miniſtratam; tūc enim ſolum habet clauē prefatæ poteſtatis in potentia remota ut ſupra dictum eſt. Neq; ex hoc ſequitur quod ſimiliter habeant hāc poteſtatem alij prelati minores puta curati & ſacerdotes parrochiales, vt de hoc infra propoſitione quinta & ſeptima habetur.

2. Ratio. ¶ Secundo probatur idē. Quia ad hoc facit. ca. Cū ex eo. de pe. & re. vbi dicitur, quod ante illā limitationē Epiſcopis factam concedebāt Epiſcopi indulgētias illimitate. ergo vř qđ ſine ulla cōmiſſione Papę ex ſuo officio ordinario ex iure diuino id poterāt. Sed hæc ratio non ſatis cōcludit. Nā ad eā pōt dici negādo cōſequentiā, quod nō ex officio iure diuino ſed ex generali cōmiſſione Papæ tunc nō limitata id poterant. ¶ Ideo prima ratio uidetur efficatior & ſufficiens, modo teneaꝛ quod cōcedere indulgētias principa-

principaliter est remissio & ptinet ad iurisdictionē, modo non sed quod est communicatiua dispensatio. Quia eo ipso quo Episcopis iure diuino quoad suos subditos est data potestas dispēsandi thesaurum communem Ecclesiæ absoluēdo a peccatis quoad culpam in sacramento & a pęna extra sacramentum ut supra, sequitur intentum ut probatum est de indulgentijs.

¶ Nunc probatur alia particula propositionis qđ scilicet non in tanta copia ut Papa, puta nō possunt Episcopi vel Archiepiscopi cōcedere indulgentiam plenariam neq; tam frequenter ēt suis subditis ex officio suo iure diuino, ut Papa pōt ēt si ipsorum Episcoporum potestas non esset limitata. Probatur. qa præfata potestas vberius & principalibus residet in Papa q̄ in Episcopis, vt patet Matth. 16. Quodcunque solueris &c. Et Ioan. 20. Pasce oues & agnos meos, &c. Quia & ca. Cū ex eo. de pen. & re. habet plenitudinem potestatis & secundum cōmuniter doctores. ut supra ꝓpositio prima habetur. Ergo Papa potest vberius & copiosius quā Episcopi specialiter quoad hanc materiā indulgentiarū, & id ex iure diuino. Qui enim vberiorem potestatem hēt in thesauro Ecclesiæ plus potest de eo dispensare quā Episcopi minus potestatis habentes, ita quod si Episcopi vberius aut copiosius concedant indulgentias quā eis iure diuino concessum est, nil faciunt quoad illū excessum.

Papa copiosius potest concedere indulgentias quam Episcopi.

¶ Alij dant aliā rationem ad idem dicētes quod quia Episcopi non hēnt tam indeficientem thesaurum vt Papa, nā thesaurus passionis Christi licet sit infinitus quoad sufficientiā non tamen quoad efficaciā: & satisfactiones suorum subditorum non sunt tam sufficiētes vbi non sunt tot martires, & sancti viri sicut in vniuersali, & primitiua Ecclesia: ideo ēt si Epi non prohibeanē per Papā non possunt concedere indulgentias plenarias, & frequētes suis subditis vt Papa pōt.

¶ Sed hæc ratio mihi nō placet. Quia thesaurus indulgentiarū de quo Epi concedunt indulgētias est idē de quo & Papa, quia scilicet est thesaurus communis Ecclesiæ & non particularis, vbi supra. q. 5. Ergo prima ratio videtur melior.

Quantitas indulgentia rum non est determinata.

¶ Si queras in qua quantitate pōt Episcopus iure diuino concedere indulgētias suis subditis si non limitetur per Papā? Respondeo, non est determinata quantitas: sicut neq; est determinata quantitas pœnæ quā virtute clauium potest iure diuino sacerdos in sacramēto remittere pęnitenti: tō taxatio quantitatis indulgētię ab Epis concedendæ relicta est dispositioni Papæ & Ecclesiæ: sicut & taxatio iurisdictionis in sacramēto, & extra sacramentum. Quia solus Papa est pastor vniuersalis Ecclesiæ, & iam communiter taxatum est in ca. Cum ex eo, de pęn. & re.

¶ Nunc probatur alia particula ꝓpositionis ꝙ scilicet vltra taxationem Papæ vel Ecclesiæ Episcopi nō possunt cōcedere indulgentias, ita qđ si vltra cōcedunt nil faciūt: sicut nil faciunt absolnēdo a reseruatis. Ratio est, qa sicut Papa pōt limitare potestatē clauiū seu iurisdictionis quoad absolutionem sacramentalē: ita & quo ad remissionē pęnarū tantū, tā in sacramento quā extra. Vt de hoc latius infra propositio. 7.

¶ Et cum omnibus supra dictis in hac secunda propositione cōcordant communiter doctores expresse. Et Beatus Thomas in 4. d. 20 q. 4. & Bonauent. & Palud. ea d. & Gerson in tractatu de potestate Ecclesiastica per totū, pręcipue Alphab. 4. l. M. & Supplementum Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. art. 2. propo. 6. & 8. Et Nauarro in tractatu de indulg. nota. 31. §. 1. &c. Et cōmuniter canonistæ in e. Quod autem de pęn. & re. & Soto. in 4. d. 21. q. 1. art. 4. & noster Medina de indulgētijs, disput. 5. c. 18. 19. 20. 21. & disputatione. 6. c. 27. c. 30. & August. de Anchona. de potestate Ecclesiastica. q. 29. art. 5. Vbi dicit quod Epi habent ordinariam iurisdictionem conferendi indulgentias per auctoritatem deriuatā a Papa: non quidem per particularem dispositionem sed per iuris taxationem: ideo dicunē ordinarij iurisdictione non particulari dispositione. Neq; valet dictū aliquorum dicentiū Episcopū esse sponsum particularē Ecclesiæ. Dico enim qđ cum Ecclesia sit vna vniuersalis vnum tantū sponsum hēt & non plures. Credo enim vnam sanctā Ecclesiā: & in qualibet Ecclesia est vnus & idē Ecclesiæ thesaurus, totus pro necessitatibus singulorum distribuendus p Ecclesiæ prælatos secundum collatā, & taxatam eis potestatem: respectu cuius solus Papa hēt potestatem & iurisdictionē vniuersalem, alij vero particularem, & constrictā ex ordinatione diuina: cuius ordinationis moderamen, & determinatio concessa est Papæ a Christo pro Ecclesiæ vtilitate: sicut Petro data est potestas subijciendi materiā ordinis sacerdotalis exercitio pro ligatione, & absolutione peccatorum. hæc ille. In quib. vec bis concordat cum supra dictis.

¶ Et forte vtraque opinio supra recitata pōt concordari sic scilicet, qđ illa opinio dicens ꝙ Episcopus habet ex cōmissione potestatem concedendi indulgentias, intelligatur qđ potestas clauium remota iure diuino Episcopis concessa ad hoc, sicut, & ad remittendum peccata quoad culpā in sacramento, nō reducitur ad actū neq; ad potentiā propinquam nisi per concessionem aut cōmissionem saltem generalem Papæ conferentis eis subditos seu materiam, & per consequens iurisdictionem in actu ad prædicta. Cum quo etiam bene stat, vt dicit præfata secūda propositio secundū secundam opinionē supra positā, quod data Episcopis materia subditisque assignatis modo prædicto per Papā iam iure diuino exercent Episcopi suam clauem iurisdictionis seu potestatis ad indulgentias sicut, & ad remissionē peccatorum vt dictum est, & sic omnia

nia consonant. ¶ Vbi etiam nota primo quod Episcopus seu Archiepiscopus electus, & confirmatus in Episcopum, sed nondum consecratus potest concedere indulgentias sibi taxatas a iure etiam si non sit sacerdos. & similiter legatus Papæ: quia posse concedere indulgentiam consequitur iurisdictionem, quam diaconi & alij Ecclesiastici nõ sacerdotes possũt habere uel commissam ut legati uel ordinarij vt electi, licet nõ sint Episcopi consecrati nec sacerdotes ordinati ut habetur in capitul. Trãsmissa. de electione. & concordant cõmuniter doctores theologi & canonistæ & summistæ, ut late de hoc Panormit. & Ioann. Calderi. agunt. Quamuis Hostiens. in capitul. Accedẽtibus. de excessi. prælato. dicat quod requiritur quod sit sacerdos talis Episcopus, ut ex officio ordinario id possit iure diuino, Ioann. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Et Matth. 18. Quæcunque alligaueritis, &c. Sed ut dixi primum uerius & cõmuniter tenetur a doctoribus. Et consonat Scotus in 4. dist. 19. 25. dicens quod potestas ordinis in corpus Christi verum est prius data Apostolis à Christo, & post in corpus mysticum Ioã. 20. Quorum remisseritis peccata, &c. Quodque sic etiam nunc est separabilis vna potestas ab altera: & prius datur vna, quam altera in sacerdotum ordinatione.

¶ Nota secundò, quod iam potestas episcopalis est per Papam, & Ecclesiam limitata communiter in iure canonico, vt habetur de pen. & rem. ca. nostro, & ca. Cum ex eo. & eo. titu. lib. 6. ca. indulgẽtiæ. Vbi habetur quod Archiepiscopus in tota sua prouintia tantum, & Episcopus in sua diœcesi, põt concedere in anniuersario dedicationis Ecclesiæ & in alijs casibus quadraginta dies de iniũctis pœnitentijs: sed in die cõsecrationis Basilicæ aut cũ Basilicã consecrat vnum annum indulgẽtiæ: & hoc est verum etiam si plures Episcopi simul cõcurrant ad concedendum tales indulgẽtias in casibus prædictis: quia non possunt iam ordinarie ex officio sua vltra cõcedere, ut etiã notat cardin. in Clem. 2. de pœnit. & re. ¶ Hoc tamẽ limitat Inno. in dicto cap. cum ex eo. nisi in foro pœnitentiali in quo possũt cõcedere plures annos seu dies, dummodo faciãt discrete. Et idem Gemini. in c. indulgentiæ. de pœ. & re. lib. 6. & Ioan. Andre. & sic transeũt cõmuniter doctores & summistæ, & Siluestrina. Valeat hæc limitatio vel extẽsio quantũ ualere potest: mihi autẽ non uidetur qđ prædicti textus innuant aut concedant præfatam extensionem seu limitationem, sed potius oppositũ ut constat aperte in dictis casibus tantum ut dictũ est. Neque uidetur ubi fundentur pdicti doctores ad sic dicendũ: nisi forte quia fundãtur in illa alia opinione quod scilicet sacerdos qlibet in foro pœnitentiali potest suo pænitenti cõcedere aliquas indulgentias, ideo limitauerunt & extẽderunt præfatos textus ne intelligerent in foro pœnitentiali. Sed sicut suppositũ non est uerum ut patebit infra propositio. 7. ita nec pfata extẽsio textũ. Sed an possit etiam de non iniũctis concedere indulgentias has, dicit Nauarro qđ sic, uide supra. quæst. 7. propo. 3. in fine ibi uideat. ¶ Et si quæras. si excedat prædicta sũma taxata vtrũ ualeant indulgentiæ concessæ quoad illũ excessum, dic quod non: ut de hoc latius habetur infra proposi. 7. & quæstione. 14. proposit. 6. & dictum est in hac secunda propositione.

¶ Propositio tertia. legati Papæ possunt concedere indulgentias etiã ppetuas in terminis suæ legationis sed hoc eis competit solũ ex cõmissione speciali uel etiam generali domini Papæ, sicut & statuta perpetua facere, ut habetur de officio legati c. finali. in textu. & glossa.

¶ Propositio quarta. Cardinales. Patriarchæ & primates si nõ sunt Episcopi non possunt ex iure cõmuni ordinarie concedere indulgentias: sed uel ex priuilegio uel ex concessione seu cõmissione saltẽ generali seu ex cõsuetudine æquualente cõmissioni generali aut priuilegio possunt cõcedere indulgẽtias. Sicq; iam quoad hoc habent iurisdictionẽ & dignitatem Episcopalem. Itaque uidetur qđ hi omnes præfati Episcopali dignitate fulgẽtes possunt ex officio suo & autoritate ordinaria sibi p Papam uel per Ecclesiã prædicto modo concessa cõcedere indulgentias, quia sic innuitur in c. Accedentes, de excessi. prælato. ubi Hostiensis dicit quod dignitas Episcopalis dicitur iurisdictio. Itẽ quia sic habet practica Ecclesia, quod prædicti ordinarie cõcedunt indulgentias ut Episcopi ut dictum est Et concordat Supplementũ Gabrielis ubi supra propositio. 8. corolario. 3. & communiter doctores utriusque iuris & summistæ. Et idẽ dicit Palud. in quarto distin. 20. quæstione. 4. articul. 1. de summo pœnitentiario curiæ Romanæ: quã uis Turrecremata uideatur oppositum tenere. Quia tenet quod ex consuetudine aut præscriptione nullus potest habere iurisdictionem aut concedere indulgentias, de quo infra dubio primo latius habetur.

¶ Propositio quinta. curati non possunt ex officio neque ordinarie concedere indulgentias. Ratio, quia modo sint proprie plati modo nõ, de quo nunc non curo, sunt enim in hoc opiniones quibusdã dicentibus quod sunt propriæ prælati iure diuino instituti succedentes septuaginta duob. discipulis, ut tenet Gerson. cum alijs: quibusdam alijs dicentibus cum B. Thoma quod nõ nisi iure positiuo Ecclesiastico assumpti, & instituti sunt, ut coadiutores Epõrum, vt de his magister. & doctores in quarto distinctione 34. & Beatus Thomas secunda secundæ quæstio. 184. articul. 6. & 8. & in quarto sententiarum distin. 20. quæstione 4. & Gerson. Alphabet. 1. litera O in tractatu. de potestate Ecclesiastica. consi. 3. agunt. igitur quomodocunq; id sit, ratio præfatæ propositionis est, qa licet potestas remittẽdi

peccata quoad culpam & pœnam & cōcedendi indulgentias sit plenissime concessa Ecclesiæ p̄latis: non tamē omnibus equaliter. Sed prælatis qui sunt p̄cipui gubernatores & spōsi Ecclesiæ cōcessa est iure diuino plenissime: inferioribus autē limitate: & id conuenienter ut supra dictū est propositio. 1. & 2. Constat autem Episcopos esse præcipuos prælatos gubernatores & spōsos Ecclesiæ potētes, ferre leges & dicere ius & excōmunicare: Quia ideo ipsis confertur annulus in cōsecratione eorum, ut sponsis Ecclesiæ: nō autē curatis qui solū sunt coadiutores Episcoporū & non possunt prædicta facere ut Episcopi, ergo Episcopi habēt plenariam potestatē ad p̄dicta & ad indulgētias iure diuino concessam ut supra dictū est propositiones secūda: curati autē non nisi illam ad quam sunt assumpti & uocati in adiutoriū Episcoporum, quæ solū consistit in dispensatione sacramētorum, & ita solum possunt in sacramento remittere peccata quoad culpā & pœnam: & non possunt extra sacramēta remittere pœnas: & per consequēs neque ex officio suo concedere indulgentias ut dictū est. ¶ Et si quæratur, unde habetur hæc diuersitas Episcoporum & curatorū? Respondeo qd̄ de iure diuino, ut patet de Episcopis supra proposi. secunda. quod etiam patet. Quia Ecclesia spiritu sācto illuminata, & maxime in remissione peccatorū ut patet. Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata &c. in capitulo. Accedētibus. de excessibus prælatorum expresse dicit quod abbates cōcedendo indulgentias extendunt manus ad ea q̄ sunt Episcopalis dignitatis. Vbi patet quod hoc pertinet ad dignitatē Episcopalem, sicut & conferre, ordines maiores & confirmare & nullo mō ad inferiores. Itē facit ad hoc capitul. Cum ex eo. de pœnitē. & remis. & capit. Accedētibus. de excessibus prælatorum & ibi doctores cōmuniter cōcordant, & Soto in quarto distin. 21. articulo. 4. & noster Medina de indulgētijs disputatione. 6. c. 28. Vide ad hoc rationes alias quæ habentur infra propositio. 7. & in responsione ad argumentum ibidem.

Proposi. 9. ¶ Propositio sexta. Abbates. Priores, & Guardiani & ministri seu magistri p̄uinciales & Generales Religionū nō possunt ex suo officio cōcedere indulgentias subditis suis, q̄a in dicto c. Accedētibus. de excess. prælat. id declarat iure diuino nō concessum eis, sed Episcopis ut supra proposi. 5. dictū est. ¶ Si dicas quod sūt ueri & proprij p̄lati habentes curam animarum, ut declarauit Sixtus. 4. & alij Pontifices. Ergo possūt ut Episcopi concedere indulgentias. Respōdeo non sunt p̄lati iure diuino instituti & successores apostolorū in eorum dignitate uel auctoritate episcopali neq; sunt p̄prie sponsi Ecclesiæ quibus tantū iure diuino. Matth. 18. Quæcunque solueritis &c. Data est potestas concedendi indulgētias, vt ait Roffen. & noster Medina ubi supra; sed ex institutione seu auctoritate Papæ vel Ecclesiæ, & id solū ad dispensandū sacramēta & ad cæteros actus iurisdictionis & superioritatis ad gubernationē subditorum. Ideo si quid amplius habēt id est ex priuilegio generali aut speciali nō ex officio neque ex iure diuino. ideo negatur consequentia, quamuis noster Medina ubi supra. capit. 29. oppositum opinetur.

¶ Propositio. 7. sacerdotes in foro pœnitētiali seu in sacramento pœnitentiæ non possunt suis pœnitentibus cōcedere indulgentias aliquas p̄prie loquendo probatur quincupliciter. Primo quia est actus iurisdictionis & non ordinis sacerdotalis ut supra quæstione. 3. dictū est: alioq nō sacerdos nō posset concedere indulgētiā, quod est falsum ut supra proposi. 2. & 4. iam probauimus. Sed simplex sacerdos nō habet hanc iurisdictionē quo ad hoc de iure super pœnitentem quamuis habeat iurisdictionē ad sacramētaliter absoluendū & remittendū peccata uirtute sacramenti quoad culpā & pœnam. Non enim potest remittere pœnā debitam coram Deo & Ecclesia utēdo alia forma quam forma sacramētali, sicut utitur Papa aut Episcopus concedēs indulgentias, ut patet. Quia hoc non est in practica Ecclesiæ qd̄ hoc modo sacerdos simplex cōcedat in suo officio indulgentias, sicut concedit habens cōmissionem specialem aut sicut concedit Papa uel Episcopus. *Proposi. 7* *1. Ratio.* *2. Ratio.*

¶ Item secūdo probatur propositio. Quia dato qd̄ tales sacerdotes haberent iurisdictionem in pœnitentē: tamen ex quo non habent eā extra sacramentū: ergo simpliciter non habent eā ad indulgētias. Patet consequentia. Quia si haberēt ullo modo, certe eam haberent tam in sacramento quam extra. Imo potius extra sacramētum: quia ex quo non est actus ordinis aut characteris, sed solius iurisdictionis proprie loquendo ut supra quæstione. 3. habet. Ergo proprie talis actus concedendi indulgentias conuenit & potest exerceri extra sacramentum, & nō requirit sacramentum pœnitentiæ ad quod requiritur etiā potestas ordinis. Sed non potest extra sacramentum sacerdos concedere indulgentias secundum omnes doctores, ergo nec in sacramento. Et ergo nullo modo id potest ex officio sacerdotali. *Tertia.*

¶ Tertio probatur idem. Quia simplex sacerdos non habet potestatē supra communem thesaurum indulgentiarum, idest super merita Christi & sanctorū ex quibus constat prædictus thesaurus indulgentiarum: quis habeat potestatem super thesauro sacramentorum: & quis habeat iurisdictionem sacramentalem super pœnitentem. Ergo non potest concedere indulgentias etiam in foro sacramentali suo pœnitenti. Consequentia patet. Quia ut possit concedere indulgentias directe requiruntur duo. scilicet potestas super thesaurum communem indulgentiarum distribuendum, & iurisdictio super eum cui *Ad concessionem indulgentiarū potestas & iurisdictione queritur.*

cui cōceditur indulgentias, ideo si deest iurisdictio non ualet indulgentia proprie sumpta, de qua hic loquimur quoad uiuos vt habetur in c. quod autem. de poeni. & re. & supra quęstione. 3. habetur: licet ualeat indulgentia per modū suffragij. Quoad defunctos ut infra. q. 15. 16. agitur. Quod si deest potestas distribuendi præfatum thesaurum indulgētiarum: etiam si habeat iurisdictio sup subditos, non ualet concessio indulgētiæ, vt patet. Quia ideo prælati religionum & curati non possunt suis subditis sup quos habent iurisdictionem in sacramēto & extra sacramentum concedere indulgentias, ut supra proposi. 6. & 5. dictū est nisi ex priuilegio, & ita patet consequentia. Antecedēs aūt quod scilicet simplex sacerdos non habet potestatem super thesaurum indulgentiarū patet. Quia nō sunt prælati Ecclesię generales vt Papa, nec speciales, vt Episcopi multo minus quam curati.

¶ Quarto probatur propositio, quia curati, & plati religionū hoc nō possunt ex suo officio super suos subditos. Ergo nō multo minus simplex sacerdos, antecedēs patet ex ꝓpositione. 5. & 6. & cōsequentia patet a fortiori: & qa nō dabit ubi Papa vel Ecclesia dederit simplicibus sacerdotibus commissionem vllo modo ad hoc.

¶ Item & est alia ratio. Quia si simplices sacerdotes haberēt hāc potestatem: sicut est limitata Episcopis multo magis limitaretur ipsis sacerdotibus, sed non cōstat de hac limitatione eorū. Ergo vel possunt illimitate (qđ absit) vel nullo modo possunt cōcedere indulgentias. Et ad prędicta omnia facit. capitu. Accedētibus de excess. præla. ubi dicitur quod cōcedere indulgentias pertinet ad dignitatem Episcopalē ut supra propositione. 2. dictum est. Et concordāt communiter doctores in quarto distinctio. 2. & Supplemētum Gabrielis in quarto distinct. 45. propositio. 8. corolario tertio & Calderi. in c. nostro de pœn. & re. & capitu. Accedentibus de excess. prælat. & Nauarro tractatu. de indulgē. nota 31. §. 9. Et noster Medina vbi supra capitul. 28. latius probat. & plurimi Canonistæ: licet multi alij oppositum opinentur ut patebit.

¶ Ex quo patet quod nisi sacerdos aut pęnitēs habeat ex speciali priuilegio seu commissione, quod sacerdos possit concedere indulgentias pœnitenti vanum esset post absolutionem sacramentalem dicere, & concedo tibi omnes indulgentias quas concedere possum, sed quia iā per bullas Cruciatæ & per alia indulta cōmuniter ab omnibus fere habetur commissio seu potestas ad id, ideo bonum est id dicere, scilicet concedo tibi, &c. Vt dictum est.

Contra præfatam septimam propositionem arguitur. Quia quantum est ex lege diuina quilibet sacerdos habet iurisdictionem & potestatem habitualem seu remotam in quemlibet, & super thesaurum Ecclesiæ, ad absoluendum a peccatis & ad concedendū indulgentias. Sic scilicet quod quamuis non possit exire in actum nisi habeat materiam ministratam ei per Papā: vel per Ecclesiam, per quam ministrationē materiæ aut subditorum iam prædicta potestas remota reducitur ad propinquam non impediatā vt sic possit exire in actum: tamen nisi prohibeatur per Papam uel Ecclesiā potest exire in actū exercendo potestatem aut iurisdictionem præfatam sibi iure diuino cōcessam supra subditos suos, sed præfatis sacerdotibus non est prohibitum per Ecclesiam concedere indulgentias subditis pœnitentibus. Ergo possunt concedere etiam indulgentias.

Item secūdo arguitur per autoritates doctorum. Quia sic tenet cardi. in Clemen. Religiosi. de priuil. & Aluarus, & Glossa. in capitul. Mēsuram, de pœniten. distinctione prima & Panormitanus in capitul. sicut dignum, de homici. & allegat. capitul. Quē pęniter. de pęnit. distin. 1. & Innocent. & Ber. in capitul. Quod autē. de pęnitēt. & remis. & Archidiacon. in capit. indulgentiæ. eodē titul. lib. 6. & est ar. capitul. Deus qui. de pęnitent. & remis. propter hęc multi doctores canonistæ & cū eis Summa Angelica titul. indulgentia. §. 5. & summa Rosel. eodem titul. & titul. Pęnitentia, tenent qđ quilibet sacerdos potest suo pœnitenti in foro sacramētali cōcedere aliquas indulgentias, prout sibi uidetē secundū Deum: sicut potest eum absoluere sacramentaliter a peccatis, & ad iura q̄ uidentur cōtra eos Respondet. Summa Angelica, secūdum Archidiacon. quod procedunt & loquuntur de generalibus & publicis remissionibus quas non possunt facere nisi Episcopi, seu qđ pænitētias iniunctas a superioribus puta ab Episcopis sacerdotes inferiores remittere non possunt etiā in foro sacramentali.

¶ Sed certe nec ratio nec autoritates p̄fatæ ualent pro eis. Nā Respondeo ad rationem fundamentalem eorum supra positam negādo qđ ille habeat materiā uel subditos quoad hoc: negatur etiam quod habeat potestatē ad dispēsandum thesaurū Ecclesiæ per viam indulgentiæ, quamuis habeat subditos & potestatem dispensandi thesaurum sacramentorū aut per uiam sacramenti ut supra probatum est. Cōceditur ēt quod est capax vt ei detur commissio ad concedendum indulgētias: & hoc cuilibet Ecclesiastico etiam primæ tonsure conuenit, ut infra propositio. 10. habetur. Ideo negatur quod id pōt nisi prohibeatur: Imo dico quod id non potest nisi ei concedatur aut committatur ut dictum est.

¶ Ad autoritates autē supra positas in oppositum Respondeo secundū Abulen. super Matth. 16. quæstione. 80. qđ omnes illi doctores & alij eiusmodi nil aliud volūt dicere & sentire, ut ēt bene ait & cōcordat Siluest. tit. indulgētia. q. 5. nisi quod sacerdos potest pænā debitā minuere peccatori, non quidē applicando ei de thesauro indulgentiarū: sed quadrupliciter Primo augē

do erubescētiam & cōtritionem ministraliter, vt virtute illius erubescētiæ aut contritionis pęnitens a Deo mereatur remissionem pœnarum. ¶ Secundo etiam ministraliter applicando sacramentum, ut sic ex opere operato vel uirtute sacramenti seu meritorum Christi in sacramento applicatorum remittatur pęnitenti a Deo non solum culpa, sed etiam aliquid de pęna temporali debita, alicui plus, minus secundū dispositionem pęnitentis, vt hoc refert Bonauētur. in 4. d. 20. art. 2. q. 3. & B. Tho. ibidem & in additione tertiæ partis vbi supra, & Palud. d. 20. q. 4. art. 1 ¶ Tertio secundum Bonauenturam, ubi supra ex meritis ipsius sacerdotis orantis pro ipso pœnitente, & etiam ex meritis Ecclesiæ, cuius oratio ibi etiam per sacerdotem applicatur quando dicit misereatur tui omnipotens Deus &c. Remittitur pænitenti aliquid de pæna temporali debita.

¶ Quarto. Sacerdos virtute clauiū seu potestate sua arbitraria rationabiliter & ex causa rationabili pōt remittere pęnitēti aliqd de pœna debita Deo tam in foro Dei quā in foro Ecclesiæ, ex quo iam non tenetur imponere pœnitentiā secundum rigorem canonum pęnitentialiū antiquorum, ut dicit Scotus & supra quęstione. 6. habetur. Cum ergo sacerdos aliquo istorū modorum remittit aliquid de pęna debita pęnitēti, dicunt illi doctores aut plures eorū capiunt nomen indulgentiæ & remissione pœnæ, pro eodem sine alijs conditionibus requisitis ad quidditatem indulgentiæ, quod scilicet fiat de communi thesauro indulgentiarum ut supra quæstione tertia. habetur, & quod præfati doctores acceperunt nomen indulgentiæ large & improprie pro quacunque remissione peccatorum quoad pænam ut dictum est patet. Quia etiā Gerson. in regulis moralibus alphabet. 25. G. vt etiam refert Supplementum Gabrielis in quarto distinctione. 45. quæstione. 2. articulo. 2. conclus. 2. dicit quod uirtute clauium & merito rum Christi in qualibet confessione sacramēta li dantur indulgentiæ sed quantæ Deus nouit. Ecce quod indulgentias uocat remissione pęnarum illo secundo modo supra posito factas ex opere operato sacramenti: qa & sic erat usus loquendi doctorū uocare indulgētias remissiones pęnarū quascūq; & quomodocunq; factas pęnitenti, & præfata vocabuli æquiuocatio decepit aliter opinātes. ¶ Quod si aliq doctores ut Archidiacon. & Raymundus ubi supra seu alij nō sic intellexerit, ut nos eorum dicta supra ad bonum sensū glossauimus, seu si eorum uerba nō patiantur prædictā glossam: dico nō esse multum curandum de eis quoad hoc: fuerunt enim illius opinionis sine sufficienter fundamento & contra communiter doctores theologos.

¶ Et forte Innocen. & Gemini. & Ioan. Andr. in capitul. indulgentię. de pęniten. & remis. lib. 6. fuerunt illius opinionis, & ideo consequēter dixerunt quod Episcopus potest in foro pęnitētiali cōcedere pęnitenti ultra quadraginta dies indulgentiæ nō obstante c. Cum ex eo. de pęn. & re. ut supra proposit. 2. dictum est, & propter hoc etiam Archidiacon. glossauit præfactum c. Cū ex eo, & alia iura quod intelligebātur de indulgentijs tantū publicet & generaliter conferendis, nō autē de indulgentijs in foro sacramētali. sed certe sicut eorū opinio fundamentalis non est uera: ita nec glossę aut limitationes, aut extensiones prædictorum textuūque in præfata opinione falsa fundātur. Ideo Siluestrina quæ prius contra summam Angelicam bene reprobauerat opinionem tenentem quod simplex sacerdos potest in foro sacramentali concedere indulgentias proprie sumptas: male uidetur approbare aliud dictum quod scilicet Episcopi in foro pœnitentiali possunt excedere summam taxatam eis per Ecclesiam uel p Papam, & non considerauit fundamentum quo moti sunt illi doctores ad sic dicendum & glossandum prædicta iura ut dictum est.

¶ Octaua propositio concilium generale Sede papali uacante potest iure diuino cōcedere indulgentias quia habet plenam potestatē. Nam & concilium Basilien. in sessione. 24. cōcessit indulgētiam plenariam. in quo expresse concordat Panormit. in tractatu super concilium Basiliense, quē refert & sequitur Felinus in tractatu de indulgentijs. Sed unde & quomodo conciliū id possit: id pendet ex illa alia difficultate de potestate papę & cōcilij uel Ecclesię, in qua variæ sunt opiniones. de qbus etiā superius egimus in libro. 4 q 4. vtrum Papa sit supra concilium ibi uideatur.

¶ Propositio nona, concilium prouinciale & capitulum Cathredale Sede uacante nō potest concedere indulgentias: quia eius institutio & potestas non est de iure diuino concessa sed de iure humano Ecclesiastico. Ergo non habet iurisdictionem & potestatem nisi iure Ecclesiastico humano: & per consequens non maiorem nec aliam quam Ecclesia uel Papa vult dare & limitare, vt notatur. 79. distinctio. capitul. Nullus Episcopus, & sic non habet dignitatem nec potestatem Episcopalem de se nisi ut dictū est ex commissione seu ex concessione Ecclesiastica. Cum hac propositione nona consonat Calderi. in capitulo. Nostro de pœnitentijs & remissionibus & doctores communiter idem dicentes de Vicario generali Episcopi, quod non potest ut in capitulo. Accedentibus. de excessibus prælatorum.

¶ Propositio decima. Ex commissione quilibet Ecclesiasticus, etiam primæ tonsure potest cōcedere indulgētias. Quia cuilibet potest cōmunicare indulgentias, cui pōt cōmitti iurisdictio Ecclesiastica. Hęc autē pōt cuilibet Ecclesiastico primę tonsure committi secundum ius & communiter doctores, ergo. Imo & forte

Papa

Papa potest committere etiā laico vt concedat indulgentias alicui,& iurisdictionē Ecclesiasticam non requirentem ordinem aut actum ordinis Ecclesiastici: quia nō uidetur ratio sufficiēs in oppositum.sed de hoc alibi. ¶ Hic autē nota quod Episcopi & alij quibus ex officio suo cōpetit concedere posse indulgentias,possunt cōmittere hoc alijs supra dictis,scilicet Ecclesiasticis primæ tonsure : nisi per Papam uel per Ecclesiam id eis prohibeatur aliquo modo. Secus si hanc potestatem habent ex commissione speciali non ratione officij. Videantur de hoc doctores & summistæ latius tit.commissio. tit.delegatus.tit.uicarius,& alibi ut oportet secūdum subiectam materiam.

¶ Propositio vndecima,excommunicatus,aut is qui non habet subditum non potest concedere indulgentiam. Quia non habet iurisdictionē in potentia propinqua,ex quo nō habet subditos aut materiam sibi ministratā : aut si habent, tñ ex quo sunt excōmunicati,habent eā impeditā aut ligatam quoad vsum pro tunc ac si non haberent,sed de hoc latius infra.q.13.habetur.

¶ Ad prædicta omnia dubitatur primo utrū ex cōsuetudine possit introduci ut curati, uel alij. Possunt cōferre indulgentias & habere iurisdictionē.¶ Respondeo,hic est duplex opinio.Prima est de Turrecremata & multorū canonistarum,quod non.& si contra eos arguatur per capitulū.Accedentibus.de excess.prælat. ubi dicitur qd nullo modo abbates possunt concedere indulgentias nisi forte ex cōcessione vel alia legitima causa possint se tueri.Vbi gloss. dicit . nisi p consuetudinē,respondēt dupliciter. Vno modo quod illa exceptio. s. nisi p cōsuetudinē, solū determinat alias partes eiusdem textus. s. qd non possunt cognoscere de causis matrimonialibus nec iniūgere publicas pœnitentias nisi ex consuetudine. Sed certe hæc responsio est voluntaria quia illa tota exceptio fertur super omnia ibi contenta & supra recitata , de quorum numero est non conferre indulgentias , ut patet. Quia non uidetur illa ratio dissimilitudinis aut differentiæ.

¶ Ideo alio modo alii respondent ad dictū capitulū dicendo quod ille textus nihil dicit de cōsuetudine vt patet:sed hoc addidit glossa secūdū suā opinionē & sic glossauit illum textum.

¶ Alia est opinio præfatæ glossæ & in capitul. Cum contingat.de foro competente. Et multorum doctorum quod sic. & adducunt multa iura & rationes ad id,quę tamen nō ui dentur sufficienter probare intentum.¶ Mihi autē(saluo meliori iudicio & pro cōcordia omnium doctorum)videtur dicendum quod licet consuetudo non det iurisdictionē hanc spiritualem neque hoc ius concendendi indulgētias:quia pertinet ad remissionē peccatorū, cuius potestas solo iure diuino concessa est ordinarie,ut supra q.6.& 7. bene tamen potest esse signū quod aliquando fuit vel quod nunc est priuilegium seu concessio aliqua seu aliquomodo data p Papā vel ecclesiam.& isto modo per cōsuetudinē tanquā per signum concessionis habitæ potest introduci ut quis habeat iurisdictionē Ecclesiasticam , & ut inferiores Episcopis conferant indulgentias.Et quidem consuetudo non potest dare iurisdictionem pendentem ex iure diuino : bene tñ pendentem ex iure humano : sicut & potest ualere pro lege humana non pro diuina, & cū hac secunda opinio.concordit Nauarro tractatu de indul. nota. 31.§.7.& Panor.in dict.capit. Accedentibus de excess.prela.& sic forte Cardinales non Episcopi possint ex consuetudine concedere indulgentias,vt supra proposi.4.habetur:cum talis modus concendendi potestatē & iurisdictionem Ecclesiasticam pendeat aut sit in Ecclesiæ potestate.

¶ Dubitatur secundo, Vtrum peccatum mortale tollat aut impediat potestatem cōcedendi indulgentias durante tali peccato. Respondeo qđ non quandiu tolleratur ab Ecclesia & nō excommunicatur nec denunciatur:aut non suspendit a tali potestate. Quia potestas hæc indulgentiarum consequitur iurisdictionē aut potestatem Ecclesiasticā:quæ nō fundatur in gratia: & per cōsequens non perditur per mortale, & in hoc cōcordant omnes catholici, ut etiā refert Tho. Bonauentu. Palud. & communiter doctores in quarto distinct. 20.& 25.& Hostiens. & facit c. Dictū est.1.quęstione.1. & Gerson.de potestate Eclesiastica alphabet. 1. 2.& 3.& oppositum tenere est hęresis pauperum de Lugduno.& licet sic cōcedens indulgētias in peccato mortali nō sit propinquior Deo per sanctitatem,quam sancti uiri habentes nō habentes hanc potestatē: tamē est propinquior per autoritatem & potestatem, & hoc sufficit. Nā concedere indulgētias non est concedere de suis meritis sed de communi thesauro Ecclesię ex potestate sibi & nō alijs etiā sanctis ad hoc collata ut dictum est.Item licet concedere indulgētias sit minus quoad utilitatem propriam cōcedentis in mortali , quam sit eas accipere & lucrari in statu gratiæ : tamē quoad potestatem concedendi est maius dare quam accipere ex genere suo .

QVAESTIO XIII.

Quibus uiuentibus possunt concedi indulgentiæ : & qui uiuentes possunt eas lucrari , & a quibus .

RESP. per hanc vnicam propositionem. Illi qui possunt concedere indulgentias solum possunt eas concedere sibi subditis simpliciter, aut secundum quid,& non alijs. Ratio quia est actus iurisdictionis. Ergo non potest nisi in tunc subditum exerceri : sicut & absolutio Sacramentalis : neque potest indulgentiam

lucrari nisi talis subditus, sicut neq; sacramẽtaliter absolui. Item idẽ patet ex capit. Quod autem. de pœniten. & re. & notanter dictum est quod requiritur quod sit tunc subditus cõcedẽtis quãdo conceditur indulgẽtia: quia prælatus Episcopus excõmunicatus non potest suo subdito concedere indulgentiam. Quia ex quo est excõmunicatus & denunciatus iam priuatus est pro tunc vsu iurisdictionis suæ: & p consequẽs tunc non habet sibi subditũ quoad vsum ut supra propo. 11. q. 12. habetur. Quamuis bene põt talis Episcopus excõmunicatus subijcere suos subditos alteri potenti cõcedere indulgẽtias, & sic concedere licentiã ut possint ab alijs Episcopis seu potentibus cõcedere indulgẽtias eas lucrari: sicut & possũt alij lucrari ab illis: sicut & curatus excõmunicatus dat licẽtiã suo subdito parrochiano ut possit ab alio absolui, ut hoc habetur etiam aperte in dicto. c. Quod autem.

¶ Item nota secũdo quod sufficit quod sit subditus tũc simpliciter id est quoad oĩa: aut secundũ quid. id est, quod lucrandũ indulgentias tantum. Sicut & sufficit esse subditũ ad absolutionem sacramentalẽ, ut patet ex c. Quod autem de pę. & re. Ideo habẽtes cõmissionẽ cõcedendi aliqbus indulgẽtias bene possunt cõcedere, & illi possunt eas lucrari: qa pro tũc sũt eis subditi quoad id tãtũ. ¶ Ex quo patet φ ĩdulgẽtias papales ab eo, uel ab eius cõmissarijs specialib. habentibus autoritatẽ generalẽ cõcedẽdi indulgentias omnibus Christianis quilibet põt eas lucrari. Quia qlibet est subditus Papæ simpliciter & pro tunc, & ẽt pro tunc est subditus pdictorũ cõmissariorũ secũdũ quid, id est ad lucrãdũ indulgentias: nisi forte talis cõcessio esset restricta ad tales uel tales psonas seu habitatores &c. Quod secũdũ Panor. raro aut nunquam fit. ¶ Similiter oẽs existẽtes de puincia. Archiepiscopi habẽtes ibi domicilia posũt lucrari indulgentias ipsius Archiepiscopi cõcedentis eas per totã prouinciã, ut habetur in c. Nostro de pę. & re. & similiter omnes existentes de dięcesi, ẽt si sint exẽpti & religiosi posũt lucrari indulgẽtias cõcessas a dięcesanis Episcopis in quorum terminis morantur, vt de hoc scilicet de religiosis latius infra dubio secũdo habet: Et cũ prędictis omnibus concordat Supplementũ Gabrielis in 4 d. 45. art. 2. propo. 7. cotol. 4. & Siluest. tit. indulgẽtia. q 5. & cõmuniter doctores & summistæ. & ratio omnium horum est, Quia quoad hoc pro tunc efficiuntur subditi talium concedentium indulgentias.

¶ Dubitatur primo. Quis intelligatur nomine proprij iudicis, cuius licentia requiriẽ ad hoc φ qs possit lucrari indulgentias aliorũ iudiciũ seu prẹlatorũ ut dictum est, φ requiritur secundũ, c. Quod aũt de pœ. & re. ¶ Respondeo in hoc est duplex opinio. Prima dicit φ simplex sacerdos q põt absoluere a peccatis põt pręfatam licentiã cõdere & etiã curatus proprius licet nõ sit sacerdos. Quia si põt licentiare ut subditus suus cõfiteaſ alteri sacerdoti: ita similiter põt licentiare ut lucretur indulgentias ab alijs potentibus cõcedere: & p põt facere eũ esse subditũ illorũ p tunc ad id, licet ipse nõ possit absoluere & cõcedere indulgentias. Licentia autem prædicta dicũt ipsi φ cõcediſ nõ solum specialiter, sed & generaliter qñ sacerdos in absolutione sacramẽtali dicit omnia bona q̃ feceris sint tibi in remissionẽ peccatorũ. ¶ Hanc opinionẽ tenet expresse Palud. in 4. d. 20 q. 4. art. 3. & refert etiã Supplementum Gabrielis ubi supra. & de canonistis. Hostiensis, & ad hanc uideſ licet non finaliter accedere glossa in c. Quod autem. Cum Panormi. ibidem, & Ioannes dominicus in c. indulgentiæ, de pœn. & re. lib. 6. et Felinus tractatu de indulgentijs, & Nauarro tracta. de indul. nota. 31. §. 13. summistæ autem recitant sed non se determinant.

¶ Sed certe hæc opinio non uidetur uera neq; eius rõ sufficiẽs. Quod non sit uera patet. Quia c. Quod autẽ. uidetur cõtra eum, ut patebit infra in secũda opinione. Ratio autem præfata nõ valet. Quia ideo curatus licentiat subditum suũ ad cõfitendum alteri, qa ex officio habet iurisdictiondm sacramentalem simpliciter: quis non quoad vsum propter defectũ potestatis ordinis sacerdotalis. At vero quoad indulgentias nullã iurisdictionẽ aut potestatem habet, ut supra. q. 12. propo. 5. 6. & 7. late habetur, ergo nõ potest dare licentiam ad id, quia nemo dat quod non habet. & ideo non est simile.

Ideo est alia opinio verior, qđ scilicet nomine proprij iudicis intelligitur propria Episcopus, qui solus potest dare præfatã licentiam indulgentiarũ. Ratio est triplex, Prima quia proprie loquẽdo, at uerba iuris debẽt accipi in sua propria significatione nisi aliud constet sufficiẽter, nomine iudicis intelligĩ is qui habet potestatem cũ iurisdictione ordinaria: cum materia indulgentiarũ sit stricti iuris ad hunc sensum φ valent non nisi vt sonant secundum proprietatem verborum, vt supra quæstione 9. in responsione ad primum argumentũ contra 4 proposi. habetur. Ille autem q habet talẽ iurisdictionẽ est & dicitur proprie & stricte prelatus secũdũ cõmuniter doctores. & talis ẽ solus Episcopus, & non curatus nec simplex sacerdos secundum glossam in capitulo 2. de iudicijs & Innocentiũ in capitu. firmiter, de sũma Trinitate & fide Catholica & Panormitanum in capitu. Ne pro dilatione & capit. Omnis de pœniten. & re. vt ẽt late referunt Summistæ. tit. prælatura. tit. iudex, tit. Episcopus.

¶ Secunda ratio. Quia eodem modo uniuoce debet accipi iudex a quo debet peti seu haberi præfata licentia indulg entiarum, sicut accipitur iudex cuius indulgẽtias vult quis lucrari secundum dictum capitulum, Quod autem. Quia eodem modo loquitur de utroque iudice

proptio

proprio a quo & ad quē licentiatur ut absolua tur,& vt lucretur indulgētias proportionabiliter. Sed sicut iudex q sacramētaliter absoluere habet est sacerdos & sic sufficit a suo sacerdote habere p̄dictam licentiā:ita iudex q habet cōcedere indulgentias de iure cōmuni est Episcopus vel eo superior non autem alius eo inferior vt patet supra.q.12.proposi.4.5.6.7.Ergo Episcopus & nō eo inferior pōt licentiare ad hoc, & quidem dictum capit. Quod autem innuit quod dictū est, ut patet ex argumento seu relatione uel causa illius decretalis aut respōsionis. ¶ Tertia ratio quia licētia curati nō requiritur ad hoc quod p indulgentias rite collatis possit quis se redimere ab iniūcta pœnitētia,ut patet ex dictis supra.q.10.corol.1.& si alicubi Hostiē sis dicit quod requirit̄ loquitur de consilio : & similiter alij doctores:non satis recte loquū tur:si oppositū sentiant,ut patet ex supra dictis & infra dicetur.Nec requiritur prædicta licētia curati aut sacerdotis nec sufficit ad subijciendū talem subditū iurisdictioni alterius Episcopi cō cedentis indulgētias:q uis sufficiat ad hoc quod ab alieno sacerdote possit sacramētaliter absolui de peccatis ut dictum est.Quia & nō uidetur quod sacerdos auctoritate sua possit licentiādo eximere subditū iurisdictione sui supioris Episcopi,subijciēdo illum pro tunc alteri Episcopo aut superiori.¶ Et cū hac opinione est glossa in dicto capit. Quod autē tandem dicens quod inferiores p̄lati Episcopis carētes dignitate Episcopali non possunt huiusmodi remissionē facere,ut innuitur in c.acciden.de excess.prælat. & cōmuniter id tenent canonistæ ut refert Innoc. in dicto c. Quod autem : & Bonauen. in 4. dist. 20.articulo.2.q 3.in fine dicens,proprij iudices idest Episcopi.& cōmuniter theologi ibidem. Et secundum Guillelmum in specu.ut etiā referunt summistę,sufficit cōsensus metropolitani,vt innuitur in c.Nostro.de pœni.& remi.& per rationes prefatas.

¶ Secundo dubitatur an religiosi & alij exēpti possint lucrari indulgentias concessas communiter Christianis a Papa,legatis, seu a diœcesanis in quorū terminis seu diœcesi morant̄. Respondeo secundum sanctum Thomam in additione tertiæ partis summę quęst.27.articul.2.& in 4. distinct.20.& Palud.eadem.distinct.quæstio. 4. articul.3.quod sic:quodque non solum possunt eis lucrari de licentia suorum superiorū sed & sine eorum speciali licentia.Quia de iure cōmuni hoc eis cōcessum est. Quia quoad hoc nō uidentur exempti:quia noluerunt impetrare exēptionem in damnum,sed in utilitatē suam : esset autem sibi damnosum si eis non possent pro desse indulgentiæ suorum diœcesanorum,cum sint homines egētes fauore spirituali licet sint ī statu perfectionis. Ergo nec ipsi exēpti aut religiosi in sua exēptione hoc intenderūt:neq; Papa concedens exemptionem: sed potius eorum volūtati virtuali se conformauit in sua exēptionis cōcessione:sicut in alijs indultis intentio cōcedentis intelligit̄ conformari intentioni petenti s. ¶ Itē secundo , quia licet non possint ligari vel absolui a peccatis in foro cōscientiæ & sacramentali per Episcopū suæ diœcesis : tamen lucrari possunt indulgentias & p uiam indulgentiæ absolui a peccatis quoad pęnā. Ratio quorundam est,quia cōcedens indulgentias non ab soluit proprie,sed secundū quid,scilicet dispēsando de thesauro Ecclesiæ. Quæ dispēsatio potest fieri etiā non subdito dummodo in terminis suæ diœcesis existat vt dicit Palud. ubi supra. Sed certe hæc ratio nil ualet. Quia vr̄ presupponere quod ratio indulgentiæ nō stat principaliter in absolutione uel remissione: qdque non est actus iurisdictionis, qd est falsum ut supra.q.2.probatum est.Ideo prima ratio uidetur sufficiens & efficax.¶ Quod si cōtra hoc arguatur,quod ergo,religiosus posset etiā contra uoluntatem sui pręlati exire claustrū & dare qd ad lucrandum indulgentias secundum tenorē earum:& sic religio deperiret.Respōdeo negādo consequentiā secundum Thomam ubi supra. Quia non potest religiosus facere aliquid prędictorum neque aliud eiusmodi quod esset contra regularē disciplinam aut contra promissam seu professam obseruantiā regularem : quia non dantur indulgentiæ ad dissolutionē eius. Et licet indulgentię plus valeāt quoad remissionē pœnarum: non tamen quoad meritū & pręmium:quoad hoc enim plus valet religiosis sua religionis obseruantia quā lucrari indulgētias. Nunc autē maius bonum est meritum & præmium gloriæ quā remissio pœnarum .Ergo dicatur quod de licentia tantū sui superioris potest religiosus exire claustrū & visitare loca ad lucrandū indulgentias aut date aliquid secūdū tenorē earum. Quod si ad eis lucrandum requiritur aliquid quod nō sit contra regularem disciplinam aut obseruantiam,sed qd salua obedientia & regulari obseruātia pōt a subdito fieri, puta recitare,orare,aut ieiunare quādo p superiorē non prohibetur:tunc bene potest religiosus etiā sine licentia, non tamen contra prohibitionem rationabilē superioris id facere ad lucrandum indulgentias.Quia Papa intēdit cōcedēs indulgētias salua semper disciplina & obseruantia regulari & nō aliter,& cōcordat summa Angelica.titul.Indulgētia.§.22.¶ Quomodo autem frater minor,qui ex regula nō potest accipere pecuniam per se uel p interpositā personam,posit procurare pecuniam requisitā ad lucrandum indulgentias,latius infra. q. 26. in primo dubio ibi habetur de hoc.

¶ Dubitatur tertio, utrū ipsimet prælati concedētes indulgētias posint eas lucrari sicut & illi eorum subditi qbus concedunt̄ ab eis. Respondeo prępsupposito qd possunt eas lucrari , nec in hoc est dubiū inter doctores:potest enim

eis subueniri p indulgentias de thesauro Ecclesię sibi commisso ex quo & sunt membra Ecclesiæ, vt alij homines, & non sunt peioris conditionis quoad hoc ex hoc quod sunt capita sicut alia membra Ecclesiæ. Iam punctum difficultatis est quomodo possunt lucrari indulgentias a se concessas communiter omnibus subditis suis. Nam circa hoc est triplex opinio.

Opinio. 1. Prima opinio tenet quod potest prælatus aliis concedens indulgentias eas lucrari dispensando sibi de thesauro indulgentiarum, vt alijs viuis atque defunctis dispensat, & recipiendo, vt alij recipiunt de dicto thesauro dispensato. Quā opinionē tenet Nauarro vbi infra cum multis alijs. ¶ Sed contra eam tripliciter arguitur. Primo secundum Thomam in additionibus tertiæ partis sum. q. 27. art. 4 & in quarto d. 20. arti. 5. q. 4. Quia indulgentia debet ex aliqua causa pia dari, ad hoc scilicet quod quis per indulgentiā prouocetur ad aliquem actum, qui vergat in Dei honorem, & vtilitatem Ecclesiæ. Sed prælatus ex quo ex officio habet curam Ecclesiæ, & Dei honoris iam non habet causam, vt se ipsum prouocet ad hoc. Ergo non potest facere sibi indulgentiam, vt alijs dispensando. ¶ Sed certe hæc ratio non concludit. Quia stat quod ex officio, & insuper ex alia causa, & motiuo se ipsum prouocet prælatus ad actum bonum quo lucretur indulgentiam. Et ita potest negari minor etiam si teneatur quod indulgentia principaliter est dispensatio thesauri, vt videtur supponere hæc ratio, vt sup. q. 3. habetur.

Rā. 2. Pal. ¶ Secunda ratio secundum Palud. in quarto d. 20. q. 4. ar. 3. quia inter dantem & recipientem requiritur differentia personalis. Sed prælatus dans indulgentiam non distinguitur personaliter a seipso. Ergo non potest dare sibi sicut alijs de thesauro indulgentiarum: & per consequens nec recipere indulgentiā datam a se, uc alij proprie loquendo. Ista rō non concludit; quia uidetur nimis niti proprietati, & rigori vocabuli dare, & accipere, ēt si supponatur qđ indulgentia principaliter est dispēsatio, seu cōcessio thesauri alijs facta, quod impugnatum est, sup. q. 3.

Tertia. ¶ Tertia ratio ſm ipsum Palud. quia qui potest cum alio dispensare, puta in irregularitate, & huiusmodi, certe nō potest ex hoc secum etiam dispensare nisi quatenus ius ei pmittit: & ita ꝓprie nullus secū dispensat autoritate sua, sed autoritate iuris, aut supioris utif tali dispēsatione. Sed cōcedere indulgentiam est dispensare thesaurum. Ergo eo ipso quo potest quis alijs cōcedere indulgentiam nō potest proprie loquendo sibi eā concedere, aut dispensare præfatum thesaurum. Sed certe nec hæc rō concludit. Quia ęquiuocat in uerbo dispēsare. Nam in maiore accipitur dispensatio ꝓ iuris relaxatione, in minore autem pro bonorum communium, seu thesauri cōmunis distributione, seu cōmunicatione. Quod si vtrobiq; accipiatur vniuoce ꝓ thesauris communis communicatione: iam ista tertia ratio coincidit cum secunda precedent, ideo non valet, ut ibi dictum est.

Opinio 2. Alia secūda opinio est, quod prælatus potest lucrari indulgentiam a se alijs concessam, participando & utendo ea aut thesauro communiter dispensato aut communicato. Probatur. Quia cuilibet habenti autoritatē super bonum commune concessum est & nullo iure prohibetur ut autoritate sua possit uti & participare de bonis communibus ut alij: ne sit peioris conditionis quam alij, ut supra dictum est. Sed cōcedere indulgentiam est cōmunicare de communi thesauro. Ergo eo ipso & ratione suæ autoritatis prefatæ pōt inde participare ut alii indulgētias a se cōcessas. Facit ad hoc qđ notatur cōmuniter a doctoribus in c. p uenerabilem. qui filii sunt legitimi. Vbi princeps sicq; gaudet priuilegio & autoritate sua vtif pro se sicut & ceteri. Sic ad popositum prelatus dat indulgentias ut caput uel ut prelatus Ecclesiæ, uel ut habēs autoritatem dipensandi thesaurum: utitur autem & participat de eis pro se ut membrum Ecclesiæ & etiam hoc modo recipit pro se.

¶ Et si contra hoc arguatur quod nullus potest in se ipsum exercere actū iurisdictionis, qualis est concessio indulgentię ut supra. q. 1. Ergo nō pōt uti indulgentijs neque de eis participare. Item nemo potest vti seu participare de excōicatione seu absolutione peccatorum facta a se ipso in se uel in alijs. Ergo similiter nō pōt uti indulgentijs &c. ¶ Respōdeo secundū prefatā opinionē ad primū concesso antecedēte ad sensum supra dictū. q. 8. in responsione ad secundū argumētū & infra dicet hic in tertia opinione, sed negaf consequentia. Quia aliud est exercere actū iurisdictionis absoluendo aut rōcedēdo sibi directe indulgentiā: aliud est uti ea aut participare illam: quia hoc nō est actus iurisdictionis sed autoritatis sibi cōcessę, ut dictū ē. ¶ Ad aliud respondeo negando consequentiā quia illud est actus tantū iurisdictionis aut sententiæ iudicialis quam nemo pōt in se exercere neq; uti pro se: in indulgētię aūt cōcessione vltra actus iurisditionis est dispensatio thesauri ratione cuius pōt concedens illū participare: & ita pōt indulgentiā vbi lucrari p hāc uiā participationis vt dictū est. ¶ Immo ēt prælatus potest lucrari indulgentias commitendo aliis auctoritatem ut concedat ei talem indulgentiā, patet ex rationibus infra ponēdis in tertia opinione, & in hoc cōcordant omnes doctores. ¶ Quod aūt nō sit necessariū hoc modo eas lucrari patet, Quia potest lucrari alio modo supra dicto scilicet utēdo aut participando de indulgentiis communicer alijs a se concessis ut dictum est. ¶ Hanc opinionē quoad omnes tres eius partes pdicto modo declaratā & probatā tenēt Thom. & Palud. ubi supra & doct. cōmuniter ea d. 20. & Supplementū Gabrielis in 4. d. 45. quæst. 3. conclu. 7. & de

& de Canonistis Gaspar. in c.nostro. de pœn.& remi.& Gemin.in c.indulgentiæ. de pęn.& remi.li.6.& multi alij.Et videtur supponere quod indulgētia principaliter,& essentialiter est potius dispensatio thesauri quam remissio pęnarum id quod supra.q.3.improbatum est.

3. Opinio. Tertia opinio est,quod non potest eam lucrari nisi eo modo in specie, licet non eo modo in indiuiduo quo alij, quia scilicet non nisi per viā absolutionis seu remissionis iudiciariæ. Et iō est necessariū qđ autoritatē suā cōmittat cōfessori seu alteri, se quoad hoc illi subijciēs in sacro aut extra, vt sic ei cōcedat tales indulgentias quas ipse alijs cōcessit.Alias eas nō lucrabitur talis plarus.Itaq; licet prælatus nō possit lucrari indulgētias per viā suæ cōcessionis sicut nec pōt absolui a peccatis per viā suæ absolutionis quā alios absoluit:pōt tamen eas lucrari per viā cōcessionis seu absolutionis factæ ei ab alio cui ipse suā auctoritatem ad hoc cōmiserit: sicut & cōmittit alteri auctoritatem vt ipsum absoluat sacraliter a peccatis sicut ipse alios absoluit. Sicq; nō est peioris conditionis prælatus in hoc quā alij, ex quo habet viam ad lucrandum indulgentias vt alij vt dictum est. ¶ Et rō huius opinionis est, quia actum iurisdictionis præsertim per viam sententiæ seu absolutionis nemo potest in se ipsum exercere,vt patet ex supradictis,& ſm communiter doctores. Quia nemo se ipsum absoluere iudicialiter vel ligare potest. Facit pro hac maiori.l. pen. ff.de recept. arbi.l. ille a quo.§.tempestiuum,& ff.ad Senatus consul. Trebelli. Nemo enim potest esse iudex, & reus,sed cōcedere indulgentias est actus iurisdictionis per viā sententiæ seu absolutionis indiciariæ ut patet ex supradictis. quæst.3. ergo.

¶ Hanc opinionē tenet Vincentius in c.cū ex eo. de pęn.& remi. & Guillelm.in Spec.& Archid. in c.indulgentiæ.de pęn.& remi. lib.6.l. vnica. C.ne quis in cau.& l.inquisitio.C.de solu.& Caietanus in quodlibetis vt patuit supra. q.3.in responsione ad ſm argumentum. Et ad idē vř Durandus in 4.d.20.q. & alij doctores. Et hæc opinio præsupponit quod indulgentia est essentialiter, & principaliter absolutio seu remissio pęnarū,& est actus iurisdictionis, ut supra.q.3. habetur,& dictum est esse probabilius, & verius.

¶ Contra hanc tertiam opinionē arguit Nauarro in tractatu vel repetitione de indulgētijs.nota.26.§.9. dicens quod nemo potest alteri dare potestatē se absoluēdi, vel ligandi intra,& ext. sacramentū,quam non habet in se ipsum:vt est arg.in c.qui per alium. de reg.iur.lib.6.& habetur expresse in l.si vniuersæ.C.de leg. & c.quod autem. de iure patrona. Nam Papa, & quilibet superior quando sacramentaliter absoluitur a peccatis per sacerdotē sibi subditum alias, non absoluitur eo qđ ipse suā cōmiserit potestatē, sed qa ille sacerdos a superiore vel a iure diuino vel Ecclesiastico eam potestatem habet respectu illius vel cuiuscunq; materiæ sibi subiectæ. Et qñ curatus nondum sacerdos dat subdito licentiam,ut ab altero absoluatur quem ipse ab soluere non potest, non dat illi ordinem aut potestatem quam non habet,sed iurisdictionē:dat, & materiam subijcit,quam ipse curatus habet, quis non habeat vsum eius, in quam ille sacerdos suam exerceat potestatem.

¶ Ideo ipse Nauarro vbi supra.§.10.& nota.22. §.21.& seq. solum distinguit indulgentiam per modum absolutionis,& per modum dispensationis de thesauro Ecclesiæ. Illamq; dicit pertinere solum ad subditos viuentes: hanc autem ad ipsos prælatos concedentes simul, & ad animas purgatorij.

¶ Sed contra ipsum sunt argumenta siue rōnes supra positæ in prima opinione: sunt etiam multa inconuenientia quoad pœnitentias iniunctas de quibus supra. q.9.dictum est.

Triplex indulgentia. ¶ Quę aūt istarum opinionum sit verior nostro non stat arbitrio diffinire: nam illa secunda est cōior quæ, & practicatur a prælatis Ecclesiæ. Quo non obstante saluo meliori iudicio vř dicendū quod est triplex indulgētia. Prima absolute sumpta de qua dicimus qđ est proprie indulgētia:& essentialiter,& principaliter est absolutio vel remissio pęnarum vt sup. q.3.dictū est. Et hęc pcipue conuenit subditis viuētibus: quā prælatus vel eius auctoritatem habens ad id sibi subditis pro tunc cōcedit:quæ & indulgētia per modū iudiciariæ absolutionis appellaf.

¶ Secunda indulgentia est per viam seu per modum suffragij.Et hęc cōuenit solū defunctis:& eius ratio principaliter stat in cōicatione,vel dispensatione thesauri indulgentiarum. De qua infra q.15. latius agitur. ¶ Tertia indulgentia est per viam participationis de cōi thesauro indulgentiarum suæ auctoritati cōmisso.Et ratio huius indulgentię essentialiter,& principaliter stat in participatione vel vsu prędicti thesauri sibi cōmissi, & alijs cōicati: minus aūt principaliter stat in dispensatione vel communicatione illius.Et hæc indulgētia per viam participationis,vel vsus conuenit solū prælatis,vel habentibus auctoritatē concedendi indulgētias: vt per hanc viā possint eas sibi ipsis acquirere, absque hoc quod suā alteri commitant auctoritatem,vt ipsis cōcedat eas indulgentias quas ipsi alij concedūt, ut bene quoad hoc secunda dicebat opinio. Doctores aūt tenentes qđ indulgentia est principaliter absolutio loquunf de indulgentia absolute suis subditis viuentibus p ipsum prælatū eorū aut per alium habentem auctoritatē ad id concessam.Et ita forte omnia concordantur. Et de hac triplici indulgentia latius habef infrā quæst. 15. in resolutione corol. 1. vbi habetur quomodo conueniant, & differant inter se isti tres modi indulgentiarum,ibi videatur. ¶ Et si quæratur vtrum ipse prælatus aut cōcedens indulgentias alijs volens eas sibi etiam lucrari

hoc

hoc vel illo modo, teneatur implere aut facere si cut alij id quod ipse alijs taxauit ad lucrandum talem indulgentiam, Infra. q. 31. propositio. 2. videtur quia illuc hoc pertinet.

QVAESTIO XIV.

Quam quantitatem indulgentiarum possunt praelati puta Episcopi, & Archiepiscopi in suis, & aliorum dioecesibus seorsum aut simul cum alijs de licentia ipsorum concedere suis, & aliorum subditis.

Propo. 1. RESP. Per sex propositiones. Prima est. Episcopi, & Archiepiscopi de iure cōi possunt cōcedere in sua dioecesi, & in tota sua prouincia in anniuersario dedicationis Ecclesiae, & in oib. alijs casibus quadraginta dies tantum de iniunctis poenitentijs, & etiam de non iniunctis. ſm Nauarr. vt supra q. 7. propo. 2. in fine habetur. Sed in die cōsecrationis basilicae vnum annū, vt habetur in c. nostro. & c. cum ex eo. de poen. & remi. & eo. tit. c. indulgentiae lib. 6. & hoc est verum etiam in foro poenitētiali, licet antiqui doctores teneāt oppositum, ut supra q. 12. propo. 2. dictum est. Et hoc est verum et si plures epi simul concurrant in dictis casibus: quia omnes illi simul non possunt de iure concedere nisi ac si vnus tantum esset, vt dictum est, ut habetur, vbi supra in eo. c. cum ex eo. & not. Cardinalis in clementina. a. de poen. & re.

Propo. 2. ¶ Secunda propositio. Si in largitione indulgentiae concurrūt episcopus, & archiepiscopus metropolitanus, quorū quilibet cōcedit quod potest de iure, puta quadraginta dies indulgentiae suis subditis: tunc subditi episcopi habebunt vtranq; scilicet, octoginta dies: ex quo, quod hoc sunt subditi epi, & metropolitani, quorum quilibet cōcessit suis subditis quadraginta dies. Subditi autem archiepiscopi tantum habebunt quadraginta dies dūtaxat concessos a suo archiepiscopo non autem ab episcopo qui non est praelatus eorum. Qui etiam si sint in episcopi dioecesi nō possunt plus lucrari, ut patet ex propositione prima praecedente secundū Hostien. tit. de poe. & re. §. Possit quis fa. &c. & directo lib. 1. communiter summistas.

Propo. 3. ¶ Propositio tertia. Si episcopus dedit quadraginta dies indulgentiae, & eius successor totidē: non valet nisi pro vnica indulgentia quadraginta dierum vt ait Gemini. in c. fin. de pen. & re. li. 6. ex mente Ioannis Andr. in addi. Spec. quia per talem multiplicationem veniri potest cōtra intētum decreti. c. cum ex eo. de poeni. & re. Hoc ego limitarem, quādo in eodem casu seu pro eadem vice vterq; praedictorum concederet: secus si in diuersis, quia sic videtur de mente dicti. c. cum ex eo.

Propos. 4. ¶ Propositio quarta. Quilibet eps potest concedere suo subdito quadraginta dies ſm ius cōmune visitanti talem Ecclesiam, modo illa Ecclesia sit in sua, modo in alia dioecesi. Ratio est: qa talis indulgentia non acquiritur directe loco illi sed subdito existēti intra limites suae iurisdictionis sui epi licet expleturus sit opus faciendū in alio loco alterius iurisdictionis pro lucranda indulgentia, ut ait Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. propo. 8. corol. 3. secundum Palud. in 4. d. 20. sed oppositum tenet Nauarro de indulg. nota. 31. §. 12. secundum Calderi. c. nostro de poe. & re. & Specul. tit. de poeni. §. 1. vbi ait ꝙ episcopus nō potest concedere suis subditis indulgentiam pro opere pio in alia dioecesi faciendo etiam de consensu episcopi illius dioecesis.

¶ Propositio quinta, secundū aliquos, Episcopus licet possit statuens in sua dioecesi concedere quod indulgentiae suae prosint venientib. de dioecesi aliena cū consensu sui proprij episcopi. secundum c. quod autem. de poen. & re. tamen non pōt concedere quod indulgentiae ab alijs epis in eius dioecesi concessae omnibus illis valeant. Ratio, quia in primo casu illuc accedētes quodāmodo forū consequuntur, de foro cōpetenti. c. Romana. §. cōtrahentes lib. 6. & sic pro tunc efficiunt de iurisdictione illius episcopi illius dioecesis vbi sunt. In secundo aūt casu ingreditur eps alienam dioecesim, ut ibi iudicet seu actum iurisdictionis exerceat, quod facere non potest. Non enim potest ligare aut absoluere suum parrochianum in aliena dioecesi, alioqui vnus eps posset centum annos indirecte concedere, & sic tenet Guillel. in Specul. & cōcordat Bonauentura in 4. d. 20. art. a. q. 3. in fine, & Calderi. & Nauarro ubi supra in 4. ꝓpositione hr. Propos. 5.

¶ Sed certe haec ratio quoad secundum partem non valet, vt paulo inferius dicet. Quia ea quae sunt voluntariae iurisdictionis sine strepitu iudicij vbi alterius iurisdictio non laeditur possunt vbicunq; exerceri. Ideo melior rō est. Quia illi de aliorum episcoporum dioecesibus venientes non sunt subditi huius epi in cuius dioecesi sūt, ut iste possit eis dare licentiam, ut indulgētias ab alio consequantur, ꝗuis sint subditi eius ꝑ tunc ad hoc quod indulgentias concessas ab eo consequantur de licentia sui proprij epi, neq; tales habent licentiam a suo episcopo ad lucrandum indulgentias nisi illius episcopi in cuius dioecesi sunt ut dictum est, & supponitur. ¶ Potest autem eps concedere quod indulgētiae ab alijs episcopis concessae subditis ipsius episcopi in dioecesi ipsius episcopi valeant eis. Rō, quia sic vr elici ex e. cum ex eo. de poen. & re. vbi dicitur quod possunt plures episcopi concurrere ad cōcedendum indulgentias in dedicatione unius basilicae, & in alijs casibus. ergo de licentia epi potest alius episcopus in alterius dioecesi subditis illius concedere indulgentias. Sed hoc ultimum est verum ſm Palud. & Supplementum Gabrielis, non tamen secundum Specula. Calderi.

deri: Nauarro, & alios, vt superius in 4. proposi. habetur. Imò & vr dicendum quod episcopus existēs in alterius diœcesi pōt sine ulla illius diœcesani licētia in cuius diœcesi est suis subditis ibi venientib. concedere indulgentias sine strepitu iudicij, sicut & absoluere, & dispēsare cū eis secrete, & i foro pœnitētiali a casib. & cēsuris, &c. huiusmodi. Quia ea quæ sunt volūtariæ iurisdictionis, qñ scilicet nemo se opponit, possunt oī tpe, & loco sine strepitu iudicij exerceri quia nullius iurisdictio læditur. ff. de adop. l. emancipari. ff. de officio proconsulis. l. 2. & cap. nouit. de officio legati, & in glossa. ¶ Ex quo patet vt ait Syluester. tit. indulgentia. q. 5. part. 4. quod literæ habitæ a diuersis epis dantibus indulgentias iis qui aliquib. faciunt eleemosynas, non valent nisi subscribantur epo danti prædictas literas aut nisi habeant licentiam, seu consensum sui proprii epi ad hoc. de foro competenti, c. significasti. & de pœnit. & remissio. c. quod aūt. vbi etiā dicit Panor. quod tutum, & ualde expediens est vt volens peregrinari, & pia loca visitare licentiam habeat a suo episco, uel etiam a proprio sacerdote secundum alios quod nō credo verum, ut supra. q. 13. dubio. 1. dictum est, ad lucrandū indulgētias aliorum episcoporum. Nam ad lucrandum indulgentias Papales non oportet ut supra dictum est. Et cum prædictis concordat sum. Ang. tit. indulgentia.

Propo 6. ¶ Propositio sexta. Prædicti epi aut alii simul uel particulariter per se cōcedentes indulgētias si excedunt summam eis & taxatam non ualent

Ratio. 1. tales indulgētiæ. ¶ Rō prima. Quia sic expresse habetur in cap. Romana. & cap. indulgentie. de pœn. & remi. lib. 6. & c. nostro. extra. eo. tit. ubi dicitur quod indulgentia uires non obtinet si statutum Concilii generalis (scilicet. c. cum ex

Altera ratio. eod. titu.) excesserint, & concordant communiter doctores in 4. dist. 20. ¶ Alia ratio est. Quia conferre indulgentias pertinet ad iurisdictionem: sed hæc potest restringi per Papam. Quia licet episcopi habeant potestatem ordinariam tamen sunt subditi Papæ: & talis potestas pōt limitari: sicut Papa potest limitare potestatem episcoporum, reseruando casus, & censuras, a quibus non possunt episcopi absoluere, & si tētent absoluere absolutio est nulla. Ergo similiter quo ad remissionem pœnarum per uiam indulgentiæ facere potest: & de facto facit, ut patet in cap. prædictis.

Obiectio. ¶ Si contra hoc arguif quod quando in mandato non apponitur hæc clausula, Quod si secus factū fuerit decernimus irritum aut inane, licet fiat contra mandatū, & sic peccet faciēs cōtra mandatum: tamen tenet factum. Constat autem quod in dicto c. cum ex eo. ubi ponitur mādatum taxans potestatem episcoporum, non apponitur illa clausula. ergo licet concedens indulgentias ultra summam sibi taxatam peccet: tamen indulgentia ualet. Item sicut episcopi ꝓhibiti si consecrarent esset valida consecratio licet peccarent. ergo similiter in concessione indulgentiarum vltra taxationem vt dictum est.

Responsio. ¶ Respōdeo. Propter has rationes, Hostien. tit. de pœ. & re. §. posset quis sa. &c. & gl. in c. cum ex eo. de pœ. & re. & Panor. ibidē, tenuerunt cū quibusdā aliis doctoribus contra propositionē sextam, quod valet indulgentia concessa vltra taxationem. Sed certe eorum opinio est falsa: Quia ecclesia sic determinauit in c. indulgen. li. 6. & c. Romana, ut supra probatū est. Et ad rationes eorum. Respondeo ad primam ad antecedens, quod sufficit quod in ipso mandato, vel alibi irritetur factū contra mandatum, ut fit in præsenti proposito. Quia licet in c. cum ex eo. nō irritetur, irritatur tñ in c. indulgentiæ. & in c. Romana, &c. vt supra probatū est. ¶ Ad aliud de consecratione respondeo negando consequētiam. Quia non est simile: est enim differentia in hoc, ꝙ consecratio nō pertinet ad potestatē iurisdictionis supra corpus Christi misticū, sed ad potestatē characteris seu ordinis quoad corpus Christi verū: ideo nō pōt irritari, sicut nec character pōt deleri neq; materia sacramentorū pōt mutari neq; restringi, sicut potest materia iurisdictionis quæ superiori subiecta est. Cōcessio aūt indulgentiæ pertinet ad potestatē iurisdictionis, vt supra q. 3. ideo pōt deleri tollit, & irritari, sicut & ipsa potestas iurisdictionis.

Dubium. ¶ Et si quæraf vtrum prædictæ indulgentiæ excedētes summā taxatā per Papā, vel ꝑ Ecclesiā & irritate, vt dictū est, intelligantur esse irritę simpliciter quoad totā summā dierū seu annorū cōcessorū, an solū quoad excessum ita qđ episcopus potēs cōcedere quadraginta dies tantū si cōcedat septuaginta dies, an solū irritef quoad illos triginta superexcedētes. ¶ Respōdeo hic est 1. Opin. duplex opinio. Prima. Quod solū quoad illum excesū est irrita indulgentia: nisi expresse apponeref clausula irritans totā summam concessam, quæ clausula in pſenti materia nullo loco iuris apponif, vt patet. Et ratio est, quia in donationib. liberalibus, & fauorabilib. qualis est cōcessio indulgētiæ, valent concessa ꝑ parte legitima, licet non ꝑ residuo. Quia odia restringi fauores cōuenit ampliari. Et in fauorabilib. vtile per inutile non vitiaf. de re. iur. quādo utile potest separari ab inutili, ut in proposito cōtigit. Et hanc opinionē tenent Ioannes Andr. & Panor. in dicto c. cum ex eo. & in simili de quinquagesima aut cētesima episcopi, ut late de hoc Syluester. tit. donatio. 1. q. 17. & sūmistæ. Et ad hāc opinionē magis declinat gl. in dicto. c. indulgētiæ, li. 6. de pę. & re. & extra eo. ti. c. cū ex eo, & Gerson in regulis moralibus vr ēt ad hoc declinare, & communiter canonistæ, & summistæ.

2. Opinio. ¶ Alia opinio tenet ꝙ talis indulgētia est omnino nulla seu irrita quoad totā summam, quia in c. nostro. de pę. & re. & c. Romana. & c. indulgētiæ. eo. tit. li. 6. habetur ꝙ potest archiepiscopus conce-

concedere indulgentias per suā prouinciam ita tñ quod statutum Concilij generalis non excedant, & in c. indulg. de pœ. & re. lib. 6. hr̄ quod indulgentiæ vires nō obtinent si statutum Concilijs generalis excesserint summam taxatā pro illa vice. Ex quibus; verbis vr̄ potestas eorum sit limitata, quod si excesserint summā taxatam iam pro illa vice talis potestas vacat, ex quo cōditio nō extat sub qua potestas talis relicta est, Sicq; vr̄ pro tunc priuatus episcopus sua potestate omnino quoad indulgentias concedendū contra statutum Concilij; & per consequēs illæ indulgentiæ omnes non obtinent vires tanq̄ concessæ a non habente potestatem tunc ad id; quia trangressus est statutum Concilij. Et ad regulā Vtile per inutile, &c. respōdet hæc opinio qd hic nullum est utile concessum, ex quo tota illa concessio fuit ipso iure nulla tanq̄ a nō habente potestatē pro tunc, vt dictum est. Hanc opinionē tenent Gemini. in dict. c. indulgētiæ. secundum Io. Monal. & Supplemētum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propo. 8. corol. 3. cum quibusdā alijs doctoribus.

¶ Mihi autem videtur quod hæc secunda opinio apparet verior stando in rigore textuum; sed prima est mitior: & stando in bona intelligētia eorum videtur rationabilior, & probabilior. Sed quia totum hoc pendet ex voluntate Papę, ideo ab ipso esset petenda declaratio, ut dicit ēt Supplementum Gabrielis vbi supra: sicq; facilius solueretur omnis quæstio, sed interim primæ opinioni ego tutus starem.

QVAESTIO XV.

Quid sit Indulgentia per modum suffragij.

Opi. 1. RESP. quod in hoc sunt quatuor opiniones solemnes, Prima opinio est quod indulgentia per modum suffragij dicitur, quia est indulgentia concessa pro aliquo bono opere facto p defunctis, quod quidem bonum opus non valet ipsis defunctis plus aut minus propter præfatam indulgentiam quam si nullæ indulgentiæ essent concessæ. Sicq; indulgentia per modum suffragij est idem quod suffragium boni operis pro quo conceditur indulgētia applicatum defunctis. Et hæc opinio præsupponit quod indulgentiæ ex vi indulgentiæ non valent defunctis sed ex vi suffragij boni operis pro eis facti ut dictum est, ideo dr̄ per modū suffragij. Hæc opinio est Hostiensis, ut refert Gabriel, in cano. lectione. 57. H L. & Calderi. in c. nostro. de pœ. & re, est cum Hostiense. ¶ Ratio huius opinionis est. Quia Ecclesia non pōt soluere aut ligare neque dispēsare thesaurum Ecclesiæ, nisi in eos q sunt super terrā de foro Ecclesiæ. Matth. 16. Quodcunq; solueris super terrā, &c. cuiusmodi non sunt animæ Purgatorij. Itē quia alioqui posset si vellet euacuare Purgatoriū per indulgentias si eis plus valerent quā suffragium boni operis pro quo cōceduntur indulgētiæ. Sed certe hæc opinio est erronea in se; & multo magis ī suo fundamēto seu supposito supradicto. Quia sic eis nil valerēt indulgentiæ: & Ecclesia deciperes fideles per tales indulgētias defunctorū: & rōnes eius nil concludunt, ut patebit infra in responsione ad primum argumentum, & q. 20. in responsione ad secundum argumentum.

Secunda opinio est. Quod indulgētia per modum suffragij est, & dicitur ad differentiam indulgentiæ absolute, seu proprie sumptæ quæ est per modū iudiciariæ potestatis: qui modus dicit iudicialē absolutionem, & pęnæ debitæ in aliā pœnam voluntariæ, ac deuote assumptam cōmutationē. Et ille modus iudiciariæ auctoritatis hēt locum solum in uiuis, qui iudicialiter absoluuntur, & quibus pęna debita in altā voluntarie ab eis ac deuote assumptā cōmutatur. Indulgentia aūt per modum suffragij habet locū in defunctis, & ēt in viuis. In defunctis quidē quia cū defuncti non possint per se adimplere opus bonū puta eleemosynam peregrinationē & huiusmodi pro quo conceduntur indulgentiæ, dū illud ex Papæ concessione fit ab alio pro eis ad lucrandam indulgentiam: iam opus alterius suffragatur eis, vt possint consequi indulgentias non minus quā si ipsi per se opus illud impleuissent. Et sic indulgentiæ prosunt eis p modū aut per viā suffragij, idest, propter aliquod bonū opus ab alio factum, & eis per modū suffragij applicatū. Habet etiam locum in viuis, sicut cū Papa concedit indulgentias omnibus contra infideles pugnātibus, aut pugnatorē pro se mittentibus: qa tunc pugnantes assequuntur indulgentias per modū autoritatis iudiciariæ, mittentes autē per modum suffragij, maxime si essent pauperes nō potentes mittere suis expensis, & alius suus amicus pro illis pauperibus aut eorū nomine mitteret: iā illis pauperibus proficerēt indulgētiæ per modū suffragij pro quāto opus pro quo indulgētiæ cōcessæ sunt sibi per modū suffragij applicatum est. Aliud exemplū Supplemēti ad idem. Si claudes non pōt facere peregrinationē pro qua conceduntur indulgētię: & Papa concedit qđ per se vel per alium id faciat: aut si pauper non pōt dare decem solidos & diues dat pro eo ex concessione Papæ: tūc tales indulgētiæ concessæ illi claudo aut pauperi sunt, & dicunt per modum suffragij. Et sic resolutorie secundum hanc opinionē indulgentia per modum suffragii est, & dr̄ quando indulgētia conceditur alicui defuncto aut viuo nō poiēti facere id propter quod conceditur indulgentia pro quo alius id fecerit. ¶ Hanc opinionē tenēt Gabriel in canone lecti. 57. & Supplemētū eius in 4. d. 45. q. 3. art. 2. not. 2. & Nauarro in tractatu de indulgentijs nota. 19. & 22 §. 23. & seq. & quidā alij. ¶ Sed certe hęc opinio licet sit vera quoad primū eius dictū, qđ scilicet, dicitur ad

2. Opinio.

tur ad differentiã indulgentiæ absolutæ quę est per modũ iudiciariæ potestatis vt supra q.3.habetur:& etiam quoad secundũ dictum quod scilicet ille modus iudiciariæ autoritatis hẽt locum in viuis tantũ. Tamen non videtur vera opinio quoad tertiũ eius dictum principale, ꝙ scilicet indulgẽtia ꝑ modũ suffragij est,vt supra resolutoriæ diffinita est. Deficit enim in duobus. Primo,ꝓ quãto supponit ꝙ ad lucrandũ indulgẽtiã aliq̃,& ad eã concedendũ necessario requiritur aliquod opus facere,qđ non est certum, & forte nec verũ ut infra q.21.habetur. Deficit secundo,& præcipue pro quanto dicit ꝙ indulgẽtia per modũ suffragij hẽt locum in viuis, quod est falsum,sed solũ hẽt locũ in defunctis. Quod

1. *Ratio.* patet tripliciter.¶ Primo Quia ex quo ex primo dicto uero ipsius opinionis indulgẽtia ꝑ modũ suffragij dr̃ ad differentiã indulgentiæ absolutæ quæ est per modum iudiciariæ potestatis. ergo indulgentia per modũ suffragij non est actus iurisdictionis vt supra q.3. hr̃. Nunc autẽ omnis indulgentia concessa viuis est actus iurisdictionis,modo teneaꝫ quod indulgẽtia principaliter est absolutio seu remissio,modo ꝙ principaliter est dispẽsatio seu cõcatio thesauri, quod patet. Quia alioqui episcopus Bononiensis posset concedere indulgẽtias subdito alterius epi sine eius licentia, concedendo ꝙ si ipse vel alius pro eo pauperi fecerit eleemosynã consequaꝫ talem indulgentiã, quod tamẽ est falsum vt patet ex.c. qđ autem.de pœ.& re.vt supra q.3.habetur.ergo indulgentia per modũ suffragij nõ habet lo-

2. *Ratio.* cũ in viuis.¶ Itẽ secundo. Quãuis enim viuis possit fieri ab aliquo aliquod suffragium uel auxilium spirituale,& corporale ad lucrandum indulgentiã aliquam: nõ tamen ideo illa indulgẽtia est nec dr̃ per modũ suffragij. Patet quia ei fit remissio pœnarum eo modo quo per concedentẽ indulgẽtiam fit alijs viuis quibus nullus alius impẽdit suffragium aliquod,quia.s.fit per viam aut per modum iudiciariæ potestatis.

Tertia. ¶ Itẽ tertio. Nam etiam si concedatur quod ad concedendũ,& lucrandum indulgentiam est necessariũ facere aliquod bonum opus: tamẽ hæc conditio qđ.s. quis per se aut per aliũ aut alius pro eo potẽte aut nõ potẽte facere aut se iuuare faciat tale opus requisitũ ad lucrandũ talẽ indulgẽtiã, nõ est conditio necessario ꝑtinens ad qdditatẽ talis vel talis indulgẽtię absolute aut per modũ suffragij: sed est per accidens,& impertinenter consequitur aut se hẽt ad eius naturam seu quidditatem: quis sit necessaria,& valde ꝑtinens ad indulgentiam esse validã,& ad eam lucrandã ut patet.¶ Et forte Gabriel,& alij eiusmodi decepti sunt ex verbis Alexandri Alensis parte 4.q.83.membro.5.& Bonauẽtura.4.d.20. art.2.q.5. dicentiũ quod relaxatio seu indulgẽtia ꝓpriedicta non tantũ dicit iudiciariã absolutionẽ verumetiã dicit aliq̃ cõmutationem in pœnã aliq̃ volũtarie assumptã,& cũ deuotione, & hoc videmus in oĩb. indulgentijs: hoc aũt nõ potest esse quantũ ad eos qui sunt in purgatorio,qa sunt extra statũ illũ in quo posset eis persuaderi alicuius pœnæ deuota,& volũtaria assũptio,& ideo nõ cõpetit eis relaxatio proprie nisi forte ꝑ mediũ siue per accidens.hæc illi.Item Innoc.diffiniens indulgentiã per modũ suffragij,dicit qđ est non gratis concedere indulgentias neq; directe: sed ꝓ aliquo opere pio facto ꝑ alios pro illis,vtpote pro defunctis nõ potẽtibus se iuuare aut facere ꝙ requiriꝫ ad lucrandã indulgentiã.hæc ille.Ex quibus oĩb. verbis prędictis nõ elicitur quod indulgentia per modum suffragij habeat locũ in viuis,neq; qđ prædicta sit diffinitio explicans totã quidditatẽ indulgẽtiæ ꝑ modũ suffragij eiusq; differẽtia ab indulgentia absolute,& ꝓprie sumpta:sed solũ eliciꝫ ex dictis verbis præfatorũ doctorũ qđ supposito qđ ad lucrandũ indulgentiã requiritur necessario aliqđ opus piũ,ut tenere videntur præfati doctores cũ multis aliis.ergo ex quo defunctus id facere nõ põt per se neq; ei potest proprie,& directe fieri indulgẽtia proprie sumpta seu absolute sed solũ per modũ suffragij seu mediãte alio,iam est necesse qđ alij ex cõcessione Papæ faciant illud opus piũ pro eo ad lucrandũ ei talẽ indulgentiã per modũ suffragij. Cũ quo stat qđ in aliquo alio stat natura,& essentia indulgentiæ per modũ suffragij. Aliud est.n. qđ requiriꝫ ad naturã seu quidditatẽ indulgentiæ huius uel illius: aliud qđ requiriꝫ ad eam lucrãdã huic uel illi. Nos aũt in hac quæstione agimus quidditate, & differentia indulgentiæ per modum suffragij, ab indulgentia absolute, & proprie sumpta quæ est per modum iudiciariæ potestatis seu absolutionis,& infra q.17.23.30. agitur de requisitis ad eam lucrandam.

Tertia opinio est quod indulgentia per modũ suffragij est dispensatio seu cõcatio thesauri indulgentiarũ auctoritatiue facta per prælatũ Ecclesiæ, iis qui sunt de foro alterius mũdi qui nõ possunt se iuuare sed ab alijs adiuuari ꝑ quib. opus piũ ad lucrandũ indulgentiã fuerit per alios factũ,& applicatũ. ¶ Prima particula patet, qa in hoc essentialiter differt ab indulgẽtia simpliciter q̃ est absolutio seu remissio pœnarũ per viã iudiciariã potestatis.¶ Et similiter secũda particula tũ ex dictis in supradicta secũda opinione,tũ et ex dicendis in quarta opinione sequẽte.¶ Tertia particula,iis q sunt de foro alterius mundi qui nõ possunt se iuuare sed iuuari, idest animab. purgatorii tantũ, quia de rõne indulgentiæ per modũ suffragij est quod fiat talibus,& nõ alijs.Quod manifestissime patet, qa cõcatio thesauri indulgentiarũ quæ fit per episcopũ Bononiẽsem nõ suo subdito viuẽti super quẽ nõ hẽt iurisdictionẽ,nõ est indulgẽtia vllo modo,ut patet ex c.quod aũt.de pœ. & re. neq; est idulgẽtia ꝑ modũ suffragij,ut supra in reprobatione secundæ opinionis ꝓbatũ est, *Opinio.3.* *Prima particula.* *Secunda.* *Tertia.*

indul-

indulgẽtia autem, seu cõicatio thesauri quę fit suo subdito viuenti non est per modum suffragij, sed indulgentia proprie per modum iudiciariæ potestatis, vt dictum est latius supra q. 3. & dicetur in quarta opinione sequente. ergo talis indulgentia per modum suffragij solum habet locum in animabus purgatorij.

Quarta. ¶ Quarta particula Pro quibus opus pium, &c. ponitur ẽm doctores tenentes qđ, vt indulgentia maxime pro defunctis valeat hoc vel illo modo requirif aliquod opus pium, quo supposito cum tale opus non possit fieri per animas purgatorii quib. concedif indulgentia, iam sequif necessario qđ debeat misericorditer fieri per alios, ut sic per viam, & per medium talis suffragii facti per alios talis cõicatio thesauri valide perueniat ad animas purgatorii: & inde dr̃, & habetur ratio seu natura indulgentiæ per modũ suffragii. Secundum autem tenentes qđ ad concedendum validam indulgentiã viuis aut defunctis non requirif opus pium sed causa pia, vt de hoc latius habetur infra q. 21. tunc ista quarta particula superfluit. Sed ideo dr̃ per modũ suffragij quia talibus defunctis misericorditer suffragaf concedens talem indulgentiam, seu communicationem thesauri.

Prima differentia. ¶ Et ẽm hanc opinionem indulgẽtia per modũ suffragij differt ab omni alio suffragio Ecclesiastico in tribus, præcipue quoad eius effectũ. Primo quia alia suffragia valent ẽm valorem operis: indulgentiæ autem per modum suffragij valent ẽm quantitatem concessam seu taxatam

Secunda. quantum est de se. Secundo quia aliorũ suffragiorum fructus est nobis incertus, & indeterminatus: fructus aũt indulgentiæ per modũ suffragij est nobis certus, & determinatus per concedentẽ unum uel duos annos indulgentiæ, vel

Tertia. indulgentiã plenariam, &c. Tertio quia fructus aliorũ suffragiorum non valet animæ cui applicaf ex iustitia legis, & infallibiliter quoad totũ suũ fructum satisfactorium, sed solum ex misericordia, & liberalitate acceptãtis Dei valet in toto, vel in parte ꝓut sibi visum fuerit decere suã liberalitatẽ talia acceptare attẽta dignitate, meritis, & idoneitate aĩæ cui applicatur. Indulgẽtia aũt per modum suffragij valet ei cui cõceditur quoad totũ suum fructum concessum, idq; infallibiliter ex iustitia legis, seu promissione Christi, sicut & aliæ indulgentiæ viuis cõcessæ.

¶ Hæc tertia opinio est satis cõis apud docto-

Primo. res. Sed vr̃ deficere in tribus. Primo quia tertia particula non vr̃ esse de ratione indulgentiæ p modum suffragij, licet sit conditio cõseqũes na-

Secundo. turam talis indulgentiæ. Similiter secundo deficit. Quia quarta particula non est de ratione talis indulgentiæ, sed est conditio requisita ad cõcessionem indulgentiæ esse validam aut debitæ

Tertio. factam, seu ad eius fructum cõsequendum. Tertio deficit in eo qđ vltimo dicit quod, s. indulgentia per modum suffragij valet quoad totum suum fructũ infallibiliter ex iustitia legis sicut alię indulgentiæ viuis concessæ, ut de his tribus defectibus. seu inconuenientibus latius patebit in quarta opinione sequente.

Quarta, & vltima opinio est, quod indulgẽtia *4. Opinio.* per modum suffragij, est dispensatio seu communicatio thesauri indulgentiarum auctoritatiue facta per prælatum Ecclesiæ, pendens quo ad suum fructũ, seu effectum remissionis pœnarũ a sola liberali, & gratuita Dei acceptatione.

¶ Prima particula quod, s. est dispẽsatio, vel cõi- *Prima particula.* catio thesauri indulgentiarũ, patet. Quia hæc indulgentia per modum suffragij essentialiter non est remissio neq; absolutio pœnarũ, ex quo nõ est actus iurisdictionis. In quo differt ab indulgẽtia ꝓprie, & absolute sumpte quæ est per modũ iudiciariæ potestatis, & est actus iurisdictionis: tõ eius natura, & essentia stat principaliter in absolutione, seu remissione pęnarũ, ut de hoc latius supra q. 3. & infra in respõsione ad primũ argumentũ hr̃. Item hæc indulgentia p modũ suffragij non est participatio thesauri, qa ille cui concedif talis indulgentia non hẽt auctoritatẽ super tali thesauro distribuendo: alioqui non esset ei necessarium suffragiũ alterius ad eam lucrandã. Item quia indulgentia per viã participationis solũ conuenit ipsis prælatis cõcedentib. indulgẽtias vt ipsi eas lucrari possent, vt supra q. 13. dubio. 3. & infra in hac quęstione in corolarijs hr̃. Ergo restat quod indulgentia per modum suffragij essentialiter sit cõicatio, seu dispensatio thesauri. Quia nõ est alius modus indulgentiæ nec est dare medium.

¶ Secunda particula, s. Auctoritatiue facta per *Secũda particula.* prælatum Ecclesiæ, patet. Quia talis cõicatio thesauri indulgentiarum quæ fit in indulgẽtia per modum suffragij necessario hẽt fieri ab habente auctoritatẽ super cõem thesaurum indulgentiarum ad ipsum cõicandum per viã indulgentię huiusmodi. Ex quo patet qđ remissio pęnarum quæ hr̃ per sacramenta, per contritionẽ aut per quæcunq; merita de congruo aut per satisfactiones aliorum aut per communicationes bonorum quorumcunq; non sunt vllo modo indulgentiæ per modum suffragij, nec alio modo, ut dictum est propter defectum huius particulæ.

¶ Tertia particula, s. Pendens quoad fructum *Tertia.* suum, &c. Ita scilicet quod Deus (stante lege loquor semper) non necessario quoad totũ suum fructũ ex iustitia legis acceptat semꝑ prędictã cõicationem thesauri pro eo cui conceditur: sed partim ex iustitia legis partim ex liberalitate, & gr̃a, sicut & oĩa alia suffragia pro defunctis & oĩa bona meritoria de congruo. Nã ex iustitia legis certũ est quod accepiantur, & valẽt aliquid corã Deo pro eo pro quo fiũt: quoad quãtitatem autẽ fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedaf, id pendet ex gratia, & liberalitate. Ita qđ licet certo, & infallibiliter Deus libe-

liberaliter acceptet supradictā cōmunicationē thesauri pro eo cui conceditur indulgētia sicut & alia suffragia Ecclesiæ: non tñ absoluit semp infallibiliter illum a tanto debito pœnarum. Sed aliqñ in toto aliquando in parte, prout sibi placuerit, & visum fuerit decens suæ misericordiæ, & liberalitati attenta dignitate aut meritis eius pro quo debet acceptari.

¶ Quod ergo sit de essentia indulgētiæ per modū suffragij prædicta tertia particula sic declarata probaf vnice, quia omne suffragiū Ecclesiasti cū omnisq; satisfactio quomodocūq; & ꝑ quo cunq; maxime si pro alio fiat hēt apud Deum suū valorē speraturq; eius acceptatio non euidē necessario, & infallibiliter per solā viā iustitiæ legis, sed simul, & præcipue, vt declaratū est per viā grãæ, & misericordiæ liberalis. Indulgētia autē per modū suffragij est de numero suffragiorū Ecclesiæ pro alio factorū, ergo ipsius valor, & acceptatio quoad quantitatē fructus speraf a Deo per viā liberalitatis. Cōsequētia est bona: & minor patet ex ipso nomine. Nã eo ipso quo est indulgentia, est cōicatio thesauri satisfactorij: & eo ipso quo talis indulgentia, & cōicatio est aut fit per modum suffragij, cōstat quod ingreditur numerū suffragiorum Ecclesiæ quoad suam vim seu valorem satisfactorium. Ad quod facit Bonauentura in 4.d.20. dicens quod indulgentiæ defunctorum sunt de nobilissimis suffragijs Ecclesiæ: & cum eo in hoc concordant cōiter doctores, & ita patet minor præfata.

¶ Maior aūt in qua est difficultas, quod. s. suffragia valent quidē sed ad sensum supradictū per viā liberalitatis acceptantis Dei. Probaf quadrupliciter. ¶ Tū primo ex supradictis in q. 3. in responsione ad octauū argumētum vbi hoc latius probatū est, quod, s. Deus nullibi legif se promisse acceptaturū satisfactoria suffragio quo ad totū suū fructum pro alio quocunq; : sed ea fieri suasit, & iussit in spe suę misericordiæ, & liberalitatis. ¶ Tum secundo. Quia ex ritu, & mō loquēdi Ecclesiastico cui standū est, constat oīa quæ suffragia viuorū uel motuorum appellanf in officio diuino fieri per Ecclesiam solū, aut saltem præcipue ad merendū de cōgruo seu impetrandū a diuina liberalitate, & misericordia pro his pro quib. fiunt fructū ipsorū suffragiorum, puta collationē alicuius boni, aut liberationem alicuius mali culpæ aut pœnæ. Qd patet ex eo ꝙ siue ꝑ viuis, siue ꝑ defunctis talia suffragia fiāt semper ꝑ viā deprecationis offeranf, ut a Deo misericorditer acceptēt. ¶ Tum tertio. Probaf prædicta maior simul, & cōfirmatur rō præcedens, quia rō suffragij proprie sumpti in vsu Ecclesiastico hoc quidē innuit. Nam tunc tantum ꝑprie fit suffragium seu auxilium alicui super aliqua re, qñ est sic egens quod existēs in tali dispositione nil omnino iuris habet apud suum creditorē seu iudicem, aut dominū cui debitor est, ut per se, vel per aliū, per viā iustitiæ possit pro suo debito satisfacere, aut se liberare aliqd agendo: sed solum pōt ex liberalitate, & misericordia acceptare volētis adiuuari per aliū, & talē auxiliū huic impensum ab aliquo dr plenam propriamq; rōnem auxilij, seu suffragij Ecclesiastici habere: alioqui non posset dici oīno indigens auxilio suffragantis, & misericordia, & liberalitate acceptantis Dei si aliquo mō ꝑ viā iustitiæ stante lege per se vel per aliū aliqd agēdo se posset liberare a debito pęnarum. ¶ Tum quarto probaf dicta maior per Augustinum in Enchiridion. c. 98. & in lib. de cura pro mortuis habenda, & hr. 13. q. a. c. tempus. & Gregorium lib. 4 dialogo. c. 38. dicentē illic (scilicet in purgatorio de quo loquif) nil quilq; purgationis obtinet nisi hoc bonis actib. in hac vita positus vt illis obtineat promereaf, & c. 57. 58. iterum alijs verbis idē replicat, ut ēt hr infra. q. 17. dubio. t. ibi vide latius. ¶ Et cū his vr concordare bea. Tho. in 4. d. 45. q. 6. art. 2. & Richard. ea. dist. art. vlt. q. 3. dicēs quod impetrare per modū suffragij innititur liberalitati eius qui oratur, & ad idē vidētur cōiter doct. ea. d. præter Duran. qui ead. dist. q. 1. videtur aliqualiter dissonare. ¶ Et sic patet quarta opinio cū qua concordat Caiet. in quodlibeto. 2. in tractatu. de indulgentijs. q. 5. & c. 5. in alio tractatu de eo ibidē, exceptis paucis in quib. dissonat ut patebit infra in hac. q. & q. 17. & ĩ alijs sequētib. opportune.

¶ Ex supradictis in hac quarta opinione, in qua ꝑbabiliter saluo meliori iudicio standū censeo, corolarie patet. Primo qd indulgentia per modū suffragii differt ab indulgētia absolute sumpta. Quia indulgētia ꝑ modū suffragii est essentialiter cōicatio thesauri, & nō est actus iurisdictionis: & eius fructus. s. remissio pęnarū purgatorij speraf a liberalitate acceptātis Dei in toto vel in parte: indulgētia aūt absolute, & ꝑprie sumpta est essentialiter absolutio seu remissio, aut relaxatio pęnarū, & est actus iurisdictionis: & totus eius effectus. s. remissio pęnarū speraf a Deo ex iustitia legis. s. infallibiliter ex eius promissione Matth. 16. Quodcūq; solueris sup terrā, &c. & Io. 20. Quorū remiseritis peccata, &c. & Matth. 18. Quęcunq; solueritis, &c. ¶ Differt ēt ab indulgentia ꝑ modū participationis, seu vsus thesauri, quæ cōuenit solū ipsis prælatis cōcedentib. indulgentias pro se ipsis, in duob. Primo. Quia hæc indulgētia ꝑ modū participationis est essētialiter participatio seu vsus thesauri cōmissi, & secundo qa eius fructus speraf, & innitif iustitiæ legis sicut, & indulgētię viuorū per modū iudiciariæ potestatis, vt de hoc hr latius supra q. 13. dub. 3. Indulgentia aūt per modū suffragii nihil tale habet ut patet ex dictis.

¶ Sequitur secundo quod indulgentia per modum suffragii non dr proprie, & absolute indulgentia sed cū additio. s. indulgentia per modū suffragii: quia essentialiter nō est remissio pœnarum per modum iudiciariæ potestatis,

neque

neq; est actus iurisdictionis, vt ait Bonauẽtura & Alexander Hall.vbi supra,& q.3.dictũ est,latius. Et ideo dicitur indulgentia per modũ suffragii quia cõicatio thesauri fit per modum suffragij,ita quod ly. per modũ suffragii determinat indulgentiã,seu cõicationem thesauri,constituitq; eam in sua specie distincta ab indulgentia simpliciter quæ est remissio pęnarum per modũ iudiciariæ potestatis,sicut differentia cõtrahit suũ genus efficitq; cum eo speciem suam & naturã talis indulgentiæ. Ideo quoties indulgentia conceditur defunctis semper fere dicit Papa,& Ecclesia quod eis concedit talẽ indulgentiã per modum suffragii. In quo innuitur eius distinctio ab indulgẽtia simpliciter,vt dictũ est. ¶ Et inde patet amplius qđ natura, & nomẽ indulgentiæ per modũ suffragii non prouenit ex parte conditionũ concedentis indulgentiam misericorditer, aut necessario alias ad id obligati, nec ex parte suffragantis seu faciẽtis aliqđ opus piũ pro defunctis vel aliis ad lucrandum indulgentiam, nec ex parte conditionum cõcedentis indulgentiã misericorditer aut necessario, vel aliarũ conditionũ quarumcunq; vndecunq; se tenentiũ, aut quomodocunq; requisitarum ad lucrandum talem indulgentiam pro tali anima purgatorii aut pro alio. Hæc enim oĩa sunt extrinseca ad naturã indulgẽtiæ.Sed natura,& nomen indulgentiæ per modũ suffragii prouenit, & sumit a tali modo cõmunicationis thesauri indulgentiarum,quia, s. talis cõicatio thesauri fit per modum suffragii,idest eo modo quo alia suffragia Ecclesiastica fiunt pro aliis: ut scilicet a Deo liberaliter acceptetur. Quia innituntur liberalitati diuinæ quoad suum fructũ in toto, vel in parte vt supra declaratũ est.¶ Et hinc amplius patet qđ non oportet ponere illã particulã quartã quæ in tertia opinione supra posita est,s.pro quibus opus pium ad lucrandum indulgentiam, &c. quia licet sit cõditio requisita ad lucrandũ indulgentiam hanc pro defunctis: nõ tñ ad constituendam naturam huiusmodi indulgentiæ, item quia non oportet quod per alium uiuẽtem fiat opus pium, sed sufficit qđ ab ipso defuncto quãdo viuebat factum fuerit opus piũ pro quo etiam mortuo conceditur indulgentia, ut infra. q.21. latius de hoc hr. ¶ Similiter superfluit quædã alia particula q̃ ponit Caiet.vbi supra,diffiniens indulgentiam per modum suffragii dicendo quod talis remissio pęnarum quæ a Dei liberalitate speratur efficientia animabus purgatorii,a solo Deo efficitur. Hæc(inquam) particula licet sit vera non tamen est necessaria: neq; cõstituit naturam huiusmodi indulgẽtię.Nã ex quo talis indulgẽtia consistit essentialiter non in remissione pęnarũ sed in cõicatione thesauri, &c.vt supra diffinita est:iam consequitur quod a solo Deo talis remissio efficiẽda est liberaliter.¶ Similiter superfluit quædã alia particula supra posita in tertia opinione in tertia particula. vbi dr̃ quod indulgentia debeat fieri his qui sunt de foro alterius mundi:nam licet verum sit quod indulgẽtia per modum suffragij habet locum solum in animabus purgatorij,vt patet ex supradictis: hoc tamen non constituit naturam talis indulgentiæ sed consequitur ex ea sicut risibile, aut beatificabile consequitur naturam hominis.

¶ Tertio corolarie sequitur quod non valet dictã Durandi in 4.dist.20.q.4. dicentis quod defunctis possunt valere indulgẽtiæ p modũ suffragii:pro quãto qui indulgẽtiam recipit faciẽdo id pro quo datur indulgentia ex intentione trãsfert eã in satisfactionem eius qui est in purgatorio. Hæc ille. Ex quibus verbis vr̃ sentire quod qui facit opus pium ad lucrandum indulgentiã lucratur eam,& ipsi cõceditur directe talis indulgentia,& post ipse trãsfert,& applicat in satisfactionẽ aĩæ purgatorij: & quia iste sic suffragatur tali animæ purgatorij ideo dr̃, & est indulgentia per modum suffragij. Et forte idẽ senserunt Alex.& Bonau.vbi supra in fine secũdæ opinionis dicentis qđ animabus purgatorij non cõpetit relaxatio proprie nisi forte per modũ siue per accidens. ¶ Sed certe si sic esset ut prædicta verba Durandi sonare videntur: iam potius diceretur indulgentia per medium suffragij. Nunc autẽ non nisi per modum suffragii est,& dr̃ talis indulgentia. Ergo inde patet quod talis cõicatio thesauri sicut, & concessio indulgẽtiæ facta animæ purgatorij potius sit per ipsum cõcedentem indulgentiam: & directe fit ipsi animæ purgatorij potius quam facienti opus pium pro aĩa purgatorij.Sicut si viuenti Papa concederet indulgentiã proprie sumptã pro quo quis talẽ eleemosynam daret: certe ille qui dat talẽ eleemosynã non acquirit nec transfert illam in indulgentiam in eum pro quo dat illã eleemosynã: sicut nec ipsi conceditur illa indulgentia directe aut immediate: sed ille pro quo ipse dat illã eleemosynã. Sic in proposito dico quod qui facit eleemosynã pro defuncto ad lucrandũ illi indulgentiã sic a Papa concessam, non lucratur vllo modo sibi ipsi indulgentiam illã: neq; ipsi conceditur:neq; ipse concedit eam aut trãsfert in animã purgatorii proprie loquẽdo:sed solus concedens indulgentiã eam concedit immediate,& directe ipsi animæ purgatorij, cõicãdo illi thesaurum indulgẽtiarum pro quo tale opus piũ fit per alium ad lucrandum talẽ indulgentiam.Ita qđ indulgentia non transit per mediũ alterius ad animã purgatorii. Sed pro tanto dicitur quod qui facit opus pium pro aĩa purgatorii transfert talem indulgentiam in eam,quodq; indulgẽtia hæc indirecte, & per accidẽs tali aiæ conceditur aut ad eam peruenit: quia scilicet iste viuus facit opus piũ applicans illud pro tali anima,ut ipsa anima lucretur talem indulgentiam sic illi concessam. Et ideo ad talem bonum sensum intelligitur qđ iste lucratur indulgentiam tali animæ:

Corola. 3.

animæ: & omnia alia præcicta verba Durandi, & Alex.& Bonauent. & aliorum doctorum. Et concordat expresse Gabriel in Cano, lectio.57. M.Similiter omnia ad dictum bonum sensum intelligantur.

Argu. 1. Quod si contra prædictam quartam opinionem maxime contra vltimam eius particulam arguatur dupliciter. Primum. Quia secundum doctrinam Ecclesiæ hæreticum est dicere quod indulgentiæ non ualent, ut habetur in Concilio Constantiensi contra VVicleff. & hr infra, in q.16.sequente. Quia & ibi Concilium dicit erroneum esse negare valorem indulgentiarum: quarum nomine comprehenduntur indulgentiæ oẽs per modũ iudiciariæ potestatis, & per modum suffragij per eandem rõnem. Sed non esset error in fide neq; heresis nisi esset aliquomodo sufficienter reuelatũ a Deo generaliter, vel specialiter, quod scilicet valent omnibus quib. ritè conceduntur indulgentiæ tam viuis quam defunctis. Ergo tales indulgẽtiæ valẽt defunctis sicut & indulgentiæ viuis concessæ ex ꝓmissione legis, seu pacto diuino reuelato. Ergo ex iustitia legis infallibiliter valent, & acceptantur a Deo pro defunctis sicut, & pro viuentibus: licet talis promissio, & lex ex Dei liberalitate posita sit. & ergo non est differentia inter indulgentias viuorum, & defunctorum quoad hoc quod ex iustitia legis, aut ex liberalitate acceptentur.

Argu. 2. Item secundo. Quia si valor indulgentiæ per modũ suffragij penderet a sola liberalitate acceptantis Dei ad sensum supra declaratum. Ergo non est certum quod talis indulgentia valet de functo saltem quantũ sonat: sicut est certum de alijs indulgentijs uiuentib. concessis. Hoc autẽ concedere est contra cõem doctrinã Ecclesiæ, & doctorũ, ut patet, & quod hoc sequatur patet. Quia cũ non acceptetur valor talis indulgentiæ nisi ut Deo placuerit, & uisum fuerit decẽs suæ liberalitati acceptare in toto, uel in parte ſm dignitatẽ maiorẽ, uel minorẽ talis aïæ purgatorij & cũ sit nobis incerta Dei volũtas eiusq; iudiciũ dignitasq; talis aïæ ad totũ valorẽ indulgẽtię, vel ad eius tantã partẽ. Ergo incertus est ualor talis indulgẽtiæ. Propter has, & alias rõnes tenet Soto in 4.dist.20.q.2.art.3.& Nauar.in tract.de indulg. nota. 22.§.18.& seq. ꝙ indulgẽtia ꝑ modũ suffragij æq; valẽt defunctis de cõdigno sicut, & indulgẽtia ꝑ modũ iudiciariæ absolutionis ualet uiuis. Sed non concludunt.

Respon. ad 2. argu. ¶ Respon. ad primũ argumentũ. Concesso antecedente negatur cõsequentia prima, & omnes aliæ sequellæ. Et rõ est. Quia licet certũ sit ꝙ indulgẽtiæ ꝑ modũ suffragij valẽt defunctis sicut, & oĩa alia suffragia Ecclesiæ ꝓ defunctis facta valent eis, & sunt vtilia, sicut & oĩa bona opera facta pro alio existẽte in gratia, vel ẽt in peccato mortali sunt ei vtilia apud Deũ: & id habemus de fide, quod.s.oĩa prædicta suffragia valebũt, s. ex Dei liberalitate, vt dictũ est, & hoc solũ ꝓbat, sicut, & cõceditur argumentũ. Nõ tamen inde sequitur neq; cõceditur, ꝙ talis indulgẽtia, aut suffragiũ factũ animab. purgatorij valet eodẽ mõ, aut ex iustitia legis, sicut indulgẽtia viuorũ infallibiliter valet eis ad totũ suũ fructũ. Quia licet promiserit Deus acceptare oĩa suffragia defunctorũ, nõ promisit ea acceptare regulariter & infallibiliter ad totũ suũ ualorẽ ꝑ quacunq; anima offerantur seu cõcedãtur: sed solũ promisit acceptare ſm ꝙ visum fuerit decens suę liberalitati: q̃ attẽdit nõ solũ id quod decet ipsũ liberaliter agentẽ sed etiã alias circũstantias & pcipue dignitatẽ aut merita talis animæ ad maiorẽ uel minorẽ liberalitatis effectũ participãdũ vt dictũ est, vt patet ex supradictis, & supra.q.5.in resp.ad 8.argu. Indulgẽtias aũt proprie aut absolute sumptas ꝓ uiuẽtibus rite cõcessas promisit Deus absolute acceptare quo ad totũ suũ fructũ seu ualorẽ: sicut & remissionẽ peccatorũ in sacrato, ut patet Matth. 16.18. Quodcunq; solueris & solueritis, &c. & Ioan. 20. Quorũ remiseritis. Qđ patet exẽplo humano. Quia sicut si dñs tpalis diceret quibusdã vassalis suis qđ si uellẽt ipsi de suis facultatib. soluere pro debito delicti quorundã aliorum amicorũ incarceratorum atq; ad pęnam corporalẽ dãnatorũ, ipse dominus acceptabit eorum pecuniariã solutionẽ aut redemptionẽ pęne corporalis pro illis secundũ qđ sibi placuerit & visũ fuerit decẽs uti misericordia maiori uel minori, acceptãdo in toto vel in parte pro hoc uel illo, attenta cuiuslibet dignitate aut meritis ad talẽ misericordiã et liberalitatẽ: certe talis dominus licet ex promissione acceptare teneatur: tamẽ nõ nisi liberaliter & gratis acceptabit illã solutionẽ in toto uel in parte ut ꝓmisit. Sic in ꝓposito dico qđ Deus solũ ꝓmisit se ea suffragia acceptaturũ ꝑ ea parte seu quãtitate fructus pro qua & quomodo suę liberalitati decẽs fuerit & sibi placuerit. Cõtra qđ nullo modo aget Deus. Sicq; cõstat nobis certitudinaliter stãte lege ꝙ liberaliter agit acceptando suffragia oĩa pro dignis dignẽ & ritẽ oblata, de quorũ numero sũt indulgẽtiæ ꝑ modũ suffragij pro animabus purgatorij: & hoc non nisi ſm quod suę liberalitati fuerit decẽs ut sup. declaratũ est. ¶ Et sicut ait Vega de iustificatione. li.9. c.24 licet per fidem certa sit efficacia orationũ iustorũ apud Deũ: de nulla tñ oratione ipsorum in particulari pro se aut ꝑ alijs facta aut certe de paucissimis possumus esse certi ꝑ fidẽ ꝙ a Deo ad totũ fructũ vel ẽt ad partẽ eius qđ petitur exaudiẽda sit. Sicut & suffragia quęcũq; ꝑ uiuẽtibus facta q̃ eodẽ modo liberaliter tãtũ acceptantur & ualent apud Deũ, nõ ideo dicuntur inualida aut inutilia eo ꝙ nõ nisi liberaliter acceptantur a Deo. Sic ẽt de indulgẽtijs ꝑ modũ suffragij dicẽdũ est. Sicut etiã idẽ suffragiũ orationis ieiunij aut eleemosynæ ab eadẽ psona in statu gratię suffragãte factum eodẽ modo ꝑ diuersis aĩb. purgatorij certũ est

quod eis aliquid valet: & tñ non pariformiter neq; æqualiter pro oibus acceptatur a Deo in eaoẽ quãtitate fructus, sed alicui plus alicui minus ẽm maiorem, vel minorem cuiusq; dignitatem ad id, vt patet ex supradictis ẽm Greg. & Aug. sic de indulgẽtia per modum suffragii plenaria, aut non plenaria, ut dictum est, quod nõ acceptatur a Deo nisi secundum quod suæ liberalitati vr decens, plus vel minus ẽm dignitatẽ animæ cui conceditur talis indulgentia. Ita qđ non consideratur iustitia distributiua respectu maioris, vel minoris dignitatis vnius animæ ad alteram: sed proportio dignitatis animæ ad misericordiam, & liberalitatem Dei participandam in toto, vel in parte, vt sępè declaratũ est.

Obiectio. ¶ Si quæraſ vnde constat quod Deus non nisi cum tali differentia, & cõditione, aut modificatione acceptet indulgentias viuorum; cum de vtrisque indulgentiis absolute dicaẽ in Cõcilio Constan. quod sunt valide corã Deo ut supra in argumento primo tactum est sine ulla restrictione quoad indulgentias per modũ suffragij?

Responsio. ¶ Respon: quod prædicta differentia inter has, & illas indulgentias constat ex ipso nomine, & natura indulgẽtiæ per modũ suffragii: quæ essentialiter in hoc differt ab indulgentia absolute sumpta quæ est per modum iudiciariæ potestatis ut supra probatũ est. Ideo vbicunq; Ecclesia dicit absolute indulgẽtias esse validas, & vtiles corã Deo pro viuis, & defunctis, dẽt intelligi suo modo, & accõmode iuxta suam cuiusq; naturam. Sic, s. quod indulgentiæ viuorum per viã iudiciariæ potestatis valent ex iustitia legis infallibiliter quantũ sonant si sunt rite cõcessæ. Quia sic promisit dñs Matth. 16. 18. & Io. 20. vt dictum est: pro defunctis autem non valent nisi per modum suffragii: & per consequens nõ nisi per eum modũ quo alia suffragia defunctorum valent eisdem, s. ex Dei liberalitate: quia in hoc stat ratio suffragii vt sępè dictum est. Ecce vnde constat differentia prædicta inter ualorem huius, & illius indulgentiæ, quia, s. ab vtriusq; sua natura talis distinctio trahitur.

Respon. ad 2. argu. ¶ Ad ẽm argumentũ respondeo negando consequentiã simpliciter. Et ad eius probationẽ dico, φ licet nec ex parte causæ pro qua conceditur talis indulgentia, similiter nec ex parte dispositionis subiecti, seu dignitatis eius cui cõceditur indulgẽtia ad totalẽ, seu ad tantũ, uel tantũ fructũ indulgentiæ: & per consequẽs nec ex parte acceptationis diuinæ liberalitatis, & consequenter nec ex parte applicationis, & efficatiæ indulgentiæ, sit nobis certitudo aliqua pp incertitudinẽ trium prædictarũ causarum: hoc tñ totum est p accidens. At vero ex parte ipsius indulgentię bene est certitudo φ valet defunctis sicut, & viuis quantũ sonat, quantũ est de se, q, s. si adsit causa sufficiẽs ad tantã indulgentiã, & sufficiẽs dispositio, & dignitas subiecti, seu aiæ cui cõceditur, vt a Dei liberalitate pcipiat fructũ talis indulgẽtiæ totalẽ, & adsint oĩa requisita ad fructũ totalẽ indulgẽtię participandũ: certè ipsum totaliter participabit talis aia, ualebitque ipsa indulgentia sine dubio totaliter licet ex diuina liberalitate. Sicut, n. certum est quod totaliter valet indulgentia concessa viuis dispositis ad eã lucrandũ suo mõ per viam iustitiæ legis: sicut etiam vere, & absolute dr certitudinaliter φ sacramenta conferunt gratiã suscipientibus ex iustitia legis: quia, s. quantum est de se gratiã pręstant suscipientibus si sint sufficienter dispositi ad eam: etiã si propter indispositionem subiecti aliter sępe cõtingat, quia idest per accidens, & nõ obstat regulæ, aut dicto gñali, & absoluto. Sicut ẽt absolutè certũ est quod suffragia quęcunq; pro defunctis, quæ ẽt diuinæ liberalitati innitunſ sicut indulgentiæ per modũ suffragij sunt eis vtilia, & valida quantũ possunt valere cunq;, s. si sint sufficienter digni ẽm Dei liberalem acceptationẽ. Ita in proposito dicendũ est absolute quod certitudinaliter indulgẽtiæ per modũ suffragij valent quãtum sonant, s. quantũ est de se vt dictum est. Cum quo stat, φ non est certum quod tales indulgentiæ semp quibuscunq; conceduntur his, vel illis defunctis, aut etiã viuentib. in particulari valeant quantũ sonant, pp rationes præfatas. Et quia in defunctis plura requirunſ quam in viuentibus, vt indulgentię eis valeant quantũ sonant infallibiliter, tum ex parte ipsorũ tum ex parte modi quo eis valent, seu ex parte liberalis beneplaciti Dei acceptãtis, ut patet ex dictis. Ideo est maior incertitudo φ tales indulgẽtiæ eis semp, & infallibiliter valeant quantũ sonãt, ut dictũ est. Et ad hoc expresse facit cẽsura Parisien. cõtra Erasmũ, ut hr infra q. 17. in responsione ad primum argumentum, ibi uide, & ad hoc faciunt ea quæ supra habenſ q. 5. in resp. ad 1, argu. & infra. q. 16.

¶ Et tandẽ nota quod cõcessio indulgentię plenariæ, aut nõ plenariæ in aliqua signata quãtitate pro aliquo specialiter facta plus valet illi per modũ suffragij, quam si generaliter, aut indeterminate, aut nõ plenariæ concederef. Sicut & secundũ cõmuniter doctores suffragia quæcunq; specialia taxata plus valent q̃ generalia indeterminata: qa nullus consequitur indulgentias nõ concessas eidem quantumcunq; sit alias dignus siue viuus, siue defunctus, quas consequitur si sint concessæ illi si sufficienter sit dispositus. Nota.

Tertio contra eandem quartã opinionem, & maxime contra primã, & vltimam eius particulas simul sic arguitur. Quia omnis potestas Ecclesiastica Ecclesiæ a Christo concessa est tantũ ordinis, aut iurisdictionis. Prædicta autem potestas conferendi indulgentias per modum suffragij est potestas Ecclesiastica, & non ordinis. Ergo est potestas iurisdictionis. Et per cõsequens vniuoce, & eodem modo conceduntur indulgẽtiæ defunctis sicut, & viuis, & eodem modo infallibiliter acceptantur a Deo. Argu. 3.

¶ Et

¶ Et confirmatur: Quia per eandem potestatem concedit Papa, vel Ecclesia indulgentias defunctis sicut & viuis. Quia non nisi quia dominus concessit ei talē potestatem Matth. 16. 18. Quodcunq; solueris, & solueritis sup terrā. Et Io. 20. Pasce oues meas, &c. Talis autē potestas est iurisdictionis ibi concessa, ut patet ꝑm cōmuniter doct. ut supra q. 3. Ergo & per eandem potestatem iurisdictionis conceduntur indulgentiæ viuis, & defunctis: & eodem modo potestas concedendi indulgentias per modum suffragij defunctis est potestas iurisdictionis, sicut & potestas concedens indulgentiam viuis.

Respon. ad 3. argu. ¶ Respondeo ad tertiū argumentum concedēdo quod oēs indulgentiæ viuorum & defunctorum tam per modum suffragij q̄ per viam, seu per modū iudiciariæ potestatis, seu iurisdictionis sunt ab eadē potestate, & per eandē potestatē iurisdictionis, capiendo potestatē iurisdictionis large, vt sit idem qd potestas clauis includēs omnē potestatem in corpus Christi misticū ad ipsum pascendum ēt per potestatem dispensatiuā, vel distributiuā thesauri Ecclesiastici, & beneficiorū, & donorum Ecclesiasticorum, ut concludunt argumenta. Non tñ per eundem modum: nā per modum iurisdictionis sunt tātum in viuos qui sunt subditi, & de foro Ecclesiæ: p modum autē suffragij sunt tantum indulgētiæ defunctorū. Nota. ¶ Pro cuius declaratione nota qd potestas clauium, vel iurisdictionis Ecclesiasticę sic large sumpte distingđ in multa, aut cōtinet multa, s. claues scientiæ & potestatis, seu potestatē cognoscēdi, & sententiandi ligandi, & soluendi, & pascendi gregē, seu oues Christi, modo tales potestates sint distinctæ materialiter, seu quoad substantiā ipsarū. Potestatē simul, & quo ad officia, seu exercitia earū, mō quoad officia earū tantum, de quo nunc non curo, quia & parū refert ad propositum nostrū. Sic dico quod hæc potestas iurisdictionis ad pascendum oues Christi per indulgentias hēt duplicē potestatē seu duo officia, & extendiƚ ad duo. Dicit enim potestatē super distributione, & communicatione thesauri Ecclesiæ: dicit ēt potestatē in subditos, mō alterū sit principalius altero modo non. Quatenus ergo dicit prædicta duo simul dr̄, & est propriæ indulgentia per modum, seu p viā iudiciariæ potestatis, seu iurisdictionis: qa & sic est solū respectu viuorū qui sunt subditi, & de foro militantis Ecclesiæ. Quatenus vero dicit solū potestatem super thesauro Ecclesiæ dispensando, seu communicando dr̄ indulgentia, non quidē per viam iurisdictionis sed per viam, seu per modum dispensatiuę cōicationis de thesauro Ecclesiæ, vt supra quæst. 3. latius habetur. Et cum talis communicatio, & indulgentia possit concedi non subditis, aut ijs qui nō sunt de iurisdictione, & foro militantis Ecclesiæ, quales sūt defuncti qui, & nō possunt se iuuare possūt aūt aliorum auxilium recipere, & talis effectus, seu fructus cōmittiƚ liberalitati diuinæ: tunc dr̄ indulgentia per modum suffragij, ut dictū est. Stat enim qđ habens iurisdictionem, & potestatē ad multa non utatur iurisdictione per viam iurisdictionis, & secundum rigorē eius circa aliquē in aliquo negotio: sed utatur sua potestate coniuncta quam hēt ad liberaliter, & misericorditer aliq'd agendum etiam circa non subditum sibi. Sic in proposito, vt dictum est, & noster Medina de indulgentijs disputatione. 5. cap. 20. fol. 54. latius explicat: quis ibi, & disputatione. 7. & 8. dicat id ad iurisdictionē propriam vel excellentē pertinere. Et sic patet responsio ad formā tertij argumenti, qa concessa prima consequentia negaƚ illa subsequens ubi dr̄ Et per consequens vniuocæ, & eodem modo, &c. Nam licet potestas, & causa indulgentiæ, s. tam indulgentiæ per viam iurisdictionis quoad viuos, q̄ per modū suffragij quoad defunctos, sit eadē, & sic vniuoca indulgentia viuorū, & defunctorū quo ad causam, & potestatem: non tñ quoad modū, vt dictum est. Et similiter respondeo ad confirmationem concedendo, ut ibi includitur quod per eandem potestatem iurisdictionis Papa, vel Ecclesia concedit indulgentias viuis, & defunctis: quia, s. eadem est causa, & potestas ad concedendum oēs indulgentias viuis, & defunctis: non tamen sequitur quod ergo per eundem modum: nam concedendo indulgentias viuis subditis utitur Ecclesia modo iurisdictionis ꝓprie super eos absoluendo, aut remittendo pœnas eorum: concedendo autem defunctis non nisi modo communicatiuæ dispensationis de thesauro sibi cōmisso, &c. quæ est indulgentia per modum suffragij, vt dictum est.

QVÆSTIO XVI.

Vtrum Ecclesia possit concedere indulgentias animabus purgatorij per hanc, vel illam viam, seu per modum suffragij.

RESP. quod per modum suffragij tantum potest illis concedere: & dicere quod id non potest est hæreticum. Probatur dupliciter. Primo, quia Papa potest auctoritatiue illis communicare de thesauro communi indulgentiarum ad liberalem, & gratuitam remissionem pęnarum a Deo obtinendam. Ergo potest illis cōcedere indulgentias per modum suffragij. Patet consequentia a diffinitione ad diffinitum. Et antecedens probatur quoad omnes suas particulas. Proposi.

¶ Et primo probaƚ quod Ecclesia, seu Papa potest communicare animabus purgatorij de thesauro indulgentiarum sibi cōmisso. Quia secundum Bonau. & Alex. Hall. & communiter doctores, ut supra quæst. 3. habetur, ad efficaciter communicandum alicui aliqua bona, sufficit quod talis cōmunicator habeat auctoritatē su-

per talia bona cõicabilia, aut super cõicationẽ eorum, & quod is cui cõicatur sit idoneus, & nõ prohibitus ad talem cõicationem recipiendam. Quia nil aliud vr̃ requiri, neq; quod sit subditus cõicatoris, ut patet ex q. 3. sed Papa habet autoritatẽ ad dispensandum de sũi thesauro indulgentiarum, qui est cõicabilis omnibus indigentibus idoneis. Matth. 25. Fidelis ser. & prud. quẽ consti. D. sup. fami. su. vt det illi in temp. tri. mẽsuram. Io. 20. Pasce oues meas, ut supra q. 5. & 7. Et animæ purgatorij ratione egestatis, & charitatis sunt oues Christi idoneæ ad recipendum auxilium, & cõicationem beneficiorum spiritualium ut patet. Quia si possunt recipere auxilia particularia personarum, & etiam cõmunia auxilia, & suffragia Ecclesiæ orantis pro eis; quare nõ possunt recipere auxilia Ecclesiæ de suo thesauro satisfactorio tam per viã sacrificij quam per aliam viam cõicationis? præsertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina vel naturalis. Nam detur illa, certe non dabit.

¶ Item secũdo probat illa alia particula, quod scilicet talis cõmunicatio thesauri fit eis auctoritatiue a prælato Ecclesiæ idest auctoritate q̃ prælatus hẽt ad id. Quia ſm Bonauent. ubi supra omnis communicatio de communi thesauro Ecclesiæ ad remissionem pęnarum fit cadẽ auctoritate, seu potestate Ecclesiastica super tali thesauro, ut manifestissime patet. Quia alia non posset fieri talis cõicatio, nisi potestas aliqua ad id haberetur, & eadem potestate fieret. Ergo & cõmunicatio de prædicto thesauro indulgentiarũ quæ fit animab. purgatorij fit auctoritate ipsa Ecclesiastica concessa a Christo ad id; modo sit aut appellet potestas clauiũ, modo potestas curæ pastoralis, aut dispẽsatiua: aut quouis alio nomine; & mõ dispenset alio modo viuis alio defunctis: modo non. Sufficit enim ad nostrum propositũ quod talis dispensatio thesauri indulgentiarum viuis, & defunctis fit eadem potestate Ecclesiastica a Christo concessa. Quod etiam in ipsis literis Papalibus sępe exprimitur cum dicitur quod Apostolica auctoritate a Christo concessa concedit Papa defunctis indulgentiam per modum suffragij.

¶ Item tertio probat illa tertia particula, scilicet Ad liberalẽ, & gratuitã, &c. idest quod eius fructus sperat a Dei liberali misericordia acceptante talẽ communicationem thesauri ad sensum supra declaratum in quæst. 15. præcedente in quarta opinione. Quia ſm Caietanum vbi supra, & beatum Tho. in 4. dist. 45. quæst. 6. art. 2. & communiter doctores, omnia suffragia satisfactoria Ecclesiæ pro defunctis solum, & præcipue offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam misericordiæ, ut ieiunia, orationes, & eleemosyne, &c. & alia huiusmodi quæ pro defunctis offerri solẽt. Sed istæ indulgẽtiæ per modum suffragij sunt cõicationes satisfactorij thesauri factæ eis per modum suffragij Ecclesiastici. Ergo eodem modo habent suam efficaciam, & ad naturam suffragiorum pertinent quo ad hoc.

¶ Cõfirmatur probatio huius tertiæ particulæ. Quia secundum Tho. & Bonau. in 4. d. 20. q. 1. & d. 45. & Caiet. ubi supra, pœnæ huius vitæ in se sunt alterius rõnis deficientis a pęnis animarũ separatarum: sicut pęna pecuniaria est alterius rõnis, & deficientis a pęna corporali, seu a pęna seruitutis. Ideo sicut seruitus non redimit pecunia ſm iustitiæ rigorem sed secundũ domini acceptationem; ita pęnæ animarum purgatorij nostris pęnis aut satisfactionibus nõ rediment ſm rationem iustitiæ, sed ſm diuinæ misericordiæ dispensationem, seu acceptationem. Item quia alter est forus noster in quo nos patimur per voluntariam assumptionem seu acceptationẽ pęnarũ; & alter, & altior forus in quo aĩæ separatæ puniunt vbi nõ est voluntaria assumptio vel satisfactio sed satispassio pęnarum. Et sic noster forus est mitis quasi canonicus vel ciuilis, ille autẽ rigurosus quasi sanguinis, & criminalis. ¶ Ideo si quis pp debitam pęcuniã in seruitutẽ iam redactus esset, vt olim fiebat; aut si clericus in forũ sanguinis ex enormitate delicti cecidisset; sicut nõ sufficeret pecunia ad redimendũ illũ a seruitute nec pęnæ canonice sufficerẽt ad redimendũ vitã clerici; ita nõ sufficiũt nostrę passiones, aut satisfactiones ad satisfaciendũ ſm iustitiã pro pęnis aĩarũ purgatorij, q̃ tñ satisfactiones suffecissent ad ꝓportionabiliter satisfaciendum ſm iustitiã pro prædictis earũ pęnis in hac vita soluendis, anteq̃ in pęnas alterius rõnis essent translate, & in foro iræ & rigoris diuinę iustitię, qualis est forus purgatorij: spectant enim ille pœnæ aliquomodo, s. quoad modũ licet non quoad durationem punitionis, ad statũ, & conditionem pęnarũ inferni, vt hoc etiã innuit Gerson exponẽs illud psal. 6. Domine ne in furore tuo arguas me, s. in inferno vbi nulla est redemptio, Neq; in ira tua corripies me, s. in purgatorio vbi rigor iustitiæ seruat licet ibi sit redemptio; sed potius Miserere mei, &c. scilicet in hac vita ubi est punitio filialis, & misericors, Hic vre, hic seca, &c. ſm Augustinum. Ergo non est nobis via aliqua iuris ad adeundum forum illum purgatorij ad alicuius redemptionẽ, sed gr̃a, & misericordia acceptãtis Dei opus est, & sic patet prima probatio.

¶ Secundo principaliter probat propositio supra posita, q̃a iam sic declarauit Sixtus quartus, ꝙ scilicet indulgentiæ prosunt defunctis p modũ suffragij dum ad ipsas animas purgatorij per Papã expresse extendunt, ut hoc etiã refert Gabriel in Cano. lect. 57. K. & eius Suppl. in 4. dist. 43. q. 3. art. 2. propo. 5. & iã ex ipso ritu, & practica Ecclesiæ id cõstat. Quia tpe antiquo plurimi põtifices cõcesserunt defunctis indulgentias ẽt plenarias p modũ suffragij: de quorũ numero fuit ẽt B. Greg. ut habet in multis scripturis antiquis

Confirmatio.

Simile.

Secunda principalis probatio.

tiquis,& veris Romæ, & alibi repertis. & in 4. lib. dialogorum, c.57.& lib.2.c.22. videtur beatus Gregorius quod pro defunctis dedit indulgentias per certas missas, ut hoc etiã refert Supplementũ ubi supra. Et licet ipse non fecerit potuit tñ,& eius successores oẽs id facere, sicut & iã copiose fit, & forte vberius aliquãdo,& crebrius debito faciunt: cum oẽs sint eiusdẽ potestatis Papalis cum B.Petro, & alijs sanctis Pontificibus, q id fecerunt, & facere potuerunt. Et in Concilio Constan. cõtra VVicleff condemnatur, vt hæreticum dicere qđ fatuũ est credere indulgentias Papæ,& episcoporũ. Ideo hæreticũ est dicere quod indulgẽtiæ per modũ suffragij non possunt cõcedi a Papa defunctis: ex quo Papa,& Ecclesia eas sic concedit ut dictũ est. Et idẽ expressius contra Lutherũ de hœresi condemnatũ est,& Inn. in c. quod autem. de pœ. & re.& communiter doctores de hoc.

Argu. 1. Contra præfatam propositionẽ arguitur tripliciter. Primo. Quia potestas data est Petro solum super terrã, ut patet Matth.16. Quodcunq; solueris super terram, &c. Ergo eius auctoritas non se extendit ad eos qui sunt infra terrã seu qui sunt alterius mũdi, quales sunt animæ purgatorij. Et ita non potest per viam indulgentiæ quæ dicit autoritatem quomodocunq; animabus purgatorij suffragari.

Argu. 2. Secũdo arguitur. Quia ipse stilus literarũ indulgẽtiæ pro defunctis expresse,& limitate habet quod per modũ suffragij indulgentia cõceditur animabus purgatorij. Cõstat aũt suffragiũ non spectare ad auctoritatẽ clauium sed ad misericordem voluntatẽ quorumlibet suffragari seu auxiliari volentium. ergo indulgentia per modũ suffragij nihil addit ad ipsum bonũ opus piũm eleemosinæ, & huiusmodi factũ pro defunctis ad lucrandum indulgentiam.

Argu. 3. Tertio arguitur. Quia hæc potestas concedẽdi indulgentias per modum suffragij defunctis nõn habetur ex sacra scriptura nec ex sacris canonibus.

Resp. 1. ad 1. argu. ¶ Respondeo ad primũ argumentum tripliciter. Primo negãdo antecedẽs, ut ait noster Medina de indulgentiis. Et rõ est. Quia, sicut ratione delicti efficit quis ẽm iura de iurisdictione, & foro alterius cuius non erat: ita in purgatorio existẽtes licet absolute nõ sint de foro,& iurisdictione huius mundi: tamen rõne delictorũ in hac vita cõmissorum fiunt de foro,& iurisdictione Ecclesiæ & Papæ, vt patet. Quia mortuus potest excõmunicari,& absolui ab excõmunicatione, vt habetur. 24 q.2 capit. fin.& alijs cap. præcedentibus, vt de hoc latius Siluester, tit. excommunicatio.1.nota.3.& Abulen. super. Matth.16. c.q.89. & illud Matth.16. Quodcunq; solueris super terram,&c. intelligitur sic. Quodcunque vbicunq; fuerit solubile solueris tu super terrã existens dũ viuis in mundo,&c. vel Quodcunq; super terram, idest ubicunq; extra cęlũ vel gloriã. Nam nomine terræ vbi contraponitur cœlo intelligit omnis locus extra cęlum. Ideo quodcunq; in aqua aere,& terra existẽs in superficie vel intra terrã in purgatorio comprehendit id Matth.16.& ad ea omnia extendit Clauis,& potestas Papæ,& Ecclesiæ. ¶ Sed certe isti respõsio non valet. Tũ primo, quia illud non licet uerum ẽm communiter doctores quoad iudicialiter ligandum, & soluendum a peccatis quoad culpã & eadem ratione nec quoad pęnam propter culpã in foro Dei,& conscientiæ ut patet, qa de peccato cõmisso Romæ, potest quis absolui a suo plato seu curato in Hispania,& habere ibi indulgẽtias,& sic iudicialiter ligari,& absolui ab eo ibi in foro cõscientiæ. Tũ secũdo, quia quo ad viuos tantũ est uerũ qđ sortiuntur forũ ratione delicti non autem quoad defunctos, ut patet. Quia sicut mortui non possunt ligari iudicialiter in foro conscientiæ ad culpã, seu pœnas alterius mundi, ita nec ab eis absolui: nã .n. possunt existentes in purgatorio sacraliter uel quasi sacramentaliter absolui uel ligari iudicialiter ad pœnas alterius mundi neq; ad sui status mutationẽ neq; excommunicari modo prædicto, quis bene possunt absolui ab excõmunicatione in hac uita contracta,& similiter excõmunicari: sed hoc tantũ põt fieri in foro Ecclesiæ, seu contentioso, nõ quoad pęnas alterius, sed huius uitæ tantũ, ut scilicet oretur, uel non oret pro eo specialiter, & publice, & ut possit vel nõ possit in loco sacro sepeliri,& huiusmodi, ẽt si sint in inferno possunt hoc modo ligari excommunicari,& absolui, ut habetur latius de his ubi supra 24.q.2.c. fin. & Siluester & Abulen. Tũ tertio quia glossa illa Quodcunq; solueris super terram,&c. est extorta,& dissona textui, vt proxime patebit.

Impugnatio.

Resp. 2. ¶ Ideo secundo secundũ alios doctores respondeo, concesso antecedente negat consequentia: pro quanto ibi includit minor subsumenda scilicet quod aĩæ purgatorij non sunt super terram, quæ minor est falsa. Nam animæ purgatorij sunt super terrã quoad statum,& quoad suã causam aliquomodo licet quoad suum esse sint infra terram. Quoad statum quidem,& quoad causam non sunt oĩno in termino neq; in uia, ex quo nec sunt beatæ, aut finaliter præmiatæ neq; in via merendi, aut demerendi: sed sũt in medio statu, sin termino quoad meritum, & demeritum,& in via quoad præmium finale dum detinent purgandæ in pœnis: & ideo quoad hoc sunt,& aliquo mõ super terram,& per consequens de foro Ecclesiæ, & de iurisdictione eius,& Papæ sicut & nos viatores, ita, sut sicut quoad punitionẽ adhuc sunt in uiatorum statu indigentes, ita & quoad releuationẽ a pœna adhuc subsunt iudici uiatorum, ut sic possent sicut & viui iuuari, & absolui per Papã iudiciariæ a pęnis per indulgentias. Et isti doctores hoc modo respondẽtes glossant illud Matth.16. Quod-

cunq; solueris super terram sic, Quodcunq; existens super terram quoad esse aut quoad statũ seu quoad causam suam, solueris illud erit solutũ in cœlis, &c. Et sic possunt solui animę purgatorij quia sunt super terram quoad statum, & causam, vt dictum est.

Impugnatio. ¶ Sed certe nec ista ratio nec expositio textus est vera. Nõ ratio. Quia inde sequeretur qđ indulgentiæ conceduntur animabus purgatorij non per modũ suffragij sed per modũ iudiciariæ absolutionis ut viuis, qđ est cõtra prędicta, & contra cõiter doct. ¶ Nec expositio textus est bona nec consona quod patet tripliciter. Primo.

1. Ratio. Quia sic superflue poneretur ly super terram, ex quo omne ligabile, & solubile quoad statũ, seu quoad causam est super terrã, ut declarãt prędicti doctores, prædicto mõ rñdentes, & glossantes præfatã auctoritatem. Cõstat enim quod de existentibus in inferno, & in cęlo non põt intelligi pdicta autoritas ex quo nõ sunt solubiles aut ligabiles amplius vllo modo, scilicet quoad esse, aut quoad status mutationẽ, aut quoad causam, & p cõsequens nullo modo sunt super terrã. Viui autem sunt super terrã quoad esse, & quoad statũ, & quoad causam, aĩæ vero purgatorij sunt super terram quoad statum seu causam, & p consequens quoad id qđ est ligabile, & solubile. Ergo ẽm præfatam expositionẽ sufficiebat dicere Quodcunq; solueris, & ligaueris erit solutũ, & ligatum in cęlo: & nõ oportebat addere ly super terrã, ex quo omne solubile & ligabile est super terrã aliquo modo, vt dictũ est. Dicere aũt quod in tam paucis verbis Christus superflue addiderit verbũ non quadrat. Ergo per illa verba. Quodcunq; solueris super terrã, Christus voluit sub potestate clauium iudiciaria absolutiua, seu ligatiua subijcere non solum existentes super terram quoad statum, seu causam, sed & quoad suum esse quales sunt solum viui non autem animę purgatorij, ut patet.

2. Ratio. ¶ Secundo patet idem, quia secundum Caiet. in 1. quodlibe. trac. de indul. q. 5. & in alio tract. de eo. c. 5. plus requiritur ad esse subditũ iurisdictioni viatorum quam esse participẽ aut quã esse in statu viatorum quoad aliquid. Requiritur enim qđ sua causa, quoad id quod sapit vię possit cognosci a tali iudice viatorum: nullus enim potest esse iudex causæ omnino incognoscibilis ab ipso. Nunc aũt causæ existentium in purgatorio sunt oĩno incognoscibiles a Papa uel Ecclesia militante. Ergo existentes in purgatorio nõ sunt de iudicio aut iurisdictione Ecclesiæ militantis neq; de eius foro, neq; ei subiectæ, & p consequens nõ possunt per Papã ligari vel absolui a peccatis vllo mõ. ¶ Hæc ratio põt solui dupliciter, vno modo concedendo maiorẽ simpliciter: non tamen quoad alĩquã causam non requirentẽ causæ cognitionẽ, qualis est concessio indulgentiæ, ut supra q 7. in probatione secundæ particulæ dictũ est. Et hęc est melior instantia, Alio mõ negando maiorẽ simpliciter tenendo opinionẽ doctorum dictum quod potest Ecclesia super oĩno occulta, quod licet nõ possit ea cognoscere põt punire, & absoluere ab eis: qa ad hoc habet a Deo potestatem nõ ad illud.. Aut dicendo quod Ecclesia non põt super oĩno occulta in corde latentia quæ nullo sensu exteriori percipi possunt; bene autẽ potest super sic occulta qđ sensu exteriori percipi possunt, quis per accidens ea nõ possit cognoscere propter defectum probationis: nunc aũt cognitio causæ animarum purgatorij licet non possit haberi ab Ecclesia per accidens propter distantiã loci, & status, &c. bene tamen potest ei competere ex potestate ei a Christo collata. Sed prima instantia videtur melior,

¶ Tertio patet idẽ, quod scilicet præfata expositio textus non est bona. Quia ex ipsa litera Mat th. 16. Quodcunq; solueris sup terrã, &c. aperte innuit qđ licet effectus potestatis penetret cęlos, qa dicit Erit ligatum, & solutum in cęlis, vt bene dicit Chrysostomus sup ipsa uerba, & refert Alex. Hall. tamen iurisdictionis actus ligãs aut soluẽs terminatur ad hoc quod sit, & exerceatur super terram, quia dr̃, Quodcunq; solueris, & ligaueris super terram, ita quod super terrã determinat, qđ solueris, & ligaueris, idest quodcunq; solubile fuerit tu solueris, aut ligaueris super terrã, illud quoq; erit solutũ, & ligatum in cęlis. Quod patet, qa ipsa correspõdentia verborũ, & sententiarum textus ubi dr̃, Erit solutum, & ligatum, & in cęlis, innuit aperte verba præmissa, s. Quodcunq; solueris, & ligaueris super terram, debere eodem modo correspondẽter intelligi, s. Quodcunq; fuerit a te solutum aut ligatum super terrã illud etiam erit solutũ & ligatũ in cœlo a me, ut dictum est. Item iste sensus hr̃ expresse per Ecclesiam. 24 q. 2. in 1. 2. 3. & 5. c. ubi videatur. Quia & sic cõiter glossatur a doctoribus, ut ait Bonauentura in 4. distinct. 20. quæst. penult. & Alexan. Hall. 4 part. quæst. 83. membro. 5. & Duran. in 4. distinct. 20. quæst. 4. & Beatus Thomas, & Richar. eadem distinct. art. 3. quæst. 3. & Abulen. super Matth. 16. quæst. 89. 90. super illud, Quodcunq; solueris super terram, &c. & Gabriel in Cano. lectione 57. M. & Caiet. ubi supra: quamuis alij doctores pauci aliter, & aliter glossent, ut refert Gabriel ubi supra, *3. Ratio.*

¶ Ideo tertio, & aliter, & melius ad primũ argumentũ ẽm præfatos doct. ubi supra, & cõiter alios doctores prædicto modo bene glossantes illud Matth. 16. Respondeo, concedendo antecedens quod, s. potestas iudiciaria seu absolutiua non est data Petro, vel Ecclesię nisi super existentes super terrã aut in hoc mũdo quoad personam simul, & statũ: non autem super purgatorium, ex quo ẽm Genes. 42. Mortui non dicũtur esse super terram. Quia ibi dicitur quod Ioseph non erat super terrã. Et patet purgatoriũ *Respon. 3.*

non

non esse sup terram ex eo quod Christus descedit ad inferos, ubi est limbus patruũ, & purgatorium fm communiter doctores, licet Gabriel super Cano. lectio. 57. L. ex Bonau. dicat q si quis cõtendat vicariũ Christi habere iudiciariã potestatem super existentes in purgatorio, nõ est illi multum resistendum modo hoc dictet ratio vel autoritas manifesta. Tu dic quod nulla rõ nec autoritas sufficienter id dictare põt: ex quo autoritas Euangelij. Matth. 16. prædicto modo fm cõmuniter docto. recte intellecta dicit quod solum super terram habet iudiciariam potestatẽ: & dicere quod animæ purgatorij sunt de iurisdictione Papæ est de veritate suspectũ ut ait Maioris in 4. d. 20. q. 2. quod sic cẽsuit facultas Parisien. vt hr infra & q. 18. in fine latius, & sic conceditur prima cõsequentia ad illum sensum, qđ Papa non habet auctoritatem iudicialem absolutinam super purgatorium: neq; hoc modo potest concedere indulgentias proprie sumptas p modũ iudiciariæ potestatis seu absolutionis. Sed tunc negat secunda consequentia quæ loquitur de indulgentia per modũ suffragij. Si autem antecedens intelligat, & similiter cõsequens quod nõ est data Petro, & Ecclesiæ potestas dispẽsatiua, & cõicatiua thesauri indulgentiarum nisi solo pro existentibus in hoc mundo: tunc negatur antecedens. Dico enim quod Papa, & Ecclesia hẽt auctoritatem hãc sup præfato thesauro ad cõmunicandum auctoritatiue de eo omnib. indigentibus idoneis vbilibet tam in hoc mundo quam in purgatorio existentibus ut sic a suis pœnis soluantur: qđ est concedere indulgentiam illis per modũ suffragij, quãuis non possit animas purgatorij iudicialiter absoluere. Cõmunicare enim auctoritatiue de thesauro Ecclesiæ nõ est actus iurisdictionis sed autoritatis eam consequentis vel communicantis seu Clauis solum dispensatiuæ seu communicatiuæ, ut supra per totam q. 15. & 3. dictum est.

Replica. ¶ Quod si cõtra hoc replicet quod in dictis auctoritatiue Matth. 16. & 18. & Io. 20. Pasce oues meas. fundatur potestas concedendi indulgẽtias ut supra probatum est, & q. 6. & 7. habetur. Talis autem potestas in prędictis auctoritatib. collata est potestas iurisdictionis, ut patet ex locis preallegatis. Ergo si Papa, vel Ecclesia põt animabus purgatorij concedere indulgentias vllo modo, nõ nisi per modum iudiciariæ potestatis sicut, & viuis id potest. Sed hoc modo nõ potest, vt supra responsum est. Ergo nullo modo neq; per modum suffragii id potest.

Responsio. ¶ Respondeo negãdo primã consequentiã, & per cõsequens alias consequentias. Et ratio est. Quia diuersimode exit in actũ pdicta potestas: nũc quidẽ per modũ iurisdictionis in subditos: nunc aũt per modũ tantũ cõmunicatiuæ dispensationis cõcomitãtis ut indulgẽtia p modũ suffragij ut supra. q. 5. in resp. ad 3. argu. dũ est latius ibi videatur, & sic patet respõsio ad 1. argu.

Respon. ad 2. argu. ¶ Ad secundũ argumentum respondeo quod stilus literarũ Apostolicarũ continet quidẽ modũ suffragij, sed non præcise, nam cum hoc ẽt cõtinet auctoritatiuã concessionem indulgẽtię, & per vtranq; simul ostendit auctoritatem cõicandi, vel dispensandi, & modũ suffragij in perueniendo ad animas purgatorij.

Respon. ad 3. argu. ¶ Ad tertiũ argumentũ respondeo quod præfata potestas satis habet ex sacra scriptura simul & rõne ibi fundata, & practica Ecclesiæ, & eius diffinitione. Quia Io. 20. Pasce oues meas, hr cura pastoralis non solum ad docendum sed ad pascendum pastu beneficij spiritualis omnes oues Christi uel membra eius vbicunq; existẽtia indigentia, & idonea ad Ecclesiæ suffragia recipiendũ, quales ut supra dictum est animæ purgatorij sunt. Nã ex Ecclesia Romana canonum cõditrice explicatum est quod varijs modis Clauis vel potestas Ecclesiastica aperit regnũ coelorum membris Christi viuis atq; defunctis, uti ex omnibus supradictis in q. 15. & q. 5. & 7. satis constat ut dictum est.

Opinio noua. Sed vltra supradicta est noua quędã opinio satis pia, & exaltans potestatem Ecclesiæ, & misericordiam Dei quæ utinam esset vera: quam doctissimus noster frater Michael de Medina in suo tractatu de indulgentijs disputatione. 8. c. 41. 42. vsq; ad finem libri persuadere conatur. Quæ stat in tribus dictis. Quorum primum est. Quod oẽs indulgentiæ siue quæ viuis siue quæ defunctis conferunt, possunt fieri, & vt plurimũ fiunt codẽ modo per potestatem iurisdictionis simul, & per dispẽsationẽ, vel applicationẽ thesauri indulgentiarum. ¶ Secundum dictum est, qđ aliquando fieri possunt, & fiunt per solã potestatẽ iurisdictionis, nullo Ecclesiastici thesauri adiuncto auxilio vel dispensatione. Et e cõuerso fieri possunt, & sæpe fiunt solum per modũ dispẽsationis uel applicationis prędicti thesauri idq; tam viuis quam defunctis. ¶ Tertiũ dictũ est, qđ quando indulgentiæ cõferuntur per dispensationẽ vel applicationem dicti thesauri dicunt fieri per modũ suffragii uel auxilii. Et ita constat ex dictis quod indulgentiæ, vt plurimũ fiunt tam viuis quã defunctis per potestatẽ iurisdictionis simul, & per modũ suffragii. Aliquãdo autem per potestatem tantum iurisdictionis. Aliquando vero per modum suffragij dũtaxat.

Fundamentum primũ. ¶ Probatio horum omnium pendet ex duobus fundamentis. Primũ est, ut ubi supra disputatione. 7. c. 34. 36. ait ipse Medina, quod Papa habet iurisdictionẽ in purgatorio. Quod quadrupliciter probat. Primo, q̃a Matth. 16. Quodcũq; solueris super terrã, &c. vbi nomine terræ comprehendunt omnes extra cœlum sunt etiã in purgatorio existẽtes idonei ad recipiendũ indulgẽtias, & alia beneficia spiritualia. Quia sæpe in sacra scriptura, & maxime ubi terræ contraponit cœlũ, vt hic, nomine terræ cõprehendit omnis creatura quæ extra cœlũ est etiam si aere, uel

in aqua,& in visceribus terræ vel in purgatorio fit.vt Gen. 1. In principio creauit Deus cęlum, & terram,idest omnia quæ in cęlo, & extra cœlum sunt,& ca.14.Leuo manum meam ad dominum Deum excelsum possessorem cœli & terræ.& Psalm.134. Omnia quæcunq; voluit fecit Deus in cœlo & in terra. & Ierem. 23. Cœlum & terram ego impleo. & Matth. 16.Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra.

¶ Secundo probatur idem auctoritate, c. a nobis 2.de sñia exco. vbi defunctus excõmunicatus absoluitur,& impœnitens excõicatur.& 24. q.2.c. vlt. vbi etiam ad probandum hanc potestatem Ecclesiæ,allegatur in Matth.16. Quodcunq; solueris super terrã, &c.ad idẽ est B.Grego.li.2.dialog.c.23. vbi narrans qđ sanctus Benedictus absoluit quasdã moniales defunctas quæ viuentes fuerant ab ipso excõicatæ: & interrogatus ipse B. Greg. quomodo id fieri potuit post mortem earum, respondet,quod quia Christus id B.Petro Matth.16.dicẽs, Quodcunque solueris sup terrã, &c.concessit ijs qui eius vicẽ ligando,& soluendo obtinẽt in terra:q locũ sancti regiminis fide ac moribus tenent.Hęc ille.Et simile aliud refert Abulen.Matth.16.q. 89.Neq; valet dicere quod talis excõicatio, & absolutio defuncti potius est declaratio,& valet solũ vt nomine Ecclesiæ publice possit, vel non possit specialiter pro eo orari,& sacrificiũ offerri,& corpus eius in loco sacro sepeliri. Hoc inquir hæc opinio non valet.Quia Matth.16.dicit quod ẽt ratificatur, & valet in cęlo illa ligatio atque solutio quę fit per Ecclesiam in terra per potestatem hanc supranaturalem collatam a Christo. ergo non solum valet ciuiliter quoad Ecclesiam, sed etiam vere spiritualiter quoad Deum etiam in cœlo.

¶ Tertio idem probatur .Quia licet defuncti in purgatorio quoad essentiã non sint in terra aut super terrã: sunt tamen quoad causam,quia scilicet ratione delicti quod viuentes in mundo commiserunt possunt quoad pœnam inde promeritam per Ecclesiam iudicari uel per Papã, & ita ligari vel absolui . Nam secundum iura sortitur quis forum ratione delicti.C.vbi de crimine agi oporteat.l.qua.& in auctẽn.ut omnes obedi.iudici.prouin.

¶ Item quarto idem probat. Quia animæ purgatorij cum non pertineant ad Ecclesiã triumphantẽ ut constat: certe pertinent ad militantem. Nam non est alia Ecclesia media inter has. Papa aũt habet iurisdictionẽ in omnes qui sunt de Ecclesia militante vbicunq; sint. Igitur etiã in purgatorio.

Fundamentum 2. ¶ Secundũ fundamentum huius opinionis est, qđ sicut quando alicui repub. siue prouinciæ aliquis a rege pręficit,uti Romani quondam,& nunc Hispani externis gentib. præficere cõsueuerunt, huic rex suã quoq; iurisdictioni potestatẽ confert ut in sceleribus aut debitis regijs cõdonandis, & remittendis quodcunq; soluerit solutũ sit etiam de publico erario dispensando. Hic si velit oẽs qui regijs vectigalibus siue tributis soluendis non sunt semp ex illa sibi tradita potestate indifferẽter absoluere: non in ędificationẽ sed in destructionẽ regij, & publici erarij abutetur ea potestate . Igit aliquando quidẽ iustis causis sese offerentibus ex illa tantũ regia potestate sceleris pęnas aut debitũ cõdonabit: aliquando autem, cum videlicet rõnes tales nõ occurrent quæ in præfecturę accipiẽda ratione regi probandæ non videant, non utetur ea potestate:sed solũ ex publico erario ciuitatis cuius debitor ille ciuis,& pars est, ad similes casus ab ipsis ciuib. publicis impensis asseruato debitũ tantundẽ reddendo iuste compensabit. Huiusmodi enim multa eraria ad pauperum inopiam releuandã publicis sumptibus, & donarijs in vrbibus erigi solent. Aliquando uero cum scilicet aliq; quidem rationes vtendi illa potestate apparẽt,sed nõ satis sufficientes : tũc certe vtroq; modo, i. partim potestate iurisdictionis partim erarij publici dispensatiua applicatione debita soluet: eo qđ neutrius per se iuste causæ utendi existant.¶ Ita per oĩa summus pontifex a summo rege Christo in B. Petro soluendi,& ligandi potestate accepta,non uno mõ una eademq; rõne semper obligationes pęnarum condonat: sed pro diuersis causarum,& rerum conditionibus diuersimode. Aliqñ quidem ex sola potestate iurisdictionis a Christo accepta , nimirum quando iuste rões huius rei a prudentia,& spiritu suggerũtur:aut qñ pęnitẽs alioqui per externas afflictiones curat bene punire quod male gessit,sicuti in Ecclesia primitiua sciere pęnitentibus grauissimasq; pęnitentias libenter implẽtibus,& misericordiã de residuo debito, aut de aliquo defectu earũ maxime prope mortem perentib. pęnitentiæ, aut pęne debitæ p has indulgentias iuste per hanc potestatem tantum iurisdictionis condonabant, vti Cyprianus lib.2. epistola secunda latius ostendit. Aliquando autem,quãdo videlicet res aliquantulum anceps, & ambigua est,& peccator neq; omnino per pęnitentiam satisfacit neq; omnino negligit satisfacere : tunc partim ex prædicta potestate partim etiam simul ex applicatione thesauri easdẽ pęnas per indulgẽtias condonat, uti paulo post tpa Ecclesiæ primitiuę fieri solebat,ubi charitas feruorq; pœnitentum tepescere cępit: tunc enim relaxationes pęnarũ,per indulgenias per vtranq; potestatẽ hanc iurisdictionis,& applicationis thesauri simul fieri,& appellari cęperũt. Id qđ canones pęnitentiales, & doctores scholastici antiqui,vt Altisiodoren. Thomas, Alexander, Bonauẽtura, & eiusmodi plurimi satis ostẽdunt. Aliquando vero,cum scilicet exiles rationes, & causæ ad eã condonationẽ pęnarum inuitant, & sola misericordia illam flagitare vr,puta quando constante dolore sufficiente ad re-

missio-

missionem culpe, de pœnis debitis per impotentiam aut animi fragilitatem peccator non satisfacit: tunc utique indulgentiæ licite conceduntur ex aliqua pia causa aut sine per solam potestatem dispensatiuam applicando thesaurum indulgentiarū, quem sibi respublica Christiana ex publicis Christi & sanctorum & iustorum omnium contributionibus & impensis ad indigentium reuelationem reseruatum habet: Et hoc modo proprie & plene dicitur viuis & defunctis indulgentia per modum suffragij concedi, hoc etiam modo cōmuniter fit in hoc tempore ubi non solum corpora sed etiā animi a feruore charitatis & ab operibus pœnitentiæ fere defecerunt. Et horum omnium ratio est, nam si semper prodige sine iusta aut sine ulla causa ageret Papa de publico thesauro persoluens: iam sua abuteretur potestate: & similiter si nunquam liberaliter ageret cum indigentibus dispensando: tunc enim ociosa in eo esset dispensatiua sua potestas. Igitur illo triplici modo iam dicto Papa licite indulgentias validas coram Deo concedit.

Probatur opinio.

¶ His suppositis fundamentis iam hæc probatur opinio quoad primum eius dictum. Nam concedere indulgentias est actus iurisdictionis, est etiam actus dispensatiuus thesauri indulgentiarum: & alter alteri coniunctus est, & Papæ a Christo concessus. Matth. 16. Quodcunque solue super terram, &c. Et Ioan. 20. Pasce oues meas, ut supra & quæstione tertia & quæstione septima. latius habetur: & Papa habet iurisdictionem in uiuos & in defunctos in purgatorio existentes ut supra in primo fundamento probatum est. Ergo primi dicti ueritas constat.

¶ Secundum etiam dictum quoad eius primam partem ubi dicitur quod Papa potest per solam potestatem iurisdictionis viuis & defunctis concedere indulgentias probatur, quia habet potestatem iurisdictionis ad id sicut ad remittendū peccata quoad culpam sibi datam a Christo Matth. 16. Quodcunque solueris super terram, &c. Ergo etiam si nullus esset thesaurus indulgentiarū & nulla esset potestas dispensatiua illius: certe sua iurisdictionis potestate uiēs ex rationabili & iusta causa effectū consequeretur quoad pœnam sicut & quoad culpam ut etiam supradictū est in Ecclesia primitiua sæpe factū esse. Sicut & in republica ciuili ex iusta causa iudex reū absoluit a pœna uel debito regio illudque remittit licet nihil de publico thesauro cōpenset ut in secūdo fundamento dictum est. Ita in proposito Papa facere pōt. Neque enim thesaurus indulgentiarū eius ve dispensandi potestas ex natura sua annexa est potestati uel actui iurisdictionis Ecclesiasticę. ita qd una sine altera esse aut exerceri nō possit. Nā cōstat potestatē iurisdictionis esse solum in subditum: dispensatiuā autem thesauri etiam in non subditum esse posse & exerceri, ut supra & q̄stione tertia latius habetur. Quamuis de facto utraq; potestas alteri ex Christi institutione in Papa Matth. 16. & Ioan. 20. Et ratione huius in eo plusquā in alijs excellens potestas iurisditionis sup omnes etiam est. ¶ Secūda pars eiusdem secūdi dicti, quod scilicet per solam potestatem thesauri huius dispensatiuā aliquādo Papa possit & sępe cōcedat indulgentias uiuis atque defunctis probatur: quia nunc una nunc altera tantum potestate uti potest ut sępe dictum est.

¶ Tertium dictum ex iam dictis aperte constare potest.

Reprobatur opinio illa nona.

¶ Sed certe hæc opinio cum suis fundamenti non uidetur stare in ueritate: & ibi saltem quatuor falsa continentur. Nam primo fundamentum primū eius ubi dicitur, quod Papa habet in purgatorio potestatē iurisditionis, licet non sit erroneū: est tamen minus probabile quam appositū & creditur esse falsum, est etiam contra communē sententiam doctorum, qui uti superius ait Bonauentura cōmuniter tenent oppositū. Qui etiam id Matth. 16. Quodcunque solueris super terrā, &c. Communiter exponunt, vt Gratianus. 24. quęstione secūda capitulo primo. Super terrā inquit Christus non sub terra: ostendens quod uiuentes pro ueritate suorum meritorū soluere possumus uel ligare: de mortuis autē sententiam ferre non possumus. hæc ibi. Itē eadem causa & quęstione in capitulo de communione. Leo Papa sic ait. De communione priuatis & ita defunctis, horū causa iudicio Dei reseruanda est, & in capitulo legat. Gelasius Papa ait, Super terrā Christus inquit, nam in ligatione defunctum nunquam dixit esse absoluendū. & in capitulo ne quisquam. Vrbanus Papa ait, Ipsis Apostolis Christi, voce delegatum est, quæ ligaueritis super terram, &c. Cæterū de eo qui in diuino iudicio est constitutus, nobis fas nō est aliud decernere præter id in quo dies supremus eum inuenit. Item ut refert Maioris in quarto. distin. 20. dubito secundo facultas theologo. Parisien. censuit esse de ueritate suspectū dicere quod Papa habet potestatem ordinariā uel iurisditionis in purgatorio, uti inferius. q. 18. in fine latius habetur.

¶ Nunc autem in rebus pertinentibus ad fidem mores et sacramenta dum uarię doctorum apparēt opiniones & sacræ scripturæ expositiones si concordari possunt in ueritate, ita faciendum est, nā iura iuribus concordanda sunt. Secundum capitul. Cum expediat. de electionibus. libro sexto. sin minus communis opinio & expositio tenenda est, nisi manifestæ & certa ratione de falsitate conuincatur: quia illa cēsenda est ꝓbabilior & uerior, ut ait gloss. in capitulo finali de pęniten. & remissi. dist. prima. & habetur de constitu. c. 1. & distinctio. 16. cap. Isidorus. & dist. 19. c. in canonicis. & dist. 63. cap. fin. & in 2. quæstio. 7. c. puto. ut in nostro lib. 2. de

ignorantia

ignorãtia.q.3.& l.4. de fide & poteſtate Papę. quęſt.1.arma fidei.propo.6.prope finẽ eius,ubi de doctorũ auctoritate agitur, nos latius diſſeruimus. Igitur cũ dicte exponens illius uocis ſuper terrã auctoritatiſq; dicentes quod defuncti poſsũt ligari & abſolui p Eccleſiã facile poſſint intelligi quoad Eccleſiã & cõcordari in ueritate,ut pxime patebit in reſponſione ad ſecũdã probationem ex ca. a nobis. Immo etiã ſi nõ poſſent cõcordari ſtandũ ſit expoſitioni & opinioni cõmuni doctorum atque Pontificum ſupradicte. Sequitur manifeſte eſſe tenendum cũ cõmuni ſententia quod Papa in purgatorio nõ habet iuriſdictionẽ. ❡ Quod etiam inde confirmatur. Quia cũ ſolum in conceſſione indulgentiarũ pro defunctis ſemper Papa dicat eas concedere per modũ ſuffragij: & nunquã abſolute ſicut quãdo eas uiuentibus concedit. Signũ igitur manifeſtũ eſt qđ ipſe recognoſcit ſe nullã poteſtatẽ iuriſdictionis in purgatorio habere:qđq; per hanc poteſtatẽ illas defunctis ſicut uiuentibus non concedit, & ita primum fundamentum ſupradicte opinionis corruit.

❡ Et ad eius probationes ſupra poſitas Reſpondeo ad primam quod non obſtat. quod uox illa ſuper terrã ſępe comprehendit ea etiã quę ſub terrã ſunt in purgatorio uel in inferno:non tamen ſemper: nam ſæpius etiã cõprehendit ea duntaxat quę in hoc mundo uiuunt aut ſunt,id que fit quãdo ex ipſa litera uel ratione ſufficiẽte uel cõmuni doctorum expoſitione aut Eccleſiæ cõſuetudine id elicitur aut cõſtat:ſicut ipſe etiã Medina ubi ſupra capit.37.47. exponit id Matth.18. Quęcunq; ligaueritis ſup terrã,&c. Vt ex ipſa ratione nõ debeat extẽdi ad purgatoriũ poteſtas Epiſcoporum in Apoſtolis ibi conceſſa. Sic ẽt ratione præfata. id Matth.16. Quodcunque ſolueris ſuper terrã.nos cum communi ſententia doctorum dicimus non purgatoriũ, ſed ad uiuentes tantũ in hoc mundo extẽdi ut dictũ eſt,& quod hæc uox ſuper terram etiam ubi terræ cœlũ cõtraponitur in ſacris literis ſæpius comprehẽdat uiuentes tantum aut exiſtẽtes creaturas ĩ hoc mũdo,id certe liquet ſ pſal. 113. cęlum cœli domino terram autẽ dedit filijs hominũ,& Pſal. 146. Qui operit cęlũ nubibus & parat terræ pluuiã.& Pſal.148. Cõfeſſio eius ſuper cęlũ & terrã. & Eccle. 5. Deus in cęlo & tu ſuper terrã. Et Iohel.2.& Actu. 2. Dabo pdigia in cęlo & in terra, & Matth.5. Nolite iurare per cęlum neque per terram quia ſcabellũ pedũ eius eſt,&c. Et Matth.6. Nolite theſaurizare in terra ſed in cęlo. & Luc.12. Faciẽ cęli & terræ noſtris iudicare.& Luc.21. Matt.24. Cœlũ & terrã trãſibunt &c. Et Apoca.5. Audiui omnẽ creaturã quæ eſt in cęlo & ſup terrã & ſubtus terra,&c. Et Apoca.21. Ego creo cęlum nouũ & terrã nouam. Et Eccleſia canit. Pleni ſunt cæli & terra gloria tua. Vbi ea tantũ quę in hac uita uel in hoc mundo ſub cęlo nõ autem quæ in inferno & purgatorio ſũt nomine terræ aut ſuper terram comprehendum.

❡ Ad ſecundam probationem ex c.a nobis. de ſen. exco. & 24. q.2.c.vlt. Reſpondeo cum Caſtro de punitione hæreticorũ lib.2.c.19.ca. 20. & Couarruuias in c. alma mater. de ſen. exco. par.1.§.11.nu.8.fo.100.& ſecundũ doctores cõmuniter,quod id non intelligitur de excõmunicatione & abſolutione in foro Dei vel quoad principalẽ & directum effectum eius,uidelicet quoad animã. Quia hęc poſt mortẽ ſtatim eſt in ſtatu ſalutis vel dãnationis æternæ ubi eſſe debet: nec p ſententiã Eccleſiæ põt inde mutari nec ſeparari. Sed intelligiſ quoad alios effectus minus principales & quoad Eccleſiã,ut ſcilicet publice aut nomine Eccleſiæ oreſ aut ſiat oblatio vel ſacrificiũ ſpecialiter p illo defũcto, uel nõ fiat vel ei cõcedatſ vel negetur Eccleſiaſtica ſepultura,& ita quoad hæc ipſa excõmunicatio uel abſolutio defuncti potius eſt quędã declaratio dignitatis uel indignitatis eius q̃ habuit in uita & cũ qua deceſſit. Et p cõſequens potius eſt pceptũ vel conceſſio facta uiuentibus ut per eos pdicta fiant uel nõ fiant ſpecialiter pro tali defuncto aut circa corpus eius,qđ adhuc ſub eſt Eccleſiæ poteſtati,ad eius animæ nocumẽtũ vel utilitatẽ quam uiuẽs ille promeruit. Quod inde patet. Quia ſi ſententia excõmunicationis vel abſolutionis Eccleſiaſtice ad defũctorũ animas directe ptingeret, iam cũ contingat eas in gloriæ uel in inferno eſſe:tũc certe in foro Dei ligarenſ animæ quæ aũt in cęlo & abſoluerenſ quæ ſunt inferiori,qđ abſit. Igitur in foro tantum Eccleſiæ id fit vt dictũ eſt. Quod quia ita ratificaſ a Deo in cœlo ut fit ab Eccleſia in terra,ſicut & doctores exponũt id Matth.18. Quæcũque ſolueritis in terra,&c. Ideo defũctus hoc modo diciſ ligari & abſolui ſuper terram & in cœlo.ad qđ etiam expreſſe facit dictum c. a nobis. ubi ſic habetur. Vinculũ ergo quo peccator ligatus eſt apud Deũ in culpę remiſſione diſſoluitur:illud autẽ quo ligatus eſt apud Eccleſiam cum ſentẽtia remittitur relaxatur. hæc ibi. Ad idem ẽt faciũt Leo Papa: Gelaſius & Vrbanus vbi ſupra. ❡ Et ad B.Grego. ĩ dialog.& Abulẽ. Reſpondeo qđ nihil aliud probant quam proxime dictũ eſt, quod ſcilicet abſolutio illa hũc habuit effectũ in foro Eccleſiæ qđ.ſ. Eccleſiæ ſuffragia pro illis defũctis ſpecialiter iã fieri liſq; prodeſſe potuerũt etiã in cœlo, quæ ante non ſic prodeſſe poterãt:idque Deus miraculo ſe voluit oſtẽdere quomodo quæ ligatur & ſoluuntur ab Eccleſia in terra,eodẽ modo ratificãtur a Deo in cœlo, tam quoad uiuos q̃ quoad defunctos ſuo modo ut dictũ eſt: Neque aliud inde elici poteſt. Nã neque ſanctus Benedictus erat Papa: de quo ſolo dicit illa opinio qđ hẽt poteſtatẽ in purgatorio quia ei ſoli in B. Petro dicitur Matth.16. Quodcũque ſolueris ſup terram,&c. Nam & ſimiliter legitur de beato Ber

nardo

nardo qd excõmunicauit muscas & sic eas mira culose occidit;non tamẽ inde arguitur eius potestas iurisdictionis super eas. Ita nec ex prædictis operibus priuilegiatis aut miraculosis nec ex absolutione uel excommunicatione defunctorũ facta per sanctum Benedictum uel etiam per quemcunque summum Pontificem Ecclesiæ arguitur propria & directa potestas iurisdictionis in purgatorio, sed quoad Ecclesiam tãtum ut dictum est.

¶ Ad tertiam probationem respondeo, quod defuncti sunt quidẽ quoad causam adhuc de foro & iurisditione Ecclesiæ indirecte duntaxat & quoad forum exterius Ecclesiasticum ut dictum est: & quoad id tantum sortitur quis forum ratione delicti; non autem quoad forum secretum interius quoad Deum, ut patet: quia prælatus potest suum subditum a peccatis sacramẽtaliter absoluere ubicunque commissit, vt Siluester confessor. 1. q. 14. latius agit.

¶ Ad quartam probationem respondeo quod animæ purgatorij sunt in statu medio; nam partim quoad aliquid pertinent ad Ecclesiam militantem, partim etiam quoad aliquid ad triumphantem: & ita quatenus pertinent ad militantem sunt de eius foro & iurisditione indirecte duntaxat ut dictum est.

¶ Secundo deficit illa opinio in secundo fundamento quod non omnium verum est. Nã quod sbi ait quod tertio modo per solã potestatẽ applicatiuam thesauri indulgentiarũ Papa potest & sæpe concedit indulgentias quoad defunctos verũ qdẽ est; quoad uiuos autem ut ibi & in secũdo dicto dicit expresse, hoc certe falsum est. Nam præcipua potestas cõcedendi indulgẽtias viuentibus ad iurisditionem pertinent in subditos, ut supra quæstione tertia latius habetur, & ipse Medina in suo tractatu. capit. 20. capit. 41. plane confitetur. Et ita licet per solam potestatem iurisditionis sine applicatione huius thesauri indulgentiarum forte possint indulgẽtiæ subditis uiuentibus, non tamen eisdem possũt per solam applicationem eiusdem thesauri sine potestate iurisditionis concedi.

¶ Tertio deficit illa opinio sæpe dicens in prædictis fundamentis & in suis dictis, quod indulgẽtiæ quæ defunctis cõceduntur fiunt eodem modo sicut uiuis per potestatem & per modũ iurisditionis. Hoc enim est falsum. Quia ut constat ex supradictis Papa non habet iurisditionem in purgatorio.

¶ Quarto deficit illã opinio in tertio dicto & in secundo fundamẽto dicens, quod quãdo indulgentiæ fiunt p solã applicationẽ thesauri sunt & dicunt per modum suffragij etiam si uiuis cõcedantur. Hoc autem est falsum de indulgẽtijs quæ uiuẽtibus conceduntur, ut patet ex dictis: & quia solũ quando defunctis Papa cõcedit indulgentias semp explicat per modũ suffragij id facere. Signũ igitur manifestum est quod uiuẽtibus absolute eas concedens nõ permodum suffragij sed per potestatem & modum iurisditionis concedit, vbi etiam supra in hac quæstione. 16. & superius. q. 15. & q. 3. & q. 13. dubio 3. latius probatum est.

QVAESTIO XVII.

Vtrum si indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij talis anima omnino, & infallibiliter liberetur a purgatorio.

RESPOND. per vnicam propositionem quod anima purgatorij cui conceditur indulgentia plenaria, totaliter & infallibiliter liberatur a purgatorio si talem indulgentiam lucratur seu acquirit; alias non, nisi secundum quod ipsa anima est idonea & digna, ut talis indulgentia sicut & alia suffragia Ecclesiæ plus vel minus ipsi valeant ex diuina & liberali acceptatione. Prop. 1. ¶ Probatur prima pars scilicet, quod si talem indulgentiam lucratur seu acquirit quod omnino liberatur. Quia sicut quod viuos indulgen. plenaria valet eis qui eam lucrantur & acquirunt quantum sonat, & omnino remittitur eis tota pœna secundum communem doctrinam Ecclesiæ: alioqui deciperentur fideles; ita eadem ratione indulg. plena. per modum suffragij concessa defunctis: quia non est ratio differentiæ.

¶ Dico notãter si eã lucratur & acquirit. Quia sicut viuus, qui indulgẽtiam plenariã ei cõcessam non totaliter lucratur nec acquirit propter defectũ alicuius conditionis seu circunstantiæ requisitæ, nõ liberatur a suo debito pœnarũ omnino; ita & anima purgatorij, si nõ totaliter lucratur nec acquirit talem indulgentia plenariam ei cõcessam propter defectum alicuius cõditionis requisitæ, non liberatur omnino a suis pœnis, sed secundum quod ipsa idonea & digna est, vt ait propositionis secunda pars.

¶ Si dubitetur primo, quæ requirũtur ut anima purgatorij lucretur & acquirat omnino indulgen. plenariã ei concessam? Respõdeo qd tria. Dub. 1. Resp. Primo, quod sit sufficiens causa ad tantã indulgentiam concedendam & lucrandã, defectu cuius uiuus & defunctus potest non lucrari totã illam quantitatem, etiam si fiant omnia requisita, vt de hoc latius infra q. 20. habetur.

¶ Secundo requiritur specialiter quoad defunctos, quod per aliquem uiuum fiat debite id qd & quomodo imponitur per concedentem ad talem indulgentiam pro tali anima lucrandã. Et in hoc non est dubium, sicut nec in supradictis in hac quæstione. ¶ Tertio (in quo est dubium & diuersitas opinionum) requiritur quod talis anima sit omnino idonea & digna, ut tale suffragium indulgentiæ plenariæ ei concessæ a Deo liberaliter pro ea acceptetur ad totalem & plenarium effectum ipsius indulgentiæ vt sonat:

ut sonat: alias non nisi secundum quod ipsa anima est idonea &c. Vt dicit secunda pars propositionis.

¶ Quod ergo hoc tertium ut declaratū est requiratur secundū opinionem quartam & ultimā in resolutione supra posita, in q.15. artic.1. probatur dupliciter. Primo, quia secūdū Aug. in Enchyridion c.99. & in lib. de cura. pro mortuis habenda vt habetur. 13. q.2. c. Tempus. speciala suffragia facta pro aliquibus (de qbus loquitur August.) illis tantū prosunt qui cum uiuerēt hæc sibi vt postea possent pdesse meruerunt. hæc Augu. Itē Grego. lib. 4. dialog. c.39. dicit. illic (scilicet in purgatorio) nihil qsq; purgationis obtinebit nisi hoc bonis actibus in hac vita positus ut illic obtineat promereatur. Et c. 57.58. Iterum replicans dicit qd illis sacrę uictimę prosunt qui hic uiuendo obtinuerūt ut eos etiā post mortem bona adiuuent quæ hic pro ipsis ab alijs fiūt. Hæc ibi, Ex qbus expresse patet quod loquūtur de specialibus suffragijs: & cū de animabus purgatorii loquantur, constat quod nō omnino prodest speciale suffragiū ei pro quo fit, quātum prodesse poterat ut sonat nisi secundū idoneitatem & dignitatem animæ recipientis aut p qua fit. Alioq nō esset necessarium dicere qd illis tantum prosunt qui cum viuerent &c. si anima purgatorij de quo ibi agitur totū fructum suffragij specialiter pro ea facti recipere infallibiliter. Indulgentia autē per modū suffragij habet naturam & modū suffragij Ecclesiastici quoad hoc, ut supra. q.15. tactē vt probabilius resolutorie dictū est & propter dicetur. ¶ Igitur ex dictis auctoritatibus duo expresse eliciuntur, Primo quod omnis anima purgatorij potest iuuari suffragij Ecclesiæ & indulgentijs per modū suffragij. Quia eodem merito quo promeruerūt præmiū essentiale finale, meruerūt etiā ratione charitatis & communionis sanctorū, ut possint interim iuuari communione sanctorū. In quo nullus catholicus dubitat. Secūdo elicitur quod de facto per specialia suffragia Ecclesię seu p speciales indulgētias p modum suffragij pro aliqua anima concessas, ipsa anima specialius quidem præ cæteris iuuatur, sed non nisi quantum hic meruit ut de facto ipsi prodessent ex liberali acceptatione diuina ut dictum est.

¶ Secundo probatur idem ratione. Quia cum talis acceptatio suffragij aut indulgentiæ p modum suffragij pcipue pendeat ex diuina liberalitate ut supra q.15. in resolutione dictū est, ergo nō infallibiliter ex pacto qd non est, Deus acceptat quoad totū effectum indulgentiæ pro quacunque anima fiat: sed solum secūdum qd decet suā liberalitatem & misericordiam circa talem animā. Decētia autem liberalitatis Dei stat in hoc quod secundū idoneitatem & dignitatē & merita cuiusq; respectu talis effectus seu doni acceptet plus uel minus suffragia q̄cunq; & indulgētias pro illo factas: nō autem habendo respectū ad meritum proportionalem unius animę ad alterā uel ad debitum iustitiæ distributiue ullo modo, ex quo ibi nullū est debitum iustitiæ ex parte Dei, neque ulla proportio cōsideraſ huius & illius animę inter se ipsas: sed est pura liberalitas aut debitum decentiæ ex parte Dei, quoad plus uel minus de fructu suffragij seu indulgētiæ largiēdū animę p qua fit: & est meritū de cōgruo quoadhoc ex parte ipsius animę purgatorij, ut patet ex supradictis. Et adhoc facit Matth.8. Quia mēsura mēsi fueritis &c. Et Mar.4. & uidenſ expresse concordare Bonauē. in 4. d.20. q. pœnult. & B. Thom. 3. parte. q. 52. art.8. ad primū ut infra proxime citantur hi doctores. ¶ Et sic patet probatū intentū secundū probabiliorē opinionem supra resolutorie recitatā & probatā q.15. ex qua sequitur hoc quod hic dictum est. Nā secundum alios doctores aliatum opinionū tenentes quod indulgentia per modū suffragij non innititur liberalitati Dei acceptantis sed iustitię stāte lege & eius pacto: iā consequenter esset dicendum quod omnis anima purgatorij pro qua fit opus requisitū ad lucrandum indulgentiā plenariam ei concessam lucratur & acquirit eā & omnino liberaſ a purgatorio. Quia secundū eos non requiritur alia dignitas & idoneitas in defunctis sicut nec in uiuis ad eā lucrādum infallibiliter, nisi quod sint in statu gratię quales sūt animę purgatorij. Sed vt dixi sicut horū doct. opinio psupposita quoad quidditatē indulgētiæ per modum suffragij non uidetur uera ut supra. q.15. visum est: ita nec id qd inde consequenter infertur & dicunt ad propositū dubij prædicti. Ideo probabilius saluo semp meliori iudicio standū censeo ijs quæ supra dicta sunt.

¶ Sed dubitatur secundo. Quod aut quale meritum dignitas, aut idoneitas est ista qua qs sit dignus & mereſ in uia, ut post in purgatorio illi prosint omnino aut plurimū suffragia & indulgentiæ? Nūquid nō sufficit decessisse in gratia?

¶ Respōdeo uno modo secundum Caiet. ubi supra qd est meritum non essentiale sed accidentale. Quia cū fructus quem ex suffragijs & indulgētijs animę purgatorij pcipiūt spectet ad præmium accidentale scilicet ad remissionē pœnarum temporalium. Ergo & meritū prędicti præmij est accidētale, puta deuotio specialis ad claues Ecclesiæ donatiuas indulgentiarū, solicitudo ad satisfaciendū pro peccatis proprijs, misericordia ad alios studiumq; ad suffragandam defunctis, & alia huiusmodi accidētalis merita. Constat autē quod omnes qui in gratia decesserunt existentes in purgatorio nō habuerunt ex equo talia merita accidētalia in hac uita. Ergo nec oēs illę sunt æquæ idoneæ aut digne ad tale præmiū accidentale, scilicet ad remissionem pœnarum participandū ex æquo in toto uel in parte ex suffragijs aut in indulgentijs p modū suffragij

suffragii pro ipsis specialiter applicatis. Hæc Caietanus ubi supra.

¶ Sed certe videtur quod etiam sit meritum essentiale maxime supererogatoriũ, qa per hoc sic dignus homo præmio etiã accidentali in cęlo iam beatis. Quia secundum doctores communiter qui habuit maiorē charitatē in uita maiorem gloriã essentialem habet in cęlo, & etiam accidentale gaudiũ maius habet de gloria aliorum & de alijs spectantibus ad pmiũ accidentale cęteris paribus. Quare ergo non sic erit in in purgatorio suo modo? Ratio autem Caietani non cōcludit quod solum meritũ & accidētale sit. Quia negatur dies prima cōsequentia. Dico enim quod præmiũ accidentale mereri possumus p meritũ essentiale, & per accidentale, idest, per quodlibet opus meritoriũ gloriæ essentialis & p opus specialiter meritoriũ gloriæ accidētalis; de accidētali patet. De essentiali iã pbatũ est, quia & per opus meritorium glorię & per feruorē charitatis homo fit dignus non solum gloria essentiali sed & accidētali. Maxime quia uix est aliquod opus meritoriũ glorię essētialis quin sit aliqualiter satisfactoriũ & supererogatorium saltē quoad aliquem gradum gloriæ, propter aliquē gradum conatus seu uolitionis meritorię supererogatoriũ ut communiter tenetur a doctoribus. Quanto magis qđ potest negari etiam antecedens: nã remissio pęnarum purgatorii non solum est eis præmium accidentale: sed etiam aliquo modo essentiale pro quanto tollit impedimentum præmii essentialis & aperit uiam ad id.

Resp. 2. ¶ In secundo melius videtur dicendũ ꝙ etiam per feruore charitatis & per alia opera meritoria gloriæ essentialis in quãtũ sunt supererogatoria & accidētaliter meritoria & satisfactoria, pōt quisq; in hac uita mereri ut post in purgatorio sit dignus vt ei ex diuina liberalitate pro sint suffragia aut indulgētiæ specialiter ipsi applicare ex integro, aut in parte f̃m q̃titatē suæ dignitatis aut meriti ad id ut dictũ est. Ex consequenti dicēdũ uidet̃ ꝙ omnis anima purgatorii ex quo est in gratia hēt idoneitatē aut dignitatē maiorē uel minorē vt ei magis uel minus profit indulgētia specialiter ei cōcessa: similiter & alia suffragia specialia & generalia generaliter aut specialiter ei applicata f̃m qđ est in maiori gratia seu charitate & meritis ꝓpter plura aut meliora sua opera bona q̃cũq; in hac uita. Sicq; nullus existēs in purgatorio est q se abscōdat a calore huius gratiæ & fructus indulgētiaſũ & suffragiorũ ei applicatorũ magis uel minus ut dictũ est, & in hoc expsse cōcordat Soto. in 4.d.21.q.2.art.3.& ēt Nauarro in tractat de indulg. nota. 22.§.45. quoad suffragia q̃ fiũt ꝓ defunctis: quis ipse Nauarro ibidē & nota.21. teneat cũ Caiet. quoad indulgētias ꝓ defunctis, vt latius ēt de hoc habet infra.q.30.& ita intelligit August. in Enchiridio. & libro de cura pro mortuis agenda & habetur.13.q.2.c. Nō estimemus. Vbi ait qđ nō pro quibus fiunt omnibus prosunt suffragia sed illis tantum q dum uiuūt cooperantur ut prosint. In qbus uerbis solos dãnatos excludit August. q hic non meruerunt iuuari in alia uita: nã ibi & alibi sępę dicit Aug. ꝙ omnibus in gratia decedentibus suffragia ꝓsunt ut dictũ est. Et ad hoc facit August. sermone.32. de uerbis Apostoli, ut nō cōtristemini sicut & cęteri qui spē non habent. dicens, dispositionē debitam defunctorum ad fructum suffragiorum percipiendum esse fidē & charitatē & cętera bona opera ut dictũ est. Et sic etiã tenere uidet̃ communis opinio doctorum & præcipue Bonau. in 4.d.20.q. penultima, dicens. Cũ in oī opere sit misericordia Dei & iustitia: duo sũt q̃ faciunt suffragia ualere defunctis scilicet dignitas & necessitas. Iustitia Dei considerat dignitatē: digni autē sunt q in charitate decesserũt & ab alijs membris Ecclesiæ iuuari meruerunt, maxime si & ipsi alios adiuuarunt. Misericordia vero considerat necessitatē. Hæc ille. Et nota qđ in hac autoritate Bonauenturæ misericordia summitur ꝓ benignitate in supererogatione bonorum, iustitia autem large pro iustitia decentiæ, idest, pro liberalitate & æquitate in retributione præmiorum, ut ipse ait in quarto d.45. articulo secundo, quæstione secunda. Item beatus Thom. in tertia part. sum. quæstione.52. artic.8. ad primum. loquens de descēsu Christi ad inferos & quas animas sanctorum liberauit, magis videtur ad nostrum propositũ: licet Caietan. ubi supra ad suum propositum & ad suam opinionem reflectat, de quo tamen nunc non multum curo. Vbi communiter doctores sunt pro nobis cum ipsa recta ratione ut supra probatum est.

¶ Ex omnibus supradictis etiã infertur unum valde notandum, quod scilicet is q in hic uita dat obliuioni defunctos & negligit satisfacere pro suis ꝓpriis peccatis, & sic vult uiuere ut uix cũ gratia decedat: ille talis licet nō sit omnino alienus in purgatorio a fructu suffragiorũ & indulgentiarum. tñ parum seu minimam partem fructus eorũ participat, quamuis pro eo etiam specialiter suffragia & indulgentiæ plenariæ fiãt & cōcedantur. Ratio, quia est parũ dignus, & per consequens nō est dignus totali aut magna parte fructus eorum: & ideo a diuina liberalitate & misericordia & iustitia non acceptãtur nisi pro parua parte secundam paruam eorum dignitatē. Quia diuina iustitia, quæ omnia pondere numero & mensura constituit & iudicat in æquitate iuste & decenter in illo foro iustitiæ & rigore iræ suæ quam exercet in purgatorio, vlciscitur duritiam cordis & incuriã hãc, qua talis homo licet dignus gloria essentiali parum tamen dignus est ad totalem seu magnam partem fructus suffragiorũ aut indulgētiarum & applicatam ex diuina liberalitate

Nota.

Coroll. 2.

percipiendam

percipiendam. Facit Matth. 7. qua mensura mensi fueritis, &c.

Dub. 3. ¶ Tertio dubitatur quare post unam indulgentiam plenariã pro una anima purgatorii cõcessam postea acquirunt aliç bulle & indulgentiæ plenariç: & quare fiũt exequie, misse, & orationes eleemosyne aut alia eiusmodi pro illa anima? Nam si uera fuit indulgẽtia plenaria & Papa potuit illam concedere, iam superfluũt alia prædicta: & sic ille indulgentiæ pro defunctis videntur esse in diminutionem cultus diuini & aliorum bonorum operum. ¶ Itẽ secũdo. Quare Ecclesia multo tempore ante tempus Beati Gregorii non est usa talibus indulgentiis per modum suffragii pro defunctis? Nam si potuit & neglexit certe crudeliter pia mater uidetur subtraxisse talia suffragia si aliquid eis ualerẽt.

Resp. ad 1. ¶ Respondeo ad primum. Patet ex dictis quod (stando in opinione supra posita quod indulgẽtiæ per modum suffragii innitunt liberalitati acceptantis Dei) potissima causa est. Quia cum q̃titas fructus indulgẽtiæ pẽdeat a liberalitate acceptantis Dei ut dictum & suppositum est: & Dei liberalitas nõ acceptat fructum suffragii uel indulgentiæ per modum suffragii nisi ẽm dignitatẽ & idoneitatẽ animæ ꝓ qua fit: & de dignitate & meritis talis animæ ad totum fructum talis indulgentiæ seu suffragii ẽm Dei iudicium nobis nõ cõstat: quæ tñ dignitatis requirit necessario, ut patet ex supradictis ĩ tota hac quæstione. Ideo nõ cõstat nobis vtrum talis anima lucrata sit aut acquisierit talẽ indulgẽtiam plenariã quoad totũ suum fructum. Ideo & accipiunt aliæ bullæ & fiunt caute & necessario alia suffragia pro tali anima ut dictũ est. & hęc est potissima causa. ¶ Aliæ causę dãtur ab aliis doctoribus tenẽtibus qđ indulgẽtia per modũ suffragii innitit Dei iustitiæ & quod infallibiliter acceptat a Deo quoad totum suum fructum pro quacunq; anima fiat. Quo supposito dicũt qđ ratio quare accipiuntur aliæ bullę & fiunt alia suffragia est secũdũ Gabriel in Cano. lect. 57. & Nauarro ĩ tracta. de indul. nota. 22. §. 50. qa potuit esse defectus ex parte causæ indulgẽtiæ, puta qa nõ ex rationabiliter & sufficiente causa pia forte cõcessa est talis ĩdulgẽtia plenaria. Secũdo ex parte facientium qđ requirit ad tale indulgentiam lucrandã pro defunctis: quorum altero deficiẽte nõ acquiritur indulgẽtia ut de hoc latius infra q. 23. & quęst. 39. habet & qa propter prædicta est nobis incertum utrum anima purgatorii sit lucrata talẽ indulgentiam sibi concessã, ideo acquiruntur aliç ut dictũ est. ¶ Itẽ secundum cõmuniter doctores alia ratio est, qa dato ꝙ nobis esset certum ꝙ talis anima omnino idonea iã ex liberalitate diuina aut ex iustitia consecuta est talẽ indulgentiã plenariã sibi rationabiliter cõcessam; tamẽ adhuc debẽt iterari decenter bona opera pro ea, nõ quidem ad liberationẽ eius a pœnis a quibus iã supponitur liberata per talẽ indulgentiam, sed propter quatuor. Primo, qa p alia suffragia & sacrificia magis quam per solas indulgẽtias laus & honor redditur Deo. Secundo qa inde fructus amplior prouenit ipsis uiuẽtibus facientibus ea pro defunctis quam ex ipsa indulgencia, q̃ vt habet uim indulgentiæ prodest solum defunctis qbus cõceditur, ut etiã idem Gab. lect. 58. dicit. Tertio qa ipsi defuncto existenti in cœlo vel in purgatorio pro quo fiũt talia bona ꝓuenit gaudiũ accidentalis gloriæ ex hoc qđ respectu ipsius fiũt in mũdo aliqua bona ad Dei gloriã: & inde ipse defunctus vbicũque existens in purgatorio uel in cęlo prouocat ex uirtute gratitudinis ad orandũ pro ipsis suffragantibus ei secundum Richar. in 4. dis. 45. & sic non facit iniuriã martiri q orat pro eo si indigeret tali suffragio dũ ignoratur ipsum esse in gloria, ut late de hoc Gabr. in cano. lect. 56. L. M. & lect. 85. M. Quarto quia suffragia facta pro uno etiã proficiunt alijs animabus purgatorij. Quia minus principaliter fiunt pro oĩb. licet principalius ꝓ aliquo uel aliquibus fiãt, ut patet ex ipso officio Ecclesiastico: de quo ẽt gaudet ipsa anima pro qua principaliter fiunt. Tandẽ quinto sicut pro paruulis baptizatis nõ indigẽtibus Ecclesia facit sua suffragia & orationes & missas, ut refert Gabriel. lect. 57. & Alex. Hall. parte. 4. q. 42. artic. vltimo, pp multa bona quæ oĩb. inde eueniunt & ad gloriã Dei: sic in proposito pro anima purgatorij multæ indulgentiæ & bona fiũt ẽt si sit in cęlo ut dictum est. Quãto magis quod propter multiplices defectus circa hoc cõtingẽtes ut supradictũ est deberet homines ante mortẽ in statu gratiæ de hoc sibi prouidere in testamẽtis seu alias, quod scilicet acciperent omnes bulle uccurẽtes pro defunctis & ipsis applicarẽtur, sicut & mãdãt alia suffragia & missas pro eis fieri: quia sic eis plus prodessent q̃ si alij proprio motu pro eis fecissent, ut de his pulchre agit Gab. ubi supra & lect. 58.

¶ Et si quæratur utrum sit necesse qđ sit in statu gratiæ is qui vult lucrari indulgentiã pro defuncto ut talis indulgentia illi defuncto prosit, de hoc hr̃ latius infra. q. 25. & q. 24. & q. 26. ibi videatur. Pro nunc aũt dico breuiter quod nõ: sicut neque id requirit ad hoc quod suffragiaque sacerdos nomine Ecclesię facit ꝓsint defunctis. Licet sum. Ange. tit. indulgẽtia. §. 21. secundum aliquos doctores teneat oppositũ. Et ratio est, quia indulgẽtia est opus priuilegiatum habens suũ ualorem ex opere operato seu ex thesauro indulgẽtiarũ, sicut ex meritis Ecclesię nomine cuius offerũtur suffragia pro defunctis id habent, & Nauarro in tract. de indulgẽ. nota. 17. §. 4. tenet hoc idem secundum Aug. de Anchona. de potestate Ecclesiæ. q. 32. art. 2.

¶ Et hoc est uerum nisi Papa cõcedens indulgentiã pro defunctis imponat opus piũ quodq; id fiant in statu gratiæ de quo infra. q. 26. 36. di-

cendum

cendum est. Et sic patet responsio ad primum quod quærebatur in tertio dubio præcedente.

Resp. ad 1. contentum in 3. dub. ¶ Ad aliud ibi inclusum, quare scilicet Ecclesia tanto tempore neglexit indulgentias pro defunctis? Respondeo, quia Deo disponête a quo illuminatur hoc reseruauit pro tempore maioris necessitatis, ut ubi abundat delictum & negligentia satisfaciendi pro nostris & defunctorum peccatis ibi abundaret & gratia indulgentiarum: & aperirêtur thesauri abscôditi reseruati ad tempus necessitatis, ut late dictum est supra. q.7. in responsione ad septimum argumentum. Ideo & tunc quando non erat usus sicut nec necessitas harum indulgentiarum per modum suffragij pro defunctis, doctores illorum temporũ non fecerunt mentionem de eis inter alia suffragia pro defunctis. Ideo & locus ab auctoritate negatiue non valet. Loquebãtur enim doctores de suffragijs tunc usitatis in Ecclesia.

Argum. 1. ¶ Contra prædicta præcipue contra propositionem & côtra primum dubiũ arguitur quadrupliciter. Primo quia sicut effectus sacramẽtorũ ita & indulgẽtiarũ est certus: & ualent indulgẽtiæ quantum sonãt: alioqui deciperent fideles. Nunc autẽ indulgentia plenaria sonat totalem remissionẽ pęnarum. Ergo sicut uiuus cui conceditur liberatur infallibiter ab omni debito pœnarum ita quod si statim moretur euolaret ad cœlum liber a purgatorio secundum communiter doctores: sequitur quod & similiter anima purgatorij cui conceditur.

2. Argum. ¶ Secundo, quia secũdum cômuniter doctores indulgentia ualet per modũ solutionis seu satisfactionis pro debito: & p consequens indulgentia plenaria ualet p modum totalis satisfactionis pro totali debito pęnarũ. Sed facta integra solutione debiti iam debitor secundum liberalitatẽ & iustitiam acceptantis fit omnino libera toto debito. Ergo habita indulgentia plenaria liberatur animo omnino a purgatorio.

3. Argum. ¶ Tertio, qa secundũ cômuniter doctores concurrẽtibus tribus. s. auctoritate in côcedente & pietate in causa, & idoneitate seu gr̃a in recipiẽte fructũ indulgẽtiæ, iã indulgẽtia hẽt suũ effectũ infallibiliter quãtũ sonat. Nũc aũt indulgẽtia côcessa animę purgatorij a Papa ex causa sufficiẽte & rationabili hęc omnia côcurrũt. ergo.

4. Arg. ¶ Quarto, qa sic prædicat Ecclesia per suos p̃dicatores, q. s. per talẽ indulgẽtiam plenariam statim liberaf anima a purgatorio sine dubio.

Resp. ad 1. Argum. ¶ Respôdeo ad primũ. ad maiorẽ côcedendo illã absolute seu quãtũ est de se ex parte sacramentorũ & indulgẽtiæ: secus p accidẽs ex parte impedimẽti aut indispositionis subiecti, ut sup. q. 15. in respõsione côtra secũdã obiectione côtra quartã opinionẽ habef, & q.5. in resp. ad 2. arg. & in hoc sensu in quo concedif maior negatur côsequẽtia. Dico. n. q̃ nõ omnis uiuus aut mortuus cui côcedit indulgẽtia lucratur aut acqrit totaliter eã: & hoc pp defectũ causę insufficiẽtis uel indispositionẽ subiecti aut pp alium defectũ ut supra visum est: & sic p accidẽs frustratur suo fructu. Et ita etiã per accidens ratione prædicte indispositionis aut defectus est incertũ utrũ eã lucref anima purgatorij & acquirat omnino & utrũ ei ualeat ut sonat & de eius fructu. Quia incertũ nobis est de dispositione requisita & de alijs requisitis utrũ adsint an nõ: quis sit nobis certũ simpliciter & q̃tũ est ex parte sacramẽtorũ & indulgẽtiarũ de fructu & ualore earũ ut supradictũ est. Et sic negaf illa côsequẽtia: qa arguit a certitudine simpliciter ex parte indulgentiarum ad certitudinem per accidens ex parte causę uel subiecti seu lucrantis. Cum quibus stat q̃ omnis uiuus seu mortuus acquirens indulgentiam habet fructum eius ut sonat ut in prima propositione dictum est: quia si de facto efficaciter acquirit eã, iam præsupponitur omnis dispositio requisitas & nullus defectus in esse ad eam acquirendã. ¶ Et sic fuit expresse decisum in cẽsura facultatis Theologicæ Parisien. contra Erasmũ, ubi in tit. 8. de quibusdã desiderijs Erasmi dicit cẽsura sic. Nõ est asserẽdũ q̃ semper per indulgẽtias subito a pęnis liberentur qui sunt in purgatorio: nec hoc in suis Bullis Pontifices prætendũt: aut ex vi huiusmo di bullarũ Põtificiarũ sane intellectarũ id habetur. Nã cũ nõ in destructionẽ sed in ædificationẽ data sit potestas Ecclesiæ: non pro quamuis causa oẽs quarũcunq; pęnarũ debitores per huiusmodi indulgẽtias protinus a debito pęnarũ eripiũtur ẽt si sint in charitate. Vnde nulli mortaliũ certum est quantũ per quasuis indulgentias. Deo satisfiat pro pęnis quæ pro peccato debebãtur. Neq; tñ si certus indulgentiarũ ualor fidelibus ignotatur ideo contẽnende sũt indulgẽtiæ, &c. Hæc ibi. Et simile uidetur de sacramẽtis & sacrificijs & alijs suffragijs pro animabus purgatorij ut supra dictum est. Et ratio ibi assignata. s. quia ignoratur an adsit sufficiẽs causa requisita, probat idẽ de indulgentijs côcessis pro uiuis: & quoad defunctos est alia causa peculiaris quare ignoratur an indulgẽtia ex sufficiẽte causa concessa valeat eis quantum sonat semper, quia. s. ignoratur dispositio & dignitas eorum ad tantam indulgentiam ut dictum est.

Resp. ad 2. Argum. ¶ Ad 2. arg. resp. negando minorẽ, quãdo non proceditur secundũ iustitiã sed secundum liberalitatem acceptantis talem solutionem in toto vel in parte. Et sic est in indulgentia per modũ suffragij, quæ quoad suũ fructũ pendet ex liberalitate Dei acceptãtis talẽ solutionẽ ut supra sæpe dictũ est & supponitur. Quoad uiuos aũt indulgẽtia absolute côcessa innititur iustitiæ id est, infallibili pacto Dei: ideo facta solutione & concessa indulgentia plenaria fit libera a debito is cui conceditur si sit in gratia & adsint alia requisita, &c. Vel aliter & reddit in idem respondeo concedendo totum discursum si anima purgatorij acquirit totaliter illam indul-

gen-

gentiam ut dicit prima propositio: secus si non acquirit propter defectum suæ debitę dispositionis ut totaliter acceptetur a Deo pro ea. Si dicas. Deus tenet acceptare totaliter illam in dulgentiã uel solutionem factam pro ea. respõdeo id negando: qa proceditur per uiam libera litatis cui innititur talis acceptatio indulgẽtiæ pro anima purgatorij, ut iam responsum est.

Respon. ad 3. argum. ¶ Ad tertium Respondeo quod maior est solũ vera in indulgẽtia absolute sumpta quoad uiuos: secus in indulgentia per modũ suffragij: qa eius effectus pendet a liberalitate Dei acceptãtis vt dictũ est. Vel si fit uis in nomine idoneitatis per quam non solum intelligatur status gratiæ sed & dignitas talis animæ seu personæ ad talem indulgentiam: tunc concessa maiore negatur minor. Dico enim quod non quilibet existens in purgatorio cui conceditur indulgentia est omnino idoneus aut dignus ad totalem effectum seu fructum indulgentiæ percipiendũ a Dei liberalitate licet sit in statu gratiæ. Plus. n. requiritur in animabus purgatorij ut sint idoneæ & dignæ tali indulgentia quam esse in statu gratiæ: quamuis in uiuẽtibus in sufficiat, ut supra probatum est dubio primo & secundo.

Respon. ad 4. argum. ¶ Ad quartum Respondeo quod prædicatores Ecclesiæ tunc tantum personã Ecclesiæ gerũt, dum prædicant ueritatẽ secundum doctrinam Christi, & Ecclesię. Ideo si eorũ verba absolute dicta quoad hoc sũt recipiẽda sicut & recipienda sunt & uera: certe debent ad suum rectũ sensum accipi & interpretari scilicet quãtum est ex parte ipsum indulgẽtiæ & presupposita debita dispositione subiecti & alijs requisitis secus si per accidens ex impedimento seu indispositione recipientis aliter contingat ut in responsione ad primum dictum est. Et quidem ipsa uerba absolute dicta sic patiũtur & deberi interpretari: & ipsi prædicatores sic debẽt caute & sano modo loqui ad sensum Catholicum iã dictum, & aliquãdo debent explicare suum sanum sensum prædictam verborum absolute dictorum, ut simplices debitę doceantur & omnibus satisfiat. Alioqui si dicerent quæ nesciũt aut non decet aut quomodo nõ decet quacunque intentione id facerent: iam non ex persona Ecclesiæ loquerentur: neque in hoc essent recipiendi sed monendi & docendi quo modo & sentire & loqui deberent. ¶ Cum omnibus supradictis expresse cõcordat Caiet. ubi supra: licet alij doctores aliter teneant ut supra in fine primi dubii dictum est. Econtra ipsorum opinionem non procederent argumenta præfata, quia in rationibus ibi tactis ipsi fundantur ad oppositum opinandum: sed ut uisum est, iam sufficiẽter solute sunt: quamuis Caietanus malè dixerit in iis quæ supra dubio. 2. notata sunt contra eum.

QVAESTIO XVIII.

Quæritur vtrum Papa possit per huiusmodi indulgentias per modum suffragij totum purgatorium simul euacuare.

RESPOND. quod sic de potentia absoluta: nõ aũt moraliter, neque de potentia morali sm quam uix id fieri potest idq; nunquã fiet neque factũ est. Probatur prima pars. Quia etiã stante lege non implicat contradictionẽ neq; est cõtra sacrã scripturã aut Ecclesię determinationẽ: & cõstat potius ex scriptura & Ecclesiæ decreto q hẽt potestatẽ ad cõcedẽdũ indulgẽtias etiã plenarias animab. purgatorij. Ergo in casu possibili absolutè, quo scilicet ĩ purgatorio sint omnes animæ digne & idoneæ ad totalẽ fructũ indulgẽtiæ plenariæ ex liberalitate diuina pcipiendũ, & sit causa rationabilis & sufficiens p tali indulgentia plenaria cõcedẽda cuicunque animæ purgatorij pro qua qs uiuus tale qd facere, & uiuus faceret qd & quomodo requiritur ad lucrandũ indulgentiã pro una & alia anima & alius p alia & alijs, &c. Et sic pro oĩbus & singulis animabus simul uiuentes lucrarent suas indulgẽtias plenarias: certe istę casus est logicè uel absolutè possibilis: & ita in hoc casu spoliaret purgatoriũ p indulgentias plenarias cõcessas singulis, qa qua ratione vna anima digna liberaret omnino a purgatorio p indulgentiam plenariã, eadẽ ratione & alia & alia & sic omnes. Et in hoc omnes doctores concordant. Tho. Bonauent. & Augus. de Anchona. & alij antiqui & Florent. 3. parte sum. titu. 22. c. 5. §. 6. vt et refert Gabriel. in cano. lect. 57. & Caieta. ubi supra in 2. quodlib. q. 5. de indulgen. & c. 5. Propos. 1.

¶ Secunda pars scilicet quod non est possibile moraliter & id nunquã fiet neque factum est. Ratio est secundũ aliquos, quia nunquam contingeret causa rationabilis & sufficiẽs ad id q tamẽ requiritur vt infra. q. 2n. habet late. Et quia non cõtinget oẽs uiuos sufficiẽter facere opera requisita pro omnibus & singulis animab. ut lucrent omnes animæ suas indulgẽtias plenarias cõcessas. Et has duas causas huius secũdę partis dãt cõmuniter doctores pręfati præter Caieta. ¶ Sed certe iste due causę non sufficiẽter pbãt intentum. Quia tenendo secundum Thomam ut infra. q. 20. quod non requirit quantitas causæ piæ ad quãtitatẽ indulgentiæ: iam quælibet causa pia sufficit ad indulgentiã plenariam pro quacunque anima purgatorii. Itẽ etiã si teneatur secundum cõmuniter doctores quod requiritur quantitas causæ piæ proportionata ad q̃titatẽ indulgentiæ: certe facile cõtingere põt casus quo ex tali causa pia concedat indulgentia plenaria tã uiuis quã defunctis: immo & de facto sępe cõtingit iste casus. & Papa cõcedit indulgentiã plenariam tam uiuis quam defunctis facien-

facientibus tale quid, quam etiam defunctis omnibus pro quibus id factum, & applicatum fuerit. Dicere autem quod licet Papa concedat: non tamen est causa p... sufficiens ad talem indulgentiam plenariam, est temere di... ta.... quæ causa pia, & sufficiens: & tunc etiam ... contingere potest quod multi viuentes ... pro omnibus, & singulis animabus purg... id quod & quomodo requiritur ad lu... indulgentiam pleniriam pro singulis, & omnibus ip...: & qua ratione vna anima lucrabitur indulgentiam eadem ratione alia & alia, & ... omnes liberabuntur. Ergo duæ causæ prædictæ non sufficienter probant intentum. ❡ Ideo præcipua ratio, seu causa prædictę secundæ partis est, quia sufficiens dispositio, & dignitas requisita ad totalem fructum indulgentiæ plenariæ nunquam videtur contingere vnquam in omnibus animabus purgatorij. Quod patet. Quia cum indulgentia per modum suffragij quoad suum fructum totalem pendeat ex liberalitate acceptantis Dei vt supra q. 15. secundum opinionem probabiliorem resolutoriæ dictum est & inde sequatur quod præcipuum acquisitum ad percipiendum totalem fructum indulgentiæ, seu suffragij facti pro animabus purgatorij, ex liberalitate Dei acceptantis sit dignitas, & idoneitas ipsarum animarum: & omnes non sint æque sufficienter dignæ ad id vt supra q. 17. dictum est. Ergo per quasi unquam indulgentias plenaria generales, & particulares etiam rationabiliter, & ex sufficientissima causa pia concessis: & quantumcunque sufficienter, per vnos fiat totum quod ad eas lucrandas requiritur pro omibus, & singulis animab. purgatorij: non sequitur quod omnes illæ lucrentur, vel acquirant eas indulgentias, & a purgatorio liberentur. Quia vix aut nunquā contingere potest oēs illas animas æque sufficienter esse dignas æqualibus gradibus gloriæ essentialis, & accidentalis, & ad hoc munus Dei per has indulgentias æqualiter percipiendum. ❡ Igitur hæc videtur melior, & potissima ratio: quæ etiam præsupponit illam opinionem probabiliorem suprapositam in q. 15. & 17. ad quam consequenter ita dicēdum videtur, ut dictū est. & consonat Caiet. vbi supra. ❡ Et ita cum in hac materia moraliter loquamur, & de potentia morali: dicendum est absolute quod Papa per indulgentias totum purgatorium euacuare non potest. Aut si mauis calumnias euitare, dicamus, quod per Papæ indulgentias stante lege purgatorium euacuari non potest. Quare etiam Maior in 4. dist. ... quæst. 2. dub. 2. vt etiam refert Nauarro in repetitione de indulgentijs. not. ... dicit facultatem Parisiensem hanc propositionem cuiusdam Ioannis Angeli ... scilicet ... animæ in purgatorio existentes sunt de ... Papæ: & si ille vellet posse ... euacuare) sic censuisse: Hæc propositio est in se dubia: & ad mentem asserentis, per modum iurisdictionis, & ordinariæ potestatis, de falsitate suspecta, & scandalosa, & nullatenus populo publice prædicanda ... Ideo Beatus Thom. & doctores communiter in quarto ... & q. 5. dicunt absolute non posse Papam ad ... tum purgatorium euacuare. Quod etiam ait Nauarrus vbi supra. 4. 3 ... 58. & sequen. & nota. ... 17. 4 ... consonat cum prima parte prædictæ propositionis.

QVAESTIO XIX.

Vtrum Episcopi possint etiam concedere indulgentias per modum suffragij secundum ius commune in ea quantitate ... in qua viuis concedere possunt.

In hac quæstione decima nona sunt duo dubia. primum. Vtrum id Episcopi possint ex potestate ordinaria suæ dignitatis episcopalis si Papam non esset restricta. Secundum, utrum de facto sit per Papam, vel per Ecclesiam eu potestas Episcoporum ad id restricta.

❡ Quoad primum dubium respondeo quod id Episcopi non possunt. In quo communiter doctores consentiunt & ... probat noster Medina de indulgentijs disputatione septima, cap. 57 & disputatione. 9. cap. 47 & quidam Christophorus Archiepiscopus Cor... lib. 2. contra Lutherum. Et hoc est ... etiam supposita opinione communi quod Episcopi ex ordinaria sua potestate Episcopali possunt viuentibus subditis concedere indulgentias, ut supra q. 12. proposi. 2 & q. 14 latius habetur. Quod probatur dupliciter. Primo quia uel indulgentiæ valent, & conceduntur ... per modum iurisdictionis, ut aliqui tenent ut supra q. 16. dictum est: & tunc cum solus Papa in hoc habeat plenam potestatem intensiue, & extensiue, vt supra quæst. 12 ... tam super omnes quam super ... thesauri indulgentiarum. Ergo ipse solus id possit quoad omnes viuos & mortuos & Episcopi autem solum id possunt forte quoad eos qui dum viuebant in mundo erant subditi eorum. Si autem per modum suffragij concedunt, & valent indulgentiæ defunctis, vt secundum communem doctorum sententiam supra quæst. 15. quæstione 16. dictum est, ergo id ... solum ... pertinet ... ad supremum pastorem Ecclesiæ tantum pertinet eius communem thesaurum indulgentiarū distribuere, & communicare defunctis qui de foro Ecclesiæ nō sunt, vt supra q. ... q. ... q. 15. q. 16. latius probatū est. Secundo probatur idem. ... Ecclesiæ ... solus Papa defunctis per modū suffragij indulgē... tribuendū suo

suo iure Episcopali. Patet consequentia. Quia in spectantibus ad fidem sacramenta, & mores valet argumentum a consuetudine etiam negatiue, scilicet hoc non sit neq; factum est in Ecclesia. Ligo non licet, ut habetur in c. inter corporalia de transla. Episcopo. & supra in nostro lib. 4. de potestate Papæ. q 5. in 3. probatione opi.

Dub. 2. ¶ Secundum dubium est. Vtrum de facto per ius commune ipsorum Episcoporum potestas quoad defunctos sit omnino limitata, ita quod illis non possint vllas cōcedere indulgentias: nā in hoc sunt duæ opiniones.

1. Opinio. ¶ Prima opinio tenet quod quibuscunq; animabus purgatorij possunt episcopi concedere easdem indulgentias per modum suffragij quas suis subditis viuentibus concedere possunt secundum ius commune; atque etiam si dum viuerent non fuissent sibi subditi: dummodo id faciant Episcopi per suos subditos viuos, scilicet imponendo illis suis subditis quod tenent faciendum pro tali indulgentia lucranda pro illis defunctis. Ratio huius opinionis est. Quia cum episcopi id possint ex sua dignitate, seu prælatione episcopali: & de facto nullibi habetur talis limitatio eis facta, quod ipsi defunctis non possint concedere indulgentias quas possint viuis, ut patet etiam ex practica Ecclesiæ quæ est optima interpres iuris communis, quæ habet quod Episcopi id possint, quia & de facto id ita faciunt. Nam & Siliceus Archiepiscopus Toletanus anno. D. 1551. in quadam sua bulla concessit quasdam indulgentias per modum suffragij defunctis sicut, & Papa concedere solet, Et ille Archiepiscopus erat vir utique doctus. & de consilio etiam doctissimorum virorum credendum est id fecisse, dum aliud non constiterit fuisse contrarium. Hanc opinionem tenet Supplementum Gabrielis in quarto distinctione 45 quæstione 3. articulo secundo propositio 6. & idem dicit pro hac opinione esse. Beatus Thom. distinctione 45. quæstione secunda artic. 3 vbi indistincte dicit quod prælati Ecclesiæ possunt omnium viuorum, & mortuorum de communi thesauro Ecclesiæ per indulgentias. Nunc autem nomine prælatorum proprie intelliguntur etiam Episcopi ut supra q 12. propo. 2. & item Palud. ea. distin. 45. q. 4. art. 3. concl. 6. vbi dicit quod animæ defunctorum liberantur per indulgentias prælatorum. Vnde sicut bona mea possum indifferenter viuo, & mortuo communicare, sic & prælatus thesauru Ecclesiæ: dum tamen id per quod consequitur mortuo fiat a viuo. hæc Palud. & propter hæc tenuit Supplementum vbi supra ut dictum est. Itaq; non esse curandum de textu c. nostra. Quod autem de pœ. & re. qui aliter hæc sententia fundamentum opinatus est.

2. Opinio. ¶ Secunda opinio est. Innoc. ubi supra. & eam communiter sequuntur canonistæ, & Cardi. in cap. In leuitico de pœ. & re. distin. 1. & Nauarro tracta. de indulg. nota. 23. § 4. & noster Medina vbi supra cum multis alijs, quod scilicet episcopi nullis defunctis vllas indulgentias secundum ius commune concedere possunt ullo modo. Quia quo ad hoc est eorum potestas omnino restricta in c. Quod autem. & c. Cum ex eod. de pœ. & re. quia ut debent prædicta, cap. intelligi, ut etiam patet ex communi practica Ecclesiæ quæ est optima interpres legum. Et facit ad id Sixtus quartus declarans indulgentias prodesse defunctis per modum suffragij dum ad ipsos per Papam expresse extenduntur ut hoc refert etiam Gabriel in Canon. lect. 57. K. & ad B. Thom. & Palud. & alios de prima opin. potest responderi quod ipsi non dicunt quod prælati, vel episcopi id possunt ex vi suæ dignitatis Episcopalis, vel ex iure communi: ideo possunt & debent accommode intelligi, quod scilicet prælatus supremus ut est Papa id potest ex sua potestate Papali: Episcopi autem ex illius commissione speciali: sicut & alij quibus id Papa committeret. practica autem Ecclesiæ potius est pro 2. quam pro 1. opinio. nam & Archiepiscopus ille Toletanus forte id fecit ex speciali Papæ commissione, si non erraruit suam sequens opinionem: sicut & prælati errare possunt dum sine doctorum consilio aliquid faciunt, vel suas sequuntur opiniones. Igitur in hoc standum censeo communi practicæ Ecclesiæ quæ tamen secundum uaria tempora potest variari.

ARTICVLVS III.

In quo agitur de requisitis ad lucrandum indulgentiam, vt valeat quantum sonat & continet tredecim quæstiones quarum prima, & in ordine. 20. sequitur.

QVIA secundum communiter doctores in quarta distinctione vigesimo, & canonistas in capitulo. Quod autem & capitulo. Cum ex eodem de pœnitent. & remis. & alibi, quatuor conditiones requiruntur ad lucrandum indulgentias quantum sonant. Prima quod concedens indulgentiam habeat auctoritatem ad id. Secunda Quod adsit causa pia, & rationabilis, & sufficiens ad tantam indulgentiam. Tertia quod lucraturus eam indulgentiam sit capax eius, & idoneus, seu in statu gratiæ. Quarta quod impleat id quod, & quomodo taxatur per concedentem ad lucrandum illam indulgentiam. Quatuor conditiones ad lucrandum indulgentias requisitæ.

¶ Prima conditio se tenet ex parte concedentis, se-

tis, secunda ex parte ipsius indulgentiæ seu concessionis eius: tertia & quarta ex parte lucrantium indulgentiam. ¶ Omnes iste quatuor conditiones simul requiruntur & sufficiunt ut indulgentia verè & efficaciter lucrantibus ualeat quantum sonat: quarum aliqua deficiente non ualet nisi aliquãdo minus aliquando nihil, ut patebit in omnibus sequentibus. Ideo de singulis conditionibus prædictis agendum est in hoc tertio articulo. Et quia de prima iam satis dictum est in quæstione tertia & quæstione. 12. & quæstione. 13. &c. Ideo hic omittitur & supponitur quod lucraturus indulgentiam proprie sumptam nõ per modum suffragij debet esse aliquo modo saltem pro tunc & quoad hoc subditus concedenti, vt supra. q. 13. habetur. Nunc de alijs tribus conditionibus restat agendum in. q. sequentibus. Et ideo sequitur. q. 20.

QVAESTIO XX.

Vtrum requiratur causa pia ad ualorem indulgentię quantum sonat, & tanta causa pia proportionata ad tantam quantitatem indulgentiæ.

RESP. per unicam propositionem quæ talis est. Ex parte causę indulgentiæ ut valeat quãtum sonat requiritur pia causa, & sufficiens seu proportionata ad illam tantam indulgentiam efficaciter cõsequendam. Quia non existente solum tenet & ualet indulgentia illa pro ea parte seu rata pro qua illa pia causa sufficiens existit secundum Dei iudicium:

Part. 1. ¶ Ista propositio habet tres partes. Prima est requiritur pia causa. Secũda qđ sit sufficiens ad tantam indulgentiã. Tertia quod ea nõ existente solum tenet pro rata, &c. Vsque in finem.

Nota. 1. ¶ Pro declaratione & probatione propositionis nota duo. Primo quod stando in rigore & proprie loquẽdo aliud est causa indulgentiæ, aliud causa concedentis indulgentiam: sicut aliud est causa belli, aliud est causa bellantis seu causa mouens bellantem ad bellum ut patet. Quia potest esse causa iusta belli ex parte causæ non autem ex parte bellantis, ut quando rex malo animo se uindicandi aut ex ambitione seu cupiditate mouet bellum ad recuperandum res suas seu ad puniendum malefactores, ut communiter dicitur a doctoribus ex August. in cap. Quid culpatur. 23. q. 1. sic ad propositum potest esse causa iusta obiectiua ipsius indulgentiæ: quamuis sit iniusta causa finalis ex parte concedentis, puta quia concedens indulgentiam iustam & rationabilem ex iusta causa simul mouetur ex alia causa in suo corde dominante. Exempli gratia, cum conceditur indulgentia dantibus talem eleemosynam ad bellum contra infideles seu ad reparationem talis Ecclesiæ: tunc est pia causa indulgentiæ idest pro qua conceditur indulgentia: quamuis concedens indulgentiam simul moueatur principaliter ex cupiditate & quamuis intendat cõuertere & conuertat ipsam eleemosynam indulgentiæ in alios vsus prophanos: tunc enim est causa iniusta & irrationabilis tantum ex parte concedentis indulgentiam præfatam.

¶ Hic ergo in tota hac quæstione & materia agitur de causa indulgentiæ, non de causa concedentis indulgentiam. Et ab alijs doctoribus causa indulgentiæ dicitur causa obiectiua concessionis seu indulgentiæ: & causa autem concedentis dicitur causa finalis concessionis seu concedentis. sed in uerbis non moremur dummodo constet de uero sensu ut dictum est. Doctores autem non multum curantes de rigore & proprietate uerborum confundunt cõmuniter utrũque, dicentes quod causa indulgentię seu ex parte concedentis indulgentiam debet esse pia & rationabilis: & intendunt loqui semper de causa indulgentiæ de qua est ad propositum non de causa concedentis indulgentiam ut dictum est. Intendimus ergo in hac propositione dicere qđ causa indulgentiæ seu pro qua conceditur indulgentia requiritur quod sit pia: quamuis concedens indulgentiam aliunde moueatur malo animo seu fine: hoc enim non uitiat causam neque valorem ipsius indulgentiæ, quia & per accidens se habet ad eam: sicut neque intentio praua Papæ dispensantis ministeria seu sacramenta diuina seu in uotis, ubi est legitima causa dispensandi, uitiat iustam causam dispensationis uel dispensationem iustam ex parte causæ.

¶ Secundo nota quod causam indulgentiæ esse piam nihil aliud est, quam quod id pro quo aut propter quod conceditur indulgentia sit ex se seu ex relatione aliqua ad Dei honorem seu ad utilitatem Ecclesiæ temporalem seu spiritualem seu ad salutem animarum (hoc enim est esse quid pium). Ideo omne opus bonum dicitur esse pium: quia aliquo modo saltem uirtualiter de se aut ex genere suo ad Dei honorem ordinatur seu ordinabile est: puta quando indulgentia conceditur pro eleemosyna, ieiunio, oratione, confessione, Eucharistię sumptione, visitatione Ecclesiæ, auditione prædicationis; pro labore utili Ecclesiæ, pro societate, præsentia, honore, aut deuotione, ad prælatos seu actus Ecclesiasticos, seu ad claues Ecclesiæ, habita seu habenda, & alia huiusmodi. Vt de hoc infra quæstione. 21. 22 hebetur. Ideo opera prophana aut indifferentia nullo modo ordinata nec ordinabilia ad Dei honorem aut vtilitatem Ecclesiæ, non sunt nec dicuntur pia causa indulgentiæ vllo modo, puta si indulgentiæ concedantur solum propter bibendum in fine mensæ aut prandij, ut aliqui idiotæ putant, aut propter eundum ad ludos seu spectacula prephana, &c. Huiusmodi: secus si ut post potationem charitatiuam agant gratias. Deo, aut ut in ludis non prophanis audiant diuina & huiusmodi pia. Iam Nota 2.

quia per tales indulgētias indiscretas, & superfluas eneruaf satisfactio pęnitētialis, ut habef in c. Cū ex eo. de peniten. & remis. ut habetur infra in probatione sexta secundæ partis huius propositionis, ergo. ¶ Itē ad prędicta omnia facit extrauagans Cle. 6. Vnigenitus. de pęnitent. & remissi. ubi dicif. Quem quidem thesaurum per beatum Petrū eiusque successores, suos in terris uicarios Christus commisit fidelibus salubriter dispensandū: & pro pijs & rationalibus causis, nunc pro totali remissione pene tēporalis nunc ꝓ partiali pro peccatis debitæ, tam generaliter quam specialiter, prout cū Deo expedire cognoscerent, uere pęnitētibus & cōfessis misericorditer applicādum. ¶ Ex quibus patet quod nō ualet opinio quam refert sed non tenet eam Palud. in 4 dist. 20. q. 4 artic. 1. quod indulgētia sine ulla causa concessa est omnino valida corā Deo & Ecclesia licet cōcedēs peccet. Et cōmuniter doctores tenent contra hanc falsam opinionem. Nam requiritur causa pia licet forte nō aliquod opus pium vt dictum est, & infra. q. 21. latius dicetur, cōsonat noster Medina de indulgētijs disputatione. 9 c. 48. in respōsione ad sextum argumentum. to. 121. & 122.

2. pars pro positionis. ¶ Secunda pars propositionis, & sufficiens ad illam tantā indulgentiam sic scilicet qđ sicut ad collationem indulgentiæ requirif causa pia: ita necessario qđ sine illa non ualet indulgentia vt in prima parte dictum & probatū est: ita etiam dicit hæc secunda pars qđ ad ualorem & efficaciam tāte indulgentiæ puta centū uel mille annorum requirif necessario quod illa causa pia sit sufficiens digna & proportionata ad tantā q̃titatē indulgentiæ: alioqui non ualebit nisi pro ea parte & rata secundū quam est causa proportionata, ut dicit tertia pars ꝓpositionis. Et hęc secūda pars nō est omnino a doctoribus sic approbata qđ non patiatur difficultatem: sed ponitur tanquam probabilior & cōmuniter a doctoribus magis probatur. Nā circa hoc sunt quatuor opiniones solemnes quas refert B. Tho. 3. par. sum. ī addi. q. 25 art. 2. & ipse & cōmuniter doct. in 4. d. 20. q. 1. præcipue Durand. ea. dist. q. 4. & summistæ referūt plures, alias parum apparentes parumq; a prædictis differentes. Ideo solum has quatuor opiniones pertractabo.

1. Opinio. Prima opinio tenet ꝙ quæcunq; cā pia adsit dummodo sit causa pia, omnis indulgentias ualet solum ſm mensuram fidei & deuotionis lucrantis indulgentiā: nō aūt semp quantū indulgētia sonat, neq; quantū ꝑdicat Ecclesia, nisi ad sit prædicta dispositio ſm quam quātificatur indulgentiæ ualor. Dicit. n. hęc opinio ꝙ Ecclesia prędicat simpliciter & uerè indulgētias ualere q̃tum sonāt quantū est de se, si scilicet adsit sua debita dispositio fidei & deuotionis ꝓportionata: & si aliter cōtingat idest ꝑ accidens ex defectu dispositionis prętate, ut sup. q. 17. in respō. ad 2. argu. & in locis ibi allegatis dictū est. Dicit etiam hæc opinio quod Ecclesia sic simpliciter prędicat ualere quantū sonāt indulgentiæ: & nō declarat fidelibus veritatem q̃ūo ualeant ut sonāt, scilicet si adsit proportionata dispositio: ut quadā pia fraude Ecclesia alliciat fideles ad bene faciendum. Sicut mater quę promittēs filio pomū ipsum ad ambulandum prouocat. Hanc opinionē tenet Raymū, & Albert. Mag. ut refert Ioan. Andr. & Panor. in c. Quod autem. & c. Cū ex eo. de pę. & re. & sum. Ang. tit. īdulgē. §. 2. & Adrianus in. 4. in materia de indulgentijs. Et Florent. 1. parte sum. titul. 10. c. 1 § 3. & quidē hęc opinio ut prima facie sonat est falsa: & cōmuniter reprobaf a prædictis doctoribus eam referentibus propter rationes quę proximè dicentur in fine secundæ opiniones.

Secunda opinio est qđ indulgentiæ ualent solum ſm mensuram rei date uel factæ prout in forma concessionis continetur, pariter & secundum deuotionem & laborem ad indulgentiam consequendā, iuxta æstimationem iustam & rectem pensata cōditione persone & vtilitate seu necessitate Ecclesiæ: qa uno tempore Ecclesia plus indiget tali opere aut subsidio ꝓ quo datur indulgētia quam alio tempore. hæc opinio est Altisidiorens. l. 4. summæ. q. 1. & 3. de relaxationibus. ut hoc etiā refert Adrianus. ubi supra. qđ etiam eam secuti sunt olim cōmuniter canonistę & solemniter refertur ꝑ Innocen. Ioan. Andr. Pānormit. Hostiens. & c. in capitul. Quod autem. & capitul. Cum ex eo. de pœnitentijs & remissionibus. ¶ Sed hæc opinio ut prima facie sonat est falsa & cōmuniter reprobatur a theologis ut supra & a Panormitan. & q̃uis Adria. pro hac opinione respondeat ad rationes cōtra eam factas: tamē in ea nō stat ut sonat. Et ratio falsitatis eius & p̃cedentis opinionis est. Tum quia si sic esset: potius indulgentia esset cōmutatio quā liberalis remissio: & nil ualeret ultra opus aut deuotionē requisitam ad eam lucrandum. Tum secūdo sequeref quod Ecclesiæ prædicatio esset falsa: cum q̃nq; indulgentia prædicef ab Ecclesia longè maior quam secundū iustā æstimationem talem opus, aut deuotio mereatur, ut patet ī stationib. Romæ ubi institutę sunt a B. Greg. largiores indulgentię pro breui labore & opere, &c. Et quia pro eadē causa seu re aliquando maior, aliquando minor indulgentia cōceditur ab Ecclesia. Nunc aūt ſm Augustin. in Epist. ad Hieron. si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas concederetur non essent Ecclesiæ documenta alicuius auctoritatis ad roborandam fidem. Ideo iste duę opiniones præfatæ, vt sonant cōiter reprobantur à doctoribus. ¶ Dico notanter vt prima facie sonant: nam si intelligantur prout opus, aut deuotio, seu fides per modum circunstantię faciunt ad rationem causæ piæ ipsius indulgētiæ, vt videlicet sit magis vel minus sufficiēs ad ipsam indulgētiā: tūc certè possūt bene saluari ī veritate & cōcordari

2. Opinio.

cum opinione cõmuni, ut infra quaestione. 29. quaestione.32.in tertio eius corolario habef de hoc de latius. ¶ Et ad primam rationẽ supra positam põt bene responderi quod non sequitur quod indulgentia sit cõmutatio; non enim intendit illa opinio dicere quòd non ualet indulgentia vltra valorem operis quod fit pro ea lucranda, sed qd valor indulgentiae indeterminate concesse quoad id quod ex vi indulgentiae datur vltra valorem operis quantificatur secundum mensuram seu valorem operis circunstantionati, prout magis uel minus accedit ad sufficientiam causae pie ipsius indulgentiae vt dictum est. Sicut communiter dicitur a doctoribus quod Deus in sacramentis confert gratiam & remissionem poenarum ex opere operato quantificatam tamen secundum mensurã dispositionis suscipientis sacramentum: Sic est de indulgentia indeterminate concessa faciẽti tale quid: secus si est determinata quantitas indulgentiae, vt infra, q. 29. & quęstione. 32. in tertio eius corolario latius de hoc.

¶ Ad aliud negaretur quod inde sequatur ɓdicario Ecclesiae falsa: sed ꝓuida & circunspecta, occultando veritatẽ nõ necessariã rudibus, idq; ex causa rationabili, ñ. ne ea cognita despiciant bona opera, & scãdalizẽt vt infirmi. Et hoc intendit dicere opinio dicẽs qd Ecclesia pia fraude allicit fideles ad bonũ: nõ qdem fraude mẽdacij, cũ simpliciter & de se sit uera praedicatio vt dictũ est, sed fraude simulationis aut occultationis ueritatis nõ necessarię. Et id ex causa rationabili & ad piũ finẽ supradictũ: ideo dr̃ pia fraus, ut ipse Altisidiorẽnsis ubi sup. expresse dicit. Et licet ꝑ paruo & aut pro eodẽ opere nũc largior indulgentia nunc minor cõcedatur: tñ respectu alicuius erit maius opus quoad hunc q̃ quoad illũ: & erit sufficiẽs ex relatione ad talẽ indulgẽtiã respectu huius aut tali tempore & nõ respectu alicuius nec alio tẽpore: & sic valebit ei indulgentia s̃m ratam vt dicit tertia pars propositionis supra positę. ¶ Sicque põt saluari utraq; opinio supradicta ad bonũ sensum, de quo latius infra. q. 29 & q. 32 habef. sed ut dixi q̃ prima facie aliter sonare uidenf ideo cõmuniter reprobantur praedictę due opiniones.

3. Opinio. ¶ Tertia opinio est ꝙ valent indulgẽtiae quãtũ sonant: non quidẽ ex proportione ad deuotionem seu fidẽ ut tenebat prima opinio. neq; ad datum uel factũ ut secũda opinio dicebat: neq; ad causam seu sufficiẽtiam aut cõdignitatẽ seu quãtitatẽ causae pie ut dicit quarta opinio proxime recitanda secundum propositionẽ supra positã: sed ex proportione ad abundantiam thesauri indulgentiarũ: ita. s. ꝙ indulgẽtia quãtũcunq; magna & plenissime cõcessa ex quacũq; pia causa ualet apud Deũ quãtũ sonat: & q̃cunq; pia causa est sufficiẽs ad efficaciã quãtecũq; indulgẽtiae: quis cõcedẽs peccet, nõ qdẽ ut dilapidator sed ut aliquo modo ꝓdigus & indiscretus dispẽsator thesauri indulgẽtiarũ, si ita inordinate cõcedat indulgẽtias ꝓ leuibus causis ꝑꝫ qd propter hoc homines ab operibus pęnitentiae & satisfactionibus reuocẽt. ¶ Insup addit. Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 1. conclu. 1. dum modo quis nõ laboret ꝓhabendis illis indulgẽtijs sciens nõ subesse sufficientẽ causam piã cõcessionis indulgẽtiae: si. n. hoc sciẽs vel et sibi concedi indulgẽtiã illã iã peccaret, inducẽdo cõcedẽtem ad culpabiliter cõcedendũ indulgẽtiã illã sine sufficiẽte causa pia: & p cõsequẽs iam ex hoc efficit indispositus ad illam indulgentiã lucrandũ: quã tamẽ alij lucrabuntur ut dictũ est. Et cũ hac additione concordat Floren. 1. part. sum. tit. 10. c. 3. §. 1. & Supplementũ Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. artic. 1. nota. 1. ¶ Opinionem autẽ p̃fatã etiã sine additione aut limitatione prędicta tenet B. Th. in 4. d. 20. art. 3. q. 1. & in additione. 3. part. q. 25. ar. 2. & ea. d. 20. Durã. q 4 & Supplementũ Gabrielis ubi sup. & art. 3. ꝓpo. 12. corolario. 7. & oẽs fere thomistę. & Floren. 1. part. tit. 10. c. 3. §. 1. & Dion. cisterciẽn. in 4. d. 20. q. 3. & noster Medina de indulgẽtijs ubi sup. Et Siluester. tit. indulg q. 3. & aliqui etiam volunt adducere B. Bonauen. ea. dist. 20. q. 6. & Richar. ea. dist. articu. 5. q. 1. &c. Ad hanc opinionem: cũ tamen in rei ueritate Bonauentura & Richar. teneant potius cũ quarta opinione sequente, q̃ secundum propositionem supra positã proxime recitabitur. Ibi patebit. Alij autẽ volunt quod Beatus Thom. non senserit cum hac tertia opinione & glossã eius verba alio & alio modo. Nã Adrianus glossat eum uno modo, & Caietan. alio & alij alio modo dicentes, quod B. Thomas per causam piam intelligit etiam rationabilem & sufficientem cõdignã & proportionatã ad tantam indulgentiam, quod quae sic B. Thomas potius senfit cum quarta opinione ꝓxime recitanda ut infra in Respon, ad primum argumentũ ponunt verba & glossę verborum Beati Thom. Tu autem dic quod beatus Thom. potius sensit & tenuit cũ hac p̃dicta tertia opinione, & eius verba expresse id ex primunt: quia & ex proposito recitauit & reprobauit ubi supra quartã opinionem q̃ infra ponetur. Et sic intellexerunt & tenuerunt cum Beato Thom. Durand. & Palud. & thomistae: ideo tanquam princeps huius opinionis inter Theologos illam tenentes positus est.

¶ De canonistis uero etiam tenet praefatam opinionẽ multitudo magna eorum qui sunt puri canonistę in capit. Quod autem. & capit. cũ ex eo. de pęnitentijs & remissionibus & glos. in extraua. antiquorũ. de pę. & remis. & cũ eis Turrecremata. in c. quis aliquando. §. I. ẽ in leuitico. de peni. distinctio. 1. numer. 22. 23. 24. 87. Nam ista opinio est valde celebris & cõmunis apud doctores utriusq; iuris.

¶ Rationes quibus fundatur ista opinio sunt duae praecipue. Prima quia existente ratione 1. Ratio. 3. Opin.

seu

seu causa dispensationis bonorū communium sibi commissorum tam quoad dispensationem quam etiam quoad determinationē seu taxationem talis dispensationis eorū, dispensatio a dispensatore ipsorū facta ualet de facto, quamuis ipse male vel indiscrete dispensans peccet. Nūc aūt existente quacūq; pia causa est ratio & causa intenta a Christo & sanctis ad dispensandum thesaurū Ecclesiæ per indulgentias. & eius thesauri plati Ecclesiæ & pcipuè Papa sunt dispensatores & determinatores seu taxatores qtitatis indulgētiæ p eos concedendæ. Ergo existente quacūque pia causa seu ratione dispēsatio q̃ recūque indulgentiæ taxate p prælatos præcipuè per Papā ualet de facto quātum est ex parte causæ. ¶ Consequentia patet. & maior pbatur quoad id quādo scilicet bona cōmunia sunt commissa quoad dispensationem eorum. Quia sdeo dispēsatio credita est alicui aliquorum bonorum communium ut ea dispenset secundum sntentionē domini principalis: sic quod quando secundū eius intentionem expenduntur iam dispensanſ ex causa ex qua possunt de facto dispensari. Et notanter in eadem maiore dicitur, Quando talia bona sunt cōmissa etiam quoad taxationem seu determinationē quātitatis dispensationis eorū. Quod ideo additum est, quia quādo sola dispēsatio ex causa credita est & nō taxatio effectus seu quātitatis, ut cōtingit in ministratione seu dispensatione sacramētorū quæ pertinet ad potestatem ordinis, quorū sacramētorū effectus non potest determinari ab homine stante lege sed a solo Deo: nō enim potest sacerdos taxare quantū de pęna debita remittatur in sacramento pœnitētię uirtute sacramēti aut quantū gratiæ ibi conferatur, quia hoc pendet a Dei ordinatione & uolūtate atenta dispositione suscipientis: tunc nō habet locū illa maior, sed solum quando utrumque scilicet tā dispensatio bonorū quam etiam taxatio quantitatis eorū dispensande est commissa potestati dispensatoris, ut contingit in dispensatione eorū quę pertinēt solū ad clauem seu potestatem iurisdictionis, ut in absolutione a cēsuris excōmunicationis & irregularitatis & in dispēsatione uotorū & iuramentorū in casibus dispensabilibus & in promotionibus indignorū ad dignitates & prelaturas: in qbus & alijs eiusmodi effectus & eius taxatio subiacet potestati dispēsātis: & ideo facta tenet de facto quis promotor & promotus peccet simul uel alter tantū, ut dicit prædicta maior, quæ ad hunc sensum posita & probata est. ¶ Minor uero pbatur quoad illud, qd scilicet quæcūque causa pia est ratio & causa intēta a Christo & sanctis ad dispēsandū thesaurū indulgentiarum. Quia intētio Christi & sanctorū fuit relinquere præfatū thesaurū dispensandū ad Dei honorem & utilitatem Ecclesiæ & animarū ut sup. q. 5. & 7. habetur. Sed quādocūq; est pia causa adest Dei honor & utilitas Ecclesiæ seu animarum, ergo quādocūq; ad est quæcunque causa pia pōt dispensari thesaurus indulgētiarū secūdum intentionē Christi & sanctorum. Quod aūt Papa & prælati sunt dispēsatores huius thesauri patet ex supradictis q. 7. quod etiam non solū dispensatio sed & taxatio quātitatis huius thesauri dispēsandi sit cō missa Papæ & alijs plat is potētibus cōcedere indulgētias itra limites suę auctoritatis, patet. Quia effectus dispēsationis ptinentis ad clauē tantū iurisdictionis subiacet arbitrio dispēsantis ut supradictum est. Huiusmodi aūt est dispensatio thesauri indulgētiarū: quia pertinet ad clauem seu potestatem solū iurisditionis ut supra. q. 3. habes. Et cōfirmatur pdicta minor. Quia pro eadē causa sufficiente ad maiorem indulgentiā in arbitrio Papæ est cōcedere minorem & maiorē indulgētiā. ¶ Et hac ratione B. Tho. & alij de hac opinione inferunt duo. Primo qd causa pia non requiritur ad hoc quod secūdum eā debeat mensurari quantitas indulgentiæ: sed ad hoc qd intentio Christi & sanctorum, quorum satisfactiones cōmunicantur possit ad ipsum puenire cui indulgentia conceditur, & ut seruet intentio eorum in sic dispensando thesaurū indulgentiarum, quantitas aūt effectus indulgentiarum sequit & atēditur seu mensuratur secundū quantitatē suę causæ quasi effectiuè, q̃ est super abundantia thesauri indulgētiarū, nō autem deuotio, labor, aut opus aliquod seu dispositio eius qui lucratur indulgentias neque causa pia p qua conceditur indulgentia: & ideo nō oportet ad aliquid horū proportionare quātitatem indulgentiæ sed ad abundantiam thesauri ut dictum est. 1. Corol.

¶ Secundo cōsequenter inferunt quod qui sic ex causa pia quācunque cōcedit quantūcunq; magnam indulgentiā non est neque dicitur dilapidator thesauri Ecclesię: sed bene esset dilapidator si sine ulla causa pia dispēsaret. Neque est pprie prodigus dispēsator thesauri, ex quo ad Dei honorē & salutē animarū dispensat existente aliqua causa pia: quis sit indiscretus dispēsator, & ideo peccat si ex hoc retrahunt homines ab operibus pęnitētię & spernunt opera bona propter superfluas indulgentias. Neq; sit nimis magnus forus de misericordia Dei. Deus enim remittendo culpā & obligando ad pœnā nō ordinauit eam non posse uel nō debere solui p alium pro debitore: sed exigit solutionem siue p se siue per aliū soluat: & sic fit satisfactio Deo per indulgētias, cum de thesauro indulgētiarum soluitur Deo pęna debita, ut sup. q. 3. 5. & 7. latius habes. Sicq; in remissione pęnarū p indulgentias nō est omnino pura & liberalis remissio: nec pprie ē exsolutio debiti: set quoad Deum est satisfactio & solutio de alieno. i. de thesauro indulgētiarum applicato ad hunc: & hoc pertinet ad iustitiam; respectu autē ipsius cui cōceditur indulgentia est liberalis donatio 2. Corol.

seu dispẽsatio thesauri ut sup. in locis allegatis dictum est. Ideo non requiritur tantus rigor in hac remissione pęnarum p indulgentias neque tanta sufficientia causę, sicut requirit ad remissionẽ culpe & debiti alterius vbi est omnino pura & liberalis remissio debiti Deo, vbi requirif sufficiens dispositio & causa sufficiẽs ad remissionem talis debiti culpe p puram & liberalem Dei misericordiam q̃uis infallibilem ex pacto diuino stante lege. Hæc illi doctores.

¶ Sed certe ista prima ratio non cõcludit. Quia deficit in maiore & in minore, ut infra ĩ prima probatione quartę opinionis & in responsione ad primum argumentum contra eã latius ostẽditur. Et illud quod ibi illatum est etiam refutatur infra in prima probatione quartę opinionis tam quoad primum quam quoad secundum illatum ibi uideatur.

2. Ratio. 3. Opinio. ¶ Secunda ratio fundamentalis huius tertię opinionis est. Quia Ecclesia sic p̃dicat facit & docet, patet quadrupliciter. Primo. Quia eadẽ causa seu ratione stante Ecclesia modo maiorẽ modo minorem dat & p̃dicat indulgentiam ut patet. ¶ Secundo qa sępe (vt Romę contingit Papa concedit indulgentiã plenariam pro sola uisitatione alicuius Ecclesiæ etiã sine manibus adiutricibus: & ĩ die sãcto Paschę data benedictione Papali super platea sancti Petri proununtiãt duo Cardinales indulgentiam plenariam omnibus ibi p̃sentibus. Itẽ p recitatione paucularũ orationũ Pater noster & Aue Maria, sæpe conceditur indulgẽtia plenaria. Item in sancta Maria de Angelis alias de Portiuncula ppe Assiliũ concedif singulis annis die secunda Augusti indulgẽtia plenaria omnibus contritis & cõfessis visitantibus dictã Ecclesiã: & ista indulgẽtia est valde autentica, q̃ miraculose Seraphico Patri nostro Francisco cõcessa est oretenus a domino Iesu Christo Beata Virgine apparẽte & intercedente & miraculose p Papam approbata est cũ tota curia Romana simul & diuulgata p Cardinales & episcopos & tandẽ literis autẽticata. Si enim iste causę sunt sufficiẽtes (ex quo Papa & Ecclesia non pôt errare in tangentibus fidem mores & sacramẽta & sic practicat & p̃dicat ut dictum est) ad concessionẽ indulgentiæ etiam plenarię: certe nulla uidef esse causa pia tã parua q̃ non sit etiam sufficiens quantecunque indulgentię etiam plenissimè. ¶ Tertio probatur idem. Quia secundũ omnes doctores communiter & doctrinã Ecclesiæ indulgentię ualẽt q̃tũ sonãt: alioqui esset mẽdax prædicatio Ecclesiæ seu fraudulenta, qđ dicere impium est. Sonant aũt indulgentiæ plenarię sæpe ex paruissima causa, ergo. ¶ Probaf quarto idem. Quia in c. Cum ex eo. de peni. & re. sic habetur. Ad hæc quia p indiscretas & superfluas indulgentias quas quidã prælati Ecclesiarum facere non uerentur: & claues Ecclesiæ contẽnuntur & penitentialis satisfactio eneruaf: decernimus &c. Ex qbus verbis patet quod Ecclesia præsupponit seu innuit qđ indulgentiæ indiscrete & superflue factę sunt efficaces & valide de facto quis cõcedẽs peccet. Et qđ hoc ibi innuatur, patet, ex hoc quod in dicto c. nõ dicitur quod tales indulgẽtiæ sunt inualide aut nullius efficacię, qđ certe diceretur si ita esset: sed solũ dicif quod p eas datur occasio cõtemptus clauium &c. indulgẽtię autẽ indiscrete & superflue sunt & dicuntur quæ cõcedũtur pro causa nõ sufficiẽte.

¶ Qđ si ad hoc respondeatur, ut Caieta. 10 tractatu. de indulgen. respondet, quod ibi Papa loquitur de indulgentijs indiscretis tantũ quoad euentũ, quãdo scilicet indulgẽtiæ alias rite cõcessę ex causa sufficiẽte, tamen ex circunstãtijs extrinsecis pariunt occasionaliter cõtemptum clauiũ ipsarum aut operum pœnitẽtialiũ, propter frequentiã & multiplicationem talium indulgentiarum rite cõcessarum: quia tales bene sunt valide. Non autẽ loquitur textus de indulgentijs indiscretis & superfluis ex causa, quãdo scilicet fiunt in magna quãtitate sine causa sufficiẽte, & proportionata tales enim sũt inualide. Euasio.

¶ Cõtra hanc euasionem replicatur probando intentũ. Quia in dicto c. superflue indulgentiæ uidenf dicere aliud ultra indiscretas, ita scilicet quod indiscrete dicantur quoad euentum ut dictum est: superflue autẽ quod quantitatem respectu causę paruę & insufficientis. Alioq frustra ponerent verba illa si nil operantur, quod absit. Nã secundum doctores communiter canonistas, verba pręsertim canonizata per Ecclesiam in literis Papalibus aliquid debẽt operari. Quod etiam patet in eo. c. paulo inferius. Quia prouidendo tali abusioni indulgentiarũ indiscretarũ & superfluarum, decretum est a concilio illo cũ Papa quod prælati non possent maiorẽ indulgentiam concedere quam unum annũ in dedicatione Ecclesiæ & quadraginta dies tantũ in quocunque alio casu quacunque causa pia existente. Ex quo patet quod in solũ agebatur de abusionibus prelatorũ aliquorum concedentiũ magnam quantitatem indulgentiæ ex quacunque parua causa pia, postquã solũ huic abusioni prius relate modo prædicto prouisum est, ne scilicet ultra quantitatẽ ibi signatam cõcedere possent. De istis ergo indulgentijs superfluis ex parte causę, qa scilicet sũt nimis magna respectu parue causæ piẽ, loquitur textus qđ p eas claues contẽnuntur, &c. Non autem q̃ sint inualide aut inefficaces ut dictum est. Replica.

¶ Sed certe adhuc nec ista rõ aut eius pbationes pbãt sufficiẽter intẽtũ huius. 3. opini. licet ista vltima pbatio ex dicto textu sit apparẽtior infra tñ soluef in fine huius. q. in respõ. ad. 4. pbationẽ. 3. arg. ¶ Additio aũt seu limitatio illa quã sup. posuit Palud. Florẽ. & Supplemẽtũ ad præfatã opinionẽ scilicet dũ modo quis non laboret p habẽdis illis indulgẽtijs, &c. nil omnino ualet ad propositũ neque ad iustificandũ p̃fatam

fatam opinionẽ. Quod patet dupliciter. Primo, quia licet iste talis ad cuius petitionem conceditur talis indulgẽtia sine causa sufficiente, aut ꝓportionata peccet mortaliter, & sit incapax eius fructus dum est in illo peccato: tñ põt per condignam pęnitentiam dignificari sicut, & alii peccatores: & per cõsequens contritus, & cõfessus põt eas lucrari sicut, & alii s̃m formam indulgentiæ si est valida, vt dicit opinio: ex quo, ut supponitur Papa non excepit illum vllo modo. Tum secundo, Quia quod ipse sit dignus, vel indignus ad eam lucrandam hoc nil facit ad causam indulgentiæ esse sufficientem, uel non, uel ad indulgentiã esse ualidam de se, vel inualidã ex parte causæ, ut hic loquimur, non autem de requisitis ex parte lucrantis indulgentiam, de hoc enim infra q. 23. agendum est. Igitur illa limitatio nil uales ad tuendam illam opinionem quia impertinens est.

Opinio. 4 et secundũ pars propositionis. Quarta opinio in qua tandem saluo meliori iudicio standum est, quæ & videtur probabilior & communior, est ea quæ in prima propositione in secunda eius parte posita est, ꝙ scilicet requiritur quod causa pia sit proportionata, & sufficiens ad tantam quantitatem indulgentiæ: alias nõ ualebit nisi s̃m ratam, &c. vt supra declaratum est. Et hanc opinionem tenent nunc cõiter doctores theologi moderni qui acutius rem hanc inuestigarunt, vt Gerson. 2. parte sum. tract. de indulgentiis, & tract. de absolutione sacramentalis cõfessionis, & alibi sępius, & Aug. de Anchona lib. 4. de potestate Papæ. q. 30. art. 4. & 5. & Adrianus in 4. de clauibus. in tract. de indulg. & Caiet. in 2. quodlibeto in tract. de indulg. & Bonau. in 4. d. 20. q. 6. cum Alex. Hall. vñ magis ad hanc opinionem accedere, quis nõ satis clare: cũ ibidem q. 6. Bonau. dicit quod causa indulgentiæ est attendenda s̃m rectum iudicium, & æstimationem quã habuit uel habere debuit concedens indulgentiam. Nam supponendum est quod dona Spiritussancti donentur cum æquo libramine: alioqui esset irrisio, & falsum dicere quod is qui mille peccata cõmisit sit liberatus per indulgentias pro tribus obolis vel denarijs. Hæc ille. Vbi expresse loquitur de causa indulgentiæ. Et eodem mõ Richar. ea. d. art. 3. quæst. 2. magis videtur accedere ad hanc opinionem sicut, & Bonauentura: quis aliqui velint eos ad tertiam opinionem supra positam inflectere.

¶ Rationes fundamentales huius quartæ opinionis, & secundæ partis propositionis sunt septẽ.

Ratio. 1. huius 4. opinionis. Prima, dispensatio bonorũ Ecclesiasticorũ quomodocunq; cõmissorũ, quæ non est valida ex solo Imperio dispẽsantis neq; per dispensantẽ attingi põt efficaciter verbo, & opere per viam facti sed solo uerbo dispensantis, non valet de facto nisi fiat rõnabiliter s̃m intentionẽ dñi principalis scilicet Christi. Nunc autẽ dispensatio thesauri indulgẽtiarũ est huiusmodi, qa scilicet est inualida ex solo imperio dispẽsantis: & non põt attingi ab eo efficaciter verbo, & opere per viã facti sed solo verbo eius. Ergo non valet de facto nisi fiat rationabiliter s̃m intentionẽ Christi. Intentio aũt Christi, & sanctorũ est qđ sicut nõ valet dispensatio thesauri indulgentiarũ nisi ex causa pia, seu rõnabili fiat: ita nec tante indulgẽtiæ dispẽsatio nisi adsit rõnabilis, & sufficiens, & ꝓportionata causa ad illã quantitatẽ illius tante indulgentiæ. Ergo sicut causa rõnabilis est necessaria ad indulgentiã esse validã: ita ad tantã indulgentiã esse validã est necessaria sua cã rõnabilis proportionata illi quãtitati indulgẽtię. Vtraq; cõsequentia patet. Quia sicut simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis.

¶ Ad maioris aũt probationem prius nota s̃m Caiet. vbi supra quod licet Papæ potestas super cõia bona Ecclesię spiritualia, & tpalia sit dispẽsatiua, vt in probatione minoris dicetur: tñ res subiectę huiusmodi potestati dispensatiue diuersimode illi subduntur, & diuersimode ab illa attinguntur: & quantum ad propositum spectat sunt in tripliti differentia. *Nota.* Nam quædam sunt valida ex solo imperio dispẽsantis quis male fiant ex culpa dispensantis, ut sunt distributiones beneficiorum factæ indignis, & dispensationes matrimoniorum in casib. dispẽsabilibus, absolutiones, & dispẽsationes a cẽsuris & huiusmodi de iure positiuo de quib. iura dicũt quod multa fieri prohibent quæ facta tenent. Et sic patet qđ hoc genus rerum validarũ ex solo imperio dispensantis põt a potestate dispensatiua dispensantis attingi, seu efficaciter fieri dupliciter, s. dispensatione recta, aut regulata, & ẽt nõ recta, seu non regulata, & quomodocunq; fiat est valida de facto, vt dictũ est. ¶ Secundo, sunt alia inualida quidẽ ex solo imperio dispẽsantis, sed cũ hoc a dispensante possunt attingi, & fieri verbo, & opere per viã facti tantum, ut est dilapidatio bonorũ immobiliũ Ecclesiæ. Si. n. Pontifex ex suo libito terras Ecclesiæ donaret aliqbus, donatio esset inualida: quia non est dñs bonorũ Ecclesiæ saltem immobilium s̃m cõiter doctores: & si de facto, & bullis poneret in possessionem eos quib. donauit, nõ propterea transfert dominium rerũ illarum immobilium in illos, quis possessio transeat in illum, ut 12. q. 2. c. sine exceptione, & ibi doctores, & Nauarro tract. de indulg. nota 15. §. 10. Et sic patet ꝙ hoc s̃m genus rerũ a potestate pontificia dispensatiua vno modo valide attingit, s. dispensatione propria dicta, seu regulata, sed ab ipso Põtifice, seu dispensante aliter de facto attingitur sed inualide, puta dispẽsatione, aut dilapidatione, & huiusmodi. ¶ Tertio sunt alia inualida quidem ex solo imperio dispensantis quæ etiam cum hoc per viam facti a dispensante attingi non possunt opere sed verbo tantũ dispensantis, ut est dispẽsatio votorũ, & remissio obligationis Deo acquisitæ, & est remisio culpæ, aut pœnæ Deo debite,

debitæ, & collatio donorũ, seu gratiarum spiritualiu ex se. Si enim votum castitatis solo imperio ad libitũ Papa dispenset, aut culpã, & pęnam pp culpam remittere conetur, seu gratiam gratum facientem, aut gratis datam, aut aliud donũ spirituale aut characterem sacramẽtalem conẽt Papa cõferre alicui alias nõ disposito ad id, aut sine necessario requisitis ad talem collationem esse efficacẽ, sed solo imperio ad libitum: certe constat talem dispensationem donationẽ aut remissionem esse inualidam, & nullam corã Deo. Et ideo circa hæc, & circa dispensationem thesauri spiritualis indulgentiarũ, ut hoc ẽt ait Adrianus 10 4. in materia indulg. nullum actum per viam facti põt Papa habere nisi actum verborum inefficacem: executio.n. cuiuscunq; opeñs pontificij ex solo imperio emanans non attingit ad aliquid prędictorũ. Et sic patet quod hoc tertium genus rerum, vt dictum est tã a potesta te dispensatiua, seu pontificia quam ab ipso dispensante, seu pontifice unico tantummodo de facto, & efficaciter attingi põt, s. dispensatione propriè dicta, seu regulata, & rõnabili operatione: quis solo verbo possit attingi inefficaciter ab ipso dispensante, ut dictum est.

¶ Istis ergo pnotatis iam patet probatio maioris supra positæ in prima cõsequentia cum suis particulis, quod, s. dispensatio bonorum Ecclesiasticorum quomodocunq; cõmissorum, s. tam quoad dispensationem quam etiam quoad taxationem quantitatis eorum, quæ non est ualida ex solo imperio dispensantis, &c. Ita qđ nõ est de primo neq; de secundo sed de tertio tantum genere rerũ dispensabiliũ supradicto, nõ valet de facto nisi fiat ẽm intentionem domini principalis, idest Christi, ut dicitur in maiore supra posita. Quę ppositio sic declarata se ipsam probat. Quia vt patet ex dictis in tertio genere rerum solum est ualida talis dispensatio quando fit rationabiliter. Rationabiliter autem tunc tãtum fit quando secundum intentionem Christi fit. Ergo patet maior supradicta probata ex supra declaratione supra posita.

¶ Minor autẽ vbi est difficultas probatur. Primo qđ concedere indulgentias est actus potestatis dispẽsatiuę Ecclesiasticæ de thesauro cõi indulgentiarum, quis etiam sit actus iurisdictionis, ut patet. 1. Corinth. 9. Dispensatio mihi credita est, & c. 4. & 1. Pet. 4. Sic nos existimet homo, vt dispensatores, &c. vt de hoc latius supra q. 3 4. 5. & 7. habetur.

¶ Qđ aũt talis dispensatio thesauri indulgentiarum sit de tertio genere rerum dispensabiliũ prædicto, s. inualida ex solo imperio dispensantis, & cum hoc per uiam facti attingi nõ potest opere sed solo verbo dispẽsãtis, probatur. In hoc enim stat difficultas huius rationis. Quia cõstat non esse de primo genere rerum dispensabilium quæ sunt valida ex solo imperio dispensantis. Quia Papa non põt concedere indulgentias hac sola rõne quia vult sine causa pia, seu rationabili ad libitum: & sic dare ad libitum sine causa pia, seu rõnabili non ualent indulgentiæ ẽm cõiter doctores cuiuscũq; opinionis, ut supra probatum est in prima par. propositionis, & ẽm cõmunem doctrinam Ecclesiæ. Item quia si communia bona spiritualia immobilia Ecclesiæ non potest Papa donare ualida donatione ad libitum, seu ex hac sola causa quia vult. ergo nec spiritualia. Quia non minus sunt præciosa, & chara Christo, & Ecclesiæ bona cõia Ecclesiæ spiritualia q̃ temporalia. ¶ Si ad hoc dicatur nõ esse simile: quia donatio temporalium est cum damno Ecclesiæ, spiritualium vero non. Contra hanc euasionem replicatur. Quia habere damnum annexum, aut nõ habere habet se per accidens ad potestatem dispensatiuam, ut patet ex hoc quod ẽt quibusdam habentibus damnũ annexum donatio ex solo imperio est valida, vt est distributio dignitatum, & prælationũ, &c. Quãto magis qđ talis dispensatio thesauri indulgentiarũ per indulgentias indiscretas sępe est cum spirituali damno Ecclesiæ, ut hr̃ in c. cum ex eo. de pęn. & remiss. ergo nõ est de primo genere dispensabilium. ¶ Quod etiam non sit de secundo genere supradicto, patet ex hoc quod p viã facti nullum actũ operis efficacis sed solius verbi actum Papa potest habere circa illam. Non enim põt transferre possessionum de facto horum bonorum, (sicut põt respectu tẽporaliũ:) sed solius Dei opus est, & solus Deus põt opere per viam facti attingere liberationem pęnarum ipsi debitarum. sicut & liberationem a debito culparum, & votorũ huiusmodi et acquisito, & solus Deus põt per viam facti opere suo efficaci attingere collationẽ donorum, seu gratiarũ spiritualium, puta collationem gratiæ, & charitatis, & potestatis, seu characteris sacralis, & huiusmodi. Ergo similiter collationẽ, aut distributionẽ thesauri indulgẽtiarum ad remissionem pęnarum ei debitarum. Et ita patet qđ dispẽsatio thesauri indulgentiarum non est de secundo genere supradicto. ¶ Restat ergo quod sit de tertio genere. Tum a sufficiente diuisione, tum etiam quia vt patet ex dictis habet conditiones tertij generis rerum dispensabilium. Et per consequens patet intentum quod scilicet dispensatio thesauri indulgentiarum non valet de facto nisi sit rationabiliter facta ad intentionem Christi. Et sic patet prima consequẽtia cum suo antecedente.

¶ Ideo secundo principaliter probatur prædicta propositio, seu quarta opinio. Quia ut dictũ est rõnabilitas causę est intenta a Christo, & sanctis, ut dispensatio indulgentiarum sit rationabilis, & valida. Sed rõnabilitas causæ ex sua natura dicit mensurã, & proportionem ẽm rectam rationem ipsius causæ intẽte ad talem dispensationem. Ergo ut dispensatio tantę indulgẽtiæ sit rationabilis, & valida necessario requiritur Ratio. 2.

pia

pia causa rationabilis & sufficiēs seu proportionata ad illā tantā indulgentiam. Consequentia est bona, & maior patet ex supradictis. Minor aūt probatur. Nā rationabilitas causæ nō dicit causam ipsam intētā absolute & generaliter sūptā, sed ipsam causam intentam & ſm rectā rationē cōmensuratā & proportinatā ad dispensationē taliū bonorum attētis debitis circunstācijs & alijs requisitis ad id. Nā rationabilis causa ex sua natura dicit respectum pdicto cōmensurationis & ꝓportionis ad suum effectum pſatum. Aliud.n.est esse causam absolute & generaliter intētā, aliud est esse causam rationabilē. Illud namq; nō dicit respectū casuū particulariū: hoc autē sic. Ideo ergo ad esse causā rationabilē dispēsationis indulgentiarū requirit quod ſm exigentiā casuum sit talis thesauri dispensatio cōmēsurata & proportionata secundū rectā rōnē suę causę talis dispēsationis tāte indulgentiæ: & ecōtra tantæ indulgentiæ dispēsatio sit proportionata suæ causæ piæ, ad q̄ talis dispēsatio indulgentiæ ex se ordinatur tanq̄ ad suā causā scilicet tanta indulgētia ad tantū honorē Dei & utilitatē Ecclesiæ seu animarum ꝓportionate ordinatur. Aliæ probationes sequentes etiam faciunt ad probationem huius minoris.

Ratio.3. ¶ Tertio principaliter probatur idem. Quia si propria causa quantificat suum effectū, ita qđ quantitas effectus consequitur suā propriā causam etiam ſm Tho. vbi supra. ergo sicut dispensatio vt sit rationabilis necessario causaf a causa rationabili & ꝓportionata tante dispensationis: ita tanta dispensatio debet ab ea necessario causari. Patet cōsequentia. Supposito qđ eiusdē rationis est dispensatio indulgentiæ & dispēsatio tante indulgentię: vtrumq; n. est dispēsatio tertij generis scilicet solū rationabiliter dispensabilium, ut sup. in prima probatione dictū est. Alioq si nō requiritur prædicta cōmensuratio & proportio, sequeretur quod dispensatio ipsa dependeret a propria causa rationabili: q̄titas aūt dispensationis non dependeret a sua propria causa rationabili seu legitima ipsis q̄titatis, qđ secundum philosophię processum esset monstrum. Nam in reliqs magnitudo effectus respōdet magnitudini causæ illius rei. Magnus enim calor ex magnitudine calefacientis procedit & sic de alijs. Esset etiam contra determinationem Ecclesiæ in extrauag. Clemen. 6. vnigenitus. & habetur infra in sexta probatione principiali huius quartæ opinionis.

Ratio.4. ¶ Quarto principaliter probatur idem. Quia sicut dispensatio rationabilis thesauri indulgentiarum aduersaf donationi ad libitum: ita contrariatur distributioni incommensuratę seu improportionatę ad suam causam piam indulgentiæ. Nā concessio indulgētiæ sine causa est dissipatio & inualida secundū omnes doctores cōmuniter ut sup. probatum est. Sed tanta dissipatio & tam sine causa est concessio indulgentiæ magne pro paruissima causa: sicut cōcessio parue indulgentiæ pro nulla causa. Ergo est tante dissipatio & inualida cōcessio illius seu utriusq; indulgentiæ. Probaf minor. Quia tam esset dissipator princeps aut dispensator dans centū de bonis communibus pro parua causa, sicut si pro nulla. Similiter si Papa mecum dispensaret ad tria beneficia curata pro causa q̄ non sufficeret nisi ad duo: certe esset dissipator & sine causa rationabili dispēsaret: & talis dispensatio est irrationabilis ad illa tria & inualida corā Deo: neq; ille dispēsatus cui de hoc debite constaret esset tutus in cōscientia secundum communiter doctores & bea. Tho. ergo requirif prædicta proportio causæ & quātitatis indulgētiæ. ¶ Si dicatur quod quoad dispensandum in illo tertio curato beneficio nulla est causa: & qđ quoad illud dispensatio nō ualet, bene tamen quod alia duo. Similiter ego dico & ī propositionis tertia parte habef, quod ad illam quantitatem indulgentiæ excedentē nulla est causa: & ideo quod illum excessum non valet coram Deo illa dispēsatio indulgentiæ ut dicit propositio & opinio nostra. ¶ Et quidem ridiculum uidetur dicere quod vnum Aue Maria in quocunq; casu & tēpore sit causa æque rationabilis ad indulgentiā centum dierū & centum mille annorum & ad indulgentiam plenariam cuilibet homini & singulis diebus: cum Deus ipse omnia faciat numero pondere & mensura. Euasio.

¶ Quinto principaliter probatur idem. Quia secundū Tho. 1. parte. q. 6. art. 5. & ibi Caieta. & prima secū. q. 91. &c. & Gerson. 2. parte. in regulis moralibus, & secundū rectam rationem regula doctorum est, qđ quando a priori non potest sufficienter cognosci uolūtas diuina qualis sit in suis p̄ceptis & quomodo uelit ea seruari, procedatur a posteriori ut scilicet ex his q̄ uidemus ī humana politia rationabiliter fieri, assurgamus ad diuinā legem & uoluntatem similiter interpretandā & intelligendam. Nunc autē videmus in humana politia tam Ecclesiastica q̄ ciuili, quod si quis relinqueret aliquos redditus ad maritandum puellas nubiles ciuitatis seu ad aliā utilitatem cōmunitatis, sic indeterminate nō taxando quantū huic uel illi in hoc uel illo casu: tunc intelligitur qđ talis dispensatio fiat rationabiliter & proportionabiliter ad psonas & causas seu casus occurentes, ita qđ si notabiliter aliter fieret dispēsatio pdiga & irrationabilis etiā sine damno aliorum: certe esset nō solum irrationabilis, sed & contra intentionē seu volontatę obiectiuam domini principalis: & per consequens inualida dispensatio quoad illū excessum notabiliter improportionatū. Ergo similiter in proposito dicendū est. Quia manet in Ecclesia thesaurus a Christo & sāctis relictus dispensandus p indulgentias ex pia causa sic indeterminate: sed intelligitur quod rationabiliter dispensetur ex tali uel tali causa pia proportionata Ratio.5.

nata vt dictum est. Nūc autem constat quod sicut non est rōnabilis dispensatio thesauri temporalis in quantumcunq; & nimis magna quātitate, & quacūq; causa vtili, & parua, & im proportionata: sic nō est rōnabilis neq; sm sed potius cōtra intentionem obiectiuam Christi, & sanctorū, dispensatio nimis magnæ quātitatis indulgentiarū p quacunq; pia causa quantūcunq; parua, & non pportionata ad tantā quātitatem indulgentiæ: & per cōsequens non est valida talis indulgentia quoad illum excessum notabiliter improportionatum tali causæ.

Cōfirmatio. ¶ Et cōfirmat. Quia dispensatio tertij generis supradicti in prima probatione eorum, s. quæ nō sūt valida ex solo imperio dispēsantis, neq; per viam facti ab eo attingi possunt opere sed verbo tantum, pro quāto est rationabilis credita Petro, & successoribus eius, dēt imitati dispēsationem factam a Christo, omnis enim Christi actio nostra est instructio. Sic enim agēdo formā instituit nostrarum actionum. Sed Christus eundē thesaurum dispensat cōmensurate, & proportionabiliter cōsideratis cōsiderandis, vt patet ex differēte eiusdē dispensatione per sacramentū baptismi quo pęna tota dimittit, & per sacrum pęnitentiæ quo non tota sed pars remittit regulariter. Ergo rationabile est quod similiter, & nō aliter sit credita suo vicario applicatio dicti thesauri proportionabiliter, & rōnabiliter faciēda. Et cōsequentia tenet. Quia nō est majoris potestatis dispensator, & vicarius q̄ eius dñs principalis: neq; maiorem, & absolutiorē potestatem creditur dominus principalis dedisse suo vicario, quam sit ea qua ipse vsus fuit regulariter ad instructionē illius, & aliorū. Alias esset vere, & pprie prodigus, & dilapidator potius q̄ dispensator si aliter faceret. Non. n. is tātum dr prodigus, & dilapidator qui sine vlla omnino causa distribuit bona sibi commissa: sed etiā is qui nimis notabiliter sine causa sufficiente & proportionata effundit, vt patet in rebus humanis vt dictum, & probatum est.

6. Ratio. ¶ Sexto principaliter probatur idē auctoritate. c. falsas. de pęnitent. d. 5. vbi sic habetur. Falsas pęnitentias dicimus quæ nō sm auctoritatē sanctorum patrum pro qualitate criminū imponuntur. ubi gloss. Idest si minor pœnitentia imponitur quam canones pęnitētiales determinant nisi ex causa temperentur: aut si minor q̄ crimini debetur consideratis considerādis imponitur, pęnitentia falsa est, & non sm auctoritatem patrū. Hæc glossa. Quāuis illud quod glossa dicit de canonib. pęnitentialibus habuerit locū olim: non aūt nunc qñ pœnitētiæ sunt arbitrarie ut alibi de hoc latius. Ergo eadem ratione sunt falsæ indulgentiæ, & nullius valoris quoad excessum, qñ sine causa rationabili, & sufficiente consideratis cōsiderandis nimis notabiliter vt dictū est conceduntur. Patet consequentia. Quia indulgētiæ succedūt loco pęnitētiarum debitarum ut hr in c. cum ex eo. de pęnit. & remi. vt supra q. 5. 7. & 8. ¶ Item in c. cū ex eo. de poen. & remi. ex Concilio Lateranen. sub Innoc. 3. sic hr. Ad hæc. Quia per indiscretas, & superfluas indulgentias quas quidam Ecclesiarum prælati facere non uerentur, & claues Ecclesiæ contemnunt, & pœnitentialis satisfactio eneruat, decernimus; &c. Ex quib. verbis patet, ut ait Caiet. in 2. quodlibeto. tract. de indulg. c. 8. quod indulgētiæ aliquæ sunt indiscrete, & superflue. Hæ aūt non sunt nisi illę quæ excedunt notabiliter pportionē suæ causæ pie pro qua conceduntur: non. n. sr quæ aliæ sint superflue, & indiscrete. Patet ēr q tales indulgentiæ indiscrete, & superflue nō adimplent satisfactionē pœnitentialē: ex quo vt ait textus ipsam eneruant: eneruare enim idē est quod destruere seu innutilē reddere, opponit enim ad hoc qd est adimpletio satisfactionis pęnitētialis, ut patet ex supradictis. q. 5. & 7. & 8. Ergo p tales indiscretas, & superfluas indulgētias non consequit quis satisfactionem pœnitētialē Deo debitam adimpletam esse p ipso de thesauro Ecclesiæ. Probatur hæc consequentia. Quia si per tales indulgentias hoc cōsequeret, non eneruaret sed potius adimpleretur satisfactio pœnitentialis. Sed dum huiusmodi superflue, & indiscrete indulgētiæ sunt infructuosæ quoad dictū excessum sm rei veritatē, & satisfactionē pœnitentialem coram Deo adimplendā: iam ēt pœnitentes putando eas sibi pdesse omittunt satisfactionem pœnitentialē Deo debitam: sicq; in veritate eneruatur in foro Dei satisfactio pœnitentialis ut dicit textus. Nā in foro Ecclesiæ bene liberaret ab obligatione implēdi pœnitentiā iniunctam, quatenus ei respōdet prædicta indulgentia ēt superflua, & inualida corā Deo, & esset valida in foro Ecclesiæ sicut, & dispēsatio irrationabilis votorum: imò multo magis, quia ēt si sine ulla causa Papa absoluit pœnitentē a pœnitētia iniuncta, valet talis absolutio in foro Ecclesiæ licet non in foro Dei. Quia eorū quæ sūt humani iuris Papa censet dñs: non sic obligationū Deo quæsitarum: quia non dñs sed dispensator est talium bonorū sibi commissorum: & ratificat dñs ea tantum quæ Papa facit claue non errante nec discordā te a iudicio, & voluntate Dei. ¶ Item ad idē facit extrauagans Bonif. 8. antiquorū. de pœ. & re. vbi concedit vere pœnitentib. & cōfessis q visitarēt Basilicas vrbis Romæ sub forma ibi pscripta quodlibet centesimo anno non solū plena, & largior sed, & plenissima uenia omnium peccatorū. Et post addit sic. Vnusquisq; tamen plus merebit, & indulgentiam efficacius consequet qui Basilicas ipsas amplius, & deuotius uisitauerit. Hæc ibi. Vbi nota qd post indulgentiā etiam plenissimam concessam dicitur quod efficatius eā consequetur qui deuotius visitauerit. Vnde innuit quod nisi sufficienter deuotè

quis

qs visitauerit non consequetur illã indulgentiã plenissimam, sed solum s̃m proportionẽ causæ scilicet s̃m quod magis vel minus deuote visitauerit sic magis, uel minus de illa indulgentia cõsequetur. De quo & latius infra q. 29. habetur.

¶ Item ad idẽ facit Clem. 6. in extrauag. vnigenitus. de pœ. & re. vbi sic hr̃. Quẽ quidem thesaurum per B. Petrũ cœli claui gerũ eiusq; successores suos in terris vicarios cõmisit fidelibus salubriter dispensandum: & proprijs, & rõnabilibus causis, nunc pro totali nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debite tam generaliter quam specialiter, prout cũ Deo expedire cognoscerent, uerè pœnitentibus, & confessis misericorditer applicandũ. Hæc ibi. Vnde patet ex ꝓprijs, & rõnabilib. causis quod nõ solũ rõnabiles sed, & proprias oportet esse causas quantitatis indulgentiarũ ad quantitatem partialis remissionis pœnarũ: & per consequens sequitur ꝙ non sunt cões omnes causæ piæ ingentiarũ ad totalem, & partialem remissionem: sed aliqua pia causa est propria, & rationabilis ad partialem quæ non est ad totalem remissionẽ, alioqui non esset causa propria remissionis sed quælibet causa pia esset cõis partiali, & totali remissioni, cuius oppositũ sonat litera prædicta, vt eã sic legit Caiet. ¶ Sed alij legũt, & ꝓprijs, & rõnabilibus causis, &c. quæ litera habetur cõiter in extrauag. Et ex hac litera nõ procedit rõ prædicta Caietani, sed ex ly rõnabilibus causis. Nam inde vr̃ quod non omnis causa pia est rationabilis ad quantãcunq; quantitatẽ indulgentiæ: & q̃ rationabilitas causæ dicit cõmensurationẽ, & proportionem eius ad quantitatem indulgentiæ, vt supra probatum est. Et ad hoc facit qđ ibi dr̃, Prout cum Deo expedire cognoscerent, ut patet sincero animo intuenti.

¶ Ad idem est censura Parisien. contra Erasmũ. tit. 8. vbi hr̃ sic. Cum non in destructionem sed in ædificationem data sit potestas Ecclesiæ, non pro quauis causa oẽs quarumcunq; pœnarum debitores per indulgentias protinus eripiuntur a debito pœnarum ẽt si sint in charitate. Vnde nulli mortalium certum est quantũ per quasuis indulgentias Deo satisfiat pro pœnis q̃ pro peccato debẽtur, &c. vt sup. q. 17. in resp. ad primũ argu. hr̃ lãtius ibi videatur. ¶ Itẽ ipsimet de tertia opinione supra posita dicunt hoc idem contra se ipsos conformiter ad hanc nostrã quartã opinionẽ, & propositionem coactι ipsa rõne, & veritate. Nam. B. Tho. in 4. d. 45. q. 2. art. 3. quæstiuncula. 2. ad vltimum argu. & Palud. vbi supra, ut etiã refert, & tenet Floren. 1. parte sum. tit. 10. c. 3. §. 2. & 3. par. tit. 22. c. 5. § 6. & 7. & Silueft. tit. indulgentia, q. 7. dicunt quod Papa non põt extrahere oẽs animas purgatorij per indulgentias, quia hoc esset irrationabile. Hæc illi. Ex hoc ergo patet quod dispensatio indulgentiarum si est irrationabilis non est valida. Nunc autẽ patet irrationabilem esse si fiat improportionate notabiliter ad causam piã: modo fiant pro defunctis vt ipsi dicunt, modo pro viuis, ut probatum est, similiter. B. Tho. Palud. Durand. vbi supra dicũt quod esset irrisorium dicere qđ quis toties lucretur indulgentiam magnam quoties intraret, & poneret pedes, & regrederetur visitando Ecclesiam in die indulgentiarũ: quia est irrationabile: & quod ideo Papa, vel noluit vel non potuit sic concedere tantã indulgentiã ex tali causa pia tam notabiliter insufficiente, aut iniusta. Iam ex hoc eorum dicto patet clare contra eos quod requiritur sufficiens, & iusta, & proportionata causa pia ad quantitatem indulgentiæ, vt sit rationabilis, & valida quantum sonat coram Deo.

¶ Et facit ad prædicta quod in Clemen. 1. de reliquijs, & venera. sanctorum. non conceditr̃ tanta indulgentia astantibus Primæ Tertiæ, &c. quanta Matutinis, & Missæ: & omnes indulgentiæ concesse in iure canonico sunt moderatissimæ, & suis causis proportionatæ.

¶ Septimo principaliter probatur idem secundũ Adria. in 4. de clauibus. in materia indulgẽtiarũ sic. Quia nõ est valida remissio, seu relaxatio obligationis Deo acquisite ex voto, vel iuramento, nisi fiat ex causa sufficiente, & ꝓportionata ad talẽ remissionẽ. ergo nec remissio, seu relaxatio obligationis Deo cõtracte ex delicto, nisi ex causa sufficiente, & ꝓportionata: qualis est remissio pęnarum Deo debitarũ ex peccato p viã indulgentiæ. Antecedens patet s̃m cõmuniter doctores, & secundum Tho. secun. secun. q. 88. art. 11. 12. Cõsequentia autem tenet a fortiori. Quia obligatio ex delicto fortior vr̃ saltem nõ minor, pro quanto cum maiore gratia, & pietate pro offensa valde demeritoria ex se Deo contracta est contra peccatorem. 7. Ratio.

¶ Hæc ratio põt solui concedendo totum discursum, non simpliciter sed solum quando vtrobiq; esset pura, & omnino liberalis remissio obligationis. Nunc autem in remissione obligationis pęnarum per viam indulgentiæ non est tã pura, & liberalis remissio sicut in remissione obligationis ex voto, ut patet, Quia in remissione obligationis ex voto aut iuramento est omnino liberalis remissio obligationis sine alia satisfactione, ideo requiritur causa sufficiens. In remissione autem obligationis pęnarum ex delicto per viam indulgentiæ, licet quantũ est ex parte Dei sit liberalis remissio, est tamen nõ pura sed mixta cum satisfactione thesauri Ecclesiæ dispensato ad dictã satisfactionem Deo faciendam, ut supra quæst 3. & 4. latius habetur. Ideo simpliciter negatur prædicta consequentia in proposito indulgentiarum: sicut eam negant B. Tho. & Palud. vc supra.

¶ Sed certe prædicta ratio, & eius intentũ põt aliter fortificari. Sic scilicet quia etiã Papa non põt in sacramento remittere de pęna Deo debita pro peccatis sine causa rõnabili, & sufficiẽte: neque

neq; totam pœnā pro parua causa, seu dispositionis pęnitentis respectu talis remissionis totalis pęnæ. ergo neq; extra sacrum per viā indulgentiæ. Antecedens patet ēt s̄m doctores fauorabilius loquentes de sacramento pœnitentiæ. Quia potestas sacerdotalis arbitraria non pôt remittere culpam, aut pœnam valide corā Deo, nisi rationabiliter ex causa sufficiēte, & proportionata id faciat consideratis considerādis: alias Deus non ratificabit claue errante. Et multo magis hoc est verum s̄m Tho. & sequaces vt supra q.7 habetur. Consequentia autem patet a simili, seu potius a fortiori. Quia vtrobiq; est liberalis applicatio sui thesauri, s. meritorum tantum Christi in sacramento, & ipsius, & sanctorū in indulgentijs: & vtrobiq; est satisfactio pęnarū de dicto thesauro ibi applicato. Sicq; vtrobiq; est iustitia, vt supra q.1. & a hr̄, simul & remissio obligationis pœnarum pro delicto iam quoad culpā dimisso contracte: & vtrobiq; fit talis remissio virtute clauium, ut patet, & suppo nit ex supradictis: q: & indulgētiæ succedunt loco satisfactionis pęnitentialis iniunctæ, aut iniungende per sacerdotem in foro sacramentali pro peccatis. Ergo vtrobiq; est omnino eadem ratio quoad applicationem prædicti thesauri. Ideo hæc ratio videtur etiam efficax, & fundamentalis ad propositum. Aliæ rationes quia non videntur tam efficaces omittuntur.

Corol. ¶ Ex dictis omnibus patet quod non valet hæc consequentia. Valet dispēsatio thesauri facta ex causa pia. ergo valet dispēsatio quātecunq; quātitatis ex quacunq; causa pia. Patet error. Quia in antecedente intelligit rōnabilitas dispēsationis absolute, & indifinite sumpte: in consequēte aūt non ponitur seo potius oppositum explicatur, s. irrationabilitas dispensationis in particulari. Ex quo disproportio causæ ad effectum explicat in particular. Aequivalenter.n. arguitur ab indefinita, seu indeterminata, ad vniuersalē distributiuā, seu ēt ad aliq̄ singularē signatā: sicut si argueret sic, Pôt uxor ex causa pia aliquid erogare sine licentia mariti. ergo pôt ex quacunq; cā pia quātūlibet erogare. Vel sic. Potest homo licite occidi a iudice s̄m allegata, & probata pp vtilitatem, seu necessitatē reipub. ergo propter quamcunq; necessitatem ex quacunq; causa. Vel sic. Propter honorem sunt possidende diuitiæ. ergo pp quęcunq; paruum honorē quantumcunq; magnæ diuitię. Vel sic. Pôt sacerdos ministerialiter in sacramento dispositis conferre remissionē pęnæ, seu effectū sacramenti. ergo cuilibet disposito pôt cōferre quantumcunq; magnū effectum voluerit. Sicut ergo constat manifeste has, & alias eiusmodi cōsequentias nō valere, ita nec illā supra positam in nostro proposito. Quā tñ vr̄ facere B. Tho. & alij de tertia opinione supra recitata. Et sic patet secunda pars propositionis probata.

3. part propositionis. ¶ Tertia pars propositionis, quod non existēte sufficiente cā pia ad tantam quantitatē indulgētiæ tunc solum tenet, & valet illa indulgētia pro ea parte, seu rata pro qua illa causa pia sufficiēs est s̄m Dei iudicium. ¶ Probatur s̄m Adria. vbi supra, quia utile per inutile non vitiatur regulariter, dum potest discerni videlicet per Deū ipsum a quo pendet talis discretio, & acceptatio, vt sup. q.12 in dubio primo hr̄, & concordant B. Tho. Duran. Palud. & alij, ut hr̄ infra q.22. & 29. ubi dicunt quod duorum facientium idem opus pro lucranda indulgentia indeterminate posita unus lucratur plus quam alius secundum quod magis accedit ad causam indulgentiæ: qa & idem opus est decens respectu unius & non alterius ad lucrandū tantam indulgentiam. Sic in proposito dico qđ eadem causa aliquando, & cum talibus circunstantijs, & respectu unius personæ, aut tēporis est sufficiens ad tantam indulgentiā, & non respectu alterius, nec etiam respectu ipsius alio tpe, & cum alijs circunstantijs, nisi ad minorem quantitatem indulgentiæ uti de hoc latius infra q. 22. & 29. id quod certitudinaliter solus Deus scit semper, & infallibiliter, qui & retribuere nouit singulis in numero pondere & mensura. Et ad hoc facit censura Parisien. cōtra Erasmum tit. 8. quæ habetur supra q.7. fol. 415. in resp. ad primum arg. ibi videatur.

¶ Ex quo infero qđ falsum ne dicam erroneū est dicere absolute, qđ in indulgentia, aut quod talis indulgētia nil valet. Ratio. Quia licet cōstet quod non est sufficiens causa pia ad tantā indulgentiā (quod tamen vix constare pôt ut habet infra in respo. ad tertium argu. & q.22) & licet non valeat quantum sonat: valet tamen aliquid pro rata s̄m sufficientiam causæ, ut dictū est in hac tertia parte propositionis. Et cum semper sit aliqua causa pia sufficiens ad aliquam partē indulgentiæ. ergo aliquid valet semp lucranti illā cum alias debita dispositione, ut supponitur. Et ita patet corolariū. ¶ Itē nisi cōstet de insufficientia causæ ad tantā indulgentiā, temerariū & dignum punitione est dicere quod nō valet quantū sonat. Quia dum de opposito non constat manifeste, semp pro Papa est præsumendū in foro Ecclesiæ, ut hr̄ d.40.c. non nos. cū gloss. ut infra q. 22. & infra in resp ad tertium argumentum, in hac ea. q. habetur. ¶ Igitur quia nulla forte est tam parua causa pia absolute, & s̄m se considerata quæ non possit esse magna causa & sufficiens ex respectu, seu relatione, aut ex circunstantijs: iō noli iudicare an ista vel illa causa pia posita pro lucranda indulgentia sit omnino sufficiens an non si nō vis errare. Nam & pro visitatione Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Angelis prope Assisiū die secunda Augusti est indulgentia plenaria. Quę indulgentia est maxime auctoritatis cū B. pater Franciscus viuēs oretenus a dño Iesu Christo eam obtinuit, teste B. Virgine Maria, & Angelis: & per Papam, & Cardinales confirmata est: & per miracula diuulgata, ut habetur in

Nota. Corola.

tur in hystoria eius festi Portiunculæ secūda die August. Hec prudenter & Christianę pie simul & uere cōsulit Gerson.in 2.part.in tracta.de indulg.consid.12.dicens. Consilium igit est sanū, ut solisabsq; curiosa discussione de præcisa uel euidente & certa quantificatione seu mēsuratione indulgentiarum huiusmodi (adde seu earum causarū) studeat homo pius eis acquirere secundum qualitatē suæ uocationis: pondus autē ualoris illi relinquat, illi qui omnia fecit & facit in numero, pondere & mēsura. Hæc ille. ¶ Et secū dum omnia supradicta debēt moderare intelligi alia dicta Gerson.in 2 par.tract.de indul. consid. 8. dicens sic. Solus Papa Christus potest [illegible] tot dierū & annorum mille millium indulgentiam concedere.qualis posset reperiri in diuersis concessionibus Papalibus sub diuersis tēporibus locis & causis. Et fortetalis enormitas cōcessionis ab aliquibus questuosis uel aliter male motis cōficta est. Hæc ille. ¶ Itē quod idem consid.9. dicit sic. Indulgentiarū concessio rationabilis præsupponit in cōferente auctoritatē a Christo fundatā in Euāgelio uel ex ipso explicatam: p[illegible]supponit idoneitatem & impletionem conditionis appositæ in indulgentijs, ut pote qd [illegible] tiuus & cōfessus au huiusmodi, & faciat hæc [illegible]: psupponit [illegible] cōcessionis seu distributionis huiusmodi [illegible] leg [illegible] slaue scilicet [illegible] nō [illegible] neq; Christo reprobante, ubi nō certa & euidens notitia requiritur, sed æstimatio bone fidei & probabilis con[illegible] sicut i distributione thesauri [illegible] de fisco regio uel Ecclesiastico Papa uel Rex seu alius distributor ratio nabiliter attenderet. Hæc ille ibi. ¶ Itē qd consid.10. dicit sic. Indulgentiarum cōcessio p tot milia necdum dierū sed & annorum uidet difficulter saluabilis post remissionem pęne ęternæ & cōmutationem in temporalem. Cōstat enim quod nec [illegible] mo singularis in hac uita pōt aut debet obligari ad tot annos pęnitentiā agendum, cum non uicturus sit per millesimam partē tot annorum & nemo ad impossibile obligatur. Cōstat prętęrea quod dum mūdus finem habebit finietur purgatorium, & consequenter dies pęnarum [illegible]. Hæc ibi. ¶ Itē quod idem in tractatu de absolutione [illegible] onsilionis sacramentali alphabe.3 [illegible] litera.K. [illegible] sic. Additur ad præmissa, quod potestas prælatorū in dando indulgentias nō est nisi quædam potestas dispensationis: quę debet esse rationabilis & ad ędificationē. Et ideo si dent fine causa rationabili [illegible] uel illas indulgētias, ut pote pro solo intuitu fauoris humani uel alio tali modo, non oportet quod indulgentiæ tantū ualeant quantū sonāt. Prætęrea fatue sunt & superstitiosę, quędam intitulationes de indulgentijs u [illegible] annorū, uel tali modo quid[illegible] nostrę ante talē imaginem, &c. & eis [illegible] tes prou [illegible]: qa cedit hoc in contemptum & irrisionē indulgentiarum, neq; continet ueritatem. Vnde plenaria indulgētia uix solebat dari pro passagio terre sanctę. Constat tamē quod factum pro quo sunt indulgentiæ magis priuilegiatum est quam aliud cęteris paribus. Hæc ibi. ¶ Item quod Bonauent.in 4.di[illegible]n.10.quæst.6. dicit, quod [illegible] est & falsum dicere quod is qui mille peccata commisit sit liberatus per indulgentias pro tribus obolis uel denarijs & huiusmodi.

¶ Dico ergo quod hæc & alia similia dicta doctorum sunt moderare interpretanda, ut sup. dictū est: & caute [illegible] quendo in [illegible] atten[illegible] qd [illegible] ratio nabi[illegible] causæ pe p[illegible] diuersimode considerari, & non est nostrum de ea iudicare dum de opposito nō constat manifeste. Et ipsemet Gerson postea in 3 par.sum.in tract.de directione cordis cōsi.29. & 30. alphab.69. litera.I. in quibusdam al [illegible] casibus dicit ita caute pie & mode rate esse interpretandū & [illegible] dictum est. ¶ Ad illud autē quod superius Gerson. dixit de purgatorio, quod nō [illegible] durabit ut sonāt ille indulgentiæ tot mill[illegible] annorū. Respō[illegible] triplici ter. Primo, qd licet constaret [illegible] tamen incertum est purgatorium tot millibus annorū non duraturū [illegible] uero Papa ita abundanter tot millia annorū de indulgētia concedit ex supppositione seu cō[illegible] one ut ait Armachanus, si ui delicet purgatorium tanto tēpore duraret & [illegible] homo tante pęne debitor aut reus [illegible]: qd quia incentū est, ideo ad maiorē cautelam ex pietate Papa pcedit abundanter a[illegible] possibile se exten[illegible] ēs. ¶ Secundo etiā [illegible] potest quod etiam [illegible] cras mundus & purgatoriū terminaretur. pęna extēsiua tot annorū reducerēt ad intentiuā etiam unius [illegible] comuniter di[illegible] doctores de uiuentibus in [illegible] mundi obnoxijs mul[illegible] annis pęnarū [illegible] uel in purgatorio, qui [illegible] uehementem pęnam breui tempore perp[illegible] plene purgabū tur, ita quod quoad tales [illegible] tot annorū reductas aut reducendas ad breues seu intē iores h.c vel in purgatorio ca [illegible] indulgen[illegible] an norum locū h[illegible] ¶ Tertio, & [illegible] re in idem redit, dici potest qu[illegible] ut Soto in 4. d.2[illegible] 2 art. [illegible] quod [illegible] nitentiæ iniunctę uel [illegible] de [illegible] hac [illegible] implende [illegible] uix respondent decem anni [illegible] gatorio uixq; ibi decem an[illegible] aliqua an[illegible] queruntur: quia acerbitas intē[illegible] pęnarū [illegible] durationē temporū & pęnarū exten[illegible] ut dictum est. Quamuis [illegible] quam hoc esset uerū, qd tam[illegible] eriu est & opposi[illegible] uerius [illegible] an[illegible] probab[illegible] adhuc eo suppo[illegible] to optime saluatur ueritas indulgētiæ u[illegible] nti & [illegible] mille ann[illegible] & ultra. N[illegible] cales tot dierū uel a[illegible] bus & ann[illegible] purgatori[illegible] us u delicet pęn[illegible] uel [illegible] ultra, ut [illegible] us [illegible] habet & ipse etiā S[illegible] supra o[illegible] Nunc aūt e[illegible] esse multos adeo magnos pe catores

quod

quod in uno anno plus quā viginti mille peccata uenialia & mortalia committant corde ore & opere ea sepissima frequentantes: quibus si secū dum canones pœnitētia in hac uita imponeret: certe plus quam bis aut tercentū mille annis si uiuerent pœnitere deberent. uel saltē sunt debitores tot annorū pœnitentiæ iniunctæ uel iniungendæ in hac uita, quāuis illis in purgatorio vix decē anni respondeat. Ergo indulgētię tot annorum intelligunt de illis annis pœnitentię debitę in hac uita, non de totidē annis purgatorij: & sic illis intellectæ nō irrationabiles nec irrisoriæ sed vere simul & pie & sępe multis peccatoribus vtiliter & necessariæ sūt, si uti supponitur ex pia & rationabili uel sufficiēte causa fiant. Quod & ipse Soto tandē concedit ibidem. ¶ Quare non [illegible] & temeraria sed & impia periculosa & scandalosa ijs tēporibus irrisio illa Gersonis & [illegible] atq; doctissimi Soto vbi supra est, qua tot annorū indulgentia ab illis irridetur ut [illegible] est. Sanctus autē Bonauen. ubi supra non quantitatē indulgētiæ tot milium annorum, [illegible] notabilem defectum causæ piæ ratio [illegible] & sufficientis & proportionis eius a [illegible] indulgentiæ vbi de hoc constiterit sapienter irridet, ut ex omnibus [illegible] dictis facile liquet. [illegible] his oīb. supra [illegible] expresse [illegible] Me [illegible] de [illegible] spensatione. 9 [illegible] in responsione ad argu. [illegible] 153.

Argu. 1. Contra [illegible] propositionis ubi dicitur quod est necessaria causa pia ut ualeat indulgentia arguitur. Nam ut [illegible] thesaurus Ecclesiæ sicut spiritualis dispensatur in sacramento aut per usum sacramenti pœnitentiæ ualeat ad effectum remissionis pœnarum ex opere operato seu virtute clauium sufficit dispositio, puta cōtritio ex parte suscipiētis, præsupposita auctoritate dispensantis & iurisdictione ex parte dispensantis uel conferentis, [illegible] puta oratio, ieiunium uel eleemosyna aut peregrinatio vel aliud opus indulctum aut meritorium [illegible] dispensetur requiritur [illegible] thesauri dispensatio in sacra [illegible] ad eundem effectum [illegible] ipsarum virtute clauium [illegible] sufficit [illegible] pia causa [illegible] opus requiritur [illegible] thesauri dispensatio extra sacramentum [illegible] indulgentiæ. Patet [illegible] quia [illegible] ratio [illegible] & supponitur [illegible] & ad eundē effectum remissionis pœnarum [illegible] clauium & potestate [illegible] dispensatiua [illegible]

Respō. ¶ Si respondetur [illegible] quia nō uidetur eadem ratio [illegible] per [illegible]

Replica. tio. ¶ Contra. Quia id nihil obstat, est enim [illegible] per tinens & per accidens quod iurisdictioni & dispēsationi præfati thesauri sit vel nō sit potestas ordinis adiuncta. Quod probatur dupliciter. Primo, quia distributio huius thesauri per hanc vel per illam uiam a quocunq; hat [illegible] formaliter nec oritur [illegible] potestate illius dispēsatiui, & nō ab ea ut sacerdotalis sed solū ut est dispensatiua [illegible] Quod inde liquet quia sacerdotis si non habet iurisdictionē & potestatem huius thesauri indulgentiarum dispensatiuam non potest hac uel illa uia [illegible] illum dispensare. Secundo idē probatur. Quia si pia causa requiritur ad huius thesauri ualidam dispensationem, [illegible] est quia natura & ratio dispēsationis id exigit necessario, & quo est [illegible] a distributione [illegible] ad particulare [illegible] S. T. [illegible] & supra probatum est. Ergo ubicūq; fuerit talis dispensatio thesauri [illegible] habeat ordinem sacerdotalem coniunctum modo non, semper erit eadem ratio & natura p̄dictæ cōmensurationis uel dispensationis, & erit necessitas a causa pia etiam in sacramento. nam ea quæ sunt de natura & essentia rei nō uariantur per ea quæ extrinseca sunt siue per accidens. Quia inde magis apparet [illegible] sacerdos dū in sacramento arbitratur [illegible] pœnitentiam pœnitenti iniungendo, vtiq; non ualet nec acceptatur a Deo ad totalem pœnarum remissionē [illegible] nisi [illegible] iuxta tale nō arbitriū secundum communem doctorum sententiam. Constat autem qd dispēsatio eius thesauri per [illegible] ad dictum effectum eam [illegible] sam ultra dispositionem suscipientis non requirit [illegible] Ergo ratio & natura dispensationis ipsa [illegible] piam præuiam indulgentiæ minime requirit ut prætendit argumentum [illegible]

Respō. 1 argu. ¶ Respondeo, in hoc argumento quęritur utrū ratio & natura dispēsationis thesauri spiritualis necessario requirat aliquā causam piā ultra potestatem concedentis & dispositionem suscipientis, ut ipsa dispensatio corā Deo sit ualida, & ab eo accepta ad illius fructum uel effectum. Nisi dicitur qd non, iam certe [illegible] argumenti contra supradictam propositionem. Si dicatur quod sic: tunc sequitur quod etiam per uiā sacramenti requiratur, cuius oppositum constat manifeste. Igitur ad hoc dicamus quod est duplex dispensatio altera quę fit [illegible] taxatione fructus uel effectus q [illegible] & hæc est ppriæ dispēsatio vel distributio thesauri [illegible] communis ad plenas par[illegible] Altera quæ fit [illegible] p̄dicta taxatione & [illegible] hęc proprie non dispensatio [illegible] particulares sed potius applicatio thesauri appellatur [illegible] prior nō [illegible] pia vel rationabilis quia de [illegible] est cōmensuratio [illegible] particulares. vti superius probatū est [illegible] est quæ exercetur in dispensatione [illegible] remissione pœnarū quando per [illegible] arbitrio [illegible] ris pœnitentiæ quæ ab eo [illegible] etiam in sacramento;

mẽto, & in cõcessione indulgentię vbi fit remissio pœnarũ taxando dies, vel annos extra sacramentum. Ideo nisi adsit pia causa, uel rõnabilis non valet coram Deo nec ab eo acceptatur ea dispensatio in his quæ ipsi debita sunt.

¶ Secunda aũt dispensatio quæ fit sine taxatione vtiq; fieri põt sine alia causa in subiecto disposito a potente dispensare super, ea quæ Deo debita sunt. Et talis est dispensatio thesauri per viam sacramenti ad infusionem gr̃æ, & remissionem peccatorum quoad culpam, & pœnã æternam, & temporalem eorũ ex opere operato, aut virtute sacramenti. Horum enim quantitas fructuum a solo Deo taxatur s̃m dispositionem pœnitentis, non a sacerdote nec ab ipso etiam Papa sacramenta conferente. Nam sacerdos solũ per sacramentum applicat thesaurũ meritorũ Christi: ipsæ aũt Christus acceptat quidem sed non totaliter, idest non ad totũ fructum eorum sed s̃m dispositionem suscipientis taxat quantitatẽ gr̃æ, & remissionis pœnarũ q̃ hic uel ille debeat participare. ¶ Ex his patet responsio ad argumentum negando consequentiã. Et ad eius probationem negat quod sit eadem rõ dispensationis thesauri ad remissionem pœnarũ per viam sacramenti, & per viam indulgentiæ. Illic.n. est dispensatio large, i. applicatio thesauri meritorũ Christi sine quantitatis taxatione, iõ non requirit alia causa: hic aũt est proprie cum quantitatis, aut fructus taxatione facta a prælato dispensante: iõ rõnabilis, aut pia causa necessario requisita est. ¶ Hinc ẽt patet qđ nõ ualet alia responsio quæ ad prædictum argumentum ab aliquibus s̃m Palud. in 4 d. 20. q. 4 & Floren. 1. par. tit. 10. c. 3. § 1. dari solet negando consequentiã, & dicendo non esse simile: nam in remissione inquiunt pœnæ tp̃lis per viam indulgentiæ est dispensatio thesauri ad compensationem, uel solutionem pœnæ debitæ Deo faciendã: & ita ibi non est oĩno liberalis dispensatio, vel remissio pœnarũ: & iõ ibi requirit aliqua causa rationabilis. In remissione aũt eiusdem pœnæ tp̃lis p viam sacramenti quis fit dispensatio thesauri ad eundem effectum, non tamen ibi fit ulla alia compensatio, uel solutio pœnarum: & ita ibi est oĩno liberalis dispensatio atq; remissio pœnæ sicut, & culpæ virtute sacramenti: iõ non requirit alia causa vltra dispositionem suscipientis. Hæc inq̃ solutio non satisfacit argumento. Tum quia ita in sacramento satisfit Deo pro culpa, & pœna de thesauro meritorum Christi ibi dispensato: sitq; solutio, sicut fit per indulgentias. Tum ẽt quia modo sit oĩno liberalis remissio pœnarũ hic, aut illic, modo non: at vero quantum est ex parte ipsius dispensationis thesauri certè vtrobiq; est oĩno liberalis thesauri donatio: quis inde subsequenter fiat solutio debiti remissioq; pœnarũ, vt supra q. 3. latius dictum est. Igitur natura ipsius dispensationis thesauri attendenda est, maximè s̃m Tho. cęterosq; doctores tenentes, q ratio, & natura indulgentiæ præcipuè, vel saltẽ necessario in dispensatione thesauri cõsistit: solutio aũt atq; remissio, vel absolutio pœnarũ ad illam consequuntur. Et ita non obstante hac solutione adhuc supradictum currit argumentum: nisi vt supra melius distinguendo de duplici modo dispensationis respondeatur.

Contra secundam partem propositionis tripliciter, & in ordine secundo principaliter arguitur. *Argum. 2.* Quia si requiritur necessario proportio causæ piæ ad quantitatem indulgentiæ, hoc iõ esset, vt effectus proportionaretur suæ causæ, vt patet ex dictis. Quia non vr̃ alia ratio ad id. Sed causa indulgentiæ videlicet pietas non est propria causa indulgentiæ, sed passio Christi, & sanctorũ applicata huic, vel thesaurus Ecclesiæ, qđ idẽ est, ut patet ex supradictis q. 2. & 3. Ergo ad istã causam propriam indulgẽtiæ, & nõ ad aliã pro qua concedit indulgentia oportet q pportionet ipsa indulgentia, seu remissio pęnarũ, ut sit valida. Hæc consequentia patet quia proportio effectus attendit, & respondet ad suum correlatiuum, s. ad suam causam propriã efficientẽ seu per modũ efficientis se habentem, & non ad aliam, ut patet, ergo. Tunc vltra. Indulgentia, vt sit efficax debet proportionari suæ causæ ppriè per modum efficientis se habenti, s. abundantiæ thesauri Ecclesiastici. Nunc aũt ista abundantia est infinita: quia est sufficiens ad remissionẽ quantumcunq; magnarum pœnarum omnium, & quotiescunq; applicetur oĩb. & singulis per indulgentias, ut supra q. 5. lit. Ergo quantumcunq; magna indulgentia cõcedat cuiq; & quotiescunq; pro quacunq; pia causa iam causa propria illius, & cuiuscunq; indulgentiæ, s. abundantia prædicti thesauri est: causa sufficiens, & per consequens proportionata ad effectum, & efficaciam illius, & cuiuscunq; indulgentiæ: & ita valida est omnis indulgentia quantum sonat ex quacunque causa pia fiat.

Tertio arguitur ad idem, & est replica contra responsionem quæ põt dari. *Argum. 3.* Nam si dicatur qđ nõ solum requiritur qđ causa propria effectiua, seu per modum efficientis illius indulgentiæ sit sufficiens: sed ẽt causa indulgentiæ pro qua cõcedit talis indulgentia, vt dicit secunda pars ppositionis. Contra hoc sic replicatur. Quia si sufficientia talis causæ piè requiritur. ergo nil pdest quod auctoritate Papæ, aut alterius superioris concedat talis indulgentia: & per consequens non plus quis lucrat per indulgentias q̃ sine illis faciendo idem ex eadem causa pia. Probatur cõsequentia. Quia siue superior, seu Papa concedat tantã indulgentiã, seu remissionẽ pęnarum, siue non: certè Deus dimittit de pęnis tantum quantũ meretur illud opus, seu causa pia.

Quarto arguitur ad idem. *Argum. 4.* Quia prædicatio doctrina, & practica Ecclesiæ est contra secundam partem propositionis: ergo ipsa est falsa. Antecedẽs probat quadrupliciter vt supra probatum

batum est in secunda ratione fundamentali tertiæ opinionis supra positę ibi videatur, vt prolixitas vitetur.

Respon. ad 2. argum. ¶ Resp. ad 2m argumentū 2m Caiet. in 2. quodlibeto, prius notando quod aliud est causa indulgentiæ, aliud causa concessionis indulgentiæ. Nam causa indulgentiæ est causa remissionis pęnarum. Causa autem concessionis indulgentiæ est causa pia, pro qua conceditur talis indulgentia, aut remissio pœnarū. Igitur causa indulgentiæ, idest remissionis, pœnarum est abundantia thesauri, quæ etiam est causa propria effectiua seu per modum efficientis ipsius. Causa aūt concessionis indulgentiæ quæ aliqn̄ dicitur causa indulgentiæ est solū causa pia, pro qua conceditur ipsa indulgentia. Hoc ergo præsupposito respōdeo ad formā argumenti, concessa prima consequentia cum suo antecedente, & consequente, vt iacent, quia solū loquitur, & conceditur de causa propria indulgētiæ, seu remissionis pęnarū quæ est abundantia thesauri, vt dictū est: sed negatur secunda consequentia: fit enim æquiuocatio arguendo a causa ppria indulgentiæ ad causam concessionis indulgētiæ. Ac si argueret clarius sic. Causa ppria indulgentiæ quæ est abundantia thesauri, est sufficiens pro qualibet indulgētia valide applicata, seu cōcessa huic vel illi; ergo cā pia pro qua conceditur indulgentia est et sufficiens causa ad applicationē, seu dispensationem, seu cōcessionē indulgentię cuiuscunq; esse validam. Quæ consequentia est inualida; quia fit æquiuocatio, vt patet. Si vero vtrobiq; vniuoce loquatur de causa propria concessionis indulgētiæ tam in antecedente q̄ in cōsequente in vtraque consequentia: tūc patet falsitas vtriusq; antecedentis, nam causa pia legitima, & proportionata pro qua conceditur indulgentia constituit actū concessionis indulgentiæ in hoc quod est esse rōnabilē dispensationem, aut concessionem indulgentiæ: & per consequēs esse cām propriā cōcessionis indulgentiæ huius, vel illius. ¶ Si aūt vtrobiq; intelligat vtraq; cōsequentia de causa propria indulgentiæ, sicut Caiet. & Adria. ubi supra volentes saluare beatum Tho. dicunt quod Tho. intellexit, & locutus est de causa ppria indulgentiæ: tūc certe nihil concludunt ad propositū pro sua tertia opinione suprapositā, quod, s. ex quacunq; causa pia cōcedatur quantūcunq; magna indulgētia est valida quis dispensans pcc cet, sicut neq; inde concludit q̄ quantumcunq; magnam remissionem pœnarum ex quacunq; causa pia sacerdos in sacramento faciat, aut cōcedat est valida corā Deo talis cōcessio, aut remissio, vt paulo superius dictū est, ideo constat qđ paralogizatus est B. Tho. & sequaces a causa indulgentiæ ad causam cōcessionis indulgētiæ, vt ex suis verbis supra positis in tertia opinione patet intuenti. ¶ Alij volunt saluare bea. Tho dicētes quod per causam piam intellexit causam rōnabilem. Nam quod piū est etiam rationabile: & per consequens causa pia, & rationabilis, & sufficiens ad talem indulgentiā sunt idem. Et sic volunt ipsum Thomam reducere ad quartam opinionem, seu propositionem supra positam. ¶ Sed certe non sic sensit B. Thom. vt patet ex eius verbis ubi supra in tertia opinione recitatis: ubi nititur probare quod qualibet causa pia est rationabilis, & sufficiens ad quamcunq; quantitatem indulgentiæ. Quod certe nō egeret probatione si idem esset causa pia rōnabilis, & sufficiens: & supra in fine sextæ probationis huius secundæ partis quæ impugnat recitantur verba B. Tho. dicentis qđ irrationabilis, & inualida est indulgentia concessa pro quacunq; causa pia improportionata insufficiente, & iniusta respectu talis indulgentiæ. Et sic patet eius intentū. Et quidem libentissime ad hanc quartam nostram opinionem, & propositionem admitteremus auctoritatem tanti doctoris, nisi ipse in 4. distinct. 20. hanc opinionem expresse recitasset, & tantopere reprobasset; ad quam tamen in dist. 45. postea confugisse videtur.

¶ Ad tertium arg. respondeo secundum Adrianum vbi supra distinguendo antecedens. Respon. ad 3. argum. Nam aliud est cā æquiualens sufficiens, seu adæquata ad remissionē pęnarū, seu indulgentiarū. Aliud est causa sufficiens ad dispensationem indulgentiæ, seu ad concessionem remissionis pœnarum per indulgentiā. Et patet differentia. Nam illic attenditur solū sufficiens adæquatio, & æquiualentia operis, aut obsequij, aut vtilitati inde sperate ad ipsas pęnas quæ remittunt per indulgentias. Hic aūt non attenditur sed rationabilitas & sufficientia causæ piæ ad actū applicationis, seu concessionis indulgentiæ, pro qua, s. causa pia rationabile vt quod huic prælatus digne, & liberaliter de thesauro sibi cōmisso in tanta quātitate dispenset, aut cōcedat remissionem pęnarum per hanc viam indulgentiæ. Exemplum, sicut administrator reipub. facit de cōi bono reipub. distribuens benemeritis, aut laborantib. p̄ repub. non quidem stricto cōmertio præcise tāq̄ tū in præcio quantum valet labor susceptus pro repub. sed vltra meritū vt aliquid grē de publico reportent, semper tn̄ in proportione ad causam, uel 2m alium respectum. Sicut et de publico licite fit alicui remuneratio qa laborauit pro desse pro grā beneuolentiæ quis nō profecit, est tn̄ dignus, ut ei liberaliter bene fiat gratis quis ad proportionem, ut dictū est. Sicut et in relaxationibus aliarum obligationum Deo quæsitarū requirit sufficiens causa, sic qđ præsumatur rōnabiliter, q̄ Deus vult ex tali causa per prælatū fieri gratis remissionem tanti reatus, seu obligationis, ut in dispensationibus, & cōmutationibus votorū, & iuramentorū, & huiusmodi. Sic dico in proposito, q̄ vt sit ualida applicatio thesauri per indulgentias, aut concessio remissionis pœnarū per indulgentias, requiritur causa sufficiens ad talem liberalem applicationē, seu concessionem

præ-

prædictâ: non autem requiritur æquiualẽs causa ad ipsam remissionẽ pœnarum stricto cõmercio: neq; qd ipsa dispositio suscipientis talẽ indulgentiã promereat: nam eo casu non indulgẽtia liberaliter cõcessa sed iusta retributio esset, vt pbat argumentũ. Sed requirit causa rationabilis,& proportionata,vt ipsa cõcessio nõ prodiga sed liberalis sit, & valida ut supra probatũ est. Et sic patet respõsio ad argumentũ: quia cõcessio antecedente ad sensum iam dictum,& declaratũ negatur consequentia. Stante enim causa sufficiẽte ad liberalem dispensationẽ indulgẽtię,stat simul quod auctoritate clauis dispẽsantis thesaurũ,aut concedentis remissionẽ per indulgentias plus recipitur per illas quam sine ipsis per idem opus,& ex eadem causa reciperetur.

Respon. ad 4 argum. ¶ Ad quartum argumentum respondeo negando antecedens. Et ad eius primam probationem ꝙ scilicet Ecclesia pro eadẽ causa concedit modo maiorem modo minorem indulgentiam,&c. Respon. quod hoc est verum stãdo semper intra latitudinem,& limites causę rationabilis,& sufficientis,vbi,s. adhuc manet proportio,seu sufficientia causæ piè ad maiorẽ,& minorem indulgentiã:tunc enim est in arbitrio concedentis cõcedere maiorem, aut minorẽ indulgentiã stante causa sufficiẽte & ad maiorem: & virtute illius concessionis nullus consequit maiorẽ remissionem ea quæ cõcessa est, quãuis adsit causa sufficiens ad maiorẽ. Nec in hoc fit alicui iniustitia: ex quo illa concessio indulgẽtiæ est liberalitatis & nõ debiti. In opere autem merè liberalitatis nulla est iniustitia. Et quia ad hoc interuenit cõsensus saltẽ tacitus eius qui vult lucrari talẽ indulgentiã. Sicut cũ statuitur brauium omnibus procurantibus aliq; vtilitatẽ cõmunitatis: certè qui maiorẽ procurat,& meret maius præmium, præsumit cõtentus cum illo paruo brauio constituto oib. illis procurantibus: præsertim quia ꝓpter indulgentias acquisitas non perdit quis qd sibi alias debetur coram Deo pro illo opere bono, ac si non esset coniunctum cum indulgẽtijs, vt de hoc latius infra q. 40. habetur.

Ad 1. probationem. ¶ Ad secundam probationẽ antecedentis: quæ videtur esse replica contra responsionem præfatam, quod scilicet ex cõmuni practica Ecclesiæ, vt Romæ sæpe contingit. Patet quod Papa,& Ecclesia Romana cõcedit pro sola visitatione Ecclesiæ,& pro recitatione paucorum Pater noster,& Aue Maria, & huiusmodi, maximã indulgentiã etiam plenariã:& die Paschæ concedit Papa indulgentiã plenariam omnibus astantibus, &c. vt supra habetur in corolario. ¶ Respondeo secundum Caiet. in secundo quodlibe. de indulgentijs, c. 9. quod magnitudo, seu sufficiẽtia causę nõ solum dẽt attendi absolutè secundum se idest nõ secundum quantitatem operis pij in se, seu respectu materiæ tantũ: sed etiam,& potius relatiue, s. secundum respectum ad bonum Ecclesiæ & Dei honorem inde rationabiliter speratum cum suis circunstantijs. Pietas enim, seu utilitas causæ dicit prædictam relationem, & respectũ, ita quod idem labor, eadẽ eleemosina eadẽ oratio, seu deuotio,& huiusmodi, est quandoq; parua causa,& rõ, quandoq; magna indulgẽtiæ maxime etiã plenariæ ratione circunstantiarum: licet rõne materiæ videatur eadem causa,& ratio semper sed nõ est eadẽ in veritate. Est enim eadem causa,& ratio secundũ se, & absolutè tantũ, non est autem eadem relatiuè, aut respectiuè sumpta sed est multo maior seipsa absolute sumpta. verbi gra. visitatio Ecclesiæ. S. Petri. licet sit sm se æqualis absolutè facta hodie, & in anno iubilei: non autem est æqualis relata ad bonũ Ecclesiæ: qa relata ad professionem vnitatis Ecclesiæ sub uno capite Christi vicario, ad quod in anno iubilei refertur ab ipsa Ecclesia,& toto orbe, est magna causa indulgentiæ & plenissimè: & similiter manere in platea sancti Petri in die Paschæ pro benedictione Papali nõ est absolutè magna causa indulgentiæ, relatiue aũt sic, quia scilicet ibi est professio prædicta,& quod profitemur seruare viuam auctoritatem vniuersalẽ, & plenissimam Romani pontificis, & sic de alijs.

¶ Sicq; patet quod nulla est tam parua pia causa absolute sumpta, quæ respectiuè non sit maxima, & sufficiens aliquando magnæ indulgentiæ sm varietatem casuum, & circunstantiarum, ut patet de indulgẽtia plenaria Portiuncule prope Assisium die secunda Augusti, pro sola visitatione Ecclesiæ: quæ indulgentia est certissima quia a dño Iesu Christo oretenus concessa beato patri nostro Francisco, ut habetur in hystoria eius festi die secunda Augusti. Et ideo non est mirum si ex eadem causa absolute considerata nunc maior nunc minor indulgentia ualide concedatur. Quamuis etiam prædicta varietas indulgentiarum aliunde possit prouenire, hinc scilicet quod causa legitima, & sufficiens tantę dispẽsationis nõ intelligit punctualiter indiuisibiliterq; , sed in quadã latitudine probabilitatis moralis: intra quã etiam si indiscrete prælatus det indulgentiã & ideo peccet: valet tñ prædicta concessio corã Deo, & reputatur ab eo causa sufficiens ad id. ¶ Ideo cũ dicitur quod omnis pia causa quæ absolute, & respectiue cõsiderata est sufficiẽs intra latitudinẽ ad tantam indulgentiam, sufficit ut sit valida talis indulgentia: negatur tamen quod oĩs pia causa est talis semper, & vbiq; : & ideo negat absolute quod ex quacunq; causa pia concessa indulgentia quantacunq; sit valida quamuis sonat corã Deo, vt dictum est. Ad exempla autẽ supra posita dico quod forte est causa sufficiens respectiuè ad tantam indulgentiam: quod nõ est nostrum iudicare sed Papæ, cum hoc negocium pendeat ex facto, ut supra in corolario, & infra, q. 21. & 22. habetur. Ideo nil contra nos.

Ad 3. probationem. ¶ Ad tertiam probationem antecedentis, quod scilicet si non valerent indulgẽtię ut sonant deciperent fideles, &c. respondeo secundum Caiet.

& Adria, vbi supra quod illud solum est verum de indulgentia rite concessa & supposito quod ex causa rationabili sufficiente sit concessa alias non. Neq; in hoc Ecclesia aliquem decipit. Qđ patet. Tum primo. Quia sicut potest Papa errare in facto putando esse causam sufficientem ad dispensationem, seu cõmutationem votorum: sic in proposito putando esse causam sufficientem tante indulgentiæq; non est, potest, vt homo errare in tali suo ministerio, & vsu clauium absoluendo vbi nõ est causa sufficiens: & tamẽ talis error non imputatur Ecclesiæ, ex quo hæc non fiunt eo modo quo ipsa Ecclesia spiritu sancto inspirata, aut Christus instituit esse facienda. Et sic prædicat prędicta valere, vt sonant supposita legitima causa, & quod rite fiant: sicut prædicat hostiam esse adorandam dũ in missa eleuatur, supposito implicite quod sit rite consecrata. Nam aliud est loqui de doctrina Ecclesiæ vel Papæ in qua non potest esse error: aliud de operibus Papæ, & de facto singularium actionũ in quibus potest esse error, & peccatum Papæ, vt de hoc latius infra q.22. & responsione ad argumẽta habetur. Neq; fideles, aut doctrina Ecclesiæ est de hoc, vel illo particulari facto, aut indulgentia, aut causa indulgentiæ in particulari utrum sit sufficiens, & valida an non: sicut non est fides, aut doctrina Ecclesiæ quod hæc, vel illa hostia est consecrata, aut non: sed solum est de vniuersali, seu generali, quod scilicet indulgentia rite concessa, aut ex legitima, & sufficiẽte causa pia est ualida quantum sonat, & quod hostia rite cõsecrata est adorãda, & huiusmodi.

¶ Tum secundo patet idem. Quia generales clausulæ debent restringi, & intelligi suppositis alijs requisitis: sicut etiam dicitur quod absolutio sacramentalis est uera, & efficax, scilicet si rite fiat, & in subiecto disposito, & quantum est ex parte sua. Sic in proposito, quando dr̃ quod indulgentia valet quantũ sonat intelligitur, existentibus dispositis, & facientibus, ut decet ad eam consequendam, si etiam indulgentia sit rite concessa ex causa sufficiente. Alioqui qui nude tantum ad sonum verborum sine grano salis intelligunt non ab Ecclesia sed a se ipsis ad pauca respicientes decipiuntur. Tum tertio quia sic decreuit censura Parisien. contra Erasmum tit.8. vt habetur supra q.16. respon. ad primum argum. ibi videatur.

Nota. ¶ Sed hic notandum est quod Caiet. ubi supra exemplificãs dicit quod Ecclesia potest in facto canonizationis sanctorũ errare: sed hoc est falsum, & impium, vel scandalosum, & temerariũ, vti de hoc supra, lib. 4 q.12. latius habetur, & beatus Tho. in 9. quodlibeto, art.16. & communiter doctores sunt contra eum in hoc.

Ad 4. probationem. ¶ Ad quartam probationem antecedentis sumptam ex cap. cum ex eo. respon. concedendo qđ Papa ibi loquitur tam de indulgentijs indiscretis ex euentu, aut aliunde quam de indiscretis, & superfluis ex causa, ut ibi probatur ex ipso c. contra responsionem Caiet. & aliorum similiter, & male glossantium; sed negatur illa maior quod, scilicet ibi innuit Papa quod tales indulgentiæ sint validæ. Nec ualet ratio ibi posita quod Papa non dicit ibi esse inualidas. ergo innuit esse validas tales omnes indulgentias. Nam locus ab auctoritate negatiuæ non valet. Similiter enim ex ipso cap. ego arguerem contra ipsos non esse validas ex quo Papa ibi non dicit esse ualidas. Quod si ista ratio non ualet pro me, ergo nec similiter pro te. Neq; oportebat textum explicare generaliter esse validas, aut inualidas omnes illas indulgẽtias indiscretas quoad euentum, & superfluas quoad causam, de quib. omnibus ibi agit: cum nec omnes essent valide nec omnes inualide: sed aliquæ quales sunt indiscrete quoad euentum sunt valide: indiscrete aũt, seu superflue quoad causam sunt inualide quoad illum excessum, ut supra dictũ est. Iõ prudẽter textus sic loquitur sine alia explicatione.

¶ Si replicetur quod doctores glossantes dicũt quod omnes sunt valide. Respondeo. Dicunt, & glossant secundum suam opinionem quam non probant, quam etiam nos supra efficacius reprobauimus. Quanto magis quod, & ipse textus potius sonat pro nostra opinione, & propositione supra posita, quod scilicet indulgentiæ indiscrete, & superflue ex causa sint inualide quoad excessum. Nam ibi dicitur quod per tales indulgentias superfluas eneruatur, seu destruitur satisfactio penitentialis. ergo non impletur apud Deum per illas indulgentias: & ita ad impletionem satisfactionis pœnitentialis talis indulgentiæ sunt inualidæ, ut supra late deductum est.

QVAESTIO XXI.

Quid sit causa pia pro qua debet concedi indulgentia.

RESP. per tres propositiones. Quarum prima est quod omnis causa, seu omnis actus qui ex se absolute, aut relatiue consideratus vergit in honorem Dei seu in vtilitatem spiritualem aut temporalem Ecclesiæ, est & dicitur causa pia concessionis indulgentiæ. Propos. 1. ¶ Ratio est. Quia sicut in policijs humanis thesaurus reipublicę propter duo maxime rationabiliter expenditur, scilicet ad honorem principis, ut fecit Assuerus, Hester primo, uel ad vtilitatem communitatis, utpote quando dantur donatiua seu brauia aut munera militibus propter defensionem aut obsequium reipublicæ factum aut faciendum. Sic etiam rationabiliter fit in proposito: quomodocunq; illa causa seu opus vergat in honorem Dei & utilitatem Ecclesiæ absolute aut respectiue ratione circunstantiarum vt supra in fine quæstionis præcedentis in responsione ad quartum argumentum habetur,

secus

secus de alijs actibus qui nullo modo sunt boni moraliter, nec ad honorem Dei, seu utilitatẽ aliquam Ecclesiæ ex se, aut ex circunstãtia, qualis est ludus prophanus, comedere, bibere, & huiusmodi indifferentia oĩno, aut vana quæ rationabiliter ad Dei honorẽ, & utilitatem Ecclesiæ ordinari non possunt. Quia talia non possunt esse causa pia indulgentiæ vllo modo ex se neq; ex circunstantia: neq; pp Deum rectè fieri possunt, ut supra de hoc etiam q.20. in secundo notabili, & superius lib. 1. in nostro quæstionario, q.33. plenius habetur. Causa etiam pia est concedendi indulgentias, ut fideles promoueantur ad opera pietatis ad Deum, & proximum, puta ad eleemosynas, ad pœnitentiam, ad deuote suscipiendum sacramẽta, & orandum, & ad fidem spem, & charitatem exercendam, & huiusmodi, vti noster Medina de indulgẽtijs disputatione. 9. capit. 38. fol. 119. 122. 123. in responsione ad quintum, & sextum argum. latius agit. Et cum his concordant expresse Bonauent. in 4. distinctione 20. artic. 2. quæst. 4. & B. Tho. ea. distinct. artic. 3. quæst. 3. & communiter doctores. Sed vtrum ad causam piam, seu actum pium requiratur quod sit meritorius, aut moraliter bonus, videatur de hoc infra, quæst. 25.

¶ Vbi etiam nota quod talis actus pij cõmuniter sunt actus exteriores vergẽtes ad Dei honorẽ, & ad utilitatem Ecclesiæ, ut est ædificatio constructio reparatio institutio templorũ, vestimẽtorũ, & valorum sacrorum, pontium, & eleemosynarũ, beneficiorum proportionabiliter, & pro auditione: & prædicatione verbi Dei, & officiorũ diuinorum, pro assistentia ad id, & pro alijs eiusmodi possunt concedi indulgentiæ, ut pro causa pia, quia hæc omnia ordinantur mediate, vel immete ad spiritualia, & Dei honorem, & vtilitatem Ecclesiæ, ut dictum est.

Argu. ¶ Quod si contra hoc arguatur, quod est symoniacum dare spirituale pro temporali. Sed indulgentia quæ est remissio pęnarũ, aut distributio thesauri spiritualis Ecclesiastici est qd spirituale supernaturale a Spiritu sancto, ut patet: exterior aũt actus eleemosynę, aut alterius operis p̃dictorũ est qd tpale, & corporale, & pretio æstimabile pro quo conceditur ipsa indulgentia ergo nõ põt nisi simoniacę pro ipsis cõcedi, & acquiri indulgentia. ergo in ipsis nõ stat rõ causę pię.

Respon. 1. ¶ Resp. secundum Tho. vbi supra art. finali concedendo maiorem, solum quando spirituale daretur principaliter, vel finaliter pro tpali: secus autem quando minus principaliter, puta ꝑ temporali prout est medium, seu ordinatum ad aliquid spirituale. Nam cum temporalia ad spiritualia ordinentur, & habeant connexionẽ in hac vita: ideo temporalibus pp spiritualia simul vtimur. Et cum sic facimus, s. cõferendo spiritualia pro teporalibus ordinatis ad spiritualia: iam nõ pro temporalibus seu pro spiritualibus finaliter, & principaliter facimus. Et sic negatur minor pro quanto ibi dicitur quod pro temporali datur indulgentia finaliter, aut principaliter: datur enim pro tẽporali ordinato ad spirituale scilicet ad Dei honorem, & utilitatem Ecclesiæ vt dictum est. ¶ Sed contra hanc responsionem replicatur. Nam symonia est dare beneficiũ Ecclesiasticũ pro subuentione pauperum, aut pro pecunia conuertenda in opus fabricę, & in alios pios vsus, seu causas eiusmodi, ut est textus in c. ex multis. 1. quæst. 3. ergo non excusat a symonia ordinatio temporalium in finem spiritualẽ vt sic pro eis possit indulgentia conferri. Et quidem non est dubium quin Papa committeret symoniam contra ius diuinum si venderet indulgentias pro temporalibus ad spiritualia ordinatis quomodocunque. Ideo secundo modo.

¶ Respondeo ſm Adria. in 4. in materia de indulgentijs, quod indulgentiæ nullo modo conceduntur pro temporalib. finaliter neq; minus principaliter: neq; pro pretio puta non pro ea quota pecuniæ quæ eroganda decernitur in defensionẽ fidei, & huiusmodi: sed pro pietate, scilicet in præmiũ boni affectus quo efficaciter cupiunt homines rem aliquam facere in Dei honorẽ, & utilitatem Ecclesiæ subueniẽdo pauperibus, aut fabricę, &c. huiusmodi iuxta modũ a Papa taxatum: & ut fideles animentur ad Dei honorẽ, & utilitatem Ecclesiæ procurandã eo modo, & eo opere quõ a põtifice per tales bullas ꝑponitur. Et est simile de orationibus quas fundimus pro benefactoribus a quibus capimus anniuersaria, & destributiones. Et facit ad hoc Bonauen. ubi supra, qui post Alex. Hall. dicit quod non datur spirituale pro temporali, sed cõmutatur maior pęna in minorẽ, & residuum soluit pastor Ecclesiæ gratis de thesauro Ecclesiæ. Vel dicitur secundo, ait ipse, quod non datur indulgẽtia pro eleemosyna exteriori cõsiderando datũ sed fructum, s. quod ex radice bonæ aut piæ voluntatis procedit. Hæc Bonauen. cuius vltimum dictum concordare dicit Adrianus, & allegat ꝑ sua responsione supradicta. Facit etiã pro hac responsione tenor multarum bullarum vbi dicuntur indulgentiæ dari loco manualiũ distributionum, & ut per eas fideles animentur ad opera pietatis, & cultũ diuinum: & quod iõ Ecclesia nititur quodãmodo præuenire fideles misticis muneribus benedictionũ de thesauro Ecclesiæ &c. ut etiam hoc refert, & concordat Supplem. Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 1. nota. 1. & art. 2 propo. 11. corol. 8. Et secundũ hoc debet intelligi prædicta responsio B. Thom. ¶ Quod si me magis vrges dicam tibi cum Adria. in 9. quodlibeto contra B. Tho. quod cum symonia non sit nisi quando spirituale supernaturale datur uel accipitur pro temporali tanquam pro pretio: nõ est symonia quantumcunq; detur pro eo finaliter seu principaliter, quia non datur indulgẽtia pro temporali tanquã pro pretio: sicut non est symonia quãdo indulgentia cõceditur pro oratione, Respon. 2.

tione, ieiunio, & visitatione, vel peregrinatione. Si vero daretur pro eo tanquam pro pretio ét si minus principaliter vtiq; esset symonia. Sicq; non concludit argumentum vllo modo. ¶ Si ci cas forte Papa intendit tales pecunias ad alia prophana conuertere, & simoniace dare indulgentias. Respondeo primo quod id de Papa nõ debet æstimari dum manifeste non constat. Item dato quod sic intendat Papa: tamen ex quo ꝑ causa indulgentiæ proponitur tale opus pium, quod de se est etiam prouocatiuum fidelium ad opera pietatis, & ad cultum diuinũ, seu ad Dei honorem, & ut tale assumitur a fidelibus volentibus lucrari indulgentiam per illud opus pium sibi taxatum; iam causa indulgentiæ, aut concessionis eius est pia. Et quamuis intentio finalis concedentis esset impia: intentio tamen obiectiua proponens tale opus, vt pium ad lucrandum indulgentiam est de se pia, & motiua, & directiua fidelium ad opera pietatis: & hoc sufficit, vt sit causa pia ad concedendum indulgentias, & ad eas lucrandum, ut supra etiam quæst. 20. in primo notabili dictum est.

Propo. 2. ¶ Secunda propositio Pro actu omnino spiritua li tantum sicut & pro exteriore opere pio potest concedi indulgentia. Et talis actus tant um spiritualis est causa pia indulgẽtiæ etiam si non adsit actus exterior pius. Exemplificatur simul, & probatur. Quia pro oratione interiori tantum sicut pro exteriore facta pro Papa pro Ecclesia pro defunctis potest cõcedi indulgentia aliqua; & similiter pro orantibus, & contemplantibus coram tali imagine, ut patet ex practica Ecclesiæ. Et quia tale opus vergit ad Dei honorem, & vtilitatem spiritualem Ecclesiæ. ergo est piũ, & causa pia indulgentiæ. Imò ait Durand. in 4. distinctione 20. quæstione 4. & Turrecremata in cap. quod autem. & capit. cum ex eo. de pœniten. & remis. vt etiam dicit Supplemẽtum Gabrielis in 4. distinct. 45. quæst. 3. artic. 2. propo. 10. & Myro in tractatu de clauibus, & Caietanus in quodlibet. tracta. de indulgent. & alij doctores: quod licet sine causa pia non ualet indulgentia ut supra quæst. 17. dictum est: tamen potest concedi valida indulgentia sine hoc quod imponatur aliquod pium opus faciendum, seu aliquid dandum, sed solum quia fortè olim aliquid factum est: ratione cuius Papa dat rationabiliter indulgentiam, ut contingit morientibus dari indulgentiam qui nec faciunt nec possunt tunc aliquid facere, aut dare neque alij ad sunt qui faciant pro eis, aut si adsint non tamen eis imponitur aliquid pro illis morientibus faciendum ad lucrandam talem indulgentiam: etiam sæpe Papa concedit præsentibus, vel euntibus ad sermones absolutionem, seu indulgentiam aliquam pœnarum non imponendo eis aliquid dandum, seu agendum, sed solum quia habeut, seu habuerunt fidem, aut deuotionem, & reuerentiam ad sacramenta, seu claues Ecclesiæ, & huiusmodi. Quod uidetur habere rationem causæ piæ, & merito, nam prædicta fides, seu deuotio præsens futura, aut præterita propter quam conceditur indulgentia vergit ad Dei honorem, & salutem aliorum, seu utilitatem Ecclesiæ, ex quo fideles ad similia, & alia pia opera prouocantur. Cum quibus etiam concordat Palud. in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 1. & facit Matth. 8. & 9. & 15. & Luc. 7. & 18. vbi Christus propter fidem, & deuotionem petentium misericordiam fecit etiam miraculum. Et Nauarro in tract. de indulgen. nota. 22. §. 33. dicens quod iuste quidam concessit indulgentiam plenariam cuidam doctori iam mortuo pro eo quod viuens defendit Papam posse concedere indulgentias defunctis.

¶ Propositio tertia. Etiã si talis pius actus spiritualis, aut corporalis sit obligatorius potest pro eo vt pro causa pia concedi indulgentia. Quia indulgentiæ succedunt loco satisfactionũ, ut habetur de pœnit. & remis. c. cum ex eo, & supra q. 5. & 8. sed opus obligatorium non desinit propter hoc esse satisfactorium, ut patet in pœnitentijs obligatorię iniunctis per sacerdotem, & per Ecclesiã. ergo indulgentiæ concessæ pro operibus pijs obligatorijs sunt satisfactoriæ, & valent sicut concessę pro supererogatorijs. Itẽ quia oratio pro Ecclesia tpe necessitatis, subuentio pauperum, redemptio captiuorum, defensio & prædicatio fidei, defensio Ecclesiæ ab infidelibus tpe necessitatis sunt obligatoria ex lege diuina, vt supponitur: & tamen pro ipsis actibus, ut libentius, & melius fiant possunt cõcedi sicut, & de facto conceduntur indulgentiæ per Papam, & Ecclesiam. Similiter etiam Papa põt concedere indulgẽtias principibus Christianis inter quos sunt bella Ecclesiã fatigãtia & iniusta ex causa, vt ad pacem redeant, ut restituant terras male vsurpatas, ut remittant iniurias, & huiusmodi. Item pro cõmunicando, & confitendo die Paschę aut alio tempore quo alias de iure tenentur Christiani, ut patet ex practica Ecclesiæ. Nam licet opus pro quo conceditur indulgentia sit priuilegiatum ad hunc sensum quod per id adquirimus indulgentias, & non per aliud: non tamen est nec requiritur quod sit priuilegiatũ ad hũc sensum quod debeat esse de consilio, aut supererogatorium aliquo modo. Propo. 3.

¶ Si contra hanc propositionem arguatur quod Bonau. in 4. q. 20. art. 2. q. 4. dicit quod nec pro opere spirituali, puta ꝓ orãdo pro Ecclesia, pro pace, & huiusmodi: nec pro opere alias necessario, ut pro remissione iniuriarum, & huiusmodi, neq; pro ingressu religionis, conceduntur neq; debent concedi indulgentiæ, neq; ista considerat concedens indulgentiam sed pro opere pœnali voluntario indigentis tali indulgentia.

¶ Respondeo ex hoc dicto Bonau. ecce Siluestrina. tit. indulgentia, quæstione 6. libere dicit quod pro remissione iniuriarum, & huiusmodi obli-

obligat... ... po... ...cedi indulgētia, quodq; sic ... Bonauenturæ ... Se... ce...te ipse S... ...; ... ... solū dicit quo pro ... ... pradictis ab eo ... solent ...; ... ... indulgentiæ ueq; ... con...derat ... ...ens in... ...gentiam. Cum quo stat quod potest ... ... indulgentia p... ... & potest illa ... ... re ... cedens indulgentiam ut probatum est. ... quidē tempore suo loquutus est Bonauent. ubi tal...s vsus vigebat: nunc autē viget ..., vt etiam pro prædictis concedantur indulgentiæ, ut patet. Ergo sicut nunc abundat misericordia, & gratia indulgentiarum etiam de non iniunctis pęn... ...ijs ita & pro operibus spiritualibus etiam obligatorijs, etiam religiosis viris in statu perfectionis conceduntur indulgentiæ. & licet non concederentur non per hoc tollitur quin possint concedi, vt dictum est. Et sic concordat, & dicit sum. Angel. tit. indulg. §. 15.

Corol. 1. ¶ Ex oib. supradictis inferuntur tria corolaria. Primum, secundum A... in 4 de indulgen. q̄d quando indulgentiæ conceduntur pro visitatione alicuius Ecclesiæ: causa pia talis indulgentię non est sola præsentia, aut visitatio corporalis, vt quidam simplices opinantur quia ... non vergit in Dei honorē, aut utilitatem Ecclesiæ, sicq; nō est causa pia: sed causa pia talis indulgētiæ est deuota visitatio, q... hæc est ad Dei honorem, &c. H... ec ille. Et per deuotā visitationē, aut præsentiā intelligitur ēt fidelis, & prore tatiua fidei & obedientiæ Ecclesiæ actualiter, seu virtualiter ex se, aut ex genere suo, aut ex circunstantia, seu relatione aliqua, vt supra propo. prima, & in fine quæstionis præcedentis in responsion. ad quartū argu. ... Caie. dictum est: nisi aliquid aliud specialiter per deuotam visitationē Ecclesiæ al. quando superaddatur requisitū ad lucrandum aliquam indulgentiam ex tenore cōcessionis, puta dicēdo cum feruente deuotione cordis visitauerit, aut cum deuotione visitauerit & huiusmodi: tunc enim vltra fidelem visitationē requiritur deuotio cordis secundum tenorem concessionis. Ideo si illa Ecclesiæ visitatio sit solum corporalis sicut visitatio platee, aut alterius domus, seu fori non procedens aliquo modo ex fide, seu pietate nec aliquid causæ piæ ad Dei honorem, seu vtilitatem Ecclesiæ continet vllo modo in se, ut dictum est, non est causa pia indulgentiæ alicuius.

Corol. 2. ¶ Secundo infert quod causa pia ad lucrandum indulgentias concessis bibentibus post prandiū si quæ sunt, vt vulgo feruntur, non est absolute bibere post prandium, quia hoc nec ad Dei honorem nec ad utilitatem Ecclesiæ ullo modo facit: nec est bibere tunc pp Deum, quia talis actus sicut ludus, aut alia huiusmodi prophana nullo modo ex se, aut ex tali tantum circunstantia sunt secundum rectam rationem referibilia in Dei honorem, aut utilitatem Ecclesiæ sicut nec alia vana, aut superstitiosa. Sed causa pia esset benedictio mensæ, seu grauarum actio post prandium, aut potationem, aut tali tempore oratio, qua facta etiam si non potaret lucraretur qui indulgentiam talem propter id concessam. Patet ex dictis, & supra quæstione vigesima in secundo notabili.

Corol. 3. ¶ Tertio infertur quod bene valent indulgētiæ concessæ dicentib. Pater noster per calculos oratorios intra latitudinē causæ piæ. Est enim causa pia orare per ... quia ibi est professio fidei & obedientia seu deuotio ad Ecclesiam, & eius claues, quæ non fuit ... oratione per alios non benedictos ... assignatos per habentē auctoritatem ad id. ... quia illi calculi habent rationē sacramētaliū. Quod patet. Quia cum in Ecclesia sint quædam sacramentalia quæ licet per se non conferant gratiam neq; uenialia remittant: tamen ad id conferunt accedente deuotione fidelium, & ad remissionem pęnarum pro peccatis iam quo ad culpam dimissis debitarum: idq; ex Papæ uel Ecclesiæ institutione, ut est aqua benedicta, nam eius aspersio deuota est actus religionis, & pęnitentiæ virtutis: & ideo peccatum ueniale dimittit, & pœnam debitam in toto vel in parte secundum deuotionem suscipientis, secundum Tho. in 4 dist. 16. q. 2. artic. 2. quæstiuncula 4 & ... par. q. 65. artic. 1 ad 6. & 8. & q. ... artic. 3. Quæ si non esset benedicta nec per ... esset ... instituta ut sacramentale quoddam, certe aspersio non esset actus religionis nec deuotionis nec pœnitentiæ virtutis, nec haberet præ...ctum effectum. Et idem iudicium de exorcismis Ecclesiæ habentibus suos speciales effectus spirituales. Nūc autem ad ... ...endum aliquid sacramentale nil refert cuius materiæ sit, vt patet in varietate sacramentalium. Ergo Papa pōt cal...ulos oratorios uel imagines Agnus Dei, & huiusmodi eri...ere sacramentalia. Et ergo actus deuotionis ad eos erit Dei cultus, & religio, & professio Dei. Et cognito quod ad remissionem pœnarum peccatorum iam sint sacramentales ... certe oratio eis mediantibus facta, & hoc fine est quædā pœnitentia uel deuotio virtualis: & ex consequenti illi calculi sacramentales cooperabunt ad illarum pęnarum remissionem maiorem quam si non talis religionis, & deuotionis actus concurreret cum oratione per alios calculos non sacramentales emissa, & quam si eadem oratio non eo fine fuerit, & deuotione. ¶ Si dicatur qd illi calculi oratorij sępe non sunt benedicti sed solum electi vel tacti ēt per aliquem sæcularem ēt per mulierē secundū Papæ concessionem. Respondeo id nil obstat: quia sicut materia sacramentalium non est limitata: ita nec forma, seu modus efficiendi ea sacramentalia, ut patet in capit. aqua de consecratione Ecclesiæ, vel altaris. ubi reconciliatio Ecclesiæ quæ nulla est iudicata, per solā tolerantiā & voluntatē Papæ per reconciliatione habita

est; vel proprius loquendo Ecclesias alias non reconciliata, sola voluntate Papæ est reconciliata. Reconciliatio autem species sacramentaliũ est. & B. Thomas in 3. par. quæst. 87. artic. 3. quamlibet orationem ad hunc effectum dedicatam sacramentalem dicit, ita quod quouis modo Papa eiusmodi calculos oratorios, vel imagines vel aliud quoduis pro sacro nobis obtulerit, & quouis modo dedicauerit actu, vel officio spirituali, cõsimilem effectum talis reuerentia erga sic oblata, & offerentis auctoritatem a Christo manantem est dispositio qua oratio fiit Deo acceptior, & pro peccatis magis satisfactoria etiam ex genere suo, & consequenter conuenientior est ut eius causa, & intuitu maiores concedantur indulgentiæ. Ideo & reuerenter suscipiendæ sunt licet aliquantulum prodige videantur, tum quia ut dictum est maxima est latitudo diuinæ largitati, & misericordiæ in huiusmodi. Tum etiam quia etsi superexcedant tamen vtile per inutile non uitiatur ut supra q. 20. dictum est.

QVAESTIO XXII.

Vtrum eo ipso quòd in bulla Papali exprimitur aliquid pro causa talis indulgentiæ sit censenda rationabilis causa ipsius indulgentiæ coram Deo, & Ecclesia.

Propos. 1. RESP. per duas propositiones quarum prima est. Quod debet rationabilis præsumi, & iudicari in foro Ecclesiæ dum de eius irrationabilitare notabili non constat manifeste. Quia sicut sententia iudicis præsumitur iusta & rationabilis nisi de opposito constet sufficienter, & manifeste, ut distinctione. 40. capit. non nos cum gloss. & secundum omnia iura ita similiter in proposito, & in dispensation bus Papalibus, per eandem rationem, vt etiam de hoc supra quæstione 20. in corolario dictum est. In quo non est dubium.

Propos. 2. ¶ Secunda propositio. Quoad Deum non omnis causa bulla expressa est rationabilis, & sufficiens ad tantam indulgentiam, nisi verè aut secundum probabilitatem moralem sit talis. Probatur primum. Quia in huiusmodi rebus facti particularis potest Papa errare, aut male agere ex ignorantia, fragilitate seu malitia, sicut in alijs simil.ib. actibus particularibus absolutionũ dispensationum concessionum, & commutationum tam in temporalibus quam in spiritualibus bonis administrandis, & sententijs Ecclesiasticis ferendis. Sicq; licet non possit errare in remissione peccatorum, ita quod cui rationabiliter, aut efficaciter peccata remiserit nõ sint remissa: benè tamen potest errare in, usu clauium putando, aut tentando remittere, vbi non potest propter defectum causæ, vel alterius requisiti: sicq; potest errare clauis quoad vsum tam in sacramento quam extra. Claue autem errante Deus non acceptat secundum communiter doctores, & veram doctrinam Ecclesiæ. Neq; est recurrendum ad assistentiam Spiritussancti, in ijs ne permittat Papam errare. Nam ut patet ex dictis, & ex practica communi sæpius in huiusmodi actionibus particularibus errauit & errat Papa male absoluendo, aut dispensando ex non legitima causa ei relata ut legitima, &c. Immò in maiori causa permisit Spiritussanctus errare Papam aliquando, scilicet in causa spectante ad matrimonium, de qua habetur extra. de sponsa duorum. capit. licet. ubi Alexander tertius dicit, Quanuis aliter a quibusdam prędecessoribus nostris sit aliquando iudicatum, &c. quod longe plus est quam dare indulgentias indiscretas ex causa ut patet. Tum quia erat causa sacramentalis, tum quia iudicialiter actum est. Nec obstat quod accessus ad indulgentias, & earũ susceptio sit quædã Christianæ fidei professio, & per consequens in ijs quę tangunt fidẽ non potest Papa vel Ecclesia Romana errare, sicut nec in canonizatione sanctorum propter eandem causam secundum Thomam. 9. quodlibeto, artic. 6. Nam respondeo quod accessus ad indulgentias in generali est professio fidei Christianæ sicut, & adoratio Hostiæ, non autem in particulari. Volo dicere quod fides Christiana eo modo quo est de indulgentijs non est de hac, uel de illa indulgentia: sed sicut fides nostra circa sacramentum Eucharistię est quod sub hostia rite cõsecrata cõtinetur corpus Christi, non auten quod ista hostia est consecrata neq; sub hac ho[...]a quæ proponitur adoranda est corpus Christi, ex quo vtrunq; potest esse falsum quod fidei Christianæ subesse non potest saltem immediate. Ita circa indulgentias (non curando pro nunc quo modo spectent ad fidem) fides nostra est quod indulgentia rite concessa est ualida: & non spectat ad fidem an ista indulgentia sit rite concessa, & ualida, an ista causa eius sit rationabilis, & sufficiens. Et simile est de alijs similibus singularibus quæ non spectant ad fidem sed ad humanam opinionem, seu credulitatem, quæ est de his singularibus, & potest falli, vt dictum est. Canonizatio autem sanctorum licet sit particulare factum in se est tamen commune quoad utilitatem seu damnum Ecclesiæ, ex quo pertinet ad cultum diuinum, & [...]tationem uitæ Christianæ: ideo ibi est specialis, & signata professio fidei, & Papa & Ecclesia specialiter de illo facto, seu sancto agens quod in se est committens reliquum speciali Dei gubernationi: decernit ibi esse sanctitatem imitandam & protestatiuam fidei nostræ: ideo id per[...] et ad fidem, & bonos mores, & ibi non potest errare, ut latius & pulchre agit Ambr[...]us Chatarinus in tractatu de gloria sanctorum secundum Thom. ubi supra, licet Caietanus in tractat[...] de indulgentijs, quęsito. 2 & alibi sępius quoad

cano-

canonizationem sanctorum dicat oppositum, de quo supra. lib. 4. q. 12. latius habetur. Ergo quantum attinet ad indulgentias dicendum est quod accessus ad indulgētias in communi est quidem protestatio fidei: accessus autē ad hanc indulgētiam particularem sicut adoratio huius hostie ꝓcedit ex fide tanquam ex causa remota, & ex humana credulitate huius hostiæ seu indulgentiæ causæ & huiusmodi tāquam ex causa proxima. Et quia effectus sequitur conditionem causæ ꝓxime sicut conclusio minorem seu infirmiorem præmissam. Ideo potest concursus ista seu iudicium hoc falli absque detrimento fidei Christianæ tam in Papa quam in alijs ut dictum est.

¶ Et ita quoad Deum nō erit causa rationabilis & sufficiens ad talē indulgentiam nisi uerē aut probabilitate morali sit talis: tunc enim censetur quoad Deū rationabilis causa pia: sicut ad dispensandū in uotis aut iuramentis & ad remittendum pęnas peccatorū in sacramento uirtute clauium sufficit causa rationabilis probabiliter iudicata talis: & tūr Deus acceptet ac si uera esses causa rationabilis ut sup. quæstione sexta, secundum. Scotum & alios communiter doctores dictum est. Et in hoc specialiter concordat Gerson. alphabet. 34. litera. A in tracta. de indulgen. conside. 9. vt supra quæstione uigesima. in corol. habetur, ubi dicit quod non requiritur certa & euidēs notitia causæ: sed existimatio bone fidei & probabilis coniectura moralis requiritur & sufficit: sicut in dispēsatione thesauri materialis de fisco regio vel Ecclesiastico Papa uel rex aut alius cuius est dispēsare rationabiliter animaduerterit. Et cōcordat Supplementū Gabrielis in quarto, dist. 45. q. 3. nota. 1. & Caietan. ubi sup.

Dubium. ¶ Sed quoad prædicta dubitatur utrum sit causa rationabilis ad tantam indulgentiam illa quę in bullis, quæ nūc communiter circunferuntur, exprimitur per Papam, ubi dicitur quod quicunque siue diues siue pauper dederit duos nummos argenteos pro tali necessitate seu pia causa Ecclesiæ & huiusmodi lucretur illam totam indulgentiam plenariam.

Resp. 1. ¶ Respondeo, hic est duplex modus dicendi. Primus quod non est rationabilis neque sufficiens causa respectu omniū indistincte ad tantam indulgentiā: & per consequens quod non omnes æqualiter lucrantur illā indulgentiā coram Deo ut loquimur nunc quia nō respectu cuiuslibet est æque sufficiēs & rationabilis causa ad tā tā indulgentiā ut patet. Quia minus est ualde diuiti dare duos argenteos quā pauperi dare duos obolos, neque Papa in talibus bullis intendit quod æqualiter ualeat omnibus dantibus duos argenteos siue diues siue pauper sit. Quia ante 20. uel. 30. annos retroactos maius subsidium imponebatur nobilibus quam alijs in bulla: sed postea isti quæstores & negociatores cruciate experti quod nobiles non recipiebant indulgentias, petierunt a Papa ut faceret meliorē forum. Sicq; propter eorum improbitatem Papa concessit, sed caute cum hac limitatione scilicet in forma antiqua, & quantum claues Ecclesiæ se extendunt ut patet in originali. Ex quo patet quod non intendit nos decipere nec concedere ultra quam potest. Nec quod æqualiter omnibus ualeat. Sed isti quęstores non curant de hac clausula quia clauderet bursam.

¶ Alio modo & magis pie & forsam potest dici, quod licet priuatim nō posset dari tanta indulgentia plenaria regi pro duobus argenteis sicut vetulæ pauperi, ut dictum est: tamen per concessionem communem bene potest. Quia illa causa in cō muni sic proposita est sufficiens respectu plurimorum licet non respectu quorundam aliorum. Et ita habet locum & effectum tota illa indulgentia in plurimis & generaliter aut in communi concessa. Sicut & causa est sufficiens in communi & simpliciter quæ non est in particulari concessione uel respectiue. Sicut quando cōmuniter conceditur eadem indulgentia omnibus uisitantibus limina Apostolorū in anno iubilei uel alio tempore: tunc est causa rationabilis in communi quoad omnes: & quilibet de prope & de longe uisitans robustus & sanus debilis & infirmus lucratur illam indulgentiam. Sic in proposito de eleemosyna & ieiunio & oratione communiter omnibus impositis pro lucranda indulgentia uidetur dicendum. Quia cū tali circumstantia ut scilicet communiter fiat ab omnibus, uidetur esse causa sufficiens, quæ sine hac circumstantia non esset. Sicut etiā leges ex causa rationabili & communiter manente sunt iuste & obseruande etiam ab ijs si commode possunt apud quos in particulari tantum cessat illa causa secundum communiter doctores, vt de hoc agit Soto de iustitia & iure libro primo quæstione sexta articulo octauo. ita videtur dicendum in proposito secundum hanc opinionem quæ uidetur pia & probabilis. Creditur tamen probabiliter ualde quod licet sit causa sufficiens in communi & simpliciter ut dicit hæc opinio: nō est tamen sufficiens respectiue ad personas omnes particulares, puta ad ualde diuites ad omnem illam indulgentiam lucrandam ut sonat. Sicut lex uolens in communi non habet uim obligandi illum in quo omnino cessat tota ratio legis, puta pro tempore necessitatis, & huiusmodi. Sicque uidetur quod solum lucrabūtur de illa indulgentia diuites quatenus accesserint ad proportionem causæ sufficientis respectu ipsorum dando eleemosynam. ut infra. quæ. 29 latius habetur.

¶ Contra secundam propositionem supra positā arguitur quadrupliciter. Primo quia ex hoc sequeretur ꝙ prædicatio Ecclesiæ esset falsa. Secundo, ꝙ doctrina Ecclesiæ Romanæ periclitaretur. Tertio ꝙ reciperetur populus. Christia. ab Ecclesia si in ueritate nō lucraretur illā indulgentiā corā Deo ex illa causa vt sonat. Quarto quia

Argum. 1. Secundum Tertium. Quartum.

quia iã nõ ualeret indulgentia quantum sonat

Resp. ad 1. ¶ Respondeo ad primum negando sequelam [illegible] quod [illegible] prædicatio Ecclesiæ quoad hoc & alia huiusmodi [illegible] simpliciter se habet. Vno modo narratiue prout solum narrat cõtenta in ipsis Bullis, & hoc modo nulla est falsitas qa narratio est vera. Secũdo modo doctrinaliter docendo opiniones doctorum [illegible] prædicare falsa si opinio prædicata est falsa. Et ideo ad præseruandum prædicationẽ Ecclesię ab huiusmodi falsitate, debent prædicatores, qui nomine Ecclesiæ ex officio prædicant ad populũ, nõ assertiue sed expresse dicere qđ opinatiue aut recitatiue dicũt aut prædicant. Alioqui tanquam assertiue dictũ nomine Ecclesiæ sicut alia quæ pdicant intelligũtur prædicaret: quod si sit falsum merito puniuntur ut falsarij: qui nomine Ecclesiæ falsum prędicant quod ipsa non prædicat nec prædicandum exhibuit sed opinandũ tantum & ut opinatum esse daclarandũ. Tertio modo doctrinaliter docendo vt doctrinam fidei ut talem: & sic non est periculũ falsitatis in pdicatione Ecclesię huiusmodi, quia sicut fides non se extendit ad istam particularem indulgentiam aut istã causam indulgentiæ illius: ita nec doctrina Ecclesiæ se extendit ad illam indulgentiam aut illam causam nec ad hæc singularia ut supradictum est.

Resp. ad 2. ¶ Ad secundum argumentum respondeo id negando, nam aliud est loqui de doctrina Papę aut Ecclesiæ Romana, quæ ut dictum est non potest errare aut periclitari in rebus fidei & morũ: aliud de operibus eiusdem in quibus potest esse error facti & peccatum Papæ ut supradictum est. Nunc autem doctrina Papæ & Ecclesiæ est indulgentias nõ nisi & rationabilibus causis dari. Vnde etiam continetur quod debet esse causa sufficiens vt supra.q 20. probatum est, factũ autem quod in bullis indulgentiarum continetur si quandoque periclitaretur non ideo doctrina Ecclesiæ periclitatur.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertium argumentum. Respondeo id negando. Dico enim quod populus in huiusmodi non decipitur ab Ecclesia: sed uel a propria credulitate, uel ab humanis opinionibus, uel ab indiscreto facto dantis indulgẽtiam, aut ab omnibus simul. Sicut etiam potest decipi adorando hostiam non consecratam in missa. Nam ad doctrinam Ecclesiæ non spectant hæc singularia facta, ut supradictum est.

Resp. ad 4. ¶ Ad quartũ argumentum. Respondeo negando illud [illegible]. Dico enim quod illa communis sentẽtia intelligitur tripliciter, vno modo negatiue, id est [illegible] quod indulgentiæ nõ plus ualent quam sonant, nam [illegible] hæc communis sententia diuulgata ad excludendas extensiones [illegible] generũ utpote fauorabilium ad ea quæ sub earum tenore non continentur ut scitur quod ad hoc sunt [illegible] iuris ut supra q 9. in responsione ad primum argumentum habetur. ¶ Alio modo intelligit & est uera illa cõmunis sentẽtia quod ualent quantũ sonant, supposito quod sint rite concessæ ex causa sufficiente & aliis requisitis ut supra.q.20.in responsione ad quartum argumentum.

¶ Tertio modo qđ illa sententia est simpliciter uera in foro exteriori seu Ecclesiastico, in quo statur præsumptionibus iuris nisi oppositum cõstet, ut supra propos. prima habetur. Et est etiã vera ad tollendum obligationem Ecclesiæ implẽdi pœnitentias iniunctas a confessore: quia iam per tales indulgẽtias etiam omnino inualidas coram Deo, si sunt concesse per Papam uel per concilium aut per habentem eius auctoritatem ad id, deobligatur quis ab eis implendis in hac uita: quia princeps potest tollere præceptũ & obligationem interioris. & Papa ut princeps potest tollere omnem obligationem ex solo iure humano consurgentem: quoad Deum autem non ualet talis indulgentia nisi secundum proportionem causę sufficientis ut supra hic & quęstione.20. sępe dictum est.

QVAESTIO XXIII.

Quæ requirantur & sufficiant ex parte lucrantis indulgentiam ad eam lucrandam?

RESP. quod ex parte lucrantis indulgentiam requiruntur & sufficiunt due conditiones vt indulgentia valeat ei quantum sonat. Prima conditio est quod sit in statu gratiæ. Secunda quod adimpleatur id quod & quomodo imponitur faciendum ad lucrandum talem indulgentiam. Ista propositio est communiter doctorum tam Canonistarũ quam theologorum. ¶ Et probatur primo qđ requiratur status gratiæ, quia secundũ Thom. in 4.dist.20.& in addi.3. par.q.27.art.1 & Gerson.in tract.de absolutione sacramẽtali, & de indulgentijs, & cõmuniter doctores, indulgentia solum ualet ad remissionẽ pœnarum tẽporalium Deo debitarum pro peccatis iã quoad culpam dimissis, ut habetur supra.q 8.ergo manẽte culpa mortali aut eius reatu nõ prodest remissio pœnarũ p indulgentias: & ita requiritur status gratiæ: qui est incompossibilis reatus mortalis de lege: & nõ est status medius ut patet. Itẽ qa secundũ Adria.in materia de indulgẽ. conclu.3. contra intentionẽ Christi & sanctorũ nulli possunt eorum opera satisfactoria communicari. Sed Christus & sancti operati sunt illa: & noluerunt nisi ad utilitatem sanctorum membrorum Christi, non autem membrorum diaboli huiusmodi sunt existentes in mortali applicari, ergo, & ad hoc inducit extrauag. Clem. 6. Vnigenitus.de pę.& re.& c.tres sunt.de pęnitẽ. dist.1.& auctoritates quæ recitantur supra quæstione tertia, & etiam quæstione octaua. per totum ibi uide. Sed an existens in mortali possit p alijs existentibus in gratia lucrari indulgentias, infra dicetur.q.26.propositione.3

Prop.

¶ Quod

Conclusio 2 ¶ Quod etiam requirat secūda conditio, scilicet adimpletio eius qd & quomodo taxatur. Probatur secūdū Tho. ubi sup. q. 30. art. 3. & Palud. d. 20. q. 4. art. 3. & cōmuniter doctores. Quia non existente conditione nō consequit quis id quod sub tali cōditione & modo dat. Et hoc est verū ex quacūq; causa quis omittat facere ex infirmitate, paupertate & huiusmodi. ¶ Neq; in beneficijs principis volūtarijs & sic cōditionatis & modificatis uolūtas reputat p facto. Volūtas enim corā Deo pro facto reputat quoad essentialem præmium: secus quoad accidentalia præmia seu beneficia: secus etiam quoad homines. Et ideo nisi forma indulgentiæ id habeat non pōt unus pro alio eam lucrari, ut infra de hoc. q. 26. latius habetur: quia quoad hoc est stricti iuris & non valet ultra quam sonat ut supra dictum est. q. 22. in resp. ad quartum argumentum, & q. 9. in respons. ad argumentum primum. Et addeo hoc est uerum φ secundū Florē. 3. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 4. & Palud. ubi supra non sufficit partem adimplere ut quis lucretur partem indulgentię: sed aut totum & eo modo quod & quomodo imponitur, aut nihil. Exempli gratia. Si quis ex forma indulgentiæ teneatur quinq; dies intra annū ieiunare, & orare quinquies Aue Maria: & ex negligentia aut impossibilitate non nisi tres dies ieiunat aut omittit Aue Maria, nō cōsequitur illā indulgētiā nec partē eius ex vi indulgentiæ: quis aliunde ex ipso bono opere mereat aut satisfaciat æque uel amplius ut oportet. ¶ Itē qui iturus ultra mare se accingit ad lucrādū īdulgētiā secundū formā concessionis, si moriatur in via nō cōsequitur illā. Quod si daretur indulgētia omnibus sumētibus crucem cōtra infideles, & quātū in se est uadit in expeditionē terrę sāctę, iā eo ipso quo crucem assumit & se exponit expeditioni pdictæ si moriat in uia eam lucratur. Qd si cōcedantur transfretātibus: tūc nō lucratur eā nisi ultra mare transfretet. Quod si dicatē eūtibus in terrā sanctā, tūc moriēs in via illā consequit: immo & dū iter agit in terrā sanctā viuus lucratur eā dū est in statu gratię. Si aūt quis sum mendo crucē nō intēdit ire nisi dominus suus uadat cū quo intēdit ire: iam illo domino mortuo aut nolēte ire nō tenetur ille alius ire: quia deficit cōditio intēta sub qua tacite se obligauit sed tale eius ppositū cōdinationatū eūdi in terram sanctā nō sufficit ad illū lucrādū indulgētiā si interim moriatur, q̄ tamē lucraretur cū proposito absoluto eundi sumēdo crucem, ut forma Bullę cōcedit sumētibus crucē ut supradictū est. Hæc Palud. Et ratio horū oīum est. Quia sic sonat tenor cōcessionis q est maxime attēdēdus. ¶ Vnde fit φ qñ antiquitus cōcedebatur indulgētia plenaria sub hac forma, s. sumētib. crucē & eūtibus ultra mare cū effectu, ut dicit Hostie. extra de iudeis c. ad liberādā. Ideo Bonau. in 4. d. 20. q. 4 art. 2. dicit φ q nō vadit vltra mare nō lucratur illā indulgētia sumēdo solū crucem aut proponēdo ire & incipiēdo iter, q2 nō intelligitur dari pro sola bona uolūtate sed pro effectu. s. trāsfretationis. Nūc aūt qñ antiqua forma in minorē mutata est & quotidie variat, standū est tenori & forme cōcessionis indulgētiæ & sic agēdū est ad eā lucrandū vt dictū est. ¶ Quę oīa sunt vera & intelliguntur qñ id φ imponitur est quid determinatū aut signatū similiter & modus faciēdi determinatus. Quod si indeterminate qd imponatur agēdū p lucrāda indulgētia dicēdo. Qui orauerit aut visitauerit deuote talē Ecclesiā: tūc virū quilibet quolibet orans aut quacunq; deuotione uisitās talē Ecclesiā, lucretur totā illā īdulgētiā aut partē tantum magis aut minus fm quod magis aut minus implet & accedit ad illā causā indulgētię, latius habetur infra. q. 29. & 32. ¶ Et sic patet φ & quomodo requirūtur ille due cōditiones vt habet prima propositio, quod aūt sufficiant infra. q 30. late habetur de hoc.

1. Argum. Contra primā cōditionē arguitur. Quia qui est in gratia pōt mereri alteri etiā existente in mortali gratiā & multa alia bona spūalia & temporalia & pęnarū releuationē. Sed indulgētię habet efficaciā ex hoc φ satisfactiones Christi & sāctorū applicātur huic. Ergo habēt effectū ēt in illo q est in mortali saltē quoad pęnas debitas p suis peccatis iā alias quoad culpā dimissis, presertim si vt supponitur Papa ex pposito velit cōcedere indulgētias etiā talibus existentibus in peccato mortali ut eis valeant qtū ualere possunt. antecedēs patet p vtraq; parte. ¶ Consequētia aut pbat. Quia si existēs in mortali pōt satisfacere p suis debitis pęnarū pro peccatis iā quoad culpa dimissis fm opinionem. Scoti & sequaciū q̄ hic suppono. Ergo multo melius ualebis satisfactio Chri & sanctorū p indulgētias applicata existēti in pacto mortali, quoad pęnas debitas p peccatis iā quoad culpā dimissis. Quia ualidior & gratior est apud Deū satisfactio & opus amici iusti tā pro se q̄ pro alio quā opus aut satisfactio inimici. ¶ Qd si nō admittatur opinio præsupposita sicut nec eā admittunt Thomistę & alij: tūc alio mō probatur pdicta cōsequētia. Quia si peccator p se ipso p sua bona opa licet nō meritoria gloriæ, similiter & homo iustus pro alijs existēntibus in mortali p sua bona opera satisfactoria & meritoria meretur saltē de cōgruo seu impetrat bona spiritualia & tēporalia & reuelationem seu liberationē a malis tēporalibus huius uitæ quo ad corpus & animā, pctōr qdē pro se, iustus aūt pro alio etiā existēti in mortali fm communiter doctores. Ergo & talia opera ualēt eodē modo & eadē ratione ad impetrandū seu merendū de congruo remissionē pęnarū tēporaliū Deo debitarū pro peccatis iam quoad culpā dimissis. Ergo si p viā indulgētiæ talia opa Christi & sanctorum applicent existentibus in mortali ualebunt eis quoad præfatam remissionem pęnarum Deo debitarum hic uel in purgatorio pro peccatis iā quoad culpam dimissis.

¶ Si

Instan. ¶ Si negatur ista vltima cōsequentia. Quia intentio Christi & sanctorū nō fuit quod talibus sua opera applicarent aut valerēt, sed membris Christi existentibus in gratia ut supra dicebatur in probatione propositionis. ¶ Contra hanc euasionem replicatur probādo quod intentio Christi & sanctorū fuit ut ipsis etiam ualerent ut dictum est. Quia Christus & sancti orauerunt pro existentibus in mortali, & pro eis etiā passus est Christus sufficienter & uoluit illis proficere suā passionē & sua merita quoad eorū culpā & pœnā sufficiēter, ut redēptor totius mūdi. Ergo voluit Christus sua opera & labores efficaciter oībus prodesse quantū ipsi erant capaces & dispositi, & qtū ipsis prodesse poterant stāte lege quo ad culpā & pœnam peccatorum. Et idem credendum est de alijs sanctis qd similiter uoluerunt quantū eis licuit & competit eis suo capiti Christo in hoc se conformare. Possunt autem prædicta eorū opera prodesse existentibus in mortali quoad remissionem pœnarum debitarum pro peccatis iam quoad culpā dimissis: ex quo quoad hoc fuit capaces & dispositi vt patet ex dictis hoc vel illo modo. Ergo prælatus concedens talibus indulgentias ad prædictam remissionē pœnarū prædictarum non facit contra sed secundū intentionem Christi & sanctorum: ex quo non manet vllus reatus culpæ impediens talium pœnarum remissionem: ut dictum est. ¶ Et confirmatur hoc. Quia alias sequeretur quod talis satisfactio esset frustrata suo effectu & nil omnino ualeret apud Deum. Quod patet, quia si nil ualet ipsi existenti in mortali pro remissione dictarum pœnarum ad quam applicatur indulgentia: neque ualet alicui alteri cui non applicatur: neque ipsi operanti uel applicanti, quia (ut supponitur) ipse non eget sua satisfactione. Ergo nulli prodest talis satisfactio, & neque omnino perit tale bonum opus & similiter indulgentia.

Respon. ad 1. argum. ¶ Respondeo, in argumento tangitur difficultas vtrū indulgentiæ ualeant ad remissionem pœnarum debitarū pro peccatis iam quoad culpam dimissis ei qui est in mortali: & utrum Papa potest sic concedere: & utrum pro talibus pœnis qs satisfacere possit pro alio existente in mortali.

¶ Ad quod dico quod non: propter rationes supra positas in probatione propositionis, pro cuius maiore declaratione, nota secundum Adriā. ubi supra & Supplementū Gabrielis in 4. distin. 45. art. 3. dub. 7. quod licet qs existens in mortali possit satisfacere uel de iustitia uel de cōgruo pro suis peccatis iam quoad culpā dimissis secundū Scotum & sequaces: & quāuis peccator possit sibi per bona opera de genere aut moraliter nō tamen meritoria gloriæ mereri de congruo aliqua bona spiritualia & corporalia uel temporalia, & liberationē a pœnis temporalibus huius vitę, & mitigationē pœnarum purgatorij, secundum cōmuniter doctores: non tamē hoc fit per viam iustitiæ pure aut iustitiæ legis: in quo cōueniunt cōmuniter doctores: neque per uiam satisfactionis propriæ secundū Tho. quia satisfactio proprie secundum eum pertinet ad iustitiā: sed p uiam gratiæ, seu misericordię. Similiter licet iustus possit pro alio etiam peccatore mereri omnia pdicta quæ peccator potest sibi ipsi mereri: tamē id omne fit per meritum congrui uel decentiæ tantū: non autē per uiam iustitiæ, neque per uiā satisfactionis propriæ quæ pertinet ad iustitiā, ut de ijs latius habetur supra. q. 5. in responsi. ad. 8. argumentum & ultra ibi dicta alia ratio est. Quia ut unus possit de lege quoad vim satisfactiuā cōmunicare sua bona alteri aut pro alio satisfacere modo prædicto, requiritur vnio p charitatem, ut membra inter se & ad caput scilicet ad Christum & per consequens requiritur status gratiæ utriusque aut utrobiq; ratio tę cuius est cōmunio operum sanctorū in charitate & fide uiua non autē mortua fundata. Ideo nullus pōt pro alio satisfacere aut bona spiritualiter quoad prædictā uim satisfactiuam communicare nisi de congruo tantū & nisi uterque sit in statu gratiæ aut in charitate. Nūc aūt remissio pœnarum q̄ fit per indulgentias pertinet ad satisfactionem propriam, q̄ de thesauro Ecclesiæ per indulgentias applicatur ad satisfaciēdū, sic qd coram Deo censeatur satisfecisse per uiā iustitię is cui conceditt talis indulgentia ut sup. q. 5. dictum est, ergo satisfactiones Christi & sanctorum non possunt per uiam indulgentię applicari etiam ipsi existenti in mortali: & indulgētię nō possunt ullo modo eis cōcedi ut dictum est.

¶ Ex quo infero quod opinio quam refert Gabriel in cano. lect. 56. litera. S. quod scilicet pro existentibus in inferno potest iustus satisfacere pro pœnis peccatorum mortalium & uenialiū eorū iam quoad culpam dimissorum, nullo modo uidetur uera neque ullam probabilitatē habere: ex quo nulla est cōmunio fidei aut charitatis ad eos, in qua fundaē de lege potestas satisfaciēdi pro alio: neq; ad hoc est ulla Dei lex aut promissio: sed potius in oppositum quia nō sunt in statu quo sint capaces vllius redemptionis ut dicetur. Ideo & nō sunt capaces vllius suffragij quia Chaos magnū inter nos & illos. Luc. 16. & ibi iam nulla redemptio: licet Mayro. & quidā male oppositū dixerit ut supra. q. 8. in 2. part. & pos. latius de hoc habetur, & concordat Medina de oratione q. 25. ibi vide, & supra q. 5. *Corol.*

¶ His ergo suppositis respon. ad argumentum in forma negando consequentiā primam. Et ratio est qa licet vnus possit sibi, vel alteri mereri illa bona hoc tamen non est nisi per viā meriti de congruo tantum: satisfactio autē quæ p viā indulgentiæ fit, & applicatur est per viā iustitię & satisfactionis vt dictū est: ideō nil concluditur cōtra nos. Et ad probatione cōsequentiæ respōdeo dupliciter. Vno mō etiā supposita opinione Scoti respōdeo negando consequentiam. Et ratio est. Quia licet pro se quis possit satisfacere

non

non tamē pro alio nisi de congruo, & dummodo vterque sit in statu gratię vbi sit cōmunicatio charitatis vt dictū est. Et quamuis opus amici & iusti sit gratius Deo quā opus inimici:nō tamen quoad omnē effectum & modū ut patet. Quia ad merendum forti vitam ęternam non tantum valent merita Beatę virginis Mariæ quantum valet dispositio & merita propria ipsius fortis. Sic quamuis ad merēdū de cōgruo alteri aliqua bona plus grata & valida sint coram Deo opera iusti quā iniusti:non tamen quoad uim satisfactiuam pro alio peccatore, ex quo non est charitas vtrobique ubi fundatur ratio communicationis satisfactionum ut supradictum est. ¶ Alio modo supposita opinione B. Tho. Respondeo negādo illam ultimā cōsequentiā positam ad probationem primę cōsequentiæ principalis. Et ratio est. Quia licet bona opera ualeāt per uiā meriti de congruo ad impetrandum alteri bona aliqua & remotionē malorum & pęnarum temporalium sperando hoc a liberalitate diuina:non autem p viam iustitie & satisfactionis proprie, nisi vterq; sit in gratia ut dictū est:ideo negatur quod p indulgentias pōt fieri talis applicatio: ex quo uia indulgentiæ est via iustitie & satisfactionis propriæ ut patet ex dictis. ¶ Et ad replicam. Resp. secundū omnem uiam doctorum, quod intētio Christi & sanctorū fuit quod valerent sua opera modo pdicto his omnibus qui essent capaces s. per uiā meriti de congruo tantum ijs qui permanerent in mortali:p uiam autem propriæ satisfactionis & iustitie existētibus in gratia. Et q a via indulgētię est solū via iustitie satisfactionique, ex quo satisfactoria tantū vt talia ibi applicantur ad satisfactionē tantum efficiendā pęnarum, nō autē vt sunt meritoria ullo modo ut supra. q. 5. & 8. per totū latius habetur. Ideo negāda est illa minor & consequentia, qđ scilicet talia satisfactoria opera Christi & sanctorū quæ p indulgentias applicanf possunt efficaciter ualere existentibus in mortali ullo modo: qa nō est communicatio charitatis & per consequens nec dispositio requisita in eis, neq; sūt capaces ut eis per viā propriæ satisfactionis & iustitie cōmunicentur satisfactoria Christi & sanctorū ut supra dictū est. ¶ Sed neque ratione indulgentiæ & satisfactionis ullā uim de congruo meritoriā habent ut illis hoc modo ualere possint aut cōmunicari, & cū his cōcordat Tho. 3. par. sum. in add. q. 27. art. 1. contra aliquos tenētes oppositum.

Ad repli.

Resp. ad cōfirmationē. ¶ Ad confirmationem, responsio patet ex dictis. & insuper dico secundū Adria. ubi supra, quod in casu quo quis suā satis actionē apalicaret alicui existenti in mortali:tūc fructus satisfactionis reuertitur ad facientē si eget, iuxta illud Matth. 10. Si ibi non fuerit filius pacis ad vos reuertef, & Psalm. 34 Oratio mea in sinu mea cōuertef: quia in illis transl itionibus est conditio implicita, scilicet si illi quibus applicanf sint capaces & egentes. Si tamen de industria qs vellet nil iuris sibi reseruare sed totū transferre in alium incapacem aut non indigentem utpote in non baptizatum aut in existentem in gloria aut in existentem in mortali & huiusmodi:tunc fateor qđ ex stultitia sua perdet redūdantiam utilitatis satisfactorie: sed tunc manet in thesauro Ecclesiæ sicut & alia satisfactoria eorum qui non indigent, quæ nulli applicantur.

¶ Similiter opinantur aliqui probabiliter quod dum recēter baptizatus facit multa opera pęnalia q̄ in nulliū aliū transfert, & primū peccatum qđ ipse committit post talia opera est mortale: tunc ipse ex illis suis operibus iam factis nullam expiationē per viam satisfactionis habere pōt. Quia nō antequam peccaret, ex quo nullius pęnæ debitor erat:neq; post, ex quo illa iā nō sūt sua nec sibi applicata, neq; sibi reseruare potuit vt infra. q. 42. latius hr de hoc. Ecclesia tamē nō videtur ius suum perdere quod habet in bonis filiorum. Nam per indulgentias ac si innocens ille perseuerasset alijs applicare pōt: & ipsi postea resurgenti sicut, & alijs pōt applicare per indulgentias: modo sint mortificata ipsi faciētis mō non, hoc enim parū refert ad rē, licet Adria. vbi supra. in hoc videatur aliquam vim facere. Nota tamen quod qui est in mortali licet nō lucretur indulgentias; tñ per bonum opus ꝙ facit ad eas lucrandum meretur de cōgruo alia bona spūalia, & temporalia ſm cōmuniter doctores.

Argum 1. Secundo principaliter, & specialiter contra secundā conditionē supradictæ ꝓpositionis arguitur. Nā Ecclesia debet se conformare diuino iudicio. Sed Deus remunerat bonā voluntatē q̄ do nō est facultas operis. Ergo qn̄ quis ex impotēria nō implet opus pium pro quo cōceditur indulgentia videtur ꝙ sufficiat bona uoluntas ad eā lucrandū in toto, vel in parte, vt sic cōformiter ad Dei iudicium remuneretur per Ecclesiā.

Respon. ad 1. argum. ¶ Resp. dupliciter, uno mō negando antecedēs simpliciter. Nā Ecclesia non iudicat de oīno per se occultis, qualis est voluntas. Deus aūt sic. Ideo in hoc non tenetur nec pōt Dei iudicio semper per se conformare, Itē licet iudicaret de occultis qn̄ de eis cōstat aliquo modo:nō tamen tenetur in opere liberalitatis & gratiæ se conformare diuino iudicio aut legi: potest enim Deus esse liberalis quando Ecclesia rationabiliter non esset liberalis, non enim tenemur nisi legi diuinę obliganti nos conformare: item non semper eodem modo. ¶ Alio modo respondeo. cōcesso antecedente negatur cōsequentia. Quia Deus nō remunerat bonā voluntatem semp quo ad pręmia accidentalia, ut patet de aureolis secundū cōmuniter doctores: sed quoad præmium essentiale. Et sic Ecclesia nō remunerat solam bonā voluntatē quoad hoc accidētale pręmiū indulgentiarū. Itē dico ꝙ sicut Deus pmiat solū facientē, ꝙ & quo mō ipse vult, & exigit: sic Ecclesia remunerat p indulgentias in ijs tantū qui faciunt qđ, & quō ipsa imponit faciendum, & non alio modo.

QVAEST.

QVAESTIO XXIV.

Pro quo tempore teneatur esse in gratia is qui vult lucrari indulgentiam. an scilicet pro tempore quo facit opus pium pro ea lucranda, an pro tempore quo quis debet eam lucrari.

Propos. RESP. per unicam propositionem quod scilicet pro tempore quo secundum tenorem concessionis debet lucrari indulgentiã: tunc & non ante tenetur esse in gratia ad eã sibi lucrãdum: nisi aliud explicef in tenore concessionis indulgentię. Declaratur simul & probatur. ¶ Pro quo nota quod quatenus pertinet ad rem, quę tria sunt tẽpora scilicet concessionis indulgentiæ, & operis faciẽdi pro ea lucranda, & usus seu lucrationis ipsius indulgẽtiæ, ut patet quod hæc sunt tria tẽpora distincta quãdo Papa concedit danti talem eleemosynam ut semel in uita & semel in morte possit plenariè absolui, &c. Tunc enim hodie fit cõcessio, & cras opus eleemosynę, & usus seu lucratio indulgẽtiæ fit fortè hinc ad annum. Quamuis ergo ista tria tẽpora sint distincta: tñ sępe concurrunt omnia aut duo simul nunc hoc nunc illo modo. Ideo non curando nunc de tempore concessionis indulgentiæ quia nil refert ad propositum, dicamus quod dupliciter potest aut solet concedi indulgẽtia. Vno modo ita quod tẽpus operis faciendi, pro lucranda indulgentia & tempus ipsius fructus seu lucrationis indulgẽtię concurrant simul seu sint unum & idem. Exẽpli gratia, ut quãdo Papa concedit indulgentiã visitanti talẽ Ecclesiam quando eam uisitat, aut psentibus suæ missę aut eius absolutioni tali tẽpore quã do eam facit, aut confitentibus quando absoluuntur, &c. Et de hoc modo concessionis communiter dicunt doctores in quo nullus ferè dissentit quod requiritur quod sit in gratia tunc quando id agit pro quo conceditur talis indulgentia. Nam non est in potestate cuiusquam volentis eã lucrari ut trãsferat seu differat vsum fructum seu lucrationẽ eius in posterum. Et ratio horum est quia sic sonat tenor eiusdem.

¶ Alio modo solet concedi indulgẽtia. Sic quod aliud sit tẽpus operis & aliud sit tempus lucrationis indulgentiæ aut fructus eius. Vt qñ datur indulgentia semel in vita & semel in mortis articulo suscipienti crucem aut danti duos argenteos, aut recitãtib. tot Psalmos uel Aue. M. aut porrigẽtibus manus adiutrices, quod possent postea plenariæ absolui & cõcedi indulgentia plenaria eis per confessorẽ. ubi patet aliud esse tempus operis aliud lucrationis indulgẽtiæ aut fructus eius. Et de hoc est duplex opinio: quarũ cõmunior & uerior & magis pia ut mihi uidef est quod nõ est necesse quod homo lucraturus talẽ indulgentiã sit in gratia pro illo tempore operis, sed pro tempore lucrationis indulgentię aut fructus eius secundũ tenorem concessionis ut dicit ptopositio supra posita, & sic tenet Florẽ. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 5. ex Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 3. conclu. 1. & expressius Siluester: tit. in dulgen. q. 10. & q. 7. & glos. in extrauagan. Antiquorũ. de pę. & re. & Fel. n. serm. de indulg. col. 7. & sum. Tab. ti. indulg. q. 4. & allegaf ad id B. Thom. quodlibet 0. 2. art. fin. ubi tamen hoc nõ dicit & expresse concordat Soto in 4. dist. 21. q. 2. art. 3. fo. 985. B. ¶ Quod probaf quincupliciter.

1. Ratio. Primo, quia Papa pot prędicto modo concedere: & vult sic cõcedere, nisi quando oppositum explicat specialiter in tali modo concessionis. Ergo tenet modo prędicto indulgẽtiã. Probaf antecedens qđ Papa potest quia adsunt omnia requisita scilicet auctoritas in dãte, pietas in causa, & dispositio gratiæ in subiecto pro quo debet suscipere fructum indulgentiæ. Quod autem ad opus esse pium nõ requiratur status gratiæ aut quod sit meritoriũ infra. q. 25. habetur latius. Ergo potest. Et quod sic Papa velit nisi oppositum explicet in dictis tenoribus indulgentiarum pater. Quia standũ est tenori indulgentię sic sonãti esse intentionẽ Papæ non discordantem a suis verbis: pcipuẽ quia beneficium principis est late & fauorabiliter etiã contra eum interpretandum quantum patitur proprietas uerborũ quãdo non est in præiudicium tertij, nisi de eius voluntate alias oppositum constet, ut supra, q 9. in probatione quartę propos. habetur.

2. Ratio. ¶ Secunda ratio. Quia sic est in practica Ecclesiæ in multis iubileis, qui nunc cõcedũtur & pdicanf esse de mente Papæ quod ieiunetur tribus diebus, & oref, & detur eleemosyna, & interim examinentur cõscientiæ & post fiat cõfessio & receptio euacharistię, & ibi cõsequanť indulgentiã plenariã. Certè in tali Iubilæo nõ oportet esse gratiã quando ieiunatur & oratur & datur eleemosyna, ex quo postea sequif examinatio conscientiæ & cõfessio per quæ homo reponatur in statu gratiæ ad dignè communicandum & lucrandum indulgẽtiam. Et simile iudiciũ de similibus formis habendum est.

3. Ratio. ¶ Tertia ratio, quia pręcepta & indicta Ecclesię non obligant ad intentionẽ præcipientis, vt scilicet fiant meritoriè seu in statu gratię quãtũ est ex vi statuti Ecclesiæ, puta ieiunare in quadragesima & soluere decimas & seruare festa & huiusmodi. immò neque pcepta diuina puta de honorãdo parẽtes, de restituẽdo & huiusmodi. Ergo nõ est sine causa sufficiẽte præsumendũ qđ velit nos amplius vrgere imponẽdo opera pia pro lucrandis indulgẽtijs. Alioqui durum uideretur dicere quod toto tempore anni quo quis peregrinatur aut ieiunat magno tempore pro lucranda aliqua indulgentia in uita vt in morte teneatur esse in gratia ad illam lucrandum.

4. Ratio. ¶ Quarta ratio, quia sicut secundũ formã Bullę etiam existens in mortali potest facere pro alio quod iniungitur, puta dare eleemosynam ad lucrandum illam indulgentiam alteri existenti in gratia,

gratia n õ fit in hac vita mõ in purgatorio, vt de hoc infra. q. 26. Ergo similiter potest in mortali facere opus de genere pium ad lucrãdũ sibi indulgentiã post in statu gratiæ, dum forma cõcessionis id patitur vt supponitur in hoc secundo prædicto modo quo concedi solent Indulgent.

Ratio. 5. ¶ Quinta ratio. Quia alias sequeretur quod bulla cõcedens dãti duo regalia ut propter hoc eius confessor postea in vita vel in morte illi cõcedat indulgentiam, nõ ipsi prodesset quoad hoc si in mortali ille duo regalia dedit. Et qđ hoc sequatur ex opposita opinione cõstat. Quia licet indulgẽtia vel remissio pœnarũ nõ in bullę acceptione vel regalium illorum datione acquiratur sed in absolutione vel cõcessione sacerdotali postea facienda: tamen opus pium. i. datio duorum regalium pro quo illa indulgentia concessa est factũ in mortali peccato non valet neque prodest ad lucrandum illam indulgẽ. secundũ illam opposi tam opinionem. Concedere aũt hoc consequens durissimum cerre videt & contra practicam cõmunẽ Ecclesiæ quæ huiusmodi bullas dantibus duo regalia ad bellũ cõtra infideles & ad Ecclesias construendas sępe cõcedit. ¶ Ideo pdicta. 1. opin. vera videtur atque tenenda quãdo vt dictũ est forma cõcessionis id patitur, vel nisi in concessione indulgentię oppositũ explicetur. Nam secus esset si tenor cõcessionis aut bullę significaret qđ ipsum opus pium fiat in statu gratiæ, vel quoꝺ tunc acquiratur indulgẽtia: tũc enim oporteret quod fiat in gratia, in quo dubiũ nõ est. Exẽpli gratia. Si bulla cõcedit indulgentiam dantibus duo regalia ad bellũ contra infideles, uel se ascribẽtibus cõfraternitati corporis Christi, vel orantibus quinque Pater noster coram sanctissimo sacramẽto & huiusmodi: tunc non lucratur hanc indulgentiã si quando quis dat illa regalia vel se ascribit & orat sit in mortali: bene tamen lucraretur postea alias indulgẽtias in eadẽ bulla concessas pro alio opere, puta pro uisitatione Ecclesiæ uel oratione pro pace si quando visitat & orat sit in statu gratiæ.

¶ Nota quod quando opus pium pro quo conceditur indulgentia debet fieri in gratia vt tũc ipsa indulgẽtia acquiratur ut dictum est, sufficit quod illud tantũ fiat in gratia quod pro causa proxima & principali assignatur ad lucrãdũ eã indulgentiã: & nõ oportet quod etiam id quod pro causa remota aut minus principali illius indulgentiæ assignaẽ fiat in gratia. Vt in hoc bene ait Nauarro in repetitione de indulgẽtijs. nota. 19. §. 16. & §. 19. exempli gratia. Si quis oraret & ieiunaret pro pace aut pro victoria regis, si id in gratia ficeret utique lucrareẽ indulgentiã cõcessam orantibus & ieiunantibus pro pace & ꝓ victoria quis ipsa pax atque victoria mortaliter fieret: quia hæc causa remota indulgentiæ est, Similiter licet peregrinantes Romam uel in initio uel in ꝓgressu vię sępe mortaliter peccarẽt, sit tamen Romã peruenientes in statu gratiæ cõfessi Ecclesias præscriptas uisitarent, certè lucrarentur indulgentiã propter id concessam: quia illa vlsitatio est principalis & proxima causa pia illius indulgentiæ.

¶ Nota etiam secundum Nauarro ubi supra ꝙ quando opus pium debet fieri in gratia ad lucrãdum indulgentiam vt dictum est: si totum illud opus fiat in mortali nõ prodest ad illam acquirendum, prodesset autem si aliqua pars eius fieret in gratia saltẽ ad lucrandum partem illi indulgentiæ respondentem. Puta si decies ieiunat vel visitat Ecclesiã in statu gratiæ cõfessus, & c. & decies in mortali peccato, hic lucratur mediã partę indulgentiæ concessę visitantibus Ecclesiam vel ieiunantibus uiginti diebus: quis si nõ ieiunasset vel nõ visitasset ingressus sed quinde cim tantũ diebus etiam in statu gratiæ, nihil illius indulgẽtiæ lucraretur. Quia ea esse videtur intentio cõcedẽtis vt supra quest. one. 23. dictũ est. Et similiter dicatur de opere pio cuius vna pars est vno tempore mala & alia alio tempore cõtinuata est moraliter bona. Quia tota puta visitatio uel peregrinatio vel ieiunatio reputatur bona ad lucrandum indulgentiam vel eius partem illi respondentem ut dictum elt.

¶ Secunda opinio tenet absolutè quod requiritur quod opus pium quod fit ad lucrandum indulgentiam fiat in statu gratiæ semper eo modo supra declarato. Quam opinionem tenet Nauarro vbi supra & Caiet. in quodlib. de indulgẽtijs. c. 9. & q. 2. de eodem, propter rationes sequentes quæ sunt tria argumenta cõtra opinionẽ ꝓcedentẽ. Opinio. 2.

Argum. 1. ¶ Primo quia Papa non intendit quod tale opus piũ ad lucrãdum indulgentiã fiat in mortali sufficiat quando aliud est tẽpus operis & aliud lucrationis indulgẽtiæ. Ergo requiritur ꝙ fiat in gřa. Patet cõsequẽtia, & antecedẽs ꝓbatur. Quia tenor concessionis hoc innuit ubi dicitur, Secundũ antiquã & consuetã formã in dulgentiarũ cõcedimus, &c. antiqua aũt forma (quæ ẽt si nõ exprimatur in clausula gñali debet intelligi) dicit sic. Omnibus vere pęnitẽtibus & cõfessis q visitauerit talẽ Ecclesiã vel peregrinationẽ fecerint Romã, &c. vel qui sumpserint crucẽ vel manus porrexerint adiutrices, vel ieiunauerint tot dies, & c. vnde patet quod cũ ordinate vtrunque exprimitur, ita qđ primo loco exprimitur status gratiæ p veram pœnitentiam & confessionẽ, & secundo exprimitur opus non qualitercũque sed ut ipsa gratia afficiat operantem tẽpore operis, ergo manifesto patet ex forma Ecclesiæ consueta haberi qđ pęnitentia seu gratia debet cõcomitari necessario ipsum opus pium pro quo conceditur talis indulgentia.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idẽ. Quia causa indulgẽti debet esse pia & opus pium, ut patet ex supradictis quæstione. 21. Sed opus factum in mortali non est pium, neque ibi est vera pietas, ex quo non est Deo honorificum sine charitate, & gratia. Ergo non sufficit ad indulgentiam.

Tertio

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem. Quia thesaurus vitalis non nisi pro causa & opere vitali seu viuo dispensatur & communicatur. Opus autem extra gratiam factum nō est viuum sed mortuum: & indulgentia est thesaurus vitalis. Ergo ꝓ opere extra gratiam facto nō dispensatur. Cōsequētia patet. Et maior probatur dupliciter. Primo. Quia causa indulgētiæ ex quo est causa & radix cōmunicationis & dispensationis thesauri requiritur quod sit viua ꝑ uitam gratiæ & charitatis, quæ est causa cōmunicationis sanctorum, vt supra. q. 23. dictum est. Item secūdo. Quia sicut thesaurus ciuilis non nisi pro causa ciuili dispensatur seu cōmunicatur: ita & thesaurus vitalis nō nisi ꝓ causa vitali aut viua. Sicque patet maior. Minor autē probatur. Quia indulgentia ad vitam ęternam introducit tollēdo impedimenta pęnarū & ex causa viua procedit scilicet ex meritis Christi & sanctorū, & a causa principali cōcedente indulgentiam scilicet a Christo, & eius auctoritate collata. Ergo est thesaurus vitalis.

Respon. ad 1. argum. ¶ Respōdeo propter has rationes. Caiet. & Nauarro. vbi supra tenēt oppositū ad supra dicta. Sed certe istę rationes & argumēta nō concludunt. Ideo ad ea respondeo ad primū argumentum negando quod Papa & Ecclesia intendat ꝙ requiratur gratia tempore operis: & ad probationem de tenore in forma cōsueta, &c. dico quod nihil probat propter duo. Tum primo quia nō est stādū ordini illorum uerborum. Nō enim ponitur ille ordo vt significet ordinē operū piorum agendorū, sed ad meliorem congruitatem modi loquendi, qa scilicet sic melius explicatur qđ intenditur & imponitur. Quia si illi ordini esset necessario standū sequerētur hęc absurda, scilicet qđ prius requiretur pęnitentia & cōfessio q̄ cōcessio indulgētiæ, ex quo in dicta forma ponit pęnitentiā & confessionem dicitur Concedimus tot annos indulgētiæ. Sed qa diceret Caieta. qđ concessit Papa ex tunc pro tēpore confessionis, &c. ideo omisso hoc sequeretur aliud absurdum. Quod scilicet secundū Caiet. sicut præ requiritur pęnitentia ita etiā confessio ante vel simul cū ipso opere ieiunij aut eleemosyne, ex quo vtrūque scilicet uere pęnitentes & confessi ponitur simul in illa forma: quod tamen cōstat falsum. Nam sępe vt patet experientia in nostris temporibus in talibus iubilæis dicitur qđ prius ieiunent tot dies & faciant eleemosynā & post examinati confiteantur in triduo, & sic cōmunicantes lucrentur indulgentiā. Ergo nō erat necessariū quod eleemosyna sit erit semper in gratia ¶ Tum secūdo dico quod dato sed non concesso quod adhuc illa forma uerborū sic deberet ordinate intelligi & fieri: tamē quādo nō exprimitur illa forma uerborū olim cōsueta, iam non valeret sua ratio neque probaretur qđ Papa sic intendat sed vt verba sonant secundū consuetudinē vigentem & practicam sui temporis. Nā & forma indulgentiarum per tempora variatur: & quæ fuit olim cōsueta nō est modo. Cōsuetudo autē & practica vigens est optima interpres legū & concessionum humanorum. c. cum dilectus. de consuetudine. Et secundum communiter doctores & refert Palud. in 4 dist. 20. q. 4. q. 4. art. 3. & supra. q. 9. in 4. propos. & respon. ad argum. contra eam late habetur.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad secundum argumentum respondeo negādo minorem. Nam sicut colere Deum exterius die festo & uouere religionē & alia eiusmodi in mortali facta, sunt de genere suo opera pia & latriē ad honorem Dei, licet non perfecte ex quo nō sunt meritoria: ita & opera eleemosynę ieiuniorū & orationis & huiusmodi pro quibus conceditur indulgentia sunt de genere suo pia & ad vtilitatem Ecclesiæ, licet non fiant in charitate. Alioqui pro eis nō posset Ecclesia concedere indulgentias: quod ita non supra probatum est scilicet posse, & id non negat Caieta.

Respon. ad 3. argum. ¶ Ad tertium argumentum respōdeo distinguēdo maiorē. Nam si intelligatur de thesauro proprie vitali qui scilicet dat vitam gratiæ & gloriæ seu qui est ipsa gratia & gloria: tunc cōceditur maior, quod scilicet ad eū participandum requiritur causa uitalis idest meritū aut dispositio vltima sufficiens, qualis est cōtritio & huiusmodi requisita ad gratiā. Sed tūc minor est falsa: nam thesaurus indulgentiarū votalis non confert vitam gratiæ aut gloriæ aut aliquē gradum eius, sed remotionē impedimēti pęnarum ad gloriā tam debitā ut supra. q. 5. & 8. habetur. Si autem illa maiori intelligatur de thesauro vitali qualitercunq; ꝑ se & per accidens disponente aut remouente prohibens ad uitā gratiæ seu gloriæ: tūc est falsa. Nō enim requiritur opus vitale idest in gratia factū ad habendum thesaurum hunc scilicet characterem sacramētalē Baptismalem aut sacerdotalē per quē homo disponatur post ad gratiā & gloriā licet remote: neq; quod satisfactio fiat in gratia ad satisfaciendū pro suis culpis iā dimissis, ualet enim talis satisfactio ēt corā Deo postea adueniēte statu grę, vt hoc ēt cōfitetur ipse Caiet. in quodlibeto in. q. de satisfactione. Valet etiam tale opus bonum satisfactorium saltē vt meritorum de congruo ad gratiam & releuationē pœnarum etiam si fiat in mortali, vt supra. q. 23. in responsione ad primum argumentū habetur. Et ad primā probationem maioris in hoc sensu assumpte respōdeo ꝙ æquiuocat de causa indulgentiæ multipliciter, nā causa indulgētiæ quasi effectiua est thesaurus Ecclesiæ, Causa autē indulgentiæ idest concessionis seu actiue cōmunicationis indulgētiæ est opus pium pro quo cōceditur indulgētia. Causa autē indulgentiæ. i. cōmunicatio ipsa siue seu participationis aut receptionis fructus indulgētię est gratia seu charitas cū indigentia suscipientis vt patet ex supradictis. q. 20. in respōsione ad primum argumentum & quæst. 23. in responsione ad primū argumentum. ¶ Sicque nihil aliud cō-

cluditur

Sicque nihil aliud concluditur nisi quod requi ritur quod suscipiens indulgentiam sit in chari tate quando eius fructuum debet suscipere sibi communicatum. Quia charitas seu gratia est id ratione cuius potest fieri capax vt possint sibi va lere satisfactiones Christi & sanctorum sibi ap- plicare per indulgentias, vt nos supra diximus. Et ad hunc sensum conceditur illa tota proba- tio si loquatur de causa indulgentiæ.i.cõmuni- cationis passiuè seu receptionis fructus indulgẽ tiæ: quia requiritur vita gratiæ in suscipiente fructum. Si autem loquatur de causa indulgen- tiæ.i.concessionis indulgentiæ: tunc negatur cõ sequentia illa quod ergo ad opus pium quod est causa concessionis aut communicationis actiue indulgentię requiratur quod fiat in gratia, nam ad actiue communicandum sufficit auctotitas & causa rationabilis quod est opus piũ ex gene re, vt dictũ est. Si vero in antecedente sumatur causa indulgentiæ vno modo & in consequente alio modo iam nil valet consequentia ratione æquiuocationis. ¶ Ad secundum probationem maioris supradictę scilicet sicut thesaurus ciuilis &c. Respondeo vno modo vt supra ad argumen tum respõsum est distinguendo de thesauro vi- tali. Alio modo respondeo negando simpliciter consequentiam. Quia non est simile. Nam expẽ sio thesauri ciuilis nõ est honorifica regi aut vti lis reipublice nisi pro causa ciuili dispensetur, hoc enim importat ly causa ciuilis. Dispensatio aũt thesauri indulgentiarũ semper est Deo ho- norifica aut utilis Ecclesiæ dum pro opere pio ẽt facto a peccatore in peccato mortali fit, vt su pra, & q.21.& infra.q.25.habetur. Ideo formal ius, & melius argueretur dicendo qđ sicut the- saurus ciuilis nõ nisi pro causa ciuili: ita thesau rus Ecclesiasticus spiritualis indulgentiarum nõ nisi pro causa Ecclesiastica.s.vergente ad Dei ho norẽ seu utilitatem Ecclesiæ potest dispensari. Sed tunc non posset probari minor, ꝙ scilicet opus pium nisi fiat in gratia non est causa Eccle siastica scilicet ad vtilitatem Ecclesiæ aliquo mo do, sed potius probaretur oppositũ, vt sup. Et ea ratio potius pro nobis esset.

QVAESTIO. XXV.

Vtrum requiratur ꝙ tale opus pium pro quo concedi tur indulgentia fiat in gratia, aut quod sit merito rium aut moraliter bonum an sufficiat aliquando ꝙ sit actus bonus ex genere licet moraliter ma- lus. Et quo fine uel intentione fieri debeat.

RESP. per unum notabile & tres proposi- tiones. ¶ Notabile est quod loquendo de boni- tate aut malitia morali non autem entitatiua, actus dicitur bonus ex obiecto seu ex genere aut simpliciter quando cadit supra materiam approbatam aliquo iure diuino naturali uel hu mano præcipiente aut consulente, vt est orare dare eleemosynam, &c. & contra actus de gene re malus aut simpliciter dicitur quando cadit supra materiam reprobatam uel prohibitam aliquo iure de prædictis, vt capere seu detin ere rem alienam inuito domino quod est furari, ac- cedere ad non suam quod est fornicari, &c. in- differens autem actus dicitur quando cadit su- pra materiam non approbatam neque reproba tam aliquo iure, vt comedere ambulare, &c.

¶ Item nota quòd actus malus ex circunstantia dicitur quando non cadit supra materiam vllo iure reprobatam sed & accidit circunstantia ip- sum actum vitians, vt orare ubi, quando, quomo do, quantum non oportet, aut propter finem in debitum viriantẽ, puta propter vanam gloriã, &c. malum autẽ vtroque modo scilicet ex gene re & circunstantia dicitur quod vtriusq; illorũ rationem habet, scilicet materiam aliquo iure reprobatam simul & circunstantiam vitiantem, vt furari propter fornicari aut econtra. ¶ Simi- liter triplex est actus bonus scilicet ex genere tantum, ex circunstantia tantum, ex genere, & circunstantia simul. Et iste actus bonus ex cir- cunstantia & genere simul dicitur simpliciter, & perfecte moraliter bonus & virtuosus. Quia est actus liber & deliberatus cõformis recte ra- tioni dictanti de omnibus requisitis ad perfectã bonitatẽ moralẽ. Quãdo vero actus caret aliqua circunstantia requisita pro tunc aut habet aliq̃ viciantẽ dicit̃ malus moraliter simpliciter, & vi ciosus, ex quo est difformis recte rationi, ad quã requiritur plenitudo omniũ requisitorũ: & ma- lũ dicitur ex defectu cuiuscunq; pro tunc requi siti, quia licet sit actus bonus ex genere tantum, est tñ simpliciter malus moraliter vt dictũ est. ¶ Item nota ex Angeli.in moralib.c.8.qđ circũ stãtia adiacens, vel assistens tantũ actui ipsum non efficiens, non viciat actum tanquam ei im- pertinens, vt si quis ieiunet cum vanagloria: si autem afficeret actũ vitiaret illum, ut si ieiuna- ret propter laudem humanam principaliter, uel si prælatus fornicaretur, vel habens votum ca- stitatis duceret uxorem. Similiter circunstantia mouens si afficit actum viciat illum, vt qui alti- tudine dignitatis facit quod non conuenit ei, abutens dono: si aũt non afficiat non vitiat, vt qui ex vanagloria monetur ad ieiunandum: ta- la ieiuniũ est bonũ si non habeat vanam gloriã pro obiecto aut fine. Circunstantia aũt mala in- formans actũ semper uitiat illum: & hoc est qñ habetur pro fine, seu pro obiectio ipsius actus, puta si volo ieiunare pp vanam gloriã: talis vo litio tendens in vtrunque, scilicet in ieiunium & in vanam gloriam est vitiosa. ¶ Quomodo au tem actus malus ex genere põt bonificari per circunstantias, & esse aut fieri simpliciter mora liter bonus, vt occidere hominẽ auctoritate pu blica & zelo iustitie aut auctoritate Dei: vel do lere de bono proximi ex zelo iustitiæ, uel co- gnoscere non suã inuincibiliter æstimatam esse

suam, vt Iacob cognouit Lyam, vt Gerson in regulis moralibus dicit & Angest. vbi sup. & alibi docto. non est pro nunc de hoc agendum. Qui voluerit videat supra lib. 2. de ignorantia quęst. 23. ibi latius. ¶ Actus autē meritorius est actus moraliter bonus propter Deum siue obedientialiter delictum factus, modo fiat ex charitate seu gratia inclinante aut comproducente actū, modo in gratia assistente, vt tenet Angest. in moralibus. c. 8. agens de circunstantia finis. Secundum Bonauent. in secundo dist. 41. articulo primo quæstione. 3. §. 35. & Caietan. 1. 2. quæstione. 109. articulo secundo, & 8. & alij docto. de quo nunc nō disputamus.

Proposi. 1. ¶ Hoc ergo supposito sit prima propositio. Non est necesse quod opus pium quod fit ad lucrandū indulgētiā sit meritoriū, nisi id specialiter ex tenore indulgētiæ requiratur. Probatur. Quia nō requiritur qd fiat in gratia, ut sup. q. 21. habetur, nisi qñ est simul tempus operis & fructus indulgentiæ. Ergo multo minus requiritur quod sit meritoriū. Patet consequentia, quia ad esse meritoriū plus requiritur q̄ fieri in gratia. Ergo etiam qñ est simul tēpus operis & fructus indulgentiæ nō requiritur qd tale opus piū sit meritoriū: sed sufficit quod tunc fiat in gratia, nisi ex tenore indulgentiæ aut alio iure requiratur ꝙ fiat meritorię, puta qñ conceditur indulgētia celebranti aut cōmunicanti tali die: tunc enim ratione cōmunicationis q̄ nō potest fieri digne, & fructuose quoad remissionē culpe nisi ēt meritorie fiat regulariter: ideo ad fructū indulgentiæ tūc percipiendū in tali actu requiritur quod fiat meritoriæ. Et sic patet prima propositio.

Proposi. 2. ¶ Propositio secūda. Probabiliter valde dici potest quod ad lucrandum indulgentiā non est necesse quod opu s pium iniunctum sit perfecte & simpliciter ex genere & circūstantiis moraliter bonū. Probatur. Quia non videtur Ecclesias nos arctius obligare ad actum meliorem pro lucranda indulgentia, quā ad impletionem præcepti. Sed ad impletionem ꝑcepti non nos obligat ꝙ faciamus actū plene moraliter bonum, ergo nec ad lucrandam indulgentiam. Consequentia paret: & maior probatur. Quia non videtur ratio quare Ecclesia arctius nos velit obligare ad id, cū ad finē intentū in opere pio pro lucranda indulgentia nō plus requiratur ad esse pium quā ad esse impletiuū ꝑcepti vel detur ratio de hoc. Minor autē probatur supposita opinione communi quod per opus bonum ex genere, licet sit moraliter malum & culpabile ex circunstantia possumus implere regulariter ꝑceptum Ecclesię & Dei, vt patet. Quia qui honorat parentes aut ieiunat orat dat eleemosynā & restituit ex vanagloria aut ex cupiditate culpabili aut alio malo fine, certe implet ꝑdicta ꝑcepta, licet culpabiliter agat contra alia præcepta, in eodē actu qui est moraliter malus eo quod habet circunstantiā viciantem vt manifestissime patet ex supradictis, vt refert Gerson in regulis moralibus. & Angest. in moral. capit. 6. in primo textu in respons. ad. 15. argumentum. Solum enim opus moraliter bonū ex genere pręcipitur & requiritur in prędictis & similibus pręceptis. Igit similiter in proposito dico quod nō requiritur regulariter qd tale opus piū fit moraliter bonū perfecte, sed sufficit qd sit actus ex genere bonus, & pius & ad honorem Dei & utilitatē Ecclesię ex se seu ex relatione qualis ex tenore bulle imponitur, licet sit moraliter malus, & culpabilis ex circunstātia mala, puta quia per vanam gloriam aut alias vitiatur mortaliter aut venialiter talis eleemosyna vel ieiuniū. Et hoc est verum etiam si requiratur quod talis actus fiat in gratia: quia pōt esse moraliter malus ex circūstantia venialiter tantū vitiante cum quo stat gratia: & pōt acquiri fructus indulgētiæ tūc quoad pęnas peccatorum iam quoad culpas remissorum. Secus si ex tenore indulgētię uel alias requiratur quod sit actus meritorius, vt celebrando aut cōmunicando: tunc enim requiritur etiam quod sit moraliter bonus: non enim stat esse actū meritoriū quin sit moraliter bonus, vt supponitur secundum ueram, & catholicam doctrinam.

¶ Si arguatur quod actus pius pro quo cōcedit tur indulgentia est meritum de congruo ad stipendium spirituale indulgentiarum. Ergo requiritur quod sit saltem moraliter bonus. Nam moraliter malus non videtur habere rationem vllā meriti sed potius demeriti etiam de congruo. Obiectio.

¶ Respondeo, vno modo potest negari antecedens: sed ille actus est cōditio iniunctas q̄ poterat nō ini ūgi aut imponi existēte alias causa pia vt sup. q. 22. habetur. Alio modo concesso autecedēte negatur cōsequentia. Nam actus moraliter mali nō quatenus sunt mali sed quatenus habent rationē bonitatis ex genere habent rationē meriti de congruo ad aliqua bona temporalia, & spiritualia, ut dicit Aug. li. 5. de ciuitate Dei. c. 12. 15. qd Romani meruerunt a Deo imperiū mūdi ꝓ iustitia, & aliis actib. suis strenuis & bonis ex genere, quos tū dicit egisse ex vanagloria, & esse moraliter malos actus. Similiter actus bonus ex genere est pius. i. ad honorē aliquē Dei, & vtilitatē Ecclesiæ quatenus hēt ꝑdictā bonitatē, nō quatenus esset moraliter malus aut culpabilis, & est meritorius de congruo, & pius ex gñe suo, vt hoc ēt dicit Gerson. in regul. mora. & cōiter doct. & talē bonitatem, & pietatē eleemosynæ, aut ieiunij genericā requirit Ecclesia ad lucrandū indulgentias. Et sic patet secūda ꝓpositio probabiliter posita sm cōiter do. Respond.

¶ Si aut teneatur alia opi. Adr. in materia de indul. & de resti. ubi agit de bñficiis Ecclesiasticis, & in materia de pęnitentia, & tandē in materia de confessione dub. 4. qd, s. coram Deo non implet præceptū aliqđ neq; satisfactio valet neq; opus piū pro quo conceditur indulgentia nisi sit actus moraliter bonus: quo, iq; talis actus ꝑcipit & impo-

& imponitur & nō solū actus de genere bonus: tunc iā patet q aliter esset dicendū. Cum quo cōcordat Caiet.ubi sup.q.3 t.allegatus & Nauarro tract.de indulg.nota.19.,vbi etiā ait cū Adri. quod adeo requiritur opus moraliter bonum qd̄ si esset culpabile quamuis venialiter per illū nō lucraretur quis indulgentiam. Et hanc suā opi. limitat. Nauarro ibidem, vt sup.q.21. illam opi. de statu gratiæ limitauit.Sed vt dixi propositio supra posita videtur probabilior & secundum communiter doctores, vt probatum est. Tu autem elige, vt placet.

¶ Tertia propositio. Actus pius pro quo conceditur indulgentia requiritur & sufficit ad eā lucrandā quod sit ex genere suo bonus: & q principaliter ex in ētione actuali seu virtuali fiat ad lucrandum talē indulgentiā sm forma concessionis talis indulgentiæ.¶ Probatur primo quod requiratur quod sit bonus ex genere suo, qa deficiēte bonitate generica nō habet unde habeat bonitate. Quia regulariter loquēdo præsupponitur ad bonitatē moralē, & requiritur aliqua bonitas,sicut & ad esse piū.i.Deo honorificū & vtile Ecclesiæ requiritur aliqua bonitas: & cū nō requiratur perfecte moralis ex circūstantijs, ut patet ex propo. 2. neq; possit esse moralis alia nisi generica. Ergo generica requirit, & sufficit regulariter. Dico regulariter: quia actus malus ex genere potest aliquando per ignorantiā inuincibilē esse moraliter bonus, ut cognoscere sion suā estimatam inuincibiliter esse sua: & de alienare inuincibiliter estimata sua dare eleemosynā Pauperi, &c. & talis actus etiam credo qd̄ sufficiat ad lucrandum indulgentiam: qa quoad obiectum formale seu intentionale censetur bonus ex genere seu ex obiecto,licet quoad materiale aliter sit,ut latius de hoc habetur superius lib.2.de ignorantia quæstione.23.

¶ Secundo requiritur q principaliter fiat ex intentione actuali seu uirtuali ad lucrandū indulgentiā, &c. Quia si non hac intentione sed alio fine principaliter fiat, puta si principaliter qs uisitat Ecclesiā aut adit sanctum Iacobum,Hierusalē, aut in expeditionem terræ sanctæ, aut dat Eleemosynā,aut ieiunat,ex cā auaritiæ, recreationis aut honoris mundani,aut uisitādi parētes seu amicos, aut ut satisfaciat p alias debito, & huiusmodi: nō autem principaliter facit pro illo fine lucrādi indulgentiā:certe nō lucratur illā per tale opus. Quia nō eo modo & qualitate fit quomodo imponebatur: neq; vllo modo fit pie vt requiritur ad eum finem ad quem imponitur tale opus principaliter.Ergo requiritur & sufficit quod tale bonū opus: ex genere, & piū fiat pie & ad id ad qd̄ ex tenore bulle imponitur fiat principaliter & ex intētione actuali seu virtuali. Quod tunc fit quando fit principaliter pro lucranda indulgētia, vt habetur in forma cōcessionis,vt dictū est. Ex prædictis patet quod si quis vadit ad sanctum Iacobū ad uisitandum parentes principalius & minus principaliter p lucranda indulgentia, sic scilicet quod nō nisi pro visitādis parētibus tunc ire: non lucratur eam. Si autē contra, principalius pro lucranda indulgentia & minus principaliter pro uisitādis parētibus, sic scilicet qd̄ nihilominus tūc iret etiam si nō essent ibi parentes visitandi:tunc bene lucratur illā. Si vero æque principaliter vadit pter utrumq;:etiā lucratur illam:quia simultas alterius finis seu intētionis æque principalis nō excludit aliū: nisi sint illi duo fines incompossibiles saltē de lege, vt ire ad lucrandū indulgentiā simul & in despectū concedentis aut ad fornicandum & huiusmodi: vel nisi sint duo vltimi fines, quales nō sunt in proposito, ut latius Angest.in mortalibus c.8. vbi agit de circunstantia finis,& c.14.de his agit,& Nauarro in c.quando de consecra.dist.1.in c.6.§.14.

QVAESTIO. XXVI.

Vtrum & quomodo vnus pro alio possit lucrari indulgentiam.

RESP.per tres propositiones.Prima est,nullus pōt pro alio viuo aut defūcto lucrari indulgentiam, nisi hoc et specialiter concedat secundum formam bulle aut concessionis. ¶ Probatur secundum Palud. in 4.distin. 20. q. 4. art.3. concl.6.& B.Thom.in addi.3.par.q.27.artic. 3. & communiter docto.eadem distin.20.quia qui dat indulgentiā applicat cui & quomodo vult: non autem ille qui implet conditionem, vt patet supra q. 3. Ergo licet quilibet possit ualorē satisfactorium sui operis alteri applicare: non tamen valorem indulgentiæ concesse pro illo opere nisi hoc ei concedatur. Item quia indulgentia est stricti iuris quoad hoc, vt non valeat vltra tenorem concessionis, vt supra. q.9.in respon.ad 2.argumentum habetur. ¶ Et nota qd̄ quando ex concessione Papæ vnus alteri lucratur indulgentiam non dat illi talem indulgentiā: quia talis datio est actus iurisdictionis quoad viuos, superioritatis autem supra thesaurus Ecclesiæ communicandum quoad viuos & defunctos quibus talis indulgentia conceditur. Ideo solus Papa seu prælatus concedit talem indulgentiam quam unus alteri lucratur ex bulle concessione. Et dicitur eam alteri lucrari qa facit pro eo id quod requiritur vt ille alius eā lucretur sm formam concessionis. Ex quo patet quod id quod aliqui doctores dicunt quod scilicet indulgentia ex intentione suscipientis trāsfertur in illū qui est in purgatorio, intelligitur sano modo, non quidē sic quod ipse communicat animæ purgatorii indulgētiam de thesauro Ecclesię: neq; quod ipse prius lucretur sibi indulgentiā & post tempore vel natura communicet illam animæ purgatorii. Quia talis cōmunicatio etiam per modū suffragij pertinet ad au-

Propos. 1.

ctoritatẽ ſuperioritatis ſuper tali theſauro, quę auctoritas ſoli Papę aut p̄latis conuenit, ut ſup. q. 3. & 15. late dictum eſt. Sed intelligiſ quod ipſe facit tale quid requiſitũ, vt anima purgatorij lucretur talẽ indulgentiam ei cõceſſam a Papa ſecundum tenorem conceſſionis, vt dictum eſt.

Corol. 2. ¶ Patet etiam ex dictis ꝙ qui aliquẽ pro ſe mittit Romam aut ſanctum Iacobum pro lucranda indulgentia: tunc niſi habeat conceſſionẽ ꝙ ſic mittendo ipſe lucretur indulgentiam ac ſi ipſe iret, non lucratur illam: licet mereatur, & ſatisfaciat voto ſi quod habet de viſitãdo talem locũ per ſe vel per alium. Is autem qui mittitur & venit loco alterius ſi venit cum debita intentione lucrandi ſibi etiam indulgentiam (vt ſup. q. 25. propoſi. 3. habetur) lucratur eã ſibi, & meretur, quamuis ſimul impleat votum alterius & lucreſ alteri illam indulgentiam ex tenore cõceſſionis, vt ait Abulen. ſuper Matth. 19.

Propoſi. 2. ¶ Propoſi. ſecunda. Licet quis (modo ſit debitor pęnarũ pro ſuis peccatis modo non) bene poſſit pro alio promereri aut lucrari indulgẽtias ad ſẽſum ſupradictum: nemo tñ quantumcunq; ſit in gratia & nullius indulgẽtiæ indigens põt transferre i aliũ fructũ indulgẽtiarũ quas iã ſibi lucratus eſt. Hæc ꝓpoſitio eſt Adria. in 4. in mate. indulg. concl. 5. quæ probatur ſm eum: quia ſicut nõ poteſt quis in aliũ transferre gratiã abolitiones culpę, ita nec remiſſionẽ pœnæ. ¶ Hæc ratio nõ videtur efficax. Nec eſt ſimile de culpa, & pęna, vt patet de ſatisfaciẽte pro alio quoad pęnã pro peccatis iam quoad culpã dimiſſis, ideo melior ratio eſt. Quia iã ille indulgentiæ habuerũt ſuũ effectũ in lucrãte, vel redierunt ad theſaurũ Eccleſiæ: ideo nõ poſſunt applicari niſi per modum indulgentiæ de nouo requirantur alteri, vt de hoc infra. q. 42. in 2. puncto habetur.

Propoſi. 3. ¶ Propo. 3. exiſtẽs in mortali peccato poteſt alteri exiſtenti in gratia lucrari indulgentias ſecundũ formã cõceſſionis: niſi hoc ſpecialiter ex bulla aut alias alio iure caueatur. ¶ Probatur. Quia nõ requiriſ ſtatus gratiæ niſi pro eo tẽpore quo quis lucraturus eſt indulgẽtiam ſeu fructũ eius ſibi ipſi, vt ſupra. q. 24 & 25. dictum eſt. Ergo ſufficit ad lucrãdũ indulgentiã alteri ꝙ in eo ſtatu talẽ actum faciat qualis requiritur & ſufficit ad lucrandũ ſibi: ex quo ꝑ hoc non tollitur debita diſpoſitio gratiæ eius pro quo acquiriſ talis indulgẽtia, ut de hoc ẽt quoad defunctos, ſpecialiter dictũ eſt. ſupra. q. 17. in fine dub. 4. licet ſum. Angel. tit. de indulg. §. 21. ſm aliquos teneat oppoſitum. Et hoc eſt verũ etiam quãdo quis motu proprio ſm tenorẽ cõceſſionis vult acquirere alteri viuo aut defuncto indulgentiã, in quo poſſet eſſe aliqua difficultas ut ſup. q. 25. habeſ. Nã ſi mãdato aut prece alterius faciat pro eo id quod ꝑ bullã imponitur ad lucrandũ indulgentiam ſm tenorem bullę: tunc nil obſtat ꝙ talis miniſter exequẽs ſit in mortali, vt communiter dicunt doctores: vt refert etiã Gabriel in canon. lect. 58. litera. V. X. &c.

Dub. ¶ Sed ad prædicta dubitatur, utrum qñ forma indulgẽtię nõ cõcedit ꝙ qs eã poſſit alteri lucrari, is qui mãdat ſeu ꝓcurat ꝙ alius det pro eo talẽ eleemoſynã requiſitã ad lucrãdũ indulgẽtiã: aut qui ratificat talem dationẽ eleemoſynę pro eo, lucretur indulgentiam ac ſi ipſe dediſſet?

Reſponſio. ¶ Reſpondeo quoad primum ꝙ ſic. Nam licet quædam ſint opera quæ quoad ipſum genus & ſubſtantiam operis requirunt perſonalem operationem ad hoc ꝙ dicantur fieri per talem perſonam, vt eſt viſitatio Eccleſiæ, oratio, ieiunium & huiuſmodi, nullus enim proprie dicitur hæc facere niſi per ſe faciat nõ autem qñ per alium: ideo niſi bulla cõcedat non poteſt quis hæc facere ad lucrandũ indulgentiã pro alio, vt ſupradictũ eſt: ẽt ſi ille alius ratificet ea nomine ſuo geſta. Sunt tñ alia opera quæ ad hoc ꝙ iſte dicatur propriæ ea facere nõ requirũt perſonalem iſtius executionẽ eorũ: ſed ſufficit ipſius cauſalitas, ſic ſcilicet qđ alius eius iuſſu prece ſuaſione aut cauſalitate ea faciat ꝓ eo: vt ſunt opera quę politice & ciuiliter vel in cõmuni modo concipiẽdi ſic intelliguntur, puta dare, mutuare, emere, vendere, accipere, & huiuſmodi. Nõ enim is tantum dicitur dare eleemoſynã proprie qui perſonaliter exercet per ſe talem actum, ſed etiã qui præcipit aut quomodocunque mandat dari per alium ſeruum vel amicum. Ideo qui ꝑ ſuum famulũ vel amicum dat eleemoſynam in bulla taxatam mãdans dari pro ſe, bene lucratur indulgentiã ac ſi ipſe dediſſet: & impleuit quod bulla impoſuit dandũ in ſua ꝓpria ſignificatione polytica vt polytice talia accipiebaſ, vt dictũ eſt. ¶ Verũ eſt ꝙ ẽt ſi dominus mãdet, & per famulum mittat eleemoſynã, ſi tamen ipſe famulus non dat efficaciter eã vt bulla diſponet ſed ſibi rapit ꝑdit vel aliud facit: tunc ipſe dominus nõ lucratur indulgentiã, licet per eũ nõ ſtetit neq; ipſe fuit in culpa ꝙ non daretur. Quia nõ eſt impleta conditio in effectu, ex quo nec per ſe nec per aliũ efficaciter dedit, ut bulla diſponit. ¶ Ex his ſequitur quod frater minor qui ẽt de licẽtia prælati non põt per ſe, vel per interpoſitam perſonam accipere pecuniã, aut ſuper eius expenſione auctoritatẽ habere ex vi regulæ ſuæ: põt tamen per amicũ ſpiritualem pęcuniã procurare, vt detur pro eo ad lucrandũ indulgentiam, ſicut, & ad alias rei neceſſarias ſibi procurandas ita etiam ad bullam, & indulgentiã habendam, & quoad hoc dicitur ipſe facere per ſe qđ bulla dandum imponit, vt hoc etiã ait ſumm. Roſ. titul. indulgentia. §. 17. & Ioann. Maioris. in quarto diſtinctio. 20. quia, & talis eſt intentio Papæ, vt patet ex communi practica, & ex tenore bullarum. Et ſic patet reſponſio ad primum quod in dubio quęrebatur.

¶ Quoad aliud ſcilicet vtrum ſit idem iudicium de ratificante quod nomine ſuo datũ eſt ꝑ aliũ non rogatum, puta ſi quis proprio motu dedit

eleemo-

eleemosynā & accepit bullā pro alio seu indulgētiā ac si ipse a principio mādasset aūt procurasset id dari pro eo. Respondeo videtur probabiliter q sic. Quia ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur.de re.iu.maxime in talibus operibus & actibus ad quorum propriā significatio nem non requiritur executio personalis ut dictum est,qualis est hæc.Maxime hoc uidetur uerum quando qui habet curam aut potestatem alterius dat pro eo eleemosynam pro lucranda indulgentia,ut patet pro filio,&c.non tñ p hoc excluditur amicus pro amico,ut probatum est. Et ad hoc videtur etiam practica huius temporis,quæ est optima interpres voluntatis Papæ & tenoris bullarum.¶ Et nota q ex eo tempore quo ille,pro quo per aliū data est eleemosyna, eam ratificat & nō ante censetur ipse eā dedisse & bullam accipere.Nota etiam quod hæc nō est cōcessio indulgētiæ per modū suffragij vt supra.q.15.late habetur.¶ Et cōcordat Soto cum omnibus supradictis in 4.dist.21.q.2.art.3. quia hoc non est nisi donare pecuniam alteri ad capiendum bullā. Secus esset si oraret sponte sua, uel eleemosynam daret vel visitaret Ecclesiam pro alio pro lucranda indulgentia si ipse esset in peccato mortali, quo supra.q. vigesima quarta latius habetur.

QVAESTIO XXVII.

Vtrum ad lucrandum indulgentiam concessam verè pœnitentibus,& confessis de omnibus,peccatis de quibus corde contriti,& ore confessi fuerint, sufficiat confessio quadragesimalis tantum,& generalis etiam de oblitis,& ignoratis: & quomodo intelligantur aliæ similes formæ,& quomodo impleri debeant ad lucrandum indulgentiam eo modo concessam.

Propos. 1. RESP. per septem propositiones. Prima est. Confessio actualis præsens præterita,vel futura non requiritur ex vi indulgentiæ,& ad eam lucrandum: sed requiritur,& sufficit status gratiæ nisi concedens imponat talem confessionē, aut remissionem. Probatur prima pars ex supradictis q.24 25.vbi de hoc late habetur.

¶ Secunda pars,s.nisi concedens imponat, &c. Patet. Quia in eius arbitrio est concedere indulgentiam sub tali onere,seu cōditione confessionis,aut recōfessionis.Dico vel recōfessionis: quia licet absolute non possit etiā Papa nos obligare ad reconfitendū iam semel rite confessa: pōt tamē ex suppositione,seu conditione, vtpote si volumus lucrari indulgentiā q non aliter lucremur nisi recōfiteamur: sicq; talis reconfessio nō est absolute inuoluntaria sed voluntaria: quia ex suppositione, seu in sua causa est voluntaria: quamuis in se sola considerata esset inuoluntaria, vt communiter docto.in 4. in materia. de confessione tractant.¶ Sed nota quod nunquā fere Papa sic concedit indulgentias sub cōditione recōfessionis nisi specialiter exprimatur hoc scilicet quod iterata eorumdem cōfessio fiat,sed de cōfessione tantū nondum confessorum peccatorum intelligitur cōfessio ibi iniūcta de qua quo modo sit intelligēda est dubiū : ideo quoad hoc sint propositiones sequentes.

¶ Propositio secunda.Forma hæc omnibus vere pœnitētibus & confessis cōcedimus indulgentiā omniū suorum,peccatorum,potest intelligi tripliciter secundum triplicem opinionem.¶ Prima opinio est de Turrecremata,& Florē.1. par. sum.tit.10.c.3.§.5.& Supplement. Gabrielis in 4.d.45.q.3.art.3.dubi.1. quæ stat in duobus pūctis:quorū primum est, quod ad lucrandum talem indulgentiā requiritur & sufficit quod quis tunc confiteatur vel quod ante saltē in quadragesima secundū Ecclesię pręceptum fuerit confessus.Quod horū alterū requirat, patet. Quia tenor indulgentię requirit cōfessionē & contritionem seu veram pœnitentiam. Ergo requiritur cōfessio ppriè accepta: ex quo indulgētiæ sunt stricti iuris quoad hoc q.s.in sua propria significatione est earum forma intelligenda, hæc autē est confessio actualiter & sacramentaliter & nō in solo voto iā facta,vt patet:quia ibi distinguitur cōfessio a pœnitentia & contritione, dū vtrūque simul vt est distinctum a se inuicem in pdicta forma imponitur : alioqui suffecisset dicere omnibus vere pœnitētibus. Ergo requiritur confessio sacramētalis actualis & nō sufficit cōfessio in voto.¶ Quod autem sufficiat confessio sacramētalis facta illo anno sm pceptū Ecclesiæ, patet tripliciter.Primo. Quia verba generalia iudicis sunt secundum formam iuris generalis interpretanda.Ergo sufficit quod talis sit cōfessus secundū ius semel in anno. Secundo, quia Papa in tali cōcessione non intendit inducere ad confessionē sed ad ellemosynam vel ad aliud opus piū pro quo conceditur indulgentia, & vt quis sit capax indulgentiæ addit quod sit cōtritus & confessus. Ergo sufficit quod sic sit contritus & confessus qd sit capax indulgētię.i. in statu gratiæ.Hoc autem potest haberi per contritionē de peccatis commissis post confessionem quadragesimalem secundum ius.Ergo hoc sufficit.Tertio quia ex quo tenor bulle non dicit quod sit tunc de nouo cōtritus & confessus, sufficit iam facta confessio secundū ius cum statu gratiæ, qui per contritionē haberi potest.¶ Secundum punctū huius primæ opinionis est quod per talē formā indulgētiæ habebit qs remissionē omniū peccatorū suorū vsq; tūc cōmissorū simpliciter,vt sonat tenor cōcessionis sine vlla exceptione: secus si concedatur solū indulgentia de omnibus peccatis de qbus corde cōtritus & ore cōfessus fuerit : tūc enim licet sufficiat cōfesio facta sm ius vt supradictū est: non tñ habebit indulgentiam nisi de illis tantū peccatis de qbus est cōtritus & cōfessus sacramētaliter ī speciali vel generali vt

infra propoſi.3.habetur vt ſonat forma cõceſſionis huius. Ideo oportet ea cõfiteri ſaltẽ in generali vt ad ea extendatur indulgẽtia. Quòd ergo ſupradicto modo vere contritus & cõfeſſus lucratur indulgentiã pfata etiã quoad peccata inculpabiliter oblita & ignorata in cõfeſſione. Ratio eſt. Quia Papa nõ ſtrictius exigit confeſſionẽ ad lucrandũ indulgentiã quam ad implendũ pceptũ de confitendo. Sed tali præcepto ſatisfit cõfitendo cum debita examinatione etiam ſi ex obliuione ſeu ignorantia non tñ notabiliter culpabili maneãt aliqua mortalia nõ ſpecialiter cõfeſſa. Ergo ſimiliter implet hæc conditio de cõfitendo ad lucrandum indulgentiam. Alioqui videretur Papa imponere impoſſibile,aut etiã defraudare, cũ ſępe concedat de omnibus rite aut debite confeſsis. Et facit etiam ad hoc quod dicitur communiter ſm prædictos doctores φ quãdo forma indulti continet quod ſiquis tenetur alteri reſtituere aut ſatisfacere ſatisfaciat, intelligitur ſic & quomodo commode põt: nã id dicitur ciuiliter poſſe qd iure & cõmode ſint maiore damno põt fieri. Quod ſi nullo modo põt in toto vel in parte reſtituere:certe dicunt φ nihilominus lucratur talem indulgentiam ſi alias eſt debite diſpoſitus:quia dicunt quod nõ eſt credibile Papam per has cõditiones impoſſibiles aliquibus velle eos fruſtrare fructu indulgentiæ. Ergo prædictũ ſm punctum eſt verum, maxime quando bulla non limitat indulgentiam, de omnibus peccatis de quibus corde contritus & ore cõfeſſus eſt,ſed abſolute de omnibus peccatis ſuis cõceſſit indulgẽtiã,ut ſonat pdictus tenor indulg.

2. Opinio. ¶ Secunda opinio eſt Siluestrinæ. tit. indulgẽtia q.7.& ſum.Ange.§.17.& Roſe.eo.ti.ſecundum Palud.in 4 diſt.20.q 4.ar.3.conclu.1.& Panor. in c.omnis vtriuſq; ſexus.de pęni.& re. & Ioan. Ande.in c.quod autem. eo.tit.& gloſſ. in Clem. vnica.de reliq.& uene.ſanctorũ, & Ioã.de Imo. & Cardi.ibidẽ,& Felin.ſerm.de indulg.colũ. 6, & Gerſon.Alphab.33.litera.in tracta, de indul, conti.2.quę opinio.ſtat in duobus punctis. Quorum primũ eſt quod in ſupradicta forma indulgentiæ nõ requiritur confeſſio ſacramẽtalis tũc vel ante illo vel alio anno præterito facta ſm ius vel alio modo: ſed ſolũ requiritur & ſufficit quod habeat propoſitum confitendi ſecundum ius ſcilicet in quadrageſima. Quo habito cum vera contritione ſit capax indulgentiæ, & implet illam conditionẽ, & poteſt illam ex tũc lucrari etiam ſi ante non ſit confeſſus p decem annos. Quãuis ſtãdo in rigore vt dicit Gerſon. vbi ſup.& ĩ regulis moralibus Alphab.25.litera.G, videtur qd requiritur confeſſio facta ſaltem ſecundũ ius vt ſup.in primo puncto dicebat prima opi.¶ Ratio huius primi puncti huius ſecũdę opi eſt triplex. Prima. Quia qua ratione nõ requirit confeſſio ſacramentalis nunc facta, vt dicebat.1.opi.eodem ratione nec olim ſm ius facta requiritur. Quia Papa non intendit neq; ex primit φ nunc vel olim ſit cõfeſſus. ¶ Sed certe hæc probatio nil valet. Quia bulla expreſſe dicit oĩb.cõfeſſis.& cõſtat loqui de confeſſione ſacramẽtali vt ſup. in opi.1. probatũ eſt.¶ Secũdo probatur. Quia (vt refert Silueſt. vbi ſupra) ſic fuit reſponſum & declaratũ in cõcil.Cõſtantię. φ.ſ.ſufficit propoſitum cõfitẽdi ſm ius, vt habetur in quodã libello cuiuſdã patris de ordine prædicatorũ, ¶ Sed certe ſi pdictus libellus ſufficeret ad faciendũ fidẽ de hoc etiã ſufficeret p hac opinione:ſed nõ ſufficit:quia neſcit quis & quo modo in ſumpſit, neq; in libro conciliorũ habetur id.¶ Tertio probatur idem.Quia ſic uidetur iam eſſe in practica & cõſuetudine quæ eſt optima interpres legũ & diſpoſitionũ humanarum; & niſi Papa aliud exprimat ſeu aliã formã apponat,ſic eſt intelligẽda p dicta forma quoad hoc.,
¶ Secundum punctum huius primæ opi. eſt qd valet talis indulgentia ad remiſſionem omnium peccatorum etiam oblitorum & ignoratorum, vt dicebatur in ſecundo puncto.1.opi.propter eaſdem rationes,

¶ Tertia opinio eſt Caiet.in 2.quodlibet.in tracta.de indulg.q.10.& aliquorũ antiquorũ.Quæ opi.ſtat in duobus punctis. Quorum primũ eſt φ requirit vera pęnitẽtia ſimul & cõfeſſio ſacramẽtalis de omnibus mortalibus cõmiſſis nõ cõfeſſis vſque ad illud tẽpus quo quis eſt lucraturus talẽ indulgentiã: alioq nõ lucrabitur illã nec in toto nec in parte,& ratio eſt qa in prædicta, forma indulgentiæ ponuntur due cõditiones diſtinctæ.ſ.qd ſit vere pęnitens ſeu contritus, & φ ſit cõfeſſus,ergo vel utrũq; requirit, & ſufficit ſm formã iuris tantũ.ſ. tempore quadrageſimæ eſſe impletũ aut implendũ illo anno, vel vtcũque ſimul requiritur tũc eſſe impletũ aut impleri tẽpore lucrationis indulgentiæ. Quia eodẽ modo ſimul ponitur vtraque cõditio requiſita,Sed cõſtat contritionẽ verã requiri de omnibus vſque tunc cõmiſſis, Ergo & cõfeſſionem ſimul ſacramentalem vt dictũ eſt.Alioqui ſufficeret dicere vere cõtritis ſeu pęnitẽtibus. Hæc ratio militat contra vtramque opinionẽ ſup.poſitam. ¶ Item eſt alia ratio.Quia ſi intelligatur de iam cõfeſſis ſolum ſm formam iuris (vt dicebat prima opinio), iam ſequitur cõtra ipſos φ tales indulgentiæ non ualerent niſi cõfeſſis ſingulis annis ſm ius:&per cõſequens φ ſi omiſiſſe quis uno uel illo anno cõfiteri nõ poſſet lucrari talẽ indulgẽtiã etiã ſi tũc extra tẽpus iuris cõfiteretur ad eã lucrandũ.Quod tñ cõcedere eſt cõtra omnes doctores & contra intentionẽ Papæ & practicam Eccleſiæ.Ergo prima opinio quoad hoc non valet.¶ Secundũ punctum huius.3.opi. eſt quod pdicta indulgentia ſolum valet quoad pęnitẽtias iniunctas pro ſuis peccatis confeſſis & oblitis, &c. ſed hoc pcedit ſuppoſita alia ſua opinione qd nulle indulgẽtiæ valẽt niſi quoad pęnitẽtias iniunctas a cõfeſſore. Quę opi. ſupra reprobata eſt. q.9.propoſi.4. & ibidẽ in reſp. ad.1.argum. 3. Opinio.

¶ Igitur

Opinio. 4. ¶ Igitur inter tot opiniones doct. videtur mihi (saluo meliori iudicio) quoad supradictam formam indulgētiæ tandē dicendū: primo qd stando in tenore dictæ formæ q est maxime attendēdus, sicut requirit vera pœnitētia ita & sacramētalis cōfessio simul de omnibus mortalibus commissis vsq; ad tēpus fructus indulgentiæ, vt dicebat.3.opi.Caiet.in primo pūcto,& propter rationes ibi positas:nisi cōmunis practica Ecclesię sit aliquando in oppositū. Quod ideo dico,quia tūc cōsuetudo talis scita & tollerata a Papa videtur eius mentē interptari pie & fauorabiliter φ sufficeret cōfessio in voto vt dicebat.2.opi.sup. posita in 1.pūcto.Et sic cōcordātur illi doctores. vt ibi etiā innuitur ex dictis Gers.¶ Sctō lo dico φ pdicta indulgētia valet ad remissionē pœnarū omniū suorū peccatorū absolute vt sonat tenor indulgētiæ,tā cōfessorū q̄ inculpabiliter obligatorū & ignoratorū vt dictā est ī secūdo puncto primæ & secūdæ opi q̄uis ratiōes ibi polite non ptobet intētū. Nō est enim incōueniēs φ Papa imponat pro lucrāda indulgētia aliquā cōditionē impossibilem aliqbus.f.infirmis,puta visitationē Ecclesiæ aut expeditionē Hierusalē aut ieiuniū,q ideo nō lucrabūtur talē indulgentiā:tñ erit possibilis alijs: aut φ in tāta parte peccatorū aut de tot & nō de alijs peccatis lucrēt qs talē indulg. Ideo pcipua ratio huius secūdi pūcti est, q̄ tenor indulg.nil excipit Ergo cōcedit φ de omnibus ēt oblitis lucretur talē indulgentiā qui cōtritus & cōfessus fuerit. Quia vbi ius non distinguit nec nos distinguere debemus,ut hr in glos.c.solitę.de maiori. & obedi. ¶ Cum hac nostra,4.opi.cōcordat Nauarro tract.de indulg.nota.18.addēs ꝓ ratione,φ ideo Papa talē cōfessio nē iniūgit vt tutius rōne eius homo fiat contritus & lucrēt indulg.& vt sic pars causæ vel operis pij sufficiēs ad tātā indulgentiā, q̄dq; ideo ēt Papa sępe dicit in bullis φ tales indulgētias cōcedit cōfessis vel ijs qui intra mēsem vel intra tot dies cōfessi fuerint quia si talis cōfessio haberi pōt de mortalibus nondū vsq; tūc confessis necessaria est ad lucrādū illā indulgentiā:secus si cōfessio fieri nō potest ex defectus cōcessoris vel ex obliuione vel ex alia impotētia vel causa alia legitima,quia tūc sufficit cōtritio vel status gřę ad eā lucrādū,vt ēt ait sum.Ang.ubi supra: quia ea pſumitur Papæ intētio iusta, & glos. in extrauag.antiquorū.de pę.& re.¶ Ex quo sequitur fm Nauarro vbi sup. φ quæsiturus plenariā indulg.q̄ bulla cōfraternitatis corporis Christi cōcedit ijs qui se illi addicūt, eodē die quo nomē illa dat oportet, vt fit cōfessus: quia cōtritis & cōfessis conceditur illa indulgentia tunc:t & similiter dicatur de indulgentiis corporis Christi & Conceptionis B.Virginis, & aliis eiusmodi quæ ad instar anni iubilei concedi solent.

Proposi. 3. ¶ Tertia propositio est.Quando conceditur indulgētia sub hac forma,Cōcedimus seu cōcedit ei qui hoc vel hoc fecerit indulgentia omnium suorum peccatorū de quibus corde contritus & ore cōfessus fuerit,vel de omnibus suis peccatis ore cōfessis,est triplex opi.quarum prima stat in duobus punctis cōtentis in opi.1.supra posita in 2.propos.nullā enim facit differētiā īter hāc formā & illā,pter illud quod in 2.puncto eiusdem opinionis ibi notatū est quando venit hęc forma indulgētię. Opinio. 1. Opinio. 2. ¶ Secūda opinio stat in duob.pūctis. Primū est φ requiritur cōfessio sacramētalis facta sicut & cōtritio de oib. vsq; ad tempus fructus huius indulgentiæ cōmissis, & nō sufficit cōfessio fm ius facta illo anno,neque solum proposito postea confitendi.¶ Secundum punctum huius.2.opin.est,qd talis indulgentia ēt plen. solū valebit ad remissionē peccatorū tunc cōfessorū: nō aūt ad remissionem olim iā confessorū neq; oblitorum aut ignoratorū inculpabiliter. Ratio omniū horū est (vt dicit opinio) quia sic sonat tenor cōcessionis præfate.Itē quia in bulla Africæ in qua talis tenor habebatur dicebat cōsequenter φ cōcedit Papa φ talis indulgentia ēt extēdatur & valeat quoad peccata olim cōfessa:ex quo videt quod si id specialiter nō expressisset certe nō includeretur neq; intelligeretur in prædicta forma de qua nūc agimus ¶ Sed certe ista secūda opinio nō est vera neq; cōmuniter tenetur neq; eius rationes qd probent. Quia neque tenor indulgentiæ sic sonat quod.f.requiratur tunc cōfessio aut reconfessio:neq; ex eo quod Papa aliquando specialiter expressit qd valeret quoad peccata olim confessa, non inq sequitur quod si non expressisset nō sic valeret: nā dici pōt, φ iō sic expressit, vt tolleretur omnis occasio dubitandi maximè ubi sunt diuersæ opiniones: ideo ad maiorē declarationem expresit id quod, & quomodo bulla intelligebatur.

Opinio. 3. Ideo tandem est tertia opinio cōis, & vera. Quę stat in duob. punctis. Quorum primū est, quod in prædicta forma non requiritur actualis ulla confessio tunc, aut ante, seu illo anno facta fm ius,sed status gratiæ tantū. Ratio. Quia ex quo forma indulgentiæ non dicit qd concedat confessis & cōtritis, ut dicebat in prima forma supra posita in secunda ꝓpositione: neq; dr de confessis tunc, aut suo confessori,sed solū dr,ut supponitur, quod facientibus tale quid concedatur indulgētia de peccatis de quib. corde cōtriti,& ore confessi fuerint, Ergo sufficit, φ sit capax indulgentiæ in statu gřæ.¶ Quod si in tali forma diceretur qd talis indulgentia concedatur ei p confessorē: iam videtur requiri confessio actualiter tūc facienda eo mō quo infra pro po.6.hř. ¶ Secundum punctū huius tertiæ opi. est,qd talis indulgentia solū valebit quoad peccata vsque tunc iam contrita simul, & confessa quocunque tempore.Quia sic sonat tenor pdictæ forme indulgētie. Ideo nō remittuntur peccata oblita aut ignorata in cōfessione sacramēta li etiā omnino inculpabiliter, nisi sint iā aliquo modo confessa sacramentaliter secundū ius vel

aliquo tempore vt infra propo. 6. & 7. habetur. Ideo licet tale peccatum inculpabiliter oblitum postea quis confiteatur sacramentaliter transacto tempore lucrandi illam indulgentiã, postea non lucrabitur illã de illo peccato. Quia tenor indulgentiæ solũ erat de sacramentaliter cõfessis vsque tũc quãdo lucrabatur illam. Et ita fuit practicatũ inter multos doctores tempore Sixti. 4. & sic tenet Gerson. in tracta. de absolut. sacramẽtali Alphab. 33. litera. K. & Supple. Gab. in 4. d. 45. q. 3. art. 2. ꝓpos. 8. & art. 3. dub. 1. & sum. Ang. tit. indulg. § 2 & sum. Ro. & communiter docto. per rationem prædictã. ❡ Quãuis Floren. 1. part. sum. tit. 10. c. 3. § 5. & Turrecremata & Siluester. tit. indulgẽtia. q. 8. q. 10. & Nauarro tracta. indulg. nota. 30. § 11. & 12. dicant posse pie dici quod inculpabiliter oblita & ignorata remittuntur p talem formã indulgentiæ: sicut & per illã aliã formã supra positam propo. 2. & cum his concordans Adr. in 4. par. mat. de indulgẽ. dicit insuper sic esse in cõmuni opinione doctorũ. ❡ Sed salua reuerẽtia debita nec cõmunis opinio id tenet neque tenor indulgẽtiæ ei suffragatur ut dictũ est. Neq; est simile de hac forma & de illa alia forma sup. posita in ꝓpo. 2. vt ibi dictũ est. Nisi forte pro cõcordia dicatur ꝙ illa oblita vel ignorata iã censentur ore cõfessa si pœnitens in confessione sacramentali aliquãdo facta post particularẽ aliorũ cõfessionẽ intendebat illa includere in generali omniũ oblitorũ & ignoratorũ cõfessione. Tũc enim id sufficit ad absolutionẽ sacramẽtalẽ de eis habendã & ad lucrandũ indulgentiã, vt videt̃ innuere Adrian. vbi supra & latius dicetur infra propos. 6. & 7. circa hoc. Ideo ait Gerson, vbi supra. Videat ergo quilibet quãtũ expediat nõ dari obliuioni peccata sed illa expresse confiteri habita copia sacerdotis. ❡ Sed vtrũ p prædictã formã indulgentiæ requiratur ẽt cõfessio aliqua specialis aut generalis aliquãdo facta de venialibus vt ad eorũ pœnas extẽdat̃ & valeat talis indulgẽtia, dicit Adria. ubi sup. ꝙ sic, alioqui nõ valebit eis talis indulgẽtia nisi ea quis cõfessus fuerit in specie aut in genere modo prædicto consequendo aliquẽ effectũ remissionis per sacramentalẽ absolutionem, vt etiam de hoc latius habetur infra propos. 6. & q. 28.

Proposi. 4. ❡ Quarta propositio est. Quãdo indulgẽtia conceditur sub hac forma. s. cõceditur indulgẽtia plenaria de iniũctis pœnitẽtijs, quomodo debeat intelligi. Respõdeo per duo puncta. Primũ est ꝙ nisi ibi exprimat̃ quod tũc seu illo anno fiat confessio seu quod cõfessor cõcedat talẽ indulgentiã, nõ est necessaria cõfessio tũc vel olim facta, sed sufficit status gratiæ vt supra propos. 3. habet̃ in 3. op. ibi tandẽ posita. ❡ Secundũ punctũ est qđ talis indulgẽtia solũ valet quoad pœnitẽtias vsque tũc iniunctas sacramentaliter a sacerdotibus. Ratio. Quia sic sonat forma indulgẽtiæ & sic cõmuniter tenet̃. Ideo si nil est aliquo modo a sacerdote iniunctũ, certe nil remittitur per talẽ formã indulgentiæ etiam plenariæ de iniunctis tantũ pœnitentijs concessæ. Sed nota quod vt dicatur pœnitẽtia iniũcta sufficit quod sacerdos cũ alicuius breuis pœnitẽtiæ impositione vt cõmuniter fit, postea simul relinquẽdo arbitrio pœnitẽtis generaliter iniũgat aut dicat omnia bona q̃ feceris & mala quæ passus fueris sint tibi in remissionem peccatorũ, talis enim iniunctio generalis & relicta arbitrio pœnitẽtis (vt ait Gers. in regulis moralibus Alphab. 25. G) videt̃ ꝙ prodest & sufficit ad hoc ꝙ oẽs pœnitẽtiæ specialiter iniungẽdæ sint & dicãtur iã quodãmodo iniũctæ generaliter vt sic indulgẽtia p̃dicta extẽdatur etiã ad specialiter iniungẽdas. Et forte secundũ hoc intellexerunt Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. § 5. & Turrecrem. qñ dixerunt ꝙ etiam pœnitentiæ q̃ claue nõ errante essent iniungẽdæ remittuntur per p̃dictam formã indulgentiæ plænariæ de iniunctis pœnitẽtijs: & etiam Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 1. idem dicit. qđ est intelligendum qñ iã generaliter sunt iniunctæ vt dictum est: alias nõ videt̃ habere ueritatẽ, ex quo forma indulgentiæ aperte reclamat similiter & opinio cõmunis. Neque enim dicitur pœnitentia iniuncta ea q̃ est a canone tantum statuta: sed ea q̃ est a iudice imposita aliquomodo vt dictum est & etiam latius habetur supra. q. 9. propos. 3.

Proposi. 5. ❡ Propositio quinta. Quãdo forma indulgentiæ sine vlla limitatione absolute dicit ꝙ facienti aut dãti tale qđ cõcedat̃ talis indulgẽtia, & nõ dicit p quẽ debeat ei cõcedi: tunc s̃m Florent. vbi sup. & Siluest. tit. indulg. q. 10. quilibet etiã laicus cui per Papã potest iurisdictio Ecclesiastica cõmitti potest talem indulgentiã concedere. Quia p talem formã videtur Papa sic cõcedisse, quod scilicet per aliquẽ cõcedatur: & cũ nõ signauerit per quẽ iã. Ergo vr̃ commisisse cuicũque voluerit ipse lucraturus talẽ indulgẽtiã. Hæc ille. ❡ Sed forte melius videtur ꝙ nõ oportet ꝙ per aliquẽ concedatur. sed quod uidetur ipso facto cõcessa ac si diceret, quod ipse concedit talẽ indulgentiã, ut infra habetur in fine huius propos. & nõ reqritur vlla cõfessio. Et ualet talis indulgentia etiam quoad peccata oblita & ignorata & etiam nõ confessa: ex quo ipsa bulla nil excipit neque restringit. ❡ Qđ si bulla signaret p quẽ deberet concedi talis indulgentia dicẽdo ꝙ cõfessor electus eam cõcedat: tũc esset necessaria aliqua cõfessio (de qua infra propos. 6. hr̃) in qua confessor concedat ipsam indulgentiã. Similiter si bulla diceret ꝙ p̃dicator cõcedat talem indulgentiã audientibus sermonem, reqritur ꝙ ita fiat vt tenor bullæ explicat: alioq non lucrabitur talem indulgentiã qs nisi post auditũ sermonem p̃dicator ipse eã cõcedat. ❡ Qđ si tenor cõcessionis dicat quod tali facienti tale qđ ipso facto cõcedatur aut ꝙ cõceditur p Papã talis indulgentia: tũc ipso facto eã lucratur nec requiritur qđ per aliquẽ alium concedatur. Quia Papa ex tunc pro nunc eam illi concedit.

❡ Pro-

Propos. 6. ¶ Propositio sexta. Qñ in bulla, seu concessione dicitur, vel requiritur confessio, aut confessor ad lucrandum indulgentiam, intelligitur de confessione sacrali, & de confessore sacrali qui est solus sacerdos habens potestatẽ audiendi talem pœnitentẽ. Ratio. Quia cũ indulgẽtiæ sint stricti iuris quoad hoc (vt sup. q. 9. propos. 4. & in resp. ad 1. arg. ibi hr̃) in sua propria significatione sunt eius verba intelligenda, & ꝑm ius. Nunc aũt in materia clauium, & sacramentali, qualis est cõfessio, & contritio quæ in indulgentiarũ collatione exigit, confessio, & cõfessor propriæ, & ꝑm ius est sacralis, vt dictum est. Ergo licet ad lucrãdum indulgentiam quantum est ex sua natura non requiratur confessio, aut confessor sacralis supradictus, requiritur tñ ex impositione concedentis sub tali conditione, quæ dẽt modo prædicto, & non aliter intelligi. ¶ cõfirmatur. Quia sicut qñ datur indulgentia de ore confessis intelligitur de sacramentaliter cõfessis, vt supra propos 4. & 5 & secundum cõter doct. hr̃. Ergo similiter vbicunq; requiritur confessio, & confessor intelligitur de sacramentali, ut dictum est. Concordat Supplem. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. art. 3 dub. 1. ¶ Confessio aũt sacramentalis est confessio particularis peccatorum: est ẽt ꝑm cõter doct. generalis quædam cõfessio quæ post particularem fit de alijs oblitis, & ignoratis in cõmuni recognoscendo, & accusando se de illis specialiter coram suo sacerdote in foro sacramentali: quis in hoc aliqui doctores contradicant, aut negent. Secus de confessione illa generali quæ fit in principio missę, aut in prima, seu completorio aut ẽt in principio confessionis sacralis dicendo Confiteor Deo, &c. hæc.n. aut alia similis extra sacramentum facta nulla omnino peccata in numero, aut specie cum circunstantijs specificans non est propriè sacramentalis secundum cõmu. doct. neq; sufficit ad lucrandum indulgentiam requirentem confessionem, ut dictum est.

Corol. ¶ Ex quo infert, ꝙ nõ valet opin. Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 5. & Siluest. tit. indulgen. q. 10. neq; opinio Nauarro in tract. de indulg. nota. 20. §. 8. & 9. quis pie nõ assertiue eam teneat, & aliorũ dicentium, ꝙ quando forma indulgentiæ dicit qd cõfessor idoneus concedat eam forti, si nõ dicit ꝙ sit sacerdos, tunc si nõ adsit sacerdos põt quilibet clericus ẽt primæ tonsure, seu etiã laicus eã concedere facta cõfessione tantũ generali. f. Cõfiteor Deo, &c. Et similiter dicunt qñ bulla concedit ꝙ quis confessus, & cõtritus lucretur talẽ indulgentiã, aut ꝙ cõfessio, & cõtritio cõcedatur a cõfessore talis indulgẽtia. Quia si fit cõtritus cũ proposito sacraliter cõfitendi ꝑm ius potest, vt dicunt isti facta prædicta tantũ confessione generali Cõfiteor Deo &c. clericus, seu laicus in absentia sacerdotis concedere indulgentiã illã. Et ratio eorũ est. Quia ad lucrandũ indulgentiã ex natura sua non requiritur confessio sacramentalis sicut neq; ad remissionem pęnarũ quæ fit per indulgentias: ergo nisi exprimatur in bulla nõ requiritur. Sed certe, ut dictũ est talis confessio sacralis requiritur ex impositione Papæ sub tali cõditione concedentis, cuius intentio satis exprimitur in significatione cõfessionis, & confessoris si proprie, & secundum ius, vt accipi debẽt capiantur, vt probatum est.

Propos. 7. ¶ Propositio septima. Qñ ad lucrandum indulgentiã debere quis confiteri: & tamen amisit nõ quidem vsum rationis sed loquelam tantũ: tunc sufficit confiteri, vt mutus confitetur per signa æquipollentia confessioni vocali sacramentali. ¶ Secus si nullo modo potest peccata intimare confessori per signa prædicta. Neq; enim sufficiunt generalia signa contritionis tantum; licet hæc signa generalia cõtritionis sufficiant ad absolutionem ab excõicatione, & secundum quosdam doctores etiam ad absolutionem a peccatis sicut, & generalis cõfessio sacralis de oblitis, & ignoratis, ut supra propo. 6. dictũ est. Concordant Floren. & Siluest. & Supplemen. Gabri. ubi supra. Piẽ tamen mihi vr̃ quod talis cõfessio sufficiat ẽt ad lucrandum talem indulgentiã, sicut & ad absolutionem sacralem peccatorum obtinendam. Ex quo aliquo modo sacramentalis est, vt infra q 39. in 2. puncto principali hr̃. ¶ Si aũt bulla specialiter concedat indulgentiam de ore cõfessis vel ei qui fuerit ore confessus: dicit Supplemeo. Gabric. vbi supra artic. 2. proposf. 8. qd non sufficit confessio per signa quantumcunq; particulariter explicatiua peccatorum. Sed certe hoc ego non credo potius enim vr̃ quod tali non potenti aliter confiteri sufficiat per talia signa particularia. Quia ex quo Papa non intendit exigere confessionem nisi sacralem secundũ ius vel iuridicam, qualis censetur isti facta per signa a mutis non potentibus aliter cõfiteri. Ergo licet exprimat de ore confessis, ut cõter solet fieri, non est excludenda alia æquiualens facta a mutis, & non potentibus aliter confiteri. Neq; standum est in tam amaro rigore verborum, ut ait gloss. in Clementi. vnica. de reliquijs, & vene. sanctorum. sed potius hic habet locum Epicheia. Concordat Florent. vbi supra. ¶ Si vero quis amisit loquelã simul, & vsum rõnis per amentiam frenesim, aut alio quouis modo: tunc in casu quo secundum bullam requirebatur confessio sacramentalis non lucrabitur indulgentiã: ex quo impleri non potest conditio requisita ex quacunq; causa, ut supra quæst. 23. habetur. Quamuis Florent. ubi supra dicat quod tali bene potest confessor concedere indulgentiam: & ille eam lucrabitur quoad peccata iam alias confessa tantum: sed quomodo hoc sit verũ dictum est supra propos. 2. & 3. &c. sed ut proxime dixi vr̃ quod si ostendit signa contritionis potest, & debet ei talis indulgentia, & absolutio sacramentalis impendi: non autem si nulla signa contritionis tunc, vel ante priuationem rationis, & loquelæ ostendit. ¶ Quod si tenor indulgentiæ habet

habet qđ confessor electus ab eo ei concederet indulgentiã: & ipsę ante electionem confessoris priuetur vsu rationis: tunc si ante talem priuationẽ, vsus rationis elegit, aut dixit se velle per quencunq; aut per aliquẽ signatum confessorẽ sibi cõcedi indulgentiam: quilibet, aut ille sacerdos signatus qui illum in confessione poterat audire potest in tali casu & extra confessionem sacralem si talis confessio, vt supra dictum est alias ex tenore concessionis ad id non requiritur concedere talem indulgentiam. Si autem in dicto casu non elegit talem, seu aliquem confessorẽ expresse, aut id non declarauit, quãuis intendebat, & volebat eligere: non valet ei concedi talis indulgentia. Quia tenor indulti electionem cõfessoris, & non solum voluntatem eligendi requirit, ut supponit. Quamuis Floren. ubi supra, & Siluest. dicant quod sufficit voluntas eligendi, sed ut dixi cõtra eos est tenor indulti, & Supplemen. Gabr. vbi sup. propos. 8. Et imputet sibi q cum poterat omisit eligere confessorem ad id in tali casu, & alij caueant similem negligentiam.

¶ Stando in rigore, ita vř, ut ait Supplemen. Gabri. sed de bona æquitate vř quod sufficit voluntas eligendi ſm Florent. Tum quia Papa sic creditur velle: tum etiam quia per prædictam formam potius uidetur Papa in fauorem lucrantis indulgentiam concedere, vt possit eligere quem vellet confessorem quam in eius præiudicium ipsum arctare, & maximè in tali casu quo priuatus loquela, vel vsu rationis tunc, vel ante signa contritionis ostendit, ut dictum est. Concordat Nauarro in tract. de indulg. nota. 30. §. 12. Quod si vtens loquela, vel vsu rationis ex negligentia omisit eligere confessorem qui sibi concederet indulgentiam non lucrabitur eam, ut supra dictum est. ¶ Quomodo autem cum talibus priuatis, vsu rationis prope mortem se debeat habere confessor circa hæc, & alia eiusmodi, latius hř infra q. 39. quia secundum Gers. faciat quod potest, & quod melius est, valeat quod valere potest coram Dei misericordia, & nil omittatur de possibilibus fieri vtiliter.

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum quando forma indulgentiæ est de peccatis ore confessis, requiratur confessio, aut contritio aliqua de venialibus peccatis sut ad ea extendantur prædicta indulgentia.

Propos. 1. RESP. per duas propositiones, quarum prima est. Si transacto peccati venialis actu manet ratio culpæ quoad reatum seu maculam secundum Tho. & sequaces: tunc requirit quod talis culpa per contritionem, aut displicentiam aliq aut per confessionem generalẽ, uel particularẽ de eis sacramentaliter factã aliquo modo deleta sit, vt quoad eius pęnam possit extendi indulgẽtia aliqua: sęcus si ſm Scotum non manet ratio culpæ, ut supra q. 8. propos. 1. habetur. Et in hoc concordant communiter doctores. & Adria. in 4. in mate. de indulg. vt infra habetur.

¶ Propositio secunda. Post deletam culpam venialium, ſm Tho. aut secundum Scotum. hoc vel illo modo, ut dictum est: ita qđ iam non manet nisi reatus, seu obligatio ad pęnam tpalem, vtrũ sit necessaria aliqua confessio venialium, vt prædicta indulgentia de ore confessis ad ipsa venialia extendať: sicut, & quoad mortalia iã quoad culpam dimissa dictum est supra q. 27. propos. 2. & 3. Propos. 2.

¶ Dico quod ad hoc est duplex opinio. Prima Adria. in 4. in mat. de indulgen. quod requiritur aliqua confessio sacramentalis specialis, aut generalis de eis: alioqui non valebit eis talis indulgentia nisi ea quis cõfessus fuerit sacraliter in genere, aut in specie modo supradicto in q. 27. propos. 6. & 3. consequendo aliquem effectum remissionis per sacramentalem absolutionem. Et ratio huius est. Quia tenor indulti supradicti, vt supponitur id requirit, s. talẽ confessionem de peccatis ad quorũ pœnas se extendere habeat talis indulgentia: & nõ est maior rõ de mortalibus quam de venialibus, ex quo tenor indulgentiæ nil excipit nec limitat. ergo intelligendus est de confessione secundum ius requisita proportionabiliter ad peccata, scilicet de confessione saltem generali sacramentali peccatorum omnium inculpabiliter oblitorũ, & ignoratorum, & uenialium omnium in generali: talis enim confessio est quæ secundum ius diuinũ & humanum talibus peccatis venialibus, & mortalibus oblitis debetur. Opi. 1.

¶ Altera opinio est quod de uenialib. nulla cõfessio requiritur ad lucrandum talem indulgentiam de ore confessis. Ratio. Quia nõ requirit confessio specialis, aut particularis: ex quo hæc secundum ius non est necessaria de uenialibus, imò, & est impossibilis de omnibus venialibus. Papa aũt non intendit ad impossibile obligare: neq; confessionem non necessariam imponere, sed iuridicam, qualis est particularis de mortalibus. Ergo nec requiritur confessio gñalis venialiũ quia hæc, aut non est sacramentalis, aut nõ est iuridica de qua hř in cap. oĩs vtriusq; sexus. de pœn. & remiss. & Io. 20. Quorum remiseritis peccata, & c. Nam ibi de confessione sacramentali particulari peccatorũ intelligitur secundum cõmuniter doctores. Papa etiam loquitur & intelligitur de eadẽ cõfessione sacramentali & iuridica cum dicit de peccatis ore confessis: sed non intelligitur de particulari uenialiũ, vt supra probatum est. ergo nõ intendit vllo modo de vlla confessione venialium. Hanc secundã opinionem tenet Nauarro in tracta. de indulg. nota. 30. §. 6. & nota. 18. §. 17. & Floren. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 10. & communiter doctores. Opi. 2.

¶ Mihi autem (saluo meliori iudicio) videtur quod requiritur cõfessio particularis de venialibus notabiliter ãgrauantibus memorię occurrẽtibus,

tibus,sine nimia eorum examinatione,aut anxia perscrutatione, sicut de mortalibus et alias quo ad culpam remissis: & pp eandem rõnem. quia sic vr tenor indulgentiæ, vt supra q.27.propos. 3.hr. De alijs autem requiritur, & sufficit confessio sacralis generalis, seu in genere de venialibus,sicut & de inculpabiliter oblitis, & ignoratis mortalibus,& sicut de eis quæ nõ possunt cõmode particulariter cõfiteri vt supra dictum est loco allegato,& propos.6. videatur. Et sic concordant Adria. & Floren. & cõiter doct. in hoc. Neque ex hoc Papa nos obligat ad impossibile neq; imponit confessionẽ præter ius: licet imponat confessionẽ nõ obligatoriam de uenialibus sicut,& de mortalibus, ut supra dictum est.

QVAESTIO XXIX.

Quando indulgentia conceditur facientibus tale quid determinatum, aut indeterminatum, puta porrigentibus manus adiutrices, aut eleemosynam, aut tot argenteos pro fabrica pro bulla, aut laborantibus in opere fabricæ, aut visitantibus talem locum sacrum, aut orantibus tot Pater noster corã tali imagine, aut ieiunantibus tali die, aut confitentibus, & recipientibus Eucharistiam,& huiusmodi, vtrum eam æqualiter lucretur quilibet id determinatum opus faciens. Et similiter si est indeterminatum, vtrum æqualiter eam omnino lucretur is qui parum sicut qui multum facit,de tali opere pio. Similiter qui magis, & qui minus deuote id facit.

Respon. RESP. Quod si id quod imponitur, & fit pro lucranda tali indulgentia est causa pia sufficiens ad tantam,& talem indulgentiam, mõ sit indeterminatum modo determinatũ in sua quãtitate per Papam concedentem: quilibet id faciens lucraf eã æqualiter sicut concedif: & qui plus facit non plus lucratur. Quod si non sit sufficiẽs absolute, vel respectiue ad tantã indulgẽtiã: tunc nõ æqualiter sed ſm ratam,& proportionem causæ assignatæ ad tantam indulgentiã lucratur quilibet,respectiue,s.ſm q respectu ipsius personæ tale opus impositum taliter ab eo factum magis,vel minus accedit ad causam sufficientẽ assignatã talis indulgentiæ,sic magis, vel minus lucraf de illa indulgentia,ut sup.q.20.latius hr de his. ¶ Sed quia de nulla fere causa pia determinate, seu indeterminate assignata per Papam constat manifestè, q sit corã Dei iudicio sufficiens ad tantam quantitatem indulgentiæ, vt sup.q.22.dictum est, ideo etiam non constat, q quilibet æqualiter lucretur dans duos argenteos in bulla assignatos. Quia & talis eleemosyna potest esse causa pia sufficiens ad tantam, & totam illã indulgentiã respectu vnius puta pauperis,& non respectu alterius puta diuitis. Et similiter visitatio Ecclesiæ facta ab eo qui deuotius,aut de lõge venit cum magno labore potest esse causa sufficiens respectu eius ad totam illã indulgentiam, aut magis accedere ad sufficientẽ causam assignatam pro illa indulgentia, q visitatio facta ab alio qui non tam deuote, aut non de tam longè venit. Iõ non nisi ſm ratam, & proportionem causæ signatæ per Papam ad talem indulgentiam magis,vel minus de illa indulgentia lucrabitur,vt dictũ est. Et ad hoc facit extrauag.Bonif 8.antiquorum.de pœ.& re.vbi postq vere pœnitentib. & confessis visitantib. basilicas vrbis Romæ sub forma ibi expressa concedif indulgentia plenissima oĩum suorũ peccatorum: statim ibi subinfertur. Vnusquisq; tñ plus merebif, & indulgentiam efficacius consequetur qui basilicas ipsas amplius, & deuotius visitauerit. Hæc ibi.Ex quo patet q mens ẽt Papæ est q nisi sufficienter deuote visitauerit ita, ut sit sufficiẽs coram Dei iudicio causa tantæ indulgentiæ,non lucrabitur totam illã nisi solũ ſm ratam,& proportionem talis causæ ad indulgentiam,vt dictũ est secundum Dei iudiciũ,& nostram probabilitatem. Concordat Adri. ad hoc ẽt facit censura Parisien. contra Erasmum. ¶ Ad hoc ẽt faciunt cõiter doct.antiqui puta.B.Tho.in 4.d.20. q.3. & quæstion.2.in resp. ad 3.& in addi.3.p. q. 25. art.2.ad 3.& Floren.1.par.sum.tit.10.c.3.§ 3.& Palud.ea.d.20.q.4.art.2.& Durand.ead. dist. & summistæ omnes,& canonistæ secundum Inn. in c.quod aũt. de pœ. & re.dicentes,q qui indeterminate concedif indulgentia porrigentibus manus adiutrices fabricæ,aut huiusmodi: dẽt diues dare secundum suam conditionem,s.rex, ut rex miles,ut miles,& pauper, vt pauper:alioqui diues non lucrabitur tantam indulgentiam dando vnum denarium, quantam lucrabitur pauper dando denarium. Hæc illi. Item Bonauen.ea.d. 20 q.vlt.dicit q collator indulgentiarũ secundũ rectũ iudicium considerat, & ponderat causam pro qua dantur indulgentiæ: & secundum quod homines plus, vel minus accedunt ad causam illam,ita plus,vel minus participant de indulgentia.Vnde cum stationes in vrbe Roma constitutæ sunt pro peregrinis: non tantum lucrantur de eis illi qui sunt prope,& in urbe sicut venientes a remotis. Quantum ergo est ex parte dantis (adde tu, & ex parte indulgentiæ) tantũ valent indulgentiæ quantũ promittunt: non tñ æqualiter oib. sed secundũ æstimationem q habuit, vel habere debuit concedens indulgentias: quã tñ non oportet exprimere quia fideles dẽt credere q dona Spiritussancti æquo libramine donẽtur.Hæc ille. Et vr concor.Richar.ea.d.art.3. q. 2.licet nõ aperte, & Gerson.ut allegati sũt sup. q.20.in proba.3.par.propo. in corol.ibi ad propositum videatur. Et ratio prædictorũ doct. solũ vr esse ea quæ supra dicta est,quia.s.Papa rõnabiliter intẽdit in suis indulgentijs determinate,aut indeterminate cõcessis q eas omnino lucretur qui sufficientiã talis causæ ad tales indulgentias attingit.Alias secus nisi ſm ratam,vt di-

ctum

ctum est. ¶ Et secundum hunc intellectum, seu sententiã forte possunt in hoc cócordare, & intelligi.Raymu.& Altisio.Richar.& alij doctores antiqui dicentes qd secundum mensurã fidei, deuotionis laboris, seu operis,ita plus, vel minus,intensiue,aut extensiue participat qs de indulgentia(vt recitatũ est sup.q.20.in 1.& 2.opi. & hr infra q. 32.in 3. corol.) quia per hæc magis,vel minus accedit ad sufficientiã talis causæ signare ad talẽ,& tantam indulgentiam,vt dictũ est. Præsuppon ĩ etiam quod fiat id totũ quod, & quomodo imponitur pro lucranda tali indulgentia: alias nil lucrabif,vt supra q.28.habetur. ¶ Quod si præ dicti, aut alij doctores nõ sic patiũtur itelligi,sed aliter sicut,& Supplemen. Gabr. in 4. d.45. q.3.art.2.proposi.10.& gloss.in dicta extrauag.aliter intelligit: & aliter sentit ipse dicens quod qui æqualiter facit quod bulla imponit æqualiter lucraf totam illam indulgentiam sine vlla differentia:& sic glossant illã extrauag. antiquorũ.quod vnusquisq; plus merebif, &c. scilicet quoad præmiũ essentiale, seu etiam quo ad releuationem pęnarũ ex vi sui operis, seu deuotionis,secus ex vi indulgẽtiæ,&c.Sed certe hic eorũ sensus, & glossa neq; iõni neq; prædictæ extrauag.consonare videtur. Ideo consequenter ad dicta supra, q.20. & 22.vĩ standum his quæ dicta sunt in præsenti, q saluo meliori iudicio. ¶ Si quæratur qui fieri põt,ut deuotio peregrini qui pęnitens,& confessus, vel in statu gratiæ quindecies visitauerit Ecclesias præscriptas sine deuotione non pertingat ad iustam causam totius indulgentiæ: alius aũt sic cum magna deuotione? ¶ Respondeo, vt patet ex dictis quia idẽ opus vno mõ, & cum aliquibus circunstantijs,& ab vno homine factum erit sufficiens causa totius indulgentiæ ab eo lucrandæ: & non ab alio nec a se ipso si alio mõ fiat.Ideo una,& eadẽ indulgentia multis quęsita, alijs quæritur plenius quã alijs, ut hoc etiam ait Nauarro tract. de indulg.nota.11.& nota.15.§.10. & nota.31.§. 34. 35.vbi cũ omnibus supradictis concordat. Et ita tandẽ postea tenet prædicta glossa, & Nauarro vbi supra.¶ Et hinc patet qd si dno regalia,attẽtis alijs circunstantijs seclusa circunstãtia, seu relatione ad personã dantem, est causa sufficiens ad totã indulgentiam, seu indulgentias quæ conceduntur: tunc oẽs diuites, & pauperes dantes illa duo regalia secundum tenorem concessionis lucrantur oẽs indulgentias concessas: alias aũt non, sed pro rata,vt dictum est. Nam licet illa duo regalia sint causa sufficiens ad indulgentiã plenariam quando in cõi pro oĩb. id bulla concedit: si tamen non est respectu omnium,aut singularium personarum. puta valde diuitũ: tunc ipsi diuites dantes duo regalia non æque lucrabuntur,aut non totas illas indulgentias,ut pauperes dantes ipsa duo regalia,sed solum pro rata secundum quod accedunt ad sufficientiã causæ plus,vel minus,ut supra q. 22.in respon.ad dub. habetur. Si tamen quis non dederit illa duo regalia signata in bulla seu vnum tantum: tũc nil de illa indulgentia lucrabitur, ut supra q.23.habetur,& patet ex dictis.

QVAESTIO XXX.

Vtrum ex parte lucrantis indulgentias vltra statum gratiæ, & impletionem operis impositi requiratur aliquid aliud, puta fides, deuotio, aut alia dignitas,seu dispositio ad lucrandum indulgentiam.

RESP. per duas propositiones. Prima est. Quod licet ex parte ipsius lucrantis indulgẽtias requiraf ad statum gratiæ illa deuotio fidei qua credat in genere,seu saltem implicite Ecclesiam dare posse indulgentias: non tamen requiritur quod credat prælatum,seu Papã ex hac, seu tali causa posse cõcedere hanc,seu quancunq; voluerit indulgentiã. Probatur prima pars. Quia illa fides requiritur ad statum gfæ: alioqui esset in fidelis,ut patet ex supra dictis q.7.Secunda pars probaf secundum Adria. in materia de indulg. conclu.1.Quia si quis propter contrarietatẽ opinionũ dubitet, an indulgentiæ valeant omnino quantũ sonant, an solum secundum proportione causæ pro qua conceduntur: nõ facit contra fidem Ecclesiæ: ex quo solũ opinatur cũ doct. vt licet. Quia & de his particularib. factis nõ est fides ut supra q.19.20.hr: & per consequẽs nõ ponit obicem effectui indulgentiarum.Si tamen nihilominus vult facere quod pro illa lucranda institutum est,valeat quantum valere põt: certẽ hoc non impedit fructum indulgẽtiæ: sicut nec dubium vtrum sit sufficiens causa dispositionis impedit quin sit sufficienter a Papa dispensatũ cum ipso in eo in quo verè potuit dispensare. Imò sicut dubium, seu etiam credulitas de contrario quod,scilicet ad hunc dolorem Deus non dimiserit peccatum, stat cum hoc quod, scilicet Deus plenè remisit: ita similiter in proposito.Et secundum prædicta limita, & intellige doctores qui dicunt requiri,aut non requiri prædictam fidem,distinguendo,ut dictum est. *Proposi.1.*

¶ Propositio secunda. Ad lucrandum indulgentias viuentibus concessas nõ requirif alia dignitas,seu dispositio vltra statum gfæ,& impletionẽ operis impositi quantum est ex parte lucrantis indulgentias.Probaf.Quia si aliud requiritur hoc esset, vt impleretur conditio operis impositi per concedentem: & hoc non qa,ut supponitur id non imponitur. Vel secundo requiritur ad hoc quod esset capax indulgentiæ:& hoc nõ, quia ad id sufficit status gfæ: ut supra q.23. habetur. Vel tertio requiritur ad hoc quod ei valeret indulgentia quantum sonat: & hoc non: qa ad id sufficit qd ut concessa ex causa sufficiente ad eam: non.n. cõmensuraf fructus indulgentiæ dispositioni suscipiẽtis,sed suę causæ pro qua cõcedif,ut supra q.20.habetur latius. Vel quarto requi- *Proposi.2.*

requiritur ad hoc qd a Deo infallibiliter acceptaretur quantum sonat pro eo cui conceditur: & hoc non: quia ex iustitia legis orta ex suo pacto liberali stante lege infallibiliter acceptantur indulgentiæ a Deo quantũ sonant pro viuo cui conceduntur quantumcunq; alias sit, aut fuerit negligens, aut indignus tali misericordia, ut patet supra q.5. ex Matth. 16. Quodcunq; solueris, &c. & sic nil aliud requirit vltra prædicta. Et ita tenent cõiter theologi, & canonistæ. ¶ Dictum est in proportione quantum est ex parte lucrantis indulgentias. Nam deuotio vel fides potest esse circumstantia rõne cuius causa pia indulgentiæ respectu huius sit sufficientior ad maiorẽ fructũ indulgentiæ. Sicq; quatenus per modũ circunstantiæ reducit ad causam indulgentiæ põt requiri plus, vel minus ad plus, vel minus de indulgentia lucrandũ, vt sup. q.20. & 29. dictum est. Iõ multi doctores multas alias conditiones dixerunt ad id esse requisitas, puta fidem, deuotionẽ, laborem, quantitatem rei date, vel factæ, vel operis pij ad lucrandũ indulgentiam, ut supra quæst. 20 hæ opiniones relatæ sunt. Et solum habent veritatem quatenus hæc faciunt ad sufficiẽtiam causæ, vel operis pij ad illam indulgentiá, vt sępè dictum est. Vide etiã infra q. 32. in fine. ¶ Quoad indulgentias autem defunctorum per modũ suffragij forte, requiritur alia dignitas, ut supra quæst. 15. & 16. & 17. latius habetur ibi videatur. Nam hic de indulgentijs propriè dictis quoad viuos agimus.

Argu. 1. Contra hanc secundam propositionem arguitur tripliciter. Primo, quia nullus indignus aliena satisfactione pro pęna a se debita cõsequitur apud Deũ veraciter fructũ indulgentiæ: sed quilibet quantumcunq; in statu grãæ existens negligẽs satisfacere per se ipsum est indignus aliena satisfactione. Ergo nullus negligens satisfacere per se ipsum ẽt si sit in statu grãæ acquirit fructũ indulgentiæ totaliter sed solũ, ut dignus est. Cõsequentia patet, & maior probatur. Quia indignus satisfactione aliena est similiter indignus indulgentia: cum indulgentia locum satisfactionis habeat pęnarum de thesauro Ecclesiæ, ut supra q.5. hr̃. Nunc aũt indignus indulgẽtia non consequitur eius fructũ. Quia distributio diuinorũ solum hẽt locũ in debite dispositis, quales nõ sunt illi qui sunt indigni talib. distributionibus, quæ a Deo principaliter ab Ecclesia autẽ ministerialiter fiunt. Et ita patet maior. Minor autẽ q.s. quilibet etiam in grã si negligens satisfacere per se est indignus aliena satisfactione, &c. probatur. Quia licet satisfactio ita sit opus personale ꝙ potest esse capax amicabilis adiutorij, ex quo fit per exteriora bona inter quæ cõputantur amici: tñ indignus amicabili adiutorio est indignus aliena satisfactione. Sed constitutus in grã negligens per se satisfacere est indignus amicabili adiutorio: ex quo amicorum est idem velle, & idem nolle. Et per cõsequens si ego nolo per me satisfacere, par est, ut amicus hoc nolit. Alioqui nõ amice sed iniuste id peterẽ ab amico, allegãs ei onera grauia, & nolẽs digito ea tãgere.

Secundo arguitur ad idem. Quia in qualibet Argu. 2. bene ordinata republica quantumcunq; rationabilis causa adesset aliquando dispensandi cõmunem thesaurũ in ciues grauatos ære alieno negligentes tamen soluere, censerentur indigni auxilio de tali thesauro: & per consequens non fuit intentio dñi talis thesauri qd solueretur de eo pro talib. qui possunt, & non curant de suo soluere, qui pp hoc indignos se redunt tali subuentione. Alioqui foueretur negligentia, & alij illorũ exemplo ad similem negligentiam prouocarentur. Legis autem est facere non negligentes sed virtuosos. 1. polyt. Ergo cũ Ecclesia sit a Deo bene ordinata: non est æquum, vt aliter se habeat circa suũ thesaurum spiritualem dispensandũ talib. indignis, & negligentibus notabiliter per se satisfacere. Hoc.n. esset eneruare satisfactionẽ pęnitentialẽ, & fouere negligentiã, neq; Deus acceptaret. ¶ Et hoc confirmatur ex antiqua forma indulgentiarũ, ubi cõceditur indulgentia verè pęnitentibus. Verè aũt pęnitens nõ solum dr̃ is qui non est in mortali: sed etiam positiue is qui habet affectum, & solicitudinem ad satisfaciendum per se, vt tenetur, cuiusmodi nõ est is qui negligens est, ut ait Richar. in 4. dist. 20. art. 3. q. 1. Quod etiam innuitur ex eo quod de iniunctis pœnitentijs indulgentia conceditur. Nam inde colligitur quod talis debet acceptare pœnitentiam illam iniunctam cum proposito exequendi debitæ per se ipsum: alioqui non est vere pœnitens. Confirma.

Tertio arguitur ad idem. Quia ad plenariam remissionem pœnarum per viam sacramenti pęnitentiæ non sufficit status gratiæ ex parte suscipientis, vt sic sit dignus tali remissione. Ergo neque ad eam per viam indulgentiæ. Antecedens patet: alioqui quilibet in statu gratiæ cõfessus consequeretur huiusmodi plenariam remissionẽ pęnarum ex vi sacramenti, quod patet falsum. Consequentia probatur tum primo. Quia sacramentum est potius, & efficacius quam indulgentia: tum secundo. Quia Deus principalis distributor thesauri per sacramenta est longe liberalior quam quilibet pontifex, ut patet. Argu. 3.

¶ Respon. propter has rationes Caiet. in secundo quodlib. q. 1. de indulg. & Naua. tract. de indulg. nota. 21. dicens etiam hanc opiniõẽ esse probabiliorem, & tutiorem, & omnib. suadendam, quis omnino non reprobet aliam opi. cõmunem quam nos hic tenemus, & defensamus, tenent quod vltra statum grãæ ad lucrãdas quascunq; indulgentias legitime concessas requirit quod homo habeat hanc dignitatem, quod scilicet fuerit & sit diligẽs & paratus libenter acceptate & exequi per se pęnitentias debitas rationabiliter iniunctas aut iniungendas per confessorem: alioqui qui negligens est in hoc sperans Respon.

per alios

per alios, & per indulgentias satisfacere hic, vel in purgatorio non lucrabit tales indulgētias in toto, & forte etiam secundū ipsum neq; in parte quantumcunq; alias sit in grā, & faciat quod impont. Quia Deus non acceptat pro tali in digno. Dicitq; quod B. Tho. sic sentit: & si aliter dicere videat id non ex sua mente sed ex mente & opiniones aliorum id locutus est. Ad doctores autem cōiter oppositum tenentes dicit Caiet. quod de eis non curat, quia non tam bene vt ipse rem hanc considerauerunt. Sed certè hæc opinio Caietani si quid valet habet locum de indulgentijs per modum suffragij defunctis concessis vt supra q. 15. & 17. habetur: quoad viuos autem non est vera: & temere ipse respondet: & eius motiua prædicta pro eo non concludunt. Nam ad singula respondeo.

Respon. ad 1. argum. ¶ Ad primum ergo argumentum respon. negādo antecedens pro vtraq; parte. Pro maiori quidem quando dona non distribuuntur secundum rigorem iustitiæ simul, & secundum dignitatem suscipientis, sed præcipuè secundum liberalitatem, & causam pro qua fit talis distributio, ut fit in indulgentijs supposita capacitate per gratiam & alijs requisitis, vt dictū est. Multa enim dona Deus dat nobis alias indignis quæ & petimus vere dicentes non sumus digni, &c. ergo similiter hic. Minor etiā negatur. Et ad eius probationem dico quod dignus adiutorio amicabili, & liberali est esse in statu amicitiæ, & grē tam quoad homines quā quoad Deum: secus de adiutorio secundum rigorem iustitiæ sine liberalitate. In indulgentijs aūt est adiutorium liberalitatis, ut supra q. 3. dictū est. Nam vt etiam idem Nauarro vbi supra nota 22. §. 4. & 5. quis ad aliud proposi tum contra Caiet. ait, ratio quare bona, & satisfactiones vnius prosunt alteri cui applicātur est cōmunicatio in charitate, ratione cuius sunt mēbra viua eiusdem corporis Christi mistici. Ergo eadem ratio sufficit, vt suffragia Ecclesiæ, & indulgentię possint viuis, & mortuis specialiter, & generaliter prodesse quibus applicantur. Nam eo quod amicus meus sit negligens in suis negotijs non est indignus, vt ego illi succurram: imò ad amicitiam pertinet, vt amicus amici defectus suppleat et spirituales. Gratia autem quæ facit Dei amicos facit etiā eos dignos quibus Ecclesia vtpote membris suis subsidia Christi impertiatur, ut optime hoc ait Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 3. & ita sancti voluerunt neq; radicem communionis scilicet charitatem quoad hunc effectum tollere potuerunt neq; voluerunt, quamuis Nauarro ubi supra dicat oppositum.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad secundū argumentum respondeo. Quicquid sit de antecedente negatur consequentia. Quia Deus solum dignitatem grē reputat sufficientē dignitatem ad eius liberalitatis simul, & mixte iustitiæ dona p indulgentias suscipiendū: quia nullius eget, & ex largitatæ circa vnum nō potest minui eius thesaurus indulgentiarum ad largiendum alijs etiam infinitis egentibus: sicut neq; thesaurus aliorum donorum eius. Neq; ex hac eius liberalitate, & ministrorū eius ex legitima causa dispensatiuū fouetur per se negligentia hominum lucrantiū indulgentias: quamuis per accidens occasionaliter homines tali misericordia abutentes in sua negligentia foueant. Sicut neq; ex liberalitate Dei, & ministrorum eius remittentium peccata hominum per sacramenta toties quoties fouetur per se negligentia hominū: neq; inde datur sed accipitur incentiuū peccati: quis si alias indiscrete fiat possit concedens indulgentias sicut, & peccatorū remissiones quoad culpā per sacramēta peccare, & nihil facere: sicut qui ex confidentia hac eas acceptaret, aut peccaret. Hoc tū est per accidens, & ex defectu hominum. Neq; enim pp tales occasiones per accidens est tale cōmune, & necessarium ferè omnium remedium quoad remissiones pœnarum omittendum. ¶ Ad confirmationem respondeo quod verè pœnitens solum dicit statum gratiæ quantum attinet ad propositum: & ad huiusmodi declarationem cōtra ficte pœnitentes ponebatur olim illa particula, ut patet ex cōi practica, & vsu Ecclesiæ. Similiter de iniunctis pœnitentijs dico quod solum requiritur talis dispositio animi ad implendum iniunctam pœnitentiam quæ sufficiat ad reponendum ipsum in statu gratiæ: licet Richar. ad aliud propositum ubi supra verè dicat quod per verè pœnitentem excluditur negligenter pœnitens, & satisfaciens.

Respon. ad 3. argum. ¶ Ad tertium argumentum respon. negando cōsequentiam. Quia in sacramento remissio pœnæ quæ virtute sacramenti, seu ex opere operato cōcedit quantificatur a Deo secundum dispositionē, & dignitatem suscipientis: illa vero quæ virtute indulgentiæ concedit non nisi secundum voluntatem concedentis simul, & sufficientiā causæ piè pro qua conceditur. vt sup q. 20. in resp. ad primū argumentum. ¶ Et ad primam probationem consequentiæ respondeo quod sacramētū non est potius quam indulgentia quomodocūq; nec ad quemcunq; effectum: quia scilicet non ad remissionē pœnarum uniuersaliter ut patet. Et ad secundam respondeo quod licet Deus simpliciter sit liberalior homine: non tū secundū quid nec quomodocunq; nec ad quēcunque effectū. Quia non oportet, ut patet. Nam Deus per sacramentū ex opere operato non remittit omnē pœnam semper, & cuilibet: homo autem sępè id, & laudabiliter facit, iniuriā simul, & totum interesse suū remittendo homini etiam indigno tali beneficio. Patet etiā. Quia ipse Deus maiorē effectum gratiæ, & remissionem pœnarū confert in vno sacramento, puta in Baptismo ex operæ operato, quā in alio puta quam in pœnitentia, & Eucharistia, &c. & unum effectū cōfert in vno sacramēto quem non in alio. ¶ Igitur ex dictis patet qd non est respuendum illud consilium Palud. & Adri. & aliorum doctorū, quod scilicet

scilicet ad lucrandum indulgentiam de iniunctis tantum pœnitentijs concessam, homo utiliter cõfiteatur faciens sibi iniungi magnam pœnitentiã debitam suis peccatis: quam tamen non intendit per se implere sed redimere per indulgẽtias: quamuis Caietanus ubi supra hoc reprobet, & irrideat, & Soto in 4. distinctione 21. quæst. 2. articulo 1. similiter.

QVAESTIO XXXI.

Vtrum clerici, & religiosi Ecclesiæ pro cuius visitatione conceduntur indulgentiæ possunt sicut alij eas lucrari licet ibi commorentur, & quomodo similiter Prælatus concedens indulgentiam possit sicut alij eam lucrari: etiam si non faciat, ut alij quod ipse imposuit.

Propos. 1. RESP. per duas propositiones. Prima est. Quando conceditur indulgentia visitantibus talem Ecclesiam, seu porrigentibus manus adiutrices, aut eleemosynam illi Ecclesiæ: tunc clerici illius Ecclesiæ ẽt ibi commorantes possunt eam lucrari ut alij, nisi aliud exprimatur in bulla. Quia non sunt deterioris conditionis illi quã alij nec excipiuntur illi in bulla. Ergo cum in eorum fauorem indulgentia concedatur possunt eam, ut alij lucrari. Quod etiam facit pro religiosis, ut ipsi possint, ut alij lucrari indulgentias concessa visitantibus eorum Ecclesias, etiam si ad hoc habeant speciale priuilegium, ut etiam alio modo possint eas lucrari: videantur eorum priuilegia quoad hoc. Concordant Floren. 1. par. sum. tit. 10. cap. 3. §. 2. & Siluester tit. indulg. quæst. 8. secundum Tho. & sum. Ros. eo. tit. §. 23. & communiter doct.

¶ Sed nota primo, quòd quando conceditur indulgentia venientibus, & benefacientibus tali loco, seu Ecclesiæ, & nil aliud dicitur: tunc dicit Felinus in sermone de indulg. quod secundum Nico. Lyr. in suis quodlib. clerici illius Ecclesiæ seu loci non lucrantur illam indulgentiam quia non videtur intentio concedentis dirigi ad hoc, sed ut alios alliciat de deuotionem illius loci, & ut subueniatur ministrantibus, ut possint seruirẽ illi loco, aut Ecclesiæ. Hæc ille. ¶ Sed cum hoc pendeat ex uoluntate concedentis, non id videtur certum nisi aliter constet: maximè cum prædicta verba possint bene etiam ad fauorem ipsorum clericorum, aut religiosorum interpretari, ut ipsis etiam valeant tales indulgentiæ, ut dictum est. ¶ Nota. 2. secundum sum. Ros. tit. indulg. §. 22. quod quando conceditur indulgentia interessentibus diuinis officijs in Ecclesia, tunc si ex necessitate celebratur extra Ecclesiam sub tentorio, vel si propter turbam non possunt omnes esse intra Ecclesiam: præsentes stãtes extra Ecclesiam lucrantur illam indulgentiam: quia sic videtur esse de intentione concedentis in tali casu non excogitato: & concordant Palud. & de nouo Castro. licet gloss. in Clemen. 1. de reliqui. & vener. sanctorum teneat oppositum.

¶ Propositio. 2. Prælatus concedens indulgentiã potest eam lucrari sicut alij faciendo quod requiritur ad eam lucrandam. Propos. 2. ¶ In hoc concordãt communiter doctores utriusque iuris, quia non est deterioris conditionis. Licet in modo sit differentia opinionum ut supra q. 13. dub. 3. ¶ Sed utrum talis prælatus volens lucrari tales indulg. a se concessas teneatur implere cõditiones, seu facere opus a se impositum omnibus communiter: an possit in hoc quo ad se dispensare, seu cõmutare illud in aliud opus quod loco illius ipse faciat ad talem indulgentiam lucrandum. ¶ Respondeo, in hoc videtur esse duplex opinio. Prima Richar. in 4. dist. 20. art. 4. q. 3. & Palud. ea. d. q. 4. art. 3. & aliorum, quod non nisi sub ea forma quæ alijs concedit potest etiam ipse Papa lucrari quidẽ talẽ indulgentiã ut alij. Opi. 1. ¶ Alia opinio est Supplem. Gabr. in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propos. 7. quod non tenetur implere in propria forma opus generaliter iniunctum, sed põt in hoc secum dispensare, & aliud opus pium loco illius faciendo potest lucrari illam indulgentiam. Opi. 2. Rõ est. Quia cum assignatio talis, vel talis operis pij pro tali indulgentia pendeat ab ipsius concedentis voluntate, ergo sicut potest cum alijs in particulari dispensare, aut concedere eis quod faciendo aliud opus à cõter assignato lucrentur talem indulgentiam, ut patet quia loco visitationis iniunctẽ ad lucrandum indulgentiam potest Papa concedere sicut, & de facto concedit quod infirmus diues, aut religiosus oret, ieiunet, aut det eleemosynam. Ergo similiter potest secum Papa facere per se, aut per suum confessorem dũmodo sit causa sufficiens ad talem indulgentiã, ut supponitur. Et ad hoc accedit. B. Tho. in 4. d. 20. ar. 5. q. 4. dicens, quod ẽt si requiratur idem opus pro alijs non tñ pro prælato ipso, quia nõ hẽt causam, ut se ad hoc prouocet, &c. Sed hęc ratio nõ concludit. Ideo ratio supra posita videt sufficiens, & melior. Et facit ad hoc Caiet. 1. 2. q. 96. art. 5. quod prælatus potest secum dispensa re in lege, & statuto suo. ¶ Et forte Rich. & Palud. &c. non intenderunt contra dicere huic secundæ opinioni sed solum dicere ꝙ si prælatus impleat conditionem, ut alij, i. si faciat opus piũ requisitum ad lucrandum indulgentiam lucrari potest, ut alij: alias non: suple nisi secum dispensans impleat in æquiualenti alio opere. In generali enim locutione particulares casus intelliguntur excepti. Ergo siue hoc siue illo modo intellexerunt teneatur, ut supra dictum est.

QVAESTIO XXXII.

Dubitatur quales anni, dies, seu remissiones peccatorum huius vitæ vel purgatorij respondent annis, diebus, aut remissionibus concessis per indulgentias.

¶ In

Dub. 1. ¶ In hac quęst. 32. sunt tria dubia enodanda. Primum quando conceditur indulgentiam tot dierum, & annorum, an intelligatur de tot diebus
Dub. 2. & annis continuis, aut interpolatis. ¶ Secundum an intelligatur de diebus, & annis pœnitentiæ debitę, & faciendæ in hac vita, an in purgatorio,
Dub. 3. Tertiũ vtrum pœnæ vnius diei vitæ huius respõdeat alter etiam dies pœnæ in purgatorio, aut plus, vel minus temporis ibidem.
Propos. 1. ¶ Ad hæc igitur tria dubia respondeo per tres propositiones. Quarum prima est, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpolati. Per indulgẽtiã autẽ unius vel pluriũ annorum intelliguntur dies aliquando quidẽ continui aliquando autem interpolati. ¶ Pro cuius declaratione nota qđ canonistæ variæ appellant, & distingunt hos dies, & annos, Nã quidã dicunt dies vtiles esse idem qđ continui, puta per 40. dies continuos ieiunando. Et similiter annus vtilis dicitur continuus quando scilicet sine interuallo per vnum annum continuum pęnitentia facienda est, puta singulis diebus ieiunando, vel orando. Communes aũt dies dicuntur interpolati, puta si intra unum annum vel duos deberet qs 40. dies semel in hebdomada, vel in mẽse ieiunare. Et similiter annus communis or interpolatus, quãdo scilicet intra vnũ, vel duos annos vno die singulis hebdomadibus, vel mensibus ieiunetur. ¶ Alij aliter accipiunt dies, & annos vtiles communes, & interpolatos, Vnde confusio oritur, & varietas opinionum.

¶ Nã sum. Rost. tit. indulg. §. 21. dicit quod non nisi dies, & anni continui, vel annus cõtinuus debent intelligi. Adria. in 4. de indulg. est dubius. Nauarro autẽ in repetitione de indulgentijs nota. 31. §. 39. & 40. ait quod secundum Hostien. in cap. cum ex eo, de pœn. & re. dies indulgentiarũ dẽnt intelligi vtiles: anni vero interpolati: sed ad sensum quẽ explicat ipse Nauarro ibidẽ consonat cũ supradictã prima propositione, vt hoc etiã ait Syluest. tit. de indulg. q. 8. & sum. Angel. eo. tit. §. 3. & Ioan. Andr. & Panor. & doct. communiter dicentes quod per indulgentiã tot dierũ puta. 40. simpliciter concessam remittitur pœnitentia tot dierum etiam si dies illi pœnitentiæ nõ sint cõtinui sed interpolati, vt ait prima pars propositionis. Per indulgentiam autem unius anni simpliciter nõ dicendo de iniunctis intelliguntur 365. dies condonari modo sint continui modo interpolati, modo sint iniuncti modo non. Ita quod si quis ex iniunctione sacerdotis teneretur orare, vel ieiunare duobis annis interpolatis, vel alternatis diebus; per talem indulgentiam vnius anni qui continet 365. dies quibus tenebatur interpolate pęnitere suo debito satisfacit. Sed in hoc videtur Nauarro contrarium sentire dicens quod per indulgentiam unius anni non tollitur nisi pœnitentia uno anno implenda etiã si solis quinquaginta dieb. esset in eo pœnitendum, puta ieiunando, vel orando singulis quartis ferijs vnius anni: & quidẽ de pęnitentia unius anni iniuncta vr satis probabilis opi. hæc, ut ex proximẽ dicendis amplius patebit. ¶ Ex quo fit. 1. vt Corol. 1.
indulgentia. 40. dierum aliquando remittat quã tũ indulgentia unius anni, Aliquando indulgentia unius anni plus quã indulgentia trecentorũ dierũ: aliquando minus quam viginti, quando scilicet minus quam viginti diebus intra unum annũ ex iniunctione sacerdotis esset pęnitendũ. Ita etiam indulgentia unius anni de iniuncta pęnitentia põt continere plures, uel pauciores dies iniunctos intra ipsum annum implendos.
¶ Secundo sequiť quod per indulgentiã vnius Corol. 2.
anni de iniuncta pęnitentia nil remittiť si nullus annus iniunctus est: & si qui anni sunt iniuncti nõ condonať pęnitẽtia tot dierũ puta. 365. quot vnus annus hẽt, sed tot dierum quot, & quomodo a cõfessore iussus est pœnitens intra illos annos pœnitere: ita videlicet qđ si ex iniuncto sacerdotis tenebať duobus annis ieiunare, vel orare interpolatis diebus, non remittitur nisi unus annus de illa pœnitẽtia iniuncta, & manet obligatus ad alterũ annũ interpolatis dieb. orandũ, vel ieiunandũ, ut sibi erat iniunctũ. Quod si ex iniuncto sacerdotis teneret vno anno interpolatis dieb. orare vel ieiunare: tunc per eam indulgentiã unius anni liberať. Et similiter de uno & multis mensib. & quadragenis absolute, uel de iniuncta pœnitentia sicut dictum est de anno absolute, uel de iniũcta pœnitentia dicendũ est. Quia cũ indulgentiæ succedant loco pœnitentiarum iniunctarũ, vel iniungendarum coram Deo & Ecclesia: & strictè interpretanda sint ut supra. q. 5. & 9. in respon. ad primum argumentum dictũ est, ergo solum ualet eo modo quo per tale tẽpus ille deberet impleri uti iã declarauimus.
¶ Quoad secundum dubium, scilicet an indul- Propos. 2.
gentiæ tot dierum, & annorum intelligantur de diebus, & annis vite huius, an purgatorij. Resp. per secundam propositionem quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius non purgatorij, & de pœnitẽtijs in hoc sæculo iniunctis, vel iniũgendis: & de pœnis purgatorij respõdentibus in tanto, aut maiori, aut minori tpe illis annis, & pœnitentijs vite huius. Quoad primam, & secundã partem probať, ut optime ait Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1. secundum cõmuniter doct. Tum primo, quia forma indulgentiæ non est Remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnę sed pœnitentiæ. Pœna aũt purgatorij nõ est proprię pœnitẽtia: qa non est uoluntariæ assumpta; sed est perpessio pœnæ per vindicẽ iustitiam Dei inflictẽ, quis sit patiẽter, aut voluntariæ tolerata. Tum secundo. Quia indulgentiæ succedunt loco satisfactionũ pœnitentialium quæ in sacramento deberent imponi; hæc autem sunt in hac vita tantum, vbi solum iniungi, & impleri deberent. Ergo de huius vite annis, & diebus & pęnitentijs ille indulgentiæ intelliguntur.
¶ Quod etiam intelligatur de pœnis correspondentibus

dentibus

dentibus in purgatorio, vt ait vltima pars ꝓpos. ince constat: q̃a indulgentiæ remittunt pœnas Deo debitas in foro eius, & Ecclesiæ, vt sup. q. 20. latius habet. ¶ Pro cuius ampliori declaratione nota has tot annorũ dierum, & quadragenarũ indulgentias, vel relaxationes, & remissiones fieri secundum formam canonum antiquorum vbi pro quocunq; peccato mortali si esset graue imponi iubentur septem anni pęnitentiæ, & pro grauissimo etiam decẽ, & plures. Et quamuis, & cano. non imponantur semper illi anni sed pauciores: tamen per illam minorem pœnitentiam nõ remittitur nisi pęna purgatorii quæ respondet iniunctę quæ adimpletur: & ex cõsequẽti indulgentia tot dierũ, vel annorum iniunctorum non remittit nisi solũ illam pęnam purgatorii quę responderet iniunctę si adimpleretur. Si aũt indulgentia sine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pęnitentiæ vel remissionis absolute, intelligitur de illis etiã qui meditata ratione essent iniungendi, & quorum pęnitens, secundũ sua peccata reus esset, & pęnarum quæ in purgatorio his respondent ẽm iudicium atq; iustitiam Dei. Itaq; tantum pęnarum in purgatorio remittitur per eam indulgentiam quantũ remitteretur si in hac vita ille pęnitens sufficienter pœnitentiam egisset illas diebus aut annis q̃bus ẽm legem, vel statutum Dei, & Ecclesiæ pęnitere deberet: & in his concordant doctores cõmuniter, & expresse Durand. in 4. dist. 20. & Palud. ea. dist. quæst. 4. artic. 1. & Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 3. & Supplem. Gabr. in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propos. 10. & Siluest. tit. indulgentia. q. 4. quamuis ibi male mordeat sum. Ang. eo. tit. §. 2. quasi aliter senserit.

¶ Ex supradictis sequitur. Primo, quod indulgentia tot dierum, vel annorum absolute est vtilior quam indulgentia totidẽ dierum, vel annorum de pęnitentia iniuncta: quia p illa remittuntur dies, & anni pœnitentiæ debite etiam grauissime tam iniunctę quam nõ iniunctę: quæ præstat indulgentiæ totidem annorum, & dierum pęnitentiæ tantum iniunctę, vt patet ex dictis.

¶ Sequitur 2. quod quamuis indulgentia vnius anni pęnitentiæ iniunctę, vel iniũgende sicut, & indulgentia plenaria quantũ est ex parte sua absolute ęqualiter omnibus valet siue remittat: se eus autẽ proportionabiliter quãtum est ex parte debiti aut debitoris, & intensionis seu acerbitatis pœnitentiæ aut pœnę cuius hic, & in purgatorio reus est. Nam plus remittitur ei q acerbioris pœnę intra illud tempus debitor est, quã ei qui minoris in eodem tempore reus est. Per accidens enim est quod plus aut minus grauem pœnitentiam aut pœnam extensiue, & intẽsiue debeat is cui indulgentia plenaria conceditur, vel vnus annus indulgentiæ: dum tota illa pœna debita illo tempore remittitur quantam tenor indulgentiæ sonat, vt sæpe dictum est.

¶ Quoad 3. dubium, scilicet vtrum pœnæ debite in vno die vice huius respondeat alter etiã dies, & idẽ tempus pœnæ in purgatorio, an plus minusve temporis ibidem. Ad quod respondet tertia propositio quod quamuis in hoc sint opiniones cõmuniter tamen tenetur quod non solũ alter dies sed etiã plus temporis pœnarum respõdet in purgatorio vni diei pœnitẽtæ vice huius, & per consequens per vnum diem indulgentiæ plus remittitur q̃ remitteretur per pœnã vnius die in purgatorio. Et ratio est. Quia hic est forus misericordiæ, & voluntarie satisfactionis, & meritorie: illic aũt forus rigorosus iustitię, & satispassionis tantum non voluntarie assumpte, q̃uis patienter, & voluntarie pœna illa tolerata sit, vt sup. dictum est. Ideo ad satisfactionẽ solutionẽq; pęnarum vnus dies, vel annus pęnitentiæ saltem magne in hac vita p̃stat simili tempori diei, vel anni immo & multis diebus, & annis in purgatorio. Quanto gratior præstantiorq; est Deo volũtaria sui ipsius punitio quã necessaria passio, & toleratio. Sicut, & modicum aurum præstat magno ferri aut plumbi ponderi, & quãtitati. Ideo & vtilior est indulgentia cõcedens vnum annum vel quadraginta dies pœnitẽtiæ iniũctę, vel iniũgende, quam vnum annũ, vel quadraginta dies pęnę purgatorij, & in supradictis concordant expresse Palud. Adri. & Nauarro vbi supra cum cõmuni sententia doctorum.

¶ Alia est opinio magistri Soto. in 4. dist. 21. q. 2. artic. 1. in oppositum. Dicit enim quod vni anno pœnitentiæ vite huius non respondet alter annus immo nec forte vnus mensis pęne in purgatorio: & ex consequenti qđ per indulgentias remittere mille annos pœnitẽtiæ debite in hac vita nõ est remittere decẽ in purgatorio: qđq; pęna vnius diei in purgatorio plus sępe valeat ad solutione debitarũ pœnarum q̃ pęna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitẽtia vnius anni uite huius cæteris paribus plus valeat ad satisfactionẽ pęnarum quatenus est volũtaria, vt ait prima opinio: at vero ex alia parte q̃a scilicet pœna purgatorii sine cõparatione acerbior est, inde plus valet pœna vnius anni illic q̃ hic ad satisfactionẽ, vel solutionem: quia cætera paria nõ sunt. Tanta aũt pœna & tam acerba in eodẽ tempore, puta in vno anno, plus hic quã in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum est. ¶ Quo fit, ait ipse Soto, vt nemo sit qui in purgatorio fuerit, vel futurus sit viginti annis: & forte neq; decẽ quantũcũq: peccator magne pœne debitor obierit. Quia in decẽ annis per acerbitatẽ pœne ibi persoluet pœnitẽtiam mille annorũ, & vltra in hac vita debitam adimpleri. Vnde q̃a remittere mille annos pœnitentiæ p indulgentias non est remittere in purgatorio decem: inde indulgẽtia mille annorum, & amplius etiam veritatem habet, vti superius. q. 20. in illo corol. latius declaratum est.

¶ Sed hæc opinio nõ videtur: neq; eius ratio valet. Quæ stat in hoc qđ acerbitas pœnarum pur-

gatorii superat rationē voluntarii in pœnis vitæ huius eodem tempore perpessis ad effectū solu tionis aut satisfactionis Deo faciēde. Cuius oppo situ vetius est, vt ait opinio cōmunis supra polita: quod inde liquet: nā vix est tam acerba pœna in purgatorio quæ vno tātum die purget magnū peccatorem debitorem multorum annorū pœnitētiæ ꝓ multis & magnis peccatis suis: quē tamen vehementissima in hac vita cōtritio atq; acerbissima flagellatio vel tribulatio siue martirium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta professio eodē die aut etiam minori tēpore perdurās ꝑfecto purgaret. Id quod doctores oēs cōcedunt neq; ipse Soto negat sed expresse affirmat in 4. dist. 15. q. 1. art. 4. & distin. 19. q. 1. art. 3. & q. 2. art. 1. 2. & 3. Igitur ratio voluntarii superat acerbitatē pœnarū purgatorii, & ea ratione vnus dies pœnitētiæ uite huius plus soluit pœnarū debitarum quam vnus, & multi dies pœnarum purgatorii: & per indulgentiam unius diei remittuntur plures dies in purgatorio.

¶ Ex omnibus supradictis corolarie etiā sequitur quod sicut in hoc mundo. 40. dies pœnitētiæ plus valent ei qui eam cū magna deuotione adimpleret, quam alteri qui cū minori eandē exequeretur: ita & quadraginta dies indulgētiæ plus valeant hic, & in purgatorio illi qui cū maiore charitate seu deuotione labore vel quātitate rei datæ, vel facte ad illā lucrandū accedit, ad suarū pœnarū debitarum solutionem, & non solū ad meritū gratiæ, & glorie. Quia per hoc ille magis accedit ad causam sufficientē ad maiorē fructum illius indulgentiæ participandū, vt supra. q. 20. & 29. latius probatum est. Et ita intelligitur Richar. in 4. dist. 20. art. 3. q. 2. dicens quod quando indulgentiæ generaliter cōceduntur puta quicūq; dederit eleemosynam ꝓ tali loco, vel opere cōsequatur vnū annum de indulgentia, &c. tunc pares sunt quoad remissionē extensionis pœnæ qui plus dat, & qui minus sed impares quoad remissionem intensionis: quod enim est parum diuiti est multū pauperi, &c. Quod intellige quod quatenus per hæc magis accedit ad sufficientiā causæ, vel operis pii eo plus intensiue, & ēt extensiue lucratur de ea indulgētia vt superius dictū est, & cum dictis in hoc corolario consonat etiā B. Tho. Albertus Mag. & Turrecremata. & Herueus, & Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 2. & Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 3. & Supplemen. Pisani. & sum. Ro. tit. indulgētia, & Siluest. eo. tit. quęst. 4. alijq; doctores vtriusq; iuris si prædicto modo intellecti concilientur, quamuis prima facie dissonare videantur.

ARTICVLVS QVARTVS.

In quo agitur de duratione, preciositate, & prædicatione indulgentiarum, & de modo concedendi, & lucrandi indulgentias in articulo mortis: & continet 9. q. quarum prima & in ordine 33. quæstio est.

QVAESTIO XXXIII.

Vtrum possit quis toties quoties, aut tantum semel lucrari indulgentiam concessam indeterminate, seu imperpetuum, aut etiam toties quoties.

RESP. per vnicam propositionem quæ talis est. Quando conceditur indulgentia indeterminate seu in perpetuum aut signantes toties quoties: tunc intra illud tempus potest quis eam lucrari toties quoties voluerit faciendo quod alias ad eam lucrandum requiritur. Secus qñ determinate indulgentia cōceditur ad tempus limitatū: tunc enim semel tantum intra illud tempus pōt quis eam lucrari. ¶ Prima pars quæ expresse loquitur quando perennis indulgentia conceditur puta. 40. dierum aut indulg. plen. omnibus orantibus tot Pater noster, aut quando per magnum tempus seu indeterminate quoad vices conceditur talis indulgentia orantibus aut dantibus tale quid vsq; ad duos annos vel, &c. Et probatur. Quia sic censetur voluisse Papam seu cōcedentem a cuius uoluntate pendet hoc, vt patet. Quia non videtur Papam id concessisse magis pro prima vice aut pro tali tempore quam pro alio non signato aut pro aliis vicibus: ex quo indistincte id concedit. Ergo fauorabiliter cōtra concedentem est interpretanda talis concessio fauorabilis. Quod intellige, & limita nisi talis reiteratio cederet in derisionem indulgentiæ: quam derisionem probabile est Papam non intendisse: puta si quando conceditur indulgentia perpetua visitantibus talē Ecclesiam, quis millies in die eam visitaret ingrediendo, & reingrediendo: certe non toties lucraretur: sed neq; bis in die nisi semel tantum. Quia propter uitandam talem irrisionem censetur Papa non nisi pro semel in die perpetuis tēporibus cōcessisse. Et quia a voluntate Papæ totum hoc pendet: ideo quando de eius uoluntate non aliter constat ita est iudicandum, & tenendum, vt dictum est. Ideo Nauarro de indulgentiis, nota. 31. §. 37. concordans cū supradictis ait secundum Felin. & Lyr. quod qui statutis horis, vel temporibus vadit ad Ecclesiam ad orandum, vel audiendum verbū Dei non causa fraudis neq; irrisionis sed deuotione motus, posset sepe eodem die talem indulgentiam perennem lucrari sed non toties nec tali modo, vt fraus quædam, & irrisio appareat: & quādo conceditur indulgentia celebrantibus aut communicantibus diebus dominicis, intelligitur de semel in tali die: & sic de similibus. Et in his concordant expresse Palud. in 4. distin. 20. quæst. 4. artic. 1. & Tho. Duran. quæst. 4. & alii cōmuniter theologi: & de canonist. Felin. in suo tracta. de indul. & alii communiter in cap. fin. de pęni. & remi. lib. 6. & in extrauag. c. quod autem

nũt.& c.cũ ex eo.eo.titu. & cõmuniter summi-stæ.Et ad id facit practica, & cõsuetudo quæ est optima interpres legũ,& concessionũ humanarũ.Licet,vt ait Durã.de hoc nõ possit vbiq; constans certitudo haberi sine Papali declaratione. ¶ Secunda pars etiã patet per eandẽ rationem. Inde liquet ꝙ quãdo conceditur indulgentia a die a uespera in uesperã uisitãtibus talẽ Ecclesiã uel intra duos aut octo dies uisitantibus talẽ Ecclesiã uel uisitantibus Ecclesiam talibus diebus festis puta dedicationis aut domine nostre per singulos annos, & huiusmodi, qđ semel tãtũ intra illud tempus potest quis lucrari talem indulgentiam: prorogatur autẽ per duos aut octo seu plures dies, ut ait Durandus ubi supra,ut q non potest uenire ad lucrandũ una hora seu die ueniat alio die aut hora non autem, ut sępe ueniẽs sępe lucretur. Quia & sic est practica cõmunis nisi de uolũtate Papæ aliud constet aliquando.Et in hoc etiã concordant doctores cõmuniter ubi sup.& B.Tho.3.parte summę.q. 25. art. 2.ad 4.in addi.3.par.quamuis sum. Ange.tit.indulg.§.4.& sum.Ros.§.12. teneat secundum Inno.& Guille. in Specu. qđ quando indulgentia conceditur prò uisitatione Ecclesiæ etiam pro tẽpore determinato, intelligitur toties quoties & in eadem die sicut si in perpetuum cõcederetur: qa,& sic practicatur in sancta Maria de Angelis prope Assisium,& alibi.Sed certe ad hoc potest ei responderi qđ generaliter standũ est, ut nos diximus in propositione secundum cõmuniter doctores,& cõmunem practicã. Quod si alicubi specialiter aliter practicatur,id forte habebit locũ ibidem tantum ex speciali Papæ concessione aut uolũtate saltem tacita seu interpretatiua dum scit,& tolerat ex causa rationabili:nam, & sępe cõmunis error facit ius.argumen.distin.95. ecce ego.quia scilicet sępe est causa aliqua q̃ facit quod princeps consentiat etiã licite , vt ualide fiat quod alias non ualeret,ut glossat Gerson in regulis moralibus alphab.24.E.Sed his nõ obstan.iam consuetudo interpretatur quod quãdo indulgentia conceditur per multos dies puta in fra octauã uisitantibus uel orantibus , &c.possit quilibet quolibet die illam lucrari semel in quo libet die. Consuetudo autem optima interpres legum est.c.fin. de consue.

Nota.

Reg. Cancellarie. ¶ Et quoad hoc est regula Cancellarie. 57. ubi dicitur quod indulgẽtia pro certis festis cuiuslibet anni futuri cõcessa restringenda est usq; ad 20.annos.¶ Item quod indulgentia concessa alicui Ecclesię vel capelle tacita alia qualibet parua illi prius cõcessa nil valet , quomodo hæc regula sit intelligenda infra.q.35.habetur.¶ Itẽ regula.58.prohibitum est,ne super indulgẽtijs in stat alterius pij loci cõcessis expediantur literę generaliter imitat indulgentiarum illi cõcessarũ nisi ex specificentur quæ sint ille.¶ Item regula. 59.quod si indulgentia petatur simpliciter pro festo uel festis alicuius pij loci & Papa cõcesserit per Fiat tantum:si Ecclesia cathedralis uel insignis collegiata aut solemne monasteriũ fuerit , tres alioqui duo anni, & totidem quadragene : & per Fiat, vt petitur cathedrali , vel collegiali vel monasterio quatuor , alii tres anni concessi videntur.Hæc ibi.¶ Et secundum hæc intelligãtur ea quæ in hac.33.quæst.dicta sunt nisi de spe ciali Papæ intentione per literas ipsius aut per legitimam consuetudinem aliud constet. Quia, vt sup.q.9.in responsione ad primum argumẽ.indulgentia stricte interpretanda est.

QVAESTIO XXXIV.

Vtrum quando quis lucratur sæpius aliquam indulgentiam sic concessam toties quoties , tantundem Arithmetice an Geometrice lucretur vna uice sicut altera.

Proposit. 1. RESP.per duas propositiones . Prima est. Quando conceditur quantitas signat a puta. 20. anni de indulgentia pro qualibet vice: tunc tantundem Arithmetice , scilicet viginti annos pro qualibet vice lucratur qui talẽ indulgentiam acquirit.Similiter quando conceditur indulgentia plenaria pro qualibet vice, sic plenariæ lucratur qualibet vice:qa sic expresse sonat concessio, & voluntas concedentis in quo non est dubium.

Proposit. 2 ¶ Propositio secunda.Quando conceditur indulgentia confuse,& successiue,puta tertia pars aut quarta peccatorum pro qualibet vice: tunc intelligitur cõcessa solũ tertia aut quarta pars aliqualiter Geometrice , idest de residua pęna cui tenet obnoxius.exempli gratia. Qñdo cõceditur indulgentia tertiæ partis peccatorũ uisitantibus talẽ Ecclesiam toties quoties : tunc si prima vice per primam uisitationem cõsequitur remissionẽ tertiæ partis : puta si est debitor sexaginta annorũ consequit viginti annos de illa indulgentia: & per secundam vicem lucratur non quidẽ totidem viginti annos, quod est Arithmetice tantũ,vt prius:sed lucratur tertiam partem de residuo pęnarũ quibus tenetur quãdo lucratur indulgentiã, puta de quadraginta annis resi duis lucrabitur. 14.circiter annos tantum. Et in tertia vice etiam tertiam tantũ partẽ de residuis, 27.annis pęnarũ lucrabitur. Quod est Geometrice tantũ lucrari talem indulgentiam, seu pro portionabiliter. Et sic quantumcũq; & quoties cunq; lucretur talem indulgentiã tertiæ partis etiam si nullum aliud debitum pęnarũ incurrat, ex quo prima uice cœpit talẽ indulgẽtiã lucrari nunquam omnino per illam liberabitur . quia semper manebit pœna,quæ proportionabiliter seu Geometrice per tertias tantum partes diminuta successiue nunquam totaliter minuẽtur. Sicut si lineam tripedalẽ successiue minuere velis per tertias partes residui,proportionabiliter auferẽdo nunquã stabit totalis ablatio: sicut neq;

si per medietates proportionabiliter diuidatur. vt est tritum in Philosophia. ¶ Et ratio huius ꝓpositionis sic intellecte, & declarat est: quia sic creditur velle & intendere concedentem, & nõ aliter. Quia ex tenore concessionis tertie partis constat quod intendit de tertia parte debitarũ pęnarum ad quas pro tunc obligatur quando lucratur talem indulgẽtiam. Ergo similis est ratio de secũda & tertia vice, quod.s. tertiã tantũ partem pęnarum quibus tũc est obnoxius lucratur per talem indulgentiã. Et ita est æqualitas Geometrica non Arithmetica in omnibus illis vicibus. Et in hoc concordat gloss. in capit. tempus. 13. quęst. 2. & Supplem. Gabri. in 4. d. 45. quęst. 4. artic. 3. dub. 3. licet ibi pro ratione det quãdã regulam Cancellarie q̃ infra ad aliud propositum habetur: nunc autem huic proposito nõ videtur quadrare. Concordat etiam Adria. in materia de indulge. & respondet ad argumenta ex. 4. via. & tandem cõmuniter doctores.

Nota. ¶ Sed ad maiorem declarationem nota quod stat quod per plures actus, & per plures vias per se, & ꝑ alios in vna seu pluribus Ecclesijs contribuendo seu orando lucretur quis semel tantum talem indulgentiam. Quia omnia illa reputãtur facta vna vice aut semel tantũ. Exempli gratia. secundum Adri. Si quis semel per tres familiares suos indistinctis Ecclesijs aut in eadem Ecclesia contribui iuberet per quemlibet quod reqritur pro lucranda indulgentia. Tunc enim stat quod omnes ille contributiones etiam totales æquiualẽt vni tantum aut vni vici: sicq; solum cõsequitur semel remissionem tertie partis Geometrice per omnes illas ac si semel cõtribuisset, vt dictũ est. Sicut si daret duos argenteos aut tres vbi vnum tantum opus esset ad lucrandum semel indulgentiam illam. ¶ Item secundo stat quod æquiualeant ille distributionibus pluribus vicibus, quodq; sępius lucretur talẽ indulgentiã ꝑ tales plures actus, & vices distinctas: & tũc si successiue fiunt illi actus vel vices, etiã lucratur sic successiue vna vice post aliã, ita quod in secunda vice lucratur tertiã partẽ Geometrice, vt supra dictũ est, & sic de alijs vicibus. ¶ Item tertio stat qđ sæpius lucretur talem indulgentiam per tales plures actus ęquiualẽtes multis vicibus disiunctis: & tũc si simul fiunt ille vices vel actus simulq; lucratur toties illam indulgentiam, dico quod lucratur ꝑdictas tertias æquales in numero Arithmetice, puta viginti annos qualibet vice: sicq; ꝑ illas tres vices simul liberat a toto debito puta. 60. annorum pęnitentie debite. Ratio huius est. Quia non est maior ratio de vna vice quam de alia, ex quo simul fiũt, vt supponitur. ergo si per vnam vicem remittuntur viginti anni de pęnis tunc debitis: ita etiã per aliam, quia talis est tertia pars pęnarũ tunc debitarum quæ per quamlibet vicem tunc simul remittitur de illis. 60. annis tunc debitis. ¶ Licet in hoc vltimo oppositum teneat Adria. vbi supra, dicens idem esse iudicium de hoc, & de secũdo casu pręcedente quando successiue fiunt ille vices, quod scilicet solũ proportionabiliter Geometrice remittitur tertia pars vt supra dictum est. Quia (vt inquit) licet a parte rei non sit subordinatio tertiarum partium pœnarum debitarum sicut nec illorum actuum aut contributionum: sicq; non sit a parte rei maior ratio de vna vice aut de vna tertia parte quam de alia, ex quo omnes ille vices simul fiunt, & remittuntur simul ille tertie pœnarum (vt supponitur,) quia nec nos possumus illas assignare: tamen quia Papa sic Geometrice, & subordinate concessit, & Deus illi se cõformat: ideo Deus qui scit, & potest illas distincte designare sic etiam acceptat. Et ideo est in arbitrio acceptantis Dei quam tertiam pro qua vice remittat Geometrice, vt dictum est. Sicut si soluendo simul tres denarios pro tribus quorũ quilibet debet vnum: in arbitrio creditoris est quem pro illo vel illo capiat non tamen omnes pro vno. Hæc Adria.

¶ Sed certe eius suppositum quod scilicet Papa in hoc casu sic intendit sicut si successiue fierent ille vices, videtur falsum: non enim intendit nisi de remissione tertiarum pęnę debite tempore quo quis lucratur indulgentiam: quæ tertie cum sint æquales Arithmetice tali tempore quando omnes tres tertias per tres contributiones, aut vices simul factas lucratur. Ergo Arithmetice, & omnino non autem Geometrice eas lucratur, vt supra dictum est saluo meliori iudicio.

Et idem iudicium est de eo, vel iis qui simul vel successiue bis lucrantur aliquam indulgentiam tertiæ, aut quarte partis peccatorum per aliqua opera pia pro aliquo defuncto per modũ suffragii, sicut dictum est quando simul, vel successiue pro se lucratur per eandem rationem.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum per multiplicatas concessiones, seu bullas indulgentiarum etiam quis eas omnes lucretur multiplicatas per vnum, & eundem actum pium ab illis omnibus assignatum, aut toties lucretur indulgentiam plenariam quot bullas habet.

RESP. tanquam probabilius quod sic. Exempli gratia. Quoad primum, scilicet quoad multiplicatas indulgentias. Quia si vnus Papa concessit ieiunantibus in vigilia Corporis Christi 20. annos indulgentiæ, & alius pontifex totidem pro eodem actu, & alius totidem: ita qui semel ieiunat in illa vigilia lucratur omnes illos sexaginta annos simul. Et idem iudicium est de diuersis pontificibus quorum quilibet concedit 20. annos uisitantibus talem Ecclesiam, aut ei eleemosynam facientibus, aut orantibus tale quid. Quia per unam tm̃ uisitationẽ eleemosynã Resp.

aut

aut orationem lucratur omnes illa simul indulgẽtias ab omnibus illis cõcessas. Ratio huius est. Quia sic videtur esse intẽtio Papę concedentis, vt patet ex practica & cõsuetudine indulgẽtiarũ concessarũ interessentibus diuino officio in festo corporis Christi & indulgentiarũ concessarũ mendicantibus, vt patet in eorũ priuilegijs. Item quia sicut per vnum actum aut peccatũ potest qs incurrere plures cẽsuras excõmunicationis suspẽsionis irregularitatis & huiusmodi agrauatas supra eundẽ actum & hominẽ: ita uidetur fauorabiliter velle Papam accumulare indulgẽtias pro eodem actu. Alioqui frustra esset secũda cõcessio si nil adderet prẹcedenti. ¶ Eodẽ modo, & per eandem rationẽ est dicendũ quando multi pontifices concedunt quilibet tertiam partem peccatorũ pro tali actu, quia scilicet per tres cõcessiones oẽs tres tertiæ æqualiter in numero & sic omnes pęnę debitę simul remittunt. Licet Supplem. Gabr. in 4. d. 45. art. 3. dub. 3. secundũ Tho. de Argentina aliter sentiat, iñ prædictus probabilius stãdũ est. Ad qđ etiam faciunt ea quæ in q. 34 pcedenti cõtra Adrianũ dicta sunt. ¶ Quoad aliud etiam quod scilicet quot bullas quis habet toties põt lucrari indulgentiã cõcessam in illis, sic scilicet, qđ per vnã bullam cõceditur indulgentia viginti annorũ uisitanti talẽ Ecclesiã aut facienti eleemosynã, & p aliã bullam idẽ conceditur: tunc ego possum per vnicã visitationẽ aut eleemosynã intẽdere lucrari illos viginti annos dũtaxat concessos per illã vnam bullã: & per aliã uisitationem aut eleemosynã lucrari tunc aut post alios viginti annos secũdũ aliã bullam seu cõcessioẽ: & gaudere nũc vna bulla tantũ, & post alia, &c. Similiter quando p vnam bullã cõceditur quod quis possit absolui plenariæ semel in vita, & semel in articulo mortis: & per aliã cõceditur idẽ & per aliã idẽ: tũc vna vice potest homo gaudere aut vti illa vna bulla qua voluerit, & alia vice alia, tam in vita q̃ in præsumpto articulo mortis, vt bulla cõcedit vt de articulo mortis latius habeť infra. q. 39 in primo puncto. ¶ Et ratio est. Quia sic iudicandũ est uelle pontificem, ut scilicet prosit nobis sna multiplicata concessio indulgentiarum: q̃ nisi sic intelligatur nõ prodesset, vt supradictum est. Et ad idem etiã est practicata consuetudo. Item quia idem est iudiciũ de omnibus istis indulgentiis pro uita & pro articulo mortis pſumpto, vt patet. Quia non est ratio differentiæ. Nunc aũt quando per plures bullas conceditur quod quis possit semel in articulo mortis absolui plenarię, cõmuniter dicũt doctores quod supposito quod intelliguntur ad articulo mortis pſumpto, vt infra. q. 39. habetur, tunc potest quis in vno articulo mortis præsumpto consequi indulgentiã plenã uirtute vnius bullę, & in alio articulo mortis aliã seu iterũ uirtute alterius, &c. Ergo similiter est dicendũ de aliis indulgentiis vt dictum est. Et forte hoc modo posset quis lucrari stationes, vt bis Ro. sępius in die, faciendo toties ẽm tenorem bullarum quot bullas habet ad hoc. Prędicta omnia intelliguntur nisi in generali aut in casu particulari oppositum constet de mente cõcedẽtis: a cuius voluntate totum hoc pendet: regulariter autẽ stãdum est dictis probabilius. ¶ Quod ideo dico qa multi doctores tenent oppositum maxime cõtra hoc vltimũ de multiplicatis vicibus secundum multitudinem bullarũ: nã, & refert Supplem Gabrielis vbi supra qđ est. 57. regula Cancellariæ curiæ Ro. sic dicens, Voluit Papa quod in literis indulgentiarũ ponatur clausula, quod si Ecclesiæ, vel capellæ, vel alias aliqua indulgẽtia fuerit per ipsum concessa de qua inibi specialis mentio facta nõ est: huiuſ modi literæ sint nullæ. Hæc ibi. Si enim Papa habuisset notitiam primi priuilegii prius dati, forte non ita facile dedisset ẽm. Notanter dř in hac regula per ipsum concessa: quia secus si eps, vel alius Roma. pontifex concessit ibidem indulgentias: tunc. n. vř valere etiam non facta mentione de priore cõcessione per verba prædictæ regulæ. Hæc Supplem. ¶ Quæ regula quõ etiam valeat, & practicetur iudicent curiales: satis est nostro proposito ꝙ Papa põt facere contra eam: quodq; per eã non probatur qđ nõ possit quis toties lucrari indulgentiam quot bullas, aut cõcessiones hẽt a diuersis pontificibus concessas, ut supra dictum est tanq̃ probabilius esse tenendũ. ¶ Nota etiã qđ prædicta oĩa solum intelliguntur de indulgẽtijs. Nam quoad alias concessiones contentas in bullis, puta ad comedendum oua, aut carnes temporib. alias prohibitis, & ad dispẽsandũ, & absoluendum a censuris, & casibus nõ plus valent centum quam vna eiusdem tenoris ut patet. ¶ Ex omnibus prædictis sequitur quod quando Papa concedit indulgentiã aliquam cõmitantibus sacrũ corpus Xpi, intelligitur toties quoties ẽm aliquos doctores. Quod videtur probabilius & magis practicatũ. Alii dicunt vt Supplem. Gabri. vbi supra dubi. 4. secundum Palud. &c. quod intelligitur semel tantum in die. ¶ Item quod qñ Papa concedit indulgentiam audientib. officiũ diuinum, seu missam tali festo, vel in tali Eccles. dicit Supplementum in Gabr. vbi supra quod ẽt intelligiť semel in die, sicut quã do celebrantib. aut communicantibus concedit, vt quod idem iudicium est, quando id concedit audientibus in Eccclesijs: dicitur enim tunc in Ecclesiis pluraliter non vt semel lucretur in vna Ecclesia, & iterum in alia, sed vt neglectum in vna possit suppleri in alia, seu reiterari, ita tamen, vt semel tantum lucretur quis talem indulgentiam in die quodq; sic intelligitur, & innuitur in ca. si diuinũ. Clẽ. de reliq. & venera. sanctor. vbi referuntur concessiones Vrbani 5. pe indulgent. corporis Christi, & in extrauag. Eugenii 4. referẽtis Vrbanũ, & Martinum 5. Ratio huius intellectus est, quia vt dicunt dicti doctores sic est mẽs Papæ vt patet ex dictis. ¶ Item dicit ibidm Supplem.

Regula cãcellariæ.

Card.

plem.quod celebrantes diuina seu missas,a fortiori lucrantur indulgentias concessas audientibus.i.reuerenter præsentibus, & communicantibus tunc. Quia eo ipso quo celebrant intersūt & communicant:sed non lucrantur eas dupliciter,scilicet uno modo quia cōmunicant aut intersunt,& alio modo quia celebrant, sed solum semel,& vno modo, quia scilicet perfecte celebrant.Quia sic est intentio concedentis,vt patet ex practica sic interpræ tante. ¶ Item dicit ibidem quod si sacerdos in priuato legit solus ad partē in Ecclesia horas canonicas ante vel post horarū collegialiter factam celebrationē, et si interfuit horarū tali celebrationi ; semel tantum lucratur talē indulgentiam cōcessam dicētibus officiū in festo aut infra octauā Corporis Christi.Quia sic est mens concedētis,vt dictū est:qd si aliter intenderet aliter esset dicendū, vt patet ex dictis.Ideo videatur tenor concessionū indulgentiarum,& s̄m illum iudicetur dū aliter sufficienter non constiterit de mente concedentis,

QVAESTIO. XXXVI.

Quantum durat indulgentia, & quomodo & quando incipit,aut desinit valere,& quomodo potest suspendi,& reuocari.

Proposi. 1. RESP.per quatuor propositiones: quarum prima est.Indulgentia illimitate aut ad tempus non determinatum concessa durat in perpetuū quousque sufficienter , & certo reuocetur, aut quousq; pereat locus vel persona cui concessa est.Probatur.Quia ex tenore concessionis sic paret esse de intentione concedentis dum opposi tum non constiterit sufficienter in aliquo casu, Quod si expressit limitatum tempus eius ualoris, dicendo per quinq; annos tantum seu vsq; ad quinquennium : tunc non valet vltra , & ipso facto expirat talis indulgentia : alias non si est ad tempus indeterminatum, vt ait propositio. Etiam si interim aut statim Papa eam concedens moriatur non expirat talis indulgentia p mortem Papæ concedentis , vt habetur de re: iur.Decet concessum a principe beneficium esse mansurum. lib.6. & concordat Palud. in 4.d. 20.q.4.art.1.& Innoc.in c.quod translationem. de offi.lega. & facit quod not. Lapus . in c. fin. de rescriptis. lib.6.& sequitur Gemini ibidem. & similiter gloss. & doctores in c. cum ad hoc, de cleri. non resi, & Landul. in Clemen. fin de elect.& Siluest.tit.indulg. q.5.&7. & lum.Ang. & Ro.&c.docto. vbi etiam dicit Siluester q hoc facit valde ad omnes literas gratiosas non per indicatiuas, & ad hoc quod saluus conductus non expirat per mortem concedentis.Pro quo etiam vide glossam singularē in c.cum ex eo. de elect. lib.6.nec obstat.l.fin.ff. de pœnis. quia loquitur in penalibus. Videantur tñ regulæ Cancellariæ q supra q.33.in fine positæ sunt. Et idē dicendū est s̄m gloss.in c.fi.de offi.legati. ut ait Siluester vbi supra, de indulgentijs quas legati cōcedunt subuenientibus locis pijs, & huiusmodi: quia durant etiam post finitam legationē,& post mortē ipsorū legatorū,sicut & eorū statuta etiam si in eis contineatur pœna excōicationis. Et concordat Panor.secus de indulgētia,seu potius licentia eligendi sibi cōfessorē vel non residēdi in beneficio & huiusmodi; quia talis licentia expirat per mortē concedentis legati,seu finito eius officio,nisi sit facta cū causæ cognitione,& cōsensu sui capituli:qa est peiudicatiua Ecclesiæ. Et sic tene. (ait Siluest.& lum. Ang & doct.) quod in cōcessione,seu licētia præiudicatiua talis gr̄a cōcessa per Papæ inferiores sine causæ cognitione expirat finito officio cōcedentis,aut p eius mortē: secus si concederetur a Papa,vel si non esset alteri præiudicatiua,vel si cōcederetur auctoritate Papæ,vt idē summistæ latius dicunt.tit.gr̄a. & sic cōcordant doct. ¶ Idē etiam dicendum est in indulgētijs aliorū prælatorū,vt pote episcoporū archiepiscoporū,& c.s̄m Palud.q.s.non finiūtur per mortē concedentiū,sicut nec indulgentiæ legatorū: quia,& sic est in cōsuetudine optima legū interprete. Ratio autem huius quam assignat Siluest.vbi supra , quia.s.concedunt indulgētias auctoritate Papæ,nō valet. Nā epi cōcedunt indulgentias auctoritate sua ordinaria secundum cōmunem , & verā opinionē contra Durand.vt supra q.10. propo.2.habetur : & tñ nō expirant per mortē concedentiū . ergo ratio est supra dicta.s.quia sic ius statuit, consuetudine id sic interpretante. Et ita patet propositio quoad primā partem eius.s.quousq; sufficienter reuocentur, & c.de quo in propositionib. sequētibus hr̄ quomodo reuocari , & perire possunt indulgentiæ.Nulla etiam gratia Papæ iā signata expirat per mortem eius ante literarū expeditionē s̄m Rotan. in antiq. 882. ut ait Felin. & Decius, & de Ripa. & Card. in rub.de constit.vt renet,& refert Nauarro. de indulg. nota.31. §. 26.vbi de his latius. Valet autem omnis gratia, & indulgentia secundum ius commune,nisi Papa aliud disponat,aut uelit , statim ut signatur, c.institutionis.25.q.2.

¶ Propositio 2. Indulgentia pōt ualide,& licitè suspendi,& reuocari ad tēpus,vel in perpetuū: qua reuocatione facta iā nō amplius ualet talis indulgētia.¶ Probatur. Quia si solū valet indulgentia ad voluntatē concedentis. ergo ea mutata desinit ualor eius.Itē quia ex quo concedens est supra dispositionem positiuā pcipuè a se factam,potest valide,& licite ex causa rationabili suspēderet,& reuocare grās , & facultates alias liberaliter sine contractu politico pertinēte ad iustitiam cōmutatiuā , aut etiam distributiuam per eum concessas:& est ualida talis suspēsio,& reuocatio etiā sine vlla causa facta, licet reuocator talis peccet sine rōnabili causa id faciendo. In hoc concordant doct. communiter in cap.1. Proposi. 2.

de con-

de cõcessi.preben.lib.6.præcipuè Gemio ibidē & Siluest.tit.gratia.§.2 & tit indulg.q.5. & sum. Ang.& Rosel.co.tit.& colonat cõtuet.& sic salua tur practica Ecclesię & summorũ Põtificũ sępe su spendentiũ indulgentias.Id enim non solũ vali ue sed & licet fit si ex iusta causa(vt psumendũ est dũ de opposito non constat manifeste) id faciũt,scilicet ut fideles sępius efficaciter alliciant ae noua opera pia eleemosynarũ orationũ visitationũ ieiuniorũ,& huiusmodi spiritualiter & temporaliter vtilia & necessaria Ecclesię: ad q̃ non sic allicerentur efficaciter sine tali suspēsione si essent securi ve suarũ bullarum jam semel acceptarũ irr euocabili valore. ❡ Itē qa licet prīceps regulariter cõtra suũ contractũ venire nequeat c. 1.de probatio.tamen secundum omnes & pcipue Bald.in.l.fin.ff.de Senat.& Felin.io dict.ca. 1.de probatio.& nota.doctorum in.c.quæ in Ecclesiarũ,de constitu.potest iusta de causa cõtravenire tollere & reuocare etiā si pretio interueniēte sit cõcessa,vt Nauarro.tract.de indulg.nota.28.§.7.etiam ait in nota.31.§.28. ad prædicta ēt facit regula iuris.16.decet.lib.6.& ibi glossa, & Philip.Franc.& doct.cõmuniter . Nam vt ibi ait glossa fina.licet sit decens non tamen necessarium est quod beneficium principis semper maneat. Nam etiam sine causa quamuis nõ deceat potest reuocari per eum, & auferri.

Arg. 1. ❡ Contra hoc arguitur tripliciter. Primo,Imperator non põt reuocare priuilegium concessam alicui pro aliqua pecunia nisi illā ei restituat. ergo nec similiter Papa indulgentias nisi restituat id qđ pro eis lucrandis datũ est.❡ Itē secundo.

Arg. 2. Quia donatio, & distributio etiã liberalis facta de bonis cõmunibus nõ reuocatur sine causa,& de meritis eius eni donatũ aut distributũ est, secundũ cõmuniter doct. vt etiam ait Siluest. tit. donatio.1.q.12.13.ergo & similiter in indulgētijs liberaliter condonatis.❡ Item. 3. quia sicut

Arg. 3. Deus dans vel promittēs dare gratiā vel gloriā pro aliquo opere non potest stante lege negare aut reuocare sine demeritis eius cui promisit.Ergo nec similiter Papa concedens indulgentiā:ex quo suo principi Deo & regulæ,& uoluntati eius infallibili tenetur se conformare in distributione thesauri indulgentiarum sibi commissi.

Respon. ad 1.argu. ❡ Respondeo ad primũ negando consequentiā. Quia illic est cõtractus polyticus pertinens ad iustitiā cõmutatiuā quo emitur priuilegiũ aut huiusmodi:hic aut nõ, sed est liberalis donatio indulgētiæ ex parte cõcedentis de thesauro Ecclesiæ,vt sup.q.3.corol.1. habetur : quamuis nõ fiat sine cā pia alliciente homines ad pia opera. Ideo talia pia opera elemosynę sicut opera ieiunii aut orationis pro quibus est cõcessa indulgētia,nõ sunt eis restituenda:neq; in hoc defraudātur homines,quia satis pmii assentialis & accidētalis a Deo receperunt in te aut in spe pro illo pio opere ab eis debite facto.Neq; illa pia opera fecerũt aut dederũt in preciũ indulgētiæ: sed vt meritum congrui pro præmio indulgentiæ, ut supra.q.2 t.propositione.1.habetur.

❡ Ad secundum respondeo negando consequentiā. Neq; est simile:Dico enim qđ antecedēs, & ratio illa solũ procedit, & habet veritatē in bonis q̃ iam per talem donationem in ius,& dominiũ donatarij transierunt : q̃ ex quo iam sortita sunt suũ effectum non possunt reuocari.Et similiter cõcedo quod postq̃ indulgentia alicui concessa sortita est suũ effectũ , vtpote quia virtute eius remissa est tãta vel tanta pęna secundũ eius tenorē,non potest reuocari id quod remissũ, & donatũ est, ita φ iam remissũ,& donatũ non sit. Sed quoad id quod non est remissum , & nõ est sortita effectum talis indulgentia põt suspendi & reuocari ne deinceps habeat effectum & valorem: ex quo quoad id non est facta donatio , & remissio in effectu,vt dictum est. Respon. ad arg. 2.

❡ Ad tertiũ respondeo negando consequentiā. Quia nõ est simile.Quia gratia,& gloria est merces operis debita tali lonium de lege.Indulgētia autēm noo est nisi præmium de congruo datum pro opere pio,& vt per eam homines alliciātur ad opera pia vt per allectiuum,vt supra q.3. & quęst.21.allegatum est. Ideo tale præmium , & allectiuum põt licite suspēdi,& reuocari,ut per alterum simile, scilicet per aliam indulgentiam homines alliciantur ad similia opera pia,ut dictũ est Et idem iudicium est de alijs concessionibus contentis in bulla ad confitendum,ad absoluendum,ad concedendum alias prohibita: quia eadem ratione possunt suspendi, & reuocari. Resp. ad 3.

❡ Propositio tertia.Reuocatio bullę,seu indulgentiæ non nocet neq; tollit eius valorē in foro Dei,& Ecclesiæ ante sufficientem certificationē de tali reuocatione,seu suspēsione:nisi Papa aliter aliquādo intendat.❡ Prima pars patet. Quia sic est intentio Papę cõcedentis aut reuocantis seu suspendētis , quod scilicet nõ habeat effectũ nec ullo modo noceat ante sufficiētem notitiam eius,ut patet ex practica, & secundũ cõmunem intellectũ doctorum,vt late agit Gemini.de cõcessio.præbē.c.1.lib.6.& Domini.ibi dem & Nauarro de indulg.nota.31.§.28. ubi etiā ait idem esse iudiciũ de suspensione.Et sic fuit determinatum per docto.cõmuniter in dicto.c.1.quia olim Calixtus Papa cõcessit indulgentiā plen.omnibus dantibus subsidium: q̃ indulgentiam postea successor eius reuocauit: & tñ determināt doct. ibidem quod illi omnes qui subsidiũ dederũt illo intermedio tēpore a die reuocationis vsq; ad diem notitię lucrati sunt illā indulgentiā:& cõcordat Siluest.titu.indulg.q.5.& tit.gratia. §. 2. & sum.Ang.& Ros. eisdē tit.§.7.&c.❡ Secunda pars,scilicet nisi Papa aliter aliquando intendat patet. Quia quoad Deũ & conscientiam totum hoc pendet ex volũtate cõcedentis ēt non notificata,vt.f.valeat suspēsio,& reuocatio ex tēpore quo Papa voluit nõ valere & reuocauit. Quoad forũ aũt contentiosum, & in foro Ecclesiæ non Propos. 3.

No 4 valebit

valebit cõcessio, aut reuocatio, & suspensio, nisi a tpe sufficientis notitiæ, aut notificationis, aut nisi expresse appareat ex tenore reuocationis, aut literarũ Papam velle quod talis reuocatio, aut suspensio habeat locum a tpe quo facta est, seu a tali die etiam si non sit notificata, ut dicit Gemini. & doct. vbi supra, & Siluest. vbi supra tit. gratia. §. 2. Nam licet lex non habeat virtute obligandi nisi a tpe sufficientis promulgationis: reuocatio autem vel suspensio legis & dispositionis cuiuscunq; habet vim etiam si non sit promulgata a tpe quo talis reuocator voluit illam non valere. Plus enim requiritur ad edificandũ quam ad destruendum: & plus ad obligandum, & concedendum quam ad deobligandum destruendum, & reuocandum. ¶ Sed vt dicit sum. Ros. tit. indulg. §. 7. raro vel nunquã Papa intẽdit reuocationem indulgentiarum valere ante eius sufficientem notificationẽ, tam in foro conscientiæ q̃ Ecclesiæ, sed ut supra dictum est post eius sufficientẽ notificationem. ¶ Vtrum aũt priuilegiũ sumat vires statim, ut conceditur etiam ante notificationem, uide Siluest. tit. priuilegiũ. q. vlt.

Proposi. 4. ¶ Propositio. 4. Indulgentia cõcessa expirat per aduentum alterius posterioris quæ primam nõ comparitur secum, vtpote si in largitione indulgentiæ in diem dedicationis Ecclesiæ concurrũt multi concedentes, puta archiepiscopus, & episcopus, &c. solum valet illa posterior cum omnes non possint habere locũ ut supra q. 14. propos. 1. 2. &c. ¶ Expirat ẽt indulgentia destructo tali loco cui concessa est sic ꝙ dedicatione, aut ædificatione iterata talis locus indigeat: similiter mortuis personis quibus tantum illa indulgentia concessa erat. ut ait Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 1. ¶ Sicq; patet in summa ex omnibus supradictis ꝙ indulgentia expirat communiter per reuocationem, aut suspẽsionem perpetuam, aut temporalem, & per aduentum posterioris non compatientis primam, & per destructionem loci, aut personæ cui concessa est.

QVAESTIO XXXVII.

Vtrum indulgentia similiter, & licentia, aut concessio data alicui ad absoluendum de peccatis casibus, & censuris extendatur, & valeat quoad peccata, & casus, & censurãs, & contracta, & commissa, seu committenda, & contrahenda post concessionem illius indulgentiæ, seu facultatis, etiam si cum confidentia talis concessionis committantur, an solum quoad commissa, & contracta ante concessionem illam.

Proposi. 1. RESP. per tres propositiones, quarum prima est. Quoad indulgentias standum est earũte noritate qđ si indulgentia sonat, ut semel possim illã lucrari: tunc certum est illam solum valere quoad cõmissa peccata vsq; ad tempus quo talem indulgentiã lucrabor: & non ad futura, ut dicunt cõiter doctores, & sum. Ros. tit. indulg. §. 16. & patet ex supradictis q. 8. Ideo si nunc ego plenariæ absolutus per indulgentiã plenariã, vita decederẽ, certe statim volarem ad cęlum nisi alia mortalia, aut venialia post talẽ indulgentiã cõmisissem. Qđ si indulgentia sonat toties quoties, aut quod sæpius illã possit quis lucrari in anno, aut in perpetuũ: tunc patet qđ toties aut sępius de cõmissis tantũ vsq; ad tempus illud quo illam indulgentiam lucrari uoluerit valet indulgẽtia. Ratio horum est. Quia sic sonat tenor indulgentiæ cui est standum, ut dictum est.

¶ Propositio secunda. Si in facultate conceditur posse absolui, aut dispẽsari toties quoties, aut in determinate in perpetuũ, aut vsq; ad tale tempus: intelligiẽ etiam de cõmittendis postquam talis facultas cõcessa est, & quoties uoluerit, ut patet tum ex tenore, tum ẽt ex consuetudine sic interpretante. Hoc est verum nisi oppositum cõstet sufficienter de uoluntate cõcedentis, puta si dicit de cõmissis vsq; ad tẽpus concessionis, seu notificationis: tũc enim non valet ad cõmittenda peccata, &c. aut si alia huiusmodi verba apponant. Sed Soto de iustitia, & iure lib. 8. q. 4. art. 3. ait esse differentiam inter facultatẽ cõcessam in bullis Cruciate absolute ad absoluendũ a peccatis reseruatis, & ad dispensandum in votis. Nã facultas absoluendi a peccatis extenditur etiam ad peccata quæ postq̃ bullam susceperit quisq; cõmiserit: facultas autẽ dispẽsandi, aut etiam cõmutandi vota nõ nisi de illis votis quæ edita sũt ante bulle susceptionem. Hæc ille. Sed certe ratio quam ibi dat non satisfacit. Ideo tenori concessionis, & practicẽ, ut dictum est, standum ceu seo in utroq;. Sed si absolute facultatem dispensandi in votis ipsa bulla concedat, probabile est vt strictẽ interpretetur ut secundũ Soto dictum est. Nã de concessione ad cõmutandum non vẽ eadem probabilitas. ¶ Sed etiam aduertendum est quod in bullis vix, aut nunquam reperitur cõcessa facultas dispensandi, sed cõmutandi vota. Et quamuis Soto vbi supra aliud significat, tñ in bulla Cruciate sancti Antonij expresse conceditur facultas non quidem dispensandi sed commutandi uotum religionis simplex, & perpetuẽ castitatis non solemnizatum per professionem.

¶ Propositio tertia. Quando in facultate nõ excipiuntur ea quæ cũ confidentia talis facultatis commissa fuerint: de rigore videnẽ concessa, vt scilicet ad eam etiam se extendat talis facultas si alias secus. Hæc propositio uidetur probabilis stando in rigore talis concessionis nil excipiẽtis. Quia priuilegium latẽ interpretaudum est contra concedentem maximẽ in fauorabilibus quæ non sunt in præiudicium tertij, ut supra q. 9. ꝑpos. 4. habetur, qualis est talis concessio præfata sicut, & qualibet facultas ad absoluendũ de reseruatis quibuscunq;. Item quia ex quo aliqñ in bullis, seu facultatibus huiusmodi fit expresse talis exceptio, quod scilicet uirtute talis facultatis

Propos. 2. (margin, beside Propositio secunda)

Not. (margin, beside Sed etiam aduertendum)

Propos. 3. (margin, beside Propositio tertia)

cultatis nō potest absolui ab ijs quæ cum confidentia eius cōmiserint. Ergo quando talis exceptio nō ponitur videntur cōcessa, quia quādo ius nō excipit nec nos excipere aut distinguere debemus, vt habetur sup. q. 9 propositio. 4. late. Item quia ius non dicit quod ipso facto priuilegiū amittit qui cōcessa sibi abutitur potestate: sed dicit ꝙ priuilegiū meretur amittere: & ita fm merita innuit priuationem vel declarationē amissionis nō ipso iure aut facto fieri sed posse & debere fieri: sicut dicit Aug. ꝙ peccator est indignus pane quo vescitur: nō tñ eo ipso quo peccat est priuatus iure ꝙ habet in suo pane. Itē quia licet clausula seu exceptio generalis in cōcessione, & lege intelligatur apposita licet non exprimatur: prædicta tñ exceptio nō est generalis in omnibus cōcessionibus vt patet: quia aliquando ponitur aliquando non in facultatibus fauorabilibus. Ergo sic videtur probabiliter stādo in rigore dicendum. Et uidetur concordare Siluester. titu. indulg. q. 10. par. 5.

¶ Quod ideo dico in rigore quia si de mēte concedētis aliud probabiliter præsumatur aut cōstet: tūc talis cōcessio aut priuilegiū nō extēdit ad ea quę cū cōfidentia eius cōmissa fuerint post talē cōcessionem, vt patet: quia voluntate concedentis pēdet totū hoc. ¶ Vnde quia in generali concessione aut facultate cōtra ius cōmune nō præsumitur qs cōcedere velle id quod nō esset specialiter cōcessurus, vt est cōis regula vtriusq; iuris. Specialiter aūt nō esset quis cōcessurus id vnde esset incentiuū peccādi, quale videtur esse si cōcederetur facultas ēt ad ea quę cum confidentia eius cōmitterentur: quia, & semper est interpretatio faciēda vt vitetur delictū, vt habet in. l. 1. C. de his qui. §. si fundū. Hinc uidetur quod concedens nō intēdit ꝙ ad ea facultas sua extēdatur. Et per cōsequēs videtur ꝙ ad ea nō valet nisi expresse concedatur, quodque, vt securius hoc sit tenēdum. Immo, & absolute sic quærentibus & non quærentibus dogmatizandum est ad terrorem, & præseruationem peccati, quia etiam prędicta tertia propositio non est satis certa etiam in rigore sed dubia, licet probabilius uideatur id quod ipsa dicit in rigore tenendum. In dubiis autem tenendum est securius quod scilicet talis facultas non se extendit ad ea quæ cum eius cōfidentia cōmittuntur: nisi cōstet de opposita voluntate cōcedētis, aut in casu particulari quo vi spendiū immineret si circa talia nō valeret talis facultas absoluēdi, quia & sepenumero cōtingere pōt desperatio aut huiusmodi nisi taliter iā cōmissa absoluantur, & dispensent aliquādo virtute talis facultatis: dūmodo illi notificetur quod talis facultas iā nō ei valebit ad alia cū eius cōfidētia de cętero cōmittenda propter rationes supradictis. De his ēt vide Siluest. tit. priuileg. q. 3.

Nota. ¶ Sed nota ꝙ tūc tantū dicitur quis peccare cū eū cōfidentia talis facultatis qñ ex talis facultatis cōfidentia mouetur ad cōmittendū id ad ꝙ nō moueretur sine ea. Nō dico ꝙ qñ nō committeret illud si talem facultatē nō haberet: sed dico ꝙ qñ nō moueretur ad id nisi ex tali confidētia, tunc dicitur ex tali confidētia peccare: est nāq; differētia inter hęc. Stat enim ꝙ si ego nō haberē talē facultatem, & tā facile remediū certū, cauerē solicitus ne inciderē in talia reseruata: at vero cū video mihi facile remediū per talē facultatē adesse, sicut & ad alia nō reseruata: certe nō curo magis illa cauere ac si reseruata nō essent vel sicut alia nō reseruata pro quibus facile remediū haberetur, & tñ in hoc casu est verū ꝙ talia ego non cōmitterē si talē facultatem non haberē, sed tamen hoc nō est positiue cū cōfidētia bulle aut (quod idē est) causaliter ex cōfidentia bulle peccare: dū talis confidentia nō est causa positiue mouens ad peccandum: sed est causa priuatiua seu cōcomitans ad peccatum, dū p talē confidentiā ego neglīgentior indies fio ad cauendū diligētius talia reseruata quā si talē facultatē non haberē: & per consequens hoc non est prebere aut summere causaliter incētiuū peccādi, sed est per talē confidentiā auferri specialem solicitudinem cauendi talia seruata. ¶ Quod si ego non solū ex tali cōfidentia facultatis essem negligens ad cauendum reseruata sicut nō reseruata: sed insup moueret specialiter ad exequendum praua desideria seu passiones quibus etiam alias ad talia reseruata instigor & moueor: tunc vere ꝓprie talis cōfidētia facultatis est causa positiua aut positiue mouēs ad peccatum & ꝑsās incentiuū ad id: & talis dicitur proprie cum cōfidētia seu potius ex cōfidētia talis facultatis peccare. Sicut quādo aliq decrerēt & deliberarēt secū dicentes, accipiamus hāc bullā & occidamus illū quia absoluemur per illam, vel bullā habemus qua possumus absolui occidamus illū, &c. ¶ Et iste talis non pōt absolui virtute talis facultatis qñ in facultate excipitur explicite aut implicite is q cū cōfidentia facultatis peccat vt supra dictū est. Ille aūt alius supradictus qui solū fit negligens p talem facultatem ad cauendum reseruata ac si nō essent reseruata, videtur ꝙ bene potest absolui virtute talis facultatis etiā ex presse excipientis cū qui cum eius confidentia peccaret. Et ratio huius est. Quia virtute talis exceptionis solū excipitur is qui propriæ & positiue ex tali confidentia mouetur ad peccandum & sumit inde incentiuū peccati. Quia & hoc solū intendit concedens pręcauere quando talem exceptionē expresse aut implicite facit. Quia & in cōcessione suę facultatis certe intendit liberare eos, qbus eam concedit, a maiore solicitudine adhibenda circa absolutionem a reseruatis, quā si non essent eis reseruata. Alioqui periculosum & fere semper scrupulosum esset habere tales facultates, nisi sic intelligantur ꝓprie, vt dictū est. Cum cuilibet peccanti in reseruatis fere semper occurrat cognitio aliqua de tali facultate & remedio, & intentio aliqua se remediandi

post

post commissum tale peccatum reseruatū sicut non reseruatum: quia si putaret non patere sibi remedium nisi difficile, sicut existenti in articulo mortis: certè solicitius caueret omnis homo peccans tam in reseruatis, q̃ in non reseruatis. ¶ Et nota q̄ talis exceptio eius qui cum confidentia talis facultatis peccaret semper intelligitur de peccatis in futurū post habitam talem facultatem: non autem de commissis in præteritū cum confidentia habendi, seu impetrandi talem facultatem, seu bullam. Quia per talem concessionem, vel exceptionem solum intendit concedens præcauere incentiuum delinquendi, quod respectu futuri tantum est.

QVAESTIO XXXVIII.

Quæ sit forma verborum in concessione indulgentiæ?

Respon. RESP. quòd non est aliqua forma specialiter assignata: sed quæcunque forma significās indulgentiam concedi cum debita, & consona intentione sufficit. Probatur quia actus iurisdictionis solius, qualis est iste, ut supra q. 3 habet) non habet certam formam: cum totum hoc dependeat ex uoluntate concedentis. Et in hoc cōcordant communiter doctores. Vt etiam expresse ait Gerson. in tracta. de absol. sacra.: Alphap. 33. K & Floren. 1. par. sum. tit. 10. cap. 3. §. 5.

¶ Ex quo patet primo quod quando Papa concedit per se ipsum indulgentiam ex nunc pro tunc alicui facienti tale quid, puta uisitanti Ecclesiam & huiusmodi: tunc ipso facto lucratur illam absque hoc quod aliquis confessor illam concedat. Quando uero Papa non sic concedit, sed concedit aut committit alicui puta confessori, aut prædicatori quod eam concedat facienti tale quid: tunc non lucratur quis illam nisi ille (cui Papa sic commisit) concedat, ut supra q. 23. & latius q. 27. propos. 5. habetur. Quia nisi talis forma ibi taxata, aut modus seruetur non valeret indulgentia. Raro autem, uel nunquam Papa imponit aliquam formam seruandam in concessione indulgentiæ, licet imponat modum ad eam lucrandum. Vnde illa forma quæ solet poni in bulletis, dicendo misereatur tui, &c. vbi ponitur valde longa explicatio absolutionis & concessionis indulgentiæ, secundum Florent. vbi supra non ponitur a Papa neque est in originali bulla: sed ponitur a commissarijs, ut sic in summa sciantur, & explicentur casus, & sententiæ a quibus quis potest absolui virtute bullę. ideo non est necessario seruanda ex vi indulti, vt dictum est. ¶ Et si quæras quæ forma communiter est obseruanda circa hoc: respondeo secundum Florent. ubi supra, & Siluest. tit. indulgentia, q. 10 5. par. quod quia communiter in bullis dicitur quod confessor plen. remissionem tali personæ largiatur: ideo tunc videtur conueniēs forma: quod præmissa absolutione ab excommunione, & peccatis secundum falcultatem indulti dicendo misereatur tui, &c. indulgentiam, & absolutionem, &c. dicatur ego auctoritate sanctæ Ecclesiæ mihi commissa, seu auctoritatæ qua nunc fungor te absoluo ab omni vinculo excommuuicationis, & restituo te sacramentis Ecclesiæ, & ab omnibus tuis peccatis: & concedo tibi indulgentiam plenariam, seu remissionē plenissimam omnium peccatorū tuorum in nomine patris, & filij, &c. Quod autē additur, de quibus corde contritus, & ore confessus, &c. nō debet dici nisi id in tali indulto exprimatur: qa nocet. Similiter nec illud, præter ea quæ cum cōfidentia huius indulti commisisti, &c. non debet dici nisi id in tali indulto exprimatur. Quia nocet, ut bene hoc ait Siluester ubi supra qd sic est intelligendus, & limitandus Floren. & alia verba ēt superfluūt, & sępè nocent: ideo nō sunt dicenda secundū Gerson. ubi supra. Item utrum ei qui ex quacunque causa nō est confessus peccatum debeat dici, absoluo te a peccatis, vide infra q. 39. 2. puncto. ¶ Ideo tutius est s̄m Gerso. vbi supra, quod quis petat concedi sibi indulgentiam talem secundum Papæ concessionē, & intentionem, quodq; conferens supradicto modo concedens sic dirigat suam intentionem ad gratiā a Papa concessam siue explicetur siue nō illa intentio, & cōcessio Papæ: & ista forma est sufficiens tā pro sanis quam pro existentibus in articulo mortis. Imò & dicit Florent. ubi supra qđ etiam si non seruetur prædicta forma si tenor indulti eā nō requirit, sufficit quæcunq; alia æquiualens, puta dicendo, do tibi illā indulgentiam quæ continetur in tuo indulto, seu quā Papa cōcessit tibi posse dari, etiā si non dicatur in nomine patris, &c. similiter si dicat dominus te absoluat a tua culpa, & pęna, seu concedat tibi indulgentiam quam tibi Papa concessit, aut secundū gratiam tibi a Papa concessam, sufficit: quamuis hoc videatur dubium, pro quanto is cui Papa cōmisit, ut indulgentiam concederet non uidetur concedere quid secundum formam indulti, sed solum deprecatiuæ committere Deo, ut ipse cōcedat. Valeat quod valere potest.

QVAESTIO. XXXIX.

Quomodo agendum est cum existente in articulo mortis quoad concedendum indulgentias, & quoad omnia alia ad eius animæ salutem pertinentia.

RESP. per tria puncta. Quorum primum est. Quando conceditur indulgentia pro articulo mortis utrum intelligatur de vero articulo mortis an de pręsumpto, an de vtroque, ad quod dico tria. ¶ Primo quod quando Papa expresse dicit pro uero articulo mortis: tunc patet quod de vero tantū articulo mortis intelligitur. Quando autem absolute dicit pro articulo mortis: tūc intelligitur tam de articulo vero quam de probabiliter Punct. 1.

babiliter præsumpto quomodocunque. Et ratio horum est: quia sic rationabiliter præsumitur de voluntate Papæ dum aliud non constat. Sicut extrema vnctio pro articulo mortis vero, & præsumpto ex infirmitate intelligitur, & non solum pro vero articulo mortis. Et in hoc consentiunt expresse Gerson, & Floren. ubi supra in q. præcedenti habentur allegati, & Supplemen. Gabr. in 4. dist. 45. q. 4. art. 3. dub. 1. ¶ Et nota q̄d aliud est articulus mortis, aliud periculū mortis. Nam articulus mortis dr̄ quando quis est iam in puncto mortis, ita q̄ iam de eius vita probabiliter desperaṫ vndecumq; id proueniat. Periculum aūt mortis dr̄ q̄n quis est in tali actu quod est quidē timendum de morte, modo de vita desperetur mō non: vndecunq; tale periculū prouenıat, pu ra ab infirmitate, vel quia est in bello, peste, seu nauigatione periculosa, aut in partu difficili, &c. Bulla autem concedit aliq̄n pro articulo, & raro pro periculo mortis. Sępe tamen alterum pro al tero in usu loquendi, & apud iuristas vsurpatur. Et ideo licet in rigore verborum ita sit, ut ait ēt Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 4. fol. 870. b. at vero cū mortis periculum, & timor valde instat, & immi net mors verisimiliter: tunc etiam est, & cēsetur articulus mortis, in quo bulla cōcedit absolutionem; & indulgentias fieri posse, ut hoc prudenter ait Gouarrubias in ca. alma mater. de sen. ex com. part. 1. 2 §. 1 1. nu 8. fol. 102. in quo etiam cō cordare videntur doct. cōiter ibi ab eo allegati cum magistro Soto ubi supra, & Syluest. interdictum 5. q. 7. & absolutio. 1. q. 4. & Panor. in cap. quod in te. de pœ. & re. vbi exemplificat de grauiter parturientibus.

Nota. Articulus mortis, & periculum mortis.

Dict. 2.

¶ Secundo dico quod q̄n indulgentia concedit̄ pro vero articulo mortis: tūc non lucratur illam quis in articulo mortis tantū probabiliter præsumptuo, ēt si ei concedatur a sacerdote. Ratio. Quia solum pro vero articulo mortis cōcessa est. Et tunc non plus valent mille bulle concedentes indulgentia plen. pro uero articulo mortis, quam una eiusdem tenoris, ut pater. ¶ Si aūt cō cedatur semel tantū pro articulo mortis simpliciter, q̄ idem est, q̄ pro articulo mortis probabiliter præsumpto: tunc semel tantum pōt in tali articulo mortis probabiliter præsumpto lucrari talē indulgentiam: & post q̄ semel sic eam fuerit lucratus siue in primo siue in secūdo, aut alio articulo mortis præsumpto: iā non poterit eā lucrari amplius, nec illa bulla gaudere, aut uti ad idē. Quia sortita est totum suum effectum, sed si hēt aliā bullam, aut facultatē similem ad idem pōt illa vti in alio articulo mortis præsumpto, aut vero, semel tantū. Et similiter de alijs eiusdē tenoris. dicatur. Quia quoad hoc toties in tot articulis mortis p̄sumptis pōt vti, quot bullas, auc facultates hēt ad hoc. Et tūc nihil valet, aut pro dest dicere q̄ reseruet̄ pro alio articulo mortis vero, vel p̄sumpto: ex quo Papa id nō concedit: q̄ si id cōcedit, ēt si id ei nō dicatur nihil obest, vt infra in 3. dicto hr̄ latius. Rō huius est. Quia sic vr̄ intentio Papæ concedentis semel tantum pro articulo mortis: alioqui illud semel nil efficeret. Et concordant communiter doctores.

¶ Tertio dico, q̄ quando indulgentia concedit̄ pro articulo mortis simpliciter non dicendo semel, tunc supposito q̄ intelligit̄ de articulo mor tis vero, vel etiam præsumpto, ut in primo dicto hr̄ vtrum valeat semel tantum, ut in secundo di cto habetur, aut toties quoties, in hoc ex triplex opinio.

Dict. 3.

¶ Prima est Floren. & Siluest. tit. indulg. q. 10. & Supplem. Gabrielis ubi supra, & cōiter doct. q̄ solū valet semel ac si Papa expressisset semel, vt supra secūdo dicto habetur. Ratio. Quia ex quo quis semel vsus est priuilegio indeterminate cōcesso, iā expirat p̄ primā vicē, nisi in ipso priuilegio aut bulla exprimatur q̄ possit eo vti toties, vt sæpe dicitur in bullis propter hanc causam.

Opin. 1.

¶ Secunda opinio aliorum est quod si confessor aut alius f̄m formā indulti concedens talem indulg. quādo eam concedebat addidit q̄ si de hac infirmitate uel hac vice nō obieris reseruetur tibi talis indulgētia pro vero articulo mortis (vt cōmuniter ponitur vt in formularis absolutionū in bulletis): tunc nō lucratur eā tūc sed reserua tur pro alio articulo mortis vero vel pręsumpto vt ibi dictum est. Quod si id non addatur: iam si prima vice lucratus est talem indulgentiam, nō potest iterum eam lucrari, quia non valet nisi semel, vt dicebat doct. 1. opinionis.

Opin. 2.

¶ Sed certe non videtur quare talis reseruatio pro alio articulo mortis fiat si id Papa non concedit, maxime si homo habens bullam intendit quod habeat effectum tunc in illa prima vice, vt sit quando non requiritur quod concedatur in tali articulo ipsa indulgentia per aliquem cōfessorem aut per alium, sed Papa ipse ex nunc pro tunc in tali articulo mortis concedit ei talem indulgentiam pro tali opere pio facto, ideo communiter non tenetur hęc opinio.

¶ Tertia opinio est quod toties quoties homo venerit ad articulum mortis potest lucrari talem indulgentiam: quia non expirat per quascunque vices homo vtatur ea, quia sicut aliæ cōcessiones concesse pro articulo mortis aut pro tempore infirmitatis, puta ad absoluendum de peccatis et censuris in articulo mortis, ad celebrandum domi suę et communicandum et audiendum diuina tempore infirmitatis et in articulo mortis, intelligūtur toties quoties i talibus articulis occurrentibus vtpatet ex practicata cōsuetudine. ergo similiter eadem ratione est intelligendum de indulgentia interminate concessa. Sicut etiā dicitur q̄ extrema vnctio solū est pro articulo mortis, intelligitur de quolibet articulo mortis pro babiliter occurrēte q̄ habet fructū. Sic etiā de indulgentia p̄dicta. Quia indefinita iuris æquiualet vniuersali nisi de mēte Papę aliter constet aliquādo. et hāc opin. pie tenere videtur. Gerson in tract.

Opin. 3.

tract. de absolu. sacram. Alphab. 33. K. vbi postq̃ de articulo mortis vero locutus fuerat, statim de indulgentia pro articulo mortis absolute cõcessa dicit qđ pro quolibet articulo mortis homo petat sibi concedi indulgentiã, & ei concedatur vt supra q. 38. dictum est. ¶ Et ad rõnes. 1. opin. quod si aliquãdo in bullis exprimitur toties quoties, & quod reseruetur, pro alio articulo mortis vero, &c. Dico id poni ad maiorẽ declarationẽ: seu etiã ad restrictionem hanc quod solum ualeat indulgẽtia illa pro vero mortis articulo, vt dicebat. 2. opi. quando vero nil tale dr̃ in bulla, certe non videtur quare debeat restricti: cum fauores sint ampliandi quantum patitur proprietas verborũ: & beneficium principis sit late interpretandũ, maximè fauorabile, & in nullius p̃iudicium ut supra, q. 9. propo. 4. habetur late. Priuilegium autẽ quod est propriè priuilegium. s. militans contra ius, vt priuata lex bene expirat per primam vicem quamuis eo vtitur, vt dicunt iuristę communiter, vt est licentia concessa ad absoluendum de reseruatis, nisi aliud constet de mente concedentis, ut supra q. 37. habetur.

Punct. 2. ¶ Secundum punctũ. Quæ forma absolutionis sit seruando, & diligẽtia, vt in articulo mortis qs lucret indulgentiam concessam? ad quod respõdeo per tria dicta, quorum primum est, quod indulgentia plenaria pro articulo mortis concedẽda per confessorem, vel per alium secundũ tenorem indulti non conceditur infirmo antequam probabiliter appareat quod vult expirare quando iam non vr̃ ei facultas peccandi saltem mortaliter, aut nobiliter, ut sic statim moriendo euolet ad cęlũ cum illa indulgentia plenaria sine vllo defectu acquisita: secus n̄ haberet aliquẽ defectũ vt supra q. 17. in respons. ad primũ argumentum hr̃ secundum censurã Parisien. contra Erasmum. Ideo si ante tale punctum ei concedatur talis indulgentia potest interim peccare: & quo ad talia peccata postea cõmissa nõ valebit ei indulgentia iã concessa, sed opus erit pro eis alia satisfactione: quam tñ in tali articulo ipse vix habere, aut prętare potest nisi in purgatorio.

¶ Et creditur quod hac de causa in ordinario Romano statutũ est, quod quando religioso infirmo datur sacramentũ extremæ vnctionis tũc sacerdotes omnes ipsum absoluant: quæ quidẽ tamen absolutio nõ est propriè sacamentalis neq; a peccatis ex quo talis non nisi in sacramento fieri potest, & de his quæ alio modo in foro sacramentali cognouit sacerdos, vt iudex secundum cõmuniter doct. absolutio ergo illa quæ fit cõmuniter a sacerdotibus simul est solum quædã deprecatio Ecclesiæ ad impetrandũ remissionẽ culparũ, seu pęnarũ, aut alia bona, & remotionẽ impedimentorum ad bene moriẽdum: sicut fit cõfessio generalis in missa, & alijs horis officij diuini: vel est quædã absolutio iurisdictialis ab excõmunicationibus, seu alijs cẽsuris, seu poenis Ecclesiasticis si eis forte tenet obnoxius aliquo modo. Et huic cõsonat qđ in aliquibus religionib. post mortẽ talis infirmi fit talis absolutio, & antequã fiat inquiritur a circunstantib. dum corpus dẽt sepeliri, vultis quod absoluatur? vt fit apud Carthusien. & aliquãdo apud sæculares idẽ fit cũ corpus non sepeliretur nisi Episcopus aut alius prælatus mãdaret, & creditores cõsentirent. Aut talis absolutio nõ est nisi quædam concessio indulgentiæ plen. tunc qñ iam præsumit esse in vltimis. Præsupponit enim ordinarium Ro. quod vsq; tunc nondum cõcessa est saltem publice, vt constet: & qđ ad hoc habetur in ordine concessio aliqua saltẽ implicite facta de tali indulgentia, ex quo tale ordinarium est quoad hoc per Papã, & Ecclesiam conditum, aut cõfirmatum, ut Gerson. refert in tractatu de absolutione defuncti Charthusien. Alphab. 33. litera. M. vnde id quod hr̃ in dicto ordin. Rom. quod, s. talis absoluatur ab omnibus simul, constat non esse necessarium: quia sufficit vnus, & vni tantũ committit Papa, vt concedat indulgentiam & absoluat a censuris, & vnus tantũ id efficit: sed iõ fit simul ab omnibus: quia illę orationes deprecatorię, s. misereatur tui, &c. indulgentiam, &c. eo erunt efficaciores, & validiores quo a pluribus dicent, plus enim valet oratio multorum quã paucorũ cęteris paribus: & ut ipse infirmus amplius conferret, & consolotur, & eleuetur ad Deum videns quod oẽs orãt pro eo loco etiam Ecclesiæ: & vt ab eo tollat scrupulus si quis forte erat nec iã dubitet de intentione, aut de effectu concessionis si fieret per vnũ tantũ. ¶ Forma autẽ absolutionis, & concessionis indulgẽtiæ est illa quæ supra q. 38. hr̃ ita quod concedens, & absoluens intendat absoluere, & concedere quãtum & quomodo potest quacunque auctoritate ordinaria aut delegata licet eã non exprimat, dicendo auctoritate priuilegiorum nostri ordinis aut auctoritate Papæ mihi cõmissa, &c. quia non est necesse & forte aliquando inutile, & noxium esset id exprimere. Sufficit ergo intentio prædicta cum forma absolutionis supra posita.

¶ Et si quęreatur vtrum taliter concedens & absoluens debeat dicere absoluo te peccatis, qñ ille infirmus aut mortuus non est confessus tunc ille aliqua peccata ullo modo in speciali aut generali per signa, &c. propter impotentiam loquelę aut propter priuatitionem vsus rationis aut qa non adfuit confessor antequam moreretur. Dubium.

¶ Respõdeo. Primo certissimum est quod mortuus a peccatis quoad culpã absolui non debet nec potest: quia nõ est de foro Ecclesiæ neq; particeps sacramentorum, neque potest iam statim salutis aut dãnationis mutare ex quo uiator non est. A peccatis autẽ quoad pęnam temporalem quam in purgatorio patitur liberari seu absolui potest, non quidem per viã iudiciarię potestatis sed per viam suffragij, vt sup. q. 16. late dictũ est: de hoc quomodo scilicet talis absolutio fieri possit in fine huius respõsionis dicetur. ¶ Secundo. Responsio.

do. At vero vtrum absolutio sacramentalis cadere possit super peccata viuentium oblita, & ignorata generaliter tantum confessa: aut etiã super omnino inculpabiliter omissa, & nec generaliter confessa: in hoc est duplex opinio.

Opinio. 1. Prima est Abulen. super Matth. 16. q. 79. & clarissimi doctoris Medina de confessione. q. 53. vbi de confessione oblitorum agit, & multorũ aliorum doctorum quod non nisi super specialiter confessa: quodque confessio generalis non potest esse materia huius sacramenti nisi solum specialis. Ideo neque sacerdos potest nec debet absoluere nisi de specialiter confessis. Addit Abulens. vbi supra, quod si absoluere attentat grauiter peccat.

Ratio. 1. ¶ Ratio huius opin. est triplex. Prima. Quia sacerdos, vt potẽ iudex sacramentalis nõ põt sententiã ferre absolutionis sacramẽtalis sine cognitione causæ peccatorũ in particulari sibi cõfessorũ. Quod patet. Quia in cõcilio Triden. sess. 3. sub Iulio 3. c. 5. sic dicitur. Constat sacerdotes iudiciũ hoc incognita causa exercere non posse &c. Item quia iõ ex Ioannis. 20 c. Quorum remiseritis peccata remittunt, &c. deducitur obligatio cõfessionis in particulari fm communiter doctores: quia requiritur prædicta causæ cognitio. Inde, & secundum eosdẽ, sacerdos dormiens aut non audiens, aut ignorãs peccata sibi cõfessa non põt absoluere, neque absolutio impensa est valida, aut sacramentalis. Iõ, & talis cõfessio est reiteranda. Ergo sola confessio specialis peccatorũ non solũ in voto sed realiter facta est in præcepto Christi, & materia huius sacramenti.

Ratio. 2. ¶ Secunda rõ. Quia materia huius sacramenti sunt actus pœnitentis. s. cordis contritio, & oris cõfessio, ut hoc expresse ait concil. Florent. sub Eug. 4. Ergo sine oris confessione non põt esse materia, neq; sacramentum. & Concil. Trident. sess. 14. can 9. habetur. Si quis dixerit non requiri confessionem pœnitenti: ut sacerdos eum absoluere possit. anathema sit.

Ratio 3. ¶ Tertia rõ. Quia si talis absolutio esset sacramentalis. Ergo ille pœnitens postea ẽt memoriã habens peccatorũ, & facultatẽ ea specialiter cõfitendi ad id non teneret: quia qui ab aliquo debito semel, & legitimè absolutus est, non põt iuste, & rõnabiliter eodem debito obligari. Secũdũ extrauagant. Benedict. 11. inter cũctas. de pœ. & re. & extrau. Io. 22. vas electionis. eodem. tit. Consequens autem negatur ab omnibus doctoribus cõmuniter dicentibus quod ille tenetur postea particulariter confiteri. Ergo non erat sacramentaliter confessus, & absolutus.

Opinio 2. Secunda est opinio cõmunis doctorũ in 4. dist. 17. & a t. quã ẽt sequitur expresse Beatus Tho. ea. d. 21. q. 2. ad 2. & Gabr. ea. d. 17 q. 1. dub. 2. Richar. Palud. Gers. &c. quod super inculpabiliter oblita, & ignorata cadere potest absolutio sacramentalis si sint generaliter confessa: quodq; talis cõfessio generalis suo sacerdoti in sacramẽto seu sacramentaliter facta etiam de mortalibus est materia huius sacramenti.

Addo, & probabiliter: ego & sit 3. opi. q̃ ẽt vbi nõ põt quis vllo mõ cõfiteri quia sensu, vel loquela priuatus est: si signa cõtritionis ostẽdit, & maximè in periculo mortis: utiq; põt, & debet sacr̃aliter absolui a peccatis quoad culpã, & pœnã. Et ibi est materia huius sacramenti. ¶ Hæc opinio. 3. & 2. præcedens probat quadrupliciter. Opinio. 3. / Ratio. 1. & 3. opinio. Primo quia materia huius sacramenti est pœnitens subditus cõfitens q̃uo põt. s. specialiter per verba si põt, vel per signa, & nutus, aut per scriptũ, aut q̃uocunq; põt saltẽ gñaliter si nõ aliter põt. Quod patet. Quia fm omnes doctores mutus per signa confitens aliqua peccata, & nõ alia quæ per signa explicari nõ possunt: certè ab omnibus peccatis sacr̃aliter absoluendus est. Quia signa cõtritionis æquiualent cõfessioni gñali de alijs peccatis suis. Ergo ẽt vbicũq; fuerit talis necessitas excusans a cõfessione speciali, vt in casu p̃senti de quo agimus, ẽt si nulla peccata sint specialiter confessa eadem ratio, & iudiciũ habẽdum est. Nam qua rõne aliqua peccata nõ specialiter cõfessa in casu necessitatis possunt esse materia sacramenti, eadem & oĩa nõ specialiter sed gñaliter tantum aliquo mõ cõfessa, ut dictũ est. Si dicatur hoc esse verum qñ est simul aliqua confessio specialis alicuius, uel aliquorum peccatorũ, & non aliter. Contra. Quia per talẽ confessionem specialem alicuius peccati nec fit nec definit esse materia sacramenti generalis illa cõfessio aliorum peccatorum facta per nutus, aut verba. Nam si ex se fine illa speciali non poterat esse materia: certè non põt fieri materia ex hoc q̃ ad iũcta sit alia materia. Et eadem rõne si erat materia cum speciali cõfessione alicuius peccati nõ desinit esse materia per hoc q̃d alia materia. i. specialis confessio alicuius peccati adiuncta non sit. Nam eius natura non mutat per assistentiam vel nõ assistentiam alterius materiæ, vel confessionis specialis. ¶ Secundo probat hæc secũda, & tertia opinio. Quia absolutio sacr̃alis ex opere operato præstat primam gratiã ipsi confitenti, vt supponitur fm communem opinionem, ut lib. 1. superius in quæstionario q. 1. latius egimus. Et illa gratia sacr̃alis de lege æquẽ repugnat tam peccatis oblitis, & ignoratis, & inculpabiliter omissis ẽt in cõfessione, quam ẽt specialiter confessis, ut patet quia non potest vnũ mortale a Deo sine alio remitti. Ergo huiusmodi absolutio sacramentalis omnia prædicta peccata tã specialiter quam non specialiter cõfessa per gratiam sacramentalem remittit quoad culpam, & pœnam æternam, & temporalem.

¶ Neq; valet euasio clarissimi doctoris Medina vbi supra dicentis quod id sit solũ aptitudinaliter, seu potius principiatiue, qa. s. sacramentum gratiã præstat quæ de se est apta nata excludere omne mortale etiam oblitum: non tñ actu omnia mortalia remittit quoad culpã, vel pœnam.

Nam cõtra hanc euasionem arguitur. Quia constat et actu, & perfecte omnia mortalia et oblita simul a Deo eodem mō esse remissa per gratiā sacramentalem quæ nullum mortale compatit. Hæc aūt prima gratia remissiua peccatorum nō nisi virtute sacramenti, ut supponit collata est. Ergo sacralis absolutio sortita est suū effectum super oīa mortalia etiam oblita, & inculpabiliter omissa. Et ergo ibi est sacramentum, & materia sacramenti, vbi & respectu quorum peccatorū suus sacralis effectus videlicet prima gīa est.

¶ Neq; secundo valet alia aliorum euasio dicentium quod sicut prius fit absolutio sacramētalis super non reseruatis duntaxat per sacerdotem qui nō nisi de illis non reseruatis absoluere pōt: & tamen iam ex consequenti per gratiam sacramētalem omnia mortalia, etiam reseruata simul remittuntur a Deo, licet non remittantur a sacerdote non habente potestatem super illa: ita etiam cōtingit in oblitis, & alijs non specialiter confessis, quod. s. gratia effectusq; sacramentalis indirecte, aut ex consequenti se extendit ad illa remittenda: non autē absolutio sacramentalis quæ respectu eorum non est, quia materia sacramenti huius nō sunt. ¶ Contra hanc euasionem arguitur. Quia non est simile. Illic enim in absolutione reseruatorum non est materia sacramenti: ex quo pœnitens et confitens nō est subditus illius sacerdotis quoad illa reseruata: hic aūt in absolutione oblitorum, & inculpabiliter omissorum est materia: quia pœnitens supponit subditus quoad oī: quæ aliquo modo generaliter tantum confitetur, qđ sufficit dum amplius fieri non potest, ut sit materia huius sacramenti, vt probatum est, & probabitur amplius.

Tertia. ¶ Tertio probatur opinio, q2 vt ait Medina, ut supra, in articulo mortis qui iam perdidit loquelam vsumq; rōnis in quo tñ apparent, vel præcesserunt signa contritionis potest, & dēt sacramentaliter absolui: quia necessitas inquit caret lege. Quod etiam significatur in c. qui recedunt 26. q. 6. ex concilio Auraicen. c. 12. & in c. is qui, & in cap. his qui ea. q. vbi dr quod subito obmutescens, vel in frenesim conuersus baptizari, & pœnitentiam, i. absolutionem ſm glossam, & reconciliationem, & eucharistiam accipere pōt si voluntatis præterite testimonium aliorum verbis hr, aut præsentis suo nutu. Vnde patet qđ non solum de reconciliatione, & absolutione ab excommunicatione, sed etiam de sacramentali a peccatis quæ præcedere debent dignam eucharistiæ sumptionem dum fieri possunt simul agitur ibidem. Igitur confessio generalis per verba, vel signa dum aliter in speciali fieri non pōt sufficit ꝑ materia huius sacramēti ex institutione Christi atq; præcepto. Nam si nō sufficeret: certē neque in articulo mortis posset esse materia neque sacramentum. Articulus quippē mortis naturā, & substantiam sacramenti mutare non potest. Ad quod etiam facit manuale diocesis Burgensis & consuetudo sacerdotum curatorum absoluentium eiusmodi.

¶ Quarto probatur opinio. Quia absolutio sacramentalis potest cadere super venialia generaliter tantum confessa: idque quoad remissionem culpæ, & pœnæ ipsorum, secundum communiter doct. ergo, & sup mortalia inculpabiliter omissa generaliter per verba, vel signa tantum confessa. Patet consequentia. Quia materia sacramenti non variatur ex hoc quod quis teneatur, uel non teneatur hæc, vel illa peccata confiteri. Id enim ad materiam, & substantiam sacramenti impertinens est. Et ita patet secunda simul, & tertia opinio probata. Quarta.

¶ Ad primam autem rationem primæ opinionis. Respon. quod antecedens est verum regulariter: non tñ in omnibus casibus, vel per accidēs maxime in necessitate. Quod patet etiam in foro causarum, seu ciuili quando non ſm merita causæ sed ex liberalitate fit absolutio rei, aut quando non potest haberi sufficiens causæ cognitio. Itē sine ulla causæ cognitione fit absolutio, vel remissio pœnarū per indulgentias: quæ tñ absolutio pertinet ad sententiam iudicialem, vt hr in c. quod autem. de pœn. & re. ut supra q. 3. latius hr. Sic etiam in proposito in foro sacramentali contingit in casu necessitatis, vel obliuionis, vt dictum est. Et nihil aliud habetur ex Io. 20. & concilijs, nisi quod confessio specialis peccatorum si potest, vel si non potest saltē generalis per verba, vel signa, ut fieri potest ex institutione, & præcepto diuino necessaria, & sufficiēs materia est huius sacramenti, ut dictū est. Qđ si cognitio causæ in particulari requirit: ut ait cōcil. Triden. id vtiq; est verum, tum ut sacerdos sciat a quib. peccatis quoad culpam possit, aut debeat absoluere, tum etiā, ut pœnitentiam debitā possit imponere, ut hoc explicatur in eodē concilio ibidem. Igitur ad absolutionem quoad culpam eorum a quibus sacerdos potest absoluere, non est necessaria particularis ipsorum cōfessio in casu necessitatis, ut dictum est. Ad rōnem 1. opinionis ad primam.

¶ Ad secundā rationem ex concilio Floren. similiter respondeo quod ibi loquitur regulariter, & per se tantum, & ſm quod communiter fieri debet. Quod patet. Quia ex eo quod dicit requiri oris confessionē, non excludit quod in casu necessitatis sufficiat cōfessio per signa, & nutus, & per scripturam, ut patet secundum cōiter doct. & ergo similiter eadem ratione non excludit quod in casu necessitatis sufficiat confessio generalis per signa ubi specialis haberi non potest ut dictū est. Sicut ipsum, & alia concilia dicunt quod cōtritio est pars, & materia sacramenti confessionis: quo non obstan. atritio probabiliter æstimata contritio potest per accidens esse pars, & materia eiusdē sacramenti, ut supra li. 1. q. 2. in 4. opinione latius habetur. Ad secūdā.

¶ Ad tertiā rationem respondeo negando consequentiā. Quia ad implendum præceptum diuinum Ad tertiā.

uinum,& Ecclesiasticum de specialiter confitendo,a cuius impletione durante obliuione,vel impotentia excusatus est, tenet penitens dum commode potuerit. Et per absolutionem sacramentalem a peccatis praecedentem nō est a praedicta obligatione simpliciter absolutus,sed ex suppositione dumtaxat, s.dum alias in speciali confiteri non potest. Extrauag. autem Benedict.11.& aliorum doctorum rōnes in oppositum expresse loquuntur,& sunt verè quando quis est rite cōfessus,& absolutus vti tenebat,ita quod iā simpliciter suae satisfecit obligationi.: tunc enim ut iterum confiteatur,|& absoluatur rationabiliter cogi nō potest. In casu autem praesenti nondum simpliciter suae obligationi de specialiter confitendo poenitens satisfecit, vt dictum est. Adde quod ex suppositione potest quis cogi per superiorem,vt iterum confiteatur etiam si in speciali ritè confessus, & absolutus sit, vt latius de hoc Adria. de confessione,q.5.& Medina itidē de cōfes.q.36.de iteratione confessionis agit. Haec opinio accipiatur,vt probabilis & pia, quamuis cōmunis opinio doctorum sit in oppositū. Ideo saluo meliori iudicio proponitur: quamuis eam valde impugnet Soto in 4. distinct. 18.q.2. art.5. ¶ Igitur ad dubium supra positum respon.resolutoriae,quod salubriter fit absolutio sacramentalis a peccatis super eum qui in articulo mortis signa cōtritionis ostēdit, ēt si nullo alio mō tunc confiteaf quia iam non pōt loquela, aut ēt vsu rationis ante mortē priuatus. & ratio patet ex supra dictis.Tum primo.Quia super peccata tali modo per signa saltem generaliter cōfessa absolutio sacramētalis,& pōt,& fieri debet.Tum secundo. Quia ēt illo dato quod.s. non pōt nisi super confessa quoad culpam mortalium : at uero quoad penam,& remissionem venialium fm Scotum, & sequaces pōt cadere absolutio talis etiā nulla contritione, aut displicentia de illis habita dummodo actualiter nō placeant.etiam si specialiter nullo mō sint confessa sed solū gnaliter:immo,& fm cōiter doctores generalis tantum cōfessio sufficit ad remissionem culpae eorum cum aliquali displicentia. Tum tertio quia quoad remissionē penarum tantum pōt fieri indulgentia sine vlla cōfessione praemissa (vt supra q.27.hr) qn id Papa nō requirit. ergo si talis sacerdos id intendens.s.absoluere quantum,& quō pōt,uel a culpis,vel a penis,aut per viam sacramenti,aut indulgētiae dicit absoluo te a peccatis, bene agit intendens quod valeat quod valere potest. Peccata enim dicuntur etiam penae debitae pro peccatis, ut supra q.8.hr. Ad hoc etiam facit priuilegium concessum ordini sancti Hieronimi, ꝙ.s. gratia quā hēt idem ordo, vt fratres possint absolui plenariae intelligat etiam de peccatis quocunq; tpe confessis licet tunc ea non confiteantur,ut hoc hr in compendio priuilegiorum mendicantium,tit.absolu. extraordinaria quoad fratres,§.13. Et hoc etiam habet locum quoad defunctos, licet eis indulgentiae non valeant per viam absolutionis iudiciariae sed per modū suffragij,ut supra, q.16.hr. Quia si sacerdos dicens absoluo te a peccatis intendat,vt dictum est, defuncto illi concedere indulgentiā quoad remissionem penarum quantum, & quō pōt fm Dei iudicium,& voluntatē,qui non alligatur verbis, bene agit. Maximè qa,& in hoc sunt ēt opiniones,fiat qd fieri pōt, valeat quod valere potest apud Deum,& Ecclesiam. ¶ Si ad supradicta dicatur quod periculosum est expectare vsque ad talem articulum quo quis laborat in extremis ad concedendum illi indulgentiam, ut dictum est, ex quo posset mors tam repente irruere quod nō esset locus concedendi indulgentiam illam. Respondeo. Verum est quod potest occurrere tale periculum. Ideo quādo probabiliter immineret,aut timeretur,utilius esset cito concedere indulgentiam,& oīa alia requisita agere discrete,& diligenter. Quando uero periculū tale nō timetur,tunc dictum est esse vtile expectare,sed cum diligentia semper, & solicitudine adsit sacerdos paratus,ut secundum tenorem bullae cōcedat ei indulgentiam plena. & faciat alia requisita anteq̄ expiret infirmus. Ad quod expedit ꝙ infirmus sui compos eligat aliquē sacerdotem qui cum si forte fuerit priuatus loquela,aut vsu rōnis absoluat, & concedat indulgentiā fm tenorem indulti.Et semper reseruet aliq̄ bullā, seu indulgentiā ꝓ articulo mortis virtute cuius absoluatur,& ei indulgentia concedatur, ut dictū est hic, & sup.q.35.& 38.& q.27. ¶ Sed oīa haec pericula cessant qn Papa ipse concedit pro tali articulo mortis indulgentiām pro tali opere pio non imponendo nec cōmittendo alicui ꝙ eā concedat sed ipse ex nunc pro tunc eā concedit, id qd raro concedit, vel qn concedit ꝙ si contigerit mori sine confessione,dūmodo ante mortē in eo apparuerint signa cōtritionis, vel si subito obierit, ꝙ habens talem bullam lucretur talem indulgentiam plen.vt continetur in bulla contra Africam:vel si nō potuerit eligere confessorem, vel si oblitus fuerit eligere,vt continef in priuilegijs mendicantiū,ꝙ tunc moriens in statu grae consequaf indulgentiā plen. seu si dixerit ꝙ qui in statu grae obierit in habitu fratrum minorū, vt cōcessit Leo.10.& alij pontifices,ut hr in compendio priuilegiorū mendicantium, consequaf indulg.plen. quae gra est uberrima nil requirēs neq; periculū habens ad lucrandum talē indulgentiam, sed quod in statu grae moriatur in habitu praedicto saltem posito super se,ut hr in forma indulti. ¶ Nota tamen quod si quis ex notabili negligentia expectaret,mori sine confessione, aut sine electione confessoris,indignus esset lucrari indulgentiā pfatam concessam cum hac conditione, si contigerit mori sine confessione, aut si nō potuerit eligere confessorē &c.& forte talē indulgētiam ideo non lucraretur,quia bulla solum id concessit quādo a casu sic obiit sine

con-

confessione, aut fine electione cōfessoris ex obliuione, aut impotentia, non autem quando deliberate, aut ex notabili neglig̃etia talem casum, & impossibilitatem incurrit, ut patet ex ipso bulle tenore, & ex concedentis intentione.

¶ Secundum dictum est. Quando infirmus in articulo mortis perdidit iam loquelam simul, & vsum rōnis: si ante petierat sacramentum cōfessionis, & alia sacramenta, seu cōfessorem, seu si ostēderat signa contritionis, & boni Christiani, & nō viuebat in peccato mortali notorie: qui vt supponit nullo modo nec per signa potest specialiter confiteri: tūc sacerdos dicēdo, Misereatur tui, &c. absoluat eū a censuris si quibus ligatus est: & ēt dicat absoluo te a peccatis, valeat quod valere pōt, ut supradictum est: & concedat ei indulgentias quas cōcedere pōt secundum bullas quas hēt, vt supra habetur. Pōt etiam & debet illi ministrari sacramentū eucharistiæ, & extremę vnctionis post absolutionē præfatam, si creditur qđ sine periculo enomendi recipiet eucharistiā alias non. Quod si talis priuatus loquela simul, & vsu rationis erat talis conditionis qui secundū suum modum viuendi, aut secundum statum in quo perdidit loquelā, & vsum rōnis, aut in quo morte præoccupatus est erat in mortali peccato notorie non factis signis contritionis tūc præsumit Ecclesiæ in malo statu permanere, & decedere. Ideo tunc non est remedium hominū sed commendetur Deo qui potest suscitare mortuos, & ei etiam tunc gratiā contritionis præstare. Ideo nulla absolutio ei debet impendi: sed neque debēt sui propinqui, & amici omittere missas, & alia suffragia pro eo post mortē facere celebrari, & indulgentias pro eo accipere ac si in bono statu recessisset. Qñ aūt infirmus perdidit quidem loquelam non tamen vsum rationis: tunc si pōt saltem per signa confiteri aliqua peccata confiteaẜ, & absoluatur, vt dictum est etiam a peccatis. Quod si non potest confiteri ullo modo, procuretur quod signa cōtritionis, aut Christiani faciat, & ostendat: & fiat cum eo, ut dictū est. Quod si iste (de quo loquimur priuatus lingua sed non vsu rationis) fit talis conditionis qđ viuebat in mortali notorie saltem quando articulus mortis ipsum præoccupauit, & nulla signa contritionis, aut Christiani ostendit: tunc persuadeatur ad id quantū possibile fuerit, ut moriatur, ut Christianus in statu salutis, quærendo ab eo si vult sacramenta, & alia huiusmodi, ut infra in tertio puncto hẜ. Et ſm quod ipse fecerit, & se disposuerit sic fiat cū eo, ut oportet ad salutem. Qui si tandem nullo modo vult mori, vt Christianus, relinquatur soli Deo, ut dictum est de moriente in mortali sine signis contritionis: quia multo peius præsumitur de isto.

¶ Tertium dictū sit, quod pp defectus multiplices supradictos, & alios vndecunq; prouenientes, & impedientes ne quis in articulo mortis lucretū indulgentiam plenariā sibi concessam utile & expediēs consilium est, quod infirmus ante ꝙ priuetur facultate loquelę, & vsu rationis, procuret lucrari omnes indulgētias quas quomodo cū quæ potuerit, recitando, uel alio modo ituſup ꝙ ipsemet præcipiat in testamento aut alias aut rorget aliquos de quibus magis confidat quod pro eo accipiant bullas aut lucrentur indulgētias ꝓ defunctis statim, vt ipse expirauerit. Et ad hoc relinquat aliqua sua bona signata si habet: & pcipue hoc commendet religiosis qui secundū sua priuilegia possunt defunctis multas indulgētias applicare: & ipsi solent in hoc esse diligentiores. Nā si ipse infirmus id mandet seu roget, plus ei valebit quam si alius proprio motu pro eo iā defuncto id faceret cæteris paribus, tam quoad p̄mium essentiale quā quoad accidentale, & satis factionē pęnarum: maxime si quando id præcepit aut rogauit fieri pro se talia suffragia erat in statu gratiæ aut quādo id ratificauit: quia quoad fructum satis factionis inde prouenturū ex opere tantum operato ipsorum suffragiorum indulgentiarum seu sacrificiorū æqualiter habebit a quocunq; & per quemcunq; fiāt, & mandentur cæteris paribus, vt de hoc latius Gabriel. in Canō. lectio. 57. litera. E.V.X. & lect. 58. per totū.

¶ Tertium punctum est. Pro instructione infirmi, & circunstantiū quomodo se debeant habere, vt infirmus moriaẜ in statu salutis, & vt Christianus. Dico quatuor secundū Gerso. in tripartito seu tractatu. de arte moriēdi. Alphab. 32. G. &c. ¶ Primū dictum est. Infirmus admoneatur quod recognoscat se esse subditū morti necessario, & Dei voluntati, quodque cū hac lege ipse cum alijs omnibus hominibus in mundum hūc peregrinus aduenit, vt scilicet ꝑ viam vitę huius rectę ambulantes in Dei seruitio tandem in fine vite huius in nostram patriam intremus ad quietem, & præmium ęternum: qđque propter hoc mortē, quæ via est immo, & ianua cōmunis omnium etiā Christi, & sanctorum ad gloriam accepter libēter ex iussu Dei: alias ad pœnam eternā velit nolit eā patietur. ¶ Item secundo quod recognoscat Dei beneficia præstita in tota vita, & quasi sibi mutuo accommodata, presertim quod nunc hora mortis dedit Deus cognitionē verā, & non morte subita cum multis alijs periculose præoccupatus est, & quod ideo libēter & fideliter est restituendū Deo repetenti corpus & animam & oē aliud bonum temporale suum, quod hucusq; concessit ad vsum iucundum uitę & ad merendū lucrandumq; diuitias & regnum glorię: & propter hoc ei insuper gras agat pro usu talium concesso, dicens cum Iob 1. ca. Dominus dedit dominus abstulit sit nomen domini benedictum. s. pro vsu hucusque concesso. Et in eius misericordia præcipuē sperando, & liberalitate petat humiliter ueniā de peccatis & abusu suorum donorum in uita contra dominum benefactorem cōmissis. ¶ Itē tertio recogitet infirmus se multū in uita peccasse unde potius pœnā meretur:

retur: quodq; iō nunc in recompensam, & satisfactionem peccatorum equo animo ferat ēt mortē a Deo illatam, aut permissam, & tā acceptet offeratq; Deo in prædictā satisfactionem: oretque, vt eam Deus misericorditer sic acceptet. Sic que recompēsabit pęnas purgatorij, & faciet de necessitate virtutem meritū, & remedium peccatorū: & econtra si inuitus, & impatienter, aut si nil horum faciēdo necessario, ut bestia sine fructu moriaf. ¶ Item quarto recogitet. Quod post hanc horam mortis nunq̄ habebit remedij opportunitatem neq; pœnitentiæ: & quod iō tunc cogitet de salute aiæ suæ nil solicitus de a i s tēporalib. non necessarijs ad aiæ salutem: quæ statim ab eo peribunt in æternum velit nolit ac si ea nunq̄ habuisset. Et ideo de illis etiam de filijs nil curet sed ea oīa commendet cōmittatq; Deo & alijs quibus ſm legem Dei conuenit de illis curare. Nam Deo est maior cura de oīb. omni tempore: & ipse Deus erit solicitus de eis multo melius, si homo de Dei honore, & voluntate solicitus ipsius Dei curæ fideliter, & confidenter sua committat. Curet ergo salutem animæ suæ, vt Deus vult: & in hoc rem suam, & filiorū & domus suæ melius agit Deo placens: rogetq; astantes, vt orent pro eo: faciatq; oportune testamentum suum, ut oportet, disponendo si potest, & habet vnde disponat: aut non potest cōmittat hoc alteri cui ipse confidit.

Dictum. 2. ¶ Secundum dictum est, q̄ admoneaf infirmus, vt confirmet in fide, gaudens q̄ Christianus est, & confiteatur ibi fidē Christi, & articulos, & facta, &c. ¶ Secundo petat a Deo verē ex corde veniam peccatorum: habeatq; verū ꝓpositū emēde suæ vitæ si vix erit: rogans Deum pro gr̄a ad hoc faciendum, & debitæ nunc de peccatis conterendum. ¶ Tertio videat si habeat conscientiā de aliquo peccato mortali nō confesso: optet, & petat a Deo illuminari, vt habeat notitiā mortalium si qua hēt, ut debite doleat confiteaf, & satisfaciat. Oportet ēt, & velit efficaciter ablata vel detenta iniuste statim restitui si pōt, vt tenef, ſm valorem facultatem suarum ēt vsq; ad oīum suorum bonorum cessionem, & renuntiationē vbi alias debita satisfactio fieri non valeret, vt oportet: cogitans q̄ per mortem ipsam ipso facto est statim ipse necessario sine fructu illā facturus: nisi nunc viuens eā libere faciat, vt tenef & vt pōt, efficaciter disponendo q̄ fiat tunc si sine maiori detrimento pōt fieri, aut statim post mortem per hæredes efficaciter fiat si credit ꝓbabiliter q̄ ita fiet: alias nō morif in bono statu. Siluef. rest. 5. q. 7. & Nauarro in sum. c. 17. nu. 67. 68. ¶ Quarto indulgeat ēt corde, & opere efficiter oīb. iniuriantibus propter Deū, a quo ipse tunc maiorem misericordiam, & indulgentiam sperat: & similiter petat ab omnib. sibi remitti.

Dictum. 3. ¶ Tertiū dictū. Quod ipse infirmus cōmendet se Deo in tali articulo mortis in cuius manus. s. solius Dei est, ad quem tunc vadit ad iudicium. ¶ Secūdo petat ab eo paradisum in meritis Christi, vt liberef ab inferno, & a diabolo, dicēs corde & ore illud Psal. 30. In te dñe speraui. s. nō in me neq; in meis meritis, & virtutē sed in tua misericordia, & virtute qui sperātes in te adiuuas: Iō in virtute tua, & iustitia, libera me. i. in tuis meritis quæ pro me, & mihi iuste meruisti homo factus de mihi nūc ea mihi, & ius eorū, ut per fidē & charitatē tanq̄ membrum tuū tibi vnitū, faciā ea esse mea, & tanq̄ mea nunc ea in iudicio Deo patri, & tibi iudici, & dñ o meo exhibeā: vt virtute eorū iudicatus exeam præmiatus ad gloriā. Et in hoc articulo maxime instetur ab eo, & circunstantibus, vt .s. habeat fiduciā misericordiæ Dei in meritis Christi, alleg ndo rōnes, & auctoritates scripturæ, & Sanctorū ad id opportunas sine vlla disputatione. ¶ Tertio petat ēt auxiliū B. Mariæ, & Angeli custodis, & sanctorum quib. deuotus est: a quibus omnibus, vt ab amicis spiritualibus, & fidelibus quos viuens coluit postulet auxilium in necessitate hac ipsis se humiliter & fiducialiter commendans.

¶ Quartū dictū est. Qđ si patiens nondū Eucharistiā, aut extremā vnctionem suscepit interrogetur, an ad eadem sacra sit paratus suscipiēda: & ad id valde suadeaf, vt velit q̄ efficaciter, & debite fiant circa eū, si ēt vltra ea quæ supra in secūdo pūcto principali dicta sunt verisimiliter appareat infirmū non esse satis sufficiēter paratū, apponatur remediū, ut melius fieri pōt, vel per cōfessionem, & per alia sacra, vel eidē manifestando periculū in quo est, & quod incurrit si nō faciat supradicta sufficiēter ad aiæ salutē, & attendatur, an sit excōicatus, & submittat se Ecclesiæ oīno, ut absoluatur, ut oportet: & videanf bullæ qu s hēt, & ſm eas oportune absoluatur, & ei indulgentia cōcedatur, ut supra in 2. puncto hē. — Postremum dictum. 4.

¶ Secundo si infirmus nō laborat morte festina sed spaciosa legantur interim coram eo aliqua deuota ad quæ ipse magis allicitur, ut sic recordetur sui, & eorū ad quæ tenetur, & eluetur cor eius ad Deū. ¶ Tertio nō detur tali infirmo nimia spes vitæ: sed potius, vt supra dictū est in primo dicto huius tertij puncti principalis, admoneaf sępæ: qa per talē falsam spem pōt homo facile perire sine debito remedio, iō instanter moneatur, vt per contritionem, & cōfessionem, & alia sacra procuret aiæ salutem, & ēt corporis si Deo placuerit, & expedierit: sicq; quietetur, & securior erit. ¶ Quarto nullo modo si fieri pōt amici carnales vxor filij, vel diuitiæ, aut alia negotia ad eius memoriā reducantur: nisi quantū requiritur ad salutem morientis dum alias cōuenienter hoc non pōt omitti, vt est restitutio, uel aliud in testamento, seu alias necessario faciendū ad consensum, & præsentiam illorū requisitā & huiusmodi. ¶ Quod si breuitas mortis hæc omnia prædicta fieri nō sinit, fiant ea quæ magis necessaria, & expedientia, seu accommoda sunt ad salutem, ut per totam hanc quæstionem hē.

Oo QVAEST.

QVAESTIO XL.

Vtrum dare operam indulgentijs acquirendis sit bonum, & meritorium consonumque viris perfectis: & vtrum indulgentiæ sint vtiliores alijs suffragijs.

Proposi. 1. RESP. per duas propositiones. Quarum prima est. Dare operam indulgentijs est non solum moraliter bonum, & fructuosum: sed etiã meritorium, & consonum viris perfectis. ¶ Probatur quod sit moraliter bonum. Quia cum iste actus lucrandi indulgentias, qui nil aliud est quàm satisfacere per aliam (cum fructus indulgentiæ proprius sit de thesauro Ecclesiæ satisfacere pro peccatis, vt supra q. 5. habetur,) non sit ex suo genere malus, vt patet, quia nullam deformitatem importat: neq; habet imperfectionem moralem annexam, quia cum feruente charitate, & promptissima voluntate satisfaciendi per se, vt tenetur hic, vel in purgatorio stat q; tali modo, s. per Christi, & sanctorum pœnas velit fideliter satisfacere, & nihilominus alijs operibus sanctis eo magis intendere, quo liberior fit a pœna debita, & quo gratior propter hoc esse debet. Et ita patet quod non habet rationem mali: sed potius boni moralis ex genere. Quia est appetitu recto appetibilis talis actus, vtpote ablatiuus impedimentorum ad gloriam. Nam pœnæ debite peccatis impediunt ingressum ad gloriam quo vsq; soluantur satisfaciendo, aut satispatiendo hic, vel in purgatorio. ¶ Quod etiam lucrari indulgentias sit meritoriũ, & fructuosum patet si ex charitate propter Deũ fiat, ut alij actus boni. ¶ Quod etiam sit consonum viris perfectis in statu perfectionis existentib. patet. Quia continuè suspirantibus ad gloriam cupientibusq; dissolui, & esse cum Christo consonant omnia recta accelleratiua gloriæ cęlestis. Indulgentia autẽ ex quo est satisfactio, aut habet vim satisfactionis, iam per consequens aufert impedimentum pœnarũ, & est acceleratiua gloriæ ergo. Et confirmatur hoc. Quia omnibus quantumcunq; perfectis cõuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita nostra, &c. in quorum numerum constat esse debitum pęnæ pro peccatis. Quod aũt consonat petere consonat, & quærere modo alias licito, qualis est indulgentiæ modus. Non tamen propter indulgentias cessandum est ab alijs bonis operibus, & satisfactorijs: ut patet. Quia id melius, & tutius est si vtroq; modo quam si vno tantum modo homo curet Deo satisfacere.

Argum. 1. Contra prædicta duo vltima arguitur tripliciter. Primo. Quia satisfacere de se non est mereri neq; est actus meritorius, ut patet de existentibus in purgatorio, & etiam in inferno s̃m Scotum. qui saltẽ de venialibus, & mortalibus iam quoad culpam in uita remissis satisfaciunt non tũ merentur. Patet etiam in via de existentibus in mortali peccato satisfacientib. pro iam remissis. Patet ẽt quia soluere debitum nõ est mereri. Nunc aũt lucrari indulgentiam nil aliud est quã procurare satisfactionem, aut satisfacere, seu soluere de alieno, ut patet supra q. 3. & 5. ergo contra omnes partes primæ propositionis.

Argum. 2. Itẽ secundo arguitur probando. Quod etiam si sit meritorium non tamen est consonum viris perfectis. Quia indulgentiæ sunt relaxationes pęnarum debitarum. Perfectorum aũt est pęnas potius amplecti non fugere: ex quo tales debẽt sentire crucem Christi, & ei compati velle, vt legitur de beato Andrea Laurentio, &c. ergo.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem. Quia secundum cõmuniter doct. habens indulgentias melius facit si per se ipsum adimplet pœnitentiam debitam q̃ si propter indulgentias illam omittat, Perfectorum autem est æmulari charismata meliora. Ergo imperfectorum est indulgentijs incumbere.

Resp. ad 1. ¶ Respondeo secundum Caiet. in 2. quodlibe. q. 2. de indulgentijs ad primum concessa maiore distinguo minorem. Nam lucrari indulgentias. i. recipere fructum earum (quod est satisfacere de alieno, & per consequens liberari a debito) rõce dit quod, vt tale non est meritoriũ: & sic ad hũc sensum conceditur consequentia. Sed lucrari indulgentiã, i. est facere opus pium pro lucranda indulgentia, & eius fructus satisfactorios habendo, bene est meritoriũ non solũ ex genere operis, puta subuenire Ecclesiæ, aut orare, & huiusmodi: sed ẽt ex intentione facientis, quia. s. mouet ex charitate ad hoc, ut gloriæ impedimenta tollantur, ut dictum est. Et in hoc sensu pcedit propositio, in quo, & negat prædicta minor, & consequentia. ¶ Patet enim quod lucrari indulgentias, seu dare operã eis acquirendis, i. facere bona opera pia ex charitate ad honorem Dei, & vtilitatẽ Ecclesiæ pro eis acquirẽdis bene est meritorium; sicut & omne aliud opus bonũ eiusdẽ considerationis factum non pro lucrandis indulgẽtijs. Neq; enim ex hoc quod opus fit ad satisfaciendum, seu ex hoc quod est satisfactorium desinit esse meritorium, ut patet secundum communiter doct. imò cęteris parib. melius est opus factũ pro lucranda indulgentia quam si nõ fieret pro ea lucranda: Quia vltra suam bonitatẽ prædictã contrahit bonitatem maiorem ex illo fine bono, & pio scilicet ad satisfaciendum Deo pro peccatis: insup est fructuosius tale opus ad satisfaciendũ per viam indulgentiæ: & sic quoad hoc est priuilegiatũ ex opere operato, seu virtute indulgẽtiarum. Igitur ex vtraq; prædicta parte est simpliciter melius cæteris parib. Quod dico dũmodo pcedat ex æquali conatu fide charitate, & æqualiter cõtinuatum, & cũ æqualib. circunstantijs alijs: nã pp alicuius horũ excessum, aut defectũ põt esse magis, vel minus bonũ. Et sic expresse dicit Gerson. 2. par. sum. tractatu. de indulgentijs. cõsider. 12. alphaber. 34. A. qd fru ctuosior, & acceptabilior Deo, & hominibus est ope-

operatio bona talibus indulgentijs innitens quã altera similis non innitens cęteris paribus. Et concord. Thom. in 4. distinct. 20. & Angest. in morali. cap. 8.

Resp. ad 2. ¶ Ad secundum respondeo concedendo minorem ad hunc sensum, quod. s. perfectorum est amplecti pœnas promotiuas sui, vel aliorum ad meritum, seu ad gloriam. Negaſ autem ad hunc sensum, quod perfectorum sit amplecti, seu iterare pęnas ex propria culpa impeditiuas gloriæ, quales sunt pęnæ Deo debitæ pro peccatis quæ per indulgentias soluuntur. Sed potius eorũ est quam citius possunt, & licite ab eis liberari, ut expediti semper, & parati intrare ad nuptias gloriæ inueniantur.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertium respondeo. Negando consequentiam. Nam licet sit melius satisfacere per duas vias. s. per viam indulgentiæ, & per viam propriè satisfactionis simul, quam per vnam tantum viam indulgentiæ: & melius per se, quam per alium, ex quo per alium fit sola satisfactio, per se autem, aut per opus proprium non solum satisfactio sed & bonitas operantis, & medicina, & meritum essentiale, & accidentale acquiritur, vt supra q. 5. in notabili habetur. Cum hoc tamen stat quod perfecti æmulando charismata meliora scitentur etiam indulgentias, vt expeditiores sint ad nuptias gloriæ, vt dictum est. ¶ Ex his dictis sequitur quod imperfectionis esset quærere indulgentias, vt post illas habitas homo tepide Deo inseruiat: & minus medele cauteleq; peccatis, & vitijs extirpandis impendat, ut ait Nauarro in quodam tractatu de indulgentijs. Cum supradictis etiam concordat Soto in 4. distin. 21. quæst. 1. articulo 1.

Propos. 2. ¶ Propositio secunda. Indulgentiæ sunt vtiliores quam alia suffragia, & opera ad celeriorem pęnarum liberationẽ. ¶ Probatur. Quia ex quo valent quantũ sonant. Ergo si quis verè consequitur indulgẽtiam plen. statim liberatur a toto debito, hoc autem non fit tam celeriter per alia suffragia, aut sacrificia, in quib. nõ datur remissio peccatorum quo ad pœnã tam plenariæ sed ad proportionẽ operis operati, & operãtis: neq; tam cito possunt alia opera fieri quam cito põt quis lucrari indulgentiam plen. faciendo quod ad eam lucrandum requirit, ut patet. Et in hoc cõcordat Gers. in tract. de absolut. sat ramen. alphab. 33. K. & tract. de indul. secundũ etiã Aug. de Anchona. & Floren. 3. par. sum. tit. 22. c. 5. §. 7. & communiter doct. & præcipuè Alex. Hall. 4. par. sum. q. 42. art. vlt. & Bonau. in 4. dist. 20. q. 5. vbi dicunt quod indulgentiæ sunt de nobilissimis, & efficacissimis suffragijs Ecclesiæ, & Beat. Thom. in 4. dist. 20. dicit quod indulgentiæ sunt vtilissimè ad celerem liberationem animarum purgatorij. Et idem dicit Gabriel in Can. lect. 57. litera. R. addens quod non est certior modus ad citius liberandum animas purgatorij: quamuis alia opera, & suffragia sint vtiliora quoad præmium essentiale, & accidẽtale, & quoad alia bona, & quoad alios effectus.

Dub. 1. ¶ Dubitaſ primo si tam preciose, & vtiles sunt indulgẽtiæ, & dare operam ipsis: quare ergo Ecclesia tãto tpe distulit earum vsum, & concessionem tam pro viuis, quam pro defunctis? ¶ Item

Dub. 2. secundo. Quare cõiter a doctoribus suadeſ tanquam melius, ꝙ detur opera bonis alij operibus satisfactorijs. ¶ Itẽ tertio. Quare post vnã indul

Dub. 3. gentiam plenariam acquiruntur aliæ fiuntq; alia suffragia, & missę, idq; fieri suadeſ pro viuis, & pro defunctis? ¶ Quarto. Vtrũ peccet is q pau

Dub. 4. peri occurrenti, & petenti negat eleemosynã reseruãs eã pro lucranda indulgentia? ¶ Resp. ad primũ, ut supra q. 7. in responsione ad 7. argu. hr.

Respon. ad dub. 1.

Resp. ad 2. ¶ Ad secundum respondeo ꝙ operatio propria valet ad multos effectus ad quos non valet aliena: & quia melior est duplex via quam vnica tãtum, ut dictum est in responsione ad tertiũ arg. cõtra. t. propos. & quia per talia alia bona opera magis dignificatur homo, vt ei indulgẽtiæ magis valeant in purgatorio, ut supra q. 17. habeſ.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertiũ respondeo, vt sup. q. 17. per totum præcipuè in dub. 3. & in eius argumentis hr ibi videatur. ¶ Ad quartum respõdeo quod sic in casu quo erat illi pauperi danda eleemosyna de præcepto, vt pote si erat in extrema necessitate, vel quasi: vel etiam secundum Thomã, & alios si erat in magna valde necessitate, & ipse erat diues valde abundans. Rõ quia non sunt facienda mala, ut veniant bona. ad Ro. 3. Neq; præcepta sunt omittẽda pro supererogatorijs. Dico quod tunc peccat non quidem dando pecuniam pro indulgentia, sed omissiue eam non dando, aut illam denegando pauperi. Si autem pauper non est in tali casu quo alius teneatur facere ei eleemosynam: tunc non peccat ei non dando, & reseruando pro indulgentia. Patet. Quia ex suppositione non peccat non dando, ex quo ei non tenetur dare etiam si pro indulgentia nõ reseruet. ¶ Quod si contra hoc arguatur quia vř in ordinatum, & illicitum postponere maius bonũ eleemosyne minori bono. s. lucrationi indulgentiarum. ¶ Resp. ꝙ nõ est illicitũ postponere maius bonum minori bono qñ quis non obligatur ad illud maius bonum: dummodo non præ æstimeſ illud minus bonum tanquam dignius, & aliud melius estimetur indignius eo: tunc enim fierit peruersio iudicij, & iniuria Deo eiusque cõsilijs, vt ait Gerso. in regulis moralibus. Et probatur illud. Quia non obligatur quis ad summe bonũ actum possibilem, alioqui non daretur gradus in actibus bonis: & in omnibus actibus non summe bonis concurrentibus cum summe bonis esset peccatum aut defectus culpabilis, & nihil esset de cõsilio, & supererogatione, sed totũ possibile, & melius esset in præcepto. Quæ oĩa sunt manifeste falsa. Hinc dicit Caiet. in 2. quodlibeto. q. 3. de indulg. & in Ientaculo primo quęstione prima, quod licet melius faceret q suas pecu-

 nias

nias daret in eleemosynam quam si eas expenderet in officijs humanis, & pompa funerali alias licita defunctorum secundum decentiam status: quę omnia sunt potius solatia viuorum secundũ August. non tamen peccat expendẽdo eas in praedictis funeralibus: ex quo talis actus humanus exequiarum sm statum personae, & morem patriae non est inordinatus, neq; tunc tenetur illas pecunias pauperibus erogare, vt supponitur. Et adhoc facit Matth. 26. vbi dominus Magdalenam defendit, contra discipulos obijcientes illi quod praeciosum vnguentum quo multis pauperibus sub uenire potuisset in vnum opus humanũ expenderit, affirmans quod bonum opus operata est: vbi ex subiuncta ratione. s. pauperes enim semper habebitis vobiscum, docuit Christus qđ occurrentibus duobus bonis altero continuo, & altero pro instanti commoditate, licitum est omisso tunc maiori bono ex suo genere sed non tunc necessario dare operam minori pro tunc occurrenti.

QVAESTIO XLI.

Vtrum, & quo modo peccent praedicantes indulgentias indiscretas, & absoluentes a culpa, & poena, & quaestores praedicantes indulgentias, sub qua forma debeant praedicare.

Propos. 1. RESP. per tres propositiones, quarum prima est. Religiosi praedicantes indulgentias indiscretas grauiter peccant non tamen incurrunt aliquam poenam ipso facto. Probatur. Quia in Clem. religiosi de priuilegijs. sic habetur. Religiosis etiam in virtute sanctae obedientiae, & sub interminatione maledictionis ęternae districtius inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum praelatis detrahant, aut etiam retrahant laycos ab Ecclesiarum suarum frequentia, vel accessu: seu indulgentias pronuntient indiscretas. Si qui vero aliquid de praemissis attentare praesumpserint per duos menses subiaceant poenis illis quae secundum eorum regulã, vel statuta pro grauibus criminibus, seu culpis consueuerunt imponi: super quibus absq; manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Haec ibi. ¶ Vbi nota primo quod secundum Siluest. tit. indulg. q. vltima. indulgentiae dicuntur indiscretae tripliciter. Vno modo quando non sunt concessę de facto, ut ait glos. in dicta Clem. alio modo qñ concedi non potuerunt de iure, vtpote quia concedens non habebat auctoritatem ad concedendum indulgentias, aut non in tanta quantitate: vt si Episcopus excederet 40. dies indulgentiae, seu limitationem. c. cum ex eo. de poe. & re. aut facultatem Papalem sibi cõcessam, vt ait hoc Palud. & concor. Card. in dict. Clem. Alio tertio modo dicuntur indiscretę quãdo probari non possunt, vt ait Zenzeli. ar. de probati. c. quoniam & cap. post cessionem. Et de fide instrum. cap. 2.

¶ Sed an semper peccent mortaliter religiosi praedicantes indulgentias indiscretas quocunq; illorum modorum: dic φ sic quando scienter vere, vel interpretatiuè pręedicant indulgentias indiscretas primo, aut secundo modo, scilicet indulgentias non veras, aut non validas. Et similiter quando indiscretas tertio modo, scilicet quando non sunt probabiles, aut verisimiles sed dubiae. Secus si essent certè concessae, sed probari nequirent iudicialiter, seu in foro exteriori. Haec Siluest. & sum. Ang. vbi supra. Secus etiam si indicijs probabilibus crederetur esse vere concessas ab eo qui potest concedere: quia tunc temere non faceret, arg. cap. 1. e. afferte, & c. illud de praesumptio. Et quamuis sint etiam indulgentiae indiscretae quae sine iusta causa conceduntur: tamen in proposito praesenti non uocantur indiscretae nisi, vt dictum est. Quia de superiorum factis alij iudicare non debent, c. inferior. 21. d. & c. cum inferior. de maiori. ¶ Nota etiam: qđ Nota 1.
per eandem rationem nõ videntur a mortali excusari clerici praedicantes indulgentias indiscretas modo praedicto, vt religiosi: quamuis dicta Clem. de religiosis loquatur. Vt ait Florent. 3. par. ti. 18. c. 4. & Nauarro de indulgent. nota. 31.
§ 45. ¶ Item nota quod nomine praedicationis in Nota 2.
proposito vr̃ posse intelligi prohibita omnis publica pronuntiatio talium: indulgentiarũ ita qđ ad publicam notitiam talis pronuntiatio indulgentiarum perueniat, quia textus Clem. vbi supra expresse prohibet ne pronuntient indulgentias indiscretas: & non dicit ne praedicent sed ne pronuntient. Et quia finis prohibitionis praefatae militat vtrobiq;. Ad rationem autem causę finalis est lex intelligenda, vt refert Siluest. tit. lex. q. 16. & 17. &c. secundum cõiter doct. sed stãdo in rigore literae vr̃ quod solum publica pronunciatio indulgentiarum indiscretarum in sermonibus intelligitur prohibita per dictã Clem. quia de hoc solum ibi agitur, vt paret ex praecedentibus: nisi in fraudem fiat post sermonem, aut loco sermonis praedicta indulgentiarum pro nunciatio: tunc enim is committit in legem qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem: & fraus, & dolus non debet alicui patrocinari. Ideo si sine praedicta fraude religiosi publice pronuncient pręedictas indulgentias alibi, non in sermonibus, aut praedicationibus Ecclesiasticis, non peccarent contra praedictam Clement. peccarent tamen contra alius ius: quia de se est illicitum id scienter agere, quia est decipere populum. ¶ Item tertio nota secundum Sil- Nota 3.
uest. & sum. Ang. vbi supra, & concord. Cardi. Zẽzeli. &c. doct. quod solum religiosi incurrũt peccatum contra dictam Clement. quando praedictas indulgentias indiscretas praedicant in suum fauorem ex talibus indulgentijs praedicatis prouenturũ eisdẽ, vbicunq; & quibuscunq; cõcessas pdicent tales indulgẽtias, ad instantiã, aut nõ instantiã aliorum. Secus si non ad suũ fauorem.

Quia

Quia dicta Clem. prædicta omnia ibi cōtenta prohibet religiosis, ne scilicet intuitu sui fauoris faciant, aut suorū conuētuum, aut religionum directè, uel indirectè. Cum quo stat quod ēt peccent mortaliter ea prædicando, & faciendo nō ad suū fauorem quia ratione alterius iuris diuini, vel, naturalis est illicitū talia taliter agere, ut dictū est.

Propos. 2. ¶ Propositio secunda. Religiosi absoluentes aliquem a culpa, & pęna peccant mortaliter, & ipso facto incurrūt excommunicationem Papæ reseruatam. Quia in dicta Clement. expresse id eis

Nota. sic prohibetur. ¶ Vbi nota quod absoluere a culpa, & pœna non est idem quod concedere indulgentiam plenariam: quia concedere indulgentiam plenariam est solum absoluere a pœna: culpa autem non absoluitur per indulgentiæ plenariæ concessionem, sed præsupponitur alias absoluta, ut patet ex supradictis q. 8. Absoluere ergo a culpa, & pœna (quod hic prohibetur) est reddere hominem mundum ab omni culpa, & sine debito alicuius pœnæ, quod est longe plusquam indulgentia plenaria, & ideo merito tales præsumptuosi excommunicantur si aliquem absoluerint. Et ad hunc abusum accedunt prædicantes bullas dicentes ꝙ per eas, & per indulgentias plenarias reducuntur ad innocentiam baptismalem quod videtur esse idem, aut plus quam absoluere a culpa, & pœna, vt videtur stando in rigore: nam ad bonum sensum forte esset tolerandum sicut ad bonum sensum toleratur quando dicitur quod conceditur indulgentia plenaria a culpa, & pena, vt supra q. 8. habetur. Quibus nō obstantibus stat quod ex simplici absolutione sacerdotis excellenter contritus, & confessus consequatur a Deo absolutionē a tota culpa, & pœna. Cum prædictis his expresse concordat Caiet. in sumula. tit. excommu. c. 64. & Zabarela. & Zēzeli. in dicta. Clem. & sum. Ang. & Ro. tit. excommunicatio. excepto eo quod de innocentia baptismali dictum est. ¶ Ex quo patet ꝙ absoluens solum a pœna concedendo indulgentiam plenariam alicui qui sibi, vel alteri confessus, aut ēt non confessus est, non incidit hanc excommunionem: licet malè faciat si ad id non habet auctoritatem. Alias, vt bene dicunt communiter doctores vbi supra licet Silueſt. tit. excommunicatio 7. q. 4. dub. 13. dicat quod incidit excommunicationem sicut si a culpa, & pœna absolueret si non habet autoritatem concedendi talem indulgentia plena. sed certè eius motiua non concludunt pro eo contra communiter doct. aliud est enim concedere indulgentiam plenariam, aliud absoluere a culpa, & pœna, vt patet ex dictis: & Papa solum excommunicat absoluentes a culpā & pœna simul quasi virtute indulgentiæ, aut alterius indulti, vt tollatur occasio erroris qui ex talibus verbis, & modo loquendi suboriri potest. Ideo si religiosus confessor habens auctoritatem concedendi suo pœnitenti indulgentiam plenariam post confessionem, & remissionem culparum dicat Absoluo te a culpa, & pœna: certè in rigore incurret præfatam excommunionem quam non incurreret dicendo Concedo tibi indulgentiam plenariam, propter prædicta licet Silueſt. oppositum dicat quoad vtrumque.

¶ Et nota quod nunquam incurritur præfata excommunicatio nisi quis scienter sic præsumeret a culpa, & pœna absoluere: non aūt si ignoranter putans simplici animo vtrumq; esse idem. Et ideo multi excusantur. Quia sic textus expresse sonat solum contra præsumptuose id facientes.

¶ Tertia propositio. Omnes quæstores bullarū prædicantes eas indulgentias debēt sub certa forma prædicare per ius taxata. Quia in c. cum ex eo. de pę. & re. similiter in Clem. abusionibus. eo. tit. datur, & præcipit certa forma talia prædicandi, & examinandi tales quæstuarios, & prædicatores bullarū, & indulgentiarum. Ibi videtur. Propos. 3.

Quia ius commune est ab omnib. obseruandū quia clarū, & prolixum est omittitur. ¶ Sed ad prædicta oīa dubitatur. Vtrum sęculares virtute bulllarum Cruciate, aut fabrice, aut huiusmodi lucrentur indulgentias plenarias vrbis Romæ? Dubium.

¶ Respon. quod si in ipsis bullis hoc contineat sufficienter esse sic de mente Papæ non est dubium. Tunc enim bene possunt lucrari, sed vtrū de facto hoc in eis contineatur: dicunt multi in huiusmodi satis instructi quod non: & per consequens quod virtute earum non possunt lucrari tales indulgentias plenarias vrbis Romæ. Tū primo, quia in ipsis bullis originalibus nulla pęnitus mentio sit de talibus indulgentijs plenarijs: sed solum de stationibus, aut de indulgētijs absolute nō exprimendo de plenarijs, id quod necessario requirebat ad hoc, vt eas promereri possent, sic enim habetur in quadam regulā Cācellariæ apostolicæ: & sic ēt habet stilus curiæ Romanæ, cui in hoc est standum: nisi specialiter derogetur secundum communiter doctores. Respons.

¶ Tum Secundo. Quia Secundum communem regulam iuristarum præcipuam, & validam in hac materia, bulla Papæ non plus valet quam sonat, vt supra q. 22. & est stricti iuris quo ad hoc quod secundum limitationem, & clausulam iuris communiter consuetam est interpretanda indulgentia, vt supra quæst. 9. in respons. ad 1. & 2. arg. Nunc autem regula Cancellariæ prædicta, & stilus curiæ nunc consuetus habet quod nisi exprimatur indulgentia plenaria, solum intelligitur de non plenarijs, & de indulgentijs stationum Romæ, vt dictū est. ¶ Tum tertio. Quia in prædictis bullis conceditur expresse indulgentia plenaria solum pro semel in vita, & in articulo mortis. Frustra autem de his duabus indulgentijs plenarijs solum fieret mentio si verum esset quod Papa concederet tot, & toties indulgentias plenarias sicut in sumario impresso cōtinetur, & sicut prædicatur. ¶ Tū quarto, quia ut notum est apud curiales, & sciētes aliquid de rebus, & pratica curiæ Romanæ nō po-

test ibidē obtineri vna indulgentia plenaria pro vna Ecclesia siue capella extra vrbem Romam nisi pro multis centenarijs ducatorum, & huius modi. Nō est ergo verisimile, aut etiam rationi consonum neq; causa sufficiens quod pro duob. argenteis concederetur tanta multitudo indulgentiarum plenarum toties quoties, vt habetur in prædicto summario impresso, & vt prædicat. ¶ Nota quod quando dico indulgentiam cōcedi pro ducatis, non dico precium sed causam piam aut motiuam ad concedendum indulgentias si concedens talem indulgentiam saluandus est, vt supra q. 21. in resp. ad arg. contra primam propos. habetur.

Argum. ¶ Quod si contra prædicta hæc arguatur quod in summario impresso quod prędicatur, & datur accipientib. huiusmodi bullas continentur multe indulgentiæ plenariæ vrbis Romæ, & sic prædicatur quod oēs accipientes illas bullas possunt

Respon. illas indulgentias lucrari. ¶ Respondicit collect. compendij priuilegiorum ordinum mendicantiū tit. indulg. stationū quoad fratres post §. 19. fol. 81. & speculum fratrum minorum vnde hoc ipse desumpsit, quod non est multum curandum de illis summarijs, ex quo non continentur in bullis originalibus neq; inde possunt talia summaria deduci in veritate: sed ea cōponuntur sic a cōmissarijs, seu quæstorib. bullarum ex inaduertentia, seu ignorantia, seu forte aliquando lucri causa, aut alia ratione de qua nunc nō curo: sufficit enim proposito quod non extrahuntur ad veritatē a bullis originalibus quoad hoc: ideo talibus summarijs nō est magna fides adhibēda sed originalibus. Quod etiam patet. Quia in ipsis summarijs etiam cōtinentur sępe multa alia quæ indigent limitatione, & declaratione, vt a falsitate liberent multa etiam alia manifeste falsa sine vlla escusatione. Quia ponuntur ibi multæ indulgentiæ quæ Romæ non habent. Vt in festo expectationis beatæ Mariæ, de quo festo nulla mentio est Romæ. Idem de festo dedicationis portiūculæ, vel sanctæ Mariæ de Angelis de ordine fratrum minorum propè opidum Assissium. Et sic de alijs ibidem contentis: quæ licet sint cōcessa fratribus minoribus vbicunque existentibus ꝑpter particularia priuilegia ipsorum; non tamē conceduntur sęcularibus ratione bullarum prædictarū, nisi hoc in ipsis bullis specialiter aliqñ exprimatur. Quare summaria malè assumuntur, & componuntur per commissarios, aut quæstores, vt dictum est ex summarijs indulgentiarum ordinū mendicantium, & præsertim ordinis minorū, ut patet omnia intuenti. Similiter & prædicatoribus bullarum non est multa fides adhibenda in hoc: ex quo non se conformant veritati Ecclesiæ, & ipsarum bullarum originalium: neque in hoc prædicant doctrinā Ecclesiæ, aut Papæ, dū eius veritati non se conformant ex ignorantia, aut alia de causa quacunque. Hæc ex collectore vbi supra. ¶ Quod vtrū verum sit aliorū esto iudiciū: id enim pendet de facto. Nullus autem negat Papam posse bullas hoc etiam modo de indulgentijs plenarijs ex legitima causa cōcedere. In his tamen omnib. caute loquendum cōsulo pro, & contra attēto tenore bulle originalis, ut vitetur falsitas simul, & scandalum pusillorū, & forte ēt aliquomodo pharisęorum. Quia & nō expedit vbique, aut semper veritatē quomodolibet, & a quocunque declarari, & prædicari, dum necessitas fidei, & morum id non requirit, aut dum malum aliquod sine maiori fructu probabiliter timetur ex tali veritati non necessariæ ad salutē prædicatione. Quia Amos 5. Prudens illo tpe tacebit quoniā dies mali sunt. Ideo considerentur omnia prudenter, & sapienter, & attendatur tenor bullarum originalium; & sm id detur opera lucrandis indulgentijs; & prudenter omnino prædicentur: & prudentius erroribus prædicatis, & in bullarum summarijs contentis resistatur, vel oportune, & caute taceatur, seu potius in secreto ipsi prædicatores, aut prælati, seu bullarum commissarij humiliter sine populi scandalo de hoc moneantur: reliqua Dei iudicio, & correctioni relinquantur.

ARTICVLVS QVINTVS.

In quo agitur de receptione ad participationem bonorum personæ, seu communitatis; & de quibusdam dubijs circa aliqua contenta in bullis, & compositionibus, & continet tres tantum quæstiones quarum prima & in ordine. 42. sequitur.

QVAESTIO XLII.

Vtrum quis possit recipi ad communicationem bonorum alicuius personæ, seu communitatis, aut congregationis, & quomodo, & per quem, & ad quid valet, & in quo differat ab indulgentia.

RESP. per quatuor puncta. Quorum primum est. Solum possumus de nostris bonis, aut cōmissis nostræ dispositionis prodesse alteri dupliciter. s. per viam satisfactionis, & per viam meriti: via satisfactionis cōsistit in exsolutione, seu redditione æquiualentis ad pęnam quæ redimitur in toto, vel in parte. Via autem meriti consistit in aliquali dignitate habēdi, seu impetrandi sibi, vel alteri aliquid tanquam aliqualem mercedem, seu præmium operis quod dr meritorū, non curando nunc an sit meritum congrui digni aut condigni: & quomodo est talis dignitas, & vnde: & quomodo est merces tali merito respōdens, de quibus doctores latius in secundo, distinctione 27. & alibi. Punctū 1.

¶ Et nota quod est duplex differentia inter participantes de bonis aliorū per viam satisfactionis tantū seu quoad satisfactionem tantum; & participantes de bonis aliorū per viam meriti, vel quoad meritū tantum. Prima differētia est, Nota. Prima differentia.

Quod

Quod via satisfactionis seu participium ad satisfactionē requirit specialem intentionem,& applicationem eius qui cōmunicat tale opus satisfactorium alteri:ita quod nisi illi seu illis fit applicata specialiter tal.s satisfactio vel nisi sint illi recepti ad participādum de satisfactionibus alicuius personæ seu cōmunitatis non proderunt eis talia bona satisfactoria ad satisfaciendum ꝓ suis peccatis. Quia alias sequeretur quod quicunque existēs in charitate esset immunis ab omni pœna propter infinitatē thesauri Ecclesiæ quē participat per sacramēta aut per cōmunionem sanctorū ratione charitatis. Vel saltem sequeretur qđ existēs in maiori charitate esset debitor minoris pœnæ in hoc seculo,& in futuro. Quod patet esse falsum secundum Scotum.in 20.quodlibeto. Ergo ex sola intētione facientis seu applicantis habetur participatio ad satisfaciendum.

¶ Participatio autem ad merēdum,seu potius ad merita seu per viā meriti de bonis alterius non semper requirit specialē intentionem,& applicationem. Nam potest dupliciter alicui valere meritū alterius. Vno modo ratione vnionis quæ fit per charitatem etiam sine speciali intentione & applicatione facientis directa ad ipsum participantem, iuxta illud Symboli Credo sanctorum communionem,& illud Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te. Quia & sicut cum inter aliquos est contracta societas omnium bonorum quicquid vnus lucratur est omnibus cōmune:sic in ꝓposito spiritualiter, quia charitas est spiritualis amicitia,& societas connectens membra Ecclesiæ. Et hoc modo peccator etiam non excommunicatus non est per hanc viam vnionis particeps alicuius boni qđ fit in Ecclesia: quia non est membrum Christi viuum per charitatē quam non habet: & nulla est conuentio Christi ad Belial cuius membrū mysticum est peccator, qui, vt membrum mortuū a Christo nō recipit influentiam a toto corpore nec a capite cui non vnitur nec ab eo viuificatur. Et hęc est causa quare diabolus dicitur habere potestatē in peccatore quocunq; vt in pecore suo, vt secundum Ambros. habetur.24 q.1.miramur. ¶ Alio etiam modo valet oratio seu bonum alicuius alijs per viā meriti participantibus, ratione specialis intētionis ipsius orantis seu facientis seu applicantis tale bonum specialiter pro illis qbus applicat, distincte aut cōfuse, pro vno seu pro multis. Quia scilicet desiderat oratione seu bonis suis, vel suæ congregationis prodesse illis certis personis quibus sic specialiter applicat, vt dictum est. Et hoc modo potest valere iusto,& impio. Sed hoc solū illis valet ꝑ viā gratiæ, & liberalis misericordiæ Dei seu impetrationis a Christo capite Ecclesię, qui, vt dominus omnium nulli obnoxius potest cuicunq; voluerit beneficia impartiri ad preces & merita amicorum,& iustorum. Vel vt cōmuniter dicitur hoc fit per merita tantū de cōgruo: quę soli liberalitati concedentis innituntur. Nō enim Deus obligauit se seu ꝓmisit infallibiliter & regulariter concessurum omne etiam bonum expediens quod vir iustus ab eo petierit pro alio quocunq;, aut bona vnius remuneraturū aliquo modo hic, vel in gloria in alio homine quocūq; & quomodocunq; voluerit vir iustus: sed aliquā do sic aliquādo nō prout sibi placuerit,& visum fuerit. Et ideo dicitur per viā meriti de congruo bona vnius alteri valere si ꝓ eo applicentur ex intentione, vt dictum est. Et sic dicit Augusti. quod nisi Stephanus orasset forte Paulus saluatus nō esset.& de Carolo Magno audita est vox. Egidij merito Carolo peccata dimitto. ¶ Et sic patet quod hoc modo specialis intētionis ualde prodest recipi ad participandum de bonis alicuius hominis seu congregationis in speciali: licet sint merita cōgrui aut Dei liberalitati innitētia quoad hoc, vt dictum est. Quia si peccator est sic receptus, tunc participat de talibus bonis per solam intentionem applicantis. Quod sibi valebit ad multa, vt infra in secundo puncto habetur. Si autem est iustus in statu gratiæ, tunc participat de talibus bonis dupliciter, scilicet ratione vnionis charitatis,& ratione specialis intētionis applicantis: qđ est melius scilicet duplici via quā vna tantū participare: quia & nullus participaret id quod ex speciali intētione applicātis posset participare nisi ei cōmunicaretur ex tali intētione, tam quoad vim satisfactiuam quā quoad meritoriam, etiā si essent valde sancti,& benefactores. Et oppositum dicere est error VVicleff damnatus in Concilio Constantien. sess. 8. vbi sic habetur. Speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos, vel religiosos non plus prosunt eidē quam generales cæteris paribus. Error. 15. Hæc ibi. Et ista supradicta est prima differentia inter participium satisfactionum, & meritoriū.

¶ Secunda differentia est. Quia per participium ad satisfaciendū seu ad satisfactoria tantū, fiunt peioris conditionis omnes participantes quoad hoc. Quia minuitur eorum vtilitas satisfactoria saltem proueniēs ex opere operantis ex multitudine participantium; licet forte non ea quæ prouenit virtute sacramēti seu operis operati si tale opus habet virtutē satisfactoriam ex opere operato, vti superius latius egimus. lib. 2. in quæstionario. quęst. 3. de valore missę. Similiter & bonum satisfactoriū ipsius facientis minuitur sibi, ex multitudine participantium quoad virtutem satisfactoriam prouenientem ex opere operantis, vt dictum est: quāuis aliunde ei augeatur ex charitate, qua sic alijs egentibus sua satisfactoria applicat; quia & per hoc meretur de cōgruo remissionē suarum pęnarum,& omnia alia quæ per bonū opus quis sibi, & alteri mereri potest. Ideo simpliciter est melior sua conditio ex hoc quod ex charitate ꝓ aliis satisfacit de suis satisfactoriis bonis, vt dicit Richar. vbi infrā.& Pālud. & c. Vnde si totum suum bonum satisfactorium proueniēs ex virtute operis operātis dederit seu appli- 2. Differe.

applicauerit alteri:tūc nihil de tali satisfactorio remanet sibi pro suis peccatis:& multo minus remanet alijs postea receptis seu quibus postea applicauerit. Quia cum talis virtus satisfactoria ex opere operātis sit finita: certe diuisa in multis seu alijs applicata, tā minus aut nil remanet alijs aut sibi. Sicut si ego soluero communi creditori cui ego obligor in centum:cui etiam Petrus, & Martinus in centum quilibet eorum obligatur: certe illi tātū cedit in solutionē debiti pro quo intendo, & volo centum soluere, & nō pro alio. ¶ Verū est tamen quod si intēdit satisfacere pro illo qui non est capax puta pro dānato, vel pro existente in mortali, vel in gloria:tūc fructus satisfactorius reuertitur ad faciētē si eget pro suis peccatis:si fidē virtualiter erat talis intentionis quod pro se faceret si crederet nō proficere illi cui applicare intēdebat. vt Math. 10. Pax vestra ad vos reuertetur. & Psal.34 Oratio mea in sinu meo conuertetur, & c. Si uero ipse nō eget reponitur in thesauro Ecclesiæ ¶ Participium autem meritorū nō minuitur ex multiplicatione participantium. Nō enim fit deterior conditio alicuius multiplicatis electis, & sāctis, & bonis operibus sed melior. Et ratio est, non quidem quia incipientes participare incipiant etiā de suo communicare alijs:nam paruuli baptizati incipiunt propter charitatē participare, & nil de suo communicant alijs: qa nil adhuc operati sunt. Immo licet quilibet participans etiā alijs cōmunicaret de suo bono opere meritorio, non tamē semper cōmunicat æquale eis bonis quę ipse participat. Igitur nō est hęc ratio sed ea quæ dicta est. Quia scilicet ex multiplicatione electorū, & bonorum operum non fit peior sed melior conditio electorum, & participantium. Quia Deus cuius miseri cordiæ, & liberalitati talis fructus innititur magis ex hoc honoratur magisq; complacetur illi. Ideo, & regulariter magis speratur talis fructus meritorium, vt prosit omnibus quibus communicantur, & ipsi operanti, licet aliquādo oppositum circa aliquem aut aliquos contingat secundum Dei speciale iudicium, & beneplacitum, vt in secundo puncto latius habef. Hæc ex Richar. in 4.dist.45.& Palud.latius eadem dist.q 1.artic, 1.& q.2.art.2.& Adri.in 8.quodlib.art. 3.

Punct. 2. ¶ Secūdum punctum est. Ad quid valet tale participium ad merita alicuius seu aliquorum?nam de participio ad satisfactoria iam dictum est. Dico ergo quod non valet ad hoc quod ipsi participantes ex hoc immediate sine suo bono opere & dispositione habeant gratiam gratum facientē seu charitatē:sicut nec ad meritum aut præmiū gloriæ. Quia nullus pōt vllo modo mereri alteri immediate gratiā iustificantē aut aliquid horum stante lege:sed solum mediate, idest potest mereri de congruo quod Deus det alteri gratiā conuersionis seu auxilium aut bonam motionē cordis, & illuminationē:cui alter si velit cōsentire debite disponatur ad gratiam, & c. vt communiter dicitur a docto.in 2.d. 27. quod pro nunc supponatur. Quod etiam patet. Quia stat, virum sanctum in magno gradu charitatis non esse receptum ad participationem specialem meritoriū alicuius aut aliquorum: peccatorem autem aut habentem paruam charitatem esse receptum ad participium multarum religionum, & sanctorū. Imo etiam si quis vellet alteri applicare auferē do a se ipso suum meritum quoad gratiā, & gloriā essentialem, non posset id facere neq; Deus acceptat stante lege: & forte peccaret si sciēter id tentaret conando contra Dei legem positam charitatis ad se prius habende quoad hoc, vt dicit Scotus in quodlib. 20. vbi loquitur de valore specialissimo operis boni meritorij. Similiter tale participiū meritorum non valet ad hoc quod per id ipsi participantes habeant bonitatem aut medicinam formaliter, & immediate bonificantem eos, & medentem contra vitia. Nam quoad hæc nullum opus transit personam operantis, vt supra.q.5.id habetur. ¶ Valet ergo tale participium meritoriū alicuius personæ seu congregationis, ad habēdum a Deo gratiam conuersionis, & cordis illuminationem (vt de hoc supra latius dictum est) & ad virtutum profectum: valet etiā ad præseruationem a peccatis, & liberationem, & præseruationem a morte, & alijs malis spiritualibus, & corporalibus, & ad collationem bonorū spiritualem, & temporalium seu corporalium, & huiusmodi quæ vnus alteri potest de cōgruo mereri seu impetrare a Dei misericordia liberali Sicut per merita Abrahę dominus liberauit Loth. Gen.19.& propter iustos parcit, & benefacit iniustis, vt de his cōmuniter docto.in 2.d. 27.& 36.& specialiter.B.Tho.in addi.3. partis, q.27.art.1.& latius Palud.in 3.d.45.q.2. art. 2. Rich.ea.d.& Supplem.Gabr.ea.d. q. 2. artic. 3. dub.6.& Adria.vbi sup.in 8.quodlib.artic. 3.

¶ Tertium punctum. Quis potest cōmunicare bona alteri? Ad quod sunt nouem dicta. ¶ Primum est quod quilibet potest alteri applicare seu cōmunicare bona sua propria, tam quoad vim satisfactoriā quam meritoriam de congruo, vt dictum est. Et similiter bona suorum super q̄ habet auctoritatem. ¶ Probatur primum. Quia ratione charitatis potest quilibet de suis bonis cōmunicare in quantum non prohibetur. Hoc autem non prohibetur sed suadetur ad Gala.6. Alter alterius onera portate, & Orate pro inuicē vt saluemini. Iacobi.1. Et qa si temporalia bona possumus cōmunicare ex charitate:quare nō potius spiritualia? Ad prædicta etiā valent ea quæ sup.habentur.q.5.in responsi.ad 8. argu. principale, & ea quæ sup.præmissa sunt in primo, & secundo puncto ¶ Secunda autem pars huius primi dicti, quod scilicet quis pōt alteri communicare bona suorum super q̄ habet auctoritatem, puta is qui præest alicui cōgregationis potest cōmunicare bona suæ cōgregationis applicādo bona eorum, & intentionem ipsorum de sua cōgregatio- Punct. 3. Dict. 1.

gatione ad hunc, vel illum seu illos determinate distincte aut confuse. Probatur. Quia eo ipso quod habet curam cōgregationis habet auctoritatem dispensatiuam cōmunium bonorum ipsorum de congregatione, vt probatum est. q. 7. & facit ea. quanto. de transla. & 24 q. 1. c. quocunq;. Item quia si quilibet potest bona sua applicare ergo, & prælatus qui est caput pro suis membris potest bona ipsorum, sicut ipsi possunt alijs ex causa rationabili applicare. Patet cōsequentia a fortiori. Item idē patet auctoritate sancti Iuonis Carnatensis episcopi antiquissimi, qui cepit concedere literas per quas applicātur suffragia subditorū. & auctoritate Anselmi, & aliorum sanctorum & etiam tenet. B. Tho. in 4. dist. 20. q. 4. & Palud. & Richar. & doct. in 4 distin. 45. vbi supra. & Vualden. in 3. tomo de sacramentalibus. tit. 10. cōtra VVicleff. dicētem hoc esse cōmentum religiosorum. Ergo patet quod prælatus, prior, guardianus, prouincialis, generalis, & huiusmodi potest communicare bona communia spiritualia suorum subditorum quoad vim satisfactoriam, & meritoriam, vt dictum est.

¶ Secundum dictum est. Quod generaliter non potest prælatus cōmunicare ea bona quæ quis eius subditus in particulari facit pro satisfactione suorū peccatorum si ipsis eget talis subditus ea faciens, nisi ad hoc aliquo modo talis subditus consentiat. Ratio. Quia ex quo quoad satisfaciēdum tale opus fit eius solius cui applicat: & sit particulariter ab ipso subdito pro se actualiter vel virtualiter sic intēdēte. & per consequens non fit bonū cōmune suæ congregationis sed particulare ipsius personæ operantis quoad dictā vim satisfactoriā. Ergo super hoc regulariter prælatus nō habet potestatem tollendi a subdito, & cōmunicandi alteri eo inuito. Et in hoc concordant cōmuniter doct. ¶ Sed ex quo subditus talē suum bonum satisfactorium quo ipse eget pōt cōmunicare alteri quoad prædictam vim, vtrū possit etiam Papa, vel alius eius subditi prælatus eo inuito præuenire communicando tale opus eiusq; intentionem applicando alteri cui ipse prælatus, & non cui subditus voluerit?

¶ Quoad hoc est tertium dictum quod regulariter non potest. Quia prælatus etiam Papa non potest applicare nisi ea quæ cederēt in thesaurū suæ communitatis si nō applicarentur, aut bona cōmunia suæ congregationis. Sed non cedunt in thesaurum vel in bonum cōmune cōgregationis nisi ea quę supersunt faciēti. Ergo licet subditus possit tollere a se sibi necessarium, & alteri dare & applicare: non tamen potest eo inuito facere id eius prælatus etiam Papa. Quia non in omnibus absolute subditur subditus superiori: neq; in oib. eius bonis spiritualibus habet potestatem plenariam prælatus aut Papa, sed in spiritualibus tantum superabundantibus cōmunicabilibus, vt dictum est. ¶ Quo non obstante etiam dico quod in casu, & ex rationabili causa pōt sed rato prælatus applicare alijs bona prædicta satisfactoria necessaria subditorum suorum. Quia sicut ipsi subditi possunt id facere ita similiter eorum caput prælatus in casu, & ex causa, vt dictum est. Quia ad id tunc faciendum habet rationabilem causam. Item quia potest prelatus subditis egentibus pro se ipsis iniungere pro tunc aliqua opera satisfactoria ad quæ ipsi nō tenentur alias, puta orationem disciplinam & huiusmodi pro alijs ex causa, vt patet. Multa enim non possunt fieri regulariter quę possunt, & debent fieri in casu particulari ex causa rationabili in omnibus fere materijs. Ita probabiliter videtur quod quoad vtrāq; partem huius tertij dicti dicendum sit.

¶ Quartum dictum. Bona satisfactoria subditorū quibus ipsi facientes non indigent pro se ipsis bene possunt tam ipsi quam eorum prælati applicare alijs quibus voluerint: & in hoc est locus præuentioni, quia scilicet qui prius applicat alicui quod nondum est per aliquem ipsorum applicatum valet illa prior applicatio si non impeditur a superiore. Quod ideo dico, quia si ipse prælatus superior inuito suo subdito applicaret alicuibus aliqua bona satisfactoria superabūdantia quæ subditus facit: valeret talis applicatio superioris, & nō posset subditus talis ea applicare alteri contra applicationē superioris. Quia quoad talia superabundātia quę possunt fieri cōmunia congregationis prælatus superior habet potestatē sup. subditum ad cōmunicandum ea, vt de hoc B. Tho. 3. par. sum. quęst. 26. artic. 1. in add. 3. par. & etiā Siluester titu. indulg. q. 5. ¶ Quamuis credibile sit quod hoc nunquā superior sic facit aut Papa, nec intendit contra suorū subditorum rationabilē voluntatem alteri applicare nisi in casu, & causa, & raro, vt in tertio dicto prędenti dictū est. Alioqui valde alligati essent prelati inferiores superioribus, & Papę, & sese impedirēt, si se intromitterent superiores in rebus pertinētibus ad inferiores, si per hāc viā per superiores aut per Papā regulariter tolleretur ab ipsis inferioribus potestas applicādi benefactoribus aut alijs bona satisfactoria abundantia suarū cōgregationū. Et multos magis alligati essent subditi suis prelatis, si ab eis tolleretur regulariter per eosdē prælatos ne de his suis satisfactoriis possent satis facere applicando aliquid pro suis parentibus, amicis, & pro alijs quibus specialiter quomodo cunq; obligantur. Et si qñ Papa aut prælatus superior id vellet ex causa in casu aliquo applicare prædicta bona contra applicationem particularem subditorū: expediret tunc quod hoc notificarēt ipsis subditis seu inferioribus, ne deciperēt aut deciperentur applicādo pluribus, vel sępius vnū, & idē opus nūc his per superiorē nūc alijs per inferiores: ex quo pluribus applicatū est minoris valoris in singulis quoad vim satisfactiuā ex opere operātis prouenientē: & si totū per superiorē alicui egēti applicatur, iā nil manet pro alijs, vt patet ex supradictis in 1. puncto principali.

¶ Quin-

¶ Quintum dictum est. Bona satisfactoria quæ subditus facit particulariter per se non applicando ea alicui seu aliquibus specialiter, sed pro tota Ecclesia generaliter, aut pro indigētibus in purgatorio, aut in hac uita pro benefactoribus amicis, seu pro ijs qbus Deus vult valere, & huiusmodi: similiter bona q̄ facit in cōmuni, vt disciplinas vigilias orationes & ieiunia, & huiusmodi quæ in cōmunitate facit cū alijs religiosis simul seu per se, ex statuto regule aut constitutionum suarum, aut ex dispositione seu præcepto prælati: talia in quam bona dicuntur cōmunia congregationis quamuis ipsæ subditus eis egeat. Et talia potest prælatus etiam inuito subdito communicare alijs specialiter quoad vim satisfactoriā. Concordat beatus Tho. vbi supra.

¶ Sextum dictum est. Quoad vim meritoriam supradictam omnia bona cuiuscunq; subditi & cōgregationis tam particulariter quam etiā communiter facta, tam supererogatoria quam etiam necessaria seu obligatoria, tam ipse subditus qui ea facit quam quilibet eius prælatus mediatus, vel immediatus etiā Papa: quilibet inquam eorū per se, & simul, ante, vel post quā facta fuerint, potest ea applicare quibuscunq; voluerit. Quia quoad hoc nulli fit præiudicium. Imo & cōditio operantis, & applicantis seu communicantis, & participantis seu participantium melior fit ex tali multitudine participantium, tam propter vnionē charitatis, quam etiam propter maiorem bonitatem operis boni applicati. Quia inde, est Deo gratius, & acceptius cęteris paribus, vt sup. dictum est in 1. & 2. puncto principali.

¶ Septimum dictum est. Prælatus supremus, vt Papa potest communicare bona omnium suorum inferiorum tam personarum quam prælatorum quam congregationum sibi subditarum modo supradicto: non tamen econtra sed solum bona sibi subditorum hominum aut congregationum potest quilibet prælatus alijs applicare seu communicare, vt dictum est, & patet ex dictis. Quia & minus includitur in maiori: & nō econuerso: nec æquale in æquali includitur: nec par in parem habet auctoritatem. Concordat. B. Tho. & communiter docto. vbi supra.

¶ Octauum dictum est. Bona opera quoad vim satisfactoriā si ante quam fiant, vel dum fiūt nō applicantur per facientem vel per superiorē aliquibus actualiter, vel virtualiter, iam de cætero postquam facta sunt non possunt applicari alteri, per ipsum facientē neq; per platum. Neq; ego faciens neq; prelatus possumus reseruare nostra vel cōgregationis opera quoad dictam vim satisfactoriam vt sint reposita, & reseruata tanquam in thesauro pro alio tēpore futuro quo voluero aut indiguero, vt tunc per me, vel per platū mihi vel alteri applicentur. ¶ Ratio huius est, non quidem quia quoad dictam vim solutiuā aut satisfactiuam pro debito pęnarum talis satisfactio habet statim vt fit suū effectum, vt aliqui dicūt: hinc enim sequeretur quod nō possent talia reseruare etiam in thesauro Ecclesiæ ad indulgentias, &c. Sed ratio est. Quia nullus potest particulariter thesaurizare sibi vel alteri thesaurū satisfactoriū particularē: & per cōsequēs neq; de eo distribuere aut alicui cōmunicare. Quod patet a posteriori. Quia alioqui sequeretur quod bona satisfactoria religiosorū eis abundantia nunquā reconderentur in cōmunem thesaurū Ecclesię: sed semper manerent sub potestate eorū, vel p̄lati ad applicandū ea postea cui voluerint: & a fortiori quod opera religiosorum defunctorum non possent applicari per indulgentias aut vllo modo: ex quo quilibet pro tali tēpore aut necessitate futura sibi vel alijs talia opera thesaurizasset in uita, vt sibi tunc valerent aut applicarentur: & similiter de omnibus Christianis idē sequeretur. Et per consequens sequeretur per hunc modum quod nō esset thesaurus cōmunis Ecclesiæ collectus de satisfactionibus religiosorū aut aliorum sanctorum dum viuerēt. Quod absit. Vt patet ex supradictis in 1. puncto principali. Et ad id videtur Bonauent. in 4. d. 20. q. 3. Ergo dicatur quod si non applicantur talia satisfactoria ante vel dū fiunt, vt supra dictum est, reponuntur, & reseruātur a Deo in cōmune thesauro: Ecclesię: vt sic solū per potentes concedere indulgentias per uiā tantum indulgentiæ distribuātur ipsius vel alijs, ut sup. q. 5. & alijs sequētibus habetur.

¶ Quoad vim autem meritoriam tam ipse qui facit, quam prælatus quicunq; eius mediatus vel immediatus potest semper ante vel post cōmunicare seu applicare talia bona pręterita pręsentia & futura quibuscunq; voluerit, vt virtute taliū meritorium mereatur de cōgruo seu potius impetret ipsi, vel aliis bona spiritualia, & tēporalia & liberationē, & pręseruationem malorū: quod non est proprie meritum sed impetratio prædictorum, q̄ aliqualiter pertinet ad præmium alicuius quod meritorium præcedentium de cōgruo habendum sibi vel alijs in hac, vel in alia vita. Sicut propter merita præcedentia Abrahā, & alii sancti impetrabāt a Deo seu Deus conferebat alijs bona tēporalia, & huiusmodi, de quibus supra in 1. puncto principali dictum est. Et de his bonis quoad vim meritoriam nō congregatur thesaurus indulgentiarum, vt sup. q. 5. habetur. Et hoc modo per viā meriti seu impetrationis ualet cōmunicatio bonorū suorum præteritorum, & cōcessio eorum quam aliqui pie faciunt aliquibus existentibus in articulo mortis seu etiam iā defunctis: non autē quoad vim satisfactoriam præteritam, quę iam nō est in sua potestate, vt dictū est. ¶ Sed nota quod prælati, & alii applicantes alijs bona sua, vel suę cōmunitatis intēdūt regulariter applicare quantum cōmode possunt, vt valeant eis quantū valere possunt sine suo aut suæ cōmunitatis detrimento: nisi quoad vim satisfactiuam de suis bonis aliud specialiter intendant, vt supra dictum est in 2. & 3. dicto.

¶ Nonum

Dictum 9. ¶ Nonum dictum est. Quod quia talis cõmunicatio seu receptio ad participationem bonorum cõgregationis &, huiusmodi cõmuniter fit a prælatis informatis de talibus personis quod quia sunt benefactores ordinis ideo recipiũtur ad cõmunicationẽ bonorum ordinis, vt patet ex ipsis literis cõfraternitatum. Ideo notetur quod si talis causa propter quam recipiuntur nõ est vera, quia scilicet nõ est talis benefactor, vt ibi supponitur, non valet ei talis receptio ad participationẽ, nisi secundum ratam, scilicet secundũ quod fuerit benefactor. Quia deficiente causa finali seu cõditione concessionis deficit ipsa cõcessio, & non valet nisi quantum accesserit ad causam talis concessionis. Quod si sine vlla causa sed ad libitum quis vult recipere aliquem ad participationem bonorum suorum seu congregationis ,ex pura charitate motus aut motu proprio: tunc bene valebit ei talis communicatio, & participatio secundum intentionem communicantis ei sua bona, quo ad satisfactoriam vim, & meritoriam: & etiam secundum suam dispositionem participantis quoad vim meritoriam speciatim, vt latius egimus de hoc in libro primo quæstionarijs, quæst. 3. de valore missæ.

Punct. 4. ¶ Quartum punctum. Quæ differentia sit inter communicationem præfatam bonorum suorum aut communitatis factam alicui, & indulgentiã? Dico quod est quadruplex differentia. ¶ Prima quia prælati, vel alij sic applicantes sua, vel suæ cõmunitatis suffragia seu bona opera quæcũq;, nõ vtuntur claue iurisdictionis vllo modo: neq; remittunt aut relaxant pœnas peccatorum. In indulgentiarum autem concessione sic est talis iurisdictio propriæ, & absolute, vt sup. q. 3. habetur: sed solum applicant sua satisfactoria alijs ex charitate sine vlla auctoritate super eos quibus applicant etiam non subditis.

¶ Secunda differentia est. Quia in indulgentijs sicut, & in sacramẽtis applicantur merita passionis Christi, & hoc non nisi per clauẽ Ecclesiæ: & præcipue indulgẽtiæ fiunt de cõmuni thesauro Ecclesiæ etiam quando conceduntur animabus purgatorii per modum suffragii: & semper fiũt auctoritate potestatiua sup tali thesauro cõmuni cõmunicando, vel dispensando, vt supra. q. 8. & 15. 16. habetur. Cõmunicatio autem bonorũ suorum aut congregationis nil tale habet. Nam non fit per clauem Ecclesiæ neq; de cõmuni thesauro Ecclesiæ, sed de bonis suis aut suæ cõgregationis: neq; fit auctoritate potestatiua super thesauro Ecclesiæ aut suæ personæ aut cõmunitatis, ex quo nõ potest thesaurizare particulariter, vt dictum est, sed solum fit potestate communi naturali quam quilibet habet in suis bonis aut sibi commissis ad distribuendum seu donandum eadum ea habet. ¶ Et inde fit quod per indulgentias liberatur homo in foro Dei, & Ecclesiæ a pœnis debitis etiam iniunctis per cõfessorem, vt supra. q. 10. habetur. Quia constat de infinitate talis thesauri Ecclesiæ seu de eius sufficiẽtia, & qa fiũt auctoritate eius q a lege, & obligatione Ecclesiæ põt liberare per talem satisfactionem per viam indulgentiæ. Huiusmodi autem communicationes bonorum etiam si fiant specialiter quo ad satisfaciendum etiam si fiant per Papã, cum non fiant nisi de bonis personarum aut congregationum, quæ nec sunt infinita nec cõstat esse sufficientia ad talẽ satisfactionem: ideo per eas nõ liberatur qs in foro Ecclesiæ a pœnitentiis iniunctis per sacerdotem, neq; habent virtutem indulgentiæ: sed cõmunicationes, & suffragia dicuntur. Cõcordat in hoc specialiter. B. Tho. in 4. dist. 20. & in addi. 3. par. sum. quæst. 26. artic. 1.

¶ Tertia differentia est. Quia quoad vim satisfactoriã non possunt applicari bona personæ aut cõmunitatis iam facta: sed solum præsentia, vel futura: neq; possunt reseruari in thesaurũ in futurum, vt dictum est in tertio puncto principali in septimo dicto supra posito. Per indulgentias autẽ applicantur satisfactiones preterite Christi & sanctorũ reposite in cõmuni thesauro Ecclesiæ ad hoc specialiter, vt vbi sup. hī. & sup. q. 5.

¶ Quarta differentia est. Quia indulgentiæ, vt tales valent solũ ad satisfactionem pœnarũ Deo debitarum pro peccatis, vt supra. q. 5. & 8. & 6. Communicationes autem bonorũ valent præcipue ad impetrandum bona aut remotionẽ malorum aut pœnarum per viam meriti de congruo: valent etiam ad satisfactionem pœnarum si hoc aliquo modo specialiter intẽdit ipse applicans, alias non: vt patet ex dictis. 1. puncto principali & 2. similiter.

¶ Quinta differentia est, quod indulgentiæ valent solum quoad satisfactionem tantum peccatorum iam cõmissorum ante tempus quo quis lucratur fructum earum, vt sup. q. 37. 38. Cõmunicationes aũt huiusmodi bonorum valent etiã ad remediũ præteritorum præsentium, & futurorum malorum, & bonorum impetrationem, & conseruationem, & ad satisfactionem pœnarum debitarum si, vt dictũ est specialiter ad hoc applicantur. ¶ Harum differentiarum prima est potissima, & essentialis, & etiam secunda, cæterę aũt sunt optime licet non tam essentiales.

QVAESTIO XLIII.

Quæ sint, & quomodo intelligantur multa dubia eorum quæ communiter in bullis Cruciatarum, & indulgentiarum continentur.

RESP. tametsi plurima dubia possunt occurrere præcipua tamen sunt sex.

¶ Primum est. Quid conceditur quando bulla concedit quod qui eam acceperit absoluatur aut possit absolui ab horis nõ recitatis: & quomodo id intelligitur. Nã si intelligitur de peccato: certe nõ est reseruatum, & per consequens nõ eget tali facultate ad id: neq; propter hoc incurritur Dub. 1.

aliqua cenſura, neq; tenetur officium vnius diei culpabiliter omiſſum recitare in alio die, ex quo fuit obligatio temporalis, vt etiã dicunt cõmuniter ſummiſte tit. hora canonica. ❡ Reſpondeo. Videtur quod virtute talis cõceſſionis aut bulle concedit Papa quod non teneatur ille clericus ſoluere in æquiualente ad vtilitatẽ Eccleſiæ fructum horarũ omiſſarum, ad quem fructum clericus ratione clericatus aut beneficii tenebatur, vt referunt. B. Tho. Palud. Floren. 3. par. ſum. tit. 13. cap. 4. §. 6. & per conſequens quod talis manebit liber a reſtitutione quam ſecundũ docto. tenetur facere de fructibus beneficii perceptis nõ recitando horas canonicas. vt latius agit Soto de iuſtitia & iure. l. 10. q. 5. art. 6. & Nauarro in ſum. c. 25. nu. 121. ſecus de omiſſione miſſarũ aut aliorum officiorum de quibus Papa non loquitur.

❡ Dubium ſecundum. Quomodo intelligitur quod in bulla conceditur, quod ſcilicet qs poſſit abſolui ab irregularitate mẽtali: cũ nulla ſit irregularitas mentalis, neq; per ſolũ actum mẽtalem incurratur, ſed per exteriorem cõmiſsionem ſeu omiſsionẽ, quãtumcunq; quis in corde ſuo propoſuerit ẽt occidere Papa. ❡ Reſpõdeo. Vere eſt improprius modus dicẽdi irregularitatem mẽtalem: qa nulla talis eſt, vt diximus. Sed poteſt intelligi tripliciter. Primo, dicendo quod per talem irregularitatẽ intelligitur irregularitas occulta ſeu ſecreta maxime illa quæ ꝓuenit aut cõtracta eſt ex culpa occulta cuiuſcunq;. Et ideo dicitur mẽtalis quia ſic eſt ſecreta quod ꝓuenit a praua intentione, vel a peccato habente radicem in mente, qualis eſt irregularitas prouemiens ab ordinatione ſeu celebratione culpabili eius qui cum propter peccatum ſeu factũ occultum eſſet excõmunicatus nondũ denunciatus, vel ſecrete ſuſpẽſus aut patiens defectũ nataliũ ex culpa patris ſui ſacerdotis qui illum ſecreto habuit ex coniugata, aut cũ eſſet occultus ſimoniacus, & huiuſmodi ſic ordinatus eſt, vel celebrauit. Quia talis irregularitas põt abſolui ſeu diſpenſari per talẽ bullam. Et ratio huius cõceſſionis fuit forte ne occaſione talis irregularitatis reuelaretur peccatũ occultũ in dedecus, & infamiam alicuius: & forte etiam propter aliquos doctores cum gloſſ. in c. periculoſe. de pœn. diſt. 1. tenentes cõtra cõmuniter doctores quod clericus qui tentauit homicidium nec tamen illud opere cõmiſit qa non potuit eſt irregularis tanquam de homicidio licet in effectu nõ ſit homicida. Et ita tenet Nauarro in ſum. c. 27. nu. 210. fo. 751. dicẽs quod ad vitandũ ſcrupulos qui ex hac opi. gloſſe, & ſequaciũ poterant ſuboriri id in Cruciatis ſcrupuloſius poſitũ eſt: & ita ad nihil aliud ea cõceſſio valet. ❡ Et ſecundũ hanc declarationem forte per talem bullã, ſeu cõceſſionem non poſſet quis diſpenſari ab occulta irregularitate ꝓueniẽte aliũde, vtpote ex bigamia aut homicidio iuſto, vel etiã iniuſto occulto, & huiuſmodi. Et ſic tenuit clariſſimus doctor Medina. Sed certe ſi cõcederetur ratio ꝓfata ne ſcilicet occulta reuelentur in dedecus aut præiudiciũ cuiuſcũq;, iam probabiliter diceretur quod etiam a quacunq; irregularitate occulta virtute talis conceſſionis poteſt fieri diſpenſatio. Et ad prædicta facit quod in Concilio Baſilien. ſeſſi. 24 propter q̃dam pia opera ibi ſignata conceſſum eſt aliqbus quod abſoluerẽtur ab irregularitate occulta. Et forte bullarũ impetratores aut datarii ſeu ſcriptores qui ex dicto Cõcilio hanc irregularitatẽ tranſtulerunt, ignoranter putauerunt idem eſſe mentalem, & occultam ſeu ſecretam irregularitatem. ❡ Alio modo, & forte melius dici põt quod intelligitur de irregularitate quę originaliter, & principaliter propter factũ vel omiſſionẽ ex culpabili animo, vel intentione ſpecialiter prohibita procedentem contracta eſt, puta quando quis excõmunicatus eſt quia egit, vel omiſſit aliquid ſcienter doloſe præſumptuoſe aut propter lucrũ, vel precium temporale aut ex odio amore timore aut ex tali animo ſeu intẽtione ſpecialiter ibi ꝓhibita: & ſic excõmunicatus ſi celebrat vel ordines recipit irregularis ſit: talis irregularitas dicitur mentalis: qa originaliter & principaliter ex illo animo culpabili ꝓuenit ſine quo excõmunicatio, & irregularitas in illo facto vel omiſsione nõ contraheretur. Et de hac credo qđ virtute Cruciate poſſe diſpenſari conceditur: non autem quando propter ipſum factũ exterius culpabile ſine tali animo irregularitas incurritur, puta propter homicidium, bigamiam ſimoniam cõuentionalem in ordine, vel beneficio, & huiuſmodi: ab ijs enim irregularitatibus inde cõtractis virtute huiuſmodi Cruciate diſpẽſari non poteſt quantumcũq; occculta ſint, ſecundum hunc ſecundum modũ quem meliorem exiſtimo. ❡ Vel potius tertio tandẽ videtur quod ibi Papa concedit id quod nuper in Concilio Tridenr. ſub Pio. 4. ſeſſ. 8. quę eſt in ordine omniũ ſeſsionum ſeſsi. 24. cap. 26. cõceſſum eſt hoc modo. Liceat epiſcopis in omnibus irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea q̃ oritur ex homicidio volũtario: & exceptis aliis deductis ad forũ contentioſum, diſpẽſare. Hæc ibi.

❡ Dubium tertiũ. Quomodo intelligitur quod ibidem etiam habetur quod ſcilicet virtute talis bullæ qs poſsit abſolui ab omnibus caſibus Papæ reſeruatis, pręterquã ab homicidio voluntario. Et ratio dubitandi eſt. Quia peccatum homicidii volũtarii nõ eſt caſus Papæ reſeruatus a iure, ſed neq; etiã epiſcopis, ſed ſolum ex conſuetudine eſt reſeruatũ epiſcopis. Dicere aũt quod ratione exceptionis pręfate iam per talem bullã Papę reſeruatur, potius videtur ablatio cõceſsionis quã conceſsio fauorabilis: ſic enim fauorabilius eſſet non accipere talem bullam. ❡ Reſpondeo. Aliqui dicunt quod ibi ſolum excipitur excommunicatio Papæ reſeruata propter homicidium voluntariũ perſonæ Eccleſiaſticę. Et ratio

eſt,

est, quia cum exceptio debeat referri solum ad casus de quib. sua regula generalis loquitur: & in dicta bulla de excommunionibus tantū Papæ reseruatis agatur, ut patet etiam secundum sum mistas tit. casus tit. excommunicatio. vbi nullum peccatum nisi habeat excōmunionem annexam Papæ reseruat a iure: & propter nullum homicidium nisi personæ Ecclesiasticæ excōmunicatio fit ulla Papalis a iure, ut patet q in extrauagā. Pauli. 2. & in dominici. de pœn. & remiss. præsbytericidium Papæ reseruatur. Ergo de hac tātum dicta excōmunicatione propter homicidium personæ Ecclesiasticæ illa exceptio intelligenda est. ¶ Sed hæc opinio, seu declaratio non stat. Tum quia solum præsbytericidium exciperetur secundum dictam extrauag. Tum etiam quia tam in quadam alia sequenti extrauag. Six. 4 & si dominici. tit. eo. quam etiam in ipsismet bullis expresse excipitur mutilatio, & occasio cuiusuis personæ in sacris constitute. Ergo videtur q uod per exceptionem homicidij aliquid aliud distinctum ab homicidio personæ Ecclesiasticæ in sacris constitute intelligatur: alioqui bis idem frustra in ipsa bulla exciperetur. ¶ Alij dicūt quod intelligitur solum quoad dispensationem irregularitatis ex homicidio contracte. Sed neq; hoc videtur. Quia in bulla nulla fit mentio de hoc sed de absolutione a casibus, & censuris, in quibus non includitur dispensatio: & in materia stricta seu odiosa non sunt verba extendenda vltra propriam significationem nisi aliunde id constet. ¶ Alij dicunt quod intelligitur solum in terris Papæ subiectis, in quibus homicidium quodcunque voluntarium Papę reseruatur, modo habeat excommunionem annexam modo non, ut etiam refert Siluest. tit. casus q. 4. Sed nec hoc valet qa talis bulla conceditur pro Hispania, & alijs terris regi Hispaniæ subiectis, ubi de iure non est talis homicidij reseruatio. ¶ Alij dicunt quod sicut violatio libertatis Ecclesiasticæ est iam casus Papalis per processum curiæ, ut ait Siluest. tit. casus, quæst. 4. ita & homicidium quodcunq; voluntarium, licet olim essent isti casus episcopales de iure, vel consuetudine: & ideo in bullis inter casus Papales annumeratur exceptū. Sed quia vix sic practicatur neq; videtur moribus vtentium id approbatum: ideo summa Armilla tit. casus, §. 10. §. 11. dicit homicidium non esse casum Papalem nec episcopalem, nisi in foro contentioso & quando ad ipsorum tribunal defertur in foro iudiciali. ¶ Sed tandem nota quod iam in bulla Pij. 4. contra infideles anno domini. 1561. declaratum est quod excipitur homicidium voluntarium quoad irregularitatem. Ideo de hoc non est amplius dubitandum. ¶ Nota etiam, ut ait Soto in 4 d. 22. quæst. 2. art. 3. fol. 1025. quod quādo Papa concedit, ut quis possit ab omnibus excōmunicationibus absolui prius satisfacta parte: tunc non pōt prius fieri absolutio, sed prius facienda est parti satisfactio, vt ait tenor bullæ: aliter autem facta absolutio non valeret non seruata forma commissionis. Et nomine partis intelligitur creditor propter cuius debitum ille excōmunicatus erat: non autem iudex tabellio, aut alius cui non nisi post sententiam iudicialem pęna aliqua iudicialiter inflicta, vel aliqua quotta per sententiam ei assignanda est.

¶ Dubium quartum est. Quid intelligatur nomine censuræ qñ in bulla cōceditur facultas absoluendi ab omni censura Ecclesiastica. ¶ Resp. secundum Soto in 4. dist. 22. q. 3. artic. 1. & d. 3. q. 1. art. 10. quod ibi non includitur irregularitas quæ non est pœna delicti sed ratione facti, aut defectus significationis, aut indecentiæ cōtra his, qualis est qui propter bigamiam, orbitatem membri, homicidium quodcunq; etiam iniustè factum contrahit. Hæc inquam irregularitas nomine cēsuræ Ecclesiasticæ quæ est pœna delicti nō cōprehenditur nomine censuræ: neq; pōt ab solui ab ea, vel dispensari virtute bullæ. Sed nomine censuræ a qua per bullam pōt absolui intelligitur oīs pęna quæ ratione tantum peccati per modū pęnæ contracta est vt excōmunicatio suspensio, etiam irregularitas quæ solū pp delictum in pęnā eius a iure, uel iudice cōtracta est. *Dub. 4.* *Respon.*

¶ Dubium quintum. Quid intelligitur per pompam moderatam quando in bulla, seu priuilegio cōceditur tempore interdicti posse sepeliri cum pompa moderata? ¶ Respon. quod intelligitur quod possint ter pulsari cāpane pro suis clamorib. pro viris defunctis, bis autem pro fœminis, vt in tali regione alias fieri solet. Lin Hispania. Itē qd clerici, & religiosi cantādo deferant sępè hanc q; cadauer, dūmodo non dicant aliud officiū diuinū, aut defunctorum, aut missam nisi id qd in ordinario ad deferendū sepeliendūq; cadauer ordinatum est. Et sic hē. declaratū in bulla Cruciate contra Africam datam per Leonem. 10. anno. D. 1516. Sed in bulla cōtra infideles data per Iuli. 3. anno domini. 1552. hē declaratum quod per pompam moderatā intelligitur ꝙ fiat dimidium solēnitatis quæ alias cum cantibus, & campanis cōiter fieri solet cū personis eiusmodi qualitatis. Et hoc idē declaratur in dicta bulla Pij. 4. anno domini. 1564. & 1565. Insuper relinquitur arbitrio ordinarij si ibi fuerit, vel curati. Et in Hispania cōmuniter per pompam moderatam tpe interdicti practicat consuetudo quod publice in tono cantando, & cum tribus solitis clamoribus campanarum deferatur sepeliaturq; cadauer, Ecclesiæ ianuis apertis secundum quod in ordinario habet sine missa nisi ad missam aliquam specialis cōcessio habeatur. Sicq; in hoc ego consuetudini standum censeo. ¶ Aliud autē est sępelire solēniter, ut patet: aliud verò est sępelire in silentio, qd est sine ulla solennitate, & pōpa, & sine officio sępelire in Ecclesia. Quod quō iam clericis liceat decedentibus qui seruauerunt interdictum secundum ius. vnde Siluest. tit. interdictū 5. q. 8. & c. vbi de his latius. Et hoc *Dub. 5.* *Respon.*

Pp ex spe-

ex speciali priuilegio concessum est familiarib. religionum; sed iam per suas bullas pompa conceditur moderata, ut supra dictum est.

Dub. 6. ¶ Dubium sextum. Quomodo fieri debent dispensationes in foro conscientiæ tantũ super matrimonijs in tertio gradu consanguinitatis, aut affinitatis quæ a cõmissarijs Cruciatæ uirtute ipsius conceduntur. ¶ Resp. attento diligenter ipsius originalis Cruciatæ tenore per quinq; puncta. ¶ Primum est, quod ipsa bulla Cruciatæ concedit commissarijs auctoritatem dispensandi solum in foro conscientiæ super tertio gradu consanguinitatis, vel affinitatis illicite contracte. Ex quo sequitur quod si tale impedimentum est iã deductum ad publicum forum Ecclesiæ iudicialem, aut ita publicum q̃ propter id esset scandalum si tales matrimonium attentarent sine debita dispensatione manifesta: tunc virtute prædictæ bullę Cruciatæ non pot est cum talibus dispensari. Quia solum pro impedimentis secretis & pro foro conscientiæ id conceditur commissarijs Cruciatarum quæ vsq; ad nostra tempora peruenerunt. Quod si de cætero quid amplius concessum fuerit, vt ex ipsarum Cruciatarum tenore facile perspici potest: vtiq; liberabimur a tot scrupulis, & difficultatibus quoad hoc.

Punct. 1.

Punct. 2. ¶ Secundum punctũ est, & sequitur ex primo, q. s. prædictè dispensationes a prædictis secretis impedimentis in foro conscientiæ per præfatos Cruciatæ cõmissarios qñ dispensare contingerit, non debent publice fieri neq; cum notarijs in ea forma qua publice cõstet de eis, sed solum ipsis partibus, aut eorum cõfessori secretæ: neq; ipse cõmissarius in solo foro conscientiæ dispensans debet tale occultum impedimentum, aut eius dispensationem publicare: neq; publicam scriptu ram dare, ut virtute talis eius dispensationis matrimonium publice celebretur.

Punct. 3. ¶ Tertium punctum est quod etiam sequitur ex prædictis, quod scilicet virtute p̃fatæ secretæ dispensationis in foro conscientiæ tantũ factæ dẽt matrimonium hoc modo celebrari, uidelicet si tale matrimonium iam fuerat inter eos attentatũ dẽt non quidem in publico sed secretæ inter eos sine ullo teste ratificari, vt ipsa Cruciata disponit. Si aũt nondum erat attentatũ: tũc poterit publicè, & solenniter celebrari, dummodo tale impedimentum eiusq; dispensatio secreta maneat inter ipsos tantum contrahentes, & confessorem eorum ne ullo modo ad publicum perueniant.

Punct. 4. ¶ Quartum punctum est. Si talia impedimenta publica, vel quomodocunq; publicata iam virtute prædictæ Cruciatæ dispensata sunt, sicq; inter taliter impeditos matrimonia contracta, aut potius inrenta sunt: oportet a Papa remediũ habere, vt possint ratificari, ex quo (vt dictũ est) virtute talis Cruciatæ nõ põt eius talis cõmissarius super ea dispensare. Quod si ipse commissarius etiã ignoranter per suas literas publicè dispensans, vel alias quomodolibet fecit publicũ quod erat secretum, sicq; abstulit circunstantiam secreti cum qua, & non aliter poterat dispensare: sibi imputet, & prouideat, aut faciat super talẽ defectum per Papã prouideri, vt dictũm est. Interim tñ caueatur ne ullo modo scrupulus ingeratur, aut mala cõscientia formetur illis qui ignoranter cum bona fide sunt in suo matrimonio cõiuncti, atq; cum tuta conscientiam putantes se per legitimam dispensationem contraxisse: sed in sua ignorantia inuincibili, & in bona sua fide relinquantur etiam per totam uitam ipsorum, dũ sine scandalo, & minori malo prouideri non potest. Secus si sunt culpabiliter ignorantes, ut hoc latius, & pulchrè clarissimus doctor Medina de confessione, q. 26. pertractat.

¶ Quintum punctum est. Quod quia in prædictis Cruciatis vr̃ solum concessa auctoritas ipsis commissarijs ad dispensandum super impedimẽtis occultis in tertio gradu cõsanguinitatis, uel affinitatis illicite cõtracte: expedit a Papa habere interpretationem qua ipsæ declaret suã intentionẽ fuisse id concedere ẽt super cõsanguinitate, vel affinitate licite cõtracta, aut habeaſ facultas Papæ, vt possit dispensare, uel ipse dispenset in omnibus matrimonijs iam cõtractis in publicis, & occultis impedimentis consanguinitatis, & affinitatis licite, aut illicite contracte, ut possint publice, vel occulte ratificari. Quia dispensatio præcedens super his fuit inualida, ut patet ex su pradictis. Et ut dixi semper caueatur ne turbentur conscientiæ eorum qui ex ignorantia manẽt in suis matrimonijs cum bona fide, & conscientia tuta. Hæc enim solum dicta sunt, ut moneantur, & de cętero caueant prælati, & commissarij aut ẽt alij quos inuincibilis ignorantia nõ excusat. De alijs dubijs circa alias clausulas cõtentas in bulla aliasq; concessiones videatur supra q. 34. & sequent. quõ intelligi debeant. Quoad hoc autem iam prouisum est in Concil. Trident. sess. Punct. 5.

QVAESTIO XLIV.

Vtrum illi qui secundum bullam compositionis compositi sunt super incertis quæ ex furto, aut alias illicite acquisierunt & sunt obnoxia restitutioni sed ignorantur eorum domini, seu creditores quibus restituenda sunt, maneant iam in conscientia tuti, & liberi a restitutione residui in pauperes, aut in causas pias, ut ante compositionem tenebantur.

RESP. In hoc est duplex opinio. ¶ Prima est quod taliter cõpositus non est tutus in cõscientia neq; liber: sed manet obligatus restitue re, seu distribuere residuũ in pauperes, aut in cãs pias pro ipsis creditoribus: excepto nisi ipse sit adeo pauper quod nisi cũ magna indecentia sui status alias restituere aut viuere nõ posset: tunc enim ipsi vt pauperi potest remitti per hanc viã cõpositionis. ¶ Probatur dupliciter. Primo quia Papa non põt alicui dare, seu remittere de alieno, seu Opinio. 1.

no,seu in præiudiciū domini talis rei: nisi rōne punitionis pp delictū: quæ causa nunc supponitur cessare in præsenti. Sed talis remissio incertorum per viam compositionis est in præiudiciū dominorum talium incertorum nisi fiat, vt dictū est. ergo nec Papa id pōt neq; cōpositus pōt ea retinere. Cōsequentia patet cum maiore, & minor ꝓbatur. Quia bona obnoxia restitutioni alicui dño licet ignoto sunt iure naturali atq; diuino debita, & restituenda ipsi dño mō possibili, sic.s. ꝙ si in propria forma ei restitui nō possunt, sunt in æquiualenti temporaliter, vel ēt spiritualiter restituenda, ita qđ ad eius vtilitatem temporalē vel spiritualem cedant, aut distribuant quantum possibile est. ¶ Quod patet dupliciter. Primo qa ignorantia, vel incertitudo creditorū paruo, vel magno tpe durans nō tollit ab eis titulū, aut dominium suum neq; illud alteri præstat: alioqui non maneret sic ignorans obligatus restituere, quod absit. Nā in c.si res 14. q.6. dr̄ quod nō remittitur peccatū nisi restituatur ablatum: quod ēt de incertis intelligitur, ut expresse declaratur in c.cum hi. de vsuris. & idē ait Chrys. homil. 15. super 1. Corinth. 5. c. Neq; si postea tales creditores apparerent, & cognoscerent deberēt ei restitui qui extarent si suum titulum, vel dñium ꝓpter eorū incertitudinem ꝑteritam perdidissent. Talis ergo ignorantia, vel incertitudo creditorū hoc tantum operat, vt.s. liberū sit debitori in hęc vel illa opera pia s̄m ius diuinum, vel s̄m ius cōe in pauperes solum, & nō in alia pia opera, vt ait Nauarro in sum. c.26. nu.29. secundū c. cum tu. de vsuris, & c.cum sit. de iudæ. ad illorum saluṫē vel vtilitatem restituere, vel distribuere. Igit̄ cū talia incerta pertineant adhuc ad dñium illorū creditorum licet ignotorum, non pōt quispiam ēt Papa sine iusta causa facere quin eis mō possibili restituantur ita, vt ad eorum vtilitatem temporalem, vel spiritualē cedant, sic.s. quod in pauperes, vel in pia opera propter Deum nomine ipsorum distribuantur, vt Deus qui illos bene nouit rependat eis temporaliter, vel spiritualiter, vt sibi placuerit. ¶ Secundo probatur idē assumptum. Quia quando fama, vel membrum, aut vita in propria forma restitui non pōt: manet obligatio resarciendi in alijs bonis temporalibus in fauoribus, & huiusmodi quæ intra genus bonorum temporalium computantur secundum communiter doct. Sic ergo in proposito dum ignoto creditori restitui non potest debet in pauperes nomine eius distribui, vt dictum est. Idq; de iure diuino, & naturali ēt omni dispositione humana, seu Ecclesiastica quoad hoc cessante. Quia sic debitor rectè rōni, & creditorum intentioni debite se conformat. Iō enim Ecclesia iusq; ciuile huic rectè rōni creditorumq; intentioni secundum ius diuinum, & naturale se coaptans statuit vt talia incerta ad utilitatem creditorum ignotorum in pauperes erogentur. Itaq; licet determinatio quomodo in quibusve operibus pijs sint talia incerta distribuenda sit ab humana lege Ecclesiastica, & ciuili, seu stet in arbitrio debitoris: tamen ipsa restitutio, seu distributio taliter facta quod cedat ad ipsorum dominorum, seu creditorum vtilitatem temporalem, vel spiritualē est obligatoria in iure naturali, & diuino, vt ꝓbatum est. ¶ Et id expresse dicit B. Tho. 2 2. q.62. art.5. & ibi Caiet. & in epistola ad Ducissam Brabantiæ idem dicit de restitutione incertarum vsurarum a iudeis habitarum. & hr̄ in dicto c.cum tu. de vsuris. & c.cum sit. de iudęis. & Sco. in 4. dist. 15. q.2. in resp. ad 2. argu. & cōiter doct. & Siluest. titu. restitutio. 8. q.2. & 3. & tit. inuenta. q.1. vbi & late de hoc agit. ¶ Igitur si restitutio prædictorum incertorum ad utilitatem creditorum ignotorum modo prædicto debetur iure diuino, & naturali: iam sequitur quod contra tale ius, & in præiudicium creditorum cognitorum, aut incognitorū Papa per has cōpositiones, aut per alium modum agere, aut dispensare nō pōt, nisi ex causa rōnabili, & pia ad id sufficiente, qualis in talibus compositionibus non videtur, dum quasi pro nihilo ipsis debitoribus diuitibus magna, aut pœnæ tota quantitas debiti remittitur. Quod si creditoribus ignotis in peccato mortali decedentibus talia eorum bona prodesse non possunt: iā eis succedit Ecclesia ad suam utilitatē, vel ad honorem Dei, & non aliter talia bona Ecclesiastica distribuenda sunt. ¶ Secundo principaliter probatur hæc prima opinio. Quia si dicatur quod talia incerta iam pertinēt ad Ecclesiā vel saltem eorū dispositio, vt in pios vsus expendantur, sicut & omnia alia mobilia bona cōmunia Ecclesiastica temporalia, & spiritualia ad vtilitatē Ecclesiæ, & suorum membrorū, & ad honorē Dei: quia Christus est hęres vniuersorum in suis membris. Heb. 1. vt ait Alex. Hall. 4 q.86. membro. 2. art. 2. tunc sequitur alterum ex duobus, scilicet quod uel eorum dispensatio nō nisi ex rationabili causa pia proportionata ad tantā quantitatem remissam fieri valide potest coram Deo, id quod intendit hæc opinio: uel quod sine vlla causa facta totalis illa donatio siue remissio valet ita quod debitor iam restituere non teneatur, quod absit, & absurdum uidetur. ¶ Et quod alterutrum sequatur, probatur de primo quod scilicet nō nisi ex rationabili causa, &c. Quia licet cōia bona Ecclesiæ temporalia, & spiritualia sint commissa Papæ dispensationi, vt in c. significasti. de electione. non tñ ad libitum eius sine causa sed ex causa pia, & rationabili, quia id importat nomen, & auctoritas dispensatoris, ut scilicet ad vtilitatem Ecclesiæ, & honorē Dei secundum rectā domini uoluntatem dispensatio fiat, & valeat corā Deo, & nō aliter, vt patet ex 2. Corinth. 10. Non habemus potestatem in destructionem sed in ædificationem. & secundum Ber. lib. 3. de consideratione ad Eugeniū, & August. serm. 119. de tempore, & hr̄, c. decimæ. 16. quæst. 1. Nam & idem est iudicium de potesta-

te Papæ dispensatiua thesauri spiritualis, & thesauri tpalis Ecclesiastici sibi commissi. Sed dispẽsatio illius thesauri spiritualis per indulgentias non valet nisi ex rationabili causa fiat, vt supra q. 20. latius habetur. ergo neq; dispensatio istius thesauri temporalis. Et ita requiritur in eo qui componitur causa rationabilis ad tantam quantitatem, alioqui non in ædificationem sed in destructionem potius erit Ecclesiæ talis cõpositio prædicta si diuiti tanta quãtitas quasi pro nihilo remittatur; & iniquitatis fomentũ præbebitur iniqs vt patet. ❡ Neq; valet dicere quod in hoc est iusta cã talis compositionis, quia, s. per hanc viam ille debitor libenter dat quod aliter nõ daret ad vtilitatem Ecclesiæ. Hoc inquã non valet: quia si nollet restituere totum debitum: iam per has compositiones a mortali peccato non liberatur: si autem vellet, iam non bene consulitur Ecclesiæ, & pauperibus, & creditorib. ipsis ignotis. Decimæ aũt quæ per Papam, & Ecclesiam conceduntur regib. alijsq; principibus, dantur quidem ex causa rationabili q a in fauorẽ fidei, & Ecclesiæ suis simptib. pugnarũt, & huiusmodi: in compositionibus autem prædictis non ita fit.

Euasionis refutatio prima.

❡ Quod autem sequatur alterum, s. quod si sine causa rationabili, & sufficiente id fieri potest, ergo sine vlla causa totalis remissio, siue donatio facta valebit, &c. probatur. Quia si omnino id sub est voluntati Papæ: iam qua ratione potest a tãto põt, & a toto debito debitorem illum, & a restitutione per talem remissionem gratis, & sine vlla causa de facto liberare: mõ ipse Papa peccet modo non. Hoc autem cõcedere est absurdum, quod, s. ab obligatione iuris diuini, vel naturalis & a debito restitutionis Papa illum liberet, vel dispenset in iure absolutè diuino, vel naturali. Quia sicut non potest Papa dispensare cum illo in acquirendo, ita neq; in alienum, vel vsuram retinendo, ut patet in c. super eo. & c. cum tu. de vsuris. ❡ Igitur cum hoc vltimum concedendum non sit, sequitur quod concedendum est primũ illud, scilicet quod compositio prædictorum incertorum nisi ex causa rationabili fiat non valet corã Deo, &c. qđ est intentum huius opinionis. ❡ Neq; valet dicere, quod sicut si sacerdos diceret huiusmodi debitori. Ego celebrabo toties quousq; tuum debitum exhauriatur sacrificijs: & quæ mihi daturus eras tibi reserua: iã hic debitor esset tutus. ergo consimiliter si Papa tot indulgẽtias concedat vero domino, aut de bonis spiritualibus. Ecclesiæ vel subditorum illi cõmunicet tot quot pro eleemosyna totius debiti quod illi remittitur dari poterant creditori: iam ius debiti concederet. ❡ Hoc inquam non valet. Quia hoc non fit in compositione neq; fieri potest. Quia indulgentiæ, & cõmunicationes bonorum spiritualium, aut suffragiorum nõ sũt ad hoc intentè: neq; pro eis posset Papa sibi debitum applicare sicut sacerdos pro onere sacrificij: neq; similiter indulgentiæ, ut sacrificiũ possunt vero dño prodesse sine causa pia rationabili ad sic eas concedendum, ut patet ex supradictis quæst. 20. ❡ Quod si oppositum practicatur a Papa: id certè non valet. Nam hæc non est cõsuetudo Ecclesiæ docẽtis, vel approbantis id tãquam licitũ, & validum: sed est consuetudo personarum sua potestate abutentium: qui abusus in multis alijs Papalibus dispensationibus votorum beneficiorum, & aliorum huiusmodi sæpe contingit. Quæ omnia in iudicio diuino neque valent neq; acceptantur, sed ad punitionem reseruantur opportunam. ❡ Hanc opinionem tenetur Siluest. titu. restitutio. 8. quæst. 8. & multi doctissimi viri moderni, & Couarruuias in regula Peccatum, par. 3. §. 1. fol. 312. 313. & Soto in 4. dist. 21. quæst. 2. artic. 4.

Refutatio.

Opinio. 2.

❡ Secunda opinio tenet. Quod licet Papa, & similiter taliter compositus pro tam parua quantitate, & sine sufficiente causa rõnabili peccent, tñ valet talis cõpositio, ita quod sic compositus etiã si ditissimus sit residuũ pauperibus, aut pijs causis distribuere, aut restituere non tenetur. ❡ Probatur dupliciter. Primo. Quia si teneretur hoc iõ esset. Primo. Quia vel esset in præiudiciũ ipsorũ creditorum ignotorum. Aut secundo, quia esset in præiudiciũ Ecclesiæ in cuius vtilitatẽ talia incerta deberent expendi. Aut tertio, quia esset in præiudicium pauperũ, seu piarũ causarũ in quas deberent etiam expendi. Aut tandẽ quarto, quia talis compositio per aliquod ius naturale diuinũ vel humanum inualidaretur, ratione cuius Papa tanquam non dominus talium incertorum, aut tanquã non liber dispensator eorum talem remissionẽ per viam cõpositionis facere nõ potuit. Sed nihil horum impedit. ergo valet. Consequentia patet cum maiore a sufficienti diuisione: quia non videtur quare nõ valeat nisi ex aliqua de pdictis causis. ❡ Minor aũt probatur. Quod prima causa non impedit, quia. s. est in præiudicium ignotorum creditorũ. Nã licet talia incerta sint necessario restituenda neq; per debitorẽ possint retineri sine voluntate eius qui ea concedere potest, in quo nõ est dubiũ, vt in prima probatione primæ opi. hr. At vero si in tali retentione actu elicito, vel debito consentiat, uel remittat dominus eorum, uel is qui remittere potest: iam licitè ea debitor retinebit etiam si non sint incerta, ut patet ſm oẽs doctores, & ueritatem: & in hoc nullũ præiudicium faceret creditorib. incertis, aut ẽt certis, ut constat. Nunc aũt per compositionẽ pro tam parua quãtitate Papa, & Rex, cui talia bona ad causam piam applicanſ, faciũt prædictã residui remissioné, ut patet ex ipsa bulla cõpositionis: & ipse Papa, & Rex de eius consensu potest eam ualidè facere, modo peccet prodige faciens mõ non. ❡ Et quia in hoc stat tota difficultas id probaſ. Quia sicut de bonis incertis, & certo domino, seu possessore uacantibus licet habeant dominum sed ignotum (quæ Hispane dicunt Mostrencos. Gallicæ autem expaue)

Ratio. 1.

potest

potest Rex ipse disponere, sicut & de facto per suas leges disponit quomodo post debita proclamationes, & diligentias si domini eorũ non appareant interim applicētur fisco aut thesauro regio ad vtilitatẽ reipublicę, & pro necessitatibus patriæ supportãdis: cuius caput est princeps ad quẽ pertinet eorũ aliorũq; bonorũ cõmunium dispositio, & administratio. Ita similiter eadẽq; ratione de bonis incertis bene, vel malè acquisitis obnoxijs restitutioni ad prouidendum conscientiis ipsorũ debitorum potest princeps Ecclesiæ scilicet Papa disponere, quomodo si domini aut hæredes non inueniantur aut si nõ nisi difficillime reperiri possint interim applicētur fisco aut thesauro Ecclesiæ temporali ad vtilitatẽ Ecclesię & pro necessitatibus eius generaliter, vel specialiter: cuius caput est ipse Papa ad quẽ pertinet libera omnium bonorum communium Ecclesiæ, & maximè mobilium dispositio, & administratio. Quia & sic p̃sumitur de rationabili voluntate ipsorũ dominorum incertorum viuorũ aut defunctorũ, quod scilicet talia eorum bona incerta cedant atque tradantur ad publicã vtilitatem reipu. vel Ecclesiæ proportionabiliter, vt dictum est, quam naturali & Christiana pietate seu charitate dilexerũt. Et sic stantes & faciẽtes quicunque illi sint iã censentur illa in pios vsus tradidisse, saltẽ quousque appareant ipsi veri domini bonorũ prædictorum: sicut & in pios vsus dedisse censentur illi qui alia bona tẽporalia Ecclesiæ tradiderũt vel relinquerunt, vt a Papa administratore bonorũ Ecclesiæ sicut, & alia bona cõmunia eiusdem Ecclesiæ administrẽtur. Igitur sicut alia bona temporalia communia Ecclesiæ Papa liber eorum administrator põt dare debitaq; remittere quibuscunque, ita q̃d talis donatio siue remissio culpabiliter vel inculpabiliter facta teneat: sic etiã de his bonis incertis similiter eius liberè administrationi & dispositioni commissis per viam compositionis remissis dicendum est. ¶ Et sequitur vlterius quod licet talia incerta non nisi in pauperes, vel in pia opera per quoscunque distribui possint sicut & alia bona cõmunia tẽporalia mobilia Ecclesiæ. Cũ hoc tamen stat ꝙ si de facto etiã culpabiliter hęc vel illa per Papã vel per aliũ de eius auctoritate in alios vsus distribuanẽ: talis distributio, vel remissio etiam in foro cõscientiæ tenet: ẽt si per leges Ecclesiasticas aliter cautũ sit. Quia Papa vti superior legibus purè Ecclesiasticis quatenus tales sunt nõ ligatur, vt dictũ est, & amplius dicetur in secũda probatione sequẽte. Ipsi aũt debitores incertorũ aliiq; Papę iferiores quicũq; illi sint, ex quo super tali cõmuni thesauro Ecclesiastico dispensando nullam potestatem habent insuper & legibus Ecclesiasticis astringũtur disponẽtibus q̃d non nisi in pauperes talia incerta distribuãtur, nullo modo posset sine Papę licẽtia aut cõcessione nisi ĩ pauperes ea valide distribuere. ¶ Patet igitur quod per dictas compositiones nõ fit p̃iudicium ipsis veris dominis incertis, sicut neque aliis qui bona Ecclesiæ per Papam administranda relinquerunt, vt probatum est.

¶ Secundo probatur quod nec fit præiudiciũ Ecclesiæ. Quia sicut donatio Papæ etiam culpabiliter facta teneret de aliis bonis cõmunibus mobilibus Ecclesiasticis eius dispositioni, & libere administrationi cõmissis: similiter, & de suis reditibus Ecclesiasticis, modo sit dominus eorũ modo nõ liberrimus dispẽsator, & administrator eorũ quamuis non nisi in vsus pios expendi debeant. Ita similiter de his incertis eius dispositioni, & administrationi cõmissis dicendum est, propter eandẽ rationem, quia scilicet hęc, & illa bona tẽporalia mobilia Ecclesię ad eundẽ finem, vel effectũ, & eodem modo a quibuscũq; relicta sint sunt eiusdẽ Papæ libere dispositioni, & administratione sine vlla conditione commissa. Neque quoad hoc est vlla differẽtia in his, & illis bonis Ecclesiæ mobilibus: neq; sub alia conditione: hæc quã illa Papæ administrationi, & dispositioni libere commissa sunt, vt patet: nã detur illa. Sicut, & de vacãtibus (quę Hispane dicũtur Mostrencos) quæ fisco regio traduntur dicitur communiter quod eodem modo potestati regię subduntur, quo & alia bona communia mobilia ad eius fiscũ pertinentia seu eius potestati regię ad bonum reipublicę commissa. ¶ Et notanter dico semper de his bonis mobilibus cõmunibus Ecclesiæ. Nam de immobilibus cõstat quod ea Papa alienare non potest: neque mobilia ad certũ vsum Ecclesiæ relicta põt ad alium vsum maxime prophanum conuertere sine causa rationabili. Et si aliter fieret nõ valeret coram Deo neq; donatio teneret. Quia in his fuit talis voluntas dantium. Neque Papa mansit liber eorum administrator nisi ex causa rationabili, vt dictũ est, vt de his latius agit Abulẽsis super Matth. capitul. 6. quæstione 74. & quæstione 75. & Caietan. in quodlibeto. vt habetur supra quæstione vigesima, in secunda part. propositio. & quartæ opinionis, secũdum communiter doctores, licet alij aliter dicant. ¶ Ergo cum Papa ex plenitudine potestatis, vt liberrimus dispensator prædictorum incertorum aliorumq; mobilium bonorum communium Eccle. suæ administrationi commissorũ valide ea donare aut remittere posit: licet sine causa rationabili id faciẽs vtiq; peccet, vt supradictum est: sequitur quod in hoc non facit cõtra iustitiam neq; præiudicium ipsis dominis incertis aut etiã Ecclesiæ, vtens iure suo: saltem, vt sit valida donatio vel remissio prędicta. Sed neq; subest legibus Ecclesiæ, vt princeps & caput eius, qui & est super oẽ ius humanum secundum communiter doct. ex c. significasti. de electione. Vbi habetur quod in omnibus statutis Ecclesiasticis auctoritas Papæ intelligiẽ excepta ¶ Quod Papa sit liberrimus dispẽsator bonorũ mobiliũ Ecclesiæ quodq; potest ea distribuere & remittere, & donare, & trãsigere per viã cõpositionem

Secundo.

potestatis, patet. Quia habet plenitudinē potestatis super omnes, & omnia hæc. ad bonorū. de [illegible] & vsu. pall. & Turrecrem. in 1. li res. 14. q. 6 & Florent. secūda par. tit. 2. c. 6 & quia Christus cuius ipse vicarius est habet patrimoniū omnium rerum Ecclesiæ. c. cum secundum apostolū. de præben. & c. cum ex eo. de electione. libr. 6. ¶ Immo, vt ait Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 4. si iure gentium, vel naturali respu. [illegible] ignoti ad bonum commune. Et Rex, & Papa, vt caput reipu. habet reipu. auctoritatem in hoc. Ergo sicut si respu. ea donaret in toto, vel in parte esset valida donatio ita & Rex, & magis Papa facere potest: quamuis prodige aut alias male faciendo peccent, tamen valet remissio, vt debitor maneat liber a restitutione.

¶ Tertio probatur quod nec sit præiudiciū pauperibus aut al[i]js pijs causis, &c. quia totū id, φ scilicet his vel illis [illegible] hoc vel illo modo talia incerta applicetur, p[illegible] a iure tantū humano Ecclesiastico, vel ciuili non autē a diuino, vel naturali [illegible] omnes leges humane [illegible] Quia ius diuinū, vel naturale de his, & [illegible] Ecclesiasticis non est nisi quod ad Dei honorē, & Ecclesiæ vtilitatē, vt patrimonium Christi expēdantur. Nunc autem cū Papa sit supra omne ius humanum, vt dictū est, & pauperibus, & pijs causis possit de ill[i]s vel de alijs bonis secum [illegible] iuris diuini & naturalis sufficiēter [illegible] & expēso talū incertorū sicut, & aliorū bonorū mobiliū, & Ecclesiasticorū Papæ cō[illegible] facta in alios vsus sine rationabili causa nō sit cōtra iustitiā sed solū cōtra cōmunē legē diuinā de debite, & rationabiliter ea expendē[n]do, vt dictū est: itā sequitur quod si Papa etiā culpabiliter aliter ea expēdat vel remittat quibuscunq;, talis donatio, vel remissio tenet etiam in conscientia: neq; ex hoc præiudicium aut iniustitia pauperum aut piarū causarū allegari potest. Alij autem Papæ inferiores qui legibus eius, & Ecclesię tenentur astricti (vt diximus) nisi de licentia Papæ non liberantur, neque liberare alios possunt quin in pauperes talia incerta distribuantur.

¶ Quarto probatur, Quod nec talis compositio aut Papæ remissio aliquo iure inualidatur Quia ius humanū si qd esset nō valet impedire Papā, qui est sup. illud, vt dictū est, ius autē diuinū vel naturales impediēs seu inualidas nō apparet: nā de[illegible] illud, certe nō dubitat[illegible] præcipiat φ debite talia bona Ecclesiastica in dictos vsus expēdātur. Cōtra quod agens Papa peccabit quidē, nō tamen per id inualidatur eius in alios vsus expēsio, donatio siue remissio de dictis bonis sibi cōmissis: ex quo neque cū tali cōditione, quod sci licet ea in dictos, & nō in alios vsus expēdat: sed cū tali modo, vt debite expendantur, eius libere administrationi (vt supradiximus) cōmissa sunt.

¶ Secundo principaliter probatur hæc secunda opinio. Quia si illi debitores talia īcerta in causam piā belli cōtra infideles dedissent: & postea Rex ipse, vel Ecclesia siue pauper aliqs cui ea de derūt redderet illis de alijs vel de ipsis bonis tātundē quantū per bullā cōpositionis remittitur eis: certe essent omnino tuti in cōscientia, & liberi a restitutione. Sed hoc ipsum æquiualenter fit [illegible] cōpositionis. Quia Papa & Rex de eius cōsensu cui totū id applicatur libere remittit totū residuū, vt libēter atque facilius colligatur ipsa pecunia necessaria, & isti debitores dēt quātitatē ibi taxatā, vt expresse hoc dr̄ in ipsa bulla cōpositionis. Nam non alio modo a debitoribus tam facile colligerētur omnia incerta, neque q̄tum ad expeditionē illā, vel aliā piā causam exequendā opus est, nisi pdictā remissionē de residuo debito per hanc viā cōpositionis faciēdo. Ergo ipsi debitores manent liberi a restitutione residui & tuti in cōsciētia, modo alias hinc [n]e peccetur modo nō. ¶ Quod, & cōfirmatur. Quia in ipsa bulla cōpositionis dicitur expresse φ prædicta cōpositione facta, maneāt in cōsciētia tuti & liberi a restitutione residui ij qui sic cōpositi fuerint. Dicere aūt hoc esse erroneū, vel superadditum, vel esse abusum Papæ similiter & reprobare hāc cōsuetudinē Papæ vel Ecclesiæ sine ratione manifesta (q̄ in p̄senti nō apparet, vt patet ex dictis & ex responsionibus ad fundamēta primę opinionis) temerariū certe est, & periculosum in foro cōsciētię & Ecclesię ¶ Propter has igitur rationes v[el] hæc secūda opinio tenēda: quāuis prima opinio cōsulenda quidem, nō tū, vt omnino necessaria dogmatizanda sit. Hāc etiā opinionem tenēt multi doctores quos refert Flor. 2 par. tit. 2. c. 6. in fine. & Siluest. tit. restit. 8 q 8 quāuis ipsi Florē. & Siluest. oppositū potius eū.[illegible] tenere videantur. Hāc et secūdā opinionem vr̄ expresse tenere Alex. Hall. 4. par. q. 86. mēbr. 2. art. 2. vbi ait talia incerta esse Ecclesiæ φ q; potest ea dare cui voluerit, [illegible] Nu. 5. Si nō fuerit qui recipiat dabūt dño, & erūt sacerdotis, &c. immo & Floren. vbi sup. dicēs φ Papa habet plenitudinē potestatis sup bona Ecclesiastica: & sine causa nō pōt ea licite diuitibus dare quæ erāt dādā pauperibus bene tñ ex causa rationabili: & non dicit φ talis donatio facta sine causa est inualida. Similiter & Medina de restitutione. q. 3. licet solu[a]t rationes primæ opinionis, solum dicit quod ex iusta causa donatio, vel remissio de prædictis incertis a Papa per hanc viam compositionis facta tenet: & nō dicit quod facta sine causa valet vel non valet. Ideo non se videns̄ satis explicare neq; p hac, vel illa parte determinare. Nos aūt (saluo meliori iudicio) pbabiliter tenemus cū hac secunda opinione, vt dictum est Hāc opinionē tenet et Nauarro in tract. de indulg. not. 29. §. 4. & Soto in 4. dist. 21. q. 2. art. 4. quamuis non nisi ex causa iusta talem compositionem factam censeat validam omnino esse in conscientia, Qui si intelligat sic compositum esse in culpa nisi iusta causa adsit bene quidem: si autem intelli-

gat nō manere liberum a restitutione. tunc cū. 1. opin. præcedente sentiret nam non satis se declarat in hoc. Qui tamen ibidem multa alia notanda ponit quæ ex tenore pendent bullarum compositionis. Et Couarruuias vbi supra dicit hanc opinionem esse probabilem: dummodo quando verus dominus rerum apparuerit illi reddantur, vt infra in 1. dub. habetur, & omnia fideliter fiant sine fraude.

¶ Ad rationes autē 1. opinionis respondeo. Ad primā, φ vt patet ex dictis ex cōsensu debito dominorū incertorū talia bona cedūt Ecclesię sub potestate dispēsatiua Papę, sicut & alia bona Ecclesiastica: & ideo ipse Papa, vel illi puta paupres vel reges qbus ad causā piā belli cōtra infideles, vel ad regni defensionē & huiusmodi Papa applicauit, & maxime de cōsensu Papæ possunt ea, vel dare, vel remittere cui voluerint: qua remissione facta nō tenebiť cōpositus ea restituere, sicut neq; bona certa Ecclesiastica sibi remissa. Neq; in hoc Papa dispēsat cōtra ius naturale, vel diuinū, sicut neq; q sibi debitū certū remittit: sed per talē remissionē tolliť materia restitutionis vt patet. Neq; ex eo φ incognitus creditor est perdit dominiū suū: sed ex eius cōsensu debito ratione cuius succedit Ecclesia, & Papa quousque verus dominus appareat, vt sic dispo nat de eis vt de alijs bonis Ecclesiasticis sine vlla alia cō ditione. qa & sic ab ipsis dominis talia corū bona incerta iā ad causā piā Ecclesiæ relicta censentur vt sup. dictū est. ¶ Auctoritates autem omnes dicētes qd necessario sunt in pauperes, vel in alios pios vsus distribuenda, intelliguntť sicut, & uerū est nisi per eū qui pōt puta per Papā, vel de cōsensu eius illis debitoribus remittātur. Sicut & omne alienū est restituēdū suo dño, scilicet nisi per ipsū remittať qualis remissio per bullas fit compositionis, vt supra probatum est.

¶ Ad secundum probationem conceditur quod sine vlla causa totalis remissio incertorū per Papam vel Ecclesiā facta tenet: modo fiat culpabiliter modo nō. Sicut & totalis remissio aliorum bonorū certorum debitorum Ecclesiasticorum teneret, & liberaret debitorē ab obligatione restituendi qa, vt dictum est in hoc non dispensatur cōtra ius naturale: sed Papa liberrimus eorū dispensator qui id facere potest remittit, & copiam facit alijs per uiam cōpositionis remittendi. ¶ Et licet omnia quæ Papa potest cadant sub dispēsatiua eius potestate: nō tamen æqualiter. Nam q̄ dam sunt sub eius potestate dispensatiua liberrima sine vlla conditione, ita quod licet requirať causa rationabilis, vt debite fiat & pro hibeanť aliter fieri: tamen si aliter fiant tenent: ex quo quo ad ipsum factum liberrime sine vlla cōditione irritante, vel inualidante potestatem habet, qualis est absolutio a censuris, dispensatio in gradibus humana tantū lege ꝓhibitis, collatio beneficiorum, & ordinum indignis aut minus dignis, & alia eiusmodi multa q̄ ius aut titulum ad aliquid conferunt in foro Ecclesię, & de eorum numero est talis cōpositio aut incertorū remissio per viam cōpositionis, sicut & aliorum mobilium bonorum cōmunium Ecclesiasticorū sine rationabili causa distributio. Sunt tñ alia in quibus Papa non habet tam liberam potestatē dispensatiuā quo ad ipsum factum in foro Dei, quia Deus ipse nō consentit in tale factum nisi recte fiat seu claue non errante f̄m cōmuniter doctores ex Matth. 16. Quodcūq; solueris, &c. Et hæc si male fiant non valent corā Deo, vt est absolutio a peccatis idigno collata, aut collatio indulgentiarū seu remissio pęnarum purgatorij sine rationabili causa, vt alia eiusmodi ptinētia ad remissionem culpæ, vel pęne, vel collatio nē gratiæ, & donorum spiritualium in foro conscientiæ seu ab ipso Deo supernaturaliter, & diuinitus faciendam. Sicque patet quod non est idem iudicium de potestate Papæ dispensatiua thesauri spiritualis, & temporalis licet ad eandem potestatem spectet vtrunque, vt dictū est.

¶ Sed quid si post prædictā cōpositionem appareant ipsi domini taliū incertorū? Respondeo, φ debitores tenentur illis restituere ea dūtaxat q̄ extāt in sua forma seu substātia licet alterata: & similiter quātum ex ipsis incertis bonis ditiores effecti sunt: non autem alia. Tunc autem sunt ex eis effecti ditiores secūdum Caiet. 2. 2. quęst. 62. art. 6. quando loco talium incertorum bonorum debitores ipsi habuerunt lucrum aut pciū ex eis: aut si tan ūdē de suis bonis cōsumpsissent si talia incerta nō haberent aut non cōsumerēt. Et totū hoc est restituendum veris dominis apparentibus, & nō amplius: sicut neque id quod iam in pauperes aut in pias causas distributū est neque id quod bona fide iam consumptum est si inde (vt dixi) debitor ipse ditior non effectus est. Ratio horum est quia talis remissio solum fieri potuit per Papam dum non apparebit verus dominus cui talia bona erant restituenda: quia nec taliter ipse cōsentit neque debuit consentire, neque recta ratio dictat aliter Papā, vel principē agere aut statuere posse. Ergo apparēte vero dño nō est iam cur iure suo atq; dominio priuetur, & impediatur ad ea rehabēdū quę extant in se vel in suo æquiualēte, scilicet quātū ex eis debitor ditior factus est vt iā diximus: nā ad alia quæ nullo modo extant sed bona fide cōsumpta sunt nullū ius manet alicui, vt ēt de hoc latius Silue. tit. rest. 8. q. 4: f̄m cōiter doct. agit.

¶ Et si rursum q̄ratur. Vtrū alij a Papa possint prædictā remissionē per viā cōpositionis efficerē. Respōdeo quod non nisi de licentia aut consensu Papæ. Quia ad solū principē Ecclesiæ pertinet dispensatio cōmuniū bonorū ipsius Ecclesiæ: & nō ad alios nisi de eius licentia aut cōsensu. Nunc autem pdicta incerta censentur in thesauro Ecclesię temporali, vt supradictū est. Ergo nō nisi ad Papā pertinet eorū distributio, & per viam cōpositionis remissio. Item quia cōtra ius

Ecclesiasticũ disponẽs quod nõ nisi in pauperes talia distribuant nullus Papæ inferior agere aut disponere põt, vt supradictum est. ¶ Quod si alicubi esset consuetudo ꝙ Episcopi possent ꝑdictam facere cõpositionem, quæ cõsuetudo legitima sufficeret derogare legẽ aut facere legẽ in toto, vel in parte: tunc bene liceret ẜm eam Episcopis agere quousq; Papa reclamaret: quia ibi cõsensus Papæ tacitus censetur. ¶ Et cum his cõcordant Siluester tit. restit. 8. q. 7. q. 8. secundum Floren. Palud. & Lauren. & alios doct. quos ego quoad hoc sic limito, & intelligo, vt dictum est. ¶ Principes autem seculares de ꝑdictis incertis quæ ad thesaurum Ecclesiæ pertinẽt, nullo modo se intromittere possunt, sed solũ de incertis quæ nõ sunt illicite acquisita sed perdita, vel errantia siue vacantia (quæ Hyspane dicuntur mostrencos.) Gallice expaupr). Quia hęc ad thesaurũ ꝑtinent reipublicæ secularis, & ad bonã politiam eius pertinet disponere de his ad utilitatẽ rei pu. Ideo princeps ipsius potest disponere de eis eaq; cui voluerit ad libitum applicare. Quia totum id de cõsensu saltem debito ipsorũ dominorum ignotorum fit, vt sup. probatũ est. ¶ Sed quare princeps secularis in his inuentis aut errãtibus & nõ etiam in alijs incertis male acquisitis contra iustitiam se intromittere põt? cũ, vt supponitur tam hæc q̃ illa vtpote aliena sint necessario restituẽda, vel in pias causas aut in pauperes eroganda? Respõdeo quod princeps secularis solũ se põt intromittere in gubernatione, & dispositione rerum tẽporaliũ, & personarũ quatenus ad finẽ ꝓprium ipsius potestatis secularis spectant. Talis autem ẜm Tho. 1. 2. q. 99. ar. 2. 3. 4. & latius. q. 100. art. 2. & ibi Caiet. est finis & felicitas naturalis puta pax & iustitia politica. Ideo in spectantibus ad hunc finem conuictũq; pacificum, & nõ amplius se intromittere põt. Hoc autem in proposito solũ locũ habet quoad bona secularia incerta, vel inuenta quæ nõ iniuste acquiruntur, vt patet. Nam in illicite aut iniuste acquisitis est reordinanda cõscientia cum Deo: ad quod sicut, & ad thesaurum Ecclesiasticum temporalem, vel spiritualem potestas laica se non extendit sed solum Ecclesiastica. Ergo de illis tantum licite acquisitis incertis, vel inuentis princeps secularis disponere potest, quia & in hoc ipsi domini incerti actu debito consentiũt, vt supradictum est. Et tales leges de his disponentes Papa etiam quoad forum conscientię probat, & confirmat: nam forum, & potestatem secularem, & quæ ad ipsam pertinet Papa nec turbare nec vsurpare intendit. ¶ Quibus nõ obstantibus etiam dico, ꝙ quantum attinet ad conscientiam in omnibus incertis, & inuentis obnoxijs restitutioni seu quæ ad ius, & dominium alterius pertinent, etiam Papa se intromittere, & disponere potest modo sint iniuste acquisita modo non. Quia secundum Tho. vbi supra ad ipsum spectat conscientiis subditorum prouidere. Et quoad hoc habet potestatem in omnibus personis, & bonis temporalibus quatenus ad salutem spiritualem, & finem supernaturalem beatitudinis ordinantur: quia talis est finis proprius Ecclesiasticę potestatis. Ergo ad ipsum Papam pastorẽ omnium spectat ꝓuidere quomodo ius diuinũ quoad hoc seruetur: & pro salute dominorũ ignotorum, & pro exoneratione cõscientiarũ ipsorum debitorũ omnia talia incerta obnoxia restitutioni distribuãtur, vel applicentur. Quod fit dũ fisco seu thesauro Ecclesiastico applicantur. Tũc enim iam in causam piam distribui seu applicari cẽsentur in quo, & ipsi creditore incogniti actu debito consentiunt, vt supra.

¶ Tertio dubitatur. Si de incertis male ablatis quis debeat uiginta milia: & bulla cõcedit quod dãdo duo regalia fit liber vsq; ad quinq; millia. dubitatur inquam vtrum ille dãdo octo regalia accipiens quatuor bullas fit liber ab omnibus viginti mille: cũ intendẽt accipere vnã pro quinque mille, & alterã pro alijs quinque mille, &c. Respondeo quod nisi Papa in bulla id exprimeret, ego illum nõ liberarem: neque illę bullæ ad id valerent. Quia cum sit materia, vel concessio odiosa in præiudicium creditorum, & stricti iuris, stricte secundum rigorem, & proprietatem verborum dum aliud non constiterit interpretãda, & intelligenda est. Et ita practicatur quod de alio debito vltra quinque millia ipsi debitores cum commissaris Cruciatę se componunt.

F I N I S.

Ex Typographia Euangelistæ Deuchini.

